

NORDISKA RÅDET

18:e SESSIONEN

1970

REYKJAVIK

STOCKHOLM 1970

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktör: Åke Edwall

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista för 18:e sessionen jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	23
Sakernas fördelning på utskott	37
Översikt över sessionen	46
 Protokoll	 49
 Saker m. m.	 299
Medlemsförslag (A-saker)	301
Regeringsförslag (B-saker)	1613
Berättelser (C-saker)	1679
Meddelanden (D-saker)	1862
Dokument utanför saklistan	2239
 Beslut	 2319
Rekommendationer	2321
Övriga beslut (utom val) m. m.	2394
Val	2104
 Stadga, arbetsordning, m. m.	 2405
 Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	 2425
 Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteratur- och musikpris	 2433
 Register	 2449
Översikt över sakernas behandling	2451
Personregister	2471
Ämnesregister	2484
 Plan över sessionssalen	 2499

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt valda medlemmar och suppleanter av Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om den närmare tidpunkten för rådets adertonde session, får presidiet härmed jämlikt 1 § arbetsordningen meddela, att rådets adertonde session kommer att äga rum i Reykjavík med början den 7 februari 1970.

Enligt 3 § arbetsordningen för rådet skall regerings- och medlemsförslag för att kunna upptagas till behandling vid sessionen ha ingivits till vederbörande lands sekretariat senast den 7 december 1969. Av hänsyn till utskottsarbetet vore det önskvärt, om även meddelanden i anledning av rådets tidigare rekommendationer och berättelser kunde lämnas till rådet senast den 7 december 1969. Upplysningar som senare framkommer kan lämnas till rådet i tilläggsmeddelande.

Stockholm den 10 oktober 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

Gustaf Petrén

Medlemslista

Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 7 februari 1970 med ändringar vid möten den 9, 10, 11 och 12 februari 1970)

Lista godkänd den 7 februari 1970

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Ailio, Paavo</i> (närv. 7/2—10/2)	<i>Lyng, John</i> (närv. 7/2—9/2)
<i>Alenius, Ele</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Miettunen, Martti</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Baunsgaard, Hilmar</i> (närv. 7/2—10/2)	<i>Moxnes, Einar</i> (närv. 9/2—12/2)
<i>Benediktsson, Bjarni</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Norling, Bengt</i> (närv. 7/2—10/2)
<i>Bondevik, Kjell</i> (närv. 7/2—9/2)	<i>Normann, A. C.</i> (närv. 7/2—10/2)
<i>Borten, Per</i> (närv. 7/2—9/2)	<i>Nyboe Andersen, P.</i> (närv. 7/2—10/2)
<i>Carlsson, Ingvar</i> (närv. 7/2—9/2)	<i>Palme, Olof</i> (närv. 7/2—9/2)
<i>Djurhuus, Kr.</i> (närv. 7/2—11/2)	<i>Raunio, Eino</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Gislason, Gylfi P.</i>	<i>Rostoft, Sverre Walter</i> (närv. 7/2—8/2)
<i>Guldberg, Ove</i> (närv. 9/2—12/2)	<i>Scip, Helge</i> (närv. 10/2—12/2)
<i>Hafstein, Jóhann</i>	<i>Simonen, Aarre</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Hartling, Poul</i> (närv. 7/2—9/2)	<i>Teir, Greis</i>
<i>Isaksson, Martín</i>	<i>Thestrup, Knud</i>
<i>Jónsson, Emil</i>	<i>Thomsen, Knud</i> (närv. 7/2—9/2)
<i>Jónsson, Ingólfur</i>	<i>Tiekso, Anna-Liisa</i> (närv. 7/2—9/2)
<i>Jonsson, Magnús</i>	<i>Wickman, Krister</i> (närv. 7/2—8/2)
<i>Karjalainen, Ahti</i> (närv. 7/2—9/2)	<i>Willoch, Kåre</i> (närv. 7/2—10/2)
<i>Koivisto, Mauno</i> (närv. 7/2—10/2)	<i>Virolainen, Johannes</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Kyllingmark, Hakon</i>	<i>Dorsteinsson, Eggert G.</i>
<i>Lange, Gunnar</i>	
<i>Larsen, Helge</i>	
<i>Leskinen, Väinö</i> (närv. 7/2—10/2)	
<i>Lidbom, Carl</i> (närv. 11/2—12/2)	

Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Austrheim, John</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Backlund, Georg</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Bergman, Per</i>

Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Cassel, Leif
Christensen, Henry
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Engan, Erling
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Geijer, Arne
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki
Haugaard, Svend
Helén, Gunnar
af Heurlin, Kaarlo
Helveg Petersen, Niels
Holmberg, Yngve
Honkonen, Kuuno
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Johannessen, Martha
Jónson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
*Kock, Osmo (intog ej sin plats i
rådet)*
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Mellqvist, Sven
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivan
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasli, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svinn
Sundin, Sven
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Oregaard, J. Fr.

Ändring den 9 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Sven Sundin under eftermiddagen den 9 februari och under större delen av den 10 februari samt den 11—12 februari av *Eric Carlsson*.

Ändringar den 10 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Gunnar Helén under större delen av dagen samt den 11—12 februari av *Ingemar Mundebo* och Yngve Holmberg den 10—12 februari av *Allan Hernelius*.

Ändringar den 11 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Henry Christensen för denna dag av *Niels Matthiasen* och Arne Geijer denna dag av *Erik Hammarsten*.

Ändringar den 12 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Johannes Antonsson av *Per Olof Sundman*, Arne Geijer av *Anna-Greta Skantz* och Ivar Nørgaard av *Niels Matthiasen*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

D a n m a r k s r i g e s d e l e g a t i o n

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 6 januari 1970)

<i>Baunsgaard, Hilmar</i>, f. 20. Statsminister, Hellerup. (RV) <i>Hartling, Poul</i>, f. 14. Udenrigsminister, Charlottenlund. (V) <i>Normann, A. C.</i>, f. 04. Fiskeriminister og minister for Grønland, Helsingør. (RV) <i>Thestrup, Knud</i>, f. 00. Justitsminister, Herning. (KF) <i>Thomsen, Knud</i>, f. 08. Handelsminister, Hellerup. (KF)	<i>Guldberg, Ove</i>, f. 18. Minister for offentlige arbejder, Charlottenlund. (V) <i>Larsen, Helge</i>, f. 15. Undervisningsminister, København. (RV) <i>Nyboe Andersen, Poul</i>, f. 13. Økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender, Humlebæk. (V)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 29 januari 1970)

- Djurhuus, Christian*, f. 95. Løgmaður (lagmand), Trangisvåg. (sb)

Valda medlemmar

(Valda av folketinget den 8 oktober 1969 för tiden intill nästa val)

S o c i a l d e m o k r a t i e t (S)

Medlemmer

- Krag, Jens Otto*, f. 14. Fhv. statsminister, Frederiksberg
- Nørgaard, Ivar*, f. 22. Fhv. minister, Bagsværd.

*(Förfall vid 18:e sessionen 12/2;
ersatt av Niels Matthiasen; se under Stedforträdere)*

Stedforträdere

- Hansen, Ove*, f. 09. Fhv. minister, Ballerup.
- Matthiasen, Niels*, f. 24. Chefredaktør, København.

Medlemmer

Eundvad, Kaj, f. 04. Fhv. minister,
Roskilde.

(Förfall vid 18:e sessionen: ersatt av Erling Dinesen; se under Stedfortrædere)

Horn, Svend, f. 06. Fhv. minister,
Nyborg.

Hækkerup, Per, f. 15. Fhv. udenrigsminister, København.

(Förfall vid 18:e sessionen: ersatt av Kai Lindberg; se under Stedfortrædere).

Nielsen, K. Axel, f. 04. Fhv. minister,
Hadsund.

Stedfortrædere

Mørk, Niels, f. 09. Maskinarbejder,
Helsingør.

Lindberg, Kai, f. 99. Fhv. minister,
Hellerup.

Dinesen, Erling, f. 10. Fhv. minister,
Bagsværd.

Hertling, Knud, f. 25. Fuldmægtig,
cand. jur., Herlev.

Det radikale Venstre (RV)

Medlemmer

Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand, fhv. minister, Højrup.

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander, Resen, Skive.

Helveg Petersen, Niels, f. 39. Cand. jur., Frederiksberg.

Stedfortrædere

Baunsgaard, Bernhard, f. 18. Rektor,
Århus.

Philip. Grethe, f. 16. Fuldmægtig,
cand. oecon., Rungsted Kyst.

Bilgrav-Nielsen, Jens, f. 36. Højskolelærer, Bredsten.

Venstre (V)

Medlemmer

Christensen, Henry, f. 22. Chefredaktør, Roskilde.

(Förfall vid 18:e sessionen 11/2; ersatt av Niels Matthiasen; se under Socialdemokratiet. Stedfortrædere).

Damsgaard, Kresten, f. 03. Statsrevisor, Vester Skerninge.

Eriksen, Niels, f. 02. Gårdejer, Ringe.

Stedfortrædere

Gstergaard, Kristen, f. 15. Gårdejer,
Krogssdal, Holstebro.

Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer,
Simested, Ålestrup.

Jensen, Jens Peter (Sorø amt), f. 22. Chefredaktør, Odense.

Det konservative Folkeparti (KF)

Medlemmer

Jensen, Jørgen, f. 15. Underdirektør,
cand. polit., Rungsted Kyst.

Stedfortrædere

Munck, Clara, f. 14. Rådmand, Frederiksberg.

Medlemmer

Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, København.
Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg.

Stedfortrædere

Østergaard, Knud, f. 22. Oberstløjtnant, Vester-Hassing.
Jaul-Madsen, Ejvind, f. 21. Proprietær, Fagerholt, Skibby.

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem

Larsen, Aksel, f. 97. Fhv. minister, Frederiksberg.

Stedfortræder

Dam, Poul, f. 21. Højskoleforstander, Birkerød.

(Valda av Føroya lagting den 28 januari 1970 för tiden intill nästa val)

Føroya javnaðarflokkur (Socialdemokratiet) (jvfl)

Medlem

Øregaard, J. Fr., f. 06. Løgtingsformaður, stjóri (lagtingsformand, direktør) Gøtu.

Stedfortræder

Olsen, Poul Jacob, f. 17. Fiskiskippari (fiskeskipper), Klaksvig.

Folkaflokkurin (Folkeflokken) (flklf)

Medlem

Petersen, Poul, f. 01. Fulltrúi, (cand. jur.), Tórshavn.

Stedfortræder

Hentze, Demmus, f. 23. Landsrættarsakførari (landsrettsagfører), Tórshavn.

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 3 januari 1970)

Koivisto, Mauno, f. 23. Statsminister, Helsingfors. (Sd)
Virolainen, Johannes, f. 14. Statsministerns ställföreträdare, undervisningsminister, Lojo. (K)
Karjalainen, Ahti, f. 23. Utrikesminister, Helsingfors. (K)
Simonen, Aarre, f. 13. Justitieminister, Helsingfors. (Tpsl)
Raunio, Eino, f. 09. Finansminister, Forssa. (Sd)
Alenius, Ele, f. 25. Minister i finansministeriet, Helsingfors. (Skdl)

Miettunen, Martti, f. 07. Lantbruksminister, Rovaniemi. (K)
Ailio, Paavo, f. 18. Kommunikationsminister, Åbo. (Skdl)
Teir, Grels, f. 16. Handels- och industriminister, Gamlakarleby. (Sv)
Leskinen, Väinö, f. 17. Minister i handels- och industriministeriet, Helsingfors. (Sd)
Tiekso, Anna-Liisa, f. 29. Socialminister, Kemi. (Skdl)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 8 januari 1970)

Isaksson, Martin, f. 21. Lantråd,
Finström.

Valda medlemmar

(Valda av riksdagen den 6 februari 1969 för tiden intill nästa val)

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

Saalasti, Kerttu, f. 07. Förutv. minister, agronomie och forstkandidat, Nivala.

Savela, Veikko, f. 19. Förutv. minister, lantbrukare, Lappajärvi.

Sukselainen, V. J., f. 06. Riksdagens talman, förutv. statsminister. generaldirektör, Esbo.

(Förfall vid 18:e sessionen; ersatt av *Matti Mattila*; se under *Suppleanter*)

Tenhiälä, Juho, f. 12. Förutv. minister, äldre lektor, Tavastehus.

Suppleanter

Ruutu, Paula, f. 06. Lektor, Joensuu.

Pohjonen, Mauno, f. 07. Agronom, Jyväskylä.

Mattila, Matti, f. 12. Agronom, Röykä.

Pentti, Arvo, f. 15. Förutv. minister, lantbrukare, Hämeenkyrö.

Suomen kansandemokraattinen liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)

Medlemmar

Backlund, Georg, f. 06. Redaktör, Närpes.

Honkonen, Kuuno, f. 22. Lektor, Tammerfors.

Kock, Osmo, f. 29. Vicehäradshövding, Lahti.

(Förfall vid 18:e sessionen).

Suppleanter

Räsänen, Pauli, f. 35. Medicine licentiat, Uleåborg.

Saarto, Veikko, f. 34. Timmerman, Helsinge.

Saarinen, Aarne, f. 13. Förbundsordförande, Helsingfors.

Sosialidemokraattinen puolue (Socialdemokratiska partiet) (Sd)

Medlemmar

af Heurlin, Kaarlo, f. 15. Filosofie magister, Karakallio.

Suppleanter

Luja, Sinikka, f. 24. Förlagslänsteman, Esbo.

Medlemmar

Laaksonen, Mikko, f. 27. Vicehäradshövding, Esbo.
Siltanen, Sylvi, f. 09. Bokförelare, Åbo.
Sirén, Eino, f. 09. Vicehäradshövding, Dickursby.

Suppleanter

Kuusi, Pekka, f. 17. Politices doktor, Helsingfors.
Paasivuori, Tytne, f. 07. Socionom, Helsingfors
Häkkinen, Eero, f. 11. Filosofie magister, Kuopio.

Kansallinen kokoomus (Nationella samlingspartiet)
 (Kok)

Medlemmar

Hara, Erkki, f. 14. Vicehäradshövding, Helsingfors.
Rihtniemi, Juha, f. 27. Direktör, Helsingfors.

(Förfall vid 18:e sessionen; ersatt av Olavi Lähteenmäki; se under Suppleanter)

Suppleanter

Junnila, Tuure, f. 10. Förutv. minister, filosofie doktor, Helsingfors.
Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Teologie doktor, Åbo.

Svenska folkpartiet i Finland (Sv)

Medlem

Ehrnrooth, Georg C., f. 26. Vicehäradshövding, Helsingfors.

Suppleant

Granvik, Ragnar, f. 10. Lantbrukare, Terjärv.

Liberaalinen kansanpuolue (Liberala folkpartiet)
 (LKP)

Medlem

Salo, Tuure, f. 21. Vicehäradshövding, stadsdirektör, Rovaniemi.

Suppleant

Berner, Arne, f. 27. Direktör, Helsingfors.

Työväen ja pienviljelijäin sosialidemokraattinen liitto (Arbetarnas och småbrukarnas socialdemokratiska förbund) (Tpsl)

Medlem

Leivo-Larsson, Tytne, f. 02. Förutv. minister, f. d. ambassadör, Helsingfors.

Suppleant

Saarinen, Olavi, f. 23. Förutv. minister, sekreterare, Esbo.

(Valda av riksdagen den 4 februari 1970 för tiden intill nästa val)

Socialdemokrattinen puolue (Socialdemokratiska partiet) (Sd)

Medlem

Suppleant

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad.

Niskanen, Esko, f. 28. Chefredaktör, Åbo.

(Valda av Ålands landsting den 12 december 1969 för tiden intill nästa val)

Ä l ä n d s k S a m l i n g (ÅS)

Medlem

Suppleant

Eriksson, Thorvald, f. 22. Bankdirektör, Mariehamn.

Dahlman, Nils, f. 14. Borgmästare, Mariehamn.

Islandsdelegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda den 27 januari 1970)

Benediktsson, Bjarni, f. 08. Forsättsrådhera (statsminister), Reykjavík. (Sj.)

Hafstein, Jóhann, f. 15. Dóms- och kirkjumálaráðhera (justitie- och kyrkominister), Reykjavík. (Sj.)

Jónsson, Emil, f. 02. Utanrikiráðhera (Utrikesminister), Hafnarfjörður. (A)

Jónsson, Ingólfur, f. 09. Landbúnaðar- og samgöngumálaráðhera (jordbruks- och kommunikationsminister), Hella, Rangárvöllum. (Sj.)

Jónsson, Magnús, f. 19. Fjármálaráðhera (finansminister), Reykjavík. (Sj.)

Þorsteinsson, Eggert G., f. 25. Sjávarútvegs- og félagsmálaráðhera (fiskeri- och socialminister). (A)

Gíslason, Gylfi P., f. 17. Menntamála- og viðskiptamálaráðhera (undervisnings- och handelsminister), Reykjavík. (A)

Alþingi (alltinget)

(Val den 19 december 1969 för tiden intill nästa val)

Efri deild (Övre avdelningen) = E; Neðri deild (Nedre avdelningen) = N

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

Fulltrúar (Ombud)

Varafultrúar (Suppleanter)

Bjarnason, Sigurður, f. 15. Ritsjóri (redaktör), Reykjavík. N.

Kjara, Birgir, f. 16. Forstjóri (direktör), Reykjavík. N.

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Hæstarrettarlögmaður (högsta domstolsadvokat), Hafnarfjörður. N.

Björnsson, Ólafur, f. 12. Próffessor (professor), Reykjavík. E.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

<i>Fulltrúar (Ombud)</i>	<i>Varafultrúar (Suppleanter)</i>
<i>Jónsson, Eysteinn</i> , f. 06. Skattstjóri (skattedirektör), Reykjavík.	<i>Ágústsson, Einar</i> , f. 22. Bankastjóri (bankdirektör), Reykjavík. E.
<i>Skaftason, Jón</i> , f. 26. Hæstaréttarlögmaður (högsta domstolsadvokat), Kópavogur. N.	<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , f. 14. Óðalsbóndi (gårdsägare), Ásgarður Dalasýslu. E.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

<i>Fulltrúi (Ombud)</i>	<i>Varafultrúi (Suppleant)</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , f. 13. Efnaverkfræðingur (diplomingenjör), Reykjavík. N.	<i>Finnsson, Birgir</i> , f. 17. Forstjóri (direktör), Ísafjörður. N.

Alþýðubandalagið (Folketforbundet) (Abl)

<i>Fulltrúi (Ombud)</i>	<i>Varafultrúi (Suppleant)</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i> , f. 19. Ritsjóri (redaktör), Reykjavík. N.	<i>Guðjónsson, Karl</i> , f. 17. Kennari (skollärare), Vestmannaeyjar. E.

Norges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 23 januari 1970)

<i>Borten, Per</i> , f. 13. Statsminister, Flå. (Sp)	<i>Moxnes, Einar H.</i> , f. 21. Statsråd, sjef for Fiskeridepartementet, Oslo. (Sp)
<i>Lyng, John</i> , f. 05. Utenriksminister, Skien. (H)	<i>Rostoft, Sverre Walter</i> , f. 12. Statsråd, sjef for Departementet for industri- och håndverk, Oslo. (H)
<i>Bondevik, Kjell</i> , f. 01. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo. (KrF)	<i>Seip, Helge</i> , f. 19. Statsråd, sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Oslo. (V)
<i>Kyllingmark, Håkon</i> , f. 15. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Oslo. (H)	<i>Willoch, Kåre</i> , f. 28. Statsråd, sjef for Handels- og skipsfartsdepartementet, Oslo. (H)

Valda medlemmar

(Utsedda av stortinget den 31 oktober 1969 för tiden 1 november 1969 –
31 december 1970)

(Lagtinget = L; Odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

Bratteli, Trygve, f. 10. Fhv. Statsråd,
Oslo. O.
Christiansen, Bagnar, f. 22. Jernbanefullmektig, Nedre Eiker. O.
Johannessen, Martha, f. 07. Husmor,
Borge. L.
Salvesen, Salve, f. 09. Sekretær,
Kristiansand S. O.
Andersen, Magnus, f. 16. Fhv. Statsråd, Bø i Vesterålen. O.
Treholt, Thorstein, f. 11. Småbruker,
Gran. O.
Nordli, Odvar, f. 27. Distriktsrevisor,
Stange. O.
Bye, Roald, f. 28. Arbeidskontorbestyrer, Hommelvik. O.

Varamenn

Nilsen, Arne, f. 24. Jernbanefullmektig, Voss. O.
Johannessen, Guri, f. 11. Husmor,
Hol. O.
Støa, Johan, f. 13. Bygningsarbetter, Verdal. O.
Bakken, Ingvar, f. 20. Skogsarbetter, Marker. L.
Fostervoll, Alv J., f. 32. Skolestyrer,
Kristiansund N. O.
Førde, Einar, f. 43. Student, Oslo. O.
Aune, Anders, f. 23. Fylkeskontorsjef, Vadsø. O.
Martinsen, Astrid Murberg, f. 32.
Lærer, Holmestrand. O.

Høyre (H)

Medlemmer

Stray, Spenn, f. 22. Advokat, Moss.
L.
Rognerud, Berte, f. 07. Avdelingsbestyrer, Oslo. O.
Norvik, Erling, f. 28. Fylkessekretær, Hammerfest. O.

Varamenn

Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker,
Sigdal. L.
Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester,
Bærum. O.
Aakre, Bodil, f. 22. Advokat, Bodø.
O.

Senterpartiet (Sp)

Medlemmer

Austrheim, John, f. 12. Bonde, Glop-
pen. O.
Egan, Erling, f. 10. Distriktssjef,
Bodin. O.

Varamenn

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert
revisor, Nedre Eiker. O.
Vikan, Johan A., f. 12. Bonde, Stjør-
dal. O.

Kristelig folkeparti (KrF)

Medlemmer

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde.
L.

Kristiansen, Kåre, f. 20. Jernbane-
direktør, Nesodden. O.

Varamenn

Rein, Kristoffer, f. 12. Bonde, Rissa.
O.

Fjose, Bergfrid, f. 15. Husmor, Fana.
O.

Venstre (V)

Medlem

Garbo, Gunnar, f. 24. Journalist, Ber-
gen. O.

Varaman

Eika, Hallvard, f. 20. Bonde, Bø i Te-
lemark. O.

(Utsedda av stortinget den 21 januari 1970 för tiden 1 januari –31 december
1970)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlem

Hansen, Guttorm, f. 20. Journalist,
Namsos. O.

Varaman

Sjøthun, Asbjørn, f. 27. Gårdbruker,
Balsfjord. O.

Venstre (V)

Medlem

Eika, Hallvard, f. 20. Bonde, Bø i Te-
lemark. O.

Varamenn

Myklebust, Thor, f. 08. Journalist,
Kvinnherad. O.

Helle, Ingvar, f. 33. Rektor, Stavan-
ger. O.

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 23 januari 1970)

Palme, Olof, f. 27. Statsminister, Väl-
lingby. (s)

Lange, Gunnar, f. 09. Statsråd och
chef för handelsdepartementet,
Stockholm. (s)

Wickman, Krister, f. 24. Statsråd och
chef för industridepartementet,
Solna. (s)

Norling, Bengt, f. 25. Statsråd och
chef för kommunikationsdeparte-
mentet, Rotebro. (s)

Lidbom, Carl, f. 26. Statsråd, Väl-
lingby. (s)

Carlsson, Ingvar, f. 34. Statsråd och
chef för utbildningsdepartementet,
Tyresö. (s)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 23 januari 1970 för tiden intill nästa val)

(Första kammaren = F; andra kammaren = A)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)

Medlemmar

Rånmark, Dagmar, f. 99. Rektor,
Värmlands Bro. F.

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisa-
tionens i Sverige ordförande,
Stockholm. F.

(Förfall vid 18:e sessionen 11—
12/2; ersatt av Erik Hammarsten
11/2 och Anna-Greta Skantz 12/2;
se under Suppleanter)

Larsson, Lars, f. 21. Typograf. Lö-
torp. F.

Johansson, Tage, f. 21. Assistent,
Jönköping. F.

(Förfall vid 18:e sessionen; er-
satt av Paul Jansson; se under
Suppleanter)

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollen-
luna. F.

Skoglund, Gösta, f. 03. Förutv. stats-
råd, odont. doktor, Umeå. A.

Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditor,
Falun. A.

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombuds-
man, Västerås. A.

Bergman, Per, f. 15. Direktör, Göte-
borg. A.

Adamsson, Erik, f. 16. Expeditor,
Malmö. A.

Suppleanter

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Mo-
holm. F.

Wååg, Nils Erik, f. 21. Byggnads-
ingenjör, Kristianstad. F.

Hedlund, Rune, f. 17. Personalföre-
ståndare, Sala. F.

Jonsson, Rune, f. 29. Elektriker,
Husum. F.

Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspek-
tör, Hälsingborg. F.

Hammarsten, Erik, f. 27. Bageriarbe-
tare, Älvsbyn. A.

Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombuds-
man, Malmö. A.

Johansson, Rune, f. 17. Ombudsman,
Norrköping. A.

Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göte-
borg. A.

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör,
Uppsala. A.

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Helén, Gunnar, f. 18. Landshövding,
Stockholm. F.

(Förfall vid 18:e sessionen 10—
12/2; ersatt av Ingemar Mundebo;
se under Suppleanter)

Suppleanter

Mundebo, Ingemar, f. 30. Avdelnings-
direktör, Lidingö. A.

Medlemmar

Segerstedt Wiberg, Ingrid, f. 11.
Journalist, Göteborg. F.

Ohlin, Bertil, f. 99. Förutv. statsråd,
professor emeritus, Stockholm. A.

Suppleanter

Hamrin-Thorell, Ruth, f. 03. Redak-
tör, Uppsala. F.

Wedén, Sven, f. 13. Disponent,
Eskilstuna. A.

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Holmberg, Yngve, f. 25. Bankofull-
mäktig, Stockholm. A.

(Förfall under 18:e sessionen
10--12/2; ersatt av Allan Herne-
lius; se under Suppleanter)

Cassel, Leif, f. 06. Andre vice talman,
Karlstad. A.

Suppleanter

Hernelius, Allan, f. 11. Chefredaktör,
Stockholm. F.

Björkman, Folke, f. 07. Redaktör,
Bromma. A.

Centerpartiet (cp)

Medlemmar

Sundin, Sven, f. 15. Lantbrukare,
Nordingrå. F.

(Förfall vid 18:e sessionen 9—
12/2; ersatt av Eric Carlsson; se
under Suppleanter)

Antonsson, Johannes, f. 21. Hem-
mansägare, Heberg, Falkenberg.
A.

(Förfall vid 18:e sessionen 12/2:
ersatt av Per Olof Sundman; se
under Suppleanter)

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare,
Tvärålund. A.

Suppleanter

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare,
Vikmanshyttan. F.

Fälldin, Torbjörn, f. 26. Lantbru-
kare, Ramvik. A.

Sundman, Per Olof, f. 22. Författare,
Vaxholm. A.

Saklista

för 18:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 7 februari 1970 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 7 februari 1970 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *.)

A. Medlemsförslag

A 2/t	Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (väckt av Per Borten och Harry Klippenvåg).
A 2 Ä1/t	Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (väckt av Hans Gustafsson).
A 2 Ä2/t	Ändringsförslag om samarbete på luftfartens område (väckt av Sven Sundin).
*A 5 T/j	Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (väckt av Hugo Osvald).
A 99 T/s	Tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer (väckt av Sigurður Bjarnason, Sigrid Ekendahl, Gunnar Henriksson, Harald Løbak och Harald Nielsen).
A 109/j	Medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning (väckt av Nina Andersen, Lis Groes, Ingrid Gärde Widemar, Grete Hækkerup och Judit Nederström-Lundén).
A 119/k	Medlemsförslag om nordiskt forsknings-samarbete (väckt av Julius Bomholt, Poul Hartling, Kaarlo af Heurlin, Ólafur Jóhannesson, A. C. Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Ingrid Segerstedt Wiberg, V. J. Sukselainen och Anna-Liisa Tiekso).
A 131 T/s	Tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land (väckt av Nils Kellgren och Lars Korvald).
*A 133/t	Medlemsförslag om inrikesflygets problem (väckt av Leif Cassel).
*A 135/j	Medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd (väckt av Ingrid Segerstedt Wiberg och Knud Thestrup).
*A 135 Ä/j	Ändringsförslag om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara, Jørgen Jensen och Grethe Philip).
A 137/s	Medlemsförslag om tilläggs-pensionering för arbetstagare i gränstrakterna (väckt av Tyyne Leivo-Larsson, Niels Mørk och Tuure Salo).
A 141/j	Medlemsförslag om förenhetligande av de nordiska ländernas regler om förmånsrätt i konkurs (väckt av Sigrid Ekendahl, Niels Mørk och Salve Salvesen).
*A 145/j	Medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning (väckt av Sigurður Bjarnason, Trygve Bratteli, Leif Cassel, Poul Hartling och Eino Sirén).

- *A 146/j Medlemsförslag om en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal (väckt av Folke Björkman).
- A 149 T/s Tilläggsförslag om enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m. (väckt av Sigrid Ekendahl, Kaarlo af Heurlin, Tyyne Leivo-Larsson och Helge Nielsen).
- A 156/j Medlemsförslag om lagstiftning om illojal konkurrens (väckt av Ingrid Gärde Widemar och A. C. Normann).
- A 156 Ä/j Ändringsförslag om otillbörliga konkurrensmetoder (väckt av Allan Hernelius och Yngve Holmberg).
- A 162/j Medlemsförslag om likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV (väckt av Erkki Hara, Poul Hartling och Knud Thestrup).
- *A 166/j Medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott (väckt av Yngve Holmberg, Nils Kellgren, Juha Rihtniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Eino Sirén).
- *A 173/j Medlemsförslag om nordisk administration på begränsade saksområden (väckt av Folke Björkman, A. C. Normann, Ingrid Segerstedt Wiberg och Eino Sirén).
- *A 178/j Medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete (väckt av Poul Dam, Lis Groes och Knud Thestrup).
- *A 178 Ä/j Ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete (väckt av Tage Johansson och Juha Rihtniemi).
- *A 184 T/j Tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa (väckt av Sven Sundin).
- A 202/k Medlemsförslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden (väckt av Jens Bilgrav-Nielsen, Folke Björkman, Georg C. Ehrnrooth, Olavi Lähteenmäki, Juha Rihtniemi och Berte Rognerud).
- A 204/s Medlemsförslag om karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna (väckt av Harald Løbak, Gerda Møller och Jan-Ivan Nilsson).
- A 208/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete på rymdområdet (väckt av Birger Lundström och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 209/e Medlemsförslag om avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden (väckt av Henry Christensen, Yngve Holmberg, Jørgen Jensen, J. O. Krag, Aksel Larsen och V. J. Sukselainen).
- A 211/k Medlemsförslag om nordiska skol- och studentbetygs giltighet (väckt av Berte Rognerud, Kerttu Saalasti och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 216/j Medlemsförslag om representation för samerna i Nordiska rådet (väckt av Eric Carlsson, Nils Jacobsen, Olavi Lahtela, Tuure Salo och Harald Samuelsenberg).
- A 217/e Medlemsförslag om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ (väckt av Ragnar Christiansen, J. O. Krag och Bertil Ohlin).
- A 218 T/k Tilläggsförslag om material till undervisningen i radio och TV (väckt av Berte Rognerud och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 219/k Medlemsförslag om samnordisk radio- och TV-forskning (väckt av K. B. Andersen, Olav Hordvik, Nils Kellgren, Dagmar Ranmark och Berte Rognerud).
- A 220/k Medlemsförslag om ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter (väckt av K. B.

- Andersen, Georg Backlund, Lars Larsson, Berte Rognerud och Sylvi Siltanen).
- A 221/e Medlemsförslag om förenhetligande av handelsdokument m. m. (väckt av Birger Lundström).
- A 222/j Medlemsförslag om översyn av medborgarskapslagstiftningen (väckt av Sven Hammarberg, Svend Haugaard, Sven Mellqvist, Gerda Møller och Grethe Philip).
- A 224/t Medlemsförslag om nordisk rikhögskola vid Strömsholm (väckt av Axel Andersson och Folke Björkman).
- A 226/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd (väckt av Sven Sundin).
- A 229/s Medlemsförslag om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond (väckt av Ingemar Mundebo och Eino Sirén).
- A 230/e Medlemsförslag om forskningsinstitut för framtidsfrågor (väckt av Henry Christensen och Bertil Ohlin).
- A 234 T/e Tilläggsförslag om nordiskt varudeklarationssamarbete (väckt av Leif Cassel och Sven Hammarberg).
- A 235 T/e Tilläggsförslag om nordiskt samarbete om atomkraftanläggningar (väckt av Yngve Holmberg).
- A 236/s Medlemsförslag om vidareutbildning av socialpersonal (väckt av Johannes Antonsson och Salve Salvesen).
- A 237/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete på förskolans område (väckt av Jens Bilgrav-Nielsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sylvi Siltanen).
- *A 238/s Medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik (väckt av Johannes Antonsson, Jan-Ivan Nilsson och V. J. Sukselainen).
- A 239/k Medlemsförslag om stöd till utgivande av ett nordiskt litteraturllexikon (väckt av K. B. Andersen, Georg Backlund, Jens Bilgrav-Nielsen, Ólafur Jóhannesson och Per-Olof Sundman).
- A 240/s Medlemsförslag om vapenfri tjänst (väckt av Svend Haugaard, Kaarlo af Heurlin och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 241/s Medlemsförslag om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (väckt av Ruth Hamrin-Thorell, Kaarlo af Heurlin, Harald Løbak, Gerda Møller och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- *A 242/j Medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning (väckt av Georg C. Erhnrooth och Sture Palm).
- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetslidslag (väckt av Birger Lundström).
- *A 244/j Medlemsförslag om Nordiskt patentråd (väckt av Yngve Holmberg och Juha Rihtniemi).
- *A 245/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor (väckt av K. B. Andersen, Georg Backlund, Sven Hammarberg, Pekka Kuusi, Juha Rihtniemi, Kerttu Saalasti och Sylvi Siltanen).
- A 246/s Medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening (väckt av Svend Haugaard, Svend Horn, Tyyne Leivo-Larsson och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 246 Ä/s Ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening (väckt av Sture Palm).

- *A 247/e Medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet (väckt av Sigurður Ingimundarson och Nils Jacobsen).
- A 248/j Medlemsförslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år (väckt av Georg Backlund, Osmo Kock och Ingemar Mundebo).
- A 249/e Medlemsförslag om information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden (väckt av Ingemar Mundebo, Bertil Ohlin och Juho Tenhiälä).
- A 250/e Medlemsförslag om nordisk utvecklingsbank (väckt av Kaarlo af Heurlin och Ingemar Mundebo).
- A 251/e Medlemsförslag om stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna (väckt av Ingemar Mundebo, Bertil Ohlin och Juha Rihtniemi).
- A 252 T/s Tilläggsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete (väckt av Sigurður Bjarnason, Tyyne Leivo-Larsson och Harald Løbak).
- *A 253/j Medlemsförslag om revision av de nordiska försäkringsavtalslagarna (väckt av Tage Johansson och Lars Larsson).
- *A 254/j Medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Lars Leiro).
- A 255/t Medlemsförslag om bro vid Karesuando (väckt av Leif Cassel, Jon Leirfall, Birger Lundström och Tuure Salo).
- A 256 T/t Tilläggsförslag om nordisk giltighet för körkort för motorfordon (väckt av Leif Cassel, Svend Horn och Birger Lundström).
- *A 257/j Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara, Svend Haugaard och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 258/t Medlemsförslag om utbildning av förare av motorfordon (väckt av Leif Cassel, Svend Horn, Nils Jacobsen, Birger Lundström och Tuure Salo).
- A 259/t Medlemsförslag om Blå vägens utbyggnad till Europaväg (väckt av Nils Jacobsen, Birger Lundström och Tuure Salo).
- *A 260 T/s Tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen (väckt av Georg C. Ehrnrooth och Tyyne Leivo-Larsson).
- A 261/s Medlemsförslag om samarbete på arbetsmedicinens område (väckt av Johannes Antonsson, Sven Hammarberg, Lars Larsson, Bror Lillqvist och Harald Løbak).
- A 262/e Medlemsförslag om nordisk exportpromotionsfond för byggeindustri (väckt av Eric Carlsson, Lars Leiro och Jan-Ivan Nilsson).
- *A 263/s Medlemsförslag om försörjarbegreppet (väckt av Lars Larsson och Gerda Møller).
- A 264/e Medlemsförslag om Nordiska rådets ställning i Nordek-planen (väckt av Johannes Antonsson, V. J. Sukselainen och Per-Olof Sundman).
- A 265/k Medlemsförslag om organisationen av det nordiska kultursamarbetet (väckt av Georg Backlund, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sylvi Siltanen).
- A 266/k Medlemsförslag om information angående nordiskt ekonomiskt samarbete (väckt av K. B. Andersen, Georg Backlund, Sture Palm, V. J. Sukselainen och Per Olof Sundman).
- *A 267 T/s Tilläggsförslag om internordisk giltighet för recept (väckt av Sigurður Bjarnason, Lars Korvald och Juho Tenhiälä).
- *A 268/t Medlemsförslag om byggande av väg mellan Virtaniemi och

- Nyrud (väckt av Magnus Andersen, Erling Norvik, Tuure Salo och Veikko Savela).
- *A 269/s Medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar (väckt av Berte Rognerud, Keritu Saalasti och Sylvi Siltanen).
- *A 270 T/k Tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (väckt av Georg Backlund och Salve Salvesen).
- A 271/t Medlemsförslag om samarbete på transportområdet (väckt av Magnus Andersen, Leif Cassel, Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, Birger Lundström, Arne Nilsen, Tuure Salo och Veikko Savela).
- A 272/e Medlemsförslag om Nordiska rådet och Nordek (väckt av Leif Cassel).
- A 273 T/e Tilläggsförslag om Nordeks genomförande (väckt av Trygve Bratteli, Leif Cassel, Sigurður Ingimundarson, Eino Sirén och Karl Skytte).
- A 274/k Medlemsförslag om en nordisk symbol (väckt av Sture Palm och Per Olof Sundman).
- A 275 T/k Tilläggsförslag om TV-tekniskt samarbete (väckt av Folke Björkman, Erling Norvik och Tuure Salo).
- *A 276/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik (väckt av Jan-Ivan Nilsson och Salve Salvesen).

B. Regeringsförslag

- B 4/j Regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet (väckt av Danmarks regering).
- *B 7/j Regeringsförslag om utvidgat kriminologiskt samarbete (väckt av Sveriges regering).
- B 8/j Regeringsförslag om revision av Helsingforsavtalet (väckt av Finlands regering).
- B 8 Ä/j Ändringsförslag om revision av Helsingforsavtalet vad gäller Nordiska rådet (väckt av Leif Cassel och Lars Larsson).
- B 9/k Regeringsförslag om det nordiska kultursamarbetets organisation (väckt av Finlands regering).

C 1970. Berättelser

- *1/j Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Danmarks regering).
- *2/k Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Sveriges regering).
- *3/s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Islands regering).
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Danmarks regering).
- 5/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (överlämnad av Norges regering).
- 6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och rennäringsfrågor (överlämnad av Sveriges regering).
- 7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Norges regering).

- 8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Islands regering).
- 9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1969 (överlämnad av Sveriges regering).
- 10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (överlämnad av Norges regering).
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (överlämnad av Islands regering).
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).
- 14/k Berättelse från Nordens hus i Reykjavik (överlämnad av Islands regering).
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Sveriges regering).
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden (överlämnad av Danmarks regering).
- *17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi (överlämnad av Danmarks regering).
- 18/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna (överlämnad av Danmarks regering).
- *19/e Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (överlämnad av Sveriges regering).
- 20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörsmötet i Reykjavik (överlämnad av Sveriges regering).
- 21/t Berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (överlämnad av Norges regering).
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor (överlämnad av Norges regering).
- 23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (överlämnad av Finlands regering).
- *24/k Berättelse från Nordiska asieninstitutet (överlämnad av Danmarks regering).
- *25/t Berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (överlämnad av Sveriges regering).
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering).

D 1970. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 18/1958/s Meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (överlämnat av Sveriges regering).
- *19/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- *22/1958/c Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 31/1958/k Meddelande om rekommendation nr 31/1958 angående gemen-

- sam högre utbildning i trädgårdskonst (överlämnat av Danmarks regering).
- 32/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m. (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- 11/1960/k Meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (överlämnat av Finlands regering).
- *12/1961/j Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- 9/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *11/1962/s Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- *14/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *18/1962/j Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (överlämnat av Sveriges regering).
- 29/1962/s Meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (överlämnat av Sveriges regering).
- *32/1962/j Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- *2/1963/e Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar).
- *7/1963/j Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (överlämnat av Sveriges regering).
- 8/1963/k Meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (överlämnat av Norges regering).
- 12/1963/k Meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (överlämnat av Norges regering).
- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnat av Sveriges regering).
- 25/1963/s Meddelande om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (överlämnat av Norges regering).
- *26/1963/s Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoserande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *29/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående un-

- derlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *2/1964/k Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (överlämnat av Norges regering).
- *6/1964/s Meddelande om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (överlämnat av Finlands regering).
- *11/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 23/1964/k Meddelande om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminiariernas undervisning i nordiska språk (överlämnat av Danmarks regering).
- *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Danmarks regering).
- *26/1964/e Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *28/1964/e Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- *1/1965/s Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Danmarks regering).
- 2/1965/k Meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m. (överlämnat av Danmarks regering).
- *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (överlämnat av Finlands regering).
- *5/1965/s Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnat av Danmarks regering).
- 7/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- 8/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Norges regering).
- *17/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar).
- 20/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (överlämnade av Finlands och Islands regeringar).
- 22/1965/s Meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept (överlämnat av Norges regering).
- *24/1965/j Meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet (överlämnat av Sveriges regering).

- *29/1965/k Meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- 37/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk lentamensgiltighet (överlämnat av Finlands regering).
- *3/1966/k Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område (överlämnat av Norges regering).
- *4/1966/j Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt (överlämnat av Sveriges regering).
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (överlämnat av Norges regering).
- 6/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- *7/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 8/1966/k Meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation (överlämnat av Sveriges regering).
- 10/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *11/1966/s Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulansjänst inom Nordkalotten (överlämnat av Finlands regering).
- *14/1966/s Meddelande om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område (överlämnat av Norges regering).
- 16/1966/s Meddelande om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete (överlämnat av Finlands regering).
- *19/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (överlämnat av Norges regering).
- *22/1966/j Meddelanden om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 25/1966/s Meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (överlämnat av Danmarks regering).
- *29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Finlands regering).
- 31/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).

- 1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *2/1967/k Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område (överlämnat av Danmarks regering).
- *3/1967/s Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete (överlämnat av Finlands regering).
- *4/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område (överlämnade av Finlands och Islands regeringar).
- *5/1967/s Meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (överlämnat av Danmarks regering).
- *10/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- *11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (överlämnat av Norges regering).
- 12/1967/k Meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *13/1967/j Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (överlämnat av Norges regering).
- 14/1967/k Meddelande om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete (överlämnat av Finlands regering).
- *15/1967/j Meddelande om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen (överlämnat av Danmarks regering).
- 17/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 17/1967 angående befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 18/1967/k Meddelande om rekommendation nr 18/1967 angående samarbete på den medicinska undervisningens område (överlämnat av Sveriges regering).
- *19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor (överlämnat av Norges regering).
- *20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur (överlämnat av Finlands regering).
- *21/1967/e Meddelanden om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningsens utformning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående ge-

- mensam politik beträffande charterflyg (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning (överlämnat av Norges regering).
- *29/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 31/1967/e Meddelande om rekommendation nr 31/1967 angående samarbete om varudeklarationer (överlämnat av Danmarks regering).
- *1/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för viltforskning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 2/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *3/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningsstider (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *4/1968/j Meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande (överlämnat av Finlands regering).
- 5/1968/k Meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom (överlämnat av Danmarks regering).
- *6/1968/k Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning (överlämnat av Norges regering).
- 7/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1968 angående nordisk yrkesklassificering (överlämnade av Danmarks, Islands och Sveriges regeringar).
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (överlämnat av Danmarks regering).
- *9/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *12/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m. (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- 13/1968/k Meddelande om rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden (överlämnat av Finlands regering).
- *14/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- *15/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk integrationsforskning (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (överlämnat av Sveriges regering).
- *17/1968/j Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt (överlämnat av Danmarks regering).

- 18/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 18/1968 angående arbetstagares uppfinningar (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- *19/1968/j Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m. (överlämnat av Norges regering).
- 20/1968/t Meddelande om rekommendation nr 20/1968 angående åtgärder mot illegal narkotikainförsel (överlämnat av Sveriges regering).
- 21/1968/e Meddelande om rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete (överlämnat av Norges regering).
- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *24/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *25/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 26/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- *27/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- *28/1968/k Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående ibero-amerikanskt institut (överlämnat av Norges regering).
- 29/1968/k Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning (överlämnat av Finlands regering).
- 30/1968/k Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island (överlämnat av Islands regering).
- 31/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen (överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar).
- 32/1968/k Meddelanden om rekommendation nr 32/1968 angående träskyddsforskning (överlämnade av Finlands och Islands regeringar).
- *33/1968/k Meddelanden om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar).
- *36/1968/k Meddelanden om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen (överlämnade av Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- 1/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *2/1969/t Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll (överlämnat av Danmarks regering).
- *3/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbe-

- handlingen av postpaket (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *4/1969/s Meddelande om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föreningsfrågorna (överlämnat av Sveriges regering).
- *5/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *6/1969/j Meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning (överlämnat av Sveriges regering).
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Norges regering).
- *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (överlämnat av Sveriges regering).
- 9/1969/e Meddelanden om rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Norges regering).
- *11/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistkursus (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (överlämnat av Sveriges regering).
- *13/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18 (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (överlämnat av Norges regering).
- *15/1969/k Meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan (överlämnat av Sveriges regering).
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (överlämnat av Finlands regering).
- *17/1969/s Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (överlämnat av Finlands regering).
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musik-samarbete (överlämnat av Danmarks regering).
- 19/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägsregler för stora fartyg (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 20/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 21/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- *22/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).

- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (överlämnat av Finlands regering).
- *24/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *25/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *26/1969/k Meddelande om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp (överlämnat av Danmarks regering).
- *27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (överlämnat av Danmarks regering).
- *28/1969/e Meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samsarbetskommitté för utvecklingsforskning (överlämnat av Danmarks regering).
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen (överlämnat av Sveriges regering).
- 30/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 30/1969 angående vägförbindelsen mellan Sevettijärvi och Neiden (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).

Utanför saktistan förelägges följande dokument för rådet:

1. *Rapport från Nordiska rådets presidium.*
2. *Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».*
3. *Rapport om nordiskt samarbete under år 1969.*

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- *A 5 T/j Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige
- A 109/j Medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning
- { *A 135/j Medlemsförslag om vidgat skydd för privatlivets helgd
- { *A 135 Ä/j Ändringsförslag om lagregler rörande personlighetens okränkbarhet
- A 141/j Medlemsförslag om förenhetligande av de nordiska ländernas regler om förmånsrätt i konkurs
- *A 145/j Medlemsförslag om översyn av Nordiska rådets stadga och arbetsordning
- *A 146/j Medlemsförslag om en gemensam tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal
- { A 156/j Medlemsförslag om lagstiftning om illojal konkurrens
- { A 156 Ä/j Ändringsförslag om otillbörliga konkurrensmetoder
- A 162/j Medlemsförslag om likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV
- *A 166/j Medlemsförslag om personalen i Nordiska rådets utskott
- *A 173/j Medlemsförslag om nordisk administration på begränsade sakområden
- { *A 178/j Medlemsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
- { *A 178 Ä/j Ändringsförslag om fortsatt nordiskt patentsamarbete
- *A 184 T/j Tilläggsförslag om samarbetet Norden och Europa
- A 216/j Medlemsförslag om representation för samerna i Nordiska rådet
- A 222/j Medlemsförslag om översyn av medborgarskapslagstiftningen
- *A 242/j Medlemsförslag om offentlighetsgrundsatsens tillämpning i nordisk förvaltning
- *A 244/j Medlemsförslag om Nordiskt patentråd
- A 248/j Medlemsförslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år
- *A 253/j Medlemsförslag om revision av de nordiska försäkringsavtalslagarna
- *A 254/j Medlemsförslag om samlad skadeståndsrättslig lagstiftning
- *A 257/j Medlemsförslag om nordisk äktenskapsrätt

B. Regeringsförslag

- B 4/j Regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet
- *B 7/j Regeringsförslag om utvidgat kriminologiskt samarbete
- { B 8/j Regeringsförslag om revision av Helsingforsavtalet
- { B 8 Ä/j Ändringsförslag om revision av Helsingforsavtalet vad gäller Nordiska rådet

C 1970. Berättelser

- *1 j Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
- 6/j Berättelse från Nordiska samlagsorganet för same- och renskötselfrågor
- *15 j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

D 1970. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *12/1961/j Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
- *18/1962/j Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
- *32/1962/j Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
- *7/1963/j Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
- *11/1964/j Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
- *24/1965/j Meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet
- 37/1965/j Meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden
- *4/1966/j Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
- *22/1966/j Meddelanden om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning
- *29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- *13/1967/j Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
- *15/1967/j Meddelande om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen
- *1/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för viltforskning
- 2/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- *3/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningsstider
- *4/1968/j Meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande
- *17/1968/j Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
- 18/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 18/1968 angående arbetstagares uppfinningar
- *19/1968/j Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.
- 31/1968/j Meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen
- *6/1969/j Meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 119/k Medlemsförslag om nordiskt forsknings-samarbete
- A 202/k Medlemsförslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden
- A 211/k Medlemsförslag om nordiska skol- och studentbetygs giltighet
- A 218 T/k Tilläggsförslag om material till undervisningen i radio och TV
- A 219/k Medlemsförslag om samnordisk radio- och TV-forskning

- A 220/k Medlemsförslag om ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter
- A 226/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd
- A 237/k Medlemsförslag om nordiskt samarbete på förskolans område
- A 239/k Medlemsförslag om stöd till utgivande av nordiskt litteraturllexikon
- *A 245/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor
- A 265/k Medlemsförslag om organisationen av det nordiska kultursamarbetet
- A 266/k Medlemsförslag om information angående nordiskt ekonomiskt samarbete
- *A 270 T/k Tilläggsförslag om samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
- A 274/k Medlemsförslag om en nordisk symbol
- A 275 T/k Tilläggsförslag om TV-tekniskt samarbete
- *A 276/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik

B. Regeringsförslag

- B 9/k Regeringsförslag om det nordiska kultursamarbetets organisation

C 1970. Berättelser

- *2/k Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
- 9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1969
- *13/k Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
- 14/k Berättelse från Nordens hus i Reykjavik
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- *17/k Berättelse om Nordens folkliga akademi
- *22/k Berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor
- 23/k Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- *24/k Berättelse från Nordiska asiainstitutet
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

D 1970. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 31/1958/k Meddelande om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst
- 11/1960/k Meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
- 9/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare
- *14/1962/k Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
- 8/1963/k Meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap
- 12/1963/k Meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

- *2/1964/k Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
 23/1964/k Meddelande om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
 *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
 2/1965/k Meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.
 *3/1965/k Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
 *29/1965/k Meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
 *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
 *3/1966/k Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område
 6/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV
 *7/1966/k Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
 8/1966/k Meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation
 *2/1967/k Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område
 12/1967/k Meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete
 14/1967/k Meddelande om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete
 18/1967/k Meddelande om rekommendation nr 18/1967 angående samarbete på den medicinska undervisningens område
 *20/1967/k Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat
 *26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
 5/1968/k Meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom
 *6/1968/k Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning
 13/1968/k Meddelande om rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden
 *28/1968/k Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institut
 29/1968/k Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning
 30/1968/k Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island
 32/1968/k Meddelanden om rekommendation nr 32/1968 angående träskyddsforskning
 *33/1968/k Meddelanden om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
 *36/1968/k Meddelanden om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen
 *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
 *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklam-sändningar i TV
 *11/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistikkurs
 *14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

- *15/1969/k Meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
- *24/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning
- *25/1969/k Meddelanden om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
- *26/1969/k Meddelande om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp
- *27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

Socialpolitiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 99 T/s Tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer
- A 131 T/s Tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land
- A 137/s Medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna
- A 149 T/s Tilläggsförslag om enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.
- A 204/s Medlemsförslag om karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna
- A 229/s Medlemsförslag om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond
- A 236/s Medlemsförslag om vidareutbildning av socialpersonal
- *A 238/s Medlemsförslag om gemensam nordisk sysselsättningspolitik
- A 240/s Medlemsförslag om vapenfri tjänst
- A 241/s Medlemsförslag om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
- { A 246/s Medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening
- { A 246 Ä/s Ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening
- A 252 T/s Tilläggsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete
- *A 260 T/s Tilläggsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen
- A 261/s Medlemsförslag om samarbete på arbetsmedicinens område
- *A 263/s Medlemsförslag om försörjningsbegreppet
- *A 267 T s Tilläggsförslag om internordisk giltighet för recept
- *A 269/s Medlemsförslag om samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar

C 1970. Berättelser

- *3 s Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
- 7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
- 10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- 20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörsmötet i Reykjavík

D 1970. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 18/1958/s Meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
- *19 1958 s Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
- 32/1958/s Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömans rättsställning, gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m.

- *11/1962/s Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
- 29/1962/s Meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
- 25/1963/s Meddelande om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning
- *26/1963/s Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
- *6/1964/s Meddelande om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionsjukgymnaster
- *1/1965/s Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker
- *5/1965/s Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
- 7/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen
- *17/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
- 20/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
- 22/1965/s Meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept
- *11/1966/s Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten
- *14/1966/s Meddelande om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område
- 16/1966/s Meddelande om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
- 25/1966/s Meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
- *3/1967/s Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
- *4/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område
- *5/1967/s Meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
- *10/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
- *11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
- 17/1967/s Meddelanden om rekommendation nr 17/1967 angående befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp
- *19/1967/s Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor
- 7/1968/s Meddelanden om rekommendation nr 7/1968 angående nordisk yrkesklassificering
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
- 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
- *4/1969/s Meddelande om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föreningsfrågorna
- *5/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
- *16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
- *17/1969/s Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område
- *22/1969/s Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
- *23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- { A 2/t Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik
- { A 2 Ä1/t Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik
- { A 2 Ä2/t Ändringsförslag om samarbete på luftfartens område
- A 208/t Medlemsförslag om nordiskt samarbete på rymdområdet
- *A 243/t Medlemsförslag om nordisk flygarbetstidslag
- A 255/1 Medlemsförslag om bro vid Karesuando
- A 256 T/t Tilläggsförslag om nordisk giltighet för körkort för motorfordon
- A 258/t Medlemsförslag om utbildning av förare av motorfordon
- A 259/t Medlemsförslag om Blå vägens utbyggnad till Europaväg
- *A 268 t Medlemsförslag om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud
- A 271/t Medlemsförslag om samarbete på transportområdet

C 1970. Berättelser

- 21/1 Berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning
- *25/t Berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning

D 1970. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *29/1963/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik
- 8/1965/t Meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk gillighet för körkort
- 10/1966/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
- *25/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
- *29/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
- *9/1968 t Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
- *12/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
- 20/1968/t Meddelande om rekommendation nr 20/1968 angående åtgärder mot illegal narkotikainförsel
- *25/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar
- 26/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske
- *27/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

- *35/1968 t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
- 1/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage
- *2/1969/t Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll
- *3/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket
- *13/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18
- 19/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägsregler för stora fartyg
- 20/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten
- 21/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna
- 30/1969/t Meddelanden om rekommendation nr 30/1969 angående vägförbindelsen mellan Sevettjärvi och Neiden

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 209/e Medlemsförslag om avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden
- A 217/e Medlemsförslag om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ
- A 221/e Medlemsförslag om förenhetligande av handelsdokument m. m.
- A 230/e Medlemsförslag om forskningsinstitut för framtidsfrågor
- A 234 T/e Tilläggsförslag om nordiskt varudeklarationssamarbete
- A 235 T/e Tilläggsförslag om nordiskt samarbete om atomkraftanläggningar
- *A 247/e Medlemsförslag om åtgärder till skydd för laxbeståndet
- A 249/e Medlemsförslag om information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden
- A 250/e Medlemsförslag om nordisk utvecklingsbank
- A 251/e Medlemsförslag om stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna
- A 262/e Medlemsförslag om nordisk exportpromotionsfond för byggeindustri
- A 264/e Medlemsförslag om Nordiska rådets ställning i Nordek-planen
- A 272/e Medlemsförslag om Nordiska rådet och Nordek
- A 273 T/e Tilläggsförslag om Nordeks genomförande

C 1970. Berättelser

- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet
- 5/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
- 8/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbrukspörsmål
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
- 18/e Berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna
- *19/e Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och provning

D 1970. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *22 1958/e Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna
- *2 1963/e Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel
- *26 1964/e Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen
- *28 1964/e Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter
- *19/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 19 1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete
- 31/1966/e Meddelanden om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område
- *21 1967/e Meddelanden om rekommendation nr 21 1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning
- 31/1967/e Meddelande om rekommendation nr 31/1967 angående samarbete om varudeklarationer
- *14 1968/e Meddelanden om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete
- *15 1968/e Meddelanden om rekommendation nr 15 1968 angående nordisk integrationsforskning
- 21/1968/e Meddelande om rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete
- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
- *24 1968/e Meddelanden om rekommendation nr 24 1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning
- 9/1969/e Meddelanden om rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete
- *28 1969/e Meddelande om rekommendation nr 28 1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Nationalteatern. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas och presidiets sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i Allingshuset och i Nationalteatern.

Plenarmöten

Lördagen den 7 februari kl. 10.00—11.12 och 14.30—17.44
 Söndagen den 8 februari kl. 13.00—18.11
 Måndagen den 9 februari kl. 15.00—18.15
 Tisdagen den 10 februari kl. 15.00—18.35
 Onsdagen den 11 februari kl. 10.00—12.45 och 15.00—18.45
 Torsdagen den 12 februari kl. 09.00—10.05

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 7 februari kl. 11.30—11.40
 Måndagen den 9 februari kl. 10.00—11.50
 Tisdagen den 10 februari kl. 10.00—11.15
 Onsdagen den 11 februari kl. 09.30—09.45

Kulturutskottet

Lördagen den 7 februari kl. 12.30—12.45
 Måndagen den 9 februari kl. 10.10—11.30 och 14.40—14.50
 Tisdagen den 10 februari kl. 10.10—11.25
 Onsdagen den 11 februari kl. 09.05—09.30

Socialpolitiska utskottet

Lördagen den 7 februari kl. 12.00—12.15
 Måndagen den 9 februari kl. 10.00—11.45
 Tisdagen den 10 februari kl. 10.00—11.05 och 17.00—17.05

Trafikutskottet

Lördagen den 7 februari kl. 11.35—12.05
 Måndagen den 9 februari kl. 10.00—11.30
 Tisdagen den 10 februari kl. 10.00—11.05
 Onsdagen den 11 februari kl. 08.30—09.20

Ekonomiska utskottet

Lördagen den 7 februari kl. 12.15—12.30

Måndagen den 9 februari kl. 10.00—11.40

Tisdagen den 10 februari kl. 10.00—12.15

Särskilda arrangemang

- Lördagen den 7 februari: Lunch på Hótel Saga (värd: Altinget)
Mottagning på Tónabæ (värd: Reykjavíks stad)
- Söndagen den 8 februari: Utdelning av Nordiska rådets litteratur- och musikpris på Nationalteatret, därefter mottagning på Hótel Borg (värd: Nordiska rådets isländska delegation)
- Måndagen den 9 februari: Middag på Hótel Saga (värdar: Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges ambassader)
- Tisdagen den 10 februari: Lunch (värdar: Alltingspartierna)
- Onsdagen den 11 februari: Middag på Hótel Saga (värd: Islands regering)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet (1:a avd.)

Lördagen den 7 februari 1970 kl. 10.00

Presidenter: Leif Cassel (1—3) och Sigurður Bjarnason (4—17)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten Leif Cassel

2. Namnupprop: godkännande av medlemslista

3. Val av presidium

4. Anförande av den nyvalde presidenten

5. Spörsmål, huruvida tillåtelse må meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen

6. Fastställande av saklista för sessionen

7. Tillsättande av fasta utskott

8. Fördelning av medlemmar å de ordinarie utskotten

9. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

10. Val av informations- och redaktionskommitté

11. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

12. Val av medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1971—1972

13. Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana meddelanden

och berättelser till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen m. m.

14. B 4/j: regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet

15. A 119/k: medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete

A 265/k: medlemsförslag om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation

B 9/k: regeringsförslag om det nordiska kultursamarbetets organisation

D 1970/14/1967/k: meddelande om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete

D 1970/13/1968/k: meddelande om rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden

16. A 246/s: medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening

A 246 Ä/s: ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening

17. Dokument 2 Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

18. Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium och Dokument 3 Rapport om nordiskt samarbete under år 1969 (generaldebatten)

1

Öppningsanförande av presidenten

Presidenten: Ärade församling! Det väldiga uppbud av excellenser, statsråd, ambassadörer, parlamentariker, ämbetsmän och journalister, som trotsat vidriga vinterstormar, vittnar vältaligare än ord om den centrala betydelse som det nordiska samarbetet i alla dess skiftande former har för ett vart av de nordiska folken.

Man upplever det överallt inte så mycket genom vältalighet och stolta deklARATIONER, som i det enkla vardagsumgänget med verkligheten, vid resor, över de snart obefintliga nordiska innergränserna, vid försäljningsplaneringen och uppläggningsprogram för fabriker och verkstäder, vid köksbordet hemma i många familjer som funderar på att söka arbete och utkomst i ett grannland.

En stor och glädjande tilldragelse har skett i den nordiska familjekretsen i och med att vi nu för första gången får hälsa Färöarnas och Ålands representanter som medlemmar i Nordiska rådet. För oss andra har den speciella uråldriga nordiska kultur som i århundraden utvecklats inom dessa båda ögrupper en sällsam charm. Vi är övertygade om att våra nyförvärvade kamrater och vänner kommer att tillföra rådet friska impulser och nya tankar.

En annan händelse av stor betydelse för sammanhållningen inom den nordiska kretsen som också framkallat stor glädje runt om i Norden, är att Island nu har sökt och erhållit medlemskap i EFTA. Vi önskar Island välkommen i denna krets och hoppas att den nya situationen skall betyda ett kraftigt fortsatt uppsving för isländskt näringsliv.

Vid de tillfällen, ärade församling, när det i det nordiska samarbetet varit fråga om att söka åstadkomma dramatiska förändringar med betydande räckvidd har man ofta misslyckats. Jag

erinrar om sammanbrottet i försvarsförhandlingarna 1949 och om den nordiska tullunionens öde tio år senare.

Men den här gången ser det ut som om någonting märkligt håller på att inträffa — att Nordek-planen står inför sitt realiserande. Det skulle innebära — kort uttryckt — att de fyra nordiska länderna växte ihop till en ekonomisk enhet, ett nytt rike om man så vill — säg gärna en stormakt — på produktionens och handelns fält med 21 miljoner innebyggare. Maken till ett sådant samarbete mellan nordiska stater har vi icke upplevat sedan 1300-talets Kalmarunion under drottning Margareta.

Låt mig uttrycka vår beundran inför den enorma arbetsprestation som ligger bakom fullföljandet av dessa långa och många gånger hårda förhandlingar, förhandlingar som gång på gång ända in i det sista riskerade att stöta på till synes oöverkomliga hinder. Att ämbetsmännen kunde enas betyder att deras regeringar låtit dem gå långt ut när det har gällt att offra särintressen för helhetens skull.

Jag är övertygad om att alla de nordiskt sinnade parlamentariker, som är samlade här i Reykjavik, med entusiasm hälsar ämbetsmännens rapport som nu kommer att bli huvudämnet för våra överläggningar och att radet i sinom tid lämnar en enhällig rekommendation till regeringarna i de fyra berörda länderna att avsluta förhandlingarna i sådan anda och sådan tid att deras parlament kan fatta sina beslut om ratificering av Nordek-traktaten före vårsessionernas avslutande.

Det är ett stort verk som nu håller på att genomföras. Om det lyckas — och därom är jag helt övertygad — så beror detta i icke ringa mån på det tålmodiga arbete — vad vi bönder kallar jordbearbetning — som sedan 17 år bedrivits inom Nordiska rådet och som berett mark för sådd och skörd.

Låt mig uttala den varma förhoppningen, som säkert delas av oss alla, att det snart skall bli möjligt även för Is-

land att komma med i Nordek-staternas krets.

Kanske får vi nu höra: »Var inte för säker». »Man skall inte ropa hej förrän man är över bäcken». Men varför det? Hej ropar man för att samla sina krafter till språng. Att efteråt stå på andra sidan bäcken och ropa hej förefaller mig att vara en skälig meningslös verksamhet.

Det är naturligt att genom den faktiska sammanvävnad av de nordiska folken som pågår i en accelererande takt det nu har blivit nödvändigt att ge möjlighet till en förstärkning av Nordiska rådets egen organisation. Så långt har man därvid icke velat gå att man anförtrott rådet någon överstatlig ställning. Varje land har varit och är allt fortfarande ängsligt vaksamt när det gäller att lämna ifrån sig ett uns av sin egen suveränitet. Men man har kommit med förslag till ett nordiskt ministerråd för hela samarbetsfältet och omorganisation av Nordiska rådet. Jag lägger stor vikt vid ett förverkligande av dessa förslag, som de facto kan komma att få en utomordentligt stor betydelse för uppbyggnaden av ett enat Norden.

Vi har all anledning att uttrycka tacksamhet till statsrådet Karl-August Fagerholm och hans kamrater i organisationskommittén för deras skickliga och resultatrika arbete.

Samarbetet inom Nordiska rådet har fortskridit under året på snart sagt alla livets områden. Det går inte fort men det går framåt med lugn säkerhet. Inte minst på det kulturella området har betydelsefulla steg tagits. Särskilt glädjande är att Nordiska kulturfonden har kunnat väsentligt förstärkas.

För ett nytt rikt fält för det nordiska samarbetet har dörren öppnats åtminstone på glänt i och med de inledande samtalen om samverkan på atomforskningens och atomindustriens områden.

Vi tackar Island för alla de ansträngningar som har gjorts och kommer att göras under de dagar sessionen varar

för att ordna våra arbetsförhållanden till det bästa och för att härbärga och föda oss väl. Den nordiska gästvänskapens oskrivna lagar har en sällspord levande kraft här i Reykjavik och vi gläder oss åt att återigen få vara hos Er.

Med dessa ord, ärade församling, ber jag att få förklara Nordiska rådets adertonde session för öppnad.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 6 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Aitio, Paavo
 Alenius, Ele¹
 Baunsgaard, Hilmar
 Benediktsson, Bjarni¹
 Bondevik, Kjell
 Borten, Per¹
 Carlsson, Ingvar
 Djourhuus, Kr.
 Gislason, Gylfi D.
 Guldberg, Ove¹
 Hafstein, Jóhann
 Hartling, Poul
 Isaksson, Martin
 Jönsson, Emil
 Jönsson, Ingólfur
 Jönsson, Magnús
 Karjalainen, Ahti
 Koivisto, Mauno
 Kyllingmark, Hakon
 Lange, Gunnar
 Larsen, Helge
 Leskinen, Väinö
 Lidbom, Carl¹
 Lyng, John
 Miettunen, Martti¹
 Moxnes, Einar¹
 Norling, Bengt
 Normann, A. C.
 Nyboe Andersen, P.
 Palme, Olof

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Raunio, Eino¹
 Rostoft, Sverre Walter
 Seip, Helge¹
 Simonen, Aarre¹
 Teir, Grels
 Thestrup, Knud
 Thomsen, Knud
 Tiekso, Anna-Liisa
 Wickman, Krister
 Willoch, Kåre
 Virolainen, Johannes¹
 Þorsteinsson, Eggert G.¹

Valda medlemmar

Adamsson, Erik
 Andersen, Magnus
 Antonsson, Johannes
 Austrheim, John
 Backlund, Georg
 Bergman, Per
 Bjarnason, Sigurður
 Bratteli, Trygve
 Bye, Roald
 Cassel, Leif
 Christensen, Henry
 Christiansen, Ragnar
 Damsgaard, Kresten
 Dinesen, Erling
 Ehrnrooth, Georg C.
 Eika, Hallvard
 Engan, Erling
 Eriksen, Niels
 Eriksson, Thorvald
 Garbo, Gunnar
 Geijer, Arne
 Hammarberg, Sven
 Hansen, Guttorm
 Hara, Erkki
 Haugaard, Svend
 Helén, Gunnar
 Helveg Petersen, Niels
 af Heurlin, Kaarlo
 Holmberg, Yngve
 Honkonen, Kuuno
 Horn, Svend
 Ingimundarson, Sigurður
 Jansson, Paul
 Jensen, Jørgen
 Johannessen, Martha
 Jónsson, Eysteinn
 Kjartansson, Magnús

Kock, Osmo¹
 Korvald, Lars
 Krag, Jens Otto
 Kristiansen, Kåre
 Laaksonen, Mikko
 Larsen, Aksel
 Larsson, Lars
 Leivo-Larsson, Tyyne
 Lillqvist, Bror
 Lindberg, Kai
 Lähteenmäki, Olavi
 Mathiesen, Matthias A.
 Mattila, Matti
 Mellqvist, Sven
 Møller, Gerda
 Nielsen, K. Axel
 Nilsson, Jan-Ivan
 Nordli, Odvar
 Norvik, Erling
 Nørgaard, Ivar
 Ohlin, Bertil
 Palm, Sture
 Petersen, Poul
 Ranmark, Dagmar
 Rognerud, Berte
 Saalasti, Kerttu
 Salo, Tuure
 Salvesen, Salve
 Savela, Veikko
 Segerstedt Wiberg, Ingrid
 Siltanen, Sylvi
 Sirén, Eino
 Skaftason, Jón
 Skoglund, Gösta
 Skytte, Karl
 Stetter, Ib
 Stray, Sverre
 Sundin, Sven
 Tenhiälä, Juho
 Treholt, Thorstein
 Øregaard, J. Fr.

Medlemslistan godkändes i enlighet härmed.

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till president skulle väljas Sigurður Bjarnason, Island, och till vice presi-

¹ Ej närvarande vid uppropet.

denter Jens Otto Krag, Danmark, Eino Sirén, Finland, Trygve Bratteli, Norge, och Leif Cassel, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

Bjarnason övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

4

Anförande av den nyvalde presidenten

Presidenten: Ärede rådsmedlemmer, mine damer och herrar! På Nordisk Råds nyvalgte præsidiiums vegne tillader jeg mig at takke for den tillid og ære, man har vist os. Samtidig vil jeg på den islandske delegations vegne byde jer velkommen til det Island, som i gar tog mod sine nordiske venner med vintrens heftigste snestorm. Sådant er Island, kontrasternes land ved Ishavets rand. Man opretholder sit venskab med is eller ild.

Forfatteren Klaus Rifbjerg skildrer et sted i sin prisbelønnede bog et frygteligt uvejr hvorunder bogens hovedperson taber sin ene sko. Jeg håber at ingen af vore ærede gæster tabte sin sko i gardagens kamp mod storm og sne.

Det er første gang, Nordisk Råds session holdes i et teater, de nordiske landes yngste nationalteater. Det er vort håb, at man ikke synes, at rammen om denne værdige forsamling er for let-sindig. I denne forbindelse erindrer jeg, at oven over scenen i et af Nordens bedste teatre står disse ord: »Ej blot til lyst.» På en god teaterscene fortolkes menneskelige følelser i sorg og glæde.

Nordisk Råds 18. session vil behandle de mest forskellige problemer, der alle angår vore folks liv og arbejde i medgang og modgang.

I denne session deltager for første gang repræsentanter valgt af Færøernes lagting og Ålands landsting, tillige med repræsentanter fra deres landsstyrrer. Nu vajer deres faner også over vort forsamlingssted. Ved Færøernes og

Ålands medlemskab er Nordisk Råds grundlag blevet udvidet og styrket. Jeg tillader mig at byde Færøernes og Ålands repræsentanter særlig velkommen til denne session.

Siden rådets 13. session blev holdt her i Reykjavik i 1965, er der sket meget i det nordiske samarbejde. Jeg vil særlig nævne, at på den session blev der blandt andet vedtaget en rekommandation om oprettelsen af en nordisk kulturfond. Fonden blev etableret med et årligt bidrag på 3 millioner danske kroner. Dette bidrag er nu blevet forhøjet til 4 millioner danske kroner årligt, og undervisningsministrene er blevet enige om at forhøje det næste år til 5 millioner danske kroner, eller godt 55 millioner islandske kroner.

I den korte tid kulturfonden har virket, har den været til stor gavn for nordisk kultur. Ved dens tilkomst er de nordiske landes kulturelle samarbejde blevet mere realistisk. Man kan med bestemthed påstå, at på intet område har det nordiske samarbejde givet et bedre resultat end netop på det område, og det kan vi være glade for. Vore folks nære slægtskab gør dette samarbejde let. Der råder ingen modstridende interesser. Tværtimod fører vores veje til et og samme mål, folkets åndelige udvikling, de skønne kunsters fremme, respekt og troskab mod gamle og nye kulturelle værdier.

Vi kan glæde os over denne nye og betydningsfulde kulturinstitution, men skal ikke hovmode os af den. Endnu har den behov for at udbygges for endnu bedre at kunne spille sin positive og opbyggende rolle.

En anden vigtig nordisk kulturinstitution er blevet oprettet, siden vi mødtes her sidst. Det er Nordens Hus, som begyndte sin virksomhed her i Islands hovedstad i sommeren 1968. Det har fået en god start og er blevet en vigtig del af det islandske folks kulturliv. Det faldt i min lod at vise en australsk bladudgiver det nordiske hus sidste sommer. Han bemærkede, at det var den mest enestaende kulturinstitution, han

havde set. Vi islændinge er stolte over denne nye og smukke institution. Men vi sætter størst pris på vore brødre-folks sindelag, der står bag ved den. For det takker vi endnu en gang oprigtigt.

Der er sket mere, der særlig vedrører Island i det nordiske samarbejde. Den Nordiske Industrialiseringsfond, som de nordiske lande har oprettet for at støtte islandsk industri efter Islands tilslutning til EFTA, er et meget vigtigt skridt til at diversificere vore næringsveje og styrke deres basis.

I denne forbindelse tillader jeg mig at omtale rekommandationer, der ofte er blevet fremført på rådets sessioner, om en nordisk investeringsbank. Denne Nordiske Industrialiseringsfond er en gren af den samme stamme.

Vi islændinge konstaterer med glæde, at de nære vennebånd, der knytter os til vore brødre-folk stadig bliver stærkere ikke kun på det kulturelle område, men også på det økonomiske område og i erhvervslivet.

Sagens kerne er også den, at vore landes økonomiske samarbejde i det hele taget spiller en stadig voksende rolle på Nordisk Råds møder.

Man er klar over, at selv om de kulturelle spørgsmål er vigtige, behøves der mere. Vi nordboer savet som andre folk må lægge vægt på den økonomiske opbygning. Finansiell selvstændighed er en hovedbetingelse for at kunne støtte folkenes åndelige udfoldelse og kultur-fremskridt. Den er tillige grundstenen for den sociale tryghed, der er et af vore samfunds adelsmærker. Forhandlingerne om Nordek viser også et realistisk forsøg på samarbejde på det økonomiske område. En nordisk toldunion inden for rammen af de europæiske økonomiske sammenslutninger har først og fremmest det formål at styrke nordboernes stilling i livets kamp og gøre brug af disse små demokratiske folks ideer og dygtighed for at skabe et bedre og retfærdigere samfund i vore lande.

Mange håbede, at Nordek ville løbe af stabelen på Nordisk Råds 18. session her i Reykjavik. For tiden ser det ud

til, at vigtige skridt vil blive taget på dette møde i denne sag.

På sessionens dagsorden er der forskellige forslag til rekommandationer om forøget økonomisk samarbejde og hurtigere beslutninger i Nordek-sagen.

Udviklingen tager sin tid. Det gør den måske oftere i korte fremfor lange etaper. I det internationale samarbejde er der mange hindringer og vanskeligheder at overvinde. Vi må nære det håb og den forventning, at vi stadig holder den rette kurs fremad.

»Det er så svært at stå stille, og folkene sakker da bagud, eller de vinder lidt frem, hver gang et kort stykke vej», sagde en islandsk skjald for 120 år siden.

Troen på fremtiden, det positive og menneskelige må være grundtonen i vores politiske kamp. De nordiske folk må ikke sakke bagud.

På Nordisk Råds indeværende session skal et 30-tal forslag til nye rekommandationer om forskellige spørgsmål behandles. Endvidere foreligger 25 betretninger fra nordiske udvalg og institutioner samt godt 100 fra regeringerne om gennemførelse af rådets tidligere resolutioner.

Disse sager er ikke alle lige vigtige. Nogle af dem kaldes for bagateller. De har dog alle fælles, at deres mål er forbedring af de forskellige sider af menneskelivet i Norden. Derfor er de små sager også berettigede, og det er umagen værd at drøfte og gennemføre dem.

Ærede forsamling! Det islandske folk, vort gamle alting og Islands regering byder jer hjertelig velkommen til Nordisk Råds 18. session i Reykjavik.

Jeg udtrykker mit håb og ønske om, at resultatet af sessionens arbejde bliver positivt og vore folk til gavn og glæde.

5

Spörsmål, huruvida tillåtelse må meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen

Presidiet hade föreslagit, att tillåtelse måtte meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

6

Fastställande av saklista

Presidiet hade föreslagit, att å saklistan för sessionen skulle upptagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i den utdelade förteckningen över i radet anhängiga saker (se s. 23).

Saklista för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

7

Tillsättande av utskott

Arbetsutskotten hade föreslagit, att det skulle tillsättas ett ekonomiskt utskott med 22 medlemmar, ett kulturutskott med 17 medlemmar, ett juridiskt, ett socialpolitiskt och ett trafikutskott med ettvar 13 medlemmar.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

8

Fördelning av medlemmar å de ordinarie utskotten

Arbetsutskotten hade föreslagit följande fördelning av rådets valda medlemmar på utskotten för tiden intill nästa ordinarie session:

Juridiska utskottet:

Danmark:

Svend Haugaard (RV)
Jørgen Jensen (KF)
K. Axel Nielsen (S)

Finland:

Georg C. Ehrnrooth (Sv)
Erkki Hara (KoK)
Osmo Kock (Skdl)

Island:

Matthias Á. Mathiesen (Sj)

Norge:

Hallvard Eika (V)
Erling Engan (Sp)
Thorstein Treholt (A)

Sverige:

Erik Adamsson (s)
Gunnar Helén (fp)
Tage Johansson (s)

Kulturutskottet:

Danmark:

Niels Eriksen (V)
Ivar Nørgaard (S)
Niels Helveg Petersen (RV)
Poul Petersen (Ff)

Finland:

Georg Backlund (Skdl)
Kerttu Saalasti (K)
Sylvi Siltanen (Sd)
Thorvald Eriksson (Ås)

Island:

Eysteinn Jónsson (F)

Norge:

Gunnar Garbo (V)
Guttorm Hansen (A)
Odvar Nordli (A)
Berte Rognerud (H)

Sverige:

Per Bergman (s)
Jan-Ivan Nilsson (cp)
Dagmar Ranmark (s)
Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

Socialpolitiska utskottet:

Danmark:

Kaj Bundvad (S)
Per Hækkerup (S)
Gerda Møller (KF)

Finland:
 Kaarlo af Heurlin (Sd)
 Tyyne Leivo-Larsson (Tpsl)
 Juho Tenhiälä (K)

Eino Sirén (Sd)
 V. J. Sukselainen (K)
 Bror Lillqvist (Sd)

Island:
 Sigurður Bjarnason (Sj)

Island:
 Sigurður Ingimundarson (A)
 Jón Skaftason (F)

Norge:
 Roald Bye (A)
 Lars Korvald (Kf)
 Salve Salvesen (A)

Norge:
 John Austrheim (Sp)
 Trygve Bratteli (A)
 Ragnar Christiansen (A)
 Kåre Kristiansen (Kf)
 Sverre Stray (H)

Sverige:
 Johannes Antonsson (cp)
 Sven Hammarberg (s)
 Lars Larsson (s)

Sverige:
 Arne Geijer (s)
 Yngve Holmberg (m)
 Bertil Ohlin (fp)
 Sture Palm (s)
 Sven Sundin (cp)

Trafikutskottet:

Danmark:
 Kresten Damsgaard (V)
 Svend Horn (S)
 Aksel Larsen (SF)

Arbetsutskottens förslag bifölles.

Finland:
 Mikko Laaksonen (Sd)
 Tuure Salo (Lkp)
 Veikko Savela (K)

Island:
 Magnús Kjartansson (FA)

Norge:
 Magnus Andersen (A)
 Martha Johannessen (A)
 Erling Norvik (H)

Sverige:
 Leif Cassel (m)
 Sven Mellqvist (s)
 Gösta Skoglund (s)

Ekonomiska utskottet:

Danmark:
 Henry Christensen (V)
 J. O. Krag (S)
 Karl Skytte (RV)
 Ib Stetter (KF)
 J. F. Øregaard (S)

Finland:
 Kuuno Honkonen (Skdl)
 Juha Rihtniemi (KoK)

9

Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskotten hade till medlemmar i utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning för tiden intill nästa session föreslagit:

från Danmark: Niels Eriksen med Niels Helveg Petersen som suppleant,
 från Finland: Sylvi Siltanen med Kerttu Saalasti som suppleant,
 från Island: Eysteinn Jónsson med Matthias Á. Mathiesen som suppleant,
 från Norge: Gunnar Garbo med Martha Johannessen som suppleant och
 från Sverige: Per Bergman med Johannes Antonsson som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

10

Val av informations- och redaktionskommitté

Arbetsutskotten hade till medlemmar i informations- och redaktionskommittén för tiden intill nästa ordinarie session föreslagit:

från Danmark: K. Axel Nielsen och Henry Christensen,
från Finland: Georg Backlund och V. J. Sukselainen,
från Island: Sigurður Ingimundarson och Jón Skaftason,
från Norge: Berte Rognerud och Guttorm Hansen, och
från Sverige: Sture Palm och Per Olof Sundman.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

11

Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

Arbetsutskotten hade till revisorer för »Nordisk Kontakt» under 1970 föreslagit Folke Björkman, Sverige, och Sven Sundin, Sverige, samt till revisorssuppleant Sven Mellqvist, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

12

Val av medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden 1971—1972

Arbetsutskotten hade föreslagit rådet att till medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden för åren 1971—1972 välja:

Ólafur Björnsson med Birgir Finnsson som suppleant,
Håkon Johnsen med Berte Rognerud som suppleant,
Niels Matthiasen med Grethe Philip som suppleant,
Ingrid Segerstedt Wiberg med Dagmar Ranmark som suppleant samt
V. J. Sukselainen med Georg Backlund som suppleant.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

13

Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana meddelanden och berättelser till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen m. m.

¹Se s. 1635.

Presidiet hade föreslagit, att utskotten måtte få rådets bemyndigande att lägga till handlingarna de meddelanden och berättelser, som avgivits till sessionen men icke upptagits å saklistan och följaktligen utmärkts med asterisk i förteckningen över i rådet anhängiga saker, eller som icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

14

B 4/j: regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade föreslagit
I. att rådet skulle besluta följande ändringar i arbetsordningen¹
II. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av regeringsförslaget.

K. Axel Nielsen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Som talsmand for det juridiske udvalg skal jeg tillade mig i korthed at redegøre for forløbet af denne sag, idet jeg i øvrigt henviser til det udførlige materiale, der findes i dokumentet, betegnet B 4/j.

Det begyndte vel her i Nordisk Råd med, at den nu afdøde færøske politiker, folketingsmand, senere lagmand, Peter Mohr Dam, som medlem af den danske delegation under den forrige session i Reykjavík i 1965 krævede Færøerne anerkendt som medlem af den nordiske familie.

I april 1966 vedtog Færøernes lagting at anmode den danske regering om at foranledige, at Færøernes lagting og landsstyre fik repræsentation i Nordisk Råd. Henvendelsen gav anledning til, at Danmark fremsatte det regeringsforslag, vi her behandler.

Da der i august 1967 ligeledes fremkom ønsker fra Ålandsøerne om repræsentation, blev der under et præsidi- og statsministermøde i Reykjavík i oktober 1967 nedsat en blandet regerings- og parlamentarisk komité til at overveje formerne for de selvstyrende områders repræsentation i Nordisk Råd.

Med den daværende svenske justitsminister, nu Sveriges ambassadør i Danmark, Herman Kling, som formand, tilvejebragtes et fyldigt og særdeles oplysende materiale, og komiteen afgav i august 1969 en rapport tilligemed forslag om, hvorledes spørgsmålet om de to selvstyrende områders repræsentation kunne løses. Samtidig fremsattes forslag til ændring af vedtægterne for Nordisk Råd.

Komiteens forslag gar som bekendt ud på, at antallet af rådsmedlemmer forøges fra de hidtil gældende 69 til 78, idet Norge og Sverige hver får 18 medlemmer, Island 6 mod hidtil 5, og Danmark 16 plus 2, valgt af Færøernes lagting, og Finland 17 plus 1, valgt af Ålands landsting. Endvidere har det færøske landsstyre og den ålandske landskabsstyrelse ret til at udpege hver 1 repræsentant, der i lighed med rådets regeringsmedlemmer naturligvis ikke har stemmeret.

Forslaget har været behandlet i flere møder i Nordisk Råds juridiske udvalg, der af præsidiets har fået overdraget at udarbejde forslag til de nødvendige ændringer i rådets arbejdsordning. Det juridiske udvalg har afgivet betænkning den 15. januar i år.

I denne betænkning oplyses, at samtlige medlemslande har gennemført ændringer i vedtægterne for Nordisk Råd i overensstemmelse med komiteens forslag. Juridisk udvalgs indstilling går herefter ud på:

For det første at Nordisk Råd fastsætter de af vedtægtsændringerne følgende ændringer i arbejdsordningen, nemlig *at* der i § 1, stk. 3, indføres en bestemmelse om, at Færøernes landsstyre og Ålands landskabsstyrelse i en vis tid før en sessions begyndelse skal have underretning om sessionen, *at* der i § 3, stk. 1, sidste pkt. bestemmes, at dokumenter, der udsendes til regeringer og medlemmer, også skal udsendes til Færøernes landsstyre og Ålands landskabsstyrelse, samt *at* der i § 6, stk. 2, bestemmes, at der på medlemslisten i alfabetisk orden først op-

tages repræsentanter for regeringerne, landsstyret og landskabsstyrelsen og dernæst de valgte medlemmer, og at medlemmerne i denne orden indtager deres pladser i sessionsalen.

Udvalgets indstilling går for det andet ud på, at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af regeringsforslaget.

Hr. præsident! På juridisk udvalgs vegne anbefaler jeg udvalgets indstilling til vedtagelse.

Tillad mig, hr. præsident, at bringe en tak til den komité, der med Herman Kling som formand og Trygve Bratteli som næstformand, og med et dygtigt sekretariat til sin rådighed, har givet os et materiale i hænde, så at vi har kunnet gennemføre en løsning af den opgave, som forslaget palagde os.

Tillad mig endvidere, hr. præsident, at ønske Færøernes og Ålands repræsentanter til lykke og at ønske dem hjerteligt velkomne til det arbejde, der skal udføres her i Nordisk Råd.

Lagmand Djurhuus: Hr. præsident! Jeg takker hjerteligst for de meget venlige ord, som De, hr. præsident, rettede til os færingere.

Det er med en følelse af øjeblikkets historiske betydning for mit land og mit folk, at jeg som Færøernes lagmand tager ordet i Nordisk Råds 18. session, idet Færøerne for første gang kan give sin mening til kende og deltage i arbejdet i dette nordiske samarbejdsorgan. At møderækken tilmed afholdes i Reykjavik i Island, det land, som vi allerede fra de første århundreder af dette årtusind og århundredet før har haft skæbnefællesskab med, fremhæver yderligere i min vurdering begivenhedens betydning. Færøerne og Island blev bebygget og kristnet så at sige samtidig, og vi funderede vor lovgivning og retsvæsen på de samme traditioner, den norske — hovedparten af de færøske og islandske landnamsmænd kom jo fra Norge.

Allerede i 1955 henvendte landssty-

ret sig til den danske regering om, at Færøerne blev repræsenteret i Nordisk Rad. I de følgende år blev ønsket om færøsk deltagelse i det nordiske samarbejde gentaget under forskellige former, indtil lagtinget i 1966 vedtog en henstilling til regeringen om at foranledige, at Færøernes lagting og Færøernes landsstyre blev repræsenteret i rådet ved repræsentanter henholdsvis valgt af lagtinget og udpeget af landsstyret. Det er fra færøsk side blevet præciseret, at man ønskede en selvstændig repræsentation og ikke en repræsentation, der formelt fremtrådte som en del af Danmarks. Det har glædet mig og alle færinger, at bade den tidligere regering Jens Otto Krag og den nuværende Hilmar Baunsgaard så helhjertet har støttet dette ønske både ved fremlæggelsen og under de vanskelige og langvarige forhandlinger, der har været ført, siden Danmark fremsatte forslaget i Helsingfors i 1967. Jeg skal ikke trætte de ærede medlemmer med at referere sagens handlingsforløb. Jeg føler mig dog forpligtet til at understrege, at resultatet, hvorefter Færøerne har to medlemmer valgt af lagtinget og et medlem udpeget af landsstyret, men at alle tre indgår i Danmarks riges delegation, ikke tilfredsstillende opfylder det, man fra færøsk side stræber efter, en selvstændig repræsentation ligestillet med de andre nordiske landes.

Jeg forstår dog, at visse medlemslande har haft konstitutionelle vanskeligheder og betænkeligheder ved at gå så langt, og at der endog har været en vis modstand mod at nå så langt, som man nu er kommet. Selv om jeg må give udtryk for en vis skuffelse, vil jeg takke disse lande for, at de har overvundet sig selv; det skal være noget af det vanskeligste.

Vi har så fundet den eneste praktisk mulige løsning under de forhåndenværende vilkår. Vi fra Færøerne ser frem med forventning til et godt og frugtbringende samarbejde med de andre delegationer, og jeg vil takke alle, der

har medvirket til resultatet; i denne forbindelse kan jeg ikke undlade at nævne fhv. statsråd, nu ambassadør i København, Herman Kling.

Ålandsøerne indtræder i det nordiske samarbejde samtidig med Færøerne. Jeg ønsker dette land med de stolte søfartstraditioner hjertelig til lykke. Vi ligger geografisk noget langt fra hinanden, men vore skibe og søfolk befarer de samme have.

Igennem samarbejdet inden for rådet forsøger man at finde fælles løsninger på forskellige områder, løsninger, der i visse tilfælde også skal bringes i anvendelse på Færøerne. Her tror jeg, at det vil være positivt, at vi også kan bidrage, for vilkårene hos os er i mange tilfælde anderledes, så en tilpasning til disse forhold vil være nødvendig.

Thorvald Eriksson: Herr president! Som första resans gossar och som repræsentanter för den minsta av de bada nykomlingarna, nämligen Ålandsöarna, hade vi från aländsk sida från början ingen tanke på att ta till orda här vare sig vid öppningsmötet — allra minst det förstas — eller i generaldebatten, som väl för övrigt kommer att präglas av den viktiga Nordekfrågan. En fingervisning att hålla oss tysta tyckte vi oss finna i en liten broschyr om Nordiska rådet, där det står om generaldebatten: »Den utgör en allmän stor diskussion av de aktuella nordiska problemen och särskilt betydelsefulla samarbetsfrågor. Vid detta tillfälle talar en lång rad av Nordens ledande politiker.»

Men med hänsyn till bl. a. de speciella hälsningsord som vi i dag fått och den vänliga uppmärksamhet, som för övrigt visats oss här i Reykjavik, känner vi det som om ett stillatigande kanske kunde uppfattas som en oartighet, ja vad värre är, som en direkt otacksamhet från vår sida. Den attityden vill vi här minst av allt ge uttryck för. Jag ber därför att på Ålandsöarnas och den åländska befolkningens vägnar få uttala vår uppriktiga

tillfredsställelse över att de vita, låt vara inte så särskilt stora men dock fläckar, som tidigare fanns på den nordiska kartan över parlamentariskt samarbete nu blivit fyllda. Jag skulle också vilja rikta ett tack till alla dem, som verkat för de självstyrda områdenas representation i Nordiska rådet. Att nämna den s. k. Klingkommittén och dess ordförande, ambassadören f. d. statsrådet Herman Kling liksom deltagarna i mötet den 4 november senaste år mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium, är helt naturligt. Men det som skett längre tillbaka i tiden, mera i initialskedet, skall vi för den skull inte heller glömma, även om jag inte nämner några namn. Och naturligtvis har frågans positiva lösning till syvende og sist varit beroende av de nationella regeringarnas och riksdagarnas goda vilja, för Ålands del framför allt de finländska.

Vi är på Åland mycket tillfreds med att vi får vara med i direkt kontakt med det nordiska skeendet också på Nordiska rådets nivå. Jag säger också därför att vi ålänningar i det vardagliga umgänget så länge vi minns haft naturliga kontakter med det övriga Norden, naturlig nordisk gemenskap i olika former, något som är en följd av att vi av »födsel och ohejdad vana» känt stark nordisk samhörighet. Som exempel på Nordiska rådsfrågor i dag, vilkas lösning intresserar oss på Åland alldeles speciellt, kan jag nämna den som berör Östersjöns förening och då kanske speciellt med tanke på att till Åland kunde förläggas ett svenskt-danskt-finländskt forskningsinstitut för ändamålet med sikte på att samarbetet småningom kunde utvidgas till alla stater kring Östersjön jämte Finska viken. En annan Nordiska rådets fråga, som också finns anhängig vid denna session och vars lösning framför allt berör Åland, är frågan om den nordiska sjömansskattefördelningen, som blivit så ofördelaktig för åländska kommuner.

Jag ville, herr president, här ta till orda för att uttala Ålands tillfredsstäl-

else över de nordiska ländernas storsinta sätt att bryta en de självständiga staternas ambitioner att ensamma utan minsta inblandning av självstyrande områden agera i ordnat nordiskt parlamentariskt samarbete. Att också vi på Ålandsöarna vill leva i nordisk gemenskap har jag försökt framhålla och jag hoppas att ingen skall tvivla på den saken.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, biföljs *utskottets förslag under I och II.*

15

A 119/k: medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete, A 263/k: medlemsförslag om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation, B 9/k: regeringsförslag om det nordiska kultursamarbetets organisation, D 1970/14/1967/k: meddelande om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete och D 1970/13/1968/k: meddelande om rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden

Kulturutskottet hade

A. föreslagit,

1. att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av punkt 1 i medlemsförslaget om nordiskt forskningssamarbete (A 119/k),

2. att Nordiska rådet lägger meddelanden om rekommendationen nr 14/1967 och rekommendation nr 13/1968 till handlingarna och anser spörsmålen för rådets vidkommande som slutbehandlade,

3. att Nordiska rådet i anledning av regeringsförslaget om det nordiska kultursamarbetets organisation (B 9/k) måtte antaga en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation i enlighet med Nordiska organisationskommitténs förslag

samt B. beslutat meddela

att beredningen av medlemsförslaget om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation fortsätter inom utskottet (A 265/k).

Eysteinn Jónsson (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Kulturudvalget vedtog en betænkning i denne sag i januar i år, som fremgår af dokumenterne, som de ærede medlemmer har fået. Udvalget vil fortsætte behandlingen af sagen under sessionen i Reykjavik. Jeg foreslår, at sagen henvises tilbage til kulturudvalget.

Herr Eysteinn Jónssons hemställan bifölles.

16

A 246/s: medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening och A 246 Å/s: ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats,

2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Palm: Herr president! I fråga om sak A 246/s har jag avlämnat ett ändringsförslag.

Nordiska rådets socialpolitiska utskott beslöt vid sitt sammanträde den 16 januari 1970 förelägga Nordiska rådet vid 18:e sessionen i Reykjavik förslag till en rekommendation om åtgärder mot Östersjöns föroreningar. I sitt betänkande över medlemsförslaget framhåller utskottet, i likhet med fler-

talet remissinstanser, att en samordning av pågående och planerade undersökningar och andra åtgärder är angelägen. Jag kan helt instämma i detta.

Socialpolitiska utskottet anför, att det synes nödvändigt att genom internationellt samarbete dels klarlägga den avfallsbelastning strandstaterna orsakar Östersjön, dels utföra en undersökning av havsområdet, dels ock bedöma Östersjöns motståndskraft med avseende på belastning av olika slag. Det synes utskottet möjligt att till grund för ett sådant internationellt samarbete lägga den inom Internationella rådet för havsforskning (ICES) utförda undersökningen om Östersjöns föroreningar. Jag kan instämma även i detta.

Utskottet framhåller vidare att det ligger nära till hands att uppdra nödvändiga internationella planerings- och koordineringsåtgärder åt ICES och Östersjöforskarnas konferens. Enligt min mening kräver detta spörsmål närmare övervägande. I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 4/1969 om samarbete rörande föroreningsfrågorna övervägs för närvarande inom berörda departement/ministerier frågan om en fastare organisation av samarbetet mellan de nordiska länderna på miljövårdsområdet, eventuellt genom upprättandet av ett nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor. Om ett dylikt organ kommer till stånd — vilket enligt min mening vore värdefullt — borde koordineringen av åtgärder mot Östersjöns föroreningar bli en av dess arbetsuppgifter. Kontaktorganets arbete i denna del bör givetvis bedrivas i nära samarbete med ICES och Östersjöforskarnas konferens, där samtliga Östersjöns strandstater finns representerade och som därför torde vara väl ägnade att svara för samordningen av det direkta forskningsarbetet. Parallellt med forsknings- och undersökningsarbetet bör emellertid övervägas konkreta åtgärder mot den ökande föroreningen. Ett eventuellt nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor med företrädare för bl. a. närmast ansvariga departement/ministerier synes vara rätt

forum för överläggningar rörande dylika åtgärder samt rörande lämpliga former för samarbete med övriga strandstater. Mot denna bakgrund anser jag att frågan om organisation av planerings- och koordineringsarbetet på berörda område tills vidare bör hållas öppen.

Jag hemställer därför, att Nordiska rådet återförvisar medlemsförslaget om åtgärder mot Östersjöns föroreningar till socialpolitiska utskottet för förnyad behandling under beaktande av anförda synpunkter.

Herr Palms hemställan bifölls.

17

**Rapport från Redaktionskommittén för
»Nordisk Kontakt» (Dokument 2)**

Rapporten från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» *hänvisades till kulturutskottet.*

Förhandlingarna avbröts kl. 11.12.

Protokoll

1:a mötet (2:a avd.)

Lördagen den 7 februari 1970 kl. 14.30

Presidenter: Sigurður Bjarnason och Leif Cassel

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

Meddelande

Det meddelades, att statsminister Borten och fiskeriminister Eggert Þorsteinsson intagit sina platser i rådet.

Presidenten: Fra den fhv. præsident i Nordisk Råd, Gísli Jónsson, Island, har vi fået en smuk blomsterdekoration. Vi takker Gísli Jónsson for hans venskab og for hans smukke blomster.

18

Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1) och Rapport om nordiskt samarbete under år 1969 (Dokument 3)

Statsminister Borten: Først vil jeg få lov å uttrykke tilfredshet med at Island nå med det aller første vil komme med i EFTA. Dermed vil alle de nordiske land være med i EFTA-samarbeidet. Jeg vil gjerne uttrykke en forhåpning om at Island lykkes i å utbygge sitt næringsliv på en slik måte at det kan få den fulle nytte av sin inntrøden i EFTA.

Det er i årenes løp kommet i stand et samarbeid mellom de nordiske land på en rekke områder. Norden er kanskje kommet lenger i så henseende enn

noen annen gruppe av land eller stater. Mange forsøk er også gjort for å etablere et avtalefestet samarbeid som dekker hele det økonomiske liv. En rekke initiativ er tatt og utredninger foretatt. Noe er også kommet ut av dette, mange mindre fremstøt har til sammen fått en vesentlig betydning for næringslivet i våre land. Men alle forsøk på å skape en tollunion og et jordbruks- og fiskerisamarbeid har hittil slått feil. Disse forsøk har i de senere år gitt grunnlag for mange uttrykk for skuffelse under Rådets debatter. Noen syntes endog å ha gitt opp håpet om at det i overskuelig framtid ville bli mulig å knytte Norden sammen i en økonomisk enhet.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at det initiativ som fra dansk side ved statsminister Baunsgaard ble tatt under rådssesjonen i Oslo for to år siden, ble møtt med noen skepsis hos enkelte. Mange spådde dette den samme skjebne som tidligere forsøk med forsvarssamarbeid og tollunion. Heller ikke statsministermøtet i København i april 1968 skapte noe større håp om at en ny giv i det økonomiske samarbeid i Norden var på vei. Møtet ble likevel et vendepunkt. Her ble gitt et forpliktende mandat for utredninger og forhandlinger som har ført til at vi nå har et avtaleutkast liggende på bordet omfat-

tende et vidt felt.

Når dette er blitt mulig, tror jeg det bl. a. skyldes en voksende vilje i Norden til å framstå som en enhet. Det ligger i dette likevel intet ønske om å isolere oss, eller være oss selv nok. Det er et uttrykk for at vi med alt vi har felles i kultur, rettstradisjon, sosial målsetting og styreform, bør holde sammen, for selv når vi opptrer samlet, vil vi være en liten enhet i internasjonal målestokk. Det faktum at intet av disse land i kraft av sin størrelse vil være i stand til å få en dominerende innflytelse, har vel også spilt inn for en voksende opinion.

De avtaler som nå forhåpentligvis vil bli inngått i nær fremtid, vil stå åpne for Island så snart dette land ser seg i stand til å drøfte en tilknytning. Jeg følger meg også overbevist om at alle de andre land vil gjøre hva de kan for å åpne mulighet for Island til å slutte seg også til Nordøk.

Selv om den avtale som vi ser fram til, vil være et viktig skritt i retning av samordning av de nordiske lands økonomier, er det ikke noe egentlig revolusjonerende skritt, det er ikke tale om å danne en økonomisk union. Avtaleutkastet er en ramme som etter hvert kan fylles med reelt innhold. Dette vil sikkert også skje uansett om Nordøk blir stående som en selvstendig enhet eller om det samarbeid som vil bli traktatfestet, må tilpasses europeiske markedsarrangementer.

Siden jeg er første taler fra regjeringssiden, går jeg ut fra at det forventes av meg at jeg skal gi en kort redegjørelse for resultatet av de forhandlinger som er ført med løpende instruksjer og fullmakter fra regjeringenes side.

På Nordisk Råds forrige sesjon ble det vedtatt en rekommandasjon vedrørende nordisk økonomisk samarbeid der Rådet rekommanderte regjeringene å fullføre utrednings- og forhandlingsarbeidet vedrørende Nordøk slik at det kunne foreligge en løsning på samtlige samarbeidsområder samt et utkast til traktat senest 15. juli 1969. Rådet re-

kommanderte videre regjeringene å legge forhandlingene slik til rette at et forslag om en omfattende utvidelse av det økonomiske samarbeid kunne forelegges de nordiske nasjonalforsamlinger så snart som mulig, som det heter.

Rådets medlemmer vil være kjent med den rapport som Den nordiske embetsmannskomite avgav den 17. juli 1969. Rapporten viste at det var enighet på en flerhet samarbeidsområder. Embetsmennene fremla samtidig utkast til en traktat.

Det gjenstod imidlertid flere spørsmål som var uløste, bl. a. når det gjaldt tollpolitikken, jordbruks- og fiskeripolitikken, det finansielle samarbeidet samt etablering.

De nordiske statsministre behandlet Embetsmannsutvalgets rapport på et møte i Stockholms den 3. november 1969. Statsministrene var her enige om at rapporten utgjorde et godt grunnlag for videre forhandlinger, og de drøftet her hvordan man skulle fortsette arbeidet med sikte på å komme fram til en løsning på de utestående problemer innen sesjonen her i Reykjavik. Statsministrene orienterte parlamentarikerne om dette i et fellesmøte med Nordisk Råds presidium og Rådets økonomiske utvalg. Statsministrenes beslutning ble her støttet av samtlige deltakere i fellesmøtet.

Regjeringsforhandlingene ble innledet med et møte i Oslo den 25.—26. november 1969. I begynnelsen av desember meddelte imidlertid den finske regjering at den inntil videre ikke kunne fullføre forhandlingene på regjeringnivå. Den nye situasjon som derved oppstod, ble drøftet på et statsministermøte i Helsingfors den 12. og 13. desember 1969. Her bekreftet statsministrene igjen sin hensikt å søke å føre forhandlingene fram til et positivt resultat. Det ble enighet om at de fortsatte overveielser skulle føres i Embetsmannsutvalget på grunnlag av fortløpende direktiv fra regjeringene. Den 12. januar 1970 meddelte den finske regjering at den var rede til å gi sine

forhandlere fullmakter til å slutføre forhandlingene.

Det nordiske embetsmannsutvalg har nå avsluttet sitt arbeid, og utvalgets rapport ble avgitt til statsministrene den 4. februar 1970. Den 5. februar ble rapporten tilstilt Nordisk Råd.

Når det gjelder tollsatsene, er man nå kommet fram til full enighet. Det er også enighet om at bilene skal inngå i tollunionen. Når det gjelder suspensjonsspørsmålet, er det oppnådd enighet om det prinsipp at suspensjonene skal være begrenset i tid, med unntak for jern og stål, tekstilråvarer for tilvirkning av gummiprodukter, samt visse komponenter i den elektroniske industri. De nasjonale tollfrihetsbestemmelser på maskinområdet skal tidsbegrenses til 12 år.

Hva angår spørsmålet om tollunionens ikrafttredelse, fastholdes det opprinnelige forslag om 1. januar 1972. Tilpassingen av de nasjonale tolltariffer til den nordiske fellestariff skal imidlertid skje i to etapper, hvorav den første i januar 1972 og den andre i januar 1974.

Vedrørende landbruket var man tidligere enige om at det kortsiktige samarbeid skulle baseres på prinsippet om at de nordiske produsenter skulle dekke det naturlige suppleringsbehov for næringsmidler i Norden. Dette skulle finne sted gjennom innføring av effektive preferanser, slik at en stigende del av importbehovet kunne dekkes innen Norden. Det var videre enighet om at samhandelen skulle finne sted til priser som lå på rimelig nivå, som det heter. I de fortsatte forhandlinger har de forskjellige land nærmere presisert hvilke metoder de vil anvende for å sikre denne suppleringsimport. I en egen protokoll til Embetsmannsutvalgets rapport av 4. februar er de forskjellige preferanseordninger nærmere beskrevet.

Når det gjelder det langsiktige landbruksamarbeid, skal det utarbeides en plan for utformingen av dette, og denne skal vedtas senest innen den 1. januar 1974. Samtidig med at man skal

sikre jordbrukernes inntektsnivå i de enkelte land gjennom prispolitiske tiltak, skal man ta sikte på en gradvis utvikling av samhandelen bl. a. gjennom avvikling av tradisjonelle restriksjoner.

På fiskeriområdet gjenstod det også i sommer enkelte uløste spørsmål, særlig angående omlastning, transitt og et svensk ønske om en overgangsordning for importen til Sverige. Det er nå enighet om at man ved utløpet av den svenske overgangsordning skal utrede spørsmålet om felles regler for direkte landing, omlastning og transitt. Det er videre enighet om at denne overgangsordning skal tidsbegrenses til fem år, og at de minstepriser som skal gjelde i samhandelen med disse fiskeprodukter, skal fastsettes på nasjonal basis etter visse kriterier og etter nordiske konsultasjoner.

Utvalget har endelig fremmet forslag vedrørende etableringsadgang. Målsettingen er her at landene i takt med utviklingen av samarbeidet generelt, gjennom liberal praksis eller lovgivning skal søke å gi de øvrige nordiske lands borgere mulighet til å utøve selvstendig næringsvirksomhet og tjenester. Unntatt herfra er en rekke nærmere angitte områder. Begrensningen gjelder bl. a. så viktige områder som erverv av vannfall, skog, gruver, jord og erverv av aksjer i selskaper som eier slik eiendom. Også for fisket er det truffet unntak fra de generelle bestemmelser.

For finansieringssamarbeidet er Danmark, Norge og Sverige blitt enige om en fongsramme på 2,2 milliarder svenske kroner i løpet av den første femårsperiode. Midlene skal fordeles mellom de tre fond på følgende måte: Et prisfond for fisk på 50 mill. sv. kr. pr år, et prisfond for landbruk på 90 mill. sv. kr. pr. år, et alminnelig finansieringsfond på 300 mill. sv. kroner pr. år.

Fra finsk side kunne man i Embetsmannsutvalget ikke akseptere beløpsrammen på 2,2 milliarder sv. kr. med den nevnte fordeling. Man anså også investeringsbankens grunnfond, som de andre land ønsket satt til 200 mill. dol-

lar, for liten, i særdeleshet for den første femårsperioden. For denne periode foreslår Danmark, Norge og Sverige videre at det innenfor det alminnelige fond årlig blir anvendt et beløp på 70 mill. sv. kr. til prosjekt av særlig interesse for Finland for strukturformål innen jordbrukssektoren. På tilsvarende måte skal et beløp på 30 mill. sv. kr. brukes til prosjekt av særlig interesse for Norge for strukturformål innenfor jordbruks- og fiskerisektoren og hermed forbundne næringsgrener.

Det er videre foreslått at prisfondet for landbruket i takt med samhandelens utvikling skal reduseres og tilføres en særskilt avdeling i det alminnelige fond for strukturformål. Når prisfondet for fisk er kommet opp i 200 mill. sv. kr., skal overskytende beløp overføres til en særlig avdeling for formål innenfor fiskerisektoren.

De finske representanter i Embetsmannsutvalget meddelte at de ville legge fram disse forslag til overveielse i den finske regjering. Dette var i korthet de substansielle punkter jeg finner det riktig å nevne.

Som et personlig synspunkt vil jeg gjerne gi uttrykk for tilfredshet med at man i det arbeid som er gjort for å utvide samarbeidet i Norden, har beflittet seg på å ta hensyn til de enkelte lands særegenheter og naturgitte vilkår på alle felter. Jeg tror dette er av vesentlig betydning for hvordan forslagene vil bli mottatt i de enkelte land og dermed også for oppslutningen og den levedyktighet og — la meg også si — gjennomslagskraft dette samarbeid vil få i praksis.

Embetsmennene er videre blitt enige om et tillegg til de oppsigelsesbestemmelser som var foreslått i traktatutkastet av 17. juli. Disse innebærer bl. a. at dersom et nordisk land fatter vedtak om tilslutning til EEC, har ethvert nordisk land rett til å suspendere Nordøktraktaten. Landene skal i tilfelle forhandle om virkningen på det i traktaten fastlagte samarbeid.

Rådets medlemmer vil være kjent

med at Nordisk Råds organisasjonskomite, den såkalte Fagerholm-komiteen, har fremmet tre forslag, et om Nordisk Råds medvirkning i Nordøk, et om det nordiske kultursamarbeid og et om et nordisk ministerråd med kompetanse for hele samarbeidsfeltet.

Det er særlig lagt vekt på å styrke Rådets rådgivende og initiativtagende funksjoner. Et viktig punkt er at Ministerrådet skal avgi årlig rapport om samarbeidet og for de planer regjeringene har for kommende år. Dette vil kunne danne grunnlag for en debatt i Nordisk Råd både om det som er skjedd og om de fremtidige planer.

Regjeringene har ikke tatt stilling til Fagerholm-komiteens forslag. Først vil man høre Rådets reaksjon. Komiteen har etter min oppfatning gjort et meget fortjenstfullt arbeid. Regjeringene vil sikkert gjøre fortgang med å få forslagene behandlet.

Det er av stor betydning å få Nordisk Råds reaksjon på de forslag som foreligger før de kommer opp til behandling i regjeringene og de folkevalgte organer.

Blir avtaleutkastet om Nordøk vedtatt av nasjonalforsamlingene i nær fremtid, vil avtalen kunne settes i verk fra 1. januar 1971. Da vil institusjonene kunne begynne arbeidet med den praktiske gjennomføring. Meget er henvist til disse institusjoner. Traktaten inneholder nemlig på en rekke områder bare målsettinger og prosedyreregler, slik at Ministerrådet først etter nærmere utredninger forutsettes å treffe konkrete vedtak. Nordisk Råd vil ifølge Fagerholm-komiteens forslag få anledning til å uttale seg før Ministerrådet tar slike beslutninger. På denne måten vil Nordisk Råd kunne få innflytelse på den endelige utforming av det fremtidige samarbeidet på de nevnte områder.

Jeg innledet mitt innlegg med å uttrykke min glede over at Island nå er i ferd med å slutte seg til EFTA-samarbeidet. Jeg vil avslutte med å hilse Åland og Færøyene velkommen til medvirkning i Nordisk Råds arbeid.

Ohlin: De senaste tre veckorna har bragt en enighet i stort om Nordekplanen som i mitten av januari tycktes vara många mil bort. Det är något av ett mirakel. Det sägs att dramatiska situationer med hotande förhandlingsavbrott avlöste varandra under själva slutupploppet av ämbetsmannaförhandlingarna. Det var naturligt. Hur skulle eljest statsministrarna och deras ämbetsmän kunna visa att de gjort allt för att tillvarata det egna landets intressen? Sedan kom uppgörelsen. Hur skulle de eljest kunna övertyga om att de också tjänat den nordiska sakens intresse?

Visst förtjänar de fyra regeringscheferna och deras medhjälpare att tackas och prisas för denna handlingskraft. En särskild lyckönskan vill jag framföra till statsminister Baunsgaard, som för mindre än två år sedan vid Nordiska rådets session i Oslo tog initiativet till just en sådan skyndsamt handläggning av en radikal utvidgning av samverkan i Norden och då fann energiskt stöd hos herrarna Borten, Koivisto och Erlander. Statsminister Palme — starkt engagerad i Nordek-frågan de senaste månaderna — delar säkert gärna äran med sin föregångare Tage Erlander, som gjort så stora insatser för nordiskt samarbete under tre årtionden. Det finns berömmelse som inte blir mindre av att delas.

Ingen förvånas om jag här erinrar om den vikt som måste tillmätas Nordiska rådets arbete för skapande av en politisk och psykologisk miljö, där ett radikalt närmande mellan Nordens folk skulle visa sig möjligt. Låt oss därvid inte glömma vad det betytt att ledande nordiska politiker fått träffas, lära känna varandra och förstå varandra. Om Nordiska rådet inte funnits, tror jag knappast att läget i dag varit sådant att de beslut kunnat fattas som kom till stånd den 4 februari. Även om uppgörelsen behöver stadfästas och mycket tarvar precisering — kanske också smärre modifikationer i samförstånd — hoppas och tror jag att grunden är lagd. Tullunionen kommer att spela den mest

avgörande rollen. Dels är den viktig i och för sig själv, dels skulle utan den internationella regler knappast tillåta den inhördes förmånsbehandling i Norden i många andra avseenden, som en radikal samverkan förutsätter.

Trots den glädje och tacksamhet jag känner över ett väldigt framsteg kan jag inte helt undertrycka medgivandet att det finns mörka punkter i uppgörelsen. Jag ser då inte saken ur svensk utan ur *nordisk* synvinkel. Visst är det sorgligt att på flera punkter en protektionistisk inställning fått ersätta en strävan efter bästa möjliga utnyttjande av de samlade resurserna i Norden. Många har tydligen fruktat en alltför ojämn fördelning av vinster och fördelar. Men det finns ju möjligheter att genom särskilda bidrag förbättra läget för de folkgrupper i det ena eller andra landet, som eljest skulle få för litet av kakan — för liten andel av den kakans tillväxt som blir störst om grupp-protektionismen hålles tillbaka. Låt mig, herr president, inte nu konkret gå in på tullsuspensioner, transitering av fisk och annat. Jag diskuterar inte heller den långsamt med vilken en harmonisering av skattepolitiken kommer att angripas. Till de blindskär som de skickliga förhandlande ämbetsmännen måst undgå att fastna på hör tydligen utslag av finansministrars snabbt förvärvade och med ären växande lust att bestämma själva — i varje fall inom deras eget fögderi.

Med särskild glädje noterar jag denna gång ett ambitiöst, om än vagt uttalande på transportpolitikens område. Att tala om närmande i Norden och skjuta kommunikationernas problematik åsido, det vore upp- och nervända världen. Nordiska rådet kommer säkert att som hittills tjänstgöra som påtryckningsgrupp när det gäller broar och flygfält och mycket annat, och nu med fördubblad energi. Det blir inte roligt att vara kommunikationsminister under kommande rådssessioner, om framstegen går i lika långsam takt som hittills.

Det har talats mycket om Nordek-förhandlingarnas och en Nordek-traktats relationer till nordiska staters anslutning till kontinentens europeiska gemenskap. Jag tror inte att det för närvarande tjänar mycket till — eller är behövt — att föra den diskussionen vidare. Nordek är inte tänkt vare sig som hinder för eller språngbräda till medlemskap i den europeiska gemenskapen EEC. Ännu mindre framstår Nordek som ett alternativ till deltagande i denna västeuropeiska integration. Nordek är helt enkelt en bra sak i sig själv — en väg till större gemenskap och bättre levnadsförhållanden för Nordens folk.

Låt mig tillägga en sak. Det synes mig fortfarande vara ovisst om den utvidgning och politisering av EEC kan väntas som entusiasterna i Bryssel hoppas på efter vad man tror vara Haagkonferensens islossning. Jag anser inte man bör utesluta möjligheten att kommande förhandlingar leder in på en delvis annan väg med en storkrets av västeuropeiska stater i ekonomisk och social samverkan och dessutom en inre kärna av stater med ett politiskt samarbete i speciella former långt utöver Romtraktatens bestämmelser. Det kan ta lång tid innan dessa ting klaras upp. Därför synes det mig vara klokt och realistiskt att Nordek nu bildas men att sådana former väljes som kan underlätta en eventuell kommande anslutning till en vidare organisation — för de nordiska stater som kan komma att önska en sådan.

När nordisk samverkan diskuteras säges det ofta att det gått bättre på det kulturella än på det ekonomiska området. Men är det verkligen sant? Förhåller det sig inte snarare tvärtom? Jag tror det. Vi har föga utnyttjat de unika förutsättningar, som närbesläktade språk och gammal kulturfrändskap utgör. Varför skulle vi inte ta ett nytt radikalare grepp för kulturellt närmande — likaväl som ett ekonomiskt — i vida snabbare takt än hittills? Det finns en i höstas av fem finska och svenska ledamöter i kulturutskottet väckt motion

med liknande syfte. En del formella förslag från Fagerholmskommittén åsyftar att tjäna samma mål. Men vem drar upp riktlinjerna för en uppgörelse — vågar jag kalla den »Nordkult» — som utan dröjsmal lägger grunden för en starkt ökad kulturell gemenskap? En parallell till Nordek, helt kort. Inte minst tänker jag på ett sådant minimum av undervisning i grannlandsspråk — i skola och i radio och i TV — som kan gå hand i hand med en stark ökning av gemensamma nordiska radio- och TV-program. Det hittillsvarande misslyckandet att utnyttja den nordiska tentamensgiltigheten för studerande vid våra universitet och andra högre undervisningsanstalter bör inte hindra framgång, om vi verkligen vill satsa på saken. Varför inte tusentals stipendier för tänkande av extrakostnaderna vid grannlandsstudier både på denna nivå och i skolorna — inte bara de högre? När ges den snabbt växande vuxenutbildningen en liknande nordisk prägel? Uppgifterna är i sanning många. De omfattar också en ökad samordning av forskningen på nordisk bas — där trots Nordforsks högst aktningvärda arbete mycket mer behövs göras. Vad jag syftar på är behovet av en politisk viljeakt — som jag tror att statsminister Baunsgaard talade om för två år sedan — att åtminstone tiodubbla den energi som lägges ner på kulturella kontakter och nordisk kulturgemenskap. Varför skall man vid tal om nordisk kulturpolitik tala om enstaka miljoner kronor, när man i ekonomiska sammanhang tänker på hundratals miljoner? Vad för eningarna Norden utfört med blygsamma resurser är beundransvärt, men hur mycket mer kunde inte göras. Detsamma gäller för Nordiska kulturkommissionen och andra sådana organ. Undervisning i grannlandsspråken åt barn och vuxna måste lägga grunden. Att finska språket reser särskilda problem kan inte förnekas. Men många i Finland förstår svenska eller annat nordiskt språk. Och en ökning av övriga nordiska länders intresse för finska

och finsk kultur är möjlig och angelägen som ett led i vår strävan efter bästa kontakt och förståelse.

Herr president! Jag efterlyser den person och den krets som vill och kan göra för *Nordkult* vad herr Baunsgaard och hans statsministerkolleger, hans hjälpare och vägröjare gjort för *Nordek*. Och jag hoppas att Nordiska rådet skall spela samma förberedande och stimulerande roll för en mångdubb- lad intensitet i den kulturella gemenskapen som när det gällt ekonomi och kommunikationer, lagstiftning och andra ting. Rådet har ju redan gjort inte oväsentliga insatser på det kulturella området. Men nu gäller det att öka takten.

Nordek-planen går nu till behandling i Nordiska rådet och dess utskott. Jag hoppas att det då inte blir fråga om en dragkamp för nationella intressen, för vilken väl för övrigt föga utrymme finns. Men synpunkter kan framföras av betydelse för den framtida handläggningen, så att utvecklingen blir så gynnsam som möjligt för hela Norden. Särskilt på en viktig punkt kommer en komplettering av uppgörelsen och en revision av Helsingforstraktaten att bli nödvändig. Jag tänker på de nordiska parlamentens deltagande i besluten och deras förberedelse samt i kontrollen över regeringarnas åtgärder. Det blir säkert till stor del Nordiska rådets uppgift genom ökade befogenheter. Ämbetsmännen har inte ansett sig ha instruktion att ta upp den saken till närmare behandling. För höga ämbetsmän framstår det för övrigt ofta som besvärligt redan att få regeringarna med på vad man vill genomföra. Det är då knappast lockande att bana väg för att parlamentens företrädare skall göra arbetet mera tungrovt. Synpunkten är begriplig så till vida att riktlinjerna för parlamentens roll bättre uppdras av parlamentarikerna själva. De förslag som utarbetats av rådskommittén under ledning av förre rådspresidenten och talmannen Fagerholm — denne vidsynte, erfarne och i alla väder hållfaste före-

trädare för den nordiska saken — synes mig utgöra ett minimum för att trygga ett parlamentariskt inflytande genom Nordiska rådet. I själva verket kommer erfarenheten säkert att visa att ytterligare befogenheter för Nordiska rådet kommer att krävas. Det finns en lång rad utgifts- och lagförslag som inte bör föreläggas de nordiska parlamenten utan att ha på en rådgivande bas behandlats av Nordiska rådet genom dess vederbörande utskott. Benelux har redan sedan flera år gått längre på flera punkter än föreliggande nordiska förslag. Det kan inte vara rimligt att Nordek skulle medföra en maktkoncentration i en ministerkommittés händer rörande tullinkomster och andra frågor, där normalt respektive parlament har en betydande roll att spela. Jag tror inte att någon i denna sal önskar en sådan utveckling. Må vi då alla hjälpas åt att tillse att Nordiska rådet ges en naturlig plats och roll i det stora men svåra arbete som förestår vid uppbyggandet av Nordek och vid en liknande utveckling på andra områden.

Den 4 februari 1970, då den politiska Nordek-uppgörelsen träffades, formellt mellan ämbetsmännen men i realiteten mellan statsministrarna, kommer i framtiden att betraktas som en stor dag i den nordiska samverkans historia. Må det tillåtas mig att vid början av det sista rådsmöte jag beivstar uttala en förhoppning: att denna session skall bekräfta att nu ett stort steg framåt tagits — till vilket Nordiska rådet väsentligt bidragit — men att vi här i Reykjavik också skall kasta blicken framåt mot nya djärva nordiska mål. Islands folk framstår för mig som en ständig erinran om hur viljan till nordisk kultur och skapande av nordisk kultur kan övervinna väldiga hinder. Må det vi upplever i detta gästfria land vara för oss alla en sporre till nya insatser i denna anda.

Justitieminister Hafstein: Hr. præsident, ærede tilhørere! Desværre kan den islandske statsminister, dr. Bjar-

ni Benediktsson, ikke deltage i denne session af det Nordiske Råd på grund af sygdom. Han har bedt mig at fremføre sin hilsen til Dem med de bedste ønsker om et frugtbringende arbejde.

Det er os en stor glæde hver gang det Nordiske Råds session holdes her i Island, men det vil nu være tredje gang disse møder foregår her i landet. Vi ved, at De må alle, repræsentanterne fra de øvrige nordiske lande, foretage en lang rejse for at komme hid, og det ligger os derfor på hjertet at kunne byde Dem de bedst mulige forhold, mens De opholder Dem her, selv om vi er klar over, at vore muligheder dertil er noget begrænsede. Det er os en særlig glæde, at i denne session af det Nordiske Råd deltager nu for første gang særlige repræsentanter for Færøerne og Ålandsøerne, og de skal være særdeles velkommen til Island.

Denne session af det Nordiske Råd holdes på en vis måde ved et historisk vendepunkt, når alt peger hen på, at et nærmere økonomisk samarbejde de nordiske lande imellem kommer i stand, hvis Nordek bliver en realitet, på samme tidspunkt som Island er ved at blive medlem af den Europæiske frihandels-sammenslutning — EFTA.

Vi islændinge har ikke direkte været deltagere i de forhandlinger, som har været i gang vedrørende Nordek. Dog har vi visselig fulgt med af interesse og nogle gange som observatører. Vi er klar over, at hvis Nordek er blevet til en realitet, må vi vurdere på nyt, vor stilling inden for det nordiske fællesskab. Denne vurdering vil uden tvivl baseres på vor ubestridte vilje til at samarbejde så vidt muligt med vore brødrefolk i Norden, — vores stærke sympati for det nordiske samarbejde. Jeg tillader mig at lægge vægt på, at ligesom det er blevet fremhævet af den islandske statsminister, så er det mig bekendt, at det er alle de andre nordiske landes statsministres forståelse og mening, at Islands eventuelle senere medlemskab af Nordek utvivlsomt måtte betinges af Islands tidligere medlem-

skab af EFTA.

Hvad angår vort medlemskab i EFTA, er det tilbørligt særligt at fremhæve den gode forståelse og det venskab, som vi har nydt fra de andre nordiske lande ved forberedelserne af det medlemskab og de særvilkår, som vi i den forbindelse har kunnet nyde.

I den forbindelse har jeg ikke mindst i tankerne overenskomsten om den nordiske industrialiseringsfond for Island. Man kan næppe tænke sig, at oprettelsen af en sådan fond var blevet realiseret uden den på forhånd eksisterende gensidige forståelse mellem landene og de personlige forbindelser og venskab mellem landenes repræsentanter, som ikke mindst er rodfæstet i det Nordiske Råd og dets arbejde. Den islandske statsminister, dr. Bjarni Benediktsson, har bedt mig bringe sin specielle hilsen til statsministrene i de andre nordiske lande og samtidig understrege, hvor stor pris den islandske statsminister har sat på den gensidige forståelse og venlige vurdering af Islands specielle problemer, da ideen om oprettelsen af den nordiske industrialiseringsfond groede frem.

Vi islændinge undervurderer ikke de andre nordiske landes bidrag til os. Vi modtager deres bidrag i den samme broderskabsånd som vi ved de ydes i. Vi er overbevist om, at oprettelsen af denne fond vil virke som en kraftig stimulering og styrkning af den islandske industri. Vi tror på, at når vi har tilbagebetalt disse ydelser om femogtyve år, da vil denne lille nation stå i en meget stærkere konkurrencestilling i samhandelen med andre lande. Vi nærer det håb, at oprettelsen af fonden vil blive en katalysator til forøget økonomisk samarbejde, især med de andre nordiske lande, som kan blive frugtbringende for vort folk.

På samme måde lægger vi stor vægt paa betydningen af de handelsoverenskomster om salg af landbrugsprodukter til de nordiske lande, som har været forbundet med vor EFTA-deltagelse.

Det Nordiske Råd er sandelig et forum

for i oprigtig tale og med taknemmelighed at fremhæve det, som vore brødre-folk har ydet til vort bedste.

Vi oplever desværre i denne verden tider, hvor der hersker usikkerhed om fred og enighed nationerne imellem. Desto vigtigere er det, at vort samarbejde — de nordiske folk imellem — kan stå som et forbillede for eksemplarisk løsning af problemer i venskab og gensidig forståelse.

Krag: Hr. præsident! Det er vist svært at nægte, at det nordiske samarbejde i de nærmeste år op til 1968 var ved at stivne, var ved at stagnere, og at Nordisk Råd var godt på vej til at blive en papirmølle. Der blev arbejdet flittigt i rådets komiteer. På utallige detaljområder blev der gjort forsigtige fremskridt, men med enkelte undtagelser, f. eks. kulturfonden og Nordens Hus her i Reykjavik, var det et arbejde uden perspektiv, hvor målet fortonede sig i det uvisse, og hvor detaljer dominerede. Hvis politik, som det er blevet sagt af statsminister Palme, er »at ville«, var det nordiske samarbejde ikke politik.

På Nordisk Råds møde i Oslo i 1968 tror jeg, der i alle delegationer var en følelse af, at et spring fremad var en nødvendighed, hvis troen på en nordisk samling som en faktor af betydning i den europæiske mosaik skulle bevares. Der var også en udbredt følelse af, at hvis tilliden til Nordisk Råd som et effektivt instrument inden for sin rådgivende funktion skulle bygges op, måtte rådet tage en stor nordisk idé op og føre den igennem. Selv om Nordisk Råd er »rådgivende«, skal man erindre, at rådet i kraft af sin sammensætning afspejler de lovgivende forsamlings fulde kompetence og dermed også har et stort ansvar.

Da den danske regering Baunsgaard, med støtte af de delegerede fra alle partier i den danske delegation, tog initiativ til et spring fremad ved at indbyde til mødet i København i april 1968, udløste det uden tvivl, hvad alle følte var en nødvendighed, og selv om

de forhandlinger, der fulgte, som hr. Ohlin fremhævede det, blev meget dramatiske, og selv om de på visse stadier i deres udvikling, som statsminister Borten fremhævede det, blev mødt med skepsis, så tror jeg dog, at ønsket om at føre forhandlingerne frem til et positivt resultat stedse har været dominerende. Jeg er enig med hr. Ohlin i, at på det allersidste så det nærmest ud, som skulle der et mirakel til at redde det — og miraklet kom.

Det blev hverken parlamentarikerne eller ministrene, der kom til at trække det største læs i de snart to års arbejde, der fulgte april mødet i København i 1968.

Det blev embedsmændene.

Det kan man undre sig over, men måske kunne det ikke være anderledes. Inden for hver af de fire forhandlende regeringer, måske med undtagelse af den svenske, var der nuancer i opfattelsen af, hvilket tidspunkt der var det rette for vedtagelse af Nordekraktaten, hvilken bindende kraft den skulle have, og endelig og ikke mindst nuancer i opfattelsen af, hvorledes og igennem hvilke faser dens ikrafttræden skulle finde sted.

Bag ved uenigheden herom lå en række næringspolitiske interesseforskelle. Men især lå der en forskellig opfattelse af Nordeks virkning på vore landes stilling til eventuelle nye europæiske forhandlinger og til sikkerhedspolitikken, der som bekendt er forskellig.

Hvad de økonomiske interesseforskelle angår, er det min opfattelse, at embedsmændenes seneste resultat ligger så nær op ad en velafbalanceret helhedsløsning som overhovedet muligt. Ingen af de fire forhandlingspartnere har fået sin ønskeseddel opfyldt til 100 %. Men der er heller ingen, der er gået tomhændet fra det grønne forhandlingsbord. Indrømmelser og resignation opvejer hinanden og giver alle vigtige interesser en placering, der er præget af fairness.

For Danmark og Norge og måske også Finland har toldsuspensionerne haft en

særlig vægt. Jeg skal lige så lidt som tidligere talere gå i enkeltheder med hensyn til disse vigtige toldproblemer, men jeg synes, der er grund til at takke Sverige for udvist forståelse på dette punkt.

For Danmark har jordbrugsproblemerne haft en ganske særlig vægt, og det er mit indtryk, at man i forhandlingerne herom først og fremmest fra svensk side, men også fra norsk og finsk side har strakt sig så langt, som det i øjeblikket har været muligt for at imødekomme de danske ønsker. At dette på ingen måde løser de danske jordbrugsproblemer er en helt anden sag.

Jeg har forstået, at den finske regering mener, at der afsættes for få penge i den almindelige fond øremærket til Finland, og at den finske regering her har taget et forbehold. Vi skal her erindre os, at Nordeksamarbejdet bliver et samarbejde mellem 4 lande, hvis stilling kapitalmæssigt er vidt forskellig. Der er stor forskel på de enkelte landes stilling med hensyn til investeringsbehov og kapitaldannelse. Derfor er de fællesnordiske fonde af meget stor og vidtrækkende betydning, og hvis Nordeksamarbejdet lykkes, må man efter den første 5 års periode bestræbe sig for at øge de beløb, disse fonde kan råde over. Vi må håbe, at de problemer, som det finske forbehold bygger på, forhåbentlig allerede her i Reykjavik kan finde en løsning, sådan at det finske forbehold ikke vil udgøre nogen aktuel vanskelighed.

Med hensyn til Nordek-traktatens ikrafttræden for så vidt toldunionen angår, synes jeg man må sige, at embedsmændene har fundet en næsten genial løsning. Jeg kan tilføje, at det var også nødvendigt, ellers ville det have været meget svært at få Nordektraktaten gennemført, i hvert fald i det danske folketing. Jeg synes, man har fundet en næsten genial løsning ved at lade Nordek-traktatens toldunion træde i kraft i 2 faser, sådan at man den 1. januar 1972 kun foretager sådanne tilpasninger i vore landes ydre toldtariffer,

der ikke fjerner os fra EECs fælles toldtarif, men tværtimod bringer os nærmere til den. Først i 1974 går man over til de endelige toldsatser, og det vil sige, at man giver de europæiske forhandlinger en frist på 4 år. Først efter at disse 4 år er gået, vil Nordek som en toldunion slå som et faktum i den europæiske virkelighed, og fra da af har suspensionsbestemmelserne eller udmeldelsesbestemmelserne deres fulde vægt, hvis et eller flere af de nordiske lande beslutter sig for et medlemskab i et udvidet og dermed forandret EEC. Så kan suspension eller udmeldelse være en nødvendighed.

Jeg kunne have lyst til her at gå ind på et problem, hr. Ohlin berørte. Man siger så ofte i den populære debat om disse spørgsmål, at én ting er sikker: man kan ikke være medlem af 2 toldunioner på én gang. Det er imidlertid en sandhed med modifikationer. Det kan man såre vel, forudsat at de 2 toldunioner har samme toldsatser. Derfor tror jeg ikke, man skal betragte Nordek som forgæves eller den nordiske toldunion som fortabt, selv om der skulle komme forhandlinger i gang i forhold til EEC. Jeg tager alt dette som problemer, der ligger ud i fremtiden. Det, der nu er vigtigt for os, er at få Nordek gjort færdig.

Fra Nordisk Råds præsidium foreligger en rekommandation, der opfordrer regeringerne til at gøre forhandlingerne færdige så betids, at resultatet kan færdigbehandles i de nordiske parlamenters vårsession. Jeg vil kraftigt anbefale, at Nordisk Råd vedtager denne rekommandation, og jeg ser ingen væsentlige politiske hensyn, der skulle afholde os derfra.

Hensynet til et udvidet europæisk samarbejdes muligheder er tilgodeset fuldt ud gennem forslaget om ikraftsættelse i 2 faser og gennem retten til suspension eller udmeldelse.

Sikkerhedspolitikken er klart og kategorisk holdt uden for Nordeksamarbejdets indhold. Den bør fortsat holdes udenfor. Den kan ikke bringes ind i

argumentationen overhovedet.

Dermed skulle vejbanen være ryddet for vanskeligheder. Det største nordiske fremskridt i vor tid er nu en realistisk mulighed. Lad os gøre mulighed til virkelighed. Lad os i enighed træffe en historisk beslutning.

Jeg vil gerne tillige anbefale, at regeringerne, så såre traktaterne er vedtaget og ratificeret, deponerer de ratificerede traktater, så hurtigt det lader sig gøre og helst inden den 1. juli i år. Først når denne formelle deponering har fundet sted, er Nordek en kendsgerning, og Nordeks institutioner vil kunne begynde at arbejde.

Hr. Ohlin rettede en tak til de 4 nordiske statsministre, og jeg vil gerne gøre hans ord til mine. Jeg sagde før, at det er embedsmændene, der har trukket det store læs, men jeg er overbevist om, at statsministrenes positive indstilling og deres hyppige direkte kontakter på afgørende måde har bidraget til at overvinde vanskelighederne og skabe det gode resultat. Det er mig en særlig glæde at lykønske statsminister Baunsgaard.

Også jeg vil gerne byde Færøerne og Ålandserne velkommen her i Nordisk Råd. Man kan ikke lade være at iagttagende, at der i den nordiske udvikling på samme tid findes to modsatte tendenser. Den ene tendens går i retning af — jeg er næsten nødt til at buge ordet opsplitning i flere og flere folk. Den kendsgerning, at tilskuerne i stedet for at se på mig kan glæde sig over at se på ikke færre end 7 nordiske korsflag, symboliserer denne tendens. Samtidig foregår der imidlertid et stærkere og stærkere samarbejde, som, når Nordek kommer til at udvikle sig, mere og mere vil tage karakter af en økonomisk integration. De to tendenser understøtter i virkeligheden hinanden, danner tilsammen det bedste fællesskab, den bedste grobund for det nordiske fællesskab.

Statsminister Baunsgaard: Hr. præsident! Jeg tager ordet i dag med en

stærk følelse af, at vi ved denne session i Nordisk Råd står over for en af de afgørende stunder i det nordiske samarbejdes historie.

Det positive resultat af to års stræben efter et udvidet økonomisk samarbejde kan blive et betydningsfuldt led i den nordiske udvikling og dermed også i den europæiske. Gennem århundreder bekrigede de nordiske lande hinanden, og selv i vor tid har vi ofte haft svært ved at finde den fælles vej i store spørgsmål.

Alligevel har den nordiske familiefølelse overlevet i en sådan grad, at vi, når vi gik hver sin vej, vist alle følte, at det var trist og samtidig lidt unaturligt. Med den folkelige fælles grund, de nordiske folk har, burde vi med fordel kunne stå sammen i Norden. Jeg har gerne villet sige dette til indledning, fordi min glæde over det positive resultat af de to sidste års bestræbelser rækker ud over det økonomiske og det tekniske. Jeg føler det som noget politisk og kulturelt meget betydningsfuldt, at vi fik held med de bestræbelser, vi satte i gang for to år siden.

Måske har ikke alle gjort sig klart, hvor stor risiko der ville være forbundet med et nyt negativt udfald af nordiske forhandlinger. Et nederlag ville ikke alene have skadet forholdet mellem de nordiske lande, men også have mindsket respekten for os ude i verden. Så meget mere er der grund til, at vi i fællesskab glæder os over, at det endte med et positivt resultat. Den politiske vilje var til stede i tilstrækkeligt omfang, da det kom til stykket.

Der er efter mange års stilstand omsider ved at ske en bevægelse henimod et egentligt europæisk samarbejde, som vil stille de nordiske lande over for betydelige udfordringer. Vi kan med rette sige, at vi er bedre forberedt på at modtage denne udfordring, end vi ville være uden det samarbejdsresultat, som ligger foran os. De nordiske lande er en del af Europa og har en naturlig plads i et europæisk samarbejde. I et samarbejde mellem store og små stater er

det naturligt, at der er særlige problemer for de små stater. Står vi sammen, bliver disse problemer lettere at løse. På denne baggrund har den gamle tanke om et nært nordisk samarbejde fået ny aktualitet og betydning. Man er måske i denne sammenhæng mest tilbøjelig til at tænke på de værdier, vi som borgere i Norden må værne. Vi har imidlertid også et bidrag at yde til Europas udvikling, ikke mindst i en tid, hvor netop vore lande for store dele af verden fremstår som eksempler på samfund, hvor det er lykkedes at skabe social velfærd, stabilt demokrati og personlig frihed.

Da vi mødtes i Stockholm i marts sidste år, var det første skridt taget henimod et udvidet økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande. Dette skridt blev bedømt lidt forskelligt i de enkelte lande, men vi var alle enige om, at et grundlag var tilvejebragt for at gå videre med samarbejdsbestræbelserne. I det forløbne år har både eksperter og politikere beskæftiget sig indgående med hele denne problemkreds. Det er derfor med glæde, at vi fra dansk side konstaterer, at de mange bestræbelser har ført til et positivt resultat, således at der nu ligger et udkast til en nordisk samarbejdsstraktat på regeringernes bord.

For nærmere at søge at vurdere udkastet er det vel rimeligt at se på, hvorvidt de forudsætninger, der blev opstillet ved forhandlingernes start i foråret 1968, er blevet opfyldt. Jeg skal ikke hæfte mig ved dem alle, men især koncentrere mig om tre forudsætninger for beslutningen i april 1968 i København.

For det første var det en forudsætning, at samarbejdet skulle stå åbent for Island, som dengang overvejede en ansøgning om medlemskab af EFTA. Det er med glæde og tilfredshed, at vi den 1. marts hilser Island velkommen som det ottende medlem af EFTA og det niende medlem af FINEFTA. Jeg er sikker på, at både Island og de øvrige medlemslande vil få glæde af dette sam-

arbejde. Vi skal fra dansk side gøre vort bedste for, at de islandske forventninger med hensyn til deltagelse i frihandelskommenslutningen ikke bliver skuffet. Samtidig udtrykker jeg håbet om, at Island vil overveje spørgsmålet om medlemskab af Nordek. Traktatforslaget er udformet således, at det teknisk ikke er vanskeligt at indpasse Island i det forudsatte nordiske samarbejde.

En anden forudsætning var, at samarbejdet skulle udformes således, at der opnåedes rimelig balance mellem fordele og ulemper for hvert enkelt af de fire lande. Det må være de enkelte regeringers sag at skønne over, hvorvidt denne forudsætning er opfyldt. Det er imidlertid overordentlig vanskeligt på indeværende tidspunkt at foretage et sådant skøn. Først fremtiden vil rigtig kunne vise, om forudsætningen er opfyldt — umiddelbart er det min opfattelse — men samarbejdet må til stadighed kunne tilpasses således, at der fastholdes en rimelig balance i den forstand, at alle de deltagende lande har fordel heraf. Det vil være forkert i for høj grad at hæfte sig ved den udveksling af konkrete koncessioner, som skal danne udgangspunkt for samarbejdet. Væsentligt vigtigere vil det være, om det lykkes at sætte en proces i gang, som medfører et stadigt snævrere samarbejde og økonomisk udvikling til gavn for alle lande.

Der sker så store ændringer i erhvervslivets struktur i disse år, at det er vanskeligt at forudsige toldsatsernes betydning, og det vil formentlig være nødvendigt at foretage en stadig tilpasning til det nordiske erhvervslivs behov. Det vigtigste er at få en god start og forsøge i toldpolitisk henseende i stigende grad at tænke i nordiske baner. Også samarbejdet på jordbrugs- og fiskeriområdet er kun en begyndelse. Specielt med hensyn til jordbruget tænker man sig jo, at det ret komplicerede, kortsigtede samarbejde i løbet af nogle år skal afløses af en mere systematisk harmonisering af de nordiske landes jord-

brugspolitik, således at der i højere grad vil kunne skabes et fælles marked også for denne vigtige erhvervssektor.

Med hensyn til fiskerisamarbejdet prøver vi noget nyt, nemlig at lægge bund under priserne, således at de store udsving især i nedadgående retning, vi desværre har oplevet i de sidste år, skulle kunne modvirkes og helst helt undgås. Vi håber, at dette vil give et godt udgangspunkt for et nordisk samarbejde med hensyn til eksporten af fisk til andre lande.

Finansieringssamarbejdet har givet anledning til mange forhandlinger, og her henstår jo endnu visse problemer uløst. Fra dansk side har vi været enige med Finland og Norge i, at en væsentlig forudsætning for at opnå balance i samarbejdet må være, at der tilføres dette betydelige finansielle midler. Imidlertid har vi i den første opbygningsperiode ment at kunne acceptere de beløb, som nu er foreslået. Jeg vil gerne i denne forbindelse understrege den betydning, vi tillægger samarbejdet om det, der ofte med et enkelt ord kaldes industripolitik. Skal de nordiske lande blot nogenlunde følge med i den teknologiske, videnskabelige og undervisningsmæssige udvikling, er det nødvendigt, at vi arbejder sammen for at udnytte vore begrænsede ressourcer på bedste måde. En væsentlig del af dynamikken i Det europæiske Fællesskab i 1960'erne skyldtes etableringen af et fælles marked uden toldsatser og restriktioner. Dette har vi allerede fået i Norden i EFTA på det industrielle område. Den dynamik, der gerne skulle skabes også i det nordiske samarbejde, må derfor til at begynde med i høj grad komme fra samarbejdet på det finansielle område. Jeg håber, at man vil forstå hurtigt og effektivt at udnytte de midler, der herved stilles til rådighed til projekter, der direkte og indirekte kan være til gavn for os alle. Lykkes det, er jeg ikke i tvivl om, at vi alle vil se vor interesse i i den næste femårsperiode at forøge de nordiske finansielle ressourcer.

For det tredje skulle samarbejdet ifølge beslutningen fra april 1968 udformes således, at det letter de fire landes deltagelse i eller samarbejde med et udvidet europæisk marked. Denne forudsætning har givet anledning til megen diskussion i Danmark og i de andre nordiske lande. Fra dansk side mener vi med rette at kunne sige, at denne forudsætning er opfyldt. Således som traktaten er udformet, er der intet, der forhindrer det enkelte land igennem forhandlinger at klarlægge mulighederne og betingelserne for at deltage i Det europæiske Fællesskab. Vi har fra dansk side aldrig lagt skjul på, at vi håber, sådanne forhandlinger snart vil kunne påbegyndes. Hvorvidt og i hvilken form forhandlingerne må føre frem til et resultat, kan ingen sige i dag.

Under alle omstændigheder er det vort håb og forventning, at alle de nordiske lande på den måde, de hver for sig måtte ønske det, kan finde en plads i det udvidede europæiske samarbejde, som vi venter må komme. Ikke mindst i denne situation tror jeg, at der vil være behov for nordisk sammenhold både på de områder, der måtte blive omfattet af et bredt europæisk samarbejde, og på de områder, der måtte blive holdt udenfor. Det er min overbevisning, at vi på samme måde, som det er sket under de hidtidige nordiske forhandlinger, også i fremtiden kan finde en løsning på problemerne, der ikke svækker det nordiske sammenhold og forståelse på det økonomiske område, som vi nu forsøger at lægge grunden til.

Nordisk Råds opgaver under denne session må vel foruden en drøftelse af traktatudkastets indhold være en forhandling om udkastets undertegnelse, ratifikation og ikrafttræden, således at der kan findes en vis parallelitet mellem de nordiske regeringers og parlamenters synspunkter på disse problemer. Den danske regering er indstillet på en hurtig undertegnelse af traktaten, således at den allerede enten umiddel-

bart før eller efter påske kan forelægges det danske folketing til ratifikation.

Ifølge traktatudkastets bestemmelser træder samarbejdet i kraft, så snart det sidste land har deponeret sin ratifikation. Det er derfor betydningsfuldt, at vi overvejer, hvornår vi ønsker, at traktaten og dermed de nordiske institutioner og en række principielle bestemmelser bør træde i kraft.

Til sidst kun dette: Vi står nu med chancen for at sætte en milepæl i det nordiske samarbejdes historie. Chancen er der, men i sidste instans afhænger det af os selv, d. v. s. de nordiske regeringer og parlamenter, hvilken betydning dette samarbejde vil komme til at få. Vi må ikke være blinde for, at det er de letteste skridt, vi har taget indtil nu med at udarbejde og forhåbentlig snart undertegne og ratificere den foreliggende samarbejdsakt. Først derefter vil det praktiske livs problemer rejse sig. Et samarbejde af den foreslåede art vil kræve megen gensidig hensyntagen, forståelse og først og fremmest samarbejdsvilje. Jeg tror, at jeg kan sige, at vi for Danmarks vedkommende vil gøre vort bedste i denne henseende.

Inden jeg forlader denne talerstol, ligger det mig på sinde at benytte lejligheden til at nævne et helt andet emne af betydning for Nordisk Råds virksomhed. Jeg vil gerne udtrykke min glæde over, at det er lykkedes i fuld enighed at skabe grundlaget for, at Færøernes og Ålands repræsentanter i dag har kunnet indtage deres plads i Nordisk Råd. Ikke mindst er det naturligvis den danske regering en stor tilfredsstillelse at konstatere, at der i det danske folketing har været bred tilslutning til, at Færøerne får adgang til at deltage i rådets arbejde ved lagtingets egne valgte repræsentanter og en repræsentant for landsstyret.

Der er mange af de sager, der debatteres her i rådet, som er af betydelig interesse for Færøerne og for det færøske erhvervsliv, og jeg er overbevist om, at det vil være til gavn og in-

spiration for alle parter, at Færøernes repræsentanter nu kan deltage direkte i det arbejde, der udføres i Nordisk Råd og i dets særlige udvalg, også mellem sessionerne.

Jeg tror, at der med det, der er sket med Ålands og Færøernes deltagelse i Nordisk Råd, og med de muligheder, som det foreliggende traktatudkast til et nordisk økonomisk samarbejde giver os, er rimeligt at konstatere, at blandt Nordisk Råds sessioner vil den 18. session i Reykjavik blive en af de virkelig betydningsfulde.

Bratteli: Jeg vil også gjerne uttrykke min glede over at vi i dette rådsmøte har til stede representanter for Færøyene og Åland. Det var vel i samband med rådsmøtet her i Reykjavik for fem år siden mange av oss ble klar over at kontakten mellom Nordisk Råd til Færøyene og Åland ikke var tilfredsstillende ordnet. Det har tatt tid å finne en hensiktsmessig form. Derfor har vi ekstra grunn til å glede oss over at representanter for Færøyene og Åland i dag er til stede med de samme rettigheter og plikter som alle andre rådsmedlemmer.

Dette rådsmøte kan videreføre behandlingen av viktige organisasjons-spørsmål i Nordisk Råd. Den spesielle komite med Karl-August Fagerholm som formann har gjort et utmerket arbeid. Det er nyttig til enhver tid å foreta de endringer og tilpassinger som gjør Nordisk Råd til et best mulig redskap for nordisk kontakt og samarbeid. Det viktigste er imidlertid fortsatt utviklingen av det saklige innhold i Nordisk Råds virksomhet. Rådets organer kan lett tilpasses og oppta meget større oppgaver enn de har hatt hittil. Det er tegn til at vi kan gå inn i en periode med rask øking i omfanget av det organiserte nordiske samarbeid.

Det sentrale spørsmål i dette rådsmøte er selvsagt forslaget om et vesentlig utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Den videre behandlingen av denne saken vil ha størst betydning for inn-

holdet i de kommende års nordiske samarbeid.

Jeg vil gjerne også uttrykke min anerkjennelse av det dyktige arbeid som er utført under de såkalte embetsmannsforhandlingene. Det er en stor fordel at saken nå kan behandles på grunnlag av et utarbeidet utkast til traktat.

De to siste årene har gitt meget verdifulle erfaringer i det nordiske samarbeidet. Det kan være grunn til å understreke et par av disse erfaringer.

Den viktigste er vel den klare manifestasjon av at det nordiske samarbeid har en bred og dyp appell til de store folkegrupper i alle de nordiske land.

Jeg tror det er riktig å si at uten denne levende og positive folkeopinion, hadde det i dag neppe foreligget et ferdig utkast til traktat.

Vi som har fulgt saken på nært hold, har jo stadig opplevd både tvilrådighet og ubesluttksomhet. Men hver gang det syntes å være fare for at forhandlingene skulle kjøre seg fast, har en bred folkemening på forskjellig vis gjort seg følbare, og har satt arbeidet igang igjen.

Jeg vil i denne sammenheng spesielt nevne de store fagorganisasjoner. De har hele tiden stått klippefast, også i stunder da andre vaklet. De har klart sin del av æren for at det har vært mulig å føre disse forhandlinger fram. Gjennom sine store nordiske konferanser har de faglige organisasjoner gitt sterke og vel begrunnede bidrag til å føre forhandlingene fram til det resultat som nå foreligger.

I denne situasjon kan det imidlertid være berettiget også å nevne Nordisk Råd og dets utvalg og etter hvert mangesidige virksomhet. Virkningene av dette kan avleses på to hovedfelter. Det ene er resultatene i tiltak som gjelder de mange detaljsaker. Det andre feltet er Nordisk Råds økende medvirkning til å skape et miljø for nordisk vennskap, forståelse og samarbeidsvilje. Jeg er enig med hr. Ohlin i at denne rådets miljøskapende virksomhet er en viktig forutsetning for at det kan lykkes å føre

fram såpass kompliserte forhandlinger som dem der har formet det foreliggende utkast til traktat.

Det som nå foreligger, er en viktig etappe på veien i et vesentlig samarbeidsområde. Formelt er det et utkast fra embetsmennene. Men jeg understreker at da statsministrene på Helsingfors-møtet førte saken tilbake til embetsmennene, ble det særlig understreket at disse skulle få sine instruksjoner fra regjeringene. Vi må derfor i hovedsaken kunne oppfatte traktatutkastet som regjeringenes forslag.

Likevel er dette ikke vegens ende. Det er bare slutten på begynnelsen — på første akt. I den neste skal traktaten formaliseres og ratifiseres. Og så begynner — som hr. Baunsgaard var inne på — det egentlige arbeid: gjennomføringen av de mange konkrete tiltak traktaten anviser.

Rådets medlemmar har ikke muligheter i dag for en inngående vurdering av detaljene i utkastet. De fleste av oss har så vidt gjort oss kjent med dokumentet fra de siste Stockholms-forhandlingene. Imidlertid er det viktigste her ikke å trekke ut en og annen detalj. Det betydningsfulle er at det foreligger et samlet forslag til en rimelig balansert løsning. For min del vil jeg heller ikke legge hovedvekten på det en kan kalle den statiske balanse i det foreliggende utkast. Langt viktigere er det om forslaget har innebygget den dynamiske effekt som skal tjene hele Nordens fortsatte vekst. En traktat er i seg selv en viktig felles viljesytring til en samordnet innsats for utviklingen av våre land.

Under forhandlingenes gang har det i flere land vært diskutert forholdet mellom Norden og Europa, og noen har villet stille oss overfor valget mellom enten Nordek eller det europeiske marked. For min del har jeg hatt lite til overs for denne skjematisk og upraktiske problemstilling. Jeg har ikke mer til overs for den med det materiale som nå foreligger.

Jeg mener at de nordiske land har et stort ansvar også for den europeiske ut-

viklingen. Stort sett har vi ikke levd opp til det ansvaret. Og det har ikke vært til fordel verken for Norden eller Europa.

Men uansett tempo og innhold i europeiske samarbeidsbestrebelse vil de nordiske land alltid ha viktige og økende regionale samarbeidsoppgaver, som de bare kan løse seg imellom. Et vel utbygget nordisk samarbeid har derfor sin selvstendige og varige verdi, ganske uansett den videre europeiske utviklingen.

Derfor bør vi nå uten å nøle føre videre det arbeidet den nordiske traktaten legger grunnlaget for.

Med det forløp sakens forberedelser hittil har hatt, bør regjeringene kunne legge traktaten fram for parlamentene så snart at ratifikasjonen kan være ordnet før kommende sommerferie.

På det grunnlag bør en så gå videre med forberedelser av praktiske tiltak som må kunne settes i verk den dagen traktaten trer ikraft.

Det gjelder bl. a. forberedelsen av de institusjoner traktaten forutsetter. I denne sammenheng vil jeg gjerne understreke betydningen av ordninger som setter Nordisk Råd i stand til å gi positive impulser også under gjennomføringen av samarbeidet etter traktaten.

Det venter også praktiske forberedelser for å kunne sette i verk investeringsbanken og de finansielle institusjonene. For min del ser jeg stadig et vidtgående nordisk atomsamarbeid som et sentralt formål i et utvidet økonomisk samarbeid. En dristig utforming av atomsamarbeidet vil styrke hele den samarbeidsform som det nå foreligger forslag om.

Denne rådsamling bør legge spesiell vekt på å understreke at arbeidet med denne saken nå bør føres videre med den samme energi som har vært lagt for dagen i de beste og mest fruktbare perioder under de lange forhandlinger.

Statsminister Palme: Herr president! Det är en glädje för mig att få delta i Nordiska rådets möte här i Reykja-

vik, och jag vill i likhet med samtliga talare före mig särskilt välkomna Island i EFTA och även uttrycka en speciell glädje över att vi i dag kan hälsa Färöarna och Åland välkomna till kretsen i Nordiska rådet.

Debatten om en nordisk tullunion har varit något av en lång natts färd mot gryning. Det började egentligen på Harpsund 1954. Förslaget har sedan dess mött många svårigheter och besvikelser. Tanken har upprepade gånger dödförklarats. Men den har ständigt tagits upp på nytt. Och nu — efter 16 år — tycks den äntligen stå inför sitt förverkligande.

Vi har konfronterats med svårigheter av tre typer.

Att förverkliga Nordek är, för det första, en fråga om politisk vilja. Det är i själva verket fyra länders politiska vilja som skall vara samstämd vid samma tidpunkt. Och vi har hela tiden varit medvetna om att det krävs en hög grad av politisk samstämmighet inom vart och ett av de deltagande länderna för att planerna skall kunna förverkligas. Redan tidsfaktorn är svår att bemästra, bland annat till följd av inrikespolitiska händelser och förändringar inom våra länder, liksom till följd av skiftningar i opinionen betingade av ett vidare utrikespolitiskt skeende. Alla blindskär är väl ännu inte passerade. Men vi kan med viss hoppfullhet konstatera: den politiska viljan i Norden har funnits, den har varit samstämd i tiden och den har spelat över hela det politiska spektrum som de nordiska länderna kan uppvisa.

Att förverkliga Nordek betyder, för det andra, att förena en enhet i grundläggande ekonomiska frågor med skillnader i de nordiska ländernas säkerhetspolitik. Det finns ingen anledning att undanskymma att dessa skillnader i säkerhetspolitik innebär en centrifugal kraft i det nordiska samarbetet. Vi håller var och en fast vid vår säkerhetspolitik därför att vi anser den står i överensstämmelse med våra länders vitala intressen. Vi i de nordiska länderna sö-

ker inte ett ögonblick påverka eller blanda oss i grannländernas grundläggande utrikespolitik. En sådan inblandning skulle bl. a. kunna rubba det lugn och den stabilitet som under lång tid satt sin prägel på läget i Norden. Vi utgår från skillnaderna som ett politiskt faktum. Inom ramen för de begränsningar som därmed anges har vi sökt och skall söka vidga och fördjupa det nordiska samarbetet.

Dessa centrifugala krafter har, som alla vet, gjort sig gällande även i Nord-ek-förhandlingarna. De krafterna finns så att säga institutionaliserade i en särskild artikel i traktaten, såsom Per Borten nämnde. Det är en fördel. Det innebär i själva verket en trygghet att man öppet erkänner att svårigheter i framtiden kan uppstå att bevara samarbetet och att förbereda sig för detta. Det viktiga i dagens läge är emellertid att skillnader inte hindrat oss från att nå fram till enighet. Det utgör ett hoppfullt tecken för framtiden.

Att förverkliga Nordek innebär, för det tredje, att lösa en mängd besvärliga sakfrågor som legat skiljande i vägen. Jordbruk, fiske, tull suspensioner, finansieringsfrågor, etablering, transporter etc. — vi känner dem alla. Det har varit en lång, svår och mödosam förhandling, där kinderna stundom blossat heta. Men den har lyckats. Låt mig — som flera före mig — uttrycka ett tack och en beundran för de ämbetsmän och experter som efter ett intensivt arbete lyckats nå fram till denna enhälliga rapport. De har inte spart några mödor. De är verkligen förtjänta av Nordiska rådets och regeringarnas varma uppskattning. Låt mig också få uttala ett tack till mina kolleger och till regeringarna i de andra nordiska länderna. Statsministrarna har ju av omständigheterna fått djupt engagera sig i Nordek-frågorna, även när det gäller detaljer. För ett yttre öga kan vi måhända te oss som ett omaka sällskap. Vi omfattar inte precis någon enhetsideologi. Men samarbetet har präglats av en öppenhet och ett samspel som säkert inte varit

utan betydelse för resultatet. För mig som den mest nye i sammanhanget känns det naturligt att få säga ett varmt tack för samarbetet. Men det är naturligtvis många som varit med. Den 7 februari 1970 har varit en utomordentlig skrift på väggen för arbetet mellan ämbetsmän och regeringar — vi var medvetna om att vi i dag skulle träffa intensiva nordister! Herr Ohlin sade mycket klokt, att berömmelsen inte blir mindre av att den delas. Detta är inte bara ett vist ord — det innebär också en fin anslutning till jämlikhetens ideal och principen om det kollektiva arbetets ära.

Vad betyder då Nordek för de nordiska länderna? Är det en ny epok som randas? Att säga något sådant vore nog en överdrift i retorikens tecken. Det nordiska samarbetet är ett flöde, som kontinuerligt växt och vidgats. Ett misslyckande i fråga om Nordek hade säkert upplevts som ett allvarligt steg tillbaka. En framgång är ett naturligt och följdriktigt steg framåt, på grundval av gynnsamma erfarenheter, i förhoppning om att ständigt kunna gå vidare.

När man jämför en tullunion med en del av de andra betydelsefulla frågor som diskuterats inom Nordiska rådet finner man en icke oväsentlig skillnad. Många av de frågor som här diskuterats är mycket konkreta, de ter sig omedelbart nära i vardagen. Ta passfriheten t. ex. Det beslutas att medborgare i de nordiska länderna skall utan byråkratiseringar kunna röra sig över gränserna. Vid ett visst datum inträffar så den utomordentligt rationella förändringen att passvänet upphävs. Medborgarna märker det omedelbart.

Vi har beslutat att genomföra en gemensam arbetsmarknad. Det är ett led i strävandena att förverkliga en full, produktiv och fritt vald sysselsättning. Det är ett beslut som leder fram till ett dagligt samarbete mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter. Det påverkar omedelbart och direkt människornas vardag.

Vi har antagit en gemensam nordisk

trygghetskonvention. Det innebär helt enkelt att en nordisk medborgare får del av förmånerna i det land där han vistas. Arbetet med att bygga ut och förbättra denna trygghetskonvention pågår ständigt i takt med trygghetspolitikens expansion. I den enskilda människans vardag har detta varit ett utomordentligt betydelsefullt resultat av vårt samarbete.

Så kunde liknande exempel mångfaldigas.

En tullunion är inte på samma sätt konkret. Dess fördelar är främst långsiktiga. På kort sikt står nackdelar och förändringar som innebär osäkerhet i förgrunden. Det är därför det har varit så svårt att nå fram till resultat. Statsminister Koivisto har flera gånger påpekat att det kan vara svårt att exakt mäta och beskriva de långsiktigt verkande fördelarna med Nordek-projektet. Det är däremot lätt att fånga in omedelbara svårigheter och bekymmer på olika områden för de berörda länderna. Efter två års samarbete i fråga om Nordek kan vi alla instämma.

Men vi saknar inte erfarenheter av ett slag som ger grund för förhoppningar. EFTA kom, efter en snabb och handlingskraftig förhandling i ett trängt läge, som ett Alexanderhugg i den tidens långdragna diskussioner om en nordisk tullunion. Och vi kan nu ställa frågan: blev farhågorna besannade — eller förhoppningarna?

I dag tillgodoser vi en dryg femtedel av vårt gemensamma importbehov inom Norden — 20 procent mot 13 procent 1958, alltså vid tiden för EFTA:s tillkomst. Genom att Norden blivit en expansiv och attraktiv marknad har vi kunnat öka vår import från omvärlden. Självfallet beror detta i hög grad på den nordiska frihandeln.

Med bibehållna handelshinder i Norden hade en stor del av denna import inte kommit till stånd — ett för Nordens konsumenter betydelsefullt faktum.

På samma sätt betydde frihandeln en

viktig förändring av betydelse för nordiskt näringsliv. Produktionen har stigit snabbt, men ännu snabbare har exporten till grannländerna ökat. Vår export till varandra var 4,2 miljarder år 1959 och 13,9 miljarder år 1968. Danmarks, Norges och Sveriges export till de nordiska länderna tredubblades under EFTA:s första nio år. Finlands export till övriga Norden har femdubblats sedan Finlands anslutning till EFTA. En fjärdedel av de nordiska ländernas totala export går till andra nordiska länder, mot en sjättedel för tio år sedan.

Så har samarbetet via EFTA varit av genomgripande betydelse för levnadsvillkoren för människorna i Norden. Glömda är de farhågor som många hyste och uttalade för tio år sedan. I efterhand kan vi konstatera att resultatet blev gynnsamt. Frihandeln blev därigenom konkret och verklighetsnära.

Framgångarna under frihandelns tioårsperiod har knutit våra länder fastare samman. Av den korta redovisning av handelsiffrorna och av samarbetets resultat på andra områden som jag nyss lämnade framgår att integrationen redan gått så långt att det ter sig orealistiskt och oacceptabelt att resa nya tullmurar mellan de nordiska länderna och att bryta sönder det nordiska samarbetet. Det finns inte längre någon återvändo, och ingen önskar heller någonting sådant. Samarbetets framgång bildar utgångspunkten när vi har att ta ställning till vilka gemensamma instrument som är bäst ägnade att underlätta en lösning av 1970-talets och 1980-talets problem.

Tullunionen skall börja verka på 1970-talet och har siktet inställt främst på 1980-talet. En bedömning av dess värde måste då innefatta en uppfattning om hur utvecklingen på längre sikt kan te sig. Framtidsproblemen — den snabba tekniska utvecklingen, strukturproblemen, den ökade internationella konkurrensen — kommer att drabba oss vare sig vi bygger upp Nordek eller ej. Vi

vet att de närmaste decennierna kommer att föra med sig väldiga ekonomiska och sociala förändringar i Europa. Vi vet också att dessa förändringar kommer att innebära stora påfrestningar för alla våra länder och att vi endast med betydande ansträngningar kommer att kunna behålla vår framskjutna plats i ekonomin.

Frihandeln har stimulerat dynamiken och stärkt hållfastheten i våra ekonomier i en hårdnande internationell konkurrens.

Syftet med tullunionen är att utnyttja och förstärka frihandelns resultat och möjliggöra en effektivare anpassning av produktionsresurserna. Detta blir i takt med den tekniska utvecklingen alltmer nödvändigt. En av förutsättningarna för denna anpassning av resurserna är att skapa så långt som möjligt gemensamma konkurrensförutsättningar. En fortsatt frihandel utan gemensam tullunion skulle rubba dessa förutsättningar.

En tullunion kan naturligtvis inte genomföras över en natt. Kravet på en stabil utveckling medför att man under en övergångstid skall få möjlighet att anpassa sig till nya förhållanden. Under förhandlingarna har helt naturligt omställningsproblemen och de kort-siktiga svårigheterna stått i förgrunden. Till dessa har det varit nödvändigt att ta hänsyn. Det finns självfallet en gräns för hur långt man i detta avseende kan gå. En tullunion bör inte rimligen se ut som en schweizerost.

Det hade självfallet ur många synpunkter varit en fördel med kortare övergångstider än som nu föreslås. Det verkligt viktiga i uppgörelsen är emellertid att man lyckats ena sig om en så fast konstruktion som har skett, där hela det ekonomiska området berörs. Det är min förhoppning och övertygelse att erfarenheten kommer att ge skäl för en betydligt snabbare avveckling av suspensioner och övergångsanordningar än som framgår av traktaten.

I dag upplever vi nämligen främst

övergångsproblemen. I morgon kommer lockelsen att ge sig i kast med våra stora gemensamma framtidsuppgifter att växa sig allt starkare. Ty vårt samarbete syftar längre än till att skapa gemensamma konkurrensförutsättningar. Tullunionen lägger den fasta grunden, men ensam utgör tullunionen inte ett tillräckligt instrument för att förverkliga våra långsiktiga mål. Trycket kommer inte bara utifrån — tendenser till ökad koncentration och större enheter är lika starka inom Norden som någon annanstans.

Europeiska storcentra växer nu allt snabbare. En del kanske tror att vi bör acceptera och till och med påskynda en liknande utveckling i Norden med ett Megalopolis runt Öresund och kanske vid Oslofjorden, Mälaren och Finska viken. Men de som arbetar för en sådan utveckling har föga insikt om människornas krav i Norden. Vad vi vill förverkliga är en utveckling i hela Norden, en regionalpolitik som står i samklang med människornas krav på social och ekonomisk trygghet och jämlikhet. Klarast kan detta krav utläsas ur de nordiska fackföreningsrörelsernas önskan om en gemensam näringspolitik. Jag vill starkt understryka vad Trygve Bratteli nyss sade om fackföreningsrörelsens betydelse som en fast klippa i hela Norden under de långa diskussionerna om tullunion och Nordek.

I detta syfte skall alltså tullunionen och fonderna samverka. Tullunionen skapar grunden för en fast samverkan. Den gemensamma finansieringen bygger under strävandena att skapa en långsiktigt bärkraftig ekonomisk utveckling.

Tullunionen ger en högre grad av säkerhet för både näringsliv och myndigheter när de skall planera för framtiden. Tullunionen tillsammans med de åtaganden som länderna gör på andra områden markerar nödvändigheten av samarbete för att lösa de problem och utnyttja de möjligheter som vi står inför i framtiden. Nordek innebär att de nor-

diska länderna gör klart att de tror på sin förmåga till framsteg och utveckling, på sin förmåga att gemensamt forma sin framtid. Det är sannerligen inte bara en fråga om ekonomi — det är ett politiskt uttryck för idén om nordiskt samarbete.

Det är ofrånkomligt att många spekulerar om utvecklingen av andra mellanfolkliga organisationer och konsekvenserna härav för de nordiska länderna. Låt mig därför säga: Nordek står på egna ben. Framtiden måste ta hand om sina problem, vilkas lösning vi i dag ej känner. Nordek kan vi förverkliga här nu. Låt oss gripa den möjligheten!

Ibland antyds att det nordiska samarbetet speglar en provinsial sektierism och inskränkthet till de egna problemen, måhända till och med på bekostnad av andra. Norden skulle genom intensiteten i sitt eget samarbete vända sig bort från världen.

Detta är ett synsätt som jag inte alls kan dela. Internationalismen måste börja någonstans. För vår del börjar den, såsom jag har sagt förut, på andra sidan Kölen, Öresund och Ålands hav. Där finns de näraliggande och gemensamma problem som vi har möjlighet att direkt påverka till gagn för medborgarna i våra länder.

Men låt mig samtidigt slå fast att detta Norden måste präglas av en öppenhet utåt, av ett fördjupat samarbete och ett vidare engagemang långt utanför våra egna gränser. Däri ligger ingen motsättning. Vi samarbetar därför att det gagnar vara omedelbara intressen. Samarbetet ger oss ökad styrka och slagkraft. Denna styrka är i sin tur en förutsättning för att vi tillsammans skall kunna göra en konstruktiv insats för samarbete och utveckling i Europa och i ett ännu vidare perspektiv.

Det kan i och för sig synas mer naturligt än märkligt att fyra små länder vill sluta ett samarbetsavtal. På ett sätt är det ändå märkligt. I den disintegration som för närvarande synes drabba det internationella samfundet är detta

en av de få mellanfolkliga förhandlingar som förts till ett konkret resultat. Det är min varma förhoppning att det skall vara möjligt att snabbt göra förhandlingsresultat till verklighet i våra parlament och att vi därefter tillsammans skall kunna utveckla denna verklighet till framgång.

Statsminister Koivisto: Herr president! Först vill jag uttrycka min glädje över att deltaga i Nordiska rådets session här i Island, sagornas ö med den storslagna naturen och det dynamiska samhället.

Islands anslutning till EFTA och FINEFTA stärker ytterligare de band som binder oss samman med världslandet. Vi hälsar Island välkommet till frihandelsområdet.

Jag uttrycker också min tillfredsställelse över att landskapet Åland och Färöarna nu, för första gången, är företrädare i rådet.

Beträffande de två regeringsförslag, som Finlands regering gjort om en revision av Helsingfors-avtalet och kultursamarbetets organisation, anser vi att de förslag, Nordiska organisationskommittén under statsrådet K.-A. Fagerholms ordförandeskap framlagt, utgör ett viktigt led i den organisatoriska upprustning det nordiska samarbetet är i behov av. Efter det Nordiska rådet yttrat sig över förslagen kan de nordiska regeringarna på basen av organisationskommitténs förslag och med beaktande av rådets synpunkter fatta beslut i saken.

I detta sammanhang vill jag förena mig i de uttryck för uppskattning av organisationskommitténs arbete som framfördes av rådets avgående president Leif Cassel. De förslag som kommittén framlagt synes mig harmoniera med dess ordförande K.-A. Fagerholms för alla välbekanta inställning till vårt nordiska samarbete.

Sjuttioålet kommer att i hög grad präglas av ekonomisk integration. Finland har icke försökt tillägna sig rollen av initiativtagare i denna process. Vi

har å andra sidan inte heller velat eller kunnat isolera oss från integrationsutvecklingen, eftersom vi har insett vilka följder detta skulle kunna föra med sig. Vi är väl medvetna om de möjligheter som den ekonomiska integrationen öppnar för oss, samtidigt som vi inte kan förbise de faror som här finns. Vi har strävat till att finna former för vårt integrationsdeltagande som passar Finlands neutralitetspolitik och som tryggar de tillväxtmöjligheter som grundar sig på en expanderande handel med såväl väst som öst.

När Nordek-tanken väcktes, framfördes från Finlands sida med all tydlighet, att vi varmt stöder en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden. Vi glädde oss över att de fyra nordiska länderna var beredda att ånyo göra ett allvarligt försök i denna riktning. Under de två år som snart förflutit, har denna vår inställning på intet vis förändrats.

Vi har för egen del inte uppfattat Nordek såsom ett medel att användas i den vidare europeiska integrationspolitiken. Vi har från första början betraktat Nordek såsom en internordisk angelägenhet, på samma gång som vi insett att en utvidgning av det nordiska samarbetet icke får bli till ett hinder för de nordiska länderna, vilkas intressen riktas också åt annat håll.

Låt mig nu med några ord ge min syn på Nordek-projektet, sådant det ligger framför oss.

Det är naturligtvis ännu för tidigt att göra en detaljerad och allraminst en kvantitativ värdering av det hela. Dock vill jag gärna ha sagt att det som hittills undersökts, utretts och nedskrivits klart bekräftar riktigheten av vår gemensamma utgångspunkt: övertygelsen att en lösning av Nordek-typ förbättrar förutsättningarna för den ekonomiska tillväxten i samtliga deltagande länder. Det är sedan en annan sak, att mycket blir beroende av den anda och det klimat, i vilka mångfalden av stadganden i framtiden förtolkas och tillämpas.

När jag nu uppstår till granskning någ-

ra centrala avsnitt av rapporten: tull- och handelspolitiken, lantbruket och finansieringsfrågorna, betyder detta ingalunda ett förringande av betydelsen av det samarbete som i rapporten planerats för övriga områden. Erfarenheten utvisar tvärtom att samhället kan drabbas av ekonomiska snedvridningar om rörligheten hos några produktionsfaktorer minskas samtidigt som liberaliseringen och harmoniseringen fortskrider på andra områden. Vi har, för att taga ett nära till hands liggande exempel, fått lov att avstå från en stor mängd arbetskraft, med alla de ekonomiska konsekvenser som detta fört med sig. Vid en slutgiltig värdering av det nordiska ekonomiska samarbetet måste vi fästa stor uppmärksamhet vid en balanserad lösning.

Trots att en harmonisering av de nordiska tullarna även för Finlands del kan medföra vissa anpassningssvårigheter är vår inställning till en nordisk tullunion positiv. Detta beror främst på att konkurrensbetingelserna för Nordens industri icke inom ramen för ett frihandelsarrangemang såsom EFTA — så nyttigt och välfungerande det än är — kan bli enhetliga. Genom tullunionen och harmoniseringsåtgärder på andra områden kunde Norden utvecklas till ett verkligt hemmamarknadsområde för oss alla.

I fråga om lantbrukslösningarna bereder det mig tillfredsställelse att kunna konstatera, att Nordek-projektet, samtidigt som det tillförsäkrar nordiska producenter en preferens i fråga om det naturliga suppleringsbehovet, säkerställer lantbruksbefolkningens viktiga intressen beträffande lantbruksproduktens prisnivå och denna befolkningsdels inkomstutveckling. Målet för vårt samarbete bör vara att underlätta och skapa nya möjligheter för den nödvändiga anpassningsprocessen inom denna näring.

Eftersom denna process fordrar stora kapitalinsatser, har vi icke kunnat omfatta den finansieringslösning, som föreslagits från de tre övriga nordiska

ländernas håll. Jag är dock övertygad om att man i denna fråga skall finna en för alla parter acceptabel lösning.

Lantbrukets problem låter sig icke lösas genom fristående åtgärder. Dessa måste företagas i takt med den allmänna industrialiseringen. Detta gäller särskilt placeringen av den arbetsstyrka som lösgör sig från lantbruket. De åtgärder som underlättar och befrämjar vår industriella utveckling är sålunda i nyckelställning.

Jag betraktar Nordek som ett realistiskt försök att inom en enhetlig ram åstadkomma något, som till stora delar redan görs mer eller mindre slumpmässigt och improviserat. Nordek kan betecknas såsom en serie åtgärder, vilka syftar till att koordinera och utnyttja Nordens samlade resurser på ett effektivare sätt, till gemensam nytta och till nytta för vart och ett land. En optimal lösning kan självfallet icke innebära att samtliga dellösningar skall vara maximala från varje deltagarlands synpunkter.

Nordek innebär en utmaning. Jag är övertygad om att vi i Finland skall kunna möta denna utmaning. Målet ligger högt, men är värt ansträngningarna.

Cassel övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Handelsminister Gylfi Þ. Gíslason: Hr. præsident! Fra 1. marts i år er Island medlem af EFTA. Det vil være en milepæl i Islands økonomiske historie. Vi har taget dette skridt, fordi det er vor klippefaste overbevisning, at det vil styrke og konsolidere vort lands materielle og økonomiske udvikling og betyde en fordel for vor udenrigshandel, og samtidig nærer vi det håb, at det også må kunne blive andre EFTA-stater til en vis fordel, uden at det dog i nogen nævneværdig grad går ud over vores handel med andre betydningsfulde handelspartnere.

Ca. 40 % af vor udenrigshandel foregår med EFTA-stater. Det spørgsmål er

derfor nærliggende, hvorfor Island først nu bliver knyttet til EFTA. Men det lader sig let forklare. Da Fællesmarkedet blev oprettet, blev Island så lidt som de andre nordiske lande opfordret til at tage del i drøftelserne. Da der for godt ti år siden inden for OEEC begyndte en diskussion om oprettelsen af et frihandelsområde i Vesteuropa, var Island deltager. Det skete netop kort efter, at den første regering, jeg havde sæde i, kom til magten. Jeg mener mig i stand til uden betænkning at kunne påstå, at hvis man havde gennemført oprettelsen af et sådant frihandelsområde mellem lande, hvormed omkring halvdelen af den daværende islandske udenrigshandel foregik, ville vi under en eller anden form være blevet medlem. Men, som bekendt kom der ikke noget ud af den diskussion. — Derimod fik Island ikke tilbudt adgang til forhandlingerne om oprettelsen af EFTA og ville heller ikke have været interesseret i adgang til disse forhandlinger. Årsagerne er to. For det første var striden med englænderne om territorialrettighederne på sit højeste netop ved den tid. For det andet var Islands økonomiske system dengang så væsensforskelligt fra de andre EFTA-staters, at et islandsk medlemskab ville have været forbundet med store vanskeligheder, uden mange slags dispensationer, som islændingene ville have vægret sig ved at anmode om, og som de andre medlemsstater ville have haft svært ved at gå med til. Men begge disse årsager er for længst ude af sagaen. Striden med englænderne blev løst ved en fornuftig overenskomst. Og i årene efter 1960 slog Island ind på en ny økonomisk kurs, der lidt efter lidt ændrede det økonomiske system i retning af det, der er herskende i EFTA-staterne.

Men hvorfor gik der alligevel næsten ti år, før Island søgte om medlemskab i EFTA? Forklaringen er den, at det i EFTA's første år ikke betød nogen væsentlig gene for Island at stå uden for EFTA, selv om dette som helhed var Islands største handelspartner. Som be-

kendt omfatter EFTA-overenskomsten kun i begrænset omfang fiskeriprodukter, der udgør Islands vigtigste eksport, og desuden foregik ophævelsen af beskyttelsestold og importrestriktioner i EFTA-staterne først lidt efter lidt. Yderligere var den første halvdel af dette årti en vældig opgangsperiode for det islandske erhvervsliv, navnlig på grund af kolossale sildefangster og stadig bedre handelsvilkår, forhold, der mere end opvejede ulemperne ved at stå uden for EFTA. Men i de seneste år er alt blevet forandret. Efter årene 1962—1966, den største opgangsperiode, som islændingene i lange tider har oplevet, fulgte to år, 1967 og 1968, der bragte nogle af de værste økonomiske katastrofer, som Island har været genstand for i dette århundrede, større økonomiske katastrofer, end man i vore dage har set noget land i denne del af verden rammes af i løbet af så kort tid; dels på grund af fejlslaget fiskeri, dels på grund af prisfald på verdensmarkedet faldt værdien af landets eksport med hverken mere eller mindre end 41 %. To gange måtte Island devaluere og desuden gribe til mange andre radikale foranstaltninger for at imødegå de økonomiske vanskeligheder. Men nu har udviklingen igen vendt sig, dels som følge af de indenlandske foranstaltninger, dels fordi fangsten nu igen er stigende og handelsvilkårene på opadgående. Alt dette tilsammen gjorde, at Island tog sit handelsforhold til andre stater op til undersøgelse og nyvurdering, med det resultat, at man for godt et år siden søgte om medlemskab i EFTA. Medlemskabet blev vedtaget i Altinget med støtte fra alle medlemmer af regeringspartierne plus to stemmer fra et nystiftet oppositionsparti. Mod medlemskabet stod kun Folkealliancens syv stemmer, mens det største oppositionsparti, Fremskridtspartiet, ikke tog del i afstemningen.

Den gode modtagelse af Islands ansøgning om medlemskab i EFTA og det gnidningsløse forløb af forhandlingerne om Islands indtræden har været

meget glædelig for den islandske regering og for hele den islandske befolkning. Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at rette en særlig tak til de andre nordiske landes regeringer for den forståelse, de har vist for Islands særlige problemer. Vi har i denne sag endnu en gang følt, at de nordiske folk er islændingenes næreste og bedste venner. Det er os en styrke i vort forsæt om at være en nordisk stat, selv om forsvarsinteresser knytter os med gode bånd til De forenede Stater, og selv om både dette land og Sovjetunionen er meget betydningsfulde handelsforbindelser. I tilknytning til omtalen af forhandlingerne om Islands medlemskab i EFTA vil jeg gerne her give udtryk for Islands store glæde over overenskomsten om oprettelsen af en nordisk industriudviklingsfond i Island og over overenskomsten om en større eksport af lammekød til de andre nordiske lande. Begge dele har haft stor betydning i forbindelse med Islands medlemskab i EFTA, og vi er de andre nordiske landes regeringer taknemmelige for deres forhandlingssmidighed og venlige holdning.

Jeg omtalte før, at både De forenede Stater og Sovjetunionen er meget betydelige handelspartnere for Island. Islands indtræden i EFTA har selvfølgelig ingen indflydelse på vor eksport til De forenede Stater, der er en større aftager af islandske produkter end noget andet land. På den anden side vil beskyttelsestolden på varer fra De forenede Stater selvfølgelig stå ved magt, selv om den efterhånden bortfalder for varer fra EFTA-landene. Men det har jo været det normale i forholdet mellem EFTA-staterne og Fællesmarkedet på den ene side og USA på den anden i det forløbne årti. Man har ikke hørt nogen røst fra De forenede Stater om at Islands medlemskab i EFTA skulle være i modstrid med deres naturlige handelsinteresser. Hvad handelen med Sovjetunionen angår, forholder det sig sådan, at Islands indtræden i EFTA ikke vil få nogen indflydelse på den. Is-

land er meget taknemmelig for, at EFTA-staterne er gået ind på Islands ønske om ikke at behøve at liberalisere importen af alle de vigtigste olieprodukter, som vi næsten udelukkende køber i Sovjetunionen. Denne handel, der er basis for vort eksportmarked i Sovjetunionen, kan derfor fortsætte. Uden muligheden for at fortsætte oliehandelen med Sovjetunionen ville Island ikke have kunnet indtræde i EFTA. Hvad tolden angår, ændrer Islands medlemskab i EFTA på ingen måde Sovjetunionens stilling på det islandske marked, da der ikke er beskyttelsestold på nogen af de varer, som Island køber fra Sovjetunionen, således at tolden holder sig uændret på de varer, hvorfra de end bliver købt.

Til slut vil jeg gerne sige nogle ganske få ord om Island og Nordek. Fra islandsk side har man med stor opmærksomhed fulgt diskussionen om Nordek, selv om Island ikke har været direkte deltager i den. Vi hilser det med glæde, hvis der kan opnås enighed om at oprette Nordek på det grundlag, der nu drøftes. Vi kan på den anden side ikke på dette stadium tage nogen bestemmelse om at tiltræde denne overenskomst. Vi er i begreb med at blive medlem af EFTA. Det giver os foreløbig nok af problemer. Der følger mange fordele med medlemskab i EFTA. Men hverken vi eller andre må lukke øjnene for, at det indenlands medfører nødvendigheden af forskellige forandringer, som er alt andet end lette. Et medlemskab i Nordek ville kræve endnu flere forandringer. Det er vi ikke rede til i øjeblikket. Og visse punkter i Nordek-aftalen er af en sådan karakter, at Island ville være nødt til at fremsætte ønsker om særlig hensyntagen til specielle forhold her i landet. Men bliver Nordek oprettet, vil Island uden tvivl stille mod at blive medlem deraf under en eller anden form. Medlemskabet i EFTA er et skridt i den retning. Kursen er sat. Islændingene ønsker ikke at blive isoleret. De vil have handelsforbindelser med deres

naboer under den form, som er den normale, og som anses for at styrke de fælles interesser. Vi ønsker, at forhandlingerne om Nordek må lykkes, og håber, at vi, når tiden er moden, må blive knyttet til denne sammenslutning på den måde, som bedst svarer til alles interesser som nordiske folk.

Må jeg afslutte mine ord med at sige, at Island ser med optimisme og tilfredshed hen til medlemskabet i EFTA og ikke mindst til samarbejdet med de andre nordiske stater inden for sammenslutningen.

Vi vil prøve at vise, at den eneste vej til at have en ven, er at være en ven.

Holmberg: Herr president! Låt mig först uttrycka min tacksamhet för att presidenten fört upp mig så tidigt på talarlistan. Härigenom kan nämligen ytterligare en representant för de vanliga rådsmedlemmarna få komma till tals och markera den förutsättning som Nordiska rådets arbete under åren utgjort för dagens resultat. Utan detta arbete hade inte traktatutkastet om Nordek i dag kunnat föreligga.

I Sverige råder mellan de stora politiska partierna enighet om de huvuddrag för en nordisk tullunion, nordiskt jordbrukssamarbete och nordiskt fiskerisamarbete som presenteras i ämbetsmännens traktatutkast. Det förhållandet att regeringen i Sverige har stått i ständig kontakt med och givit direktiv till de förhandlande ämbetsmännen får inte undanskymma det faktum att det hos oss finns en mycket bred, för att inte säga förkrossande politisk majoritet för ett godkännande av den nu framlagda Nordek-planen. I jämförelse med sina kolleger har därför statsminister Palme haft en avundsvärd lott.

Å andra sidan är jag helt på det klara med att regeringarna, som ju bygger sitt agerande även i Nordek-frågan på sin majoritetsställning, bär det omedelbara ansvaret för enskildheterna i den kompromiss som träffats. Och dessa enskildheter är — det måste understrykas också från vårt håll — på både gott och

ont; tyvärr kanske många gånger mer på ont än vi tänkt oss. För svensk del kan man inte bortse från det faktum att vi tvingas betala ett högt ekonomiskt pris i form av tillskott till den gemensamma fonden, liksom även ett mycket betydande belopp i importavgifter för att uppnå en överenskommelse på jordbrukets område. Inte minst mot bakgrunden av de svenska aktuella valutastvårigheterna måste detta betraktas som en betydande eftergift i syfte att över huvud taget åstadkomma ett resultat. Våra nordiska bröder har ibland för lätt att överskatta den s. k. rika svenska kapitalmarknaden.

Även den uttunning av tullunionen, som ett godkännande av mer eller mindre eviga suspensioner för järn, stål och cord innebär, utgör en uppoffring som naturligtvis — detta är vi fullt på det klara med — skall vägas mot de eftergifter som övriga nordiska länder har gjort. Att enskilda grupper av medborgare icke kan lämnas att ensamma bära de uppoffringar och bördor som förhandlingsresultatet medför för deras del, är också för mig alldeles uppenbart. Jag tänker då för Sveriges del särskilt på jordbrukare, trädgårdsodlare och fiskare.

Jag tror emellertid att vi kan konstatera att den enighet som vuxit fram efter hårda, långa och energiska förhandlingar är en garanti för att olika särintressen blivit hörda och bedömda redan innan parlamenten ställs inför kravet att fatta sitt slutgiltiga beslut.

Förverkligandet av Nordek måste betraktas som ett steg i takt med tiden. På samma gång som vi kan uttrycka vår beundran över den skicklighet och tålmodighet som kännetecknat ämbetsmännens arbete, måste vi konstatera att både politiker och sakkunniga stått inför ett yttre tvång att finna en organisatorisk och administrativ lösning för det framtida nordiska samarbetet.

Den praktiska samverkan när det gäller handel, produktion, social och kulturell verksamhet som under årtionden vuxit fram mellan enskilda människor,

organisationer, företag och institutioner i de skilda länderna har satt i gång en utveckling som helt enkelt inte stått att hejda. Genom det föreliggande förslaget till en överenskommelse om tullunion samt jordbruks- och fiskesamarbete skapas vidgade förutsättningar för denna utveckling.

Ju starkare Nordek hinner växa sig inom de närmaste åren, desto bättre möjligheter skapas också för olika nordiska ekonomiska och andra samarbetsprojekt att överleva i ett större europeiskt sammanhang. Detta är särskilt viktigt med tanke på den utvidgning av EEC som vi kan hoppas på under 1970-talet. Våra förutsättningar att få Nordens synpunkter beaktade vid framtida förhandlingar med EEC blir beroende av det praktiska innehåll som vi förmår ge den nordiska tullunionen.

En synkronisering av förhandlingarna i förhållande till sexstaterna särskilt vad beträffar de skandinaviska länderna, Danmark, Sverige och Norge, skulle — om denna synkronisering även omfattar sättet att nalkas EEC — kunna ge ytterligare spelstyrka då det gäller att tillvarata våra gemensamma intressen.

Den överenskommelse som nu snarast bör framläggas för de olika nordiska ländernas parlament och som man hoppas skall godkännas av dessa blir därför en stor händelse med väldig räckvidd. Det är knappast överord att säga att något liknande aldrig tidigare inträffat i de nordiska ländernas gemensamma historia.

Det gäller nu för industri och företagsamhet, för regeringar och parlament, för ämbets- och tjänstemän och arbetare på alla nivåer, liksom även för Nordiska rådet, att fylla den givna formen med levande innehåll. Lyckas vi härmed kommer de nordiska folken att få uppleva snabba ekonomiska framsteg med fortsatt kulturell och social utveckling som följd.

Utrikesminister Karjalainen: Herr president! Samarbetet mellan de nordiska länderna har, inspirerat av sina historiska förutsättningar, kraftigt utvecklats under efterkrigstiden. Också i det ekonomiska samarbetet har betydande framsteg gjorts, det må sedan ha varit fråga om varuutbyte eller samarbete i fråga om produktion, teknologi eller marknadsföring. I vissa fall, såsom i Kennedy-ronden i GATT, har de nordiska länderna t. o. m. med framgång kunnat förhandla om kommersiella intressen inom ramen för en gemensam förhandlingsdelegation. Norge, Sverige och Danmark samt Finland som associerad medlem anslöt sig under 1960-talet till EFTA, som också Island till vår tillfredsställelse nu har beslutat att komma med i.

I det ekonomiska samarbetet har man gjort synnerligen stora framsteg just under FINEFTA-samarbetets tid och ram. För Finlands del kan man göra den uttryckliga iakttagelsen, att då de övriga nordiska ländernas andel av Finlands hela export var c:a 9 procent i 1960-talets början, så var deras andel i slutet av 1960-talet 19 procent.

1960-talets utveckling innebar bl. a. att tullarna till största delen slopades i handeln mellan de nordiska länderna, och den möjliggjorde också en kraftig ökning av Finlands export till det övriga Norden. Som en följd av denna utveckling har det även uppstått en ny exportindustri i Finland. Ett hundratal finländska företag, som tidigare marknadsförde sina produkter enbart i Finland, håller uttryckligen med hjälp av Norden på att ombildas till företag, som bedriver utrikeshandel. Det har länge rätt och råder alltjämt i Finland en synnerligen positiv inställning till utvecklandet av det nordiska ekonomiska samarbetet. Det är enligt vår uppfattning både naturligt och nödvändigt. Till detta ansluter sig också vår vilja att i allmänhet intensifiera det nordiska samarbetet och stärka känslan av gemenskap mellan de nordiska ländernas folk.

Då man på Finlands sida skred till förhandlingar om Nordek, var bakgrunden till vårt intresse och målsättningarna de nyssnämnda. I Nordek-förhandlingarna har det givetvis varit fråga om hur långt de olika nordiska ländernas nationella intressen — uppfattade i vidare mening — kan passas ihop inom ramen för Nordek-projektet. Det är intet nytt konstaterande, att mellan de nordiska länderna finns vissa olika intressen, det är ju helt naturligt. Dessa är till sin natur dels ekonomiska, dels handelspolitiska, dels politiska. Det bästa samarbetet råder enligt min mening, då denna utgångspunkt för vart lands del ärligt erkännes och då man samtidigt kommer ihåg, att anmärkningsvärt många stora angelägenheter och intressen förenar vårt folk. Det är möjligt att i stor utsträckning effektivisera det mångskiftande nordiska ekonomiska samarbetet blott man i tillräckligt hög grad beaktar vart och ett av de nordiska ländernas särproblem.

Då vi från Finlands sida under Nordek-förhandlingarnas gång har tagit upp våra egna nationella synpunkter och någon gång beft om en lugnare förhandlingstakt eller — såsom skedde i januari i år — har presenterat Finlands regerings kända allmänna handelspolitiska EEC-reservation i förhållande till Nordek-förhandlingarna, har det således inte berott på brist på intresse för Nordek och inte heller på någon vilja att bromsa eller fälla Nordek-förhandlingarna. Det har varit en naturlig sak, som i själva verket är avsedd att främja ett framgångsrikt slutförande av Nordek-förhandlingarna.

Finlands handelspolitiska problematik är ju, att vi har att slå vakt om ekonomiska intressen förutom i förhållande till de nordiska och övriga EFTALänderna också i förhållande till de socialistiska länderna samt EEC-länderna.

Handeln med EEC-länderna utgör i dag c:a en fjärdedel av Finlands utrikeshandel. Under 1960-talet har denna andel minskat betydligt. Av förstäliga skäl anser vi i Finland det vara klart,

att vi inte kan förena vår egen neutralitetspolitik och de förpliktelser som följer av Romfördraget med varandra. För oss är Nordek icke någon sprängbräda till EEC-medlemskap. Vi är förvisso medvetna om att EEC t. ex. i fråga om tillämpningen av den övernationella beslutande makten ännu inte uppnått de mål som ursprungligen uppställdes. Det är likväl ett faktum, att Romfördraget i denna dag som är, med alla sina målsättningar, är i kraft som sådant. Därför är våra intressen i förhållande till EEC rent kommersiella. Vår neutralitetspolitikens trovärdighet är för oss finnar en livsviktig fråga. Den vill vi under inga omständigheter äventyra.

För Finland är det också viktigt att trygga förutsättningarna för den handel som vi idkar med de socialistiska länderna. Denna handel är ju av omkring samma storleksordning som vår handel i dag med de nordiska länderna. Vi har med glädje lagt märke till, att våra synpunkter i fråga om tryggandet av vår östhandels tillväxt har fått våra nordiska handelspartners förståelse och godkännande under Nordek-förhandlingarna.

Då vi under Nordek-förhandlingarna har fört fram våra egna finskationella målsättningar, har vi ingalunda velat kritisera våra nordiska handelspartner för att de anser att deras intressen i vissa fall avviker från våra. Mellan de nordiska länderna har redan länge enligt min mening rått ett utomordentligt samarbete i det att ingen har strävat till att pressa den andra till något denna inte själv velat. Det är också det enda riktiga att vänskapen grundas på jämbördighet i nationaliteternas Europa, där vi allttjämt lever, och där också ekonomisk integration kan ske smärtfritt och utan att det uppstår konflikter, om man blott högaktar alla parternas nationella intressen.

Vi är också av den uppfattningen, att det är på sin plats att utveckla allt nordiskt samarbete — så också den just nu planerade intensifieringen av det ekonomiska samarbetet — så att hela

Norden förblir utanför alla internationella konflikter, störningar och miss-tankar. Det är enligt vår mening ett gemensamt intresse för alla de nordiska länderna.

Då man de senaste månaderna i vissa nordiska tidningar, inte bara i Finland, då och då har kunnat påträffa felaktiga uppgifter eller felaktiga bedömningar av Finlands ställningstaganden och dess drivfjädrar i Nordek-frågan, har jag velat begagna detta tillfälle att än en gång klargöra våra positiva avsikter och deras bakgrund. Samtidigt är det glädjande att kunna framhålla, att man i alla politiska kretsar i Finland stöder strävandena att utöka och intensifiera det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna.

Udenrigsminister Hartling: Hr. president! När man har deltaget i en række Nordisk Råds møder, kan man ikke andet end betragte dette møde som særligt betydningsfuldt. Det skyldes især to forhold. Det ene er, at vi kan byde repræsentanter for Færøerne og Åland velkommen i Nordisk Råd. Som tidligere dansk medlem af rådets presidium føler man det som et stort fremskridt og en stor glæde, at denne sag har kunnet løses, og i Danmark hæfter vi os naturligvis særligt ved, at det færøske folk nu er repræsenteret her i rådet.

Det andet forhold, som gør denne samling betydningsfuld, er, at vi her kan behandle et udkast til traktat om økonomisk samarbejde mellem fire af de nordiske lande, et samarbejde som ikke skal lukke sig af udadtil, men skal stå åbent for Island, et samarbejde som ifølge de forudsætninger, hvorunder der er forhandlet, skal lette vejen for de nordiske lande til et europæisk samarbejde.

Resultatet af de nordiske embedsmænds forhandlinger er da også blevet hilst med tilfredshed fra næsten alle sider. Selvfølgelig måtte det være et kompromis mellem de enkelte landes interesser, men man må gå ud fra, at

der er sådan en balance mellem fordele og ulemper, at forslaget hviler på et holdbart grundlag.

De afsluttende forhandlinger var hårde og mange gange vanskelige, og dette har vel medvirket til, at man har koncentreret interessen om nogle enkelte, men — efter min mening — ikke de vigtigste sider af resultatet. De fleste af de problemer, som det voldte vanskelighed at få løst, må trods alt henføres til kategorien: problemer på kort sigt. Det gælder f. eks. de forskellige overgangsordninger på toldområdet. Den industrielle udvikling bevæger sig så hurtigt, at man formentlig om få år i den grad vil have ændrede forudsætninger, at mange af de i dag eksisterende problemer er bortfaldet og erstattet af andre, som vi så må løse til den tid.

Det gælder også landbrugssamarbejdet. De præferencer, som skal gennemføres, tager sigte på at dække samarbejdet på kort sigt. Vi håber og går ud fra, at et langsigtet landbrugssamarbejde vil kunne udformes på en sådan måde, at det — foruden at etablere et nordisk marked — indeholder konstruktive perspektiver for løsningen af de problemer, som landbruget i alle de nordiske lande kæmper med.

Det gælder mange andre forhold. Der kan nævnes eksempler inden for næsten alle områder, hvor denne opdeling af samarbejdsproblemerne på kort sigt og langt sigt gør sig gældende.

Disse kompromiser forøger jo antallet af spørgsmål, som der skal tages stilling til på et senere tidspunkt. Deri rummes naturligvis også en risiko, men det må være berettiget at håbe, at de problemer, som ikke kan løses i dag, vil kunne løses, efter at samarbejdet er kommet i gang. For den mere langsigtede del af samarbejdet, der først tænkes påbegyndt et par år efter toldunionens ikrafttræden, er det måske endda en fordel, at samarbejdet udformes i overensstemmelse med de til den tid gældende vilkår, i første række med en ændret europæisk markedspolitisk situation.

Det vil være af afgørende betydning for hele samarbejdet, at det får den rette start. Hvis de fire lande, som foreløbig indgår i dette samarbejde, fra begyndelsen vil være indstillet på, at der også skal gøres en indsats for straks at skabe det rette samarbejdsklima, er der for mig ingen tvivl om, at det nok skal lykkes. Forhandlingerne har vist, at det kan lade sig gøre at overvinde de vanskeligheder, som skyldes konflikter mellem nationale interesser. Der vil fortsat være brug for vilje til på denne måde at bøje standpunkterne imod hinanden.

Forhandlingerne har da også vist, at det er vigtigt, at der skabes en effektiv og uafhængig institution, som kan præsentere forslag til problemers løsninger frigjort fra den belastning, som ligger i at skulle varetage nationale særinteresser. Det bliver en vigtig opgave for alle de nordiske landes regeringer at medvirke til, at det nordiske sekretariat får den rette sammensætning, og at det får den status, som er nødvendig, hvis det skal spille den rolle, som er forudsat i traktaten.

Det er godt, at Nordek-traktaten er et fleksibelt instrument, for det gør det muligt at tilpasse samarbejdet til ændrede forudsætninger. Vi ved i dag ikke, om det nordiske samarbejde vil udvikle sig henimod en virkelig økonomisk union, og derfor er det rimeligt, at de i traktaten foreslåede institutioner har fået den ret traditionelle karakter, som tilfældet er. Disse institutioner vil sandsynligvis kunne varetage opgaverne i det mere begrænsede samarbejde, som er forudsat på kort sigt, men skulle samarbejdet udvikle sig og efterhånden komme til at omfatte vitale dele af den økonomiske og finansielle politik i de nordiske stater, er der ingen tvivl om, at institutionerne må ændres henimod en højere grad af overnational kompetence. Også af den grund er det vigtigt, at traktatens godkendelse i de nordiske lande sker på et så bredt politisk grundlag som overhovedet muligt.

Traktaten er som sagt udformet således, at den kan tilpasses de skiftende vilkår, som de nordiske landes samarbejde vil komme ud for i de kommende år. Blandt disse ændrede vilkår må fremfor alt nævnes en mulig, — og jeg tror, man i dag tør sige sandsynlig, — ændring i den europæiske markeds-politiske situation. Tre af de nordiske lande vil måske allerede før sommer have haft det første møde med fælles-markedslandene. På samme måde, som det er tilfældet for Danmarks vedkommende, opretholder Norge og Sverige de i 1967 indgivne ansøgninger, og det er alle tre landes erklærede mål at bidrage til, at forhandlingerne så hurtigt som muligt kan lede til et positivt resultat.

Vi må regne med, at der vil være realitetsforhandlinger i gang inden udløbet af indeværende år og altså inden den forudsete begyndelsesdato for Nordek: 1. januar 1971. Den enighed, som det nu er lykkedes at skabe mellem de nordiske lande, bør vi udnytte til at etablere et åbent og på gensidig tillid hvilende samarbejde under de muligvis vanskelige forhandlinger, som vi står over for i Europa.

Det er en kendsgerning, at vi ikke kan forhandle under ét med De europæiske Fællesskaber. Så meget vigtigere er det, at vi når vi forhandler hver for sig til stadighed kan holde os i en så nær og så fortrolig kontakt med hinanden, at alle muligheder for at bevare et nordisk samarbejde holdes intakte. Et nordisk samarbejde vil efter min opfattelse netop få værdi i en europæisk sammenhæng og under de omstændigheder, der måske vil gælde om blot nogle få år, hvis det lykkes at skabe et bredt europæisk samarbejde med plads til os alle under de former, hver især ønsker.

Skal Europa nyskabels, vil det på mange felter medføre store ændringer i erhvervslivets vilkår og i hele vor nordisk prægede lovgivning. Her vil et nordisk samarbejde kunne få uvurderlig betydning.

Resultatet af de nu afsluttede for-

handlinger har vist, at vi i de nordiske lande er i stand til at møde den udfordring, der ligger i vanskelige problemer. Det er mit håb, at vi lige så effektivt vil kunne løse de nordiske samarbejdsproblemer, der vil melde sig i forbindelse med et udvidet europæisk samarbejde. Jeg tror, at det samarbejde i Europa kommer, og jeg er overbevist om, at ingen af os vil kunne stå uden for dette samarbejde. Men netop inden for et europæisk fællesskab giver det nordiske samarbejde fuldgyldig mening.

Da vi begyndte på disse Nordekrøftelser med det danske udspil i Oslo for to år siden, sagde jeg, at Norden skulle være sig selv, men ikke sig selv nok. De nu afsluttede forhandlinger har vist, at man havde forståelse for, at hvert enkelt land vel skal være sig selv, men ikke sig selv nok.

I et kommende europæisk fællesskab får vi brug for den tanke igen. Norden kan ikke være sig selv nok, men netop hvis vi arbejder sammen, vil vi i den store sammenhæng stadig kunne være os selv.

Eysteinn Jónsson: Hr. præsident! Det er ikke nogen overdrivelse at sige, at det nordiske samarbejde har hidtil givet store resultater, ikke mindst på det kulturelle område, og jeg mener, at nærmere samarbejde på andre felter i fremtiden må for en stor del hvile på det grundlag, som er blevet lagt og bliver lagt netop på det område. Dette beror bl. a. på den kendsgerning, at det netop er fælles kultur og omgang, som skaber den tillid og den samhørighedsfølelse, som må være til stede som grundlag for øget samarbejde på andre felter, også det økonomiske.

Det kan være, at vi i Island lægger mere vægt på den kulturelle og sociale side af nordisk samarbejde end de andre på grund af vor særstilling. Oprigtigt talt så har det ikke været i det mindste indtil nu de økonomiske bånd eller for så vidt de geografiske bånd,

som i første række har knyttet Island til Norden. Derimod har det været de kulturelle bånd og de historiske bånd, som har været de afgørende i vor beslutning om at tilhøre den nordiske familie. Vi ved, hvor vi kommer fra, og ikke bare det, vi ved også godt, hvorfra vi har de samfundstraditioner, som vi værdsætter højest, og som vi mener fremdeles vil vise sig at være dem, som passer bedst for vore forhold.

Vi mener, at Islands samfund er bygget op efter nordisk mønster, og at sådan skal det være i fremtiden.

Jeg sagde, at det i det mindste indtil nu ikke var de økonomiske eller geografiske bånd, som bandt os i Island stærkest til Norden, men derimod de kulturelle, historiske og sociale kan man også sige. Jeg vil gerne betone alligevel, at det økonomiske samarbejde må og skal — efter min mening — styrkes i den grad, Islands særlige forhold gør det muligt, selv om vi ikke kan være med i Nordek. Jeg mener også, at man må lægge den allerstørste vægt på, ved hjælp af nutidens bedste trafikmidler, netop at forbedre kontakten mellem Island og de øvrige nordiske lande og på den måde overvinde de geografiske vanskeligheder og bringe os nærmere de andre i familien, selv om vi ikke kan ændre Islands placering på kloden.

Det er af overordentlig stor betydning for Island og i og for sig også de andre nordiske lande, at man inden for Nordisk Råd er besluttet på at omorganisere og udbygge det kulturelle samarbejde samtidig med det økonomiske, og der er særlig grund for os islændinge til at sætte stor pris på, at i de forslag i den retning, som nu foreligger og er under behandling, er der bl. a. taget hensyn til Islands særstilling blandt Nordens nationer, og det kulturelle samarbejde tænkes tilrettelagt på den måde, at det ikke kun kan fortsætte uforstyrret, men snarere styrkes på alle områder.

Det ville glæde os meget her i landet, hvis det lykkedes netop på denne

session i Island at føre disse planer ud i livet.

Jeg mener, at det nordiske kultursamarbejde har givet store resultater, og det kan man se hvor som helst man færdes i de nordiske lande. Alligevel savnes der ikke opgaver, hvilket blandt andet viser sig i de mange forslag, som kommer frem og i de mange sager, som er til behandling her i Nordisk Råd og dets institutioner og hos landenes regeringer. Det er vor opgave her blandt andet at komme med ideer og forslag.

Jeg vil her med få ord fremføre en idé, som er kommet frem på det Islandske Forfatterforbunds generalmøde i år, og som jeg synes man skulle tage op til overvejelse i Nordisk Råd: ideen er den, at oprette et samnordisk udvalg eller organ af en eller anden art, som fik til opgave at få nordisk litteratur oversat til de nordiske sprog og få nogle bøger på den måde udgivet hvert år i de nordiske lande, og understøtte denne forlagsvirksomhed finansielt, hvis det viser sig nødvendigt.

Den nordiske litteraturpris er et stort skridt fremad, og man ville komme endnu længere frem ad den rigtige vej, hvis man gjorde praktiske foranstaltninger til at gøre så mange som muligt af de bedste nordiske litteraturværker tilgængelige for hele Nordens folk. Det er ingen overdrivelse at sige, at det litterære samliv i Norden, ikke bare i toppen, men på et bredt og solidt grundlag, er en af de allervigtigste forudsætninger for kulturelt og økonomisk sammenhold og dermed reelt samarbejde på mange områder, ikke mindst som udviklingen tegner sig nu i verden. Jeg tror, at det islandske forfatterforbund har fremført en idé, som burde tages op til behandling her i Nordisk Råd.

För jeg sætter mig ned, vil jeg komme ind på, at jeg synes at oprettelsen af Nordens Hus i Reykjavik har vist sig at være af overordentlig stor betydning i Island for nordisk samarbejde, og det tror jeg også er den almindelige opfattelse i Island. Det er en succes, og jeg

mener at man kan sige at det i høj grad har styrket den nordiske kulturs vestlige front.

Lagmand Djurhuus: Hr. præsident! Nu da Færøerne med de samme rettigheder og pligter som de andre delegationer, for at citere stortingsmand Bratteli, i praksis skal deltage i arbejdet som medlem af Nordisk Råd, vil jeg gerne kort berøre den færøske situation i relation til de nordiske forhandlinger.

Færøernes statsretlige placering berettiger Færøerne til at tage selvstændig politisk stilling til Nordekplanerne. Foreløbig har de færøske myndigheder dog kun haft lejlighed til at gøre sig bekendt med de officielle dokumenter, som foreligger i form af rapporterne fra de nordiske embedsmænd, hvori man ikke har haft lejlighed til at deltage i forhandlingerne eller til at føre indgående drøftelser med myndighederne i København om spørgsmålet. Det hurtigt skiftende forhandlingsbillede har vel i øvrigt betydet, at det ikke har været praktisk at forsøge at tage stilling til de problemer vedrørende det nordiske samarbejde, som er af særlig betydning for det færøske samfund. Nu synes man imidlertid at nærme sig den endelige afgørelse, hvorfor vi såvel i landsstyret som i lagtinget snarest må gøre vor holdning til Nordeksamarbejdet op.

To spørgsmål i det planlagte nordiske samarbejde er af ganske særlig interesse for Færøerne. Det første er fiskerisamarbejdet, som naturligt er af den allerstørste interesse for den store færøske fiskeribefolkning. Færøerne nyder allerede i dag godt af et nordisk samarbejde med hensyn til eksporten til Storbritannien og USA, ligesom Færøerne efter tilslutningen til EFTA nu har samme rettigheder som andre nordiske fiskeeksporterende lande inden for frihandelsområdet. Fra færøsk side lægger man vægt på, at fiskerisamar-

bejdet ikke medfører indskrænkninger i den nationale ret til at bestemme over adgangen til fiskeriterritoriet. De direkte landinger ville man fra færøsk side formentlig have været rede til at acceptere som led i en helhedsløsning på fiskeriområdet. Det, som i første række interesserer Færøerne på dette område, må antages at være det prismæssige samarbejde, herunder den fælles nordiske finansiering af prisstabiliseringsanordningerne. Også den nordiske finansiering af strukturrationaliserende foranstaltninger vil være af betydelig interesse for Færøerne.

Det færøske samfund er under hastig udvikling, og et af vore største problemer er, hvordan vi kan fremme industrialiseringen. Færøerne er her i en særlig vanskelig stilling både med hensyn til kapital og med hensyn til teknisk baggrund. Det planlagte generelle økonomiske samarbejde, herunder finansieringssamarbejdet og industrisamarbejdet, må derfor forudses at ville kunne få særlig betydning for den erhvervsmæssige udvikling på Færøerne.

Som bekendt indeholder det foreliggende traktatudkast en bestemmelse, som giver os mulighed for at deltage helt eller delvis i det nordiske samarbejde, men det er naturligvis først muligt at udtale sig endeligt herom, når vi nu i de kommende måneder får lejlighed til at drøfte spørgsmålet.

Jeg nævnte, at Færøerne ved sin indtræden i EFTA har de samme eksportmæssige fordele som de andre nordiske lande. Det glæder mig, at Island nu fra 1. marts 1970 bliver medlem.

Lad mig slutte med at sige, at jeg regner med, at Færøerne, ligesom handelsminister Gislason for Islands vedkommende gav udtryk for, vil tage op til alvorlig og positiv overvejelse at deltage i det udvidede nordiske økonomiske samarbejde.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 17.44.

Protokoll

2:a mötet

Söndagen den 8 februari 1970 kl. 13.00

Presidenter: Trygve Bratteli (1), Eino Sirén (1) och Leif Cassel (1—22)

Dagordning

1. Dokument 1 Rapport från Nordiska rådets presidium och Dokument 3 Rapport om nordiskt samarbete under år 1969 (fortsatt generaldebatt)

2. C 21/t: berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning

3. D 1970/18/1958/s: meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

4. D 1970/31/1958/k: meddelande om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårds-konst

5. D 1970/8/1963/k: meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och TV-kunskap

6. D 1970/25/1963/s: meddelande om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning

7. D 1970/23/1964/k: meddelande om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

8. D 1970/2/1965/k: meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående

universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.

9. D 1970/7/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen

10. D 1970/22/1965/s: meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept

11. D 1970/37/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden

12. D 1970/6/1966/k: meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV

13. D 1970/16/1966/s: meddelande om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete

14. D 1970/25/1966/s: meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

15. D 1970/17/1967/e: meddelanden om rekommendation nr 17/1967 angående befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp

16. D 1970/18/1967/s: meddelande

om rekommendation nr 18/1967 angående samarbete på den medicinska undervisningens område

17. D 1970/31/1967/e: meddelande om rekommendation nr 31/1967 angående samarbete om varudeklarationer

18. D 1970/7/1968/s: meddelanden om rekommendation nr 7/1968 angående nordisk yrkesklassificering

19. D 1970/20/1968/t: meddelande om rekommendation nr 20/1968 angående åtgärder mot illegal narkotikainförsel

20. D 1970/29/1968/k: meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

21. D 1970/32/1968/k: meddelanden om rekommendation nr 32/1968 angående träskyddsforskning

22. D 1970/30/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 30/1969 angående vägförbindelsen mellan Sevettijärvi och Neiden

1

Rapport från Nordiska rådets presidium (Dokument 1) och Rapport om nordiskt samarbete under år 1969 (Dokument 3) (fortsatt generaldebatt)

Ehrnrooth: Efter gårdagens enstämmigt optimistiska anföranden om Nordek har vi nästan glömt att det inte är länge sedan man på många håll var färdig att avskryva hela Nordeklanen. Dramatik och tvära vändningar har inte varit främmande företeelser när det gällt stora nordiska samlingsplaner. Kan vi ännu se dem utslutna i framtiden? Kan vi nu betrakta oss skyddade mot sådana konjunkturen utanför vårt område, som tidigare visat sig kunna rubba våra nordiska cirkel? Jag tror inte vi skall låta våra förhoppningar på Nordek övergå i tvärsäkerhet om att vi nu passerat alla de svårigheter på vägen

mot en tuffation i kraft, som vi varit så medvetna om.

Men finns det då några skäl att grunla glädjen över att vi kommit så långt på väg mot Nordek genom att påminna om problem, genom att erinra om att opinionen på en del håll, också bland politikerna, fortfarande är skeptisk? Jag tror, att vi inte minskar chanserna för en slutlig framgång om vi gör ett sådant sjökort för det fortsatta manövrerandet mot målet, på vilket alla kobbar och skär är med.

Nordek är nu framför allt en tidtabellsfråga, är det allmänna intrycket här bland oss. Det gäller att procedera så snabbt, att konkurrensen om isynnerhet någras gunst bland oss inte kommer i vår väg på slutsträckan till målet. Tidtabellen har också tidigare syssettsatt Nordiska rådet när vi dryftat Nordek. Vi har ofta kompromissat och skrivit ihop oss och gjort tidtabellen långsammare än det förefallit nödigt. Nu måste tidtabellen göras upp med beaktande av att det finns stationer, som vi måste stanna vid: riksdagsvalet i Finland, perioden mellan valet och den nya regeringens tillträde, behandlingen i fyra parlament med olika krav på behandlingsordningen. Vi skall göra tidtabellen så bindande och snabb som möjligt men inte lämna ur räkningen de förseningar, som kan inträffa. Skall hela tåget komma fram måste farten vara så anpassad att alla olika konstruerade vagnar tål fartens påfrestningar.

Vi kan tydligen inte inför mötet med den västeuropeiska marknadsorganisationen handla såsom under Kennedyronden. Den samlade styrkan eftersträvas nu inte av alla av oss. Det kan kanske vara riktigt. Det vet vi inte. Men det som vi borde hålla i minnet är att nordiskt samarbete är mycket mera än ekonomi och materiell levnadsstandard. Väntar vi svårigheter vid tillämpningen av Nordek, inte bara för jordbruk och industri, vilka problem skall då inte en större allians föra med sig. Nordiskt samarbete bygger på en gemensam livsform, på gemensamma traditio-

ner och åskådningar, som skapat en samhörighet långt starkare än vad protokoll och paragrafer kan gjuta samman. Det är det vi borde hålla i minnet när vi kommer till det läge där det gäller Nordeks öde, vare sig vi hunnit till ratificering eller längre, när valet om den fortsatta vägen skall träffas. Vart och ett av våra länder skall träffa valet skilt för sig, men alla borde kunna göra det inte bara genom avvägning av procentsatser och decimaler mot varandra. Det viktigaste av allt är att vi håller i sikte allt som nordisk samhörighet kan betyda för våra folks frihet, trygghet och lycka. Det är svårt att tro att det skulle finnas ett bättre praktiskt alternativ för den tid vi kan överblicka än en utveckling mot samarbete på allt bredare bas.

Ur den synpunkten, ur de större perspektiven bekymrar det mig, att det nordiska samarbetet sedan Stockholms-sessionen i fjol inte gått så gnisselfritt som man hade hoppats. Jag tänker inte bara på de rubriker Finland förorsakat i nordisk press på grund av en del vändningar i skeendet kring Nordek. Jag tänker också här idag på den luftfartskonflikt mellan Danmark och hela SAS, som pågår. Jag hoppas, att det jag här tänker säga om saken skall uppfattas som ett positivt och konstruktivt bidrag till lösning av den konflikt, som inte borde få försämra samarbetet mellan våra länder i stort och inte heller på det området det är fråga om här.

Förhandlingarna har, såsom rådets medlemmar säkert vet, gällt Finnairs rätt att på sin ännu inte ett år gamla rutt mellan Helsingfors och New York uppta och lämna passagerare och frakt i Köpenhamn. Under den tid det numera uppsagda luftfartsavtalet gällt har Finnairs rätt att begagna sig av denna i den internationella luftfartsterminologin benämnda 5:e frihet inte bestritts. Finnair har under sommarsäsongen haft sex turer i veckan i vardera riktningen och under vintersäsongen tre. Finnair har, utgående från att något avtal under sommarsäsongen

1970 inte gäller, för IATA:s tidtabellskonferens föreslagit, att veckoturerna mellan Köpenhamn och New York temporärt under inkommande säsong skulle vara tre. Detta senaste förslag har inte accepterats av Danmark, som ansett av två veckoturer är allt man i ett provisoriskt arrangemang kan gå med på. Bara inom ramen för ett luftfartsavtal har man varit beredd att ge tre veckoturer under sommaren och en under vintern.

För Finland är Finnairs rätt att med begagnande av 5:e friheten beflyga sin enda transatlantiska rutt via Köpenhamn och Amsterdam inte något sekundärt intresse. Man har inte ansett sig begära något privilegium, när man utgått från att det borde råda balans mellan Finnairs och SAS' trafik på tredje länder. SAS har under tjugo år fått den överväldigande delen av inkomsterna av de finska passagerarna över Skandinavien till tredje länder. Småningom har Finnair kommit med i konkurrensen om trafiken på några länder i Europa och senaste maj på rutten till New York. Att det beträffande SAS' trafik mellan Finland och tredje länderna, beroende på Finlands geografiska position, är fråga om den s. k. 6:e friheten, som inte grundar sig på något avtal, borde inte sakligt sett göra jämförelserna oberättigade. SAS flyger från Finland över eget land till tredje land, Finnair från eget land över SAS-land till tredje land. Härleder sig konflikten, såsom från dansk sida betonats, av rent ekonomiska intressen, borde man i logikens namn också göra de ekonomiskt motiverade jämförelserna mellan den nytta den ena parten har av 5:e friheten och den andra av den 6:e.

Från finländsk sida har man presenterat ett detaljerat statistiskt material såsom var överenskommet, när man senaste vinter mellan förhandlingsdelegationerna beslöt avvakta passagerarfrekvensen på Finnairs amerikarutt. Siffrorna, som bara gäller de första 5 1/2 månaderna denna rutt beflögs, har givetvis inte fullt bevisvärde.

Om jag inte misstar mig, byggde de danska invändningarna mot de rättigheter Finland begärde på att man inte trodde, att större delen av passagerarna skulle flyga mellan Helsingfors och New York, utan mellan Köpenhamn och New York. Passagerarstatistiken visar emellertid att redan under de månader siffermaterialet tills vidare omfattar, den förstnämnda kategorin utgjorde 62 procent och den sistnämnda 38.

Den utnyttjade kapaciteten är på rutterna över Atlanten överlag mindre än flygbolagen skulle önska. Finnair har inte orsak att vara missnöjd med den första tidens erfarenheter av Amerikarutten. Att 20 procent av kapaciteten sålts på sträckan Helsingfors—New York är inte så illa. Först när siffrorna från en något längre period föreligger, kan man ha en uppfattning av hur trafikbehovet verkligen förhåller sig till kapaciteten.

Finland har varit berett att begränsa antalet passagerare mellan Köpenhamn och New York för att tillmötesgå de på den s. k. Bermudaklausulen baserade och alltså berättigade invändningarna från danskt håll. Men Finland har av lätt insedda skäl inte ansett sig kunna gå med på en sådan begränsning av veckoturerna, som skulle göra rutten oregelbunden och opraktisk för passagerarna och bortglömd av resebyråerna. Bortglömd skulle förbindelsen lätt bli, ifall Finnair flög bara två eller tre dagar i veckan under sommarsäsongen och en enda veckodag under vintern. Finland har i stället förklarat sig beredd att begränsa det årliga antalet passagerare mellan Köpenhamn och New York. Fastställandet av en sådan kvot stöter inte på svårigheter, om kontrollen sker i samband med bokningarna. Ett sådant kvotavtal skulle likna det avtal SAS har med Loftleidir för rutten mellan Köpenhamn och New York, endast med den skillnaden, att kvoten för Loftleidir inte gäller en bestämd tidsperiod utan varje maskin.

Konflikten mellan Finnair och SAS

riskerar nu att eskalera utöver de proportioner tvisten har. Den har i Finland gett upphov till tvivel om vad samarbetsviljan och den nordiska andan är värd, om den inte förmår lösa ett så begränsat problem, som det aktuella. Manga alltför hårda ord har fällts i den finska tidningspressen. En sådan reaktion är tyvärr svår att avstyra, när en konflikt drar ut på tiden. Den största faran ligger nu i den utvidgning av krisen, som hotar, om inte parterna ens kan enas om ett provisoriskt arrangemang för den kommande sommarsäsongen.

Jag vågar vädja till Danmarks utrikesminister och till trafikministrarna i SAS-länderna att nu allvarligt överväga om inte det nordiska samarbetet utsättes för oproportionerligt stor skada, om konflikten mellan SAS och Finnair inte ens temporärt får en snar lösning.

Ännu ett område väcker bekymmer med tanke på möjligheterna att närma de nordiska länderna till varandra. Jag avser tendensen att stifta lagar på centrala rättsgebit utan avseende vid vad det betyder för den nordiska rättslikheten. Familjerätten har hört till de områden, på vilka man sedan länge i samråd bedrivit reformarbete. Det är inte ens ett år sedan äktenskapslagarna, till de delar som gäller ingående och upplösning av äktenskap, ändrades enligt en rekommendation av Nordiska radet.

Nu har Sveriges regering beslutat om en översyn av den familjerättsliga lagstiftningen enligt helt nya och radikala riktlinjer. Det är fråga om alla centrala stadganden om äktenskapet, dess ingående, upplösning och ekonomiska rättsverkningar och dessutom om vissa grundläggande arvsrättsliga frågor.

I direktiven till de sakkunniga framhålls, att en ny lagstiftning så långt som möjligt bör vara neutral i förhållande till olika samlevnadsformer och olika moraluppfattningar. Formerna för ingående och upplösning av äktenskap bör förenklas. Trolovningen kan förmodligen utmönstras ur lagstiftningen,

heter det vidare. Det konstitutiva momentet för äktenskapets tillkomst bör vara en registrering hos folkbokföringsmyndigheten och en kyrklig eller civil vigselakt bara en frivillig ceremoni. Omedelbar äktenskapsskillnad skall bli möjlig, när makarna är ense om att upplösa äktenskapet och också eljest, om söntringen är djupgående. Frågan om vem som bär huvudskulden till söntringen blir ovidkommande därför, att något skadestånd inte skall kunna utdömas och underhållsbidrag bara i det fall, att den ena parten har särskilda svårigheter att få förvärvsarbete.

Dessa plock ur direktiven till utredningen visar, att det är något annat än den äktenskapsrätt som bygger på västerländsk rätts- och moraluppfattning man avser införa i Sverige. Det sätt på vilket t. ex. äktenskap skall kunna upplösas liknar mera det man kallade »postkortsskilsmässa» i Ryssland efter revolutionen. Den lär det ha gått att få för 3 rubel! Liberaliseringen, som det heter, har åtminstone en säker följd: Skilsmässorna ökar men varken för den enskilda individen eller samhället kan detta väl vara måttet på frihet och lycka?

Sveriges lagberedning har varnat för att direktiven för den nya familjerättsutredningen innebär en allvarlig risk för att de nordiska ländernas lagstiftning splittras på det allmänmänskligt så centrala område, som saken gäller. En sådan utveckling vore mycket beklaglig, anför lagberedningen i sitt utlåtande som förelagts rådets juridiska utskott.

I Danmark är folketinget för en undersökning av behovet av djupgående reformer av äktenskapslagstiftningen, men detta räcker inte för bevarandet av den nordiska rättslikheten. I ingen händelse kan man räkna med att riksdagen i Finland — och knappast heller stortinget i Norge — ansluter sig till sådana tankar, som de svenska direktiven uttrycker.

Om vi fortsättningsvis skall försöka nå fram till enhetliga rättsregler i våra

länder, synes det mig vara en grundförutsättning, att man inte, åtminstone inte utan föregående underhandlingar, på centrala områden av lagstiftningen går till att förverkliga djupgående reformer i något eller några länder men inte i de andra. Om man i något sekundärt spörsmål lyckas åstadkomma enhetliga stadganden, är det inte mycket av en tröst. Nordiska rådet har all anledning att uppmärksamma både den speciella frågan jag här har dröjt vid och den allmänna tendens till separat nationell lagstiftning utan ens försök till koordinering mellan länderna, som tyvärr gör sig gällande.

Den nya institutionen, det nordiska ministerrådet som blir denna sessions stora framgång, kan över huvud taget ge samarbetet, på alla områden, en målmedveten inriktning. Det kan också bidra till att i tid koordinera lagstiftningsplanerna och avstyra förhastade reformer som kan driva rättsutvecklingen i våra länder in på olika spår.

Salö: Debatten om Nordek har nu kommit in i ett nytt och gynnsammare skede. Även för Finlands del är det nu nödvändigt att nå ett klart beslut. Beslutet måste enligt min uppfattning vara positivt.

Finlands regerings sätt att behandla Nordekfrågan gav för tredje gången inom en relativt kort tid ett intryck av en viss hjälplöshet beträffande skötseln av de handelspolitiska frågorna. Den debatt som ägt rum kring sätet att behandla utrikespolitiska och handelspolitiska frågor har när det gäller Nordek varit fullt berättigad. Det har väckt förvåning, att man inte före den dramatiska vändpunkten vid Nordek-mötet mot slutet av senaste år gjort upp mera genomtänkta planer för att sköta frågan. För egen del kan jag inte annat än beklaga, att regeringspartiernas inbördes konkurrens i utrikespolitiska frågor åtminstone för tillfället har försvagat vår ställning som part i de livsviktiga samarbetsorganen.

För Finland är en anslutning till

Nordek nödvändig. Genom att sluta oss till denna samnordiska gemenskap beaktar vi den framtida utvecklingen bl. a. i den för vår handelsbalans så viktiga handeln med Sovjetunionen. På grund av att Sovjetunionens utrikeshandel expanderar får Finland inom de närmaste åren konkurrens av de övriga europeiska staterna. Genom att ansluta oss till Nordek försäkrar vi oss om en bättre utgångspunkt i tävlan om handel med Sovjetunionen. Vad beträffar de oklara antydningarna om Finlands anslutning till EEC *via* Nordek, skulle jag vilja peka på den långa väg, som England ännu har kvar att gå innan de konkreta överläggningarna om inträde i EEC kan inledas. De nordiska länderna skulle i praktiken kunna förhandla om anslutning till EEC först efter det beslutet för Englands del har fattats. Hur totalläget ser ut när detta beslut har avgjorts är mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att förutspå. Av denna anledning är alla antydningar om inträde i EEC *via* Nordek att betrakta som rena spekulationer.

För Finlands del är Nordek nära nog en nödvändighet även med tanke på de inrikespolitiska förhållandena. Det största hindret för vårt näringslivs expansion har under hela självständighetstiden varit kapitalbristen. Läget har givetvis inte förbättrats av de krig vi fört. Jag behöver bara hänvisa till den nordiska investeringsfond som ingår i Nordek-planerna för att få ett exempel på dess betydelse för vårt lands många kapitalfattiga men utvecklingsdugliga industrigrenar och industriföretag.

Nordek-traktaten skulle innebära ett nytt steg mot ett närmare nordiskt samarbete. Redan nu är relationerna mellan de nordiska länderna mycket intima. Från finländsk sida bör man dock konstatera, att dessa relationer under den senaste tiden störts av en mindre oenighet mellan Finland och Danmark till följd av tvisten om flygtrafikavtalet. I detta sammanhang ville jag gärna beröra även denna punkt.

Det lovar inte gott för framtiden, att man öppet önskar försvåra det finländska flygbolagets möjligheter till fri konkurrens på det nordiska marknadsområdet. Med den störres rätt försöker SAS för Finnair diktera hur rutterna skall läggas upp och hur effektiva plantyper som borde användas. Det bör observeras, att Nordiska rådet inte har sista ordet i denna sak, men jag önskar dock betona, att Danmarks här närvarande vördade delegater kan, om de så vill, påverka även utgången av denna flygtrafiktivist.

Utgångspunkten för Finnairs del är att i samband med utvidgandet av verksamheten kunna erbjuda så smidiga och snabba förbindelser som möjligt för passagerare till och från de nordiska länderna. Om detta anses stå i strid med Danmarks och de övriga nordiska ländernas intressen, måste man verkligen fråga sig, på vilken grund man i fortsättningen tänker bygga det nordiska samarbetet. Det är farligt att låta ett skandinaviskt flygbolag med hänsyn till egna intressen sätta en norm för hur samarbetet mellan de nordiska länderna skall bedrivas.

Kommer vi inte till resultat i flygtrafiktivisten före den 1 april, så upphör Finnairs rättigheter till trafik på Köpenhamn. I praktiken betyder detta, att Finnair kommer att flyga förbi Köpenhamn.

Med tanke på det nordiska samarbetets framtid kunde man vänta sig, att man från danskt håll på allvar börjar sträva till en lösning i flygtrafikfrågan. Såvitt jag kan se, är Finlands inställning uppriktigt positiv. Vi väntar oss samma inställning av Danmark.

Nordiska rådets session i Reykjavik är denna gång mycket betydelsefull utom på grund av Nordek-frågan även i det avseendet, att Nordiska rådets karaktär nu håller på att bli en annan. Deltagarbasen har väsentligt förändrats.

Vi hälsar vara vänner, representanterna från Färöarna och Åland välkomna till Nordiska rådets verksamhet. Man torde dock kunna kritisera det sätt

på vilket de nya representanternas anslutning formellt har skett. Nordiska rådet självt, som ju närmast berörs av saken, har inte fattat ståndpunkt i saken. Jag anser, att det inte räcker att presidiet fattat ståndpunkt i saken. Det är inte heller nog att regeringarna givit sitt bifall. Parlamentens samarbetsorgan borde inte på detta sätt avstå från sina befogenheter.

Vissa norska och svenska riksdagsmän samt undertecknad har väckt medlemsförslag om ordnande av samernas representation vid Nordiska rådet. I motionen föreslås, att Nordiska rådet skulle avge följande rekommendation: »Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samråd med Nordiska rådets organ undersöka under vilka former samerna skulle kunna ges observationsställning i rådet.»

I Norge, Sverige och Finland finns det över 30 000 samer, som är Nordkalottens egentliga invånare. Denna befolkningsgrupp har oberoende av sin boplatz en rad gemensamma problem, såväl sådana som ansluter sig till befolkningsgruppens kulturella särart, som sådana som till sin art är ekonomiska och berör samernas egna näringar såsom renskötsel och fiske. För Nordiska rådet är det en självklar uppgift att handha denna befolkningsgrupps intressen. Vissa saker har redan gjorts. Nordiska rådet har bl. a. på olika sätt understött Nordiska samerådet.

Sedan 1953 har Nordiska samekonferenser hållits. Dessa har blivit tillfällen, där samerna var gång allt kraftigare har betonat sin strävan att bevaras och utvecklas som en nationellt klar särstående grupp. Den nationella medvetenheten har under de senaste åren tagit uttryck bl. a. i det allt oftare upprepade kravet på representation i Nordiska rådet. År 1966 vände sig Nordiska samerådets arbetsutskott till Nordiska rådets presidium med en begäran om att presidiet skulle undersöka möjligheterna att ordna en representation för samerådet i Nordiska rådet. Vid samekonferensen i Hetta den 16—19 augusti

1968 antogs följande resolution: »Samekonferensen önskar att samerna i Norden genom Nordiska samerådet blir representerade i Nordiska rådet.»

Nordiska rådet är ursprungligen och har hittills varit ett samarbetsorgan för suveräna staters parlament. Rådets karaktär håller nu på att förändras genom att två självstyrande områden har kommit med. Denna utvidgning av representationen är en motivering för att även samerna, såsom en befolkningsgrupp som har ett eget bosättningsområde, en egen nationalitet, ett eget språk och en egen kultur, skulle ges representation vid Nordiska rådet. En ytterligare motivering för godkännande av medlemsförslaget är den omständigheten, att det inte är fråga om mer än en observatörsrepresentation.

Stray: Forhandlingene om det utviddede økonomiske samarbeid i Norden, som for den første og antakeligvis vanskeligste etappe, er bragt i havn, kom som kjent i stand etter initiativ av den danske statsminister Baunsgaard under Nordisk Råds sesjon i Oslo i 1968. Det er kanskje ikke særlig populært å minne om det i dag — ikke i en feststund som den vi nå opplever — men forholdet var jo at dette initiativ ble tatt på bakgrunn av den skuffelse som det annet »nei» fra de Gaulle til en utvidelse av Fellesmarkedet fremkalte. Det utvidede økonomiske samarbeidet i Norden skulle være en erstatning for det bredere økonomiske samarbeidet i Europa, som man foreløpig ikke øynet noen mulighet for å få etablert. Det ble kanskje ikke uttrykt like tydelig fra alle hold på den tiden, men det er vel ingen hemmelighet at det var et vesentlig element i hendelsesforløpet. Man kan kanskje si at man fulgte den gamle danske leveregel fra forrige århundre, at »hvad utad tabtes skal innad vindes»!

Det gikk imidlertid ikke så raskt å få idéen omsatt til konkrete realiteter. Det har vært nødvendig med to års forhandlinger før man er kommet frem.

Det har vært forhandlinger som — om man skal tro en del av de talere som hadde ordet i går — har vært både harde og til sine tider dramatiske. Grunnen til at det har gått senere enn man regnet med, og også grunnen til at resultatene er blitt av en noe mer begrenset karakter enn iallfall noen hadde tenkt seg fra starten av, er verken manglende politisk vilje til å nå et resultat eller mindre nordisk entusiasme fra noens side, men det er en konsekvens av at det er relativt begrenset hva vi kan oppnå av økonomiske resultater i Norden dersom det nordiske samarbeid som man utvikler, ikke er et ledd i et større og videre europeisk samarbeid. Ingen av de næringer som vi har utviklet i våre land på grunn av naturlige betingelser kan finne noen vesentlig større avsetning enn de har i dag på vårt nordiske marked. Det gjelder såvel for jordbruk som for fiske og industri. Noe kan naturligvis gjøres — og bør gjøres — men ut fra en realistisk bedømmelse vet man at det er ikke de mulighetene som virkelig skaper ny ekspansjon innenfor denne del av de nordiske næringsveier. Når det gjelder det som vi kanskje kan kalle intelligensindustrien, forutsetter også utviklingen av denne, noe som forholdene vel på mange måter skulle ligge vel til rette for i våre land, markeder av betydning utenfor Norden. Samarbeidet om produksjonsutvikling på disse feltene vil være vesentlig, men på den annen side, henger ikke dette — som vi vet — i noen nevneverdig grad sammen med etableringen av en tollunion.

Det er mange ganger blitt sagt, og det ble senest gjentatt av statsminister Palme i hans innlegg her i går, at vanskelighetene når man skal etablere en tollunion, er umiddelbare. Dem får man med en gang, og dem ser derfor alle klart. Men fordelene ligger et stykke inn i fremtiden, derfor blir man ikke så lett oppmerksom på dem. Rent generelt er sikkert en slik sats som denne korrekt nok. Jeg tror imidlertid ikke at

den gir en helt dekkende beskrivelse av det forhold som har vært til stede når det gjelder spørsmålet om etableringen av en nordisk tollunion. En mer riktig karakteristik vil være at de fremtidige gevinstmuligheter som vil foreligge, så lenge tollunionen bare er rent nordisk, er så begrensede at de ikke forsvarer at man påtar seg store øyeblikkelige vanskeligheter. Man kan kanskje si at det skulle to års forhandlinger til før dette var blitt klart for alle. Så snart man kom ned på dette realistiske standpunkt, så snart det var erkjent i praksis, kunne forhandlingene avsluttes med et begrenset — men allikevel betydningsfullt — resultat.

Det viktigste i dag er imidlertid etter min oppfatning at det som nå er oppnådd, ikke blir noen sovepute. Vi må ikke sla oss til ro med at et nordisk økonomisk samarbeid representerer en erstatning for en utvidet europeisk løsning. Arbeidet må nå rettes mot å få til et europeisk samarbeid hvor Norden som helhet kan virke som en vesentlig del. Bare på den måten vil vi kunne sikre nye, betydelige muligheter på det næringsmessige område, og — hva som etter min mening er enda viktigere — bare på den måten vil vi kunne legge grunnlaget for økonomisk og sosial stabilitet i vår del av verden.

Vi er alle klar over at de nordiske land ikke kan gå frem samlet når det gjelder å realisere en slik europeisk løsning. Begivenhetene under og etter den annen verdenskrig har for Nordens vedkommende skapt vilkår som ikke gjør en fullt samordnet, internasjonal politisk opptreden mulig for våre stater, selv om vi måtte ønske det aldri så sterkt. Men tross det er vel ikke bevegelsesfriheten for noen av våre land mindre enn at det lar seg gjøre å arbeide for en økonomisk løsning i Europa, eller — for å bruke den glose som utenriksminister Karjalainen anvendte i går — en kommersiell løsning.

Med adresse til den foregående taler vil jeg gjerne si at jeg ikke tror det fra noe hold i Norden har vært ment gjen

nom et europeisk siktepunkt for det nordiske samarbeid å forsøke å få Finland inn som medlem av EEC. Men en finsk medvirken på kommersiell basis i en utvidet europeisk ordning skulle etter min mening være fullt mulig uten medlemskap.

Jeg vil gjerne få lov til å understreke den betydning det har at hvert land i Norden, ut fra sine forutsetninger og sine muligheter, yter et bidrag til at Norden som helhet får anledning til som økonomisk område å virke innenfor rammen av et utvidet europeisk fellesskap.

Fra norsk side er det maktpåliggende at man ikke stilles overfor valget mellom et nordisk samarbeid og et europeisk samarbeid. Som det har vært understreket av andre, vil vi ha et både-og. Det er vårt ønske og vår målsetting. Men dette er mulig bare om alle våre land, hver på sin måte, vil medvirke til at en slik løsning kan komme i stand.

Den fleksibilitet som det foreliggende utkast til Nordøk-avtale har når det gjelder dette spørsmål, har vært berømmet fra flere talere. Jeg vil for min part imidlertid peke på at de deler av avtalen som det siktes til, ikke løser noen av de problemer som man vil stå overfor. De skaffer bare den formelle basis for å kunne ta opp drøftelser om de nødvendige modifikasjoner den dag da det er aktuelt.

Fra flere under denne debatt har det vært understreket at vi nå må få behandlet og ratifisert den avtale man har forhandlet seg frem til så snart som mulig. Grunnen til det er at man vil komme i gang med det praktiske forberedelsesarbeid på alle felter. Jeg har ingen ting å innvende imot disse synspunkter, men jeg vil for min del bare legge til at heller ikke de deler av traktaten som handler om hvordan man skal forholde seg når det blir aktuelt med en tilknytning til det europeiske fellesskap for en eller flere av de nordiske land, bør bli sovende bestemmelser, — som man ikke beskjefstiger seg

med, — inntil den tid eventuelt måtte komme. Også på dette felt bør man straks ta opp et forberedende arbeid, både for å finne frem til hvordan vi skal øke forståelsen for Nordens særlige forhold og problemer i EEC, og for å finne frem til hvilke modifikasjoner i de nordiske samarbeidsformer en europeisk markedsløsning vil nødvendiggjøre.

Med disse få bemerkninger vil også jeg få lov til å lykkønske våre forhandlere med et godt og realistisk resultat og uttale håpet om at det vil danne et fundament for det videre arbeid i Norden.

Lähteenmäki: Samarbetet mellan de nordiska länderna kan räkna sig tillgodo, utom en stabil historisk tradition även mångfasetterade politiska, ekonomiska och kulturpolitiska band, som hänför sig till den närmaste tiden och till detta ögonblick. Skapandet av de nordiska ländernas inre passfrihet och den s. k. nordiska arbetsmarknaden i början av 1950-talet betecknade — för att nämna ett par exempel — en konkret utgångspunkt för en koncentring av våra länders ekonomiska och kulturella växelverkan. Uppkomsten av EFTA på 1960-talet har inneburit en förnyelse av våra länders ömsesidiga och inre ekonomiska verksamhet till fromma för alla deltagande länder.

Mot den ovan skisserade bakgrunden måste man både i de nordiska länderna och utanför det nordiska marknadsområdet se de under de två sista åren genomförda rådplågningarna, som ägt rum i syfte att skapa och förverkliga den s. k. Nordek-planen. För så vitt man önskar bedöma Nordek-planen objektivt, som man enligt min uppfattning måste göra, kan den betraktas som en logisk följd av samarbetet som redan nu existerar mellan de nordiska länderna och som en strävan att koordinera detta samarbete. Som vi vet och som jag redan påpekat, har våra länders ömsesidiga kontakter, fränsett de av mig nämnda fördragen, i huvudsak

utvecklings spottant, utan att fördragen staterna emellan eller den statliga ledningen skulle ha haft en avgörande inverkan i nämnda hänseende.

De förändringar som ägt rum eller som kan förväntas i den ekonomiska situationen i Europa kommer sannolikt att medföra, att det nordiska samarbetets fördjupande är i behov av mera systematiserade former och målsättningar än hittills. Dessa målsättningspreciserande och medlen att nå dem kan i stort sett betraktas som Nordek-planens funktion.

Som man torde erinra sig försiggick mellan de nordiska länderna under senare hälften av 1950-talet långt framskridna rådplägningar för att åstadkomma en samarbetsöverenskommelse som påminner om Nordek-planen. Dessa rådplägningar strandade vid uppkomsten av EFTA, närmast därför, att våra länder saknade en tillräckligt stark politisk vilja för att genomföra planen. I detta ögonblick kan man med avseende å Nordek-rådplägningarnas olika skeden konstatera, att den gemensamma politiska viljan för att förverkliga planen har under de två sistförflutna åren åter satts på ett hårt prov. De svårigheter, måhända t. o. m. besvikelser som uppstått i rådplägningarnas olika skeden och i sista hand även det, huruvida Nordek-planen förverkligas eller ej, får ej skymma det faktum, att samarbetet mellan våra länder kommer att fortsätta och bli än mer mångsidigt i framtiden, oberoende av, vilket öde planen går till mötes. För så vitt vi önskar hålla oss till realiteter måste man konstatera, att Nordek-planens misslyckande skulle åtminstone på kort sikt förhålla den lovande samnordiska ekonomiska utvecklingens tempo. Samtidigt skulle det välla en viss slags dualism i fråga om det inre nordiska samarbetets bild i den övriga världen.

Det finska samlingspartiet — Kansallinen Kokoomus — har, oaktat partiet under hela tiden så länge rådplägningarna pågått befunnit sig i parlamentarisk opposition, understött rege-

ringen i dess strävan att förverkliga planen, förutsatt, att vårt lands ekonomiska och politiska intressen på ett skäligt sätt tryggas. Enligt min uppfattning ger i Finland de politiska partiernas överväldigande majoritet sitt stöd åt planen i den form, som givits tillkänna i tjänstemannautskottets sist publicerade betänkande. Vi önskar även i detta sammanhang understryka, att enligt vår uppfattning har Nordek sitt egenvärde som en institution för det nordiska samarbetet och att dess syfte bör i främsta rummet vara en förbättring av förutsättningarna för våra länders ekonomiska utveckling och bevarandet av våra konkurrensmöjligheter på världsmarknaden.

Från Finlands sida har man ofta understrukit, att Nordek-planen inte får rubba förtroendet till vårt lands neutrala status och ej heller försvåra våra handelsförbindelser med tredje land. I detta ögonblick förefaller det, att man varit i stand att i planen ta hänsyn till dessa fordringar. I sista hand kommer dock det sätt på vilket planen praktiskt förverkligas, förutsatt att planen realiserar, att vara den måttstock, på grund varav Nordek-planens värde ur de nordiska ländernas synpunkt kan bäst värdesättas. Enligt min uppfattning har man vid sökandet av olika former för de nordiska ländernas samarbete redan från och med 1930-talet sett många misslyckanden, innan man blivit i tillfälle att i praktiken pröva de olika planerna, för att ej tala om deras förverkligande.

Om de redan mycket långt framskridna förberedelserna för Nordek-planen nu skulle begravas, skulle detta måhända långt in i framtiden kasta en skugga på tron, att de nordiska länderna trots sitt framskridna informatoriska samarbete vore kapabla även till ett organisatoriskt ekonomiskt samarbete. Till att framkalla en sådan misstanke har de nordiska länderna knappast råd, lika litet som helhet eller med tanke på vart och ett land.

Det var uppmuntrande att i går höra

på generaldebatten om Nordek-planerna. Talarna medgav visserligen ärligt, att även om vi redan nått långt i frågan, så finns det ännu många oklara punkter kvar att behandla. Varje land har sina egna, särskilda problem och sina anpassningssvårigheter. Men det är just dem vi nu försöker utreda och eliminera. Herr Ohlin hade fullkomligt rätt da han konstaterade, att Nordiska rådet skapar en gynnsam politisk och psykologisk atmosfär för Nordek-projektets behandling. Lyckas vi i detta avseende, så har var resa till Reykjavik genom stormar och snöbyar inte varit förgäves.

Såsom statsminister Palme i går yttrade, skulle ett misslyckande i Nordek-frågan vara en allvarlig motgång. Och hans finländske kollega, statsminister Koivisto, gjorde ett realistiskt och framsynt konstaterande då han anmärkte, att det knappast kommer att vara möjligt att finna en lösning, som ur vart och ett lands synpunkt är den idealiska.

Kort sagt: Då man här har hört regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas uttalanden, kan man inte dra någon annan slutsats än att Nordek *måste* lyckas. *Då* har vi rätt att ropa »hej», såsom president Cassel sade i sitt öppningsanförande. Detta rop skall uppenbarligen bli femfaldigt, och ekot kommer att genljuda starkt både från Färöarna och från Åland.

Økonomi- og markedsminister Nybøe Andersen: Hr. præsident! Det traktatforslag till Nordek, som nu er lagt frem, er i mange henseender et bemærkelsesværdigt arbejde. Det er blevet til på kort tid. Embedsmændene begynte først for alvor arbejdet for 11/2 år siden. Det er blevet til i en periode, hvor der på ny har vist sig tegn til en europæisk markedsudvikling, som uomgædeligt vil berøre de nordiske lande. Det udgør et fleksibelt og rummeligt arbejdsgrundlag, som ikke blot passer til dagens problemer, men kan tilpasses til en hurtig økonomisk og teknologisk ud-

vikling. Sidst, men ikke mindst, har man skullet skabe en balanceret løsning på en række problemer, hvor de nordiske landes interesser afviger fra hinanden i ganske betydeligt omfang. At det er lykkedes, er lidt af en triumf for kombinationen af opfindsomhed og politisk vilje til at nå et resultat.

Forslaget om den nordiske toldunion er præget af denne opfindsomhed og politiske vilje. Det gælder således ikrafttrædelsesordningen, som tager fornødent hensyn til muligheden for, at de europæiske markedsforhold i løbet af få år vil kunne ændres betydeligt. Toldunionens udformning er også et udpræget kompromis. Norge, Danmark og Finland har ved at godkende Sveriges ønske om, at suspensionerne i princippet skal være tidsbegrænsede, ydet et offer på samarbejdets alter. Jeg vil ikke hermed antyde, at jeg er uenig i det svenske synspunkt, at en toldunion principielt bør være uden undtagelser, eller som statsminister Palme sagde i går: en toldunion skal ikke være en schweizerost. Men det bør på den anden side ikke glemmes, at der virkelig er tale om ofre, som er ydet i bevidstheden om, at dette var en forudsætning for, at man fra svensk side kunne acceptere toldunionens udformning.

Men Sverige og vi andre kan trøste os med, at verden ændres, og at told som handelspolitisk middel og beskyttelsesinstrument stadig mister i betydning. Desuden er der grund til at vente, at man inden for en overskuelig tid vil få en bred europæisk løsning, som vil betyde, at de nordiske lande sammen med praktisk talt hele Vesteuropa kommer inden for samme toldområde.

Også landbrugssamarbejdet er udtryk for et kompromis mellem de forskellige landes interesser. Det kortsigtede landbrugssamarbejde er en kombination af hensynet til Danmarks ønske om at udvide handelen med landbrugsvarer og til de andre landes problemer i forbindelse med en sådan udvidelse. Vi har fra dansk side måttet acceptere, at der på kortere sigt kun kan blive

tale om en beskeden udvidelse af samhandelen, men har fået tilsagn om bedre priser og den prisstøtte, som ligger i prisstabiliseringsfonden for jordbruget på niti mill. sv. kr. årligt. Til gengæld vil denne blive afviklet, efterhånden som samhandelen udvides. Pengene kan derefter udnyttes til strukturforanstaltninger i de andre nordiske lande. Disse beløb og de beløb, der er afsat til des problemer på jordbrugsområdet og Norge, vil bidrage til at løse disse landes problemer på jordbrugsområdet og samtidig lette en fortsat udvidelse af samhandelen.

Denne balance mellem handel og prisstøtte genfinder man også i bestemmelserne fra traktatudkastet om det langsigtede samarbejde.

Beskrivelsen af de krav, som stilles til dette samarbejde, afspejler valget mellem enten at opretholde et gennem høje priser støttet jordbrug med begrænsede muligheder for nordisk samhandel, eller at opnå en større samhandel, hvilket vil betyde, at det høje prisniveau ikke i længden kan opretholdes. De nordiske lande vil kunne udfylde det langsigtede landbrugssamarbejde med vægten lagt på det ene eller det andet hensyn. Man må bare gøre sig klart, at der i begge tilfælde vil indtræde visse prismæssige og finansielle virkninger. Et højt prisniveau og ringe handel koster borgerne penge både som forbrugere og som skatteydere. En større handel forudsætter, at samarbejdet omfatter den støtte til strukturrationalisering, som også er omtalt i traktaten, og som det er kostbart at føre ud i livet. Til gengæld vil den sidstnævnte politik ikke blot komme forbrugerne til gode i form af lavere priser, men også skabe mulighed for en hurtigere industriel udvikling gennem en bedre udnyttelse af arbejdskraft og kapital i de nordiske lande.

Jeg finder det beklageligt, at det ikke lykkedes at gennemføre et mere vidtgående samarbejde på fiskeriområdet. Prisstabiliseringsordningen og det eksportsamarbejde, vi har, baseret på

bl. a. de nordiske landes nye aftale med Storbritannien, ville have skabt gode muligheder for på fiskeriområdet at gennemføre et egentligt fælles marked i løbet af relativ kort tid. Vi må nu sætte vor lid til, at det gennem bilaterale aftaler vil lykkes at supplere traktatens bestemmelser om fiskerisamarbejdet, således at vi trods alt nærmer os den form for samarbejde, som efter min mening bør kendetegne et fælles marked, hvilket jo er målet i traktatens fiskerikapitel. Jeg kunne måske forestille mig, at man som et første skridt på gensidighedsbasis åbnede visse havne for direkte landinger og omlastning, om fornødent inden for visse kvantitative rammer. Under alle omstændigheder er der vel enighed om, at der ikke må ske tilbageslag inden for det fiskerisamarbejde, som allerede er etableret inden for rammerne af EFTA og gennem bilaterale aftaler.

Ved vurderingen af finansieringssamarbejdet bør man erindre sig, at de penge, der stilles til rådighed, ikke bør betragtes som en ekstra udgift. Det bør være en forudsætning, at midlerne anvendes til projekter, som det under alle omstændigheder er hensigtsmæssigt, at de nordiske lande gennemfører, og som kommer dem alle til gavn på kortere eller længere sigt. I denne forbindelse er der grund til at understrege, at midlerne i den almindelige fond ikke bør anvendes til at støtte industrier, der på længere sigt ikke kan bevare deres konkurrenceevne. De nordiske institutioner bør bevidst anvende pengene som støtte til fremtidsrettede erhverv og derved bidrage til at styrke de nordiske landes konkurrenceevne, ikke mindst med henblik på vor deltagelse i et storeuropæisk marked.

Embedsmændenes kompromis på etableringsområdet er en skuffelse, men man kan vel håbe, at der, efterhånden som samarbejdet udbygges, vil ske en udvikling, som gør det muligt at inddrage dette område i samarbejdet i et omfang, som passer naturligt ind i samarbejdet i øvrigt.

Traktatudkastets bestemmelser om industrisamarbejdet er — og må være — meget generelt udformet. Samtlige delegationer har under forhandlingerne været enige om betydningen af denne del af samarbejdet og om, at den industripolitiske målsætning bør følges inden for alle de forskellige arbejdsområder, lige fra den økonomiske politik til felter som undervisning og forskning. Danmark, Norge og Sverige har i princippet sagt ja til at deltage i et teknologisk samarbejde med et antal andre europæiske lande, og jeg er ikke i tvivl om, at også Finland interesserer sig herfor. Jeg håber, at man allerede i år vil kunne føre en del af de intentioner, som ligger i traktatens bestemmelser om industrisamarbejdet, ud i livet gennem et nordisk samarbejde, som kan danne grundlag for vor deltagelse i teknologiske udviklingsprojekter sammen med andre europæiske lande.

Denne korte gennemgang af de samarbejdsområder, som nu skal tages op på grundlag af de foreliggende forslag, har vistnok vist, hvor vigtigt det er, at der oprettes nordiske institutioner, som vil være i stand til systematisk og konsekvent at forfølge de i traktaten opstillede mål på en afbalanceret måde. De nordiske lande bør udvise den største omhu med at udpege de personer, som skal varetage arbejdet i institutionerne. Der er brug for folk, som er i stand til at balancere mellem hensynet til de enkelte landes interesser og til Nordens udvikling som helhed.

Uden politisk vilje til at udvikle samarbejdet og tilpasse det efter de skiftende krav vil selv den bedste organisation være virkningsløs og magtesløs. Nordisk Råd har utvivlsomt spillet en meget betydelig rolle for den politiske beslutningsproces, som har ført frem til enigheden om det nu fremlagte traktatudkast. Det er efter dansk opfattelse vigtigt, at Nordisk Råds placering styrkes, når vi skal i gang med det samarbejde, som traktaten forudsætter. Vi har fra dansk side fra starten været

af den opfattelse, at traktaten burde indeholde bestemmelser, som giver Nordisk Råd en central placering i samarbejdet. De oprindelige danske forslag svarer på adskillige punkter til de tanker, som findes i rapporten fra Nordisk Råds organisationskomité. Vi mente, at når man opstiller et stort nordisk budget — som måske engang med den kan tænkes baseret på fællesnordiske toldindtægter — var det naturligt at sikre en parlamentarisk kontrol ved at give Nordisk Råd til opgave at bedømme og kommentere de nordiske budgetter, inden de blev forelagt for de nationale parlamenter, altså den tanke, hr. Ohlin i gar var inde på. Ikke alene anså vi denne tanke for at være rigtig, men vi mente også, at det var en praktisk løsning på det problem, som opstår i forbindelse med behandling af budgetterne i parlamenterne i de fire lande, hvis finansår ikke er sammenfaldende. Vi mente videre, at Nordisk Råd i vidt omfang burde høres og have lejlighed til at stille spørgsmål om det samarbejde, som skal foregå mellem regeringerne i Ministerrådet. Vi er derfor rede til at overveje organisationskomiteens forslag på disse punkter med henblik på at finde en praktisk udformning.

Når det derimod drejer sig om samarbejdet på regeringssiden, kan der være grund til at rejse nogle spørgsmål. Organisationskomiteen foreslår et ministerråd med koordinerende opgaver over for hele det nordiske samarbejde, herunder også Nordek, idet ministerrådet kan have en skiftende sammensætning alt efter de emner, der er til behandling. Så vidt jeg kan se, vil dette indebære en vis ændring i forhold til Nordek-traktatudkastet af juli 1969. Her forudsættes nemlig, at Nordek-ministerrådet består af ét bestemt medlem af hvert lands regering, men således, at fagministre kan deltage i møderne efter behov. Derved tilstræber man at opnå fornøden personlig kontinuitet i rådet, idet de egentlige medlemmer af dette vil blive de ministre, som er kompe-

tente i de centrale Nordek-problemer. Det forekommer mig, at dette er væsentligt. Hvis Nordek-ministerrådet skulle bestå af snart én gruppe ministre, snart en anden, ville der være risiko for, at beslutninger kunne træffes på enkelte områder, løsrivet fra helheden.

Dette synspunkt lader sig vel forene med organisationskomiteens forslag, hvorefter der skal findes ét fælles ministerråd med skiftende sammensætning. Afgørende er blot, at der finder en tilstrækkelig klar afgrænsning sted mellem Nordek-sager og andre spørgsmål under Ministerrådet. Jeg mener derfor også, at Nordek-traktatens institutionelle bestemmelser bør bibeholdes i selve Nordek-traktaten, fordi de er udformet efter Nordeks behov og om fornødent ma kunne tilpasses til ændringer i Nordek-traktaten i øvrigt, efterhånden som samarbejdet udvikler sig.

Jeg vil gerne føje til, at organisationskomiteens tanker om, at Nordek-traktatens kapitel om uddannelse skal udgå af traktaten, og at forskningskapitlet ikke i sin nuværende form skal bibeholdes i traktaten, kan jeg ikke give tilslutning til. Jeg betragter det, som nu findes i Nordek-traktaten på disse områder, som vigtige integrerende dele af Nordek-samarbejdet, og at det netop er vigtigt, at spørgsmål som undervisning og forskning bør behandles i sammenhæng med de øvrige Nordek-spørgsmål og ikke løsrivet fra dem.

Til slut vil jeg gerne sige, at der vil blive stillet store krav til de nordiske landes menneskelige og materielle ressourcer i de kommende år. Kravene vil i mange tilfælde blive større, end vi kunne honorere, hvis vi optrådte hver for sig. Derfor er vor deltagelse i et samarbejde med andre lande nødvendigt for os alle. Vore forudsætninger for at gøre os gældende i et internationalt samarbejde vil efter min opfattelse kunne forbedres betydeligt, hvis det lykkes os at føre det i traktatudkastet forudsete samarbejde ud i livet. Grundlaget har vi nu, det afhænger af viljen hos regeringer, parlamenter og er-

hvervsliv, om det skal blive ved intentionerne, eller om resultaterne skal blive til virkelighed.

Lars Larsson: Herr president! Reykjavík-sessionen 1970 såg länge ut att komma att syssla med samlarabetsfrågor av mera traditionell nordisk karaktär. Kvar stod, vid det tillfälle då Nordek-överenskommelsen syntes bli fördröjd, visserligen organisationskommitténs förslag om förstärkning av rådets organisation, inrättandet av ett ministerråd för hela det nordiska samlarabetsfältet och ytterligare något annat förslag. Dessa förslag skulle, även om de behandlades fristående från det ekonomiska samlarabetet, kunna bedömas som en förstärkning av samverkan mellan parlamentarikerna och regeringarna.

Situationen blev emellertid en annan sedan ämbetsmännen sasom representeranter för statsministrarna lyekades med bedriften att i kapplöpning med tiden fram till denna session ända bryta malsnöret innan sessionen började. Nu blir det rådets uppgift vid denna session att kopiera och sprida det framkallade malfotot, sedan negativet i går tydligen underkastades sitt, sasom jag hoppas, sista fixeringsbad. Man skall finna att ämbetsmannagruppen uppenbarligen gick i mål jämsides och lika.

I detta läge får givetvis även behandlingen av Fagerholmkommitténs förslag större betydelse för det fortsatta nordiska samlarabetet än vad som skulle ha varit fallet, om förslaget behandlats utan att något resultat av Nordek-förhandlingarna förelegat. Under gårdagen förekom manga uttryck av respekt för det arbete som utförts under ledning av statsrådet Fagerholm. Sa skedde även från regeringshall, varvid man också uttalade en önskan att parlamentarikerna nu skulle ge till känna sin mening om förslagen, så att regeringarna skulle kunna fatta beslut om förverkligandet. Vi har nyss lyssnat till en regeringsrepresentant, som med vissa nyanseringar givit uttryck för sam-

ma uppfattning som Fagerholmkommittén.

Jag kan inte själv med full objektivitet uttala mig om kommitténs förslag, eftersom jag haft tillfälle att ett tag delta i utredningsarbetet. Å andra sidan har den svenska delegationen ganska utförligt och vid flera sammanträden diskuterat igenom frågorna och kommit fram till en enighet som gör att jag i fortsättningen, trots min egen medverkan vid utformningen av förslagen, vågar med viss bestämdhet yttra mig om dessa förslag.

Man kan säga att det finns två huvudlinjer. Den första är att reglerna om Nordiska rådet och ministerrådet skall utformas i en traktat. Detta innebär att man är beredd att ge det nordiska samarbetet inom rådets ram även en fastare formell förankring än hittills. Meningen är att samverka mellan Nordens folk i form av en bindande folkrättslig överenskommelse skall regleras genom att Helsingforsavtalet utvidgas. Vid sidan därav kan det ingås andra specialtraktater, av vilka Nordektraktaten blir den viktigaste. Man kan också tänka sig en överenskommelse om kultursamarbete, även den mycket viktig, eftersom den kan omfatta vårt värdland Island som ännu inte skulle delta i det ekonomiska samarbetet inom Nordek.

Om den ena huvudtanken i kommittéförslagen alltså är att det nordiska samarbetet skall ges en mera stabil formell grund, kan den andra linjen sägas innebära att man vill ytterligare öka parlamentariskernas möjligheter att påverka utvecklingen inom den gemensamma nordiska kretsen. Fortfarande skall rådet vara ett samsamarbetsorgan mellan regeringarna och folkrepresentationen. Huvuduppgifterna blir som hittills av initiativtagande och rådgivande natur med inslag av kontroll- och övervakande uppgifter. Detta har, såvitt jag kunde finna av i går hållna anföranden, accepterats av regeringarna.

Det ökade nordiska samarbetet på regeringsnivå genom, såsom vi hoppas, inrättandet av ett ministerråd och mel-

lan ämbetsmännen, därest ett vidgat ekonomiskt samarbete, kommer till stånd, gäller i sin tur större krav på parlamentariskernas medverkan och på de organ inom vilka de arbetar, i detta fall Nordiska rådet. Vi har därför eftersträvat att skapa ökade förutsättningar för rådet att delge regeringarna och ministerrådet sin uppfattning i olika aktuella frågor. Den nuvarande begränsningen när det gäller att tala med regeringarna som ligger däri att rådet endast vid sessionerna kan avge rekommendationer kommer att minskas genom att man mellan sessionerna genom presidiet skall kunna göra »framställningar» eller avlämna yttranden, detta såväl till regeringarna som till ministerrådet. Vi förutskickar dock att presidiet under alla förhållanden skall höra vederbörande utskott i sådana fall eller, därest särskilda omständigheter så kräver, även infordra yttranden från de olika nationella delegationerna innan en framställning göres.

Frågeinstitutet föreslås bli permanent och utbyggas till att omfatta även ministerrådet.

På detta sätt räknar man med att åstadkomma en ökad genomströmning av ärenden så att frågor som kräver omedelbara insatser av åtgärder icke skall behöva vänta på beslut till nästa råds-session.

De rådgivande uppgifterna kommer alldeles särskilt att öka därigenom att rådet obligatoriskt skulle höras i en lång rad av samsamarbetsfrågor inom Nordek-traktaten.

Skall dessa vidgade befogenheter som läggs på parlamentariskerna att yttra sig över olika betydelsefulla nordiska samsamarbetsfrågor kunna tas till vara, är det nödvändigt att rådets olika organ förstärks och görs effektiva. En översyn och förslag om ny arbetsordning skall också framläggas inom kort, men Fagerholmkommittén har ansett att man redan nu bör förstärka presidiets möjligheter att mellan sessionerna handla på rådets vägnar, på så sätt som jag nyss antydde, d. v. s. efter hörande av

rådsmedlemmarna i utskotten eller delegationerna. Därvid har förslag framlagts om inrättande av en tjänst som presidiesekreterare. Denne förutsättes bli jämställd med de olika delegationernas sekreterare och ingå i det gemensamma sekreterarkollegiet. Till presidiesekretariatet kommer att föras de gemensamma arbetsuppgifter inom rådet, som nu med olika belastning har utspritts på de nationella sekretariaten.

Å andra sidan medför en förstärkning av presidietts uppgifter och befogenheter också krav på att presidiet skall vara aktivare och samtidigt få en mer allsidig sammansättning. En lösning är att presidietts sammansättning skall vara sådan att det finns en personlig suppleant för var och en av presidenten och vicepresidenterna. Därigenom kan olika politiska meningsriktningar i större utsträckning än nu bli företrädna i presidiet, vilket är angeläget med hänsyn till de nya arbetsuppgifterna för presidiet. Denna ändrade sammansättning av presidiet leder enligt min mening även fram till kravet på rätt för såväl ordinarie ledamöter som ersättare att närvara vid presidiemötena.

Det är klart att många kan anse de framlagda förslagen som otillfredsställande och otillräckliga. Tanken på beslutsrätt för Nordiska rådet är inte ny. Men i dagens situation får vi inte glömma att den nuvarande formen med rådet som ett rådgivande, initiativtagande och kontrollerande organ befunnits fungera bra och att det är viktigare att bygga vidare på den linjen än att gå in för en samarbetsform som omedelbart skulle medföra krav på helt andra representationsgrunder än de hittillsvarande.

Men vi kan inte heller bara registrera det glädjande faktum, att regeringarna kommit överens om att en nordisk tullunion skall vara möjlig att genomföra, och sedan låta allt gå vidare som det vill. Nordiska rådet skall och måste vara aktivt.

Det är alltså, herr president, min förhoppning att de pusselbitar för ett ut-

vidgat nordiskt samarbete, som K. A. Fagerholm och hans kommittéerade bidragit med, av rådet vid denna session skall finnas vara så utformade att de väl passar in i den bild av vidgad nordisk samverkan som växer fram och att rådet skall kunna ge regeringarna det svar som dessa begärt, genom att tillstyrka kommitténs förslag.

Statsråd Willoch: Jeg vil gjerne --- i likhet med flere andre talere -- få begynne med å uttrykke min glede over at Island nå meget snart kommer med i EFTA, slik at hele Norden blir samlet innenfor dette frihandelsforbund. Det reiste seg naturlig nok visse problemer på flere sider under forhandlingene mellom Island og EFTA. Det var også behov for nordisk samarbeid for å skyve på utviklingen. Men jeg synes det er riktig å understreke også i dette nordiske forum at det ble vist forståelse og positiv interesse for saken fra alle EFTA-lands side, og at dette bidrog til at forhandlingene kunne gjennomføres forholdsvis raskt og greit, med resultater som vi håper og tror vil bidra ytterligere til økonomisk vekst i og sterkere bånd mellom våre land.

Dette er et nytt eksempel på at felles deltagelse i europeisk samarbeid bringer de nordiske land nærmere sammen.

Det er enkelte som fra tid til annen har funnet noe paradoksalt eller skuffende i dette at nordisk samarbeid har vunnet så sterkt på impulser og krefter utenfra. Men når man ser på de nordiske lands sterke bånd til resten av Europa, både økonomisk og politisk, er det jo i virkeligheten høyst naturlig at også samarbeidet mellom de nordiske land trives best når det utformes slik at det ikke innebærer noen belastning av forbindelsen med andre land, men helst bidrar til å åpne for nye kontakter også med resten av verden.

EFTA-veien til nordisk samarbeid har vist seg meget vellykket i denne henseende. Det virkelige historiske skritt ble tatt i relativ ro da Nordens

land ble enige om å oppheve tollene for industrivarer seg imellom — og samtidig med en åpning av grensene overfor andre europeiske land.

Vi står nå overfor en ny fase i denne utvikling. Nordek-traktaten tar sikte på å supplere og utbygge det nordiske samarbeid som har vokst frem innenfor rammen av EFTA. Det må hilses med tilfredshet at embetsmannsforhandlingene er kommet så langt som de har, så nær fullstendig enighet, selv om det ennå gjenstår enkelte uavklarte områder. Heri ligger en manifestasjon av nordisk samarbeidsvilje. Man kan vel også legge til at et sammenbrudd i slike forhandlinger nå kunne ha fått skadevirkninger av ikke-økonomisk art som Norden som helhet ville hatt grunn til å beklage.

Tidligere talere har naturlig nok vektet noe tilbake for en mer detaljert gjennomgåelse av traktatutkastet. Det er ennå for ferskt til noen egentlig detaljbehandling, og jeg skal også i meget begrenset grad gi meg inn på spesielle punkter.

Man kan imidlertid fastslå at en elastisk og pragmatisk holding til problemene — en holdning som i mange år har ledet nordisk samarbeid forbi grunner og skjær — har gitt løsninger som riktignok ligger fjernt fra idealiserte skjemaer, men som til gjengjeld har søkt å ta hensyn til reelle forskjeller i de deltagende lands økonomiske situasjon. Jeg tror neppe noen vil bestride den karakteristikk som statsminister Borten gav da han introduserte rapporten om Nordøk, da han bl. a. sa følgende:

Selv om den avtale som vi nå ser fram til, vil være et viktig skritt i retning av samordning av de nordiske lands økonomier, er det ikke noe egentlig revolusjonerende skritt, det er ikke tale om å danne en økonomisk union. Avtaleutkastet er en ramme som etter hvert kan fylles med reelt innhold.

Hr. Ohlin mente å se en proteksjonistisk innstilling i visse deler av ut-

kastet. Jeg tror vi må erkjenne at han har delvis rett. Enkelte bestemmelser tar sikte på å begrense import fra land utenfor Norden. Etter mitt skjønn bør Norden for sin egen skyld være meget forsiktig med tiltak med sikte på å skade import fra andre land; og man bør under det videre nordiske samarbeid legge megen akt på det som er uttrykt i forutsetningene for arbeidet, nemlig at samarbeidet skal være i overensstemmelse med de fire lands bestrebelser for å utvikle deres handelsforbindelser med tredjeland. Jeg går ut fra at de gjenstående stridsspørsmål også vil bli vurdert i lys av denne klare forutsetning.

Men hr. Ohlin kan vel ikke ha ment at tollsuspensjonene hører med til de proteksjonistiske deler av bildet. Kravene om varig eller midlertidig tollfrihet for driftsmidler begrenser jo den kunstige beskyttelse for visse basisindustrier og letter importen fra land utenfor Norden til fordel for viderebearbeidende industrier. Suspensjonene er for så vidt i godt samsvar med det frihandelssyn som hr. Ohlin har gitt så overbevisende uttrykk for i sin faglige produksjon.

Unntak og overgangsordninger reduserer de økonomiske utslag man kan vente seg, men er på den annen side forutsetninger for at det hele skal kunne gjennomføres uten å skape berettigede reaksjoner og motforestillinger, som i sin tur ville kunne bli til skade for nordisk samhold.

Statsminister Palme uttalte i går at det var hans håp og overbevisning at erfaringene kommer til å gi grunn til en betydelig raskere avvikling av suspensjoner og overgangsordninger enn det fremgår av traktaten. Jeg skal ikke gå nærmere inn på dette, utover det at jeg gjerne vil advare mot forsøk på under marsjen å skjære ned overgangstider eller på annen måte minske de innrømmelser som er gitt de økonomisk svakere parter i samarbeidet.

Imidlertid er vi blitt stilt overfor nye muligheter i den europeiske situasjon.

Og — som det er hendt tidligere — disse nye europeiske perspektiver kan igjen gi nye store fremskritt i retning av økt fellesskap også i Norden utover det som forutsees i utkastet til Nordøk-traktat. Her stilles nordisk politikk overfor nye utfordringer og perspektiver.

Jeg la merke til at hr. Trygve Bratteli i sitt vidtfavnende innlegg i går sa at de nordiske land har et stort ansvar også for den europeiske utviklingen. Stort sett har vi ikke levd opp til det ansvaret. Og det har ikke vært til fordel verken for Norden eller Europa.

Jeg vil gjerne gjøre hans ord til mine.

En nødvendighet i denne forbindelse er å forebygge den mulige misforståelse at interessen for Nordøk betyr mindre interesse for de europeiske samlingsbestrebelse. Det må gjøres helt klart at de kretser som vil bruke det nordiske samarbeid som et alternativ til Europa, eller for å få et mindre forpliktende samarbeid med Europa enn de enkelte land har søkt om, ikke har påvirket målet for vår markedspolitikk.

Vi er alle fullt klar over forskjellene i de nordiske lands holdning til og muligheter i vest-europeisk markedspolitikk. Vi er klar over at disse reelle forskjeller gjør det nødvendig at de nordiske land forhandler hver for seg med EEC dersom det blir muligheter for å utvide fellesskapet — slik utenriksminister Hartling understreket i sitt innlegg i går, og bl. a. hr. Ehrnrooth i sitt innlegg i dag. Men jeg vil gjerne legge til at de faktiske begrensninger i mulighetene for en nordisk fellesopptreden overfor EEC må ikke på noen måte få splitte våre land, og ikke på noen måte få svekke det naturlige nordiske samhold og den naturlige gjensidige nordiske støtte.

Jeg tror for øvrig ikke man skal være noen overdreven frykt for at en utvidelse av det europeiske fellesskap behøver å splitte Norden, hvis de nordiske land opptrer med realisme. Når jeg sier dette, bygger jeg ikke bare på

de i og for seg meget viktige erklæringer som er avgitt av europeiske statsmenn om betydningen av å unngå nye handelsbarrierer der de gamle er revet ned. Jeg bygger også på at ingen i Vest-Europa kan ha noen interesse av å isolere de deler av Norden som av forskjellige reelle grunner trenger særlige ordninger.

Jeg sa under Nordisk Råds møte i Helsingfors i 1967, og vil gjerne gjenta nu, at de nordiske lands tilknytning til eller samarbeid med et utvidet europeisk fellesskap kan åpne for et enda mer dyptgående og betydningsfullt samarbeid enn vi hittil har kunnet bli enige om, og skape et enda mer omfattende fellesskap enn forutsatt i utkastet til Nordøk-traktat. Innenfor EEC vil de nordiske land måtte samordne sin politikk også på områder der det nordiske samarbeid ennå er kommet til kort. Men det er svært viktig å være oppmerksom på og arbeide videre med den realitet at på andre områder kan de nordiske land opprettholde samarbeid ut over de forpliktelser som et eventuelt utvidet europeisk fellesskap vil føre med seg.

Felles for de samarbeidsfeltene der de nordiske land kommer inn i et videre europeisk i stedet for et mer begrenset nordisk fellesskap, vil være behovet for nordisk samarbeid og konsultasjoner med sikte på å ivareta nordiske synspunkter og felles interesser. Med sikte på dette må det også være en nordisk interesse at flest mulig nordiske land søker tilknytning til EEC på en slik måte at de kan få størst mulig medbestemmelsesrett innenfor et utvidet fellesskap.

Til slutt vil jeg gjerne få vende tilbake til de kulturpolitiske synspunkter som hr. Ohlin førte frem med stor kraft i sitt innlegg i går. For min egen del vil jeg si at jeg har jo hovedsakelig vært satt til å stille med økonomiske og handelspolitiske forhold, men jeg må erkjenne at jeg har vært forbauset og nær sagt noe skuffet over i hvor høy grad økonomiske spørsmål har fått

dominere den nordiske debatt. Formålet med våre bestrebelser må jo også i meget høy grad være å øke den følelse folk flest har av å tilhøre et fellesskap i Norden. Og for denne følelse spiller vel en lang rekke andre faktorer tilsammen enda større rolle enn økonomiske ordninger mellom statene.

De nye massemedia, den voksende reisetrafikk og den større velstand gir jo tidligere uanede muligheter for sammensmelting mellom folkene. På denne bakgrunn er det jo høyst betimelig å spørre om vi bruker disse muligheter godt nok. Selv om jeg nå beveger meg langt utenfor mitt fagfelt, synes jeg det er rimelig å nevne f. eks. spørsmålet om hvorfor våre nasjonale TV-monopoler viser så liten interesse for å overføre hverandres programmer. Og jeg synes det er naturlig å reise spørsmålet om det gjøres nok for å bidra til at de nordiske språk beveger seg mot hverandre i stedet for å bevege seg bort fra hverandre.

Jeg vil gjerne si at det i det hele tatt skal bli interessant å se hva professor Ohlins innsats på dette område fører til.

Presidenten: Statsministrene i de fire nordiske land som Nordøk-traktaten gjelder, har lagt fram en melding, som jeg her skal få referere. Den lyder:

Den av statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsatta ämbetsmannakommittén har den 4 februari 1970 lagt fram en rapport om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. I rapporten föreligger enighet utom i vad avser det belopp som skall avsättas under den första femårsperioden till de tre förutsatta fonderna samt i fråga om fördelningen av detta belopp mellan fonderna.

Statsministrarna har denna dag i närvaro också av den finske utrikesministern kommit överens om att totalbeloppet under angivna period skall utgöra 2,2 miljarder svenska kronor samt att fördelningen av beloppet skall ske i enlighet med det förslag, som lagts fram av de danska, norska och svenska dele-

gationerna i rapporten (s. 1 och 13) med följande ändringar:

1. Det belopp om 70 miljoner svenska kronor som i punkt 1 angivits för projekt av särskilt intresse för Finland för strukturändamål inom jordbrukssektorn och härmed förenade investeringar skall vara 90 miljoner svenska kronor.

2. Det belopp, inom vilket projekt av särskilt intresse för Norge för strukturändamål inom jordbruks- och fiskesektorerna och härmed förenade investeringar inom andra näringsgrenar skall prioriteras, skall — i stället för föreslagna 30 miljoner svenska kronor — utgöra 38 miljoner svenska kronor.

Statsministrarna äro ense om förhandlingsresultatet i övrigt.

Reykjavik den 7 februari 1970.

H. Baunsgaard

M. Koivisto

Per Borten

Olof Palme

Sirén övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Laaksonen: Under de senaste månaderna har man i Finland fäst rätt stor uppmärksamhet vid de förda flygtrafikförhandlingarna mellan Danmark och Finland. De danska flygtrafikmyndigheterna påbörjade, tydligen på uppdrag av SAS, sina mot Finnair riktade krav på inskränkningar av flygtrafiken redan för ett och ett halvt år sedan. Danmark sade upp flygtrafikavtalet mellan länderna, så att det upphör att vara i kraft från början av april. Avtalet, som är från år 1949, är till sin natur liberalt och tillåter fri konkurrens. På basis av detta avtal har såväl SAS:s som Finnairs utveckling under ett par årtionden varit god. SAS har dock åtnjutit märkbart större inkomster från trafiken mellan Finland och tredje land än vad Finnair åtnjutit av trafiken mellan Skandinavien och tredje land. Detta har berott på att SAS:s inkomster till största delen härstammar från intäkterna av trafiken mellan Finland och Nordamerika och mellan andra världs-

delar. Finnair har igen trafikerat enbart Europa. Vardera har fritt konkurrerat om passagerare inom Europa, i granntrafiken har rätt samarbete eller en s. k. pool. Också poolen har upphört från den 1 april 1969 uppsagd av SAS. Det ser ut som om Finnair under den gångna sommarsäsongen utan pool skulle ha fått över 60 procent av granntrafikens passagerare; kunde möjligen den service som erbjuds av Finnair vara effektivare och bolaget som konkurrent alltför farlig?

Som motiv för uppsägningarna av avtalen och för de protektionistiska åtgärderna har från SAS:s och Danmarks håll framförts, att den av Finnair påbörjade Atlanttrafiken betyder förlust för SAS i den också annars hårda konkurrensen samt att speciellt de åt Finnair medgivna rättigheterna mellan Köpenhamn och New York innebär ett särskilt gynnande eller en speciell förmån, som inte har någon motsvarighet för SAS i Finland, då SAS inte flyger vidare från Helsingfors till exempel till Moskva eller Fjärran Östern. Den senare motiveringen är geografiskt riktig och sakligt en humbug: SAS har alla år haft stora inkomster från trafiken mellan Finland och USA/Canada och utan inskränkningar. Vad beträffar konkurrensen i Atlanttrafiken så är den hård och den hotas under de kommande åren av överkapacitetsproblem. Ifall detta skulle vara en godtagbar motivering för att inskränka Finnairs flygningar via Köpenhamn borde väl på motsvarande sätt fordras att SAS annullerar de plan som beställts för Atlanttrafiken samt att försäljningsverksamheten beträffande trafiken mellan Finland och USA/Canada dras in. Nej, en utomstående vanlig flygpassagerare har nog fått den uppfattningen, att detta tråkiga läge mellan de nordiska länderna är en av SAS:s »hårdkokta» intressepolitik provocerad onödig konflikt.

Från Danmarks och SAS:s sida har också framförts hänvisningar till att Finnairs inkomster från trafiken mellan Köpenhamn och New York grundar

sig på den s. k. femte friheten, som regleras i flygtrafikavtalet, medan däremot SAS:s inkomster från trafiken mellan Finland och USA/Canada baserar sig på den s. k. sjätte friheten och därför ligger utanför diskussionen. Också denna motivering verkar skenhelig. Det torde inte vara alldeles oskäligt att begära, att ett finländskt flygbolag efter hand skulle få ta del av inkomsterna från trafiken mellan SAS-länderna och tredje land med samma belopp som SAS får reciprokt från trafiken mellan Finland och tredje land.

Redan under 1950-talets senare del verkar det som om det inom SAS skulle ha förekommit strävanden till att fusionera Finnair med SAS. Jag har förstått, att man också då strävade till att diktera villkoren och använda indirekta, bank- och bankmannakanaler. Det blev dock ingenting av saken. Finnair utvecklades till ett effektivt bolag som använder sig av reoplan, och vars tekniska nivå är högre än SAS och vars kostnader per tillryggalagd kilometer är en tredjedel lägre. Jag är likväl av den åsikten, att SAS och Finnair för att gagna sin gemensamma fördel på längre sikt bör finna samarbetsformer som utgår från en förnuftig grund och på förnuftiga villkor. Detta förhindras effektivt genom indirekta influeringsförsök och med den större partens diktatpolitik. Det är alldeles klart, att konflikten mellan Finnair och SAS är till skada för båda. Teknikens utveckling verkar också att gynna användandet av allt större flygplan, i synnerhet på långa sträckor, och även detta tyder på ett samarbete på längre sikt. Å andra sidan har ett finländskt, litet flygbolag visat sin smidighet och effektivitet också ensam för sig.

Om man granskar denna av SAS provocerade konflikt utgående från utvecklingen av det nordiska samarbetet eller från Nordiska rådets standpunkt, kan man inte undgå att känna bekymmer. Om man inte i en sådan detaljfråga kan uppnå en kompromiss genom förhandlingar, i vilka vardera partens fördelar

prövas på ett förnuftligt sätt, hur skall vi då i större ärenden eller i andra detaljfrågor kunna göra framsteg? Hur kan vi hoppas att få Nordek till stånd, om man samtidigt från ett tidigare liberalt avtal mellan två nordiska länder övergår till en motsatt, protektionistisk politik? Kanske det å andra sidan är så, att vi finländare behöver också denna läxa för att vi på ett mera realistiskt sätt skall kunna inrikta oss på ett nordiskt ekonomiskt samarbete. Det är klart, att vi noggrannare och effektivare än tidigare och vid behov med motåtgärder kommer att försvara uppnåendet av en lösning på jämlik bog i konflikten mellan SAS och Finnair liksom också i större ärenden. Jag är dock optimistisk och understöder ett nordiskt samarbete på en förnuftig och jämlik grund.

Statsrådet Lange: Herr president! Den debatt som här förts om Nordekplanen har varit utomordentligt intressant. Säkerligen kommer den också att visa sig synnerligen värdefull för den fortsatta behandlingen av denna fråga. Ännu en gång har Nordiska rådet starkt bidragit till utvecklingen av samarbetet mellan medlemsländerna, bl. a. genom den debatt som har förts dessa dagar. Debatten är inte slut ännu, men ändå har såvitt jag förstår de flesta aspekterna av ämnet redan täckts. Jag vill för min del begränsa mig till ett par mera principiella reflexioner.

Utredningarna och förhandlingarna om Nordek har av naturliga skäl inriktats på en mängd konkreta problem. Även den offentliga debatten har i hög grad rört sig kring dessa sakproblem. Därmed har kanske syftet med och den allmänna målsättningen för samarbetet kommit mer eller mindre i bakgrunden under den tid förhandlingarna pågått. Jag finner det därför liksom flera andra talare i den här debatten angeläget att ånyo erinra om det längre perspektiv i vilket en närmare ekonomisk samverkan mellan de nordiska länderna måste ses.

Det är som sagt glädjande att så många talare i denna generaldebatt funnit skäl att erinra om de långsiktiga fördelarna, hur svårt det än må vara att redovisa dem konkret i förväg. Det gångna 1960-talet har präglats av att vi i alla de nordiska länderna blivit i allt högre grad beroende av den värld som vi tillhör. Det har tagit sig uttryck inte bara i utrikeshandelns ständiga ökning. Teknologin och forskningen har utvecklats på ett sätt som också förutsätter allt närmare kontakter och ett allt intensivare samarbete över gränserna. Detta har fått konsekvenser för företagens utvecklingsarbete, som måste få en växande betydelse och bedrivs alltmer systematiskt. De problem som måste lösas för att vi skall upprätthålla vår ekonomiska tillväxttakt och internationella konkurrenskraft har därmed fått en sådan räckvidd, att de i allmänhet inte kan lösas inom de nationella gränserna. Vi är väl alla övertygade om att detta förhållande kommer att markeras ytterligare under det decennium som vi nu står inför.

Små länder är särskilt beroende av den internationella arbetsfördelningen. Det växande välståndet i Norden är också baserat på att vi genom denna arbetsfördelning kan nyttja våra egna resurser maximalt. Det blir inte minst väsentligt med hänsyn till de väldiga uppgifter som 1970-talets samhälle kommer att ställa oss inför — det må vara inom arbetslivet, utbildningen, bostadsmiljön eller socialpolitiken i allmänhet. Skall vi lyckas, krävs det en dynamisk men samtidigt balanserad ekonomi.

Forskningens och teknikens landvinningar har möjliggjort en produktionsökning som varit snabbare än någonsin. Därmed har också de stora exportnäringarna för att kunna överleva tvingats avsätta mer och mer på utlandsmarknaden. Men detta har i hög grad också kommit att gälla branscher som av tradition betraktats som hemmamarknadsinriktade, t. ex. textil- och konfektionsindustrin liksom typiska lo-

kala industrier som bagerier, bryggerier och företag i den grafiska branschen. Allt större delar av näringslivet har sålunda kommit att utsättas för internationell konkurrens.

Mot denna bakgrund är det naturligt att det finns åtskilliga företag som känner ett behov av att förbereda sig inför 1970-talets världsmarknad och göra det i samverkan med andra företag såväl inom som utom det egna landet. Det gäller att få ett försprång i fråga om produkter och tillverkningsprocesser liksom i fråga om utvecklingsplanering. Det gäller dessutom att snabbt utnyttja de chanser som en växande världsmarknad kan erbjuda. Förmågan att inhämta, utveckla och använda kunskaper om teknik, marknad och administration blir därför en allt viktigare konkurrensfaktor. Kunskan blir en begärlig exportprodukt. Kunskapen utgör en alltmer väsentlig del av vår export.

De fortsatta framstegen inom forskning och teknologi kommer inte bara att bidra till en ökad industriproduktion och en än kraftigare stegring av exporten; till detta kommer att produktionens och exportens inriktning förändras. I Sverige räknar vi med att verkstadsindustrin och annan färdigvaruindustri för femton år sedan svara för en fjärdedel av exportintäkterna och att den om tio år kommer att svara för hälften av våra exportintäkter. Men också järn och stål och de kemiska produkterna kommer att öka i betydelse, inte minst genom den teknologiska utvecklingen. Här får man räkna med nya tillverkningsgrenar, inriktade ofta på helt nya produkter.

Här kan samarbetet över gränserna bl. a. i form av företagssamverkan för komponenttillverkning utgöra en positiv faktor för den industriella utvecklingen i Norden. På svensk sida anser vi att det är angeläget att ge den expansiva industrin, som har goda framtidsutsikter, sådana produktionsförutsättningar att den kan hävda sig på någorlunda lika villkor med sina konkur-

renter i de stora industrinationerna. Detta är den främsta anledningen till att vi tillmätt det en avgörande vikt att den framtidsinriktade industrin kan verka utifrån en enhetlig hemmamarknad av tillräcklig storlek och med ett i förhållande till konkurrenterna i de stora industriländerna rimligt gränsskydd.

En tullunion med en sådan uppbyggnad skulle ge den expansiva industrin, och därmed den nordiska industrin som helhet, en bättre bas för att utvecklas i framtiden allt hårdare konkurrens. Den skulle emellertid samtidigt medföra ändrade tullförhållanden och på kort sikt anpassningssvårigheter för vissa företag. Det är inte överraskande att förhandlingarna om Nordek-planen mera inriktades på dessa anpassningssvårigheter för mindre delar av det nordiska näringslivet än på de stora fördelar de nordiska ekonomierna som helhet skulle vinna genom en nordisk tullunion. Svårigheterna är otvivelaktigt mer konkreta och lättare att påvisa och redovisa än fördelarna, men hade vi inte trott på fördelarna, hade vi inte satt i gång denna mycket omfattande apparat.

I statsministrarnas mandat för Nordek-förhandlingarna fastslogs redan från början att Nordek å ena sidan har ett egenvärde, å andra sidan inte får utgöra något hinder för en vidare ekonomisk integration i Europa. Flera talare i denna debatt har instämt i detta.

Det är uppenbart att den integrationsprocess som pågår i Europa inte lämnar de nordiska länderna opåverkade. Självfallet måste var och en av oss tänka på att i detta sammanhang också i framtiden ta till vara sina ekonomiska intressen. I vilka former det kan ske är det ännu för tidigt att uttala sig om. Jag kan här helt ansluta mig till den åsikt som herr Ohlin framförde i går. Ingen vet i dag, vilken eller vilka lösningar som kan komma fram på det problem som den ekonomiska splittringen i Europa utgör.

I debatten har man gjort gällande att

det inte är möjligt att samtidigt tillhöra två tullunioner och med den metoden åstadkomma en sammansmältning ekonomiskt. Jag skulle vilja ställa frågan: Vad är det som säger att detta är omöjligt?

Man kan väl ändå inte mena att detta är tekniskt ogenomförbart, även om det medför svårigheter. Benelux var en tullunion som trätt i kraft innan EEC kom till. Här löste man problemet genom överenskommelser mellan Benelux och övriga EEC-länder om gemensamma anpassningar av den yttre tullen och ett schema för avtrappningen av de interna tullarna. Skall vi i dag verkligen utesluta att en liknande procedur en gång i framtiden skulle kunna följas, om utanförstående ländergrupperingar, inom vilka tullfrihet redan råder, får tillfälle att medverka i överbryggandet av den ekonomiska klyftan mellan de två blocken i vår del av Europa?

Vad Nordek beträffar innebär ju redan den föreslagna yttre tullen i väsentliga hänseenden ett närmande till EEC. Inom parentes vill jag inskjuta att detta skulle i än högre grad blivit fallet, därest enighet kunnat nås om det svenska förslaget att ta in också trädgårdsnäringsens och livsmedelsindustrins produkter i den nordiska tullunionen.

Kort och gott: jag kan helt ansluta mig till herr Krag's uppfattning på denna punkt, att man i och för sig mycket väl kan vara medlem i två tullunioner. Benelux' verksamhet har inte upphört i och med att EEC kom till.

Viktigast av allt är att vi även i framtiden bevarar den tullfrihet mellan våra länder som redan uppnåtts. Förståelsen för att detta till varje pris skall ske, synes vara allmän bland politikerna. Och det är glädjande; den uppfattningen tror jag att de flesta kan instämma i.

Rent allmänt vill jag understryka att det är väsentligt när vi ingår mellanfolkliga överenskommelser, att vi ser till att vi får bibehålla så mycket som möjligt av vad vi redan uppnått av nor-

diskt ekonomiskt samarbete. Denna viljeinriktning har löpt som en röd tråd genom de nordiska ländernas uppträdande i de europeiska marknadssamarhången. När EFTA bildades 1959 var vi angelägna om att genom ett särskilt uttalande understryka de nordiska regeringarnas vilja att fortsätta och fördjupa de nordiska samarbetssträvandena. Även om vi hade klart för oss att en nordisk gemensam marknad i tullunionens form inte var politiskt möjlig i det läget, ville vi när EFTA bildades göra en reservation för den eventualiteten att vi så småningom skulle komma fram till en nordisk gemensam marknad i tullunionens form. Så skedde. Statsministrarna enades ju också i sitt mandat för Nordek-utredningarna om att det fortsatta ekonomiska samarbetet skulle utformas med hänsynstagande till vad som uppnåtts genom EFTA. Därmed fick man en anknytning till det allt närmare samarbete mellan våra länder som EFTA skapat betingelserna för.

De nordiska länderna har ju gemensamt med andra EFTA-länder vid åtskilliga tillfällen gett uttryck för sin strävan att den tullfrihet som uppnåtts inom EFTA skall upprätthållas, vad framtiden än kan komma att medföra. Det vore också orimligt om handelsfrigörelsen i samband med den vidare integrationen i Europa skulle som ett av sina kanske första resultat ge tullhöjningar mellan länder som redan sinsemellan avskaffat tullarna.

Men det nordiska samarbetet berör många andra områden än tullarna. På åtskilliga av dessa områden har de nordiska länderna t.o.m. nått längre än EEC. Och även här skulle samarbetet utan tvivel genom Nordek utvecklas snabbare och bli intensivare.

Som jag inledningsvis pekade på är de nordiska länderna som små enheter i hög grad beroende av den internationella arbetsfördelningen och har därmed redan blivit delvis mer integrerade i den europeiska ekonomin än många andra länder; mer än många

människor kanske har klart för sig. Svåra rubbningar skulle därför uppstå om de nordiska länderna på längre sikt skulle hållas utanför det fördjupade ekonomiska samarbetet i Europa.

Det ligger således i alla de nordiska ländernas intresse att anpassa sig till den utveckling som en vidgad västeuropeisk marknad kan komma att medföra. När och i vilka former våra länder kan komma att medverka i en utvidgad europeisk marknad är det som sagt för tidigt att uttala sig om i dag. Vi har vant oss att vid kontakter med tredje länder lämna varandra informationer, utbyta erfarenheter o. s. v. Detta är också naturligt inför de förberedande överläggningar, som kan komma till stånd beträffande en med nya länder utvidgad europeisk marknad, sedan EEC nu anslutit sig till tanken härpå. Fortlöpande och regelmässiga konsultationer ligger i allas vårt intresse.

Även i det sammanhanget kan Nordek ge ett stöd åt de enskilda länderna när de förbereder sin medverkan i ett vidare ekonomiskt samarbete inom Europa, i de former som vart och ett av länderna självt väljer.

Kontakter och t. o. m. förhandlingar med de länder, som ansökt om anknytning till den europeiska gemenskapen, kan komma till stånd ganska snart. Där emot kan det, som jag redan sagt ett par gånger, dröja åtskilliga år innan sådana förhandlingar leder till positiva resultat.

I dagens läge kan det ifrågasättas om inte försiktigheten, eller låt mig kalla det räddhågan, får alltför stort spelrum därest man med hänvisning till utvecklingen i de större marknadssammanhangen avstår från att skapa Nordek. Nordek skulle ju både stärka de olika länderna ekonomiskt och ge dem större möjligheter att hävda sina intressen internationellt, kanske inte minst i en större marknad. Det är därför vi skall genomföra Nordek. Och det är bland annat situationen i Europa som gör det angeläget att vi genomför Nordek snarast möjligt.

Johannes Antonsson: Herr president! När Nordiska rådet nu överlägger om planerna på en utvidgning av det ekonomiska samarbetet måste man beklaga att ämbetsmannadelegationens rapport kommit så nära inpå råds-sessionen att vi parlamentariker inte haft tidsmässiga möjligheter att göra en grundlig värdering av det materiella innehållet i den uppgörelse som träffats.

I detta konstaterande ligger ingen kritik mot ämbetsmännen — jag vill gärna säga att de under hård tidspress har gjort en mycket aktningvärd förhandlingsprestation. Men jag vill slå fast följande faktum: Tanken på en nordisk tullunion har diskuterats i 16 år, och när så frågan äntligen är mogen för en reell sakprövning får Nordiska rådets delegater det avgörande dokumentet i sin hand några timmar före avresan till råds-sessionen.

Vi känner naturligtvis alla orsaken till tidspressen, men jag vill säga även den varmaste anhängare av ett utvidgat nordiskt samarbete måste beklaga att procedurfrågan kommit att utvecklas på det sättet efter mer än 15 års debatt i denna sak.

Om man anser att Nordiska rådet skall ha möjlighet till en saklig prövning av det materiella innehållet innan en rekommendation avges till regeringarna, hade det varit önskvärt att rådet kunnat ägna en hel session åt en grundlig prövning av såväl sakmaterial som traktattext.

Finlands situation inom Nordek har diskuterats mycket livligt den senaste tiden. Jag har full förståelse för den standpunkt, som Finlands regering intagit beträffande den s. k. EEC-klausulen. Om utrikesminister Hartling skulle ha rätt i sin uttalade förmodan att realförhandlingar med EEC kommer att upptas inom ett år, kan ju det ge anledning till en lång rad spekulationer om vad som kan komma att hända med Nordek redan innan traktaten har trätt i kraft; men jag skall inte gå in på några sådana spekulationer — jag står i min värdering beträffande det

tidsmässiga i samband med EEC-förhandlingarna närmare den uppfattning som statsrådet Lange nyss gav uttryck åt.

Finland är och förblir en omistlig del i den nordiska gemenskapen. Det vore därför mycket beklagligt, om Finland i framtiden skulle komma att stå utanför det nu planerade utvidgade nordiska samarbetet.

I framtida överläggningar och debatter om formerna för eventuell anslutning till EEC kommer det svenska centerpartiet att välja sin ståndpunkt under det allra största hänsynstagande till Finlands situation.

Jag delar statsrådet Langes uppfattning att alla nordiska länder har stora intressen att bevaka på den västeuropeiska kontinentalmarknaden när det gäller handelsfrågorna och EEC. Lika så delar jag hans förhoppning att man när det gäller samarbetet med EEC skall finna former som är politiskt acceptabla för alla Nordens länder.

Jag behöver knappast understryka att den meningsriktning, som jag företräder, under inga förhållanden kommer att göra avkall på den svenska neutralitetspolitiken vid en eventuell överläggning om framtida anslutningsformer när det gäller en större europeisk gemenskap; och jag tror att den ståndpunkten delas av de svenska partierna i allmänhet.

Vad jordbruksfrågan beträffar har vi alla full förståelse för Danmarks speciella exportproblem, men faktum är att såväl Sverige som Danmark och Finland har överskott på samma typ av stapelvaror inom jordbruksproduktionen. De nordiska ländernas jordbruk kompletterar inte varandra marknadsmässigt, utan tvärtom.

Från det svenska jordbruket har ingen invändning riktats mot en naturlig suppleringsimport av livsmedel. Såvitt man kan utläsa tillgodoser den nu träffade uppgörelsen rimliga anspråk i detta hänseende. En import utöver suppleringsbehovet innebär i realiteten att man flyttar över problemen från ett

land till ett annat. Det är ingen lösning av jordbruksfrågan och kan inte heller vara den nordiska samhandelns syfte.

Det mera långsiktiga perspektivet med en successiv frigörelse av handeln med livsmedel skall jag inte diskutera i detta sammanhang. Jag vill emellertid betona att för ett neutralt land är en jordbruksproduktion som tryggar en hög självförsörjningsgrad vid avspärrning rent av ett livsvillkor. Från dessa aspekter måste en alliansfri nation betrakta en hög självförsörjningsgrad med livsmedel som en grundläggande del av sin säkerhetspolitik.

Ett samarbete som har till mål att så långt som möjligt utveckla de nationella folkhushållen till en enhetlig hemmamarknad bör, såsom många talare har understrukt, ge förutsättningar för såväl ökad samhandel som ett mera rationellt utnyttjande av hela Nordens produktiva resurser. Jag tror emellertid personligen att avskaffandet av de interna tullarna mellan Nordens stater inom EFTA-traktatens ram har haft minst lika gynnsamma effekter för de nordiska ländernas ekonomi som vad en harmonisering av tullarna mot tredje land kommer att visa sig få.

På lång sikt innebär ett förverkligande av Nordek att produktion och varufremställning i ökad utsträckning kommer att förläggas till de länder i Norden som har de bästa naturliga betingelserna inom respektive produktionsområden. Det är ju denna specialisering som förutsättes leda till de produktivitetshöjande effekterna. Men samtidigt innebär denna industriella arbetsfördelning risker ur andra synpunkter. Den innebär risk för ännu snabbare koncentration av befolkning och företagsamhet till de tunga befolkningscentra inom respektive länder.

Jag tror de flesta har blivit ense om att en sådan utveckling medför en rad nackdelar inte minst ur sociala och miljömässiga synpunkter. Redan nu har vi i alla Nordens länder starka koncentrationstendenser till vissa tunga befolkningscentra.

Nordek förstärker behovet av en aktiv lokaliseringpolitik. Jag vill därför poängtera att inom det finansiella samarbets ram måste betydande medel anvisas för en gemensam nordisk regionalpolitik. Samtidigt måste inom alla länder den nationella lokaliseringpolitiken avsevärt förstärkas. Detta är nödvändigt för att man skall uppnå en befolkningsmässig och regional balans och förverkliga den decentraliserade samhällstyp som betydande politiska opinioner anser vara den riktiga samhällsstrukturen för framtiden.

Jag skall inte uppehålla mig länge vid de kortsiktiga nackdelarna — vi har fått en uppmaning att inte göra det — men det utvidgade samarbetet kommer givetvis att medföra betydande omställningsproblem på många områden i alla Nordens länder. Vissa yrkeskategorier riskerar att få sina utkomstmöjligheter försämrade.

Men då samarbetet syftar till en ökad tillväxttakt i de nordiska ländernas ekonomi kan det inte vara riktigt att vissa medborgargrupper får bära de ekonomiska följderna av omställningsprocessen. Det bör ankomma på varje enskild nation att i sin interna politik vidta åtgärder som håller dessa grupper ekonomiskt och socialt skadeslösa.

I detta sammanhang vill jag som en parentes gärna peka på det svenska fiskets problem. Denna näring arbetar under hårt ekonomiskt tryck. De moderna båtarna och fiskeredskapen kräver stora kapitalinsatser. Samtidigt minskar fångsterna, och fiskarbefolkningens realstandard sjunker. Jag hoppas därför att vi i den interna svenska politiken skall kunna enas om åtgärder som stöder denna befolkningsgrupp. Samtidigt tillåter jag mig uttrycka förhoppningen att den norska regeringen vill överväga att ompröva sin standpunkt i omlastnings- och transiteringsfrågorna.

I fråga om institutionerna inom Nordek vill jag säga, herr president, att jag principiellt inte är anhängare av ett starkt utvecklat minister- och ämbetsmannastyre. De nationella parlamen-

tens inflytande på utvecklingen får inte försvagas. Nordiska rådet bygger på ett starkt parlamentarikerinflytande. Rådets möjligheter att påverka utvecklingen och dra upp riktlinjer för det utvidgade samarbetet måste säkras. Det gäller inte minst i fråga om fondförvaltningen och finansieringssamarbetets inriktning. I dessa principfrågor har vi i alla Nordens länder parlamentariska traditioner som det finns anledning att slå vakt om.

Herr president! Vi upplever en internationell utveckling där de små nationerna mer än någonsin behöver varandras stöd i ett nära samarbete. Jag hoppas därför att Nordek skall komma till stånd och kunna leda till en positiv utveckling, till gagn för Nordens länder och folk.

Korvald: I likhet med de fleste talere før meg vil jeg gjerne ønske representantene for Færøyene og Åland velkommen i Nordisk Råd. Vi føler det slik at først nå har Norden blitt hel.

Også på annen måte er møtet her i Reykjavik minneverdig, fordi statsministrene, tross uventede vanskeligheter i arbeidet, likevel kan meddele at det foreligger et avtaleutkast om det økonomiske samarbeid. Det nordiske samarbeid ser nå ut til å skulle få en fast ramme. Ingen kan i dag med sikkerhet si hva dette kan komme til å bety i fremtiden. Hovedsiktetpunktet med å få til en Nordøk-avtale synes å være å styrke de nordiske land rent økonomisk mens man venter på en mer enhetlig økonomisk struktur i Vest-Europa. Det er åpenbart at et marked med det befolkningsunderlag de nordiske land representerer, og de økonomiske ressurser de samlet rår over, vil bety meget i konkurransen med de teknologiske og økonomiske ressurser i verden for øvrig. I en tid hvor det ikke nytter å stå isolert for noen nasjon — aller minst for de små — må det være riktig at først og fremst de land som står hverandre nær geologisk, etnografisk og kulturelt, søker et nærmere samarbeid. I

de nordiske land har vi allerede gjennom Nordisk Råd et utstrakt samarbeid, og vi har opplevd hva EFTA-samarbeidet har betydning for oss. Innenfor dette fellesskap har vi utvidet vår samhandel betydelig.

Imidlertid må ikke en Nordek-avtale føre til noen isolering av Norden. Alle de nordiske land har en sterkt utadvendt økonomi, som gjør samhandel med land utenfor Norden absolutt nødvendig. Avtaleutkastet tar da også hensyn til dette. Personlig mener jeg at et Nordek bør se det som en av sine oppgaver å styrke EFTA-samarbeidet. Det er tegn på at det kan bli mulig å smelte de to handelsblokker i Vest-Europa sammen til ett område. Uansett hvordan dette skulle komme til å utvikle seg, vil det være en ubetinget fordel at EFTA-samarbeidet styrkes så lenge det engang eksisterer og har gitt så gode resultater som tilfelle er.

Rent prinsipielt ser jeg det slik at vårt økonomiske samarbeid må ha et globalt siktepunkt, at det må sikte mot en fri verdenshandel hvor også utviklingslandene er med. Først når disse lands økonomi er integrert i industrilandenes økonomi, vil det bli en virkelig utvikling. Med et slikt siktepunkt er vi også med å gi mening til den stadige økonomiske og teknologiske vekst i vår del av verden. I våre integrasjonsbestrebelse må vi også lytte til de unges oppfattelse av fremtidens samfunn. Skal vi ha noe håp om å skape ordninger som blir varige og som de unge engasjerer av, må vi ha det globale siktepunkt for øye. Alt det vi måtte lage av nordiske og europeiske ordninger, må bare være å betrakte som overgangsordninger — regionale sammenslutninger som sikter mot det verdensomspennende. Tross mange skuffelser ser vi alle frem mot verdenssamfunnet, slik ideen var da FN ble startet, hvilket kommer til uttrykk i de ulike konvensjoner om menneskerettighetene. Til syvende og sist blir det da mennesket og dets velferd vi har for øye når vi slutter oss sammen over nasjonalgren-

sene. Utenrikspolitisk og forsvarspolitisk står vi svært ulikt i Norden. Denne frihet til egen nasjonal politikk på disse områder må vi fortsatt beholde slik den politiske situasjon engang er i Europa. Dette ulike Norden med sin egen "balanse" — som det har vært kalt — rent forsvarsmessig kan komme til å kunne formidle verdifulle kontakter i den øst-vest-dialog som er underveis.

Imidlertid må Norden fortsatt være vendt mot Vest-Europa. Med denne verdensdel har vi felles kulturarv og felles demokratiske styreform.

Når det gjelder selve Nordek-avtalen, pekte statsminister Palme i går på et viktig forhold, nemlig at man ikke må utvikle et mektig økonomisk kraftfelt i sydregionen. Hr. Antonsson var også nettopp inne på det samme. Fra et økonomisk synspunkt er Norden meget vidstrakt og uensartet. Det er nok her å nevne Finland, Nord-Sverige og Nord- og Vestlandet i Norge i sammenlikning med de mer ekspansive sydlige områder. Strukturtiltakene må derfor tillegges den aller største betydning. I Norge har vi forsøkt å løse problemene gjennom samferdselstiltak, undervisnings-tiltak og ved å stimulere til industrireising for å intensivere utviklingen i de avsidesliggende distrikter. En slik utvikling er viktig fra flere synspunkter sett — for det første for å opprettholde bosettingen i angjeldende områder, for det andre for å utnytte de samlede ressurser, og for det tredje tror jeg at befolkningen på lang sikt er bedre tjent med, kjenner seg mer tilfreds ved, å bo mer spredt enn ved å samles i noen få storbyer og i ekspansive industriområder.

Ved siden av de rent fondsmessige og andre tiltak vil jeg særlig understreke betydningen av de samferdselsmessige tiltak. Jeg er her enig i de betraktninger hr. Ohlin kom med i går. Om ikke våre samferdselsmessige tiltak ses mer under ett, vil vi ikke lykkes i å skape et levedyktig område i Norden, og vi vil ikke få til den tilsiktede balanse mellom de ulike land og distrikter.

Vi har allerede tillöp till et kraftsentrum i de sydlige områder i Norden. Storflyplassen i Øresunds-området og antydningen om en containerhavn i Gøteborg understreker ytterligere dette. Det er på høy tid at man kommer i gang med en spredning av tiltakene.

Landeveistransporten må også ses mer under ett, samtidig som vi må ha de kontinentale forbindelser for øye.

Hr. Ohlin viet en stor del av sitt utmerkede foredrag i går til det kulturelle samarbeid. Det er mulig dette er for svakt utviklet. Imidlertid tror jeg ikke at vi skal skape for mange nye institusjoner. På det kulturelle området har vi et samarbeid gjennom Kulturfondet og de faste ministermøter. Disse siste kan skje oftere om det er behov for det.

Jeg kan imidlertid godt gi min tilslutning til de linjer hr. Ohlin trakk opp. Han nevnte mer kjennskap til de andre nordiske land og deres språk og kultur og mer samarbeid på undervisningssektoren gjennom radio og TV. Dette er sikkert alt sammen utmerket, og må kunne utvides. Siden spesielt TV-programmene er nevnt, vil jeg bemerke at noe mer samarbeid på underholdningssektoren ikke fremstår som noe ønskelig når man tenker på endel av de filmer og teaterstykker vi har opplevd fra svensk TV. Imidlertid har vi en stor samarbeidsoppgave i å utforske massemediaenes virkning og muligheter, slik det er tatt opp i nordisk sammenheng.

Men ellers gjerne mer om de nordiske lands kultur — og da dette ordbruket i dets egentlige betydning. Vi har utmerket anledning til å kommunisere med hverandre i Norden uten å formalisere alt. Fremfor alt gjelder det a bevare noe av — og jeg vil si det beste av — vår kulturelle egenart i hvert av de nordiske land. Det vil bare befrukte samarbeidet.

Endelig vil jeg si noe om institusjonene i Nordek. De foreslåtte organer forekommer meg rimelige og nødvendige for å virkeliggjøre avtalen. Jeg

sier meg enig med hr. Cassel i at de nordiske folk neppe er modne til å kunne godta ordninger av overnasjonal karakter. De endelige avgjørelser av mer prinsipiell og mer omfattende karakter må forbli i de respektive lands nasjonalforsamlinger. Imidlertid ligger det i sakens natur at Nordisk Råd under en Nordek-avtale vil få større betydning enn i dag gjennom sine opinionsyttringer og sine rekommendasjoner også til ministerrådet. Fagerholm-utvalget vil styrke den nordiske parlamentarikerforsamling.

Jeg tror dette er riktig. I alle internasjonale avtaler tillegges regjeringene og embetsmennene større og større myndighet. Dette er en utvikling på tvers av den vi ser i alle fall i Norge, hvor nasjonalforsamlingen synes å få økt innflytelse.

Også i Nordek-avtalen er det innebygd en utvikling hvor administrasjonen kan få økt myndighet på bekostning av de folkevalgte organer. Dette bør vi søke å motvirke ved å styrke Nordisk Råds innflytelse.

Honkonen: Herr president! Under de seneste aren har marknadsproblemen ägnats den största uppmärksamheten vid Nordiska rådets sessioner. De har alltid givit anledning till livliga diskussioner, men verkligt avgörande framsteg har inte kunnat göras. Detta kan inte betraktas som särskilt onaturligt, ty även om det finns många gemensamma faktorer finns det särskilt inom handelspolitiken också avvikande uppfattningar. Just detta är orsaken till att vi ännu inte har lyckats verkställa det beslut som fattades redan vid mötet i Helsingfors år 1967 om en vid europeisk marknadslösning.

Det är dessutom möjligt att man ger olika innebörd åt ordet »vid» i de olika länderna. För min del har jag alltid uppfattat beslutet så, att det verkligen omfattar hela Europa.

Enligt min uppfattning är handeln ett sådant område, på vilket det är viktigt att vi sköter våra relationer så, att

de bereder oss fördelar i flera avseenden. Med detta avser jag framför allt ett sådant varuutbyte, som sker över politiska gränser. Vårt land har sålunda mycket positiva erfarenheter av handeln med Sovjetunionen. Denna handel har under årens lopp tagit allt fastare former och kommer med all sannolikhet att öka under de närmaste åren. Det samma gäller handeln med övriga socialistiska länder. Då man i de övriga nordiska länderna kan observera liknande drag i deras östhandel, är det enligt min mening att betrakta som enbart positivt.

Vi måste likväl hålla våra ögon öppna även när det gäller östhandeln, emedan det ju är ett faktum att de övriga länderna inte mera är likgiltiga i detta avseende. Det förefaller verkligen som om många av de länder, som hittills har förhållit sig rätt svala till handelsutbyte med socialiststater, nu desto mera energiskt skulle sträva till att vinna in-steg på detta vida marknadsområde. Detta innebär naturligtvis att konkurrensen skärps och att vi, med tanke på vår egen fördel, måste vidta lämpliga åtgärder för att hålla våra ställningar. I detta sammanhang ville jag även påminna om den värld som finns utanför Europas gränser och att det vore viktigt att vidga handeln t.ex. med utvecklingsländerna i samma mån som annat samarbete vidgas.

Handel över politiska gränser är, utom att det eliminerar eventuell misslänksamhet, en positiv foreteelse som klarar luften — och klar luft är precis det som vi behöver i dagens värld, inte minst i dagens Europa. Därför önskar jag i detta sammanhang konstatera min tillfredsställelse med mitt eget lands aktiva utrikespolitik. Jag avser särskilt den inbjudan som gjordes i maj senaste år till över trettio länder till en europeisk säkerhetskonferens i Helsingfors. Det är angenämnt att kunna konstatera, att de nordiska länderna, alldeles som väntat, ställt sig positiva. En väl lyckad säkerhetskonferens skulle ju innebära, att en betydelsefull insats gjorts för lö-

sandet av vår världsdelens problem. Om konferensen i Helsingfors blir av, och om den lyckas, kan dess värde verkligen inte överskattas. För min del hoppas jag, att Sveriges, Danmarks, Norges och Islands regeringar och riksdagsmän gör allt, för att man i de länder, som ännu inte tagit en klar ståndpunkt till vår inbjudan, lättare skulle kunna taga ställning.

Det skulle vidare glädja mig mycket, om de övriga nordiska länderna skulle kunna följa Sveriges exempel i Vietnamfrågan, som man föreslog i den vädjan rådet fick i går, samt om alla de fem nordiska länderna med det snaraste kunde inta en realistisk hållning till den tyska frågan och knyta diplomatiska förbindelser också med DDR.

Ett ytterligare skäl talar för att detta borde göras. De nordiska folken är i dag glada över att ha fredliga och trygga gränser. Det är klart, att även andra folk strävar till detta, inte blott i Europa utan överallt i världen. Då vi nu har bättre möjligheter än kanske någonsin förut att arbeta för fred och trygghet, liksom även för lösande av internationella problem i allmänhet, hoppas jag, att vi under det verksamhetsår som nu inletts och kanske redan under innevarande session, skulle göra allt vi kan i denna fråga.

Guttorm Hansen: Det har i denne debatten som i andre debatter om det nordiske økonomiske samarbeidet kanskje vært en tendens til å skyve foran seg de problemer som kan oppstå og det arbeid som står foran oss i forbindelse med et større og mer utvidet europeisk samarbeid. Utenfor Norden kan denne debatt lett oppfattes som om de nordiske land vil foretrekke å leve etter Dovregubbens livsform: Å være seg selv nok. Jeg er sikker på at dette ikke er vår innstilling til Europa, men la oss også si fra om at utviklingen i Europa ikke er oss uvedkommende. La oss si fra at vi vedstår oss og vil ta vår del av ansvaret for Europas framtid.

Det område av verden som ligger her i Norden, er en del av Europa. Hele vår historie, vår kultur og vår livsform er europeisk. Vi har utviklet denne del av verden, økonomisk og politisk, i de senere ti-årene i pakt med det beste i den europeiske kultur. Det er fint at vi har greid dette, men av og til ligger det også en fare i en slik harmonisk utvikling. Det kan lett bli til at man stiller seg uforstående overfor land og folk med andre problemer, med andre historiske forutsetninger og med økonomiske problemer vesensforskjellige fra våre. Det er lett å bli seg selv nok. Men la meg gjenta: Vi er knyttet til Europa, vårt ansvar for utviklingen i verdensdelen er en utfordring til oss i vår videre veg i framtiden.

Jeg synes det er riktig å gi uttrykk for disse synspunkter i en debatt der vi alle føler trang til å gi uttrykk for vår glede over at forhandlingene om Nordek nå ser ut til å nå lykkelig i havn. Vi har bruk for Nordek i den framtid vi går inn i. En utvikling av den europeiske situasjon vil vise oss at Nordek kan bli et nyttig redskap for de nordiske land for å gjøre vår innflytelse gjeldende i en framtidig europeisk integrasjonsprosess.

Det er kretser i våre land som etter Haag-møtet ville gi opp alle forhandlinger om Nordek. En slik holdning er en slags handlingslammelse i dagens situasjon, fordi man venter på hva morgendagen kan bringe. Slik kan vi ikke leve. Jeg vil gjerne slutte meg til de synspunkter hr. Ohlin gav uttrykk for i går når det gjelder hva slags europeisk integrasjon vi vil få som endelig resultat av den prosess som nå er i gang. Mangt vil måtte bli annerledes enn det er i dag og annerledes enn det naværende avtaleverk i EEC. Mange av de betenkeligheter som i dag gjør seg gjeldende når det gjelder EEC, eksisterer kanskje ikke om 4—5 år.

Det er gitt uttrykk for, også i debatten her, at Nordek-planene kom som et resultat av den situasjon som oppstod i 1967, da dørene til EEC ble stengt for

annen gang. Jeg tror for min del at den egentlige årsak vel ligger dypere enn dette alene. Da spørsmålet om tilslutning til EEC igjen ble aktuelt i 1967, var det vel nok så mange som så at en ny situasjon hadde utviklet seg i de år som var gått siden dette sist var aktuelt, siden 1962—1963.

Jeg tror mange spurte hva som egentlig ville ha skjedd i 1967 om Danmark og Norge var blitt medlemmer og de andre nordiske land var blitt stående utenfor. Jeg tror vi må erkjenne at mye vakkert som var vevet i det nordiske mønster da ville blitt revet i stykker. Denne erkjennelse førte mange av oss til å ville finne vår veg til Europa og verden gjennom Norden. Vi så kanskje klarere den sterke innbyrdes avhengighet mellom de nordiske land, og at våre felles problemer i Norden bare kan løses i Norden, samtidig som vår europeiske tilknytning ikke kan løses i Norden.

Et spørsmål må de nordiske land ta opp til undersøkelse og drøfting, nemlig hvordan vi kan arbeide som en regional enhet i et Vest-Europa som har fått i stand et utvidet samarbeid. Etter min oppfatning har de nordiske land så mange interesser som faller sammen at det må være mulig å finne avklaring på disse spørsmål i en felles nordisk drøfting, selv om de enkelte land i Norden må finne forskjellige former for tilknytning til et slikt utvidet fellesskap. Spørsmålet om regionale sammenslutningers plass i EEC drøftes også i medlemslandene, og et utvidet økonomisk samarbeid i Vest-Europa vil — etter min mening — føre til regionale sammenslutninger som Nordek kan bli. Vi gjør rett i å bruke noen krefter i det nordiske samarbeidet til å finne plass for vårt samarbeid i Norden i et utvidet europeisk samarbeid. Det er virkelighetsflukt om vi ikke gjør det. En dag vil vi allikevel måtte ta standpunkt til Nordens plass i en europeisk integrasjon.

Til slutt vil også jeg slutte meg til de tanker som hr. Ohlin gjorde gjeldende,

om å skape en »Nordkult». Her er et stort felt for arbeid, for tankevirksomhet, for fantasi og for politiske visjoner. Her ligger det i sannhet store såfjelt brakk og venter på plog, harv og såkorn. Vi bør nå kunne egne stor arbeidskraft og større ressurser av både åndelig og økonomisk art for å kunne skape den kulturelle motsvarighet til Nordek. Det økonomiske samarbeid er nyttig og nødvendig, men skal vel under alle omstendigheter ikke være noe annet enn basis for utfoldelse av menneskelig trivsel og lykke? Her er det en sterkere mulighet for kulturell utløsning for menneskene i Norden som må være vårt mål. Og i en verden med sterke tendenser mot en eliminasjon av de mindre lands egne kulturer ved den sterke tekniske utvikling av massemedia, må en »Nordkult» også ses både som et kulturvern og som et grunnlag for ny kulturell vekst.

Nordisk Råd bør kjenne det som en plikt å være en slags pådriver i saken om et utvidet kulturelt samarbeid i Norden.

Horn: Hr. præsident! I tilslutning til de uttalelser, der er kommet om Nordek, som vi alle sammen kan glæde os over nu endelig bliver alvor, vil jeg gerne sige tak for, at man også har sikret, at transportsektoren kommer til at falde ind under Nordek-området. Vi var jo lidt ængstelige i fjor, da man drøftede det, for at man ligesom havde overset transportens betydning. Jeg skal benytte lejligheden til at sige tak til præsidiets, fordi vi i Nordisk Råds trafikudvalg fik mulighed for at nedsætte en arbejdsgruppe, som vi talte om i fjor, til at undersøge rent principielt de muligheder, der var.

Vi har igennem flere år beskæftiget os med ønsket om en fælles nordisk transportpolitik, og vi har nu dokumentet Nordtrans som grundlag for indpassningen i Nordek-traktaten.

Jeg vil gerne fremkomme med en enkelt kommentar for at præcisere nogle grundsynspunkter, der må indgå i den

videre debat om en fælles nordisk transportpolitik.

I Nordek-traktatudkastet er der fremhævet to områder. For det første skal man modvirke en flagdiskriminering på søfartens område, ligesom man skal søge at fremme søtransporten. For det andet skal man tilstræbe en vis liberalisering inden for landtransporten. Det er målsætninger, som vi alle kan være enige om, men de vedrører kun begrænsede områder af transportpolitikken. Jeg vil derfor henstille, når man nu tager fat på debatten om Nordtrans, som også trafikudvalget vil arbejde videre med, at man da holder sig følgende hovedsynspunkter for øje:

For det første må vi som andre lande i verden erkende, at vi mangler i betydelig grad kapitalopsparing for at kunne inddække alle de behov og ønsker, befolkningen i Norden har, det være sig med hensyn til motorveje, mellemrigsveje, regionale lufthavne, containerhavne m.v. Vi ved, at vore tekniske muligheder langt overgår vore økonomiske muligheder, og vi ved, at sådan vil det være mange år frem i tiden.

Vi ved, at EEC-landene har deres besvær med at finde frem til en fælles transportpolitik, men vi ved også, at de er længere fremme, end vi er i Norden, og vi ved, at deraf følger, at vi konkurrencemæssigt set har en dårligere indgangsposition end EEC-landene her i 1970'erne.

For det andet ved vi, at der inden for transportsektoren i Norden som helhed er en betydelig overkapacitet. Det er navnlig fra norske sagkyndige fremhævet, hvad denne overkapacitet betyder. Vi ved, at der må være en vis overkapacitet i transportberedskabet bl.a. for at klare spidsbelastninger — et forhold, som forøges ved, at folk får kortere arbejdstid og længere ferie.

Hvad kan vi nu gøre for at forbedre økonomien, samtidig med at vi skaber en endnu bedre service i transportproduktionen trods den kapitalnød, som vore lande i lighed med den øvrige ver-

den lider af? Vi kan gøre mange ting, men vi kan navnlig gøre to ting. For det første kan vi foretage en fælles planlægning af nyinvesteringerne, sådan som der er gjort rede for det i Nordtrans, som det også fremgår af Nordeks malsætning, og det kan vi gøre i hele transportsektoren. For det andet kan vi ved en fælles transportpolitik få en bedre udnyttelse af det beredskab, vi allerede har til rådighed i vore lande.

Til illustration af mulighederne på de her nævnte områder vil jeg bl.a. pege på, at vi skønner, at transportproduktionen i Norden i dag bidrager med 15—20 pct. af nationalproduktet i vore lande — eller, opgjort på en anden måde, at den samlede produktionsværdi i transportsektoren i Norden i disse år andrager ca. 50 milliarder kr. — og at den vil være tredoblet i 1990, hvilket betyder, at den da vil have en værdi af 150 milliarder kr.

Når vi vedtager Nordek, skulle det, hvis vi viser tilstrækkeligt fremsyn på transportens område, ikke være urealistisk at sætte os det mål, at vi ville indtjene 10 pct. heraf ved en fælles transportpolitik, både når det gælder investeringer, og når det drejer sig om driften af det transportberedskab, vi har. Det vil sige, at vi kunne skaffe os ca. 5 milliarder kr. for nærværende til nyinvesteringer, som vi måske kunne blive enige om at anvende først og fremmest til nordiske investeringer, hvorved vi kunne prioritere de opgaver, som havde stor fælles interesse.

Som eksempel på, hvad fejlinvesteringer kan betyde, og hvilken gevinst vi kan få ved en fælles nordisk politik, vil jeg nævne anlæg af havne. Det var i øvrigt dette spørgsmål, som fik mig til i 1968 at foreslå Nordisk Råd at tage dette problem op, hvilket førte til, at vi fik nedsat den arbejdsgruppe, som har udarbejdet Nordtrans. Der er ingen tvivl om, at den udvikling, der finder sted i transportsektoren, er så eksplosiv, at der er penge at tjene, hvis vi i højere grad, end vi hidtil har gjort, investerer i fællesskab. Jeg peger på, at

300 000 tons-skibe til olietransport er almindelige, og at 500 000 tons-skibe er på tegnebrættet.

Vi ved, at containertransporten er i en vældig udvikling. Vi ved, at det kræver kolossale investeringer, og vi ved, at hvis vi kan foretage denne udbygning i fællesskab, vil vi kunne begrænse investeringerne, ligesom vi ved planlægning kan begrænse fejlinvesteringerne.

Vi ved også, at jernbanedriften vil få en ny æra på grund af dette nye transportsystem, og vi ved, at lastbilerne vil have deres plads i dette system. Selv om lastbilejerne er ængstelige for denne udvikling, vil der også være plads til dem.

Foruden Nordtrans findes der en svensk havneudredning, og jeg håber, at en dansk er på vej.

På grundlag af dette og andet materiale, som vi kan få fra de øvrige nordiske lande, skulle det være muligt at begrænse fejlinvesteringerne og udnytte de investeringer, vi foretager, på en god måde, når det gøres i fællesskab, og når de styres af regeringerne med nær kontakt til det ministerråd, som nu skal dannes ifølge Nordek. Det giver os nye muligheder, hvis vi har vilje til at udnytte disse muligheder.

For at nævne en detalje, må det stå os ganske klart, at hvis vi i Norden har underlag nok til en transatlantisk containerhavn, så kan der kun blive tale om Scandiahavnen i Göteborg.

Det har været nævnt her tidligere, og jeg ved godt, at der er mange, der vil protestere imod det synspunkt, idet man kan sige, at vi ved ikke præcis, hvordan denne containertransport vil udvikle sig, men ud fra den viden, vi har i dag, må det ligge ganske klart, at Norden kan have store vanskeligheder, selv om vi i fællesskab er store nok til at have en containerhavn, som kan tage de oceangående skibe. Ved siden af den store fælles nordiske containerhavn bliver der naturligvis plads for en række regionale containerhavne, og det er måske navnlig her, vi igen-

nem fællesskab ved fælles planlægning kan spare betydelige beløb til investeringer, hvis vi har vilje til at tænke og handle nordisk.

Jeg tror, alle kan se denne problemstilling, som er den samme for de øvrige transportmidler, ikke mindst for lufttransporten. Men hvordan kommer vi videre, hvis vi kan blive enige om denne målsætning? Det gør vi kun, hvis vi erkender, at et nordisk samarbejde ikke kan være afhængigt af, at alt skal vejes på en guldvægt for at sikre, at alle får lige meget eller lige lidt. Vi ved, hvor svært det er at blive enige selv om opgaver af beskeden størrelsesorden som f. eks. mellemrigsvejene, fælles kørekort, for slet ikke at tale om den rekommandation, der blev vedtaget her i Reykjavik for 5 år siden, hvorefter man pålagde den svenske og den danske regering at sørge for, at man fik nybygget en stor skandinavisk lufthavn — ikke af hensyn til Danmark, men af hensyn til hele Nordens muligheder i fremtiden i konkurrence med den øvrige verden. Danmark står i dette øjeblik alene med den opgave, til trods for at det er hele Nordens økonomi og fremtid, der knyttes til dette bestemte projekt. Jeg siger det ikke for at beklage os fra dansk side — absolut ikke — heller ikke for at trække et enkelt isoleret tilfælde frem, men jeg fremhæver det som et eksempel på, hvordan det går, hvis man ikke har vilje til både at tænke og at handle nordisk.

Man kan mærke, at det er noget, der mange gange er overmåde svært. Vi mærker det også nu, hvor vi har haft Nordtrans ude til en foreløbig høring, at de nationale synspunkter skubbes foran.

Ærede rådsmedlemmer! Hvis man møder problemerne med den indstilling, så har vi ingen mulighed for at få noget ud af Nordtrans. Jeg ved udmærket, at vi i Danmark er dem, der skaber besværet for landtransporten med lastbiler, fordi vi har vor særlige beskatning af biler og benzin, men det berettiger ikke Danmark til at fasthol-

de, at intet kan ændres, fordi vi ikke kan lave om på vort system. Vi må naturligvis som andre være med til at ændre på reglerne, så de bliver til gavn for det samlede Norden.

De synspunkter, jeg her har givet udtryk for, kan måske lyde lidt skarpe og stærke, men når man føler, at Norden må være mere end talemåder, så må man sætte tingene lidt skarpt op. Hvis vi ikke i vore folk og vore parlamenter tør vise vilje til handling, så bliver det en meget høj pris, den næste generation kommer til at betale for at få samme levestandard som EEC-landenes folk og en lang række andre.

Måtte jeg herudover knytte enkelte bemærkninger til det, der er fremført her af de herrer Ehrnrooth og Laaksonen om Finnair. Det var jo ret skarpe ord, der blev rettet imod Danmark. Nu opfattede jeg det dog sådan, at det var begyndelsen til en finsk valgkamp, som det nok er mindre hensigtsmæssigt at starte her i stedet for hjemme i Helsingfors, men det er jo sket før.

Jeg synes, det er uheldigt, at man rejser et sådant problem, når man ved, at de to luftfartsselskaber Finnair og SAS forhandler om løsning af de problemer, og når man ved, at der på regeringsplan mellem kommunikationsministrene, deres embedsmænd og udenrigsdepartementerne føres forhandlinger om rettighederne for Finnair i Danmark. Det er uheldigt, at vi her, medens retten sidder, begynder at blande os i det. Men nu er det sket, og jeg vil gerne sige, når Danmark nu bliver skudt frem som den uartige bror inden for broderskabet, at hvad angår det, man kalder den femte frihedsret, så har Danmark denne ret, men som et af de tre SAS-lande må vi naturligvis også varetage Norges og Sveriges interesser. Det er ikke SAS eller Danmark eller Norge eller Sverige, som har skabt vanskeligheder for Finnair, det er jo Finnair selv, som på samme måde som Loftleiðir har bragt sig i den situation, som de nu er i. Det har intet med fornuft at gøre, at man nu kom-

mer og skælder vældigt ud på Danmark. Jeg er enig med Laaksonen i, at begge parter taber ved en stor diskussion om dette, og at begge parter vil vinde ved, at man satte sig sammen og talte sig til rette om tingene, som man også er i gang med det.

Jeg har tidligere her i rådet givet udtryk for, at jeg synes både Finnair og Løfleiðir burde være villige til at tage en virkelig drøftelse af, om ikke man kan lave et stort nordisk luftfartsselskab. Jeg ved, at tanken ikke er fremmed for Finnair, jeg skal ikke komme nærmere ind på det, men det er måske en af de ting, som gør, at man rejser problemet. Jeg vil gerne pege på, at det er ikke ufarligt, hverken for Finnair, Løfleiðir eller SAS, hvis man skal slås. Vi må regne med, at om 10 år er det et spørgsmål, om selv de største af de europæiske luftfartsselskaber har mulighed for at klare sig i den konkurrence, man påføres fra USA-selskabernes side. Derfor er det farligt, at man begynder at slås indbyrdes. Nu gælder det om at samle kræfterne, så vi får styrke til, at nordisk luftfart kan klare sig i konkurrencen med de øvrige europæiske selskaber og i høj grad med de amerikanske, som vi møder under meget, meget hårde vilkår også for Danmarks, Norges og Sveriges vedkommende repræsenteret i SAS.

Jeg nævner dette for at undgå, at vi skaber en strid her, men for, at vi får mulighed for i trafikudvalget at tale med kommunikationsministrene om problemet og søge at fremme mulighederne. Jeg håber, vi når det rette resultat, så vi ikke skal kunne sigtes for, at vi i Norden, når det kommer til stykket, skændes og ikke kan enes om noget som helst. Det ville være en meget uheldig situation netop nu, hvor vi alle glædes over, at vi kan skabe Nordek.

Austrheim: Herr president! Det er naturleg at eit samarbeid først og fremst skjer mellom dei land som ligg nær kvarandre geografisk, historisk og

kulturelt. Nordisk samarbeid er ikkje noko ukjend begrep. Sjølv om det ikkje til alle tider har lukkast i eit tempo og omfang som ein alltid kunne ynskje, er det likefullt ein kjensgjerning at samarbeid er etablert på område etter område. Det er såleis svært gledeleg at alle dei nordiske landa har makta å dra ihop slik som tilfelle har vore hittil. Den sterke viljen landa har lagt for dagen når det gjeld å koma fram til felles resultat, synes klårt at det nordiske samarbeidet har hatt meir solide røtter enn mange visste om.

Når tidlegare freistnader på å kome fram til ein samordna økonomi i Norden gjenom ein tollunion og også ein tilsvarende freistnad for forsvarspolitikken ikkje lukkast, viser det at tida ikkje var mogen for slike løysingar og vi valde difor ulike løysingar på våre økonomiske og forsvarspolitiske problem.

I dag har vi nådd eit høgdepunkt når det gjeld den økonomiske samordninga, medan vi samstundes klårt har gjeve uttrykk for at vi respekterer kvarandres forsvars- og utanrikspolitiske engasjement.

Eg vil gjerne gje våre leidande politikarar og embetsmenn honnør for det opplegg som i dag vert presentert for Nordisk Råd.

At dei pågåande forhandlingar har vore både kompliserte og tidkrevjande kan ein lett forstå.

Men eg vil også tru at statsministrane og embetsmannsforhandlarane har hatt ei sterk kjensle av ein veksande opinion i folket og hos politikarane i dei respektive land for det nordisk økonomiske samarbeid, og at dette har vore eit solid utgangspunkt for tingingane.

Gjenom lovharmonisering og felles økonomiske og sosialpolitiske målsettingar, har dei nordiske landa søkt nærmare kvarandre utan å gje avkall på retten til ei nasjonal styring av utviklinga. Etter mitt skjønn skal det godt gjerast å finne ein parallell til denne typen samarbeid mellom frie nasjonar andre stader i verda.

Det vil difor vera naturleg at vi no baserar Nordøk på dei nordiske samarbeidstradisjonane, både når det gjeld dei økonomiske avtalane og det institusjonelle apparat som må til for å setja desse ut i livet.

Gjennom praktiseringa av Nordøk vil vi for første gang kunne hausta praktisk erfaring for kva eit effektivt marknadssamarbeid har å seia.

Personleg vil eg gjerne gje uttrykk for at eg ser det som viktig at dei nordiske landa gjennom Nordøk-avtalane nå konsoliderar si stilling med tanke på eventuelle tingingar med EEC.

Toppmøtet i Haag og signala fra Brussel fikk sume til å reisa spørsmålet om Nordøk-forhandlingane var tent med å førstast vidare. Utviklinga etterpå har sjølv gjeve svaret, Nordøk synest å bli ein realitet. I neste omgang må vi sa vurdere dei nye situasjonane som måtte oppstå, og diskutere kva tiltak som kan setjast i verk for å medverke til ei avklaring av dei europeiske marknadsspørsmåla. Det har hittil vore konstaterert, med rette, at det står ein brei folkeopinion bak det samarbeidsresultat som no ligg føre. Vi må kunne gå ut frå at det i Norden også vil vera ein sterk folkeopinion bak kravet om å ivareta dette resultat, og at vi her har å gjera med ein politisk realitet som naturleg nok må veie tungt i det vidare marknadssamarbeidet i Europa. Det blir med anna ei viktig oppgåve å sørge for at ikkje nye tollmurar får vekse fram mellom landa når det skjer ei vidare marknadspolitisk orientering mot Europa.

Eg er glad for at det rår stor politisk semje om eit slikt syn.

Eg vil ikkje i dette innlegget gå nærmare inn på dei enkelte område innan Nordøk-komplekset, men det kan likevel vera grunn til å kome med enkelte spreidde kommentarar. I debatten har dei institusjonelle organa hittil vore lite inne i biletet. Eg vonar at dette ikkje kjem av at ein ser denne sida av saka som lite viktig. På bakgrunn av dei spesielle nordiske tradisjonar eg alt

har peika på, må det vera riktig at dei blir lagt opp til styringsorgan som er lite byråkratiske og som samstundes er forankra i og underlagt effektiv demokratisk kontroll. Den sterke stillinga som Ministerrådet er tiltenkt, understreker dette. Det kan aldri vera noko mål i seg sjølv å auke avstand mellom dei styrande og dei som blir styrde, ein burde i alle avtalar og i alle reformer freista å oppnå det motsette. Ikkje noko fellesskap blir ekte dersom ei eller fleire grupper av menneske, landsdelar eller land føler at dei blir tvinga til å gje avkall på det som for dei er ein naturleg livsform. Styrken i det nordiske samarbeidet, slik det også må avspegla seg i styringsorgan, ligg nettopp i det faktum at vi kjenner kvarandre i dei ulike landa, fordi vi av språklege og historiske årsaker har hatt svært mange samanfallande interesser. I dette perspektivet har Nordisk Råd sidan det vart skipa spela ei viktig rolle som kontaktskapar også mellom politikarar på folkerepresentasjonsnivå. Nordisk Råd vil også i framtida måtte kome til å spela ei viktig rolle, kanskje særleg som eit konsultasjonsorgan. Di nærmare det økonomiske samarbeidet blir, di meir aukar trongen for kontakt på alle plan. Hittil har Nordisk Råd funne sin naturlege funksjon, og eg har tru på at Rådet vil gjere dette i ein ny situasjon.

Lat meg til slutt få uttala ynskje om at Nordøk-traktaten må få ei rask hand-saming i Regjeringane og dei nordiske parlament. Det er sjølv sagt at ein slik ratifikasjon vil representere eit stort steg framover i det nordiske samarbeid. Vi tek dette steget fordi vi etter ei samla vurdering ser stor eigenverdi i det nordiske samvirke.

Helén: Herr president! Det ligger på varje bänk en liten bok, som man i brist på bättre kan kalla »Nordiska rådets lilla gröna». Det är inget ideologiskt dokument, men den innehåller en bild och litet text om var och en av oss, och det är naturligt att man gärna tittar i den. Den är en källskrift om

man vill finna några viktiga drag i Nordiska rådets korta personhistoria.

Nordiska rådet har, herr president, ingen utpekad ålderspresident, men om man med hjälp av Nordiska rådets lilla gröna försöker finna ut vem det kan vara, kan man göra vissa iakttagelser.

Hederstiteln skulle utan vidare tillkomma herr Knud Thestrup från Danmark, om han inte varit oförsiktig nog att på äldre dagar gå in i regeringen och följaktligen har diskriminerat sig själv. Samma oförsiktighet har begåtts av herr Magnús Jónsson från Island, som på sin tid spelade den roll av Benjamin som i dag tillkommer herr Niels Helveg Petersen.

Men det är uppenbart att det alltjämt finns med många som har spelat en stor roll i Nordiska rådets historia. Två trafikministrar har begått den dubbla oförsiktigheten att genom att gå in och ut i regeringen diskvalificera sig för ställningen som ålderspresident: herr Kai Lindberg och herr Gösta Skoglund.

Skall man då finna denna person någon helt annanstans? Vi kan gå tillbaka till Nordiska rådet i mitten av 1950-talet och de namn som då faller en i minnet: Hans Hedtoft, H. C. Hansen, Jørgen Jørgensen, Erik Eriksen, Gísli Jónsson, Einar Gerhardsen, Finn Moe, Hambro, Herlitz och K.-A. Fagerholm — ingen av dem är med här i dag.

Men en person finns här som hörde till samma krets av dem som lade grunden för Nordiska rådets nya insatser under den epok som blev den sakliga nordismens och som då ofta ställdes i relation till den romantiska skandinavismens. Namnet är Bertil Ohlin. Ni kan med hjälp av Nordiska rådets lilla gröna finna att han enligt alla parlamentens anciennitetsregler är den självskrivne ålderspresidenten bland de valda medlemmarna.

Det är rätt naturligt att vid hans sista session i Nordiska rådet erinra om vad han har betytt. Jag tycker det är karaktéristiskt för hans insats att han har valt att här framträda på det sätt som han tidigare har gjort: genom att nog-

grant förbereda sig för detaljarbetet i ekonomiska utskottet, där han i så många situationer har löst knutar — aldrig genom att hugga av dem, men genom att till regeringarnas gagn finna eleganta lösningar.

Jag vill också peka på hans stora inlägg i går, där han lade grunden för en fortsatt diskussion om ett framtida kulturellt samarbete, som inte bara skall bli en organisatorisk ram utan också förses med ett sådant ekonomiskt och sakligt innehåll att vi verkligen tar avsevärda steg framåt mot ett nordiskt kulturellt samarbete av helt ny omfattning.

Herr president! Vid den här tidpunkten är alla ord sagda och de flesta tankar förbrukade, och ni väntar bara på att debatten skall ta slut. Ett sätt att förkorta den vore att här räkna upp de talare med vilka man instämmer, men den listan skulle bli så lång att talet kanske ändå bleve lika långt. Jag vill nöja mig med att instämma med herr Johannes Antonsson på tre punkter: hans definition av vår inställning till den svenska neutralitetspolitiken, hans distinktioner om Nordiska rådets fortsatta roll och hans behandling av en specialfråga, den om fiskerinäringen.

Jag vill också instämma med herr Austrheim i hans krav att vi skall göra allt för att förkorta avståndet mellan styrande och styrda — något som vi i Sverige har försökt terminologiskt beskriva som en övergång från distansdemokrati till närdemokrati — utan att därför på någon punkt ge avkall på den grundläggande representativa demokratis värden.

Men det finns en speciell synpunkt som jag vill trycka på och som kanske inte har kommit helt till sin rätt. Jag tänker på de värden som Nordek kan gagna inte bara i fråga om handelsutbytet i stort och nationernas ställning, utan i fråga om det näringsliv som vi i så hög grad har skyldighet att tjäna och uppmärksamma.

Jag tror att huvudorsaken till att Sverige i slutskedet har kunnat göra så be-

tydande eftergifter helt enkelt är medvetenheten i breda grupper i Sverige om att näringslivets situation väsentligt förbättras genom tillkomsten av en tullunion. Det är fråga om att utnyttja de långa seriernas ekonomi inom verkstadsindustrin, det är fråga om att finna former för en planering av hela produktinriktningen och produktutvecklingen inom exempelvis plastindustrin och övrig kemisk industri, det är fråga om att utnyttja överkapaciteten beträffande forsknings- och utvecklingsarbete inom företagen och framför allt om att lägga en realistisk grund för planeringen av företagsenheter utveckling. Ju mer avancerad ett lands ekonomi blir och ju mer utvecklat dess näringsliv, desto större blir kravet från näringslivets ledande män på att få hjälp för en sådan planering att man kan få ut maximal effekt av sina resurser. Det är detta som har gjort att Sverige trots betydande eftergifter i slutskedet har kunnat med glädje acceptera den uppnådda överenskommelsen.

Herr Bratteli sade att överenskommelsen har kunnat träffas delvis tack vare att Nordek hela tiden har haft en folklig förankring, och han och herr Palme var ense om fackföreningsrörelsens betydelse i de kritiska skedena. Jag tror att denna värdering är riktig och naturlig, om man med fackföreningsrörelsen inte bara avser en del av arbetarrörelsen, utan fattar fackföreningsrörelsen som en del av näringslivet självt. Det är på grund av sina insikter om företagets behov av planering som fackföreningsrörelsen liksom företagsidan har känt behovet av att vid kritiska tidpunkter stötta under statsministrarnas arbete.

Nu kan man naturligtvis fråga sig, om detta stöd av en facklig organisation är detsamma som det stöd i form av en folklig förankring som de båda talarna nämnde. Kanske har den fackliga rörelsen ändå framför allt verkat genom ett ledarskikt som har haft denna medvetenhet — vi är inte säkra på hur långt ut på arbetsplatserna som

medvetenheten om de faktiska förutsättningarna och kraven har nått.

Vad vi hoppas är att det skall bli möjligt att nå vidare med opinionsförmedlarnas hjälp — nå vidare även till den typ av ungdomlig idealism som i går demonstrerade utanför denna byggnad med några plakat och väcka den till insikt om att internationell solidaritet inte bara behöver söka fjärranväga mål och fjärranväga orättvisor utan att den kan förankras också i det mera näraliggande, att det är en felsyn att Nordek och EFTA skulle genom att de gagnar de anslutna länderna vara ett uttryck för egoism och ensidighet. Det gäller med andra ord att skapa insikt om att dessa avancerade länder kan utnyttja ökade ekonomiska resurser för att åstadkomma den sociala och kulturella utjämning som är världsmedborgarnas och världsförbättrarnas slutliga mål. Det gäller att skapa insikt om att vi genom sådana ökade resurser får möjligheter att ge en större kontribution till u-länderna och minska klyftan mellan rika och fattiga länder.

Nordek blir i det hänseendet en paradox. Det som kan se ut som ensidighet och självupptagenhet kan komma att lägga grunden för ett vidsträcktare engagemang, under förutsättning att vi själva önskar detta.

Herr president! Den debatt som här förts har varit utomordentligt positiv och älskvärd. Alla tackar alla. Herr Krag säger att det är en särskild glädje för honom att kunna hylla statsminister Baunsgaard, och herr Palme håller det eleganta framtidsinriktade anförande som vi så gärna hade velat att han skulle hålla i den svenska riksdagen i stället för att tala om folkpartiets förmenta försyndelser i det förgångna.

Man kanske får, herr president, offra några minuter på det tankeexperimentet att debatten inte hade varit snäll och älskvärd utan elak. Hur skulle en sådan debatt ha utformats? Ja, den frågan skulle kunna riktas till vart och ett av de fyra länderna. Låt oss helt hastigt göra det tankeexperimentet att vi

nu skulle säga vad vi kommer att säga i våra egna parlament, då vi sannerligen inte kommer att underlåta att peka på de uppoffringar som vi själva gjort och de fördelar som vi åstadkommit för våra grannar. Herr Borten säger här att det gäller att beflita sig om att ta hänsyn till förhållandena i andra länder. Man kan fråga honom, om detta är vad Norge gjort när man på punkt efter punkt försökt öka Sveriges kontributioner till norrmännen i medvetande om att Sverige haft en del att ge. Man skulle också kunna fråga, om avskaffandet av den fiskala tullen på bilar måste uppskjutas till femårsperioden 1972—1977 och göras till ett led i Nordek-överenskommelsen, trots att denna tull i själva verket hör hemma i EFTA-sammanhang och skulle kunna avlösas omedelbart.

Man skulle kunna fråga den danske statsministern: Var det nödvändigt att dröja så länge med att klarlägga att Danmark inte avsåg få till stånd en särskild förhandlingsomgång om tidpunkten för ikraftträdande, varigenom också den svenska regeringens eftergifter måste dröja så länge som skedde?

Jag erkänner att det är något svårare att yttra ett kritiskt ord om Finland av det skälet att vi alla hyser en så djup respekt för landets situation och dess bedömning. Men med ett orubbat fasthållande vid den seriösa aspekt på Finlands läge, som i Sverige en gång tog sig uttryck i slagordet att »Finlands sak är vår», skulle man ändå kunna tillägga att de inrikespolitiska piruetterna i Finland inte kan bli vår sak i Sverige.

Får jag till sist säga till den frånvarande svenske statsministern att det kanske trots allt varit möjligt att något tidigare göra de eftergifter i ekonomiskt hänseende som var nödvändiga, så att vi inte hade behövt riskera den situationen att i Sverige efterdebatten till Nordek-överenskommelsen huvudsakligen kommer att handla om dessa svenska eftergifter, att vi nu kommer att få höra alla de gruppers kritik som

tidigare legat vid sidan — det har inte ens förts en marknadsdebatt i den svenska riksdagen — och att vi följaktligen får använda mycken tid på att i efterhand omvända dem som bort omvändas i förväg.

Nu är emellertid de insatser som skett beträffande Nordek alltför betydelsefulla för att man skulle fortsätta debatten efter denna kritiska linje. Det är en beundransvärd prestation och ämbetsmannadelegationen och statsministrarna utfört. Men när statsminister Palme i går med en mycket elegant formulering ville göra gällande att han och hans kolleger, alldeles oavsett politisk hemmahörighet, besjålats av en strävan att nå det kollektiva arbetets ära och att uppfylla just den socialistiska versionen av jämlikhet, då tror jag att han sträckte sig en aning utöver verkligheten. Den som haft förmånen att se statsministrarna på nära håll under dessa veckor — och jag har haft glädjen att göra det även beträffande herrar Borten och Baunsgaard — på deras ämbetsrum i intima konsultationer har snarast frapperats av med vilken utomordentlig kraft de har verkat. Det har varit fråga om en maximal handlingsinsats, och de har uppenbarligen alla präglats av en vilja att uppnå resultat för den egna nationens del. De har strävat efter att förverkliga sig själva och de har i högsta grad handlat efter den liberala regel som säger att man genom att skapa förutsättningar för en rikare tillväxt kan åstadkomma ett bättre liv för oss alla.

Det är i sanning en uppvisning i liberal politik som dessa statsministrar genomfört.

Den fighting spirit som statsministrarna visat under dessa veckor kommer vi alla att behöva. Det är ju en förhållandevis ung generation av nordiska statsministrar och med dem jämnåriga politiker som nu har att ta vid efter den lysande generation som jag återkallade i minnet genom de namn jag nämnde i början av mitt anförande.

Den högst banala insikten om hur

snabbt tiden går och hur fort generationerna avlöser varandra i det nordiska samarbetet kan man också få en korrekt erinran om när man tar sig en promenad utefter den långa sjön här i Reykjavik och ser bronsstatyn av Ólafur Thors som bara för tio år sedan i så hög grad var en levande centralgestalt inom Nordiska rådet.

Jag tror emellertid inte att någon av dem som nu skall ta vid behöver känna en förlamning inför de stora namnen från förr. Genom Nordek-förhandlingarna har statsministrarna visat att det finns en förmåga att klara framtidens problem, och ingenting är mera glädjande än att slagordet från Reykjavik som vi nu skall följa blir det som i går var Hilmar Baunsgaards: Det er nu, der skal begyndes — det är nu det skall börja.

Garbo: Det er vel uhyre tvilsomt om det i dag hadde foreligget noe slikt som et utkast til en Nordøk-traktat hvis det ikke var for statsminister Hilmar Baunsgaard. Mer enn noen annen fortjener han i dag honnør for det fremsynte og radikale initiativ han tok for snart to år siden — for så vidt i beste samsvar med navnet til det parti som han er leder for. I dag har embetsmennene sluttført sitt arbeid, men vi parlamentarikere står nå foran begynnelsen av vår innsats i Nordøk. Ikke bare skal traktatutkastet nå bringes fram til ratifisering i parlamentene, men vi skal begynne det arbeid som tar sikte på å skape institusjonene og å fylle de arrangementer og de ordninger som traktaten forutsetter, med et konkret og levende innhold. Det er vel gledelig for noen hver å konstatere at det under debatten her i Reykjavik er kommet til uttrykk en så sterk og samlet vilje til å gjøre det arbeid som nå skal begynne, med kraft og også med raskhet.

Det har under debatten i disse to dager vært talt ikke så lite om Nordens forhold til EEC. Jeg har for mitt vedkommende lyst til å understreke at når

og om det kommer i gang reelle forhandlinger om en utvidelse av det vest-europeiske økonomiske fellesskap, kommer ikke de nordiske stater til Brussel med hatten i hånden. Vi går ikke dit tomhendte; vi representerer et marked som har umåtelig stor betydning for fellesmarkedslandene, og vi kan gå til oppgavene der nede i tillit til at vi teller med, at vi selv har noe å by under de forhandlinger som måtte komme. Jeg tror også at i løpet av de år som er gått siden det første gang var forhandlingskontakt med fellesmarkedslandene, har vi sterkere enn før lært å erkjenne viktigheten av å hevde visse vesentlige verdier som må være grunnleggende for oss når det gjelder spørsmålet om hvilke løsninger vi kan være interessert i å nå fram til når det gjelder fellesmarkedslandene.

Jeg tenker da først og fremst på at vi i løpet av disse år er blitt mer klar over enn vi tidligere har vært, at økonomisk vekst ikke er alt, men at den økonomiske vekst må kombineres med samfunnsformer som gir oss muligheter for den medbestemmelsesrett og for det selvstyre i våre egne saker som er av betydning for oss.

Vi har også, tror jeg, bedre enn før forstått betydningen av at vi i våre egne land kan føre en politikk som gir oss kontroll med den økonomiske maktutvikling og som sikrer et trygt demokratisk herredømme over fordelingspolitikken og over hele den økonomiske maktutvikling i samfunnet.

Endelig tror jeg også at vi i disse år bedre og bedre har innsett betydningen av at det vesteuropeiske samarbeid blir utformet på en slik måte at det ikke stenger, men tvert imot åpner for nye kontakter og samarbeidsformer også i forhold til folkene i Øst-Europa.

Jeg tror for mitt vedkommende at vi vil kunne regne med at utviklingen av de økonomiske samarbeidsformer kan komme til å anta nye og mer fleksible former enn man hittil har regnet med, og jeg tror at når de nordiske stater måtte komme i kontakt med Brussel,

skal vi være klar over at vi har vesentlige verdier å representere, at vi også representerer en økonomisk tyngde som betyr noen ting i europeisk sammenheng, og at vi i form av nordisk fellesskap, og på bakgrunn av nordisk fellesskap, har muligheter for å hevde interesser som er av stor betydning for alle våre folk.

Men nordisk samarbeid er ikke — og Nordøk er ikke — en overgangsordning til Fellesmarkedet. Som andre har sagt før meg, må vi se på Nordøk-samarbeidet som en varig verdi. Jeg har for mitt vedkommende lyst til å understreke betydningen av at vi ikke minst samler kreftene om å bygge ut samarbeidet i retning mot en sterkere regionalpolitisk samordning, at vi gjør realiteter av tankene om et samarbeid når det gjelder finansieringen av fremtidsrettet industri og når det gjelder atomkraft-samarbeidet.

Jeg skulle også ha lyst til å understreke betydningen av at vi her i Norden når frem til et felles arbeid om løsningsen av de miljøvern- og forurensningsproblemer som vi vet kommer til å få større og større betydning for oss alle i de år vi går i møte. Her kan de nordiske folk lansere et internasjonalt eksempel på måter å løse disse oppgaver på, på tvers av landegrensene, og dermed bane vei for arbeidsformer som må bli tatt opp, dersom de moderne industristater virkelig skal kunne binde an med forurensningsproblemene.

Jeg har også for mitt eget vedkommende lyst til å legge inn et ord for det kulturelle samarbeid. Jeg tenker der ikke bare på viktigheten av at vi samordner vår innsats når det gjelder forsknings- og utdanningspolitikken, at vi skaper felles institusjoner hvor det er rasjonelt og nyttig for oss. Men jeg tror at vi med større kraft enn hittil også skal gjøre noe for å verne om den verdi som kanskje er den aller viktigste de nordiske folk har i fellesskap, nemlig det nordiske språkfellesskap.

Det ligger i dag på Nordisk Råds bord et opplegg til et økt samarbeid mellom

de nordiske språknemnder. Jeg tror det er uhyre viktig at regjeringene sørger for at større midler blir stilt til rådighet for arbeidet for nordisk språkdyrking, og ikke minst for det arbeid som må settes inn for at vi skal nå frem til felles nordiske ord og uttrykk for alle de nye produkter, prosesser og virksomheter som kjennetegner de moderne industrialiserte samfunn.

Men gjennom det samarbeid vi tar sikte på, må det være vårt mål at vi skal kunne hevde Nordens stemme utad, ikke bare når det gjelder det økonomiske samarbeid i Europa, men når det gjelder internasjonal politikk i sin videre sammenheng. Vi vet at de nordiske land allerede har gjort meget i retning av å koordinere sine anstrengelser i De forente nasjoner. Vi vet at vi også har kunnet nå langt i retning av felles prosjekter innenfor utviklingshjelpen. Nettopp når det gjelder utviklingshjelpen, slår jo traktatutkastet til lyd for at det nordiske økonomiske samarbeidet skal utformes med en særlig vekt på hensynet til utviklingslandene. Der må vi likevel se i øynene at alle de mange paragrafer som nå er skrevet om nordisk tollmessig koordinering, ikke inneholder et eneste ord om utviklingslandene. Faktum er ganske enkelt at de preferanseordninger for landbruksprodukter og felles finansieringsordninger for landbruksprodukter som vi nå er enige om, kan komme til å skade eksporten for utviklingslandene i den utstrekning det der dreier seg om varer som også de ville kunne levere. Det er en virkning som er uunngåelig, og som vi bare får se i øynene.

Men dette gir oss en desto sterkere forpliktelse til å samarbeide i tiden fremover for å utvikle nye tiltak som kan bety noen ting i retning av å fremme og stimulere utviklingslandenes handel med de nordiske land. Det gir oss forpliktelse til i fellesskap å yte mer enn hittil for å støtte deres økonomiske utvikling.

Jeg tror for mitt vedkommende også at de nordiske land gjennom et felles

arbeid om nedrustningsstudier og om fredsarbeid på det europeiske plan må kunne hevde synspunkter og ta initiativ som kan få betydning i retning av å påvirke utviklingen på vårt kontinent mot økt avspenning og økt gjensidig forståelse. Norden står der i en situasjon som gjør at vi kanskje lettere enn de fleste andre har muligheter for å hevde balanserte synspunkter og ha muligheter for å legge frem tanker som må kunne vinne forståelse både i Øst og i Vest.

La meg til slutt si at debatten i Reykjavik i disse dager jo i en viss utstrekning har vært preget av de særinteresser som representanter fra hvert enkelt land har vært opptatt av. Det er ikke rart at det utvikler seg slik i et tilfelle hvor vi taler med hverandre i et felles internordisk forum. Men jeg tror at vi som er rådsmedlemmer i Nordisk Råd, når vi kommer hjem har en særlig oppgave i retning av å medvirke til å fremme en nordisk bevissthet i retning av å lansere en tankegang i våre egne parlamenter som i sitt vesen er nordisk. Det er først ved å utvikle en slik nordisk tankegang, ved å utvikle evnen til å tenke og å handle som medlemmer av et nordisk samfunn at vi kan skape den plattform vi trenger, når vi med økt styrke utad skal ivareta og hevde de vesentlige samfunnsverdier som de nordiske folk eier i fellesskap.

Cassel overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Justitsminister Thestrup: Hr. præsident! Det er med glæde og med betydelige forventninger til fremtiden, at jeg anbefaler at stemme for det nærmere nordiske økonomiske samarbejde, der har fundet udtryk i Nordekplanen. Gennemførelsen af denne plan vil efter min opfattelse være et af de største — muligvis det største — af de resultater, Nordisk Råd har medvirket til.

Planens vedtagelse vil forhåbentlig medføre, at der kommer et økonomisk

samarbejde i gang af større omfang og af større intensitet, end vi hidtil har haft. Hvis dette sker, vil det kræve en ensartetgørelse eller harmonisering af retsreglerne mellem de nordiske lande indbyrdes i højere grad, end vi hidtil haft haft brug for det, således på selskabsrettens, på formuerettens, måske også på arbejdsrettens og utvivlsomt også på visse offentligtretlige områder. Dette er jo også forudset og omhandlet i traktatudkastet. Jeg henviser til kap. 14 i traktatudkastet og bilag N til traktaten.

Nu tror jeg ikke, at dette vil afstedkomme store vanskeligheder, for vi har jo her i Norden — som det tidligere er nævnt under forhandlingen — et ret ensartet syn på de principper, der er bestemmende for retsudviklingen. Vi har en rodfæstet demokratisk opfattelse, vi ønsker en betydelig frihed for det enkelte menneske i forhold til samfundsmagten, og vi går ind for en rimelig hensyntagen til den, der i det pågældende forhold er den svage.

Så selv om denne ensartetgørelse eller harmonisering af retsreglerne vil give en del arbejde på embedsmandsplan og for Nordisk Råds juridiske udvalg, så tror jeg ikke, at det vil give de store vanskeligheder for Nordisk Råd eller åbne for betydelige uoverensstemmelser mellem landene.

Nordisk Råd har jo gjort ikke så lidt for at fremme retsenheden mellem de nordiske lande, også på andre områder end dem, traktaten tænker på, og jeg tror, at det er af største vigtighed, at vi ikke formindsker bestræbelserne herfor.

Vedrørende det europæiske samarbejde vil jeg gerne sige følgende:

Vi kan, som det jo gentagne gange har været omtalt her, komme til at stå over for, at de nordiske lande samlet eller nogle af dem kan indgå i EEC. Og her vil man i så fald komme til at møde retsregler og institutioner, der hviler på kontinental ret, måske navnlig fransk ret, og som i nogen måde er forskellige fra, hvad vi er vant til. I det

tilfælde at vi indtræder, vil de nordiske landes muligheder for at øve indflydelse på en fremtidig udvikling af EECs retsregler ikke blive særlig store, men de vil i hvert fald øges, hvis man kan henvide til, at der på det område, som er på tale, gælder ensartede retsregler over hele det nordiske område.

Det er derfor min opfattelse, at det i alle tilfælde vil være en fordel for os at intensivere ensartetgørelsen eller harmoniseringen af retsreglerne her i Norden. Det vil i alle tilfælde styrke vort sammenhold og bringe os nærmere indbyrdes. Og selv om vi alle eller nogle af os skulle gå ind i et videre europæisk samarbejde, som kræver harmonisering af lovregler med andre retssystemer, så vil vi stå stærkere med vore synspunkter på de områder, hvor vi i forvejen er nået til ensartethed her i Norden.

Statsråd Bondevik: Det ville ikkje vere rett om Nordøk-spørsmålet og liknande økonomiske og tekniske emne i den grad skulle dominere generaldebatten at dei sært viktige kulturspørsmål kjem meir eller mindre i skuggen og får låg prioritet, med dei konsekvensar dette kan føre med seg. Eg vil difor konsentrere mitt innlegg om kultursamarbeidet i Norden, og tek utgangspunkt i framlegget frå den nordiske organisasjonskomiteen.

I hovudsaka er mønsteret slik: ministermøta, embetsmannsutvalet, sekretariatet og nordisk kulturkommissjon. Dei nordiske undervisnings- og kulturministermøta må haldast oftare enn til no, men ein bør ikkje låsa fast noko visst møtetal. Det må rette seg etter oppgåvene og saksmengda. Eitt eller to av desse møta må vere fellesmøte med kulturutvalet i Nordisk Råd, der ein drøfter retningslinene for kultursamarbeidet og prioriteringsspørsmål. Kontakten mellom dei to organa har vore for laus og må styrkjast. Elles vil mykje verte hangande i lufta.

Med ei fast nordisk sekretariatordning og ein sterkare arbeidsinnsats i

nordiske saker i ministeria skulle det verte mogleg å få meir flyt og større effektivitet i handsaminga av dei saker som ministeria må ta avgjerd i. Ved ei grundig gjenomarbeiding av sakene vil det gje seg sjølv at avgjerdprosessen vil krevje mindre tid enn elles.

Ein bør instituera eit embetsmannsutval på høgt nivå, som vert samarbeidsorgan for ministrane. Utvalet skal ha regelmessige møte og må få høve til å kalle inn sakkunnig hjelp. Embetsmannsutvalet får hand om utgreiingsarbeidet og er ansvarleg for at dei vedtak ministrane gjer, vert sette ut i livet.

Det trengst difor eit fast felles sekretariat som er beinveges underlagt embetsmannsutvalet. Det felles utgreiingsarbeidet må forankrast der.

Skal ein få fastleik og effektivitet i kultursamarbeidet, trengst eit felles sekretariat for embetsmannsutvalet og for ministermøta. Personalet bør vere tilsett på åremål frå alle dei nordiske landa. Det ville vere ein føremøn om ministeria kunne avgje tenestemenn for 2—5 år og så få dei tilbake med dei røynsler og det innsyn som vedkommande har fått, d. v. s. eit liknande system som finst i utanriksetaten.

Sekretariatet bør ikkje ha noka form for overnasjonal status. Det skal i prinsippet vere eit organ for ministrane og embetsmannsutvalet, og bør difor ikkje beinveges kunne instruerast av Nordisk Råd eller kulturutvalet. Ei slik samanblanding vil tvillaust verke uheldig.

Eg nemner dette og gjer merksam på at artikkel 14 i medlemsframlegget reknar med eit sams nordisk sekretariat for kulturspørsmål som skal ta imot instruksjonar både frå Nordisk Råd og fra ministerrådet. Administrativt sett trur eg at ei slik samanblanding ikkje vil vere av det gode.

På det nasjonale plan må ein få ei styrking av personalet når det gjeld det nasjonale arbeidet med nordiske samarbeidssaker. For Noregs vedkommande vert det såleis naudsynt å etablere ei arbeidsgruppe for nordiske saker i departementet. Denne må få høgt

kvalificert bemanning og stå under leining av vedkomande embetsmann som sit i embetsmannsutvalet.

Omfanget av samarbeidstiltaka på det kulturelle området har no bygd seg opp til å representere om lag 20 mill. danske kroner. Dette strekar under at det er behov for ein sterkare samantømrta organisasjon av samarbeidet på dette feltet dersom ein skal nå eit godt resultat. På den andre sida kan det, med utgangspunkt i ei fondsoppbygging innan ein økonomisk avtale, reise seg visse komplikasjonar t. d. innom feltet forskning. Av omsyn til prioriterings-spørsmålet ville det vere uheldig om eit eventuelt Nordøk-fond utanom og heilt ubunde av den samordning av nordiske forskningsprosjekt som skal skje gjennom dei særskilde samarbeidsorgana i kultursektoren, skulle favorisere visse felt og skape ei skeiv utvikling.

Dessutan bør ein vel òg i samband med ein slik separat konvensjon for kultursektoren få inn garantiar for at dette feltet ikkje vert liggjande etter Nordøk-felta nar det gjeld økonomisk satsing. Eg har ein viss otte i samband med dette, for ein må etter mitt syn ikkje gløyme at kulturarbeid også i høg grad krev både pengar og ein trygg økonomi om vi skal nå dei store resultat som vi ønskjer på dette området i det nordiske samarbeid.

Social- og helsevårdsminister Anna-Liisa Tiekso: Herr president! Det utøkte økonomiske samarbeidet mellom de nordiska länderna betyder bland annat, att behovet intensifieras, att samarbeidet också på alla andra samhällslivets områden växer till. I detta sammanhang vill jag fästa uppmärksamheten vid en detalj, som blir ännu viktigare i alla industrialiserade länder. I Nordiska rådet har man från första början fäst särskilt stor uppmärksamhet vid samarbeidet inom socialpolitik och hälsovård. Många medlemsförslag har lett till praktiska resultat, som varit till nytta för hela Norden och andra för-

slag kommer snart att ge synliga resultat.

Också denna gång har Nordiska rådet på sin arbetslista många viktiga social- och hälsovårdspolitiska frågor. En av de intressantaste och mest aktuella hälsovårdspolitiska frågorna, åtminstone för Finlands vidkommande, är arbetet inom arbetshygien. En omfattande totalutredning, delvis fristående, delvis i kombination med omorganiseringen av folkhälsoarbetet, pågår som bäst.

Hittills har man inte i vårt land ägnat den arbetande befolkningens hälsovård den uppmärksamhet problemet förtjänar. Sådant har läget varit hos oss redan en längre tid, trots att problemet i alla avseenden är mycket angeläget. Detta framgår bl. a. av att hos oss över 200 000 personer dvs. omkring 8 procent av vår arbetskraft, dagligen hindras att utföra sitt arbete på grund av bestående arbetsoförmåga eller övergående sjukdomar. Enbart till följd av olycksfall i arbete och yrkessjukdomar går omkring 6—7 miljoner arbetsdagar förlorade, och framför allt finns det arbetstagare, som fortfarande nödgas arbeta i osunda och farliga förhållanden, vilket medför omkring 150 000 fall av olyckor och yrkessjukdomar per år i hela landet. Med den tilltagande industrialiseringen i samhället ökas de sanitära riskerna på många områden. Enligt utredningar, som har verkställts i Norden, uppvisar t. ex. hela 40—50 procent av skogsarbetarna sjukdomssymptom, som beror på motorsagens skakningar. Var fjärde skogsarbetare drabbas årligen av olycksfall i arbetet. Också i byggnadsbranschen och på vissa andra områden är sjukdomar och olycksfall i arbetet alltför vanliga.

Vi har utarbetat krävande sjukhusbyggnadsprogram och hälsovårdsplaner för de unga åldersklasserna, men vi har därvid också glömt de arbetshygieniska frågorna. Detta är ett område av hälsovården, som i alla fall under de senaste åren har kommit in i bilden i Finland. Som bäst är en statlig kom-

mitt sysselsatt med att skissera upp planer för arbetshygien och arbetstryggheten. En liknande kommitté har helt nyligen fått sitt arbete färdigt i vårt grannland Sverige. För att arbetet på detta område av hälsovården skall kunna drivas framåt på ett effektivt och förnuftigt sätt, fordras ett mångsidigt forskningsarbete och utbildning av personal inom arbetshygien.

Trots att de första instituten för arbetshygien tillkom redan för omkring 30 år sedan i Sverige och i Finland för omkring 20 år sedan, måste man konstatera, att arbetet ännu är i sin början. Även om mycket uppgifter står att fa genom utländska forskningsanstalter, kan den nationella utredningen dock inte helt förbigås. Å andra sidan är problemen i arbetslivet och inom arbetshygien så likartade i de nordiska länderna, i den närmaste framtiden t. o. m. gemensamma arbetsmarknader, att man måste förundra sig över, att vi inte tidigare har tagit upp frågan om nordiskt samarbete inom arbetshygien. Jag vill inte säga, att samarbete inte skulle ha förekommit också på detta område, men det har varit mycket osammanhängande och det har företrädesvis försiggått mellan enskilda persongrupper eller forskargrupper vid olika institut. Industriländerna har ett eget samarbetsorgan, Nordiska industri-läkarrådet, som redan har fått mycket till stånd t. ex. inom utbildningssektorn. Därtill har våra länders institut för arbetshygien redan i 18 år upprätthållit ett regelbundet ehuru alltför blygsamt samarbete inom ramen för några dagars möten varje år. Något samarbete i större skala har man däremot ännu inte kommit fram till. Visserligen har t. o. m. mycket goda resultat uppnåtts inom vissa begränsade fackområden, sasom inom sjömanshälsovården. De erfarenheter som man, åtminstone hos oss i Finland, redan nu har av resultaten av detta i mindre skala bedrivna samarbete är så uppmuntrande, att man med stor tillfredsställelse hälsar alla initiativ, som syftar till ett vidsträckt

samarbete på detta område. Staten måste i större utsträckning än hittills fås med i detta arbete, och vi måste så snabbt som möjligt få till stånd ett samarbete i stor skala. Det minsta vi omedelbart kan göra är att tillsätta en effektiv arbetsgrupp för att planera samarbetsformerna. I denna arbetsgrupp borde åtminstone finnas representanter för de redan nämnda instituten för arbetshygien, men en sådan arbetsgrupp förefaller alltför snäv. Enligt mitt förmenande borde åtminstone arbetstagarorganisationerna och eventuellt också andra arbetsmarknadsorganisationer vara med i planeringsarbetet redan i begynnelseskedet, likaså de ställiga hälsovårds- och arbetskyddsmyndigheterna. Arbetet skulle på så sätt komma i gång på bredare bas, och problemen skulle kunna kartläggas med beaktande av de synpunkter som arbetsmarknadsorganisationerna och de för hälsovården ansvariga myndigheterna kommer fram med. I Finland är arbetsmarknadsorganisationerna synnerligen intresserade av ett nordiskt samarbete för arbetshygien. Vi får hoppas, att frågans behandling i Nordiska rådet under denna session skall vara ägnad att påskynda resultatet på detta område.

Handels- och industriminister Teir: Här har redan många talare uttalat sin glädje och tillfredsställelse över att Färöarna och Åland kunnat hälsas välkomna i det nordiska samarbetet också inom Nordiska rådet. Må det tillåtas mig i min egenskap av nordisk samarbetsminister i Finlands regering att ge uttryck för samma känslor. Dessa två ögrupper med sin självstyrelse har en lång tid på ett övertygande sätt visat aktivt och konkret intresse för det nordiska samarbetet i andra former. Det är därför alla medlemmar i Nordiska rådet nu är glada över att Färöarna och Åland också aktivt tar del i det institutionella nordiska samarbetet, eller i Nordiska rådet.

För oss i Finland har givetvis förhållandet till Åland ett speciellt intresse.

Sammanhållningen og den ömsesidiga förståelsen mellan oss på fastlandet og invånarna på Åland har vuxit sig starkare og hållfastare ju klarare og fastare organisation den åländska självstyrelsen fått under årens lopp. Det är därför naturligt att betrakta Ålands inträde i Nordiska rådet inte enbart som en belöning för visat nordiskt intresse, utan som ett självklart konstaterande av att ålänningarna liksom färingarna, nu även s. a. s. officiellt är med i det fasta organiserade nordiska samarbetet. Jag är övertygad om att de två nya medlemmarna skall tillföra Nordiska rådet nya krafter og goda initiativ. Det är bra att demokratin slagit helt igenom i Nordiska rådet då också de självstyrda områdena Färöarna og Åland fått ta säte og stämma i vår krets. Små nationer, såsom de nordiska, skall alltid visa förståelse för olika folkgrupper og minoriteter. Vi har allt att vinna på en dylik fördragsamhet. Nordiska rådet kan snart tjäna som en förebild för andra i detta avseende. Vi kan väl inte ha någon bättre og vackrare bakgrund för vårt presidium än de sju nordiska korsflaggorna, som sida vid sida utgör en symbol för vår samhörighet og vår nordiska gemenskap.

Nordiska rådets session i Reykjavik är en märkeshändelse genom att förhandlingarna om Nordek nu har förts lyckligt i hamn så att varje land kan säga, att det har nytta av det avtal som skall träffas mellan de nordiska länderna. Det är med stor tillfredsställelse vi antecknar detta samtidigt som också jag vill uttala ett tack till de nordiska tjänstemännen för det arbete de utfört beträffande skapandet av Nordek. Vi kan ju säga, att Nordek är en naturlig fortsättning på det goda nordiska samarbete som varit og är og kommer att fortsätta. Slutligen vill jag tacka mina kolleger, de nordiska samlarministrarna i Danmark, Norge og Sverige för gott og förståelsefullt samarbete.

Berte Rognerud: Jeg vil i mitt innlegg konsentrere meg om det kulturelle samarbeid, og jeg gjør det spesielt fordi det er de store økonomiske spørsmål som nå i lengre tid har dominert og som fremdeles dominerer det nordiske samarbeid og Nordisk Råd, og — synes jeg — også denne generaldebatten. Det er denne side ved samarbeidet som liksom har ruvet både innad og utad og nesten totalt overskygget at det også er andre sider som har krav på minst like stor oppmerksomhet. Ja, det har i den grad oppfatt oss at vi nesten var i ferd med å la det som er bygget opp og tønnet sammen på det kulturelle område, lide skipbrudd dersom Nordøk-forhandlingene ikke skulle føre frem.

Heldigvis ble det på et forholdsvis tidlig tidspunkt ropt et varsko og slått alarm, bl. a. fra Kulturutvalgets side. Og varselssignalene synes da også å ha gitt resultater.

Jeg synes det må stå klinkende klart for oss alle at selve grunnlaget for vår nordiske samhörighet utgjøres av de felles kulturelle tradisjoner. Og uten dette kulturelle fellesskap var det heller ikke noe Norden slik det oppfattes både innenfor og utenfor de nordiske land, og slik vi vil det skal være. Det er også først og fremst på det kulturelle område vi virkelig kan styrke og utvide hele grunnlaget for vår samhörighet. Og det er meg en spesiell glede å kunne slå dette fast nettopp nå når Nordisk Råd har sin sesjon her i Reykjavik. For Islands bidrag til det nordiske kulturelle samarbeide er så viktig og verdifullt at det må gis muligheter til videre utfoldelse.

Her i Reykjavik har vi også et synlig monument over det kulturelle samarbeid. Vi har Nordens Hus, som har vært nevnt av enkelte talere før meg, og som er reist her i erkjennelse av ønsket om at også islandsk kunst, kultur og litteratur skal utveksles med de andre lands. Og den virksomhet som denne institusjon hittil har kunnet oppvise, synes jeg taler for seg selv når det gjelder dens berettigelse. Dette vil da

også fremgå av beretningen om virksomheten i Nordens Hus. Institusjonen har allerede bevist at den har en uhyre stor og viktig oppgave nettopp når det gjelder å gjøre de kulturelle bånd mellom Island og de andre nordiske land så sterke som mulig. Jeg synes også det er grunn til ved denne anledning å gi honnør og anerkjennelse for de resultater som Nordens Hus allerede har oppnådd.

Må jeg også få nevne at det nettopp var her i Reykjavik at Nordisk Råd i 1965 la grunnen til Nordisk Kulturfond.

Det er utallige eksempler på at vi har nådd frem til betydelige resultater når det gjelder det kulturelle samarbeid i Norden. Vi har bl. a. fått opprettet en musikkpris og en litteraturpris, og vi samarbeider på forskningens og undervisningens område — for å nevne noen. Men vi må videre, og vi kan komme videre ganske spesielt innenfor den kulturelle sektor.

Men i sannhet må det da også sies at samtlige nordiske land i lengre tid har stillet det kulturelle samarbeidet øverst; og her er det ingen uenighet. Dette har vist seg ikke alene i teori, men også i praksis. Samarbeidsbestrebelsene på det kulturelle område har vært gjenomsyret av en positiv vilje til å nå virkelige resultater.

Nå har jo den store interesse spesielt for det kulturelle samarbeid sin naturlige forklaring. Vi har en felles opprinnelig kulturarv. Vi har vel stort sett det samme livssyn, og vi har tro på de samme idealer. Men den store interesse skyldes vel også en voksende forståelse for at samfunnsutviklingen vil stille oss overfor nye store problemer som gjør det nordiske kultursamarbeid til en nødvendighet uansett hvordan markedsforholdene ellers måtte bli løst. Vi kan f. eks. se på utdanning og forskning, som spiller en stadig større rolle og fører til enorme omkostninger. Det kan derfor bli vanskelig enkeltvis for de nordiske land, som alle er relativt små, å imøtekomme tidens krav på dette område. Men sammen vil vi kun-

ne makte det.

Kultursamarbeidet i Norden er altså nødvendig og må sikres, både fordi vi har en felles kulturarv å verne om, og også fordi det er en forutsetning for at vi skal kunne løse de oppgaver som må løses. Jeg er overbevist om at kulturpolitikken spiller den samme fremtredende rolle i våre nordiske demokratier i dag som sosialpolitikken gjorde i begynnelsen av dette århundrede. Derfor er det også en av våre fremste oppgaver å gi kulturpolitikken de beste vilkår for videre utvikling i det nordiske samarbeid.

Og vi vil da ikke for noen pris skulle lag med f. eks. våre islandske venner og frender. Vi vil ikke delta i et samarbeid som kanskje kunne føre til at de kulturelle bånd som binder resten av Norden ganske spesielt til Island og Færøyene, skulle bli kuttet over.

I en tid hvor alt tyder på at vi står overfor en eller annen form for europeisk integrering, er det hevet over tvil at den nordiske kultur vil vise seg både livskraftig og sterk dersom vi samarbeider og gir den de beste vekstvilkår. Norden har alltid klart å bevare sin egen livsform og å gi den uttrykk i ekte kultur. Vi har også alltid levet i et kulturelt vekselspill med det øvrige Europa, og har hittil kunnet hevde oss. Det har vi også muligheter for heretter ved å styrke det nordiske samarbeid om kulturpolitikken.

Jeg vil som en konklusjon da bare si at hva som enn kommer til å skje, må kultursamarbeidet i Norden intensiveres, styrkes og sikres. Det mener jeg er en av de store oppgaver vi står overfor — for ikke å si kanskje den aller største.

Sirén: Debatten i går och i dag har utvisat att vi nu står inför förverkligandet av Nordek. Detta konstaterar jag med största tillfredsställelse. I likhet med Trygve Bratteli, Jens Otto Krag, statsminister Palme och flera andra talare vill jag särskilt understry-

ka den roll arbetarrörelsens fackliga och politiska organisationer spelat i detta sammanhang. För Finlands del har den tidigare splittrade fackför-eningsrörelsen stått helt enig i denna fråga och kunnat bilda en gemensam front med de övriga tre nordiska län-dernas organisationer.

Våra från parlamentariskt håll under många år uttalade förhoppningar om en helhetslösning, en »paketlösning», skall nu gå i uppfyllelse. Vi kan ej här ingå i detaljgranskning av traktatut-kastet med alla dess kompromisser och intresseavvägningar, det skulle ta alltför lång tid i anspråk. Vi folkvalda representanter måste koncentrera oss på de frågor som direkt angår parla-mentarikerna själva och de institutio-ner vi representerar. Utan allt man från parlamentariskt håll klart säger ifrån hur man vill ha det med den parla-mentariska kontrollen av Nordek-samarbetet kan vi inte vänta oss att våra utmärkta ämbetsmän, som be-härskar förhandlingstekniken och det sakliga innehållet i Nordek-materialet till fulländning, skall kunna på våra vägnar lösa de frågor som står öppna i Nordek-traktaten och som skall inne-hålla stadgandena om Nordiska rådets, det vill säga parlamentariskernas roll i Nordek-samarbetet.

Det är för oss parlamentariker i Nordiska rådet av den största betydelse att den organisationsform man väljer inte betyder en rent byråkratisk appa-rat som förhindrar parlamentarisk in-syn. Jag anser i likhet med en del tidi-gare talare att de förslag om Nordiska rådets ställning inom Nordek-samarbe-tet som Nordiska organisationskom-mittén framlagt utgör en minimilösning och att Nordiska rådets obligatoriska hörande bör kunna ytterligare under-strykas. Då man å andra sidan ej bör försvåra det fortsatta arbetet med Nordek-traktatens slutliga utformning, nöjer jag mig med att stödja organisa-tionskommitténs förslag. Men samtidigt som vi slår fast Nordek-traktatens in-nehåll bör vi också ta ställning till de

båda regeringsförslagen som Finlands regering har väckt. Vi måste komma fram till ett traktatkomplex, som å ena sidan innefattar Nordek-traktaten och å andra sidan Helsingforsavtalet, där Nordiska rådets stadga och de organi-satoriska grundprinciperna i form av ett ministerråd blivit inskrivna. Upp-giften är brådskande och vi måste än-nu under denna session komma till klarhet med de öppna punkterna. Ut-skotten står inför en viktig uppgift då de skall tillvarata de parlamentariska intressena vid den slutliga formu-leringen av de olika traktatutkasterna.

Inom de olika delegationerna har man redan före denna session diskute-rat organisationskommitténs förslag. Som en generell ståndpunkt kan man säga att organisationskommitténs för-slag har vunnit stöd av samtliga dele-gationer och inom vissa delegationer har man ytterligare önskat understry-ka Nordiska rådets roll i samman-hanget.

Kåre Kristiansen: Det er naturlig at det økonomiske samarbeid har kommet til å prege generaldebatten under den 18. sesjon av Nordisk Råd. De avsluttende rådslagninger på embets-mannsplanet om NORDØK har i de siste ukene opptatt oss alle. Da spenningen ble utløst ved det forslag som ble lagt frem, var reaksjonen en spontan glede over at det nordiske samarbeid på dette område nå var kommet et langt styk-ke videre. Selv om det vel i Norge — og kanskje også i de andre nordiske land — finnes meningsnyanser når det gjelder formen for nordisk samarbeid på den økonomiske sektor, er det neppe noen som ikke gir sin fulle tilslutning til ethvert tegn på at nye skanser er-øbres for en nordisk integrasjon.

Jeg synes det er nødvendig i denne sammenheng å understreke at NORD-ØK dog først og fremst er et ledd i det økonomiske samarbeid og samtidig fremheve at dette tross alt bare er en av de sektorer innen det nordiske sam-arbeid. La oss ikke glemme betydning-

en av hele den integreringsprosess som er igang mellom Nordens folk. Denne prosess er nok til dels kommet istand på grunn av politiske initiativ og knytter seg ofte til felles institusjoner og overenskomster. Det er Nordisk Råds fortjeneste at den har befordret denne prosess. Men regelen er vel at denne stille integrering pågår på helt fritt grunnlag uten politisk tilskyndelse. Den opprettholdes av de tusen forbindelser som enkeltpersoner og organisasjoner opprettholder innen sosial-, kultur-, ungdomssektoren og den kirkelige sektor. De felles tradisjoner innen disse sektorer er nerven i det hele. To av gårdagens talere nevnte fagorganisasjonene i denne forbindelse. Det er et godt eksempel. Jeg vil også fremheve vår kristne kulturarv som et bærende element i denne samlede integrasjonsprosess. Hva de felles religiøse tradisjoner i kirke- og kristenliv har betydd og fremdeles betyr for forståelse våre folk imellom, kan neppe verdsettes for høyt. Disse tradisjoner har jo sin store betydning langt ut over det egentlige religiøse liv. De har vært med på å forme vart menneskesyn, har derigjennom gitt sterke impulser til vår sosial- og kulturpolitikk i det hele. Jeg tror det vil være en ulykke for arbeidet i Nordisk Råd, om det gjennom sine politiske tiltak skulle komme på tvers av den verdinormering som gjennom vår kristne tradisjon har avleiret seg i folkekaraktaren. På denne bakgrunn ser jeg med bekymring på de nye signaler innenfor den svenske ekteskapslovgivning og abortlovgivning. En harmonisering av lovverket på dette grunnlag vil være egnet til å skade det nordiske samarbeid i vide kretser.

Etter min oppfatning er det denne integrering i det stille og nesten i det skjulte som også har gjort NORDØK mulig slik flere talere har vært inne på.

Men er dette riktig, bør det også tilsi at vi er noe forsiktlige med å overvurdere betydningen av det spesifikke økonomiske samarbeid. Den integrasjonsprosess jeg har henvist til, det venn-

skap og den samhörighet som eksisterer mellom de nordiske folk, vil i alle tilfelle gå sin gang — det står på sterkere føtter enn de nå ad politisk vei kan gi det. Men selvsagt vil tiltak som Nordøk-avtalen virke som en katalysator også på den integreringsprosess som ellers er igang.

I vår tid er verden blitt så liten at alle politiske tiltak av betydning må ha et globalt siktepunkt. Hvis ikke, er perspektivet for snevert. Dette gjelder i særlig grad betydningsfulle økonomiske tiltak. Vi må ikke bli så interessert i Norden at vi glemmer verden. Det er det visst alminnelig enighet om. Derfor må vi sørge for at det samarbeid vi nå etablerer har dører som kan åpnes mot utvidede samarbeidsgrupperinger. Og her er vi da straks inne på EEC. Under den markedsdebatt vi hadde i Stortinget for noen dager siden, var det 2 hovedsynspunkter som gikk igjen. Det ene var en massiv oppslutning om det nordiske samarbeid. Det andre var en sterk understreking av at dette ikke måtte sees som noe alternativ til et bredere europeisk økonomisk samarbeid. Nå ble dette nevnt av flere talere under debatten igår, men det var tydelig at det forekom nyanser i tolkningen av den forutsetning som Nordøk her bygger på — i henhold til statsministrenes mandat i København-møtet i april 1968.

Jeg festet meg spesielt ved at herr Ohlin tolket denne forutsetning slik at den hverken skulle hindre eller være springbreit for en EEC-tilslutning. Denne fremhevelse av en helt nøytral holdning vis a vis et utvidet europeisk samarbeid, ga for øvrig også statsminister Palme uttrykk for i et intervju i norsk TV for en tid siden. Statsminister Baunsgaard og herr Krag understreket på sin side at Nordøk-forslaget var slik formet at det betød et skritt mot og en lettelse for et eventuelt bredere europeisk samarbeid. Slik dette vilkår er formet i mandatet, må etter min oppfatning denne tolking være den eneste mulige. Det heter jo i statsministrenes

mandat at »forslaget skal lette de fire lands deltakelse i eller samarbeid med et utvidet europeisk marked». Så langt jeg kan se, er da også forslaget i samsvarende med dette.

Om denne forutsetning i praksis vil vise seg å ha noen særlig betydning, er det imidlertid meget vanskelig å si noe om. Det har vært hevdet at Norden i fellesskap vil stå sterkere overfor EEC i eventuelle forhandlinger — enn om vi møter opp hver for oss.

Forutsetningen for holdbarheten av dette må imidlertid være at vi er innstilt på å søke om samme slags form for tilknytning. På denne bakgrunn forekommer det meg å være av nokså stor felles interesse at Sverige klargjør sin stilling i forbindelse med EEC-søknaden.

Herr Krag nevnte igår at medlemskap i 2 tollunioner burde være mulig når de begge har felles satser. I teorien er vel dette riktig, men jeg tviler sterkt på at dette vil gå i praksis. Det er vel å frykte at Kommissjonen i Bruxelles bl. a. vil se annerledes på dette. Hvis man virkelig fra de nordiske lands side ville legge forholdene til rette for en mest mulig friksjonsfri overgang til fullt medlemskap i fellesmarkedet, burde man i etappe 1 av toll-tilpassing — de 2 første år — bare ha gjennomført de endringer i de ytre tollsatser som innebærer at disse nærmer seg EEC's satser for samme vare. Så vidt jeg forstår forslaget vil man også i overgangsperioden få tilpassinger som gjør at ett eller flere av deltakerlandene fjerner seg fra EEC.

Min konklusjon på dette må dermed bli at en nordisk tollunion neppe vil lette veien fram til fullt medlemskap i Fellesmarkedet, men at den vel i denne sammenheng vil by på fordeler hvis man vil gå inn for en eller annen form for assosiering.

Jeg vil gjerne her skyte inn at min prinsipielle positive holdning til den nordiske løsning ikke påvirkes av den konklusjon jeg her har trukket når det gjelder eventuelle forhandlinger med

EEC. Men jeg tror ikke vi skal lukke øynene for konsekvensen av de beslutninger vi treffer.

Vi vet jo at heller ikke innen EEC har utviklingen gått sporløst hen. Det er vel liten tvil om at sterke krefter er i gjære for å svekke det overstatalige preg. Det kan sies mye både for og imot ønskeligheten av dette — jeg skal ikke komme inn på det, men bare vise til at en slik utvikling kan føre til at den store forskjell det tidligere har vært på å ha status som fullt medlem — og være assosiert, kanskje blir noe mindre.

I den grad de overnasjonale organer og deres innflytelse svekkes, må man anta at også de små staters innflytelse innen fellesskapet vil avta. Dermed vil medbestemmelsesretten som argument for fullt medlemskap bli tilsvarende svekket.

Det er klart at en slik utvikling vil kunne bringe vårt forhold til EEC i en annen stilling.

Jeg skal unnlate å komme mer inn på hvilke konklusjoner man bør trekke av denne utvikling, bare understreke nødvendigheten av å ta den med i våre betraktninger.

Men når jeg innledningsvis omtalte nødvendigheten av det globale perspektiv, var det selvsagt ikke først og fremst EEC jeg hadde i tankene, men vårt forhold til utviklingslandene. I denne sammenheng kunne jeg ha lyst til å stille et prinsipielt spørsmål: Hvilke langsiktige mål har vi egentlig med NORDØK — ja med vår markedspolitikk i det store og hele? Er den et ledd i det stadig akselererende tempo i vårt strev etter stadig høyere levestandard? Eller skal vi legge noe høyere mål på hele vår økonomiske politikk. Med andre ord: Vil vi benytte de muligheter en helt ny markeds-situasjon byr, til å ta noe mer hensyn til de millioner i verden som ligger under eksistensminimum. Jeg viser til tidligere forslag som har vært fremsatt om felles-nordiske tiltak til beste for u-hjelpen — bl. a. om opprettelsen av et eget utviklingsfond. Disse forslag har hittil vært stilt i bero — ofte under

henvisning till Nordøk-forhandlingene. Det første resultat av Nordøk bør være at vi tar dette spørsmål opp til fornyet behandling. Og nettop på dette område vil en felles opptreden vis-à-vis EEC være av stor betydning. De relativt gunstige assosieringsavtaler som Fellesmarkedet har med visse u-land, tilgødeser som kjent i utilbørlig grad Frankrikes tidligere kolonier, og virker derfor diskriminerende overfor mange av de u-land som de nordiske land har den livligste samhandel med — og som vi har vært istand til å gi støtte i form av tollpreferanser. Vi vil her i samarbeid ha mulighet for å få aksept for de nordiske lands klare linje om at tollpreferanser skal gis på ikke-diskriminerende grunnlag.

Mattila: En central jordbruksfråge vid de senast förda underhandlingarna på både statsminister- och tjänstemannanivå har varit huru man skulle dirigera varje enskilt lands kompletteringsimport till att ske från något annat nordiskt land. En dylik utveckling inom den internordiska handeln med lantbruksprodukter är naturlig och den följer också de principer som omfattas av den organisation som representerar den nordiska jordbruksbefolkningen. De svårigheter som ansluter sig till denna fråga är till stor del av teknisk art. Då man nu nått enighet om den preferensordning, som varje nordiskt land skall tillämpa, är det önskvärt att kompletteringsimporten till större del än nu skall ske från andra nordiska länder. Å andra sidan bör något av de godkända preferenssystemen inte för importlandet åstadkomma sådana svårigheter som strider mot de allmänna principer man föreslagit för kompletteringsimporten.

Under det senaste skedet har dock den minsta uppmärksamheten ägnats åt den i princip viktigaste jordbrukspolitiska frågan inom Nordek: jordbrukspolitiken på lång sikt samt den plan därom som man föreslagit skall

uppgöras före 1974. På grund av betydelsen av denna plan är det naturligt att jordbruksbefolkningen är bekymrad över att de uttalanden som gjorts om principerna i denna plan är så svävande att man finner olika uttryck motsäga varandra. Utvecklingen av jordbrukspolitiken kommer att i hög grad bli beroende av hur man kommer att tolka dessa allmänna principer och mål vid uppgörande av planen.

I princip garanterar utkastet till avtal rätt för avtalsländerna att upprätthålla en med tanke på säkerhetspolitiken behövlig jordbruksproduktion och att själva fatta de beslut som gäller jordbruksbefolkningens inkomstnivå. Å andra sidan anser man dock att jordbruket ingår som en organisk del i tullunionen, vilket förutsätter att begränsningarna i handeln på lång sikt bör avlägsnas även för jordbrukets del. Utkastet till avtalet ger inget svar på frågan om det är möjligt att finna ett sådant system, vilket gör det möjligt att uppnå de nationella självförsörjningsmålen och att trygga jordbruksbefolkningens utkomst, samtidigt som handelshindren avlägsnas och att man strävar till att utvidga handeln med lantbruksprodukter mellan länderna. Det är uppenbart att, om utvidgningen av handeln och strävan till inbördes arbetsfördelning sker genom att öka konkurrensen, så kommer detta att åstadkomma svårigheter i synnerhet för den jordbruksbefolkning som befinner sig i det minst gynnsamma läget.

För den finländska jordbruksbefolkningens del anser man en sådan utveckling vara önskvärd, vilken skulle ske i en positiv anda och vilken skulle sträva till att effektivt utnyttja alla existerande resurser så, att man skulle kunna förverkliga inte enbart de säkerhetspolitiska syftena utan även uppnå mål som bl. a. ansluter kan inte möjliggöras genom att öka konkurrensen mellan jordbruksbefolkningen i de olika länderna. Om man uppfattar jordbruket som en organisk och nödvändig del av ett levande samhälle, bör jordbrukets

ställning tryggas även inom de områden med ogynnsamma betingelser, där man anser att jordbruket nödvändigtvis bör idkas på grund av regionalpolitiska skäl. Av denna orsak borde den jordbrukspolitiska planen syfta till att inom ramen för den nationella målsättningen för självförsörjningen främja en ökad produktivitet och en stabilisering av jordbruksbefolkningens ekonomiska ställning.

Med hänvisning till de nu framförda synpunkterna kan man konstatera, att den nordiska jordbrukspolitiska plan, som man föreslagit skall uppgöras, när den förverkligas kommer att beröra varje jordbrukare i Norden. De erfarenheter man fått av internationellt samarbete har ofta visat, att övernationella planer ofta blir så övernationella, att de inte kan tillämpas i något av de länder som deltar i det internationella samarbetet. Av denna orsak torde det inte vara enbart jordbrukarna i Finland som önskar att representanter för jordbruksbefolkningen skulle vara med när denna plan görs upp.

Hara: Herr president! Vi har alla med tillfredsställelse kunnat konstatera att en mycket stark allmän opinion i Norden stöder förverkligandet av Nord-ek-planen. Det har givetvis förekommit grupper som inte har varit beredda att godkänna planen som sådan. I viss utsträckning har detta försvärat arbetet på detta projekt. Vissa kretsar i Finland har en aning överraskande gett upphov till så stora svårigheter att hela förverkligandet av planen såg ut att stranda för Finlands del vid årsskiftet.

Det har funnits många orsaker till nyssnämnda negativa inställning. Det är inte min avsikt att här i detalj gå in på dessa utan jag kommer att fästa uppmärksamhet endast vid en, nämligen den bristande informationen om Nord-ek-planen. Det kan inte förnekas att Nord-ek-planen inte skulle ha behandlats i tidningspress, radio och TV. Det har inte funnits brist på nyheter. Det

har emellertid varit fråga om nyheter utan en helhetsbild. Man har inte heller lidit brist på inofficiella politiska kommentatorer av olika färg. Däremot har man speciellt i Finland saknat detaljerade officiella och tillförlitliga redogörelser för Nordek-planens betydelse och inverkan. Ur denna synpunkt finns det orsak nog att kritisera den omständigheten att de nordiska ländernas parlament har hållits tämligen ovetande om Nordek-planens ekonomiska verkningar. T. ex. i Finland har regeringen visserligen informerat riksdagens s. k. utrikesutskott men dess redogörelser har varit konfidentiella. Hela riksdagen har endast fått spridda och ofullständiga uppgifter om dessa redogörelser. Jag anser detta tillvägagångssätt vara en orsak till att det speciellt i Finland har förekommit vissa politiska svårigheter. Om regeringen skulle ha förelagt riksdagen sin detaljerade bedömning, vilket man kunde ha väntat sig med hänsyn till ärendets natur, och tillåtit en saklig diskussion, så skulle den politiska atmosfären i Finland gällande Nordek i hög grad ha klarnat. Då skulle man också ha undgått de missuppfattningar, stridigheter och överdrifter, som i offentligheten har framförts hos oss om planen.

En sådan offentlig diskussion på riksdagsnivå skulle också i övrigt ha varit till nytta. Olika riksdagsgrupper och partier skulle i detta sammanhang ha varit tvungna att i klara ordalag redogöra för sina ståndpunkter och dess grunder. Å sin sida skulle åter medborgarna på basen av denna diskussion ha fått en så mångsidig och begriplig bild av planen som möjligt och dess betydelse ur varje medborgargrups synvinkel. För de andra nordiska länderna skulle en dylik offentlig diskussion ha klargjort vår inställning till Nordek. Det skulle ha varit speciellt önskvärt från Finlands synpunkt sett eftersom vår ställning betydligt avviker från de övriga nordiska ländernas.

Då Nordek-planen nu uppenbart håller på att gå in i ett avgörande skede

har behovet av en dylik information blivit ännu nödvändigare än tidigare. Av denna orsak har samlingspartiets riksdagsgrupp föreslagit att regeringen så snart som möjligt skulle lämna Finlands riksdag en redogörelse för Nord-ek-planen. Det är vår förhoppning att så skall ske.

Det börjar bli bråttom med behandlingen av Nordek-planen om man har för avsikt att få den godkänd före riksdagens vårsession avslutas. Parlamenten bör få tillräcklig tid på sig att behandla denna viktiga fråga. En speciell svårighet för Finland är att riksdagens sammansättning kommer att ändras efter riksdagsvalen i mars. Men om man i Finland sitter och väntar på att en ny riksdag skall sammanträda kommer man att vara mycket sent ute. Den nya riksdagen skall ändå i sinom tid behandla frågan. Det skulle vara rätt och rimligt att den nu sittande riksdagen, under vars tid hela Nordek-planen skapades, också skulle få säga sitt ord i saken.

Det är viktigt att man i de olika länderna redan på förhand skulle kunna planera en för Nordek lämplig ekonomisk politik. Speciellt viktigt just med tanke på att övervinna nyssnämnda anpassningssvårigheter.

Slutligen är det på sin plats att konstatera att en sida av utredningsarbetet försumrats. Hittills har man i hög grad koncentrerat sig på den tekniska sidan av planens utformning. Däremot har man inte just alls behandlat de praktiska svårigheter som ansluter sig till genomförandet av planen och vilka medel som erfordras för att övervinna dessa. Principerna för finansieringssystemet är t. ex. så lösa att de inte erbjuder några konkreta direktiv med tanke på senare praxis.

Samtidigt som man med beklagande konstaterar att den finländska regeringens agerande i Nordek-frågan har varit svårbegripligt, till en del ett oskickligt roende och hopande, finns det nu skäl att allvarligt hoppas att Nordek-planen, som innebär en intensifiering av det

nordiska ekonomiska samarbetet, i fortsättningen skall behandlas sakligt och utan nödiga dröjsmål såväl inom regeringarna som inom parlamenten, så också i Finland.

Ingrid Segerstedt Wiberg: Herr president! Jag skulle vilja ansluta mig till de talare som betonat att det är fel att framställa det nordiska kulturarbetets resurser och organisation som tillfredsställande. Kanske räcker det till en början att peka på att de nordiska staterna sammanlagt ger ut 20 miljoner danska kronor för det kulturella samarbetet, varav 5 miljoner går till kulturfonden. Man skall vara mycket anspråkslös för att kunna nöja sig med en sådan ordning.

För oss som sysslar med kulturfondens angelägenheter är det glädjande att anslaget höjts från 3 till 5 miljoner danska kronor, men skall fonden kunna göra en insats av verklig betydelse krävs belopp av helt andra dimensioner — något som för övrigt det förutvarande svenska statsrådet Ragnar Edenman ständigt påpekade, då han varnade för alltför stor anspråkslöshet på denna punkt. Märk väl att fonden skall uppmuntra det kulturella arbetet i alla Nordens länder och beröra hela det kulturella fältet.

Däremot håller jag med dem som säger att beloppet till det kulturella samarbetet är stort nog för att kräva en effektivare och bättre organisation och planering. Här tror jag att den bästa lösningen har anvisats av Nordiska organisationskommittén. Statsrådet Nyboe Andersen sade tidigare i dag, att man från dansk sida inte kunde ansluta sig till den ordning som föreslagits av organisationskommittén. Han reagerade mot tanken att Nordek-traktatens kapitel om utbildning skall utgå och att forskningskapitlet inte skall bibehållas i sin nuvarande form. Men står inte organisationskommitténs förslag i överensstämmelse med beslutet på Karlberg den 3 november förra året, att det nordiska kultursamarbetet i den utsträck-

ning detta ej beröres av Nordek-samarbetet bör regleras utanför Nordek-traktaten? Jag syftar här på § 3 i protokollet för Karlbergsmötet.

I kulturutskottet har vi funnit att det nordiska kultursamarbetet snarast bör förstärkas enligt organisationskommitténs förslag. Vi vill inte ha dröjsmål på den punkten fastän ordet »snarast» kan tolkas på olika sätt. I morgon skall vi ha en diskussion med utbildnings- och kulturministrarna, och jag hoppas att det då skall visa sig möjligt att mer exakt ange tidpunkten för organisationens förbättring och samtidigt även samarbetets målsättning.

En organisation utan innehåll är inte mycket värd för det kulturella arbetet. Bristerna i den nuvarande organisationen har påtalats av utbildningsministrarna, organisationskommittén, kulturkommissionen och slutligen kulturutskottet. Det förefaller mig tyda på dålig ansvarskänsla att man närmast slentrianmässigt och utan plan uppehåller ett samarbete som kostar 20 miljoner danska kronor årligen, även om beloppet som jag tidigare sagt är för litet för sitt ändamål. Jag hoppas att det i morgon skall vara möjligt att precisera tidpunkten, så att vi redan den 1 januari 1971 kan få starta det arbete som organisationskommittén föreslår. Vi har inte råd att dröja med förbättringarna.

Andra talare har redan framhållit att det kulturella samarbetet lämnar mycket övrigt att önska. Jag skulle vilja understryka statsrådet Willochs ord om att massmedia inte fungerar tillfredsställande vad gäller det nordiska kulturlivet. Han pekade med rätta, förefaller det mig, på TV som ännu inte lyckats få fram en lämplig ordning. Här tror jag att utvecklingen kommer att framtvunga en annan och bättre ordning, om vi önskar hävda vår särart och vår kultur.

Nordkult bör kunna bli ett kulturvärn, som Guttorm Hansen nyss påpekade, men förutsättningen är då att vi får en samordning och planering av exempelvis utbildningen inom alla de

nordiska länderna från förskolan till universitetet, något som i stort sett måste falla utanför Nordeks område. Också det fria kulturella samarbetet bör erhålla en väsentlig plats. Självfallet får inte det samarbetet ges sådana former att vi för att hävda oss stänger av relationerna till den övriga världen — målsättningen för all kulturell verksamhet måste formos i vetskap om att de nordiska folken har både rättighet och skyldighet att delta i det internationella samarbetet. Personligen skulle jag med tanke på de internationella relationerna önska att kontakterna förbättrades mellan de nordiska UNESCO-råden å ena sidan och Nordiska rådet å andra sidan, trots olikheterna i organisation och sammansättning.

Jag tror att vi på det kulturella samarbetets område, med dess förpliktande traditioner, nu bör ta de nya, djärva steg som professor Ohlin efterlyste i går.

Slutligen, herr president, skulle jag till statsrådet Bondevik vilja säga att det utkast han talade om endast skall tjänstgöra som diskussionsunderlag. Det sekretariat vi efterlyst skall stå under ministrarna, men det är väl ganska rimligt att kulturutskottet i alla fall får utnyttja det? Även sekretariatsfrågan för den nordiska kulturfonden måste ordnas mera tillfredsställande. Också den frågan tror jag att man kan lösa om man får ett nordiskt sekretariat. Men därmed är inte sagt att detta sekretariat nödvändigtvis bör ges överstatlig funktion.

Sylvi Siltanen: Herr president! Den pågående debatten om Nordek och nordiskt ekonomiskt samarbete får inte bli enbart en fråga om ekonomiska synpunkter. Det handlar också om levande människor. Ju mer de ekonomiska gränserna inom Norden bryts ner, desto större blir arbetskraftens rörlighet. Och bakom detta begrepp — arbetskraftens rörlighet — finns levande människor med sina vardagliga problem om utkomst, bostad, barnens skolgång, triv-

sel i en ny miljö och förhållandena på arbetsplatsen.

Det senaste årets utveckling har på många punkter visat hur mycket det ännu brister i nordisk planering och samhörighet på vardagsplanet när det gäller arbetskraft, som flyttar från ett nordiskt land till ett annat.

Finland är i större utsträckning givande än mottagande part i detta utbyte. Enbart i föl utvandrade över 20 000 arbetare till Sverige och under åren har utvandringen varit så omfattande, att man i dag allmänt räknar med att inom Sveriges gränser finns nästan 300 000 människor av finskt ursprung.

Vi är alla eniga om att den fria nordiska arbetsmarknaden är en stor vinning. Men det var kanske i senaste laget vi fäste uppmärksamhet vid konsekvenserna av den fria arbetsmarknaden och särskilt de språkliga problem, som uppstod vid överflyttningen av finskspråkig arbetskraft från Finland till Sverige. På det området har det hänt en hel del under de senaste åren, och som finländsk medlem av rådet är det med tillfredsställelse jag noterat det som gjorts till fromma för den finskspråkiga arbetskraften i språkligt hänseende i Sverige. Jag vill här endast erinra om finsk-svenska utbildningsrådet, som av regeringarna i Finland och Sverige tillsattes föredömligt snabbt efter en rekommendation från Nordiska rådets sida. Jag vill därför inte här beröra de finskspråkiga utvandrarernas språkundervisning, som av allt att döma kommer att undergå betydande förbättringar under den närmaste tiden.

Den utflyttade finskspråkiga arbetskraften är illa utrustad i språkligt hänseende. Ingen kan kräva, att mottagarlandet skall kunna åstadkomma underverk och ge den inflyttade arbetskraften de språkliga förutsättningar, som behövs för att mer eller mindre omedelbart göra sig hemmastadd i ett nytt samhälle. Det är emellertid att beklaga, att de nyinflyttades ringa eller obefintliga språkkunskaper har lett till onö-

diga friktioner och konflikter ur det nordiska samarbetets synpunkt. Jag vill inte påstå, att endast de bristfälliga språkkunskaperna varit orsaken härtill; andra faktorer tillkommer naturligtvis, men de språkliga har kanske varit de dominerande, när det gäller de arbetsmarknadskonflikter, som ofta är ett resultat av att parterna inte förstått varandra eller att den ena parten inte kunnat framföra sina krav eller önskemål till den andra parten. Detta är ett problem som vi i Finland har varken möjligheter eller ambitioner att blanda oss i och försöka reda upp. Det måste erkännas, att den svenska arbetsmarknadsstyrelsen gjort aktningvärda insatser. Men det krävs mera för att den arbetsmarknaden i många fall oerfarna och av språksvårigheter hämmade arbetskraften skall kunna göra sin röst gällande i nya förhållanden. Vid sidan av arbetsmarknadsstyrelsen krävs insatser även av arbetsgivarna och fackföreningsrörelsen.

Sveriges LO inser problemet — men bara på hög nivå i Stockholm — i industristäderna verkar det som om fackföreningsrörelsens lokalavdelningar inte kan tänka sig in i svårigheterna för en familj, som inte kan landets språk, inte vet vart den skall vända sig, då den behöver hjälp och som inte ens är medveten om det svenska samhällets tjänster.

Vad vi måste göra — om vi vill ha nytta av den fria arbetsmarknaden — är att underlätta anpassningen för den arbetskraft, som söker sig från ett nordiskt land till ett annat. Det är i första hand en skyldighet för det land som tar emot arbetskraften. Det väsentliga är, att inte människan, som flyttar från ett land till ett annat, känner sig bortglömd. Det är ju ändå det land dit hon flyttar, som har den största ekonomiska vinsten av det hela.

Jag tror, att många av initialsvårigheterna för den finskspråkiga arbetskraften på den svenska arbetsmarknaden kunde undvikas, om ansvariga myndigheter och organisationer i Sve-

rige allvarligare tog sig an de nyanställda och bevakade deras rättigheter som arbetstagare. Vi kan naturligtvis avvisa frågan som relativt obetydlig, när vi här debatterar helhetsplanerna på ett nordiskt ekonomiskt samarbete, men om vi ser problemet ur individens synvinkel är frågan av väsentlig betydelse också i Nordek-sammanhang.

Savela: Herr president! Med tillfredsställelse bör det konstateras att de nordiska tjänstemännen efter i det närmaste två års förhandlingar har fått till stånd ett utkast till ett avtal om utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. Det är naturligtvis viktigt att avtalet inte har uppstått som en ren ämbetsmannaprodukt utan att de olika ländernas regeringar hela tiden har följt med förhandlingarnas gång och att tjänstemännen har handlat på grundval av regeringarnas direktiv. Detta är ägnat att betona det nu uppnådda avtalets betydelse. Mot denna bakgrund är det naturligt att statsministrarna i går kunde utsända den välkända rapporten.

För Finlands del har också näringslivets olika organisationer stått i relativt nära kontakt med de organ som har förberett Finlands förslag. Så har varit fallet både i fråga om jordbruksfrågorna och fisket, som står mycket nära de medborgarkretsar som jag personligen representerar. Detta innebär givetvis inte att de synpunkter som Finland har fört fram eller att slutresultatet på förhand skulle ha godkänts av nämnda intressekretsar. Detta skulle ha varit emot förhandlingarnas allmänna karaktär. Då vi har haft endast ett par dagar på oss att studera tjänstemannarapporten, kan man endast summariskt bedöma rapportens förslag.

I fråga om jordbruket måste vi givetvis utgå ifrån att principen på kort sikt om att tillgodose de nordiska ländernas behov av kompletteringsimport från andra nordiska länder är naturlig och helt motiverad. Det förefaller också som om de tekniska åtgärder genom vilka de nordiska ländernas preferens-

ställning har skapats har blivit så utformade att inte viktiga producentintressen äventyras; uttryckligen bibehållandet av producentpriserna och lantbrukets inkomstnivå i allmänhet. Däremot innehåller förslaget inte någon fast plan för lantbrukspolitik på lång sikt.

Jag har fäst uppmärksamhet vid att de allmänna principer som skall beaktas vid utformandet av en plan på lång sikt senare i och för sig är acceptabla men man bör givetvis alltid i en viss utsträckning vara synnerligen försiktig i fråga om de åtgärder genom vilka man strävar att utveckla marknadernas samordning. När detta avtal i sinom tid tas upp i riksdagen kommer man från Finlands sida att fästa speciell uppmärksamhet vid de nyssnämnda synpunkterna. Av många skäl måste man i Finland behandla jordbruket med särskild uppmärksamhet. Därför bör man också av denna orsak tala även om denna sak i Nordiska rådet.

I detta sammanhang vill jag också uttrycka min tillfredsställelse över den lösning, som statsministrarna uppnått i fråga om finansieringsfrågan, där man beaktat det finländska jordbrukets särproblem.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet lägga Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om nordiskt samarbete under år 1969 till handlingarna.*

2

C 21/t: berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

3

D 1970/18/1958/s: meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

4

D 1970/31/1958/k: meddelande om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

5

D 1970/8/1963/k: meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

D 1970/25/1963/s: meddelande om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

7

D 1970/23/1964/k: meddelande om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1970/2/1965/k: meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1970/7/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1970/22/1965/s: meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

11

D 1970/37/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1970/6/1966/k: meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

13

D 1970/16/1966/s: meddelande om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

14

D 1970/25/1966/s: meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1970/17/1967/s: meddelanden om rekommendation nr 17/1967 angående befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1970/18/1967/k: meddelande om rekommendation nr 18/1967 angående samarbete på den medicinska undervisningens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1970/31/1967/e: meddelande om rekommendation nr 31/1967 angående samarbete om varudeklarationer

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1970/7/1968/s: meddelanden om rekommendation nr 7/1968 angående nordisk yrkesklassificering

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1970/20/1968/t: meddelande om rekommendation nr 20/1968 angående åtgärder mot illegal narkotikainförsel

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

20

D 1970/29/1968/k: meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Eysteinn Jónsson (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Nye oplysninger er fremkommet, siden udvalget udarbejdede sin betænkning i denne sag, og derfor beder jeg om at sagen bliver henvist til kulturudvalget til ny behandling.

Herr Eysteinn Jónssons hemställan bifölles.

21

D 1970/32/1968/k: meddelanden om rekommendation nr 32/1968 angående träskyddsforskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

22

D 1970/30/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 30/1969 angående vägförbindelsen mellan Sevettjärvi och Neiden

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

Mötet avslutades kl. 18.11.

Protokoll

3:e mötet

Måndagen den 9 februari 1970 kl. 15.00

Presidenter: Leif Cassel (1—6, 14—18) och Eino Sirén (6—13)

Dagordning

1. C 18/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna

Fråga om FN:s möjligheter att ge humanitärt bistånd

2. D 1970/32/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

Fråga om nordiskt sjöfolks rättsställning på norska fartyg

3. C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning och

D 1970/11/1960/k: meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin

Fråga om anslag till Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

4. D 1970/29/1962/s: meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

Fråga om samarbetet rörande sjukhusplanering

5. D 1970/20/1965/s: meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen

Fråga om arbetet med semesterlagstiftningens harmonisering

6. D 1970/16/1968/s: meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

Fråga om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen

7. D 1970/21/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

Fråga om danska regeringens ministerutskotts för havsbroprojekt uppgifter

8. A 236/s: medlemsförslag om vidareutbildning av socialpersonal

9. A 149 T/s: tilläggsförslag om enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.

10. A 99 T/s: tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer

11. A 131 T/s: tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land och

A 137/s: medlemsförslag om tilläggs-pensionering för arbetstagare i gränstrakterna

12. A 202/k: medlemsförslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden

13. A 216/j: medlemsförslag om representation för samerna i Nordiska rådet och

C 6/j: berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel-frågor

14. A 248/j: medlemsförslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år

15. A 109/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning

16. A 220/k: medlemsförslag om ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter

17. A 217/e: medlemsförslag om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ

18. A 234 T/e: tilläggsförslag om nordiskt varudeklarationssamarbete

Meddelande

Det meddelades, att minister for offentlige arbejder Guldberg intagit sin plats i rådet.

1

C 18/e: berättelse från Nordiska ministerrådet om administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna

Fråga om FN:s möjligheter att ge humanitärt bistånd¹

Holmberg: Herr president! I anslutning till berättelsen från Nordiska ministerrådet om administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna har jag ställt en fråga rörande FN:s möjligheter att ge humanitärt bistånd.

¹ Frågan tryckt s. 1819.

Vad som direkt föranlett frågan är den maktlöshet, för att inte säga handfallenhet, som FN visat när det gällt att humanitärt hjälpa och ingripa i den nu dessbättre avslutade konflikten i Biafra. Under flera år har en omänsklig tragedi utspelats i denna del av Afrika. Över en miljon biafraner har antingen dödats eller obotligt skadats på grund av svält. Massmedias genomslagskraft har gjort att även den mätta delen av världens befolkning fått se hur utsvältning av en fiende använts som vapen i ett inbördeskrig; ett krig som också i andra hänseenden varit ofattbart grymt. De bilderna, som alltjämt finns kvar på vår näthinna, försvinner inte därför att kriget har upphört; de är lika uppfordrande för våra samveten i dag som tidigare.

Detta har skett medan FN — som i andra sammanhang medverkat i humanitära hjälpaktioner — inte ens kunnat föra upp Biafrifrågan på sin dagordning. När nu kriget tagit slut, är det viktigt att se till att FN:s möjligheter vidgas att med humanitär hjälp ingripa i tragedier av det slag jag här berört, samt att man på något sätt snart undanröjer de formella hinder som hitintills förelegat för ett ingripande av FN.

De nordiska ländernas regeringar borde kunna göra en gemensam insats på detta område, så att FN-stadgans föreskrift om att FN inte kan ingripa i ländernas interna frågor icke får utgöra hinder för nödvändiga humanitära hjälpaktioner. I samband med FN:s jubileumsår finns det all anledning att överväga, om inte FN bör få möjlighet att lämna humanitär hjälp även vid interna konflikter, som övergått till rena krigshandlingar, där civilbefolkningen kommer i kläm. Inte minst då stridshandlingarna riktas mot försvarslösa barn — som skedde i Biafra — bör det falla sig naturligt för de länder som bär upp FN och dess tanke, att denna organisation får möjlighet att koordinera och administrera stora internationella hjälpinsatser.

En väg vore att ge FN:s barnhjälp, som redan nu har möjlighet att ingripa i humanitärt syfte, en sådan ny status att UNICEF skulle kunna representera hela FN vid humanitära insatser i olika katastrofsituationer. Hur frågan tekniskt skall lösas bör Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna närmare pröva. Det viktigaste är att ett initiativ nu tas från de nordiska regeringarnas sida för att utvidga FN:s hjälpmöjligheter i fall av den art som här beskrivits.

Om sådana möjligheter redan funnits hade säkerligen tusentals, ja kanske miljontals, människoliv kunnat räddas i Biafra. Därför är det hög tid att se till att den tragedi, som utspelats i Biafra, icke kommer att kunna upprepas någon annanstans i världen.

Detta är, herr president, underlaget för den fråga som lyder på följande sätt:

Är de nordiska regeringarna beredda att verka för att FN erhåller möjlighet att lämna humanitärt bistånd till nödlidande i alla konflikter?

Utenriksminister Lyng: De nordiske stater har hele tiden tilhørt den gruppe medlemsstater i FN som konsekvent er gått inn for å utvide FN's fullmakter og for å styrke virkemidlene til FN og deres underavdelinger. Dette er den generelle politikk som har vært fulgt.

Når det gjelder det spesielle spørsmål som herr Holmberg reiste, vil jeg gjerne ganske kort referere hva som har vært gjort i det siste halvannet år på dette felt. Jeg må da få lov til å benytte den litt ubeskjedne metode å sitere meg selv, for å illustrere hvordan vi fra norsk side formulerte problemet under FN's generalforsamling i 1968 hvor jeg bl. a. uttalte:

»... FN, dets underorganisasjoner og særorganisasjoner, derunder Generalsekretæren, UNICEF, Verdens matvareprogram, Høykommissæren for flyktninger m. v., blir gitt en sterkere status og utvidede fullmakter, f. eks. gjennom

en traktat, for effektivt å kunne utføre den rent humanitære oppgave å organisere og bringe frem hjelp til en sivil befolkning som måtte bli rammet av krig eller konfliktsituasjoner eller på annen måte utsatt for store menneskelige lidelser.»

Den kanadiske utenriksminister lanserte et lignende forslag samme dag. Det har derfor utviklet seg slik at det har vært et intimt samarbeid mellom kanadiske og norske myndigheter i denne saks videre behandling. Vi har også hele tiden stått i kontakt med de andre nordiske regjeringer.

Jag skal ikke gå i detaljer når det gjelder det underhåndsarbeid som ble gjort vis-à-vis forskjellige andre lands delegasjoner ved FN. Denne tanke som var reist fra norsk og kanadisk hold, vant adskillig tilslutning, men også adskillig motstand, og vi valgte i første omgang å gå en noe annen veg. Vi arbeidet med henblikk på den store internasjonale Røde Kors-kongress som skulle holdes i Istanbul i september 1969, en kongress hvor det vanligvis møter delegasjoner fra 90 å 100 land, fra alle verdensdeler.

Det ble fra kanadisk-norsk hold utarbeidet et forslag til denne kongress, et forslag som også ble drøftet med de andre nordiske land. Saken ble f. eks. drøftet på det nordiske utenriksministermøtet i april 1969. Det forslag som ble lagt fram fra Canada og Norge — og også på vegne av de andre nordiske land — ble så med noen endringer enstemmig bifalt på kongressen i Istanbul. Jeg vil gjerne få lov til å referere litt fra dette enstemmige vedtak. Det heter i forslaget bl. a.:

Den 21. Internasjonale Røde Kors' konferanse... erkjenner at ytterligere tiltak må treffes av folkerettsamfunnet for å sikre rask og effektiv bistand til sivilbefolkninger ved naturkatastrofer og i andre katastrofesituasjoner.

Jeg tilføyer her at uttrykket »andre katastrofesituasjoner» nettopp etter forarbeidene og drøftelsene peker hen på

krigssituasjoner, borgerkrigssituasjoner og lignende.

Det heter i vedtakets operative del i punkt 5:

Alle stater oppfordres til å utøve sine suverene og lovlige rettigheter med sikte på å lette transitt, innførsel og distribusjon av hjelpeforsyninger som er still til rådighet av upartiske internasjonale humanitære organisasjoner for bistand til sivilbefolkninger i katastrofeområder, når katastrofesituasjoner setter slike befolkningers liv og velferd i fare.

Det heter videre i punkt 6:

Alle myndigheter i katastrofeområder bør lette den katastrofebistand som ytes av upartiske internasjonale humanitære organisasjoner til fordel for sivilbefolkningen.

Denne prinsipputtalelse ble da som nevnt vedtatt enstemmig av regjeringsdelegasjoner fra 91 land. Det var bare ett land som avstod fra å stemme ved voteringen.

Na er klarligvis dette ikke noe folkerettslig bindende regelverk, men det er en prinsipputtalelse som er tiltradt av 91 nasjoner fra alle verdensdeler. Det er nettopp på den måte folkeretten kan bygges opp — ved at man først vinner anerkjennelse for prinsippene, og der- nest kan få tilslutning til det mer konkrete regelverk.

Vi har sett det slik at det er av vesentlig verdi å ha denne prinsipputtalelse som grunnlag for det videre arbeid. Det vil ikke være lett for representanter fra de land som har tiltradt denne prinsipputtalelse, senere å motsette seg at det søkes skapt et praktisk regelverk som kan fylle disse formål.

Vi har også sett det slik at det er meget vanskelig å få gjennomført en forandring i selve FN-chartret. All erfaring har vist at det er så komplisert at det nesten ikke er mulig. Men vi tror veien å gå er innen rammen av FN-chartret å få bygd ut et traktatsystem, som etterhånden kan vinne tilslutning fra videst mulig kretser. Det er på denne måte Genève-konvensjonen, Haag-

konvensjonen og andre internasjonale regelsystem som vi i dag har den største nytte av, er utbygd.

Jeg føler meg overbevist om at de nordiske lands regjeringer vil arbeide videre på grunnlag av det som hittil er gjort.

Holmberg: Herr president! Jag tackar utrikesminister Lyng för svaret. Jag kan ju inte göra annat konstaterande än att utrikesminister Lyng, då han citerar sig själv, gör ett uttalande i mycket positiv anda beträffande möjligheterna att få till stånd en lösning på det problem som jag tog upp. Å andra sidan pekade utrikesminister Lyng också på de stora svårigheterna att få igenom en formell ändring av den nu gällande FN-stadgan. Det innebär att problemet kvarstår, kanske ända tills en sådan ändring har genomförts, och det reser frågan, vad de nordiska regeringarna gemensamt kan göra för att ytterligare driva saken i FN.

Nu hänvisar utrikesminister Lyng till rödakorskongressen i Istanbul i september förra året och säger att man där slog fast principen att humanitär hjälp skall kunna lämnas vid s. k. andra katastrofsituationer, vilket alltså innebär att insatser kan göras även vid inbördes krig.

Jag kan inte se att detta kan betraktas som fastslående av någon ny stor princip, eftersom principen om humanitär hjälp ju inte har känt några begränsningar. Begränsningarna uppkommer ju endast då en bedömning görs enligt de regler och stadgar som gäller för de internationella organisationerna.

Skall man kunna nå ett resultat på detta område, innebär det med andra ord att det är nödvändigt att de nordiska regeringarna fortsätter sitt arbete i FN, även om det tar lång tid, för att formellt få igenom en ny tolkning eller en direkt ändring av FN-stadgan. Jag hade hoppats att utrikesminister Lyng hade haft möjlighet att säga på de nordiska ländernas regeringars väg-

nar, att ministerkommittén eller utrikesministrarna gemensamt nu får ta upp problemet för att driva saken i FN.

Utenriksminister Lyng: Det er selvfølgelig riktig, som hr. Holmberg sier, at vedtaket i Røde Kors-konferansen ikke gir uttrykk for noe nytt prinsipp. Men det som tross alt er det verdifulle ved vedtaket, er at det har fått en full og ubetinget tilslutning fra representanter for 91 nasjoner. Det er dermed etter mitt syn et godt grunnlag å bygge videre på. Det videre arbeid må jo da bli å ta opp saken i forskjellige former i FN igjen — først og fremst gjennom underhåndskonferanser og senere ved forsøk på å få bygd ut et traktatsystem som kan få alminnelig tilslutning. FN-pakten selv setter klarligvis intet hinder for at den suppleres med et traktatsystem av denne karakter. Det er jo gjort mange ganger, og det er den etter min mening beste og letteste vei å gå i en slik sak. Å få en forandring i selve traktaten forutsetter jo ikke bare flertall, det forutsetter full tilslutning fra alle faste medlemmer av Sikkerhetsrådet, og det er, som hr. Holmberg vet, ikke lett å få til.

Jeg kan i hvert fall gi det tilsagn at den norske regjering og den kanadiske regjering arbeider med saken videre, og jeg har ingen tvil om at de andre nordiske regjeringer vil gi sin tilslutning til en praktisk reformvirksomhet på dette felt.

Holmberg: Herr president! Låt mig ta fasta på utrikesminister Lyngs senaste formulering, att han inte hyser några tvivel om att även de övriga nordiska länderna skall vara beredda att gå samma väg som Norge och Canada. Jag uppfattar det som ett löfte att ärendet tas upp på gemensam nordisk bas, antingen det nu blir utrikesministrarna eller — som jag hade föreslagit i min fråga — ministerkommittén som gör det.

¹ *Frågan tryckt s. 1878.*

² *Frågan tryckt s. 1881.*

Utenriksminister Lyng, Norge: Jeg har ingen ting å bemerke til det. Jeg trodde det lå i det jeg allerede hadde sagt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i ekonomiska utskottet.

2

D 1970/32/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

Fråga om nordiskt sjöfolks rättsställning på norska fartyg¹

Presidenten: Jag föreslår, att denna fråga besvaras under morgondagen.

Rådet beslöt att i enlighet med presidentens förslag återupptaga behandlingen av saken påföljande dag.

3

C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning och **D 1970/11/1966/k:** meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin

Fråga om anslag till Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning²

Berte Rognerud: Ved Rådets 8. sesjon ble det vedtatt en rekommendasjon til regjeringene om tiltak for å nedsette en samarbeidskommisjon for forskning i arktisk medisin samt å stille passende midler til disposisjon for kommisjonen. Etter henimot ni års forberedelse ble det i 1969 nedsatt en nordisk samarbeidskomite for arktisk medisinsk forskning med medlemmer fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Komiteens sekretariat har sete i

Uleåborg. Ifølge vedtektene skal komiteen bl. a. arbejde for kontakter innenfor og samordning av den arktiske medisinske forskningen i Norden, og for å skaffe til veie dokumentasjon på området samt for øvrig gjennom andre felles nordiske tiltak å fremme arktisk medisinsk forskning. For virksomheten i 1969 stilte regjeringene tilsammen 85.165 finske mark til komiteens disposisjon. Ifølge budsjettforslaget for 1970 skulle omkostningene dette år beløpe seg til 182 000 finske mark. Komiteens beretning viser at Danmarks, Norges og Sveriges regjeringer ikke har vært villige til å bevilge komiteen en større understøttelse for 1970 enn for 1969.

For årene 1971 og 1972 har komiteen foreslått en fortløpende forhøyelse av disposisjonsmidlene.

En forutsetning for at komiteen skal kunne bygge ut sin virksomhet på forskningens område er at den kan disponere over tilstrekkelige midler. I denne anledning tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til regjeringene:

Hvilke tiltak har regjeringene til hensikt å sette i verk for økonomisk å sikre Nordisk komite for arktisk medisinsk forsknings virksomhet i overensstemmelse med komiteens vedtekter?

Undervisningsminister Helge Larsen: Hr. præsident! Da det koordinerende lands undervisningsminister, Johannes Virolainen, Finland, er forhindret i at deltage i Nordisk Råds 18. session, har jeg etter aftale med mine nordiske kolleger påtaget mig at besvare spørsmålet. Om sagens baggrund skal jeg kort fremhæve følgende: I henhold til de aftaler, som ligger til grund for igangsetningen af et formaliseret nordisk samarbejde om arktisk medicinsk forskning, skulle der årligt stilles ca. 85 000 FM til den arktisk-medicinske samarbejdskomitè's rådighed.

På dette grundlag har komiteen virket i 1969.

For 1970 har komiteen foreslået en budgetudvidelse til ca. 180 000 FM. Her-

udover påregnes en yderligere aktivitetstudvidelse for det følgende år, hvorved totalbudgettet for 1971 vil komme op på ca. 220 000 FM.

Stigningen fra 1969 til 1970 skyldes først og fremmest, at der er regnet med ansættelse af 1 komitèsekretær i heldagsstilling med professorkompetence og med ansættelse af en kancellist, ligeledes i heldagsstilling.

Mod foreløbig ansættelse af komiteens sekretær på halvtid samt visse andre foreløbige nedskæringer, har komiteen fremlagt et alternativt budgetforslag for 1970 på i alt ca. 120 000 FM.

Jeg skal på Finlands regerings vegne meddele, at Finlands regering altid har gjort sit bedste for også i økonomisk henseende at betrygge komiteens virksomhed, og at man her indtager samme holdning for fremtiden.

I overensstemmelse hermed har Finland ved udarbejdelsen af finansloven for 1970 lagt komiteens oprindelige 1970-budgetforslag på 180 000 FM til grund.

På Danmarks, Norges og Sveriges regerings vegne kan jeg foreløbig fastslå, at det beløb, der årligt stilles til samarbejdskomiteens disposition, ifølge sine forudsætninger skal dække udgifterne ved komiteens egen virksomhed, herunder udgifter til sekretærhjælp m. v., medens egentlige forskningsprojekter forudsættes finansieret via forskningsrådsmidler o. lign.

På dette grundlag har Danmarks, Norges og Sveriges regjeringer for 1969 stillet et beløb, svarende til 80 pct. af 85 000 FM, til komiteens rådighed. Da der ikke i forbindelse med komiteens etablering påregnedes væsentlige stigninger af denne rådighedssum, i de nærmest følgende år, måtte et beløb af denne størrelsesorden danne udgangspunkt for disse regjeringers budgetovervejelser vedrørende komiteens virksomhedsår 1970. Regeringerne har imidlertid efter omstændighederne ment at kunne tiltræde en forhøjelse af beløbet for 1970 til ialt 100 000 FM, idet der dog herved ud fra de nævnte synspunkter

og almindelige prioriterings hensyn ikke forudsattes væsentlige forhøjelser af dette beløb for de nærmest kommende år.

Danmarks, Norges, og Sveriges regeringer er dog herudover villige til, når samarbejdskomiteen har fremlagt velmotiverede forslag om supplerende forhøjelse af den årlige rådighedssum, sammen med at overveje en sådan forhøjelse inden for et maksimum af i alt 120 000 FM.

Man må under alle omstændigheder tage forbehold for den situation, at en eventuel forhøjelse helt eller delvis tidligst kan gives virkning fra 1971.

Berte Rognerud: Jeg vil gjerne takke minister Larsen for svaret.

Ministeren meddelte nå at Finlands regjering er beredt til å bevilge tilstrekkelige midler for å trygge Samarbejdskomiteen for arktisk medisinsk forsknings virksomhet, i overensstemmelse med det opprinnelige budsjettforslag for 1970 på 182 000 finske mark. Danmarks, Norges og Sveriges regeringer har — som vi hørte — ikke funnet å kunne gå lenger enn til 100 000 finske mark. Man forutsetter at det heller ikke skal kunne skje noen vesentlige forhøyelser av dette beløp de nærmeste år. Dog kan altså — som vi hørte — regjeringene overveie en økning til maksimalt 120 000 finske mark tidligst i 1971.

Etter min mening er det nødvendig at komiteen allerede fra og med 1970 får ansatt en kvalifisert forsker som sekretær ved sekretariatet i Uleåborg. I tillegg hertil bør det bli mulig å få ansatt tilstrekkelig personale for å kunne utføre den virksomhet som lovene forutsetter. Dette er omstendigheter som — så vidt jeg kan forstå — krever større bevilgninger enn dem som regjeringene har godtatt.

Komiteens virksomhet er etter de lover som regjeringene selv har godkjent, meget omfattende. Komiteen skal bl. a. sørge for dokumentasjon, anordne kurs-er, seminarer og konferanser samt utgi publikasjoner for å fremme forsk-

ningen i arktisk medisin i Norden.

I så måte avviker ikke komiteens virksomhet noe særlig fra det som f. eks. Sentralinstituttet for Nordisk Asia-forskning bedriver, nemlig å befordre, koordinere og stimulere den nordiske Asia-forskningen og arbeide for å fremskaffe nødvendige hjelpemidler for forskning og undervisning på dette område. Det institutt som jeg nå nevnte, fikk for 1969 en bevilgning på 663 300 danske kroner til sin virksomhet. For 1970 foreslås en forhøyning til 767 000 danske kroner, og for 1971 til 865 750 danske kroner.

Jeg vil gjerne få lov å gi uttrykk for stor tilfredshet med at regjeringene her har stillet seg så positive til økning av bevilgningene til dette institutt. Men jeg finner det også naturlig at de burde være like velvillig innstillet når det gjelder utviklingen av den nordiske samarbejdskomiteen for arktisk medisinsk forsknings virksomhet. Jeg synes derfor det burde være rimelig at det ble bevilget de nødvendige beløp for at komiteen skal kunne virke etter sin hensikt. La meg også nevne at komiteen og dens sekretariat — så vidt jeg kan forstå — må sies å være en av de billigste samnordiske kulturinstitusjoner vi har.

Det forekommer meg at den relativt store anslagsøkning fra 85 165 til 180 000 finske mark er vel begrunnet på bakgrunn av at komiteen for 1970—71 har til hensikt å bygge ut sitt sekretariat i Uleåborg samt å utvikle sin virksomhet i overensstemmelse med de lover som er vedtatt av regjeringene. Ifølge komiteens opprinnelige beregninger skulle anslaget for 1972 beløpe seg til 220 000 finske mark, som altså er en betydelig mindre økning i forhold til foregående år.

Jeg håper regjeringene vil ta opp til fornyet overveielse de bevilgninger som er foreslått, slik at komiteens fortsatte virksomhet kan trygges. Jeg tror også at rent prioriteringsmessig kan denne komite helt og fullt sidestilles med de øvrige samnordiske kulturinstitusjoner.

Undervisningsminister Helge Larsen, Danmark: Hr. præsident! Jeg vil gerne på regeringernes vegne takke fru Rognerud for de venlige ord, som blev sagt om Centralinstituttet for Asienforskning. Må jeg dertil føje, at der jo fra 1969 til 1970 er sket en forhøjelse af bevillingerne til komiteen for arktisk-medicinsk forskning, og at Danmarks, Norges og Sveriges regeringer er villige til, når der foreligger forslag fra arbejdskomiteen, at overveje en forhøjelse for 1971. Dertil vil jeg føje, hvad jeg sagde i mit første svar, at forskningsprojekter forudsættes jo finansieret via forskningsrådsmidler og lignende.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i kulturutskottet.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Moxnes intagit sin plats i rådet.

4

D 1970/29/1962/s: meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

Fråga om samarbetet rörande sjukhusplanering¹

Gerda Møller: I anledning af Nordisk Råds rekommendation nr. 29/1962 vedrørende samarbejdet inden for hospitalsvæsenets planlægning, har Sveriges regering til Nordisk Råds 18. møde på samtlige regeringers vegne meddelt, at et forslag angående formerne for et nordisk samarbejde på hospitalsvæsenets område, som den Centrala sjukvårdsberedningen i Sverige har afgivet i juni 1967, er blevet oversendt til de øvrige nordiske landes ministerier med anmodning om en udtalelse. Trods pamindelser fra svensk side er der ikke fremkommet nogen reaktion i anledning af de fremsatte forslag.

I den anledning vil jeg gerne stille

¹ *Frågan tryckt s. 1897.*

følgende spørgsmål til ovennævnte regeringer:

Anser regeringerne et udvidet samarbejde mellem de nordiske lande vedrørende planlægning af hospitalsvæsenet i overensstemmelse med Nordisk Råds ovennævnte rekommendation for at være af værdi?

Social- och hälsovårdsminister Anna-Liisa Tiekso: Herr president! Nordiska rådets rekommendation angående planläggningen av sjukvården anses vara av värde. Tills dato har de övriga nordiska länderna inte ännu kunnat taga definitiv ställning till Sveriges hemställan till de övriga ministerierna om synpunkter i saken, beroende på den omorganisation och den omarbetning av sjukvårdslagstiftningen som skett och sker i Danmark, Finland och Norge. Norge fick sin nya sjukhuslag i juni 1969 och är sålunda berett att föra denna fråga vidare. I Danmark träder den nya kommunalreformen och sjukhuslagen i kraft den 1 april 1970. I Finland är de nya hälso- och sjukvårdslagarna ännu under beredning. I Finland sker dessutom den 1 mars 1970 en omorganisation av medicinalstyrelsen, baserad på en förordning, som då träder i kraft. Handläggningen av rekommendationen har blivit något fördröjd på grund av nyssnämnda lagstiftnings- och omorganisationsåtgärder på detta område i bemälda länder, men regeringarna har sedan dessa åtgärder inom den närmaste framtiden genomförts, för avsikt att snarast slutföra de pågående övervägandena i saken.

Gerda Møller: Hr. præsident! Jeg takker social- og hälsovårdsministeren for svaret, som vel ikke kan siges at være fuldt tilfredsstillende for det socialpolitiske udvalg. Sagen er den, at selv om svaret går ud på, at man anser samarbejdet vedrørende planlægning af hospitalsvæsenet for at være af værdi, så tyder det alligevel ikke på, at det har så stor værdi, at man ønsker at

komme hurtigt i gang. Det har jo ikke skortet på opfordringer. Så vidt jeg er orienteret, har spørgsmålet været til behandling to gange i det nordiske helse-direktørmøde, som også har rykket for redegørelserne fra de tre lande. Jeg kan godt forstå, at den nævnte omorganisering og omarbejdning af sygehuslovgivningen i de tre lande kan forsinke svarene, men alligevel er det svært at forstå, at man ikke samtidig kan tage stilling til det spørgsmål, som vi her har rettet til landene, og på den baggrund må jeg henstille til de tre regeringer snarest muligt at afslutte deres overvejelser i sagen og fremkomme med deres redegørelser, så samarbejdet kan komme i gang.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

5

D 1970/20/1965/s: meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
Fråga om arbetet med semesterlagstiftningens harmonisering¹

Erling Dinesen: Hr. præsident! Spørgsmålet drejer sig om rekommendation nr. 20 fra 1965 angående en samordning eller, om man vil, harmonisering af de nordiske landes ferielovgivning. Vi har i det socialpolitiske udvalg fået meddelelse fra den finske regering om, at det særlige underudvalg, som arbejder med sagen, ikke har holdt møde i 1969 og, så vidt jeg er underrettet, heller ikke i 1968. Derfor har jeg stillet spørgsmålet om en fremskyndelse af arbejdet, idet jeg håber at få et imødekommande svar.

Jeg kunne næsten fristes til at sige, at man måske i dette udvalg har taget opgaven lovlig bogstaveligt; det er nok et ferieudvalg, men det var ikke meningen, at udvalget selv skulle holde ferie. Det er en temmelig vigtig sag, og

jeg håber altså at få et imødekommande svar fra ministeren her i dag.

Social- och hälsovårdsminister Anna-Liisa Tiekso: Herr president! Socialpolitiska kommittén tillsatte i april 1965 ett utskott med uppdrag att utreda möjligheterna för att så långt som möjligt samordna semesterlagstiftningen i de nordiska länderna. På inbjudan av utskottets ordförande sammanträdde utskottet för första gången i Stockholm den 7 december 1966. Därpåföljande sammanträden hölls i Stockholm den 21 juni 1967 och i Helsingfors den 5 december 1967. Utskottets avsikt var att ännu samma år fortsätta frågans behandling vid ett möte i Oslo. Man har dock varit tvungen att flera gånger uppskjuta detta fortsättningsmöte på grund av arbets-, rese- och sjukdomshinder, inte semesterhinder. Frågan har sedan behandlats vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Stockholm den 23 januari 1970, varvid upplystes av ordföranden, att utskottet lämnat besked om att utskottet kommer att sammankallas i mars 1970 och att man strävar att slutföra utskottets arbete innan årets slut. Kommittén konstaterar, att utskottsarbetet borde påskyndas så att det blir färdigt innan årets slut. Nordiska socialpolitiska kommittén har för avsikt att behandla ärendet i brådskande ordning och sedan lämna sitt förslag till de nordiska regeringarna.

Erling Dinesen: Hr. præsident! Jeg vil gerne takke ministeren for svaret. Jeg forstår, der har været adskillige vanskeligheder, som har været årsag til, at man ikke har kunnet holde møder det sidste par år. Jeg forstår også, at man nu er indstillet på at gøre arbejdet færdigt i indeværende år, og jeg vil blot udtrykke ønsket om, at arbejdet bliver gjort færdigt med et tilfredsstillende resultat.

¹ Frågan tryckt s. 1953.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

6

D 1970/16/1968/s: meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

Fråga om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen¹

Lars Larsson: Herr president! Det ursprungliga medlemsförslaget om sjukvårdssamarbete i Tornedalen väcktes 1965. Det avsåg samarbete inom den slutna sjukvården. Innan rådets socialpolitiska utskott slutbehandlade medlemsförslaget besökte man de aktuella omradena för att få en bättre uppfattning om förutsättningarna att genomföra förslaget.

Rådet antog år 1968 i anledning av utskottets förslag år 1967 en rekommendation, riktad till regeringarna i Finland och Sverige. Denna rekommendation innebar att regeringarna i samråd med sjukvårdshuvudmännen skulle utreda förutsättningarna för en överenskommelse om den slutna sjukvården i Tornedalen, som lämnade valfrihet åt befolkningen i området att erhålla sjukvård på båda sidor om gränsen.

Det nu föreliggande meddelandet från Sveriges regering visar att överläggningar ägt rum mellan företrädare för den svenska socialstyrelsen och Norrbottens läns landsting. Den 25 februari 1969 översändes en redogörelse för dessa överläggningar till Finlands regering. Sedan dess har ingenting avhörtts i saken.

Jag vill därför i anledning av medlemsförslaget ställa följande fråga till Finlands regering:

Anser Finlands regering det vara av betydelse att så snart som möjligt åstadkomma ett sjukvårdssamarbete i Tornedalen i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 16/1968?

¹ Frågan tryckt s. 2104.

Social- och hälsovårdsminister Anna-Liisa Tiekso: Herr president! Finlands regering anser, att sådana förutsättningar som rekommendationen avser för en överenskommelse delvis redan förefinns. Redan nu kan invånarna på var sin sida av gränsen i Tornedalen få sjukhusvård i grannlandet speciellt vid olycksfall. Läget i Tornedalen är det, att lasarett finns i Torneå, Haparanda och Kalix. Svårigheten att få läkare till det lilla sjukhuset i Haparanda har gjort, att detta sjukhus tidvis måste vara helt eller delvis stängt. Sjukhuset i Torneå har å andra sidan mycket begränsade resurser och sjukhusen i Kemi och Rovaniemi ligger väl långt borta från Tornedalen. På svenska sidan torde möjligen sjukhuset i Kalix komma i fråga i detta sammanhang. Finlands regering anser det vara av betydelse att åstadkomma ett sjukvårdssamarbete i Tornedalen i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Detta utvidgade samarbete är dock intimt förbundet med den totala samplaneringen i denna gränsregion.

Sirén övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Lars Larsson: Herr president! Jag ber att få tacka minister Tiekso för svaret. Jag är emellertid tveksam, om svaret skall uppfattas som positivt eller icke, sett ur rekommendationens synvinkel. Dels anföres nämligen att Finlands regering anser att förutsättningar redan finns för en överenskommelse i enlighet med rekommendationen, dels säger man att det är av betydelse att åstadkomma ett sådant sjukvårdssamarbete i Tornedalen som rådet rekommenderar. Slutligen framhåller man att detta utvidgade samarbete är intimt förbundet med den totala samplaneringen i regionen.

Min tveksamhet om hur svaret skall uppfattas grundar sig på att man inte angett, huruvida man nu är beredd att ta något som helst initiativ i saken. Den

översända redogörelsen för de överläggningar som fördes på den svenska regeringens uppdrag bör kunna utgöra ett underlag. Ett annat sådant vore att man tog kontakt med sjukvårdsmyndigheterna för att med dem diskutera möjligheterna till det rekommenderade sjukvårdssamarbetet.

Regeringens avsikt är måhända att göra allt detta, men jag kan som sagt tyvärr inte av svaret klart utläsa hur det förhåller sig, och jag vore därför mycket tacksam om minister Tiekso ville något ytterligare utveckla synpunkterna härvidlag.

Till dess får jag låta mig nöja med att än en gång tacka för svaret.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

7

D 1970/21/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

Fråga om danska regeringens ministerutskotts för havsbroprojekt uppgifter¹

Cassel: Herr president! Mitt minne är inte vad det har varit, men så långt tillbaka som jag kan minnas har Nordiska rådet år efter år sysselsatt sig med att formulera rekommendationer till de nordiska regeringarna att fatta beslut om byggande av flygfält i Öresundsområdet respektive om fasta förbindelser över Öresund. Sist vi var samlade här i Reykjavik beslöt vi efter tämligen häftiga debatter att anmoda regeringarna att undersöka möjligheterna till en gemensam lösning av lufthamnsproblemen i Öresundsområdet och att därvid i första hand undersöka möjligheten att anlägga en eventuell storlufthamn på ön Saltholmen i Öresund.

Sedan dess har kommunikationsminister kommit och kommunikationsministrar gått, men fortfarande är Saltholmen en jungfrulig plats där ett antal

kor — jag vet inte riktigt hur många — och ett antal får — jag vet inte heller hur många de är — lugnt betar. Någon storflyghamn ser man inte. Och den som spejar ner i vattnet för att eventuellt se fundament till en bro som skulle förena Själland med Skåne spejar förgäves. Egentligen har inte någonting skett på de senaste fem åren. Nå, det är kanske för mycket sagt — jag vet att förhandlingar pågår, och jag vet att man både på svensk sida och dansk sida har så sakteliga börjat intressera sig för problemet, och det är någonting som vi kanske bör vara tacksamma för — men det sista vi har fått veta är att man i Danmark nu har tillsatt en regeringskommission på inte mindre än sex ministrar, som skall fundera över prioriteringsordningen mellan olika bro- och tunnelprojekt i Danmark.

Min fråga är:

Är Danmarks regering beredd att vid Nordiska rådets adertonde session i Reykjavik närmare redogöra för de problemställningar varmed regeringens ministerkommitté för havsbroprojekt är sysselsatt?

Minister for offentlige arbejder Guldberg: Hr. præsident! Jeg går ud fra, at vi under et senere punkt på dagsordenen får lidt nærmere orientering om de danske drøftelser om Öresundsspørgsmålet, og derfor vil jeg ikke i mit svar her, selv om spørgsmålet egentlig kalder på det, give en mere udførlig redegørelse, men indskrænke mig til at svare på det konkret formulerede spørgsmål, dog med den enkelte bemærkning til hr. Cassel, at der i det sidste år er sket en meget betydelig præcisering, idet man indtil for et år siden ikke i Danmark havde truffet en principiel beslutning om, hvor en flyveplads i givet fald skulle lægges. Denne beslutning blev truffet for et år siden, og i det forløbne år er der anvendt en del midler på en gennemarbejdning af et projekt med henblik på bl. a. en tidsplan, som tyder på, at anlægsarbej-

¹ *Frågan tryckt s. 2226.*

derne mest økonomisk kan foregå i perioden 1978—85. Denne fastlæggelse var den ene af forudsætningerne for, at de dansk-svenske forhandlinger kunne føres til ende, men det vender vi tilbage til ved anden lejlighed.

Med hensyn til den danske ministerkomité kan jeg berolige med, at dette ikke er et videnskabeligt og langvarigt kommissionsarbejde, der er startet inden for den danske regering. Der er tale om, at vi i Danmark forsøger at lave en langtidsplanlægning ikke alene for trafikområdet. Ved den tidsmæssige placering af lufthavnens overflytning er en af de store og derfor byrdefulde investeringer placeret ind, og det er nu meningen, at vi i den danske regering snarest skal søge at få afklaret placeringen af trafikinvesteringerne. Jeg minder om, at vi i Danmark har flere store projekter, som praktisk ikke kan laves på én gang. For at bedømme dette må man sætte sig ind i et meget stort økonomisk materiale, og med henblik på at forberede den danske regerings drøftelse af dette er der nedsat det nævnte ministerudvalg, hvis arbejde formentlig slutter om en uge eller 14 dage.

Der er altså ikke tale om et langvarigt forberedende undersøgelsesarbejde, men simpelt hen om et udvalg af ministre, som i særlig grad forbereder sig på en drøftelse i den danske regering, som skal finde sted inden så forfærdelig længe.

Cassel: Jag ber att få tacka herr minister Guldberg för svaret.

Jag vill inte lägga mig i dansk inrikespolitik, men jag vill uttala den förhoppningen, att herr minister Guldberg måtte få tillfälle att lägga fram förslag i ärendet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i trafikutskottet.

8

A 236/s: medlemsförslag om vidareutbildning av socialpersonal

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska radet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Hammarberg (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! År 1963 behandlade rådet ett förslag från Finlands regering om gemensam nordisk utbildning av personal inom det sociala området. År 1964 antog rådet en rekommendation i ärendet. En kommitté under Nordiska socialpolitiska kommittén tillsattes och framlade ett förslag 1967.

En viss försöksverksamhet på området har förekommit under den gångna sommaren. Två av medlemmarna i socialpolitiska utskottet har till årets råds-session väckt ett förslag i ärendet där man uttalar sig för en utbyggnad av den kvalificerade vidareutbildningen av socialpersonal och påtalar avsaknaden av en institution för utbildning av lärare för socialhögskolorna. Man framhåller vidare att om vidareutbildningen skall samordnas, bör frågan om en samordning också av grundutbildningen prövas.

När socialpolitiska utskottet har behandlat ärendet, har utskottet ställt sig mycket positivt till frågan om vidareutbildning av lärare för socialhögskolor och vidareutbildning av tjänstemän inom administration och planläggning. Däremot ställer sig utskottet kanske litet tveksamt till frågan om skapandet av en institution och uttalar att den frågan bör närmare undersökas. Utskottet uttalar sig emellertid för att man vid en revision av utbildningsvägarna

inom de sociala områdena i de olika länderna bör eftersträva likformighet.

Herr president! Med denna korta redogörelse ber jag att få yrka bifall till socialpolitiska utskottets rekommendation, som går ut på att rådet skall rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vidta åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare för socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bye, Damsgaard, Ehrnrooth, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Helén, Niels Helveg Petersen, af Heurlin, Holmberg, Paul Jansson, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stray, Sundin, Trehølt och Øregaard.

Frånvarande var:

Bratteli, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Erling Dinesen, Eika, Garbo, Geijer, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Honkonen, Horn, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Eysteinn Jónsson, Kock, Krag, Mattila, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nørregaard, Kerttu Saalasti, Salo, Jón Skaftason, Skoglund, Stetter och Tenhialä.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.

A 149 T/s: tilläggsförslag om enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att skapa förutsättningar för införande av en nordisk arbetsmarknad för psykologer genom att utfärda bestämmelser för psykologverksamheten och genom att göra psykologutbildningen likvärdig.

af Heurlin (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Frågan har varit anhängig i rådet sedan 1958 då i rådet antogs en rekommendation till regeringarna att tillsätta en utredning om enhetliga regler om legitimation för psykologer. Under årens lopp har vissa åtgärder fattats till stånd som gör en positiv lösning av dessa frågor både möjlig och mera angelägen. Socialpolitiska utskottet har, stödande sig på de positiva remissyttrandena som givits i saken och med hänvisning till de avigsidor som uppstår, ifall en enhetlig nordisk arbetsmarknad och enhetliga bestämmelser för psykologer icke kommer till stånd och ifall inte en enhetlig psykologutbildning kan ordnas, beslutat hemställa till rådets godkännande följande förslag, som jag i egenskap av utskottets talesman förenar mig i: att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att skapa förutsättningar för införande av en nordisk arbetsmarknad för psykologer genom att utfärda bestämmelser för psykologverksamheten och genom att göra psykologutbildningen likvärdig.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Backlund, Sigurður

ur Bjarnason, Bye, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Engan, Niels Eriksson, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Raunmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-nen, Sirén, Skytte, Stray, Sundin, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Austrheim, Bergman, Bratteli, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christian-sen, Eika, Garbo, Geijer, Guttorm Han-sen, Hara, Holmberg, Honkonen, Sig-urður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Kock, Krag, Aksel Larsen, Mattila, Ger-da Møller, K. Axel Nielsen, Nørgaard, Salo, Jón Skaftason, Skoglund, Stetter och Tenhiälä.

Rekommendationen hade sålunda an-tagits med 51 röster.

10

A 99 T/s: tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer

Socialpolitiska utskottet hade före-slagit, att rådet i anledning av tilläggs-förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bak-grund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (NU 1965: 6) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamhe-ten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vi-dareutbildning av sjukhusadministratö-rer vid nämnda högskola.

Sigurður Bjarnason (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. præsident! Alle de nordiske lande har behov for at forbedre uddannelsesmulighederne for hospitalsadministratorer; især nar det gælder administratorer i ledende stilling. Hvert land for sig har dog ikke så stort behov for denne specielle ud-dannelse at det motiverer en national uddannelse.

Det er derfor naturligt at uddannel-sen gøres nordisk. Spørgsmålet om ud-dannelsen af hospitalsadministratorer har da også været genstand for behand-ling i flere år i Nordisk Råd. Som grundlag for det socialpolitiske udvalgs bedømmelse foreligger nu et forslag om nordisk videreuddannelse af hospitals-administratorer ved Nordiska hälso-vårdshögskolan.

En forsøgsvirksomhed for uddannel-sen af hospitalsadministratorer er som følge af initiativ fra rådets side kom-met i stand ved Nordiska hälsovårds-högskolan i Göteborg. Det socialpoliti-ske udvalg anser dog ikke denne virk-somhed med en uddannelsestid på en måned som tilfredsstillende for den kvalificerede uddannelse som der her er tale om. Udvalget vil ikke foreslå nogen bestemt uddannelsestid men mener at dette spørgsmål bør løses af le-delsen af Nordiska hälsovårdshögsko-lan med udgangspunkt i de erfaringer som nu høstes af den igangværende forsøgsvirksomhed. Udvalget understre-ger at forsøgsvirksomheden snarest bør gives permanent form. Der har været vist stor interesse for kurserne fra alle lande. Der har været betydeligt flere ansøgere end der har været tilgænge-lige pladser. På udvalgets vegne vil jeg foreslå, at rådet vil vedtage en rekommendation til regeringerne om en per-manent nordisk videreuddannelse af hospitalsadministratorer ved Nordiska hälsovårdshögskolan.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Sundin lämnat ses-sionen för denna dag och ersatts av Eric Carlsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bye, Cassel, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Engan, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, af Heurlin, Holmberg, Horn, Paul Jansson, Martha Johannessén, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Lars Larsson, Tyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wi-berg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stray, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Bratteli, Eric Carlsson, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Eika, Niels Eriksen, Garbo, Geijer, Guttorm Hansen, Hara, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Kock, Krag, Aksel Larsen, Mattila, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nørgaard, Salo, Jón Skaftason, Skoglund, Stetter och Tenhiälä.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

11

A 131 T/s: tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land och A 137/s: medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget A 131 T/s och medlemsförslaget A 137/s.

Tyne Leivo-Larsson (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Socialpolitiska utskottet har fått om hand ett tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land och likaså ett medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna. Utskottet har behandlat förslagen vid flera möten och har också anlitat departementsrådet Ottar Lund som sakkunnig. Jag vill begagna tillfället att tacka departementsrådet Lund för den värdefulla hjälp han givit.

Medlemsförslaget innehåller en hemställan till rådet att rekommendera regeringarna att medverka till att det i Nordiska pensionsutskottet inledda arbetet på en revision av den nordiska konventionen av den 15 september 1955 om social trygghet framlagts i syfte att anpassa konventionens regler till de nordiska ländernas tilläggs pensionsanordningar. Utskottet noterade därvid att ändringarna i konventionen torde innebära att de i tilläggsförslaget och medlemsförslaget framförda önskemålen skulle tillgodoses och att de båda förslagen efter ändringarnas godkännande borde kunna avskrivas. Ärendet har numera framskridit så långt att en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan samma stater den 15 september 1955 om social trygghet har undertecknats den 2 december 1969. Ändringarna innebär att de anordningar för tilläggs pensioner, som finns i de nordiska länderna, föres in i konventionen.

I konventionens artikel 5 andra stycket har införts bestämmelser om möjlighet för medborgare i nordiskt land att tjäna in rätt till tilläggs pension genom anställning i annat nordiskt land än det där han är bosatt. Inkomst av anställ-

ning ger rätt till tilläggs pension i sysselsättningslandet på samma sätt som om vederbörande var bosatt där under förutsättning att inkomsten beskattas i sysselsättningslandet. Denna bestämmelse reglerar förhållandena för sådana arbetstagare i gränstrakterna, vilka är bortsatta i ett land och arbetar i ett annat nordiskt land. Genom införandet av denna bestämmelse har i medlemsförslaget framförda önskemål om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna tillgodosetts. Ytterligare åtgärder i anledning av medlemsförslaget föreligger därför ej från rådets sida.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att regler om tilläggs pensionering nu införts i den nordiska socialkonventionen. Lika behandling av nordiska medborgare i fråga om rätt till tilläggs pension måste ses som ett betydelsefullt led i den nordiska arbetsmarknadens vidare utveckling.

Utskottet kan således konstatera att syftet med såväl tilläggsförslag som medlemsförslag numera uppnåtts. Utskottet anser därför ytterligare åtgärder från rådets sida icke erforderliga.

Utskottet föreslår, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget A 131 T/s och medlemsförslaget A 137/s.

Som utskottets talesman förenar jag mig om förslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

12

A 202/k: medlemsförslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Backlund (kulturutskottets talesman): Herr president! En del medlemmar av Nordiska rådet inlämnade i maj 1968 en motion som efterlyste åtgärder syftande till utveckling av det

enskilda skolväsendet i Norden. Kulturutskottet har under den tid som gått sedan dess vid flera tillfällen behandlat frågan och införskaffat remissuttalanden från de skilda länderna. Av remissyttrandena har framgått, att genomgripande reformer för närvarande äger rum av skolväsendet i de olika nordiska länderna och att dessa reformer på ett avgörande sätt kommer att beröra inte endast det offentliga skolväsendet utan även de självägande eller privata allmänbildande skolorna. Förslagsställarna efterlyser gemensamma nordiska riktlinjer för dessas utveckling men utskottet har inhämtat, att de privata skolorna representerar mycket olika traditioner och utvecklingslinjer. Med hänsyn härtill och till de pågående reformerna av utbildningen och arbetet på en harmonisering av de nordiska skolordningarna sägs det i utskottets utlåtande att tillräcklig grundval saknas för att utarbeta bestämmelser om i vilken mån avvikelser skall tillåtas från undervisningsformerna vid offentliga skolor. På basen härav har utskottet föreslagit, att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Som utskottets talesman förenar jag mig om detta och anbefaller det till godkännande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

13

A 216/j: medlemsförslag om representation för samerna i Nordiska rådet och C 6/j: berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötselfrågor

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit,

1. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland, Norge og Sverige at bevare og

i takt med en yderligere intensivering af det nordiske samarbejde at udvide de bestående muligheder for samerne for at udtale sig i sager, der særligt har interesse for denne befolkningsgruppe.

2. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Johan Møller Warmedal och Harald Samuelsenberg hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne sammen med rådet at gennemføre de foranstaltninger, der er nødvendige for at give repræsentanter for samerne taleret i rådets plenum under behandlingen af sager af interesse for denne befolkningsgruppe.

Stray: I denne saken er det et rekommendasjonsforslag fra flertallet i utvalget og en reservasjon fra de to norske medlemmer.

På vegne av den norske delegasjon vil jeg gjerne få lov til å be om at behandlingen av denne sak utsettes i dag for å slås opp til ny behandling senere i denne sesjon, for å gi den norske delegasjon litt mer tid til å overveie saken og den reservasjon som er tatt fra de norske medlemmers side.

Herr Strays hemställan bifölles.

Cassel återtog därefter ledningen av förhandlingarna.

14

A 248/j: medlemsförslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget icke måtte företaga sig något.

Osmo Kock hade i reservation I, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge valgretsalderen fastsat til 18 år.

Thorstein Treholt hade i reservation II, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att juridiska utskottet måtte fortsätta behandlingen av saken på de grunder, som förefinns efter rådets adertonde session.

Bäcklund: Herr president! Vi har ånyo i Nordiska rådet fått ett medlemsförslag om sänkning av rösträttsåldern. Vid tidigare tillfällen har vi också behandlat en sådan fråga här. Redan för 15 år sedan inlämnades från folkdemokraterna i Finland en liknande motion, som då avvisades. Nu vet vi i alla fall att utvecklingen inom de skilda länderna i Norden lett till att man överallt omprövat frågan och i vissa länder gått in för sänkning av rösträttsåldern. Så har en sänkning till 20 år genomförts i Finland och likaså i Sverige. I Danmark gick folketinget så långt att det framlade ett förslag om sänkning till 18 år, men sedan gick frågan till folkröstning och en konservativ opinion kunde vid det tillfället strypa förslaget och rösträttsåldern bibehölls vid den tidigare. Många skäl talar för att tiden nu är mogen att sänka rösträttsåldern i alla nordiska länder under 20 år, respektive 21 i Danmark. Alla argument talar härför och det finns inga vägande argument som skulle tala häremot. Det är bara konservativt tänkande som lägger hinder i vägen. Ungdomsorganisationerna har varit mycket aktiva i denna sak och i synnerhet i Finland har från alla politiska riktningar gjorts uttalanden för en sänkning av rösträttsåldern till 18 år. Det finns en instans där den redan genomförts i Norden och det är Finlands Svenska Folkting, en institution som tillvaratar finlandssvenskarnas intressen och där alla parter är representerade. Detta folkting har redan gått in för att sänka rösträttsåldern till 18 år. Vi kan vara övertygade om att även om det nu spjörnas

emot så kommer det inte att dröja länge förrän utvecklingen kräver en ytterligare sänkning av rösträttsåldern. Vid 18 års ålder är ungdomen verkligen mogen att delta i beslutsfattningen. Den har skyldigheter som fullvuxna och bör också ha samma rättigheter.

I fråga om behandlingen av frågan i utskottet kan man inte låta bli att fästa sig vid den omständigheten, att det inte föreligger några remissuttalanden från Sverige, vilket tyder på att man alltför brådskande behandlat frågan i utskottet. Åtminstone bedömer jag saken så. Därför ber jag, herr president, då den person som i utskottet anförut reservation, icke är närvarande och jag är en av medlemsförslagets undertecknare, att få föreslå, att rådet måtte anta det i reservationen ingående rekommendationsförslaget »at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge valgretsalders fastsat til 18 år».

Treholt: Jeg har også en reservation i denne saken. Jeg mener det bør arbeides videre med spørsmålet om ytterligere nedsettelse av stemmerettsalderen, selv om det på det nåværende tidspunkt ikke er realistisk å ta opp forslag om å senke stemmerettsalderen f. eks. til 18 år.

I Norge er stemmerettsalderen for kort tid siden nedsatt til 20 år. Et forslag om å senke stemmerettsalderen til 19 år fikk liten tilslutning. I Danmark har man hatt folkeavstemning. Men resultatene fra avstemningen i Stortinget er ikke noe bevis for at det ikke bør arbeides videre med spørsmålet. Det er tvert imot sterke grunner for at ungdommen på et tidligere alderstrinn bør få anledning til å øve politisk innflytelse. Det er sterke grunner som taler for at samfunnsinteresserte og samfunnsbevisste unge mennesker bør få anledning til å øve politisk innflytelse før de fyller 20 år. Det er heller ikke noe argument mot å senke stemmerettsalderen ytterligere at det synes å være færre av de yngre årsklasser enn av de eldre som

nytter stemmeretten. At man har stemmerett er ikke ensbetydende med stemmeplikt.

Og dette tar land etter land konsekvensen av. I Vest-Tyskland vil stemmerettsalderen bli senket. I Finland arbeides det med spørsmålet, og hr. Backlund har nettopp henstilt til regjeringene å søke å få stemmerettsalderen satt ned til 18 allerede nå. Det tror ikke jeg tiden er inne til, men juridisk utvalg bør fortsette behandlingen av saken. Jeg tror at bl. a. våre samfunnsforskere burde interessere seg for denne saken. Et materiale hvor de argumenter som taler både for og imot en ytterligere nedsettelse av stemmerettsalderen bør bli belyst. En alminnelig debatt hvor ungdomsorganisasjonene gir saken en samvittighetsfull behandling vil være av betydning. Jeg fester — som herr Backlund — oppmerksomheten ved den ting at når det gjelder den foreliggende sak, er det bare i Finland at saken er forelagt for ungdomsorganisasjonene. I de øvrige land er det bare departementene som har uttalt seg.

Det er all grunn til å arbeide for en ensartet stemmerettsalder i Norden.

Med de strømminger vi kan registrere i flere land kan det umulig være rett av Nordisk Råd å si at denne sak foretar vi oss ikke noe mer med.

Juridisk utvalg bør fortsette behandlingen av saken, og jeg vil anbefale Nordisk Råd å stemme for den reservation jeg har tatt, som lyder som følger:

»at rådet anmoder juridisk udvalg om at fortsætte behandlingen af sagen på det grundlag, der foreligger efter rådets 18. session 1970.»

Ehrnrooth: Herr president! I förnvaro av utskottsmajoritetens talesman i saken vill jag med några ord beröra den ståndpunkt utskottet kommit till. Som man konstaterar i betänkandet har frågan nyligen varit aktuell i våra länder. I Sverige trädde från och med i år en sänkning till 20 år i kraft, i Finland sänktes rösträttsåldern senas-

te år och i Norge för drygt två år sedan. Danmark motsatte sig med stor majoritet i folkkomröstning en sänkning av rösträttsåldern. Utskottet har varit så realistiskt att det inte ansett några som helst utsikter föreligga för att nu arbela för en sänkning till 18 år.

Det är viktigt, att rösträttsåldern och myndighetsåldern är densamma. Jag tror att det är uteslutet att tänka sig att vi inom en överskådlig framtid kan tänka oss en myndighetsålder på 18 år. Frågan kan i framtiden bli aktuell och då tas upp på basen av ett nytt förslag. Därför tycker jag att det för rådet inte nu finns anledning att komma till annan ståndpunkt än den utskottet med stor majoritet rekommenderar. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan »at Nordisk Råd ikke foretager noget i anledning af medlemsforslaget om nedsættelse af valgretsalderen til 18 år».

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde först votering medelst uppresning, huruvida förslaget i reservation II att fortsätta behandlingen av saken i rådet skulle antagas eller om saken skulle avgöras vid detta möte.

Omröstningen utvisade att saken skulle avgöras vid detta möte.

Därefter företogs votering medelst namnupprop om det i reservation I intagna förslaget till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Backlund, af Heurlin, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Tyyne Leivo-Larsson, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Salve Salvesen och Treholt.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Horn, Paul Jansson, Eysteinn Jónsson, Korvald, Kåre Kristiansen,

Lars Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Norvik, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stray, Tenhiälä och Øregaard.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bratteli, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Geijer, Hammarberg, Guttorm Hansen, Holmberg, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Kock, Krag, Laaksonen, Aksel Larsen, Matthias A. Mathiesen, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nørgaard, Salo, Jón Skaftason, Skoglund och Stetter.

Rekommendationsförslaget hade sålunda förkastats med 9 röster för förslaget och 43 mot.

Härefter bifölls utskottets förslag.

15

A 109/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget icke måtte företaga sig något.

Svend Haugaard, Jørgen Jensen och K. Axel Nielsen hade i reservation I, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att juridiska utskottet måte fortsätta behandlingen av saken på de grunder, som förefinns efter rådets adertonde session.

Osmo Kock hade i reservation II, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartet nordisk lovgivning om svangerskabsafbrydelse på basis af fri adgang til abort.

Ehrnrooth (juridiska utskottets talesman): Herr president! Medlemsförslaget är från 1966 och går ut på en undersökning av förutsättningarna för ett förenhetligande av abortlagstiftningen i våra länder.

Efter att saken först hade behandlats av socialpolitiska utskottet överfördes den på justitieministrarnas framställning till juridiska utskottet. Yttrandena över medlemsförslaget var i stort sett positiva med den reservationen, att det blev ifrågasatt om det i Norge fanns orsak att ta upp saken.

Men reformarbetet var redan i gång i Sverige när medlemsförslaget gjordes. Snart tillsattes också i Danmark och Finland kommittéer. I tre länder avsåg man således att liberalisera abortlagarna.

Juridiska utskottet kom snart till klarhet om att ett förenhetligande av rättsreglerna om abort förutsatte en koordinering av tidtabellerna i de länder där reformarbetet var i gång. Utskottet gjorde senaste sommar i sådant syfte en framställning till rådets presidium. Utskottet har konstaterat, att den undersökning medlemsförslaget efterlyst har skett. Vissa värderingar har man funnit vara överensstämmande i de olika länderna. Samarbetet har inte varit resultatlös, men om en hel del frågor råder det alltjämt oenighet.

Medlemsförslagets öde i juridiska utskottet är en följd av det ofta konstaterade förhållandet, att reformarbetet i de nordiska länderna inte pågår i takt. I Finland skall riksdagen ännu denna månad slutbehandla abortreformen. I Danmark fortsätter utskottsbehandlingen i folketinget. I Sverige har kommitténs arbete ännu inte slutförts. I Norge har frågan varit föremål för utredning i en kommitté, som senaste november avlämnat sitt betänkande. Någon proposition har denna utredning inte gett upphov till. I Island är frågan om en reform inte aktuell.

Juridiska utskottets majoritet — de norska och svenska medlemmarna, den isländska medlemmen och majoriteten

av de finländska — har därför funnit att det trots god vilja nu är omöjligt att uppnå enhetliga rättsregler om abort. Därför föreslår utskottet, att Nordiska rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Haugaard: Hr. præsident! Der er fra alle sider fremsat ønske om så vidt muligt att få en ensartet nordisk abortlovgivning. Fra de 3 landes side er der fremsat synspunkter, som i princippet ligger hinanden meget nær. Vi har set forslag til lovgivningen i Finland og Danmark, og vi har hørt forhåndsmeddelelser fra den svenske kommission, og de forslag, som de 3 lande fremsætter, er ikke principielt, men kun formelt forskellige.

De forsøg, der er gjort på at harmonisere lovgivningen på området, har lidt stærkt under et tidspres. Hvis der havde været mere tid, tror jeg afgjort, det havde været muligt at få et mere ensartet resultat. Det er klart, at i en sag, hvor etiske og religiøse følelser spiller så stærkt ind som i denne, kræves der en meget betydelig tid, hvis der skal ændres i de mere principielle synspunkter.

Vi er klar over, at Norges og Islands synspunkter ikke bevæger sig i samme hast, som det er tilfældet med de 3 andre lande, men vi mener på den anden side, at de bevæger sig i samme retning og vil fortsætte med at gøre det. De mange illegale aborter er et fælles problem i alle lande, og en løsning trænger sig på hos alle.

Nu har vi foreløbig lovforslag fra 2 lande og snart antagelig fra det tredje, som søger at løse deres del af problemet ved en liberalisering, men vel at mærke ikke ved forslag om fri abort. Et sådant forslag ville mærkes i nabolandene. Mange kvinder vil her fristes til abortrejser for at løse deres personlige problem uden om deres eget lands lovgivning. Man henviser til, at det kan hindres ved krav om bopæl. Jeg tror ikke et øjeblik på, at det vil holde. Vi har — og set i anden betyd-

ning heldigvis — ret frie bosætningsforhold landene imellem. Hvordan vil man hindre, at i hvert tilfælde forholdsvis velstillede finder deres egen løsning, eventuelt ved hjælp af folk, der ud fra berigelseshensigt specialiserer sig i at skaffe arbejde og fast bopæl af meget midlertidig karakter. Det er nok for sent at hindre, at en lovgivning i de 3 nævnte lande bliver gennemført uden den ensartethed, som vi meget gerne skulle opnå, og for de 2 andre landes vedkommende er der som sagt en endnu større forskel, men jeg mener, at vi med fremtiden for øje ikke bør opgive at nærme os hinanden.

Et område som dette er i meget stærk bevægelse, og der vil være brug for hurtig revision; vi kan bedst underrette hinanden om, hvordan udviklingen forløber i vort eget land, og vi kan bedst få indflydelse på hinandens lovgivning henimod ensartethed, hvis vi fortløbende er i kontakt om spørgsmålet, som det kan ske ved at holde sagen på dagsordenen, og jeg skal derfor på de 3 danske medlemmer af det juridiske udvalgs vegne stille forslag om, at forslaget fortsat behandles i juridisk udvalg, så at vi stadig væk har en mulighed for at virke for en harmonisering.

Jeg vil derfor stærkt anbefale, at man stemmer for reservation I og stemmer imod rekommandationen og reservation II.

Treholt: Juridisk udvalg bør fortsætte behandlingen av denne saken med det siktemål å få en mest mulig ensartet lovgivning i hele Norden.

Dette er et dypt alvorlig spørsmål både for dem det gjelder og for andre. I Norge blir det etter opplysninger som foreligger, gjennomført mellom 12 000 og 15 000 aborter årlig. Av disse er om lag to tredjeparter illegale aborter. Jeg vil bare konstatere det som et faktum. Hvert år har vi 8 000—10 000 kvinner, ulykkelige mennesker, som søker nødutveien med illegal abort, som regel under lite betryggende forhold.

Jeg vil med en gang si at jeg er ingen tilhenger av fri abort. Enhver svangerskapsavbrytelse er et så alvorlig spørsmål at hvert enkelt tilfelle må bli gjenstand for grundig og samvittighetsfull behandling. Men slik den norske abortlovgivningen praktiseres, er det i høy grad den enkelte leges innstilling til selve abortspørsmålet som er avgjørende. Jeg har vanskelig for å tro at en kvinne som søker den nødutveien som en svangerskapsavbrytelse er, gjør det uten etter grundig overveielse. Her kan det være spørsmål om liv og helse. Det kan være spørsmål om barnets, om hennes eget og om familiens fremtid. Det er dypt alvorlige spørsmål for dem det gjelder, og det er meningsløst at en leges subjektive skjønn, en leges prinsipielle stillingtagen, til det generelle spørsmål, skal være avgjørende. Retten til å anke en slik avgjørelse ligger hos legen, den bør ligge hos kvinnen.

Mange mennesker reagerer mot svangerskapsavbrytelse av moralske grunner. Jeg skal fullt og helt underskrive verdien av en høy moral, men jeg vil dog si at mange mennesker som gir uttrykk for forargelse over moralen, bør ta sin egen atferd i alle livets situasjoner opp til kritisk vurdering. Jeg kan ikke se noe umoralsk i at en del mennesker kommer i den situasjon at en svangerskapsavbrytelse er nødvendig. Av de kvinner som søkte abort i Norge i 1968, var 72 pst. gifte kvinner.

Jeg har også den aller største respekt for mennesker som for sin tros skyld inntar særstandpunkter. I Norge har uttrykket fosterdrap vært atskillig nytt i forbindelse med svangerskapsavbrytelse. Svangerskapsavbrytelse skal være i strid med det kristne menneskes livsnormer. Det er derimot ikke i strid med de kristne livsnormer å drepe hverandre i krig. I det kristne Europa har vi dessverre opplevd at kristne nasjoner har gått til krig mot hverandre, har begått massemyrderier og begge parter har bedt den samme Gud om seier over sine kristne fiender.

Jeg nevner dette, for jeg tror alle vil

gjøre klokt i å bringe denne debatten ned på et nøkternt og realistisk plan. Jeg tror vi skal fortsette våre bestrebelsers på å komme frem til en mest mulig ensartet lovgivning i Norden.

Jeg vil stemme for den reservasjon som hr. Haugaard har gjort seg til talsmann for.

Martha Johannessen: Jeg kan som herr Treholt ikke slutte meg til forslaget om at Nordisk Råd ikke skal foreta seg noe mer når det gjelder å arbeide for å samordne lovbestemmelsene i de nordiske lands abortlover.

Selv om Danmark, Sverige og Finland nå står foran forbedringen av sine lover på dette område, er ulikhetene så vidt jeg kan forstå, ikke så betydelige at det ikke skulle finnes muligheter for å arbeide seg fram mot en ensartet abortlovgivning.

Når det gjelder norsk lovgivning på dette området, går opinionen i Norge nå sterkt inn for at loven må få en mer liberal utforming, slik at den i hvert fall kan virke mer demokratisk, hvilket den ikke gjør i dag. Det ser ut som om det er et visst håp om at norsk abortlovgivning også står foran en viss revisjon, forhåpentligvis i liberaliserende retning, selv om den kanskje i første omgang ikke vil bli så liberal som mange ønsker.

Jeg synes ikke tidspunktet er riktig valgt når det gjelder å vedta flertallsforslaget om at Nordisk Råd ikke skal foreta seg noe mer i saken. Jeg tror tvært imot at Nordisk Råd fremdeles har muligheter for å påvirke de enkelte lands myndigheter når det gjelder en liberalisering og harmonisering av abortlovgivningen i våre land. Jeg tror også at dette er et mål som det må være en oppgave for Nordisk Råd å arbeide for, selv om det på det nåværende tidspunkt synes å være langt fram til målet.

Så lenge kvinnene i de nordiske land er utsatt for ulik behandling i disse for hver enkelt kvinne så alvorlige spørsmål, må det være vår plikt som med-

lemmer av Nordisk Råd å gjøre vårt ytterste for at kvinnene i våre land blir behandlet likt.

Jeg vil derfor anbefale Rådets medlemmer å anta Reservasjon 1 om å fortsette behandlingen av saken.

Backlund: Då den finska reservanten, min partikamrat Osmo Kock, inte är närvarande har jag känt mig skyldig och förpliktad att i hans ställe ta till orda. Jag vill dock bara hänvisa till reservationens ordalydelse och eftersom jag har precis samma åsikt som han i fråga om frågans lösning, ber jag att få anbefalla reservation II till godkännande, nämligen att rådet antar följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gjennomføre ensartet nordisk lovgivning om svangerskabsafbrytelse på basis af fri adgang til abort.

Kåre Kristiansen: Jeg vil først reservere meg mot den fremstilling av det kristne syn som hr. Treholt — jeg vil ikke si tegnet, men fortegnet her i dag. Han kom riktignok også med en henstilling om at man måtte foreta en realistisk og nøktern vurdering av dette spørsmål. Det var sannsynligvis en henstilling til etterfølgende talere siden hans innlegg selv ikke med stor velvilje kan sies å være på det planet.

Det vi står overfor er egentlig et spørsmål om harmonisering av de nordiske lands lovgivning på dette området. Forholdet er imidlertid at det i Norden i dag er en viss overensstemmelse her, og så vidt jeg kan skjønne har også flertallet i utvalget lagt hovedvekten på dette. Vi har også fått en uttalelse fra de nordiske lands justisministre, som går ut på at de i øyeblikket ikke regner det for realistisk å kunne komme videre i harmoniseringen enn man er kommet i dag. Det forekommer meg da at den naturlige konklusjon må være den flertallet er kommet til, at Nordisk Råd ikke beskjefter seg mer med dette spørsmålet for tiden.

Det er jo også riktig, som flere av

talerne her har vært inne på, at spørsmålet har ikke bare en sosial, men i høyeste grad også en juridisk og en etisk side. Jeg tror Nordisk Råd gjør vel i å ta med i betraktningen det syn som en stor gruppe av de nordiske folk bekjenner seg til. Jeg tror vi skal være klar over at denne sak i høyeste grad har to sider. Den har den sosiale side, som har vært fremhevet av flere talere som viktig, hvilket jeg av hjertet slutter meg til og ikke ønsker å avdempe. Det er helt klart at de kvinner som er kommet i denne situasjon, er berettiget til den aller største beivågenhet fra samfunnets side, og jeg vil svært gjerne være med å dempe og fjerne den moralske fordømmelsen, som bare gjør forholdene enda vanskeligere for dem det gjelder enn de er på forhånd.

Men jeg tror vi også må erkjenne at abort er den negative løsning på dette viktige sosiale spørsmål. Den positive løsning må være å legge forholdene slik til rette for disse kvinnene at de kan bære sitt barn frem, og at de økonomisk får muligheter til å klare situasjonen etterpå. Jeg tror man er inne på en blindvei hvis man legger altfor stor vekt på den negative løsning.

Jeg må tilføye at det er riktig, som et par talere har vært inne på, at ut fra et kristent synspunkt er det helt klart at fri abort eller abort på svært liberale sosiale indikasjoner ikke kan aksepteres — og det ut fra det syn, og det synes jeg også den annen part i denne sak bør ha en viss forståelse for, at her gjelder det to mennesker, to menneskeliv. Det gjelder moren, og jeg er enig i at det bør tas hensyn til henne. Men på den annen side må man forstå at det er en alvorlig motivering at også det ufødte liv her må ha krav på lovbeskyttelse.

Ut fra de sterke følelser og de synspunkter som her gjør seg gjeldende fra etisk og religiøst utgangspunkt, vil jeg anbefale at man følger flertallet i denne sak. Jeg tror ikke det vil fremme de interesser Nordisk Råd er satt til å ivareta, jeg tror ikke det vil fremme Nordisk Råds prestisje dersom man her

går på tvers av så alvorlig funderte motforestillinger som her gjør seg gjeldende i store grupper av de nordiske lands folk.

Berte Rognerud: Jeg vil gjerne først si at jeg er glad for at hr. Treholt understreket betydningen av at man måtte gå imot fri abort. Jeg er også helt enig i at spørsmålet er av høyst alvorlig art.

Nå skal jeg ikke ta opp så meget av det hr. Treholt var inne på, eller slå inn på en linje som minner nokså meget om norsk valgkamp siste høst. Men gjeldende lov om svangerskapsavbrudd i Norge ble vedtatt 11. november 1960, og trådte i kraft først 1. januar 1964. Det hersket ganske stor uenighet om loven den gang den ble vedtatt, og om uenigheten ikke er blitt større, så tror jeg heller ikke den er blitt mindre siden.

Professor Axel Strøm og professor Schjøtt-Rivers foretok i 1969 en gjennomgripende vurdering av de forskjellige tilfelle av svangerskapsavbrudd som hadde funnet sted ved Rikshospitalets kvinneklinikk i Oslo i løpet av de fem år som hadde gått, og de kom da frem til konklusjoner som viste at det rådet en ganske stor grad av vilkårlighet når det gjaldt hvem som fikk innvilget abort og hvem som ikke fikk det. Det berodde bl. a. på hvilket distrikt i landet vedkommende kvinne bodde i. Det viste seg at det var vanskeligere å få innvilget abort om man bodde i et avsides strøk enn om man bodde i nærheten av en by.

Professor Strøm sier i sin rapport at kravet om fri abort som er blitt reist fra forskjellig hold her i landet, etter hans oppfatning ikke har noen utsikt til å føre frem i dagens situasjon. Han finner det for øvrig tvilsomt om en så vidtgående liberalisering av loven ville være hensiktsmessig. Blant momenter han peker på i denne forbindelse, er de psykiske ettervirkninger hos kvinnen.

Det er — som jeg sa — helt på det

rene at slik loven blir praktisert i Norge for tiden, skjer innvilgelse av abort ulikt og vilkårlig avhengig bl. a. av hvor kvinnen bor, og også av hvilket standpunkt de forskjellige nemnder som behandler saken, inntar. Derfor er det vel ikke tvilsomt at en viss forandring må til her. Bl. a. tror jeg det er riktig at kvinnen selv får ankerett, og det bør også bli en forandring i loven slik at kvinnen i visse tilfelle kan søke direkte til sykehus uten at en lege har krevet henne innlagt, som er nødvendig etter bestemmelsene i den norske abortlovgivning i dag.

Siden hr. Ehrnrooth var inne på det, vil jeg også nevne litt om det norske utvalg som avgav sin innstilling i november. Utvalgets mandat gikk ut på

»a) økonomiske og praktiske hjelpetiltak for vanskeligstilte svangre kvinner.

b) andre tiltak som kan skape større forståelse for den ugifte mor og hennes barn og løse de spesielle problemer enslige og andre vanskeligstilte forsørgere står overfor i vårt samfunn ved at det skapes et alternativ til svangerskapsavbrott.»

Det er riktig som hr. Kåre Kristiansen gav uttrykk for nå like før meg, at dette er å følge en positiv linje.

Utvalget sier i sin innstilling at det mener seg ikke å ha fått mandat f. eks. til å utrede prevensjonsspørsmål, men uttaler følgende:

»Det er utvalgets oppfatning at abortforebyggende tiltak også må omfatte opplysning om seksuelle spørsmål og samlivsformer, og at opplysning om og veiledning i prevensjon vil måtte bli en vesentlig del av dette opplysningsarbeid.»

Jeg tror at man når man snakker om abortlovgivningen, ikke skal se bort fra — og må ikke se bort fra — at vi også kan gjøre meget i positiv retning for å gi kvinnen en mulighet til å bære sitt barn frem. Det er så mange måter vi kan tre støttende til på, istedenfor bare å si nei.

Jeg vil da bare konkludere med å si

at jeg vil stemme med flertallet. I de forskjellige nordiske land holder man på med en viss harmonisering. Det er ikke alltid at man ved å presse på kommer frem til det beste resultat. Og slik som det ligger an i dag, mener jeg at her er tiden ikke inne, og jeg vil stemme med flertallet.

Tyene Leivo-Larsson: Herr president! Denna fråga behandlades ju redan i Stockholm förra året, och jag hade då tillfälle att säga min mening i all synnerhet om den sida av saken som gäller fri abort.

Jag kan icke förena mig med dem som tycker att man skall tillåta fri abort, särskilt inte när man säger att det skulle ge kvinnan fritt val — jag anser att man kan få fritt val endast genom att använda preventiva medel, icke genom att tillgripa abort. När man har kommit så långt som till grossess har man inte längre något fritt val; man ettdera tar emot barnet eller tar icke emot det. Många gånger skulle kvinnan gärna vilja föra havandeskapet till slut, men mannens påtryckning kommer emellan så att kvinnan måste söka abort fastän hon både moraliskt och av andra skäl är emot det. Vad jag anser av behovet påkallat är — Berte Rognerud har redan pekat på det — bättre upplysning om användningen av preventiva medel. De borde kanske också utdelas gratis eller som andra mediciner, så att icke-önskade havandeskap uppstår.

Om denna fråga är privatsak eller icke har mycket diskuterats också i Finland. Det principiella problemet gäller ju berövande av liv. Jag har aldrig gillat dödsdom, och jag menar att det inte är så stor skillnad mellan att döda ett levande foster och att döma en människa till döden. Jag anser att det icke är en människas sak att bestämma över sådana frågor.

Dessutom är abort icke helt ofarlig. I Finland har vi under de senaste tio åren haft 19 dödsfall på grund av legal abort; hur många dödsfall som vållats

av illegal abort finns det ingen statistik över — sådana fall kommer ju inte alltid ens till läkarnas kännedom. Men vi har som sagt haft 19 dödsfall på de senaste tio åren vid aborter som utförts på sjukhus eller av läkare i andra sammanhang.

Dessutom är detta en stor kostnadsfråga. I Finland räknar vi med att de legala aborterna kostar ungefär 8 miljoner finska mark per år. Antalet lagliga aborter är då cirka 6 000 per år, men antalet skulle naturligtvis öka efter införandet av mera fri abort. Införres en sådan i lagstiftningen blir naturligtvis kostnaderna större, men underligt nog inte så stora som många tror. I länder med fri abort har man inte funnit att antalet illegala aborter sjunkit så mycket som man väntat.

Många länder har provat ordningen med fri abort. I Rumänien har man funnit att t. ex. förtidsfödsel sammanhänger med om abort förekommit tidigare. I Ungern har man gjort en ganska grym erfarenhet, nämligen att en och samma kvinna kan begära abort nio eller tio gånger. Det är ju kvinnans icke mannens kropp som lider av sådant, och då tycker jag att det är kvinnornas sak att stå emot en sådan ordning.

Ofta är det som sagt inte heller kvinnan själv som vill söka abort, utan mannen övar påtryckning. I många fall är det fråga om barn utanför äktenskapet. Detta har vi bevis på genom uppgifter av kvinnor på mödrahemmen i Finland — de kommer till hemmet och tillstår ärligt att fadern till barnet hellre vill ge dem en summa för alltid ifall de går med på att söka abort. Kvinnorna på dessa hem säger ofta att de inte önskar fri abort. Om de föder sitt barn kommer också samhället att då döma dem på grund av att de varit slarviga, som det lätt heter, och icke skaffat sig abort i tid. Föder de ett barn utanför äktenskapet anser man kanske att de — vid en ordning med fri abort — icke har någon rätt att fordra vare sig underhåll från mannen eller några

stödåtgärder från samhällets sida.

Problemet är därför inte så enkelt.

Kan man för övrigt tvinga en läkare att utföra abort, om han själv av etiska skäl icke vill göra det? Jag har många gånger tänkt på hur det skulle se ut om man fordrade någonting sådant.

Jag vill som sagt icke upprepa det som jag sade redan i Stockholm. Jag kan sluta med att helt kort säga att, som alla antagligen har förstått, jag inte kan rösta för ett förslag som skulle betyda införande av fri abort.

Jag har funderat mycket över vilket av dessa förslag jag skulle rösta på. Egentligen hade jag tänkt att jag skulle kunna omfatta flertalets förslag, att Nordiska rådet icke mer företar sig någonting, men å andra sidan är det kanske icke så dumt om man omfattar reservation 1. Eftersom vi vet att det i alla dessa länder nu arbetas med en ny abortlagstiftning, är det viktigt att vi vet vad som sedan sker i de olika länderna, och om vi håller frågan öppen, kanske vi kan inverka på vad som kommer att bestämmas i de olika länderna. En fara som vi måste beakta, är nämligen att om något av de nordiska länderna skulle besluta sig för en friare abortlagstiftning än ett annat, skulle de som vill ha abort kanske resa till det land där det är lättast för en kvinna att få denna hjälp, som nog är ganska negativ.

Om man tänker efter, tror jag man finner att det skulle vara bra att hålla på reservation 1 och fortsätta behandlingen så att man får se hur det blir med de lagar som nu är under arbete i de olika nordiska länderna.

Aksel Larsen: Hr. præsident! Den begrundelse, som hr. Osmo Kock i reservation II giver for sitt forslag til rekommandation, er jeg fuldkommen enig i, og jeg tror ikke det kort kan udtrykkes bedre, end hr. Osmo Kock har gjort det. Jeg ville ønske, at Nordisk Råd var i stand til at vedtage dette forslag til rekommandation, og jeg vil i hvert fald af principielle grun-

de stemme for det, selv om det desværre ikke har chance for at blive vedtaget i denne forsamling.

Jeg vil samtidig sige, at jeg er ikke sikker på, at det er muligt at nå en fælles løsning, og jeg er ikke en gang sikker på, at det for selve problemets rigtige løsning ville være gavnligt, om man på nuværende tidspunkt stræbte efter og måske var i stand til at nå frem til en ensartet løsning i alle 5 nordiske lande. For det er formodentlig sådan, at hvis en konvoj på 5 skibe skal sejle, så sejler den med den fart, det langsomste skib er i stand til at sejle med.

På den anden side kan jeg ikke stemme for udvalgsflertallets forslag til rekommandation, selv om det betyder en afskrivning af sagen her i Nordisk Råd og sådan set stiller hvert enkelt nordisk lands parlament frit.

Jeg må gøre opmærksom på, at i det oprindelige forslag fra de 5 forslagsstillere står der, at Nordisk Råd skulle rekommandere regeringerne at undersøge forudsætningerne »för ett förenhelligande av de nordiska ländernas abortlagstiftning.»

Det forekommer mig ikke, at juridisk udvalg her har gjort det arbejde, juridisk udvalg burde gøre, når juridisk udvalg på dette tidspunkt foreslår sagen afskrevet uden beslutning. Der sker noget i de nordiske lande; der er i hvert fald i færd med at ske noget, som man kan se af tillægget, i Finland og i Danmark. Det er umuligt på nuværende tidspunkt at sige, hvad det endelige resultat bliver, i hvert fald i Danmark, og jeg tillader mig den bemærkning, at tillægget her i dokumentet ikke er tilstrækkeligt. Der er opstillet 2 udkast til abortlovgivning i henholdsvis Danmark og Finland, men der foreligger i Danmark 2 lovforslag til abortlovgivning til behandling. Det ene er regeringens, hvis hovedindhold er gengivet her; det andet er et lovforslag, fremsat af socialistisk folkeparti, som i princippet tillader fri abort med den begrundelse og på de præmisser, som

hr. Osmo Kock så udmærket har fremstillet i sin reservation, nemlig at enhver kvinde kan få sit svangerskab afbrudt, såfremt hun efter rådgivning om samfundets hjælpeforanstaltninger fastholder ønsket om svangerskabsafbrydelse. Det ville have været ønskeligt, om hovedindholdet af dette lovforslag, som foreligger til behandling i det danske folketing, også havde været aftrykt i dokumentet. Jeg har stadig væk et endda begrundet håb om, at der er mulighed for at få forbedret regeringens lovforslag, som jeg ingenlunde er tilhænger af, ikke blot fordi jeg ikke mener det er vidtgående nok, men fordi jeg mener, at det på visse områder endda er et tilbageskridt i forhold til dette område.

Derfor vil jeg, hvis rekommandationsforslaget under reservation II skulle blive forkastet, alligevel stemme for rekommandationsforslaget under reservation I, som går ud på, at sagen sendes tilbage til juridisk udvalg med besked om, at der endnu er adskilligt at forhandle om i denne sag, før der kommer en endelig indstilling fra juridisk udvalg, og før der kan være tale om, at man bør afskrive sagen i Nordisk Råd.

Nordli: Så vidt jeg forstår situationen er Nordisk Råd her ikke innbudt til å behandle lovforslag eller hvilke prinsipper de skal bygge på. Jeg vil derfor ikke gå så langt i retning av å være med i den reprise av en valgkamp som vi hittil har fått høre. Når de rent prinsipielle sider ved disse spørsmål er kommet så sterkt fram, har jeg allikevel lyst til å gi uttrykk for noen synspunkter.

Jeg tror man gjør klokt i å regne med at de sterke krav om liberalisering av abortlovgivningen --- ofte kan man vel kanskje si de noe ytterliggående krav som her kan dukke opp fra tid til annen --- er reaksjoner på systemer som virker i høyeste grad uheldig og urimelig. Vi gjør klokt i å regne med at når vi ikke kan gjøre oss ferdig med disse

spørsmålene som har med fri abort å gjøre, kommer det av at vi ikke har greidd — så vidt jeg vet ikke i noe nordisk land og slett ikke i mitt eget — å etablere et sosialt system som oppfyller den ideelle målsetting at man kan by alle muligheter til lykkelig og vel tilfreds å kunne bære sitt barn fram. Vi har dessverre ikke nådd så langt fram, og jeg er redd for at det vil ta lang tid før vi gjør det. Og hva da? Skal vi fremdeles, med moralen som skjold, holde på denne dobbeltmoralen og akseptere at ti tusener av unge og eldre kvinner blir offer for den mest usmakelige utnyttelse av menneskelig tragedie, slik vi er vitne til på dette området.

Jeg tror at man gjør klokt i også i Nordisk Råd fortsatt å drøfte hvordan man i fellesskap kan løse disse problemene bedre enn man hittil har klart det. Det spørsmål som nå er oppe til behandling, kan etter mitt syn formuleres slik: Er vi villige til fortsatt i Nordisk Råd å samarbeide for å søke å finne løsninger, så langt som mulig i et felles lovgrunnlag? Jeg vil påstå at det ikke vil være mulig i Norden å praktisere et lovverk på dette område der man har vesentlig forskjellige bestemmelser og vesentlig forskjellig praksis. Jeg vet at det fra mitt eget land hver eneste dag reiser fire—fem kvinner til London for der å få det som de anser som hjelp i en vanskelig situasjon. Er det da noen som tror at man — uansett hvilke kriterier man legger til grunn — kan praktisere uensartede lovbestemmelser i Norden på dette område? Jeg tror det ikke.

Jeg tror derfor at det er i høyeste grad påkrevd at man gir Det juridiske utvalg beskjed om at vi ønsker fortsatt arbeid med disse spørsmålene for så langt som mulig å søke fram mot en harmonisering. Derfor vil jeg, så sterkt jeg kan, støtte det forslag som ligger i reservasjon nr. I.

Ingrid Segerstedt Wiberg: Herr president! I Sverige arbetar en utredning med de här frågorna sedan 1965. Det

har tagit lång tid, och utredningen är ännu inte färdig. Den omfattar bl. a. en undersökning av kvinnornas motiv för att begära abort som bygger på stickprovsundersökningar rörande 2 112 kvinnor som tagit kontakt med kuratorer i syfte att få abort. Jag vill nämna denna undersökning därför att jag tror att den kan ge god vägledning i framtiden när det gäller att bedöma kvinnornas skäl.

Jag tänker däremot inte utveckla några egna synpunkter i abortfrågan, herr president, utan jag vill bara gå tillbaka till det ursprungliga förslaget. Motiveringen för det var att man ville förhindra sådana resor, som tidigare har förekommit, då kvinnorna söker sig till det land där de hoppas få den mest liberala behandlingen. I det ursprungliga förslaget tänkte man sig att en ensartad lagstiftning skulle medverka till att förhindra dessa trista resor.

För mig framstår den tanken som riktig, att man bör försöka få en så likartad lösning som möjligt i Norden, och det gör att jag kommer att rösta för reservation 1. Även om majoriteten har intagit en mycket försiktig ståndpunkt, anser jag att det ur det nordiska samarbetets synpunkt vore lyckligast om man fortsatte på det sätt som föreslås i reservation 1.

Haugaard: Hr. præsident! Efter den ret indgående debat, hvor jeg synes man er kommet ind på en række spørgsmål, som kun periferisk berører det, som vi egentlig skulle stemme om, synes jeg, der er grund til at trække op, hvad det egentlig er afstemningen drejer sig om. Det ligger sådan, at hvis det er en afstemning mellem reservation II og alle de øvrige forslag, så kan der være tale om et princip, noget af det brandfarlige, noget af det, vi kan være dybt uenige om, men en afstemning mellem flertalsindstillingen og reservation I er ikke noget brandfarligt, ikke noget principielt, men ene og alene et spørgsmål om, hvorvidt sagen skal holdes på dagsordenen og give mulighed

for, at vi løbende kan underrette hinanden, stadig være i kontakt om dette store problem, som det er for os alle, eller om man skal droppe den. Det er det, afstemningen mellem flertalsforslaget og indstillingen i reservation I drejer sig om.

Kåre Kristiansen: Jeg kan være enig i at forskjellen mellem flertallets forslag og det forslag som ligger i reservation nr. I, ikke innebærer de prinsipielle motsetninger som er til stede i relasjon til den andre reservasjonen som er tatt. Men når det her påberopes at man vil stå uten kontaktmuligheter de nordiske land imellom i dette spørsmål hvis flertallets forslag vedtas, vil jeg gjerne få lov å henvise til at de nordiske helsedirektører — som i høyeste grad er interessert i å medvirke til bedre forhold på dette område — har svært hyppige møter og så langt jeg kjenner til, en utmerket kontakt. Så den kontakt man her har bruk for, tror jeg nok likevel i høy grad vil være til stede.

Ehrnrooth: Herr president! Jag är helt enig med dem som talat för reservationen I med den motiveringen, att det vore lyckligast om vi fick enhetliga rättsregler i Norden på detta område. Men för utskottets stora majoritet konstaterade jag, att vi är för sent ute. Finlands reform kommer att bringas i hamn inom de närmaste två veckorna. I Danmark — har jag förstått — är man efter en svår behandling i Folketinget i färd med att avsluta den under denna vårsession. Följaktligen finns det inga praktiska möjligheter att förbise den omständigheten. Vi kan inte åstadkomma rättslikhet. Det finns inga kontakter i dag mellan Finlands parlament å ena sidan och de andra länderna å den andra sidan, inte heller mellan Danmarks å ena sidan och de övriga länderna å den andra. Det är ett faktum, som inte kan bortresoneras, vilka ideal och vilka önskemål vi än läg-

ger i dagen, att lagstiftningen i två länder redan är i slutskedet.

Jag kan inte förstå, varför man inte skulle besluta i enlighet med utskottets majoritets förslag att rådet inte skall företa sig något med anledning av detta förslag, vilket jag konstaterade vara för sent väckt. Man kan ju göra ett nytt förslag senare, och då har vi realistiska möjligheter att bedöma utsikterna att komma till det som vi alla önskar, att rättsreglerna skulle vara ensartade. Nu får vi försöka undvara de resor över gränserna som göres. Jag förstår att man i Danmark tänkt, att abort skall ges bara åt de kvinnor som är bosatta i landet. Det är en tillfällig lösning tills man lyckats förenhetliga lagarna i framtiden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde först votering medelst uppresning, huruvida förslaget i reservation I att fortsätta behandlingen av saken i rådet skulle antagas eller om saken skulle avgöras vid detta möte.

Omröstningen utvisade att saken skulle avgöras vid detta möte.

Därefter företogs votering medelst namnuppprop om det i reservation II intagna förslaget i rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Backlund, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Laaksonen och Aksel Larsen.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Hammarberg, Hara, Haugaard, Helén, Niels Helveg Petersen, Horn, Paul Jansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Ohlin, Palm, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela,

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-
nen, Sirén, Skytte, Stray, Tenhiälä och
Treholt.

af Heurlin, Eysteinn Jónsson och
Dagmar Ranmark *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bratteli, Henry
Christensen, Ragnar Christiansen, Niels
Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo,
Geijer, Guttorm Hansen, Holmberg,
Honkonen, Sigurður Ingimundarson,
Jørgen Jensen, Kock, Krag, Gerda Møl-
ler, K. Axel Nielsen, Nørgaard, Poul
Petersen, Jón Skaftason, Skoglund,
Stetter och Øregaard.

*Rekommendationsförslaget hade så-
lunda förkastats med 5 röster för för-
slaget och 47 mot. 3 medlemmar av-
stod från att rösta.*

Härefter bifölls utskottets förslag.

16

**A 220/k: medlemsförslag om ökad sam-
verkan mellan lärare, elever och övriga
kategorier vid olika utbildningsanstalter**

Kulturutskottet hade föreslagit, att
rådet i anledning av medlemsförslaget
måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar re-
geringarna att under upprätthållande
av nära kontakter och ett kontinuerligt
informationsutbyte mellan de nordiska
länderna fortsätta arbetet på införande
av en ökad samverkan vid utbildnings-
anstalterna mellan lärare, elever och
övriga kategorier av där verksamma.

Niels Helveg Petersen (kulturutskot-
tets talesman): Hr. præsident! Der har
i de seneste år i de nordiske lande
været livlig diskussion om elevdemo-
krati. Det startede vel nok som dis-
kussion om demokrati ved universite-
terne, men er nu blevet en diskussion
om ungdomsdemokrati i det hele taget.

Jeg tror, der for os i alle de nordiske
lande er en almindelig fornemmelse af,

at vi står over for spiren til noget, der
vil vokse sig meget stærkere, står over
for spørgsmål, som vi kommer til at
beskæftige os mere med, og står over
for noget, som vil gøre problemet om
de demokratiske beslutningsprocesser
i hverdagen til noget mere betydnings-
fuldt.

Det vil være naturligt, at de nordiske
lande på dette område arbejder mere
sammen. Det ville være et naturligt om-
råde for at skabe ensartede regler og
for at drage nytte af hinandens er-
faringer.

I det materiale, der har foreligget for
kulturudvalget i dette spørgsmål, og i
det arbejde, der er foregået med at ud-
rede spørgsmålet, er det blevet klart, at
der er vidt forskellige traditioner, vidt
forskellige lovgivningsforhold i de en-
kelte nordiske lande, og at der derfor
nok intet er vundet ved for tiden at
søge skabt ensartede regler i alle de
nordiske lande.

På den anden side er der et klart be-
hov for et tæt samarbejde mellem de
ansvarlige myndigheder, der er et be-
hov for udveksling af informationer,
og jeg skal varmt anbefale rekomman-
dation A 220/k, som rekommanderer,
at regeringerne sikrer tæt kontakt i
behandlingen af disse vigtige spørgs-
mål.

Sedan diskussionen forklarats avslu-
tad, skedde votering medelst namnupp-
rop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen,
Johannes Antonsson, Austrheim, Back-
lund, Bergman, Bye, Cassel, Damsgaard,
Ehrnrooth, Eika, Engan, Hammarberg,
Hara, Haugaard, Helén, Niels Helveg
Petersen, af Heurlin, Horn, Paul Jans-
son, Martha Johannessen, Magnús Kjart-
ansson, Korvald, Kåre Kristiansen,
Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson,
Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matt-
hías A. Mathiesen, Mattila, Mellqvist,
Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Palm,
Dagmar Ranmark, Berte Rognerud,

Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stray, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Erling Dinesen, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Geijer, Guttorm Hansen, Holmberg, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Eysteinn Jónsson, Kock, Krag, Laaksonen, Aksel Larsen, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nørgaard, Ohlin, Poul Petersen, Jón Skaftason, Skoglund, Stetter och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

17

A 217/e: medlemsförslag om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

18

A 234 T/e: tilläggförslag om nordiskt varudeklarationssamarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att öka bidragen till de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att stärka det nordiska varudeklarationssamarbetet samt att anmoda de nordiska varudeklarationsorganen att redovisa sin planläggning av det fortsatta nordiska varudeklarationssamarbetet samt att i ljuset härav överväga vilka ytterligare åtgärder som eventuellt påfordras från regeringarnas sida

för att säkerställa ett effektivt nordiskt varudeklarationssamarbete.

Votering skedde medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Bye, Cassel, Damsgaard, Ehrnrooth, Eika, Engan, Hammarberg, Hara, Haugaard, Helén, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Martha Johannesen, Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Palm, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stray, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Erling Dinesen, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Geijer, Guttorm Hansen, Niels Helveg Petersen, Holmberg, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Eysteinn Jónsson, Kock, Krag, Aksel Larsen, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nørgaard, Ohlin, Poul Petersen, Jón Skaftason, Skoglund, Stetter och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

Anmälan

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Jag ber att få meddela att jag vid omröstningen om medlemsförslaget angående sänkt rösträttsålder (sak A 248/j) avsåg att rösta nej.

Mötet avslutades kl. 18.15.

Protokoll

4:e mötet

Tisdagen den 10 februari 1970 kl. 15.00

Presidenter: Sigurður Bjarnason (1—8) och Jens Otto Krag (8—13,
21—22, 14)

Dagordning

1. D 1970/1/1967/t: meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

Fråga om arbetstidsbestämmelser för lastbilar

2. D 1970/10/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

Fråga om mellanriksväg Kiruna—Nordnorge

3. D 1970/26/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

Fråga om avgift för fritidsfiske i Norge

4. D 1970/2/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

Fråga om fridlysningsavtalet i Norge

5. D 1970/1/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage

Fråga om överskridande av gränsen mellan Finland och Sverige

6. D 1970/31/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående

revision av den internationella oljeskyddskonventionen

D 1970/19/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 19/1969 angående sjöfartsregler för stora fartyg och

D 1970/20/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten

Fråga om riskerna med oljetransporter i Östersjön m. m.

7. D 1970/32/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

Fråga om nordiskt sjöfolks rättsställning på norska fartyg

8. A 222/j: medlemsförslag om översyn av medborgarskapslagstiftningen

9. A 208/t: medlemsförslag om nordiskt samarbete på rymdområdet

10. A 218 T/k: tilläggsförslag om material till undervisningen i radio och TV

11. A 219/k: medlemsförslag om samnordisk radio- och TV-forskning

12. A 162/j: medlemsförslag om likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV

13. A 204/s: medlemsförslag om karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna

14. A 240/s: medlemsförslag om vapenfri tjänst

15. A 141/j: medlemsförslag om för enhetligande av de nordiska ländernas regler om förmånsrätt i konkurs

16. A 211/k: medlemsförslag om nordiska skol- och studentbetygs giltighet

17. A 230/e: medlemsförslag om forskningsinstitut för framtidsfrågor

18. A 255/t: medlemsförslag om bro vid Karesuando

19. A 259/t: medlemsförslag om Blå vägens utbyggnad till Europaväg

Tilläggsdagordning

20. A 216/j: medlemsförslag om representation för samerna i Nordiska rådet och

C 6/j: berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renkötsel-frågor

21. D 1970/21/1969/t: meddelande om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

22. A 2/t: medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik

A 2 Å1/t: ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik

A 2 Å2/t: ändringsförslag om samarbete på luftfartens område och

A 271/t: medlemsförslag om samarbete på transportområdet

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Seip intagit sin plats i rådet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Sven Sundin återtagit sin plats i rådet samt att Yngve Holmberg lämnat sessionen och ersatts av Allan Hernelius.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

D 1970/1/1967/t: meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

Fråga om arbetstidsbestämmelser för lastbilar¹

Presidenten: Då frågeställaren ännu ej anlänt, uppskjutes behandlingen av saken.

2

D 1970/10/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

Fråga om mellanriksväg Kiruna—Nord-
norge²

Salö: Nordiska rådet har ansett det angeläget att en vägförbindelse mellan Kiruna och Nordnorge kommer till stånd och antog en rekommendation härom 1966. I svenska regeringens meddelande till årets session säges att denna fråga prövas i samband med revideringen av flerårsplanerna för vägbygget i länet. Norska regeringen är något mer positiv och säger att en tempoplan för den norska delen av vägen, som ju är den kortaste, skall tas med i 1970 års norska vägplan förutsatt att besked lämnas från Sverige om och när man tänker börja bygga sin del av vägen.

Jag skulle tillägga att länsstyrelsen i Norrbottens län har i ett uttalande den

¹ Frågan tryckt s. 2017.

² Frågan tryckt s. 1977.

27 januari 1970 över utredningen uttalat bl. a. följande:

— »beslut om byggande av en väg Kiruna-Nordnorge bör med det snaraste fattas. En sådan väg skulle ge befolkningen på ömse sidor om riksgränsen möjlighet att relativt bekvämt nå miljör helt skilda från den egna bostättningsorten, vilket skulle uppfattas som en mycket stor tillgång. Ur sociala och andra aspekter bör medel avsättas och utbyggnaden av en mellanriksväg från Kirunaområdet därför snarast påbörjas. Vägen skulle samtidigt skapa förutsättningar för attraktiva rundkörningsalternativ för ett ökande antal Nordkalotturister.»

Med anledning av vad som anförts ber jag att få fråga följande:

Överväger svenska regeringen några åtgärder för att få i gång byggande av en väg Kiruna-Nordnorge?

Statsrådet Norling: Herr president! Flerårsplaner för vägbyggandet i Sverige under perioden 1970/74 har upprättats med ledning av direktiv utfärdade av Kungl. Maj:t. Prioriteringen av vägbyggnadsobjekten har skett med beaktande av den trafikpolitiska målsättningen, vilket innebär att planerna baserats på en trafikpolitisk angelägenhetsgradering av vägbyggnadsbehoven. Objektens samhällsekonomiska lönsamhet har i första hand varit avgörande för prioriteringen. Statens vägverk har med beaktande av de lämnade direktiven fastställt flerårsplaner för bl. a. Norrbottens län den 30 december 1969. I dessa planer, som stöds av länsstyrelsen i länet, har projektet avseende byggande av mellanriksväg Kiruna-Nordnorge inte kunnat inrymmas.

Den svenska regeringen är väl medveten om att även andra än strikt företagsekonomiska värderingar kan och bör göras vid en bedömning av angelägenheten att åstadkomma en mellanriksväg Kiruna—Nordnorge. En sådan förbindelse skulle t. ex. från sociala synpunkter vara utomordentligt värdefull för befolkningen i de regioner som

blir berörda av vägen. En planering av fjällområdet vid Torne träsk har under den senaste tiden blivit aktuell genom de ökade anspråken på mark för fritidsbebyggelse. En planering behövs också från bl. a. naturvårdssynpunkt och med hänsyn till vissa vetenskapliga intressen. Kiruna stad har därför i samråd med länsstyrelsen vidtagit åtgärder för en allmän planering av berörda område. Detaljplanläggning behövs också för vissa bebyggelseområden utmed den planerade vägen. Planläggningen försvåras emellertid av att ovisshet råder rörande mellanriksvägens exakta sträckning. Länsstyrelsen och staden har gjort framställning om projektering av vägen bl. a. för att få vägsträckningen fastlagd.

I anslutning till de här redovisade sakförhållandena vill jag framhålla att den svenska regeringen är positivt inställd till att frågorna om den planerade mellanriksvägens exakta sträckning och utförande klarläggs. Jag vill dock erinra om att byggandet av en väg Kiruna—Nordnorge innebär en ekonomisk satsning av betydande mått. År 1967 uppskattades byggnadskostnaderna till 96 miljoner kronor, varav 82 miljoner skulle falla på den svenska sidan. Till detta kommer kostnader för anordningar med hänsyn till vägens militära betydelse. I dagens läge överstiger de totala kostnaderna 100 miljoner kronor.

Det är för dagen inte möjligt att ange när en mellanriksväg Kiruna—Nordnorge kan komma till stånd. Tidpunkten torde få bli beroende av bl. a. behovet av beredskapsarbeten i Norrbottens län.

Salö: Jag tackar herr statsrådet Norling för svaret. Jag kan inte säga att jag skulle vara alldeles nöjd med svaret men i alla fall har jag lagt märke till att den svenska regeringen är medveten om att också andra än strikt företagsekonomiska värderingar måste beaktas då det gäller en sådan väg. Det var det jag ville framhålla, att det finns

också andra än strikt företagsekonomske värderingar som är av betydelse.

Sedan diskussionen förklarats avsluttad, anmeldes att behandlingen av saken fort sätter i trafikutskottet.

I

D 1970/1/1967/t: meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitikk

Fråga om arbeidstidsbestemmelser for lastbilar¹

Kåre Kristiansen: Den rekommendasjon som det her vises til, berører jo i grunnen ganske prinsipielle trafikkmessige spørsmål, som henger sammen ikke bare med tilsvarende problemer i de øvrige nordiske land, men også med andre sider av samferdselssektoren i vedkommende land, og det er vel ikke til å legge skjul på at nettopp harmoniseringen av vegtrafikken er den vanskeligste man har innenfor samferdselssektoren.

Dels beror dette på at man vanskelig kan behandle denne sektor isolert fra samferdselssektoren for øvrig i de nordiske land. Samferdselspolitikken har vel ikke i noen av våre land nådd den klarhet i målsetting som kunne være ønskelig. Dels beror vanskelighetene også på at kostnaden når det gjelder vei-transport vel differerer ganske mye fra land til land. Dersom man forutsetter at trafikken skal dekke de kostnader som den påfører samfunnet — det er jo en kjent målsetting i samtlige land — vil man komme temmelig ulikt ut i de ulike nordiske land.

Jeg vil gjerne presisere at jeg er klar over de vanskeligheter man her støter på, og at man er inne på et helt problemkompleks. Imidlertid: Nordisk Råd har anbefalt dels en gradvis avskaffelse eller tilpassing til kravene om særskilt bevilling for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

¹ Frågan tryckt s. 2012.

dels har man anbefalt å undersøke mulighetene for å få like bestemmelser om arbeidstid, kjøretid og hviletider for førere av visse grupper av tungt kjøretøy. Det er det som foreligger i rekommendasjon nr. 1 for 1967.

Det er helt klart at disse spørsmål har åpenbar forbindelse med hverandre, — altså på den ene side spørsmålet om bevilling og en ensartet prosedyre der, og på den annen side spørsmålet om kjøre- og hviletider for førere av særlig tunge kjøretøyer.

Jeg tror det må være ganske stor enighet om at skal man oppnå det ene, nemlig en harmonisering av bevillingsprosedyren og de regler som gjelder for den, bør det samtidig skje en tilnærming av konkurransevilkårene, og blant disse må en vel si at arbeidstidsbestemmelsene er mellom de viktigste. Det er den ene del av bakgrunnen for det spørsmål jeg har villet stille her.

Den annen er at dette spørsmål også har en åpenbar relasjon til trafikkikkerhetsspørsmålet som vi nettopp i dag er meget sterkt beskjeftiget med i samtlige nordiske land. Nå meddeler regjeringene til årets sesjon at man er blitt enige om å endre den nordiske overenskomst av 5. november 1958 om person- og godstrafikk på landeveg. Dette vil medføre en del lettelse i bevillingsprosedyren, fremgår det av regjeringenes uttalelse.

Da imidlertid innholdet av disse endringene ikke er nærmere kjent for trafikkutvalget og vel heller ikke for Nordisk Råd for øvrig, er det ikke mulig å ha noen oppfatning av om disse svarer til rekommendasjonen fra Nordisk Råd.

Med hensyn til arbeidstidsbestemmelsene, viser den danske og den svenske regjering til at spørsmålet om harmonisering av disse bestemmelser i de nordiske land er avhengige av de drøftelser som finner sted i FN's økonomiske kommisjon for Europa, ECE, og som også tar sikte på felles regler for internasjonal trafikk i Europa. Derimot meddeler den norske regjering at bestemmelser om kjøretid osv. for tunge

lastebiler ventes å bli vedtatt i løpet av våren 1970, mens spørsmålet i Finland utredes av en komite som er nedsatt av sosial- og helseministeriet. — Dette synes å innebære at man hverken i Finland eller i Norge anser det nødvendig å avvente resultatet av drøftelsene i ECE.

De europeiske drøftelsene har allerede pågått ganske lenge, og det ser ut til at man kan sette spørsmålsteget ved utsikten til å oppnå en europeisk løsning innen kort tid av et så vanskelig spørsmål som arbeidstidene når det gjelder lastebiltrafikken. Hvis det i ECE ikke finnes muligheter til å komme til et resultat i løpet av kort tid, bør en nordisk løsning i stedet utarbeides.

Jeg vil her tillate meg å vise til den utmerkede fremgangsmåte vi har avsluttet oss til i vår økonomiske politikk — å ta et skritt av gangen, nemlig Nordøk først og så se tiden an med hensyn til den videre tilpassing av arbeidet til det intereuropeiske. Jeg tillater meg å antyde at noe lignende kan gjøres i denne sak.

Under henvisning til dette vil jeg spørre kommunikasjonsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

Anser regjeringene at drøftelsene i ECE om arbeidstidsbestemmelser i internasjonal lastebiltrafikk i Europa kan ventes å gi resultat i løpet av kort tid, og om så ikke er tilfelle, er regjeringene rede til å innlede en nordisk harmonisering i overensstemmelse med henstillingen i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 1/1967 punkt C?

Ministern for offentlige arbejder **Guldborg**: Hr. præsident! Jeg skal på trafikministrenes vegne svare på det stillede spørsmål. Jeg kan opplyse, at for så vidt angår drøftelserne i FNs økonomiske kommission for Europa om indgåelse af en europæisk aftale om arbejdsvilkår for personale beskæftiget i international landevejstransport, kan det påregnes, at man inden længe når til et resultat. Der er berammet et møde

i underkomiteen i Genève den 1. april til afsluttende forhandling af foreliggende udkast til en sådan europæisk overenskomst.

Jeg kan føje til, at spørsmålet sidst har været drøftet i forbindelse med et europæisk trafikministermøde i december måned i Paris, idet situationen er den, at de seks fællesmarkedslande er blevet enige om et regulativ, og at det, der rester, i virkeligheden er spørsmålet om at opnå enighed mellem disse lande og de øvrige europæiske lande om en overgangsordning med hensyn til bestemmelserne om daglig køretid — det er her den væsentlige uenighed har bestået. Jeg gør opmærksom på, at aftalen vedrører ikke arbejdstid, men alene køretid.

Når der derfor henvises til som alternativ løsning en nordisk harmonisering af bestemmelserne, må vort svar være, at selve de materielle regler stort set ser ud til at være udfærdiget, og at der stort set ser ud til at være enighed herom, mens det er overgangsproblemer, der i øjeblikket drøftes.

Jeg skal for en ordens skyld for Danmarks vedkommende gøre opmærksom på, at der i den danske arbejderbeskyttelseslovgivning alene er hjemmel til at fastsætte regler om hvileperiodens og køreperiodens længde, men ikke som i de øvrige nordiske landes arbejderbeskyttelseslovgivning egentlige arbejdstidsregler.

Spørgsmålene vil fortsat blive genstand for forhandlinger mellem regeringerne i overensstemmelse med rekommandation nr. 1/1967 om ensartede retningslinjer for nordisk transportpolitik punkt C.

Kåre Kristiansen: Jeg takker ministren for svaret. Med hensyn til de resultatene man venter fra ECE-drøftelsene, forstår jeg det slik at løsningen der ligger så vidt nær at man må kunne avvente den. Men jeg vil da i tillegg spørre om det ikke er slik at de nordiske samferdselsdepartementer på det nåværende tidspunkt i grove trekk har

kjennskap til de regler som man anser det for sannsynlig at man vil havne på når det gjelder de ECE-drøftelser som er i gang, slik at man allerede nå kan begynne forberedelsene til en nordisk harmonisering på det grunnlag.

Ministern for offentlige arbejder **Guldberg**: Jeg kan svare, at det er rigtigt, at vi har kendskab til de faktiske regler, og derfor løber der også en drøftelse om disse spørgsmål imellem de nordiske lande, men da spørgsmålet om overgangsperioden ikke er noget væsentligt i denne forbindelse, afventer vi altså den europæiske forhandling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i trafikutskottet.

3

D 1970/26/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

Fråga om avgifter för fritidsfiske i Norge¹

Savela: Herr president! I rekommendation nr 26/1968 hemställde Nordiska rådet till regeringarna, att eventuella statliga fiskeavgifter icke uttas med större belopp av andra nordbor än av landets egna medborgare.

Av meddelandena till årets session framgår, att statlig fiskeavgift inte uttas i Danmark, Island och Sverige, samt att den finska avgiften utgår med samma belopp för finska medborgare och andra nordbor. Rekommendationen är alltså aktuell endast för Norge, där en årlig avgift av 10 kronor uttas av norska medborgare och 25 kronor av utlänningar inklusive nordbor.

Liksom vid sjuttonde sessionen föreligger icke heller till adertonde sessionen något egentligt meddelande från Norges regering, utan enbart en upplysning till Sveriges regerings meddelande om att det norska jordbruks-

departementet inte för närvarande anser sig kunna företaga någon ändring i gällande bestämmelser angående storleken av fiskeavgiften för utlänningar. Det förefaller rimligt att vissa statliga åtgärder finansieras helt eller delvis genom uttagande av särskilda avgifter av den som har nyttan av åtgärderna i stället för genom allmänna skatter. Det bör emellertid i Norden vara en princip att länderna också i ett fall som detta likställer andra nordbor med landets egna medborgare. I den aktuella saken är de ekonomiska konsekvenserna mycket små. För jämförelse kan nämnas, att nordbor från övriga länder t. ex. kan resa på vägarna och få sjukvård på samma villkor som landets egna skattebetalare.

Under hänvisning till det anförda tillåter jag mig att rikta följande fråga till Norges regering:

Vilka betänkligheter har Norges regering mot en sänkning av den statliga fiskeavgiften så att andra nordbor får betala samma avgift som norska medborgare?

Statsråd Moxnes: Paragraf 22 i lov om laksefiske og innlandsfiske av 6. mars 1964 bestemmer at enhver som etter fylte 16 år vil fiske laks, sjøaure, sjørøye eller innlandsfisk plikter å betale fisketrygdavgift. Unntatt for avgiftsplikten er kun norske og svenske flyttsamer for det fiske som de etter reindriftslovgivningen har rett til å drive. Ifølge nevnte paragraf er det departementet som skal fastsette størrelsen av avgiften. Samme paragrafs siste avsnitt bestemmer at Kongen kan avgjøre at utlendinger skal betale en høyere fisketrygdavgift enn hva som til enhver tid er fastsatt for norske borgere. Ved lovens ikrafttredelsesresolusjon ble denne myndighet som i loven er tillagt Kongen, delegert til departementet.

Landbruksdepartementet har fastsatt avgiften til kr. 10.— pr. år for norske borgere og kr. 25.— pr. år for ikke norske borgere.

¹ Frågan tryckt s. 2135.

Fisketrygdavgiften går inn i Statens fiskefond hvis midler brukes til fremme av laksefiske og innlandsfiske.

Ved vurderingen av fisketrygdavgiftens størrelse fant Landbruksdepartementet det naturlig at ikke norske borgere betalte en høyere fisketrygdavgift enn landets egne borgere bl. a. fordi landets borgere også gjennom skattebetaling er med og yter bidrag til bl. a. fremme av lakse- og innlandsfisket, idet det over statsbudsjettet årlig blir bevilget til nevnte formål utover det fisketrygdavgiften innbringer. Det kan også i denne forbindelse nevnes at norske sportsfiskere gjennom sine organisasjoner årlig yter vesentlige bidrag både i form av pengemidler og dugnadsarbeid til fremme av laksefiske og innlandsfisket. Også før omhandlede lovs ikrafttreden var utlendinger pliktige til å betale høyere avgift enn landets egne borgere for fiske i statsallmenning, idet § 38, siste ledd, i Fjellogen av 12. mars 1920, som den da lydde, bestemte at utlendinger som vil drive fiske i statsallmenning, pliktet å betale til statskassen kr. 25.— årlig i tillegg til de avgifter som landets borgere pliktet å erlegge for slikt fiske. Denne særordning for utlending falt bort ved ikrafttredelsen av lov om laksefiske og innlandsfiske, og det kan sies at den plikt utlending hadde etter fjellogen til å betale en 25-kroners avgift for fiske i statsallmenning, nå med hjemmel i lov om laksefiske og innlandsfiske er utvidet til å gjelde utlendingers fiske overalt i landet etter laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk.

Alle forhold tatt i betraktning finner en det rimelig at ikke norske borgere betaler en høyere fisketrygdavgift enn landets egne borgere. En særordning for de andre nordiske land i relasjon til utlandet for øvrig angående fisketrygdavgiftens størrelse, ville føre med seg betydelige merutgifter til administrasjon av avgiften og gjøre kontrollen med at riktig fisketrygd er betalt, betydelig mer komplisert. Under henvisning til dette, finner en for tiden ikke

å kunne foreta noen endring i gjeldende bestemmelser vedrørende fisketrygdavgiftens størrelse for utlendinger.

Savela: Herr president! Jag ber att få tacka statsrådet Moxnes för svaret. Samtidigt måste jag dock konstatera, att svaret inte för närvarande ger något hopp om förändringar, vilket är att beklaga. Jag hoppas att det inte kommer att vara norska regeringens sista ord i denna sak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i trafikutskottet.

4

D 1970/2/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

Fråga om fridlysningsen av örn i Norge¹

Mellqvist: Herr president! Motivering- en till den fråga som har ställts till norska regeringen är ett spørsmål som den svenska naturskyddsföreningen har tagit upp. Man pekar på fridlysningsen av örnar, framför allt kungsörn, och säger att det förefaller som om den fridlysning som för närvarande gäller i Norge är under förnyad behandling.

Det har — säger föreningen vidare — under senare år i olika sammanhang uttryckts allvarliga farhågor för den i Sverige häckande kungsörnsstammens numerär och möjligheter att fortleva. Många tecken tyder på att reproduktionen till följd av en rad olika faktorer gått ned till en så låg nivå att beståndet är i fara. Det är således angeläget, framhåller föreningen till slut, att göra allt för att situationen så småningom skall förbättras.

Mot denna bakgrund är alltså frågan ställd. Frågan lyder: Avser norska regeringen att bibehålla fridlysningsen av örn, såväl havsörn som kungsörn?

¹ Frågan tryckt s. 2051.

Statsråd Seip: Havørn og kongeørn ble fredet ved kongelig resolusjon 6. september 1969. Fredningen fremkalte omfattende protester fra saueiere rundt i landet og fra tamreinhold.

Norge har etter det norske landbruksdepartementets oppfatning en ganske solid bestand av både kongeørn og havørn, og den alvorlige tilbakegang som er registrert i andre land, har ikke gjort seg gjeldende på tilsvarende måte i Norge. Det er neppe jaktpress som er den vesentlige årsak til eventuel tilbakegang.

Hvilke bestemmelser en i fremtiden vil komme til å fastsette om fredning av ørn i Norge, vil bli nærmere vurdert når Jaktlovrevisjonskomiteen har gitt innstilling om spørsmålet.

Jeg vil gjerne føye til at under denne vurdering vil naturligvis også naturvernmyndighetene, herunder det naturvernråd som Norge har, bli bragt inn i bildet.

Mellqvist: Herr president! Jag tar fasta på vad statsrådet säger i sitt svar, men jag skulle vilja uttala den förhoppningen att när jaktlagrevisionens arbete föreligger färdigt detta också skall innehålla ett förslag om att fridlysningen av örn skall bestå inom Norden.

Statsråd Seip: Jeg har notert meg spørrerens ønske, men jeg vil gjerne føye til at det neppe på det nærværende tidspunkt tjener noen hensikt å ta opp en debatt om en innstilling som måtte foreligge kanskje i år, kanskje neste år, og som deretter i tilfelle skal bli tatt opp til behandling.

Jeg vil gjerne videre understreke at som et ledd i arbeidet under det europeiske naturvernår foregår det for tiden også en diskusjon innenfor vårt naturvernråd om fredning av dyrearter, og spørsmålet om en rekke andre tiltak i denne sammenheng vil bli vurdert allerede i løpet av 1970.

For norske myndigheter vil spørsmålet om ørnens stilling måtte ses i sammenheng med det bredere kom-

pleks som gjelder fredningen av dyr og dyrearter i det hele. På dette område vil jeg si at en i øyeblikket er ganske sterkt engasjert både når det gjelder fredningsbestemmelser og når det gjelder oppretting av naturparker og naturreservater, herunder også fuglereservater.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i juridiska utskottet.

5

D 1970/1/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage

Fråga om överskridande av gränsen mellan Finland och Sverige¹

Horn: Hr. præsident! Når jeg har ønsket at stille det spørsmål — for så vidt også på trafikudvalgets vegne — er det, fordi vi finder de ytringer, Norrbottens länsstyrelse har fremført om de besværigheder, de har i hele Tornedalsområdet, velbegrandede; vi mangler fra den finske og svenske regering meddelelse til denne session om, hvad der egentlig er sket i denne sag, og det er derfor, vi har stillet spørgsmålet, om der er muligheder for at lette grænseadgangen yderligere.

Statsrådet Norling: Herr president! Herr Svend Horn har frågat Finlands och Sveriges regeringar vilka åtgärder de ämnar vidta för att göra gränspassagen i Tornelalen fri.

Frågan har ställts i anslutning till de meddelanden som avgivits beträffande Nordiska rådets rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage. Av dessa framgår bl. a. att spørsmålet om den fria gränspassagen behandlats i Nordiska tulladministrativa rådet och att detta råds allmänna utskott funnit, att det för närvarande inte synes föreligga behov att vidta några särskilda

¹ Frågan tryckt s. 2165.

åtgärder på här ifrågavarande gränsvsnitt.

En kanalisering av gränstrafiken till vissa platser är nödvändig om man med nuvarande bevakningsresurser skall lyckas upprätthålla en godtagbar gränskontroll. Självfallet bör ytterligare gränsovergångsställen och överfartsställen inrättas på de platser, där det med hänsyn till trafikförhållandena är motiverat.

Efter samråd med den finländska regeringen kan jag meddela att regeringarna på grundval av dessa synpunkter ämnar se över och söka förenkla bestämmelserna på området i syfte att tillmötesgå rekommendationen.

Horn: Hr. præsident! Jeg vil gerne sige tak for svaret, og jeg opfatter det for så vidt på den måde, at det er ikke god vilje, der mangler. I det omfang, som områdets befolkning kan påvise, at der er mulighed for at skabe lettelser, uden at der f. eks. smugles — vi ved jo, at spritproblemet kan spille en vis rolle ved grænseovergange — kan dette ønske imødekommes.

Jeg forstod, at svaret var positivt og erklærer mig tilfreds.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i trafikutskottet.

6

D 1970/31/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen, D 1970/19/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 19/1969 angående sjöfartsregler för stora fartyg och D 1970/20/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten

Fråga om riskerna med oljetransporter i Östersjön m. m.¹

af Heurlin: Jag har äran att till Danmarks, Finlands och Sveriges regering-

¹ Frågan tryckt s. 2221.

ar ställa en fråga angående skyddet av våra vatten. Vi har i rådet behandlat flera frågor om miljövården och Nordiska rådet har på sin dagordning flera frågor som rör skyddet av våra vatten. Sammanfattningsvis skulle jag vilja ställa följande frågor till de nordiska ländernas kommunikationsministrar:

1. Vilken är de nordiska regeringarnas inställning till användandet av supertankers i Östersjön och är regeringarna beredda att utnyttja de möjligheter som kan finnas att förhindra användandet av sådana fartyg i Östersjön?

2. Är regeringarna beredda att förbinda sig att gemensamt bekämpa oljebälten som hotar att drabba nordiska farvatten?

Ministern for offentlige arbejder
Guldborg: Hr. præsident! Jeg skal for Danmarks vedkommende svare på det første spørgsmål.

I henhold til Øresundstraktaten af 1857 har Danmark en forpligtelse til at holde afmærkningen af danske farvande ved lige samt til at holde disse sejlklare. Efter den danske regerings opfattelse må denne forpligtelse forstås således, at det ved dansk foranstaltning skal sikres, at sejladsen gennem de danske farvande skal kunne foregå med så stort et dybgående, som de naturskabte dybdeforhold tillader.

Muligheden for at etablere en stor-skibsrute gennem de danske farvande til Østersøen er efter opfordring fra den finske regering taget op til nærmere undersøgelse. Det anses for muligt at etablere en sådan rute med en vanddybde på ca. 17 m; oprettelsen af en rute vil imidlertid kræve en meget nøjagtig opmåling, en omfattende afmærkning, fjernelse af flere vrage samt meget store minstrykningsarbejder. Udgifterne herved er anslået til ca. 25 mill. kr.

Danske erhvervsinteresser i forbindelse med en sådan rutes etablering er ikke store, og man er fra dansk side ikke indstillet på at bevilge midler til formålet. Overvejelserne om etablering

af en storskibsroute gennem danske farvande til Østersøen for supertankskibe er endnu ikke afsluttet og fra dansk side afventes en tiikendegivelse af den finske interesse i projektets eventuelle gennemførelse.

Om det andet spørgsmål skal jeg oplyse, at efter den danske regerings opfattelse hviler forpligtelsen i artikel 7 i Nordsøaftalen af 9. juni 1969 til at yde bistand i tilfælde af en olieforureningskatastrofe på en realistisk vurdering af, hvad der er praktisk muligt. For at få klarhed over de ændringer i den nordiske overenskomst af 8. december 1967, der er nødvendige for eventuelt at ændre overenskomsten til en egentlig »bistandspagt», har et snævert embedsmandsudvalg allerede udarbejdet et udkast, der tager sigte herpå. Dette udkast vil i den nærmeste fremtid blive behandlet på et møde mellem embedsmænd fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, og man vil her overveje, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt at skærpe formuleringen af bistandspligten i forhold til Nordsøaftalen.

af Heurlin: Herr president! Jag konstaterar med tillfredsställelse, att regeringarna i Norden ämnar vidtaga nya åtgärder i samarbete för att värja oss mot sådana katastrofer som jätteoljeutsläpp kan betyda. Samtidigt när jag uttalar förhoppningen, att samarbetet mellan de nordiska regeringarna i ännu vidare bemärkelse skall bli möjligt, vill jag framkasta en sådan tanke, att för att göra supertankers i Östersjön onödiga sådana åtgärder kunde övervägas, som man gör i England. England har gått i författning om att bygga en central oljehamn i Irland, dit jättetankers på över 300 000 ton utan svårighet kan komma och dit farlederna är öppna och goda. Det är den mest ekonomiska typen av oljetransport. Från denna jättehamn transporteras sedan oljan i mindre båtar till de olika brittiska öarna. Kanske en nordisk storhamn skulle vara den rätta lösningen,

¹ Frågan tryckt s. 1878.

kompletterad med pipelines eller någon annan utväg. Allt detta bör prövas, för situationen kan när som helst bli katastrofal inom Östersjön.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av sakerna fortsätter i juridiska utskottet och trafikutskottet.

7

D 1970/32/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

Fråga om nordiskt sjöfolks rättsställning på norska fartyg¹

Tyyne Leivo-Larsson: Jag har äran att presentera en fråga till den norska regeringen, men först vill jag säga några ord om vad som föranlett den.

Av det meddelande som i anledning av Nordiska rådets rekommendation angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning (rek. nr 32/1958) lämnats till rådets adertonde session av Norges regering framgår att arbetet med revision av den norska sjömanslagen fortfarande pågår inom en särskilt tillsatt kommitté.

Den norska sjömanslagen ger för närvarande ej sjömän från övriga nordiska länder, vilka arbetar på norska fartyg samma rättsställning ombord som tillkommer norska sjömän. Som exempel och för att klargöra vad jag avser kan jag nämna, att norska sjömanslagen garanterar norska sjömän vid sjukdom två månaders lön men endast en månads lön till sjömän av andra nationaliteter. Sjömän av andra nationaliteter behandlas alltså inte lika som deras egna. Dessutom finns det ett s.k. skandinaviskt tillägg, som tillkommer förutom norrman också svenskar och danskar, som anlöper hamnar utanför Skandinavien, men detta tillägg tillkommer inte fingar som arbetar på samma båt. Det är själv-

klart att finnarna inte förstår det och är missnöjda. De vet att Skandinavien och Norden inte är detsamma men de kan inte förstå det och det är inte heller lätt att förklara. En lösning av denna fråga skulle enligt tidigare nämnda meddelanden från Norges regering till rådet bli en väsentlig uppgift för den nämnda kommittén. Det är därför av intresse att få veta när arbetet med revisionen av norska sjömanslagen, vilket pagått inom kommittén sedan oktober 1965, beräknas vara avslutat.

Med anledning härav ber jag att få fråga Norges regering:

När beräknas arbetet med revisionen av den norska sjömanslagen ha kommit så långt att allt nordiskt sjöfolk får samma rättsliga ställning ombord å norska fartyg?

Statsråd Willoch: Det förberedande arbeid med revisjon av sjömannsloven i Norge utføres av en spesiell komite i samarbeid med tilsvarende komiteer i Danmark, Finland og Sverige. Det har således i årene 1966—69 vært holdt flere fellesmøter mellom komiteene. Videre har formennene og sekretærene i de fire komiteer holdt møter hvor man har orientert hverandre om revisjonsarbeidet. I henhold til et formannsmøte som ble holdt i Oslo den 20. november 1969, er imidlertid de fellesnordiske drøftelser nå avsluttet.

Den norske komiteen vil på møter i februar og mars d. å. sluttbehandle sitt lovutkast, og en regner derfor med at komiteen vil kunne avgi sin innstilling en gang på forsommeren i år.

I foredraget til den kgl. resolusjon om oppnevning av den nevnte komite er bl. a. sitert den norske melding til Nordisk Råds 13. sesjon for så vidt angår rekommandasjon nr. 32/1958 pkt. 1 om gjensidighetsavtaler etter landenes sjömannslover. Det fremholdes der at det etter omstendighetene kan fremstille seg som hensiktsmessig at en også på norsk side tar sikte på å oppfylle rekommandasjonens formål ved forføyninger på nasjonal basis i likhet

med hva man har gjort i Sverige, så vidt mulig ved likestilling av alle utenlandske sjömenn om bord i norske skip uansett hvilket land de er borgere av. Dette har medført at spørsmålet om likestilling av nordiske sjömenn er blitt stillet i bero inntil en har fått avklart i hvilken utstrekning det etter komiteens lovutkast fremdeles vil foreligge uløste spørsmål.

Tyone Leivo-Larsson: Herr president! Jag tackar statsrådet Willoch för svaret jag fick och hoppas, att frågan nu kommer ur världen, och kommittén får sitt arbete färdigt, som här sades, i mars 1970.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av saken fortsätter i socialpolitiska utskottet.

Presidenten: Statsminister Baunsgaard har bedt om ordet utenfor dagsordenen.

Statsminister Baunsgaard: Hr. præsident! Når jeg har bedt om ordet uden for dagsordenen, så skyldes det, at jeg ikke har lejlighed til at være til stede ved den afsluttende del af debatten her under 18. session, og jeg føler trang til, inden 18. session slutter, at bringe en tak til en af de fremtrædende parlamentarikere, som har bidraget til, at Nordisk Råds arbejde er skredet fremad, og at Nordisk Råd har udviklet sig, som det har.

Hr. Bertil Ohlin lod i sin tale forleden dag forstå, at så vidt han var i stand til at overskue det, var det sidste gang han deltog aktivt i Nordisk Råds møder. Når man ser tilbage over Nordisk Råds arbejde gennem disse mange år, så ser man et galleri af markante parlamentariske personligheder, og blandt de fremmeste ser man Bertil Ohlin.

Der har været en stærk parlamentarisk vilje bag ved Nordisk Råd; uden den var Nordisk Råd ikke blevet etableret, og uden den var det nordiske samarbejde ikke udviklet, som det nu

er tilfældet. Bertil Ohlin er en af de fornemste repræsentanter blandt disse stærke parlamentariske viljer, og jeg er overtydet om, at der i alle 5 landes regeringer er en trang til at takke parlamentarikerne for deres indsats, og i anledning af hr. Bertil Ohlins sidste deltagelse at rette en tak til ham personligt for den fremragende indsats, han har ydet. Nordisk Råd vil altid være et samvirke mellem parlamentarikere og regeringsmedlemmer, men der er aldrig tvivl om, at den drivende kraft er og må være de stærke parlamentariske viljer.

Jeg har ønsket her som regeringsrepræsentant at give udtryk for dette og adressere en tak til hr. Bertil Ohlin for det store arbejde, han sammen med så mange andre har udført.

Ändring av medlemslistan

Det anmeldes, att Sven Sundin har lämnat sessionen och ersatts av Eric Carlsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

8

A 222/j: medlemsförslag om översyn av medborgarskapslagstiftningen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

I. Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

II. Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

Svend Haugaard, Sven Mellqvist och Jan-Ivan Nilsson hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

I. Nordisk Råd anbefaler at gennemføre sådanne ændringer i statsborgerretslovgivningen, at børn født i ægteskab mellem en udenlandsk mand og en kvinde, der er statsborger i et nordisk land, kan erhverve statsborgerret i moderens hjemland ved fødslen.

II. Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

K. Axel Nielsen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Det medlemsforslag, vi her behandler, er fremsat i december 1968 og går ud på 2 ting:

For det første at regeringerne opfordres til at ændre deres lovgivning om erhvervelse af statsborgerret, således at børn, der fødes i ægteskab mellem en udenlandsk far og en nordisk mor, får statsborgerret i moderens hjemland ved fødslen.

For det andet at lovgivningen ændres, således at den forskelsbehandling mellem mænd og kvinder, der finder sted ved naturalisation ved ægteskab, bringes til ophør.

Der er indhentet udtalelser om medlemsforslaget — eller det er vel rigtigere at sige medlemsforslagene, for der er tale om 2 selvstændige forslag — fra en række myndigheder, institutioner og organisationer. Det falder i øjnene, at ingen af de ministerier, der har med statsborgerretslovgivningen at gøre, kan anbefale forslagene, men at de ikke har noget imod, at der foretages en fællesnordisk undersøgelse af de i medlemsforslagene berørte problemer.

Under juridisk udvalgs behandling af sagen er det oplyst, at børn født i ægteskab mellem en udenlandsk far og en nordisk mor som regel vil få dob-

belt statsborgerskab, såfremt medlemsforslaget gennemføres. I betænkningen siges det, at udvalget lægger afgørende vægt på, at dette så vidt muligt søges undgået, og som begrundelse herfor anføres, at det hidtil har været et væsentligt og grundlæggende princip i nordisk statsborgerretslovgivning og praksis vedrørende naturalisation, at man tilstræber at undgå dobbelt statsborgerskab.

Man kan da spørge, hvilke reelle ulemper der er forbundet med dobbelt statsborgerskab. Her siger man som regel, at det for mænd kan betyde pligt til at aftjene værnepligt i 2 lande, men for de første 17—18 år af et menneskes liv har dette argument naturligvis ingen vægt. Værrer er det, at en person med dobbelt statsborgerskab i realiteten kan stå uden diplomatisk beskyttelse, idet der ikke kan skaffes dokumentation for, hvilket af de 2 lande, hvor han eller hun har statsborgerret, der har ret og pligt til at varetage hans eller hendes interesser. Denne ulempe har betydelig vægt i en tid, hvor rejselivet flourer mere end nogen sinde, og hvor antallet af flygtninge i perioder har været meget betydeligt.

Det er vel især denne ulempe, der har givet anledning til den af Europarådet udarbejdede konvention om forebyggelse af dobbelt statsborgerskab — en konvention, der allerede er ratificeret af Sverige, og som både Danmark og Norge agter at ratificere.

Det fremsatte forslag har imidlertid ret i, at der er et særligt hensyn at tage til børn af blandede ægteskaber, hvis antal på grund af det stigende antal fremmedarbejdere er voksende. Som det siges i betænkningen, er det ikke altid sikkert, at det er i et barns interesse at overtage en bestemt forældreparts statsborgerskab.

Det bør derfor overvejes, hvorledes man kan tage direkte hensyn til barnets interesser i det enkelte tilfælde. En undersøgelse af, hvorledes lovgivning eller praksis bør ændres, for at barnets interesser i højere grad kan tilgodeses, bør derfor foretages på nordisk plan.

Derefter vil der være mulighed for på nordisk initiativ at søge international støtte til at få barnets interesser anerkendt i andre landes lovgivning om statsborgerret. Jeg er ganske overbevist om, at det er på denne måde, man i et videre perspektiv kan skabe bedre vilkår for barnet, således at det bliver muligt at modvirke de sørgelige udslag af forældrenes indbyrdes rivninger om børnene — rivninger, der har ført til kidnapning, der næppe er motiveret så meget af hensyn til barnet som af hensyn til at gøre den anden af forældrene fortræd.

Det er derfor, flertallet af juridisk udvalg indstiller til Nordisk Råd at vedtage følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

Et mindretal på 3 medlemmer i udvalget anser ikke denne undersøgelse for påkrævet, men indstiller følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i statsborgerretslovgivningen, at børn født i ægteskab mellem en udenlandsk mand og en kvinde, der er statsborger i et nordisk land, kan erhverve statsborgerret i moderens hjemland ved fødslen.

Min bemærkning hertil skal være, at selv om det i reservationen indeholdte forslag til rekommandation skulle få flertal — hvad jeg ikke håber — vil næppe nogen regering umiddelbart gå til en revision af statsborgerretslovgivningen efter de nævnte retningslinjer uden forinden at foretage en indgående undersøgelse. Derfor bør flertalsindstillingen vedtages.

Hr. præsident! Med hensyn til rekommandationens anden del er udvalget enigt og indstiller enstemmigt, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i

förbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde. Det er oplyst, at der næppe er nogen forskelsbehandling i selve lovgivningen, men at reglerne praktiseres således, at den kvinde, der gifter sig med en nordisk mand, som regel får statsborgerret efter kortere tids forløb end den mand, der gifter sig med en nordisk kvinde.

Udvalget er som sagt enig om, at denne forskelsbehandling bør ophøre.

Hr. præsident! På udvalgsflertallets vegne anbefaler jeg Nordisk Råds medlemmer i det hele at stemme for rekommandationen.

Mellqvist: Herr president! Det medlemsforslag som nu behandles bygger på en hel del kända tragiska erfarenheter, situationer där barnen spelar huvudrollen på så sätt att konsekvenserna går ut över dem.

Den svenska tidningen Dagens Nyheter innehöll i mitten av december förra året en större artikel, där det omtalades att tre utlänningar sökt föra med sig de två barnen till ett par äkta makar ur landet. Händelsen utspelades i bästa Vilda Västern-stil: de tre utlänningarna tog sig till Sverige och bröt sig in i familjens villa i akt och mening att föra ut barnen — två flickor, 2 och 4 år gamla — ur landet. Förspellet till detta stort upplagda kidnappingsförsök överträffar kanske det mesta man fått ta del av i den vägen. Planen var att flickorna skulle föras ut ur landet och med flyg sändas från Oslo till Algeriet, där barnens fader befann sig. Han hade också vid ett flertal tillfällen hotat att med våld föra ut flickorna från Sverige.

Ja, det är händelser av detta slag — som undan för undan inträffar — som föranlett medlemsförslaget. Förslaget har också tidigare motionsiedes aktualiserats såväl i Sverige som i Danmark.

Det är riktigt som utskottets talesman sade, att frågan om medborgarskapet för barn födda i äktenskap mellan föräldrar av olika nationaliteter har fått allt större aktualitet. Huvudregeln i de

nordiska länderna är att barnet får faderns nationalitet, medan bosättningen normalt saknar betydelse. Enligt våra nordiska länders medborgarskapslagar får som nämnts barn i äktenskap enligt huvudregeln samma medborgarskap som fadern. Endast om barnet icke förvärvat medborgarskap i främmande stat får barnet medborgarskap i det land där modern har sitt medborgarskap, under förutsättning att barnet föds i detta land. Det innebär alltså att en man av främmande nationalitet, som i Norden gifter sig med en kvinna av dansk, norsk eller svensk nationalitet, i de flesta fall överför sitt eget medborgarskap på parets barn. Även om mannen snart skulle försvinna ur bilden behåller barnet faderns nationalitet upp till 20 år, då det kan förvärva medborgarskap i bosättningslandet.

I Norden föds allt flera barn som inte är medborgare i det land där de faktiskt bor. Uppenbarligen är det en orättvisa mot dessa blivande medborgare att de inte från födelsen erhållit medborgarskap i sitt hemland. En av anledningarna till att man tvekat att införa en bestämmelse som automatiskt skulle ge även dessa barn medborgarskap i bosättningslandet är de komplikationer som ett dubbelt medborgarskap anses innebära. Vi vågar emellertid säga att de olägenheterna torde vara mycket överdrivna; och de måste under alla omständigheter vägas mot alla svårigheter som den nuvarande lagstiftningen framkallar.

Denna fråga om revision av medborgarskapslagstiftningen, så att även barn till nordisk kvinna som är gift med utländsk man blir medborgare i moderns hemstat, har debatterats inte minst i den svenska riksdagen. Motioner har väckts, som bildat underlag för debatterna, och i dessa motioner har man pekat på angelägenheten att tillförsäkra svensk moder i äktenskap med utländsk fader samma rättsskydd för sig och barnen som tillkommer andra svenska mödrar. En sådan ändring av den svenska medborgarskapslagstift-

ningen skulle innebära att Sverige åtminstone i något större utsträckning än nu finge godkända dubbelt medborgarskap för sådana barn, till dess de är fyllda 18 år och själva kan välja medborgarskap.

Debatterna i Sverige ledde till att en majoritet i andra kammaren röstade för de motioner som jag nu något har refererat.

Jag vill också erinra om att liknande meningar kom till uttryck i det danska folketinget under debatten den 29 november 1968 om ändring av medborgarskapslagen. Vid den debatten uttrycktes förhoppningen att saken skulle tas upp i Nordiska rådet, och det är detta som nu skett i samband med det medlemsförslag som har behandlats vid ett flertal olika tillfällen.

Jag vågar påstå att juridiska utskottet har lagt ner all möda på att söka komma fram till en så hygglig lösning som över huvud taget är möjlig. Trots detta har vi inte kunnat enas i utskottet; det är riktigt som här har sagts, att tre av utskottets ledamöter inte kan dela majoritetens uppfattning. Främsta orsaken till att vi inte kan göra det är tidsfaktorn. Om man skall föra över lösningen av dessa i högsta grad personliga problem på det internationella planet kommer lång tid att förflyta — ja, det kanske kommer att ta generationer — innan man når fram till den lösning som utskottets majoritet förordar. Enligt det förslaget skall nämligen rådet rekommendera regeringarna att undersöka om man vid avgörandet beträffande medborgarskap kan ta hänsyn till principerna om barnets intresse och att frågan eventuellt senare — jag vill understryka ordet senare — kan aktualiseras på internationellt plan. Utskottsmajoriteten säger vidare: »Kunne man i alle hørte europæiske lande acceptere tanken om, at barnets statsborgerskab temmeligt frit kunne afgøres efter, hvad der er bedst for barnet, kunne et system udbygges på dette grundlag, som udelukker tilfælde af dobbelt statsborgerskab.»

Detta dubbla medborgarskap är alltså själva tröskeln för utskottsmajoriteten — man har inte vågat ta steget över tröskeln utan stannat vid denna mer allmänna formulering.

I reservationen föreslås däremot att rådet redan nu skall anbefalla regeringarna att ändra medborgarskapslagstiftningen så, att barn i äktenskap mellan utländsk man och kvinnlig medborgare i ett nordiskt land kan redan vid födelsen erhålla medborgarskap i moderns hemland.

Det är alltså på denna punkt meningarna går isär, och vi har inte lyckats överbrygga meningsskilljaktigheten på grund av de omständigheter jag här redogjort för. Inte minst tidsfaktorn och den möjlighet vi tror oss själva ha att utan att snegla alltför mycket på konventioner och tänkta internationella utredningar ta ett steg framåt för att avskaffa de svårigheter som dessa nordiska barn har att få vara medborgare i det egna landet från sin födelse.

Mot den bakgrunden hemställer jag till rådet att stödja reservationen i den föreliggande frågan.

Krag övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Haugaard: Hr. præsident! Rekommandationens første del afviser ikke det problem, som er rejst, men erken-der, at det er der, og henviser det til en undersøgelse. Jeg er enig i, at den undersøgelse skal finde sted, men jeg synes, at hvis man nøjes med det, er det en svag løsning. Det kan vare år med en sådan undersøgelse. Problemet er stort i dag, og det vil blive større i de kommende år på grund af de mange fremmedarbejdere, som de fleste af de nordiske lande har. Sagen har hast; det drejer sig om et stort antal små menneskeskæbner. Derfor foreslår vi, at der bør gennemføres en lovgivning, som automatisk lader hvert barn født i nordisk land af nordisk mor få moderens

statsborgerret. Dette kan gøres uden større undersøgelser. Jeg kan ikke se, at de eventuelle ulemper ved dobbelt statsborgerskab kan måles med de tragedier, som den nuværende ordning medfører. Her er virkelig et uhyrligt eksempel på, hvordan en far takseres langt højere end en mor.

Jeg er naturligvis klar over, at det forslag, vi fremfører, ikke løser problemet, men det kan måske give stødet til, at problemet også bliver rejst andre steder. Det ligger jo sådan, at fordi vi gennemfører den lovgivning, kan man ikke sikre, at de pågældende lande, hvor faderen hører hjemme, følger det op. Men alene det, at vi lægger pres på fra vor side betyder, at spørgsmålet rejses stærkt internationalt. Jeg synes, det må være en oplagt sag for Menneskerettighedskommissionen under Europarådet.

Det har også en vis praktisk betydning. I flere nordiske lande er der i øjeblikket mulighed for, at man i kidnapningstilfælde efter indhentet tilladelse fra vedkommende lands justitsministerium kan få bemyndigelse til at stoppe et barn ved grænsen, hvis det kan pavises, at faderen flygter bort fra moderen med det. Det betyder en betydelig forsinkelse og måske netop den forsinkelse, som gør, at hele ordningen er uden betydning.

Jeg synes undertiden, at Nordisk Råd kommer lidt let og lidt billigt om ved ubehagelige sager. Enten afviser man dem, fordi det er for sent, som vi så i går med abortlovgivningen, eller også skal man først have foretaget en flerårig undersøgelse; så har man fred for spørgsmålet nogle år, men man har ikke løst noget som helst problem. Tværtimod vil problemet vokse i de kommende år, og mange barneskæbner vil i mellemtiden blive afhængige af det.

Derfor henstiller vi, at vi ikke kommer så let over det, men tager sagen op til en foreløbig lovgivning og sideløbende med det gennemfører den nævnte undersøgelse med henblik på

en langsigtet lovgivning. Jeg vil derfor anbefale, at man stemmer for reservationen i stedet for den første del af rekommandationen og dermed anbefaler regeringerne at ændre lovgivningen, så børn af nordiske kvinder og ikke-nordiske mænd, født i nordisk land, får moderens statsborgerret ved fødslen. I øvrigt anbefaler jeg, at man stemmer for anden del af rekommandationen, som vi alle er enige om.

Gerda Møller: Hr. præsident! Som medforslagsstiller til det forslag, der ligger her på bordet i dag, vil jeg gerne have lov til at gøre opmærksom på, at jeg naturligvis er interesseret i og stadig ønsker, at man skal arbejde for, at forslaget bliver ført ud i livet, men jeg tror ikke, den sidste ærede taler, hr. Haugaard, kommer nogen vegne med sit forslag til rekommandation. Efter de oplysninger, der foreligger i udtalelser til dette forslag, og efter de bemærkninger, vi har hørt her fra hr. K. Axel Nielsen, kan man ikke forestille sig, at nogen regering vil gå med til at gennemføre en lovgivning, uden at man undersøger spørgsmålet helt til bunds.

Jeg er altså medforslagsstiller, og jeg ønsker at arbejde for det, som forslaget går ud på, men alligevel vil jeg anbefale, at man i dag stemmer på flertallets forslag til rekommandation.

K. Axel Nielsen: Hr. præsident! Jeg har en replik til hr. Mellqvist og for så vidt også til hr. Haugaard. Hr. Mellqvist nævnedde et eksempel på kidnapning, og vi har jo set flere sådanne eksempler i de senere år, eksempler, som vi alle sammen beklager og gerne vil være med til at umuliggøre. Det er ikke dér, forskellen mellem flertallets og mindretallets indstilling ligger. Forskellen kan ikke belyses med den slags eksempler, for også flertallet ser gerne, at vi bliver fritaget for den slags pinlige oplevelser. Hvis den reservation, som hr. Mellqvist og hr. Haugaard har an-

befalet, skulle få flertal, vil det i virkeligheden sige, at vi pålægger regeringerne at gennemføre nogle uigennemtænkte forslag, som ikke har været tilstrækkeligt undersøgt, og som der ikke har været tilstrækkelig mulighed for at koordinere landene imellem. Med andre ord: vi anbefaler regeringerne, pålægger regeringerne at gennemføre, hvad de fleste ville kalde for en uforsvarlig form for lovgivning.

Hr. Mellqvist gjorde sig — så vidt jeg kan skønne — skyldig i en misforståelse. Det er ikke flertallets opfattelse, at vi her i Norden skal vente med at revidere vor lovgivning til gavn for barnet, indtil vi har fået tilslutning fra andre lande ude i Europa. Det vil man kunne se, hvis man læser flertallets rekommandation igennem. Der står i næstsidste linje:

„... og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.”

Det er tydeligt forudsat, at først gennemfører vi en ændret lovgivning i Norden efter en tilbørlig og traditionel undersøgelse, som ikke behøver at tage så forfærdelig lang tid, og derefter prøver vi på at få tilslutning fra andre lande til, at deres lovgivning indrettes således, at der i særlig grad tages hensyn til børnenes interesser i statsborgerretslovgivningen.

Jeg anbefaler på ny, hr. præsident, at man stemmer på flertallets rekommandation.

Stray: Det er kanskje ikke grunn til å forlenge debatten, men jeg synes det allikevel kan være grunn til å peke på at den begrunnelse som er gitt av dem som har fremmet reservasjonen, så vidt jeg kan forstå, må være noe misvisende. Hvorvidt et barn skal kunne tas ut av det land hvor det bor eller ikke, er så vidt meg bekjent uavhengig av statsborgerforholdet. Det det kommer an på, er hvem som har foreldremyndigheten. Nå vet jeg ikke — og jeg vil selvfølgelig beklage at jeg ikke er klar over det — om reglene for foreldremyndighet er

de samme i alle de nordiske land. Men i Norge har vi i hvert fall for noen år siden forandret loven om foreldremyndighet dithen at faren og moren har lik rett. Og jeg skulle nok tro at hvis politi og domstol blir stilt overfor det forhold at den ene av foreldrene — for ikke å snakke om hvis det skulle være med vold og makt — vil fjerne barnet fra det som er det etablerte hjem mot den annen av foreldrenes protest og vilje, vil det være grunn god nok til å forhindre at noe slikt kan gjennomføres. At man selvfølgelig ikke kan forhindre at det gjennomføres ulovlig i form av kidnapping, er en annen sak, men det kan ikke i og for seg noen lov eller noe statsborgerforhold i realiteten forhindre.

Jeg tror man trygt kan stemme for rekommandasjonen, uten at man dermed i virkeligheten prisgir slike barn det her er tale om, til mer utrygge forhold.

Mellqvist: Herr president! Fru Gerda Møiler var inte nöjd med reservationen, trots att hon själv har varit med om att underteckna medlemsförslaget. Hon har här redovisat att hon kommer att rösta med utskottets majoritet, och det må hon ha rätt att göra — jag skall inte närmare kommentera ställningstagandet.

Till herr Axel Nielsen skulle jag vilja säga, att exemplet med kidnapping självfallet inte har påverkat vare sig utskottsmajoritetens eller reservanternas ställningstagande. Avsikten med exemplet var att vi skulle få en ny påminnelse om de fruktansvärda scener som utspelas här och var i Norden med inte allt för långa tidsintervaller. Dessa scener har upprört många människor, och de förväntar sig en ändring i nu gällande lagstiftning. Det är därför som vi reservanter önskar ett beslut redan nu som innebär att vi gör en beställning hos våra regeringar att oavsett de formella synpunkter som utskottsordföranden här har redovisat söka få till

stånd en liberalisering av nu gällande lagstiftning, även om det medför dubbelt medborgarskap, som gör det möjligt att i större utsträckning än nu stävja dessa svårigheter som uppstår för barn som är födda och uppväxta i Norden men icke är nordiska medborgare. Det är detta saken gäller.

Med all respekt för den juridiska sakenskapen och dess erfarenhet tycker jag att man denna gång vågar appellera så att säga till det sunda förnuftet och kräva en lagändring som tar bort de svåra förhållanden som de nuvarande medborgarrättslagarna medför.

Det är mot den bakgrunden som vi har funnit att tiden redan nu måste vara inne för en hemställan om en revidering av gällande lagar, så att vi slipper sådana tragedier som vi har fått bevittna i alltför stor utsträckning.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes att Gunnar Helén lämnat sessionen och ersatts av Ingemar Mundebo.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde först votering medelst uppresning huruvida utskottets förslag till rekommendation nr I eller det under I i reservationen intagna förslaget till rekommendation skulle upptagas till slutlig votering. *Omröstningen utvisade, att flertalet röstat för utskottets förslag till rekommendation.*

Därefter skedde votering medelst namnupprop om utskottets rekommendationsförslag nr I.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bye, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Hara, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johan-

nessen, Korvald, Krag, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nordli, Norvik, Poul Petersen, Kerittu Saalasti, Salo, Sylvi Siltanen, Sirén, Stetter, Stray och Treholt.

Mot rekommendationen röstade:

Backlund, Eric Carlsson, Garbo, Haugaard, Niels Helveg Petersen, af Heurlin, Magnús Kjartansson, Aksel Larsen, Mellqvist, Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Palm, Dagnar Ranmark, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg och Skoglund.

Johannes Antonsson, Nørgaard och Skytte *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Erling Dinesen, Geijer, Guttorm Hansen, Hernelius, Hønkonen, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kock, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Mattila, Berte Rognerud, Savela, Jón Skaffason, Tenhiälä och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 41 röster mot 17. 3 medlemmar avstod från att rösta.

Därefter skedde votering medelst namnupprop om rekommendationsförslag nr II.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christiansen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller,

K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Kerittu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Skoglund, Skytte, Stetter, Stray och Treholt.

Mot rekommendationen röstade:

Backlund.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Geijer, Guttorm Hansen, Hernelius, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kock, Laaksonen, Mattila, Nørgaard, Ohlin, Berte Rognerud, Jón Skaftason, Tenhiälä och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster mot 1.

9

A 208/t: medlemsförslag om nordiskt samarbete på rymdområdet

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att i det internationella rymdsamarbetet uppträda med en gemensam linje och skapa lämpliga former för en nordisk samordning på detta område.

2. att slå vakt om informationsfriheten i samband med utvecklingen av rymdkommunikationerna,

3. att tillvarata möjligheterna till gemensamma nordiska projekt rörande rymden på forskningens och industrins områden.

Skoglund (trafikutskottets talesman): Herr president! I det föreliggande medlemsförslaget hemställer förslagställarna att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att dels intensifiera samarbetet i rymdfrågor, vilket skulle kunna ske genom tillsättande av ett nordiskt samarbetsutskott för sådana frågor, och dels utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk rymdpolitik.

Yttrande över förslaget har avgivits

av ett mycket stort antal myndigheter, sammanslutningar och företag i de fem länderna. Utskottet har också hört ett antal experter.

Rymdtekniken är som bekant stadd i en ytterst snabb utveckling och den finner användning över ett utomordentligt vitt fält, inte minst i fråga om telekommunikationer. Om man bortser från bemannade rymdfärder och månlandningar, som väl har sin karaktär för sig, är det utan tvivel telekommunikationerna som hittills tilldragit sig den största uppmärksamheten i våra länder.

Det ligger i sakens natur att telesatellittekniken ger upphov till världsomspännande internationellt beroende och därpå grundat samarbete. Detta samarbete — som onekligen ibland kan ta sig uttryck som mera påminner om en intressekamp och som stundom är begränsat till vissa gruppbildningar — sträcker sig från forskning, utveckling och produktion av bärraketer och satelliter över den teletekniska driften och underhållet av satelliter till frågor som rör telesatellitteknikens utnyttjande för speciella ändamål t. ex. inom utbildningsväsende och kulturliv.

Den mångfald uttalanden som gjorts i saken under dess behandling i Nordiska rådet har efterlämnat intrycket av ett väl utvecklat och mycket intimt samarbete mellan de nordiska länderna i alla de olika internationella organ som nu är verksamma på området. I INTELSAT, där de tre skandinaviska länderna är delägare, har sålunda dessa länder slutit sig samman om en gemensam representation i det styrande organet. En gemensam politik fullföljs också vid de förhandlingar som sedan ett år tillbaka är på gång rörande s. k. definitiva arrangemang för INTELSAT och inom den europeiska telesatellitkonferensen. På det tekniska och administrativa planet förekommer en nära samverkan mellan våra teleförvaltningar. En jordstation är under uppförande i Tanum i Sverige, till vilken Danmark, Finland, Norge och Sverige delar äganderätten. På rymdforskningsområdet fö-

rekommer också ett betydande mått av samordning. Detsamma gäller enligt vad utskottet erfarit i fråga om industrins medverkan i olika rymdprojekt.

Den samordning som sålunda redan kommit till stånd i fråga om rymdkommunikationerna har utskottet funnit ändamålsenlig och effektiv. Det hindrar emellertid inte att de nordiska ländernas intressen och synpunkter kan ges ytterligare tyngd om samarbetet utvecklas vidare och får en fastare form.

En speciell användning av telesatellittekniken utgör direktsändning av televisionsprogram. Ännu är denna användningsform inte utvecklad men den kan förväntas under det påbörjade årtiondet. Det är lätt att inse arten av de konsekvenser direktsändningstekniken kan få i teknisk, juridisk, organisatorisk och inte minst politisk mening. I det sammanhanget aktualiseras också frågan om informationsfriheten. Utskottet har starkt understrukit angelägenheten av att största möjliga frihet bör bevaras när det gäller möjligheten att ta emot program som direktsänds till de enskilda mottagarna via satellit.

På de grunder jag nu anfört och de skäl som i övrigt redovisas i utskottets utlåtande, vilket är enhälligt, vill jag föreslå

1. att de nordiska länderna i det internationella rymdsamarbetet uppträder med en gemensam linje och skapar lämpliga former för en nordisk samordning på detta område,

2. att man slår vakt om informationsfriheten i samband med utvecklingen av rymdkommunikationerna,

3. att man tillvaratar möjligheterna till gemensamma nordiska projekt rörande rymden på forskningens och industrins områden.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets enhälliga förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Backlund, Bergman, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Lars Larsson, Lillqvist, Lindberg, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Ohlin, Palm, Dagmar Ranmark, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Stetter, Stray och Treholt.

Frånvarande var:

Austrheim, Sigurður Bjarnason, Brateli, Bye, Erling Dinesen, Eika, Engan, Niels Eriksen, Geijer, af Heurlin, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Kock, Laaksonen, Aksel Larsen, Tyyne Leivo-Larsson, Lähteenmäki, Matthías Á. Mathiesen, Mattila, Nordli, Norvik, Nørgaard, Poul Petersen, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skytte, Tenhiälä och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster.

10

A 218 T/k: tilläggsförslag om material till undervisningen i radio och TV

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Ingrid Segerstedt Wiberg (kulturutskottets talesman): Herr president! Det här ärendet hör ganska nära samman med det vi just har behandlat, i det att kommunikationssatelliterna kommer att få stor betydelse för undervisningen, i första hand i utvecklingsländerna men givetvis också i våra egna länder.

Med anledning av förslaget om ett gemensamt förelag för produktion av radio- och TV-program har remissinstanserna enligt vad jag förstår starkt understrukit behovet av ett ökat kulturellt samarbete i Norden. Remissinstanserna är över lag positivt inställda till förslaget, i synnerhet som man därigenom skulle kunna åstadkomma besparingar i de i och för sig höga produktionskostnaderna. Det finska undervisningsministeriet tror att en gemensam produktion också kan höja nivån.

I den mån man hyser tveksamhet beror den på att utbildningssystem och läroplaner är olikartade i Norden. Man har alltså som hinder för ett i och för sig önskvärt samgående pekat på företeelser som kulturutskottets ledamöter länge gemensamt och envist har önskat avskaffa. Vi har pläderat för en harmonisering av läroplaner, undervisning, betyg etc. Utskottet har därför kommit fram till uppfattningen, att de nuvarande hindren inte får skapa nya och andra hinder och svårigheter. Det önskar i stället att produktionen av undervisningsprogram för radio och TV skall byggas ut och att möjligheterna till och fördelarna av en samordning tillvaratas.

Med detta som utgångspunkt får jag å utskottets vägnar föreslå, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Backlund, Bergman, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Lars Larsson, Lillqvist, Lindberg, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Stetter, Stray, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Austrheim, Sigurður Bjarnason, Brateli, Bye, Erling Dinesen, Eika, Geijer, af Heurlin, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Kock, Aksel Larsen, Tyyne Leivo-Larsson, Lähtenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skytte och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

11

A 219/k: medlemsförslag om samnordisk radio- och TV-forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

Ingrid Segerstedt Wiberg (kulturutskottets talesman): Herr president! Varen 1968 tog kulturutskottet initiativ till en konferens om kulturförmedlingens mål och medel. Konferensen fann att TV ger de bästa förutsättningarna att förmedla kunskap om olika konstarter — den kom fram till mer än detta, men det var dessa synpunkter som förslagsställarna tog fasta på. De sa de att TV också erbjuder en billig möjlighet att nå den stora publiken. De kom därför till slutsatsen att det behövs en samnordisk forskning om förhållandet mellan publik och TV. Publikundersökningar har gjorts, men man har inte närmare och vetenskapligt tagit reda på TV:s inverkan på individen och samhället.

Medlemsförslaget tog alltså sikte allenast på TV- och radioforskning, men under remissbehandlingen kom det fram att forskningen borde gälla samtliga massmedia. Remissinstanserna har också påpekat att en forskning måste vara tvärvetenskaplig och därför blir dyrbar, vilket remissinstanserna anser tala för att den bör bedrivas på nordisk basis. Det sägs att forskningen främst bör utföras av sociologer, psykologer och statistiker. Man finner som sagt att forskningen kräver stora personella och finansiella resurser och förordar att det som förslagsställarna ursprungligen har önskat skall komma till stånd på nordisk basis.

Utskottet har velat ge samarbetet fastare former än ett stort antal remissinstanser önskat göra. Utskottet pekar också på dokumentationsbehovet och hänvisar till initiativ av Sveriges Radio och Svenska tidningsutgivareföreningen. Där har man hunnit så långt att man har utarbetat ett förslag till en samnordisk dokumentationscentral för massmediaforskning. Jag kan upplysningsvis nämna att man sedan utskottet skrev sin rekommendation har gått vidare, och de nordiska radioföretagen och tidningsutgivareföreningarna har redan samlat in den del av pengarna som de anser sig kunna ge till forsk-

ning. Planeringen i fråga om dokumentationen är alltså så långt framskriden att man kan ifrågasätta om inte frågan om dokumentationen bör behandlas separat och först, men givetvis inte på bekostnad av den större och väsentligare frågan om forskningen.

Med hänvisning till vad jag har sagt ber jag att å utskottets vägnar få föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

Korvald: Jeg er enig i det forslag som settes fram her. Jeg merket meg at fru Segerstedt Wiberg pekte på det som jeg også har merket meg, at man har endret noe på forslaget, som opprinnelig gikk ut på forskning når det gjelder radio og TV, men som nå altså foreslås å skulle gjelde alle massemedia. Det er det for så vidt heller ikke noe å si noe på. Det er bare det at man da kan komme til å spre seg på en rekke områder, og det hele kan komme til å ta meget lang tid.

Fru Segerstedt Wiberg understreket ganske riktig at særlig TV har en sterk påvirkning på individ og samfunn. Det er også understreket i dokumentene. Jeg mener derfor at man først burde undersøke forholdene når det gjelder den påvirkning radio og fjernsyn har, slik at man virkelig kunne gjøre seg nytte av resultatene. Det er en forskjell mellom disse massemedia og andre massemedia. De har en større påvirkningskraft, de påvirker hele samfunnsutviklingen og innstillingen hos folk i sterkere grad enn andre massemedia. De har en særstilling. Derfor vil jeg gjerne understreke at man gjennom dette forslag ikke må komme dit hen at man tar opp så mange oppgaver at det tar uforholdsmessig lang tid før

man kommer til resultater som man kan anvende i praksis når det gjelder de massemedia som har den sterkeste påvirkningskraft.

Ingrid Segerstedt Wiberg: Herr president! Jag önskar bara papeka, att utskottet givetvis inte på något sätt vill försena detta ärende, som här har uttalats farhågor om.

Vi har tagit med pressen därför att remissinstanserna uttalat en önskan om detta. De senare vill givetvis inte heller försena behandlingen, men de anser att frågorna hänger nära samman och att man vet så litet om vad som influerar mest, att resultatet av forskningen skulle bli felaktigt om inte alla massmedia tas med. Som jag sade, har press, radio och TV redan gemensamt satt i gång med dokumentationscentralen. Den kan börja verksamheten mycket snabbt och sedan kan man gå vidare.

Det är alltså inte på något sätt fråga om en önskan att försena arbetet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Lars Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähtenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Norvik, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sirén, Jön Skaftason, Skoglund, Stetter, Stray, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Austrheim, Bratteli, Bye, Erling Dinesen, Geijer, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Kock, Aksel Larsen, Tyyne Leivo-Larsson, Nordli, Nørgaard, Berte Rognerud, Sylvi Siltanen, Skytte och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

12

A 162/j: medlemsförslag om likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Georg C. Ehrnrooth och Erkki Hara hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartet nordisk lovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser, således at lovgivningen i hovedsagen indrettes efter principperne i det foreliggende finske lovudkast.

Treholt (juridiska utskottets talesman): Denne saken ble behandlet på Nordisk Råds 15. sesjon i Helsingfors i 1967. Senere har den vært under behandling i Juridisk utvalg. Jeg nevner også at etter behandlingen i Nordisk Råd i 1967 nedsatte den finske regjering en radioansvarlighetskommissjon, som avgav innstilling i mai 1969.

Både medlemsförslaget og det finske forslag har vært sendt omkring til uttalelse. Forslaget om ensartet nordisk lovgivning har fått støtte fra den svenske arbeidsgiverforening og betinget støtte fra den norske advokatforening. Ellers går alle som har uttalt seg i Dan-

mark, Sverige og Norge, mot forslaget. Disse myndigheter og organisasjoner viser til at radioorganisasjonene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige i 1966—67 har vedtatt ensartede normer for beriktigelse av feilaktige opplysninger, og det er opplyst at disse har vist seg å være tilfredsstillende.

De som har uttalt seg mot ensartet lovgivning, hevder at man under alle omstendigheter bør avvente ytterligere erfaringer før det overveies lovbestemmelser. Det foreligger videre opplysning om at klagenemndene som er nedsatt i Danmark og Norge, ikke har hatt saker til behandling hittil.

Efter det som foreligger i denne sak, har ti av Juridisk utvalgs medlemmer ikke funnet grunnlag for å arbeide videre med spørsmålet om lovgivning på dette område på det nåværende tidspunkt. De retningslinjer som radioorganisasjonene i de nordiske land praktiserer for beriktigelse, synes å være tilfredsstillende. Om det på et senere tidspunkt skulle oppstå behov for lovbestemmelser, bør saken tas opp til ny vurdering. Jeg vil anbefale at Rådet vedtar, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om ensartede regler angående beriktigelse af fejlagtige oplysninger i radio og fjernsyn.

Ehrnrooth: Det låter mördande när man får höra att 10 av 12 medlemmar av utskottet har röstat mot medlemsförslaget, men jag får trösta mig med att kanske också en minoritet kan ha rätt och att förslaget när det lades fram hade som initiativtagare bl. a. två danska radsmedlemmar som nu är medlemmar av Danmarks regering. Det stora intresse som frågan väckt bland nordiska parlamentariker avspeglas i att den nu är före i rådet redan andra gången. Det kan inte längre anses vara av sekundärt intresse hur man sörjer för att eskilda medborgare och medborgargrupper har möjlighet att få sådan skada eliminerad som en kränkan-

de uppgift i radio eller television åstadkommit. Med den genomslagskraft som radio och television har är det ett primärt intresse och ännu viktigare än då det gäller tidningspressen att sörja för medborgarnas rätt på detta område. Reservanterna utgår från att man i Finland på bred front konstaterat att behov föreligger av lagstiftning på området. Justitieministeriet har tillsatt en kommission och den har föreslagit att en lag stiftas. Förslaget är klart och enkelt och följer allmänna principer då det gäller beriktigande av i tidningspressen ingående skadliga uppgifter. Om vi inte intar den ståndpunkt, som förslagsställarna sommaren 1967 efterlyste, vilar inte rättigheten till beriktigande på lag och är alltså inte en rätt. Att beriktiga en felaktig eller kränkande uppgift skall vara en rätt, icke en ynnest av ett monopolföretag. Jag ber, herr president, att rådet måtte antaga den i reservationen framförda rekommendationen, nämligen att

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartet nordisk lovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendinger, således at lovgivningen i hovedsagen indrettes efter principperne i det foreliggende finske lovudkast.

Hara: Herr president! Frågan om beriktigande av felaktiga uppgifter i radio och TV är mycket aktuell. I Nordiska rådet har den redan en gång behandlats, men förslaget förkastades då med mycket knapp majoritet. Av denna anledning var det motiverat att ta upp frågan till ny prövning, och Poul Hartling, Knud Thestrup och jag inlämnade därför ett nytt medlemsförslag.

Efter det frågan första gången ägnades uppmärksamhet, har den utvecklats såtillvida, att de nordiska rundradiobolagen vid förhandlingar kommit överens om gemensamma riktlinjer för beviljande av möjlighet till beriktigande. Detta är onekligen ett framsteg, men det är inte tillräckligt med tanke

på medborgarnas rättsskydd. Det bör observeras, att rundradiobolagen i de nordiska länderna har en monopolställning. Därför kan det inte anses vara nog, att de ensamma får avgöra villkoren för beriktigande av eventuell felaktiga uppgifter i radio- och TV-program. Det är absolut nödvändigt, att vi får till stånd en ramlag om beriktigande, vilken skulle trygga medborgarnas rättigheter gentemot monopolföretagen i den mån felaktiga uppgifter sprids genom radio och TV. Därför hoppas jag, att rådet kan förena sig om reservationen.

Justitieminister Thestrup: Hr. præsident!

Da jeg i sin tid var med til at stille det forslag, vi nu har til behandling, finder jeg det rigtigt her at give udtryk for mit syn på den indstilling, der nu foreligger fra juridisk udvalg.

Som det vil ses af betænkningen, går 10 medlemmer ind for, at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget. Udvalget henviser i sin begrundelse til de af de nordiske radiochefer vedtagne ensartede normer for berigtigelse i radio og fjernsyn, herunder særlig den garanti, der gennem oprettelse af klagenævnet er tilvejebragt for, at den endelige afgørelse af tvivlsspørgsmål om fortolkning af normerne bliver brugt på et sagligt og upartisk grundlag.

Der er derfor efter min mening næppe på nuværende tidspunkt nogen grund til et initiativ fra Nordisk Råds side.

Jeg lægger også megen vægt på den ændring, der er foretaget af de danske berigtigelsesnormer. Ved ændringen tillægges der berigtigelsesnævnet kompetence til at træffe den endelige afgørelse af, hvorvidt berigtigelse skal finde sted, samt at bestemme berigtigelsens indhold, form og programmæssige placering.

Det må naturligvis også spille en rolle for vurderingen, at nævnet akkurat

ligesom pressens berigtigelsesnævn har en sammensætning, der sikrer dets uafhængighed.

Endelig må man indrømme, at det praktiske behov for en lovmæssig regulering af spørgsmålet næppe for tiden er stort. Det danske berigtigelsesnævn har således endnu ikke haft sager til behandling.

På den baggrund finder jeg det rimeligt at afvente yderligere erfaringer med hensyn til de af radioorganisationerne vedtagne normer, før man eventuelt forelægger en lovmæssig regulering af forholdet.

Kåre Kristiansen: Jeg vil gerne støtte den reservasjon som er fremsatt av herrerne Hara og Ehrnrooth i dette spørsmål, og jeg henviser da til den begrunnelse som hr. Ehrnrooth nettopp har gitt. Jeg tror at det må erkjennes at nettop på dette område kan en harmonisering på det grunnlag som her er lagt til rette, være av betydning. Jeg tror at disse massemedias skadevirkninger kan bli så store og følbare for den enkelte i samfunnet at det her kreves en sterkere rettsbeskyttelse enn den man har på dette område i dag. Jeg tror at de som produserer programmer bør ha denne motivering for en forsiktig behandling av sitt stoff.

Jeg vil ikke legge skjul på at min stillingtagen i dag har intim sammenheng med det som har foregått i Norge på dette området i de siste ukene. Uten å gå i detalj inn på det som der har forekommet, vil jeg nok si at den behandling kringkastingsledelsen har gitt endel programmer — ikke minst industrireportasjeprogrammer — har gitt grunn til de sterke klager den har møtt fra dem som har vært med i programmene. Kringkastingsledelsens reaksjon på disse klager har ikke overbevist meg om at vi i fremtiden bør overlate til institusjonen selv å bestemme hvilke regler som her skal gjelde.

Jeg tror — i likhet med hr. Ehrnrooth — at det er på tide at vi får lov-

bestemmelser på dette området, og jeg slutter meg till den uttalelse han har avgitt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupp-rop om det i reservationen intagna förslaget till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Sigurður Bjarnason, Eric Carlsson, Cassel, Ehrnrooth, Thorvald Eriksson, Hara, Hernelius, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Lillqvist, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Palm, Kerttu Saalasti, Salo, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Stray och Tenhiälä.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Bye, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Eika, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Hammarberg, Haugaard, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Krag, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Ohlin, Dagmar Ranmark, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Stetter och Treholt.

Frånvarande var:

Bratteli, Erling Dinesen, Geijer, Gutorm Hansen, Niels Helveg Petersen, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kock, Nørgaard, Poul Petersen, Berte Rognerud, Skytte och Øregaard.

Rekommendationsförslaget hade sålunda förkastats med 25 röster för förslaget och 39 mot.

Härefter bifölls utskottets förslag.

13

A 204/s: medlemsförslag om karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet.

Johannes Antonsson (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Förslaget innehåller två frågor, dels frågan om förenhetligande av de nordiska ländernas karantänbestämmelser för djur, dels frågan om samarbete mellan de nordiska ländernas karantänanstalter. Jag hoppas att rådet håller mig räkning för om jag inte här lämnar någon utförlig redogörelse beträffande dokumentets innehåll, med hänsyn till de långa debatter vi haft och till den saklista som återstår.

Jag ber alltså, herr president, att kort få yrka bifall till socialpolitiska utskottets enhälliga förslag, som går ut på att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur, samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupp-rop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo,

Hammarberg, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessén, Magnüs Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Ohlin, Palm, Dagmar Ranmark, Kerstu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Stetter, Stray, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Bratteli, Erling Dinesen, Geijer, Gutorm Hansen, Hara, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kock, Nørgaard, Poul Petersen, Berte Rognerud, Skytte och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 64 röster.

Presidenten: Jeg vil gerne bede om rådets tilladelse til, at vi springer frem i dagsordenen til punkt 21 vedrørende Øresundsspørgsmålene. Det ses på til lægsdagsordenen. Årsagen er, at trafikministrene er her i eftermiddag, men ikke vil kunne være her i morgen. Kan rådet give tilslutning til dette?

Rådet beslöt att ändra dagordningen i enlighet härmed.

21

D 1970/21/1969/t: meddelande om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Horn (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Problemet med Øresundsproblemerne har optaget Nordisk Råd i flere sessioner, men efter det svar, som minister Guldberg i går gav på et spørgsmål af hr. Cassel, blev det klart, at denne sag nu nærmer sig dertil, hvor man kan sige, at der kan tages stilling til både den nordiske storlufthavn og en fast forbindelse mellem København og Malmø, den såkaldte K—D-linje.

Det danske folketing har vedtaget at bemyndige trafikministeren til at fremsætte forslag om organisationsformen for anlæg og drift af en storlufthavn, og det danske folketingets faste trafikudvalg har beskæftiget sig med og beskæftiger sig fortsat med disse problemer.

Efter de seneste oplysninger ligger det nu sådan, at man nærmer sig dertil, hvor et sådant forslag kan fremsættes i det danske folketing. Det vil sige, at vi er i den position nu, hvor der også er mulighed for de andre nordiske lande at være med, og det vil sige først og fremmest Sverige, til at drive den forretning, som det vil være at have denne store nordiske lufthavn, som jeg så mange gange har sagt er af overordentlig stor betydning for Nordens økonomiske udvikling.

Da dette arbejde nu er så vidt fremskredet, indstiller udvalget, at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til næste session.

Jeg anbefaler indstillingen.

Statsrådet Norling: Herr president! Frågorna om fast förbindelse över Öresund och om en storflygplats i Öresundsregionen har under en följd av år med stort intresse behandlats i Nordiska rådet och i berörda länder. Frågorna är ytterst väsentliga för nordisk transportförsörjning och för samhällsplaneringen i Öresundsområdet. Investeringarna för dessa anläggningar är mycket stora och projekten måste prövas noggrant.

När jag har försökt sätta mig in i Öresundsproblematiken har jag särskilt fäst mig vid de diskuterade projektens väldiga omfattning och vid de stora problem som hänger ihop med projektens förverkligande. Med hänsyn till planeringen i Öresundsområdet är det angeläget att Öresundsfrågorna snart får en slutlig lösning. Sådana synpunkter har också framförts tidigare, och min företrädare meddelade vid Nordiska rådets session i Stockholm förra året, att den svenska regeringen önskade överläggningar med den danska regeringen om Öresundsfrågorna. Överläggningarna startade den 10 april i fjol och hittills har sammanlagt sex överläggningar på regeringsplanet ägt rum. Dessutom har det förekommit ett flertal överläggningar mellan ämbetsmän.

Vid överläggningarnas början presenterades från svensk sida ett fullständigt förslag till avtal om fast förbindelse och de frågor rörande storflygplatsen som är gemensamma för Danmark och Sverige. Detta förslag har sedan utgjort underlag för överläggningarna. Enighet har uppnåtts på flera punkter. Man har bl. a. enats om att den första fasta vägförbindelsen skall gå mellan Köpenhamn och Malmö. Den skall dras omedelbart söder om Saltholm och anknytas till den planerade flygplatsen på ön. Innan slutlig överenskommelse om Öresundsfrågorna kan träffas återstår emellertid flera väsentliga spörsmål att lösa. Vissa av de problem som är förknippade med den fasta förbindelsen är för sin lösning beroende av bl. a. den utredning om storflygplatsen som under förra året utfördes på dansk sida. I den programplan jämte »indstilling» som redovisades i november förra året behandlas flera frågor som kan påverka utformningen av den diskuterade regeringsöverenskommelsen. I komplexet av problem omkring Öresundsfrågorna ingår flera interna danska spörsmål som måste lösas innan överläggningarna om den fasta förbindelsen kan slutföras.

Vi är från svensk sida mycket ange-

lägna om att ett slutligt avtal om Öresundsfrågorna snabbt skall kunna träffas. Det är därför vår förhoppning att man på dansk sida skall få möjlighet att snart fatta de beslut och göra de ytterligare överväganden som är nödvändiga för att regeringsöverläggningarna om Öresundsfrågorna skall kunna slutföras. Från svensk sida är vi beredda att medverka till att de återstående överläggningarna drivs med skyndsamhet.

Ministern for offentlige arbejder
Guldborg: Hr. præsident! Jeg skal i tilslutning til det, som statsråd Norling her har oplyst, blot komme med nogle enkelte supplerende oplysninger om, hvorledes dette arbejde er rykket frem i Danmark. Jeg vil først gøre opmærksom på, at der jo er sket betydelige fremskridt i sagen i det år, der er gået siden sidste møde i Nordisk Råd. Vi har afklaring af det, jeg vil kalde de fysiske problemer omkring placeringen, såvel af lufthavnen som af forbindelsen.

Vi har endvidere fået gennemført tekniske og økonomiske undersøgelser, der tyder på, at det ud fra økonomiske og trafikale hensyn rigtigste tidspunkt at foretage investeringerne i lufthavnsudbygningen på Saltholm i er perioden fra 1978 til 1985. Dermed er en af de vigtigste forudsætninger for en realitetsforhandling mellem Danmark og Sverige om selve K—M-forbindelsens vejforbindelse, som jo er en fælles opgave, tilvejebragt.

Det er ikke saledes, at man uden videre kan fastslå, at denne vejforbindelse netop bør etableres nøjagtig på det samme tidspunkt, som afslutningen af anlægsarbejderne med flyvepladsen falder på. Det er ikke fysisk nødvendigt, at det indgår i disse forhandlinger. Men det, der først og fremmest mangler, og som vi endnu ikke har klart fra dansk side, det erkender jeg, det er, at dette store anlægsarbejde naturligt må sammenholdes med de samlede pla-

ner for andre store anlægsarbejder i Danmark i den kommende 15 års periode.

Vi regner med at kunne afslutte disse drøftelser forholdsvis snart.

I den danske regerings frontale eller åbningserklæring, som vi kalder det, blev det i år stillet i udsigt, at regeringen ville komme til folketinget om dette spørgsmål i indeværende samling. Jeg har derfor ligesom statsråd Norling de bedste forhåbninger med hensyn til, at denne sag fortsat er i hurtig bevægelse, som den har været det i det sidste år, og vi vil fra dansk side gøre, hvad vi kan, for at få den fremmet til en aftale mellem Danmark og Sverige.

Så vidt vi kan se, er de væsentligste problemer, der er tilbage, problemer mellem Danmark og Sverige, så der er gode muligheder for at komme videre med sagen.

Aksel Larsen: Hr. præsident! Hr. trafikminister Guldborg siger, at han har fortsat de bedste forhåbninger om, at arbejdet vil skride frem. Det har jeg også. Og jeg kan naturligvis fuldstændig tilslutte mig hr. minister Guldborg, når han siger, at det ikke ubetinget er nødvendigt af fysiske grunde, at den faste forbindelse København—Malmö er færdig samtidig med lufthavnen på Saltholm.

Jeg kan på den anden side ikke se bort fra, at det vil have kolossal stor betydning for Nordens integration og for erhvervslivets udvikling i Norden, at denne faste forbindelse kommer, og at enhver forsinkelse af denne faste forbindelse ud over, hvad der måtte være absolut nødvendigt af finansielle eller andre grunde, bør undgås.

Jeg er naturligvis glad for at høre de positive udtalelser fra de to ministre, men jeg kan ikke lade være med at sige, at jeg tillod mig, da vi havde diskussion om de nordiske spørgsmål på Nordisk Råds session i Stockholm, at udtale en vis mistrøstighed i anledning af, at jeg syntes, det gik for langsomt med

Nordekforhandlingerne. Hvis jeg husker rigtigt, sluttede jeg med at sige, at hvis det skulle være umuligt for regeringerne og politikerne at leve op til de krav, man måtte stille til dem med hensyn til det nordiske samarbejde, kunne jeg da håbe, at vi fik løst Øresundsproblemerne, bygningen af den faste forbindelse og af lufthavnen på Saltholm, for derigennem ville den økonomiske integration i Norden komme.

Nu står vi her i Nordisk Råd et år senere, og det synes at være klart med Nordek, men det er ikke klart med de faste forbindelser mellem Sjælland og Skåne, og det er jo heller ikke, selv om principbeslutningen er fattet, klart med lufthavnen på Saltholm.

Jeg henstiller meget alvorligt, at de regeringer og regeringsinstanser, der fortsat behandler disse spørgsmål, får mest mulig fart på, og i det omfang, det er tilfældet, at visse sager i øjeblikket ligger til overvejelse i Danmark, så tillader jeg mig at henstille til regeringen i Danmark, at den får gjort sine overvejelser færdige.

Jeg vil ikke i anledning af, hvad hr. minister Guldborg har sagt, lægge skjul på, at efter min mening er der én trafikopgave for Danmark, som bør prioriteres forud for alle andre opgaver af en størrelsesorden, der kan sammenlignes med den, og det er opgaverne i og ved Øresund.

Jeg henstiller derfor, at man i meget nær fremtid bliver i stand til at meddele om afgørende beslutninger, så det praktiske arbejde kan blive sat i gang.

Ministern for offentlige arbejder **Guldborg:** Hr. præsident! Blot dette korte svar til hr. Aksel Larsen, at ud over det, jeg allerede har sagt vedrørende ønsket om at fremme disse ting, vil jeg gerne rette en mulig misforståelse af det, jeg har sagt i første omgang.

Når jeg gjorde opmærksom på, at der ikke er nogen fysisk nødvendig forbindelse mellem tidspunkterne for selve lufthavnens færdiggørelse og K-M-forbindelsen, så gælder det i begge ret-

ninger, idet forholdet jo er det, at for at bygge lufthavnen skal man have lavet forbindelsen til Saltholm til den ene side, og der er altså en variation af mulighederne i dette tidsskema, som ikke betyder, at der ikke er mulighed for en ret åben drøftelse af problemet.

Det er klart, at det under alle omstændigheder forudsætter, at de økonomiske overvejelser og sammenholdelsen af forskellige store projekter, som skal foregå i Danmark, er nået frem til et resultat, der kan forelægges til behandling i Danmark.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

22

A 2/t: medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik, A 2 Ä1/t: ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik, A 2 Ä2/t: ändringsförslag om samarbete på luftfartens område och A 271/t: medlemsförslag om samarbete på transportområdet

Radet företog ovannämnda saker till behandling i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit,

I. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslag A 2/t, ändringsförslag A 2 Ä1/t samt medlemsförslag A 271/t.

II. trafikutskottet hade anmält att utskottet beslutat fortsätta behandlingen av ändringsförslag A 2 Ä2/t.

Horn, trafikutskottets talesman: Hr. präsesident! Vi möder her et område, hvor det forventede Nordek allerede begynder at spille ind i udvalgets arbejde. Vi har arbejdet med nogle af disse sager i længere tid, og det, der er foreslået i A271/t, er egentlig en opsamling af forslagene for at forenkle arbejdet i udvalget og naturligvis også her i rådet. Det har vi kunnet gøre, fordi Nordek er kommet til verden, og fordi Nordek indeholder bestemmel-

ser om trafikinvesteringer og transportproblemer i øvrigt. De muligheder eller de ønskemål, som indeholdes i forslagene, kan dækkes ind af de planer, der ligger i Nordtrans. Vi ved, at der gennem en fælles planlægning er store muligheder, sådan som det er påpeget i udvalgsindstillingen.

For at imødekomme de krav, som en udbygning af det nordiske trafiksam arbejde stiller, bør vi efter udvalgets opfattelse snarest oprette et centralt organ fra regeringsside, og udvalget ønsker derfor at støtte de tanker, som ligger til grund for forslag A 271/t.

I det nu foreliggende udkast til Nordektraktaten er der i kap. 9 om transportpolitik optaget bestemmelser om et udbygget samarbejde og oprettelse af en samarbejdskomité for transportpolitik. Det er her, de nye ting kommer ind, og vi mener, at det vil være hensigtsmæssigt, idet disse bestemmelser synes at imødekomme forslag 271/t. Da det må anses for overvejende sandsynligt, at Nordektraktaten vil være ratificeret i sommeren 1970, mener udvalget, at man i den foreliggende situation fremmer udbygningen af samarbejdet på den mest hensigtsmæssige måde ved at etablere en samarbejdskomité for transportpolitik som et led i Nordeksamarbejdet, sådan som jeg før antydede det. Det er dog udvalgets opfattelse, at transportsamarbejdet er et så vigtigt og omfattende led i nordisk samarbejde, at der vil vise sig behov for en yderligere udbygning, og at det inden længe kan vise sig nødvendigt at erstatte eller supplere Nordektraktatens kap. 9 med en særlig overenskomst om transportsamarbejdet. Alle er sikkert klar over, at der er så mange problemer i transportpolitikken, at det nok vil være ønskeligt, at man har en særlig ordning på dette område.

Udvalget vil dog vedrørende Nordektraktatens kap. 9 om transportsamarbejdet fremføre det ønskelige i, at Nordisk Råd får lejlighed til at følge regeringernes arbejde, derved at de projekter og planer, som samarbejdskomiteen

arbejder med, forelægges rådet til høring. Det er en vigtig ting — det fremgår også af organisationskomiteens indstillinger — at Nordisk Råd får sagerne til høring, sådan at vi hele tiden har mulighed for at følge udviklingen.

Udvalget forudsætter endvidere, at samarbejdskomiteen vil tage de medlemsforslag, som her er til behandling, under overvejelse, og at regeringerne i overensmøttelse med Helsingfors-traktatens § 36 vil forelægge resultatet af overvejelserne for Nordisk Råd.

Udvalget vil ud fra disse forudsætninger foreslå, at rådet henlægger de nævnte forslag.

Ændringsforslag A 2 Ä 2/t, som er fremsat umiddelbart før sessionen, drejer sig om omfattende og komplicerede spørgsmål. Udvalget har derfor ikke haft mulighed for under denne session at fremlægge forslag for rådet i anledning af ændringsforslaget, hvilket udvalget anmelder for rådet. Udvalget har anmodet om at få en redegørelse fra de pågældende trafikministre angående de igangværende luftfartspolitiske forhandlinger mellem Danmark og Finland. Det er den vurdering, som udvalget har anlagt af de problemer, der her er stillet forslag om.

Vi henstiller, at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslag A 2, ændringsforslag A 2 Ä 1 samt medlemsforslag 271, men at udvalget fortsætter sit arbejde med ændringsforslag A 2 Ä 2.

Utskottets förslag, punkt I, bifölles.

Utskottets anmälan under punkt II lades till handlingarna.

14

A 240/s: medlemsförslag om vapenfri tjänst

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lars Larsson (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Frågan om enhetliga nordiska bestämmelser om rätt till vapenfri tjänst i stället för värnpliktstjänstgöring tas upp i det medlemsförslag som nu föreligger till behandling. Förslagsställarna vill dessutom att man under vissa villkor som ett alternativ till värnpliktstjänstgöring skulle få tjänstgöra i internationell tjänst t. ex. genom att en nordisk hjälpkår uppträffas.

Remissinstanserna är delade. Det föreligger positiva uttalanden om enhetliggörande av reglerna om rätt till vapenfri tjänst. En sammankoppling mellan värnpliktstjänstgöringen och internationellt biståndsarbete i nordisk regi bemöts av flera remissinstanser. SIDA i Sverige anför bl. a. att det inte kan vara välbetänt att anlägga försvarspolitiska synpunkter på det rent konkreta utvecklingsamarbetet. Utskottet avvisar också förslaget i denna del i dess nuvarande utformning.

Avseende de enhetliga bestämmelserna om rätt till vapenfri tjänst är det utskottets mening att en undersökning kunde vara motiverad, men redan nu föreligger det i tre av de nordiska länderna — Danmark, Norge och Sverige — förslag eller långt framskridet utredningsarbete, som i samtliga fall tar sikte på att möjliggöra viss tjänst i biståndsarbete som ett alternativ till den nuvarande vapenfria tjänsten i respektive hemländer. Det är enligt utskottets mening angeläget att invänta dessa förslag innan man vidtar några åtgärder i frågan. Utskottet hemställer därför, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Backlund: Herr president! Det är alldeles riktigt som herr Larsson påpekade, att i många nordiska länder pågår undersökningar i denna fråga. Också i Finland pågår en undersökning. Finland har just för ungefär ett år sedan genomfört en viss liberalisering av lagen om vapenfri militärtjänst, men det

var med det uttryckliga förbehållet från utskottets sida, att det bara gällde en tillfällig lösning av frågan. Därför har man på olika håll i Finland krävt, att det med det snaraste bör bli en ny lagstiftning också där.

Det förvånar mig, att det i utskottet icke funnits en enda medlem, som kunde tänkas föreslå medlemsförslagets kläm till godkännande, och därför skall jag, herr president, göra det.

Jag ber därför att till godkännande få föreslå klämman i medlemsförslaget, »att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst samt att därvid genom att lata internationell tjänst under vissa villkor bli ett alternativ till allmän värnplikt få till stånd en nordisk hjälpkår.»

Haugaard: Hr. præsident! De fire nordiske lande, der har tvungen værnepligt, har alle alternative muligheder til militærtjenesten. De samme lande har en ordning med u-landstjeneste for frivillige, i øvrigt efter omtrent de samme retningslinjer. De samme lande godkender i højere eller mindre grad konstruktivt fredsarbejde, som u-landstjeneste er, som ligeværdigt med militærtjeneste. Dette skulle give helt selvfølgelig muligheder for, at man ikke alene kan få fælles regler for det alternative valg mellem militærtjeneste og u-landstjeneste, der, som vi hørte, er på vej i flere af landene, men også fælles praktisering af det alternative arbejdes udførelse.

Her er igen en sag, hvor Nordisk Råd er lidt sent på den, er for sent på den til at harmonisere fra starten af, hvad jeg må beklage både af hensyn til det nordiske samarbejde, af hensyn til u-landsarbejdets effektivitet og fordi nordisk aktivitet på dette område gerne i den store verden skulle præsenteres sig samlet.

Jeg har været med til at stille forslaget, og jeg mener stadig, det har en vis værdi, at sagen har været behandlet

og har været rejst, men jeg kan under de givne omstændigheder acceptere udvalgets indstilling.

Jeg ville gerne have lov til at knytte den forudsætning til, at de nordiske ministre, hos hvem sagen hører hjemme, sørger for koordination både i fælles regler og i praktisk udførelse i den lovgivning, der nu er på vej i de tre lande.

Jeg vil gerne yderligere tilføje som et argument over for dem, der er noget betænkelige ved sagen, dem, der mener, at en sådan mulighed for alternativ u-landstjeneste kan friste for mange, så det går ud over antallet af militære, at der er tale om en tjeneste af mindst 2 års varighed, der er tale om en meget krævende tjeneste, i reglen under meget ensformige forhold, som ikke kan virke særlig fristende, hvis ikke der er idealisme bag ved det indtagne standpunkt. Derfor vil der næppe være mange, der vælger den lange tid i u-landstjeneste fremfor den korte militærtjeneste.

af Heurlin: Själva motiveringen till förslaget har givit anledning till missförstånd. Jag tycker man har tagit hela frågan från fel sida när några remissinstanser tagit den ur försvarspolitiska synpunkter, Jag hör inte gärna ordet försvarspolitik alltför ensidigt poängterat då vi ju lever i en internationell värld där det gäller säkerhet för alla. Jag är övertygad om att många med mig som varit i vapentjänst och ansett det vara en försvarspolitisk åtgärd och ännu tycker att det är naturligt ändå anser att det finns utrymme och måste finnas utrymme också för sådana unga som inte kan godkänna tjänst inom armén eller vapentjänst såsom enda lösning. Om nu de unga vill fara till u-länderna och arbeta i sådana urfattiga länder så kan jag säga att det är mycket tyngre än vapentjänst i något nordiskt land. Det kan jag försäkra för jag har varit där ofta och studerat och sett vilket hårt arbete det är. Det är ett alternativ, men det kan inte vara det enda

därför att alla inte är villiga att åta sig en så tung tjänstgöring. Men för sådana som vill resa dit för att arbeta borde vi göra det möjligt. Jag märker att utskottet konstaterar att förberedande åtgärder vidtagits men jag kan inte låta bli att poängtera sakens vikt inför Nordiska rådet, åtminstone muntligt. Man får inte ge den uppfattningen att man ställer sig helt avog till en sådan tanke. Jag anser att arbete för den tredje världen är värdefullt för frihet och fred också i Norden, för har vi fred i världen så har vi det också i Norden.

Lars Larsson: Herr president! De gjorda inläggen föranleder några kommentarer.

För att inga missförstånd skall uppstå genom denna debatt vill jag först säga till herr af Heurlin, att utskottet inte haft någon anledning att inta en negativ ställning till biståndsarbete. Den som försöker få utskottets utlåtande att framstå på det sättet har verkligen läst utlåtandet fel. Vi har självfallet ingenting att invända mot att biståndsarbetet vidgas så att även ungdomar i större utsträckning kan delta i det, även om tjänstgöringstiden utomlands blir lång.

Vad det nu gäller är två frågor. Den ena håller på att lösas, såsom utskottet har påpekat. Vi har fått besked om att utredningar är i gång i tre av länderna, och i Danmark kommer under året ett förslag att framläggas som skall möjliggöra för värnpliktiga som erhåller vapenfri tjänst att fullgöra den tjänsten i biståndsarbete. Nu sade herr Backlund, om jag fattade honom rätt, att krav på en sådan utredning och kanske också beslut redan förelåg i Finland. Så mycket större anledning att avvakta dessa utredningar i varje land innan man går vidare! På den punkten är vi överens.

Det finns heller ingen anledning att bifålla medlemsförslagens rekommendation. Om denna rekommendation skall tolkas som den är skriven, innebär den att man i större utsträckning räknar

med vapenfri tjänst som ett alternativ till värnpliktstjänstgöring. Sammanförs de medborgare, som fullgör sådan värnpliktstjänstgöring, i nordiska enheter, får man såsom SIDA har sagt enheter där så att säga olika försvarspolitiska aspekter fogas ihop. Vi anser att det inte finns anledning att gå den vägen, och frågan ligger på gränsen till vad Nordiska rådet enligt sin stadga har att syssla med.

Vi menar att denna fråga nu först och främst bör lösas i varje nordiskt land. Arbetet har kommit så långt, att man gott kan avvakta lösningarna. Fördenskull bör rådet inte företa sig någonting med anledning av medlemsförslaget.

Stray: Jeg støtter utvalgets talesman. Jeg synes bare det er riktig å opplyse at når man i Norge har fått bred tilslutning til den tanke at man skulle undersøke om tjenestgjøring i utviklingsland i noen grad kunne erstatte militærtjeneste, er dette ikke ut fra det synspunkt at de som av samvittighetsgrunner eller overbevisningsgrunner ikke finner å kunne gjøre vanlig militærtjeneste, skulle koples inn på arbeid i utviklingsland i stedet for å gjøre sivil tjeneste hjemme. Bakgrunnen for det forslag som er til overveielse og utredning i Norge, er at ungdom som vil påta seg en lang og omfattende tjeneste i utviklingsland, skal få visse lettelser i sine forpliktelser i sitt eget land — det altså uansett om man er militærneker eller ikke. Det skulle være en lettelse fordi man vil påta seg den store forpliktelse en slik tjeneste er, uansett hvilket standpunkt man personlig, politisk eller ideologisk inntar. Dette må ikke koples sammen med nektelse av å bære våpen, det har vært en uttrykkelig forutsetning fra det store flertall som gav sin tilslutning til at man skulle overveie dette synspunkt.

Garbo: Jeg har reagert litt over den rent formelle argumentasjon som utvalget legger til grunn når man der fin-

ner at det ikke er hensiktsmessig å ta dette spørsmål opp til drøftelse på det nordiske plan. Man sier nemlig at spørsmålet er under utredning for tiden i flere av landene, og at det av den grunn er uhensiktsmessig å ta saken opp på nordisk basis.

Dette forekommer meg å være ytterst inkonsekvent. Nettopp i en situasjon hvor de enkelte land allerede overveier en revisjon av sin lovgivning, er det i særlig grad praktisk på felles nordisk basis å undersøke om man kan gjennomføre en lovrevisjon på en slik måte at man kan nå fram til større enhetlighet i Norden.

Jeg skal likevel slutte meg til flertallets forslag her, da under henvisning til den motivering som ble gitt av herr Haugaard da han anmodet om at regjeringene og vedkommende departementer holdt kontakt med hverandre under det fortsatte arbeid med militærnekterspørsmålene.

Jeg håper også at det sidenhen kan bli anledning til for Nordisk Råd å komme tilbake til spørsmålet om et Nordens fredskorps. Det er en sak som har en stor styrke i seg selv, og som ikke nødvendigvis bør ses i direkte sammenheng med militærnektelovgivningen.

Mellqvist: Herr president! Jag vill bara komplettera vad utskottets talesman har framhållit. I slutet av april föreligger ett utredningsförslag i Sverige som går ut på att såväl vapenfria, värnpliktiga och kvinnor skall beredas tillfälle till utbildning för biståndsarbete.

Vidare har våra danska vänner tagit kontakt med utredningen för att få en uppfattning om hur långt vi i Sverige kommit på detta område. Jag tror att när vi presenterar förslaget kommer det att innehålla synpunkter som kan bli vägledande för en mera samlad nordisk insats i biståndsarbetet under de närmaste åren.

Om vi avvaktar utredningens förslag, som alltså presenteras i månadsskiftet

april--maj, får vi kanske det material vi behöver och kan då bygga vidare på de tankar som utredningen innehåller.

Korvald: Jeg skal ikke forlænge debatten. Sakens faldsmann og komiteens nestformann har understreket at komiteen ser positivt, selvfølgelig, på utviklingshjelp i sin alminnelighet. Jeg vil også som formann i komiteen understreke den selvfølgelighet at det er ingen sammenheng mellom utviklingshjelp i sin alminnelighet og det spørsmål vi her diskuterer. Samtidig vil jeg understreke at komiteen stiller seg positiv også til selve spørsmålet om en tjeneste i U-land for ungdom, som et alternativ til militærtjeneste.

Det er også positive uttalelser fra norsk hold på dette område, idet Justisdepartementet i Norge finner at spørsmålet om mulighet for en samordning av de nordiske lands lovgivning om våpenfri tjeneste bør overveies.

Nå er vi alle klar over at det i denne sak reiser seg en rekke problemer. For det første må dette være et alternativ for *all* ungdom, ikke bare de som vegrer seg for å bære våpen, men også de som kan tenke seg å bære våpen. Det må altså være et alternativ til militærtjenesten som sådan.

Vi vet at fredskorpstjenesten, slik vi har den i de ulike nordiske land, krever en ganske god utdanning og en viss erfaring av dem som reiser ut. Dette har ført til at foreløpig ligger alderen forholdsvis høyt, i Norge så vidt jeg husker, er den 26 eller 27 år. En sammenkobling her med militærtjenesten er av den grunn meget vanskelig. Men om vi tenker på lang sikt — jeg tror ikke det blir så veldig langt fremover — mener jeg spørsmålet trenger seg frem og vil finne sin løsning.

Imidlertid kan det være problemer med å samordne det hele fullt ut etter medlemsforslaget, når man tenker på den forskjellige innstilling man har i de nordiske land til forsvarsspørsmålene, men det er selvfølgelig grunn til å finne frem til ensartede regler så langt

det lar seg gjøre, når man skal behandle denne sak i fremtiden. Det er et sterkt samkvem mellom de nordiske land, og når det gjelder praksis på dette området, ser ungdommen i de forskjellige land over landegrensene til hverandre. Jeg tror derfor at en ordning vil trenge seg frem her. Når komiteen ikke har kunnet gå inn på det i denne omgang, har det de årsaker som talsmannen så klart har gitt uttrykk for.

Ingrid Segerstedt Wiberg: Herr president! Jag er medveten om att jag förlänger debatten men jag skall försöka göra det i korta ordalag.

Jag hänvisar till vad Haugaard och Garbo har sagt och instämmer i deras uttalanden. Jag tycker nog att herr Mellqvists påpekande att danskarna har tagit kontakt med honom talar för att man inte redan nu avskriver den här frågan. Det finns tydligen ett behov av överläggningar och det är beklagligt om dessa inte kommer till stånd.

Jag skall också rösta för utskottets förslag, med den uttryckliga förutsättningen att man inte glömmer bort detta behov av samarbete utan fortsätter med överläggningar i den mån sådana behövs.

Herr Mellqvist meddelade att utredningsförslaget torde komma att föreligga vid månadsskiftet april—maj och att vapenfria värnpliktiga och även kvinnor enligt detta förslag skall beredas möjlighet till utlandsarbete. Jag är mycket tacksam för att också den senare gruppen tagits med i förslaget, men jag skulle vara minst lika besviknen, om någon föreslog att kvinnor skall göra värnplikt i allmänhet.

Backlund: Herr president! Jag vill gärna instänmma med herr Garbos uttalande om inkonsekvensen i utskottets resonemang. Men jag vill också påtala den inkonsekvens som han enligt mitt förmenande lägger i dagen, då han själv stöder utskottets förslag. Om det från

utskottets sida varit fråga om fortsatt behandling och föreslagits inväntan på nya meddelanden, då hade också jag kunnat rösta med. Men när man föreslår, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget, då kan jag icke längre vara med på karran.

Lars Larsson: Herr president! Jag skall inte lägga mig i herrar Backlunds och Garbos meningsskiljaktigheter, utan vill bara säga att utskottet självklart inte haft den meningen att samråd inte skulle äga rum i fortsättningen mellan berörda bistandsorgan för utbildning och upprättande av bistandsgrupper. Vi har ansett samråd naturligt, vilket också herr Mellqvist bekräftat att det är, men medlemsförslaget är inte utformat så att det passar in i mönstret för en framgångsrik nordisk bistandsverksamhet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om det av herr Backlund under diskussionen framlagda förslaget till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Backlund och Magnús Kjartansson.

Mot rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannesen, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Lars Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Palm, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-

nen, Sirén, Skoglund, Stetter, Stray, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Kaarlo af Heurlin avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Bratteli, Erling Dinesen, Eika, Geijer, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Eysteinn Jónsson, Kock, Aksel Larsen, Tyyne Leivo-Larsson, Matthías Á. Mathiesen, Nørgaard, Ohlin, Poul Pe-

tersen, Berte Rognerud, Jón Skaftason och Skytte.

Rekommendationsförslaget hade sålunda förkastats med 2 röster för förslaget och 58 mot. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets förslag.

Sedan behandlingen av återstående saker uppskjutits till morgondagens möte, avslutades mötet kl. 18.35.

Protokoll

5:e mötet

Onsdagen den 11 februari 1970 kl. 10.00

President: Sigurður Bjarnason (1—7)

Dagordning

1. A 141/j: medlemsförslag om för-
enhetligande av de nordiska ländernas
regler om förmånsrätt i konkurs

2. A 211/k: medlemsförslag om nor-
diska skol- och studentbetygs giltighet

3. A 230/e: medlemsförslag om forsk-
ningsinstitut för framtidsfrågor

4. A 255/t: medlemsförslag om bro
vid Karesuando

5. A 259/t: medlemsförslag om Blå
vägens utbyggnad till Europaväg

6. A 216/j: medlemsförslag om repre-
sentation för samerna i Nordiska rådet
och

C 6/j: berättelse från Nordiska sam-
arbetsorganet för same- och rennäring-
sfrågor

7. B 8/j: regeringsförslag om revi-
sion av Helsingforsavtalet och

B 8 Ä/j: ändringsförslag om revision
av Helsingforsavtalet

8. A 273 T/e: tilläggsförslag om
Nordeks genomförande

C 5/e: berättelse från Nordiska mi-
nisterkommittén för ekonomiskt samar-
bete

D 1970/21/1968/e: meddelande om
rekommendation nr 21/1968 angående
ekonomiskt samarbete och

D 1970/9/1969/e: meddelande om re-
kommendation nr 9/1969 angående nor-
diskt ekonomiskt samarbete

A 272/e: medlemsförslag om Nordis-
ka rådet och Nordek och

A 264/e: medlemsförslag om Nordiska
rådets ställning i Nordek-planen

A 235 T/e: tilläggsförslag om nor-
diskt samarbete om atomkraftanlägg-
ningar

C 8/e: berättelse från Nordiska kon-
taktorganet för atomenergifrågor och

D 1970/31/1966/e: meddelanden om
rekommendation nr 31/1966 angående
samarbete på atomenergins område

9. A 119/k: medlemsförslag om nor-
diskt forskningssamarbete

A 265/k: medlemsförslag om organi-
sationen av det nordiska kultursamar-
betet

B 9/k: regeringsförslag om det nor-
diska kultursamarbetets organisation

D 1970/14/1967/k: meddelande om
rekommendation nr 14/1967 angående
nordiskt forskarsamarbete och

D 1970/13/1968/k: meddelande om
rekommendation nr 13/1968 angående
samarbete mellan forskningsråden

10. A 209/e: medlemsförslag om av-
skaffande av vissa slag av indirekta

handelshinder inom Norden

11. A 262/e: medlemsförslag om nordisk exportpromotionsfond för bygge-industri

12. A 156/j: medlemsförslag om lagstiftning om illojal konkurrens och

A 156 Ä/j: ändringsförslag om otillbörliga konkurrensmetoder

13. A 266/k: medlemsförslag om information angående nordiskt ekonomiskt samarbete och

D 1970/8/1966/k: meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation

14. C 16/k: berättelse om Nordiska kulturfonden

15. A 226/k: medlemsförslag om en nordisk språknämnd och

C 9/k: berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1969

16. A 249/e: medlemsförslag om information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden

17. A 250/e: medlemsförslag om nordisk utvecklingsbank

18. A 251/e: medlemsförslag om stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna

19. C 18/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna

20. C 7/s: berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

21. A 229/s: medlemsförslag om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond

22. A 237/k: medlemsförslag om nordiskt samarbete på förskolans område

23. A 241/s: medlemsförslag om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan och

C 10/s: berättelse om Nordiska häl-

sovårdshögskolan

24. C 14/k: berättelse från Nordens hus i Reykjavik

25. D 1970/30/1968/k: meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island

26. D 1970/5/1968/k: meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom

27. C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning och

D 1970/11/1960/k: meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin

28. A 275 T/k: tilläggsförslag om TV-tekniskt samarbete och

D 1970/12/1967/k: meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete

29. D 1970/31/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen

D 1970/19/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 19/1969 angående sjöfartsregler för stora fartyg och

D 1970/20/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvattnen

30. A 246/s: medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening och

A 246 Ä/s: ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Lidbom intagit sin plats i rådet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Arne Geijer lämnat sessionen och ersatts av Erik Hammarsten.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 141/j: medlemsförslag om förenhetliggande av de nordiska ländernas regler om förmånsrätt i konkurs

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Tage Johansson, Osmo Kock och Sven Mellqvist hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne at søge gennemført ensartede bestemmelser om beskyttelse af arbejdstageres krav på løn og dermed ligestillede ydelser i tilfælde af konkurs, således at retsstillingen for alle grupper af arbejdstagere bliver den samme, dog bortset fra visse ledende stillinger, og at lønkrav, der er forfaldet inden for det sidste år forud for konkursbegæringen, får fortrinsstilling i konkursordnen umiddelbart efter massekravene og krav, der må sidestilles hermed, om fornødent også forud for panterettigheder, der ikke har separatiststilling. Det forudsættes dog, at retsstillingen for arbejdstagerne ikke i noget af landene forringes i forhold til de gældende regler.

Jørgen Jensen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Det juridiske udvalg er enig med forslagsstillerne i, at det særlig på baggrund af det fælles arbejdsmarked i de nordiske lande i videst muligt omfang bør tilstræbes, at der gennemføres ensartede regler om fyldestgørelse af lønkrav i konkursboer.

Ved fastsættelsen af konkursordnen må det være udgangspunktet, at alle fordringshavere bør have lige adgang til fyldestgørelse af boets midler, og der skal tungtvejende grunde til for at

gøre undtagelser fra dette princip. Det må dog erkendes, at det til en vis grad er både nødvendigt og praktisk at fastlægge en rækkefølge for fyldestgørelse af de forskellige krav.

Det juridiske udvalg anser det for vigtigt, at beskyttelsen for lønkrav — det er det, der diskuteres i forslaget — i tilfælde af konkurs gøres så stærk som mulig. Fortrinsretten for lønkrav kan ikke afskaffes. Endvidere bør der principielt ikke gøres forskel mellem forskellige grupper af arbejdstagere.

Udvalget er imidlertid ikke af den opfattelse, at lønkrav sikres bedst ved fortrinsstilling i en meget lang periode. Fortrinsstillingen for lønkravene bør være rimelig i forhold til de øvrige krav. Desuden bør der tages hensyn til, at et lønprivilegium for en længere varende periode kan give anledning til en socialt uheldig forskelsbehandling af arbejdstagerne. Et alt for vidtgående privilegium kan således give arbejdstagere, som har stor formue eller anden indtægt, og som derfor er i stand til at lade deres løn blive indestående i virksomheden, en ikke begrundet fortrinsstilling til skade for de andre arbejdstagere.

Det er i overensstemmelse med dette synspunkt, at repræsentanter for arbejdstagerorganisationer i Danmark ikke har udtalt sig imod den foretagne begrænsning af fortrinsretten til 6 måneders løn.

Endelig bør der tages hensyn til, at omfattende lønprivilegier kan have samfundsmæssigt uheldige virkninger.

Udvalget har ikke ment at have tilstrækkeligt grundlag for at angive et bestemt tidspunkt for udstrækningen af privilegiet for arbejdsvederlag og lignende ydelse. En undersøgelse, der er foretaget i Danmark, Finland og Sverige, viser, at der i disse 3 lande er forskelle vedrørende den faktiske udnyttelse af lønprivilegiets tidsmæssige udstrækning, og vi har ikke ment, det var rimeligt at søge gennemført en forringelse af lønkravenes stilling i noget land. De forskellige forhold nødvendig-

gør en dyberegående undersøgelse af dette spørgsmål.

Udvalget antager endvidere, at det foreliggende materiale ikke giver tilstrækkeligt grundlag for at tage stilling til, om lønkrav i almindelighed bør have fortrinsret til dækning i pantsatte genstande. På nordisk arbejdsretskonference blev det bl. a. udtalt, at pant i fast ejendom i princippet burde vige for lønfordringer. Den gældende lovgivning i Sverige fastslår allerede nu, at panterettigheder i fast ejendom i tilfælde af konkurs må vige for lønkrav, der ikke kan blive dækket i boets øvrige midler. Hensynet til realkreditlen, der spiller en ganske betydelig rolle i det økonomiske liv, ikke mindst i Danmark, tilsiger, at en tilsvarende ændring af panterettighedernes stilling i Danmark, Finland og Norge må undersøges nærmere, før den eventuelt gennemføres, og udvalget har bemærket, at konkurslovkomiteerne er indstillet på at overveje dette spørgsmål.

Herefter mener udvalget, at der ikke nu er grundlag for at foretage videre i sagen, og dette indstiller udvalget til Nordisk Råd.

Paul Jansson (reservanternas talesman): Herr president! Som ersättare för herr Tage Johansson vid årets session har jag kommit i en något underlig situation genom att jag fått ersätta honom även som talesman i ett ärende vars behandling jag inte har deltagit i inom utskottet. Det är emellertid ingen uppoffring för mig, eftersom jag till fullo delar de åsikter som kommer till uttryck i föreliggande medlemsförslag och i den till utlåtandet från juridiska utskottet fogade reservationen.

Det medlemsförslag av Sigrid Eken Dahl, Niels Mørk och Salve Salvesen som ligger till grund för ärendet behandlar en ur löntagarsynpunkt mycket viktig fråga. Ärendet rör nämligen den arbetsrättsliga situation som uppstår i samband med arbetstgares lönefordran i arbetsgivares konkurs.

I samtliga länder i Norden gäller, som tidigare framhållits, förmånsrätt för lönefordran vid arbetsgivares konkurs, men reglerna i det avseendet är av ganska varierande innehåll i de nordiska länderna. Sälunda intar lönefordran i Danmark en ganska undanskymd plats i förmånsrättsordningen. I Sverige kommer lönefordran närmast efter sjöpanträtt, handpant i lös egendom samt begravningskostnader. Finland har motsvarande regler med vissa undantag. I Norge står lönefordran ganska högt i förmånsrättsordningen, men där föreligger den väsentliga skillnaden att enligt norsk rätt konkursförfarandet inte rubbar panthavares ställning, vilket i realiteten innebär att en lönefordran inte kan tas ut ur fast egendom förrän inteckningshavaren erhållit betalning.

Om man granskar de regler som gäller i de nordiska länderna på detta område, finner man alltså att lönefordran är bäst skyddad i Sverige, medan skyddet är mer otillfredsställande i de övriga nordiska länderna. Som även utskottsmajoriteten framhåller i sin skrivning är för arbetstagarna den kontanta lönen utan tvivel det centrala och det grundläggande för tillvaron. Därför måste också skyddet för lönekrav vid inträffad konkurs hos arbetsgivaren göras så starkt som möjligt. Alla som i löntagarorganisationer har sysslat med facklig verksamhet vet vilka bekymmer som kan uppstå när man skall bevaka medlemmarnas intressen i dessa sammanhang.

Vid den tredje nordiska arbetsrättskonferensen i Oslo 1961 var detta spörsmål föremål för livligt intresse. Man uttalade bl. a. att det med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden var betydelsefullt att få till stånd en likartad nordisk reglering på detta område.

Det nu aktuella medlemsförslaget har varit föremål för en synnerligen omfattande remissbehandling. Inte mindre än 17 remissinstanser har tillfrågats, och av dessa är den alldeles övervä-

gande delen klart positivt innstilla til medlemsforslaget.

Med hänsyn härtill, herr president, förefaller det mig något förvånande att juridiska utskottet inte har kunnat enas om ett positivt ställningstagande. Visserligen har justitieministeriene i Norge og Danmark og justitiedepartementet i Sverige av olika anledningar inte f r närvarande velat helt tillstyrka forslaget, men bland de övriga remissinstanserna finns de stora facklige l n- tagarorganisationerna i Norden, som kan sägas representere 4 miljoner människor, og dette tycker jeg borde ha kommit till uttrykk i utskottets ställningstagande.

Kravet på en enhetlig nordisk lagstiftning om förstärkt skydd för arbeidstagers lönefordran i arbeidsgivarkonkurser kommer med all sannolikhet att  ke i samma omfangning som den nordiske arbeidskraftens rörlighet över vara gr nser ökar. Jeg kommer sålunda, herr president, til den slutsatsen, att jeg yrkar bifall til den vid utskottsutl tandet fogade reservationen.

Salve Salvesen: Jeg kan gi min tilslutning til det som er anf rt av hr. Paul Jansson, og til hans anbefaling om å stemme for det forslag til rekommandasjon som er fremmet av det juridiske utskotts mindretall. Når jeg allikevel vil si noen ord i tillegg, er det fordi jeg er en av forslagsstillerne.

F rst et par ord om saksbehandlingen i Norge. Alle de andre land har funnet det nødvendig foruten å forelegge sp rsm let for de juridisk sakkyndige også å forelegge saken for en flerhet av arbeidstakerorganisasjoner og for arbeidsgiverforeninger. I Norge har en innskrenket seg til å forelegge denne sak for Justisdepartementet. Det er selvsagt en helt utilstrekkelig saksbehandling. I hvert fall burde saken ha vært forelagt for Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen.

Jeg er fullt oppmerksom på at dette er et indre norsk anliggende som må bli nærmere klarlagt på det hold, og jeg

skal også sørge for at saken blir tatt opp. Men jeg vil bare ha sagt at hvis en skal ha en allmenn nordisk vurdering av en sak, må en sørge for at flest mulig meningsberettigede får anledning til å uttale seg. Og det må gjelde alle land hvis saksbehandlingen skal ha den rette nordiske karakter.

Medlemsforslaget gikk ut på at en skulle påskynde arbeidet med å få i stand en felles lovgivning som ville gi en forsterket beskyttelse for arbeidstakernes lønnskrav i konkursbo. Det juridiske utskott har gått lenger under sin behandling av saken. Utskottet har drøftet hvilken målsetting en slik felles lovgivning burde ha, og hvor langt en b r gå for å beskytte arbeidstakernes lønnskrav i konkursbo.

Mindretallet i utskottet mener at en b r gå så langt at lønnstakernes krav i boet om nødvendig må gå foran p nterettighetene.

Dette har vært så nye og så revolusjonerende tanker at utskottets flertall, for ikke å skulle medvirke til noe så formastelig, foreslår at det ikke skal gjøres noe med medlemsforslaget i det hele tatt. Dette til tross for at flertallet anfører flere ting som skulle være en meget god bakgrunn for det helt motsatte standpunkt, at det nettopp b r gjøres noe for   rette på forholdet. Bl. a. sier flertallet et sted:

»For enhver arbeidstager er lønnen det centrale og ofte det eneste grundlag for tilværelsen, og det er også i samfundets interesse, at arbeidstageren i konkurstilfælde f r en særlig sikkerhed for tilgodehavende l n. Fortrinsretten for lønkrav kan derfor ikke afskaffes. Endvidere b r der principielt ikke g res forskel mellem forskellige grupper af arbeidstagere.»

Nettopp her er en jo ved sakens kjerne, at for lønnstakerne er lønnen ofte det eneste grunnlag for tilværelsen. Og hvis en har den erkjennelsen, skulle en vente et annet standpunkt enn det flertallet har gitt uttrykk for. Standpunktet blir desto mer bemerkelsesverdige n r en vet at ett land i Norden, Sve-

rige, har genomfört den ordning at panterettigheter i fast eiendom i tilfelle konkurs må vike for lønnskrav som ikke kan bli dekket i boets øvrige midler. I anledning en slik tanke er flertallet engstelig for realkreditten. Nå har jeg for min part ikke hørt at Sverige har halt noen problemer i den anledning. Jeg tror engstelsen er meget overdrevet, og dette vii, i tilfelle det blir gjennomført, ganske sikkert ikke skape problemer i de andre nordiske land.

Jeg gjentar til slutt at hvis en er klar over at arbeidslønnen ofte er det eneste grunnlag for tilværelsen, så skulle det ikke være vanskelig å stemme for mindretallets forslag til rekommandasjon, som vil kunne føre til at lønnstakerne på dette område blir bedre sikret enn det som nå er tilfelle.

Å følge Sveriges eksempel her ville etter min mening være riktig for de øvrige nordiske land. Det ville være en beslutning som er i beste samsvar med Nordisk Råds tradisjoner.

Backlund: Herr president! Då den finska representanten i utskottet, som har anslutit sig till reservanterna, icke har möjlighet att delta i Nordiska rådets möte och alltså inte kan tala i denna fråga, har jag anhållit om ordet för att i hans ställe framföra min odelade anslutning till reservanterna. Jag anser, att denna fråga är av utomordentligt stor betydelse för arbetstagarerna. Den är av livsviktig betydelse och därför anser jag att reservanternas klämförslag är det enda riktiga i denna sak, i synnerhet då med hänvisning till arbetskraftens rörlighet numera inom Norden. Denna rörlighet gör det så mycket nödvändigare att vi får likartade lagar och bestämmelser i denna fråga.

Herr president, jag ber att få ansluta mig till reservanterna.

Herr Jansson uttalade sin förvåning över utskottsmajoritetens beslut. Jag för min del är dock inte alls förvånad över de inkonsekvenser som numera kommer i dagen vid olika beslutsfatt-

ningar här i Nordiska rådet. När det t. ex. gällde liberalisering av värnpliktslögarna, och likaså av abortlagarna, stiger den ena efter den andra upp och talar varmt för saken för att sedan gå ner från talarstolen och rösta emot.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupp-rop om det i reservationen intagna förslaget till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Backlund, Bergman, Bratteli, Ragnar Christiansen, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, af Heurlin, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Magnús Kjartansson, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Mellqvist, Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Ohlin, Palm, Dagmar Ranmark, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Treholt och Øregaard.

Mot rekommendationen röstade:

Austrheim, Sigurður Bjarnason, Cas-sel, Henry Christensen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Horn, Jørgen Jensen, Korvald, Krag, Lähteenmäki, Mattila, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Norvik, Nør-gaard, Poul Petersen, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Savela, Skytte, Stetter, Stray och Tenhiälä.

Kåre Kristiansen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Bye, Eric Carlsson, Eika, Engan, Honkonen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Kock och Matthias A. Mathiesen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 35 röster mot 33. 1 medlem avstod från att rösta.

2

A 211/k: medlemsförslag om nordiska skol- och studentbetygs giltighet

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Dagmar Ranmark (kulturutskottets talesman): Herr president! I medlemsförslaget A 211/k antogs punkt 1 vid sessionen i Stockholm förra året. Återstående delpunkt 2 har under det gångna året färdigbehandlats av kulturutskottet. I denna del av förslaget är det fråga om möjligheter för de nordiska studenterna att få tillträde till spärrade utbildningslinjer i annat nordiskt land än hemlandet.

Mot bakgrunden av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och de förberedelser som pågår beträffande harmoniseringen av undervisningen i de nordiska länderna anser flera remissinstanser det vara befogat att inrätta även en fri nordisk studiemarknad. Man betraktar det som ett naturligt led i utvecklingen av det nordiska samarbetet på utbildningsområdet att

valfriheten ökar och att ungdomen ges möjligheter att förlägga sina studier till annat nordiskt land än hemlandet. Varje nordisk studerande som avlagt studentexamen äger i princip rätt studera vid nordiska högskolor och universitet.

När det gäller spärrade linjer har det emellertid visat sig svårt för student från annat nordiskt land att bli antagen. Bland annat med hänsyn till immigrationen inom Norden och kravet på specialisering inom en del studieområden föreligger behov av att nordiska studerande i viss utsträckning bereds möjlighet att studera vid spärrade utbildningslinjer i annat nordiskt land än hemlandet.

I detta sammanhang vill utskottet fästa rådets uppmärksamhet vid en framställning som gjorts av Unionen för isländska studenter utomlands, vari bl.a. framhålls att då undervisningen vid Islands universitet är begränsad till ett fåtal ämnen blir flera studenter hänvisade till studier utomlands.

Angående Sverige framhåller isländska studentrådet i Stockholm att en skärpning av tillträdet till spärrade linjer skett genom att samtliga ansökningar sedan 1968 behandlas centralt. De isländska studenterna finner denna utveckling mycket olycklig alldenstund de har stort behov av tillträde till flera av de utbildningslinjer som är spärrade i Sverige.

Utskottet förordar åtgärder från de övriga nordiska länderna för att ge studerande ungdom från Island ökade studiemöjligheter.

För att stimulera utbytet av studenter mellan de nordiska länderna spelar studiefinansieringens utformande en betydelsefull roll. Flera remissinstanser har också starkt understrukit behovet av en översyn av principerna för studiesociala förmåner vid studier i annat land än hemlandet. Åtgärder har redan vidtagits för att samordna de nordiska ländernas studiesociala förmåner. 1959 antog undervisningsministermötet i Oslo en resolution som i huvudsak in-

nebär att det ankommer på hemlandet att svara för det studiesociala stödet till dem som studerar utomlands. Denna bestämmelse har i huvudsak endast iakttagits i två av de nordiska länderna, nämligen Norge och Sverige. Finland har en lag av 1968 enligt vilken studerande som påbörjat sina studier i Finland får behålla det studiesociala stödet även vid överflyttning av studierna till annat land.

Enligt utskottets mening föreligger det ett stort behov av samordning beträffande beviljandet och utnyttjandet av studiesocialt stöd, varför utskottet föreslår att en utredning tillsätts med uppgift att behandla hithörande frågor. Denna utredning bör även uppmärksamma de isländska studenternas ekonomiska svårigheter vid studier i annat nordiskt land än i Island.

Utskottet hemställer att Nordiska rådet måtte antaga den till utskottets betänkande fogade rekommendationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Möller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Norvik, Nørsgaard, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerstu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-

nen, Sirén, Skoglund, Skytte, Stetter Stray, Tenhällä, Treholt och Øregaard

Frånvarande var:

Bye, Eika, Engan, Guttorm Hansen, Hara, Honkonen, Martha Johannessen, Kock, Matthias A. Mathiesen, Nordli och Jón Skaftason.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster.

3

A 230/e: medlemsförslag om forskningsinstitut för framtidsfrågor

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska städer.

Henry Christensen (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Forslaget drejer sig om et nordisk forskningsinstitut for fremtidsproblemer. Det er en af de nye forskningsgrene, som jo er under vækst i forskellige former i alle de nordiske lande, og hvor man derfor måtte finde det naturligt på et sådant område at forsøge at koordinere og samle de nordiske kræfter om en løsning, også på den måde, at den blev en løsning, hvor man prøvede i stedet for at bygge en række mindre institutter op at skabe en fællesnordisk større samlet institution.

Jeg skal ikke gennemgå hele sagsbehandlingen. Jeg går naturligvis ud fra, at rådets medlemmer har sat sig nøje ind i den fortrinlige beretning, der er afgivet fra det økonomiske udvalg. Jeg skal i det væsentlige henvise til denne, men blot om dens indhold op-

lyse, at de fleste instanser, der har været spurgt, giver udtryk for en positiv indstilling. Der kommer jo også i en række af udtalelserne stærkt det nationale moment frem, at man nu da endelig skal sørge for at bevare mest muligt af sit eget nationale program, og det var egentlig meningen, at det var det, man skulle søge at undgå.

Under behandlingen har man søgt at tage hensyn til disse indstillinger på den måde, at man har prøvet på at stille et meget moderat forslag, som går ud på, at regeringerne anbefales at undersøge forudsætningerne for dannelsen af et fælles nordisk forskningsinstitut for fremtidsspørgsmål.

Jeg skal yderligere tilføje, at det vil være en af de opgaver, der naturligt kommer til at indgå i Nordek-samarbejdet, og jeg skal med disse få bemærkninger anbefale, at rekommandationen i den skikkelse, hvori den nu foreligger, indstillet af et enigt udvalg, vedtages på sessionen.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst namnupp-rop.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksen, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Norvik, Nørgaard, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve

Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wi-berg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stetter, Stray, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Bye, Eika, Guttorm Hansen, Hara, Honkonen, Martha Johannessen, Kock och Nordli.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 70 röster.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Henry Christensen lämnat sessionen för denna dag och ersatts av Niels Matthiasen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

4

A 255/t: medlemsförslag om bro vid Karesuando

Trafikuskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Salo (trafikuskottets talesman): Herr president! I ansträngningarna att främja Nordkalottens utveckling har man eftersträvat att se området som en enhet vars sammantagna resurser bör utnyttjas på mest rationella sätt. En omfattande planeringsverksamhet har igångsatts i och mellan de berörda länderna för att undersöka hur ett mer expansivt näringsliv kan byggas upp på Nordkalotten. En förutsättning för åstadkommandet av en samordnad utveckling av Nordkalottens resurser är att det finns tillfredsställande kommunikationer mellan länderna inom området. Nordiska rådet har sökt dri-

va på en snabbare utbyggnad av sådana kommunikationer och framsteg har kunnat noteras, även om takten varit alltför långsam med tanke på de glesa förbindelserna på Nordkalotten.

Nu har en förbättring ifråga om den betydelsefulla passagen över svensk-finska gränsen nyligen skett genom tillkomsten av en bro över gränsvägen vid Övertorneå, en annan över Torne älv och den tredje skulle vara nu ifrågasvarande bro. Omständigheterna är sådana, att överfarten sker med färja och under vintermånaderna på isväg. Detta betyder avbrott för några veckor varje år och också ofta i slutet av sommaren. Situationen är den att i Sverige har man inte kunnat medta broprojektet i förslaget till långtidsplan 1970—1979. I Finland har projektet en högre prioritet i planerna. Kostnaderna för brobygget uppskattas för svensk del till 2,5 milj. kronor och det skall naturligtvis vara samma summa för finsk del.

Nordkalottrafiken befinner sig ännu så länge bara i början av en väntad utveckling. Stora ansträngningar görs av de olika länderna för att främja turismen och näringslivet på Nordkalotten. Initiativtagarna uttalar, att det av anförda skäl är angeläget att en bro vid Karesuando bygges inom de närmaste åren.

Av remissmaterialet märker man, att samtliga norska och finska uttalanden är positiva. För Sveriges del kan man konstatera, att Sveriges vägverk säger, att företaget inte beräknas ingå i långtidsplanen för 1970—1979. Företaget ingår inte heller i förslaget till flerårsplanen för 1970—1974. Länsstyrelsen i Norrbottens län är i sitt yttrande mycket positiv och uttalar att ett ökat ekonomiskt, kulturellt och socialt samarbete på Nordkalotten är en grundförutsättning för att området skall kunna överleva och utvecklas på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt. I detta sammanhang spelar utbyggnaden av mellanriksvägarna, på sätt Nordiska rådet rekommenderat, en avgö-

rande roll. Länsstyrelsen vill understryka att vägförbindelserna på Nordkalotten, som måste tillmätas den största betydelse, icke kommer att kunna lösas inom rimlig tid om ej särskilda anslag avdelas för ändamålet.

Utskottet har enhälligt beslutat föreslå att rådet antar följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Hara, Haugegard, Niels Helveg Petersen, Herneilius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jonsson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivolarsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Norvik, Nørgaard, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stetter, Stray, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Bergman, Bye, Niels Eriksen, Guttorm Hansen, Honkonen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Kock och Nordli.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 69 röster.

A 259/t: medlemsförslag om Blå vägens utbyggnad till Europaväg

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av rekommendationen måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige og Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europavejkommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende »blå vägen» fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuværende rigsveje 92 og 93), fra Storuman til rigsgrænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

Skoglund (trafikutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet har i olika sammanhang behandlat medlemsförslag rörande kommunikationsleder mellan de nordiska länderna, men rådet har också avgivit rekommendationer till regeringarna i de nordiska länderna rörande dessa leders status i europavägshänseende.

Den i Norden välkända mellanriksleden »blå vägen», sträckan Vasa—Umeå—Mo i Rana—Nesna, har speciellt under de senaste åren byggts ut till en mycket god kommunikationsled genom betydande byggnadsinsatser av Finland, Sverige och Norge. Trafiken på vägen har också blivit större, efter hand som vägsträckningen undergått tekniska förbättringar i olika hänseenden.

Under ärendets behandling och genom de remissutlåtanden som inkommit till utskottet har även andra vägsträckningar varit uppe till diskussion, exempelvis Vasa—Kuopio—Joensuu—Värtsilä. Utskottet har emellertid ansett sig för det nuvarande böra stanna vid en rekommendation som gäller sträckan Vasa—Umeå—Mo i Rana—Nesna.

Utskottet konstaterar att i Vasa avsluter Europaväg 79 till Helsingfors. En förlängning av den vägen över Umeå

till Mo i Rana har motiverats av flera skäl. För södra Lappland och Västerbottens inland skulle en europaväg skapa psykologiska men också andra förutsättningar för ökad sysselsättning genom företagsetableringar och genom turismen, som kan betraktas såsom en stödnäring i området. Dessutom skulle vägen komma att utgöra en broms på den mycket starka urbaniseringen och folkmflyttningen i denna region. För Mo-området i Norge, som genomkorsas av Europaväg E 6, skulle europavägsbeteckningen på »blå vägen» innebära att områdets nuvarande expansiva karaktär ytterligare förstärkes; den skulle bli av mycket stor betydelse för näringslivet även i den regionen.

Tack vare »blå vägens» goda standard har bl. a. virkes- och timmertransporterna i hög grad koncentrerats till denna väg och detta område. Om sträckan mellan Vasa och Mo i Rana skulle inlemmas i europavägssystemet torde en del av den från Europa kommande trafiken mot Nordkalotten och Nordkapsområdet komma att gå via »blå vägen». Den bilburna bilismen får i »blå vägen» en högklassig led genom ett av Lapplands mäktigaste fjällområden och vidare mot synerligen lockande resinål i Norge. Turistrafiken har här utvecklats kraftigt under senare tid, och en liknande utveckling har man att motse även i Finland.

Med utgångspunkt från detta resonemang och med stöd av flertalet remissinstanser har utskottet stannat för en rekommendation som bl. a. innebär att rådet hemställer till regeringarna i Finland, Sverige och Norge att de gemensamt gör en hänvändelse till Europavägskommissionen om att Europaväg 79 från Helsingfors till Vasa skall förlängas över Kvarken med den nuvarande »blå vägen» från Holmsund över Umeå, Storuman, gränsstationen Umbukta och därifrån till Mo i Rana och vidare till Nesna.

Herr president! Med det anförda hemställer jag om bifall till denna trafikutskottets rekommendation.

Backlund, Finland: Herr president! Jag hör till anhängarna av Blå vägens sträckning från Vasa till Kuopio och Joensuuområdet, men jag kan mycket gärna ansluta mig till utskottets förslag, därför att jag anser, att det icke hindrar att man i Finland bygger vägen vidare till Kuopio och Joensuu, så att vägsträckorna mötes i Vasa och sedan går vidare.

Jag vill därför gärna understödja förslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Mathiasen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Palm, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stetter, Stray, Tenhiälä, Treholt och Öregaard.

Frånvarande var:

Bergman, Guttorm Hansen, Honkonen, Kock, Kåre Kristiansen, Ohlin, Poul Petersen och Kerttu Saalasti.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 70 röster.

A 216/j: medlemsförslag om representation för samerna i Nordiska rådet och C 6/j: berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och rennäringsfrågor

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet

I. i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland, Norge og Sverige at bevare og i takt med en yderligere intensivering af det nordiske samarbejde at udvide de bestående muligheder for samerne for at udtale sig i sager, der særligt har interesse for denne befolkningsgruppe.

II. at rådet tager beretningen fra Det nordiske samarbejdsorgan for same- og renskøtelsespørgsmål til efterretning.

Johan Møller Warmedal och Harald Samuelsberg hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne sammen med rådet at gennemføre de foranstaltninger, der er nødvendige for at give repræsentanter for samerne tallet i rådets plenum under behandlingen af sager af interesse for denne befolkningsgruppe.

Mellqvist (juridiska utskottets talesman): Herr president! Det medlemsförslag som sessionen nu har att ta ställning till gäller samernas representation i Nordiska rådet och bygger — föreställer jag mig — i huvudsak på vad som kom fram vid en samekonferens i Hetta i augusti 1968. Där antogs en resolution där man sade: »Samekonferensen önskar att samerna i Norden genom Nordiska samerådet blir representerade i Nordiska rådet och uppdrar åt samerådet att vidtaga erforderliga åtgärder härför.»

Utskottet har mycket ingående studerat de synpunkter som är redovisade i medlemsförslaget. Jag vill erinra om att ärendet har varit uppe till behandling i november 1968, i juni 1969 och i september 1969. Utskottet har tagit del av olika organs synpunkter på detta principiella spørsmål, och jag skulle vilja redovisa något av vad Nordiska organisationskommittén har haft att anföra under remissbehandlingen av förslaget.

Kommittén skriver: »Enligt rådande praxis kan vidare varje rådsutskott, när så finnes önskvärt, inkalla sakkunniga för att ge utskottet information i en aktuell fråga. Inom ramen för denna procedur är det möjligt att i ärenden av vikt för samerna låta dessa framföra sina synpunkter mera utförligt än under remissbehandlingen. Det berörda utskottet kan nämligen inbjuda företrädare för samerna att som sakkunniga lämna utskottet kompletterande informationer. Det kan i många fall vara motiverat, att utskottet tar ett initiativ i denna riktning just när ett ärende angår samernas eller andra minoritetsgruppers intressen.»

Vidare erinrar man om olika frågor som de renskötande samerna närmast är intresserade av och påpekar att Nordiska rådet 1964 tog initiativ till tillståndet av detta sameråd.

Kommittén tar också upp det rent principiella spørsmål som har diskuterats i medlemsförslaget. Enligt kommitténs uppfattning, som helt delas av utskottet, bör man principiellt hålla fast vid att rådet är ett samarbetsorgan för självständiga stater. Det skulle vara ägnat att försvaga rådets ställning och att minska dess inflytande om olika folkgrupper utan någon författningsmässig särställning inom sina egna länder erhöi en egen representation i rådet.

Organisationskommitténs slutsats är dels att samernas berättigade intresse av att få framföra sina åsikter i Nordiska rådet är tillgodosett redan i dagens läge, dels att principiella skäl ta-

lar mot att ge särskilda folkgrupper en speciell status i rådet.

Mot bakgrunden av dessa och andra synpunkter som har kommit fram under utskottsbehandlingen gör utskottet följande sammanfattning. Regeringarna i Sverie, Norge och Finland bör bevara och i takt med en ytterligare intensifiering av det nordiska samarbetet utvidga samernas möjligheter att uttala sig i frågor av särskilt intresse för denna befolkningsgrupp. Utskottet understryker att rådet redan på olika sätt har arbetat för att lösa samernas problem. Då den samiska befolkningsgruppen inte har någon författningsenlig särställning i Norden, kan frågan om dess representation i Nordiska rådet inte jämföras med frågan om representation i Nordiska rådet för de delvis självstyrande områdena Färöarna och Åland. Inom ramen för Nordiska rådets verksamhet bör samerna enligt utskottets uppfattning i största möjliga utsträckning få tillträde till rådets arbete. Samernas representanter bör alltid kallas som sakkunniga i rådets utskott när frågor av särskilt intresse för dem behandlas. Särskilt väsentligt är att man uppmärksammar vad ett utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden kan medföra för samerna.

Med detta som bakgrund har majoriteten av Nordiska rådets juridiska utskott i dess dåvarande sammansättning framlagt ett förslag som innebär att Nordiska rådet anbefaller regeringarna i Finland, Norge och Sverige att bevara och i takt med en ytterligare intensifiering av det nordiska samarbetet utvidga de bestående möjligheterna för samerna att uttala sig i saker som har särskilt intresse för denna befolkningsgrupp.

Med dessa ord, herr president, ber jag att få yrka bifall till utlåtandet av flertalet inom juridiska utskottet med anledning av detta medlemsförslag.

Norvik: Det vil formodentlig være kjent for Rådet at de to reservanter i denne sak ikke lenger er medlem-

mer av Nordisk Råd. Det er derfor blitt min oppgave å skulle prøve å presentere deres reservasjon og også prøve å begrunne noe nærmere hva som ligger bak deres forslag.

Jeg tror det er riktig da først å peke på reservantenes intensjoner, som på den ene side har vært å ville gi samene visshet for at de blir hørt og for at deres interesser blir ivare tatt på en samvittighetsfull måte, så vel i plenum som i Rådets organer. På den annen side har intensjonene vært at Rådet selv ikke minst i egen interesse, for å kunne makte å løse denne forpliktelse overfor den samiske folkegruppe, sørger for at det blir en arbeidsmetode, en arbeidsprosedyre i Rådets organer som sikrer at samenes eget syn — så vel under sakenes forberedelse som under deres presentasjon for Rådet — kommer behørig til uttrykk.

Disse intensjoner tror jeg nok alle uten noen vanskelighet bør kunne slutte seg til. Jeg synes for øvrig at det går klart frem av flertallsordførernes innstilling at man hva intensjoner angår, har et fullstendig likt syn.

Men når det så gjelder den måte samenes syn skal komme frem på, er det delte oppfatninger, og det er her mindretallet har gått inn for at samene skal kunne møte og tale i plenum når det gjelder saker som primært angår dem.

Jeg har prøvd å finne ut om det bak det forslag som er reist og bak den reservasjon som foreligger, skulle skjule seg noen misnøye eller mistillit hva angår den måte Rådet og Rådets organer hittil har behandlet samiske spørsmål på. Men det er gledelig å kunne si at det i dokumentene ikke finnes noe konkret å vise til i så måte. Jeg er derfor kommet til at det som har vært hovedbakgrunnen for reservasjonen, er ønsket om å gi den samiske befolkningsgruppe en særstatus innenfor Nordisk Råd ved at de skal kunne møte her, ved at de skal kunne tale her i saker som angår dem selv.

Det er ganske vesentlig dette med de

rent prinsipielle innvendinger, vedtektsendringer, selve Rådets karakter som det har vært redegjort for av flertallets ordfører, men jeg tror at mindretallet selv mener at nettopp den klare etniske avgrensning av denne folkegruppen — det at man her har med den opprinnelige befolkning på Nordkalotten å gjøre — skulle tilsi at faren for at man skulle få en skare av folkegrupper som senere skulle ønske å fremsette lignende krav, ikke er særlig sterk.

Jeg har på denne måte prøvd å presentere så vel reservasjonen som de tanker som jeg tror må ha ligget bak de to reservanters standpunkt. Men jeg må få lov til — siden Rådet vel ikke har kunnet unngå å legge merke til mitt noe manglende engasjement når det gjelder selve reservasjonen — også å si, ikke bare på egne vegne, men på vegne av hele den norske delegasjon, at vårt engasjement når det gjelder den samiske befolknings situasjon, når det gjelder de oppgaver vi står overfor både av økonomisk, sosial og kulturell karakter, er meget sterkt.

Det vil derfor være uhyre beklagelig om en uenighet av mer formell karakter i en sak som denne, hvor det er stor og bred enighet om de rent prinsipielle spørsmål, om de praktiske spørsmål og om holdningen til den samiske befolkning i Norden, skulle bli presentert som dypere og bredere enn den egentlig er.

Det faktiske forhold må vel være at uansett hvilket utfall voteringen her i dag måtte få, har et samlet Nordisk Råd gitt uttrykk for både vilje og forpliktelse til fortsatt å arbeide med de samiske problemer gjennom et samarbeid mellom samene selv og Rådets organer, der det samiske syn selvsagt skal og må komme til uttrykk.

Det er denne konklusjon som kan trekkes, og som bør trekkes, uansett utfallet av voteringen.

Eric Carlsson: Herr president! Det gæller här en fråga av speciellt intres-

se inte bara för samerna utan också för Nordiska rådet. Trots detta kan man konstatera att det i föreliggande utskottsutlåtande icke återfinns något yttrande från samerna och deras organisationer. Den som bara tar del av ärendet genom utskottets utlåtande har icke tillgång till några dokument av det slaget.

Herr Mellqvist framhöll att Nordiska rådet borde utvidga de möjligheter som redan finns att höra samerna i speciella frågor. Men just det ärende vi nu behandlar och som avser ett uttalande av den nordiska samekonferensen 1968 borde vara av sådan storleksordning, att samerna hade fått yttra sig över framställningen. Detta har som sagt icke varit fallet.

Jag ber att få hänvisa till det uttalande, som den nordiska samekonferensen år 1968 i Enontekiö gjorde, och som är intaget i det förslag herr Mellqvist citerade. Genom ett yttrande från samerna hade vi säkerligen fått motiveringar som varit av värde för Nordiska rådets ställningstagande till medlemsförslaget.

Både i utskottets utlåtande och i herr Mellqvists inlägg här har anförts principiella erinringar mot en representation av samerna i Nordiska rådet. Man har framhållit att det finns flera minoritetsgrupper som då skulle kunna resa krav på representation. Till detta vill jag bara säga, att ingen grupp har samma ställning som samerna. Denna ursprungsbefolkning på den inre delen av Nordkalottens fjällkedja, alltifrån Røros i Norge och Idre i Sverige i söder till Ishavet i norr, har bedrivit sin näring över landgränserna. Det är här fråga om en form av nordisk samverkan som torde sakna motsvarighet inom någon annan folkgrupp i Norden.

Samerna har emellertid i sin verksamhet också drabbats av det föränderlighetens samhälle som kännetecknar vår tid. Utnyttjandet av naturtillgångar som gruvor och annat, vattenkraftens utbyggnad med åtföljande sjöregleringar, ökande turism o. s. v. har

påverkat och ändrat förutsättningarna för rennäringen. Därvidlag har främst Norge, Sverige och Finland ett gemensamt intresse och ett gemensamt ansvar att värna samekulturen med alla dess olika yttringar.

Jag vill erinra om att det finns ingen folkgrupp som med hänsyn till sin storlek eller kultur är så omskriven som just samegruppen. Den finns omnämnd i skrifterna alltsedan år 100 efter Kristi födelse till nutidens lärda akademiska avhandlingar, populärvetenskapliga skrifter och turistbroschyrer. Men bakom detta ligger en vardagsgärning där man är beroende av samhällets ingrepp, insatser och åtgärder.

Nordiska rådet har visat sitt intresse för stöd åt samerna genom att inrätta Nordiska samerådet. Av detta beslut framgår också att samerna intar en särställning gentemot andra folkgrupper. Ett ytterligare steg på denna väg — att ge samerna möjlighet delta i Nordiska rådet — ligger helt i linje med att man har inrättat Nordiska samerådet. Både ur praktiska och psykologiska synpunkter vore det värdefullt, om man tillmötesgick samernas önskemål om möjligheter att göra sin röst hörd inom Nordiska rådet i ärenden som rör deras egen folkgrupp.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till reservationen.

Salö: Herr president! En av de formella grunderna för förkastande av detta medlemsförslag har varit, att Nordiska rådet är ett samarbetsorgan för suveräna staters parlament. Denna motivering höll streck när juridiska utskottet fattade sin ståndpunkt den 12 och 19 september 1969. I dag äger det inte mera sin riktighet, emedan två områden med självstyrelse har kommit med i Nordiska rådet.

Den juridiska motiveringen, att samerna inte ur rättssynpunkt står i något slags särställning i Norden, är faktiskt riktig. Men den duger inte för att förkasta detta medlemsförslag. Det fak-

tum, att majoriteterna inte beviljat Nordkalottens ursprungliga invånare den särställning som de skulle behöva för att kunna bevara sin nationalitet och sin kultur, är tvärtom en ytterligare orsak till att förslaget borde godkännas. Genom att bereda samerna en observatörställning av en eller annan art, skulle Nordiska rådet lindra den faktiska diskrimineringen av samerna, som främst beror på majoriteternas likgiltighet. Det är verkligen anmärkningsvärt, att man i de nordiska länderna, som är kända för att representera demokratin i ordets bästa bemärkelse och som är stoiska över sitt frisinne och sina mångsidiga ideal, är så negativt byråkratiska, när det gäller att erkänna samernas särart.

Kanske organisationskommitténs eller utskottets majoritet som motiverar för sitt förkastande ansett, att beviljandet av en observatörställning åt samerna skulle förutsätta en ändring av Nordiska rådets stadga. Detta är enligt min mening en dålig motivering. Vi har just varit vittne till hur lätt det är att vid behov ändra stadgan.

I samband med sakens behandling har det framhållits, att beviljandet av en observatörställning skulle vara ett prejudikat, så att övriga nationella grupper skulle komma att ställa motsvarande krav. Jag finner det nödvändigt att bestrida detta påstående. I Norden finns det faktiskt ingen annan ursprunglig nationalitet eller befolkningsgrupp, som skulle kunna nämnas i detta sammanhang.

Även om ett välvillig utlåtande getts av utskottets majoritet, kommer det att i huvudsak bli en död bokstav. Det färskaste exemplet på detta är, att inga samer eller sameorgan har hörts i denna fråga, fastän den — för att citera utskottets majoritetsförslag — »är av särskilt intresse för denna befolkningsgrupp».

Jag önskar betona, att minoriteten, såväl i organisationskommittén som i utskottet har understött det ursprungliga förslaget godkännande.

Herr president! Jag föreslår, att rådet måtte godkänna föreliggande ärende i enlighet med reservationen till juridiska utskottets förslag.

Engan: Jeg antar at når det gjelder denne saken, er det ikke stor uenighet blant delegatene. Spørsmålet om å knytte samene nærmere til Nordisk Råd er imidlertid ikke så enkelt som det kan ha fremgått av enkelte innlegg her.

Jeg vil først si at jeg føler en dyp sympati med samene, deres næringsinteresser, deres kulturelle og sosiale interesser. Det kan være nyttig å minne om at dette er en befolkningsgruppe som vi har funnet de første fotefar etter — særlig oppe ved Nordkalotten — flere tusen år før Kristus.

Det kan også være riktig å minne om at dette er en befolkningsgruppe som, i likhet med indianerne, nærmest er blitt drevet fra skanse til skanse.

Når hendte det at noe av de nordiske land spurte samene før de demmet ned store fjellvidder når de bygget kraftverk? Når hendte det at man spurte dem når man var i ferd med å frede store fjellområder for rovdyr? Det er ikke gjort.

Jeg tror, i likhet med herr Norvik, at det mest praktiske er å knytte samene nærmere til Nordisk Råd ved oftere å kalle dem inn til de forskjellige utskott som arbeider med saker hvor samenes interesser kommer inn. Derfor vil jeg stemme med flertallet i utskottet.

Men jeg vil gjerne understreke at jeg gjør ikke det fordi jeg har mindre interesse for samenes ve og vel, men fordi jeg for det første tror at det ikke har så liten konsekvens at minoritetsgrupper skal få talerett i Nordisk Råd — det kan føre til at flere minoritetsgrupper vil forlange det samme. For det annet tror jeg at det i en sak som denne kan nevnes at en bør vise varsomhet med hensyn til utbygging av Nordisk Råd; jeg tenker særlig på sekretariat og dokumentmasse, men også under denne

saken kan det nevnes at Nordisk Råd lett kan komme til å vokse oss over hodet, og det tror jeg ikke folket som sender oss hit, vil være fornøyd med.

Cassel: Herr president! Jag har inte mycket att tillägga. Jag står i detta ärende på samma linje som majoriteten, att man måste bibehålla Nordiska rådets karaktär av en samrådsinstitution för suveräna stater och i viss mån självstyrande områden. Det är här fråga om en annan form av anslutning.

Såsom den föregående talaren understök finns det naturligtvis inte någon skillnad mellan majoriteten och minoriteten då det gäller värmen och intresset av att tillgodose samernas rätt att göra sig hörda. Problemet är bara: Skall denna folkgrupp framföra sina synpunkter i utskotten eller genom en talesman i plenarförsamlingen? Jag skulle bestämt vilja varna för det sistnämnda. Vi skall mycket noga akta oss för att skapa en sådan ordning att någon eller några personer har rätt att tala i plenarförsamlingen men icke rätt att delta i besluten. Vi skulle på det sättet åstadkomma ett A- och ett B-lag. Vissa personer i plenarförsamlingen skulle ha fullständiga rättigheter medan andra icke skulle ha detta. Man kan några sessioner hålla på med en sådan ordning, men förr eller senare kommer denna lilla grupp eller enda person att känna sig diskriminerad och vi kommer inte att få lugn förrän vederbörande har erhållit samma rättigheter som alla andra.

Valet gäller alltså inte frågan om att låta vederbörande stå utanför plenum eller att inrätta ett observatörsskap, utan valet gäller frågan om att låta vederbörande stå utanför plenum eller att bevilja dem ett fullständigt medlemskap i rådet med i princip samma rättigheter som övriga medlemmar.

Jag vill, herr president, ansluta mig till majoritetens ståndpunkt.

Mellqvist: Herr president! Efter den deklaration som herr Cassel gjorde och

som principiellt är alldeles riktig skulle jag kunnat avstå från att yttra mig.

Herr Carlsson tycker att medlemsförslaget borde ha remitterats till samerna själva för yttrande, och det kan man ju anse. Å andra sidan är det svårt att närmare ange från vem av samerna ett sådant yttrande skulle inhämtas. Samerna är en folkgrupp på 30 000 människor som bor i tre nordiska länder, och jag vet inte om de har en organisation med sådan status att den skulle kunna avge ett remissyttrande. Detta är väl anledningen till att medlemsförslaget inte har remitterats till samerna. Som jag sade förut härstammar emellertid hela medlemsförslaget från den konferens som samerådet höll i augusti 1968.

Med all respekt för samerna som folkgrupp vill jag understryka att det inom de nordiska länderna finns också andra minoriteter som kan kräva att få inflytande i Nordiska rådet med precis samma motivering som i dag anförs beträffande samerna.

Det är väl inte riktigt som herr Salo sade, att samerna är jämställda exempelvis med befolkningen på Åland eller Färöarna. Den stora skillnaden är att såväl Åland som Färöarna har viss självständighet, vilket inte samerna har. Den skillnaden har Nordiska rådet tagit hänsyn till när såväl Åland som Färöarna blivit medlemmar av rådet.

Jag vill också tillbakavisa påståendet att Nordiska rådet och framför allt dess juridiska utskott skulle ha velat nedgöra medlemsförslaget. Så har inte varit fallet. Det har behandlats fullt objektivt med hänsynstagande till folkgruppen och med beaktande den stadga som Nordiska rådet har att arbeta efter, och utskottet har därvid funnit den principiella skillnad som utskottet har pekat på i sitt förslag.

Jag yrkar på nytt bifall till utskottets förslag.

Saló: Herr president! Jag ber att få fråga herr Mellqvist: Vad är det för en grupp, som har bott några tusen år

i Norden och icke är representerad i Nordiska rådet?

Sedan är det en annan sak jag vill korrigera. Jag har inte fordrat jämlikhet för samernas representant med Färöarnas och Ålands. Jag endast konstaterade, att Färöarnas och Ålands sak har visat, att det icke är så svårt att ändra stadgan. Jag erkänner gärna, att dessa två självstyrande områden intar en annan ställning.

Herr Cassel var rädd för hur det skulle gå, om här fanns någon som hade talan men icke rösträtt. Jag tycker inte det är så farligt. Många regeringsmedlemmar har med framgång uppträtt här.

Mellqvist: Herr president! Det får väl inte vara så att motiveringen för vissa folkgruppers representation — i detta fall i Nordiska rådet — skall vara hur många tusen år de haft sin bosättning i vederbörande område. Den motiveringen kan inte gärna godkännas, utan det gäller ju folkgrupperna som sådana, och vi har i detta nu i de nordiska länderna stora folkgrupper vilka under årens lopp kommit till våra länder och såsom folkgrupper betraktade kanske väl kan mäta sig med samerna i fråga om ålder.

Till herr Salo skulle jag kunna ställa frågan, om han och hans land möjligen under de här förhållandena är införstådda med att ge de finska samerna självständighet.

Eric Carlsson: Herr president! Jag ställde frågan: Av vilken anledning har inte utskottet låtit samerna få yttra sig över detta medlemsförslag? Då säger herr Mellqvist att det var svårt — till vem skulle man vända sig med begäran om ett sådant yttrande?

Jag vill därför ställa frågan så här: Är då organisationskommitténs och juridiska utskottets skrivning, att man skall höra samerna vid lämpligt tillfälle, bara tomma ord? Yttrandet att man inte vet vart man skall vända sig måste ju gälla alla frågor rörande sa-

merna. Men vi har, herr Mellqvist, Nordiska samerådet och sameorganisationer i Nordens olika länder. Det finns och har funnits möjligheter att få del av samernas egna synpunkter i detta sammanhang.

Herr president! Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde först votering medelst uppresning huruvida utskottets förslag till rekommendation eller reservanternas förslag till rekommendation skulle upptagas till slutlig votering.

Omröstningen utvisade, att flertalet röstat för utskottets förslag till rekommendation.

Salo: Herr president! Jag anhåller, att voteringen företages medelst namnupprop.

Presidenten: Jämlikt 17 §, tredje stycket, arbetsordningen för Nordiska rådet skall, då vald ledamot kräver det, i stället för öppen votering användas votering medelst namnupprop. Sådan votering kommer nu att företagas rörande frågan huruvida utskottets förslag till rekommendation eller reservanternas förslag till rekommendation skall upptagas till slutlig votering.

Bratteli: Jeg vet ikke om det skyldes språkvanskeligheter, eller hva det består i, men dette må være en misforståelse. Meningen må vel være at det ønskes en realitetsvotering ved navneopprop. Og slik votering vil nå bli foretatt. Jeg kan ikke skjønne at det kan være nødvendig forut for det å ta en votering ved navneopprop over hvilket forslag det skal voteres over. Jeg vil be våre finske venner støtte at presidenten nå kan gå til votering ved navneopprop over forslagene.

Salo: Vad jag önskar är en realitetsvotering om själva förslaget.

Presidenten: Jag uppfattar herr Salos yttrande så, att han återkallar sin begäran om votering medelst namnupprop i den förberedande omröstningen. Då vid den öppna voteringen flertalet röstade för utskottets förslag till rekommendation, övergår jag nu till slutlig omröstning om detta förslag.

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Niels Matthiasen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stetter, Stray, Treholt och Øregaard.

Mot rekommendationen röstade:

Eric Carlsson, Mattila, Kerttu Saalasti, Salo, Savela och Tenhiälä.

Thorvald Eriksson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Kock och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 67 röster mot 6. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt II. bifölls.

7

B 8/j: regeringsförslag om revision av Helsingforsavtalet och B 8 Ä/j: ändringsförslag om revision av Helsingforsavtalet

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av regeringsförslaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en revision af Helsingforsaftalen på grundlag af det af Nordisk Organisationskomité afgivne forslag af 10. december 1969, således at fordelingsgrundlaget i artikel 53 fastsættes i overensstemmelse med principperne i De Forenede Nationers vedtægt, og at regeringerne ved den endelige udformning af traktatteksten samråder med Nordisk Råds præsidium om eventuelle saglige ændringer i afsnittet om Nordisk Råd og underretter præsidiets om eventuelle øvrige ændringer.

Jørgen Jensen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Ved forhandlingerne den 12. december sidste år i Helsingfors mellem statsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige blev man enig om, at Finlands regering skulle anmode Nordisk Råd om at ytre sig over den rapport, som forelå på det tidspunkt fra Nordisk Organisationskomité. Nu har i tilknytning hertil 2 medlemmer af den svenske delegation fremsat ændringsforslag, der opfordrer Nordisk Råd og regeringerne til på konkrete områder at vedtage beslutninger i tilslutning til hovedforslaget.

Juridisk udvalg har behandlet sagen. Udvalget udtrykker i sin betænkning tilfredshed med denne rapport fra Nordisk Organisationskomité, der går ud på en revision af Helsingforsaftalen af 1962. Rapporten indeholder — siges det i betænkningen — et klart og overskueligt forslag om opbygningen af de institutioner, der fremtidig skal tage

vare på det nordiske samarbejde, og det er udvalgets opfattelse, at man herigenem har taget et betydningsfuldt skridt henimod en yderligere effektivisering af samarbejdet mellem alle Nordens lande.

Som medlem af Nordisk Organisationskomité vil jeg gerne herfra sige udvalget tak for disse anerkendende ord.

Det juridiske udvalg deler den opfattelse, at bestemmelserne i Helsingforsaftalen, Nordisk Råds vedtægt og de foreslåede bestemmelser om et nordisk ministerråd med kompetence for hele det nordiske samarbejdsfelt bør samles i én konvention, der således også udadtil vil fremstå som det bærende grundlag for det nordiske samvirke. Her slås så at sige en paraply op over hele det nordiske samarbejde og omfattende alle lande.

De af Organisationskomiteen foreslåede bestemmelser om Nordisk Råd kan det juridiske udvalg i det hele tiltræde. De er — som det siges — velafvejede, de bygger på hidtidige erfaringer, og de giver en rimelig balance med hensyn til formerne for samarbejdet mellem landene og mellem disses folkevalgte forsamlinger og regeringerne. Udvalget mener ikke, at man bør fravige Organisationskomiteens opfattelse, hvorefter det er en forudsætning for anden henvendelse til regeringerne end rekommandation, at præsidiets har indhentet en udtalelse fra vedkommende udvalg under Nordisk Råd og eventuelt tillige fra de nationale delelegationer.

Der skal for fremtiden vælges suppleanter for præsidiets medlemmer. Spørgsmålet om suppleanternes deltagelse i præsidiets møder har været overvejet, og det bør afgøres af præsidiets som helhed, medmindre det ordinære medlem har forfald. Udvalget forudsætter dog, at der ved afgørelsen i det enkelte tilfælde tages hensyn til de synspunkter, der er fremført i det svenske ændringsforslag.

Udvalget kan også tiltræde den i æn-

dringsforslaget anførte fortolkning af bestemmelsen i forslagens art. 42, hvorefter reglen ikke kan opfattes således, at alle forekommende politiske meningsretninger i et lands lovgivende eller folkevalgte forsamling skal repræsenteres i Nordisk Råd uden hensyn til deres styrke. Det bør derimod tilstræbes, at de politiske partier i et land repræsenteres i rådet så vidt muligt i overensstemmelse med styrkeforholdet i vedkommende parlament.

Jeg skal dernæst henlede opmærksomheden på, at det i overensstemmelse med ændringsforslaget foreslås, at de fælles omkostninger ved Nordisk Råd fordeles i overensstemmelse med princippet i De Forenede Nationers vedtægt, således at man f. eks. for 5 års perioder fastsætter bidragene i forhold til landenes bruttonationalprodukt.

Udvalget har bemærket, at Organisationskomiteen forudsætter, at ikke blot de valgte medlemmer, men også regeringsrepræsentanterne og repræsentanterne for landsstyret og landsskabsstyrelsen udpeges som medlemmer af rådet, både ved sessionen og i tiden mellem 2 sessioner. Dette gælder naturligvis — det står klart for os — også for så vidt angår hvert lands permanente repræsentant i ministerrådet.

Det juridiske udvalg har dernæst overvejet, om det er muligt at ændre den almindelige bestemmelse om rådets adgang til at udtale sig om nordiske spørgsmål, således at der i højere grad skabes sikkerhed for rådets medvirken ved løsningen heraf. Man har her bemærket, at Organisationskomiteen allerede i sin første rapport har overvejet dette problem og herunder har fremhævet, at betydningen af den almindelige bestemmelse formindskes væsentligt, såfremt der udformes regler om pligt for regeringerne til at høre Nordisk Råd om bestemt angivne spørgsmål, hvilket netop er foreslået med hensyn til en række vigtige områder inden for Nordeksamarbejdet. Dette synspunkt kan det juridiske udvalg tilslutte sig.

Udvalget henleder i øvrigt opmærksomheden på, at Organisationskomiteen har forudsat, at der i konventionen ind sættes en bestemmelse om, at Nordisk Råd bør have lejlighed til at udtale sig om alle ændringer i konventionen, og det er helt klart, at vi tiltræder denne forudsætning.

For så vidt angår ministerrådet, lægger udvalget betydelig vægt på, at der mellem regeringerne skabes et organ, der har ansvaret for virkeliggørelsen af det nordiske samarbejde i hele dets bredde. Ministerrådet bør endvidere i særlig grad tage sig af planlægningen af fremtidige samarbejdsopgaver, herunder naturligvis også prioriteringen af dem.

Udvalget anser det også for betydningsfuldt, at der ved etableringen af dette ministerråd skabes et organ, der direkte kan formidle kontakten mellem regeringerne og Nordisk Råd, og vi understreger værdien af, at rådet gennem de årlige beretninger får mulighed for at granske og udtale sig om udøvelsen af det foregående og det kommende samarbejde. Det er også nyttigt, at der i videregående omfang end hidtil vil kunne stilles spørgsmål til regeringerne og ministerrådet her ved Nordisk Råds sessioner.

Den kommende tids fastlæggelse af det udvidede økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande vil naturligvis kunne bevirke, at der ved den endelige stillingtagen til de her berørte institutionsspørgsmål eventuelt må foretages mindre afvigelser fra de forslag, som kommer fra Organisationskomiteen. I det omfang der måtte blive tale om sådanne tilpasninger, bør disse — som foreslået i ændringsforslaget — gennemføres efter samråd med Nordisk Råds præsidium, såfremt der måtte blive tale om saglige eller substantielle ændringer i afsnittet om Nordisk Råd. Om de øvrige ændringer bør præsidiets underrettes.

Endelig mener udvalget ikke, at rådet nu i dag bør binde sig til at anbefale nogen bestemt ikrafttrædelses-

dato, men man tilslutter sig ønsket om — som der er givet udtryk for det i ændringsforslaget — at ændringerne kan iværksættes den 1. juli 1970.

Under henvisning til, hvad jeg her har sagt, foreslår jeg på det juridiske udvalgs vegne, at Nordisk Råd i anledning af regeringsforslaget og ændringsforslaget vedtager en rekommandation af følgende ordlyd:

»Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en revision af Helsingforsaftalen på grundlag af det af Nordisk Organisationskomité afgivne forslag af 10. december 1969, således at fordelingsgrundlaget i art. 53 fastsættes i overensstemmelse med principperne i De Forenede Nationers vedtægt, og at regeringerne ved den endelige udformning af traktatteksten samråder med Nordisk Råds præsidium om eventuelle saglige ændringer i afsnittet om Nordisk Råd og underretter præsidiets om eventuelle øvrige ændringer.»

Stray: Jeg beklager å måtte si at jeg ikke er i stand til å stemme for rekommandasjonen i dens foreliggende form. Det er ikke fordi jeg er uenig i de materielle forslag som er fremsatt av Organisasjonskomiteen og det som er sagt om dem av Juridisk utvalg, jeg mener tvert imot at det både er vel overveide og riktige forslag til revisjon av de samarbeidsformer som vi har de nordiske land imellom. Det som jeg er uenig i, er det som står om den videre behandlingsmåte når det gjelder denne revisjonen, etter at Nordisk Råd nå gjennom en rekommandasjon har gitt sin mening til kjenne, nemlig:

»... at regeringerne ved den endelige udformning af traktatteksten samråder med Nordisk Råds præsidium om eventuelle saglige ændringer i afsnittet om Nordisk Råd og underretter præsidiets om eventuelle øvrige ændringer.»

Det kan kanskje være slik at noen vil betrakte dette bare som en praktisk foranstaltning under arbeidets videre gang. Jeg for min part kan imidlertid ikke se det på den måten. Jeg mener at å in-

stituere en slik fremgangsmåte tenderer i retning av at man vil gjøre Nordisk Råd til en selvstendig enhet ved siden av våre fem stater, og det kan jeg ikke gi min tilslutning til. Det er forutsetningen at Nordisk Råd skal gi råd — vi kaller det rekommandasjoner — til våre stater om spørsmål som er av felles interesse, og som vi forsøker å løse eller utvikle i fellesskap. Men når rådet er gitt, er ansvaret for gjennomføringen overlatt til de nasjonale myndigheter i hvert enkelt av våre land. Om de ikke følger opp de råd som vi gir, kan vi i neste omgang kritisere våre regjeringer og nasjonale myndigheter hvis vi mener det er begrunnet. Men som sagt, vi er ikke noen selvstendig forhandlende enhet, vi er et rådgivende organ. Det er maktpåliggende for meg å understreke dette, og derfor vil jeg ikke være med på å stemme for noe forslag som tenderer i motsatt retning.

Det er enda en grunn til at jeg ikke vil stemme for den siste del av denne rekommandasjon. Det er at den også vil understøtte en tendens som vi nå har kunnet iakttå i mange år i Nordisk Råds arbeid, nemlig en tendens til å skyve Nordisk Råds presidium frem som noe mer enn et administrativt organ for Rådet. Jeg synes at jeg i den tid jeg har hatt den ære å være medlem av Rådet, har merket hos mange av dets medlemmer en viss misforståelse når det gjelder å vurdere hva som ligger i det at man skal ha parlamentarisk kontroll, parlamentarisk myndighet, det at de folkevalgte skal være inne i bildet. Det er ikke noen parlamentarisk virksomhet, det er ikke noen folkevalgt kontroll at man lar en komite — og Presidiet er ikke noe annet enn en finere form for komite — utøve funksjoner. Den parlamentariske kontroll får man når parlamentet møter til åpne forhandlinger. Man kan ikke erstatte det — ikke en gang som et substitutt — ved å føre inn en komite, i dette tilfelle Presidiet, som erstatning. Jeg vil gå så langt som til å si at Presidiet fak-

lisk er mindre i kontakt med folket enn våre lands regjeringer. Det er ikke en gang på samme måte som regjeringene i egentlig instans ansvarlig overfor andre enn seg selv.

Jeg vil derfor på denne bakgrunn foreslå at man i rekommandasjonen tar ut den siste delen, at man altså setter punktum etter ordene «... i De Forenede Nationers vedtægt», og at resten — fra og med »og at regjeringerne...» osv. — går ut. Og av språklige grunner vil jeg kanskje da foreslå at kommaet etter »af 10. december 1969» erstattes med ordet »og».

Hvis dette endringsforslag skulle falle, må jeg stemme mot rekommandasjonen som helhet.

Lars Larsson: Herr president! Herr Strays tal var negativt till övermått, tycker jag. Han har tillhört presidiet, sade han. Jag är övertygad om att presidiet numera står i bättre kontakt med väljarunderlaget än vad herr Stray känner sig göra. Det finns åtskilliga invändningar mot hans inlägg, och jag tvingas att i viss mån upprepa några mera principiella synpunkter på uppläggningsen av det arbete, som föregått utskottsbehandlingen.

Strävan har varit att i ett skede av ökat samarbete mellan de nordiska länderna, inte minst på det ekonomiska området, tillse att samverkan på nordisk bas mellan parlamentarikerna, regeringarna och myndigheterna ökas, samtidigt som man skapar en smidig och efter de nya förutsättningarna anpassad organisation. Under generaldebatten sades från flera håll att organisationskommitténs förslag präglades av dess ordförande statsrådet Fagerholms kända positiva inställning till nordiskt samarbete. Jag hade under generaldebatten tillfälle att mera i detalj uppehålla mig vid de olika förslagen från kommittén och argumentera för dem; jag skall inte upprepa det nu. Att förslagen innebär en markering av parlamentarikernas medverkan och ökade ansvar framstår som klart. Detta är ett

ganska bra kännetecken på det som man kanske kan och bör kalla »Fagerholmsandan».

Därför är det angeläget för mig att, precis som Jørgen Jensen, understryka juridiska utskottets uttalande och förslag med rekommendation till regeringarna att nu genomföra kommitténs förslag. Utskottets hemställan måste uppfattas som ett klart ställningstagande från oss parlamentariker: vi är beredda att bära det ökade ansvar för samarbetet mellan Nordens länder som nu synes bli aktuellt. Regeringarna bör å sin sida, menar jag, vara tacksamma för det ställningstagandet och för möjligheterna att inhämta råd — jag stryker under det — från Nordiska rådet då samlingsfrågorna blir flera, mer komplicerade, känsliga och ur ekonomisk synpunkt mera vittomfattande. De praktiska lösningarna måste självklart innebära en del kompromisser för att funktionen skall bli den bästa. Förslaget att presidiet nu skall få en mer aktiv funktion hör hit. Det vore ju ogörligt att låta rådets plenarförsamling hålla session vid alla de tillfällen detta skulle krävas för att behandling av olika ärenden utan onödig tidsutdräkt skall ske i ett läge då regeringarna och ministerrådet fordrar besked i snabbare takt än som kan ges nu från rådet, med en plenarförsamling per år.

Det är också mot denna bakgrund det svenska medlemsförslaget om presidiets sammansättning och uppgifter har väckts, alltså det förslag som Jørgen Jensen talade om. Såvitt jag förstår, har detta förslag tillgodosetts i den mån det varit möjligt med hänsyn till önskemålet att uppnå enighet. Utskottets skrivning ger utrymme för den uppfattningen, att man här har funnit en av formerna för att rådet som sådant skall kunna arbeta bättre och det parlamentariska inflytandet — genom råd, initiativ och även kontroll — bli effektivare.

Jag vill sluta med att säga att de råd, som detta nya presidium — med en presidiesekreterare vid sin sida — måste

ge eftersom man inte alltid kan höra hela rådet, utan kanske endast har tillfälle att höra ekonomiska utskottet eller något annat utskott, sedan skall rapporteras till plenarförsamlingens session och där underställas den vidare kontrollen. Dessutom öppnar sig möjligheten för presidiet att vid speciella tillfällen lyssna på de olika nationella delegationernas mening.

Jag tycker nog att det i nu rådande läge inte finns någon anledning att tveka inför en effektivisering av rådets arbete på det sätt som här föreslagits. Jag ser inte presidentens och vicepresidenternas arbete som ett vanligt kommittéarbete. Det sker och har skett under ansvar för rådsförsamlingen, och jag är övertygad om att så kommer att vara fallet även i fortsättningen.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Matthías A. Mathiesen: Hr. præsident! I udvalgets betænkning er fremsat et ønske om, at ændringerne af Helsingforsaftalen kan iværksættes den 1. juli 1970. Jeg vil fra Islands side gøre opmærksom på, at vi vil gerne, at den revision sker ikke senere og helst samtidig med tilkomsten af Nordek-traktaten. Enligt forslaget fra organisationskomiteen, er meningen at vi får et ministerråd i Nordisk Råd. Hvis tilkomsten af Nordek-aftalen sker førend iværksættelsen af revisionen af Helsingforsaftalen, så vil Island ikke være med i ministerrådet, fordi vi er jo endnu ikke med i Nordek. Dette vil jeg kun understrege, hr. præsident.

Bratteli: Jeg vil stemme for det forslag som her foreligger fra komiteen — uten at jeg for min del legger altfor mye i den siste del av forslaget, som går ut på her å ta en viss kontakt med Nordisk Råds presidium.

Jeg vil gjerne minne om at dette forslag opprinnelig jo stammer fra organisasjonskomiteen, som hadde i sin midte endel av de i Norden mest erfarne både i nordisk samarbeid og i

parlamentarisk arbeid i de enkelte land — med Fagerholm i spissen, med Leirfall fra Norge og en lang rekke andre erfarne representanter, som har utarbeidet de forslag det nå skal tas stilling til.

Det som brakte meg til å ta ordet, er at jeg vil være reservant på et helt annet punkt. Jeg vil reservere meg meget bestemt mot en del av de tilsynelatende konstitusjonelle betraktninger som ble gjort her fra hr. Strays side. Etter min oppfatning melder de seg ikke til overveieelse i denne sammenheng i det hele tatt, og jeg skal heller ikke i noen bredde gå inn på dem. Men jeg vil gjerne minne om at det etter min oppfatning er utvilsomt at Nordisk Råd selv har rett til å pålegge sitt presidium visse praktiske arbeidsoppgaver i bestemte sammenhenger. Nordisk Råd kan ikke gi fra seg noen myndighet det selv ikke besitter, og kan derfor heller ikke overføre til presidiet eller andre organer slik myndighet, men det kan pålegge presidiet ganske bestemte praktiske arbeidsoppgaver, slik det jo har utviklet seg gjennom disse årene. Det holdes minst et par ganger i året f. eks. fellesmøter av statsministrene og presidiet, og jeg har hittil ikke hørt noen — hverken av statsministrene eller andre — som har hatt innsigelse å gjøre mot presidiets rett til — om en vil — å kunne representere Rådet i slike sammenhenger. Der diskuteres en jo uten overdreven formalisme ikke bare rent administrative spørsmål om møteledelse og den slags, men i høy grad også realiteter som til enhver tid er oppe til behandling. Jeg kan her bl. a. minne om den rekke av møter som har vært holdt i forbindelse med forberedelsen av Nordøk-avtalen. Men jeg vil ikke drive dette lenger nå enn til å si at etter mitt skjønn har Nordisk Råd full rett til å gi sine organer — det kan være en av de faste komiteer, det kan være presidiet — bestemte arbeidsoppgaver å løse, fordi Rådet selv ikke er samlet mer enn en gang i året. Men jeg vil særlig henlede oppmerksomheten på det etter

min oppfatning ganske spesielle forhold som gjør det naturlig å overveie denne side av saken i det spørsmål vi nå behandler.

Nordisk Råd er praktisk sett først og fremst nasjonalforsamlingenes nordiske samarbeidsorgan. En kan bare kaste et blick over tilstedeværelsen i Rådets møte, så blir en fort klar over det. Og det som her nå skal utformes, det er — dette gjelder ikke Nordøktaktaten, den kommer vi til senere — men det er statuttene for Nordisk Råd selv, dette nasjonalforsamlingenes organ. Men her er da den rent praktiske stilling at når dette i første rekke gjelder et organ for de nordiske nasjonalforsamlinger, må det i sakens natur ligge at det er regjeringene som skal redigere de statutter som skal inngå i en traktat. Det kan ikke være på noen annen måte. Da synes ikke jeg det er noe å ta så på vei for at en som en rent praktisk foranstaltning gir uttrykk for at når det gjelder statutter som gjelder Rådets egen virksomhet — det er det det dreier seg om — bringer inn dette at et organ for Nordisk Råd vil være med under regjeringenes arbeid med denne sak under den endelige utarbeidelse av disse statutter. For meg kunne det like gjerne være det juridiske utvalg, som formodentlig vet mer om det forslag som her foreligger enn presidiet kanskje gjør. Men det er etter mitt skjønn aldeles utvilsomt at Rådet selv kan be om at dette blir gjort ved et organ fra Rådet, og at en her da også kan gi uttrykk for overfor regjeringene de oppfatninger som er rådende i denne forsamling, i denne institusjon.

Det er ingen hjelp i her å henvise til de nasjonale parlamenter. Selvfølgelig skal de være med i bildet, og det ville være en fordel at regjeringene alltid hadde kontakter med de respektive parlamenter også i sitt eget arbeid med nordiske spørsmål. Men forholdet vil jo være at når først et utkast foreligger her, skal det utarbeides noe som må være likelydende for fem land, og skal da parlamentarikerne være med her,

må det bli på nordisk basis. Vi kan ikke sitte i hver vår hovedstad og behandle dette uten kontakt med hverandre. Men alt i alt synes jeg dette reduserer seg til et ytterst praktisk arbeidsspørsmål, og jeg kan ikke se at det knytter seg noen betenkeligheter til det forslag som her foreligger fra komiteen.

Kåre Kristiansen: Jeg vil først si at jeg synes det foreliggende forslag til rekommandasjon må anses å være udelt positivt sett fra Nordisk Råds side og hvis man ønsker at dette Råd skal komme sterkere inn i bildet når det gjelder det brede samarbeid som er i gang. Jeg tror i likhet med endel andre talere som har uttalt seg om dette spørsmål, at det arbeid som Organisasjonskomiteen har lagt fram, er udelt vellykket, og at vi vil komme til å ha nytte og glede av det som her forhåpentligvis blir vedtatt, i de år som kommer.

Jeg har med interesse lyttet til de innvendinger som representanten Stray hadde å fremsette mot den siste del av forslaget til rekommandasjon, og jeg vil straks si at jeg deler hr. Strays syn på Rådet og på Presidiet og dets status. Jeg vil for min del ikke medvirke til at man her går lenger enn det som tidligere har vært forutsetningen, og som jeg har forstått også er forutsetningen for Organisasjonskomiteen. Spørsmålet for meg blir da om det forslag til rekommandasjon som her foreligger, er slik formet og inneholder slike elementer at det er egnet til å utvide Presidiets kompetanse, og at det tillegger Nordisk Råd annen avgjørende myndighet enn det egentlig er forutsatt i Organisasjonskomiteens innstilling og gjennom tidligere praksis.

Jeg må innrømme at jeg har vanskelig for å se at det gjør det. Det heter at det er regjeringene som rekommandasjonene skal rettes til, slik hr. Stray sa, og det er også slik det er forholdt i dette tilfelle. Det som kanskje er litt uvanlig, er at regjeringene i dette tilfelle skal kunne samrå — og jeg understreker ordet *samrå* — seg med Presi-

diet dersom det oppstår spørsmål som regjeringene finner det nødvendig å forelegge for et organ som har tilknytning til Nordisk Råd.

Jeg må innrømme at jeg for min del ikke kan se at det i et spesielt tilfelle som dette — og jeg regner den foreliggende sak for meget spesiell i denne forbindelse — skulle være noen betenkeligheter ved det — så meget mer som det hele skal kunne ut i en traktat som jo i sin tid må forelegges de respektive lands nasjonalforsamlinger. Man skulle altså også ad den vei som hr. Bratteli var inne på, ha den nødvendige parlamentariske kontroll.

Når det gjelder forholdet til Nordisk Råd, er det da i rekommandasjonen sagt at regjeringene skal underrette presidiet om eventuelle endringer. Jeg kan ikke forstå at det skulle ha den konsekvens som jeg skjønner at hr. Stray tillia det. Min konklusjon blir altså at jeg synes det må være riktig å stemme for den foreliggende rekommandasjon.

Jeg vil gjerne peke på et annet punkt siden jeg nå har ordet. Det gjelder fordelingen av utgiftene, hvor man altså for fremtiden vil basere seg på de regler som gjelder i sammenheng med FN. Jeg er enig i forslaget. — Det står ikke direkte, men jeg har oppfattet forslaget slik og vil gjerne understreke det — at man når det gjelder beregningen av bruttonasjonalproduktet også har i sinne å basere seg på den beregningsmåte som nettopp FN praktiserer. Som man vet, er det endel skilnad fra land til land når det gjelder måten å gjøre dette på.

Ragnar Christiansen: Jeg finner å ville peke på at det forekommer meg å være høyst inkonsekvent når herrene Stray og Kåre Kristiansen gir sin tilslutning til Organisasjonskomiteens innstilling, men ikke finner å kunne slutte seg til det forslag som her foreligger fra det juridiske utvalg. Når det gjelder Organisasjonskomiteens innstilling, som skal legges til grunn, forutsetter den at de nye bestemmelser om

Nordisk Råds og dets Presidium's virksomhet bl. a. skal inneholde en slik bestemmelse:

Hvis behandling i plenarforsamlingene ikke uten vanskelighet kan avventes, eller hvis det foreligger andre grunner til det, kan i stedet for rekommandasjon av plenarforsamlingen foretas annen henvendelse av presidiet.

Dette er altså en bestemmelse som herrene Stray og Kåre Kristiansen er enige i, og som vil bety at vårt Presidium kan foreta henvendelser bl. a. til regjeringene om spørsmål som er av felles nordisk karakter. Hvis man da er enig i dette, skulle det ikke være noen stor overvinnelse å kunne gi det samme Presidium fullmakt til å samrå seg med regjeringene når det gjelder å utforme de traktatbestemmelser som skal regulere samarbeidsforholdene.

Kåre Kristiansen: I tilfelle det skulle være flere enn min navnebroder hr. Christiansen som har blundet av litt under konklusjonen på mitt innlegg, vil jeg bare beriktige en misforståelse og si at jeg gjorde det klart at jeg vil stemme for rekommandasjonen.

Stray: Det er en gammel erfaring i det politiske liv at det er ikke alltid så lett å være fullt konsekvent. Det gjelder, tror jeg, også i noen grad hr. Ragnar Christiansen.

Forholdet er, at når det gjelder organisasjonskomiteens innstilling, har jeg her — jeg får si av litt praktiske grunner — i det store og hele gitt min tilslutning til den.

Hr. Ragnar Christiansen vil kanskje vite at den norske delegasjon behandlet organisasjonskomiteens innstilling på hjemmebane, og vi satte da opp et lite PM om enkelte av de punkter som var tatt opp der, og så vidt jeg vet gav hele delegasjonen sin tilslutning til de i og for seg noe kritiske bemerkninger om presidiets stilling som organisasjonskomiteen hadde foreslått. Vi hadde et noe annet og mer nyansert syn på det

enn det organisasjonskomiteen har foreslått.

Men en ting er at man eventuelt lar presidiet utføre en beføyelse som en nødsforanstaltning etter vedtatte statutter. En annen ting — og det er det man etter min mening gjør ved å vedta den foreliggende rekommandasjon — er at man faktisk fører presidiet inn som et sjette organ i Norden ved siden av våre fem regjeringer og statsmyndigheter.

Jeg er klar over at de som argumenterer for rekommandasjonen på dette punkt, argumenterer med at dette er bare praktiske foranstaltninger. Jeg sa også innledningsvis at mange vil sikkert se det på denne måte. Det er også riktig, som det har vært påpekt, at det som praktiske foranstaltninger har vært gjort tidligere. Men slike praktiske foranstaltninger, hvis de gjøres gjeldende lenge nok, har en tendens til å bli instituerte normer. Og jeg er altså uenig i en slik utvikling, og vil markere det ved min stemmegivning nå i dag.

Ragnar Christiansen: Flere ganger under denne rådsforsamling har det vært nevnt at enkelte representanter har talt for, men stemt mot et foreliggende forslag. Jeg vil gjerne be min navnebror hr. Kåre Kristiansen om uforbeholden unnskyldning for at jeg ikke var merksam på at han utgjør en variant som taler imot, men vil stemme for.

K. Axel Nielsen: Jeg tager ordet dels for at understøtte det, hr. Bratteli sagde, og den begrundelse, han gav for, at man styrker præsidiets stilling, således som det finder udtryk i det juridiske udvalgs forslag til rekommandation.

Desuden vil jeg gerne sige, at præsidiets jo nok har nogle administrative opgaver, men det har jo én væsentlig opgave, nemlig, når det bliver bekendt med regeringens forslag og regeringens beslutninger eller påtænkte beslutninger, da i givet fald at kunne træffe beslut-

ning om at indkalde til ekstraordinær session, og det kan jo blive muligt senere, at man skulle få brug herfor, efter at man har lagt større opgaver over på Nordisk Råd.

Jeg vil mene, det ville være heldigt, om man også tænker på den side af sagen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst upprensning huruvida utskottets förslag till rekommendation eller det av herr Stray framförda förslaget till rekommendation skulle upptagas till slutlig votering.

Omröstningen utvisade att flertalet röstade för utskottets förslag till rekommendation.

Därefter skedde votering medelst namnupprop rörande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen,

Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Mattila, Niels Mathiasen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-nen, Sirén, Jön Skaftason, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Mot rekommendationen röstade: Ber-te Rognerud, Stetter och Stray.

Backlund avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Thorvald Eriksson, Honkonen, Kock, Laaksonen, Salo, Skoglund och Skytte.

Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda antagits med 67 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta.

Sedan behandlingen av återstående saker uppskjulits till eftermiddagens möte, avslutades mötet kl. 12.45.

Protokoll

6:e mötet

Onsdagen den 11 februari 1970 kl. 15.00

Presidenter: Leif Cassel (8, 21—30) och Sigurður Bjarnason (9—21)

8

a. A 273 T/e: tilläggsförslag om Nord-
eks genomförande

C 5/e: berättelse från Nordiska mi-
nisterkommittén för ekonomiskt samar-
bete

D 1970/21/1968/e: meddelande om re-
kommendation nr 21/1968 angående
ekonomiskt samarbete

D 1970/9/1969/e: meddelande om re-
kommendation nr 9/1969 angående nor-
diskt ekonomiskt samarbete

b. A 272/e: medlemsförslag om Nordis-
ka rådet och Nordek

A 264/e: medlemsförslag om Nordis-
ka rådets ställning i Nordek-planen

c. A 235 T/e: tilläggsförslag om nor-
diskt samarbete om atomkraftanlägg-
ningar

C 8/e: berättelse från Nordiska kon-
taktorganet för atomenergifrågor

D 1970/31/1966/e: meddelanden om
rekommendation nr 31/1966 angående
samarbete på atomenergins område

Rådet företog ovannämnda saker i
ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föresla-
git, att radet

a) måtte antaga följande rekomen-
dation:

Nordisk Råd rekommenderer regje-
ringene i Danmark, Finland, Norge og
Sverige:

1. under slutføringen av arbeidet
med den traktatmessige utforming av
det utvidede samarbeid, å innarbeide
i traktaten de forslag som er fremsatt
av den nordiske organisasjonskomite
vedrørende Nordisk Råds og dets or-
ganers innpassing i Nordøk-samarbei-
det.

2. å legge fram forslag for nasjonal-
forsamlingene om gjennomføring av
traktaten om Organisasjonen for nor-
disk økonomisk samarbeid i så god tid
at forslaget kan sluttbehandles i nasjo-
nalforsamlingene i løpet av vårsesjonen
1970 og derpå deponere ratifikasjons-
dokumentene omgående.

3. å slutføre forhandlingene om sam-
arbeid på atomenergins område så
snart som mulig slik at dette kan eta-
bleres som ledd i det utvidede økono-
miske samarbeid.

b) måtte antaga följande rekomen-
dation:

Nordisk Råd rekommenderer regje-
ringene i Danmark, Finland, Island,
Norge og Sverige å ta opp drøftelser
om når og på hvilken måte Island kan
delta i det utvidede nordiske økono-
miske samarbeid.

c) måtte lägga meddelandena om re-
kommendation nr 31/1966, rekomen-
dation nr 21/1968 och rekommenda-
tion nr 9/1969 till handlingarna och
anse spørsmålen för rådets del slutbe-
handlade.

d) icke måtte företaga sig något i
anledning av medlemsförslagen nr A
264/e och A 272/e och tilläggsförslaget
A 235 T/e.

e) måtte lägga berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete och berättelsen från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor till handlingarna.

Bratteli (ekonomiska utskottets talesman): En vil se av dagsordenen at det her dreier seg om en lang rekke punkter; de ble nettopp referert av presidenten. Jeg tror ikke en skal la seg forvirre av disse mange punkter; med den utvikling denne saken nå har hatt, kan en konsentrere oppmerksomheten om den innstilling som nå foreligger fra det økonomiske utvalget.

Innstillingen fra det økonomiske utvalget er enstemmig. Den inneholder to rekommandasjoner og tre andre forslag av mindre vesentlig karakter. Den ene — og den viktigste — av disse rekommandasjoner er rettet til regjeringene i de fire land som Nordek-traktaten omfatter. Den andre rekommandasjonen er rettet til alle fem regjeringer i Nordisk Råd.

Det spørsmål som ligger til grunn for det forslag som her foreligger fra Nordisk Råd, fikk en så bred plass i generaldebatten forleden dag at jeg ikke finner grunn til her å ta opp igjen de grunnleggende momenter i hele saksområdet; jeg skal bare i det vesentlige begrense meg til noen få kommentarer til den innstilling som nå foreligger fra det økonomiske utvalget.

Det er vel slik for de fleste av oss som har vært med på å behandle disse saker gjennom mange år — denne saken har jo forgjengere fra tiden lenge før 1968, rådsmøtet og Københavnmøtet som satte i gang den siste forhandlingsrunden — at det er med tilfredshet og en viss følelse av lettelse at vi nå kan registrere å være kommet så langt at det er alle muligheter for å kunne få det traktatmessige grunnlag for det arbeid som deretter vil komme når det gjelder gjennomføringen av et utvidet nordisk samarbeid og en tollunion.

Når det gjelder det videre arbeid etter dette rådsmøtet vil jeg gjerne hen-

lede oppmerksomheten på at i det første møtet i økonomisk utvalg her under rådsmøtet, hvor denne saken ble behandlet, ble det lagt fram en arbeidsplan og en timeplan fra statsministrene. Jeg skal få lov til å referere den; hovedinnholdet finnes for så vidt i den innstilling som foreligger, men den melding som ble lagt fram i det økonomiske utvalg av statsminister Baunsgaard på statsministrenes vegne har fire punkter, og lyder slik:

»Der er enighed om», — altså mellom statsministrene — »at embedsmandskomiteen instrueres om at færdiggøre Nordektraktatudkastet senest den 7. marts 1970.

Snaest derefter undertegnes traktaten af de fire regeringer.

I begynnelsen af april forelægger de fire nordiske regeringer traktatudkastet for nationalforsamlingerne til ratifikation.

Traktaten træder i kraft så snart det sidste land har deponeret ratifikationsinstrumenterne.»

De fire punkter i den melding som ble lagt fram fra statsministrene, og den innstilling som her foreligger fra økonomisk utvalg, bygger på den tidsplanen som ble skissert fra statsministrene selv. Dette kan sammenfattes i det som for meg står som det viktigste, at det her er lagt opp en arbeidsplan som bør innebære at ratifikasjonen kan være ferdig, og det formelle, det traktatmessige grunnlag for det nordiske økonomiske samarbeid kan være fastlagt, før de respektive lands nasjonalforsamlinger tar sin sommerferie.

Det er sagt litt i økonomisk utvalgs innstilling om et spørsmål som kom opp her litt perifert i samband med den sak vi behandlet like før lunsjpausen. I denne sammenheng gjelder det Nordisk Råds stilling til Nordek-konstruksjonen og Nordek-traktaten, som kort er behandlet i den innstilling som foreligger, idet det jo har vært forutsetningen at mens juridisk utvalg skulle behandle selve revisjonen av Hel-singfors-avtalen og organisasjonskomi-

teens alminnelige innstilling, skulle økonomisk utvalg behandle de spesielle spørsmål som gjelder tilpassingen av Nordisk Råd til Nordek-traktaten og Nordek-konstruksjonen. Jeg vil gjerne for min del på dette punkt få nevne rent kort som bakgrunn, at ikke minst i de to siste år har det vært åpenbart at Nordisk Råd og dets organer har vært en vital drivkraft i hele det nordiske samarbeid. Når en nå skal legge grunnlaget for å føre dette arbeid videre, er det et realpolitisk behov for å få Nordisk Råd på en hensiktsmessig måte knyttet til hele Nordek-oppbygget, slik at denne positive impuls fra Nordisk Råd fremdeles kan gjøre seg gjeldende under det videre arbeid med gjennomføringen av et utvidet økonomisk samarbeid.

Økonomisk utvalg har her valgt å stoppe på det grunnlag som er lagt av organisasjonskomiteen når det gjelder de spesielle betraktninger om forholdet mellom Nordisk Råd og Nordek. Jeg vil gjerne si her — også med bakgrunn i den debatt man hadde i økonomisk utvalg — at det forslag som er lagt fram av organisasjonskomiteen på denne sektor — altså Nordek-sektoren — i virkeligheten er et meget moderat forslag. Det er et minimumsforslag, og jeg ville gjerne at det skulle være ganske klart også her i rådets plenums møte, at etter min vurdering må den tilråding utvalget gir på dette punkt, tas bokstavelig. Det er vår oppfatning at såpass som det er foreslått av organisasjonskomiteen, bør Nordisk Råd funksjonelt bygges in i Nordek-konstruksjonen, på en slik måte at det kan være med og øve sin innflytelse.

Men samtidig er det jo slik at det er her en står i en noe annen stilling enn når det gjelder den alminnelige traktat for Nordisk Råd som vi behandlet før lunsjpausen. Med hensyn til selve Nordek-traktaten er det helt klart at den må redigeres ferdig i forhandlinger mellom regjeringene. Derfor må det også være regjeringene som rent praktisk redigerer inn i traktaten de relativt

enkle og oversiktlige bestemmelser som er nødvendige og hensiktsmessige for å presisere Nordisk Råds plassering i forhold til denne konstruksjon.

Det som da er ment med det som står i denne innstilling, er at en fra denne rådssesjon tilrår regjeringene å innredigere i traktaten de forslag som her er stilt fra organisasjonskomiteen.

Så er det sagt noen få ord om det som også ble tatt opp i genereldebatten, nemlig spørsmålet om Islands stilling. Jeg finner ikke grunn til å gå inn på det i noen bredde. Islands egen vurdering i øyeblikket er vel den at nå får man ordne medlemskapet med EFTA og tilpasse seg og fordøye det. Jeg håper den dag vil komme at Island kan innkorporeres i Nordek-utviklingen og den konstruksjon som her legges. Men vurderingen av tidspunktet, i noen grad muligens også av formen, må i høy grad selvsagt drøftes med Island selv. Derfor har også den rekommendasjon som gjelder dette forhold, adresse til alle fem regjeringene.

Det har vært litt diskusjon i denne sammenheng om det nordiske kulturarbeid, som jo på sett og vis har sin plass i dag i kapitlene 15 og 16 i utkastet til Nordek-traktat. Oppfatningen i økonomisk utvalg og det som denne innstillingen bygger på, er at en ikke har noe å merke til det forslag som er kommet fra kulturutskottet selv om at det skal utarbeides en egen nordisk kulturtraktat, og at en så — inntil en slik traktat er utarbeidet og kan settes i kraft — lar kapitlene 15 og 16 om utdanning, kulturarbeid og forskning bli stående i Nordek-traktaten til tilpassingen mellom Nordek-traktaten og kulturtraktaten blir gjennomført, når en slik kulturtraktat er utarbeidet og kan ratifiseres og settes i verk.

Jeg må føye til en meget viktig ting til, og det er at vi tilrår også at dette rådsmøte uttaler seg om fortsettelsen av utredningen om samarbeid på atomenergiområdet. Det er mulig at denne sak har vært behandlet med noe varierende vekt i de forskjellige av de fire

land som skal være med i Nordek-samarbeidet, og det er muligens også delte meninger i hvert enkelt av landene om enkelte sider ved denne sak.

Jeg vil for min del si at jeg legger stor vekt på at også forhandlingene om atomsamarbeidet blir slutført, og at også et samarbeid på dette meget viktige område blir et integrert ledd i hele det økonomiske samarbeid som nå er under utvikling, og som vi skal legge grunnlaget for ved den traktat som nå skal utarbeides. Selve rekommandasjonen gjelder først slutføringen, hvor en går inn for å få traktaten utarbeidet i det tidstempo som statsministrene selv har antydnet.

Punkt 1 går ut på å få innført i traktaten de konstitusjonelle bestemmelser fra organisasjonskomiteen om forholdet mellom Nordek og Nordisk Råd som er nødvendige. Punkt 2 gjelder ferdigbehandling av traktaten etter det tidskjema som er satt opp, og tredje punkt i den første rekommandasjon gjelder da atomenergien. Det er formulert slik at en rekommanderer å slutføre forhandlingene om samarbeid på atomenergiområdet så snart som mulig, slik at dette kan etableres som ledd i det utvidede økonomiske samarbeid.

Rekommandasjon nr. 2 gjelder da dette å ta opp med Island spørsmålet om når og på hvilken måte Island skal kunne slutte seg til den samme traktat.

Jeg vil for min del nå bare føye til et par setninger. Jeg vil understreke igjen at når denne traktat er ratifisert, er en viktig etappe fullført i det nordiske økonomiske samarbeid. Men det er bare én etappe som er slutført. Da har en lagt det traktatmessige grunnlag for det arbeid en her tar sikte på. Men hele den praktiske gjennomføring vil en deretter måtte gi seg i kast med.

Ettersom oppmerksomheten i første etappe naturlig i nokså stor grad kommer til å konsentrere seg om selve traktatutkastet, traktatformuleringer, juridiske rettigheter og juridiske plikter, vil jeg for min del gi uttrykk for den forventning at når traktaten og jussen

nå kommer i orden, vil oppmerksomheten mer og mer rette seg mot det jeg vil kalle den operative gjennomføring av det nordiske samarbeidet: i bruken av en nordisk investeringsbank i en rasjonell, felles industriinvesteringspolitikk så langt det lar seg gjøre innenfor denne ramme, i samarbeid om en distriktspolitikk innenfor den ramme Nordek-traktaten vil gi anledning til — og her igjen det konkrete samarbeid på et i fremtiden så viktig område som atomenergi og energiforsyning. Jeg tror det er ved samarbeid på slike områder at en vil kunne virkelig befeste det nordiske samarbeid en legger grunnlaget til her gjennom traktaten.

Med disse ord vil jeg da anbefale det forslag som foreligger fra økonomisk utvalg.

Ohlin: Herr president! Jag ber först att få ansluta mig till de synpunkter som herr Bratteli på sitt vanliga sakliga och koncentrerade sätt här har framfört. Jag vill särskilt understryka det han sade om att det viktiga nu naturligtvis är att föra saken ut i det praktiska arbetet. Låt mig därutöver helt kort anföra ett par synpunkter.

Frågan om ett effektivt gemensamt sekretariat framstår för mig som en huvudpunkt. Jag vet inte om jag någon gång i rådet har berört en erfarenhet från Europarådets början, som gällde frågan, om Europa-assemblén — alltså den parlamentariska delen av Europarådet — skulle ha en egen generalsekreterare eller om det skulle förekomma något slags hälftenbruk tillsammans med regeringarna. Detta betraktades mera som en formell fråga. Då reste sig den gamle Winston Churchill och höll vad man i vår svenska mera stillsamma riksdag närmast skulle beteckna som ett brandtal. Han sade: »Mina vänner! Om inte vi parlamentariker sörjer för att vi till vårt förfogande har en effektiv apparat som icke står under regeringarnas ledning, så kommer vi att missa chansen att göra parlamen-

tens inflytande gällande i det viktiga arbete som vi hoppas förestår.»

Jag tror att tiden har kommit när man måste betona vikten av att de oerhört skickliga ämbetsmän som regeringarna förfogar över — och vilkas prestationer jag tror vi alla här beundrar — avbalanseras något av ett självständigt rådssekretariat med tillräcklig pondus och styrka.

Tullunionen och en del annat i Nord-ek innebär en inskränkning av de nordiska staternas suveränitet. Man tar steg vida utöver det som togs när Nordiska kulturfonden inrättades. Att ett organ tillhörande Nordiska rådet skulle få beslutanderätt över 3 miljoner danska kronor framkallade farhågor på en del håll inom vissa regeringskretsar — jag skall kanske inte specificera det närmare.

Men nu är vi alltså beredda att gå flera steg vidare. Om man då har ett arrangemang som innebär att en mäktig nordisk ministerkommitté beslutar i alla möjliga saker och sedan går direkt till de olika parlamenten och begär deras godkännande i de fall där detta erfordras kommer det att finnas ganska små möjligheter för parlamenten att göra ett naturligt inflytande gällande. Den svenska riksdagen — t. ex. — kan inte annat än i exceptionella fall ändra på en överenskommelse, särskilt inte om danska, norska och finska riksdagarna har godtagit den.

Jag tror alltså att det är praktiskt alldeles nödvändigt att Nordiska rådet och dess organ kan höras i god tid på ett förberedande stadium. Dels får man då möjlighet till direkt inflytande — om man har starka argument — dels kan den allmänna opinionen i de olika parlamenten bli informerad om att en viss fråga snart kommer att tas upp till beslut. Under sådana förhållanden är det vida lättare att hävda det naturliga parlamentariska inflytandet. Men låt mig säga att det kanske redan innan 70-talet har gått till ända blir nödvändigt att ta ytterligare ett steg genom införande av direkt beslutanderätt för ett

parlamentariskt organ inom vissa områden.

Den Fagerholmska organisationskommittén har framlagt ett förslag, som ekonomiska utskottet vill ha inskrivet i Nordektaktaten — vad Nordiska rådets ställning, funktioner och kontrolluppgifter beträffar. I likhet med herr Bratteli skulle jag vilja framhålla att utskottet i sitt enhälliga utlåtande har, såvitt jag förstår, sagt precis vad man menar nu bör göras. Jag hoppas därför livligt att inte regeringarna här skall försöka tunna ut rekommendationen.

Det kan måhända sägas att införandet av tidslimiten gör att regeringarna går förbi Nordiska rådet, om det visar sig att »tiden inte tillåter» att höra rådet. Det är nog anledning att vara litet försiktig härvidlag. Ätminstone har vi i Sverige den erfarenheten att utredningar av ämbetsmän och kommittéer kan pågå i årtal, varefter regeringskanslierna håller på med saken i månadtal. Och sedan måste det hela vara färdigt så snabbt att riksdagen bara har några veckor till sitt förfogande. Det ligger därför som sagt nära till hands att tidslimiten inte skulle medge den närmare behandling som egentligen är önskvärd. Men tidslimiten kan också användas på ett annat sätt. Regeringsorganen kan börja räkna baklänges. Man kan fastslå att det behövs en viss tidsrymd för att arbetet skall kunna föreläggas för Nordiska rådet. Sedan kan man vänja sig vid att expertarbetet måste vara klart så och så tidigt, och att experterna måste ta itu med saken i tid.

Om regeringarnas och ämbetsmännens planering bygger på att man enligt traktaten *skall* höra Nordiska rådet och dess organ — men endast då — *kan* införandet av tidslimiten utgöra ett steg framåt.

Jag vill, herr president helt kort säga några ord om den motion som väckts av herrar Antonsson, Sukselainen och Sundman. Detta förslag som går utöver den Fagerholmska kommitténs försiktiga kompromissförslag — av Bratteli med rätta betecknats som ett minimi-

förslag — är i flera avseenden starkt motiverat. Men jag tror inte att det närvarande är praktisk politik att försöka pressa fram ett genomförande av förslaget. Jag är övertygad om att ekonomiska utskottet har sett realistiskt på saken när utskottet menar att det nu gäller att hålla på det Fagerholmska kommittéförslaget vad Nordiska rådet beträffar och inte begära mer — men inte heller mindre.

Herr president! När det gäller undervisningsavsnittet i traktatutkastet har ju kapitel 15 och 16 rörande forskningen tilldragit sig en viss uppmärksamhet. Det är klart att en så kortfattad framställning inte kan i det väsentliga täcka hela den problematik som här möter. I en paragraf kastas t. ex. frågan om de sköna konsterna in. Man inser inte omedelbart hur det ekonomiska samarbetet i Norden skulle kunna främjas så mycket genom förbättrade kontakter beträffande de sköna konsterna. Men ingenting ont i detta: det är väl uttryck för en önskan att i Nordektaktaten även få med det kulturella samarbetet, dock huvudsakligen i sådana avseenden där det kan främja den ekonomiska samverkan.

Nu finns det kanske anledning att säga att utkastets kapitel 15 och 16, om ingenting mera gjordes än att godkänna dem, möjligen skulle kunna bli ett hinder för en expansion av den kulturella samverkan. Det skulle ju vara till skada om samverkan på det kulturella området gavs ställningen av något slags bihang till samverkan på det ekonomiska planet. Något sådant har ingen önskat eller avsett.

Men jag måste säga att jag är djupt tacksam mot kulturutskottet — vars förslag kommer på rådets bord om någon timme — för att man har framlagt ett förslag till en samarbetstraktat som uppenbarligen avser det kulturella arbetets alla vidsträckta fält. Med hänsyn därtill saknas, tycker jag, all anledning att nu fingra på kapitel 15 eller kapitel 16, som alltså kommer att gälla intill dess man har fått en sådan sär-

skild överenskommelse om utbyggnad av det kulturella samarbetet.

Men det är alldeles klart att en sådan traktat i och för sig inte gör någon förändring, om den inte byggs ut med konkreta arbetsuppgifter och erforderliga instrument. Och det är uppenbarligen detta som kulturutskottet avser: inte att man skall träffa en överenskommelse där man stoppar in precis detsamma som vi hållit på med redan förut — då tjänar ju inte traktaten mycket till — utan att man skall precisera längre gående uppgifter och er hålla rikare praktiska arbetsmöjligheter. Det är därför att detta så uppenbart är avsikten som jag, som sagt, är mycket tacksam mot kulturutskottet och livligt hoppas att dess förslag skall bifallas.

Får jag sedan, herr president, göra ett enda litet personligt tillägg och tacka för de allför vänliga ord som statsminister Baunsgaard framförde i går, efter vad det tycktes med instämmande från rådets sida. Det talas ofta om att vi strävar att föra de nordiska folken närmare varandra i arbetet. Vi som är med i Nordiska rådet upplever själva just detta: att arbeta tillsammans med nordiska kolleger och till på köpet för en stor sak. Under alla mina år i Nordiska rådet har jag känt det som ett berikande privilegium att på detta sätt i gemenskap få verka här i rådet, mött av vänlighet och vänskap.

Jag tillstyrker utskottsförslaget, herr president.

Justitsminister Hafstein: Hr. præsident! Man føler sig som regeringsmedlem lidt nervøs, jeg vil ikke sige bange eller ræd, efter denne udmærkede tale af parlamentarikeren Ohlin, men selv om herr Ohlin citerede med stærke følelser den gamle Churchills udtalelser om parlamentarismen, så har jeg svært ved at tænke mig parlamentarismen uden regering.

Vedrørende denne sag, som vi nu behandler — denne meget vigtige sag — så glæder det os meget her i Island

hvor stærkt Nordek-planen er kommet frem lige før og under den Nordiske Råds møder her i Reykjavik, og som hr. Bratteli gjorde rede for, så havde Baunsgaard, den danske statsminister, før gjort rede for tidsplanet efter statsministernes mening om ikrafttrædelsen af Nordek-traktaten og det ser ud til at den bliver til realitet allerede nu i dette år og træder så i kraft i de nærmeste år.

Island er kommet ind i denne rekommendation B efter forslag fra de islandske repræsentanter, hvor man taler om at det Nordiske Råd rekommenderer regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, at tage op drøftelser om når og på hvilken måde Island kan deltage i det udvidede, nordiske økonomiske samarbejde.

Men jeg er enstemmig med hr. Bratteli om at vi først må komme frem inden for EFTA, som bliver nu aktuelt den 1. marts, og det er meget nemt at forstå. Toldunionen er jo så stor del af Nordek, og det er netop toldspørgsmålene, som er så vigtige i forbindelse med vor EFTA deltagelse. Vi her i Island havde meget høje toldsats, som vi nu har sat ned ved 30 % og går så videre til at i ti år at komme helt væk fra disse toldsats, og det er netop det, som gør os mere muligt at deltage i de imens Nordek er ved at træde i kraft i etape som man tænker sig, så kommer vi at tillæpe os EFTA-samarbejdet og kan i den samme tid optage disse drøftelser med de andre nordiske landes regeringer, som det rekommenderes her om, og det synes jeg er meget praktisk.

Jeg kan i forbindelse her med antyde, at jeg tror det bliver nødvendigt for os her i Island at insistere på nogle specielle betingelser, som beror på hvor lille vor nation er og forholdene i mange henseender anderledes end i de andre nordiske lande, men jeg ved at det forstår man sig godt på i de andre nordiske lande.

I den sidste punkt i denne rekommendation hedder det at tage beretningen fra den nordiske ministerkommitté og fra den nordiske kontaktorgan

for atomenergispørgsmål til efterretning. I forbindelse her med så vil jeg minde om, at det diskuteredes eventuelt fællesskab og samarbejde om udnyttelse i Norden af atomenergien ved et embedsmændmøde i lørdag og et industriministermøde i søndagen (sidste søndag). I en pressemeddelelse fra industriministermødet hedder det: Huvudfrågan vid mötet var det nordiska atomenergisamarbetet. En redogörelse lämnades för arbetet inom den av industriministrarna tillsatta arbetsgruppen. Ministrarna beslöt att uppdra åt gruppen att fortsätta sitt arbete och att även få till stånd direkta industrikonkter inriktade på det avsedda samarbetes konkreta utformning.

Det er noget nyt for os i Island denne tænkelige mulighed af et nordisk samarbejde eller nordisk selskab til udnyttelsen af atomenergien. Her i Island så er vore naturlige ressourcer for kraft og energi først og fremmest vandfaldene og varmen, jordvarmen, det varme vand og varme damp og vi selv har igang forskninger hvordan vi kan udnytte energien, som her findes, og det er et af vores største og vigtigste spørgsmål i de nærmeste år. Vi har jo allerede haft noget samarbejde med de andre nordiske lande på atomenergiens område på videnskabelig basis og forsknings basis. Man har her redegjort for mulighederne af produktion af tungt vand her i Island fra de varme kilder, men det er noget specielt spørgsmål, som ikke ligger for her og som jeg skal ikke nærmere gå ind på.

Jeg vil til slut sige at vi er specielt glade for hvor stor vægt man har lagt på dette spørgsmål her, Nordeks ikrafttræden, og jeg håber at det bliver til gode for de andre nordiske lande og at vi i Island må senere komme ind i dette samarbejde.

Nørgaard: Hr. præsident! Interessen både i det økonomiske udvalg og her i salen har naturligt samlet sig om 2 hovedspørgsmål. For det før-

ste forholdet mellem parlamentarikerne i Nordisk Råd på den ene side og regeringerne og embedsmændene på den anden side. Der er helt klart blandt parlamentarikerne frygt for, at Nordek vil komme til at flytte tyngdepunktet fra parlamentarikerne til regeringerne og embedsmændene. For det andet er der en frygt for, at Nordekinstitutionerne skal sætte Nordisk Råd i skyggen til særlig ulempe for vort værtsland, der jo endnu ikke er medlem af Nordek.

Jeg er helt enig med hr. Bratteli og hr. Ohlin om, at den nordiske Organisationskomité's forslag vil råde bod på disse forhold. I det økonomiske udvalgs betænkning anbefaler udvalget, at de forslag, som den nordiske Organisationskomité har lagt frem, bliver indarbejdet i Nordekraktaten. Herved understreges parlamentarikerne's stærke ønske om og vilje til også i fremtiden at sikre Nordisk Råd en central placering, uden at man derved binder regeringerne til alle enkelthederne i Organisationskomitéens forslag.

I den seneste debat har vi naturligt nok koncentreret os om, at traktatudkastet nu bliver gjort færdigt. Det er særdeles betydningsfuldt, at regeringerne har forpligtet sig til at sikre, at embedsmændene færdiggør traktatudkastet senest den 7. marts i år. Herved skulle der være sikkerhed for, at det er de nuværende regeringer, der modtager traktatudkastet og forpligter sig til at fremlægge forslaget til ratifikation i april måned, således at ratifikation kan blive vedtaget og dokumenterne deponeret inden parlamenternes sommerferie.

De, der har fulgt med i den lokale danske udvikling i det seneste par dage, vil vide, at denne sikkerhed kun kan bringes i tvivl, hvis den danske finansminister efter statsministerens hjemkomst til Danmark kan overbevise denne og hans udenrigsminister om, at vi hurtigt skal have valg i Danmark, hvis oppositionen ønsker det. Det sidste kan der næppe være tvivl om; oppositionen ønsker det. Men jeg tror ikke, finansministeren har overtalelsesevne nok til

at klare denne sag.

I vor naturlige glæde over de resultater, der nu er bragt i havn, bør vi agte os for ikke at dvæle for længe i denne glæde. Nu da den vigtige historiske beslutning er truffet, må interessen samle sig om at sætte fuldt pres bag arbejdet med at opbygge Nordek og dets institutioner, straks efter at traktaterne er deponeret.

I denne forbindelse vil jeg gerne understrege **Nordekrapporten fra juli måned 1969**, der indeholder et vigtigt kap. 19 om samarbejdsorganerne. I forhold til **januarrapporten fra de samme embedsmænd** er der sket en efter dansk mening ønskelig udvikling henimod en uafhængig nordisk institution, nemlig Nordeksekretariatet. Jeg henleder navnlig opmærksomheden på art. 10 i juli-rapporten, hvoraf det fremgår, at man skal udpege 4 direktører i 4 år, og at disse direktører ikke må udøve anden lønnet eller ulønnet erhvervsvirksomhed og ej heller må påtage sig virksomhed, som medfører afhængighed, ligesom der findes den meget vigtige bestemmelse, at direktørerne kun skal handle i organisationens interesse; de må hverken begære eller modtage instruktion fra nogen national myndighed.

Denne institution vil efter sin opbygning kunne blive endog mere nordisk end selve Nordisk Råd. Vi, der har oplevet Nordisk Råd og dets afstemninger, vil vide, at vi kan stemme på tværs af nationale grænser og på tværs af partiskel, men der er næppe mange af os, der opfylder de strenge betingelser, som nu vil blive stillet til de kommende direktører. Vi modtager måske ikke instruktioner fra vore regeringer, men vi bliver nok påvirket i en vis retning, navnlig hvis vi tilhører regeringspartierne. Her er altså virkelig tale om noget, der går videre end det, der fremgår af vore forhandlinger og af selve Nordisk Råds baggrund. Personlig havde jeg helst set, at vi med det samme var gået endnu videre i retning af en ren nordisk institution med over-

national kompetence. De direktörer, der nu skal personificere traktatens ånd, frigjort fra det enkelte lands særinteresser, vil komme til at spille en central rolle, idet de sammen med parlamentarikerne i dette råd kan opbygge et særligt nordisk miljø. Et sådant nordisk miljø bør efterhånden påvirke større dele af de nationale holdninger og vor adfærd over for omverdenen.

De omtalte institutioner må gives en stærk status, også gennem personsammensætningen. Direktørerne bør, foruden et intimt kendskab til Nordektraktatens ånd og indhold, også være besjælet af en entusiasme for den store, historiske opgave, vi nu står over for at skulle løse. Deres hovedopgave er — i fuld overensstemmelse med Nordisk Råds — at vitalisere de store og rigtige tanker, der ligger gemt i paragrafferne i Nordektraktaten.

Hr. præsident! Hvis det skal lykkes at placere Nordek som en økonomisk og kulturel region, der i omverdenen opfattes som en enhed, må vi i Nordisk Råd stærkt tilskynde regeringerne til energisk at opbygge en stærk og respekteret nordisk institution.

Backlund: Herr president! Från folkdemokratiskt och kommunistiskt håll i Finland har inställningen till Nordek-planerna varit dels avvaktande, dels negativ. Genom den finska regeringens utspel i december 1969 och i början av januari 1970 med klarläggande av inställningen till EEC och ställningstagande för den händelse något av våra länder skulle ansluta sig till EEC — den fråga som de negativt inställda hänvisat till — synes åtminstone de öppet deklarerade hindren ha avlägsnats. Då det slutliga ståndpunktsstagandet i frågan kommer att ske i de skilda ländernas parlament, anser jag mig kunna stöda rekommendationen till vissa delar, detta i synnerhet som jag hör till dem som anser att Finland har mera att vinna än förlora på saken. I och med att jag stöder rekommendationen vill jag dock inte binda mig i fråga

om en eventuell ny prövning av min ståndpunkt då frågan kommer till behandling i mitt hemlands parlament, bl. a. därför att det slutliga materialet i denna fråga utdelades till rådsmedlemmarna i ett så sent skede, att det inte funnits några som helst praktiska möjligheter att fördjupa sig i detaljerna. Jag ger dock min anslutning till rekommendationen från den utgångspunkten och med den förhoppningen att det utvidgade ekonomiska samarbetet också skall leda till en harmonisering av lönerna i Norden så att Finland inte också i fortsättningen förblir ett u-land på detta område. Detta vore av många skäl av stor betydelse, icke minst för att bromsa upp den inte bara för vissa områden utan för hela Finland så ödesdigra emigrationen. Här öppnar sig ett vidsträckt arbetsfält framför allt för de fackliga organisationerna inom det blivande Nordek.

När det gäller samarbetet på atomområdet ställer jag mig dock tveksam om det till alla delar är förenligt med mitt lands intressen och kommer att på denna punkt nedlägga min röst.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om rekommendationsförslaget a).

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Hara, Haugegard, Niels Helveg Petersen, Herneilius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Mellqvist, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson,

Nordli, Nørgaard, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skytte, Stetter, Stray, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Guttorm Hansen, Honkonen, Kock, Mundebo, Norvik, Salo och Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 71 röster.

Härefter skedde votering medelst namnupprop om rekommendationsförslaget b).

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias Á. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Mellqvist, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Nørgaard, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skytte, Stetter, Stray, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Honkonen, Kock, Kåre Kristiansen, Mundebo, Salo och Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 72 röster.

Utskottets förslag, punkterna c—e, bifölls.

Presidenten: Jag vill meddela att presidiet har beslutat att till statsrådet Karl August Fagerholm avsända en telegrafisk hälsning, där man framför sitt tack för hans ledning av organisationskommitténs arbete. Telegrammet har följande lydelse:

Sedan Nordiska rådet i dag rekommenderat organisationskommitténs förslag till snabbt genomförande, får Nordiska rådets presidium sända Karl-August Fagerholm sitt varma tack för hans betydelsefulla insatser i organisationskommittén till stärkande av Nordiska rådet och det nordiska samarbetet i övrigt.

Sigurður Bjarnason övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

9

A 119/k: medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete, A 265/k: medlemsförslag om organisationen av det nordiska kultursamarbetet, B 9/k: regeringsförslag om det nordiska kultursamarbetets organisation, D 1970/14/1967/k: meddelande om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete och D 1970/13/1968/k: meddelande om rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden

Rådet företog ovannämnda saker till behandling i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av punkt 1 i medlemsförslaget om nordiskt forskningssamarbete (Sak A 119/k),

2. att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 14/1967 och rekommendation nr 13/1968 till handlingarna och anser spörsmålen för rådets vidkommande slutbehandlade, samt

3. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation (Sak A 265/k) och regeringsförslaget om det nordiska kultursamarbetets organisation (Sak B 9/k) måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under beaktande av Nordiska organisationskommitténs förslag vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation samt att förbereda ingäendet av en kulturtraktat före den 1 januari 1972 avseende en omfattande gemenskap mellan länderna inom utbildning, forskning och den fria kultursektorn.

Eysteinn Jónsson (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Som det fremgår af sagens dokumente foreslar kulturudvalget enstemmigt, som det hedder i punkt nr 3 i forslaget, at »Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under beaktande av Nordiska organisationskommitténs förslag vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation samt att förbereda ingäendet av en kulturtraktat före den 1 januari 1972 avseende en omfattande gemenskap mellan länderna genom utbildning, forskning och den fria kultursektorn», hvilket betyder, at udvalgets standpunkt er det, at det kulturelle samarbejde bør have sin egen organisation og ikke blandes ind i Nordek, at det burde kraftigt forstærkes, og at man henviser til regeringerne at forberede en traktat om kultursamarbejdet, som kunne træde i kraft för den 1. januar 1972.

Som det er alle bekendt, har organisationen af det nordiske samarbejde i den sidste tid været underkastet revision på Nordisk Råds og de nordiske landes regeringers vegne med det formål at fremme dette samarbejde på alle områder og finde nye veje til at styrke dets form og gøre det mere effektivt. Forskellige udvalg og grupper har arbejdet på denne opgaver og der er fuld

grund til at udtrykke taknemmelighed for det store arbejde, der er blevet udført, og som danner grundlaget for det forslag, som her foreligger til behandling i Nordisk Råd. Jeg vil lægge vægt på, at kulturudvalget mener, at en bedre og stærkere organisation af samarbejdet vil bl. a. skabe bedre forudsætninger for gennemførelse af samnordiske kulturprojekter. I denne forbindelse vil man nævne planerne om en nordisk ministerkomité, tættere ministermøder, nedsættelse af et embedsmandsudvalg, udviklingen af sekretariatene i de enkelte lande og sidst men ikke mindst oprettelsen af et fælles nordisk sekretariat for de kulturelle problemer. Da mener man, at det ville være af stor betydning at fremme samarbejdet og forbindelsen mellem kulturudvalget og undervisnings- og kulturministrene.

Kulturudvalget har haft til behandling et medlemsforslag om forskningssamarbejdet, d. v. s. sag A 119. Nogle punkter i forslaget er allerede blevet ekspederet i rådet i årene 1967 og 1968, men dets første punkt om organisationen af forskningssamarbejdet på højeste niveau har man ladet vente. Nu er det udvalgets mening og standpunkt, som fremgår af dets forslag, at organisationen af forskningssamarbejdet skal bestemmes i kulturtraktaten, men samtidig går man også ud fra, at bestemmelserne i kapitel 15 og kapitel 16 i udkastet til Nordek-traktaten, henholdsvis om undervisning og forskning, bibeholdes, indtil den nye overenskomst eller traktat om kultursamarbejdet træder i kraft.

Der er grund til at lægge vægt på, at i betænkningen siger udvalget om den kommende traktat: »Utskottet finner det nödvändigt att de traditionella samarbetsområdena, utbildning, forskning och den fria kultursektorn, i största möjliga utsträckning bör behandlas inom ramen för en särskild traktat för det nordiska kulturarbetet.» Det siger udvalget i sin betænkning.

Til slut synes jeg, at det ville være passende at betone, at kulturelt samar-

bejde er de nordiske landes ældste samarbejde og faktisk den basis, alt andet bygger på. Det er den fælles kulturarv, den fælles kulturelle tradition i ordets videste betydning, der trods alt altid har knyttet de nordiske lande sammen. Jeg tror, jeg kan sige, at i kulturudvalget føler man sig stærkt i samklang med de synspunkter, hr. Ohlin, fru Ingrid Segerstedt Wiberg, fru Berte Rognerud og flere fremsatte i generaldebatten, d. v. s. om kraftig forstærkning af det kulturelle samarbejde i Norden.

Niels Helveg Petersen: Hr. præsident! Bertil Ohlin efterlyste i sit indlæg i generaldebatten et stort skridt fremad i det nordiske kultursamarbejde, og en række talere har været inde på samme tanke.

I længere tid har man i kulturudvalget beskæftiget sig med dette spørgsmål. Det har længe været klart, at der var meget betydelige mangler og brist i den måde, det nordiske kultursamarbejde var organiseret på. Det har ikke med de hidtidige former været muligt at nå så hurtige, så omfattende og så vidtgående fremskridt, som der synes at være et klart behov for.

Planerne om et udvidet nordisk økonomisk samarbejde gør det nødvendigt at gennemføre en tilsvarende styrkelse af det kulturelle samarbejde, ellers risikeres en ubehagelig uligevægt, og netop nu, hvor det økonomiske samarbejde er ved at lykkes, er tidspunktet kommet for regeringerne til at tage afgørende skridt.

Kulturudvalget foreslår, at regeringerne skal forberede en egentlig kulturtraktat med henblik på at skabe det stærkest tænkelige nordiske fællesskab omkring uddannelse, forskning og den frie kultursektor. Man kan vel sige, at rekommandationen intet låser fast andet end forpligtelse for regeringerne til at nå et resultat inden 1. januar 1972.

Indtil afslutningen af en kulturtraktat vil der være en principiel betænkelig adskillelse i behandlingen af undervisning og forskning, som omfattes af

Nordektraktaten, og den frie kultursektor. Også på anden måde vil der være en adskillelse, idet Island formelt ikke omfattes af Nordek-samarbejdet om uddannelse og forskning. I denne overgangsperiode med den principielt uheldige adskillelse må Nordisk Råds kulturudvalg få en helt central placering, så længe man skal leve med denne adskillelse.

Med vedtagelse af denne rekommandation fra kulturudvalget og med vedtagelse senere af en kulturtraktat vil der opnås en ensartethed i behandlingen af undervisning, forskning og kulturspørgsmål. En række mangler ved det nuværende kultursamarbejdes organisering vil blive afhjulpet, og der vil blive skabt en ramme om et meget vidtgående kulturelt samarbejde med vigtige arbejdsopgaver. I denne forbindelse tror jeg, det er vigtigt at understrege, at også på kulturområdet gælder det, at det vil være en forudsætning for til sin tid at udfylde rammerne i en kulturtraktat, at der skabes fælles nordiske organer, med betydelig grad af selvstændighed og initiativ. Jeg håber, der i alle lande vil være forståelse for dette, også hvor det drejer sig om opbygningen af samarbejdet på det kulturelle område.

Et vidtgående kulturelt samarbejde er vel overhovedet en af de vigtigste forudsætninger for politisk og økonomisk integration. Ud fra dette synspunkt kan en kulturtraktat, der skaber et omfattende kulturelt fællesskab, på lidt længere sigt blive et ikke mindre betydningfuldt fremskridt for det nordiske samarbejde end Nordek. Med vedtagelsen af denne rekommandation vil der over for regeringerne være udtrykt en opfordring til at behandle de kulturelle spørgsmål med en lige så stærk politisk indsats som den, der har præget det økonomiske.

Ingrid Segerstedt Wiberg: Herr president! Rubriken på huvudledaren i dagens Morgunblaðið lyder: Ett skritt mot Nordkult. I ledaren betonas, om jag har läst den rätt, att det kultu-

rella nordiska samarbeidet inte får ställas i skuggan av det økonomiske. Det kulturelle samarbeidet, sågs det i ledaren, æger ett värde for sig. I dette arbeide har Island mycket att erbjuda.

Just vissheten om vad Island kan ge at oss andra tack vare sin enastående kulturelle tradition gör att det har varit en glædje for kulturutskottet att hær på Island og under islândsisk ledning få fôreslå rådet en rekommendation om ett utvidgat og bœttre organiserat nordisk kultursamarbeide.

Professor Ohlin reagerade i sôndags mot att man når det gæller kulturpolitikken talar om enstaka miljoner, medan man i økonomiske sammenhang tænker på hundratals miljoner. Han hoppades att Nordiska rådet skulle spela samma fôrberedende og stimulerende roll for en mångdubblad intensitet i den kulturelle gemenskapen som det gjort når det gællt økonomi og kommunikationer.

Redan fôrre sommaren konstaterade undervisnings- og kulturministrarna -- blandt dem den nuvarande svenske statsministern Olof Palme -- vid ett môte i Helsingfors behovet av en fôrstærkning av det nordiske kultursamarbeidet og dess organisation. De framhøllt vikten av att den fria kultursektoren kommer med i samarbeidet. Betydelsefullt ær ogsâ, sade de, att man hâller kontakt med arbeidet på fæltet.

Vi fick i sôndags av litteraturpristagaren hœra att han inte ansåg att politikerna hâller tillræckelig kontakt med det kulturelle arbeidet på fæltet -- i varje fall hyste han inga hœgre tanker om politikernes fôrmdåge att læsa bœcker eller att fôrstå kunst.

Påståendet var en utmaning, som redan tagits opp. De ministre som har ansvar for undervisning og kultur har vid sammantræden med kulturutskottet i positive ordalag uttalt sig om nœdvændigheten av att kultursamarbeidet ges inte endast fastere former utan ogsâ økede resurser. Hær noterade jag spesielt ett uttalande av statsrådet Bondevik, att nuvarande fôrholdanden ær helt

otillfredsstillende. Jag tror att det var minister Helge Larsen som a ministrarnas vægner gav løfte om økede kontakter med Nordiska rådet og kulturutskottet så att rådet og utskottet får tillfælle att uttala sig om de store linjerne i enlighet med Fagerholmskommitténs fôrslag. Det løftet ær værdifuldt for utskottet og, skulle jag tro, for rådet. Det vittnar om att den politiske vilje finns som ær fôrutsætningen for snabbe resultat.

Jag hoppas att jag inte ær fôrmdæten om jag på egen hand fôrsker summere utskottets strævanden sådana som de varit under de gængne åren og som i någon mæn uttrycks i medlemsfôrslaget A 265/k. Vi vill ge det kulturelle samarbeidet en central plats i hela det nordiske samarbeidet. Vi vill gøre det på grund av att det har sitt eget mycket store værde -- dærom vittnar en læng og, varfor inte, stolt tradition. Det ær då nœdvændigt att læta samarbeidet omfatta såvæl utbildning som forskning og den fria kultursektoren og att samarbeidets organisation og syfte kommer till uttryck i en kulturtraktat. Skall traktaten få tillræckelig styrke og slagkraft, måste samtidigt gode resurser stællas till fôrfigande. Dette har som sagt hittills inte skett.

Av skål som ær oppenbare for alle og envar, måste traktaten omfatta samtlige nordiske stater. Jag hoppas innerligt, herr president, att det beslut, som vi nu skall fatta, snabbt skall fœre in i Nordkult. Det fôrste steget ær taget efter en læng tids arbeide; nu måste takten øke!

Jag ber att få instæmme i det fôrslag som har framstællt av utskottets talesmæn.

Guttorm Hansen: Gjennom den kronologi som vi idag har behandlet sakene i, fôrst den nordiske organisasjonskomite, så Nordøk og nå det kulturelle samarbeid, begynner vi etter hvert å se konturene av det framtidige nordiske samarbeid slik det vil tre fram. Vi vil få den store overbygning

slik Fagerholm-komiteen har skissert det, vi vil få delløsningen Nordök og vi vil nå også bygge ut det kulturelle samarbeid på en mer tilfredsstillende måte. Vi vil nå altså med andre ord forsøke å skape den likevekt i det nordiske samarbeid som det er nødvendig å skape fordi vi er i ferd med å gjennomføre Nordök. Nordöks gjennomføring vil nemlig — slik jeg ser det — nettopp skape et behov for en tilsvarende kulturtraktat. Jeg tror det er viktig på dette tidspunkt å manifestere at det nå er det kulturelle samarbeid som står for tur, at det nå er på tide å ta søndagsklærne av kulturen og det kulturelle samarbeid i Norden, å få kledt på kulturen hverdagsklærne og få den ut i arbeid, ut i et virkelig aktivt kulturarbeid, vekk fra frasenes og klisjeenes verden og inn i det praktiske kulturarbeids verden. Jeg tror at det er nødvendig og riktig å understreke at når kulturutvalget har sagt at man ønsker å få en slik kulturtraktat, og at man ønsker å få den snart, så mener kulturutvalget dette.

Backlund: Herr president! De finska medlemmarna i kulturutskottet har hela tiden stött planen på en vidare utveckling av det nordiska samarbetet på kulturens skilda områden. Vi har också ansett det angeläget att stöda detta kulturarbete ända därhän att ett gemensamt nordiskt sekretariat för ändamålet upprättas. Det nära samarbetet mellan länderna och det allt livligare kulturutbytet våra länders medborgare emellan och flyttningsrörelsen gör att det inte bara är naturligt utan också nödvändigt att kulturarbetet får fastare former så att nya rön och erfarenheter som görs i ett land snabbt kan bli tillgängliga också i de andra nordiska länderna. Under inga förhållanden får dock detta samarbete bli en hämsko på utvecklingen och en konserverande faktor i fråga om förlegade uppfattningar och idéer. I Finland anser vi också att detta samarbete skall ske i nära anslutning till Nordiska rå-

dets kulturutskott, som tog initiativ till detta utvidgade samarbete. En av orsakerna till att vi velat påskynda skapandet av en särskild organisation har varit osäkerheten om Nordek-planernas förverkligande. Om dessa gick i stöpet ville vi i varje fall rädda ett utvidgat samarbete på kulturens område. Det kan väl anses att ingen fullständig säkerhet ännu råder om Nordek-planens slutliga utveckling trots de rekommendationer vi för en stund sedan godkände här. Ännu kan det finnas stenar på vägen.

Ämbetsmännen hade tänkt sig detta kultursamarbete inarbetat i Nordek-traktaten, men vi fick stöd av organisationskommittén som var inne på samma linje som kulturutskottet. Jag vill uttala min glädje över att vi nu kommit fram till en gemensam rekommendation som vi hoppas rådet skall omfatta. Det blir utskottets och rådets uppgift att närmare utarbeta planerna för det kommande samarbetet så att allt står klart och ett förslag till kulturtraktat föreligger den 1 januari 1972.

Berte Rognerud: Jeg skal være ganske kort. Men jeg syntes det var svært hyggelig å høre hr. Ohlin uttrykke sin begeistring og takknemlighet overfor kulturutvalget. Vi er meget glade og takknemlige for det. Jeg må også tilstå at dette ikke har vært noen lett sak å føre i havn. Men med felles krefter og med god vilje og forståelse for saken og dens betydning fra alle sider har vi kommet frem dit vi er i dag.

Men dette skal heller ikke være noen sovepute. Vi vill komme videre, og vi vil se til at det som nå står på papiret, også omsettes i praksis.

Jeg har lyst til — siden vi nå igjen befinner oss i Reykjavik — å nevne at for fem år siden skjedde det også en kulturhistorisk begivenhet her i Reykjavik. Vi fikk etter meget strev og store vanskeligheter til noe som heter Nordisk Kulturfond. Det ble tildelt et symbolsk beløp på 3 millioner danske kroner den gang, men det var dog det

förste lille skritt hvorved man forsökte å binde de forskjellige nordiske land til hverandre. Og det skjedde her i Island. Jeg synes det er hyggelig da å kunne konstatere at nok en gang skjer det noe vesentlig på den internordiske kulturelle front her i Island, her i Reykjavik.

Vi har kommet et stykke på vei når det gjelder det kulturelle samarbeid. Det er vel ikke tvilsomt at det er nettopp på dette område vi faktisk har nådd lengst, og hvor det også er — og bør være — muligheter for å nå mye lenger. Og jeg tror at det som foreligger for oss i dag, skal kunne være en garanti for at vi skal kunne smelte mer sammen i kulturpolitisk henseende, til beste for hele den nordiske familie. Jeg vil da bare slutte med å si at jeg er glad for det resultat som man er kommet frem til, og jeg håper at det skal vise seg å svare til de store forventninger som vi faktisk stiller til det.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst namnupperop om utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksen, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Mellqvist, Mundelbo, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerittu Saalasti, Salo, Salve Salve-

sen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stetter, Stray, Tenhiälä, Treholt och Øregard.

Frånvarande var:

Johannes Antonsson, Honkonen, Kock, Krag, Lindberg, K. Axel Nielsen och Nørgaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 71 röster.

Utskottets förslag, punkterna 1—2, bifölls.

10

A 209/e: medlemsförslag om avskaffande av vissa slag av indirekta handels hinder inom Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en ordning, innebärande alternativ tillämpning i varje land av de olika nordiska ländernas bestämmelser beträffande standardnormer och deras övriga säkerhets- och kontrollföreskrifter samt att i första hand inrikta utredningsarbetet på ett antal ekonomiskt betydelsefulla sektorer, där det kan förväntas att berörda parter hyser ett positivt intresse för ett genomförande av ordningen, t. ex. verkstadsindustrin och byggnadsmaterielindustrin.

Hernelius (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Från kulturpolitikens höga berg skall nu ekonomiska utskottet föra delegaterna ner i den praktiska ekonomins djupa dalar. Som ersättare för herr Holmberg skall jag i största korthet söka redogöra för nämnda rekommendation från detta mindre syremättade klimat.

Som bekant finns det direkta handels hinder -- vi är i full färd med att av-

skaffa dem — men det finns också indirekta, som tar sig uttryck i t. ex. säkerhetsföreskrifter för olika varor av olika innebörd i olika länder. Den nordiska regeln är att man söker undanröja den diskriminerande verkan på handeln av dessa genom harmonisering av bestämmelserna.

I det föreliggande medlemsförslaget har man anvisat en ny väg. Man eftersträvar också där harmonisering, men förslagsställarna vill att man i varje nordiskt land skall godta de föreskrifter som meddelas rörande en vara i ett annat nordiskt land. Är varan godtagbar enligt något lands föreskrifter, skall den kunna införas fritt i vilket som helst av länderna. Det är ett ganska nytt och intressant grepp. Det bör kunna stimulera till ökad harmonisering men dessutom ha en direkt befrämjande effekt på handeln mellan de nordiska länderna.

Mot denna bakgrund har utskottet föreslagit Nordiska rådet att anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en ordning, innebärande alternativ tillämpning i varje land av de olika nordiska ländernas bestämmelser beträffande standardnormer och deras övriga säkerhets- och kontrollföreskrifter samt att i första hand inrikta utredningsarbetet på ett antal ekonomiskt betydelsefulla sektorer, där det kan förväntas att berörda parter hyser ett positivt intresse för genomförande av ordningen, t. ex. verkstadsindustrin och byggnadsmaterielindustrin.

Herr president, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Niels Eriksen: Hr. præsident! Det er nu 8 år siden, dette forslag blev fremsat her i Nordisk Råd, og efter min opfattelse er der sket lovlig lidt i de 8 år. Var der noget, vi burde harmonisere inden for Norden, så er det vor lovgivning på dette område. Måske burde vi harmonisere den endnu videre.

Man siger ganske vist, at der skal ar-

bejdes videre, og så nævner man værkstedsindustrien og bygningsmaterialeindustrien, men jeg savner et punkt i rekommendationen. Det, der trænger mest til at harmoniseres, er levnedsmiddelindustrien. Der er ingen steder, der foregår en så stærk udvikling som inden for levnedsmiddelindustrien i henseende til en forædling af produkterne, og derfor er det nødvendigt og rigtigt, at vi får en ensartet veterinær- og sundhedskontrol for disse produkter, men vi må ikke gøre denne kontrol anderledes, end at produkterne kan færdes frit i det samarbejde, vi ønsker.

Jeg har villet gøre disse bemærkninger, fordi jeg synes, det er noget af det, man skulle tage sig af, og det har man overhovedet ikke nævnt i selve rekommendationen. Jeg ved godt, at det, man nævner, er eksempler, men for mig at se er det, jeg har nævnt, det mest påkrævede, det vigtigste.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Hara, Haugaard, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lähteenmäki, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Norvik, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skytte, Stetter, Stray, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Guttorm Hansen, Niels Helveg Petersen, Honkonen, Eysteinn Jónsson, Kock, Lindberg, Matthías A. Mathiesen, Niels Maithiasen, K. Axel Nielsen, Nørgaard, Dagmar Ranmark, Skoglund och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

11

A 262/e: medlemsförslag om nordisk exportpromotionsfond för byggeindustri

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sven Sundin hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, anfört, att innan man äger närmare kännedom om hur Nordeks finansieringsfonder komme att brukas, kunde han icke biträda ett negativt beslut i saken.

Palm (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Jag skall inte säga många ord om detta förslag, inte så mycket på grund av tidsnöden, utan främst beroende på att förslaget framstår som ganska onödigt.

Medlemsförslagets innebörd framgår av handlingarna, som rådsledamöterna kunnat läsa. Förslaget har befunnits i hög grad orealistiskt. Liknande förslag har behandlats i Sveriges riksdag och där avslagits. Det har i alla fall kommit tillbaka här, och så har vi besvärat en lång rad remissinstanser som flitigt skrivit svar av vilka de allra flesta går i samma negativa riktning.

Vi var praktiskt taget eniga i utskottet. Vad som föranledde mig att stiga fram här och yrka bifall till utskottets skrivning var att en blank reservation har fogats till utlåtande av herr Sven Sundin; i övrigt är utskottet helt enigt.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

12

A 156/j: medlemsförslag om lagstiftning om illojal konkurrens och **A 156 Å/j:** ändringsförslag om otillbörliga konkurrensmetoder

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget.

Ehrnrooth (juridiska utskottets talesman): Herr president! 1967 efterlystes i ett medlemsförslag likartad lagstiftning mot illojal konkurrens. Reglerna om särskilda försäljningsfrämjande tilltag hade fått en inte oväsentligt olika utformning i de lagförslag, som kommittéer i fyra nordiska länder lagt fram. Förslagsställarna i Nordiska rådet anförde, att handels villkor borde vara lika i alla nordiska länder, när tullgränserna avlägsnats och internordiska butiksföretag vuxit upp.

Senaste månad gjordes ett ändringsförslag av två svenska rådsmedlemmar. Det har tillkommit för att det i Sverige utarbetats ett lagförslag om otillbörlig marknadsföring, som i betydande grad avviker från ett tidigare i nordiskt samarbete utformat lagförslag i ämnet.

Efter att ha inhämtat remissuttalanden om det ursprungliga förslaget — från vilket ändringsförslaget inte sakligt avviker — från ett mycket stort antal myndigheter och organisationer har juridiska utskottet påpekat, att det redan i sitt första betänkande för två år sedan framhållit betydelsen av likartad konkurrenslagstiftning i Norden. Utskottet konstaterar, att underhandlingar på departementsplan ägt rum utan att man kunnat komma fram till enighet. Detta beror på att man i Sverige, där en lag på basen av det utarbetade förslaget skall träda i kraft den 1 januari 1971, gått in på en linje, som ger konsumentintressena en dominerande plats och därmed lagstiftningen en

annan utformning än man i Danmark, Finland och Norge hittills gått in for.

Utskottet konkluderar nu enhälligt att det är av förhållandevis mindre betydelse for butiksföretagarna om formerna for ingrepp mot otillåtna marknadsföringsmetoder varierar från land till land. Den reella värderingen av vilka metoder man skall vara berättigad tillämpa for att stimulera försäljningen är man i stort sett enig om i våra länder.

När nu detta är fallet och frågan om en ytterligare harmonisering av konkurrenslagstiftningen kommer att övervägas efter att Nordek realiserats, hemställer utskottet, att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget.

Hernelius: Herr president! Som en av motionärerna när det gäller ändringsförslaget om otillbörliga konkurrensmetoder vill jag ta till orda for ett ögonblick.

Jag tänker inte ställa något yrkande mot det enhälliga utskottet, men jag vill uttala ett beklagande av att man har försuttit tillfället till en intim samordning på detta viktiga område. Genom den i Sverige aviserade lagen, som skall träda i kraft från den 1 januari nästa år, kommer praxis i de nordiska länderna av allt att döma icke att närmas utan att fjärmas. Detta sker inte minst genom den nya utformning av general-klausulen som planeras, vilket av allt att döma kommer att medföra en annan praxis i Sverige än i Danmark, Norge och Finland. Det är riktigt när utskottet säger att det viktigaste är den reella värderingen rörande vilka handelsmässiga föranstaltningar som är tillåtna och att det på denna punkt väsentligen råder enighet mellan de nordiska länderna. Men just den olikhet i lagstiftningsutformning som nu blir ett faktum mellan Sverige och övriga länder kommer att medföra en åtskillnad i stället for en harmonisering, som ju är det önskvärda.

Jag beklagar detta, herr president.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

13

A 266/k: medlemsförslag om information angående nordiskt ekonomiskt samarbeite och D 1970/8/1966/k: meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammenhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande for information om det nordiska samarbeitet i enlighet med förslagen från den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbeidsgruppen for nordisk information, samt

2. att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 8/1966 till handlingarna och anser spørsmålet for rådets del slutbehandlat.

Salve Salvesen (kulturutskottets talesman): Denne saken beskjeftiger seg med spørsmålet om å øke allmenhetens kjennskap til det nordiske samarbeidet. Det gjelder så vel det økonomiske — som akkurat nå er særlig aktuelt — som det nordiske samarbeid i sin alminnelighet. I det medlemsfor-slag som ligger til grunn for forslaget til rekommendasjon, er innledningen følgende:

»Nordiska rådets verksamhet och nordisk samverkan över huvud taget är fortfarande relativt okända for allmänheten.»

Jeg synes det er ganske kraftige ord, og det er noe å ta til etterretning nettopp for oss som i dag har gjort så viktige vedtak. Vi kan spørre: Er det virkelig så at allmenheten er relativt ukjent med det som Nordisk Råd arbeider med? Hvis jeg skal si hva min erfaring fra Norge er, er det riktig. Det forslags-

stillerne har sagt, er i samsvar med sannheten. Og jeg har forstatt det slik av representantene fra de andre nordiske land, at forholdene i grunnen er de samme også der.

Som bilag til medlemsforslaget foreligger en skrivelse til de nordiske statsministre og Nordisk Råds presidium fra en arbeidsgruppe som har hatt til oppgave å behandle informasjonsspørsmål, og de har fremsatt forslag til tiltak og informasjon om nordisk samarbeid. Arbeidsgruppen har vurdert behovet for informasjon så vel innenfor de nordiske land som i andre land — informasjon om de økonomiske forhold og om resultater på andre områder av det nordiske samarbeidet. Arbeidsgruppen har ansett det nødvendig i første rekke å intensivere informasjonsvirksomheten om det økonomiske arbeid.

Kort skissert går planen ut på først en kunnskapsundersøkelse om Nordisk Råd gjennom de nordiske gallupinstitutter. Det neste er en informasjonsbrosjyre om Nordøk-avtalen. Det gjøres regning med 250 000 eksemplarer til spredning i de nordiske land og 10 000 på hvert av språkene engelsk, tysk og fransk, videre med korte informasjonsprogrammer som skal sendes i TV, og med en dokumentarfilm om nordisk samarbeid. Også den skal tekstes på tre fremmede språk. Arbeidsgruppen har tatt særlig sikte på å aktivisere pressen, først ved et tre dagers kurs for yngre nordiske journalister, så en week-end-konferanse for lederskribenter og andre opinionsdannende journalister med økonomiske spørsmål som hovedområde.

Til dekning av de formål jeg har nevnt, har arbeidsgruppen beregnet at det vil medgå ca. 900.000 svenske kroner, og søker om at regjeringene stiller dette beløp til disposisjon for arbeidsgruppen for nordisk informasjon. Kulturutskottet gir dette sin tilslutning, men — og det er særlig bemerkelsesverdig — det understreker at informasjonsvirksomheten må omfatte hele det nordiske samarbeid.

En kan vel si at det hittil har vært

sparsomt med PR-virksomhet på dette område. — Det kan kanskje sies at på det plan samarbeidet innen Norden hittil har vært gjennomført, har det kanskje ikke vært nødvendig. De tiltak som har vært gjennomført, har ikke hatt noe kontroversielt tilsnitt når det gjelder den enkelte borger. Fordelene har vært åpenbare for alle, og har stort sett medvirket til å gjøre forholdene enklere, billigere og mer rasjonelle. La meg ganske kort nevne felles arbeidsmarked, at passivangen er borte, bedring av den sosiale trygghet i Norden, trafikksam arbeid, kulturelt samarbeid osv.

Men med Nordøk kommer noe nytt inn i bildet. Det kan nemlig berøre den enkelte i hans yrke og arbeidsplass, og det kan bli visse økonomiske konsekvenser, andre konkurranseforhold osv. Etter opplegget skal dette i sin helhet virke til fordel for alle, men en kan ikke se bort fra visse bivirkninger og visse overgangsproblemer.

Dette gjør det nødvendig å sette i gang informasjonsvirksomheten. Jeg tviler ikke på at opinionen både nå og senere vil gi sin tilslutning til det utvidede økonomiske samarbeid, men det er viktig å få folket til å være mer innstilt på nordisk tenkning enn hittil. Oppgaven må være å få folkene i de nordiske land til å se det økonomiske samarbeid, se Nordøk-avtalen i et nordisk perspektiv. For å kunne gjøre det og få til en riktig vurdering, vil det være en stor fordel om en samtidig fremholder de andre resultatene av det nordiske samarbeid og hva Nordisk Råd for øvrig arbeider med.

Rådet bør være oppmerksom på det forhold at som parlamentarikere stiller en for sa vidt alene — sammen med embetsverket — med de ting som tas opp i Nordisk Råd, og at en kan bli så begeistret over det som oppnås, at en kanskje ikke er tilstrekkelig oppmerksom på at en fører denne virksomheten på et temmelig isolert plan — isolert i den forstand at en ikke har den medvirkning for og imot som en har når det gjelder de saker en behandler som

politiker i sitt eget land. Når det gjelder de sakene, vet en hvor folket — la oss i den forbindelse kalle dem velgerne — står. Det får en greie på — ikke minst ved valgene.

Arbeidet i Nordisk Råd foregår ikke på den måten. De motsetninger som der måtte være til stede, kommer fram i meningsyttringer mellom landenes representanter i utskottene og bare i liten utstrekning under Rådets forhandlinger. Folket er ikke med og får ikke anledning til direkte å si sin mening.

Vi er nå kommet til det punkt i Nordisk Råds arbeid hvor folkets medvirkning og forståelse er nødvendig. Derfor må informasjonen tas opp for alvor, og den må omfatte alle sider av nordisk samarbeid. Til dette må de tilgjengelige massemedia tas i bruk, slik det er foreslått av arbeidsgruppen, og forutsetningen for det er at regjeringene stiller de nødvendige midler til disposisjon.

Samtidig som kulturutskottet foreslår en rekommendasjon om dette, foreslås også at rekommendasjon nr. 8/1966 angående utenlandsinformasjon kan anses som sluttbehandlet for Nordisk Råds vedkommende, idet den oppgaven vil bli skjøttet av den arbeidsgruppen som stiller med informasjonsvirksomheten i sin helhet.

Under henvisning til det jeg har nevnt, skal jeg på kulturutskottets vegne foreslå:

»1. att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för information om det nordiska samarbetet i enlighet med förslagen från den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för nordisk information, samt

2. att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 8/1966 till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del sluttbehandlat.»

Cassel: Herr president! Jag skulle bara vilja lämna ett meddelande.

Herr Salvesen har aldeles rätt i att det härvidlag finns två uppgifter. Den ena av dem — och den är ytterligt brådskande — är att upplysa allmänheten runt om i de fyra nordiska länderna om vad Nordek-planen innebär. Jag är liksom herr Salvesen övertygad om att allt som rör Nordek-planen för de flesta människor verkar som rena latinet. De vet inte vad det är fråga om; allt sker liksom över deras huvuden. Därför är det nödvändigt att människorna blir informerade om Nordek-planen innan besluten fattas i respektive parlament.

Detta problem togs upp vid ett sammanträde i går mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium. Efter en viss diskussion beslöt man att uppdraga åt arbetsgruppen för informationsfrågor att med största skyndsamhet framlägga förslag till omedelbart genomförbara åtgärder rörande information om Nordek med syfte att upplysa allmänheten i nuvarande läge om Nordek-planens innebörd. Statsministrarna förklarade sig beredda att efter förslag från svenska regeringen, som är koordinerande i denna sak, snabbt ta ställning till arbetsgruppens förslag avseende den aktuella informationen.

Vidare skulle arbetsgruppen åjourföra sin allmänna plan av maj 1969 om information rörande nordiskt ekonomiskt samarbete. I övrigt skulle arbetsgruppen fullfölja sitt arbete med de långsiktiga frågorna om informationens målsättning och organisation.

Jag vill understryka att allt detta har kommit så hastigt över oss. Genom att besluten på Nordek-planens område snabbt vuxit fram har man råkat i tidsnöd. Därför är det nödvändigt att börja kortsiktigt med information i nuvarande läge om Nordek-planens innebörd för att sedan fortsätta med den allmänna informationen för inland och utland om planen.

Herr president, jag har inte något an-

nat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen. Ehrnrooth, Eika, Engan, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Korvald, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Ohlin, Palm, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stetter, Stray, Tenhällä och Treholt.

Frånvarande var:

Bratteli, Niels Eriksen, Guttorm Hansen, Hara, Honkonen, Eysteinn Jónsson, Kock, Krag, Kåre Kristiansen, Niels Matthiasen, Norvik, Nørgaard, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Salo, Ingrid Segerstedt Wiberg och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

14

C 16/k: berättelse om Nordiska kulturfonden

Utskottet för granskning av Nordiska kulturfonden hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet godkänner Nor-

diska kulturfondens räkenskaper för år 1968 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1968 samt

2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Bergman (utskottets talesman): Herr president! Då det tydligen tillhör ritualen att man skall tala även om man inte har någonting att säga, har jag tilldelats ordet på denna punkt.

Jag kan då berätta att det särskilda utskott som rådet tillsatte förra året för att granska kulturfonden har vid sina tre sammanträden försökt finna ut vad rådet avsåg med det särskilda utskottet. Vi har ägnat mest tid åt **att fundera** över hur vi skall fungera.

På sid. 12 i föreliggande handling (se 1802) finns vårt betänkande, och det är alltså ett uttryck för hur vi ser på vårt arbete. Vi hoppas att den redogörelsen vinner er bevägenhet.

Jag hemställer att rådet godtar det förslag som återfinns i betänkandet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

15

A 226/k: medlemsförslag om en nordisk språknämnd och C 9/k: berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1969

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget samt
2. att Nordiska rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Garbo (kulturutskottets talesman): Vi har i dag talt en god del om utbyggingen av det kulturpolitiska samarbetet i Norden. Det er vel ingen ting som er mer vesentlig når vi tenker på nordiske fellesverdier enn det språkfel-

lesskap som folkene i de nordiske land eier. Vi kan nok oppleve her i Nordisk Råd at vi har enkelte problemer med å oppfatte hverandre fullt ut. I dag er det likevel ingen tvil om at sett i et større perspektiv, fortøner dansk, svensk og norsk seg nærmest som tre forskjellige dialekter av ett og det samme nordiske språk. Og mener vi alvorlig hva vi sier om utbygging av kulturfellesskapet i Norden, må et vesentlig innslag i dette arbeidet være våre bestrebelse for å styrke og å bygge ut det språkfellesskap som i dag er en vesentlig realitet.

Vi ser av den beretning som foreligger fra de nordiske språknemnder at det jo også foregår et praktisk arbeid for en nordisk språkdyrking. De enkelte språknemnder har felles kontakter, de utveksler synspunkter, og de utgir trykksaker i fellesskap. De holder akkurat for tiden på med et arbeid for å nå frem til ensartede regler for oversetting av russiske navn, hvor vi jo vet at de kyrilliske bokstaver skaper ikke få problemer og ikke få misforståelser når de gjengis på vårt språk. Det foregår et arbeid for å utvikle en samnordisk ordliste, og man holder videre på med å søke å nå frem til felles regler for språkbruken innenfor turistlivets område.

Men det som imidlertid er helt klart, er at dette arbeid er utilsrekkelig, og at vi i dag opplever at så langt fra å nærme seg hverandre, er stillingen tvert imot den at de nordiske språk kommer lenger fra hverandre enn tidligere. Alle de nordiske språknemnder klager over at de har for få ressurser til rådighet, og at de for sent får anledning til å ta opp felles språkoppgaver som de ser er av betydning.

På denne bakgrunn er det all mulig årsak til å hilse med glede det medlemsforslag som foreligger til behandling om etablering av en egen nordisk språknemnd. Dette forslag har vært gjenstand for uttalelse fra en rekke instanser i Danmark, Finland, Norge og Sve- rige. Det er felles for alle disse uttalelser at man mener at det er behov for

en sterk ökt instans når det gjelder den felles-nordiske språkdyrking.

Imidlertid tar de fleste av instansene avstand fra tanken om at det etableres en nordisk språknemnd helt og holdent uavhengig av de eksisterende nasjonale språknemnder. De fleste som har gitt sitt syn til kjenne, slår til lyd for at man søker å utvikle et samarbeid gjennom en videre utbygging av de kontakter som eksisterer, og eventuelt ved at det opprettes et felles nordisk organ av de fire nasjonale språknemnder som i dag er i virksomhet. Det er da også den konklusjon som kulturutvalget her i Nordisk Råd er kommet fram til for sitt vedkommende. Vi foreslår at regjeringene oppnevner en nordisk språknemnd, men vi forutsetter at de enkelte språknemnder seg imellom vil føre denne sak videre, og at de enten da når fram til etableringen av en nordisk språknemnd ved en overenskomst seg imellom, eller at de i det minste etablerer et felles arbeidsutvalg som kan ta opp de saker som man her særlig har for öye.

Vi sier i innstillingen fra kulturutvalget at vi ikke i dag anser det for realistisk å tenke seg en utvikling mot et felles nordisk skriftspråk. Jeg skal ikke kommentere det nærmere; det er i hvert fall en sak som ligger i fremtiden. Men jeg vil gjerne si at det vi i dag må samle kreftene om, er først og fremst å nå fram til ensartede rettskrivningsregler når det gjelder de ord som i realiteten uttales likt på de nordiske språk, og dernest å sikre at oversettelsen av nye ord og uttrykk fra verdensspråkene skjer på ensartet måte i de nordiske land, slik at vi ikke helt unød- dig fjerner oss fra hverandre når det gjelder navnene på alle de nye ting og prosesser som kjennetegner vårt meget raskt utviklende samfunn.

La meg til slutt få lov til å understreke at når utvalget tilrår Nordisk Råd ikke å foreta seg noe ytterligere med saken, skjer det ene og alene i tillit til at regjeringene na vil sørge for at de nasjonale språknemnder får større öko-

nomiska resurser till sin rådighet, og at hver av dem får adgang til å knytte til seg eksperter som har det som hovedoppgave å ivareta de felles nordiske interesser innenfor språkdyrkingen. Dernest forutsetter vi fra utvalgets side at nemndene seg imellom tar opp spørsmålet om å etablere en felles institusjon med større tyngde og med sekretærhjelp til sin rådighet, for å fortsette arbeidet med den nordiske språkdyrking på et felles internordisk plan. På den bakgrunn vil jeg da få tilrå at rådet her slutter seg til innstillingen fra kulturutvalget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

16

A 249/e: medlemsförslag om information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda hur informationen till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden bör organiseras.

Sirén (ekonomiska utskottets talesman): Ekonomiska utskottet har i likhet med förslagsställarna funnit att det är skäl att förbättra informationen till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden. Sådana länder kan säkert erhålla en hel del värdefulla upplysningar från GATT och International Trade Center, men de behöver säkert ofta en mera konkret vägledning i praktiska frågor. Utskottet har därför ansett att en utredning av frågan om huru denna information skall ordnas är av behovet påkallad. Det har därför föreslagits, att rådet måtte anta en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda hur informatio-

nen till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden bör organiseras.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Niels Eriksen, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Martha Johannesson, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähtenmäki, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Ohlin, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Savela, Ingrid Segerstedt Wi-berg, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Stetter, Stray, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Eika, Engan, Thorvald Eriksson, Garbo, Hara, Honkonen, Jørgen Jensen, Kock, Krag, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Norvik, Nørgaard, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Skytte och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

17

A 250/e: medlemsförslag om nordisk utvecklingsbank

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

A 251/e: medlemsförslag om stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

I. att snarast företaga den utredning av möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete om de nordiska ländernas finansiella bistånd till utvecklingsländerna som anbefalles i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport (NU 1969: 11) samt

II. att därvid pröva förutsättningarna för nordiskt samarbete för att stimulera investeringar i utvecklingsländerna av företag i de nordiska länderna.

Stray (ekonomiska utskottets talesman): Det er her et privat medlemsforslag fra Ingemar Mundebo med flere, som foreslår at man skal rekonmandere regjeringene å undersøke mulighetene for å opprette et felles institutt med den oppgave å stimulere nordiske foretaks investeringer i utviklingslandene.

Utvalget har pekt på at det bare er forholdsvis nylig at man har opprettet nasjonale institusjoner og systemer for å fremme denne type investeringer i Danmark, Sverige og Norge, og tror at man nok må skaffe seg noe mer erfaring på dette område, for det kan være praktisk å forsøke å etablere en samnordisk løsning. Utvalget har derfor innskrenket seg til å foreslå at man rekommanderer følgende:

»I. att snarast företaga den utredning av möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete om de nordiska ländernas finansiella bistånd till utvecklingsländerna som anbefalles i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport (NU 1969: 11) samt

II. att därvid pröva förutsättningarna för nordiskt samarbete för att stimulera investeringar i utvecklingsländerna av företag i de nordiska länderna.»

Får jeg da lov til å anbefale denne rekommendasjon vedtatt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Bye, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Palm, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Jón Skaftason, Skoglund, Skytte, Stetter, Stray och Treholt.

Aksel Larsen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Bergman, Eric Carlsson, Eika, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Honkonen, Jørgen Jensen, Kock, Laaksonen, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Norvik, Nørgaard, Ohlin, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Tenhiälä och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

19

C 18/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

20

C 7/s: berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Tyyne Leivo-Larsson (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, överlämnad av Norges regering. Vid utskottets behandling har som sakkunnig deltagit kanslirådet Ragnar Sohlman, Sverige, som gav en kompletterande redogörelse. Utskottet uppehöll sig i anslutning till denna redogörelse särskilt vid frågan om den finländska arbetskraftens anpassningsproblem vid arbetsanställning i Sverige. I diskussionen kom det fram att en betydande orsak till att det uppstår svarigheter är att det kommer arbetstagare från Finland till Sverige förbi de ställiga arbetsmyndigheterna och att de vanligtvis inte har bostad eller kännedom om de förhållanden de kommer till. Det vore kanske skäl att försöka få arbetsgivarna att förstå att de kan astadkomma skada genom att gå förbi myndigheterna då de anställer folk, som inte fått tillräcklig information om förhållandena. Inte heller de arbetssökande borde lita på sina vänners skönmåleri utan ta reda på hos myndigheterna till vilka förhållanden de kommer och om de kan få arbete.

Utskottet föreslår, att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

21

A 229/s: medlemsförslag om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

Nordli (socialpolitiska utskottets talesman): Det skulle være unødvendig i denne forsamling å understreke ungdomsorganisasjonenes betydning også innenfor det nordiske samarbeid. Jeg tror også det er unødvendig å understreke det forhold at våre ungdomsorganisasjoner i alle fall har et særpreg, og det er at de sliter med økonomiske problemer, og at dette også i vesentlig grad har preget det samnordiske arbeid mellom ungdomsorganisasjonene.

Det medlemsforslag som ligger til grunn for den rekommendasjon vi nå vil be Rådet vedta, reiser disse etter vår oppfatning meget sentrale spørsmål, og man peker i forslaget på tre mulige løsninger som man her burde kunne undersøke nærmere. Det ene er å øke de nasjonale bevilgninger til støtte for ungdomsorganisasjonene. Det andre alternativ er å gi denne støtten via det nordiske kulturfondet, og det tredje al-

ternativ er å etablere et eget nordisk ungdomsfond.

De uttalelser som er innhentet fra de offisielle institusjoner, støtter i hovedsak de prinsipper som man her har søkt å trekke fram, nemlig nødvendigheten av å kunne gi en effektiv støtte til dette samnordiske ungdomsarbeid. Jeg har likevel lyst til å trekke fram et særpreg ved de svar som kommer fra Nordens egne ungdomsorganisasjoner, politiske og upolitiske.

Det synes å være slik at ungdomsorganisasjonene i Norden ser på det nordiske samarbeid som noe svært nært og selvfølgelig. Dette betyr ikke at de ikke innser betydningen av dette samarbeid, og de har også understreket behovet for å kunne skape et bedre økonomisk grunnlag for dette samarbeidet. Men det går tydelig fram av de uttalelser som foreligger, at det sterkeste engasjement ligger utenfor Norden, i Europa og kanskje i enda sterkere grad i land og verdensdeler utenfor Europa.

Det engasjement vi møter hos ungdommen i u-landsspørsmålene, i stillingtaken til de nasjonale og sosiale reisninger rundt i verden, er sterkt, og det er understreket fra ungdomsorganisasjonene at en større støtte til nordisk samarbeid på ungdomssektoren ikke bør komme i veien for at man kan gi sin tilslutning til det foreslåtte europeiske ungdomsfond, og det må heller ikke redusere de nasjonale bevilgninger til ungdomsarbeid og til ungdommens utenlandske engasjementer i sin alminnelighet. Det er komiteens forutsetning at disse for ungdommen sentrale arbeidsoppgaver ikke skal lide under etableringen av et økonomisk grunnlag for et nærmere samarbeid på det nordiske plan. Men vi ser det slik at man gjennom et mer langsiktig og holdbart økonomisk grunnlag nettopp på dette felt kunne styrke det nordiske samarbeid innad i Norden, og også styrke ungdommens muligheter for på et fellesnordisk grunnlag å kunne møte de europeiske problemene og de problemer utenfor Europa som de er opptatt av, noe som

etter vår oppfatning skulle være helt i tråd med etableringen og utbyggingen av det nordiske samarbeid for øvrig.

Utvalget har sluttet seg til prinsippene; det er her behov for en utredning for at en skal kunne finne fremtidige muligheter for et bedre økonomisk grunnlag for fellesnordiske ungdomstiltak.

Utvalget har ikke tatt standpunkt til hvilken form man skal velge for dette; det er i utvalget pekt på to muligheter, utbygning av kulturfondet med en særskilt seksjon for ungdomsarbeidet eller også etablering av et spesielt nordisk ungdomsfond.

Vi går ut fra at man i det videre utredningsarbeidet klarlegger hvilke av disse former er de mest hensiktsmessige. Men i dette arbeid bør man være klar over at det i dag eksisterer forskjellige former for samarbeid mellom ungdomsorganisasjonene. Et etablert organisatorisk samarbeid eksisterer allerede mellom ulike politiske og andre ungdomsorganisasjoner, og det skjer også slikt samarbeid mellom mer frittstående nasjonale ungdomsorganisasjoner. Etter utvalgets oppfatning er det i første rekke tiltakene man her skal støtte, ikke organisasjonene. Det er de fellesnordiske tiltak som her skal støttes.

Med dette vil jeg gjerne få lov til å anbefale komiteens forslag vedtatt.

Cassel övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

Sirén: Herr president! Strävande- na till en ökad koordinering och integrering av verksamheten är en allmän tendens i dagens nordiska ungdomsarbete. Som en följd av detta har en rad samarbetsorgan uppstått på det organisatoriska planet. Kontakterna på styrelsenivå är täta och goda, planer på samnordiska arrangemang skisseras upp, men när det gäller att skapa en finansiell bas för allt detta stöter man på svårigheter. Resekostnaderna är betydande speciellt för Islands och Fär-

öarnas vidkommande, och vidare kräver även tolkningsfrågan för att underlätta de finskspråkiga deltagarnas deltagande extra kostnader. Det är inte heller lätt för organisationerna att sinsonemellan komma överens om en rättvis kostnadsfördelning, emedan deras statsanslag varierar kännbart i de olika länderna och kostnaderna för deltagandet i de gemensamma arrangemangen även varierar beroende på var dessa äger rum.

Det är mot denna bakgrund som medlemsförslaget om ökat understöd för nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond kommit till. I förslaget och de yttranden som avgivits över detta framhålls upprepade gånger det av föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap arrangerade nordiska ungdomsåret 1967—68 som ett exempel på en lyckad kampanj. För de enskilda organisationerna innebär ungdomsåret en förhoppning om att även framdeles kunna genomföra gemensamma aktioner tillsammans med systerorganisationerna i det övriga Norden eller i samverkan mellan flere organisationsgrupper under förmedling av de riksomfattande samarbetsorganen. Då Nordiska kulturfonden på ett kännbart sätt bidrog till att ungdomsåret kunde genomföras, var det naturligt, att blickarna riktades mot denna fond även då det gällde att följa upp det positiva intresse som ungdomsåret skapat och genom mera differentierade arrangemang försöka vinna ungdom med specialintressen för det nordiska samarbetet. Det har emellertid visat sig att det blir svårt för Nordiska kulturfonden att även i framtiden bevilja understöd för detta ändamål.

I denna situation — påpekas det i medlemsförslaget — finns det tre möjligheter att åstadkomma en förbättring, dels genom att kraftigt höja de nationella understöden för internationella och nordiska projekt, dels genom att Nordiska kulturfonden årligen skulle bevilja ett anslag för nordiskt ungdomssamarbete, speciellt sådant som plane-

ras av gemensamma nordiska organisationer, och dels genom att skapa en nordisk ungdomsfond för detta ändamål.

Av avgivna utlåtanden över förslaget framgår, att flertalet remissorgan i likhet med flertalet medlemmar i socialpolitiska utskottet, som behandlat frågan, stannat för att föreslå bildandet av en särskild ungdomsfond såsom den lämpligaste formen för att uppfylla önskemålet om stöd åt det nordiska ungdomssamarbetet. Målsättningen är att bygga upp ett stöd åt ungdomsarbetet på en bas, bredare än den kulturfonden vilar på, att på lång sikt gagna det nordiska ungdomssamarbetet. En fristående nordisk ungdomsfond är därför det mest naturliga och ändamålsenliga alternativet.

Innan man kommer så långt att en nordisk ungdomsfond kan skapas, är det av vikt att möjligheterna att ekonomiskt stödja det nordiska ungdomssamarbetet snabbt realiseras. Under en övergångsperiod kunde Nordiska kulturfonden användas för detta ändamål såtillvida, att medel inom kulturfonden »örönmärks» för nordiskt ungdomssamarbete och att en särskild sektion tillsetts under kulturfondens ledning med representanter för nordiska ungdomsorganisationer och deras samarbetsorgan och representantskap. Men denna övergångsperiod får inte bli för lång. Ungdomsorganisationernas nordiska aktivitet är glädjande och den förtjänar att stödjas. Det är därför viktigt att ungdomsorganisationerna aktiveras också i fråga om ungdomsfondens administration.

Herr president! Jag vill uttrycka förhoppningen, att rådet skall anta utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Back-

lund, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cas-
sel, Ragnar Christiansen, Damsgaard,
Erling Dinesen, Ehrnrooth, Thorvald
Eriksson, Hammarberg, Hammarsten,
Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels
Helveg Petersen, af Heurlin, Horn,
Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson,
Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson,
Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre
Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen,
Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson,
Lindberg, Lähteenmäki, Mattila, Mell-
qvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel
Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Nor-
vik, Palm, Berte Rognerud, Kerftu Saa-
lasti, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Silta-
nen, Sirén, Skoglund, Skytte, Stetter,
Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Bergman, Sigurður Bjarnason, Eika,
Engan, Niels Eriksen, Garbo, Hernelius,
Honkonen, Jørgen Jensen, Kock, Krag,
Lillqvist, Matthias A. Mathiesen, Niels
Matthiasen, Nørgaard, Ohlin, Poul Pe-
tersen, Dagmar Ranmark, Salo, Ingrid
Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason, Stray
och Øregaard.

*Rekommendationen hade sålunda an-
tagits med 55 röster.*

22

**A 237/k: medlemsförslag om nordiskt
samarbete på förskolans område**

Kulturutskottet hade föreslagit, att rå-
det i anledning av medlemsförslaget
måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar rege-
ringarna att utreda möjligheterna till
ett nordiskt samarbete på förskolans
område speciellt beträffande forsk-
ning om förskolans problem samt för-
skolläraernas fortbildning.

Berte Rognerud (kulturutskottets ta-
lesman): I betraktning av att vi har
tidsnöd skal jeg forsøke å være gan-
ske kort, men saken er, synes jeg, så-
pass viktig at den bør ikke forbigås
helt i taushet.

Det er helt klart at behovet for for-
skoleinstitusjoner av forskjellig art har
økt sterkt i de senere år. Dette skyldes
ikke bare sosiale eller pedagogiske hen-
syn, men har også sammenheng med
arbeidsmarkedets behov.

Forskolen oppfattes vel i dag som et
ledd i hele undervisningsinstitusjonen.
Den berøres også i høy grad av den sta-
dige forandring som finner sted i sam-
funnsutviklingen. Det kan ikke være
tvil om at det er behov for å gi en eller
annen form for skoletilbud til skole-
modne elever som ennå ikke er gamle
nok til å begynne sin vanlige skolegang.
Det foreligger da også en rekke eksem-
pler på at elever som har fått forskole-
undervisning, står langt bedre rustet
når de begynner på skolen.

Nå kan det være flere forskjellige
måter å løse problemet på. Personlig
heller jeg til den oppfatning at det må
være på sin plass å senke skolealderen.
Jeg tror også at så vel skole som elever
vil være tjent med at man f. eks. lar
seksåringer få begynne på skolen — i
Norge i hvert fall er skolealderen 7 år.
Å senke skolealderen er vel også den
rimeligste vei å gå økonomisk sett.

Det forslag som foreligger for Nor-
disk Råd her, går ut på at vi skal få
utredet mulighetene for et nordisk sam-
arbeid på forskolens område — spesielt
når det gjelder lærernes videreutdan-
nelse og forskning om forskolens pro-
blem. Kulturutvalget har understreket
sterkt hvor viktig det er at de nordiske
land samarbeider når det gjelder den
forskning som synes å være helt nød-
vendig på dette felt. Det har fra enkelte
hold vært uttalt at også denne sak bur-
de ha vært sett i sammenheng med
spørsmålet om harmonisering av de
nordiske lands skoleordninger. Kultur-
utvalget er imidlertid av den oppfat-
ning at dette ville forsinke arbeidet, og
vi foreslår derfor at spørsmålet som
vedrører forskolen, blir behandlet sær-
skilt, og at dette skal skje så hurtig som
mulig.

Jeg vil derfor så sterkt jeg kan hen-
stille om at dette blir gjort, og at det

blir gjort fortgang med den forskning som her foreslås. Jeg tror det vil vise seg å være betydningsfullt for utviklingen i alle de nordiske land, og jeg anbefaler innstillingen fra kulturutvalget.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst namnopp-rop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Ehrnrooth, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Mathias Å. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Mundeho, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Palm, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Skoglund, Skytte, Stetter och Treholt.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Erling Dinesen, Eika, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Honkonen, Jørgen Jensen, Kock, Krag, Niels Mathiasen, Nördli, Norvik, Nørsgaard, Ohlin, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Salo, Ingrid Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason, Stray, Tenhiälä och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

23

A 241/s: medlemsförslag om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan och C 10/s: berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd personal.

II. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Lars Larsson hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan med möjlighet för lärarpersonal att även bedriva forskning inom högskolans ämnesområden på sätt som ovan angivits.

Korvald (socialpolitiska utskottets talesman): Nordisk Rad har i ulike sammenhenger behandlet spørsmål i sammenheng med virksomheten ved Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Hittil har denne virksomhet vært innrettet bare på undervisning. Det har vært holdt kurser for lærere, veterinærer, sykepleiere, ingeniører, helseinspektører og sykehusadministratorer. I det foreliggende forslag blir det foreslått at også forskning innen skolens fagområder bør knyttes til skolen. Under behandling av saken har utskottet merket seg at ifølge Verdens Helseorganisasjons definisjon av »School of

Public Health» inngår forskning som en vesentlig del av en helsepleieskoles område. Da man planla skolen i Göteborg, synes hensikten bl. a. å ha vært at forskning skulle inngå i virksomheten. Hittil har det ikke vært tilfelle.

Utskottet finner at en utviding av skolens virksomhet også til forskning er vel begrunnet med hensyn til den betydning skolen har for utdannelse av ulike grupper av personell knyttet til helsevesenet i de nordiske land.

En økning av skolens faste personell synes nødvendig om arbeidsområdet skal utvides. Da forskning og undervisning hører nær sammen, må det eventuelle nye personell være vitenskapelig kvalifisert. De fagområder som bør bli tatt opp, mener utskottet først og fremst må være statistikk og epidemiologi. En trenger derfor fagpersonell og assistenter på disse områder.

Utskottet mener videre at man må ta seg av komparativ forskning innen miljøvern, sosialmedisin og anvendelse av epidemiologiske og statistiske metoder.

Utskottet anfører også at det foreligger gode muligheter for å undersøke effekten av ulikheter angående sosialpolitiske tiltak og i spørsmålet om helse- og sykepleiens organsasjon i de ulike nordiske land.

Det vil fremgå av dette at utskottet er av den oppfatning at man i forskningen ved skolen skal holde seg vesentlig til andre områder enn de som allerede er under forskning ved universitetene og ved store sykehusanstalter.

Hr. Lars Larsson har her en reservasjon som vesentlig går ut på at man ikke skal ta opp spesialforskning på områder hvor det foregår forskning ved andre institusjoner. Jeg går ut fra at hr. Larsson selv vil redegjøre for det spørsmålet.

Jeg anbefaler den rekommendasjon som utskottets flertall — unntatt hr. Larsson — har foreslått.

Lars Larsson: Herr president! Som herr Korvald nämnde, har jeg i det-

ta årende anmeldt en sårmening och anvisat en väg att snabbare än enligt majoritetens förslag nå fram till att lärarpersonalen vid Nordiska hälsovårdshögskolan också får möjlighet att bedriva forskning. Med hänsyn till flertalets markanta övervikt och rådets något komplicerade beslutsfattande skall jag dock inte fresta rådet med en rad kontrapositioner utan nöjer mig med att markera min sårmening genom att avstå i den slutliga omröstningen. Om ytterligare rådsmedlemmar delar min uppfattning, så har jag anvisat vägen; min uppfattning framgår av trycket.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop om utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Herneilius, af Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Kåre Kristiansen, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähtenmäki, Matthias Á Mathiesen, Mattila, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stetter, Tenhiälä och Treholt.

Erik Adamsson, Bergman, Hammarsten, Paul Jansson, Lars Larsson, Mellqvist, Jan-Ivan Nilsson, Palm och Skoglund *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Honkonen, Jørgen Jensen, Kock, Krag, Laaksonen, Aksel Larsen, Niels Mathiasen, Nordli, Norvik, Nørgaard, Ohlin, Poul Petersen, Dag-

mar Ranmark, Ingrid Segerstedt Wi-berg, Jón Skaftason, Stray och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster. 9 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

24

C 14/k: berättelse från Nordens hus i Reykjavik

Kulturutskottet hade anmält, att utskottet efter sessionen skulle fortsätta behandlingen av berättelsen.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

25

D 1970/30/1968/k: meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

26

D 1970/5/1968/k: meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

27

C 23/k: berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning och D 1970/11/1960/k: meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

2. att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Kerttu Saalasti (kulturutskottets talesman): Herr president! Vi har hört regeringarnas svar på spörsmålet om arktisk medicinsk forskning. Utan att gå in på detaljerna ger det mig anledning att från finländsk sida betona de synpunkter, som framförts av sekretariatet för arktisk medicinsk forskning i Uleåborg och som visar hur aktuellt och viktigt det nordiska samarbetet på detta område är.

Även om den arktisk-medicinska forskningen kanske förefaller alltför begränsad, är det enligt min mening inte för tidigt att fästa uppmärksamhet vid behovet av att jämvikten i naturen bevaras, när människans livsmiljö allt mer förorenas.

All forskning rörande de arktiska områdena — inte minst den medicinska forskningen — kan så att säga på ett annat sätt angripa detta för mänskligheten så viktiga problem.

Den vetenskapliga forskningens värde och betydelse kan vi som politiker kanske inte alltid värdesätta tillräckligt högt, men vi borde ändå redan nu inse, att vi blir allt mer beroende av vetenskapsmännens forskningsarbete i frågor, som förefaller vardagliga.

Jag är glad över att vi i Norden i samband med världens nordligast belägna medicinska fakultet nu har fått ett samnordiskt sekretariat för arktisk-medicinsk forskning. Men tillräckliga

økonomiska f6ruts6tningar borde skapas f6r dess verksamhet, bl. a. med h6nsyn till att den internationella forskningen p6 omr6det blir allt aktivare og att Norden h6r kan visa, hur v6rdefullt ett samarbeide mellom nationer 6r. Mot denna bakgrund, herr president, hoppas jag, att regeringarna i positiv anda skall ta opp fr6gan om finansieringen av samarbeidet p6 den arktiska medicinenes omr6de.

Sedan diskussionen f6rklarats avsluttad, bif6lls utskottets f6rslag, punkterna 1 och 2.

28

A 275 T/k: till6ggsf6rslag om TV-tekniskt samarbeide og D 1970/12/1967/k: meddelanden om rekommendation nr 12/1967 ang6ende utvidgat TV-samarbeide

R6det f6retog ovann6mnda tv6 saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade f6reslagit,

1. att r6det i anledning av till6ggsf6rslaget m6tte antaga f6ljande rekommendation:

Nordiska r6det rekommenderar regeringarna att unders6ka m6jligheterna att p6 varje enskilt nordiskt lands omr6de till6ta placering av frekvensomformere i gr6nstrakterna f6r 6ters6ndning av radio- og TV-program till det ursprungliga s6ndarlandet.

2. att r6det m6tte l6gga meddelandena till handlingarna i avvaktan p6 nya meddelanden i sp6rsm6let till n6sta ordinarie session.

Guttorm Hansen (kulturutskottets talesman): Kulturutvalgets tilr6ding i denne sak har to punkter. Punkt 1 g6r p6 rekommandasjon nr. 12/67 om utvidet TV-samarbeide i Norden. Utvalget kan her konstatere at det p6g6r en utvidelse av dette samarbeide b6de n6r det gjelder programvirksomheten og saker av mer teknisk art. Det nordiske kontaktutvalg for radio- og TV-

sp6rsm6l, som ble nedsatt i 1968, skal utrede omr6der av dette samarbeide som tidligere ikke er dekket av det eksisterende samarbeidet.

I p6vente av denne utredning og av samarbeidets videre utvikling tilr6r kulturutvalget at denne sak skal f6lges videre av Nordisk R6d. Utvidelse av TV- og radiosamarbeide er en viktig sak — en sak som for 6vrig n6ye knytter seg til det kultursamarbeide mer generelt som vi har behandlet tidligere i dag.

Det andre punktet i tilr6dingen gjelder et tilleggsf6rslag som ang6r det TV-tekniske problem som oppst6r i endel grensetrakter mellom de nordiske land. Rent teknisk er forholdet at det i endel tilfeller vil v6re en fordel 6 kunne montere TV-omformere p6 nabolandets territorium for tilbakesending til seere i eget land. Tilfellet i Finnmark, ved Tana, som er omtalt i betenkningen og i det bilag som f6lger, illustrerer p6 en utmerket m6te det tekniske problem som man her stilles overfor. Det vil v6re en fordel 6 f6 en mer generell ordning for slike anlegg, og kulturutvalget tilr6r at regjeringene unders6ker mulighetene for at det gis tillatelse til slik montering i grensestr6kene mellom v6re land.

Dette er en meget liten sak, men den er stor for dem den ang6r, og jeg tror vi skal se den som et nytt lite praktisk steg i retning av den nordisme i hverdagen som vi helst vil oppleve.

Sedan diskussionen f6rklarats avsluttad, skedde votering medelst namnopp-rop.

F6r rekommendationen r6stade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigur6ur Bjarnason, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, af

Heurlin, Horn, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Jan-Ivan Nilsson, Palm, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Skytte, Stetter, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Engan, Niels Eriksen, Hernelius, Honkonen, Jørgen Jensen, Kock, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Niels Mathiasen, Nordli, Norvik, Nørsgaard, Ohlin, Poul Petersen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason, Skoglund, Stray och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

29

D 1970/31/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen, D 1970/19/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 19/1969 angående sjöfartsregler för stora fartyg och D 1970/20/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten

Rådet företog ovannämnda tre saker i ett sammanhang.

I. Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 31/1968 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

II. Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 19/1969 och 20/1969 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session.

Magnus Andersen (trafikutskottets talesman): Jeg vil først gjøre oppmerksom på at jeg ikke er valgt som talsmann for rekommandasjon nr. 31/1968. Det må bero på en misforståelse.

Når det gjelder rekommandasjonene nr. 19/1969 og 20/1969, anser jeg at trafikutvalget har lagt fram så utførlige opplysninger om det arbeid som er gjort av de enkelte land til denne tid at det skulle være unødvendig å komme med ytterligere opplysninger.

Jeg vil derfor begrense meg til å referere hva utvalget innstiller, nemlig at rådet tar meddelelsene til etterretning og avventer nye meddelelser om rekommandasjon 19/1969 och rekommandasjon 20/1969 til neste ordinære sesjon.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls I. juridiska utskottets förslag och II. trafikutskottets förslag.

30

A 246/s: medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns förening och A 246 A/s: ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns förening

Socialpolitiska utskottet hade i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och

2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föreningar.

Erling Dinesen (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg mener, det er et af de meget vigtige problemer, som er laget op i Nordisk Råd med forslaget om at fa etableret et nærmere samarbejde mellem de berørte stater om en ekstra indsats mod

den tiltagende forurening af Østersøen, som er konstateret, ikke mindst gennem de senere år.

Spørgsmålet har været meget indgående behandlet i Nordisk Råds socialpolitiske udvalg. Vi er meget vel klar over, at der allerede er taget initiativer på dette område, og vi er bekendt med de særlige baltiske konferencer, som siden 1957 har været afholdt. Der er også mellem Finland og Sovjetunionen truffet aftale om et fælles forskningsprogram for Finska Viken. Det er et værdifuldt skridt, som her er taget, men vi er i udvalget enige med forslagsstillerne i, at det nu er helt nødvendigt med en omfattende og koordineret indsats for at sikre international kontrol med forholdene og for effektivt at sætte ind imod forureningen af Østersøen.

Forslaget har været forelagt Nordforsk, som er helt enig i vurderingen af Østersøsituationen. Jeg kan i øvrigt nævne, at Nordforsk i juni 1969 arrangerede en konference, som bl. a. pegede på, at der omgående var behov for en udredning, som i første omgang skulle omfatte et effektivt beredskab mod havarier af tankbåde og atomdrevne skibe. Man skulle også undersøge de biologiske konsekvenser af den kontinuerlige forurening af Østersøens vand, som sker ved afløb fra fabrikker og kommunale værker på næsten alle kyststrækninger i dette store område.

Det er indlysende, at det ikke er en opgave, som de nordiske lande alene kan løse. Andre stater må med ind i et aktivt samarbejde, for at vi kan opnå tilfredsstillende resultater her. Det forudsætter igen, at der bliver tale om fornøden kommunikation, koordinering og opgavefordeling mellem landene for at undgå overlappning og dobbeltarbejde. Sørger man for det, vil det fremme arbejdet mod forureningen, og det er særdeles påkrævet.

Forslaget har været forelagt mange instanser og offentlige myndigheder, og der har været alt overvejende tilslutning til dets gennemførelse. Jeg skal

herom henvise til den meget omfattende beretning, som foreligger fra udvalget. Det vil også af denne beretning og af dens konklusion fremgå, at det forslag, som indstilles til vedtagelse, er ændret lidt, hvad ordlyden angår, men meningen er den samme.

Jeg skal altså stærkt anbefale rådet at vedtage den foreslåede rekommandation, som den nu er affattet.

Må jeg yderligere føje til, at efter at denne indstilling var færdigbehandlet i det socialpolitiske udvalg, har vi fået et ændringsforslag fra hr. Sture Palm, gående ud på at tilbagesende medlemsforslaget til fornyet behandling i udvalget. Motiveringen herfor er, at hr. Palm mener, at et særligt nordisk kontaktorgan vedrørende forureningsspørgsmål, som overvejes oprettet i de nordiske landes regeringer, burde have som en af sine arbejdsopgaver både koordineringen og planlægningen af foranstaltninger mod Østersøens forurening.

Udvalgets indstilling var, at planlægnings- og koordineringsarbejdet burde foretages af Det Internationale Havforskningsråd og Østersøforskernes Konference, hvor alle Østersøstaterne er repræsenteret.

På den givne foranledning har det socialpolitiske udvalg på ny behandlet sagen på sit møde her i Reykjavik den 9. februar, og udvalget er enig om, at vor hensigt kun var at pege på forskellige muligheder for denne koordinering og planlægning. Vi er også enige om, at såfremt der på bredere basis oprettes et nordisk kontaktorgan, må det med ind i billedet ved løsningen af disse opgaver. Det er muligt, at planlægnings- og koordineringsopgaverne helt kan lægges over til et nordisk kontaktudvalg for miljøværnsspørgsmål, altså i bredeste forstand. Vi mener i alle tilfælde, at det forslag, som nu er kommet ind i billedet, bør undersøges nærmere, og vi mener, som det er anført i ændringsforslaget, at der bør være et samarbejde mellem disse instanser og dette kontaktudvalg.

Jeg skal sige til slut, at jeg tror, vi hermed i det socialpolitiske udvalg har imødekommet hr. Sture Palms ønsker og synspunkter, og jeg anbefaler endnu en gang at stemme for rekommandationen, som den nu foreligger.

Tenhiälä: Herr president! I år firar vi ett »uropeiskt naturskyddsår». Överallt fäster man nu uppmärksamhet vid faror som hotar mänskligheten, faror som måste avvärjas i tid, om vi önskar bo kvar på jorden. De unga har visat ett speciellt stort intresse för natur- och miljöskyddsfrågorna. Jag har varit närvarande bl. a. vid ett stort skolungdomsmöte i Tavastehus, där ungdomarna på sitt kanske litet radikala sätt ville fästa regeringsmedlemmarnas uppmärksamhet vid vatten- och luftföroreningarna, behovet av en sänkning av bullernivån och andra aspekter av miljövärd, för att bereda människan tillfälle att leva frisk och sund i en trivsamt hemmiljö. Helsingfors stad undersöker för närvarande avloppsvattenproblemet. Kan man ta risken att leda vattnet till Finska viken eller kan man inte? En opinionsundersökning skall även genomföras om finansieringen av de nya utgifter som avloppsarrangemangen medför. Detta är ett exempel på hur man i Finland har kommit till insikt om sakens allvar, även om boendetätheten i vårt land är låg och det ännu finns stora områden orörd natur.

Nordiska rådet har otvivelaktigt bidragit till att öppna våra ögon för naturskyddsfrågorna, bl. a. genom sin behandling av engångsförpackningar och den nu aktuella utredningen om föroreningen av Östersjön. Med glädje kan vi konstatera, att de stater som har kuster vid Östersjön, har visat intresse för frågan och anser, att den skall få en gemensamt antagen lösning. Det är även betydelsefullt, att den internationella organisationen ICES har upptagit Östersjön på sitt havsforskningsprogram. Frågan angår staterna och den vetenskapliga forskningen men i sista hand

alla människor. Därför borde hela naturskyddet utgå från den enskilde människan, hennes ansvarskänsla, hennes bildning, och hennes vilja och behov av att tänka och handla så, att inga nu levande människor och inga kommande generationer åsamkas faror — av ren likgiltighet.

Vi är alla medvetna om skador av oljeutsläpp. Flera fall av oljeskador har inträffat i de finländska kustvattnen. Saken förbättras inte av att en part försöker skjuta skulden på en annan, emedan även den bästa kan begå ett misstag. Enligt min uppfattning ställer varken Nordiska rådets rekommendationer eller sakens behandling i detta sammanhang något hinder för oljebolagen, hos oss Neste Oy, att för att rationalisera transporter övergå till allt större fartygstyper. Däremot syftar de till att öka säkerheten, vilket i och för sig kanske kunde lättare genomföras i fråga om stora tankfartyg än små. För säkerhets skull borde metoder för eliminerande av skador vid oljespill ytterligare utvecklas. Såvitt jag vet, har man i Finland tagit i bruk ett nytt system för bindande av olja, som kommit i vatten, genom användning av torv. Medel borde naturligtvis beviljas i större utsträckning för muddring och uträtning av farleder. Finlands regering har fäst särskild uppmärksamhet vid dessa frågor bl. a. genom att koncentrera ledningen för och utvecklingen av bekämpningen av oljeskador till sjöfartsstyrelsen. Regeringen har även uppmanat alla övriga myndigheter och Neste Oy att bistå sjöfartsstyrelsen på alla tänkbara sätt i frågan.

Lantrådet Martin Isaksson: Herr president! Utskottsbetänkandet är positivt och mitt inlägg avser endast att informera huru vi på Åland ser på denna Nordiska rådets fråga.

Från Ålandsöarna har vi i alla sammanhang, då nedskräpnings- och nedsmutningsfrågor i Östersjön varit aktuella, haft orsak att inta en positiv hållning till varje åtgärd.

Handgripliga exempel på farorna hade vi senaste år med ett stort oljeutsläpp vid en sjöolycka och det är fråga om, ifall inte skadorna på naturen genom en del nuvarande bekämpningsmetoder är ett väl så beaktansvärt faromoment som själva oljekatastrofen. För oss, som har en turism på mellan 400 000 och 500 000 besökare varje år att värna om, är detta både en naturvårds- och en ekonomisk fråga.

Då rekommendationen om förnyade initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater, som jag hoppas, blir förverkligad, så kommer vi från Ålandsöarnas sida att upprepa vad Thorvald Eriksson antydde i sitt anförande här den första sessionsdagen, om att ett forskningsinstitut med fördel kunde förläggas till Åland. Med tanke på det centrala läget beträffande Norra Östersjön, Bottniska viken och Finska viken borde vi på Åland ha något att erbjuda i lokaliseringssväg. En viss verksamhet, som kanske kunde följas upp och tas tillvara, bedrivs redan nu på den biologiska och naturvårdande sektorn, där Ålands landskapsstyrelse är medpart. Det gäller en fiskeribiologisk anstalt, som vi driver tillsammans med Åbo Akademi och en annan vetenskaplig institution, som med stöd av landskapet Åland upprätthålles av sällskapet Societas pro Fauna & Flora fennica. Dessutom kan jag tillägga, att Ålands sommaruniversitet, som startade i föl med en viss framgång, har en klar inriktning på att hålla miljövårdsfrågor på sitt program och dessutom — någonting som passar bra att nämna i detta sammanhang — denna sommarhögskola med Åbo Akademi som moderuniversitet — syftar till att göra skäl för beteckningen »ett nordiskt sommaruniversitet».

Hara: Havsvattnets förorening är en fråga som är särskilt aktuell i Östersjöområdet. Östersjön har ju en relativt liten vattenmängd och vid dess kuster finns många länder och storstäder, vilkas avloppsvatten hotar att för-

orena östersjövattnet. Det vore mycket väsentligt att ett fördrag angående ledande av avloppsvatten till havet kunde ingås mellan alla östersjöstater. Tyvärr har ett sådant fördrag ännu inte kunnat slutas främst på grund av att Östtyskland inte kunnat förena sig om det.

Även om det är svårt att ordna ett allmänt skydd mot föroreningen av Östersjön kan problemet angripas på flera sätt. De huvudstäder som ligger vid Östersjön står härvid i en särställning. För Helsingfors del kan det nämnas, att stadsfullmäktige för jämnt en vecka sedan beslöt att vidta nya, effektiva åtgärder för att lösa stadens avloppsvattenproblem. Uppmärksamhet kommer att ägnas såväl tekniska som biologiska reningmetoder. Härigenom kommer vi att få en garanti för att vattnen kring Helsingfors och i den närliggande skärgården inte blir förorenade. Detta kommer att bidra till att minska föroreningen av Finska viken och därmed Östersjön. Jag är övertygad om att huvudstadens åtgärd kommer att spela rollen av ett gott exempel i Finland.

Emedan miljöfrågan i dagens värld betraktas som en av de viktigaste både på det internationella och det nationella planet är det helt motiverat att understöda de åtgärder, som föreslagits i utskottets förslag till rekommendation angående föroreningen av östersjövattnen.

af Heurlin: Herr president! Jag förenar mig om den anhållan som här har gjorts och önskar likaså bifall till det socialpolitiska utskottets hemställan. Jämväl hoppas jag, att de nordiska länderna kunde icke blott enligt rekommendationen använda strängare kontrollåtgärder och förbud mot oljeutsläpp utan också i samarbete försöka skapa en sådan form för transport av olja, som under alla förhållanden ger större trygghet för de nordiska länderna och naturligtvis jämväl för alla randstater i Östersjön.

Jag vill härvid också hänvisa till hamnbetänkandet i Sverige som ju framkastar en större centralisation i hamnarna i Sverige.

Jag hoppas, att frågan i sinom tid utreds och att det därvid skulle vara möjligt att komma till en sådan lösning, som säkerställer Norden mot oljeskador bättre än nu.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Johannes Antonsson, Austrheim, Backlund, Bergman, Bratteli, Bye, Eric Carlsson, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Thorvald Eriksson, Garbo, Hammarberg, Hammarsten, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Korvald, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lindberg, Lähteenmäki, Mattila, Mellqvist,

Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nordli, Palm, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Skoglund, Skytte, Stetter, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Ehrnrooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Hernelius, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Kock, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lillqvist, Matthias Á. Mathiesen, Niels Matthiasen, Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Norvik, Nørgaard, Ohlin, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Ingrid Segerstedt Wi-berg, Jón Skaftason, Stray och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

Mötet avslutades kl. 18.45.

Protokoll

7:e mötet

Torsdagen den 12 februari 1970 kl. 09.00

Presidenter: Leif Cassel (1—23) och Sigurður Bjarnason (24—26)

Dagordning

1. A 221/e: medlemsförslag om för-
enhetligande av handelsdokument m. m.

2. A 224/t: medlemsförslag om nor-
disk ridhögskola vid Strömsholm

3. A 239/k: medlemsförslag om stöd
till utgivande av nordiskt litteraturlexi-
kon

4. A 252 T/s: tilläggsförslag om nor-
diskt sjukhusfysikersamarbete

5. A 256 T/s: tilläggsförslag om nor-
disk giltighet för körkort för motorfor-
don och

D 1970/8/1965/t: meddelanden om
rekommendation nr 8/1965 angående
nordisk giltighet för körkort

6. A 258/t: medlemsförslag om ut-
bildning av förare av motorfordon

7. A 261/s: medlemsförslag om sam-
arbete på arbetsmedicinens område

8. A 274/k: medlemsförslag om en
nordisk symbol

9. C 20/s: berättelse från det utvid-
gade hälsovårdsdirektörmötet i Reyk-
javik

10. Dokument 2 Rapport från Redak-
tionskommittén för »Nordisk Kontakt»

11. D 1970/32/1958/s: meddelanden

om rekommendation nr 32/1958 angå-
ende nordisk konvention om sjömäns
rättsställning, gemensam hälsotjänst för
sjömän m. m.

12. D 1970/9/1962/k: meddelanden
om rekommendation nr 9/1962 angåen-
de gemensam arbetsmarknad för lärare

13. D 1970/29/1962/s: meddelande
om rekommendation nr 29/1962 angå-
ende samarbete i fråga om sjukvårds-
planering

14. D 1970/12/1963/k: meddelande
om rekommendation nr 12/1963 angå-
ende samarbete beträffande vetenskap-
lig dokumentation

15. D 1970/20/1965/s: meddelande
om rekommendation nr 20/1965 angå-
ende samordning av semesterlagstift-
ningen

16. D 1970/10/1966/t: meddelanden
om rekommendation nr 10/1966 angå-
ende norsk-svenska mellanriksvägar

17. D 1970/1/1967/t: meddelanden
om rekommendation nr 1/1967 angåen-
de gemensamma riktlinjer för nordisk
transportpolitik

18. D 1970/2/1968/j: meddelanden
om rekommendation nr 2/1968 angåen-

de jakt- och fridlysningsbestämmelser

19. D 1970/16/1968/s: meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

20. D 1970/18/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 18/1968 angående arbetstagares uppfinningar

21. D 1970/26/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

22. D 1970/1/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage

23. D 1970/29/1968/k: meddelanden om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

24. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

25. Tid och plats för nästa ordinarie session

26. Sessionens avslutning

Ändringar av medlemslistan

Det anmälades, att Johannes Antonsen lämnat sessionen och ersatts av Per Olof Sundman, att Henry Christensen återintagit sin plats i rådet, att Ivar Nørgaard lämnat sessionen och ersatts av Niels Matthiasen samt att Arne Geijer, som tidigare ersatts av Erik Hammarsten, denna dag ersatts av Anna-Greta Skantz.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

I

A 221/e: medlemsförslag om förenhetligande av handelsdokument m. m.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snarast lägges till grund för offentliga handelsdokument i Norden;

2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att utreda behovet av ett permanent sekretariat, samt

3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument, varvid målsättningen bör vara en världsvid tillämpning av uppnådda resultat.

Härefter skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Austrheim, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Guttorm Hansen, Haugaard, Hernelius, Horn, Martha Johannessen, Korvald, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lillqvist, Lindberg, Matthias Å. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Mellqvist, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Norvik, Palm, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Anna-Greta Skantz, Skoglund, Skytte, Sundman, Tenhiälä och Treholt.

Frånvarande var:

Bergman, Bye, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Hara, Niels Helveg Petersen, af Heurlin, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Kock, Krag, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lähteenmäki, Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Ohlin, Poul Pe-

tersen, Dagmar Ranmark, Salo, Ingrid Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason, Stetter, Stray och Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

2

A 224/t: medlemsförslag om nordisk rikhögskola vid Strömsholm

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

3

A 239/k: medlemsförslag om stöd till utgivande av nordiskt litteraturlexikon

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturlexikon.

Niels Matthiasen (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Dette forslag har sin baggrund i et seriøst behov for i Norden at få et litteraturleksikon af lignende art og kvalitet som dem, der findes i store sprogområder som Tyskland, Frankrig og England.

Selve ideen har været behandlet på møder og konferencer, og der er indhentet udtalelser fra alle tænkelige sagskyndiges side. Det er vist sjældent, at der foreligger en så enstemmig og positiv, ja, næsten entusiastisk indstilling, som der foreligger ved forslaget om udgivelsen af et nordisk litteraturleksikon. Der er i forslaget redegjort dels for den betydning udgivelsen af dette værk kan få for det litteraturviden-

skabelige studium, idet udarbejdelsen indebærer en stærkt øget samvirken mellem nordiske litteraturforskere, dels, hvad der i og for sig er det væsentligste, for den almen kulturelle betydning, værket kan få langt uden for fagfolkenes kreds.

Nordisk Råds kulturudvalg kan også henviser til den betydning og interesse, som Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder har haft inden for sit område, og det må være et yderligere incitament til at iværksætte dette arbejde.

Man kunne måske sige, at Nordisk Kulturfond kunne påtage sig opgaven, men dette vil ikke være muligt, hvis ikke dens virksomhed på alle andre områder skal gå i stå. Der må derfor sikres særlige statslige bevillinger for at sikre opgavens løsning, men på baggrund af de planer, der foreligger for værkets udarbejdelse over en 10 års periode, er det beløb, også efter et revideret omkostningsgrundlag, der skal bruges, ikke uoverkommeligt.

Der er talt meget om organisationen af det kulturelle samarbejde i Norden på dette Nordisk Råds møde, måske talt mere, end der er handlet, men det er vi heller ikke ukendte med i vore hjemlige parlamenter, og det kniber vel ofte med forståelsen af kulturens placering som en selvfølgelig ting i arbejdsmiljøet såvel som i fritidsmiljøet.

Et frugtbart kulturmiljø må have respekt for viden — jeg tror, det er Trygve Bratteli, der engang har sagt det — og her har vi en opgave, som giver viden, hvis løsning kan give os viden om hinanden og om os selv. En praktisk opgave, ikke ord, men handling.

På kulturudvalgets vegne henstiller jeg derfor, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation: »Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at på grundlag af et revideret omkostningsforslag gennemføre det af Nordisk Kulturkommissions sektion I udarbejdede forslag til et nordisk litteraturleksikon.»

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupptop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, Horn, Paul Jansson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lälteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Mathiasen, Mellqvist, Gerda Möller, K. Axel Nielsen, Norvik, Palm, Poul Petersen, Berte Røgnerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Anna-Greta Skantz, Skoglund, Skytte, Sundman, Tenhialä och Treholt.

Frånvarande var:

Bye, Engan, Niels Eriksen, Garbo, af Heurlin, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Magnús Kjartansson, Kock, Tyyne Leivo-Larsson, Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Ohlin, Dagmar Ranmark, Salo, Ingrid Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason, Stetter, Stray och Öregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

4

A 252 T/s: tilläggsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk udredningsserie 1969: 8 framlagda

förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

Gerda Möller (socialpolitiska utskottets talesman): Hr. president! Spörsmållet om et nordisk sygehusfysikersamarbejde blev behandlet første gang i Nordisk Råd ved sessionen i 1965, og det førte til, at Nordisk Råd ved den efterfølgende session i 1966 antog en resolution, der gik ud på, at Nordisk Råd skulle anbefale regeringerne at undersøge mulighederne for et sådant samarbejde. I den anledning blev der nedsat en nordisk arbejdsgruppe, som fik til opgave at undersøge mulighederne for at føre et samarbejde ud i livet, og i en betænkning, der er trykt i Nordisk Utredningsserie 1969: 8, har arbejdsgruppen givet udtryk for, at det ville være ønskeligt og af stor værdi, om et nordisk samarbejde kunne etableres for at effektivisere og udvikle arbejdet inden for sygehusfysikken, ikke alene til fordel for mere rationel udnyttelse af de store investeringer i udstyr og bygninger, men også til direkte fordel for patienterne ved at lægerne frigøres for problemer af teknisk-fysisk art og dermed får mere tid tilovers til kontakt med patienterne.

I de senere år er antallet af sygehusansatte fysikere i hele Norden øget meget stærkt — også på de mindre sygehuse, som også kan drage nytte af bl. a. den udvikling, der er sket på isotopområdet. Derfor finder arbejdsgruppen det helt afgørende, at samarbejdet også udstrækkes til de fysikere, der er ansat på de mindre sygehuse, således at de også får mulighed for at holde sig à jour med den hurtige udvikling inden for området.

Det virkefelt, som sygehusfysikerne arbejder inden for, har ikke nogen klar afgrænsning, og derfor har man kunnet få faste organisatoriske former for et samarbejde i stand. På den baggrund bliver betydningen af, at der tages et initiativ gennem Nordisk Råd, så meget større.

Det er ikke stedet her at komme nærmere ind på arbejdsgruppens detaljerede udredning; derfor skal jeg kun nævne, at den først og fremmest peger på et samarbejde for at skabe en større ensartethed med hensyn til strålebehandling af patienter, også for at til sikre en hurtigere tilpasning til de nye erfaringer på det nuklear-medicinske område, men man interesserer sig også meget stærkt for en fællesnordisk uddannelse og ikke mindst efteruddannelse af sygehusfysikerne, således at uddannelsen inden for det tekniske område kan udformes ens og gennemføres på nordisk basis med nøjagtig samme kvalifikations- og kompetencekrav. Derved får sygehusfysikerne mulighed for at søge tjeneste i et hvilket som helst nordisk land, og så er vi atter et skridt videre fremme mod det virkelige fælles arbejdsmarked.

Det socialpolitiske udvalg peger med henblik på uddannelsen i den forbindelse på, at der måske kunne være grund til at overveje, om ikke efteruddannelsen kunne henlægges til Nordisk Hälsovårdshögskola i Göteborg, som jo snart er færdig med en udvidelse af sine lokaler.

Vi er i det socialpolitiske udvalg enige med arbejdsgruppen i det ønskelige i at få nedsat et særligt organ til at fordele de bevilgede midler, som anslås til ca. 250 000 kr. om året, og til også at afgøre prioriteringen af arbejdsopgaverne. Udviklingen inden for strålebehandlingen går nu meget stærkt, og et samarbejde som det af arbejdsgruppen skitserede vil være afgørende for, at de forskellige klinikker og sygehusafdelinger i Norden hele tiden kan være på højde med udviklingen.

Det har vist sig overalt i verden, at hvor fysikerne har været fast med i sygehusarbejdet, har de med stort held taget del i andre arbejdsopgaver og derved bl. a. taget initiativ til nye undersøgelser- og behandlingsmetoder.

Derfor henstiller det socialpolitiske udvalg, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne at træffe foranstaltninger

til at realisere de i Nordisk Utredningsserie 1969: 8 fremførte forslag om nordisk sygehusfysikersamarbejde.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupp-rop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Thorvald Eriksen, Hammarberg, Gutorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Norvik, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Siren, Jón Skaftason, Anna-Greta Skantz, Skoglund, Skytte, Sundman, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Bye, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Magnús Kjartansson, Kock, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Ohlin, Salo, Savela, Stetter och Stray.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

5

A 256 T/t: tilläggförslag om nordisk giltighet för körkort för motorfordon och D 1970/8/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit,

1. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre de af Nordisk Embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (NU 1969: 7) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande,

2. att radet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Aksel Larsen (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Man siger, at Vorherres kværn mæler langsomt, men den mæler sikkert. Det første er uden videre klart; vi håber, at det sidste også er tilfældet — også når det gælder om at få praktiseret beslutning om internordisk gyldighed for kørekort.

Jeg skal ikke her resumere hele historien om denne sag i Nordisk Råd, men den er jo flere år gammel. Jeg vil kun nævne, at Nordisk Embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i sin betænkning af 23. januar 1969 har stillet forslag om, at kørekort udstedt i et nordisk land uden videre skal have gyldighed i andre nordiske lande også hvis indehavaren bosætter sig i dette andet nordiske land.

På denne baggrund foreslår trafikudvalget, som har prøvet sagen igennem flere år, følgende rekommendation:

»Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre de af Nordisk Embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (NU 1969: 7) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.»

Vi foreslår endvidere, at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser

spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende, idet vi håber, regeringerne praktiserer det således foreslåede.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupp-rop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Austrheim, Backlund, Bergman, Bratteli, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Eika, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Norvik, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-nen, Sirén, Anna-Greta Skantz, Skoglund, Skytte, Sundman, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Bye, Engan, Niels Eriksen, Garbo, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Koek, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Ohlin, Salo, Jón Skaftason, Stetter och Stray.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

6

A 258/t: medlemsförslag om utbildning av förare av motorfordon

Trafikutskottet hade föreslagit, att radet i anledning av medlemsförslaget

måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Horn (trafikuskottets talesman): Hr. præsident! Den rekommendation, vi lige vedtog, må næsten forudsætte, at vi får en ensartet uddannelse af motorførere. Spørgsmålet har været drøftet — som hr. Aksel Larsen sagde det — gentagne gange, og den henvendelse vi har fået fra Nordisk Trafikskoleunion — det vil sige den organisation, som omfatter praktisk talt samtlige kørelærere i Norden — har gjort os opmærksom på, at det ville være ønskeligt, om det offentlige i højere grad kom ind i billedet, når det drejer sig om motorførere.

Når vi i Danmark har over 1 000 dræbte pr. år, noget mindre i Sverige og Norge og nogenlunde det samme forhold i Finland, hvad angår antal dræbte i forhold til indbyggerantallet, så må det offentlige have pligt til at sikre bedst muligt, at vi får gode motorførere. Vi ved, at man på europæisk plan og navnlig i EEC-landene har interesseret sig overmåde meget for dette problem i de senere år. Vi ved også, at man er blevet klar over, at de psykologiske faktorer har en langt større betydning for motorføreres reaktioner, end man tidligere har ment. Der er både i Tyskland og i USA ofret betydelige summer på studiet af disse problemer, og vi ved med ret stor sikkerhed, at den menneskelige faktor har en betydelig indflydelse på kørslen af motorkøretøj, og altså også på ulykkerne. Det nytter ikke noget, at vi laver gode veje og bygger bedre biler, hvis ikke den, der fører motorkøretøjet, har den rette uddannelse.

Derfor har vi ment det rimeligt at stille forslag om, at vi får en mere ensartet uddannelse af motorførerne her i Norden. Dette forslag refererer til den

rekommendation, vi lige har vedtaget, men tager også sigte på at sikre, at vi kan bringe ulykkesprocenten ned. Hvis vi omsætter disse ulykker i værdier og lægger tabet af menneskeliv og tabet for dem, som bliver svært skadede, sammen med de materielle skader, er det adskillige milliarder kr., vi har i tab her i Norden; jeg vil gætte på, at tabet ligger et sted mellem 4 og 5 milliarder kr. pr. år. Vi kan derfor godt ofre lidt på at give vore motorførere en bedre uddannelse.

Jeg skal anbefale rekommendationen til vedtagelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnrop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Erik Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrarooth, Eika, Engan, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Martha Johannessen, Eysteinn Jónsson, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Matthiasen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Norvik, Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salve Salvesen, Savela, Sylvi Siltanen, Sirén, Anna-Greta Skantz, Skoglund, Skytte, Sundman, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Bye, Garbo, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Paul Jansson, Jørgen Jensen, Kock, Jan-Ivan Nilsson, Nordli, Ohlin, Salo, Ingrid Segerstedt Wiberg, Jón Skaftason, Stetter och Stray.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

7

A 261/s: medlemsförslag om samarbete på arbetsmedicinens område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Hammarberg (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Redan nu förekommer en viss samverkan mellan de nordiska länderna på arbetsmedicinens område. Det föreliggande medlemsförslaget syftar till att man dels skall ge detta samarbete en mera permanent form, dels utvidga samarbetet.

En rad remissinstanser har yttrat sig över förslaget, och samtliga har mycket starkt understrukit riktigheten i de tankegångar som förs fram i förslaget. Socialpolitiska utskottet har också ställt sig mycket positivt och föreslår att en arbetsgrupp med bred representation tillsättes; gruppen skall få i uppdrag att utarbeta formerna för detta mera permanenta samarbete på arbetsmedicinens område.

Jag skulle ha kunnat sluta där och tillstyrka socialpolitiska utskottets förslag, men jag vill begagna tillfället att understryka vad utskottet säger i sitt utlåtande, och som även flera remissinstanser har framhållit: det förhållandet att man nu rekommenderar ett utredningsarbete på det nordiska planet får icke förhindra eller försinka de nationella initiativen på området och heller inte hindra genomförandet av de rekommendationer, som Nordiska rådet vid tidigare tillfällen gett på angränsande områden.

Herr president! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till socialpolitiska utskottets förslag till rekommendation.

Lillqvist: Herr president! I egenskap av en av undertecknarna av medlemsförslaget om samarbete på arbetsmedicinens område, vill jag uttrycka min glädje och tillfredsställelse över de positiva remissuttalandena, i vilka man i princip tillstyrker förslaget, samt också socialpolitiska utskottets förslag, som omfattar medlemsförslaget och förordar dess godkännande.

Av remissuttalandena framgår, att förhållandet i medlemsländerna är något olika på arbetsmedicinens område. Men i princip anser alla, att mycket mera kan och borde göras för att skydda de anställda på arbetsplatserna mot olika miljöskador. Som lekman i dessa frågor och problem och väl medveten om att inställningen och förhållandet är olika i medlemsländerna samt också på olika arbetsplatser i samma land, tror jag, att det rätt ofta händer, att en maskin får bättre behandling och omvårdnad än människan, om båda arbetar i en ogynnsam och skadlig arbetsmiljö. Detta är antagligen beroende på att arbetstagaren klarar sig längre i en skadlig omgivning än maskinen. Den sistnämnda, om den inte direkt stannar, så förorsakar den rätt snart driftstörningar. På samma sätt går det förstas också med de anställda, men det går så småningom och tar avsevärt längre tid. Förhållandet borde enligt min mening vara det rakt motsatta. Ett människoliv borde värderas högre än en livlös maskin, som antingen helt eller delvis kan förnyas. Ett förstört människoliv måste däremot ersättas med en ny människa. Detta skulle många gånger kunna undvikas och de berörda besparas onödiga lidanden och umbäranden genom möjligast bra arbetsmiljö, vilket i sin tur skapar trivsel med arbetet och goda prestationer. Med detta vill jag ha sagt, att det förefaller som om den förståelse, vilken skulle

erfordras för att lösa dessa problem och avhjälpa bristerna inom detta område inte skulle finnas överallt. På grund härav anser jag det vara synnerligen viktigt, att de berörda parterna, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna, från början inkopplas i ärendets behandling.

I svenska LO:s remissutlåtande konstateras, att resurserna i dessa avseenden i vårt land är helt otillräckliga. Jag tror, att åtminstone för Finlands vidkommande förhållandet inte är bättre, snarare sämre. Men enligt vad jag kan förstå finns det möjligheter till besparingar genom nordiskt samarbete. Med de medel, som står till förfogande, kan då utföras mera. Det är möjligt, att i det arbete som utförs på arbetsmedicinens område just nu två eller tre länder sysslar med samma sak. Men genom samarbete kan vi få till stånd bättre resultat och besparingar.

Jag uttalar förhoppningen, att utskottets förslag att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område skall kunna förverkligas snabbt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Magnus Andersen, Austrheim, Backlund, Bergman, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Eric Carlsson, Cassel, Henry Christensen, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Erling Dinesen, Ehrnrooth, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Hammarberg, Guttorm Hansen, Hara, Haugaard, Niels Helveg Petersen, Hernelius, af Heurlin, Horn, Paul Jansson, Martha Johannessen, Magnús Kjartansson, Korvald, Krag, Kåre Kristiansen, Laaksonen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Tyyne Leivo-Larsson, Lillqvist, Lindberg, Lähtenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mattila, Niels Mathiasen, Mellqvist, Mundebo, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Nordli,

Palm, Poul Petersen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Salo, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sirén, Anna-Greta Skantz, Skoglund, Skytte, Stelter, Stray, Sundman, Tenhiälä, Treholt och Øregaard.

Frånvarande var:

Bye, Eika, Engan, Garbo, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Eysteinn Jónsson, Kock, Jan-Ivan Nilsson, Norvik, Ohlin och Jón Skafta-son.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

8

A 274/k: medlemsförslag om en nordisk symbol

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte uppdraga åt sitt presidium att anordna en nordisk pristävlan om symbol för rådet.

Backlund (kulturutskottets talesman): Herr president! Orsaken till att denna fråga kommit upp på dagordningen bör det kanske redogöras för. När Nordisk Kontakts redaktionskommitté för några veckor sedan hade sitt möte i Stockholm, förelag ett förslag från presidiets sida till en nordisk symbol eller ett nordiskt emblem, som skulle användas av Nordiska rådet på papper och dylikt. Detta förslag diskuterades och kritiserades på redaktionskommitténs möte. Man fann att det inte kunde gillas; de flesta tyckte inte om förslaget och då väcktes tanken på att en pristävling skulle utlysas för att få fram ett av alla accepterat förslag. Kort därpå inlämnade ett par medlemmar ett förslag till Nordiska rådet och det är just det som vi nu har behandlat i utskottet. Man kan säga att sällan har en fråga fått en så snabb behandling i Nordiska rådet som denna och blivit så enhälligt omfattad. Orsaken är

att man vill påskynda möjligheten att få fram en nordisk symbol som kunde användas på rådets tryckta material och i andra sammanhang.

Utän att längre gå in på frågan ber jag, herr president, att få föreslå att hemställan från utskottet måtte antas.

Utskottets förslag bifölles.

9

C 20/s: berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavik

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

10

Dokument 2 Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Kulturutskottet hade anmält, att utskottet efter sessionen skulle fortsätta behandlingen av rapporten.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

11

D 1970/32/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsofjänst för sjömän m. m.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

12

D 1970/9/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

13

D 1970/29/1962/s: meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

14

D 1970/12/1963/k: meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

15

D 1970/20/1965/s: meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

16

D 1970/10/1966/t: meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

17

D 1970/1/1967/t: meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1970/2/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

19

D 1970/16/1968/s: meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya

meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

20

D 1970/18/1968/j: meddelanden om rekommendation nr 18/1968 angående arbetstagarers uppfinningar

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

21

D 1970/26/1968/t: meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande från Norges regering i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

22

D 1970/1/1969/t: meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

23

D 1970/29/1968/k: meddelanden om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

Sigurður Bjarnason övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

24

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade förslagit, att rådet måtte bemyndiga presidiet att, i den mån det visar sig nödvändigt för att förbereda spörsmålets behandling till nästa ordinarie session, tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i förekommande fall skulle väljas av de nationella delegationerna.

Presidiets förslag bifölls.

Presidenten: Herr Cassel har bett om ordet udenfor dagsordenen.

Cassel: Herr president! Det har kommit till min och kanske allas kännedom att vårt värmlands statsminister Bjarni Benediktsson just i dag undergår en operation på lasarettet här. Jag skulle vilja föresla att sessionen beslutar att skicka en blomsterhälsning till honom.

Herr Cassels hemställan bifölls.

25

Tid och plats för nästa ordinarie session

Krag: Hr. præsident! Det er mig en stor ære at takke alle, der har medvirket til at gøre denne session i Reykjavik til en meget vellykket session, og velsagtens til en af de sessioner i Nordisk Råd, der vil gå over i historien som en session for en stor beslutning.

Vi kom hertil i et i hvert fald efter sydiskandinaviske forhold særdeles hårdt vejr. Der var storm, og der var sne, og det var svært at komme fra flyet ud til bilerne.

Vi rejser herfra også i et usædvanlig hårdt vejr. Vi ved, at sneen flyger herudenfor, og ifølge radioen skal det være særdeles vanskeligt at færdes.

Men ind imellem denne i klimamæssig henseende dramatiske begyndelse og dramatiske afslutning har Nordisk Råds session været begunstiget af et usædvanligt fint islandsk vejr med masser af solskin, og jeg tror, der er noget symbolsk i det. Vi har haft en meget positiv samling, og jeg føler mig overbevist om, at ikke mindst historien om Nordek vil blive stående i historien som noget meget væsentligt, som noget væsentligt for vor fremtid, som noget væsentligt for Nordisk Råds fremtid.

Som jeg tillod mig at udtrykke det i min egen tale ved sessionens begyndelse, tror jeg, at Nordisk Råd kunne være kommet i vanskeligheder som faktor af væsentlig betydning i de nordiske landes videre udvikling, hvis ikke en så stor sag havde været gennemførlig. Men den var gennemførlig, og det skal vi takke hinanden for.

Jeg tror også, at beslutningen om Færøernes og Ålandsøernes deltagelse i vort arbejde var lykkelige beslutninger. Jeg tror, at vi dermed har fuldendt bevægelsen i retning af flere og flere folk med selvstændighed inden for vore lande, og det vil netop give den basis for vor integration, for samarbejdet, som vi ønsker os.

Jeg vil også gerne rette en tak til de medlemmer af Nordisk Råd, der er her for sidste gang. Hr. Bertil Ohlin er allerede blevet takket af den danske statsminister. Jeg gør statsminister Baunsgaards ord til hr. Ohlin til mine, og jeg vil også gerne takke Sigurður Bjarnason for mange års energiske varm-hjertede indsats i det Nordiske Råd og i præsiets arbejde, og vi glæder os fra dansk side til at se ham og hans frue

som det nye islandske ambassadørpar i København.

Jeg vil gerne takke alt personalet, der har medvirket til at gøre Nordisk Råd til en arbejdsplads. Vi ved jo godt, at Nordisk Råd har ord for mange fester, men trods alt er det jo en arbejdsplads, og alle fra generalsekretærene og videre nedad har ved deres energiske arbejde gjort det muligt for os at gennemføre samlingen på den måde, den skulle gennemføres.

Jeg vil også gerne takke Nationalteatret, fordi man har stillet dette fortrinlige lokale til vor rådighed. Nationalteatret er et smukt teater. Vi var her på festaftenen ved de to kulturprisers overrækkelse, men det har også været et fortrinligt mødelokale. Jeg er lige ved at sige, at det er et af de bedste mødelokaler, vi har haft, uden at jeg dermed vil sige noget kritisk om nogen af de parlamentsbygninger, hvor vi plejer at holde til.

Vi skal nu så småt begynde at tænke på næste session, der skal holdes om et år, og det er mig en ære på den danske delegations vegne at indbyde Nordisk Råd til at holde sin næste session i København. Vi håber at kunne skabe tilstrækkelig gode forhold om rådets arbejde.

Tidspunktet for afholdelse af næste Nordisk Råd vil blive fastsat af præsidiumet.

Til slut en varm tak til Island og til Reykjavik for et storslået værdskab vi aldrig må glemme. Tak og på gensyn.

Rådet beslöt förlägga nästa ordinarie session till Köpenhamn vid tidpunkt, som presidiet senare bestämmer.

26

Sessionens afslutning

Sigurður Bjarnason: Ærede forsamling! Nordisk Råds 18. session slutter nu sit arbejde. Den har været en god arbejds-session. Fra tidlig om morgene-

nen til sent om eftermiddagen har de ærede medlemmer deltaget i møder, enten udvalgsmøder eller plenum, hvor de forskellige sager er blevet drøftet og ekspederet. Hver eneste dag som rådet har siddet har været en lang arbejdsdag. Sådan udføres nordisk samarbejde i dag. Dette er så sandelig et intensivt og alvorligt arbejde, som det også bør være. Man kan ikke sige om Nordisk Råds møder det samme som om Wienerkongressen 1814: *Le congrès danse mais il ne fait rien*. Kongressen danser men den udretter ikke noget. Tværtimod: Her arbejdes meget, og her kommer man til gavnlige og praktiske resultater. Når alt kommer til alt, er denne session en historisk begivenhed. Hvorfor?

Fordi her er der blevet fattet betydningsfulde og realistiske beslutninger. Rekommandationen om Nordek er epokegørende. De nordiske folks lovgivere og regeringer har besluttet at stige et stort skridt fremad i deres kamp for økonomisk udvikling og velfærd i Norden.

Hovedsagen er, at Norden ser på sig som en enhed, ikke blot kulturelt og historisk, men også økonomisk og handelsmæssigt.

Dette betyder ingen nordisk isolationspolitik. Vi hverken kan eller vil isolere os fra den øvrige verden. Vi vil handle både med vest og øst. Vi vil ikke føre nogen blokpolitik. De nordiske folk ser til fremtiden i et moderne og realistisk perspektiv, først og fremmest fra et liberalistisk synspunkt, som er vores eget.

Jeg har nævnt det økonomiske samarbejde først fordi det er det vigtigste, som denne session har beskæftiget sig med. Men også på andre områder er blevet vedtaget betydningsfulde forslag og rekommandationer. Intet er Nordisk Råd uvedkommende, som berører de nordiske nationers interesse og velfærd. På dette møde er der blevet behandlet og vedtaget mangfoldige rekommandationer, både på kulturens og de sociale

områder. Disse sager ligger os altid på hjerte. Rekommandationen om en forstærkning af det nordiske kultursamarbejdes organisation samt af forberedende en kulturtraktat er en stor sag, som vi kan glæde os ved at have vedtaget. Samfærdselen i Norden er også et felt, hvor vi stadig må stræbe til oprigtig og gensidig forståelse og forbedring. Vi har visse uløste problemer på dette område. Disse problemer må løses, og de vil blive løst. Der findes intet problem mellem os, som ikke kan blive løst. Det viser erfaringen. I alt er der blevet vedtaget 37 nye rekommandationer.

Til sidst vil jeg slutte mig til den danske delegations formands, Jens Otto Krags tak til rådets generalsekretærer for forberedelsen af mødet. Til dem og ikke mindst den islandske generalsekretær, Friðjón Sigurðsson, vil jeg rette en varm tak for et fortræffeligt arbejde. Statsarkitekt Hörður Bjarnason og hans dygtige assistenter vil jeg takke for deres store arbejde. De har forandret et teater på ganske kort tid til en kongreshal med gode arbejdsvilkår. Nationalteatrets direktør og teatrets personale takker jeg også for et udmærket samarbejde. Det samme gælder vore ingeniører og medarbejdere fra Islands tele-

fon- og poststyre. De har ydet en værdifuld hjælp til presse, radio og television, som på en betydningsfuld måde har spredt viden om dette møde rundt om i Norden.

Rådets vicepræsidenter bringer jeg en varm tak for et broderligt og værdifuldt samarbejde. De andre rådsmedlemmer, ministre og sagkyndige takker jeg for et fornøjeligt samvær og samarbejde.

Jeg takker hr. Jens Otto Krag for indbydelsen til København til rådets 19. session og hans varme ord til mig.

Til slut vil jeg udtrykke min personlige tak til de ærede rådsmedlemmer for de år, som jeg har deltaget i Nordisk Råds arbejde, både som medlem i Islands delegation, præsident og vicepræsident. Den erfaring vil være mig uforglemmelig. Den har også styrket min tro på nordisk samarbejdes fremtid. Jeg ønsker Nordisk Råd held og lykke.

Tak for samværet ved rådets 18. session i Reykjavik. God rejse hjem og god hjemkomst.

Nordisk Råds attende sessions möde er hævet.

Mötet avslutades kl. 10.05.

Godkännande av protokollen

Förestående protokoll, som innefattar stenografiskt referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets adertonde session i Reykjavik den 7—12 februari 1970, har förts av den vid sessionen enligt § 8 arbetsordningen fungerande sekreteraren, sekreteraren för Nordiska rådets isländska delegation, kontorchef Friðjón Sigurðsson.

Jämlikt § 19 arbetsordningen för Nordiska rådet godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Sigurður Bjarnason

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om gemensam nordisk transportpolitik

(Väckt av Per Borten och Harry Klippenvåg till 11:e sessionen 1963¹)

På samferdselens område har man utvilsomt et av de mest givende felter for nordisk samarbeid. Betydelige lettelser og forbedringer er oppnådd for reisetrafikken ved samarbeid i nordiske organer om sløyfing av pass, lettelser i valutabestemmelsene, forenkling av tollkontroll m. v. Viktig arbeid pågår om ensartede trafikkregler og andre tiltak for økt trafikkikkerhet. På godstransportens område har resultatene ikke vært så iøyenfallende. Det fremgår i det hele ikke klart om alle muligheter for billig og effektiv nordisk transportavvikling er utnyttet.

I det europeiske fellesmarked spiller spørsmålet om felles transportpolitikk en betydelig rolle. Uansett hvordan forholdet mellom de enkelte nordiske land og fellesmarkedet blir, vil fellesmarkedets transportpolitikk få betydning. Samtidig spiller de internordiske transporter en større rolle for i hvertfall Finland, Norge og Sverige enn transportene landverts til og fra kontinentet.

Det synes derfor å være i høy grad aktuelt å få klarlagt hvilken betydning fellesmarkedets transportpolitikk kan få for Norden og hvilke muligheter det er for videreutvikling av en nordisk transportpolitikk som byr nordisk næringsliv og reisetrafikk de best mulige betingelser.

Vi vil derfor foreslå,

at regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige snart mulig lar utrede spørsmålet om fremme av de internordiske transporter gjennom en felles nordisk transportpolitikk som kan gjennomføres uten å bryte med det internasjonale samarbeid i en større sammenheng.

Oslo, 13. november 1962

Per Borten

Harry Klippenvåg

¹ Se Sak A 35/1963 (11. sesj., s. 857) och Sak A 4/1964 (12:e sess., s. 336).

Ändringsförslag

om riktlinjer för nordisk transportpolitik

(*Väckt av Hans Gustafsson till 12:e sessionen 1964¹*)

I ett medlemsförslag till 1963 års rådssession önskade två norska medlemmar av rådet att få till stånd en utredning om bl. a. möjligheterna för en vidareutveckling av en nordisk transportpolitik, som skulle skänka nordiskt näringsliv och nordiskt reseliv de bästa förutsättningarna. Förslagsställarna angav intet om hur denna transportpolitik skulle vara utformad.

I Sverige har emellertid i dagarna i proposition till riksdagen (nr 191/1963) framlagts förslag till nya riktlinjer för svensk statlig trafikpolitik, vilka måhända kan tjäna till ledning även vid uppgörande av en nordisk politik på detta område.

I den nämnda svenska propositionen, som grundar sig på ett mångårigt utredningsarbete, föreslås en omläggning av nuvarande principer för den statliga trafikpolitiken. Syftet är att efter en övergångsperiod på fem år varje trafikgren inom landet i princip skall svara för sina kostnader. Härigenom skapas förutsättningar för en samhällsekonomiskt riktig uppdelning av trafiken mellan olika trafikgrenar syftande till att för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga kostnader. I den mån det ej är genomförbart att med bibehållet krav på kostnadstäckning lämna viss bygd den trafikservice, som från samhällets synpunkt bedömes som rimlig, bör enligt propositionen ersättning utgå av allmänna medel till det trafikföretag, som får i uppdrag att lämna den behövliga trafikservicen.

Mot bakgrunden av det intresse, som måste tillmätas önskemålet att få till stånd enhetliga nordiska regler för transportpolitiken, synes det naturligt, att det uppskjutna medlemsförslaget gives den inriktningen att regeringarna rekommenderas att snarast utreda, huruvida de ovannämnda riktlinjerna för den svenska trafikpolitiken kan läggas till grund också för en framtida gemensam nordisk transportpolitik avseende gods- och passagerartrafik såväl på väg som på järnväg.

Målsättningen för en sund transportpolitik måste vara att få till stånd en så rationell och effektiv fördelning av tillgängliga transportresurser som möjligt. Från den utgångspunkten synes många fördelar vara förknippade

¹ Se Sak A 4, Ändringsförslag 1964 (12:e sess., s. 338).

med den svenska linjen, som innebär att alla icke räntabla förbindelser, som av olika skäl måste upprätthållas, i kalkylerna avskiljes från övrig verksamhet och får sina underskott täckta av statsmedel. Denna grundprincip — att varje trafikgren skall svara för sina kostnader och att transportförsörjningen för varje landsdel skall ordnas tillfredsställande och till lägsta möjliga kostnader — synes kunna utsträckas att gälla för hela Norden. Därest trafikföretagen befrias från ständigt hänsynstagande till icke bärkraftiga förbindelser, öppnas möjlighet till en samfällid nordisk politik för den grundläggande trafiken i dess helhet, vilken får att följa samma ekonomiska lagar i alla länderna. Subventionerna till socialt motiverade trafikleder skulle däremot bliva en helt nationell angelägenhet.

Kunde en sådan ordning genomföras, skulle t. ex. de fyra ländernas järnvägar i en framtid kunna etablera ett nära och fruktbringande samarbete. En långtgående integration torde endast kunna genomföras, därest principerna för de fyra ländernas trafikpolitik på järnvägsområdet görs likformiga. En nära samverkan mellan alla nordiska järnvägslinjer, som är ekonomiskt bärkraftiga, skulle kunna medföra betydande rationaliseringsvinster. Underskotten på åtskilliga av de icke räntabla linjerna, som varje land av samhällliga hänsyn tvingas att upprätthålla, skulle sannolikt minska och trycket på den egna statsbudgeten därmed lätta.

Liknande synpunkter gör sig gällande beträffande godstrafiken på landsväg. Även för denna trafikgren skulle en enhetlig tillståndsgivning och likartade regler i övrigt frammana en sund konkurrens och underlätta en behövlig samordning av de tillgängliga resurserna och därmed leda till ett effektivare utnyttjande av de samlade transportmedlen.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att lägga de i förslaget till svenska riksdagen framlagda nya riktlinjerna för den statliga svenska trafikpolitiken (se prop. nr 191/1963) till grund för en gemensam nordisk transportpolitik.

Stockholm den 4 december 1963

Hans Gustafsson

BILAGA 1, Yttranden (se Nordiska rådet 15:e sess., ss. 278—308).

BILAGA 2, PM angående de faktorer som bestämmer transportpolitiken i Sverige (se Nordiska rådet 15:e sess., ss. 309—316).

BILAGA 3, Skrivelse från Skandinaviska transportarbetarefederationen angående bilförarnas kör- och arbetstider m. m. (se Nordiska rådet 15:e sess., ss. 316—317).

BILAGA 4, Översigt över de i de nordiske lande gældende bestemmelser vedrørende lastbiltrafikken (se Nordiska rådet 15:e sess., ss. 317—323).

BILAGA 5, Betänkande 1 (se Nordiska rådet 15:e sess., ss. 324—332).

BILAGA 6, Norden — en lokaliserings- och kommunikationsregion (se Nordiska rådet, 17:e sess., ss. 308—323).

BILAGA 7, Betänkande 2 (se Nordiska rådet 17:e sess., ss. 324—325).

Ändringsförslag om samarbete på luftfartens område

(*Väckt av Sven Sundin*)

Vid Nordiska rådets stundande session i Reykjavik har rådet att på grundval av föreliggande medlemsförslag ta ställning till vittsyftande planer för ett framtida nordiskt transportpolitiskt samarbete. Överläggningarna om Nordek befinner sig nu i sitt slutstadium, och det är en allmän förhoppning bland rådets medlemmar att frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete vid den adertonde sessionen skall bringas närmare sin slutliga lösning.

I denna situation ter det sig märkligt, att det mellan nordiska länder råder vad som måste betecknas som en öppen konfliktsituation på luftfartens område, som i sak gäller en tvist mellan å ena sidan SAS och å andra sidan Finnair. Läget berör inte endast regeringarna och övriga myndigheter, utan det har redan nu medfört negativa konsekvenser för den resande allmänheten, bl. a. vad gäller tidtabellernas utformning. Tvisten kan befaras — att döma av olika uttalanden som gjorts för offentligheten — inom kort leda till olidliga och oacceptabla förhållanden.

I de mellanstatliga förbindelserna är det sedan länge ett tyvärr välkänt faktum, att de luftfartspolitiska frågorna oftast visat sig höra till de mest svårlösta på grund av den protektionistiska inställning som intas av flygföretagen och de myndigheter, som understödjer dessa. Vid förhandlingar mellan nordiska länder hade man dock hoppats att icke behöva återfinna detta alltför kända mönster. Inom Norden får självfallet icke enbart snävt luftfartspolitiska — för att inte säga luftfartsprotektionistiska — synpunkter göra sig gällande. Här kan icke, såsom vid förhandlingar mellan vilka andra länder som helst, enbart vara fråga om en köpslagan om rättighet mot rättighet som måste leda till ett noga balanserat resultat.

Alla som engagerats för ett närmare nordiskt ekonomiskt samarbete, och detta gäller Nordiska rådet, regeringarna och dess myndigheter, måste ha den grundläggande och självklara inställningen, att förbindelserna inom Norden är av speciell karaktär. Vad våra strävanden innerst gäller är att ge lika möjligheter för nordiskt näringsliv att utvecklas inom den nordiska ramen. Accepteras ej denna grundsyn, synes mig våra strävanden förfelade.

Inom Nordiska rådet har vi talat mycket om hur vi skall kunna klargöra

och åskådliggöra för de nordiska medborgarna vad ett utvidgat nordiskt samarbete innebär och ger av fördelar för alla. Hur skall vi lösa den uppgiften om allmänhetens uppmärksamhet riktas mot en ekonomisk konflikt mellan flygföretag, vilka backas upp av ettvarrt av sina länder? Konflikten presenteras såsom gällande ett mellan Danmark och Finland ingånget luftfartsavtal. Detta är formellt riktigt. I sak är det emellertid uppenbart att här Danmark, Norge och Sverige står mot Finland. Regeringarna i de nämnda länderna borde med utgångspunkt från detta sakförhållande gemensamt värdera hur en för alla parter acceptabel lösning skulle kunna uppnås.

I Helsingforsavtalets artikel 26 har de fyra berörda regeringarna utfäst sig »att befästa det samarbete som tidigare inletts på samfärdselns område samt söka utveckla detta samarbete i syfte att underlätta förbindelserna och varuutbytet mellan länderna och erhålla en ändamålsenlig lösning av de problem, som må förefinnas på detta område».

De nordiska ländernas regeringar kan inte betrakta denna utfästelse endast som »en bit papper». Den måste ges praktiskt innehåll i ett fall som detta. I sak gäller tvisten, hur passagerartrafiken från Norden till USA skall ordnas. Den grundsyn om Norden som en gemensam region i transportpolitiskt avseende, vilken bär upp rådets utredning NORDTRANS, måste även här få komma till klart uttryck.

Under hänvisning till ovanstående hemställer jag,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt nå fram till en hållbar lösning av de nordiska luftfartspolitiska problemen som förorsakas av konkurrensen mellan enskilda nordiska luftfartsföretag.

Stockholm den 30 januari 1970

Sven Sundin

BILAGA 8

**Betänkande 3 av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget
A 2/t och ändringsförslaget A 2 Ä 1/t samt betänkande 1 över
medlemsförslaget A 271/t och ändringsförslaget A 2 Ä 2 t**

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag A 2/t om en fælles nordisk transportpolitik, ændringsforslag A 2 Ä 1/t om retningslinier for en nordisk transportpolitik og ændringsforslag A 2 Ä 2/t om samarbejde på luftfartens område samt medlemsforslag A 271/t om organisation af de nordiske landes samarbejde på transportområdet m. m.

Sagerne A 2 og A 2 Ä 1 har mellem Nordisk Rads 17. og 18. session været behandlet på trafikudvalgets møder den 7.—8. maj, 25.—26. september og 16. december 1969 samt 14. januar 1970. Sag A 271 har været behandlet på de to sidstnævnte møder. Under 18. session har minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, kommunikationsminister Paavo Aitio, statsråd Håkon Kyllingmark og statsrådet Bengt Norling deltaget i sagernes behandling, og som sagkyndige har udvalget hørt kanslichefen Klaus Häkkänen og byråchefen Kurt Uggeldahl, Finland, samt departementsrådet Clas Nordström, Sverige.

1. Medlemsforslag A 2 og ændringsforslag A 2 Ä 1

Vedrørende medlemsforslagets og ændringsforslagets indhold og de i anledning af de to forslag indkomne remisudtalelser henvises til trafikudvalgets betænkning af 23. februar 1967 (se Nordiska rådet 1967, s. 324 ff). I denne betænkning henstillede udvalget vedtagelse af en rekommandation angående godstransporten med lastbiler, og den 3. april 1967 vedtog Nordisk Råd en sådan rekommandation (*rek. nr. 1/1967*).

Vedrørende det videre arbejde med de to forslag henvises til trafikudvalgets betænkning af 4. marts 1969 (se Nordiska rådet 17:e sess., s. 324 f). Udvalget anmeldte heri for rådet, at det ville fortsætte arbejdet med medlemsforslaget og ændringsforslaget.

Den i udvalgets betænkning af 4. marts 1969 (se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 324) omtalte af trafikudvalget nedsatte arbejdsgruppe, der havde til hovedopgave i store træk at foretage en kortlægning af behovet for store trafik-anlæg til betjening af hele det nordiske område eller væsentlige dele heraf, har i september 1969 afgivet sin endelige betænkning **NORDTRANS (NU 1969: 13)**. Arbejdsgruppen har med udgangspunkt i erhvervslivets lokalisering og udvikling belyst de forbindelser, som eksisterer i Norden, og foretaget en udredning af behovet og fordelene for Danmark, Finland, Norge og Sve-

rige ved fælles trafik anlæg m. m. og anbefaler bl. a. anlæg af en storlufthavn til betjening af hele det nordiske område. Endvidere anbefales anlæg af forskellige specialhavne. Betænkningen er udsendt til udtalelse hos et stort antal myndigheder og organisationer. Denne remisbehandling er endnu ikke afsluttet.

2. Ændringsforslaget A 2 Ä 2

Ændringsforslaget er fremsat af Sven Sundin. I forslaget henvises til, at der er vanskeligheder med at tilvejebringe en fortsat luftfartsaftale mellem Danmark og Finland på grund af visse interessermodsatninger mellem på den ene side SAS og på den anden side Finnair. Idet der endvidere henvises til Helsingforsaftalens artikel 26, hvor også de fire berørte regeringer har forpligtet sig til et samarbejde på samfærdselens område, henstilles, at Nordisk Råd antager en rekommandation til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om i fællesskab at finde en holdbar løsning af de nordiske luftfartspolitiske problemer, som er forårsaget af konkurrencen mellem private nordiske luftfartsselskaber.

3. Medlemsforslag A 271

Medlemsforslaget er fremsat af Magnus Andersen, Leif Cassel, Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, Birger Lundström, Arne Nielsen, Tuure Salo og Veikko Savela. I forslaget henvises dels til de i betænkningen NORDTRANS fremsatte forslag, dels de af Nordisk Organisationskomité fremsatte forslag, og det henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om 1. at oprette en permanent nordisk embedsmandskomiteé for transportspørgsmål, 2. at give denne komité bl. a. den opgave at forestå en planlægning for så vidt angår transportanlæg ud fra et nordisk helhedssynspunkt og herved tage de i NORDTRANS-betænkningen fremsatte forslag i betragtning og 3. at indgå en overenskomst om det nordiske samarbejde omfattende såvel transportpolitikken som samarbejdets organisation.

4. Trafikudvalget

Det stadigt voksende produktionssamarbejde mellem de nordiske lande og den bl. a. som følge heraf større og større samhandel medfører en øget efterspørgsel efter godstransport mellem landene. Denne udvikling gør det mere påkrævet end nogen sinde, at transporterne afvikles på den mest rationelle måde, og gør det naturligt at undersøge, hvorvidt der vil kunne opnås gevinster ved et nordisk samarbejde, både for så vidt angår en fælles planlægning inden for transportsektoren, og for så vidt angår transportpolitik-

ken. Også med hensyn til godstransporten mellem Norden og den øvrige del af verden er der tale om en væsentlig stigning, og det findes naturligt at undersøge, hvorvidt der gennem et samarbejde og med udnyttelse af den moderne teknik, som nu findes, måtte kunne opnås rationaliseringsgevinster for det nordiske område som helhed.

For at imødekomme de krav, som en udbygning af det nordiske trafik-samarbejde stiller, bør der efter udvalgets opfattelse snarest oprettes et centralt organ på regeringssiden, og udvalget ønsker derfor at støtte de tanker, som ligger til grund for det i sag A 271 stillede forslag.

I det nu foreliggende udkast til Nordek-traktaten er imidlertid i kapitel 9 om transportpolitik optaget bestemmelser om et udbygget samarbejde og om oprettelse af en samarbejdskomité for transportpolitik. Disse bestemmelser synes at imødekomme medlemsforslag A 271, og da det må anses for overvejende sandsynligt, at Nordek-traktaten vil være ratificeret inden sommeren 1970, mener udvalget, at man i den foreliggende situation fremmer udbygningen af samarbejdet på den mest hensigtsmæssige måde ved at etablere en samarbejdskomité for transportpolitik som et led i Nordek-samarbejdet. Det er dog udvalgets opfattelse, at transportsamarbejdet er et så vigtigt og omfattende led i det nordiske samarbejde, at der vil vise sig behov for en yderligere udbygning, og at det inden længe kan blive aktuelt at erstatte eller supplere Nordek-traktatens kapitel 9 med en særlig nordisk overenskomst om transportsamarbejde på samme måde, som Nordisk Organisationskomité har foreslået det for kultursamarbejdets vedkommende. Udvalget vil dog vedrørende Nordek-traktatens kapitel 9 om transportsamarbejdet fremholde det ønskelige i, at Nordisk Råd får lejlighed til at følge regeringernes arbejde ved, at de projekter og planer, som samarbejds-komiteen arbejder med, forelægges Nordisk Råd til høring.

Udvalgt mener, at den nordiske samarbejdskomité for transportpolitik som en af sine første opgaver bør have den opgave at forestå en planlægning vedrørende transportanlæg, og forudsætter, at **NORDTRANS**-betænkningen og det i tilslutning hertil indsamlede materiale kommer til at indgå i overvejelserne. Det tilføjes, at trafikudvalget har til hensigt at gennemgå remis-udtalelserne vedrørende **NORDTRANS**-betænkningen og videregive en sammenstilling til regeringerne.

Udvalget forudsætter endvidere, at samarbejdskomiteen vil tage de i medlemsforslaget (A 2/t) og ændringsforslaget (A 2 Ä 1/t) rejste spørgsmål op til overvejelse, og at regeringerne i overensstemmelse med Helsingforsaftalens § 36 vil forelægge resultatet af overvejelserne for Nordisk Råd. Udvalget vil ud fra disse forudsætninger foreslå, at rådet henlægger de to nævnte forslag.

Ændringsforslag A 2 Ä 2, som er fremsat umiddelbart før sessionen, omhandler et omfattende og kompliceret spørgsmål. Udvalget har derfor ikke haft mulighed for under denne session at fremlægge forslag for rådet i an-

ledning af ændringsforslaget, hvilket udvalget anmelder for rådet.

Udvalget har anmodet om og fået en redegørelse fra de pågældende trafikministre angående de igangværende luftfartspolitiske forhandlinger mellem Danmark og Finland.

I. Udvalget indstiller,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslag A 2/t og ændringsforslag A 2 Ä 1/t samt medlemsforslag A 271/t.

II. Udvalget anmelder,

at det fortsætter sit arbejde med ændringsforslag A 2 Ä 2/t.

Reykjavik, den 10. februar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Mikko Laaksonen

Aksel Larsen

Sven Mellqvist

Erling Norvik

Tuure Salo

Veikko Savela

Formand

Gösta Skoglund

Tilläggsförslag

om utbildning av sjukhusadministratörer

(Väckt av Sigurður Bjarnason, Sigríð Ekendahl, Gunnar Henriksson, Harald Løbak och Harald Nielsen)

År 1963 antog Nordiska rådet en rekommendation (rek. nr 1/1963) angående utbildning av sjukhusadministratörer av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast undersöka förutsättningarna för en samnordisk utbildningsverksamhet avseende sjukhusadministration vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

I anledning av rekommendationen tillsattes en gemensam nordisk kommitté, Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration, vilken i mars 1965 avgav betänkande med förslag till nordisk utbildning i sjukhusadministration (se Nordisk utredningsserie 1965: 6).

Kommitténs förslag avser en gemensam nordisk vidareutbildning, som bygger på en i nationell regi given grundutbildning. Vidareutbildningen föreslås förlagd till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Beträffande frågan om utbildningstid har en kompromiss varit nödvändig, och kommittén har enats om att föreslå en utbildningstid för vidareutbildning av tre månader.

Det kan ifrågasättas om en vidareutbildning omfattande en utbildningstid av tre månader och byggd på en grundutbildning, som ej är inriktad på sjukhusadministration, i enlighet med kommitténs förslag, kan vara tillräckligt omfattande för att ge eleverna den allsidiga utbildning, som är behövlig i detta sammanhang. Fara torde föreligga för att en internordisk kurs om tre månader redan från början kommer att visa sig icke tillfyllest. Den av kommittén föreslagna kursen måste därför, om förslaget förverkligas, betraktas som en försöksverksamhet. Med utgångspunkt från de erfarenheter, som vunnits av denna verksamhet, kan sedan definitiv ställning tagas till såväl kursernas längd som innehåll.

Lämpligt vore, om man redan på detta stadium undersökte, huruvida icke behov föreligger av en mera omfattande utbildning än den som kommittén har föreslagit. Genom kontakt mellan hälsovårdsministrarna bör klarhet kunna skapas på denna punkt.

Under åberopande av vad ovan ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av det i Nordisk utredningsserie 1965:6 framlagda förslaget få till stånd en effektiv nordisk utbildning av sjukhusadministratörer.

Stockholm den 5 januari 1966

Sigurður Bjarnason

Sigrid Ekendahl

Gunnar Henriksson

Harald Løbak

Harald Nielsen

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska hälsovårdshögskolan:**

Förslagsställarna utgår ifrån att vidareutbildningen under tre månader skall vara byggd på en grundutbildning, som ej är inriktad på sjukhusadministration, och de ifrågasätter om kurstiden av denna anledning är tillräckligt omfattande.

Man kan förstå deras tveksamhet, om det verkligen skulle vara så att grundutbildningen icke är inriktad på sjukhusadministration. Både utredningskommittén och hälsovårdshögskolans styrelse har vid den tidigare handläggningen av denna fråga emellertid förutsatt, att kursdeltagarna före en vidareutbildningskurs har en god grundutbildning i hemlandet inriktad på såväl teoretisk som praktisk sjukhusadministration.

Hälsovårdshögskolans styrelse är beredd att så snart lokalförhållandena tillåter organisera en kursverksamhet för sjukhusadministratörer efter de riktlinjer som uppdragits i utredningen år 1965 (NU 1965: 6). Om det framdeles skulle visa sig önskvärt att utöka den föreslagna tremånaderskursen, vill hälsovårdshögskolans styrelse gärna medverka härtill, i den utsträckning som är möjlig. Enär erfarenhet sålunda ej vunnits om dylik kursverksamhet, anser styrelsen det knappast tillrådligt att redan nu, innan verksamheten påbörjats, företaga en nordisk undersökning om en mer omfattande utbildning särskilt som 1965 års utredningskommitté synes i största möjliga utsträckning ha tagit hänsyn till samtliga organisatoriska och utbildningsmässiga spørsmål som är aktuella i sammanhanget.

Göteborg den 11 maj 1966.

Bo E. Ingelmark

E. Bunne

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

Medlemsförslaget har været forelagt for sundhedsstyrelsen, der i skrivelse af 26. april 1966 har udtalt, at de sygehusadministrative forhold i de nordiske lande varierer stærkt fra det ene land til det andet, og de per-

sonkategorier, der kommer i betragtning til at varetage sygehusadministration, vil være forskellige — i Danmark er sygehusadministration oftest lagt i hænderne på administratorer med økonomisk og eventuel juridisk baggrund. I Norge, Sverige og Finland er en sådan kategori af sygehusadministratorer kun lidet anvendt, medens lægelige chefer oftest udøver de administrative funktioner. Disse forhold er der udførligt redegjort for i den seneste nordiske betænkning om »Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» (NU 1965:6), og det var på dette grundlag, udvalgets særlige sagkyndige fandt det tilrådeligt, at grunduddannelsen for sygehusadministratorer fremtidig burde anses som bedst tilgodeset gennem en national uddannelse. Man fandt derimod, at der skulle være en mulighed for at etablere en videregående kursusvirksomhed, der inden for forskellige specialfelter kunne berede ellers veluddannede administratorer lejlighed til at uddybe deres viden og ajourføre tidligere erhvervede kundskaber.

En tilsvarende virksomhed, men nationalt præget, har gennem årene været etableret af Sygehusinspektørforeningen i Danmark, og det skulle, som det fremgår af førnævnte udredning, være muligt at tilrettelægge en kursusvirksomhed af lignende type — tilrettelagt som en fællesnordisk virksomhed, f. eks. ved helsehøjskolen i Göteborg.

Da der indtil nu kun besiddes sparsomme erfaringer med hensyn til tilrettelæggelsen af kurser af denne art, må det selvsagt komme til at dreje sig om en virksomhed af mere forsøgsmæssig karakter, i hvert fald den første årrække.

Sundhedsstyrelsen må fraråde, at spørgsmålet på nærværende tidspunkt på ny gøres til genstand for nordisk udvalgsbehandling, idet man må skønne, at betænkningen af 1965 i videst mulig udstrækning har taget hensyn til samtlige faglige organisationsmæssige og uddannelsesmæssige problemer.

Indenrigsministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til sundhedsstyrelsens foranstående erklæring.

Det tilføjes, at spørgsmålet om gennemførelse af kurser for videreuddannelse af sygehusadministratorer ved den nordiske helsehøjskole i Göteborg i overensstemmelse med de i den nævnte betænkning indeholdte retningslinier har været genstand for drøftelse på et i april måned 1966 afholdt nordisk sundhedsministermøde.

København, den 10. maj 1966

P. m. v.

E.b.

Jørgen H. Koch

Sygehusforeningen i Danmark:

----- skal man meddele, at sagen nu har været forelagt sygehusforeningens bestyrelse, som kunne tilslutte sig, at der er et behov for videreuddannelse af de højere administrationstjenestemænd inden for sygehusvæsenet. Sygehusforeningen kan tillige tilslutte sig forslaget om, at denne uddannelse finder sted på nordisk basis på hälsovårdshögskolan i Göteborg efter de retningslinjer, som komiteen har foreslået. Hvad særligt angår det foreslåede kursus' varighed — 3 måneder — må man dog være af den opfattelse, at det er vel kortvarigt, men man forstår, at en forlængelse er forbundet med praktiske vanskeligheder, hvorfor man kan tiltræde kursus af denne varighed som en forsøgsvirksomhed.

Hvad endelig angår tillægsforslaget, mener man, at der næppe er basis for at etablere mere omfattende fælles nordisk uddannelse, førend det nærmere er undersøgt, om de nationale grunduddannelser kan nærmes til hinanden. Sygehusforeningen skal derfor henstille, at tillægsforslaget blivit stillet i bero på nærmere undersøgelser af hele dette spørgsmål.

København, den 2. september 1966

P. f. v.

Andersen-Rosendal

Sygehusinspektørforeningen i Danmark:

Det fremgår af Nordisk Råds bemærkninger, at der næres en vis betænkelse ved den af den fællesnordiske komité foreslåede videreuddannelse i sygehusadministration af kun tre måneders varighed, idet der gives udtryk for den opfattelse, at der foreligger risiko for, at et så relativt kortvarigt kursus ikke vil vise sig fyldestgørende. Det henstilles derfor, at de respektive ministerier søger klarlagt, hvorvidt der foreligger behov for en mere omfattende uddannelse end den af komiteen foreslåede. Der kan næppe være uenighed fra nogen side i den udtrykte betænkelse ved uddannelsens tilstrækkelighed, men man kan måske være i tvivl om, hvorvidt specielt den fællesnordiske videreuddannelse bør udstrækkes væsentligt ud over de angivne tre måneder. Som det er anført i betænkningens afdeling IV, sidste afsnit (side 39), bør den nationale uddannelse efter den fællesnordiske komité's opfattelse foruden 3—5 års praktisk tjeneste på et sygehus tillige omfatte en på sygehusadministration sigtende teoretisk uddannelse, og der henvises til de i dag forekommende korte nationale kurser, som formentlig efterhånden vil udvikle sig til mere omfattende, længere kurser med et mangesidigt emnevalg.

Sygehusinspektørforeningen vil med glæde imødesee og bidrage til en

undersøgelse af det samlede behov for en omfattende sygehusadministrativ videreuddannelse, idet man dog ligesom den fællesnordiske komité finder, at de mere elementære emner samt emner baseret på det enkelte lands specielle lovgivning og andre særlige forhold bør udvikles nationalt, medens den teoretiskprægede videreuddannelse på højt niveau — helst baseret på et forskningsinstitut i sygehusadministrative emner — bør ske på fællesnordisk grundlag.

Man ser — ligesom det kommer til udtryk i de givne bemærkninger — en risiko ved, at den teoretiskprægede uddannelse på højt niveau søges gennemført, uden at der snarest sker en tilrettelæggelse af en tilgrundsiggende mere almen uddannelse, men vil være betænkelig ved, at sidstnævnte uddannelse søges etableret som en del af den fællesnordiske videreuddannelse.

Det vil snarere, blandt andet med det formål at udskille egnede kandidater til den højere fællesnordiske videreuddannelse og sikre, at disse møder med så vidt mulig samme teoretiske grundlag, være rimeligt at udbygge den eksisterende uddannelsesvirksomhed på national basis med de mere almene fag til en mere systematisk anlagt uddannelse.

Ovennævnte synspunkter på udviklingen af en national uddannelse i sygehusadministration har tidligere af foreningen været fremført over for indenrigsministeriet, men uden at kunne nyde fremme — formentlig af økonomiske årsager.

Der er nu ved handelshøjskolerne i Danmark skabt mulighed for at gennemføre en for sygehusforhold velegnet teoretisk grunduddannelse, nemlig specialstudiet Organisation, der er et alment teoretisk studium i administration af 4-5 års varighed, og det vil være muligt med relativt små økonomiske midler at etablere en supplementsuddannelse til dette studium i form af specialkurser i særlige sygehusdiscipliner. Man skal i denne forbindelse oplyse, at foreningen for tiden er ved at udarbejde et forslag om etablering af en række uddannelsesstillinger for yngre sygehusfolk i avancementsstillinger med henblik på at give disse mulighed for en gennemførelse af nævnte studium, hvorved man tilstræber sideløbende med en praktisk uddannelse i sygehusadministration at skabe mulighed for en sådan teoretisk grunduddannelse.

Der lægges således fra vor forenings side vægt på, at der i forbindelse med den foreslåede fællesnordiske videreuddannelse søges tilrettelagt en national uddannelse, uden at man dog mener, at disse to uddannelsesformer absolut behøver at blive etableret samtidig.

Forholdet er nemlig det, at en række administrationsfolk i ledende stillinger, der i kraft af langvarig praktisk uddannelse på sygehusområdet i det tidsrum, hvor en væsentlig udvikling har fundet sted, formentlig vil være interesseret i og kompetente til at deltage i de første kurser.

Erfaringer indhøstet ved de første kurser kan i øvrigt bidrage til en bedre

tilrettelæggelse af den nationale uddannelse og gøre denne mere sufficient.

Sygehusinspektørforeningen skal derfor anbefale, at forslaget til en fællesnordisk videreuddannelse snarest bliver ført ud i livet på det omhandlede grundlag med en varighed af tre måneder.

Foreningen vil uafhængig heraf arbejde videre med planerne om en udbygning af den nationale uddannelse i sygehusadministration.

Skulle erfaringerne vise, at det vil være hensigtsmæssigt og praktisk muligt at udvide den fællesnordiske videreuddannelse ud over de tre måneder, vil spørgsmålet herom alter kunne optages, men en forudsætning herfor bør være, at videreuddannelsen kan opdeles i kurser af begrænset varighed, f. eks. 3 × 2 måneder, da det ikke kan forventes, at danske kursusedtagere kan være borte fra deres stillinger mere end 2—3 måneder ad gangen.

Den fællesnordiske videreuddannelse bør efter vor formening tilrettelægges således, at hovedvægten lægges på behandlingen af de nyere aspekter i sygehusudviklingen, hvorved indholdet i kurserne vil være underkastet en stadig fornyelse.

En sådan tilrettelæggelse vil stille store krav til kursusledelsen, men vil på den anden side forøge kursets værdi for den, der ønsker en ajourføring, og måske føre til, at tidligere kursusedtagere kunne ønske med års mellemrum at frekventere kurset på ny.

Århus, den 10. maj 1966

P. Borgholm

Sygehusdirektor

Finland

Ministeriet för inrikesärendena har i skrivelse av den 26 april 1966 såsom sitt yttrande i Sak A 99 T/s (utbildning av sjukhusadministratörer) hänvisat till medicinalstyrelsens i ärendet avgifna utlåtande (se nedan).

Undervisningsministeriet¹:

Den samnordiska kommitté, som tillsattes i anledning av en av Nordiska rådet antagen rekommendation, har föreslagit, att en nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer skulle anordnas vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg i form av tre månaders kurser, som skulle bygga på i de enskilda länderna meddelad grundutbildning.

I ett inom Nordiska rådet väckt tilläggsförslag (A 99 T/s) har uppmärksamhet fästs vid att då grundutbildningen i varje land är anordnad på olika

¹ Yttrandet översatt från finska.

sätt och oftast så, att denna såsom sådan icke är inriktad på utbildning för sjukhusadministration, tre månaders kurser icke kan anses tillräckliga och att dessa kurser, försåvitt de förverkligas i denna form, förty bör anses vara av försöksnatur. I tilläggsförslaget hemställes därför, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att få till stånd en effektivare nordisk utbildning av sjukhusadministratörer.

Undervisningsministeriet konstaterar, att den omständigheten, att grundutbildningen meddelas på nationell bas, liksom även det faktum, att grundutbildningen icke såsom sådan ger utbildning för sjukhusadministration, givetvis förorsakar svårigheter vid anordnandet av en sammordisk vidareutbildning. Dessa olägenheter reduceras visserligen därav, att de nordiska länderna i detta hänseende icke i avgörande mån avviker från varandra, samt därav, att eleverna i de flesta fall komme att ha bakom sig till och med lång erfarenhet av praktisk sjukhusadministration och många av dem i hemlandet skulle ha genomgått kortare kurser inom sagda område. Det bör anses naturligt, att kurserna i detta skede är av försöksnatur.

På grundval av vad ovan anförts anser undervisningsministeriet, att tilläggsförslaget ej ger anledning till några åtgärder, utan att det i detta skede är av större betydelse att få i gång kurserna i överensstämmelse med kommitténs förslag. Sedan tillräckliga erfarenheter vunnits av denna undervisning kan kursernas program och längd på basis av erhållna erfarenheter justeras.

Helsingfors den 27 september 1966

Ele Alenius

T. f. undervisningsminister

Markku Linna

Föredragande

Medicinalstyrelsen¹:

I det nordiska betänkande (nr 1965: 6), till vilket initiativtagarna till det inför Nordiska rådets session år 1966 väckta tilläggsförslaget hänvisar, har kursen för sjukhusadministratörer som ett resultat av en kompromiss föreslagits få en längd av tre månader. Medicinalstyrelsen konstaterar, att Nordiska hälsovårdshögskolan ej ännu förfogar över den planerade lokaliteten, som avsetts bli färdig under år 1967. Enär den veterligen kommer att bli avsevärt mindre än vad högskolans styrelse ursprungligen planerat och då man i fråga om lärarkårens omfattning och kapacitet befinner sig först i planeringsskedet, är det knappast ännu skäl att söka göra avvikelser från den av kommittén i betänkandet föreslagna kursen av tre månaders var-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

aklighet. Medicinalstyrelsen anser, att först sedan kurserna kommit i gång av dem kan erhållas erfarenheter, på grundval av vilka man kunde undersöka möjligheterna att utvidga kurserna. Kursledningen borde från första början undersöka, hurudan grundutbildning envar till olika yrkesgrupper rörande kursdeltagare har och hur den inverkar på kursresultaten. På detta sätt kunde material erhållas för utredning av den fråga, till vilken förslagsställarna hänvisar och till vilken måhända anledning kommer att finnas i ett senare skede.

Helsingfors den 19 april 1966

Niilo Pesonen

Generaldirektör

P. Kuusisto

Medicinalrådet

Sjukhusförbundet:

I motiven för tilläggsförslaget har man ifrågasatt, om man kan anse den i nämnda belänkande föreslagna fortbildningen på tre månader tillräcklig på den grund att fortbildningen baserar sig på en sådan grundskolning som inte har beaktat sjukhusadministrationen. Sjukhusförbundet för sin del förenar sig med tilläggsförslagets motiv för denna del och konstaterar, att en fortbildning på tre månader utan tvivel är för kort för personer, som inte har fått någon sjukhusadministrativ skolning. Sjukhusförbundet anser det dock sannolikt att till fortbildningskurser åtminstone i början kommer att söka sig personer som redan äger praktisk erfarenhet inom sjukhusadministrationen. Dessa personers förutsättningar till framgångsrika studier inom en lämpligen kort fortbildningskurs är uppenbarligen ganska goda. Om man i de olika nordiska länderna så småningom i samband med högskolorna också kan utveckla den sjukvårdsadministrativa grundskolningen t. ex. på samma sätt som man framlagt i sjukhusförbundets tidigare utlåtande, är man tvungen att senare omvärdera fortbildningskursens innehåll och längd. Sålänge en liknande specialskolning inte har ordnats, torde det vara ändamålsenligast att utarbeta fortbildningskursens undervisningsprogram närmast med tanke på sådana elever som redan har fått praktisk sjukhusadministrativ erfarenhet.

Sjukhusförbundet anser det självklart att den föreslagna sjukhusadministrativa fortbildningen till en början sker på försök, såsom man nämner i tilläggsförslagets motiveringar. Först efter att ha fått erfarenheter kan man dra slutsatser om hur fortbildningen ändamålsenligast kan utvecklas. I fall den föreslagna fortbildningskursen på tre månader visar sig i något avseende för kort, måste man självfallet överväga en förlängning av fortbildningen. Samtidigt borde man kanske undersöka möjligheterna att ordna

utbildningen så att man skulle anordna parallellkurser, av vilka den kortare skulle vara avsedd för elever som fått praktisk sjukhusadministrativ erfarenhet och den längre för elever som endast har en teoretisk skolning. Oberoende av studietidens längd kunde eleverna på båda kurserna ha vissa gemensamma föreläsningar och lektioner.

Sjukhusförbundet förenar sig med tilläggsförslaget där man förutsätter att Nordiska rådet rekommenderar åt regeringen att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en effektiv nordisk sjukhusadministrativ skolning på basen av betänkandet rörande denna sak. Före omfattande tilläggsåtgärder vore det dock kanske skäl att invänta de erfarenheter som man kan få på basen av den fortbildningskurs på tre månader som föreslagits i betänkandet.

Helsingfors den 27 april 1966

Sjukhusförbundet

Heikki Simola

Direktör

Pentti Ruuhonen

Finlands läkarförbund:

— — — meddelar Finlands läkarförbund härmed, att förbundet anser det viktigt att den plan, som framlagts i betänkandet »Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» (NU 1965: 6), förverkligas. Ett effektivt förverkligande av planen förutsätter givetvis, att utbildningen bör vara tillräckligt effektiv, såsom i det här åsyftade tilläggsförslaget har anförts.

Helsingfors den 19 april 1966

Finlands läkarförbund

H. R. Nevanlinna

Ordförande

Tero Talke

Lagfaren
sekreterare

Stadsförbundets byrå:

I ett till medicinalstyrelsen den 30 oktober 1965 över sagda kommittébetänkande avgivet yttrande har Finlands stadsförbund omfattat kommitténs förslag och ansett åstadkommandet av i betänkandet avsedda samnordiska fortbildningsmöjligheter för sjukhusinrättningarnas ledande tjänsteinnehavare innebära en väsentlig värdefull fördel för vårt sjukhusväsen. Då det nu remitterade tilläggsförslaget avser att utsträcka nämnda samnordiska utbildning att gälla jämväl grundskolningen, finner Finlands stadsförbund förslaget i detta skede för tidigt väckt och anser, att en ut-

vidgning av utbildningen på det föreslagna sättet kan komma i fråga först efter det man uppnått tillräcklig erfarenhet av genomförandet av det av kommittén föreslagna fortbildningssystemet.

Helsingfors den 18 april 1966

Stadsförbundets byrå

Direktör *L. O. Johanson*

Byråsekreterare *Sakari Kallio*

Maalaiskuntien liitto — Landskommunernas förbund¹:

— — — att förbundet finner antagandet av en rekommendation om anordnande av sammordisk utbildning av sjukhusadministratörer befogat. En tillräckligt effektiv utbildning förutsätter uppenbarligen, såsom i det ovan nämnda tilläggsförslaget konstateras, att de första kurserna anordnas i försökssyfte. Till övriga delar får vi hänvisa till det av förbundet i ärendet den 29 november 1965 till medicinalstyrelsen avgivna yttrandet i anledning av NU 1965: 6 [*se Bihang*].

Helsingfors den 25 februari 1966

Maalaiskuntien liitto

Förbundets direktör *Aarne Eskola*

Avdelningschef *Olli Paasio*

BIHANG

Yttrande av Landskommunernas förbund i Finland i anledning av betänkandet

»Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» (NU 1965:6)

I överensstämmelse med de av kommittén framförda synpunkterna finner även förbundet det betydelsefullt, att ökad uppmärksamhet ägnas planeringen av sjukvården. Dessliques bör det anses vara en riktig utgångspunkt att man i dessa frågor eftersträvar samarbete mellan de nordiska länderna, emedan sjukdomsförhållandena i sagda länder är så likartade. Då därjämte en ändamålsenlig utbildning av den sjukhusadministrativa personalen uppenbarligen förutsätter en större centralisering än vartill möjligheter finnes enbart inom ramen för förhållandena i Finland, torde det vara befogat att härvidlag söka anordna en sammordisk utbildning.

Enligt kommitténs förslag skulle administrativ fortbildning på sjukhusområdet uppenbarligen i främsta rummet meddelas ledande läkare och sjuksköterskor samt inom sjukhusplaneringen verksam teknisk personal.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Med tanke på förhållandena i Finland borde härutöver särskild uppmärksamhet ägnas även den kompletterande utbildningen av ekonomicheferna vid stora anstalter. Rent ekonomiska synpunkter spelar nämligen en central roll vid planeringen av verksamheten inom sjukhusorganisationen och sjukhusenheterna. Även kostnaderna för de tjänster sjukhusen fullgör borde uppenbarligen ägnas större uppmärksamhet i det planerade programmet för högskolan än vad kommittén föreslagit. Till övriga delar torde förslaget kunna anses motsvara de önskemål, som angående utbildningen av den sjukhusadministrativa personalen tidigare framförts, bl. a. i diskussioner om branschens utbildningsfrågor t. ex. vid å Kommunalinstitutet och annorstädes anordnade diskussionstillfällen.

För att fortbildningen av den sjukhusadministrativa personalen för vårt lands vidkommande skall kunna göras tillräckligt effektiv borde man förbereda sig för att de ifrågavarande fortsättningsstudierna kunde bekostas med statliga stipendier. Lämnas saken nämligen beroende av att kommunförbunden skall bevilja sina tjänsteinnehavare avlönad tjänstledighet eller på annat sätt understöda deras studier kan den ifrågavarande utbildningsmöjligheten synbarligen ej effektivt utnyttjas åtminstone beträffande tjänsteinnehavare vid små eller medelstora anstalter. Därjämte vore det befogat, att för uppgifter inom sjukhusadministrationen skulle utbildas även andra personer än sådana som redan innehar tjänster inom denna.

Med stöd av vad ovan anförts får Maalaiskuntien liitto vördsamt meddela, att förbundet med ovan omförmälda reservationer finner de av kommittén för utbildning av sjukhusadministratörer i de nordiska länderna framlagda förslagen godtagbara.

Helsingfors den 29 november 1965

Maalaiskuntien liitto

Aarne Eskola

Förbundets direktör

Olli Paasio

Avdelningschef

AKAVA r. y.:

Den på basen av Nordiska rådets år 1963 avgivna rekommendation till satta samnordiska kommittén har, såsom av förslaget framgår, redan tidigare gjort framställning om anordnandet av en för sjukhusadministratörer i de nordiska länderna gemensam tre månader lång vidareutbildning, vilken skulle bygga på den grundskolning som vederbörande erhållit i respektive land. Utan att vilja bestrida gagnet av den nu föreslagna mera ingående samfällida utbildningen, bör det konstateras, att ifrågavarande kommittés förslag i varje fall avser igångsättandet av en samnordisk skolning på sjukhusadministrationens område och sålunda är betydelsefull med tanke på den framtida utvecklingen. Enligt AKAVA r. y:s mening bör detta förslag åtminstone i utgångsskedet anses motsvara behovet, bl. a. med hänsyn till de i någon mån olikartade förhållanden som är rådande i de nordiska länderna. En eventuellt nödig befunnen utvidgning av sjukhusadministratö-

rernas samnordiska utbildning kommer även att stå på en fastare grund och vara lättare att genomföra efter det att erfarenheter först vunnits om en dylik skolningsverksamhet.

I det fall att utbildningstiden göres längre än vad kommittén föreslagit, kan deltagandet i kurserna gestalta sig mindre än avsett. Isynnerhet för i ledande ställning varande sjukhusadministratörer skulle det ställa sig svårt att ta del i en längre utbildning. Ett förlängande av utbildningstiden utöver den av kommittén föreslagna förefaller därför ej motiverat i begynnelskedet. De med en grundligare utbildning förenade större kostnaderna kunde därtill försvåra igångsättandet av berörda samnordiska utbildningsverksamhet.

AKAVA r. y. anser icke skäl föreligga att i utgångsskedet anordna samnordisk utbildning inom sjukhusadministrationen i mera omfattande utsträckning än vad som föreslagits av den för sakens beredning tillsatta samnordiska kommittén. Av vikt vore i stället, att det av kommittén avgivna förslaget kunde förverkligas.

Helsingfors den 20 april 1966

AKAVA r. y.

Juhani Salminen

Styrelsens ordförande

Aulis Lintunen

Verksamhetsledare

N o r g e

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet er enig i prinsippet om en nasjonal grunnutdanning med etterfølgende videreutdanning i felles nordisk regi, og slutter seg til komiteens forslag om opplegget for en felles nordisk videreutdanning idet det har bemerket komiteens grunngeving av sine forslag.

Spørsmålet om en nasjonal grunnutdanning for sykehusadministratører vil bli tatt opp av departementet, og man vil herunder holde for øye at utdannelsen på nasjonalt grunnlag til enhver tid må koordineres med forutsetningene for den internordiske videreutdanning og de erfaringer som høstes når denne blir etablert.

Departementet har også mottatt »Tilleggsforslag om utbildning av sjukhusadministratörer», hvor det gis uttrykk for den formodning at et internordisk kurs på 3 måneder allerede fra begynnelsen vil vise seg å være utilfredsstillende. Forslagstillerne har anbefalt undersøkt om det ikke foreligger behov for en mer omfattende utdanning enn den av komiteen foreslått.

Det er i Norge et utvilsomt behov for en grundig og omfattende undervisning når det gjelder grunnutdannelse og videreutdannelse, og avgrensingen her vil måtte bero på et skjønn.

Komitéen har — som også i lilleggsforslaget bemerket — funnet å måtte finne et kompromiss når det gjelder kursets varighet. Departementet er som tidligere nevnt enig i komiteens syn, og antar at det vil være en fordel — inntil man har vunnet noen erfaring — at kursene ikke strekker seg over for lang tid.

Oslo, 25. mars 1966

Jon Bjørnsson

T. Hauan

Sverige

Medicinalstyrelsen:

Såsom framgår av det av medicinalstyrelsen den 30 september 1965 avgivna utlåtandet över Nordiska kommitténs för utbildning i sjukhusadministration belänkande vilket utlåtande här bifogas [*se Bihang*], har medicinalstyrelsen ansett utbildningen böra startas såsom försöksverksamhet. Först då erfarenheter vunnits av en dylik försöksverksamhet, torde möjlighet föreligga att taga ställning till en mera omfattande och definitiv organisation av ifrågavarande utbildning. Regeringarna i de nordiska länderna synes med hänsyn härtill icke för närvarande ha anledning att vidtaga andra åtgärder än att igångsätta försöksverksamheten.

Stockholm den 18 april 1966

Håkan Rahm

Stig Lindgren

Lars Dalén

BIHANG

Yttrande av medicinalstyrelsen i anledning av betänkandet »Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» (NU 1965: 6)

Enligt kommitténs mening bör en samnordisk utbildning av sjukhusadministratörer bygga på en nationell grundutbildning. Ifråga om denna nationella grundutbildning, som i betänkandet berörts mera i förbigående

och som avses skola omfatta dels praktisk tjänstgöring på sjukhus, dels en på sjukhusadministration inriktad teoretisk utbildning, har angivits, att vederbörande aspirant bör ha en god skolutbildning, varjämte för dem, som avse att nå toppbefattningar, en högre utbildning t. ex. läkarexamen vore önskelig. Enligt kommitténs förslag bör den nationella grundutbildningen — när fråga är om aspiranter till ledande poster — efterföljas och kompletteras av en på nordisk bas anordnad vidareutbildning, omfattande en tid av tre månader och förlagd till den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Såsom i betänkandet redovisats, har medicinalstyrelsen i yttrande över ett av CSB-utredningen tidigare avgivet betänkande angående utbildning av sjukvårdsadministratörer framfört sina allmänna synpunkter på hörande utbildningsfrågor. Styrelsen har därvid bl. a. betonat önskvärdheten av att läkarna i ökad utsträckning ägna sig åt administrativa frågor inom sjukvården. Som komplement till sin medicinska utbildning och erfarenhet erfordra dessa enligt styrelsens mening huvudsakligen insikter i företagsekonomi jämte statistik och förvaltningskunskap. Mot bakgrunden av den omfattning, som sjukhusadministrationen nu har, vill styrelsen understryka angelägenheten av att den erforderliga nationella grundutbildningen även för läkarna snarast kommer till stånd.

Mot den allmänna uppläggningsen av den sammordiska vidareutbildningskursen, dess innehåll och lokala placering har styrelsen i stort sett icke något att erinra. Med särskilt framhållande av att rationaliseringsfrågor och utbildning i företagsekonomi bör ägnas stort utrymme i kursen, ifrågasätter styrelsen dock om icke kurstiden beräknats alltför kort. Vidare bör kursen med hänsyn till svårigheterna att från början finna den lämpligaste organisationsformen och ett slutligt ämnesval startas såsom försöksverksamhet. Såsom i betänkandet framhållits, bör kursledningen ges tillräcklig frihet till de jämkningar, som kan bli erforderliga på grund av de erfarenheter, som vinnas under kursens gång.

Det förslag till kursprogram, som framlagts, förutsätter att eleven redan besitter goda teoretiska och praktiska kunskaper. Enligt styrelsens mening är det ett önskemål att vederbörande avlagt akademisk examen med lämplig inriktning för en vidareutbildning av angivet slag, varjämte praktisk erfarenhet av sjukvårdsarbete är mycket betydelsefull. Detta bör dock ej hindra att även personer med praktik inom andra kommunala och statliga förvaltningsområden än sjukvården samt i enskild administrativ tjänst kunna vara meriterade för utbildning till ledande sjukhusadministrativa poster. Styrelsen delar vidare kommitténs uppfattning och finner det önskvärt att i nu föreslagna vidareutbildning även sjuksköterskor med härför i övrigt lämplig utbildning skall äga tillträde.

Styrelsen vill understryka angelägenheten av att elever anställda i statlig och kommunal tjänst inom de nordiska länderna äga åtnjuta rese- och traktamentsersättning samt stipendier och bibehållen lön.

Styrelsen finner det tveksamt om en kurs om året med blott fem deltagare från varje land verkligen är tillfyllest. Det bör i varje fall givas möjlighet att vid behov kunna dubblera kurserna under de första åren, då ett ackumulerat behov av utbildning säkerligen behöver tillgodoses för dem, som redan innehar administrativa chefsposter.

En förutsättning för genomförande av den föreslagna utbildningen i sjukhusadministration är att hälsovårdshögskolans lokalfråga snarast bringas

till en godtagbar lösning. Utredningens synpunkter på denna fråga har visat sig vara alltför optimistiska.

Stockholm den 30 september 1965

Arthur Engel

Stig Lindgren

Kerstin Svanström

Universitetskanslersämbetet:

I sitt yttrande den 5 oktober 1965 över Nordiska kommitténs för utbildning i sjukhusadministration betänkande med förslag angående utbildning av sjukhusadministratörer framhöll ämbetet inledningsvis, att förslaget om en högre utbildning, omfattande en kurs på tre månader för blivande cheftjänstemän borde kunna utgöra ett gott underlag för planering av en ändamålsenlig utbildning. Ämbetet rekommenderade vidare, att kursen, vilken var avsedd främst för två kategorier högre administrativa tjänstemän — läkare och intendenten — ekonomer — gavs olika utformning med hänsyn till deltagarnas tidigare utbildning.

Ämbetet vill instämma i vad som anföres i yttrande av samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Göteborg [*se nedan*]; nämligen, att det knappast är möjligt att på detta stadium säga något generellt om de blivande kursernas längd. Först sedan erfarenheter vunnits av denna utbildning kan man överväga eventuella förändringar beträffande dess längd och innehåll.

Stockholm den 20 april 1966

Håkan Berg

Margaretha Enmark

Konsistoriet vid Göteborgs universitet har i en skrivelse den 25 mars 1966 förklarat sig instämma i yttrandena från medicinska och samhällsvetenskapliga fakulteterna (se nedan).

Göteborgs universitet, medicinska fakulteten:

Det är enligt fakultetens mening av synnerlig vikt att en fullgod utbildning av sjukhusadministratörer snarast möjligt tillskapas i de nordiska län-

derna. Denna bör lämpligen bestå av en nationell grund och en gemensam vidareutbildning.

Fakulteten delar förslagsställarnas tveksamhet om att en vidareutbildningstid på endast tre månader skulle vara tillfyllest och tillstyrker därför en undersökning beträffande behovet av vidgad gemensam nordisk utbildning. Denna undersökning bör dock icke få försena igångsättandet av utbildningen, som tills vidare lämpligen kan omfatta tre månader.

Enligt fakultetens mening är det lämpligt att vidareutbildningen förlägges till den Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, där en grundorganisation och betydande erfarenhet finnes beträffande likartad utbildning. Självfallet måste vid en vidgning av hälsovårdshögskolans verksamhet dess personella, lokalmässiga och ekonomiska resurser förstärkas i erforderlig omfattning.

Göteborg den 21 mars 1966

På medicinska fakultetens vägnar

Stig Ranström

Barbro Strand

Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

Såsom fakulteten framhållit i sitt tidigare yttrande måste frågan om utbildningstidens längd bedömas med hänsyn till de personkategorier för vilka kurserna är avsedda och med hänsyn till kursernas allmänna syfte. För personer med enbart praktisk utbildning inom sjukhusväsendet erfordras ett annat slag av kurser än för personer med en grundläggande allmän utbildning, kurser för chefstjänstemän torde behöva vara kortare än kurser för deras närmaste medhjälpare etc. Det är därför knappast möjligt att på detta stadium säga något generellt om de blivande kursernas längd. Det lämpligaste synes vara att en begränsad basorganisation för sjukhusadministratörutbildning bygges upp, att därefter en noggrann inventering av utbildningsbehovet enligt huvudmännens och berörda personkategoriers bedömning göres samt att kursledningen sedan, med stöd av en dylik inventering, får pröva sig fram till kurser med ändamålsenlig uppläggning.

Göteborg den 23 mars 1966

På samhällsvetenskapliga fakultetens vägnar

Artur Attman

Olov Fahlén

Centrala sjukvårdsberedningen:

Centrala sjukvårdsberedningen instämmer i vad som framförs i ovan nämnda tilläggsförslag innebärande bl. a. att Nordiska kommitténs utbildningsförslag (NU 1965: 6), om det förverkligas, bör betraktas som en försöksverksamhet. Med utgångspunkt från denna bör man undersöka behovet av en både vad gäller innehåll och tid mera omfattande utbildning enär fara torde föreligga att en internordisk kurs om tre månader icke kommer att visa sig tillfyllest. Detta är i överensstämmelse med vad beredningen framfört i sitt remissvar den 21 september 1965 över Nordiska kommitténs förslag till nordisk utbildning inom sjukhusadministration.

Stockholm den 25 mars 1966

Enligt Centrala sjukvårdsberedningens beslut

Tore Lindh

Sten Troedsson

Svenska landstingsförbundet:

I sitt yttrande den 15 oktober 1965¹ över betänkandet »Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» har förbundsstyrelsen framfört synpunkter på den nordiska kommitténs förslag, varav torde framgå att frågan om utbildning av sjukhusadministratörer enligt förbundets uppfattning är förhållandevis komplicerad. Bl. a. har understrukits betydelsen av rekryteringen samt av grundutbildning och praktikerfarenhet för utformningen av en vidareutbildning både vad beträffar längd och innehåll. Detta förhållande framhäves ytterligare genom föreliggande tilläggsförslag. Kommittén hade den svåra uppgiften att arbeta icke bara med förhållandena i ett land utan i samtliga nordiska länder med varierande rekryteringsunderlag och olika förutsättningar för grundutbildning och detta förde fram till ett kompromissförslag, vars hållbarhet nu sålunda efter mindre än ett år ifrågasattes genom det väckta tilläggsförslaget. Detta måste tas som ett uttryck för svårigheterna att för närvarande samordna sjukhusadministratörsutbildningen för flera länder. Förslagsställarna framhåller, att förslaget, där est det förverkligas, endast bör betraktas som en försöksverksamhet samt föreslår, att man också undersöker, om det finnes behov av en mera omfattande utbildning. Styrelsen vill uttala sin stora tveksamhet inför denna situation. Om man hyser en till övertygelse gränsande misstanke om att förslaget leder till en otillräcklig utbildning, är detta ett dåligt stöd för att förverkliga detsamma i form av en försöksutbildning, även om en sådan gi-

¹ Här ej tryckt.

vetvis kan ge värdefulla erfarenheter. En utbildning på så hög nivå som det här gäller och som från början mer eller mindre officiellt betecknas som ett försök kan inte förväntas vara attraktiv vare sig för blivande elever eller lärare. De kostnader och det arbete, som skulle behöva läggas ned på att organisera ett dylikt försök torde utnyttjas bättre för att nå målet, om de användes för ett fortsatt och mera djupl gripande utredningsarbete.

Styrelsen vill i detta sammanhang meddela, att förbundet som representant för majoriteten av de svenska sjukhushuvudmännen ansett det angeläget att verka för en lösning av frågan om införandet av en tidsenlig utbildning för sjukhusadministratörer. Styrelsen har därför funnit det nödvändigt att påbörja en utredning beträffande dels de svenska landstingens behov av utbildningsresurser för administratörer på olika nivåer inom sjukvården och dels beträffande innehållet i och organisationen av utbildningen. Förslagsställarna hemställer, att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna att föranstalta om åtgärder för att få till stånd en nordisk undervisning. Styrelsen vill ifrågasätta om det ännu finnes tillräckligt underlag för att regeringarna skall kunna vidtaga de rekommenderande åtgärderna i syfte att få till stånd en utbildning, som täcker behovet. I stället synes dessa åtgärder böra anstå till dess att ett tillräckligt underlag i form av utredningsmaterial står till förfogande. För Sveriges del kommer detta att vara förhållandet, när den av förbundet igångsatta utredningen blivit fullbordad.

Stockholm den 21 april 1966

För Svenska landstingsförbundets styrelse

Fridolf Thapper

Benqt Olsson

Göteborgs sjukvårdsstyrelse:

Sjukvårdsstyrelsen hade icke tillfälle att direkt yttra sig över ifrågavarande betänkande (NU 1965: 6) men hade möjlighet att i Svenska stadsförbundets sjukvårdsdelegation framföra synpunkter. I delegationens yttrande sägs i den fråga, som är aktuell i tilläggsförslaget, följande:

Kommitténs förslag om en sammanlagd utbildningstid av tre månader för vidareutbildningen utgör en kompromiss av de olika nordiska delegaternas önskemål. Delegationen för sin del har den uppfattningen att utbildningstiden är väl kort med de olägenheter, som följer av en starkt komprimerad utbildning inom de tämligen omfattande ämnesområden, som rymmes inom begreppet sjukhusadministration.

Med hänsyn till att det är fråga om en helt ny utbildningsform måste densamma enligt delegationens mening få försökskaraktär. Detta uttalande gäller jämväl förslaget till utbildningens innehåll, vilket delegationen för

sin del anser väl avvägt. Delegationen förutsätter att erfarenheterna av utbildningen efter en viss försökstid kommer att föranleda jämkningar i utbildningen beträffande såväl dess utformning som innehåll.

Vi ansluter oss helt till detta uttalande.

Göteborg den 15 februari 1966

Sjukvårdsstyrelsens kansli

Thure Höglund

Lars-Olov Larsson

Sveriges läkarförbund:

Läkarförbundet, som ställer sig synnerligen positivt till en upprustning av den sjukhusadministrativa utbildningen, vill liksom i sitt tidigare yttrande [*se Bihang*] särskilt understryka vikten av en kartläggning av hela det sjukhusadministrativa utbildningsbehovet (på högskolenivå) för att därigenom skapa underlag för beslut om hur grund- och vidareutbildning bör byggas upp. I avvaktan på en sådan kartläggning bör slutgiltigt ställningstagande till framlagda förslag om vidareutbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg tills vidare anstå.

Stockholm den 23 mars 1966

Sveriges läkarförbund

Utrednings- och informationsavdelningen

Robert Nilsson

Torbjörn Lindvall

BIHANG

Yttrande av Sveriges läkarförbund i anledning av betänkandet »Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» (NU 1965: 6)

Utredningen har haft i uppdrag att utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer förlagd till nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Utredningen finner att förutsättningarna härför är goda och föreslår en kurs om tre månader per år med 5 à 6 deltagare från varje land. Det förutsätts att kursdeltagarna inhämtat grundläggande sjukhusadministrativ utbildning i hemlandet.

Läkarförbundet anser att utbildningen av de egentliga sjukhusadministratörerna måste handläggas i samband med frågan om sjukhusadministrativ utbildning till övriga som kan ha behov därav t. ex. chefsläkare, sjukvårdsföreståndare, överläkare, klinikföreståndare och viss intendenten

underställd förvaltningspersonal. Vidare får de utbildningskrav som framkallas av en karriärgång mellan sjukhus och huvudmännens centrala förvaltningar samt behoven inom andra organ med uppgifter på sjukvårdsområdet ej heller förbises.

Utredningen konstaterar att det synes möjligt att fylla de föreslagna utbildningsplatserna i Göteborg under en lång rad av år. Detta är enligt läkarförbundets mening ett otillräckligt konstaterande. Det kvantitativa behovet av utbildningsplatser borde först ha utretts och med anledning därav borde utbildningskapaciteten dimensionerats. Om de för Sveriges del föreslagna 5 å 6 platserna inte kan tillfredsställa vårt lands hela behov av högre sjukhusadministrativ utbildning måste ytterligare utbildningsresurser skapas på annat håll, vilket skulle leda till en splittring av knappa resurser som vore olyckligt särskilt i nuvarande trängda utbildningsläge på detta område.

Läkarförbundet befarar allvarligen att dimensioneringen i förslaget är otillfredsställande i förhållande till totalbehoven. Utredningen synes närmast syfta till att tillfredsställa utbildningsbehovet för sjukhuschefer och intendent. I Sverige finns c:a 200 sjukhus (bortsett från sjukhem) och vid större delen av dessa finns såväl sjukhuschef som intendent. Även om man antar att dessa poster bytte befattningshavare endast vart fjortonde år, kommer utbildningsbehovet endast för nyrekrytering till dessa poster att uppgå till tio personer per år, vilket är ungefär dubbelt så mycket som den föreslagna kapaciteten i Göteborg. Av CSB-utredningen 1962 framlagda behovskalkyler pekar på än större behov. Härtill kommer behovet av att utbilda andra befattningshavare vid sjukhus och i annan sjukvårdsadministrativ tjänst samt under lång tid även ett stort uppdämt behov.

Enligt läkarförbundets mening är det framlagda utredningsförslaget behäftat med ännu en avgörande svaghet. Utredningen har inte diskuterat vilken utbildning olika befattningshavare skall ha inhämtat på det nationella planet. Det har i betänkandet endast antytts vilket slag av utbildning som skall inläggas mellan en grundexamen av typ civilekonom-, juris kandidat- eller läkarexamen å ena sidan och utbildningen i Göteborg å andra sidan.

Vad beträffar läkarkategorien, har nedanstående förslag varit föremål för diskussion inom läkarförbundet och borde enligt förbundets mening bli föremål för fortsatt utredning. Kurser motsvarande punkterna A, B och C finns för närvarande inte i Sverige men borde på ett avgörande sätt kunna påverka förutsättningarna för den högre undervisningen av den typ som nämns under punkt D, som syftar till att tillfredsställa samma behov som göteborgskursen. Den otillräckliga kapaciteten vid Nordiska hälsovårdshögskolan medger inte en rationell lösning av utbildningsbehovet på alla nivåer.

A. Kurs ingående i med. lic.-examen.

B. Vissa kortare kurser för underläkare, som siktar på tjänster såsom biträdande överläkare.

C. Något längre kurser för biträdande överläkare, som siktar på tjänster såsom överläkare. Dessa kurser bör på något sätt meritvärderas.

D. Kurs omfattande ämnen som skulle kunna motsvara 1 akademiskt betyg för läkare, som siktar på att bli chefsläkare, styresmän eller sjukhusdirektörer eller för dem som redan innehar sådan befattning. Även denna kurs bör meritvärderas på lämpligt sätt.

E. Efterutbildningskurser av relativt kortvarig natur.

Läkarförbundet delar helt den i betänkandet framförda uppfattningen att det vore kortsynt att inte kombinera den högre sjukhusadministrativa utbildningen med forskning inom samma område. Med hänsyn härtill an-

ser läkarförbundet att den högre sjukhusadministrativa utbildningen bör förläggas i så nära anknytningsområde som möjligt till annan högre undervisning och forskning inom närliggande områden. Mot denna bakgrund måste förläggningsplanen till Nordiska hälsovårdshögskolan allvarligt prövas. För svenskt vidkommande vore det enligt förbundets mening naturligare att man byggde vidare på den företagsekonomiska och administrativa tradition som utvecklats vid handelshögskolorna eller under vissa förutsättningar den medicinska tradition som utvecklats vid de medicinska fakulteterna.

Vid handelshögskolan i Stockholm har undervisningen och forskningen under senare år utvecklats på de områden som här avses och en särskild förvaltningsekonomisk gren av företagsekonomien har organiserats. Möjligheterna att utnyttja dessa resurser för en sjukhusadministrativ utbildning bör tillvaratas eftersom dessa är de enda som för närvarande finns till hands och som därför möjliggör en snabb start.

Läkarförbundet vill förorda att en utredning -- låt vara av begränsad omfattning -- genomförs med uppgift att kartlägga hela det sjukhusadministrativa utbildningsbehovet (på högskolenivå) för sjukvårdens olika typer av befattningshavare. Dessa befattningshavares grundutbildning och praktiska erfarenhet, utbildningsbehovets differentiering på olika utbildningstyper samt det kvantitativa behovet av utbildningsplatser skulle således behöva utredas. Mot denna bakgrund bör sedan bedömas hur Sveriges totala sjukhusadministrativa utbildning skall byggas upp. Läkarförbundet anser det därvid särskilt värdefullt att möjligheterna att knyta den sjukhusadministrativa utbildningen till befintliga undervisnings- och forskningsinstitutioner utredes. Med detta underlag kan sedan prövas i vad mån det är lämpligt för svenskt vidkommande att även starta sjukhusadministrativ utbildning vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg i det begränsade och klart uttalade syftet att ge en nordisk utbildning. Denna utbildning torde dock kunna göras väsentligt kortare än tre månader.

Sammanfattningsvis vill läkarförbundet, som konstaterar att förslaget inte syftar till att tillgodose mer än en mycket liten del av det sjukhusadministrativa utbildningsbehovet, uttala

att läkarförbundet ställer sig synnerligen positiv till en upprustning av den sjukhusadministrativa utbildningen,

att läkarförbundet anser att såväl de kvantitativa som de kvalitativa aspekterna inte utretts tillräckligt,

att en sådan fortsatt utredning bör bedrivas skyndsamt och med medverkan av berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer,

att det framlagda förslaget i avvaktan därpå inte nu bör slutgiltigt bedömas.

Stockholm den 30 september 1965

Sveriges läkarförbund

S. Järnmark

Robert Nilsson

Svensk sjuksköterskeförening (SSF):

SSF vill i detta sammanhang hänvisa till tidigare avgivna yttranden den 27 september 1965 över Nordiska kommitténs för utbildning i sjukhusad-

ministration betänkande »Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» (NU 1965: 6), den 9 november 1965 över »Medlemsförslag om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet» (A 83/s) samt den 28 februari 1966 över inom »Nordiska rådet väckt förslag om högre utbildning av sjuksköterskor» (A 96/s)¹.

SSF vill med hänsyn till det framlagda tilläggsförslaget understryka att då den föreslagna utbildningen skall bygga på den nationella högre utbildningen måste beträffande sjuksköterskegruppen hänsyn tagas till hur den högre svenska utbildningen kommer att utformas av 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen.

Sjuksköterskors samarbete i Norden (SSN) har tidigare framlagt förslag om utbildning för administratörer inom hälso- och sjukvården, beräknad att omfatta två akademiska år. Då Nordiska rådet i betänkandet »Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» framlade förslag om en vidareutbildning för sjukhusadministratörer vid hälsovårdshögskolan i Göteborg, omfattande tre månader, tillstyrkte SSF den föreslagna kursen. I betänkandet framhölls, att detta är en i Norden ny och oprövad verksamhet, och i sitt yttrande underströk SSF att den föreslagna kursen borde betraktas som en försöksverksamhet och att man med utgångspunkt från de erfarenheter som vunnits tar ställning till såväl kursens längd som innehåll samt till frågan beträffande en gemensam utbildning för administratörer inom såväl hälso- som sjukvården.

Med hänvisning till tidigare yttrande vill SSF föreslå att den i betänkandet »Utbildning av sjukhusadministratörer i Norden» föreslagna utbildningen prövas som en försöksverksamhet och att man med utgångspunkt från vunna erfarenheter tar ställning till såväl kursens längd som innehåll för att nå en effektiv nordisk utbildning för administratörer inom såväl hälso- som sjukvården. Vidare vill SSF framhålla behovet av en grundlig svensk utredning rörande behovet av sjukvårdsadministratörer på skilda områden och nivåer.

Stockholm den 14 april 1966

För Svensk sjuksköterskeförening

Gerd Zetterström Lagervall

Ordförande

Gunborg Bergkvist

Sekreterare

SACO har i en skrivelse den 20 april 1966 förklarat sig instämma i tilläggsförslaget.

¹ Här ej tryckta.

BILAGA 2

Kortfattad sammanställning av remissbehandlingen i Sverige av betänkande med förslag till nordisk utbildning i sjukhusadministration (NU 1965: 6)

1. Inledning

Nordiska kommittén för utbildning av sjukhusadministration har med skrivelse den 12 mars 1965 avlämnat betänkande med förslag till nordisk utbildning i sjukhusadministration (Nordisk udredningsserie 1965: 6).

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statskontoret, medicinalstyrelsen, centrala sjukvårdsberedningen (CSB), rådet för sjukhusdriftens rationalisering (SJURA), direktionen för karolinska sjukhuset, direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala, universitetskanslersämbetet — efter hörande av universiteten och karolinska medikokirurgiska institutet — skolöverstyrelsen, mentalsjukvårdsberedningen, 1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen, statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, 1963 års klinikutredning, styrelsen för nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, Svenska landstingsförbundet, som överlämnat yttranden för vissa landstingskommuners förvaltningsutskott, Svenska stadsförbundet, Sveriges läkarförbund, Svensk sjuksköterskeförening (SSF) samt statens sjukhuspersonals förbund.

2. Remissyttrandena

Allmänna synpunkter på utbildningen av sjukhusadministratörer

Vikten av utbildning i sjukhusadministration betonas i samtliga yttranden. *Statskontoret* finner bl. a. att utvecklingen inom sjukhusväsendet under senare år medfört, att allt större krav kommit att ställas på den personal, som handhar sjukhusens administration. Därigenom har, framhåller statskontoret vidare, behovet av en särskild sjukhusadministrativ utbildning kommit att starkare framhävas. Liknande synpunkter framkommer i bl. a. yttrandena av *CSB*, *SJURA*, *Svenska landstingsförbundet* och *Svenska stadsförbundet*.

Det är enligt remissinstanserna angeläget, att en grundutbildning i sjukhusadministration på nationell basis snarast kommer till stånd. Anordnandet av en sådan grundutbildning diskuteras av vissa av remissinstanserna. *Skolöverstyrelsen* t. ex. framhåller, att man bör överväga, att förlägga utbildningen till socialhögskola. Lämpligheten av en sådan förläggning framhålls också bl. a. *Svenska landstingsförbundet*, som dock alternativt an-

ger universiteten. Vissa remissinstanser t. ex. *Sveriges läkarförbund* ifrågasätter dock om inte handelshögskolorna är bäst ägnade att handha denna utbildning och pekar i detta sammanhang på den specialkurs med sjukhusadministrativ inriktning, som redan nu anordnas vid handelshögskolorna.

Vikten av att i viss utsträckning även läkarna får sjukhusadministrativ utbildning påpekas av bl. a. *medicinalstyrelsen*, *SJURA* och *Sveriges läkarförbund*.

Vidareutbildningen

Principiella synpunkter

Behovet av en vidareutbildning understrykes allmänt av remissinstanserna. Det allt övervägande flertalet av dessa ansluter sig också till kommitténs förslag att denna utbildning bör ske på samnordisk basis. Dock uttalar *direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala*, att den finner det oklart att en samnordisk lösning är att föredraga. Direktionen ifrågasätter också om vidareutbildningen bör förläggas till nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, en åsikt som även delas av bl. a. *Sveriges läkarförbund*, som antyder lämpligheten av att vidareutbildningen i stället förläggas till handelshögskolorna. En sådan förläggning synes emellertid det allt övervägande flertalet av remissinstanserna naturlig.

Vidareutbildningens inriktning mot enbart sjukhusadministration diskuteras av bl. a. *Svenska landstingsförbundet*, som härom anför i huvudsak följande.

Under senare år har ett antal befattningar som sjukvårdsdirektör inrättats. Härigenom har även en del sjukhusadministrativa funktioner kommit att bli centraliserade, vilket medfört att några skarpa gränser mellan sjukhus- och sjukvårdsadministration ej längre kan upprätthållas. Kommittén borde därför ha tagit upp frågan om utbildning av sjukvårdsadministratörer och sålunda inte begränsat sig till enbart sjukhusadministratörer.

Liknande tankegångar återfinnes också bl. a. i yttrandet av *1962 års utredning angående sjuksköterskeutbildningen*, som mot bakgrunden av den i hög grad önskvärda integrationen mellan öppen och sluten vård finner det, särskilt på denna höga utbildningsnivå, vara en fördel om i varje fall visst avsnitt av utbildningen kunde ges gemensamt med motsvarande avsnitt i den vid högskolan nu givna kursen för administratörer i öppen vård. Även *styrelsen för statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor* framhåller vikten av en sådan integration av undervisningen.

Ungefär hälften av remissinstanserna anser det tveksamt om man redan nu innan den nationella grundutbildningen närmare utformats kan lägga kommitténs förslag till grund för en mera permanent utbildning. Försök med en utbildning av i huvudsak den utformning kommittén föreslagit för-

ordas av bl. a. *statskontoret, medicinalstyrelsen, SJURA* samt *1963 års klinikutredning*.

Ämnesval och kursinnehåll

Kommitténs förslag i vad det avser ämnesval och kursinnehåll möter i allmänhet inga gensagor. Det framhålles dock från en del remissinstanser, att det innan grundutbildningen utformats möter svårigheter att bilda sig en mera preciserad uppfattning om den verkliga innebörden av kommitténs förslag i denna del. *Universitetskanslersämbetet* påpekar att det synes lämpligt att mer än vad som framgår av förslaget understryka vissa rättsliga aspekter på sjukhusadministrationen. *Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan*, som finner förslaget i denna del i stort väl avvägt, framhåller, att kursledningen måste ges en viss frihet när det gäller den mera detaljerade planläggningen och utformningen av utbildningen.

Från ungefär hälften av remissinstanserna däribland *CSB, universitetskanslersämbetet, mentalsjukvårdsberedningen, Svenska stadsförbundet* och *SSF* påpekas att den föreslagna utbildningstiden — tre månader — förefaller alltför kort.

Organisation

Endast en mindre del av remissyttrandena behandlar förslaget i vad det avser organisationen av utbildningen. I allmänhet påtalas endast, att antalet elever i varje kurs i varje fall för Sveriges vidkommande torde vara för litet. En mera ingående analys av verkliga utbildningsbehovet efterlyses av *Sveriges läkarförbund*. *Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan* framhåller vikten av att högskolans lokalfråga erhåller en lösning, som möjliggör en effektiv undervisning. Vidare påpekar styrelsen att högskolan vid förslagets genomförande måste tillföras viss administrativ personal.

BILAGA 3

PM angående kurs i sjukhusadministration vid Nordiska hälsovårdshögskolan

Genom skrivelse den 2 december 1966 har Nordiska rådets presidium meddelat styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan, att rådets socialpolitiska utskott vid möte i Oslo den 20 oktober 1966 behandlat medlemsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer. Utskottet hade inhämtat, att de nordiska hälsovårdsministrarna vid möte i april 1966 enats om att försöksverksamhet för utbildning av sjukhusadministratörer borde anordnas vid Nordiska hälsovårdshögskolan och att högskolans styrelse borde få i uppdrag att utforma program för en sådan försöksverksamhet. Utskottet hade vidare un-

derstrukit behovet av en nordisk utbildningsform för sjukhusadministratörer och att en verklig utbildning ej kunde komma i gang förrän försöksverksamheten givit resultat.

I eder skrivelse den 2 december 1966 har framhållits angelägenheten av att den planerade försöksverksamheten påbörjas så snart det över huvud är möjligt.

Med anledning av ovanstående får styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan anföra följande.

Sedan högskolans styrelse genom skrivelse den 29 juni 1966 av det svenska socialdepartementet uppmanats att inkomma med förslag till en kurs i sjukhusadministration, omfattande en månad och avsedd att äga rum under läsåret 1967/68, tillsatte styrelsen en kommitté, bestående av en ledamot från vart och ett av de nordiska länderna, nämligen kontorchef cand. polit. Egon Persson, Rigshospitalet, Köpenhamn, chefen för finska medicinalstyrelsens ekonomiavdelning, doktorn i statsvetenskap Onni Vauhkonen, Helsingfors, överlege Tryggve Hauan, Helseledelse, Oslo och organisationschefen hos svenska landstingsförbundet, direktör Gunnar Högberg, Stockholm, samt som sekreterare åt sakkunniga sekreteraren i högskolans styrelse, numera framlidne planeringschefen Evert Bunne. I utredningen har även högskolans föreståndare, professor Bengt Lambert, medverkat.

Kommittén överlämnade med skrivelse den 18 februari 1967 förslag till program och ämnesbeskrivning för en planerad enmånadskurs i sjukhusadministration samt kostnadskalkyl för kursen på 100 000 kronor [se *Bihang 1—3*].

Enligt förslaget bör en kurs för högst 24 elever anordnas under läsåret 1967/68. Deltagare i kursen bör vara tjänstemän i ledande administrativ ställning, såväl läkare som icke medicinskt utbildade administratörer. Programförslaget grundar sig på det program, som uppgjorts av Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration (NU 1965: 6), varvid givetvis vissa ämnen komprimerats eller behandlats mera översiktligt. Huvudvikten har lagts vid ämnesområdena sjukhusplanläggning och företagsadministration. Utformning av detaljer i programmet torde ankomma på kursledningen.

Högskolans styrelse har vid sammanträde den 1 mars 1967 i allt väsentligt anslutit sig till de sakkunnigas förslag.

Med en till svenska socialdepartementet den 1 mars 1967 ingiven skrivelse har styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan föreslagit, att en kurs på en månad av ovan angivet slag anordnas den 15 januari —14 februari 1968.

Göteborg den 1 mars 1967

På styrelsens vägnar

Bo E. Ingelmark

Bengt Lambert

Yttrande av kommittén för uppgörande av förslag till kurs i sjukhusadministration vid Nordiska hälsovårdshögskolan

Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg har den 1 augusti 1966 beslutat uppdraga åt en kommitté av sakkunniga att biträda styrelsen med uppgörande av förslag till en försöksvis anordnad kurs i sjukhusadministration omfattande högst en månad att äga rum under budgetåret 1967/68. Medlemmar i denna grupp av sakkunniga har enligt styrelsens uppdrag den 21 september 1966 varit kontorchef cand. polit. Egon Persson, Rigshospitalet, København, avdelningschefen vid medicinalstyrelsen i Helsingfors dr. Onni Vauhkonen, överlege Tryggve Hauan, Helseledningsdirektoratet, Oslo samt organisationsdirektör Gunnar Högberg, Svenska landstingsförbundet, Stockholm.

Kontorchef Egon Persson har fungerat som ordförande i gruppen och styrelsens sekreterare E. Bunne har varit sekreterare. Hälsovårdshögskolans föreståndare, professor Bengt Lambert, har medverkat i utredningsarbetet.

Vi har haft fyra sammanträden nämligen den 3 oktober, 7 och 8 november samt 7 och 8 december år 1966 och den 2 februari 1967. Protokoll från dessa sammanträden ha överlämnats till styrelsen.

Överläggning har skett med hälsovårdshögskolans styrelse den 3 oktober och den 8 december 1966.

Enligt för styrelsen vid nyssnämnda överläggningar framlagt förslag skulle här ifrågasvarande försökskurs omfatta en månad med 130 undervisningstimmar och hållas under tiden 15 januari—15 februari 1968. Antalet kursdeltagare bör enligt vår mening vara högst 24 och en begränsning ned till 20 deltagare är önskvärd. Vi har räknat med att deltagarna i denna första kurs skall bestå av tjänstemän i ledande ställning vid sjukhus och sjukhusförvaltningar. I sammanhanget önskar vi framhålla önskvärdheten av att deltagarna i kursen får behålla sina löneförmåner, när de bevisar kursen vid hälsovårdshögskolan.

Vi får härmed överlämna förslag till program och ämnesbeskrivning för den sålunda planerade enmånadskursen i sjukhusadministration [*se Bihang 3*] och bifogar samtidigt en av sekreteraren uppgjord kostnadskalkyl för kursen slutande på i avrundat tal 100 000 svenska kronor [*se Bihang 2*].

Programmet grundar sig i stor utsträckning på det utbildningsprogram för tre månaders kurs i sjukhusadministration, som år 1965 uppgjordes av Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration och som är intaget i Nordisk utredningsserie nr 1965: 6 i dess kapitel 5. Av naturliga skäl

har programmets ämnen måst komprimeras och vissa ämnen behandlas i vårt förslag till en kortare kurs endast översiktligt i samband med annat ämne. Huvudvikten har i vårt program lagts vid sjukhusplanläggning och undervisning i företagsadministration, som därför tilldelats ett relativt stort antal undervisningstimmar.

Från början förutsattes att vi skulle göra en översiktlig plan och en summarisk ämnesbeskrivning för en tre månaders kurs enligt ovannämnda utredningsförslag av år 1965, men vi har vid överväganden härutinnan ansett oss icke för närvarande kunna taga ställning till hur en tre månaders kurs bör utformas. Erfarenheter från den nu programmerade kortare kursen bör kunna ge ledning för uppläggning av en längre kurs.

Fördelningen på de olika ämnena i den föreslagna enmånadskursen är självfallet approximativ och kan behöva ändras, sedan kursledare och lärare överlagt om detaljutformningen av undervisningen. Sannolikheten talar för att man vid sådan detaljutformning finner att ytterligare tid är önskvärd för ett eller flera ämnen. Av denna anledning har en reservtid om 11 timmar beräknats.

Vi har under vårt arbete med uppdraget ägnat uppmärksamhet åt möjligheterna att erhålla lärarkrafter för föreläsningar, ledning av seminarier och grupparbete etc. Det finns utsikter att förvärva lärare i de olika ämnena men vi har icke ansett oss böra i detta sammanhang redovisa och namngiva dem. Det bör bli en uppgift för den kursledare, som så snart som möjligt bör engageras, att i samarbete med högskolans föreståndare och med ledning av vårt material taga erforderliga kontakter och framlägga förslag till föreläsare, seminarieledare etc. i de olika ämnena. Det torde vara nödvändigt att en kursledare så snart som möjligt börjar på deltid förbereda kursen och sedan på heltid tjänstgör tre månader i sträck en tid före, under och en tid efter kursen.

En mer exakt fördelning av undervisningstimmar totalt och i de särskilda ämnena kan icke göras förrän programmet ytterligare utformats i samarbete med blivande lärare. I vissa ämnen blir det mest fråga om föreläsningar, i andra kan undervisningen i stor utsträckning bedrivas i seminarieform eller som grupparbete. Mestadels är det fråga om båda formerna. Uppskattningsvis beräknar vi att 70 procent eller 90 timmar av totala antalet 130 timmar blir föreläsningar och att 30 procent eller 40 timmar avser undervisning i annan form, främst seminarier. Exkursioner torde inte kunna eller behöva ägnas någon nämnvärd tid.

Styrelsen har ansett det önskvärdt att sakkunnigegruppen inventerade litteraturen på området och uppgjorde förslag till vilka tidskrifter och böcker som borde finnas i hälsovårdshögskolans fackbibliotek för den planerade kursen i sjukhusadministration. Därjämte borde rekommendation ges om den litteratur som kursdeltagarna borde anskaffa. Vi har icke hunnit uppgöra något förslag härutinnan utan hemställer att få inkomma med detsam-

ma längre fram. Vi räknar emellertid med att hälsovårdshögskolan bör prenumerera på ett antal sjukhustidskrifter samt åtminstone till den första kursen anskaffa ett icke obetydligt antal böcker som behandlar frågor rörande sjukhusadministration. Av denna anledning föreslår vi att i kostnadskalkylen upptaga ett relativt stort belopp om 10 000 kr. för tidskrifter och böcker.

Göteborg den 18 februari 1967

Egon Persson

E. Bunne

BIHANG 2

**Kostnadskalkyl för en månads kurs i sjukhusadministration vid Nordiska
hälsovårdshögskolan i Göteborg**

I. Arvoden

1. Arvoden till ledamöter m. fl.

Höjning av arvodet till styrelsens sekreterare och redogörare	1 000: —	1 000: —
---	----------	----------

2. Arvoden till personal

Arvode till kursledare under 3 månader à 5 000 kr per månad med tillägg av semesterersättning och arbetsgivaravgift	17 500: —	
---	-----------	--

Ersättning till kursledare för deltidsarbete under c:a 6 månader före heltidsanställningen	8 000: —	
--	----------	--

Extra skrivhjälp på högskolans kansli i anledning av administratörskursen beräknat efter kontorislön under 3 månader med semesterersättning och arbetsgivaravgift	6 000: —	
---	----------	--

3. Arvoden till tillfälliga lärare

60 timmar à 115: —	6 900: —	
10 timmar à 125: —	1 250: —	
20 timmar à 135: —	2 700: —	
40 timmar à 85: —	3 400: —	
	<u>14 250: —</u>	45 750: —
		<u>46 750: —</u>

II. Omkostnader

1. Sjukvård åt befattningshavare

—

2. Reseersättning åt ledamöter samt befattningshavare

Rese- och traktamentsersättning åt timföreläsare från annan ort	6 000: —	6 000: —
---	----------	----------

3. Expenser		
Porto, telefonavgifter, skrivmaterial, annonser	2 000: —	
tidskrifter och böcker	10 000: —	12 000: —
4. Stipendier till elever		
24 elever à 1 000: —		24 000: —
5. Övriga utgifter		
Resesättningar till elever	7 800: —	
Elevers resor i undervisningssyfte (exkursioner)	1 000: —	
	8 800: —	42 000: —
Inventarier och undervisningsmateriel		
För undervisningsmateriel	1 000: —	
Diverse utgifter	700: —	10 500: —
		52 000: —
	Summa kronor	99 250: —
Summan bör avrundas till 100 000: —, vilket belopp preliminärt angivits för kursen		100 000: —

Göteborg den 18 februari 1967

E. Bunne

BIHANG 3

Program och ämnesbeskrivning för en månads kurs i sjukhusadministration vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

1. Sjukhusets roll i samhället (6 timmar)

a. Sjukhusets roll i samhället och dess relation till andra vårdinstitutioner

Sjukhusets roll i samhället beskrivs bl. a. med utgångspunkt från WHO:s definition: Sjukhuset som medicinskt centrum med uppgift att ge både förebyggande och kurativ vård samt rehabilitering. Vidare beröres sjukhusets roll i utbildningen av hälso- och sjukvårdspersonal och inom den medicinska forskningen. Sjukvårdens regionalisering diskuteras och samordningen av verksamheten mellan olika slag av sjukvårdsinrättningar inom en region beskrivs ävensom samordningen mellan slutet och öppen vård.

b. Hälso- och sjukvårdens andel i samhällsekonomin

En redogörelse lämnas för hälso- och sjukvårdskostnadernas utveckling i de nordiska länderna. Internationell jämförelse göres även. Fördelningen av kostnaderna på drift- och investeringskostnader analyseras, ävensom för-

delningen på olika vårdformer. Redogörelse lämnas för gjorda prognoser och för inom vilka samhällliga organ som avvägning göres beträffande den del av samhällets ekonomiska och personella resurser, som skall avsättas för hälso- och sjukvård, och var beslut därom fattas.

2. *Vårdplatsbehov (12 timmar)*

Redogörelse ges för de vanskligheter som finns vid bestämmandet av behovet av sjukhusplatser. Härvid behandlas närmare begreppen efterfrågan på vårdplatser och tillgången på sådana samt hur tillgång och efterfrågan påverkar varandra.

Det är nödvändigt att närmare definiera de olika beteckningarna för sjukhus såsom allmänna sjukhus och specialsjukhus, regionssjukhus och centralsjukhus etc.

Dessutom bör diskuteras disponibla sjukhussängar, intagning och utskrivning, patientdagar (vård dagar) och genomsnittlig liggtid (vårdtid), varvid betydelsen av statistiska data för sjukhusverksamheten framhålls. Det är också viktigt att klarlägga de befintliga resurserna.

Ämnet kan efter denna inledning uppdelas i fem avsnitt a—e.

a. Befolkningsstruktur

Vid redogörelse för befolkningsstrukturens inverkan på vårdplatsbehovet framhålls särskilt ålderssammansättningen hos befolkningen, eftersom intagningsfrekvensen är olika för skilda åldersgrupper. Befolkningens geografiska fördelning är en annan faktor i sammanhanget som måste belysas. Samhällsstrukturen har ävenledes betydelse för vårdplatsbehovet, varför den bör ägnas uppmärksamhet.

b. Sjukdomspanorama

Under detta avsnitt redogöres för sjukdomspanoramat och de förändringar detta undergått i de nordiska länderna samt vilket inflytande detta har på behovet av vårdplatser på sjukhus. Härvid omtalas hur sjukdomens natur spelar roll för inläggning på sjukhus. Läkarens roll vid avgörandet om inläggning beskrivs. Redogörelse lämnas för sjukligheten (morbiditeten) i befolkningen. Härvid framhålls svårigheten att bestämma denna med hänsyn till inläggning på sjukhus.

c. Ekonomiska faktorer

Till ekonomiska faktorer räknas sjukförsäkringsförhållandena och sjukhusavgiftsfrågor, vilka bör översiktligt behandlas. Andra faktorer av ekonomisk och jämväl social natur, som här kan beröras, är bostadsförhållanden, förekomsten av medicinsk service utanför sjukhusen såsom poliklinikverksamhet, för- och efterbehandling av patienter, hemsjukvård, vårdhem.

ålderdomshem och dylika institutioner som kan avlasta sjukhusen. I sammanhanget påpekas även betydelsen av de geografiska förhållandena, d. v. s. avstånd och kommunikationer.

d. Vårdplatsutnyttjande

Hur vårdplatserna på ett sjukhus utnyttjas har självfallet betydelse för hur många vårdplatser som bör finnas inom ett sjukvårdsområde. Därför anföres tillgängliga siffror för utnyttjandegrad och diskuteras de förhållanden som bestämmer vårdplatsernas utnyttjande ävensom åtgärder som kan vidtagas för att ernå största möjliga utnyttjande av befintliga platser.

e. Andra faktorer (utbildning, upplysning, medicinsk utveckling m. m.)

Under denna punkt beröres i första hand sjukhusets uppgifter för utbildning av personal för sjukhusdriften samt hur sjukhuset kan och bör lämna upplysningar åt allmänheten.

En annan faktor är den medicinska utvecklingen. Tillkomsten av nya behandlingsmetoder kan medföra minskning av vårdplatsernas antal men också ökning av platsbehovet, nämligen när de nya metoderna gör det möjligt att behandla sjukdomar, som man tidigare icke haft någon terapi för. Redogörelse lämnas och exempel anföres.

Under denna punkt kan också upptagas frågan om metoder för värdering av vårdplatsbehovet och exempel på metoder ges. En verkligt vetenskaplig metod är ännu icke utvecklad. De flesta beräkningar är empiriska, baserade på den redan existerande situationen eller på analys av sjukhusdata. Nödvändigheten av fortsatt forskning på detta område framhålls. Redogörelse lämnas för globala metoder, i allmänhet baserade på statistiska data om sjukhusverksamheten speciellt beträffande intagningsfrekvensen, genomsnittlig vårdtid, genomsnittlig utnyttjandegrad etc.

Det är också fråga om metoder för beräkning av de särskilda specialavdelningarna såsom för kirurgi, obstetrik, pediatrik etc. Det finns metoder som baserar sig på existerande specialavdelningar som visat sig tillräckliga. Men det finns också metoder som baseras på morbiditetsundersökningar i befolkningen. På denna objektiva basis beräknas behovet av sjukhusintagningar.

3. Sjukhusplanläggning (24 timmar)

Problemen omkring detta ämne kan betraktas som centrala i en kurs i sjukhusadministration. Planläggning av sjukhusbyggeri är en fråga om att kombinera vunna erfarenheter från tidigare sjukhusdrift med de ständiga skiftande krav på sjukhusbehandling som läkarvetenskapens snabba utveckling nödvändiggör. Man kan inte vänta sig att inom ramen av de för ämnet tillmätta 24 timmarna erhålla en tillfyllestgörande behandling av ämnets många detaljer, varför ett urval måste ske. Vikten bör då läggas på nedan under avsnitten a—c angivna delar av sjukhusplanläggningen.

a. Allmänna utvecklingslinjer

Det är naturligt att först och främst lämna en kort redogörelse för de sjukhus typer som har kännetecknat de olika epokerna under de senaste hundra åren. Av intresse är då att söka belysa, vilka sjukhus typer som bäst har kunnat motsvara tidens växlande krav och hur modernisering av äldre sjukhus har utfallit i jämförelse med nybyggda sjukhus.

Av stor betydelse är om man till ledning för föreläsaren i detta ämne kan anskaffa material som belyser under vilka förutsättningar sjukhusplanläggarna i de stora städerna har arbetat och i vilken grad dessa förutsättningar har visat sig realistiska.

Genomgången av den skedde utvecklingen föres fram till 1960-talets sjukhusbyggeri. En bedömning av de sjukhusmodeller som ligger till grund för kommande byggeri bör sparas till behandlingen av ämnesavsnitten b. Vårdavdelningens utformning och c. Centralisering av servicefunktioner samt d. Transportsystem.

b. Vårdavdelningens utformning

Under loppet av år 1967 torde resultatet föreligga av en i Danmark utförd undersökning, benämnd »Koldingundersökningen», som har till syfte att undersöka normering på vårdavdelning och ge riktlinjer för personalens antal och sammansättning under vissa väl definierade förutsättningar. Även spørsmålet om differentierad vård har varit behandlat.

I Sverige har ävenledes på senare år gjorts utredningar om vårdavdelningens storlek och utformning samt bemanning. Här kan nämnas »Danderydsutredningen».

Det är lämpligt att representanter för undersökningen i Kolding såsom inledning till ämnet Vårdavdelningens utformning redogör för undersökningens resultat, och att representanter för svenska utredningar, t. ex. utredningen i Danderyd, får tillfälle att kommentera och att göra jämförelser med svenska utredningar.

Det kan knappast undvikas att problem under nedannämnda punkt 5, Personalfrågor, och 6, Den medicinska vårdens organisation, upptages till översiktlig behandling i detta sammanhang.

Efter denna inledning kan vårdavdelningens utformning behandlas mer konkret enligt följande.

Sjukrummens storlek, 2-sängsdjup eller 3-sängsdjup. Antal sängar per avsnitt, fördelningen på sjukrum (1-sängs-, 2-sängs-, 3-sängsrum, eventuellt större sjukrumsheter). Sköljrum och andra sanitära installationer, belägenhet och antal för dessa.

Övriga bilokaler, samtalsrum och personalutrymmen, dagrum och matsal för uppegående patienter, vaktrum, expeditjonsrum för chefsjuksköterska, enkelkorridor- eller dubbelkorridorsystem. Tekniska faciliteter som kan förenkla sjukvårdsarbetet.

En arkitekt och en ingenjör bör gå igenom och illustrera dessa detaljer. Planritningar över flera typer av vårdavdelningar bör visas. En rationaliseringskonsult kan redogöra för analyser av trafiken internt på vårdavdelningar. Det är dessutom lämpligt att en sjuksköterska kommenterar teknikernas inlägg utifrån synpunkten patientens vård och den mest ändamålsenliga uppläggningsen av arbetet på vårdavdelningen.

c. Centralisering av servicefunktioner

En del funktioner som traditionellt hört till arbetet på vårdavdelningen har blivit utskilda från vårdavdelningen eller överväges bli så för att centraliseras i gemensamma enheter som betjänar ett flertal vårdavdelningar. Som exempel härpå kan nämnas:

- Mottagning och inläggning av nya patienter
- Akuta inläggningar nattetid
- Intensivvård
- Sterilisering
- Sängbäddning
- Laboratorieundersökningar
- Matberedning
- Diskning av matservis
- Städning

På samma sätt försöker man att avlasta behandlingsavdelningar o. d. genom att förlägga en del arbetsfunktioner till centrala hjälpavdelningar såsom

- Centralsteriliseringsavdelning
- Sterildepot
- Recoveryavdelning
- Central försörjning med oxygen o. d.
- Läkemedelscentral
- Dikterings- och skrivcentral
- Central prägling av namnplåtar
- Centralarkiv för patientjournaler och röntgenfilm
- Kommunikations- (transport)- central med integrerad dataanläggning

Även operationsverksamheten centraliseras.

Redogörelse bör ges för verkningarna av nämnda centralisering av servicefunktioner på den samlade sjukhusplanläggningen, så att man belyser serviceavdelningarnas anordnande, deras inbördes placering och utrymmesbehov ävensom av centraliseringen föranledda ändringar i utformningen av vårdavdelning, behandlingsavdelning etc.

d. Transportsystem

Den fortgående centraliseringen av servicefunktioner ställer stora krav på transportsystemet för förflyttning av patienter och personal och för transport av varor och material. Trafikvägens längd beror på sjukhusets planmässiga utformning. Det är naturligt att ta upp detta spörsmål under behandlingen av nästa avsnitt e. Sjukhusmodeller. Rubricerade avsnitt kan lämpligen koncentreras på moderna automatiska transportanläggningar för varutransport samt hissanläggningar för personbefordran.

Transportapparaten beskrives med tanke på sjukhusets krav på funktionsduglighet, teknik, bullernivå och infektionsrisker. Hissar beskrives på liknande sätt med tanke särskilt på lösning av trafikproblemen i höghus med vårdavdelningar.

I anslutning till transportproblemen är det ändamålsenligt att behandla automatiska arkiveringssystem, rörpostanläggningar, personsökaranläggningar o. d.

Operationsanalytiska undersökningar för transportsystem torde lämpligen tagas upp under punkten 7, Rationaliseringsfrågor. I övrigt kan hänvisas till utredningar om transporter och transportsystem som gjorts på sina håll, exempelvis för 60 större sjukhus i Finland och för Sveriges vidkommande för Huddingesjukhuset samt Östra sjukhuset i Göteborg.

e. Olika sjukhusmodeller

Innan man går över till demonstration av olika sjukhusmodeller och diskussion om dessa, kan man lämpligen, till fortsättning av redogörelsen under a. i denna punkt, anföra några allmänna synpunkter på sjukhusbehandlingens emotsedda utveckling i framtiden, t. ex. behandlingsavdelningarnas stigande andel i den samlade byggnadsytan inom ett sjukhus, specialiseringens inflytande och anpassningen till en ny teknik.

På grundval av den emotsedda utvecklingen och i övrigt med beaktande av sjukhusets funktioner allmänt sett och funktionernas inbördes sammanhang underkastas olika sjukhusmodeller en närmare analys vid grupparbete.

Arkitekter, läkare m. fl. med olika synpunkter bör beredas tillfälle att i inlägg och inbördes diskussion framföra sina tankar om sjukhusmodeller, som demonstreras.

Det får förutsättas att vid detta ämne kan demonstreras modeller och ritningar till planerade nya sjukhusbyggen i de nordiska länderna.

4. Principer för företagsadministration (21 timmar)

a. Administrationsläran och dess tillämpning på sjukhusadministration

Under detta avsnitt genomgås den klassiska administrationsläran. Även kritiken mot denna bör något beröras. Det orealistiska hos en renodlad linjeorganisation likaväl som konfliktriskerna vid den funktionella organisationen och linjestaborganisationen bör således medtagas.

Vid jämförelse mellan ett sjukhus och ett företag bör organisationsteorins tillämpning på sjukhus studeras. Av särskild betydelse är att analysera målsättningen dels för sjukhuset som helhet, dels för de enskilda klinikerna och serviceavdelningarna. Frågan om formell organisation kontra informell bör beröras.

Att organisationsplanen, kompletterad med befattningsbeskrivningar, syftar till fördelning av arbetsuppgifter, ansvar och befogenheter bör givetvis nämnas.

Sjukhusets intressentförhållande och formerna för styrning av verksamheten på sjukhus måste belysas. Beslutsprocesser ävensom informationsvägar på sjukhus behandlas. Slutligen bör möjligheten till kontroll av verksamheten och formerna därför klarläggas.

b. Budget och redovisning

Inledningsvis genomgås de syften som budgeten inom ett sjukhus har. Härvid diskuteras särskilt möjligheterna till beteendepåverkan i fråga om vissa funktioner. Skilda alternativ för uppbyggnaden av budgeten och dess för- och nackdelar analyseras.

Olika alternativ för redovisningens uppbyggnad genomgås i anslutning till budgetsystelet. Exempel på cost-benefitanalyser genomgås i syfte att belysa de ekonomiska avgörandena inom sjukvården, t. ex. avvägning mellan löpande kostnader och investeringskostnader.

Undervisningen kan lämpligen uppläggas kring ett praktikfall.

5. Personalfrågor (14 timmar)

Sjukhusdriften är mycket personalkrävande och personalkostnaderna är den största utgiftsposten för driften. Svårigheter föreligger numera att er hålla och behålla personal. Personalfrågorna måste därför ägnas uppmärksamhet i en kurs för sjukhusadministratörer. En personalplan för en rimlig tidsperiod framåt kan knappast undvaras och en god personalledning är nödvändig, vartill kommer behovet av kännedom om formerna för och betydelsen av samråd och samarbete.

Inledningsvis kan sjukhussektorn i samhället jämföras med andra verksamheter, som konkurrerar om samma arbetskraft. För det enskilda sjukhuset kan undervisningen sedan koncentreras till nedan angivna tre huvudpunkter nämligen personalplan, personalledning och samrådsfrågor.

a. Planläggning

Redogörelse lämnas för syftet med en personalplan och hur en sådan plan utarbetas. Härvid kan man utnyttja de erfarenheter som vunnits inom förvärvslivet utanför sjukhus. Det är fråga om normering av personalbehov, individuell bedömning av arbets- och medarbetare, anställningar och avgång, omplaceringar, rekrytering för nya arbetsuppgifter, ändring av arbetstid

m. m. Därtill kommer frågor om utbildningen av personal. På grundval av konkreta exempel kan normer för bemanning av sjukhus och sjukhusavdelningar genomgås. Metoder för beräkning av personalbehovet redovisas. Verkningen av arbetstidsförkortningen beröres.

Betydelsen av god personalstatistik med ensartade begrepp understrykes.

b. Ledarskapsfrågor

Under detta avsnitt behandlas ledningsfunktionens organisation, bl. a. gränserna mellan den administrativa och läkar--sjuksköterskemässiga ledningen ävensom förhållandet till sjukhusstyrelsen och andra överordnade organ.

Principer för anställning och urval kan beröras under detta avsnitt.

c. Samrådsfrågor

Här avses att belysa förhållandet mellan sjukhuset å ena sidan och personalorganisationer, personalgrupper och deras ombud å andra sidan. Regler för företagsnämnder och motsvarande i de nordiska länderna jämföres.

Vikten av god information till de anställda framhålles och vägarna härför beskrives.

Åtgärder i personalvårdande syfte tas upp till behandling.

6. Den medicinska vårdens organisation (18 timmar)

Betingelserna för dagens sjukvård bedömes mot bakgrund av

1. utvecklingen beträffande nya behandlingsformer,
2. personalsituationen där nya medhjälparegrupper, exempelvis undersköterskor, tillkommit samt
3. den byggnadsmässiga och tekniska utvecklingen.

Arbetet på vårdavdelning belyses på grundval av gjorda undersökningar, som visar hur administrativa uppgifter och läkaruppgifter i ökad omfattning lagts över på sjuksköterskorna. Här hänvisas i övrigt till avsnittet b, Vårdavdelningens utformning, under punkten 3 här ovan.

Följande tre frågor bör bli föremål för en mer grundlig behandling i detta sammanhang, nämligen:

a. Differentierad vård

Differentierad vård definieras och den principiella karakteristiska skillnaden gentemot traditionell vårdavdelningsvård påpekas. Vidare karakteriseras de särskilda begreppen intensivvård, intermediär vård, lättvård och långtidsvård och vård på patienthotell. Vårdformernas relativa omfattning anges.

De särskilda avsnittens vårdplatsantal, utformning, personalnormering och vaktmässiga organisation belyses med exempel.

Systemets fördelar och nackdelar diskuteras.

I fortsättningen diskuteras ett system som går ut på att inom den enskilda avdelningen dela upp vårdarbetet på grupper av patienter alltefter deras vårdbehov.

b. Vårdavdelningens organisation

Vårdavdelningens organisation bedömes från en helhetsvärdering, vari ingår:

1. Vårdplatsantal
2. Antal personal och dess fördelning
3. Vaktfördelning
4. Arbetsfördelning (bland ledande och underordnade sjuksköterskor — undersköterskor — biträden — städerskor — kontorshiträden o. s. v.)
5. Överflyttning av arbete till serviceavdelning
6. Införande av tekniska hjälpmedel o. d.

c. Den medicinskt-tekniska tjänstens organisation

Den medicinskt-tekniska tjänstens organisation omfattar frågor i relation till sängavsnitt om belysningsförhållanden, ljudisolering, ventilation och rengöring. Vidare gäller det förhållningsregler till begränsning av smittorisk genom bakterier (huvudsakligen stafylokocker) samt säkerhetsföreskrifter i samband med elektriska installationer och elektronisk apparatur. Särskilt på intensivvårdavdelning finns övervakningsapparatur, ventilationsapparatur, haemodialysatorer m. fl. tekniska hjälpmedel, som ställer ökade krav på sjuksköterskan. Exempel bör tas fram på arbetsfördelning och vaktfördelning på dylika sängavdelningar. Ansvarsfördelningen mellan olika personalgrupper är också en fråga som förtjänar tas upp till diskussion. Slutligen berörs automations- och databehandlingssystem och de perspektiv som öppnar sig för en förenkling av sjuksköterskans administrativa arbete. Ämnet data-teknik behandlas vidare under punkten 7, Rationaliseringsfrågor.

7. Rationaliseringsfrågor (18 timmar)

a. Olika vägar att undersöka rationaliseringsbehovet

Exempel på hur man genom kostnadsanalys och uppföljande av kostnadsutvecklingen på sjukhus kan kartlägga rationaliseringsbehov beskrives. Statistiska uppgifter beträffande verksamheten på sjukhus och metoder för statistisk bearbetning och analys genomgås. Möjligheten att mäta effektivitet på sjukhus och olika mått på prestationer diskuteras, ävensom metoder för bedömning av vilka konsekvenser rationaliseringsåtgärder medför. Redogörelse lämnas för vilka vägar man kan gå fram på i rationaliseringsarbetet — organisatoriska undersökningar, metodundersökningar m. m. Jämförelse göres med industrins rationaliseringsmetoder, varvid särskilt arbete i projektgrupper genomgås.

b. Metoder för beräkning av personalbehov vid vård- och hjälpavdelningar

Metoder för mätning av vårdbehov och servicebehov genomgås. Möjligheter till tillvaratagandet av de personella resurserna på sjukhus diskuteras. Härvid beröres betydelsen av handledning av personalen. Exempel på hur teknisk utrustning inom sjukvården påverkar personalbehovet beskrives.

c. Operationsanalys som hjälpmedel i sjukhusrationalisering

Inledningsvis lämnas en kort beskrivning av operationsanalys. Därefter lämnas en redogörelse för vad operationsanalysen erbjuder då det gäller att komma till rätta med problem inom sjukhuset. Beskrivning av tillämpning av operationsanalys inom främst amerikansk och engelsk sjukvård bör förekomma.

d. Redogörelse för aktuella projekt

Under detta avsnitt lämnas redogörelse för några aktuella sjukhusrationaliseringsprojekt av allmänt intresse. Detta bör göras av den eller de som närmast är ansvariga för respektive projekt.

e. Automatisk databehandling på sjukhus

Information bör ges hur datateknisk behandling av administrativt och medicinskt material börjat användas vid sjukhus och anvisning lämnas på områden där sådan framdeles kan genomföras. Exempel ges hur man genom datateknisk behandling av primärmaterial snabbt kan erhålla rapporter och sammanställningar. Av betydelse är att man kan jämföra med andra sjukhus. Men härvid är standardisering av sjukhushandlingar en nödvändig förutsättning, varför ett särskilt avsnitt bör ägnas denna fråga.

f. Standardiseringsfrågor

Vid datateknisk behandling av material inom ett sjukhus måste sjukhushandlingarna standardiseras. Önskvärt är att erhålla jämförelser med andra sjukhus inom ett område, ett land eller grupper av länder såsom exempelvis de nordiska länderna. Därför bör standardiseringen utsträckas så långt som möjligt. Det är dock en utveckling på lång sikt att bygga upp ett sådant system. Med den erfarenhet man har från industrin och handeln kan datamaskinbehandling införas för lönebokföring, lagerverksamhet o. d., men införandet på den medicinska sektorn av datamaskinell bearbetning torde medföra större svårigheter bland annat beroende på individuella uppfattningar och krav bland dem som sysslar med den medicinska vården. En undervisning vid den Nordiska hälsovårdshögskolan i samband med en kurs i sjukhusadministration skulle bidra till att skapa sådan inställning att standardiseringsarbetet kunde utvecklas och snabbare genomföras. Lämpligt kan vara att vissa avsnitt undan för undan tages upp till behandling t. ex. beträffande röntgenavdelningar och laboratorier. Representanter för

dylika avdelningar i de olika nordiska länderna kunde medverka vid undervisningstillfället och förslag till gemensam nordisk standard kunde uppgöras som elevarbete.

8. Sjukhushygien

Smittkällor för spridning av nosokomiala infektioner genomgås. Förhållandet mellan vårdorganismen (människan) och mikroorganismerna belyses. Smittvägarna inom sjukhuset påvisas. Därefter redogöres för principer och metoder till hindrande av smittöverföring och för blockering av smittvägar. Grunderna genomgås för värdering vid val av olika möjliga åtgärder i det praktiska arbetet. Synpunkter på kontroll och rapportering bör framläggas. Sjukhushygieniska aspekter i framtidens planläggning och uppförande av nya sjukhus bör om möjligt framläggas.

9. Reservtid (11 timmar)

Med hänsyn till svårigheten att nu mer exakt beräkna antalet undervisningstimmar för de olika ämnena beräknas en reservtid om 11 timmar att disponera för ämnen, som visar sig kräva mer tid än här ovan angivits.

Sammanställning

1. Sjukhusets roll i samhället	6 timmar
2. Vårdplatsbehov	12 »
3. Sjukhusplanläggning	24 »
4. Principer för företagsadministration	21 »
5. Personalfrågor	14 »
6. Den medicinska vårdens organisation	18 »
7. Rationaliseringsfrågor	18 »
8. Sjukhushygien	6 »
9. Reservtid	11 »
	Summa 130 »

BILAGA 4

Redogörelse för sjukhusadministratörskursen 2—30 maj 1968

Högskolans första kurs för sjukhusadministratörer anordnades tiden 2—30 maj 1968. Till kursen hade inkommit 96 ansökningar varav 13 från Danmark, 26 från Finland, 22 från Norge och 35 från Sverige. Härvid är dock att märka att i Danmark mottogs endast ansökningar från sökande som bedömdes vara särskilt väl kvalificerade för kursen, i annat fall hade antalet sökande även från Danmark säkerligen varit större.

De sökande och antagna fördelade sig på medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer på följande sätt:

	Läkare		Sjuksköterskor		Övriga sjukhusadministratörer	
	Sökande	Antagna	Sökande	Antagna	Sökande	Antagna
<i>Danmark</i>		1		1		4
<i>Finland</i>	8	2	13	2	5	2
<i>Island</i>						1
<i>Norge</i>	14	3			8	3
<i>Sverige</i>	9	2			26	4

Till kursen antogs sex deltagare från vardera av de fyra nordiska länderna och en deltagare från Island. I kursen deltog som synes från Danmark en läkare, en sjuksköterska och fem icke medicinskt utbildade administratörer, från Finland två läkare, två sjuksköterskor och två andra administratörer, från Island en sjukhusdirektör, från Norge tre läkare och tre övriga administratörer samt från Sverige två läkare, tre sjukhusdirektörer och en utredningssekreterare. I Norge och Sverige hade inga ansökningar inkommit från sjuksköterskor. Deltagarlista bifogas (*här ej tryckt*).

I stort sett synes fördelningen av kursdeltagare på olika yrkeskategorier ha varit tillfredsställande. I kurskritiken beklagades av flera kursdeltagare att sjuksköterskor från Norge och Sverige ej deltog i kursen. Ett par kursdeltagare ifrågasatte dock om sjuksköterskor skulle delta. Kursledningen anser att sjuksköterskorna har en viktig plats i sjukhusadministrationen och att deras deltagande i kurserna är värdefullt.

Administration och organisation

I förberedelserna för kursen biträdde föreståndaren av direktör Gunnar Högberg, Stockholm, och overlæge Christian Toftemark, Köbenhavn. Konsuller engagerades i viss utsträckning. Kursen administrerades av föreståndaren med overlæge Christian Toftemark, sundhedsstyrelsen, Köbenhavn, som kursledare. I överensstämmelse med den uppgjorda budgeten tjänstgjorde någon assistent ej vid kursen, vilket framstod som en brist såväl vid förberedelserna som under kursens förlopp. Kursledare kunde ej heller engageras för så lång tid som tidigare var avsett. Detta medförde givetvis ökat arbete för högskolans ordinarie personal.

Beträffande förberedelserna för kursen bör nämnas att de finska eleverna var samlade till en kurs på en vecka, förlagd till Tammerfors och anordnad av det finska sjukhusförbundet.

Undervisning

Programmet, *Bihang 1*, följde ett av sakkunniga utarbetat och av styrelsen godkänt förslag. Endast smärre avvikelser förekom. Antalet undervisningstimmar uppgick till 134, varav katedrala föreläsningar 99 timmar, seminarier och diskussioner 26 timmar, studiebesök 9 timmar.

I undervisningen medverkade 44 lärare, (*förteckning ej tryckt*), varav 13 danska, 4 finska, 25 svenska samt en belgisk och en engelsk föreläsare.

Under kursens förlopp avhölls upprepade gånger »kurskritik». Eleverna uppmanades dessutom att inom tre veckor efter kursens slut inkomma med synpunkter på kursen. Inom sagda tid inkom 16 rapporter, senare har ytterligare tre inkommit.

Med utgångspunkt från dessa och egna iakttagelser har kursledaren inlämnat en rapport som bifogas, *Bihang 2*. Till vad där i rapporten framhålls vill jag helt ansluta mig. Dessutom önskar jag framhålla följande:

Kursens målsättning diskuterades ingående under kursens lopp i anslutning till program och ämnesbeskrivning, som utdelats till eleverna. Flera av eleverna framhöll betydelsen av att man får del av utvecklingsarbetet, av nya idéer på sjukhusadministrationens område. Några ville ha mera mål- och inriktad målsättning och i detta sammanhang diskuterades även frågan om kortare kurser, vid vilka ett speciellt ämne eller ämnesområde behandlas grundligare. I »kurskritiken» vid kursens slut ansåg eleverna genomgående att den för kursen angivna målsättningen uppnåtts.

Eleverna framhöll betydelsen av att en nationell grundutbildning kommer till stånd, som man bör bygga vidare på i den internordiska vidareutbildningen. Det underströks av kursdeltagarna och är även kursledningens mening att om den internordiska vidareutbildningen på högre nivå skall bli helt tillfredsställande är nationell grundutbildning, koordinerad mellan de nordiska länderna, en förutsättning.

Beträffande kurstidens längd ansåg de flesta kursdeltagarna att en månad var en passande tid. Ett fåtal ansåg att kurstiden kunde utnyttjas något effektivare och att tre veckor skulle vara tillräckligt. Det fanns emellertid flera röster för en ökning av kurstiden till 6 veckor, fördelad på två treveckorskurser, eller 2—3 månader.

Kursdeltagarna har inlämnat ett avsevärt antal förslag till ytterligare ämnen som borde tagas upp på programmet och som såhunda skulle innebära en ökning av antalet ämnen, medan förslag om minskning av i programmet förekommande ämnen praktiskt taget icke förekommit. Ett par av kursdeltagarna önskade kortvarigare specialkurser, i vilka endast enstaka ämnen skulle tagas upp och därvid behandlas grundligare.

Eleverna framhöll behovet av en översikt över hälso- och sjukvårdens, särskilt sjukhusväsendets, organisation i de nordiska länderna samt en sammanställning av beteckningar och begrepp och deras betydelse på de olika nordiska språken. Detta är ett önskemål vid undervisningen även vid andra högskolans kurser.

Ett genomgående önskemål var att få mera material utsänt före kursens början. Detta har varit kursledningens avsikt. Samtliga föreläsare uppmanades i relativt god tid före kursens början att utarbeta manuskript eller sammanfattningar till sina föreläsningar. Endast ett begränsat antal föreläsare lämnade dock sådant material. En hel del material utdelades emel-

lertid under kursens lopp. Dessutom inspelades samtliga föreläsningar på band. En mindre del av detta material är bearbetat och utsänt till kursdeltagarna. Ytterligare bearbetning pågår. Om och när detta arbete kan slutföras, föreligger ett användbart nordiskt kompendium i sjukhusadministration. Det bör då finnas förutsättningar att lägga mer kurstid på grupparbete och seminarier än som varit fallet vid denna första kurs.

Sammanfattning

Det är kursledningens — liksom praktiskt taget samtliga kursdeltagares — uppfattning, att den första nordiska kursen i sjukhusadministration vid Nordiska hälsovårdshögskolan varit synnerligen lärorik och genomförts på ett ändamålsenligt sätt.

Den kurs som kommer att anordnas under läsåret 1968—1969 bör få i stort sett samma utformning som den nu avslutade kursen.

Det är ett önskemål, att overlæge Toftemark kan ställa sig till förfogande som kursledare med de erfarenheter han fått under förberedelserna och kurstiden. Det är av största betydelse att en assistent står till förfogande för högskolans ledning vid administrering av kursen.

Det under kursen insamlade materialet liksom på band inspelade föreläsningar bör i samarbete med lärarna i de olika ämnena bearbetas, så att det kan stå till förfogande för nästa kurs som kompendium i sjukhusadministration.

Göteborg i augusti 1968

Bengt Lambert

BIHANG 1

Program för sjukhusadministratörskursen 2—30 maj 1968

Avsnitt	Timmar
I. Sjukhusets roll i samhället	6
II. Vårdplatsbehov	22
III. Sjukhusplanläggning	30
IV. Principer för företagsadministration	22
V. Personalfrågor	14
VI. Den medicinska vårdens organisation	10
VII. Rationaliseringsfrågor	20
VIII. Sjukhushygien	4
IX. Övrigt	6
Summa	134

	Antal timmar
I. <i>Sjukhusets roll i samhället</i>	6
Sjukhusets roll i samhället	2
Hälso- och sjukvårdens andel i samhällsekonomin	2
Seminarium: Sjukvårdens organisation i de nordiska länderna. Aktuella problem	2
II. <i>Vårdplatsbehov</i>	22
Befolkningsutveckling och vårdbehov	2
Morbiditet — konsumtion av sjukvård	4
Den praktiserande läge	1
Sygeforsikringen	1
Seminarium: Praxis (öppen vård, sjukhusvård och ekonomiska relationer härtill)	2
Sengeplatsbehov. Specialfordeling. Kontroll med pladsudnyttelse	2
Integrering av psykiatrisk och somatisk vård	2
Seminarium: Visitationsproblem. Patientfördelning och vårdplatsutnyttjande	2
Seminarium: Sygehusets udnyttelse	2
Centralvisitation	2
Studiebesök på vårdcentralen, Vasa sjukhus	2
III. <i>Sjukhusplanläggning</i>	30
Läkarens synpunkter på planering av mordondagens sjukhus	2
Sjukhusplanering. Allmänna utvecklingslinjer. Vårdavdelningens utformning.	2
Seminarium	8
Sjukhusplanläggning. Centralisering av servicefunktioner.	2
Transportsystem	2
Diskussion	2

	Antal timmar
Akut skadebehandling samt sygetransport. Katastrofororganisation	2
Sygehusmodeller	2
Diskussion	2
Patienten som kund	2
Studiebesök på Varbergs lasarett: Planering av nytt sjukhus i Varberg, »Totalsjukhuset»	3
Studiebesök på lasarettet i Bäckefors	3
IV. Principer för företagsadministration	22
Sjukhusadministration och sjukhusbudgetering	4
Sjukhusets effektivitet och prestationer	6
Planeringsfunktioner inom sjukhusadministration	4
Sjukhusdirektörens arbete	2
Företagarens syn på sjukhusadministration	2
Är sjukhuset anpassat efter situationens krav? Eskilstunastudien	4
V. Personalfrågor	14
Organisationsplanering. Personalplanering. Delegering. Information. Kommunikation.	4
Principer för anställning och urval	2
Ledarskapets inverkan på attityderna till arbetet (Film PAS 199)	2
Personalutbildning	2
Hospital administration in Higher Education in Europe and USA	4
VI. Den medicinska vårdens organisation	10
Afpasset patientpleje (differentierad vård)	2
Seminarium	2
Vårdavdelningens organisation och bemanning	2
Diskussion	1
Den medicinskt-tekniska tjänstens organisation	1
Standardiseringsfrågor. Säkerhetsfrågor	1
Diskussion	1
VII. Rationaliseringsfrågor	20
Samspel mellan rationalisering och planläggning	2
Processanalys	2
Operationsanalys.	2
Alternativkalkyler för sjukhusfunktioner	2
Why evaluation of medical care?	1
Diskussion	1
Evaluating quality of medical care in the hospital	1
Diskussion	1
Redogörelse för SPRI	2
Sjukhusforskning i Finland	4
TV på sjukhus	1
EDB på sjukhus	1

	Antal timmar
VIII. <i>Sjukhushygien</i>	4
Sjukhushygien	4
IX. <i>Övrigt</i>	6
Orientering	1
Högtidsföreläsning	1
Katastrofberedskap (Läkarsällskapet)	2
Slutord av två kursdeltagare, kursledare och högskolans föreståndare	2

BIHANG 2

Rapport från sjukhusadministratörskursen 2—30 maj 1968

På grundlag af de for mig foreliggende 15 rapporter (4 fra Danmark, 3 finske, 1 islandsk, 2 norske og 5 svenske) samt på grundlag af det indtryk jeg selv dannede mig under mit ophold i Göteborg, mener jeg at kunne fastslå:

At kursets program, udformning og hele forløb er blevet apprcieret af praktisk taget samtlige deltagere. Der har naturligvis været divergerende opfat- telser af, hvor man burde placere hovedvægten på de enkelte emneområder, f. eks. er det et gennemgående træk, at man fra dansk side (dog støttet også fra norsk) var særdeles interesseret i sygehusplanlægning og -byggeri, me- dens dette var mindre udpræget fra svensk hold, der i højere grad lagde vægt på den administrative og personalmæssige side af sagen.

Man var stort set tilfreds med sted og tid for kurset. Der var næppe nogen af de holdte foredrag, som ikke blev apprcieret af i hvert fald en del af til- hørerne, selv om der naturligvis konstateredes visse overlapninger og visse huller i det fremstillede; endelig må det erkendes, at foredragsholdernes fremstillingsmåde og sprog voldte nogle af deltagerne visse vanskeligheder, specielt i kursets begyndelse.

Et praktisk taget enstemmigt ønske har været at blive forsynet med bedre oplysningsmateriale, helst i tide forud for kurset, herunder en bredere skrift- lig fremstilling af de respektive landes sundhedsvæsens opbygning, om mu- ligt forsynet med en synonym-ordliste omfattende gængse ord og begreber.

Kurset var i udpræget grad en forelæsningsrække, hvis logiske opbygning undertiden måtte brydes på grund af foredragsholdernes besvær med at komme til Göteborg netop på det tidspunkt, hvor pågældendes forelæsning ville have passet ind i systemet. Akut sygdom forhindrede et par af de på- tænkte foredrags afholdelse, hvilket føltes som et absolut minus, selv om det forsøgte afbødtes ved improvisation; dette gjaldt ikke mindst databehand- ling, som kun blev periferisk belyst ved eksempler.

Gruppearbejde og selvstændig virksomhed udøvet af de enkelte elever havde ikke det optimale omfang, der formentlig kun kan opnås, når til- strækkeligt kursusmateriale foreligger. I øvrigt vil noget sådant vel altid være hæmmet af manglende forhåndskendskab til de enkelte deltageres for- udsætninger og interesser, ligesom mangelen på et tilstrækkeligt antal assi- stenter (med specialviden) vil vanskeliggøre den ønskelige faste ledelse af gruppernes virksomhed.

Medens der var udbredt tilfredshed med den improviserede flytning til de

rummeligere og selvstændige lokaler i jordemoderskolen, blev der fra adskillige fremsat ønskedrømme om, at man kunne have fået hele bygningen til rådighed, således at kursisterne kunne have været indkvarteret på samme sted, hvilket måske ville have øget mulighederne for aftenarbejde og hurtigere skabt bedre international forståelse.

Det synes at have været en ret heldig numerisk blanding af de forskellige kategorier, som udgjordes af deltagerne, og den sygeplejemæssige deltagelse må afgjort betragtes som en gevinst.

Det er mig bekendt, at der såvel inden for sygehusadministratorernes som sygeplejerskernes faglige sammenslutninger her i landet drives en propaganda for deltagelse i kommende kurser af samme art som dette første.

Konklusion:

Det forekommer mig overordentligt farligt at drage generelle konklusioner med henblik på fremtidig undervisningsvirksomhed ud fra et enkelt forsøg.

Det forekommer mig også forkert, om man på radikal vis ændrer i program og opbygning i øvrigt. Det forekommer mig derfor rimeligt, om et følgende kursus kunne afholdes på samme årstid og sted, af samme længde og med samme antal deltagere. Jeg ville foreslå, at man fandt en noget yngre, aktiv sygehusadministrator som leder af kurset, og helst støttet af en undervisningsassistent med faglig viden inden for området.

Jeg ville dernæst finde det hensigtsmæssigt, om man forbeholdt det kommende kursus for deltagere af en lidt yngre gennemsnitsalder og præciserede, at dette kursus var tænkt for deltagere, som inden for en nærmere fremtid stod over for at rykke op i topstillinger.

Det foreliggende referatmateriale fra det afholdte kursus må kunne danne basis for forhåndsorientering for kommende elever og også for eventuelle nye, andre foredragsholdere, idet man næppe kan forvente — og vel heller ikke tilstræber — at få samtlige forelæsninger gennemført ved de samme lærere.

Udsendelse af de ovenanførte rapporter om nationale forhold kan næppe volde større vanskeligheder, hvorimod udarbejdelse af en synonymbog vil kræve både omfattende viden og en del tid.

Tilrettelæggelsen af gruppearbejdet kan utvivlsomt forbedres ud fra de indhøstede erfaringer.

Forbedrede studierum, dagligstue og bibliotek forudsættes at være til stede til den tid.

Det er tvivlsomt, om der inden for et kursus af en måneds varighed med fordel afsættes yderligere tid til ekskursioner, selv om der fra enkelte kursusdeltagere blev stillet forslag herom, endog med anvendelse af det beløb, der normalt ydes som bidrag til kursistens ophold i Göteborg.

Besøg på tegnestuer, byggepladser og virksomheder i det hele taget af større grupper viser sig sjældent at have tilstrækkelig studiemæssig værdi, men kan naturligvis tjene andre, nyttige formål.

Endelig må det vel fremhæves, at tidsrummet fra nu af og til dette kursus i maj måned næste år ikke er lang, hvorfor forberedelser må iværksættes snarest.

Det var måske en overvejelse værd at søge kontakt med en af sidste kursus' mere avancerede deltagere med henblik på at formå ham til at være kursusleder næste gang.

31. juli 1968

Christian Toftemark

BILAGA 5

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer. Utskottet har behandlat förslaget vid sitt sammanträde i Luleå den 2 juni 1966, i Oslo den 20 oktober 1966, i Hangö den 4—5 juni 1967, i Halmstad den 13—14 oktober 1967, i Gjøvik den 2—3 december 1968, i Reykjavik den 23—24 juni 1969 och i Maribo den 22—23 september 1969. Vid mötet i Halmstad har närvarit dåvarande indenrigsminister Hans Hækkerup, Danmark, dåvarande inrikesminister Martti Viitonen, Finland, och statsrådet Sven Aspling, Sverige. Såsom sakkunniga vid Halmstadsmötet har deltagit medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, och statssekretær Kåre Kristiansen, Norge.

1. Inledning

I tilläggsförslaget, som väcktes till Nordiska rådets fjortonde session 1966, hemställles, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att föranställa om åtgärder för att mot bakgrund av det i Nordisk utredningsserie 1965: 6 framlagda förslaget få till stånd en effektiv nordisk utbildning av sjukhusadministratörer.

Tilläggsförslaget har väckts i anledning av en utredning, gjord av en nordisk kommitté som tillsatts sedan rådet 1963 antagit en rekommendation (nr 1/1963) angående utbildning av sjukhusadministratörer. Den nordiska kommitténs förslag (NU 1965: 6) avser en gemensam nordisk vidareutbildning, byggd på en i nationell regi given grundutbildning. Vidareutbildningen, omfattande tre kursmånader, föreslås förlagd till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

2. Remissyttrandet

Yttrandet över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan.

Danmark

Indenrigsministeriet.

Sygehusforeningen i Danmark.

Sygehusinspektørforeningen i Danmark.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena.

Undervisningsministeriet.

Medicinalstyrelsen.

Sjukhusförbundet.
 Finlands läkarförbund.
 Stadsförbundets byrå.
 Landskommunernas förbund.
 AKAVA r. y.

Norge

Sosialdepartementet.

Sverige

Medicinalstyrelsen.
 Universitetskanslersämbetet.
 Konsistoriet vid Göteborgs universitet.
 Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet.
 Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet.
 Centrala sjukvårdsberedningen.
 Svenska landstingsförbundet.
 Göteborgs sjukvårdsstyrelse.
 Sveriges läkarförbund.
 Svensk sjuksköterskeförening.
 SACO.

Remissbehandlingen avslutades under år 1966.

Samtliga remissinstanser med några få undantag tillstyrker det i NU 1965: 6 framlagda förslaget.

Flerparten remissinstanser uttalar sig likaså positivt till tilläggsförslaget i vad det avser att utbildningen av sjukhusadministratörer till att börja med skall utformas som en försöksverksamhet. *Indenrigsministeriet* i Danmark framhåller således, att, då man ännu endast har ringa erfarenheter av uppläggning av kurser för utbildning av sjukhusadministratörer, det är naturligt att verksamheten blir av försöksmässig karaktär, i varje fall under de första åren. *Sygehusforeningen* i Danmark delar denna uppfattning och menar att mera omfattande nordisk utbildning icke är aktuell för närvarande. *Medicinalstyrelsen i Finland*, vars yttrande återropas av *ministeriet för inrikesärendena*, *Landskommunernas förbund* och *Sjukhusförbundet*, menar likaså att fortbildningskurserna bör starta som försöksverksamhet. Med utgångspunkt från erfarenheterna av en sådan försöksverksamhet kan sedan frågan om en utvidgning av kurserna i enlighet med förslagsställarnas önskemål bedömas. *Finlands stadsförbund* och *undervisningsministeriet* delar dessa synpunkter. Försöksverksamhet i överensstämmelse med kommitténs förslag bör starta så snart som möjligt, menar undervisningsministeriet. Även flertalet svenska remissinstanser betonar betydelsen av att den föreslagna vidareutbildningen påbörjas som en försöksverksamhet. Erfarenheterna av denna bör kunna utvisa behovet av eventuella förändringar beträffande utbildningens längd och innehåll. Synpunkter av detta slag återfinnes i yttrandena av *medicinalstyrelsen*, *Centrala sjukvårdsberedningen*, *universitetskanslersämbetet*, *Göteborgs sjukvårdsstyrelse* och *svensk sjuksköterskeförening*.

Beträffande den av kommittén föreslagna kurstiden på tre månader, vilken ifrågasatts av förslagsställarna, uttalar *Sosialdepartementet* i Norge, att man är enig med kommittén i dess förslag och att det anlages vara en fördel -- till dess man vunnit erfarenhet -- att kurserna icke sträcker sig över för lång tidsrymd. *AKAVA r. y.* i Finland anser att det kan befaras att intresset för kurserna minskas, om utbildningstiden göres alltför lång. Från början bör samnordisk utbildning inom sjukhusadministration därför ej anordnas under längre tidsrymd än vad som föreslagits av den nordiska kommittén. *Sygehusinspektørforeningen* i Danmark tillstyrker kommitténs förslag om utbildningstidens längd och menar, att om erfarenheterna pekar mot en utvidgad utbildningstid bör denna uppdelas på flera kurser om t. ex. tvåmånadersperioder för att möjliggöra för elever att utan alltför lång sammanhängande bortovaro delta i kursen. *Centrala sjukvårdsberedningen* i Sverige delar förslagsställarnas synpunkter på att fara torde föreligga för att en internordisk kurs om tre månader icke kommer att visa sig till fyllest.

Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan uttalar, att både kommittén och hälsovårdshögskolans styrelse vid den tidigare handläggningen av denna fråga förutsatt, att kursdeltagarna före en vidareutbildningskurs har en god grundutbildning i hemlandet inriktad på såväl teoretisk som praktisk sjukhusadministration. Styrelsen förklarar sig beredd att så snart lokalförhållandena tillåter organisera en kursverksamhet för sjukhusadministratörer efter de riktlinjer, som uppdragits av kommittén, samt villig att i den mån så är möjligt medverka till en utvidgning av den föreslagna tremånaderskursen framdeles, om så är önskvärt. Styrelsen anser det emellertid icke tillrädligt, att redan nu, innan verksamheten påbörjats, företaga en utredning om en mera omfattande utbildning. Enligt styrelsen har 1965 års utredningskommitté i största möjliga utsträckning tagit hänsyn till samtliga organisatoriska och utbildningsmässiga spørsmål som är aktuella i sammanhanget. Dessa synpunkter delas av *indenrigsministeriet* i Danmark.

Svenska landstingsförbundet och *Sveriges läkarförbund* anser, att slutgilligt ställningstagande till det framlagda förslaget om vidareutbildning för sjukhusadministratörer vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg tills vidare bör anstå. Man understryker vikten av en kartläggning av hela det sjukhusadministrativa utbildningsbehovet på högskolenivå för att därigenom skapa underlag för beslut om hur grund- och vidareutbildning bör byggas upp. På initiativ av landstingsförbundet har en sådan utredning påbörjats.

3. F ö r s ö k s v e r k s a m h e t e n v i d N o r d i s k a h ä l s o v å r d s h ö g s k o l a n

Två kurser för sjukhusadministratörer har hittills hållits på hälsovårdshögskolan. Kurserna anordnades under maj månad 1968 och 1969. Deltagarantalet har vid båda kurserna varit 25 representerande läkare, sjuksköterskor och övriga administratörer. Sjuksköterskor är den grupp som har

haft minsta antalet deltagare. Till den första kursen förelåg 96 ansökningar, varav 13 från Danmark, 26 från Finland, 22 från Norge och 35 från Sverige. Sex elever antogs från vardera landet och en från Island. Till den senare kursen sökte 67 elever (här ingår ej antalet danska ansökningar, som ej är känt) fördelade på 13 sökande från Finland, 32 från Norge och 22 från Sverige. Deltagarantalet vid denna kurs var 6 från ett vart av länderna Finland, Norge och Sverige samt 7 från Danmark.

Kursprogrammet, som i stort sett varit identiskt för båda kurserna, har omfattat följande avsnitt: sjukhusets roll i samhället, vårdplatsbehov, sjukhusplanläggning, principer för företagsadministration, personalfrågor, den medicinska vårdens organisation, rationaliseringsfrågor och sjukhushygien. I undervisningen medverkade i den första kursen 44 lärare, varav 13 danska, 4 finska, 25 svenska samt en belgisk och en engelsk föreläsare.

Av den kritik som lämnats av elever och den redovisning som hälsovårdshögskolans rektor gjort för den första kursen framgår att undervisningen varit lärorik och genomförts på ett ändamålsenligt sätt.

Ytterligare kurs för sjukhusadministratörer kommer att hållas under april månad 1970 med samma utformning som tidigare år.

4. U t s k o t t e t

Utskottet tillstyrker liksom flertalet remissinstanser förslaget om en nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer. Sjukhusväsendets utveckling under senare årtionden har gått mot allt större enheter, vilket medfört att sjukhusens administration blivit mera komplicerad. Detta i sin tur innebär att kraven på kunnsighet hos de sjukhusadministratörer, som har att förvalta dessa stora ekonomiska värden, måste ökas.

Av det nordiska kommittéförslaget liksom av remissmaterialet framgår att behov föreligger av förbättrade utbildningsmöjligheter för alla kategorier av sjukhusadministratörer. Behovet är dock särskilt angeläget såvitt gäller administratörer som i ledande ställning skall administrera de moderna stora sjukhusen. En utbildning av sådana blivande chefstjänstemän kräver stora insatser bl. a. i form av högt kvalificerade lärare. Behovet av denna högre utbildning i varje land för sig torde ej vara av den storleksordning att det motiverar en nationell utbildning. Naturligt synes det därför vara att denna utbildning ordnas på nordiskt plan.

Sedan tilläggsförslaget väcktes 1966, har en försöksverksamhet för utbildning av sjukhusadministratörer kommit i gång. Denna har i enlighet med kommittéförslaget knutits till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, som är väl lämpad att omhänderha en utbildning av ifrågavarande slag.

I tilläggsförslaget ifrågasättes huruvida en vidareutbildning, omfattande en utbildningstid om tre månader, kan vara till fyllest för att ge den kvalificerade utbildning som här avses. Som framgår av ovan lämnade redogörel-

se för försöksverksamheten vid hälsovårdshögskolan har hittills två kurser hållits, en 1968 och en 1969. I enlighet med beslut av de nordiska hälsovårdsministrarna har dessa kurser omfattat en månad. Som skäl för att komprimera kursen från föreslagna tre till en månad har från regeringshåll anförts svårigheterna för eleverna att under längre tid än en månad lämna sina anställningar för en kurs av denna art. Enligt regeringarnas mening skulle emellertid erfarenheterna av den igångsatta försöksverksamheten utvisa om en tillfredsställande undervisning kunde bedrivas under en kurs om en månad. Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan har av erfarenheterna från de två hållna sjukhusadministratörskurserna funnit att en längre utbildningstid är nödvändig. Enligt styrelsen gäller det icke att utvidga ämnesområdena. Däremot behöver eleverna få möjlighet att fördjupa sig i de ämnen som sjukhusadministratörskurserna hittills omfattat. Styrelsen har därför för nästa budgetår beslutat begära ökade anslag för att kunna anordna en försökskurs om två månader för sjukhusadministratörer. Kursen skall bedrivas i form av två enmånadskurser.

Utskottet finner det angeläget att utbildningen göres effektiv i enlighet med förslagsställarnas önskemål. Erfarenheterna från nu bedrivna försöksverksamhet pekar tydligt i riktning mot en fördjupning av studierna inom de olika ämnesområdena.

Vad frågan om utbildningstid angår finner utskottet att en kurs om en månad ej kan vara tillfyllest för en så kvalificerad utbildning som här åsyftas. När förutsättningar därför föreligger bör därför utbildningstiden förlängas för att skapa möjlighet till mer omfattande studier än för närvarande. Hur lång utbildningen bör vara är en fråga, till vilken utskottet icke nu vill taga ställning utan som det lämpligen ankommer på styrelsen för hälsovårdshögskolan att bedöma. Det är därför angeläget att styrelsen för hälsovårdshögskolan med uppmärksamhet följer den vidare utvecklingen av försöksverksamheten för att med erfarenhet från denna framlägga förslag till sådan utbildningsform för sjukhusadministratörer som på ett tillfredsställande sätt kan tillgodose föreliggande behov.

Utskottet vill i detta sammanhang peka på det intresse som visats från de olika länderna för dessa kurser. Sålunda fanns till den första kursen 96 och till den senare 67 ansökningar från de nordiska länderna. Endast 25 deltagare kunde dock beredas plats vid kurserna.

Utskottet förutsätter att försöksverksamheten inom en icke alltför avlägsen framtid resulterar i permanenta nordiska kurser för vidareutbildning av sjukhusadministratörer. Här bör framhållas, att ett medlemsförslag (A 241/s) väckts i rådet om en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution även för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd vetenskaplig personal. En sådan utbyggnad torde vara av icke obetydligt värde även för sjukhusadministratörsutbildningen.

Under återkopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (*NU 1965: 6*) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

Maribo den 22 september 1969

Erik Adamsson

Johannes Antonsson

Kaj Bundvad

Erling Dinesen

Lars Korvald

Työne Leivo-Larsson

Förman

Bror Lillqvist

Harald Løbak

Gerda Møller

Juho Tenhiälä

Medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning

(Väckt av Nina Andersen, Lis Groes, Ingrid Gärde Widemar, Grete Hækkerup och Judit Nederström-Lundén)

Fragan angående enhetlig nordisk abortlagstiftning har tidigare varit aktuell i Nordiska rådet. Sålunda väcktes till rådets andra session 1954 ett medlemsförslag i ämnet, varvid särskilt framhölls behovet av överensstämmelse i de nordiska ländernas regler om avbrytande av havandeskap med hänsyn till den ökade samfärdseln mellan de nordiska länderna. Rådets behandling av saken uppsköts under ett antal år på grund av att frågan om införande av en abortlagstiftning var föremål för utredning i Norge. Sedan det norska straffelovrådets betänkande med förslag till lag om avbrytande av havandeskap avgivits i juni 1956, uttalade socialpolitiska utskottet i samband med rådets femte session 1957, att det kunde antagas att, i och med att ett norskt lagförslag i ämnet slutgiltigt godkänts, stadgandena angående abort bleve koordinerade i de nordiska länderna så långt som det syntes vara möjligt. På utskottets förslag beslöt rådet att icke företaga sig något i saken.

Den norska lagen om svangerskabsavbrot i visse höve antogs därefter år 1960 med ikraftträdande den 1 februari 1964. Tidigare bestämmelser på området återfanns i den norska strafflagen.

Abortfrågan och därmed sammanhängande spörsmål föranleder i dagens samhälle en livlig offentlig debatt. Abortfrågan är ett samhällsproblem av starkt kontroversiell karaktär, där de etiska värderingar, som ligger till grund för de olika uppfattningarna, går avsevärt isär. De divergerande åsikter, som gör sig gällande i abortfrågan, torde återfinnas vid diskussioner i ämnet i samtliga nordiska länder och ej vara i högre grad nationellt betingade. En viss tendens i den allmänna opinionen till förmån för en liberalisering av abortlagstiftningen kan icke bestridas.

Såsom framgår av bifogade översikt över de nordiska ländernas abortlagstiftning (*Tillägg*), företer ländernas regler för närvarande betydande likheter. Vissa olikheter finns dock, bl. a. beträffande tidpunkten, då avbrytande av havandeskapet är tillåtet. Liksom på övriga familjerätten närliggande lagstiftningsområden är det angeläget att rättslikheten vad gäller abortlagstiftningen blir så stor som möjligt i de nordiska länderna.

I Sverige har under förra delen av år 1965 tillsatts en utredning angående den svenska abortlagstiftningen. I direktiven för utredningen anföres bl. a., att tiden nu är inne för att överväga en ytterligare liberalisering av abortlagstiftningen utöver den som kommit till stånd genom vissa lagändringar sedan lagens tillkomst 1938 för att ge ökade möjligheter till abort. I direktiven framhålles vidare, att en reform bör inriktas på att kvinnans egen inställning i abortsituationen tillmätas ökad betydelse. Det heter där bl. a.:

Många skäl tala för att kvinnan under ett mycket tidigt graviditetsstadium i princip får rätt att själv bestämma, om hon vill föda det väntade barnet.

En reformering av abortbestämmelserna i den riktning, som anförts i direktiven för den svenska abortutredningen, torde leda till en betydlig liberalisering av nu gällande regler på området. Härigenom skulle de svenska abortbestämmelserna komma att skilja sig avsevärt från övriga nordiska länders regler på området, ett förhållande som kan förväntas skapa betydande praktiska olägenheter framdeles.

Tidpunkten synes därför lämplig att utreda abortfrågan även på nordisk nivå för att undersöka förutsättningarna för att till skapa en så långt möjligt enhetlig nordisk lagstiftning rörande legalt avbrytande av havandeskap och därmed sammanhängande frågor.

Flertalet länder torde ha en mera restriktiv abortlagstiftning än de nordiska länderna. Det finns dock även länder, såsom exempelvis Polen, där man har friare tillgång till abort. Vår tids intensiva samfärdsel över gränserna skapar förutsättningar för abortsökande kvinnor att utan större svårigheter få sitt havandeskap avbrutet i länder med liberalare möjligheter till legal abort än i kvinnans eget hemland. För att förebygga, att förhållanden av denna art även uppkommer de nordiska länderna emellan, synes det angeläget — inte minst med hänsyn till de förbättrade kommunikationerna mellan länderna — att man strävar efter att få till stånd en så långt möjligt enhetlig abortlagstiftning i Norden.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av de nordiska ländernas abortlagstiftning.

København, Helsingfors och Stockholm den 16 mars 1966

Nina Andersen

Lis Groes

Ingrid Gärde Widemar

Grete Hækkerup

Judit Nederström Lundén

TILLÄGG, Jämförande översikt över lagregler i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige beträffande avbrytande av havandeskap (se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 349—352).

BILAGA 1, Yttranden över medlemsförslaget (se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 353—393).

BILAGA 2, Utdrag ur protokoll från Nordiska rådets socialpolitiska utskotts sammanträde i Oslo den 20 oktober 1966 (se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 393).

BILAGA 3, Finska abortlagkommitténs betänkande (se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 394—401).

BILAGA 4, Udkast til lov om svangerskabsafbrydelse (se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 402—405).

BILAGA 5, Uddrag af forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger i anledning af svangerskab m. v. (se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 406—408).

BILAGA 6, Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget (se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 409—416).

BILAGA 7

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland och Sverige rörande de nordiska abortlagstiftningarna

Från Nordiska rådets juridiska utskott har presidiet mottagit följande framställning av den 21 juli 1969 rörande behandlingen av frågan om de nordiska abortlagstiftningarna:

Til Nordisk Råds præsidium

Den 16. marts 1966 har fem medlemmer indbragt et forslag for rådet, hvori det henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at undersøge forudsætningerne for ensartethed i de nordiske landes abortlovgivning. Forslaget er under nr. A 109 henvist til forberedende behandling i juridisk udvalg.

Udvalget afgav den 27. januar 1969 en (foreløbig) betænkning om medlemsforslaget. Det fremgår heraf, at der i Danmark, Finland og Sverige har været nedsat sagkyndige komitéer med den opgave at udarbejde udkast til ændringer i lovgivningen om svangerskabsafbrydelse. Komiteerne har haft indbyrdes kontakt, og en observator fra Norge har deltaget i drøftelserne. Den finske komité afgav betænkning i december 1968, og den danske komité afgav betænkning i januar 1969.

På basis af det således foreliggende materiale blev reglerne om adgang til svangerskabsafbrydelse debatteret under Nordisk Råds 17. session 1969. Juridisk udvalg mente på daværende tidspunkt ikke at kunne færdigbehandle sagen, hvorved man bl. a. lagde vægt på, at den svenske komitébetænkning ikke forelå. Det var udvalgets hensigt at genoptage behandlingen af medlemsforslaget på grundlag af de under debatten i rådet fremførte synspunkter, hvilket blev taget til efterretning på sessionens møde den 5. marts 1969.

Juridisk udvalg har på ny overvejet sagen på sit møde den 27. juni 1969. Det blev ved denne lejlighed oplyst, at regeringen i Finland i juni måned

1969 for riksdagen har fremlagt forslag til lovgivning om svangerskabsafbrydelse på basis af komiteens betænkning, og at komiteen i Sverige endnu ikke har afsluttet sit arbejde. Endvidere har justitsministeren i Danmark tilkendegivet, at regeringen vil fremsætte lovforslag for folketinget på grundlag af den danske udvalgsbetænkning først i den kommende folketingssamling, d. v. s. antagelig i oktober måned 1969.

Det kan konstateres, at de af komiteerne i Danmark og Finland udarbejdede lovdokumenter ikke er overensstemmende, om end det må antages, at forskellighederne på en række punkter er af mere formel karakter og således ikke er udtryk for en virkelig uoverensstemmelse i reglernes praktiske resultater. Det under debatten i rådet fremkomne kan give grundlag for at antage, at den svenske komités udkast i hvert fald på nogle områder ikke vil være i overensstemmelse hverken med det i Finland nu fremsatte lovforslag eller med det foreliggende danske udkast.

Medlemmerne af juridisk udvalg var enig om, at det ville være beklageligt, om der næsten samtidigt i tre af de nordiske lande blev gennemført indbyrdes uoverensstemmende lovgivning på dette område. Under hensyn til det allerede fremsatte finske forslag fandt man det vanskeligt at anbefale iværksættelse af forhandlinger mellem vedkommende departementer i de berørte lande, og en koordinering af parlamentsudvalgenes arbejde er på nuværende tidspunkt udelukket, allerede fordi et udvalg til behandling af det bebudede lovforslag i Danmark ikke bliver nedsat før efter første behandling af forslaget i folketinget.

Udvalget besluttede herefter at henvende sig til præsidiets med anmodning om, at det over for regeringerne i Danmark, Finland og Sverige må blive henstillet, at sagens behandling ikke afsluttes i noget af landene, før udvalget har haft mulighed for at drøfte problemerne med sagkyndige.

Det er udvalgets hensigt at invitere de pågældende ministre og et antal sagkyndige til at deltage i udvalgets næste møde, der holdes den 12. og 13. september 1969.

Som formand for udvalget skal jeg herved gøre præsidiets bekendt med udvalgets beslutning.

K. Axel Nielsen

Præsidiets får härmed överlämna framställningen till regeringarna.

Stockholm den 12 augusti 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

BILAGA 8

Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet nordisk lovgivning om svangerskabsafbrydelse. Til Nordisk Råds 17. session 1969 anmeldte udvalget, at man efter en debat om medlemsforslaget i rådet ville fortsætte behandlingen af sagen (*se herom Nordiska rådet 17:e sessionen 1969 s. 230*

ff., jfr s. 409). Medlemsforslaget har siden da været behandlet på udvalgets møder den 27. juni 1969 i Trondheim og den 12. september 1969 i Visby.

I mødet den 12. september 1969 deltog statsrådet Herman Kling, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Forslaget er fremsat den 16. marts 1966. Det går ud på at opfordre regeringerne til at undersøge forudsætningerne for ensartet nordisk lovgivning om svangerskabsafbrydelse.

Forslaget er ledsaget af et »tillæg» hvori de gældende regler i Norden om svangerskabsafbrydelse (for så vidt angår indikationerne, det seneste tidspunkt for afbrydelsen og formen for beslutning om svangerskabsafbrydelse) er gengivet som paralleltekster.

2. Remisyringer

I sommeren og efteråret 1966 indhentedes udtalelser om forslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Justitsministeriet.
 Indenrigsministeriet.
 Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling.
 Den Almindelige Danske Lægeforening.
 Den Almindelige Danske Jordemoderforening.
 Foreningen for Familieplanlægning.
 Danske Kvinders Nationalråd.

Finland:

Justitieministeriet.
 Ministeriet för inrikesärendena.
 Socialministeriet.
 Medicinalstyrelsen.
 Befolkningsförbundet.
 Finlands läkarförbund.
 Finlands sjuksköterskeförbund.
 Finlands barnmorskeförbund.
 Svenska kvinnoförbundet.
 Socialdemokratiska kvinnors centralförbund.
 Finlands socialdemokratiska kvinnoförbund.
 Finlands demokratiska kvinnoförbund.
 Samlingspartiets kvinnoförening.

Norge:

Sosialdepartementet.
 Justisdepartementet.
 Instituttet for sosialmedisin.
 Kvinneklinikken ved Haugeland sykehus.
 Stadsfysikus i Oslo.
 Stadsfysikus i Bergen.
 Fylkeslegen i Akershus.

Fylkeslegen i Hedmark.
 Fylkeslegen i Rogaland.
 Fylkeslegen i Møre og Romsdal.
 Fylkeslegen i Nordland.
 Fylkeslegen i Troms.

Sverige:

Medicinalstyrelsen.
 Socialstyrelsen.
 1965 års abortkommitté.
 Svenska landstingsförbundet.
 Stockholms stads familjerådgivningsbyrå.
 Mentalvårdsbyrån.
 Riksförbundet för sexuell upplysning.
 Sveriges läkarförbund.
 Svensk sjuksköterskeförening.
 Svenska barnmorskeförbundet.
 Högerpartiets kvinnoförbund.
 Folkpartiets kvinnoförbund.
 Centerns kvinnoförbund.
 Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Medlemsforslaget fik *stort set støtte fra alle myndigheder og organisationer*, og det blev fra flere sider fremhævet, at det var ønskeligt, at lovgivningen på dette område blev ensartet i Norden. Dog fremgik det af de *norske udtalelser*, at man anså det for tvivlsomt, om der var tilstrækkeligt grundlag for allerede nu at indlede en fornyet debat i Norge om abortlovgivningen.

Omkring årsskiftet 1968—69 indhentedes tillige udtalelser om medlemsforslaget fra følgende organisationer i

Norge:

Det norske arbeiderparti.
 Kristelig folkepartis kvinner.
 Norges kommunistiske parti.
 Norges venstrekvinnelag.
 Senterkvinnene.
 Sosialistiske folkeparti.
 Høyrekvinnens landsforbund.

Disse udtalelser kan sammenfattes således:

Kristelig folkepartis kvinner kunne ikke anbefale nogen liberalisering af den norske abortlovgivning og fandt hensynet til ensartet nordisk lovgivning og praksis underordnet. De *øvrige kvindeorganisationer* anså det som en fordel, at der blev gennemført ensartet nordisk lovgivning, men *Norges venstrekvinnelag*, *Senterkvinnene* og *Høyrekvinnens landsforbund* anså ikke en liberalisering af svangerskabsloven for aktuel på nuværende tidspunkt. *Det*

norske arbeiderparti ønskede derimod gennemført en friere og mere human lovgivning, og *Norges kommunistiske parti* samt *Sosialistiske folkeparti* var principielt tilhængere af fri adgang til svangerskabsafbrydelse.

3. Behandlingen i rådet

Medlemsforslaget blev oprindeligt henvist til socialpolitisk udvalg, som den 20. oktober 1966 afgav en udtalelse om forslaget. Udvalget havde ikke nogen enstemmig opfattelse af, hvorledes sagen burde gribes an, men ved diskussionen fremkom forskellige meninger.

Efter henstilling fra justitsministrene blev sagen overført til videre behandling i juridisk udvalg.

Allerede i marts 1965 var der i Sverige nedsat en sagkyndig komité med den opgave at fremsætte forslag til ændringer i svangerskabslovgivningen. I direktivet for udredningen var det bl. a. anført, at tiden nu er inde til at overveje en yderligere liberalisering af abortlovgivningen, og at en reform bør indrettes således, at kvindens eget ønske i abortsituationen tillægges øget betydning. Det anførtes tillige, at mange omstændigheder taler for, at kvinden på et meget tidligt stadium af graviditeten i princippet får adgang til selv at bestemme, om hun vil føde det ventede barn.

I foråret 1967 nedsattes herefter tilsvarende komiteer i Danmark og Finland, uden at det dog af kommissoriet til disse komiteer fremgik, at man burde sigte efter en yderligere liberalisering af lovgivningen. Den norske regering besluttede at følge arbejdet med en observatør.

Under hensyn til, at det i medlemsforslaget anbefalede udredningsarbejde på nordisk basis således var kommet i stand, udsatte juridisk udvalg behandlingen af forslaget for at afvente resultatet af komiteernes arbejde.

Den finske komité afgav betænkning med lovudkast i december 1968, den danske komité afgav tilsvarende betænkning i januar 1969. Den svenske komitébetænkning foreligger endnu ikke. Da de norske myndigheder kun har fulgt arbejdet gennem en observatør, kan det ikke forventes, at nogen indstilling vil blive afgivet i Norge.

På grundlag af de afgivne betænkninger og et P.M. om den svenske abortkomité's undersøgelser blev der på rådets 17. session ført en foreløbig debat om medlemsforslaget. Der henvises herom til *Nordiska rådet, 17:e sessionen 1969, s. 230—243.*

4. Udvalget

Finlands regering har den 24. juni 1969 afgivet proposition til riksdagen om gennemførelse af en ny svangerskabslov. Propositionen er — bortset fra et enkelt punkt — overensstemmende med den foreliggende finske komitébetænkning.

Det kan forventes, at den danske regering vil fremsætte forslag til ny svangerskabslov umiddelbart efter folketingets sammentræden i oktober måned 1969.

En oversigt over betænkningerne fra den danske og den finske komité er optrykt som »*bihang*» til juridisk udvalgs betænkning af 27. januar 1969 (se *Nordiska rådet, 17:e session 1969, s. 410—416*).

De af komiteerne i Danmark og Finland udarbejdede lovudkast er opstillet som paralleltekster i »*tillägg*» til nærværende betænkning. Opstillingen følger den samme systematik som oversigten over gældende ret.¹

Hovedindholdet i de to betænkninger kan kort gengives således:

Flertallet kan ikke gå ind for at gøre adgangen til svangerskabsafbrydelse fri, således at ethvert lægeligt indgreb skulle blive lovligt og formelt set kun være betinget af graviditetens alder. Det oplyses, at heller ikke den svenske komité vil gå ind for fri adgang til svangerskabsafbrydelse.

Derimod antages det, at der er behov for en udvidelse af indikationerne. Den danske komité foreslår således, at svangerskabsafbrydelse uden forudgående tilladelse skal kunne foretages, for så vidt angår kvinder, der er i slutningen af den fødedygtige alder, eller som tidligere har født fire børn. Endvidere foreslås det at skabe hjemmel for svangerskabsafbrydelse for ganske unge kvinder og for at tillade afbrydelse på social indikation.

Den finske komité stiller forslag om, at svangerskabsafbrydelse foruden på de allerede gældende indikationer skal kunne foretages på grund af alder eller af socialmedicinsk grund i relation til kvinden eller barnet.

Med hensyn til fristen for svangerskabsafbrydelse foreslår den danske komité, at afbrydelse ikke skal kunne finde sted efter overskridelsen af den tolvte svangerskabsuge. Den finske komité har foreslået, at afbrydelse af svangerskab bør finde sted så tidligt som muligt, og at afbrydelse ikke må foretages efter svangerskabets sekstende uge, medmindre der er tale om sygdom hos kvinden. Det er oplyst, at den svenske komité kan forventes at stille forslag om en til det danske forslag svarende hovedregel.

Udvalget fastslog på mødet den 27. juni 1969, at de af komiteerne i Danmark og Finland udarbejdede lovudkast ikke er overensstemmende, om end det måtte antages, at forskellighederne på en række punkter mere er af formel karakter og således ikke er udtryk for en virkelig uoverensstemmelse i reglernes praktiske resultater. Det under debatten i rådet oplyste gav tillige grundlag for at antage, at den svenske komités udkast i hvert fald på nogle områder ikke vil være i overensstemmelse med hverken det foreliggende danske eller det finske forslag.

Der var i udvalget enighed om, at det ville være beklageligt, om der næsten samtidig i tre af de nordiske lande blev gennemført indbyrdes uoverensstemmende lovgivning på dette område. Under hensyn til den allerede fremlagte proposition i Finland fandt man det vanskeligt at anbefale iværksættelse af forhandlinger mellem vedkommende departementer, og en koordinering af parlamentsudvalgenes arbejde var på daværende tidspunkt udelukket, allerede fordi et udvalg til behandling af det bebudede lovforslag i

¹ Se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 349—352*.

Danmark ikke kunne forventes nedsat før efter første behandling af forslaget i Folketinget.

Juridisk udvalg besluttede derfor at henvende sig til præsidiets med anmodning om, at det over for regeringerne i Danmark, Finland og Sverige måtte blive henstillet, at sagens behandling ikke afsluttedes i noget af landene, før udvalget havde haft mulighed for at drøfte problemerne med sagkyndige.

Med skrivelse af 12. august 1969 fremsendte præsidiets udvalgets henstilling til de pågældende regeringer.

Det er nu over for udvalget oplyst, at justitsministrene i de fem nordiske lande har drøftet mulighederne for en mere ensartet lovgivning om svangerskabsafbrydelse. Justitsministrene har fremhævet, at det på nordisk basis foretagne udredningsarbejde har godtgjort, at vurderingen af problemerne i forbindelse med afbrydelse af svangerskab stort set er overensstemmende i de nordiske lande. Det har ikke kunnet opnås enighed om visse detaljer, men efter ministrenes opfattelse er det for tiden ikke muligt at opnå større ensartethed i lovgivningen. Justitsministrene mener endvidere, at ulemperne ved en noget forskellig lovgivning kan formindskes betydeligt, såfremt der stilles krav om, at kvinden skal have bopæl i afbrydelseslandet. Den danske komité har allerede fremsat et sådant forslag, og den svenske komité vil antagelig gøre det samme.

Samtidig er der over for udvalget af danske og finske sagkyndige redegjort for komitéarbejdet i de to lande, ligesom begrundelsen for de fremlagte udkast og forslag er uddybet.

Udvalget konstaterer herefter, at det i medlemsforslaget anbefalede samarbejde om undersøgelse af forudsætningerne for ensartet svangerskabslovgivning har fundet sted, at visse vurderinger herved har vist sig at være overensstemmende i de nordiske lande, og at samarbejdet i visse henseender har ført til positive resultater. Det er beklageligt, at der om en række af problemerne fortsat er uoverensstemmelse, men ved eventuelle fremtidige ændringer af svangerskabsloven i de enkelte lande bør der stræbes efter yderligere ensartethed.

Det er udvalgets opfattelse, at der herefter ikke er grundlag for, at man på nordisk basis arbejder videre med sagen for tiden.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om ensartet nordisk lovgivning om svangerskabsafbrydelse.

Visby, den 12. september 1969

Georg C. Ehrnrooth

Tage Johansson

Lars Leiro

Matthias A Mathiesen

Sven Mellqvist

Ingemar Mundebo

Johan Møller Warmedal

Reservation I.

Undertegnede medlemmer kan ikke tillæde, at juridisk udvalg allerede nu bør afslutte behandlingen af sagen. Vi finder heller ikke, at der er nogen nødvendighed for, at rådet ved 18. session 1970 tager endelig stilling til problemerne i forbindelse med tilvejebringelse af ensartet nordisk lovgivning om svangerskabsafbrydelse. Efter vor opfattelse vil det under de foreliggende omstændigheder fra et nordisk synspunkt være en fordel, at mulighederne for samtidig gennemførelse af ensartet lovgivning i hvert fald i Danmark, Finland og Sverige gøres til genstand for en fornyet debat i rådet på den kommende session.

Vi indstiller derfor.

at rådet anmoder juridisk udvalg om at fortsætte behandlingen af sagen på det grundlag, som foreligger efter rådets 18. session 1970.

Visby, den 12. september 1969

Svend Haugaard

Jørgen Jensen

K. Axel Nielsen

Reservation II.

Undertegnede medlem mener, at lovgivningen om svangerskabsafbrydelse bør indrettes således, at enhver kvinde kan få sit svangerskab afbrudt, såfremt hun efter rådgivning om samfundets hjælpeforanstaltninger fastholder ønsket om svangerskabsafbrydelse. Jeg forudsætter, at loven tillige bør indeholde bestemmelser om en vis tidsfrist, inden hvilken afbrydelsen skal finde sted, medmindre ganske særlige hensyn gør sig gældende, ligesom det ved de forudgående undersøgelser på bedst mulig måde må sikres, at ønsket om svangerskabsafbrydelse virkelig er udtryk for hendes egen faste viljesbeslutning.

Det er efter min opfattelse afgørende, at fri adgang til abort vil bevirke, at de illegale aborter næsten fuldstændig forsvinder. Der er enighed om, at antallet af illegale aborter er meget betydeligt i alle de nordiske lande, og at de pågældende kvinders liv og helbred herved udsættes for stor fare. Indførelse af fri adgang til abort er den eneste måde, hvorpå man kan komme kvaksalveriet på dette område til livs. Samtidig vil man kunne opnå besparelse af kvalificeret arbejdskraft blandt læger, socialrådgivere og jurister, ligesom meget uproduktivt undersøgelsesarbejde m. v. vil blive overflødig. Endelig vil det herigennem være muligt at undgå den ydmygende og belastende situation, hvori kvinden ofte efter alle udsagn befinder sig, når hun skal tvinges til at indgive ansøgning til en offentlig institution om et så personligt anliggende.

Jeg mener, at de af komiteernes flertal i Danmark og Finland udarbejdede

lovudkast er komplicerede og i praksis vil vise sig vanskelige at administrere. Navnlig kan man frygte for, at fortolkningen af så uskarpe bestemmelser vil føre til uensartet praksis på det område, bestemmelserne tilsigter at dække. Frygten for, at fri adgang til abort vil nedsætte tilskyndelsen til anvendelse af præventive midler, er efter min opfattelse stærkt overdrevel, idet svangerskabsafbrydelse for den altovervejende del af befolkningen fortsat kun vil være en nødløsning.

Jeg indstiller derfor,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartet nordisk lovgivning om svangerskabsafbrydelse på basis af fri adgang til abort.

Visby, den 12. september 1969

Osmo Kock

TILLÄGG

Utkast till abortlagstiftningen uppgjorda i Danmark och Finland

(Opstillingen udarbejdet af Nordisk Råds juridiske udvalgs sekretær
Ole Perch-Nielsen)

1. Indikationerne

1. Medicinsk

Danmark

§ 1.

(uden tilladelse)

1) Når afbrydelsen er nødvendig for at afværge fare for kvindens liv eller for en alvorlig forringelse af hendes fysiske eller psykiske helbred og denne fare er begrundet i forhold af udelukkende eller ganske overvejende lægelig karakter.

Finland

1 §.

1. när havandeskapets fortskridande eller barnets framfödande på grund av sjukdom, kroppslyste eller svaghet hos henne skulle medföra våda för hennes liv eller hälsa;

2. Eugenisk

§ 3.

3) Når der er fare for, at barnet på grund af arvelige anlæg eller på grund af beskadigelse eller sygdom i fostertilstanden vil få en alvorlig fysisk eller psykisk lidelse.

1 §.

5. när det finns skäl att antaga, att barnet skulle vara sinnesslött eller att det skulle lida, eller komma att lida, av svår sjukdom eller av svårt kroppslyste;

3. Etisk

§ 3.

2) När svangerskabet skyldes et forhold som anført i straffelovens § 210 eller en krænkelſe af kvindens kønsfrihed som anført i straffelovens §§ 216—224.

1 §.

5. när hon hävdats under förhållanden, som åsyftas i 25 kap. 4 och 5 §§ samt 20 kap. 1, 3, 8 och 9 §§ strafflagen, eller i de fall, som avses i sagda kapitel 6 §, där gärningen inneburet ett grovt åsidosättande av kvinnans handlingsfrihet;

4. Medicinsk-social

§ 3.

1) När svangerskabet, fødslen eller omsorgen for barnet medfører fare for en forringelse af kvindens helbred. Ved afgørelsen tages hensyn ikke alene til fysisk eller psykisk sygdom, men også til tilstedeværende eller truende fysiske eller psykiske svækkelsestilstande. Der skal endvidere tages hensyn til de forhold, hvorunder kvinden lever.

1 §.

2. om barnets framfödande och skötsel med beaktande av kvinnans och hennes familjs levnadsvillkor samt övriga omständigheter skulle vara oskäligt betungande för henne;

5. Social

§ 3.

6) Når svangerskabet, fødslen eller omsorgen for barnet må antages at ville medføre en alvorlig belastning af kvinden, som ikke kan afværges på anden måde, således at det af hensyn til kvinden, til opretholdelsen af hjemmet eller omsorgen for familiens øvrige børn må anses for påkrævet, at svangerskabet afbrydes. Ved afgørelsen tages hensyn til kvindens alder, hendes arbejdsbyrde og hendes personlige forhold i øvrigt, samt til familiens boligmæssige, økonomiske og helbredsmæssige forhold.

1 §.

2. om barnets framfödande och skötsel med beaktande av kvinnans och hennes familjs levnadsvillkor samt övriga omständigheter skulle vara oskäligt betungande för henne;

6. »Defekt»

§ 3.

4) Når kvinden på grund af fysisk eller psykisk lidelse eller svag begavelse ikke formår at drage omsorg for barnet på forsvarlig måde.

1 §.

6. när sjukdom eller rubbning av själsverksamheten hos barnets föräldrar eller någondera av dem eller annan därmed jämförbar orsak allvarligt begränsar deras förmåga att sköta barnet.

7. Høj alder

§ 1.

(uden tilladelse)

2) Når kvinden er fyldt 38 år inden udløbet af 12. svangerskabsuge.

1 §.

1. när hon vid hävdandet . . . fyllt fyrtio år.

8. Ung alder

§ 3.

5) Når kvinden på grund af ung alder eller umodenhed ikke for tiden formår at drage omsorg for barnet på forsvarlig måde. Ved afgørelsen tages hensyn til, hvilken støtte hun kan forvente at få fra familie, barnets fader eller anden side.

1 §.

4. när hon vid hävdandet ej fyllt sexton år (efter *regeringsförslaget*: 17 år).

9. Mange børn

§ 1.

(uden tilladelse)

3) Når kvinden har født mindst 4 børn, som bor hjemme og er under 18 år.

II. Seneste tidspunkt for afbrydelsen

§ 5.

Bortset fra svangerskabsafbrydelse efter § 1, nr. 1, må afbrydelse ikke finde sted, hvis 12. svangerskabsuge efter et lægeligt skøn er overskredet, medmindre samrådet eller ankenævnet har meddelt særlig tilladelse hertil.

5 §.

Havandeskap bör avbrytas i så tidigt skede som möjligt.

Avbrytande av havandeskap på annan grund än sjukdom eller kroppslite hos kvinnan må ej företagas efter havandeskapets sextonde vecka.

Medicinalstyrelsen kan dock i det

fall, att kvinnan vid hävdandet ej fyllt sexton år eller när synnerliga skäl eljest därtill är, medgiva havandeskapets avbrytande jämväl därefter intill utgången av havandeskapets tjugonde vecka.

III. Besluttende myndighed

§ 2.

Et svangerskab må endvidere afbrydes, hvis der er givet tilladelse dertil.

Stk. 2. Tilladelsen gives af samråd, hvoraf der oprettes et eller flere ved hver mødrehjælpsinstitution. Hvert samråd består af institutionens leder eller en medarbejder med tilsvarende uddannelse samt to læger. Den ene læge skal være speciallæge i gynækologi eller kirurgi og så vidt mulig ansat ved et stedligt sygehus, medens den anden skal være speciallæge i psykiatri eller have særlig socialmedicinsk indsigt.

Stk. 3. Samrådets afslag på en ansøgning om svangerskabsafbrydelse kan indbringes for et ankenævn, der tillige fører tilsyn med samrådenes virksomhed. Ankenævnet består af en formand og et af justitsministeren fastsat antal andre medlemmer. Formanden skal have juridisk embeds eksamen og kendskab til mødrehjælpsinstitutionernes arbejde. I behandlingen af hver sag deltager 3 medlemmer, herunder formanden eller et medlem, der opfylder betingelserne for at kunne beskikkes som formand for nævnet. De to andre medlemmer skal være læger, der opfylder betingelserne i stk. 2 for at være medlemmer af et samråd.

Stk. 4. Samrådenes og ankenæv-

6 §.

Havandeskap kan avbrytas:

1. ovan i 1 § punkterna 1—3 och 6 avsedda fall genom tvenne läkares tillståndsbeslut eller, i fall som närmare bestäms genom förordning, alternativt genom medicinalstyrelsens tillstånd;

2. i 1 § punkt 4 avsedda fall genom beslut av den läkare, som utför aborten;

3. i 1 § punkt 5 och i 5 § moment 3 avsedda fall genom medicinalstyrelsens tillstånd.

Tillståndsbeslutet innehåller tvenne läkares särskilt avgivna och detaljerat motiverade skriftliga utlåtanden. Den ena läkaren bör vara läkare, som av medicinalstyrelsen förordnats att handlägga ärenden om avbrytande av havandeskap och den andra bör vara den läkare, som utför ingreppet. Ovannämnda tvenne läkare må icke utan skäl vägra att uppta anhållan om avbrytande av havandeskap till prövning.

Om tvenne eller i 1 § punkt 4 avsedda fall en läkares beslut är negativt, kan ansökning om avbrytande av havandeskap göras hos medicinalstyrelsen.

8 §.

Avbrytande av havandeskap utföres å sjukhus, som av medicinalsty-

nets medlemmer samt de nødvendige stedfortrædere for samrådsmedlemmerne beskikkes af justitsministeren for indtil 4 år ad gangen.

Stk. 5. Tilladelsen kan kun gives, når der er enighed herom i samrådet eller ankenævnet.

§ 6.

Afbrydelse af svangerskab må kun foretages af en læge på et statsligt eller kommunalt sygehus eller på et privat sygehus, der modtager offentlig støtte, eller på hvilket patienter indlægges for offentlig regning.

relsen godkænts för detta ändamål, av därstädes verksam legitimerad läkare.

9 §.

Då fråga är om avbrytande av havandeskap på grund av 1 § punkt 1 och kan prövning av förutsättningarna för åtgärdens verkställande i den ordning 6 § angiver, eller utförande av ingreppet å sjukhus, varom i 8 § sägs, icke utan allvarlig våda för kvinnans liv eller hälsa äga rum till följd av därav uppkommande dröjsmål eller annan orsak, må havandeskapet av legitimerad läkare avbrytas utan iakttagande av nämnda stadganden.

10 §.

De jämlikt 1, 5 och 6 §§ medicinalstyrelsen ankommande ärendena handläggas i närvaro av extra medlemmar, vilka företräder rättsvetenskapen, psykiatrin, obstetrikern, ärftlighetsforskningen och social sakkunskap, såsom i förordning därom närmare stadgas.

Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete

(Väckt av Julius Bomholt, Poul Hartling, Kaarlo af Heurlin, Ólafur Jóhannesson, A. C. Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, V. J. Sukselainen och Anna-Liisa Tiekso)

Alltsedan Nordiska rådets tillkomst har det nordiska samarbetet på forskningens och den högre utbildningens område ägnats speciell uppmärksamhet från rådets sida. Ett antal rekommendationer, som tagit sikte på en utbyggnad av detta samarbete, har antagits under årens lopp. Rekommendationerna har i de flesta fall avsett konkreta samsarbetsuppgifter inom speciella forsknings- och utbildningsområden. På denna linje har också uppnåtts betydande resultat, bl. a. i form av etablerade sammordiska forskningsinstitutioner och olika former för gemensam högre utbildning. Särskilt regeringarnas expertorgan för kulturfrågor, Nordiska kulturkommissionen och dess vetenskapliga sektion, har lagt ned en betydande arbetsinsats för att utveckla samarbetet i dessa former.

I ett antal rekommendationer har rådet därjämte hemställt om åtgärder för åstadkommande av en samordning av forskningen i de nordiska länderna och en fortlöpande sammordisk planeringsverksamhet på forskningens och den högre utbildningens område. I den vid rådets nionde session antagna rekommendationen nr 10/1961 hemställde rådet sålunda om att regeringarna till följande session dels skulle utarbeta ett program för de närmaste tre årens utbyggnad av samarbetet mellan de högre undervisnings- och forskningsinstitutionerna jämte förslag till prioritering härav, dels överväga inrättandet av ett permanent organ för planläggning av en systematisk arbetsfördelning inom alla områden av forskning och vetenskaplig utbildning i Norden. I meddelandena i anledning av sagda rekommendation förklarade sig regeringarna år 1963 efter en omorganisation av Nordiska kulturkommissionen komma att koncentrera denna sida av verksamheten till kulturkommissionens vetenskapliga sektion. En granskning av kulturkommissionens berättelser till rådet från de senaste åren ger emellertid vid handen, att några nämnvärda framsteg i riktning mot en verklig sammordisk planering ej förekommit. På denna linje kan man icke peka på några påtagliga resultat i överensstämmelse med rådets intentioner.

Orsakerna härtill är givetvis flera. Kulturkommissionens vetenskapliga sektion synes i varje fall ej hittills ha förmått infria de förhoppningar som i deita hänseende ställts på den. Måhända är kommissionens och den be-

rörda sektionens organisation och arbetssätt, oaktat den av regeringarna år 1963 förebådade omorganisationen sedermera genomförts, icke de rätta för en dylik fortlöpande samnordisk planeringsuppgift. En annan, helt självfallen orsak är förvisso den att det nationella planeringsmaskineriet i samtliga länder arbetar under ett oerhört tryck som en följd av den snabba utvecklingen på forskningens och särskilt den högre utbildningens område. Man har händerna fulla med utrednings- och planeringsuppgifter på hemmaplanet. Observeras bör även, att man först på senaste tid i de olika länderna utvecklat centrala planerings- och koordineringsorgan för dessa uppgifter.

I denna situation tog Nordiska rådet initiativet till den i april 1965 i Helsingfors anordnade nordiska forskningskonferensen, i vilken deltog förutom representanter för rådet och parlamenten även företrädare för administrationen och forskningen. Samtidigt som den nationella forskningspolitikens och -planeringens primära ställning klart kom fram vid konferensen, framfördes med styrka önskvärdheten av en fastare samnordisk planering och prioritering i fråga om forskningen och den högre undervisningen (*se NU 1965: 7*).

Ett av konferensens främsta resultat utgör i själva verket det klara vittnesbörd den gav om hur utbredd och allmänt omfattad bland alla berörda parter insikten numera är om betydelsen av en nordisk samplanering vid sidan av den nationella och vilka fördelar som kunde erhållas genom ett effektivt samarbete. Det är uppenbart att de senaste årens snabba utveckling av det internationella forskingssamarbetet, särskilt på det europeiska planet, stärkt denna insikt om det nordiska samarbetets betydelse och möjligheter. Ett integrerat samarbete på det regionala planet betraktas idag inom många forskningsområden som en absolut förutsättning för en fullständig insats på det internationella fältet. Denna internationella aspekt kommer uppenbarligen fortlöpande att öka i betydelse och redan i och för sig att utgöra en starkt pådrivande faktor för det nordiska samarbetet.

Den omständigheten att det numera i alla de nordiska länderna finnes ledande planerings- och koordineringsorgan för forskningen och den högre utbildningen har skapat avsevärt bättre förutsättningar än tidigare för ett fastare nordiskt samarbete i fråga om planering och koordinering av verksamheten på dessa områden. Med en viss schematisering kan den nationella forskningsorganisationsapparaten för samtliga länders vidkommande indelas i tre plan: 1) organ på regeringsplanet, 2) forskningsrådsplanet, 3) institutions- och forskarplanet.

1. Organ på regeringsplanet

I samtliga länder finnes topporgan med nära anknytning till regeringen med uppdrag att planlägga och koordinera den nationella forskningspolitiken och den högre utbildningen samt fungera som regeringens och folkrepresentationens rådgivande organ i hithörande frågor:

Danmark:

Forskningens fællesudvalg
Planlægningsrådet for de højere uddannelser

Finland:

Statens vetenskapsråd
Högskolerådet

Island:

Statens forskningsråd

Norge:

Hovedkomitén for norsk forskning

Sverige:

Forskningsberedningen
Universitetskanslersämbetet

Under den nordiska forskningskonferensen framhölls som en allvarlig brist i det nuvarande nordiska samarbetsmaskineriet att det icke finnes ett permanent kontaktorgan på detta högsta plan. En nära till hands ligande lösning synes vara att det inrättas ett permanent samarbetsutskott med nära anknytning till förenämnda organ och med uppdrag att biträda regeringarna i frågor, som gäller den nordiska forskningspolitiken och utbyggnaden av det högre utbildningsväsendet i Norden. Då skulle planläggningen och koordineringen försiggå på det plan där den bör äga rum, i intim förbindelse med regeringarna. Inrättandet av ett dylikt samarbetsutskott, ett slags nordiskt vetenskapsråd, komme ej att göra Nordiska kulturkommissionens vetenskapliga sektion överflödigt. Denna skulle kvarstå som utredningsorgan — vilket den i realiteten är och för vilken uppgift den har den rätta organisationsformen — för kontaktorganet, vilket otvivelaktigt vore ägnat att ge sektionens verksamhet en fastare inriktning än hittills.

2. *Forskningsrådsplanen*

Redan tidigt insåg man att det vore angeläget att få till stånd ett intimt samarbete mellan forskningsråden i de olika nordiska länderna. Nordiska rådet antog vid rådets femte session en rekommendation härom (nr 18/1957). Genom kulturkommissionens försorg har samarbete sedermera etablerats mellan de medicinska, humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsråden, men detta samarbete har icke iklätt så fasta former att det kunnat höja sig över det egentliga kontakt- och informationsplanet. Ett visst samarbete försiggår också mellan de jordbrukstekniska forskningsråden. Samarbetet har i huvudsak inskränkt sig till viss informations- och kontaktverksamhet, medan man i stort ej etablerat sådana ur samarbetsynpunkt viktiga samarbetsformer som planering och koordinering samt upptagande av nya forskningsområden som föremål för nordiskt sam-

arbete. Detta har delvis berott på att forskningsorganisationen i de olika länderna varit i vissa avseenden avvikande. Danmark har ej haft forskningsråd i samma utsträckning och med samma befogenheter som de övriga länderna. I Finland utbyggdes dessutom denna organisationsform först för ett par år sedan (de vetenskapliga kommissionerna).

Nordiskt sett har man nått längst på det tekniskt-naturvetenskapliga området, där Nordforsk numera upprätthåller ett mångförgrenat och effektivt samarbete särskilt för den rent tekniska sektorns vidkommande. Angående Nordforsks organisation och verksamhet må i korthet följande anföras. Nordforsks beslutande organ utgörs av plenarförsamlingen, som sammankommer vartannat år. Ledningen av det fortlöpande arbetet har av plenarförsamlingen delegerats till ett arbetsutskott, som sammanträder varje månad. Den huvudsakliga delen av Nordforsks arbete försiggår inom organisationens expertkommittéer, permanenta och tillsatta ad hoc-kommittéer, vilka för närvarande uppgår till ett tjugotal med sammanlagt c:a 150 ledamöter. Ett permanent sekretariat, som hittills gått på rotation med tre års intervaller mellan de olika länderna men i en framtid torde få en fast förläggningssort, biträds av nationella sekreterare i de olika länderna. Nordforsk har särskilt vinnlagt sig om dokumentations- och informationsverksamheten. I detta syfte upprätthåller organisationen sedan 1960 en egen dokumentationscentral i Washington, SANDOC. Kostnaderna för Nordforsks verksamhet täckes av Nordforsks medlemsorganisationer, de olika ländernas forskningsråd och vetenskapliga akademier, i förhållandet 1:1:1:2. En ny verksamhetsform, som visat sig synnerligen värdefull för Nordforsks arbete, innebär det sedan år 1965 tillskapade dispositionsbeloppet om 300 000 dkr., som av arbetsutskottet disponeras för finansiering av vissa samarbetsuppgifter och särskilt för igångsättande av sådana. Enligt de aktuella planerna är avsikten att avsevärt öka dispositionsmedlen inom de närmaste åren.

Det får anses som en första rangens uppgift att snarast åstadkomma ett effektivt fortlöpande samarbete mellan de nordiska ländernas forskningsråd (motsvarande) inom samtliga forskningssektorer. Detta torde dock förutsätta en viss översyn av forskningsrådsapparaten i syfte att åstadkomma en större konformitet med avseende å forskningsrådets organisation och befogenheter. Även om de av Nordforsk utvecklade samarbetsmetoderna måhända ej som sådana kan tillämpas inom samtliga områden, bör de kunna tjäna som föredöme vid samarbetets planläggning.

3. Institutions- och forskarplanet

Från de aktiva forskarnas sida framfördes under den nordiska forskningskonferensen med styrka önskemål om att det hävdvunna, på bred bas försiggående samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare i de nordiska länderna bör erhålla avsevärt gynnsammare betingelser än för närvarande för att kunna utveckla sig. Man efterlyste icke någon

fast överhettlig organisation av detta samarbete, som till sitt väsen är och bör vara fritt, men väl åtgärder i syfte att stimulera och underlätta det. Dessa uppgifter ansågs lämpligen böra ankomma på forskningsråden (mot-svarande) inom ramen för ett utbyggt samarbete mellan dessa.

Det framhölls att det ifrågavarande samarbetet i detta nu försvåras av alltför omständliga och tidsödande förberedelseåtgärder, som i hög grad tar forskarnas tid i anspråk. Särskilt uttrycktes önskemål om rikligare och lättare tillgängliga medel för samarbetet, speciellt för forskarutbyte inom Norden. Man tänker sig bl. a. möjligheten att forskningsråden skulle tilldelas särskilda medel för nordiskt samarbete, ur vilka understöd med kort varsel kunde utdelas efter ansökan.

I fråga om forskarutbytet och möjligheterna att företaga studieresor till de nordiska grannländerna framhölls från flera håll, att det i detta nu är betydligt lättare att erhålla understöd för studieresor till avlägsnare, ja till och med transoceaniska länder än till de nordiska länderna samt att det för en ökad inomnordisk utbytesverksamhet behövs aktiva stödåtgärder från statsmaktens sida. Det är uppenbart, att frågan om åstadkommande av ett smidigt system för understödjande av samarbetet mellan enskilda institutioner och forskare med det snaraste bör upptagas till allvarligt övervägande på nordiskt plan.

I detta sammanhang förtjänar det inom området anhängiga medlemsförslaget om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur (Sak A 88/k) att omnämnas. Detta förslag, som tar sikte på att en forskare skall ha möjlighet att i sitt forskningsarbete utnyttja i ett annat nordiskt land förefintlig specialapparatur som han ej har tillgång till i hemlandet, förutsätter också att erforderliga medel till reseunderstöd med kort varsel kan ställas till vederbörandes disposition.

Även andra åtgärder än de förenämnda erbjuder sig för ernående av en effektivisering av samarbetet på det egentliga forskarplanet. Speciellt intresse tilldrar sig härvid det på ett antal specialiserade forskningsområden utvecklade samarbetet i form av gemensamma institutioner eller andra former av permanent samarbete. En samarbetsform, som fallit synnerligen väl ut, representerar det sedan en följd av år pågående samarbetet i fråga om marinbiologisk forskning, som är baserat på samverkan mellan de nordiska ländernas marinbiologiska forskningsstationer. Institutionsformen åter företräds av det nordiska sjörättsinstitutet i Oslo. Institutet har utvecklat en intensiv forskningsverksamhet, som visat sig vara synnerligen stimulerande både för den samnordiska forskningen på området och för forskningen på det nationella planet i de olika länderna. Dessa samarbetsformer tillgodoser samtidigt behovet av en fast ram för samarbetet och behovet av frihet och självbestämmanderätt för de enskilda institutionerna och forskarna på vederbörande område.

De positiva erfarenheterna av dessa och andra redan etablerade permanenta samarbetsformer motiverar aktiva åtgärder från statsmakternas och

de nordiska samarbetsorganens sida i syfte att utbygga denna samverkan till nya härför ägnade områden.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att tillsätta ett samarbetsutskott med nära anknytning till de ledande nationella forskningsplaneringsorganen i de nordiska länderna med uppdrag att biträda regeringarna i frågor, som gäller den nordiska forskningspolitiken och utbyggnaden av samarbetet om den högre utbildningen,
2. att åstadkomma ett effektivt samarbete mellan forskningsråden (motsvarande) i de nordiska länderna, i tillämpliga delar med utnyttjande av Nordforsk som föredöme, och
3. att vidtaga åtgärder i syfte att stimulera och underlätta samarbetet mellan enskilda institutioner och enskilda forskare, särskilt genom att framskaffa lätt tillgängliga statliga medel för studieresor, forskarutbyte m. fl. samsarbetsformer.

Helsingfors, Reykjavik, Köbenhavn, Stockholm och Oslo i augusti 1966

Julius Bomholt

Poul Hartling

Kaarlo af Heurlin

Ólafur Jóhannesson

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

V. J. Sukselainen

Anna-Liisa Tiekso

BILAGA 1—2, Yttranden samt Betänkande 1 (se Nordiska rådet 15:e sess., ss. 1034—1118).

BILAGA 3, Betänkande 2 (se Nordisk Råd, 16. sesj., ss. 497—504).

BILAGA 4, I efterhand inkommet yttrande (se Nordisk Råd, 16. sesj. ss. 504—505).

BILAGA 5, Betänkande 3 (se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 423—425).

BILAGA 6—7

Betänkande 1 och 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslagen A 119/k och A 265/k, regeringsförslaget B 9/k samt meddelandena om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete och rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden

(Se Sak B 9/k: Bilaga 1—2)

Tilläggsförslag

om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land

(Väckt av Nils Kellgren och Lars Korvald)

Ett ämne anknytande till rådets rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land har nyligen aktualiserats. Försäkringsdomstolen i Sverige har nämligen i september innevarande år meddelat dom angående den svenska tilläggs-pensioneringens tillämpning på medborgare i de andra nordiska länderna, vilka är stadigvarande bosatta i Sverige. Det har genom domstolen slagits fast, att den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet är tilllämplig i fråga om den svenska försäkringen för allmän tilläggs-pension. Domstolen har härvid åberopat artikel 1 i konventionen, enligt vilken konventionen omfattar förmåner, som enligt i vederbörande land vid varje tidpunkt gällande sociallagsliftning och i anslutning därtill utfärdade bestämmelser utgår vid ålderdom, nedsatt arbetsförmåga, sjukdom, olycksfall och yrkessjukdom, arbetslöshet, havandeskap och barnsbörd samt till barn, efterlevande och nödställda. I anledning härav har också svenska riksförsäkringsverket anmodat försäkringskassorna att tillse att alla i Sverige bosatta nordiska medborgare, som är berättigade till tilläggs-pension, erhåller sådan.

I förarbetena till den nordiska socialkonventionen fastslås som en huvudprincip att ömsesidighetskravet skall vara uppfyllt genom att varje land genom konventionen skall öppna tillgång för de andra ländernas medborgare till alla de förmåner, som landet har att erbjuda inom konventionens ram.

Vid Nordiska socialpolitiska kommitténs sammanträde den 28—29 mars 1966 beslöt kommittén föreslå en revision av den nordiska trygghetskonventionen. Därvid föreslogs bland annat en protokollsanteckning till konventionen, enligt vilken för Norges del konventionen icke skulle omfatta folketrygdens tilläggs-pensioner. Med hänsyn till att denna bestämmelse kunde tolkas så, att konventionen omfattade tilläggs-pensioner i Danmark och Sverige, beslöt kommittén, att till sitt protokoll anteckna, att detta norska uttalande icke innebär att konventionen är tillämplig på motsvarande tilläggs-pensioner i de övriga länderna.

Sedan emellertid nu den svenska försäkringsdomstolen för Sveriges del tolkat konventionen så att den är tillämplig i fråga om de svenska bestämmelserna om tilläggspensionering, är det naturligt att ömsesidighet eftersträvas. Det är önskvärt att i alla de nordiska länderna förefintliga tilläggs-pensionsförmåner utgår till alla nordiska medborgare som vistas i vederbörande land. Det bör icke ifrågakomma, att man genom ändringar i konventionen undantager tilläggspensioneringen från konventionens tillämpning. I överensstämmelse med konventionens grundprincip bör ett snabbt uppfyllande av ömsesidighetskravet vad gäller tilläggspensionen stå som en angelägen sak på dagordningen för det socialpolitiska samarbetet.

Önskvärt är att regeringarna i Danmark, där en utbyggnad av tilläggs-pensioneringsordningen är aktuell, och i Norge, som nyligen fått sin lov om folketrygd med bl. a. regler om tilläggspensionering, kan medverka till att reglerna om tilläggspensionering i respektive land icke undantages från socialkonventionens tillämpning.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Norge att medverka till att konventionen om social trygghet i sin tillämpning kommer att omfatta även i dessa länder förefintlig tilläggspensionering.

Stockholm och Oslo i november 1966

Nils Kellgren

Lars Korvald

BILAGA 1, Yttranden, (se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 453—454).

BILAGA 2, Betänkande 1 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott (se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 454—455).

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land (A 131 T/s) och medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna (A 137/s)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land och ett medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna. Utskottet har behandlat förslagen vid sina möten i Hangö den 4—5 juni 1967, i Halmstad den 13—14 oktober 1967, i Gjøvik den 2—3 december 1968, i Stockholm den 3 mars 1969, i Reykjavik den 23—24 juni 1969, i Tavastehus den 1—2 december 1969 och i Stockholm den 16 januari 1970. Vid mötet i Gjøvik har departementsråd Ottar Lund, Norge, deltagit som sakkunnig.

1. Inledning

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Norge att medverka till att konventionen om social trygghet i sin tillämpning kommer att omfatta även i dessa länder förefintlig tilläggs pensionering. Medlemsförslaget innehåller en hemställan till rådet att rekommendera regeringarna att medverka till att det i Nordiska pensionsutskottet inledda arbetet på en revision av den nordiska konventionen om social trygghet kommer att påskyndas såvitt gäller frågan om tilläggs pension för arbetstagare i gränstrakterna. Tilläggsförslaget är väckt i november 1966 och medlemsförslaget i januari 1967.

Socialpolitiska utskottet anmälde vid rådets sjuttonde session att förslag till överenskommelse om ändringar i nordiska konventionen av den 15 september 1955 om social trygghet framlagts i syfte att anpassa konventionens regler till de nordiska ländernas tilläggs pensionsordningar. Utskottet noterade därvid att ändringarna i konventionen torde innebära att de i tilläggsförslaget och medlemsförslaget framförda önskemålen skulle tillgodoses och att de båda förslagen efter ändringarnas godkännande borde kunna avskriv-
vas.

2. Remissyttrandena

Yttranden över *tilläggsförslaget* har avgivits av följande myndigheter:

Danmark:

Arbjeds- og socialministeriernes internationale afdeling.

Norge:

Sosialdepartementet.

Yttranden över *medlemsförslaget* har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Arbjeds- og socialministeriernes internationale afdeling.

Dansk Arbejdsgiverforening.

Akademikernes Samarbejdsudvalg.

Fællesrådet for Danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer.

Landsorganisationen i Danmark.

Finland:

Socialministeriet.

Folkpensionsanstalten.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.

AKAVA r. y.

Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto (SAK) r. y. — Finlands fackförningars centralförbund (FFC).

Norge:

Sosialdepartementet.

Sverige:

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Svenska arbetsgivareföreningen.

Landsorganisationen i Sverige.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).

Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Samtliga remissyttranden har inkommit under år 1967.

Vad tilläggsförslaget angår framhåller remissorganen att den i tilläggsförslaget aktualiserade frågan behandlades inom Nordiska pensionsutskottet och att därför anledning till yttrande från organen icke förelåg.

Beträffande medlemsförslaget anser samtliga remissinstanser det önskvärt, att det i Nordiska pensionsutskottet inledda arbetet för en revision av nordiska trygghetskonventionen påskyndades såvitt gäller frågan om tilläggs-pension för arbetstagare i gränstrakterna. Remissorganen finner det värdefullt att arbetskraftens rörlighet över gränserna ej hämmas av regler inom socialförsäkringslagstiftningen.

3. Utskottet

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan samma stater den 15 september 1955 om

social trygghet har undertecknats den 2 december 1969. Ändringarna innebär att de anordningar för tilläggs pensioner, som finns i de nordiska länderna, föres in i konventionen. Överenskommelsen skall ratificeras.

Genom företagna ändringar likabehandlas medborgare i de nordiska länderna inom Norden i fråga om rätten att tjäna in tilläggs pension. Likabehandlingen gäller under förutsättning att vederbörande är bosatt i landet. Bestämmelser härom återfinnes i konventionens artikel 5 första stycket. Genom införande av denna bestämmelse har i tilläggsförslaget framförda önskemål om reglering i konventionen av frågorna om tilläggs pension tillgodosetts.

I konventionens artikel 5 andra stycket har införts bestämmelser om möjlighet för medborgare i nordiskt land att tjäna in rätt till tilläggs pension genom anställning i annat nordiskt land än det där han är bosatt. Inkomst av anställning ger rätt till tilläggs pension i sysselsättningslandet på samma sätt som om vederbörande var bosatt där under förutsättning att inkomsten beskattas i sysselsättningslandet. Denna bestämmelse reglerar förhållandena för sådana arbetstagare i gränstrakterna, vilka är bosatta i ett land och arbetar i ett annat nordiskt land. Genom införandet av denna bestämmelse har i medlemsförslaget framförda önskemål om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna tillgodosetts.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att regler om tilläggs pensionering nu införts i den nordiska socialkonventionen. Lika behandling av nordiska medborgare i fråga om rätt till tilläggs pension måste ses som ett betydelsefullt led i den nordiska arbetsmarknadens vidare utveckling.

Utskottet kan således konstatera att syftet med såväl tilläggsförslag som medlemsförslag numera uppnåtts. Utskottet anser därför ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av förslagen icke är erforderliga.

Sedan förslagen nu genomförts, får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget A 131 T/s och medlemsförslaget A 137/s.

Stockholm den 16 januari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Työne Leivo-Larsson

Förman

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Medlemsförslag

om tilläggpensionering för arbetstagare i gränstrakterna

(Väckt av Tyyne Leivo-Larsson, Niels Mørk och Tuure Salo)

Den svenska riksdagen har under våren 1966 behandlat och antagit förslag om vissa ändringar i lagen om allmän försäkring. Därvid berörs bl. a. frågan om utlänningars ställning inom tilläggpensioneringen. Genom beslutet har i huvudsak de regler slopats, vilka innebär strängare villkor för utlänningar än för svenskar för rätt till tilläggpensionering. Kravet att utlänning skall vara i riket mantalsskriven för att pensionsgrundande inkomst skall beräknas för honom kvarstår dock. Departementschefen har framhållit att starka skäl talar för att mantalsskrivningskravet slopas för tilläggpensioneringen och även för sjukförsäkringen, där motsvarande regel gäller. Frågan om mantalsskrivningskravets slopande är föremål för utredning inom svenska riksförsäkringsverket.

I samband med behandlingen av spørsmålet om utlänningars ställning inom tilläggpensioneringen har särskilt uppmärksamats frågan om tilläggs-pension till arbetstagare i gränstrakterna, en fråga som är aktuell i Nordiska rådet genom rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land.

Enligt den nuvarande ordningen förvärvar varken i Sverige bosatta personer som arbetar i grannland eller i grannland bosatta personer som arbetar i Sverige rätt till tilläggs-pension. Den svenska pensionsförsäkringskommittén, som förberett de nu av riksdagen behandlade pensionsfrågorna, menar att vederbörande i princip skall tillhöra tilläggpensioneringssystemet i det land, där han uppbär inkomst. En medborgare i nordiskt grannland, som har arbetsanställning i Sverige utan att vara bosatt i landet, skall således enligt kommitténs förslag inordnas i det svenska tilläggpensioneringssystemet. I det svenska regeringsförslaget upptages frågan om tilläggs-pension för arbetstagare i gränstrakterna icke till närmare behandling.

Pensionsförsäkringskommittén har föreslagit att frågan om tilläggs-pension för arbetstagare i gränstrakterna bör lösas konventionsvägen med hänsyn till frågans karaktär och dess nära anknytning till lagstiftningsarbetet i grannländerna. Enligt vad som upplysts har frågan tagits upp inom Nor-

diska pensionsutskottet i samband med pågående arbete på en revision av den nordiska konventionen om social trygghet.

En motsvarighet till den svenska pensionsordningen träder i kraft i Norge under år 1967. I Danmark pågår arbetet med en utbyggnad av tilläggs-pensioneringen. Förutsättningar synes därför nu föreligga att lösa frågan med tillämpning av ömsesidighetsgrundsatsen. Arbetet med frågan om till-läggspension för arbetstagare i gränstrakterna bör kunna påskyndas inom Nordiska pensionsutskottet. Med hänsyn till den nordiska arbetsmarknadens vidare utveckling är det önskvärt, att frågan om tilläggspension för ifråga-varande gränsgångare blir löst snarast. Reglerna bör vara sådana att med-borgare i de nordiska länderna kan arbeta i annat land än det, där de äro bosatta, utan att för den skull lida förfång ur pensionssynpunkt.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att medverka till att det i Nordiska pensionsutskottet inledda arbetet på en revision av den nordiska konventionen om social trygghet kommer att påskyndas såvitt gäller frågan om tilläggspension för arbetstagare i gränstrakterna.

Helsingfors och København i januari 1967

Tyyne Leivo-Larsson

Niels Mørk

Tuure Salo

BILAGA 1, Yttranden (se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 458—467).

BILAGA 2, Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott (se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 467).

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land (A 131T/s) och medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna (A 137/s)

(Se sak A 131 T/s: Bilaga 3)

Medlemsförslag

om förenhetligande av de nordiska ländernas regler om förmånsrätt i konkurs

(Väckt av *Sigrid Ekendahl, Niels Mørk och Salve Salvesen*)

En fråga som främst sammanhänger med konkursrättsliga förhållanden men som är av stor aktualitet i olika arbetsrättsliga situationer är frågan om arbetstagares lönefordringar i arbetsgivares konkurs. I samtliga nordiska länder utgår lönefordran med förmånsrätt i konkurs. Reglerna om förmånsrätten har dock ett varierande innehåll.

I *Danmark* intar lönefordran en relativt tillbakaskjutet plats i förmånsrättsordningen. Före lönefordran tillgodoses sålunda bl. a. panträtt i både fast och lös egendom samt skatter. Förmånsrätten gäller i princip lönen under ett år.

Beträffande *Sverige* står lönefordran i förmånsrättsordningen närmast efter sjöpanträtt, handpant i lös egendom samt begravningskostnader. Förmånsrätten gäller för tjänstemän lönen under ett år och för arbetare lönen under sex månader.

I *Finland* gäller i huvudsak samma regler som i Sverige bortsett från att lönefordran ej får uttagas framför in-tecknad skuld i fast egendom annat än för lön till anställda för den fasta egendomens förvaltning. En lagändring har dock vidtagits 1966, varom mera nedan.

I *Norge* gäller förmånsrätten lön för tjänstemän under ett år och för arbetare under åtta månader. Lönefordran står mycket högt i förmånsrättsordningen. Emellertid är att beakta att enligt norsk rätt konkursförfarandet ej rubbar panthavares ställning. En lönefordran kan alltså ej uttagas ur exempelvis fast egendom förrän in-teckningshavare erhållit betalning.

Sammanfattningsvis kan sägas att lönefordringar synes vara bäst skyddade i Sverige, medan skyddet i de övriga nordiska länderna är något mer ofullständigt.

Den tredje nordiska fackliga arbetsrättskonferensen diskuterade detta spörsmål i Oslo 1961. Konferensen, som ansåg det viktigt att skyddet för lönefordringar göres så starkt som möjligt och som bl. a. med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden fann det betydelsefullt med en såvitt möjligt likartad nordisk reglering, kom för sin del fram till vissa

principer att läggas till grund för gemensamma nordiska lagstiftningsåtgärder.

Med anledning av konferensens uttalande hemställde de nordiska ländernas landsorganisationer till ländernas regeringar att fråga om förstärkning av skyddet för lönefordran måtte bli föremål för gemensam nordisk lagstiftning. Såvitt kunnat utrönas har denna hemställan ännu icke givit resultat på annat sätt än att den uppmärksammats i Sverige av lagberedningen, i Norge av sivillovbokutvalget och i Danmark av konkursudvalget, vilka samtliga har frågan under utredning. Även i Finland har spørgsmålet uppmärksammats. I oktober 1966 har således ändringar antagits i den finska lagstiftningen om borgenärs förmånsrätt till tryggande av fordran på arbetslön och underhållsbidrag åt barn vid konkurs och utsökning. Dessa ändringar innebär, att lönefordran ges företräde vid konkurs framför vissa offentlighetsrättsliga tillgodohavanden och vissa på arbetsförhållanden grundade pensionsfordringar. Intecknad fordran för skuld utgår dock fortfarande med visst undantag före lönefordran.

Frågans behandling synes böra påskyndas i syfte att snarast möjligt uppnå en förstärkning av skyddet för arbetstagares lön i konkurs. Med hänsyn till den nordiska arbetsmarknaden synes det önskvärt att ifrågasvarande spørsmål regleras medelst likartade regler i samtliga länder.

Av ovanstående sammanfattning över ländernas bestämmelser på området framgår att skillnad föreligger mellan olika gruppers prioritet för lönefordran. Vi vill understryka, att alla arbetstagare utan åtskillnad bör ha rätt till prioritet för lönefordran härrörande från det sista året före konkursens inträde.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att medverka till att arbetet med att få till stånd en enhetlig nordisk lagstiftning om förstärkt skydd för arbetstagares lönefordran i konkurs påskyndas.

Köpenhamn den 27 januari 1967

Sigrud Ekendahl

Niels Mørk

Salve Salvesen

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

— — — skal man meddele, at justitsministeriet ikke har noget at indvende mod det stillede forslag.

Man kan samtidig oplyse, at spørgsmålet har været behandlet i det af justitsministeriet nedsatte konkurslovsudvalg, og at udvalget har afgivet delbetænkning om konkursordnenen i marts 1966 (betænkning nr. 423).

Udvalget foreslår heri en væsentlig begrænsning i antallet af privilegerede krav. Af betydning er især bortfaldet af fortrinsretten for skatter og offentlige afgifter. Dette vil medføre en væsentlig styrkelse af lønkravenes stilling. Gennemføres udvalgets forslag, vil lønkrav blive placeret i konkursordnenen efter krav, som er opstået i anledning af selve konkursen og konkursboets behandling (massekrav) og krav, der må sidestilles hermed.

Den af udvalget foreslåede bestemmelse om fortrinsstillingen for lønkrav er sålydende:

§ 33. Derefter (d. v. s. efter massekrav, og krav der må sidestilles hermed) fyldestgøres fordringer på løn og andet vederlag for arbejde i skyldnerens tjeneste i de sidste 3 måneder før indgivelsen af konkursbegæringen og indtil afsigelsen af konkursdecretet.

Stk. 2. Lige hermed fyldestgøres krav på erstatning for afbrydelse af arbejdsforholdet, dog højst svarende til løn i 3 måneder, samt fordring på feriegodtgørelse, som er indtjent i det ved konkursdecretets afsigelse løbende og det foregående ferieår.

Stk. 3. Fortrinsretten omfatter ikke den del af kravet, der modsvares af fortjeneste ved andet arbejde i det pågældende tidsrum.

Stk. 4. Den, der i kraft af sin stilling som leder eller af sin og sine nærmestes aktiebesiddelse eller andel i den under konkursbehandling inddragne virksomhed udøvede eller kunne udøve en væsentlig indflydelse på denne, har ikke fortrinsret.

Det fremgår af betænkningen, at udvalget er af den opfattelse, at pantrettigheder i enkelte ting og rettigheder fortsat bør fyldestgøres forud for lønkrav, men at udvalget på ny vil overveje spørgsmålet i forbindelse med gennemgangen af reglerne om pants stilling i konkurs. Udvalget gør endvidere opmærksom på, at det er muligt, at udvalget under det fremtidige arbejde med den øvrige del af konkursloven må foreslå visse yderligere ændringer i reglerne om fortrinsret, ligesom de fortsatte forhandlinger på nordisk plan kan resultere heri.

Udvalgets betænkning er for tiden til udtalelse hos en række myndigheder.

København, den 30. maj 1967

K. Axel Nielsen

Niels Madsen

Dansk Arbejdsgiverforening:

Med skrivelse af 28/9 f. å. fremsendte arbejdsministeriet til os betænkning angående konkursordenen, afgivet af det af justitsministeriet den 29. januar 1958 nedsatte konkurslovsudvalg. Arbejdsministeriet anmodede os om en udtalelse om, hvorvidt betænkningen gav os anledning til bemærkninger, specielt for så vidt angår forslaget om ændring af privilegiet for lønkrav.

I vor skrivelse til arbejdsministeriet af 28/11 f. å. anførte vi, at vi kunne tiltræde konkurslovsudvalgets betragtninger om, at de i betænkningen anførte reale grunde med styrke talte for en fortsat bevarelse af lønprivilegiet, og at vi ligeledes kunne tiltræde den styrkelse af lønfordringers stilling ved konkurs, som vil blive en følge af den foreslåede afskaffelse af privilegiet for skatter og offentlige afgifter.

Sluttelig anførte vi, at det ikke var vor opfattelse, at det ville medføre uheldige konsekvenser, at privilegiet blev foreslået alene at skulle omfatte lønkrav for de sidste 3 måneder før indgivelsen af konkursbegæring og indtil afsigelse af konkursdekretet.

Derudover kan vi angående privilegiets tidsmæssige udstrækning bemærke, at vi ganske kan tiltræde de i betænkningen p. 31 anførte synspunkter. Vi skal tilføje, at det formentlig ikke vil betyde nogen reel fordel for lønmodtagerne, om privilegiet i tidsmæssig henseende blev udstrakt til at dække et større tidsinterval forud for konkursens indtræden. I denne forbindelse skal vi ikke undlade at gøre opmærksom på, at vi vil finde det meget uheldigt, dersom der, således som det er tilfældet i Norge og Sverige, indføres forskellige regler for funktionærer og arbejdere.

Såfremt det af justitsministeriet nedsatte konkurslovsudvalgs forslag til lovændring ophøjes til lov, er det vor opfattelse, at dette i realiteten ville bidrage til en større ensartethed i den fællesnordiske lovgivning på dette område.

På den 3. nordiske arbejdsretskonference foreslog de nordiske landes landsorganisationer, at pant i fast ejendom burde vige for lønfordringer, og at arbejdere inden for anlægs- og bygningsindustrien burde have en sikringsret i den faste ejendom, som lønfordringen vedrørte.

Det er ikke alene vor opfattelse, at en gennemførelse af sådanne radikale regler kun i yderst sjældne undtagelsestilfælde vil få praktisk betydning, specielt hvis privilegiet for skatter og offentlige afgifter afskaffes, men ydermere vil sådanne regler, der sigter mod absolut prioritet for lønkrav, betyde en tilsidesættelse af meget værdifulde principper i realkreditsystemet, således som dette virker i Danmark.

Vi kan derfor i det hele tiltræde de i konkurslovsudvalgets betænkning, p. 20, anførte synspunkter og skal tillade os at henstille, at der ikke søges gennemført en lovgivning, der er mere vidtgående end den af konkurslovsudvalget foreslåede.

København, den 7. juni 1967

Dansk Arbejdsgiverforening

Johs. Ammundsen

Jens Degerbøl

Landsorganisationen i Danmark:

— — — skal vi tillade os at meddele, at vi kan anbefale, at der snarest udarbejdes en fælles nordisk lovgivning om øget beskyttelse af lønmodtageres lønkrav i tilfælde af konkurs. Det må imidlertid være en betingelse for vor medvirken, at udgangspunktet for den fælles nordiske lovgivning på dette område bliver den nuværende svenske ordning, hvor beskyttelsen af lønkrav synes stærkest.

Vi kan i denne forbindelse anføre, at fagbevægelsen i Norden har behandlet forholdet ved den 3. nordiske faglige arbejdsretskonference i Oslo den 5.—6. oktober 1961. Ved pågældende møde vedtoges følgende resolution:

Den tredje nordiska fackliga arbetsrättskonferensen samlad i Oslo den 5—6 oktober 1961 har diskuterat frågan om skyddet för lön. Det har konstaterats att det råder avsevärda olikheter i fråga om det nödvändiga skyddet för lönefordringar i konkurs. I Sverige synes i allmänhet lönefordringarna vara bäst skyddade medan skyddet i de övriga nordiska länderna synes mera ofullständigt. Konferensen, som anser det viktigt att skyddet för lönefordringar görs så starkt som möjligt och som bl. a. med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden anser det betydelsefullt med en såvitt möjligt likartad nordisk reglering, har för sin del kommit fram till följande principer att läggas till grund för gemensamma nordiska lagstiftningsåtgärder.

1. Inteckningar i fast egendom bör i princip vika för lönefordran. Det svenska systemet, enligt vilket i huvudsak endast sjöpanträtt, handpant i lös egendom samt begravningskostnader går före lönefordran, bör såvitt möjligt eftersträvas som en gemensam nordisk reglering.

2. Alla arbetstagare skall ha rätt till prioritet för lönefordringar för det sista året före konkursen och någon skillnad bör alltså inte som för närvarande förekommer göras mellan olika grupper av arbetstagare.

3. Principiellt bör lönefordringarna också vara prioritetssäkrade vid specialexecution.

4. Med hänsyn till svårigheterna att vända sig mot arbetsgivarna är det nödvändigt att arbetstagarna i anläggs- och byggnadsindustrin tillskapar en ordning som ger ett annat och effektivare skydd för lönefordringar i konkurs. Skyddet bör ges den utformningen att en särskild förmånsrätt införes för sådan fordran gällande i den fasta egendom, till vilken lönefordringen hänför sig.

5. Prioritet för fordringar på pension absoluta eller framtida är en särskild fråga.

Konferensen anser det betydelsefullt att frågan om en förstärkning av skyddet för arbetstagarnas lön i konkurs snarast möjligt görs till föremål för en gemensam nordisk lagstiftning och att man därvid bör beakta de synpunkter som ovan framförts. Konferensen föreslår därför respektive landsorganisationer att göra framställningar till regeringarna om åtgärder i den riktning som av konferensen föreslagits.

Det fremgår af denne udtalelse, at vi anser det for betydningsfuldt, at spørgsmålet om lønkravs sikring i konkurstilfælde snarest gøres til genstand for en fælles nordisk lovgivning med udgangspunkt i de principper, der er givet udtryk for i resolutionen. Og vi er fortsat af samme opfattelse.

København, den 6. maj 1967

P. f. v.

Thomas Nielsen

Verner Sørensen

Håndværksrådet har i skrivelse den 11 december 1967 forklarat sig stöda medlemsförslaget.

Akademikernes Samarbejdsudvalg har i en skrivelse den 19 maj 1967 forklarat sig instämma i medlemsförslaget, men anser sig inte ha några supplerande upplysningar att lämna.

Fællesrepræsentationen for danske arbejdsleder- og tekniske funktionærforeninger:

— — — skal vi meddele, at en forbedring af de gældende regler for vort medlemsklientel er af væsentlig betydning. Ofte standses betalingerne umiddelbart forud for en lønuddbetaling, hvor funktionæren har en månedsløn til gode. Vore økonomiske hjælpeforanstaltninger, der kun hjælper delvis, vil ikke kunne dække dette forhold.

Yderligere frygter vi, at det bestående privilegium vil blive stadig dårligare, efterhånden som det offentliga forudgående krav föröges, skat, told

m. v. Det er således konkursordenen, der hindrer dækning til vort medlem, medens et-års-fristen normalt ikke giver anledning til problemer.

København, den 1. juni 1967

H. P. Larsen

Formand

Finland

Justitieministeriet:

I samtliga nordiska länder med undantag av Island pågår sedan många år arbetet på revision av konkurslagstiftningen. I samband därmed företas jämväl en översyn av reglerna om förmånsrätt i konkurs. Enligt de direktiv som givits för arbetet bör därvid i görligaste mån eftersträvas nordisk enhetlighet på detta rättsområde. I Finland har arbetet på revision av förmånsrättsordningen anförtrotts en särskild kommitté. På grundval av ett av kommittén framställt förslag har en förstärkning av skyddet för arbetstagares lönefordran i arbetsgivarens konkurs genomförts (förf. S. 536/66).

Ehuru en enhetlig nordisk reglering sålunda eftersträvas, torde uppnåendet av detta mål ligga utom möjligheternas gräns. I fråga om förmånsrätt för skattefordringar spelar sålunda starka fiskaliska synpunkter in. Möjligheten att genomföra vissa av de principer som framfördes av den i medlemsförslaget omnämnda tredje nordiska fackliga arbetsrättskonferensen har undersökts av en därför tillsatt kommission. I sitt betänkande¹ avstyrker dock kommissionen förverkligandet av de föreslagna reformerna.

Möjligheterna att genomföra den revision av förmånsrättsordningen som medlemsförslaget åsyftar synes bäst kunna prövas på basis av det material de sakkunniga kommer att redovisa. Då resultatet av deras arbete torde föreligga inom en nära framtid synes lämpligast att i detta skede invänta deras betänkande.

Helsingfors den 31 juli 1967

Kai Korte

Avdelningschef

H. af Hällström

Lagstiftningsråd

Finlands landsorganisation²:

Vår organisation förenar sig om det ifrågavarande medlemsförslaget. Nordiska rådet borde rekommendera medlemsländernas regeringar att med-

¹ Kommittébetänkande 1965: B 12 (föreligger endast i finsk språkdräkt).

² Yttrandet översatt från finska.

verka till och påskynda förenhetligandet av stadgandena om fordringar med förmånsrätt i konkurs på så sätt, att arbetstagares lönefordringar erhåller förmånsrätt före övriga borgenärer.

Helsingfors den 2 juni 1967

Finlands landsorganisation

Jaakko Rantanen

Olavi Järvelä

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r.f.:

----- får undertecknat centralförbund härmed tillstyrka godkännandet av nämnda förslag. Även om det förefaller uppenbart att de i Finland 1966 vidtagna åtgärderna inom den närmaste framtiden leder till positiva resultat och dymedelst förstärker löneförmånsrätten på i förslaget avsett vis, ter det sig ur samnordisk utvecklingssynpunkt önskvärt att förmånsrättsreglerna förenhetligas.

Helsingfors den 9 augusti 1967

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.

Aarne I. Välikangas

Direktör

Lauri Hyppönen

Generalsekreterare

Finlands fackföreningars centralförbund¹:

Vårt centralförbund förenar sig om det i Nordiska rådet gjorda medlemsförslaget om förenhetligande av stadganden om arbetstagares löneförmånsrätt i konkurs och har ingenting att anmärka angående förslaget.

Finlands fackföreningars centralförbund

Niilo Hämäläinen

Arvo Hautala

¹ Yttrandet översatt från finska.

AKAVA r.y.:

Såsom närmare framgår av medlemsförslaget, har frågan behandlats inom Nordiska rådet. Med hjälp av rådets åtgärder har man också åstadkommit vissa justeringar i de nordiska ländernas lagstiftning. Vad Finland beträffar har lagstiftningen senast ändrats 1966 i syfte att förbättra prioritetsställningen för arbetstagares lönetillgodohavanden vid fall av konkurs eller utmätning. För Finlands del kan läget också från och med början av 1967 betecknas som tillfredsställande. Såvida situationen kunde förbättras genom att ändra de allmänna reglerna för intecknings- och panträtt, borde saken utredas och nödvändiga åtgärder vidtas.

På basis av det ovan anförda meddelar AKAVA r. y. högaktningfullt som sin åsikt att förbättrandet av prioritetsställningen för arbetstagares lönetillgodohavanden i och för sig kunde utredas. Såvida stadgarna i övriga nordiska länder inte garanterar en lika stark prioritet som i Finland, borde man sträva till en enhetlig lagstiftning närmast i enlighet med Finlands exempel.

Helsingfors den 30 juni 1967

AKAVA r.y.

Juhani Salminen

Styrelseordförande

Risto Kauppila

Styrelsens viceordförande

N o r g e**Justis- og politidepartementet:**

Det foreliggende medlemsforslag synes å overse at fortrinnsreglene i Norge ble endret ved lov 31. mai 1963 (nr. 2) om rekkjefylgja for krav i konkurs o. a. (prioritetslova). Den nye lov gir fortrinnsrett for lønn for inntil 3 måneder forutsatt at lønnskrevet er forfalt senest 6 måneder før konkursåpningen. I tillegg kommer fortrinnsrett for feriepengar for inntil 27 måneder. Fortrinnsretten tilkommer alle arbeidstakere bortsett fra den øverste daglige leder (forretningsføreren) for skyldnerens forretning. Lønnskrevne skal utredas av boet etter massegjeld og krav likestilt med massegjeld, og for det gis utlegg for fortrinnsberettigete skattekrav m. v. Lik prioritet med lønnskrevne har for øvrig krav på arbeidsgiver for pensjon

og tapt arbeidsvederlag, og krav på underholdsbidrag til skyldnerens ektefelle og barn.

Prioritetslova medførte en radikal innskrenking i de fordringer som er utstyrt med fortrinnsrett, og omfanget av de offentlige krav som har slik rett. Dermed er de faktiske muligheter for dekning av lønnskravene i et konkursbo blitt betydelig styrket.

Til grunn for prioritetslova ligger en særinnstilling fra det norske utvalg som i nordisk lovsamarbeid skal utarbeide forslag til revisjon av konkurs- og akkordlovgivningen. Da dette arbeid nødvendigvis må ta atskillig tid, anmodet justisdepartementet konkurslovutvalget om å legge fram et eget utkast om prioritetslovgivningen, siden det bl. a. av hensyn til fortrinnsretten for arbeidslønn hastet med å få revidert denne lovgivning. Det er imidlertid forutsetningen at utvalget står helt fritt med hensyn til utformingen av de prioritetsregler som skal innarbeides i utvalgets samlede lovutkast etter de nordiske drøftelser.

I de utførlige motiver til prioritetslova, jfr. særlig Ot.prp. nr. 8 (1962/63) s. 8—15, er bl. a. nevnt at det i resolusjon vedtatt på den 3. nordiske faglige arbeidsrettskonferanse i 1961 ble krevd at arbeidslønn skal ha prioritet foran pant i arbeidsgiverens faste eiendommer, og at arbeidstakere i bygge- og anleggsvirksomhet uavhengig av eierforholdet skal ha prioritet foran pant i den faste eiendom som arbeidsprestasjonen knytter seg til. Både justisdepartementet og konkurslovutvalget fant at en slik ordning — som bröt med den gjeldende ordning om at fortrinnsreglene i konkurs ikke griper inn i dekningsretten for krav utstyrt med tinglig sikkerhet — reiste betenkeligheter av prinsipiell art i forhold til realkreditten. Et forslag om endring av lovgivningen på dette punkt krevde derfor i tilfelle en grundig utredning, og departementet ba sivillovbokutvalget overveie spørsmålet i samband med den pågående revisjon av pantelovgivningen. For ordens skyld tilføyes at fordring på hyre til skipsfører og mannskap m. v. etter særlige regler i sjöloven 20. juli 1893 (nr. 1) § 267 nr. 2 er utstyrt med sjöpanterett i skip og frakt.

Justisdepartementet er ikke kjent med at reglene i prioritetslova fører til mindre heldige resultater i praksis når det gjelder beskyttelsen av lønnsfordringer. Man kan derfor ikke se at det ut fra interne norske interesser er behov for at arbeidet med en felles nordisk lovgivning på dette området blir påskyndet.

Under enhver omstendighet kan prinsippene for lønnsprivilegiet neppe fastlegges uten etter en grundig utredning av de forhold som taler for eller mot en slik fortrinnsrett. I motivene til prioritetslova har justisdepartementet pekt på at vide lønnsprivilegier har visse uheldige virkninger, bl. a. ved at ikke-levedyktige bedrifter kan holde det gående unödig lenge takk være kreditten fra lønnsstakerne. Vide lønnsprivilegier vil også kunne med-

före en socialt uheldig forskjellbehandling av kreditorene. Lønnsprivilegiet må endelig ses i sammenheng med den sysselsettingspolitikk som samfunnet fører i våre dager.

Oslo, 13. mars 1967

Etter fullmakt

Stein Rognlien

Arne Christiansen

S v e r i g e

Svea hovrätt:

Hovrätten har från lagberedningen inhämtat, att i beredningen sedan tre år pågår en genomgripande revision av reglerna för förmånsrättsordning i konkurs i samband med översyn av konkurslagstiftningen, att detta arbete bedrivs i samråd med delegerade från Danmark, Finland och Norge samt att beredningens förslag till förmånsordning beräknas föreligga färdigt inom ett år.

Med hänsyn till vad sålunda upplysts synes den föreslagna åtgärden för närvarande ej vara påkallad och medlemsförslaget föranleder därför ej något hovrättens vidare yttrande.

Stockholm den 18 juli 1967

På hovrättens vägnar:

Nils Grafström

Gunnel Norell

Lagberedningen:

Beredningen arbetar för närvarande på två avdelningar, den ena för utskökningslagstiftningen och den andra för konkurslagstiftningen.

Konkursavdelningen är bland annat sysselsatt med att utarbeta förslag till en ny förmånsrättsordning. Arbetet har bedrivits i samarbete med danska, finska och norska kommittéer. Den danska kommittén har avgett betänkande. I Norge har på den norska kommitténs förslag nyligen genomförts en reform. Varken det danska förslaget eller den norska reformen utesluter dock nya överläggningar.

Med nuvarande utgångspunkter räknar beredningen med att kunna remittera ett preliminärt förslag i ämnet under första halvåret 1968. Efter behandling av inkomna yttranden avser beredningen att avge delbetänkande om förmånsordningen.

Det har tyvärr bland annat beträffande lönefordringar och liknande icke ansetts möjligt att åstadkomma lika regler.

Stockholm den 22 augusti 1967

Henry Montgomery

Landsorganisationen i Sverige:

I förslaget påpekas att arbetstagares lönefordringar i arbetsgivares konkurs i samtliga nordiska länder utgår med förmånsrätt, men att reglerna härom har varierande innehåll. Bäst synes skyddet för lönefordringar vara i Sverige.

Sedan den tredje fackliga arbetsrättskonferensen 1961 diskulerat detta spörsmål hemställde de nordiska ländernas landsorganisationer till ländernas regeringar, att frågan om förstärkning av skyddet för lönefordran måtte bli föremål för gemensam nordisk lagstiftning. Frågan är numera under utredning, för Sveriges del inom lagberedningen.

Med hänsyn till den nordiska arbetsmarknaden anser förslagsställarna önskvärt att ifrågavarande spörsmål regleras medelst likartade regler i samtliga länder och hemställer att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att medverka till att arbetet med att få till stånd en enhetlig nordisk lagstiftning om förstärkt skydd för arbetstagares lönefordran i konkurs påskyndas.

LO vill för sin del tillstyrka medlemsförslaget.

Stockholm den 25 september 1967

Landsorganisationen i Sverige

Edvard Vilhelmsson

Ove Kjellgren

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Frågan om skyddet för arbetstagares lönefordran i arbetsgivares konkurs är olika reglerad i de nordiska länderna. Det bästa skyddet för lönefordringar har man i Sverige. Sålunda kan lönefordran i de övriga nordiska länderna i regel ej uttagas framför intecknad skuld i fast egendom.

I medlemsförslaget åberopas det uttalande som antogs vid den tredje nordiska, fackliga arbetsrättskonferensen 1961 och redogörs för de åtgärder som vidtagits därefter. I Sverige har lagberedningen sedan någon tid tillbaka frågan om en revidering av konkurslagstiftningen under utredning. Även i de övriga nordiska länderna utreds frågan. Förslagsställarna yrkar att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att medverka till att arbetet med att få till stånd en enhetlig nordisk lagstiftning om förstärkt skydd för arbetstagares lönefordran i konkurs påskyndas.

TCO har i olika sammanhang sökt verka för att frågan om ett förstärkt skydd för lönefordran skulle bli föremål för gemensam nordisk lagstiftning. Organisationen vill därför tillstyrka att arbetet med detta spörsmål påskyndas.

TCO utgår emellertid ifrån att ett sådant samarbete ej innebär att de svenska bestämmelserna som ur arbetstagarsynpunkt i vissa stycken är förmånligare än i de övriga nordiska länderna försämrats. Organisationen vill här exempelvis peka på den vikt förslagsställarna fäst vid att alla arbetstagare utan åtskillnad bör ha prioritet för lönefordran under ett år tillbaka från konkursens inträde.

Stockholm den 28 augusti 1967

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Stig Gustafsson

Sveriges akademikers centralorganisation:

Lönefordrans ställning i förmånsrättshänseende är givetvis för arbetstagaren av väsentlig betydelse. Enligt svensk rätt är skyddet för sådan fordran i händelse av arbetsgivarens konkurs relativt väl tillgodosett. Det är emellertid av vikt, med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, att denna ur trygghetssynpunkt så viktiga fråga regleras likartat i de olika nordiska länderna. Det är också av vikt att arbetet på ett sådant förenhetligande påskyndas. En förutsättning för förenhetligande är emellertid att det skydd, som föreligger enligt gällande svensk lagstiftning icke inskränkes.

SACO vill i likhet med förslagsställarna understryka att reglerna om lönefordrans ställning skall gälla alla arbetstagare utan åtskillnad.

Stockholm den 31 juli 1967

Sveriges akademikers centralorganisation

Bertil Östergren

BILAGA 2

Utredning rörande lönefordringar i konkurs

Lönefordringar vid konkursdomar dagbokförda 1967 vid Helsingfors rådstuvurätt

(Utförd av jur. stud. Leif Lindeman)

Lönefordringar har ej utdömts	De utdömda lönefordringarna högst 6 månader från konkursens början	hänför sig till tiden mer än 6 månader från konkursens början	Sammanlagt
19	22	16	57
33 %	39 %	28 %	100 %

Fordringar avseende lön och semesterersättning vid konkurser dagbokförda 1967
vid Stockholms rådhusrätt

(Utförd av jur. stud. Mårten Jansson)

Bevakningar avseende både lön och semesterersättning	224
Bevakningar avseende endast lön	93
Bevakningar avseende endast semesterersättning	85
Totala antalet bevakningar	402
Totala antalet bevakningar avseende enbart lön eller lön jämte semesterersättning,	317

Tiden för lönefordringens uppkomst, i förhållande till konkursens inträde:

inom 3 mån.	217	69 %
» 6 mån. men ej inom 3 mån.	17	6 %
» 9 mån. men ej inom 6 mån.	10	3 %
» 12 mån. men ej inom 9 mån.	5	1 %
ej inom 12 mån.	4	1 %
	253	
Omöjligt att avgöra uppkomstdag	64	20 %
	317	100 %

Lönefordringen avser

1 —30 dagar	116	37 %
31 —90 »	37	11 %
91 —180 »	9	3 %
180—360 »	2	2 %
360— »	4	1 %
	168	
Omöjligt avgöra antal dagar	149	47 %
	317	100 %

BILAGA 3**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om tilvejebringelse af overensstemmelse mellem de nordiske landes regler om fortrinsret i konkurs (konkursordenen). Forslaget har været behandlet i udvalgets møder den 31. oktober 1967 i Helsingfors, den 15. juni 1968 i Akureyri, den 29. september 1968 i Göteborg, den 25. og den 26. november 1968 i Oslo, den 27. juni 1969 i Trondheim og den 12. september 1969 i Visby.

Justitieminister Aarre Simonen, Finland, deltog i mødet den 31. oktober 1967, og justitsminister Johan Hafstein, Island, deltog i mødet den 15. juni 1968. I mødet den 26. november 1968 har justitieminister Aarre Simonen, Finland, og statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, deltaget. I mødet den 12. september 1969 deltog statsrådet Herman Kling, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget konklusion går ud på at opnå regeringernes medvirken til, at arbejdet med tilvejebringelse af ensartet nordisk lovgivning om en stærkere beskyttelse af arbejdstagerens lønkrav i arbejdsgiverens konkursbo fremskyndes.

Derimod angår indholdet af medlemsforslaget tillige spørgsmålet om, hvilken retsbeskyttelse arbejdstagerens krav på løn bør have i arbejdsgiverens konkursbo. Forslagsstillerne understreger således, at alle arbejdstagere uden forskel bør have fortrinsret for løn, der hidrører fra det sidste år før konkursens indtræden.

Medlemsforslaget er fremsat i januar måned 1967.

2. Remisudtalelser

Udtalelser om forslag er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.

Dansk Arbejdsgiverforening.

Landsorganisationen i Danmark.

Håndværksrådet.

Akademikernes Samarbejdsudvalg.

Fællesrepræsentationen for danske arbejdsleder- og tekniske funktionærforeninger.

Finland

Justitieministeriet.

Finlands landsorganisation.

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund.
 Finlands fackföreningars centralförbund.
 AKAVA r.y.

Norge

Justis- og politidepartementet.

Sverige

Svea hovrätt.

Lagberedningen.

Landsorganisationen i Sverige.

Tjänstemännens centralorganisation.

Sveriges akademikers centralorganisation.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget anbefales af *Landsorganisationen i Danmark, Håndværksrådet, Akademikernes Samarbejdsudvalg, Fællesrepræsentationen for danske arbejdsleder- og tekniske funktionærforeninger, Finlands landsorganisation, Tjänstemannaorganisationernas centralförbund, Finlands fackföreningars centralförbund, AKAVA r.y., Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation og Sveriges akademikers centralorganisation.*

Justitsministeriet, justitieministeriet, justisdepartementet og Svea hovrätt henviser til det igangværende arbejde med revision af konkurslovgivningen. i Danmark, Finland og Norge er udpeget sagkyndige komiteer, som i samarbejde med lagberedningen i Sverige i videst muligt omfang tilstræber at udforme ensartede bestemmelser vedrørende konkurs, herunder også vedrørende rækkefølgen for dækning af de forskellige krav. På grundlag af de finske og norske komiteers arbejde er der i Finland og Norge henholdsvis i 1966 og i 1963 gennemført ændringer i lovgivningen, som har medført en tilfredsstillende forbedring af lønkravenes stilling. Den danske komité har i marts 1966 fremlagt et forslag til ændrede regler, hvorefter lønkravenes stilling vil blive væsentligt styrket. *Lagberedningen* i Sverige påregner at kunne fremlægge et præliminært forslag i 1968 og vil efter remisbehandling heraf afgive delbetænkning om fortrinsretten.

Det påpeges endvidere, at det er muligt, at de sagkyndige nordiske komiteer under det fortsatte arbejde med konkurslovgivningen fremkommer med yderligere forslag om ændringer i reglerne om fortrinsret.

Dansk Arbejdsgiverforening tiltræder i det hele det forslag, som er fremlagt af den danske komité. Det frarådes, at der søges gennemført en videregående lovgivning.

3. Gældende ret i hovedtræk

De nordiske landes konkurslovgivning er blevet til på forskellige tidspunkter og er ikke resultatet af et forudgående nordisk samarbejde. Der er da også på adskillige områder betydelige forskelligheder mellem reglerne i de enkelte lande, hvilket formentlig også skyldes, at konkurslovgivningen

delvis må ses i sammenhæng med den øvrige skifteretslovgivning og retsplejelovens bestemmelser, særlig om tvangsfuldbyrdelse.

I *Danmark* fandtes de gældende regler, da medlemsforslaget blev fremsat, i konkursloven af 1872. Såvel i henseende til sproget som indholdet er loven noget utidssvarende, hvilket særlig gjaldt bestemmelserne om konkursordenen, og allerede i 1930 anmodede justitsministeriet en nedsat kommission om at overveje ændrede regler vedrørende konkurs- og akkordlovgivningen. Kommissionen afgav betænkning i 1941, men denne førte ikke til lovændringer.

Det i 1958 nedsatte konkurslovsudvalg afgav i marts måned 1966 sin første betænkning, der omfattede bestemmelserne om konkursordenen. På grundlag af det i betænkningen indeholdte udkast fremsattes i december måned 1968 forslag til lov om ændring af konkurslovens regler om konkursordenen, og lovforslaget blev vedtaget i juni måned 1969. Bestemmelserne om konkursordenen i Danmark findes herefter i lov nr. 332 af 18. juni 1969, der finder anvendelse på konkursboer, hvis behandling anses som begyndt den 1. august 1969 eller senere.

I *Finland* findes de gældende regler om konkurs i konkursstadgan af 1868 med adskillige senere ændringer. Förmånsrättsordningen er fastlagt i forordning af 9. november 1868 med senere ændringer, særlig den i 1966 gennemførte lov. Den nu nedsatte konkurskomité begyndte sit arbejde i 1956.

Island deltager ikke i det igangværende komitéarbejde.

I *Norge* gælder konkursloven af 1863 (med senere ændringer), som for en stor del var forbilledet for den danske konkurslov. Reglerne for fortrinsret for visse fordringer findes i prioritetsloven af 31. maj 1963. Den norske komité, som gennemgår reglerne om akkord og konkurs, er nedsat i 1953.

I *Sverige* findes de gældende regler i konkurslagen af 1921 med senere ændringer. Reglerne om förmånsrätt er indeholdt i Handelsbalkens kap. 17. Den svenske lagberedning deltager siden 1962 i det nordiske samarbejde om revision af konkurslovgivningen. Lagberedningen har den 17. februar 1969 afgivet betænkning om förmånsrättsordningen m.m. (SOU 1969: 5). Betænkningen har endnu ikke ført til fremsættelse af lovforslag i Sverige.

Konkursens hovedøjemed er at skaffe alle skyldnerens kreditorer en samlet og ligelig fyldestgørelse af boets midler. Opgørelsen og fordelingen af et omfattende bo kan være meget besværlig, og konkurslovene indeholder derfor adskillige detaljerede bestemmelser om den formelle fremgangsmåde ved bobehandlingen, f. eks. om kurator og kreditorudvalg, om indkaldelse og prøvelse af fordringer, om skifterettens funktioner i forbindelse med konkursen m. v.

Men konkurslovgivningen indeholder tillige vigtige bestemmelser om konkursens retlige virkninger, f. eks. om afgrænsningen af boets midler og om afkræftelse af visse dispositioner før konkursen. Til denne gruppe af bestemmelser hører også reglerne om konkursordenen (förmånsrättsord-

ningen), hvorved der -- til trods for det grundlæggende ligestillingsprincip -- fastsættes en særlig rækkefølge, i hvilken kreditorerne får dækning for deres krav. Inden for hver klasse i rækkefølgen gælder ligestillingsprincippet, men i øvrigt får kreditorerne i en senere klasse først mulighed for dækning af deres krav, når samtlige foranstående klasser af kreditorer er fyldstgjort fuldt ud. Da konkurs jo typisk kun rammer skyldnere, hvis økonomi allerede står på en vaklende fod, kan omfattende privilegier meget let bevirke, at der slet ikke bliver midler tilbage til de kreditorer, som må se deres krav henvist til en af de senere klasser i rækkefølgen.

De nærmere regler om inddelingen af konkursordenen i forskellige klasser fremgår af vedlagte oversigt (*se Tillæg*). Her skal blot fremhæves, at arbejdstagerens lønkrav i konkurs i alle landene fyldstgøres efter massekravene, hvortil navnlig hører fordringer, som konkursboet selv har stiftet eller overtaget ved indtræden i løbende kontrakter, eller som er en følge af selve konkursen eller bobehandlingen, at lønkrav i henhold til de gældende bestemmelser i Danmark, Finland og Norge som altovervejende hovedregel ikke kan gøres gældende forud for panterrettigheder, medens dette for så vidt angår fast ejendom er tilfældet i Sverige, forudsat at lønkravet ikke kan dækkes i boets øvrige aktiver, og at der ikke gælder ensartede regler om, for hvilken periode arbejdstagerens lønkrav har fortrinsret. Under nærmere angivne betingelser er fortrinsretten efter norsk lovgivning begrænset til 3 måneders løn, medens de finske bestemmelser kan føre til, at der indrømmes fortrinsret for indtil 2 års lønkrav. De gældende svenske regler vil i almindelighed føre til fortrinsret for henved 1 års løn, for så vidt angår visse arbejdstagere, medens andre kun har fortrinsret for 6 måneders lønkrav. Efter lovændringen i Danmark vil lønkrav m. v. i almindelighed kunne gøres gældende, hvis de er forfaldet i tidsrummet fra 6 måneder før konkursbegæringens indgivelse indtil konkursdekretets afsigelse. Derimod førte de regler, som var gældende i Danmark, da medlemsforslaget blev fremsat, i almindelighed til fortrinsret for henved 1 års løn.

I den af lagberedningen i Sverige afgivne betænkning er det bl. a. foreslået, at fortrinsretten for arbejdstagerens lønfordring generelt begrænses til løn, som ikke er forfalden til betaling tidligere end 6 måneder før konkursansøgningen, ligesom det er foreslået, at lønkravenes eventuelle fortrinsret fremfor panterrettigheder i fast ejendom begrænses under en eller anden form. Efter lagberedningens opfattelse er de gældende svenske regler på det sidstnævnte område utilfredsstillende, og det forekommer irrationelt, at pantsikkerhed i fast ejendom, hvor god den end er, kan blive værdiløs som følge af lønprivilegiet. Dette strider imod, at panterretten skal udgøre en grundvold for realkredit.

4. Udvalget

Udvalget er enig i, at det særlig på baggrund af det fælles arbejdsmarked i de nordiske lande i videst muligt omfang bør tilstræbes, at der gennemføres ensartede regler om fyldestgørelse af lønkrav i konkursboer.

Ved fastsættelsen af konkursordenen må det være udgangspunktet, at alle fordringshavere bør have lige adgang til fyldestgørelse af boets midler, og der må kræves tungtvejende grunde for at gøre undtagelse fra dette princip. Fortrinsstilling for en gruppe af fordringshavere forringer således muligheden for dækning af andre gruppers krav, og det er i almindelighed vanskeligt at begrunde en sådan forskelsbehandling. Det er heller ikke uden videre givet, at vidtrækkende fortrinsstilling for en enkelt gruppe af fordringshavere er nogen fordel for de pågældende. En sådan fortrinsstilling kan bevirke, at det bliver vanskeligt at opnå fornøden økonomisk hjælp, eller at denne søges sikret, f. eks. ved krav om sikkerhedsstillelse i form af pantsætning. I sådanne tilfælde vil fortrinsstillingen reelt vise sig at have modarbejdet den fælles interesse i at undgå konkurs, idet en ellers opnåelig økonomisk hjælp vil udeblive, eller den foretagne pantsætning vil (bortset fra muligheden for afkræftelse) formindske de samlede aktiver i boets masse. Ved fastsættelsen af konkursordenen må man derfor — foruden i det foran nævnte lighedsprincip — tillige tage hensyn til, at vidtrækkende fortrinsrettigheder for enkelte fordringshavere ved en helhedsvurdering ofte vil være en tvivlsom gevinst for indehaverne af fortrinsretten.

Imidlertid må det erkendes, at det til en vis grad er både nødvendigt og praktisk at fastlægge en rækkefølge for fyldestgørelse af kravene. Det er således indlysende, at de krav, som konkursboet selv har stiftet eller overtaget ved at indtræde i løbende kontrakter, eller som er en følge af selve bobehandlingen (massekravene), må dækkes forud for al anden gæld. Ellers ville det ikke være muligt at få nogen til at udføre arbejde for konkursboet, ligesom dette ville være afskåret fra at foretage retshandeler, herunder f. eks. at fastholde en af fallenten truffet fordelagtig disposition.

Under nærmere angivne betingelser må udgifter ved forudgående akkordforhandling, i hvert fald hvis denne har været undergivet en vis kontrol fra det offentliges side, have en lignende fortrinsstilling som massekravene. Også omkostningerne ved en afdød fallents begravelse eller bopregistreringsomkostninger må sidestilles med massekravene.

Udvalget har bemærket, at såvel den lovbestemte sikkerhedsret (separatistret) for told- og forbrugsafgifter som privilegiet for skatter og offentlige afgifter, der tidligere var gældende i dansk lovgivning, nu er ophævet. Herved er på et væsentligt punkt opnået større overensstemmelse mellem de nordiske landes regler om konkursordenen. I denne forbindelse henledes opmærksomheden tillige på, at den gældende danske regel om fortrinsret for leverandører af en række punktavgiftspligtige varer vil blive søgt ophævet.

Udvalget anser det for vigtigt, at beskyttelsen for lønkrav i tilfælde af konkurs gøres så stærk som mulig. For enhver arbejdstager er lønnen det centrale og ofte det eneste grundlag for tilværelsen, og det er også i samfundets interesse, at arbejdstageren i konkurstilfælde får en særlig sikkerhed for tilgodehavende løn. Fortrinsretten for lønkrav kan derfor ikke afskaffes. Endvidere bør der principielt ikke gøres forskel mellem forskellige grupper af arbejdstagere.

Udvalget er som anført ikke af den opfattelse, at lønkrav sikres bedst ved fortrinsstilling for en meget langvarig periode. Fortrinsstillingen for lønkrav bør være rimelig i forhold til de øvrige krav. Ved fastlæggelsen af fortrinsrettens tidsmæssige omfang kan man således ikke se bort fra, at det kun vil være undtagelsesvis, at en arbejdstager er i stand til og villig til at undvære lønnen i mere end en ganske kort periode. Dette afhænger dog i nogen grad af beskæftigelsessituationen på arbejdsmarkedet, da det i tider med stor arbejdsløshed kan være vanskeligt for arbejdstageren at gennemtvinge lønudbetalingen præcis til tiden.

Endvidere bør der tages hensyn til, at et lønprivilegium for en længerevarende periode kan give anledning til en socialt uheldig forskelsbehandling af arbejdstagerne. Et vidtstrakt privilegium kan således give enkelte arbejdstagere eller grupper af sådanne, som på grund af formue eller anden indtægt er i stand til at lade deres løn eller en del deraf blive indestående i virksomheden, en ikke begrundet fortrinsstilling, eventuelt til skade for de andre arbejdstagere. En sådan længerevarende henstand med lønudbetalingen svarer i realiteten til et indskud i eller lån til virksomheden og bør derfor ikke have fortrinsstilling.

I overensstemmelse med dette synspunkt har repræsentanter for arbejdstagerorganisationer i Danmark under forhandlingerne om den nu gennemførte ændring af den danske konkurslovs bestemmelser om konkursordenen da heller ikke udtalt sig imod den foretagne begrænsning af fortrinsretten til 6 måneders løn.

Endelig bør der som fremhævet af justisdepartementet tages hensyn til, at omfattende lønprivilegier kan have visse samfundsmæssigt uheldige virkninger, bl. a. ved at ikke levedygtige virksomheder takket være arbejdstagernes kredit holdes i gang unødigt længe.

Udvalget har ikke ment at have tilstrækkeligt grundlag for at angive et bestemt tidsrum for udstrækningen af privilegiet for arbejdsvederlag og lignende ydelse. En på udvalgets foranledning foretaget summarisk undersøgelse af forholdene i Danmark, Finland og Sverige synes at vise, at der i de tre lande er forskelligheder vedrørende den faktiske udnyttelse af lønprivilegiets tidsmæssige udstrækning. Man har ikke anset det for rimeligt at søge gennemført en forringelse af lønkravenes stilling i noget land, og de forskelligartede forhold nødvendiggør en dyberegående undersøgelse, før man i Danmark, Norge og Sverige kan udstrække privilegiet så langt, som

det er tilfældet i Finland. Nogen ensartet tidsfrist synes derfor på nuværende tidspunkt ikke at kunne angives.

Udvalget antager endvidere, at det foreliggende materiale ikke giver tilstrækkeligt grundlag for at tage stilling til, om lønkrav i almindelighed bør have fortrinsret til dækning i pantsatte genstande. På den i medlemsforslaget nævnte tredje nordiske arbejdsretskonference blev det bl. a. udtalt, at pant i fast ejendom i princippet burde vige for lønfordringer. Den gældende lovgivning i Sverige fastslår allerede, at panterettigheder i fast ejendom i tilfælde af konkurs må vige for lønkrav, der ikke kan blive dækket i boets øvrige midler. Hensynet til realkrediten, der spiller en så betydelig rolle i det økonomiske liv, tilsiger imidlertid, at en tilsvarende ændring af panterettighedernes stilling i Danmark, Finland og Norge må udredes nærmere, førend den eventuelt kan gennemføres, og udvalget har bemærket, at konkurslovskomiteerne er indstillet på at overveje spørgsmålet i forbindelse med gennemgangen af reglerne om pants stilling i konkurs.

Under hensyn til det foran anførte mener udvalget, at der ikke nu er grundlag for at foretage videre i sagen. Man har herved tillige lagt vægt på, at der i Danmark og Finland for ganske nylig er gennemført ændringer i lovgivningen om konkursordnen. Hverved lønkravenes stilling er forbedret i væsentlig grad, og at der i Norge for kun få år siden er gennemført en ny lovgivning, som efter de foreliggende oplysninger virker tilfredsstillende. Man lægger endelig vægt på, at der ved den i Danmark gennemførte lovændring er tilvejebragt større overensstemmelse mellem dansk ret på den ene side og retsstillingen i de øvrige nordiske lande på den anden side, og at en gennemførelse af det i Sverige fremlagte udkast til ændringer i förmånsrättsordningen yderligere vil bevirke en betydningsfuld tilnærmelse af retsreglerne i de nordiske lande. Det må således formodes, at der inden for et kortere tidsrum vil være basis for gennemførelse af ensartede regler på de områder, hvor uligheder af mindre væsentlig betydning fortsat vil bestå.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om tilvejebringelse af overensstemmelse mellem de nordiske landes regler om fortrinsret i konkurs.

Visby, den 12. september 1969

Georg C. Ehrnrooth

Svend Haugaard

Jørgen Jensen

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Johan Møller Warmedal

K. Axel Nielsen

Fernand

Reservation

Undertegnede medlemmer kan ikke tiltræde de tre sidste afsnit i udvalgets betænkning og konklusionen. Vi er enige i den anførte baggrund for reglernes udformning, men antager på grundlag heraf, at privilegiet for løn bør dække en periode på et år forud for konkursbegæringen, således at lønkrav, der er forfaldet til betaling i dette tidsrum, får fortrinsstilling i konkursordenen umiddelbart efter massekravene og de dermed ligestillede krav. Det er dog herved tillige forudsat, at retsstillingen for arbejdstagere ikke i noget af landene forringes i forhold til de gældende regler.

Også krav på erstatning for afbrydelse af arbejdsforholdet samt krav på feriegodtgørelse og pension bør i et vist omfang have fortrinsstilling som lønkrav. Endvidere kan det være rimeligt, at lønkrav fra visse ledende funktionærer, navnlig i aktieselskaber, ikke indrømmes fortrinsret. En sådan begrænsning af fortrinsretten kendes såvel i dansk, norsk som svensk ret, og vi kan tiltræde de synspunkter, som ligger bag begrænsningen. Under de fortsatte drøftelser i de nordiske komiteer vil det være ønskeligt, at der søges udarbejdet ensartede regler om afgrænsningen af den gruppe arbejdstagere, hvis lønkrav ikke indrømmes fortrinsret.

På den i medlemsforslaget nævnte tredje nordiske arbejdsretskonference blev det bl. a. udtalt, at pant i fast ejendom i princippet burde vige for lønfordringer. Også i en på Nordiske Arbejdslederers kongres i Oslo den 29.—31. maj 1969 vedtagen resolution udtrykkes der ønske om fælles bestemmelser vedrørende lønkravs stilling i konkursordenen med eventuel prioritet forud for panterettigheder i fast ejendom. Vi kan tiltræde det af konferencen fremførte synspunkt og mener ikke, at hensynet til realkredit-ten er så tungtvejende, at det kan føre til en tilsidesættelse af det fundamentale krav om den bedst mulige sikring af arbejdstagernes lønkrav.

Indstillingen omfatter kun forholdene i tilfælde af konkurs, idet vi på det foreliggende grundlag ikke har ment at burde udtale os om lønkravets stilling ved singularerforfølgning.

Vi indstiller derfor,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført ensartede bestemmelser om beskyttelse af arbejdstageres krav på løn og dermed ligestillede ydelser i tilfælde af konkurs, således at retsstillingen for alle grupper af arbejdstagere bliver den samme, dog bortset fra visse ledende stillinger, og at lønkrav, der er forfaldet inden for det sidste år forud for konkursbegæringen, får fortrinsstilling i konkursordenen umiddelbart efter massekravene

og krav, der må sidestilles hermed, om fornødent også forud for panterettigheder, der ikke har separatiststilling. Det forudsættes dog, at retsstillingen for arbejdstagerne ikke i noget af landene forringes i forhold til de gældende regler.

Visby, den 12. september 1969

Tage Johansson

Osmo Kock

Sven Mellqvist

Ingemar Mundebo

Harald Samuelsberg

TILLÄGG

Oversigt over konkursordenen (förmånsrättsordningen) i de nordiske lande

(Udarbejdet af sekretæren for Nordisk Råds juridiske udvalg
Ole Perch Nielsen)

I hovedtræk er reglerne således:

Helt uden for konkursordenen står de såkaldte separatistkrav, som kan gøres gældende ganske uafhængigt af konkursbehandlingen. Hertil hører i *Danmark* f. eks. håndpant, tilbageholdelsesret, modregningskrav og — under visse betingelser — panterettigheder i fast ejendom. I *Norge* er alle panterettigheder separatistkrav, og i *Sverige* har f. eks. håndpanthavere den samme stilling.

I *alle de nordiske lande* indledes den egentlige konkursorden med

1) Massekravene. Hertil henregnes navnlig den gæld, som konkursboet selv stifter eller overlager ved at indtræde i løbende kontrakter (f. eks. arbejdstageres krav på løn for arbejde for konkursboet) samt den gæld, som er opstået af konkursboets behandling (f. eks. salærkrav og skiftegebyrer).

Derefter opstilles følgende rækkefølge for gældsfordringerne:

Danmark

2) Alle panterettigheder, som ikke har separatiststilling. Det er imidlertid særegent for denne gruppe af krav, at fortrinsretten er begrænset til den pantsatte genstand, hvad enten denne er løsøre eller fast ejendom, således at (res)krav, til hvis dækning pantet ikke strækker, må anmeldes i boet på sædvanlig måde.

3) Udgifter ved offentlig akkordforhandling m. v. —

4) Krav på løn og andel vederlag (provision, tantieme, kostpenge etc.) for arbejde, som er forfaldet i de sidste 6 måneder før konkursbegæringens indgivelse. Samme fortrinsret har erstatning og godtgørelse for afbrydelse af arbejdsforholdet, dog ikke for længere tid end 6 måneder før konkursbegæringens indgivelse, og feriegodtgørelse, som er indtjent i det løbende og det foregående kalenderår. Ledere eller aktionærer, som udøvede eller kunne udøve en væsentlig indflydelse på virksomheden, har ikke fortrinsret.

5) Leverandørers krav på visse nærmere angivne afgiftspligtige varer. — Dette privilegium vil imidlertid blive søgt ophævet og erstattet med en refusionsordning.

6) Krav i henhold til tinglyst skifteekstrakt. Sådanne krav kan ikke stiftes efter den 1. april 1964, og bestemmelsen vil derfor efterhånden miste sin betydning.

7) Alle andre krav, dog at

8) visse rentekrav, krav på bøder og konfiskation m. v. samt gavlofter fyldestgøres sidst.

Finland

2) Omkostninger ved skyldnerens begravelse, og

3) omkostninger ved dødsboets registrering. Herved forudsættes, at konkursbehandlingen gælder et dødsbo.

4) Panterettigheder i fast ejendom (i almindelighed).

5) Arbejdslagerens på arbejdsforholdet grundede løn- og andre fordringer for det løbende år og året forud, underholdsbidrag til børn inden for nærmere grænser samt udgifter til lægehjælp og kost og pleje under en afdød skyldners sidste sygdom.

6) Visse akkordomkostninger.

7) Det offentliges krav på tilbageholdt skat og pensionsfordring.

8) Skatter og afgifter, hidrørende fra det løbende og det foregående år, samt visse erstatningskrav som følge af arbejdsulykker.

9) Umyndiges krav mod værger.

10) Krav mod offentlige kassebetjente m. v. samt statens regreskrav mod skadeforvoldende tjenestemænd.

11) Alle andre fordringer med undtagelse af

12) bøder og morarente.

Norge

2) Udgifter ved offentlig akkordforhandling og visse lign. krav (der anses somigestillet med massekravene).

3) Krav på løn eller andel vederlag, forudsat at fordringen er forfaldet i de sidste 6 måneder før konkursens begyndelse. Fortrinsretten for faste lønkrav er begrænset til 3 måneders løn. Fortrinsretten omfatter tillige feriepenge for de sidste 27 måneder. Den øverste daglige leder (forretnings-

føreren) og bestyrelsesmedlemmer m. v. har ikke fortrinsret. Samme fortrinsret som løn har krav på pension og tabt arbejdsfortjeneste samt underholdsbidrag till ægtefælle og børn inden for de sidste 6 måneder før konkursen.

4) Skatter og almindelig omsætningsafgift, som er forfaldet inden for det sidste år før konkursen.

5) Alle andre krav, bortset fra

6) bøder og konfiskation m. v.

Sverige

2) Omkostninger ved skyldnerens begravelse, og

3) omkostninger ved dødsboets registrering. Herved forudsættes, at konkursbehandlingen gælder et dødsbo.

4) Udgifter til læge, kost og pleje under en afdød skyldners sidste sygdom, kreditors udgifter ved begæring om konkurs samt krav på løn og pension. Kravet er for visse grupper af ansatte (»betjänter» og »tjänstehjon», hvilket efter retspraksis omfatter såvel direktøren for et aktieselskab som personer, der udfører manuelt arbejde, forudsat at ansættelsen er af mere varig og fast karakter) begrænset til løn for det sidste år før konkursen, medens »annan arbetare» kun kan gøre krav gældende, som er forfaldet i løbet af de sidste 6 måneder før konkursen. Aktionærer med bestemmende indflydelse over selskabet kan dog kun kræve løn for tiden før konkursen i det omfang, deres arbejde har været til nytte for selskabet.

5) Visse omkostninger ved forudgående dødsboskifte eller akkordforhandling.

6) Panterettigheder, som ikke har separatiststilling. Det er dog en forudsætning, at de foranstående krav ikke kan blive dækket i andre af boets midler.

7) Umyndiges krav mod værger.

8) Krav mod offentlige kassebetjente.

9) Visse pensionskrav.

10) Skatter og afgifter.

11) Alle andre krav, bortset fra

12) bødekrav.

København, den 1. september 1969

Tilläggsförslag

om enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.

(Väckt av Sigrid Ekendahl, Kaarlo af Heurlin, Tyyne Leivo-Larsson och Helge Nielsen)

Vid Nordiska rådets sjätte session antogs en rekommendation (nr 11/1958) till de nordiska regeringarna att tillsätta en utredning i syfte att koordinera reglerna i de nordiska länderna i vad avser 1. legitimation för psykologer, 2. skydd för missbruk av psykologiskt testningsmaterial, 3. psykologers tystnadsplikt och 4. gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer. Rekommendationen antogs i anledning av ett medlemsförslag, i vilket åberopades en skrivelse från Nordiske psykologers samarbidskomité. I skrivelsen anfördes en rad problem beträffande psykologernas yrkesutövning och hemställdes om en utredning rörande förutsättningarna för gemensamma nordiska regler i vad avsåg bland annat utbildning av psykologer och deras yrkesutövning.

I anledning av rekommendationen har i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsatts särskilda kommittéer i syfte att utreda frågorna med uppgift att avgiva självständiga betänkanden. Sådana har lämnats i Danmark i juni 1966, i Finland i maj 1964 och i Norge i december 1964. För Sveriges del har något betänkande ännu icke färdigställts. Frågan om en reformerad utbildning av psykologer med anledning av ett av universitetskanslersämbetet utarbetat förslag är föremål för beredning inom det svenska ecklesiastikdepartementet. Den särskilda kommitté, som i Sverige utreder frågan om legitimation av psykologer och därmed sammanhängande spørsmål, avvaktar resultatet av denna beredning enligt det meddelande som Sveriges regering lämnat beträffande nämnda rekommendation till rådets femtonde session.

Det i Sverige pågående arbetet med utbildningsplaner för psykologer synes hittills lagt hinder i vägen för ett förverkligande av rekommendationen. Det bör dock nu, då utredningsarbetet är slutfört i övriga länder, vara möjligt att oberoende av arbetet med utbildningsfrågorna i Sverige, söka genomföra en nordisk lösning av frågan om legitimation av psykologer. Det synes angeläget att så sker snarast möjligt, så att en gemensam nordisk arbetsmarknad kan skapas för denna nya grupp som psykologerna bildar.

Med hänsyn till den tid som gått sedan rekommendationen antogs år 1958 bör nu åtgärder vidtagas för ett realiserande av rekommendationen vad avser legitimation av psykologer och bildandet av en gemensam arbetsmarknad för denna grupp.

I den danska utredningen om auktorisation av psykologer (Betänkning nr 449) framlägges ett förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer. Detta förslag, som bifogas (*Tillägg*), bör nu göras till föremål för förhandlingar mellan regeringarna.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att träffa en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer på grundval av det framlagda förslaget till överenskommelse.

Stockholm och Helsingfors den 4 juni 1967

Sigrid Ekendahl

Kaarlo af Heurlin

Tyyne Leivo-Larsson

Helge Nielsen

TILLÆG**Förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer**

De kontraherende stater, som tidligere har truffet overenskomst om et fællesnordisk arbejdsmarked, der i princippet finder, at muligheden for fri bevægelighed for psykologisk arbejdskraft mellem de nordiske stater ville være til gavn for psykologiens udvikling i disse stater, som finder, at den uddannelse og øvrige kvalifikationer, der kræves for at blive autoriseret som psykolog, er stort set ligeværdige i de respektive stater, som finder, at der bør tilvejebringes den størst mulige ensartethed i psykologuddannelsen i de nordiske stater, og som vil tiltræde den størst mulige ensartethed i lovgivningen om psykologer, er enedes om følgende:

Artikel 1.

Statsborgere i de kontraherende stater, som har erhvervet og vedblivende har ubegrænset autorisation som psykolog i den stat, hvor de har indfødsret, skal have ret til under de i denne overenskomst angivne forudsætninger at få autorisation som psykolog i de øvrige kontraherende stater.

Artikel 2.

Et vilkår for meddelelse af autorisation efter artikel 1 er, at vedkommende psykolog har det nødvendige kendskab til lovgivningen i det pågældende land i det omfang, dette anses for nødvendigt for udøvelsen af psykologvirksomhed.

Artikel 3.

En statsborger i en kontraherende stat, som ønsker at udøve psykologvirksomhed i en anden kontraherende stat, skal til den vedkommende myndighed i den sidstnævnte stat indgive bevis for, at han opfylder vilkårene i artiklerne 1 og 2.

Ansøgere, som opfylder disse vilkår, har ret til at få autorisation som psykolog, hvis der ikke foreligger sådanne forhold, at autorisationen kunne tilbagekaldes, hvis ansøgeren havde været autoriseret psykolog.

Underretning om en således meddelt autorisation skal tilstilles vedkommende myndighed i den eller de stater, hvor psykologen tidligere har fået autorisation. Disse myndigheder skal give hinanden de yderligere oplysninger, som findes nødvendige i anledning af en ansøgt autorisation.

Artikel 4.

Er autorisation som psykolog i en kontraherende stat blevet meddelt en psykolog på grundlag af hans autorisation i en anden stat, skal autorisationen tilbagekaldes, hvis den oprindelige autorisation tilbagekaldes. I øvrigt kan autorisationen tilbagekaldes af de grunde, som gælder i den stat, hvor den er meddelt, dog at der herved også kan tages hensyn til i anden kontraherende stat begået forbrydelse eller udvist grov uduelighed ved udøvelse af psykologgering eller udvist åbenbar uegnethed som psykolog.

Bliver en psykolog, som har fået autorisation i flere af de kontraherende stater, i nogen af disse genstand for retslig eller disciplinær foranstaltning i anledning af sin psykologvirksomhed dér, eller tilbagekaldes en for ham udfærdiget autorisation, skal den myndighed, som fører tilsyn med psykologer i den eller de andre kontraherende stater, hvor vedkommende har fået meddelt autorisation, underrettes om foranstaltningen eller tilbagekaldelsen samt om grundlaget derfor. Sådant underretning skal også ske, hvis han frivilligt har givet afkald på retten til at udøve psykologvirksomhed.

Artikel 5.

En psykolog i en kontraherende stat, som har fået autorisation som psykolog i en anden stat, bør i princippet være berettiget til at søge og opnå civil ansættelse i stilling som psykolog i sidstnævnte stat, uanset at han ikke er statsborger i denne stat.

Tjeneste som psykolog i nogen af de kontraherende stater bør ved ansættelse i psykologstilling i anden kontraherende stat tillægges samme værdi som i sidstnævnte stat udført tjeneste af tilsvarende art.

Artikel 6.

En psykolog i en kontraherende stat, som har fået ansættelse i stilling som psykolog i en anden kontraherende stat, bør i princippet være ligestillet med psykologer i sidstnævnte stat, for så vidt angår ret til løn og pension samt de øvrige med stillingen forbundne fordele.

Artikel 7.

Enhver kontraherende stat forpligter sig til efter undertegnelsen af denne overenskomst at træffe foranstaltninger til i det omfang, det findes muligt, at gennemføre de ændringer af gældende bestemmelser, som er nødvendige til opfyldelse af de i artiklerne 5 og 6 angivne principper, for så vidt angår statslige civile stillinger, og i øvrigt at virke for, at disse principper finder anvendelse også på ikke statslige stillinger.

Artikel 8.

De myndigheder i de kontraherende stater, som fører tilsyn med psykologer, skal nøje følge udviklingen på arbejdsmarkedet for psykologer i de

respektive stater, og når særlige foranstaltninger synes påkrævet, gøre anmeldelse derom til den i medfør af artikel 5 i overenskomsten af 22. maj 1954 om fælles arbejdsmarked nedsatte kommission.

Disse myndigheder skal til stadighed give hinanden de meddelelser og oplysninger, som er af betydning for bedømmelsen af udviklingen på arbejdsmarkedet for psykologer i de respektive stater.

Artikel 9.

Efter forhandling skal Island kunne slutte sig til denne overenskomst.

Artikel 10.

Denne overenskomst skal ratificeres og ratifikationsdokumenterne deponeres i det norske udenrigsministeriums arkiv.

Overenskomsten træder i kraft, så snart samtlige ratifikationsdokumenter er deponeret, dog tidligst den . . .

Enhver af de kontraherende stater kan opsige overenskomsten med et varsel på 6 måneder til ophør den 1. juli eller den 1. januar.

Enhver af de kontraherende stater kan med umiddelbar virkning sætte overenskomsten ud af kraft i forhold til én eller flere af de øvrige stater i tilfælde af krig eller krigsfare, eller hvis andre særlige nationale eller internationale forhold måtte gøre det nødvendigt. Vedkommende staters regeringer skal straks underrettes om beslutningen.

Til bekræftelse heraf har de befuldmægtigede repræsentanter for de respektive stater undertegnet denne overenskomst og forsynet den med deres segl.

Som foretaget i Oslo den . . . i et eksemplar i det norske, svenske, finske og danske sprog, af hvilket det norske udenrigsministerium skal overlade bekræftede genparter til de øvrige kontraherende staters regeringer.

*BILAGA 1***Yttranden över tilläggsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

I denne anledning skal man meddele, at den af det danske psykologudvalg i 1966 afgivne betænkning om autorisation m. v. af psykologer for tiden er genstand for overvejelser i indenrigsministeriet. Indenrigsministeriet, der er bekendt med, at de i Norge, Finland og Sverige afgivne betænkninger om psykologer ligesom den danske betænkning indeholder et forslag til overenskomst om fællesnordisk arbejdsmarked, finder ikke, at nordiske forhandlinger om indførelse af et fællesnordisk arbejdsmarked for psykologer kan indledes, førend regeringerne har taget endelig stilling til de foreliggende udkast til nationale lovregler om autorisation af psykologer.

København, den 23. september 1967

P. m. v.

Zeuthen

Folmer Nielsen

Dansk Psykologforening:

— — — skal man herfra udtale, at man fuldt ud er tilfreds med det i REF. nævnte forslag.

Dansk Psykologforening vil dog samtidig gerne gøre opmærksom på bilag 5 i betænkning nr. 449 af 1966 om autorisation m. v. af psykologer.

København, den 15. september 1967

P. f. v.

F. Agersted

Formand

Finland

Ministeriet för inrikesärendena har i skrivelse av den 1 september 1967 meddelat, att ministeriet förenar sig om vad medicinalstyrelsen i Finland anför i skrivelse av den 5 september 1967 jämte Bihang 1 och 2.

Undervisningsministeriet¹:

Statens psykologkommitté, som avgav sitt betänkande år 1964, föreslog bl. a., att det skulle stiftas en lag om psykologer i enlighet med kommitténs förslag samt ges en förordning om lagens verkställighet. Därjämte skulle det tillsättas en i den föreslagna lagen förutsatt statens psykolognämnd för att sköta legitimationen av psykologer, tillsynen över psykologernas verksamhet och testers distribution samt andra till dess verksamhetsområde hörande uppgifter. Kommittén föreslog även att en med tillägget till eder skrivelse överensstämmande nordisk överenskommelse skulle åstadkommas och ratificeras.

Kommittén föreslog ytterligare, att högskoleutbildningen av psykologer skulle utvecklas så, att den skulle ge en tillräcklig yrkesskicklighet och i och för sig skulle vara tillräcklig som grundval för legitimation. Till denna del kan det konstateras, att kommitténs förslag ej gått i uppfyllelse. En reform av utbildningen utgör en del av de pågående mera omfattande reformplanerna.

Undervisningsministeriet har ej ännu funnit anledning vidtaga åtgärder i och för avgivande av en lag om psykolog. Vid sådant förhållande har icke heller den av kommittén föreslagna statens psykolognämnd tillsatts. Legitimationen av psykologer sker i vårt land fortfarande genom försorg av Finlands psykologförbund. I den av förbundet tillsatta kompetensnämnden finns förutom representanter för förbundets fem sektioner även tre ledamöter, som utsetts av professorerna i psykologi vid universiteten i Helsingfors, Jyväskylä och Åbo.

Vad beträffar psykologernas gemensamma nordiska arbetsmarknad finner undervisningsministeriet med beaktande av vad ovan anförts, att det i detta skede ej ännu finnes anledning att genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Helsingfors den 23 september 1967

R. H. Oittinen

Minister

Matti Hietala

Regeringssekreterare

¹ Yltrandet översatt från finska.

**Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, arbetskrafts-
avdelningen:**

Förslaget till överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer är i och för sig fullt sakligt. Till innehållet överensstämmer det med det förslag statens psykologkommitté framlade i en bilaga till sitt betänkande (Kommittébetänkande 1964: A 6) och följer samma principer som andra motsvarande överenskommelser mellan de nordiska länderna.

Det är likväl svårt att föreställa sig möjligheten att tillämpa en sådan överenskommelse innan de föreslagna lagarna om psykologer försatts i kraft i de fördragsslutande länderna. Överenskommelsen skulle uttryckligen tillförsäkra legitimerade psykologer vissa rättigheter, men sådana finns inte förrän lagstiftningen om psykologer förts i hamn. Lagarna om psykologer skulle lägga grunden för enhetlighet i kvalifikationerna hos de i de olika nordiska länderna utbildade och legitimerade psykologerna, vilket ju är väsentligt med tanke på tillskapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för facket.

Med hänvisning till ovanstående förefaller det uppenbart, att det i detta skede gäller att på allt sätt påskynda de åtgärder som syftar till åstadkommande av lagstiftning om psykologer i de skilda nordiska länderna samt till enhetlighet i utbildningen av psykologer. Först då dessa åtgärder realiserats förefaller det möjligt att förverkliga den i och för sig viktiga och brådskande gemensamma nordiska arbetsmarknaden för psykologer.

Helsingfors den 7 september 1967

Jouni Hakkarainen

Överdirektör

Wolmar Mattlar

Byråchef

Socialministeriet:

För socialministeriets del kan konstateras, att av landets cirka 340 psykologer verkar cirka 50 inom barnskyddet, härav ungefär 35 på rådgivningsbyråer för uppfostringsfrågor och resten på olika barnskyddsanstalter. Vid en gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer skulle placeringen av svenska, norska och danska psykologer i Finland uppenbarligen komma att bli relativt obetydlig, varför en sådan arbetsmarknad närmast skulle innebära möjligheter för finska psykologer att flytta till andra nordiska länder. Socialministeriet anser emellertid ej hinder föreligga för ett godkännande av tilläggsförslaget, för så vitt psykologernas utbildning och på dem ställda

kompetensfordringar kan fas ordnade så, att de är likvärdiga i de olika nordiska länderna.

Helsingfors den 6 oktober 1967

Raf. Rinne

Avdelningschef

Veijo Lappalainen

Regeringssekreterare

Medicinalstyrelsen¹:

Medicinalstyrelsen har den 3 februari 1965 till undervisningsministeriet avgett av ministeriet begärt utlåtande över statens psykologkommittés betänkande (1964: A 6). Avskrift av yttrandet närslutes [*se Bihang 1*]. Därav framgår medicinalstyrelsens inställning till frågorna om legitimation för psykologer och gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer. Därjämte närsluter medicinalstyrelsen avskrift av dess yttrande av 28 januari 1966 till ministeriet för inrikesärendena (*se Bihang 2*), varav bl. a. framgår, att det icke avgjorts till vilket ministeriums verksamhetsområde psykologyrket hör.

I förenämnda utlåtande till undervisningsministeriet har medicinalstyrelsen föreslagit, att det skulle tillsättas en kommitté för att utreda de talrika, i utlåtandet nämnda frågor, som ej behandlats eller kunnat avgöras i psykologkommitténs betänkande. Psykologfrågan med dess talrika olika aspekter kan ännu ej betraktas som en slutbehandlad sak. I Sverige har ännu inte ens kommitténs betänkande utkommit. Då man beaktar de många i detta nu i de nordiska länderna verksamma psykologerna av olika slag och grader är det enligt medicinalstyrelsens uppfattning alltför tidigt att börja legitimera psykologerna, varvid legitimation även i de övriga nordiska länderna vore möjligt i enlighet med den föreslagna första artikeln. Vid sådant förhållande kan man enligt medicinalstyrelsens uppfattning ännu icke genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Helsingfors den 5 september 1967

Niilo Pesonen

Generaldirektör

Leena Sibelius

Medicinalråd

¹ Yttrandet översatt från finska.

**Till undervisningsministeriet från medicinalstyrelsen avgivet yttrande över statens
psykologkommittés betänkande (1964:A 6)¹**

Utredningen av den i betänkandet behandlade saken bör anses vara av behovet påkallad och torde för sin del vara ägnad att delvis avlägsna den oklarhet, som råder om psykologens verksamhet. Psykologens arbetsfält har i betänkandet utförligt behandlats såväl hos oss som i ett antal andra länder, men tyvärr har kommittén för egen del (s. 37) med fog avstått från att försöka definiera psykologens uppgifter. Man har tydligen ansett, att psykologens uppgifter än så länge ej är så klara att de kunnat i korthet definieras, men det hade dock gagnat saken om ett stycke hade ägnats de allmänna uppgifter som en psykolog oftast kommer att utföra.

En kort historik om psykologin skulle ha varit på sin plats, av vilken det hade framgått hur psykologin lösgjort sig från filosofin samt dess utveckling till vad den i dag är. Likaså skulle en kort framställning av de olika testtypernas uppkomst, utveckling samt syftemål för läsaren ha klargjort varför kommittén getts i uppdrag att överväga frågan om skyddande av testerna mot missbruk. Detta av den orsaken, att det förevarande betänkandet även kommer i många sådana personers händer, som inte är insatta i den moderna psykologins finesser, varför enkla förklaringar ej varit till förfång.

Medicinalstyrelsen inskränker sig i sitt yttrande till att behandla psykologen då denne är verksam inom hälso- och sjukvården, således närmast inom sjukvårdsväsendet, den öppna vården och vid rådgivningsbyrå för uppfostringsfrågor samt inom ramen för de fyra frågor, som uppställts för kommittén.

Legitimation för psykologer

Kommittén föreslår att härom skulle stiftas genom lag.

Kommittén har icke ifrågasatt legitimationens behövlighet, utan endast behandlat frågan, i vilken form legitimationen borde förverkligas. Även om man kan hysa olika uppfattning om denna åtgärds lämplighet torde man dock med hänsyn till den oenhetliga utbildningen kunna anse legitimation erforderlig med tanke på kontrollen. En väsentlig svårighet ligger dock däri, att lagen inte med ett ord nämner något om psykologens uppgifter.

Enligt lagens 1 § är den psykolog, som antecknats i landets officiella psykologförteckning. Av betänkandet framgår emellertid, att psykologen även är berättigad att utföra sjukvårdsuppgifter. Lagen begränsar icke dessa uppgifter. Enligt medicinalstyrelsens uppfattning kan det icke anses lämpligt, att psykologer kunde verka som enskilda psykodiagnostiker och psykoterapeuter när deras verksamhet huvudsakligen skulle avse själsligt sjuka eller annars avvikande individer, utan att medicinalstyrelsen skulle ha möjligheter att övervaka deras verksamhet.

Då psykologerna när de är verksamma inom sjukvården bör anses höra

¹ Yttrandet översatt från finska.

till sjukvårdspersonalen skulle detta förutsätta att lagen om utövning av sjukvårdsyrke (nr 554/62) borde ändras så, att de inom sjukvården verksamma psykologerna skulle höra under lagen.

I lagen om psykologerna borde intagas en paragraf, av vilken framginge, att när en psykolog är verksam inom hälso- och sjukvården bör han iakttaga vad därom är särskilt stadgat.

I betänkandet har psykologen ofta förutsatts avge yttranden. Det bör särskilt understrykas, att då psykologen utför sjukvårdsuppgifter bör han i sitt yttrande framlägga sina observationer, men han bör icke draga långt gående slutsatser exempelvis om vederbörandes hälsotillstånd, såsom i detta nu kan ske.

Frågorna om legitimation för psykologer skulle enligt kommitténs förslag handläggas av statens psykolognämnd, vars sammansättning anges i förordningens 3 §. Det förefaller ej ändamålsenligt att fixera medlemskapet i nämnden till ett fåtal exakt angivna områden, utan nämnden borde företräda en vidsträcktare syn. I nämnden saknas många sådana områdens företrädare, inom vilka psykologer redan nu är verksamma eller inom en nära framtid kommer att verka. Därjämte borde medicinalstyrelsen vara starkare företräd i nämnden.

Förordningens 13 § borde kompletteras så, att när en legitimerad psykolog av medicinalstyrelsen ansöker om rätt att verka inom sjukvården skulle han åläggas att till ansökan foga en redogörelse för den verksamhet han kommer att ägna sig åt.

Medicinalstyrelsen förenar sig om docenten T. A. Pihkanens avvikande åsikt för så vitt den gäller ändring av sjukförsäkringsförordningen.

Skyddande av psykologens testmaterial mot missbruk

Medicinalstyrelsen förenar sig om docenten T. A. Pihkanens avvikande åsikt försåvitt fråga är om att testerna kunde användas även av andra än psykologer. Medicinalstyrelsen anser, att 1 § 9 punkten i förslaget till förordning är överflödig och därför kunde uteslutas.

Psykologens tystnadsplikt

Lagförslaget 8 § föreslås erhålla följande ändrade lydelse: »Angående psykologs tystnadsplikt är gällande vad därom särskilt är stadgat». (Jämför lagen angående utövning av läkarkallet 10 §). I strafflagens 38 kapitel 3 § borde härvid göras tillägg, så att paragrafen får följande lydelse (det tillagda understruket):

»Uppenbarar sakkörare eller annan ombudsman, läkare, *psykolog*, fältskär, barnmorska eller apotekare, eller sådan persons biträde i yrket, olöfligen enskild persons eller familjs hemlighet, hvarom han eller hon i utövning af yrket fått kännedom; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.»

Gemensam nordisk arbetsmarknad

Medicinalstyrelsen har intet att erinra med anledning av förslaget.

Medicinalstyrelsen får till slut vördsamt anföra följande:

Enär i det förevarande betänkandet ej tagits ståndpunkt till psykologens ställning och uppgifter på hälso- och sjukvårdens område, måhända av den anledningen att detta ej ansetts ankomma på kommittén, hemställer medicinalstyrelsen, att en kommitté skulle tillsättas med uppgift att utreda de

härmed sammanhängande viktiga och omfattande frågorna. Samtidigt börde frågan därom utredas, huruvida psykologens verksamhet bör jämföras med läkarens och tandläkarens verksamhet eller om han när han är verksam inom sjukvården bör jämföras med övrig sjukvårdspersonal. Ytterligare börde det utredas vilka av psykologens verksamhetsgrenar som hör till detta område. Yrkesvägledningen är t. ex. en dylik angelägenhet, som står mycket nära hälso- och sjukvården samt den allt viktigare rehabiliteringsverksamheten. I betänkandet har föreslagits, att om en psykolog verkar som psykoterapeut (s. 29) börde denna princip- och utbildningsfråga klarläggas exempelvis genom försorg av medicinalstyrelsen. Enär det är fråga om en form av vård, som komme att utövas av annan än medicinskt utbildad person, börde utredandet av denna fråga ankomma på kommittén. Ytterligare börde det utredas om det ej vore på sin plats, att alla på detta område verksamma psykologer skulle ha en enhetlig utbildning.

Helsingfors den 3 februari 1965

Niilo Pesonen

Generaldirektör

Leena Sibelius

Medicinalråd

BIHANG 2

Till ministeriet för inrikesärendena från medicinalstyrelsen avgivet yttrande över statens psykologkommittés betänkande (1964:A 6)¹

Statens psykologkommitté konstaterar då den redogör för sina uppgifter (IV kap. s. 16), att från statsmaktens sida i vårt land ej tidigare ägnats tillräcklig uppmärksamhet åt utvecklandet av psykologutbildningen. Kommittén har därför sett som sin uppgift att uppgöra ett förslag till riktlinjer för utvecklandet av psykologutbildningen.

Bland de från undervisningsministeriet till ministeriet för inrikesärendena överförda handlingarna finns mer än ett tiotal yttranden, som avgetts med anledning av kommittébetänkandet. I de flesta av dem har uppmärksamhet fästs speciellt vid ordnandet av utbildningen i vårt land, ehuru detta inte var kommitténs egentliga uppgift. Exempelvis i det av Turun Yliopisto avgivna yttrandet anfördes, att ifall man inleder omfattande åtgärder rörande psykologyrket börde man samtidigt söka lösa utbildningsfrågorna även på lång sikt.

Av yttrandena framgår hur vidsträckt fältet för psykologens verksamhet är. Därjämte kan man utgå ifrån att behov av psykologer kommer att finnas på många i betänkandet icke nämnda områden. Det finns arbetsformer, som hos oss först nyligen inletts och sådana även internationellt kända arbetsformer, som hos oss ännu ej alls förekommit.

Av betänkandet framgår, att de tre viktigaste ministerierna, i vilka underställda institutioner psykologer är verksamma, är ministeriet för kommu-

¹ Yttrandet översatt från finska.

nikationsväsendet och allmänna arbetena, ministeriet för inrikesärendena och socialministeriet. Även vid Tekniska högskolan, som sorterar under handels- och industriministeriet, finns en professur i arbetspsykologi. I betänkandet omnämns visserligen arbetspsykologerna men man har kanske inte i tillräcklig mån beaktat arbetslivets växande behov.

Vid det justitieministeriet underställda fångvårdsväsendet finns ännu ej psykologer, men behovet av dem är uppenbart. Man har under flera år gjort förslag i statsbudgeten i syfte att erhålla sådana. Likaså bör domstolarnas behov på detta område tagas i beaktande. Även försvarsmakten bör nämnas i detta sammanhang. Tills vidare finns där tre psykologer.

Såsom av det föregående framgår hör psykologernas utbildning och uppgifter till synnerligen många ministeriers verksamhetsområden. Enligt de uppgifter medicinalstyrelsen erhållit är endast cirka en fjärdedel av psykologerna verksamma inom institutioner, som underlyder medicinalstyrelsen.

Vid sådant förhållande torde det ej vara på sin plats, att den i betänkandet förutsatta statens psykolognämnd skulle underlyda medicinalstyrelsen, såsom undervisningsministeriet ansett.

Helsingfors den 28 januari 1966

Niilo Pesonen

Generaldirektör

Leena Sibelius

Medicinalråd

Finlands psykologförbund¹:

Förbundet uttalar förhoppningen, att förslaget för sin del måtte påskynas genomförandet av en enhällig legitimation för psykologer i de olika nordiska länderna. Sakens handläggning har hittills varit förenad med onödig tröghet, ty det har snart förflutit tio år sedan Nordiska rådets medlemsförslag i ärendet väcktes. Då psykologkåren bl. a. i Finland tredubblats har legitimationen av psykologerna blivit ännu mer angelägen än tidigare. Såsom i motiveringen till tilläggsförslaget framhålles är det inte längre av behovet påkallat att avvakta färdigställandet av den nya planen för psykologutbildningen i Sverige.

Finlands psykologförbund har intet att erinra gentemot själva tilläggsförslaget. Det däri ingående förslaget till överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer är exakt likalydande med det som Finlands psykologkommitté bifogade till sitt betänkande (kommittébetänkande A 6/64) den 12 maj 1964 till undervisningsministeriet och som enligt vad förbundet har sig bekant även tillställdes Nordiska rådet.

Finlands psykologförbund önskar likväl fästa uppmärksamheten på, att den i förslaget ingående överenskommelsen kan tillämpas först sedan legitimationen av psykologer på ett enhälligt sätt genomförts i alla de fördrags-

¹ Uttrandet översatt från finska.

slutande staterna. Av denna orsak är det skäl att påskynda de åtgärder, som syftar till bringande i kraft av psykologlagar och därav härflytande initiering av legitimationsåtgärder i de olika nordiska länderna. Dröjsmål kan leda till att det på initiativ av Nordiska rådet utförda omfattande planeringsarbetet förlorar sin aktualitet och på så sätt rinner ut i sanden.

Helsingfors den 12 september 1967

Finlands psykologförbund

Martti Samooja

Styrelsens ordförande

Martti Lopenen

Styrelsens sekreterare

N o r g e

Sosialdepartementet:

Det framlagte forslag er helt ut i samsvar med et forslag til overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige som har vært behandlet av det norske utvalg til å avgi innstilling om regler for psykologers yrkesutøving. Utvalget har diskutert forslaget under et nordisk møte i Helsinki høsten 1963, og det var allminnelig enighet om forslaget.

Departementet har under disse omstendigheter ikke funnet grunn til nå å innhente uttalelser om det identiske forslag.

For så vidt angår bestemmelsene i ulkastets § 5 om likeberettigelse i prinsippet for psykolog som har fått autorisasjon i annen kontraherende stat til å søke og få sivil stilling, bemerkes at Norges grunnlov, § 92, vil være til hinder for å gjennomføre likeberettigelse forsåvidt angår embeter, idet disse er forbeholdt norske kvinner og menn. Såvidt departementet kjenner til er det imidlertid for tiden ingen psykologstillinger som er opprettet som embeter.

Sosialdepartementet har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til forslaget til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for psykologer, og vil anbefale at Norge tiltrer en overenskomst som foreslått. Ratifikasjon av overenskomsten kan dog først finne sted når en norsk lov om regler for psykologers yrkesutøving er vedtatt.

Oslo, 23. september 1967

Etter fullmakt

Jon Bjørnsson

A. Figenschou

Sverige

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 28 augusti 1967 förklarat sig tillstyrka tilläggsförslaget och hänvisar samtidigt till förslag till reglemente för psykologer (se Bihang under Svenska läkaresällskapet).

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen tillstyrker att legitimation i enlighet med kommitténs förslag får giltighet även i andra nordiska länder så att reciproka regler kommer till stånd.

Socialstyrelsen har intet att erinra mot att psykologer med legitimation i övriga nordiska länder beredes anställning på samma grunder som svenska psykologer dock med de begränsningar som följer av bestämmelserna i 28 § Regeringsformen.

Stockholm den 10 juli 1967

Ingvar Höjer

K. Asp

Universitetskanslersämbetet:

Universitetskanslersämbetet, som delar uppfattningen att möjlighet till fri rörlighet mellan nordiska stater för psykologisk arbetskraft vore till gagn för psykologins och dess tillämpningsområdets utveckling, tillstyrker i princip att överenskommelse träffas om en gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer efter mönster av motsvarande överenskommelse beträffande läkare.

Frågan om legitimation av psykologer i Sverige är emellertid för närvarande ej definitivt löst. Förslag till reglemente för psykologer har dock nyligen framlagts och ifrågavarande förslag är nu föremål för remissbehandling. I avvaktan på remissinstansernas synpunkter härpå, anser sig universitetskanslersämbetet för närvarande ej kunna mera ingående ta ställning till den föreslagna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer.

Stockholm den 20 september 1967

På universitetskanslersämbetets vägnar

Håkan Berg

Gerd Asberg

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Psykologernas utbildning och behörighet har under senare år behandlats av ett flertal utredningar. Arbetsmarknadsstyrelsen har därför haft tillfälle yttra sig i dessa frågor vid upprepade tillfällen. Styrelsen underströk t. ex. i sitt utlåtande 1960 över Sveriges psykologförbunds anhållan om att en kommitté måtte tillsättas för behandling av psykologernas yrkesprövning m. m., värdet av en gemensam nordisk arbetsmarknad, men också lämpligheten av gemensamma regler för psykologernas yrkesprövning. I ett yttrande till Nordiska kulturkommissionen 1965 hade styrelsen ånyo tillfälle betona vikten av att förutsättningarna för en samnordisk specialkompetens för psykologer utreddes. Styrelsen uttalade därvid bl. a. att en sådan kompetens skulle kunna ha en rekryteringsfrämjande effekt.

Som den största konsumenten av arbetspsykologiska undersökningar måste styrelsen med beklagande konstatera, att den svenska psykologutbildningen efter grundliga utredningar ännu inte fått en önskvärd, reviderad utformning. I sitt utlåtande 1966 över den arbetspsykologiska utredningens betänkande erinrade styrelsen om detta förhållande. Inte minst med hänsyn till den kraftigt ökade användningen av psykologiska undersökningsmetoder på skilda områden vore det angeläget att utbildningsfrågan snarast löstes. Från ecklesiastikdepartementets sida kan man för närvarande inte informera om när ett förslag kan väntas. Ett av medicinalstyrelsen tillstyrkt förslag om legitimation för psykologer är under hösten 1967 föremål för remissbehandling.

Det hade varit önskvärt att frågorna om psykologutbildning och -legitimation i Sverige hade varit färdigbehandlade innan man hade att ta ställning till ett förslag om gemensamma legitimationsregler för de nordiska länderna. Arbetsmarknadsstyrelsen anser emellertid att utbildningsfrågans läge i vårt land inte bör hindra att överenskommelse träffas om nordiska legitimationsregler. Det skulle med all säkerhet vara befordrande för både det psykologiska utvecklingsarbetet och forskningen i de olika nordiska länderna om arbetsmöjligheterna vidgades i enlighet med Nordiska rådets förslag. Mot bakgrunden av föreliggande behov av kvalificerade psykologer i Sverige skulle det lagda förslaget inte minst kunna verka främjande på rekryteringen av studerande till högre studier i psykologi.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser det samarbete som förutses mellan berörda myndigheter i artikel 8 i förslaget till överenskommelse väl motiverat.

Stockholm den 25 september 1967

Arbetsmarknadsstyrelsen

Henry Rooth

E. Neymark

Ingrid Fjellander

Svenska läkaresällskapet:

Med anledning härav har Sällskapet hänskjutit ärendet till sina sektioner för medicinsk psykologi, psykiatri samt barn- och ungdomspsykiatri för utarbetande av förslag till yttrande. Från sektionen för psykiatri har Sällskapet den 29 augusti 1967 mottagit ett meddelande »att den anser sig sakna tillräckligt underlag för att yttra sig i frågan eftersom ännu inte den svenska kommittén i ärendet färdigställt något betänkande.»

Genom remiss den 7 september 1967 har Svenska läkaresällskapet beretts tillfälle avge yttrande över ett av en delegation inom medicinalstyrelsen överlämnat förslag till reglemente för psykologer.

Med anledning härav meddelas att Sällskapet redan nu beslutat att Nordiska rådet skall tillställas en avskrift av Sällskapets vidkommande yttrande till Kungl. Maj:t (*se Bihang*).

Stockholm den 25 september 1967

S. Ake Lindgren

M. D. Sällskapets sekreterare

BIHANG

Skrivelse till Kungl. Maj:t från Svenska läkaresällskapet angående förslag till reglemente för psykologer

Bakgrund

I en skrivelse daterad november 1957 till Nordiska rådet från Nordiska psykologers samarbetskommitté framhålles bl. a. att psykologerna önskar, utifrån bestämda kvalifikationskrav, erhålla behörighet att utöva psykologyrket; detta icke i första hand för att skydda psykologarbetet eller psykologtiteln, utan med hänsyn till de människor, som psykologerna kommer i kontakt med. För psykologer i statlig och kommunal tjänst spelar behörigheten icke så stor roll eftersom man här knappast vill anställa okvalificerad arbetskraft, men på andra områden kan det dock vara svårt att undgå att personer utan verkligt fackliga kvalifikationer utger sig för att vara psykologer, då det inte föreligger någon lagstiftning som fastställer bestämda kvalifikationskrav för utövandet av psykologyrket. För det andra betonas i denna skrivelse att ett skydd av psykologernas arbetsverktyg, först och främst psykologiska test, naturligt hör samman med ett skydd för psykologarbetet. Man undersökte här behovet att via lagstiftning reglera distributionen av psykologiskt testmaterial så att detta endast kommer i händerna på personer med tillräcklig kompetens att använda det på ett riktigt sätt.

För det tredje markerar samarbetskommittén att psykologernas arbets-

uppgifter har en sådan karaktär att psykologerna borde påläggas tystnadsplikt och i viss utsträckning tystnadsrätt. I detta hänseende önskar kommittén jämställa psykologerna med läkare, jurister och präster.

Ett intresse för att möjligheter skapas för en gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer framkommer i skrivelsen; denna skulle kunna uppnås genom en koordination av psykologutbildningen i de olika länderna.

Skrivelsen avslutas med önskemål om att en utredning av hela detta område genomföres på samnordisk bas.

I anledning av det väckta förslaget antog Nordiska rådet vid sin sjätte session 1958 en rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna att verkställa en utredning med sikte på att koordinera reglerna i de enskilda länderna när det gäller

1. legitimation av psykologer
2. skydd mot missbruk av psykologiskt testmaterial
3. psykologers tystnadsplikt
4. gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer.

För Sveriges del verkställdes ifrågakavande utredning genom medicinalstyrelsens försorg. En delegation tillsattes i april 1960 och under utredningsarbetets gång har hållits konferenser med motsvarande arbetsgrupper i övriga nordiska länder.

I ett tidigt skede av arbetet ingav delegationen till kanslern för rikets universitet förslag till en integrerad teoretisk och praktisk utbildning för psykologer. Universitetskanslern tillsatte en särskild sakkunnig, professor Kjell Härnqvist, för att inom kanslersämbetet biträda med utredning rörande psykologutbildningen. I maj 1964 överlämnade professor Härnqvist en utredning till kanslersämbetet, som till Kungl. Maj:t i juli 1965 överlämnade ett förslag till ny reglering av psykologutbildningen. Något beslut beträffande detta utbildningsförslag föreligger ännu icke.

Med hänsyn till att förslag till legitimationsbestämmelser framlagts i de övriga nordiska länderna har den svenska delegationen ansett sig tvungen att slutföra utredningen utan att avvakta Kungl. Maj:ts beslut om utbildning av psykologer, trots att delegationen samtidigt framhåller att psykologernas utbildning är av avgörande betydelse för en rättslig reglering av deras ställning. I juli 1967 framlade sålunda delegationen sitt belänkande, som innehåller förslag till reglemente för psykologer jämte legitimationsbestämmelser. Detta förslag har i augusti 1967 av medicinalstyrelsen med tillstyrkan överlämnats till Konungen.

Utredningsförslag

Delegationen förordar ett införande av legitimation för psykologer. Härigenom skulle skapas ett skydd för allmänheten mot inkompetent psykologpersonal såväl inom den egentliga hälso- och sjukvården som i skolan och arbetslivet, liksom den skulle underlätta kompetensbedömningen för arbetsgivare. Därest bestämmelser om legitimation införes skulle även förutsättningar åstadkommas för en full tillämpning av offentlighetskommitténs förslag i fråga om begränsad vittnesplikt för psykologer.

I Sverige, till skillnad mot övriga nordiska länder, kompliceras situationen av att två kategorier psykologer förekommer med olika utbildningsnivåer: en minoritet psykologer med självständig ställning med filosofie licentiatexamen (203 st. juni 1967) och en majoritet biträdande psykologer med filosofie kandidatexamen (773 st. juni 1967).

Delegationens förslag om införandet av bestämmelser om legitimation om-

fattar enbart ovanstående minoritet psykologer i självständig ställning. Den statliga legitimationen eliminerar behovet av de behörighetsbevis som Sveriges psykologförbund efter sitt årsmöte 1958 beslöt att utfärda till sina medlemmar som uppfyllde vissa av förbundet uppställda krav. Sveriges psykologförbund har i ett flertal sammanhang framhållit som mindre önskvärt att förbundet behörighetsförklarar medlemmar och har sett sin insats rörande behörighetsförmedling och tillämpningsutbildning såsom ett provisorium.

Läkaresällskapet ställer sig positivt till delegationens förslag om legitimation av psykologer. Förutom redan nämnda fördelar anser läkaresällskapet att en legitimation av psykologer skulle innebära ett väsentligt framsteg för att åstadkomma en mera flexibel aktivitet och ansvarsfördelning inom de arbetsgrupper som verkar inom barn-, ungdoms- och vuxenpsykiatri och består av läkare, psykologer och kuratorer.

När det gäller behandling av patienter vill läkaresällskapet framhålla att en medicinsk undersökning är nödvändig för att diagnostisera eventuella organiska förändringar, speciellt i centrala nervsystemet, ty denna undersökning kan vara av avgörande betydelse för adekvat behandling. Läkaresällskapet önskar därför att i föreskrifterna för psykologverksamhet inskrives att behandling utförd av psykolog skall ske efter hänvisning av läkare.

Genom att den överväldigande majoriteten verksamma psykologer utgöres av biträdande psykologer framstår det som mycket viktigt att motsvarande bestämmelser för deras aktivitet beträffande tystnadsplikt och ansvarsförhållanden införes; delegationen anser det naturligt att denna fråga upptages till prövning av den nedan beskrivna psykolognämnden.

I utredningen föreslås vidare att den kontrollerande myndigheten för all psykologpersonal skall vara medicinalstyrelsen. En uppsplittring av kontrollfunktionerna hos olika verk för psykologer inom skilda sektioner: arbetsmarknad, skola, sjukvård bedömer delegationen skulle försvåra en överblick och integration av arbetet inom olika samhällsområden. Läkaresällskapet delar denna bedömning.

Beträffande sammansättningen av den kontrollerande och rådgivande instansen för psykologernas yrkesutövning föreslår delegationen en nämnd — kallad psykolognämnden — bestående av sju ledamöter förordnade på högst fyra år. Av nämndens ledamöter skulle utses

en efter förslag av universitetskanslersämbetet

en, som skall vara läkare, efter förslag av medicinalstyrelsen

tre, som skall vara psykologer, efter förslag av en var av arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen

en efter förslag av Sveriges psykologförbund samt slutligen

en administrativ expert som utses utan förslag.

För varje ledamot bör i samma ordning utses suppleant.

Flertalet ledamöter skulle härigenom utgöras av psykologer, vilket delegationen bedömer vara riktigt. Läkaresällskapet instämmer i detta ställningstagande.

Delegationen föreslår beträffande tystnadsplikten att bestämmelsen om tystnadsplikt bör ges samma ordalydelse som för personal i allmänhet i sjukvårdens tjänst och gälla för samtliga psykologer. Läkaresällskapet finner detta förslag helt naturligt.

När det gäller handlingssekretessen tillstyrker delegationen en lösning enligt offentlighetskommitténs förslag, vari stadgas i 2 kap. 14 §:

»Allmän handling, som angår inspektion, utredning, prov eller likartad undersökning, skall, i fall som angives i tillämpningsförteckningen, hållas hemlig så länge handlingen begagnas för sådan undersökning, om det kan antagas att utlämnande skulle motverka denna».

Läkaresällskapet delar delegationens synpunkter men önskar tillägga att information om undersökningsfynd även till nära anhöriga i vissa lägen kan motverka undersökningens syfte.

Efter Nordiska rådets rekommendation har förslag till bestämmelser om legitimation av psykologer m. m. framlagts av särskilda kommittéer i de övriga nordiska länderna; i Finland och Norge 1964 samt i Danmark 1966. Dessa förslag är i allt väsentligt likartade det svenska. En grund för en gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer har sålunda lagts.

Beträffande gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer bedömer delegationen att icke något hinder bör möta för en psykolog, som utbildats i ett nordiskt land, att få legitimation som psykolog i något av de övriga, med hänsyn till att den egentliga fackutbildningen i alla de fyra länderna i huvudsak kan anses likvärdig. Läkaresällskapet delar delegationens uppfattning.

Sammanfattningsvis ställer sig Svenska läkaresällskapet positivt till det framlagda förslaget till legitimation av psykologer m. m. och delar delegationens grundläggande bedömningar och ställningstaganden. Läkaresällskapet önskar markera att frågan om legitimation av psykologer intimt hänger samman med utbildningen av psykologerna och finner det mycket angeläget att beslut snabbt fattas beträffande de utbildningsförslag av psykologer, som sedan två år tillbaka föreligger.

Läkaresällskapet önskar vidare understryka vikten av att vid psykologers behandling av patienter även en medicinsk undersökning alltid genomföres, vilket bör inarbetas i föreskrifterna för psykologernas arbetsutövning.

Stockholm den 21 november 1967

För Svenska läkaresällskapet

Underdånigst

Nils Ringertz

S. Ake Lindgren

Sveriges psykologförbund:

Psykologerna i de nordiska länderna har länge varit intresserade av att förutsättningar för en nordisk arbetsmarknad skapas. Detta har upprepade gånger tagit sig uttryck i åtgärder och yttranden från samtliga nordiska psykologorganisationer. Förutsättningarna för en gemensam nordisk arbetsmarknad har dock varit att frågorna om likvärdiga utbildningar och jämförbara legitimationsinstitut först löses. Sedan förslag till legitimation av psykologer nu upprättats i Finland, Danmark och Norge samt i dagarna även i Sverige, syns legitimationsfrågorna nu vara så nära en lösning att också en gemensam nordisk arbetsmarknad snart borde kunna realiseras.

Det förslag till överenskommelse mellan de nordiska länderna som utarbetats i Danmark och nu utsänts av Nordiska rådet synes Sveriges psykologförbund vara så väl genomarbetat att det i föreliggande utformning kan tillstyrkas utan invändningar.

Det måste emellertid med skärpa understrykas att förutsättningarna för att bilaterala eller multilaterala överenskommelser skall träffas måste vara att inte blott legitimationsförhållningarna uppvisar överensstämmelser utan även de utbildningar, som förutsattes för erhållande av legitimation. De framlagda legitimationsförslagen uppvisar en god överensstämmelse. Detsamma kan dock inte konstateras beträffande utbildningarnas utformning. Nuvarande utbildningar i Danmark och Norge är av den art att de bör kunna medge överenskommelse mellan dessa länder. I Finland och Sverige har utbildningsfrågorna dock ännu inte nått tillfredsställande lösningar. De utbildningar, som skall ligga till grund för internordiska överenskommelser, måste vara likvärdiga vad gäller både kvalitet och kvantitet, samt allsidiga i såväl sina teoretiska som tillämpade delar. Dessutom måste utbildningarnas teoretiska och tillämpade delar vara väl integrerade.

Sveriges psykologförbund vill tillstyrka förslaget till fördragstext gällande regler om överenskommelse mellan de nordiska länderna beträffande gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer, men vill allvarligt understryka att ratificering måste förutsätta att utbildningsfrågan är tillfredsställande löst i fördragsslutande land.

Stockholm den 22 september 1967

Sveriges psykologförbund

Dan Olweus

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett tillförslag om enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Halmstad den 13—14 oktober 1967, i Gjøvik den 2—3 december 1968, i Reykjavik den 23—24 juni 1969 och i Maribo den 22—23 september 1969. Vid mötet i Halmstad har närvarit dåvarande indenrigsminister Hans Hækkerup, Danmark, dåvarande inrikesminister Martti Viitanen, Finland, och statsrådet Sven Aspling, Sverige. Som sakkunniga vid Halmstadsmötet har deltagit medicinalrådet Paavo Kuusisto, Finland, stats-

sekretær Kåre Kristiansen, Norge, och rättschefen Gunnar Danielson, Sverige, samt vid Gjøviksmøtet medisinalråd Jon Bjørnsson, Norge.

1. Inledning

I tilläggförslaget hemställas, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att träffa en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer på grundval av det framlagda förslaget till överenskommelse. Med förslaget åsyftas ett av en dansk kommitté framlagt förslag till överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för psykologer. I tilläggförslaget framhålles, att i Danmark, Finland, Norge och Sverige särskilda kommittéer tillsatts i syfte att utreda frågorna om legitimation för psykologer, gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer m. m. med uppgift att avgiva självständiga betänkanden. Sådana hade, när tilläggförslaget väcktes i juni 1967, lämnats i Danmark, Finland och Norge. I juli 1967 kom därefter det svenska betänkandet. Kommittéerna hade tillsatts i anledning av en av rådet antagen rekommendation (*nr 11/1958*) med hemställan till regeringarna att tillsätta en utredning i syfte att koordinera vissa regler beträffande psykologerna. I tilläggförslaget framföres nu att det är angeläget att så snart som möjligt en gemensam nordisk arbetsmarknad skapas för psykologerna särskilt med hänsyn till den tid som gått sedan rekommendationen antogs 1958. Samtliga nationella kommittéer har framlagt kongruenta förslag till överenskommelse mellan länderna om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer.

2. Remissyttrandena

Yttrandena över tilläggförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer.

Danmark

Indenrigsministeriet.
Dansk Psykologforening.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena.
Undervisningsministeriet.
Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
Socialministeriet.
Medicinalstyrelsen.
Finlands psykologförbund.

Norge

Sosialdepartementet.

Sverige

Medicinalstyrelsen.
Socialstyrelsen.
Universitetskanslersämbetet.

Arbetsmarknadsstyrelsen.
Svenska Läkarsällskapet.
Sveriges psykologförbund.

Remissbehandlingen avslutades under år 1967.

Från dansk sida tillstyrkes förslaget av *Dansk Psykologforening*, medan *indenrigsministeriet* icke anser sig kunna ta ställning till frågan om införande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer, förrän föreliggande utkast till nationella lagregler om auktorisation för psykologer antagits.

I Finland avstyrkes förslaget av *ministeriet för inrikesärendena, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, undervisningsministeriet och medicinalstyrelsen*. Det hänvisas till att Finland ännu icke har någon lagstiftning om psykologer. Utbildningsfrågorna är likaså ännu ej lösta och ej heller frågan om legitimation för psykologer. Man anser, att initiativ bör tagas för att åstadkomma en lagstiftning om psykologer i de skilda nordiska länderna och enhetlighet i utbildningen av psykologer. Först då dessa åtgärder realiserats anses det möjligt att förverkliga den i och för sig viktiga och brådskande frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer. *Finlands psykologförbund* har intet att erinra gentemot själva tilläggsförslaget men framhåller i likhet med övriga finska remissorgan att den i förslaget ingående överenskommelsen kan tillämpas först sedan frågan om legitimation av psykologer på ett enhetligt sätt genomförts i alla de fördragsslutande staterna. Enligt *socialministeriets* mening föreligger ej hinder för godkännande av tilläggsförslaget under förutsättning att psykologernas utbildning och kompetensfordringar göres likvärdiga i de nordiska länderna.

Norska *sosialdepartementet* tillstyrker den föreslagna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för psykologer men framhåller att en ratifikation av överenskommelsen först kan äga rum när en norsk lag om regler för psykologers yrkesutövning blivit antagen.

I Sverige uttalar sig remissorganen i princip positivt till tilläggsförslaget. *Socialstyrelsen, medicinalstyrelsen* och *Svenska läkarsällskapet* tillstyrker förslaget. *Universitetskanslersämbetet* är i princip positivt till förslaget men vill för närvarande ej mer ingående ta ställning till den föreslagna överenskommelsen med hänvisning till att det av den svenska kommittén utarbetade förslaget för närvarande är föremål för remissbehandling. *Arbetsmarknadsstyrelsen* menar att, även om frågorna om psykologutbildning och legitimation i Sverige ännu ej färdigbehandlats, detta icke bör hindra att en överenskommelse träffas om nordiska legitimationsregler. Arbetsmarknadsstyrelsen konstaterar med beklagande att den svenska psykologutbildningen ännu efter grundliga utredningar icke fått en önskvärd reviderad utformning och påpekar att det är angeläget att utbildningsfrågorna snarast löses. Enligt *Sveriges psykologförbund* förutsätter en ratificering av överenskommelsen att utbildningsfrågorna är tillfredsställande lösta i de fördragsslutande län-

derna. Psykologförbundet uttalar att nuvarande utbildning i Danmark och Norge är av den art att den bör kunna medge överenskommelse mellan dessa länder. I Finland och Sverige har utbildningsfrågorna dock ännu icke nått tillfredsställande lösning.

3. U t s k o t t e t

Socialpolitiska utskottet finner med stöd av vad som upplysts i saken en nordisk arbetsmarknad för psykologer i och för sig önskvärd. Det är utan tvekan värdefullt att förutsättningar skapas för ett fritt utbyte av psykologer mellan de nordiska länderna. I mindre omfattning har redan förekommit att psykologer från ett nordiskt land tjänstgjort i annat nordiskt land. Detta har varit möjligt, emedan regler saknas i de nordiska länderna rörande psykologers verksamhet, vilka skulle kunna verka hindrande. Kraven på lagstadgade regler rörande psykologer med ett offentligrättsligt legitimationsförfarande torde emellertid så småningom leda till nationella regleringar. Enligt utskottets mening bör i detta sammanhang en gemensam nordisk arbetsmarknad genomföras, varigenom möjlighet öppnas för psykologer från ett nordiskt land att vinna legitimation i annat nordiskt land. Sådana vidgade arbetsmöjligheter torde utan tvekan vara fördelaktiga för utvecklingsarbetet och forskningen inom psykologin i de olika nordiska länderna.

En nordisk arbetsmarknad i den form som föreslagits förutsätter att enhetliga regler för psykologers verksamhet införes i de nordiska länderna ävensom att psykologutbildningen blir likvärdig i länderna. För närvarande finns ej i något land författningsbestämmelser beträffande psykologers verksamhet. Fastställda studieplaner gäller för psykologutbildningen i alla länderna utom i Finland.

Inledningsvis nämnda nationella kommittéer avlämnade sina betänkanden med förslag till lagar (i Sverige reglemente) om psykologer i Finland och Norge under år 1964, i Danmark år 1966 och i Sverige år 1967. I betänkandena ingår helt överensstämmande förslag till överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för psykologer. Utskottet konstaterar, att förslagen om psykologernas verksamhet ännu icke givit resultat i något av de nordiska länderna. För Danmarks och Sveriges del har legitimationsfrågan ansetts ej kunna behandlas förrän frågan om psykologutbildningen lösts. I Norge är betänkandet föremål för övervägande inom socialdepartementet i vad avser avgränsning av psykologernas arbetsområden. Vid 1969 års vårriksdag framlades i Finland på grundval av det finska kommittébetänkandet en proposition med förslag till lag om psykologer. Förslaget förkastades emellertid av riksdagen under hänvisning till att psykologernas olika arbetsområden ej allsidigt bedömts. Det konstaterades dock, att behov föreligger av lagstadgade regler för dessa yrkesutövare.

Socialpolitiska utskottet finner för sin del, att psykologernas yrkesutövning bör regleras. Psykologerna vinner inträde på allt fler områden inom

samhällslivet, och deras arbetsområden omfattar alla åldrar bland befolkningen och alla livssituationer. Det är ett krävande och ansvarsfullt verksamhetsfält psykologerna har i dagens samhälle. Höga fordringar måste därför ställas på deras fackliga kompetens. Samhället bör skyddas från att personer som saknar erforderlig utbildning och erfarenhet utövar psykologisk verksamhet. Genom en offentlig legitimationsordning synes tillfredsställande garanti kunna ges för att yrkesgruppen uppfyller ställda krav på utbildning, varigenom det förebygges att psykologiska metoder och hjälpmedel missbrukas av personer med icke föreskriven högre utbildning i psykologi. Nu föreliggande nationella författningsförslag innehåller alla inbördes överensstämmande regler om legitimation för psykologer.

Initiativ behöver nu tagas för att även få frågan om psykologutbildningens likvärdighet löst. Överensstämmelse erfordras beträffande kraven på den utbildning som skall krävas för legitimation. De olika ländernas utbildningsformer är för närvarande knappast helt likvärdiga. För Sveriges del har psykologutbildningen varit föremål för omfattande utredningar, utan att dessa ännu lett till slutgiltiga lösningar. Viss del av grundutbildningen är fortfarande under utredning. Utredningarna om utbildningsfrågorna bör snarast slutföras. Syftet bör därvid vara att göra psykologutbildningen likvärdig i samtliga nordiska länder.

Arbetet på att skapa förutsättningar för en nordisk arbetsmarknad för psykologer bör påskyndas. Det fordras såväl enhetliga bestämmelser för psykologverksamheten som en i alla länder likvärdig utbildning för denna yrkeskår.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att skapa förutsättningar för införande av en nordisk arbetsmarknad för psykologer genom att utfärda bestämmelser för psykologverksamheten och genom att göra psykologutbildningen likvärdig.

Maribo den 22 september 1969

Erik Adamsson

Johannes Antonsson

Kaj Bundvad

Erling Dinesen

Lars Korvald

Tyine Leivo-Larsson

Förman

Bror Lillqvist

Harald Løbak

Gerda Møller

Juho Tenhiälä

Medlemsförslag om lagstiftning om illojal konkurrens

(Väckt av Ingrid Gärde Widemar och A. C. Normann)

Allmän näringsfrihet har rått i de nordiska länderna sedan mitten av föregående århundrade. På 1860—1870-talen genomfördes i Danmark, Finland, Norge och Sverige regler, som i huvudsak innebar att yrkesutövningen på de flesta områden liksom rätten att driva näring blev fri. Emellertid uppstod efter några årtionden behov av lagliga möjligheter att ingripa hindrande mot vissa såsom otillbörliga och illojala uppfattade beteenden i den inbördes konkurrensen mellan näringsidkarna. I samtliga nordiska länder tillkom också så småningom lagstiftning, som med skiftande formuleringar förbjöd mot god affärssed stridande konkurrenshandlingar. Denna lagstiftning befanns under tiden efter andra världskriget vara i behov av en allmän revision.

Under 1959—1960 tillsattes i anledning härav i Danmark, Finland, Norge och Sverige kommittéer med uppdrag att utreda frågan om en revision av lagstiftningen om konkurrens. Detta utredningsarbete, som bedrivits i nordiskt samarbete, har efterhand avsatt resultat. Betänkandena har sålunda avgivits i Danmark och Norge under 1966 och i Sverige på nyåret 1967.

Även i Finland föreligger ett färdigt lagutkast, ehuru betänkandet ännu inte avgivits.

Huvudbestämmelserna i dessa lagförslag är likartade, ehuru inte minst av språkliga hänsyn uttryckssätten företer olika nyanser. Vissa olikheter i sak rörande ett flertal detaljer förefinnes dock. Stundom väntas emellertid dessa olikheter i den praktiska tillämpningen ej medföra inbördes alltför avvikande resultat. Vad gäller de regler, som berör marknadsföringsmetoderna, återstår likväl åtskilliga icke oväsentliga olikheter i bedömningen, vilket kommit till uttryck också i förslagens lagtexter.

Lagstiftningen om konkurrens handlägges i Norden i olika ministerier och departement, i Danmark t. ex. handelsministeriet, medan i Sverige ämnet tillhör justitiedepartementets ämbetsområde. Denna omständighet försvårar koordineringen av lagstiftningsarbetet. I Danmark har folketinget redan förelagts förslag till ny lagstiftning, medan i Sverige remissbehandlingen av betänkandet ännu pågår. Tillfället bör nu utnyttjas att koordinera

lagstiftningsarbetet i syfte att motverka tillkomsten av ytterligare olikheter under arbetet på regeringsnivå. Målet bör fastmera vara att i möjligaste mån avlägsna de mellan förslagen nu föreliggande olikheterna.

Självfallet bör på detta centrala område, icke minst sedan handelshindren i form av tullar m. m. nedbrutits, gälla en likartad lagstiftning. I allt större utsträckning kommer internordiska butikskedjor att idka handel i Nordens alla länder. Villkoren för handeln bör då givetvis vara likartade. Det är därför angeläget, att lagreglerna verkligen blir så enhetliga som möjligt.

Under återopandande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att på grundval av de lagförslag, som utarbetats av de för ändamålet tillsatta kommittéerna, söka genomföra en enhetlig lagstiftning rörande regler mot illojal konkurrens.

Stockholm och Köbenhavn den 14 maj 1967

Ingrid Gärde Widemar

A. C. Normann

BILAGA 1, Yltranden (se Nordisk Råd, 16 sesj. s. 848—874).

BILAGA 2, Betänkande 1 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget (se Nordisk Råd, 16. sesj., s. 874—876).

Ändringsförslag

om otillbörliga konkurrensmetoder

(Väckt av Allan Hernelius och Yngve Holmberg)

De nordiska utredningarna om illojal konkurrens lade fram fullständiga lagförslag avseende otillbörliga beteenden i konkurrensen företagare emellan under 1966—1967 (i Sverige tryckt i SOU 1966: 71).

Förhandlingar i åtskilliga omgångar har förts mellan länderna i syfte att avlägsna kvarstående skiljaktigheter mellan lagförslagen. Under gången av detta arbete har i Sverige utformats ett förslag till en ny lag om otillbörlig marknadsföring. Denna tar upp åtskilliga av de problem, som beröres i de tidigare lagförslagen, men är koncentrerad på problemet om konsumentens ställning i förhållande till olika marknadsföringsmetoder. De ursprungliga nordiska lagförslagen innehöll emellertid även bestämmelser om företagsspioneri och missbruk av företagshemlighet samt om bestickning och tagande av muta i näringsverksamhet. Trots att det bedömts som mycket angeläget med en modernisering av den nuvarande föråldrade lagstiftningen har en reform på detta område ställts på framtiden i Sverige. Inte heller frågan om skydd mot förtal från konkurrenters sida har beaktats tillräckligt i det nya svenska lagförslaget, som är helt inriktat på konsumenten.

Framläggandet av det svenska lagförslaget kan i realiteten ses som ett avståndstagande från de nordiska utredningarnas resultat. Senare departementsöverläggningar har visat att förutsättningar saknas att på nuvarande grundval komma varandra närmare i huvudfrågan bl. a. vad gäller generalklausulens utformning. Det är beklagligt att den nordiska rättslikheten på detta område brytes upp.

I detta läge måste anses angeläget att åtgärder vidtas för att säkerställa största möjliga nordiska rättslikhet vid tillämpningen av den generalklausul, på vilken hela lagstiftningens tillämpning bygger. Det är också angeläget att de delar av utredningen som inte berörs av det nya svenska lagförslaget genomföres i alla de nordiska länderna, även i Sverige, så att nordisk rättslikhet uppnås åtminstone på vissa områden.

Under hänvisning till det anförda föreslås,

att Nordiska rådet vid antagandet av en rekommendation om lagstiftningen rörande illojal konkurrens för regeringarna understryker angelägenheten av att de i nordiskt samarbete utformade lagförslagen rörande motverkande av illojal konkurrens genomföres, i den mån icke avvikande nationell lagstiftning utgör ett oöverstigligt hinder.

Stockholm den 21 januari 1970

Allan Hernelius

Yngve Holmberg

BILAGA 3**Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget och ändringsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om lovgivning vedrørende illoyal konkurrence.

Endvidere er til udvalget henvist ændringsforslag om utilbørlige konkurrencemetoder, fremsat af to medlemmer af rådet.

Til Nordisk Råds 16. session 1968 anmeldte udvalget, at man ville holde sig orienteret om den videre udvikling vedrørende konkurrencelovgivningen og fortsætte behandlingen af medlemsforslaget. Der henvises herom til Nordisk Råd, 16. session s. 282, jfr. s. 874 ff. Siden da har medlemsforslaget været behandlet på udvalgets møder den 15. juni 1968 i Akureyri, den 29. september 1968 i Göteborg, den 25. og 26. november 1968 i Oslo, den 27. juni 1969 i Trondheim, den 28. november 1969 i Åbo og den 9. og 10. februar 1970 i Reykjavik. På møderne den 9. og 10. februar 1970 har tillige ændringsforslaget været behandlet.

Justitsminister Jóhann Hafstein, Island, deltog i mødet den 15. juni 1968. I mødet den 26. november 1968 deltog justitieminister Aarre Simonen, Finland, og statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge. I mødet den 28. november 1969 deltog justitieminister Aarre Simonen, Finland. I møderne den 9. og 10. februar 1970 har justitsminister Knud Thestrup, Danmark, deltaget og i mødet den 9. februar tillige handelsminister Greis Teir, Finland.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat i maj 1967 og går ud på, at der på grundlag af de af komiteer i Danmark, Finland, Norge og Sverige udarbejdede lovudkast søges gennemført ensartet lovgivning om regler imod illoyal konkurrence i de pågældende lande.

Det anføres i forslaget, at hovedbestemmelserne i komiteernes lovudkast er ensartede, men at der specielt vedrørende reglerne om særlige salgsfremmende foranstaltninger er ikke uvæsentlige forskelligheder i udkastene. Vilkårene for handelen bør imidlertid være ensartede i alle de nordiske

lande, og det anføres af forslagsstillerne, at dette særlig gælder, efter at toldgrænserne er nedbrudt og de internordiske butikskæder i videre og videre udstrækning driver handel i alle Nordens lande.

Ændringsforslaget er fremsat i januar 1970. Det går ud på, at Nordisk Råd over for regeringerne bør fremhæve betydningen af, at de i nordisk samarbejde udformede lovforslag om modvirkning af illoyal konkurrence gennemføres i det omfang, afvigende national lovgivning ikke udgør en uoverstigelig hindring.

Det fremhæves i ændringsforslaget, at der i Sverige nu er udformet lovforslag om utilbørlig markedsføring, som er koncentreret om problemerne vedrørende konsumenternes stilling i forhold til de forskellige salgsmøder foranstaltninger. Spørgsmålet om en ændring af bestemmelserne med hensyn til forretningsspionage, krænkelse af forretningshemmeligheder og bestikkelse m. v. er således udskudt til senere, uanset at der er behov for en ændring af disse regler, som også var foreslået moderniseret i de af komiteerne udarbejdede lovudkast. Heller ikke spørgsmålet om beskyttelse imod uretmæssig konkurrence er tilfredsstillende løst i det nu udarbejdede lovforslag, der helt tager sigte på konsumenterne.

I ændringsforslaget beklages det tillige, at der efter udfaldet af departementernes drøftelser ikke længere kan forventes opnået enighed om udformningen af generalklausulen i konkurrencelovene. Derfor er det vigtigt, at der træffes foranstaltninger til sikring af den størst mulige retsenhed ved tillem্পningen af den generalklausul, hvorpå hele lovgivningen hviler.

2. Remisyringer

Udtalelser om medlemsforslaget blev i efteråret 1967 indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Handelsministeriet.
 Industrirådet.
 Håndværksrådet.
 Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation.
 Butikshandelens Fællesråd.
 Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
 Forbrugerrådet.

Finland

Patent- og registerstyrelsen.
 Finlands utrikeshandelsförbund.
 Centralhandelskammaren.
 Finlands industriförbund.

Norge

Justisdepartementet.
 Departementet for handel og skipsfart.
 Lønns- og prisdepartementet.
 Prisdirektoratet.
 Norges industriforbund.
 Norges handelsstands forbund.
 Nordiske håndverks- og industribedrifters forbund.

Sverige

Justitiekanslern.
 Kommerskollegium.
 Näringsfrihetsombudsmannaämbetet.
 Stockholms handelskammare.
 Östergötlands och Södermanlands handelskammare.
 Smålands och Blekinge handelskammare.
 Gotlands handelskammare.
 Skånes handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Västergötlands och Norra Hallands handelskammare.
 Handelskammaren i Karlstad.
 Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län.
 Handelskammaren i Gefle.
 Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.
 Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.
 Sveriges industriförbund och Svenska arbetsgivareföreningen.
 Sveriges allmänna exportförening.
 Sveriges grossistförbund.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Medlemsforslaget anbefaledes af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, Finlands utrikeshandelsförbund, näringsfrihetsombudsmannaämbetet, hovedparten af de svenske handelskammare, Sveriges industriförbund og Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges allmänna exportförening og Sveriges grossistförbund. Det anførtes bl. a., at ensartede konkurrence-rettlige regler vil lette samarbejdet på markedsføringens og reklamens områder og er en naturlig følge af det nordiske marked, som er opstået ved det frie arbejds- og handelssamkvem mellem de nordiske lande.

Medlemsforslaget anbefaledes ikke af handelsministeriet, Industriraadet, Den Danske Handelsstands Fællesrepræsentation, Butikshandelens Fællesråd, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Forbrugerrådet, Patent- og registerstyrelsen, Finlands industriförbund, Departementet for handel og skipsfart, Norges industriforbund, Norges handelsstands forbund, Norske håndverks- og industribedrifters forbund og justitiekanslern. Det gennemgående syns-

punkt syntes at være, at der allerede under komitéarbejdet var opnået enighed på væsentlige punkter, og at yderligere drøftelser på nordisk plan ikke ville føre til enighed vedrørende de tilbageværende saglige forskelligheder, men blot ville sinke arbejdet med den nye lovgivning.

Flere remisinstanser gjorde opmærksom på, at samarbejdet ikke bør ophøre med lovgivningens gennemførelse, idet det er mindst lige så vigtigt, at tillem্পningen i retspraksis bliver ensartet. Særlig henleedes opmærksomheden på *Skånes handelskammars* ytring angående en fælles nordisk domstol som overinstans og *Gotlands handelskammars* forslag om samarbejde mellem opinionsnævne i de nordiske lande.

Ændringsforslaget har ikke været sendt på remis.

3. Sagens nuværende stade

I Danmark blev et lovforslag på grundlag af betænkningerne fremsat i februar måned 1967. Forslaget blev i uændret skikkelse genfremsat i oktober måned 1967, men nåede ikke at blive vedtaget, før der den 15. december 1967 blev udskrevet valg til folketinget. Forslaget blev — atter i uændret skikkelse — genfremsat den 7. marts 1968, men blev ikke gennemført inden folketingssamlingens slutning og bortfaldt dermed. Samtidig med forslaget til konkurrencelov blev fremsat forslag til lov om ændring i lov om indseende med priser. De to lovforslag supplerede hinanden. I forbindelse med den seneste fremsættelse af lovforslagene henviste den danske handelsminister til, at Nordisk Råds juridiske udvalg havde udtrykt ønske om drøftelser imellem de nordiske fagministerier.

Handelsministeriet i Danmark nedsatte i oktober 1969 en kommission til undersøgelse af forbrugerproblemer. I kommissoriet henvises der til de foranstaltninger, der særlig gennem de senere år er iværksat for at styrke forbrugernes stilling, og det pålægges kommissionen at foretage en samlet vurdering af hele dette område som grundlag for udformningen af en tidssvarende forbrugerpolitik. I denne forbindelse forudsættes det bl. a., at man undersøger forbrugerens stilling inden for f. eks. konkurrencelovgivningen, prisindseendeloven og afbetalingsloven, at man belyser forholdet mellem erhvervslivet og forbrugerne, behovet for neutral oplysning om varer og tjenesteydelser, reklamens forhold til forbrugeroplysningen og mulighederne for tilfredsstillende behandling af klager, og at man vurderer samarbejde og arbejdsdeling mellem institutioner og organisationer, hvis formål er at gennemføre undersøgelses- og oplysningsvirksomhed for forbrugerne.

Kommissionen skal tage mulighederne for et øget nordisk samarbejde om undersøgelses- og oplysningsvirksomhed samt om lovgivning af betydning for forbrugerne i betragtning.

I Finland og Norge har der ikke været fremsat lovforslag om konkurrence på grundlag af betænkningerne.

I Sverige er et forslag til lov om utilbørlig markedsføring den 30. oktober 1969 remitteret til lagrådet. Den centrale bestemmelse heri er en generalklausul, hvorefter det skulle blive muligt at forbyde reklame- og markedsføringsmetoder, der strider mod god forretningsskik eller på anden måde er utilbørlige mod konsumenter eller næringsdrivende. Praktiseringen af denne bestemmelse skal tilkomme særlige centrale organer (konsumentombudsmanden og markedsrådet) og skal fortrinsvis bygge på og videreudvikle allerede dannede normer. Ved siden af generalklausulen findes særlige regler, der fastsætter straf for visse typer af handlinger. Forfølgningen af denne del af lovens bestemmelser skal foregå ved de almindelige domstole. Det er hensigten, at den nye lov skal træde i kraft den 1. januar 1971.

Ved udarbejdelsen af lovforslaget har det været et grundlæggende synspunkt, at fastsættelse af normer for markedsføring er et konsumentpolitisk spørgsmål. Det har derfor været naturligt at adskille reklame og markedsføring på den ene side fra de andre problemer i konkurrenceloven (i den hidtidige udformning) på den anden side. Den sidstnævnte gruppe af regler kan have betydning fra konkurrencesynspunktet men berører dog ikke direkte forholdet mellem forretningsforetagenderne og konsumenterne, og disse spørgsmål må belyses yderligere, før der kan blive tale om en ændring. Bestemmelserne om forretningshemmeligheder, bestikkelse og lignende skal derfor indtil videre bestå i den i den gældende svenske konkurrencelov (fra 1931) givne udformning.

4. Udvalget

I udvalgets betænkning af 20. februar 1968 blev der peget på betydningen af ensartet konkurrencelovgivning i Norden. De respektive departementer i Danmark, Norge og Sverige erklærede sig villige til at deltage i yderligere fælles drøftelser, men fra dansk side tvivlede man på, at de erhvervs- og forbrugerpolitiske spørgsmål, som komiteerne ikke var nået til enighed om, kunne løses ved forhandlinger mellem embedsmænd. Udvalget udtrykte dog ønske om, at departementale drøftelser blev indledt, og at man herunder stræbte efter yderligere tilnærmelse af forslagene.

Som allerede nævnt bestod den reelle forskel i komiteernes lovudkast først og fremmest i, at der ikke var opnået enighed om de særlige salgsfremmende foranstaltninger (markedsføringsmetoderne). Flertallet i den danske komité indtog i princippet samme stilling som de finske og svenske udvalg, hvorefter forbud mod mere eller mindre tilfældigt valgte salgs- og reklamemetoder ikke er egnede midler til fremme af kvalitets- og priskonkurrence. I visse tilfælde (udsalgsregulering) hæmmer de endog konkur-

rencen, og de adskiller sig ikke fra adskillige andre reklamemetoder, som ikke er forbudt.

Herefter foreslog komiteerne i Danmark, Finland og Sverige, at der i konkurrenceloven ikke blev optaget bestemmelser om regulering af udsalg eller forbud mod tilgift. Derimod foreslog den danske komité en særlig regel om rabatmærker og den finske komité en særlig regel om lotterier.

Den norske komité (flertallet) fastholdt ønsket om en vis regulering af udsalg og forbud mod tilgift, ligesom man foreslog en bestemmelse om lotterier.

Udvalget konstaterer, at de ønskede drøftelser på departementsplan har fundet sted. Det har dog ikke vist sig muligt at nå frem til ensartede lovforslag, men dette beror efter de foreliggende oplysninger ikke på nogen uoverensstemmelse i vurderingen af de krav, der bør stilles til reklame og markedsføring. Forskellen i opfattelsen beror først og fremmest på, at man fra svensk side har givet konsumentinteresserne en dominerende plads og er indstillet på at gennemføre foranstaltninger, hvorefter det offentlige gennem lovgivningen og sanktionssystemets administration påtager sig ansvaret for beskyttelsen af konsumenterne. I de tre øvrige lande (Danmark, Finland og Norge) er man — i hvert fald på nuværende tidspunkt — ikke uden videre parat til at acceptere en tilsvarende udformning af loven.

Efter udvalgets opfattelse er det af forholdsvis mindre betydning for forretningsforetagenderne, om formerne for indgreb mod utilladelige markedsføringsmetoder varierer fra land til land. Det afgørende må først og fremmest være den reelle vurdering af, hvilke salgsfremmende foranstaltninger, der bør være tilladt, og på dette afgørende punkt har de gennemførte drøftelser vist, at der i det væsentlige er enighed imellen de nordiske lande.

Udvalget mener, at de resterende problemer i konkurrenceloven herefter ikke er af en sådan betydning, at Nordisk Råd på det foreliggende grundlag bør vedtage en rekommandation. Problemerne udredes som sagt fortsat i Danmark og Sverige, og det vil derfor være mere hensigtsmæssigt eventuelt at rejse sagen på ny, når udredningernes resultat foreligger. Udvalget går i øvrigt ud fra, at spørgsmålet om en yderligere harmonisering af konkurrencelovgivningen vil blive overvejet efter at den planlagte udvidelse af det nordiske økonomiske samarbejde er realiseret.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om lovgivning om illoyal konkurrence

samt ændringsforslaget om utilbørlige konkurrencemethoder.

Reykjavik, den 10. februar 1970

Erik Adamsson

Georg C. Ehrnrooth

Hallvard Eika

Erling Engan

Erkki Hara

Svend Haugaard

Paul Jansson

Jørgen Jensen

K. Axel Nielsen

Formand

Matthias Á. Mathiesen

Ingemar Mundebo

Thorstein Treholt

Medlemsförslag

om likartade regler angående berigtigande av felaktiga upplysninger i radio och TV

(Väckt av Erkki Hara, Poul Hartling och Knud Thestrup)

På Nordisk Råds 15. session i Helsingfors behandledes et medlemsförslag om ensartet nordisk lovgivning vedrørende ret til berigtigelse i radio og TV (sag A 56). Et flertal på 7 medlemmer af rådets juridiske udvalg havde på baggrund af den siden medlemsforslagets fremsættelse i januar måned 1965 skete udvikling, herunder særlig de nordiske radiocheferes vedtagelse af ensartede normer for berigtigelse, indstillet, at rådet ikke skulle foretage sig noget i sagen. Udvalgets mindretal (6 medlemmer) havde derimod indstillet, at Nordisk Råd ville anbefale regeringerne at udarbejde forslag til en ensartet nordisk rammelovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser, idet man tilsigtede at skabe en egentlig ret for den, der mente sig forurettet, til upartisk behandling af sin klage.

Medlemsforslaget blev behandlet på rådets møde den 3. april 1967. Efter at debatten var afsluttet, blev mindretallets indstilling sat under afstemning, hvorved 31 af de tilstedeværende medlemmer stemte for mindretallets forslag, medens 30 medlemmer stemte imod, og 1 medlem undlod at stemme. Den fungerende præsident erklærede herefter mindretallets forslag (rekommandationen) for vedtaget.

Den følgende dag blev behandling af sagen genoptaget i rådet, idet den da fungerende præsident med henvisning til bestemmelsen i arbejdsordningens § 15 tilkendegav, at rekommandationen ikke kunne anses for gyldigt vedtaget, således at man herefter måtte falde tilbage på flertallets indstilling om, at rådet intet skulle foretage i sagen.

To af rådets medlemmer protesterede i skrivelse af 4. april 1967 til rådets præsidium mod denne fremgangsmåde, men præsidiumet har den 5. april 1967 tilkendegivet, at eftersom afstemningen var foregået på en formelt rigtig måde, har det ikke fundet anledning til at foranstalte en ny afstemning om forslaget til rekommandation.

Undertegnede medlemmer af Nordisk Råd ønsker at fremhæve, at det endelige udfald af sagens behandling efter vor opfattelse beror på en til-

fældighed. Arbejdsordningen indeholder ingen forskrifter om, i hvilken rækkefølge afstemning om flere uforenelige forslag skal foretages, men afgørelsen af dette spørgsmål er overladt til præsidenten. Hvis flertallets forslag i den pågældende sag var blevet sat under afstemning før mindretallets, ville flertalsforslaget ikke kunne anses som vedtaget med kun 30 stemmer. Udfaldet af behandlingen har således alene beroet på den tilfældige omstændighed, i hvilken rækkefølge indstillingerne er sat under afstemning af præsidenten.

Efter præsidiets ovennævnte afgørelse anerkender vi, at behandlingen af det tidligere medlemsforslag formelt er afsluttet. Vi er også klar over, at spørgsmålet om en ændret affattelse af arbejdsordningen allerede er indbragt for rådet (sag A 145), og at der i forbindelse hermed er mulighed for generelt at bedømme rimeligheden af bestemmelsen i § 15, ligesom der kan tages stilling til en eventuel nærmere fastlæggelse af afstemningsrækkefølgen. Men vi kan ikke acceptere, at afgørelsen af den foreliggende sag, som angår et i det nordiske samarbejde betydningsfuldt spørgsmål, skal bero på en tilfældighed, og vi ønsker derfor at foranledige, at Nordisk Råd på ny får anledning til at overveje og tage stilling til sagen.

Idet vi vedrørende realiteten kan tiltræde det juridiske udvalgs mindretals argumentation og indstilling, skal vi under henvisning til det anførte foreslå,

at Nordisk Råd anbefaler regeringerne at udarbejde forslag til en ensartet nordisk rammelovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser.

Helsingfors og København, den 10. august 1967

Erkki Hara

Poul Hartling

Knud Thestrup

BILAGA 1**PM angående finska radioansvarighetskommissionens betänkande**

Finlands justitieministerium tillsatte den 22 januari 1966 en kommission med uppgift att utreda frågor angående ansvaret för innehållet i för allmänheten avsedda radio- och televisionsprogram samt att uppgöra erforderliga förslag till stadganden i ämnet. Den 16 maj 1967 utvidgades kommissionens uppdrag sålunda, att den skulle ytterligare undersöka frågan om rätt till beriktigande av felaktiga uppgifter i radio- och televisionssändningar och därmed anslutna spörsmål samt uppgöra förslag till nödigbefunna stadganden.

I ett betänkande dagtecknat den 28 maj 1969 (*kommittébetänkande 1969: A 8*) har kommissionen, som antagit namnet radioansvarighetskommissionen, framlagt förslag till radioansvarighetslag samt därjämte förslag angående rätt till beriktigande när det är fråga om radio- och televisionsprogram, som innehåller felaktiga uppgifter eller är kränkande. Sistnämnda regler föreslår kommissionen skall införas i en blivande radiolag.

Det av kommissionen framlagda förslaget till lagbestämmelser om beriktigande bygger på den tankegången att de nuvarande av radioföretagen antagna reglerna, enligt vilka frågor om beriktigande skall ske eller ej i anledning av framförda krav därom skall avgöras av ett organ bestående av tillhoppa fem personer som utpekats av olika instanser, är otillräckliga. Anser detta organ beriktigande icke befogat, äger nämligen beriktigande icke heller rum. Kommissionen anser nu att den person, som anser sig kränkt eller som berörs av den felaktiga uppgiften, skall kunna dra sitt krav om rättelse under domstols prövning, även om radioföretagets organ sagt nej. För att så skall kunna ske erfordras en lagstadgad rätt om beriktigande.

En av kommissionens ledamöter har reserverat sig mot förslaget och ansett att behov av lagstiftning om rätt till beriktigande icke föreligger.

Radiokommissionens förslag till lagregler har följande lydelse:

Förslag angående rätt till beriktigande av felaktiga uppgifter i radio och televisions-sändningar**a §**

Har program, som sänts, innehållit felaktig uppgift eller har man däri kränkt någons rätt, är utövaren av rundradioverksamhet skyldig att sända beriktigande, när den, som berörs av den felaktiga uppgiften eller som kränkts, det kräver.

Kan beriktigandet anses märkbart skada någon eller kan det antagas, att beriktigandet ökar skadeverknningen av den felaktiga uppgiften eller kränkningen eller föreligger det ej i övrigt grundat behov till beriktigande, skall sådant dock ej sändas.

b §

Krav angående beriktigande skall skriftligen tillställas utövaren av rundradioverksamhet inom två veckor från det programmet, varpå krav grundas, blivit sänt.

Utövaren av rundradioverksamhet skall sända beriktigandet på likvärdig sändningstid inom fyra veckor från det programmet, varpå kravet om beriktigande grundas, blivit sänt.

c §

Sänder utövare av rundradioverksamhet ej beriktigande som krävts, kan framställaren av kravet vid rådstuvurätten i Helsingfors anhängiggöra talan angående åläggande för utövaren av rundradioverksamhet att fullgöra sin skyldighet; och skall rätten ålägga utövaren av rundradioverksamhet att vid vite fullgöra sin skyldighet. Talan skall väckas inom tre månader från det programmet, som innehållit den felaktiga uppgiften eller kränkningen, blivit sänt.

BILAGA 2**Yttranden över medlemsförslaget och radioansvarighetskommissionens
betänkande****D a n m a r k**

Justitsministeriet har i skrivelse den 9 januari 1970 förklarat sig instämma i yttrande från ministeriet för kulturelle anliggender (se nedan).

Ministeriet för kulturelle anliggender:

Under hänvisning hertil skal man efter brevveksling med Danmarks Radio meddele, at ministeren for kulturelle anliggender i august 1968 i anledning af et spørgsmål fra et folketingsmedlem i folketinget har udtalt, at han var tilbøjelig til at mene, at administrativt fastsatte berigtigelsesregler — på baggrund af massemedierne radio og fjernsyns hastige vækst, herunder inddragelsen af nye programformer — ville være at foretrække fremfor lovbestemmelser, idet man på administrativt plan hurtigere og lettere ville kunne gennemføre ændringer i takt med udviklingen.

På baggrund af den i begrundelsen for det nævnte spørgsmål anførte kritik henstillede ministeren til Danmarks Radio, at der i samarbejde med de øvrige nordiske radioorganisationer blev gennemført en ændring af de nordiske berigtigelsesnormer med henblik på en udvidelse og præcisering af det i normerne omhandlede berigtigelsesnævns kompetence, idet presselovens berigtigelsesregler i princippet skulle være vejledende for denne ændring.

I overensstemmelse med denne henstilling har Danmarks Radio efter forhandling med de øvrige nordiske radioorganisationer foreslået, at der tillægges det danske berigtigelsesnævn kompetence til at træffe endelig afgørelse af, hvorvidt berigtigelse skal finde sted, samt til at bestemme en berigtigelses indhold, form og programmæssige placering.

Ministeriet for kulturelle anliggender er af den opfattelse, at der gennem det pågældende ændringsforslag er tilvejebragt en ønskelig tilnærmelse til presselovens bestemmelser om berigtigelser, og man har på denne baggrund tiltrådt, at den danske version af berigtigelsesnormerne ændres i overensstemmelse med forslaget, idet man dog har forbeholdt sig adgang til at tage spørgsmålet op på ny, såfremt dette måtte vise sig påkrævet på grundlag af erfaringer om, hvorledes den nuværende ordning virker i praksis. Det be-

mærkes i denne forbindelse, at det af Danmarks Radio nedsatte berigtigelsesnævn endnu ikke har haft sager til behandling.

København, den 6. januar 1970

P. m. v.

Henning Rohde

W. Weincke

F i n l a n d

Sammandrag av remissyttrandena över radioansvarighetskommissionens förslag angående rätt till beriktigande av felaktiga uppgifter i radio- och televisionssändningar sammanställt i justitieministeriet.

Oy Yleisradio Ab (Rundradiobolaget) motsätter sig den föreslagna lagstiftningen, enär inget behov för en sådan föreligger. Bolaget hänvisar till de samnordiska normerna om beriktigande i rundradioverksamhet och anför, att bolaget tillämpat dessa normer i ärenden angående beriktigande. Härvid har tills vidare inte yppats sådant missnöje, som skulle ha lett till besvär förfarande. Det i normerna förutsatta organet för behandling av dylika besvär ärenden har inte ännu behövt sammanträda en enda gång. Också *Åbo hovrätt, Radio och TV redaktörernas förbund samt Arbetarrörelsens radio- och televisionskommission* anser, att de föreslagna reglerna är obehövliga.

Reklam TV Ab säger, att den nu gällande ordningen i hög grad ger det skydd som medborgarna behöver. Bolaget ser dock inte att radioverksamheten skulle få några olägenheter av att skyddet skulle utvidgas såsom radioansvarighetskommissionen föreslagit. *Finlands journalistförbund* anser att den nuvarande ordningen bör bibehållas (detta har också radioansvarighetskommissionen utgått ifrån) och att de föreslagna reglerna skall först i sista hand träda i funktion. *Vasa hovrätt och Östra-Finlands hovrätt* finner, att de nordiska radioföretagens normer om beriktigande inte i tillräcklig grad tillvaratar medborgarnas intressen av rättsskydd och att normerna därför borde kompletteras med de föreslagna reglerna.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Medlemsförslaget har vært sendt en del institusjoner til uttalelse. Departementet har fått følgende svar:

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen er kjent med at det her i landet på basis av et samarbeid mellom kringkastingsinstitusjonene i Norden er utarbeidet regler for

beriktigelse av feilaktige opplysninger i radio og fjernsyn. Det er selvsagt viktig at man i Kringkastingen, på samme måte som i pressen, får høve til å korrigere uriktige opplysninger. Man bør således følge med i den praksis som er innstiftet på dette område. Hittil synes den å ha virket tilfredsstillende. Vi tror derfor at man i Nordisk Råd bør kunne stille saken i bero inntil man har vunnet noe erfaring på basis av gjeldende regler.

Justisdepartementet, lovavdelingen:

Justisdepartementet avga uttalelse om det opprinnelige medlemsforslag i brev til det ærede departement av 2. juni 1965 (jnr. 859/65 E). I likhet med de øvrige nordiske justisdepartementer antok man der at en burde se hvilke resultater kringkastingssjefene kom fram til i sitt arbeid med administrative retningslinjer, før en eventuelt igjen ga sakkyndige i oppdrag å vurdere om det burde gis lovregler om beriktigelsesrett i radio og fjernsyn. Som kjent hadde nordiske sakkyndige tidligere uttalt at det neppe burde gis lovregler på dette felt, noe regjeringene hadde sluttet seg til.

På grunnlag av de nordiske drøftelser har styret i Norsk Riksringkasting den 10. mai 1967 vedtatt regler om beriktigelse av uriktige opplysninger i radio og fjernsyn. Man finner det for sitt vedkommende klart at en bør avvente eventuelle erfaringer om den nåværende ordning før det på nytt vurderes om det bør gis egne lovregler på dette området.

En kan ikke se at den foreliggende finske betenkning fra Radioansvarighetskommissionen inneholder momenter som setter saken i en annen stilling.

Norsk rikskringkasting:

De gjeldende regler for beriktigelse av uriktige opplysninger i radio og fjernsyn ble vedtatt av styret i Norsk rikskringkasting 10.5.1967. De bygger på et samarbeid mellom de nordiske kringkastingsinstitusjoner.

I henhold til § 6 i disse regler er det oppnevnt en egen klagenemnd. Den som er misfornøyd med Norsk rikskringkastings beslutning om at beriktigelse ikke skal foretas eller med beriktigelsens innhold, form osv., kan innen 6 uker rette sin klage til denne nemnd.

Nemnda består av tre medlemmer med personlige varamenn som oppnevnes for 4 år. Formannen og hans varamann oppnevnes av Høyesteretts justitiarius, de øvrige av Kringkastingrådet.

Formannen i nemnda er nå en høyesterettsdommer, og de to andre medlemmer er formannen i Kringkastingrådet og en aktiv presseman.

Nemnda har til nå ikke hatt noen sak til behandling.

Norsk rikskringkasting er av den oppfatning at man bør ha mer erfaring for hvordan de gjeldende regler virker, før man eventuelt gjennomfører endringer. Man finner derfor ikke å kunne gi sin tilslutning til ovennevnte medlemsforslag.

Den norske advokatforening (som har tiltrådt følgende uttalelse fra foreningens permanente lovutvalg for åndsrett) :

Det er neppe til å unngå at massemedia kan komme i skade for å bringe opplysninger som viser seg å være feilaktige. For den fornærmede vil det kunne være et berettiget behov for å få opplysningene beriktiget. Mens vi i vår straffelov har spesielle bestemmelser angående pressens plikt til berik-

tigelse av uriktige opplysninger, har vi som kjent ingen tilsvarende lovbestemmelse for radio og fjernsyn. Under henvisning til de rettsprinsipper som ligger til grunn for bestemmelsene om pressen, har det vært anført at også radio og fjernsyn har plikt til å rette feilaktige meldinger. Utvalget mener det vil være en fordel om adgangen til å kreve rettet feilaktige opplysninger gitt i radio og fjernsyn blir fastslått i lovs form og at man i lov får angitt beriktigelsesrettens omfang. Et felles nordisk tiltak på dette område bør hilses med glede.

Behovet for en snarlig gjennomføring av lovregler på området er antagelig blitt redusert ved at de nordiske kringkastingssjefer har vedtatt ensartede regler for beriktigelse og ved at det i samtlige nordiske land nå er nedsett nemnder som skal ta standpunkt til krav om beriktigelse i radio og fjernsyn. Noe kunne tale for å la nemndene i de forskjellige land arbeide en tid uten positiv lovgivning slik at man får mere erfaring og en større oversikt over behovet for beriktigelser. Man ville da stå bedre rustet ved utformingen av lovreglene. På den annen side antar utvalget det vil være nyttig om man allerede nå tar fatt på lovgivningsarbeidet.

Utvalget er derfor av den oppfatning at det bør igangsettes et nordisk samarbeid om lovgivning på dette område.

Kirke- og undervisningsdepartementet slutter seg til de uttalelser som gir uttrykk for at saken bør stilles i bero til en har fått et bedre grunnlag for vurdering av de nå gjeldende regler.

Oslo, 5. november 1969

Etter fullmakt

E. Skadsem

Hans Sørbo

S v e r i g e

Svenska arbetsgivareföreningen:

— — — beretts tillfälle att yttra sig över ett medlemsförslag i Nordiska rådet om likartade nordiska regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV. Vidare har föreningen givits tillfälle att ge synpunkter på den finska radioansvarighetskommissionens betänkande (nr 1969: A 8) i vad avser beriktigande av felaktiga uppgifter i radio- och televisionssändningar.

Föreningen får med anledning härav anföra följande:

Missgrepp i en radio- eller TV-sändning kan åstadkomma skador av högst betydande omfattning. I exempelvis konsumentupplysningsfrågor kan felaktiga uttalanden och förvanskningar få förödande konsekvenser för berörda företag. En lagstadgad rätt till beriktigande av felaktiga eller eljest ovederhäftiga uppgifter synes otvivelaktigt utgöra ett verksamt medel att begränsa dessa skadeverkningar. Omständigheter som accentuerar dessa behov är bl. a. det utvidgade antalet nordvisionssändningar i TV samt radions och televisionens stora genomslagskraft.

Det är därför mycket önskvärt med likartade nordiska regler för beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV — inte minst med hänsyn till det successivt utvidgade nordiska samarbetet. Vid utarbetandet av dessa regler kan med fördel den finska radioansvarighetskommissionens betänkande ligga till grund.

Föreningen tillstyrker att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att låta utarbeta förslag till likartade nordiska lagregler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV. En fast ordning i fråga om rätten till beriktigande skulle innebära en ökad rättssäkerhet och ett bättre skydd för den personliga integriteten.

Stockholm den 16 oktober 1969

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffan Giesecke

Landsorganisationen i Sverige:

— — — Liknande förslag om lagstiftning i denna fråga har vid ett flertal tillfällen motionsvägen väckts i riksdagen och även behandlats i förslag såväl till lag om ansvarighet för innehållet i rundradiosändningar m. m. (SOU 1962: 27) som till ny radioansvarighetslag (SOU 1965: 58), men ej föranlett några lagstiftningsåtgärder.

Normer för beriktigande i nordisk rundradio har i sitt nuvarande skick slutgiltigt antagits vid ett nordiskt radiochefsmöte i februari 1967, vilka normer således tillämpas av de nordiska radioföretagen. I Sverige äger den som är missnöjd med Sveriges radios beslut om beriktigande jämlikt § 6 i nämnda normer få beslutet prövat av Radionämnden.

LO, som tagit del av normerna för beriktigande, har funnit dessa, därest de tillämpas noggrant och omdömesgilt, utgöra en godtagbar garanti för att beriktigande kommer till stånd, när det är påkallat. Radionämnden torde även med hänsyn till dess personella sammansättning i jämförelse med domstolsprövning utgöra en väl så god garanti för en allsidig och saklig bedömning i frågor angående beriktigande. Såvitt LO är bekant har ej heller hittills framförts några allvarliga anmärkningar mot den nuvarande ordningen och ej heller har erfarenheten givit några belägg för att beriktiganden inte fått ske när så verkligen varit påkallat, varför en fullgod säkerhet för den enskildes rätt i detta avseende torde föreligga. Så länge så är fallet torde en lagreglering inte vara motiverad.

LO anser således att något behov av lagstiftning för närvarande inte kan anses föreligga.

Stockholm den 1 december 1969

Landsorganisationen i Sverige

Kurt Nordgren

Bert Angren

Sveriges radio:

Frågan om införande av lagregler angående rätt till beriktigande av uppgifter i radio och television har varit föremål för diskussion vid ett flertal tillfällen under senare år. Senast väcktes frågan genom motioner till 1967 års riksdag. Motionärerna anhöll om utredning rörande införande av lagregler om plikt för press, radio och television att i tidning eller utsändning införa beriktigande av oriktiga uppgifter som lämnats. Motionerna föranledde icke någon riksdagens åtgärd. Även till 1962, 1963 och 1965 års riksdagar hade motioner ingivits med liknande syften. Vid behandlingen av 1965 års motioner hänvisade konstitutionsutskottet bl. a. till att frågan om beriktigande behandlats under arbetet med den nya radioansvarighetslagen (SOU 1965: 58). Utredningsmannen hade som sin mening uttalat att det inte fanns belägg för några påtagliga missförhållanden inom radio och television, sedan en undersökning redovisat de fall då framställning om beriktigande under de senaste åren avvisats av Sveriges radio. Betänkandet utmynnade därför i ett avstyrkande av lagregler om beriktigande. Frågan togs heller inte upp i propositionen till 1966 års riksdag och den blev heller inte aktualiserad under riksdagsbehandlingen.

Även Nordiska rådet har haft spörsmålet uppe till diskussion. Vid rådets session (år 1966) väcktes ett medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning om rätt till beriktigande i radio och television. Förslaget avstyrktes emellertid av juridiska utskottet vid dess möte i februari 1967.

I sitt remissyttrande över betänkandet om radions juridiska ansvar (SOU 1962: 27) — den första av de två utredningar som gjorts om radions juridiska ansvar — säger Sveriges radio bl. a.:

Då en lagstadgad genmäles- eller beriktiganderätt avböjts såväl för pressens som för radions del av kompetenta organ är det enligt Sveriges radios mening inte skäl att nu förbereda och utarbeta enhetlig nordisk lagstiftning om lagstadgad rätt till beriktigande i radio- och televisionssändning. Sveriges radio är emellertid beredd att medverka till att såvitt möjligt enhetliga regler utan lagstiftning kommer att gälla för de nordiska radioföretagen, vilket torde vara en smidigare och effektivare metod att gå tillväga för att lösa frågan. I själva verket står frågan sedan en tid tillbaka på dagordningen för det nordiska radiochefsmöte, som skall hållas i Stockholm den 12 och 13 maj detta år. (1965)

Vid radiochefsmöte i Stockholm 1965 fick Sveriges radios publiceringskommitté i uppdrag att utarbeta ett förslag till gemensamma regler för de nordiska radioföretagen om beriktigande i rundradio. Publiceringskommittén framlade efter en rundfråga till radioföretagen ett förslag, som i februari 1966 översändes till de nordiska radiocheferna för yttrande. Sedan förslaget på grundval av de inkomna yttrandena blivit föremål för en viss omarbetning antogs normerna på ett nordiskt radiochefsmöte i Helsingfors i maj 1966. Normerna har översänts till Nordiska rådet för dess kännedom.

Normerna har så långt det varit möjligt byggts på redan förefintliga regler inom de olika radioföretagen, antingen dessa varit fixerade i skrift eller funnits i praxis. Vidare har presslagstiftning och presskutymmer i de olika nordiska länderna beaktats. Med avsikt har vissa av normerna hållits allmänna för att möjliggöra för varje land att utforma detaljerna på sådant sätt att det bäst överensstämmer med nationella traditioner och andra förhållanden. Normerna anger ett minimum för radioföretagens skyldighet att lämna beriktigande. Inget hindrar alltså ett radioföretag att göra beriktigande i större utsträckning än som anges i normerna och i detta hänseende inta en liberalare attityd än vad normerna stadgar.

Radioföretagen i Danmark, Finland, Island och Sverige tillämpar reglerna i den form de antagits av radiocheferna, medan Norsk rikskringkasting inom ramen för de antagna normerna utarbetat egna regler om »berigtigelse av uriktige opplysninger i radio og fjernsyn».

I Sverige kan den som är missnöjd med Sveriges radios beslut om beriktigande (se § 6) vända sig till Radionämnden. Nämnden har enligt sin instruktion att övervaka att Sveriges radio utöver sin ensamrätt att sända radioprogram opartiskt och sakligt samt i övrigt efter de riktlinjer för företagets programverksamhet, som fastställs genom avtal mellan Kungl. Maj:t och företaget. Enligt nämnda avtal fastslås i § 8 bl. a. att felaktig sakuppgift skall beriktigas, när det är påkallat. I de övriga nordiska länderna har särskilda organ tillskapats hos vilka den som är missnöjd med radioföretagets beslut i beriktigandefrågor kan klaga.

Likartade regler för beriktigande av felaktiga sakuppgifter i rundradion existerar sålunda i Norden och organ för övervakning att reglerna följas finnas. Enligt Sveriges radios mening är det därför med nuvarande system på ett tillfredsställande sätt sørjt för att den enskildes säkerhet inom detta område är tillgodosedd. Systemet har också visat sig väl fylla sin uppgift i praktiken. Någon lagstiftning på området är därför enligt Sveriges radios uppfattning icke erforderlig.

Stockholm den 1 oktober 1969

Sveriges radio aktiebolag

Olof Rydbeck

Publicistklubben:

Efter gemensamma nordiska förhandlingar antogs på ett nordiskt radiochefsmöte i Helsingfors i maj 1966 gemensamma normer för de nordiska radioföretagen om beriktigande i rundradio. Normerna översändes till Nordiska rådet för kännedom.

Så långt det var möjligt byggde dessa normer på tidigare regler inom de

olika radioföretagen, antingen dessa varit fixerade i skrift eller funnits i praxis. Vidare beaktades presslagstiftning och presskutym i de olika nordiska länderna. Med avsikt hölls vissa av normerna allmänna för att möjliggöra för varje land att utforma detaljerna på sådant sätt att de bäst överensstämde med nationella förhållanden.

Radioföretagen i Danmark, Finland, Island och Sverige tillämpar reglerna i den form de antagits av radiocheferna, medan Norsk rikskringkasting har utarbetat egna regler inom ramen för de antagna normerna. I Sverige har Sveriges radio enligt § 8 i överenskommelsen med Kungl. Maj:t skyldighet att beriktiga felaktig uppgift, när det är påkallat. Den som är missnöjd med Sveriges radios beslut om beriktigande kan vända sig till Radionämnden. I de övriga nordiska länderna har liknande särskilda organ tillskapats, hos vilka den som är missnöjd med radioföretagets beslut i frågor om beriktigande kan klaga. I Finland har nyligen Radioansvarighetskommissionen lagt fram ett förslag om beriktigande av felaktiga uppgifter i radio- och televisionssändningar, som enligt regeringens direktiv just skall utformas bl. a. med beaktande av i Sverige gjorda utredningar.

Likartade regler och övervakningsorgan för att dessa regler följs finns sålunda i Norden. Systemet har visat sig väl fylla sin uppgift att sörja för den enskildes säkerhet. Någon lagstiftning på området är därför enligt Publicistklubbens uppfattning inte erforderlig.

Stockholm den 3 oktober 1969

För Publicistklubben

Gustaf von Platen

Ordförande

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartede regler om berigtigelse af fejlagtige oplysninger i radio og fjernsyn.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 31. oktober 1967 i Helsingfors, den 15. juni 1968 i Akureyri, den 25. og 26. november 1968 i Oslo, den 27. juni 1969 i Trondheim, den 28. november 1969 i Åbo og den 15. januar 1970 i København.

Justitsminister Knud Thestrup, Danmark, deltog i mødet den 15. januar 1970. Justitieminister Aarre Simonen, Finland, deltog i møderne den 31. oktober 1967, den 25. og 26. november 1968, den 28. november 1969 og den 15. januar 1970. Justitsminister Johann Hafstein, Island, deltog i mødet den 15. juni 1968. Statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, del-

tog i møderne den 25. og 26. november 1968 og den 15. januar 1970. Statsrådet Carl Lidbom, Sverige, deltog i mødet den 15. januar 1970.

1. Medlemsforslaget

Hensigten med forslaget er at opnå, at Nordisk Råd på ny får anledning til at tage stilling til et medlemsforslag om ensartet nordisk lovgivning angående ret til berigtigelse i radio og TV, som blev behandlet på rådets 15. session i Helsingfors 1967.

Et flertal på 7 medlemmer af juridisk udvalg havde i den over dette medlemsforslag den 9. februar 1967 afgivne betænkning indstillet, at Nordisk Råd ikke foretog noget i anledning af medlemsforslaget. Udvalgets mindretal (6 medlemmer) havde indstillet, at Nordisk Råd vedtog en rekommandation til regeringerne om at udarbejde forslag til en ensartet nordisk rammelovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio- og fjernsynsudsendelser, idet man ønskede skabt en egentlig ret for den, der mente sig forurettet, til upartisk behandling af sin klage.

Ved afstemningen om mindretallets rekommandationsforslag den 3. april 1967 stemte 31 af rådets medlemmer for forslaget, 30 medlemmer stemte imod forslaget, og 1 medlem afholdt sig fra at stemme. Rekommandationen blev herefter erklæret for vedtaget, men efter at det var konstateret, at afstemningen ikke havde givet tilstrækkeligt flertal for vedtagelse af en rekommandation og behandlingen af sagen derfor var genoptaget den følgende dag under henvisning til bestemmelsen i arbejdsordningens § 15, bifaldt rådet flertallets indstilling.

Der henvises herom til Nordisk Råd, 14. session 1966, s. 162—164 og s. 493—514 samt til Nordiska Rådet, 15. sessionen 1967, s. 154—162, s. 172 og 493—508.

Forslagsstillerne påpeger, at udfaldet af afstemningen alene har berøet på den tilfældige omstændighed, i hvilken rækkefølge indstillingerne blev sat under afstemning, og forslaget går derfor ud på, at rådet får lejlighed til på ny at stemme om de to indstillinger. Forslagsstillerne tiltræder mindretallets argumentation og indstilling vedrørende det tidligere medlemsforslag.

2. Behandlingen

Forslaget er fremsat i august 1967, men behandlingen i juridisk udvalg har været udsat, efter at det på udvalgets møde den 31. oktober 1967 blev oplyst, at den af Finlands regering nedsatte Radioansvarighetskommission den 16. maj 1967 var blevet opfordret til at undersøge spørgsmålet om ret til berigtigelse af fejlagtige oplysninger i radio- og televisionsudsendelser og udarbejde forslag til fornødne lovbestemmelser herom.

Kommissionens betænkning blev afgivet den 28. maj 1969 og indeholder bl. a. forslag til lovgivning om ret til berigtigelse, som eventuelt kan gøres

gældende ved domstolene (*se Bilaga 1*). Et af kommissionens tre medlemmer har dog afgivet reservation, hvorefter der ikke findes at være behov for lovgivning om ret til berigtigelse.

På dette grundlag besluttede juridisk udvalg den 27. juni 1969, at medlemsforslaget under vedlæggelse af den finske betænkning burde sendes til udtalelse hos vedkommende departementer og institutioner.

For Finlands vedkommende er remisudtalelserne indhentet af justitiedepartementet.

3. Remisyringer

Der er indkommet udtalelser om medlemsforslaget og den finske betænkning fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Justitsministeriet.
Ministeriet for kulturelle anliggender.

Finland:

Åbo hovrätt.
Östra-Finlands hovrätt.
Oy Yleisradio Ab.
Reklam TV Ab.
Finlands journalistförbund.
Radio och TV redaktörernas förbund.
Arbetarrörelsens radio- och televisionskommission.

Norge:

Justisdepartementet.
Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk rikskringkasting.
Den norske advokatforening.
Landsorganisasjonen i Norge.

Sverige:

Svenska arbetsgivareföreningen.
Landsorganisationen i Sverige.
Sveriges radio.
Publicistklubben.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Forslaget om ensartet nordisk lovgivning på dette område anbefales af *Vasa hovrätt*, *Östra-Finlands hovrätt*, *Den norske advokatforening* (tilsyneladende dog under en vis tvivl) og af *Svenska arbetsgivareföreningen*. Sidstnævnte organisation påpeger særlig, at fejlagtige udtalelser eller forvanskninger i konsumentoplysningsudsendelser kan få betydelige konsekvenser for de berørte foretagender, og man mener, at radioansvarighedskommissionens betænkning med fordel kan lægges til grund for udarbejdelsen af fællesnordiske lovregler.

Forslaget anbefales ikke af justitsministeriet, ministeriet for kulturelle anliggender, Yleisradio, Reklam TV, Åbo hovrätt, Radio och TV redaktörernas förbund, arbetarrörelsens radio- och televisionskommission, Finlands journalistförbund, justitsdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet, Norsk rikskringkasting, Landsorganisasjonen i Norge, Sveriges radio, Publicistklubben og Landsorganisationen i Sverige. Disse myndigheder og organisationer henviser alle til de af radioorganisationerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige i 1966—67 vedtagne ensartede normer for berigtigelse af fejlagtige oplysninger, der efter de foreliggende oplysninger har vist sig at være tilfredsstillende. Det anføres endvidere, at man under alle omstændigheder bør afvente yderligere erfaringer vedrørende virkningen af de pågældende normer, før det eventuelt overvejes at udarbejde lovbestemmelser, og den foreliggende finske betænkning ses ikke at indeholde momenter, som sætter sagen i anden stilling.

Det er tillige oplyst, at de i henhold til normerne nedsatte klagenævn i Danmark, Finland og Norge endnu ikke har haft sager til behandling. Derimod synes det at fremgå af remisytringerne, at Radionämnden, der fungerer som klageinstans i Sverige, har været i funktion som sådan, men noget nærmere herom er ikke oplyst.

Justitieministeriet har oplyst, at der i Finland den 8. januar 1970 er nedsat en komité med den opgave at udarbejde forslag til ny radiolov. Det er meningen, at denne komité også skal overveje, om regler angående berigtigelse skal indtages i den nye radiolov.

4. Udvalget

For så vidt angår spørgsmålet om den ved afstemningen på 15. session i 1967 anvendte fremgangsmåde henviser udvalget til, at præsidiet i skrivelse af 5. april 1967 tilkendegav over for to af forslagsstillerne, at det ikke havde fundet anledning til at foranstalte en ny afstemning om forslaget til rekommandation, da den allerede foretagne afstemning var foregået på formelt rigtig måde. Udvalget finder i øvrigt ikke anledning til nu at komme nærmere ind på denne side af sagen.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt Nordisk Råd bør anbefale regeringerne at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om berigtigelse af fejlagtige oplysninger i radio og fjernsyn, bemærker udvalget, at de senest fremkomne oplysninger synes at dokumentere, at der ikke er behov for en sådan lovgivning, i hvert fald ikke for tiden. Det har således vist sig at være med føje, at rådet i 1967 undlod at tage noget initiativ i den angivne retning, men i stedet pegede på betydningen af de af radioorganisationerne vedtagne ensartede normer, herunder særlig den gennem klagenævnene tilvejebragte garanti for, at den endelige afgørelse af even-

tuelle tvivlspørgsmål om fortolkningen bliver truffet på et sagligt og upartisk grundlag.

Det er udvalgets opfattelse, at den foreliggende betænkning fra radioansvarighedskommissionen ikke indeholder materiale, der kan føre til noget andet resultat, og man finder derfor ikke anledning til at komme nærmere ind på hensigtsmæssigheden af de enkelte bestemmelser i kommissionens lovudkast.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om ensartede regler angående berigtigelse af fejlagtige oplysninger i radio og fjernsyn.

København, den 15. januar 1970

Erling Engan

Svend Haugaard

Jørgen Jensen

Tage Johansson

Osmo Kock

Svend Mellqvist

Jan-Ivan Nilsson

K. Axel Nielsen

Erling Norvik

Formand

Thorstein Treholt

Reservation

Undertegnede medlemmer kan tiltræde, at der ikke nu er anledning til at drøfte, om udfaldet af afstemningen den 3. april 1967 beroede på en tilfældighed. Men vi mener ligesom forslagsstillerne, at der i de nordiske lande bør gennemføres ensartede lovregler, der forpligter radioorganisationerne til at foretage berigtigelse af fejlagtige oplysninger. Det er efter vor opfattelse ikke tilfredsstillende, at værnet mod misbrug på dette område alene beror på en af radioorganisationerne selv opstillet intern regel, hvis juridiske betydning er tvivlsom. Vi mener, at radioansvarighedskommissionens lovudkast dokumenterer, at det uden vanskelighed lader sig gøre at udforme tilfredsstillende lovregler om berigtigelse, og vi kan ikke forstå, at der fra de ansvarlige myndigheders side er modstand imod en sådan lovgivning, hvorved der på et begrænset felt ydes en bedre beskyttelse af borgerne mod overgreb fra de monopolføretager, radioerne er i alle de nordiske lande.

Vi indstiller derfor,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordik Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartet nordisk lovgivning om ret til berigtigelse af urigtige op-

lysninger i radio- og fjernsynsudsendelser, således at lovgivningen i hovedsagen indrettes efter principperne i det foreliggende finske lovudkast.

København, den 15. januar 1970

Georg C. Ehrnrooth

Erkki Hara

Medlemsförslag

om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden

(Väckt av Jens Bilgrav-Nielsen, Folke Björkman, Georg C. Ehrnrooth, Olavi Lähteenmäki, Juha Rihtniemi och Berte Rognerud)

I rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning anmodas regeringarna att verka för att ytterligare närma skolordningarna i de nordiska länderna till varandra. Därvid bör enligt rekommendationen särskilt beaktas undervisningens innehåll. Genom denna rekommendations antagande avslutade Nordiska rådet en relativt långvarig behandling av frågan om ett förenhetligande av de olika nordiska skolordningarna. Slutet blev att man framför allt ville närma undervisningens innehåll i de olika skolformerna till varandra i stället för att skapa fullständigt enhetliga skolordningar i de olika länderna.

En viktig sida av arbetet med att förenhetliga undervisningens innehåll blir ställningstagandet till frågan i vilken utsträckning man i de olika nordiska länderna kan tillåta avvikelser från de allmänna normer rörande innehållet i undervisningen, som man finner lämpligt uppställa vad gäller det allmänna av myndigheterna drivna skolväsendet. Det finns i alla våra länder privatskolor, i vilka meddelas undervisning som på ett eller annat sätt avviker från den som meddelas i övriga skolor. Sådana skolor kan tillgodose vissa etniska gruppers särbehov. De är då inrättade för minoriteter av olika slag. Syftet med privatskolorna kan också vara att ge större utrymme för religiösa synpunkter i undervisningen. Det finns vidare skolor, där hela undervisningen sker på ett främmande språk och som främst är avsedda för utlänningars barn. Det erfordras även exempelvis särskilda internatskolor för barn till medborgare, vilka är bosatta utomlands men som vill få sina barn uppfostrade i hemlandet. Det finns enskilda skolor, i vilka man experimenterar med nya undervisningsmetoder som ännu inte utvecklats så långt, att de hunnit införas i det allmänna skolväsendet. Uppräkningen kan fortsättas. Det finns med andra ord en lång rad av olika enskilda skoltyper, där undervisningens innehåll till sin inriktning eller sin omfattning avviker från den undervisning, som meddelas i de allmänna skolorna, eller där de metoder, som användes för stoffets inlärande, skiljer sig från dem som fastställts

att gälla för det allmänna skolväsendet. Erfarenheten visar, att privatskolorna fyller en mycket betydelsefull uppgift i det pedagogiska framstegsarbetet.

Dylika enskilda skolor spelar i närvarande stund en skiftande roll i de skilda länderna.

I Finland, som i Norden har det största antalet privatskolor i förhållande till totalantalet läroverk, finns för närvarande 362 privata skolor av totalt 636 läroverk. Antalet i läroverk inskrivna elever under läsåret 1967/1968 uppgår till 294 576, av vilket antal 172 973 är elever i privatskolor. De privata läroverken har kommit till stånd genom insatser av enskilda personer och vanligtvis stötts av stora medborgarkretsar, vilka aktivt arbetat för att utveckla skolornas verksamhet. Dessa har på detta sätt utgjort en miljö, som tack vare det nära sambandet med hemmen har varit synnerligen positiv för elevernas utveckling. Privatskolorna har även haft möjlighet att bedriva experimentell verksamhet, som ofta varit banbrytande för läroverkens allmänna utveckling och föregripit reformer i de statliga skolorna. I Finland har privatskolorna åtnjutit betydande statsunderstöd.

I Danmark har också sedan gammalt en stor del av det högre skolväsendet varit drivet av enskilda men statsunderstött. Däremot har i Sverige enskilda skolor i senare tid spelat en mindre framträdande roll.

Graden av frihet i skolväsendet är en viktig demokratisk fråga med många olika aspekter. Å ena sidan kan sägas, att alla barn i ett demokratiskt land bör få en likvärdig och i viss utsträckning också likartad grundutbildning. Alla skall ha samma chanser. Å andra sidan är det också en medborgerlig rättighet, garanterad av artikel 2 i tilläggsprotokollet den 20 mars 1952 till Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna, att staten skall respektera föräldrarnas rätt att försöka ge sina barn en uppfostran och undervisning, som står i överensstämmelse med deras religiösa och filosofiska övertygelse. Det fordras här en avvägning mellan olika synpunkter. Å ena sidan kan man inte tillåta en undervisning i enskild regi som helt avviker från de principer det allmänna följer. Å andra sidan är det av vikt, att medborgarna ges ett icke alltför snävt tilltaget utrymme för att nyansera undervisningen av sina barn efter egna linjer.

Frågan om den politik som skall föras med avseende å enskilda skolor är i flera av de nordiska länderna aktuell. Frågan behandlas i nyligen avgivna propositioner både i Norge och i Sverige. En koordination på denna punkt måste ingå som ett led i nordisk skolpolitik.

En viss generositet bör visas de enskilda skolorna. Det är av vikt att dessa, som ofta företräder särskilda bildningsmål, inte blir förbehållna de ekonomiskt välsituerade genom att höga elevavgifter framtingas. Detta blir konsekvensen, om skolorna ges så litet understöd att de i huvudsak måste finansieras av elevernas föräldrar. I flera av våra länder är biståndsgivningen generös, så att kostnaderna för föräldrarna ej blir avskräckande

höga. I andra har politiken varit att motverka privatskoleväsendet bl. a. genom att skära ner eller helt draga in statsunderstöden eller att vägra låta lärare räkna tjänsteår i enskilda skolor.

Enligt vår mening är det betydelsefullt att man i de nordiska länderna då det gäller att bestämma utrymmet för privatskolorna särskilt beaktar hur långt den nationella samordningen av undervisningens innehåll bör drivas. Det är av vikt att man i Norden här följer i stort sett likartade riktlinjer, även om utgångspunkterna för de enskilda skolorna för närvarande är rätt olika i de skilda länderna. Nordiska rådet bör därför nu rekommendera regeringarna att iakttaga vissa gemensamma linjer för privatskoleväsendets utbyggnad och fortbestånd. Föräldrar bör så långt det går ha möjlighet som en samhällelig service att få välja mellan olika skolalternativ för sina barn.

Under åberopande av det anförda hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utforma gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden.

København, Stockholm, Helsingfors och Oslo den 28 maj 1968

Jens Bilgrav-Nielsen

Folke Björkman

Georg C. Ehrnrooth

Olavi Lähteenmäki

Juha Rihtniemi

Berte Rognerud

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Gymnasieskolernes Rektorforening:**

--- — skal jeg hermed på rektorforeningens vegne oplyse, at jeg ingen indvendinger har imod indholdet af medlemsforslaget.

København, den 24. oktober 1968

Ole Barfoed

Formand

Danmarks Lærerforening:

Disse forslag er alle udtryk for en fortsat tendens til at pålægge skolen stadig øgede opdragelsesmæssige arbejdsopgaver. Foreningen anser alle de i forslagene nævnte opgaver for væsentlige også i forbindelse med skolens opdragende virksomhed.

Men foreningen må advare imod en stadig udvidelse af skolens arbejdsopgaver uden hensyntagen til de eksisterende arbejdsvilkår i skolen, ligesom sådanne udvidede arbejdsopgaver må indgå i en helhedsvurdering af skolerens samlede undervisningsplan.

Som anført i bemærkningerne til forslaget er de private skolars udvikling i de enkelte lande baseret på en kulturhistorisk udvikling, som vil gøre det overmåde vanskeligt at gennemføre fælles retningslinier for de private skolars funktion i det samlede skolebillede. Det må anses for hensigtsmæssigt, at undervisningen i de private skoler med hensyn til det kundskabsmeddelende indhold er så nært knyttet til den offentlige undervisning som muligt, ligesom lovbestemmelser om arbejdsvilkår i den offentlige skole også må gælde i de private skoler.

København i september 1968

Stinus Nielsen

Danmarks Realskoleforening:

Danmarks Realskoleforening, der omfatter Den Kommunale Realskoleforening, Den Private Realskoles Bestyrerforening og Den Private Realskoles Lærerforening, takker for at have fået lejlighed til at udtale sig om »Medlemsforslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden».

Foreningen kan fuldt ud tilslutte sig medlemsforslagets syn på de private skolars betydning og berettigelse, og der bør fortsat findes private skoler som alternativ til den offentlige skole, såvel for elever i den undervisningspligtige alder som for elever, der søger fortsat undervisning og uddannelse.

En nødvendig forudsætning for fortsat opretholdelse af private skoler er, at disse skolars drift støttes ved statstilskud af en sådan størrelse, at skolerne egendækning — skolepengene — ikke overstiger, hvad forældre med rimelighed kan yde på grundlag af normal gennemsnitsindtægt, idet de private skoler i modsat fald forbeholdes de bedrestillede, hvilket i enhver henseende må anses for uønsket og absolut meget uheldigt. For yderligere at sikre de private skoler mod social slagside bør der fra det offentlige stilles midler til rådighed til søskendemoderation og til tildeling af fripladser, der tildeles efter trang og på grundlag af begrundet ansøgning — fripladstilskud, der ikke må forveksles med stipendier fra Ungdommens Uddannelsesfond.

De private skoler er fast forankret i dansk skoletradition, og den skolefrihed, som disse skoler har været med til at sikre, har været en af de væsentligste grundpiller i dansk demokrati, ligesom de private skoler i stor udstrækning har været med til at fremme skoleudviklingen. Hele lovgivningen om de private skoler bør derfor udformes således, at der gennem det offentlige skabes økonomisk sikkerhed for, at de private skolars frihed kan bevares, og således at de pædagogisk, bygningsmæssigt og elevsocialt kan følge med i den kulturelle og uddannelsesmæssige udvikling og derved fortsat blive et værdifuldt og ligeberettiget led i det samlede skolebillede.

København, den 30. december 1968

P. f. v.

e. b.

Knud Geckler

De Frie Folkeskølers Fællesråd:

Vi kan fuldt ud tilslutte os medlemsforslagets syn på de private skolars betydning og berettigelse.

Der findes og bør efter vor opfattelse fortsat findes private skoler som et alternativ til den offentlige skole, det gælder således friskoler, private real-

skoler, private realeksamenskurser, private gymnasier og studenterkurser. Som et anerkendt træk i uddannelsessystemet i Danmark findes der tillige private ungdoms- og efterskoler, folkehøjskoler, landbrugsskoler og husholdningsskoler, der ikke har nogen statslig eller kommunal parallelform; også disse uddannelsesinstitutioner har fortsat deres store berettigelse i det demokratiske, kulturelle uddannelsessamfund.

Inden for seminarieuddannelsen findes der i Danmark private institutioner med det formål at uddanne lærere til såvel den normale børneskole som til børnehaver og fritidshjem samt til husholdningsskoler og -kurser. Den senest oprettede uddannelse, Højere Forberedelseseksamen, findes ved privatseminarierne og kan forventes oprettet ved såvel de private gymnasier som ved de private studenterkurser.

Det er vor opfattelse, at der ved de skoler, der har et offentligt alternativ, bør ydes et rimeligt beløb fra elevernes forældre til skolens drift, idet man ved rimeligt forstår, at beløbet ikke er så stort, at de private skoler i praksis forbeholdes de økonomisk stærkeste grupper i samfundet. Ved de skoler og uddannelsesinstitutioner, der ikke har noget offentligt alternativ, bør ydes fra elever være meget beskedne og over en årrække helt forsvinde.

Institutionernes øvrige drift støttes ved statstilskud, der for lærerlønningernes vedkommende knytter til de afholdte udgifter; tilsvarende princip kan med noget større administrativt besvær bringes i anvendelse vedrørende bygningsudgifter, medens de øvrige udgifter foranlediget af undervisning og administration m. m. altid bør knyttes nær til de tilsvarende offentlige skolers udgifter, således at de private skoler udstyrsmæssigt m. m. kan stå på højde med den offentlige skole, men sådan at det bliver de offentlige bevilgende myndigheder, der bestemmer udviklingstakten. Der bør ligeledes ved ydelse af statslån sikres de private institutioner muligheder for modernisering og udbygning af undervisningsfaciliteter, samlinger med videre.

Det er afgørende, at tilskudsordningerne i praksis er udformet som et samspil af flere faktorer, således at der tilsammen stilles krav til nogenlunde ensartet egendækning per elev ved de enkelte skoler inden for skoleformen, uanset skolernes uligheder med hensyn til disses bygningstilstand, lærernes lønplacering m. m. samt i rimeligt omfang skolernes elevtal. Samtidig må tilskudsordningerne sikre eleverne i disse skoler og uddannelsesinstitutioner samme støtte og adgang til sådanne elevsociale og centrale pædagogiske og faglige foranstaltninger, der gennemføres af eller med støtte af stat og/eller kommuner.

Skolernes egendækning bør være af en sådan størrelsesorden, at borgere med normale indtægter kan lade deres børn frekventere den private skole, men der bør for at forhindre, at skolernes klientel får social slagside, ydes et ikke ubetydeligt tilskud til fripladser og søskendemoderation, der fordeles efter trang og på grundlag af en begrundet ansøgning fra forældrene.

De private skole- og uddannelsesinstitutioners organisationer har i for-

sommeren udarbejdet et oplæg til et forslag til lov om statstilskud til selvejende skole- og uddannelsesinstitutioner og privatejede skole- og uddannelsesinstitutioner som grundlag for vore forhandlinger med undervisningsministeren og med undervisningsministeriets udvalg vedrørende ændringer af tilskudsreglerne for de private uddannelsesinstitutioner. Selv om det ikke på nuværende tidspunkt er afklaret, hvorvidt forslaget kan gennemføres i sin oprindelige form, stilles det herved meget gerne til rådighed i det antal, Nordisk Råd måtte ønske, da det i en mere detaljeret form giver et indblik i den opfattelse, vi har af de private skole- og uddannelsesinstitutioners plads i det demokratiske samfund.

Slagelse, den 18. oktober 1968

De Frie Folkeskolers Fællesråd

Dansk Friskoleforening

Foreningen af Friskoleledere i Storkøbenhavn og Købstæderne

Den Private Realskoles Bestyrerforening

Den Private Realskoles Lærerforening

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig

Foreningen af Katolske Skoler i Danmark

Foreningen af Private Selvejende Gymnasier og Studenterkurser

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler

Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler

Foreningen af Husholdningsskoler

Foreningen af Husholdningsseminarier

P. o. v.

Knud Geckler

Sekretær

Landsforeningen Skole og Samfund:

Det er givet, at de private skoler har udført og udfører et betydeligt arbejde, men det er også en kendsgerning, at nogle skoler tidligere har virket hæmmende og finere end andre.

De stigende tilskud til skolerne har betydet, at nogle skoler er gået foran samtidig med forsøgene i folkeskolen.

Demokratiet må betyde, at der er fornøden frihed til også at vælge uddannelsens form, såvel når det gælder mere frie pædagogiske former, som når det gælder religiøse eller filosofiske skoleformer.

Efterhånden som forsøg med udelte klasser og tilvalgsskolens nye pæda-

gogiske former trænger igennem også i folkeskolen, er det dog et spørgsmål om de små skolars værdi.

Selvvalget af fag i de ældste klasser fra 6. trin og opefter indicerer faktisk, at der ikke bør arbejdes med for små enheder. Selvvalget og variationerne i undervisningsformerne bevirker, at det nok bliver lettere at foretage en rationalisering af undervisningen i den offentlige skole.

Skanderborg, den 10. september 1968

Wilh. Dupont

Formand, redaktør

F i n l a n d

Undervisningsministeriet:

De privata läroverkens ställning inom och betydelse för skolväsendet i Finland är helt annorlunda än i de övriga nordiska länderna.

Dessa skolor sörjer på en synnerligen bred basis för högre allmän grundutbildning och deras verksamhet riktar sig endast till en ringa del till sådan utbildningsverksamhet som uppfyller på undervisningen ställda specialkrav. Antalet sådana privata skolor vilka grundats för att möta de behov, som skapats genom främmande språkundervisning, språklig befolkningsminoritet, religiöst eller annat åskådningssätt eller viktiga pedagogiska experiment, är litet jämfört med det totala antalet privata skolor. Dessa två grupper, allmänna och särskilda utbildningsbehov betjänande skolor, borde vid behandlingen av ärendet skiljas från varandra, och som egentliga privata skolor borde då anses endast de skolor, vilka tjänar särskilda behov, som avses i 2 § 4 mom. och 27 § 3 mom. lagen den 26 juli 1968 om grunderna för skolsystemet (467/68).

Då detta medlemsförslag synnerligen nära berör frågan om harmoniseringen av de nordiska skolsystemen, anser undervisningsministeriet, att man lämpligen kunde fästa uppmärksamheten vid detta ärende i samband med det av Nordiska kulturkommissionen påbörjade utredningsarbete som gäller Nordiska rådets rekommendation om enhetlig nordisk skolordning (*rek. nr 26/1967*).

Helsingfors den 27 september 1968

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Oppikoulunopettajien keskusjärjestö — Läroverkslärarnas centralförbund r. y.¹:

Läroverkslärarnas centralförbund konstaterar, att det privata skolväsendet i Finland är byggt på en bredare bas än t. ex. i Sverige, där förhållandena varit utgångspunkten för förslaget. De närmaste årens skolreform kommer uppenbarligen att minska privatskolornas antal men en del av dem torde i kraft av lagen om grunderna för skolsystemet fortsätta sin verksamhet. Uppmärksamhet bör fästas vid att lärarna vid privatskolorna tillförsäkras åtminstone samma ekonomiska och sociala rättigheter som lärarna vid av samhället direkt understödda skolor åtnjuter. Speciellt bör även betonas att privatskolorna genom statsbidrag garanteras en sådan ställning, att eleverna åtnjuter samma sociala fördelar som eleverna i de av samhället direkt understödda skolorna och att t. ex. terminsavgifterna inte i väsentlig grad avviker från motsvarande avgifter vid de övriga skolorna. Det är skäl att understöda det privata skolväsendet, inte enbart — såsom anförs i förslagets motivering — för att tillgodose olika minoriteters behov utan emedan det privata skolväsendet säkerställer elevernas föräldrar den även av förslagsställarna framförda demokratiska rätten att välja mellan olika skolalternativ och emedan det privata skolväsendet genom sin smidighet kompletterar det av samhället direkt understödda skolväsendet både i pedagogiskt och administrativt avseende. Som exempel härpå kan nämnas erfarenheten av arbetet vid privatskolorna i Finland för reformering av stoffets inlärande och undervisningsmetoderna samt speciellt den omständigheten att man genom att inrätta privata skolor snabbt har kunnat tillgodose förörternas behov av läroverk samt emedan privatskolorna som resultat av den fria medborgarverksamheten ofta står ortsbefolkningen nära.

Helsingfors den 1 oktober 1968

Oppikoulunopettajien keskusjärjestö
Läroverkslärarnas centralförbund r. y.

S. Apajalahii

Ordförande

Aarne Mattila

Verksamhetsledare

Suomen opettajain liitto — Finlands lärarförbund:

I enlighet med det i Finland rådande parallellskolsystemet har privata läroverk jämtes med folkskolan stått för en betydande del av den grundskolning som bibringas eleverna. Missförhållandena inom parallellskolsystemet har lett till en skolreform. Reformens syftemål förverkligas genom att man i Finland från parallellskolsystemet övergår till en kommunal grundskola av typ enhetsskola.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Förutom pedagogisk förnyelse avser skolreformen även förnyelse i socialt hänseende, vilket innebär t. ex. att ett barn har rätt till kostnadsfri grundskolning. Under övergångsperioden kan privatskolorna ombildas till kommunala läroverk. Ur administrativt-ekonomisk synpunkt måste denna omvandling anses vara till fördel, ehuru å andra sidan den lag om grunderna för skolsystemet som snart skall träda i kraft tillåter privatskolorna att fortbestå såsom ersättare för grundskolan.

Vid uppdragandet av gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling bör man först precisera privatskolornas uppgift inom samhället. Privatskolans uppgift kan betraktas endast som ett komplement till den allmänna statliga och kommunala skolans. Föräldrarnas demokratiska rätt att träffa sitt val i fråga om barnens fostran och utbildning tillvaratas t. ex. genom skolor avsedda för utlänningars barn, där undervisningspråket är barnets modersmål. Vidare behövs skolor, där religionsundervisningen avviker från skolornas allmänna undervisningsschema. Privatskolornas verksamhet kan dessutom omfatta exempelvis experiment med undervisningsmetoder, som avviker från den allmänna forsknings- och experimentverksamheten och vilkas resultat i somliga fall kan lända hela skolväsendet till nytta.

Suomen opettajain liitto konstaterar att vid uppdragandet av gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling man till en början måste kartlägga det arbetsområde där privatskolorna ännu har en mission att fylla.

Helsingfors den 30 september 1968

Suomen opettajain liitto

Aimo Tammi

Ordförande

Jaakko Linnankivi

Sekreterare i skolfrågor

Finlands svenska läroverksförening:

Finlands svenska läroverksförening omfattar helt detta förslag och framför även som sin åsikt, att Nordiska rådet bör rekommendera regeringarna att iakttaga vissa gemensamma linjer för privatskoleväsendets utbyggnad och fortbestånd.

Helsingfors den 5 oktober 1968

På Finlands svenska läroverksförenings vägnar:

Alf Lindfors

Ordförande

Paul Hägglund

V. ordförande

Finlands svenska folkskolläraryförbund:

Som huvudregel bör gälla att de privata skolorna följer de riktlinjer som är angivna för det allmänna skolväsendet genom stadgandena i lag och förordning. Avvikelse från regeln bör endast vara betingade av skolans särart beträffande undervisningsspråk, religion, en godkänd och i det allmänna försöksarbetet integrerad experimentundervisning etc.

De privata skolornas insats på elevvårdens område överbetonas i medlemsförslagets motivering. Likaså har den experimentella verksamheten inom privatskolorna varit blygsam. Det måste anses vara den allmänna skolledningens sak att sörja för att en väl utbyggd försöksverksamhet upprätthålles, att den koordineras och att dess resultat publiceras. Elevvården i social bemärkelse bör också ankomma på staten. Därför särskilt anställd personal (kuratorer) bör bära ansvaret för en fortsatt utbyggnad av samarbetet mellan skola och hem.

Förbundet anser således att det privata skolväsendets utveckling bör regleras att omfatta endast de områden där privata skolor fyller ett behov och att de allmänna stadgandena alltid bör gälla som huvudregel.

Helsingfors den 7 oktober 1968

Finlands svenska folkskolläraryförbund

Enligt uppdrag

Thomas Rehula

Förbundssekreterare

Privatskolornas förbund r. f.:

I förslagets motivering nämnes som bevis för behovet av privata skolor ett antal olika slags skolformer, som är nödvändiga i varje demokratiskt land, men vilkas upprätthållande bättre lämpar sig för fria medborgarsammanslutningar än för den offentliga makten. Såsom dylika skolor nämnes sådana, vilkas undervisningsprogram avviker från det allmänt förekommande på den grund, att dessa skolor är avsedda att tillgodose olika språkliga, religiösa eller etniska minoriteters behov. Skolor, i vilka undervisningen sker på något främmande språk eller vilka arbetar såsom internat, omtalas likaså. Den experimentverksamhet i fråga om olika slags undervisningsmetoder, som försiggår särskilt i privatskolorna, har befunnits betydelsefull för hela landets skolväsende.

Ur Finlands synpunkt bör privatskolväsendets ställning emellertid betraktas ur ett mycket vidsträcktare perspektiv. Härpå tyder ju även de siffror om privatskolväsendets kvantitativa omfattning i Finland, som ingår

i förslagets motivering. Såsom historisk förklaring till dessa statistiska fakta är det av vikt att ytterligare påvisa vissa utvecklingsfaktorer, vilka alla i hög grad har gagnat landets skolväsen såväl kvalitativt som kvantitativt och gjort det på ett sätt, som samtidigt kraftigt främjat den allmänna demokratiseringen.

En av utvecklingsfaktorerna har varit det bildningsbehov, som starkt har framträtt i folkets breda lager. Upprättandet av läroverk på den vidsträckta landsbygden har varit möjligt blott sålunda, att man grundat privata samskolor. Läroverksnätet ute på landsbygden består även på några få undantag när av privatskolor, som grundats av medborgarsammanslutningar. Speciellt betydelsefull har utvecklingen efter kriget varit. Den väldiga ökningen av elevantalet i läroverken har varit möjlig endast genom inrättandet av över 200 nya privatskolor och genom utvidgningen av gamla. Sålunda har skolgången i läroverk just genom privatskolorna gjorts praktiskt taget oberoende av föräldrarnas boningsort; beroendet av deras förmögenhetsställning har även avsevärt minskats genom beviljande i riklig mån av frielevsplatser och syskonrabatter samt olika sociala förmåner, ofta i samverkan med kommunen. Även behovet av läroverk i förstadsområden och nya satellitsamhället har nästan uteslutande tillgodosetts genom inrättande av privatskolor. Detsamma har förhållandet varit beträffande aftonläroverk, som fortgående behövs i allt högre grad. Genom att i så stor omfattning medverka till snabbare ståndscirkulation har privatskolorna varit en effektivt demokratiserande faktor. Administrativt är privatskolan den mest demokratiska av de olika skolformerna, emedan föräldrarna på föreningsdemokratisk väg har möjlighet att direkt inverka på skötseln av dess angelägenheter. Även medborgarnas frivilliga verksamhet till främja för skolan förefaller att vara livskraftigast just i privatskolornas krets.

Denna utveckling har förutom av bildningsbehovet även påverkats av en ekonomisk faktor. Det har blivit avsevärt billigare för staten att understöda privatskolor än att själv grunda nya skolor. Under perioden efter kriget, då skolgången i läroverk i hög grad ökades, har privatskolorna enbart i sina skolbyggnader investerat cirka 500 miljoner mark utan att härför av staten få annat understöd än mindre lån, och även kommunernas understöd har uppgått till blott 0,88 procent av hela beloppet. Utan privatskoleväsendet skulle ingen sådan expansion ha förekommit. Emedan Finlands statshushållning enligt beräkningar på basis av kända fakta kommer att vara till ytterlighet ansträngd i åtminstone ett par årtionden framåt, kommer det att vara möjligt att tillgodose det även i fortsättningen på grund av ökad läroverksbenägenhet och särskilt på grund av flyttningsrörelsen växande behovet av läroverksplatser endast med hjälp av ett livskraftigt privatskoleväsende.

Ur pedagogisk synpunkt bör man observera, att de väsentliga läroverksreformerna i Finland regelbundet utgått från privatskolornas krets. Såsom dylika kan man nämna införandet av realämnen och nya språk på undervis-

ningsprogrammet, ersättandet av den 6-åriga läroverksformen med den 8-åriga, grundandet av flickskolor och skapandet av samskolan. Tillsammans bildar dessa reformer en väldig utvecklingsprocess i Finlands läroverksväsen, vilken ännu inte har avstannat. Talrika privatskolor experimenterar alljämt med nya undervisningsprogram och -metoder under skolstyrelsens övervakning. I vissa privatskolor har man utvecklat en helt ny skolform, såsom den 10-klassiga samskolan, den 12-åriga enhetsskolan, vissa praktiskt betonade mellanskolor, aftonläroverk, specialgymnasier o. s. v. Elevernas självstyrelse, avgiftsfria läroböcker till mindre bemedlade elevers förfogande, elevbespisning samt högmodern undervisningsmateriel, såsom språklaboratorier, har först tagits i bruk i privatskolorna. Även rektors ställning har i dessa skolor sin egen karaktär. Över huvud taget har privatskolorna varit vägröjare för framsteg och reformer, medan statsskolorna representerat en mera hävdvunnen standard. Ju snabbare samhället förändras och ju mer vårt vetande vidgas, desto värdefullare är ur samhällets synpunkt just den för privatskolorna utmärkande smidigheten och den därav härrörande förmågan att hålla skolan på den nivå tiden kräver.

I de nordiska länderna torde det ej råda ocnighet om att grunden för skolpolitiken i Norden bör vara den i 26 artikeln 3 punkten i den universella konventionen om de mänskliga rättigheterna uttalade primära rätten för föräldrarna att bestämma arten av den undervisning deras barn skall erhålla samt Europarådets konvention, enligt vilken staten skall respektera föräldrarnas rätt att ge sina barn en uppfostran och undervisning, som står i överensstämmelse med deras religiösa och filosofiska övertygelse. Emedan denna rätt och den för dess förverkligande nödvändiga valfriheten emellertid blir illusoriska, om de inte i praktiken även är förknippade med rätt till statsunderstöd, borde man på basis av det föreliggande förslaget fästa uppmärksamhet vid utformandet av enhetliga verksamhetslinjer i detta avseende. Godkända skolor, som upprätthålls av föräldrarna eller av dem bildade sammanslutningar, borde per elev erhålla ungefär samma belopp i statsunderstöd, som en elev i en likadan statsskola kostar i medeltal.

I de nordiska länderna, som alla kan betraktas som moderna välfärdsstater, bör det anses ekonomiskt möjligt, att de viktigaste sociala förmånerna ges alla läropliktiga. Sådana förmåner är avgiftfri elevmåltid, gratis läroböcker och reseunderstöd åt sådana elever, som har lång skolväg. Privatskolornas terminsavgifter borde med stöd ur allmänna medel sänkas till samma nivå som avgifterna i statsläroverken. Dessa reformer kan förverkligas på olika sätt, bl. a. sålunda, att en kommun, som enligt avtal med en privatskola ger de läropliktiga eleverna sagda sociala förmåner, för dessa sina utgifter erhåller statsunderstöd såsom för andra utgifter för de läropliktiga barnens skolgång. Fastsläendet av allmänna principiella riktlinjer de nordiska länderna emellan vore likväl av nöden för påskyndande av utvecklingen.

Den för grundskolereformens genomförande i Finland stiftade ramlagen (467/68) ger upprätthållare av privatskolor rätt att välja administrativ verksamhetsform sålunda, att skolan för de klassers vidkommande, som motsvarar grundskolan, ersätter kommunens grundskola, eller att skolan överlåtes till kommunen. Denna valfrihet är en konsekvent följd av den rätt som tillförsäkrats föräldrarna att välja arten av den undervisning som skall ges deras barn. Därutöver borde privatskolorna i tillräcklig grad ha frihet att organisera sin inre verksamhet och att fatta pedagogiska beslut. Emedan ett otal ännu olösta problem är förknippade med skolreformen och å andra sidan den snabba utvecklingen och de stegrade bildningskraven alltjämt medför nya frågeställningar, borde vid sidan av den byråkratiskt ledda planeringen även privatskolorna beredas tillfälle att utveckla och experimentera med egna lösningar. Även i fortsättningen vore friheten att söka nya vägar och göra nya experiment den bästa garantin för, att skolväsendet inte till följd av ofruktbar byråkratism stelnar i sina former.

Såframt regeringarna i de nordiska länderna på basis av det föreliggande förslaget uppmanas att utforma gemensamma riklinjer för det enskilda skolväsendets utveckling, är det enligt undertecknad organisations åsikt av vikt,

att inom ramen för den blivande rekommendationen föräldrarnas rätt att välja arten av den undervisning som skall ges deras barn, i praktiken realiserar,

att till rätten att grunda och upprätthålla privata läroanstalter även anslutes rätten att för dem erhålla statsunderstöd enligt i lag fastställda grunder,

att man med stöd av bidrag ur allmänna medel gör det möjligt för läroanstalter av privat natur att bevilja sådana sociala förmåner, att deras elever ej till följd av föräldrarnas medellöshet eller på grund av avlägsen bostadsort kommer i en väsentligt olika ställning och

att man vid förnyelse av grundskolan ej lämnar privatskolorna utan möjligheter att såsom en flexiblare skolform kontinuerligt delta i problemens lösning och skolväsendets utvecklande.

Helsingfors den 10 oktober 1968

Privatskolornas förbund r.f.

Niilo Honkala

Ordförande

Tor Widenius

Viceordförande

Suomen oppikoulujen rehtorien yhdistys r. y. — Finlands läroverksrektorers förening r. f.:

Förslagsställarna utgår från rekommendationen nr 26/1967 angående enhellig nordisk skolordning, i vilken regeringarna anmodas att verka för allt ytterligare närma skolordningarna i de nordiska länderna till varandra, särskilt i fråga om undervisningens innehåll. Förslagsställarna kommer där- efter in på frågan, i vilken utsträckning man i de olika nordiska länderna kan tillåta avvikelser från de allmänna normerna rörande innehållet i undervisningen. Förslagsställarna anför en del exempel på privata skolor, i vilka undervisningen på ett eller annat sätt avviker från den, som meddelas i de av de offentliga samfundens upprätthållna skolorna. Förslagsställarna anser att det vore av vikt att man i Norden skulle följa i stort sett likartade riktlinjer, när det gäller att bestämma privatskolornas rörelsefrihet inom det allmänna skolväsendet i fråga om undervisningens innehåll. Förslags- ställarna är emellertid medvetna om, att frågan om undervisningens frihet måste ses som en del av ett större problemkomplex och vidgar perspektivet så, att de efterlyser gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden över huvud taget.

Finlands läroverksrektorers förening anser liksom förslagsställarna att det vore önskvärt, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att utforma gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden. Härvid borde man emellertid beakta, att privatskolornas roll i de olika nordiska ländernas skolsystem (såsom förslagsställarna även fram- håller) är mycket olika, varvid Finland med sin starkt utbyggda privatskol- sektor utgör ett specialfall. Enligt föreningens uppfattning borde vid ut- formandet av de gemensamma riktlinjerna för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden privatskolorna medges så stor rörelsefrihet som möjligt och ges så mycket ekonomiskt stöd från samhällets sida att 1. privatsko- lorna kan anlitas av alla medborgarkretsar, oberoende av ekonomisk ställ- ning, och 2. dessa skolor kan konkurrera på lika villkor om lärarna med de offentliga samfundens skolor.

Som motivering för sin ståndpunkt ber föreningen få anföra följande:

1. demokratins princip kräver att föräldrarna så långt det är möjligt skall få välja mellan olika skolalternativ för sina barn,

2. genom privatskolorna nås större kontakt mellan skola och hem än vad som åtminstone hittills varit fallet i de allmänna skolorna och stora med- borgarkretsar kan sålunda väckas till aktivitet till fromma för skolväsen- det,

3. privatskolorna tycks snabbare än det offentliga skolväsendet kunna anpassa sig efter det i det moderna, »föränderliga» samhället snabbt väx- lande skolbehovet,

4. privatskolorna tycks sedan gammalt gå i spetsen, när det gäller ut- vecklandet av undervisningsmetoderna och urvalet av undervisningsstoffet,

5. privatskolorna, som delvis bygger på enskildas utan ekonomiskt vederlag gjorda insatser, blir billigare för samhället än de allmänna skolorna.

Helsingfors den 25 september 1968

Finlands läroverksrektorers förening r.f.

Jouko Teperi

Ordförande

Rainer Pelkonen

Sekreterare

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Medlemsforslaget av 28. mai 1968 har av Kirke- og undervisningsdepartementet vært sendt følgende organer til uttalelse: Forsøksrådet for skoleverket, Folkeskolerådet, Lærerutdanningsrådet, Norsk lærerlag, Gymnasrådet og Norsk lektorlag. Svar er mottatt fra de fire førstnevnte.

Forsøksrådet (forsøkslederen) uttaler den 4. juli 1968 bl. a.:

Det er trong til eit samla og meir omfattande oversyn der ein også gjer greie for den historiske bakgrunnen for desse skolane.

Når Finland og Danmark har så mange private skolar, har det sine bestemte historiske årsaker. Vår historie og våre skoletradisjoner har ikkje gitt grunnlag for ei tilsvarande utvikling av private skolar.

Folkeskolerådet viser i brev av 25. juli 1968 til det arbeid som er i gang i henhold til rekommandasjon nr. 26/1967, om harmonisering av skoleordningene i Norden og uttaler bl. a.:

Det er klart at hvis målet er en enhetlig nordisk skoleordning, vil det være nødvendig med felles retningslinjer for skoleverkets utvikling i det enkelte land. Men hvis en særlig skal konsentrere seg om en tilnærming av undervisningens innhold i de ulike skoleformer, mener Folkeskolerådet det vil være naturlig foreløpig å søke å komme fram til felles retningslinjer for i hvilken utstrekning man i de enkelte land kan tillate avvik fra gjeldende normer vedrørende undervisningens innhold i offentlige skoler.

Lærerutdanningsrådet har den 14. september 1968 uttalt:

Lærerutdanningsrådet finner ikke på det nåværende tidspunkt å kunne la opp en prinsippdebatt om spørsmålet privatskoler eller ikke.

Lærerutdanningsrådet støtter tanken om drøfting av generelle retningslinjer for utvikling av skolevesenet i Norden, dog slik at de enkelte land må innrømmes frihet til avvik som ikke forstyrrer den felles målsetting for de enkelte skoleslag.

Norsk lærerlags svar, datert 13. september 1968, lyder slik:

Medlemsforslaget om gemensamma rikilinjor før det enskilda skolväsendets utveckling i Norden ble behandlet i arbeidsutvalgsmøte 11. september d. å.

Det ble fattet følgende vedtak:

Norsk lærerlag finner det vanskelig å uttale seg på det nåværende tidspunkt og vil vente med å ta stilling til denne saken før innstillingen fra privatskolekomiteen er vurdert av vår organisasjon.

Departementet viser til dette og kan opplyse at spørsmålet om økonomisk støtte fra det offentlige til private skoler er utredet av en komite som i 1967 avgav innstilling (i fire deler). På dette grunnlag har regjeringen i 1968 lagt saken fram for Stortinget i to proposisjoner, og har opplyst at den vil fremme forslag til lov om private skoler.

Når det gjelder medlemsforslaget til Nordisk Råd, er departementet enig i at man må ta stilling til spørsmålet om »i hvilken utsträckning man i de olika nordiska länderna kan tillåta avvikelser från allmänna normer rörande innehållet i undervisningen, som man finner lämpligt uppställa vad gäller det allmänna av myndigheterna drivna skolväsendet.» Men siden det for tida arbeides med en større utredning om harmonisering av de nordiske lands skoleordninger, mener Kirke- og undervisningsdepartementet at man bør avvete resultatet av dette arbeid som — med utgangspunkt i Nordisk Råds rekommendasjon 26/1967 — for tiden pågår i Nordisk kulturkomisjon.

Oslo, 8. oktober 1968

Etter fullmakt:

Olav Hove

Johan Bjørge

Sverige

Universitetskanslersämbetet:

— — — Gemensamma riktlinjer har ännu inte uppdragits när det gäller det offentliga skolväsendet i de nordiska länderna. Så mycket svårare synes det vara att få till stånd gemensamma riktlinjer för privatskoleväsendets utbyggnad och fortbestånd, särskilt som privatskoleväsendet spelar en helt olika roll i de skilda nordiska länderna.

Universitetskanslersämbetet ställer sig således tveksamt till tanken att gemensamma riktlinjer på det enskilda skolväsendets område skulle utformas. Tidpunkten torde i varje fall inte vara inne för likartade riktlinjer på detta fält, innan sådana uppdragits för det offentliga skolväsendet i de nordiska länderna.

Stockholm den 24 september 1968

Nils Gustav Rosén

Kerstin Sönnnerlind

Skolöverstyrelsen:

Förslagsställarna har inte definierat vad de menar med »enskilda skolväsendet» men syns närmast ha avsett enskilda skolor inom vad som kan benämnas det »allmänna skolväsendet», d. v. s. vad här i landet närmast motsvarar utbildning enligt läroplanerna för grundskolan, fackskolan och gymnasiet. Det förefaller SÖ som om man inte beaktat den del av utbildningsväsendet, som representeras av yrkesskolorna. Inom det statsunderstödda enskilda utbildningsväsendet i Sverige är yrkesutbildningssektorn betydligt större än den allmänna sektorn. Sålunda uppgick läsåret 1967/68 elevantalet i de statsunderstödda yrkesskolorna till cirka 24 500 medan motsvarande antal i övriga enskilda skolor var drygt 5 000. Skall över huvud några gemensamma riktlinjer uppdras måste de självklart omfatta alla skolformer inom det enskilda skolväsendet.

SÖ finner det emellertid betydligt mer väsentligt att fullfölja strävandena i riktning mot gemensamma riktlinjer för det offentliga skolväsendets olika skolformer. SÖ anser att denna fråga först bör lösas.

Inom Norden råder synbarligen delade meningar om det enskilda skolväsendet, och tillskapandet av gemensamma riktlinjer skulle därför komma att leda till kompromisser, som på ett ingripande sätt skulle kunna ändra de principer, som, lagfästa eller enligt praxis, tillämpas i fråga om det enskilda skolväsendet. Enligt SÖ:s mening bör det inte komma i fråga att för Sveriges del på några väsentliga punkter ändra den politik som förs med avseende på det enskilda skolväsendet. Det är samhällets plikt att tillhandahålla erforderlig utbildning för barn och ungdom och den enda fullt säkra garantin för att så sker ligger i att samhället svarar för skolväsendet.

I Sverige möter i princip inte hinder för någon att starta och driva enskild skola. En allmän rätt föreligger att utnyttja privat undervisning över det obligatoriska stadiet. När det gäller en enskild skola, som mottar skolpliktiga barn, kan allmänt sägas gälla, att skolan inte får drivas så att den kommer i strid med eller motverkar de mål som statsmakterna uppställt för den obligatoriska skolans verksamhet och utveckling. Detta innebär bl. a. att undervisningen av skolpliktiga barn vid enskild skola bör i fråga om art, omfattning och allmänna inriktning väsentligen motsvara den obligatoriska skolans undervisning.

Rätten att upprätta, driva respektive utnyttja enskild skola konstituerar inte någon rätt till ekonomiskt stöd från det allmänna. Frågan om sådant stöd måste enligt SÖ:s mening liksom hittills prövas från fall till fall. SÖ är fullt medveten om de svårigheter som i dag föreligger att driva enskild skola utan något slag av ekonomiskt stöd av det allmänna men finner det

inte påkallat att mera preciserade riktlinjer anges för när bidrag skall kunna utgå.

Stockholm den 16 september 1968

Hans Löwbeer

Sven Lidvall

Lärarnas riksförbund:

I sitt förslag hemställer motionärerna att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utforma gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden. En utgångspunkt för detta arbete anser motionärerna bör vara, att föräldrarna så långt möjligt som en samhällelig service skall få välja mellan olika skolalternativ för sina barn. Det hävdas vidare i förslaget, att privatskolorna fyller en betydelsefull uppgift i den pedagogiska försöksverksamheten.

Allmänt vill förbundet framhålla, att vissa privatskolor synes ha en pedagogisk och social motivering, som gör ett statligt stöd till dessa skolor befogat. Sålunda bedrivs viss försöksverksamhet, som kan bli av värde även för det allmänna skolväsendet. Vidare kan barn och ungdomar, som i vissa fall inte kunnat inpassas i den allmänna skolan, i privatskolan finna en miljö som bättre passar dem.

Avslutningsvis vill förbundet som personalorganisation betona att en förutsättning för statsunderstödd privatskoleverksamhet måste vara att personalens arbetsförhållanden och löner inte är sämre än inom det allmänna skolväsendet.

Stockholm den 2 september 1968

Lärarnas riksförbund

P. O. Anveden

Ulf Wahlström

Sveriges läraryrkeförbund:

Den nuvarande situationen i de olika nordiska länderna visar att man sett på frågan om de privata skolornas ställning något olika. Medan man i Finland och i viss mån även i Danmark har låtit det privata skolväsendet ofta med starkt statsunderstöd utveckla sig till att omfatta en avsevärd del

av undervisningen har man i Sverige iakttagit en betydligt restriktivare hållning och i stället kanaliserat de samhällliga resurserna till ett gemensamt obligatoriskt skolsystem med ett därpå byggande gymnasialt stadium.

I medlemsförslaget redovisas en rad olika skäl vilka var för sig eller tillsammans anses kunna motivera bibehållandet eller utvecklandet av privata skolor vid sidan av varje lands obligatoriska skolväsende. Enligt förbundets uppfattning bör det vara samhällets skyldighet att tillse att olika minoriteters berättigade krav och behov liksom föräldrarnas önskan att ge sina barn en uppfostran och undervisning, som står i överensstämmelse med deras religiösa och filosofiska övertygelse, kan tillgodoses inom det obligatoriska skolväsendets ram. Det kan även ifrågasättas om det inte är en gemensam samhällelig uppgift att tillse att sådant experimenterande med nya undervisningsformer som nu i viss mån bedrivs av privata skolor i erforderlig omfattning kan äga rum inom den obligatoriska skolan eller i av samhället anordnad skolform.

Sveriges lärarförbund anser därför att tillgängliga resurser i första hand bör inriktas på en ytterligare utveckling av det obligatoriska skolväsendet och att man inom ramen för denna bör tillgodose olika intressenters önskemål.

Stockholm den 13 september 1968

För Sveriges lärarförbund

Hans Hellers

Förbundsordförande

Lars Paul

Svenska privatskolors riksförbund:

Den fråga, som har aktualiserats i Nordiska rådet genom ifrågavarande medlemsförslag, är av största betydelse för medborgarna i alla länder och särskilt då i länder med ett demokratiskt styrelseskick. Frågan gäller om undervisningen skall vara förbehållen det allmänna eller ej, om medborgarna skall ha rätt att välja mellan olika skolarrangörer eller vara hänvisade till endast en skolarrangör, det allmänna (stat, kommun, landsting och motsvarande).

Obestridligt torde vara att det allmänna bör vara en stor, kanske den största skolarrangören, för att säkerställa vars och ens lika rätt till utbildning, men det bör finnas ett alternativ för medborgarna, så att dessa icke uteslutande är hänvisade till ett statligt undervisningsmonopol.

Svenska privatskolors riksförbund har enligt dess stadgar till syfte bland

annat att värna om och stärka det alternativ och det komplement till det allmänna skolväsendet, som privatskolorna utgör. — — —

Ett undervisningsmonopol är farligt ty det blir lätt ett indoktrineringsmonopol. Något tillspetsat uttryckt skulle ett sådant monopol innebära att en sittande regering i sjuåringen kan sätta in en injektionsspruta, som sitter där tills sjuåringen är exempelvis sjutton år gammal. En injektionsspruta, som skapar och formar individen och lär den vad den skall tänka, tycka och — rösta på!

Belysande i detta sammanhang är ett uttalande av statsrådet Olof Palme i hans jungfrutal som utbildningsminister den 28 oktober 1967 vid TCO:s utbildningsdagar: »Den förlängda skolplikten, principen om det fria valet av studieväg, de sammanhållna klasserna, är inte bara utbildningsmässigt motiverade. De uttrycker också en vilja att förändra samhällsstrukturen i stort och påverka våra möjligheter till samlevnad i en demokrati. Jag tror att dess verkningar på sikt blir långt mera genomgripande än dess tillskyndare kunde drömma om.» — — — »Vill man över huvud förändra och demokratisera samhället så är skolan utan varje tvekan ett av våra förnämsta instrument».

Som ett exempel på vådorna av ett statligt undervisningsmonopol kan nämnas den i Sverige för användning inom det obligatoriska skolväsendet vid sexualundervisning utkomna boken *Samspel*, som åstadkommit en bitter opposition inom stora föräldragrupper, som anser det tragiskt att barnen skall få sig till livs idéer inom detta område, som föräldrarna starkt motsätter sig. Bland annat detta förhållande har nyligen lett till bildandet av en ny föräldraorganisation kallad *Familjeforum*.

De enskilda skolorna har som regel tillkommit på initiativ av ideellt och pedagogiskt intresserade personer eller grupper. Genom dessa skolors större flexibilitet har de kunnat lansera en lång rad nya pedagogiska metoder, av vilka en stor del senare adopterats av det allmänna skolväsendet.

På grund av att de enskilda skolorna i allmänhet har färre elever än de allmännas, kan de enskilda skolorna bland annat genom en mera personlig handledning av eleverna hjälpa många sådana, som annars inte skulle klara sig till goda resultat. Det gäller ofta sådana elever, som av en eller annan anledning icke kan anpassa sig väl i det allmännas skolsystem.

Såsom också omnämnes i medlemsförslaget är situationen för de enskilda skolorna iögonfallande olika i de nordiska länderna. Särskilt Danmark och Sverige synes utgöra de verkliga kontrasterna i detta hänseende. I Sverige torde man med fog kunna säga att vi lever i privatskoledödens tidevarv. Under de två senaste decennierna, och särskilt det senaste, har varje år ett ökande antal privatskolor nödgats nedlägga sin verksamhet, främst beroende på bristande stöd från statsmakternas sida. De svenska skolmyndigheterna har tyvärr i alltmera otvetydiga ordalag deklarerat sin kallsinnighet inför idén om ett alternativ till det allmännas skolor.

En utveckling som den i Sverige är självfallet särskilt beklaglig för ett antal minoritetsgrupper, som av etiska, moraliska eller religiösa skäl önskar välja en annan skolform än den som erbjödes i allmänna skolor.

För att de enskilda skolorna skall kunna verka och utgöra det alternativ för medborgarna, som särskilt en demokratisk stat bör slå vakt om, måste ett i positiv anda verkande reellt stöd från det allmänna finnas. Eljest blir valfriheten blott illusorisk och de enskilda skolorna får en social slagsida då endast de välsituerade i samhället kan utnyttja dessa skolor, eftersom elevavgifterna ökar i den mån statsstödet minskar.

Stödet från det allmänna kan i princip utgå på två sätt. Det ena sättet är att det allmänna lämnar ekonomiskt bidrag efter vissa normer direkt till skolan. Detta system är det gängse i Sverige och har här förknippats med villkor och krav från statsmakternas sida av sådan art att de enskilda skolornas särprägel elimineras. Dessutom har stödet i regel beviljats för ett år i sänder i efterhand, vilket har lett till att ett beräknat men i efterhand indragat statsbidrag för många skolor har varit nådastöten. Om skolorna i förväg kunnat räkna med uteblivet statsbidrag, hade många enskilda skolors existens kunnat räddas om ock till priset av högre elevavgifter. Detta är ett mönster att slakta privatskolor, som myndigheterna i Sverige ofta praktiserat i den mån icke skolorna socialiserats och sålunda inlemmats bland det allmännas skolor.

En annan och enligt förbundets uppfattning lämpligare form för det statliga stödet är att de elever, som väljer de enskilda skolorna med dess avgifter, får bidrag av det allmänna till elevavgiften under förutsättning att kostnaden per elev härför för det allmänna understiger elevkostnaden på motsvarande undervisningsnivå och linje inom den allmänna sektorn. Att denna förutsättning föreligger visar uppgifter, som förbundet erhållit från Stockholms skoldirektion. Enligt skoldirektionen utgjorde kostnaden per elev vid gymnasium, fackskola o. d. för år 1967 drygt 5 100 kronor, vilket belopp endast avser driftskostnader och således ej anläggningskostnader, administration o. d. Motsvarande belopp för en enskild jämförbar skola, här dock inklusive alla kostnader, utgjorde cirka 3 000 kronor. Valet av enskild skola innebär således i dylika fall en ren besparing för skattebetalarna.

Den sistnämnda principen för det statliga stödets utgående tillämpas i Danmark, där denna fråga för övrigt inte är av politisk art utan omfattas av samtliga demokratiska partier.

När det gäller stödet från det allmänna sida till de enskilda skolorna är det också värt att framhålla nödvändigheten av att ett sådant stöd icke förknippas med en oöverstiglig barriär av statlig byråkrati och krävande administrativ procedur, så att de enskilda skolorna trots allt inte kan tillgoda göra sig stödet.

Svenska privatskolors riksförbund har under de senaste åren genomfört en undersökning om de enskilda skolornas ställning och situation i Fin-

land, Danmark, Norge, Västtyskland, Nederländerna, Frankrike, Schweiz, Österrike, Storbritannien, Canada och USA. Undersökningen har tillgått så att förbundet tillställt skolor, skolmyndigheter och skolorganisationer i dessa länder en enkät med konkret ställda frågor i detta hänseende. Som resultat av enkäten har inkommit ett rikhaltigt och omfattande material, som sedan något halvår är under bearbetning och sammanställning vid pedagogiska institutionen vid Uppsala universitet. Redan en preliminär granskning av materialet har utvisat att de enskilda skolornas ställning i Sverige är avgjort sämre än i något av de undersökta länderna och undersökningen bekräftar, som ovan antytts, att särskilt Sverige och Danmark utgör kontraster såvitt avser de enskilda skolornas ställning samt existens- och utvecklingsbetingelser. Som nämnts är frågan i Danmark ej heller av politisk art. Undersökningsmaterialet och bearbetningen av detsamma ställes på begäran gärna till Nordiska rådets förfogande.

Den nämnda undersökningen har vidare byggts på och bekräftats genom en studieresa jorden runt, vilken resa företogs under våren 1968 av förbundets ordförande, främst i syfte att studera enskilda handelsskolor. Rapport från denna studieresa bifogas (*här ej tryckt*).

På grund av vad ovan anförts och den för de enskilda skolorna i Sverige ödesdiga utvecklingen till men för medborgarnas möjlighet att kunna välja alternativa skolarrangörer vill styrelsen för Svenska privatskolors riksförbund uttrycka sitt varma stöd för de i medlemsförslaget angivna synpunkterna och ansluta sig till den däri angivna rekommendationen.

I syfte att främja frågans vidare snara utveckling står förbundets styrelse gärna till förfogande för personliga kontakter med Nordiska rådets presidium och kansli.

Stockholm den 12 september 1968

Styrelsen för
Svenska privatskolors riksförbund

Ragnar Pählman

Ordförande, rektor
Eröderna Pählmans handelsinstitut

Ulla Lindblom

Sekreterare, styrelseledamot
Sätergläntans vävskoia

John Gundersen

Rektor
Stockholms tillskärarakademi

Torsten Wiberg

Vice ordförande, rektor
Anundsjöbygtilens realskola

Björn Birath

Skallmästare, rektor
Stiftelsen tekniska institutet

Lilly Jacobsson

Rektor
Carlssons skola

De enskilda skolornas förbund:

De privata skolorna i Sverige är i allmänhet samlade i två förbund, De enskilda skolornas förbund och Svenska privatskolors riksförbund. Det förra förbundet består av 16 gymnasieskolor ibland även med ett underliggande grundskolans högstadium. Alla dessa åtnjuter ett betydande statligt bidrag till sina lärares löner och pensioner. Flera av dem är internatskolor. Det senare förbundet består av en stor mängd skolor av olika slag, de flesta av den typ som brukar kallas yrkesskolor. Somliga av dem har statsbidrag för sin verksamhet, andra inte.

De skolor som är anslutna till De enskilda skolornas förbund har även bidrag från sin hemkommun — för internatskolorna dock endast för den egna kommunens elever. Många av dem har varit experimentskolor, i vilka man prövat nya pedagogiska metoder, vilka senare införts i det allmänna skolväsendet. Dessa privata gymnasieskolor har på detta sätt haft en stor betydelse för utvecklingen av landets skolväsen. Visserligen har de hela tiden haft ett icke oävet stöd från både stat och kommun, och de har även tidigare haft ganska stora möjligheter att ha ofta rätt betydande avvikelser i tim- och kursplanen. Men på sista tiden har staten dock velat stöpa hela skolväsendet i en form, och en rad av dessa privata gymnasieskolor har därför sett sin fria ställning hotad och låtit sig kommunaliseras, trots att deras ekonomiska situation ej varit hotad. Då staten vidare varit mycket ointresserad av att låta nya skolor få åtnjuta samma statsbidrag som dessa äldre, har gruppen av statsunderstödda gymnasieskolor så småningom blivit allt mindre. De enskilda skolornas förbund vill därför på det varmaste instämna i, att Nordiska rådet måtte påverka den svenska regeringen att låta allt flera privata skolor, som är villiga att vara experimentskolor och pröva nya pedagogiska metoder, få inordnas under det statsbidrag, som redan finns utformat för de ovan nämnda 16 enskilda gymnasieskolorna samt att låta dessa skolor få ha en friare studieplan, i den mån detta kan motiveras av pedagogiska skäl.

Göteborg den 26 september 1968

På De enskilda skolornas vägnar

Erik J. Holmberg

Rektor

Svenska privatskolors elevförbund:

Svenska privatskolors elevförbund, som representerar cirka 30 000 elever, har erfarit att ett i Nordiska rådet väckt medlemsförslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden har varit utsänt till vissa myndigheter och organisationer för yttrande.

Förbundet, som tagit del av medlemsförslaget, önskar härigenom ansiuta sig till det av Svenska privatskolors riksförbunds den 12 september 1968 avgivna yttrandet i frågan (*se ovan*).

Stockholm den 5 december 1968

På Svenska privatskolors elevförbunds vägnar

Sten Lawesson

Ordförande

Utlandssvenskarnas förening:

I förslaget säges bl. a., att i Sverige enskilda skolor i senare tid skulle ha spelat en mindre framträdande roll. Detta är säkerligen allmänt sett riktigt vid en jämförelse med danska och finländska skolförhållanden, men i fråga om de utlandssvenska barnens skolgång håller det icke streck. Tvärtom är för dessas vidkommande enskilda skolor av mycket stor betydelse. Detta gäller såväl de svenska skolorna i utlandet som internatskolorna i Sverige, vilka samtliga är av enskild karaktär. Många utlandssvenska barn på låg-, mellan- och högstadiet går i svenska utlandsskolor, och många utlandssvenska barn på högstadiet samt framför allt på gymnasiestadiet går i internatskolor i Sverige. För båda skolformerna gäller, att de i hög grad åtnjuter de utlandssvenska föräldrarnas förtroende, att de i allmänhet erhåller visst statsunderstöd samt att terminsavgifterna likväl många gånger blir mycket betungande för föräldrarna.

Den svenska utlands- och internatskoleutredningen, som arbetade under åren 1964—1966, underströk i sitt i augusti 1966 avgivna betänkande Skolgång borta och hemma såväl utlandsskolornas som internatskolornas stora betydelse för utlandssvenskarna och föreslog väsentligt utökade statsbidrag till båda kategorierna.

Frågan om internatskolorna är alljämt föremål för behandling inom utbildningsdepartementet. Frågan om utlandsskolorna däremot har behandlats inom regering och riksdag, vilket resulterat i en Kungl. kungörelse den 6 juni 1968 om undervisning för utlandssvenskars barn. Genom denna öppnas avsevärt utvidgade möjligheter till statsbidrag åt svenska skolor i utlandet, utan att dessa fördenskull förlorar sin karaktär av enskilda skolor. Den nordiska aspekten har också berörts i kungörelsen. I 18 § heter det: »Skolöverstyrelsen skall verka för att undervisningen för utlandssvenskars barn och därtill hörande verksamhet i utlandet samordnas med motsvarande verksamhet för barn till medborgare i andra nordiska länder på samma ort.» Och i 19 §: »I utlandsskola mottages i mån av tillgång på plats

även barn vilkas föräldrar är i utlandet bosatta medborgare i annat nordiskt land.»

Utlandssvenskarnas förening vill i anledning av remissen understryka angelägenheten av nordiskt samarbete på skolområdet. I fråga om utlandsskolorna vill föreningen därvid hänvisa till de tankegångar som ligger till grund för de nyssnämnda paragraferna i den svenska utlandskungörelsen. Vad gäller skolväsendet inom de nordiska länderna bör särskilt beaktas den betydelse de privata skolorna — enkannerligen internatskolorna — har för tillgodoseende av de i utlandet bosatta landsmännens behov av goda inackorderings- och utbildningsmöjligheter för sina barn. Det bör vara en gemensam nordisk angelägenhet att sörja för att dessa skolor erhåller ett sådant stöd och lämnas en sådan rörelsefrihet, att de rätt kan fylla sin viktiga uppgift.

Stockholm den 20 september 1968

Johan Paues

Föreningens ordförande
(förordnad av Kungl. Maj:t)

Per Zethelius

Föreningens verkst.
direktör

Målsmännens riksförbund:

Med tanke på att utvecklingen framför allt på arbetsmarknadens område går mot ökad gemenskap, uppstår säkerligen ofta den situationen att elever påbörjar skolgången i ett land och fullföljer den i ett annat nordiskt land. Det är därför av vikt att skolordningar och skolsystem görs så likartade som möjligt, så att anpassningen till skolgång i ett annat land underlättas.

MR hävdar, att det allmänna skolväsendet skall vara sådant att det inriktas på samhällets behov och tillgodoser elevens anlag och intressen. Skolans undervisning skall vara objektiv, så att den icke kommer i konflikt med vissa grupper och enskilda personers religiösa och filosofiska övertygelse.

Mot denna principiella bakgrund blir enligt MR:s mening behovet av privatskolor i fråga om omfattningen jämförelsevis ringa men är likväl för tillgodoseendet av vissa speciella behov av betydelse.

Även om det inom det allmänna skolväsendet förekommer ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete kan privatskolorna sålunda ha betydelse för t. ex. utexperimenterande av nya undervisningsmetoder som ännu inte hunnit så långt, att de kunnat införas i det allmänna skolväsendet. I vad mån privatskolor skall kunna bedriva undervisning så anordnad att den underlättar anpassningen till skolgången i ett annat nordiskt land, då en elev flyttar från det ena landet till det andra, kan förtjäna övervägas.

Med hänvisning till ovanstående tillstyrker MR att frågan om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden ingående prövas av Nordiska rådet.

Stockholm den 10 september 1968

Målsmännens riksförbund

Sören Carlson

Ordförande

Åke Karlsson

Generalsekreterare

Samkristna skolnämnden:

I förslaget betonas behovet av en avvägning mellan ett demokratiskt krav på en likvärdig och i viss utsträckning också likartad grundutbildning för alla å ena sidan och å andra sidan den rättighet som är garanterad av artikel 2 i tilläggsprotokollet den 20 mars 1952 till Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna. Detta avvägningsbehov är enligt Samkristna skolnämndens uppfattning påtagligt aktuellt, inte minst i fråga om undervisningen i religionskunskap. Nämnden lämnar emellertid frågan öppen i vilken mån en sådan avvägning är direkt sammankopplad med de privata skolornas ställning. Den anser dock, att den föreslagna rekommendationen kan få betydelse för att förverkliga målsättningen att närma undervisningens innehåll i de olika länderna till varandra. Nämnden vill därför som sin mening framhålla

att den förutsätter att en rekommendation från Nordiska rådet kommer att utgå från rekommendationen nr 26/1967, enligt vilken undervisningens innehåll i de olika skolformerna bör närmas till varandra,

att i en rekommendation av föreslagen art särskilt bör framhållas att vid ett sådant närmande av undervisningens innehåll icke förbigås utan särskilt beaktas föräldrarnas medborgerliga rättighet att försöka ge sina barn en uppfostran och undervisning som överensstämmer med deras religiösa och filosofiska övertygelse.

Stockholm den 2 oktober 1968

För Samkristna skolnämnden

A. Eeg-Olofsson

Ordförande

Esternas representation i Sverige:

Den estniska befolkningsgruppen i Sverige som för närvarande beräknas omfatta cirka 19 000 personer kom till Sverige som politiska flyktingar i

samband med det andra världskriget. Numera är det stora flertalet av sverigester svenska medborgare och får anses vara ekonomiskt och socialt väl anpassade. Gruppen bör numera betraktas som en nationell minoritet i Sverige med ett eget organisationsliv och institutioner som motsvarar gruppmedlemmarnas särbehov. Bland dessa institutioner märks tre privatskolor, nämligen grundskolorna i Stockholm och Göteborg samt ett gymnasium i Stockholm.

Grundskolorna i Stockholm och Göteborg omfattar låg- och mellanstadium. Elevantalet är hösten 1968 i Stockholm 137 elever, i Göteborg 55 elever. Undervisningen sker på både estniska och svenska enligt en något modifierad läroplan för grundskolan. Skolorna är privatskolor under skolöverstyrelsens överinseende. Ekonomiskt sett arbetar skolorna med bidrag från såväl stat som kommun, men bidragen täcker ej helt omkostnaderna. Detta har lett bl. a. till att lärarlönerna vid de estniska skolorna är lägre än vid allmänna skolor. Lärartjänstgöring vid de estniska skolorna räknas i merit- och lönegradsplaceringshänseende ej som tjänsteår, vilket för lärarnas del medför hinder att söka tjänst i det allmänna skolväsendet.

Bidragen till de estniska skolorna bestäms årligen av Kungl. Maj:t liksom av de berörda kommunerna.

De estniska skolornas ställning i Sverige har nyligen varit föremål för utredning genom 1964 års utlands- och internatskoleutredningens arbete. Utredningens resultat föreligger i form av betänkandet *Skolgång borta och hemma* (SOU 1966: 55) vari utredningen föreslår att de estniska grundskolornas ställning i huvudsak skall vara oförändrad. I prop. nr 3 år 1968 följde departementschefen utredningens förslag i denna fråga, vilket även blev riksdagens beslut. De estniska grundskolornas verksamhet i Sverige är således ej reglerad i någon författning utan är beroende av årliga anslagsbeslut. Detta medför en osäkerhet för skolornas vidare existens och är hindrande för verksamheten, bl. a. genom att lärarrekruteringen försvåras och föräldrar tvekar att sätta sina barn i dessa skolor.

Det estniska gymnasiet som arbetar i Stockholm under kvällstid har varit i verksamhet sedan år 1945 och har hittills utexaminerat 197 studenter (och 49 elever med avgångsbetyg från realskolan). Skolan har examensrätt och står under skolöverstyrelsens överinseende. Den tidigare omnämnda utredningen behandlade även det estniska gymnasiets framtid och föreslog att det statsstöd till skolan som hittills utgått skulle successivt avvecklas. I statsverkspropositionen för 1968 förutsatte departementschefen att anslaget till skolan skulle utgå med 85 000 kronor för budgetåret 1968/69, vilket innebär en minskning från föregående budgetår med 15 000 kronor. Avsikten är att statsbidraget skall helt upphöra sedan de elever som gick i skolan läsåret 1967/68 har gått igenom skolan.

Statsmakternas beslut att avveckla bidraget till det estniska gymnasiet synes vara främst motiverat av skolans låga elevantal och bristande möjlig-

heter till sådant linjeval etc. som förutsättes gälla för allmänna gymnasiala skolor. De framställningar från estniskt håll som har skett i olika former för att säkra skolans framtida verksamhet har ej lett till önskat resultat. Skolan kommer troligen ej att kunna fortsätta sin verksamhet sedan statsbidraget har upphört.

De estniska skolorna intar i viss mån en särställning bland privatskolorna i Sverige. Skolornas ställning som nationella minoritetsskolor har på grund av tungt vägande skäl ansetts motivera att samhället skall engagera sig i dessa skolors verksamhet (jfr uttalanden i prop. 54 år 1962 s. 336). Stockholms och Göteborgs städer ställer således kostnadsfritt lokaler, sjukvårdsresurser etc. till skolornas förfogande, vilket inte är fallet med flertalet privatskolor i landet. De estniska grundskolorna kan därför anses intaga en starkare ställning än övriga privatskolor i Sverige, men så länge det inte finns några klara linjer för statsmakternas politik gentemot privatskolor är naturligtvis även de estniska skolornas framtid oviss.

I den tidigare omtalade prop. nr 67 år 1968 där de estniska skolornas ställning penetreras behandlas inte privatskolornas ställning i allmänhet. Detta skedde ej heller i betänkandet Skolgång borta och hemma i annan mån än att internatskolornas ställning utreddes. Hela problemkomplexet med privatskolornas ställning efter genomförandet av de stora skolreformerna i Sverige förefaller oklart och några enhetliga linjer för statsmakternas handlande i dessa frågor synes inte föreligga. Vi vill i detta sammanhang även påpeka, att Sverige genom anslutningen till UNESCO-konventionen mot diskrimineringen inom undervisningen (Kungl. Maj:ts prop. nr 36 år 1967) har liksom Norge och Danmark gjort långt gående utfästelser beträffande nationella minoriteters rätt att bedriva egen undervisningsverksamhet, innefattande upprätthållande av egna skolor. Trots detta går departementschefens uttalande i den tidigare omnämnda prop. nr 67 år 1968 i motsatt riktning.

Representationen anser att klara riktlinjer för privatskolornas ställning i Sverige måste skapas under den närmaste tiden. I detta sammanhang framstår för oss som självklart att man bör eftersträva enhetlighet i denna fråga främst beträffande de andra nordiska länderna, men med hänsyn till den omfattande invandringen till Sverige även från andra än nordiska stater bör hänsyn tas till motsvarande förhållanden i andra europeiska länder. Ett initiativ i denna riktning från Nordiska rådets sida vore säkerligen värdefullt.

Stockholm den 30 september 1968

För Esternas representation i Sverige

Harald Nurk

Ahti Pae

Föreningen Chinuch, judiska lekskolan i Stockholm:

Föreningen Chinuchs styrelse har efter studium av förslaget kommit till den uppfattningen att vi kan godkänna förslaget i sin helhet och att vi ej har något ytterligare att tillfoga.

Stockholm den 27 september 1968

Föreningen Chinuch

Enligt uppdrag:

E. Zons

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 29 och 30 oktober 1968, den 21 och 22 maj 1969 och den 23 och 24 september 1969.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utforma gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Gymnasieskolernes Rektorforening.
 Danmarks Lærerforening.
 Danmarks Realskoleforening.
 De Frie Folkeskolers Fællesråd.
 Landsforeningen Skole og Samfund.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Oppikoulunopettajien keskusjärjestö—Läroverksläraarnas centralförbund
 r.y.

Suomen opettajain liitto—Finlands lärarförbund.
 Finlands svenska läroverksförening.
 Finlands svenska folkskolläraryförbund.
 Privatskolornas förbund r.f.
 Suomen oppikoulujen rehtorien yhdistys r.y.—Finlands läroverksrektors förening r.f.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Forsøksrådet.
 Folkeskolerådet.
 Lærerutdanningsrådet.
 Norsk lærerlag.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
 Skolöverstyrelsen.
 Lärarnas riksförbund.
 Sveriges lärarförbund.
 Svenska privatskolors riksförbund.
 De enskilda skolornas förbund.
 Svenska privatskolors elevförbund.
 Utlandssvenskarnas förening.
 Målsmännens riksförbund.
 Samkristna skolnämnden.
 Esternas representation i Sverige.
 Föreningen Chinuch, judiska leksskolan i Stockholm.

De remissinstanser, som företräder privatskolor och vissa lärarorganisationer, framhåller i allmänhet den betydelse det enskilda skolväsendet haft för reformer inom skolsystemet som helhet och efterlyser ett gemensamt ställningstagande från de nordiska ländernas sida beträffande riktlinjerna för privatskoleväsendets utveckling. Statliga myndigheter med ansvar för utbildningen intar en mera reserverad hållning till medlemsförslaget och tillstyrker inte en utformning av gemensamma regler för det enskilda skolsystemet förrän grundskolesystemet utformats. Allmänt framhålls även att privatskolornas ställning starkt avviker från land till land.

Danmarks Lærereforening påpekar att de privata skolorna har undergått en egen kulturhistorisk utveckling i varje enskilt land, vilket avsevärt försvårar försök att genomföra gemensamma nordiska riktlinjer för dessa skolor. Föreningen tillägger att de privata skolorna vad gäller det kunskapsmässiga innehållat så nära som möjligt bör anknyta till den offentliga undervisningen. *Danmarks Realskoleforening* tar inte ställning i frågan om nordiskt samarbete på området men anser, att privatskoleväsendets förankring i dansk skoltradition motiverar att privatskolornas ställning säkras. Även *De Frie Folkeskolers Fællesråd* i Danmark finner att de privata

skolorna fortsättningsvis har sitt stora berättigande i det demokratiska, kulturella utbildningssamhället. I motsats härtill framhåller den danska *Landsforeningen Skole og Samfund* att rationaliseringar som självval och variationer i undervisningsformerna bör vara lättare att realisera inom ramen för den offentliga skolans verksamhet.

För Finlands vidkommande framhåller *undervisningsministeriet* att de privata skolorna har haft en helt annan ställning och betydelse än i de andra nordiska länderna. Endast till en ringa del uppfyller deras undervisning på utbildningen ställda specialkrav. *Finlands svenska folkskolläraryförbund* anser att det bör vara en huvudregel att de privata skolorna följer riktlinjerna för det allmänna skolväsendet och att det bör vara dess uppgift att sörja för en väl utbyggd försöksverksamhet. Förbundet understryker, att det privata skolväsendets utveckling bör omfatta endast de områden där privatskolorna fyller ett behov men att även då de allmänna stadgandena bör vara huvudregel. *Privatsskolornas förbund r.f.* i Finland hänvisar till internationella konventioner om föräldrarnas rätt att välja undervisningsform för sina barn och anser att man mot bakgrund härav borde eftersträva gemensamma verksamhetslinjer för privatskolorna i Norden. Av samma skäl stöder även *Läroverkslärarnas centralförbund*, *Finlands lärarförbund* och *Finlands läroverksrektorers förening r.f.* förslaget om ett för enhetligande av privatskoleväsendet. I yttrandena från sistnämnda instanser framförs som andra motiveringar för nordiskt samarbete på området att privatskolorna har större möjligheter att upprätthålla kontakter mellan skola och hem, att dessa skolor snabbare tycks anpassa sig efter förändrade undervisningskrav, att privatskolorna utgör ett viktigt komplement till det av samhället understödda skolväsendet, att de tillgodoser vissa minoriteters krav av undervisning samt att de ställer sig billigare för samhället än de allmänna skolorna på grund av privat understöd.

Forsøksrådet i Norge konstaterar att norsk historia och skoltraditioner inte har givit upphov till ett lika utvecklat privatskoleväsende som i Danmark och Finland. *Folkskolerådet* menar att, om en harmonisering av undervisningens innehåll i de nordiska ländernas skolor eftersträvas det även är naturligt att gemensamma riktlinjer utformas för i vilken utsträckning undantag skall beviljas från gällande normer om undervisningens innehåll. *Lærerutdanningsrådet* anför liknande synpunkter men anser sig inte på nuvarande tidpunkt kunna behandla frågan om privatskolornas framtid. *Kirke- og undervisningsdepartementet* framför som sin åsikt att resultaten av arbetet på harmoniseringen av de nordiska skolordningarna bör avvaktas innan ställning tas till frågan om avvikelser från allmänna normer rörande skolundervisningens innehåll.

Utan gemensamma riktlinjer för det offentliga skolväsendet i Norden är det enligt *universitetskanslersämbetet* i Sverige mycket svårt att få till

stand gemensamma riktlinjer för privatskoleväsendets framtida utformning, särskilt med beaktande av att privatskolorna spelar en helt olika roll i de skilda länderna. *Skolöverstyrelsen* påpekar att gemensamma riktlinjer för privatskoleväsendet borde omfatta samtliga former av privata skolor, vilket tydiigen inte avses i medlemsförslaget. I likhet med universitetskanslersämbetet anser emellertid skolöverstyrelsen att frågan om gemensamma riktlinjer för det offentliga skolväsendet först bör lösas och tilllägger att det är samhällets plikt att tillhandahålla erforderlig utbildning. Vad gäller de svenska förhållandena framhåller skolöverstyrelsen att enskild skola inte får drivas så att den kommer i strid med eller motverkar de mål som statsmakten uppställt för den obligatoriska skolans verksamhet och utveckling samt att rätten att upprätta, driva respektive utnyttja enskild skola inte konstituerar någon rätt till ekonomiskt stöd från det allmänna. Även *Sveriges lärarförbund* understryker samhällets skyldighet att ordna undervisning som tillgodoser skilda samhällsgruppers krav, varför förbundet anser att tillgängliga resurser i första hand bör utnyttjas för att utveckla det obligatoriska skolväsendet och inom ramen för detta tillgodoser olika önskemål. *Svenska privatskolors riksförbund* uppehåller sig vid frågan om statsstödet till privatskolor särskilt med hänsyn till att de enskilda skolornas ställning är avgjort sämre i Sverige än i de andra nordiska länderna. För att privatskolorna, som förbundet betecknar som ett väsentligt alternativ till det offentliga skolväsendet, skall kunna fortsätta sin verksamhet bör de erhålla ett tillräckligt stöd från det allmänna. *De enskilda skolornas förbund* i Sverige efterlyser statsstöd för att privatskolorna skall kunna fortsätta med sin konstruktiva experimentella verksamhet. *Esternas representation i Sverige* och *Utlandssvenskarnas förening* framhåller de privata skolornas betydelse för mindre medborgargrupper.

3. Utskottet

De genomgripande reformer av skolväsendet, som påbörjats i samtliga nordiska länder, kommer att på ett avgörande sätt beröra inte endast det offentliga skolväsendet utan även de självägande eller privata allmänbildande skolorna. Förslagsställarna har efterlyst åtgärder för att trygga det enskilda skolväsendet genom tillskapande av gemensamma nordiska riktlinjer för dess utveckling. Utskottet har av remissmaterialet inhämtat att de privata skolorna i de nordiska länderna representerar mycket olika traditioner och utvecklingslinjer. På grund härav och med hänsyn till de pågående reformerna av den grundläggande utbildningen och arbetet på en harmonisering av de nordiska ländernas skolordningar saknas för närvarande en tillräcklig grundval för att utarbeta bestämmelser om i vilken mån avvikelser skall tillåtas från undervisningsformerna vid offentliga skolor.

Hänvisande till vad ovan anförls får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

København den 23 september 1969

K. B. Andersen

Georg Backlund

Per Bergman

Niels Eriksen

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Förman

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Medlemsförslag

om karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna

(Väckt av Harald Løbak, Gerda Møller och Jan-Ivan Nilsson)

I jämförelse med de flesta andra länder har Norden kommit att bli tämligen förskonat från smittosamma djursjukdomar. Denna omständighet är ej i och för sig något skäl för att inskränka på karantänundersökningarna. Varje sådan undersökning blir ganska meningslös, om en smittosam djursjukdom redan fått fäste i ett land. I åtskilliga länder föredrar man att skydda sig mot smitta genom mer eller mindre långtgående förbud mot införsel av vissa djurslag. På andra håll har man avstått från karantänundersökning vid införsel av djur och nöjt sig med att bygga kontrollen på att prov tagits av veterinär i utförsellandet.

Det skulle vara önskvärt att grunderna för karantänverksamheten bleve så överensstämmande som möjligt olika länder emellan, icke minst inom Norden. En sådan samstämmighet mellan de olika nordiska ländernas införselbestämmelser bör eftersträvas med hänsyn bland annat till turister till dessa länder, som icke bör betungas av att avvikande regler tillämpas i fråga om krav på karantänförvaring för medföljande djur från ett land till ett annat. Möjlighet att i nuvarande läge nå överensstämmelse mellan de nordiska länderna är emellertid begränsad med hänsyn till rådande olikheter beträffande förutsättningarna, främst då det gäller förekomsten av smitta och uppbyggnaden av skyddsåtgärder mot dess spridande. Sverige och Norge är tämligen likställda i geografiskt hänseende, medan Danmark och Finland har landgränser mot andra länder, varifrån i första hand rabies kan spridas genom hundar, katter eller vilda djur. Vissa lättnader har emellertid genomförts vad gäller överföring av tamdjur mellan de nordiska länderna, vilket framgår av bifogade sammanställning över de nordiska ländernas bestämmelser på området (*se Tillägg*). I möjligaste mån bör samarbetet på området emellertid utbyggas i syfte att få till stånd enhetlighet i de nordiska reglerna gentemot icke nordiska länder.

Att en fullständig likformighet olika nordiska länder emellan kan vara svår att nå är naturligt, så till vida som ett land med relativt stränga regler drar sig för att ta den eventuella risk, som kunde föranledas av en lättnad i reglerna, medan länder med lindrigare införselvillkor kan vara betänk-

samma mot att skärpa sina bestämmelser, så länge dessa har erfarenhetsmässigt visat sig vara tillfyllest.

Ett samarbete mellan de nordiska länderna bör säkerligen kunna vara av praktisk betydelse på detta område. Sålunda bör en karantänanstalt i ett nordiskt land, om anstalten är fullbelagd, kunna hänvisa till karantänundersökningar i annan karantän inom Norden, varvid exempelvis ett blodprov som tagits i annat land än Sverige, oavsett vilket, bör kunna sändas till statens veterinärmedicinska anstalt i Stockholm för undersökning. Likaså bör, för den händelse karantänanstalt saknas i vissa större städer, det ej vara uteslutet, att djur skulle kunna införas till Sverige över t. ex. Kastrup eller Oslo och eventuellt karantänundersökas i Köbenhavn respektive Oslo enligt överenskommelse mellan svenska samt danska respektive norska myndigheter. Vad nu sagts har närmast tillämpning på djur, som importerats utan att ha sällskap med resande, d. v. s. väsentligen kommersiell import, men torde även komma att gälla då djur, i allmänhet hundar, medföljer resande. Det kan emellertid härvid bli tveksamt, om den resande alltid är beredd eller ens har möjlighet att bestämma sin resväg med hänsyn till karantämförvaringen av det medföljande djuret och om han inte föredrar att sända djuret separat.

Kontrollen av djurimporten utgör ett hinder för den kommersiella importen av djur och vållar olägenhet för resande som medför sällskapsdjur. Med hänsyn härtill och till de kostnader, varmed karantänväsendet är förenat, bör eftersträvas att inte fler djur underkastas karantänundersökning än behövt och likaså att karantäntiden begränsas så mycket som möjligt, utan att dylika lättnader i införselkontrollen ökar riskerna för att sådana sjukdomar som rabies, mul- och klövsjuka eller rots kan vinna spridning i Norden.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet.

Köbenhavn den 11 maj 1968

Harald Løbak

Gerda Møller

Jan-Ivan Nilsson

TILLÄGG

**Sammanställning över de nordiska ländernas bestämmelser angående
karantänverksamheten för djur**

1. Gällande bestämmelser i Danmark

Det är med få undantag förbjudet att införa djur till Danmark. Veterinärdirektoratet kan dock ge dispens från detta förbud och medge införsel på särskilda betingelser beroende av djurslag och hälsotillståndet hos ursprungslandets djurbestand. Såvitt gäller hästar, nötkreatur, får och höns medges i allmänhet inte import annat än av avelsdjur. Import av svin förekommer ej.

I Danmark finns tre statliga karantäner för hästar, nötkreatur, får och getter. De ligger i Köbenhavn, Esbjerg och Padborg samt förestås av Veterinärdirektoratets gränsdjurläkare. För hundar och katter är en privat karantän ordnad på djursjukhuset i Emdrup invid Köbenhavn, vilken ägs av »Foreningen til dyrenes beskyttelse» och står under tillsyn av Veterinärdirektoratet. Höns karantänförvaras på en av »landsudvalget for fjærkræavlen» ägd och av Veterinärdirektoratet godkänd karantänstation utanför Köbenhavn. Karantänförvaring förekommer ordinärt endast vid import.

Karantänförvaring föreskrives med olika tider för olika djurslag. Sålunda gäller t. ex. för hästar — utom från Storbritannien och de nordiska länderna — en karantäntid, vars längd är beroende av hälsotillståndet i exportlandet eller av resultat av blodprovundersökning för vissa smittosamma sjukdomar och av eventuella andra prov. För hundar och katter gäller en karantäntid på sex veckor på djursjukhuset i Emdrup bortsett från hundar och katter från Storbritannien. Införsel av klövdjur, bortsett från svin, för vilka det, som redan nämnts, är totalt införselförbud, sker blott undantagsvis och på särskilt stränga villkor, bl. a. en flera månaders lång karantäntid, varav de första två—tre veckorna skall äga rum på en av statens karantänanstalter och resten i en tidigare av Veterinärdirektoratet godkänd privat karantän. Djuren underkastas prov av olika slag under karantäntiden. Såväl karantäntidens längd som intervallen mellan proven bestämmas i varje enskilt fall av Veterinärdirektoratet. Man söker bestämma karantäntiden i relation till inkubationstiden för ifrågavarande akuta sjukdomar, medan vid kroniska sjukdomar undersökning sker vid ankomsten och vid eventuella senare prov t. ex. efter djurens placering i hemkarantän.

De tre statskarantänerna är av äldre datum och anses ha en så låg standard att det inom få år blir nödvändigt att upptaga frågan om förnyelse.

Enligt gällande författning skall samtliga kostnader i samband med karantänsförvaring betalas av vederbörande importör. Staten lämnar dock ett årligt tillskott till djursjukhusets karantänavdelning.

Vad angår de lättnader beträffande karantänsförvaring, som gäller de nordiska länderna emellan, hänvisas till avsnittet om Sverige.

2. Gällande bestämmelser i Finland

För införsel av däggdjur och fåglar fordras tillstånd av lantbruksministeriets veterinäravdelning. Till förhindrande av utbredning av djursjukdomar har man beträffande djur, som kan tänkas sprida smitta, icke tillåtit införsel från länder, som under den senaste tiden haft smittosamma sjukdomar, exempelvis mul- och klövsjuka. Man har eftersträvat att införsel endast sker från de nordiska länderna. I införseltillstånden uppställs krav på att vid importen skall företes försäkran från vederbörande exportlands veterinärmyndigheter om att vid undersökning icke konstaterats någon smittosam sjukdom hos för export avsett djur eller hos den besättning varifrån djuret härstammar.

Vid den import av djur, som tillåtes — bortsett från internordisk import och viss införsel av hästar i tävlingssammanhang — skall regelmässigt ett karantänsförfarande äga rum. I Finland finns emellertid inga speciella karantänsanstalter. Karantänplats ordnas och upprätthålles av importör av djur. Hundar och katter som införes från rabiessmittade hamnar placeras under fyra månader på en för ändamålet godkänd plats och herefter tilllämpas på dem de s. k. hemkarantänbestämmelserna under en tid av två månader. Som karantän har godkänts vissa s. k. karantänkennlar.

Importör svarar för alla kostnader för undersökning och åtgärder som föreskrives i införseltillstånd.

Största antalet djur som importeras och karantänundersökes utgöres av hundar, hästar och nötkreatur. Karantäntiden utgör — i den mån import tillåtes och karantänförfarandet är föreskrivet — för hästar en månad, för hundar och katter sex månader, för nöt en—tolv månader, för svin fyra månader, för fjäderfä en—tolv månader, för pälsdjur tre—fyra månader.

Enligt uppgift lär finnas vissa planer på att i samband med en ombyggnad av finska veterinärhögskolan i denna bl. a. även inrymma vissa lokaler där djur från utlandet skulle kunna tagas under förvaring i särskilda fall.

Vad angår de lättnader beträffande karantänsförvaring, som gäller de nordiska länderna emellan, hänvisas till avsnittet om Sverige.

3. Gällande bestämmelser i Norge

I Norge finns en enda karantänanstalt för djur nämligen Statens karantänstation i Oslo. Införsel av djur till Norge sker i huvudsak över Oslo med flyg eller sjöledes. Djur, som inkommer över andra tullplatser och som skall undergå karantänundersökning, befordras till Oslo under tullkontroll.

Några särskilda anordningar för mottagning av djur vid gränsplatser o. d. — där de besiktigas av veterinär, om de ej skall vidarebefordras till karantänstation — eller för transport av djur till karantän finns ej och anses icke behöfliga. För transitering erfordras tillstånd av lantbruksdepartementets veterinärdirektorat.

Vid sidan av karantänstationen förvaras en del djur i privata karantäner. Detta gäller särskilt hästar från nordiska länder, som skall deltaga i tävlingar eller införas för betäckning, i den mån karantänförvaring ifrågakommer för dessa.

Beträffande hundar fordras karantänförvaring i stort sett endast av sådana från rabiessmittade länder. Någon undersökning av andra hundar med tanke på leptospirens eller annan sjukdom förekommer ej. Av inkommande hundar beräknas omkring 90 procent medfölja resande. Karantäntiden varierar för olika djurslag, t. ex. för hästar tre—fyra veckor och för hundar sex månader.

Vad angår de lättnader beträffande karantänförvaring, som gäller de nordiska länderna emellan hänvisas till avsnittet om Sverige.

4. Gällande bestämmelser i Sverige

I den mån veterinärstyrelsen anser påkallat för förebyggande av smittsamma djursjukdomars spridning, kan styrelsen eller i vissa fall gränsveterinär förordna att levande djur icke må införas till riket utan styrelsens/ gränsveterinärs tillstånd. Införseltillstånd må vägras endast där så prövas nödigt för förebyggande av smittsamma djursjukdomars spridning. Gemensamt för införsel av olika djurslag är att djuren underkastas en dubbelkontroll i det att djuren undersöks dels omedelbart före exporten från utförsellandet och dels vid införseln och eventuell karantänförvaring. Vidare iakttages i princip med tanke på att djuren ändock skulle vara infekterade vid införseln av sjukdomar, som ej kan diagnostiseras genom serologiska eller andra undersökningar, att karantäntiden täcker inkubationstiden så, att sjukdomen kan diagnostiseras i karantänen.

Vid införsel till Sverige får levande djur ej utan medgivande av gränsveterinär utlastas, innan de besiktigats av denne. Finnes skäligen anledning misstänka att djuret är angripet av viss sjukdom, skall djuret omedelbart återutföras eller under vissa förutsättningar avlivas.

I den mån så finnes erforderligt äger veterinärstyrelsen föreskriva att levande djur, som inkommer i riket skall hållas i karantän viss tid, innan importören får förfoga över djuret. Karantänbehandling skall, där ej veterinärstyrelsen i undantagsfall medgiver annat, ske å anstalt, som godkänts av styrelsen och står under tillsyn av därtill av styrelsen förordnad gränsveterinär.

Särskilda lättnader gäller i fråga om införsel av djur från andra nordiska länder. Från det tillståndstvång, som gäller för flertalet levande djur, har

undantag gjorts om förflyttning av djur från Finland eller Norge, vilket betingas av renskötseln, samt i det avseendet att befolkningen vid gränsen mot Finland eller Norge får från respektive land dels införa och återinföra hästar som användas endast för transporter vid gränsen, dels införa och återinföra nötkreatur, får, getter och svin för bete. Undantag från tillståndstvånget gäller även införsel av hundar och katter från Danmark, Finland och Norge, som tills vidare må äga rum utan veterinärstyrelsens i varje särskilt fall meddelade tillstånd, under villkor att vid införseln för tullmyndigheten företes ett av legitimerad veterinär i Danmark, Finland, Norge eller Sverige samt djurägaren tidigast sex veckor före införseltillfället vederbörligen ifyllt och underskrivet formulär. Beträffande införsel av katter från Danmark gäller dock sedan 1964 tills vidare att sådan icke må äga rum utan veterinärstyrelsens i varje särskilt fall meddelade tillstånd. Detta sammanhänger med förekomst av rabies inom Danmark liksom i vissa andra länder. Spridning av rabies har beträffande hundar motverkats genom vaccination. Undantag från tillståndstvång innebär befrielse dels från ansökningsförfarande dels från eventuell karantänförvaring.

Bortsett från de särskilda lättader, som gäller beträffande införsel från andra nordiska länder, får införsel sjö- och luftledes i stort sett ske endast över Göteborg, Hälsingborg, Malmö och Stockholm och införsel landledes över Haparanda, i vilka samtliga städer karantän finnes. Veterinärstyrelsen kan också ge särskilda tillstånd till införsel över andra platser än de nämnda. Verksamheten vid karantänerna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg drives kommunalt, medan däremot karantänanstalten i Haparanda är statlig.

Det är i första hand för hästar och hundar som karantänerna utnyttjas. Karantäntiden för hästar ligger i allmänhet mellan ett—fem dygn, undantagsvis dock någon månad eller mer. Hundar karantänförvaras i ett flertal fall endast ett—tre dygn. En större eller mindre del av hundarna, i genomsnitt en fjärdedel, karantänförvaras emellertid så lång tid som fyra månader, vilket gäller dem som införes från rabiesmittade länder. För nötkreatur utgör karantäntiden i allmänhet minst tre veckor.

De lättnader, som gäller för införsel av hundar och katter från övriga nordiska länder till Sverige, varom redovisats här ovan, tillämpas på motsvarande sätt i de övriga nordiska länderna.

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Veterinærdirektoratet:**

— — — — skal veterinærdirektoratet udtale, at man i princippet kan tilslutte sig de i medlemsförslaget anförte synspunkter om, at den störst mulige overensstemmelse mellem de nordiske lande vedrørende karantæneforanstaltninger ved indførsel af dyr bör tilsträbes. Dette har man imidlertid allerede haft för öje ved de gennem mere end 10 år stödfundne regelmæssige — som regel ärlige — möder mellem veterinärstyrelserne i Nordisk Råds medlemslande, ved hvilke dröftelser om ensartede indførsels- og karantænebestemmelser gennemgående er faste punkter på dagsordenen.

Emnet för medlemsförslaget har tö sider, nemlig 1) karantæneforanstaltninger ved tilførsel af dyr fra områder uden för Norden, og 2) karantæneforanstaltninger ved omsætning af og trafik med dyr inden för medlemslandene.

Med hensyn til 1) skal bemærkes, at de nordiske lande såvel ved den »kommercielle» indførsel af husdyr som ved indførsel af dyr til hobbybetonede formål (zoodyr, hunde, katte og andre selskabsdyr, prydfugle m. v.) følger en ensartet politik, der går ud på at eliminere risikoen för indslæbning af sygdomsagentia, herunder parasitter, der ikke forekommer i det nordiske område som helhed.

Karantænebestemmelserne ved sådan indførsel vil derfor være udarbejdet efter ensartede retningslinier, men visse forskelle kan forekomme med hensyn til detaljer i importvilkårene og herunder med hensyn til karantæneopholdets art og omfang. I de fleste tilfælde vil indførsel være betinget af erklæring om sundhedsmæssige forhold og herunder diagnostiske prøver udstedt af en kompetent veterinär i oprindelseslandet, men en sådan erklæring vil i almindelighed ikke bevirke, at krav om karantæneophold kan frafaldes.

Alt i alt er kommerciel indførsel af husdyr til Norden imidlertid af et så begrænset omfang, at gennemførelse af fuldstændig ensartethed forekommer mindre rimelig i betragtning af, at hver enkel import sker efter forudgående tilladelse fra veterinärstyrelserne indeholdende nærmere specificerede detailkrav afpasset efter dyrets art og afsenderlandets status i sygdomsmæssig henseende.

Det er derfor vanskeligt at forestille sig, at ensartede karantænebestemmelser kan være noget afgørende moment ved disse import, og fra veterinærdirektoratets side kan man f. eks. ikke anbefale totalforbudet mod indførsel af svin erstattet af en på fælles nordisk basis aftalt karantænetid med tilhørende diagnostiske prøver og kliniske observationer og andet mere, idet enhver risiko for forringelse af den danske svineproduktions afsætningsmuligheder f. eks. blot ved et enkelt tilfælde af trikinose eller svinepest bør udelukkes.

Samme synspunkter kan gøres gældende vedrørende indførsel af nyttefjerkræ, hvor den i Danmark af hensyn til visse programmer for sygdomsbekæmpelse og afprøvning af avlsværdi gennemførte livslange karantæne muligvis ikke vil have en tilsvarende baggrund i de øvrige lande.

Med hensyn til indførsel af dyr i sportsligt øjemed: heste til løb eller springkonkurrencer, dyr tilhørende cirkus og artister, blindehunde og lign., følges i alle lande (Island muligvis undtaget) ensartede retningslinier for uhindret midlertidig import.

For så vidt angår karantæneforanstaltninger for dyr ved indførsel af dyr i hobbybetonet øjemed har disse først og fremmest interesse ved indførsel af hunde og katte. For disse dyrs vedkommende har man ved veterinærstyrelsernes møde i 1966 vedtaget at følge ensartede retningslinier med hensyn til lande, der betragtes som rabiessmittede, hvorimod man har bibeholdt de nationale karantænebestemmelser, der bestod, før aftalen blev truffet. Den danske karantænetid på 6 uger, der er betinget af, at hunde og katte vaccineres mod rabies ved indsættelsen i karantænen, uanset eventuel foreliggende dokumentation om forudgående rabiesvaccination i oprindelseslandet, afviger således fra den i de øvrige lande nu gældende 4 måneders karantænetid.

Da man på baggrund af 15 års erfaringer ikke har set ulemper forbundet med de danske karantænevilkår for hunde og katte, har man intet sagligt grundlag for at anbefale ændring af karantænereglerne. Skal forlængelse til 4 måneder foretages, bør det ske ved en politisk beslutning.

Med hensyn til forhold 2) omsætning og trafik inden for de nordiske lande, har man ved veterinærstyrelsernes møde i 1967 vedtaget, at der er fri trafik med hunde og katte, der ledsager rejsende, på betingelse af, at dyrene er ledsaget af de i tillægget omtalte veterinære erklæringer med gyldighed i 6 uger. Det tilføjes dog, at vaccinationsområdet i Sønderjylland betragtes som rabiessuspekt område, for hvilket der gælder strengere regler.

Den erhvervsmæssige omsætning og trafik med husdyr inden for de nordiske lande er i det hele af ringe omfang og betinget af tilladelse i hvert enkelt tilfælde.

Bortset fra heste er indførselsvilkårene så specielle, afhængig f. eks. af mund- og klovesygesituationen i Danmark og vaccination mod denne sygdom, situationen med hensyn til bovin enzootisk leukose og paratuberkulose i

oprindelsesbesætningen, status med hensyn til sygdomme hos mink o. a. m., at der ikke efter veterinærdirektoratets opfattelse kan være anledning til at søge ensartede bestemmelser for indførsel og karantæneophold gennemført.

Med hensyn til det i medlemsforslaget udtalte ønske om, at samarbejdet søges udvidet, således at forhåndenværende karantænelokaler i et land i givet fald stilles til rådighed ved indførsel til et af de andre nordiske lande, bemærkes, at man fra dansk side ikke har indvendinger mod denne tanke under forudsætning af, at Danmark ikke derved påføres en risiko, som man ikke ville have taget, såfremt det drejede sig om en import til dansk område.

Der haves ikke indvendinger imod, at prøver til diagnostisk undersøgelse, såfremt det pågældende importlands veterinærstyrelse finder det ønskeligt, sendes fra en dansk karantæneanstalt til undersøgelse i et andet nordisk land, men opmærksomheden må henledes på, at den kliniske observation i karantænetiden kan være lige så væsentlig som diagnostiske prøver. Aftaler med hensyn til gennemførelse af klinisk observation kan imidlertid efter dansk opfattelse træffes mellem veterinærstyrelserne.

For så vidt angår oplysningerne i tillægget skal vedrørende 1) anføres, at en ny større karantænebygning af landbrugsministeriet er projekteret i Padborg. Foranstaltninger til erhvervelse af grundareal er iværksat, og karantænebygningen er planlagt opført i finansårene 1969/70—1971/72.

Vedrørende 4) skal anføres, at veterinærstyrelserne som nævnt i 1967 har truffet aftale om, at reglerne for trafikken med hunde mellem de nordiske lande udvides til også at omfatte katte, jfr. veterinærdirektoratets vedlagte cirkulære af 26. marts 1968.

København, den 6. august 1968

Chr. Werdelin

Veterinærdirektor

BIHANG

Cirkulärskrivelse till samtliga veterinärer om införsel av hundar och kattor mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige

Idet henvises til tillægsbekendtgørelse nr. 62 af 22. marts 1957 om indførsel af husdyr og råprodukter af disse m. m. skal oplyses, at den særlige ordning for trafikken med hunde og katte, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2, efter aftale med de øvrige skandinaviske lande skal praktiseres som følger fra og med den 1. april 1968.

1. *Hunde og katte, der ledsager rejsende.* Det er ikke nødvendigt at søge indførselstilladelse til det pågældende land (se dog også pkt. 4), såfremt

dyret ledsages af regelret udfyldt »Dyrlægeattest og ejererklæring» (formular La. 23,0—263). Formularen kan ved fornødne overstregninger og tilføjelser benyttes for katte, indtil nyt oplag foreligger. Attesten gælder for rejser i de 4 nævnte lande (Grønland og Færøerne undtaget) i 6 uger regnet fra udstedelsesdatoen. Såfremt dyret efter denne tidsfrist endnu skal passere én eller flere landegrænser inden for aftaleområdet, skal ny attest udstedes i det land, hvori dyret på det pågældende tidspunkt befinder sig.

2. *Hunde og katte, der ønskes solgt til permanent ophold i Norge og Sverige.* Importøren skal forud søge om indførselstilladelse i Veterinærdirektoratet, Akersgt. 42, Oslo, resp. Kungl. Veterinärstyrelsen, Fack, Stockholm 3. Indførselstilladelsen vil indeholde de betingelser, hvorunder dyrene kan indføres.

3. *Hunde og katte, der ønskes indført til permanent ophold i Finland.* Dyrene vil p. t. kunne indføres, såfremt de ledsages af den i pkt. 1 anførte attest. Særlig indførselstilladelse er unødvendig.

4. *Hunde og katte, der er hjemmehørende i rabiesvaccinationsområdet i Syd- og Sønderjylland,* jf. bekendtgørelse af 21. februar 1968 om vaccination mod rabies, må ikke fjernes fra dette område til Finland, Norge eller Sverige, medmindre der, ud over opnået indførselstilladelse til dette særlige formål fra de pågældende landes veterinærstyrelser, også foreligger tilladelse fra veterinærdirektoratet til bortførsel fra området. Sidstnævnte tilladelse kan kun opnås, såfremt finsk, norsk eller svensk indførselstilladelse forelægges veterinærdirektoratet.

Opmærksomheden henledes på, at der underhånden fra veterinærstyrelserne i Norge og Sverige er tilgået veterinærdirektoratet underretning om, at hunde ved indførselen har vist åbenbare tegn på ormeinvasion eller på at være befængt med lus. De attestudstedende dyrlæger bedes være opmærksomme på disse og eventuelle andre lidelser, der bør hindre udstedelse af en erklæring om, at hunden ved klinisk undersøgelse ikke har vist tegn på smitsom sygdom eller anden sygdom.

Cirkulærer af 4. juni 1964, 27. juli 1964, 29. juni 1965 og 27. april 1967 bortfalder hermed.

København, den 26. marts 1968

Chr. Werdelin

Den Danske Dyrlægeforening:

— — — skal det meddeles, at Den Danske Dyrlægeforening kan anbefale, at mulighederne for etablering af ensartede karantænebestemmelser og for samarbejde inden for karantænevirksohmheder undersøges.

Hellerup, den 2. april 1968

P. b. v.

Knud Poulsen

B. Jensen

Dansk Kennelklub:

— — — skal hermed udtale, at vi vil finde det ønskeligt, om konforme forslag vedrørende karantænebestemmelser for de skandinaviske lande blev udarbejdet.

Hvis noget sådant kan etableres, imødeser vi gerne forslaget, som vi derefter skal behandle.

København, den 22. august 1968

P. b. v.

S. A. Tetzlaff

Formand

Foreningen af Travhesteejere paa Sjælland:

— — — kan jeg udtale, at vor forening helt og fuldt gaar ind for Deres medlemsforslag.

Som supplement til vor stillingtagen til ovennævnte forslag kan jeg oplyse, at vi fra vor forenings side i mange aar er gaaet ind for ensartede regler og bestemmelser inden for hestesporten i Norden. Dette standpunkt er ikke alene dikteret ud fra rent praktiske hensyn, men ogsaa for paa dette lille omraade at manifestere vor samhørighed med den øvrige del af Norden.

Pr. 1 januar d. a. er foretaget en fusion af de to hesteejerforeninger, nemlig: Dansk Travhesteejerforening af 1961 og Foreningen af Travhesteejere til een forening: Foreningen af Travhesteejere paa Sjælland, med undertegnede som formand.

Frederiksberg, den 5. september 1968

G. Nielsen

Fabriker

Dansk Racekatte Klub, Darak:

Naturligvis var det af betydning, om man inden for den ramme, som består i det nordiske samarbejde, kunne få koordineret de veterinære bestemmelser i højere grad, end det hidtil har været tilfældet.

Imidlertid kan det, som der anføres i det svenske forslag, medføre visse vanskeligheder at gennemføre en ensartethed, da man naturligvis vil møde modstand imod hhv. at stramme reglerne (som f. eks. i Danmark) og at løsne dem (som det i så udpræget grad har været tilfældet med f. eks. Sverige hidtil.) Mit svar må derfor ses ud fra den betragtning at de danske racekatteklubber til dato har mødt de største vanskeligheder, de støder på, inden for Sveriges grænser, og da man, inden for racekatteavlen i Danmark ikke har op-

daget nogen ulemper, hverken for dyrene eller avlerne i de nu forholdsvis rimelige karantænebestemmelser, ej heller, at der har vist sig nogen øgning i smitsomme sygdomme, ej heller rabies eller andre for dyrene fatale sygdomme. Alle dyr, som indføres fra rabiesramte områder (hvis nogen i det hele taget) skal være vaccineret imod rabies mindst en måned før indførelsen (dette gælder f. eks. dyr, som indføres til parring eller udstilling og vender tilbage umiddelbart efter), andre, som skal forblive i landet vaccineres ved ankomsten og sættes derefter i en seks ugers karantæne. Yderligere fordrer der en dyrlægeattest fra hjemlandet, som garanterer dyrets sundhedstilstand i afrejseøjeblikket.

Om nogen tilnærmelse til et effektivt samarbejde skal finde sted, så måtte det blive, at Sverige (delvis Norge og Finland) nu nedsætter og lemper sine bestemmelser, således at f. eks. karantænetiden ikke overstiger i nærværdig grad den inkubationstid, som findes for f. eks. rabies, nemlig 60 dage. Dette måtte i tilfælde også blive tilfældet for Norge og Finland. Norge har dog, så vidt vides, i alle tilfælde for racekattenes vedkommende, været adskillig mere villig til at dispensere fra bestemmelserne og handle per konduite i de enkelte tilfælde, hvor behovet er opstået.

På samme måde har det virkeligt vanskeliggørende på udstillingsvirksomheden Danmark og Sverige imellem, at de danske udstillere, som jo nu kan få tilladelse til at udstille på kontinentet, under behørig sikkerhedsforanstaltninger og med den krævede vaccination, ikke kan udstille igen i broderlandet før en periode af seks måneder. I det store og hele er der få, som udstiller på kontinentet, da rejsen er for dyr, men der findes dog en del, og der har hersket stor utilfredshed hos klubberne og deres medlemmer, at man ikke fra Sveriges side kunne nedsætte karantænetiden efter en udstilling sydpå til f. eks. 2—2 1/2 måned.

En anden ting, som har voldt vanskeligheder hos vore medlemmer er de vaccinationsbestemmelser, som Sverige har krævet, for at vore katte kan indføres og udstilles i Sverige. Togangsvaccinen, dels den svenske, dels den tyske, blev for nogle år siden det eneste saliggørende, og den canadiske Connaught-vaccine, som indtil da med held havde været benyttet i Danmark, blev af de svenske myndigheder fejlet til side som ubrugelig. Jeg kan næppe tro, at de danske dyrlæger og de danske laboratorier skulle være så meget ringere stillet i viden end deres svenske kolleger, at de kunne sige god for en vaccine, som villerlig er ubrugelig. Desuden er en togangsvaccine nøjagtig den dobbelte udgift for kateejereren, og skønt alle, som har været interesseret i svenske udstillinger, har måttet akkviescere ved bestemmelsen, så har det dog voldt irritation.

Der er et gammelt ord som siger, at myndighederne ikke kan finde på så mange regulativer for forbud, at folk ikke kan finde flere måder at omgå dem på. Personligt ved jeg, at de strenge svenske karantænebestemmelser igennem de senere år er blevet omgået gang på gang bl. a. ved hjælp fra danske avlere. Såvidt vides har dette ikke på nogen måde medført ind-

førelse af smitsomme eller farlige sygdomme i højere grad til Sverige (eller under samme kategori i Finland).

Derfor er Daraks forslag, at man under udarbejdelsen af en tilnærmelse af de veterinære regler lemper på bestemmelserne i de nordiske lande, som har de strengeste indførselsforbud, og så kan man forbeholde sig, sådan som også tidligere tilfældet har været, at lukke grænserne helt af i de perioder, hvor der findes fare for indførelse af de nævnte sygdomme.

Selvfølgelig må Finland og Danmark, som er landfast med lande, hvor disse sygdomme i perioder raserer, være mere udsatte end f. eks. Sverige og Norge, men de sikkerhedsforanstaltninger, som træffes i Danmark, er i alle tilfælde efter Daraks mening så omgående og så effektive, at der næppe skulle kunne være fare for nogen pludselig udbredelse af disse til Sverige, Norge og Finland.

Vi foreslår derfor en tillempelse af karantænebestemmelserne i retning af de danske, godkendelse af engangsvaccinen, og en periodevis lukning af grænserne, når forholdene tilsiger det.

København, den 25. november 1968

Eva Rothenborg

Formand

Danmarks Turistråd:

— — — skal man udtale, at Danmarks Turistråd vil anbefale så lempelige regler på dette område, som det er forsvarligt.

København, den 14. august 1968

Sven Acker

F i n l a n d

Lantbruksministeriets veterinäravdelning!:

I princip vore det enligt avdelningens åsikt önskvärt att uppnå så enhetliga karantänbestämmelser som möjligt i olika länder och särskilt i de nordiska länderna. Veterinärmyndigheterna i de nordiska länderna har även vid sina årliga konferenser eftersträvat detta, och som ett resultat av överläggningarna har en betydande enhetlighet redan uppnåtts beträffande karantänbestämmelserna i de olika nordiska länderna.

Bestämmelserna rörande hundar och katter är redan nu likadana i den internordiska trafiken och underhandlingar har även förts om förenhetligande av bestämmelserna rörande hästar. I fråga om nötkreatur avviker bestämmelserna från varandra, enär djursjukdomssituationen är olika i de olika nordiska länderna bl. a. i fråga om leukos, paratuberkulos och tidvis

¹ Yttrandet översatt från finska.

även beträffande mul- och klövsjuka. Ländernas geografiska läge föranleder även olikheter, vilka är svåra att eliminera. Angående bestämmelsernas förenhetligande torde överläggningar fortfarande komma att äga rum mellan de ledande veterinärmyndigheterna.

Enligt lantbruksministeriets veterinäravdelnings uppfattning finnes icke heller något hinder för att något annat nordiskt lands karantän godkännes som sådan karantän som krävs i samband med införsel till Finland. Likaså kan i annat nordiskt land utförda laboratorie- m. fl. undersökningar godkännas, såvida dylik karantän har godkänts av veterinäravdelningen och karantänen samt i det andra landet utförda undersökningar överensstämmer med av lantbruksministeriets veterinäravdelning utfärdat tillstånd till införsel. Jämväl kan i Finland tagna prov sändas för undersökning till något annat nordiskt land. Sådan verksamhet har redan nu förekommit i praktiken. (Virusabortundersökningar av i Finland tagna prov har utförts på SVA i Stockholm; undersökningar i anslutning till mul- och klövsjuka av prov som sänts från de andra nordiska länderna på Lindholmens anstalt i Danmark; serologiska paratuberkulosundersökningar av prov från Sverige i Veterinære Serumlaboratoriet i Danmark.)

Helsingfors den 27 augusti 1968

Klaus Tarnaala

Överdirektör

Klaus Tapani

Veterinärråd

--- --- — meddela, att några ändringar ej företagits i de egentliga karantänbestämmelserna sedan ovannämnda yttrande avgavs.

Handläggningen av tillstånd till införsel av hästar har ändrats på så sätt, att lantbruksministeriet innan beslut fattas i fråga om ansökan om tillstånd till införsel bör höra förädlingsorganisationen för ridhästar (Hevosjalostusliitto lämminverisiitosta varten r.y.) i fråga om varmblodiga ridhästar och ponnyhästar. I enlighet med stadganden som varit gällande redan tidigare bör lantbruksministeriet vid införsel av varmblodiga travhästar höra lantbruksstyrelsen. Ett dylikt förfarande vållar viss olägenhet och dröjsmål vid handläggningen av införseltillstånd och avviker exempelvis från de svenska myndigheters förfarande, enligt vilket tillstånden för införsel av häst avgörs med utgående från rent veterinärmedicinska kriterier.

Helsingfors den 28 maj 1969

Enligt uppdrag

Klaus Tapani

Veterinärråd

Tullstyrelsen¹:

I Finland grundar sig karantänverksamheten på lagen om djursjukdomar utgiven den 21 augusti 1937. På föredragning av lantbruksministeriet har med stöd av nämnda lag stadgats att import av däggdjur, fåglar m. m. är tillåten endast med tillstånd av lantbruksministeriets veterinäravdelning. Undantag från tillståndstvånget är införsel av hundar och katter från Danmark, Norge och Sverige. Som villkor för en dylik införsel gäller att vid införseln för tullmyndigheten företes ett av legitimerad veterinär i Danmark, Norge och Sverige samt djurägaren tidigast sex veckor före införseltillfället vederbörligen ifyllt och underskrivet intyg.

Då tullmyndigheterna endast handhar kontrollen av att införsel av djur äger rum under iakttagande av de bestämmelser som utfärdats av lantbruksministeriets veterinäravdelning kan tullstyrelsen icke taga ståndpunkt till frågan om huru karantänverksamheten för importerade djur borde anordnas för att i den uppnå ett förenhetligande mellan olika länder.

I detta sammanhang kan det konstateras att införsel av sällskapsdjur i samband med resandetrafiken till övervägande del sker från de nordiska länderna och på grund av ovannämnda undantagsbestämmelser har det icke uppstått några dröjsmål eller olägenheter för djurens importörer.

För resenärer som inför sällskapsdjur från andra än nordiska länder kan det uppstå smärre dröjsmål som förorsakas av att en veterinär alltid bör kallas till platsen för att undersöka djuren för att avgöra vilka åtgärder som bör företagas för att de får införas.

Helsingfors den 16 september 1968

Jorma Uitto

Generaldirektör

Holger Sandström

Tullråd

Helsingfors stads hamnverk¹:

— konstaterar Helsingfors stads hamnverk, att emedan införsel och utförsel av levande djur över Helsingfors hamn är numerärt rätt obetydlig, har tillämpandet av karantänbestämmelserna inte förorsakat oss märkbara svårigheter. Antalet över Helsingfors hamn transporterade djur under åren 1963—1967 framgår av följande statistik, vilken dock ej omfattar antalet transporterade katter och hundar med flera sällskapsdjur.

Antal till Helsingfors från utlandet importerade och från Helsingfors till utlandet exporterade levande djur under åren 1963—1967 (Helsingfors stads statistik II—III: Utrikeshandel och sjöfart)

		<i>Import</i>				
Position	Beskaffenhet	1963	1964	1965	1966	1967
01.02	Hästar	2	6	55	19	25
01.02	Nötkreatur	22	—	5	—	—
01.03	Svin	—	—	—	—	—
01.04	Får och getter	3	—	—	—	—
01.05	Fjäderfä	—	208	4 600	—	877
01.06	Andra levande djur	—	—	—	—	—
210—290	Pälsdjur	336	1 131	665	1 877	1 361
		<i>Export</i>				
01.02	Hästar	1	—	—	—	—
01.02	Nötkreatur	—	1	199	7	5
01.03	Svin	1	—	—	—	—
01.04	Får och getter	—	31	98	254	76
01.05	Fjäderfä	—	5	—	—	—
01.06	Andra levande djur	—	—	—	—	—
210—290	Pälsdjur	194	1 415	2 416	1 348	347

Helsingfors stads hamnverks upplagrings- och kajkontrollavdelning är enligt tullagen, § 32 mom. 2, utan speciellt bemyndigande berättigad att vid lossningen mottaga oförtullad vara och förvara den. Enligt de av hamnämnden den 29 december 1944 fastställda allmänna bestämmelserna rörande Helsingfors stads hamnverks kajkontroll, § 6 mom. 1, mottager kajkontrollen dock inte levande djur, explosiv, eldfarlig eller hälsovådlig vara eller gods, som i följd av sin beskaffenhet kan medföra skada å annat gods, arbetsredskap, byggnader eller kaj.

Emedan kajkontrollen ej mottager levande djur, kan deras mottagning ordnas genom slakthusverkets eller statens lantegendomars försorg, som har yrkesskicklig personal till sin disposition. Ifall bestående byggnad planeras för karantänverksamheten för djur, borde dessa förläggas tillräckligt långt från de ofta ganska trånga hamnområdena. Byggande och upprätthållande av karantänanstalter för förebyggande av smittsamma djursjukdomar är inte kommunernas utan statens uppgift. Stadigvarande karantänanstalter borde kunna förläggas vid statens egna anstalter, i Helsingfors t. ex. vid veterinärhögskolan, som har tillgång till sakkunnig personal.

Helsingfors den 22 augusti 1968

Kristian Eiro

S. Järvelä

Åbo stads hälsovårdsnämnd har i skrivelse den 5 september 1968 meddelat att nämnden instämmer i lantbruksministeriets yttrande av den 27 augusti 1968 (se ovan).

Suomen kennelliitto — Finska kennelklubben r.y.:

De karantänsbestämmelser, som berör import av hundar till Finland, avviker för närvarande icke från de bestämmelser, som tillämpas i de övriga nordiska länderna. Då vi därför icke anser skäl föreligga att skärpa de nuvarande bestämmelserna, får vi meddela, att vi biträder de i förslaget framförda bestämmelserna.

Helsingfors den 21 augusti 1968

Suomen kennelliitto — Finska kennelklubben r. y.

(oläsl. namn)

Suomen ravirengas — Finska travförbundet¹:

Utbytet i tävlingsverksamheten mellan de nordiska länderna — Finland inberäknat — har under de senaste åren blivit mycket livligt. På grund härav vore det en stor lättnad för hästägarna, om införselbestämmelserna vid återkomsten från tävlingar kunde göras så smidiga som möjligt, t. ex. ungefär på samma sätt som bestämmelserna i Sverige. Vi föreslår för tävlingshästar följande bestämmelser:

I det land, från vilket hästen utföres vid tävlingsresa, utfärdar veterinär ett intyg över att hästen är frisk och att symtom på smittosamma sjukdomar ej kan observeras (lantbruksministeriets veterinäravdelning utfärdar åt landets veterinärer noggranna direktiv och ett enhetligt formulär, enligt vilket intyget utskrivs). Såvida en dylik häst deltagit i tävlingar utanför de nordiska länderna under de senaste sex månaderna bör ägaren förete av vederbörande lands veterinärmyndigheter utfärdat officiellt intyg. Anteckning härom kan göras i det intyg, som skall utfärdas. Travföreningarnas centralorganisation — i Finland Finska travförbundet — meddelar motsvarande centralorganisation i det nordiska land dit tävlingsresan går om den ankommande hästen samt tid och plats för inresan. Detta centralförbund meddelar tullmyndigheterna i införsellandet, att ifrågavarande häst införes för tävling. Det lands centralförbund varifrån hästen utföres meddelar tullmyndigheterna å den ort över vilken återresan sker att införseln är återkomst från tävlingsresa.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Om lantbruksministeriets veterinäravdelning, som har ansvaret i ärendet, anser, att husdjurssjukdomstillståndet är kritiskt i något nordiskt land kan centralförbundets tillstånd att handha frågan på ovanförmått sätt återkallas.

I fråga om införsel som gäller handel med hästar, avel m. m. kunde de nuvarande bestämmelserna bibehållas, även om dessa borde utvecklas i riktning mot förkortade karantäntider på vissa ställen.

Helsingfors den 16 september 1968

Suomen ravirengas

K. Anttinen

Verksamhetsledare

Finlands turistförbund r. f.:

Med tanke på den internationella turismen har de för sällskapsdjuren gällande karantänbestämmelserna den största betydelsen. Oftast är det hundar och katter som medföljer resande. Det är självklart att alla lättnader i införselkontrollen som kan göras utan att öka riskerna är välkomna. Trots att ett fullständigt förenhetligande av karantänbestämmelserna för djur i Norden knappast kan åstadkommas, bör man dock sträva efter största möjliga enhetlighet.

Finlands turistförbund ansluter sig till det gjorda medlemsförslaget.

Helsingfors den 15 september 1968

Finlands turistförbund r. f.

Heikki Mäki

N o r g e

Landbruksdepartementet:

Landbruksdepartementet er enig i at det kan være ønskelig med mest mulig ensartede karantenebestemmelser for dyr innen de nordiske land. Dette gjelder først og fremst ved innførsel av dyr til de nordiske land fra land utenfor Norden, men også ved overføring av dyr mellom de nordiske land.

Veterinærmyndighetene i Norden har imidlertid tatt opp dette spørsmålet for mange år siden og det har også gitt praktiske resultater. Det vises her spesielt til den ordning som er blitt etablert for trafikken med hunder og katter mellom Finland, Sverige, Danmark og Norge. Sett i relasjon til denne forenkling og til den store trafikk med hunder og katter, hadde imidlertid Norge gjerne sett at også Danmark innførte 4 måneders karantene for hunder og lignende fra rabiesinfiserte land, slik tilfelle er både i

Finland, Sverige og Norge og som også er i samsvar med rekommendasjon fra WHO's ekspertkomite om rabies.

Det er også etablert relativt enkle ordninger for inn- og utførsel av sportshester til løp og lignende mellom de nordiske land.

Selv innen Norden kan det imidlertid være ulike forhold når det gjelder forekomst og utbredelse av smittsomme dyresjukdommer, og lovgivningen varierer også noe når det gjelder bekjempelsen av dyresjukdommer.

Ved import av pattedyr og fugler — som i Norge skjer som dispensasjon fra et generelt innførselsforbud — må det i hvert enkelt tilfelle tas hensyn til den zoo-sanitære tilstand i eksportlandet på det tidspunkt eksport er aktuell. Spørsmålet om innførselsbetingelser, deriblant kravet til karantene må vurderes på denne bakgrunn.

Ved import av dyr fra land utenfor Norden, følger de nordiske veterinærmyndigheter i prinsippet en ensartet politikk, men krava til bl. a. karantene kan variere noe på grunn av ulike forhold angående forekomst av forskjellige sjukdommer i importlanda.

For tiden må det derfor være grunn til å tvile på at det vil oppnås noen fordel ved å etablere en mer ensartet karantenep praksis enn det som allerede er tilfelle, for så vidt gjelder storfe, gris, småfe og fjørfe.

Medlemsforslaget tar opp spørsmålet om at ett land skal kunne nytte en karantenestasjon i et annet av de nordiske land. Departementet vil ikke ha noe imot prinsippet i en slik praksis, under forutsetning av at ingen av de berørte parter blir påført en ekstra risiko i den forbindelse. Det skulle neppe by på noen vanskelighet å få prøver som er uttatt på en karantenestasjon i ett land, undersøkt ved ett spesielt laboratorium i et annet land innen Norden. Det daglige tilsyn og eventuelle vaksinasjoner med videre som utføres i ett lands karantenestasjon(er) kan imidlertid være mindre akseptabelt ved import til et annet land.

For Norges vedkommende er kapasiteten ved Statens karantenestasjon ikke større enn at den omtrent dekker dagens norske behov, og spørsmålet er i dag derfor av liten praktisk betydning.

Oslo, 22. august 1968

Bjarne Lyngstad

Reidar Vollan

S v e r i g e

Generaltullstyrelsen:

Enligt förslaget hemställas att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett för-

enhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet. I detta sammanhang vill styrelsen framhålla att ordnandet av karantänväsendet för djur varit föremål för utredning nyligen. Sålunda har betänkande i ämnet avgivits till chefen för jordbruksdepartementet den 30 juni 1966 (Jo 1966: 6).

Gällande veterinära bestämmelser medför i allmänhet ej några svårigheter för tullmyndigheterna vid tillämpningen. Däremot torde de ej sällan vara betungande för trafiken genom att de föranleder dröjsmål och extra kostnader.

På tullområdet pågår det sedan länge ett samarbete mellan de nordiska länderna. Syftet är att i största möjliga utsträckning förenkla tullformaliteterna för att därigenom underlätta trafiken mellan länderna. Betydelsen av enhetliga nordiska bestämmelser har därvid betonats. Särskilt må framhållas de rationaliseringar som inom ramen för detta samarbete genomförts längs landgränsen mot Norge. Sålunda har ett stort antal tullanstalter dragits in. Resande, som medför endast sådana varor som han får införa fritt, har befriats från eljest föreskriven skyldighet att anmäla sig för tullklarering. Dessa åtgärder har för flertalet resande medfört en betydande lättnad vid gränspasserandet. Lättnaderna har emellertid med hänsyn till gällande veterinära bestämmelser ej kunnat genomföras för resande som medför levande djur. Sådan resande skall inresa via tullplats, där anmälan till tullklarering skall göras. För dessa resande har på grund av indragningen av tullanstalter möjligheterna att välja resväg sålunda begränsats.

Beträffande förhållandena vid gränsen mot Finland må framhållas svårigheterna för gränsbefolkningen att vid besök i grannlandet ta med tamdjur, i allmänhet hundar. Enligt gällande bestämmelser kan visserligen hund medföras, om den resande vid införseln företer ett av legitimerad veterinär i Danmark, Finland, Norge eller Sverige samt av djurägaren tidigast sex veckor före införseltillfället vederbörligen ifyllt och underskrivet formulär. Det är emellertid ofta mycket kostsamt och förenat med synnerliga svårigheter för den som är bosatt i Tornedalen att skaffa ett sådant veterinärintyg för avsett besök med hund i grannlandet. Vanemässigt medför dessa ödemarksbor sin hund vid resor över gränsen. Avståndet till resmålet är ofta ringa och den resande har därför svårt att förstå innebörden och meningen med gällande bestämmelser.

Det må även nämnas att turister som fotvandrar i fjällen och därvid medför hund ej sällan saknar kännedom om gällande bestämmelser. I dessa områden är det dessutom ogörligt att komma i kontakt med veterinär för att ordna erforderligt veterinärintyg.

Enhetliga nordiska karantänbestämmelser skulle innebära betydande lättnader för såväl den kommersiella importen av djur som för resande som medför sällskapsdjur. Djur, som underkastats karantänbehandling i nor-

diskt land, skulle under sådana förhållanden kunna införas under enahanda kontroll som gäller för varor i allmänhet.

Stockholm den 30 augusti 1968

Generaltullstyrelsen

Ivar Åberg

A. Jörnby

Veterinärstyrelsen:

Bland motiven för sitt förslag nämner motionärerna först hänsynen till att turister till de nordiska länderna inte bör betungas av att avvikande regler tillämpas i fråga om krav på karantänsförvaring. I detta hänseende kan endast åsyftas sällskapsdjur, som åtföljer resande. För vissa sådana djur, t. ex. sköldpaddor, fåglar, marsvin, medger de nordiska länderna på vissa villkor temporär införsel utan karantänsförvaring. I fråga om de vanligaste sällskapsdjuren, hund och katt, torde olikheter i karantänstid endast i sällsynta undantagsfall ha någon betydelse för turisterna, då den kortaste karantänstiden, Danmarks, är sex veckor.

Motionärerna pekar själva på de av olika skäl begränsade möjligheterna att nå full överensstämmelse mellan de nordiska ländernas bestämmelser, varför veterinärstyrelsen avstår att ytterligare utveckla synpunkterna härpå.

Som en lämplig samarbetsform anvisar motionärerna användande av grannländernas karantäner och veterinärmedicinska laboratorier i fall då de egna karantänerna är fullbelagda eller då möjlighet till vissa undersökningar saknas i det egna landet. Sådant samarbete har förekommit länge. I mån av utrymme och under förutsättning att det inte rör sig om import, som av epizootologiska skäl är förbjudna i det egna landet är det möjligt att karantänsbehandla i ett grannland. Förfarandet är inte ovanligt vid t. ex. införsel till Sverige av papegojor och apor, som kan karantänsbehandlas i Danmark. I övrigt, framför allt vid införsel av sällskapsdjur, är arrangementet mindre ofta förekommande, vilket torde bero på att importörerna inte finner det lämpligt och önskvärt.

Undersökning i export- och importsammanhang av blodprov m. m. kan likaledes vid behov ske vid den statliga undersökningsanstalten i ett grannland. Som exempel kan nämnas att blodprov för undersökning på s. k. virusabort hos häst på begäran av importerande grannland undersökts på statens veterinärmedicinska anstalt i Stockholm och prov för undersökning på sjukdomen paratuberkulos hos nötkreatur i samband med export från Sverige till Finland undersökts vid statens veterinära serumlaboratorium i Köpenhamn.

Samarbetet mellan veterinärmyndigheterna och mellan de statliga veteri-

nära undersökningsanstalterna är således, som torde ha framgått av vad ovan sagts, mycket gott och vidmakthålles bl. a. genom i regel årliga överläggningar mellan representanter för myndigheterna respektive anstalterna. Då ingen veterinärmyndighet önskar ha strängare bestämmelser än som krävs för tillgodoseendet av de författningsenliga åliggandena för myndigheten att skydda landet mot smittsamma sjukdomar är det naturligt att frågan om möjligheterna att utjämna de av respektive lands sjukdoms- och gränsförhållanden betingade olikheterna är ständigt återkommande vid nämnda överläggningar. Den av motionärerna föreslagna undersökningen av möjligheten att förenhetliga införselbestämmelserna kan således enligt veterinärstyrelsens uppfattning sägas vara ständigt pågående i varje fall ur veterinärmedicinsk synpunkt.

Att den kommersiella importen försvåras av införselbestämmelserna ligger i sakens natur. Smärre olikheter mellan de nordiska länderna i importvillkoren vid denna import torde väl däremot ha mindre betydelse för importörerna. I den mån uppmärksamheten kan ha fästs på enstaka större avvikelser i fråga om framför allt karantänstid genom föreliggande medlemsförslag torde man kunna vänta sig att vederbörande lands veterinärmyndighet tar upp frågan vid de gemensamma överläggningarna och vidtar de modifikationer som kan finnas lämpliga och möjliga.

Karantänsbestämmelserna vid import av sällskapsdjur har berörts tidigare men veterinärstyrelsen vill avslutningsvis återkomma till frågan om karantänstiden vid införsel av hundar och katter. För dessa djur tillämpar Finland, Norge och Sverige numera samma karantänstid, fyra månader — uppgifterna i tillägget om rådande förhållanden är inte helt aktuella — medan Danmark har sex veckors karantän och obligatorisk vaccination mot rabies. Efter önskemål från i första hand norsk och svensk sida har de danska veterinärmyndigheterna på grund av rabiesrisken under senare år skärpt bestämmelserna i fråga om hundtrafiken mellan Danmark och kontinenten. Med hänsyn till önskvärdheten av att upprätthålla de lindrigare bestämmelser, som gäller för sällskapsdjur, som medföljer resande mellan de nordiska länderna, och till den frestelse att kringgå gällande importbestämmelser, som ligger i möjligheten att ta in djur från kontinenten till Danmark och därifrån på lindrigare villkor — låt vara genom visst osant intygande — till övriga nordiska länder är det önskvärt att karantänstiden i Danmark bringas i överensstämmelse med övriga nordiska länders.

Stockholm den 10 september 1968

Hans Bengtson

Sune Hydén

Hälsovårdsnämnden i Stockholm åberopar i skrivelse den 2 september 1968 Stockholms stads hälsovårdsförvaltnings yttrande den 21 augusti 1968 (se nedan).

Hälsovårdsnämnden i Göteborg åberopar i skrivelse den 11 september 1968 utlåtande från stadsveterinären i Göteborg av den 5 september 1968 (se nedan).

Stockholms stads hälsovårdsförvaltning:

Vid skärskådande av de olika nordiska ländernas karantänsbestämmelser för djur får man intrycket att klyftorna mellan dem ej är större än att de bör kunna överbryggas. Norden skulle därvid bilda en enhet med fri och okontrollerad trafik av djur mellan de fyra länderna, varvid garantierna mot smittsjukdomar från icke-nordiska länder skulle baseras på en effektiv gränskontroll vid Nordens yttre gränser i kombination med karantänsbehandling när sådan erfordras.

Ett epizootiutbrott i ett nordiskt land kan emellertid snabbt omintetgöra förutsättningarna för en konsoliderad smittskyddad nordisk enhet. De med få års intervall återkommande vågorna av mul- och klövsjuka i Danmark kräver hårda restriktiva åtgärder i övriga nordiska länder, främst i Sverige; även andra epizootier kan skapa liknande problem vilket kräver att den önskade enheten kompletteras med gemensamma bestämmelser som vid behov med omedelbar verkan kan stoppa den fria djutrafiken inom hotade ränder.

Det nordiska domesticerade djurbeståndet utgöres dels av ekonomiskt produktiva husdjur, lantbruksdjur såsom idisslare, arbetshästar, svin, fjäderfä och kaniner, dels av sällskapsdjur såsom främst hundar och katter (ävensom papegojor, marsvin, sköldpaddor o. s. v.). Den senare gruppen har en vida större rörlighet, då djuren i denna grupp ofta åtföljer sina ägare på semesterresor o. s. v. Bland hästarna är sport- och tävlingshästarna även mycket rörliga då de ofta transporteras till olika tävlingsbanor i grannländerna. Kravet på likartade karantänsbestämmelser bör därför i första hand inriktas på gruppen sällskapsdjur och hästar. För den andra gruppen, de mera stationära lantbruksdjuren synes behovet av fri passage ej vara så högaktuellt. En liberalisering av trafiken med denna djurgrupp kräver, utom en analys av djurhälsotillståndet inom olika nordiska landamären även ett hänsynstagande till det ofta regionalt betonade avelsarbetet med de berörda djurslagen.

En uppmjukning i trafiken med hundar och katter över gränserna inom Norden skedde för omkring tio år sedan. Då infördes en form av ett kortfris-

tigt pass (sex veckor) för dessa fyra djurslag. Passet består av ett för alla de fyra länderna likalydande formulär innefattande ett friskintyg utfärdat av en legitimerad veterinär i något nordiskt land samt en försäkran av djurets ägare att djuret i fråga ej varit utanför Norden under de senaste sex månaderna. Kungl. veterinärstyrelsen aviserade i april 1967 möjligheten att passbehovet skulle kunna avskaffas i varje fall mellan Sverige, Norge och Finland under försommaren 1967. Därav blev emellertid intet då särskilt riksdags-, respektive stortingsbeslut fordrades i Finland och Norge för ett sådant slopande. Dessutom måste en gemensam karantänstid och helt likartade införselbestämmelser för icke-nordiska djur fastställas i alla fyra länderna (särskilt iögonenfallande är ju de olika långa karantänstiderna: i Danmark 1 1/2 månad, Sverige 4, Finland 4 (+ 2) och Norge 6 månader).

Som det riktigt nog påpekats i Nordiska rådets medlemsförslag är de fyra nordiska länderna rätt genomgående skyddade från smittsamma djursjukdomar utifrån. Hälsotillståndet inom Norden är ganska likartat gott. De riskabla områdena är Finlands gränstrakter österut och Danmarks söderut. En rigorös gränskontroll vid dansk-tyska gränsen och en motsvarande övervakning av strövande vilt vid finsk-ryska gränsen borde i kombination med gemensamma krav inom importkontrollen av djur helt kunna friställa den internordiska trafiken med sällskapsdjur (och hästar).

Gemensamma och därmed delvis ändrade bestämmelser i alla dessa avseenden kräver ett intimt samarbete mellan de fyra nordiska ländernas statliga veterinärmyndigheter, som ju härvidlag är de beslutsmässiga.

Likartade och förmodligen skärpta krav på karantänsinrättningarna kräver en ordentlig upprustning av dessa. Att sedan frågan om karantänslokalerna och deras geografiska placering skyndsamt måste lösas beröres ej så mycket av den internordiska djurtrafiken. Det är den ständigt ökande införseln av sällskapsdjur och hästar från icke-nordiska länder som i varje fall i Sverige ställt karantänsfrågan på sin spets och tidvis gjort situationen nästan ohållbar. Det är emellertid möjligt, och har redan praktiserats vid några tillfällen, att man hänvisar djur från en överbelagd karantänsanläggning till en annan inom Norden. Likaså kan blodprov från exempelvis Danmark redan nu undersökas vid statens veterinärmedicinska anstalt i Stockholm.

Stockholm den 21 augusti 1968

Ove Govenius

Uno Plazikowski

Lennart Martelius

Drätselkammaren i Malmö:

Med anledning härav får drätselkammaren meddela att drätselkammaren för sin del intet har att erinra därest hamndirektionen förordar den rekommendation, som förslaget går ut på.

Malmö den 19 augusti 1968

På drätselkammarens vägnar:

Arne Lundberg

Oscar Richter

Stadsveterinären i Göteborg:

Man framför som önskvärt att grunderna för karantänsverksamheten bleve så överensstämmande som möjligt olika länder emellan icke minst inom Norden. Detta borde eftersträvas med hänsyn bl. a. till turister till dessa länder som icke bör betungas av att avvikande regler tillämpas i fråga om krav på karantänförvaring för medföljande djur från ett land till ett annat. Man är införstådd med att en fullständig likformighet de nordiska länderna emellan kan vara svår att nå, dels med hänsyn till rådande olikheter beträffande förutsättningarna då det gäller spridning av smitta, dels med hänsyn till att ett land med strängare regler ogärna tar den eventuella risk som skulle kunna föranledas av en lättnad i bestämmelserna. Man framhåller också möjligheten av att karantänförvaring skulle kunna ske i de olika ländernas karantäner oavsett vilket av de nordiska länderna som slutligen skulle motta djuret i fråga.

Sammanfattningsvis säger man att kontrollen av djurimporten utgör ett hinder för den kommersiella importen av djur och vållar olägenhet för resande som medför sällskapsdjur. Vidare anför man att det bör eftersträvas att inte fler djur underkastas karantänsundersökning än behövt och likaså att karantäntiden begränsas så mycket som möjligt utan att dylika lättnader i införselkontroll ökar riskerna för att sådana sjukdomar som rabies, muloch klövsjuka eller rots kan vinna spridning i Norden.

I den utredning angående karantänsväsendet som avslutades 1966 framfördes bl. a. att en samordning av de nordiska ländernas bestämmelser vore önskvärd. Utredningen har föranlett vissa kontakter mellan staten och städer med karantän angående ekonomiska spörsmål. (Se även nämndens yttrande över denna utredning § 675, 1966).

Sedan länge har de centrala veterinärmyndigheterna i Norden haft överläggningar i hithörande frågor vilket även resulterat i de s. k. sexveckorsintygen och man har över huvud taget strävat efter att förenkla kommunika-

tionerna. Som exempel härpå kan även nämnas import av hästar från England och införsel av hästar för deltagande i tävlingar. Att som i motionen påstå att bestämmelserna utgör ett hinder för den kommersiella importen av djur anser jag överdrivet.

Det torde vara uteslutet att helt kongruera bestämmelserna med hänsyn till att såväl Danmark som Finland har landgränser mot ur epizootologisk synpunkt farliga länder och därmed utgör en potentiell risk. De möjligheter som framkommer för en enhetligare och enklare karantänsbehandling torde väl kunna bevakas av de centrala veterinära ämbetsverken i de nordiska länderna utan särskilt ytterligare ingripande.

Göteborg den 5 september 1968

K. Moberg

Förste stadsveterinär

Malmö hamndirektion:

De bestämmelser, som reglerar karantänsverksamheten, är icke desamma i de nordiska länderna, men transporten av husdjur inom Norden har genom överenskommelser på olika sätt underlättats. Sålunda passerar exempelvis hundar numera relativt komplikationsfritt gränserna inom Norden, särskilt om de medföljer resande. Skillnader i lagstiftning och dess tillämpning synes ha sin grund i att länderna genom olika geografiska förhållanden är olika utsatta för smittrisker, samt i att vetenskapen icke alltid givit entydiga svar på de frågor som ställts vid bestämmelsernas tillkomst.

Då det för underlättandet av nordisk handel, turism o. d. är väsentligt att enhetlighet uppnås, vill hamndirektionen instämma i förslaget, att karantänsbestämmelserna i de nordiska länderna i möjligaste mån samordnas.

I det förslag som förelagts Nordiska rådet har upptagits frågan beträffande utnyttjandet av karantänsanstalt i annat land, om det egna landets anläggningar är fullbelagda. Ett dylikt arrangemang synes hamndirektionen lämpligt i den mån detta kan genomföras utan att avkall göres på säkerheten. Sådant utnyttjande kan, enligt vad hamndirektionen har sig bekant, redan nu förekomma beträffande hundar. De hundar, som genomgått karantänsförvaring i ett nordiskt land, får nämligen efter veterinärbesiktning och intyg om att djuret vistats i landet minst sex månader föras till annat nordiskt land utan någon karantänsförvaring.

Beträffande utnyttjandet av gemensamma karantäner vill hamndirektionen dock framhålla, att för de södra delarna av landet skulle vara olämpligt om karantänsverksamheten i Sverige koncentrerades på sådant sätt att södra Sverige icke erhöles någon karantänsanstalt och samtidigt överenskommelse nåddes om gemensamt utnyttjande av karantänerna i Norden. Djur-

importen till Sydsverige skulle då kunna bli hänvisad till karantänsbehandling i Köbenhavn, vilket med Danmarks mera labila smittläge beträffande så väsentliga husdjursjukdomar som bl. a. mul- och klövsjuka och rabies måste anses olämpligt. Dessutom synes nuvarande förhållanden beträffande karantänsanläggningar i Danmark icke vara sådana, att de kan jämföras med de svenska. Det skulle således enligt hamndirektionens uppfattning vara otillfredsställande om svensk karantänsverksamhet vid Öresund gjordes helt beroende av danska anläggningar.

Hamndirektionen, som inhämtat drätselkammarens yttrande (*se ovan*), delar således motionärernas uppfattning att en samordning av karantänslagstiftningen inom Norden i görligaste mån bör genomföras, men vill i sammanhanget framföra som sin åsikt, att Sveriges relativa frihet från smittsamma husdjursjukdomar måste bevaras, varför djurimport till landets södra delar icke bör göras beroende av andra mera utsatta länders karantänsanläggningar.

Malmö den 5 september 1968

Å hamndirektionens vägnar:

Bror Hansson

Göran Linse

Hälsingborgs hamndirektion:

Hamndirektionen, som i ärendet samrätt med gränsveterinären i Hälsingborg, får i ärendet anföra följande.

Att Norden kommit att bli tämligen förskonat från smittosamma djursjukdomar får tillskrivas många faktorer av klimatologisk, geografisk art etc. men även sannolikt i hög grad beroende på de relativt restriktiva bestämmelser, som tillämpas vid införsel. Ett bibehållande av denna effektiva införselkontroll av levande djur med karantänsförvaring i många fall blev också tillstyrkt i den statliga utredning, Karantänsväsendet för djur, som offentliggjordes den 30 juni 1966.

En samordning för införsel och karantänsverksamhet borde i största möjliga utsträckning genomföras för de nordiska länderna i likhet med vad Nordiska rådet föreslår i sin promemoria. När likartade bestämmelser fastställts bör icke heller hinder möta för karantänsbehandling av djur avsedda för Sverige i karantäner i Köpenham, Oslo etc. om utrymme ej finnes i svenska karantänstationer.

I öresundsområdet har det hittills icke varit några problem att emottaga och karantänsbehandla djur avsedda för Sydsverige, som inkommit via Köpenhamn-Kastrup eller Oslo-Fornebu.

Transporten av djuret från ankomststationen till karantänsanstalten har i regel skett utan komplikationer.

När djurkarantänerna i Malmö och Hälsingborg inom en snar framtid blir utbyggda och moderniserade kommer tillgången på karantänsplatser att bli tillräckliga för överskådlig tid framåt inom öresundsområdet.

Problemen vid djurinförsel är att finna, när resande kommer med djur utan vetskap om våra införselbestämmelser. Praxis är nu, om en hund eller katt kommer från rabiessmittat land, att resenären erbjuds plats för sin hund eller katt i karantänsanstalten under resenärens vistelse i vårt land. De flesta accepterar detta erbjudande. Ett fåtal reser ur landet direkt och inhiberar sitt turistbesök — ofta mycket förtretade.

För att komma till rätta med detta otillfredsställande förhållande synes följande böra genomföras.

1. De nordiska länderna bör i princip ha samma införsel- och karantänsbestämmelser. Dessa bestämmelser skall träda i funktion vid den yttergräns, där resenär med djur reser in i Norden på samma sätt som sker beträffande passkontrollen. Nu händer det ständigt att resande med t. ex. hundar utan varje införselhandling får transiteringstillstånd exempelvis genom Danmark och sedan blir mycket förvånade, att de ej får komma in i Sverige med sina hundar. Om vederbörande stoppas vid den danska gränsen skulle mycket obehag undvikas.

2. En aktiv information om de nordiska bestämmelserna för djurinförsel bör riktas till legationer och resebyråer i utlandet. Det synes som om turisterna nu ofta får rent felaktiga uppgifter vid förfrågningar på svenska ambassader och konsulat eller vid resebyråer.

3. Gränsveterinärerna synes böra få större beslutanderätt. För närvarande fattas alla beslut i hithörande frågor i veterinärstyrelsen. Under veckohelger eller på annan tid än kontorstid är denna myndighet ofta svår att nå.

4. När Norden fått enhetliga införsel- och karantänsbestämmelser, bör resande från de nordiska länderna få medföra hundar och katter i hela Norden utan andra handlingar än djurägareförsäkran om att hunden eller katten vistats i Norden de senaste sex månaderna. De nu tillämpade s. k. sexveckorsintygen skulle då utgå.

Gränsveterinären i Hälsingborg framhåller emellertid att en lindring i de nuvarande bestämmelserna för införsel av animalieproducerande, klövbärande djur icke gärna kan ske på grund av det hot, som mul- och klövsjukan alltid utgör. I Danmark förekommer ju som bekant denna sjukdom också oftare än i de övriga nordiska länderna.

Gränsveterinären framhåller också att in- och utförselkontrollen av husdjur icke endast har en epizootologisk uppgift utan även en humanitär och ekonomisk. Djur, som in- eller utföres till och från Sverige, bör sålunda ha ett fullgott allmäntillstånd och transporteras på ett humant sätt. Det förekommer icke sällan att djur inkommer i ett miserabelt skick eller transporterade i burar eller lådor, som icke uppfyller de minimikrav, som man bör ställa på djuremballage. Genom gränskontrollen kan dylika missförhållanden rättas till. Djur, som inkommer i dåligt skick, kan genom en tids karan-

tänsbehandling eller genom andra omedelbara veterinära åtgärder räddas till livet, varigenom importören eller köparen skyddas för ekonomisk förlust.

Slutligen anför gränsveterinären att större kvalitetskrav, än de som nu tillämpas, borde uppställas för införsel av sällskapsdjur i kommersiellt syfte, såväl vad gäller hästar som hundar. Under senare år har sålunda en mångfald kvalitativt sett mindervärdiga djur importerats till vårt land och för höga priser sålts till personer utan sakkunskap. Totalförbud mot införsel borde enligt gränsveterinärens mening också genomföras för vissa djur t. ex. burfåglar och sköldpaddor. Flera allvarliga utbrott av psittakos på människor kan sättas i samband med djur, som importerats. Effektiv karantänskontroll av dessa djur kan ej ske under nuvarande förhållanden. Likaså har det befunnits att flertalet sköldpaddor, som undergår karantänsbehandling, är nedsmittade med salmonella.

Hälsingborg den 11 september 1968

För Hälsingborgs hamndirektion

Knut B. Nilsson

S. Ullman

Sveriges lantbruksförbund:

— — — I anledning härav får förbundet efter hörande av branschorganisationerna Svenska mejeriernas riksförening, Sveriges slakteriförbund, Svenska ägghandelsförbundet och Svensk husdjursskötsel anföra följande.

Enhelliga bestämmelser över huvud taget bör givetvis eftersträvas i såväl de nordiska länderna som andra länder mellan vilka affärskontakter förefinns. Självfallet gäller detta också djurhälsovården och karantänsfrågorna. Vi biträder därför förslaget att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna att uppnå så enhelliga karantänsbestämmelser som möjligt. Härigenom skulle kunna uppnås dels att Norden som helhet bättre kan skyddas för uppkomst av smittosamma husdjurssjukdomar, dels att ett utbyte mellan de nordiska länderna underlättas i första hand av avelsdjur, vilket bör öka de nordiska ländernas konkurrenskraft på husdjursområdet.

Vid en översyn bör emellertid beaktas de utomordentligt stora värden som kan riskeras vid en inbrytning av en smittosam husdjurssjukdom. Det går därvid ej att bortse från de geografiskt olika förutsättningar som råder i de nordiska länderna. Från kontinenten ligger t. ex. ett mer eller mindre permanent tryck av mul- och klövsjuka mot Danmark. Det är således angeläget, att de barriärer mot smittospridning som redan finns ej försvagas. Vidare måste helt naturligt särskilda åtgärder kunna vidtagas, om i något land — trots likartade karantänsbestämmelser — utbrott av smittosam

husdjurssjukdom skulle ske, för vilken de andra nordiska länderna önskar skydda sig.

Förslaget att en karantän i ett annat nordiskt land skulle kunna anvisas vid import av husdjur, därest det egna landets karantänanstalt är fullbelagd, kan vi ej ansluta oss till. En sådan ordning skulle skapa ohållbara förhållanden. Riskerna för smittospridning i samband med import av husdjur till ett nordiskt land från annat land utanför Norden skulle vidare ökas. Enligt vår mening bör därför karantänsvistelsen ske i det nordiska land som företar importen. Ett undantag härifrån må kunna gälla hundar, katter och i vissa fall hästar, särskilt i fråga om tävlingsdjur eller sällskapsdjur, som medföljer resande.

Vi biträder uppfattningen att inte fler djur än nödvändigt bör underkastas karantänundersökning och att karantänstiden begränsas så mycket som möjligt utan att riskerna ökar för spridning av sådana sjukdomar som rabies, mul- och klövsjuka eller rots. Det är dock angeläget att karantänbestämmelserna blir tillräckligt betryggande även mot andra sjukdomar såsom brucellos och tuberkulos. Tillräckligt rigorösa krav för karantänsvistelse av husdjur både i export- och importland måste finnas, så att Norden kan bibehålla det goda hälsotillståndet som råder inom husdjurspopulationerna och som är en väsentlig faktor för konkurrenskraften inom animalieproduktionen både vad gäller effektiviteten i uppfödningsskedet och möjligheterna att exportera animala livsmedel.

Stockholm den 13 september 1968

Sveriges lantbruksförbund

förening u. p. a.

Oscar Westerlind

Svenska kennelklubben:

SKK, som i sin verksamhet tillvaratager såväl hunduppfödarnas som övriga hundägares intressen, vill först vilsorda de ansträngningar som gjorts — genom samarbete mellan de nordiska ländernas veterinärmyndigheter — att underlätta trafiken av hundar inom Norden. De lättnader i fråga om införsel av hundar, som därvid åstadkommits, har varit av stor betydelse för utställnings- och bruksprovsverksamheten likaväl som för den gemene hundägaren under hans resor inom Norden. För SKK framstår det emellertid egendomligt att karantänstiden för hundar från rabiessmittade länder varierar från sex veckor i Danmark till fyra—sex månader i övriga Norden. Här framstår ett förenhetligande av bestämmelserna i hög grad motiverat, därvid SKK med erkännande av de stora fördelar, som frihet

från rabies innebär, vill förorda en karantänstid med betryggande marginaler. Detta skulle innebära ett förord för att de danska bestämmelserna på den punkten bringades i överensstämmelse med dem i övriga Norden.

SKK vill därutöver anmäla att man i Danmark tillämpar lättnader beträffande återinförelse av danska hundar efter kortare besök i vissa rabies-smittade länder, exempelvis Tyskland, i samband med utställningar och bruksprov. Med hänsyn till det intima samarbete i dessa avseenden, som förekommer i Norden, synes arrangemanget kunna innebära indirekta möjligheter för kontakter, som de svenska myndigheterna velat undvika genom strängare bestämmelser. Även på den punkten efterlyser SKK större enhetlighet.

SKK vill sålunda — utifrån de intressen SKK företräder — dels vitsorda att klubbens verksamhet och hundägarnas intressen redan i stor utsträckning beaktas genom ett samarbete mellan de nordiska veterinära myndigheterna, dels betona önskvärdheten av förenhetligande av vissa — trots detta — ännu divergerande bestämmelser, i första hand de som har samband med kontrollen av rabies.

Stockholm den 27 september 1968

Svenska kennelklubben

Hans Jörgen Hansen

Ordförande

Ivan Swedrup

Generalsekreterare

Svenska travsportens centralförbund:

Vi vill till fullo instämma med förslagsställarna att det vore av största värde om gemensamma bestämmelser i karantänsverksamheten kunde stadgas de nordiska länderna emellan. Såsom framhållits i förslaget intar dock Danmark och Finland en viss särställning gentemot Sverige och Norge på grund av att de förstnämnda länderna har landgränsen mot andra länder och härigenom en större smittorisk (exempelvis för rots) kan befaras vid import över ifrågavarande landgränser. Vad beträffar de mera banala smittsamma sjukdomarna synes det oss dock troligt och lämpligt, att likartade bestämmelser kunde få förekomma i samtliga nordiska länder. Härigenom skulle man — såsom förslagsställarna nämner — kunna uppnå bl. a. den fördelen att karantänsvistelsen kan ske även i annat land än dit den slutliga importen skall ske.

Vi vill just i denna sistnämnda fråga särskilt framhålla det bristfälliga skick vari det s. k. karantänstallet i Stockholm för närvarande befinner sig. För travhästar, vilka vi givetvis i vårt svar vill särskilt beröra, vore det sålunda av synnerligt värde om viss dispens kunde ges från kravet på

att hästarna måste uppställas i Stockholms nuvarande karantänsstall. I avvaktan på att förhållandena för djuren där blir bättre ordnade borde det sålunda enligt vår mening mycket väl kunna ordnas så att hästarna under helt betryggande former uppstallades i ett från omvärlden väl isolerat stall, där möjlighet kunde skapas för djuren till en mera dräglig tillvaro och ges tillfälle till daglig motion. Arrangemanget förutsätter givetvis i sådant fall att vederbörande myndighet i förväg besiktigar och godkänner de lokaler och det område samt de arrangemang som i dylikt fall skulle avses.

Stockholm den 30 september 1968

Svenska travsportens centralförbund

Erik Gralén

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Gjøvik den 2—3 december 1968, i Reykjavik den 23—24 juni 1969 och i Maribo den 22—23 september 1969.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett för enhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet.

2. Remissyttrandena

Yttrandena över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Veterinærdirektoratet.
Den Danske Dyrlægeforening.
Dansk Kennelklub.
Foreningen af Travhesteejere paa Sjælland.
Dansk Racekatte Klub, Darak.
Danmarks Turistråd.

Finland

Lantbruksministeriets veterinärvärdning.
Tullstyrelsen.
Helsingfors stads hamnverk.
Åbo stads hälsovårdsnämnd.
Suomen kennelliitto — Finska kennelklubben r.y.
Suomen ravirengas — Finska travförbundet.
Finlands turistförbund r.f.

Norge

Landbruksdepartementet.

Sverige

Generaltullstyrelsen.
Veterinärstyrelsen.
Hälsovårdsnämnden i Stockholm.
Hälsovårdsnämnden i Göteborg.

Stockholms stads hälsovårdsförvaltning.
Drätselkammaren i Malmö.
Statsveterinären i Göteborg.
Malmö hamndirektion.
Hälsingborgs hamndirektion.
Sveriges lantbruksförbund.
Svenska kennelklubben.
Svenska travsportens centralförbund.

Medlemsförslaget omfattar dels frågan om förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser dels frågan om ett konkret samarbete mellan ländernas karantänanstalter.

Vad först frågan om *förenhetligande av karantänbestämmelserna* angår kan där skiljas på frågan om karantänåtgärder vid införsel av djur från områden utanför Norden och frågan om karantänåtgärder vid förflyttning av djur mellan de nordiska länderna. Beträffande bestämmelserna om införsel av djur från områden utom Norden konstaterar *veterinærdirektoratet* i Danmark, att de nordiska länderna vid kommersiell införsel av husdjur följer en ensartad politik, som går ut på att eliminera riskerna för införande av sådana sjukdomar, som icke förekommer i de nordiska länderna som helhet. Veterinærdirektoratet framhåller vidare att karantänbestämmelserna vid sådan införsel utarbetats efter ensartade riktlinjer men att vissa skillnader förekommer med hänsyn till detaljer i importvillkoren. Kommersiell införsel av husdjur till Norden är emellertid av så begränsad omfattning att genomförande av fullständig enhetlighet tycks mindre angelägen. Vad gäller införsel av djur för hobbyändamål blir här främst fråga om hundar och katter. För Danmarks del gäller vid införsel av hundar och katter från rabiessmittade länder en karenstid på sex veckor, som är betingad av att hundar och katter vaccinerats mot rabies vid insättande i karantän oavsett eventuellt föreliggande dokumentation om tidigare rabiesvaccination i ursprungslandet. I övriga nordiska länder gäller fyra månaders karantäntid i motsvarande fall. Det danska veterinærdirektoratet säger sig ha goda erfarenheter under 15 år av den danska ordningen och menar att om en förlängning till fyra månader skall företagas bör detta ske genom ett politiskt beslut. *Dansk Racekatte Klub*, *Darak* framhåller beträffande de olika karantäntiderna för införsel av hundar och katter från rabiessmittade länder att de övriga nordiska länderna borde följa den kortare karantäntid som används i Danmark, och som där icke förorsakat några olägenheter. *Landbruksdepartementet* i Norge, *veterinärstyrelsen* i Sverige och *Svenska kennelklubben* påpekar beträffande de olika karantäntider som gäller för införsel av hundar och katter från rabiessmittade länder att även från dansk sida borde genomföras fyra månaders karantäntid i överensstämmelse med vad man har i Finland, Norge och Sverige och som också rekommenderats av Världshälsorganisationen. *Hälsingborgs hamndirektion* framhåller, att de nordiska länderna i princip bör ha samma införsel- och karantänbestämmelser. Dessa bestämmelser bör

träda i funktion vid den yttergräns där resenärer med djur reser in i Norden på samma sätt som sker beträffande passkontrollen.

Flerlalet remissorgan uttalar sig positivt för att man får till stånd likartade karantänbestämmelser i de nordiska länderna såvitt angår införsel av djur från icke nordiska land. Samtidigt framhålles att man måste observera de utomordenlligt stora värden som kan riskeras vid en inbrytning av en smittosam husdjursjukdom. Härvid kan man, framhåller *Sveriges lantbruksförbund*, ej bortse från de geografiskt olika förutsättningar som råder i de nordiska länderna med landgränser för Danmark och Finland mot andra länder.

Vad därefter gäller förflyttning av djur mellan de nordiska länderna har såvitt rör införsel av hundar och katter skapats förenklade regler i den omfattningen att, såsom *veterinärdirektoratet* i Danmark framhåller, det är fri trafik med hundar och katter som åtföljer den resande under förutsättning att för djuren utfärdats pass, giltigt i sex veckor, innehållande friskintyg av veterinär och försäkran av ägaren att djuret under de senaste sex månaderna ej uppehållit sig utanför Norden. Vad gäller införsel av övriga djur inom Norden framhåller Veterinärdirektoratet att sådan införsel bedömes från fall till fall med utgångspunkt från gällande förhållanden i landet i fråga. Sådan införsel är av ringa omfattning. Veterinärdirektoratet anser att det icke finns anledning att söka få till stånd ensartade bestämmelser för införsel och karantänuppehåll beträffande sådana djur. *Landbruksdepartementet* i Norge framhåller likaså att kraven beträffande karantän kan variera något på grund av bl. a. olika förhållanden angående förekomst av olika sjukdomar i importlandet. *Lantbruksministeriets veterinärvärdning* i Finland är i detta avseende av samma uppfattning.

Stockholms stads hälsovårdsförvaltning ifrågasätter ett avskaffande av det s. k. sexveckorspasset för överföring av hundar och katter inom Norden. Eftersom de fyra nordiska länderna genomgående skyddas från smittosamma djursjukdomar utifrån, bör enligt hälsovårdsförvaltningens mening en rigorös gränskontroll vid dansk-tyska gränsen och en motsvarande övervakning av strövande vilt vid finsk-ryska gränsen i kombination med gemensamma krav inom importkontrollen helt kunna friställa den nordiska trafiken med sällskapsdjur och eventuellt även hästar. *Hälsingborgs hamndirektion* anför, att om Norden får enhetliga införsel- och karantänbestämmelser så bör även resande från de nordiska länderna få medföra hundar och katter i hela Norden utan andra handlingar än djurägarförsäkringen om att hunden eller katten vislats i Norden de senaste sex månaderna.

Generaltullstyrelsen i Sverige framhåller, att gällande bestämmelser vid många tillfällen är betungande för trafiken och pekar som exempel på att hundar som medföres vid passerandet av finsk-svensk-norska gränsen enligt reglerna skall ha ett av legitimerad veterinär utfärdat intyg, vilket för ägaren av djuret ifråga ställer sig många gånger kostsamt och besvärligt.

Vad gäller frågan om *samarbete mellan karantänanstalterna i de nordiska länderna* är *veterinærdirektoratet* i Danmark och *Landbruksdepartementet* i Norge positiva till möjligheten att i vissa fall kunna utnyttja karantänanstalterna i ett land vid införsel av djur till ett av de andra nordiska länderna. Likaså är dessa två remissorgan positivt inställda till förslaget om samarbete i fråga om diagnostiska undersökningar. *Lantbruksministeriets veterinäravdelning* i Finland har ingen invändning emot att ett samarbete i föreslagna form kommer till stånd. *Veterinärstyrelsen* i Sverige uttalar i denna del att sådant samarbete i viss omfattning förekommit länge. *Sveriges lantbruksförbund* är negativt till samarbete mellan karantänanstalterna och framhåller att en sådan ordning skulle skapa ohållbara förhållanden bland annat genom att riskerna för smittospridning i samband med import av husdjur till ett nordiskt land från ett annat land utanför Norden skulle ökas. Karantänvistelsen bör ske i det nordiska landet som företar importen. Undantag härifrån kan tänkas gälla hundar och katter och i vissa fall hästar särskilt i fråga om tävlingsdjur eller sällskapsdjur som medföljer resande.

3. U t s k o t t e t

Medlemsförslaget omfattar dels frågan om förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser dels frågan om samarbete mellan ländernas karantänanstalter. Utskottet vill i första hand uppehålla sig vid frågan om förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser, vilka i sin tur kan uppdelas på dem som gäller överföring av djur till de nordiska länderna från områden utom Norden och dem som avser överföring och trafik med djur inom de nordiska länderna.

Beträffande frågan om överföring av djur från områden utom Norden kan av remissmaterialet liksom av de sammanställningar som gjorts över de nordiska ländernas karantänbestämmelser utläsas att länderna tillämpar relativt likartade bestämmelser härutinnan. Syftet är att hindra införande av sådana djursjukdomar, som icke förekommer i de nordiska länderna.

Vissa olikheter i reglerna förekommer dock bl. a. vid den kommersiella importen av husdjur i vad avser detaljer i importvillkoren och i samband härmed angående karantänuppehållets art och omfattning. Den kommersiella importen av husdjur till Norden torde dock vara av begränsad omfattning.

Utskottet har liksom många remissorgan uppmärksammat de olikheter, som föreligger i ländernas bestämmelser om införande av hundar och katter från rabiessmittade länder. Danmark tillämpar sex veckors karantäntid och obligatorisk vaccination, medan Finland, Norge och Sverige har fyra månaders karantän. Reglerna om karantäntid för hundar och katter, som införas från rabiessmittade länder, bör enligt utskottet av praktiska skäl förenhetligas. I vilken riktning ett förenhetligande skall företagas bör närmare utredas i samband med en undersökning av möjligheterna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser över huvud.

Samma införsel- och karantänbestämmelser i de nordiska länderna skulle enligt utskottets mening leda till att dessa bestämmelser kunde träda i funktion vid den yttergräns, där resenärer med djur reser in i Norden. Härigenom skulle på detta fält kunna genomföras motsvarande ordning som redan gäller beträffande passkontrollen. Praktiska fördelar vore otvivelaktigt att vinna genom en sådan ordning.

Vad därefter gäller frågan om överföring och trafik med djur mellan de nordiska länderna har lätnader införts i reglerna såvitt rör hundar och katter som åtföljer resande inom Norden i det avseendet att djuren kan föras mellan länderna under förutsättning att pass giltigt i sex veckor medföres. Ytterligare förenkling av tillvägagångssättet borde kunna ske genom att passvånget helt slopades eller att enbart djurägareförsäkring om att hunden eller katten vistats i Norden de senaste sex månaderna behövde uppvisas. En förenkling av nuvarande ordning skulle verksamt bidra till att underlätta resemöjligheterna för personer som önskar medföra hundar eller katter mellan länderna. Icke minst i gränsregionen är nuvarande regler med passvånget för hundar och katter till hinder för befolkningen. En liberalisering av gällande regler är här angelägen.

Vad gäller överföring av djur över huvud taget mellan de nordiska länderna menar utskottet att enhetlighet i karantänbestämmelserna bör eftersträvas. Strävandena bör härvid gå i en liberaliserande riktning. Genom enhetliga regler underlättas bl. a. utbytet mellan de nordiska länderna av i första hand avelsdjur, vilket synes fördelaktigt för ländernas konkurrenskraft på husdjursområdet. Utskottet anser att frågan huruvida karantänförvaring över huvud taget bör förekomma vid överföring av djur mellan länderna bör undersökas. Enligt utskottets mening bör ej fler djur underkastas karantän än absolut nödvändigt. Utskottet vill dock samtidigt framhålla att karantänbestämmelserna måste vara av den karaktär, att Norden kan bevara rådande goda hälsotillstånd bland djuren. Sjukdomsförekomsten bland djur är i viss mån avvikande länderna emellan. Dock synes detta förhållande icke i alla fall motivera långvariga och kostsamma karantänuppehåll. En sträng kontroll vid ländernas yttergränser mot icke nordiskt land, innefattande även införsel med flyg och fartyg från sådant land, skulle bidra till att överföringen av djur mellan länderna underlättas.

Utskottet vill i detta sammanhang i likhet med vissa remissorgan framhålla betydelsen av att en aktiv information sprids till länder utom Norden angående de nordiska bestämmelserna om djurinförsel.

Beträffande förslaget i vad det avser möjligheten att i vissa fall kunna utnyttja karantänanstalterna i ett land vid införsel av djur till ett av de andra länderna finner utskottet det praktiskt betydelsefullt. Naturligtvis får ett sådant karantänsarbete icke innebära risker för en smittospridning. En undersökning bör kunna klarlägga om sådana risker behöver befaras.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett förenhelligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet.

Maribo den 22 september 1969

Erik Adamsson

Johannes Antonsson

Kaj Bundvad

Erling Dinesen

Lars Korvald

Tyggne Leibo-Larsson

Förman

Bror Lillqvist

Harald Løbak

Gerda Møller

Juho Tenhiälä

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete på rymdområdet

(Väckt av Birger Lundström och Ingrid Segerstedt Wiberg)

De västeuropeiska ländernas insatser inom rymdverksamheten är av mycket blygsam omfattning jämfört med de båda supermakternas stora satsning på detta område. Den verksamhet som dock bedrivs av de västeuropeiska samarbetsorganisationerna ESRO¹, ELDO² och CETS³ samt i nationella europeiska program synes vara inne i en kris beroende på oklarhet med den framtida rymdpolitikens utformning. Osäkerheten gäller både vilken typ av projekt man bör inrikta sig på och om nationella eller europeiska program bör prioriteras. Det är mot denna bakgrund man får se skapandet av den europeiska rymdkonferensen, vari deltar regeringsrepresentanter för de flesta intresserade västeuropeiska stater och vars viktigaste uppgift är att söka samordna och integrera den gemensamma rymdverksamheten i Europa. Ställningstagande till hur mycket man skall engagera sig i rymdverksamheten och på vilket sätt är av mycket stor betydelse för den tekniska och industriella utvecklingen i ett land. När det gäller de nordiska ländernas medverkan i internationella eller regionala organ för rymdverksamheten, torde möjligheterna för var och en separat att påverka verksamhetens inriktning vara ganska begränsade på grund av att våra bidrag är små i jämförelse med de stora europeiska staternas. I denna situation bör fördelar kunna vinnas genom ett nära nordiskt samarbete.

Av de ovan nämnda organisationerna är Danmark och Sverige medlemmar i ESRO, Danmark, Norge och Sverige i CETS medan inget nordiskt land är medlem i ELDO. I den europeiska rymdkonferensen (ministerkonferensen) deltar Danmark, Norge och Sverige. Genom ett nordiskt samarbete på rymdområdet skulle de nordiska länder som inte deltar i någon eller några av dessa organisationer kunna indirekt bli i tillfälle att taga del av utvecklingen inom dessa. Inom ett eventuellt nordiskt samarbetsorgan skulle deltagande inte bli av samma förpliktande karaktär som medlemskap i någon av de nämnda organisationerna.

Ett omfattande nordiskt samarbete finns redan på telesatellitområdet. Danmark, Norge och Sverige är medlemmar av den internationella organi-

¹ ESRO = European Space Research Organization

² ELDO = European Launcher Development Organization

³ CETS = Conférence Européenne des Télécommunications par Satellites

sationen för teleförcbindelser via satellit, Intelsat. För att uppnå så stor procentuell andel i Intelsat som berättigar till en styrelseplats har de nordiska länderna slagit ihop sina andelar. Den nordiska styrelseposten skall cirkulera mellan de tre länderna. Den har hittills innehafits av Sverige men fr. o. m. den 1 juli 1968 övertages den av Danmark. Ett ytterligare steg på denna väg har tagits genom beslutet att uppföra en nordisk markstation i Bohuslän möjliggörande direktkontakt med telesatelliter utan mellanhänder i andra europeiska länder. Genom en egen markstation skulle man uppnå förbättrade möjligheter till TV-överföring, sänkta priser på telefonsamtal t. ex. över Atlanten och större möjligheter att överföra bilder, text och även data för datamaskiner. Denna utveckling måste hälsas med tillfredsställelse.

I ett yttrande över en motion i Sveriges riksdag (se statsutsk. 193/1967) framhåller ingenjörsvetenskapsakademien att det är ett betydelsefullt avgörande att taga ställning till samarbetssträvandena i Europa på rymdområdet. Ställer man sig utanför behöver man inte betala någon del av de gemensamma kostnaderna, men kan inte heller räkna med att få några väsentliga beställningar eller bidrag till utveckling av produkter för rymdverksamheten. Går man med är det tveksamt i vilken utsträckning man kan påverka vilka projekt vår industri får bearbeta. Möjligheterna att utöva påverkan därvidlag bör givetvis öka om de nordiska länderna uppträder gemensamt i de beslutande organen inom rymdorganisationerna.

Långt framskridna planer finns för satelliter som kan direktsända TV-program till de enskilda mottagarna i hemmen. Det beräknas att sådana satelliter kan vara tillgängliga om några år. Genom nordvisionsarbetet har de nordiska länderna en gemensam utgångspunkt när det gäller att ta ställning till frågan om direktsändande TV-satelliter. Genom vår geografiska belägenhet i norra Europa har vi också den speciella situationen i jämförelse med flertalet västeuropeiska stater att det är ett ganska begränsat antal TV-apparater som kan fånga upp andra program än det nationella. I FN har Sverige tagit upp frågan om direktsändande TV-satelliter under påpekande av att FN bör ta på sig uppgiften att söka lösa de olika problem som kommer att följa med användandet av direktsändande satelliter och att någon slags internationell kontroll kommer att bli nödvändig. Det förefaller som om de nordiska länderna här i stor utsträckning bör ha gemensamma intressen att bevaka och att därför en intensivare samverkan bör komma till stånd på detta område.

För att utarbeta ett underlag för bedömning av frågan om en svensk rymdindustri har en särskild arbetsgrupp tillsatts inom finansdepartementet. I denna arbetsgrupp ingår representanter även för industri och organisationer. Inom Sveriges mekanförbund har ett antal företag bildat Gruppen rymdteknik, som är aktivt intresserad av insatser på rymdmaterielområdet. Mekanförbundet har understrukit att rymdverksamhetens organisatoriska aspekter bör utredas och att en rymdstyrelse på tillräckligt hög nivå måste

inrättas för behandling av såväl vetenskapliga som kommersiella aspekter på rymdverksamheten. De strävanden, som dessa aktiviteter är ett uttryck för, bör också kopplas samman med de förnyade försök till skapande av en mer integrerad nordisk ekonomi som togs genom statsministrarnas beslut på mötet i Köpenhamn den 22—23 april 1968. Vi står inför utarbetandet av konkreta förslag till ökat samarbete på de många viktiga områden, som togs upp på statsministermötet och av vilka ett av de viktigaste är ett ökat industrisamarbete. För de flesta nordiska företag är tillverkning av komponenter och materiel för användning inom rymdverksamheten ett nytt område och det bör därför ligga väl till för att från början gå in för en nära samverkan och specialisering på nordisk basis.

Vad nu sagts innebär givetvis inte ett försök att begränsa samarbetet på rymdområdet till de nordiska länderna enbart. Tvärtom är rymdverksamheten en i hög grad internationell fråga, vilket särskilt gäller för våra nordiska länder med sina begränsade inhemska resurser. Genom ett nära samarbete internt och i förhållande till omvärlden bör emellertid dessa nackdelar kunna reduceras. En annan förutsättning för ett fruktbart samarbete är att det finns en nationell rymdverksamhet som kan utgöra grundvalen för samarbetet med andra länder. Endast genom en sådan nationell bas kan ett land tillgodogöra sig fördelarna av en internationell och nordisk samverkan.

Det sagda leder till följande slutsatser för vår del. Samarbetet med myndigheter och ombud som har att företräda de nordiska länderna i olika europeiska och internationella organ på rymdverksamhetens område bör intensifieras (jfr Helsingforsavtalets artikel 30). I likhet med vad som sker på många andra områden kan detta tänkas ske i form av nordiska ministermöten med regelbunden intervall eller före deltagandet i viktiga internationella konferenser. På ämbetsmannanivå bör övervägas att stärka förekommande kontakter genom skapande av ett samarbetsutskott för rymdfrågor, som skulle få viktiga uppgifter när det gäller samordning och utbyte av informationer. Det är angeläget att samarbetet utformas så att alla länder finner det fördelaktigt att delta i ett nordiskt rymdarbete. Det vore olyckligt om samarbetet skulle begränsas till dem som nu är med i de europeiska rymdorganisationerna. Man bör också överväga att på lämpligt sätt bereda näringslivet och organisationerna tillfälle att medverka i detta arbete.

Det nordiska samarbetets organisation är för närvarande under utredning i Nordiska organisationskommittén. De organisatoriska formerna för ett samarbete på rymdområdet bör därför skapas i nära samråd med denna kommitté.

På längre sikt bör en utredning göras om förutsättningarna för en samstämmig nordisk rymdpolitik både i vad avser den vetenskapliga och kommersiella sidan. Utformandet av en nordisk linje i rymdfrågor hänger naturligtvis nära samman med hur den nationella rymdpolitiken kommer att utformas i varje land. Eftersom någon sådan politik ännu inte fastlagts utan

är under förberedelse t. ex. i Sverige synes tillfället nu gynnsamt att från början samordna de nationella undersökningarna inom ramen för en nordisk utredning.

Vi föreslår,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att intensifiera samarbetet i rymdfrågor, vilket kan ske genom tillsättande av ett nordiskt samarbetsutskott för rymdfrågor, och att utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk rymdpolitik.

Stockholm i juni 1968

Birger Lundström

Ingrid Segerstedt Wiberg

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Udenrigsministeriet:

I skrivelser af 16. juli og 16. december 1968 har handelsministeriet udbedt sig en udtalelse om det fra Nordisk Råd modtagne medlemsforslag, sag A 208/t, om nordisk samarbejde i rumspørgsmål.

Udenrigsministeriet deler den i forslaget udtalte opfattelse, at de nordiske lande hvert for sig kun har meget begrænsede muligheder for at gøre sig gældende i internationale organer vedrørende rumvirksomhed, og at et nordisk samarbejde allerede af den grund er ønskeligt.

Foruden de forbindelser, der allerede består mellem de videnskabsmænd i de nordiske lande, der beskæftiger sig med disse spørgsmål, eksisterer der mellem de nordiske delegationer til de internationale rumorganisationer et snævert samarbejde. Den herved tilvejebragte koordination har hidtil forekommet tilfredsstillende.

Når udenrigsministeriet hidtil har stillet besvarelsen af forespørgselen i bero, skyldes det den omstændighed, at de af de nordiske statsministre foranledigede overvejelser om udvidelse af det nordiske økonomiske samarbejde også omfatter rumforskning, især i telekommunikationsøjemed. Efter udenrigsministeriets skøn bør man afvente resultatet af disse overvejelser, forinden man tager endelig stilling til forslaget.

København, den 18. december 1968

P. m. v.

G. Schack Larsen

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet:

Generaldirektoratet finder et nordisk samarbejde på det omhandlede område særdeles betydningsfuldt, både med hensyn til løsningen af forskningsmæssige og praktiske opgaver og som støtte for de nordiske landes ønske om medindflydelse i de mange internationale organer, som beskæftiger sig med rumspørgsmål.

Der har siden 1962 været et snævert samarbejde mellem de nordiske tele-administrationer vedrørende rumkommunikation. Dette samarbejde er organiseret i det nordiske telesatellitråd, NTSR, og en dertil knyttet teknisk gruppe, den nordiske telesatellitkomité, NTSK, omfattende i begyndelsen Danmark, Norge og Sverige, men fra udgangen af 1967 tillige Finland. Endvidere bemærkes, at der er en fastslået tradition for et nært samarbejde mellem de nordiske repræsentationer ved de internationale telekonferencer.

Generaldirektoratet finder derfor ikke, at etablering af et nyt nordisk samarbejdsorgan, som foreslået, vil være påkrævet eller hensigtsmæssig på telekommunikationsområdet, idet et sådant nyt organ let ville kunne virke mere hæmmende end fremmende på det nordiske samarbejde.

København, den 9. oktober 1968

E. b.

I. Lønberg

P. V. Larsen

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man meddele, at *Radiatorådet* den 12. august 1969 har afgivet følgende udtalelse, hvortil ministeriet for kulturelle anliggender kan henholde sig:

Danmarks Radio kan tilslutte sig forslaget om intensivning af det nordiske samarbejde i rumspørgsmål og må anse det for særdeles ønskeligt, at de nordiske radiofonier bliver repræsenteret i de organer, der måtte blive oprettet til fremme af det nordiske samarbejde på området.

Danmarks Radio kan således i det hele tilslutte sig de allerede i sagen foreliggende udtalelser fra de øvrige nordiske radioorganisationer.

København, den 28. august 1969.

P. m. v.

E. b.

Hans J. Kjær

Sekretær

Undervisningsministeriet:

I denne anledning skal undervisningsministeriet henvise til vedlagte i sagens anledning fra Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd indhentede erklæring af 1. november 1968 (*se nedan*).

Som det fremgår såvel af medlemsforslaget som af den ovennævnte erklæring, er der allerede etableret et snævert samarbejde på det omhandlede

område. Også undervisningsministeriet tillægger dette samarbejde stor betydning.

De nationale aktiviteter må imidlertid ses i nær sammenhæng med det internationale og i særdeleshed det europæiske samarbejde, der for tiden er genstand for komplicerede forhandlinger, blandt andet inden for rammerne af de europæiske rumforskningskonferencer. Den seneste konference fandt sted i Bad Godesberg den 12.—14. november 1968, og der har forud for konferencen været etableret den snæveste mulige kontakt mellem de nordiske undervisningsministerier og delegationerne til nævnte konference med henblik på en videst mulig samordning af synspunkterne. Under konferencen i Bad Godesberg blev der afholdt adskillige møder mellem de skandinaviske delegationer, som var i stadig indbyrdes kontakt.

Undervisningsministeriets væsentligste internationale virksomhed inden for rumforskningen falder inden for rammerne af ESRO.

Der er regelmæssig kontakt mellem den danske og svenske ESRO-delegation, som i videst mulig omfang koordinerer deres stillingtagen til de spørgsmål, som forelægges til afgørelse i ESRO's råd og komiteer.

Undervisningsministeriet må nære nogen betænkelighed ved oprettelsen af et særligt nordisk samarbejdsudvalg for rumspørgsmål. Ministeriet finder det naturligt, at disse problemers behandling indpasses i den organisationsstruktur, som i øvrigt er skabt for det nordiske samarbejde, herunder samarbejdet mellem forskningsråd, regeringernes forskningspolitiske organer og ministeriernes direkte samarbejde, og man henviser her til de stedfindende overvejelser vedrørende en styrkelse af de organisatoriske former for samarbejdet.

København, den 9. januar 1969.

P. m. v.

Bj. Brynskov

Otto Obling

Akademiet for De Tekniske Videnskaber:

Efter at Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd har afgivet sin udtalelse, har ATV gjort sig bekendt med denne og kan efter nu at have behandlet sagen i et akademirådsmøde ganske henholde sig til forskningsrådets besvarelse.

København, den 10. december 1968.

Bjerre Lavesen

Akademisekretær

Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd:

Efter at forslaget har været forelagt forskningsrådets udvalg vedrørende rumforskning, skal rådet udtale følgende:

På rumområdet må man skelne mellem

1. den videnskabelige udforskning af rummet,
2. udnyttelse af den særlige rumteknologi til formål af samfundsmæssig og kommerciel karakter,
3. industrielle leverancer til de under 1. og 2. nævnte formål.

ad 1. Den danske rumforskning er i hovedsagen baseret på de aktiviteter, der foregår inden for ESRO. I flere tilfælde udføres ESRO-projekter gennem samarbejde mellem danske og svenske forskergrupper. De danske grupper findes på Elektronikcentralen, Dansk Rumforskningsinstitut og Meteorologisk Institut. Der findes allerede mellem forskergrupperne de nødvendige kontakter, dels direkte, dels koordineret gennem ESRO.

ad 2. Rumteknologien kan udnyttes inden for telekommunikation, meteorologi, navigation m. v. For telekommunikationens vedkommende varetager Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsen de danske interesser i det internationale, herunder nordiske, samarbejde. Det nordiske samarbejde omfatter bl. a. oprettelse af en fælles modtage- og sendestation for satellitkommunikation placeret i Sverige. Desuden optræder Danmark, Norge og Sverige som en enhed inden for INTELSAT, som er et globalt organ for satellitkommunikation. Man er i øvrigt vidende om, at generaldirektoratet er anmodet om en udtalelse i sagen.

Tilsvarende samarbejde på de øvrige områder bør ud fra saglige hensyn henlægges under de pågældende styrelser, efterhånden som samarbejde etableres i fastere rammer.

ad 3. Nogle danske virksomheder har leveret udstyr til satellitter m. v. Hvor leverancerne sker i samarbejde med udenlandske firmaer, må det være virksomhedernes opgave selv at sørge for den nødvendige kontakt.

Det er efter forskningsrådets opfattelse ikke for tiden motiveret at etablere et nordisk organ for samarbejde på rumområdet. Derimod må man lægge vægt på, at de styrelser og institutioner, som varetager de danske aktiviteter på rumområdet, fortsat er positivt indstillet til nordisk samarbejde, og at et sådant etableres, hvor det set fra dansk side kan føre til en bedre eller mere effektiv udnyttelse af ressourcerne eller give danske synspunkter øget vægt på områder, på hvilke der findes et bredere internationalt samarbejde. Endvidere vil det være naturligt, at velmotiverede forslag fra et eller flere nordiske lande om projekter, der kun kan gennemføres ved et bredere internationalt samarbejde, søges fremmet gennem en samlet nordisk indsats i det pågældende internationale organ. I denne forbindelse skal nævnes et af det svenske meteorologiske institut fremsat forslag om fremsstilling af en vejrsatellit inden for ESRO's rammer. Rådet har anbefalet, at Meteorologisk Institut deltager i et forberedende møde om dette projekt.

Hørsholm, den 1. november 1968

G. K. Frölich Hansen

Industriraadet:

I den anledning tillader Industriraadet sig at henvise til, at der — som også fremhævet i medlemsforslaget — allerede findes et omfattende nordisk samarbejde på området, således inden for ESRO og inden for CETS. Om der herudover er behov for et yderligere nordisk samarbejde er vanskeligt at bedømme.

Det er imidlertid uomtvisteligt, at der på rumområdet benyttes en betydeligt avanceret teknik, som industrien vil være stærkt interesseret i at få yderligere kendskab til og andel i. Dansk industris andel i den igangværende aktivitet på området har desværre ikke været stor. Industriraadet vil derfor hilse det med tilfredshed, såfremt en fællesnordisk rumpolitik også kunne medføre, at industrien mere direkte inddrages i arbejdet gennem aktiv deltagelse i allerede etablerede samarbejdsorganer og i udvalg eller lignende, som måtte blive etableret i fremtiden. Herigennem skulle det bl. a. også blive muligt at sikre, at industrien i væsentlig større udstrækning tildeles forsknings- og udviklingskontrakter.

I 1965 oprettedes DANSPACE, en sammenslutning af virksomheder og institutioner med interesse på rumområdet. Industriraadet har forelagt Nordisk Råds medlemsforslag for denne sammenslutning, og man tillader sig til orientering at vedlægge en kopi af en skrivelse af 14. oktober 1968 fra DANSPACE indeholdende sammenslutningens kommentarer til forslaget (*se neden*).

København, den 23. oktober 1968

P. r. v.

E. b.

E. Hjorth Hansen

DANSPACE:

DANSPACE har med interesse studeret medlemsforslag A 208/t og betragter det som en koncis og relativt udtømmende redegørelse for den øjeblikkelige status af det nordiske samarbejde på det rumtekniske område. Vi finder det i denne sammenhæng værd at fremhæve de i forslaget allerede nævnte eksisterende nære samarbejdsaktiviteter på området nemlig:

a) ESRO. Medlemskabet her er i høj grad baseret på et nært samarbejde både mellem det svenske og danske undervisningsministerium og mellem de tekniske og videnskabelige grupper i landene, som er interesseret i ESRO-spørgsmål. Som en sidebemærkning skal det her nævnes, at indflydelsen i ESRO-afgørelser ikke formelt er begrænset på grund af små bidrag til organisationen, eftersom Sverige og Danmark deltager med hver en fuld stemme

i ESRO's råds afgørelser, modsat tilfældet i andre internationale organisationer.

b) CETS, Samarbejdet her kommer ofte til udtryk gennem en om end uformel fællesnordisk stillingtagen til problemerne, og vigtige afgørelser i CETS diskuteres først mellem de nordiske landes delegerede. Arbejdet i CETS med anvendte satelliter (indtil videre kommunikationssatelliter) følges af de skandinaviske telestyrelser.

c) F9. På teknisk niveau har det under b) nævnte nære samarbejde givet sig udslag i et praktisk samarbejdsprojekt mellem firmaer og forskningsinstitutioner i Skandinavien om udvikling og bygning af sende/modtage- og telemetringsudstyret til det eksperimentelle kommunikationsudstyr, der, som et CETS-eksperiment, skal sættes i bane med en ELDO-raket i efteråret 1969.

Der findes andre samarbejdsaktiviteter; fælles for dem kan det siges, at de er opstået ud fra et behov, snarere end efter en formel beslutning om at etablere sådanne samarbejdsformer.

På grundlag af ovenstående kan DANSPACE derfor anføre følgende kommentarer:

1. Vi finder det ikke nødvendigvis ønskeligt at oprette nye samarbejdsudvalg eller udarbejde nye redegørelser, men snarere at anmode Nordisk Råd om gennem de nationale myndigheder at støtte de igangværende aktiviteter, bl. a. ved at skabe en bedre forståelse for de økonomiske byrder, der pålægges de deltagende grupper i den langtidspanlægning og den forskningsaktivitet, som går forud for den endelige løsning af projekter for anvendte satelliter.

2. Det vil uden tvivl være inden for rammerne af skandinavisk formåen om få år at udvikle og bygge navigationssatelliter (SAS, Grønland), meteorologiske satelliter etc. Det er næppe muligt i dag at konkretisere sådanne projekter, men indledende studier er i gang i flere skandinaviske grupper. Når disse projekter modnes, må det være Nordisk Råds opgave at tage dem op som samlede skandinaviske aktiviteter.

3. Eftersom det skandinaviske samarbejde forudsætter en national aktivitet på området, er det vort håb, at Nordisk Råd må kunne anbefale til de nordiske myndigheder at vedligeholde og udbygge den offentlige støtte hertil. DANSPACE finder det her af afgørende betydning, at sådan støtte ikke alene gives til offentlige institutioner, men også i en passende form til private firmaer, som ønsker at satse deres forsknings- og udviklingspolitik på opgaver inden for rumteknikken.

Lyngby, den 14. oktober 1968

DANSPACE

Ove E. Petersen

Sekretær

Elektronikfabrikantforeningen i Danmark:

De i denne skrivelse udtrykte synspunkter dækker ganske opfattelserne inden for den danske elektronikindustri, og vi kan oplyse, at vor forening

blev konsulteret af Industriraadet forud for brevets afsendelse til Nordisk Råd.

København, den 27. januar 1969

S. Kahlke

Finland

Ministeriet för utrikesärendena:

Ministeriet anser det mycket önskvärt att det nordiska samarbetet på detta område utvidgas och intensifieras, vilket bäst torde ske genom att i enlighet med förslaget tillsätta ett nordiskt samarbetsutskott för rymdfrågor.

Helsingfors den 24 oktober 1968

Jorma Vanamo

Statsskreterare

Risto Hyvärinen

Avdelningschef

Undervisningsministeriet meddelar i skrivelse den 25 oktober 1968 att ministeriet förordar vidtagande av de i medlemsförslaget omnämnda åtgärderna.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena meddelar i skrivelse den 18 oktober 1968, att ministeriet instämmer i post- och telegrafstyrelsens yttrande av den 1 oktober 1968 (se nedan).

Post- och telegrafstyrelsen¹:

Post- och telegrafstyrelsen har vinnlagt sig om att så noggrant som möjligt bevaka närmast den del av rymdforskningen som faller inom post- och telegrafverkets arbetsfält. I främsta rummet har uppmärksamheten koncentrerats på satelliterna och telekommunikationerna via telesatellittrafikens jordstationer. Enligt den internationellt accepterade definitionen omfattar denna trafik varje överföring, utsändning eller mottagning av tecken, signaler, skrift, bilder, ljud eller meddelanden av varje slag medelst tråd, radio, optiska eller andra elektromagnetiska system.

Telesatellittrafiken innebär redan i detta nu många fördelar för upprätthållandet av telekommunikationer. Överföring av information på denna

¹ Yttrandet översatt från finska.

väg sker till gagn såväl för rundradion (ljud och bild) som för den allmänna telefon- och telegraftrafiken för navigering till sjöss och i luften o. s. v. Vad beträffar skötseln av teletrafiken anser post- och telegrafstyrelsen det inte vara ändamålsenligt att avskilja telesatellittrafiken, även om denna kan räknas till rymdverksamheten, från övrig teletrafik. Den är bara ett av de många redskapen som telekommunikationerna begagnar sig av. Också i internationell mening är den en av tillämpningarna i teletrafiken per radio, liksom t. ex. fjärrkablarna och oceankablarna är praktiska tillämpningar i teletrafiken per tråd. I sin strävan att bjuda allmänheten bästa möjliga förbindelser till lägsta möjliga avgifter, måste teleförvaltningarna ständigt överväga när det blir fördelaktigast att använda kabel-, radio- eller telesatellitförbindelser. I en del fall är valet lätt, i andra åter synnerligen svårt på grund av mångfalden av faktorer som påverkar avgörandet.

Vad beträffar samarbetet mellan de nordiska länderna inom telesatellitverksamheten kan nämnas att de nordiska teleförvaltningarna informeras om den internationella utvecklingen på telesatellitområdet vid interna konferenser vartannat år. Med de svenska, danska och norska teleförvaltningarnas samtycke har post- och telegrafstyrelsen som observatör kunnat följa med STSK:s (Skandinaviska telesatellitkommittén) arbete och forskningar på Råö. Sedan juli i år har post- och telegrafstyrelsen haft säte i kommittén som befullmäktigad medlem. I början av detta år ändrades kommitténs namn till Nordiska telesatellitkommittén (NTSK). Kommittén har den senaste tiden utrett möjligheterna att uppföra en samnordisk jordstation. Frågan har redan avancerat så långt, att beslut föreligger att bygga en sådan station i Tanum, Sverige. Den svenska teleförvaltningen betalar 42 procent av investeringskostnaderna, den norska och den danska förvaltningen vardera 24 procent och finska post- och telegrafstyrelsen 10 procent. Enligt uppgjorda kalkyler skall jordstationen i Tanum vara färdig att tagas i bruk och betjäna teletrafiken vid årsskiftet 1971—1972. Under planeringsperioden har på dagordningen för NTSK:s möten alltid stått en punkt med rapporter från de internationella konferenserna (CETS, Intelsat o. s. v.) utanför Internationella teleunionen (UIT) som tangerat ifrågavarande verksamhet och där något av de nordiska länderna deltagit. På detta sätt har de övriga nordiska teleförvaltningarna kunnat följa med utvecklingen inom sitt eget gebit utan att själva deltaga i alla konferenser.

I administrativa radiokonferenser arrangerade av UIT har Finland representerats av post- och telegrafstyrelsens tjänstemän i gott och nära samarbete med de nordiska kollegerna. Så var fallet också vid konferensen 1963, som behandlade reservation av frekvensområden för rymdradiotrafik. Besluten från denna konferens inrymmer de nu gällande specialbestämmelserna om rymdradiotrafik.

I sin egenskap av medlem i det Europeiska samarbetsorganet för post- och teleförvaltningarna (CEPT) som också handhar frågor som rör avgifter, tek-

nik och trafik i telesatellitverksamheten står post- och telegrafstyrelsen i inlitat samarbete med representanterna för de övriga nordiska länderna.

Av det ovan anförda framgår att post- och telegrafstyrelsen är aktivt engagerad i det internationella samarbetet för utveckling av rymdverksamhetens telesatellitfrågor. Inom ramen för sina ekonomiska resurser kommer styrelsen att ytterligare intensifiera detta samgående på gemensam linje. Samarbetet med de svenska, norska och danska teleförvaltningarna kommer alltjämt att vara av den största betydelse. Emedan post- och telegrafstyrelsen förmodligen inte heller i framtiden själv kan deltaga i alla internationella konferenser för det expanderande samarbetet inom rymdverksamheten, måste styrelsen i allt högre grad stöda sig på nordisk samverkan. Post- och telegrafstyrelsen hoppas därför att de nordiska ländernas samarbete, som i praktiken visat sig vara så positivt för Finland, i framtiden skall fortsättas och fördjupas. Sålunda anser post- och telegrafstyrelsen att inget behov tills vidare finns att inom Nordiska rådet tillsätta något samarbetsutskott för rymdfrågor, vars verksamhet omfattar frågor anslutna till telesatellittrafiken.

Helsingfors den 1 oktober 1968

Oiva Saloila

Generaldirektör

T. Puolanne

Direktör

COSPAR (Committee for Space Research) — Suomen kansalliskomitea (Finlands nationella kommitté)¹:

Inom rymdforskningen uppnås kontinuerligt nya vetenskapliga resultat och praktiska tillämpningar, av vilka många är betydelsefulla för Finland. De mest betydande av dessa rymdtekniska tillämpningar är telesatelliterna, vilka förmedlar interkontinentala televisionsprogram och telefonsamtal bl. a. från Finland till USA, väderlekssatelliterna, som förmedlar bilder vilka i Finland utnyttjas vid uppgörandet av väderleksprognoser och som information om isläget, de geodetiska satelliterna, via vilka Finland anknyts till det världsomfattande koordinatsystemet samt navigeringssatelliterna, vilka möjliggör positionsbestämningar med stor exakthet överallt på jordklotet. Inom rymdforskningen har Finland tack vare satellitsändningarna kunnat delta i jonosfär- och magnetosfärforskningen, genom fotografering av geodetiska satelliter i stjärntrianguleringen och genom optiska iakttagelser av satelliter kunnat bidra till utforskningen av lätheten och strömningarna i atmosfären. Ur Finlands synpunkt är det angeläget att följa och taga del av de framsteg, som ständigt görs på rymdforskningens och rymdteknikens områden. Många av dem kräver ett internationellt samarbete, varför förslaget

¹ Yttrandet översatt från finska.

om tillsättande av ett nordiskt samarbetsorgan för rymverksamhet är synnerligen värdefullt. COSPAR:s nationella kommitté i Finland önskar dock i förslaget understryka att deltagandet i internationellt samarbete förutsätter att ifrågavarande land har en egen organiserad forskning. Därför önskar kommittéen framhålla följande:

För främjande av rymdforskningen och rymdtekniken i Finland bör en konsultativ kommission för rymdforskning tillsättas, där vetenskaplig och teknisk expertis är företrädd. Kommissionen bör beviljas tillräckliga medel för att organisera och understöda verksamheten. Kommissionens uppgift skulle även vara att ansvara för Finlands representation i internationella och nordiska rymdorganisationer.

I detta sammanhang framhåller kommittén ytterligare, att Finland med det snaraste borde ansluta sig till Eurospacekonferensen, vilken på minister-nivå utreder och följer ur europeisk synpunkt viktiga frågor inom rymdforskningen samt att Finland skulle representeras av observatörer i ESRO, samarbetsorgan för koordinering och utveckling av rymdforskningen.

Europas övriga neutrala stater är medlemmar i båda organisationerna.

Helsingfors den 10 oktober 1968

Gustav Järnefelt

Professor
Ordförande för COSPAR:s nationella kommitté
i Finland

Martti Tiuru

Professor
COSPAR:s nationella kommittés i Finland
sekreterare

Oy Yleisradio Ab:

Utvecklingen inom rymdverksamheten har sedan den första konstgjorda satelliten uppsköts år 1957 varit synnerligen snabb. Sannolikt kommer denna utveckling även att accelerera i allt snabbare takt med tilltagande kunskap och erfarenhet.

Redan nu har dock människan svårt att hinna med i utvecklingen på andra områden än det rent tekniska. Speciellt i fråga om kommunikationssatelliter har man i tekniskt avseende kommit mycket långt. Däremot finns det en mångfald olösta politiska, juridiska och sociologiska frågor.

Utvecklingen av kommunikationssatelliter började med de experimentella satelliterna Echo, Telstar, Relay och Syncom under åren 1962—1964. De rörde sig alla i icke synkrona banor lågt över horisonten och kunde därför användas endast några timmar åt gången.

Men dessa lät ana den kommande utvecklingen. År 1963 bildades det amerikanska satellitbolaget Comsat och på dess initiativ 1964 en internationell organisation Intelsat med uppgift att skapa ett globalt nät av kommunikationssatelliter.

Kommunikationssatelliterna används för alla slags kommunikationer såsom telefon, telegraf, dataöverföring o. s. v. Men den verkligt revolutioneran-

de innehörden har varit möjligheten att kunna överföra televisionsprogram från en del av världen till en annan.

På uppdrag av Intelsat installerades den första synkrona (stationära) satelliten Intelsat I (Early Bird) i sin bana över Atlanten på våren 1965. Detta var ett långt steg framåt i utvecklingen. Det att satelliten ständigt står över samma punkt på jorden gör det möjligt att utnyttja den dygnet runt. Samtidigt täckes c:a en tredjedel av jordens yta.

Till Intelsat hör i dag 62 länder, organisationen disponerar sammanlagt över fyra kommunikationssatelliter med olika kapacitet över både Atlanten och Stilla havet och planerna på ett globalt kommunikationssatellitesystem kan vara förverkligade inom ett par år. Dessa satelliter är s. k. punkt till punkt satelliter som kräver stora och dyra markstationer för sändning och mottagning av signalerna.

I Sovjetunionen fungerar sedan ett år tillbaka det s. k. Orbita systemet. Detta är ett distributionssatellitesystem, vilket innebär att man har några få stora markstationer för sändning och mottagning (i Moskva och Vladivostok) samt en mängd (22 stycken) små markstationer enbart för mottagning. Dessa är spridda över hela Sovjetunionen. I Orbita systemet används icke synkrona satelliter (Molnija) vilka kan användas under de 12 timmar de passerar över Sovjetunionen.

I augusti detta år har Sovjetunionen tillsammans med sju övriga socialistiska länder lagt fram ett förslag att bilda en ny global organisation Intersputnik, vars uppgift skulle vara att skapa ett nät av synkrona kommunikationssatelliter på samma sätt som Intelsat. De båda organisationerna företer stora likheter men skiljer sig även skarpt på vissa punkter.

Inom Europa planerar Tyska förbundsrepubliken och Frankrike att i samråd förverkliga det s. k. Symphonie projektet. Detta innebär att några synkrona satelliter skulle placeras mellan Europa och Afrika och Sydamerika. Det finns även planer på en europeisk regional satellit speciellt för TV-bruk men dess öde är i detta nu ovisst.

Indien, Brasilien, Kanada och Japan har alla planer på att sända upp en egen satellit för sina nationella behov. De nationella satellitsystemen skall alla bli av distributionstyp.

Inom några år beräknas även s. k. rundradiosatelliter vara i användning. Dessa kan sända program direkt till mottagarna utan förmedling av någon markstation. Tekniskt sett torde problemen redan vara lösta, men de politiska, sociologiska, ekonomiska och juridiska problemen väntar ännu på sin lösning.

Problemen inom rymdverksamheten och särskilt i fråga om kommunikationssatelliter blir allt flera och allt mera komplicerade. Vi anser därför det initiativ, som tagits i Nordiska rådet om samarbete på rymdområdet, vara välgrundat och vill gärna stöda att ett sådant samarbete inleds. Likaså anser vi ett fruktbart samarbete kräva att man även nationellt har ett särskilt sakkunnigt koordinationsorgan för rymdverksamhet.

Ett sådant organ skulle bestå av representanter för olika områden inom rymdverksamheten (såsom telekommunikationer, rundradioverksamhet, meteorologi, geologi, navigation, industri m. m.) samt olika myndigheter och forskningsinstitutioner. Organet skulle verka som rådgivande organ för de finländare som deltar i behandlingen av frågor rörande rymdverksamhe-

ten. Ytterligare skulle det planera rymdverksamhetens allmänna organisation på det nationella planet. Speciellt nu, då förhandlingar om förnyandet av Intelsatavtalen snart påbörjas, Intersputnikorganisationen skall utvecklas och de europeiska kommunikationssatellitfrågorna måste diskuteras ingående, synes det oss synnerligen viktigt att skapa ett organ för att koordinera de nordiska synpunkterna i dessa frågor.

Vi vill understryka att saken är av brådskande natur. Beträffande kommunikationssatellitssystemens framtid kommer år 1969 nämligen att vara av stor betydelse. Verkningarna av de beslut som då kommer att fattas sträcker sig sannolikt långt in i framtiden.

Oy. Yleisradio Ab vill därför stöda att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsutskott för rymdfrågor samt att utreda förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt uppträdande i frågor rörande rymdverksamhet.

Helsingfors den 26 september 1968

Oy. Yleisradio Ab

Eino S. Repo

L. H. Vennola

Suomen teknillinen seura — Tekniska föreningen i Finland:

Rymdens fredliga utnyttjande har redan nu nått ett stadium, i vilket rymdforskningens och rymdteknikens många viktiga tillämpningar är tillgängliga för alla länder, även för dem, som inte själva är i stånd att sända raketer eller satelliter.

De viktigaste tillämpningarna i praktiken är för nuvarande tele-, väderleks-, navigerings- och forskningssatelliterna och forskningsraketerna, vilkas betydelse är enorm inom telefontrafik och TV:s programväxling mellan kontinenterna, väderleks tjänst, båtarnas och flygplanens navigering samt geofysikens och geodesins forskning.

Man håller fortfarande på att utveckla satelliter, som skall utreda naturresurser, TV-överföringssatelliter, sjöfartens och flygtrafikens kontaktsatelliter samt satelliter, som samlar data från till exempel pilotbalongers mätningresultat.

Deltagandet i rymdforskningen fordrar ej, som sagt, utvecklandet av egna satelliter eller raketer. Av de satelliter som betjänar vetenskapen, är många sådana att de utförda mätningarna även kan mottagas av finska forskare. Finska vetenskapsmän har sålunda möjlighet att delta i det nyaste aktuella forskningsarbetet bl. a. i elektronikens, radiovetenskapens, geodesins och geofysikens område och att hålla undervisningen i dessa ämnen åjour. Den nya kunskap, som man har fått med hjälp av rymdforskningen, represente-

rar för närvarande en märkbar del av all den nya vetenskapen som mänskligheten har fått. Därför skulle det vara ödesdigert att försumma rymdforskningen och göra sig enbart beroende av andra kunskapskällor.

Därtill måste man beakta, att genom att deltaga i rymdforskning och rymdteknikens forskning skapar man förutsättningar för finsk elektronikindustris utveckling. Elektronikindustrins lönsamhet är, som känt, särskilt god och den bjuder på talrika arbetsmöjligheter. Konkurrensförutsättning utgör dock deltagande i rymdverksamheten, utvecklingens noggranna följande och ett snabbt utnyttjande av de möjligheter, som yppar sig. Finlands industri har redan missat betydande möjligheter emedan de anläggningar, som behövts i förverkligandet av många internationella projekt, har enligt överenskommelse blivit beställda endast från de länder, som deltar i projektet.

Tills vidare har Finland enbart deltagit i Skandinavians telesatellitkommitté, COSPAR, som är bildad av 39 länders vetenskapsakademier i syfte att utveckla rymdforskning samt i ICGAS, som koordinerar med hjälp av satelliter Europas teodetiska mätningar.

Finland är till exempel inte med i FN:s kommitté, som utforskar rymdens fredliga användning, och icke i dess underkommittéer. Sålunda får Finland inte uppgifter om de viktiga och aktuella frågor som utarbetas. Representation i denna kommitté skulle vara mycket viktig, emedan FN troligen i en nära framtid kommer att utöka sin verksamhet inom rymdområdet. Finland är inte heller med i ESRO och ej i European Space Conference, som svarar för den rymdvetenskapliga forskningen i Europa och delvis även för rymdtekniska tillämpningar. Till ESRO hör som medlemmar bl. a. Schweiz, Sverige samt Danmark och Österrike och Norge som iakttagare, i European Space Conference är alla västeuropeiska länder utom Finland medlemmar.

Å andra sidan försvåras Finlands möjliga aktivitet i dessa organisationer av det faktum, att Finland tills vidare icke har något officiellt organ för ombesörjandet av finska intressen inom rymdområdet. Somliga inrättningar har samarbete på sina sektorer med andra länder, bl. a. de nordiska länderna, men en koordination som skulle täcka hela landet fattas och det lär inte heller finnas några planer på att bilda en sådan. I det medlemsförslag, på grund av vilket detta uttalande givits, anför man att en av förutsättningarna för den internationella rymdverksamheten är planeringen av en nationell rymdverksamhet och skapandet av en nationell rymdpolitik. Enligt förslaget är dessa för närvarande under arbete i Sverige.

För att Finland skulle kunna idka effektivt nordiskt och internationellt samarbete på rymdområdet, borde man hos oss planera och grunda ett sådant organ, som skulle vara verksamt på en tillräckligt hög nivå och som skulle ha den erforderliga teknisk-vetenskapliga sakkunigheten på rymdområdets alla sektorer. Till ett dylikt organ skulle enligt Suomen teknillinen seuras åsikt utomordentligt väl passa en ordinarie kommission för rymdärenden som skulle verka såsom atomenergikommissionen i princip med

samma rättigheter och förpliktelser och som skulle ges tillräcklig ekonomisk möjlighet att organisera och utveckla områdets verksamhet. Kommissionen skulle även representera Finland och sköta om utvidgandet av vårt deltagande i områdets olika internationella och nordiska organisationer. Om inte en sådan kommission eller ett motsvarande expertorgan bildas, anser Suomen teknillinen seura Finlands möjligheter att delta i skapandet av en samnordisk rymdpolitik såsom ytterst små som följd av bristen på nationell organisation. Suomen teknillinen seura understöder det givna förslaget endast under ovannämnda förutsättningar.

Helsingfors den 9 oktober 1968

Soumen teknillinen seura

(Sign.)

I s l a n d

Kringkastingssjefen:

Dette er en meget komplisert og omfattende sak hvor det er tale om bygging og drift av en satellitt for Europa og kanskje større områder. Denne saken har vært behandlet på møtene til de nordiske kringkastingssjefene og ble meget diskutert på den konferansen som de europeiske kringkastingstasjonene holdt i Oslo i vår.

Statens kringkasting sendte etter denne konferansen et brev til undervisningsministeriet med orientering om denne saken, da en visste at den ville komme til behandling på de europeiske staters ministermøter de nærmeste måneder.

Fra de nordiske lands side har den svenske kringkasting hatt ledelsen i denne saken. Island står nok økonomisk for svakt til å kunne yte vesentlige direkte bidrag, men det ville naturligvis være ønskelig at satellittens sendeområde omfattet Island, selv om en landstasjon sannsynligvis ville bli for kostbar her ennå. En landstasjon i Skandinavia har vi ikke direkte nytte av, ettersom det ikke er tale om direkte fjernsynsutsendinger hit.

På sakens nåværende stadium vites i virkeligheten lite eller intet om hva som vil bli sendt ut over denne satellitten, av hvilken natur det ville bli, hvor dyrt, hvor mye, og heller ikke hvorvidt det iallfall i enkelte tilfeller ville bli anset for særlig ettertraktelsesverdig.

Reykjavik, den 26. september 1969

Andrés Björnsson

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Utenriksdepartementet gjør oppmerksom på at den foreliggende uttalelse fra Kirke- og undervisningsdepartementet vedrørende ovennevnte forslag også dekker Utenriksdepartementets oppfatning, for så vidt som det i øyeblikket ikke kan sees å være behov for et nytt nordisk samarbeidsorgan på romområdet.

Det kan i denne forbindelse vises til at Utenriksdepartementet allerede har etablert nær kontakt med myndighetene i andre nordiske land når det gjelder behandlingen av saker av felles interesse innen det internasjonale samarbeid om romspørsmål.

Oslo, 21. november 1968

For Utenriksministeren:

Bne Brun

Erik Lykke

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet mottok i brev av 15. juli 1968 anmodning om å avgi uttalelse om ovennevnte medlemsforslag. Departementet har sendt saken videre til følgende institusjoner til uttalelse:

Hovedkomitéen for norsk forskning
 Det norske institutt for kosmisk fysikk
 Norsk rikskringkasting
 Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd
 Telegrafstyret

Innen fristens utløp er det kommet svar fra *Hovedkomitéen for norsk forskning* som uttaler:

Hovedkomitéen er enig i at et nordisk samarbeid på dette område bør søkes utviklet etter de retningslinjer som er trukket opp i forslaget.

Det bør særlig legges vekt på å få klarlagt hvilke virkninger det vil ha for det enkelte land om det deltar eller ikke i de internasjonale samarbeidstiltak på området.

Et slikt utredningsarbeid bør omfatte både mulighetene og formene for en felles nordisk opptreden utad, og konkrete nordiske samarbeidstiltak som ledd i det internasjonale samarbeid, eller som alternativ.

Hovedkomitéen er kjent med at det i flere år har foregått et samarbeid mellom svenske, danske og norske institusjoner om instrumentering av forskningsraketter skutt opp fra Andøya og bygging av forskningsinstrumenter for satelitten ESRO I, hvor norske forskere er med takket være dette samarbeid. Et slikt fortsatt samarbeid bør vurderes som supplement til eller alternativ til samarbeid i større internasjonale organisasjoner.

Et spørsmål som reiser seg er virkningen av internasjonale samarbeidsavtaler på den nasjonale prioritering. Som nevnt i forslaget er det en forutsetning for et fruktbart samarbeid mellom forskjellige land at det også finnes en viss virksomhet på området i de enkelte land.

For det enkelte lands forskningspolitikk er det viktig at prioriteringen kan foretas på fritt grunnlag. Et nordisk samarbeid bør derfor, slik som forslaget gir uttrykk for, ikke organiseres i former som binder det enkelte lands forhold til de internasjonale organisasjoner eller i særlig grad begrenser dets frihet i den nasjonale prioritering av oppgaver.

Departementet viser til dette og vil ellers bemerke at det ennå ikke foreligger grunnlag for en endelig uttalelse herfra. En vil imidlertid komme tilbake til saken så snart det er kommet inn flere uttalelser.

Oslo, 28. september 1968

Etter fullmakt

E. Skadsen

Dag Omholt

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til tidligere ekspedisjon herfra om ovennevnte sak av 28. september 1968. Det er nå i tillegg til uttalelsen fra Hovedkomiteen for norsk forskning også kommet uttalelser fra Norsk rikskringkasting, Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd, Telegrafstyret og Det norske institutt for kosmisk fysikk.

Norsk rikskringkasting uttaler følgende:

Norsk rikskringkasting slutter seg fullt ut til forslaget om et bedre utbygd nordisk samarbeid på romfartsområdet.

Norsk rikskringkasting ville for sin del se det som meget ønskelig at institusjonen kunne bli direkte representert i de organer som måtte bli opprettet for å fremme et nordisk samarbeid innen dette feltet.

I uttalelsen fra *Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråds Komite for romvirksomhet* heter det:

Det er komiteens foreløpige oppfatning at et skandinavisk samarbeidsorgan i regi av Nordisk Råd er et unødvendig ledd i det allerede eksisterende skandinaviske samarbeid.

Videre uttaler *Telegrafstyret*:

I klar forståelse av at kunstige satellitter ville komme til å spille en stadig større rolle for de tjenestene Telegrafverket har ansvaret for overfor sine kunder, har Telegrafstyret helt fra begynnelsen av 1960-åra fulgt med i det internasjonale samarbeidet på området.

Det har i mange år vært et utmerket samarbeid mellom teleadministrasjonene i Norden, og det falt helt naturlig å la dette omfatte også satellittspørsmål da disse dukket opp i 1960/61. Finland og Island var på det tidspunkt mindre interesserte.

For i den grad det var mulig å følge med i den nye teknikk ble Den skandinaviske telesatellittkomite (STSK) opprettet i 1961.

Den tok ganske snart initiativet til å bygge en skandinavisk eksperimentell jordstasjon for mottaking av signaler fra satellitter, og i mai 1963 ble det undertegnet et »Memorandum of understanding» med den amerikanske romadministrasjonen NASA med henblikk på å få adgang til å samarbeide med amerikanske satellitter. Eksperimentene tok til i 1964 og ble avsluttet i 1967 med gode resultater.

I 1965 ble teleadministrasjonene i Danmark, Sverige og Norge enige om å etablere det skandinaviske telesatellittråd (STSR) med generaldirektørene som medlemmer. Seinere er Finland også blitt medlem av rådet som er omdøpt til Nordisk telesatellittråd (NTSR).

I januar 1968 ble teleadministrasjonene i Danmark, Finland, Sverige og Norge enige om å bygge en kommersiell jordstasjon for samband med telesatellitter. De fire generaldirektører for teleadministrasjonene danner et styre for jordstasjonen.

I NTSR foregår det et koordineringsarbeid når det gjelder landenes deltaking på det internasjonale plan. Av organisasjoner der telesatellitsspørsmål blir behandlet, kan nevnes Den internasjonale fjernmeldingsunion (ITU), Den europeiske konferanse for post- og teleadministrasjoner (CEPT) som har en egen satellittkomite med underorganer, Den europeiske konferanse for telekommunikasjon via kunstige satellitter (CETS) og sist, men ikke minst Det internasjonale konsortium for telekommunikasjonsatellitter (INTELSAT) der Danmark, Sverige og Norge er investerende medlemmer. I den siste organisasjonen har de tre land en ordning med roterende fellesrepresentasjon.

I tillegg til de samarbeidsorganer som er nevnt i foregående avsnitt, har en på det europeiske plan ELDO (European Launcher Development Organisation), ESRO (European Space Research Organisation) og ESC (European Space Conference). Norge deltar ikke i ELDO og ESRO, men deltar i ESC. Dessuten er det for post- og telespørsmål i emning ei europeisk samarbeidsorgan på ministerplanet, der det vil bli aktuelt å behandle også telesatellitsspørsmål.

Administrasjonene i Danmark, Sverige og Norge har i fellesskap kjøpt såkalt »indefeasible right of use» for 15 prosent av kapasiteten i den britiske jordstasjonen Goonhilly Down.

Det går fram av ovenstående at det består et intimt og omfattende samarbeid på romområdet mellom teleadministrasjonene i Norden. Dette finner sted med et minimum av organisasjonsapparat.

Ser en på det tilsvarende europeiske samarbeid, synes det der å være en overorganisering som vel delvis er skyld i de magre resultater som oppnås.

For sitt vedkommende mener Telegrafstyret at det på det fell innen romvirksomheten som teleadministrasjonene er ansvarlig for, er unødig med ytterligere et nordisk organ som sannsynligvis bare vil trekke med seg merarbeid og endog hemme det bestående samarbeid.

Det norske institutt for kosmisk fysikk uttaler:

Styret i Det norske institutt for kosmisk fysikk har vurdert medlemsforslag om nordisk samarbeid på romfartsområdet som fremmet i vedlegg til Deres ovennevnte brev.

Det eksisterer allerede et utstrakt samarbeid mellom enkelte forskningsinstitusjoner i Danmark, Sverige og Norge om instrumentale forsknings-

raketter og om instrumenter i satellitten ESROI. I dette samarbeid har til dels også deltatt engelske, tyske og amerikanske institusjoner. Det norske institutt for kosmisk fysikk deltar som et av de norske institutter i dette arbeidet.

Styret i Det norske institutt for kosmisk fysikk ser meget positivt på en utdyping og videreføring av dette samarbeid som et ledd i, eventuelt alternativ til, samarbeidet i større internasjonale organisasjoner.

En anser det som riktig at samarbeidet fortsatt blir basert på positiv interesse fra de enkelte institusjoners side for hvert enkelt prosjekt, og videre at grunnlaget for samarbeidet må være en tilstrekkelig stor egenaktivitet innen de impliserte norske institusjoner.

Ut fra disse synspunkter vil styret i Det norske institutt for kosmisk fysikk støtte forslaget som er lagt fram for Nordisk Råd i publikasjon A 208/t.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til de opplysninger som er gitt om det samarbeid som allerede foregår på dette område. Departementet kan ikke se at de forhold som er nevnt av forslagsstillerne er spesielle for romforskningen, men kan like gjerne anføres for alle andre forskningsområder der det er nødvendig med internasjonalt samarbeid og internasjonal arbeidsdeling. Med de begrensede ressurser administrasjonen i Norge disponerer på de forskjellige nivå, vil deltaking i for mange internasjonale organer, komiteer og lignende lett bli en belastning. Kirke- og undervisningsdepartementet viser til uttalelsene fra Hovedkomiteen for norsk forskning og Det norske institutt for kosmisk fysikk og er for sin del enig i at en også på dette forskningsområde bør ha en koordinering av de nordiske lands opptreden der hvor våre interesser faller sammen. Men en er ikke overbevist om at dette nødvendigvis må skje ved opprettelse av et nytt samarbeidsorgan i tillegg til dem som allerede eksisterer.

Oslo, 8. november 1968

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

S v e r i g e

Sveriges ständiga representation vid Förenta Nationerna:

Frågan synes, sådan den presenteras i till remissen fogat medlemsförslag, ha tre aspekter, nämligen för det första ökat nordiskt samarbete inom olika europeiska rymdorgan (ESRO, ELDO, CETS, ESC), för det andra i samband härmed ökat industriellt nordiskt samarbete för att ge de olika nordiska ländernas industrier bättre möjligheter att erhålla kontrakt vid utförandet av olika sameuropeiska rymdprojekt samt för det tredje, även om detta ej direkt utsäges, tanken på ett vidgat nordiskt samarbete inom FN:s och dess

fackorgans rymdverksamhet, sålunda inom de världsomspännande organisationerna till skillnad från de nyssnämnda europeiska.

Det må konstateras, att FN-delegationen knappast har någon möjlighet att avge ett utlåtande beträffande de europeiska rymdfrågorna.

FN och dess rymdkommitté har sålunda endast i ringa grad hittills berörts av de praktiska problem med vilka den europeiska rymdpolitiken för närvarande synes kämpa. Väsentligen har FN:s verksamhet hittills tjänat att ge en juridisk ram åt den väntade rymdutvecklingen. Avtal har således ingåtts om de principer, som bör vara vägledande vid utforskningen av yttre rymden, månen och andra himlakroppar (1966) samt om bistånd för astronauter (1967). Överläggningar pågår för närvarande om en skadeståndskonvention samt om definitionsfrågor. Viss uppmärksamhet har också ägnats frågan om navigationssatelliter.

FN har däremot hittills endast föga engagerats i de organisations- och samarbetsfrågor, som upptar den europeiska rymddebatten. Inte heller INTELSAT-frågan har varit aktuell i FN. Det faller sig vidare svårt för FN-delegationen att göra några uttalanden om huruvida det är möjligt att nära samordna den nordiska rymdindustripolitiken för ernående av högsta andel i europeiska projekt. Härför krävs exempelvis information om de olika ländernas inställning till den motsättning, som råder mellan värdet av satsning på avancerad teknik visavi de olika telekommunikationsförvaltningarnas intresse att undvika merkostnader på grund av köp av europeisk utrustning, som redan kan erhållas på annat håll, t. ex. i USA.

Det synes dock troligt, att vissa av de organisationsproblem, som i dag föreligger inom olika internationella rymdorganisationer kan komma att i ökad grad bli föremål för FN:s uppmärksamhet. Frågan om utvecklingen av rymdkommunikationer och konsekvenserna av denna utveckling finnes i och för sig på FN:s rymdkommittés dagordning (jfr. t. ex. generalförsamlingens resolution 2260 (XXII), operativa paragraferna 9, 12 och 13), även om kommittén som nyss nämnts, ännu ej i någon större utsträckning ägnat sig åt dessa problem.

Ett svenskt initiativ hösten 1967 i FN:s rymdkommitté berör de tänkbara konsekvenserna, tekniska, politiska, juridiska såväl som organisatoriska, av direktsändande satelliter. Från östeuropeiskt håll har i augusti 1968 i FN presenterats ett förslag om ett internationellt kommunikationssatellit-system. Att detta kan komma att påverka INTELSAT-förhandlingarna och bidra till att organisationsfrågan i sin helhet blir föremål för FN-behandling förefaller icke uteslutet.

I den mån FN på detta sätt kommer i ökad beröring med organisationsproblemen är det givet, att även behovet av nordiskt rymdsamarbete på FN-nivå kommer att växa. Om naturen av detta samarbete syns det dock i dag, i avsaknad av konkreta informationer om målsättningen i de olika nordiska länderna, för tidigt att uttala sig.

Allmänt kan erinras om att det nordiska samarbetet i FN på alla områden är nära, förtroligt och kontinuerligt. Detta gäller självfallet också rymdfrågorna. I den mån som FN:s befattning med dessa frågor intensifieras, får frågan om eventuella nya institutionella former för det nordiska samarbetet givetvis upptas till prövning. I samband därmed synes förslag av den art som avges i medlemsförslaget värda att överväga.

New York den 3 september 1968

Sverker Åström

Ingenjörsvetenskapsakademien:

Det framlagda medlemsförslaget yrkar på ett gemensamt nordiskt uppträdande i rymdfrågor och anför flera skäl för att ett sådant skulle vara värdefullt. Akademien finner de anförda skälen starka och ansluter sig till uppfattningen att ett gemensamt uppträdande i de internationella organisationerna ger de nordiska länderna en betydligt starkare ställning än om vart och ett av dessa uppträder separat. Denna erfarenhet har ju även bekräftats i andra internationella sammanhang. Likaså finner akademien det önskvärt att stora och dyrbara anläggningar för rymdverksamheten tillkommer på gemensam nordisk bas. Akademien finner därför den föreslagna utredningen behövlig och väl motiverad.

Förslaget berör emellertid inte närmare frågan om den lämpliga insatsen för rymdforskning. Det argumenterar övertygande för att rymdverksamheten i de nordiska länderna skall bedrivas i samarbete men diskuterar inte hur stor omfattning den bör få. Det torde emellertid vara nödvändigt att de nordiska länderna gör insatser av samma relativa storlek för att ett verkligt underlag för ett samarbete skall föreligga och därigenom måste frågan om insatsernas storlek komma upp till behandling i samband med utredning av nordiskt samarbete.

Underförstått torde även vara att det kommer att gälla stora insatser eftersom det på detta område torde finnas en tröskeleffekt så att först vid en förhållandevis stor verksamhet denna kan bli resultatrik och effektiv. Ett beslut torde också komma att påverka ländernas forskningsinriktning för åtskilliga år då det knappast är möjligt att nå resultat efter kort tids verksamhet. Besluten kommer därför att gälla stora summor under flera år och måste därför noggrant övervägas och motiveras. De nordiska länderna måste dessutom med stor säkerhet koncentrera sig på endast ett eller ett par delområden och beslutet om denna inriktning av verksamheten blir också mycket betydelsefull. Beslut om insatser för rymdverksamhet bör därför även fattas först efter övervägande av lämpliga områden för sådana stora forsknings- och utvecklingsprogram. Det kan i så fall gälla andra ämnen men de projekt, som skall kunna komma i fråga för statliga insatser i stor skala bör

ge stimulans för den industriella och tekniska utvecklingen därför ge upphov till industriella beställningar, ge möjlighet att komma in på en internationell marknad och kunna innebära arbete på ett delområde där inte redan andra länder gjort eller beslutat betydligt större insatser.

Utredningen om verksamheten på ett stort forskningsarbete av det angivna slaget bör leda fram till en klar angivelse av mål och inriktning för projektet samt även kunna beskriva den organisation, som skall leda verksamheten. Den bör också innehålla besked om hur den successivt genomförda omprövning och omorientering av programmet, som måste förutses bli nödvändig genom den fortskridande tekniska och vetenskapliga utvecklingen, skall ske.

I den föreslagna utredningen bör även klargöras hur det nordiska samarbetet i praktiken skall utformas. Vid anläggningen av större forskningsanläggningar bör dessa kunna organiseras som gemensamma nordiska forskningsinstitut. Regler fordras i så fall för finansieringen samt för tillsättande av styrelsen. I övrigt bör ett samnordiskt forskningsinstitut fungera på samma sätt som ett nationellt endast med den skillnaden att det har ett större geografiskt område inom vilket det skall rekrytera personal och skapa samarbete med andra forskningsinstitutioner med närliggande arbetsuppgifter.

Däremot torde en närmare utredning vara behövlig för att redovisa vilka samarbetsformer och samarbetskonstellationer, som kan vara naturliga inom Norden. En väsentlig del av verksamheten inom ett större rymdprogram utgöres nämligen av beställningar till industriföretag. För att de avsedda fördelarna med ett nordiskt samarbete skall vinnas torde ett utvidgat industriellt samarbete bli nödvändigt så att de olika företagen kan komplettera varandra och gemensamt uppträda med en större och mer samlad kompetens än om företagen handlar helt självständigt. Hur samarbetet mellan nordiska industriföretag skall organiseras för att dessa skall ha större möjligheter att uppträda på den internationella marknaden bör redovisas i utredningen. I flera fall ingår företagen redan nu i internationella konsortier, vilka tillsammans lämnar anbud på de olika delobjekt, som ingår i t. ex. ett internationellt rymdprogram. Utredningen bör därför även visa i vilken utsträckning sådana konsortier kan ersättas med hittills ej utnyttjade samarbetsmöjligheter inom Norden.

Utredningens förslag kan få stor betydelse för både forskningsinstitutioner och -institut inom många olika ämnen och för industriföretag inom olika branscher. Det framslår därför som angeläget att synpunkter från dessa olika intressenter kan framföras i utredningen och att denna får en bred representation från dessa.

Akademien finner sammanfattningsvis de i medlemsförslaget berörda problemen vara mycket betydelsefulla och vill därför ansluta sig till förslaget om en grundlig och förutsättningslös utredning av förutsättningarna för ge-

mensam nordisk insats på rymdområdet. En sådan utredning bör leda fram till klara regler för mål och uppgifter för ett eventuellt rymdprogram och även ange former för successiv omprövning och omorientering därav. Akademien förutsätter att de övriga synpunkter, som den ovan framfört även kommer att beaktas i utredningen.

Stockholm den 7 oktober 1968

Ingeniörsvetenskapsakademien

Sven Brohult

Lennart Bäveryd

Televerket:

Omfattningen av televerkets medverkan

Televerkets verksamhet inom rymdområdet är främst inriktad på användning av telesatelliter och jordstationer för utväxling av skilda slag av teletrafik. Televerket är för denna sin verksamhet engagerat i ett stort antal organ av vilka vissa är nordiska medan andra är av europeisk eller global karaktär. De organ i vilka verket därvidlag medarbetar, har allt i sin verksamhet ta ställning till frågor som berör många områden. Detta sammanhänger bl. a. med det förhållandet att satelliters utnyttjande för telekommunikationer i och för sig är ett vidsträckt begrepp. Termen »telekommunikation» innefattar nämligen enligt sin officiella definition:

Varje överföring, utsändning eller mottagning av tecken, signaler, skrift, bilder, ljud eller meddelanden av varje slag medelst tråd, radio eller andra — optiska eller elektromagnetiska — system. (Internationella telekonventionen, Montreux 1965, mom. 409.)

Televerkets verksamhet inom rymdområdet kommer härigenom att avse både teletrafik i den begränsade betydelse som en lekman inlägger i ordet (telefon-, telegraf- och telextrafik, datatransmission, uthyrning av fasta teleförbindelser m. m.) och satellitkanalers utnyttjande för andra telekommunikationsslag såsom ljudradio- och televisionsöverföringar, luft- och sjöfartsnavigering, meteorologi eller radioastronomi.

Utöver den verksamheten som mer direkt hör samman med satelliters och jordstationers anskaffande, förvaltning, drift, underhåll, ekonomi o. s. v. ingår visst samarbete med svensk industri i satellitspörsmål, och televerket medverkar vidare vid bedömningar av rymdverksamheten i stort i frågor som berör europeisk forskning och industri, eurovision, FN:s undervisnings- och biståndsarbete m. m. Sist men icke minst bör nämnas att televerket, såsom förvaltning företrädande Sverige inom Internationella teleunionen och deltagare i bl. a. dennas administrativa radiokonferenser, svarar för samordning och bedömning av spörsmål rörande de internationella föreskrifter-

na för frekvensanvändningen ävensom för svensk medverkan vid utarbetandet av de internationella radioreglementsbestämmelser som i övrigt gäller i fråga om rymdradiotrafik.

Samarbetsformer

Nordisk samverkan på teleförvaltningsnivån inom olika avsnitt av det här angivna verksamhetsfältet äger rum på flera sätt.

De fem nordiska teleförvaltningarna håller vartannat år en nordisk telekonferens. Den senaste var anordnad i Finland i juni 1967. En stående punkt på dagordningen för dessa konferenser är numera information och diskussion beträffande aktuella telesatellitspörsmål. Samtliga fem förvaltningar har härigenom tillfälle till insyn i olika grenar av det internationella samarbetet inom rymdområdet även om de ej själva aktivt deltar i alla delar därav.

Aktuella satellitfrågor behandlas vidare gemensamt och mera fortlöpande av förvaltningarna i Danmark, Norge och Sverige samt numera även Finland inom två samarbetsorgan, som sedan länge funnits inrättade för detta speciella ändamål, nämligen inom Nordiska telesatellitrådet (NTSR) och Nordiska telesatellitkommittén (NTSK). Rådet tillkom våren 1965. Det är sammansatt av förvaltningscheferna, varjämte en högre tjänsteman med telesatellitfrågor som specialitet deltar som föredragande och sekreterare. Rådet sammankallas vid behov för att ta ställning till inom- och utomnordiska satellitfrågor av större vikt. Kommittén, som rapporterar till rådet, tillsattes enligt ett beslut redan i december 1961 som ett fristående utredningsorgan, vilket med hänsyn till tekniska, ekonomiska och praktiska krav skulle undersöka möjligheterna att upprätta nordiska satellitförbindelser. Som exempel på arbetsinsatserna kan nämnas projekteringen och uppförandet av experimentjordstationen på Råö, teknisk rådgivning vid Skandinavians köp av en kapacitetsandel i den brittiska jordstationen Goonhilly Down år 1964 och förberedelser för upprättandet av en nordisk jordstation vid Tanum.

Självfallet bedrivs härjämte ett fortlöpande nära samarbete på tjänstemannanivå mellan förvaltningarna i viktigare löpande satellitärenden. Samarbetsformerna är sålunda desamma som för andra ärenden rörande upprättande och drift av internationella telekommunikationer eller rörande mellanstatligt samarbete i övrigt på teleområdet. Det må i anslutning härtill understrykas att frågan om utnyttjandet av förbindelser via satelliter för teletrafikföretagens vidkommande icke är att se som något fristående eller helt artskilt problem. I sin strävan att till lägsta möjliga taxa tillhandahålla goda förbindelser för skilda kommunikationsslag måste förvaltningarna och de enskilda teletrafikföretagen av naturliga skäl basera utbyggnaden av världens telenät på en användning av både långdistanskablar, radiolänkar och satelliter. För Nordens del betyder detta bl. a. att samverkan icke blott av-

ser exempelvis det nämnda gemensamma utnyttjandet av kapacitet i den brittiska jordstationen eller gemensamma förberedelser för en nordisk jordstation. Det är lika naturligt att samarbete sker vid köp av nyttjanderätt till förbindelser i atlantkablar för att ta ett närliggande exempel.

I arbete som gäller rymdens utnyttjande för telekommunikation intar som känt det internationella telesatellitkonsortiets, INTELSAT:s, verksamhet sedan slutet av 1964 en framskjuten plats. De danska, norska och svenska teleförvaltningarna deltar direkt i INTELSAT:s arbete genom gemensamt utsedda företrädare i konsortiets styrande kommitté ICSC (Interim Communications Satellite Committee) och i dennas underkommittéer för ekonomi respektive teknik och drift. Denna skandinaviska insats alltsedan konsortiets tillkomst måste givetvis bygga på ett intimt samråd förvaltningarna emellan, dels inom Nordiska telesatellitrådet, dels kontinuerligt direkt mellan de handläggande förvaltningsinstanserna. Det kan här erinras om att teleförvaltningarna som medlemmar av INTELSAT även får anledning att samsätta sig med frågor av intresse för medlemsländernas industri och forskning. Också dessa frågor sköts givetvis i erforderligt samförstånd och efter enhetliga linjer. Som exempel på ärenden inom denna sektor av INTELSAT-verksamheten kan vad Sverige beträffar nämnas att televerket håller konsortiet underrättat om svenska industrier med intressen på rymdområdet och fortlöpande förser berörda industriföretag med upplysningar rörande anbudsinfordringar som gäller utrustning till det världsomfattande telesatellit-systemet. Vidare förmedlas upplysningar om lediga praktikantplatser hos COMSAT (Communications Satellite Corporation), vilket företag fungerar som telesatellitkonsortiets verkställande organ. Som ytterligare ett exempel kan nämnas, att televerket bevakar svenska patentintressen i det av konsortiet bekostade utvecklingsarbetet.

De nordiska teleförvaltningarna samarbetar vidare i stor utsträckning när det gäller ställningstaganden och insatser inom de olika instanser av den europeiska post- och telesammanslutningen CEPT som sysslar med satellit-spörsmål. Dessa CEPT-organs arbete avser i huvudsak västeuropeisk samordning vid användningen av INTELSAT-satelliter och jordstationer. Organisationen har därjämte ingående behandlat problem som gällt förberedelser för en definitiv överenskommelse om globalt telesatellitsamarbete och möjligheterna att utnyttja en eventuell västeuropeisk satellit.

Samråd mellan de nordiska förvaltningarna sker självfallet även i de frågor berörande rymdverksamheten som faller under Internationella teleunionen (ITU) och som inom denna bl. a. behandlas av administrativa rymdradiokonferenser. Det gäller som förut nämnts här framför allt internationella föreskrifter rörande användningen av frekvenser och andra internationella reglementsbestämmelser av administrativ och teknisk art rörande rymdradiotrafik och radioastronomi.

Vad beträffar övriga aktiviteter på rymdområdet må endast framhållas

att televerket, tillsammans med de berörda departementen, aktivt deltar i eller nära följer den verksamhet som bedrivs av de europeiska organisationerna CETES, ELDO, ESRO och ESC eller av de FN-organ, andra än teleunionen, som i skilda sammanhang behandlar rymdfrågor. Även inom dessa områden försiggår enligt verkets erfarenhet ett praktiskt samarbete mellan olika nordiska länder i väsentliga, aktuella frågor.

Slutsatser

Som redovisats i det föregående är televerket engagerat i åtskilligt internationellt arbete berörande rymdverksamheten. Tack vare ett nära ömsesidigt samarbete inom Norden syns de enstaka ländernas teleförvaltningar ha jämförelsevis goda möjligheter till insyn i den internationella rymdverksamheten i stort, även om icke varje enskilt land deltar i varje gren därav. Man kan räkna med att detta praktiska nordiska samarbete i skilda frågor även fortsättningsvis skall bedrivas med framgång. Det skapar icke blott de nämnda möjligheterna till insyn utan möjliggör även tillfredsställande samråd om ställningstaganden och gemensamma insatser på teleförvaltningarnas plan både inom Norden och i vidare internationella sammanhang. Ur televerkets synvinkel finns därför för närvarande intet behov av någon ytterligare samarbetsinstans inom Norden för rymdfrågorna. Vid en sådan bedömning från verkets sida har givetvis förutsatts att interparlamentariskt samråd, varav behov är påkallat i rymdfrågorna inom Norden, kan äga rum inom ramen för Nordiska rådets verksamhet.

Stockholm den 26 september 1968

B. Bjurel

Harry Westerberg

Arne Råberg

Styrelsen för teknisk utveckling:

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) översänder härmed yttrande från Forskningsrådets rymdnämnd angående medlemsförslag om nordiskt samarbete på rymdområdet.

Styrelsen vill betona att rymdområdet utgör ett verksamhetsfält där det är angeläget att ett nära nordiskt samarbete föreligger. I den mån en på enskilda projekt inriktad intressegemenskap finns eller etableras bör det vara naturligt att åvägbringa en projektkoordination.

Styrelsen vill i detta sammanhang erinra om den organisatoriska splittningen som präglar den svenska organisationsstrukturen genom att ESRO-frågor handlägges av ett separat organ medan forskningsrådets och styrelsens insatser äger rum genom rymdnämnden. Med hänsyn bl. a. till ett effektivt och meningsfullt svenskt deltagande i nordiskt och annat internatio-

nellt samarbete på rymdområdet är det angeläget att den nationella svenska organisationen ses över och att på denna översyn grundade ändringar vidtas i den nuvarande organisationsstrukturen.

Stockholm den 20 september 1968

Martin Fehrm

Gösta Lagermalm

Svenska ESRO-kommittén:

Europeiskt samarbete inom rymdområdet bedrivs inom den europeiska rymdkonferensen, ESRO, ELDO, CETS¹ och EUROSPACE. Av de nordiska länderna deltar Danmark, Norge och Sverige i den europeiska rymdkonferensen; intet nordiskt land deltar i ELDO; Danmark, Norge och Sverige deltar i CETS. Företag och föreningar av förelag i Norden deltar i den av europeiska företag bildade organisationen EUROSPACE.

I ESRO deltar Danmark och Sverige. ESRO:s syfte är att för fredliga ändamål befrämja samarbete mellan europeiska stater inom rymdforskning och rymdteknologi. I ESRO:s rymdforskningsprogram deltar aktivt fem forskningsgrupper i Sverige och två till tre forskningsgrupper i Danmark. I de fall dessa forskningsgrupper har av ESRO godkända experiment i samma satellit eller höghöjdsraket, koordineras gruppernas samarbete av ESRO. I fråga om leveranser av rymdmateriel till ESRO samarbetar svenska och danska företag såsom huvudleverantörer, medleverantörer eller underleverantörer i europeiska företagskonsortier.

Svenska ESRO-kommitténs uppgift är att vara svenskt kontaktorgan i förhållande till Organisationen för europeisk rymdforskning (ESRO). Detta innebär främst att kommittén förbereder den svenska ESRO-delegationens ställningstaganden i ESRO:s olika organ samt handlägger de olika kontaktfrågor som uppkommit med anledning av att ESRO:s raketuppskjutningsbas förlagts till Kiruna. Till frågor om europeisk rymdpolitik och samordning av europeisk rymdpolitik har kommittén hittills inte haft att ta ställning i annan mån än dylika frågor blivit föremål för ställningstaganden inom ESRO:s beslutande organ.

Den europeiska rymdkonferensens nästa sammanträde äger rum i Bonn i början av november 1968. Detta sammanträde förberedes av en rådgivande programkommitté som i juli 1967 vid rymdkonferensens möte i Rom fick i uppdrag att utarbeta riktlinjer för en samordnad europeisk rymdpolitik och ett program inom ramen för en sådan politik. Programkommitténs ar-

¹ ESRO = European Space Research Organisation

ELDO = European Launcher Development Organisation

CETS = Conférence Européenne des Télécommunications par Satellites

bete har just avslutats. Det råder emellertid ännu oklarhet om i vilken utsträckning dess förslag kommer att presenteras för rymdkonferensen. Även de nordiska ländernas ställningstaganden till programkommitténs arbete är ovissa.

De danska och svenska ESRO-delegationerna i ESRO:s olika organ samråder regelmässigt samt koordinerar så långt möjligt sina ställningstaganden till de frågor som behandlas i dessa organ. Därest — som en följd av den europeiska rymdkonferensens ställningstaganden i Bonn — en samordning av den europeiska rymdverksamheten skulle komma till stånd finns det från de synpunkter ESRO-kommittén har att företräda givetvis ingen erinran mot ett motsvarande samråd mellan de nordiska länderna. ESRO-kommittén vill i detta sammanhang särskilt framhålla att erfarenheterna av det dansk-svenska samarbetet inom ESRO varit mycket goda.

En grundläggande förutsättning för ett nordiskt rymdsamarbete är en avvägd målsättning för samverkan rörande väl definierade nationella och internationella projekt. De nationella rymdprogrammen i de nordiska länderna är i hög grad beroende av ställningstaganden till de internationella samarbetsprojekten.

I avvaktan på de nordiska ländernas ställningstaganden till de förslag som kan komma att behandlas vid den europeiska rymdkonferensens sammanträde i november 1968 är det enligt ESRO-kommitténs mening ännu inte möjligt att ta ställning till frågan om en gemensam nordisk linje i rymdfrågor.

Stockholm den 27 september 1968

Svenska ESRO-kommittén

Jan Stiernstedt

Ordförande

Ake Wraghe

T.f. sekreterare

Sveriges radio:

Förslaget om ett nordiskt samarbete i rymdfrågor begrundas med hänvisning dels till rymdverksamhetens betydelse för den industriella och tekniska utvecklingen, dels till användningen av sådana produkter av tillämpad rymdteknologi som kommunikationssatelliter, dels till Sveriges och de övriga nordiska ländernas möjligheter att få sina synpunkter tillgodosedda på det internationella planet.

För rundradions framtid är utvecklingen i fråga om satellitkommunikationer av utomordentlig vikt såväl tekniskt, ekonomiskt som kulturpolitiskt. Inte minst avgörande är därvidlag rundradions möjligheter att få sina synpunkter tillgodosedda på det internationella och politiska planet. Varje strä-

van att stärka den nordiska rundradions möjligheter att vinna gehör för sina synpunkter i dessa sammanhang bör enligt Sveriges radios mening understödjas.

Det bör påpekas att de nordiska rundradioföretagen redan inlett ett nära samarbete på detta område bl. a. vid de regelbundet återkommande nordiska radiochefsmötena. De nordiska företagen har även kunnat verka för sina synpunkter inom den Europeiska radiounionen och andra internationella organ verksamma på rundradioområdet. På grund av det stora antal verksamhetsfält och intressen som berörs av utvecklingen på rymdkommunikationsområdet föreligger ett starkt behov av samordning på policy-planen med speciell hänsyn till de institutioner som representerar brukarnas intressen. Med tanke på den framtida utvecklingen som kommer att inom kort leda till olika typer av satellitsystem för distribution och dirketsändning speciellt av TV-program är rundradioföretagen direkt berörda av internationella förhandlingar på olika plan. Rundradioföretagens verksamhet kommer att påverkas såväl av överenskommelser inom FN:s, ITU:s och UNESCO:s ram angående politiska, juridiska, och tekniskt-administrativa regler för utnyttjandet av satellitsystem som av ekonomiska, operationella och organisatoriska överenskommelser om ramen för sådana organ som INTELSAT.

I samtliga dessa frågor skulle ett nordiska samgående kunna stärka den nordiska rundradions synpunkter och behov. Såsom påpekas i förslaget förefaller det av värde att även de nordiska länder som för närvarande ej är medlemmar i europeiska och andra rymdorganisationer får tillfälle att deltaga i ett intimare nordiskt rymdsamarbete.

Med hänsyn till dessa synpunkter vill Sveriges radio därför förordna det framlagda förslaget att intensifiera det nordiska samarbetet i rymdfrågor och att utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk rymdpolitik med speciell hänsyn tagen till den nordiska rundradions behov och önskemål.

Stockholm den 1 oktober 1968

Sveriges radio aktiebolag

Olof Rydbeck

Sveriges mekanförbund:

Trots de akuta kriserna inom de europeiska rymdorganisationerna visar rymdverksamheten generellt sett en stark expansion mot tillämpningssatelliter för många olika ändamål. Denna verksamhet är både direkt och indirekt (genom s. k. spin offs) av största intresse för svensk och nordisk kvalitetsindustri, även om man inte tar hänsyn till det stora vetenskapliga intresse som rymdverksamheten uppvisar.

Enär rymdverksamheten av olika skäl (höga kostnader, prestige, militär betydelse, teknologisk innovationsnivå etc.) har blivit en politisk fråga, har

små länder ofta svårt att göra sig gällande. I jämförelse med de europeiska stormakterna är de nordiska länderna var för sig för små för att ur ekonomisk eller teknologisk synpunkt vara helt attraktiva. De små ländernas industrier riskerar därför att ställas åt sidan. De teknologiska landvinningarna för rymdverksamheten blir därvid svårtillgängliga.

Tendensen i Europa är för närvarande att samarbetsavtal mellan olika nationer och gruppbildningar ersätter de europeiska samarbetsorganen. I denna situation synes det oss i hög grad naturligt att de nordiska länderna försöker samordna sin rymdpolitik även till att omfatta rymdutvecklingsverksamheten. En nordisk grupp kan uppträda som en ur alla synpunkter jämbördig partner med andra länder i Europa.

Vi tillstyrker därför i hög grad att man startar ett samarbete på regeringsplanet och föreslår att man tillsätter en utredningsgrupp som skall lägga fram förslag till formerna för en samverkan. Utredningsgruppen bör dessutom försöka utarbeta konkreta förslag till rymdverksamhet inom gruppen och till sådana projekt som fordrar större gruppbildningar. Vi förutsätter att representanter för näringslivet får tillfälle att delta i en sådan utredningsgrupp.

Vi vill i detta sammanhang även framhålla, att en sådan utredning inte får påverka de planer som nu finns på att starta ett utökat svenskt utvecklingsprogram inkluderande en forsknings satellit och ett utökat sonderaketprogram. Den föreslagna utredningen kommer nämligen även i bästa fall att leda till konkreta resultat av intresse för svensk industri först om tre—fyra år. Det nordiska satellitprogrammet bör igångsättas långt tidigare för att få avsedd verkan. De nordiska länderna kan i ett senare skede ansluta sig till detta projekt, som då kan utgöra starten för den nordiska rymdverksamheten.

Stockholm den 16 september 1968

Sveriges mekanförbund

Nils Lundquist

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska rådets kulturutskott till Nordiska rådets trafikutskott rörande synpunkter på nordiskt samarbete på rymdområdet

Nordiska rådets trafikutskott har vid sammanträde i Köbenhavn den 26 september 1969 beslutat inhämta övriga rådsutskotts synpunkter rörande medlemsförslag om nordiskt samarbete på rymdområdet (A 208/t). Kulturutskottet har behandlat ärendet vid sammanträde i Göteborg den 4 och 5 december 1969 och därvid till trafikutskottet beslutat framföra följande.

En av de centrala frågorna inom kulturutskottets verksamhetsområde har varit och är det nordiska radio- och TV-samarbetet. Utskottet har i olika sammanhang betonat vikten av att samarbetet mellan de nordiska radioföretagen stärks i såväl tekniska som programmässiga spörsmål. Inte minst vid den snabba utvecklingen av telekommunikationssystemen är det nordiska samarbetet av största värde, emedan de nordiska länderna vart för sig inte kan göra sin röst gällande lika starkt i internationella sammanhang som genom ett gemensamt framträdande. Utskottet vill betona, att de nordiska länderna gemensamt bör slå vakt om möjligheterna att på internationellt plan framhålla nordiska kulturpolitiska målsättningar inför hotet av en ensidig, av stormakterna dirigerad utveckling och användning av telekommunikationerna. Utskottet finner det ur det nordiska radio- och TV-samarbetets synpunkt vara en ändamålsenlig lösning att tillsätta ett samarbetsorgan för rymdfrågor, vilket skulle skapa bättre förutsättningar för de nordiska länderna att bevaka nordiska intressen i internationella sammanhang.

Göteborg den 5 december 1969

För Nordiska rådets kulturutskott

K. B. Andersen

Vice förman

BILAGA 3**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt samarbete på rymdområdet. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 29 november 1968 i Helsingfors, den 7 maj 1969 i Stockholm, den 25—26 september 1969 i Köpenhamn, den 16 december 1969 i Oslo och den 14 januari 1970 i Stockholm.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att intensiviera samarbetet i rymdfrågor, vilket kan ske genom tillsättande av ett nordiskt samarbetsutskott för rymdfrågor, och att utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk rymdpolitik.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark:

Udenrigsministeriet.

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet.

Ministeriet for kulturelle anliggender.

Undervisningsministeriet.

Akademiet for De Tekniske Videnskaber.

Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd.

Industriraadet.

DANSPLACE.

Elektronikfabrikantforeningen i Danmark.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena.

Undervisningsministeriet.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.

Post- och telegrafstyrelsen.

COSPAR (Committee for Space Rescards) — Finlands nationella kommitté.

Oy Yleisradio Ab.

Tekniska föreningen i Finland.

Island:

Kringkastingsjefen.

Norge:

Utenriksdepartementet.
 Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Hovedkomitéen for norsk forskning.
 Norsk rikskringkasting.
 Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråds komite for rom-
 virksomhet.
 Telegrafstyret.
 Det norske institutt for kosmisk fysikk.

Sverige:

Sveriges ständiga representation vid Förenta Nationerna.
 Ingeniörsvetenskapsakademien.
 Televerket.
 Styrelsen för teknisk utveckling.
 Svenska ESRO-kommittén.
 Sveriges radio.
 Sveriges mekanförbund.

Alla remissinstanser anser att nordiskt samarbete på rymdområdet är värdefullt både när det gäller forskning och beträffande samordnat uppträdande i internationella sammanhang. Däremot går åsikterna isär i fråga om behovet av att vidga det samarbete som redan försiggår, t. ex. på telesatellitområdet.

Medlemsförslaget tillstyrkes allmänt av *ministeriet för utrikesärendena* och *undervisningsministeriet* i Finland, *Norsk rikskringkasting*, *Oy Yleisradio AB* och *Sveriges radio*, *Hovedkomitéen for norsk forskning*, *Det norske institutt for kosmisk fysikk*, *ingeniörsvetenskapsakademien* i Sverige och *Sveriges mekanförbund*. De remissinstanser som avstyrker förslaget motiverar i de flesta fall detta med att nuvarande former för nordisk samverkan på rymdområdet är tillfredsställande och att inget kan vinnas med ytterligare samsarbetsorgan. Denna uppfattning företrädades av bl. a. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge, *udenrigsministeriet* och *undervisningsministeriet*, *Det internationale kontor* i Danmark samt *Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd*.

Beträffande *nationella* skillnader kan noteras att de finska remissyttrandena med undantag för post- och telegrafstyrelsen förordar förslaget. Tekniska föreningen i Finland anser det vara en förutsättning för ett effektivt nordiskt och internationellt samarbete från finsk sida att ett officiellt rymdorgan upprättas. De danska och norska uttalandena är mer delade, medan i Sverige de tillstyrkandes antal är i flertal.

Telestyrelserna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har i med varandra nära överensstämmande yttranden framhållit att det för närvarande inte finns behov av någon ytterligare nordisk samsarbetsinstans för rymdfrågor. Man hänvisar därvid till det nära samarbete som redan förekommer på telesatellitområdet, bl. a. i Nordiska telesatellitrådet, vilket är fullt tillfredsställande. Televerkens verksamhet inom rymdområdet avser både te-

letrafik i den begränsade betydelse som en lekman inlägger i ordet (telefon-, telegraf- och telextrafik, datatransmission, uthyrning av fasta teleförbindelser m. m.) och satellitkanalers utnyttjande för andra telekommunikationsslag som ljudradio- och televisionsöverföringar, luft- och sjöfartsnavigering, meteorologi och radioastronomi. Tack vare det nära samarbetet inom Norden anser teleförvaltningarna sig ha jämförelsevis goda möjligheter till insyn i den internationella rymdverksamheten i stort, även om icke varje enskilt land deltar i varje gren därav. Det danske generaldirektoratet för post- och telegrafvesenet tillägger att ett nytt organ t. o. m. skulle kunna verka mer hämmande än befämjande på det nordiska samarbetet.

Radioföretagen å andra sidan ansluter sig till förslaget om att utvidga det nordiska samarbetet på rymdområdet. *Sveriges radio* pekar på att för rundradions framtid är utvecklingen i fråga om satellitkommunikationer av utomordentlig vikt såväl tekniskt, ekonomiskt som kulturpolitiskt. Inte minst avgörande är därvid rundradions möjligheter att få sina synpunkter tillgodosedda på det internationella och politiska planet. Varje strävan att stärka de nordiska radioföretagens möjligheter att vinna gehör för sina synpunkter i detta sammanhang bör enligt Sveriges radios mening understödjas. På grund av det stora antal verksamhetsfält och intressen som berörs av utvecklingen på rymdkommunikationsområdet föreligger ett starkt behov av samordning på policyplanet med speciell hänsyn till de institutioner som representerar brukarnas intressen. Med tanke på den framtida utvecklingen, som inom kort kommer att leda till olika typer av satellitsystem för distribution och direktsändning speciellt av TV-program är radioföretagen direkt berörda av internationella förhandlingar inom bl. a. FN, ITU och UNESCO. De frågor som berörs är av politisk, juridisk och tekniskt administrativ art samt gäller överenskommelser rörande organ som INTELSAT. I samtliga dessa frågor skulle ett nordiskt samgående kunna stärka den nordiska rundradions synpunkter och behov. Sveriges radio förordar förslaget att intensifiera det nordiska samarbetet i rymdfrågor och att utreda förutsättningarna för en gemensam nordisk rymdpolitik med speciell hänsyn tagen till rundradions behov och önskemål. Liknande synpunkter anföres av *Oy Yleisradio Ab* som dessutom framhåller, att saken är av brådskande natur. Som ovan nämnts tillstyrker *Norsk rikskringkasting* förslaget om utvidgat nordiskt samarbete på rymdområdet och tillägger att man anser det mycket önskvärt att NRK blir direkt företrätt i ett eventuellt samarbetsorgan.

I anslutning till radioföretagens synpunkter kan pekas på att enligt *Sveriges ständiga representation vid Förenta Nationerna* det synes troligt att vissa av de internationella rymdorganisationernas organisationsproblem kan komma att i ökad grad behandlas av FN. I den mån FN sålunda kommer i ökad beröring med organisationsproblemen är det givet att även behovet av nordiskt rymdsamarbete på FN-nivå kommer att växa. Samtidigt erinras om att det nordiska samarbetet i FN på alla områden är nära, förtroligt och konti-

nuerligt. FN-delegationen erinrar också om den undersökning om de tänkbara konsekvenserna — tekniska, politiska, juridiska såväl som de organisatoriska — av direktsändande TV-satelliter som gjorts inom ramen för FN:s rymdkommitté på svenskt initiativ.

Forskningsinstitutionerna är alla eniga om det stora värdet av nordiska kontakter mellan forskare och koordinering mellan projekt. *DANSPACE* anser att Nordiska rådet genom hänvändelse till de nationella myndigheterna bör stödja pågående verksamhet, även ekonomiskt, som bedrivs av offentliga institutioner och i privat regi. I framtiden bör Nordiska rådet stödja de förslag som kan komma fram rörande nordiska projekt på satellitområdet, t. ex. navigationssatelliter och meteorologiska satelliter. Däremot bör inga nya organ tillsättas eller nya utredningar göras. Liknande synpunkter anföres av *Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd* med instämmande av *Akademiet for De Tekniske Videnskaber* och danska *undervisningsministeriets internationale kontor*, som därtill anser att dessa problems behandling bör inpassas i den organisationsstruktur, som redan finns för det nordiska samarbetet, bl. a. mellan forskningsråden. *COSPAR — Finlands nationella kommitté* anser att det för Finlands deltagande i det internationella samarbetet rörande rymdforskning och rymdteknik skulle vara värdefullt med eventuellt nordiskt samarbetsorgan för dessa frågor, men först och främst bör ett finskt organ för rymdfrågor inrättas. *Tekniska föreningen i Finland* framhåller att det är nödvändigt för forskningen och den industriella utvecklingen i ett land att delta i rymdforskningen. Vidare bör man skaffa sig närmare kunskap om de frågor som behandlas i FN:s rymdkommitté och dess underkommittéer, i vilka Finland inte är representerat. Representation i rymdkommittén skulle vara mycket viktig, emedan FN troligen i en nära framtid kommer att utöka sin verksamhet inom rymdområdet.

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråds komité for romvirksomhet anser att för närvarande är ett skandinaviskt samarbetsorgan i Nordiska rådets regi ett obehövt led i det existerande skandinaviska samarbetet. *Det norske institutt for kosmisk fysikk* ser mycket positivt på en fördjupning och vidareförande av det existerande samarbetet rörande instrumentala forskningsraketer och om instrument i satelliten ESRO I. *Kirke-og undervisningsdepartementet* i Norge anser inte att de förhållanden, som medlemsförslaget nämner, gäller för rymdforskningen speciellt utan lika gärna kan anföras för alla andra forskningsområden där det är nödvändigt med internationellt samarbete och arbetsfördelning. Med de begränsade resurser, administrationen i Norge förfogar över på skilda nivåer, kommer deltagande i för många internationella organ, kommittéer o. d. lätt att bli en belastning. *Styrelsen for teknisk utveckling* i Sverige åberopar ett yttrande av Forskningsrådets rymdnämnd vari uttalas att det är angeläget med nordiskt samarbete och nordisk koordinering av eventuella projekt på

rymdområdet. Man pekar också på den organisatoriska splittringen i Sverige på detta fält. *Ingenjörsvetenskapsakademien* i Sverige finner de i medlemsförslaget berörda problemen vara mycket betydelsefulla och ansluter sig till förslaget om en grundlig och förutsättningslös utredning av förutsättningarna för en gemensam nordisk insats på rymdområdet. Projekt som skall kunna komma i fråga bör också stimulera industriell och klassisk utveckling och ge upphov till industriella beställningar. Eventuella större forskningsanläggningar bör kunna organiseras som gemensamma nordiska forskningsinstitut.

Svenska *ESRO-kommittén*, som är kontaktorgan till Organisationen för europeisk rymdforskning (ESRO) hänvisar till osäkerheten beträffande de europeiska rymdorganisationernas framtid och finner det inte möjligt att ta ställning till frågan om en gemensam nordisk linje i rymdfrågor. De danska och svenska ESRO-kommittéerna koordinerar så långt möjligt sina ställningstaganden och erfarenheterna härav är goda. Om en samordning av den europeiska rymdverksamheten skulle komma till stånd, har man givetvis ingen erinran mot ett motsvarande samråd mellan de nordiska länderna.

Industriraadet i Danmark anser det svårt att bedöma behovet för ytterligare nordiskt samarbete utöver det som förekommer. Om en gemensam nordisk rymdpolitik kan medföra att industrin aktivt får deltaga i existerande eller blivande samarbetsorgan skulle Industriraadet hälsa det med tillfredsställelse. Härigenom skulle det också bli möjligt att verka för att industrien i väsentligt större utsträckning tilldelas forsknings- och utvecklingskontakt. *Sveriges mekanförbund* framhåller att det för närvarande finns en tendens i Europa att samarbetsavtal mellan länder och grupp-bildningar ersätter de europeiska samarbetsorganen och att det därför är naturligt att de nordiska länderna samordnar sin rymdpolitik även till att omfatta rymdutvecklingsverksamheten. Denna är både direkt och indirekt (genom s. k. spin offs) av största intresse för svensk och nordisk kvalitetsindustri, även om man inte tar hänsyn till det stora vetenskapliga intresse som rymdverksamheten uppvisar. Mekanförbundet tillstyrker att samarbete inleds på regeringsplanet och att en utredning göres om formerna för en samverkan och för uppgörande av konkreta förslag till rymdverksamhet.

3. H ö r a n d e a v s a k k u n n i g a

För att komplettera och fördjupa det material, som framkommit genom remissbehandlingen av medlemsförslaget, har utskottet hört ett stort antal experter på rymdfrågor på ett möte (»hörning») i Köbenhavn den 25 september 1969. Ett särskilt protokoll har upprättats med referat av mötet, vilket dock ej tryckts här.

Rådets kulturutskott har med anledning av remissmaterialet och nämnda referat till trafikutskottet överlämnat ett uttalande (*se Bilaga 2*).

4. Utskottet

Trafikutskottet har fått ett starkt intryck av den snabba utveckling som präglar verksamheten inom rymdområdet. Vidare förtjänar särskilt pekas på det förhållandet att rymdkommunikationerna inte endast, kanske inte ens i främsta rummet, är en fråga om forskning och teknik utan om följderna av den tekniska utvecklingen med betydelsefulla konsekvenser på ett flertal områden. Bland dessa finns särskild anledning framhålla följderna i de nordiska länderna för lagsliftningen rörande t. ex. radio och TV samt påverkan på vårt kulturella liv.

Det internationella samarbetet på rymdområdet äger rum främst inom FN:s ram, inom INTELSAT och inom existerande europeiska organisationer. Beträffande de senare underhandlar regeringarna om en sammanslagning till en europeisk rymdorganisation. Ur de nordiska ländernas synpunkt är det angeläget att samarbetet i största möjliga utsträckning sker inom FN:s ram eller i andra internationella organisationer i enlighet med de principer som gäller för FN:s verksamhet. Endast härigenom kan de små länderna få någon möjlighet att påverka utvecklingen på detta område.

Mellan de nordiska representanterna i skilda internationella organ förekommer som framgår av remissmaterialet ett nära och kontinuerligt samarbete på rymdområdet. Utskottet finner i likhet med Sveriges ständiga representation vid FN att, samtidigt med att FN:s och andra internationella organs befattning med rymdfrågorna ökar, också behovet av nordiskt samarbete på detta område växer. Utskottet har efter en värdering av den aktuella situationen kommit till slutsatsen att de nordiska ländernas synpunkter och intressen skulle få en ökad tyngd om det existerande samarbetet mellan dem ytterligare utvecklas och ges fastare form. I många fall synes samarbetet kunna ges den formen att de nordiska länderna uppträder med en gemensam linje i dessa frågor.

De tidigare nämnda följderna av rymdkommunikationernas utveckling har studerats i FN:s rymdkommitté. På svenskt initiativ har utförts en undersökning om de direktsändande TV-satelliternas tänkbara konsekvenser ur tekniska, politiska, juridiska och organisatoriska synpunkter. Utskottet utgår från att de nordiska länderna gemensamt trycker på för att den arbetsgrupp som är sysselsatt med dessa frågor fortsätter och snabbt avslutar sitt viktiga arbete.

I detta sammanhang aktualiseras frågan om informationsfriheten. Det är angeläget slå fast att största möjliga frihet bevaras när det gäller möjligheten att kunna ta emot program som sändes via satellit på sådant sätt att direktmottagning är möjlig. De nordiska ländernas ansträngningar bör gå ut på att etablera ett internationellt samarbete rörande sändningar via satellit.

När det gäller det nordiska samarbetets organisation på rymdområdet har framkommit att samarbetet på flera delområden anses tillfredsställande. Det

saknas därför anledning att föreslå någon ändring av det nordiska samarbetet inom de olika delområdena forskning, teleförvaltning, radio och industri.

På forskningens och industrins områden bör beaktas om några ytterligare fördelar kan vinnas genom sammanslagning av de nordiska ländernas resurser för startandet av gemensamma projekt.

På grundval av vad utskottet anfört föreslås,

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att i det internationella rymdsamarbetet uppträda med en gemensam linje och skapa lämpliga former för en nordisk samordning på detta område,
2. att slå vakt om informationsfriheten i samband med utvecklingen av rymdkommunikationerna,
3. att tillvarata möjligheterna till gemensamma nordiska projekt rörande rymden på forskningens och industrins områden.

Stockholm den 14 januari 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Kåre Kristiansen

Mikko Laaksonen

Ingemar Mundebo

Tuure Salo

Förman

Veikko Savela

Gösta Skoglund

Medlemsförslag

om avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden

(Väckt av Henry Christensen, Yngve Holmberg, Jørgen Jensen, J. O. Krag, Aksel Larsen och V. J. Sukselainen)

Genom EFTA-samarbetet har grunden lagts till en tullfri nordisk marknad för industrivaror. Detta är ett väsentligt led i samarbetet mellan de nordiska länderna och har varit av avgörande betydelse för de senaste årens mycket starka ökning av den nordiska samhandeln. I och med att tullar och andra kvantitativa handelshinder för industrivaror undanröjts för handeln mellan de nordiska länderna, är det av utomordentlig betydelse att intresset riktas mot de i många fall icke mindre betydelsefulla indirekta handelshindren, i första hand sådana handelshinder, vilka är en följd av skillnader mellan de nationella lagstiftningarna beträffande normer, säkerhets- och kontrollföreskrifter etc. Dessa av statsmakterna uppställda villkor, som produkter måste uppfylla för att få marknadsföras, har huvudsakligen tillkommit i syfte att skydda medborgarnas hälsa och säkerhet, men även ekonomiska och fiskala motiv kan skönjas.

Det är en allmän erfarenhet inom regionala ekonomiska sammanslutningar, som syftar till ekonomisk integration, att de indirekta handelshindren i många fall är lika diskriminerande, konkurrenshämmande och för handelsutbytet snedvridande som de direkta. Det framstår därför mot bakgrunden av den under det nordiska statsministermötet i Köpenhamn den 22—23 april 1968 uttalade önskan att skapa friare och icke-diskriminerande konkurrensförhållanden för näringsutövningen i de nordiska länderna såsom lika angeläget att undanröja de indirekta som de direkta handelshindren för att till fullo uppnå integrationssträvandenets mål om en ur ekonomisk synpunkt rationellare arbetsfördelning. Det torde icke vara obefogat att understryka det starka konsumentintresse som föreligger härvidlag.

Det traditionella tillvägagångssättet inom regionala ekonomiska samsamarbetssträvanden vid ansträngningarna att undanröja de indirekta handelshindren är att försöka harmonisera ifrågakvarande nationella lagstiftningar. Det har emellertid erfarenhetsmässigt visat sig vara en synnerligen komplicerad och tidskrävande procedur, vilken kräver icke obetydliga arbetsinsatser. Som exempel på harmoniseringsförfarandets svårigheter räcker det att erinra om den av Nordiska rådet vid ett flertal tillfällen behandlade frågan om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel inom Norden.

Denna fråga togs upp i en skrivelse till regeringarna i juli 1960, i vilken Nordiska rådets presidium hemställer om vidtagande av sådana författningsändringar att godkännande i ett nordiskt land skulle äga giltighet i övriga länder. I regeringarnas svar till presidiet daterat den 23 oktober 1961 vilket avgavs av Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, behandlades utförligt gällande bestämmelser och dåvarande samarbete. I skrivelsen hänvisades bl. a. till det i april 1955 ingångna avtalet om samnordisk prövning av elmateriel, det s. k. Lifjell-avtalet. Frågan togs därefter upp i ett av Lars Eliasson och Lis Groes den 15 december 1961 väckt medlemsförslag om samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (A 29/1962), i vilket förslagsställarna hemställde, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om ett förenhetligande av elmaterielkontrollen i Norden. Efter ett omfattande utskotts- och remissförfarande antogs den 19 februari 1963 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet en i förhållande till ovannämnda medlemsförslag något utvidgad rekommendation. I denna rekommenderar Nordiska rådet regeringarna att ta initiativet till en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radiostörningar m. m. dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder (rek. nr 2/1963). En kommitté tillsattes med uppgift att försöka eliminera sådana olikheter i ländernas elinstallationsföreskrifter som verkar hindrande på samhandeln framför allt när det gäller elmateriel som är provningspliktig. Trots att kommittén sedan 1964 sammanträffat tre till fyra gånger årligen har icke alla skillnader i de nationella provningsbestämmelserna eliminerats. Situationen är sålunda att efter åtta år har man icke inom Norden lyckats samordna alla bestämmelser inom detta område. Under arbets gång har man mött harmoniseringsförfarandets alla svårigheter och hänsyn har icke endast behövt tagas till de inom Norden gällande bestämmelserna utan även till de samordningssträvanden som bedrivs inom en vidare internationell ram. Situationen kompliceras dessutom ofta av motstridiga intressen mellan olika institutioner och organ såväl inom som mellan länderna.

Till följd av erfarenheterna av det traditionella harmoniseringsförfarandets svårigheter, har man inom Benelux under medverkan av representanter från näringslivet beslutat att angripa detta problem på ett okonventionellt sätt. Med utgångspunkt från principen att de nationella lagstiftningarna inom unionen, trots existerande skillnader, i tillräcklig grad såväl garanterar produkternas kvalitet som skyddar medborgarnas hälsa och säkerhet, har man ansett att de därav uppkomna handelshindren snabbast skulle kunna undanröjas genom en överenskommelse, som gör ländernas bestämmelser alternativt tillämpliga i samtliga unionsländer. Näringslivet skulle därigenom tillåtas välja mellan de tre existerande lagstiftningarna. För närvarande

utarbetas inom Benelux texten till en överenskommelse, som är baserad på ovannämnda tankegångar.

Eftersom de grundläggande villkoren för en överenskommelse av denna typ torde vara uppfyllda även inom Norden, framstår det som angeläget att undersöka förutsättningarna för en motsvarande överenskommelse inom Norden. En dylik överenskommelse skulle bl. a. kunna innehålla följande element:

1. Ländernas lagstiftningar inom det aktuella området görs alternativt tillämpliga inom Norden. En norskproducerad vara skall sålunda kunna försäljas på den danska marknaden men uppfylla de svenska föreskrifterna för varan i fråga. Dessa föreskrifter måste emellertid uppfyllas i sin helhet, eftersom den uppsättning normer och dylikt, som ett land ställer på en given marknadsförd vara, är att betrakta som en helhet, ur vilken vissa element icke kan lösgöras. Det skall alltså icke vara möjligt för t. ex. en producent att ur respektive lands lagstiftning välja de för producenten ekonomiskt fördelaktigaste delarna.

2. I händelse av åtal skall svaranden kunna åberopa ett annat lands lagstiftning men måste kunna visa att han i sin helhet tillämpat det andra landets lagstiftning för varan i fråga. I händelse av att svaranden icke lyckas härmed, skall han dömas efter de lagar som gäller i det land där åtalet är väckt. I detta syfte måste till överenskommelsen bifogas en bilaga, av vilken det framgår vilka lagar och förordningar som kan bli föremål för åberopande.

3. Det kan inträffa att i den ovannämnda bilagan ett lands lagstiftning för en eller flera produkter icke finns upptagna beroende på att landet i fråga icke har någon motsvarande lagstiftning eller att det av någon anledning beslutat att icke tillämpa avtalet på dessa punkter. Den därigenom uppkomna situationen skulle kunna lösas på följande sätt:

a) Förhållandena inom landet i fråga kommer att vara oförändrade, d. v. s. de marknadsförda produkterna måste uppfylla detta lands lagstiftning, vilket i ytterlighetsfallet även kan innebära att det icke existerar några villkor, som måste uppfyllas.

b) Inom övriga länder kan man välja mellan dessa länders lagstiftning för produkten i fråga.

Denna från lagteknisk synpunkt kanske inte helt användningsfria lösning har emellertid ett stort antal fördelar. Mot bakgrunden av svårigheterna av ett harmoniseringsförfarande i nuvarande situation, skulle undanröjandet av de ifrågasvarande indirekta handelshindren kunna ske med avsevärda tidsvinster. Vidare kommer de erfarenheter, som kommer att vinnas vad avser de val mellan olika bestämmelser, som producenter och konsumenter kommer att träffa, att utgöra en värdefull grund för ett eventuellt framtida harmoniseringsförfarande. Risken för att utvecklingen kommer att leda till en »anpassning nedåt», d. v. s. producenterna skulle genomgående välja de

normer etc. som ger konsumenterna minsta skyddet, kan icke anses vara särskilt överhängande. Dels torde det vara svårt att entydigt visa att ett lands uppsättning bestämmelser för en vara är ekonomiskt fördelaktigare för producenten; dels behöver de bestämmelser som är fördelaktigare för producenten icke vara de som ger konsumenten det minsta skyddet. Utvecklingen kommer till stor del att bero på den framtida konkurrenssituationen.

En överenskommelse av ovan beskrivet innehåll skulle utgöra ett betydelsefullt led i avlägsnandet av hindrande faktorer för ett utvidgat nordiskt handelsutbyte och verksamt bidra till att befrämja det ekonomiska samarbetet inom Norden:

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att regeringarna måtte undersöka förutsättningarna för ingående av ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning av de i de olika länderna gällande bestämmelserna beträffande standardnormer och andra säkerhets- och kontrollföreskrifter m. m.

Stockholm, København och Helsingfors i juni 1968

Henry Christensen

Yngve Holmberg

Jørgen Jensen

J. O. Krag

Aksel Larsen

V. J. Sukselainen

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB):**

— — — får kommittén preliminärt meddela följande.

En överenskommelse inom Norden att de olika ländernas bestämmelser alternativt görs tillämpliga i samtliga länder torde otvivelaktigt innebära att man förhållandevis snabbt skulle kunna undanröja s. k. indirekta handels hinder inom de områden som kan omfattas av överenskommelsen. Det synes därför motiverat att den föreslagna utredningen kommer till stånd, varigenom förutsättningarna kan klarläggas för genomförande av en överenskommelse av ifrågakarande slag. Enligt vad som framkommit vid en preliminär kontakt mellan representanter för NKB, torde vissa problemställningar rörande husbyggandet närmare böra studeras i samband med en sådan utredning i syfte att klarlägga konsekvenserna av det föreslagna systemet. Det har bedömts värdefullt att utredningsförslaget kan behandlas av NKB:s huvudkommitté, som sammanträder den 28 och 29 innevarande månad i Helsingfors, varvid tillfälle ges att precisera nämnda problemställningar. Med anledning härav ber NKB att få återkomma med synpunkter på medlemsförslaget i början av december månad.

Redan nu synes emellertid böra framhållas att det föreslagna systemet med alternativ tillämpning av de i de olika länderna gällande bestämmelserna beträffande tekniska föreskrifter rörande husbyggandet bör betraktas som en provisorisk lösning som tillämpas i avvaktan på att bestämmelserna blir helt samordnade. Det är därför angeläget att det påbörjade arbetet inom NKB fortsätter och helst intensifieras.

Vidare vill NKB fästa uppmärksamheten på att man vid en utredning av ifrågakarande slag bör beakta det arbete som bedrivs inom den nordiska ämbetsmannakommittén rörande tekniska föreskrifter i de nordiska länderna samt dessa bestämmelsers inverkan på handelsutbytet.

Stockholm den 12 november 1968

Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser

Enligt uppdrag

John Löweberg

Först bör erinras om att NKB är ett samarbetsorgan mellan de nordiska ländernas centrala bygghmyndigheter. Enligt NKB:s arbetsprogram är målsättningen för kommitténs verksamhet koordinering av bestämmelserna inom husbyggnadsfacket i de nordiska länderna. Den mest angelägna uppgiften är koordinering av bestämmelser som kan befrämja handeln med material och byggnadsdelar. I första hand syftar koordineringen till att bestämmelserna skall vara innehållsmässigt ensartade och utformade enligt samma principer. På längre sikt eftersträvas enhetliga och såvitt möjligt gemensamma bestämmelser.

Beträffande konsekvenserna av det föreslagna systemet från säkerhetsmässig och hygienisk synpunkt torde några påtagliga olägenheter ej behöva befaras om systemet genomförs med vissa specificerade villkor. Man torde däremot inte kunna bortse från att en viss kvalitetsmässig försämring, t. ex. av boendemiljön, kan bli följderna av det föreslagna tillvägagångssättet.

Först och främst torde det vara nödvändigt att i samband med den föreslagna utredningen göra upp en förteckning över de produktområden som kan omfattas av överenskommelsen och i samband därmed bör registreras vilka bestämmelser som gäller i respektive land. En sådan förteckning torde i och för sig ha ett informativt värde och bör kunna utnyttjas i ett mera långsiktigt arbete med fullständig koordinering av bestämmelserna.

I fråga om vissa tekniska föreskrifter rörande husbyggandet vill NKB fästa uppmärksamheten på att olika krav ställs i olika klimatzoner beträffande t. ex. värmeisolering, snölast och vindlast. Detta bör beaktas i den föreslagna utredningen.

Det är också angeläget att man uppmärksammar konkurrensfrågor och därmed sammanhängande ekonomiska konsekvenser av den föreslagna överenskommelsen. Förslaget synes nämligen innebära att olika ekonomiska förutsättningar skulle kunna komma att gälla för tillverkare i olika länder. Sålunda skulle t. ex. en svensk tillverkare i Danmark kunna sälja en produkt som uppfyller svenska men ej danska krav. Om de svenska kraven är mindre långtgående än de danska eller inga krav alls uppställs för produkten i Sverige, skulle därvid den danske tillverkaren kunna försättas i ett oförmånligt läge. Även om den danska tillverkaren skulle ges möjlighet att tillämpa de i detta fall förutsatta lindrigare svenska bestämmelserna, kan han på grund av omställningskostnader, t. ex. genom att nya verktyg måste anskaffas, komma att bli försatt i en ofördelaktig konkurrenssituation.

Kommittén vill vidare framhålla att det i medlemsförslaget diskuterade tillvägagångssättet när det gäller de tekniska föreskrifterna inte får bestå i att det lands krav som är mildast alltid läggs till grund vid samordningen. Ofta kan det nämligen förhålla sig så att mindre långtgående bestämmelser på ett detaljområde inom ett land är förknippade med mer långtgående på

ett kompletterande område för att totalresultatet skall bli tillfredsställande. Som exempel kan nämnas att lindriga byggnadstekniska brandskyddsbestämmelser kan vara en följd av att andra bestämmelser innehåller mera långtgående krav på avstånd mellan byggnaderna. De tekniska bestämmelserna måste följaktligen beaktas i sin helhet.

Bland andra frågor som bör klarläggas i den föreslagna utredningen kan nämnas beställarens (byggherrens) rättighet att vid upphandling av byggnader erhålla den i entreprenadavtalet förutsatta kvaliteten hos byggnaden och dess delar. Har beställaren åberopat det egna landets byggnadsbestämmelser, kan entreprenören givetvis inte utan vidare utföra byggnaden enligt ett annat lands bestämmelser.

NKB vill slutligen peka på möjligheten att påskynda en harmonisering av de från handelssynpunkt mest betydelsefulla tekniska föreskrifterna genom en noggrann angelägenhetsgradering av arbetsuppgifterna. Därigenom skulle de tillgängliga resurserna kunna utnyttjas på ett effektivt sätt. I detta sammanhang bör även framhållas att de av NKB antagna principerna för bestämmelseutformning — innebärande att bestämmelser i största möjliga utsträckning ges formen av funktionella krav, som kan påvisas bli uppfyllda med hjälp av objektiva provnings- och beräkningsmetoder — i och för sig innebär att användningen av importerade produkter för byggandet underlättas. Härtill bidrar också det förhållandet att man vid utarbetandet av normer numera eftersträvar en internationell anknytning, bl. a. i fråga om provningsmetoder.

Sammanfattningsvis vill NKB med hänvisning till det ovan anförda tillstyrka att den föreslagna utredningen kommer till stånd med beaktande av bl. a. de av kommittén framförda synpunkterna. Det föreslagna tillvägagångssättet för att undanröja tekniska handelshinder bör emellertid betraktas som en provisorisk lösning som tillämpas i avvaktan på att bestämmelserna blir helt samordnade. Enligt NKB:s uppfattning är det angeläget att det påbörjade arbetet inom NKB fortsätter och om möjligt ges sådana resurser att det kan intensifieras. Härvid hör också ett vidgat internationellt samarbete uppmärksammas.

Stockholm den 3 december 1968

Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser

Enligt uppdrag

Gunnar Essunger

John Löweberg

Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (NM):

NM konstituerades år 1963 vid sammanträde i Stockholm med representanter för handels- och industriministerierna samt berörda forsknings- och provningsinstitutioner i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid sammanträdet framhölls bland annat att en betydelsefull uppgift för NM var att medverka till att större enhetlighet uppnåddes i fråga om metodiken vid utförandet av olika slag av provningar samt att verka för ett effektivt samarbete vid utvecklingen av provnings- och mätmetoder.

Beträffande önskemålet om enhetliga provningsmetoder konstaterades att arbetet med att ömsesidigt anpassa existerande metoder kunde vara en tidskrävande uppgift, som i första hand förutsatte en ingående kartläggning av vad som för närvarande tillämpades i de olika berörda länderna men som därutöver ofta krävde grundläggande insatser i fråga om harmonisering av författningsmässigt eller i annan ordning bestämda normer, som betingade provningsmetodiken, vidare kompletterande metodutveckling.

Fastställandet av normer och bestämmelser ligger i vanliga fall helt utanför de i NM representerade forsknings- och provningsanstalterna. Anstalterna deltar dock ofta i normarbetet och är då främst engagerade i den provningstekniska delen av detta.

Såsom framhålles i det nu föreliggande medlemsförslaget föreligger stora svårigheter att snabbt genomföra en harmonisering på traditionellt sätt av gällande normer och bestämmelser. Resurserna är i många fall otillräckliga, vilket också påtalades vid sammanträde i Oslo i november 1967 med Nordiska rådets ekonomiska utskott. Nordiska rådet har i anslutning här till rekommenderat regeringarna att ge ökat stöd till de nordiska standardiserings- och materialkontrollanstalterna (rekommendation nr 23/1968).

Med hänsyn till de starka skäl som föreligger för att snabbt undanröja förekommande handelshinder inom Norden vill NM ansluta sig till förslaget att påskynda utvecklingen genom att den nationella lagstiftningen beträffande normer, säkerhets- och kontrollföreskrifter görs alternativt tillämplig inom Norden. En sådan åtgärd utesluter dock icke behovet av en intensifierad insats för att nå fram till en för hela Norden enhetlig lagstiftning på området liksom enhetliga kontroll- och provningsmetoder. NM kommer efter måttet av sina resurser att fortsätta harmoniseringsarbetet inom sitt ansvarsområde.

Stockholm och Helsingfors den 25 november 1968

För Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och provning

Lennart Simonsson

Ordförande

Kaisa-Leena Riipola

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS):

— — — Med anledning härav anföres, enligt enhälligt beslut vid kommitténs sammanträde i Köbenhavn den 6 november 1968, följande.

Medlemsförslaget utgör ett förslag att undersöka förutsättningarna att alternativt tillämpa de i de olika länderna gällande bestämmelserna beträffande standardnormer och andra säkerhets- och kontrollbestämmelser m. m. Med beaktande av NSS:s arbetsuppgift behandlas förslaget i det följande endast beträffande det starkströmstekniska området.

Eftersom förslagsställarna till föreliggande medlemsförslag som exempel på det normala harmoniseringsförfarandets svårigheter åberopa bl. a. det samarbete som pågår inom NSS skall för att skingra eventuella missuppfattningar här lämnas vissa uppgifter om bakgrunden till kommitténs bildande och om dess hittillsvarande verksamhet.

NSS grundades med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 2/1963 och arbetet påbörjades vid årsskiftet 1963/64.

Arbetet inleddes i enlighet med direktiven i Nordiska rådets ovan nämnda rekommendation med en undersökning av i vilken omfattning de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter nödvändiggör avvikelser (skärpningar) från de kontrollbestämmelser för elmateriel, som utarbetats inom den europeiska organisationen CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment), till vilken de nordiska länderna är anslutna. På grundval av uppgifter från de nordiska ländernas elektriska materielkontrollanstalter, EMKO, gjorde kommittén en sammanställning över sådana avvikelser. Med ledning av denna sammanställning har kommittén utarbetat förslag till samordning av de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter till den del ett samnordiskt godkännande av elektrisk materiel kräver detta. De anläggningsföreskrifter som berörs av ifrågasvarande samordningssträvanden är följande:

Danmark: Stærkstrømsreglementet af år 1962, stadfäst den 12 november 1962 av ministeriet for offentlige arbejder

Finland: Säkerhetsföreskrifter för elektriska anläggningar enligt beslut nr 112/57 år 1957 av handels- och industriministeriet jämte av Elektriska inspektoratet fastställda kompletterande anvisningar

Norge: Forskrifter for elektriske anlegg utferdiget av departementet for industri og håndverk den 5 december 1963

Sverige: Föreskrifter angående utförande och skötsel av elektriska starkströmsanläggningar enligt kommerskollegii kungörelse nr 8/1960.

Det må beaktas att de här ovan uppräknade ländernas anläggningsföreskrifter är resultatet av ett långvarigt nationellt kommittéarbete där erfarenheter av elektriska olycksfall och eldsvådor beaktats och där hänsyn tagits till bl. a. byggnadssätt, byggnadsmateriel och klimatförhållanden i det egna landet. Vid föreskrifternas utformning har det även varit nödvändigt att ta hänsyn till bl. a. andra nationella föreskrifter, t. ex. föreskrifter

om arbetarskydd, brand- och explosionsskydd, byggnader och trafikleder. Hårtill kommer, att av olika skäl, bl. a. ekonomiska och geografiska, har de elektriska distributionsanläggningarna ej blivit enhetligt utformade i alla länder, vilket är ett förhållande som icke utan betydande ekonomiska insatser går att ändra. Sådana förhållanden kan innebära betydande skillnader i installationspraxis och åtgärder som måste vidlagas ur säkerhetssynpunkt.

Under arbetets gång har det visat sig, att en harmonisering av de av säkerhetstekniska skäl betingade föreskrifterna, bestämmelserna m. m. på det starkströmstekniska området är tidskrävande. En jämförelsevis obetydlig ändring av en bestämmelse kan medföra ändringar av även andra bestämmelser. Det hittillsvarande arbetet på detta område har lett fram till att de kontrollbestämmelser, som utarbetats inom CEE accepterats som nordiska bestämmelser med endast få nationella avvikelser. Kommittén har i detta arbete, genom i vissa fall långtgående och detaljerade förslag, meddelat ett femtiotal rekommendationer på området, vilka följts dock med vissa undantag betingade av att en omedelbar föreskriftsändring skulle medföra t. ex. alltför stora kostnader. Arbetet på detta område fortsätter alljämt inom kommittén, eftersom beroende på bl. a. den tekniska utvecklingen, nya eller reviderade kontrollbestämmelser utges och i samband därmed fortlöpande nya frågor uppkommer. Vid sidan om dessa begränsade arbetsuppgifter har kommitténs arbete i allt större omfattning kommit in på områden som endast delvis har samband med CEE-bestämmelser, men som likväl är av betydelse för den nordiska samhandeln med elektrisk materiel. Detta arbete gäller bl. a. materiel, för vilken provningstväng föreligger i vissa länder, men för vilken materiel internationella bestämmelser ännu ej föreligger. Däri innefattas även installationsmetoder, frågor beträffande rums- och materielklassificeringen i de nordiska ländernas föreskrifter, nya installationssystem för ledningsförläggning (vilka är av betydelse bl. a. i samband med industriellt husbyggande), nordisk statistik över elektriska olycksfall och bränder m. m.

I samtliga nordiska länder förekommer en lagstiftning på det elektriska starkströmsområdet, som i princip har ur säkerhetssynpunkt samma syfte, nämligen att förebygga den fara för person och egendom som kan orsakas av elektriska starkströmsanläggningar. Statsmakterna i de olika länderna har sålunda funnit det lämpligt att i olika former utöva kontroll över starkströmsanläggningars tillkomst, utförande, drift och underhåll. I kontrollen innefattas bl. a. tillståndstväng för framdragande av starkströmsledning, föreskrifter för anläggningars utförande och underhåll, tillsyn över anläggningarnas utförande och skötsel, provningstväng för viss elektrisk materiel samt kompetensvillkor för de yrkesmän som skall utföra elektriska installationsarbeten.

Det bör understrykas att de föreskrifter, m. m. som innefattas i länder-

nas kontroll på området, på grund av sådana nationella förhållanden som ovan inledningsvis angivits — t. ex. olika utformade distributionsanläggningar och hänsynstaganden till nationella föreskrifter på andra områden — redan på ett tidigt stadium i vissa delar blivit olika utformade. Vidare har skyddsproblemen, t. ex. med avseende på jordning, lösts olika i olika länder, vilket har medfört att anspråken på anläggningarna och däri ingående materiel från säkerhetssynpunkt, på grund av rådande förhållanden och vunna erfarenheter, blivit avvikande från ett land till ett annat. Olikaheter i föreskrifter, normer m. m. har även sin grund i äldre föreskrifter och därav förorsakad olika praxis vid utförandet av de elektriska anläggningarna i länderna.

En tillämpning av i medlemsförslaget tänkta alternativa lagstiftningar skulle beröra praktiskt taget alla föreskrifter och normer på området och då även de grundläggande lagbestämmelserna, innefattande ansvarsbestämmelser m. m. Vidare skulle föreskrifter på andra områden, lokala bestämmelser, anvisningar m. m. bli berörda. Det bör med all tydlighet framstå att sådan tillämpning skulle medföra för närvarande oöverskådliga tolkningssvårigheter i det enskilda fallet, inte minst med beaktande av olika språkbruk. I vissa fall skulle det inte utan mycket tidskrävande procedur kunna konstateras huruvida viss materiel anpassad till viss anläggning — utförd enligt ett lands bestämmelser — även skulle kunna innebära betryggande säkerhet om materielen installeras i en annan anläggning, som är utförd enligt något annat lands bestämmelser. Risker föreligger dessutom för att den som skall installera eller bruka anläggningarna och däri ingående materiel skall missuppfatta förekommande bruks- och montageanvisningar m. m. på grund av att de dels strider mot tillämpad praxis och att de dels är skrivna i en okontrollerad översättning. Härigenom skulle uppenbarligen fara för person och egendom kunna uppkomma.

Den i medlemsförslaget tänkta tillämpningen skulle vidare praktiskt taget omöjliggöra den kontroll av elektriska anläggningar och elektrisk materiel, som utföres av ländernas statliga tillsynsmyndigheter, materielkontrollanstalterna, de lokala eldistributionsföretagen, elkonsultföretagens besiktningmän m. fl., då det icke skulle vara möjligt att på vanligt sätt kunna bedöma materielen och dess användning i det enskilda fallet, utan att vederbörande har full insikt i samtliga länders olika föreskrifter och bestämmelser. Det förefaller dessutom omöjligt att omskola installatörer, montörer etc. till att fullfölja sina arbetsuppgifter vid en sådan tillämpning.

Det bör framhållas, att det vid strävanden efter ökat ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna måste tillses, att detta icke medför ogynnsamma verkningar med avseende på kontrollen av säkerheten för person och egendom. Tankegångarna i det föreliggande medlemsförslaget synes icke kunna tillgodose ett sådant önskemål i vad avser det starkströmstekniska området. Medlemsförslagets utgångspunkt, innebärande att viss

anläggningsdel, som är säker i ett land är säker även i de övriga länderna, är felaktig. Säkerheten hos elektrisk materiel är inte endast beroende av att materielen är utförd enligt föreskrifterna i ett land utan också av nätets beskaffenhet på driftplatsen.

Redan av vad ovan anförts torde framgå att en detaljundersökning enligt medlemsförslaget är skäligen meningslös på starkströmsområdet och dessutom skulle vara ägnad att allvarligt störa de olika samordningssträvanden som för närvarande pågår på detta område, icke minst på grund av den arbetsinsats som en dylik undersökning skulle kräva. Kommittén vill därför förordna att medlemsförslaget ej leder till någon åtgärd i vad avser det elektriska starkströmsområdet.

Stockholm den 2 december 1968

För Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor

Dag Lychou

Ordförande

R. Johnsson

Sekreterare

D a n m a r k

Udenrigsministeriet:

— — — meddeler udenrigsministeriet, at man for sit vedkommende kan henholde sig til den af handelsministeriet den 13. september 1968 i samme anledning afgivne udtalelse.

København, den 18. september 1968

P. m. v.

E. b.

Ole Bech

Handelsministeriet:

— — — skal handelsministeriet meddele, at spørgsmålet om en harmonisering af tekniske forskrifter, der gælder i de nordiske lande, indgår i de for tiden stedfindende overvejelser om et udvidet økonomisk samarbejde i Norden, som er iværksat af de nordiske samarbejdsministre i henhold til de på det nordiske statsministermøde i april 1968 truffne beslutninger.

Samarbejdet vedrørende tekniske forskrifter har været drøftet af nordiske eksperter, som herunder bl. a. har overvejet ovennævnte medlemsforslag. Der synes at være enighed om at tilstræbe fuld overensstemmelse mellem de nordiske forskrifter, men samtidig at anbefale, at der i den tid,

som ofte vil medgå, indtil fuld harmonisering kan gennemføres, søges gjort hurtigere fremskridt gennem midlertidige løsninger på områder, hvor sådanne findes egnede.

Blandt de former for midlertidige løsninger, som man overvejer at iværksætte på egnede områder, er den i medlemsforslaget omtalte alternative anvendelse af forskrifter, som gælder i andre nordiske lande. Det vil dog kræve nærmere undersøgelser at fastslå, på hvilke områder denne fremgangsmåde vil være praktisk anvendelig.

Derimod synes der at være enighed om, at forslaget ikke kan gennemføres som en generel foranstaltning bl. a. under hensyn til, at bestående forskelle i forskrifternes indhold på forskellige områder er betinget af klimatiske og geografiske forskelle samt forskelle i det teknologiske niveau.

Handelsministeriet kan for sit vedkommende tilslutte sig de synspunkter, der således er kommet til udtryk under drøftelserne mellem nordiske eksperter. Disse synspunkter kan i nær fremtid ventes forelagt det af samarbejdsministrene nedsatte Nordiske Embedsmandsudvalg, der har til opgave at forberede nye drøftelser mellem de nordiske regeringer om et udvidet økonomisk samarbejde.

København, den 13. september 1968

P. m. v.

E. b.

Åge Andersen

Ekspeditionssekretær

Ministeriet for offentlige arbejder meddelar i skrivelse den 25 oktober 1968, att ministeriet instämmer i handelsministeriets yttrande av den 13 september 1968 (se ovan).

Landbrugsministeriet:

I denne anledning fremsender man vedlagt en fra veterinærdirektoratet modtagen udtalelse om sagen af 24. september 1968 (se *nedan*), hvortil man kan henholde sig.

Med hensyn til den i veterinærdirektoratets omtalte udtalelse af 6. august 1968 angående lempelse af de bestående restriktioner for omsætningen af levende dyr henviser man til landbrugsministeriets skrivelse af 22. august 1968, hvormed denne udtalelse med et bilag er tilsendt handelsministeriet i anledning af, at handelsministeriet havde udbedt sig en udtalelse om medlemsforslag i Nordisk Råd, sag nr. A 204/s, om karantænebestemmelser for dyr.

For så vidt angår det i veterinærdirektoratets udtalelse af 24. september 1968 in fine nævnte spørgsmål om en eventuel medlemsoverenskomsts betydning for omsætning af lægemidler henviser man til skrivelse herfra af dags dato om samarbejdet angående registrering af og kontrol med medicinske specialiteter.

Man vedlægger endvidere fotokopi af udtalelser af 19., 23., 24., 24. og 26. september 1968 fra henholdsvis Statskontrollen med mejeriprodukter og æg m. m., Landbrugsministeriets Gødningstilsyn, Statens Foderstofkontrol, Statens Plantetilsyn og Slagteri- og konserverlaboratoriet, hvortil man kan henholde sig.

København, den 8. oktober 1968

P. m. v.

H. P. Toft Mikkelsen

Veterinærdirektoratet:

----- skal veterinærdirektoratet udtale, at det antages, at det i Nordisk Rads medlemsforslag, sag A 209/e, behandlede emne om afskaffelse af visse kategorier af indirekte handelshindringer inden for Norden angår såvel industrivarer som landbrugsvarer, medicinalvarer m. v., hvoraf de sidstnævnte 2 grupper er underkastet særlig detaljerede lovmæssige bestemmelser med hensyn til sundhedsmæssige og kontrolmæssige forhold.

Til det stillede spørgsmål om, hvorvidt en eventuel nordisk aftale om alternativ anvendelse af de i andre nordiske lande gældende bestemmelser vedrørende standardnormer og andre sikkerheds- og kontrolforskrifter m. m. kan anses at ville bringe vanskeligheder set fra et dansk synspunkt, skal udtales, at det, for så vidt angår levnedsmidler af animalsk oprindelse, medicinalvarer m. v., er vanskeligt at overse alle de mulige konsekvenser, gennemførelsen af forslaget vil indebære. Veterinærdirektoratet må for sit vedkommende mene, at alternativ anvendelse af standardnormer for levende dyr med hensyn til avls- og eksteriørmæssig kvalitet bør være undtaget i en eventuel overenskomst, da egenskaber af denne art vil bero på så specifikt nationale forhold, at alternativ anvendelse af normer vil virke stærkt forstyrrende på bestående systemer.

I veterinærdirektoratets besvarelse af 6. august d. å., j.nr. A. 985/68 på ministeriets sag L.V.J. 137²⁰, der ganske vist vedrører direkte handelshindringer, nemlig indførselsbetingelser og karantæne, belyses nærmere de overvejelser, der lægges til grund for, at man ikke fra veterinærstyrelsernes side kan gå ind for en lempelse af bestående restriktioner for omsætningen af levende dyr.

Med hensyn til levnedsmidler af animalsk oprindelse — kød, kødvarer, fjerkræ, æg og mejeriprodukter — vil der, under forudsætning af at de

nugældende regler for import i Danmark fra de øvrige nordiske lande opretholdes, ikke være noget betænkeligt i at tiltræde en overenskomst. Hvorvidt en sådan tiltrædelse vil have nogen betydning i det hele taget for nævnte vareområde, er efter direktoratets opfattelse tvivlsomt.

Kontrolsystemer på dette område har allerede i vid udstrækning opnået gensidig anerkendelse, f. eks. vil et begreb som et autoriseret eksportslagteri kunne godtages som entydigt og tilfredsstillende i medlemslandene, og med hensyn til varesammensætning, tilsætning af hjælpestoffer, farvnings- og konserveringsmidler har det været muligt for de eksporterende virksomheder at opfylde importlandenes for de enkelte varesorter specificerede forskrifter.

Gennemførelsen af den i medlemsforslaget påtænke overenskomst vil derimod støde på uoverskuelige vanskeligheder i en hypotetisk situation som f. eks. indførsel af kønsummælk til Danmark fra et af medlemslandene, idet man, så vidt veterinærdirektoratet bekendt, intelsteds har et til de danske regler svarende kontrol- og tilsynssystem med produktionen, transporten og forarbejdningen af dette levnedsmiddel, hvilket i givet fald må betyde, at det eksporterende land skal udarbejde et til det i Danmark gældende regelsæt samt drage omsorg for gennemførelsen af og tilsynet med de omhandlede regier.

Med hensyn til en eventuel medlemsoverenskomsts betydning for omsætningen af lægemidler skal direktoratet tillade sig at henvise til udtalelse herfra af 7. f.m., j.nr. A. 1055/68.

København, den 24. september 1968

Chr. Werdelin

Landbrugsministeriets gødningstilsyn:

De bestemmelser, der gælder i de forskellige nordiske lande for handel med gødning og grundforbedringsmidler, er ikke ens fra land til land. Forskellighederne har imidlertid ikke — hidtil da — været til gene for handelen mellem landene. For Danmarks vedkommende sker ingen eksport af gødninger, og den import af gødning fra Norge, der dækker en meget væsentlig del af det danske forbrug, sker i sække, der er mærket i overensstemmelse med de gældende danske bestemmelser.

En enkelt gang har gødningstilsynet måttet kræve emballagemærkningen for en svensk gødning ændret. Det drejede sig om en specialgødning (urea-formaldehydforbindelse), der p. gr. af en høj pris ikke finder anvendelse i landbruget, men væsentligt sælges til villaejere. Den fremkommer nu i sække, mærket efter de danske bestemmelser.

På noget anden måde end for gødning forholder det sig med tørve-

sirøelse (spagnum), af hvilken vare der indføres ret store mængder fra Sverige. Her har de svenske producenter — og de danske importører — gentagne gange klaget over, at de danske bestemmelser afveg fra de tilsvarende svenske. Det sidste eksempel er, at det store Hasselfors selskab ønskede at sælge spagnum i deres »eksportsække», hvor teksten var affattet på engelsk, og oplysningerne om varens kvalitet afveg fra de her i landet foreskrevne oplysninger Selskabet henviste til, at sækkemærkningen var legal i Sverige — samt i 15 lande, hvortil der eksporteredes — og var ret uforstående over for, at sækkemærkningen ikke kunne godkendes her i landet.

Gødningstilsynet forstår fuldt ud den betydning, som ensartede regler vil have for handelen, og man vil tro, at det ikke vil frembyde store vanskeligheder at nå til ensartede regler i de nordiske lande, navnlig hvis man fra dansk side vil acceptere, at de oplysninger, der skal gives om varen, kan være affattede på svensk eller norsk. Efter de nugældende bestemmelser skal de være affattet på dansk. Til bestemmelse af gødningernes indhold af værdistoffer anvendes i de nordiske lande praktisk taget ens analysemetoder, og analyseresultaterne udtrykkes på samme måde, nemlig som varens procentiske indhold af vedkommende grundstof(fer). F. eks. angives indholdet i en gødning som fosfor (P), medens man i Tyskland angiver indholdet som »fosforsyre» (P_2O_5) og gødningen derved fremtræder med et tilsyneladende mere end dobbelt så stort indhold af værdistof.

Det er hovedsageligt spørgsmålet om, hvilke oplysninger der skal gives forbrugerne, der bevirker forskellen mellem de forskellige lande, idet der i Danmark kræves mere end i Norge og Sverige. Gødningstilsynet vil i denne forbindelse gøre opmærksom på, at efter den danske gødningslov kan man sælge omtrent, hvad det skal være, som gødning, altså også varer med meget lavt indhold af værdistoffer (f.eks. affaldsprodukter). Til gengæld kræves, at køberen »sort på hvidt» (gennem tekst på emballage eller på slut- og følgesedler) skal have ret detaljerede oplysninger om varens indhold. Såfremt en fællesnordisk ordning vil medføre, at de oplysninger, der gives forbrugerne, bliver mindre omfattende end nu og forbrugeren derved afskæres fra i samme omfang som nu at kunne bedømme en tilbudt vare, vil det efter gødningstilsynets opfattelse være nødvendigt, at kun gødninger, der på en eller anden måde godkendes, må markedsføres. En sådan ordning kendes f. eks. fra Tyskland og Holland, hvor gødningerne skal godkendes af de respektive landbrugsministerier.

Det her om gødninger anførte gælder også for grundforbedringsmidler. For tiden er det kun tørvestrøelse, der i større mængder passerer grænser mellem de nordiske lande. Det vil måske her være noget vanskeligere at nå frem til fællesnordiske regler, men i betragtning af, at Danmark importerer ret betydelige mængder tørvestrøelse fra Sverige, vil fælles regler for deklaration være af betydning og måske kunne bidrage til, at Danmarks import

af tørvestrøelse helt kunne dækkes af et EFTA-land og den nuværende import fra Tyskland og Polen kunne bortfalde.

København, den 23. september 1968

P. g. v.

K. A. Bondorff

Statens plantetilsyn:

I 1962 indledtes der forhandlinger mellem planteværns- og inspektionsmyndighederne i Danmark, Finland, Norge og Sverige med det formål at udarbejde fællesnordiske regler for import af planter og plantedele.

Disse forhandlinger afsluttedes i 1965 med en rekommandation til de enkelte landes kompetente myndigheder om at tage under overvejelse at indføre de i udkastet anbefalede fælles regler.

Danmark har i overensstemmelse hermed ved landbrugsministeriets bekendtgørelse af 6. august 1968 om indførsel af planter m. m. ændret sine hidtidig gældende regler.

Statens plantetilsyn mener, at en alternativ anvendelse af de i andre nordiske lande gældende bestemmelser vedrørende standardnormer etc., ikke kan anses at ville bringe vanskeligheder set fra et dansk synspunkt.

København, den 24. september 1968

M. Jepsen

Statens foderstofkontrol:

Handelen med foderstoffer i de nordiske lande sker på grundlag af værdinormer, som er fastlagt gennem forsøg med husdyr, dels i de nordiske lande, dels i andre lande.

I Danmark er i henhold til lov nr. 93 af 16. marts 1962 om handel med foderstoffer garanti for indholdet af skandinaviske foderenheder pr. 100 kg og fordøjeligt renprotein angivet i procent og bestemt ved pepsin-saltsyremetoden obligatorisk ved salg af foderblandinger, der helt eller delvis består af organiske råstoffer, samt ved salg af animalske foderstoffer.

Beregningen af skandinaviske foderenheder har sin oprindelse i en aftale, som blev truffet i 1926 mellem bestyrelsen for husdyrbrugssektionen under Nordiske Jordbrugsforskeres Forening og repræsentanter for dansk, finsk, norsk og svensk forsøgsvirksomhed. Beregningen sker på grundlag af ke-

miske analyser, og af hensyn til sammenligneligheden med andre undersøgelsesresultater er ensartede analyseforskrifter af afgørende betydning. Her i landet er de foreskrevne analysemetoder fastsat af landbrugsministeriet.

Medens den skandinaviske foderenhed er fastholdt i Danmark, er den imidlertid til dels forladt i de andre nordiske lande til fordel for andre værdinormer. I Norge anvender man således nordiske foderenheder, som adskiller sig fra skandinaviske foderenheder først og fremmest derved, at proteinet ved beregningen tillægges en anden værdi end ved beregningen af skandinaviske foderenheder. Dette kan selvsagt give anledning til misforståelser, f. eks. når norsk fiskemel eksporteres til de andre skandinaviske lande.

Endvidere anvendes i samtlige nordiske lande i en vis udstrækning — og i stigende omfang — kalorier omsættelig energi som værdinorm. Dette gælder ganske særligt, når talen er om fjerkræfoder og pelsdyrfoder. Her i landet er der ikke fastsat bestemmelser angående anvendelsen af denne værdinorm, men nogle firmaer yder på frivilligt grundlag garanti for indholdet af kalorier omsættelig energi ud over garantien for indholdet af skandinaviske foderenheder.

I sagens anledning skal foderstofkontrollen yderligere gøre opmærksom på, at spørgsmålet om fodervurdering og fodermiddelsammensætning i de seneste år har været genstand for undersøgelser inden for Nordiske Jordbrugsforskeres Forening, og kontrollen mener at vide, at der om disse undersøgelser kan forventes udsendt en beretning i nær fremtid.

København, den 24. september 1968

J. Gredsted Andersen

Harald M. Petersen

Statskontrollen med mejeriprodukter og æg m. m.:

— — — — skal man til spørgsmålet om, hvorvidt en eventuel nordisk aftale om alternativ anvendelse af de i andre nordiske lande gældende bestemmelser vedrørende standardnormer og andre sikkerheds- og kontrolforskrifter m. m. kan anses for at ville bringe vanskeligheder set fra et dansk synspunkt, udtale, at inden for statskontrollens område vil vanskeligheder af den anførte art så vidt ses muligvis kunne opstå i forbindelse med indførsel af følgende varer og produkter:

Konsumis og flødeis, mælkeis eller sherbetpulver, jfr. § 3 i bekendtgørelse af 2. juli 1968 om tilvirkning, indførsel og forhandling af konsumis. I henhold til paragraffens stk. 3 kan statskontrollen som betingelse for udstedelse af passerseddel kræve fornøden dokumentation for, at der i det pågældende land er fastsat krav til varenes fremstilling af mindst tilsvarende art, som de krav, der er gældende for vedkommende varer fremstillet her i landet.

Æg og ægprodukter, jfr. §§ 4 og 7 i bekendtgørelse nr. 49 af 16. februar

1966 af lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m. I henhold til de nævnte bestemmelser kræves der autorisation til indførsel af udenlandske æg og ægprodukter, og autorisationen kan gives på nærmere betingelser.

Rent faktisk har sådanne autorisationer i en årrække ikke været givet, men der har i enkelte tilfælde været givet danske ægproduktvirksomheder tilladelse til indførsel af æg og ægprodukter med henblik på fremstilling henholdsvis ombehandling her i landet til eksport.

Der peges i øvrigt på, at indførsel af æg af enhver art samt udslæede æg af enhver art og dele heraf i flydende, frossen eller tørret tilstand kræver tilladelse fra veterinærdirektoratet, jfr. bekendtgørelse nr. 37 af 4. februar 1966 om forbud mod indførsel af fjerkræ og æg m. m.

Hvis der i øvrigt måtte blive tale om indførsel af ægprodukter, ville man formentlig i givet fald stille krav om, at det kunne dokumenteres, at ægprodukterne opfyldte tilsvarende krav (bl. a. pasteurisering) som dem, der er gældende for produkter fremstillet her i landet.

Yderligere skal anføres, at der i tilfælde af indførsel af æg og ægprodukter med henblik på forhandling her i landet ville opstå et afgiftsspørgsmål som følge af den gældende hjemmemarkedsordning for æg, jfr. bekendtgørelse nr. 142 af 19. april 1963 med senere tillæg.

Margarine og ermolprodukter. I medfør af margarineloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 229 af 28. juni 1937, skal varer af den pågældende art, der indføres her til landet, opfylde de i loven stillede krav, og landbrugsministeren kan forbyde indførsel af margarine og ermolprodukter her til landet, for så vidt han skønner, at fornøden kontrol med varerne ikke kan gennemføres på betryggende måde. Af særlige bestemmelser, der gælder for de pågældende varer, kan bl. a. peges på krav til indhold af røbestof samt vitaminvirkning, forbud mod anvendelse af konserveringsstoffer og farvning med visse farvestoffer m. v. samt mærkning.

Man peger i øvrigt på et forhold, som i det væsentlige ligger uden for statskontrollens område, nemlig indførsel af *mælk, fløde og mælkekonserves*. Ifølge landbrugsministeriets bekendtgørelse af 26. august 1959 er det forbudt her til landet at indføre fløde og mælk samt mælkepulver m. v. Hvis der uanset forbudet skulle blive tale om tilladelse til indførsel af konsummælkprodukter og mælkkonserves, vil der, så vidt ses, også blive problemer med hensyn til, hvilke krav der vil være at stille til sådanne varer i betragtning af de krav, der er gældende her i landet, jfr. indenrigsministeriets bekendtgørelser af 13. september og 5. december 1967 om henholdsvis mælk og fløde samt mælkevarer (konsummælkprodukter) og om aromatiserede mælkevarer.

København, den 19. september 1968

M. Metz

Veterinær- og landbohøjskolen, slagteri- og konserverlaboratoriet:

Så vidt laboratoriet er orienteret, er Sverige det eneste land inden for Norden, hvortil Danmark har en betydende eksport af kød og kødprodukter.

Samtidig er Sverige det land, der byder de største hindringer for en udvidelse af eksporten, idet de i det følgende nævnte forhold er medvirkende til en fordyrelse af varerne.

Sverige tillader ikke anvendelse af polyfosfat ved fremstilling af kødprodukter. Sverige og Tyskland er de eneste lande af betydning for dansk kød-eksport, der har dette forbud. Dette medfører, at varer til Sverige må fremstilles specielt, hvilket virker fordyrende på varen.

En anden fordyrelse af danske varer er den importkontrol, danske kødprodukter udsættes for, hvorefter den danske eksportør skal betale for påstemplingen af »Udenlandsk — Godkendt«, efter at de svenske importmyndigheder har udtaget og undersøgt prøver af forsendelsen. Samtlige kasser skal have ovennævnte påstempling, men laboratoriet har ingen sikker viden om prøveudtagningens hyppighed.

Endelig har danske eksportører over for laboratoriet fremført det forhold, at småkød kun må eksporteres til Sverige, når det er detailpakket i pakker, der vejer mindre end 2 kg. Danske eksportører er af den opfattelse, at et salg af ikke-detailpakket småkød kunne blive en eksportartikel som råvare for de svenske fabrikker, såfremt ovennævnte bestemmelse blev ophævet.

Set ud fra danske eksportinteresser vil en nordisk aftale om alternativ anvendelse af de i de andre nordiske lande gældende bestemmelser således indebære en fordel, idet den vil øge vore eksportmuligheder især på det svenske marked.

Sluttelig skal vi, hvis ikke veterinærdirektoratet er blevet hørt i denne sag, tillade os at foreslå, at direktoratet høres, idet laboratoriet her ikke mener at have tilstrækkelig indsigt i de forhold i veterinær henseende, det muligvis også ville være ønskeligt at få belyst i denne forbindelse.

København, den 26. september 1968

V. Enggaard

Inspektør

Industriraadet:

— — — skal Industriraadet udtale, at man kan tilslutte sig forslaget anbefaling af, at regeringerne undersøger forudsætningerne for indgåelse af en nordisk aftale om alternativ anvendelse af de i de forskellige lande gældende bestemmelser vedrørende standardnormer og andre sikkerheds- og kontrolforskrifter m. v.

København, den 20 december 1968

P. r. v.

Wigo Theilgaard

Forbrugerrådet:

I den anledning skal man meddele, at Forbrugerrådet kan anbefale, at det stillede forslag, hvorefter regeringerne undersøger forudsætningerne for indgåelse af nordisk aftale om alternativ tillem্পning af de i de forskellige lande gældende bestemmelser om standardnormer og andre sikkerheds- og kontrolforskrifter m. m., søges fremmet.

Det bemærkes, at Forbrugerrådet ville foretrække, at en afskaffelse af hindringer for den internordiske handel skete via en harmonisering af den gældende lovgivning i de nordiske lande, men at Forbrugerrådet i erkendelse af de vanskeligheder, der foreligger ved gennemførelse af en sådan harmonisering, kan anbefale, at man søger at opnå en fri handel ved at lade den nationale lovgivning på de anførte områder være alternativt gældende.

København, den 28. oktober 1968

P. r. v.

Lis Groes

Formand

Bent Rasmussen

Sekretær

Elektricitetsrådet:

I medlemsforslaget henstilles det, at regeringerne med henblik herpå undersøger forudsætningerne for indgående af en nordisk aftale om alternativ anvendelse af de i de forskellige lande gældende bestemmelser angående standardnormer og andre sikkerheds- og kontrolforanstaltninger m. m.

Tankegangen bag medlemsforslaget er en sammenligning med de overenskomster, der er eller søges gennemført inden for Benelux.

Gennem sine repræsentanter i den nordiske komité for samordning af elektriske sikkerhedsspørgsmål (NSS) blev elektricitetsrådet allerede for nogle måneder siden gjort bekendt med medlemsforslagets eksistens. Rådet er ligeledes bekendt med, at NSS har behandlet sagen ved et møde i København den 6. november 1968 og på dette møde har vedtaget skrivelse (NSS (OI) Sec. 40/1968) til Nordisk Råds præsidium (*se oven*).

Efter at sagen har været behandlet ved elektricitetsrådets møde den 12. februar 1969, skal man meddele, at rådet kan tilslutte sig det i den nævnte skrivelse anførte og således stærkt må fraråde en ordning som den i medlemsforslaget antydede, der ville gribe forstyrrende ind i det arbejde, som af NSS og materielkontrolanstalterne i de nordiske lande allerede udføres med det formål at fjerne de bestående handelshindringer.

København, den 25. februar 1969

Palle Christensen

Sammenslutningen af arbejdsgivere inden for jern- og metalindustrien i Danmark:

— — — at vi kan tilslutte os de tanker om afskaffelse af visse indirekte handelshindringer, som fremgår af sag A 209/e.

Vi har med vore søsterorganisationer i Finland, Norge og Sverige ved flere lejligheder drøftet dette spørgsmål, sidst medio september. Det foreliggende forslag A 209/e fandt man her tilfredsstillende som arbejdsgrundlag for det fortsatte arbejde.

Vi formoder, at der for tiden foregår overvejelser i en arbejdsgruppe med nordisk sammensætning om disse tekniske forskrifter. Det er imidlertid vanskeligt for os at fremkomme med supplerende oplysninger, før vi har kendskab til disse overvejelser samt eventuelle konkrete forslag.

Vi finder det af betydning, at eventuelle forslag på et så tidligt tidspunkt som muligt bliver genstand for en vurdering, hvor industrien får lejlighed til at deltage.

København, den 15. oktober 1968

Jern- og Metalindustriens Sammenslutning

Jørgen Harne

F i n l a n d**Handels- och industriministeriet:**

I Nordiska rådet har väckts ett förslag om avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden. Det rör sig här främst om s. k. tekniska föreskrifter, som gäller obligatoriska standarder samt andra säkerhets- och kontrollföreskrifter.

Till en början bör konstateras att en harmonisering av de tekniska föreskrifterna också inom en nordisk ram är ett mycket vittutseende och arbetsdrygt företag, särskilt om avsikten är att systematiskt försöka nå fullständig enhetlighet. Med beaktande härav förhåller sig ministeriet i princip positivt till tanken att det borde undersökas vilka förutsättningar som finns för avslutande av ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning av de bestämmelser beträffande standarder och andra säkerhets- och kontrollföreskrifter som gäller i de olika nordiska länderna.

Då de tekniska föreskrifterna emellertid just nu omprövas närmare inom ramen för det nordiska ekonomiska samarbetet NORDEK, föreslår ministeriet att Nordiska rådet tar kontakt med NORDEK:s utskott för närings-

rättslagstiftning och konkurrensregler och beaktar de rekommendationer som möjligen utformas inom NORDEK i dessa frågor.

Helsingfors den 2 oktober 1968

Väinö Leskinen

Minister

Heidi Backström

Föredragande

Social- och hälsovårdsministeriet:

Avskaffandet av hinder, som försvårar handeln de nordiska länderna emellan, bör från prispolitisk synpunkt anses önskvärt. Realiserandet av det ifrågavarande medlemsförslaget skulle kunna medverka till en effektivare konkurrens och stabilisering av prisnivån. Sålunda har social- och hälsoministeriet från prispolitisk synpunkt ingenting att anmärka mot det framställda förslaget utan ministeriet tillstyrker tvärtom i princip realiserandet av detsamma.

Verkställigheten av medlemsförslaget i oförändrad form innebär å andra sidan vissa riskmoment ur den enskilda köparens synvinkel. Fördenskull hänvisar ministeriet i detta avseende till Konsumentrådets utlåtande och meddelar, att det omfattar de i utlåtandet framförda synpunkterna.

Helsingfors den 3 oktober 1968

Raf. Rinne

Avdelningschef

Kaarlo Koskenkylä

Regeringssekreterare

Kuluttajaneuvosto — Konsumentrådet:

Konsumentrådet anser det vara riktigt att avlägsna onödiga hinder som försvårar den internordiska handeln. Det ifrågavarande medlemsförslaget innebär något som är värt att vidare utveckla, men frågan fordrar dock ytterligare precisering och granskning.

Det område inom vilket givna föreskrifter alternativt kunde tillämpas i de olika länderna, har i medlemsförslaget inte begränsats, utan där nämns industriprodukter i allmänhet. Detta ger frågan en mycket stor bärvidd.

Förhållandena och utvecklingen i de olika nordiska länderna avviker i någon mån från varandra och uppenbarligen finns det skillnader i bestämmelser och system. En bedömning av dessas förenhetligande fordrar redan för de i förslaget som exempel valda elektriska apparaternas del en sådan

teknisk sakkunskap som konsumentrådet inte besitter. Eftersom de kommittéer som undersökt frågan, trots flera års arbete inte har åstadkommit några mera betydande resultat, är det uppenbart att svårigheter finns. Den nu pågående, omfattande NORDEK-undersökningen kan för sin del erbjuda en grund för de föreslagna åtgärderna. Konsumentrådet anser att Nordiska rådet obetingat borde påskynda och effektivera aktuella underhandlingar och undersökningar.

I Finland är bl. a. normerna rörande elmateriel särdeles stränga och konsumenten vet sig få ett tillräckligt skydd. I motsats till den i medlemsförslaget framförda uppfattningen, anser konsumentrådet att ett alternativt tillämpande av de olika ländernas bestämmelser kan komma att innebära sjunkande kvalitet och försvagat skydd för konsumenten. Den rätta metoden skulle enligt konsumentrådets mening vara att framskrida i saken branschvis på grund av enhetligande av undersökningar och utredningar samt genom att överenskomma om analoga provningar och bestämmelser så att till konsumentens skydd syftande stadganden inte uppmjukas ifall dessa inte på någon punkt klart är onödigt rigorösa och på så sätt höjer produkternas pris.

När man på ett visst område på detta sätt hade överenskommit om enhetliga normer så kunde man sedan en produkt i något land motsvarat normerna, utan vidare marknadsföra den i alla de nordiska länderna. Denna procedur kan vara långsam, men inom dess ram kunde man iaktta de olika ländernas förhållanden och garantera ett tillräckligt skydd för konsumenten.

Helsingfors den 3 oktober 1968

Konsumentrådet

Olavi Väyrynen

Viceordförande

Riitta Ritvala

Sekreterare

Finlands industriförbund¹:

Sedan tullarna och de kvantitativa handelshindren för handeln mellan de nordiska länderna avlägsnats beträffande industriprodukter framträder de indirekta handelshindren, särskilt de tekniska föreskrifterna, varom nu närmast är fråga, mera märkbart än tidigare. Avlägsnandet av dessa hinder är klart i konformitet med strävandena till att effektivera det nordiska samarbetet och kan därför i princip understödast.

Medlemsförslaget avser, att i samtliga nordiska länder gällande tekniska bestämmelser skulle kunna tillämpas alternativt oberoende av i vilket nordiskt land produkten är framställd och var den marknadsföres.

¹ Yltrandet översatt från finska.

De för olika områden fastställda tekniska normerna ha ursprungligen uppkommit av olika orsaker och ha under årens lopp erhållit sin nuvarande form. En del av normerna ansluter sig till nationella standardiseringssträvanden och utgör sålunda en del av ifrågavarande lands standardiserings-system, vilket man i allmänhet försökt utveckla till en organisk helhet och till vilket svårligen kan anslutas produkter, som tillhör ett annorlunda standardiseringssystem.

Andra normer återigen, och de torde utgöra huvuddelen av ifrågavarande bestämmelser, har fastställts med tanke på konsumentens skydd eller arbetsskyddet. Sådana är framför allt de bestämmelser, som rör tekniska anordningar och livsmedel.

Ifrågavarande medlemsförslag rör således mycket olika områden och tekniska bestämmelser som utvecklats av olika orsaker. Dylika tekniska bestämmelsers alternativa tillämpning på ett sådant generellt sätt, som medlemsförslaget avser, väcker ett otal frågor, vars följder inte utan grundliga utredningar kan uppskattas.

I detta sammanhang hänvisas till Finlands elektroindustriförenings yttrande, vari klart framhålles de svårigheter, som skulle uppstå med hänsyn till tekniska och säkerhetsfrågor på ifrågavarande område. Liknande problem skulle med säkerhet uppstå på ett flertal andra områden.

Hänvisande till vad ovan sagts anser sig Industriförbundet inte kunna rekommendera, att medlemsförslaget förverkligas i dess föreslagna allmänna form utan föreslår, att inom olika områden påbörjat samarbete skulle fortsättas eller att nordiskt samarbete på andra områden skulle påbörjas med tanke på att förenhetliga ifrågavarande tekniska bestämmelser. Först här- efter kan naturliga förutsättningar anses föreligga för godkännande av i ett nordiskt land tillverkade produkter i de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 30 september 1968

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

Finlands metallindustriförening r.f.¹:

— — — att vi i princip understöder förslaget att undersöka förutsätt- ningarna för ingående av ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning av i de nordiska länderna gällande bestämmelser beträffande standardnormer och andra säkerhets- och kontrollföreskrifter. Vi anser det nuvarande läget otill- fredsställande samt avlägsnandet av de därav föranledda olägenheterna både nödvändigt och — med en viss övergångstid — även möjligt.

Enligt vår åsikt borde den slutliga målsättningen fortsättningsvis vara en harmonisering av de nationella standardnormerna samt säkerhets- och kon- trollföreskrifterna.

¹ Yltrandet översatt från finska.

Beträffande elektroindustrins specialfrågor hänvisar vi till det utlåtande som Finlands elektroindustriförening avgett (*se nedan*).

Helsingfors den 18 oktober 1968

Finlands metallindustriförening r.f.

K. Raunto

Sähkötarkastuslaitos — Elektriska inspektoratet:

Vid strävanden efter ökat ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna bör man se till, att detta icke medför ogynnsamma verkningar med avseende på bestämmelserna för förebyggandet av fara för person och egendom och på kontrollen av dessa bestämmelsers uppfyllande. Tankegångarna i det föreliggande medlemsförslaget uppfyller icke detta krav i vad avser det elektriska starkströmsområdet. Medlemsförslagets utgångspunkt, innebärande att en viss produkt, som är säker i ett land vore utan vidare säker i de övriga länderna, är felaktig i vad avser det elektriska starkströmsområdet. Säkerheten hos elektrisk materiel är icke endast beroende av att materielen är utförd enligt bestämmelserna i ett land utan också av elnätets beskaffenhet på driftplatsen samt av de don, med vilka anslutningen sker till nätet.

Harmoniseringsarbetet på det elektriska starkströmsområdet mellan de nordiska länderna har hittills grundat sig på internationellt godkända bestämmelser och standarder och det har gjort, i enlighet med vår uppfattning, väsentligt större framsteg än på många andra områden. Den i medlemsförslaget tänkta alternativa tillämpningen av de i de olika nordiska länderna gällande nationella bestämmelserna skulle allvarligt försvåra de samordningssträvanden som för närvarande pågår på det internationella planet och leda till en kaotisk situation på området. Elektriska inspektoratet förordar på basis av vad ovan framförts att medlemsförslaget ej leder till någon åtgärd i vad avser det elektriska starkströmsområdet.

Helsingfors den 28 december 1968

Elektriska inspektoratet

J. Heikinheimo

Suomen sähköteollisuusyhdistys — Finlands elektroindustriförening:

Förslagets syfte är bl. a. att harmonisera säkerhets- och provningsföreskrifterna inom den elektrotekniska branschen i Norden och därmed avskaffa handelshinder som berör den nordiska elektrotekniska industrins

produkter. Inom Norden har man redan länge bl. a. genom medverkan av Nordiska rådet strävat till att förenhetliga provningsbestämmelserna för elmateriel. Fördröjningen av harmoniseringsarbetet har förutom på de olika förhållandena inom de nordiska länderna berott på tekniska deviationer inom eldistributionssystemen samt på avvikande synpunkter i säkerhetsfrågor. Det aktuella förslagets syfte är ett försök till tillfällig lösning av problemet.

Förslagets kärna ligger i det att alla nordiska länders provningsföreskrifter skulle träda i kraft i alla nordiska länder så att producent och köpare själva kunde välja enligt vilket nordiskt lands provningsföreskrifter provade produkter de vill producera respektive köpa.

Finlands elektroindustriförening beivrar strävandet om avskaffandet av handelshinder som berör den nordiska elektrotekniska industrins produkter som sker på realistisk bas och om strävandena är möjliga att förverkliga. I detta sammanhang hänvisas med tillfredsställelse till det arbete som Nordiska rådet gjort till förmån för det nuvarande s. k. samnordiska provnings-systemet (rekommendation 2/1963). Det aktuella förslaget som nu är under behandling anser föreningen däremot inte vara realistiskt och kan därför inte heller dela förslagsställarens optimism angående dess förverkligande. Som motivering för sin uppfattning framhåller föreningen följande synpunkter:

1. De nordiska ländernas eldistributionssystem har beaktansvärda olikheter. Detta har också lett till olikheter inom elbranschens säkerhets- och provningsbestämmelser bl. a. inom dem som strävar till att hindra elolycksfall.

Danmark, Finland och Sverige har enhetligt 380/220 volts trefasssystem (220 volts lampor) med nolledare, som är jordad. Som skyddsmetoder används nollning (= elapparatens för spänning utsatta dels anslutning medelst en skyddsledare till strömkretsens nolledare), skyddsjordning, skyddsisolering, felpännings- och felströms manövrerade strömställare men deras användning har ej spritt sig enhetligt. Norges lågspännings anläggningar däremot består enhetligt av 3×230 volts trefasssystem (230 volts lampor), utan nolledare och således t. o. m. utan nollningsmöjlighet. Systemet är dessutom helt isolerat från jorden, varav följer att risken för elolycksfall är mindre än i Danmarks, Finlands och Sveriges lågspänningsanläggningar. Som skyddsmetod användes skyddsjordning till stor del. Utöver det anförda har Danmark som nationell standard ett eget system för uttagsorgan som avviker från de övriga nordiska ländernas system. Nollning är en förbjuden skyddsmetod i Danmark. Tolkningen av förbudet är dock inte enhetligt inom elverken i landet.

Emedan det i lågspänningsanläggningarna existerar så stora olikheter är det inte alltid möjligt att använda elprodukter från ett land som sådana i ett annat nordiskt lands elnät utan att produkterna i fråga förorsakar oreda

och misstag samt ökar risken för olycksfall vilket gått ut över förbrukarna av elprodukter.

2. Alla nordiska länder har en hel del egna standard för elektrotekniska industrins produkter varför de olika ländernas produkter inte på grund av sina mått kan ersätta varandra. Förslagets godkännande skulle innebära kaos i användningen av produkterna samtidigt som man skulle mista de fördelar som standardiseringen redan givit.

3. Inom ellednings- och kabelproduktionen existerar i Norden ännu många nationella standard- och provningsföreskrifter. Ett godkännande av förslaget skulle ge upphov till en oskälig ökning av marknadens produkturval, dessutom skulle valet av kabeltyp göras svårare och produktionsserierna skulle bli mindre vilket skulle resultera i en stegring av priserna.

4. Emedan all produktionsverksamhet bör vara såväl konkurrenskraftig som lönande anser föreningen att godkännandet av förslaget innebär en anpassning nedåt d. v. s. producenterna skulle genomgående välja de alternativ som lättast uppfyller kraven och som är billigast. På denna punkt skiljer sig föreningens uppfattning väsentligt från förslagsställarens enligt vilken ingen överhängande risk för anpassning nedåt finns.

5. Anpassning nedåt skulle medföra ett kaostillstånd i elverksverksamheten. I inget nordiskt land skulle mera existera enhetliga bestämmelser utan i ett fall skulle man tillämpa bestämmelser från ett land i ett annat fall från ett annat land utan att dessa bestämmelser skulle utgöra en enhetlig, genomtänkt och logisk helhet.

6. Godkännandet av förslaget skulle även få provningsverksamheten av elmateriel inom Norden att vackla. Man kan tänka sig vilken situation det skulle uppstå när från ett nordiskt land skulle strömma produkter som producerats under gällande lindrigare bestämmelser i ett annat land. När det egna landets industri då skulle påbörja produktionen av samma produkt enligt likadana villkor som importörens och på detta sätt skulle anpassa sig nedåt, skulle landets inspektorat vara tvunget att godkänna produkten trots att den inte uppfyller landets gällande föreskrifter för produkten i fråga, emedan det vore oskäligt att fordra mera av landets egna industriprodukter än av importerade varor. På detta sätt skulle det uppstå en situation som vore ohållbar inom provningsverksamheten av elmateriel.

Finlands elektroindustriförening anser att avskaffandet av handelshinder i handelsutbytet av elektrotekniska industriprodukter inom Norden är ett mål som man bör sträva till. Det förslag som väckts av Nordiska rådet anser föreningen dock, hänvisande till ovannämnda argument, inte vara lyckat eller möjligt att förverkliga utan anser att förverkligandet av Nordiska rådets förslag sker bäst genom att de nordiska elektriska inspektoraten i sin elmaterielkontrollverksamhet ännu mera än tidigare tillämpar CEE:s (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment)

rekommendationer samt strävar efter att få sin ömsesidiga verksamhet ännu smidigare än hittills.

Helsingfors den 30 september 1968

Suomen sähköteollisuusyhdistys — Finlands elektroindustriförening r. y.

S. Bollmann

Teknillisen tuonnin keskusliitto — Centralförbundet för teknisk import:

Trots att förslaget kanske kunde kritiseras i juridisk mening, väger denna synpunkt betydligt lättare i vågskålen vid en jämförelse med de praktiska fördelar, som påtalats i initiativet och vilkas uppnående också vårt centralförbund anser ligga inom möjligheternas gräns.

I kretsen kring vårt förbund känner man väl till de stora svårigheter och olägenheter, vilka kommer till synes vid kontrollförfarandet av elektriska apparater. Hos oss i Finland medför detta betydande kostnader för importen och handeln, och ofta beror dessa kostnader endast på, att en oväsentlig detalj i apparaten skiljer sig från de fordringar som är i kraft här.

Vi förordar varmt initiativet och hoppas, att det kunde förverkligas så snart som möjligt.

Helsingfors den 8 oktober 1968

Centralförbundet för teknisk import

Klaus V. Vartiovaara

Verkst. direktör

N o r g e

Departementet for handel og skipsfart:

Forslaget har vært forelagt interesserte fagmyndigheter og organisasjoner.

Norsk elektrisk materiellkontroll uttaler i brev av 21. august d.å. at de tre punkter i dokument A 209/e virker uklare, synes vanskelige å håndheve i praksis og vil trolig føre til kaos på et område hvor man i dag har klare, velordnede og gjennomprøvede metoder. Det forhold at ordningen praktiseres i Benelux skyldes spesielle omstendigheter. Det er først i de aller siste år at tvungen sikkerhetskontroll er innført i meget begrenset omfang med Norden som mønster. I disse land kan fremdeles en rekke varer selges uten å være kontrollert, det vesentligste er basert på frivillig kontroll. I butikene kan det selges varer som sikkerhetsmessig tilfredsstiller de interna-

sjonale CEE-forskrifter og varer som ikke tilfredsstillter noen sikkerhetskrav i det hele tatt og derfor er noe billigere. Det arbeides imidlertid fortsatt på å få større sikkerhet og bedre kontroll.

NEMKO konkluderer med at disse forhold har nødvendiggjort at man i Benelux har måttet gå noe andre veier enn i Norden. For oss virker det nærmest som et surrogat inntil noe bedre kan oppnås, og det er neppe grunner for Norden til å kopiere dette.

Norges eksportråd understreker prinsipielt betydningen av alle bestrebelser som tar sikte på å eliminere handelshindringer som er følgen av ulike standardnormer. Forslaget vil imidlertid kunne komplisere dette arbeidet ytterligere fordi det på et av de viktigste områdene — det elektrotekniske område — allerede praktiseres et utstrakt nordisk samarbeid.

Norges standardiseringsforbund peker på at de nordiske standardiseringsorganisasjoner i en årrekke har samarbeidet for å hindre at det oppstår tekniske handelshindringer på grunn av avvikende standarder og at det er få særpregede nasjonale standarder tilbake. Noen spesiell nordisk avtale om alternativ tillempling skulle derfor ikke være nødvendig.

Handelsdepartementet vil på bakgrunn av foranstående uttalelser foreslå at forslaget sees i sammenheng med de pågående utredninger om økonomisk samarbeid i henhold til rekommandasjon no. 21/1968 og statsministrenes beslutning av 23. april d.å.

Gjenpart av dette brev er sendt Statsministerens kontor.

Oslo, 4. oktober 1968

Etter fullmakt

Tor Stokke

G. Saxrud

S v e r i g e

Kommerskollegium:

Inledningsvis vill kollegium erinra att kollegium behandlar frågor av dessa slag dels i egenskap av beslutande myndighet på det elektriska området, i fråga om explosiva och brandfarliga varor samt beträffande tillsatsmedel etc. på livsmedelsområdet, dels i egenskap av centralt utredningsorgan på det handelspolitiska området.

Vad först angår förhållandena på det elektriska området finns i alla de nordiska länderna säkerhetsföreskrifter och provningsbestämmelser. På grund av olika nationella förhållanden, exempelvis klimat, byggnadssätt, skiljaktigheter i arbetsskydds- och brandlagstifningen o. s. v. har dessa fö-

reskrifter i stor utsträckning blivit olika utformade. Därjämte kan konstateras att skillnaden i föreskrifterna kan hänföras till olika installationspraxis och olika distributionssystem. Emellertid pågår sedan åtskilliga år tillbaka ett nordiskt samarbete för att undan för undan söka nå fram till gemensamma regler så långt detta är tekniskt möjligt. På det elektriska området synes det riktigare att intensifiera detta pågående arbete, som redan givit goda resultat, i stället för att igångsätta en undersökning som kan förutsättas ta betydande tid och vars resultat knappast kan förväntas stå i relation till arbetet.

Beträffande explosiva och brandfarliga varor har kollegium bl. a. utfärdat föreskrifter om typprovning i fråga om vissa ventiler, överfyllningsskydd och övriga anordningar vid fyllning, transport och förvaring av brandfarliga varor i kärl och cisterner, liksom även ifråga om utförandet av själva kärLEN. På detta område förekommer icke något nordiskt samarbete av det slag som pågår på det elektriska området varför kollegium saknar förstahandskunskap för att här kunna bedöma medlemsförslagets verkningar.

Av medlemsförslaget framgår ej om man även avsett föreskrifter på livsmedelsområdet. Beträffande detta vill kollegium emellertid erinra om att indirekta handelshinder på detta område diskuterats inom Nordiska rådet sedan år 1962 och att rådet den 22 mars 1962 antog en rekommendation (*nr 11/1962*) om att regeringarna skulle utreda möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning och en gemensam medicinsk kontroll i fråga om livsmedel. En arbetsgrupp tillsattes, vilken beslöt att behandla tre områden, där enighet bedömdes kunna nås utan större ingrepp i respektive länders lagar: barnmat, vitaminisering av livsmedel samt tillsatser till livsmedel. Beträffande barnmat och vitaminisering anses arbetet numera avslutat, dock har några konkreta resultat i form av ändrade föreskrifter ännu icke framkommit; i fråga om tillsatser föreligger ett svenskt förslag sedan augusti 1968, som ännu inte hunnit bli behandlat på något sammanträde. — Förutsättningarna för fortsatt samarbete inom ramen för rekommendation 11/1962 ter sig visserligen något osäkra, men vid sammanträde i maj 1968 med rådets socialpolitiska utskott har det antytts att Nordisk metodikkommitté för livsmedel skulle kunna vara ett lämpligt forum för detta fortsatta samarbete. I detta sammanhang bör omnämnas att metodikkommittén under många år arbetat för likartade föreskrifter i fråga om livsmedelstillsatser och att listorna över godkända tillsatser med endast få undantag redan är enhetliga vad gäller Finland, Norge och Sverige. Skulle även livsmedelsfrågor beröras av ifrågavarande medlemsförslag bör de enligt kollegii mening med hänsyn till ovan relaterade förhållanden och under hänvisning till regeringarnas uttalande den 28 januari 1967 (*Nordiska rådets 15:e sess. s. 1836*) även fortsättningsvis behandlas av den sittande specialkommittén, eventuellt förstärkt med juridisk expertis.

Enligt kollegiets uppfattning är det knappast möjligt att låta det före-

slagna arrangemanget med alternativ tillämpning bli en universallösning för att komma till rätta med de tekniska handelshindren. Sålunda torde det elektriska området vara föga lämpat härför. Kollegium vill emellertid nämna att frågan om sådana handelshinder även diskuterats hösten 1968 inom ramen för de pågående förhandlingarna om ett vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. En betydande grad av enighet har därvid visat sig föreligga om det angelägna i att minska ifrågavarande handelshinder inom Norden. Bland olika utvägar i detta syfte har även diskuterats möjligheten av alternativ tillämpning av säkerhetsföreskrifter etc. Man har funnit att denna lösning kräver fortsatta utredningar, men att utvägen kan vara värd att pröva som en av tänkbara möjligheter. Under förutsättning av att de pågående förhandlingarna leder till resultat kan det sålunda väntas att möjligheterna att praktiskt genomföra den i medlemsförslaget angivna undersökningen kommer att prövas. Kollegium anser emellertid att man därvidlag i första hand bör undersöka områden där något mera väsentligt arbete på koordinering av bestämmelser ännu icke förekommer.

Stockholm den 11 december 1968

Bertil Swärd

Rutger Croneborg

Ingrid Nordgren

Statens pris- och kartellnämnd:

I motiveringen till det framlagda förslaget framhålles, att det är av utomordentlig betydelse att man, sedan nu tullar och kvantitativa handelshinder undanröjts för handeln mellan de nordiska länderna, inriktar intresset mot de i många fall icke mindre betydelsefulla indirekta handelshindren, främst sådana som är en följd av olikheter i de nationella lagstiftningarna beträffande normer, säkerhets- och kontrollföreskrifter m. m. Det påpekas att det är en allmän erfarenhet inom regionala ekonomiska sammanslutningar, som syftar till ekonomisk integration, att de indirekta handelshindren i många fall är lika diskriminerande, konkurrenshämmande och för handelsutbytet snedvridande som de direkta.

Mot denna uppfattning om de indirekta handelshindrens menliga inverkan på handelsutbytet är icke något att invända. Frågan är då hur hindren i möjligaste mån skall kunna avlägsnas. Det traditionella — och naturliga — tillvägagångssättet är att söka harmonisera de nationella lagstiftningarna, som var för sig tillkommit i syfte bl. a. att på de aktuella områdena skydda medborgarnas hälsa och säkerhet. Erfarenheten visar emellertid att ett sådant harmoniseringsarbete är mycket tidsödande och besvärligt och att det ofta inte leder till önskat resultat. I förslaget anförs såsom exempel de svå-

righeter, som mött vid försöken att samordna kontrollbestämmelserna för elmaterial inom Norden, där man ännu efter överläggningar under åtta år icke lyckats komma fram till enhetliga bestämmelser.

Inom Benelux är man för närvarande i färd med att söka lösa motsvarande problem på ett ganska okonventionellt sätt nämligen genom en överenskommelse, som gör ländernas ifrågasatt bestämmelser alternativt tillämpliga i samtliga unionsländer.

Med detta exempel för ögonen och med hänsyn till de konstaterade svårigheterna att nå önskat resultat genom det traditionella harmoniseringsförfarandet har förslagsställarna funnit det angeläget att undersöka förutsättningarna för en motsvarande överenskommelse inom Norden. I medlemsförslaget har skisserats vilka element en dylik överenskommelse skulle kunna innehålla. Vad som kan anföras mot den här ifrågasatta lösningen är väl främst att om ett harmoniseringsarbete erbjuder stora svårigheter detta måste bottna i reella åsiktsdifferenser mellan respektive länders myndigheter och den expertis dessa anlitat om vilka säkerhetskrav m. m. som bör uppställas på aktuella varuområden. En allmän dispensgivning från de av det egna landet uppställda säkerhetskraven enligt det tänkta nya systemet innebär otvivelaktigt en desavouering av de egna myndigheterna och den egna sakkunskapen. Man skulle helt enkelt förklara, att vad dessa, t. ex. på elområdet eller beträffande färgning av livsmedel, ansett böra krävas ur säkerhetssynpunkt icke behöver iakttagas varken beträffande inhemska eller från de övriga nordiska länderna importerade varor så länge varorna uppfyller föreskrifterna i något av dessa länder. Den alternativa lagtillämpningen skulle dock icke medge ett godtyckligt val av delar ur de olika lagstiftningarna utan varje lands uppsättning av krav skulle betraktas som en helhet, varur vissa element icke finge lösgöras.

Det bör påpekas att den alternativa rättstillämpningen kommer att medföra en betydligt ökad arbetsbörda för de myndigheter, som har att övervaka hithörande bestämmelsers efterlevnad, då dessa kommer att bli tvungna att kontinuerligt taga del av och sätta sig in i vad som vid varje tidpunkt är gällande på området i de nordiska grannländerna.

För att kunna bedöma verkan på olika varuområden av en så radikal lösning som den i medlemsförslaget ifrågasatta krävs givetvis en kartläggning av de olika säkerhetsföreskrifternas innehåll och praktiska betydelse både i vårt eget land och de övriga nordiska länderna. Utan en sådan kartläggning är det enligt nämndens mening icke möjligt att taga ställning till systemets genomförbarhet i större eller mindre omfattning. För att inventeringen emellertid icke skall bli alltför omfattande och tidsödande bör den koncentreras till de viktigaste varuområdena och man bör inrikta sig på att kartlägga förekomsten av sådana säkerhetskrav, som det egna landets experter och myndigheter anser vara av speciell vikt.

Det framlagda medlemsförslaget sträcker sig icke längre än till en begä-

ran om att regeringarna måtte undersöka förutsättningarna för ingående av ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning av de i de olika länderna gällande bestämmelserna beträffande standardnormer och andra säkerhets- och kontrollföreskrifter m. m.

Pris- och kartellnämnden, som är positivt inställd till medlemsförslagets allmänna syfte, vill för sin del tillstyrka framställningen om en sådan undersökning.

Stockholm den 5 november 1968

Helmer Olsson

Gösta Wiedesheim-Paul

Stig André

Statens institut för konsumentfrågor:

Förslagsställarna framhåller att i och med att tullar och andra kvantitativa handelshinder för industrivaror undanröjts är det av betydelse att intresset riktas mot indirekta handelshinder, i första hand sådana handelshinder, som är en följd av skillnader mellan de nationella lagstiftningarna beträffande normer, säkerhets- och kontrollföreskrifter etc.

Det traditionella tillvägagångssättet att försöka undanröja indirekta handelshinder genom strävanden att harmonisera ifrågavarande nationella lagstiftningar har enligt förslagsställarna erfarenhetsmässigt visat sig vara synnerligen tids- och arbetskrävande.

Enligt medlemsförslaget bör man i stället undersöka förutsättningarna för ingäendet av ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning av de i de olika länderna gällande bestämmelserna beträffande standardnormer och andra säkerhets- och kontrollföreskrifter m. m. Näringslivet skulle därigenom tillåtas välja mellan de i de nordiska länderna existerande lagstiftningarna. Som exempel anföres att en norskproducerad vara sålunda skulle kunna försälas på den danska marknaden men uppfylla de svenska föreskrifterna för varan i fråga.

Institutet instämmer givetvis med förslagsställarna att det är av stor betydelse att indirekta handelshinder för industrivaror så långt som möjligt undanröjs för handeln mellan de nordiska länderna men anser inte att det framlagda medlemsförslaget innebär en godtagbar lösning på problemet.

Lagstiftningen beträffande normer, kontroll- och säkerhetsföreskrifter, påbud om märkning etc. avser i första hand att skydda konsumenternas hälsa och säkerhet men ger i vissa fall också ett ekonomiskt skydd, t. ex. mot undermåliga och förfalskade eller utdrygade varor.

I princip bör kraven på konsumentskydd vara de samma i de nordiska

länderna. Lagstiftningen på området revideras emellertid efter hand allt eftersom utvecklingen medför andra krav. Denna revidering är ofta tidskrävande och sker inte i samma takt på skilda områden i de olika länderna.

Ett eller ett par länder kan inom ett visst område ha fått en lagstiftning, som mer motsvarar tidens krav och ger konsumenterna ett bättre skydd än den i de övriga länderna. Det framlagda medlemsförslaget innebär risk för att den från konsumentsynpunkt effektivaste lagstiftningen ej får avsedd verkan.

För att ej den inhemska industrin skall diskrimineras måste givetvis förslaget innebära att en tillverkare också för varor för försäljning i det egna landet skulle tillåtas att välja mellan de nordiska ländernas bestämmelser. I motsats till förslagsställarna anser institutet att valfrihet med avseende på normer och kontrollbestämmelser kan leda till en anpassning nedåt, vilket inte bara kan komma att skada konsumenterna utan även ansvarskännande producenter.

Det framlagda medlemsförslaget skulle också innebära juridiska och administrativa problem, som skulle vara ytterst svåra och tidsödande att lösa, eftersom lagstiftningen innefattar bestämmelser om hur kontrollen skall ske, om provnings- och analysmetoder samt om påföljd vid överträdelser. Bestämmelser finns också om registreringsplikt för vissa varor, t. ex. bekämpningsmedel, läkemedel och godkänd elektrisk materiel. Denna registrering är av mycket stor betydelse för att en kontroll som ger konsumenten ett effektivt skydd skall kunna utövas.

I konsumentupplysningen ingår som en väsentlig uppgift att bland allmänheten sprida kännedom om den lagstiftning, som avser att skydda konsumenten. Det är av betydelse att konsumenterna känner till förefintliga kontroll- och säkerhetsföreskrifter, förekomsten av kontrollmärkning eller -stämpling, föreskrifter om och innebörden av märkning på förpackningar av t. ex. livsmedel, gifter och vådliga ämnen. Det torde bli mycket svårt att bedriva en sådan upplysning om man skall ta hänsyn till lagstiftningen i alla de nordiska länderna.

Enligt institutets mening kan de i medlemsförslaget avsedda indirekta handelshindren endast undanröjas genom en harmonisering av lagstiftningen. Institutet anser det vara av mycket stor betydelse att effektiva åtgärder vidtas för att intensifiera detta harmoniseringsarbete. Av vikt är därvid att de institutioner, som skall utarbeta gemensamma nordiska säkerhetsföreskrifter, provningsnormer och analysmetoder får resurser att kunna bedriva detta arbete i snabbare takt.

Stockholm den 7 november 1968

Anna-Greta Hybbinette

Marit Neymark

Statens provningsanstalt:

Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning, i vilken chefen för statens provningsanstalt ingår som svensk representant, har tidigare till Nordiska rådets presidium yttrat sig över medlemsförslaget (*se ovan*).

Provningsanstalten delar helt de av samarbetskommittén framförda synpunkterna och tillstyrker sålunda att förutsättningarna undersöks för ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning av i de olika länderna gällande bestämmelser om normer och andra säkerhets- och kontrollföreskrifter.

Provningsanstalten vill i detta sammanhang understryka betydelsen av att en väsentlig förstärkning kommer till stånd av resurserna för den verksamhet som bedrivs av Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning och som främst är inriktad på att åstadkomma enhetliga kontroll- och provningsmetoder inom de nordiska länderna.

Stockholm den 2 december 1968

Statens provningsanstalt

Bertil Agdur

Ordförande i statens
provningsanstalts styrelse

Lennart Simonsson

Statens konsumentråd:

Det är såväl ur konsumentsynpunkt som ur allmän ekonomisk synpunkt av största betydelse att olika former av direkta och indirekta hinder för det internationella handelsutbytet undanröjes. Härigenom kan diskriminerande och konkurrenshämmande inhemska åtgärder motverkas samtidigt som en rationellare arbetsfördelning länderna emellan uppnås.

Behovet av enhetlighet i de normer och standards som tillämpas i olika länder har blivit allt mer uppenbart. Inte minst för konsumenterna spelar förenhetligandet av normer i skilda avseenden en central roll. I dag arbetar en rad internationella organ och sammanslutningar på att åstadkomma överensstämmelse mellan olika nationella lagar, föreskrifter och andra bestämmelser med betydelse för det internationella handelsutbytet. Samtidigt står det emellertid klart att harmoniseringsarbetet av olika skäl kan kräva relativt lång tid innan resultaten av arbetet blir praktiskt tillämpbara. Enligt konsumentrådets uppfattning är det angeläget att de pågående harmoniseringssträvandena kan intensifieras och effektiviseras. Det mera långsiktiga arbetet med att avskaffa indirekta handelshinder bör därför ges ökade resurser.

Med hänsyn till den tidsutdräkt och de svårigheter man måste räkna med

vore det emellertid önskvärt att man, i avvaktan på mer slutgiltiga lösningar, kunde finna provisoriska vägar att mildra effekten av existerande olikheter i lagstiftningen.

Konsumentrådet tillstyrker medlemsförslaget och förutsätter att förslaget blir föremål för en skyndsam utredning.

Stockholm den 27 september 1968

Rudolf Meidner

Christer Bergman

Sveriges standardiseringskommission:

Standardiseringskommissionen har i flera sammanhang — t. ex. inom INSTA, i skrivelse om statsanslag och även i anslutning till behandling av EFTA-ärenden m. m. — framhållit nödvändigheten av att undanröja de indirekta handelshinder av teknisk art som orsakas av skillnader i nationella föreskrifter utfärdade av myndigheter och andra institutioner, t. ex. försäkringsbolag. Olikheter mellan nationella och i princip frivilliga standarder kan också utgöra tekniska handelshinder, antingen genom att sådana standarder åberopas i föreskrifter eller genom den praxis som utvecklas till följd av tillämpningen av den nationella standarden. I det allmänna standardiseringsarbetet ges därför sedan fem—sex år tillbaka frågan om harmonisering av nationella standarder hög prioritet. Särskilt inom det nordiska samarbetet på standardiseringsområdet kan observeras en markant tendens till ökade insatser. För att så långt möjligt utnyttja de tillgängliga resurserna på mest rationella sätt, har de nordiska standardiseringsorganen nyligen antagit ett gemensamt handlingsprogram för en arbetsfördelning mellan länderna (*se Bihang*).

Den allt snabbare tekniska utvecklingen och de allmänna strävandena att genom olika åtgärder underlätta handeln mellan de nordiska länderna gör det angeläget att finna sådana lösningar, att man på relativt kort tid kan uppfylla de fordringar och önskemål som uppställs inom många sektorer av näringslivet och samhället. Ett juridiskt bindande principavtal mellan de nordiska länderna, i huvudsaklig överensstämmelse med det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget, skulle i det avseendet kunna verksamt bidra till en snabbare integration inom näringslivet i Norden. Förutsättningen är dock att överenskommelsen och eventuella tillämpningsanvisningar utformas så att möjlighet ges för en successiv och selektiv introduktion på olika områden.

Standardiseringskommissionen har i detta ärende haft samråd med de till kommissionen anslutna fackorganen. I samband härmed må påpekas att Svenska elektriska kommissionen kommer att lämna synpunkter rörande

ovannämnda förslag i anslutning till yttrande som utarbetats i samråd med Svenska elektriska materielkontrollanstalten.

Stockholm den 11 november 1968

Sveriges standardiseringskommission

Åke T. Vrethem

Hans Metelius

BIHANG

Gemensamt handlingsprogram antaget av de nordiska standardiseringsorganen för en arbetsfördelning länderna emellan

Nordiskt samarbete

Vid INSTA-chefsmöte i Oslo 30—31 maj 1968 diskuterades möjligheterna till sådan samverkan mellan de nordiska standardiseringsorganen att de gemensamma resurserna utnyttjades så effektivt som möjligt. Cheferna för standardiseringsorganen fick i uppdrag att ytterligare studera frågan och framlägga förslag till handlingsprogram (styrelseprotokoll 36 § 52).

Vid sammanträde i Helsingfors den 24—25 juni 1968 enades cheferna för de nordiska standardiseringsorganen om ett förslag till handlingsprogram, vilket skulle föreläggas respektive styrelser för godkännande.

Det utarbetade förslaget har följande lydelse:

»Den raske teknologiske utviklingen krever at stadig fler standarder blir revidert og at det blir utarbeidet standarder på nye områder. Samtidig med denne utvikling har vi innen EFTA fått et felles handelssområde som krever felles standarder for at industrien og forbrukerne skal kunne dra full nytte av de utvidede markeder.

Tradisjonelt har standardiseringen i Norden vært basert på nasjonale komitéer som har arbeidet parallelt i alle land. På noen områder vil dette fortsatt være nødvendig, fordi nasjonale særegenheter eller industrielle særinteresser vanskelig lar seg harmonisere ut over landets grenser. På de fleste områder vil det imidlertid være tekniske problemer uavhengig av landegrensene som krever harmonisering. Denne harmonisering vil for de fleste produkters verkommende utelukke basere seg på at de tekniske spesialister oppnår enighet. Hvis man løser disse problemer på den tradisjonelle måten, vil dette kreve at det i hvert av de nordiske land finnes en saksbearbeider i standardiseringsorganisasjonen som bearbeider de samme problemer. Denne arbeidsmetode vil imidlertid kreve en stor økning i standardiseringsorganisasjonens personale hvis man samtidig skal kunne gå løs på alle nye arbeidsoppgaver.

Det anbefales derfor at man så langt som mulig søker å unngå annen dublisering i standardiseringsarbeidet i Norden enn den som er nødvendig for å kunne gi standarden den ønskede nasjonale språkdrakt. Det ideelle vil derfor være at det bare er en felles nordisk saksbehandler på hvert område og at de forskjellige komitéer er sammensatt av spesialister fra alle de nordiske land.

På de områder hvor man fortsatt finner det hensiktsmessig å ha parallelle

nasjonale standardiseringskomitéer bör man så langt det er mulig unngå dobbeltarbeid ved at hver av komitéene har sine spesialområder. De andre nasjonale komitéer bör da delta som observatør og overføre resultatene til nasjonale standarder i den grad man finner det nødvendig å oversette den opprinnelige standard.

På en rekke avanserte områder som f. eks. databehandling og numerisk styring, kunststoffer og materialer, foreligger det utenfor Norden avanserte standarder som danner bindeleddet mellom forskning og teknologisk utnyttelse. Denne typen standarder har inntil nå fått liten innpass i nordisk næringsliv. Det anses som viktig at standardiseringsorganisasjonene finner frem til metoder som kan gi næringslivet størst mulig utbytte såvel av det nasjonale og nordiske standardiseringsarbeid som av det materiale som kommer utenfra.

Man anser at disse retningslinjer også vil bidra til en konstruktiv nordisk innsats i det internasjonale standardiseringsarbeid og derved gi nordisk industri større muligheter til å påvirke de fremtidige internasjonale standarder.»

Svenska elektriska materielkontrollanstalten (SEMKO):

Först och främst bör kanske framhållas att det knappast torde finnas något annat område inom Norden där det utträttats så mycket för att avskaffa både direkta handelshinder som just på det elektriska säkerhetsområdet. Nämnden vill i detta sammanhang åberopa tidigare till Nordiska rådet avgivna yttranden och sammanfattningar. En sammanställning över de materielslag som för närvarande omfattas av sammordisk provning biläggs för information (*se Bilang*).

Arbetet har delvis varit vanskligt och har därför måst ta tid. Det har dock nu uppnåtts så omfattande resultat — och flera är att vänta inom en snar framtid — att resterande handelshinder av betydelse inom Norden på det elektriska säkerhetsområdet snabbast torde kunna avlägsnas om blott de av dessa frågor berörda institutionerna och myndigheterna får fortsätta det pågående harmoniseringsarbetet.

Om en ordning svarande mot förslagets tankegångar skulle genomföras kommer denna dels på de områden där harmonisering ännu ej uppnåtts dels där man vid sidan om de harmoniserade bestämmelserna under en övergångstid nationellt även tillåter andra som regel lindrigare bestämmelser att kunna medföra stor förvirring vid val av bestämmelser för olika materielslag och situationen måste närmast bli kaotisk både för fabrikanter, installatörer, konsumenter och materielkontrollanstalter. Ett genomförande av förslaget skulle dessutom minska intresset för fortsatt nordiskt harmoniseringsarbete, vilket i sin tur skulle kunna få allvarliga återverkningar på de nordiska insatserna i internationella sammanhang.

I medlemsförslaget A 209/c hänvisas till det harmoniseringsarbete som bedrivs inom Benelux. På det elektrotekniska området har Beneluxländer-

na ständigt ådagalagt stort intresse för det samnordiska arbetet och samarbetet dem emellan är på detta område delvis upplagt efter nordiskt mönster.

Förhållandena inom Benelux är dock tämligen artskilda från förhållandena i de nordiska länderna. Sålunda har man först under de sista åren och i mycket begränsad omfattning genomfört provningstvang på elektrisk materiel. I dessa länder kan därför alltså en mängd artiklar säljas utan kontroll och säkerheten är huvudsakligen baserad på frivillig provning. I butikerna förekommer produkter som säkerhetsmässigt uppfyller gällande internationella CEE-bestämmelser vid sidan om produkter som ej ens uppfyller elementära säkerhetskrav och därför är billigare. Detta förhållande anses emellertid otillfredsställande och arbetet på att uppnå större säkerhet och bättre kontroll fortgår.

Nämnden vill slutligen helt ansluta sig till synpunkterna i det remissyttrande som i samma ärende avgivits av Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS) (*se ovan*).

Stockholm den 19 december 1968

Svenska elektriska materielkontrollanstalten

Nämnden

Åke Elliot

Ordförande

BIHANG

Sammanställning över de materielslag som omfattas av avtalet om samnordisk provning

Materielslag	Provningsbestämmelser	
Teletekn.app.	SEMKO 101—1966	(CEE 1—1965)
Gummiisolerda.	SEMKO 102—1968 ³	(CEE 2—1962)
	» »	(Suppl. 1—1966)
	» »	(Suppl. 2—1967)
Finsäkringar	SEMKO 24—1963	(CEE 4—1962)
Nätanslutna elstängselapparater (Klass II)	SEMKO 20A—1956	(CEE 5—1949)
	SEMKO 20B—1956	(CEE 5A—1949)
Batt.drivna elstängselapp.	SEMKO 20C—1956	(CEE 6—1949—1956)
Inst.uttag o. stickprop-par	SEMKO 107—1968 ³	(CEE 7—1963)
Vissa motordrivna bruksföremål ⁴	SEMKO 7—1955	(CEE 10—1953)

¹ ej köksfläktar (avsn. F), automattvättmask. (avsn. J) och automattiskmask. (avsn. I).

² ej akvariedoppv. (avsn. C), genomströmningsapp. (avsn. D), ack. vattenvärmare (avsn. E) och kaminer (avsn. F), spisar, etc. (avsn. A) endast för inbyggnad.

³ ännu ej utgivna.

⁴ ej s. k. spotlight.

Materielslag	Provningsbestämmelser	
Dammsugare, rakapparater	SEMKO 110A+N—1968	(CEE 10A+N—1964)
Vissa el. värmeapparater ²	SEMKO 14 och 14A—1958	(CEE 11—1954)
Spisar, strykjärn, etc.	SEMKO 111A+G—1968	(CEE 11A+G—1964)
PVC-isol.ledn.	SEMKO 113—1968 ³	(CEE 13—1962)
	»	(Suppl. 1—1965)
	»	(Suppl. 2—1967)
Skyddstransformatörer	SEMKO 22 och 22A—1957	(CEE 15—1955)
Diazedsäkringar	SEMKO 15—1959	(CEE 16—1955—1964)
Handverktyg	SEMKO 28—1962	(CEE 20—1960)
	+ Ändring 1	(Mod. 1—1967)
Apparatanslutningsdon	SEMKO 122—1965	(CEE 22—1962)
Apparatströmställare	SEMKO 124—1966	(CEE 24—1962)
Glödlampsarmatur ⁴	SEMKO 125—1965	(CEE 25—1963)
Vissa lysrörsarmaturer	SEMKO 21—1961 jämte Ändring 1	—

Stockholm, november 1968

Svenska elektriska kommissionen:

— — — ber vi att få framföra följande yttrande som vi vill avge i vår egenskap av svensk nationalkommitté av dels det internationella standardiseringsorganet på elområdet. International Electrotechnical Commission, IEC, dels det samarbetsorgan som på elområdet finns för Sex- och Sjustaterna, CENEL, Comité Européen de Normalisation Electrotechnique.

Utan att gå in på konkreta områden torde det vara svårt att pröva lämpligheten av de riktlinjer som framförts i relativt allmänna ordalag i medlemsförslaget. De två områden som exemplifieras är elsäkerheten och radiostörningar. Från det senare kan vi relatera situationen sådan den framstår enligt en nyligen inom CENEL slutförd undersökning avseende radiostörningar från hushållsapparater.

Undersökningen visar att alla CENEL-länder utom två antingen har börjat att helt tillämpa de internationella normerna eller kommer att ställa om till att följa dessa fr. o. m. 1969 eller 1970. Endast två länder, varav ett Beneluxland, kommer att efter denna tid medelst egna lagbestämmelser redovisa handelshinder för produkter utförda enligt de internationella normerna.

Detta visar dels att en jämförelse med Beneluxländerna kan göras endast i allmänna ordalag och i väsentliga avseenden ej har full relevans i verkliga förhållanden, dels att ett accepterande i princip av andra länders nationella bestämmelser av praktiska skäl måste försvåra en övergång till överenskommelser på bredare bas.

De lagar och bestämmelser som i olika länder tillkommit till skydd för konsumenterna bör givetvis skyndsammast möjligt ändras till större en-

hetlighet, men bör därvid ha internationella eller europeiska överenskommelser som riktpunkt. I detta hänseende bör de nordiska länderna samverka. Särskilda utjämningssträvanden inom Norden bör begränsas till områden inom vilka arbete i berörda internationella eller europeiska organ ej pågår eller ej kan väntas ge resultat inom en nära framtid.

Om en sådan distinktion görs synes de båda i medlemsförslaget omnämnda områdena, elsäkerheten och radiostörningarna, böra undantas mot bakgrund av det intensiva och relativt framgångsrika arbete som bedrivs härför antingen på det internationella eller det europeiska planet. Den enda större del som på området ej direkt motsvaras av en internationell eller europeisk verksamhet är de statliga säkerhetsföreskrifterna. För utjämning av skiljaktigheterna mellan dessa i de nordiska länderna har dock NSS gjort väsentliga framsteg och redan undanröjt alla sådana skiljaktigheter som givit upphov till olika avvikelser från de europeiska provningsbestämmelserna för elmateriel. Inom kort torde NSS även kunna redovisa goda resultat av pågående utjämning avseende övriga olikheter i säkerhetsföreskrifterna för elanläggningar.

Vi förordar på basis av vad ovan framförts att de i medlemsförslaget framförda principerna ej läggs till grund för allmänna riktlinjer utan begränsas till att avse områden eller produkter för vilka framgångsrik samverkan i samma syfte icke redan är etablerad mellan de nordiska länderna eller på en något bredare bas.

Stockholm den 28 november 1968

Svenska elektriska kommissionen

G. Rydbeck

Lennart Grén

Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund:

Allteftersom tullar och andra gränshinder sänkts eller avvecklats i Europa har sådana tekniska och administrativa hinder mot handeln blivit alltmera kännbara, som beror på olikheter i nationella säkerhets- och kontrollföreskrifter o. d. Försök har då gjorts att genom överenskommelser mellan länderna utjämna sådana skillnader. Detta arbete har emellertid gått utomordentligt långsamt och resultatet har varit skäligen klen. Icke minst inom Norden förekommer ett stort antal olikheter i lagstiftningarna som allvarligt försvårar eller fördyrar varuutbytet.

Det i rådet framlagda medlemsförslaget erbjuder här en möjlighet att på ett effektivt sätt undanröja de ifrågavarande hindren. Dess innebörd är, att de nationella lagstiftningarna göres alternativt tillämpliga inom de nor-

diska länderna och att dessa länder skall godkänna varandras provningar. Säkerhets- och kontrollbestämmelser, inklusive föreskrifter om förpackning och märkning, har ju tillkommit för att garantera varornas kvalitet och skydda konsumenterna. I princip torde ambitionsgraden, när det gäller skyddet av medborgarnas hälsa och säkerhet, vara lika hög i alla de nordiska länderna. Det kan med andra ord knappast göras gällande, att exempelvis svenska kontrollföreskrifter skulle bidra väsentligt mera till medborgarnas skydd än danska, finska eller norska bestämmelser. De nordiska ländernas bestämmelser bör således — generellt sett — vara ömsesidigt tillämpliga.

Självfallet kan undantag förekomma. Med hänsyn till de allvarliga problem, som de indirekta handelshindren skapat för det nordiska varuutbytet och inte minst för den svenska exporten, vill emellertid organisationerna livligt tillstyrka, att en undersökning göres av förutsättningarna för ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning av de i de olika länderna gällande bestämmelserna beträffande standardnormer och andra säkerhets- och kontrollföreskrifter i enlighet med det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget.

Stockholm den 3 oktober 1968

Sveriges allmänna exportförening

Sixten Cederbalk

Sveriges industriförbund

Erik Braunerhielm

Svenska elektrikerförbundet:

Även om vi ej anmodats yttra oss över rubricerade i Nordiska rådet väckta medlemsförslag angående avskaffandet av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden, se vi oss som representerande en av förslaget direkt berörd yrkeskår skyldiga anföra följande synpunkter.

Det föreliggande medlemsförslaget berör i mycket hög grad rena säkerhetsfrågor på det elektriska starkströmsområdet som vid ett genomförande skulle medföra, som vi ser det, oöverskådliga risker för skada på person och egendom. Inte minst risker för den yrkeskår, som har ansvaret för installation och anslutning av anläggningarna.

Vi har fortfarande skillnader i lagstiftningen inom de nordiska länderna på det elektriska starkströmsområdet och är dessa avhängiga andra föreskrifter beträffande bl. a. arbetarskydd, explosionskydd och byggnaders utförande. Dessutom är skillnaderna betingade av skilda spänningssystem, som ur säkerhetssynpunkt måste återverka på innehållet i respektive länders lagstiftning på starkströmsområdet. Som exempel må nämnas att i Norge tillämpas 3×220 v lågspänningssystem med fri nollpunkt till skill-

nad mot de övriga nordiska länderna, där det vanligaste systemet är 380/220 V med direkt jordad nollpunkt. Denna olikhet är av väsentlig betydelse ur säkerhetssynpunkt och måste återverka på bestämmelsernas innehåll såväl vad det gäller materielen som anläggningens tekniska utformning.

En tillämpning av alternativa lagstiftningar på starkströmsområdet skulle för elektrikern medföra orimliga krav på kunskaper om samtliga de nordiska ländernas lagstiftning och praktiska tillämpning. Ett ansvar som vi ej kan medverka till att ålägga våra medlemmar och som i sig själv skulle innehålla alltför många osäkerhetsfaktorer vid lösandet av de praktiska arbetsuppgifterna.

Vi har full förståelse för önskvärdheten av samordnade bestämmelser på det elektriska starkströmsområdet, men får detta ej ske på genvägar, som skulle allvarligt påverka elsäkerheten i samtliga de nordiska länderna.

Med åberopande av ovan anförda hemställer vi om, att medlemsförslaget ej leder till någon åtgärd.

Stockholm den 20 december 1968

Svenska elektrikerförbundet

Nils Hallgren

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om avskaffande av indirekta handelshinder inom Norden. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möten i Stockholm den 22 september och den 2 november 1969 och av utskottet denna dag.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ingående av ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning av de i de olika länderna gällande bestämmelserna beträffande standardnormer och andra säkerhets- och kontrollföreskrifter.

Det traditionella tillvägagångssättet inom regionala ekonomiska samarbetssträvanden vid ansträngningarna att undanröja de indirekta handelshindren är att försöka harmonisera ifrågavarande nationella lagstiftningar. Det har emellertid erfarenhetsmässigt visat sig vara en synnerligen kompli-

cerad och tidskrävande procedur, vilken kräver icke obetydliga arbetsinsatser.

Till följd av erfarenheterna av det traditionella harmoniseringsförfarandets svårigheter har man inom Benelux beslutat att angripa detta problem på ett okonventionellt sätt. Med utgångspunkt från principen att de nationella lagstiftningarna inom unionen, trots existerande skillnader, i tillräcklig grad såväl garanterar produkternas kvalitet som skyddar medborgarnas hälsa och säkerhet, har man ansett att de därav uppkomna handelshindren snabbast skulle kunna undanröjas genom en överenskommelse, som gör ländernas bestämmelser alternativt tillämpliga i samtliga unionsländer.

Eftersom de grundläggande villkoren för en överenskommelse av denna typ torde vara uppfyllda även inom Norden, framstår det som angeläget att undersöka förutsättningarna för en motsvarande överenskommelse inom Norden.

2. Remissyttrandet

Yttrandet över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB).

Nordiska samarbetskommittén för materielforskning och -provning (NM).

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor (NSS).

Danmark

Udenrigsministeriet.

Handelsministeriet.

Ministeriet for offentlige arbejder.

Landbrugsministeriet.

Veterinærdirektoratet.

Landbrugsministeriets gødningsstilsyn.

Statens plantetilsyn.

Statens foderstofkontrol.

Statskontrollen med mejeriprodukter og æg m. m.

Veterinær- og landbohøjskole, slagteri- og konserverlaboratoriet.

Industriraadet.

Forbrugerrådet.

Elektricitetsrådet.

Sammenslutningen af arbejdsgivere indenfor jern- og metalindustrien i Danmark.

Finland

Handels- och industriministeriet.

Social- och hälsovårdsministeriet.

Kuluttajaneuvosto — Konsumentrådet.

Finlands industriförbund.

Finlands metallindustriförening r. f.

Sähkötarkastuslaitos — Elektriska inspektoratet.

Suomen sähköteollisuusyhdistys — Finlands elektroindustriförening.

Teknillisen tuonnin keskusliitto — Centralförbundet för teknisk import.

Norge

Departementet for handel og skipsfart.
 Norsk elektrisk materiellkontroll.
 Norges eksportråd.
 Norges standardiseringsforbund.

Sverige

Kommerskollegium.
 Statens pris- och kartellnämnd.
 Statens institut för konsumentfrågor.
 Statens provningsanstalt.
 Statens konsumentråd.
 Sveriges standardiseringskommission.
 Svenska elektriska materielkontrollanstalten (SEMKO).
 Svenska elektriska kommissionen.
 Sveriges allmänna exportförening.
 Sveriges industriförbund.
 Svenska elektrikerförbundet.

Av de nordiska remissinstanserna tillstyrker *Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser* förslaget och anser, att den föreslagna utredningen bör komma till stånd, men anför också att det föreslagna tillvägagångssättet att undanröja tekniska handelshinder bör betraktas som en provisorisk lösning, att tillämpas i avvaktan på att bestämmelserna blir helt samordnade. *Nordiska samarbetskommittén för materieforskning och -provning* tillstyrker förslaget med hänvisning till de starka skäl som föreligger för att snabbt undanröja förekommande handelshinder inom Norden. *Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor* förordar emellertid att medlemsförslaget ej leder till någon åtgärd i vad avser elektriska starkströmsområden. *Handelsministeriet* i Danmark tar inte någon definitiv ställning men anför att det kräves närmare undersökningar för att fastslå på vilka områden förfaringssätt av detta slag kan vara praktiskt användbara. Ministeriet förutsätter emellertid att förslaget inte kan genomföras i generell form. *Industriraadet* i Danmark uttalar, att det ansluter sig till förslagets rekommendation att regeringarna undersöker förutsättningarna för ingående av ett nordiskt avtal om alternativ tillämpning liksom *Forbrugerrådet* i Danmark och *Sammenslutningen af arbejdsgivere indenfor jern- og metallindustrien* i Danmark. *Handels- och industriministeriet* i Finland ställer sig i princip positivt till tanken, att det borde undersökas vilka förutsättningar som finns för avslutandet av ett nordiskt avtal av ifrågavarande slag. *Konsumentrådet* i Finland anför att medlemsförslaget innehåller uppslag som är värda att vidare utveckla, men att dessa fordrar ytterligare precisering och granskning. *Finlands industriförbund* anser sig icke kunna stödja förslaget, under det att *Finlands metallindustriförening* ansluter sig till detta. *Centralförbundet för teknisk import* i Finland förordar varmt initiativet och hoppas att det kan förverkligas så snart som möjligt. *Handelsdepartementet* i Norge tar inte ställning i sak till förslaget utan hänvisar till pågående ut-

redningar om nordiskt ekonomiskt samarbete. *Kommerskollegium* i Sverige anser, att det knappast är möjligt att låta det föreslagna arrangemanget med alternativ tillämpning bli en universallösning för att komma till rätta med de tekniska handelshindren, men anser att utvägen kan vara värd att pröva som en tänkbar möjlighet. Kollegium anser att man därvid i första hand bör undersöka områden där något mera väsentligt arbete på koordinering av bestämmelserna ännu inte förekommit. *Statens pris- och kartellnämnd* i Sverige påpekar att den alternativa rättstillämpningen kommer att medföra en betydligt ökad arbetsbörda för de myndigheter som har att övervaka hithörande bestämmelsers efterlevnad, då dessa kommer att bli tvungna att kontinuerligt taga del av vad som vid varje tidpunkt är gällande på området i de nordiska grannländerna. Nämnden är dock positivt inställd till medlemsförslagets allmänna syften och vill tillstyrka framställningen om en undersökning. *Statens institut för konsumentfrågor* i Sverige anser att det framlagda medlemsförslaget innebär risk för att den ur konsumentsynpunkt effektivaste lagstiftningen ej får avsedd verkan. *Statens provningsanstalt* i Sverige tillstyrker förslaget. *Sveriges standardiseringskommission* menar, att ett juridiskt bindande principavtal mellan de nordiska länderna i huvudsak i överensstämmelse med medlemsförslaget skulle kunna verksamt bidra till snabb integration inom näringslivet. Förutsättningen är dock att överenskommelse och eventuella tillämpningsanvisningar utformas så att möjlighet ges för successiv och selektiv introduktion på olika områden. *Statens konsumentråd* i Sverige tillstyrker medlemsförslaget under förutsättning att förslaget blir föremål för skyndsamt utredning. *Sveriges allmänna exportförening* och *Sveriges industriförbund* tillstyrker livligt att en utredning kommer till stånd. Samtliga remissinstanser i alla nordiska länder på starkströmsområdet ställer sig avvisande till förslaget, dels av tekniska skäl, dels med hänvisning till de framsteg som gjorts hittills för harmonisering inom denna sektor.

Sammanfattningsvis kan beträffande remissyttrandena anföras, att om man bortser från ovannämnda remissyttrandena från myndigheter och organisationer på starkströmsområdet antalet instanser som tillstyrker förslaget väger ungefärligen jämnt med de instanser, som avvisar förslaget eller ställer sig tveksamma därtill. Bland de myndigheter och organisationer som tillstyrker återfinnes emellertid en rad instanser som representerar väsentliga producent- och konsumentintressen.

3. U t s k o t t e t

Utskottet vill erinra om den standardiseringskonferens, som Nordiska rådet anordnade i april i år i Oslo (*NU 1969: 14*) och som på ett utomordentligt sätt visar hur komplicerat ifrågavarande område är. En allmän konklusion av konferensen är att väsentligt större insatser än hittills krävs på detta fält. Vid konferensen framgick också, att begränsningarna i fråga om personella och ekonomiska resurser utgör en starkt hämmande faktor för det konventionella harmoniseringsarbetet. Det finns en allmän insikt om den

betydelse de tekniska handelshindren får i och med tullavvecklingen. Sådana handelshinder ter sig särskilt störande och opåkallade på den nordiska marknaden med dess i många avseenden likartade förhållanden. Däremot råder det delade meningar om hur dessa problem bäst bör angripas. Mot denna bakgrund ter sig idén i medlemsförslaget intressant. Det traditionella harmoniseringsarbetet föreslås där ersatt med en ny metod för undanröjande av indirekta handelshinder. Den går ut på att man i varje land skall godta de föreskrifter, som meddelats rörande en vara i ett annat nordiskt land. Är varan godtagbar enligt något lands föreskrifter, skall den kunna införas fritt till vilket som helst av länderna.

Helt oprövade är ej förslagets tankegångar. Inom Benelux har nyligen ingåtts ett avtal byggande på liknande idéer.

Också Nordiska ämbetsmannakommittén har i sitt förslag till utvidgat ekonomiskt samarbete, Nordek-rapporten (*NU 1969: 11*) uppbärksammat de tekniska handelshindren. I Bilaga N i rapporten föreslås, att Nordiska ministerrådet tillsätter en permanent kommitté med uppgift att successivt utarbeta förslag till en harmonisering av tekniska föreskrifter. I sitt gemensamma remissyttrande över Nordek-utredningen kritiserar Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund utredningens förslag på denna punkt såsom ej tillräckligt ambitiöst.

Inom EFTA har man först på senaste tid mera systematiskt börjat angripa de tekniska handelshindren, och arbetet befinner sig där ännu på begynnelsestadiet. Arbetet inom EFTA är högst nödvändigt, men samtidigt därmed erfordras kraftfulla insatser inom Norden.

Även inom EEC med dess väsentligt högre ambitionsnivå och större personalresurser är framstegen för att undanröja tekniska handelshinder av här ifrågavarande art ej särskilt imponerande. I vart fall kan man knappast säga att framstegen står i proportion till det arbete som nedlagts härpå inom EEC:s olika organ.

Inom Norden har man, vilket bl. a. framgått under den tidigare nämnda Nordiska standardiseringskonferensen, kunnat notera icke obetydliga framsteg på vissa områden. Otvivelaktigt är också förutsättningarna för harmoniseringsarbetet relativt gynnsamma i Norden. Det huvudsakliga arbetet återstår dock att göra. Skulle Nordek-traktaten bli verklighet, kommer de tekniska handelshindren att utgöra en besvärlig stötesten och hinder för en snabb sammansmältning av de nordiska ländernas marknader. Behovet att pröva nya och okonventionella vägar för att attackera de tekniska handelshindren kvarstår dock, oberoende av om Nordek-planen genomföres eller ej. Redan nu är den nordiska samhandeln av sådan omfattning och de potentiella möjligheterna till ytterligare utvidgning så stora att dessa problem poekar på snar lösning. Därvid hör också den i medlemsförslaget föreslagna metoden prövas.

På grund av det fortsatta arbetet med Nordek-planen kommer de nordiska

ländernas utredningsresurser förmodligen att vara hårt ansträngda ännu en tid framöver. Det finns därför möjligen en viss risk för att, om utredningsarbetet lägges upp alltför brett, det kan komma att ta lång tid och leda till tidsutdräkt. Förslagsställarnas primära syfte, snabbast möjliga undanröjande av tekniska handelshinder, kan då löpa risk att förfelas. Skulle utredningen redan från början syfta till en genomgång av samtliga områden, där det finns tvingande tekniska bestämmelser av ett eller annat slag, ökar risken för förseningar. I syfte att bibehålla den primära målsättningen, snabbt undanröjande av tekniska handelshinder, bör man därför tänka sig att gå fram gradvis och selektivt redan på utredningsplanet. I en första omgång kunde utredningsarbetet koncentreras till ett antal ekonomiskt betydelsefulla sektorer, helst sådana där det finns anledning förmoda, att berörda parter, branschorganisationer m. fl., har en positiv inställning till förslaget. Två mycket viktiga sådana områden är verkstadsindustrin och byggnadsmaterielindustrin. Slutmålet bör emellertid vara ett fullständigt uppfyllande av Helsingforsavtalets artikel 17, enligt vilken medicinsk, teknisk eller annan liknande säkerhetskontroll skall utföras så att attest eller intyg om kontrollen kan godtagas i övriga nordiska länder.

Om utredningsarbetet igångsättes nu, bör resultaten härav föreligga i sådan tid, att saken kan upptagas till förnyat övervägande, när ett genomförande av Nordek-traktatens stadgande på detta område blir aktuellt.

Utskottet får därför föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en ordning, innebärande alternativ tillämpning i varje land av de olika nordiska ländernas bestämmelser beträffande standardnormer och deras övriga säkerhets- och kontrollföreskrifter samt att i första hand inrikta utredningsarbetet på ett antal ekonomiskt betydelsefulla sektorer, där det kan förväntas att berörda parter hyser ett positivt intresse för ett genomförande av ordningen, t. ex. verkstadsindustrin och byggnadsmaterielindustrin.

Stockholm den 3 november 1969

Trygve Bratteli

Fung. förman

Rolf Eliasson

Kuuno Honkonen

Sture Palm

Eino Sirén

Henry Christensen

Torbjörn Fälldin

Jens Otto Krag

Grethe Philip

Ib Stetter

V. J. Sukselainen

Ragnar Christiansen

Gunnar Garbo

Bertil Ohlin

Juha Rihtniemi

Sven Stray

Medlemsförslag

om nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Väckt av Berte Rognerud, Kerttu Saalasti och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Utbildningsfrågorna har av Nordiska rådet allt sedan dess tillkomst ägnats ett speciellt intresse. Mot bakgrunden av den gemensamma arbetsmarknaden och den allt livligare flyttningsrörelsen har rådet arbetat för att öka möjligheterna för skolelever och studerande att vid överflyttning från ett nordiskt land till ett annat såvitt möjligt kunna påbörja eller fortsätta studierna obehindrat. Sålunda avsåg rekommendation nr 26/1967 ett närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra företrädesvis med avseende å undervisningens innehåll. Beträffande högskoleutbildningen antogs vid rådets fjortonde session en rekommendation (nr 1/1966) om utvidgad nordisk tentamensgiltighet, om åtgärder för att underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder samt om ökad information bland studenterna om möjligheterna att förlägga studierna till ett annat nordiskt land än hemlandet. Dessa ärenden är för närvarande föremål för beredning i de olika nordiska länderna. Även vissa andra frågor är ännu olösta vad gäller strävandena att skapa en nordisk enhet med avseende å studier och skolgång. Migrationen mellan de nordiska länderna har i olika sammanhang aktualiserat frågor beträffande tillämpningen av skolbetyg från ett nordiskt land vid inträde i ett annat nordiskt lands universitet eller högskolor. Spörsmålet är särskilt aktuellt vid ansökan till olika spärrade utbildningslinjer.

Betygstermerna i de olika nordiska studentbetygen är icke enhetliga. Därtill kommer att vitsorden i vissa ämnen, som motsvarar varandra, icke kan jämföras kvalitativt, emedan de representerar innehållsmässigt olika läroplaner. En översättning blir nödvändig för bedömning och jämförelse av de i de nordiska länderna erhållna studentbetygen. Behov av möjlighet att evalvera i ett land erhållna skolbetyg i sådana betygstermer, som gäller i ett annat land, föreligger inte endast vid inträde till ett annat nordiskt lands högskolor och universitet utan även för ungdom, som flyttar från ett land till ett annat och därvid måste byta skola. För närvarande torde saknas schema, enligt vilket en dylik evalvering kan ske.

Rådets presidium har uppmärksammat missförhållandena och i skrivelse den 15 mars 1968 till de nordiska ländernas skolmyndigheter framhållit att

denna brist borde avhjälpas. Presidiet har hemställt, att skolmyndigheterna i de nordiska länderna måtte upplaga överläggningar om att införa automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för skolbetyg, som utfärdas i de olika nordiska länderna.

I detta sammanhang bör även uppmärksammas frågan om de begränsningar, som föreligger beträffande möjligheten för studerande i ett nordiskt land att vinna inträde vid olika spärrade utbildningslinjer i ett annat nordiskt land. Varje nordisk studerande, som avlagt studentexamen, äger i princip rätt att studera vid nordiska högskolor och universitet utom hemlandet. I vissa länder krävs särskild inträdesansökan, som ställs till ifrågasvarande högskola, men förfarandet har i allmänhet närmast varit en formalitet beträffande icke spärrade utbildningslinjer. Det har däremot visat sig vara svårt för studerande att vinna inträde till spärrade linjer. I Finland, där de utländska studerandenas antal hittills varit relativt litet, har utlänningar intagits på spärrade linjer efter särskild prövning från fall till fall och utanför det i ämnet tillämpade numerus clausus-systemet. I Danmark och Sverige ges företrädesrätt till spärrade utbildningslinjer åt danska respektive svenska studerande. Enligt det svenska universitetskanslersämbetets bestämmelser från september 1967 har svensk behörig sökande företräde till spärrade utbildningslinjer före utländska sökande. Bestämmelserna innebär, att en icke svensk sökande med utomordentliga meriter icke vinner företräde framför en svensk med sämre meriter.

Enligt en i Sverige ratificerad UNESCO-konvention gäller däremot att i Sverige bosatta utlänningar skall ha samma rätt till utbildning som svenska medborgare. Krav på bosättning uppställs sålunda. Inflyttning i landet enbart med motivering att bedriva studier kan således icke ske. Svenska studiemedel utgår icke heller till icke svenska studerande, om de icke har för avsikt att bosätta sig i Sverige. Innehållet i nämnda konvention om alla i Sverige bosattas rätt till utbildning harmonierar emellertid icke med universitetskanslersämbetets bestämmelser, som begränsar rätten till inträde till de spärrade utbildningslinjerna till företrädesvis svenska sökande. I sitt betänkande rörande utvidgad nordisk tentamensgiltighet (*se Nordisk Råd, 14. session, Sak A 4/k, s. 236*) fann utskottet på grundval av i ärendet inhämtade remissyttranden, att de flesta studielinjer vid de nordiska högskolorna för närvarande är spärrade i praktiken, samt framhöll, att ett visst antal studieplatser borde reserveras för studerande från de andra nordiska länderna på de spärrade utbildningslinjerna för att en framtida nordisk tentamensgiltighet inte skall utforma sig till ett innehållslöst system. Det är här skäl att påpeka, att bestämmelserna om att utbildningen t. ex. till läkare och tandläkare begränsas till det egna landets studerande icke stämmer väl överens med den fria nordiska läkar- och tandläkarmarknaden. Det förefaller även motiverat, att studerande från samtliga nordiska länder bereds möjlighet till utbildning åtminstone inom sådana utbildningslinjer,

där det i ett land förekommer överproduktion av utbildade. Exempel på ett dylikt utbildningsområde är för närvarande civilingenjörsutbildningen i Sverige.

Undertecknade har inte ägt förutsättning att taga ställning till hur bestämmelserna om nordbors möjligheter till inträde till spärrade utbildningslinjer skall utformas. Även om utvecklingen tenderar mot nödvändigheten av att begränsa vissa utbildningsmöjligheter till landets egna medborgare och därigenom utestänga utlänningar, vore det enligt vår uppfattning skäl att såsom ett led i den allmänna strävan att i utbildningshänseende sammanföra de nordiska länderna till en enhet allvarligt pröva möjligheterna att bereda plats för nordbor vid de spärrade linjerna. Möjligt torde vara att en viss kvot av utbildningsplatser inom spärrade linjer, såsom i kulturutskottets ovannämnda betänkande föreslås, förbehålls studerande från övriga nordiska länder, vilka i merithänseende är jämställda med studerande från utbildningslandet.

Under åberopande av vad som ovan anförts hemställs, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg samt

II. att utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att vinna inträde till spärrade utbildningslinjer i ett annat nordiskt land än hemlandet.

Oslo, Helsingfors och Stockholm den 11 juni 1968

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Ingrid Segerstedt Wiberg

BILAGA 1, Yttranden, se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1358—1389.

BILAGA 2, Betänkande 1 av Nordiska rådets kulturutskott, se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1390—1396.

BILAGA 3, Skrivelse från Nordiska rådets presidium till undervisningsministeriet i Danmark, skolstyrelsen i Finland, Mentamálaráðuneytið i Island, Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge samt skolöverstyrelsen i Sverige rörande införande av evalveringsnormer för skolbetyg i de nordiska ländernas skolor, se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1397.

BILAGA 4, Skrivelse från undervisningsministeriet i Danmark till Nordiska rådets presidium rörande införande av automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för betygsskalor i de nordiska ländernas skolor, se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1398.

BILAGA 5, Skrivelse från undervisningsministeriet i Finland till Nordiska rådets presidium rörande införande av tillämpbara evalveringsnormer för skolbetyg i de nordiska ländernas skolor, se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1398.

BILAGA 6, Skrivelse från Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge till Nordiska rådets presidium rörande införande av tillämpbara evalveringsnormer för skolbetyg i de nordiska ländernas skolor, se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1399.

BILAGA 7, Skrivelse från utbildningsdepartementet i Sverige till Nordiska rådets presidium rörande införande av tillämpbara evalveringsnormer för skolbetyg i de nordiska länderna, se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1400.

BILAGA 8, Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska undervisningsministermötet den 19—20 juli 1968 i Reykjavik rörande tillämpbara evalveringsnormer för skolbetyg i de nordiska länderna, se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1400.

BILAGA 9

**Skrivelse från de nordiska studentnationalunionerna till bl. a. statsrådet
och chefen för utbildningsdepartementet i Sverige rörande nordiska
skol- och studentbetygs giltighet**

De nordiska studentnationalunionerna — Danske Studerendes Fællesråd. (DSF), Meginfelag Føroyskra Studenta (MFS), Norsk studentunion (NSU), Sveriges förenade studentkårer (SFS), Stúdentarád Háskóla Íslands (SHI) och Suomen ylioppilaskuntien liitto — Finlands studentkårers förbund (SYL) — vill härmed anföra vissa synpunkter rörande evaluering av postgymnasiala betyg och kurser.

Reformerna i riktning mot nordisk tentamensgiltighet får betraktas som viktiga steg mot utbildningspolitisk samverkan och ökad frihet för de studerande att förlägga sin utbildning dit det bäst passar vederbörande. Enligt nationalunionernas mening bör en fri nordisk studiemarknad uppställas som ett mål, en målsättning som för övrigt ter sig högst befogad mot bakgrund av den fria nordiska arbetsmarknaden. En mer övergripande samordning torde dock böra föregås av bl. a. en koordinering av kompetenspolitiken och diskussioner rörande intagning till sådana utbildningar, där antagningen är begränsad. Dessa problem har från nationalunionernas sida tagits upp bl. a. av den gemensamma arbetsgruppen för utbildningsfrågor — den s. k. Nordiska målgruppen — i samband med behandlingen av en remiss från Nordiska rådet rörande nordiska skol- och studentbetygs giltighet. Arbetsgruppens ställningstagande bifogas (*se Bihang*).

I avvaktan på en mera övergripande koordination kan dock vissa reformer genomföras för att undanröja svårigheter för de studerande att någorlunda fritt välja utbildningsort och överföra studiemeriter inom Norden. Den nordiska tentamensgiltigheten är enligt nationalunionernas uppfattning otillräcklig redan av den anledningen att de ej i nämnvärd omfattning synes medge evaluering av delstudiekurser o. d.

Vidare är det väsentligt att reglerna kontinuerligt anpassas till nationella förändringar inom utbildningssystemet. Bl. a. införandet av poängsystem torde nödvändiggöra en åtminstone teknisk anpassning av evalueringsbestämmelserna. Genom evaluering av delstudiekurser kan man främja möjligheterna att utforma en utbildning sammansatt av mindre enheter än hela betygskurser o. d., något som nationalunionerna finner värdefullt.

Att upprätta ett evalueringsystem för mycket korta kurser torde dock vara svårgenomförbart även på nationellt plan. Nationalunionerna föreslår att man uppsätter som mål att utarbeta nordiska evalueringsregler för post-

gymnasiets kurser ned till en omfattning motsvarande ungefär en halv termins studier.

Det är självfallet av stor betydelse att det sker ett regelbundet informationsutbyte mellan vederbörande myndigheter beträffande kursernas innehåll och omfattning vid de postgymnasiala utbildningsanstalterna så att nationellt och lokalt vidtagna förändringar i studieplanerna snabbt bekantgörs. En sådan information kan spridas på flera olika sätt. Nationalunionerna vill här peka på möjligheten att utge evalueringsregister som skulle förnyas årligen och kompletteras med lösblad under läsåret. Dyliga register kunde — om ett enda skulle bli omfattande — upprättas för olika typer av läroanstalter (universitet, tekniska högskolor, lärarutbildningsanstalter o. s. v.). Härvid skulle medtas inte bara möjligheter att överföra och tillgodoräkna sig studiemeriter mellan utbildningsanstalter och utbildningsvägar av samma typ, utan också mellan t. ex. universitet och faekthögskolor, i fråga om delstudiekurser mellan olika ämnen o. s. v. Så långt möjligt borde man också söka redovisa praxis i den mån inga fasta regler finns. Register av ovan nämnda typ skulle troligen kunna fylla en viktig funktion även på det nationella planet. I sammanhanget vill nationalunionerna hänvisa till en inom SFS utförd undersökning rörande möjligheterna att överföra och tillgodoräkna sig betyg och kurser mellan olika svenska läroanstalter (*här ej tryckt*).

I debatten om nordisk tentamensgillighet o. d. har stundom påpekats att de rådande möjligheterna utnyttjas i relativt liten grad. Nationalunionerna finner ett sådant förhållande knappast förvånande med hänsyn till den knapphändiga och passiva information som getts till de studerande och de idag klart otillfredsställande studiefinansieringsmöjligheterna vid studier i annat nordiskt land.

Studiefinansieringsproblemen tas upp i en särskild skrivelse som nationalunionerna samtidigt med denna skrivelse tillställer respektive departement/ministerium (SFS:s dnr 1 31 december 1969). Tills vidare måste det enligt nationalunionernas mening vara ett minimikrav att ingen nordisk studerande skall behöva ställas utan tillräckliga studiemedel vid studier inom Norden.

På informationssidan kan åtskilligt göras för att sprida kännedom om internordiska studiemöjligheter. Dels måste det bli fråga om en kontinuerlig information genom studierådgivare, yrkesvägledare m. fl., varvid detta material bör ingå som en naturlig del i det övriga informationsmaterialet. Dels måste med hänsyn till att det trots allt rör sig om relativt nya möjligheter, informationen föras ut aktivt genom broschyrer, TV-information o. d. till gymnasialt och postgymnasialt studerande.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer nationalunionerna att utbildningsdepartementet i samarbete med motsvarande departement/ministerium i övriga Norden måtte vidtaga åtgärder för utarbetande av

nordiska evalueringsregler för postgymnasiala kurser ned till en omfattning, motsvarande ungefär en halv termins studier,

att i samband därmed även undersöka möjligheterna att upprätta nordiska evalueringsregister med upplysningar rörande möjligheterna att mellan olika nordiska utbildningsanstalter och utbildningsvägar överföra betyg och kurser,

att föranställa om en kraftig förstärkt informationsverksamhet rörande internordiska studiemöjligheter.

Stockholm den 3 oktober 1969

Sveriges förenade studentkårer

Per Åke Hallberg

Åke Johnsson

BIHANG

Uttalande av arbetsgruppen för målsättningsanalys och samordning

Nordiska arbetsgruppen för målsättningsanalys och samordning enades vid sitt sammanträde den 1 oktober 1968 om följande ställningstaganden till förslaget om nordiska skol- och studentbetygs giltighet, vilka härmed delges nationalunioner och kårer:

1. Förslaget om åtgärder för att åstadkomma automatiskt tillämpbara evalueringsnormer (direkta omräkningstabeller) hälsas med största tillfredsställelse.

2. Det bör uppställas som mål att nordiska utbildningssökande principiellt skall ha fritt tillträde till alla utbildningar i Norden. Med hänsyn till nuvarande omständigheter är det angeläget att utredning sätts igång omedelbart i syfte att förverkliga denna princip.

3. En formell valfrihet härvidlag måste utvecklas till en reell valfrihet, vilket kräver lika tillgång till såväl direkta som indirekta studiesociala förmåner i det land där studierna bedrivs, effektiv informationsverksamhet o. d.

4. Principbeslut om en fri nordisk studiemarknad bör kunna fattas omedelbart. I avvaktan på resultat av utredningsarbetet i anledning av punkt 1 och 2 ovan och en mer definitiv reglering av hithörande problem, kan möjligen vissa nationella spärrar och kvoteringar bli aktuella. Sådana avsteg från principen om den fria studiemarknaden bör dock vara grundade på synnerligen starka skäl och endast ha karaktären av temporära åtgärder. Eventuell kvotering bör baseras på rörliga kvoter. Eventuella restriktioner bör göras till föremål för diskussioner mellan samtliga nordiska länder, så att skälen klart redovisas och alternativa lösningar — t. ex. budgettransferringar mellan länderna — kan övervägas.

5. I samband med det utredningsarbete, som snabbt bör komma igång för att realisera målen under 1 och 5, måste även kompetensproblematiken i sin helhet göras till föremål för utredning på nordiskt plan.

*BILAGA 10***Promemoria rörande isländska studenters möjligheter till studier i Sverige***(Upprättad av Unionen för isländska studenter utomlands)**Bakgrund*

Under loppet av ett år har den isländska kronan devalverats med runt räknat 50 %. Samtidigt ha konjunkturen på Island försämrats katastrofalt med bl. a. stigande arbetslöshet till följd. I motsats till andra Västeuropeiska länder kommer Island att möta en nedgång i nationalprodukten de närmaste åren.

Givetvis drabbas hela Islands befolkning av en standardförsämring till följd av dessa ekonomiska förhållanden. Värst drabbas de, som ha inkomster i isländska kronor, men förbruka dem utomlands. En sådan grupp utgör 30 % av de isländska studenterna — de som studera utomlands. Då undervisningen vid Islands Universitet är begränsad till ett fåtal ämnen, är dessa studenter hänvisade till studier utomlands. Utan möjlighet till sådana utbildningsvägar skulle Island stå utan arbetskraft med högre specialutbildning.

Även i dagens välfärdssamhälle leva de studenter, som stå utan privat ekonomisk hjälp, med ganska knappa marginaler. En påtvingad standardsänkning skulle driva många från studierna. Detta gäller i synnerhet för studier i annat land än hemlandet, där studieuppehåll för förvärvsarbete är i det närmaste otänkbart.

Tyvärr har man de senaste åren kunnat konstatera en allmän skärpning av antagningsförhållandena för utländska studenter i flera Västeuropeiska länder. Den ström av isländska studenter som tidigare sökt sig till universitet i bl. a. Storbritannien och Tyskland kan väntas i framtiden vändas alltmer till nordiska universitet och högskolor. En generell skärpning av antagningsförhållandena även där skulle medföra mycket allvarliga konsekvenser för isländska studenters möjligheter till adekvat utbildning.

Svenska förhållanden

För närvarande motsvarar det årliga statliga isländska lånebeloppet till studier i Sverige ungefär hälften av vad svenska studenter erhåller i studiemedel årligen. Tidigare år ha de isländska studenterna dock kunnat dryga ut sina inkomster med välbetalt sommararbete på Island. Många ha givetvis även fått stöd från anhöriga. Genom de försämrade konjunkturen bli nu arbetstillfällena färre och lönen lägre — även i devalverade isländska

kronor räknat. De anhörigas möjligheter till att lämna ekonomisk hjälp minska i samma grad. Det isländska Alltinget har redan höjt anslagen till studiefinansiering avsevärt och har i dagens hårt trängda läge svårt att sträcka sig längre.

Under dessa svåra förhållanden är extra studiefinansiell hjälp av avgörande betydelse för flertalet av dem, som ännu ej avlagt en grundexamen. I Sverige studera för närvarande mellan 30 och 40 isländska studenter till en akademisk grundexamen. Om svenska staten kunde lämna någon hjälp till dessa studenter, även endast under en begränsad tid, vore det ett ovärderligt stöd och dessutom en fin gest av nordisk solidaritet. Som riktmärke kunde lagas ett belopp, som sammanlagt med det statliga isländska stödet motsvarar det svenska studiemedelsbeloppet. Totalt skulle det röra sig om 120 000–160 000 kronor --- ett belopp som ter sig marginellt i proportion till den svenska studiehjälpens totala omslutning.

Tidigare år ha utländska studenter genom lokal antagning vid berörd utbildningsanstalt tämligen fritt kunnat vinna tillträde till spärrade utbildningslinjer i Sverige. Genom att samtliga ansökningar sedan våren 1968 behandlas av universitetskanslersämbetets centrala antagningsenhet ha förhållandena blivit andra. I avsaknad av klara direktiv från något håll fällt avgörandena efter egen bedömning av berörda tjänstemän inom UKÄ. Principen »i regel lämnas företräde åt svensk sökande» kan lätt komma att avgöra, även om den inte finns klart uttalad, annat än för vissa utbildningslinjer. Denna utveckling är mycket olycklig för isländska studenter, vilka just har största behov av tillträde till flertalet av de utbildningslinjer som är spärrade i Sverige.

Slutord

Då nordisk akademisk enhet är av utomordentlig vikt för isländska studenters möjligheter till att vinna fortsatt utbildning, hälsas det intresse som Nordiska rådet ägnat denna fråga med stor tillfredsställelse. Förhoppningsvis må detta leda till att nu rådande oklarheter ersätts med bestämmelser som möjliggör internordiska studier, både vad beträffar studiefinansiering och antagning.

Stockholm den 28 februari 1969

För Isländska Studentrådet i Stockholm

Stefan Glumsson

BILAGA 11

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om nordiska skol- och studentbetygs giltighet. Vid rådets 17:e session antogs i överensstämmelse med utskottets förslag rörande medlemsförslagens punkt I en rekommendation till regeringarna om automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetygs giltighet (*rek. nr 7/1969*).

I sitt betänkande i spörsmålet av den 29 januari 1969 anmälde utskottet, att arbetet med medlemsförslagens punkt II fortsätter i utskottet. Utskottet har till nämnda del behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 21 och 22 maj 1969, den 23 och 24 september 1969 samt den 4 och 5 december 1969.

Såsom sakkunniga vid mötet den 23 och 24 september 1969 har utskottet hört rektor, professor, dr. med. vetr. H. C. Aslyng, afdelingschef Bjørn Bryn-skov och stud. scient. pol. Marius Ibsen från Danmark, kultursekreteraren Paavo Kosonen och yngre regeringssekreteraren Markku Linna från Finland, konsulent Hans Prestholdt och universitetsdirektør Olav Meidell Trovik från Norge samt fil. stud. Åke Johnsson, avdelningsdirektören Hans Åke Karlström, sekreteraren Helmer Larsson och byråchefen Stig Mattsson från Sverige.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslagens punkt II hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda möjligheterna att avskaffa föreliggande hinder för nordiska studerande att vinna inträde till spärrade utbildningslinjer i ett annat nordiskt land än hemlandet.

2. Remissyttrandena

(*Se Nordiska rådet, 17:e sessionen, s. 1392—1395*)

3. Utskottet

Förslagsställarna har hemställt om en utredning av möjligheterna att avskaffa föreliggande hinder för nordiska studerande att vinna inträde på spärrade utbildningslinjer vid universitet och högskolor i annat nordiskt land än hemlandet. Remissmaterialet i saken har aktualiserat frågan om en betydligt mera omfattande samordning av studierna än i medlemsförslaget avses. Mot bakgrund av utbyggnaden av den gemensamma arbetsmarknaden, förberedelserna för en harmonisering av undervisningen i de nordiska länderna samt det gradvisa införandet av internordisk tentamensgiltighet anser vissa remissinstanser det vara naturligt med införande av en åtminstone

principiellt fri nordisk studiemarknad. Man ser det som ett naturligt led i utvecklingen av det nordiska samarbetet på utbildningens område att valfriheten ökas beträffande studieriktning, studieort o. s. v. En sådan utbyggnad vore även i överensstämmelse med vad utskottet framhållit i sitt belänkande rörande den nordiska tentamensgiltigheten (*se Nordisk Råd, 14 sessionen, s. 234*). Vid beredningen av föreliggande sak har utskottet funnit att införandet av en fri nordisk studiemarknad förutsätter en samplanering av den högre utbildningen i Norden, som ännu inte är ett faktum. Utskottet vill dock understryka, att en gemensam nordisk utbildningspolitisk målsättning, som bör vara en central fråga för allt framtida nordiskt utbildnings-samarbete, skulle medföra betydande fördelar för samtliga länder i Norden. Därmed skulle betydligt bättre förutsättningar skapas för en arbetsfördelning mellan länderna på undervisningens område och för en specialisering inom utbildningen genom sammanslagning av personella och ekonomiska resurser.

Det är utskottet bekant att det, trots att principiella möjligheter redan nu föreligger för utlännningar att vinna inträde vid spärrade utbildningslinjer, i flera fall har visat sig att personer, som inte uppfyllt formella medborgarskaps- och bostadskriterier, blivit åsidosatta. Bl. a. med hänsyn till migrationen inom Norden och kravet på specialisering på en del studieområden föreligger enligt utskottets mening behov av att nordiska studerande i viss utsträckning bereds möjlighet att studera vid spärrade utbildningslinjer i ett annat nordiskt land än hemlandet. I detta skede, då en behövlig samordning och samplanering av utbildningen ännu inte förverkligats, är den enda framkomliga vägen enligt utskottets uppfattning att tillskapa ett kvoteringssystem, enligt vilket man i ett land till spärrad utbildning kan ta in studenter även från de övriga nordiska länderna. Detta torde dock förutsätta en utredning, som klargör möjligheterna för införande av ett dylikt system såväl på de utbildningsområden, där likartade intagningsvillkor råder, d. v. s. utbildning som är spärrad i samtliga länder, som på områden där olika intagningsvillkor är förhärskande, d. v. s. utbildning som i vissa länder är spärrad, i andra icke.

Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid den framställning, som gjorts av Unionen för isländska studenter utomlands (*Bilaga 10*). Utskottet, som vill ge framställningen sitt stöd, förordar åtgärder från de övriga nordiska ländernas sida för att bereda isländska studerande ökade studiemöjligheter, i synnerhet på specialiserade och spärrade utbildningsområden.

I flera remissyttranden har med kraft understrukits behovet av en översyn av principerna för beviljande av studiesocialt understöd vid överflyttning från ett nordiskt land till ett annat i studiesyfte. Åtgärder har redan vidtagits för att samordna förhållandena mellan de nordiska länderna. Vid det nordiska undervisningsministermötet i Oslo 1959 antogs en resolution,

enligt vilken studenter och skolelever med stipendier eller lån i sitt hemland efter närmare fastställda regler kan behålla dessa förmåner också vid studier eller skolgång i annat nordiskt land. Denna rekommendation har hittills huvudsakligast iakttagits endast av Norge och Sverige. I Finland trädde 1968 i kraft en lag, enligt vilken studerande, som påbörjat sina studier i hemlandet, vid överflyttning till ett annat land kan få behålla sitt understöd enligt särskilda bestämmelser. De positiva bestämmelserna har emellertid lett till vissa missförhållanden såtillvida att studerande kunnat erhålla studiesocialt understöd såväl i hemlandet som i studielandet. Å andra sidan har det förekommit att personer erhållit understöd i varken hemlandet eller studielandet. Utskottet har av de sakkunniga vid mötet den 23 och 24 september 1969 erfarit, att det föreligger ett stort behov av samordning beträffande beviljandet och utnyttjandet av studiesocialt stöd. Utskottet föreslår därför att en utredning tillsätts med uppgift att behandla hithörande frågor, innefattande även frågan om erhållande av bostad vid studier i annat nordiskt land än hemlandet. Utredningens huvuduppgift vore att framlägga förslag till större enhetlighet vad gäller beviljandet av studiesocialt understöd samt att bereda frågan om kontinuerliga kontakter mellan nordiska myndigheter med ansvar för studiesociala spörsmål. Vidare borde utredningen enligt utskottets mening utreda förutsättningarna för de nordiska länderna att erbjuda isländska studerande bättre ekonomiska och sociala förutsättningar i de fall då de förlägger sina studier till ett annat nordiskt land än Island.

Vid beredningen av frågan om nordisk tentamensgiltighet (*Nordisk Råd, 14 sessionen, s. 237*) underströk utskottet behovet av en aktiv information om möjligheterna att förlägga en del av studierna till ett annat nordiskt land än hemlandet. Nordiska rådets presidium har efter framställning från kulturutskottet i en skrivelse till de nordiska ländernas regeringar den 2 juni 1969 efterlyst en ökad information särskilt om de studiesociala förhållandena vid utgivandet av en ny upplaga av studiebroshyren »Att studera i Norden». Utskottet vill även i detta sammanhang, trots att utskottet med hänvisning till rekommendation nr 1/1966 inte vill föreslå en ny rekommendation i saken, på nytt framhålla, att en utförlig och kontinuerlig information om studiemöjligheterna i hela Norden bör spridas bland de studerande, liksom även bland elever i gymnasierna för att förbereda dem på de studievägar som står till buds efter avslutad skolutbildning.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte anlägga en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska stu-

derande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Göteborg den 4 december 1969

K. B. Andersen

Vice förman

Gunnar Garbo

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Medlemsförslag

om representation för samerna i Nordiska rådet

(Väckt av Eric Carlsson, Nils Jacobsen, Olavi Lahtela, Tuure Salo och Harald Samuelsberg)

Den samiska folkgruppen, som omfattar över 30 000 personer, är i huvudsak bosatt inom de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige. Huvuddelen bor i Norge. Denna folkgrupp har, oavsett bosättningsland, en mängd gemensamma problem, såväl sådana som sammanhänger med gruppens kulturella egenart som sådana vilka är av ekonomisk natur och berör de speciella näringsgrenar, åt vilka samerna särskilt ägnar sig, såsom renskötsel och fiske. Det har varit en naturlig arbetsuppgift för Nordiska rådet att söka verka för denna gemensamma folkgrupp och vara den behjälplig att tillvarata sina intressen över landgränserna. Nordiska rådet har bl. a. på olika sätt stött Nordiska samerådet, vilket tillkom år 1956 som ett samarbetsorgan mellan sameorganisationerna i de tre länderna, i dess verksamhet. Bl. a. har Nordiska rådet nedlagt betydande arbete på att klarlägga samernas levnadsförhållanden och framtida utvecklingsmöjligheter som en särskild folkgrupp i ett modernt samhälle. De utredningar som verkstälts har framför allt tagit sikte på möjligheterna att utveckla de speciellt samiska näringsgrenarna, särskilt renskötseln.

De sedan år 1953 anordnade nordiska samekonferenserna har gestaltat sig till betydande manifestationer av samernas vilja att inom de tre ländernas nordligaste regioner fortbestå och utveckla sig som en etniskt klart avgränsad folkgrupp. Samernas medvetenhet om sin särart har i takt med de ökade samverkanssträvandena uppenbart förstärkts under de senaste åren. Ett uttryck därför har varit samernas önskan att uppnå representation i Nordiska rådet. År 1966 vände sig Nordiska samerådets arbetsutskott med fullmakt av samerådet till Nordiska rådets presidium med en anhållan om att presidiet måtte undersöka möjligheterna för Nordiska samerådet att få representation i Nordiska rådet. Vid den nordiska samekonferensen i Hetta den 16—19 augusti 1968 antogs ytterligare en resolution i ärendet av följande lydelse: »Samekonferensen önskar att samerna i Norden genom Nordiska samerådet blir representerade i Nordiska rådet och uppdrar åt samerådet att vidtaga erforderliga åtgärder härför».

Mot bakgrund av de överväganden, som på senaste tid förevarit om de nordiska självstyrelseområdenas representation i Nordiska rådet, finner vi det befogat att även samernas framställning om representation i rådet upptages till allvarligt övervägande. Med beaktande av Nordiska rådets karaktär och arbetsformer synes något slag av observatörsstatus lämpligen kunna komma i fråga.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samråd med Nordiska rådets organ överväga de former, i vilka observatörsstatus i Nordiska rådet kan tillerkännas samerna.

Stockholm, Oslo och Helsingfors den 18 oktober 1968

Eric Carlsson

Nils Jacobsen

Olavi Lahtela

Tuure Salo

Harald Samuelsberg

*BILAGA 1***Yttrande över medlemsförslaget****Nordiska organisationskommittén:**

Organisationskommittén finner det i och för sig angeläget, att samerna har möjligheter att i lämplig form framföra sina synpunkter till Nordiska rådet i frågor som berör deras speciella intressen. Emellertid är detta behov tillgodosett i betydande utsträckning redan i nuvarande läge.

Under remissbehandlingen av förslag som berör samernas intressen har de organ som representerar samerna möjlighet att framföra sina synpunkter. Enligt rådande praxis kan vidare varje rådsutskott, när så finnes önskvärt, inkalla sakkunniga för att ge utskottet information i en aktuell fråga. Inom ramen för denna procedur är det möjligt att i ärenden av vikt för samerna låta dessa framföra sina synpunkter mera utförligt än under remissbehandlingen. Det berörda utskottet kan nämligen inbjuda företrädare för samerna att som sakkunniga lämna utskottet kompletterande informationer. Det kan i många fall vara motiverat, att utskottet tar ett initiativ i denna riktning just när ett ärende angår samernas eller andra minoritetsgruppers intressen.

Erinras kan också om Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor, som efter initiativ av Nordiska rådet tillsattes 1964 av regeringarna i Finland, Norge och Sverige och i vilket samerna är företrädade. Samarbetsorganet, som har till uppgift att behandla gemensamma samespörsmål och renskötsel frågor, avlämnar årligen en berättelse till Nordiska rådet över sin verksamhet.

Av vad här anförts framgår enligt organisationskommitténs mening, att samerna redan nu har goda möjligheter att till Nordiska rådet framföra sina synpunkter på aktuella samefrågor. Dessa möjligheter har också utnyttjats i praktiken. Behovet av ytterligare åtgärder till stärkande av samernas ställning i Nordiska rådet synes därför inte särskilt stort.

Därtill kommer, att man utifrån rent principiella synpunkter kan hysa tvekan om lämpligheten av att tillerkänna samerna en särskild status i rådet.

Enligt 1 § av rådsstadgan är Nordiska rådet organ för samråd mellan Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting och Sveriges riksdag samt dessa länders regeringar i spörsmål som avser samverkan mellan dessa länder eller några av dem. Rådet är sålunda ett samarbetsorgan endast för suveräna staters folkrepresentationer och regeringar.

Fråga har visserligen uppkommit om en eventuell egen representation i rådet för Färöarna och Åland. Det rör sig i dessa fall om områden med ett

betydande mått av självstyrelse, och det avgörande som så småningom kommer att träffas rörande Färöarna och Ålands representation i rådet är därför inte prejudicerande för frågan om samernas ställning i rådet.

Enligt organisationskommitténs mening bör man principiellt hålla fast vid att rådet är ett samarbetsorgan för självständiga stater. Det skulle vara ägnat att försvaga rådets ställning och att minska dess inflytande, om olika folkgrupper utan någon författningsmässig särställning inom sina egna länder erhöi en egen representation i rådet.

Vid bifall till medlemsförslaget måste man räkna med att krav på liknande status kan komma att framställas av andra grupper. I de nordiska länderna förekommer andra etniska, språkliga eller nationalpolitiska minoriteter som från här ifrågavarande synpunkter kan jämföras med samerna. Det kan knappast komma i fråga att tillerkänna alla dessa grupper representantskap i Nordiska rådet. Det är vidare knappast möjligt att fastställa några objektiva kriterier, som bör gälla för att en folkgrupp skall tillerkännas eller förvägras särskild status i rådet.

Organisationskommittén finner således dels att samernas berättigade intresse av att få framföra sina åsikter i Nordiska rådet är tillgodosett redan i dagens läge, dels att principiella skäl talar mot att ge särskilda folkgrupper en speciell status i rådet. På grund härav finner sig organisationskommittén inte kunna tillstyrka medlemsförslaget.

Vid kommitténs behandling av detta ärende har följande ledamöter närvarit: generaldirektören K.-A. Fagerholm, ordförande, departementschef Otto Müller, vice ordförande, avdelningschef Guðmundur Benediktsson, chefredaktör Sigurður Bjarnason, folketingsmand Jørgen Jensen, regeringsrådet Kai Korte, riksdagsman Lars Larsson, stortingsrepresentant Jon Leirfall, statssekreterare Ove Rainer och statssekretær Emil Vindsetmo.

Leirfall tillkännagav avvikande mening på sätt framgår av *Bihang* till denna skrivelse.

Stockholm den 14 maj 1969

På Nordiska organisationskommitténs vägnar

K.-A. Fagerholm

Hans Danelius

BIHANG

Stortingsrepresentant Leirfall anförde:

Jeg vil understøtte medlemsforslaget og mener at samene som en egen folkegruppe der representerer den opprinnelige befolkning på Nordkalotten bør få muligheter til å bli representert under Rådets arbeid. Dette kan dels skje ved at representanter for samene innkalles som sakkyndige når saker av interesse for dem behandles i utvalgene, dels ved at representanter for dem eller presidiets beslutning gis talerett når slike saker behandles i plenum.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om repræsentation for samerne i Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 25. og 26. november 1968 i Oslo, den 27. og 28. juni 1969 i Trondheim og den 12. og 13. september 1969 i Visby.

Justitieminister Aarre Simonen, Finland, og statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, deltog i mødet den 26. november 1968. I mødet den 12. og 13. september 1969 deltog statsrådet Herman Kling, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på at anbefale regeringerne sammen med Nordisk Råd at overveje de former, hvorved der kan tilkendes samerne status som observatør i Nordisk Råd.

Forslaget er foranlediget af, at Den nordiske samekonference i Hetta den 16. til 19. august 1968 i en resolution udtrykte ønske om, at samerne i Norden gennem Nordisk Sameråd måtte blive repræsenteret i Nordisk Råd. Herved understregede man på ny den tilkendegivelse om særlig samisk repræsentation i rådet, som allerede to år før var fremført for rådets præsidium.

Forslagsstillerne fremhæver, at den samiske folkegruppe omfatter ca. 30 000 personer bosat i de nordligste dele af Finland, Norge og Sverige. Tværs over landegrænserne har disse mennesker en mængde fællesproblemer, såvel af økonomisk som kulturel art. Samernes ønske om repræsentation i Nordisk Råd må drøftes på baggrund af de igangværende overvejelser med hensyn til de delvis selvstyrende områders repræsentation i rådet. Under hensyn til rådets karakter og arbejdsformer synes det hensigtsmæssigt, at der kan blive tale om en eller anden form for observatørstatus.

2. Remisudtalelse

Der er indhentet en udtalelse om forslaget fra den i henhold til statsministrenes og præsidiets beslutning af 7. oktober 1967 nedsatte Nordiske Organisationskomité.

Et flertal af Organisationskomiteens medlemmer (alle undtagen Leirfall) kan ikke anbefale medlemsforslaget. Et mindretal (Leirfall) understøtter medlemsforslaget.

Flertallet mener, at samerne allerede i betydelig udstrækning har mulighed for at fremføre deres synspunkter for Nordisk Råd, dels under remisbehandlingen af forslag i rådet, dels gennem udvalgenes adgang til at indkalde

repræsentanter for samerne som sagkyndige ved behandlingen af forslag, der særlig berører samiske interesser, og dels gennem den beretning, som årligt afgives til Nordisk Råd af Det Nordiske Samarbejdsorgan for Same- og Renskötselsspørgsmål. På baggrund af disse muligheder, som også er udnyttet i praksis, mener flertallet, at behovet for yderligere forstærkning af samernes stilling i Nordisk Råd næppe er særlig stort.

Hertil kommer, at rådet i henhold til vedtægterne er et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer. Efter flertallets opfattelse bør dette principielt fastholdes, da det vil kunne afsvække rådets stilling og mindske dets indflydelse, hvis forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå egen repræsentation i rådet. Det må forventes, at en imødekommelse af medlemsforslaget om observatørstatus for samerne vil bevirke, at andre særskilte folkegrupper (af etnisk, sproglig eller nationalpolitisk karakter) vil fremsætte krav om en lignende status, hvilket næppe kan komme på tale.

Mindretallet anfører, at samerne som en egen folkegruppe, der repræsenterer den oprindelige befolkning på Nordkalotten, bør have mulighed for at blive repræsenteret under rådets arbejde. Dette kan ske ved at repræsentanter for samerne indkaldes som sagkyndige i udvalgene og efter præsidiets beslutning får taleret i plenum ved behandlingen af sager af interesse for samerne.

3. Udvalget

Ved bedømmelsen af medlemsforslaget lægger udvalget til grund, at samerne i Norden udgør en egen folkegruppe, for hvis vedkommende landegrænserne ikke har sædvanlig betydning. Det er utvivlsomt, at slægtskab, historie, kultur og en i hovedsagen fælles næring gennem renskötsel og fiskeri bevirker, at visse af samernes problemer bliver fælles uanset tilknytningen til det enkelte land. Disse problemer bør løses i samarbejde mellem de lande, der har samisk befolkning inden for grænserne.

Det er Nordisk Råds opgave at virke for fremme af enhver form for samarbejde mellem to eller flere af de nordiske lande, og det er derfor bl. a. også rådets opgave at varetage samernes fælles interesser på tværs af landegrænserne. Nordisk Råd har allerede på forskellig måde arbejdet for at løse samernes problemer, og der er ingen grund til at tvivle på, at rådet også i fremtiden med alvor vil tage sig af de sager, som opstår for den samiske befolkningsgruppe i de nordiske lande.

Spørgsmålet er herefter alene, om det på baggrund af de hidtidige erfaringer og forventningerne om et fortsat mere intensiveret nordisk samarbejde må antages, at rådet på en hensigtsmæssig måde har imødekommet behovet for varetagelse af samernes interesser i forbindelse med behandlingen af de dem vedrørende sager i rådet.

Nordisk Organisationskomité har i sin udtalelse om medlemsforslaget forudsat, at samernes tilkendelse af en særlig status i rådet ville nødvendig-

gøre en ændring af rådets vedtægt. Organisationskomiteen har frarådet at ændre rådets karakter af et samarbejdsorgan for selvstyrende stater, og udvalget kan tiltræde betænkelighederne herved. Man lægger særlig vægt på, at den samiske befolkningsgruppe som helhed ikke indtager nogen forfatningsmæssig særstilling i Norden, og at dette heller ikke er tilfældet inden for de lande, der har samisk befolkning. Allerede af denne grund kan det ikke være nogen vejledning, hvorledes problemerne i forbindelse med repræsentation for de delvis selvstyrende områder i Nordisk Råd måtte blive løst.

Udvalget finder imidlertid anledning til at fremhæve, at der inden for de bestående rammer i videst muligt omfang bør gives repræsentanter for samerne adgang til at deltage i rådets arbejde, og udvalget er for så vidt enigt med forslagsstillerne. De bestående muligheder må ikke forringes, og det fortjener stedse opmærksomhed, at der er tilvejebragt nær kontakt mellem rådet og den samiske befolkningsgruppe. Man lægger navnlig vægt på, at samerne får mulighed for at udtale sig om alle sager, der har særlig interesse for befolkningsgruppen. Det bør således iagttages, at der altid gives repræsentanter for samerne adgang til at møde som sagkyndige i rådets udvalg, når sager af interesse for dem behandles. Herved gives der samerne en praktisk betydningsfuld sikkerhed for, at de særlige samiske synspunkter kan blive gjort gældende og påvirke rådets arbejde.

Udvalget lægger tillige megen vægt på, at regeringerne er opmærksomme på de problemer, som et udvidet nordisk samarbejde kan medføre for samerne. Også i denne forbindelse bør der gives repræsentanter for samerne en om muligt udvidet adgang til at gøre befolkningsgruppens særlige synspunkter gældende.

På denne baggrund indstiller udvalget,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget om repræsentation for samerne i Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland, Norge og Sverige at bevare og i takt med en yderligere intensivering af det nordiske samarbejde at udvide de bestående muligheder for samerne for at udtale sig i sager, der særlig har interesse for denne befolkningsgruppe.

Visby, den 13. september 1969

Georg C. Ehrnrooth

Svend Haugaard

Jørgen Jensen

Tagé Johansson

Osmo Kock

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Sven Mellqvist

Ingemar Mundebo

K. Axel Nielsen

Formand

Reservation

Undertegnede medlemmer kan tiltræde udtalelsen fra mindretallet i Nordisk Organisationskomité.

Vi foreslår derfor,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne sammen med rådet at gennemføre de foranstaltninger, der er nødvendige for at give repræsentanter for samerne taleret i rådets plenum under behandlingen af sager af interesse for denne befolkningsgruppe.

Visby, den 13. september 1969

Johan Møller Warmedal

Harald Samuelsen

Medlemsförslag

om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ

(Väckt av Ragnar Christiansen, J. O. Krag och Bertil Ohlin)

En utbyggnad av samverkan i Norden bör utformas under hänsyn till den mera vidsträckt västeuropeiska ekonomiska integrationen. En sådan samverkan kan öka Nordens möjligheter att göra en konstruktiv insats för den västeuropeiska integrationen och kan främja sådana lösningar på det europeiska planet, som överensslämmer med nordiska intressen.

För närvarande står i stort sett arbetet stilla på att vidga Europeiska ekonomiska gemenskapen till att omfatta även EFTA-gruppens medlemsstater. Förslag har emellertid framlagts från tyskt och senast från franskt håll syftande till överenskommelser om en reduktion av hindren för handeln i Västeuropa utöver den allmänna sänkning av tullarna i världen, som avtalades vid GATT-konferensen i fjol i den s. k. Kennedyronden. Strävandena i denna riktning möter dock svårigheter och risker till följd av den arbetslöshet och de betalningsproblem, som framträder än i det ena än i det andra landet. Den franska valutakrisen och de brittiska betalningsbalansproblemen i november i år har lett till restriktiva åtgärder, som minskar efterfrågan på varor och tjänster och alltså verkar försvagande på konjunkturen. Förenade staternas försök att bromsa en eljest överdriven högkonjunktur under år 1969 och dess strävan att stärka den amerikanska betalningsbalansen kan leda till en amerikansk konjunkturavmattning och direkt till mindre inköp av varor från andra länder. Det anses knappast troligt att Västtysklands importfrämjande och exportbegränsande skatteåtgärder skall få en så starkt stimulerande verkan i andra länder, att nyssnämnda konjunkturförsvagande tendenser tillfullo uppväges. Härtill kommer att valutakrisen kan framkalla en vänta-och-se-attityd i många länder. En utveckling av detta slag skulle få allvarliga återverkningar på konjunktur och sysselsättning i Västeuropa och världen i övrigt. Den skulle därigenom minska utsiktorna till nya framsteg på vägen till en friare handel. Den ekonomiska integrationen i Västeuropa är i praktiken så nära förbunden med en tillfredsställande sysselsättning i de västeuropeiska länderna, att konjunkturutvecklingen under de närmaste åren kan komma att spela en avgörande roll för integrationsproblemets lösning.

En viktig insats för fortsatt utveckling av den ekonomiska integrationen i Västeuropa vore följaktligen att där åstadkomma en samordnad expansionspolitik. En sådan skulle utöva ett gynnsamt inflytande på sysselsättningen också i Norden samt minska behovet av restriktiva handelspolitiska åtgärder, som eljest är att befara än i det ena än i det andra landet i Västeuropa. Ehuru dessa spörsmål diskuterats bl. a. vid den Internationella monetära fondens möten i september samt vid valutakonferensen i Bonn i november och vid EFTA-mötet i Wien vid samma tid, synes det finnas ett starkt behov av fortsatta insatser. Tillfredsställande lösningar fann man nämligen ingalunda.

De nordiska regeringarna — som uppnådde betydelsefulla resultat genom en samlad nordisk insats i Kennedyförhandlingarnas slutskede — skulle lämpligen kunna överväga en gemensam aktion genom att, t. ex. inom OECD, framlägga ett utkast till en plan för en samordning av EFTA-staternas och EEC-staternas konjunkturpolitik — kanske också Kanadas och Förenta staternas. Den skulle syfta till stabilare och mera tillfredsställande sysselsättnings- och betalningsförhållanden samt därigenom till bättre förutsättningar för en successiv frigörelse av handeln i Västeuropa. Ett nordiskt initiativ av detta slag skulle vidare på ett påtagligt sätt demonstrera att den vittgående ekonomiska integration, som nu förberedes i Norden, inte är avsedd att ersätta utan att komplettera den vidsträcktare västeuropeiska integrationen. En gemensam nordisk aktion skulle också utåt understryka det naturliga och även det berättigade i att Nordens länder i handelspolitiska och allmänt ekonomisk-politiska sammanhang framträder såsom nära förbundna med varandra.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att överväga att förslagsvis i OECD framlägga utkast till en plan för samordning av EEC-ländernas och EFTA-staternas konjunkturpolitik i nära samverkan med den amerikanska och kanadensiska politiken syftande till att upprätthålla hög sysselsättning och stabila internationella betalningsförhållanden.

Oslo, Köpenhamn och Stockholm i december 1968

Ragnar Christiansen

J. O. Krag

Bertil Ohlin

BILAGA 1. Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott (se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1587—1588).

BILAGA 2

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Økonomiministeriet:

Økonomiministeriet er enig med forslagsstillerne i, at en samordning af EEC-landenes og EFTA-landenes konjunkturpolitik i nært samarbejde med USA og Canada er af stor betydning for de nordiske landes muligheder for at opretholde en høj beskæftigelse og en rimelig grad af ligevægt på betalingsbalancen.

Bestræbelserne på at koordinere konjunkturpolitikken i de industrialiserede lande er koncentreret i OECD. OECD afholder en gang om året et ministermøde, hvor de økonomisk-politiske koordinationsproblemer indtager en fremtrædende plads på dagordenen.

OECD's Economic Policy Committee, der består af ledende embedsmænd fra de økonomiske regeringsdepartementer og centralbankerne i medlemslandene, holder møde to à tre gange årligt, og herudover mødes til en vis grad den samme kreds af personer ca. seks gange om året til møder i Working Party 3 under Economic Policy Committee. I denne gruppe har kun de større industrilande selvstændige delegationer, og Sverige er det eneste af de nordiske lande, der er medlem af udvalget. I flere tilfælde skal de deltagende repræsentanter for EEC-landene herudover med én eller to måneder mellemrum deltage i møder i Bruxelles i EEC's monetære komité og/eller i den særlige konjunkturpolitiske komité. På denne baggrund må det antages, at der kun er begrænsede muligheder for at gennemføre en intensivering af OECD's mødevirksomhed på det konjunkturpolitiske område.

Under den forholdsvis løse samarbejdsform, som OECD repræsenterer, er der — ikke mindst på grund af reelle interessemodsatninger mellem de store medlemslande på flere punkter — grænser for, hvor store resultater bestræbelserne på at koordinere konjunkturpolitikken kan føre til. Der er imidlertid grund til at fremhæve, at OECD's sekretariat hånd i hånd med de senere års forøgede mødeaktivitet på det konjunkturpolitiske område har intensiveret sin indsats ved udarbejdelsen af økonomiske analyser. Fra

dansk side finder man, at sekretariatets analyser i høj grad har bidraget til at øge mulighederne for at vurdere den internationale økonomiske udvikling. Der er ikke tvivl om, at opretholdelsen af en høj standard i OECD-sekretariatets økonomiske analyser øger mulighederne for at nå til praktiske resultater af OECD-samarbejdet om konjunkturpolitikken. Man er derfor indstillet på at støtte bestræbelserne for en fortsat udbygning af OECD-sekretariatets indsats på det økonomisk-statistiske område.

Det må erkendes, at de sidste års begivenheder — ikke mindst udviklingen i 1966—67 — har understreget behovet for et nært konjunkturpolitisk samarbejde industrilændene imellem, men det må forekomme tvivlsomt, om dette behov imødekommes gennem en ændring af rammerne for det økonomisk-politiske samarbejde inden for OECD.

Under det i februar 1969 afholdte ministermøde i OECD fremsatte den belgiske minister for udenrigshandel, M. Fayat, et forslag, hvorefter medlemslændene skulle overveje mulighederne for inden for de bestående rammer for OECD-samarbejdet at styrke koordinationen af medlemslændenes økonomiske politik med særligt henblik på valuta- og betalingsbalanceområdet. Fra svensk og dansk side gav man under mødet udtryk for støtte til det belgiske forslag. Den omstændighed, at der i forbindelse med det forestående generalsekretærskifte i OECD antagelig vil ske ændringer i formandskabet for to af de centrale økonomisk-politiske komiteer i OECD, kan give en naturlig anledning for at drøfte det belgiske forslag nærmere, og man er fra dansk side indstillet på at støtte bestræbelserne på inden for de nuværende rammer at effektivisere samarbejdet i OECD.

København, den 20. februar 1969

P. m. v.

Kurt Hansen

Niels Ussing

F i n l a n d

Finansministeriet:

Den i förslaget avsedda strävan att genom en samordning av den ekonomiska politiken i EEC- och EFTA-länderna samt Förenta staterna och Kanada söka upprätthålla hög sysselsättning och trygga stabilitet i internationella betalningsrörelser är en tanke som i princip bör kunna understödjas. Men såsom handläggningen av detta ärende i vissa internationella konferenser har visat, är det inte lätt att finna en lösning på problemet. Inte ens inom ramen för det nära samarbete som eftersträvas i EEC har detta lyckats; kriser har inte kunnat undvikas. Erfarenheterna av integrationsut-

vecklingen i Europa visar, att samordningen av de konjunkturpolitiska åtgärderna svårigen kan åstadkommas i begynnelseskedet av integrationsutvecklingen utan följer långt senare. Ännu svårare är det att inse, att ett konjunkturpolitiskt samarbete skulle kunna etableras mellan länder som tillhör olika handelsblock och länder som står utanför dessa. Eftersom ytterligare utredningsarbete angående ett närmare ekonomiskt samarbete i Norden ännu inte är avslutat, synes i detta skede en rekommendation i Nordiska rådet om så långtgående åtgärder inte ändamålsenlig. Utarbetandet av en konkret plan som i enlighet med förslaget skulle framläggas t. ex. i OECD, skulle fordra synnerligen tidskrävande förberedande arbeten. Ytterligare är det skäl att konstatera, att man i OECD redan diskuterar konjunkturpolitiska frågor, och i själva verket leder diskussionerna i ekonomiskpolitiska kommittén ofta till rekommendationer, som i likhet med medlemsförslaget syftar till en mer harmonisk konjunkturpolitik särskilt med tanke på undvikandet av valutakriser.

Helsingfors den 14 mars 1969

Eino Raunio

Finansminister

Paul Paavola

Statssekreterare

Handels- och industriministeriet:

Den ekonomiska tillväxttakten i Finland bestämmes i hög grad av exportens utveckling. En stabil konjunkturutveckling i våra viktigaste avnämländer är ägnad att underlätta avsättningen för våra produkter och utövar därigenom ett gynnsamt inflytande på den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningen i landet. Utrikeshandelns avgörande inflytande på vårt näringsliv medför å andra sidan, att konjunkturförändringarna på våra mest betydande exportmarknader tydligt återspeglar sina verkningar på den ekonomiska utvecklingen i vårt land. Konjunkturedgångarna leder i regel till exportstagnation, den ekonomiska tillväxten avstannar och sysselsättningsläget försvåras.

I ovan nämnda medlemsförslag efterlyses en plan för samordning främst av EEC- och EFTA-staternas konjunkturpolitik syftande till att upprätthålla hög sysselsättning och stabila internationella betalningsförhållanden. Med hänsyn till att EEC- och EFTA-staternas andel av vår utrikeshandel utgör mer än 60 procent, bör varje försök att nå fram till en lösning som kunde tänkas ha ett utjämnande inflytande på konjunkturutvecklingen i dessa länder ägnas största uppmärksamhet.

Även om ministeriet sålunda i princip anser sig kunna förena sig om de

synpunkter, som anförs i medlemsförslaget, förefaller det emellertid som om möjligheterna att i integrationsutvecklingens nu rådande läge uppnå konkreta resultat i försöken att samordna EEC- och EFTA-staternas konjunkturpolitik antagligen måste bedömas såsom tämligen ringa. Det har även visat sig, att de ansträngningar, som inom EEC-gemenskapen hittills gjorts för att påverka konjunkturutvecklingen i de enskilda medlemsländerna, icke i alla avseenden haft önskad verkan. För de nordiska ländernas vidkommande aktualiseras frågan om en samordning av konjunkturpolitiken i samband med de pågående förhandlingarna om ett utvidgat nordiskt samarbete. Enligt ministeriets uppfattning förefaller det ändamålsenligt att även avvakta utgången av dessa förhandlingar innan man från de nordiska regeringarnas sida framlägger ett gemensamt utkast till en plan för samordning av EEC- och EFTA-staternas konjunkturpolitik.

Helsingfors den 15 september 1969

Grels Teir

Handels- och industriminister

Edgar Naupert

Överinspektör

Centralhandelskammaren¹:

Såsom förslagsställarna påpekar, är en viktig förutsättning för en gynnsam och fortsatt utveckling av den ekonomiska integrationen i Västeuropa en tillfredsställande ekonomisk aktivitet. Konjunkturutvecklingen under de närmaste åren kommer därför att spela en avgörande roll vid lösningen av många frågor syftande till att utveckla samarbetet.

Då den ekonomiska integrationen utvecklats mellan de västeuropeiska staterna har konjunkturpolitiken spelat en viktig roll. Sålunda deklarerade medlemsstaterna i den europeiska ekonomiska gemenskapens grundläggande fördrag, att de betraktar sin konjunkturpolitik såsom en angelägenhet rörande gemensamma intressen. De förband sig att sinsemellan överlägga om åtgärder, vilka de för tillfället rådande förhållandena kunde ge upphov till. I det grundläggande fördraget gavs EEC:s råd makt att besluta om med hänsyn till konjunkturläget lämpliga åtgärder.

Den ämbetsmannakommitté, som undersöker utvecklandet av det nordiska ekonomiska samarbetet, har även ansett det konjunkturpolitiska samarbetet utgöra en viktig del av ett effektiviserat ekonomisk-politiskt samarbete. Utgångsläget för utvecklandet av samarbetet i Norden är gott, emedan den ekonomiska politiken i vart land har samma konjunkturpolitiska målsättning. I enlighet med detta försöker de upprätthålla full sysselsättning och stabil tillväxttakt samt balanserad prisutveckling och betalnings-

¹ Yttrandet översatt från finska.

balans. Ämbetsmannakommittén föreslår också därför regelbundna rådsläpningar kring den ekonomiska politikens målsättningar och medel i syfte att säkra en balanserad utveckling i alla nordiska länder.

Handeln i de västeuropeiska länderna är på grund av sin regionala inriktning i stor utsträckning beroende av de övriga västländernas konjunkturutveckling och ekonomiska läge i allmänhet samt av de på grundval därav förverkligade åtgärderna. Ett konjunkturpolitiskt organiserat samarbete mellan alla OECD-länder är därför på sin plats då det gäller att balansera den ekonomiska utvecklingen. Redan nu borde man försöka få till stånd ett vidsträcktare utbyte åtminstone av konjunkturpolitiska uppgifter och erfarenheter. Fastän detta arbete mellan de nordiska länderna ännu befinner sig i ett planerings- och utvecklingsskede kunde det vara till gagn att samtidigt undersöka möjligheterna till ett regionalt sett mera vittgående samarbete på det konjunkturpolitiska området.

Hänvisande till det som ovan anförts förenar sig Centralhandelskammaren om medlemsförslaget i det avseendet, att till de nordiska regeringarna måtte ges en rekommendation att undersöka möjligheterna att göra en framställan för åstadkommande av ett konjunkturpolitiskt samarbete utöver Nordens gränser.

Helsingfors den 10 april 1969

Centralhandelskammaren

Matti Virkkunen

Sakari Yrjönen

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund¹:

Centralförbundet anser det vara ändamålsenligt att sträva till ett sådant förenhetligande av de olika ländernas konjunkturpolitik, som avser att upprätthålla en fortgående hög sysselsättningsgrad och befrämja stabiliteten i de internationella betalningsförbindelserna. Speciellt viktigt är detta för ett litet land som Finland, där utrikeshandeln är livsviktigt för ekonomin och för produktionsverksamheten som helhet.

Det finländska näringslivets starka beroende av utrikeshandeln innebär att de internationella konjunkturväxlingarna kan förorsaka oproportionerligt kraftiga störningar i den stabila ekonomiska utvecklingen och i sysselsättningsläget. En stabilare internationell konjunkturutveckling vore ägnad att befrämja en jämnare välståndsutveckling och skapa ett större spelrum även för skötseln av den interna ekonomiska politiken. Man bör vidare komma ihåg att befrämjandet av produktionsverksamheten och sålunda även den fortgående välståndsökningen inte möjliggör en minskning av utrikeshandeln utan tvärtom gör oss allt mer beroende av det internationella

¹ Yltrandet översatt från finska.

utbytet. Å andra sidan har ett litet land som Finland inte nämnvärda möjligheter att i. ex. genom begränsning av handelsutbytet utjämna de internationella konjunkturväxlingarna, vilka förorsakar allvarliga störningar i den stabila tillväxten. Sådana åtgärder kan på lång sikt även begränsa vårt lands ekonomiska tillväxt och såvida dylika åtgärder bleve allmännare skulle de utgöra en fara för de framsteg, som gjorts på den internationella arbetsfördelningens område.

Ur vårt lands synpunkt är OECD ett lämpligt forum när det gäller att utreda frågor beträffande samordningsmöjligheterna av konjunkturpolitiken. Utredningen borde dock utsträckas, om möjligt, till att omfatta flera länder än vad som nämns i förslaget, åtminstone alla OECD-medlemsländer. Samtidigt bör man komma ihåg att även andra internationella organisationer som IMF och ILO har liknande strävanden.

Helsingfors den 10 april 1969

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Tauno Ranta

Landsorganisationen i Finland¹:

Ett flertal, inom världshandeln viktiga länders, långvariga och ofta akuta instabilitet i fråga om valutaförhållandena har förorsakat störningar i många andra länders, bland dem även i de nordiska ländernas ekonomi.

Planerna för avskaffande av de uppkomna störningarna har hittills syftat till att utveckla det internationella samarbetet, främst på det monetära området. Sådana planer är anhängiga bl. a. inom Internationella regleringsbanken och Europeiska ekonomiska unionen.

Konkreta resultat har ej i dessa diskussioner uppnåtts och förslagsställarnas hänvisning till möjligheten av att de åtgärder, som man i olika länder vidtagit för att stärka betalningsbalansen, kan leda till en allmän stagnation av världshandeln och den ekonomiska tillväxten är sålunda inte obefogad.

Man har på olika håll under senaste tid framfört tanken att det internationella samarbetets första mål borde vara samarbete på det konjunkturpolitiska området. Ett exempel på ett dylikt tänkesätt är det av Västtysklands ekonomiminister Schiller vid den i slutet av januari hållna fransk-tyska ekonomiska och industrisamarbetskommitténs möte framförda yttrandet, enligt vilket »medlemsländerna inom den ekonomiska unionen bör få till stånd en bättre koordination av de ekonomisk-politiska målsättningarna och besluten än hittills». I ett vidsträcktare sammanhang har saken blivit behandlad av doktor Max Iklé, tidigare chefsdirektör för Schweiz' statsbank,

¹Yttrandet översatt från finska.

i ett föredrag i februari. Enligt hans uppfattning är »en gemensam valutapolitik omöjlig ända till dess att de vederbörande länderna är redo att koordinera sin konjunkturpolitik, vartill det behövs ett gemensamt organ».

Det i dessa uttalanden framförda synsättet angående sakernas prioriteringsordning är således densamma som förslagsställarnas inom Nordiska rådet. Landsorganisationen i Finland finner, att Finland borde understöda förslaget, vilket kan sägas representera den inom internationella expertkretsar rådande uppfattningen om uppgifterna just nu.

Vad gäller det forum inom vilket det samnordiska initiativet skulle tagas, bör OECD-organisationen främst i det avseendet anses lämplig att alla de nordiska länderna är medlemmar i nämnda organisation. OECD har vidare under sin verksamhet i allt högre grad utvecklats till ett gemensamt forskningsorgan för sina medlemsländer, vilket strävar att finna rationella lösningar på de framkommande ekonomiska problemen. Ett inom OECD väckt förslag kunde bäst befrämja den eftersträlvade utvecklingen.

Nackdelen med OECD är särskilt ur Finlands — och med tanke på Nordck-planerna även ur de övriga nordiska ländernas — synpunkt det faktum, att de viktigaste socialistiska staterna står utanför OECD-organisationen. Ifall initiativ kunde tagas inom någon på bredare bas fungerande internationell organisation, såsom till exempel inom ECE-organisationen, kunde man i viss mening anse en sådan kanal fördelaktigare, emedan förslaget då vore ett uttryck för de nordiska ländernas önskan om att en internationell ekonomisk integration kunde förverkligas på bredaste möjliga bas.

Helsingfors den 10 mars 1969

Landsorganisationen i Finland

Jaakko Rantanen

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

De siste par års konjunkturforløp avdekker et behov for en bedre samordning av landenes konjunkturpolitikk. En er enig i at den reduserte ressursutnyttning i mange land og tendensen til større ulikevekt i betalingsforholdene kan motvirke bestrebelsene i retning av mer omfattende økonomisk integrasjon innenfor den vestlige verden.

Forslaget går ut på at initiativet skal tas innen OECD, der alle de nordiske land nå deltar i samarbeidet. Organisasjonen har bl. a. til oppgave å bidra til en samordning av de vestlige lands økonomi, slik at de konjunktuelle svingninger i etterspørsel og sysselsettingsnivå kan gjøres minst mulige, og

de intensjoner rekommandasjonen dekker, står således allerede sentralt i organisasjonens virksomhet.

Selv om det samarbeid som finner sted gjennom OECD's komite for økonomisk politikk og dens arbeidsgrupper er av uforpliktende karakter, har det utvilsomt hatt sin store betydning både for informasjon og gjensidig påvirkning. Dette samarbeid kan i dag neppe bringes videre uten at det gjøres mer forpliktende, og dette vil lett støte mot de samme vanskeligheter som andre integrasjonsbestrebelse innenfor Europa tidligere har strandet på. På denne bakgrunn er Finansdepartementet noe i tvil om hvorvidt OECD er det rette forum for et slikt initiativ som forslaget går ut på. Det bør imidlertid overveies andre muligheter for å bringe fram ønskeligheten av et mere forpliktende samarbeid blant de vestlige land på det konjunkturpolitiske område.

Med en voksende samhandel mellom de nordiske land, vil en samordning av den økonomiske politikk disse landene imellom også få økt betydning for en balansert vekst i Norden. En vil i denne forbindelse vise til utredningen om et utvidet nordisk økonomisk samarbeid.

Saken har herfra vært forelagt Handelsdepartementet, Kommunaldepartementet og Norges Bank. Avtrykk av Handelsdepartementets uttalelse legges ved (*se nedan*). Kommunaldepartementet og Norges Bank har ikke funnet noen grunn til å uttale seg.

Oslo, 28. februar 1969

Ole Myrvoll

Hermod Skånland

Departementet for handel og skipsfart:

Forslaget går ut på fremleggelse i OECD av et nordisk utkast til en plan for samråding av EEC-landenes og EFTA-statens konjunkturpolitikk i nært samvirke med den amerikanske og kanadiske politikk med henblikk på å opprettholde høy sysselsetting og stabile internasjonale betalingsforhold.

Handelsdepartementet har satt opp et notat om det konjunkturpolitiske samarbeid som pågår i EEC, EFTA og OECD og planer på dette felt i et utvidet nordisk samarbeid (*se Bihang*).

Et nordisk initiativ i samsvar med forslaget måtte formentlig underbygges meget grundig ved et fellesdokument som det tør være meget vanskelig å få istandbragt uten at det vil gå ut over høyere prioriterte aktuelle

oppgaver. En er derfor i tvil om det på det nåværende tidspunkt vil tjene den hensikt som forslaget er motivert med å gå videre med saken.

Oslo, 15. februar 1969

Kåre Willoch

Chr. Brinch

BIHANG

Notat vedrørende nordisk initiativ i OECD for samordning av EFTAS's og EEC's konjunkturpolitikk i nært samarbeid med USA og Canada med det formål å opprettholde høy sysselsetting og stabile internasjonale betalingsforhold

Tre nordiske parlamentarikere, J. O. Krag, Bertil Ohlin og Ragnar Christiansen fremsatte i desember 1968 forslag om et felles konjunkturpolitisk initiativ med den ovenfor nevnte målsetting. I det følgende vil det eksisterende samarbeid i de forskjellige organisasjoner bli beskrevet, for på den måten å klargjøre betydningen og mulighetene for et eventuelt nordisk initiativ.

Konjunktursamarbeidet innen EEC

Ifølge Romatraktatens artikkel 103 skal medlemsstatene betrakte sin konjunkturpolitikk som et spørsmål av felles interesse. De pålegges å konsultere hverandre og Kommisjonen, og Rådet kan fatte vedtak om nødvendige tiltak, men disse må være enstemmige. Romatraktaten pålegger medlemsstatene å samordne sin økonomiske politikk, og etablere samarbeid mellom de nasjonale administrasjoner og mellom sentralbankene for å oppnå de økonomiske målsettinger.

Koordineringen av den økonomiske politikk mellom landene skjer gjennom de organer Fellesskapet har opprettet for dette formål. Valutakomiteén er det eneste økonomiske samarbeidsorgan som er opprettet etter bestemmelser i traktaten. Den skal drøfte medlemslandenes valutariske og finansielle stilling, og kan også komme med eventuelle anbefalinger. Hovedoppgaven må sies å være å vurdere utviklingen i de enkelte medlemsland.

Fra 1960 har man hatt en konjunkturpolitisk komité med oppgave å utarbeide prognoser for utviklingen på kort sikt for EEC som helhet. Man bygger på materiale fra medlemslandene om budsjett- og kredittspørsmål, pris- og lønnsutviklingen og utenrikshandelen. Det er verdt å merke seg at i rådsvedtaket om opprettelsen av Den konjunkturpolitiske komité er det pålagt Kommisjonen å studere mulighetene for et nærmere konjunkturpolitisk samarbeid mellom EEC og OECD.

I 1964 ble det opprettet tre nye komitéer som har fått stor betydning for det økonomiske samarbeidet. En komité av medlemslandenes sentralbanksjefer for et nærmere samarbeid om penge-, kreditt- og valutapolitikk. En budsjettkomité for drøftelser om finans- og budsjettpolitikk og en komité for samordning av den økonomiske politikk på lengre sikt. De enkelte komitéene har etterhvert opprettet en rekke ekspertgrupper for nærmere studie av spesielle områder.

Siden 1962 har det vært arbeidet med standardisering av de nasjonale budsjetter og det statistiske grunnmaterialet for disse, dette er et avgjørende skritt på veien mot utarbeidelsen av felles budsjetter for EEC. Kommisjonen har ved flere anledninger utarbeidet rekommandasjoner til de enkelte medlemsland for å påvirke utviklingen, og derved oppnå større stabilitet i fellesskapet som helhet.

Komitéen for økonomisk politikk på lengre sikt har utarbeidet et langtidsprogram for perioden 1966—70. Det legges her stor vekt på at den offentlige budsjettpolitikk og konjunkturpolitiske tiltak må vurderes på lengre sikt.

Dette representerer det første forsøk på å trekke opp langtidsprogrammer for den økonomiske politikk i EEC, og er derfor et viktig skritt videre i det forpliktende økonomiske samarbeidet. Det annet langtidsprogram som er et tillegg til det første, ble godkjent av Rådet i desember 1968. For tiden arbeides det med det tredje program som skal dekke perioden 1970—75.

Vicepresident Barre fremla i desember 1968 et dokument om EEC's økonomiske politikk. Han peker der på at det er behov for en bedre samordning av fellesskapets politikk i lys av den senere tids internasjonale kriser. Det synes ikke å være nødvendig med nye institusjoner, men de eksisterende må utnyttes bedre enn hittil. Således ble ikke konsultasjonsordningen benyttet i den tid som gikk forut for krisen i november.

Konjunktursamarbeidet innen EFTA

Stockholm-konvensjonens artikkel 30 forutsetter at medlemsstatene skal utveksle synspunkter om økonomisk politikk, og ved enstemmighet kan Rådet gi anbefalinger til medlemsstatene. Etter påleggelsen av den britiske importavgiften i 1964 ble det besluttet å opprette en økonomisk komité med det mandat å drøfte den økonomiske og finansielle situasjon og politikk i medlemslandene, samt gjennomføringen og virkningene av denne politikk.

Komitéen har hittil konsentrert sitt arbeid om analyser og vurderinger av den økonomiske utvikling på kort sikt. Samtidig har man forsøkt å unngå duplisering av arbeid som utføres av andre internasjonale organisasjoner, særlig OECD. På ministerrådsmøtet i Lisboa i 1966 ble det bestemt å intensivere komitéens arbeid, slik at den også kan komme med anbefalinger. Komitéens stilling ble igjen tatt opp på Ministerrådsmøtet i London 1968. Det synes derfor som om komitéen ikke ennå har funnet sin rolle i EFTA-samarbeidet.

Konjunktursamarbeid i et utvidet nordisk samarbeid

Den nordiske embetsmannskomiteens foreløpige rapport av januar 1969 foreslår regelmessige drøftelser av mål og midler i konjunkturpolitikken. For at dette skal skje smidig ønsker man å opprette et felles organ på høyt nivå. Drøftelsene om politikken som kreves, må skje både ut fra utviklingen i de enkelte land, og i Norden som helhet. Konjunkturpolitikken er avhengig av den økonomiske utvikling på lang sikt. Man tenker seg her periodevise undersøkelser vedrørende utviklingstendensene. Dette samarbeidet kan utvides til oppstilling av fellesnordiske prognoser og utredninger. På lengre sikt tenker man seg også samarbeid om hovedlinjene i medlemslandenes budsjettpolitikk, og også harmonisering av finanspolitiske virkemidler, pengepolitikk, valutapolitikk etc.

Selv om det ikke sies eksplisitt, skulle dette samarbeidet kunne føre til utarbeidelse av mer forpliktende langtidsprogrammer av den type som EEC nå er kommet i gang med.

Konjunktursamarbeid i OECD

OECD's komité for økonomisk politikk er som det uttrykkes i »The OECD at Work», Paris 1965: »Et viktig forum for gjennomgåelse av økonomiske trends, utveksling av meninger og, når nødvendig, anbefalinger om passende tiltak». Samarbeidet er således av utforpliktende karakter. EEC's økonomiske samarbeid var av samme karakter frem til 1964. Men etter den sterke utbygging av det institusjonelle apparat har helhetssynet for fellesskapet blitt stadig mer fremredende, og med det et mer forpliktende samarbeid.

Oslo, 11. februar 1969

Kontoret for mellomfolkelig økonomisk samarbeid

S v e r i g e

Sveriges riksbank:

Inga meningsskiljaktigheter bör enligt fullmäktiges mening kunna råda om de nordiska ländernas gemensamma intresse av en samordning av i första hand OECD-ländernas konjunkturpolitik. De nordiska länderna torde också vid varje tillfälle ha tagit del i strävandena i detta syfte inom ramen för det internationella samarbetet. Särskilt kan i detta sammanhang observeras arbetet i de två OECD-organ, Economic Policy Committee och dess Working Party 3, i vilkas arbete ingår att söka samordna medlemsländernas ekonomiska politik i syfte att nå en snabb tillväxt och full sysselsättning samt undvika att strävandena häremot hindras av betalningsbalanssvårigheter.

Problemen är emellertid icke lätta att lösa, bl. a. beroende på att ländernas prioritering av målen för den ekonomiska politiken ej alltid sammanfaller. Detta illustreras t. ex. av det arbete som under åren 1964—1966 pågick inom Working Party 3 beträffande anpassningsprocessen vid betalningsbalanssvårigheter, ett arbete som icke torde få påtaglig praktisk betydelse för hur berörda länders politik utformas. Samarbetet inom OECD och inom den s. k. tio-gruppen har emellertid blivit allt intensivare och drivs vidare i den utsträckning de ledande staternas grundinställning till problemen tillåter. Den mest framkomliga vägen har hittills varit att kritiskt granska ett enskilt större industrilands ekonomiska politik, när denna lett till störningar för andra länder särskilt på handels- och betalningssidan. Ej sällan har man i ett sådant forum kunnat ena sig om rekommendationer till ett sådant avvikande land, vare sig det gällt en utpräglad underskotts- eller överskottsposition i landets betalningsförhållande med utlandet. Det finns anledning

att utgå från sådana specifika rekommendationer i ett enskilt fall får viss, churu långt ifrån alltid tillräcklig effekt vid utformningen av mottagarlandets ekonomiska politik.

Enligt fullmäktiges bedömning kan man däremot knappast vänta sig att ett nordiskt initiativ av den allmänna art, som avses i medlemsförslaget, skulle kunna effektivt bidra till ett längre drivet konjunkturpolitiskt samarbete. Man kan givetvis förutsätta att de nordiska länderna kommer att ta del i alla realistiska strävanden till ett utvidgat samarbete av detta slag. Protokollsutdrag bifogas (*se Bihang*).

Stockholm den 27 februari 1969.

Å fullmäktiges vägnar:

Kjell-Olof Feldt

Karin Winberg

BIHANG

Utdrag av protokoll hos fullmäktige i riksbanken den 27 februari 1969

Närvarande: Herrar Feldt, ordförande, Wärnberg, vice ordförande, Åsbrink, Bengtson, Holmberg, Nilsson och Dahlén.

§ 2. Genom remiss den 19 december 1968 hade Nordiska rådets presidium berett fullmäktige tillfälle att yttra sig över ett inom rådet väckt medlemsförslag om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ.

Före dagens sammanträde hade medlemsförslaget jämte ett av direktionen tillstyrkt förslag till yttrande i ärendet tillställts fullmäktiges ledamöter.

Efter diskussion beslöt fullmäktige, med godkännande av direktionens förslag, att avge yttrande av den lydelse registraturen utvisar.

Möt beslutet reserverade sig herrar *Bengtson*, *Holmberg* och *Dahlén*, vilka ansåg att fullmäktiges yttrande bort ha följande lydelse:

I förslaget fästes med rätta stor vikt vid den betydelse konjunkturutvecklingen i Västeuropa har för integrationsfrågorna. Den ekonomiska integrationen är så nära förbunden med en tillfredsställande sysselsättning i de västeuropeiska länderna, att konjunkturutvecklingen under de närmaste åren kan komma att spela en avgörande roll för integrationsproblemets lösning. En samordnad västeuropeisk expansionspolitik skulle minska dimensionen på arbetslöshetsproblemet och samtidigt reducera det intresse, som eljest kunde finnas i en del västeuropeiska stater för införande av mer restriktiva handelspolitiska åtgärder. De strävanden att åstadkomma en bättre samordning av konjunkturpolitiken, som förekommit i olika sammanhang har beklagligtvis inte lett till tillfredsställande lösningar. Detta framgick inte minst i samband med den senaste internationella valutakrisen.

Självklart rör det sig här om mycket stora problem. Svårigheterna beror bl. a. på att ländernas prioritering av målen för den ekonomiska politiken ej alltid sammanfaller. Mot detta kan dock anföras, att målsättningen för ett lands ekonomiska politik i inte ringa grad beror av just den inriktning, som dess nära handelspartners ger den ekonomiska politiken. En samordning behövs därför redan på det stadium, då målsättningarna formuleras.

Med hänsyn till de stora vinster, som står att göra inte minst i fråga om sysselsättnings- och betalningsförhållanden om en bättre samordning nås av konjunkturpolitiken mellan EFTA- och EEC-staterna — en samordning som lämpligen bör ske i nära samverkan med den amerikanska och kanadensiska politiken — ansluter vi oss till det framlagda förslaget. Alla rimliga utvägar att bidra till lösningen av dessa för de europeiska folken så väsentliga problem bör undersökas.

Kommerskollegium:

Kollegiet delar förslagsställarnas uppfattning om angelägenheten av ett utvidgat samarbete mellan de länder som i första hand bär ansvaret för världskonjunktorens utveckling. Inte minst är ett sådant samarbete av intresse för ett land som Sverige där utrikeshandeln spelar en betydande roll och där följaktligen beroendet av konjunkturerna utomlands är stort. Det kan erinras om att ca 70 procent av den svenska utrikeshandeln avser handel med de båda västeuropeiska handelsblocken; om övriga OECD-länder inkluderas sliger talet till över 80 procent.

Ett samarbete på konjunkturpolitikens område förekommer redan nu i olika former, vilket även förslagsställarna är medvetna om. Att på lämpligt sätt få till stånd en närmare samverkan i denna fråga har hittills inte visat sig särskilt lätt. Ett nordiskt initiativ i syfte att förstärka och bygga ut det konjunkturpolitiska samarbetet bör därför, för att kunna framföras med anspråk på att vinna gehör, vara väl utarbetat och genomtänkt. Möjligen kan härvidlag viss vägledning fås om de nu aktuella planerna på ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete förs vidare. Kollegiet, som stödjer förslagsställarnas syfte, anser sig inte kunna ge förslaget sitt stöd i dess nuvarande alltför allmänna utformning.

Stockholm den 13 mars 1969

Bertil Swärd

Rutger Croneborg

Åke Degerman

Arbetsmarknadsstyrelsen:

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att förslagsvis i OECD framlägga utkast till en plan för samordning av EEC-ländernas och EFTA-ländernas konjunkturpolitik i nära samverkan med den amerikanska och kanadensiska politiken syftande till att upprätthålla hög sysselsättning och stabila internationella betalningsförhållanden. Förslagsställarna framhåller att en utbyggnad av samverkan i Norden bör utformas under hänsyn till den mera vidsträckta västeuropeiska ekonomiska integrationen. Denna är, framhålles vidare, i praktiken så nära förbunden med en tillfredsställande sysselsättning i de västeuropeiska länderna, att konjunkturutvecklingen under de närmaste åren kan komma att spela en avgörande roll för integrationsproblemets lösning. Ett nordiskt initiativ av angivet slag skulle enligt förslagsställarna bl. a. på ett påtagligt sätt demonstrera att den vittgående ekonomiska integration, som nu förberedes i Norden, inte är avsedd att ersätta utan att komplettera den vidsträcktare västeuropeiska integrationen.

Erfarenheterna från de senaste åren har på ett påtagligt sätt belyst den svenska arbetsmarknadens nära beroende av den allmänna ekonomiska utvecklingen i Västeuropa. Uppenbart är att denna under ett antal år kännetecknats av en svagare ekonomisk tillväxt än resurserna på arbetskraft i och för sig givit utrymme för. Även om återverkningarna på den svenska arbetsmarknaden kunnat begränsas genom aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder är det tydligt att en om än begränsad försvagning av den ekonomiska tillväxten medför starkt ökade svårigheter framför allt för olika marginalgrupper på arbetsmarknaden.

De nordiska länderna har inte minst genom den fria nordiska arbetsmarknaden starka gemensamma intressen på arbetsmarknadens område. Det synes därför naturligt att de nordiska länderna också internationellt uppträder gemensamt i frågor som berör arbetsmarknadsfrågorna. Ett betydelsefullt forum utgör härvidlag bl. a. OECD, där efter Finlands inträde numera samtliga nordiska länder är medlemmar. Förutsättningarna och formerna för ett gemensamt nordiskt konjunkturpolitiskt initiativ av det slag som anges i medlemsförslaget finner sig styrelsen i övrigt inte böra taga ställning till.

Stockholm den 21 februari 1969

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

C. Canarp

Björn von Heland

Konjunkturinstitutet:

Förslaget syftar till mer tillfredsställande internationella sysselsättnings- och betalningsförhållanden och därigenom bättre förutsättningar för en successiv frigörelse av handeln i Västeuropa. Detta skall åstadkommas genom en gemensam aktion av de nordiska länderna i form av utkast till en plan för samordning, förslagsvis inom ramen för OECD, av EEC-ländernas och EFTA-staternas konjunkturpolitik i nära samverkan med den amerikanska och kanadensiska politiken. Någon antydning om vad denna plan skulle innehålla ges emellertid ej i förslaget. Rimligen bör emellertid en sådan plan utgå från en beskrivning av de former för internationell konjunkturpolitik som redan föreligger, samt en analys av de ofullkomligheter som i praktiken kan göras för att förbättra och komplettera nuvarande förhållanden. Härvidlag får beaktas att de värderingar beträffande målen för det konjunkturpolitiska samarbetet för vilka förslaget ger uttryck ej med nödvändighet delas av alla berörda länder.

Vad beträffar insamlandet av information och analys därav som underlag för beslutsfattande föreligger redan en betydande internationell koordinering inom ramen för OECD. Minst två gånger om året sammanträder OECD:s prognosgrupp där medlemsländernas aktuella prognoser blir föremål för diskussion och systematisk avstämning. I detta sammanhang ägnas de nordiska länderna av naturliga skäl relativt liten uppmärksamhet. Å andra sidan sammanträder de nordiska länderna också själva minst två gånger om året för inbördes prognosavslämning — ett resultat av ett tidigare initiativ från Nordiska rådet (1964) till internordisk konjunkturpolitisk samverkan.

Den ekonomiskt-politiska utvärderingen av prognosmaterialet försiggår inom OECD:s ekonomisk-politiska kommitté, EPC, en av dennas förberedande arbetsgrupper, WP3, i WP2 för långsiktig politik, samt inom OECD:s ministerråd. (Norge och Danmark är ej direkt medlemmar i arbetsgruppen WP3.) I detta sammanhang bör också nämnas OECD:s länderförhör vid vilka både medlemsländernas prognoser och ekonomiska politik utsättes för detaljerad granskning och i vars anslutning OECD brukar framställa rekommendationer för politikens fortsatta utformning.

Enligt institutets uppfattning fungerar OECD:s prognosarbete väl. Det ger mycket värdefull bakgrundsinformation för medlemsländernas egen bedömning. Sekretariatets arbete med insamling av statistik och bearbetning härav (t. ex. genom säsongrensningar), med internationell koordinering och standardisering kan anses vara både effektivt och av hög kvalitet. Detsamma kan sägas gälla den ekonomiska analysen av insamlad information.

Det är svårare att bedöma den ekonomiskt-politiska utvärderingen av informationen och vilka principer som är vägledande för prioriteringen av målen. Diskussionerna i de olika organen är informella och konfidentiella. De

är rådgivande men ej beslutande. Deras effektivitet beror därför i hög grad såväl på de enskilda länderrepresentanternas personliga skicklighet och förmåga att övertyga vid förhandlingarna som på deras politiska auktoritet i hemlandet.

Det är något oklart i vad mån medlemsförslaget syftar till ett stärkande av den administrativa apparaturen för diskussion och koordinering över huvud taget av mål och medel eller till att genom gemensamt nordiskt uppträdande ge kraftfullare uttryck för de speciella värderingar som förutsättes vara gemensamma för de nordiska länderna.

Närmast till hands ligger att med ledning av hittillsvarande erfarenheter söka klargöra behovet av och förutsättningarna för en intensifiering av de ansträngningar som faktiskt redan gjorts i dessa riktningar. Svårigheten att nå enhet redan på det generella planet om mål och medel framgick av de meningsskiljaktigheter som blottades inom kommittén för »Balance of Payments Adjustment Problems» där det gällde att formulera guidelines för att komma till rätta med inre och yttre balansbrister och fördela skuld- bördan för dessa i olika hypotetiska situationer. I ett konkret fall kan dessa svårigheter bli än mer svåröverkomliga om det nämligen verkligen skulle bli fråga om att binda medlemsländer över betydande delar av den ekonomiska politikens operationsfält. Man kan här peka på skiljaktigheter mellan olika länder beträffande den vikt som tillmättes tillväxt, sysselsättning, inkomstfördelning och yttre balans och vidare även i uppfattningen om den fria marknaden respektive statlig styrning som korrektiv mot balansstörningar.

Även mellan de nordiska länderna kan föreligga vissa skiljaktigheter i uppfattningen om mål och medel. Det vore förvisso av stort intresse och betydelse att få en samlad precisering till stånd eventuellt inklusive någon form av guidelines för praktiskt ställningstagande i olika konkreta situationer. Detta skulle också vara en förutsättning och plattform för gemensamt nordiskt uppträdande i fortsättningen.

Institutets ovan anförda synpunkter syftar närmast till att poängtera betydelsen av det samarbete som redan föreligger. Detta torde i realiteten undan för undan ha stärkts även om detta inte manifesterats formellt och organisatoriskt. Man kan också peka på svårigheter som kan föreligga och kanske också nackdelar som skulle kunna vara förknippade med en längre gående samordning. Det är i princip självklart att mycket står att vinna genom koordinering av mål och medel på det internationella planet likaväl som på det nationella planet. Förutsättningen är emellertid att man kan komma överens om målen och disponerar medlen. Enligt institutets uppfattning bör man som ett första steg skapa klarhet på den punkten vad beträffar intressegemenskapen de nordiska länderna emellan.

Stockholm den 25 februari 1969

Börje Kragh

Sveriges industriförbund:

Inte minst de senaste åren har behovet av ökat internationellt samarbete på konjunkturpolitikens område blivit alltmer uppenbart. Hänsyn till i första hand inflationsrisken och den yttre balansen har gjort flera länder obekväma att föra en expansionistiskt inriktad politik för att avhjälpa sysselsättningsproblemen och skapa förutsättningar för en snabbare ekonomisk tillväxt. Försök från internationella organisationer som OECD och EEC att påverka sina medlemsländer härvidlag har i stort sett visat sig fruktlösa. Till följd härav har den västeuropeiska konjunkturavmattningen sannolikt blivit mera varaktig än nödvändigt. Endast i samband med akuta krissituationer på valutaområdet har ett visst mått av internationell samverkan uppnåtts, dock utan att några bestående lösningar av problemen erhållits.

En samordning av olika länders konjunkturpolitik skulle kunna ge möjligheter att förebygga och moderera en del av de fluktuationer i sysselsättnings- och betalningsförhållanden som tid efter annan fortfarande drabbar industriländerna. Vi ställer oss därför positiva till att de nordiska länderna gör en gemensam aktion för att söka få till stånd en ökad grad av samordning av i första hand de västeuropeiska staternas konjunkturpolitik. Det är naturligtvis också önskvärt att den amerikanska och kanadensiska politiken innefattas i en sådan samordning. Vi finner även medlemsförslagets båda andra syften mycket angelägna, nämligen att utåt understryka det nordiska samarbetet i handelspolitiska och allmänt ekonomisk-politiska sammanhang samt att demonstrera att de nordiska integrationssträvandena inte är avsedda att ersätta utan att komplettera en vidare västeuropeisk integration. En omfattande samordning av konjunkturpolitiken i skilda länder skulle emellertid kräva åtgärder på flera olika områden som t. ex. i fråga om skattepolitik, penningpolitik och budgetpolitik. Det är mot denna bakgrund knappast troligt att ett OECD-initiativ i enlighet med det framförda förslaget skulle vinna gehör i flertalet medlemsländer.

En framställning i form av en plan från de nordiska regeringarna måste därför utformas som ett stegvis ökat samarbete i en realistisk takt. Som ett första led kan man tänka sig utvidgade konjunkturpolitiska konsultationer mellan de olika ländernas myndigheter, lämpligen inom ramen för OECD. Sådana konsultationer skulle sedermera kunna leda till ett mer långtgående samarbete och en fullständigare integration. Dessutom bör erfarenheter av den planerade samordningen av de nordiska ländernas konjunkturpolitik ge oss möjligheter att i framtiden mera intensivt påverka utvecklingen på detta område.

Industriförbundet tillstyrker sålunda att de nordiska regeringarna gemensamt framlägger en plan för samordning av konjunkturpolitiken. Men vi vill samtidigt understryka vikten av att en sådan plan utformas så att den redan

från början väcker gensvar hos myndigheterna i andra länder. Med hänsyn härtill synes det föreliggande medlemsförslaget alltför ambitiöst.

Stockholm den 28 februari 1969

Sveriges industriförbund

Ingvar Petzäll

Olov Fahlén

Svenska arbetsgivareföreningen:

Vi delar förslagsställarnas bedömning att en ökad samordning av de västeuropeiska ländernas konjunkturpolitik är önskvärd liksom en viss koordinering av konjunkturpolitiken mellan Västeuropa och Nordamerika. På grund av utrikeshandels stora betydelse för de nordiska länderna har dessa mycket påtagliga intressen av en sådan samordning. Vi vill också instämma i tanken på ett gemensamt nordiskt uppträdande i frågor av det berörda slaget.

Vad gäller planen för det konjunkturpolitiska samarbetet vill vi ifrågasätta om förutsättningar finns för en samordning av den vittomfattande karaktär som förslaget synes avse. Ett realistiskt förslag förutsätter sannolikt att det koncentreras till de delar av konjunkturpolitiken där förutsättningarna till resultat kan bedömas som särskilt goda.

Slutligen vill vi framföra den åsikten att ett utvidgat nordiskt konjunkturpolitiskt samarbete skulle öka förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt initiativ till konjunkturpolitisk samordning inom hela OECD.

Stockholm den 21 februari 1969

Svenska arbetsgivareföreningen

Karl-Olof Faxén

Gunnar Högborg

Landsorganisationen i Sverige:

Förslaget äsyftar närmast ett nordiskt initiativ inom OECD-kretsen att framlägga ett utkast till samordning av stabiliseringspolitiken för i första hand Västeuropa. I andra hand antyds samordning även med USA och Kanada.

Inom ramen för OECD:s ekonomisk-politiska kommitté och tioländersgruppen förekommer fortlöpande en diskussion och ett utbyte av erfaren-

heter och planer som syftar till bättre samordning av skatte- och kreditpolitik. De speciella valutaproblemen har otvivelaktigt kommit att dominera i dessa sammanhang. Vid flera tillfällen de senaste åren har därvid lösningar nåtts som varit till stor nytta i stabiliseringssträvandena. Enligt LO:s uppfattning synes detta arbete behöva utbyggas, vilket också ligger i linje med vad förslagsställarna åsyftat. Förslag från nordisk sida i den riktningen skulle LO betrakta som naturliga. Däremot kan man diskutera det lämpliga i att lägga fram en detaljerad plan för samordning av konjunkturpolitiken. Rent formellt hävdar de västeuropeiska länderna självbestämmanderätt vad beträffar konjunkturpolitikens huvudbeståndsdelar. Ett formellt förslag till samordningsplan från de nordiska regeringarnas sida kan därför enligt LO:s mening bara te sig naturligt i en akut internationell krissituation, när långt driven samordning ter sig särskilt angelägen. Den samordningsplan som kan komma i fråga blir givetvis beroende av vilka konjunkturproblem man står inför.

Gäller det däremot att på tjänstemannaplanen lägga fram rent tekniska förslag till analys av verkningar och lämplig utformning av samordnande åtgärder bör initiativ enligt LO:s uppfattning kunna tas när som helst. Slutligen vill LO erinra om att de nordiska landsorganisationerna i skrivelser till respektive statsministrar krävt åtgärder inom den nordiska ramen för samordning av stabiliseringspolitiken.

Stockholm den 24 mars 1969

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Gösta Dahlström

Svenska bankföreningen:

Det skulle otvivelaktigt vara av stort värde, om industriländernas konjunkturpolitik kunde samordnas bättre i syfte att åstadkomma mera stabila sysselsättnings- och betalningsförhållanden. Bankföreningen har därför ingenting att erinra mot förslaget om en rekommendation till de nordiska regeringarna att låta utarbeta och vid lämpligt internationellt forum framlägga ett utkast till en plan för sådan samordning.

Stockholm den 26 februari 1969

För Svenska bankföreningen

Rune Höglund

Sven Strömberg

BILAGA 3

**Skrivelse till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige
från Nordiska rådets presidium rörande medlemsförslag om ett
gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ**

Vid Nordiska rådets sjuttonde session väcktes ett medlemsförslag (A 217/s) om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ.

Då saken ej kunde slutbehandlas av rådet under sessionen har, på förslag av rådets ekonomiska utskott, rådet genom beslut den 5 mars 1969 be- myndigat sitt presidium att på grundval av senare förslag av nämnda utskott avge uttalande till regeringarna om medlemsförslaget.

Ekonomiska utskottet som har behandlat denna sak vid sina sammanträden i Stockholm den 22 september och 3—4 november 1969 beslöt vid sistnämnda sammanträde att för presidiet framlägga följande förslag i anledning av medlemsförslaget.

Mot bakgrund av de ytterligare remissuttalanden, som inkommit sedan utskottet senast behandlat saken, finner utskottet att även om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ av det slag som förslagsställarna tänkt sig ej kunde omedelbart realiseras, föreligger likväl långtgående enighet om intentionerna i medlemsförslaget. Starka skäl talar också för att höja den konjunkturpolitiska beredskapen inom de nordiska länderna och klarlägga den nordiska intressegemenskapen på konjunkturpolitikens område. Som ett första steg bör regeringarna låta utreda inom vilka områden som det föreligger förutsättningar för ett nordiskt initiativ till en samordning av konjunkturpolitiken i OECD:s medlemsstater.

Nordiska rådets presidium kan för sin del ansluta sig till ekonomiska utskottets utlåtande och får på förslag av utskottet hemställa,

att regeringarna måtte närmare värdera möjligheterna till ett gemensamt nordiskt konjunkturpolitiskt initiativ inom OECD.

Stockholm den 4 november 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

*BILAGA 4***Betänkande 2 av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till utskottet har hänvisats medlemsförslaget om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ. På förslag av utskottet bemyndigade Nordiska rådet genom beslut den 5 mars 1969 sitt presidium att på grundval av senare förslag av ekonomiska utskottet avge uttalande över medlemsförslaget till regeringarna, enär detta ej kunde slutbehandlas under rådets 17:e session. Förslaget har efter rådets 17:e session behandlats av utskottet den 22 september och den 3—4 november 1969.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att överväga att förslagsvis i OECD framlägga utkast till en plan för samordning av EEC-ländernas och EFTA-staternas konjunkturpolitik i nära samverkan med den amerikanska och kanadensiska politiken syftande till att upprätthålla hög sysselsättning och stabila internationella betalningsförhållanden.

2. Utskottet

Sedan utskottet enats om ett uttalande i saken har presidiet enligt bemyndigande av Nordiska rådet i skrivelse denna dag till regeringarna gjort den av utskottet föreslagna framställningen (*se Bilaga 3*).

Då härigenom saken får anses slutligen behandlad för rådets del, får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke måtte förelaga sig något ytterligare i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 4 november 1969

Trygve Bratteli

Henry Christensen

Ragnar Christiansen

(T.f. förman)

Rolf Eliasson

Torbjörn Fälldin

Gunnar Garbo

Kuuno Honkonen

Jens Otto Krag

Bertil Ohlin

Sture Palm

Grethe Philip

Juha Rihtniemi

Eino Sirén

Ib Stetter

Sven Stray

V. J. Sukselainen

Tilläggsförslag

om material till undervisningen i radio och TV

(Väckt av Berte Rognerud och Ingrid Segerstedt Wiberg)

År 1966 antog Nordiska rådet en rekommendation angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV (rek. nr 6/1966) med hemställan till regeringarna att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program. Samma år antogs även en rekommendation angående vuxenundervisning i radio och TV (rek. nr 7/1966) med hemställan till regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisnings område i radio och TV.

Vid behandlingen av sakerna har framhållits värdet av en samverkan på området mellan de nordiska länderna. Härvid har bland annat pekats på betydelsen av ett samgående såvitt avser produktionen av radio- och TV-program avsedda att användas i undervisningen.

Beträffande skol-TV förekommer redan ett icke ringa samarbete mellan de nordiska länderna i form av utbyte av nationellt producerade program. Vuxenundervisningen i radio och TV är däremot en betydligt nyare företeelse. Erfarenheterna av vuxenutbildningen är i varje land ännu relativt ringa och något nordiskt samarbete förekommer i stort sett icke.

De initiativ som på senare tid tagits för att möta samhällets krav på vuxenundervisning har varit nationella. I Sverige tillsattes år 1967 sakkunniga för försöksverksamhet med TV och radio i utbildningsväsendet (TRU-kommittén). Denna försöksverksamhet skall bland annat omfatta möjligheterna att medelst radio och TV nå fördelar i den lärarledda undervisningen samt att genom dessa media bygga ut vuxenundervisningen. Vuxenundervisningen skall inriktas även på den yrkesinriktade undervisningen, bl. a. den omskolningsverksamhet som arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen bedriver och som enligt direktiven för kommitténs arbete utgör en av de största av samhället organiserade insatserna på vuxenutbildningens område. I Danmark har nyligen diskuterats frågan om tillsättande av en professur för vuxenundervisningen vid något av Danmarks universitet. Man menar, att lärare i vuxenundervisningen har behov av en särskild utbildning och forskning.

Bakgrunden till rekommendationerna har varit att framställning av radio- och TV-program drar betydande kostnader icke minst på undervisningens område, där hög kvalitet på programmen erfordras. Naturligt ter det sig därför att de nordiska länderna går samman om en samfällid produktion av material och program att användas i den eterbundna undervisningen. En sådan produktion bör avse undervisning såväl för vuxna som för skolelever.

Särskilt med tanke på den snabba utvecklingen inom rymdteknologin framstår ett samgående som angeläget. Det kan här bli fråga om att inom kort hävda nordiska synpunkter på det internationella området. Samtidigt visar de erfarenheter man nu har att användningen av TV i undervisningen ställer speciella krav i fråga om både material och lärare. Dessa krav måste uppmärksammas med tanke på att man inom en relativt nära framtid kan räkna med möjligheten av att via satelliter distribuera eller direktsända TV-program också i undervisningssyfte.

Den gemensamma produktionen för undervisningsbruk synes lämpligast böra överlämnas till ett särskilt för ändamålet tillsatt företag. Ett sådant företag skulle därefter sälja programmen till de nationella radio- och TV-företagen. Hur ett sådant nordiskt företag bör utformas är en sak, som får överlätas åt en särskild utredning att bestämma. Ett tillvägagångssätt, som synes ligga nära till hands, vore att utgå från den redan i vissa av länderna igångsatta försöksverksamheten på vuxenundervisningens område och kring dessa bygga upp en gemensam produktion av utbildningsmaterial.

I detta sammanhang måste också de upphovsrättsliga problemen beaktas. Särskilt vid sändning av bandade program kan dessa bli av viss betydelse.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att tillskapa ett gemensamt företag för produktion av material att användas i den eterbundna undervisningen i de nordiska länderna.

Oslo och Stockholm den 25 november 1968

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 1***Yttranden över tilläggsförslaget****Folkuniversitetets nordiska arbetsgrupp:**

Onsdagen den 19 februari 1969 sammanträdde Folkuniversitetens nordiska arbetsgrupp för framställning av läromedel på Lysebu, Oslo. Gruppen hade följande sammansättning:

Från Norge:

Hallgjerd Brattset
Wilfred Werner

Från Danmark:

Hans Boll Johansen

Från Sverige:

Lars Åke Pellborn
Jan B. Thern-Svanberg

Arbetsgruppen tillstyrker förslaget men tillägger.

Ett planeringsorgan, som uteslutande har till uppgift att handlägga samnordiska projekt, bör bildas. Planeringsorganet skall, förutom att ta ställning till huruvida planerade program inom de nordiska länderna bör läggas ut som samnordiska projekt, dessutom ex officio aktivera programproduktion utifrån samnordiska önskemål.

Tyngdpunkten vid produktion av material bör läggas på färdighetsämnen. Någon form av experimentell verksamhet måste komma till stånd, d. v. s. en samordnad utprövning av material inom existerande vuxenutbildningsenheter.

Följande förslag behandlades av arbetsgruppen:

- a. Engelska —
För personal i utrikestjänst — självinstruerande materiel.
Kursverksamheten vid Göteborgs universitet är villig att arbeta med projektet.
- b. Franska —
Preparandakurs för universitetsstudier.
R. Billands kurs för élèves avancé är under utprövning vid SFU, Oslo, och kommer eventuellt att utprövas på andra orter i Norden.

c. Spanska —

Material för elementärundervisning.

En arbetsgrupp vid kursverksamheten vid Lunds universitet arbetar på projektet.

d. U-landsproblematik —

Arbete pågår vid kursverksamheten vid Lunds universitet.

Efter utprövning av material följer produktion och uppföljning till de etablerade radio- och TV-förlagen.

En av svårigheterna med ett gemensamt nordiskt utnyttjande av läromedel och program för radio och TV ligger i den olikartade struktur som skol-systemen i de nordiska länderna har. Dessa svårigheter kan dock sägas vara mindre akuta inom vuxenutbildningssektorn och speciellt den produktion som göres för vidareutbildningssektorn bör vara möjlig för ett gemensamt nordiskt utnyttjande.

Arbetsgruppen vill i detta sammanhang peka på önskvärdhet av att ett för Norden gemensamt examenssystem kommer till stånd. För folkuniversitetens del diskuteras för närvarande möjligheterna av att lägga upp studieplaner, gemensamma för samtliga nordiska länder i syfte att därmed kunna tillskapa gemensamma nordiska examina. Likaså diskuteras inom arbetsgruppen möjligheterna att utarbeta gemensamma läromedel för de nordiska länderna.

Arbetsgruppen finner det därför önskvärt att ytterligare ansträngningar göres för att inom Norden, där en fri arbetsmarknad råder, få vuxenutbildningssektorn likriktad och med gemensamma examenssystem. De nordiska länderna har ej inbördes någon sådan särart som motiverar enskilda nordiska utbildningsvägar utan hela vuxenutbildningssektorn bör så långt detta är möjligt utvecklas mot en gemensam nordisk utbildningssektor.

På lång sikt måste målsättningen vara att uppnå en egalisering, så att kurser och examina syftar till en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Oslo den 19 februari 1969

För Folkuniversitetets nordiska arbetsgrupp

Jan B. Thern-Svanberg

D a n m a r k**Ministeriet for kulturelle anliggender:**

— — — skal man meddele, at *Radiator* den 21. april 1969 har afgivet følgende udtalelse, hvortil *ministeriet for kulturelle anliggender* kan henholde sig:

Idet man henviser til de i ministeriets skrivelse nævnte skrivelser fra Radorådet af 16. oktober og 14. november 1968 vedrørende Nordisk Råds rekommandationer, henholdsvis nr. 7/1966 og nr. 6/1966 skal man i anledning af det nu foreliggende medlemsforslag særligt oplyse følgende:

Danmarks Radio er i færd med at tilrettelægge svenskundervisning til udsendelse i efteråret i samarbejde med en svensk radiomedarbejder, og udsendelserne vil blive produceret med Sveriges radios faciliteter i Stockholm. Endvidere vil Danmarks Radio i den kommende vintersæson anvende et svensk-produceret farve-TV-kursus i engelsk, og det skal endvidere nævnes, at Danmarks Radios undervisningsafdeling har fået bevilget 9.000 kroner til researchrejser og kontaktablering i Sverige med henblik på kommende produktions- og forsøgssamarbejde, hvorefter det er tanken at etablere tilsvarende research- og kontaktrejser til de øvrige nordiske lande.

Danmarks Radio ønsker endvidere at pege på, at voksenundervisningen i øjeblikket omfatter ca. 90 årlige TV-udsendelser og ca. 400 årlige radioudsendelser, og at skoleradio og skole-TV-udsendelser tilsammen omfatter næsten lige så mange programmer. Danmarks Radios besætning ved faste programmedarbejdere på voksenundervisningsområdet er så beskeden, at der er snævre grænser for, hvor mange udsendelser der vil kunne produceres på fælles nordisk basis, og giver faktisk ikke for tiden noget spillerum for engagement i nye og ikke-rutinemæssige opgaver, hvorfor en nordisk institution af den foreslåede art næppe vil kunne etableres i den nærmeste fremtid. Det er desuden Danmarks Radios opfattelse, at etableringen af en ny nordisk institution ikke vil medføre nogen øjeblikkelig arbejdsmæssig lettelse, men at det tværtimod må påregnes, at etableringen af en sådan institution vil kræve en betydelig arbejdsindsats.

Ser man på Danmarks Radios plan for voksenundervisning i radio og TV i 1969/70, vil det fremgå, at en lang række udsendelser nødvendigvis må være rent danske produktioner, således kursus i læsetræning og dansk, kursus i regneteknik og regnestok, der sigter på specielt danske eksamenskrav, tillidsmandskursus, som er rettet på danske arbejdsmarkedsforhold, kursus vedrørende »Ny start i erhvervslivet«, en serie om »Familiehuset« og engelsk til teknisk forberedelseseksamen, som naturligt knytter sig til danske eksamensregler. Sæsonplanen indeholder ganske vist emner, som giver mulighed for en fælles nordisk produktion, således 8 × 15 minutter i TV om ernæringslære og to korte radiokurser om statslige styreformere og det moderne verdensbillede, men der er på den anden side grund til at fremhæve, at Danmarks Radios sprogkurser i tysk, fransk og spansk bygger på samarbejde med henholdsvis O. R. T. F. i Frankrig, Goethe Instituttet i Tyskland og BBC i England.

Sammenfattende kan det siges, at det er Danmarks Radios opfattelse, at et udvidet nordisk produktionssamarbejde bør afvente udbygningen af undervisningsaktiviteterne i de enkelte nordiske radiofonier, således at organiseringen af et nærmere nordisk samarbejde på området bør stilles i bero, indtil disse aktiviteter har fået et større omfang.

København, den 5. maj 1969

P. m. v.

E. b.

Hans J. Kjær

Sekretær

Undervisningsministeriet:

— — — skal man under henvisning til den for tiden gældende kompetencemæssige ordning vedrørende undervisningen i radio og TV oplyse, at undervisningsministeriet ingen tilføjelser har til det ved ministeriet for kulturelle anliggenders skrivelse af 5. maj 1969 til handelsministeriet oplyste.

København, den 22. juli 1969

P. m. v.

E. b.

Hjalte Rasmussen

Sekr.

F i n l a n d**Undervisningsministeriet:**

Då de nordiska länderna tillsammans har möjlighet att bilda ett tillräckligt stort marknadsområde för undervisningsprogram i radio och TV, kunde man således eventuellt åstadkomma besparingar i produktionskostnaderna och samtidigt höja programnivån.

Redan nu har det i någon mån förekommit utbyte av manuskript och t. o. m. färdiga program. Dylig verksamhet kunde ha betydelse särskilt i fråga om samproduktion av språkprogram. Koordineringen av samproduktionen borde trots allt skötas redan vid planeringsskedet.

Det är dock tvivelaktigt, med tanke på det mest ändamålsenliga förfaringsättet, om ett gemensamt företag borde inrättas, innan man utrett de möjligheter som erbjuds av redan existerande produktionsenheter.

Undervisningsministeriet vill ytterligare framhålla, att det också vore skäl att utreda, vilka ekonomiska krav samt fördelar det avsedda samarbetet kunde medföra. Enligt ministeriets uppfattning ankommer utredningen samt handhavandet av de i medlemsförslaget nämnda frågorna väsentligen på de nordiska radio- och TV-bolagen.

Enär radio- och TV-frågorna i Finland tillhör ministeriets för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena förvaltningsområde, anser sig undervisningsministeriet, framför allt beträffande den för ändamålet mest lämpliga organisationsformen, inte kunna ta någon definitiv ståndpunkt i denna sak, särskilt i dess nuvarande skede och på grund av dess mångsidiga samt komplicerade karaktär.

Det bör också nämnas, att ett stalligt organ för audiovisuella frågor torde grundas i Finland instundande år och i sinom tid anmodas att inkomma med utlåtande i ärendet.

Helsingfors den 28 augusti 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Oy. Yleisradio Ab.:

Finlands rundradio önskar framföra följande synpunkter. Nordiskt samarbete är ytterst nödvändigt och av behovet påkallat vid beredning av undervisningsmaterial för radion och televisionen. I detta skede kan rundradion på grund av sakens omfattande natur ännu ej ta ställning till frågan om vilken organisationsform som vore att föredra i denna verksamhet. Enligt rundradions uppfattning ankommer utredningen av denna fråga på statens audiovisuella institut som kommer att grundas nästa år och som i sinom tid torde göra upp sitt eget förslag i ärendet.

Helsingfors den 9 juni 1969

Oy. Yleisradio Ab.

Christoffer Schildt

Matti Anderzén

Kansanvalistusseura (Folkbildningssällskapet):

Kansanvalistusseura anser, att rådets förslag är speciellt välkommet och viktigt. I förslaget berörs en fråga som har varit oskött beklagansvärt länge. På det området finns många samarbetsmöjligheter vilka nämns i förslaget.

Kansanvalistusseura har under tjugo års tid skött förmedlingen av undervisningsfilmer till skolor och övriga undervisningsanstalter på uppdrag av skolstyrelsen och på detta sätt deltagit i det audiovisuella arbetet och dess utveckling i vårt land. Från början av år 1970 har man planerat att statens audiovisuella central skall börja fungera, och Kansanvalistusseuras audiovisuella arbete överflyttas till den. Kansanvalistusseura har inte för den skull möjligheter att vidtaga praktiska åtgärder för att förverkliga förslaget, men det kommer att samarbeta med statens av-central, vilken skall grundas, och kommer att göra observationer om behovet och användningen av audiovisuella medel på folkbildningens område.

Om rådets framförda förslag förverkligas, deltar Kansanvalistusseura i dess förverkligande med dessa förutsättningar. I sällskapets radio- och TV-utskott — vari också ingår rundradions representanter — har flere gånger konstaterats, att det behövs samarbete på området. Edert förslag är också på det sättet av behovet påkallat.

Helsingfors den 18 juli 1969

Aarne Laurila

Verksamhetsledare

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Det er ikke mulig innenfor den korte frist som er satt å vente saken behandlet av de institusjoner m. fl. som det kan være naturlig uttaler seg om forslaget om å etablere et felles nordisk foretak til å produsere og selge undervisningsprogram til de nasjonale radio- og TV-selskaper.

Som anført av forslagsstillerne samarbeider allerede de nordiske land om utveksling av nasjonale program i skole-TV, mens det stort sett ikke forekommer i voksenundervisningen, som er relativt ny og hvor man har liten erfaring.

Kirke- og undervisningsdepartementet antar at det for Norges vedkommende ville være hensiktsmessig at man før man tar standpunkt til om en komite bør nedsettes, avventer innstillingen fra den komite som er oppnevnt til å utrede radioens og fjernsynets plass i undervisningen. Denne innstilling ventes i slutten av første halvår.

Ellers finner en det naturlig at dette forslaget blir drøftet i det nordiske kontaktutvalg for radio- og fjernsynsspørsmål.

Oslo, 11. januar 1969

Etter fullmakt

E. Skadsem

Hans Sørbo

S v e r i g e

Universitetskanslersämbetet

Vuxenutbildningen inbegriper utbildnings- och bildningsverksamhet i många olika former och med skilda mål. Genom undervisning via radio och television kan i vuxenutbildningen centralt producerat material många gånger ge större utdelning av samhällets insatser än om man satsar på mer tra-

ditionella undervisningsformer. Å andra sidan är produktionskostnaderna ofta avsevärda, vilket talar för att man bör eftersträva största möjliga elevunderlag.

Ett omfattande utvecklingsarbete har igångsatts i Sverige med försöksverksamhet under ledning av ett särskilt centralt organ — TRU. I denna verksamhet är ett stort antal ämnesexperter engagerade i försöksproduktionen. Genom olika utredningar och undersökningar skapas efter hand allt klarare underlag — tekniskt, pedagogiskt och produktionsmässigt — för det forisatta arbetet.

Samtidigt härmed pågår intensiva förberedelser för det allmänägda läromedelsförlag, som under 1969 skall påbörja sin verksamhet. Vid lärosätena är dessutom särskilda läromedelscentraler under uppbyggnad i samverkan med övriga intressenter på lärosätesorterna i fråga.

Här i korthet angivet utvecklingsläge torde de närmaste åren medföra såväl produkter som erfarenheter, vilka delvis skulle kunna nyttiggöras inom hela Norden. Sannolikt följer utvecklingen i de övriga nordiska länderna i princip samma spår och på sikt ter sig en nordisk samordning och eventuell samproduktion naturlig. De erfarenheter som hittills vunnits vid arbetet med radio och TV som hjälpmedel i den högre utbildningen i Sverige talar dock inte för att man i nuläget bör starta ett särskilt nordiskt företag inom här aktuella verksamhetsområden. Universitetskanslersämbetet föreslår därför att man som första led i en framtida samverkan utreder förutsättningarna för nordiskt samarbete med hänsyn till redan vidtagna eller planerade åtgärder i berörda länder. Samtidigt härmed bör på lämpligt sätt information om verksamheten i de olika länderna samlas och vidarebefordras till berörda intressenter. Även kontaktkonferenser torde verksamt kunna bidra till önskvärd samordning.

Stockholm den 21 januari 1969

För universitetskanslern

Håkan Berg

Bengt Ahlström

Skolöverstyrelsen:

I Sverige produceras TV- och radioprogram avsedda att användas i undervisning dels inom försöksverksamheten med TV och radio i utbildningsväsendet (TRU), dels av Sveriges radio, dels också i viss utsträckning av produktionsenheter vid några lärarhögskolor.

TRU:s utbud av undervisningsprogram riktar sig för närvarande i första hand till studerande vid universitet och högskolor samt till vuxenstuderan-

de, som önskar erhålla viss kompetens på grundskolenivå eller gymnasial nivå. Sveriges radios program för den reguljära undervisningen är avsedda för skolor på och under gymnasial nivå.

De av Sveriges radio producerade TV- och radioprogrammen för reguljär undervisning är utformade med hänsyn tagen till landets skolorganisation och anpassade till gällande läroplaner samt metodiskt bundna till godtagna undervisningsprinciper. Ett direkt överförande av dessa program till annat nordiskt land med avvikande skolorganisation och läroplaner torde inte vara möjligt annat än i undantagsfall.

De program för vuxenutbildning, som framställs av TRU och som avses vara kompetensgivande, torde av liknande skäl inte heller vara direkt överförbara till annat land.

De eterdistribuerade undervisningsprogram, som framställts i vart och ett av de övriga nordiska länderna, är säkerligen inte heller direkt användbara i andra undervisningssammanhang än i dem, för vilka de framställts.

Med hänsyn till föreliggande olikheter i de nordiska ländernas skolorganisation och undervisningsunderlag i form av läroplaner m. m. torde det för närvarande vara förenat med betydande svårigheter att ersätta de nationella enheterna för produktion av undervisningsprogram med ett för de nordiska länderna gemensamt företag. Ett sådant företag skulle sannolikt under avsevärd tid framåt vara tvunget att göra parallellprogram.

SÖ betraktar det framlagda förslaget som intressant och är för sin del beredd att främja en utveckling mot allt bättre förutsättningar för ett realiserande av motionärernas förslag.

I avvaktan på bättre förutsättningar i form av mer enhetlig skolorganisation och närmare överensstämmelse i fråga om läroplaner torde man dock tills vidare få begränsa sig till att vid produktion av TV- och radioprogram för undervisningsändamål beakta önskvärdheten av att man, där detta lämpligen kan ske, söker utforma programmen så, att de blir användbara i samtliga eller i flera nordiska länder. Genom ökade kontakter bör också utbyte eller utlån av program på allt sätt stödjas. På grundval av på detta sätt vunna erfarenheter bör vid en senare tidpunkt frågan om ett gemensamt nordiskt produktionsföretag för framställning av etersända undervisningsprogram med större framgång kunna aktualiseras.

Stockholm den 29 januari 1969

Jonas Orring

Bo Berger

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Arbetsmarknadsstyrelsen saknar i stort sett erfarenheter av denna form av undervisning men under läsåret 1968/1969 har TRU-kommittén för arbetsmarknadsstyrelsens räkning producerat och via Sveriges radio sänt nio TV-program och 17 radioprogram för att ytterligare bredda informationen i det studie- och yrkesorienteringsprogram som styrelsen har ansvaret för i gymnasium och fackskola. En uppföljning av elevreaktionerna på dessa program håller på att genomföras men några resultat kan ännu inte redovisas.

För vuxenstuderande producerar TRU vidare i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen en serie arbetslivsorienterande program avsedda för elever vid yrkesskolor och omskolningscentra. Denna produktion beräknas bli klar under innevarande år.

De begränsade erfarenheter styrelsen har talar dock för en fortsatt och vidgad försöksverksamhet med produktion av undervisningsprogram.

Med växande krav på rörlighet och omställbarhet på arbetsmarknaden och därmed sammanhängande behov av arbetsmarknadsutbildning och annan vuxenutbildning ökar behovet av information och undervisning som lätt bör kunna nå stora grupper i vårt samhälle. TV och radio har därför genom sin räckvidd och genomslagskraft en stor uppgift att fylla.

Av de områden som kan komma i fråga för undervisning och information via etermedia kan nämnas program om yrken, yrkeskrav och arbetsmiljöer liksom program som behandlar yrkesvalsproblem. Även rent yrkesutbildande program och program i allmänna skolämnen som t. ex. teknik och naturvetenskap bör kunna komma i fråga.

Det förefaller dock naturligt om åtskilligt material för undervisning av såväl vuxna som yngre vore av nationell karaktär. Det är därför nödvändigt att ett företag för produktion av undervisningsmaterial för eterundervisning finns i respektive land. Det föreslagna nordiska företaget skulle då kunna bidra med förslag och ekonomiska resurser för nationell produktion med sikte på nordisk marknad.

Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker därför förslaget om ett gemensamt företag med uppgiften att planera och ekonomiskt stödja nationell produktion för nordiskt bruk.

Stockholm den 29 januari 1969

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Gunnar Olderin

Birger Sjöström

TRU-kommittén:

TRU-kommittén är i och för sig positiv till tanken på ett nordiskt samarbete i fråga om produktion av radio- och televisionsprogram för undervisningsändamål.

Kommittén har till uppgift att bl. a. dels utreda, planera och verkställa produktion av program, dels överväga de organisatoriska former i vilken produktionen bör äga rum respektive programmen utnyttjas. De hittills vunna erfarenheterna möjliggör för närvarande inte något ställningstagande till organisationsform för svenska förhållanden. Underlag torde därmed inte heller finnas att bedöma frågan om ett samnordiskt företag.

Vad beträffar möjligheterna att producera och nyttiggöra samnordiska program vill kommittén peka på bl. a. de svarigheter som uppkommer genom olika utbildningssystem, läroplaner m. m. i de nordiska länderna. Denna erinran gäller emellertid huvudsakligen det kompetens- eller nivåinriktade området. Större förutsättningar för internordiskt bruk torde föreligga för program inriktade mot det allmänna studie- och bildningsområdet.

Samtidigt vill kommittén peka på att ett samnordiskt företag av föreslagen typ bör kunna producera inte bara gemensamma program, utan också specialbeställda program för visst land samt programserier som kombinerar dessa alternativ.

Det bör också nämnas att kontakter redan inletts rörande utnyttjande i Norge av en kurs i ämnet psykologi som för närvarande produceras av TRU-kommittén.

Programproduktionen är förnkippad med relativt stora kostnader, vilket från ekonomisk synpunkt kräver stort avnämningarunderlag eller på annat sätt mångfaldigt programutnyttjande. Från allmänt rationella synpunkter finner kommittén det därför naturligt med ett samarbete för att ta vara på erfarenheter från olika håll. Detta gäller lika väl för initialskedet som för det mer långsiktiga perspektivet. Innan de yttre organisatoriska formerna angrips bör emellertid de olika ländernas undervisningssituationer och programbehov m. m. analyseras. Ett nordiskt samarbete bör därför enligt TRU-kommitténs uppfattning inledningsvis få formen av studiebesök, konferenser m. m. syftande till uppföljning av den nationella verksamheten.

Stockholm den 10 februari 1969

Ragnar Edenman

C.-F. Hammar

Sveriges radio:

Sveriges radio intar principiellt en positiv hållning till olika former av nordiskt samarbete och har också på olika sätt aktivt medverkat till en vidare utveckling av detta samarbete på det område — etermediernas — som företagets egen verksamhet avser.

Som motionärerna själva påpekar, förekommer redan ett samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om skolprogram, nämligen som utbyte av nationellt producerade program. Sveriges radio ser det som en naturlig sak att detta samarbete kommer att fortsätta men är samtidigt medveten om att vissa praktiska svårigheter föreligger, beroende på att utvecklingen sker olika snabbt i de olika länderna och skillnader i förutsättningarna sålunda kan bli rätt märkbara. Det reella värdet i ett lånat program minskas givetvis, om programmet ursprungligen iordningställt för en publik med högre (eller lägre) kunskapsnivå än sekundärpublikens, särskilt som dessa skillnader mellan jämförbara skolstadier i de olika länderna i viss utsträckning gäller även arbetsformerna. Inom Sveriges radios skolprogramavdelning har man därtill konstaterat att olikheterna i dessa avseenden snarast tenderar att öka. Även om detta medför att gemensamma nordiska produktioner är relativt mer arbetskrävande, är dock skolprogramavdelningen inriktad på att fortsätta det nordiska produktionssamarbetet.

Motionärerna föreslår ett samarbete även i fråga om produktionen av program för vuxenundervisningen. Sveriges radio vill här till understryka, att denna undervisning, i den mån den är kompetensinriktad, möter samma svårigheter som skolprogrammen; det föreligger betydande skillnader mellan kompetenskraven i de olika länderna. Det förtjänar att påpekas, att även ett utbyte av friare undervisningsprogram är svårt att genomföra, till följd av de omfattande språksvårigheter som faktiskt föreligger.

Sveriges radio kan mot denna bakgrund inte betrakta bildandet av ett särskilt företag för produktionen av sammordiska program för undervisningsbruk som en realistisk lösning. Det skulle bl. a. råda en betydande osäkerhet om möjligheterna att få avsättning för de producerade programmen.

Med tanke på det önskvärda i ett effektivt och konstruktivt nordiskt samarbete vill Sveriges radio i stället förorda en ingående diskussion mellan företrädare för vuxenundervisningen i de nordiska radioföretagen om de praktiska förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete på detta område. Sveriges radio, som för sin del är beredd att ta initiativet till en sådan konferens, ser denna diskussion som en naturlig fortsättning på det samarbete som redan etablerats i skolprogramverksamheten — utan att ett speciellt produktionsföretag inrättats — och som har varit till gagn för alla de medverkande parterna.

Stockholm den 31 januari 1969

Olof Rydbeck

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats tilläggsförslag om material till undervisningen i radio och TV. Utskottet har behandlat tilläggsförslaget vid möte den 23 och 24 september 1969.

1. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att tillskapa ett gemensamt företag för produktion av material att användas i den eterbundna undervisningen i de nordiska länderna.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över tilläggsförslaget:

Folkuniversitetets nordiska arbetsgrupp.

Danmark

Ministeriet för kulturelle anliggender.
Undervisningsministeriet.

Finland

Undervisningsministeriet.
Oy. Yleisradio Ab.
Kansanvalistusseura — Folkbildningssällskapet.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
Skolöverstyrelsen.
Arbetsmarknadsstyrelsen.
TRU-kommittén.
Sveriges radio.

Ministeriet för kulturelle anliggender och undervisningsministeriet i Danmark hänvisar till yttrandet från *Radorådet*, som förordar att utbyggnaden av radioförelagens undervisningsaktiviteter avvaktas, innan ett nordiskt samarbete på området organiseras. Enligt Radorådets uppfattning skulle inrättandet av en nordisk institution av föreslagen art inte medföra omedelbara arbetsmässiga lättnader.

Undervisningsministeriet i Finland finner, att de nordiska länderna tillsammans kunde utgöra ett tillräckligt stort avsättningsområde för undervisningsprogram i radio och TV och att besparingar i produktionskostnaderna och en höjning av programnivån under sådana förhållanden kunde åstadkommas. Ministeriet ifrågasätter det ändamålsenliga i att inrätta ett särskilt produktionsbolag. Åtgärder för etablerande av en nordisk samproduktion av undervisningsprogram bör föregås av en utredning rörande de ekonomiska förutsättningarna och de möjligheter, som redan nu erbjuds av existerande produktionsenheter. Ministeriet framhåller avslutningsvis att frågan om material till undervisning i radio och TV för Finlands vidkommande torde böra behandlas av den central för audiovisuella läromedel, som i en nära framtid inrättas. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge önskar inte taga ställning till medlemsförslaget innan betänkande föreligger från den norska kommitté, som utreder radions och TV:s plats i undervisningen. *Universitetskanslersämbetet* tar avstånd från förslaget om inrättande av ett samnordiskt företag i detta skede och föreslår i stället en utredning av förutsättningarna för nordiskt samarbete med hänsyn till redan vidtagna eller planerade åtgärder i de nordiska länderna. I samordningsarbetet bör särskilt eftersträvas informationsutbyte och kontaktkonferenser. Nyttan av att utbyta erfarenheter och de höga produktionskostnaderna är enligt ämbetets mening motiv som talar för en nordisk samordning. Hänvisande till det pågående utredningsarbetet i Sverige samt de olika utbildningssystemen och läroplanerna i de nordiska länderna finner *TRU-kommittén* i Sverige att underlag inte torde finnas för att bedöma frågan om ett samnordiskt produktionsföretag. Kommittén betonar dock, att allmänt rationella synpunkter, såsom produktionskostnaderna, gör det naturligt med ett nordiskt samarbete för att ta vara på erfarenheter från olika håll. Innan organisatoriska åtgärder vidtas bör det nordiska samarbetet på området först och främst gå ut på studiebesök, konferenser m. m. för uppföljande av den nationella verksamheten. Liknande synpunkter framförs av *skolöverstyrelsen* i Sverige, som anser att erfarenheter av nordiskt samarbete i informations- och kontaktskapande syfte bör vara grundvalen för dryftande av frågan om ett gemensamt nordiskt produktionsföretag.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige finner den nationella produktionen av yrkesorienterade undervisningsprogram vara en utgångspunkt för nordiskt samarbete, varför uppgifterna för ett gemensamt nordiskt företag skulle vara att planera och stödja den nationella produktionen för nordiskt bruk.

Oy. Yleisradio Ab. i Finland anser nordiskt samarbete vara ytterst nödvändigt vid beredning av undervisningsmaterial för radio och TV men önskar ej ta ställning till förslaget med hänvisning till frågans omfattande natur och till det ställiga audiovisuella institut, som planeras i Finland. *Sve- riges radio* anser att produktionen av samnordiskt material för kompetensinriktad undervisning men även för friare undervisning stöter på stora svå-

righeter på grund av olikheterna mellan länderna i vissa avseenden. Bolaget betraktar därför inte bildandet av ett nordiskt företag som en realistisk lösning men rekommenderar en ingående diskussion mellan företrädare för vuxenundervisningen i de nordiska radioföretagen om de praktiska förutsättningarna för ett utvidgat samarbete på området.

Folkuniversitetets nordiske arbetsgrupp, som tillstyrker medlemsförslaget, föreslår inrättande av ett planeringsorgan för handläggning av samnordiska projekt. Svårigheterna inom vuxenutbildningen för en gemensam produktion av läromedel är enligt arbetsgruppens mening inte så stora som inom andra utbildningssektorer. Arbetsgruppen finner det därför vara önskvärt med ett gemensamt nordiskt examenssystem och gemensamma studieplaner och examina och framhåller att dylika resultat skulle främja den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

3. U t s k o t t e t

Utskottet vill inledningsvis i likhet med förslagsställarna erinra om att Nordiska rådet redan tidigare uppmärksammat radio- och TV-undervisningens betydelse inom utbildningsväsendet. Sålunda efterlystes i rekommendation nr 6/1966 ett effektivt nordiskt samarbete rörande produktion av skolfilm och skol-TV-program. Rekommendation nr 7/1966 avsåg en utredning av förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV. Inte minst på detta område kommer radio och TV i framtiden att ställas inför betydligt ökade uppgifter. De snabba förändringarna på arbetsmarknaden i de enskilda länderna ökar behovet av möjligheter till omskolning, som med fördel kan omhänderhas av radio och TV. Mot bakgrund av den nordiska arbetsmarknaden och arbetet på att samordna de nordiska utbildningsvägar-
na ter det sig enligt utskottets mening naturligt att utvecklingen även går mot en gemensam nordisk vuxenutbildningssektor. Utskottet vill även framhålla att utbyggnaden av intern TV som hjälpmedel i undervisningen kommer att öka behovet av samarbete för produktion av undervisningsprogram för denna undervisningsform.

Redan nu förekommer utbyte av undervisningsprogram mellan de nordiska radioföretagen. Remissinstanserna ställer sig överlag positiva till ett ökat nordiskt samarbete för produktion av material för undervisning i radio och TV. Utskottet har dock av remissmaterialet kunnat inhämta att en utbyggnad av detta samarbete för närvarande försvåras på grund av den pågående omläggningen av skolsystemen i de nordiska länderna. För vuxenundervisningens del gäller, att formerna för denna undervisning är föremål för utredning och utveckling i samtliga nordiska länder. Utskottet har emellertid av remissmaterialet även funnit, att man i de olika länderna är medveten om de fördelar i fråga om rationalisering av verksamheten och inbe-

sparingar som en längre gående samordning av produktionen av undervisningsmateriel skulle medföra.

Utskottet vill inte uttala sig om formerna för detta samarbete. De hinder, som för närvarande försvårar samarbetet, är icke större än att de bör kunna övervinnas. Vid den nationella utbyggnaden av produktionen av undervisningsprogram för radio och TV bör möjligheterna till och fördelarna med en ökad nordisk samordning beaktas. Sålunda bör erfarenheterna av pågående verksamhet såsom den svenska TRU-kommitténs (sakkunniga för försöksverksamhet med radio och TV i utbildningsväsendet) omfattande och grundliga arbete tas till vara och utnyttjas med sikte på en förstärkning av motsvarande nordiska samarbete. Utskottet vill även betona, att utbyggnaden och planeringen i ett land bör ske under upprätthållande av fortlöpande och nära kontakter med motsvarande verksamhet i de övriga nordiska länderna. Bl. a. torde studiebesök och konferenser för utbyte av information och erfarenheter vara av stort värde. Utskottet vill även erinra om att, sedan de i Danmark och Finland planerade audiovisuella centralerna inrättats, avsevärt förbättrade förutsättningar torde finnas för ett ökat nordiskt samarbete på området. Givetvis bör de redan förefintliga produktionsenheterna utnyttjas för en effektivisering av det nordiska programutbytet och en samordning av produktionen.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,
att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den sammordiska produktionen på området.

København den 24 september 1969

K. B. Andersen

Georg Backlund

Per Bergman

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Förman

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

Medlemsförslag

om sannordisk radio- och TV-forskning

*(Väckt av K. B. Andersen, Olav Hordvik, Nils Kellgren, Dagmar
Ranmark och Berte Rognerud)*

Radio och TV har en betydligt mera omfattande och mångsidig spridning än enskilda dagstidningar och andra former för tryckt information. Pressens publik är mera selektiv än radions och televisionens, bl. a. beroende på att radiolyssnarna och TV-tittarna är bundna av programtiderna och därmed även av utbudet i högre grad än tidningsläsarna. Denna omständighet innebär större möjligheter för radio och TV att påverka publikens intressen och attityder. Å andra sidan ställer den ledningen för radio- och TV-verksamheten inför ett stort ansvar vad gäller programurval och -struktur.

Vid den av Nordiska rådet i april 1968 i Köbenhavn anordnade konferensen om kulturförmedlingens mål och medel karakteriserades TV som den mest demokratiska och tillika en av de viktigaste kulturkanalerna. TV har de bästa förutsättningar att förmedla de olika konstarterna till en stor population och är dessutom mindre fastlåst vid de konventionella relationerna mellan socialgrupperna än övriga kulturdistributionskanaler. Ur konsumenternas synpunkt ställer sig TV dessutom på längre sikt billigare än film, teater och konserter. Under sådana förhållanden borde samhället vara berett att satsa mera på TV som kulturförmedlare. Många frågor i anslutning till TV:s uppgifter i detta avseende kräver emellertid sin lösning. Relationerna mellan publik och TV borde belysas genom vetenskapliga undersökningar. Sålunda kunde skapas grundval för en mera ändamålsenlig satsning på TV som kulturförmedlare.

Trots att man inom olika samhällsläger är enig om massmedias betydelse, förekommer för närvarande i de nordiska länderna endast debatt till och från om radions och TV:s roll som kulturförmedlare och informationsorgan. Orsaken härtill är delvis det faktum, att tillräckliga insikter saknas om massmedias effekt på publiken. För att belysa relationerna mellan publik och medium åberopas ofta utländska, främst amerikanska undersökningar. Dessa måste emellertid utnyttjas med den största försiktighet, emedan de inte är direkt tillämpbara på förhållandena i de nordiska länderna. Vårt samhälle avviker alltför mycket från det amerikanska. Detsamma gäller radio och TV. I de nordiska länderna borde därför tagas initiativ till en

egen omfattande forsknings- och undersökningsverksamhet kring dessa massmedia.

Frågan om inrättande av en gemensam institution för forskning rörande massmedia har tidigare diskuterats inom Nordiska rådet i samband med ett tilläggsförslag vid tionde sessionen 1962. Förslaget föranledde dock ingen åtgärd från rådets sida under hänvisning till att denna fråga enligt uppgift från undervisningsministrarna skulle behandlas av experter. Något resultat av ett sådant arbete föreligger emellertid ännu inte.

En betydande utveckling har ägt rum i synnerhet på TV:s område sedan frågan om massmediaforskning senast behandlades i rådet. Bl. a. uttalandena vid kulturförmedlingskonferensen visar, att frågan är mycket aktuell mot bakgrund av den starka expansionen inom TV-verksamheten i alla de nordiska länderna.

Sedan 1967 finns en europeisk samorganisation för radio- och TV-forskning, The Group of European Audience Researchers, där bl. a. Danmark, Finland och Sverige är medlemmar. Finland och Sverige torde för tillfället ha den mest utvecklade forskningen på området i de nordiska länderna. I Finland har forskningen initierats av Oy. Yleisradio Ab., som i samarbete med de samhällsvetenskapliga fakulteterna vid vissa universitet strävar att undersöka olika frågor rörande publik och medium. För Sveriges del omhänderhas verksamheten av sektionen för publikundersökningar inom Sveriges radio. Verksamheten har inriktats på målforskning om publiken, på framskaffande av deskriptiva data och kunskaper om publiken till hjälp för planeringen av program samt på granskning av publikens levnadsvanor. Däremot har mera allmän forskning rörande verkningarna på individ och samhälle av radio- och TV-utsändningar inte ansetts vara en lika primär uppgift för Sveriges radio. En dylik forskning anses i första hand ankomma på högskolor och institutioner med samhällsvetenskaplig forskning på programmet. I förhållande till Finland och Sverige torde massmediaforskningen i Danmark, Island och Norge vara svagare företrädd såväl vid radioföretagen som vid högskolorna.

Massmediaforskning bör åtminstone i viss utsträckning bedrivas tvärvetenskapligt. Frågor om bildkommunikation, lyssnar- och tittarfrekvens, relationen mellan incitament och reaktion bör lösas i samarbete mellan sociologer, statistiker och psykologer. Fältet är så omfattande, att ett samarbete mellan olika vetenskapsgrenar erfordras. En fördelning av uppgifterna och en klar koordinering av verksamhetsformerna bör genomföras. För att åstadkomma en mångsidig undersökning av massmedia är det tydligt, att ett lands resurser inte är tillräckliga. De likartade förhållandena i de olika nordiska länderna och det redan relativt omfattande radio- och TV-samarbetet mellan länderna möjliggör ett gemensamt utnyttjande av forskningsresurserna. Ett nordiskt samarbete ställer sig därför som en naturlig och önskvärd lösning av problemet.

De nordiska ländernas radiochefer har vid sitt möte i Helsingfors den 25 och 26 oktober 1968 uppmärksammat frågan om radio- och TV-forskning. Vid mötet fattades beslut om att undersöka möjligheterna att inleda samarbete om forskning mellan de nationella radiobolagen. Beslutet vittnar om att forskning anses behövlig för utformningen av radio- och TV-verksamheten i framtiden samt att nationella utredningsresultat är av värde även för grannländerna.

Radions och TV:s möjligheter att medvetet eller omedvetet påverka stora medborgarkategorier och strävandena hos de ansvariga för radio- och TV-verksamheten motiverar enligt vår mening starkt, att åtgärder vidtas av de nordiska ländernas regeringar för att åstadkomma forskning på området i syfte att skapa en bättre grundval för satsningarna vad gäller programverksamheten. Då i Finland forskning i samarbete mellan radiobolaget och högskolorna redan inletts, finns vissa modeller för hur en dylik utredningsverksamhet kan bedrivas. Vid övervägandena om en framtida massmedia-forskning bör även det i Nordiska rådet tidigare framförda önskemålet om inrättande av en särskild institution för dylik forskning beaktas. Ett tillräckligt ekonomiskt stöd från statsmakternas sida är emellertid en obelagad förutsättning för att forskningen skall kunna bedrivas mångsidigt och effektivt.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att åstadkomma en effektiv radio- och TV-forskning samt att ställa behövliga medel till förfogande för en dylik forskning.

Köbenhavn, Oslo och Stockholm i december 1968

K. B. Andersen

Olav Hordvik

Nils Kellgren

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Det nordiske kontaktutvalget for radio- og fjernsynsspørsmål:**

Kontaktutvalget drøftet denne saken rent preliminært i forbindelse med ovennevnte medlemsforslag på sitt møte i Helsingfors 8. og 9. mai 1969. Saken vil bli videre drøftet på kontaktutvalgets neste møte i København i midten av november 1969.

Allt nå kan det imidlertid sies at utvalget stiller seg meget positivt til medlemsforslaget, og utvalget tar sikte på senere å legge fram et eget forslag som man håper kan bidra til å fremme nordisk samarbeid innen dette feltet.

Oslo, 30. august 1969

E. Skadsem

Formann

Sv. Smeland

Sekretær

Nordisk Film og TV Union:

Medlemsforslaget har vært forelagt de nasjonale seksjoner av Nordisk Film og TV Union, og på grunnlag av de innkomne uttalelser tillater jeg meg å meddele:

Nordisk Film og TV Union er av den oppfatning at forslaget har stor almen interesse og også er av interesse for Unionen og dens virksomhet.

Utviklingen av nye former for fjernsyn og produksjon for fjernsynet virker også inn på filmproduksjonen for fjernsynet og derigjennom indirekte på produksjonen for filmleerret (filmduk). Unionen vil antyde at for å gjennomføre en effektiv forskning, burde ressursene innen de ulike aktuelle vitenskapene i de nordiske land samordnes, og forskningsoppdragene fordeles mellom landene under hensyntagen til de ressurser som er tilstede.

Den finske seksjon er av den oppfatning at samnordisk radio og TV forskning i første rekke er en oppgave for de nordiske radio- og fjernsynsforetagender.

Den norske seksjon har avgitt følgende særuttalelse:

Seksjonen vil imidlertid peke på at grensene for forskningsområdet etter vår oppfatning er for snevert trukket opp, når det begrenses til radio og fjernsyn. Det er selvsagt en nær sammenheng mellom disse to media, men etter vår oppfatning er filmen et like viktig beslektet massemedium, på linje

med disse. En forskningsoppgave som behandler disse tre sammenhørende media, vil ha den største interesse for en samlet vurdering av de sentrale problemer en her har å gjøre med.

Spesielt når det gjelder filmen reiser den en rekke særlige spørsmål som også kan ha interesse for fjernsynet. Vi peker bare på forskjellen når det gjelder den rene spillefilm sammenholdt med undervisnings- og opplysningsfilmen, reklamefilmen, o. s. v. Etter vår oppfatning er det minst like viktig at filmens påvirkningskraft blir undersøkt, og sannsynligheten taler for at man på vesentlige felter vil kunne finne interessante paralleller til fjernsynspåvirkningen.

Vi vil også peke på at miljøet omkring mottagelsen av det tilbud de forskjellige media gir, foregår under ytterst forskjellige påvirkningsforhold. Det er i denne forbindelse nok å peke på at påvirkningen sannsynligvis er vesensforskjellig foran en liten TV-skjerm i en privat stue enn i det sosiale miljø i en kinosal med stort lerret og farger. Også påvirkningen i et klasserom eller i et foreningslokale vil kunne gi en interessant sammenlignende analyse.

Den norske seksjon er enig i at en bør være forsiktig med i for stor grad å bygge på utenlandske undersøkelser. Likevel er det selvsagt at denne forsknings resultater har adskillig av verdi for en nordisk undersøkelse. En viser i denne forbindelse til at Zentralinstitut für das Jugend- und Bildungsfernsehen i München i juli 1967 har utgitt en bibliografi, omfattende 400 forskjellige arbeider, med tittelen »Fjernsyn og ungdom».

En bearbeidelse av det foreliggende stoff må kunne avklare hvor den nordiske forskning bør settes inn, f. eks. når det gjelder fjernsyn og ungdom.

Den danske seksjon har ennå ikke avgitt sin uttalelse. Den vil bli etter-sendt så hurtig som mulig.

Oslo, 17. mars 1969

For Nordisk Film og TV Union

Arnljot Engh

Formann

Under henvisning til vår ekspedisjon om denne sak av 17. mars 1969 tillater jeg meg herved å meddele at Den Danske Seksjon 19. mars 1969 har avgitt følgende om rubriserte sak:

Vi skal i den anledning opplyse, at selvom dette er et rent TV- og radio-problem, som formodentlig ikke vil resultere i opplysninger, som direkte vil komme filmbranchen tilgode, synes forslaget at være så interessant, at vi mener, det bør nyde fremme.

Resultaterne af en sådan undersøgelse vil måske kunne give stødet til, at en tilsvarende indenfor filmdistributionen kunne igangsættes, hvorved også dette massemeddelelsesmedie kunne analyseres for de samme forhold.

Jeg beklager at denne uttalelse er innkommet etter utløpet av den fast-satte frist, men forsinkelsen skyldes utenlandsfravær og derav følgende vanskeligheter med å få sammenkalt møte i Den Danske Seksjon.

Arnljot Engh

Formann

D a n m a r k

Statsministeriet *hänvisar i skrivelse den 1 september 1969 till Danmarks Journalisthøjskoles yttrande av den 27 augusti 1969 (se nedan).*

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man meddele, at Danmarks Radio den 21. februar 1969 har afgivet følgende udtalelse, hvortil ministeriet for kulturelle anliggender for sit vedkommende kan henholde sig:

Foranlediget heraf skal man meddele, at de nordiske radioorganisationer, således som det også fremgår af medlemsforslaget, har opmærksomheden henledt på værdien af et nærmere samarbejde og koordinering af bestræbelserne for etablering af en effektiv radio- og TV-forskning, og at Finlands rundradio i løbet af indeværende år vil indbyde de øvrige nordiske radiochefer til et møde til drøftelse af disse tanker.

Det er Danmarks Radios opfattelse, at resultatet af de forhandlinger, der vil finde sted på det fornævnte møde, bør afventes, forinden Danmarks Radio for sit vedkommende tager stilling til det fremsatte medlemsforslag fra Nordisk Råd.

København, den 13. marts 1969

P. m. v.

E. b.

B. Linstow

Sekretær

— — — skal man meddele, at *Radiorådet* i skrivelse af 4. september 1969 har udtalt, at det på et nordisk radio/TV-forsker møde i Helsingfors den 10.—11. april 1969 blev besluttet at henstille til radiochefernes godkendelse:

1. At der blev taget skridt til etablering af et permanent nordisk samarbejde på radio/TV-forskningens område ved nedsættelse af en komité med 2—3 repræsentanter for hver af de nordiske radiofonier. Disse repræsentanter skulle mødes to gange om året for at udveksle information og erfaring (mål-, metode- og resultatsammenligning).

2. At følgende tre forskningsprojekter blev realiseret på fællesnordisk basis:

a. En undersøgelse af den umiddelbare publikumsreaktion på et nordvisionsprogram (efteråret 1969).

b. En undersøgelse af nyhedsformidlingens indhold i de fem nordiske lande (foråret 1970).

c. En undersøgelse vedrørende børn og TV (efteråret 1970).

Alle forslag blev godkendt af radiocheferne på et møde afholdt i Reykjavík i juni 1969.

Ministeriet for kulturelle anliggender kan for sit vedkommende henholde sig til det af Radorådet meddelte.

København, den 9. september 1969

P. m. v.

E. b.

Hans J. Kjær

fm.

Undervisningsministeriet, det internationale kontor:

— — — sender man udtalelser af 11. og 27. august 1969 fra henholdsvis undervisningsministeriets 1. afdeling og det samfundsvidenskabelige forskningsråd (*se nedan*), idet bemærkes, at undervisningsministeriet kan henholde sig hertil.

Medlemsforslaget er endvidere forelagt Presseforskningsinstituttet ved Handelshøjskolen i København til udtalelse. Når svar indkommer herfra, skal man vende tilbage til sagen.

København, den 11. september 1969

P. m. v.

E. b.

Gregers Thomsen

Undervisningsministeriet:

— — — skal 1. afdeling udtale, at det fra Nordisk Råd modtagne medlemsforslag vedrørende samnordisk forslag til radio- og TV-forskning, så vidt ses, ikke på nogen måde kan virke hindrende for planerne om oprettelse af et statsligt audiovisuelt institut.

København den 11. august 1969

E. b.

V. Martensen-Larsen

Statens samfundsvidenskabelige forskningsråd:

Rådet har i forbindelse med de indledende drøftelser af kommende arbejdsopgaver vedtaget at undersøge mulighederne for at iværksætte eller støtte forskning vedrørende massemedierne, deres anvendelse, virkninger m. v. Man har optaget kontakt med programchef Felix Nørgaard, Danmarks Radio, med henblik på eventuel koordinering af rådets arbejde med de under Danmarks Radio iværksatte overvejelser. Endvidere søger man oplyst, om det humanistiske forskningsråd har en sådan interesse i dette forskningsområde, at der er grundlag for et samarbejde. Det bemærkes i

denne forbindelse, at overvejelser vedrørende forskning af massemedierne ikke bør begrænses til at angå radio og TV, men også bør tage sigte på pressen m. v.

Under henvisning til det anførte skal man henstille, at det ved den fortsatte behandling af medlemsforslaget til Nordisk Råd tages i betragtning, at spørgsmålet om støtte til den nævnte forskning er under overvejelse i forskningsrådet.

København, den 27. august 1969

P. f. v.

E. b.

Jytte Kvorning

Danmarks Journalisthøjskole:

Forslaget påpeger med rette behovet for stærkt øget forskning med hensyn til massekommunikationsforhold, og journalisthøjskolen finder, at en fælles-nordisk indsats i betydningen koordination af arbejdet (arbejdsdeling og informationsudveksling) er naturlig og ønskelig.

Efter journalisthøjskolens opfattelse bør en grundforskning inden for massekommunikationsforhold henlægges til uafhængige institutioner, hvor man for Danmarks vedkommende kan pege på det i forslag til lov om Danmarks Journalisthøjskole og Institut for Presseforskning omhandlede selvstændige institut, der bl. a. skal have til opgave at foretage videnskabelige undersøgelser af pressens og andre massemediers struktur og virksomhed og af andre emner i naturlig sammenhæng hermed.

Det i Nordisk Råd fremsatte medlemsforslag peger imidlertid særligt på den forskningsvirksomhed, som er indledt under Finlands radio i samarbejde med de samfundsvidenskabelige fakulteter og under Sveriges radios sektion for »publikundersøkningsar». Endvidere peges der på de nordiske radiochefers beslutning på mødet i Helsingfors den 25. og 26. oktober 1968 om at indlede samarbejde om forskning mellem de nationale radioselskaber.

Det kan ikke anbefales, at selve grundforskningen skal foregå under radio- og TV-selskabernes auspicer og med særligt sigte på radio-TV's forhold. Opinionsdannelsesprocessen udgør en helhed, og det bedste teoretiske grundlag opnås ikke ved, at man udgår fra enkelte massemedier endsige et enkelt af dem. Radio- og TV-selskaberne kan bidrage væsentligt til opgavens løsning gennem deres research-afdeling (nemlig ved systematiske og offentlige publikums- og programoversigter), men selve forskningen bør foregå ved uafhængige institutter.

Århus, den 27. august 1969

P. j. v.

Erik Reske-Nielsen

Rektor

Dansk Journalistforbund:

Dansk Journalistforbund, som har drøftet forslaget med sin gruppe i Danmarks Radio, finder sig i overensstemmelse med de nordiske parlamentarikers konklusion og præmisser vedrørende behovet for radio- og TV-forskning. Medarbejdere ved disse medier kan i deres arbejde registrere, at der i samfundet findes en tydelig usikkerhed over for mediernes påvirkningsmuligheder og slagstyrke. Denne usikkerhed, der registreres ikke mindst på politisk hold, kan i mange tilfælde være hæmmende for den ønskede udfoldelse og i andre tilfælde føre til overdreven reaktion på journalistiske indslag i radio og TV.

Det er altså vor opfattelse, at en forskning ville afsløre et misforhold mellem mediernes slagkraft og de forestillinger, der gøres herom. Der findes en meget udbredt forskning på dette område i USA, som vi har forsøgt at danne os et indtryk af. Det fremgår dog tydeligt af disse undersøgelser, at ikke mindst sproget og milieuet er afgørende for kommunikationsprocesserne, hvorudaf opinionsdannelsen igen udvikler sig. Man måtte derfor forestille sig, at resultater, som frembringes ved en sådan forskning i f. eks. Finland, ikke fuldt ud vil dække de andre nordiske lande. Den nationale afhængighed gør det derfor rimeligt at pege på, at det institut for presseforskning, som forudses oprettet i Aarhus ifølge statsministerens forslag om journalistuddannelse, ville være egnet til at drive forskning på dette område herhjemme, f. eks. i samarbejde med Sociologisk Afdeling, Institutet for Statskundskab og det nye psykologiske fakultet i Aarhus.

Vi forstår rekommandationsforslaget således, at man fra de nordiske politikeres side også er interesseret i en sådan deling mellem national og nordisk forskning, hvor den nordiske ligger længere ude i fremtiden, og anbefaler derfor forslagets videre behandling i Nordisk Råd.

København, den 18. september 1969

V. Fleischer Michaelsen

Dansk Filmlærerforening:

Dansk Filmlærerforening anser det for noget særdeles væsentligt, at der på nordisk grundlag iværksættes en radio- og TV-forskning, hvor alle aspekter — både på producent- og forbrugerside — kan blive tilstrækkelig alsidigt belyst.

Dansk Filmlærerforening har ifølge sin formålsformulering til opgave at varetage såvel filmundervisningens som TV-undervisningens interesser. Mens der foreligger et væsentligt materiale af teoretiske værker og forsk-

ningsresultater inden for filmen, som filmpædagogikken har kunnet bygge på, findes der næsten intet sådant materiale omkring TV-mediet.

Alene derfor er det vigtigt at få et forskningsmateriale bragt frem, og det er sandsynligvis rigtigt, at forskningen omkring mediet bør komme før undervisningen om det.

Men da realiteten er den, at TV på nuværende tidspunkt er det mest udbredte massemedium, der eksisterer, må undervisningen på forbrugerside i at forstå og at kunne vurdere TV-kommunikationen (som er vor mest udprægede one-way-kommunikation) sætte ind umiddelbart — uden at afvente forskningsresultater. Efterhånden som disse foreligger, må undervisningen derefter indrettes efter de dragne erfaringer.

Dansk Filmlærerforening vil derfor — idet vi i øvrigt helt tilslutter os forslaget konkluderende linjer — henstille, at der sker den tilføjelse i henvendelsen til regeringerne, at der på lige plan stilles midler til rådighed til forskning i TV og til undervisning i TV.

Himmelev, den 1. august 1969

For Dansk Filmlærerforening

Jens Pedersen

Formand

Finland

Undervisningsministeriet:

Ministeriet önskar först framhåva, att sagda frågor i Finland inte underlyder undervisningsministeriet utan ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena. Därför anser undervisningsministeriet sig inte kunna ge uttalanden beträffande det forskningsarbete, som bedrivs av de nordiska radio- och televisionsbolagen själva, vilka detta medlemsförslag i första hand torde angå.

Ministeriet är dock av den uppfattningen, att en dylik forskningsverksamhet borde ingå som en integrerad del i universitetens och forskningsanstalternas arbetsfält, emedan denna forskningsverksamhet är av vitt omfattande samhälllig betydelse.

Då det inom ramen för nordiskt samarbete framläggs ett mycket stort antal förslag samt tas initiativ till nya projekt och eftersom utvecklingen på ovannämnda område har varit synnerligen snabb, hyser undervisningsministeriet den åsikten, att de frågor som nu berörs ovillkorligen borde koordineras och att man vid dryftandet av sagda medlemsförslag därför borde höra det redan existerande, av regeringarna tillsatta Nordiska kontaktorganet för radio- och televisionsfrågor.

Ifall det sedan visar sig, att förenämnda åtgärder inte är tillräckliga för uppfyllandet av efterfrågade önskemål, och om fortsatta specialstudier anses vara av nöden, framhåller undervisningsministeriet, att i hänvisningen nämnda fråga då lämpligen kunde studeras inom ramen för nordiskt samarbete, som eventuellt kan frambringa lösningar för ärendets fortsatta behandling.

Helsingfors den 10 mars 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har i skrivelse den 7 augusti 1969 förklarat sig instämma i Oy. Yleisradio Ab:s yttrande av den 5 mars 1969 (se nedan).

Helsingfors universitet, konsistoriet, har i skrivelse av den 5 mars 1969 meddelat, att konsistoriet förenar sig om statsvetenskapliga fakultetens yttrande av den 26 februari 1969 (se nedan).

Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten:

I Nordiska rådet föreligger ett förslag om samnordisk radio- och televisionsforskning. Såsom av förslaget framgår har utformningen av radions och televisionens effekter i stor utsträckning i Finland redan organiserats enligt de riktlinjer som framläggs i förslaget. Vid praktiskt taget alla universitet och högskolor i Finland utförs för tillfället radio- och televisionsforskning i samarbete med rundradions forskningsavdelning. Denna forskning är i högsta grad tvärvetenskaplig och utförs bl. a. vid universitetets pedagogiska, psykologiska, sociologiska och statsvetenskapliga institutioner. Vad beträffar den forskning som utförs i Finland föranleder förslaget inga nya åtgärder under förutsättning att man säkerställer att den nuvarande forskningsverksamheten kan fortsätta.

Däremot är det önskvärt att man inom massmediaforskningen i mycket större utsträckning än tidigare strävar till komparativ, jämförande forskning. Det är knappast nödvändigt och ändamålsenligt att vid nuvarande stadium försöka skapa ett samnordiskt forskningsinstitut. Däremot kan man rekommendera tillsättandet av ett samnordiskt forskningsråd på radio- och televisionsforskningens område.

Helsingfors den 26 februari 1969

Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten

Erik Allardt

Turun yliopisto (Åbo universitet)¹:

— — — tillåter sig Turun yliopisto framlägga följande, på socialvetenskapliga fakultetens skrivelse i ärendet baserade synpunkter:

Ifrågavarande förslag betraktas av fakulteten som genomförbart. Fakulteten är överens med förslaget motiveringar, som understryker både TV:s och radions mångfaldiga och effektiva verkningsmöjligheter samt deras härigenom uppnådda ställning såsom de viktigaste nutida massmedia. Fakulteten instämmer även i medlemsförslaget krav om ökat statsbidrag åt massmedia. Det i Finland inom radio- och TV-forskning praktiserade samarbetet mellan Finlands rundradio och de olika universiteterna har visat sig vara synnerligen givande och på denna grundval torde också ett nordiskt samarbete med statsmaktens stöd föra till resultat, som tillfredsställer och är nyttobringande för de olika parterna.

Å Turun yliopistos vägnar

Tauno Nurmela

Rektor för Turun Yliopisto

Olavi Rytönen

Universitetssekretär

Åbo akademi:

Åbo akademi finner detta förslag mycket beaktansvärt och rekommenderar för sin del att det förverkligas.

Ett utlåtande har inhämtats från pedagogiska institutionen vid Åbo akademi. Detta utlåtande, som bifogas (*se nedan*), innehåller en del kompletteringar, förslag och synpunkter, som är ägnade att ytterligare belysa olika frågeställningar i samband med det aktuella medlemsförslaget om samnordisk radio- och TV-forskning.

Åbo den 8 april 1969

För Åbo akademi

K.-G. Fogel

T. f. rektor

C.-E. Sundman

Akademisekreterare

¹ Ylltrandet översatt från finska.

Åbo akademi, pedagogiska institutionen:

Inledningsvis kan framhållas, att den inledande argumenteringen för radions och TV:s möjligheter till påverkan på sin publik verkar långsökt och dunkel. I litteraturen förekommande jämförelser mellan olika media och/eller mediakombinationer ger betydligt bättre stöd än så för den som vill hävda betydelsen av en intensifierad forskning beträffande radio- och TV-påverkan.

Tanken att en så viktig påverkansfaktor som radio- och TV-programmen i framtiden skall studeras med större precision och i större omfattning är värd allt stöd. Speciellt gäller detta effektstudier av olika slag. Dessa har länge ansetts vara grundforskning i övervägande grad och därför i första hand ämnen som hör hemma på universitets- och högskoleinstitutioner. Man har som målforskningsprojekt för den hittills bedrivna etermediaforskningen högprioriterat deskriptiva studier av audience (surface) research-typ. Det måste emellertid hävdas, att effektstudier knutna till enskilda program eller programserier har så tung anknytning till radiobolagens programansvar, att de väl motiveras som målforskningsprojekt, även om man i många fall kan dra slutsatser med generell innebörd från enskilda sådana studier eller från flera sådana som i vissa principhänseenden varit sidoordnade även om målen ad hoc varit helt disparata.

Det bör betonas att man vid den nu föreslagna intensifieringen och inter-nordiska systematiseringen av radio- och TV-forskningen särskilt överväger möjligheterna till nordisk samplanering av enskilda effektstudier i enskilda länder så att man med ett större antal sådana får fram fullgod belysning av vissa principiella frågeställningar.

Så kan t. ex. svenska statens järnvägars (SJ:s) och Sveriges radios gemensamma försök att experimentellt optimera skrämseffektens motiverande verkan på pojkar i skolåldern tillsammans med flera liknande studier ge en utgångspunkt för diskussioner om generella skrämseffekter.

Av speciellt värde vore om man för nordiskt bruk kunde få tillgång också till de erfarenheter beträffande etermediaundervisning som fortlöpande samlas inom ramen för den svenska TRU-kommitténs verksamhet. Detta torde kunna underlättas av att i kommittéuppgiften ingår att skapa samverkanskontakt med övriga nordiska länder.

Bland de många problem som kunde hänskjutas till ett samnordiskt forskningsorgan för behandling är det viktigt att redan i remissyttrandet över medlemsförslaget peka på några hittills föga beaktade områden. Målsättningsanalysens betydelse i samband med alla program, inte bara de utpräglade undervisningsprogrammen, är ett hittills helt förbisett problem. Producenters och ansvariga utgivares ansvar för program som sänts ut till allmänheten har inte bara en rättslig sida utan också en informationsetisk. Denna är dessutom nära knuten till informationstekniska insatser och skulle därför lätt kunna studeras samtidigt med att man genomför informa-

tionstekniska effektstudier. Viktigt är att man i sådana sammanhang arbetar med målanalyser av såväl kunskapsinnehållet som av de känslomässiga målen för och effekterna av aktuella program.

Medlemsförslaget innehåller inga som helst antydningar om huru det föreslagna samnordiska arbetet skulle etableras. Detta är en svaghet hos förslaget och ett tungt skäl för att man så snart som möjligt tillsätter en person eller en liten grupp som snabbtredere denna delfråga. Om man dröjer med detta, blir följden lätt att samarbetet kommer att inskränkas till att de olika institutioner som sysslar med uppgifter av det aktuella slaget sätter upp de övriga på sin distributionslista för rutinförsändelser eller föranstaltar om utbyte av enstaka forskare mellan institutionerna. Huru viktig sådan samverkan än är, bör förslagsställarnas syfte vara vidare än så. I förlängningen på medlemsförslaget måste ligga sådana åtgärder, ägnade att öka förståelsen för påverkan via etermedia, som är för omfattande och för dyrbara för ett enstaka land att genomföra på egen hand men som med fördel kan åstadkommas genom gemensamma ansträngningar, eftersom samhällssituationen i stort och de kulturella förhållandena i synnerhet är så likartade inom de fyra nordiska länderna.

Det synes slutligen önskvärt att den person (eventuellt de personer) som skulle tilldelas uppdraget att snabbtreda den konkreta utformningen av en gemensam nordisk radio- och TV-forskning också skulle sammanställa en kategoriserad projektkatalog över de studier av direkt effektkontrollskarakter som gjorts i de nordiska länderna med pengar, personal och problem som helt eller delvis erhållits från de nordiska radio- och TV-bolagen eller från den svenska TRU-kommittén. Denna katalog skulle uppta såväl total-effekter av program eller programserier som de mindre, väldefinierade effekterna av t. ex. olika bildsättning till en och samma text, textstorlekar i underrubriker eller olika förfaranden, exempelvis speakertext eller dubbing, vid överförande av utländska filmmaterial till nordiskt bruk.

För vinnande av tid borde den föreslagna snabbutredningen särbeslutas och ske parallellt med övriga överläggningar i hela den fråga som medlemsförslaget aktualiserar.

Åbo den 6 april 1969

Ake W. Edfelt

Professor

Tammerfors universitet¹:

Det inom Nordiska rådet väckta förslaget om samnordisk radio- och TV-forskning är aktuellt och nödvändigt med tanke på de elektriska massmedias kraftigt ökade inflytande. Forskningsinstitutets vid Tammerfors universitet och rundradions gemensamma forskningsmaterial visar att t. ex. i Finland är de aktiva TV-tittarnas genomsnittliga tittartid per

¹ Yttrandet översatt från finska.

dygn redan över två timmar. Ifall utvecklingen går i samma riktning som inom äldre televisionskulturer, kommer denna del av fritidstillbringandet att ytterligare öka. I Förenta staterna är motsvarande tal enligt vissa beräkningar rentav fyra timmar. Ifall de elektriska massmedia får ett sådant kvantitativt grepp över fritiden och distributionen av information, är det ej mera förenligt med mottagarnas intressen att det till oss erbjudna materialet utsovrar utan systematisk kännedom om förhållanden och mottagarnas målsättningar.

De motiv, som kan konstateras för ett inledande av samnordisk radio- och TV-forskning är alltigenom så vägande, att det finns fullt skäl att förena sig om ovannämnda medlemsförslag och uttala förhoppningen att Nordiska rådet vid sin behandling av saken skulle besluta att godkänna förslaget.

I fråga om förslagets praktiska genomförande är den centralaste principfrågan tydligen organisationsformen för genomförandet. Enligt förslaget skulle organisationen vara en samnordisk institution för radio- och TV-forskning. Denna lösning kan ej anses vara att rekommendera, närmast av följande orsaker. För det första är radio- och TV-forskning till sin natur så empirisk, att den i huvudsak stöder sig på i ettvarit land införskaffat intervjumaterial samt på TV-sändningar som kan följas inom ettvarit lands område. Då skulle en i ett av de nordiska länderna befintlig forskningscentral förorsaka de övriga nordiska länderna märkbara svårigheter i insamlandet av material och observationer rörande program isoleras i förhållande till den samnordiska forskningscentralen. Teoretiskt kunde detta naturligtvis övervinnas. Enligt tidigare motsvarande erfarenheter är ett fysiskt avstånd från forskningsobjektet ägnat att i någon mån även minska forskningsintresset. För det andra fungerar de redan existerande forskningsorganisationerna åtminstone i Finland redan på en rätt bred bas, i vilket fall inrättande av ett samnordiskt institut skulle betyda för dessas del att de skulle falla inom varandra och detta åter ett slöseri av andliga och ekonomiska resurser. För det tredje framträder i forskningarna varje nordisk kulturs egenart bäst ifall det i varje enskilt land fungerar självständiga forskningsorganisationer vilka är i nära förbindelse med varandra både på nationellt och internationellt, i detta fall samnordiskt plan.

På grundval av det förutnämnda vore samarbetsformen för ett effektivt samnordiskt samarbete inom radio- och TV-forskning inte bara ett forskningsinstitut utan ett nordiskt samarbetsorgan som hade ett tillräckligt effektivt sekretariat och tillräckliga ekonomiska och organisatoriska resurser att koordinera och finansiera samnordiska projekt.

Tammerfors den 2 maj 1969

Jaakko Uotila

Rektor

Annis K. Kantonen

Sekreterare

Oy. Yleisradio Ab. (Finlands rundradio):

Oy. Yleisradio Ab. betraktar det i Nordiska rådet gjorda medlemsförslaget om samnordisk radio- och TV-forskning som ett positivt tecken på statliga och överstatliga organs intresse för rundradioverksamheten. Den uppfattning som indirekt framgår av förslaget, att en effektiviserad forskningsverksamhet på något sätt skulle kunna lösa de problem som är förknäade med radions och televisionens kulturförmedling, kan vi däremot inte betrakta såsom realistisk. Vi inledde själva vår egen forskningsverksamhet i tecknet av en likadan optimism, men vi har kunnat konstatera, att en empirisk samhälls- och beteendevetenskaplig forskning — som medlemsförslaget uppenbarligen avser — kan tjäna rundradioverksamhetens utveckling blott i relativt begränsad omfattning. Som den viktigaste forskningsgrenen härvidlag ter sig allt mera en radio- och TV-filosofisk, begreppsanalytiskt präglad måldryftning. Att huvudsakligen fästa sin tilltro och sina förhoppningar till den sociologiska och psykologiska forskningen är att i mångt och mycket gå förbi de verkliga problemen.

Detta betyder ingalunda, att man inte hela tiden bör syssla även med empirisk radio- och TV-forskning; det gäller bara att se den i dess rätta proportioner.

Vi delar inte den i medlemsförslaget framförda uppfattningen, att ett lands resurser inte skulle tillåta en mångsidig massmediaforskning. En sådan forskning är redan i full gång i Sverige och Finland, inte minst tack vare radiobolagens åtgöranden i dessa länder. Däremot hälsar vi med tillfredsställelse tanken på ett internordiskt samarbete, vilket ju också, såsom även av medlemsförslaget framgår, har kommit i gång rundradiobolagen emellan. Vi anser det dock inte klokt att begränsa samarbetet till radions och televisionens krets, även om dessa otvivelaktigt är de viktigaste masskommunikationsmedlen. Att lämna tidningspressen utanför forskningssamarbetet skulle innebära att man godtog den schematiska och föråldrade inställning, enligt vilken massinformationens fält går att klart uppdelat i sektorer begränsade av själva media och skillnaderna dem emellan. Från samhällets lika väl som från den enskilda individens synpunkt är det skäl att betrakta masskommunikationsfältet som en helhet.

Beträffande det internordiska forskningssamarbetets former på detta område stöder vi inte tanken på en samnordisk forskningsinstitution. Varje land har när allt kommer omkring — åtminstone de närmaste åren — självt de bästa möjligheterna att svara för undersökningarnas praktiska genomförande. Däremot vore det i högsta grad önskvärt 1) att upprätta en regelbundet sammanträdande (t. ex. två gånger om året) rådplägningsdelegation med företrädare för såväl den praktiska informationsverksamheten (radio, TV, press o. s. v.) som för den akademiska forskningen på området, samt 2)

att grunda en gemensam nordisk dokumentationscentral i samband med någon redan existerande institution som står kommunikationsforskningen nära. I synnerhet för det senare ändamålet vore statliga anslag av nöden.

Helsingfors den 5 mars 1969

Oy. Yleisradio Ab.

Eino S. Repo

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Forslaget er sendt følgende institusjoner til uttalelse:

Norsk rikskringkasting, Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning, Institutt for presseforskning og Norges almenvitenskapelige forskningsråd.

Følgende av institusjonene har innen fristens utløp avgitt uttalelse:

Norsk rikskringkasting opplyser i sin uttalelse av 25. februar 1969 følgende:

I Norsk rikskringkastings budsjett for 1969 er det foruten kr 100 000 til intervjuundersøkelser ført opp kr 100 000 til forskning.

For å søke en best mulig koordinert forskningsinnsats på dette feltet, har Norsk rikskringkasting tatt initiativ til opprettelse av et kontaktutvalg for mediaforskning der foruten NRK følgende institusjoner er representert:

Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning, Institutt for presseforskning, Institutt for psykologi, Universitetet i Oslo og Statistisk sentralbyrå.

De midler Norsk rikskringkasting disponerer, blir utnyttet etter at de enkelte prosjekter har vært drøftet i utvalget.

Mulighetene for et forskningsarbeid på dette felt de nordiske kringkastingsinstitusjonene imellom, vil bli drøftet på et møte i Helsingfors i april 1969.

Norsk rikskringkasting er naturlig nok meget interessert i en sterkere forskningsinnsats på dette område, og håper det kan skaffes til veie økte midler til massemediaforskning.

Universitetet i Oslo, Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning og Institutt for presseforskning slutter seg til Norsk rikskringkastings uttalelse.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til disse uttalelser.

Oslo, 15. mars 1969

Etter fullmakt

E. Skadsem

Hans Sörbö

Sverige

Universitetskanslersämbetet:

Med överlämnande av i ärendet avgivna yttranden av rektorsämbetena vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå — samtliga efter hörande av samhällsvetenskapliga fakulteten (*se nedan*) — får universitetskanslersämbetet anföra följande.

Läroanstalterna har i sina yttranden genomgående framhållit vikten av den i medlemsförslaget behandlade massmediaforskningen och behoven av resurser för en utbyggnad av denna forskningsverksamhet. Universitetskanslersämbetet anser det även för sin del angeläget att åtgärder vidtas för en intensifiering av forskningen på området. Ämbetet delar vidare den i medlemsförslaget uttalade uppfattningen att ett nordiskt samarbete bör eftersträvas på detta forskningsområde. Som framhålles i medlemsförslaget är ett nordiskt samarbete både naturligt och önskvärt mot bakgrunden av de likartade förhållandena i de olika nordiska länderna och vid betraktande av det omfattande radio- och TV-samarbete, som redan etablerats mellan länderna.

När det gäller den målforskning på området, som är avsedd att läggas till direkt grund för utformning av radio- och TV-program, är det naturligt att erforderliga initiativ tas av berörda nationella radiobolag. Det framgår också av medlemsförslaget att de nordiska ländernas radiochefer beslutat undersöka möjligheten till ett samarbete mellan radiobolagen rörande olika härmed sammanhängande forskningsfrågor. Några särskilda initiativ från Nordiska rådets sida torde med hänsyn härtill inte vara erforderliga i fråga om den mer målinriktade radio- och TV-forskningen.

I medlemsförslaget pekas bl. a. på det forskningssamarbete som inletts mellan Oy Yleisradio Ab och vissa universitet. I anslutning härtill vill universitetskanslersämbetet framhålla att ämbetet finner det naturligt och önskvärt att radiobolagen för sin målforskning utnyttjar den forskningsorganisation, som finns etablerad vid universitet och högskolor i de nordiska länderna. I sammanhanget bör erinras om de åtgärder, som i Sverige vidtagits i syfte att vidga samarbetet i forskningsfrågor mellan universitets- och högskoleinstitutioner och statlig, kommunal och enskild verksamhet. Ämbetet hänvisar till vad i hithörande frågor anförts i årets statsverksproposition (prop. 1969: 1, bilaga 10, s. 274 ff).

Som inom flertalet forskningsområden är det inte möjligt att inom radio- och TV-forskningen urskilja någon skarp gräns mellan målforskning och grundforskning. Med hänsyn härtill synes det naturligt att radiobolagen även i viss utsträckning initierar och ger ekonomiskt stöd till mer

allmänna studier av grundforskningskaraktär och att erforderliga resurser härför ställs till radiobolagens förfogande.

Enligt universitetskanslersämbetets mening är det dock angeläget att vid sidan av den av radiobolagen initierade och understödda forskningsverksamheten en från radiobolagen helt fristående forskning rörande olika verkningar på individ och samhälle av nu ifrågakvarande liksom även andra slag av massmedia kommer till stånd vid universitet och högskolor. Ämbetet vill starkt understryka vikten av att i sammanhanget även andra slag av massmedia än radio och TV uppmärksammas. I medlemsförslaget erinras om det i Nordiska rådet tidigare framförda förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för massmediaforskning. När det gäller skilda forskningsverksamheter i Sverige är ämbetet av den uppfattningen att en utbyggnad normalt bör ske inom ramen för den etablerade universitets- och högskoleorganisationen och att från denna organisation fristående forskningsinstitut i regel inte bör inrättas. Institutsformen torde dock ofta vara ändamålsenlig och lämplig när det gäller att få till stånd och främja ett regionalt samarbete inom olika forskningsområden. Ämbetet avser härvid institut med uppgift att initiera forskningsverksamhet, samordna den vid universitet och högskolor och på andra håll förekommande forskningen samt sammanställa och informera om forskningens resultat. Viss forskning torde med fördel kunna förläggas till ett sådant institut, vars uppgifter emellertid huvudsakligen bör vara de nyss nämnda. Ämbelet erinrar om att för samordning av arbetsmarknadsforskning på det nationella planet ett institut för arbetsmarknadsfrågor med begränsad egen forskningsverksamhet i enlighet med nyssnämnda modell år 1966 inrättades i Sverige. Universitetskanslersämbetet förordar att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att skyndsammast låta utreda förutsättningarna för bildande av ett institut med likartade arbetsuppgifter för samordning av radio- och TV-forskning liksom även annan massmediaforskning i de nordiska länderna.

Stockholm den 14 maj 1969

På universitetskanslersämbetets vägnar

Hans Poppius

Owe Skoglund

Statens humanistiska forskningsråd:

Behovet av radio- och TV-forskning i de nordiska länderna torde vara ovedersägligt, liksom att nordiskt samarbete på detta område i väsentlig grad skulle bidra till att göra sådan forskning fylligare och mera givande. Vilken omfattning en samnordisk statlig satsning på detta område borde äga, är en annan fråga, som är betydligt svårare att besvara. För Sveriges del bör framhållas, att ett betydande material från kontinuerliga publikundersökningar bearbetats på uppdrag av Sveriges radio.

Ett första stadium av samnordisk forskning borde vara att inventera och väga samman det som åstadkommits inom vart och ett av de enskilda länderna, varpå det samnordiska forskningsarbetet borde utformas med ledning av vunna erfarenheter.

Förslagsställarna anger som objekt för den forskning, som de önskar stimulera, »frågor om bildkommunikation, lyssnar- och litteraturfrekvens, relationen mellan incitament och reaktion», och uppfattar dessa områden som en angelägenhet för »sociologer, statistiker och psykologer». Det bör med all kraft framhållas, att de konstnärliga, litterära och musikaliska produktionerna i radio och TV måste studeras ur estetiska synpunkter och under anlitande av estetisk sakkunskap, vare sig uppmärksamheten inriktas på produktion eller konsumtion. Då betydande delar av radions och TV:s informationsverksamhet berör historiska och etnologiska forskningsområden, måste också dessa vetenskapliga aspekter beaktas vid ett totalt studium av ifrågavarande media. Slutligen spelar radio och TV en så stor roll för språkpedagogik och språkkommunikation, att man ej kan förbigå dessa forskningsfält vid en planering av radio- och TV-forskning. Över huvud taget måste dessa media uppmärksammas ej blott som inslag och verkande faktorer i en social miljö utan också med hänsyn till sin roll i en kulturell miljö, vilket gör en humanistisk medverkan nödvändig i en framtida forskning rörande radio och TV.

Stockholm den 18 april 1969

Statens humanistiska forskningsråd

Erik Lönnroth

Åke Lilliestam

Statens råd för samhällsforskning:

Massmedia utgör ett dominerande inslag i det moderna samhällslivet och massmedias effekter har sedan länge debatterats intensivt. Mot denna bak-

grund är det överraskande att endast obetydlig forskning ägnats åt massmediafrågorna i de nordiska länderna. Förklaringarna härtill kan sökas dels i bristande akademiska utbildningsresurser inom massmediaområdet, dels i att otillräckliga forskningsresurser kunnat ställas till förfogande. När ett forskningsområde är nytt, blir avkastningen av forskningen mestadels relativt ringa, därför att forskarna måste ges tid att komma fram till fruktbara problemformuleringar, utpröva metoder och tolka resultat. Den ringa avkastningen leder i sin tur till svårigheter att hävda anspråk på tillgång till stora resurser. Forskning om massmedias effekter kräver otvivelaktigt stora finansiella resurser, därför att metoderna för insamling av data nödvändigtvis blir dyra. Den massmediaforskning som bedrivits i de nordiska länderna kan fortfarande sägas vara fragmentarisk, även om beaktansvärda framsteg gjorts under senare år.

En första förutsättning för snabba framsteg på radio- och TV-forskningens område är att goda finansiella resurser ställts till forskningens förfogande. Därtill kommer att det måste finnas något organ med ansvar för att föra forskningen och den för forskningen nödvändiga utbildningen framåt. För närvarande finns inget universitetsämne (med undantag för en finsk professur i kommunikationslära) som till huvuduppgift har att företräda massmediaforskning, än mindre radio- och TV-forskning. Intresse för massmediaforskning finns inom flera universitetsämnena såsom sociologi, statskunskap, pedagogik och i viss mån också psykologi men detta intresse konkurrerar med många andra intresseinriktningar. Följden har blivit att praktiskt taget ingen universitetsinstitution kan sägas bedriva en konsekvent forskningslinje inom massmediaområdet.

Från samhällsforskningsområdets synpunkt förefaller det angeläget att initiativ tages till en kraftig utbyggnad av radio- och TV-forskningen liksom annan massmediaforskning i samverkan mellan i första hand sociologi, psykologi och statistik. Rådet vill därför varmt tillstyrka det förslag som väckts inom Nordiska rådet. Det är dock nödvändigt att i sammanhanget noga beakta frågan hur utbildning och forskning beträffande massmedia kan ges en starkare ställning vid universiteten. Med hänsyn till att stora resurser krävs och att större finansiella och personella resurser möjligen kan bli tillgängliga för forskningen genom att denna bedrivs på gemensam nordisk basis, finner statens råd för samhällsforskning det rimligt att frågan behandlas som en gemensam nordisk angelägenhet. Den fortsatta behandlingen av ärendet bör enligt rådets mening bedrivas så skyndsamt som möjligt och den bör givetvis inte få förhindra att initiativ till utvidgad radio- och TV-forskning också tages på nationell basis.

Stockholm den 29 april 1969

För statens råd för samhällsforskning

Torgny Segerstedt

Ake Bruhn-Möller

Uppsala universitet, rektorsämbetet, har i skrivelse den 18 april 1969 förklarat sig instämma i samhällsvetenskapliga fakultetens yttrande den 10 april 1969 (se nedan).

Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

— — — beslöt fakulteten att med hänsyn till det angelägna behovet av forskning på ifrågavarande område livligt tillstyrka det remitterade förslaget.

Uppsala den 10 april 1969

Sven Nyborg

Lunds universitet, rektorsämbetet, har i skrivelse den 23 april 1969 förklarat sig instämma i samhällsvetenskapliga fakultetens yttrande den 16 april 1969 (se nedan).

Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

Fakulteten vill starkt understryka behovet av ökad forskning rörande radio och TV. De nuvarande resurserna är små och splittrade och förutom en generell upprustning av de ekonomiska och personella resurserna behövs också en ökad samordning inom och mellan de nordiska länderna.

I undervisningen måste för närvarande ofta exemplen tas från USA på grund av att nordiskt material inte finns att tillgå. Med tanke på den speciella struktur som dessa media har i USA jämfört med Norden är det uppenbart att härigenom kan föreligga en risk att de amerikanska resultaten i själva verket inte är direkt översättbara.

De ökade resurser, som måste krävas för denna forskning, bör enligt fakultetens mening framför allt och i första hand komma existerande universitetsorganisationer till godo, medan frågan om ett särskilt institut för denna forskning synes mera tveksam och i varje fall ännu ej tillräckligt utredd.

Lund den 16 april 1969

Nils Stjernquist

Håkan Linnarson

Göteborgs universitet, rektorsämbetet, har i skrivelse den 19 maj 1969 förklarat sig instämma i samhällsvetenskapliga fakultetens yttrande den 12 maj 1969 (se nedan).

Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

Enligt förslaget bör de nordiska ländernas regeringar vidta åtgärder för att åstadkomma en omfattande forsknings- och undersökningsverksamhet belysande radions och TV:ns roll som kulturförmedlare och informationsorgan. I likhet med förslagsställarna anser fakulteten det angeläget, att en mera omfattande forskning på detta område kommer till stånd.

Vad forskningens inriktning beträffar framhålles i förslaget framför allt behovet av att studera massmedias effekt på publiken, varvid särskilt hänvisas till att utländska, främst amerikanska undersökningsresultat ofta inte torde vara direkt tillämplbara på förhållandena i de nordiska länderna. Fakulteten vill härvid rikta uppmärksamheten på att det största problemet hittills knappast varit att överföra amerikanska resultat till nordiska förhållanden utan att över huvud taget få fram mera generellt giltiga resultat från denna forskning. Om man verkligen vill uppnå sådana resultat, torde därför krävas en mycket stor satsning på detta slag av forskning.

Fakulteten vill vidare understryka att även åtskilliga andra aspekter än den som gäller massmedias effekt är av intresse i detta sammanhang. Sålunda har det exempelvis ett självständigt intresse att studera medias innehåll, t. ex. vilka åsikter, nyheter, konstnärliga produkter o. s. v., som förmedlas genom media för att klarlägga vilken bild av det egna samhället och omvärlden som media ger: om en ensidig information lämnas, kan man förutsätta att ett auditorium som i första hand lutar till ifrågasvarande medium också blir ensidigt informerat.

Vad frågan om formerna för ett stöd till massmediaforskningen beträffar vill fakulteten erinra om sina redan tidigare redovisade betänkligheter inför tanken på ett särskilt, fristående institut som bedriver egen massmediaforskning. Sådana institut som bryts ut ur universitetsorganisationen riskerar att så småningom förlora kontakten med den mera allsidiga forskningsmiljön vid universiteten. Ett särskilt mediainstitut kan också lätt få specialinriktning som i längden är mindre fruktbar. Skulle ett dylikt institut söka täcka de olika huvudaspekterna på mediaforskningen måste det vidare göras så omfattande, att man kan ifrågasätta det rimliga i en sådan koncentration av begränsade personella resurser.

En bättre lösning borde enligt fakultetens mening vara att forskningsanslagen disponerades av ett särskilt råd för massmediaforskning, med inriktning främst på radio och TV. Rådet skulle dels i egen regi företa inventering-

ar och sammanställningar av pågående forskning inom massmedias område, dels utforma en egen forskningspolitik och därvid lägga ut beställningsuppgifter på befintliga forskningsinstitutioner eller tillskapa mera tillfälliga forskningsgrupper för att lösa särskilda uppgifter.

Göteborg den 12 maj 1969

Kjell Härnqvist

Inger Enlund

Stockholms universitet, rektorsämbetet:

Rektorsämbetet delar den i medlemsförslaget uttalade uppfattningen att forskningen rörande radio och TV — bl. a. med hänsyn till dessa medias stora betydelse som informationsorgan och kulturförmedlare — är av alltför ringa omfattning i de nordiska länderna. Många skäl talar för att forskningen inom detta område bör byggas ut och få större resurser, främst det faktum att vi har otillräckliga insikter om massmedias effekter. Denna forskning bör i stor utsträckning bedrivas tvärvetenskapligt och omfatta flera humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen, i första hand sociologi och psykologi. Rektorsämbetet vill också särskilt nämna den nyinrättade professuren vid Stockholms universitet i filmforskning. Ett nordiskt samarbete på detta område bör prövas och formerna härför närmare utredas. Rektorsämbetet tillstyrker sålunda medlemsförslaget att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att åstadkomma en effektiv radio- och TV-forskning samt att behövliga medel ställs till förfogande för denna forskning.

Stockholm den 22 april 1969

Dag Norberg

Ingemar Mundebo

Stockholms universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

Fakulteten kan instämma i medlemsförslagens konstaterande, att resurserna och aktiviteten för forskning på massmediaområdet på intet sätt svarar mot dessa medias betydelse i det moderna samhället. Fakulteten vill sålunda tillstyrka medlemsförslaget att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att åstadkomma en effektiv radio- och TV-forskning.

På svensk sida har 1960 års radioutredning i betänkande (SOU 1965: 21) utrett behovet av sådan forskning, men utan att de därav motiverade åtgär-

derna vidtagits. Det finns bl. a. därigenom, men också genom vad som uträttats vid handelshögskolan i Stockholm, en utgångspunkt för en effektivisering av svenska forskningsinsatser. De samhällsvetenskapliga fakulteterna vid universiteten bör också här kunna ge värdefulla bidrag till en utbyggd forskning.

Stockholm den 16 april 1969

E. Söderlund

B. Petterson

Umeå universitet, rektorsämbetet, har i skrivelse den 5 maj 1969 förklarat sig instämma i samhällsvetenskapliga fakultetens yttrande den 23 april 1969 (se nedan).

Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten:

Fakulteten vill inledningsvis efterlysa en definition av massmediaforskning och understryka att avsaknaden av en sådan medför att utgångspunkten för fakultetens yttrande är något diffus.

Fakulteten anser likväl att behovet av massmediaforskning är stort. Medel för både forskning och forskarutbildning inom denna sektor bör ställas till förfogande. Det är dock tveksamt om forskningsbehovet bäst tillgodoses genom inrättande av en gemensam nordisk institution för massmediaforskning. Det finns redan nu, främst vid de beteendevetenskapliga institutionerna, en hel del massmediaforskning, som bör stödjas och vidareutvecklas. T. ex. den som bedrivs vid statsvetenskapliga institutionen i Göteborg, den vid pedagogiska institutionerna i Stockholm, Umeå och Uppsala om televisionens effekter i undervisningen samt den vid ekonomiska forskningsinstitutet vid handelshögskolan i Stockholm. Denna redan nu befintliga forskning bör samordnas och ges bättre ekonomiska resurser, vilket t. ex. kan ske via statens råd för samhällsforskning.

Fakulteten anser vidare att det viktigaste för den nordiska samverkan och tvärvetenskapliga forskningen på detta område är att forskarna får träffas och utbyta erfarenheter. Det bör därför finnas särskilda medel för resor och samnordiska konferenser.

Ett sätt att garantera medel för massmediaforskning är att en viss promille av TV- och radiolicensmedel reserveras för ändamålet. Dessa medel bör ställas till den samhällsvetenskapliga forskningens förfogande för mera generell forskning om massmedias effekter. Den forskningsverksamhet som för när-

varande bedrivs i Sverige på detta område omhändernas bl. a. av Sveriges radio och kan ej anses tillgodose det krav man ställer på massmediaforskning.

Umeå den 23 april 1969

På samhällsvetenskapliga fakultetens vägnar

Dick Ramström

Ulla Blomqvist

Sveriges radio:

Som framhålles i sagda medlemsförslag, har inom Sveriges radio under lång tid bedrivits radio- och TV-forskning i form av publikundersökningar, främst målforskning om publiken (s. k. publikfrekvensundersökningar) samt data och kunskaper om publiken (s. k. levnadsvancundersökningar) till hjälp för planeringen av program m. m., men även i mindre utsträckning s. k. grundforskning. Sveriges radio har funnit denna verksamhet vara av stor betydelse för programverksamheten.

Sveriges radio får därför uttrycka sin tillfredsställelse över medlemsförslaget inom Nordiska rådet, som innehär en utvidgning både av området för forskning och av ramen för dess organisation och resurser, och som syftar till att lägga den på en gemensam nordisk bas.

Motionen innehåller inte något konkret förslag till organisatorisk lösning av samarbetet, annat än en önskan att man undersöker det i Nordiska rådet tidigare framförda önskemålet om inrättande av en särskild institution för dylik forskning.

Sveriges radios syn på den organisatoriska frågan är i princip, att man bör gå fram stegvis, när det gäller etablerandet av här tänkt gemensam forskning. Förslagsvis bör det första steget innebära en relativt lös organisation. Det enda fasta organet bör vara en sannordisk kommitté, vari representanter för de fem länderna ingår.

Genom en aktiv verksamhet från en sådan kommitté bör alla berörda kunna erhålla en god uppfattning om vilka projekt som är under arbete eller avses tagas upp inom de olika länderna. Man kan också från kommitténs sida styra verksamheten på så sätt, att gemensamma projekt tas upp parallellt i alla eller ett flertal av länderna, att gemensamma forskningsmetoder tillämpas samt att utnyttjandet av ekonomiska och andra resurser samplaneras. Även långtidsplanering på detta fält kan ske inom en sådan kommittés ram.

Vad beträffar de projekt som man i första hand bör förorda från svensk sida, kan vid nuvarande tidpunkt endast den allmänna rekommendationen ges, att projekt av grundforskningskaraktär ges högsta prioritet. Som

exempel på sådana projekt kan nämnas: effekten av våldsinslag i TV; skrämelse som pedagogiskt grepp i narkotika- och alkoholprogram; påverkningseffekter av de olika sätt på vilka ett stoff kan presenteras; färgens pedagogiska effekter; relation mellan bildinformation och verbal information, o. d. — I andra hand bör den gemensamma forskningen omfatta levnadsvaneundersökningar och publikfrekvensundersökningar (inkl. uppskattningsindex). Problematiken inom ramen för den sista typen av undersökningar berör endast i begränsad omfattning andra länder än det land vari undersökningen utföres. Gemensamma projekt rörande publikstorlek och uppskattning bör dock kunna utföras i form av fältexperiment dels för att analysera orakerna till att samma program röner olika framgång i olika länder, dels för att mäta effekterna av alternativt utformade program (t. ex. av informationskampanjer) i gemensamma samhällsangelägenheter (som t. ex. narkotikaproblemet).

För att finansiera denna samnordiska forskning, som i mycket stor utsträckning är av samhälleligt och allmänt intresse, föreslår Sveriges radio, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ge ekonomiskt stöd dels till det föreslagna arbetet, dels till samnordiska forskningsprojekt. Eftersom det i första hand är fråga om grundforskning, bör anslag ställas till förfogande av statliga budgetmedel.

Sveriges radio kan för egen del tänka sig att medverka i ett nordiskt samarbete på detta fält i bl. a. följande former:

— överlämnande till de övriga nordiska ländernas radioföretag av undersökningsrapporter (som en fortsättning på ett samarbete som redan inletts);

— deltagande i en nordisk kommitté enligt de riktlinjer som nämnts i det föregående;

— kommunikation till de övriga nordiska länderna av Sveriges radios erfarenheter i fråga om hittills genomförda projekt, tillämpade undersökningsmetoder och erhållna resultat;

— mottagande av motsvarande information från de övriga länderna;

— inom kommitténs ram medverka i fråga om uppläggning av gemensamma projekt och tillämpning av gemensam metodik;

— inom kommitténs ram diskussion angående en successiv utveckling och utvidgning av verksamheten;

— i de aktuella situationerna inlämnande av begäran till de svenska statsmakterna, att medel anslås inom statsbudgetens ram för täckande av kostnader i samband med här diskuterad forskning.

Stockholm den 12 mars 1969

Sveriges radio

Olof Rydbeck

Pressens samarbetsnämnd:

Samarbetsnämnden delar till fullo den i medlemsförslaget framförda åsikten att de nordiska ländernas hittillsvarande satsning på forskning kring masskommunikation och massmedia varit klart otillräcklig, med bristfälliga insikter i massmedias roller och inverkan både på individ- och samhällsnivå som följd. Det är givetvis lätt att finna förklaringar till denna situation. Man kan t. ex. peka på att masskommunikationsforskningen som sådan är en ung vetenskap, inom vilken problemformuleringar, metodutveckling och tolkningsproblem fortfarande intar en central plats. Som en följd härav har det erbjudit svårigheter att påvisa direkta avkastningar av forskningsarbetet, vilket ofta lett till en restriktiv hållning från anslagsbeviljande organ när det gäller att anslå resurser för utbildning och forskningsverksamhet. Det inses lätt, att det härigenom uppstår en sorts ond cirkel, vilken måste brytas genom olika åtgärder.

Med tanke på forskningsfältets omfattning synes det också vara en riktig bedömning att de enskilda ländernas resurser — personliga och finansiella — är otillräckliga för att åstadkomma en tillräckligt snabb utveckling på bred front. Samarbetsnämnden stödjer därför varmt den del av förslaget som går ut på att de nordiska regeringarna, via Nordiska rådet, skall rekommenderas att ställa behövliga medel till förfogande för en effektiv massmediaforskning.

Beträffande den rent organisatoriska lösningen av samarbetet sägs i förslaget endast att man bör beakta ett tidigare framfört önskemål om en särskild institution för massmediaforskning. I dagens läge är det knappast möjligt eller ens meningsfullt att skapa en sådan fast institution, bl. a. beroende på bristen på forskare och den rådande utbildningssituationen. I stället vill nämnden förorda en lösning av den typ som föreslagits av Sveriges radio i remissvar av den 12 mars 1969 (*se ovan*), d. v. s. ett stegvis etablerande av gemensam forskning. Enligt denna modell skulle då det enda fasta organet i steg 1 utgöras av en samnordisk kommitté, med representanter för de fem länderna. Tänkbara arbetsuppgifter för kommittén är bevakning av planerade och pågående projekt, viss styrning och samplanering av forskningsinsatser, samt långtidsplanering. Kommittén kunde också utgöra ett forum för diskussioner av den successiva utvecklingen av samarbetet.

En fråga av central vikt är givetvis forskarutbildningen. I detta sammanhang vill Samarbetsnämnden peka på det önsvärda och möjliga i att ge massmediaforskningen en avsevärt starkare ställning vid universitet och högskolor. En tänkbar modell för genomförandet av en sådan satsning har bl. a. presenterats i en svensk, statlig utredning rörande radions och televisionens framtid i Sverige (SOU 1965: 21, del II).

En allvarlig invändning från Samarbetsnämndens sida gentemot medlemsförslagets innehåll har att göra med dess begränsning till enbart radio- och TV-forskning. Detta motiveras bl. a. med etermedias större och mångsidigare spridning i jämförelse med pressmedia, samt de förras större möjligheter till intresse- och attitydpåverkan. Härom skall bara sägas att spridningsresonemanget uppenbarligen är felaktigt (jfr t. ex. data i »Dagspressens situation», SOU 1968: 48), och att domslutet beträffande påverkansmöjligheterna är alltför kategoriskt. Till yttermera visso finns det starka befall för att det mycket ofta råder en arbetsfördelning i funktionshänseende mellan olika typer av massmedia, och att de således kompletterar varandra snarare än de ersätter varandra. Eftersom sådan samverkan äger rum, inbördes mellan olika massmedia och i förhållande till andra kommunikationskanaler, synes det oklokt att a priori begränsa forskningssatsningen till enbart etermedia.

Med hänsyn till det ovan sagda, samt med hänsyn till de forskningsmässiga likheter — problemställningar, teorier och metoder — som kan konstateras vid jämförelser mellan massmedia som press, radio, TV och film, anser Samarbetsnämnden att starka skäl talar för att samtliga de nämnda media bör inkluderas i en samnordisk massmediaforskning. Representanter (forskare och andra) för samtliga dessa media bör således ingå i den nämnda samnordiska kommittén, vars arbete bör kunna finansieras med statliga medel.

Beträffande forskningsverksamhetens inriktning kan här bara helt allmänt sägas att projekt av grundforskningskaraktär bör ges prioritet. Detta av åtminstone två skäl: Dels torde sådana projekt vara av det största vetenskapliga och samhällseliga värdet, dels torde de vara de som bäst lämpar sig för statlig finansiering. En dylik satsning bör dock icke utesluta effektivt stöd även åt mer målinriktad forskning inom skilda områden. I detta sammanhang skall betonas, att forskningen inte — såsom har skett i förslaget — får begränsas till studium av den mottagande allmänheten. Även studier av olika förhållanden på sändarsidan, inom massmedia, är av allra största vikt och intresse.

I anslutning härtill vill Samarbetsnämnden erinra om att ett visst samarbete mellan etermedia och pressmedia redan har etablerats i Sverige. Detta samarbete har bl. a. yttrat sig i ett för Sveriges radio och Svenska tidningsutgivareföreningen gemensamt initiativ för att starta en utredning kring möjligheterna att skapa en dokumentationscentral för massmediaforskning om möjligt på nordisk basis. Utredningen pågår för närvarande. En sådan dokumentationscentral torde för övrigt utgöra en oundgänglig institution vid sidan av den förslagna samarbetskommittén.

Den svenska pressens forskningsbehov håller för närvarande på att kartläggas genom en inom TV nystartad masskommunikationsforskningskommitté, kallad MASSK. Denna kommitté kom också med den första impulsen

till den nämnda dokumentationsutredningen. MASSK kan även i ett samnordiskt mediaforskningsarbete förväntas fungera väl som kontaktorgan för den svenska pressen.

Stockholm den 12 september 1969

Pressens samarbetsnämnd

Gustaf von Platen

Ordförande

Svenska filminstitutet:

De problem som berörs i detta förslag är självfallet av stor betydelse, även om vi är något återhållsamma när det gäller påståendet att för det första ett lands resurser inte är tillräckliga för att åstadkomma en mångsidig undersökning av massmedia och att de likartade förhållandena i de olika nordiska länderna gör ett gemensamt utnyttjande av forskningsresurserna särskilt lämpligt.

Våra svårigheter att ta ställning till mediemförslaget beror i första hand på att detta är så allmänt framställt. Det finns väl i och för sig ingen som vill avstyrka forskning vare sig på nationell eller internationell basis. Där emot visar all erfarenhet, däribland även vår egen, hur svårt det är att få fram forskningsprojekt genom tvångsförlossning.

Innan man går så långt att medel ställs till förfogande för opreciserade forskningsprojekt borde man enligt vårt förmenande utreda vilka konkreta forskningsprojekt som skulle kunna vara lämpliga för en gemensam nordisk verksamhet.

Stockholm den 20 januari 1969

Svenska filminstitutet

Harry Schein

Arbetarnas bildningsförbund:

Behovet av en intensivare och mångsidigare forskning beträffande massmediernas betydelse och verkningar framstår för Arbetarnas bildningsförbund som högst angeläget. ABF liksom andra folkbildningsorganisationer har sedan länge haft stort intresse av att söka skaffa sig en pålitlig uppfattning om dessa mediers verkan på sin publik, främst då med tanke på om de stimulerar publikens nyfikenhet och kunskapsbehov och därmed ger folkbildningsarbetet möjligheter att anknyta till radio och TV:s programverksamhet. Även formerna för en koordinering mellan kultur- och bild-

ningsprogram i radio och TV och folkbildningsarbetets traditionella metoder är givetvis föremål för ABF:s och andra folkbildningsorganisationers intresse.

Redan detta ger vid handen att ABF särskilt vill betona vikten av att forskningsarbetet på radio- och TV-området inte inskränkes till en målforskning om publiken en mer eller mindre beskrivande sammanställning av data och iakttagelser om denna, utan breddas till en allmän forskning om radio- och TV-sändningarnas verkningar på den enskilde och på relationer och attityder inom och gentemot samhället.

Det som nu anförts innebär också, att ABF vill understryka vad de förslagsställande medlemmarna säger, nämligen att forskning beträffande radio och TV i viss utsträckning bör bedrivas tvärvetenskapligt. Det ger utrymme för forskningsprojekt i nära samarbete särskilt mellan sociologer, psykologer, pedagoger och statistiker.

Med hänsyn till de överensstämmelser som utan vidare kan konstateras mellan förhållandena i de olika nordiska länderna och med hänvisning till det tämligen omfattande samarbetet länderna emellan på radio- och TV-området förefaller det ABF naturligt, att man söker utveckla radio- och TV-forskningen på gemensam nordisk grund.

Inte minst när sådan forskning inriktas på omständigheter, förhållanden och problem med mer eller mindre nära relation till folkbildningsarbetet ter sig ett nordiskt forskningssamarbete fullt naturligt med hänsyn till de nära kontakter och i många avseenden stora överensstämmelser som föreligger mellan folkbildningsverksamheten inom de flesta av de nordiska länderna. Såväl ABF som dess broderorganisationer, i varje fall i Danmark, Finland och Norge, vore utan tvivel beredda att i nära samarbete med varandra härvidlag komma med förslag beträffande gemensamma nordiska forskningsobjekt på radio- och TV-området med relation till folkbildningsarbetet.

ABF vill emellertid framhålla, att det planerade nordiska forskningssamarbetet beträffande massmedia inte borde begränsas till att enbart gälla en radio- och TV-forskning utan innefatta även övriga massmedia, i första hand press och reklam, det senare särskilt med hänsyn till reklamens växande betydelse som informations- och påverkningsinstrument. Det synes ABF som om bl. a. frågan om relation mellan etermedia- och övriga massmedia-instrument härvidlag erbjuder intressanta och väsentliga forskningsområden.

Det som nu anförts innebär att ABF för sin del varmt tillstyrker att Nordiska rådet avger en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar, innebärande att behövliga medel ställes till förfogande för en effektiv forskning på massmediaområdet, innefattande såväl etermedia som övriga massmedia.

Beträffande formerna för stöd till sådan forskning önskar ABF anföra följande:

Ur vissa synpunkter kan det ifrågasättas huruvida det är ändamålsenligt att bygga upp forskningsinstitut för så relativt avgränsade forskningsområden som det här gäller istället för att knyta sådan forskning till ordinarie institutioner vid universiteten, t. ex. på det samhällsvetenskapliga området. Speciella forskningsinstitut kan möjligen leda till att forskarna blir isolerade från närliggande forskningsområden, d. v. s. att koordinationen och integriteten blir svårare att genomföra. Å andra sidan torde kunna anföras att särskilda forskningsanstalter inom ett avgränsat område, utrustade med erforderliga medel, kan stimulera forskare att söka sig till de objekt som anstalten är avsedd att bevaka. ABF anför här ingen definitiv ståndpunkt men önskar kraftigare än rådsmedlemmarna understryka vikten av att intresset för sådan forskning av allmän karaktär vid universiteten stimuleras och att projekt av tvärvetenskaplig natur inom forskningsområdet särskilt uppmuntras. Slutligen vill ABF i det sammanhanget fästa uppmärksamheten på att man vid övervägande av ett nordiskt samarbete på området ifråga också beaktar de fördelar som en koncentration av tillgängliga medel till ett fåtal institutioner inom det nordiska området kan innebära.

Stockholm den 3 mars 1969

Arbetarnas bildningsförbund

Sven-Arne Stahre

Rektor

Studieförbundet Medborgarskolan:

Forskningsfrågor i anslutning till radio och television blev föremål för behandling i 1960 års radioutrednings betänkande »Radiens och televisionens framtid i Sverige, II». Därvid ansåg utredningen bl. a., att det inte är vare sig praktiskt lämpligt eller ur forskningssynpunkt önskvärt att isolera radio- och TV-forskning från det studium som andra medier underkastas. I det följande framlade utredningen vissa konkreta förslag på massmediaforskningens område.

Medborgarskolan delar uppfattningen, att forskning kring radio och television bör ses som ett led i en samlad massmediaforskning. Det är därvid av stort intresse att studera de olika förmedlingsvägarnas skilda möjligheter att nå och påverka allmänheten.

En förbättring av de vetenskapliga institutionernas ekonomiska möjligheter att bedriva massmediaforskning är önskvärd. Massmedias stora betydelse som förmedlare av kulturella, praktiska och kommersiella impulser fordrar kännedom om deras möjligheter, begränsning och risker.

Medborgarskolan instämmer i den i medlemsförslaget framförda synpunkten, att en fördelning mellan de nordiska länderna av forskningsuppgifter på massmediaområdet kan vara av värde. De samlade resurserna skulle därmed väl utnyttjas. Forskningsfältet är emellertid utomordentligt rikt, och en samordning som innebär styrning till bestämda områden vore olycklig.

En förstärkt massmediaforskning i samtliga nordiska länder, kombinerad med ett fast etablerat utbyte av information och samarbete kring metodfrågorna synes vara en framkomlig väg.

Uppsala den 15 mars 1969

Medborgarskolans riksorganisation

Åke Norén

Rektor

Studieförbundet Vuxenskolan:

Motionärerna pekar inledningsvis på radions och TV:s stora roll, då det gäller att sprida information. Man är allmänt medveten om dessa massmedias betydelse. Trots detta förekommer endast sporadiskt en debatt kring radions och TV:s roll som kulturförmedlare och informationsorgan. Genom bristande insikter om massmedias effekt på publiken blir debatten inte grundad på verkliga insikter. Av detta skäl måste grundvalen för en mera ändamålsenlig satsning på radio och TV som kulturförmedlare bli svag. I brist på egna undersökningar här i Norden, nödgas man hämta exempel utifrån, och då framför allt från USA. Förhållandena i Amerika skiljer sig från dem här i Norden och det är svårt att överföra de amerikanska undersökningarnas resultat på Norden och dra slutsatser av dem, som skulle kunna gälla även för förhållandena i Norden.

Studieförbundet Vuxenskolan instämmer i motionärernas konstaterande om massmedias betydelse, inte minst som kulturförmedlare och informationsorgan. Förbundet skulle också hälsa med stor tillfredsställelse en utvidgning av denna del av programverksamheten inom radio och TV.

Studieförbundet är väl medvetet om att, för att en sådan satsning skall kunna ge fullt utbyte, bör våra kunskaper om publikreaktioner på olika sorters program, deras uppläggning, kursmaterial etc. bli större än för närvarande. Önskemålet om ökad forskning på hithörande område har studieförbundets fulla instämmande.

Viss forskning förekommer, som framhålls i motionen, framför allt i Finland och Sverige, men denna forskning är av relativt begränsad art. Det, som enligt Studieförbundet Vuxenskolas mening, är väsentligt att försöka klarlägga genom denna forskning, nämligen vilken inverkan radio och TV har på individ och samhälle, hör exempelvis inte till det som Sveriges radios publikundersökningar framför allt sysslar med.

En sådan forskning måste, som också påpekas i motionen bli ganska omfattande och kommer att beröra flera olika vetenskapsgrenar, där inte ett lands resurser räcker till. Motionärerna tänker sig ett samarbete i Norden kring denna forskning och föreslår att en gemensam institution inrättas för uppgiften.

Denna tanke finner Studieförbundet Vuxenskolan intressant och tilltalande och vill för sin del understödja förslaget. I forskningsuppgifterna för denna institution bör också ingå som en väsentlig del att studera frågan om utbildningsverksamheten, både den som riktar sig till det reguljära skolväsendet men framför allt den del som riktar sig till den frivilliga studieverksamheten. Vuxenundervisningen i radio och TV kommer med all säkerhet få ett ökat utrymme och ökad betydelse i framtiden, varför det måste vara ytterst angeläget att man ägnar stort intresse åt forskning på detta område.

Sammanfattningsvis vill Studieförbundet Vuxenskolan instämna i motionärernas förslag om inrättande av särskilt nordiskt forskningsinstitut för radio och TV-forskning att uttrycka som särskilt önskemål att detta forskningsinstitut även skall behandla frågor rörande radions och TV:s roll och medverkan i utbildningsverksamheten, särskilt inom vuxenutbildningssektorn.

Södertälje den 20 februari 1969

För Studieförbundet Vuxenskolan

Olle Edelholm

Studierektor

Sten Jacobsson

Studiesekreterare

BILAGA 2

Förslag till Nordiska radioforskarmötet den 21 oktober 1969 i Oslo rörande dokumentationscentral för masskommunikationsforskning för Norden

(Förslaget uppgjort av ekon. lic. Olof Hultén)

Den svenska riksbankens jubileumsfond anslag i juni 18 000 svenska kronor till en förberedande utredning angående upprättandet av en nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning. Projektet har påbörjats gemensamt av avdelningen för publik- och programforskning vid Sveriges radio och Svenska tidningsutgivareföreningen. Ansvarig utredare är ekon. lic. Olof Hultén.

Under många år har det framhållits vikten av gemensamma nordiska ansträngningar för att främja forskningen kring masskommunikation. Inom varje enskilt land har det dessutom från många håll yrkats på större insatser på samma område.

Som en naturlig utgångspunkt och som ett forum för stöd åt sådan forskning bör en dokumentationsverksamhet upprättas och den bör göras gemen-

sam för hela Norden för att den skall kunna fungera så gynnsamt som möjligt såväl inom Norden som visavi utomnordiska länder. Denna tanke får inte förringas.

Avsikten är att göra avgränsningarna liberala, så att ett mycket brett fält täcks in. Allt material som är relevant för masskommunikation skall dokumenteras, även om det inte direkt berör massmedia. Bevakningen skall omfatta många olika samhällsvetenskaper. Detta kan i sin tur också leda till bättre möjligheter för tvärvetenskaplig forskning, något som ännu i hög grad lyser med sin frånvaro.

Utredningen har diskuerat olika möjligheter för en verksamhet av det här slaget och i bifogade sammanfattning av arbetsuppgifter och funktion hos ett förslaget dokumentationscentrum återges de huvudsakliga slutsatserna. De tekniska och de ekonomiska aspekterna finns inte närmare angivna. De tekniska detaljerna är under utarbetande och kommer förhoppningsvis att bli föremål för ännu fler synpunkter. De ekonomiska villkoren är helt beroende av de medel som kan garanteras.

Ambitionsgraden kan anpassas anslagen, men det torde vara olämpligt att satsa pengar såvida inte en viss miniminivå kan garanteras verksamheten. Sålunda bör under alla omständigheter allt nordiskt material täckas in, framställningen av kataloger göras fullständig och slutligen måste dokumentationscentralen ges möjlighet att aktivt sprida sina kataloger och annan information om sig själv. På så vis åstadkommes en så vidsträckt användning som möjligt och en kännedom om dess existens underlättar insamlingen av material.

Placeringen av centralen är inte avgjord, naturligtvis, men ett förslag är att den administrativt knyts till ekonomiska forskningsinstitutet vid handelshögskolan i Stockholm, sektionen för ekonomisk psykologi, och får lokaler hos avdelningen för publik- och programforskning vid Sveriges radio. Andra förslag mottages med tacksamhet.

Förhandlingar om möjliga finansieringsvägar kommer att föras med företrädare för myndigheter i Sverige. Det måste anses som angeläget att liknande kontakter kan tas med berörda myndigheter även i Norge, Danmark, Finland och Island. I första hand gäller det ansvariga instanser för samhällsforskning. Utredningen föreslår de nordiska radioföretagen att de tillsammans måtte satsa 20 000 svenska kronor per år till verksamheten för att på så sätt garantera den ett grundkapital. Ett liknande förslag har utgått till Svenska tidningsutgivareföreningen, för spridning till dess kolleger i de övriga nordiska länderna. Tillsammans kan dessa bidrag utgöra en garanti för att verksamheten kan påbörjas med kort varsel.

Uppgifter hos dokumentationscentralen

1. Bevakning av all nordisk litteratur och offentliga dokument rörande masskommunikation. Häri ingår bokutgivning, tidskrifter, publikationsserier, enstaka rapporter, vetenskapliga uppsatser och annat forskningsmate-

rial, väsentliga inlägg i kulturdebatten gällande massmedia samt andra dokument som kan vara av intresse.

2. Bevakning av utländskt material av den typ som återfinns under punkt 1, i den utsträckning som resurserna tillåter. Härei ingår regelbunden uppföljning av den väsentligaste bokutgivningen, de viktigaste tidskrifterna, rapportserierna, vetenskapliga publikationerna. Utöver vad som kan anses ett minimum blir verksamheten beroende av resurserna och de frivilliga insatser som personer utanför dokumentationscentralen är villiga att göra.

3. Klassificering och indexering av allt relevant material, varefter dokumenten arkiveras och referenserna överföres till dator för bearbetning och lagring.

4. För samtliga nordiska dokument göres, om så behövs, en översättning av titeln till engelska. Denna skall ingå i referensen tillsammans med den ursprungliga titeln. Vidare göres ett så kallat indikativt referat på engelska, vilket innebär en kort sammanfattning av innehållet utan redovisning av resultat eller slutsatser. Troligen räcker här c:a 20—40 ord för att bibringa läsaren en uppfattning om dokumentet.

5. Regelbunden service med utsändning av listor med referenser. Följande förfarande rekommenderas. Årligen upprättas en fullständig accessionskatalog, kompletterad med en författarlista, en tidskriftslista och en ämneskatalog. Kvartalsvis sammanställs en nyförvärvskatalog. Forskare, vetenskapliga institutioner och bibliotek föreslås avgiftsfri prenumeration. Övriga intresserade erlägger viss rimlig avgift för det utsända materialet.

6. Hjälp åt avnämarna att införskaffa kopior eller originalmaterial av den typ som inte rutinmässigt arkiveras hos dokumentationscentralen. Likaså hjälp med kopior på dokument som finns tillgängligt hos dokumentationscentralen.

7. Allmän upplysnings- och propageringsverksamhet:

a. Arbeta för att publikationer och uppsatser skrivs på engelska eller översätts till engelska för att främja utbytet med andra länder.

b. Arbeta för att etablera kontakter med andra bibliotek och institutioner, nordiska och utländska, för att skapa gemensamma klassificeringsnormer, för att underlätta insamlandet av utländska dokument och för att sprida kunskap om vad som görs i Norden.

c. Upplysa om sin egen existens inom Norden för att främja utnyttjandet av centralen och för att öka inlämningen av dokument till centralen. Endast en aktiv insats från centralens sida torde vara till fyllest.

d. Fortlöpande samla information om nordiska forskare och institutioner verksamma inom masskommunikationsfältet. Att insamla projektkataloger etc.

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordisk radio- och TV-forskning. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 21 och 22 maj 1969, den 23 och 24 september 1969 samt den 4 och 5 december 1969.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att åstadkomma en effektiv radio- och TV-forskning samt att ställa behövliga medel till förfogande för en dylik forskning.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Det nordiske kontaktutvalget for radio- og fjernsynsspørsmål.
Nordisk Film og TV Union.

Danmark

Statsministeriet.
Ministeriet for kulturelle anliggender.
Undervisningsministeriet, det internationale kontor.
Undervisningsministeriet.
Statens samfundsvidenskabelige forskningsråd.
Danmarks Journalisthøjskole.
Dansk Journalistforbund.
Dansk Filmlærerforening.

Finland

Undervisningsministeriet.
Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Helsingfors universitet, statsvetenskapliga fakulteten.
Turun Yliopisto (Åbo universitet).
Åbo akademi.
Åbo akademi, pedagogiska institutionen.
Tammerfors universitet.
Oy. Yleisradio Ab. (Finlands rundradio).

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Norsk rikskringkasting.
 Universitet i Oslo.
 Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning.
 Institutt for presseforskning.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
 Statens humanistiska forskningsråd.
 Statens råd för samhällsforskning.
 Uppsala universitet, rektorsämbetet.
 Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Lunds universitet, rektorsämbetet.
 Lunds universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Göteborgs universitet, rektorsämbetet.
 Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Stockholms universitet, rektorsämbetet.
 Stockholms universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Umeå universitet, rektorsämbetet.
 Umeå universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten.
 Sveriges radio.
 Pressens samarbetsnämnd.
 Svenska filminstitutet.
 Arbetarnas bildningsförbund.
 Studieförbundet Medborgarskolan.
 Studieförbundet Vuxenskolan.

De båda samnordiska organ som yttrat sig ställer sig positiva till medlemsförslaget. *Nordisk Film og TV Union* är av den uppfattningen att förslaget har stort allmänintresse och dessutom är av intresse för unionens verksamhet. Enligt unionens norska och danska sektioners mening har dock forskningsområdet i medlemsförslaget gjorts för begränsat. Sektionerna anser att förslaget borde omfatta även filmforskning, emedan en rad problem rörande filmen kan ha intresse för TV. *Det nordiske kontaktutvalget for radio- og fjernsynsspørsmål* siktar på att lägga fram ett eget förslag, som man hoppas kan bidra till att främja nordiskt samarbete på området.

Ministeriet for kulturelle anliggender i Danmark hänvisar till yttrande från *Radiatoradet*, vari meddelas att de nordiska radiocheferna vid ett möte i juni 1969 godkänt ett förslag om genomförande av tre forskningsprojekt på samnordiskt plan samt om tillsättande av en nordisk kommitté på radio- och TV-forskningens område med 2—3 representanter för vart av de nordiska radiobolagen. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge, som tillsammans med *Universitetet i Oslo*, *Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning* och *Institutt for presseforskning* ansluter sig till *Norsk rikskringkastings* yttrande, ställer sig principiellt positivt till ett starkare nordiskt forskningssamarbete kring radio och TV. *Universitetskanslersämbetet* i Sverige, som i ärendet hört *universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stock-*

holm och Umeå, och de samhällsvetenskapliga fakulteterna vid dessa universitet, delar förslagsställarnas uppfattning att ett nordiskt samarbete bör eftersträvas. Beträffande målforskningen på området finner ämbetet det naturligt att de nationella radiobolagen är initiativtagare, men att dessa för sin målforskning utnyttjar de nordiska universitetens och högskolornas forskningsorganisation. Vid sidan härav bör universiteten och högskolorna själva etablera en från radiobolagen helt fristående forskning. Ämbetet är vidare av den uppfattningen att även andra slag av massmedia än radio och TV bör uppmärksammas. Slutligen förordar ämbetet inrättandet av ett nordiskt forskningsinstitut på området men finner att en dylik åtgärd bör föregås av en utredning av förutsättningarna. Även *undervisningsministeriet* i Finland anser att radio- och TV-forskningen borde vara en integrerad del av universitetets och forskningsinstitutionernas arbetsfält.

Statens samfundsvidenskabelige forskningsråd i Danmark har beträffande planeringen av massmediaforskning på nationellt danskt plan framhållit att denna inte bör begränsas till att angå radio och TV, utan också bör omfatta pressen o. s. v. Som ett första stadium av samnordisk forskning föreslår *statens humanistiska forskningsråd* i Sverige en inventering och sammanställning av det som åstadkommits i de enskilda länderna. På grundval av erfarenheterna borde det nordiska samarbetet utformas med beaktande av radio och TV som inslag och verkande faktorer inte bara i en social miljö utan även med hänsyn till dessa medias roll i en kulturell miljö. *Statens samhällsvetenskapliga forskningsråd* i Sverige anser att beredningen av frågan om nordisk massmediaforskning bör bedrivas så skyndsamt som möjligt och att en fortsatt nationell utbyggnad inte får hindras.

Danmarks Journalisthøjskole, som finner det vara naturligt och önskvärt med en koordinering av forskningsverksamheten i Norden, hävdar att grundforskningen rörande massmedia bör försiggå vid oavhängiga institutioner, varvid radio- och TV-företagen väsentligt kan bidra till lösningen av uppgifterna genom sina research-avdelningar. *Pedagogiska institutionen vid Åbo akademi* i Finland föreslår tillsättandet av en person eller en grupp för att så snabbt som möjligt utreda hur det nordiska forskningssamarbetet skall utformas. Samarbete bör enligt institutionens mening inte begränsas endast till rutinmässigt utbyte av information och enstaka forskare utan bör vara av en art som är för omfattande och dyrbar för ett enskilt land att genomföra på egen hand. *Tammerfors universitet* i Finland finner flera skäl tala emot inrättandet av ett samnordiskt forskningsinstitut och föreslår i stället ett samarbetsorgan med ett tillräckligt effektivt sekretariat och tillräckliga ekonomiska och organisatoriska resurser för att koordinera samarbetet. De svenska universitet, som avgivit yttranden om medlemsförslaget till universitetskanslersämbetet, ifrågasätter likaså värdet av en samnordisk institution på området. *Helsingfors universitets statsvetenskapliga fakultet* rekommenderar tillsättande av ett samnordiskt forskningsråd på området.

Oy. Yleisradio Ab. i Finland har erfarit, att den empiriska samhälls- och beteendevetenskapliga forskningen kan tjäna rundradioverksamheten endast i relativt begränsad omfattning. Den viktigaste forskningsgrenen bör vara vad företaget kallar en »radio- och TV-filosofisk», begreppsanalytiskt präglad måldryftning. I likhet med *Svenska filminstitutet* anser *Oy. Yleisradio Ab.* det oriktigt att påstå att ett lands resurser inte skulle vara tillräckliga för en mångsidig massmediaforskning. Företaget hälsar emellertid med tillfredsställelse förslaget om en samordnad forskning men framhåller att denna inte får inskränka sig endast till att gälla radio och TV utan bör beakta hela masskommunikationsfältet. Företaget stöder inte tanken på en samnordisk forskningsinstitution, medan det är högst önskvärt med en regelbundet sammanträdande rådplägningsdelegation med företrädare för såväl den praktiska informationsverksamheten som för den akademiska forskningen på området. Vidare efterlyser företaget åtgärder för inrättande av en samnordisk dokumentationscentral på området i samband med någon redan existerande institution som står masskommunikationsforskningen nära. *Sveriges radio* anser att det första steget mot en samordning mellan länderna bör vara tillsättandet av en gemensam kommitté med uppgift att kartlägga vilka projekt som är under arbete och koordinera forskningen. Detta nordiska samarbete bör enligt företagets uppfattning understödjas med bidrag ur statliga budgetmedel.

Pressens samarbetsnämnd i Sverige, som kraftigt understryker att det föreslagna forskningssamarbetet bör omfatta samtliga massmedia, anser förslagsställarnas bedömning vara riktig såtillvida att de enskilda ländernas resurser är otillräckliga för att åstadkomma en tillräckligt snabb utveckling på bred front. Samarbetsnämnden stödjer därför varmt förslaget om en sammanslagning av resurserna och föreslår tillsättande av en samnordisk kommitté för administrering och planering av samarbetet. Med tanke på behovet av forskarutbildning finner samarbetsnämnden det vara önskvärt att massmediaforskningen får en starkare ställning vid universitet och högskolor. Samarbetsnämnden anser slutligen en dokumentationscentral vid sidan av den föreslagna samarbetskommittén vara nödvändig. *Dansk Journalistförbund* är av uppfattningen att massmediaforskningen i allmänhet är förankrad i nationella förhållanden, som inte ger dess resultat samnordiska tillämpningsmöjligheter. Förbundet föreslår därför i första hand en nationell utbyggnad på området och rekommenderar att det nordiska samarbetet ställs på framtiden.

Arbetarnas bildningsförbund och *Studieförbundet Medborgarskolan* i Sverige fäster uppmärksamhet vid radio- och TV-forskningens betydelse för utformningen av undervisningen i etermedia. Betydande fördelar kunde enligt förbundens mening vinnas genom utnyttjande av de samlade nordiska resurserna för att skapa en förstärkt massmediaforskning i samtliga nordiska länder kombinerad med ett fast etablerat utbyte av information och

samarbete kring metodfrågor. Arbetarnas bildningsförbund tar inte ställning beträffande förslaget om ett samnordiskt institut, men ifrågasätter ändamålsenligheten av ett sådant. *Studieförbundet Vuxenskolan* i Sverige finner däremot tanken på ett institut intressant.

Dansk Filmlærerforening, som framhåller angelägenheten av en nordisk samverkan på området för radio- och TV-forskning, efterlyser en forskning som beaktar alla aspekter både på producent- och konsumentsidan.

3. Utskottet

Utskottet delar den i medlemsförslaget och remissyttrandena framförda uppfattningen att möjligheterna för radio och TV att nå och påverka stora medborgarkategorier starkt talar för en ökad satsning på forskning kring frågor rörande både sändar- och mottagarsidan. Ett antal undersökningar beträffande radio och TV har gjorts på internationellt plan, men det torde vara behövt att komplettera de utländska forskningsresultaten med undersökningar med särskild betoning på de nordiska förhållandena.

De gemensamma dragen hos radio- och TV-verksamheten i de nordiska länderna, det nordiska radio- och TV-samarbetet samt förbättrade forskningsmöjligheter genom en sammanslagning av resurserna och en koordinering av forskningen är enligt utskottets förmenande omständigheter, som talar för ett nordiskt samarbete på radio- och TV-forskningens område. Utskottet har vid beredningen av saken funnit, att en stark samhörighet är rådande mellan de olika massmedia och att dessa har kompletterande funktioner i relation till varandra. Med hänsyn till att en sådan samverkan förekommer mellan massmedia vill utskottet framhålla att radio och TV inte bör särskiljas som fristående företeelser från övriga massmedia. Utskottet föreslår därför för egen del ett nordiskt samarbete, som omfattar forskning rörande samtliga massmedia.

Såsom av medlemsförslaget och remissmaterialet i ärendet framgår har de nordiska radioföretagen uppmärksammat forskningens betydelse för radio- och TV-verksamheten och sinsemellan diskuterat möjligheterna till ett nordiskt samarbete. Vid ett möte i juni 1969 beslöt de nordiska radiocheferna tillsätta en nordisk kommitté för radio- och TV-forskning samt etablera samarbete kring tre forskningsuppgifter. Utskottet vill i detta sammanhang vidare erinra om att i Danmark planeras inrättande av ett institut för pressforskning. En dylik utbyggnad på såväl nationellt som samnordiskt plan skapar enligt utskottets mening bättre förutsättningar för ett intensifierat nordiskt samarbete kring masskommunikationsforskningen.

Med undantag för Finland har forskningen på området varit svagt företrädd i Norden. För att forskningen skall kunna bedrivas tvärvetenskapligt och för att behovet av forskarutbildning skall kunna tillgodoses finner ut-

skottet det vara behöfligt att massmediaforskningen ges en betydligt starkare ställning vid universitet och högskolor.

Tanken på ett nordiskt institut för massmediaforskning kan inte sägas ha erhållit remissinstansernas stöd. Det är dock enligt utskottets uppfattning synnerligen viktigt att fasta organisatoriska former skapas för det nordiska samarbetet på detta forskningsområde. Utskottet har funnit den mest ändamålsenliga lösningen vara inrättandet av ett samnordiskt organ för koordinering av verksamheten. I detta organ bör ingå företrädare såväl för forskningen och undervisningen som för olika former av massmedia. Samarbetsorganets uppgifter bör omfatta val och fördelning av gemensamma forskningsuppgifter, förmedling av kontakter och information mellan forskningsinstanserna samt ansvar för forskningsdokumentationen på området. Utskottet vill beträffande dokumentationen peka på den utredning, som på initiativ av Sveriges radio och Svenska tidningsutgivareföreningen utarbetat ett förslag till en samnordisk dokumentationscentral för massmediaforskning. Utskottet finner det naturligt att detta förslag beaktas som ett led i utbyggnaden av det nordiska samarbetet inom massmediaforskningen. En förutsättning för att det föreslagna samarbetsorganet skall kunna fullgöra sina uppgifter är att tillräckliga ekonomiska resurser ställs till dess förfogande. En dylik satsning från statsmakternas sida finner utskottet vara behöfligt mot bakgrund av att massmediaforskningen är av stort samhällligt och allmänt intresse.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behöfliga medel till förfogande för detta samarbete.

Göteborg den 4 december 1969

K. B. Andersen

Vice förman

Gunnar Garbo

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Medlemsförslag

om ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter

(Väckt av K. B. Andersen, Georg Backlund, Lars Larsson, Berte Rognerud och Sylvi Siltanen)

Under de två senaste decennierna har en kraftig expansion ägt rum på utbildningens område. Utvecklingen har särskilt avspeglats i det kontinuerligt stigande antalet studerande. Denna omständighet har på sina håll givit anledning till oroligheter, som utmynnat i våldsamma kravaller. Oppositionen inom studentvärlden har naturligtvis i främsta rummet kommit att rikta sig mot de samfund, som står studenterna närmast — högskolorna. De krav studenterna därvidlag uppställer har fått en många gånger onödigt skärpa, ofta beroende på att de på sina håll inte har vunnit väntat gehör för sina framställningar hos de för undervisningen ansvariga. Reformkraven har huvudsakligen gällt den hierarkiska, etablerade ordningen vid högskolorna samt högskoleplaneringen, från vilka studenterna har varit praktiskt taget helt uteslagna i vissa länder. Man kan kanske hävda, att de ofta radikala åsikterna företräds av endast en liten del av studenterna, men det är uppenbart att en alltför avvisande hållning från högskolornas sida kan leda till en stark uppslutning kring kraven. Stortingsrepresentant Trygve Bratteli har nyligen berört studentoroligheterna i en tidskriftsartikel (*Nordisk Kontakt* 1968: 11), där han bl. a. framhåller att »menneskelig og institusjonell tregheit er ganske enorm. En kan derfor praktisk se bort fra faren at forandringene skal komme for fort. Derimot er det alltid stor fare for at nødvendige forandringer kommer for sent. De seneste års uro i læreanstalter og ved universiteter har gitt alarmerende eksempler på det».

Även om studentoroligheterna i de nordiska länderna inte fått en sådan omfattning som på kontinenten, har de märkbart underblåst den allmänna debatten om studieförhållandena. I Danmark, där restriktioner i allmänhet inte reglerat antalet studerande inom olika studieriktningar, har man kraftigast fått uppleva studenternas missnöje med de nuvarande förhållandena. Studentaktionen kommer av allt att döma att resultera i större förändringar än väntat. Försöksverksamheten inom de psykologiska studierna vid Københavns universitet har visat, att funktionsdugliga och värdefulla samarbets-

former kan skapas genom maktfördelning mellan lärare och elever. Liknande erfarenheter har man i Finland, där de studerande vid universitetet i Jyväskylä deltar i de administrativa organens arbete, med undantag för frågor angående utnämningar och lärdomsprov. I Norge har de studerande redan ett visst inflytande på studieförhållandena vid högskolorna, men en ökning av inflytandet har varit aktuell vad gäller de planerade nya högskolorna. Vid universitetskanslersämbetet i Sverige pågår en översyn av universitetsstatuterna. I samband med detta arbete har ämbetet bemyndigats föranställa om försöksverksamhet med nya former för samarbete mellan studerande, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor.

Kritiken har även riktat sig mot övriga utbildningsanstalter, särskilt då den obligatoriska skolan och gymnasiet, emedan förhållandena vid dessa inte motsvarar kraven i ett modernt, demokratiskt samhälle. Härvid har hänvisats till att skolans uppgift inte bara är att vara kunskapsförmedlare. Den bör även främja elevernas personlighetsutveckling och deras sociala fostran. Som ett led i detta arbete bör skolan bereda eleverna tillfälle att delta i diskussionerna om skolans olika angelägenheter. Enligt denna uppfattning av ansvarsfördelningen inom skolan är det nuvarande systemet gammaldags och auktoritärt.

Skolornas administrativa förhållanden är sedan någon tid föremål för en livlig debatt i massmedia i de nordiska länderna. Utredningsarbete och försöksverksamhet har i viss mån redan påbörjats. Den i Finland den 1 februari 1968 tillsatta kommittén för samverkan i skolan (Kouluyhteistyökomitea) har som uppgift att föreslå reformer rörande den inre ordningen och arbetsron i skolor, som hör till undervisningsministeriets och lantbruksministeriets verksamhetsområde. Kommittén befattar sig i huvudsak med frågan om samarbetet mellan lärare, elever och föräldrar samt omorganisationen av de redan förekommande föräldraråden. I ett cirkulär i juni 1967 rörande förhållningsregler för främjande av god ordning i skolorna framhöll undervisningsministeriet i Danmark det vara naturligt att eleverna eller elevrepresentanter medverkar vid fastställande av ordningsregler för enskilda skolor eller klasser. Ministeriet fann att denna samverkan mellan lärare och elever bäst torde kunna realiserars genom inrättande av elevråd. För gymnasiers och statserkända studentkursers vidkommande har i Danmark utfärdats direktiv för elevråd och samarbetsutskott syftande till att öka elevernas medverkan i planläggningen av skolornas verksamhet. Oppositionen bland eleverna har i Norge lett till inrättande av ett försöksgymnasium, vars högsta beslutande organ är det allmänna mötet, där rektor, lärare och elever har en röst var. Av de nordiska länderna har emellertid Sverige allvarligast gått in för en allmän principiell prövning av skolutbildningen. Såsom ett resultat av den allmänna debatten och för att tillmötesgå de aktuella tendenserna har skolöverstyrelsen tillsatt en utredningsgrupp för samverkan i skolan (SISK), som bl. a. har tagit initiativ till försöksverksamhet samt forsknings- och ut-

redningsarbete. Ett led i detta arbete är försöken med en ny modell för skolstyrelse i ett begränsat antal skolor. Målet är att frammana en gemensam vilja att värna om trivselsn i skolan och att hos eleverna väcka större lojalitet mot skolan genom att ge dem en del av ansvaret för ledningen av arbetet.

Debatter om demokratiseringen inom utbildningsväsendet har något ensidigt befunnit sig med endast högskoleundervisningen och grundutbildningen. Lika viktig förefaller en omprövning av de administrativa förhållandena inom andra former av utbildning. I detta sammanhang må nämnas yrkes- och skolorna, vilkas elever ofta redan har erfarenheter av förvärvsarbete och därför är förtrodda med arbetsmarknaden och dess krav på yrkesutbildningen. En dialog mellan lärare och elever inom denna undervisningssektor kunde därför vara konstruktiv vad gäller utbildningens utformning.

Det sagda visar att förberedelsearbete i viss utsträckning redan pågår för genomförande av reformer inom skoladministrationen. Hithörande frågor har även varit föremål för diskussioner på samnordiskt plan. De nordiska undervisnings- och kulturministrarna efterlyste vid sitt möte i Reykjavik den 19 juli 1968 en nordisk debatt om samverkan inom högskolan mellan alla där representerade grupper. I anledning av uttalandena vid detta ministermöte anordnade Nordiska kulturkommissionen vid sitt plenarmöte den 29 september—2 oktober 1968 en debatt om studiedemokrati mellan företrädare för högskolor, statliga myndigheter samt fack- och studentorganisationer. Frågan är även aktuell inom Europarådet mot bakgrund av det förhållandet, att studentoroligheterna i olika länder företer gemensamma drag.

Nordiska rådet har under sin verksamhet arbetat för att främja större enhetlighet mellan de nordiska länderna inom olika former av utbildning. Sålunda är för närvarande införande av ökad nordisk tentamensgiltighet och innehållet i de nordiska ländernas skolordningar föremål för utredningsarbete. I avsikt att åstadkomma ökade möjligheter för nordiska studerande att förlägga sina studier till vilket som helst av de nordiska länderna har inför rådets sjuttonde session väckts medlemsförslag, som bl. a. åsyftar åtgärder för att avlägsna föreliggande hinder för studenter att vinna inträde till spärade linjer i ett annat nordiskt land än hemlandet. Vidare kunde nämnas ett stort antal rekommendationer syftande till att mot bakgrund av den expanderande gemensamma nordiska arbetsmarknaden åstadkomma gemensam eller likartad fackutbildning i de nordiska länderna.

Kontakterna mellan utbildningsanstalterna i de nordiska länderna har redan i flera fall utvisat, att även om strukturen hos skolor inom samma utbildningsfält avviker från land till land, utbytet av erfarenheter ofta har givit impulser till reformer av inte endast utbildningens innehåll och metodik. Ett ökat närmande mellan länderna på utbildningens olika områden både förutsätter och skapar möjligheter för en större likhet i utformningen av ansvarsfördelningen vid utbildningsanstalterna. Ett naturligt led i de nordiska ländernas samarbetssträvanden på undervisningens område blir

med hänsyn härtill att dessa intar en principiellt likartad ståndpunkt i fråga om reformer av administrationen vid utbildningsanstalterna. Ett dylikt gemensamt ställningstagande vore av betydelse för samarbetet inom Europarådet, där de nordiska länderna gemensamt kan göra en större insats till fromma för saken än om de uppträder vart för sig. Samarbetet om olika former av studiedemokrati bör inledas nu, då det pågående utredningsarbetet i olika länder erbjuder möjligheter till koordinering av utredningsarbetet och försöksverksamheten samt utbyte av erfarenheter. Viktigt är att ett nordiskt samarbete inte ensidigt befattar sig med endast högskole- och grundutbildning utan ingår i en allmän prövning av frågan och därvid beaktar samtliga utbildningsformer. Ett nordiskt samarbete bör även följdriktigt omfatta alla de kategorier, som berörs av utbildningsanstalternas administration.

Hänvisande till det ovan anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte antaga en sålydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att mot bakgrund av strävandena att samordna utbildningen i de nordiska länderna gemensamt utforma riktlinjerna för ökad samverkan vid varje utbildningsanstalt mellan lärare, elever och övriga kategorier av där verksamma.

Köbenhavn, Helsingfors, Stockholm och Oslo den 9 december 1968

K. B. Andersen

Georg Backlund

Lars Larsson

Berte Rognerud

Sylvi Siltanen

BILAGA 1

Udtalelse af den europæiske rektorkonferences permanente udvalg afgivet af professor Jacques Courvoisier, præsident for den europæiske rektorkonference, på møde i udvalget for højere uddannelse og forskning den 9. oktober 1968¹

Den europæiske rektorkonferences permanente udvalg hilser med glæde denne lejlighed til at udtale sig på dette møde i udvalget for højere uddannelse og forskning vedrørende den krisesituation, hvori universiteterne for tiden befinder sig, en krise, hvis dybe alvor det er unødvendigt at understrege.

1. Udvalget er af den opfattelse, at forsøgene på at løse krisen kunne medvirke til at skabe en kløft mellem universiteternes og ministeriernes ledelser, da der er en umiskendelig tendens ved løsningen af de eksisterende problemer til at tage for lidt hensyn til et universitets egentlige rolle. Den europæiske rektorkonferences permanente udvalg ville beklage en sådan indstilling, da udvalget mener, at begge parter bør samarbejde på dette område.

2. Udvalget ønsker at understrege, at en øjeblikkelig og forhastet løsning af problemerne vedrørende studenterne og universiteterne almindeligvis ikke på længere sigt nødvendigvis vil være den bedste løsning hverken for universiteterne eller for samfundet.

3. Den nuværende universitetskrise har både et alment og et lokalt aspekt. Da forholdene er forskellige fra land til land, mener udvalget, at det ikke for tiden er rimeligt at forestille sig en bred europæisk løsning på den nuværende krise, og at det i dag påhviler hver lokale eller nationale gruppe at udarbejde den bedst egnede løsning ved hjælp af oplysninger fra andre lande.

4. Ikke desto mindre er et klart flertal af udvalget stemt for en udvidelse af studenternes deltagelse i universitetsanliggender. Den europæiske rektorkonferences permanente udvalg vil dog understrege, at en udvidelse af studenternes deltagelse må afhænge af studenterrepræsentanternes evner og deres positive indsats og endvidere, at studenternes deltagelse i universitetsanliggender aldrig må få lov til at lamme universitetets administration.

5. Udvalget mener, at man må udvise tolerance over for visse studenterudskjelser, og at tilstedeværelsen af et mindretal af »hårde« aktivister kan accepteres. På den anden side er udvalget af den opfattelse, at universitetet må modstå enhver handling, der truer undervisningen, og i særdeleshed aldrig må tillade en afbrydelse af undervisningen ved universiteterne.

¹ *Uttalandet hämtat ur Meddelelser fra Københavns universitet, 16. årgang, nr 45.*

6. Universiteterne må være på vagt over for faren ved at blive draget ind i noget forsøg på at »politiser« deres aktiviteter og drage omsorg for, at alt, hvad der foregår inden for universitetets mure, ikke påvirkes af pressionsgrupper.

Universitetet bør ikke ved nogen form for »politisering« søge at opnå sit formål, for den eneste målestok for universitetets sande tjeneste over for samfundet er dets troskab mod dets kald.

BILAGA 2

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

— — — skal man hoslagt oversende udtalelser afgivet af ministeriets 3. afdeling, 1. kontor, direktoratet for folkeskolen og seminarierne, direktoratet for gymnasieskolerne og HF., direktoratet for ungdomsundervisningen og direktoratet for erhvervsuddannelserne (*se nedan*).

København, den 23. oktober 1969

P. m. v.

E. b.

J. Munch-Petersen

Undervisningsministeriets 3. afdeling 1. kontor udtaler:

Ved de samtlige højere læreanstalter er der udarbejdet forslag til nye styrelsesanordninger. For seks af disse institutioner (Danmarks tekniske højskole, Danmarks ingeniørakademi, Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, Københavns tandlægehøjskole, Århus tandlægehøjskole samt Danmarks farmaceutiske højskole) er arbejdet afsluttet med kgl. anordning af 25. august 1969. For de øvrige institutioners vedkommende er arbejdet meget nær afslutningen. Såvel ovennævnte anordninger som de ikke færdigbehandlede forslag bærer klart præg af demokratiseringstendens. Ifølge samtlige anordninger og forslag tillægges der såvel de lærere, der ikke er professorer, som studerende repræsentation i samtlige kollegiale organer. Den forholdsmæssige repræsentation varierer imidlertid fra organ til organ og fra uddannelsesinstitution til uddannelsesinstitution. Ifølge samtlige anordninger og forslag formaliseres de gennem nogen tid fungerende studienævn, det organ hvor de enkelte studieplaner udarbejdes af professorer, andre lærere og studenter i fællesskab.

Studienævnene foreslås i alle tilfælde sammensat af lige mange lærere og studenter, hvorimod den kompetence, der tillægges nævnene, varierer. I visse tilfælde er der i selve anordningen tillagt studienævnene kompetence til at afgøre en række sager, dog således at afgørelserne i visse tilfælde kan indbringes for et højere organ.

I andre tilfælde vil studienævnenes kompetence hvile på delegation fra fagråd eller konsistorium.

Ministeriet har i sin behandling af forslagene ikke søgt en uniformering af styrelsesanordningerne. Når ministeriet har indtaget denne holdning, skyldes det, at de nye anordninger alle skal tages op til revision i 1972 bl. a. på baggrund af de erfaringer, der gøres ved de enkelte institutioner, at ministeriet forbereder en lovgivning om de højere uddannelsesinstitutioners organisation og styrelse, hvori man vil slå visse generelle principper fast, og at ministeriet ikke har ment at kunne udsætte ikrafttrædelsen af nye og mere tidssvarende anordninger, til ovennævnte lov kunne være færdigbehandlet engang i 1970. På denne baggrund må udformningen af fælles nordiske regler og retningslinier ved de enkelte uddannelsesinstitutioner i Norden støde på store vanskeligheder og næppe heller være ønskelige. Inden for de enkelte højere uddannelsesinstitutioner kan forholdene være så forskellige, at udformningen af fælles regler end ikke vil være mulig på det nationale plan.

I overensstemmelse med Nordisk Kulturkommissions indstilling til undervisningsministrene i de nordiske lande af 6. juni 1969, hvormed fremsendes rapporten »Universitetsdemokrati i Norden«, maj 1969, er 3. afdeling 1. kontor af den opfattelse, at det på nuværende tidspunkt ikke vil være muligt at gennemføre en egentlig harmonisering på området.

En meget varieret forsøgsvirksomhed foregår i alle de nordiske lande, og man bør derfor lægge hovedvægten på gensidig information.

Til Nordisk Kulturkommissions årlige beretning til Nordisk Råd udarbejdes af 3. afdeling 1. kontor en oversigt over udviklingen inden for forskning og højere uddannelse. Man vil fremover være opmærksom på, at denne oversigt kommer til at indeholde oplysninger om udviklingen på det i medlemsforslag A 220/k omhandlede område.

Direktoratet for folkeskolen og seminarierne udtaler:

At det i folketingsbeslutningen om en reform af de grundlæggende skoleuddannelser nævnes i punkt 7, at samarbejde mellem hjem og skole og samarbejdet inden for skolen bør støttes og opmuntres, ikke blot for at fremme elevernes almene trivsel i skolen og den gensidige forståelse mellem forældre og lærere samt andre med tilknytning til skolen, men også med henblik på en forstærket rådgivning om uddannelsen og de valgmuligheder, den indebærer for eleverne.

Man henleder endvidere opmærksomheden på det forhold, at ministeriet har ydet tilskud til den elevrådssammenslutning, der er etableret på landsbasis. Man har herigennem blandt andet ønsket at støtte demokratiseringsbestrebelse.

Direktoratet for gymnasieskolerne og HF udtaler:

Der er ved de fleste gymnasieskoler et elevråd og et samarbejdsudvalg, for hvis virksomhed der 4. september 1968 udsendes »Retningslinier og vejledende bestemmelser« (*här ej tryckt*).

I hovedtrækkene går bestemmelsen ud på, at rådet, til hvilket alle elever

har valgt og er valgbar, varetager elevernes undervisningsmæssige, faglige, kulturelle, personlige og økonomiske interesser med en række nærmere definerede undtagelser. Elevrådet tages med på råd i sager som fastlæggelse af ordensregler, indretning af klasselokaler og opholdsrum for eleverne, tilrettelæggelse af fællestimer, studiekredse og anskaffelse af bøger til biblioteket. Desuden kan elevrepræsentanterne overvære forhandlinger og fordelingen af stipendier m. m., dog ikke fordelingen af flidspræmier.

Elevrådet bør fungere i nøje samarbejde med samarbejdsudvalget, der består af rektor, formanden for skolerådet/lærerrådet og to af dette råd valgte medlemmer samt elevrådsformanden og to af elevrådet valgte medlemmer.

Emner som fag- og timefordeling og de enkelte læreres forhold kan ikke behandles af elevrådet eller samarbejdsudvalget.

Man kan endvidere oplyse, at der for tiden behandles udkast til bekendtgørelse om lærerråd, lærerforsamlinger og samarbejdsudvalg ved statens gymnasieskoler, studenterkursus og HF-kursus. Der agtes oprettet lærerråd af de fast ansatte eller i længere tid ansatte lærere ved hver skole. Der skelnes mellem dette lærerråd og lærerforsamlingen, der omfatter alle de ansatte lærere, og som bl. a. stemmer i oprykningssager.

Man tænker sig desuden de ovenfor nævnte samarbejdsudvalg etableret som et fast led i skolens liv.

Der skal ikke her gives en fortegnelse over, hvilke emner der kan afgøres endeligt i lærerrådet, da netop dette punkt stadig er genstand for drøftelser.

På enkelte skoler gøres forsøg med det direkte elevdemokrati, d. v. s. beslutninger træffes direkte af elevforsamlingen, der da træder i stedet for elevrådet. Erfaringerne på dette område er imidlertid endnu for få til, at der kan drages sikre konklusioner. Forsøg med forskellige former for elevdemokrati agtes gennemført i den kommende tid.

Den af ministeren nedsatte arbejdsgruppe til planlægning af et forsøgscenter for det gymnasiale undervisningstrin har netop afgivet betænkning. Heri anbefales også forsøg med skoledemokrati tildels inspireret af svenske og norske forsøg. Man har tænkt sig, at en skole, udvalgt til forsøget, kunne ledes af en skoleforsamling, der principielt overtager de beføjelser, der normalt tillægges rektor.

Skoleforsamlingen skulle da omfatte samtlige elever, lærere og andre ansatte ved skolen (kontordamer, pedel osv.). Forsamlingen vælger for et halvt år ad gangen et forretningsudvalg. En kommitteret udnævnt af ministeriet for et begrænset åremål sørger for, at de nævnte organers beslutninger føres ud i livet. I øvrigt vil elevråd, lærerråd og samarbejdsudvalg have samme beføjelser som ved de øvrige skoler.

Direktoratet for ungdomsundervisningen udtaler:

I. Landbrugsskoler, folkehøjskoler, efterskoler

I forbindelse med den forestående revision af lovene for de pågældende skoler søger man at fjerne hindringerne for en videre udbygning af eksisterende demokratiordninger; saledes oprettes ved alle skoler lærer- eller medarbejderråd, ligesom der formentlig åbnes adgang for forskellige ledelsesformer. Det er endelig direktoratets indtryk, at det nok så væsentlige — skolernes holdning til dette spørgsmål — giver sig udtryk i forsøg og eksperimenter og en stadig mere positiv forståelse.

II. Fritidsundervisning for voksne

Elevklientellet er så ustruktureret, at det vil være vanskeligt at organisere direkte elevindflydelse på skolernes ledelse. Det ville f. eks. være ønskeligt med elevrepræsentation i de kommunale nævn, men svært at praktisere, da man ikke har et organ, der vil kunne vælge en sådan repræsentation.

Den nye lov om fritidsundervisning m. v. lægger på to områder op til en mere elevcentreret undervisning, nemlig i studiekredsene og i interessegrupperne for voksne, hvor lærerrollen er defineret henholdsvis som en ren lederfunktion og som en art konsulenttjeneste.

Med hensyn til planlægningen af undervisningen i aftenskolen og aftenhøjskolen har man i godkendelsesproceduren forsøgt at drage eleverne ind i planlægningen, idet den rammeplan, der danner grundlag for godkendelse, suppleres med en arbejdsplan, der udarbejdes i samarbejde med deltagere.

Endelig kan nævnes, at man på de pædagogiske lærerkurser lægger stor vægt på gruppeudviklingsprocessen og demokratiske ledelsesformer.

III. Ungdomsskolerne

For så vidt angår ungdomsskolerne, er der ikke lovfæstede bestemmelser vedrørende lærerråd og elevråd, da denne skoleform stadig er for løst opbygget (enkeltfagsundervisning — timelønnede lærere ansat for én sæson ad gangen osv.) til, at man har fundet det forsvarligt at give en fast defineret kompetence til sådanne råd.

Ved mange ungdomsskoler har man dog trods denne mangel etableret såvel lærer- som elevråd, og i bekendtgørelsen om ungdomsskolen af 20. maj 1969 anføres i § 26 stk. 3 nr. 3 følgende i forbindelse med forslag til ungdomsskoleplanen: »— — — hvorvidt der er oprettet lærer- og elevråd i ungdomsskolen og i bekræftende fald, hvilke beføjelser disse har.«

Der er således lagt op til en frivillig ordning med henblik på at indhøste erfaringer, således at der ved en kommende lovrevision kan lovgives på dette område.

IV. Børne- og ungdomsarbejde, ungdomsklubber m. v.

I lov om fritidsundervisning m. v. har man som betingelse for godkendelse af en ungdomsklub stillet krav om, at mindst 1 medlem af klubbens bestyrelse skal vælges af og blandt de unge selv.

Det ligger ifølge sagens natur uden for direktoratets muligheder at gribe ind i ungdomsforeningernes struktur og arbejdsformer, men overalt i foreninger af enhver art er spørgsmålet om »demokratiordninger« m. v. til debat, og talrige forsøg er i gang. Loven om fritidsundervisning giver gennem sin forsøgsparagraf mulighed for, at man også i de offentligt godkendte ungdomsklubber vil kunne etablere forsøgsordninger omkring ledelsesformerne.

Direktoratet for erhvervsuddannelserne har afgivet vedlagte redegørelse (se *Bihang*).

København, den 20. oktober 1969

Av Direktoratet for Erhvervsuddannelserne afgiven redogørelse för den senaste tidens utveckling i Danmark med hänsyn till samverkan mellan lärare, elever och andra personkategorier samt planerna för ändringar av gällande demokratiseringsordningar

1. Tekniske skoler

I forbindelse med den fagbetonede lærlingeundervisning ved de tekniske skoler gives lektioner i samværs- og samfundsspørgsmål. Denne undervisning tager sit udgangspunkt i bestående og aktuelle forhold, hvorved diskussioner med lærlingene ofte resulterer i en vurdering af fremtidige forhold med hensyn til beslutningsprocessen og problemløsningsteknik i samværs- og samfundsspørgsmål. Ved hjælp af denne metodik søges lærlingenes vurderende holdning stimuleret mest mulig.

Denne teoretiske indføring søges udbygget i det praktiske skolearbejde — blandt andet ved,

at der oprettes elevråd, som rådgiver lærere og skoleledelse,

at der udbygges hensigtsmæssige undervisningslokaler med mulighed for gruppearbejde og diskussioner, og

at der anvendes audio-visuelle hjælpemidler til anskueliggørelse af tværfaglige, almene emner.

Dette samarbejde er i overensstemmelse med en opfordring fra direktoratet til de tekniske skoler om at etablere et hensigtsmæssigt samarbejde med eleverne i aktuelle spørgsmål, der vedrører eleverne, og hvor det målte anses for naturligt at drøfte spørgsmålene med disse.

Før så vidt angår lærlingeundervisningen, er der som nævnt oprettet elevråd ved enkelte skoler bestående af repræsentanter for lærerne, skoleledelsen samt eleverne.

Ved enkelte andre tekniske skoler er der etableret et fælles elevråd for såvel lærlinge- som eksamensafdelingen — bestående af repræsentanter for lærerne, skoleledelsen samt eleverne, idet der udpeges en elev for hver skoleafdeling. Elevrådet afholder møder mindst hver 6. uge og drøfter alle relevante skolespørgsmål.

Endvidere er der på nogle skoler etableret en vis form for elevrådgivning, idet skolen stiller en lærer til rådighed for eleverne med henblik på at yde vejledning i uddannelsesspørgsmål samt i øvrigt bistå eleverne med samtaler vedrørende personlige problemer og lignende.

Det kan yderligere oplyses, at der i uddannelsesnævnet vedrørende byggeteknikere og bygningskonstruktører er optaget såvel en repræsentant for de studerende ved de byggetekniske skoler som en repræsentant for de studerende ved de byggetekniske højskoler, og at der i uddannelsesnævnet vedrørende elektronikteknikeruddannelsen ligeledes er optaget en repræsentant for de studerende.

2. *Handelsskolerne*

Ved adskillige af Danmarks handelsskoler har der i en årrække eksisteret elevråd med det formål at repræsentere eleverne over for handelsskolens bestyrelse og ledelse, ligesom rådene ofte har påtaget sig særlige opgaver, som naturligt har vedrørt elevernes forhold i forbindelse med skolegangen.

Direktoratet for erhvervsuddannelserne opfordrede i 1967 samtlige handelsskoler til at fortsætte og udbygge bestræbelserne for at oprette elevråd med det angivne formål for samtlige elever på handelsskolernes forskellige skoleformer.

Direktoratet for erhvervsuddannelserne indhenter netop for tiden oplysninger fra skolerne om de første erfaringer, der er indhøstet under samarbejdet på skolerne mellem elevråd og bestyrelse og ledelse.

I 1968 er der ved samtlige handelsskoler oprettet lærerråd, der i forholdet til skolens ledelse har en række opgaver af rådgivende art.

Der er ikke nødvendigvis direkte kontakt mellem elevråd og lærerråd, selv om forholdene kan variere betydeligt fra skole til skole. Det bør dog nævnes, at der ved samtlige skoler findes et stipendieudvalg til behandling af ansøgninger om støtte fra Ungdommens Uddannelsesfond. Udvalget er i reglen sammensat af skolens leder eller hans repræsentant, to medlemmer udpeget af elevrådet og to medlemmer udpeget af lærerrådet.

Uddannelsesrådet for handels- og kontorfagene, der er sammensat af repræsentanter for erhvervslivets og handelsskolernes organisationer, afgiver indstillinger over for direktoratet for erhvervsuddannelserne om ændringer og fornyelser af handels- og kontoruddannelserne. Uddannelsesrådet har i 1969 besluttet, at en repræsentant for fællesrådet for HH-studerende (Landsorganisationen af elevråd ved handelsskoler med kursus til højere handelseksamen) skal deltage i rådets møder. Man undersøger i øjeblikket mulighederne for, at også elevrepræsentanter fra andre handelsskoleformer vil kunne inddrages i rådets arbejde.

3. *Maskinmesterskolerne*

Ved maskinmesterskolerne har der ikke hidtil været behov for at give regler for samarbejdet mellem skoleledelse, lærere og elever. Ved nogle skoler er der oprettet lærerråd og elevråd, uden at disse har haft nogen officiel status.

Lærerne og skolelederne — men ikke eleverne — er repræsenteret i det for hele uddannelsen fælles skoleråd.

I den senere tid er der også fra eleverne ved maskinmesterskolerne rejst ønsker om at blive repræsenteret i de besluttende instanser. Dette har foreløbig ført til, at en elevrepræsentant er blevet indbudt til at deltage i møderne i et udvalg, der reviderer de gældende bestemmelser for maskinmesteruddannelsen. Senere vil der blive taget stilling til, om eleverne vil blive repræsenteret i skolerådet.

4. *Teknika*

I bekendtgørelse af 1. maj 1962 om teknikas organisation m. v., er der fastsat bestemmelse om oprettelse af lærerforsamlinger og studerendes råd ved samtlige teknika samt bestemmelser om afholdelse af møder mellem teknikas rektorer (rektorforsamlingen). Lærerforsamlingerne har indstillingsret vedrørende udpegelse af rektor og er berettiget til at udtale sig i principielle sager vedrørende teknikum. De studerendes råd forhandler med

rektor om sager af interesse for de studerende. De studerendes råd ved det enkelte teknikum er tilsluttet studierådet ved danske teknika, der udpeger de studerendes repræsentanter i teknikumrådet og de respektive udvalg.

Spørgsmålet om den fremtidige samarbejdsform på teknika er for tiden til behandling i teknikumrådet på grundlag af et forslag vedrørende samarbejdsformer og -organer ved teknika udarbejdet af teknikas rektorfor- samling og studierådet ved danske teknika.

Forslaget går ud på, at der etableres et institutionsråd ved hvert teknikum med rektor, administrator, afdelingsforstandere samt fra hver studieaf- deling én repræsentant for lærere og én for studerende. Rådet indstiller til rektor.

For hver studieafdeling foreslås nedsat et afdelingsråd med afdelings- forstanderen og fra hver studiedel en repræsentant for lærere og en repræ- sentant for de studerende. Endelig foreslås for hver studietrin nedsat et studiedelsråd med repræsentanter for lærere og studerende. De studerende har ønsket, at afdelingsrådene skal have besluttende myndighed.

Udover de nævnte organer forudsættes nedsat afdelingsudvalg og fag- grupper til behandling af faglig-pædagogisk karakter. Spørgsmålet om disse organer indgår i et forslag om læreruddannelse og i en betænkning om undervisningsform og udviklingsarbejde ved teknika, som for tiden er under behandling i teknikumrådet.

Rektorforsamlingen og studierådet har endelig foreslået forskellige ændringer af de gældende bestemmelser, hvorefter den studerende, forinden der træffes bestemmelse om udelukkelse eller bortvisning, skal have lejlighed til at udtale sig.

Der foregår i øjeblikket en udvikling vedrørende disse spørgsmål på de enkelte teknika, idet man er ved at tilpasse forslagene til det enkelte tek- nikum.

På grundlag af de derigennem indhøstede erfaringer vil man senere tage spørgsmålet om ændring af bekendtgørelsen om teknikas organisation op til overvejelse.

Endelig bør det nævnes, at rektorerne og de studerende ved teknika er repræsenteret i teknikumrådet. De studerende fik fra efteråret 1964 en observatør i rådet, og denne ordning blev i sommeren 1967 afløst af et ordinært medlemskab.

5. Handelshøjskolerne

På handelshøjskolen i Århus har demokratiseringsbestrebelsene netop givet sig udslag i en ny anordning, som er gældende fra 1. september 1969. I henhold til anordningen er højskolens øverste ledelse konsistorium, som er sammensat således, at ca. 50 % af medlemmerne er professorer og studie- ledere, ca. 25 % amanuenser og ca. 25 % repræsentanter for de studerende.

I de to fagråd (for henholdsvis de erhvervsproglige og de erhvervsøko- nomiske studier) er sammensætningen den samme som for konsistoriums vedkommende.

Herudover findes der institutråd, hvis opgaver er af rådgivende art. Disse råd kan indkalde repræsentanter for de studerende, når det skønnes for- nødent.

Endelig er der i studienævnene ligelig repræsentation for lærere og stu- derende.

I alle de nævnte organer har de studerende, der er medlemmer, fuld stemmeret på lige fod med de deltagende lærere. For studienævnenes ved-

kommande skal det dog tilføjes, at det endnu ikke er endeligt fastlagt, hvilke opgaver nævnene vil få overdraget.

For så vidt angår handelshøjskolen i København, føres der for tiden forhandlinger om en ny anordning. Da forhandlingerne ikke er tilendebragt, kan der ikke oplyses noget bestemt om, hvilken studenterrepræsentation der vil blive resultatet. Det kan dog betragtes som givet, at den nye anordning under alle omstændigheder vil betyde en øget demokratisering. Som et skridt på vejen til en ændret styreform er der ved begyndelsen af studieåret 1969—70 nedsat studienævn på samme måde som på handelshøjskolen i Århus med ligelig repræsentation for lærere og studerende.

6. Revisionen af de faglige grunduddannelser

Lærlingene har deltaget i det igangværende reformarbejde med de faglige grunduddannelser lige fra dette arbejdes påbegyndelse i sommeren 1967.

Således har Faglig Ungdom 2 tilforordnede i udvalget vedrørende de faglige grunduddannelser, og man har ved nedsættelsen af samtlige udvalg og arbejdsgrupper under dette udvalg tilbudt lærlingene repræsentation i disse grupper. Dette tilbud er i et vist omfang blevet modtaget af lærlingene.

For så vidt angår uddannelsesforsøget vedrørende jern- og metalindustriens faglige grunduddannelse, er der nedsat et forsøgsudvalg, hvori bl. a. repræsentanter for de tekniske skolars forstandere og lærere samt de af uddannelsesforsøget omfattende elever har sæde, jfr. undervisningsministeriets cirkulære af 23. maj 1969 om uddannelsesforsøget.

I samme cirkulære er fastsat, at der nedsættes et ankeudvalg, hvor sager om bortvisning af elever, skolens ønske, om at en elev går et eller flere trin af uddannelsen om, skolens nægtelse af godkendelse af en elevs valg af uddannelsesområde og lignende, kan indbringes. De af uddannelsesforsøget omfattende elever vælger en repræsentant til dette ankeudvalg.

Danmarks Realskoleforening:

Idet jeg takker for modtagelsen af forslag, sag A 220/k, skal jeg herved meddele, at Danmarks Realskoleforening vil hilse en vis demokratiseringsproces med glæde, men dog mener, at man bør være på vagt over for overdrivelser. Udtalelsen fra den europæiske rektorkonferences permanente udvalg (bilaget) indeholder meget væsentlige og rigtige synspunkter. Man må ikke og kan ikke fremtvinge en demokratisering ved dekretter og regulativer; det er noget, som må vokse naturligt frem. Noget andet er, at man ved vejledende retningslinier kan hjælpe et initiativ frem og måske medvirke til at lede det i en rigtig retning. Det har i hvert fald været formålet med Danmarks Realskoleforenings pjecer om henholdsvis lærerråd ved private realskoler og elevråd i folkeskolen.

Den største fare ligger i, at enkelte særligt aktive grupper skaffer sig fordele på hethedens bekostning, mens det egentlige mål, demokratiet, dog betyder lige ret for alle. Tilsyneladende overser man til en vis grad, at der er et økonomisk aspekt i sagen: en udbygning af de undervisningsmæssige faciliteter for et område til de mål, som de studerende opstiller, kan meget vel betyde stagnation og forsinkelse på et andet af bevillingsmæssige årsager.

Foreningens konklusion må derfor blive, at man hilser det initiativ, der er laget, med glæde, men advarer mod at forcere en udvikling frem, som der ikke er praktisk eller økonomisk mulighed for at føre frem til succes. Inden der lovgives med fast formulerede regler, kunne det være ønskeligt gennem kontrollerede forsøg at indhente et noget større erfaringsgrundlag, og man må i den forbindelse have øje for, at mere lokalt betonedede forhold kan tale mod en detaljeret »enhetlighet mellan de nordiska länderna inom olika former av utbildning«.

Kolding Realskole, den 15. august 1969

Bent Christensen-Dalsgård

Danmarks Lærerforening:

Danmarks Lærerforening er af den opfattelse, at det vil være af betydning for skolen at øge samarbejdet mellem lærere, forældre, elever og andre, der er knyttet til skolens virksomhed.

I juni 1967 blev der fra undervisningsministeriet udsendt bekendtgørelse og cirkulære om forholdsregler til fremme af god orden i skolerne. Det hedder bl. a. heri, at initiativ til og ansvar for den første kontakt mellem skole og hjem naturligt må påhvile skolen. Ministeriet finder desuden, at et samarbejde mellem lærere og elever bedst kan realiseres ved oprettelse af elevråd på de enkelte skoler.

Foreningen er af den opfattelse, at bestræbelser for dette øgede samarbejde må ske under hensyntagen til de gældende arbejdsvilkår i skolen. Med den fortsat voksende arbejdsbyrde vil det ikke være realistisk at forudsætte, at øgede aktiviteter omkring elevrådsarbejde og forældrekontakt vil kunne iværksættes af skolen, medmindre arbejdsvilkårene for sådant arbejde ændres.

Foreningen følger med stor interesse det svenske SISK forsøgsprogram. Imidlertid er forholdene efter foreningens opfattelse så forskellige i de enkelte nordiske lande, at en endelig stillingtagen til forslaget om øget samarbejde først vil være mulig, når lignende forsøg har fundet sted i Danmark. Sådanne forsøg vil have betydning også på baggrund af de forslag til samarbejde skole—hjem—elever og samarbejdet i skolen i øvrigt, der er indeholdt i folketingsbeslutningen om en revision af de grundlæggende skoleuddannelser, vedtaget i maj 1969.

Stinus Nielsen

DGS — Danske Gymnasieelevers Sammenslutning:

Idet vi takker for tilsendelsen af forslaget, sag A 220/k, om øget samarbejde på uddannelsesinstitutionerne, skal vi meddele, at DGS ikke ønsker

at fremsætte nogen udtalelse om forslaget og finder forslaget så udførligt, at der ikke er behov for supplerende oplysninger.

DGS finder de i forslaget behandlede problemer meget væsentlige og hilser med glæde, at de behandles i Nordisk Råd. Vi vil med interesse følge sagens videre forløb.

Danske Gymnasieelevers Sammenslutning

Per Fibæk Laursen

Næstformand

F i n l a n d

Undervisningsministeriet:

Frågor som gäller sagda medlemsförslag har i Finland dryftats bl. a. i ett betänkande avgivet den 18 juni 1969 av kommittén för utvecklandet av högskolornas inre förvaltning. Då detta betänkande inte ännu översatts till svenska, bifogas en duplicerad resumé av nämnda betänkande (*ej tryckt här*).

Ifrågarande spørgsmål har också dryftats av skolsamarbetskommittén, som den 26 juni 1969 avgivit delbetänkande för läroverkens del. Betänkandet har inte ännu utkommit på svenska; en resumé bifogas (*ej tryckt här*).

I 12 § lagen den 26 juli 1969 om grunderna för skolsystemet stadgas bl. a. följande.

Till kommunens skolväsen ansluten skola, som saknar egen direktion, skall ha ett grundskolråd, till vilket kommunens fullmäktige närmast bland elevernas föräldrar utser fem medlemmar för en tid, som motsvarar deras mandattid. Till grundskolrådet hör dessutom såsom medlemmar en eller två av lärarkåren inom sig valda representanter. I skola med högstadium hör representanter för eleverna till rådet såsom genom förordning närmare stadgas, varvid de vid mötena har yttranderätt, men ej rösträtt. I kommunens skolstadga må föreskrivas att två eller flera grundskolor skall ha ett gemensamt grundskolråd. Grundskolrådets uppgift är att upprätthålla och främja förbindelserna mellan skolan och hemmen, att övervaka skolans verksamhet, att vid behov inkomma med förslag till skolans föreståndare, skolnämnden eller annan skolmyndighet samt att handha de övriga uppgifter, som enligt förordning eller skolstadgan ankommer på detsamma.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1970. Skolsamarbetskommittén kommer att göra förslag till stadgar för dessa skolnämnders uppgifter. För grundskolans del är ifrågarande förordning under bearbetning.

I flera privata läroverk i Finland bedrivs för närvarande en livlig försöksverksamhet med olika former av studiedemokrati. Resultaten av denna verksamhet kommer troligen för sin del att belysa frågan om hur samarbetet

mellan lärare, föräldrar och elever i dessa läroanstalter lämpligast kunde utvecklas.

Emellertid upptog de nordiska kultur- och undervisningsministrarna redan vid sitt möte den 19 juli 1968 i Reykjavik frågan om universitetsdemokrati och anmodade Nordiska kulturkommissionen att studera ärendet. Kommissionen avgav sitt utlåtande till ministrarna vid deras möte i Helsingfors den 9—10 juni detta år. I denna fråga uttryckte ministrarna sin tacksamhet till kommissionen för det värdefulla arbete, som utförts i förbindelse med detta spørsmål.

Ministrarna framlade önskemålet, att kommissionen skulle fortsätta sitt arbete med dessa frågor samt utvidga arbetet att hädanefter omfatta även övrig ungdomsdemokrati främst inom utbildningens område.

Då saken på ministrarnas initiativ redan tagits upp till behandling, åtgärder vidtagits samt resultat frambragts och eftersom man enats om fortsätta, utvidgade studier i ärendet, anser undervisningsministeriet, för att dubbelarbete skall undvikas, att detta medlemsförslag inte bör leda till ytterligare åtgärder än de som ovan anförts.

Helsingfors den 28 augusti 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Läroverkslärarnas centralförbund r.f.¹:

Vad beträffar förverkligandet av den s. k. skoldemokratien finner organisationen, att ett samarbete mellan de inom skolan verksamma grupperna i enlighet med demokratiska principer är värt understöd. Formerna för skoldemokratins förverkligande bör vara sådana, att de i varje fall ej försvagar skolans möjligheter att utföra den undervisnings- och fostringsuppgift samhället pålagt densamma. Organisationen finner troligt, att ett på rätt sätt genomfört skolsamarbete ökar elevernas motivation för skolarbetet och verkar som ett effektivt medel för social fostran.

Emedan skoldemokratins genomförande i alla de nordiska länderna först befinner sig i sitt begynnelseskede anser organisationen att det bästa resultatet kan uppnås genom att bereda plats för försöksverksamhet. Vid sådant förhållande finner organisationen ej önskvärt eftersträva ett förenhetligande av en i ett experimenterande begynnelseskede varande omorganisation av relationerna mellan de inom skolan verksamma grupperna. Däremot

¹ Yltrandet översatt från finska.

förordar organisationen på det enträgnaste anordnandet av ett systematiskt utbyte mellan de nordiska länderna av de erfarenheter som erhållits av försök att genomföra skoldemokrati.

Helsingfors den 29 maj 1969

För Läroverkslärarnas centralförbund

S. Apajalahti

Ordförande

Arne Mattila

Ombudsman

Finlands läroverksrektorers förening r.f.:

En kritik som helt säkert icke är helt obefogad har under de senaste åren riktats mot den skolform som representeras av läroverken i Finland. Man har påstått att förhållandena vid dessa icke motsvarar kraven i ett modernt, demokratiskt samhälle. Eleverna har icke beretts tillräckligt tillfälle att delta i diskussionerna om skolans inre angelägenheter. Det rådande systemet har stämplats som gammalmodigt.

Läroverksrektorerna har säkert som de första insett att någonting borde göras för att rätta till missförhållandena och har säkert själva i mån av möjlighet redan genomfört betydande reformer rörande den inre ordningen och samverkan mellan lärare och elever.

Förberedelsearbete pågår i viss utsträckning för genomförande av större reformer inom skoladministrationen. Med stort intresse emottas det betänkande, som kommittén för samverkan i skolan (koulu yhteistyökomitea) under skolrådet Aaltonen utarbetat.

Rektorsföreningen ställer sig positiv till förslaget att främja större enhetlighet mellan de nordiska länderna på undervisningens område, ävensom att man intar en principiellt likartad ståndpunkt när det gäller reformer för administrationen. Föreningen anser, att försöksverksamheten borde utökas, likaså möjligheterna till utbyte av erfarenheter.

Föreningen vill dock fästa delegationens uppmärksamhet på de stora svårigheter, som i organisatoriskt hänseende möter en rektor vid våra dagars läroverk i Finland, varför möjligheterna att genomföra även obetydliga reformer eller förbättringar är rätt begränsade. Rektors exceptionellt stora undervisningsskyldighet gör det ej heller lättare för honom att med framgång leda sin skola. För att en rektor i vårt land skall anses ha samma möjligheter som en kollega i något av de nordiska länderna förutsättes att rektors ställning vid läroverk i Finland tas under noggrann omprövning. I dagens läge är en jämförelse knappast motiverad, allra minst lönemässigt

sett. En läroverks-(gymnasie-)rektor i Finland får nöja sig med en lön, som utgör endast hälften av den lön, som hans kollega i Sverige kommer i åtnjutande av. Inrättandet av biträdande rektorstjänster skulle även bidra till att lätta våra rektorers ofta nog alltför tunga arbetsbörda. Detta borde dock i ingen händelse få ske så att rektorerna blir lidande därav.

Finlands läroverksrektorers förening r. f. konstaterar med tillfredsställelse att ett beaktansvärt initiativ väckts och stöder varmt tanken på att åstadkomma en gemensam eller likartad utbildning inom läroverkssektorn i de nordiska länderna.

Helsingfors i juni 1969

Jouko Teperi

Ordförande

Rainer Pelkonen

Sekreterare

Finlands svenska folkskolläraryförbund:

En allmän demokratiseringsprocess pågår i samhället. Denna process kan inte undgå att beröra och påverka även skolan och dess arbetsformer. Den ändring av skolsystemet som antingen skett eller kommer att ske i de olika nordiska länderna kan ses som ett led i utvecklingen.

Skolan och utbildningsanstalten är inte bara en arbetsplats. Samverkan mellan de olika grupperna och individerna är långt större än t. ex. i en verkstad eller på ett kontor. Skolan skall fostra, utbilda och utveckla hela personligheten. Därav följer alldeles speciella krav på dem som verkar inom skola och utbildning.

En långtgående samverkan och samarbete är en förutsättning för att skolan skall lyckas i sin uppgift att fostra helgjutna personligheter. Detta torde man ha insett inom vida kretsar av skolvärlden och arbetat därefter. En stolt uppbyggd organisation och bundna arbetsformer kan emellertid kraftigt hindra en utvidgad, meningsfull samverkan.

Samverkan är också i mycket hög grad en attitydfråga. Ett utvidgat samarbete beror på attityden hos läraren, hos eleverna, föräldrarna och inte minst samhällets attityd till hithörande problem. Vanan att samverka är likaså betydelsefull. Inskolningen till ett demokratiskt handlingssätt måste börja i hemmen, fortsätta under de första skolåren för att vara fullt utbyggd vid pubertetens inträde.

Samverkan bör också ske enligt ett funktionsdugligt system. Medbestämmanderätten måste upplevas såsom meningsfull och omfatta de frågor som upplevs som realistiska på det aktuella skolstadiet. Varje individs integritet måste respekteras. Att läraren eller studieledaren bär det slutliga ansvaret måste beaktas vid systemets uppbyggnad. Men systemet bör å andra sidan

vara flexibelt så att det kan anpassas efter de lokala behoven, efter olika klassammansättningar och olika studiesituationer.

Det måste anses mycket väsentligt att de nordiska länderna samordnar sina bestämmelser i fråga om samverkan mellan olika kategorier inom skolan och utbildningsanstalterna. De rön som erhållies av pågående försöksverksamhet bör gemensamt utnyttjas och koordineras. Den slutliga lösningen (i detta skede) av problemet samverkan bör åstadkommas gemensamt efter gemensamma överläggningar mellan berörda myndigheter och utredande instanser inom de olika nordiska länderna.

Med hänvisning till ovanstående vill Finlands svenska folkskolläraryförbund tillstyrka medlemsförslaget om ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter och anhåller om att ovanstående synpunkter måtte beaktas vid frågans fortsatta behandling.

Helsingfors den 30 juni 1969

Thomas Rehula

Förbundssekreterare

Finlands studentkårers förbund:

Förbundet förenar sig om förslagets utgångspunkt, där man i motsats till vad som ofta är fallet i offentliga ställningstaganden klart konstaterar att de studerande utgör en potentiell maktfaktor i samhället, vilken inte kan negligeras. Syftet med förslaget är alltså att åstadkomma en inre demokratisering av olika utbildningsanstalter, d. v. s. en maktfördelning mellan jämbördiga medlemmar och grupper.

Förbundet betonar också betydelsen av att förslagsställarna anser att demokratiseringen bör genomföras inom hela utbildningsväsendet, ehuru de som studerar i övriga läroinrättningar inte har aktiverats i lika hög grad som högskolestuderandena. Detta är delvis ett resultat av dessa inrättningsars auktoritära natur, vilket helt riktigt påpekas i förslaget. Enligt den typiskt konservativa synen bör man inte börja med reformer i det skedet när gruppens vaknaste och aktivaste medlemmar blir medvetna om missförhållandena och fordrar reformer, utan man bör vänta tills största delen av gruppens eller organisationens medlemmar blir frustrerade och antingen revolterar för att få till stånd reformer eller nedsjunker i apatisk modlöshet. Initiativtagarnas åsikt är i detta hänseende progressiv och reformvänlig.

Förbundet har i många tidigare sammanhang — bl. a. i sitt högskolepolitiska program av år 1968 — betonat att en reform av de tidigare skolstadierna och utbildningsanstalterna är en väsentlig förutsättning för en reform av högskoleväsendet.

Den centrala tankegången i förslaget är att demokratiseringen av utbild-

ningsanstalterna borde koordineras i hela Norden. Förbundet betraktar denna principiella framställning som synnerligen välkommen.

Ett förverkligande av förslaget vore ägnat att skynda på utvecklingen i hela Norden, medan å andra sidan de erfarenheter man erhåller av olika förhållanden vidgar vyerna och gör utvecklingsverksamheten mångsidigare. Det är synnerligen önskvärt att förslagets grundtanke accepteras som principiell samnordisk utgångspunkt.

Helsingfors den 16 juni 1969

Suomen ylioppilaskuntien liitto — Finlands studentkårers förbund

Kimmo Eskola

Ordförande

Matti Louekoski

Generalsekreterare

AKAVA r.y.:

AKAVA r.y. har alldeles nyligen vid de av organisationen anordnade högskolepolitiska diskussionsdagarna behandlat frågan om högskoleförvaltningens demokratisering och reformering. Vid detta tillfälle konstaterades, att man inom AKAVA i princip förhåller sig positiv till att i universitetens, högskolornas och därmed jämförbara läroinrättningars administrativa organ vidgar å ena sidan högskolelärarnas och studenternas, å andra sidan samhällets ifrågavarande intressesfärers deltagande och representation. I detta sammanhang betonades dock att demokratiseringen effektiviserar högskolornas administration endast under den förutsättningen att de i administrationen deltagande grupperna är medvetna om sitt ansvar. Högskolornas administrativa organ, där representationsrätten skulle utvidgas, skulle inte få bli ett forum för avvikande politiska åsikter, utan målet för administrationens demokratisering borde vara högskoleverksamhetens effektivisering. Demokratisering är att rekommendera endast i den mån man med dess hjälp förstår höja prestationsnivån och öka högskolornas möjligheter att tjäna samhället. Representationsrätten bör, såsom tidigare konstaterats, omfatta även sådana funktionärer vilka ej ännu äger denna rätt, samt därtill akademiska arbetsmarknadsorganisationer.

Beträffande andra läroinrättningar, såsom läropliktsskolor, gymnasier och yrkesskolor, är den pågående reformen av administrationen ändamålsenlig. I dessa läroinrättningar torde demokratiseringen dock inte kunna förverkligas i samma omfattning som inom högskolorna. Speciellt borde man utveckla lärarnas och elevernas samarbete genom att i stället för föräldra-

¹ *Utttrandet översatt från finska.*

råden eller vid sidan av dem inrätta organ, där eleverna skulle vara representerade. Därtill borde föräldrarna mera aktivt än hittills delta i dessa organs arbete. Elevernas deltagande t. ex. vid utvärderandet av skolordningarna skulle synbarligen öka deras ansvarskänsla och sålunda främja upprätthållandet av skolornas inre ordning och arbetsro. Vid reformeringen av administrationen inom yrkesskolorna, där det i viss mån redan förekommit dylikt samarbete, borde man överväga möjligheten att tillgodogöra sig industrins yrkeskunskap genom att invälja representanter för industrin i yrkesskolornas administrativa organ. Detsamma gäller inom utbildningen på området även för relationen mellan andra förhållanden inom näringslivet. Därtill borde vid planeringen och administrationen av utbildningen på ifrågavarande nivå verkligen aktivt beaktas samhällets olika intressesfärer. Som bäst pågår en omfattande skolreform, som syftar till att förenhetliga undervisningen i de nordiska länderna. I detta sammanhang torde det vara ändamålsenligt att utreda vilka möjligheter det finns att utarbeta gemensamma riktlinjer även för reformering av administrationen vid olika läroinrättningar i samtliga nordiska länder.

Helsingfors den 27 juni 1969

Juhani Salminen

Styrelseordförande

Unto Rissanen

Ombudsman

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet har lagt forslaget fram for faglige råd og organisasjoner. De innkomne uttalelser er samstemmige i å anbefale økt utveksling av informasjon og drøftelse av erfaringer om elev- og studiedemokrati mellom de aktuelle instanser i de nordiske land med henblikk på regler som er bedre egnet enn de nåværende til å fremme samarbeidet mellom lærere/administrasjon og elever (studenter).

Ved universiteter og høyskoler er det satt igang arbeid med revisjon av gjeldende bestemmelser om representasjon og avgjørelsesmyndighet i institusjonens faglige og administrative organer.

Når det gjelder skoleverket, er det for de enkelte skoleslag fastsatt, eller av regjeringen foreslått, lovbestemmelser om elevråd, slik at loven gir hjemmel for departementets og skolestyrelsens mer detaljerte retningslinjer for elevenes medvirkning i avgjørelser om skolens virksomhet. Ved flere skoler er det satt igang forsøk som går ut over gjeldende retningslinjer for elevenes

innflytelse i pedagogiske og administrative spørsmål, og som tar sikte på et mer fruktbringende samarbeid mellom elever og lærere.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil med det første oppnevne en komite med representanter for elever og foreldre, skoleledelse, lærere og annet personale som har skolen som arbeidsplass. Komiteen skal behandle spørsmål om tilrådingsrett, medbestemmelsesrett og ansvar.

Spørsmålet om felles nordiske regler eller retningslinjer for dette samarbeid ved de enkelte undervisningsinstitusjoner, kan imidlertid by på vanskeligheter. Innenfor det enkelte skoletrinn, kan forholdene være så ulike med hensyn til elevenes alder, opplæringens art og varighet, skolens størrelse osv., at det vanskelig kan utformes felles retningslinjer med gyldighet for hele landet, enn si hele Norden.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil på nåværende tidspunkt uttrykke tvil om behovet for felles nordiske retningslinjer for skole- og universitetsdemokrati, og antar at man i første omgang bør konsentrere seg om internordisk informasjon og vurdering av de problemer som oppstår og de løsninger som foreslås.

Oslo, 27. mars 1969

Trygve Tønnessen

Knut Aabø

Spørsmålet om samarbeid mellom studenter, lærere og øvrig personale ved universiteter og høyskoler ble drøftet på det nordiske undervisnings- og kulturministermøte i Reykjavík den 19. juli 1968. Ministrene besluttet å gi Nordisk kulturkommisjon i oppdrag å ta opp saken til vurdering.

Etter dette vedtok kulturkommisjonens presidium å innby representanter for de ulike grupper ved universiteter og høyskoler i Norden til en debatt om saken på kommisjonens plenarmøte 29. september—2. oktober 1968.

Kommisjonens generalsekretariat har deretter utarbeidet en sammenstilling som inneholder referat fra diskusjonen, samt bakgrunnsmateriale til denne, og endelig en redegjørelse for utviklingen på dette området i de nordiske land i tiden etter plenarmøtet høsten 1968.

Etter vedtak på kulturkommisjonens plenarmøte 1.—4. juni 1969 ble den nevnte sammenstilling oversendt undervisningsministrene i de nordiske land med brev av 6. juni fra kommisjonens generalsekretariat (*se Bilaga 3*).

Saken ble forelagt det nordiske undervisnings- og kulturministermøte 9.—10. juni 1969, som ga Nordisk kulturkommisjon i oppdrag å arbeide

videre med spørsmålet, samt utvide arbeidet til å omfatte ungdomsdemokrati i sin helhet, særlig på utdanningens område. På dette grunnlag vil saken bli tatt opp til behandling i samtlige seksjoner av kulturkommisjonen i løpet av høsten 1969. Kirke- og undervisningsdepartementet er for øvrig kjent med at kulturkommisjonens seksjon II allerede i begynnelsen av 1969 tok opp spørsmålet om demokrati i skolen, og at det i seksjonens regi er samlet en del materiale som belyser situasjonen i de ulike land på dette området. Det er forutsetningen at dette materiale sammen med seksjonens vurderinger skal oversendes undervisningsministeriene i de nordiske land.

Som det fremgår av det som er sagt foran, er de spørsmål som er reist i medlemsforslaget under behandling i Nordisk kulturkommisjon på undervisningsministrenes initiativ, og arbeidet vil nå bli videreført og utvidet. Kirke- og undervisningsdepartementet antar at man gjennom kulturkommisjonens arbeid med saken vil kunne finne en hensiktsmessig form for den løpende utveksling av informasjon mellom de nordiske land som er ønskelig på dette område. I denne forbindelse vil departementet peke på at kommisjonen under sitt arbeid med den nevnte sammenstilling har gjort den erfaring at slike oversikter har en tendens til å bli foreldet innen de foreligger på grunn av den hurtige utvikling på vedkommende felt.

For å unngå dobbeltarbeid med disse spørsmålene på nordisk basis vil departementet anse det både naturlig og hensiktsmessig at den fortsatte behandling av saken i tilknytning til medlemsforslaget avventer resultatet av kulturkommisjonens videre arbeid. Kirke- og undervisningsdepartementet er på sin side beredt til å forelegge resultatene av arbeidet for Nordisk Råd etter hvert som de foreligger.

I tilknytning til medlemsforslaget vil Kirke- og undervisningsdepartementet for øvrig vise til sin uttalelse av 27. mars 1969 der man uttrykte tvil om hensiktsmessigheten av felles nordiske retningslinjer for skole- og universitetsdemokrati på det nåværende tidspunkt. Av redegjørelsen foran om kulturkommisjonens arbeid med saken fremgår det at heller ikke kommisjonen finner at tiden er inne til å gjennomføre en egentlig harmonisering. Kirke- og undervisningsdepartementet kan på den annen side fullt ut slutte seg til den mer begrensede målsetting for det nordiske samarbeid på dette område som er anbefalt fra kulturkommisjonens side.

Oslo, 13. september 1969

Etter fullmakt

Olav Hove

Johan Bjørge

Sve r i g e**Universitetskanslersämbetet:**

Frågan om en förändring av den traditionella strukturen hos universitet och andra högre utbildningsanstalter har under de senaste åren kommit i blickpunkten i åtskilliga länder. De strömningar till förmån för ett vidgat medinflytande för de studerande och andra berörda grupper som kommit till uttryck på olika håll företer utan tvivel gemensamma drag som gör det naturligt att dryfta hithörande frågor i lämpliga mellanstatliga samarbetsorgan. Med hänsyn till de ofta betydande variationerna mellan olika länder med avseende på samhällsförhållanden, utbildningsorganisation m. m. synes det härvid i första hand vara av värde att få till stånd ett fortlöpande utbyte av erfarenheter och idéer till stöd för valet av lösningar anpassade efter de skilda nationella förutsättningarna. Eventuella riktlinjer för samverkan mellan olika grupper som utformas på mellanstatlig nivå bör därför få enbart principiell karaktär.

De åtgärder som hittills vidtagits på utbildningsområdet inom ramen för det nordiska samarbetet har primärt syftat till att skapa förutsättningar för en ökad rörlighet och integration mellan de nordiska länderna vad gäller såväl studier på olika nivåer som den utbildade arbetskraftens verksamhet. En större enhetlighet i dessa avseenden synes vara av stor betydelse för ett fördjupat nordiskt samarbete på bl. a. det ekonomiska området. Mot den angivna bakgrunden framstår det som önskvärt att också förutsättningarna för lärare, studerande och övrig personal vid olika utbildningsanstalter att utöva inflytande på såväl den egna verksamheten som utbildningsväsendets utformning i stort görs såvitt möjligt likartade i de nordiska länderna. Den aktuella debatten och försöksverksamheten i de enskilda länderna erbjuder en god grund för sannordiska diskussioner i hithörande frågor rörande samtliga delar av utbildningsväsendet.

Med hänvisning till vad som anförts tillstyrker UKÄ att Nordiska rådet måtte anta en rekommendation till regeringarna i huvudsaklig överensstämmelse med det föreliggande förslaget.

Stockholm den 14 mars 1969

Rolf Rudhe

Erland Ringborg

Skolöverstyrelsen:

De redovisade synpunkterna att åtgärder för att öka samverkan inom skolan bör nå ut till alla olika typer av utbildningsanstalter understöds helt av SÖ.

De ökade kontakterna mellan utbildningsanstalterna i de nordiska länderna kommer att påverka den försöksverksamhet som äger rum i dessa länder för att öka samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier inom skolan. Det är därför angeläget att man söker sig fram till gemensamma principiella ställningstaganden i hithörande frågor.

Med hänsyn till ovanstående stöder SÖ förslaget om ökat nordiskt samarbete i dessa frågor.

Stockholm den 4 mars 1969

Hans Löwbeer

Barbro Wiking

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

— — — Efter hörande av Lärarnas riksförbund, Universitetslärarförbundet och Sveriges universitets- och högskoleamanuensers förbund får SACO härmed anföra följande.

SACO ställer sig positiv till en vidgad representationsrätt i olika organ inom utbildningsväsendet. Det bör understrykas, att denna måste beröra inte endast de studerande utan även sådana lärargrupper och övriga kategorier anställda, som nu saknar representanter i flera olika sammanhang. Fördelningen av platser i organen bör utformas så att ingen särskild grupp får majoritet. Vidare är det av vikt att det i vissa frågor sker en överföring av beslutanderätt till dessa organ vilka i annat fall kommer att vara helt utan betydelse.

Vissa typer av frågor, t. ex. rörande förordnanden bör emellertid enligt SACO:s mening ej behandlas i ovannämnda organ. De icke ordinarie lärarnas anställningstrygghet, som redan i dag är otillfredsställande, skulle med all sannolikhet bli än sämre, om den blev beroende av beslut i organ med studeranderepresentation.

Inom SACO och berörda medlemsförbund sker en aktiv uppföljning av arbetet i samverkansfrågorna. Nämnas bör också att kontakt har tagits med motsvarande organisationer i de andra nordiska länderna. SACO ser det som väsentligt, att universitetskanslersämbetet och skolöverstyrelsen i sitt arbete med dessa frågor får del av erfarenheter gjorda i andra länder.

Motionärerna hemställer att Nordiska rådet skall rekommendera rege-

ringarna att gemensamt utforma riktlinjerna för ökad samverkan vid varje utbildningsanstalt mellan lärare, elever och övriga kategorier av där verk-samma. Det är SACO:s uppfattning att man på nuvarande stadium effekti-vast driver den grundläggande försöksverksamheten på samverkansområdet genom att ej låsa den vid gemensamma riktlinjer för de nordiska länderna. Bättre vore att Nordiska rådet uttalar sig för ett intensifierat erfarenhetsut-byte på detta område parallellt med strävandena att samordna utbildningen i Norden.

Stockholm den 26 mars 1969

Sveriges akademikers centralorganisation

Lars F. Tobisson

Sten Marcusson

Sveriges lärarförbund:

Uppgiften att undervisa, utbilda och fostra barn och ungdom, vilket myc-ket komprimerat kan sägas vara en utbildningsanstalts primära syfte, är i många avseenden annorlunda än andra arbetsuppgifter i samhället. Därav följer att speciella krav ställs på dem som har sin dagliga verksamhet i skolan men också att speciella förutsättningar måste till för att verksam-heten skall kunna motsvara uppställda förväntningar. En väl fungerande samverkan mellan alla de olika kategorier som direkt eller indirekt är in-kopplade i skolarbetet utgör därvid en väsentlig förutsättning.

Arbetsstrivseln i den enskilda skolan är i hög grad en funktion av gott samarbete och samspel mellan många olika parter inom skolan. Den på-verkas också mer eller mindre direkt av människor och företeelser i när-samhället och i samhället i stort. Ett för eleverna meningsfullt skolarbete som kan engagera dem och kan förmå dem att spanna sin vilja hör också till förutsättningarna för arbetsstrivsel, arbetsro och effektivitet i skolan. Undervisningens innehåll, stoffval, utformning, läromedel och lokaler häng-er sålunda nära samman med möjligheten att förverkliga skolans målsätt-ning.

Hur undervisningen än organiseras och vilket innehåll den än får kom-mer ändå alltid den enskilde lärarens personlighet att sätta sin prägel på undervisningen och arbetet i klassen eller arbetsgruppen. Elevernas situa-tion i skolan är i utomordentligt hög grad beroende av lärarens situation. Skolan är en gemensam arbetsplats för lärare och elever och de två grup-perna är starkt beroende av varandra och av hur respektive grupp upplever sin situation.

Förändringar i en skolform medför för hela lärarkåren och övriga i sko-

lan ofta omfattande förändringar även av arbetsuppgifterna. Detta ger lätt upphov till osäkerhet och otrygghet av sådan art att de anställda utsätts för hårda påfrestningar som givetvis kan komma att påverka hela arbets-situationen. Det är av denna orsak nödvändigt att samverka äger rum mellan dem som i det dagliga arbetet har att förverkliga fattade beslut och dem som fattar besluten om verksamhetens innehåll, utformning etc.

Förbundet har i olika sammanhang uttalat sig till förmån för förslag om ökad samverkan i skolan. Förbundet vill i detta sammanhang även erinra om TCO:s i samråd med bl. a. Sveriges lärarförbund utarbetade förslag om inrättandet av ett permanent samarbetsorgan på det centrala planet för skolmyndigheter, arbetsgivare, personal- och elevorganisationer, föräldrasammanslutningar m. fl. berörda parter. Detta organ, SKOLUR, som är avsett att ha rådgivande uppgifter, bör inrättas som en permanent företeelse och som sådan komma att i sinom tid överta och fortsätta de arbetsuppgifter av mera utredande karaktär som nu åvilar den av SÖ tillsatta SISK-gruppen. Förbundet är för övrigt representerat i denna grupp.

Frågan om ökad samverkan vid utbildningsanstalter av olika slag är till en del en attlitydfråga men inrymmer också en rad problem av organisatorisk art. Det utredningsarbete som utföres av SISK bör kunna ge vägledning i hur bl. a. det lokala samarbetet skall kunna ordnas. Samma förhållande gäller den nyligen startade försöksverksamheten med ökat medinflytande inom universiteten. Det är angeläget att bl. a. dessa erfarenheter och motsvarande från övriga nordiska länder tas tillvara.

De samsamarbetssträvanden på undervisningens område som under senare år gjort sig alltmer märkbara inom ramen för de nordiska ländernas gemensamma intresseområde bör därför vinna på att utvidgas att omfatta även frågan om samverkan vid varje utbildningsanstalt mellan lärare, elever och övriga kategorier av där verksamma.

Sveriges lärarförbund får härmed hemställa att ovan anförda synpunkter måtte beaktas vid ärendets fortsatta behandling.

Stockholm den 13 mars 1969

För Sveriges lärarförbund

Hans Hellers

Lars Paul

Svenska facklärarförbundet:

Facklärarförbundet finner det positivt att en samordning sker mellan de nordiska länderna av utredningsarbetet rörande studiedemokrati och att man gemensamt utnyttjar erfarenheter från de olika försöksverksamheter

som pågår. Liksom förslagsställarna finner förbundet det vara väsentligt att samtliga utbildningsformer beaktas vid en allmän prövning. Förbundet vill dock framhålla att ett utökat samarbete, en större samordning och enhetlighet på det studie- och elevdemokratiska området de nordiska länderna emellan för ett eventuellt gemensamt agerande inom europaområdet i dessa frågor på intet vis får ske på bekostnad av redan väl etablerad och väl fungerande studie- och elevdemokrati i något eller några av de nordiska länderna.

I detta sammanhang vill förbundet fästa Nordiska rådets uppmärksamhet på att det tidigare fungerande studiebesöksutbytet för lärarkandidater vid förskoleseminarier i de nordiska länderna inte längre kan äga rum. För Sveriges del kunde de blivande förskollärarna fram till 1965 förlägga studieresor inom Norden. Detta är beslut dock Kungl. Maj:t att det studieresebelopp som står till seminariernas förfogande inte finge disponeras för resor utanför landet. Detta har inneburit att lärarkandidaterna inte som tidigare kunnat lägga till egna medel och förlägga en studievecka till ett grannland trots att det för många seminarier ur såväl geografisk som ekonomisk synpunkt ställer sig mera fördelaktigt att resa över gränserna än inom landet. Skolöverstyrelsen, som i sak delar förbundets uppfattning om betydelsen av grundläggande nordiska kontakter redan under utbildningstiden, har inte kunnat påverka nämnda beslut av Kungl. Maj:t. Förbundet kan visa många praktiska exempel på hur betydelsefulla dessa kontakter varit.

Det är också förbundets uppfattning att det i större utsträckning än för närvarande borde ges möjligheter för lärare och lärarkandidater vid olika utbildningsanstalter i Norden att få komma samman för gemensamma överläggningar.

Gemensam fort- och vidareutbildning särskilt vad gäller elev- och elevdemokrati för lärare på samtliga stadier i de nordiska länderna borde i högsta grad vara en angelägen uppgift för Nordiska rådet att verka för.

Facklärarförbundet tillstyrker sålunda förslaget att Nordiska rådet skall anlägga en rekommendation till regeringarna som syftar till att vid strävanden att samordna utbildningen i de nordiska länderna gemensamma riktlinjer utformas för ökad samverkan vid varje utbildningsanstalt mellan skolledare, lärare och annan i verksamheten engagerad personal.

Stockholm den 5 mars 1969

Svenska facklärarförbundet

Gösta Lirén

Carl Tomas Edam

Sveriges förenade studentkårer:

SFS instämmer i förslagsställarnas uppfattning att ett naturligt led i samarbetssträvandena inom det nordiska utbildningsväsendet utgörs av samordning av principiellt likartade reformer av samarbetet mellan lärare och studerande och övrig personal vid utbildningsanstalterna. Organisationen är också mycket positiv till strävanden att på olika nivåer demokratisera utbildningsväsendet. SFS ansluter sig till uppfattningen att samarbetsmöjligheter i princip skall finnas mellan lärare, studerande och andra kategorier i alla skolorformer. Som särskilt framhålls av förslagsställarna borde ett konstruktivt samarbete bl. a. kunna etableras vid yrkesskolorna.

Demokratin vid läroanstalterna har under 1968 tilldragit sig betydande uppmärksamhet i det reguljära utbildningspolitiska samarbete som bedrivs mellan såväl de nordiska statsmakterna som de nordiska studentnationalunionerna. Frågan diskuterades bl. a. vid Nordiska kulturkommissionens plenarmöte i Uppsala i september/oktober 1968 under deltagande av representanter från nationalunionerna. I syfte att utbyta erfarenheter och om möjligt åstadkomma likartad utveckling vad gäller universitetsdemokrati mellan de nordiska ländernas universitetskårer arrangerade Stockholms universitets studentkår i december 1968 en konferens där företrädare för de flesta nordiska universitetskåren deltog. Demokratiseringsfrågorna har även varit föremål för diskussioner inom de nordiska nationalunionernas gemensamma arbetsgrupp för utbildningsfrågor. Mot denna bakgrund finner SFS det synnerligen tillfredsställande att initiativ tagits inom Nordiska rådet i syfte att åstadkomma större samordning av en vidareutveckling av samsarbetsformerna mellan lärare, studerande och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter. SFS vill dock framhålla vikten av att dessa samsarbetsformer grundligt diskuteras på basplanet, d. v. s. bland de närmast berörda.

För närvarande pågår i Sverige en försöksverksamhet, där man lokalt prövar olika former för samverkan mellan lärare, studerande och övrig personal. Också inom utbildningsväsendet i övriga Norden förekommer lokala variationer i dessa avseenden. Enligt organisationens mening är den lokala friheten vad gäller administrationens uppbyggnad och samarbetet mellan berörda kategorier värdefullt. Man bör därför inte eftersträva en alltför långtgående likformighet i dessa avseenden mellan de enskilda utbildningsanstalterna.

Med beaktande av önskvärdheten av en decentraliserad uppbyggnad av samsarbetsformer vid utbildningsanstalterna, bör en ökad samverkan mellan de nordiska länderna på detta område kunna erbjuda avsevärda fördelar. Bl. a. bör påpekas vikten av ett intensifierat och kontinuerligt utbyte av erfarenheter och idéer mellan centrala och lokala myndigheter inom det nordiska utbildningsväsendet. Som framgått pågår redan i dessa och andra

utbildningsfrågor en betydande informationsutväxling och diskussion mellan nordiska studerandeorganisationer. Då medlemsförslaget ligger väl i linje med den politik som organisationen har i fråga om ett samordnat nordiskt utbildningsväsende vill SFS — med betoning av ovan gjorda påpekanden — tillstyrka detsamma.

Stockholm den 19 mars 1969

Sveriges förenade studentkårer

Christer Berg

Bengt Lorendahl

BILAGA 3

Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till undervisningsministrarna i de nordiska länderna

I enlighet med ett beslut fattat vid undervisnings- och kulturministermötet i Reykjavik den 19 juli 1969 har Nordiska kulturkommissionen på sitt program tagit upp problemen kring samverkan mellan studenter, lärare och övrig personal vid universitet och högskolor.

I anslutning härtill beslöt kommissionens presidium att inbjuda ett antal representanter för ovannämnda personalkategorier till en diskussion kring frågan vid kommissionens plenarmöte den 29 september—2 oktober 1968.

Kommissionens generalsekretariat har därefter utfört en sammanställning innehållande ett referat av diskussionen samt bakgrundsmaterialet till denna jämte en av kommissionens sektion I utarbetad redogörelse för den nu pågående verksamheten i de nordiska länderna på detta område.

Nordiska kulturkommissionen får härmed i enlighet med beslut vid dess plenarmöte den 1—4 juni överlämna sammanställningen (*här ej tryckt*) samt anföra följande beträffande den fortsatta behandlingen av frågan.

Man kan vid nuvarande tidpunkt, när samarbete mellan studenter, lärare och övrig personal är föremål för omvärdering och omfattande och rikt varierad praktisk försöksverksamhet pågår, knappast genomföra en egentlig harmonisering på detta område. Det är emellertid angeläget att man undviker att de lösningar som så småningom kommer att utkristalliseras blir starkt avvikande i de olika länderna. Kommissionen anser det därför önskvärt att de ansvariga nationella instanserna upprätthåller en nära kontakt i dessa frågor i syfte att genom informationsutbyte om pågående försöksverksamhet erhålla ett underlag för utvärdering och framtida ställningsta-

ganden, efter så långt möjligt gemensamma riktlinjer. Kommissionen är för sin del beredd att även i fortsättningen medverka i detta arbete.

Stockholm den 6 juni 1969

Lennart Sandgren

Ordförande

I. Bekeris

Generalsekreterare

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 21 och 22 maj 1969, den 23 och 24 september 1969, den 4 och 5 december 1969 samt den 13 januari 1970.

Såsom sakkunniga hördes vid mötet den 23 och 24 september 1969 afdelingschef Bjørn Brynskov och stud. scient. pol. Marius Ibsen från Danmark, professor Olli Lehto från Finland, departementsråd Olav Hove från Norge samt byråsekreteraren Ulf Lindgren från Sverige.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att mot bakgrund av strävandena att samordna utbildningen i de nordiska länderna gemensamt utforma riktlinjerna för ökad samverkan vid varje utbildningsanstalt mellan lärare, elever och övriga kategorier där verksamma.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Undervisningsministeriet.
Danmarks Realskoleforening.
Danmarks Lærerforening.
DGS — Danske Gymnasieelevers Sammenslutning.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Läroverkslärarnas centralförbund r.f.
 Finlands läroverksrektorers förening r.f.
 Finlands svenska folkskolläraryrkesförbund.
 Finlands studentkårers förbund.
 AKAVA r.y.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
 Skolöverstyrelsen.
 Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).
 Sveriges lärarförbund.
 Svenska fackläraryrkesförbundet.
 Sveriges förenade studentkårer.

Hänvisande till att de nordiska undervisningsministrarna anmodat Nordiska kulturkommissionen att fortsätta sitt arbete rörande universitetsdemokrati samt även behandla frågan om övrig ungdomsdemokrati befarar *undervisningsministeriet* i Finland att medlemsförslaget kunde leda till onödigt dubbelarbete. *Kirke- og undervisningsdepartementet*, som inhämtat yttranden från fackråd och organisationer i Norge, finner att det kan stöta på svårigheter att utforma gemensamma nordiska regler eller riktlinjer för samverkan vid utbildningsanstalterna, men förordar ökat utbyte av information och utbyte av erfarenheter på området. Departementet ansluter sig till den mera begränsade målsättning för det nordiska samarbetet på området som förordats av Nordiska kulturkommissionen (*jfr Bilaga 3*). *Universitetskanslersämbetet* i Sverige anser det vara naturligt att frågor om medinflytande för olika kategorier vid utbildningsanstalter dryftas av mellanstatliga organ mot bakgrund av att de åsikter i frågan som kommit till uttryck i olika länder företer gemensamma drag. Ämbetet anser det i första hand vara av värde att få ett fortlöpande utbyte av erfarenheter och idéer till stöd för valet av lösningar lämpade för de olika nationella förutsättningarna. Den aktuella debatten och försöksverksamheten i de enskilda länderna erbjuder en god grund för samnordiska diskussioner i hithörande frågor rörande samtliga delar av utbildningsväsendet och hänvisande härtill förordar ämbetet en rekommendation i huvudsaklig överensstämmelse med medlemsförslaget. De ökade kontakterna mellan utbildningsanstalterna i de nordiska länderna kommer att påverka försöksverksamheten i de enskilda länderna för att åstadkomma den i medlemsförslaget avsedda samverkan, och mot bakgrund härav anser *skolöverstyrelsen* i Sverige det vara angeläget att söka sig fram till gemensamma principiella ställningstaganden i hithörande frågor.

Enligt SACO:s mening kan man i detta skede effektivast bedriva försöksverksamhet om denna inte låses vid gemensamma riktlinjer för de nordiska länderna. Organisationen förordar därför ett intensifierat erfarenhetsutbyte parallellt med försöken att samordna utbildningen i Norden. AKAVA i Finland hänvisar till harmoniseringsarbetet rörande skolundervisningen och anser det vara ändamålsenligt att i samband därmed utreda möjligheterna att utforma gemensamma riktlinjer för administrationens utformning vid utbildningsanstalterna.

Enligt *Danmarks Lærerforenings* uppfattning är förhållandena så olika i de enskilda länderna att ett slutligt ställningstagande till förslaget om ökat samarbete är möjligt först när försök motsvarande de svenska har ägt rum i Danmark. *Danmarks Realskoleforening* varnar för att tvinga fram en utveckling, som del inte finns praktisk eller ekonomisk möjlighet att genomföra lyckligt. Föreningen förordar lokal försöksverksamhet för att erhålla ett större erfarenhetsunderlag. *Finlands svenska folkskolläraryrkesförbund* framhåller, att utbildningssamverkan bör utövas enligt ett funktionsdugligt system, upplevas som meningsfull och ta hänsyn till varje individs integritet. Å andra sidan anser förbundet, att systemet måste vara flexibelt så att det kan anpassas efter lokala förhållanden och olika studiesituationer. Förbundet tillstyrker medlemsförslaget men betonar, att den nordiska samordningen bör basera sig på erfarenheterna av pågående försöksverksamhet. *Läroverkslärarnas centralförbund r.f.* i Finland uttrycker som sin uppfattning, att ett systematiskt utbyte av erfarenheter av försöksverksamhet rörande skoldemokrati är att föredra framför ett förenhelligande av en omorganisation i ett experimentellt skede. Även *Finlands läroverksrektorers förening r.f.* framhåller försöksverksamhetens betydelse och vikten av att utbyta erfarenheter samt ställer sig positiv till en principiellt likartad nordisk ståndpunkt rörande reformer av administrationen inom utbildningsväsendet. *Sveriges lärarförbund* framhåller att en väl fungerande samverkan mellan olika kategorier, som berörs av utbildningen, är en förutsättning för att de som har sin dagliga verksamhet i skolan på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter. Det pågående utredningsarbetet ger erfarenheter som i likhet med rön i andra länder bör tas till vara. Förbundet liksom även *Svenska fackläraryrkesförbundet* förordar därför en ökad nordisk samordning av utredningsarbetet rörande studiedemokrati.

Finlands studentkårers förbund förenar sig om förslagets utgångspunkt och finner det synnerligen önskvärt att dess grundtanke accepteras som principiell samnordisk utgångspunkt. Enligt förbundets mening vore ett förverkligande av förslaget ägnat att påskynda utvecklingen i hela Norden och erfarenheterna på olika håll skulle verka som incitament till en mångsidigare utvecklingsverksamhet. *Sveriges förenade studentkårer* anser den lokala friheten vad gäller administrationens uppbyggnad och samarbetet mellan berörda kategorier vara värdefull och därför bör man inte efter-

sträva en alltför långtgående likformighet i dessa avseenden. Organisationen betonar dock vikten av ökad samverkan mellan länderna bl. a. genom ett intensifierat och kontinuerligt utbyte av erfarenheter och idéer mellan centrala och lokala myndigheter inom det nordiska utbildningsväsendet.

3. Utskottet

I de nordiska länderna har förts en livlig debatt om samverkan mellan utbildningsanstaltens olika personalkategorier. Vid sidan härav har även åtgärder vidtagits för att utreda och pröva förutsättningarna och formerna för ökad samverkan. Hithörande problem har angripits på olika sätt i de nordiska länderna. I detta arbete har förekommit fall då man inte gjort sig förtrogen med motsvarande arbete i de övriga nordiska länderna, trots att likheterna mellan skolsystemen hade erbjudit goda möjligheter för ett fruktbart samarbete.

På anmodan av de nordiska undervisnings- och kulturministrarna vid möte i Reykjavík i juli 1968 upptog Nordiska kulturkommissionen såsom i förslaget nämns på sin dagordning frågan om universitetsdemokrati. Sedan förslaget väcktes har kulturkommissionens sektion II aktualiserat frågan om samverkan i skolan. En sammanställning med ett referat av en av kommissionen anordnad diskussion om universitetsdemokrati samt en redogörelse för nu pågående verksamhet på området i de olika länderna överlämnades av kommissionen till de nordiska undervisnings- och kulturministrarna vid dessas möte i juni 1969 i Helsingfors (*Bilaga 3*). I framställningen betonar kommissionen angelägenheten av att lösningarna av frågan om universitetsdemokrati inte avviker i alltför hög grad från varandra. Kommissionen hade dock inte funnit sig kunna förorda en enhetlig harmonisering, utan rekommenderade endast informationsutbyte om försöksverksamhet för uppnående av största möjliga enhetlighet. Vid mötet anslöt sig ministrarna till de av kommissionen anförda synpunkterna och enades om att ge kommissionen i uppdrag att i fortsättningen utvidga arbetet till att omfatta ungdomsdemokrati i dess helhet, särskilt på utbildningens område.

Utskottet uttalar sin tillfredsställelse över att man både i de enskilda länderna och på samnordiskt plan upptagit arbete för att utvidga samverkan mellan olika kategorier inom utbildningsväsendet. Utskottet, som med intresse har följt detta arbete och odelat stödjer utvecklingsverksamheten, finner det angeläget att Nordiska rådet i sin helhet fortlöpande kan erhålla information om resultaten av lagstiftningen samt utvecklings- och försöksverksamheten på området. Utskottet ansluter sig till de i remissmaterialet samt de av Nordiska kulturkommissionen och de nordiska kultur- och undervisningsministrarna framförda synpunkterna, att en fullständig harmonisering mellan de nordiska länderna inte torde kunna realiserats

utan att utvecklingen onödigt fördröjs. Hänvisande till den enhetlighet, som redan uppnåtts på utbildningens område i Norden, och den nationella lagstiftningen och de nationella utredningar och försök, som ägt rum på området utan kontakter med motsvarande verksamhet i övriga nordiska länder, vill utskottet dock understryka att den fortsatta verksamheten bör bedrivas under upprätthållande av nära kontakter mellan länderna. Slutligen finner utskottet det vara värdefullt att arbetet i enlighet med uttalandena vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Helsingfors 1969 utsträcks till att omfatta samtliga utbildningsformer.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet antager en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under upprätthållande av nära kontakter och ett kontinuerligt informationsutbyte mellan de nordiska länderna fortsätta arbetet på införande av en ökad samverkan vid utbildningsanstalterna mellan lärare, elever och övriga kategorier av där verksamma.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Vice förman

Niels Eriksen

Eysteinn Jónsson

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Niels Helveg Petersen

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Medlemsförslag

om förenhetligande av handelsdokument m. m.

(Väckt av Birger Lundström)

Vid Nordiska rådets sjunde session 1959 antogs en rekommendation (nr 24/1959) om enhetlig utformning av expordokument. Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att låta de statliga expordokumenten erhålla en enhetlig utformning,
2. att verka för att enighet vinnes även beträffande övriga expordokumenttyper, samt
3. att i de internationella organ, som sysslar med expordokumentfrågor, samverka för att främja de idéer, som på detta område godtagits i de nordiska länderna.

I anledning av rekommendationen tillsattes i december 1960 en särskild kommitté med uppgift att framlägga förslag beträffande en nordisk samverkan på handelsdokumentområdet.

Arbetet inom nordiska kommittén — som på ett tidigt stadium utvidgades till att även omfatta importdokument — inriktades redan från början på att få till stånd en nordisk samverkan inom ramen för pågående dokumentutredning inom det av ECE:s handelskommitté tillsatta arbetsutskottet för förenkling och standardisering av handelsdokument. I oktober 1963 kunde inom ECE enighet uppnås om utformningen av en internationell modellblankett, i princip baserad på tidigare framlagda nordiska dokumentförslag. Senare har i de nordiska länderna ägt rum en successiv anpassning till ECE:s dokumentsystem av de i Norden använda handelsdokumenten med resultat att i dag en gemensam utformning är tillgänglig för flertalet sådana dokument.

Under arbetets gång konstaterades att en sammanställning av det utredningsmaterial, som framkommit i det internationella handelsdokumentarbetet, skulle vara av stort värde för såväl myndigheter som företag i de olika länderna. Mot den bakgrunden påbörjades inom ECE:s dokumentutskott på grundval av främst utredningsmaterial, som överlämnats av de nordiska länderna, arbetet med en teknisk handbok för handelsdokumentfrågor. Jämsides härmed utarbetades inom den nordiska kommittén en efter nordiska förhållanden anpassad motsvarande handledning (tryckt i Nordisk utredningsserie 1968: 5 med titeln: Handelsdokumentguide). Genom denna publikation

har det nordiska utredningsmaterialet ställts till förfogande för de nationella handelsdokumentkommittéer, som finns inrättade i de nordiska länderna och för övriga intresserade.

Det är angeläget att det hittillsvarande framgångsrika nordiska samarbetet nu fullföljes, så att ECE:s internationella modellblankett i största möjliga utsträckning läggs till grund vid utformningen av handelsdokument i Norden. Förrän så skett kan den ovannämnda rådsrekommendationen ej anses till fullo genomförd. För att möjliggöra detta bör, enligt min mening, de nordiska ländernas regeringar vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna, bl. a. genom att inrätta ett mindre permanent sekretariat med uppgift att i första hand svara för den nödvändiga koordineringen av uppföljningsarbetet inom Norden.

Även andra skäl talar för en förstärkning av samsarbetsorganisationen. I USA har nyligen tillsatts en kommitté — The National Committee on International Trade Documentation — med ett stort antal funktionärer, vilken har till uppgift att genom teknisk forskning söka nå fram till programlösningar att tillämpas i internationell handel och samfärdsel. I Storbritannien har tillsatts en offentlig kommitté med uppgift att omvärdera det nuvarande arbetet mot bakgrund av den snabba utvecklingen på databehandlingens område. Aktiva insatser måste sättas in för att förhindra att en rivalitetssituation uppstår. Denna fråga väntas inom kort bli föremål för en rekommendation inom ECE rörande det vidare utvecklings- och uppföljningsarbetet. Det är viktigt att de nordiska ländernas gemensamma intressen blir väl företrädda i det kommande internationella arbetet.

Mot bakgrunden främst av utvecklingen inom USA och Storbritannien är det nödvändigt att stärka ECE:s resurser vad gäller främst teknisk expertis. De nordiska länderna bör, enligt min mening, gemensamt inom FN resa frågan om en dylik förstärkning.

Mot denna bakgrund får jag hemställa,

- att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna
1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snarast i största möjliga utsträckning läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden,
 2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att inrätta ett permanent sekretariat, samt
 3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument.

Stockholm den 9 december 1968

Birger Lundström

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet, Departementet for told- og forbrugsafgifter:**

I denne anledning skal departementet for sit vedkommende udtale følgende:

Spørgsmålet om i forbindelse med ensartede handelsdokumenter at benytte særlige former for tolddokumenter har været behandlet i Danmark dels på grundlag af en af Toldsamarbejdsrådet den 1. juli 1965 vedtaget rekommandation om anvendelse af en ECE-lay-out key for udgående udangivelser, dels på grundlag af et fra Toldsamarbejdsrådets permanente tekniske komité i 1966 modtaget udkast til en ECE lay-out key for indgående toldangivelser.

På grund af stedfindende rationalisering og omlægning af toldvæsenets arbejdsrutiner har man måttet meddele Toldsamarbejdsrådet, at Danmark ikke for tiden ser sig i stand til at acceptere den ovennævnte rekommandation af 1. juli 1965, og man har af samme årsag ikke kunnet tage stilling til detaljerne i det modtagne udkast til en lay-out key for indgående toldangivelser.

Det kan dog tilføjes, at man søger i videst muligt omfang at indrette nye toldblanketers rubricering m. v. i overensstemmelse med de ovennævnte ECE lay-out keys.

København, den 7. marts 1969

P. m. v.

E. b.

H. Lund

Handelsministeriet:

— — — skal man meddele, at handelsministeriet intet har at erindre imod forslagets første punkt, nemlig at det rekommanderes de nordiske landes regeringer at træffe foranstaltninger til, at ECE's modelblanket for handelsdokumenter i størst mulig udstrækning lægges til grund for offentlige handelsdokumenter i Norden.

Med hensyn til forslaget andet punkt, at træffe foranstaltninger til et fortsat samarbejde mellem de nordiske landes handelsdokumentkomiteer, bl. a. gennem oprettelse af et permanent sekretariat, finder man, at dette samarbejde mellem de af erhvervslivet oprettede komiteer hidtil har været upåklageligt, og at der derfor ikke skulle være anledning for myndighederne til at blande sig i formen for dette samarbejdes fremtidige organisation.

Om det tredje og sidste punkt i forslaget, at tage initiativet til en forøgelse af ressourcer til arbejdet med handelsdokumenternes standardisering, mener man, at den undersøgelse, som i øjeblikket finder sted i ECE med henblik på en prioritering af organisationens forskellige arbejdsopgaver vil vise, hvorvidt der under hensyn til andre opgavers presserende karakter måtte være grundlag for fra de nordiske landes side at søge ændret en given prioritetsorden, om hvilken det i øvrigt måtte være muligt at opnå enighed.

København, den 26. februar 1969

P. m. v.

E. b.

Erik Nielsen

Ministeriet for offentlige arbejder, Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet:

Generaldirektoratet har siden 1961 været repræsenteret i »Hovedkomiteen for rationalisering af handelsdokumenter«, der i samarbejde med tilsvarende komiteer i de øvrige nordiske lande har beskæftiget sig med det i medlemsforslaget omtalte arbejde med udformning af ECE-modelblanketten.

Allerede på verdenspostkongressen i 1964 vedtoges et af de nordiske lande fremsat forslag om nye adressekort til postpakker samt nye tolddeklarerationer udformet efter ECE-modelblanketten. Disse nye blanketter har været i anvendelse i det danske postvæsen samt i flere andre postvæsener de sidste 2—3 år.

På samme verdenspostkongres nedsattes en arbejdsgruppe, der fik til opgave at søge Verdenspostforeningens blanketter tilpasset de krav, som udfyldning på kontormaskiner, specielt skrivemaskiner, stiller. Denne arbejdsgruppe er sammensat af poststyrelserne i Australien, Belgien, Schweiz, USA og Danmark (formand).

De af arbejdsgruppen udarbejdede principielle retningslinier for udformningen af Verdenspostforeningens blanketter er baseret på ECE-modelblanketten, og arbejdet med udkast til nye blanketter er netop ved at være tilendebragt.

Resultatet af arbejdsgruppens arbejde vil blive forelagt på den kommende

verdenspostkongres, som afholdes i Tokyo i tiden 1. oktober—15. november 1969. Såfremt de foreslåede retningslinier for blanketfremstilling vedtages, vil stort set alle Verdenspostforeningens blanketter blive udskiftet i løbet af få år.

Det tilføjes, at generaldirektoratet har til hensigt også at søge de danske postblanketter, der anvendes i indlandet og i en vis udstrækning i forbindelse med nordiske lande, indrettet efter de af ovennævnte arbejdsgruppe foreslåede principper.

København, den 25. februar 1969

E. b.

Fuglsang

Lejf Nielsen

Ministeriet for offentlige arbejder, Generaldirektoratet for statsbanerne:

— — — skal man meddele, at det pr. 1. januar 1969 ibrugtagne internationale fragtbrev er opbygget efter det i forslaget omhandlede ECE-mønster og således udgør et led i gennemførelsen af den tilstræbte ensartethed af internationale handelsdokumenter.

Sagen giver ikke i øvrigt anledning til bemærkninger herfra.

København, den 28. februar 1969

E. Lindahl

Landbrugsministeriet:

I denne anledning skal man efter stedefunden brevveksling med bl. a. landbrugsrådet og erhvervsrådet for gartneri og frugtavl meddele følgende.

Landbrugsministeriet kan tiltræde forslagets første punkt, at det rekommanderes de nordiske landes regeringer at træffe foranstaltninger til, at ECE's modelblanket for handelsdokumenter i størst mulig udstrækning lægges til grund for offentlige handelsdokumenter i Norden.

Med hensyn til forslagets andet punkt, at træffe foranstaltninger til et fortsat samarbejde mellem de nordiske landes handelsdokumentkomiteer, bl. a. gennem oprettelse af et permanent sekretariat, finder man, at formen for dette samarbejdes fremtidige organisation bør bero på de af erhvervslivet oprettede nationale komiteer for rationalisering og standardisering af handelsdokumenter.

Med hensyn til det sidste punkt i forslaget, at tage initiativet til en forøgelse af ECE's ressourcer til arbejdet med standardisering af handelsdoku-

menter, finder man, at dette spørgsmål bør løses i forbindelse med den undersøgelse, som i øjeblikket finder sted i ECE med henblik på en prioritering af organisationens forskellige arbejdsopgaver.

København, den 27. februar 1969

P. m. v.

E. b.

H. P. Toft Mikkelsen

Fiskeriministeriet:

----- skal man udtale følgende:

I 1960 gennemførtes på grundlag af et forslag udarbejdet af hovedkomiteen for rationalisering og standardisering af eksportdokumenter en standardisering af de af fiskeriministeriet benyttede handelsdokumenter, som var egnede til standardisering.

Da formen på de herefter benyttede handelsdokumenter er i overensstemmelse med det af ECE udarbejdede standarddokument, finder man ikke, at der er anledning til fortsat at behandle sagen på nordisk plan.

København, den 30. april 1969

P. m. v.

E. b.

G. Schoubye

F i n l a n d

Järnvägsstyrelsen¹:

Förslaget förutsätter, att det i ettvarit land finnes ett organ för standardisering av offentliga dokument. Då man även i Finland både inom den statliga förvaltningen och den privata sektorn saknar allmänt godkända normer för förenhetligande av olika blanketter borde man även hos oss bilda en permanent standardiseringskommitté för handelsdokument såsom framförts av järnvägsstyrelsens organisationsbyrå i närslutna promemoria (*se Bilhang*).

Dock skulle kommittén inte behöva en permanent representant för järnvägarna, ty blankettfrågorna inom järnvägen är i hög grad interna. Den statliga förvaltningens blankettsektor borde i kommittén representeras av finansministeriets organisationsavdelning. Innan allmänna blankettnormer

¹ Yttrandet översatt från finska.

godkännes borde kommittén dock inhämta yttrande av järnvägsstyrelsen. Likaså vore det önskvärt att representanten för järnvägsstyrelsen skulle ges tillfälle att uppträda såsom sakkunnig vid kommitténs möten då man behandlar blanketter, som direkt eller indirekt berör transportbranschen.

Helsingfors den 17 april 1969

Esko Rekola

Generaldirektör

Reino J. Auvinen

Chef för administrativa
avdelningen

BIHANG

PM rörande nordiskt samarbete för standardisering av handelsdokument

Ovannämnda förslag förutsätter, att det redan i varje nordiskt land finns ett nationellt organ för standardisering av officiella dokument.

I början av 1960-talet fanns det även i Finland en expertkommitté för exportdokumentfrågor. Kommittén bestod av 20 medlemmar och som dess ordförande fungerade sjöfartsrådet H. Andersson. Denna kommitté har dock inte mötts på många år och dess verksamhet har upphört.

Nordiskt samarbete på blankettområdet har dock förekommit fortfarande under hela 1960-talet. Bl. a. har postens, tullens och järnvägens representanter sammanträffat för att diskutera förenhetligande av exportdokument. ECE:s modellblankett har på grund härav lagts till grund för vissa blanketter inom statsförvaltningen.

Oaktat denna partiella standardisering som förekommit inom statsförvaltningen, är många frågor beträffande standardisering av blanketter och användning av blankettytan allt fortfarande öppna. Inom statsförvaltningen såsom även inom den privata sektorn saknas gemensamma normer för integrening av såväl administrativa som kommersiella dokument. Man borde även i Finland inrätta ett motsvarande organ. Standardiseringen och rationaliseringen av handelsdokument är en så vidlyftig och mångfacetterad fråga, att den fordrar som hjälp till Finlands standardiseringsförbund ett av experter på olika områden sammansatt permanent organ, vid namn som t. ex. standardiseringskommittén för handelsdokument. Denna kommitté borde dock inte inskränka sitt arbete endast till dokument som direkt eller indirekt är förbundna med handel, utan borde kommittén behandla blankettfrågor även rätt allmänt. För att vara arbetsduglig får kommittén inte bli alltför stor. Vid många frågor behövs dock expertkännedom även inom rätt begränsade områden. Det borde därför vara möjligt för kommittén att vid behov anlita även utomstående experter.

Det vore till gagn för kommitténs arbete om dess verksamhet kunde på ett eller annat sätt sammanbindas med Finlands standardiseringsförbunds verksamhet. Det vore därför lämpligt om sekreteraren kunde väljas från detta förbund. Då kunde Standardiseringsförbundet även sköta om kommitténs kontorsgöromål (sekreterartjänst).

Det må nämnas, att man bl. a. inom Kontorsrationaliseringsföreningen r. f. (f. d. Blankettekniska föreningen) behandlar frågor som vidrör blankettstandardisering. Denna förening kunde vara representerad i den föreslagna standardiseringskommittén (t. ex. som expert eller observatör).

Tillsättandet av en permanent kommitté för standardisering och rationalisering av handelsdokument m. m. är förutsättningen till alla de i förslaget nämnda åtgärderna.

Beträffande de olika punkterna må nämnas följande.

1. Tillämpningen av ECE:s formulär kommer att ökas inom internationella handelsdokument. Det är skäl att tillämpa detta formulär även för inhemska blanketter såvitt möjligt.

2. De nationella handelsdokumentkommittéernas samarbete kan ske dels per korrespondens, dels vid gemensamma möten. I lämpliga fall, då endast tillämpningen av fastsatta normer ifrågakommer, kan samarbetet ske även inom mindre, t. o. m. tillfälliga grupper (t. ex. tullen/järnvägen).

Ett gemensamt sekretariat eller ett gemensamt informationscentrum skulle vara till nytta, men detta fordrar naturligtvis skilda budgetmedel.

3. Det vore sakligt om de nordiska länderna skulle verka gemensamt inom ECE angående blankettfrågor (såsom även inom ISO). Ofta vore det tillräckligt med en representant såvida de nordiska kommittéerna sammanfattat gemensamma beslut.

Standardiseringen och rationaliseringen av handelsdokument och andra blanketter är starkt sammanknuten med den administrativa rationaliseringen, där bl. a. ADB intar en betydande roll. Inom varje land och inom varje område undersökes för närvarande likartade eller nära besläktade problem. Koordineringen av undersökningsarbetet skulle medföra en betydlig besparing av arbetet, effektivisera verksamheten samt minska kostnaderna.

Helsingfors den 28 mars 1969

Väinö Velander

Kontorschef

Tullstyrelsen:

Tullstyrelsen har varit representerat vid standardiseringsarbetet av exporthandelsdokument såväl på det nationella som på det internordiska planet. År 1964 togs i Finland i bruk en blankett för exportvaruanmälan, som upprättats enligt ECE:s modellblankett och som uppfyller de villkor som enligt tullsamarbetsrådets rekommendation av den 1 juni 1965 ställes på exportvaruanmälningsblanketter. Nämnda rekommendation har biträtts av Finland år 1965.

I detta sammanhang må det konstateras att tullstyrelsen fastställer en-

ligt tullstadgans 152 § formulär till fartygs-, bantågs-, fordonsoch luftfartygsanmälan samt de olika slagen av varuanmälan. Eftersom tullverket i praktiken mottager dokumenten alltid färdigt ifyllda, har det icke omedelbart intresse för deras standardisering. Tullstyrelsen förhåller sig emellertid positivt till handelsdokumentens standardiseringsarbete och är för sin del beredd att i mån av möjlighet medverka för standardisering av de dokument, vilkas formulär den enligt tullstadgan bör fastställa.

I medlemsförslaget föreslås inrättandet av ett permanent sekretariat, vars uppgift vore att svara för koordineringen av uppföljningsarbetet i de nordiska länderna. Tullstyrelsen för sin del anser att samarbetet mellan tulladministrationerna i de nordiska länderna är av sådan art, att standardiseringsarbetet för de dokumentens vidkommande, vilkas formulär tullstyrelsen fastställer, torde kunna skötas inom ramen för det nordiska tullsamarbetet utan ett permanent sekretariat.

Helsingfors den 14 mars 1969

Jorma Uitto

Generaldirektör

Holger Sandström

Tullråd

Centralhandelskammaren:

Centralhandelskammaren understöder alla strävanden att förenhetliga och förenkla handelsdokument och anser det viktigt att alla statliga och icke statliga handels- och transportdokument inkluderas i detta arbete. Därför bör förutom statsmaktens representanter även representanter för speditörskåren, samt om möjligt också de olika transportformerna, försäkringsbolag, hamnar samt importörer och exportörer vara med i det permanenta sekretariatet eller åtminstone i kommittéerna.

De olika transportdokumentens form är ofta bunden av internationella avtal såsom t. ex. i IATA och de stater som anslutit sig till CMR-konventionen. Dessa dokument kan alltså inte ändras med enbart nordiska överenskommelser. Standardiseringsarbetet bör därför ske i nära samarbete med ECE och internationella handelskammarens samarbetskommitté för förenkling och samordning av dokument inom utrikeshandeln (Joint Consultative Committee on Simplification and Standardization of External Trade Documents). Viktigt är också ett nära samarbete med ADB-experten.

Eftersom handelsfakturan är ett centralt och viktigt dokument inom utrikeshandeln och eftersom vid dess utformning ofta påtalats bristfälligheter är det viktigt att detta dokument får tillräcklig uppmärksamhet i standardiseringsarbetet och att de resulterande rekommendationerna får effektiv

spridning inom företagen. Centralhandelskammaren är beredd att utföra arbete för uppnående av det sistnämnda för Finlands del. Kammaren anser också att man bör arbeta vidare med standardiseringsfrågan inom handeln och att en av de följande frågorna kunde vara t. ex. förenhetligande av affärsbrev, på vilket område man t. ex. i Sverige redan torde ha kommit rätt långt.

Helsingfors den 17 mars 1969

Centralhandelskammaren

Sakari Yrjönen

Verkställande direktör

C. J. v. Essen

Avdelningschef

Finlands speditörförbund r. f.:

Ett ökat samarbete mellan samtliga i transportfrågor engagerade parter är givetvis bara till fromma för en även av speditörkåren varmt önskad genomgående rationalisering av samtliga handels-, transport- och speditionsblanketter, till vilka sistnämnda bl. a. hör de av Fiata utarbetade och auktoriserade, FCR och FCT benämnda speditördokument. Lika viktig är enligt vår mening anpassandet av järnvägs- och LKW-fraktbreven efter ECE-nyckeln. Det vore därför för vårt förbund en stor glädje om denna för speditörerna så viktiga dokumentationaliseringsfråga snabbt kunde föras framåt på ett för alla parter tillfredsställande sätt.

Enligt vår åsikt vore det även av stor allmän betydelse, att speditörrepresentanter — speditören utgör ju länken emellan varuägaren och transportören i den internationella handeln — inkallas till alla de kommittéer och kommissioner som arbetar med rationalisering av internationella handelsdokument. Redan nu är vårt förbund representerat i den av Nordiskt speditörförbund tillsatta kommitté, som behandlar dokumentationalisering även som i den hela världen omfattande speditörorganisationen Fiatas motsvarande kommission. Allas mål i detta rationaliseringsarbete bör givetvis vara den förenklade arbetsrutin, som uppnås då alla samma sak berörande handels-, speditör- och transportdokument, till allra största delen kan få sin text genom en och samma utskrivning. Bland dessa dokument märks för speditörens vidkommande ankomststavi, tullinlagor, konossement, origram, fraktsedlar för järnväg och bil, speditionsräkningar, debiteringsunderlag, avsändingsstavi, arbetsrapporter, reklamationskrivelser och körorder. Genom användandet av samskrivning med genomslag vinnes samtidigt allt faran för avskrivningsfel effektivt uteslutes.

Jämte det vi uttrycker vår tillfredsställelse över att Nordiska rådets Finlands delegation velat inhämta vårt utlåtande om Birger Lundströms initiativ, får vi i anseende till det tidigare anförda varmt stöda förslaget om lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete emellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden bl. a. genom att inrätta ett permanent sekretariat, helst så att åtminstone i dessa kommittéer speditörbranschen i varje nordiskt land vore representerat. Likaså finner vi förslagen om att ECE:s modellblankett för handelsdokument skulle läggas till grund för offentliga handelsdokument i Norden och att ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument skulle förstärkas, vårt allt stöd.

Helsingfors den 3 mars 1969

Finlands speditörförbund r. f.

(Sign.)

N o r g e

Departementet for handel og skipsfart:

Forslaget har vært forelagt til uttalelse for Finansdepartementet, Samferdselsdepartementet, Norges Eksportråd, Norges Industriforbund, Norges Rederforbund og Skipsfartens Arbeidsgiverforening, Felleskontoret, hvis uttalelser følger vedlagt (*se nedan*).

Handelsdepartementet vil for sitt vedkommende uttale at en vil støtte intensjonene i det foreliggende forslag til rekommandasjon med sikte på å føre videre arbeidet med forenkling og standardisering av handelsdokumenter, da det vil være av avgjørende betydning for effektiviteten av standardiseringsarbeidet at det oppnås en bredest mulig nasjonal og internasjonal tilslutning.

Oslo, 28. februar 1969

Tor Stokke

G. Sævrud

Finans- og tolldepartementet:

Saken har vært forelagt *Tolldirektoratet*, som har erklært seg innstilt på fortsatt å følge opp arbeidet med standardisering av handelsdokumenter i samsvar med intensjonene i det omhandlede medlemsforslag. Dette departement slutter seg til denne uttalelse.

Statistisk sentralbyrå har på underhåndshenvendelse også erklært seg enig i dette syn på standardisering av handelsdokumenter.

Oslo, 24. februar 1969

Etter fullmakt

Leif Fjeld

Ivar Lundsten

Tolldirektoratet:

Det kan opplyses at Tolldirektoratet er representert i de organer som på norsk og nordisk plan har arbeidet med spørsmål vedrørende standardisering av handelsdokumenter. Som følge av dette er tollvesenets blanketter konstruert på grunnlag av ECE's lay-out key så langt en hittil har funnet det hensiktsmessig, og en er innstilt på å følge opp saken i samsvar med intensjonene i det omhandlede medlemsforslag.

Oslo, 15. februar 1969

Etter fullmakt

S. Samulesen

T. Haarbye

Samferdselsdepartementet:

— — — skal meddele at en i Samferdselsdepartementet ikke har noe å bemerke til medlemsforslaget. Dette ses å være forelagt Finansdepartementet og en regner med at det derigjennom også blir forelagt Statistisk Sentralbyrå som ivaretar Samferdselsdepartementets interesser på det statistiske område.

Oslo, 1. februar 1969

Etter fullmakt

Sigurd Lorentzen

John H. Paxal

Norges eksportråd:

Vi vil generelt gi uttrykk for vår tilslutning til det foreliggende medlemsforslag vedrørende standardisering av handelsdokumenter m. m.

På bakgrunn av de problemer som internasjonalt sett må ventes i dette arbeid p. g. a. de forhold i USA og Storbritannia som medlemsforslaget kort peker på, og også på bakgrunn av den sterke interesse for standardiseringsarbeidet som vises i land og i organisasjoner (særlig innen transportsektoren) som hittil ikke har vært med i arbeidet, er vi tilbøyelige til å legge særlig vekt på punkt 3 i den foreslåtte anbefaling til de nordiske regjeringer. Dette fordi Norden etter vår mening bør ansees å ha et særlig ansvar når det gjelder opprettholdelsen og utvidelsen av det pågående internasjonale standardiseringsarbeid.

Vi vil også fremheve betydningen av anbefalingen under punkt 2, idet f. eks. et permanent sekretariat ville bety meget for konsolideringen av det som er oppnådd på standardiseringsområdet i de nordiske land. Ved siden av den direkte verdi av dette, ville man derved etter vårt skjønn øke mulighetene for å gjøre ytterligere praktiske fremskritt innen Norden så vel som på det internasjonale plan.

Oslo, 17. februar 1969

Norges eksportråd

Hans B. Thomsen

Underdirektor

Erik Hjortaaas

Konsulent

Norges industriforbund:

Arbeidet med forenkling og standardisering av handelsdokumenter har stor praktisk betydning for den daglige gjennomføring av de norske bedrifters handel med utlandet. Vi vil derfor gi vår støtte til det forslag til rekommandasjon som er fremmet av Birger Lundström til Nordisk Råd. Særlig vil vi legge vekt på pkt. 3 i forslaget om å forsterke ECE's ressurser på dette felt, da det vil være av avgjørende betydning for effektiviteten av standardiseringsarbeidet at det oppnår en så bred tilslutning som mulig. Dersom USA og Storbritannia skulle gå sine egne veier på dette felt, vil meget av hensikten ved standardiseringen være tapt for de norske bedrifter.

Oslo, 19. februar 1969

Norges industriforbund

Jan Didriksen

Adm. direktør

Gunnar Bech

Norges rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening, Felleskontoret:

— — — — vil vi gjerne meddele at vi på nasjonal og nordisk basis og senere gjennom det internasjonale rederforbund, International Chamber of Shipping London, på internasjonal basis har vært interessert engasjert i det standardiseringsarbeid som har pågått i en del år og som også opprinnelig var inspirert fra nordisk hold. Dette har for skipsfartens vedkommende først og fremst vært knyttet til rederienes konnossementer. Standardiseringsarbeidet har da også resultert i en fullstendig omlegning av konnossementet. Dette dokument er nu nøyaktig basert på ECE's såkalle »Lay-out Key» for eksportdokument generelt og hvorav da konnossementet er et viktig ledd.

Det nye standard konnossement har også dannet grunnlaget for andre skipsfartsdokumenter, bl. a. Cargo Manifest og Cargo Declaration, som bygger på det samme prinsipp som ECE-standarden. Cargo Declaration er for øvrig også et av IMCO anbefalt dokument på basis av IMCO's »Convention on facilitation of international maritime traffic», — ratifisert av de fleste skipsfartsland.

En slik omlegning av rederienes tradisjonelle konnossementer og avlede dokumenter har ikke vært så helt enkelt, og da standardiseringen må sies å være meget tilfredsstillende, ville det være meget uheldig om andre dokumentsystemer skulle bli utviklet til fortrenghet for ECE-systemet (og da også konnossementet), som vinner større og større innpass. Det gjelder imidlertid å »forsvare» og følge opp arbeidet, — og her tror vi at de nordiske land kan komme sterkt inn i bildet. For å koordinere dette arbeid vil vi — uten på noen som helst måte å engasjere oss finansielt — anbefale forslaget om et mindre nordisk sekretariat.

Oslo, 7. februar 1969

Norges rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening, Felleskontoret

Olaf Møllerud

S v e r i g e**Kommerskollegium:**

Samtlige i medlemsforslaget omnämnda åtgärder synes vara sådana som bör handläggas av de internordiska organ som torde bli nödvändiga, därest de pågående diskussionerna om ett utvidgat nordiskt samarbete förverkligas.

Eftersom det för närvarande ter sig ovisst om och när ett resultat i positiv riktning kan väntas av diskussionerna torde de åtgärder som berörs av förslaget icke böra anstå i avvaktan på detta resultat, därest berörda intressenter anser dem angelägna. Då så torde vara fallet vill kollegiet i korthet beröra de olika punkterna i förslaget.

Enligt första punkten skulle regeringarna rekommenderas att vidtaga nödvändiga åtgärder för att ECE:s modellblankett för handelsdokument snarast läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden. För Sveriges del är förslaget redan förverkligat, varför det synes angeläget att även övriga nordiska länder genomför dessa åtgärder. Kollegiet anser sig därför böra tillstyrka denna punkt av förslaget.

Även den andra rekommendationen i förslaget anser sig kollegiet i princip böra tillstyrka. Det synes emellertid tveksamt om det föreslagna fortsatta samarbetet skall ske inom ramen för ett permanent sekretariat eller på annat sätt, t. ex. genom en kommitté med representanter från berörda nationella kommittéer. Denna fråga torde böra utredas vidare. Under tiden kan nuvarande samarbete fortsätta under hand.

Den tredje rekommendationen att de nordiska regeringarna gemensamt tar initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument anser kollegiet sig böra tillstyrka.

Stockholm den 21 mars 1969

Bertil Swärd

K. Henriksson

Anton Norrestam

Statens järnvägar:

Statens järnvägar hälsar med tillfredsställelse varje strävan att enhetliggöra handelsdokument och arbetar inom eget intresseområde för samma mål. På initiativ från bl. a. SJ har således den internationella järnvägsfraktsedeln omarbetats så att den i väsentliga delar överensstämmer med ECE:s formulär för handelsdokument. Den omarbetade fraktsedeln togs i bruk 1 januari 1969 i hela Europa.

I samarbete mellan bl. a. Sveriges standardiseringskommission och SJ utarbetades en ny svensk stycke godsfraktsedel, som kan användas även för godstransporter med lastbilsföretag. Denna fraktsedel togs i bruk vid SJ för någon tid sedan och ansluter liksom den omarbetade express godsfraktsedeln och vagnslastfraktsedeln helt till ECE layout key.

Allt stöd bör ges åt arbetet med förenhetligandet av handelsdokument. SJ

tillstyrker därför medlemsförslaget att rekommendera de nordiska regeringarna att vidta de åtgärder och ta de gemensamma initiativ, som föreslagits.

Stockholm den 5 februari 1969

Enligt uppdrag

Anders Ekelund

P. E. Norelius

Poststyrelsen:

På initiativ av de nordiska postförvaltningarna har den av ECE konstruerade modellblanketten för handelsdokument lagts till grund för utformningen av adresskort och tulldeklarationer i den internationella postpakettrafiken. Redan under 1963 genomfördes med gott resultat praktiska försök i den internordiska trafiken med blanketter baserade på nordiska dokumentförslag. Sedan ECE i oktober 1963 uppnått enighet om konstruktionen av en internationell modellblankett och Nordiska handelsdokumentkommittén i november samma år rekommenderat en anpassning i princip till ECE-systemet av de i Norden använda handelsdokumenten beslöt Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att till världspostkongressen i Wien 1964 framlägga förslag till ny utformning av adresskort och tulldeklaration för postpaket på grundval av ECE:s dispositionsnyckel och anpassad för samskrivning inbördes och med andra blanketter. Förslaget godtogs av kongressen och blanketterna används från den 1 januari 1966 såsom alternativ till motsvarande blanketter i tidigare utformning.

På förslag av en av världspostföreningen (UPU) och tullsamarbetsrådet (CCD) gemensamt tillsatt kontaktkommitté har UPU:s exekutivråd i juli 1966 rekommenderat samtliga postförvaltningar i världen att endast använda den nya tulldeklarationen (efter några smärre i detta sammanhang betydelselösa korrigeringar) för såväl paket som brev försändelser. Ett formellt förslag om att helt slopa den äldre versionen av tulldeklarationsblanketten kommer att framläggas av exekutivrådet till nästa världspostkongress, som äger rum under hösten 1969. Ett motsvarande förslag beträffande det internationella paketadresskortet kommer likaledes upp till behandling på denna kongress på initiativ av den europeiska post- och teleföreningen.

Sammanfattningsvis kan sålunda sägas, att de nordiska ländernas postförvaltningar uppträtt som pionjärer på det här aktuella området och i fråga om tillämpningen inom posttjänsten inte blott realiserat den i medlemsförslaget under punkt 1 föreslagna rekommendationen gällande Norden utan även genomfört den på det allmänt internationella planet.

Beträffande de i medlemsförslaget under punkterna 2 och 3 föreslagna

rekommendationerna begränsar vi oss till att uttala vårt stöd för alla rimliga åtgärder som syftar till ett fortsatt samarbete i blankettstandardiseringsfrågor.

Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att de nordiska postförvaltningarna tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppdrag att utreda möjligheterna för att använda inrikes blanketter i den nordiska postutväxlingen. Inom världspostföreningen pågår vidare för närvarande — på ursprungligen svenskt initiativ — en allmän översyn av de internationella blanketterna, varvid särskild vikt läggs vid blanketternas anpassning till moderna kontorsrutiner. Den särskilda arbetsgrupp, som fått i uppdrag att utföra denna blankettrevision, leds av Danmark i intimt samarbete med Sverige. Vid det revisionsarbete och de nykonstruktioner av blanketter som förekommer i ovan angivna sammanhang tillämpas ECE-systemet i all den utsträckning som är möjligt och lämpligt.

Stockholm den 24 februari 1969

Karl Axel Löfgren

Generaltullstyrelsen:

Generaltullstyrelsen har aktivt medverkat i det arbete med förenkling av handelsdokument som bedrivits i Sverige sedan år 1955. Tullverkets varu-
anmälningsblanketter torde ha varit de första myndighetsblanketter som
anpassades till det ursprungliga år 1956 förordade expordokumentsystemet.
Även i det därefter följande, till Norden och övriga utlandet vidgade handels-
dokumentarbetet, har generaltullstyrelsen tagit aktiv del. Sålunda var fram-
lidne byråchefen hos styrelsen Stig Bergström ordförande i den i medlems-
förslaget omnämnda Nordiska handelsdokumentkommittén varjämte en
tjänsteman hos styrelsen dels sedan år 1960 upprätthållit funktionen som
den svenska handelsdokumentkommitténs utredningsman, dels ställts till
förfogande såsom sakkunnig i det nordiska arbetet och såsom teknisk råd-
givare till berörda FN-organ.

I samband med utarbetandet av det s. k. ECE-systemet har tullverket del-
tagit i en omfattande försöksverksamhet med ECE-anpassade dokument. I
de internationella organisationer där dokumentfrågor med anknytning till
tullverkets verksamhet behandlas, såsom tullsamarbetsrådet i Bryssel och
ECE:s tullexpertgrupp i Genève, har styrelsens företrädare verkat för en
anpassning av berörda internationella dokumentlösningar till ECE-systemet.
Sedan ECE:s dispositionsnyckel år 1963 fastställdes har tullverkets berörda
blanketter, där så kan komma in fråga, helt anpassats till densamma.

Vad som åsyftas i medlemsförslagets *första punkt* har således för tullver-
kets del redan uppfyllts.

Vad gäller förslagets *andra punkt* torde ett fortsatt samarbete mellan de

nordiska handelsdokumentkommittéerna kunna tjäna i huvudsak två olika syften, nämligen dels att verka för en internordisk samordning på dokumentområdet, dels att främja en nordisk samverkan på det internationella området.

Det samarbete som bedrivits inom den särskilda nordiska handelsdokumentkommittén och vars resultat redovisats i den i medlemsförslaget omnämnda publikationen Handelsdokumentguide har enligt styrelsens mening varit av stort värde för båda dessa syften. Dels har enhetliga dokument utarbetats inom Norden, inte minst på tullområdet, dels har de nordiska ländernas gemensamma uppträdande på internationellt plan resulterat i internationella lösningar som mycket nära ansluter sig till de idéer som godtagits i de nordiska länderna.

I och med att dylika nordiska eller internationella dokumentlösningar tillkommer uppstår emellertid betydande samordningsproblem. Ett land kan inte vidtaga ändringar i de nationella dokumenten utan risk för att detta påverkar samskrivningsmöjligheterna med anslutna dokument i ett annat land, ett gemensamt ställningstagande krävs när ett utomnordiskt land inom ett internationellt organ föreslår ändringar o. s. v. Den tekniska utvecklingen ställer krav på bevakning och information som för det enskilda landet blir betungande och som därför med fördel kan tillgodoses genom ett för de nordiska länderna gemensamt organ.

Det föreligger således i fråga om det fortsatta arbetet med förenkling och samordning av handelsdokumenten behov av samarbete. Det kan ifrågasättas om inte liknande behov på besläktade områden, t. ex. rörande dokumentationen i internationell sjöfart, också borde beaktas i sammanhanget. Beträffande formen för det föreslagna samarbetet torde ett flertal möjligheter finnas. Styrelsen anser sig inte på grundval av nu föreliggande underlag kunna förorda någon särskild form för ett permanent sådant samarbete utan vill föreslå att denna fråga vidare utredes och att samarbetet under tiden fortsättes under hand.

Generaltullstyrelsen vill tillstyrka förslaget i *tredje punkten* om ett gemensamt initiativ till förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument. Från svensk sida har en omfattande teknisk rådgivning på området ställts till ECE-sekretariatets förfogande. En mera permanent anordning skulle vara till fördel för arbetet med standardisering av handelsdokument.

Stockholm den 28 februari 1969

Generaltullstyrelsen

Lennart Eriksson

S. Sandelin

Sjöfartsstyrelsen:

Standardisering av blanketter för handelsdokument är självfallet av stor praktisk betydelse och det synes naturligt och önskvärt att det nordiska samarbetet på detta område fortsätter och intensifieras. Mot de i medlemsförslaget föreslagna formerna härför har sjöfartsstyrelsen intel att erinra.

Sjöfartsstyrelsen vill emellertid i detta sammanhang framhålla, att frågan om standardisering av blanketter för handelsdokument är mångsidig. För sjöfartsstyrelsen framstår det som väsentligt att, samtidigt som blankettarbetet fortsättes, även intensifieras arbetet att begränsa floran av blanketter och de uppgifter som skall lämnas på varje blankett. Denna aspekt har, såvitt avser sjöfartsdokumenten, upptagits av den mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen, IMCO, som utarbetat en konvention om förenkling av fartygens dokumentationsplikt. Konventionen har en bilaga med regler och rekommendationer, som är avsedd att successivt utbyggas allteftersom förutsättningar härför föreligger. Allmän anslutning till konventionen och successiv utbyggnad av densamma är ett viktigt led i strävandena att underlätta sjötransporter. Icke minst den snabba utvecklingen av containertransporterna har aktualiserat behovet av fortsatt arbete på detta område. Det förefaller sjöfartsstyrelsen vara av stort värde om det nordiska samarbetet på handelsdokumentområdet kunde utvidgas till att även omfatta de av IMCO behandlade frågorna.

Sjöfartsstyrelsen vill jämväl framhålla, att de frågor som aktualiseras av IMCO ofta kan vara kontroversiella i den meningen att sjöfartens krav på förenklade formaliteter kan strida mot olika myndigheters speciella intressen att få så fullständiga och detaljerade uppgifter som möjligt beträffande förhållanden av betydelse för deras verksamhet. Det är därför viktigt att frågorna blir allsidigt belysta. Sjöfartsstyrelsen, som i förevarande avseende får anses vara neutral vid eventuella meningsmotsättningar, är för sin del beredd att medverka i en nordisk arbetsgrupp på ifrågakavande område av t. ex. det slag som under hand organiserades för förberedande av de nordiska staternas ställningstaganden till det av IMCO utarbetade konventionsförslaget.

Stockholm den 20 februari 1969

Erik Severin

G. Lindencrona

Åke Berg

Statskontoret:

Den del av förslaget vari förordas, att regeringarna skall vidta nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modell-

blankett för handelsdokument snarast i största möjliga utsträckning läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden, har för svenskt vidkommande redan förverkligats. Kungl. Maj:t har sålunda 30 juni 1965 föreskrivit att berörda myndigheter skall — där så är möjligt — anpassa ifrågakommande dokument till den nämnda modellblanketten. Kungl. Maj:t uppdrog samtidigt åt statskontoret att utfärda de närmare föreskrifter som kunde vara erforderliga. Dylika föreskrifter är under utarbetande.

Förslaget att lämpliga åtgärder skall vidtas för ett fortsatt samarbete mellan de nordiska handelsdokumentkommittéerna synes vara väl motiverat då det hittillsvarande, framgångrika samarbetet lett till varandra mycket närstående dokumentsystem vars vidare utveckling knappast kan genomföras utan fortsatt samråd. I fråga om de former, under vilka ett sådant samarbete lämpligen bör bedrivas, må anföras följande.

Som framgår av såväl medlemsförslagets titel som handelsdokumentkommitténs arbetsordning utgör handelsdokumentarbetet i princip en standardiseringsåtgärd. En nära anslutning till det nationella standardiseringsarbetet är därför naturlig och har ävenledes antytts i förenämnda arbetsordning. Från praktisk arbetsynpunkt torde en ännu fastare anknytning till berörda standardiseringsorgan vara önskvärd i fråga om de rent standardiseringsmässiga arbetsuppgifterna.

Emellertid ingår i handelsdokumentarbetet till betydande del frågor som ligger utanför de egentliga standardiseringsuppgifterna. Förenkling av formaliteter i handel och samfärdsel, tillämpning av konventioner och författningar, samarbetsfrågor i dessa ärenden mellan myndigheter och näringsliv samt internationellt samarbete i andra organ än den internationella standardiseringsorganisationen ISO utgör exempel på dylika frågor. Ett nordiskt samarbete på handelsdokumentområdet, syftande dels till en enhetlig formalitetstillämpning inom de nordiska ländernas territorier, dels till ett enat nordiskt uppträdande i internationella sammanhang skulle utan tvivel bli av så stort värde att det i och för sig motiverar ett samarbetsorgan. Sammansättningen av såväl den svenska som övriga nordiska handelsdokumentkommittéer, synes göra dem väl ägnade att verka som de nationella organen för en dylik verksamhet, motsvarande de organ som i andra länder ofta benämns »Facilitation Committees».

Vid ett bibehållande av nationella kommittéer i de nordiska länderna med inriktning i första hand på fullgörandet av de nämnda uppgifterna och ett i samband därmed ordnat samarbete dem emellan bör enligt statskontorets mening den tekniska beredningen av de ärenden som kan ge upphov till nationella eller internationella standardrekommendationer ske inom ramen för den nationella eller nordiska standardiseringsverksamheten.

Åtgärder syftande till förenhetligande av handelsdokument m. m. kan sägas ligga inom ramen för sådan verksamhet, som i Sverige numera brukar benämnas administrativ rationalisering (AR). Sedan ett par år tillbaka har

inom landet framkommit ett betydande och ökande intresse för samverkan inom den administrativa rationaliseringens område. Detta intresse har bl. a. tagit sig uttryck i att ingenjörsvetenskapsakademien sommaren 1967 tillsatte en kommitté — IVA:s AR-kommitté — i vilken ingår representanter för såväl näringsliv som offentlig förvaltning. Kommittén torde framemot sommaren 1969 komma att framlägga rapport, behandlande bl. a. frågor rörande behovet av utvecklingsåtgärder inom områdena för administration och kontorsproduktion samt i samband därmed frågor angående behovet av organisatorisk samordning eller samverkan.

Man synes med utgångspunkt i omnämnda förhållanden böra räkna med att organ inom näringsliv och förvaltning framgent i ökande omfattning kommer att samverka i fråga om den administrativa utvecklingen inom Sverige. Enligt statskontorets bedömning synes troligt att sådan samverkan — förutom i fråga om handelsdokument — kan för lösning av vissa specifika problem behöva utsträckas till att omfatta Norden.

Frågan om lämpliga former för internordisk samverkan av omnämnt slag synes av anförda skäl böra behandlas ur en vidare synvinkel än enbart sedd från handelsdokumentsynpunkt. Även formerna framgent för det nationella handelsdokumentarbetet kan inverka på frågans lämpliga lösning.

Även om som framhållits statskontoret finner ett fortsatt samarbete väl motiverat, synes likväl med inrättandet av ett permanent sekretariat i enlighet med medlemsförslagets hemställan böra anstå i avvaktan på resultatet av erforderligt utredningsarbete. För svenskt vidkommande bör sålunda dels handelsdokumentkommittén tillsammans med Sveriges standardiseringskommission behandla frågan om handelsdokumentarbetets lämpliga fortsatta bedrivande, dels bör IVA:s förväntade rapport avvaktas. Ämbetsverket vill härutöver framhålla att internordisk samverkan inom den administrativa utvecklingens område håller på att ta form mellan de nordiska statliga centrala rationaliseringsorganen.

Vad slutligen gäller förslaget att de nordiska regeringarna gemensamt skall ta initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser för arbetet med standardisering av handelsdokument kan inte statskontoret utan en ingående undersökning uttrycka annan mening än den att förslaget förefaller vara värt att stödjas med tanke på det intresse man från svensk och nordisk sida visat för en fortsatt uppföljning av handelsdokumentarbetet inom ECE.

Stockholm den 28 februari 1969

Gösta Bruno

Ingemar Nord

Handelsdokumentkommittén:

På nordiskt initiativ och huvudsakligast grundat på det nordiska samarbete, som inleddes redan i slutet på 1950-talet, har man inom ECE nått fram till ett dokumentsystem, som kommit att vara av väsentlig betydelse i internationell handel och samfärdsel såväl för Sverige och Norden som för ett stort antal andra nationer, icke enbart inom ECE:s krets.

ECE:s dokumentsystem är nu under utveckling och uppföljning i skilda länder. Härvid har från vissa håll nya synpunkter framkommit, föranledda av den snabba tekniska utvecklingen både på transportområdet (exempelvis beträffande containertransporterna) och på det administrativa området (databehandling, telekommunikationer etc.). Kommittén anser det väsentligt att det samarbete, som etablerats på nordiskt och internationellt plan, fortsätter, så att nya och ökade möjligheter till kanske än mera rationella dokumentlösningar kan tillvaratagas.

Mot bakgrunden härav vill kommittén lämna följande synpunkter på de tre rekommendationer, som det nordiska medlemsförslaget innehåller:

1. Förslaget att ECE:s modellblankett för handelsdokument snarast i största möjliga utsträckning skall läggas till grund för offentliga handelsdokument i Norden tillstyrkes. För Sveriges del har detta förslag redan förverkligats dels genom att vissa myndigheter under handelsdokumentarbetets gång anpassade sina dokument efter ECE:s modellblankett dels genom att Kungl. Maj:t sedermera föreskrivit att berörda myndigheter, där så är möjligt, skall anpassa ifrågakommande dokument efter nämnda modellblankett.

2. Med anledning av förslaget att åtgärder vidtages för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att ett permanent sekretariat inrättas, får handelsdokumentkommittén ånyo understryka betydelsen och värdet av ett nordiskt samarbete på handelsdokumentområdet. Sedan numera arbetet inom den i medlemsförslaget omtalade nordiska kommittén upphört i och med publicerandet av »Handelsdokumentguide» (*Nordisk udredningsserie 1968: 5*) bör det erforderliga nordiska samarbetet lämpligen komma till stånd genom nära kontakter mellan de skilda handelsdokumentkommittéerna. Ett sådant samarbete bör sikta icke blott till en förstärkt samordning inom Norden utan också till ett gemensamt nordiskt uppträdande på det internationella planet. I vilken form och inom vilket forum detta samarbete bör bedrivas är det icke möjligt att nu yttra sig om utan blir beroende av med vilka insatser och på vilket sätt berörda instanser önskar att det fortsatta internationella arbetet skall bedrivas.

3. I fråga om förslaget om en förstärkning av ECE:s resurser har kommittén ovan framhållit värdet av att ECE:s verksamhet på detta område

fortsätter. Norden har i det hittillsvarande arbetet inom ECE:s handelskommitté och dess arbetsgrupp spelat en aktiv roll, vilket enligt kommitténs uppfattning förpliktar de nordiska länderna att tillse att arbetet fortsätter. Detta förhållande jämte den internationella utvecklingen på handelsdokumentområdet gör det angeläget att verka för att EEC:s sekretariat får sakkunnig förstärkning.

Stockholm den 27 februari 1969

Handelsdokumentkommittén

Hans Stahle

Ordförande

S. Cederbalk

Vice ordförande

Sveriges standardiseringskommission:

Bakgrund

Framställningar om standardisering inom handelsdokumentområdet i Sverige gjordes för ett femtontal år sedan till SIS från näringslivshåll. Eftersom ämnesområdet bedömdes inrymma åtskilliga från det egentliga standardiseringsarbetet artskilda frågor av t. ex. handelsrättslig natur samt rörande förvaltningstekniska problem och samarbetsfrågor mellan olika myndigheter och näringslivsorganisationer togs samråd i ärendet med Sveriges allmänna exportförening, vilket resulterade i tillsättande av en särskild utredning, Exportdokumentutredningen, som sedermera fick en efterföljare i handelsdokumentkommittén (HDK).

På standardiseringssidan handläggs hithörande frågor inom SIS standardkommitté för kontorsteknik, som upprättat två särskilda underkommittéer, en för blanketteknik och en för dokumentteknik. Ett nära samarbete har etablerats mellan HDK och SIS genom ömsesidig representation i kommittéer och standardiseringsorgan. SIS medverkar inom områdena för kontorsmaskiner, informationsbehandling, datateknik m. m. aktivt i samarbetet mellan de nordiska standardiseringsorganen (INSTA) samt i den internationella standardiseringsorganisationen (ISO).

ECE:s modellblankett (1)

För närvarande pågår arbete med dels en svensk standard för dispositionsnyckel för handelsdokument och dels ett antal på denna nyckel grundade handelsdokumentlösningar i överensstämmelse med de rekommendationer som utarbetats inom ECE. Som exempel kan nämnas att en för landsvägs- och järnvägstrafik gemensam fraktsedel baserad på ECE-dispositionen ny-

ligen har fastställts såsom svensk standard. De offentliga handelsdokument som hittills i Sverige anpassats till ECE-systemet följer gällande svenska standarder för blanketttillverkning, format, stegmått etc., vilka helt överensstämmer med de motsvarande element som tillämpas av ECE. Man kan förvänta att dessa olika standarder kommer att få vidsträckt användning även beträffande dokument av icke offentlig karaktär.

SIS finner det angeläget att biträda åtgärder som kan leda till att ECE:s modellblankett för handelsdokument ytterligare utnyttjas i samband med standardisering i de nordiska länderna på detta område. En sådan utveckling är också i linje med SIS strävan att vinna ökad auktoritet för och sprida allmän kännedom om standardiseringsarbetet.

Nordiskt samarbete (2)

De aktuella arbetsuppgifterna ligger såsom inledningsvis framhållits till viss del utanför det egentliga standardiseringsområdet. Här föreligger alltså ett behov av ett samnordiskt organ för frågor avseende formalitetsförenkling, konventions- och författningstillämpning etc. Ett sådant organ erfordras även för beredning av ECE-ärenden och av frågor inom ämnesområdet väckta av andra internationella institutioner av officiell karaktär.

Det egentliga standardiseringsarbetet måste med hänsyn till den snabba utvecklingen inom tele- och datatekniken anses ha allt större betydelse för det administrativa och kontorstekniska ämnesområdet. Det är av vikt att standardiseringen kan bedrivas effektivt även utanför det nationella planet. De fyra nordiska standardiseringsorganen har enat sig om ett gemensamt handlingsprogram avseende fördjupad nordisk samverkan på standardiseringsområdet (*se Bihang*). Samtidigt kan erinras om den redan existerande INSTA-kommittén för kontorsteknisk standardisering som med planerad förstärkning med data- och teleteknisk expertis kan utvecklas till ett värdefullt forum för behandling av frågor aktualiserade genom handelsdokumentarbetet.

SIS ansluter sig till att åtgärder vidtas för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i de nordiska länderna och förordar en koncentration av tillgängliga resurser. För de egentliga standardiseringsfrågorna bör en fast anknytning till existerande nordiska standardiseringsorgan vidmakthållas och utvecklas. Av särskild vikt är att bestämmelser av norm- och standardkaraktär som blir resultatet av det fortsatta arbetet dokumenteras och utges såsom nationella standarder i samtliga nordiska länder samt att myndigheterna i sina föreskrifter hänvisar till och åberopar dessa standarder.

Förstärkning av ECE:s resurser (3)

Med hänsyn till de värdefulla resultat som uppnåtts i ECE:s handelskommitté och dess arbetsutskott för förenkling och standardisering av handels-

dokument anser SIS det vara en betydelsefull uppgift att stödja ECE i denna verksamhet. Detta skulle kunna ske genom förstärkning av ECE-sekretariats personella kapacitet. Samtidigt är det önskvärt med ett fortsatt aktivt nordiskt deltagande såväl i ECE:s handelskommitté som i ISO:s tekniska kommittéer för kontorsmaskiner, informationsbehandling, datateknik m. fl.

Sammanfattning

SIS stöder förslagen om en förstärkning av insatserna avseende ett förenhelligande av handelsdokument i Norden och inom ECE samt understryker att det egentliga standardiseringsarbetet bör bedrivas med fast anknytning till de nordiska standardiseringsorganen och att resulterande bestämmelser av norm- och standardkaraktär bör fastställas och utges som nationella standarder i de nordiska länderna.

Stockholm den 27 februari 1969

Sveriges standardiseringskommission

Åke T. Vrethem

Jan Ollner

BIHANG

Handlingsprogram för nordiskt samarbete mellan de nordiska standardiseringsorganen

Vid INSTA-chefsmöte i Oslo 30—31 maj 1968 diskuterades möjligheterna till sådan samverkan mellan de nordiska standardiseringsorganen att de gemensamma resurserna utnyttjas så effektivt som möjligt. Cheferna för standardiseringsorganen fick i uppdrag att ytterligare studera frågan och framlägga förslag till handlingsprogram (styrelseprotokoll 36 § 52).

Vid sammanträde i Helsingfors den 24—25 juni 1968 enades cheferna för de nordiska standardiseringsorganen om ett förslag till handlingsprogram, vilket skulle föreläggas respektive styrelser för godkännande.

Det utarbetade förslaget har följande lydelse:

Den raske teknologiske utviklingen krever at stadig fler standarder blir revidert og at det blir utarbeidet standarder på nye områder. Samtidig med denne utviklingen har vi innen EFTA fått et felles handelsområde som krever felles standarder for at industrien og forbrukerne skal kunne dra full nytte av de utvidede markeder.

Tradisjonelt har standardiseringen i Norden vært basert på nasjonale komitéer som har arbeidet parallelt i alle land. På noen områder vil dette fortsatt være nødvendig, fordi nasjonale særegenheter eller industrielle særinteresser vanskelig lar seg harmonisere ut over landets grenser. På de fleste områder vil det imidlertid være tekniske problemer uavhengig av landegrensene som krever harmonisering. Denne harmonisering vil for de fleste

produkters vedkommende utelukkende basere seg på de tekniske spesialister oppnår enighet. Hvis man løser disse problemer på den tradisjonelle måten, vil dette kreve at det i hvert av de nordiske land finnes en saksbehandler i standardiseringsorganisasjonen som bearbeider de samme problemer. Denne arbeidsmetode vil imidlertid kreve en stor økning i standardiseringsorganisasjonens personale hvis man samtidig skal kunne gå løs på alle nye arbeidsoppgaver.

Det anbefales derfor at man så langt som mulig søker å unngå annen dublisering i standardiseringsarbeidet i Norden enn den som er nødvendig for å kunne gi standarden den ønskede nasjonale språkdrakt. Det ideelle vil derfor være at det bare er en felles nordisk saksbehandler på hvert område og at de forskjellige komitéer er sammensatt av spesialister fra alle de nordiske land.

På de områder hvor man fortsatt finner det hensiktsmessig å ha parallelle nasjonale standardiseringskomitéer bør man så langt det er mulig unngå dobbelarbeid ved at hver av komitéene har sine spesialområder. De andre nasjonale komitéer bør da delta som observatør og overføre resultatene til nasjonale standarder i den grad man finner det nødvendig å oversette den opprinnelige standard.

På en rekke avanserte områder som f. eks. databehandling og numerisk styring, kunststoffer og materialer, foreligger det utenfor Norden avanserte standarder som danner bindeleddet mellom forskning og teknologisk utnyttelse. Denne typen standarder har inntil nå fått ble innpass i nordisk næringsliv. Det anses som viktig at standardiseringsorganisasjonene finner frem til metoder som kan gi næringslivet størst mulig utbytte såvel av det nasjonale og nordiske standardiseringsarbeid som av det materiale som kommer utenfra.

Man anser at disse retningslinjer også vil bidra til en konstruktiv nordisk innsats i det internasjonale standardiseringsarbeid og derved gi nordisk industri større muligheter til å påvirke de fremtidige internasjonale standarder.

Programförslaget har godkænts av samtlige nordiska standardiseringsorganisationer. Standardiseringskommissionens styrelse godkænde det vid sammanträde den 13 september 1968.

Sveriges allmänna exportförening:

Förslaget utmynnar i tre rekommendationer. Den första rekommendationen, att ECE:s modellblankett för handelsdokument skall läggas till grund för offentliga handelsdokument i Norden, vill vi gärna tillstyrka. Som bekant har för Sveriges del denna rekommendation redan förverkligats.

Den andra rekommendationen, nämligen att lämpliga åtgärder vidtas för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, vill vi kraftigt tillstyrka. Det hittillsvarande arbetet på handelsdokumentområdet har ju lett till betydande förenkling och väsentliga besparingar i fråga om dokumentrutinen såväl på myndighets- som näringslivssidan icke blott i Sverige utan också inom Norden och internationellt. De framgångar

som man kunnat notera på nordisk och internationell sida är enligt vår uppfattning i största utsträckning resultatet av det nordiska samarbete som etablerades på ett tidigt stadium men som upphörde i och med att »Handelsdokumentguide» (*Nordisk utredningsserie 1968: 5*) publicerades förra året. Vi anser att det är nödvändigt att detta samarbete fortsätter dels för att astadkomma en samordning inom Norden, dels för att ge möjligheter till ett gemensamt nordiskt uppträdande i det fortsatta internationella arbetet. Samarbetet kan, som förslagsslällaren rekommenderar, ske genom ett permanent sekretariat men också genom en kommitté, ett samordningsorgan med företrädare för berörda nationella kommittéer eller på annat sätt. Formen för samarbetet blir beroende av på vilket sätt de i handelsdokumentarbetet i stort berörda parterna önskar att det nordiska och internationella arbetet skall bedrivas.

Den tredje rekommendationen, att de nordiska regeringarna skall ta initiativ till förstärkning av ECE:s resurser i fråga om standardiseringen av handelsdokument, vill vi tillstyrka. Speciellt nödvändig förefaller förstärkning på expertplanet vara behövlig.

Stockholm den 28 februari 1969

Sveriges allmänna exportförening

S. Cederbalk

S. Simonsson

Sveriges industriförbund har i skrivelser den 28 februari och den 6 mars 1969 förklarat att man ansluter sig till Sveriges allmänna exportförenings yttrande i saken.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om förenhetligande av handelsdokument m. m. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möte i Stockholm den 23 september och den 2 november 1969 och av utskottet denna dag.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna 1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska

ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snarast i största möjliga utsträckning läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden, 2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att inrätta ett permanent sekretariat, samt 3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument.

2. Remissyttrandet

Yttrandet över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Finansministeriet, Departementet for told- og forbrugsafgifter.
 Handelsministeriet.
 Ministeriet for offentlige arbejder, Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet.
 Ministeriet for offentlige arbejder, Generaldirektoratet for statsbanerne.
 Landbrugsministeriet.
 Fiskeriministeriet.

Finland

Järnvägsstyrelsen.
 Tullstyrelsen.
 Centralhandelskammaren.
 Finlands speditörförbund r.f.

Norge

Departementet for handel og skipsfart.
 Finans- og tolldepartementet.
 Tolldirektoratet.
 Samferdselsdepartementet.
 Statistisk sentralbyrå.
 Norges eksportråd.
 Norges industriforbund.
 Norges rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening, Felleskontoret.

Sverige

Kommerskollegium.
 Statens järnvägar.
 Poststyrelsen.
 Generaltullstyrelsen.
 Sjöfartsstyrelsen.
 Statskontoret.
 Handelsdokumentkommittén.
 Sveriges standardiseringskommission.
 Sveriges allmänna exportförening.
 Sveriges industriförbund.

Föreliggande medlemsförslag ansluter sig direkt till en vid Nordiska rådets sjunde session 1959 antagen rekommendation om enhetlig utformning av handelsdokument. Rekommendationen hade till följd att en nordisk kommitté tillsattes med uppgift att framlägga förslag beträffande en nordisk samverkan på handelsdokumentområdet.

Arbetet inom nordiska kommittén — som på ett tidigt stadium utvidgades till att även omfatta importdokument — inriktades redan från början på att få till stånd en nordisk samverkan inom ramen för pågående dokumentutredning inom det av ECE:s handelskommitté tillsatta arbetsutskottet för förenkling och standardisering av handelsdokument. I oktober 1963 kunde inom ECE enighet uppnås om utformningen av en internationell modellblankett, i princip baserad på tidigare framlagda nordiska dokumentförslag. Senare har i de nordiska länderna ägt rum en successiv anpassning till ECE:s dokumentsystem av de i Norden använda handelsdokumenten med resultat att i dag en gemensam utformning är tillgänglig för flertalet sådana dokument.

För de myndigheter och organisationer som yttrat sig har det således varit en välkänd materia. Det helt övervägande antalet remissinstanser ställer sig också mycket positiva till medlemsförslaget i dess helhet.

Beträffande punkten 2 med förslag om inrättande av ett permanent sekretariat föreligger dock skiljaktiga ståndpunkter.

Sälunda uttalar *Handelsministeriet* i Danmark att samarbetet mellan de av näringslivet upprättade kommittéerna hittills fungerat oklanderligt och det därför ej finns anledning för myndigheterna att blanda sig i formerna för detta samarbets framtida organisation. *Finlands speditörförbund*, som är den enda finska remissinstansen som tagit ställning till denna punkt, stöder däremot varmt denna del av förslaget. Samma är förhållandet med *Norges eksportråd*. *Kommerskollegium* tillstyrker förslaget i princip men anser att frågan bör utredas vidare. *Statskontoret* i Sverige förordar likaledes utredning. *Handelsdokumentkommittén* anser att det är omöjligt att nu ta ställning till i vilken form och i vilket forum det förslagna nordiska samarbetet bör bedrivas. Organisationsfrågan blir beroende av med vilka insatser och på vilket sätt berörda instanser önskar att det internationella arbetet skall bedrivas.

3. U t s k o t t e t

Medlemsförslaget syftar till en uppföljning och fördjupning av en tidigare rekommendation från Nordiska rådet. På grundval av denna rekommendation har ett vittomfattande arbete på standardiseringen av handelsdokumentet inletts ej blott inom Norden utan även inom Europa på grund av nordiska initiativ inom ECE. Om nyttan av de resultat som hittills uppnåtts råder inga delade meningar bland berörda intressenter. Man kunde här peka på att den starka rationalisering som skett inom industri och råvaruutvinning blott har påbörjats inom förvaltande och administrativa sektorer. Inom

dessa sektorer kan förmodligen fortfarande stora vinster göras. En nödvändig förutsättning härför är emellertid standardisering av elementen i den administrativa hanteringen. Standardisering av handelsdokument utgör ett viktigt steg i sådan riktning.

Enligt ekonomiska utskottets mening är det, vilket också klart bestyrkts av flertalet remissyttranden, angeläget att arbetet inom detta område fördjupas och befästs i enlighet med vad som framförs i medlemsförslaget. Ej minst viktigt syns det utskottet, att man slår vakt om de resultat, som hittills uppnåtts genom det framgångsrika arbetet inom ECE, så att detta resultat ej riskerar att delvis förloras genom uppkomsten av andra, konkurrerande system. Förstärkta nordiska insatser inom ECE är en logisk fortsättning av vad som hittills utträttats inom ECE, vars arbete på detta område borde ges global tillämpning. De ligger också väl i linje med traditionella nordiska strävanden på likartade områden, nämligen att söka bredast möjliga internationella lösningar för underlättande av handel och samfärdsel. Vad beträffar förslaget under punkten 2 om ett permanent sekretariat ansluter sig emellertid utskottet till de remissinstanser som förordat en utredning.

Utskottet får därför föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snarast läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden;

2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att utreda behovet av ett permanent sekretariat, samt

3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument, varvid målsättningen bör vara en världsvid tillämpning av uppnådda resultat.

Stockholm den 3 november 1969

Trygve Bratteli

(Tf. förman)

Rolf Eliasson

Kuuno Honkonen

Sture Palm

Eino Sirén

Henry Christensen

Torbjörn Fälldin

Jens Otto Krag

Grethe Philip

Ib Stetter

V. J. Sukselainen

Ragnar Christiansen

Gunnar Garbo

Bertil Ohlin

Juha Rihniemi

Sven Stray

Medlemsförslag

om översyn av medborgarskapslagstiftningen

(Väckt av Sven Hammarberg, Svend Haugaard, Sven Mellqvist, Gerda Møller och Grethe Philip)

De nordiska medborgarskapslagarna är just nu föremål för en översyn. De lagförslag, till vilka denna översyn lett fram, har passerat parlamenten. Men åtskilliga frågor är alltjämt olösta.

Frågan om medborgarskapet för barn födda i äktenskap mellan föräldrar av olika nationalitet har fått allt större aktualitet. Huvudregeln i de nordiska länderna är att barnet får faderns nationalitet, medan bosättningen normalt saknar betydelse. Arbetskraftens ökade rörlighet mellan länderna har medfört att äktenskap mellan makar av olika nationalitet blivit allt vanligare. Detta gäller givetvis särskilt om invandringen till ett land är betydande. Från allmänna utgångspunkter synes det önskvärt att barn som födes, växer upp och lever sitt liv i ett land också från födelsen är medborgare i detta land. Å andra sidan har det från staternas sida funnits en strävan att begränsa antalet fall av flerfaldigt medborgarskap.

De nordiska ländernas nu gällande medborgarskapslagar har tillkommit i nordiskt samarbete. Först må erinras om att den nordiska medborgarskapsrätten sedan gammalt bygger på härstamningsprincipen (*jus sanguinis*), som innebär att föräldrarnas medborgarskap och inte födelseorten är avgörande för ett barns medborgarrättsliga ställning. I stället för eller jämsides med denna princip tillämpas i vissa andra länder territorialprincipen (*jus soli*), enligt vilken medborgarskap förvärfvas på grund av födelse inom landets territorium. I ett traditionellt invandrarland som Förenta staterna tillämpas sålunda en kombination. Om territorialprincipen icke hade tillämpats i detta land med dess stora invandring, skulle följden blivit att ett mycket stort antal barn fått italienskt, tyskt, grekiskt och norskt medborgarskap i väntan antingen på att fadern naturaliserades eller att de själva uppnådde en ålder, då de kunde få medborgarskap i sitt nya hemland.

Enligt de nordiska ländernas medborgarskapslagar får som nämnts barn i äktenskap enligt huvudregeln samma medborgarskap som fadern. Endast om barnet icke förvärfvar medborgarskap i främmande stat, får barnet medborgarskap i det land, där modern har medborgarskap, under förutsättning att barnet födes inom detta land.

En man av främmande nationalitet, som i Norden gifter sig med en kvinna av dansk, norsk eller svensk nationalitet, överför alltså i de flesta fall sitt medborgarskap på parets barn. Även om mannen snart skulle försvinna ur bilden, behåller barnet faderns nationalitet upp till 21 år, då det kan förvärva bosättningslandets medborgarskap (under vissa betingelser vid 18 år). Om äktenskapet upplöses och modern får vårdnaden om barnet, kan dock detta barn naturaliseras utan tidsutdräkt, om modern begär det. En ändring av lagen vad gäller barnens ställning är i hög grad påkallad. Eftersom medborgarskapslagstiftningen tillkommit efter nordiskt samarbete, är det naturligt att ett förslag om ändring tas upp i Nordiska rådet.

De här antydda problemen var tämligen teoretiska vid den tid då medborgarskapslagarna antogs. Med utvecklingen under senare år, då allt flera utländska medborgare invandrat, har följt allt flera äktenskap mellan medborgare i nordiska länder och medborgare från andra stater. I Norden föds därigenom allt fler barn som inte är medborgare i det land där de faktiskt bor. Det är uppenbart att detta förhållande leder till praktiska, sociala och psykologiska komplikationer. Uppenbarligen är det en orättvisa mot de blivande medborgarna, att de inte från födelsen fått medborgarskap i sitt hemland. En av anledningarna till att man tvekat införa en bestämmelse som automatiskt ger även dessa barn medborgarskap i bosättningslandet är de komplikationer, som ett dubbelt medborgarskap skulle kunna innebära. Olägenheterna av detta torde emellertid vara mycket överdrivna. De måste under alla omständigheter vägas mot de svårigheter, som den nuvarande lagstiftningen framkallar.

Frågan om revision av medborgarskapslagstiftningen, så att även barn till nordisk kvinna, som är gift med utländsk man, blir medborgare i moderns hemstat, har debatterats livligt i den svenska riksdagen. Redan då 1950 års medborgarskapslag antogs i Sverige berörde föredragande departementschefen de komplikationer som kunde uppstå för barn till föräldrar av vilka bara den ene var svensk medborgare. Den svenske justitieministern utgick i propositionen (prop. 217/1950) från att dessa barn i allmänhet skulle komma att bli svenska medborgare, innan de uppnått vuxen ålder. Det kunde nämligen väntas ske i samband med att de utländska föräldrarna genom naturalisation blev svenska medborgare. Men stundom kunde det, framhöll statsrådet, vara motiverat att barnet självständigt naturaliseras. Detta gällde främst då föräldrarnas äktenskap upplösts och modern fått vårdnaden om barnet. Om barnet skulle stå under föräldrarnas gemensamma vårdnad, borde omständigheten att fadern inte vill eller inte kan bli svensk medborgare ej utesluta att barnet naturaliserades på ansökan av föräldrarna.

Första lagutskottet i svenska riksdagen fann det redan i utlåtandet 1950: 27 över den nämnda propositionen ur många synpunkter tilltalande att låta alla barn som föddes i riket av svensk moder få svenskt medborgarskap. Men det skäl som i propositionen anfördes emot ansågs av utskottet övertygande. I

propositionen anföres härom: »när flertalet stater upprätthåller principen att faderns medborgarskap överföres på barnet, skulle nämligen den ifrågasatta bestämmelsen leda till dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning.»

I motioner i Sveriges riksdag har föreslagits en översyn av gällande bestämmelser i vad avser medborgarskap för i riket bosatta barn där endast den ena av föräldrarna är svensk medborgare. Syftet med motionerna har varit dels att i medborgarskapslagen likställa man och kvinna, dels att tillförsäkra svensk moder i äktenskap med utländsk fader samma rättsskydd för sig och barnet som tillkommer andra svenska mödrar. En ändring av den svenska medborgarskapslagstiftningen i detta avseende skulle innebära att Sverige, åtminstone i något större utsträckning än nu, finge godkänna dubbelt medborgarskap för sådana barn, till dess dessa efter fyllda 18 år själva kunde välja medborgarskap.

I proposition nr 128 till 1968 års riksdag har svenska regeringen föreslagit Sveriges anslutning till den konvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap, om vilken medlemmar av Europarådet kommit överens. Syftet med konventionen är att begränsa antalet fall av flerfaldigt medborgarskap. Vid en avvägning av olika intressen visar det sig att nackdelarna med det dubbla medborgarskapet när det gäller barn under 18 år är ringa jämförda med de svårigheter som kan uppstå för dessa barn om deras statsstillhörighet alltfört kommer att följa enbart faderns medborgarskap.

Vid riksdagens behandling av nämnda proposition röstade en majoritet av andra kammaren för en reservation enligt motionerna, medan första kammaren avlog motionsyrkandet. Utgången av röstningen i andra kammaren måste betraktas som ett avgörande steg framåt för reformtanken.

I danska folketinget kom under debatten om ändringar i medborgarskapslagen den 29 november 1968 liknande meningar till uttryck. Förhoppningar uttalades i debatten om att saken skulle tas upp i Nordiska rådet.

Ett godkännande av Europarådskonventionen torde inte vara oförenligt med en ändring av medborgarskapslagarna i sådant syfte som avses i detta medlemsförslag. Enligt artikel 1 gäller begränsning av flerfaldigt fall av medborgarskap endast den som till följd av uttrycklig viljeförklaring eller som följd av förälders viljeförklaring förvärvat annat medborgarskap. Om förvärv av medborgarskap vid födelsen är icke fråga.

Under en interpellationsdebatt i Sveriges riksdag den 20 maj 1968 om denna fråga omtalade justitieminister Herman Kling att vid nordiska departementsöverläggningar angående medborgarskapslagstiftningen representanter för Danmark, Finland och Norge förklarar, att det i deras länder inte fanns någon opinion motsvarande den som har kommit till uttryck i motionerna till 1967 och 1968 års svenska riksdagar.

Något initiativ från regeringshåll kan under dessa omständigheter inte för-

väntas i denna fråga. Ett initiativ bör därför tagas i Nordiska rådet i syfte att få en rekommendation antagen till regeringarna om att föreslå ändringar i medborgarskapslagarna i nu förevarande avseende.

Ett annat spørsmål som bör beaktas i detta sammanhang är den olikhet som tillämpas mellan man och kvinna vad gäller naturalisation i anledning av äktenskaps ingående. En utländsk kvinna som gifter sig med en man av nordisk nationalitet får i allmänhet, om paret är bosatt i mannens hemland, vistelselandets nationalitet efter något års uppehåll i landet. Om däremot en utländsk man gifter sig med en kvinna av nordisk nationalitet och paret bosätter sig i kvinnans hemland, får mannen vänta ett flertal år, innan han kan erhålla naturalisation i hustruns hemland.

Den skiljaktighet som råder på denna punkt mellan man och kvinna bör avlägsnas. Båda könen bör i princip behandlas lika i naturalisationsavseende.

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna dels att genomföra sådana ändringar i medborgarskapslagstiftningen att barn inom äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, kan förvärva medborgarskap i moderns hemland från födelsen dels ock att tillämpa reglerna om naturalisation i samband med giftermål så att olikhet ej göres mellan man och kvinna.

Stockholm och Köbenhavn i december 1968

Sven Hammarberg

Svend Haugaard

Sven Mellqvist

Gerda Møller

Grethe Philip

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

— — — — skal man meddele, at indenrigsministeriet for sit vedkommende ikke har noget imod, at der på fællesnordisk plan foretages en undersøgelse med henblik på at konstatere, i hvilket omfang det måtte anses for ønskeligt at søge løst de spørgsmål, der er omtalt i forslaget.

København, den 19. februar 1969

Folmer Nielsen

Danske Kvinders Nationalraad har i skrivelse den 12 augusti 1969 forklarat sig støda medlemsförslaget.

Dansk Kvindesamfund:

— — — skal man under vedlæggelse af et notat (*se Bihang*) vedrørende nogle af de med en eventuel gennemførelse af det i nævnte forespørgsel omhandlede lovforslag forbundne problemer meddele, at Dansk Kvindesamfund ikke på nuværende tidspunkt og på grundlag af det fremsendte materiale mener at kunne anbefale fremsættelsen af et lovforslag som det foreslåede vedrørende børns statsborgerskab, men at man er opmærksom på problemerne og gerne vil tage sagen op til fornyet overvejelse, når en sagkyndig gennemarbejdning har fundet sted, ligesom man meget gerne anbefaler, at en sådan specialistbearbejdning iværksættes.

Til forslagets anden del bemærkes, at Dansk Kvindesamfund principielt går ind for ligestilling af mand og kvinde og som følge deraf også for, at der bør gælde samme regler for mænds som for kvinders naturalisation. Et eventuelt lovforslag i overensstemmelse hermed vil blive anbefalet herfra.

København, den 10. september 1969

Eva Hemmer Hansen

Landsformand

Nora Larsdatter

Juridisk udvalg

Bemærkninger til Nordisk Råds medlemsforslag til en revision af indfødsretslovene

Det forudsættes, at forslaget går ud på, at ægteskabelige børn af mødre med statsborgerskab i et nordisk land og udenlandske mænd (af enhver nationalitet) ved fødselen skal erhverve moderens statsborgerskab, når følgende betingelser er opfyldt: 1. at ægtefællen ved fødselen er bosat i moderens hjemland, og 2. barnet fødes i moderens hjemland.

Begrundelsen er åbenbart at hjælpe og beskytte barnet og til dels den nordiske moder, retsteknisk en uheldig regel. Det bør ikke kræves, at ægtefællen er bosat i Norden; faderen kan være stukket af, og der kan være separation eller skilsmisse i gang; i sådanne situationer synes der at være mere grund til at beskytte mor og barn end i normalt tilfældet, hvorfor man ikke bør kræve mere, end at moderen er bosat i Norden. Det bør, hvis der skal være konsekvens i sagen, heller ikke være afgørende, hvor fødselen tilfældigvis finder sted. Selv om moderen skulle barsle i en campingvogn på en plads i Tyrol, bør barnet, når de øvrige betingelser er opfyldt, blive dansk statsborger.

Bedømt ud fra almindelige folkeretlige synspunkter er forslaget suspekt. Det vil, da faderens nationalitet i størsteparten af verden er afgørende for et ægtebarns statsborgerskab, føre til, at børnene bliver dobbelte statsborgere (sujets mixtes) i de fleste tilfælde. Nu advarer forslagsstillerne mod at tillægge problemet med dobbelt statsborgerskab overdreven betydning, og det er slet ikke uden grund. I det daglige liv vil en person med dobbelt statsborgerskab intet mærke hertil, så længe han bliver i domicilstaten. Virkningerne viser sig kun på det folkeretlige plan og er følgende: 1. Ingen af de to stater, der medregner personer blandt sine statsborgere, kan over for den anden intervenere til fordel for personen, over for hvem den almindelige folkeretlige fremmedret ikke gælder, og som følgelig folkeretligt er retsløs i forhold til de to stater. 2. Tredjestat behøver kun at acceptere én af staterne som interventionskomponent over for den, og den kan i princippet frit vælge hvem, dog at den skal acceptere den stat, hvor personen har bopæl eller lignende kraftig territorial tilknytning. Disse virkninger af dobbelt statsborgerskab har længe været anset for gældende folkeret og har fået en delvis autoritativ form ved Haagprotokollerne i 1930.

Man kan så spørge: Er der overhovedet problemer forbundet med dette dobbelte statsborgerskab, hvis virkninger fortoner sig i tågede folkeretlige sætninger? Svaret herpå er et klart ja med den tilføjelse, at hvis der opstår problemer, vil de ofte være af særdeles alvorlig karakter. Rejser barnet eksempelvis til faderens hjemstat på besøg, og der opstår komplikationer for det dér, er de danske myndigheder i kraft af den ovenfor under 1. givne regel afskåret fra at gribe ind. Man kan f. eks. ikke i kraft af forældremyndigheden fordr barnet udleveret, da man ikke kan kræve et andet lands borgere udleveret, medmindre der er traktat herom, og det er der mig bekendt næsten kun, for så vidt angår personer, der skal straffes for handlinger her i landet. Jeg kan også nævne, at der i 1940—41 i Danmark opholdt sig en del dansk/tyske statsborgere, der blev udskrevet

til tysk militærtjeneste, medens de danske myndigheder måtte se magtesløse til. Andre situationer af tilsvarende alvor kan tænkes at opstå.

De nævnte eksempler antyder, at i de situationer, hvor statsborgerforholdet bliver af særlig vital betydning, er der egentlig ingen forskel på, om man bibeholder det hævdvundne jus sanguinis-princip, eller man reformerer med dobbelt statsborgerskab til følge. Faderens stat vil i begge tilfælde kunne genere barnet. Der er endnu et forhold, som der synes grund til at trække frem. Det siges i forslaget, at ægtebørn af mødre bosat i et nordisk land ved fødselen skal have dansk statsborgerskab. Hvis der skal være nogen mening heri, må der — set på baggrund af forslagets motiveering, der i korthed går ud på, at barnet skal være statsborger i det land, hvor det vokser op — bag det hele ligge en forudsætning om, at når den lille familie ved fødselen har bopæl i Danmark (etc.), finder den ikke senere på, at det egentlig kunne være sjovere at flytte til mandens hjemstat og blive dér. Sker det — og det har man da hørt om — er barnet blevet belemret med et statsborgerskab i strid med det fundamentale princip, der bærer forslaget.

Da der yderligere — i hvert fald i barnets første 18 leveår — reelt ikke er nogen nævneværdig forskel i det retsstilling, hvad enten det er dansk eller udenlandsk statsborger, når blot det bor her sammen med mor og eventuelt far, er det svært at få øje på nogen virkelig slagkraftig argumentation for forslaget. Dette søger heller ikke selv at komme med en. Det nærmeste synes at være, at det stemmer med god orden, at man er borger i det land, hvor man bor. Det er da også rigtigt, men hvorfor skal det gælde automatisk for ægtebørn af nordiske mødre, medens der for langt de fleste andre gælder noget andet? Der var da mere grund til at tage spørgsmålet op generelt, og det er da også til en vis grad ved at ske gennem de europæiske fællesskaber.

I betragtning af

1. at automatisk tildeling af nordisk statsborgerskab ved fødselen ikke udelukker dobbelt statsborgerskab,

2. at dobbelt statsborgerskab er befængt med visse uomtvistelige ulemper, og at staterne lige siden traktaterne fra 1870'erne mellem USA og en række europæiske lande har bestræbt sig på at undgå dobbeltheden,

3. at forslaget bygger på en forudsætning om fortsat bopæl i Norden, som ikke altid vil holde,

4. at der ikke er meget at vinde ved forslaget, synes det noget betænkeligt at anbefale forslaget. Hvis der skal findes en isoleret løsning for de nordiske mødres børn, ville det nok være bedre at opnå aftaler med de stater, der er hovedleverandører af eksotiske ægtemænd, om, at de nordiske lande, når barnet er blevet et vist antal år og risikoen for fraflytning fra Norden formentlig reduceres, kan naturalisere de som hidtil fra fødselen udenlandske børn med den virkning, at det udenlandske statsborgerskab bortfalder.

Ser man på de vigtigere retsområder, på hvilke der kan tænkes at være forskel på danske og udlændinge, kan erhvervslovgivningen lades ude af betragtning, da den kun yderst sjældent vil få betydning, før børnene når naturalisationsalderen, og i øvrigt er de mange krav her om dansk statsborgerret meget ofte dispensable.

Idet så i øvrigt fremhæves, at det forudsættes, at barnet og moderen har fast bopæl i landet, kan om de personretlige forhold siges, at der med und-

tagelser, der er ganske uden praktisk betydning, gælder samme regler for danske som for udlændinge. I familieretlige forhold vil domicillandets lov blive anvendt over for udlændinge.

I arveretlig henseende finder dansk ret anvendelse ved barnets død, medens domicillandets lov vistnok anvendes ved forældrenes død — hvis de da bor i udlandet. Det svarer til, hvad der gælder for danske. I formueretlig henseende er barnet ganske sidestillet med danske statsborgere. Reglen om, at kun danske kan få tinglyst adkomst til fast ejendom, er dispensabel.

I den sociale lovgivning findes den eneste væsentlige forskel — i princippet.

Invalidepension kan ikke tilstås udlændinge, og denne regel er indispensabel. — Det samme gælder folkepension, der dog her er uden betydning.

I lov om offentlig forsorg er der også visse forskelle for så vidt angår offentlig hjælp, men de er dog af mere teknisk art, idet et barn af herboende dansk mor vil blive forsørget, ligesom børnebidrag vil kunne udbetales forskudsvis til den danske mor. — Dog bør man være opmærksom på, at det udenlandske barn, der f. eks. som 16-årig selv får et barn uden for ægteskab, ikke vil kunne få børnebidrag udbetalt forskudsvis, og ikke har krav på de nye svangerskabsydelse med videre, da disse forudsætter, at enten barn eller mor har dansk statsborgerret. — Noget lignende gælder de nye børnetilskud.

Til alt dette kommer, at tryghedskonventionerne i vid udstrækning sidestiller personer med indfødsret i de europæiske lande (og i Tyrkiet) med danske. Der er dog visse forskelle, og i øvrigt gælder der som nævnt ikke konventioner med alle de ikke-europæiske lande, som vi stadig får mere kontakt med gennem fremmedarbejdere, turisme m. v.

Som konsekvens kan siges, at der rundt omkring i lovgivningen findes nuancer og reelle uligheder, men bortset fra sociallovgivningen har de næsten alle hensyn til alderstrin, hvor naturalisation kan opnås.

Finland

Justitieministeriet:

Förslagsställarna har föreslagit, att den nordiska medborgarlagstiftningen måtte ändras så, att barn i äktenskap, där modern är medborgare i ett nordiskt land och mannen utlänning, skulle då det föds i moderns hemland med stöd av lag förvärva medborgarskap i sagda stat. Då barn i äktenskap med stöd av medborgarskapslagarna i allmänhet i första hand förvärvar sin faders medborgarskap, skulle detta barn ha dubbelt medborgarskap. För utredande av den omständigheten, huruvida det är skäl att ändra gällande medborgarskapslagstiftning på föreslaget sätt, bör det undersökas om barnet genom ett dylikt arrangemang ernär sådan fördel, att den är större än de nackdelar ett dubbelt medborgarskap medför.

De minderåriga barnens rättsliga ställning kan granskas från olika syn-

vinklar. I det följande fästes avseende vid en del av de viktigaste sidorna därav.

1. Förhållandet mellan barnen och föräldrarna bedömes enligt personalstatut, alltså i stater som följer medborgarskapsprincipen enligt *lex patriae*.

De allmänna grunderna för uppehållsstatens rättsordning (*ordre public*) kan likväl föranleda avvikelser i tillämpningen av medborgarskapsprincipen bland annat i följande fall:

— Rätten att bestämma över barnets person kan icke bringas i kraft genom andra medel än de som är kända av bosättningslandets lag (*lex domicilii*).

— Enligt *lex domicilii* avgöres även frågan om frångående av vårdnadshavarrätten av utländsk vårdnadshavare.

— I faderns hemlands lag kan angående barnets religiösa uppfostran finnas stadganden, som står i strid med *lex domicilii*.

— Enligt främmande stats lag kan underhållsskyldigheten stanna under minimifordringarna i uppehållsstatens lag.

2. Ordnandet av förmynderskap bestämmes i stat som följer medborgarskapsprincipen enligt lagen i sagda stat även då myndlingen har sin hemort i annan stat.

I det fall stat som tillämpar medborgarskapsprincipen icke sörjer för ordnandet av förmynderskap för sin egen stats medborgare, vilken är i behov av förmyndare och stadigvarande vistas i stat som även omfattar medborgarskapsprincipen, skall uppehållsstaten sköta saken. Detsamma gäller naturligtvis även då utlännings hemstat följer *domicil*principen.

3. Rätten att erhålla undervisning ges i allmänhet även utlännings barn. Sålunda är de i tillfälle att lära sig vistelseslandets språk (ett eller flera).

I Finland följer man ovan anförda principer. Sålunda närmar sig hos oss den rättsliga ställningen för ett barn, som enbart är medborgare i främmande stat, den ställning medborgare i hemlandet har. Barnet skulle praktiskt taget icke vinna något, fastän det vid födelsen här även skulle förvärva sin moders medborgarskap (finskt).

Det dubbla medborgarskapet har å andra sidan egentligen icke heller några nackdelar under barndomen. Den dubbla lydnessplikten medför knappast i barndomen några problem. Däremot kan vid vuxen ålder detta samt den dubbla värnplikten och dubbla skattskyldigheten ge upphov till konflikter som är svåra att bemästra. Det bör även beaktas, att vid fall av dubbelt medborgarskap upprätthåller hemstaterna i allmänhet icke något diplomatiskt skydd mot varandra. Av nämnda orsaker har man strävat till att förhindra uppkomsten av dubbelt medborgarskap såväl genom interna rättsstadganden som genom internationella avtalsbestämmelser. Sålunda synes det icke vara sakenligt att genom intern lagstiftning med avsikt få till stånd nya fall av dubbelt medborgarskap.

Beträffande påståendet att könen skulle ha olika värde i naturalisations-

frågor hänvisar justitieministeriet till 4 § 2 mom. i gällande medborgarskapslag, vari stadgas om naturalisation bland annat i sådant fall, att sökanden är gift med finsk medborgare. I nämnda lagrum göres ingen skillnad mellan de fall där sökanden är maka och de fall där sökanden är make till finsk medborgare.

Helsingfors den 22 maj 1969

Kai Korte

Avdelningschef

Toivo Sainio

Lagsiftningsråd

Ministeriet för inrikesärendena:

I medlemsförslaget hemställs om rekommendation i syfte att ändra medborgarskapslagstiftningen på så sätt, att barn inom äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, från födseln kan förvärva medborgarskap i moderns hemland samt att reglerna om naturalisation vid äktenskap skall tillämpas så att man och kvinna är jämställda.

Finlands nya medborgarskapslag, som trätt i kraft den 1 juli 1968, vilar i fråga om barn i äktenskap på principen, att barnets medborgarskap bestämmes efter fadern. Endast i det fall att barnet inte förvärvar sin faders medborgarskap anses det efter modern såsom finsk medborgare. Enär lagen också utgår från principen, att statslösa inte kan födas i Finland, ingår i lagen ett stadgande, enligt vilket finskt medborgarskap även förvärvas av barn som fötts i landet och som vid födseln inte förvärvar medborgarskap i främmande stat. Genomförandet av medlemsförslaget skulle således innebära, att däri avsett barn jämte medborgarskap i faderns hemstat även skulle erhålla moderns medborgarskap. Utan att i detta sammanhang gå in på olägenheterna med dubbelt medborgarskap, finner ministeriet för inrikesärendena de synpunkter som nämnts i motiveringarna till medlemsförslaget värda beaktande, oaktat ifrågavarande olägenheter i Finland till följd av att den relativt ringa användningen av utländsk arbetskraft inte har samma betydelse som t. ex. i Sverige. Ministeriet finner dock, att skäl till ändring av medborgarskapslagen enligt riktlinjerna i medlemsförslaget inte föreligger i detta skede, men att en fortsatt undersökning av frågan inom ramen för det nordiska samarbetet är befogad.

I fråga om den senare delen i medlemsförslaget anser ministeriet, att anledning till godkännande av däri åsyftad rekommendation saknas. Enligt 4 § medborgarskapslagen kan utlänning på ansökan upptas till finsk med-

borgare bl. a. under den förutsättningen att han under de senast förflutna fem åren haft och fortfarande har sitt egentliga bo och hemvist i Finland. Undantag från sagda femårstid kan dock ske bl. a. då sökanden är gift med finsk medborgare. Enligt lagen och även i praxis har det i detta fall inte någon betydelse vilkendera maken som är finsk medborgare.

Helsingfors den 23 juni 1969

S. Suorttanen

Minister

Arno Hannus

Avdelningschef,
regeringsråd

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Medlemsforslaget til Nordisk Råd om gjennomgåelse av statsborgerlov-givningen (A 222/j) faller i to deler:

1. Det foreslås innført slike endringer i statsborgerloven at barn født i ekteskap mellom utenlandsk mann og kvinne som er borger i nordisk land kan erverve morens borgerskap ved fødselen.

Forslaget innebærer vidtrekkende konsekvenser for vår statsborgerlov-givning og de prinsipper den bygger på. Man nevner bl. a. at den foreslåtte endring vil føre til en betydelig økning av tilfelle av dobbelt statsborgerrett. Både statsborgerloven av 8. desember 1950 og departementets bevillingspraksis i statsborgersaker har som vesentlig hensyn at dobbelt statsborger-skap bør unngås. Justisdepartementet har videre i disse dager overfor Uten-riksdepartementet anbefalt at Norge ratifiserer Den europeiske konvensjon om forebygging av dobbelt statsborgerrett med videre, og såvidt man vet vil konvensjonen med det første også bli ratifisert av Danmark og Sverige. Det foreliggende forslag i Nordisk Råd vil riktignok neppe komme i direkte konflikt med konvensjonens enkelte bestemmelser, men det lar seg vanske-lig forene med de intensjoner som ligger bak arbeidet med den. Konvensjo-nen innleder med en konstatering av at tilfelle av dobbelt statsborgerskap har lett for å føre til vanskeligheter, og at det er i samsvar med Europa-rådets oppgave at man i fellesskap søker å redusere tilfellene av dobbelt statsborgerskap så langt som mulig.

2. Forslagets annen del går ut på at bevillingspraksis i forbindelse med ekteskap bør tillempes slik at det ikke opprettholdes noen ulikhet mellom kvinne og mann.

Inntil statsborgerloven av 1950 ervervet utenlandsk kvinne automatisk norsk borgerrett ved ekteskap med norsk statsborger. Etter den nye loven måtte norsk-gifte kvinner søke om bevilling på samme måte som menn,

men praksis har i samsvar med forutsetningene innført betydelige lempninger når det gjelder oppholdstiden. En kvinne fra et annet nordisk land vil i dag normalt få bevilling etter 1 års bopel som gift med norsk borger, mens det for kvinner utenfor Norden kreves to år. For utenlandsk mann som er gift med norsk kvinne er bopelskravet tre år når han er borger av annet nordisk land og ellers seks år.

Dette forhold må for det første sees på bakgrunn av at kvinner tidligere som nevnt ervervet borgerskap automatisk ved ekteskap, og at man har erfaring for at utenlandske kvinner som er gift her, er sterkt opptatt av så snart som mulig å få samme borgerskap som sin mann og sine barn. Dermed er det å si at slik de faktiske forhold nå engang fremdeles er, vil det by på langt større betenkeligheter å imøtekomme et slikt ønske fra mannens side. Det er ikke aktuelt med noen nedsettelse av oppholdskravet for mannlige søkere, og en slik likestilling som medlemsforslaget tar sikte på vil derfor bare kunne gjennomføres ved at kravet til gifte kvinners bopelstid blir tilsvarende forhøyet.

Justisdepartementet finner etter dette ikke å kunne anbefale at det fra norsk side gis tilslutning til det foreliggende medlemsforslag.

På den annen side vil man finne det ønskelig med en videre utredning av spørsmålet om å skape større likestilling mellom kvinne og mann i statsborgerlige forhold. I relasjon til forslaget pkt. 1 tenkes det her bl. a. på muligheten for en mer liberal bevillingspraksis overfor barn født i ekteskap med norsk mor. Hittil har bevilling i slike tilfelle stort sett bare blitt gitt når ekteskapet er oppløst og moren er tilkjent foreldremyndigheten. Man antar at det kan være grunn til å drøfte om man ved bevilling bør gi morens statsborgerskap også til barn i bestående ekteskap når det finnes rimelig etter forholdene. Ved en slik løsning vil også innvendigene med hensyn til at det etableres dobbelt statsborgerskap i stor utstrekning falle bort.

Oslo, 20. februar 1969

Etter fullmakt

A. Irgens

Aage Jansen

S v e r i g e

Justitiekanslern:

A. Medborgarskap för barn i äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land

Enligt svensk medborgarskapsrätt förvärras svenskt medborgarskap vid födelsen av barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare, samt av här

i riket fölt barn, om endast modern är svensk medborgare, under förutsättning att fadern är statslös eller barnet inte förvärvat faderns medborgarskap vid födelsen. Det framlagda medlemsförslaget torde för svensk rätts vidkommande innebära att medborgarskapslagen skulle ändras så att varje barn, som föds här i riket, får svenskt medborgarskap om den ena av föräldrarna är svensk medborgare.

En sådan regel skulle, då flertalet stater upprätthåller principen att faderns medborgarskap överförs på barnet, leda till dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning. Dubbla (liksom flerfaldiga) medborgarskap kan för den enskilde medföra betydande olägenheter, och uppkomsten av sådana fall har därför enligt svensk medborgarskapsrätt sedan gammalt i möjligaste mån förhindrats. Även många andra stater försöker genom regler i sin medborgarskapslagstiftning undvika att den enskilde får medborgarskap i mer än ett land. Ett uttryck för denna strävan är 1963 års europarådskonvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap m. m., vilken ratificerats av Sverige år 1968.

Helt visst kan olägenheter vara förbundna med den nuvarande ordningen i svensk rätt. Olägenheterna är dock inte av samma betydenhet som tidigare. De har under senare tid reducerats högst avsevärt genom ny lagstiftning, som i stor utsträckning tillförsäkrar här i riket bosatta barn med utländsk nationalitet samma ställning i socialt och ekonomiskt avseende som tillkommer svenska barn. I fråga om tillgång till undervisning och utbildning är utlänningar sålunda i allt väsentligt likställda med svenska medborgare. Rätten till hälso- och sjukvård gäller oberoende av medborgarskap. Utlänningar har också i övrigt i stor utsträckning rätt till sociala förmåner vid vistelse i Sverige. Det förtjänar även nämnas, att ytterligare sociala förmåner för utlänningar i Sverige för närvarande övervägs av statsmakterna, exempelvis barnpension och vårdbidrag. Av det sagda framgår att medborgarskapsfrågor numera inte har samma ingripande betydelse som tidigare.

I sammanhanget måste också för Sveriges vidkommande beaktas den generösa naturalisationspraxis som numera tillämpas i ärenden angående svenskt medborgarskap för utländskt barn bosatt i Sverige. En redogörelse för denna praxis lämnade justitieminister Kling vid en interpellationsdebatt i riksdagens första kammare den 20 maj 1968. Det vill synas som om naturalisation i fall varom nu är fråga i än större utsträckning kan ifrågakomma efter Sveriges anslutning till den tidigare nämnda europarådskonventionen. Det stora flertalet barn som avses i medlemsförslaget och som vistas i Sverige torde numera kunna bli svenska medborgare redan innan de nått skolpliktig ålder.

Med hänsyn till det anförda har jag icke funnit att skäl föreligger att — som förslagsställarna yrkat — rekommendera medlemsländernas regeringar att införa den föreslagna ändringen i deras medborgarskapslagar.

Jag förutsätter dock att frågan fortlöpande ägnas uppmärksamhet inom de berörda regeringarna.

B. Hemvisttidens längd i vissa naturalisationsärenden

Enligt vad jag inhämtat från justitiedepartementet gäller i det påtalade hänseendet principiell likställighet mellan man och kvinna. Förslagsställarnas yrkande torde således sakna aktualitet för Sveriges vidkommande.

Stockholm den 13 februari 1969

Bengt Lännergren

Bengt Lambe

Socialstyrelsen:

Redan vid tillkomsten av nu gällande medborgarskapslag uppmärksammades den radikala förändring den gifta kvinnans ställning undergått under ett kvartssekel, och man framhöll det önskvärda i att hänsyn togs till den på andra områden genomförda grundsatsen om full likställighet mellan man och kvinna. Man pekade också på att en följdriktig tillämpning av principen om könsens likställighet borde leda till att barn i äktenskap städse förvärvade svenskt medborgarskap, alltså även då endast modern var svensk medborgare. Mot en sådan bestämmelse ansåg man dock den omständigheten tala att flertalet stater upprätthöll principen att faderns medborgarskap överfördes på barnet, varav följde att barn i sådana fall i utomordentligt stor omfattning komme att vara medborgare i mer än en stat. Flerfaldigt medborgarskap ansågs kunna vålla den enskilde allvarliga olägenheter. Fördelarna med likställighet i ifrågavarande avseende ansågs icke så stora att betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap borde få vika. Man räknade med att barn ändå i allmänhet kunde vinna svenskt medborgarskap, innan det nått vuxen ålder, genom att det naturaliserades samtidigt som fadern eller — om det gällde barn i upplöst äktenskap — på ansökan av modern, om hon var vårdnadshavare.

Den redan år 1950 åberopade förändringen av kvinnans ställning i samhället har under de båda senaste decennierna fortgått allt snabbare. Till följd av den under senare år alltmer ökade invandringen har allt flera barn med utländsk fader och svensk moder fötts här i landet. Sådana barn, vilkas föräldrar först efter barnets födelse ingått äktenskap med varandra, har vid födelsen blivit svenska medborgare, medan yngre syskon, som fötts först efter giftermålet, har erhållit faderns medborgarskap. Barn till samma föräldrar kan således ha olika medborgarskap. Andra nackdelar med gällande bestämmelser har åberopats av förslagsställarna.

I den svenska sociallagstiftningen har utlänningar i stor utsträckning

jämställt med svenska medborgare. Sålunda är barnavårdslagen tillämplig på alla barn, som vistas i riket, oavsett medborgarskap. Enligt kungörelsen den 5 oktober 1956 (nr 492) skall kommun inom fjorton dagar anmäla till länsstyrelsen, om ett barn, som ej är svensk medborgare, omhändertagits för samhällsvård och omhändertagandet kan antas bli varaktigt. Länsstyrelsen skall utan dröjsmål pröva, huruvida framställning bör göras hos Kungl. Maj:t om den omhändertagnes hemsändande. Framställning om hemsändning bör enligt kungörelsen icke göras bl. a. om sådan skulle medföra, att nära anhöriga skiljes från varandra. Hemsändning torde alltså inte ifrågakomma om barn, som är utländsk medborgare, vistas i Sverige tillsammans med sin vårdnadshavare, som är svensk medborgare. 21 kap. 9 § föräldrabalken torde vara tillämplig på barn, som vistas i riket, oavsett medborgarskap. Har ett barn redan förts ur riket, föreligger stora svårigheter att få det tillbaka, även om barnet är svensk medborgare. Bidragsförskott utgår enligt 1 § bidragsförskottslagen till utländskt barn, som är bosatt i riket, förutsatt att vårdnadshavaren är svensk medborgare och bosatt i riket. Allmänt barnbidrag utgår enligt 1 § lagen om allmänna barnbidrag till här i riket bosatt barn, som inte är svensk medborgare, förutsatt att barnet fostras av någon, som är bosatt och mantalsskriven i riket, eller också barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket. Enligt socialhjälpslagen har kommun att meddela socialhjälp till envar, som vistas i kommunen och finnes vara i behov av sådan hjälp. Bestämmelserna i den förutnämnda kungörelsen 1956 rörande anmälan till länsstyrelsen avser även utlänning, som erhållit socialhjälp här i riket.

Oaktat reglerna i sociallagstiftningen således är generösa mot utläningar och även om de tidigare åberopade olägenheterna med flerfaldigt medborgarskap alltjämt torde kvarstå, anser socialstyrelsen de komplikationer, som kan uppstå för ifrågavarande barn i olika hänseenden, vara betydande. Sålunda har t. ex. vid upprepade tillfällen barn i äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man av fadern mot moderns vilja förts ur landet. Möjligheterna att från svensk sida tillgodose barnets intressen har varit ytterst små, när barnet saknat svenskt medborgarskap. Även om ett svenskt medborgarskap icke skulle medföra ett fullgott skydd för barnet i en sådan situation, skulle barnets rättsliga ställning bli avsevärt starkare, om det vore svensk medborgare. Socialstyrelsen finner således, att tiden nu bör vara mogen att likställa man och kvinna så, att barn som föds i äktenskap och vars fader eller moder är svensk medborgare vid födelsen förvärvar svenskt medborgarskap. En förutsättning härför bör emellertid vara, att barnet har en varaktig anknytning till Sverige, därvid t. ex. det förhållandet att föräldrarna är mantalsskrivna här bör spela en väsentlig roll. Övervägas kan också om det borde krävas, att barnet skall vara fött här i riket.

Förslagsställarna har vidare pekat på den olikhet som tillämpas mellan

man och kvinna vad gäller naturalisation i anledning av äktenskaps ingående. I förslaget till nu gällande medborgarskapslag behandlade vederbörande departementschef problemet. Å ena sidan framhölls intresset av familjens enhet i medborgarskaphänseende och olägenheterna av att makarna ha olika nationalitet, när de själva föredrar att ha samma medborgarskap. Å andra sidan ansågs de faktiska förhållandena i samhället motivera, att strängare praxis upprätthölls beträffande möjligheterna för utländsk man, som ingått äktenskap med svensk kvinna, att förvärva svenskt medborgarskap. Departementschefen fann, att i sådana fall någon eftergift från de vanliga naturalisationsvillkoren regelmässigt icke borde ske. Lagrådet uttalade emellertid att, när utländsk man tagit hemvist i riket, äktenskap med svensk kvinna i icke ringa grad stärkte mannens anknytning till landet. Även om det syntes uppenbart, att principen om könsens likställighet icke utan vidare kunde vara avgörande, så syntes enligt lagrådets uppfattning en så långt driven stränghet i fråga om män som departementschefen föreslagit icke belagd av de faktiska förhållandena. Med anledning av lagrådets uttalande förklarade departementschefen att, även om en utländsk mans giftermål med svensk kvinna icke kunde få samma betydelse som det motsatta fallet, det dock borde beaktas som en anknytningspunkt till landet som kunde få betydelse i vissa fall. Enligt vad socialstyrelsen erfarit torde praxis också i ifrågavarande hänseende något ha mildrat det allmänna kravet på hemvisttidens längd.

Med hänsyn till vad socialstyrelsen tidigare anfört rörande samhällsutvecklingen samt med hänvisning till vad som redan 1950 återopades till förmån för en ökad likställighet i ifrågavarande hänseende synes förslaget att behandla utländsk man, som gifter sig med svensk kvinna, efter samma regler som tillämpas vid det motsatta förhållandet vara helt i linje med den på de flesta andra områden tillämpade likställighetsprincipen. Kravet på försörjningsförmåga bör dock i regel upprätthållas. En följd av förkortningen av hemvisttiden blir möjligen att man icke får fästa så stort avseende vid mannens kunskaper i svenska språket, vilket man för närvarande icke torde göra, när det gäller utländsk kvinna, som är gift med svensk man.

Socialstyrelsen vill framhålla, att ett bifall till ifrågavarande förslag kommer att medföra vissa ökade kostnader för samhället bl. a. på grund av bestämmelserna i lagen om allmän försäkring. Denna kostnadsökning kan emellertid väntas bli i viss mån kompenserad av en minskning av utgifterna för socialhjälp.

Vidare kommer, därest förslaget genomföres, de kostnader för socialhjälp, som enligt gällande bestämmelser ersätts av statsmedel, när socialhjälp utgår till utlänning, att stanna på kommun i vissa fall. Omfattningen av sådana ärenden torde dock vara relativt liten, och nackdelarna i detta avseende synes väl motverkas av fördelarna.

Socialstyrelsen ställer sig sålunda positiv till de synpunkter som framförts i medlemsförslaget.

Stockholm den 17 februari 1969

Håkan Rahm

Ulla Chruzsander

Statens utlänningskommission:

Genom den relativt stora invandring, som ägt rum till Sverige under de senaste årtiondena har frågan om rättsskyddet för invandrarnas här i riket födda barn fått ökad aktualitet. Innehav av svenskt medborgarskap har naturligtvis betydelse härvidlag. Effekten är emellertid begränsad i de fall barnet på grund av i invandrarnas ursprungliga hemland gällande medborgarskapslagar erhåller dubbelt medborgarskap. Det stora flertalet invandrare har kommit från Finland, Danmark och Norge i vilka stater, liksom i Sverige, härstammingsprincipen gäller och det är icke utrett i vilken utsträckning ett svenskt medborgarskap skulle ha betydelse ur rättsskyddssynpunkt beträffande deras barn.

För att något belysa frågans omfattning kan meddelas, att under ett år, 1966, föddes i Sverige 3 021 barn i äktenskap mellan svensk moder och utländsk fader. Av dessa barn hade 411 danska, 603 finska, 314 norska och 9 isländska fäder. Det är alltså ett relativt stort antal barn som kan väntas få dubbelt medborgarskap i framtiden därest medlemsförslaget bleve genomfört.

När förevarande fråga under våren 1967 diskuterades i den svenska riksdagen uttalade kommissionen i ett dessförinnan till det svenska justitiedepartementet den 10 mars avgivet yttrande bl. a. att kommissionen icke hade något att erinra mot att frågan med hänsyn till dess komplicerade natur bleve föremål för utredning. Någon utredning om vilket ökat rättsskydd ett genomförande av förslaget skulle ge berörda barn och de svårigheter som sammanhänger med att personer har dubbelt medborgarskap synes icke föreligga. I avsaknad härav kan kommissionen, även om kommissionen helt kan ansluta sig till det önskemål, som varit vägledande för motionärerna, icke tillstyrka motionen i denna del.

Vad beträffar förslaget om ändrad tillämpning av bestämmelserna om naturalisation i samband med äktenskap anser kommissionen det önskvärt att tillämpningen i möjligaste mån görs lika för man och kvinna.

Stockholm den 20 februari 1969

Statens utlänningskommission

O. Wiman

Sam Ahlford

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

I medlemsförslaget framhålles, att det från allmänna utgångspunkter synes önskvärt att barn som föds, växer upp och lever sitt liv i ett land också från födelsen är medborgare i detta land. Angelägenheten av en sådan ordning har ökat genom den stora invandring som ägt rum till de nordiska länderna, vilkas medborgarskapslagar tillkommit i samarbete. Barn till föräldrar, varav mannen är av främmande nationalitet, förvärvar i de allra flesta fall det främmande medborgarskapet. Detta kan medföra komplikationer av skilda slag och utgöra en orättvisa mot barnet. Å andra sidan skulle en ordning som gav barnet svenskt eller annat nordiskt medborgarskap, trots att fadern tillhörde annan nationalitet, medföra dubbelt medborgarskap i många fall. Nämnada ordning skulle också innebära ett genombrytande av härstammingsprincipen och tillåta en tillämpning av territorialprincipen.

Länsstyrelsen anser det tveksamt, om det är lämpligt att införa territorialprincipen i vår medborgarskapslagstiftning och därigenom underlätta uppkomsten av dubbelt medborgarskap. Med hänsyn till de olägenheter för modern och barnet som är förknippade med den nuvarande ordningen och de orättvisor mot barnet som kan uppstå till följd av den vill länsstyrelsen dock uttala att den inte vill motsätta sig en rekommendation från rådet om ändring av medborgarskapslagstiftningen i nämnda avseende.

I förslaget påpekas vidare, att en utländsk man som gifter sig med en kvinna av nordisk nationalitet och som med hustrun bosätter sig i hennes hemland får vänta ett flertal år innan han kan erhålla naturalisation i det landet. Denna ordning skiljer sig från vad som gäller när en utländsk kvinna gifter sig med en man av nordisk nationalitet och de bosätter sig i mannens hemland. Hon kan då få vistelselandets nationalitet efter blott något års uppehåll i landet. Enligt förslaget bör båda könen i princip behandlas lika i naturalisationsavseende. Länsstyrelsen anser i denna fråga, att tillräcklig anledning icke föreligger att införa en ändrad ordning. Den utländska kvinna som gifter sig med en medborgare i nordiskt land torde i allmänhet, om äktenskapet blir bestående, stanna i mannens hemland och acklimatisera sig där. En utländsk man som är bosatt i nordiskt land och som gifter sig med en kvinna av nordisk nationalitet kan däremot i inte så få fall väntas efter någon tid flytta tillbaka till sitt hemland. Om han då blivit svensk medborgare, har han i många fall förlorat sitt utländska medborgarskap. Enligt länsstyrelsens mening bör han därför under en inte alltför kort tid få tillfälle att leva sig in i vistelselandets förhållanden och över-

väga om han skall stanna kvar där. Länsstyrelsen är därför inte beredd att tillstyrka någon ändring i den ordning som nu gäller i denna del.

Malmö den 14 februari 1969

På länsstyrelsens vägnar

Åke Eklöf

Stellan Barring

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

Länsstyrelsen upptager först till behandling rådets rekommendation till sådan ändring i medborgarskapslagstiftningen att barn inom äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, kan förvärva medborgarskap i moderns hemland från födelsen.

Ändringsförslaget är av principiell natur och berör en av grunderna för den nordiska medborgarskapslagstiftningen. Svensk lag bygger på härstammingsprincipen (*jus sanguinis*). Denna princip upprätthålles och har till följd att barn, som föds i Sverige av svensk moder och utländsk fader, är utländsk medborgare till dess det vid fyllda 18 år kan ansöka om naturalisation enligt 6 § i 1950 års medborgarskapslag.

Efter lagens tillkomst har emellertid Sverige blivit ett utpräglat invandrarland, vilket medfört att ett stort antal äktenskap ingåtts mellan utländsk man och svensk kvinna och följaktligen antalet utländska barn ökat. Dessa barn har visserligen blivit svenska medborgare, därest fadern efter vissa år kunnat bli naturaliserad, men i andra fall har det utländska medborgarskapet bestått, såvida icke äktenskapet upplösts, i vilket fall svenskt medborgarskap kunnat beviljas utan längre väntan.

Länsstyrelsen vill gärna vitsorda vad motionärerna säger om att situationen nu är helt annan än vid lagens tillkomst. Länsstyrelsen får sålunda mycket ofta förfrågningar från svenska mödrar, som önskar att deras barn upptagas till svenska medborgare. Skälen är vanligtvis att ett svenskt medborgarskap medför trygghet eller att mannen — i de fall där labila förhållanden råder i äktenskapet — lättare kan lämna Sverige med barnet. Då mödrarna av länsstyrelsen upplyses om att barnet icke självständigt naturaliseras blir de förnärmade och har mycket svårt att acceptera den svenska lagens inställning. Det finns emellertid också andra, bättre grundade skäl för en ändring och motionärernas rekommendation har säkerligen stöd av en opinion i Sverige.

Det kan sålunda hållas för visst att införandet av territorialprincipen (*jus soli*) skulle av ett övervägande antal svenska gifta kvinnor hälsas med tillfredsställelse. Många av de olägenheter som är förknippade med barnens

utländska medborgarskap skulle försvinna om de vid födseln blev svenskar. Samtidigt skulle emellertid barnen genom fadern också bli utländska medborgare och således erhålla dubbelt medborgarskap. Olägenheterna av dubbelt medborgarskap får väl icke anses särskilt stora, men varaktigheten av dubbelt medborgarskap bör emellertid inskränkas till så kort tid som möjligt. Någon annan komplikation av ett genomförande av lagstiftning i förelagda riktning kan länsstyrelsen icke finna.

Vad slutligen beträffar rådets rekommendation att tillämpa reglerna om naturalisation i samband med giftermål så att olikhet ej göres mellan man och kvinna får länsstyrelsen anföra följande: Utländsk kvinna har brukat naturaliseras efter två års vistelse i Sverige om hon under denna tid varit gift med svensk man i ett år. Denna eftergift från kravet på sju års hemvist får väl närmast ses som en önskan att kompensera denna kategori naturalisationssökande för den genom 1950 års medborgarskapslag upphävda regeln om automatiskt förvärv av svenskt medborgarskap genom giftermål. Under denna korta tid kan emellertid i varje fall ingen anpassning till det svenska samhället ske. För utländsk man som gifter sig med svensk kvinna är däremot kravet på hemvist betydligt längre, mellan fem å sex år. Upprätthållandet av denna olikhet mellan könen är verklighetsfrämmande. Länsstyrelsen är därför ense med motionärerna att lika lång vistelsetid bör krävas. Motionärerna har emellertid icke angivit vilken tid de önska — tiden på två år (för kvinnan) eller tiden på fem å sex år (för mannen). Länsstyrelsen anser för sin del att en tid av tre år får anses lämplig.

Göteborg den 17 februari 1969

På länsstyrelsens vägnar

Axel Sandberg

Martin Bratt

Länsstyrelsen i Västmanlands län:

Länsstyrelsen har för egen del inte någon erfarenhet av att nuvarande bestämmelser medfört några olägenheter. På grund härav och då de i förslaget berörda frågorna nyligen behandlats av Sveriges riksdag, finner länsstyrelsen ej skäl tillstyrka förslaget.

Västerås den 18 februari 1969

Gustav Cederwall

Nils Hakelier

Stockholms stads barnavårdsnämnd:

----- får nämnden till remissens besvarande överlämna och åberopa barnavårdsdirektörens tjänsteutlåtande (*se nedan*).

Stockholm den 18 mars 1969

På barnavårdsnämndens vägnar:

Sören Carlson

Curt-Eric Johansson

Stockholms stads barnavårdsnämnd, barnavårdsdirektören:

Förslaget innebär en rekommendation till ändring av de nordiska ländernas medborgarskapslagar på så sätt att barn inom äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, kan förvärva medborgarskap i moderns hemland från födseln. Det föreslås vidare, att den skiljaktighet, som nu råder mellan man och kvinna i fråga om naturalisation vid äktenskaps ingående skall avlägsnas. Denna skillnad innebär, att en utländsk kvinna, som ingår äktenskap med en man av nordisk nationalitet, efter kort tid kan förvärva medborgarskap i mannens hemland, medan däremot en utländsk man under motsvarande förhållanden kan få medborgarskap i kvinnans nordiska hemland först efter flera år.

Barnavårdsnämnden har tidigare i ett yttrande till riksdagens första lagutskott över de i förslaget omnämnda motionerna i Sveriges riksdag tillstyrkt en översyn av gällande bestämmelser med avseende på medborgarskap för i riket bosatta barn, där endast den ena av föräldrarna är svensk medborgare. Sedan dess har inträffat att Sverige undertecknat Europarådskonventionen om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap. Det är angeläget att de problem, som förslagsställarna tar upp, löses inom ramen för det internationella samarbetet. Nämnade konvention bör i detta sammanhang icke frångås.

Motionens frågeställningar är ur barnavårdande synpunkt av betydelse. I vissa fall kan barn med utländskt medborgarskap ha en sämre ställning än svenska medborgare. Där så är fallet bör ändringar i stället vidtagas i svensk och nordisk sociallagstiftning för att på så sätt bereda de utländska barnen lika möjligheter och villkor. Den svenska familjepolitiska kommittén har också fått i uppdrag att överväga ändringar beträffande vissa regler för erhållande av vårdbidrag.

Barnavårdsnämnden anförde i sitt tidigare yttrande att modern, om fadern för ut barnet ur landet, kan ha svårt att återfå barnet, då detta har faderns nationalitet och modern vid skilsmässa tilldömts vårdnaden. Detta förhållande måste lösas i samverkan mellan berörda länders myndigheter.

Lagändringar måste snarast göras för att här möjliggöra för svenska myndigheter att ta kontakt med utländska myndigheter. Problemet med att återfå barnet är emellertid sett i hela sitt sammanhang ytterst komplicerat och omfattar exempelvis frågan om erkännande av andra länders domar. Det är angeläget att Sverige och övriga nordiska länder tar initiativet och söker få till stånd internationella överenskommelser för att härvidlag tillgodose barnets intressen.

Vad ovan anförts gäller inte moder från nordiskt land, som har barn utom äktenskap med utländsk man, eftersom barnet har medborgarskap i moderns hemland. Samma förhållande gäller för ett barn i äktenskap mellan en man, som är medborgare i nordiskt land, och utländsk kvinna, i vilket fall barnet har medborgarskap i faderns hemland. Det bör också nämnas, att den nu aktualiserade ändringen av medborgarskapslagstiftningen till följd av likhet i lagstiftning och ingångna konventioner mellan de nordiska länderna får ringa betydelse när det gäller barn i äktenskap, där man och hustru är från skilda nordiska länder.

Beträffande tillämpningen i de nordiska länderna av bestämmelserna om naturalisation synes det inte rimligt att nuvarande olikhet mellan man och kvinna bibehålles, om en utländsk man ingår äktenskap med en kvinna av nordisk nationalitet och familjen bosätter sig i kvinnans hemland bör mannen kunna förvärva medborgarskap i sitt nya hemland på samma korta tid som gäller för en utländsk kvinna som på motsvarande sätt gifter sig och bosätter sig i ett nordiskt land.

Jag föreslår, att barnavårdsnämnden till remissens besvarande överlämnar och åberopar detta tjänsteutlåtande.

Stockholm den 13 mars 1969

Karl-Erik Granath

Malmö stads barnavårdsnämnd:

Förslaget berör två väsentliga frågor i nuvarande lagstiftning, som tillämpas likartat i de nordiska länderna. Dels avses frågan om barn födda inom äktenskapet mellan utländsk man och kvinna som är nordbo och dels den skilda lagtillämpningen avseende naturalisation för man och kvinna i samband med giftermål.

Enligt § 1 i lagen om svenskt medborgarskap blir barn fött i äktenskap redan från födelsen svensk medborgare om fadern är svensk medborgare. Om en svensk kvinna däremot är gift med utländsk man kan barnet endast under vissa förutsättningar förvärva svenskt medborgarskap nämligen om fadern är statslös eller ej kan överföra sitt utländska medborgarskap på barnet.

Beträffande reglerna om naturalisation återfinnes dessa i § 6 i nämnda svenska lag. Enligt denna paragraf kan utlänning upptagas till svensk medborgare om han/hon fyllt 18 år, haft hemvist sedan sju år i Sverige, fört en hederlig vandel samt har möjlighet att försörja sig och sin familj. Enligt § 6 andra stycket kan naturalisation efter kortare hemvisttid beviljas bl. a. sökande som är gift med svensk medborgare.

I uttalanden i samband med den svenska medborgarskapslagens tillkomst liksom i senare uttalanden från ansvarigt håll har i synnerhet betonats att dubbelt medborgarskap bör undvikas. Vidare har påpekats att medborgarskapsfrågorna naturligt är av internationell karaktär varför exempelvis Sverige ej kan lagstifta självständigt utan hänsyn till andra berörda stater. I den svenska riksdagsdebatten har bl. a. hänvisats till att medborgarskapslagstiftningen i de nordiska länderna numera är samordnad.

För svenskt vidkommande skiljer sig de båda delförslagen på en väsentlig punkt. Beträffande förslaget om barns medborgarskap förutsättes en ändring av 1 § i den svenska medborgarskapslagen för att uppfylla förslagsställarnas syfte. Däremot behöver ingen svensk lagändring komma till stånd rörande naturalisation av äkta makar eftersom den svenska lagens 6 § ej gör skillnad på man och kvinna i detta avseende. Kravet på hemvisttid kan således reduceras för såväl utländsk man som utländsk kvinna. Endast i den mån denna lagparagraf tillämpas olika på man och kvinna finner barnavårdsnämnden den föreslagna rekommendationen vara berättigad för svenskt vidkommande. Nämnden kan ej finna några bärande skäl för att makar ej skall behandlas lika i dessa naturalisationsärenden och instämmer i förslagsställarnas rekommendation om jämlikhet mellan könen i de nordiska länderna vad avser naturalisation i samband med giftermål.

Beträffande rekommendationen om barns medborgarskap anser nämnden denna fråga vara av mer komplex art. Ett realiserande av föreliggande förslag kommer uppenbarligen att leda till ett ökat antal dubbla medborgarskap i de nordiska länderna. I princip lär samtliga länder sträva efter att undvika dubbelt medborgarskap. Dubbelt medborgarskap är uppenbart förenat med vissa olägenheter och nämnden delar uppfattningen att flerfaldigt medborgarskap om möjligt bör undvikas. En definitiv lösning av denna fråga kan endast ske på vid internationell basis. Eftersom medborgarskapslagstiftningen skiljer sig från land till land kan för närvarande ej någon definitiv lösning via internationella konventioner skönjas inom rimlig tid. I olika enskilda länder tillåtes dubbelt medborgarskap på olika grunder. I exempelvis Sverige finns redan nu många svenska medborgare som även innehar utländskt medborgarskap.

Trots flera ändringar av den sociala lagstiftningen i Sverige är en utländsk medborgare i Sverige ej jämställd med svensk medborgare i alla avseenden. Just beträffande barn är exempelvis barnpension och bidragsförskott för-

måner som endast är förbehållna svenska medborgare. Vidare finnes förbehåll i bidragsförskottslagen som ej gör alla utländska barn bidragsberättigade. Beträffande sociala förmåner privilegieras, om än i ringa utsträckning, barn som är svenska medborgare.

Förvärvet av nordiskt medborgarskap för ett i Norden fött barn har troligen också en viss psykologisk betydelse som kan inverka positivt på en familjs anpassning i Norden. I Sverige finns sedan några år tillbaka en alltmer markant strävan att motverka att utländska medborgare känner sig främmande i den svenska miljön. Detta har bl. a. kommit till uttryck i statliga utredningar liksom i den nytillsatta arbetsgruppen för invandrarnas anpassning. I den mån medborgarskapet i sig själv ger sådan positiv effekt tycks den föreslagna rekommendationen ligga i linje med de svenska statliga intentionerna i detta avseende.

Det finns i dag i Sverige ett par hundra tusen utländska medborgare och årligen kommer till Sverige flera tusental ytterligare. Naturligt nog blir det allt vanligare med äktenskap mellan utlänningar och svenskar. Många barn som föds i Sverige eller Norden kommer enligt nuvarande lagstiftning ej att förvärva medborgarskap vid födelsen i det land där de växer upp. Enligt den nya föräldrabalken är både modern och fadern vårdnadshavare och förmyndare för barnet. I motsats till föräldrabalken råder ingen jämlikhet mellan könen vad avser 1 § medborgarskapslagen. Vid behandling av medborgarskapsärenden i Sverige tillämpas numera en praxis som till stor del uppmjukat och reducerat många olägenheter. Denna praxis har i många fall uppenbarligen medfört dubbla medborgarskap. Trots denna tendens har förslag på lagändringar avvisats med hänvisning till det dubbla medborgarskapets nackdelar.

Från ansvarigt svenskt håll har framhållits att ingen nation är betjänt av att ha medborgare som genom dubbelt medborgarskap bl. a. har skyldighet att fullgöra militärtjänstgöring och har möjlighet att delta i politiska val i två fosterland och därmed kan råka i lojalitetskonflikt. Barnavårdsnämnden kan konstatera att redan nu har många svenskar dubbla medborgarskap. Vidare finner nämnden att konsekvenserna av det dubbla medborgarskapet betydligt mindre drabbar barn än vuxna. Den patriarkaliska uppbyggnaden av medborgarskapslagen förefaller nämnden otidsenlig.

I de aktuella blandfamiljerna är det endast en part som vanligen har starka band till ett annat land. Om barnet i Sverige skulle drabbas hårt av ett dubbelt medborgarskap eller om familjen har större anknytning till faderns ursprungsland borde dessa undantagsfamiljer ges möjlighet att avstå från ett svenskt medborgarskap för barnet. Barnavårdsnämnden är av den uppfattningen att det stora antalet aktuella familjer önskar att barnet så snart som möjligt blir svensk medborgare.

Efter överväganden finner barnavårdsnämnden starka skäl tala för att en

översyn i medborgarskapslagstiftningen kommer till stånd i de avseenden som förslaget tar sikte på och tillstyrker bifall till detsamma.

Malmö i februari 1969

För Malmö stads barnavårdsnämnd

Henry Lindqvist

Ordförande

Nils Magnusson

Bitr. socialdirektör

Borås stads barnavårdsnämnd:

Det ena förslaget innebär, att barn inom äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, skall kunna förvärva medborgarskap i moderns hemland från födelsen. Man har med förslaget velat syfta till att tillförsäkra svensk moder i äktenskap med utländsk fader samma rättsskydd för sig och barnet, som tillkommer andra svenska mödrar.

Barn kan för närvarande genom naturalisation bli svenska medborgare. Om barnet står under föräldrarnas gemensamma vårdnad kan ansökan om barnets naturalisation göras av föräldrarna även om fadern inte vill eller inte kan bli svensk medborgare. Om föräldrarnas äktenskap upplösts och modern fått vårdnaden om barnet kan ansökan göras av modern. I en rättegång vid svensk domstol angående vårdnaden om barn och underhållsskyldighet för barn av svensk moder och utländsk fader torde svensk rätt i mycket stor utsträckning tillämpas, vare sig barnet är svensk medborgare eller inte.

Nämnden finner med hänsyn till det ovan anförda att barnets ställning för närvarande är ganska tryggad. I motionen sägs att om mannen snart skulle försvinna ur bilden så bibehåller barnet faderns nationalitet upp till 21 års ålder (i vissa fall till 18 års ålder), då det kan förvärva bosättningslandets medborgarskap. Detta gäller dock icke generellt beträffande Sverige, där i praxis av socialpolitiska skäl barn naturaliserats självständigt, oaktat äktenskapsskillnadsdom och slutligt beslut om att modern skall ha vårdnaden icke förelegat.

En viktig synpunkt är väl även om familjen har för avsikt att kvarstanna i det land, där modern har medborgarskap eller om avsikten är att flytta till mannens hemland.

Förslaget om att barn inom äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, skall kunna förvärva medborgarskap i moderns hemland från födelsen medför komplikationer i olika avseenden bl. a. dubbelt medborgarskap. Nämnden anser sig därför icke kunna göra något uttalande på denna punkt. Den andra frågan som motionen berör

gäller skillnaden i naturalisation när en utländsk man och en utländsk kvinna gifter sig med medborgare i något av de nordiska länderna. Här bör givetvis likformighet eftersträvas. När det gäller svensk praxis har hemvisttiden för kvinna reducerats med ända upp till fem år. Skulle en likadan reduktion kunna komma till stånd för män, så vore kanske också den första frågan i motionen löst, därigenom åt barn i äktenskap mellan utländsk man och nordisk kvinna inom mycket kort tid efter födseln skulle tillsammans med fadern erhålla nordiskt medborgarskap.

Borås den 19 februari 1969

Barnavårdsnämnden i Borås

Tore Westeman

Edgard Grumert

Västerås stads barnavårdsnämnd:

Barnavårdsnämnden har i sitt arbete icke i någon nämnvärd omfattning kommit i kontakt med de i förslaget påpekade olägenheterna beträffande nuvarande medborgarskapslagstiftning. Med tanke på såväl de invändningar som 1967 restes mot de förslag till ändringar, vilka framfördes i motionerna I: 437 och II: 556, som de påpekanden vilka i olika instanser gjorts vid behandlingen av proposition nr 128 år 1968 synes den mest framkomliga vägen att komma tillrätta med de i medlemsförslaget framhållna olägenheterna vara följande: Liberalisering av naturalisationspraxis, ytterligare internationella överenskommelser och på det sociala området lagändringar, innebärande uppmjukning av medborgarskapskravet.

Västerås den 11 mars 1969

För Västerås barnavårdsnämnd:

Helge Lundquist

Vice ordförande

Sven Rosdahl

Malmö stads socialvårdsstyrelse:

Förslaget berör två väsentliga frågor i nuvarande lagstiftning, som tillämpas likartat i de nordiska länderna. Dels avses frågan om barn födda inom äktenskapet mellan utländsk man och kvinna som är nordbo och dels den skilda lagtillämpningen avseende naturalisation för man och kvinna i samband med giftermål.

Enligt § 1 i lagen om svenskt medborgarskap blir barn fött i äktenskap

redan från födelsen svensk medborgare om fadern är svensk medborgare. Om en svensk kvinna däremot är gift med utländsk man kan barnet endast under vissa förutsättningar förvärva svenskt medborgarskap nämligen om fadern är statslös eller ej kan överföra sitt utländska medborgarskap på barnet.

Beträffande reglerna om naturalisation återfinns dessa i § 6 i nämnda svenska lag. Enligt denna paragraf kan utlänning upptagas till svensk medborgare om han/hon fyllt 18 år, haft hemvist sedan sju år i Sverige, fört en hederlig vandel samt har möjlighet att försörja sig och sin familj. Enligt § 6 andra stycket kan naturalisation efter kortare hemvisttid beviljas bl. a. sökande som är gift med svensk medborgare.

I uttalanden i samband med den svenska medborgarskapslagens tillkomst liksom senare uttalanden från ansvarigt håll har i synnerhet betonats att dubbelt medborgarskap bör undvikas. Vidare har påpekats att medborgarskapsfrågorna naturligt är av internationell karaktär varför exempelvis Sverige ej kan lagstifta självständigt utan hänsyn till andra berörda stater. I den svenska riksdagsdebatten har bl. a. hänvisats till att medborgarskapslagstiftningen i de nordiska länderna numera är samordnad.

I en svensk riksdagsmotion år 1967, nr 556 i andra kammaren, föreslogs en översyn av medborgarskapslagstiftningen. På hemställan från länsstyrelsen i Malmöhus län, avgav socialvårdsstyrelsen då ett yttrande över motionen. I detta sitt yttrande för två år sedan fann socialvårdsstyrelsen de i motionen anförda skälen ej tillräckligt övertygande för att motivera en ändring av den svenska medborgarskapslagen, varför styrelsen föreslog att motionen icke skulle föranleda någon åtgärd. I och med att frågan nu tas upp i Nordiska rådet synes, enligt styrelsen, helt andra förutsättningar föreligga. En samordnad lagändring i de nordiska länderna i enlighet med nu föreliggande förslag kommer bl. a. att beröra många nordiska familjer, vars medborgarskapsfråga därför kan bli tillfredsställande löst.

För svenskt vidkommande skiljer sig de båda delförslagen på en väsentlig punkt. Beträffande förslaget om barns medborgarskap förutsättes en ändring av 1 § i den svenska medborgarskapslagen för att uppfylla förslagsställarnas syfte. Däremot behöver ingen svensk lagändring komma till stånd rörande naturalisation av äkta makar eftersom den svenska lagens 6 § ej gör skillnad på man och kvinna i detta avseende. Kravet på hemvisttid kan således reduceras för såväl utländsk man som utländsk kvinna. Endast i den mån denna lagparagraf tillämpas olika på man och kvinna finner socialvårdsstyrelsen den föreslagna rekommendationen vara berättigad för svenskt vidkommande. Styrelsen kan ej finna några bärande skäl för att makar ej skall behandlas lika i dessa naturalisationsärenden och instämmer i förslagsställarnas rekommendationer om jämlikhet mellan können i de nordiska länderna vad avser naturalisation i samband med giftermål.

Beträffande rekommendationen om barns medborgarskap, anser styrelsen

denna fråga vara av mer komplex art. Ett realiserande av föreliggande förslag kommer uppenbarligen att leda till ett ökat antal dubbla medborgarskap i de nordiska länderna. I princip lär samtliga länder sträva efter att undvika dubbelt medborgarskap. Dubbelt medborgarskap är uppenbart förenat med vissa olägenheter och styrelsen delar uppfattningen att flerfaldigt medborgarskap om möjligt bör undvikas. En definitiv lösning av denna fråga kan endast ske på vid internationell basis. Eftersom medborgarskapslagstiftningen skiljer sig från land till land kan för närvarande ej någon definitiv lösning via internationella konventioner skönjas inom rimlig tid. I olika enskilda länder tillåtes dubbelt medborgarskap på olika grunder. I exempelvis Sverige finns redan nu många svenska medborgare som även innehar utländskt medborgarskap.

Trots flera ändringar av den sociala lagstiftningen i Sverige är en utländsk medborgare i Sverige ej jämställd med svensk medborgare i alla avseenden. Just beträffande barn är exempelvis barnpension och bidragsförskott förmåner som endast är förbehållna svenska medborgare. Vidare finnes förbehåll i bidragsförskottslagen som ej gör alla utländska barn bidragsberättigade. Beträffande sociala förmåner privilegieras, em än i ringa utsträckning, barn som är svenska medborgare.

Förvärvet av nordiskt medborgarskap för ett i Norden fött barn har troligen också en viss psykologisk betydelse som kan inverka positivt på en familjs anpassning i Norden. I Sverige finns sedan några år tillbaka en alltmera markant strävan att motverka att utländska medborgare känner sig främmande i den svenska miljön. Detta har bl. a. kommit till uttryck i statliga utredningar liksom i den nytillsatta arbetsgruppen för invandrarnas anpassning. I den mån medborgarskapet i sig själv ger sådan positiv effekt tycks den föreslagna rekommendationen ligga i linje med de svenska statliga intentionerna i detta avseende.

Det finns i dag i Sverige ett par hundra tusen utländska medborgare och årligen kommer till Sverige flera tusental ytterligare. Naturligt nog blir det allt vanligare med äktenskap mellan utlänningar och svenskar. Många barn som föds i Sverige eller Norden kommer enligt nuvarande lagstiftning ej att förvärva medborgarskap vid födelsen i det land där de växer upp. Enligt den nya föräldrabalken är både modern och fadern vårdnadshavare och förmyndare för barnet. I motsats till föräldrabalken råder ingen jämlikhet mellan könen vad avser 1 § medborgarskapslagen. Vid behandling av medborgarskapsärenden i Sverige tillämpas numera en praxis som till stor del uppmjukat och reducerat många olägenheter. Denna praxis har i många fall uppenbarligen medfört dubbla medborgarskap. Trots denna tendens har förslag på lagändringar avvisats med hänvisning till det dubbla medborgarskapets nackdelar.

Från ansvarigt svenskt håll har framhållits att ingen nation är betjänt av att ha medborgare som genom dubbelt medborgarskap bl. a. har skyldig-

het att fullgöra militärijänstgöring och har möjlighet att delta i politiska val i två fosterland och därmed kan råka i lojalitetskonflikt. Socialvårdsstyrelsen kan konstatera att redan nu har många svenskar dubbla medborgarskap. Vidare finner socialvårdsstyrelsen att konsekvenserna av det dubbla medborgarskapet betydligt mindre drabbar barn än vuxna. Den patriarkaliska uppbyggnaden av medborgarskapslagen förefaller styrelsen otidsenlig.

I de aktuella blandfamiljerna är det endast en part som vanligen har starka band till ett annat land. Om barnet i Sverige skulle drabbas hårt av ett dubbelt medborgarskap eller om familjen har större anknytning till faderns ursprungsland borde dessa undantagsfamiljer ges möjlighet att avstå från ett svenskt medborgarskap för barnet. Socialvårdsstyrelsen är av den uppfattningen att det stora flertalet aktuella familjer önskar att barnet så snart som möjligt blir svensk medborgare.

Efter överväganden finner socialvårdsstyrelsen, i synnerhet då nu samtliga nordiska länder berörs, starka skäl tala för att en översyn i medborgarskapslagstiftningen kommer till stånd i de avseenden som förslaget tar sikte på och tillstyrker bifall till detsamma.

Malmö den 6 februari 1969

För Malmö stads socialvårdsstyrelse

Gunnar Hejdeman

Ordförande

Bengt Hedlén

Malmö polisdistrikt:

Enligt förslaget bör barn i äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, förvärva medborgarskap i moderns hemland från födseln. Förslaget innebär ett avsteg från nu gällande regler, enligt vilka normalt barn i äktenskap mellan föräldrar av olika nationalitet vid födseln förvärvar faderns medborgarskap. Som i medlemsförslaget påpekas skulle vid ett bifall till förslaget antalet dubbelmedborgare öka.

Med den ökade invandringen till Sverige har följt, att allt flera äktenskap ingås mellan utländsk man och svensk kvinna. Invandringen omfattar ej blott medborgare, som vad gäller inställningen till äktenskap, kvinnor och barn ha åsikter, som i stort sett är lika med det svenska betraktelsesättet, utan även medborgare från länder, där kvinnan i familjen intar en i förhållande till mannen och hans släkt mycket underordnad ställning, och där barnen är de familjemedlemmar, på vilka familjen bygges upp. Äktenskap mellan man från land, där man har nämnd inställning till bl. a. kvinnan och svensk kvinna är av här vunna erfarenheter att döma icke alltid varaktiga. Om vid en äktenskapsskillnad kvinnan tillerkännes vårdnaden om

de barn, som eventuellt finns i äktenskapet, har mannen svårt att förstå, att han icke längre har någon föräldramyndighet över barnen och således bl. a. är förhindrad att vid eventuell återresa till hemlandet medtaga barnen mot moderns vilja. Har modern erhållit vårdnaden om barnen kan dessa, såsom i medlemsförslaget påpekas, utan större formaliteter eller tidsutdräkt erhålla svenskt medborgarskap, men intill så skett, måste modern leva i ängslan för att fadern på något sätt lyckas få tag i barnen och föra dessa, som i regel är införda i hans pass, ut ur riket. Är barnen icke svenska medborgare har svenska myndigheter ringa möjlighet att vidtaga några åtgärder i dylika fall av barnaröv.

Även i bestående äktenskap av här nämnt slag har modern enligt här vunnit erfarenhet alltid en viss osäkerhetskänsla vad gäller barnen, då vid familjens besök i mannens hemland den situationen kan uppstå att mannen beslutar att ej återvända till Sverige och ej tillåter att hustrun återvänder dit med makarnas barn.

På grund av vad ovan anförts vill undertecknad ansluta sig till medlemsförslaget vad gäller att barn i äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordisk stat, förvärvar moderns medborgarskap vid födseln även om det härigenom uppkommer dubbelt medborgarskap.

I medlemsförslaget har även föreslagits, att utländsk man, som gifter sig med kvinna av nordisk nationalitet, skall, vad avser tiden för vistelse i kvinnans hemland för erhållande av medborgarskap i kvinnans hemland, likställas med kvinna, som gifter sig med man av nordisk nationalitet, och således erhålla medborgarskap i det nordiska landet efter omkring två års vistelse i landet, under förutsättning att äktenskapet bestått i minst ett år.

Undertecknad är av den uppfattningen, att en väsentlig förutsättning för att en utlänning skall upptagas till svensk medborgare är, att han väl anpassat sig till svenska förhållanden, behärskar svenska språket något så när och i övrigt känner till det svenska samhällets uppbyggnad och den svenska livsstilen. Det kan starkt ifrågasättas, om en utlänning under loppet av två års vistelse här i landet hinner förvärva dessa insikter i svenskt samhällsliv. Mot vad ovan anförts kan invändas, att om en utländsk kvinna, gift med svensk man, kan upptagas till svensk medborgare efter två års vistelse här i landet så bör i konsekvens härmed utländsk man, gift med svensk kvinna, under samma betingelser kunna bli svensk medborgare.

Det kan synas otillfredsställande att samma bestämmelser för upptagande till svensk medborgare icke gäller för utländsk kvinna och utländsk man i äktenskap med svensk kontrahent men det kan med fog antagas, att en svensk man, som är gift med utländsk kvinna, så gott som undantagslöst stannar i Sverige och att hustrun således förr eller senare växer helt in i svenska förhållanden och svensk livsstil, medan däremot en utländsk man, gift med svensk kvinna, mycket väl kan tänkas att efter några års vistelse här i landet återvända till sitt hemland, därvid det måste anses otillfreds-

ställande, att han erhållit svenskt medborgarskap av enbart den anledningen, att han gift sig med svensk kvinna men härutöver icke hunnit växa sig in i svenska förhållanden och fått några anknytningar till landet.

Med hänvisning till vad ovan anförts kan undertecknad icke ansluta sig till medlemsförslaget i vad det avser att utländsk man, som är gift med kvinna av nordisk nationalitet upplages till medborgare i kvinnans hemland enligt samma regler, som gäller för naturalisation av utländsk kvinna som är gift med man av nordisk nationalitet.

Malmö den 4 februari 1969

Bertil Finnberg

Polismästare

Gunnar Rostberg

Polisintendent

Moderata samlingspartiets kvinnoförbund:

Förslaget innebär en rekommendation till ändring av de nordiska ländernas medborgarskapslagar på så sätt att barn inom äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, kan förvärva medborgarskap i moderns hemland från födelsen. Motionärerna rekommenderar även att full jämlikhet skall råda mellan man och kvinna i naturaliseringshänseende. Den skiljaktighet som nu råder mellan man och kvinna i detta avseende består i att en utländsk kvinna, som ingår äktenskap med en man av nordisk nationalitet, efter kort tid kan förvärva medborgarskap i mannens hemland, medan däremot en utländsk man under motsvarande förhållanden kan få medborgarskap i kvinnans nordiska hemland först efter flera år.

Förbundet instämmer helt med motionärernas förslag till ändring av medborgarskapslagstiftningen. En revision på dessa punkter bör påskyndas med hänsyn till den ökade invandringen under senare år, det ökande antalet äktenskap mellan personer av olika nationalitet samt den större internationella rörligheten. Dessa faktorer medför ju att allt fler kommer att bli orättvist behandlade i sitt nordiska hemland på grund av den otidsenliga lagstiftningen.

Bland de komplikationer, som den nuvarande lagstiftningen medför för i Norden bosatt barn med utländskt medborgarskap, kan nämnas: Vissa sociala förmåner är knutna till medborgarskapet. Ett barn som ej är medborgare i nordiskt land erhåller i regel ej allmänt barnbidrag förrän sex månader efter inflyttningen. Bidragsförskott utgår ej till icke-nordiskt barn, var-

vårdnadshavare ej är nordisk medborgare. För handikappade barn, som ej har nordiskt medborgarskap, utgår ej kompensation eller vårdnadsbidrag. Barnet kan inte antecknas i moderns pass utan måste skrivas in i faderns. Uppmärksammade fall av kidnappning har visat, att modern och barnen varit helt rättslösa, då fadern kunnat stödja sig på sitt lands lagar i och med att barnen automatiskt har haft endast hans medborgarskap. Det förekommer också att barn, som vuxit upp i Norden, inkallas till värnplikstjänstgöring i faderns hemland.

Förbundet anser att medborgarlagarna måste tillförsäkra här boende nordisk kvinna, som är gift med utländsk medborgare, samma rättsskydd för sig och barnen som övriga nordiska kvinnor åtnjuter. Den lämpligaste åtgärden bör då vara, att barnen från födseln ges även moderns nordiska medborgarskap — vilket föreslagits i motionen.

De nordiska ländernas nu gällande medborgarskapslagar har tillkommit i nordiskt samarbete. Förbundet hoppas att den omarbetning som Nordiska rådet nu företar på detta område kommer att leda till att de nordiska länderna snarast möjligt inför likalydande förändringar i sina respektive lagar.

Det föreslagna dubbla medborgarskapet för barn till nordisk mor och utländsk far kommer att medföra sociala förbättringar och större trygghet för dessa barn. Övriga utländska barn (vars föräldrar båda är utländska medborgare), som är bosatta i nordiskt land, kommer dock att i vissa fall ha en sämre ställning än svenska medborgare. Ett samarbete inom Nordiska rådets ram vore önskvärt för att få till stånd förändringar i de nordiska ländernas sociallagstiftning och på så vis bereda de utländska barnen lika möjligheter och villkor.

Sverige och övriga nordiska länder bör även ta initiativ till internationella överläggningar och överenskommelser för jämkning av (och smidig handläggning vid tillämpningen av) olika länders lagar och förordningar på medborgarskapsområdet. För närvarande uppstår ofta ytterst komplicerade situationer då exempelvis vid skilsmässa mellan parter av olika nationalitet modern tilldömts vårdnaden om barnen men fadern ändå kan föra ut barnen ur deras (och moderns) hemland på grund av juridiskt stöd i sitt eget lands lagstiftning.

Beträffande tillämpningen i de nordiska länderna av bestämmelserna om naturalisation synes det oss ej rimligt att nuvarande olikhet mellan man och kvinna bibehålles. Om en utländsk man ingår äktenskap med en kvinna av nordisk nationalitet och familjen bosätter sig i kvinnans hemland bör mannen kunna förvärva medborgarskap i sitt nya hemland på samma korta tid som gäller för en utländsk kvinna som på motsvarande sätt gifter sig och bosätter sig i ett nordiskt land.

Sveriges undertecknande av Europakonventionen om begränsningar av fall av flerfaldiga medborgarskap måste vid de aktuella ändringarna be-

aktas. Vi förordar därför ökat internationellt samarbete vid utformningen av de nya lagtexterna.

Stockholm den 16 maj 1969

Moderata samlingspartiets kvinnoförbund

Ethel Florén-Winther

Förbundsordförande

Eva Nisséus

Pol. sekr.

Folkpartiets kvinnoförbund:

Folkpartiets kvinnoförbund yrkar bifall till den i Nordiska rådet väckta motionen angående översyn av medborgarskapslagstiftningen.

Vi anser att ett i Sverige fött barn, som bor här med en svensk mor och en utländsk far, skall från födelsen ha samma rätt till svenskt medborgarskap som barn till svensk far och utländsk mor. De skall alltså ha samma rättsliga ställning, som de barn, vilkas båda föräldrar är svenskar och ej behandlas annorlunda när det t. ex. gäller barnpension och vårdbidrag. Det är en förlegad könsrolls föreställning, att fadern skall bestämma medborgarskapet även om han inte är bosatt i sitt hemland. Olikheter i vad gäller naturalisation för män och kvinnor i anledning av äktenskaps ingående bör omedelbart avläsnas och båda könen behandlas lika.

Folkpartiets kvinnoförbund understryker värdet i att dessa frågor som väckts i Nordiska rådet får sin lösning i samverkan mellan de nordiska länderna.

Stockholm den 5 maj 1969

Folkpartiets kvinnoförbund

Ingegärd Fraenkel

Förbundsordförande

Lillemor FASTERIUS

Förbundssekreterare

Centerns kvinnoförbund:

Det gäller att väga de nackdelar som ett s. k. dubbelt medborgarskap kan innebära mot de fördelar det innebär för ett barn att få medborgarskap i det land där det fötts, är stadigvarande bosatt och där den vårdnadshavande föräldern har medborgarskap. Därvid har CKF ansett att fördelarna överväger. I de många äktenskap mellan personer av olika nationaliteter som ingås ger en sådan bestämmelse också ett rättsskydd åt modern som vi anser

vara angeläget. Förbundet tillstyrker alltså att Nordiska rådet gör hemställan till de nordiska regeringarna med syfte att få till stånd enhetliga nordiska medborgarskapslagar innebärande att barn som föds i äktenskap mellan föräldrar av olika nationalitet får medborgarskap i det land där det föds och växer upp.

Beträffande frågan om de olikheter mellan män och kvinnor som f. n. tillämpas vid naturalisation finner förbundet det helt självklart att de skall avlägsnas. Samma regler bör gälla oavsett kön.

Stockholm i maj 1969

Centerns kvinnoförbund

Sonja Fredgardh

Förbundsordförande

Karin Andersson

Förbundssekreterare

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund:

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund hälsar med tillfredsställelse det initiativ som tagits i Nordiska rådet för att få till stånd en översyn av medborgarlagstiftningen. Detta medlemsförslag om översyn av nu gällande medborgarskapslagstiftning ansluter sig till svenska regeringens inställning vid Helsingforsöverläggningarna, då det förutsattes att ändringar i de nordiska ländernas medborgarskapslagstiftning skall ske samfällt och föregås av gemensamma utredningar.

Med tanke på den skilda opinionen i de olika nordiska länderna för ett genomförande av förslaget att barn inom äktenskap mellan utländsk man och kvinna, som är medborgare i nordiskt land, kan förvärva medborgarskap i moderns hemland från födseln, samt en förändring av naturalisationsreglerna i den riktningen att olikhet ej göres mellan man och kvinna, torde en sådan sannordisk utredning vara synnerligen befogad. Erinras bör att en betydande minoritet av den svenska riksdagen tre år å rad uttalat sig för en sådan förändring av den svenska medborgarlagstiftningen samt att liknande tankegångar framförts även i danska folketingsdebatter. Representanter för övriga medlemsländer har däremot förklarat att frågan ur deras regeringars synpunkt saknar aktualitet.

En sannordisk undersökning om tillgängliga vägar att se över hithörande lagstiftning i den anda, som framförs i motionen, bör kunna klargöra medlemsländernas inställning till frågan. Därtill torde den kunna ge anvisning om vilka faktiska möjligheter som finns att kombinera förändringar i lagstiftning och praxis med den Europarådskonvention om begränsning av de dubbla medborgarskapen, som antagits av de nordiska länderna.

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund vill understryka att en sådan

utredning självfallet inte får tas som intäkt för ett avstannande av det pågående samarbetet på den liberalare praxis som inletts med goda resultat. Utan hinder av att utredningsarbetet utgår från andra förutsättningar än nuvarande lagstiftning bör också reformarbetet på att socialt och ekonomiskt jämställa den grupp barn, som åsyftas i motionen, med barn som från födseln erhåller moderns medborgarskap, fortsättas.

Stockholm den 21 april 1969

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund

Lisa Mattson

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om gennemsyn af statsborgerretslovgivningen.

Udvalget har behandlet forslaget på møder den 27. juni 1969 i Trondheim, den 12. september 1969 i Visby, den 28. november 1969 i Åbo og den 15. januar 1970 i København.

Statsrådet Herman Kling, Sverige, deltog i mødet den 12. september 1969 og justitieminister Aarre Simonen, Finland, i mødet den 28. november 1969. I mødet den 15. januar 1970 deltog justitsminister Knud Thestrup, Danmark, justitieminister Aarre Simonen, Finland, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på, at Nordisk Råd skal anbefale regeringerne *dels* at gennemføre en ændring i de nordiske statsborgerretslove, således at et barn født i ægteskab mellem en udenlandsk mand og en nordisk kvinde straks ved fødslen bliver statsborger i moderens hjemland, *dels* at tillempe reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab, således at der ikke gøres nogen forskel mellem mand og kvinde.

Forslagsstillerne anfører bl. a., at en mand af fremmed nationalitet, som i Norden gifter sig med en kvinde af dansk, norsk eller svensk nationalitet, efter den gældende lovgivning i de fleste tilfælde overfører sit statsborgerskab på ægteparrets børn. Selv om manden hurtigt skulle forsvinde ud af billedet, beholder barnet faderens nationalitet indtil det 21 år, på hvilket tidspunkt det kan erhverve bopælslandets statsborgerskab (under visse be-

tingelser ved det 18. år). De senere års udvikling, hvorefter stadig flere udlændinge indvandrer til de nordiske lande og stifter ægteskab her, har imidlertid bevirket, at der i Norden fødes flere og flere børn, der ikke er statsborgere i det land, hvori de faktisk bor. Dette forhold har ført til praktiske, sociale og psykologiske komplikationer.

2. Remisyringer

Udtalelser om forslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Indenrigsministeriet.
Danske Kvinders Nationalraad.
Dansk Kvindesamfund.

Finland:

Justitieministeriet.
Ministeriet för inrikesärendena.

Norge:

Justis- og politidepartementet.

Sverige:

Justitiekanslern.
Socialstyrelsen.
Statens utlänningskommission.
Länsstyrelsen i Malmöhus län.
Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.
Länsstyrelsen i Västmanlands län.
Stockholms stads barnavårdsnämnd.
Stockholms stads barnavårdsnämnd, barnavårdsdirektören.
Malmö stads barnavårdsnämnd.
Borås stads barnavårdsnämnd.
Västerås stads barnavårdsnämnd.
Malmö stads socialvårdsstyrelse.
Malmö polisdistrikt.
Moderata samlingspartiets kvinnoförbund.
Folkpartiets kvinnoförbund.
Centerns kvinnoförbund.
Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.

Udtalelserne kan sammenfattes således,

Forslaget vedrørende børns erhvervelse af moderens statsborgerskab anbefales af *socialstyrelsen, Malmö polisdistrikt, Malmö stads socialförvaltning, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, barnavårdsnämnden i Stockholm stad* og af *en række kvindeorganisationer.*

Forslaget vedrørende ligestilling mellem kønnene i forbindelse med naturalisation anbefales af *socialstyrelsen, Malmö stads socialförvaltning, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, statens utlänningskommission,*

barnavårdsnämnden i Borås, Stockholm og Malmö samt af kvindeorganisationerne.

Følgende myndigheder kan ikke anbefale nogen del af medlemsforslaget: *justitieministeriet, inrikesministeriet, Justis- og politidepartementet, justitiekanslern, länsstyrelsen i Västmanlands län og Västerås barnavårdsnämnd.*

Indenrigsministeriet og inrikesministeriet har intet imod en fællesnordisk undersøgelse af problemerne og heller ikke *Justis- og politidepartementet* har indvendinger imod en udredning. *Justitiekanslern* forudsætter, at spørgsmålet om relationerne mellem moder og barn i statsborgerretlig henseende holdes under stadig observation i regeringerne.

3. Udvalget

Medlemsforslaget omhandler to problemer. For det første rejses der spørgsmål om en ændring af statsborgerretslovgivningen, således at et i ægteskab mellem en udenlandsk mand og en nordisk kvinde født barn ved fødslen erhverver moderens statsborgerret, såfremt fødslen finder sted i moderens hjemland. For det andet fremsættes der forslag om at ligestille mand og kvinde i henseende til naturalisation som følge af ægteskab med en nordisk statsborger.

De nordiske statsborgerretslove bygger på afstammingsprincippet og indebærer efter hovedreglen, at børn i ægteskab får faderens statsborgerskab og børn uden for ægteskab moderens statsborgerskab. I intet af tilfældene tages noget hensyn til, om erhvervelse af forældrenes statsborgerskab er i barnets interesse, men dette forudsættes. For at undgå, at et barn bliver statsløst, findes en supplerende regel, hvorefter barnet kan opnå statsborgerskab i det land, hvor det fødes.

En imødekommelse af medlemsforslaget ville bevirke, at de pågældende børn fik dobbelt statsborgerret. Udvalget lægger afgørende vægt på, at dette såvidt muligt søges undgået. Det har hidtil været et væsentligt og grundlæggende princip i nordisk statsborgerretslovgivning og praksis vedrørende naturalisation, at man tilstræbte at undgå dobbelt statsborgerskab. En imødekommelse af medlemsforslaget ville tillige være i klar modsætning til de bestræbelser, der ligger bag den af Europarådet udarbejdede konvention om forebyggelse af dobbelt statsborgerskab. Konventionen er allerede ratificeret af Sverige, og også Danmark og Norge er indstillet på at ratificere konventionen.

De foreliggende remisudtalelser og de udredninger, der er foretaget i forbindelse med behandlingen af sagen i de danske og svenske parlamenter, viser imidlertid, at det ikke altid er sikkert, at det er i et barns interesse at overlage en bestemt forældreparts statsborgerskab. Der findes derfor anledning til at stille det spørgsmål, om man ikke burde overveje, på hvilken måde man kan tage direkte hensyn til barnets interesse i det enkelte tilfælde. For ikke længe siden ansås forældre at have noget nær ejendomsret til

deres børn. Lidt efter lidt er en glædelig udvikling foregået i retning mod at markere barnets selvstændige ret til sin tilværelse. Et udtryk herfor er, at man i skilsmisssager nu først og fremmest tager hensyn til barnets interesse, når det skal afgøres, hvem af forældrene der skal have forældremyndigheden over barnet. Ved en vis alder tillægges også barnets eget ønske betydning. Disse tanker bør nu få indpas, også når det gælder bedømmelsen af et barns statsborgerskab.

En forberedende udredning om mulighederne for, at der i lovgivningen eller i praksis vedrørende naturalisation tages et videregående hensyn til princippet om barnets interesse bør finde sted på nordisk plan og gennemføres af de lande, hvor spørgsmålet er blevet aktuelt. På et senere stadium kunne man tage et nordisk initiativ på europæisk plan for at søge at vinde støtte for, at et nyt syn med hensyn til børns stilling i statsborgerskabsretlig henseende kan vinde indpas. Kunne man i alle berørte europæiske lande acceptere tanken om, at barnets statsborgerskab temmeligt frit kunne afgøres efter, hvad der er bedst for barnet, kunne et system udbygges på dette grundlag, som udelukker tilfælde af dobbelt statsborgerskab.

For så vidt angår spørgsmålet om ligestilling mellem mænd og kvinder i statsborgerretlige forhold, fremgår det af udtalelserne, at der allerede hersker principiel lighed på dette område. I landenes naturalisationspraksis følges dog visse retningslinjer, som fører til en faktisk forskelsbehandling. Man henviser herved særlig til den foreliggende udtalelse fra Justis- og politidepartementet.

Udvalget finder det rimeligt, at der i henseende til adgangen til at opnå naturalisation som følge af ægteskab foretages ikke blot en principiel, men også en faktisk ligestilling mellem mand og kvinde. Det er en kendsgerning, at der generelt kræves et væsentligt længerevarende ophold for mænds end for kvinders vedkommende, men efter udvalgets opfattelse bør spørgsmålet om statsborgerskab ikke være afhængigt af den pågældendes køn, men alene af styrken og fastheden i den tilknytning, vedkommende har til et nordisk land. Ved en tilnærmelse af de nu praktiserede to åremålsgrænser bør det efterhånden være muligt også på dette område at opnå ligestilling.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandationer:

I. Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

II. Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne

om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

København, den 15. januar 1970

Georg C. Ehrnrooth

Erling Engan

Erkki Hara

Jørgen Jensen

Tage Johansson

K. Axel Nielsen

Formand

Erling Norvik

Thorstein Trcholt

Reservation

Undertegnede medlemmer kan i det hele tiltræde medlemsforslaget og den deri anførte argumentation. Vi er derfor enige i udvalgets indstilling til rekommandation nr. II, men vi kan ikke acceptere argumentationen og indstillingen vedrørende rekommandation nr. I.

For så vidt angår spørgsmålet om, at børn født i ægteskab mellem en udenlandsk mand og en nordisk kvinde i visse tilfælde bør kunne erhverve moderens statsborgerret, fremhæver vi særlig, at problemet har fået større og større praktisk betydning i de senere år. Det er efter vor opfattelse utilfredsstillende, at børn af en nordisk moder, der fødes og vokser op i hendes land, ikke altid har statsborgerret i dette land. I de tilfælde, hvor ægteskabet med den udenlandske mand går i stykker, kan det endvidere føre til tragiske komplikationer, såfremt faderen kidnapper barnet og fører det ud af moderens hjemland. Dette er allerede forekommet flere gange såvel i Danmark som i Sverige, og med den nuværende ordning er det i disse situationer udelukket, at der fra det pågældende nordiske lands side kan lægges noget pres på myndighederne i fremmede lande, herunder i faderens hjemland, for at opnå disses medvirken til en tilbagelevering af barnet.

Vi henstiller derfor.

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandationer:

I. Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i statsborgerretslovgivningen, at børn født i ægteskab mellem en udenlandsk mand og en kvinde, der er statsborger i et nordisk land, kan erhverve statsborgerret i moderens hjemland ved fødslen.

II. Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne

om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

København, den 15. januar 1970

Svend Haugaard

Sven Mellqvist

Jan-Ivan Nilsson

Medlemsförslag

om nordisk ridhögskola vid Strömsholm

(Väckt av Axel Andersson och Folke Björkman)

Intresset för ridsporten har under senare år kraftigt ökat. Inte minst är detta stigande intresse att återfinna bland barn och ungdom. 1963 års statliga hästutredning i Sverige uttalade härom: »Den exklusivitet som tidigare varit bunden med ridsporten har försvunnit. Ridningen har blivit en folksport med markerad karaktär av ungdomsrörelse. Ridsporten har kommit att få en icke oväsentlig ungdomsfostrande betydelse, icke blott genom själva ridningen utan även genom den meningsfyllda tillvaro som i andra avseenden erbjudes genom klubbarnas verksamhet. Utvecklingen har lett därtill att ridsporten numera har ett egenvärde.» Detta uttalande torde med viss nyansering vara tillämpligt på förhållandena i alla nordiska länder.

Den civila ridsporten har efterhand fått en allt större omfattning, medan betydelsen av den militära rid- och hästutbildningen blivit allt mindre. Förekomsten av hästar har under de senaste decennierna minskat icke endast inom det militära utan även inom jord- och skogsbruk. Som exempel kan nämnas att i Sverige år 1945 fanns 600 000 hästar medan motsvarande antal 1968 utgör 100 000, varav för ridsporten nyttjas 12 000 hästar. I samma takt som hästantalet minskat, har även den grupp minskat som tidigare från barndomen eller i armén lärt sig att handskas med hästar. Den civila ridsportens kraftiga expansion har samtidigt ökat behovet av hästkunnigt folk. Eftersom sådana icke som tidigare går att rekrytera från jordbruk, skogsbruk eller armé, måste ridsporten nu själv och i egen regi utbilda sitt folk. Den elementära utbildningen sker lokalt, medan all kvalificerad utbildning måste försiggå vid en central utbildningscentral.

I Sverige bedrivs den högre ridutbildningen vid Strömsholm, beläget cirka 130 km väster om Stockholm. Strömsholm har fungerat som hästcentrum i 350 år. I 100 år har där funnits en militär ridskola, av vilken nu återstår endast en mindre militär organisation, som även den kommer att upphöra. Från 1 juli 1968 bedrivs ridskoleverksamhet vid Strömsholm av Ridfrämjandet för civil drift. Ridfrämjandet är den största ridsportorganisationen i Sverige. Den tillkom 1948 på statligt initiativ under mo-

tivering att totalförsvaret behövde en reserv av varmblodiga hästar och en reserv av folk för dess skötsel. Förhållandena har avsevärt förändrats, sedan armén avhästats. Ridsporten anses nu som en bland många andra idrottsgrenar med betydelse för friluftsliv i stort. Som exempel kan nämnas att ridsporten tidigare i Sverige anslagsmässigt sorterades under jordbruksdepartementet men nu hänförts under handelsdepartementet och idrottsfonden.

Den huvudsakliga verksamheten vid Strömsholm utgör utbildning av ridinstruktörer för den civila ridsportens behov. Parallellt härmed förekommer en icke obetydlig annan kursverksamhet, omfattande kurser för ryttare, funktionärer, ungdomsledare m. fl. Ridfrämjandet har utöver den rena ridsportsverksamheten även inriktat sitt arbete på systematisk ungdomsverksamhet, vilket resulterat i att i Sverige Ridfrämjandet blivit en erkänd ungdomsorganisation med statligt stöd till sin centrala verksamhet genom skolöverstyrelsen. Kursverksamheten vid Strömsholm avser därför även utbildning av ungdomsledare.

Den ovan relaterade utvecklingen av den civila ridsporten gör, som redan nämnts, behovet av välutbildade ridinstruktörer stort. I Danmark och i Norge finnas icke någon ridutbildningsanstalt av motsvarande typ som Strömsholm. Danska och norska elever har därför vid olika tillfällen deltagit i kurser vid Strömsholm. Under nuvarande förhållanden har deltagande från övriga nordiska länder kunnat förekomma endast under förutsättning att svenskarna själva icke belagt samtliga platser i vederbörande kurs. Från dansk sida har från representanter såväl för ridsporten som för varmblodsaveln uttalats stort intresse för att i större omfattning än hittills få använda Strömsholm som ridutbildningsanstalt. Även från norskt håll har framkommit motsvarande önskemål. Norge har en blygsam militär ridutbildning, ävensom en begränsad civil utbildning. Från Finland har såväl militära som civila deltagare förekommit vid kurserna, dock i mindre omfattning än från Danmark och Norge, vilket torde ha sin förklaring i föreliggande språksvårigheter. I Finland är en civil ridutbildningsanstalt under uppbyggnad.

Förhållandena i övriga nordiska länder, framför allt i Danmark och Norge, torde peka på behovet av en utbildningsanstalt för ridsinstruktörer. Det synes lämpligt att utbildningen av sådana förläggs till den redan befintliga anstalten i Sverige, då anledning saknas att varje land själv ordnar denna utbildning. Naturligt synes det därför vara att anknyta de nordiska ländernas instruktörsutbildning till Strömsholm och ur där pågående verksamhet med utnyttjande av vunna erfarenheter bygga upp en nordisk ridhögskola. Till en sådan ridhögskola bör förläggas kurser även för andra kategorier än ridinstruktörer, exempelvis för ryttare och funktionärer. Som inledningsvis nämnts har ridsporten en icke oväsentlig ungdomsfostrande betydelse. Ridinstruktörerna bör därför utöver den egent-

liga vidareutbildningen även ges utbildning i handledning av ungdom. Sådan utbildning bör därför knytas till en nordisk ridhögskola.

Fram till den 1 juli 1970, då gällande avtal med staten om förhyrande av Strömsholm utgår, stöddes Ridfrämjandets utbildningsverksamhet vid Strömsholm av svenska militära instanser. Nytt avtal under delvis nya förutsättningar kommer därefter att träffas. Tidpunkten torde därför vara särskilt väl vald att nu ta upp frågan om en nordisk ridhögskola.

Önskemål föreligger om att ytterligare höja utbildningsstandarden vid Strömsholm. För att nå detta mål och för att låta så många som möjligt få del av en högt kvalificerad utbildning bör en bredare bas, ett kraftigare underlag, skapas, vilket torde kunna vinnas genom ett samgående mellan de nordiska länderna om drivande av en nordisk ridhögskola vid Strömsholm.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för grundande av en nordisk civil ridhögskola vid Strömsholm.

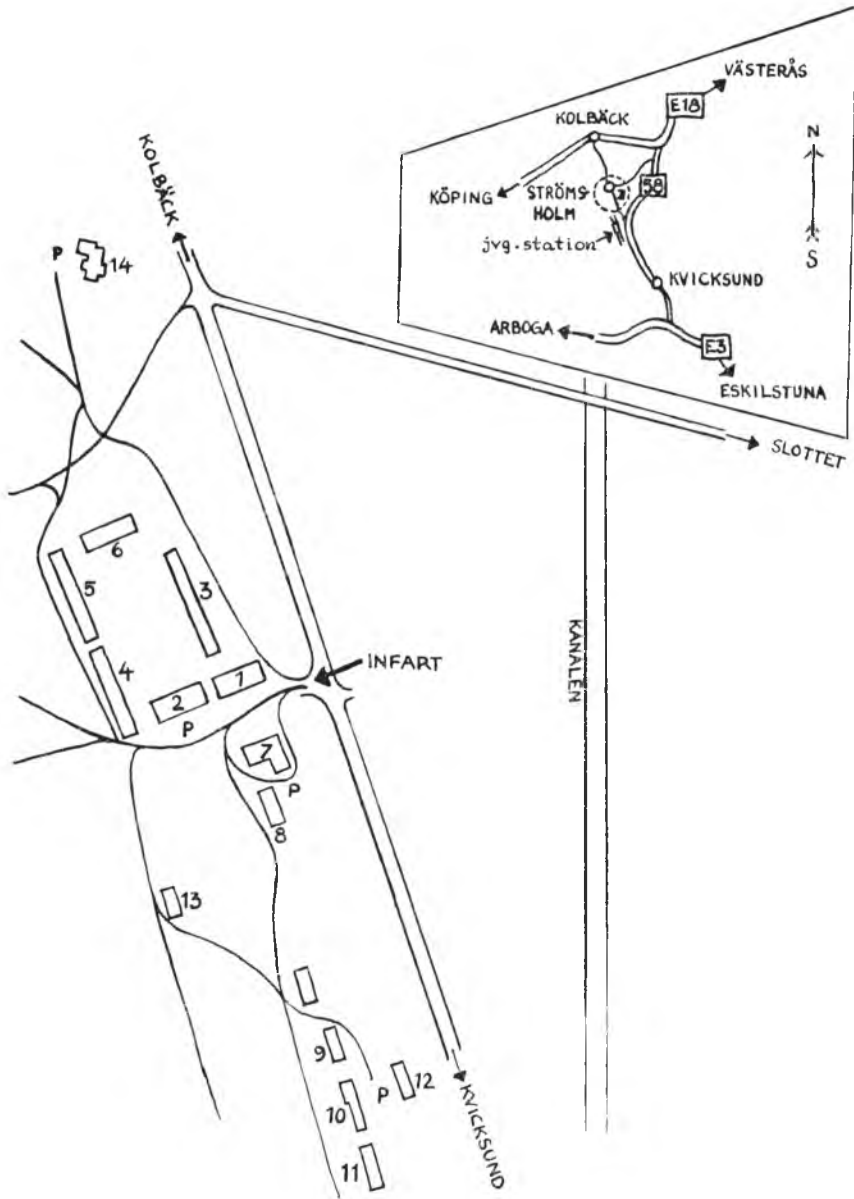
Stockholm den 19 december 1968

Axel Andersson

Folke Björkman

BILAGA 1

Kartskiss över Strömsholm

DE VIKTIGASTE BYGGNADERNA

1. Gula ridhuset	8. Logement, marketenteri
2. Vita ridhuset	9. Matsalen
3. Röda stallet	10. Nya kasernen
4. Vita stallet	11. Nya baracken
5. Stostallet	12. Barackstallet
6. Vagnbod, motionsmanege	13. Lektionsal
7. Sjukstall mm	14. Förvaltningsbyggnad (Thottska villan)

BILAGA 2

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

— — — skal man hoslagt oversende nogle i sagens anledning indhentede udtalelser fra Dansk Ride-Forbund samt Dansk Idræts-Forbund (*se nedan*).

Indenrigsministeriet vil på linje med de 2 organisationer finde det ønskeligt, såfremt der kan findes udvej for oprettelse af en nordisk ridehøjskole, men må for sit vedkommende finde, at en sådan opgave i første række bør løses gennem et samarbejde mellem de interesserede organisationer i de enkelte nordiske lande, medens man ikke mener at burde stille forslag om, at der fra det offentlige bevilges midler til formålet.

København, den 9. maj 1969

P. m. v.

E. b.

Folmer Nielsen

Dansk Idræts-Forbund har i skrivelse den 25 april 1969 forklarat sig instämma i Dansk Ride-Forbunds yttrande av den 22 april 1969 (se nedan).

Dansk Ride-Forbund:

— — — skal vi hermed oplyse, at Dansk Ride-Forbund på det stærkeste vil støtte forslaget om Strömsholms udnyttelse som Nordisk Ridesport Center. Vi har selv for to år siden over for det svenske rideforbund fremført denne tanke, hvis der kunne skabes muligheder for en sådan plans gennemførelse.

Vi kan også oplyse, at der netop i disse dage er ved at blive skabt muligheder for en mere organiseret uddannelse af ridelærerelever, således at alle klubber under Dansk Ride-Forbund, igennem en afgift gennem os, hjælper til med at skabe det økonomiske grundlag for denne uddannelse. I relation hertil har vi opstillet de krav til lærlingenes uddannelse, som vi mener er nødvendige, og heri indgår, at vi på basis af de kurser, der i de seneste år er arrangeret på Strömsholm, skal forlange deltagelse i 3 sådanne kurser, hvor-

af det ene er på 6 mdr. Kurserne fordelt på 3 forskellige år af elevernes uddannelse. Vi vil formode, at også de øvrige nordiske lande vil komme ind på en sådan planmæssig uddannelse.

Desuden deltager mange af vore unge ryttere i deres ferier i ridekurser. Indtil nu har det i væsentligst grad været på tyske rideskoler, og det ville være bedre og mere naturligt, om dette blev lagt over til Strömsholm.

Vi håber derfor, det vil vise sig muligt at skabe tilstrækkelig interesse for Strömsholm's fortsatte beståen som ridecenter på nordisk basis.

Holte, den 14. februar 1969

Knud Larsen

Formand for Forretningsvalget

Strömsholm har gennem 100 år været den svenske hærs rideskole, og flere danske rytterofficerer har været elever på skolen, som er anset som det fornemste uddannelsessted af sin art i Norden. I de senere år har danske civile rideinstruktører gennemgået kurser på fra 6 ugers til 8 måneders varighed, i den udstrækning der har været plads og instruktørernes økonomi har muliggjort dette, ligesom danske ryttere har fulgt de på Strömsholm arrangerede kurser af 1 uges varighed.

I 1968 har Dansk Ride-Forbund indledt et samarbejde med Dansk Ride-Instruktør Forening for at få gjort uddannelsen af rideinstruktører i Danmark så god som muligt. Der er udarbejdet en plan for uddannelsen, som bl. a. omfatter ophold på Strömsholm på 3 kurser i løbet af 5 år.

I 1969 skal således 7 elever på et 8 ugers kursus og 5 på et 6 ugers kursus, samt 1 elev på et 6 måneders kursus. Eksamen for de elever, der er færdige med deres læretid i år, vil blive afholdt på Strömsholm efter afslutningen af det ovenanførte 6 ugers kursus. Dette har selvfølgelig kun været muligt gennem støtte fra medlemmerne af de under DRF stående klubber, og denne støtte skal bevilges hvert år på repræsentantmødet.

Dansk Ride-Forbund har i 1966 gjort forsøg på at oprette et ridecenter i Danmark, men sagen har ikke kunnet gennemføres på grund af manglende midler. Det har ligeledes været drøftet med Svenska ridsportens centralförbund, om man inden for de nordiske rideforbund kunne slå sig sammen om oprettelse af en fælles nordisk rideskole på Strömsholm, men udover enighed om det værdifulde i tanken har forhandlingerne ikke ført til noget resultat, bl. a. fordi Svenska ridsportens centralförbund på daværende tidspunkt ikke kunne udtale sig om Strömsholms fremtid, når hærens rideskole blev nedlagt.

I betragtning af den udvikling, der er sket i de senere år inden for ride-sporten, og den betydning, sporten har inden for ungdomsarbejdet, anser

Dansk Ride-Forbund del for at være af uvurderlig betydning for såvel sporten som ungdommen, såfremt de nordiske lande kunne stå sammen om det til Nordisk Råd fremsatte forslag, og Dansk Ride-Forbund kan på det varmeste anbefale, at tanken realiseres.

Holte, den 22. april 1969

P. f. v.

E. K. Carlsen

Sekretær

Finland

Lantbruksministeriet:

Elever från Finland har deltagit i kurser vid Strömsholms ridskola fast i mindre grad än t. ex. från Danmark och Norge. Orsaken därtill har delvis varit språksvårigheter, ty för att genomföra lärokursen i den nämnda ridskolan måste man ha mycket goda kunskaper i svenska språket.

I Finland är ridsporten stadd i tillväxt. Ett bevis härpå är grundandet av talrika nya ridsällskap och intresset för ridsporten är stort i synnerhet bland ungdomen. Det varmblodiga ridhästbeståndet i Finland är under tusen hästar och inte ens en tiondel av Sveriges motsvarande hästantal. Det är brist på lärare för rid- och hästutbildning. När man huvudsakligen för de importerade hästarnas inköp har använt betydande kapital, vore det ändamålsenligt om rid- och hästutbildningen kunde lämnas i händerna på kompetenta lärare.

De varmblodiga ridhästarnas hästavel sker delvis på lantegendomar. Om prisnivån för hästar förblir densamma, som den är nu för tiden i utlandet, kan deras avel bli en lönande biförtjänst för några i saken väl insatta lantbrukare. Saken har ändå inte någon större betydelse för lantbruket.

Enligt lantbruksministeriets uppfattning finns det mycket litet behov av undervisning på högskolenivå. Eventuellt skulle endast några elevers utbildning komma i fråga. I den mån deras utbildning kommer att stödjas av staten, skulle detta förmånligast äga rum i form av stipendier. Deras beviljande torde ändå inte inverka menligt på understödandet av ridningens grundutbildning i Finland, vilket lantbruksministeriet anser viktigare.

Helsingfors den 16 juni 1969

Martti Miettunen

Minister

Antti Nikkola

Byråchef

Finlands ryttarförbund rf.:

Den framställning som gjorts för grundandet av en Nordisk civil ridhögskola vid Strömsholm behandlades vid Finlands ryttarförbunds styrelsemöte den 1 juni 1969 och framställningen understöddes enhälligt av alla ledamöter i FRF:s styrelse.

Finlands ryttarförbund har även tidigare varit i tillfälle att tillgodogöra sig ridskolan vid Strömsholm, men på grund av språksvårigheter i mindre grad än de andra nordiska länderna och så kommer det väl att förbli även i fortsättningen. Det oaktat ser vi gärna, att vi får en högre läroanstalt för ridsport i vårt grannland, då vi dock har större förutsättningar, såväl språkligt som ekonomiskt, att åtnjuta undervisning i Sverige än i något mellan-europeiskt land eller England.

Ett beklagligt villkor ser sig Finlands ryttarförbund dock tvunget att uppställa. Grundandet och upprätthållandet av ridhögskolan får icke förorsaka Finlands ryttarförbund några som helst kostnader, ty det årsunderstöd av tipsmedlen, vårt förbund erhåller för sin verksamhet, är så obetydligt, att vi inte går iland med några sådana extra utgifter.

Helsingfors den 8 juni 1969

Henri Reis

FRF:s ombudsman, major

N o r g e**Forsvarsdepartementet:**

Det ærede departements skriv av 26. februar 1969 har vært forelagt *Hærens stab* som i skriv av 11. mars 1969 skriver slik:

Hærens stab viser til ovennevnte referanse hvor Forsvarsdepartementet ber om uttalelse til medlemsforslag i Nordisk Råd om nordisk ridehøgskole ved Strömsholm.

Hæren utdanner alt sitt kløvpersonell ved Kløvkompaniet/Troms landforsvars forsg.

Utdanningsforholdene er, alle faktorer tatt i betraktning, tilfredsstillende.

Hærens økonomiske muligheter for utdanning i utlandet er begrenset. Denne utdanning gjennomføres etter en hardhendt prioritering.

På bakgrunn av ovennevnte mener HST at Hæren ikke har behov for utdanning i ridesport ved en eventuell nordisk ridehøgskole ved Strömsholm.

Forsvarsdepartementet henholder seg til Hærens stabs uttalelse.

Oslo, 19. mars 1969

Etter fullmakt

R. Godø

Kom/Sjef Avd I

B. Frantzen

Oblt/Ktr sjef

Landbruksdepartementet:

Forslaget har vært forelagt til uttalelse for en rekke instanser med tilknytning til ridning.

Norsk jockeyklub og *Norges rytterforbund* anbefaler forslaget.

Forsvarsdepartementet skriver at Hærens behov for utdanning er tilfredsstillende dekket i Norge.

Kommunal- og arbeidsdepartementet har ingen merknader til forslaget.

Kirke- og undervisningsdepartementet samt *Norges idrettsforbund* har ikke svart.

Landbruksdepartementet mener at en skole for høyere rideutdanning er en oppgave av en slik karakter at det ikke vil anbefale forslaget om en slik skole med status som nordisk institusjon. Det bør være mulig for de ridesportforeninger i de nordiske land som er interesserte i å støtte opp om driften av en høyere rideskole som dekker de nordiske lands behov, å gjøre dette mer direkte enn over fellesnordiske offentlige bevilgninger.

Vedlagt følger uttalelsene fra *Norsk jockeyklub*, *Norges rytterforbund* (se *nedan*) og *Forsvarsdepartementet* (se *ovan*).

Oslo, 15. april 1969

Etter fullmakt

(Sign.)

Norges rytterforbund:

Spørsmålet om Strömsholms fremtid var oppe under ridesportskonferansen som ble avholdt i forbindelse med siste nordiske mesterskap som ble arrangert i Strömsholm. Det var samstemmighet blant de fire lands representanter om at det vil få ytterst alvorlige konsekvenser, ikke bare for svensk ridesport, men for nordisk ridning, hvis det ikke lenger skulle bli anledning til rideutdanning på Strömsholm.

Det er riktig at det også fra Norge er sendt elever til kurs på Strömsholm og det er kun økonomiske grunner som har hindret at det ikke er sendt flere. Alle har hatt et kolossalt utbytte av kursene på Strömsholm. Både lærerkreftene og hestemateriellet har vært førsteklasses og miljøet der borte er i høy grad stimulerende.

Vi kan derfor på det aller varmeste anbefale forslaget om å opprette en Nordisk sivil ridehøgskole ved Strömsholm. For norsk ridesport vil dette være av helt uvurderlig betydning, men også for samtlige nordiske land vil behovet for en slik skole ikke kunne vurderes høyt nok.

Til slutt vil vi få understreke hva som er nevnt om ridesportens betydning for ungdommen. Dette erfarer vi i stigende grad også her i Norge og vi er helt

enig i at en ridehøgskole i Strömsholm bör kunne gi meget verdifulle bidrag på denne sosiale sektor.

Vi vil derfor håpe at planen blir realisert senest juli 1970.

Oslo i mars 1969

Norges rytterforbund

J. E. Bache

President

Norsk jockeyklub:

Selv om den form for riding og rideutdannelse det her er tale om ligger litt utenfor vårt virkefelt kan vi helt ut bekrefte at utviklingen i Norge er helt parallell med Sverige.

Det gledelige også her i Norge er at ridesporten er blitt en folkesport i ordets beste forstand, men behovet for utdannelse — særlig av innstruktører — er meget stort. Forholdene i Norge er så små at vi ikke selv har mulighet for utdannelse av instruktører. Det man har kunnet gjøre har i mange år vært gjort nettopp i tilknytning til Strömsholm.

Norsk galoppsport bygger meget på amatørsporten og det vil også bli til stor hjelp for oss om en ridehøgskole kunne komme igang på Strömsholm.

Oslo, 27. februar 1969

For Norsk jockeyklub

N. A. Riise-Hanssen

Sve r i g e

Fortifikationsförvaltningen:

Statsrådet och chefen för försvarsdepartementet har i ämbetsskrivelse 24 januari 1969, dnr 145/69, anmodat fortifikationsförvaltningen att avge yttrande över medlemsförslag i Nordiska rådet angående en undersökning av möjligheterna för gundande av en nordisk civil ridskola vid Strömsholm.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut har avvecklingen av arméns rid- och körskola i Strömsholm (RS) påbörjats fr. o. m. 1 juli 1968 och skall vara avslutad 1 juli 1970.

På uppdrag av chefen för armén har fortifikationsförvaltningen i samråd med chefen för armén, byggnadsstyrelsen och domänstyrelsen under 1968 verkställt utredning om förutsättningarna för en upplåtelse till Ridfrämjandet av byggnader och markområden vid Strömsholm. Enligt utredningen föreslogs arméns rid- och körskola kvarstå som huvudman och svara för förvaltningen av byggnader och mark som nyttjas av skolan fram till den 1 juli

1970. Från och med sistnämnda tidpunkt föreslogs att försvarets byggnader och markområden överföres till byggnadsstyrelsen respektive domänstyrelsen. Vissa byggnader och markområden som efter 1 juli 1968 inte behövdes för den kvarstående verksamheten vid skolan föreslogs upplåtas till Ridfrämjandet, i första hand intill 1 juli 1970. Utredningen insändes av chefen för armén till Kungl. Maj:t.

I ämbetskrivelse 6 juni 1968 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att träffa avtal med Ridfrämjandet om upplåtelse till föreningen fr. o. m. 1 juli 1968 t. o. m. 1 juli 1970 av byggnader och mark m. m. i Strömsholm, som icke erfordrades under rid- och körskolans avveckling. Sådant avtal har 28 augusti 1968 träffats mellan förvaltningen och Ridfrämjandet.

Kungl. Maj:t har i sistnämnda ämbetskrivelse även föreskrivit »Kungl. Maj:t vill framdeles *dels* på förslag av fortifikationsförvaltningen meddela beslut om förvaltningen från och med den 1 juli 1970 av försvaret tillhöriga byggnader och markområden vid Strömsholm, *dels* på förnyad framställning av Ridfrämjandet meddela beslut rörande omfattningen av och villkoren för fortsatt upplåtelse till föreningen från och med sistnämnda tidpunkt av byggnader och markområden vid Strömsholm.»

Fortifikationsförvaltningen kommer under våren 1969 att föreslå Kungl. Maj:t att byggnader och mark vid Strömsholm, som förvaltas av försvaret, fr. o. m. den 1 juli 1970 överföres till byggnadsstyrelsen och domänstyrelsen, dock allt ett mindre antal byggnader för framtiden behöver disponeras som förråd för försvarets räkning.

Byggnadsstyrelsen och domänstyrelsen har förklarat sig icke ha något att erinra mot att de nu av fortifikationsförvaltningen förvaltade områdena och byggnaderna överföres.

Försvaret kommer således, under förutsättning av Kungl. Maj:ts beslut om överföring av byggnader och mark, att efter 1 juli 1970 icke ha andra intressen inom Strömsholm än att vissa byggnader får disponeras som förråd.

Sedan avvecklingen av arméns rid- och körskola påbörjades 1 juli 1968 har ett stort antal intressenter hört av sig för att framföra önskemål angående nyttjande av mark och (eller) byggnader i Strömsholm. Förteckning över kända intressenter framgår av bilaga 1 (*se Bihang*).

Fortifikationsförvaltningen har i och för sig intel att erinra mot att en nordisk ridhögskola kommer till stånd och att densamma förlägges till Strömsholm. Emellertid har, som framgår av bifogad förteckning, så många skiftande intressen anmälts beträffande den framtida användningen av strömsholmsområdet, att en samordnad planering enligt förvaltningens uppfattning synes påkallad.

Försvarets nuvarande markinnehav framgår av bifogad karta, bilaga 2 (*här ej tryckt*).

Byggnadsbeståndets fördelning på byggnadsstyrelsens och FortF förvaltning framgår av sammanställning, bilaga 3 och bilaga 6: 1 (*här ej tryckta*).

Uppgift på de byggnader som nu disponeras av Ridfrämjandet samt det behov som föreligger efter 1 juli 1970 framgår av bilaga 4 (*här ej tryckt*).

Östra militärområdets önskemål om byggnader efter den 1 juli 1970 framgår av bilaga 5 (*här ej tryckt*).

Situationsplaner över områdets byggnadsbestånd bifogas, bilaga 6:1—6:4 (*här ej tryckta*).

Slutligen bifogas kopia av länsstyrelsens i Västernorrlands läns skrivelse till Strömsholms intressenter AB den 12 mars 1969 jämte bilagor samt vissa fotografier över Strömsholm (*här ej tryckta*).

Stockholm den 25 mars 1969

Fortifikationsförvaltningen, markbyrån

Bengt Kihlström

BIHANG

Förteckning över anmälda intressenter i Strömsholm

Intressent	Avser
Östra militärområdet, Strängnäs.	Byggnaderna nr 33, 37, BS 17, BS 20, BS 28, logen i Utnäslöt och byggnad nr 1 i Utnäslöt. Ovanstående byggnader disponeras i dagens läge av MB som förråd och bör fortsättningsvis disponeras för samma ändamål.
Ridfrämjandet.	Disponerar enligt särskilt hyresavtal vissa byggnader intill 1.7. 1970. RF önskar efter nämnda tidpunkt förnya och ytterligare utöka nuvarande hyresavtal för sin centrala ridutbildning.
Djursjukhuset i Strömsholm.	Förhyrning av (del av) stall.
Avelsföreningen för Svenska varmlodiga hästen.	Disponerande av stallar m. m.
Försvarsorganisationerna i Kolbäcks kommun.	Disponerande av någon byggnad som »försvarsgård».
A. Ahlströms skruvhaksfabrik, Strömsholm.	Uppförande av en ny fabriksbyggnad.
Strömsholms intressenters aktiebolag.	Anläggande av golfbanor, konferenshotell m. m.
Västmanlands läns landsting.	Områdets användning på lång sikt. Miljöfrågor m. m.
Kolbäcks kommun.	Uppförande av bostäder.
Försvarets fabriksverk.	Uppfödning av försöksdjur.

Skolöverstyrelsen:

Ridsport är den enda form av ungdomsverksamhet bland flickor i vårt land som under senare år oavbrutet förmått öka sitt medlemstal. Ridfrämjandets medlemmar består till drygt 95 procent av tonårsflickor. År 1955 hade sammanslutningen cirka 2 500 medlemmar. Innevarande år uppgår medlemsantalet till 35 000. En motsvarande intresseinriktning och aktivitet syns förekomma i Danmark, Norge och Finland.

Ridfrämjandet bedriver en omfattande utbildningsverksamhet. Organisationen har numera hela ansvaret för den civila ridutbildningen i landet. Sedan den militära ridutbildningen i stort sett upphört har en intressant anpassning av ridutbildningen skett till aktuella förhållanden. Med tillvaratagande av de unika möjligheter, som miljön på Strömsholm erbjuder, har Ridfrämjandet förmått skapa en instruktörsutbildning, som både tekniskt och pedagogiskt svarar mot högt ställda krav.

Det framstår som ett angeläget ungdoms- och samhällsintresse att utbildningen vid Strömsholm säkerställs även efter den 1 juli 1970, då nuvarande hyresavtal mellan Ridfrämjandet och svenska militära instanser utlöper.

Med hänvisning till att detta måste anses vara ett samnordiskt ungdomsintresse tillstyrker SÖ föreliggande förslag att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för grundande av en nordisk civil ridhögskola vid Strömsholm.

Stockholm den 21 april 1969

På skolöverstyrelsens vägnar

Bo Göthberg

Lars Gråby

Byggnadsstyrelsen:

— — — Som motiv för förslaget anføres bl. a. att intresset för ridsporten under de senaste åren har ökat kraftigt och att Strömsholm har fungerat som hästcentrum i 350 år. Ridfrämjandet, som nu stödjdes av svenska militära instanser, har fram till den 1 juli 1970 kontrakt med staten om förhyrande av ett stort antal byggnader på Strömsholm. Med hänsyn till denna omständighet anser förslagsställarna tidpunkten vara väl vald att ta upp frågan om en nordisk ridhögskola.

Byggnadsstyrelsen instämmer med förslagsställarnas uppfattning vad det gäller tidpunkten och har i princip intet att erinra mot förslaget i övrigt. Frågan om Strömsholms framtida användning är emellertid komplicerad med hänsyn till omständigheter för vilka i korthet redogöres nedan.

Strömsholm består i stort av slottet med slottspark samt dessutom ett hundratal byggnader av varierande funktion och beskaffenhet samt tämligen stora markarealer. Byggnadsstyrelsen förvaltar slottet med slottsparken samt cirka sjuttio byggnader vilka tidigare nyttjades av Strömsholms hingstdepå och sluteri. Övriga byggnader förvaltas av fortifikationsförvaltningen medan marken förvaltas av domänstyrelsen.

I styrelsens intresse ligger främst att slottet och byggnaderna får en lämplig användning. I första hand gäller detta slottet som för närvarande är restaurerat endast delvis. Den restaurerade delen visas för allmänheten medan den orestaurerade för närvarande står oanvänd. Om verksamheterna på Strömsholm utvidgas bör det vara möjligt att förlägga vissa funktioner som t. ex. expeditiionslokaler och sammanträdeslokaler m. m. till slottet. Detta bör kunna ge motiv för ytterligare restaurering vilken i sin tur kan innebära en ökning av utställnings- och visningsverksamheten. Dessa verksamheter kan ur kulturhistorisk synpunkt med fördel ha anknytning till hästsporten. Av de övriga byggnaderna är några främst stallar och ridhus av stort kulturhistoriskt intresse. De kan enligt byggnadsstyrelsens mening med lämpligt underhåll mycket väl även i fortsättningen komma till användning. De mera ordinära byggnaderna är i stor utsträckning fullt användbara men kan utnyttjas intensivare än nu och behöver i många fall rustas upp. Möjligheter att riva dåliga byggnader och att uppföra nybyggnader i mån av behov står öppna. Det är vidare givetvis i styrelsens intresse att de verksamheter som kommer att förläggas till Strömsholm är så ekonomiskt bärkraftiga att de kan stå för i princip marknadsmässig hyresavkastning.

Förutom det nu aktuella förslaget till grundande av en nordisk ridhögskola på Strömsholm har ytterligare några förslag kommit till styrelsens kännedom. Ridfrämjandet har anmält att det har behov för framtiden som vad det gäller mark endast i obetydlig utsträckning överstiger vad som det i dag nyttjar medan det behöver viss utvidgning av byggnadsinnehavet. I sin skrivelse till styrelsen för Ridfrämjandet meddelat att det föreligger intresse från riksidrottsstyrelsen att till Strömsholm förlägga vissa idrottsgrenar. Kolbäcks kommun har begärt upplysningar om vilka byggnader som kan tänkas bli friställda i framtiden. Senast har från ett bolag benämnt Strömsholms intressenter AB framlagts en plan för nyttjande av stora delar av marken på Strömsholm. Bolaget önskar anlägga en golfbana, ett konferenshotell samt ett stort antal anläggningar avsedda för sport och rekreation. Slutligen har ytterligare några intressenter gjort framställningar vilka emellertid berör endast en begränsad del av marken och byggnaderna.

Det är icke osannolikt att vissa konflikter kan uppstå mellan de olika intressenterna. I vilken utsträckning detta kan bli fallet är emellertid för närvarande inte möjligt att ange då detta förutsätter förhandlingar med parterna. Styrelsen föreslår därför att berörda myndigheter får i uppdrag att ut-

reda förutsättningarna för att aktivera utnyttjandet av Strömsholm och samordna av olika intressenter anmälda förslag till aktiviteter och att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till framtida användning och förvaltning av Strömsholm.

Stockholm den 21 april 1969

Sixten Larsson

Harry Törnquist

Domänverket, centralförvaltningen:

Strömsholms slott med park förvaltas för närvarande av byggnadsstyrelsen. Vissa områden i slottets omgivning förvaltas av fortifikationsförvaltningen, medan området i övrigt kring Strömsholm förvaltas av domänverket. De av fortifikationsförvaltningen förvaltade områdena jämte vissa andra områden, som upplåtits för övningar, har utnyttjats för verksamheten vid arméns rid- och körskola. Denna verksamhet är avsedd att avslutas den 1 juli 1970. För tiden mellan den 1 juli 1968 och den 1 juli 1970 har vissa byggnader och mark m. m. av fortifikationsförvaltningen upplåtits till ridfrämjandet enligt Kungl. Maj:ts beslut den 6 juni 1968. I samma beslut har Kungl. Maj:t förklarat sig vilja framdeles dels på förslag av fortifikationsförvaltningen meddela beslut om förvaltningen fr. o. m. den 1 juli 1970 av försvaret tillhöriga byggnader och markområden vid Strömsholm, dels på förnyad framställning av Ridfrämjandet meddela beslut rörande omfattningen av och villkoren för fortsatt upplåtelse till främjandet fr. o. m. nämnda tidpunkt av byggnader och markområden vid Strömsholm. I yttrande till Konungen den 15 mars 1968 i samband med de utredningar, som föregick Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut, förklarade sig domänstyrelsen icke ha någon erinran mot att de av fortifikationsförvaltningen nu förvaltade områdena per den 1 juli 1970 överföres till styrelsens förvaltning. Styrelsen förklarade sig vidare villig att med vissa angivna begränsningar upplåta såväl dessa områden som av styrelsen för närvarande till ridskolan för övningsändamål upplåtna områden till Ridfrämjandet.

Ridfrämjandet har bl. a. med hänsyn till vissa påbörjade utredningar icke ännu inkommit till Kungl. Maj:t med framställning beträffande omfattningen av och villkoren för fortsatt upplåtelse fr. o. m. den 1 juli 1970. Ridfrämjandet har emellertid i skrivelse till domänstyrelsen den 17 december 1968 framlagt vissa synpunkter på en blivande upplåtelse och anhållit, att domänstyrelsen i sin planering för strömsholmsområdet för tiden efter den 1 juli 1970 måtte ta hänsyn till Ridfrämjandets behov och önskemål.

I december 1968 anmäldes till bl. a. domänstyrelsen, att ett företag under

namnet Strömsholms intressenter AB har stiftats med målsättning att i samarbete med Ridfrämjandet skapa förutsättningar för ett bibehållande av den miljö, som kännetecknar Strömsholm, samt att vidareutveckla området till ett modernt rekreations- och fritidscentrum inom den västra delen av Mälardalen. Bolagets program omfattar bl. a. byggande av ett konferenshotell och anläggningar av golfbanor, simanläggningar m. m. Bolaget har anhållit att få medverka i beredningen av hithörande frågor och har sedermera presenterat utförligare redovisning av sina planer och önskemål. Härvid har bl. a. framkommit att, även om bolaget räknar med att Ridfrämjandets verksamhet skall kunna fortsätta, vissa frågor kan bli kontroversiella mellan bolaget och Ridfrämjandet. Bolagets önskemål berör även till viss del dispositionen av de för närvarande utarrenderade kronoegendomarna kring Strömsholm.

Vidare har en enskild person gjort framställning om markbyte berörande en av de kronoegendomar, som ingår i strömsholmsområdet.

Slutligen har nu kommit förslaget om den nordiska ridhögskolan.

Domänverket såsom affärsdrivande verk har främst intresse av att få högsta möjliga ersättning för de markområden, som avstås för andra ändamål än domänverkets drift. Från denna synpunkt synes AB Strömsholms intressenters förslag vara intressant. Emellertid finns enligt ovan många olika intressen och önskemål om områdets utnyttjande, vartill kommer att dispositionen av ett område av denna karaktär i Mälardalen måste vara av stort allmänt intresse. Utnyttjandet av området bör också övervägas i ett större sammanhang i samband med den regionala planeringen för Mälardalen. Domänverket, som i och för sig icke har någon erinran mot anordnandet av en nordisk ridhögskola, vill därför föreslå, att en kommitté med uppdrag att utreda statens intresse av den framtida dispositionen av strömsholmsområdet tillsättes. I kommittén torde böra ingå representanter för byggnadsstyrelsen, fortifikationsförvaltningen, statens naturvårdsverk, statens planverk och domänverket. Med hänsyn bl. a. till att arméns ridskola är avsedd utgå ur arméns fredsorganisation den 1 juli 1970 ävensom till att arrendekontrakten för de berörda kronoegendomarna utlöper den 14 mars 1971 synes det angeläget, att ifrågavarande utredning kommer till stånd snarast, så att dispositionsbeslut om möjligt kan meddelas redan innevarande år.

En förteckning å upplåtelser inom området jämte karta bilägges (*här ej tryckt*).

Stockholm den 6 mars 1969

P. Sköld

Idrottsutredningen:

Utbredningen av och intresset för den civila ridsporten har ökat i Sverige. Medel lämnas över idrottsfonden till stöd för verksamheten. Detta stöd har formen av medel som ställs till framför allt Ridfrämjandets förfogande.

För närvarande bedriver Ridfrämjandet ridskoleverksamhet vid Strömsholm. Denna utbildningsverksamhet stöddes fram till den 1 juli 1970 av medel som ställs till förfogande från militära anslag.

Utredningen har inte haft vare sig möjlighet eller anledning att pröva verksamheten vid Strömsholm och hur anläggningarna där bäst bör utnyttjas i framtiden. Det förefaller rimligt anta att den civila ridskoleverksamheten där har goda förutsättningar. Utredningen vill emellertid framhålla att den i sina kalkyler till förslag för utgiftsutvecklingen på idrottens område inte beräknat några medel för verksamheten vid Strömsholm. Kostnaderna för en sådan verksamhet torde vara betydande.

I det i rådet väckta medlemsförslaget menar förslagsställarna att verksamheten vid Strömsholm bör få en bredare bas än för närvarande. De nordiska regeringarna bör därför undersöka möjligheterna att grunda en nordisk civil ridhögskola vid Strömsholm.

Om Strömsholm i fortsättningen skall drivas som ridskola torde som nämnts driftskostnaderna bli betydande. I ett sådant läge är det angeläget att basen för verksamheten vidgas.

Idrottsutredningen tillstyrker att förutsättningarna för att inrätta en civil ridskola på nordisk basis vid Strömsholm närmare klarlägges.

Stockholm den 26 mars 1969

Karl Frithiofson

Ordförande

Bengt K. Å. Johansson

Sekreterare

Sveriges ridsidrottsförbund:

Planläggningen och finansieringen av den för närvarande bedrivna verksamheten vid Strömsholm har skett i nära samarbete mellan Ridfrämjandet, Svenska ridsportens centralförbund, som är en medlemsorganisation inom RF, och RF:s verkställande organ, ridsidrottsstyrelsen. RF:s medverkan har därvid varit motiverad av övertygelsen att det är angeläget att bevara Strömsholm som ett ridsportens utbildningscentrum och därtill en plats där i framtiden även utbildning av frivilliga ledare inom andra RF tillhörande idrottsorganisationer kan ske.

Under senare år har enligt RF:s bedömande intresset för ridsport ökat mycket kraftigt och särskilt då bland ungdom. Behovet av ett utbildningscentrum där ridinstruktörer utbildas och t. ex. träningsläger för ungdomar anordnas synes därför vara en väsentlig förutsättning för att den här nämnda utvecklingen skall kunna fortsätta och att de lokala ridorganisationernas verksamhet skall främjas.

Inom det övervägande antalet av RF:s 49 specialförbund förekommer ett nära samarbete med motsvarande organisationer inom övriga nordiska länder. Detta samarbete gäller icke minst i fråga om utbildning av frivilliga ledare och bl. a. då instruktörer och ungdomsledare. Härigenom har värdefulla erfarenheter kunnat förmedlas från land till land, väl kvalificerade lärare har kunnat engageras och icke oväsentliga besparingar kunnat ske.

Enligt RF:s uppfattning synes starka skäl tala för att en nordisk samverkan för främjande av ridsportens fortsatta utveckling med fördel bör kunna ske på sätt som angives i medlemsförslaget. Med stöd av vad sålunda anförts vill RF därför tillstyrka att möjligheterna för grundandet av en nordisk civil ridhögskola vid Strömsholm prövas.

Stockholm den 26 mars 1969

För Sveriges ridsidrottsförbund

Henry Allard

Bo Bengtson

Ridfrämjandet:

Ridfrämjandet

Ridfrämjandet är en ideell organisation och den största centralorganisationen för ridsport i Sverige. Ridfrämjandets syfte är att utveckla ridningen som folksport. Medlemsantalet är cirka 30 000 fördelade på 130 lokalavdelningar över hela landet. Ridfrämjandet samarbetar intimt med Svenska ridsportens centralförbund.

Ridfrämjandet — Strömsholm

Från början av 1950-talet och t. o. m. den 30 juni 1968 fick Ridfrämjandet utnyttja arméns ridskola på Strömsholm för utbildning av instruktörer, ledare m. fl. Ridfrämjandets ledning har på ett tidigt stadium haft klart för sig nödvändigheten av en central utbildningsanstalt för ridsportens behov. Under åren 1958 till 1965 har Ridfrämjandet inbetalt nära en miljon kronor till statsverket för att den militära ridskolan skulle få kvarbli på Strömsholm. Då det stod klart att armén icke längre var beredd att driva ridskolan lyckades Ridfrämjandet klargöra för statsmakterna att behovet av en civil central utbildningsanstalt var mycket stort. Ridfrämjandet har

som följd därav erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att driva en sådan verksamhet på Strömsholm och har genom handelsdepartementet erhållit väsentliga medel för driften.

Strömsholms förutsättningar som nordisk ridhögskola

För närvarande disponerar Ridfrämjandet en del av de byggnader, som tidigare utnyttjats av arméns ridskola. Då armén per den 1 juli 1970 nedlägger all sin återstående utbildning på Strömsholm friställs ytterligare byggnader. Totalt kommer efter den nämnda tidpunkten att kunna disponeras två ridhus, stallplatser för cirka 100 hästar, lektionssalar, samlingslokaler, sjukstall och hovslagarsmedja, bäddplatser för cirka 75 kursdeltagare och utspisningsmöjlighet för inemot 100 personer. Inom området finns ett flertal dressyr- och hoppbanor, terrängbanor, en kapplöpningsbana, en sandbana om 1 000 meter och alla behövliga tekniska anordningar. För närvarande disponeras för den civila verksamheten cirka 40 hästar, varav huvuddelen ställts till förfogande av armén. Det finns goda utsikter att ytterligare cirka 25 av arméns hästar skall kunna få disponeras fr. o. m. den 1 juli 1970.

Strömsholms lämplighet som nordisk ridhögskola

På Strömsholm finns även en stab av högt kvalificerade, undervisningsvana specialister inom områdena ridning, hästutbildning, körning, veterinärlära och hovslageri. Därutöver finns inom svensk ridsport ännu så länge ett antal skickliga ridsport- och hästmän som kan tillkallas som elittränare och specialinstruktörer.

De övriga nordiska länderna saknar centrala utbildningsanstalter för häst- och ridsport. De torde även sakna resurser att var för sig bygga upp sådana anstalter. Det förefaller därför lämpligt att Strömsholm, som även geografiskt ligger väl till, utvecklas till en gemensam nordisk ridhögskola. Rätt utnyttjat och med de nordiska ländernas sammanlagda resurser föreligger alla möjligheter att åstadkomma såväl en behövlig utbildning på relativt bred bas som en verkligt högt kvalificerad utbildning. Genom samarbete med närliggande folkhögskolor kan undervisning även ordnas i sådana grundläggande ämnen som eleverna behöver för att helt kunna tillgodogöra sig utbildningen vid ridskolan.

Motion i första kammaren om utbildning inom hästsporten

I motion nr 297/1969 i första kammaren har herrar Hübinette och Eskilsson påpekat hur intresset för häst- och ridsport under hela efterkrigstiden mer och mer stegrats. För att tillgodose behovet av personal inom dessa områden har en stor nyrekrytering av intresserade fått ske. Denna nyrekrytering har dock fått ske bland ungdomar som mestadels saknar naturlig

anknytning till hästar, beroende på den mycket långt gångna avhästningen inom armén, jordbruket och skogsbruket. Enligt motionärerna är det därför nödvändigt att det ordnas en organiserad utbildning för dessa ungdomar. Motionärerna hänvisar härvid till att en bärande linje i det svenska utbildningssamhället varit att varje yrkeskategori skall ha möjlighet till en kvalificerad grundutbildning inom yrket.

Eftersom grundutbildningen för dem som arbetar inom ridsport och inom hästsport är mycket likartad kan den kursmässiga delen av sådan utbildning mycket väl förenas. Även här är Strömsholm genom sina resurser synnerligen lämpligt. Vad som fattas kan kompenseras genom tillkallande av specialister från olika grenar av hästsporten. Också i fråga om denna utbildning torde en gemensam nordisk uppslutning om Strömsholm vara lämplig.

Angeläget med beslut

Ridfrämjandet vill för sin del varmt tillstyrka att frågan om grundande av en nordisk civil ridhögskola på Strömsholm undersöks och att därvid även utbildning för andra grenar av hästsporten eventuellt tas med i bilden. Det brådskar dock med ett beslut i ärendet. Som tidigare nämnts lägger armén ner all sin kvarvarande utbildning på Strömsholm den 1 juli 1970. Om den civila sidan då icke är beredd att med full effekt träda in är det allvarlig risk för att en god del av lärarna och den hästkunniga personalen skingras. Att vid en senare tidpunkt åter bygga upp ett motsvarande kunnande kommer att kräva oerhört mycket om det över huvud taget blir möjligt.

Stockholm den 1 april 1969

Ridfrämjandet

Greger Lewenhaupt

Ordförande

Hans Ernmark

Generalsekretärare

Svenska ridsportens centralförbund:

Svenska ridsportens centralförbund, SRC, bildades 1912 och är den äldsta centralorganisationen för ridsport i Sverige. SRC, som nu har 12 000 medlemmar, har till ändamål att verka för ridsportens höjande och utveckling och är speciellt inriktat på ridning som tävlingssport. Inom SRC:s verksamhet ligger även internationellt och olympiskt tävlingsdeltagande.

Ända sedan 1912 har SRC haft utomordentlig nytta av arméns ridskola på Strömsholm. SRC:s medlemmar utgjordes fram t. o. m. andra världskriget av militärer, som på Strömsholm fick såväl grundläggande som hög-

re utbildning i ridningens alla grenar. Efter andra världskriget har även civila ryttare kunnat få deltaga i kurser på Strömsholm. — Från Strömsholm har utgått ett avsevärt större antal olympiska medaljörer i ridning än från någon annan motsvarande utbildningsanstalt i världen.

För SRC:s verksamhet är det mycket väsentligt att det finns tillgång till en central ridutbildningsanstalt med höga ambitioner. Genom sina nära kontakter med motsvarande organisationer i de nordiska grannländerna anser sig SRC kunna verifiera att även dessa länder har behov av en dylik anläggning. Utbildas måste elittränare, instruktörer, ryttare, tävlingsfunktionärer, ungdomsledare för ridsporten, hästkötare och hästar. Så småningom uppkommer eventuellt även behov av utbildning av hovslagare. Av de fyra länderna har i dag endast Sverige en central utbildningsanstalt.

För en ridutbildningsanstalt krävs avsevärda resurser och den är relativt kostsam att driva. De övriga nordiska länderna har förklarat sig ha vare sig personella eller ekonomiska resurser för att var för sig driva en sådan anstalt. På Strömsholm finns alla behövliga förutsättningar: byggnader, mark, tekniska anordningar, kvalificerade lärare (även för hovslageri), annan hästkunnig personal och hästar. Därtill kan läggas en mycket tilltalande miljö och en månghundraårig tradition evad gäller hästar. Miljö och tradition ger ett påtagligt mervärde till en anläggning av ifrågavarande slag.

Under angivna omständigheter synes det SRC naturligt att Strömsholm utvecklas till en gemensam nordisk ridutbildningsanstalt, som med sammanlagda resurser har alla förutsättningar att bli en verklig ridhögskola.

SRC vill varmt tillstyrka förslaget om nordisk ridhögskola på Strömsholm. Den allmänna bakgrunden är så väl tecknad i medlemsförslaget att SRC icke har något ytterligare att tillägga.

Stockholm den 28 mars 1969

Stig Berggren

Ordförande

Hans Ernmark

Generalsekreterare

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om undersøgelse af mulighederne for oprettelse af en nordisk civil ridehøjskole ved Strömsholm. Udvalget har tidligere behandlet forslaget på mødet i Stockholm den 7. maj 1969 og i Kirkenes den 22. august 1969.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget, som er rejst af Axel Andersson og Folke Björkman, henvises til, at interessen for ridesport — ikke mindst blandt de unge — har været stærkt stigende igennem de seneste år. Denne udvikling medfører et behov for uddannelse af ridelærere. Da den militære rideskole ved Strömsholm nu står over for endelig nedlæggelse, og da aftalen om den civile rideundervisning på skolen, som begyndte den 1. juli 1968, løber ud den 1. juli 1970, har forslagsstillerne fundet, at spørgsmålet om på en bredere basis at give undervisning af høj standard nu bør tages op. Det foreslås derfor, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om i fællesskab at undersøge mulighederne for oprettelse af en nordisk civil ridehøjskole ved Strömsholm.

2. Udtalelser

Udtalelser i anledning af medlemsforslaget er afgivet af følgende myndigheder og organisationer m. fl.:

Danmark

Indenrigsministeriet.
Dansk Idræts-Forbund.
Dansk Ride-Forbund.

Finland

Lantbruksministeriet.
Finlands ryttaförbund rf.

Norge

Forsvarsdepartementet.
Landbruksdepartementet.
Norges rytterforbund.
Norsk jockeyklub.

Sverige

Fortifikationsförvaltningen.
Skolöverstyrelsen.
Byggnadsstyrelsen.
Domänverket, centralförvaltningen.
Idrottsutredningen.
Sveriges riksidrottsförbund.
Ridfrämjandet.
Svenska ridsportens centralförbund.

Af udtalelserne fra de statslige myndigheder i Danmark, Finland og Norge fremgår, at der i disse lande ikke kan forventes bevilget offentlige

midler til en nordisk ridehøjskole. *Indenrigsministeriet* i Danmark finder det ønskeligt, at der oprettes en sådan ridehøjskole men finder, at opgaven bør løses gennem et samarbejde mellem de interesserede organisationer. *Lanbruksministeriet* i Finland er af den opfattelse, at der kun findes et meget lille behov for undervisning på højskoleniveau, og at en eventuel støtte fra statens side bedst vil kunne ske i form af ydelse af stipendier til elever på skolen. *Forsvarsdepartementet* i Norge mener, at der for hærens vedkommende ikke er behov for uddannelse i ridesport ved en nordisk ridehøjskole i Strömsholm. *Landbruksdepartementet* i Norge vil ikke anbefale forslaget om en sådan skole med status som nordisk institution og finder, at det bør være muligt for de interesserede ridesportsforeninger i de nordiske lande at støtte driften af en højere rideskole.

I Sverige anbefaler *skolöverstyrelsen*, at der i overensstemmelse med medlemsforslaget iværksættes en undersøgelse af mulighederne for at oprette en nordisk civil ridehøjskole ved Strömsholm, idet der peges på den voksende interesse især blandt ungdommen; styrelsen finder derfor, at uddannelsen af instruktører må sikres også efter den 1. juli 1970, da aftalen om Ridfrämjandets leje af Strömsholm udløber. *Fortifikationsförvaltningen*, *byggnadsstyrelsen* og *domänverket* har i princippet intet at erindre imod oprettelse af en nordisk ridehøjskole på Strömsholm, men gør opmærksom på, at der fra flere sider er anmeldt interesse i at kunne anvende Strömsholm og de tilhørende arealer til forskellige former for aktiviteter; de tre instanser foreslår derfor, at der foretages en samlet undersøgelse af de foreliggende forslag til aktiviteter med henblik såvel på en samordning af disse som på varetagelse af statens interesser ved den fremtidige disposition over Strömsholm-området.

Ridrottsutredningen og *samtlige organisationer og foreninger for ryttere* gør stærkt ind for forslaget om at oprette en nordisk ridehøjskole ved Strömsholm, idet det bl. a. fremhæves, at Strömsholm er den eneste centrale uddannelsesanstalt for heste- og ridesport i de nordiske lande, og at en eventuel nedlæggelse ville være til uvurderlig — og måske uoprettelig — skade for ridesporten i vore lande. Der foreligger ikke oplysninger om, hvorvidt rideforeningerne vil kunne bidrage økonomisk til driften af en nordisk ridehøjskole bortset fra oplysning fra *Dansk Ride-Forbund* om, at der gennem opkrævning af afgifter hos alle klubber under forbundet søges skabt det økonomiske grundlag for en mere organiseret uddannelse af ride-lærere, og udtalelse fra *Finlands ryttaförbund* om, at dette forbund ikke vil kunne dække nogen som helst udgifter til en ridehøjskole.

3. Trafikudvalget

Trafikudvalget finder det naturligt, at de organisationer, som mener, at der bør oprettes en fælles nordisk anstalt til uddannelse af ridelærere og

til andre formål inden for ridesporten, selv tager det nødvendige initiativ hertil. Et initiativ fra Nordisk Råd's side synes ikke påkrævet.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

København, den 25. september 1969

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Birger Lundström

Mauno Pohjonen

Tuure Salo

Formand

Medlemsförslag om nordisk språknämnd

(Väckt av Sven Sundin)

Sedd från nordisk synvinkel är språkutvecklingen i Danmark, Norge, finsktalande Finland och Sverige inte tillfredsställande. Trots ett allt livligare kulturellt, politiskt och ekonomiskt utbyte utvecklas icke skriftspråken i en nordisk riktning.

Det breda folkliga utbyte som existerar icke minst genom vänortsutbyte, folkbildningsorganisationerna och turismen borde naturligt nog resultera i en språkutveckling med mindre skillnader i ländernas skriftspråk. Så sker emellertid icke. De nationella språknämnderna väljer i stället ofta att ge engelska ord olika översättningar i varje land, vilket medför att språken efter hand fjärrnar sig alltmer från varandra.

Genom medverkan av press, radio och TV borde ett nordiskt skriftspråk så småningom kunna växa fram. Således skulle grannländernas TV-program till att börja med ej översättas till svenska, danska etc. utan textas, när så är nödvändigt, på originalspråket.

Det borde vara möjligt att i första hand genomföra en nordisk rättskrivningsreform, så att småord som *in, inn* och *ind, upp, opp* och *op, till* och *til, oss* och *os* etc. kunde stavas lika.

Språknämnderna arbetar i dag huvudsakligen på rent nationell bas. De har endast rekommenderande kompetens och konsulterar varandra när det uppstår frågor om nya ords utformning. Detta förfaringssätt leder dock tyvärr inte till att man kommer fram till ett gemensamt resultat, vilket måste anses som en stor svaghet. Språknämnderna borde ges normerande myndighet. Målsättningen för deras arbete borde vara att i första hand finna nordiska lösningar. Så sker t. ex. inom en del områden där man utarbetat gemensamma listor för kosmisk, meteorologisk och flygteknisk terminologi samt gemensamma tele- och turisttermier. Tyvärr är det dock så att nya ord på t. ex. tekniska processer ibland hinner att användas 5—10 år, innan språknormeringen sätts in, och då har ofta olika termer redan hunnit bita sig fast.

Ovan nämnda initiativ är steg i rätt riktning som dock bör följas upp. Genom tillsättandet av en nordisk språknämnd torde dessa initiativ kunna fullföljas. En sådan nämnd skulle kunna ge de nuvarande starkt underbe-

mannade språknämnderna resurser med ett helt nät av kontaktmän och rapportörer inom alla tekniska och kulturella områden. Så snart behov av ett nytt ord eller begrepp uppstod, skulle den nordiska språknämnden söka finna ett lämpligt nordiskt ord och utan dröjsmål lancera detta genom en effektiv och smidig informationsapparat. Kostnaderna för en gemensam nämnd blir naturligtvis större än för den nuvarande konsulterande verksamheten men även från ensidigt ekonomiska synpunkter torde denna satsning betala sig ganska snart.

Nordiska kulturkommissionen och Nordiska kulturfondens framgångsrika arbete gör det också naturligt att arbeta mot ett närmande av de nordiska skriftspråken. En sådan integrering skulle bl. a. öka intresset för ett nordiskt språk bland skolelever i Finland. Dessutom skulle ett nordiskt skriftspråk genom bidrag från varje land kunna bli ett mycket rikt språk. Författare, kulturarbetare, facktidsskrifter och press skulle vidare få ett bättre underlag samtidigt som det i avsevärd grad skulle underlätta enskilda nordbors utnyttjande av samarbetet länderna emellan. Icke minst skulle det ekonomiska samarbetet underlättas. Radio- och TV-arbetet skulle slutligen ges helt nya möjligheter vid ett officiellt beslut om språkindegrering. Ett nordiskt riksspråk med nationella dialekter skulle således kunna skapas.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslås,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att i samarbete med föreningarna Norden tillsätta en nordisk språknämnd.

Stockholm den 20 december 1968

Sven Sundin

*BILAGA 1***Utdrag ur protokoll fört vid svenska Föreningen Nordens centralstyrelsens sammanträde den 14 december 1968**

Det är av utomordentlig vikt inte minst inför ett fastare politiskt samarbete i Norden, att problemet med den nordiska språkutvecklingen uppmärksammas. Främst bör utifrån kommande ord få gemensam nordisk form och betydelse. Av största vikt är också, att grannspråksundervisningen inriktas på att lära ut de informationsbärande uttryck i respektive språk, som är olika.

Riktpunkten vid eventuella språkreformer skulle vara att underlätta förståelsen av grannlandsspråken. Centralstyrelsen understryker behovet av en kraftig upprustning av de existerande nordiska språknämnderna i syfte att ge dessa vidgade möjligheter att behandla sannordiska språkproblem.

*BILAGA 2***Yttranden över mediemförslaget****D a n m a r k**

Ministeriet for kulturelle anliggender *hänvisar i skrivelse den 16 maj 1969 till Dansk Sprognævns yttrande av den 9 maj 1969 (se nedan).*

Dansk Sprognævn:

Af de gældende bestemmelser fremgår det, at de eksisterende nordiske sprognævn er forpligtede til at arbejde sammen, jfr. f. eks. bekendtgørelse om Dansk Sprognævn (ministeriet for kulturelle anliggenders bekendtgørelse af 8. februar 1967), § 2, stk. 6. Denne forpligtelse søges indfriet gennem årlige nordiske sprog møder, årlige sekretærmøder, fælles publikationsvirksomhed og løbende kontakt mellem nævnenes sekretariater.

De nordiske sprog møder åbner fornøden mulighed for at udveksle erfaringer og fremsætte forslag til nye fællesnordiske arbejdsopgaver. Sekretærmøderne har indtil videre haft til hovedopgave at forberede de årlige sprog møder.

Af fællespublikationer må især fremhæves serien Nordiske sprog problemer. Endvidere har nævnene i fællesskab bl. a. udsendt en liste over navne på stater og hovedstæder, og til udgivelse forberedes publikationer om turis-

mens terminologi og om transskription af kyrillisk (russisk) skrift. Det mest omfattende fællesprojekt er den igangværende undersøgelse af ordforrådets tilvækst fra efterkrigsårene frem til 1970.

Den løbende kontakt mellem nævnenes sekretariater er af største vigtighed for det sproglige samarbejde i Norden. I vid udstrækning stilles nævnene i rådgivningsarbejdet over for de samme problemer, og ofte vil de kunne foreslå samme løsning.

Det er Dansk Sprognævns opfattelse, at der med de skitserede aktiviteter er udstukket holdbare retningslinier for et sprogligt samarbejde, men at dette samarbejde på ethvert af de angivne områder må udbygges.

De nordiske sprogmoders betydning vil øges mærkbart, hvis der åbnes økonomisk mulighed for, at langt flere af nævnenes medlemmer kan deltage i dem. Det nordiske sproglige samarbejde vil også vinde ved, at sekretærmøderne afholdes hyppigere. De vil i så fald bedre kunne fungere i den løbende indbyrdes orienterings tjeneste.

Tungtvejende praktiske hindringer har skabt problemer for den fælles publikationsvirksomhed. F. eks. har ikke mindst Dansk Sprognævn under arbejdet med den omtalte ordforrådsundersøgelse måttet kæmpe med betydelige økonomiske vanskeligheder. Utilstrækkelige bevillinger i forbindelse med mangel på personale har desuden medført, at Dansk Sprognævn i flere tilfælde med beklagelse har måttet afstå fra at deltage i foreslåede fællesnordiske projekter eller har måttet foretage en prioritering, som har været til ugunst for det nordiske samarbejde.

Hvad endelig angår det løbende samarbejde mellem nævnenes sekretariater, er det åbenbart, at det endnu ikke har fået det ønskelige omfang. Da samtlige sekretariater er underbemandede, kan det både være vanskeligt at afse tid til at orientere søsterinstitutioner og betænkeligt at pålægge disse ekstra arbejde ved at udbede sig oplysning om deres syn på et givet problem. Hertil kommer, at sekretariaternes underbemanding ofte har udgjort en praktisk hindring for at koordinere rådgivningsarbejdet inden for mere specielle områder med det arbejde, der udføres af beslægtede institutioner som terminologicentraler og lignende.

En statusopgørelse som den her foretagne viser klart, at nordisk sprogligt samarbejde lader en del tilbage at ønske i henseende til effektivitet, men den giver dog ikke anledning til at tvivle på, at de hidtil betrædte veje er fremkommelige, og leder altså ikke til den konklusion at arbejdet nødvendigvis må gribes an på en principielt ny måde.

Oprettelse af et fællesnordisk sprognævn i tilknytning til de bestående nævn ses ikke at indebære fordele, men vil uundgåeligt føre til en tyngende og urentabel overadministration.

Endnu mere problematisk vil det dog være at oprette et fællesnordisk sprognævn uden tilknytning til de bestående nævn, idet det må befrygtes, at en sådan institution, hvis overvejelser ikke kan bygge på intimt kendskab

til de nationale forudsætninger for et sprogligt samarbejde, i bedste fald vil være ineffektiv, i værste fald udgøre en trussel mod de samarbejdsresultater, som sprognævnene trods alt har nået.

Sammenfattende skal Dansk Sprognævn da udtale varm tilslutning til den tanke, at det sproglige samarbejde i Norden må udbygges kraftigt, men poientere, at en styrkelse må opnås ved stærkt øget støtte til de bestående nævn.

København, den 9. maj 1969

P. n. v.

Poul Lindegård Hjorth

Formand

F i n l a n d

Undervisningsministeriet:

Ärendet gäller huvudsakligen endast Danmark, Norge och Sverige, emedan uppgifter om t. ex. Finlands och det finska språkets roll inte angivits. Olikteterna mellan de skilda nordiska språken tycks dock vara alltför stora, för att ett gemensamt nordiskt skrift- eller riksspråk kunde tänkas bli verklighet.

För närvarande håller man i Finland på att utreda, på vilket sätt forskningen jämte vården av de finska och svenska språken i Finland borde främjas samt omorganiseras.

Då det beträffande ett eventuellt tillsättande av en nordisk språknämnd inte finns till hands några uppgifter som skulle belysa, på vilket sätt man planerat anordna den tänkta verksamheten eller vilka utgifter denna verksamhet skulle åsamka, anser undervisningsministeriet det vara omöjligt att utlåta sig om, i vilken utsträckning Finland kunde delta i nämnda planer.

Ytterligare har ministeriet kunnat lägga märke till, att det i motiveringen till medlemsförslaget inte nämns någon orsak till det angivna förslaget, att föreningarna Norden skulle delta i det planerade samarbetet.

Undervisningsministeriet anser, att man tills vidare borde fortsätta med det redan existerande samarbetet mellan språkvårdsnämnderna i de nordiska länderna.

Helsingfors den 28 augusti 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Finlands akademis språkvårdsnämnd:

Finlands akademiska språkvårdsbyrå har från första början deltagit i de nordiska språkvårdsnämndernas samarbete, och vi finner det ur vår egen synpunkt mycket nyttigt. Emedan finskan tillhör en annan språkstam än de nordiska språken, har vår ställning i detta samarbete dock varit olik de övrigas; det kan för oss inte vara ett mål att generellt integrera ordförrådet med de övrigas ordförråd, och om drömmen om ett nordiskt skriftspråk en gång skulle bli verklighet, skulle finskan stå utanför. För oss har de nuvarande förbindelserna varit tillräckliga. Enligt vår åsikt förtjänar förslaget likväl beaktande: t. ex. de däri nämnda fastare relationerna till representanter för olika fack såväl i Finland som i Skandinavien skulle vara oss till gagn. I händelse beslut fattas om att inleda förberedelser för en förbättring av förbindelserna mellan de nordiska språknämnderna, deltar vi gärna i det förberedande arbetet.

Helsingfors den 9 juni 1969

Matti Sadeniemi

Byråchef

Svenska språkvårdsnämnden i Finland:

— — — Språkvårdsnämndens arbetsutskott har behandlat ärendet på möte den 21 maj 1969 och beslöt därvid att avstyrka förslaget. Tanken på ett enhetligt nordiskt skriftspråk måste anses orealistiskt — olikheten språken emellan är trots allt för stora. Det är klart att man på olika områden kan göra mycket för att åstadkomma en viss enhetlighet. Detta gäller kanske främst vid bildandet av nya ord på olika områden — inom teknik och handel är nyordsbehovet för närvarande mycket stort. Denna verksamhet att koordinera strävandena i de olika länderna kan med nuvarande organisationsform i stor utsträckning skötas på sekreterarnivå. Detta erfordrar emellertid större resurser för snabba och säkra kommunikationer mellan de olika sekretariatet liksom även en utredning av i vilka former samarbetet bäst kan skötas.

Helsingfors den 6 juni 1969

Svenska språkvårdsnämnden i Finland

Carl-Eric Thors

Ordförande

Per H. Solstrand

Sekreterare

Pohjola-Norden:

Vi ser ett närmande mellan de skandinaviska språken som något synnerligen önskvärt mot bakgrunden av den integration, som på snart sagt alla områden sker i dagens Norden. Ett intensifierat och mera rationellt samarbete mellan de för närvarande på nationell bas verkande språknämnderna ter sig som något synnerligen eftersträfvansvärt. Även om en stärkning av de existerande nationella nämndernas ekonomiska resurser, vilka för närvarande är mycket varierande i de olika länderna, säkert skulle innebära också större samnordisk effektivitet emedan de nationella nämnderna till en del behandlar nordiska frågor, vill vårt förbund förordna att en gemensam nordisk språknämnd bildas. Endast en dylik åtgärd garanterar att det samnordiska perspektivet prioriteras.

I fråga om den gemensamma nämndens förhållande till de nationella nämnderna understöder vårt förbund de synpunkter som framkommer i svenska Föreningen Nordens yttrande, som vi tagit del av. Ur finländsk synvinkel är det önskvärt att såväl Suomen akademian kielitoimisto som Svenska språkvårdsnämnden i Finland blir representerade. Med tanke på Föreningarna Nordens roll som informationsorgan för en bredare allmänhet finner vi det motiverat att föreningarna är företrädade av en representant för Föreningarna Nordens förbund.

För att en givande växelverkan mellan den nordiska nämnden och de nationella nämnderna skall komma till stånd och för att de nationella nämnderna skall kunna följa upp de initiativ som framkommer på nordiskt plan erfordras dock även ekonomiska åtgärder för att öka arbetskapaciteten och därmed även den nordiska bevakningen inom de nämnder som nu har det svagast ställt. Vårt förbunds ungdomsrepresentantskap, ett samarbetsorgan för de 45 riksungdomsorganisationer som hör till Pohjola-Norden, har diskuterat en ökad integrering mellan de skandinaviska språken och vilka återverkningar ett närmande mellan språken skulle ha i Finland. Man har funnit att på finskspråkigt håll intresset för nordiska språkstudier närmast svenskstudier skulle öka om språket får en större nordisk genomslagskraft. Därigenom skulle även det svenska språkets ställning i Finland accentueras, vilket i det övriga Norden säkert skulle hälsas med tillfredsställelse. För att Finland som jämbördig part skall kunna följa med i utvecklingen och i en nordisk språknämnds verksamhet erfordras dock att de finländska språknämndernas anslag, vilket för Svenska språkvårdsnämndens i Finland vidkommande inte ens förslår till avlömandet av en heltidsanställd sekreterare, undergår en höjning.

Vårt förbund förordar upprättandet av en nordisk språknämnd med ett eget sekretariat, som nära samarbetar med de nationella språkvårdsnämnderna. En utredning av en gemensam nordisk språknämnds målsättning, kompetens, sekretariatets arbetsuppgifter och de ekonomiska förutsätt-

ningarna för verksamheten bör med det snaraste verkställas. Med tanke på finansieringen av den gemensamma nämndens verksamhet förslår knapast ökade anslag åt de nationella nämnderna. Direkta statliga anslag för upprätthållandet av den nordiska språknämnden bör övervägas.

Helsingfors den 15 juni 1969

Pohjola-Norden

Centralförbund i Finland för nordiskt samarbete

Weio Henriksson

Ordförande

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet har lagt forslaget fram for Norsk språknemnd, Institutt for nordisk språk og litteratur ved Universitetet i Oslo, Nordisk institutt ved Universitetet i Bergen, Nordisk institutt ved Norges lærerhøgskole i Trondheim, Norsk Rikskringkasting og Foreningen Norden, som alle har avgitt uttalelser.

Norsk språknemnd uttaler:

Norsk språknemnd har alltid sett det som en viktig oppgave å holde oppe og styrke det språklige fellesskap i Norden innenfor rammen av de nasjonale språkene. Nordisk språklig samarbeid er da også uttrykkelig nevnt i nemndas vedtekter som en særlig arbeidsoppgave for nemnda.

Grunnlaget for et organisert samarbeid mellom de nordiske språknemndene ble lagt på et møte som Nordisk kulturkommisjons norske avdeling og Norsk språknemnd arrangerte i Oslo i februar 1954 etter anbefaling av Nordisk råd. Dette samarbeidet er seinere utbygd gjennom årlige sekretærkonferanser i tillegg til de årlige møtene mellom representanter for nemndene. Fellespublikasjonen Nordiske språkspørsmål har gjort greie for de vesentligste resultater av samarbeidet. Like viktig som de årlige møtene er nær kontakt mellom sekretariatene i det daglige arbeidet gjennom året.

Norsk språknemnd er positivt innstilt til tanken om å styrke det organiserte samarbeidet om nordisk språkrøkt, men mener dette i første rekke må skje ved å utbygge videre kontakten mellom de nasjonale språknemndene. Vi mener at en Nordisk språknemnd ved siden av eller over de nasjonale nemndene kan få uheldige virkninger for et samarbeid som har vært i framvekst både i språknemndene og i andre organ for nordisk samarbeid mellom institusjoner og yrkesgrupper.

Det språklige samarbeidet har hittil lidd under at sekretariatene har vært underbemannet, og at nemndene også ellers har manglet nødvendige midler til å fullføre de felles oppgaver som er talt opp. Forutsetningen for en økt innsats på dette området er derfor økte bevilgninger og styrking av sekretariatene.

Vi håper at drøftingene av medlemsforslaget må kunne føre til en videre utbygging av det organiserte samarbeidet mellom de nasjonale språknemndene.

dene. Det bør drøftes nærmere hvordan dette best kan skje, f. eks. slik den svenske nemnda er inne på, gjennom å opprette et særskilt arbeidsutvalg, supplert med utvalg eller arbeidsgrupper for særlige tiltak.

Vi støtter forslaget fra Nämnden för svensk språkvård om en mindre og hurtigarbeidende komité til å utrede disse spørsmålene og all i inneværende år komme med et konkret forslag til videre utbygging av det språklige samarbeidet. Komiteen kunne forslagsvis bestå av én representant for hver av de nordiske nemndene, med tillegg av én representant for den norske, som vel på grunn av vår særlige situasjon burde ha én representant for hvert av de to offisielle skriftmålene.

Institutt for nordisk språk og litteratur ved Universitetet i Oslo gir innledningsvis uttrykk for at det ser med velvilje på alle tiltak som tar sikte på å fjerne unødvendige ulikheter mellom de nordiske språk. Det blir pekt på at det i år er 100 år siden det nordiske rettskrivningsmøtet i Stockholm, og selv om resultatet av dette møtet og tilsvarende seinere tiltak ikke helt har svart til forventningene, er det viktig at tanken på nordisk tilnærming i språkveien stadig holdes levende. I uttalelsen fra instituttet heter det videre:

Det nordiske samarbeidet som foregår i de eksisterende språknemndenes regi, har på enkelte områder gitt resultater av stor verdi, men det bør kunne intensiveres betraktelig. Forslagsstilleren har rett i at språknemndene hovedsakelig arbeider på nasjonal basis, og at den nordiske språklige tilnærming bare er en av flere viktige arbeidsoppgaver. Institutt for nordisk språk og litteratur vil gjerne understreke behovet for en styrking av dette nordiske språksamarbeidet. Ikke minst i vår tid, med den store bevegelse i ordforrådet og den intense fremmedpåvirkningen, er det viktig å stå vakt om det nordiske fellesskapet og hindre at våre skriftspråk blir enda mer fra hverandre.

En styrking av samarbeidet kan skje på flere måter. Forslaget om et frittstående samnordisk organ, løstrevet fra de nåværende nemndene, må utredes nærmere med hensyn til administrativ oppbygging, arbeidsfelt og kompetanse, før en kan ta standpunkt til det. På det nåværende tidspunkt, da planen ikke er utarbeidet i detalj, kan det synes som om et frittstående organ kan komme til å komplisere samarbeidsvirksomheten snarere enn å effektivisere den. Forslaget forutsetter at en ny nordisk nemnd skulle gis normerende myndighet, men hva dette praktisk vil innebære og hvilke problemer dette reiser, må nærmere utredes.

Et bedre alternativ enn en ny samnordisk nemnd synes å være en utbygging av det nåværende samarbeidet, ved økte økonomiske ressurser slik at hver av nemndene kunne tilsette en sekretær med nordisk språklig tilnærming som spesielt arbeidsområde. Et fellesnordisk sekretariat ville best kunne legge de ytre vilkår til rette for en kontinuerlig konsultasjons- og samarbeidsvirksomhet.

Norskseksjonen ved Universitetet i Bergen uttaler:

Vi mener det nordiske samarbeidet inntil videre bør skje gjennom de eksisterende språknemnder, og at det om nødvendig bør utbygges sterkere med tanke på dette.

Vi erklærer oss enige i at det burde være mulig å gjennomføre en nordisk rettskrivningsform som antydte i medlemsforslaget.

Fra *Nordisk institutt ved Norges lærerhøgskole* foreligger følgende uttalelse:

Etter vår mening lar det seg neppe gjøre å nå fram til ett felles nordisk skriftspråk ved en sammensmelting av de eksisterende nasjonale skriftspråk. Dansk, svensk, bokmål og nynorsk har såpass forskjellig lydlig, morfologisk og syntaktisk struktur at de svært vanskelig lar seg forene under en fellesnevner.

Derimot kan det uien tvil gjøres mye for å nærme våre skriftspråk mer til hverandre og dermed lette det språklige og kulturelle samkvem mellom de nordiske land.

For å oppnå denne tilnærmingen er det etter vår oppfatning bedre å bygge ut de nåværende nasjonale språknemndene enn å opprette en fellesnordisk nemnd. Som forslagstilleren peker på, er en av grunnene til at samarbeidet mellom dem ikke alltid har gitt resultater, underbemanningen i sekretariatene. Ved å bygge ut disse, kunne det ofres mer tid på den vitenskapelige utgranskingen av fellesnordiske språkproblemer; videre kunne det bl. a. holdes fellesmøter hyppigere enn det nå skjer, det kunne gjøres større anstrengelser for å finne felles avløsere av fremmede ord, og det kunne settes fart i arbeidet med å utgi populærvitenskapelige skrifter om språklige emner av felles nordisk interesse.

Norsk rikskringkasting har følgende bemerkninger til medlemsforslaget:

I forbindelse med det som er uttalt i forslaget om teksting av fjernsynsprogrammer fra de øvrige nordiske land, kan det opplyses at man hos oss stort sett følger den praksis at disse sendingene ikke tekstes, programmer på finsk unntatt. Spesielle omstendigheter kan imidlertid gjøre det nødvendig å fravike denne hovedregel.

Forsøk med teksting på originalspråket har vært gjort én gang; det gjaldt en dansk kriminalserie som ble tekstet på et tilnærmet dansk. Etter vår mening falt dette forsøket ikke heldig ut. Bl. a. virker den komprimering som er nødvendig ved teksting, irriterende på de seere som uten særlige vansker kan følge programmene uten teksting, og det gjelder i Norge et stort antall seere, kanskje flertallet.

Norsk rikskringkasting har ellers ikke noe å bemerke til forslaget.

Den norske *Foreningen Norden* gir uttrykk for at ethvert forslag som tar sikte på å nærme de nordiske folk til hverandre må hilses med glede. Foreningen mener derfor at f.eks. felles nordisk form på nye tekniske termer, lik stavemåte av småord, teksting (ikke oversettelse) av nabolandenes sendinger i TV, og andre slike reformer kan være både nyttige og viktige. I uttalelsen heter det videre:

Når forslaget imidlertid videre lanserer tanken om en felles språknemnd som ikke bare skal ha konsulterende, men reelt normerende myndighet, og tanken om et fremtidig fellesnordisk språk, vil det rimeligvis reise såpass alvorlige nasjonale motforestillinger at planen både må overveies og debatteres grundig før det blir tatt noen avgjørelse.

I mellomtiden kan det samarbeid som alt er kommet inn i faste former innen de nasjonale språknemnder utvilsomt utvides og effektiviseres, f.eks. gjennom rommeligere bevilgninger og gjennom et samnordisk arbeidsutvalg som har til særoppgave å legge fram og motivere felles reformer i skrivemåte, terminologi og lignende, avgi henstillinger til presse, radio og fjernsyn og ellers følge en konsekvent samnordisk linje.

Konklusjonen for Foreningen Nordens vedkommende må derfor bli: Foreningen Norden stiller seg avgjort positiv til tanken om en felles nordisk språknemnd, men er i tvil om det foreslåtte myndighetsområde og det antydde mål for nemnda er rett.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til ovenstående uttalelser og finner for sin del at det vil være naturlig at språknemndene i de nordiske land seg imellom tar opp til vurdering hvorledes det samarbeid i språkspørsmål som allerede pågår kan utbygges og styrkes.

Oslo, 14. mai 1969

Etter fulmakt

E. Skadsem

D. Værn

S v e r i g e

Skolöverstyrelsen:

Den ändring av nuvarande nationella språknämnders målsättning och befogenheter som föreslås kan anses motiverad liksom även en harmonisering av deras verksamhet genom en nordisk språknämnd. Därigenom skulle ett effektivt samarbete mellan nuvarande nämnder åstadkommas och de praktiska språkfrågorna föras fram till snabbare beslut. I en sådan nämnd bör då ingå representanter för de nationella språkvårdsorganen.

I förslaget framhålls bl. a. att det borde vara möjligt att i första hand genomföra en nordisk rättstavningsreform i begränsad omfattning. SÖ har i skrivelse till riksdagens allmänna beredningsutskott den 5 mars 1969 (*se Bilag*) angående viss översyn av den svenska rättstavningen framhållit de nordiska aspekterna som väsentliga och understrukit önskvärdheten av ett samtidigt forsknings- och utvecklingsarbete i syfte att åstadkomma effektiva läromedel för stavningsundervisningen. Det torde likaledes vara önskvärt att en nordisk språknämnd vid sitt arbete med praktiskt språkliga frågor även beaktar de pedagogiska konsekvenserna och frågan om lämpliga läromedel.

SÖ uppfattar tillskapandet av en nordisk språknämnd som i princip riktigt och tillstyrker därför förslaget men anser att formerna för nämndens sammansättning, arbete och befogenheter måste närmare övervägas, då förslaget härvidlag inte ger full klarhet.

Stockholm den 29 april 1969

På skolöverstyrelsens vägnar

Maj Bosson-Nordbö

Gunnar Andersson

**Skrivelse från skolöverstyrelsen till riksdagens allmänna beredningsutskott angående
viss översyn av den svenska rättstavningen**

Någon genomgripande stavningsreform har i vårt språk inte förekommit under de senaste sextiofem åren. Däremot har måttfulla ändringar i ortografi successivt genomförts, samtidigt som forskning, läromedelsproduktion och organisatoriska åtgärder föranleder bättre metoder och större effekt i stavningsundervisningen. Utan tvivel kan dock tiden anses mogen för en mer omfattande översyn med syfte att utreda förutsättningar och metoder för en stavningsreform. Självfallet kan en sådan reform i varierande grad både motiveras av och genomföras i enlighet med pedagogiska önskemål. Dess omfattning kommer dock väsentligen att få vägas även mot andra krav. Samnordiska aspekter liksom nuvarande möjligheter till associativa anknytningar till andra europeiska språk och miljöer torde ge underlag för bedömningar. Den internationalisering och därigenom vidgning av vårt språk som har skett och sker genom införlivande av främmande ord samt tekniska och liknande termer kan knappast heller avbrytas med mindre än att synnerligen starka skäl föreligger.

Med tanke både på det egna språket och en större språkgemenskap är det oekonomiskt om en förenklad stavning medför att språkförståelse och läsbarhet åsidosätts.

Förmågan att stava rätt utgör en mindre komponent av skrivfärdigheten. Vid undersökningar från senare år har det visat sig, att de flesta fel och de mest svåravhjälpta stavningsbesvaren i väsentligt lägre grad är förknippade med de relativt fåtaliga ord som innehåller sj-, tj-, ng- och j-ljud. De dominerande — och från forsknings- och utvecklingssynpunkt sett mest komplicerade — stavningsproblemen hänför sig främst till fel av typ dubbelteckning och ersättning, vilket nedanstående utdrag ur en undersökning av den procentuella fördelningen av stavfel på olika feltyper visar. Undersökningen genomfördes på mellanstadiet i Malmö av Lindell, Löfqvist och Nordlund.

Klass	Feltyp				Summa
	Ljud- enlighet	Dubbel- stavning	Ersätt- ning	Övriga fel	
4	11,6	46,3	41,1	1,0	100,00
5	14,6	49,6	32,4	3,4	100,00
6*	12,3	52,4	32,3	3,0	100,00

* 6:e klass negativt gallrad

Det har visat sig vid försök som företagits att felfrekvensen inom de dominanta huvudtyperna har kunnat reduceras med hjälp av en viss metod-materialkombination. Efter de betydande förberedelser som gjorts är det emellertid önskvärt att ett mera samlat och målbestämt forsknings- och utvecklingsarbete inom detta och närliggande områden kommer till stånd i syfte att åstadkomma läromedel av individualiserad och programmerad

typ, vilket också skulle medföra, att den tid som går åt till rättstavningsövningar skulle kunna minskas. (Motion i Andra kammaren, nr 992 år 1969).

Det är därför angeläget, att ett arbete med översyn av de nuvarande stavningsreglerna, som kan förväntas bli omfattande, bl. a. samordnas med forsknings- och utvecklingsarbete vad gäller dels stavningsförmågan och dels framställning av ett metod-materialsystem för stavningsundervisningen.

Slutligen bör det framhållas att nyare psykologiska rön i fråga om stavningsförmågan har främjat och ytterligare bör främja ett objektivi och mer liberalt synsätt på stavfelen.

SÖ tillstyrker således en översyn av de nuvarande stavningsreglerna.

Stockholm den 5 mars 1969

Jonas Orring

Gunnar Andersson

Nämnden för svensk språkvård:

Språknämnder finns i alla de nordiska länderna. Äldst är Svenska språkvårdsnämnden i Finland (1942). Därefter kommer i tur och ordning Nämnden för svensk språkvård (1944), Suomen akatemian kielilautakunta (med dess »kielitoimisto», 1949), Norsk språknemnd (1952), Dansk sprognævn (1955) och Íslenszk málnefnd (1964). Dessa språknämnder har givetvis sina primära arbetsuppgifter inom det egna språket, men för alla har det nordiska språksamarbetet ständigt varit ett huvudintresse. Detta har också kommit till uttryck i stadgarna för de olika nämnderna. Såunda lyder första stycket i första paragrafen av stadgarna för Nämnden för svensk språkvård: »Nämnden för svensk språkvård har till uppgift att följa det svenska språkets utveckling i tal och skrift samt utöva en språkvårdande verksamhet. Nämnden skall tillika söka åvägabringa nordiskt samarbete på språkvårdens område i syfte att vidmakthålla och stärka den nordiska språkgemenskapen».

Det kan nämnas att nämnderna i Danmark, det finska Finland, Island och Norge helt finansieras av statsmedel (i Finland via Finlands akademi), och att nämnderna i Danmark, Island och Norge är statliga, officiella institutioner. Nämnden för svensk språkvård har däremot karaktären av privat stiftelse men har ett årligt statligt anslag. Denna den svenska nämndens fria ställning kan visserligen sägas innebära bestämda fördelar genom den större handlingsfrihet som nämnden har, men medför också vissa svårigheter, både då det gäller ekonomin och då det gäller nämndens ställning inför myndigheter och enskilda.

Nämnden för svensk språkvård inbjöd 1945 företrädare för språkforsk-

ning och språkvård i Danmark, Finland, Norge och Sverige till en konferens om det nordiska språksamarbetets organisation och syften. Först sedan språkvårdsarbetet hade fått något fastare former också utanför Sverige kunde ett mera målmedvetet gemensamt arbete komma i gång. Det skedde närmast genom det möte av nordiska språkmän som hölls i Oslo i februari 1954 och som på Nordiska rådets rekommendation hade anordnats av Nordiska kulturkommissionens norska avdelning och Norsk språknemnd. I detta möte deltog representanter för de båda språknämnderna i Finland, för Norsk språknemnd och för Nämnden för svensk språkvård, därjämte två särskilt inbjudna danska språkmän. Sedan detta möte har varje år ett nordiskt språkmöte hållits mellan representanter för de nordiska språknämnderna. Dessutom har sedan 1962 sekreterarna i nämnderna en gång om året hållit en gemensam överläggning, bl. a. för att förbereda det årliga språkmötet. Givetvis pågår därjämte ett ständigt samarbete mellan de nordiska språknämnderna, framför allt mellan dem i Danmark, Norge och Sverige, i frågor av gemensamt intresse.

Vid de årliga språkmötena diskuteras gemensamma angelägenheter och problem och fattas beslut om undersökningar och åtgärder. En viktig del av mötena upptas av redovisning och diskussion av uppnådda resultat. Nämndernas gemensamma arbete har framför allt varit inriktat på ordförerrådet, vilket är naturligt därför att ett gemensamt nordiskt ordförerråd är den viktigaste vägen till ökad nordisk språkgemenskap. Inom ordförerrådet har i synnerhet diskuterats dels upplagandet och anpassandet av främmande ord (huvudsakligen engelska), dels terminologin på olika områden. Sålunda har man systematiskt genomgått ordförerrådet inom postväsen, flygtrafik, telekommunikationer, television, meteorologi och turismväsen. Nämndernas strävan har varit att inom dessa olika fält skapa större nordisk överensstämmelse, och förslag i denna riktning har framlagts, bl. a. för närmast berörda myndigheter och institutioner i de nordiska länderna.

Vidare har nämnderna under lång tid strävat att registrera ordförerrådets tillväxt och förändringar inom vart och ett av länderna. Denna registrering har på senare år utvidgats till en omfattande undersökning av ordförerrådets utveckling i Danmark, Norge och Sverige under efterkrigstiden och fram till och med 1970. Bland andra uppgifter som nämnderna gemensamt har arbetat med kan nämnas behandlingen av namn på stater och deras huvudstäder samt nationalitetsbeteckningar, vidare behandlingen av främmande geografiska namn och transkription av kyrillisk (rysk) skrift.

Resultatet av nämndernas samarbete har i stor utsträckning publicerats och kommenterats i den serie skrifter som har den svenska titeln Nordiska språkfrågor (dansk titel: Nordiske sprogproblemer, norsk titel, Nordiske språkspørsmål); hittills har sju volymer utgivits i denna serie, den första Nordiska språkfrågor 1955 (tryckt 1956), den senaste Nordiska språkfrågor 1966 och 1967 (tryck 1968).

För ytterligare uppgifter om Nämnden för svensk språkvård och om samarbetet mellan de nordiska språknämnderna hänvisar vi till nämndens skriftserie, Nils Hänningers bok »Nämnden för svensk språkvård 1944—1969».

Språknämnderna i de nordiska länderna har i viss mån olika uppgifter. När det gäller bruket av ord och termer kan ingen av dem sägas vara i egentlig mening normerande, utan de är alla rådgivande. Trots detta har det visat sig att allt flera myndigheter och enskilda följer de råd och rekommendationer som nämnderna ger. Ett ständigt problem är dock att nya ord tas i bruk — det kan gälla både lånord och inhemska bildningar — utan att nämnderna eller annan språklig expertis har hunnit ta ställning till deras lämplighet eller fått tillfälle att yttra sig därom. Sådana nya ord kan på kort tid få fötäste i olika språkarter, t. ex. inom ett visst fackspråk, och det kan sedan vara svårt för att inte säga omöjligt att få en ändring till stånd. Helt kan väl sådant aldrig undvikas, men det skulle för språkutvecklingen och språkvården vara av stor betydelse om de språkbrukare som behöver nya ord kunde ta för vana att alltid rådfråga sitt lands språknämnd och om t. ex. alla statliga organ i de nordiska länderna ålades att göra detta. Den nämnd som på detta sätt konsulteras skulle då i sin tur kunna rådgöra med systerorganisationerna i de andra nordiska länderna, och man finge möjlighet att redan från början få en gemensam nordisk term. När det gäller ord och termer inom det tekniska språket är det självklart att nämnderna skall rådgöra med experter på teknisk nomenklatur, i Sverige Tekniska nomenklaturcentralen (TNC), i Norge Rådet for teknisk terminologi (i Danmark finns tyvärr för närvarande ingen motsvarande institution). Nämnderna har alltid strävat att för nya begrepp införa gemensamma nordiska ord, men i många fall har denna strävan inte lett till önskat resultat på grund av att nämnderna först för sent har kunnat uppmärksamma frågan.

Ingen av nämnderna har hittills haft möjligheter att bevaka den aktuella utvecklingen av ordförrådet så intensivt som skulle krävas för en verkligt effektiv rådgivning när det gäller nya ord och termer, ännu mindre att kontinuerligt låta bevakningen följas av överläggningar med de andra nämnderna. Nödvändigheten av en förstärkt bevakning inom varje land och av en intensivare kontakt nämnderna emellan har ständigt framhållits vid de gemensamma överläggningarna, men hittills har de ekonomiska resurserna inte medgivit en tillräcklig effektivisering av arbetet.

Nämnden för svensk språkvård hälsar därför med stor tillfredsställelse förslaget om en förbättring av språknämndernas möjligheter att arbeta för en stärkt nordisk språkgemenskap. En sådan förbättring torde kunna uppnås på två olika vägar, antingen genom att varje nämnd för sig får ökade ekonomiska och personella resurser för ett effektivt samarbete med de andra nämnderna, eller genom att en särskilt nordisk språknämnd inrättas.

Om man nöjer sig med att förstärka nämndernas möjligheter att fortsätta sitt samarbete i nuvarande former men över ett ständigt vidgat fält, skulle det t. ex. kunna innebära att nämnderna finge möjlighet att ordna tälare gemensamma konferenser och att de ledande inom de olika nämnderna finge möjlighet att träffas för regelbundna överläggningar, helst så ofta att de kunde bilda en fast arbetsgrupp.

Om man däremot vid sidan av de enskilda nämnderna skulle inrätta en nordisk språknämnd, anser Nämnden för svensk språkvård att denna nordiska nämnd borde organiseras på följande sätt.

a) den skulle bestå av förslagsvis två representanter (t. ex. ordföranden och sekreteraren) för varje nordisk språknämnd utom den norska, som skulle ha dubbel representation på grund av språksituationen i Norge, samt därtill av representanter för de olika ländernas tekniska nomenklaturorgan, eventuellt också för Föreningarna Norden.

b) den skulle ha ett exekutivorgan, förslagsvis kallat arbetsutskott, valt inom nämnden på så sätt att alla länder finge lika representation,

c) den skulle ha ett kontor i en av de nordiska huvudstäderna, av praktiska skäl gemensamt med språknämnden i samma land,

d) den skulle få ekonomiska möjligheter att arbeta med planering och organisation av den gemensamt nordiska verksamheten, medan själva arbetet skulle utföras av de olika nämnderna i samverkan; de statliga anslagen till dessa måste då avsevärt förstärkas.

En nordisk språknämnd inrättad efter dessa grovt skisserade riktlinjer finner Nämnden för svensk språkvård vara en mycket tilltalande tanke.

Den nordiska nämnden skulle då fungera som ett överorgan till de nationella nämnderna i fråga om gemensamma nordiska uppgifter, och de årliga nordiska språkmötena skulle kunna anordnas av den nordiska nämnden. I den nordiska nämndens uppgifter skulle självfallet ingå att ta initiativ till utredningar om och undersökningar av möjligheterna att främja den nordiska samstämmigheten inom ordförrådet och inom stavningen. Den nordiska nämnden, eller dess arbetsutskott, skulle också kunna stå press, radio, TV och bokförlag m. m. till tjänst med råd och upplysningar i praktiska språkfrågor med betydelse för mer än ett nordiskt land. Vidare skulle det åligga den nordiska nämnden att se till att resultatet av det nordiska språksamarbetet snabbt kunde bli allmänt kända. Detta kunde ske antingen genom småskrifter eller informationsblad utgivna av den nordiska nämnden själv eller, och enligt vår mening helst, genom de olika nationella nämndernas försorg. Det kan i detta sammanhang nämnas att nämnderna i Danmark, det finska Finland och Sverige redan har särskilda tryckta meddelandeblad eller tidskrifter.

Det synes Nämnden för svensk språkvård uppenbart att en gemensam nordisk språknämnd med tillräckliga resurser skulle kunna göra en betydelsefull insats för den nordiska språkgemenskapen. En förutsättning för detta är emellertid att denna nya nordiska nämnd icke upprättas vid sidan

av de existerande nationella nämnderna utan som ett samarbetsorgan dem emellan.

Hur tanken på en nordisk språknämnd skall kunna förverkligas för att resultatet skall bli det bästa möjliga bör snarast möjligt utredas. Nämnden för svensk språkvård föreslår därför att några i det nordiska språkvårdsarbetet väl insatta personer får i uppdrag att snabbutreda frågan och inkomma med ett konkret förslag redan under hösten 1969.

Stockholm den 24 april 1969

Nämnden för svensk språkvård

För arbetsutskottet

Cari Ivar Ståhle

Bertil Molde

Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionen:

— — — får språkvetenskapliga sektionen i enlighet med förslag av professorerna Jansson, Moberg och Ståhl anföra följande.

Förslagsställaren framhåller, att språkutvecklingen inom Norden sedd ur nordisk synvinkel icke är tillfredsställande. Trots de allt livligare kommunikationerna länderna emellan utvecklas språken icke i nordisk riktning. Inom de nordiska länderna finns språknämnder, som i huvudsak arbetar på nationell bas. Nämnderna konsulterar varandra i frågor rörande nya ord, men konsultationerna leder inte till ett gemensamt resultat. Engelska ord får på så sätt olika översättningar i de nordiska länderna. Språknämnderna bör enligt förslagsställarna söka finna nordiska lösningar. Så har skett beträffande t. ex. termer inom meteorologi, flygteknik, post och turistväsen. Dessa initiativ bör fullföljas genom inrättandet av en nordisk språknämnd. Då behov av ett nytt ord uppstår, bör denna nämnd »söka finna ett lämpligt nordiskt ord och utan dröjsmål lansera detta genom en effektiv och smidig informationsapparat». Enligt förslagsställaren skall den nordiska språknämnden tillsättas av regeringarna i samarbete med Föreningarna Norden.

Det väckta förslaget är enligt sektionens mening lovvärt. Strävandena att stärka den nordiska språkgemenskapen förtjänar i högsta grad att stödjas.

I ett par avseenden synes emellertid förslaget böra närmare övervägas.

För de redan existerande språknämnderna är det nordiska språksamarbetet en viktig uppgift. Arbetet inom dessa äldre nämnder och inom den nya nordiska språknämnden bör därför samordnas. Enligt sektionens uppfattning skulle detta kunna ske genom att den nya nämnden får fungera som ett samarbetsorgan mellan de äldre nämnderna i fråga om gemensam-

ma nordiska uppgifter. Sektionen vill dock framhålla, att det nordiska språksamarbetet också skulle kunna intensifieras genom att de nationella språknämnderna får utökade personella och ekonomiska resurser för arbetet med nordiska uppgifter.

Med anledning av förslaget att den nordiska språknämnden skulle tillsättas i samarbete med Föreningarna Norden vill sektionen påpeka, att erfarenhet av arbetet för ökad nordisk språkgemenskap i främsta rummet är att finna inom de existerande nationella språknämnderna.

Uppsala den 23 april 1969

På språkvetenskapliga sektionens vägnar

Valter Jansson

Sven Nyborg

Lunds universitet, språkvetenskapliga sektionen:

— — — härmed varmt tillstyrka, att en nordisk språknämnd av i skrivelsens antytt slag tillsättes. De arbetsuppgifter för en sådan nämnd, som skisseras i Nordiska rådet A 226/k av den 20 december 1968, är angelägna, och det är också viktigt, att nämndens arbete kan börja så snart som möjligt.

Lund den 30 april 1969

På språkvetenskapliga sektionens vägnar:

Claes Schaar

Dekanus

Pia Sellers

Göteborgs universitet, språkvetenskapliga sektionen:

Ett språkligt nordiskt samarbete bedrivs sedan många år av de olika ländernas språknämnder. En viktig arbetsuppgift för var och en av dessa är registreringen av nya ord och uttryck, vare sig det gäller inhemska bildningar eller lån utifrån. Listorna publiceras numera regelbundet i den gemensamma skriftserie, som på svenska heter Nordiska språkfrågor. Sedan flera år kommenteras listorna i översiktsartiklar, där likheter och skillnader de olika språken emellan diskuteras. Det visar sig, att samstämmighet uppnås i en betydande utsträckning — ofta efter det att språken till en början slagit in på olika vägar. I detta sammanhang bör understrykas, att nybildningarna i de allra flesta fall sätts i onlopp, innan vederbörlig nämnd haft tillfälle bedöma deras lämplighet ur inhemsk och nordisk synpunkt.

I fråga om det tekniska språket samarbetar den svenska Tekniska nomenklaturcentralen (TNC) med motsvarande institution i Norge (i övriga nordiska länder saknas ännu en sådan).

Både Nämnden för svensk språkvård och TNC åtnjuter statsanslag, som dock hittills varit av mycket blygsam storlek.

Den nordiska språknämnd som förslaget avser bör enligt sektionens mening bestå av representanter för de redan existerande språknämnderna och TNC (jämfte norska Rådet for teknisk terminologi). Den bör under alla förhållanden anknyta till det av dessa organ bedrivna samarbetet och erhålla det statliga ekonomiska stöd, som är en förutsättning för en framgångsrik verksamhet.

Göteborg den 22 april 1969

Bernhard Lewin

Dekanus

Per Bengtsson

Stockholms universitet, språkvetenskapliga sektionen:

Enligt förslagsställarens åsikt är språkutvecklingen i Norden icke tillfredsställande, såtillvida som språken alltmera fjärnar sig från varandra. Därför måste språknämndernas resurser ökas genom inrättandet av en nordisk språknämnd. Denna bör få normerande myndighet, för att målet skall kunna nås: ett nordiskt skriftspråk.

Sektionen har visserligen en delvis annan syn såväl på den samnordiska språkvårdens målinriktning som på de språkvårdande organens möjligheter och rättigheter att styra språkutvecklingen, men den hälsar med tillfredsställelse ett initiativ som innebär avsevärt förbättrade möjligheter för språknämnderna att intensifiera samarbetet för ökad språklig förståelse i Norden.

Här må nämnas att önskemålet om en samnordisk språknämnd framfördes av svenska språkmän redan före tillkomsten av Nämnden för svensk språkvård och att tanken på ett gemensamt organ för omvårdnaden om den nordiska språkgemenskapen stod i förgrunden vid nämndens inrättande. På en lärarkurs, anordnad av Föreningen Norden och Modersmållärarnas förening år 1942, underströks nämligen behovet av en gemensam nordisk språknämnd, men eftersom tanken under rådande förhållanden icke kunde förverkligas, nödgades man begränsa det förslag som framställdes till Föreningen Norden, till att gälla stiftandet av en enbart svensk språknämnd.

När Nämnden för svensk språkvård år 1944 inrättades, försummade man emellertid icke att klart markera den dubbla intresseinriktningen. Enligt sina stadgar har den till uppgift icke blott att följa det svenska språkets

utveckling i tal och skrift samt utöva en språkvårdande verksamhet utan även att söka åvägbringa nordiskt samarbete på språkvårdens område i syfte att vidmakthålla och stärka den nordiska språkgemenskapen. Då numera språknämnder finns inrättade i Nordens alla länder, har detta samarbete fått allt större betydelse; sedan år 1954 möts företrädare för de enskilda nämnderna årligen för överläggningar.

Det torde framgå av vad som ovan anförts, att det icke med fog kan påslås att språknämnderna i dag arbetar huvudsakligen på rent nationell bas. I synnerhet med tanke på de knappa ekonomiska resurser som står till den svenska nämndens förfogande, måste man beteckna dess insatser för den nordiska språkgemenskapen som mycket betydande. En föreställning om de resultat som vunnits, ger bl. a. de volymer — hittills sju — som med titeln Nordiska språkfrågor givits ut i nämndens skriftserie.

Sektionen finner det vara angeläget, att det samarbete som nu sker mellan de nordiska språknämnderna på alla sätt underlättas och effektiveras och anser därför, att den föreslagna nordiska nämnden bör tillskapas på grundval av de nu existerande språknämnderna och eventuellt få karaktären av ett arbetsutskott vars medlemmar utses av dessa; att inrätta en självständigt fungerande institution helt vid sidan av de nationella nämnderna vore enligt sektionens uppfattning mindre välbetänkt. Sektionen har icke anledning att nu beröra frågor rörande organisation, arbetsuppgifter och finansiering men vill uttala förhoppningen att dessa skyndsamt utredas av personer som är väl förtrogna med nordisk språkvård.

Stockholm den 16 april 1969

Göran Malmqvist

Ing-Britt Sjöstrand

Umeå universitet, humanistiska fakulteten:

Under de senaste decennierna har språknämnder inrättats i de fem nordiska länderna. Nämnden för svensk språkvård tillkom 1944. Dessa nämnder har i första hand verkat för det egna språkets vård. Men ett självklart inslag i deras arbete har hela tiden varit den samnordiska språkvården. Samarbete mellan de nordiska språknämnderna har förekommit sedan länge. Årliga möten med diskussioner av gemensamma problem har hållits sedan 1954. Om resultaten kanske inte alltid har motsvarat förväntningarna, torde orsakerna här till inte så mycket vara att söka i språkvårdsarbetets organisation utan i andra faktorer, framför allt i bristande ekonomiska resurser. En energisk upprustning av de nordiska språknämnderna skulle förmodligen ge de bästa resultaten inom den sektor av språkvården som förslagsställaren avser.

Att därutöver tillsättandet av en nordisk språknämnd ytterligare skulle underlätta språkvårdsarbetet inom Norden är troligt. Denna språknämnd, borde om den kommer till stånd, tjänstgöra som ett gemensamt, samordnande organ för de redan existerande språknämnderna och vara en överbyggnad till dessa. Fakulteten anser det därför avgjort lämpligare att denna nya, övergripande nämnd utformas av de skilda språknämnderna än att den i enlighet med förslagsställarens rekommendation tillsätts i samarbete med Föreningarna Norden.

Umeå den 7 maj 1969

På humanistiska fakultetens vägnar

Sverker Ek

Siv Lindquist

Sveriges radio:

Tanken att etermedierna skulle i väsentlig mån kunna medverka till utvecklandet av ett nytt, gemensamt skriftspråk ter sig enligt Sveriges radios uppfattning inte realistisk. Kontakten sker för dessa medier med hjälp av det talade ordet, och för dess vidkommande är tyvärr skillnaderna ofta ännu större än inom skriftspråket. En textresa med för lyssnarna obekanta ord i TV-programmen från grannländerna torde knappast kunna fungera som stöd för etablerandet av ett gemensamt skriftspråk.

Denna uppfattning hindrar givetvis inte, att Sveriges radio ställer sig positiv till tanken att på lämpligt sätt främja ökade ömsesidiga insikter i de nordiska ländernas språk. Frågan har från olika aspekter diskuterats vid flera tillfällen på nordvisionsmöten; den begränsade uppgift som införandet av en enhetligare nomenklatur på det egna området innebär har därvid ofta dryftats. Förslaget att stimulera en sådan strävan på flera olika områden och därmed i första hand åstadkomma en gemensam terminologi inom en rad fack, betraktar Sveriges radio som både realistiskt och välmotiverat.

I enlighet med dessa allmänna synpunkter ter det sig som en ganska väl-motiverad åtgärd att bygga ut de nordiska språknämndernas samråd och samarbete, och det är sannolikt att en gemensam nordisk språknämnd skulle vara det effektivaste instrumentet för en sådan aktivitet.

Om de av förslagsställaren eftersträfvade vinsterna av en sådan nämnd skulle uppnås, är det klart, att den växande språkliga gemenskapen efter-hand skulle återspeglas även i programutbytet i form av ett växande gemensamt ordförråd.

Stockholm den 29 april 1969

Karl-Erik Lundevall

Stf. radiochef

Föreningen Nordens centralstyrelse:

Den nordiska språkvården, d. v. s. strävandena att dels hindra att danskan, norskan och svenskan ytterligare fjärnas från varandra, dels verka för att de tvärtom kommer varandra närmare, har alltid haft en central ställning på Föreningen Nordens arbetsprogram och genom åren ägnats uppmärksamhet vid en lång rad konferenser, kurser och liknande. Det var sålunda vid en lärarkurs, som Föreningen Norden i samarbete med Modersmåslärarnas förening anordnade i Sigtuna 1942, som tanken på en mera målmedveten nordisk språkvård först väcktes. Kursen riktade en hemställan till Föreningen Norden att vidta lämpliga åtgärder i sammanhanget. En nordisk ungdomsledarkurs, som föreningen senare samma år anordnade i Saltsjöbaden, reste krav på inrättandet av en nordisk språkvårdsnämnd med skandinavisk myndighet. På initiativ av föreningen utarbetades så en plan om upprättandet av en svensk nämnd för nordisk språkvård. Krigsförhållandena gjorde denna begränsning nödvändig men avsikten var att den svenska nämnden skulle förbereda ett kommande samarbete på området. Våren 1943 anordnade så den svenska föreningen en konferens med representanter för i sammanhanget intresserade parter såsom universitet och högskolor, svenska akademien, Sveriges författarförening, Tekniska nomenklaturcentralen, undervisningsväsendet och pressen. Konferensens överläggningar gav emellertid vid handen, att redan för den nationella språkvården kraftiga åtgärder vore av nöden och uttalade, att man borde söka få till stånd en nämnd för svensk språkvård, vilken också skulle ha den nordiska språkvården på sitt program. En av föreningen tillsatt kommitté fick i uppdrag att söka förverkliga förslaget och Nämnden för svensk språkvård konstituerades den 3 mars 1944. I nämnden är en rad organ representerade med var sin företrädare. Föreningen Norden utser emellertid tre representanter. Föreningen har sedermera genom åren på olika sätt sökt stödja nämndens verksamhet, ehuru de medel den kunnat ställa till förfogande varit synnerligen knappa.

Efter kriget har motsvarande nämnder tillkommit i Danmark och Norge, i det förstnämnda landet också på Föreningen Nordens initiativ. I Finland förekommer dels Svenska språkvårdsnämnden i Finland, dels Suomen akatemian kiellilaukunta, även i Island existerar en nämnd, Islandzk malnefnd. Samtliga här nämnda organ är i första hand nationella språkvårdsnämnder men har också den nordiska språkvården på sitt program och genom kontinuerlig kontakt och gemensamma årliga möten söker man göra en insats för denna. Otvivelaktigt förhåller det sig emellertid så att de resurser man kunnat sätta in på den nordiska uppgiften varit alltför obetydliga och i det dagliga arbetet dominerar helt naturligt de nationella språkvårdsuppgifterna.

Föreningen hälsar därför med stor glädje det medlemsförslag, som nu framlagts i Nordiska rådet. Även om en så långtgående integration, som åstadkommandet av ett slags gemensamt nordiskt skriftspråk, väl närmast en medelproportional mellan danska, norska och svenska men med övervikt för norskt riksmål, ter sig som en rätt avlägsen framtidsfråga menar centralstyrelsen, att långt kraftigare insatser än hittills för den nordiska språkvården är nödvändiga. Den hastigt tilltagande nordiska integrationen på alla områden, inte minst på det ekonomiska, gör det särskilt eftersträvansvärt att nordbornas språksplittring inte i onödan försvårar det praktiska samarbetet. En förstärkt grannspråksundervisning i skolorna är naturligtvis viktig i detta sammanhang, och det är glädjande att regeringarna i Danmark, Norge och Sverige efter ett initiativ från Föreningen Norden på Nordiska kulturkommissionens förslag rekommenderar ländernas skolmyndigheter att kraftigt förstärka grannspråksundervisningen. Men den strävan att göra grannspråken i och för sig lättförståeligare, som en intensifierad nordisk språkvård skulle ha som huvudändamål, måste tillmätas en utomordentligt stor betydelse i sammanhanget.

Föreningen vill därför förorda att en gemensam nordisk språkvårdsnämnd bildas och att denna utrustas med ekonomiska och personella resurser av sådan omfattning, att den verkligen blir arbetsduglig. Hittills har de nordiska språkvårdsfrågorna handlagts av personer, som haft nationella språkvårdsfrågor som huvuduppgift. Ett organ med den nordiska språkvården som enda uppgift skulle förvisso garantera en långt större effektivitet.

Det synes emellertid föreningen icke ändamålsenligt att en gemensam nordisk språkvårdsnämnd organiseras fristående från de nationella språkvårdsnämnderna. En lämplig ordning kunde vara att var och en av de nationella nämnderna utser två representanter i den gemensamma nämnden, förslagsvis sin ordförande och sekreterare. Vidare borde ländernas tekniska nomenklaturorgan vara företrädare i nämnden. Slutligen vore en representation från Föreningarna Nordens sida otvivelaktigt på sin plats, möjligen ordnad så att Föreningarna Nordens förbund finge utse en representant. Det är naturligtvis angeläget, att den gemensamma nämnden icke blir för stor och ohanterlig.

I sin helhet torde nämnden av praktiska skäl icke kunna sammanträda oftare än en gång om året, varvid väl i synnerhet principfrågor finge diskuteras. Den mera kontinuerliga verksamheten borde följas av ett arbetsutskott, lämpligen med en representant från varje land.

Nämnden bör utrustas med ett arbetande sekretariat bemannat åtminstone med en person i chefsställning och erforderlig teknisk hjälp. Troligen skulle det vara praktiskt att sekretariatet förlades till en av huvudstäderna och då i anslutning till den nationella språknämndens kontor, varigenom visst samarbete på det kontorstekniska planet kunde åstadkommas.

För att den gemensamma språkvårdsnämndens arbete skall bli framgångsrikt fordras säkert icke obetydliga ekonomiska resurser även utöver dem, som åtgår för rena sammanträdes- och kontorsutgifter. Huruvida dessa ekonomiska resurser skall åstadkommas genom bidrag från de nationella nämnderna, vilka i så fall måste få sina statliga anslag avsevärt förstärkta, eller om statliga anslag efter en viss fördelningsgrund skall lämnas direkt till den gemensamma nämnden bör närmare övervägas.

Centralstyrelsen vill alltså livligt förordna, att en gemensam nordisk språkvårdsnämnd upprättas efter de riktlinjer som i det föregående antytts. Frågan är otvivelaktigt angelägen och en snabb lösning påkallad. Centralstyrelsen vill därför föreslå att en snabbutredning av några på området sakkunniga personer föranstaltas så snart som möjligt.

Stockholm den 18 maj 1969

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag om nordisk språknämnd (A 226/k) samt berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1969 (C 9/k)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordisk språknämnd (A 226/k) och berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1969 (C 9/k). Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 23 och 24 september 1969 och den 13 januari 1970 samt berättelsen vid sammanträde den 13 januari 1970.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att i samarbete med Föreningarna Norden tillsätta en nordisk språknämnd.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark:

Ministeriet for kulturelle anliggender.
Dansk Sprognævn.

Finland:

Undervisningsministeriet.
Finlands akademis språkvårdsnämnd.
Svenska språkvårdsnämnden i Finland.
Pohjola-Norden.

Norge:

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Norsk språknemnd.
Universitetet i Oslo, Institutt for nordisk språk og litteratur.
Universitetet i Bergen, Norskseksjonen.
Norges lærerhøgskole, Nordisk institutt.
Norsk rikskringkasting.
Foreningen Norden.

Sverige:

Skolöverstyrelsen.
Nämnden för svensk språkvård.
Uppsala universitet, språkvetenskapliga sektionen.
Lunds universitet, språkvetenskapliga sektionen.
Göteborgs universitet, språkvetenskapliga sektionen.
Stockholms universitet, språkvetenskapliga sektionen.
Umeå universitet, humanistiska fakulteten.
Sveriges radio.
Föreningen Nordens centralstyrelse.

Remissinstanserna framhåller överlag betydelsen av att språkvårdssamarbetet utbyggs mellan de nordiska länderna samt att ökade ekonomiska och personella resurser ställs till dess förfogande. Däremot råder delad mening om formerna för ett framtida effektiviserat samarbete och behovet av en nordisk språknämnd. De instanser, som yttrat sig beträffande ett gemensamt nordiskt skriftspråk, ställer sig negativa till förslaget.

Undervisningsministeriet i Finland förordar att språkvårdssamarbetet fortsätter enligt nuvarande riktlinjer och tar avstånd från förslaget att skapa ett gemensamt nordiskt skrift- eller riksspråk med motiveringen att olikheterna mellan de nordiska språken är allt för stora. Ministeriet har vidare inte funnit några direkta skäl tala för att Föreningarna Norden skulle delta i det framtida språkvårdssamarbetet. *Skolöverstyrelsen* i Sverige anser den föreslagna ändringen av de nationella språknämndernas verksamhet vara befogad samt förordar en harmonisering av nämndernas verk-

sannhet genom en nordisk språknämnd. Denna nämnds sammansättning, arbete och befogenheter bör dock närmare utredas emedan medlemsförslaget därvidlag inte är uttömmande. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge, som hänvisar till övriga i saken inkomna norska yttranden, finner det naturligt att de nationella språknämnderna sinesmellan prövar frågan om en utbyggnad av språkvårdssamarbetet. Även *Sveriges radio* uttalar sig positivt rörande inrättandet av en nordisk språknämnd men anser sig inte kunna åta sig en förmedlande uppgift vid tillskapandet av ett gemensamt nordiskt skriftspråk. Företaget anser det närmast vara dess uppgift att på lämpligt sätt främja ökade insikter i de nordiska grannländernas språk.

De svenska universitet och högskolor samt dessas institutioner för nordiska språk, som yttrat sig om medlemsförslaget, anser att en effektivisering av det nordiska språkvårdssamarbetet bäst kan ske genom inrättande av en nordisk språknämnd. *Stockholms universitet, språkvetenskapliga sektionen* anser det emellertid mindre välbetänkt att göra denna nämnd till ett separat nordiskt organ. Sektionen liksom även de *språkvetenskapliga sektionerna vid Uppsala, Lunds och Göteborgs universitet* samt *humanistiska fakulteten vid Umeå universitet* betonar att en ny nämnd bör fungera som samordnande organ för de nationella språknämnderna. Nyssnämnda institutioner betonar även vikten av att det framtida nordiska språkvårdssamarbetet kan disponera över tillräckliga ekonomiska och personella resurser. *Nordisk institutt ved Norges lærerhøgskole* betvivlar att ett nordiskt skriftspråk kan skapas genom en sammanställning av de existerande nationella skriftspråken. Däremot kan man enligt institutets uppfattning närma språken till varandra, vilket bäst kan ske genom en effektivisering av de nuvarande nämndernas samarbete. Institutet liksom även *Institutt for nordisk språk og litteratur ved Universitetet i Oslo* och *Norskseksjonen ved Universitetet i Bergen* tar avstånd från förslaget att inrätta en nordisk språknämnd, emedan denna skulle försvåra samarbetet snarare än effektivera.

Nämnden för svensk språkvård i Sverige finner tanken på en nordisk språknämnd vara tilltalande. Den nya nämnden borde dock fungera som ett samsamarbetsorgan, men en annan och lika god möjlighet att effektivera språkvårdssamarbetet är att skapa förutsättningar för de nationella nämnderna att upprätthålla intensivare kontakter. *Norsk språknemnd* och *Dansk Sprog-nævn*, till vars yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* ansluter sig, anser att utgångspunkten för ett utökat nordiskt språkvårdssamarbete bör vara de riktlinjer, som de nationella nämnderna utvecklat för sina nordiska kontakter, och finner att en nordisk nämnd inte skulle bidra till en effektivisering av samarbetet. *Svenska språkvårdsnämnden* i Finland finner att koordinering av språknämndernas strävanden i stor utsträckning kan skötas enligt nuvarande organisationsform såvida större resurser ställs till disposition samt betecknar förslaget om ett enhetligt nordiskt skriftspråk som orealistiskt.

Pohjola-Norden i Finland, *Foreningen Norden* i Norge och *Föreningen Nordens centralstyrelse* i Sverige understöder förslaget om inrättande av en nordisk språknämnd, som baserar sig på de nationella nämnderna och ur dem får sina medlemmar. Föreningarna Norden anser dock att en förutsättning för ett effektivt samarbete är att de nationella nämnderna kan disponera över ökade resurser. Inrättandet av en nordisk nämnd bör enligt organisationernas uppfattning föregås av en utredning rörande nämndens mandat, arbetsuppgifter och målsättning.

Finlands akademis språkvårdsnämnd uppger, att nämndens roll i det nordiska samarbetet på grund av att finskan tillhör en annan språkstam har varit olik de övriga nämndernas. Nämnden har emellertid goda erfarenheter av språkvårdssamarbetet och anser att fastare former för samarbetet skulle vara till gagn även för nämndens vidkommande.

3. Berättelsen

Av berättelsen framgår att språknämndernas verksamhet under 1969 i huvudsak fortsatt på samma sätt som under tidigare år. Vid de gemensamma mötena har framför allt följande ärenden behandlats: nordiska släktnamn, samnordisk ordlista, publikationen *Nordiska språkfrågor*, undersökningen av ordförrådets tillväxt 1945—1970 samt nordiska titlar.

4. Utskottet

Den nordiska språkgemenskapen är en av de väsentligaste grunderna för det nordiska samarbetet på alla områden. Utskottet vill därför i likhet med förslagsställaren understryka betydelsen av att språkgemenskapen mellan de nordiska länderna kontinuerligt byggs ut och förstärks. I detta syfte har Nordiska rådet i ett flertal rekommendationer fäst regeringarnas uppmärksamhet på behovet av ökad undervisning i de nordiska grannspråken och utbyggd studieutbytesverksamhet. Inom det nordiska språkvårdssamarbetet har de nationella språknämnderna i enlighet med sina stadgar och i mån av resurser gjort värdefulla insatser bl. a. genom att anordna för nämnderna gemensamma möten för information och för dryftande av nordiska språkfrågor, utge publikationer rörande språkvårdssamarbetet och upprätthålla fortlöpande kontakter mellan nämndernas sekretariat. En väsentlig insats för att främja den nordiska språkgemenskapen och språkvårdssamarbetet är den i språknämndernas berättelse nämnda undersökningen av ordförrådets tillväxt under 1945—1970. Redigeringen av materialet för denna nyordsundersökning torde påbörjas under 1970.

Emedan de nationella språknämnderna såsom av materialet i saken framgår har gamla traditioner inom det nordiska språkvårdssamarbetet, finner utskottet det naturligt att den behövliga effektiveringen av detta samarbete utgår från nämndernas erfarenhet och verksamhet. En förbättring av språknämndernas möjligheter att främja språkgemenskapen bör enligt

utskottets uppfattning i första hand åstadkommas genom att de enskilda nämnderna ges ökade ekonomiska och personella resurser. För att få till stånd en fastare koordinering av samarbetet kan det vidare enligt utskottets förmenande visa sig vara ändamålsenligt att inrätta ett särskilt samarbetsorgan, antingen ett gemensamt arbetsutskott för de nationella nämnderna eller en nordisk språknämnd bestående av representanter för dessa nämnder. Utskottet finner emellertid att frågan om inrättande av ett dylikt samarbetsorgan kan lösas av de nationella språknämnderna i samråd utan ingripande från regeringarnas sida. Tillskapandet av en nordisk språknämnd helt fristående från de nationella språknämnderna skulle såvitt utskottet kan bedöma vara en åtgärd ägnad att komplicera språkvårdssamarbetet i Norden. Såvitt utskottet kan se torde en effektivisering av det nordiska språkvårdssamarbete under samma betingelser som hittills kunna omfatta Finlands akademis språkvårdsnämnd, som behandlar frågor rörande det finska språket.

Förslaget att en effektivisering av det nordiska språkvårdssamarbetet även skulle leda till skapandet av ett gemensamt nordiskt skriftspråk måste enligt utskottets mening anses orealistiskt mot bakgrund av att de nordiska språken trots ett gemensamt ursprung uppvisar betydande olikheter. Dessutom kunde åtgärder i sådan riktning medverka till att nationella särdrag i språken utplånas, vilket inte bör vara ett mål i strävan att öka språkgemenskapen. Utskottet anser språkvårdssamarbetets syfte vara att avlägsna oväsentliga olikheter, icke minst vid införandet av nya ord i språken, för att på detta sätt främja den inbördes språkförståelsen.

Sammanfattningsvis vill utskottet understryka önskemålet att de nordiska regeringarna anslår tillräckliga medel för den behövliga effektiviseringen av de nordiska språknämndernas verksamhet. Utskottet förutsätter att nämnderna bereds bättre möjligheter att bygga ut samarbetet utan att en särskild rekommendation därom antas av Nordiska rådet.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

1. att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget samt
2. att Nordiska rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Georg Backlund

Per Bergman

Vice förman

Niels Eriksen

Gunnar Garbo

Niels Helveg Petersen

Eysteinn Jónsson

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Salve Salvesen

Ingrid Sejerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

Medlemsförslag

om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond

(Väckt av Ingemar Mundebo och Eino Sirén)

De flesta ungdomsorganisationer i Norden upprätthåller livliga kontakter med sina systerorganisationer i de övriga nordiska länderna. Detta sker i form av gemensamma möten, kurser, konferenser, läger, tävlingar, vänortsutbyte och liknande. Detta nära samarbete har i en del fall rent av lett till uppkomsten av för systerorganisationerna gemensamma nordiska organ.

Som koordinerande organ i fråga om det för alla ungdomsorganisationer gemensamma nordiska ungdomsarbetet fungerar Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap, som under perioden 1967—1968 anordnade ett nordiskt ungdomsår, som i avgörande grad bidrog till att väcka intresse för nordiskt samarbete bland ungdomsorganisationerna. I ungdomsårets program ingick bl. a. ungdomsstämmor i Island och i Aalborg, regionala konferenser, vänortsarrangemang av olika slag och en studiekampanj »Norden — förenad framtid». Ungdomsårets aktiviteter medförde hopp om ett fortsatt intensifierat nordiskt ungdomsutbyte, men förutsättningarna att finansiera olika nordiska samarbetsprojekt är mycket osäkra och varierande i de olika länderna. Statsunderstöd beviljas i varje enskilt land för internationellt ungdomsarbete men motsvarande understöd beviljas inte för nordiska samarbetsprojekt. Då också de understöd som beviljas för internationellt ungdomsarbete är rätt små, betyder detta att det är svårt att inom ramen för dessa anslag bedriva ett planmässigt nordiskt ungdomssamarbete på lång sikt såväl på systerorganisationsplanet som på takorganisationsnivå.

De nordiska ungdomsorganisationerna har egentligen endast en finansieringskälla för samnordiska aktioner och kampanjer, Nordiska kulturfonden. Denna fond avser dock även att fylla så många andra behov att det i praktiken för ungdomsorganisationerna ställer sig ytterst svårt att erhålla understöd den vägen. Därigenom saknas möjligheter för ungdomsorganisationerna att bygga upp ett integrerat nordiskt samarbete och att kunna räkna med årliga finansiella bidrag. Detta faktum utgör ett osäkerhetsmoment, som omöjliggör en kontinuerlig utbyggnad av det nordiska ungdomssamarbetet.

Det förefaller att finnas tre alternativ för att få en bättring till stånd i fråga

om en effektivare finansiering av det nordiska ungdomsarbetet och därigenom medverka till en målmedveten nordisk ungdomspolitik. Ett alternativ är att åstadkomma en kraftig höjning av de nationella understöden för ungdomsorganisationernas internationella och speciellt nordiska samarbete, varvid särskilt behovet av stöd för samnordiska ungdomsaktioner bör beaktas. En annan utväg vore att ur den redan existerande Nordiska kulturfonden årligen bevilja ett anslag för nordiskt ungdomssamarbete, speciellt sådant samarbete som planeras av gemensamma nordiska organisationer. Det tredje och mest tilltalande alternativet, vilket bör ses som ett slutmål, är att åstadkomma en nordisk ungdomsfond för ändamålet. Särskilt angeläget vore det att bevilja anslag som avser att bidra till de kostnader som Islands, Färöarnas och Finlands deltagande i nordiska ungdomsarrangemang medför. För Islands och Färöarnas del gäller det att jämna ut de kostnader de långa reseavstånden för med sig samt för Finlands del att tillgodose de finskspråkiga deltagarnas behov av tolkning, översättning och liknande.

Det synes oss angeläget att integrationen i Norden främjas även i form av ökat ungdomsutbyte. Detta är så mycket viktigare som man bl. a. kan peka på förhållandet att inom Europarådet väckts tanken på en europeisk ungdomsfond. Ett enat Norden med avseende på omvärlden ter sig även inom ungdomssektorn som ett eftersträvansvärt mål.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till en effektivt verkande ordning, som på lång sikt ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

Stockholm och Helsingfors den 16 januari 1969

Ingemar Mundebo

Eino Sirén

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordens godtemplares ungdomsförbund:**

Nordens godtemplares ungdomsförbund (NGUF) — samlade till kongress i Oskarshamn 9—14 juli 1968 — vill mot bakgrunden av de ytterst beklagliga förhållanden, som avslöjats under det senaste året, när det gäller finansieringen av internationellt ungdomsarbete, t. ex. C.I.A:s infiltrationsverksamhet i en lång rad av organisationer, hemställa hos Nordiska rådet och de enskilda regeringarna att dryfta vad som kan göras från de nordiska ländernas sida för att på bästa sätt rätta till förhållandena för ett internationellt ungdomsarbete.

Enligt vår uppfattning har ungdomsarbetet på det internationella planet aldrig varit av större betydelse än just i vår tid, och det är därför viktigt att det icke ruckas på tilltron av nyttan och nödvändigheten av sådan verksamhet.

Det må vara en helt central uppgift att sörja för att ett internationellt ungdomsarbete göres ekonomiskt oavhängigt av de mer eller mindre tveksamma källor, som hittills har varit så dominerande i finansieringen av verksamheten.

NGUF vill i detta sammanhang hemställa hos var och en av de nordiska regeringarna att gå in för att den föreslagna europeiska ungdomsfonden (European Youth Foundation) blir upprättad snarast möjligt. Vi är av den uppfattningen att en dylik fond skulle vara av största betydelse för utbygget av det internationella ungdomsarbetet såväl inom Europa som i andra delar av världen, speciellt i utvecklingsländerna.

Oskarshamn den 14 juli 1968

Nordens godtemplares ungdomsförbund

Arvid J. Johnsen

Ordförande

Börje Sjöquist

Förbundssekreterare

D a n m a r k**Ministeriet for kulturelle anliggender:**

— — — skal man oplyse, at ministeriet for kulturelle anliggender er repræsenteret i det af undervisningsministeriet nedsatte udvalg om udveksling af ungdom med udlandet, og at man finder det hensigtsmæssigt at afvente resultatet af dette udvalgsarbejde, forinden man tager stilling til det fremsatte medlemsforslag.

København, den 7. juli 1969

P. m. v.

E. b.

J. Harder Rasmussen

Eksp. sekr.

Undervisningsministeriet:

— — — skal man udtale, at man med tilfredshed har konstateret, at Nordisk Råd med sit medlemsforslag henleder opmærksomheden på dette vigtige led i de nordiske landes samarbejdsbestræbelser.

Når man alligevel må afstå fra at tage nogen endelig stilling i realiteten til de i medlemsforslagets præmisser og konklusion fremsatte tanker og forslag, sker det under henvisning til, at man for tiden overvejer nedsættelsen af et udvalg, som skal have til opgave, dels at udarbejde en redegørelse over den stedfindende internationale, og herunder nordiske, ungdomsudveksling, hvori Danmark tager del, dels at overvåge retningslinier for den fremtidige udvikling på dette område. Man finder det væsentligt, at resultaterne af dette udvalgsarbejde inddrages blandt forudsætningerne for en dansk standpunkttagen til det heromhandlede medlemsforslag.

Man skal dog ikke undlade at pege på, at man umiddelbart følger sig noget mindre tiltrukket af tanken om at kanalisere et øget nordisk ungdomssamarbejde gennem en til formålet indrettet særlig fondsdannelse end af tanken om at sikre plads for en udvidelse af ungdomssamarbejdet gennem en forhøjelse af Nordisk Kulturfonds årlige rådighedsbeløb.

Man henviser herved til, at Nordisk Råd ved rek.nr. 26/1969 har henstillet, at fondens rådighedsbeløb forhøjes fra 3,25 millioner danske kroner til 5 millioner danske kroner årligt, blandt andet under henvisning til, at de 3,25 millioner danske kroner efter foreliggende erfaringer ikke er

tilstrækkelige til at dække aktuelle behov for bidrag til nordisk kultursamarbejde hvorunder man finder, at også ungdomssamarbejde naturligt hører.

København, den 22. august 1969

P. m. v.

E. b.

E. Drostby

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF):

Efter at forslaget har været drøftet i Fællesrådets styrelse, tillader vi os hermed at fremsende følgende kommentarer.

Dansk Ungdoms Fællesråd ser med glæde på, at spørgsmålet om støtte til det fællesnordiske ungdomsarbejde er blevet rejst i Nordisk Råd.

Dansk Ungdoms Fællesråd har en stadig stigende kontakt med ungdomsorganisationerne i de andre fire nordiske lande — vi har netop i det forløbne år fået gode og værdifulde kontakter til ungdomsarbejdet i Finland. Netop i disse år, hvor behovet for fællesnordisk kontakt dukker så voldsomt op for ungdomsorganisationerne, føler vi til stadighed de snævre økonomiske rammer som i høj grad hæmmende for denne kontakt.

Med hensyn til udformningen af en sådan støtte vil DUF gerne pege på den anden af de tre løsninger, som er nævnt i forslaget, idet vi anser det for at være mest formålstjenligt, at man fremfor at oprette en helt ny ungdomsfond udvider Nordisk Kulturfonds midler således, at de også vil kunne dække ungdomsarbejdet.

For at imødegå nogle af de vanskeligheder, forslagsstillerne med rette forudser, hvis ungdomssektoren drages ind under Nordisk Kulturfond, foreslår DUF, at en del af fondens midler bemærkes direkte til ungdomsarbejdet.

I forbindelse med dette forslag vil DUF gerne understrege, at de nordiske regeringer aktivt må arbejde for skabelsen af en europæisk ungdomsfond efter de retningslinier, som for øjeblikket er til behandling i Europarådets kulturelle råd (CCC), idet det må være en fællesnordisk interesse at arbejde for, at det nordiske ungdomsarbejde har gode kontakter til det øvrige Europa.

København, den 14. august 1969

Dansk Ungdoms Fællesråd

Aksel Sløk

Dorte Bennedsen

Socialistisk Folkepartis Ungdom:

Vi finder i det store hele ikke, at forslaget giver anledning til kommentarer, al den stund det blot er et forslag om nærmere at undersøge mulighederne for visse forbedringer. Disse undersøgelser finder vi det absolut værd at foretage og kan således kun anbefale rekommandationsforslagets vedtagelse.

Vi føler os dog foranledigede til at knytte en enkelt kommentar til den med forslaget følgende begrundelse. Forslaget om en ungdomsfond stiller vi os positive til, idet vi finder, at der i dag vitterlig er en hel del internordiske kontaktmuligheder for unge der af økonomiske grunde ikke udnyttes. Men samtidig mener vi, at det er en national opgave at knytte internordiske (såvel som andre internationale) forbindelser, og vi vil derfor stærkt vende os mod, at oprettelsen af en nordisk ungdomsfond resulterer i, at den nationale støtte mindskes. Det må ikke blive et resultat af en sådan fond, at det blot bliver andre opgaver, der lades uløste. Fonden må sætte ind i det bevillingsmæssige vakuum, der er et resultat af den, i forhold til andre internationale relationer, ganske særlige tæthed der er inden for Norden.

Forslaget om eventuelt at støtte via Nordisk Kulturfond betragter vi som en dårlig variation af forslaget om en ungdomsfond.

København, den 14. august 1969

Steffen Lunn

Fmd. Politisk
sekretariat.

Danmarks Socialdemokratiske Ungdom (DSU):

DSU indgår som medlemsforbund i Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom, FNSU, og kan derfor pege på en række positive erfaringer af et sådant udviklet nordisk samarbejde. FNSU har også i skrivelse til den islandske udenrigsminister fremført stort set de synspunkter, som påberåbes i omhandlede medlemsforslag. FNSU startede år 1963 som en samarbejdsorganisation mellem de socialdemokratiske ungdomsforbund i Sverige, Norge, Finland, Danmark og Island. Dets virksomhed har hovedsagelig bestået i at arrangere årlige lederkurser for distriktsledere samt lederkonferencer for forbundsledelserne. Fra og med 1968 arrangeredes den første nordiske kulturkonference i FNSU's regie i København. Til denne fik man en vis støtte fra Nordisk Kulturfond. Udover de nævnte aktiviteter forekommer en omfattende udveksling på distrikts- og lokalt niveau og desuden er der i flere tilfælde produceret fælles informations- og mødemateriale.

I medlemsforslaget opregnes nogle problemer, som man møder i det nordiske samarbejde, bl. a. udgør rejseomkostningerne en meget stor del af de totale udgifter. Fremfor alt har FNSU bestræbt sig på i størst mulig ud-

strækning at få en repræsentation fra Island. Sprogveskighederne har også været betydende, i hvert fald hvad angår det finske medlemsforbund, hvorfor dyre tolkningsanlæg har måttet anskaffes til de kongresser, som holdes hvert andet år. Endvidere belastes det forbund, som har sekretariatet med betydelige omkostninger, der hidtil er blevet dækket med midler fra det land, som har haft sekretariatet.

Til orientering kan vi meddele, at der inden for FNSU søges etableret en sekretariatsordning med en fastansat sekretær, hvilket efter de fem medlemsorganisationers mening er en forudsætning for, at opgaver der hidtil er søgt løst på nationalt plan, kan overføres til FNSU. Den eneste hindring for etableringen af en sådan sekretariatsordning har været de økonomiske forhold.

Nogle af de opgaver, der skal løses af denne sekretær, vil bl. a. være etableringen af direkte kontakter mellem afdelinger og distrikter i de fem landes forbund, regelmæssig skriftlig orientering til medlemmerne om nordiske anliggender samt kontakt fra FNSU til Nordisk Råd. Ungdomsfonden bør efter DSU's mening komme ikke blot nordiske upolitiske, men også klart partipolitiske ungdomsorganisationer til gode. Støtte til nordiske partipolitiske ungdomsorganisationer vil kunne bidrage væsentligt til en nordisk integration.

Med ovenstående bemærkninger kan DSU tilslutte sig medlemsforslaget.

København, den 11. august 1969

Hans Carl Nielsen

Medlem af FNSU's styrelse
Formand for Danmarks
Socialdemokratiske Ungdom

Venstres Ungdom:

Vi skal i den forbindelse oplyse, at Venstres Ungdom deltager i det nordiske ungdomssamarbejde gennem NLRU (Nordens Liberale og Radikale Ungdomsforbund). Dette samarbejde er ret krævende økonomisk set, idet der er store rejseudgifter forbundet ved afholdelse af møder, seminarer, kongresser etc. NLRU-samarbejdet er derfor aldrig blevet det, det var tiltænkt eller kunne være. Venstres Ungdom ser derfor med stor tilfredshed på, at der er fremkommet et forslag til dannelse af en Nordisk Ungdomsfond, og vi håber, at den danske delegation vil fremme sagen mest muligt.

Resolution fra NLRU's kongres i august 1969 vedlægges (*se Bilaga 5*).

København, den 25. august 1969

Poul Christensen

Landssekretær

Foreningen Nordens Ungdomsrepræsentantskab i Danmark:

Vi kan helt tilslutte os forslagsstillernes argumentation for det store behov, der er for en sådan fond. Nordisk Kulturfond og de tosidede samarbejdsfonde har ved flere lejligheder stillet sig positive over for nordisk ungdomsarbejde, men da disse fonde jo har mange andre opgaver, har de desværre ikke kunnet engagere sig i store og mere langvarige projekter.

En Nordisk Ungdomsfond vil især kunne få betydning for almindelige unge i de nordiske lande. For lederne af ungdomsorganisationerne er der ret gode muligheder for nordiske kontakter, som allerede i en række tilfælde ligger i faste rammer, men der savnes i høj grad en større bredde i det nordiske ungdomsarbejde. Vejen til en øget forståelse for det nordiske samarbejdes betydning i almindelighed går uden tvivl gennem en forøgelse af ungdommens muligheder for personlige oplevelser og kontakter, således som vi har set ved de større og mindre nordiske arrangementer, vi har deltaget i eller selv afholdt. Derfor ser vi det som en meget vigtig opgave at give nordiske unge i så stort tal som muligt lejlighed til at erhverve en større viden og forståelse vedrørende nordiske forhold, og vi udtrykker vor store glæde over og tilslutning til det fremsendte forslag.

København, den 27. november 1969

Foreningen Nordens Ungdomsrepræsentantskab i Danmark

Otto Mikkelsen

Formand

F i n l a n d**Undervisningsministeriet:**

Ministeriet anser det i princip vara motiverat att utreda förutsättningarna för en sådan ordning, som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang.

Då emellertid Nordiska rådet nyligen har rekommenderat regeringarna i de nordiska länderna att snarast möjligt höja det årliga tillskottet till Nordiska kulturfonden från nuvarande 3,25 miljoner danska kronor till sammanlagt 5 miljoner danska kronor, bör enligt ministeriets uppfattning i första hand vidtas sådana åtgärder, att de i ovannämnda medlemsförslag avsedda önskemålen fullbordas med hjälp av bidrag från denna fond.

Därför föreslår ministeriet, att ärendet, innan det genomgår slutlig behandling, även sändes till Nordiska kulturfonden för utlåtande.

Ytterligare önskar undervisningsministeriet framhäva, att idén om åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond parallellt med Nordiska kul-

turfonden inte kan anses vara någon lyckad lösning, utan däremot borde man sträva till att utvidga redan förefintliga fonder och undvika tendensen att skapa en mängd skilda fonder med ungefär likadana syften och ändamål.

Helsingfors den 5 maj 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Suomen sosialidemokraattinen nuorisoliitto — Finlands socialdemokratiska ungdomsförbund r.y. har i skrivelse den 12 maj 1969 förklarat sig i princip stöda medlemsförslaget.

Svensk ungdom, Svenska folkpartiets ungdomsorganisation:

Svensk ungdom har i alla sammanhang betonat vikten av ett ökat nordiskt samarbete. Organisationen har goda kontakter med broderorganisationerna i de nordiska länderna.

Ungdomsåret 1967—1968 bidrog i väsentlig grad till att väcka och stimulera intresset för nordiskt samarbete i alla de nordiska länderna. Förutsättningar att finansiera ett intensifierat nordiskt samarbete förefinns dock i ytterst ringa mån. Det statsunderstöd som de nordiska länderna har beviljat inom ramen för varje enskilt lands statsanslag är ytterst små och otillräckliga. Tanken att med stöd av dessa sporadiska anslag bedriva och intensifiera det nordiska ungdomssamarbetet är utopistisk. Möjligheterna att åstadkomma ett integrerat planmässigt nordiskt samarbete bygger på att tillräckliga årliga anslag för verksamheten finns tillgängliga.

Förslagsställarna Mundebo och Sirén har framlagt tre alternativ för att effektivisera det nordiska samarbetet. Det tredje alternativet är det mest tilltalande. Genom att grunda en nordisk ungdomsfond för nordiskt ungdomssamarbete kan verksamhetens kontinuitet tryggas.

Svensk ungdom instämmer helt i det yrkande förslagsställarna framlagt och hoppas på ett snart och positivt beslut i den för alla Nordens ungdomsorganisationer så viktiga fråga.

Helsingfors den 8 maj 1969

Svensk ungdom

Enligt uppdrag

Kalew Kippasto

Utredningssekreterare

Centerns ungdomsförbund — Nuoren keskustan liitto:

Centerns ungdomsförbund anser bilagda medlemsförslag om utökande av bidraget till det nordiska ungdomssamarbetet och åstadkommande av en nordisk ungdomsfond såväl av behovet påkallat som aktuellt. Vi är villiga att förena oss även om förslagets innehåll och ordalydelse till övriga delar, förutom att vi betraktar hänvisningen till Europarådet i inledningens sista stycke som obehövlig.

Helsingfors den 29 maj 1969

Centerns ungdomsförbund

Olavi Konttinen

Förbundssekreterare

Föreningen Pohjola-Norden:

Pohjola-Nordens ungdomsrepresentantskap tillkom år 1946, men kan sägas ha blivit ett verkligt aktivt nordiskt samarbetsorgan för Finlands ungdomsorganisationer först efter en reorganisering år 1965, då liknande ungdomsrepresentantskap grundades även i Danmark och Norge. I Sverige tillkom Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskap redan år 1941 och i Island tillsattes ett ungdomsrepresentantskap inom Norraena Félagid, Isländska Föreningen Norden, år 1968.

Efter dessa organisatoriska åtgärder har samarbetet mellan Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap blivit synnerligen intimt och omfattande med det nordiska ungdomsåret 1967—68 med alla dess aktiviteter som synligaste uttryck. Antalet anslutna organisationer är i alla länder rätt stort. I Finland hör 45 riksungdomsorganisationer till representantskapet, som närmast är ett koordinerande, initiativtagande, rådgivande och verkställande organ i nordiska samarbetsfrågor inom ungdomssektorn. Nordiska kulturfonden bidrog på ett avgörande sätt till genomförandet av tre av ungdomsårets huvudarrangemang: den nordiska ungdomsstämman i Island sommaren 1967, studiekampanjen vintern 1967—1968 och den nordiska ungdomsstämman i Aalborg sommaren 1968.

Sporrade av framgången med det nordiska ungdomsåret har Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap dragit upp riktlinjer för ett fördjupat och mera intensifierat ungdomssamarbete direkt mellan vänskapsregioner och vänorter. Möjligheterna att på detta sätt långtidsplanera för en ökad nordisk integration inom ungdomssektorn är dock starkt beskurna på grund av den ovissa finansieringssituationen. Nordiska kulturfonden, på vilken blickarna i dylika sammanhang i allmänhet riktas, beviljar understöd av engångskaraktär inom en viss kulturell ram. Redan påbörjade projekt kan på grund av brist på medel inte fullföljas.

Inom vårt ungdomsrepresentantskap har på senaste tid livligt diskuterats förutsättningarna för Finlands ungdomsorganisationer att effektivt medverka i genomförandet av samnordiska projekt och speciellt att delta i den verksamhet, som bedrivs av för nordiska systerorganisationer gemensamma organ. Vid ett möte för representanter för Finlands ungdomsorganisationer i dessa frågor, som vårt representantskap arrangerade i januari 1969, pekade man bl. a. på att de nationella organisationerna av staten erhåller alltför obetydliga anslag för nordisk och internationell verksamhet och uttryckte önskemålet att man skulle få till stånd en höjning av dessa anslag. Samtidigt underströks dock att det inte förslår med finansiellt stöd åt nationella organisationer, emedan samnordiska organisationer i minst lika hög grad betjänar nordiska samarbetsprojekt. För ögonblicket är situationen dock den, att samnordiska organisationer inte får stöd för sitt arbete.

På basis av de opinioner, som kom till uttryck vid det ovannämnda mötet, överlämnade vårt ungdomsrepresentantskap den 10 februari 1969 till undervisningsministern en skrivelse, som undertecknats av 27 finländska ungdomsorganisationer och som underströk vikten av att åtgärder vidtas för att både i internationellt och nordiskt avseende öka det ekonomiska stödet åt övernationella organisationer och projekt. Likaså framhölls i skrivelsen förhoppningen att de nordiska undervisningsministrarna på allvar ville överväga åtgärder för att åstadkomma ett ökat stöd åt det nordiska ungdomssamarbetet, exempelvis genom grundandet av en nordisk ungdomsfond.

Då vårt förbunds specialorgan för nordiskt ungdomssamarbete, ungdomsrepresentantskapet, ingående diskuterat frågor, som nära sammanhänger med de i berörda medlemsförslag påyrkade åtgärderna och kommit till liknande slutsatser, kan vårt förbund ansluta sig till förslagsställarnas framställning. Med avseende på de tre alternativ som nämns i förslaget är vi mest tilltalade av det tredje, en nordisk ungdomsfond. Vi finner det synnerligen värdefullt om en dylik fond enligt förslaget skulle vinnlägga sig om att underlätta Islands, Färöarnas och det finskspråkiga Finlands deltagande i nordiska ungdomsarrangemang. Som en allmän målsättning för en nordisk ungdomsfond kunde uppställas att den särskilt skulle uppmuntra verksamheten inom de nordiska ungdomsorganisationernas representantskap och nordiska systerorganisationers gemensamma organ. Det primära bör dock vara att stödja samnordiska ungdomsprojekt över huvud. Största möjliga smidighet i fråga om fondens administration bör eftersträvas och ungdomsorganisationernas medverkan i fondens arbete garanteras.

Helsingfors den 9 maj 1969

Pohjola-Norden

Centralförbund i Finland för nordiskt samarbete

Weio Henriksson

Ordförande

Veikko Karsma

Verkställande direktör

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Departementet har forelagt medlemsforslaget for Statens ungdomsråd og Nasjonalkomiteen for internasjonalt ungdomsarbeid (N. I. U.).

N. I. U. har i brev av 13. april 1969 blant annet uttalt:

Etter N. I. U.s oppfatning er det meget prisverdig at et slikt forslag er fremmet, ettersom det viser en positiv interesse for ungdomsarbeid over landegrensene. Det er også klart at forslagsstillerne forstår de økonomiske problemer som er forbundet med slik virksomhet, og en er tilfreds med at spørsmålet gjennom et slikt forslag blir gjort til gjenstand for en grundig behandling innen Nordisk Råd og hos de enkelte nasjonale myndigheter.

Det er uten tvil klart at ungdomssamarbeidet i Norden hemmes av de utgifter det impliserer, utgifter som det i dag bare finnes små muligheter til å dekke av offentlige midler. Det synes imidlertid ikke uten videre klart at det foreslåtte nordiske ungdomsfondet er den beste løsningen. Det vil uvilkårlig betinge en relativt tungvint forvaltning, som i så fall måtte etableres fra grunnen av.

En kan i det hele ikke se fordelene ved å opprette et felles fond i motsetning til at det på nasjonalt hold blir stilt midler til bruk for slike formål. Skulle det imidlertid være ønskelig med et felles nordisk organ, har man Nordisk Kulturfond som synes vel egnet til å imøtekomme behovet på dette området.

Det er rimelig om midlene til dette fondet økes noe, slik at en lettere kan dekke behov for støtte til aktiviteter også innen ungdomssektoren. En kunne også gjerne foreta en direkte øremerking av en del av midlene i fondet til bruk i slike tilfeller.

Det som imidlertid synes helt på det rene er at selv med de mangelfulle støtteordninger man har i dag, er mulighetene for å gjennomføre nordiske ungdomsaktiviteter tildels meget større enn de som eksisterer for aktiviteter utenom Norden. Internasjonalt ungdomsarbeid blir av stadig flere sett på som meget viktig. Også hos myndighetene er forståelsen for dette arbeid stadig stigende. Mens behovet for aktiviteter på dette område stiger svært raskt, er den offentlige støtte som gis til arbeidet meget mangelfull. Sammenlikner en den med den støtte som f. eks. gis i Forbundsrepublikken Tyskland, i Østerrike, Belgia og andre land, er det helt klart at en på dette området står langt lengre tilbake enn hva en måtte ønske.

N. I. U. har, på vegne av norske ungdomsorganisasjoner, søkt om at det avsettes en disposisjonsbevilgning for 1970 på kronor 500 000 til internasjonalt ungdomsarbeid, til bruk for enhver ungdomsorganisasjon som måtte ønske å gjennomføre seriøse aktiviteter på dette området, etter nærmere fastlagte regler. En er av den oppfatning at i den situasjon det internasjonale ungdomsarbeid befinner seg, må det fra norsk side være en oppgave av største viktighet at ungdomsorganisasjonenes ønske på dette felt blir imøtekommet.

Som det vil være kjent, har norske ungdomsorganisasjoner, sammen med ungdomsorganisasjonene i alle Europaråds-landa, arbeidet i lengre tid med opprettelsen av et europeisk ungdomsfond. En har et bestemt inntrykk av at myndighetene i land som Forbundsrepublikken Tyskland, i Frankrike, Storbritannia og Belgia har en sterk voksende interesse for dette spørsmålet.

En har på skandinavisk hold stilt seg positivt til tanken i lengre tid, og på bakgrunn av positive tendenser som nå er til stede i andre land, vil N. I. U. sterkt få understreke ønskeligheten av at denne saken blir tatt opp for alvor av de norske myndigheter, eventuelt i samarbeid med de andre skandinaviske land. Dette er for øvrig et prosjekt som også Finland kunne tenkes å være interessert i, alt etter hvilken praktisk løsning en ville velge for rammen omkring et slikt ungdomsfond.

Statens ungdomsråd har i brev av 10. april 1969 blant annet uttalt:

Statens ungdomsråd vil gjerne gi sin tilslutning til at det foretas en utredning om økonomisk støtte til nordisk ungdomsarbeid. Rådet for sin del er ikke enig i at slike midler skal kanaliseres gjennom foreningen Nordens ungdomsrepresentantskap, og heller ikke enig i at slike midler ensidig skal tilgodese tiltak utenom de vanlige ungdomsorganisasjonene.

Etter vår oppfatning bør slike midler i størst mulig grad nyttes til å hjelpe de enkelte ungdomsorganisasjoners tiltak på nordisk basis, ikke bare for organisasjonene sentralt, men også deres lokale ledd. Støtte til nordisk samarbeid bør ikke bare gis til kontakt og arrangementer innen Norden, men også til samnordiske prosjekter med siktemål utover Nordens grenser.

Det er ikke framkommet noen særlig god begrunnelse for at der bør opprettes et fond, og vi for vår del mener at en årlig bevilgning vil være bedre.

I tilslutning til denne uttalelse vil vi også peke på følgende:

Som nevnt av forslagsstillerne er det under opprettelse et europeisk ungdomsfond, som de norske ungdomsorganisasjoner har støttet opp om. Et nordisk fond kan lett komme i veien for dette fond.

Rådet har innenfor rammen av de små midler som foreligger forsøkt å støtte opp om ungdomsorganisasjonenes deltakelse i internasjonale arrangementer. Det har ansett det viktigst å søke å støtte opp om arrangementer utenom Norden, da erfaringene tyder på at det nordiske samarbeid tross alt lettere lar seg gjennomføre enn internasjonal kontakt. For Norges vedkommende prioriteres også støtte til instruktører og lederutdanning foran internasjonalt arbeid.

For øvrig arbeider Hauglin-komiteen med å drøfte rammen for statsstøtte til ungdomsarbeid, herunder internasjonalt arbeid. Det er rådets oppfatning at inntil komiteens innstilling foreligger, bør en satse på utvidelse av de eksisterende støtteordninger.

I statsråd 1. mars 1968 ble det oppnevnt en egen komite med stud. mag. art. Otto Hauglin som formann. Komiteen fikk i oppdrag å utrede formene for offentlig støtte til ungdomsorganisasjonene, herunder også spørsmålet om stønad til organisasjonenes internasjonale virksomhet.

I samsvar med det som er uttalt fra Statens ungdomsråd og N. I. U. vil *Kirkedepartementet* for sitt vedkommende avvente nevnte komites innstilling før en tar nærmere standpunkt til medlemsforslaget om økt støtte til nordisk ungdomsarbeid, eventuelt i form av et nordisk ungdomsfond.

Oslo, 30. april 1969

Etter fullmakt

E. Skadsem

Magnus Nilsen

Unge høyres landsforbund har i skrivelse den 23 september 1969 forklarat sig i princip støda medlemsforlaget.

Arbeidernes ungdomsfylking:

AUF vil understreke verdien og behovet for økte kontakter mellom ungdomsorganisasjoner både innenfor Norden og utenfor Nordens grenser.

AUF inngår som medlemsforbund i Forbundet Nordens sosialdemokratiske ungdom, FNSU, og kan derfor peke på en rad positive erfaringer med et slikt utviklet nordisk samarbeid. FNSU har også i en skrivelse til den islandske utenriksministeren framført stort sett de synspunkter som anføres i ovenfor nevnte medlemsforslag. FNSU ble dannet i 1963 som en samarbeidsorganisasjon mellom de sosialdemokratiske ungdomsforbund i Sverige, Norge, Danmark, Finland og Island. Dets virksomhet har bestått i at det hvert år har vært arrangert lederkurs for distriktstillitsmenn og lederkonferanser for sentrale tillitsmenn i medlemsforbundene. Leirvirksomhet har vært et annet innslag i dette samarbeid og som eksempel kan nevnes at det i de siste år har vært arrangert leire i Norge, Sverige og i 1969 i Jugoslavia.

Siden 1957 har de såkalte parlamentarikerkonferanser blitt avholdt, der yngre stortingsmenn fra de respektive land har deltatt. I 1968 ble den første kulturkonferanse i FNSU-regi arrangert i København. Til denne fikk man en viss støtte fra Nordisk kulturfond.

Utover de nevnte aktiviteter forekommer det en stadig økende kontakt på distrikts- og grunnplanet. Dessuten har det ved flere anledninger vært produsert felles informasjons- og møtemateriale.

I medlemsforlaget vises til noen problemer man møter i det nordiske samarbeidet, bl. a. tar reisekostnadene en megal stor del av de totale utgifter, spesielt fordi FNSU bestreber seg på i størst mulig utstrekning å søke å få med representasjon fra Island. Språkvanskelighetene har også vært betydelige, spesielt fordi det finske medlemsforbundet er avhengig av dyre oversettelsesanslegg, både ved kurs, konferanser, og spesielt ved de nordiske ungdomskongresser som holdes hvert annet år. Videre medfører det nordiske samarbeidet betydelige utgifter for det forbund som innehar sekretariatet for FNSU.

AUF vil derfor støtte forslaget om nordisk ungdomsfond, som innebærer økt støtte på det nordiske plan til internasjonalt ungdomsarbeid. Men vi vil samtidig understreke at en opprettelse av et slikt fond ikke må hindre utviklingen av de respektive lands støtte til ungdomsorganisasjonene til internasjonalt arbeid, og det må heller ikke stå i vegen for et sterkere engasjement for et europeisk ungdomsfond, som på mange måter er en forutsetning for at internasjonalt ungdomsarbeid skal kunne utvikles slik det er nødvendig i vår tid.

Dersom større tilførsler av midler til Nordisk kulturfond kan sikre støtte til den type aktiviteter vi har gitt eksempler på ovenfor, vil vi være tilfreds med det.

Oslo, 5. oktober 1969

Arbeidernes ungdomsfylking

Hans Raastad

Formann

Norges unge venstre har i skrivelse den 17 september 1969 forklarat sig støda medlemsforlaget.

S v e r i g e

Skolöverstyrelsen:

Det nordiska ungdomsarbetet har intensifierats mellan lokalföreningar i de olika ländernas vänorter, mellan distriktsorganisationer i de skilda länderna och mellan riksorganisationer. Svarigheterna att finansiera utbytet av instruktörer, av kurs- och konferensdeltagare och av informationsmaterial dokumenterades under det nordiska ungdomsåret, som genomfördes 1967—1968 på initiativ av Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantiskap. I alla länderna arbetar ungdomsorganisationerna med små ekonomiska resurser. För främjandet av nordiskt ungdomsutbyte synes den i föreliggande medlemsförslag förordade nordiska ungdomsfonden vara av central betydelse. I detta sammanhang förtjänar även understrykas att ett välfungerande sannordiskt ungdomsutbyte synes utgöra den bästa grunden för nordiska ungdomsinsatser i europeisk och övrig internationell ungdomsverksamhet.

SÖ tillstyrker att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till en effektivt verkande ordning, som på lång sikt tryggar genomförandet av sannordiska ungdomsengagemang och som särskilt tar sikte på att stödja gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

Stockholm den 29 maj 1969

På skolöverstyrelsens vägnar

Bo Göthberg

Lars Graby

Statens ungdomsråd:

I medlemsförslaget framhålls den kontakt över gränserna som nu äger rum mellan närbesläktade organisationer i de skilda nordiska länderna liksom att det i vissa fall förekommer gemensamma nordiska samsamarbetsorgan. Föreningarna Norden — och deras ungdomsrepresentantskap — har genom olika aktiviteter sökt stimulera ett ökat nordiskt samarbete. För att manifestera detta arbete har vid ett tillfälle ett s. k. nordiskt ungdomsår genomförts.

Statens ungdomsråd tillstyrker för sin del tanken på att samhälleligt stöd skall kunna utgå till kontaktverksamhet över gränserna. I rådets remissyttrande över arvsfondsutredningens betänkande »Allmänna arvsfonden» SOU 1967: 2 framhålls bl. a., »att stipendier och bidrag för underlättande av mellanfolkligt samarbete och vidgat internationellt ungdomsbyte i fortsättningen bör utgå via arvsfonden». Likartade synpunkter framkommer i statsverkspropositionen 1969, där föredragande statsrådet, i anslutning till vissa frågor rörande statligt stöd till ungdomsverksamhet (s. 108), anför att kostnader för utlandsresor och övriga kontakter med andra länder bör också kunna ingå i det vidgade bidragsstödet.

Kontakten och samverkan mellan ungdomen i de nordiska länderna måste på olika sätt stödjas och stimuleras. Regeringarna i de nordiska länderna bör, enligt rådets mening, rekommenderas att utreda förutsättningarna för stöd till ökad samverkan mellan ungdomen i Norden. Statens ungdomsråd finner det vidare vara angeläget påtala att det i dessa utredningar bör finnas företrädare för olika ungdomsorganisationer — och att respektive utredningar bör överväga formerna dels för ett direkt stöd till ungdomsförbundens samnordiska kontaktorgan och dess verksamhet, dels stöd för andra insatser som avser att föra nordens ungdom närmare varandra.

Stockholm den 5 maj 1969

För statens ungdomsråd

Rune Carlstein

Ordförande

Ernst Lind

Sekreterare

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL):

Behovet av ett differentierat internationellt och därmed också nordiskt samarbete gör sig starkt gällande i ungdomsorganisationerna. Främst tar sig detta uttryck i samarbete med organisationer med likartad målsättning

och struktur i andra länder. Som svenskt samarbetsorgan svarar SUL för kontakten med andra landsråd, nationella ungdomsorganisationer samt internationella ungdomsorgan som t. ex. CENYC, Council of European National Youth Committees (Europeiska ungdomsrådet).

Det är helt klart att resurserna för ungdomsorganisationernas internationella samarbete inte motsvarar angelägenhetsgraden. Som exempel kan nämnas att SUL:s totala budget för 1967/68 uppgick till 98 897 kronor. Vi anser i princip att en kraftig höjning av bidragen till ungdomsorganisationernas internationella samarbete måste komma till stånd. Åtgärder av detta slag kommer ju av naturliga skäl att betyda mycket för det nordiska samarbetet. Därutöver är det naturligtvis angeläget att ungdomsorganisationerna får möjlighet att ge sina bidrag till den utvecklingen i Norden, som nu främst äger rum på det ekonomiska och kulturella planet. Det är nödvändigt att organisationerna därvid får tillfredsställande ekonomiska resurser. Det är värdefullt om detta sker efter enhetliga linjer och helst på samnordisk basis.

Vid utformandet av bidragsgivningen måste stor hänsyn tas till att samnordiska ungdomsarrangemang ofta genomförs utan att permanenta nordiska samarbetsorgan bildats av de olika nationella organisationerna. Det är självfallet aktiviteterna och inte formerna som skall stödjas. Vi vill förorda att Nordiska kulturfonden byggs ut med en särskild sektion för nordiskt ungdomssamarbete. Förvaltningen av denna sektion måste anpassas till ungdomsorganisationernas behov och arbetssätt. Vid utformningen av förvaltningsbestämmelser är det nödvändigt att ungdomsorganisationerna får ett direkt inflytande. Detta måste naturligtvis också gälla fondens kontinuerliga verksamhet.

Stockholm den 19 maj 1969

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd

Bolennart Andersson

Generalsekreterare

Högerns ungdomsförbund:

Högerns ungdomsförbund, som under flera år aktivt deltagit i Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskaps (FNU) verksamhet, konstaterar mot bakgrund av vunnit erfarenhet från detta arbete, att representantskapet varit av utomordentlig betydelse när det gäller att främja det nordiska samarbetet på ungdomsplanet. Emellertid synes många projekt stranda på bristande ekonomiska resurser. Bland annat gäller detta många internordiska arrangemang i olika former som FNU önskat förverkliga i samarbete med systerorganisationerna.

Mot den bakgrunden hälsar Högersns ungdomsförbund med tillfredsställelse förslaget om inrättande av en nordisk ungdomsfond. Förslagsställarna för fram tre alternativa möjligheter till finansiering av ungdomens nordiska samarbete. Högersns ungdomsförbund delar förslagsställarnas bedömning, att det tredje alternativet bäst skulle främja målsättningen, framför allt sett från integrationssynpunkt.

Högersns ungdomsförbund fäster avgörande vikt vid att reglerna för fondens förvaltning utformas så, att betryggande insyn garanteras medlemsorganisationerna i FNU. Vidare bör av fondens stadga klart framgå de ändamål som skall främjas. Vi utgår från att ungdomsorganisationerna kommer att beredas möjlighet att medverka vid utarbetandet av sådana grundläggande riktlinjer.

Med dessa kompletterande synpunkter vill Högersns ungdomsförbund helt tillstyrka det framlagda förslaget om ökat understöd för nordiskt ungdomssamarbete och bildandet av nordisk ungdomsfond.

Stockholm den 29 april 1969

Anders Björck

Ordförande

Anders Arfwedson

Förbundssekreterare

Centerns ungdomsförbund:

I medlemsförslaget konstateras inledningsvis att de flesta ungdomsorganisationer i Norden upprätthåller livliga kontakter med sina systerorganisationer i de övriga nordiska länderna och att detta sker i form av gemensamma möten, kurser, konferenser, läger, tävlingar, vänortsutbyte och liknande. Där sägs också att detta nära samarbete i en del fall har lett till uppkomsten av för systerorganisationerna gemensamma nordiska organ. Denna beskrivning passar väl in på det nordiska samarbetet som bedrivs av Centerns ungdomsförbund. I huvudsak bedrivs detta inom ramen för Nordiska centerungdomens förbund, NCF, i vilket även studentorganisationerna är medlemmar. NCF organiserar seminarier och sammanträden för att ge medlemsorganisationerna tillfällen till utbyte av erfarenheter och idéer. Förbundet upprätthåller även kontakter med ungdomsorganisationer utom Norden.

Ett allvarligt hinder för ett ytterligare fördjupat samarbete med våra nordiska systerorganisationer är bristande ekonomiska resurser. Några speciella bidrag för att underlätta ungdomsorganisationernas nordiska samarbete finns inte i Sverige.

I medlemsförslaget konstateras att det ställer sig ytterst svårt att erhålla understöd från Nordiska kulturfonden. Det är utan tvekan ett riktigt påstå-

ende, liksom att det likaledes förefaller svårt för de frivilliga bildningsorganisationerna att erhålla stöd för sina strävanden till ökat nordiskt samarbete.

I medlemsförslaget konstateras vidare att det finns tre alternativ för att få en bättring till stånd i fråga om en effektivare finansiering av det nordiska ungdomsarbetet. Det första alternativet är att åstadkomma en kraftig höjning av de nationella understöden för ungdomsorganisationernas internationella och speciellt nordiska samarbete. Ett andra alternativ är att ur den redan existerande Nordiska kulturfonden årligen bevilja ett anslag för nordiskt ungdomsarbete. Det tredje och enligt förslagsställarna mest tilltalande alternativet är att åstadkomma en nordisk ungdomsfond för ändamålet.

Vi vill instämma i att det tredje alternativet är den mest tilltalande lösningen. En rimlig målsättning borde kunna vara att denna ungdomsfond årligen skulle kunna fördela en miljon svenska kronor till ungdomsorganisationerna för deras nordiska samarbete. Det är angeläget att ungdomsorganisationerna är väl representerade i fondens styrelse. Förslagsvis skulle dessa representanter kunna utses av Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap.

Det är likaledes angeläget att fondens statuter utformas så att styrelsen får en relativt stor frihet i sina bedömningar av vilka projekt som skall stödjas.

För att täcka de akuta behoven av stöd till nordiskt samarbete är det dock angeläget att även förslagsställarnas alternativ två beaktas. Nordiska kulturfonden borde utan någon speciell stadgeändring kunna fördela anslag även till ungdomsorganisationernas nordiska samarbete.

Sammanfattningsvis vill vi dock framhålla att vi hälsar förslaget om inrättandet av en speciell Nordisk ungdomsfond med tillfredsställelse samt att vi anser att i avvaktan på att denna fond inrättas Nordiska kulturfonden uppmanas att årligen bevilja anslag för nordiskt ungdomsarbete.

Stockholm i maj 1969

Centerns ungdomsförbund

Gösta Andersson

Förbundsordförande

Roland Petersson

Förbundssekreterare

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund:

SSU vill understryka värdet och behovet av ökade kontakter mellan ungdomsorganisationer, dels inom de nordiska länderna, dels utåt gentemot organisationer utanför Norden.

SSU ingår som medlemsförbund i Förbundet Nordens socialdemokratiska ungdom, FNSU, och kan därför peka på en rad positiva erfarenheter av ett sådant utvecklat nordiskt samarbete. FNSU har också i skrivelse till den isländske utrikesministern framfört i stort sett de synpunkter som åberopas i rubricerat medlemsförslag. FNSU bildades år 1963 som en samarbetsorganisation mellan de socialdemokratiska ungdomsförbunden i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island. Dess verksamhet har bestått i att årliga ledarkurser har anordnats i huvudsak för distriktsledare samt ledarkonferenser för förbundsledningarna. Lägerverksamheten har varit ett annat inslag i detta samarbete och som exempel kan nämnas att under de senaste åren har läger anordnats i Norge, Sverige och under 1969 genomförs ett nordiskt ungdomsläger i Jugoslavien. Sedan 1967 har s. k. parlamentarikerkonferenser hållits, där yngre riksdagsmän från respektive länder deltagit. Under 1968 anordnades den första nordiska kulturkonferensen i FNSU:s regi i Köpenhamn. Till denna utgick visst stöd från den nordiska kulturfonden. Utöver de nämnda aktiviteterna förekommer ett omfattande utbyte på distrikts- och lokal nivå och dessutom har vid flera tillfällen gemensamt informations- och mötesmaterial producerats.

I medlemsförslaget åberopas några problem som man möter i det nordiska samarbetet, bl. a. upptar resekostnaderna en mycket stor post av de totala utgifterna, framför allt som strävan från FNSU:s sida har varit att i största möjliga utsträckning söka få en representation från Island. Språksvårigheterna har också varit betydande, framför allt för det finska medlemsförbundet, varför dyrbara tolkningsanläggningar måste anskaffas vid de kongresser som hålls vartannat år. Vidare åsamkas det förbund som innehar sekretariatet betydande kostnader, som hittills fått täckas med medel från det land som innehåft sekretariatet.

SSU vill därför tillstyrka förslaget om en nordisk ungdomsfond, men samtidigt understryka att skapandet av en sådan fond inte får utesluta utvecklingen av respektive lands stöd till ungdomsorganisationerna för internationellt utbyte. Vi vill också tillstyrka att fonden ges sådana regler att de nordiska samarbetsorganisationerna kan söka stöd ur denna fond för den typ av aktiviteter som vi ovan har exemplifierat.

Stockholm den 29 april 1969

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund

Bosse Ringholm

Nationaltemplarorden:

Det är styrelsens mening att starka skäl talar för att det nordiska samarbetet bör effektiviseras, inte minst inom ungdomsarbetet. De senaste årens

utveckling antyder att risker föreligger för att samarbetet med grannländerna kommer i bakvatten i samband med att övriga internationella kontakter ökas i så snabbt tempo. Risken stegras i och med att den i och för sig nödvändiga ökningen av ungdomens språkkunskaper gör förbindelserna med länderna utanför Norden allt lättare, varav lätt följer en minskad uppmärksamhet på den nordiska gemenskapen. Åtgärder är nödvändiga från såväl statliga som från kommunala myndigheters sida och från de ideella och politiska folkrörelserna. Inte minst viktigt torde det vara, att den ungdom som är engagerad i föreningsverksamhet, inom politiska, religiösa och ideella områden, får tillfällen till ökade internationella kontakter. Samhällsförhållanden och värderingar inom Norden är å ena sidan tillräckligt lika för att medge en meningsfull dialog. Å andra sidan är erfarenheter och synpunkter tillräckligt olika för att ge stimulans åt ungdomsarbetet. Den stundom hörda invändningen att Norden bildar ett för begränsat område, att den nordiska ungdomen i första hand måste inrikta sin internationella uppmärksamhet på den akuta nöd som råder i världen och att det nordiska samarbetet i de sammanhangen måste betraktas som mindre angelägna är inte relevant. Det är tvärtom angeläget, för att insatserna skall bli maximala, att den nordiska ungdomen här får tillfälle till gemensamma aktiviteter, så att Norden för ungdomen blir en brygga ut mot världen och samtidigt en plattform för värden av gemensamma värden.

Nationaltemplarorden har sedan flera decennier drivit ett tämligen framgångsrikt samarbete med ungdomsgrupper i nykterhetsrörelsen i de övriga nordiska länderna. Av naturliga skäl har utbytet blivit intensivast med Norge men också med Finland har förbindelserna blivit rika. Här har emellertid språksvårigheter lagt hinder i vägen. Beträffande Island och Färöarna har avstånden varit oöverkomliga. Nationaltemplarordens erfarenheter bestyrker därför behovet av särskilda insatser för att underlätta samarbetet med den finskspråkiga ungdomen och med ungdomen i Island och på Färöarna. Även om dessa insatser från statliga myndigheter inte helt bör koncentreras på dessa områden — behovet av stimulans är stort också i det redan etablerade samarbetet — är hjälpen här särskilt angelägen.

Nationaltemplarorden finner starka skäl tala för att den i Nordiska rådet väckta motionen blir föremål för utredning, men att inte endast de ekonomiska betingelserna granskas även om en sådan form synes särskilt viktig.

Mölnlycke den 6 maj 1969

För Nationaltemplarorden

Hilding Friman

Sigvard Östberg

Föreningen Nordens centralstyrelse:

Inom Föreningen Norden har man alltid ansett det som en angelägen uppgift att söka intressera ungdomen för det nordiska samarbetet. Föreningen har på olika sätt sökt verka för detta, dels genom att främja insatser på skolans område, dels genom samarbete med ungdomsorganisationerna och dels slutligen genom en särskild kurs- och konferensverksamhet avsedd för ungdom. Liksom sina systerföreningar har den svenska föreningen som samverkande medlemmar huvudparten av landets stora ungdomsorganisationer, för närvarande 31 stycken. Var och en av dessa utser en företrädare i ett särskilt ungdomsrepresentantskap, som svarar för den sida av föreningens ungdomsverksamhet, som icke direkt berör skolan. Representantskapet har två företrädare i föreningens centralstyrelse, varav en är medlem av dennas arbetsutskott. Tillsammans bildar de nationella representantskapens presidier ett gemensamt nordiskt representantskap, som tar olika initiativ, söker koordinera verksamheten osv.

Under senare år har föreningarnas ungdomsverksamhet avsevärt ökat i omfattning. Årligen anordnar de ett tiotal veckolånga ungdomskurser. 1967—1968 genomförde föreningarna det nordiska ungdomsåret, vartill betydande anslag lämnades av Nordiska kulturfonden. Ungdomsåret inleddes med en stor sammankomst i Island och avslutades med en ungdomsstämma i Ålborg, som samlade omkring ett tusen deltagare. Under året drevs en omfattande studiekampanj för vilken tack vare kulturfondens anslag ett särskilt studiematerial om det nordiska samarbetet framställdes.

Det är centralstyrelsens uppfattning, att ungdomens intresse för det nordiska samarbetet under senare år tilltagit. Medan man länge hade blickarna så starkt riktade på de allmänna internationella problemen att man förbissåg mera närliggande uppgifter, synes man nu i betydande grad ha kommit till insikt om att ett starkt sammansvetsat Norden är det bästa instrumentet, när nordborna vill vinna gehör för sina synpunkter på världens bättre organisering. Enligt centralstyrelsens uppfattning är det angeläget att nu ta vara på detta intresse och på allt sätt söka stimulera detsamma. Framför allt är det här en fråga om ekonomiska resurser, eftersom ungdomsorganisationerna redan i förväg arbetar med en ansträngd ekonomi och icke torde ha nämnvärda medel att anslå till en ökad nordisk kontaktverksamhet. Av de tänkbara åtgärder som förs fram i medlemsförslaget finner centralstyrelsen upprättandet av en särskild nordisk ungdomsfond mest tilltalande. Centralstyrelsen har inhämtat föreningens ungdomsrepresentantskaps synpunkter i saken och dessa går i samma riktning. Hur stor en nordisk ungdomsfond, lämpligen konstruerad på samma sätt som Nordiska kulturfonden, behöver vara för att kunna göra en effektiv insats är givetvis svårt att bedöma. Möjligen skulle 3 miljoner kronor årligen till en början vara till fyllest.

I sammanhanget bör nämnas, att för Islands och Färöarnas ävensom för Finlands möjligheter att delta i nordisk kontaktverksamhet en ungdomsfond skulle vara av särskilt stor betydelse.

Centralstyrelsen tror, att det är särskilt betydelsefullt, att man i den aktuella situationen, då den nordiska integrationen hela tiden ökar, kan göra kraftiga insatser för att få ungdomen mera intresserad av och indragen i den nordiska verksamheten. Den vill därför livligt tillstyrka medlemsförslaget hemställan att frågan om ökat stöd för nordiskt ungdomssamarbete utreds av regeringarna.

Stockholm den 19 maj 1969

För Föreningen Nordens centralstyrelse

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

Resolution antagen vid avslutningen av den nordiska ungdomsledarkonferensen i Köbenhavn den 9—12 maj 1967

På den nordiske ungdomslederkonference i Köbenhavn i dagene 9.—12. maj 1967 er det blevet klart, at ungdomsledere i de nordiske storbyer føler et stærkt savn af mere eksakt og systematisk viden om ungdommens livsmønster.

Der er behov for, at der foregår en kontinuerlig informationsvirksomhed om ungdomsforskningens resultater til den, som arbejder praktisk med ungdomsspørgsmål, og at fagfolkene på ungdomsarbejdets områder kommer sammen for at drøfte de resultater, som forskningen er kommet til, og behov for nye studier.

Det vil være det mest rationelle, om dette arbejde kunne udføres på fælles nordisk plan.

Ligeledes bør der etableres et forum for det nordiske samarbejde med forskere fra forskellige discipliner, således at de kan holde hinanden orienteret om de forskellige undersøgelser om ungdommen og samarbejde om nye forskningsopgaver.

Den nordiske ungdomslederkonference vil anmode Nordisk Råd om at tage initiativet til at føre disse forslag ud i livet.

København, den 12. maj 1967

BILAGA 3**Motion rörande en nordisk ungdomsstiftelse avgiven av Dalarnas
socialdemokratiska ungdomsdistrikt**

Den nuvarande utvecklingen mot ett Norden, bestående av intimt förenade länder, kan endast fullbordas, om en fast grundval för ömsesidigt samarbete upprättas. Den nordiska ungdomen av idag är fördomsfri gentemot historiska minnen och rik på inspirerande initiativ i arbete på ett förenat Norden. Ungdomen, som är organiserad i skilda samfund och organisationer, har möjlighet att ge mera än »god vilja» för ett nordiskt samarbete och är idag ivrig att förverkliga sina planer. För att stimulera ungdomen att sysselsätta sig med sådana aktiviteter, vars ändamål är att stärka banden mellan ungdomarna i de olika nordiska länderna, föreslås, att en nordisk ungdomsstiftelse etableras.

Nordiska ungdomsstiftelsen skulle ha bidrag från de nordiska statsmakterna som bas. De finansiella bidragen bestäms i proportion till folkmängd och finansiell kapacitet i respektive land.

Stiftelsen bör styras av en nämnd, bestående av representanter från varje deltagarland; regeringsrepresentanter och representanter från ungdomsorganisationer. Den administrativa personalen skall begränsas till ett minimum och skall inte direkt vara sysselsatt med det praktiska utarbetandet av utbytesprogram stödda ekonomiskt av stiftelsen. Det skall helt ankomma på de skilda ungdomsorganisationerna att fullgöra de av stiftelsen stödda projekten.

De inledande uppgifterna för stiftelsen skulle vara följande: att främja utbytet av ungdomsgrupper med avsikten att öka den ömsesidiga kännedomen och förståelsen;

att verka för en samordning av ungdomsaktiviteterna i Norden för att möjliggöra kontakter och utbyte med ungdomen utanför Norden.

I den mera långsiktiga planeringen skall stiftelsen grunda ett centrum för ungdomsforskning, sysselsatt med:

ungdomsproblemen i de industrialiserade samhällen och ungdomens roll som aktiv deltagare i samhällets styrelse;
standardiseringen av de nordiska utbildningssystemen;
ungdomslagstiftning.

Falun i januari 1967

Jan-Erik Modig

BILAGA 4**Uttalande av gruppötet om ungdomsfrågor och ungdomsarbete i Norden
vid Föreningarna Nordens kongress i juni 1969**

Efter en forudgående idé-debat blev följande uttalelse enstemmigt vedtaget:

Forslaget om oprettelse af Nordisk Ungdomsfond, som blev fremsat på Nordisk Råds 17. session, tilsluttede gruppen sig og vil derfor anbefale forslaget.

Det vil være af stor betydning for ungdomsarbejdet i Foreningen Norden, at der oprettes et fælles organ for ungdomsvirksomheden i alle de nordiske lande. Det skal være dette organs opgave at foretage den nødvendige kommunikation, så materiale og erfaringer kommer til fordel for et øget ungdomsarbejde.

Lokalafdelingerne bør i langt større grad end hidtil benytte deres ungdomsmedlemmer som tillidsmænd. De bør vælges ind i styrelser og nævn, hvor de bør pålægges konkrete arbejdsopgaver. De unge styrelsesmedlemmer bør også vælges til at repræsentere lokalafdelingerne ved Foreningen Nordens årsmøde.

BILAGA 5**Uttalande av Nordens liberala och radikala ungdomsförbund vid
kongressen i Köklax den 10 augusti 1969**

NLRU uttalar sin tillfredsställelse över att ett förslag om grundandet av en nordisk ungdomsfond har framkommit inom Nordiska rådet och uppmanar de nordiska regeringarna att aktivt arbeta för etableringen av en sådan fond.

NLRU beklagar samtidigt att Nordiska kulturfonden inte har förståelse för betydelsen av ett nordiskt samarbete mellan de politiska ungdomsorganisationerna och uppmanar fonden att revidera sin inställning och ge stöd till nordiskt ungdomsarbete tills en nordisk ungdomsfond har grundats.

*BILAGA 6***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Reykjavík den 23—24 juni 1969, i Maribo den 22—23 september 1969 och i Tavastehus den 1—2 december 1969.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till en effektivt verkande ordning som på lång sikt ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet. En effektiv finansiering av det nordiska ungdomssamarbetet kan enligt förslagsställarna genomföras antingen genom att det nationella understödet för ungdomsorganisationernas internationella och speciellt nordiskt samarbete kraftigt höjs eller att Nordiska kulturfonden årligen beviljar ett anslag för nordiskt ungdomssamarbete eller att en nordisk ungdomsfond stiftas för ändamålet.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordens godtemplares ungdomsförbund.

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender.

Undervisningsministeriet.

Dansk Ungdoms Fællesråd.

Socialistisk Folkepartis Ungdom.

Danmarks Socialdemokratiske Ungdom.

Venstres Ungdom.

Foreningen Nordens Ungdomsrepræsentantskab i Danmark.

Finland

Undervisningsministeriet.

Finlands socialdemokratiska ungdomsförbund.

Svensk ungdom, Svenska folkpartiets ungdomsorganisation.

Centerns ungdomsförbund.

Föreningen Pohjola-Norden.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Statens ungdomsråd.
 Nasjonalkomiteen for internasjonalt ungdomsarbeid.
 Unge høyres landsforbund.
 Arbeidernes ungdomsfylking.
 Norges unge venstre.

Sverige

Skolöverstyrelsen.
 Statens ungdomsråd.
 Sveriges ungdomsorganisationers landsråd.
 Högerens ungdomsförbund.
 Centerns ungdomsförbund.
 Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund.
 Nationaltemplarordern.
 Föreningen Nordens centralstyrelse.

En övervägande positiv inställning till medlemsförslaget återfinnes i remissmaterialet. Den allmänna inställningen är att det nordiska ungdomsarbetet bör ges allt det stöd som är möjligt. Det hänvisas bland annat till den ökade integrationen mellan de nordiska länderna, som väckt även ungdomsorganisationernas livliga intresse. Samarbetet anses dock för närvarande i många fall hejdas av brist på ekonomiska resurser.

Samtliga politiska ungdomsorganisationer som hörts tillstyrker medlemsförslaget.

Undervisningsministeriet i Danmark uttalar sin tillfredsställelse över att spørsmålet i fråga tagits upp i Nordiska rådet. Ministeriet hänvisar dock till att man för närvarande överväger att tillsätta en särskild utredning med uppgift att undersöka möjligheterna för internationell ungdomsutväxling. På grund härav vill ministeriet för närvarande ej ta ställning till det nordiska förslaget. Ministeriet uttalar dock att i fråga om de olika alternativen för ett nordiskt samarbete en förhöjning av Nordiska kulturfondens medel torde möjliggöra en utveckling av ungdomsarbetet. *Ministeriet for kulturelle anliggender* i Danmark hänvisar likaså till den planerade utredningen. Även i Norge är en utredning på gång för att utreda formerna för offentligt stöd till ungdomsorganisationerna. *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge, som inhämtat yttrande från *Statens ungdomsråd* och *Nasjonalkomiteen for internasjonalt ungdomsarbeid*, menar att man i första hand måste avvänta resultat av nämnda utredningsarbete.

Beträffande de föreslagna formerna för en finansiering av det nordiska ungdomssamarbetet återfinnes olika inställningar hos remissinstanserna. Bidrag till ungdomssamarbetet genom Nordiska kulturfonden tillstyrkes av *undervisningsministeriet* i Danmark, *undervisningsministeriet* i Finland, *Nasjonalkomiteen for internasjonalt ungdomsarbeid* i Norge, *Sveriges ungdomsorganisationers landsråd* och *Dansk Ungdoms Fællesråd*. Un-

undervisningsministeriet i Danmark som i detta sammanhang åberopar rådsrekommendationen nr 26/1969, vari föreslås en höjning av kulturfondens medel till 5 miljoner danska kronor, menar att ungdomsarbetet naturligen bör falla inom ramen för kulturfondens verksamhet, då även ungdomsarbetet är att betrakta som en nordisk kulturfråga. *Undervisningsministeriet* i Finland påpekar att en ytterligare fond parallellt med Nordiska kulturfonden icke kan anses vara en lyckad lösning. *Centerns ungdomsförbund* i Sverige och Nordens liberala och radikala ungdomsförbund, vars yttrande åberopas av *Venstres Ungdom* i Danmark, menar att i avvaktan på att en nordisk ungdomsfond kommer till stånd Nordiska kulturfonden bör uppmanas att årligen bevilja anslag för nordiskt ungdomsarbete.

Andra remissorgan menar däremot att det nordiska ungdomssamarbetet bättre skulle gagnas genom en särskild nordisk ungdomsfond. *Föreningen Pohjala-Norden* i Finland, *Föreningen Norden* i Sverige, *skolöverstyrelsen* i Sverige, *Högerns ungdomsförbund*, *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* och *Centerns ungdomsförbund* finner att den lämpligaste formen för ändamålet i fråga är instiftandet av en särskild ungdomsfond.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, liksom de av *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge hörda *Statens ungdomsråd* och *Nasjonal-komiteen for internasjonalt ungdomsarbeid* framhåller att behovet av stöd till ungdomsorganisationerna är minst lika stort då det gäller det internationella samarbetet som det nordiska. Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund menar, att instiftandet av en nordisk ungdomsfond inte får hindra utvecklingen av respektive lands stöd till ungdomsorganisationerna för internationellt utbyte.

3. U t s k o t t e t

Samarbetet mellan ungdomsorganisationerna i Norden är betydelsefullt och bör därför stödas. Ungdomssamarbetets finansiering är emellertid en svårlöst fråga, och det är glädjande att den nu tages upp till behandling.

Enligt socialpolitiska utskottets mening bör skapas goda ekonomiska möjligheter för att genomföra samnordiska ungdomsarrangemang. Av ungdomsorganisationernas remissuttalanden ävensom av andra remissuttalanden framgår med all tydlighet att brist på ekonomiska resurser försvårar detta samarbete mellan länderna. Finansiering av nordiska konferenser med dryga kostnader för resor, tolkningsanläggningar m. m. kan näppeligen ordnas av organisationerna själva i större utsträckning.

Inom ramen för de relativt begränsade anslagen till internationellt ungdomsarbete, som redan nu finns, kan icke inrymmas stöd till ett planmässigt nordiskt ungdomssamarbete på lång sikt. För detta ändamål torde erfordras särskilda medel. Fog för de av vissa remissorgan uttalade farhågorna för att offentliga bidrag till det nordiska ungdomsarbetet skulle medföra en nedskrivning av bidragen till det internationella ungdomssamarbetet synes ej föreligga.

En intensifiering av det nordiska ungdomssamarbetet torde i själva verket komma att indirekt gagna också det internationella samarbetet. Erfarenheterna visar att gemensamt nordiskt uppträdande i internationella sammanhang medfört avsevärt bättre genomslagskraft för nordiska ståndpunkter än som varit fallet när varje land agerat för sig. Ett sådant gemensamt uppträdande i ungdomsfrågor möjliggöres bland annat genom närmare kontakter mellan olika nordiska ungdomsorganisationer. Genom ett väl fungerande samnordiskt ungdomsutbyte kan en god grund läggas för gemensamma nordiska insatser i europeisk och annan internationell ungdomsverksamhet.

I den nu aktuella situationen då nordisk integration är mer aktuell än tidigare är det särskilt angeläget att satsa på ungdomens möjlighet till samarbete i Norden. Ungdomens intresse för gemensamma aktiviteter bör stimuleras för att skapa en målmedveten nordisk ungdomspolitik.

En utredning bör enligt utskottets mening nu företagas för att klarlägga förutsättningarna för ett ökat stöd till bättre samverkan mellan ungdomen i Norden.

Förslagsställarna för fram förslag om de olika former, vari stödet kan ges, t. ex. genom en kraftig höjning av de nationella bidragen till ungdomsorganisationernas internationella och speciellt nordiska samarbete, genom beviljande ur den redan existerande Nordiska kulturfonden av årliga anslag till nordiskt ungdomssamarbete, och tillskapandet av en särskild nordisk ungdomsfond. Mest naturligt synes det utskottet vara att frågan om bidrag till nordiskt ungdomssamarbete stödes av de nordiska länderna genom samfällad aktivitet i form av anlingen en höjning av Nordiska kulturfondens belopp eller bildandet av en särskild ungdomsfond.

Det synes utskottet tveksamt huruvida en ytterligare fond vid sidan av kulturfonden bör inrättas. Att komplicera kultursamarbetet med ytterligare en administrationsapparat bör i och för sig undvikas. Tendenser att skapa fonder vid sidan av varandra med ungefär samma syften bör motarbetas. Det ekonomiska stödet, som avses skola ges åt det nordiska ungdomssamarbetet för att underlätta genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och särskilt för att bidra till gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet, förefaller enligt många mening tillfredsställande kunna ges inom ramen för kulturfondens verksamhet. Ungdomssamarbetet är kultursamarbete och hör därför naturligen hemma inom kulturfondens fält. Genom en utbyggnad av kulturfonden med eventuellt en särskild sektion inriktad på nordiskt ungdomssamarbete och genom en förhöjning av fondens medel med ett visst belopp, som avsättes särskilt för ungdomssamarbete, skulle här avsett syfte kunna nås. Risken för att stödet till ungdomsaktiviteter finge stå tillbaka för andra ändamål vid utdelning av fondmedel skulle härigenom elimineras.

Inom utskottet har dock funnits sympati för att följa flertalet remissin-

stanser och förorda bildandet av en särskild ungdomsfond som den lämpligaste formen för att realisera förslagsställarnas önskemål om stöd åt nordiskt ungdomsarbete. Bakgrunden till medlemsförslaget torde vara att kulturfonden i stor omfattning avslagit ansökningar om bidrag till nordiska ungdomsaktiviteter. Kulturfonden har så många behov att fylla, att det i praktiken blir svårt för ungdomsorganisationerna att få stöd från denna.

Som inledningsvis sagts bör initiativ nu tas i alla nordiska länder för att ekonomiskt stöda det nordiska ungdomsarbetet. Detta stöd bör byggas upp på en bred bas. Härigenom kan grund läggas för finansieringsformer vilka kan på lång sikt gagna det nordiska ungdomssamarbetet. Med en sådan målsättning skulle en fristående nordisk ungdomsfond vara det mest naturliga och ändamålsenliga alternativet. Om en sådan ungdomsfond skall tillfredsställande kunna fylla sina uppgifter bör fondstyrelsen ges relativt stor frihet vid sina bedömningar av vilka projekt som skall stödas.

Jämförelse kan här göras med det samarbete som etablerats mellan Frankrike och Tyskland för att stärka relationerna mellan ländernas ungdom. Sedan 1963 förekommer mellan dessa länder ett av regeringarna organiserat nära samarbete såvitt rör ungdom. En tysk-fransk organisation har byggts upp framför allt för att främja ungdomsutbytet mellan länderna. Åren 1964—1968 omfattade utbytet 1,8 miljoner tyska och franska ungdommar. En gemensam tysk-fransk fond för ändamålet har skapats till vilken regeringarna årligen avsätter 50 miljoner franska francs, till lika delar fördelade mellan länderna.

Inom Europarådet har fråga väckts om bildandet av en europeisk ungdomsfond. De skandinaviska länderna har ställt sig positiva härtill. Något remissorgan har framfört att en nordisk ungdomsfond skulle kunna hindra genomförandet av en europeisk sådan. Farhågor i denna riktning torde vara ogrundade. Tvärtom torde en nordisk ungdomsfond och därigenom möjliggjord nordisk samverkan underlätta för de nordiska länderna att medverka i ett europeiskt engagemang i samma syfte.

Här bör även nämnas att rådsrekommendationen nr 20/1964 aktualiserat frågan om anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor. I anledning av rekommendationen har ländernas regeringar ställt medel till förfogande för att möjliggöra detta för nordiskt samarbete värdefulla utbyte. Ett realiserande av här föreliggande medlemsförslag torde ligga i linje med denna rekommendation och kunna i betydlig grad medverka till en effektivisering av de nordiska kontakterna mellan Nordens ungdom.

Under hänvisning till vad här anförts föreslår socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:
Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som eko-

nomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

Tavastehus den 1 december 1969

<i>Johannes Antonsson</i>	<i>Roald Bye</i>	<i>Erling Dinesen</i>
<i>Sven Hammarberg</i>	<i>Kaarlo af Heurlin</i>	<i>Lars Korvald</i>
		Förman
<i>Työne Leivo-Larsson</i>	<i>Gerda Møller</i>	<i>Oddvar Nordli</i>
	<i>Juho Tenhiälä</i>	

BILAGA 7

I efterhand inkommet yttrande

Nordisk Kulturfond:

Styret er enig med forslagsstillerne i at det nordiske ungdomssamarbeid er verdifullt og at det bør oppmuntres. Styret vil i denne forbindelse peke på at det ved flere anledninger er gitt tilskudd til tiltak som har tatt sikte på å fremme dette samarbeidet på forskjellige områder. Det kan her nevnes at det ble bevilget i alt danske kroner 275 000 til gjennomføring av ulike arrangementer under det nordiske ungdomsåret 1967/68 som blev avviklet av Foreningene Nordens ungdomsrepresentantskap. Videre har styret på sitt møte i desember 1969 bevilget danske kroner 95 000 til ett forsøk med »Ungdommens nordiske råd» høsten 1970, med deltakelse av utsendinger fra de politiske ungdomsorganisasjonene i de nordiske land. Også dette arrangementet gjennomføres etter initiativ fra Norden-foreningenes ungdomsrepresentantskap. For øvrig vises det til vedlagte oversikt over bevilgninger fra fondet til ungdomsformål på forskjellige områder¹. I denne oversikten har man også tatt med tiltak som går ut over det ungdomssamarbeid som medlemsforslaget tar sikte på.

Det fremgår av det som er uttalt ovenfor at styret har ansett ungdomssamarbeidet i vid forstand for å falle innenfor kulturfondets arbeidsfelt. Fra

¹ Se C 16/k, Bilaga 1.

styrets side næres det intet ønske om at fondet blir fritatt for plikten til å betrakte ungdomssamarbeidet som en del av det kulturelle samarbeid og i samsvar med dette å yte støtte til samarbeidstiltak på denne sektoren.

I medlemsforslaget er det blant annet antydnet at man kunne oppnå en mer effektiv finansiering av det nordiske ungdomssamarbeid gjennom årlig å avsette et visst beløp av Nordisk kulturfond til formålet. Det kan i denne sammenheng opplyses at det i ett tilfelle som en prøveordning over tre år er vedtatt å øremerke et årlig beløp til et bestemt formål. Det gjelder utveksling av teater-, opera- og balettgjestespill mellom de nordiske land. Denne ordningen har bl. a. sin bakgrunn i at det av hensyn til teatrenes spesielle arbeidsrytme er vanskelig å opprettholde de vanlige søknadsfrister for tiltak av denne art. Det har imidlertid vist seg at den ramme som er satt, ikke er tilstrekkelig i forhold til de søknader som har foreligget. Styret har derfor i 1969 funnet å måtte overskride det øremerkede beløp, og er på det rene med at dette kan bli aktuelt også i 1970, som er det siste forsøksår.

Det nevnte eksempel indikerer at det ikke ubetinget behøver å være en fordel for en sektor at det settes en fast ramme for bevilgningene dersom en slik ordning håndheves konsekvent. Det vil i enkelte tilfelle kunne føre til at man avslår støtte til gode tiltak som ellers ville kommet i betraktning.

Ut fra dette forhold, og på bakgrunn av erfaringene hittil for øvrig, er styret tilbøyelig til å mene at man av hensyn til en smidig og fleksibel disponering av fondet bør stå relativt fritt til å fordele midlene etter en samlet vurdering av de foreliggende behov til en hver tid innenfor de retningslinjer som er gitt. I den grad det fremkommer kvalifiserte samarbeidsprosjekt på ungdomssektoren, mener man at disse — i samsvar med det syn som er uttrykt ovenfor — vil bli tilgodesett i samme utstrekning som samarbeidstiltak på andre områder.

I medlemsforslaget er det videre anført at opprettelse av et eget ungdomsfond vil være det mest tiltalende alternativ for styrking av ungdomssamarbeidet, og at dette bør anses som det endelige mål. I denne sammenheng vil styret peke på at Nordisk Kulturfond har eksistert i relativt kort tid, og at fondet ennå befinner seg i sin første utviklingsperiode. Styret er derfor i tvil om at man på det nåværende tidspunkt har tilstrekkelig erfaring til å ta sikte på opprettelse av et eget fond for en enkel sektor innenfor kulturfondets arbeidsfelt. Det bør her også tas i betraktning at landenes bidrag til fondet vil økes til 4 millioner danske kroner for 1970, og at det er muligheter for en ytterligere økning til 5 millioner pr. år fra 1971. Det må antas at denne økningen også vil komme ungdomssamarbeidet til gode.

I forbindelse med denne saken har man også vurdert spørsmålet om i hvilken utstrekning kulturfondets styre — som i følge statuttene er tillagt konkrete oppgaver — bør uttale seg om medlemsforslag i Nordisk Råd. Styret er kommet til at det i visse saker kan være problematisk for kulturfondets

styre å utøve en slik funksjon. På den annen side finner styret det naturlig å avgi uttalelse i saker hvor det er spørsmål om de erfaringer som er høstet i kulturfondets virksomhet.

Oslo, 14. januar 1970

For styret

Håkon Johnsen

Formann

Thomas Mauritzen

Sekretær

Medlemsförslag

om forskningsinstitut för framtidsfrågor

(Väckt av Henry Christensen och Bertil Ohlin)

Under senare år har en ny forskningsgren benämnd framtidsforskning tillvunnit sig en betydande uppmärksamhet. Den innebär ett försök till systematiskt genomtänkande av väsentliga utvecklingstendenser på det vetenskapliga, tekniska, ekonomiska och psykologiska området samt med avseende på människornas och produktionens lokala fördelning. Hänsyn tas till den inbördes påverkan som förändringar i dessa avseenden kan ha på varandra. Även om arbetet blott befinner sig på ett första stadium, tyder mycket på att värdefulla resultat kan uppnås så småningom. För ett planmässigt handlande kan det vara till nytta vid beslut som påverkar förhållandena många år framåt, ifall en säkrare bedömning kan göras av de framtida förutsättningarna och sålunda risker och felmarginaler minskas.

I Danmark har man nyligen grundat ett litet institut för framtidsforskning. I Sverige har Ingeniörsvetenskapsakademien under ett par år arbetat med hithörande spörsmål och av riksbankens jubileumsfond fått ekonomiskt stöd för verksamheten. Även i Norge och Finland har ett intresse framträtt. Det synes uppenbart att en framgångsrik forskning måste bli mångsidig och ganska kostnadskrävande. Under sådana omständigheter förefaller ett nordiskt samarbete på detta forskningsområde genom skapande av ett nordiskt institut vara en möjlighet till bättre arbetsförutsättningar än som eljest är inom räckhåll. Möjligt är att ett sådant institut kan och bör uppdelas på olika avdelningar, vilka eventuellt förlägges till olika nordiska länder. Liksom riktlinjerna för institutets verksamhet tillhör dess organisation och lokalisering de frågor som behöver utredas.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi,

att Nordiska rådet hemställer hos de nordiska regeringarna att pröva frågan om bildande av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor.

København och Stockholm den 31 januari 1969

Henry Christensen

Bertil Ohlin

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordforsk:

På området teknisk-naturvitenskapelig forskning har i de senere år långtidsplanlegging og systematisk prognosering av utviklingen på de enkelte felt blitt en viktig del av de planleggende og bevilgende instansers ansvarsområde. Det arbeid som de berørte forskningsråd utfører på dette området, gjøres i erkjennelse av forskningens alt viktigere rolle i nærings- og samfunnsutviklingen, og de krav som således må stilles til prioritering og bevisst satsning på enkelte områder innenfor det store spektrum av oppgaver en står overfor. Særlig når det gjelder de brede, tverrfaglige oppgaver, har det framstått et klart behov av å kunne arbeide etter klare, langsiktige og vel koordinerte linjer.

Med den hurtlig akselererende teknologiske utvikling vi nå opplever, vil kravet til beslutningsprossene øke, og særlig i den utstrekning disse har betydning for framtidig utvikling. Det vil derfor være nødvendig å framskaffe anvendbare metoder som kan underlette og klargjøre det grunnlag beslutningene skal treffes ut fra, slik at en bevisst kan bygge inn i beslutningene de nødvendige hensyn til framtidige utviklingstendenser.

Nordforsk ser således farmtidsforskning som et nødvendig verktøy både i den generelle samfunnsutvikling og i den sektor hvor Nordforsk arbeider.

Som anført i medlemsforslaget er en viss aktivitet på området framtidforskning i gang i Danmark og Sverige, og også i Finland og Norge foreligger interesse og visse planer om organiserte tiltak. Nordforsk ser det som en viktig sak at det gis støtte til disse nasjonale aktiviteter, slik at et visst kompetansenivå kan bygges opp. Med hensyn til nordisk samarbeid bør det allerede fra begynnelsen sørges for god kontakt mellom de nasjonale instanser. Med hensyn til opprettelse av et eventuelt nordisk institutt for framtidforskning, er det vanskelig å gi noe generelt råd. Det synes imidlertid riktig å foreslå at saken utredes i samråd med de berørte instanser i de nordiske land, idet det inneholder mange ukjente faktorer som bør studeres grundig.

Helsingfors 26. juni 1969

For Nordforsks arbeidsutvalg

Erling Hagen

Sivilingeniør

D a n m a r k**Udenrigsministeriet:**

Den stærke udvikling, der foregår inden for den tekniske og videnskabelige forskning gør det vanskeligere for lande af størrelse som Danmark at afse tilstrækkelige midler til at etablere de forskningsaktiviteter, som er nødvendige for at følge udviklingen på forskningsområdet og dermed drage den fulde nytte af forskningsresultaterne.

På denne baggrund må et forslag om oprettelse af et nordisk institut for fremtidsforskning betragtes som et velkomment og nyttigt initiativ. Et fælles-nordisk forskningsinstitut vil formentlig også kunne danne et bedre udgangspunkt for nordisk deltagelse i et større internationalt samarbejde på forskningsområdet. I traktatudkastet om oprettelse af Organisationen for Nordisk Økonomisk Samarbejde siges det udtrykkelig, at de nordiske lande på forskningsområdet skal søge at samordne deres indsats med henblik på en mere effektiv udnyttelse af deres ressourcer, og blandt de foreslåede samordningsforanstaltninger indgår fælles forskningsinstitutioner (kap. 16, art. 2 c).

Ved oprettelsen af et eventuelt fælles-nordisk forskningsinstitut må man være opmærksom på de allerede eksisterende bestræbelser på dette område — nationalt som internationalt —, således at dobbeltarbejde undgås. Et nordisk forskningsinstitut kunne derfor i givet fald lægges ind under den i det nordiske traktatudkast (kap. 16, art. 3) omhandlede samarbejdskomité for forskning og uddannelse, hvis opgave det vil blive at gennemføre undersøgelser af de nordiske landes forskningsmæssige indsats med henblik på at få skabt klarhed over de metoder og midler, der anvendes i forskningspolitikken. Det er ligeledes vigtigt, at et institut som det foreslåede etablerer et snævert samarbejde med allerede eksisterende samarbejdsorganer på forskningsområdet, f. eks. med Nordforsk. Herudover kan det nævnes, at det nordiske embedsmandsudvalg har behandlet et forslag om oprettelse af et nordisk koordineringsorgan for videnskabelig og teknisk information og dokumentation. Også med dette koordineringsorgan måtte et nordisk forskningsinstitut i givet fald etablere et snævert samarbejde. — På internationalt plan kan især peges på det arbejde, der foregår i OECD's komité for forskningssamarbejde, ligesom man ved oprettelsen af et nordisk forskningsinstitut måtte være opmærksom på, at der inden for EFTA er foreslået oprettet en såkaldt »reflecting group», der skal have til opgave at følge den teknologiske udvikling og forskningsbestræbelserne inden for såvel EFTA-som EEC-landene.

Etablering af et nordisk forskningssamarbejde, herunder oprettelse af et nordisk institut for fremtidsforskning, synes dog i alle tilfælde at kunne rumme fordele for de enkelte nordiske lande, som disse ikke enkeltvis ville

kunne opnå gennem deltagelse i det eksisterende internationale samarbejde på forskningsområdet. Ved de videre undersøgelser af sagen vil det være af vigtighed nærmere at definere de opgaver, som forskningsinstituttet skal beskæftige sig med for at hindre, at det ikke spreder sig over for bredt et felt.

København, den 27. august 1969

P. m. v.

E. b.

Niels Ersbøll

Ministeriet for kulturelle anliggender:

----- skal man udtale, at man kan tiltræde forslaget om at undersøge spørgsmålet om oprettelse af et nordisk forskningsinstitut for fremtids-spørgsmål, idet man forudsætter, at der vil ske en nøje prøvelse af spørgsmålet ud fra såvel videnskabelige som økonomiske og organisatoriske synspunkter.

København, den 8. juli 1969

K. Helveg Petersen

J. Harder Rasmussen

Eksp. sekr.

Akademiet for de tekniske videnskaber:

Akademiet for de tekniske videnskaber, som i 1946 var medinitiativtager til det nordiske forskningssamarbejde og fortsat sammen med Danmarks teknisk-videnskabelige forskningsråd er dansk partner i dette samarbejde inden for rammerne af Nordforsk, er principielt tilhænger af såvel nordisk som andet internationalt samarbejde i alle de tilfælde, hvor sådant samarbejde skønnes formålstjenligt.

Akademiet finder derfor også, at det vil være naturligt at støt samarbejdet på området fremtidsfrågor, såfremt der i de respektive lande efterhånden udvikler sig den fornødne baggrund og de fornødne organer på dette område.

København, den 16. september 1969

Povl Hermann

Præsident

Akademiet for fremtidsforskning:

Akademiet anser et nordisk samarbejde ang. fremtidsforskningen for at være overordentlig betydningsfuldt og noterer med glæde de to parlamentarikeres interesse for sagen. Akademiet mener imidlertid, at fremtidsforsk-

ningen må være så nært knyttet til hvert enkelt lands særlige problemer, at det let kunne blive for abstrakt, hvis man begyndte udviklingen med et fælles institut. Hvorvidt et sådant kunne være nyttigt, vil efter vor mening ikke være aktuelt, før der foreligger kraftige institutioner i hvert enkelt land.

Det første skridt for danske folketingsmedlemmer ville derfor være at vedtage statsstøtte til den institution, der allerede er udviklet i Danmark. Der er så meget mere grund dertil, når man sammenligner med den svenske situation. Da Riksbanken oprettede sin jubilæumsfond i 1964 og stillede afkastningen af 500 millioner sv. kr. til rådighed for den svenske rigsdag, var formålsparagraffen for årlig anvendelse af op til omkring 20 millioner sv. kr. således formuleret, at så at sige hele dette beløb kan anvendes til fremtidsforskning, om man så vil.

F. eks. har det store forberedende arbejde med hensyn til svenska institutet för framtidsstudier, der nu er under oprettelse, været finansieret af denne fond. Vi kan ikke ret godt bebrejde svenskerne, at der foreligger denne finansielle indsats, men så længe der ikke sker noget tilsvarende fra dansk side, ville der blive et skævt forhold mellem de nationale elementer, der opgik i et fælles-nordisk institut.

Akademiet fra Fremtidsforskning har fra begyndelsen haft et nært samarbejde med det svenske institut samt med mange enkeltforskere i Norge og Finland, og vi forventer meget af dette i fremtiden. Således har vi for nylig ansøgt Nordisk Kulturfond om støtte til et videnskabeligt seminar på højt plan, som vi foreslår gennemført på nordisk basis næste sommer, således at nordiske (og uden-nordiske) fremtidsforskere kan udveksle erfaringer og gensidigt styrke hinandens videnskabelige metoder.

Vi ville derfor hilse det med glæde, om Nordisk Råd ville interessere sig for et sådant samarbejde m. h. t. videnskabelige konferencer, fælles udgivelser, stipendier etc. Der er heller ingen tvivl om, at det svenske institut, forskellige enkeltpersoner som f. eks. professor Johan Galtung i Oslo og vort akademi ville være beredt til at nedsætte et samarbejdsudvalg, der kunne tage ansvar for sådanne initiativer.

Århus, den 30. august 1969

På præsidiets vegne

Arne Sørensen

Generalsekretær

Industriraadet:

— — — skal man meddele, at Industriraadet ikke finder, at der er anledning for det til at udtale sig om dette medlemsforslag.

København, den 28. august 1969

P. r. v.

E. b.

E. Carstens

Dansk Arbejdsgiverforening har i skrivelse den 5 juli 1969 forklarat sig ikke ha anledning att uttala sig i anledning av medlemsförslaget.

Landsorganisationen i Danmark:

— — — meddele, at vi fra Landsorganisationens side i principperne kan tiltræde det foreslåede, idet vi går ud fra, at der dermed i arbejdet vil kunne undgås overlappninger af eventuelle igangværende forskningsbestræbelser.

København, den 27. juni 1969

P. f. v.

Thomas Nielsen

Haubert Nielsen

F i n l a n d**Undervisningsministeriet:**

Futurologin såsom självständig forskningsgren har under de senaste tiderna uppmärksamrats bl. a. i samband med de diskussioner som förts vid högskolor och forskningsinstitut.

Då futurologin är en ganska ung forskningsgren, ifall man betraktar dess omfattning såsom en särskild egen enhet, är det svårt att i detta skede föreställa sig, vilken ställning den borde ges vid långtidsplaneringen av den nationella eller nordiska högskole- och vetenskapspolitiken.

Enär futurologin täcker flere traditionella forskningsområden, torde en koncentrationsåtgärd i detta skede inte ännu vara ändamålsenlig. Viktigare vore att i första hand sträva till att skapa för ändamålet avsedda, funktionsdugliga databanker. Med hjälp av så uppnådda erfarenheter kunde man erhålla bättre grunder än de nu föreliggande för bildandet av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor.

Närmare planer om tillvägagångssätt bör, enligt ministeriets uppfattning, föreligga, innan ett sådant beslut fattas som definitivt skulle lända till uppförande av i medlemsförslaget skisserat institut.

Helsingfors den 28 augusti 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Finlands banks institut för ekonomisk forskning:

En målinriktad samhällspolitik, som strävar till en planmässig resursanvändning, kräver som stöd för beslutsfattandet en forskning över samhällets framtida mål, de sannolika utvecklingslinjerna på olika områden samt olika verksamhetsalternativ. Det är uppenbart att för en dylik forskning behövs samarbete mellan experter från många olika områden.

Eftersom forskningsresurserna i små länder är begränsade, är det vidare uppenbart, att ett samarbete på nordisk nivå är av behovet påkallat även i fråga om framtidsforskning. Ett dylikt samarbete kan röra såväl valet av forskningsprojekt och koordineringen av forskningen som en gemensam resursanvändning. I synnerhet när det gäller att dra upp konturerna för forskningsområdet och få till stånd den nödiga arbetsfördelningen och koordineringen kan konferenser, kollokvier och andra former av kontakt mellan forskarna gärna rekommenderas, särskilt på framtidsforskningens nuvarande stadium. En dylik friare, icke institutionaliserad verksamhet kunde även så länge forskningsområdet håller på att ta form locka forskare från olika håll att intressera sig för hithörande problem.

Finlands banks institut för ekonomisk forskning sätter mycket stort värde på den nya forskningsgrenen framtidsforskning men kan med hänvisning till ovanstående inte ta ståndpunkt till grundandet av ett nytt forskningsinstitut eller ett sådants organisationsform.

Helsingfors den 17 juni 1969

Finlands banks institut för ekonomisk forskning

Lauri Korpelainen

Institutets chef

Statistiska centralbyrån:

Statistiska centralbyrån förenar sig med de i förslaget framlagda åsikterna rörande betydelsen och aktualiteten av framtidsforskning. Denna forskning är i och för sig ju redan av den art, att härtill kräves mellanfolkliga förbin-

delser och samverkan samt därför naturligtvis samarbete. Statistiska centralbyrån anser därför förslaget, speciellt beträffande det nordiska samarbetet, synnerligen betydelsefullt och i behov av utveckling.

I Finland har på många håll väckts aktivitet beträffande framtidsforskning. Utöver intresset för företagsplanering inom olika företag har två arbetsgrupper tillsatts, den ena inom ramen för Finlands tekniska förening (ordförande biträdande professor E. Tunkelo) och den andra inom universitetet (ordförande professor H. Waris). Statistiska centralbyrån väntar sig att en sådan spontan aktivitet ännu ökar och anser fördenskull att det just nu är viktigt att vidtaga sådana åtgärder, genom vilka aktiviteten ytterligare kan väckas.

Ehuru statistiska centralbyrån vid denna tidpunkt förhåller sig avvaktande beträffande grundandet av ett nordiskt institut, poängterar centralbyrån dock förslagets betydelse som en inledning för nordiskt samarbete. Detta samarbete kunde till en början förverkligas på följande sätt

genom en gemensam informationstjänst,
genom gemensamma diskussionstillfällen och projektforskning i den mån den blir nödvändig och
genom gemensamma seminarier i vilka internationella forskarkrafter skulle delta.

Helsingfors den 25 juni 1969

O. E. Niitamo

Tf. överdirektor,
avdelningschef

Aarre Sahavirta

Avdelningschef

Riksplaneringsbyrån:

Inom all planeringsverksamhet behövs bedömningar om den framtida utvecklingen på olika livsområden. Ju kortare tidsperiod och ju mer begränsat område frågan gäller, desto större är sannolikheten för att prognosen skall gå i uppfyllelse. De i vårt land hittills utarbetade utvecklingsprognoserna har huvudsakligen gällt befolkningens mängd och den lokala fördelningen av denna samt olika näringar. Metoderna för utarbetandet av prognoserna har i allmänhet bestått av projicering av den tidigare utvecklingen på framtiden. Man tillämpar detta förfaringsätt, enär en stor del av de på utvecklingen inverkan faktorererna icke kan förutsägas med hjälp av nuvarande metoder.

På olika håll i världen har emellertid uppstått forskningsgrupper och -anstalter, vilka har till uppgift att försöka förutse framtiden på ett så mångsidigt sätt som möjligt och att samtidigt utveckla nya metoder vetenskaperna emellan. I USA finns ett flertal sådana organ samt i Europa åt-

minstone i Frankrike, England, Tjeckoslovakien och — såsom också nämnts i medlemsförslaget — även i Danmark. I dessa forskningsorgan arbetar forskare från mycket olika områden och man har icke försökt begränsa deras verksamhet till något särskilt delområde.

Fästän man för ögonblicket ännu icke kan veta alltför mycket om metoderna och resultaten på detta forskningsområde, som kallas futurologi, är det naturligt att detta dock i överensstämmelse med de fortgående strävandena att öka det mänskliga vetandet tas allvarligt i beaktande såsom ett möjligt hjälpmedel vid försöken att utveckla allt bättre förutsättningar för den mänskliga tillvaron.

Såiunda anser riksplaneringsbyrån, att en positiv inställning till det ifrågasvarande förslaget i princip borde intagas, och att ett nordiskt samarbete särskilt i verksamhetens begynnelsekedje skulle kunna vara det mest ändamålsenliga sättet för planens verkställande.

Helsingfors den 16 juni 1969

Väinö Paavilainen

Byråchef, kansliråd

Jukka Lehtinen

Forskare

Fonden för Finlands självständighets jubileumsår 1967 (SITRA):

Vid behandling av ansökningar om understöd, som faller inom ramen för fondens verksamhet, har SITRA på flera områden konstaterat avsaknaden av utvecklingsprognoser, som sträcker sig tillräckligt långt fram i tiden. På grund härav har SITRA sett sig föranlåten att i en del fall, där behovet synes påfallande och trängande, själv vidtaga åtgärder i syfte att få till stånd dylika undersökningar, såvida andra organisationer eller institutioner ej redan vidtagit motsvarande åtgärder. Intresset för framtidsforskning har lett till att SITRA även etablerat samarbete med Suomen teknillinen seura (Finlands tekniska förening) och ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) i Sverige.

På grund av problemens natur och betydelse anser SITRA Nordiska rådets medlemsinitiativ (Christensen—Ohlin) synnerligen väl motiverat. Den snabba teknisk-vetenskapliga utvecklingen förutsätter en skyndsamt och fortlöpande systematisk framtidsforskning.

Framtidsforskningen förefaller att ha kommit i gång i alla nordiska länder. I detta nu synes det ändamålsenligt att fortsätta verksamheten på nationell basis, varvid det egna samhällets specifika frågor skulle tillräckligt beaktas. På basis av nordiskt samarbete kunde måhända skyndsamt åstadkommas en gemensam databank i stil med Nordforsk. Denna central skulle

som uppgift ha att samla forskningsresultat såväl från nordiska som från övriga länder.

Centralen kunde distribuera det insamlade materialet till intresserade i de nordiska länderna och möjligen ordna möten och seminarier för representanter för olika forskningsområden. På basis av vunna erfarenheter och rön kunde senare övervägas grundandet av ett nordiskt forskningsinstitut.

Heisingfors den 18 juni 1969

SITRA

Klaus Waris

Överombudsman

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Under de senaste årtiondena har de nordiska länderna framgångsrikt samarbetat på olika verksamhetsområden. Den aktuella Nordek-planen är ett bevis på intensifieringen av detta arbete. I Norden har man insett behovet av att tillgodogöra sig de gemensamma traditionerna, tänkesätten och den ekonomiska konformiteten.

Speciellt har det visat sig finnas ett behov av samarbete på det ekonomiska livets olika områden och inom den därtill anknutna forskningsverksamheten. Medlemsstaterna i Nordiska rådet är relativt små länder, vilkas marknader ställer sina egna krav bl. a. på företagens storlek. På grund härav är det klart att en i varje land skilt för sig bedriven forskningsverksamhet lätt kommer att utgöra en betydande kostnadsfaktor och med hänsyn till resultaten bli oproportionerligt dyr. En koordinering av forskningsverksamheten på de områden, där det ur samtliga nordiska länders synpunkt är meningsfullt, utgör enligt vår uppfattning sålunda ett effektivt och fruktbart samarbete. Av denna orsak understöder AFC det förslag som nu framlagts i Nordiska rådet. Förslaget praktiska förverkligande utgör en eftertraktad branschrationaliseringsåtgärd av forskningsverksamheten. De nordiska länderna har goda intellektuella resurser och dessa kan t. o. m. omedelbart utnyttjas.

På grund av den mekanisering och de snabba förändringar i produktionsstrukturen som sker i världen, kommer bl. a. sysselsättningsfrågorna att fordra allt större uppmärksamhet. Även problemen som berör marknadsföring, produktutveckling, innovationen och i allmänhet anpassning till förändringar, kommer att spela en betydande roll i framtiden. En kartläggning av framtiden och skapande av beredskap för denna med hjälp av ett för detta ändamål grundat institut vidgar i detta avseende det internordiska samarbetet.

Bl. a. av dessa orsaker förordar Arbetsgivarnas i Finland centralförbund det i Nordiska rådet framförda förslaget om bildande av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor.

Helsingfors den 19 juni 1969

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Tapani Virkkunen

Landsorganisationen i Finland¹:

— — — meddelar vi att Landsorganisationen i Finland understöder det i saken väckta förslaget och finner en undersökning och ett förverkligande av detsamma önskvärt. Samtidigt påpekar vi att den i vårt land verkande »Fonden för Finlands självständighets jubileumsår 1967» (SITRA) på sätt och vis motsvarande riksbankens jubileumsfond i Sverige. Sålunda finns det här organisatoriska möjligheter att utveckla det nordiska samarbetet för grundandet av ett forskningsinstitut för framtidsfrågor.

Helsingfors den 6 maj 1969

Landsorganisationen i Finland

Jaakko Rantanen

Svea Degerman

Suomen teknillinen seura och Tekniska föreningen i Finland:

Betydelsen av planering både inom teknologiens och samhällets utveckling ökar starkt. I flera länder har framtidsforskningen redan befast sin ställning som ett vetenskapligt hjälpmedel för den långsiktiga planeringen. För att uppnå resultat med framtidsforskningen behövs dock en synnerligen omfattande insamling av information och ett grundligt forskningsarbete, och därmed även stora investeringar.

Mot denna bakgrund måste man anse Henry Christensens och Bertil Ohlins medlemsförslag (A 230/e) till Nordiska rådet angående grundandet av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor värt understöd. Detta gäller särskilt för Finlands del då framtidsforskningen förefaller att ha utvecklats mera i de övriga nordiska länderna än hos oss.

I frågor rörande samhällliga värden och målsättningar är det möjligt att uppnå ett fast samarbete mellan de nordiska länderna inom framtidsforskningen då samhällskonstruktionen och de samhällliga värderingarna i stort sett är analoga. Inom samhällsplaneringen har detta också delvis skett; Nordiska rådet har grundat en fortbildningscentral i Stockholm, Nordiska institutet för samhällsplanering.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Framtidsforskningens tekniska sektor, den teknologiska prognosticeringen, är dock ett område, där den allmänna ekonomiska konkurrenssituationen kan orsaka svårigheter för grundandet av ett gemensamt nordiskt institut. Därför, och på grund av framtidsforskningens vidsträckta arbetsfält och rådande obestämthet, föreslår Suomen teknillinen seura och Tekniska föreningen i Finland att man på en gemensam nordisk nivå strävar till att inledningsvis grunda en informationscentral, som skulle betjäna framtidsforskningens teknologiska sektor. Denna central skulle insamla material från Norden och annat håll rörande teknologisk prognosticering för de nordiska ländernas gemensamma disposition. Informationscentralen kunde även arrangera regelbundna möten för sakkunniga på området samt möjligen senare upplaga skolningsverksamhet på programmet. Med informationscentralens erfarenheter som grund, kan man sedan bättre bedöma verksamhetsmöjligheterna för ett gemensamt nordiskt institut.

Frågan om ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor och en informationscentral har diskuterats av arbetsgruppen för teknologisk prognosticering, som verkar inom Suomen teknillinen seura och Tekniska föreningen i Finland, och representanter för den svenska ingenjörsvetenskapsakademien och SITRA. Denna arbetsgrupp utreder som bäst den teknologiska framtidsforskningens verksamhetsmöjligheter i Finland och är för sin del villig att medverka i planeringen av verksamheten för informationscentralen såvida en sådan grundas.

Helsingfors den 30 juni 1969

Suomen teknillinen seura
Arno Saraste

Matti Kaario

Tekniska föreningen i Finland

Lars Hedman B.-O. Backman

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Det er foreløpig kommet inn følgende reaksjoner på medlemsforslaget, som er sendt til en rekke institusjoner til uttalelse:

Styret for Chr. Michelsens institutt har forelagt forslaget for forskningssjef Helmer Dahl og cand.oecon. Ole David Koht Norbye. Styret slutter seg til uttalelsen fra forskningssjef Dahl.

Forskningssjef Helmer Dahl:

Fremtidsstudier fordeler seg på en rekke forskjellige områder og metoder. De viktigste synes å være:

1. Studier av fremtidige endringer av markeder

Studiene bygger på endringer i demografiske forhold, sannsynlig lønns- og yrkesutvikling, tekniske nyvinninger m. v. De utføres både globalt og lokalt. De forutsetter en godt utviklet prognoseteknikk og et stort EDB-anlegg.

2. *Prognoser over tekniske og vitenskapelige nyvinninger*

Disse må vesentlig bygges på vurderinger og anslag. Det er utviklet spesielle metoder for å konfrontere de forskjellige anslag med hverandre og finne frem til de mest sannsynlige. Det finnes flere prinsipper for »Technological Forecasting», delvis av matematisk karakter.

3. *Makro-økonomiske langtidsprognoser*

Ut fra demografiske anslag og resultatene fra de to arter studier som er gitt ovenfor, kan man ved »panorama»- og »scenario»-metoder søke å danne seg et bilde av den økonomiske utvikling i store trekk, og differensiere den for forskjellige land eller områder. Slike undersøkelser fordrer en stor stab og meget teknisk utstyr.

4. *Langsiktige vurderinger av natur-ressurser*

Dette er stort sett statistisk prognosearbeid etter velkjente prinsipper. Hovedsaken er å vurdere energiproblemer, tilgangen på råvarer og malvarer etc. for å kunne balansere behov og produksjon og for å kunne varsle om overbeskatning, evt. peke på behovet for nye kilder.

5. *Befolkningsstudier*

Slike undersøkelser faller i to nokså forskjellige felter. Det ene er jordens befolkningstilvekst, og midlene for å bringe den under kontroll. Det annet er forskyvningene på grunn av urbaniseringen, sammen med yrkesmessige forandringer. Problemene må behandles lokalt, men det kan gjøres globale sammenfatninger.

6. *Forurensninger*

På grunn av tekniseringen, urbaniseringen og veksten i befolkning foregår en økende forurensning av jord, luft og vann. Prognosene går ut på å foruise når man når fareterskler og indikere hjelpemidler.

7. *Prognoser for levestandard og trivsel*

Industrialiseringen, urbaniseringen og økende levestandard fører til endrede forhold både når det gjelder arbeid, boliger, transport, opplæring og fritidssystemer, overhodet hele levestandarden. Massemedia og øket adgang til reiser gir nye former for inntrykk og meningsdannelser. Sosiologiske, psykologiske og helsemessige studier kan gi grunnlag for å styre den økonomisk-tekniske utvikling slik at den fører til den beste trivsel.

Inndelingen ovenfor er summarisk og søker å samle de problemer som bearbeides etter noenlunde like metoder. Alle griper mer eller mindre over i hverandre, alle har både et lokalt og et globalt aspekt.

Når man skal vurdere et evt. nordisk institutt for fremtidsforskning, må man ta med i betraktningen at alle de områder som er nevnt ovenfor allerede studeres i betydelig utstrekning, kanskje særlig i de store land. De foregår som detaljstudier ved en rekke universiteter m. v., videre i tildels stor skala ved offentlige, halvoffentlige og private institusjoner, gjennom FN, UNESCO og OECD.

Også i de nordiske land foregår allerede adskillig arbeid og det finnes mange komitéer og utvalg for å behandle mer eller mindre spesielle sider av saken.

Ingen av problemstillingene kan sies å være nye, de har i virkeligheten vært bearbeidet i lang tid. Det nye ligger i forsøket på å gi en samlende synoptisk vurdering, ofte kalt »systembetraktninger», som kan danne grunnlag for beslutninger. Man kan si at fremtidsforskningen er en *metode* for å se resultatene av økonomisk, teknologisk, sosiologisk og psykologisk forskning som en enhet. Den kan med tiden bli meget viktig, og da hensikten er på en styrende måte å gripe inn i beslutningsprosessene vil dens virksomhet kunne reise spørsmål av ganske vidtrekkende politisk og konstitusjonell art.

Et nordisk institutt kan neppe tenkes å bearbeide effektivt alle de områder som er nevnt ovenfor. For å ta stilling til saken, bør man derfor søke å klarlegge noe nøyere instituttets oppgaver.

En første viktig funksjon synes å være å gi vurderte og kortfattede oversikter over det store arbeid i fremtidsforskning som utføres andre steder i verden, og søke å trekke ut de konklusjoner som er av betydning for oss.

Likeså trenges en samarbeiding av de detaljstudier som gjøres i de nordiske land og en vurdering og kommentering av resultatene. Dette kan gi indikasjoner på hvor opplysninger mangler og derved gi støtte for valg av spesielle forskningsoppgaver, hvor en nordisk koordinering kan gi øket effektivitet.

Alle fremtidsstudier har to sider: Den ene er å peke på uheldige eller direkte *farlige utviklingstendenser*. Slike studier kan gi grunnlag for lovbestemmelser og for andre direktiver av betydelig økonomisk og politisk vekt. I slike spørsmål synes en nordisk koordinering å være ønskelig. Den annen er å peke på *muligheter for videreutvikling*, økonomisk og på annen måte. I hvor høy grad det her er gunstig med en nordisk koordinering er et mer komplisert spørsmål. Det synes gunstigst om det nordiske institutt i det vesentligste arbeidet med prognoser over generelle trends.

Flere av de store institutter for fremtidsforskning tillater forskere fra fremmede land å knyttes til staben for kortere eller lengre tid. Det ville være ønskelig om et evt. nordisk institutt fikk plassert folk i egnede stillinger så tidlig som mulig, idet de senere kunne bli knyttet til det nordiske institutt.

Lokaløkonomiske prognoser synes ikke å ligge godt til rette for et nordisk samarbeid. Det samme gjelder distriktsproblemer m. v.

Overhodet bør man overveie nøye det nordiske institutts status. Prognoser vil alltid direkte eller indirekte gi grunnlag for økonomiske og/eller politiske beslutninger. Ethvert studium av fremtiden vil krysses med tilsvarende arbeid både innen den offentlige forvaltning og det private næringsliv. Fra flere hold er fremholdt at enhver regjering bør ha en sideordnet »lock-out-institution», som er en frittstående institusjon som gir langsiktige prognoser som grunnlag for regjeringens arbeid. Disse er da konfidensielle for landets forvaltning i den grad som regjeringen ønsker.

Den vanskeligste vurdering i forbindelse med forslaget om et nordisk forskningsinstitut for fremtidsstudier, er om man derved hindrer en hensiktsmessig utvikling rent nasjonalt. Sverige og Danmark har allerede sine nasjonale institutter, og det er vel sannsynlig at vi vil få noe lignende.

Det er derfor et viktig synspunkt at det nordiske institutt bør gis en slik form og slike oppgaver at det er en støtte for den virksomhet av samme art som drives nasjonalt.

Det er sannsynlig at de nordiske land kunne, med de forbehold som er gitt ovenfor, vinne meget på et samarbeid om fremtidsstudier. Det er til-

rådelig å begynne med oppgaver som er alminnelige og store og hvor derfor samarbeid er særlig nyttig. Slike er:

A. Kritisk oppsummering av de studier som drives andre steder, særlig prognoser av global art. Det er viktig at disse fremstillinger er korte og oversiktlige, dvs. er et vurdert konsentrat av andres resultater.

B. Studier av forurensningsproblemer. Disse bør omfatte andres erfaringer, en oppsummering av lokale undersøkelser, evt. med påpeking av hvor data mangler. Det kan også komme på tale å få en nordisk koordinert måle-organisasjon. En viktig oppgave er å gi grunnlag for felles nordisk lovgivning. Da forurensninger er et internasjonalt problem, bør instituttet koordinere Nordens stilling ved internasjonale konferanser.

C. Studier over urbanisering og kommunikasjon. Her foreligger en rekke problemer av økonomisk, politisk, bygningmessig, helsemessig og psykologisk art. Da de nordiske land har noenlunde samme klima og sosiale forhold, kan et samarbeid være meget fruktbart. Det er også mulig at visse lover og bestemmelser kan gjøres ensartede i de nordiske land, og instituttet kan utrede grunnlaget.

De nevnte oppgavene er omfattende og skal de gis en tilfredsstillende behandling, vil det kreves en stor innsats. I første omgang vil det neppe ha noen hensikt å legge opp arbeidet enda bredere. På den annen side er alle de tre oppgaver aktuelle og vil under alle omstendigheter bli bearbeidet i alle de nordiske land, sannsynligvis noenlunde på samme måte. Derfor ligger de godt til rette.

Førøvrig må vel det foreslåtte institutts organisasjon utredes nøyere før man tar en endelig beslutning. Et spørsmål som straks melder seg er om instituttet skal begrense seg til å være en koordinator og samlesentral, som samler inn materiale og bearbeider dette i utredninger, mens det egentlige arbeid er spredt på en rekke nasjonale organisasjoner, eller om det skal være operativt og drive sine egen forskningsarbeider både teoretisk og i felten. Den første funksjon er i alle tilfelle nødvendig.

Formen for dets utredninger er viktig, da man som nevnt må komme inn på vurderinger av politisk og økonomisk art. Meget taler for at man velger OECD som modell, dvs. at arbeidet er informativt og vurderende.

Dette vil bety at instituttet vil være frittstående og ikke underlagt de forskjellige lands forvaltninger. Det må på eget initiativ kunne sammenkalle konferanser og samarbeide både med offentlige institusjoner og med næringslivet, videre med de vitenskapelige institusjoner. Dets publikasjoner bør være offentlige og kan gi anbefalinger, men bør ikke gi direkte innstillinger for beslutninger.

Det må også vurderes om instituttet skal baseres i det vesentlige på faste stillinger og at det derfor har en permanent karakter, eller om det mest mulig skal basere seg på en temporær tilknytning. Det siste synes ønskelig, da det kan være meget nyttig for fagfolk både fra universiteter, næringsliv og forvaltning å være direkte implisert i instituttets arbeid i en viss tid.

Cand.oecon. Ole David Koht Norbye:

Fremtidsforskningen er foreløpig i sin barndom, og organisert framtidssforskning er bare mulig gjennom et vidtgående tverrfaglig samarbeid. Det er derfor åpenbart behov for institusjoner som sørger for å få et slikt samarbeid i gang, og som trykker en strøm av informasjoner som kan bli utnyttet av alle som på sine felt driver med fremtidsforskning og faktisk er tvunget til å se nokså langt framover i tiden i hele sitt forskningsarbeid.

I vårt arbeid med utviklingslandenes problemer er vi i aller høyeste grad i en slik situasjon. Vi stiller ikke opp prognoser rett og slett for å bygge interessante og spennende bilder av hva som kan komme til å hende i framtiden, men våre prognoser er en nødvendig forutsetning for det planleggingsarbeid som må bli gjort både i de fattige landene og i de rike »givernasjonene». De rike landene må også planlegge sitt eget forhold til utviklingslandene. Det er her ikke bare et spørsmål om utviklingshjelpens omfang og sammensetning, men først og fremst et spørsmål om de strukturelle forandringene som de rike landene selv må gjennomgå for å kunne samarbeide på en effektiv og gjensidig tjenlig måte med utviklingslandene. Vi må ikke bare forberede oss på strukturendringer i industrien for å gi plass til import av industrivarer fra utviklingslandene, men vi må sannsynligvis også planlegge en kraftig økning av vår matvareproduksjon for å kunne være med på å sikre massene i de fattige landene et forsvarlig kosthold.

Det kan neppe være noen tvil om at framtidsforskning er et så vidt felt at nært nordisk samarbeid ikke bare er ønskelig, men nødvendig. *Formen* for et slikt nordisk samarbeid bør derimot bli formål for inngående drøftelser. Min personlige oppfatning er at et forskningsinstitutt for framtidsspørsmål må være et forholdsvis lite institutt, men med en særdeles godt utbygd avdeling for utveksling av informasjon. Det kan tenkes at instituttet vil kunne ta på seg visse tverrfaglige forskningsoppgaver, men det må i første rekke tjene som et organ for sammenkopling av viten på høyst ulike vitenskapelige felt. Det ville være et naturlig forum for konferanser og seminarier av tverrvitenskapelig karakter.

Forslagsstillerne reiser spørsmålet om hvorvidt instituttets virksomhet kan og bør bli oppdelt i flere avdelinger som eventuelt kan bli lokalisert i de ulike nordiske land. Ved første øyekast forekommer det meg at en slik oppdeling neppe kan være hensiktsmessig. Den ville måtte bli foretatt etter faglige skillelinjer, og en slik oppdeling ville da føre til en oppløsning av den tverrfaglige karakter som et enkelt framtidsforskningsinstitutt ville ha, og som ville være den vesentlige fordel ved et slikt institutt.

I stedet ville jeg foreslå at instituttet eventuelt ble bygd opp på grunnlag av medlemsinstitutter i de nordiske landene, og at medlemsinstituttene påtok seg forskningsoppgaver innenfor rammen av moderinstituttets arbeidsprogram. Tallet på medlemsinstitutter ville selvsagt bli betydelig da et stort antall institutter ved de ulike universitet og høyskoler i Norden samt mange frittstående forskningsinstitutter utvilsomt ville kvalifisere for medlemskap i kraft av sine arbeidsområder. På den annen side er det sannsynlig at blant de mange medlemsinstitutter vil det være noen som med tiden ville komme til å utføre storparten av forskningsarbeidet på feltet framtidsspørsmål, og disse ville for så vidt fungere som de facto avdelinger av moderinstituttet. En slik gradvis oppbygging av forskningsapparatet på dette feltet vil sikkert ha store fordeler framfor oppbyggingen av minst fire helt nye instituttavdelinger.

Landsorganisasjonen i Norge:

Den forskningsvirksomhet som sammenfattes under navnet »Framtidsforskning» har vakt økende interesse i de siste år, selv om det ennå er forbundet betydelig uklarhet til hva denne nye forskningsgrenen skal gå ut på. Det er et område som er politisk ømtålelig, fordi de forutsetninger som legges til grunn og de valg av alternativer som foretas, i høy grad kan innebære

standpunkter til hvilken fremtidig utvikling som ansees ønskelig. Det er derfor sterkt ønskelig at slik forskning utvikles i Norden, ut fra våre forutsetninger og vurderinger, og ikke i for stor grad importeres utenfra, f. eks. fra De forente stater.

Med det omfang fremtidsforskningen må ventes å få, burde det være plass både for nasjonal virksomhet og nordisk samarbeid. Problemstillingene i alle de nordiske land er på dette området så like, at et nordisk samarbeid burde bli fruktbart og føre til en bredere bruk av ressursene, f. eks. ved at det ble gjennomført arbeidsdeling de nordiske land imellom.

Det er vanskelig å ta noe bestemt standpunkt på forhånd til om det nordiske samarbeid bør få form av et nordisk institutt eller andre former for samarbeid eller begge deler. En bør derfor i første omgang utrede behovet for og formene for ulike typer for nordisk institutt.

Norges industriforbund:

Fremtidsstudier tar sikte på å gi oss informasjon om vårt samfunns utvikling og dets tilstand om 10—30 år, og av en slik art og på en slik måte at informasjonen er relevant for de beslutninger som skal treffes idag. Informasjonen retter seg derfor i første rekke mot dem som har ansvaret for planlegging og treffer beslutninger som har betydning for vårt samfunn i fremtiden. Disse er våre stallige og kommunale politiske myndigheter, og videre alle andre som på en eller annen måte treffer beslutninger som innvirker på samfunnsutviklingen, f. eks. i utdannelsesektoren, bedriftsledere, ingeniører, arkitekter etc. Sålenge disse beslutninger treffes på det nasjonale plan, er også fremtidsforskningen i første rekke et *nasjonalt* anliggende.

En sentralisert virksomhet i et eventuelt institutt for fremtidsforskning vil være mulig bare ved et samarbeid med en lang rekke offentlige eller private institusjoner og personer som kan fremskaffe det omfattende grunnlagsmateriale som kreves. Slike opplysninger trenges fra alle områder av samfunnet, og opplysningene må være pålitelige og relevante. Det kreves således en utbygging av kapasiteten og kompetansen for innsamling og bearbeidelse av den nødvendige informasjon innenfor de fleste viktige sektorer av vårt samfunn. Også på denne måten blir virksomheten sterkt preget av det nasjonale miljø. For integrerte prognoser, d. v. s. samfunnsstudier i videste forstand, er en slik bred kontaktflate mot alle sektorer av samfunnet helt nødvendig.

Vi mener derfor at det på *det nåværende tidspunkt* neppe er hensiktsmessig for Norge å gå inn for et institutt for fremtidsforskning på nordisk basis. Vi vil anbefale at man først søker utbygget kapasiteten for slik forskning her i landet på nasjonal basis, spesielt den nødvendige sektorvise virksomhet som gjelder innsamling og bearbeidelse av grunnleggende materiale på mange forskjellige områder. Meget taler for at dette arbeid på en eller annen måte bør koordineres av en sentral institusjon i Norge, f. eks. kan dette være Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd. Til et slikt arbeid bør støtte gis av offentlige midler.

På mer begrensede områder, og spesielt på områder som i særlig grad er internasjonale, kan et nordisk samarbeid være hensiktsmessig og ønskelig. Dette gjelder f. eks. for selve fremtidsforskningens metodologi. Dette har etterhvert utviklet seg til en spesiell gren av sosiologien, og et nordisk og eventuelt mer omfattende internasjonalt samarbeid synes å kunne gi denne vitenskapsgren en raskere start i Norden.

Likeledes kan det vise seg hensiktsmessig med samarbeid innen den del av fremtidsforskningen som gjelder teknologiske prognoser, »technological forecasting». Denne virksomhet er naturlig avhengig av omfattende informasjon om status og »trends» innen moderne teknologi, og er derfor et typisk internasjonalt forskningsområde. Imidlertid vil utvelgelsen av områder for slike teknologiske fremtidsstudier være avhengig av næringslivets struktur og bli bestemt av hensynet til aktuelle nasjonale problemstillinger.

Et nordisk uformelt samarbeid er i alle tilfelle ønskelig, og et fastere etablert samarbeid kan bli aktuelt på spesielle områder, f. eks. som nevnt innen metodikk og teknologiske prognoser. På denne måte mener vi at det etterhvert vil kunne vokse frem et miljø for fremtidsforskning i Norge som vil kunne gi et bedre grunnlag for norsk tilslutning til et mer omfattende nordisk samarbeid på et senere tidspunkt.

Forsvarets forskningsinstitutt:

Forsvarets forskningsinstitutt har fulgt utviklingen av det fagområde som populært er betegnet fremtidsforskning og spesielt vært opptatt av forutsigelse av teknologiske utviklingstendenser (Technological Forecasting). FFI har også deltatt i og bidradd til avholdelse av internasjonale symposier innen feltet forutsigelse av forsvarstekniske utviklingstendenser.

Fremtidsforskningen fortjener muligens ennå ikke betegnelsen »forskning» i og med at virksomheten ennå ikke har noen vel gjennomarbeidet metodikk. Publikasjonene på det nye felt preges ennå av at faget er i utvikling.

FFI's syn er at det aktivt bør stimuleres til fremtidstenkning og utvikling av metoder i denne forbindelse både ved de høyere læreanstalter og innen våre offentlige og halvoffentlige forskningsinstitusjoner.

FFI er i tvil om en på det nåværende tidspunkt bør søke opprettet et forskningsinstitutt spesielt for fremtidsforskning. Vi er mere innstilt på »fremtidstenkning inn i alle institusjoner». FFI ville ut fra det forhold at fremtidsforskningen ennå på grunn av manglende metodikk sterkt er avhengig av en fantasiful og saklig godt forankret personlighet, kunne endre sitt syn hvis en slik personlighet fantes og hadde erklært sin interesse.

På det nåværende tidspunkt ville muligens en nordisk ekspertkomite med et sekretariat kunne være en naturlig begynnelse. En fikk da anledning til å vurdere soliditeten og seriøsiteten av tenkningen rundt fremtidsproblemerne innen Norden.

Norges veterinærhøgskole:

I det foreliggende forslag for Nordisk Råd om opprettelse av et nordisk forskningsinstitutt for framtidsspørsmål, synes premissene å være meget knappe. Det ser ut til at forslagsstillerne egentlig kanskje har tenkt seg et institutt som skal ta seg av forskning av visse spørsmål som i dag ikke dekkes av eksisterende forskningsinstitusjoner, kanskje vesentlig innenfor den samfunnsvitenskapelige sektor. Ellers synes jo en vesentlig del av den forskning som i dag foregår ved eksisterende institusjoner allerede å være i høy grad rettet inn på framtidsspørsmål.

Høgskolen er av den oppfatning at internasjonalt — og for Norge kanskje særlig internordisk — forskingssamarbeid innebærer helt vesentlige fordeler når det gjelder finansiering, rasjonalisering, motarbeiding av overlapping o. s. v. En skal imidlertid være oppmerksom på de nye overlappings-

muligheter som oppstår når nye frittstående forskningsinstitutter skal ta opp oppgaver som naturlig hører under eksisterende institusjoner.

Det synes imidlertid, som en innledningsvis var inne på, i denne saken å være et betydelig behov for en konkretisering av de oppgaver et nordisk framtidsforskningsinstitutt skal gis, før det er mulig å gi noen bestemt tilråding.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd:

Forskningsrådet er av den oppfatning at før det kan tas stilling til et eventuelt nordisk institutt for nevnte forskningsområde, ville det vært av stor betydning å få en oversikt over hva de enkelte land satser på dette felt, og hvilke eventuelle konkrete planer som foreligger for de nærmeste år. Det vil også være ønskelig med alternative forslag.

Forskningsrådet vil peke på at forskningen på en rekke områder er mange-sidig og kostnadskrevende. Det er derfor viktig at man mellom små land som de skandinaviske får et organisert forskningssamarbeid. På flere områder har man tatt konsekvensen av dette, og for NLVF er det naturlig å nevne at det innen landbruksforskningen eksisterer et organisert og verdifullt samarbeid. Således har forskningsrådene på det landbruksvitenskapelige området i Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge opprettet Nordisk kontaktorgan for Jordbruksforskning som er sammensatt av to representanter fra forskningsrådene. Dette kontaktorganet har til formål å formidle og støtte fellesnordisk forskning innen landbruket. I tillegg til dette kontaktorganet er det innen mer avgrensede områder egne organisasjoner, som f. eks. Nordisk Jordbruksforskernes Forening, Samarbeidsnemnden for Nordiske Skogforskningsinstitusjoner og det Nordiske Veterinærmøte. De nevnte samarbeidsorganisasjoner har vist seg å fungere som effektive kontaktorgan for landbruksforskningen i Norden og som formidlingsorganer for det nordiske samarbeidet. Organisasjonenes virksomhet er stadig økende, og vi er på god vei mot en så intim kontakt at hele Norden kan betraktes som ett forskningsmiljø når det gjelder landbruksforskningen.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd anser det for sterkt ønskelig og av stor betydning å styrke det nordiske samarbeid på forskningens område. Før man går til opprettelse av nye samarbeidsorganisasjoner eller felles institutter, bør det likevel vurderes nøye om man allerede har samarbeidsorganisasjoner som det er naturlig å styrke, slik at de også kan ta seg av forskningen innen nye eller tilgrensede områder.

Norges handelshøgskole:

Norges Handelshøgskole støtter forslaget om etablering av et nordisk forskningsinstitutt i framtidsspørsmål. Høgskolen mener man fra norsk side bør delta i dette arbeidet, både finansielt og i instituttets ledelse og i selve forskningsarbeidet. Høgskolen forutsetter at forskningen vil bli gitt bred, tverrvitenskapelig karakter og at man særlig tar sikte på å vurdere hvilke valg i den nære fremtid som vil få virkninger på lengre sikt, spesielt i hvilken utstrekning slike valg kan tenkes å begrense valgfrihet på et senere tidspunkt.

Det norske Rådet for konflikt- og fredsforskning støtter også forslaget om å få utredet spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for fremtidsforskning.

Kirke- og undervisningsdepartement vil tilføye:

Framtidsforskning — i betydningen systematisk analyse av mulige hovedlinjer for samfunnsutviklingen på lengre sikt, uansett om en vil kalle det forskning eller ei — er noe som ethvert land må legge betydelig vekt på. Ut fra det en kjenner til det som gjøres i andre land i dag mener en å kunne konstatere at disse forsøkene kan lede til en vesentlig klarlegging av hvilke problemer og hvilke valg vi står overfor. Feltet kan også vise seg å være mer »nyttig» enn det meste av det vi gjør i vår forskning ellers.

Med sin spesielle karakter må framtidsforskningen nødvendigvis være internasjonalt orientert. Samtidig er den på mange måter bundet i nasjonal kultur og verdigrunnlag. Det er derfor viktig at man ikke bare baserer seg på de resultater man kommer fram til i de store land. Forholdene i de nordiske land er imidlertid så likeartet, at mye taler for at feltet egnar seg godt for nordisk samarbeid.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil derfor støtte forslaget om å utrede mulighetene for felles nordiske tiltak på dette område. Hvilke former et mulig samarbeid bør organiseres i er et spørsmål som må utstå til saken er utredet.

Oslo, 1. august 1969

Etter fullmakt

E. Skadsem

Helge Haaland

S v e r i g e

Universitetskanslersämbetet:

Som framhålls i medlemsforslaget har försöken att med vetenskaplig metod systematiskt analysera sannolika utvecklingstendenser på viktiga samhällsområden under senare år tilldragit sig en betydande uppmärksamhet. I Förenta staterna har dessa ansträngningar nått längst, men också i Europa har intresset härför kraftigt stegrats. Sålunda kan nämnas att hithörande frågor varit föremål för uppmärksammade diskussioner inom OECD och att i ett antal länder särskilda institut härför upprättats. Även i Norden tilltar intresset för vad som nu brukar benämnas framtidsforskning eller futurologi. Bl. a. kan nämnas att ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) nyligen framlagt en rapport som utmynnar i ett förslag om att upprätta ett svenskt institut för framtidsstudier.

Begreppet framtidsforskning är inte klart definierat. Ibland avses därmed en verksamhet som syftar till att genom syntes av sannolika utvecklingstendenser inom skilda vetenskapsgrenar söka utforma en integrerad bild av ett framtida samhälle. I en snävare mening avser begreppet analyser, vilka närmast kan betecknas som alternativa kalkyler över utvecklingen inom skilda sektorer. Enligt UKÄ:s mening är den sistnämnda avgränsningen av

framtidsforskningen den mest meningsfulla. Framtidsforskningen ges där mera karaktär av informationsutbyte och informationsutnyttjande mellan å ena sidan forskarna och å andra sidan allmänheten, politikerna och planerarna. Från denna utgångspunkt kan det sammanfattade begreppet framtidssforskning delas upp i ett antal aktiviteter, som var för sig är av betydelse för att förbättra underlaget för samhällsplanering i vid mening.

1. Av avgörande betydelse är att allmänheten, politikerna och planerarna kontinuerligt informeras om forskningsfrontens läge och tänkbara förändringar inom varje vetenskapsområde. Ansträngningar måste därför göras för att utforma sådana kanaler mellan vetenskapsmännen och samhället i övrigt att informationen kan löpa på tillfredsställande sätt. UKÄ har i sin allmänna översikt av årets anslagsframställning (s. 43) betonat vikten av sådana strävanden.

2. Det är angeläget med ett starkt medvetande om att resultaten av forskningsverksamheten kan komma att påverka samhällsutvecklingen på andra punkter än som avses. Det är därför viktigt att forskningen sätts in i större sammanhang och med ett längre tidsperspektiv på den än vad nu ofta är fallet.

3. En följd härav är att bl. a. projektforskning inte får avstanna när forskningsresultatet kan exploateras utan måste fortsätta med analyser av vilka effekter exploateringen har på t. ex. människors beteenden, arbetsmiljön, omgivningsmiljön och naturresurserna. Den pågående miljöförstörelsen kan delvis hänföras till just det faktum att forskningsresultat exploaterats utan föregående analys av effekterna på miljön.

4. Överföringen av kunskaper från forskning till planering kräver att planeringsmetoder utarbetas som gör det möjligt att dels åstadkomma en tillräckligt långsiktig planering, dels också i planeringsprocessen få in relevanta informationer vid rätt tidpunkt och på rätt plats. På denna punkt föreligger starkt behov av intensifierad metodutveckling.

Sammantagna skulle åtgärder med inriktning enligt de angivna punkterna innebära avsevärda förstärkningar av realismen i framtidsperspektiv både inom forskningen och samhällsplaneringen i vid mening. Vid myndigheternas planering av sina sektors utveckling skulle resultaten av forsknings- och utvecklingsarbete kunna komma in på ett naturligt sätt och därmed verksamt bidra till möjligheterna att utforma alternativa utvecklingslinjer till vilka då knyts analyser av deras skilda effekter. Forskarnas engagemang i planeringsprocesserna medför också, att de för en bedömning av utvecklingen på längre sikt nödvändiga kontakterna över vetenskapsgränserna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Mot bakgrund av vad som anförts är det UKÄ:s uppfattning att här avsedda bedömningsmöjligheter mest gynnas av att föras in i den reguljära forsknings- och planeringsverksamheten och att resurser ställs till förfogande härför. Att nu sammanföra diskussionerna om och utvecklingen av

framtidsfrågorna till ett särskilt nordiskt institut kan leda till att de isoleras från den omgivning i vilken de skall verka och därmed hämmar informationen mellan vetenskapsmännen å ena sidan och allmänhet, politiker och planerare å andra sidan. UKÄ anser därför att resultaten av de överbägganden som nämnda rapport från IVA ger anledning till bör avvaktas innan ytterligare initiativ av den i medlemsförslaget avsedda karaktären tas. Under tiden bör strävandena att förstärka framtidsfrågornas ställning enligt angivna riktlinjer intensifieras.

UKÄ får under hänvisning till vad som anförts avstyrka bifall till medlemsförslaget. Det nordiska samarbetet om framtidsfrågor bör i stället kanaliseras genom samarbete vid planeringen av olika samhällssektors utveckling samt genom forskningssamverkan inom den nordiska regionen. Det utvecklingsarbete rörande planeringsmetoder som är ytterst angeläget bör vidare i betydande utsträckning kunna ske samnordiskt genom utnyttjande av det nyligen upprättade nordiska institutet för vidareutbildning av samhällsplanerare.

Stockholm den 12 september 1969

Hans Löwbeer

Johnny Andersson

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen, som i ärendet inhämtat yttrande från medlemmarna av dess vetenskapliga råd, professorerna Berfenstam och Bylund (*se nedan*), får i anledning härav anföra följande.

De snabba förändringar som ägt rum i samhället, särskilt efter andra världskrigets slut, har aktualiserat behovet av en långsiktig planering av samhället som helhet liksom för olika sektorer av samhället. För att samhällsutvecklingen skall kunna styras måste planeringen emellertid insättas i ett längre tidsperspektiv än hittills. Detta kräver dock, enligt socialstyrelsens uppfattning, att ett starkt stöd ges åt framtidsforskningen för att det skall bli möjligt att finna och utveckla de planeringsinstrument som är nödvändiga.

Framtidsforskningen bör inte i första hand ses som ett studium av metoder för framskrivning av olika samhällsförhållanden utan snarare som ett studium av alternativa handlingsplaner för olika samhällssektorer och hur ett realiserande av dessa påverkar samhället och samhällsutvecklingen. Som grund för framtidsforskningen måste givetvis ligga målsättningen för de skilda samhällssektorerna.

För närvarande har framtidsforskningen en stark teknisk-naturvetenskap-

lig orientering. Det är emellertid angeläget, anser socialstyrelsen, att den på människovård och samhällsvetenskap inriktade forskningen får en liknande inriktning.

Den intensiva socialvårdsdebatten under de senaste åren har visat på stora behov av social forskning rörande socialvårdens innehåll och metoder. Flera utredningar har startats för att undersöka socialvårdens målsättning m. m. Inom socialdepartementet har vidare inrättats en samarbetskommitté för social forskning för att få till stånd ett samarbete mellan förvaltningsorganen och de vetenskapliga inrättningarna i syfte att främja undersökningar och forskningsprojekt inom ramen för det socialpolitiska reformarbetet.

Enligt socialstyrelsens uppfattning är det angeläget att denna forskningssektor får ökade personella och ekonomiska resurser. Därvid bör forskningsuppgifterna, med hänsyn till den förväntade utvecklingen inom styrelsens verksamhetsområde, vara av såväl kort- som långsiktig karaktär.

Enligt socialstyrelsens bedömning är det vidare nödvändigt att utbyggnaden av den nuvarande forskningsorganisationen inom detta område sker på ett sådant sätt att en mer flexibel organisation erhålles. Därvid bör eftersträvas att forskningsorganens uppbyggnad anpassas till de olika typer av forskningsuppgifter som skall lösas. Socialstyrelsen vill särskilt som exempel på ett betydelsefullt forskningsorgan nämna inrättandet av ett socialt forskningsinstitut. Vid ett sådant institut kan givetvis med samtidigt utnyttjande av de erfarenheter och resurser som finns inom institutioner för grundforskning och tillämpad forskning vid bl. a. universitet och socialhögskolor — forskningsverksamheten med fördel inriktas på bl. a. de långsiktiga framtidsperspektiven.

Framtidsforskning är emellertid enligt styrelsens sätt att se mera en fråga om forskarens attityd till sin verksamhets inplacering i ett större sammanhang och i ett vidare tidsperspektiv än en fråga om att införa en för alla vetenskaper gemensam, särskild forskningsdisciplin. Det är därför inte möjligt eller lämpligt att samordna framtidsforskning som en generell föreläse inom en enda, speciell forskningsorganisation. Detta skulle nämligen innebära att ett stort antal discipliner med väsentligt skiftande vetenskaplig metodik skulle samordna sin verksamhet i ett isolerat avseende vilket, inte minst ur praktisk synpunkt, vore en närmast ogenomförbar uppgift.

Socialstyrelsen vill således varken förorda ett nationellt eller ett nordiskt institut för framtidsforskning. De starka behov och intressen som föreligger av att framtidsforskningen utvecklas torde under inledningsskedet bäst tillgodoses om de vetenskapliga institutionerna för in en metodik för framtidsforskning som ett fast moment i sina arbetsuppgifter. Härigenom förhindras att framtidsforskningen isoleras från annan forskning. Det är emellertid av största vikt att de olika vetenskapliga institutionerna samverkar i detta arbete såväl nationellt som på nordisk bas.

Med hänvisning till det anförda avstyrker socialstyrelsen att en utredning

rörande ett forskningsinstitut för framtidsforskning nu tillsätts. Socialstyrelsen vill dock betona värdet av en framtidsforskning inom olika vetenskapliga områden i syfte att uppnå bl. a. en bättre planering av den framtida resursfördelningen. Härvidlag anser styrelsen att i första hand forskningsråden bör i sina handlingsprogram med särskild tyngd stödja och ta initiativ till att framtidsforskningen erhåller sin självskrivna framträdande plats i den vetenskapliga verksamheten.

Även om styrelsen sålunda inte anser en utredning om ett nordiskt institut för dagen vara påkallad vill styrelsen dock tillstyrka att en utredning tillsätts för att utröna behövet av framtidsforskning inom olika verksamhetsfält.

Därvid bör som en särskilt viktig punkt beaktas förutsättningarna och formerna för en samverkan mellan berörda vetenskapliga institutioner från de olika nordiska länderna.

Stockholm den 19 juni 1969

Bror Rexed

Olle Orava

Ingeniörsvetenskapsakademien:

— — — Akademien vill efter hörande av sin kommitté för framtidsstudier framföra följande synpunkter.

Akademien har genom nämnda kommitté sedan början av 1968 utrett behovet av svenska insatser för framtidsstudier och lämplig organisation härför. Som underlag för detta arbete har kommittén haft kontakt med ett stort antal ämbetsverk, organisationer och företag i Sverige och har även sökt informera sig om liknande verksamhet i andra länder. Den har därvid även beaktat den pågående eller planerade verksamheten i de andra nordiska länderna.

Som framgår av bifogade rapport (*här ej tryckt*) rekommenderar kommittén ett svenskt institut för framtidsstudier med uppgift att främst behandla de allmänna samhällsstudierna medan de specialiserade prognoserna inom olika delområden skulle utföras av andra redan befintliga organ.

En eventuell central svensk satsning på framtidsstudier kommer naturligtvis att åtföljas av intensiv internationell kontaktverksamhet av olika slag och härvid framstår kontakterna med de övriga nordiska länderna som särskilt angelägna. Framtidsstudiernas intresseområde utgöres av frågor inom långsiktig fysisk, ekonomisk och social planering och samverkan på dessa fält inom Norden synes vara mycket angelägen med hänsyn till de komplicerade och vidsträckt konsekvenser olika nationella planers genomförande får, inte enbart för det egna landet utan även för grannländerna. Akad-

mien vill därför tillstyrka förslaget om ett gemensamt nordiskt institut på detta område. Detta institut torde då lämpligen utformas så att det liksom det föreslagna svenska arbetar med de centrala samhällseliga problemen och överlåter åt andra specialiserade organisationer att utföra delprognoser. Institutets uppgift blir då att i mån av behov medverka i dessa och att utnyttja och sammanfatta resultaten därav till integrerade studier.

Planerna på ett eventuellt nordiskt institut bör emellertid inte utgöra något hinder för att den nu i Sverige planerade verksamheten fortsätter med ett fördjupat studium av utländska metoder och resultat, då syftet därmed främst är att skapa ökad kunskap i Sverige om framtidsstudiernas metodik och tillämpningar. Den därigenom skapade fördjupade kunskapen torde vara värdefull, oavsett vilken organisationsform som i framtiden kommer att väljas. Det är emellertid önskvärt att ett närmare utformat förslag till nordiskt institut framlägges innan verksamheten i de olika nordiska länderna tagit alltför fasta former. Akademien skall gärna, om så anses önskvärt, bidra med närmare synpunkter vid utarbetande av förslag till nordisk organisation.

Stockholm den 30 juni 1969

Ingenjörsvetenskapsakademien

Sven Brohult

Daniel Sundström

Statens naturvårdsverk:

Det föreslagna forskningsområdet ter sig synnerligen vittomfattande. För att kunna bedöma behovet och angelägenhetsgraden fordras en närmare precisering av verksamheten än vad förslagsställarna gjort. Statens naturvårdsverk anser sig därför på nuvarande stadium inte kunna ta närmare ställning till ett gemensamt nordiskt institut på ifrågakvarande område.

Stockholm den 30 juni 1969

Valfrid Paulsson

Sven Andersson

Medlemmen av socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Ragnar Berfenstam, Uppsala universitet, socialmedicinska institutionen:

Prognoser beträffande den framtida utvecklingen och de krav, som denna kommer att ställa på den enskilde och samhället, är svårt att utföra och har icke sällan visat sig fulla av brister — ofta rent av felaktiga. Många gånger beror detta självfallet på att underlaget för prognosen varit knapphändig. Alltför bristfällig insikt om vetenskapens väntade framsteg, de

väntade förändringarna i fråga om socialt framåtskridande och national-ekonomisk resursutveckling har legat till grund för framskrivningen.

Ett exempel på konsekvensen av felaktiga prognoser är de senaste årens bristsituation i fråga om sjukvårdspersonella resurser, särskilt i fråga om läkare. När på 1920—1930-talen behovet av läkare för de närmaste decennierna diskuterades, tog man inte med i beräkningen de ökade krav, som en snabb urbanisering, en kraftig allmän standardhöjning, en kommande och diskuterad allmän sjukförsäkring, en intensifierad förebyggande vård samt en snabb allmän medicinsk utveckling med ökade terapeutiska möjligheter skulle komma att innebära.

Det är lätt att efteråt peka på hur felaktiga dessa prognoser var och vilka konsekvenser detta fått. Men det är också lätt att förklara och förstå svårigheterna att göra hållbara prognoser, när både detaljerade uppgifter om den förekommande sjukvårdskonsumtionen och hållbara förutsägelser om förändringar inom samhälle och medicin saknades.

Man hälsar därför med tillfredsställelse tanken på ett institut för framtidsforskning — gärna på gemensam nordisk bas. Det ligger nära till hands att fortfarande exemplifiera med området hälso- och sjukvård samt socialvård, som rimligen vid prioriteringen kommer att kräva ytterligare resurser och därför ur allmän programskrivningspunkt blir tungt vägande. Planläggning på lång sikt torde vara enda vägen för samhället att klara av framtidens ökande behov av vård i alla former. För denna planläggning krävs inte bara visionär kapacitet beträffande konsekvenserna av utvecklingen inom medicinen och medicinsk teknik och beträffande samhällets framtida struktur och resurser, utan även en noggrann deskription och ett detaljrikt studium och ingående analys av hur vårdresurser av alla slag i dag utnyttjas samt ett sammanställande av dessa data med erfarenheter, som samlas inom andra områden.

En institution, som med hjälp av datateknik kan bygga upp en effektiv dokumentation och som dessutom kan samla erfarenheter och realistiska framtidsvyer från den vetenskapliga frontlinjen, torde kunna bygga upp prognostiska modeller till ledning för långtidsplanerarna med betydligt bättre förutsättningar än hittills.

Liknande överväganden torde gälla för övriga områden inom samhället, där planering för framtiden är en nödvändighet.

Man tanke på de allvarliga konsekvenser brister i planläggningen får, vill jag som min mening framhålla, att ökade förutsättningar behöver skapas för att man skall kunna göra en bättre planering för framtiden. Därför torde många skäl föreligga för att stödja förslaget om en utredning om ett institut för framtidsforskning.

Uppsala den 10 juni 1969

Ragnar Berfenstam

**Medlemmen av socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Erik Bylund,
Umeå universitet, geografiska institutionen:**

Då tiden för utarbetande av ett utförligare yttrande varit alltför knapp för mig ber jag härmed att endast i korthet få redovisa min personliga uppfattning i berörda fråga.

Då forskningen rörande framtidsfrågor ännu ej vare sig målsättningsmässigt eller i metodiskt avseende har funnit sin form torde tiden ännu inte vara mogen för inrättandet av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut. I varje fall ställer jag mig personligen mycket tveksam till det framlagda förslaget.

Tills vidare torde framtidsforskningen främjas bäst genom bidrag till de olika redan existerande institutioner som tagit upp framtidsforskningen på sitt program. Därvid torde inte minst organiserandet av konferenser stödjas liksom även bidrag i större utsträckning än hittills lämnas till forskare för resor och uppehåll för att få till stånd nödvändiga personliga kontakter och diskussioner inom detta område.

Det synes mig sålunda sammanfattningsvis vara så att tiden ännu inte riktigt är mogen för ett organisatoriskt och forskningsmässigt väl fungerande nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor.

Umeå den 12 juni 1969

Erik Bylund

Professor

Statens naturvetenskapliga forskningsråd:

Framtidsforskningen utgör ett betydelsefullt område som i de nordiska länderna emellertid befinner sig på ett mycket tidigt utvecklingsstadium. Verksamheten synes i detta skede böra baseras på nordiska och internationella kontakter mellan berörda forskare och organisationer utan att speciella former på det nordiska planet tillskapas härför. I avvaktan på verksamhetens ytterligare utveckling bör därför prövningen av frågan om ett nordiskt institut för ifrågakvarande forskning anstå någon tid.

Stockholm den 27 juni 1969

För statens naturvetenskapliga forskningsråd

Martin Fehrm

Bengt Samuelsson

Försvarets forskningsanstalt:

Ett allt starkare medvetande om behovet av långsiktstänkande i samhällets planeringsprocesser har börjat växa fram under senare år, framför allt aktualiserat av att man inom utvecklade ekonomier allt mer börjat inse den starka kopplingen mellan teknisk-vetenskaplig utveckling och social förändring. De snabba förändringarna i samhället, den tekniska utvecklingens både möjligheter och faror, allt större problem med resursallokering och allt större medvetenhet om vårt ansvar i dag för framtida generationer har fört fram framtidsstudier som en av flera aktiviteter för att skapa bättre förutsättningar att påverka utvecklingen. Enligt forskningsanstaltens uppfattning är ett starkt stöd åt framtidsstudieverksamhet av ökande betydelse. På grund av de likartade problemen i de nordiska länderna och de allt större resurser, som området framtidsstudier kommer att kräva, bedömer forskningsanstalten nordiskt samarbete på området som önskvärt. Således är teori- och metodfrågor och informationsproblemet exempel på delområden, där nordisk samverkan med fördel skulle kunna etableras. Frågan om samverkan beträffande teknisk-vetenskapliga prognoser föreslår forskningsanstalten hänskjuts till Nordforsk för utredning.

Framtidsstudieområdet är emellertid ett förhållandevis nytt och ännu inte väl etablerat forskningsområde och inte heller en klart avgränsad, väldefinierad aktivitet, varför institut med flera olika slag av målsättningar är tänkbara. Forskningsanstalten ifrågasätter därför om man inte borde börja med att bygga upp kunskap och erfarenhet nationellt med utgångspunkt från pågående initiativ och verksamheter och successivt så snart som möjligt la upp samarbete på lämpliga områden.

Frågan om målsättning, arbetsuppgifter och organisation för ett eventuellt samnordiskt institut för framtidsfrågor torde då kunna växa fram på ett naturligt sätt.

Stockholm den 19 juni 1969

Försvarets forskningsanstalt

För generaldirektören

U. Landergren

Statistiska centralbyrån:

Statistiska centralbyråns (SCB:s) statistikproduktion är i första hand inriktad på att tillhandahålla olika kategorier av statistikkonsumenter ett brett upplagt sifferunderlag för vidare analys utifrån de frågeställningar

som är eller kan bli aktuella för användarna av statistiken. SCB har i sina många kontakter med statistikkonsumenterna ofta kunnat konstatera, att dessa för sin praktiska verksamhet och sitt planmässiga handlande är i stort behov av bedömningar rörande framtiden.

Utvecklingsarbetet inom SCB har under senare år varit inriktat på att åstadkomma en väsentlig förkortning av produktionstiderna för statistiken och därmed höja statistikens aktualitetsvärde. Det är emellertid uppenbart att SCB under de närmaste åren måste successivt öka sina insatser på prognosområdet. För många, kanske de flesta, av statistikkonsumenterna är det minst lika väsentligt att få en någorlunda säker bedömning av de framtida förhållandena som uppgifter för tidpunkter som redan har passerats. Det kan med fog hävdas att — även i de fall då statistikkonsumenternas intresse primärt riktar sig mot förhållanden i det förgångna som statistiken belyser — konsumenternas användning av statistiken egentligen syftar till att ge dem möjlighet att bedöma och eventuellt styra förhållandena i framtiden. Dessa aspekter av statistikanvändningen, vilka hör till prognosproblematiken och forskningen rörande framtidsfrågor över huvud taget, är för närvarande föga belysta.

SCB utför redan nu på olika områden arbeten av prognoskaraktär. Sålunda innefattar verkets organisation en särskild byrå, prognosinstitutet, vilken har till uppgift att sammanställa långsiktiga arbetskraftsprognoser samt utbildnings- och yrkesprognoser. Verkets byrå för befolkningsstatistik utför inom sin analyssektion befolkningsprojektioner (prognoser), på regional- och riksnivå, med perspektiv på upp till några årtionden. Annan produktion, t. ex. i fråga om planstatistiken, är direkt avsedd som underlag för framtidsbedömningar inom skilda sektorer av samhällets verksamhet.

Vid sidan av SCB:s reguljära statistikproduktion åtar sig SCB:s utredningsinstitut statistiska specialutredningar av olika slag, ofta i form av intervjuundersökningar. Ej sällan innefattar institutets uppdrag även en problemorienterad analys av resultaten och inskränker sig således inte enbart till statistikproduktion i egentlig mening. SCB har av årets riksdag (prop. 1, bil. 9) anvisats medel till bedrivande av utvecklings- och metodarbete i samband med politiska opinionsundersökningar.

I sammanhanget vill SCB också nämna att det till verket knutna vetenskapliga rådet inrättat tvenne projektgrupper på området. Den ena avser grund- och målforskning rörande prognosfrågor som kan aktualiseras vid prognosinstitutet, den andra gäller utveckling av prognoser inom kriminalitetsområdet.

Bland de många statistikkonsumenter i landet som för närvarande är engagerade i bedömningar rörande framtiden vill SCB här särskilt nämna långtidsutredningen, konjunkturinstitutet, styrelsen för teknisk utveckling, överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, försvarets forskningsanstalt, civilförsvarsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, kommunikationsde-

parlamentets arbetsgrupp för fysisk planering, planverket, länsstyrelserna och 1968 års utbildningsutredning. Behov finns av ökad såväl grund- som målforskning. Detta innebär att tillräckligt utrymme måste skapas för metodutveckling.

Tillgången inom landet på personer med tillfredsställande tekniskt kunnande på området är begränsad. Redan av detta skäl synes det påkallat att undersöka möjligheterna att bygga prognosverksamheten på en bred grund. En gemensam nordisk insats på området torde vara ägnad ge underlag till en ökad satsning på forskning beträffande prognosfrågor. Det samlade metodologiska kunnandet i de nordiska länderna skulle via ett nordiskt institut kunna spridas till de nationella organ som även framdeles förutses vara erforderliga. Ett nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor skulle också som en väsentlig uppgift kunna fungera som en kommunikationskanal genom att samla upp och vidare distribuera forskningsrön till och från internationella och utomnordiska länders prognosforskningsorgan.

Mot bakgrunden av vad ovan sagts vill SCB tillstyrka det framlagda förslaget om en närmare undersökning av förutsättningarna för framtidsfrågor.

Stockholm den 30 juni 1969

Ingvar Ohlsson

Sven Jönhagen

Statens medicinska forskningsråd:

Framtidsforskningen, den nya forskningsgren inom vilken man söker bedöma utvecklingstendenserna inom samhället på lång sikt, befinner sig som förslagsställaren framhåller ännu på ett första stadium. Erfarenheterna från det arbete som hittills bedrivits på området visar dock klart, att en fortsatt penetration av framtidsfrågorna är en väsentlig förutsättning för uppläggnen av en rationell forskningspolitik. Utan tvivel är framtidsforskningen också utomordentligt betydelsefull när det gäller att bedöma efter vilka linjer forskningen bör bedrivas inom de discipliner där man med någorlunda säkerhet kan avgöra var viktiga genombrott vid forskningsfronten är att vänta.

Inom medicinen, liksom på många andra naturvetenskapliga områden, sker utvecklingen emellertid inte sällan språngvis och genom impulser från oväntade håll. Detta sammanhänger med att den medicinska forskningen arbetar med ett material där åtskilliga variabler är endast ofullständigt kända eller ännu oupptäckta. Det har gång på gång visat sig att upptäckter inom ett visst begränsat forskningsfält inom kort tid kommit att få genomgripande återverkningar på såväl forskningsläget i stort som på det praktiska handlandet. Att t. ex. polion skulle kunna bekämpas någon gång i framtiden anade man redan för några decennier sedan, men att det skulle ske med

hjälp av den i sammanhanget dittills föga uppmärksammade vävnadsodlingstekniken och att hela länder under vaccineringskampanjernas gång skulle bli helt fria från poliovirus hade man säkerligen inte kunnat förutsäga. Under tretio- och fyrtiotalen ställdes man plötsligt inför en helt ny klass av läkemedel, nämligen antibiotika och kemoterapeutika, vilka skulle komma att förändra våra möjligheter att bekämpa hittills mycket fruktade och utbredda infektionssjukdomar. Det senaste decenniets forskning på det endokrinologiska området låter förmoda att alla hormoner ännu inte är upptäckta, och den breda multidisciplinära satsningen inom cancerforskningen vittnar om att man inte väntar någon avgörande lösning av cancerproblemen från ett enda håll. Att hjärtat skulle bli ett av de första större organ som **transplanterades från en människa till en annan** och att operationen skulle genomföras i Kapstaden år 1967 hade väl ingen ännu för tio år sedan kunnat förutspå; den fulla vidden av de problem härbärgerandet av främmande vävnad innebär för mottagaren kan icke säkert förutses ens i dag. Trots de alltmer intensifierade forskningsinsatserna är vår kunskap i fundamentala ting fortfarande fragmentarisk, och dagens arbetshypoteser kan inom kort komma att modifieras eller rent av kullkastas av nya rön.

Det oaktat måste framtidsforskningen spela en betydelsefull roll också för medicinen. Det är av stor vikt att nya medicinska forskningsresultat snabbt kan placeras in i ett meningsfullt sammanhang och att deras verkningar inom andra områden kan analyseras utifrån de referensramar framtidsforskningen kan väntas ge. Även för forskningsplaneringen inom vissa grenar av medicinen, t. ex. de biomedicinska disciplinerna (biofysik och molekylärbiologi), torde framtidsforskning få direkt betydelse.

Rådet vill emellertid ifrågasätta om främjandet av framtidsforskning i Norden bäst sker genom inrättande av ett särskilt forskningsinstitut för framtidsfrågor. Erfarenheterna från rådets verksamhet talar snarare för att man verksamt bör stödja de framtidsforskningsprojekt för vilka olika forskare kan komma att ansöka hos respektive forskningsråd eller andra instanser samt att man via redan befintliga internordiska samarbetsorgan bör kunna sörja för att kontakten mellan de olika framtidsforskarna stimuleras och upprätthålles.

Stockholm den 23 juni 1969

För statens medicinska forskningsråd

Bengt Gustafsson

Professor, sekreterare

Claes Wirsén

Docent, biträdande
sekreterare

Statens råd för atomforskning:

Framtidsforskning är ett område av stort intresse för samhället. I den nu aktuella formen är denna forskning ny och oprövad. I Sverige försiggår överväganden inom ett flertal instanser rörande vägar att befordra denna typ av forskning. Mot denna bakgrund anser rådet att tiden ej ännu är mogen att taga ställning till frågan om tillskapande av ett nordiskt institut för denna forskningsgren.

Stockholm den 17 juni 1969

För statens råd för atomforskning

Mats Lemne

Gösta W. Funke

Statens råd för samhällsforskning:

Rådet ställer sig positivt till att engagera sig i frågan om framtidsforskning samt att anvisa medel för studium av de med framtidsforskningen sammanhörande problemen. Av särskilt intresse för rådet är frågan om hur forskningen skall komma att påverka individens framtid.

Däremot ställer rådet sig avvaktande till frågan om inrättande av ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut för framtidsfrågor. Enligt rådets mening bör man inom de enskilda nordiska länderna ha kommit längre i diskussionerna om vad framtidsforskning är och vad framtidsforskning skall omfatta, innan man skapar ett gemensamt nordiskt institut för ändamålet.

Stockholm den 11 juli 1969

För statens råd för samhällsforskning

Torgny Segerstedt

Ake Bruhn-Möller

Statens humanistiska forskningsråd:

Remissen har behandlats vid sammanträde den 30 maj. Forskningsrådet instämmer i att möjligheten att upprätta ett samnordiskt institut för framtidsforskning bör prövas och framhåller därvid det absolut nödvändiga i att man vid planering av ett sådant institut beaktar att gruppen av historiska

vetenskaper arbetar med analys av utvecklingstendenser och därför oundgängligen måste engageras i sådant institutarbete som i motioner påyrkas.

Stockholm den 30 maj 1969

Statens humanistiska forskningsråd

Erik Lönnroth

Åke Lilliestam

Statens råd för byggnadsforskning:

Rådet har forskningsansvar inom ett område där åtgärder har särskilt långvarig verkan. Samhällsbyggnadsbeslut i dag beträffande trafikleder, centrumbildningar i bostadsområden och fördelning av annan bebyggelse kommer att binda utvecklingen långt in i nästa århundrade; de hus som uppförs nu kommer år 2000 till övervägande del att befinna sig i sin medelålder. Det är därför naturligt att rådet har stort intresse för verksamheter som kan bidra till att ge en säkrare bild av den framtid som dessa byggnader skall vara en del av.

Det kan i detta sammanhang vara skäl erinra om att man inom samhällsplaneringen redan i stor utsträckning arbetar med prognoser och modeller som rör mycket långa perspektiv — demografiska utredningar i samband med översiktlig bebyggelseplanering omfattar således ofta en tidsperiod på 20 å 30 år. Men även i den planering, som berör mera tekniskt betonade sektorer av samhällsbyggandet såsom trafik och kommunikationer, förekommer beräkningar och prognoser som omspannar en tidsperiod på 20 år och längre. Det är sant, att man i dessa beräkningar använder en relativt okomplicerad statistisk metodik. Detta hindrar inte att man inom den del av samhällsvetenskaplig forskning, som är nära knuten till olika former av samhällsplanering, har utvecklat metoder som kan bli av värde i den typ av framtidsforskning, som nämns i motionen. Mer förfinade metoder för prediktion har utarbetats inom ekonometrin, när det gäller beräkningar av utvecklingen på vad som i detta sammanhang skulle kallas medellång sikt, d. v. s. tidsperspektiv på 10 å 15 år. Vid planeringen av framtidsforskning inom det tekniska området och inom övriga sektorer av samhällslivet synes det angeläget, att de erfarenheter och behov, som har samband med bl. a. den prognosverksamhet som bedrivs i samband med översiktlig samhällsplanering särskilt beaktas.

Det kan nämnas att ingenjörsvetenskapsakademien nu planerar genomföra en utredning som syftar till att klarlägga vilka organisationer av olika slag som arbetar med samhällsplaneringens problem i Sverige och vilka upp-

Norge

Departementet for familie- og forbrukersaker.
 Forbrukerrådet.
 Varefakta-Komiteen.
 Landsorganisasjonen i Norge.
 Norges kooperative landsforening.
 Norges handelsstands forbund.

Sverige

Statens pris- och kartellnämnd.
 Statens institut för konsumentfrågor.
 Statens konsumentråd.
 Sveriges standardiseringskommission.
 Varudeklarationsnämnden (VDN).

Handelsministeriet i Danmark ansluter sig till yttrande från *Dansk Varedeklarations-Nævn*, som är av den uppfattningen att samarbetet bör fortsätta efter påbörjade riktlinjer men om möjligt intensifieras. *Industriraadet* ansluter sig till varudeklarationsnämndens yttrande. *Butikshandelens Fællesraad* stöder ett nordiskt samarbete på varudeklarationsområdet men hemställer till allvarligt övervägande huruvida det verkligen finns behov av etablering av ett sammordiskt organ. *Statens institut för konsumentfrågor*, som heli instämmer med medlemsförslagets målsättning, föreslår att regeringarna rekommenderas att anmoda respektive lands varudeklarationsinstans att redovisa resultaten av pågående överläggningar så snart dessa avslutats, samt att därefter, om tillfredsställande resultat ej uppnåtts, tillsätta en utredning på internordisk basis enligt förslagsställarna. *Sveriges standardiseringskommission* anser det ej påkallat att det görs någon ytterligare utredning utan man bör avvakta resultatet av arbetet inom de nordiska varudeklarationsorganen. *Varudeklarationsnämnden (VDN)* föreslår att tilläggsförslaget bordläggs i avvaktan på resultatet av de nordiska varudeklarationsgruppernas arbete. Samma synpunkter framför *statens pris- och kartellnämnd*, som inte finner någon åtgärd med anledning av förslaget påkallad för närvarande utan förordar att det bordläggs i avvaktan på slutförandet av det ovannämnda utredningsarbetet. *Statens konsumentråd* däremot uttalar, att det nu aktuella medlemsförslaget går i linje med konsumentrådets inställning, varför konsumentrådet tillstyrker förslaget. *Departementet for familie og forbrukersaker* i Norge uttalar att departementet är enigt om att som ett långsiktigt mål arbeta mot gemensamma nordiska varudeklarationer och gemensamma nordiska organ och finner det önskvärt att de nordiska ländernas regeringar tillsätter ett utskott på internordisk basis för att utreda dessa spörsmål, men departementet finner det föga ändamålsenligt att i dagens läge upprätta ett ställigt gemensamt nordiskt varudeklarationsorgan. *Varefakta-Komiteen* anser det riktigast att fortsätta det nordiska samarbetet efter hittillsvarande linjer. *Norges kooperative lands-*

forening ger sitt helhjärtade stöd till medlemsförslaget som också stöds av *Landsorganisasjonen i Norge. Norges handelsstands forbund* uttrycker uppfattningen att det är tvivelaktigt om det behövs upprättas egna nordiska organ inom detta område. *Varudeklarationsförbundet* i Finland uttalar bl. a.:

Rådets tidigare rekommendation nr 31/1967 har ej för Finlands del lett till positivt resultat. Det åt *Varudeklarationsförbundet* beviljade statsstödet har förblivit oförändrat, d. v. s. 5 000 mark per år. Förbundets inkomststat uppgår innevarande år i sin helhet till 85 000 mark. På grund härav har ledningen av det nordiska samarbetet liksom även de nordiska ländernas aktiva deltagande i ett vidsträcktare internationellt samarbete praktiskt taget helt och hållet omhänderhafts av Sverige, förklarar förbundet.

Ett hinder för samarbetets utvecklande har varit svårigheten att koordinera verksamheten, vilket åter beror därpå, att den inhemska verksamheten bundit i synnerhet de knappare utrustade organens resurser i så hög grad att dessa icke räckt till för det internationella samarbetets utvecklande. För att råda bot på denna brist har de nordiska varudeklarationsorganisationerna övervägt att anställa en gemensam teknisk sekreterare. Hans uppgift skulle vara att planlägga samarbetet och i praktiken föra fram de olika gemensamma projekten. En sådan koordinator skulle utgöra ett effektivt gemensamt organ, som, om det skulle visa sig ändamålsenligt, kan vidare utvecklas.

Varudeklarationsförbundet kan helt omfatta tilläggsförslagets målsättning. Samarbetets vidare utvecklande kan dock skötas både effektivare och billigare genom försorg av vederbörande redan existerande specialorgan, varför förbundet icke anser det ändamålsenligt att för detta ändamål grunda ett nytt organ.

3. Utskottet

Vittgående enighet föreligger uppenbarligen bland berörda intressenter om vikten av att man inom Norden kommer fram till största möjliga enhetlighet i fråga om varudeklarationer. Enligt utskottets mening gör sig detta behov lika starkt gällande hos såväl producenter som konsumenter. Fördelarna med nordisk enhetlighet på detta område måste anses vara så uppenbara att de inte tarvar närmare utläggning, vilket också framgår av flertalet remissyttranden.

När det gäller lämpligaste sätt att förverkliga denna målsättning är emellertid meningarna mera delade. Utskottet anser för sin del att tidsfaktorn är av största betydelse. Den nordiska samhandeln befinner sig i en glädjande stark ökning och differentiering. Det är därför angeläget att denna snabba utveckling på varutrafikens område också får sin motsvarighet på andra områden av betydelse i detta sammanhang, t. ex. just rörande varudeklarationssamarbetet.

Flertalet remissinstanser förordar, att det inledda samarbetet mellan de nordiska varudeklarationsorganen bör fortsättas och vidareutvecklas i nu-

varande form och att etablering av ett särskilt nordiskt organ ej är nödvändigt. Enligt utskottets mening kan det finnas fog för synpunkten att tillräckligt lång erfarenhet ännu ej föreligger beträffande det hittillsvarande samarbetet och att det därför kan vara för tidigt att nu ta slutlig ställning till de lämpligaste formerna för det nordiska varudeklarationssamarbetet.

Å andra sidan finner utskottet det redan nu uppenbart att takten och intensiteten i detta arbete måste väsentligt ökas om man inte skall få en permanent eftersläpning i förhållande till varuutbylets utveckling.

Utskottet får därför föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att öka bidragen till de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att stärka det nordiska varudeklarationssamarbetet samt att anmoda de nordiska varudeklarationsorganen att redovisa sin planläggning av det fortsatta nordiska varudeklarationssamarbetet samt att i ljuset härav överväga vilka ytterligare åtgärder som eventuellt påfordras från regeringarnas sida för att säkerställa ett effektivt nordiskt varudeklarationssamarbete.

Stockholm den 4 november 1969

Trygve Bratteli

(Tf. förman)

Rolf Eliasson

Kuuno Honkonen

Sture Palm

Eino Sirén

Henry Christensen

Torbjörn Fälldin

Jens Otto Krag

Grethe Philip

Ib Stetter

V. J. Sukselainen

Ragnar Christiansen

Gunnar Garbo

Bertil Ohlin

Juha Rihniemi

Sven Stray

*BILAGA 4***I efterhand inkomna yttranden****Nordisk komite for konsumentspørsmål:**

Nordisk komite for konsumentspørsmål vil gjerne få vise til Nordisk Råds tilleggsforslag A 234/e og gjøre oppmerksom på at Komiteen tidligere har avgitt en uttalelse om nordisk varedeklarasjonssamarbeide. Uttalelsen av 16. januar 1963 vedlegges (*se Bihang*).

På Nordisk komites 21. møte i Helsingfors 6. og 7. november i år ble det understreket at Komiteen er av den opfatning at et intensivert nordisk samarbeid med sikte på utarbeidelse av felles varedeklarasjoner er av den største interesse for konsumentene i Norden.

Helsingfors, 25. november 1969

Nordisk komite for konsumentspørsmål

Olavi Väyrynen

Formann

Liv Kielland Bauck

Sekretær

BIHANG

**Uttalande av Nordisk komité for konsumentspørsmål rörande
nordiskt varedeklarationssamarbete**

På det 7. møde i Nordisk komité for konsumentspørgsmål, afholdt i København den 15. og 16. november 1962, var et af dagsordenspunkterne en drøftelse af mulighederne for indførelse af ensartede regler for varedeklaration i de nordiske lande.

Forbrugerrepræsentanter fra såvel Norge, Sverige, Finland som Danmark gav udtryk for det ønskelige i, at varedeklarationsarbejdet i de nordiske lande — i højere grad end det i øjeblikket er tilfældet — kunne fremmes på fællesnordisk basis og udnyttes over disse landes grænser.

Forbrugerrepræsentanterne var opmærksomme på, at deklara-tionsnævne-ne til dels af historiske årsager oprindelig har arbejdet ud fra forskellige forudsætninger og derfor også i en vis udstrækning efter forskellige retningslinjer. Selv om dette har medført principielle forskelle fra land til land, henstiller komiteen, om der fremover kunne skabes muligheder for et inter-nordisk samarbejde med ensartede retningslinjer, selv om komiteen er op-mærksom på, at dette forudsætter en ændret indstilling bl. a. til spørgsmålet, om varerne skal bestå en prøve inden meddelelse af deklarationstilladelse, til spørgsmålet, om kun varer af en vis kvalitet kan opnå varedeklarations-tilladelse og til stikprøvekontrollens hyppighed og udtagelsessted.

Komiteen er vidende om, at den fremsatte anmodning kan være vanskelig for nævnene at imødekomme, men under hensyntagen til den store betydning, løsningen af problemet vil få både for forbrugere og for handel og in-dustri — de sidste to kategorier måske især ved en eventuel indtræden i fællesmarkedet —, foreslår komiteen, at nævnene forsøgsvis prøver et sådant samarbejde for en konkret varegruppe. Der er fra norsk og svensk side fore-slået et samarbejdsforsøg vedrørende varedeklaration af hjemmefrysere, idet man i Norge og Sverige endnu ikke har udarbejdet deklara-tionsregler herfor, hvorimod dette er tilfældet i det danske varedeklarationsnævn.

16. januar 1963

Elisabeth Reinstrup

Komitèformand

D a n m a r k

Dansk Varedeklarations-Nævn:

Vor fremsatte udtalelse kan nu udvides med følgende om den videre ud-vikling af det nordiske samarbejde.

På sidste nordiske varedeklarationsnævns møde i København i august 1969 blev det vedtaget at nedsætte et udvalg bestående af formand eller evt. et nævnsmedlem fra hvert nordisk nævn. Dette fire mands udvalg fik til opgave at fremlægge et handlingsprogram for det nordiske samarbejde om varedeklarationer.

Udvalget har afholdt et møde her den 18. september 1969 og blev enig om at foreslå ansættelse af en fælles sekretær som en hurtig, praktisk og øko-nomisk forsvarlig udvej til at få en ønskelig koordinering og en intensive-ring af det samarbejde, der er i gang. En sådan sekretær kan gøres ansvar-lig for tilrettelægning af arbejdsdeling, administrere nordiske opgaver og harmonisere planlægning og arbejdsform.

De nordiske nævn vil nu undersøge muligheden for dels at få økonomisk baggrund for ansættelsen af en sådan sekretær, dels for at skaffe midler til, at de respektive nævn på nogenlunde ensartet måde kan støtte sekretærens

arbejde med fornøden kontorhjælp m. m., således at der bydes sekretæren arbejdsforhold, der kan give en effektiv udnyttelse af de muligheder, ansættelsen af en fælles sekretær byder.

København, 7. november 1969

F. Bramsnæs

Formand

-- -- -- tillader vi os at give nogle supplerende oplysninger om udviklingen af samarbejdet og de fremtidige planer.

I pagt med den positive ånd i tillægsforslaget og som en naturlig udvikling af det samarbejde, der allerede har været i gang i en årrække, har vi søgt at komme frem til løsninger, som kan give det nordiske samarbejde tilstrækkelige muligheder for at få den indsats og bredde, som er forudsætningen for et organisatorisk fastere samarbejde svarende til det, tillægsforslaget stiller mod.

Det synes klart, at udbygningen af samarbejdet ikke kan foregå uden en tilsvarende udbygning af organisationernes størrelse og muligheder for at deltage i samarbejdet. På nuværende tidspunkt er det således en illusion at regne med et effektivt nordisk samarbejde. Der findes hverken adækvate modtager- eller arbejdsmuligheder i organisationer med så lidt personale som 1 sagsbehandler i Finland, 2 deltidsansatte sagsbehandlere i Danmark og 4 sagsbehandlere i Norge, mens Sverige har ca. 20 sagsbehandlere. De tre førstnævnte lande har ikke engang så stor arbejdskapacitet, at de på tilfredsstillende måde kan bidrage aktivt til et nordisk samarbejde.

Som antydnet i tidligere udtalelser er en fælles nordisk sekretær nødvendig. Parallelt hermed må der ske en udbygning af organisationerne med ansættelse af sagsbehandlere, som udelukkende skal arbejde med nordiske deklamationer og prøvningsmetoder. Disse skal arbejde efter fælles retningslinier og sørge for, at deklamationerne vedtages samtidig i de nordiske lande. Vi regner med, at der i hvert fald kræves mindst 1—2 personer udelukkende til dette arbejde.

Et effektivt samarbejde med optimal udnyttelse af arbejdskraften og fordeling af arbejdsopgaverne kan imidlertid først nås, når varedeklarationsnævnene er forholdsvis jævnbrydige og kan påtage sig hver sin del af de forpligtelser, som samarbejdet kræver. Vi stiller efter et arbejdsfordelingsprincip på 2:1:1:1 med to femtedele til Sverige og en femtedel til hver af de andre. Detaljerede planer for arbejdsfordeling og organisationsmæssig opbygning vil blive fremlagt i løbet af foråret. Vi regner med, at denne udbygning bør ske hurtigst muligt. Vi tror, at denne udbygning af samarbejdet også vil bidrage til en styrkelse af det mere omfattende internationale arbejde. De nordiske lande har været banebrydende for varedeklamationer og anvendes af mange som mønster for udbygning af nationale institutioner. Vi

regner derfor med, at denne er nødvendig for at kunne deltage i det internationale samarbejde, som nu er under udvikling, og påvirke denne i den retning, som alle interesserede parter i Norden anser for at være sund og rigtig.

Vi tillader os derfor at bede Nordisk Råd se med velvilje på vore bestræbelser for at skabe et effektivt nordisk samarbejde på varedeklarationsområdet og støtte vore forslag om at få bevilliget nødvendige midler til arbejdet.

København, den 22. januar 1970

Dansk Varedeklarations-Nævn

(Sign.)

Finland

Kuluttajaneuvosto — Konsumentrådet:

Konsumentrådet anser de officiella varedeklarationerna vara ett av konsumentupplysningens viktigaste medel. I en integrerande marknad har behovet av enhetliga varedeklarationer blivit allt mera uppenbart på både producent- och konsumenthåll. Att skapa de normer och provningsmetoder som erfordras för varedeklarationerna kräver dock tid, pengar och tekniskt kunnande och genom nordiskt samarbete är det möjligt att nå effektivare och mera ekonomiska resultat än enbart med nationella resurser.

Konsumentrådet är medvetet om den samverkan som existerar mellan de nordiska varedeklarationsorganen och om deras strävanden att utveckla arbetet. På grund av alltför knappa resurser och personalbrist har verksamheten dock icke kunnat utvidgas så att den skulle motsvara behovet.

Under åberopande av det ovannämnda förenar sig Konsumentrådet om det i tilläggsförslaget framförda motiveringen för behovet av samarbete och understöder motionen om avgivandet av en rekommendation till medlemsländernas regeringar. Det första steget vid förverkligandet av det åsyftade samarbetet är enligt Konsumentrådets uppfattning, att en utredning tillsättes för att undersöka förhållandena och utarbeta förslag, såsom nämnes i tilläggsförslagets första moment.

Helsingfors den 3 november 1969

Konsumentrådet

Olavi Väyrynen

Vice ordförande

Riitta Ritvala

Sekreterare

S v e r i g e

Varudeklarationsnämnden:

Vi hänvisar till vårt yttrande av den 23 september 1969 till Nordiska Rådets presidium över "Tilläggsförslag om nordiskt varudeklarationssamarbete".

I yttrandet meddelades bl. a. att de nordiska varudeklarationsorganen tillstift en fyramannagrupp med uppgift att utarbeta ett nytt handlingsprogram för det nordiska varudeklarationsarbetet. Vid sammanträde i december kom ledamöterna i gruppen fram till följande synpunkter och förslag:

"I pakt med den positive ånd i tilläggsförslaget og som en naturlig utvikling av det samarbeid som allerede har pågått i en årrekke har vi søkt å komme frem til løsninger som kan gi det nordiske samarbeidet tilstrekkelig muligheter for den innsats og bredde som er forutsetningen for et organisatorisk fastere samarbeid som tilläggsförslaget tar sikte på.

Det synes klart at utbyggingen av samarbeidet ikke kan fortgå uten en tilsvarende utbygging av organisasjonenes størrelse og muligheter for å delta i samarbeidet. I dagens situasjon er det således en illusjon å regne med et effektivt nordisk samarbeid. Det finnes hverken adekvate mottager- eller arbeidsmuligheter i organisasjoner med så lite personale som 1 saksarbeider i Finland, 2 deltidsansatte saksarbeidere i Danmark og 4 saksarbeidere i Norge, mens Sverige har ca 20 saksarbeidere. De tre førstnevnte land har ikke engang så stor arbeidskapasitet at de på tilfredsstillende måte kan bidra positivt til et nordisk samarbeid.

Som antydnet i tidligere uttalelser fordres en felles nordisk sekretær. Parallelt med dette må det skje en utbygging av organisasjonene med ansettelse av saksarbeidere som utelukkende skal arbeide med nordiske deklarasjoner og prøvningsmetoder. Disse skal arbeide etter felles retningslinjer og gi anledning til at deklarasjonene blir vedtatt i alle nordiske land samtidig. Vi regner med at det i hvert land kreves minst 1—2 personer som bare arbeider på dette felt.

Et effektivt samarbeid med optimal utnyttelse av arbeidskraften og fordeling av arbeidsoppgaver kan imidlertid først oppnås når varedeklarasjonsorganene er forholdsvis jevnbyrdige og kan påta seg sin del av de forpliktelser som samarbeidet krever. Vi har tatt sikte på en fordelingsnøkkel (2:1:1:1) for arbeidet med to femtedeler på Sverige og de andre ver sin femtedel.

Retningslinjene for arbeidsrutiner, arbeidsfordeling og organisasjonsmessig oppbygging vil bli fremlagt i løpet av våren. Vi regner med at denne utbyggingen bør skje hurtigst mulig. Vi tror at denne utbygging av samarbeidet også vil bidra til en styrkelse av det mer omfattende internasjonale arbeid. De nordiske land har vært banebrytende med sine varedeklarasjoner og betraktes av mange som et mønster for utbygging av deres nasjonale institusjoner. Vi regner derfor med at denne utbygging er nødvendig for å kunne delta i det internasjonale samarbeidet som nå er under utvikling, og for å kunne påvirke utviklingen i den retning som alle interesserte parter i Norden anser å være sunn og riktig.

Vi tillater oss derfor å be Nordisk Råd se med velvilje på våre bestrebelses for å skape et effektivt nordisk samarbeid på varedeklarasjonsområdet og støtte våre forslag om bevilgning av de nødvendige midler for å få utført arbeidet.”

Stockholm den 13 januari 1970

Varudeklarationsnämnden

Hj. Malmström

H. Kirstein

Tilläggsförslag

om nordiskt samarbete om atomkraftanläggningar

(väckt av Yngve Holmberg)

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område har Nordiska kontaktorganet för atomenergispörsmål den 26 juni 1968 avgivit »Indstilling om udvidet kernekraftsamarbejde i Norden» (*NU 1968: 15*). I detta betänkande framlägges vissa förslag som närmare återgives i danska regeringens meddelande den 17 januari 1969 till Nordiska rådet om rekommendationen. Av meddelandet framgår vidare att betänkandet överlämnats till den arbetsgrupp som under Nordiska ämbetsmannakommittén sysslade med industripolitik. Vissa synpunkter på frågan om atomkraftsamarbetet återfinnes också i ämbetsmannakommitténs rapport om Nordek-planen (*NU 1969: 1*).

Emellertid har av senare upplysningar framgått att frågan om samarbete vid uppförande av atomenergianläggningar numera behandlas i särskild ordning utanför det egentliga Nordek-samarbetet. Spörsmålet om ett nordiskt samarbete på detta fält tillhör de viktigaste samsamarbetsfrågorna i Norden. Dels gäller det här energiförsörjningen och därmed hela underlaget för den industriella expansionen. Dels är det fråga om investeringar av den storleksordning att ett sammanförande av alla tillgängliga resurser synes nödvändigt för att dessa skulle kunna bli mest effektivt utnyttjade.

Under sådana omständigheter synes det mig självfallet att Nordiska rådet måste ägna fortsatt uppmärksamhet och intresse åt frågan om nordiskt atomkraftsamarbete. Rådet bör följa samsamarbetsplanerna på detta område. Av vikt är att företrädare för olika meningsriktningar inom rådet får möjlighet inverka på samsamarbetsplanernas utformning.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att verka för att de problem, som är förbundna med utbyggnaden av de för energiförsörjningen nödvändiga atomkraftanläggningarna i Norden, löses gemensamt.

Stockholm den 1 mars 1969

Yngve Holmberg

BILAGA 1

Yttranden över tilläggförslaget

NORDEL, organ för nordisk elkraftsamarbejde

— — — skal herved meddeles, at NORDEL efter en drøftelse af spørgsmålet på sit møde i Helsingfors den 14. august 1969 ikke finder, at der er grund til at kommentere sagen, idet de nordiske drøftelser om samarbejde på atomenergiens område nu er tilbage i Nordek-forhandlingerne, således som det fremgår af embedsmandsudvalgets rapport af juli 1969.

Angående NORDEL's syn på et nordisk samarbejde på atomenergiområdet skal vi i øvrigt henvise til vort brev af 2. april 1969 til de nordiske industriministre (*se Bihang*).

Hellerup, den 28. august 1969

NORDEL

Carl Andersen

BIHANG

**Skrivelse fra NORDEL till de nordiska industriministrarna angående nordiskt
samarbete på atomenergiområdet**

NORDEL har med interesse studeret det pr. den 4. marts 1969 udsendte communiqué fra et møde mellem den danske handelsminister og industriministrene fra Finland, Norge og Sverige vedrørende spørgsmålet om nordisk samarbejde på atomenergiområdet.

Communiqueet oplyser som bekendt, at følgende 4 punkter skal gøres til genstand for fortsatte undersøgelser med henblik på at skabe grundlag for regeringernes stillingtagen:

1. Forsknings- og udviklingssamarbejde på reaktor- og brændselsområdet.

2. Placering af kernekraftværker og deres indpasning i det nordiske kraftsystem.

3. Samarbejde vedrørende uranproduktion (inklusive prospektering) samt udvikling og eventuel opførelse af et anlæg til uranberigelse og/eller et anlæg til tungtvandsproduktion.

4. Industrielt samarbejde omfattende hele reaktor- og brændselsområdet inklusive konkrete projekter, f.eks. en tungtvandsreaktor i fuld skala.

I denne anledning skal NORDEL tillade sig over for ministeren at fremføre sit syn på de således igangsatte undersøgelser, der dels berører, dels griber direkte ind i interesseområder for elforsyningerne, hvis nordiske samarbejde omfattes af NORDEL's virke:

Ad 1. NORDEL ser positivt på forsknings- og udviklings samarbejdet på reaktor- og brændselsområdet og forudsætter herved, at det finder sted i nøje tilknytning til industriens og elværkerne behov på kort og langt sigt.

Ad 2. NORDEL skal ikke her tage stilling til eventuelle miljøspørgsmål i forbindelse med placering af kernekraftværker, da *communiquéet* formodentlig ikke i første række tager sigte herpå.

Hvad indpasningen af kernekraftværker i øvrigt angår, er dette en integrerende del af elforetagernes planlægningsvirksomhed og kan ikke løsriives fra sin sammenhæng. Det er ifølge sagens natur en opgave, som kun kan løses af elværkerne selv. NORDEL medvirker hertil — som værende det etablerede nordiske samarbejdsorgan inden for elkraftområdet — ved løbende intern information om aktuelle planer, herunder også om kernekraftværker. Endvidere er det NORDEL's målsætning at tilpasse udbygningen således, at optimale forhold opnås for det samlede nordiske kraftsystem. Dette kan eksempelvis opnås ved skiftevis kraftværksudbygning, der giver fordelene ved udnyttelse af store enheder.

Ad 3. Fra NORDEL's side er man positivt indstillet over for et nordisk samarbejde, som kan føre til en sikker, men samtidig konkurrencedygtig forsyning af kernebrændsel. Et sådant samarbejde kan eventuelt udstrækkes til at omfatte lande uden for Norden. Foruden prospektering, produktion og berigning af uran forekommer det motiveret også at overveje mulighederne for oparbejdning af brugt kernebrændsel.

Ad 4. NORDEL er ligeledes positivt indstillet over for et industrielt samarbejde omfattende reaktor- og brændselsområdet.

Ad 3 og 4. I forbindelse med de anførte tanker om opførelsen af et anlæg til tungtvandsproduktion og projekteringen af en tungtvandsreaktor i fuld skala finder NORDEL det nødvendigt at anbefale, at man forholder sig afventende, indtil der foreligger tilstrækkelige og gunstige erfaringer enten fra det svenske udviklingsarbejde vedrørende tungtvandsreaktorer eller fra tilsvarende udenlandsk virksomhed.

Af betydning for valget af reaktortype er tilførslen af kernebrændsel og udviklingen af breederreaktoren. Til Deres orientering fremsendes vedlagt en redegørelse »Åtgärder från NORDEL's sida i kärnbränslefrågan» af den 7. marts 1969, (se *Bihangstillägg 1*) hvorefter det fremgår, at der ikke er nogen grund til at satse på tungtvandsreaktorer med henvisning til begrænsede ressourcer af plutonium til breederreaktorer.

Til yderligere information om NORDEL og dets virksomhed vedlægges »Stadgar för NORDEL» och NORDEL's årsberetning fra 1967 (*här ej tryckta*) samt kopi af NORDEL's skrivelser af den 16. september 1968 og 2. april 1969 til henholdsvis Nordisk Råd og de nordiske landes regeringer (se *Bihangstillägg 2 och 3*).

NORDEL står selvfølgelig til tjeneste, såfremt yderligere oplysninger eller en eventuel nærmere drøftelse af de fremførte synspunkter skulle vise sig at være ønskelig.

Hellerup, den 2. april 1969

NORDEL

Carl Andersen

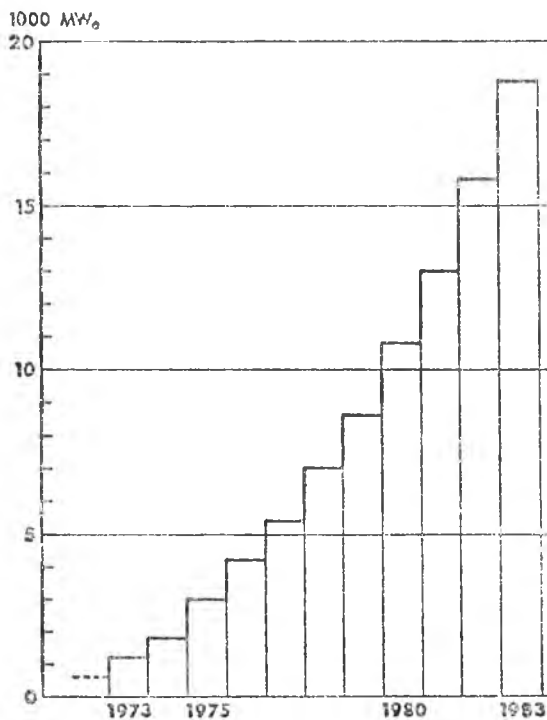
BIHANGSTILLÄGG I

Åtgärder från NORDELS sida i kärnbränslefrågan

Vid sammanträde med NORDEL:s planeringsutskott den 1—2 oktober behandlades rapporten från Nordisk Kontaktorgan för Atomenergispørgsmål den 26 juni 1968 om »udvidet kernekraftsamarbejde i Norden» (NU 1968: 15). Bl. a. diskuterades frågan om det kunde finnas anledning för NORDEL att göra någon insats i fråga om en samordning av bränsleförsörjningen för planerade kärnkraftverk i NORDEL-länderna.

Jag fick i uppdrag att med anlitande av experter inom Sydkraft och andra kraftföretag studera frågan och lämna en rapport till NORDEL:s planeringsutskott.

Diagram

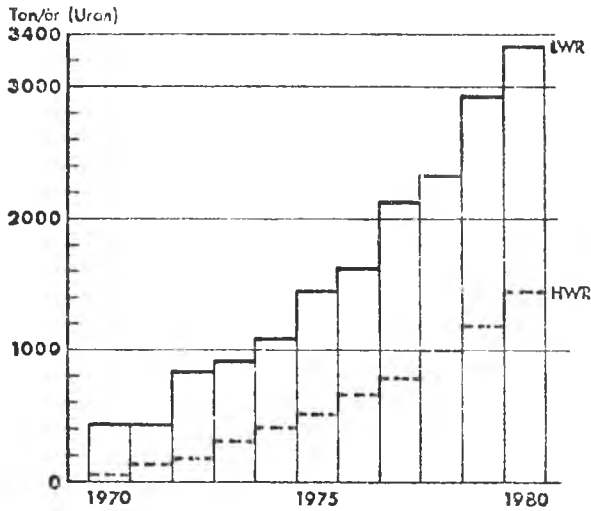

Prognose for installeret kernekraft i Norden 1973—1983

Bränslebehov för kärnkraftverk i NORDEL-länderna

Kontaktorganets beräkning av bränslebehovet för kärnkraftverk i Norden är baserad på i *Diagram 1* återgiven prognos över installerad effekt. Som synes räknar man med en total effekt 1975 om 3 000 MW och för 1980 angives nära 11 000 MW. I texten angives att man ej beaktat en möjlig ök-

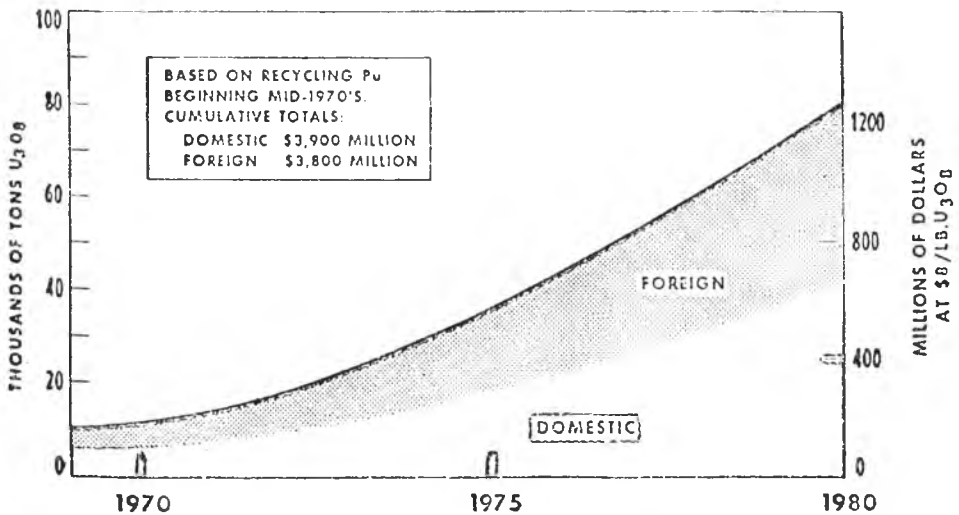
Diagram 2

Årligt behov af naturligt uran ved kernekraftsudbygning med udelukkende letvandsreaktorer (LWR), henholdsvis tungtvandsreaktorer (HWR) i Norden 1970—1980.

ESTIMATED ANNUAL URANIUM REQUIREMENTS

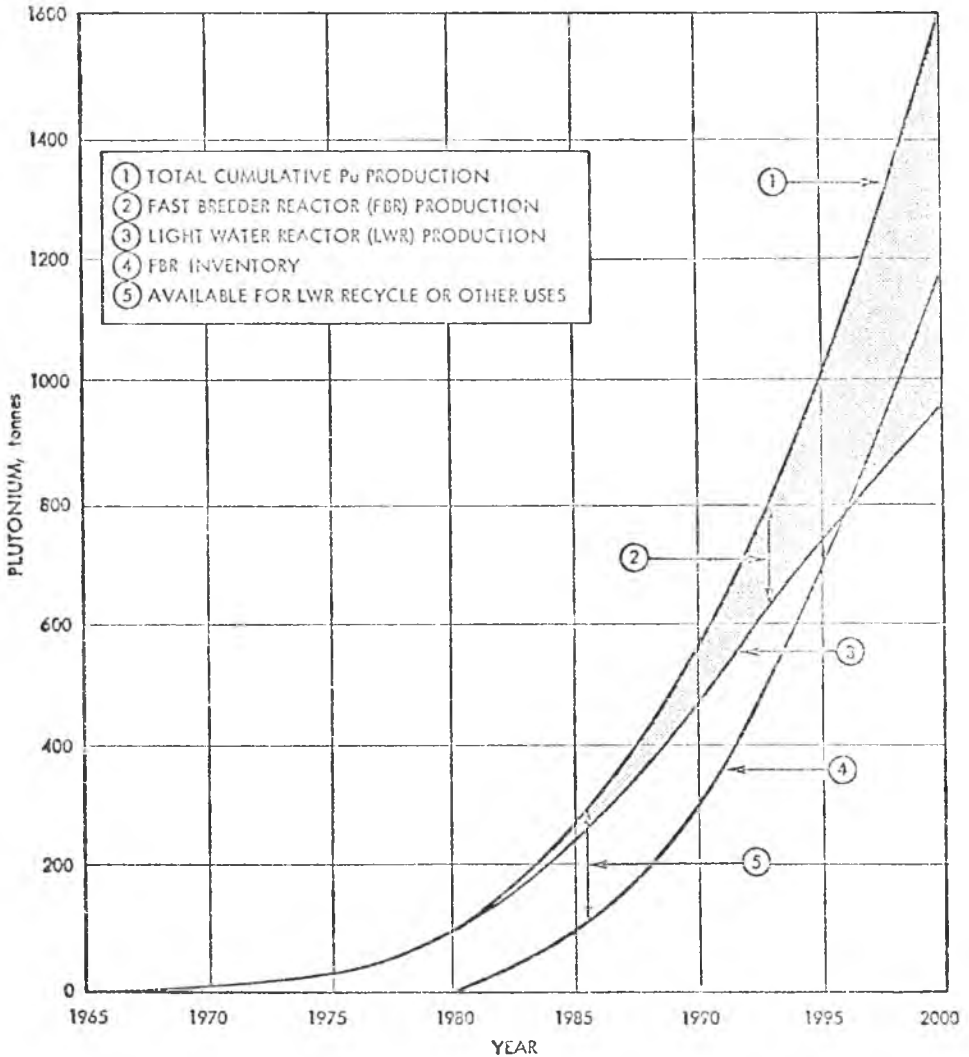
The non-Communist world

Obs. skalan i nedre diagrammet är short tons $U_3O_8 = 0,76$ [metrisk ton uran. Världsförbrukningen 1980 sålunda $80\ 000 \cdot 0,76 = 61\ 000$ ton uran.

Diagram 3

DWG. NO. G-58-819

Available recovered plutonium and requirements in the U. S.

ning med 10 procent genom att vissa kraftvärmeverk kan bli baserade på kärnenergi. Siffran för 1975 förefaller rimlig, däremot är måhända uppskattningen för 1980 något i överkant. Enligt den svenska CDL-studien skulle den i Sverige installerade effekten bli 6 300 MW. Denna siffra är såvilt nu kan bedömas något för låg. Inklusiv kraftvärmeverk pekar nämligen kraftföretagens nuvarande planer på totalt ca 7 500 MW. Bl. a. med hänsyn till bedömningarna av kärnkraftens räntabilitet i Danmark verkar

emellertid i alla fall 11 000 MW för hela Norden vara något i överkant. (Ämbetsmannakommittén har trots det sträckt sig ännu längre och anger i sin rapport i januari 1969 att den installerade effekten 1980 beräknas bli 13 000 MW, varav Sverige 10 000 MW.)

Det beräknade uranbehovet framgår av det i *Diagram 2* återgivna diagrammet. För jämförelse har i samma bilaga återgivits ett diagram över den prognoserade förbrukningen i hela världen exklusive USSR och Kina. Det senare diagrammet är hämtat från en rapport den 14 november 1968 från U.S. Atomic Energy Commission. Som synes skulle 1980 årsförbrukningen inom Norden i LWR-alternativet utgöra c:a 5 procent av världsförbrukningen.

Den t. o. m. 1980 ackumulerade förbrukningen av uran blir

för Norden	18 000 ton
för hela världen	380 000 ton

Bortsett från eventuella fel i relationen Sverige — övriga Norden i vad avser installerad effekt i kärnkraftverk verifieras nämnda siffror för Norden av de beräkningar som nyligen gjorts i Sverige såsom underlag för pågående upphandling av uran. Förhandlingar om köp av bränsle pågår nu för de kraftverk som är under byggnad och offerter har infordrats för de ytterligare kraftverk som planeras skola byggas under första hälften av 1970-talet.

Plutoniumproduktion och snabba reaktorer

Kontaktorganet har även beräknat den årliga produktionen av plutonium i de nordiska kärnkraftverken. Enligt beräkningen skulle den i LWR-alternativet öka till 1,4 ton/år i stadium 1980. Detta plutonium kan endera återföras och utnyttjas i termiska reaktorer eller sparas för senare användning i snabba reaktorer.

Hur utvecklingen kan illustreras av de i *Diagram 3* återgivna kurvorna över prognoserad tillgång och användning av plutonium i USA. (Diagrammet hämtat från en rapport från U.S. Atomic Energy Commission vid Enrichment Services Seminar i Oak Ridge 7—8 nov. 1968.) Man räknar där med att till en början återföra det mesta plutoniet till termiska reaktorer. Successivt kommer dock allt större kvantiteter att erfordras för snabbreaktorer. En lättvattnreaktor behöver 15 år på sig för att skapa tillräckligt mycket plutonium för start av en snabb reaktor med samma effekt. Det har därför tidigare befarats att utbyggnadstakten för snabba reaktorer skulle komma att begränsas av tillgången på plutonium. Enligt det återgivna diagrammet från AEC skulle så ej bli fallet i USA.

Oaktat skalan skiljer sig gott och väl en tiopotens kan förhållandena i USA användas som underlag för bedömning av utvecklingen i Norden. Om man förutsätter samma fördröjning mellan USA och Norden för snabbreaktorer som för termiska reaktorer blir förhållandena direkt analoga, dvs. utbyggnaden av snabba reaktorer kommer ej att begränsas av tillgången på plutonium. En sådan begränsning kan däremot uppkomma om vi inom Norden skulle börja bygga snabba reaktorer samtidigt med att sådana reaktorer byggs i kommersiell skala i USA. Våra termiska reaktorer, som kommit in relativt sent, skulle då ej hinna producera tillräckligt mycket plutonium. Vid en sluten hushållning finge man då parallellt med snabba reaktorer även bygga en del effekt i form av termiska reaktorer. Om den nuvarande amerikanska bedömningen är riktig bör det dock finnas möjlig-

heter att köpa plutonium på världsmarknaden. Detta torde vara mera rationellt än att försöka åstadkomma plutoniumbalans internt för det i detta sammanhang lilla system som Norden utgör.

Nordiskt samarbete i kärnbränslefrågan

Uranförbrukningen är i relation till världsmarknaden liten såväl om man betraktar varje nordiskt land för sig som om hela Norden ses som en enhet. Till skillnad från anläggningar för själva bränsleelementtillverkningen måste anriknings- och uppberedningsanläggningar baserade på hittillsvarande teknik ha betydligt större kapacitet för att bli konkurrenskraftiga. Vidare har det hittills ej upptäckts några i dagens prisläge på världsmarknaden brytvärda uranförekomster i något av länderna. Det är därför för närvarande knappast möjligt för Norden att bli självförsörjande i fråga om kärnbränsle.

Självfallet kan ytterligare uranförekomster komma att upptäckas och den tekniska utvecklingen leda dithän att anrikningsanläggningar kan byggas i mindre enheter med bibehållen ekonomi. Vissa sådana projekt baserade på en ny separationsmetod studeras för närvarande i bl. a. Holland, Storbritannien och Tyskland. Om den nya metoden skulle visa sig framgångsrik kan måhända den nordiska marknaden vara tillräcklig för en anrikningsanläggning. Därav följer emellertid ej automatiskt att man skall sikta på fullständig självförsörjning i fråga om hela bränslecykeln. Alla produkter från urankoncentrat till plutonium kommer att bli internationella handelsvaror med i förhållande till transportkostnad högt värde. Anläggningar för de olika konverteringsprocesserna kommer automatiskt att styras till platser som har de bästa ekonomiska förutsättningarna, varav närhet till förbrukningsplatsen för färdigt bränsle är av relativt liten betydelse. Viktigast i sammanhanget är vid nuvarande teknik tillgång till billig elkraft. C:a halva kostnaden för anrikning utgöres av kostnaden för elkraft. Med den på gascentrifugering baserade nya tekniken är elkraftkostnaden däremot ej mer än 10 å 15 procent. Om exempelvis någon plats i Norden skulle lämpa sig bra för en anrikningsanläggning kan en sådan byggas i stort sett helt oberoende av den nordiska förbrukningen av kärnbränsle. Emellertid torde ett sådant projekt innebära en så stor ekonomisk insats att det av det skälet eventuellt krävs en samlad nordisk bakgrund. Detta är emellertid i så fall en normal industrietableringsfråga som ej direkt angår kraftföretagen och NORDEL.

Det enda område där NORDEL för dagen synes kunna göra någon insats är i fråga om upphandling av uran. För närvarande diskuteras inom Sverige ett sådant samarbete mellan samtliga företag som bygger eller planerar bygga kärnkraftverk. Det ligger nära till hands att utsträcka detta samarbete till att omfatta hela Norden, när kärnkraftverk börjar byggas även i de andra länderna.

Malmö den 7 mars 1968

Y. Larsson

Skrivelse från NORDEL till Nordiska rådet angående kärnkraftsamarbete i Norden

Som bekendt har Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål foranlediget af Nordisk Råd afgivet en »Indstilling om udvidet kernekraftsamarbejde i Norden« af den 26. juni 1968, som på side 9 udmunder i 4 anbefalinger. Heraf angår især punkterne 2 og 3 elkraftforsyningen, der samarbejder inden for NORDEL, som herved tillader sig at fremkomme med bemærkninger dertil.

Fra vor tidligere korrespondance vil det erindres, at NORDEL er et organ sammensat af personer beskæftiget inden for elforsyningen i de nordiske lande, og at hvert land er repræsenteret af 3—4 medlemmer. NORDEL er et rådgivende organ til fremme af internationalt, herunder først og fremmest nordisk, samarbejde med hensyn til produktion, distribution og forbrug af elektricitet. NORDEL blev stiftet i 1963 og virker, som det vil erindres, i overensstemmelse med de tanker, som i sin tid blev fremsat inden for Nordisk Råd om oprettelsen af en fælles nordisk komité til behandling af elkraftspørgsmål. Organet må ses som en videreførelse af de bestående to-sidige samarbejder, som til stadighed udvikles. Vigtige arbejdsområder er det aktuelle driftssamarbejde såvel som langsigtet systemplanlægning, hvilket manifesterer sig ved arbejdet inden for NORDEL's driftsudvalg og planlægningsudvalg.

Hovedtanken bag bestræbelserne inden for såvel hvert land som NORDEL er, at det nordiske kraftsystem med dets stigende vækst skaber øgede samarbejds muligheder, og at dette må lages i betragtning ved løsning af de økonomiske og driftssikkerhedsmæssige spørgsmål til gavn for alle parter, således at en optimal planlægning og drift til enhver tid tilsigtes. Man er allerede nået vidt ad denne vej og agter at fortsætte linien fremover. For planernes gennemførelse borger, at om end NORDEL i princippet er rådgivende, repræsenterer medlemmerne direkte den altovervejende del af elforsyningen i de respektive lande (*se nedan*).

Udbygningen med kernekraftværker i Norden såvel som disses drift og brændselsforsyning indgår selvfølgelig som et naturligt led i det omtalte samarbejde. Løbende udarbejdes og offentliggøres fra elværkernes side langsigtede udredninger for produktionsapparatets udbygning, som under visse nærmere angivne forudsætninger peger på en betydelig kernekraftandel i fremtiden. At man allerede er ved at realisere disse planer i Sverige, medens en lignende udvikling først kan forventes på et senere tidspunkt i Danmark, Finland, Norge og Island, betinges af lokale forhold såsom renteniveau, brændselspriser og vandkraftressourcer, ligesom også politiske afgørelser har øvet indflydelse.

Det ligger i sagens natur, at planlægningen må være fleksibel, således at udbygningen til stadighed tilpasses indtrufne ændringer i forudsætningerne. Derfor har det vist sig hensigtsmæssigt med passende mellemrum at omprøve de langsigtede og mere generelle studier. Som nævnt kan det forventes, at planerne i de enkelte lande i stadig større omfang koordineres inden for NORDEL's rammer. Man må imidlertid regne med, at det nødvendigt vil være endnu nogle år, inden planlægningsteknikken er så avan-

ceret, at en realistisk udredning omfattende det samkørende nordiske kraftsystems udvikling set under ét kan gennemføres.

NORDEL's planlægningsudvalg, som har været i gang i et års tid, arbejder i øjeblikket med de mest nærliggende opgaver, sasom koordinering af de aktuelle udbygningsplaner og undersøgelse af forudsætningerne for forstærkning af samkøringsforbindelserne. Samtidig hermed udvikles planlægningsinstrumentet — indbefattende bl. a. avanceret datamaskineteknik — hvorved mulighederne for at imødekomme de øgede krav til fælles planlægning, som udbygningen i slutningen af 1970'erne stiller, stadig udbygges.

Inden for NORDEL følges planerne for anlæg af kernekraftværker og disses indpasning i ledningsnettet op ikke alene på basis af de bredere undersøgelser, men også ved direkte kontakt mellem de interesserede parter vedrørende enkeltprojekter for at klarlægge de eventuelle samarbejds- muligheder — f. eks. ved alternerende kraftværksudbygning — og nyttiggøre disse, når forholdene taler herfor.

Den langsigtede udredning af kernekraftens rolle inden for Norden, der er omtalt under pkt. 2 i Kontaktorganets anbefalinger, er indbefattet i de undersøgelser, som foretages på realistisk grundlag inden for NORDEL's kreds. Hvad specielt den ligeledes under pkt. 2 nævnte langsigtede forsyning med kernebrændsel angår, er dette spørgsmål af største interesse for de nordiske kraftforetagender. NORDEL mener dog, at man foreløbig bør afvente udviklingen inden for reaktortechnologien — ikke mindst i forbindelse med breederreaktorerne, førend realistiske undersøgelser af optimeringskarakter kan udføres.

Skulle der imidlertid fremkomme spørgsmål eller forhold i forbindelse med det ovenfor nævnte, som det måtte være hensigtsmæssigt at få nærmere belyst, finder NORDEL det som sin naturlige opgave at stå til tjeneste hermed.

Med henblik på Kontaktorganets 3. anbefaling, sidste stykke, ønsker NORDEL at påpege den kendsgerning, at der hos kraftforetagenderne inden for Norden allerede i dag er flere store kernekraftværker under bygning eller projektering, hvorom nordisk industri har eller har haft mulighed for at samle sig, naturligvis forudsat teknologisk og konkurrencemæssig basis herfor.

Det skal i øvrigt nævnes, at elselskaberne, som står bag opførelsen af de omtalte kernekraftværker, har stillet disse til disposition for NORDEL-kredsen som erfaringscentre med mulighed for aktiv deltagelse i alle arbejdsfaser af interesserede fra de fem nordiske lande.

NORDEL kan tilslutte sig pkt. 1 i Kontaktorganets anbefalinger, som omhandler samordningen af atomenergiinstitutionernes virksomhed, og forudsætter derved, at det reaktortechnologiske forskning- og udviklingsarbejde finder sted i nær tilknytning til industriens og elværkernes behov.

Vi har endvidere noteret os pkt. 4 som værende en hensigtsmæssig foranstaltning.

NORDEL står selvfølgelig til rådighed for såvel Nordisk Råd som de enkelte landes regeringer med eventuelle supplerende oplysninger, der måtte tjene til belysning af samarbejdet inden for elforsyningen i Norden.

Hellerup, den 16. september 1968

NORDEL

Carl Andersen

NORDEL:s medlemmar per den 1 september 1968*Danmark*

Direktør Sven Albrechtsen, Sydøstsjællandss Elektricitets Aktieselskab
SEAS

Formand for Danske Elværkers Forening

Direktør Carl Andersen, Nordsjællandss Elektricitets og Sporvejs Aktieselskab (NESA), Elektricitetsselskabet Isefjordværket Interessentskab (IFV) og KRAFTIMPORT I/S

Formand for NORDEL

Direktør Erik Leif Jakobsen, Det Jysk-Fynske Elsamarbejde, ELSAM

Direktør Jens Møller, I/S Vestkraft

Suppleant:

Direktør Viggo Mortensen, Københavns Belysningsvæsen.

Finland

Direktør Tapio Kunnas, Finlands elektricitetsverksförening r. f.

Industrirådet Urho Hakkarainen, Handels- och industriministeriet, industriavdelningen

Avdelningsdirektör Aulis Hiekko, Imatran Voima Oy

Direktör Martti Laurila, Imatran Voima Oy

Island

Direktør Eiríkur Briem, Landsvirkjun

Generaldirektør Jakob Gislason, Statens energistyrelse

Suppleant:

Direktør Steingrímur Jónsson.

Norge

Direktør Rolv Heggenhougen, Norsk Hydro A/S

Samkjøringsjef Erling Pedersen, Nordenfjeldske kraftsamband

Samkjøringsjef Lars Raknerud, Samkjøringen

Direktør Sigurd Aalefjær, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Sverige

Direktör J.-E. Ryman, Stockholms elverk

Driftsdirektör Sven Lalander, Statens vattenfallsverk
Næstformand i NORDEL

Planeringsdirektör Jonas Norrby, Statens vattenfallsverk

Direktör Sune Wetterlundh, Sydsvenska kraftaktiebolaget
Formand for Svenska kraftverksföreningen

Sekretariat m. v.

NORDEL's sekretariat varetages af KRAFTIMPORT I/S

NORDEL's adresse er:

NORDEL

Strandvejen 102

2900 Hellerup

Danmark.

BILAGSTILLÄGG 3

**Skrivelse fra NORDEL til de nordiska regeringarna angående utvidgat nordiskt
ekonomiskt samarbete**

Rapporten påpeger under afsnittet II.E. Industri, teknisk forskning og energi specielt samarbejdsmulighederne på elektricitetsområdet såvel industrielt og forskningsmæssigt som energipolitisk på kort og langt sigt, medens det anføres, at behovet på de øvrige energipolitiske områder for et nærmere samarbejde ikke synes at være særlig påtrængende for tiden.

Endvidere nævnes, at den energipolitiske målsætning bør være, at de nordiske lande ved et energimæssigt samarbejde skal kunne dække deres voksende energiforbrug på økonomisk gunstigere vilkår end ved ren national energipolitik, og at dette samarbejde bør udbygges gradvist i takt med udvidelsen af samarbejdet på andre områder. Samarbejdet inden for elforsyningen skal som mål have et optimalt elektricitetssystem.

Endelig foreslås som foranstaltning på energiområdet, at det nordiske samarbejdsorgan, som får ansvaret for energispørgsmål, skal have til opgave nøje at følge udviklingen på energiområdet, skal tage initiativet til og fremlægge hovedprincipper for en gradvis udbygning af energisamarbejdet samt påse, at de nødvendige undersøgelser bliver udført. Organet skal herved tage hensyn til tilgængelige energiresourcer og industrielle og forskningsmæssige forudsætninger. Konkret foreslås oprettet en fællesnordisk kraftbørs og en videre udbygning af samarbejdslinierne, bl. a. på grundlag af allerede drøftede projekter.

Som det måtte være regeringen bekendt bl. a. fra den tidligere fremsendte kopi af NORDEL's skrivelse af den 16. september 1968 til Nordisk Råd angående »Kernekraftsamarbejde i Norden» (*se oven*), er NORDEL oprettet af de samarbejdende nordiske elforsyninger med henblik på en stadig udbygning af fællesskabet, hvorved en optimal planlægning og drift af det fælles kraftsystem til enhver tid tilsigtes under hensyntagen til økonomiske, driftssikkerhedsmæssige og realistiske planlægningstekniske mu-

ligheder. Til yderligere orientering om NORDEL vedlægges »Stadgar för NORDEL« samt NORDEL's årsberetning fra 1967 (här ej tryckta).

NORDEL's virksomhed er en videreførelse af mangeårige relationer inden for nordisk elforsyning, og der er herved opnået sådanne resultater, ligesom udredninger om yderligere integrering er bragt frem til et sådant stade, at den målsætning, der er indeholdt i embedsmandsrapporten for elektricitetsområdets vedkommende, og som er på linie med NORDEL's, må siges at være tilstræbt på fornuftig måde og i realistisk omfang. Således har der f. eks. allerede længe eksisteret en »kraftbørs«, ligesom udbygning af samkøringslinier har fundet sted for at udnytte foreliggende samarbejds-muligheder. Begge områder vil fortsat blive udviklet, og dette arbejde ligger som en naturlig opgave inden for NORDEL's rammer.

På baggrund heraf må det anses for uheldigt, at den foreløbige embedsmandsrapport ikke gør opmærksom på den kendsgerning, at der netop inden for elkraftsektoren på naturlig måde allerede er etableret et dybt forankret nordisk samarbejde med opnåede resultater og fremtidssigte i nøje samklang med de aktuelle almene samarbejdsbestrebelse i Norden. Ydermere finder NORDEL's virksomhed sted i overensstemmelse med tanker, som tidligere er fremsat inden for Nordisk Råd, ligesom der periodisk afgives referat til dette.

NORDEL skal for sit vedkommende udtrykke sin positive stilling til et forstærket nordisk samarbejde, hvilket da også fremgår af NORDEL's hidtidige virke inden for elforsyningens område. Der må imidlertid advares imod, at elsamarbejdet kompliceres med en administrativ overbygning over det arbejdsfelt, som allerede dækkes af NORDEL.

Det er følgelig vor opfattelse, at det forud for tilrettelæggelsen af en mulig fremtidig organisation for samarbejde mellem de nordiske lande vil være hensigtsmæssigt, at NORDEL's synspunkter uddybes og gøres gældende. NORDEL skal derfor sluttelig anmode om, at en drøftelse med embedsmandsudvalget må blive bragt i stand snarest beejligt.

Hellerup, den 2. april 1969

NORDEL

Carl Andersen

D a n m a r k

Atomenergikommissionen:

I denne anledning skal man under henvisning til det i medlemsforslag sag A 235 T/e anførte om, at spørgsmålet om samarbejdet om opførelse af atomenergianlæg nu behandles for sig uden for det egentlige Nørdek-samarbejde, henlede opmærksomheden på, at de fire nordiske landes industriministre den 4. marts 1969 har anmodet en tjenestemandsgroupe om at gøre spørgsmålet om nordisk samarbejde på atomenergiområdet til genstand for fortsat udredning med henblik på at skabe grundlag for regeringernes stillingtagen.

Den pågældende tjenestemandsgroupes rapport blev den 11. juli frem-

sendt til de fire nordiske landes industriministre med den i kopi vedføjede skrivelse (*se Bihang*), ligesom den samtidig blev oversendt til det nordiske embedsmandsudvalg vedrørende Nordek, der medtog rapporten som bilag 4 i den til de nordiske regeringer medio juli afgivne beretning (*NU 1969: 11*), idet embedsmandsudvalget dog i beretningen har anført, at flere centrale spørgsmål slår åbne, og at udvalget ikke har behandlet disse spørgsmål.

Der foreligger i henhold til det for atomenergikommissionen oplyste endnu intet om industriministrenes stilling til den omhandlede rapport.

København, den 27. august 1969

E. b.

Hans von Bülow

BIHANG

**Skrivelse fra den nordiske tjenestemandsgroupe vedrørende atomenergisamarbejde till
den danske handelsminister og industriministrene i Finland, Norge og Sverige**

Under et møde i tilslutning til Nordisk Råds 16. session i Stockholm i marts 1969 endes den danske handelsminister og industriministrene i Finland, Norge og Sverige om at anmode fire tjenestemænd, én fra hvert land, om at gøre spørgsmålet om nordisk samarbejde på atomenergiområdet til genstand for fortsat udredning med henblik på at skabe grundlag for regeringernes stillingtagen.

Tjenestemandsgruppen fremsender hermed den hoslagte rapport »Nordisk Atomenergisamarbejde« dateret 11. juli 1969 og omfattende en sammenfatning af tjenestemandsgruppens overvejelser vedrørende de i ministrenes meddelelse af 4. marts 1969 opregnede spørgsmål (*se NU 1969: 11, Bilaga 4*).

I rapporten redegøres for, at man, med Asea-Atom som kerne, kunne danne et nordisk atomindustrielskab med virksomhed på reaktor- og brændselområdet og, parallelt hermed, danne en fællesnordisk statslig organisation til reaktorteologisk forskning og udvikling. Eksisterende nationale forskningsinstitutter inden for området tænkes omfattet af samarbejdet.

Gruppen har søgt at skitsere de former, hvorunder et nordisk atomindustrielskab og et nordisk reaktorteologisk udviklingsfællesskab kunne tilvejebringes. En række vigtige spørgsmål vil efter gruppens opfattelse kræve en videre, mere indgående behandling. Såfremt det findes ønskeligt, at sagen viderebearbejdes, foreslår gruppen, at dette sker ved direkte forhandling. Udviklingen på atomenergiområdet forløber imidlertid så ha-

sligt, at gruppen anser det for at være af væsentlig betydning for en udnyttelse af de foreliggende samarbejdsmuligheder, at eventuelle forhandlinger indledes snarest. Med hensyn til et nordisk atomindustriselskab bør repræsentanter for regeringerne såvel som for de interesserede industrier deltage. I direkte tilknytning hertil bør etableringen af et fælles forsknings- og udviklingsprogram på reaktor- og brændselområdet og organisationen af dets gennemførelse gøres til genstand for forhandlinger.

Med hensyn til de øvrige i ministrenes meddelelse nævnte spørgsmål konkluderer gruppen, at disse med fordel kunne viderebehandles af det i 1957 oprettede Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål.

København, den 11. juli 1969

Bo Aler

Odd Göthe

Hans Henrik Koch

Erkki Laurila

Formand

Handelsministeriet:

Under et møde i tilslutning til Nordisk Råds 16. session i Stockholm i marts 1969 blev der opnået enighed mellem den danske handelsminister og industriministrene i Finland, Norge og Sverige om at anmode en tjenestemandsgruppe om at gøre spørgsmålet om nordisk samarbejde på atomenergiområdet til genstand for fortsat udredning med henblik på at skabe grundlag for fortsat udredning med henblik på at skabe grundlag for regeringernes stillingtagen.

Arbejdsgruppen har afgivet rapport til de pågældende ministre den 11. juli 1969. Rapporten er trykt som bilag til den af det nordiske embedsmandsudvalg den 24. juli 1969 offentliggjorte rapport om »Udvidet nordisk økonomisk samarbejde« (NU 1969: 11).

Handelsministeriet, II. afd., 3. kontor, vil kunne henholde sig til det af arbejdsgruppen i rapporten anførte vedrørende nordisk samarbejde på atomenergiområdet.

København, den 14. august 1969

P. m. v.

E. b.

Erik Nielsen

Ministeriet for offentlige arbejder:

I denne anledning skal man efter stedfunden brevveksling med elektricitetsrådet meddele, at danske el-interesser i hvert fald indtil videre må anses fuldt ud tilgodeset ved det samarbejde, der er etableret gennem NORDEL's virksomhed, og at man derfor ikke mener, at der i øjeblikket er behov for yderligere udbygning af det internordiske samarbejde på dette felt.

København, den 29. august 1969

P. m. v.

E. b.

J. Bang Christensen

Industriraadet:

--- -- skal Industriraadet udtale, at man ikke har forslag til ændring af det stillede forslags ordlyd, at man ser positivt på et samarbejde også på det nævnte område inden for de nordiske lande, men at man fremdeles finder det mest hensigtsmæssigt, at energiforsyningen ligger i hænderne på private selskaber, og at samarbejdet derfor bør etableres direkte mellem sådanne.

København, den 28. juli 1969

P. r. v.

E. b.

Flemming Claussen

N o r g e**Departementet for industri og håndverk:**

Departementet kan meddele at på et møte i mars 1969 ble den danske handelsminister og industriministrene i Finland, Norge og Sverige enige om å la nordisk samarbeid på atomenergiområdet bli gjenstand for fortsatt utredning. Det ble utpekt en tjenestemann for hvert av de nordiske land for sammen å foreta denne utredning, som skulle danne grunnlag for regjeringenes behandling av og stillingstagen til et nordisk samarbeid på atomenergiområdet. Tjenestemannsgruppen avga sin rapport den 11. juli 1969, til den danske handelsminister og industriministrene i de andre nordiske land (*NU 1969: 11, Bilaga 4*).

Rapporten omfatter forsknings- og utviklingssamarbeid, lokalisering av atomkraftstasjoner, samarbeid vedrørende uranproduksjon og industrielt samarbeid omfattende hele reaktor- og brenselområdet. Rapporten er for tiden til behandling i departementet.

Den nordiske rådgivende organisasjon for samarbeid på elektrisitetsforsyningens område, NORDEL, har tatt opp spørsmålene om en videre utbygging av samkjøringslinjer for å sikre at det ikke oppstår tekniske problemer ved innføring av store aggregater i det sammenkoblede nordiske nett, bl. a. for å bidra til å holde kraftkostnadene lavest mulig. Dette arbeid er spesielt aktuelt for tilrettelegging av innføringen av atomenergianlegg i Norden.

Oslo, 5. september 1969

Odd Gøthe

Knut Solem

S v e r i g e

Statens vattenfallsverk:

Angivna förslag om nordiskt samarbete om atomkraftanläggningar utmynnar i en hemställan att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att verka för att de problem, som är förbundna med utbyggnaden av de för energiförsörjningen nödvändiga atomkraftanläggningarna i Norden löses gemensamt.

Nordiska kontaktorganet för atomenergispörsmål föreslår i sitt förslag om nordiskt kärnkraftsarbete ett ökat nordiskt samarbete inom fyra olika områden, nämligen de olika kärnforskningsinstitutens verksamhet, kraftindustriernas kärnkraftutbyggnad och bränsleförsörjning, den tillverkande industrins uppträdande som leverantör av utrustning för kärnkraftstationer samt koordinering av riktlinjerna för behandling av säkerhetsfrågor. Av dessa områden är det särskilt det område, som avser kärnkraftutbyggnader och kärnbränsleförsörjning, som för närvarande mera direkt berör Vattenfallsverket.

Det nordiska samarbetet inom elkraftområdet sker för närvarande främst genom det härför bildade organet NORDEL. NORDEL har redan i skrivelse till Nordiska Rådet den 16 september 1968 framlagt vissa synpunkter med anledning av den i förevarande sammanhang aktuella utredningen. Vattenfallsverket och dess representanter i NORDEL har oreserverat ställt sig bakom de framförda synpunkterna, av vilka i det följande de viktigaste huvuddragen återges i sammandrag.

Ett viktigt arbetsområde för NORDEL är den långsiktiga systemplane-

ringen, vilket tagit form i arbetet inom NORDEL:s planeringsutskott. Den nordiska kraftindustrin har redan nått långt ifråga om optimal planering och drift, och man eftersträvar att fortsätta på den insiagna vägen. Planernas genomförande främjas av att NORDEL:s medlemmar representerar en helt dominerande del av kraftindustrin i respektive länder, även om NORDEL i princip är ett rådgivande organ.

Utbyggnaden av kärnkraftverk liksom även kärnbränsleförsörjningen ingår givetvis som ett naturligt led i NORDEL-samarbetet i fråga om systemplaneringen. Inom kraftindustrin utarbetas och offentliggöres tid efter annan långsiktiga utredningar om produktionsapparatens utbyggnad, vilka under vissa angivna förutsättningar pekar på en betydande andel kärnkraft i framtiden. Tidsmässiga olikheter i ländernas planer betingas av lokala förhållanden såsom räntenivå, bränslepriser och vattenkraftresurser, liksom även politiska avgöranden har inverkat.

De långsiktiga studierna måste med vissa mellanrum omprövas, och det kan förväntas, att planerna inom de enskilda länderna i allt större omfattning koordineras inom NORDEL:s ram. Man får emellertid räkna med att det ännu dröjer några år, innan planeringstekniken kommit så långt, att det nordiska kraftsystemet beräkningsmässigt kan behandlas som en enhet. Utvecklingen av planeringshjälpmedlen, innefattande bl. a. avancerad datateknik, ökar möjligheterna att möta de stigande krav på gemensam planering, som ställes av kraftutbyggnaden i slutet av 1970-talet.

Vid sidan av de mera generella undersökningarna om byggandet av kärnkraft och inpassandet av kärnkraftverk i ledningsnäten förekommer också direkta kontakter mellan intresserade parter för att klarlägga och nyttiggöra eventuella samarbetsmöjligheter beträffande enskilda projekt.

Långsiktig utredning om kärnkraftens roll i Norden inklusive kärnbränsleförsörjning enligt kontaktorganets rekommendation till de nordiska regeringarna innefattas således i de utredningar, som företas inom NORDEL-samarbetet. Kärnbränslefrågan är av största intresse för den nordiska kraftindustrin. Man anser dock, att man t. v. måste avvakta utvecklingen inom reaktorteknologin, icke minst beträffande bldreaktorer, innan realistiska undersökningar av optimeringskaraktär kan utföras.

Vattenfallsverket vill understryka vikten av vad NORDEL har anfört i sin ovannämnda skrivelse. Det redan existerande samarbetet — bilateralt och inom NORDEL — på elenergiområdet möjliggör även beträffande utbyggnader av kärnkraftanläggningar att samarbetet bör kunna utvecklas på ett tillfredsställande sätt, om man nöjer sig med en strikt ekonomisk målsättning för samarbetet. Givet är dock att samarbetet skulle främjas om detsamma kunde ske i en atmosfär, som över hela det ekonomiska området präglas av nordiskt samförstånd och samarbetsvilja. Det skulle vara av värde om finansieringsformerna kunde bli friare och i stort sett oberoende av riksgränserna. Det kan exempelvis gälla deltagande i produktionsutbygg-

nad i annat nordiskt land eller en samkörningsförbindelse, som kräver större investeringar i det ena landet än i det andra.

För att vara ekonomiska måste kärnkraftaggregaten byggas mycket stora. Den största tillåtliga aggregatstorleken i ett system står i relation till kraftsystemets storlek. En utbyggnad i Norden av kärnkraftanläggningar med ekonomisk storlek kommer därför att underlättas genom samkörningen mellan de nordiska kraftsystemen och genom koordinering av kärnkraftutbyggnaderna. Ett ökat nordiskt samarbete är ur denna synpunkt värdefullt. Genom att Sverige inom Norden hittills har kommit längst, när det gäller utnyttjande av kärnkraften, bör ett utnyttjande av de svenska erfarenheterna kunna påskynda utvecklingen inom övriga nordiska länder.

NORDEL har i den tidigare refererade skrivelsen pekat på, att de svenska kraftföretag, som har kärnkraftverk under uppförande, ställt dessa till förfogande för aktivt deltagande av representanter från intresserade företag i de nordiska länderna. Som ett led i detta samarbete kan nämnas det erfarenhetscentrum, som bildats med anknytning till Ringhalsprojektet. Genom att tjänstemän från olika kraftföretag i de nordiska grannländerna därigenom kan beredas tillfälle att deltaga i olika uppgifter i samband med konstruktion, uppförande, idrifttagning samt drift av Ringhals-aggregaten blir det möjligt för de medverkande företagen att på ett lämpligt sätt inhämta erfarenheter från sådan verksamhet.

Bränsleförsörjningen har en kortsiktig och en långsiktig aspekt. Nordiskt samarbete för den långsiktiga försörjningen blir först aktuellt när man i andra nordiska länder än Sverige börjar uppföra konkreta projekt. De kraftföretag i Sverige, som nu bygger kärnkraftanläggningar, har etablerat ett nära samarbete avseende dessa anläggningars bränsleförsörjning. När kraftföretag i övriga nordiska länder avser att uppföra kärnkraftstationer, skulle det kunna vara av gemensamt värde, att alla nordiska kraftföretag, som skall upphandla naturligt uran och olika tjänster ingående i bränslecykeln, samordnade denna verksamhet.

I den långsiktiga aspekten av bränsleförsörjningen ingår flera frågor, som behandlas i kontaktorganets förslag, såsom den framtida nordiska försörjningen med anrikat uran samt upparbetningen av bränsle. Den förra frågan har redan tagits upp av de nordiska ländernas industriministrar såsom en fråga, där nordiskt samarbete kunde etableras, varvid man i första hand förutsatt ett studium av urananrikning medelst gascentrifugering. Då det givetvis skulle vara av betydelse för elkraftförsörjningen i Norden, om en ekonomisk anläggning för anrikning av uran kunde uppföras, är denna fråga av stort intresse för kraftindustrin. Enligt Vattenfallsverkets uppfattning bör i första hand utredas förutsättningarna för en ekonomisk nordisk anläggning för urananrikning medelst centrifugemetoden och organisationen av ett samarbete vid ett eventuellt fortsatt studium av denna metod. På längre sikt torde det även vara av värde, om man kunde samordna upparbet-

ningen av i reaktorer bestrålade bränsleelement. Denna fråga är dock ej brådskande, eftersom så stora kvantiteter bestrålade bränsleelement att en ekonomisk anläggning skulle kunna byggas inte erhålles förrän under 1980-talet.

Som en särskild uppgift anges i utredningen en undersökning av nordiskt samarbete för disponeringen av plutonium, producerat i nordiska reaktorer för bl. a. start av snabba reaktorer. Det går ännu inte att med någon större säkerhet fastställa när och om bldreaktorerna kommer att bli kommersiella. Olika tidpunkter under 1980-talet anges som sannolika för kommersiell introduktion av dessa reaktorer. När de olika nordiska länderna har bestämda, preciserade program för kärnkraftutbyggnaderna under ifrågasvarande tidsperiod torde en samordning av utnyttjningen av plutoniet vara av värde, men så länge dylika program saknas, bör en utredning av denna fråga anstå.

I utredningen omnämnes tungvattenreaktorn som ett möjligt samarbetsprojekt. Enligt vattenfallsverkets uppfattning bör drifterfarenheterna från Marvikenstationen avvaktas, innan man i Sverige tar ställning till ett eventuellt fortsatt utvecklingsarbete på tungvattenreaktorer, även om ett sådant skulle kunna bedrivas i samarbete med övriga nordiska länder.

Sammanfattningsvis anser vattenfall, att behandlingen av frågor rörande nordiskt samarbete vid införandet av kärnkraft i de nordiska elkraftsystemen och därmed sammanhängande problem, såsom erforderlig utbyggnad av kraftöverföringsnätet, ingår som ett naturligt led i det samarbete, som redan etablerats inom de nordiska kraftförelagens samarbetsorgan — NORDEL. Åtgärder, som allmänt underlättar det ekonomiska samarbetet över gränserna inom Norden, synes kunna underlätta en gynnsam utveckling i riktning mot en rationell koordinering av kraftförsörjningen inom de nordiska länderna. Den framtida försörjningen med kärnbränsle torde inrymma problem som sträcker sig utanför kraftindustrins normala intressesfär, men enligt vattenfalls uppfattning är det ännu för tidigt att ta upp dessa frågor till avgörande.

Stockholm den 28 maj 1969

Statens vattenfallsverk

Erik Grafström

Inge Bergström

Bertil André

Sveriges industriförbund:

I anledning härav vill Industriförbundet för sin del betona att frågorna om utbyggnaden av de för den framtida energiförsörjningen nödvändiga atomkraftanläggningarna är synnerligen viktiga för det ekonomiska sam-

arbetet i Norden. Energiförsörjningen skapar ju en av belingelserna för industripolitiken.

Industriförbundet understödjer därför motionärens hemställan att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att verka för gemensamma lösningar av de problem som är förbundna med utbyggnaden av atomkraften i Norden.

Stockholm den 4 juni 1969

Sveriges industriförbund

Wilhelm Paues

Erik Braunerhielm

ASEA-Atom:

Vår uppfattning är att rubricerade tilläggsförslag i sin allmänt hållna formulering mer syftar till kraftföretagen än till den konstruerande och tillverkande industrin. I den mån förslagsställaren avser förhållanden såsom standardisering av anläggningsstorlekar, samordning av säkerhets- och förläggningsfrågor och liknande aspekter, vill vi dock framhålla att en gemensam lösning kan medföra icke oväsentliga kostnads- och tidsbesparingar.

Västerås den 23 maj 1969

Aktiebolaget ASEA-Atom

Lars Halle

Verkställande
direktör

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e och 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område, rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Se sak A 273 T/e, Bilaga 2)

Medlemsförslag

om vidareutbildning av socialpersonal

(Väckt av Johannes Antonsson och Salve Salvesen)

Den ekonomiska och sociala utvecklingen i de nordiska länderna har som bekant många gemensamma drag. I stor utsträckning har socialpolitiska initiativ tagits mot bakgrund av gemensamma erfarenheter och behov. De sociala uppgifter som skall lösas torde vara av relativt likartad karaktär och i stort sett används samma metoder för att lösa dem. Dessa förhållanden pekar på att tämligen likartade kvalifikationskrav borde kunna uppställas i alla de nordiska länderna på de personer som handhar de sociala uppgifterna.

I anledning av en av Nordiska rådet antagen rekommendation om högre utbildning för socialpersonal (*rek. nr 14/1964*) har ett underutskott under Nordiska socialpolitiska kommittén utarbetat en rapport om samnordisk socialutbildning (*NU 1968: 13*). Rapporten har av Nordiska socialpolitiska kommittén överlämnats till de nordiska ländernas regeringar med förslag om att en försöksverksamhet med kompletteringsutbildning för viss personal på det sociala området skulle anordnas under år 1969. Enligt uppgift torde kursen omfatta cirka två veckor. Rådets socialpolitiska utskott uttalade vid behandlingen av i anledning av rekommendationen till rådets sjuttonde session avlämnade regeringsmeddelanden, att de i rapporten framlagda förslagen icke kunde anses motsvara de önskemål om möjligheter till samnordisk utbildning för socialpersonal, vilka avsetts med rekommendationen. Rekommendationens syfte hade framför allt varit att få till stånd en fortbildning av kvalificerad personal på det sociala området.

Det synes angeläget, att frågan om kvalificerad vidareutbildning för socialpersonal toges upp till förnyad prövning på nordisk bas. Särskilt aktuell synes frågan om utbildning av lärare till socialhögskolorna vara. Här avses lärare i metodfacken, individuellt socialt arbete, grupparbete, social planläggning och administration. Någon institution för utbildning av lärare i dessa ämnen finns icke i de nordiska länderna. Det måste anses otillfredsställande att de som önskar sådan utbildning är nödsakade att söka sig till utbildningsanstalter utomlands. En sådan utbildning ställer sig mycket kostsam och innebär även den nackdelen att den utbildning som erhålls t. ex. i England och USA icke alltid är helt tillämplig på förhållandena i de nor-

diska länderna. Varje nordiskt land för sig har ett relativt begränsat behov av denna lärarutbildning, varför det synes naturligt att de nordiska länderna gemensamt medverkar till anordnande av en sådan utbildning. Ytterligare skäl för ett nordiskt samgående i detta avseende är att för här föreslagna utbildning fordras högt kvalificerade lärare, varpå tillgången torde vara relativt begränsat.

Behov av vidareutbildning gör sig även gällande för tjänstemän inom social administration och planläggning. I allt större utsträckning synes socialadministrationen lokalt och regionalt stå inför viktiga planläggningsuppgifter. Arbetet med att finna fram till ändamålsenliga administrativa lösningar synes utgöra en aktuell uppgift i alla de nordiska länderna. Behovet av undervisning i social administration och planläggning har under senare år kommit till uttryck i undervisningsplanerna för socionomutbildningen. Största delen av de tjänstemän, som i dag arbetar med den sociala planläggningen och har ansvaret för administrationen, har icke fått sådan undervisning i grundutbildningen. Behov föreligger därför av en förhållandevis grundlig vidareutbildning för dessa tjänstemän, exempelvis i form av kurser om cirka tre månader.

Lagstiftningen i de nordiska länderna överlåter i stor utsträckning ansvaret för administration och planläggning av de sociala insatserna på kommunala och regionala organ. Den ekonomiska och tekniska sidan av planläggningen tillvaratages av särskilt upprättade organ med tjänstemän, som är utbildade eller får utbildning för sådana uppgifter. Dessa organ synes förvänta att de sociala aspekterna på planläggningen blir representerade och tillvaratagna av andra organ, exempelvis sociala nämnder och sociala tjänstemän. Det förväntas av dessa organ att de har kunskap om exempelvis förebyggande arbete, miljöfaktorer och trivselskapande åtgärder, som främjar anpassning och kan byggas in i den totala planläggningen.

I de nordiska länderna försiggår betydande strukturförändringar med omflyttningar av människor till nya orter och arbetsplatser, nya samhällsbildningar etc. I en sådan omställningsprocess är det rimligt att myndigheterna söker att påverka utformningen av nya samhällen med sikte på trivsel och välfärd. De frågor och uppgifter som aktualiserats i ett sådant sammanhang är ofta av sådan karaktär att de måste angripas från en tvärfacklig synpunkt. En vidareutbildning av de sociala tjänstemännen bör därför ej begränsas ensidigt till de sociala tjänstemännens synpunkter på planläggningen utan i stor utsträckning söka att integrera synpunkter från ekonomi, teknik, arkitektur, sociologi och andra discipliner, som har betydelse för val av planlösningar.

Under senare år har man i de nordiska länderna arbetat på att nå fram till effektiva lösningar på de administrativa frågorna. Både sociallagstiftningen och de sociala problemen har ändrat karaktär. Nya principer och målsättningar har skapat behov av smidiga och mera ändamålsenliga

administrationsordningar. Tjänstemännen i de olika nordiska länderna har här fått erfarenhet genom sina försök. Analyser av organisationsförhållandena och de erfarenheter som samlats bör kunna ge värdefulla impulser och underlag för nya initiativ och lösningar på de administrativa frågorna. Genom en undervisning, organiserad på nordisk bas, bör kunna samlas erfarenheter och insikter från de olika länderna. Detta kan ske genom att man utnyttjar de lärarkrafter som finns i de enskilda länderna och genom kursdeltagarnas egen aktivitet. En sådan undervisning, särskilt tillrättalagd för sociala tjänstemän i den lokala och regionala förvaltningen, bör kunna utgöra ett värdefullt bidrag till vidareutbildning i social administration och planläggning. Hittills har såvitt är bekant sådan undervisning icke förekommit bortsett från mycket korta kurser under några dagar. Detta torde ha sin förklaring i att uppgiften synes alltför omfattande att lösas av varje enskilt land för sig. Betraktas behoven och möjligheterna för de nordiska länderna gemensamt synes det rationellt och möjligt att lösa uppgiften på nordisk bas.

Undervisningen bör förslagsvis omfatta vidareutbildning i planläggning och planläggningsteknik särskilt med sikte på olika planläggningsuppgifter på det lokala och regionala området, administration och administrativ teknik, liksom användning av moderna tekniska hjälpmedel av olika slag och personalfrågor. Sociala tjänstemän från den centrala, regionala och lokala förvaltningen med erfarenheter från administration och planläggning bör få tillgång till en sådan undervisning. Målsättningen för undervisningen bör vara att ge de sociala tjänstemännen bästa möjliga insikt i administrativa uppgifter och i planläggningen för att kunna stärka inslaget av sociala hänsyn i lösningen av planläggningsfrågor. Kurserna bör omfatta minst tre månader.

För att en nordisk vidareutbildning för socialpersonal skall vara möjlig förutsättes en något så när likartad grundutbildning. Det synes lämpligt att grundutbildningen givas nationellt. Grunddragen i utbildningen och i undervisningsplanerna över huvud taget borde, på grund av den gemenskap som inledningsvis berörts, kunna i stort sett vara desamma vid alla nordiska socialhögskolor. Det torde icke vara helt ogörligt att nå fram till en uppläggning av utbildningen för socialarbetarna i de nordiska länderna på sådant sätt att den kan utgöra underlag för en gemensam vidareutbildning.

En undersökning bör komma till stånd för att klarlägga om större likformighet i grundutbildningen för socialpersonal kan och bör genomföras. Vidare bör undersökas om en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av socialarbetare bör upprättas. Till en sådan institution bör knytas utbildningen av lärare i metodfacken vid grundutbildningen för socialarbetare (individuellt socialt arbete, grupparbete, social planläggning och administration) och vidareutbildning av social personal i social administration och planläggning. Möjligheten att knyta den senare utbildningsformen till nå-

gon redan befintlig socialhögskola i något av de nordiska länderna bör även undersökas.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera de nordiska regeringarna, att vidtaga åtgärder för att få till stånd en kvalificerad vidareutbildning för socialpersonal.

Stockholm den 4 mars 1969

Johannes Antonsson

Salve Salvesen

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan:

Frågan om samnordisk utbildning av personal på det sociala området behandlades av Nordiska rådet vid sessionen 1963 med anledning av ett regeringsförslag från Finland.

Efter remiss av förslaget avgav Nordiska hälsovårdshögskolan yttrande den 17 april 1963. I yttrandet framhölls, att det bland sociala funktionärer föreligger en avsevärd skillnad i grundutbildning, primär socialutbildning och speciell utbildning. Den institution, som skall ordna utbildning i någon form för ett så olikartat klientel, kommer att ställas inför betydande svårigheter. Det vore därför sannolikt bäst att redan befintliga utbildningsinstitutioner på det sociala området påtoge sig att anordna internordiska kurser, var och en inom sitt område. Hälsovårdshögskolan förklarade sig dock beredd att anordna sådana kurser inom hygienens och socialmedicinens ämnesområden för kategorier av socialvårdstjänstemän med lämplig och någorlunda likartad primärutbildning under förutsättning att resurser ställdes till högskolans förfogande för dylik kursverksamhet. Från flera håll påpekades att viss utbildning av här ifrågavarande slag borde kunna förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan.

Följande år föreslog rådet (*rekommendation nr 14/1964*) de nordiska regeringarna att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal.

Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte vid behandlingen av rekommendationen ett underutskott för att utreda ärendet. Detta utskott avgav den 12 juni 1967 ett betänkande, Samnordisk social utbildning (*NU 1968: 13*). Enligt betänkandet skulle utbildningsbehov föreligga både för administrativ personal och för personal som arbetar med klienter. Den personal som arbetar med klienter indelades i olika yrkesgrupper såsom läkare, psykologer, socionomer, pedagoger, sjuksköterskor och annan vårdpersonal. Utskottet ansåg att behovet av samnordisk utbildning var uppenbart för denna sistnämnda grupp. Vidare angavs de vårdgrupper, inom vilka denna personal arbetar, nämligen barn- och ungdomsvård, familjevård, åldringsvård, hälso- och sjukvård, däribland mentalvård, invalidvård, vården av psykiskt efterblivna, alkoholistvård, kriminalvård.

Under framhållande av att det ej är ändamålsenligt att binda den första tidens verksamhet för en nyupprättad nordisk socialutbildning vid en alltför fast organisation samt att en fast organisation är behöflig, men att denna kan upprättas först sedan tillräcklig erfarenhet vunnits av en försöksverksamhet, föreslog utskottet, att ett samarbetsråd tillsättes med uppgift att under det första skedet kartlägga för nordisk utbildning lämpade, redan befintliga kurser, att utreda i vilken utsträckning olika utbildningsanstalter kan ta emot elever från de andra nordiska länderna samt att själv anordna kortare och längre kurser på olika håll i Norden. Som exempel på längre kurser angavs mentalhygienisk kurs, kurs i alkoholistvård och kurs i familjebehandling.

Enligt föreliggande medlemsförslag har Nordiska socialpolitiska kommittén överlämnat betänkandet till de nordiska ländernas regeringar med förslag om att en försöksverksamhet med kompletteringsutbildning för viss personal på det sociala området skulle anordnas under år 1969. Utbildningen skulle omfatta ca två veckor. Nordiska rådets socialpolitiska utskott framhåller, att detta icke kan anses motsvara de önskemål och möjligheter till samordisk utbildning för socialpersonal, vilka avses med Nordiska rådets rekommendation nr 14/1964. Dess syfte var att få till stånd en vidareutbildning av kvalificerad personal. Enligt medlemsförslaget föreligger behov av en förhållandevis grundlig vidareutbildning, exempelvis i form av en kurs om cirka tre månader för tjänstemän, som arbetar med social planläggning och ansvar för administrationen. Förslagsställarna hemställer i medlemsförslaget, att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en kvalificerad vidareutbildning för socialpersonal.

I fråga om *vidareutbildningens längd* vill hälsovårdshögskolan anföra följande.

Högskolan har sedan mer än 15 år erfarenhet av samordisk vidareutbildning av kvalificerad personal inom allmän hälso- och sjukvård. Vid högskolan undervisas läkare, veterinärer, sjuksköterskor, sanitäringenjörer, hälsovårdsinspektörer och sjukhusadministratörer från de nordiska länderna. Kurser för andra yrkesgrupper är under utredning, t. ex. i socialodontologi. Undervisningen är en vidareutbildning för högre kompetens. För administration av verksamheten har högskolan en liten, fast anställd personal, medan undervisningen bygger på anlitan av lärarkrafter från de nordiska länderna. Stor vikt lägges vid kursdeltagarnas aktivitet. Erfarenheterna av samundervisning vid högskolan av olika yrkesgrupper inom den allmänna hälso- och sjukvården är mycket goda. Vid högskolan utbildas till övervägande del funktionärer på regional nivå. Det har visat sig ändamålsenligt att för dessa tjänstemän anordna kurser eller delkurser av en till två månaders längd. Så har till exempel högskolans ämbetsläkarkurs omfattat tre delkurser på två månader. I andra fall, t. ex. beträffande sjuk-

husadministratörer, har en kurs på en månad anordnats på försök med avsikt att förlänga kurstiden efter vunna erfarenheter. Det synes högskolan uppenbart, att en kurs om cirka två veckor icke ger möjlighet till en sådan kompletterande utbildning och fortbildning, som rekommenderas av Nordiska rådet. Å andra sidan synes det tveksamt, om en utbildningstid av tre månader bör förordas — ehuru en så grundlig vidareutbildning måste vara av stort värde. Inom högskolan har vi nämligen den erfarenheten, att flertalet tjänstemän — i synnerhet högt kvalificerade tjänstemän — icke utan betydande olägenheter kan lämna sina befattningar under längre tid än två månader i följd. Högskolan anser att en utbildningskurs om cirka två månader bör kunna ge en förhållandevis grundlig vidareutbildning.

Beträffande *organisationen av vidareutbildningen och förläggningen av kursverksamheten* vill hälsovårdshögskolan framhålla följande synpunkter.

Högskolan finner det önskvärt att grundutbildningen göres så likartad som möjligt i de nordiska länderna. Detta är en förutsättning för en vidareutbildning i samnordisk regi. Erfarenheterna från högskolans verksamhet talar för betydelsen av en fast organisation av verksamheten. Socialvården inrymmer så stora och viktiga problem, att upprättande av en särskild samnordisk institution för utbildning av personal på detta område synes väl motiverad. Högskolan vill därför ansluta sig till medlemsförslaget att undersöka, om en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av socialarbetare bör upprättas.

Alternativt kan man tänka sig, att man till en början förlägger verksamheten till en redan befintlig socialhögskola i något av de nordiska länderna, såsom föreslagits i hälsovårdshögskolans yttrande av den 17 april 1963 och av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i skrivelse av den 22 augusti 1963. Bland sådana läroanstalter kan socialhögskolan i Göteborg komma i fråga. Genom den pågående integreringen av sjukvård och socialvård har den personal, som utbildas vid hälsovårdshögskolan, i allt högre grad fått gemensamma arbetsuppgifter med de olika kategorier av socialvårdstjänstemän som avses i betänkande och medlemsförslag. Om viss undervisning förläggs till socialhögskolan i Göteborg kan vissa delar av undervisningen bedrivas vid hälsovårdshögskolan.

Hälsovårdshögskolan vill understryka, att förläggning av vidareutbildningen till befintliga högskolor endast bör avse ett provisorium. Det gäller här så stora, viktiga och olikartade problem, att ingen av våra högskolor är skickad att leda undervisningen i hela dess omfattning. Endast ett särskilt, för denna undervisning inrättat samnordiskt institut bör därför anförtros ledningen av vidareutbildningen. En så organiserad ledning utgör givetvis icke något hinder för att detta samnordiska institut delegerar vissa delar av undervisningen till institutioner, som är speciellt sakkunniga inom vissa undervisningsområden.

Nordiska hälsovårdshögskolan är således, i likhet med vad som anfördes i dess tidigare angivna yttrande, beredd att, om resurser ställs till förfogande, medverka till viss vidareutbildning av socialvårdstjänstemän.

Göteborg den 28 maj 1969

På Nordiska hälsovårdshögskolans vägnar:

Bo E. Ingelmark

Bengt Lambert

B. Grapengiesser

Nordiska institutet för samhällsplanering:

Den i medlemsförslaget framförda rekommendationen om åtgärder för en vidareutbildning för socialpersonal synes väl motiverad. Medlemsförslagets önskemål bör också mycket väl kunna tillgodoses med utgångspunkt från förslagen i Nordiska socialpolitiska kommitténs betänkande (NU 1968: 13).

Ett av de utbildningsområden som medlemsförslaget särskilt framhåller är planläggning. Enligt förslaget bör en vidareutbildning av de sociala tjänstemännen ej begränsas ensidigt till de sociala tjänstemännens synpunkter på planläggningen utan i stor utsträckning söka att integrera synpunkter från ekonomi, teknik, arkitektur, sociologi och andra discipliner, som har betydelse för val av planlösningar.

Nordiska institutet för samhällsplanering har till uppgift att söka nå en sådan samordning mellan olika verksamhetsområden som berör samhällsplaneringen och är med dess sammansättning av lärare och kursdeltagare från många olika fält väl lämpat härför. Då institutet också har resurser att i viss omfattning vidareutbilda socialpersonal i samhällsplanering och det dessutom är mycket angeläget att bland deltagarna i institutet ingår personer med erfarenhet från socialt arbete bör uppgiften att vidareutbilda socialpersonal i samhällsplanering delvis hänföras till Nordiska institutet för samhällsplanering.

Stockholm den 20 maj 1969

Lennart Holm

Professor,
ordförande i styrelsen
för Nordiska institutet
för samhällsplanering

Stig Nordqvist

Professor,
föreståndare för
Nordiska institutet
för samhällsplanering

Nordisk Samarbejdskomité af Socionomorganisationer:

Nordisk Samarbejdskomité, der repræsenterer Norsk Sosionomforening, Sveriges socionomförbund, Internationella kommittén för socialarbetarföreningar i Finland og Dansk socialrådgiverforening, og hvis opgaver bl. a. er gennem det nordiske samarbejde at arbejde for medlemmernes faglige og økonomiske standard og fremme arbejdets videre udvikling, har på et møde den 14. november 1969, hvori deltog Norsk Sosionomforening, Sveriges socionomförbund og Dansk socialrådgiverforening, diskuteret forslaget om oprettelse af en fællesnordisk videreuddannelse for socialt personale.

Nordisk Råds medlemsforslag har været til udtalelse i de respektive landes forbund og er blevet behandlet på Nordisk Socialhøjskolekomité's møde i Trondhjem den 11. oktober 1969, hvor man rettede en henvendelse til Nordisk Råd.

Nordisk Samarbejdskomité er enig om at støtte Socialhøjskolekomitéens udtalelse om oprettelse af et Nordisk sekretariat og skal her fremhæve:

Denne virksomhed skal selvfølgelig ikke udelukke fortsat arbejde for udvikling af grunduddannelse og videreuddannelse af socionomer i de enkelte lande, men tværtimod støtte og fremme de nordiske bestræbelser for at bringe de eksisterende socionomuuddannelser på samme niveau.

Når det gælder de eksisterende og planlagte videreuddannelser for socionomer i de nordiske lande, bør en videre udvikling af disse bestræbelser støtte og underbygge kommende fællesnordiske aktiviteter på uddannelsesområdet. Videreuddannelsesstilbudet på nordisk plan bør følgelig benytte sig af de eksisterende og planlagte nationale videreuddannelsesinstitutioner.

De nationale videreuddannelsesinstitutioner må ses som led i og nødvendige forudsætninger for de nordiske bestræbelser for en forbedret og mere ensartet uddannelse af lærere ved socialhøjskolerne i Norden.

Nordisk Samarbejdskomité ønsker at understrege det store behov, der er for uddannelse af lærere til de sociale højskoler og skal samtidig understrege det generelle behov for videreuddannelse, der er blandt socionomer bl. a. på grund af den udvikling, der er sket indenfor socionomernes arbejdsområde og uddannelse.

Når man diskuterer oprettelse af et Nordisk sekretariat, finder Nordisk Samarbejdskomité det derfor ønskeligt, at man overvejer muligheden for at samarbejdskomiteen repræsenteres i et samarbejde.

Hindsgavl, 14. november 1969

P. k. v.

Merete Posborg

Formand

Nis Ley

Sekr.

D a n m a r k

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling:

Af bemærkningerne til det omhandlede medlemsforslag fremgår, at forslaget tager sigte på iværksættelse af en undersøgelse dels af spørgsmålet om, hvorvidt større ensartethed i grunduddannelsen af socialt personale i de nordiske lande vil kunne opnås, dels af spørgsmålet om tilvejebringelse af en fælles-nordisk uddannelsesinstitution for lærere ved de sociale højskoler i de nordiske lande. I forslaget peges endvidere på spørgsmålet om etablering af videreuddannelse på nordisk basis af personale beskæftiget med social planlægning og administration.

I denne anledning skal man meddele, at spørgsmålet om højere uddannelse af socialt personale har været behandlet af den nordisk socialpolitiske komité på grundlag af Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1964, og et af komiteen nedsat underudvalg har afgivet en rapport vedrørende spørgsmålet (*Nu 1968: 13*). Efter at have behandlet denne rapport har komiteen imidlertid på sit møde i december måned 1968 taget spørgsmålet om mulighederne for opnåelse af større ensartethed i principperne for og kravene til uddannelse af personale inden for den sociale sektor i de nordiske lande op til fornyet overvejelse. Under hensyn hertil finder socialministeriet ikke for tiden at have grundlag for at tage stilling til det i det omhandlede medlemsforslag rejste spørgsmål.

København, den 17. september 1969

P. m. v.

E. b.

Juhl-Christensen

Den Alm. Danske Lægeforening:

— — — skal man meddele, at Lægeforeningen i princippet er enig i, at en ensartet fællesnordisk videreuddannelse af det sociale personale vil være ønskelig.

Lægeforeningen må imidlertid påpege, at forudsætningen for en fællesnordisk kvalificeret videreuddannelse vil være, at niveauet for uddannelsen i de enkelte nordiske lande har nået et tilstrækkelig højt plan.

København, den 23. september 1969

P. h. v.

E. b.

Bendt Sørensen

Dansk Sygeplejeråd:

— — — skal vi herved meddele, at Dansk Sygeplejeråd kan anbefale medlemsforslaget.

Vi mener, det vil være af stor betydning, at der åbnes mulighed for, at sygeplejersker kan deltage i de videregående sociale kompletterende kurser og eventuel videreuddannelse.

Det fremgår af betænkning afgivet af udvalget for samnordisk social uddannelse (*NU 1968: 3*) og Nordisk Råds medlemsforslag, at der er nogen forskel i betragtningerne vedrørende videreuddannelsen, idet der i betænkningen omtales en kompletterende uddannelse i form af kortere kurser, og i medlemsforslaget karakteriseres en sådan uddannelse som en videreuddannelse. I relation hertil skal det anføres, at Dansk Sygeplejeråd vil foreslå, at man følger betænkningens forslag. I forbindelse hermed vil vi foreslå en kontakt mellem det af nordiska socialpolitiska kommittéen nedsatte udvalg vedrørende samnordisk uddannelse af personale inden for det sociale område og det fællesnordiske udvalg, der skal forestå den videre behandling af Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1967, om højere uddannelse af sygeplejersker.

Det er Dansk Sygeplejeråds opfattelse, at det vil være værdifuldt, om disse to udvalg i fællesskab drøftede de omhandlede uddannelsesspørgsmål.

København, den 22. august 1969

for Dansk Sygeplejeråd

Kirsten Stallknecht

Formand

Eva Holm Christensen

Sekretær

Den Danske Købstadforening:

— — — skal man herved meddele, at Den Danske Købstadforening finder anledning til at fremhæve, at man må lægge vægt på, at der finder en samordning sted af de eventuelle uddannelsesmuligheder, der tilbydes socialpersonale på fællesnordisk basis, og de uddannelser, der etableres her i landet inden for hele det sociale område, og de uddannelser, der etableres for det administrative personale inden for den offentlige sektor.

København, den 20. juni 1969

F. b. v.

Henning Rasmussen

P. S. Friis

Socialinspektørforeningen hänvisar i skrivelse den 3 september 1969 till yttrande från socialdirektoratet i Frederiksbergs kommun av den 26 juni 1969 (se nedan).

Frederiksberg kommune, socialdirektoratet:

Selve betænkningen indeholder mange ting, og selv set på baggrund af socialreformkommissionens enhedsplan går man i det foreliggende materiale flere steder ikke så lidt ud over, hvad man her traditionelt henfører under socialvæsenet som sådan. Det forekommer mig, at noget af det fornuftigste, der siges i betænkningen, er udtalelsen på side 12 fra Sammenlutningen af købstædernes sociale udvalg, hvor det stærkt præciseres, at den lokale uddannelse må have sin meget vigtige plads, og i denne forbindelse kan man nok græmme sig lidt over, hvilken dårlig placering vi har på dette område i forhold til Finland og Sverige, jfr. de anførte statistiske oplysninger.

Betænkningens konkrete forslag til aftale om fællesnordisk social uddannelse synes at kunne blive et godt instrument, men jeg forstår det således, at Nordisk Råd i første omgang er gået ind for et kort forsøgs kursus, hvilket kan lyde fornuftigt, idet det dog ikke af det modtagne materiale kan ses, hvem der skal tage initiativ til, at dette forsøgs kursus virkelig kommer i stand, hvor det skal holdes, hvem der skal være lærere, hvem elever etc.

Det er vel også på denne baggrund, at medlemsforslaget fremkommer. De to forslagsstillere har efter min mening fat i noget centralt, når de peger på mangelen på lærere i de mangeartede discipliner, der her kan blive tale om, og det forekommer mig rigtigt, at der i hvert fald på dette område ville være brug for et fællesnordisk initiativ, når eleverne på et sådant kursus i forvejen er velkvalificerede og inde i deres eget lands sociale lovgivning og i forvejen beskæftiger sig med undervisning eller fordragsvirksomhed. Hvis et sådant fællesnordisk team kom sammen til kursus på en af de mest avancerede højskoler på dette område, skulle det kunne tjene to formål: dels ville de pågældende få oplysninger og erfaringer, som de kan videregive i deres eget land, dels, hvilket for så vidt i første omgang skulle være det væsentligste formål, ville de erfaringer, som et sådant kursus måtte give disse særligt udvalgte deltagere, (både lærere og elever), formentlig kunne danne et godt grundlag for, hvad man fremefter kan lægge ind under et fællesnordisk uddannelsesprogram, samt hvorledes et fællesnordisk kursus vil virke m. v.

Der er såvel i betænkningen som i medlemsforslaget fremsat mange udmærkede tanker om, hvad der ville egne sig til fællesnordisk uddannelse;

men stort set drejer det sig om den enkelte persons (meget højt regnet måske det enkelte lands) synspunkt på problemerne. Det udmærkede udvalgsarbejde ufortalt, forekommer det mig derfor, at f. eks. blot én måneds samvær (14 dage vil nok være for lidt) af kvalificerede personer som nævnt skulle kunne give et resultat, som man kan bygge videre på.

Der kan naturligvis siges meget mere om disse problemer; men så mange virkelig sagkyndige har udtalt sig, så jeg vil indskrænke mig til det anførte, idet det i øvrigt, som antydet, er min opfattelse, at vi først og fremmest på dette område må se at få mere gang i den lokale uddannelse. Den almindelige socialarbejder har næppe (endnu) brug for eller nytte af en fælles-nordisk uddannelse. Lovgivningen er for forskellig; men også mange andre grunde spiller ind, og hvor banalt det end lyder, vil jeg ikke undlade at henvise til det også i betænkningen anførte problem med sprogvanskelighederne.

København, den 26. juni 1969

Haastrup

Samfundet og Hjemmet for Vanføre:

Tanken om en ensartet nordisk socialrådgiveruddannelse har i adskillige år været bearbejdet og drøftet såvel ud fra de sociale skoler som i Dansk Socialrådgiverforening. Baggrunden for overvejelserne har vel væsentligst været, at socialrådgiverne skulle kunne opnå mulighed for at søge stillinger på tværs af landegrænserne, men også at der ved en ensartet grunduddannelse kunne opnås større udbytte af fælles kurser og udveksling af erfaringer.

Der er ingen tvivl om, at der kunne gøres meget for at gøre grunduddannelsen på de sociale skoler i de nordiske lande betydelig mere ensartet. Kvalifikationskrav, uddannelseslængde og undervisning til en række fag kunne udmærket være ens, men selvfølgelig er sociallovgivningen i de nordiske lande endnu ikke ensartet nok til, at der i praksis kan blive tale om en direkte samstemmende uddannelse på det lovtekniske område. Krav om beherskelse af nationalt skriftsprog og statsborgerskab hindrer fortsat muligheden for ansættelser på tværs af landegrænserne, i hvert fald når det drejer sig om tjenestemandstillinger.

Spørgsmålet om og behovet for videreuddannelse af socialrådgivere i Danmark er næsten lige så gammelt som selve grunduddannelsen. Behovet har, indtil for godt et år siden, hvor Danmarks sociale Højskole påbegyndte et 1-årigt videreuddannelseskursus, hidtil kun kunnet dækkes ved socialrådgivernes deltagelse i kortere, almene suppleringskurser eller kortere faggruppekurser på national eller nordisk plan, eller man har kunnet søge

mere gedigen videreuddannelse i England eller USA ofte afsluttet med en universitetsgrad.

I de år, da en dansk videreuddannelse var under udarbejdelse og til debat, var tanken om en fællesnordisk suppleringsuddannelse eventuelt på universitetsbasis meget fremme. Tanken om en slags »Nordisk social Højskole« med en undervisning i plan med den, der gives i England og USA, var og er fortsat aktuel og vil indebære mange fordele. Mange socialrådgivere har været og er afskåret fra at søge videreuddannelse uden for Norden alene af sprogmæssige og/eller økonomiske grunde. Dertil kommer, som anført i medlemsforslaget, at det langtfra er alle de under videreuddannelse i England eller USA indvundne erfaringer og kundskaber, der kan overføres på nordiske forhold. Lærerspørgsmålet ville også, som anført i medlemsforslaget, kunne løses lettere og mere hensigtsmæssigt ved en fællesnordisk indsats på dette punkt.

Såvel en ensartet grunduddannelse som en fællesnordisk videreuddannelse må vel anses for at være noget fjerne fremtidsmål. Mere nærliggende og som en naturlig forudsætning for opnåelse af disse mål er det, at tage spørgsmålet om fællesuddannelse af lærere til de sociale skoler op.

Helt sideløbende med bestræbelser af ovennævnte art bør den bestående virksomhed med kortere fællesnordiske kurser i høj grad udbygges.

I de seneste 10 år er der sket en stadig tydeligere ændring af socialrådgivernes placering inden for de institutioner, hvor de er ansat. Udviklingen i institutionerne er gået i retning af, at der lægges større vægt på koordinering af den enkelte institutions forskellige virkemidler. Der er en voksende forståelse af, at det pædagogiske og/eller helbredsmæssige formål først er nået, når klienten socialt set er blevet indplaceret i eller gentilpasset samfundet.

Dette helhedshensyn har medført en radikal ændring af socialrådgivernes arbejdsmæssige placering og hele fagområdets karakter, og socialrådgiverne er blevet naturlige medlemmer af teams, som alt efter en institutions formål kan være sammensat af læger, psykologer, jurister, terapister og socialrådgivere. Selv om man i socialrådgivernes grunduddannelse og man i den nye videreuddannelse i undervisningen har taget hensyn til dette forhold ved at give eleverne et ret nøje kendskab til de andre faggruppers arbejdsmetoder, terminologi og indbyrdes afgrænsninger, er det vist et spørgsmål, hvor godt teamwork egentlig fungerer på de nordiske breddegrader, og om man i faggrupperne er skolede i tilstrækkelig grad til at udnytte denne arbejdsform fuldt ud.

Det kunne være særdeles nyttig og hensigtsmæssigt, hvis der på tværs af faggrænser kunne arrangeres undervisning eller kurser i fag som socialmedicin, gruppearbejde, social planlægning og i mindre omfang administration. Under henvisning til tankerne om fællesnordisk uddannelse af

lærerkræfter kan det vel vise sig praktisk at arrangere noget på nordisk basis.

Det er som anført ikke muligt for os at overse, hvorvidt fællesnordisk uddannelse kan tænkes gennemført f. eks. på kommunale områder inden for socialt arbejde.

København, den 28. august 1969

Lis Hansen

Finland

Undervisningsministeriet:

Beträffande vidareutbildningen av socialpersonal har ministeriet i princip inte någonting att anmärka mot åstadkommandet av en närmare undersökning om möjligheterna till olika slag av sammordiska åtgärder i ärendet, såsom skisserats i motiveringen till medlemsförslaget. Dock bör härvid särskilt tas hänsyn till nationella särdrag och problem, som t. ex. i språkligt hänseende är gällande i ettvar av de nordiska länderna.

Eventuella reformer beträffande skolningsplaneringen på ifrågakommande områden utformas tillsammans med samt på framställning av social- och hälsovårdsministeriet, som bör meddela om målsättningarna för skolningen, och därför anser undervisningsministeriet sig inte kunna avge närmare utlåtande i ärendet.

Helsingfors den 28 augusti 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Social- och hälsovårdsministeriet:

Ministeriet förenar sig om de synpunkter som socialstyrelsen (se nedan) anført och understryker därvid särskilt den ståndpunkten att den preliminära utbildningsorganisationen ges en jämförelsevis anspråkslös form för att möjliggöra en utveckling av organets uppgifter och arbetsmetoder på basis av de erfarenheter, som vinnas genom de försäta utbildningsformerna. Även kostnadssynpunkter talar för denna ståndpunkt.

Samtidigt önskar ministeriet påpeka att man på finskt initiativ kommer att arrangera en mindre experimentkurs för ledande skolhempersonal i februari 1970. Det vore kanske lämpligt att redan i samband med denna kurs hålla ett preliminärt möte med socialministeriernas delegater re-

presenterande den sociala utbildningen för att uppgöra detaljplaner för verksamheten 1970 och för att framställa en lämplig tidsplan för inledande av verksamheten vid ett eventuellt sekretariat och därtill ansluten utbildningskommitté. Lämpliga modeller för det nordiska samarbetet på detta område torde kunna finnas i de redan existerande samnordiska utbildningsorganen.

Det preliminära utredningsarbetet borde planläggas så att man kunde förelägga regeringarna förslag till slutliga avtal i denna fråga redan under våren 1970 för att man vid budgeteringen för 1971 skall kunna beakta de utgiftsramar, som avtalas beträffande sekretariat och inledande kursverksamhet. Beträffande de i medlemsförslaget framställda synpunkterna på den samnordiska utbildningens uppläggning och ämnesval, kan ministeriet i stort sett instämma i förslagsställarnas argumentering. Särskilt viktigt framstår det att man i den planerade vidareutbildningen innefattar sådant beteendevetenskapligt och samhällsplaneringsmaterial, som för vederbörande personalkategorier inte täcks av deras universitets- eller annan fackutbildning. Vidareutbildningens mål är, att dels tillgodose sådana interdisciplinära eller tvärvetenskapliga behov och att dels täcka ett ökande behov av information om innovationer inom socialplaneringen, socialmetodik och experimentverksamhet. Dessa mål torde bäst kunna tillgodoses genom att i första skedet inrikta uppmärksamheten på den radikala och kritiska institutionsforskning, som under de senaste åren växt fram dels inom sociologins och rättssociologins ram och dels inom de starkt kritiska rörelser som inriktat uppmärksamheten på socialarbetets värderingar, målsättningar och medel. Ministeriet ser nämligen den planerade vidareutbildningens viktigaste uppgift däri att den kan befrämja innovationer inom socialarbetet och dessutom underlätta socialarbetarnas egen anpassning till de förändringar som sker i ökande takt inom hela det sociala området.

Beträffande skapandet av nödiga organ för denna utbildning vill ministeriet påpeka, att en förberedelse av samarbetsformerna inom ovan angivna tidsramar kunde möjliggöra en behandling av nödvändiga fördrags- texter redan under år 1970 inom Nordiska socialpolitiska kommittén och i anslutning till det nu aktuella medlemsförslaget.

Ytterligare vill ministeriet understryka, att utbildningen i första skedet inte borde över huvud taget sträva till en sådan omfattning att den skulle kunna läggas till grund för formella kompetenskrav och än mindre ersätta redan existerande nationella utbildningsvägar.

Helsingfors den 6 november 1969

A.-I. Tiekso

Social- och hälsovårdsminister

K. J. Lång

Regeringssekreterare

Socialstyrelsen¹:

Vid Nordiska rådets session år 1963 behandlade rådet på framställning av Finlands regering frågan om en gemensam nordisk utbildning för personal inom det sociala området. Ärendet var ånyo före vid rådet år 1964 och då godkändes det i form av en rekommendation (*nr 14/1964*). I uttalandet nämnes bl. a.: Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i frågan om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal. Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte ett utskott att utreda ärendet. Utskottets betänkande färdigställdes den 12 juni 1967 (*Nordisk utredningsserie 1968: 13*).

En av utskottet utförd förfrågan visade klart, att man känner ett starkt behov av och intresse för en samnordisk social utbildning antingen den gäller kompletterande utbildning eller fortbildning av specialiserad social personal.

Socialstyrelsen anser, att den samnordiska fort- och kompletteringsutbildningen för social personal borde förverkligas i praktiken på det sätt, som ovannämnda utskott föreslagit, nämligen att man i första skedet tillsätter ett nordiskt samarbetsorgan för ifrågavarande skolningsverksamhet, vilket skulle ha till sitt förfogande en avlönad sekreterare och övrig nödig personal. Sekreteraren borde vara förtrogen såväl med socialt arbete som med den sociala utbildningen och han borde inneha samma kompetens som den vilken krävs av socialhögskolornas lektorer.

Inom ramen för denna preliminära verksamhetsform samt på basis av de erfarenheter, som erhålles av den samnordiska kompletterings- och fortbildningen, kan man sedan utveckla den mest ändamålsenliga formen för utbildningsorganisationen — och möjligen anknyta verksamheten till någon existerande socialhögskola. I den mån som man till förenämnda samarbetsorgan väljer åtminstone en representant för någon socialhögskola eller annan läroinrättning, som utbildar personal för socialområdet, så kunde detta organ lämpligen även utreda frågan om möjligheterna att förenhetliga socialarbetarnas grundutbildning och taga ställning till socialhögskolornas lärarutbildningsfråga.

Helsingfors den 17 maj 1969

Alli Lahtinen

Generaldirektör

Keijo Virkkunen

Avdelningschef, socialråd

¹ Uttrandet översatt från finska.

Tammerfors universitet¹:

— — — hänvisar jag vördsamt till det av universitetets förvaltningskollegium avlåtna yttrandet (*se nedan*).

Helsingfors den 5 juni 1969

Eino Saari

Kansler

Martti Federley

Kanslerssekreterare

Tammerfors universitet, förvaltningskollegiet¹:

Det ifrågavarande initiativet syftar till att få till stånd en samnordisk fortbildning av socialpersonal. För detta ändamål borde möjligen en samnordisk utbildningsanstalt grundas. I samband med den skulle skolning bl. a. å ena sidan ges blivande lärare i socialarbetsmetodik vid socialhögskolor och å andra sidan t. ex. i form av en tre månaders fortbildningskurs för personer vilka verkar inom socialförvaltningen och -planeringen.

Tampereen yliopisto finner, att behovet av utveckling i fråga om dessa ovannämnda bägge skolformer är verkligt stort även i Finland. Det vore mycket betydelsefullt att man kunde studera socialarbetsmetodik i de nordiska länderna utan att behöva resa längre, där förhållandena och begreppen i någon mån skiljer sig ifrån de i de nordiska länderna rådande.

Vad fortbildningen av personer inom socialförvaltningen vidkommer kunde man även i det avseendet genom att koncentrera resurserna (penningmedel och lärarkraft) få till stånd en stabilare skolningcentral än vad man i de enskilda nordiska länderna haft möjlighet till. De finskspråkiga socialarbetarnas deltagande skulle i någon mån synbarligen begränsas av bristande språkkunskaper. Och de enskilda ländernas speciella förhållanden t. ex. på socialskyddsförsäkringens och administrationens område skulle förutsätta ett omsorgsfullt förberedelsearbete vad undervisningsprogrammen beträffar så att de skulle vara lämpade för deltagare från de olika länderna.

Inom samhällsplaneringen i Finland har man redan fått till stånd ett utbildningssystem i samarbete med olika universitet och högskolor. Tekniska högskolan är ett centrum och en koordinerande institution för denna utbildning. Detta arrangemang kan dock tillfredsställa endast en liten del av det förefintliga behovet. Därför kunde en samnordisk institution effektivt komplettera våra egna åtgärder.

Tampereen yliopisto finner det viktigt att man mera detaljerat börjar utreda möjligheterna och på grundval därav börjar planera realiserandet av i

¹ Yttrandet översatt från finska.

fråga varande förslag. Tampereen yliopisto, som är den största och mest omfattande institutionen i Finland av det slag medlemsförslaget avser, är å sin sida redo att delta i detta forsknings- och planeringsarbete.

Tammerfors den 2 juni 1969

För förvaltningskollegiet

Jaakko Uotila

Rektor

Aunis K. Kantonen

Sekreterare

Svenska social- och kommunalhögskolan:

Högskolan omfattar de i medlemsförslaget anförda förslagen och noterar med tillfredsställelse att vidareutbildningen av lärare inom den sociala utbildningen särskilt har uppmärksammats. Högskolan konstaterar, att det underutskott, som Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte 1964 med anledning av ett regeringsförslag vid Nordiska rådets session 1963, har utrett frågan om sannordisk social utbildning och i ett betänkande som är publicerat i Nordisk utredningsserie (1968: 13) redovisat för sitt arbete.

Ifrågavarande underutskott av socialpolitiska kommittén har föreslagit upprättande av såväl kompletteringsutbildning (kortare kurser) som vidareutbildning (längre kurser). Enligt utskottet skulle ett samarbetsråd tillsättas för bedrivandet av verksamheten. Förslag till nordiskt avtal för den sannordiska sociala utbildningen ingår i nämnda betänkande.

Högskolan beklagar att Nordiska socialpolitiska kommittén tillsvidare ej har omfattat dess underutskotts förslag, utan endast beslutat anordna en försökskurs. Högskolan hälsar med tillfredsställelse medlemsförslaget av Antonsson och Salvesen, ty det visar att tanken av sannordisk social utbildning, som sedan flera år tillbaka omfattas av socialskolor och socialarbetare, stödes av en opinion inom Nordiska rådet.

Högskolan omfattar de i medlemsförslaget anförde synpunkterna och motiven för upprättande av sannordisk social utbildning och konstaterar att formerna för upprätthållandet av dylik har utretts av ett sannordiskt specialorgan vars förslag bör kunna ligga till grund för verkställighetsåtgärder.

Helsingfors den 19 maj 1969

Svenska social- och kommunalhögskolan

På lärarrådets vägnar:

Gunvor Sedulin

Prorektor

Centralförbundet för socialvård r.f.¹:

— — — finner centralförbundet inte anledning att gå in på frågan om lärarnas utbildning. Däremot vill centralförbundet framföra vissa synpunkter angående fortbildningen av personal som representerar förvaltning och planläggning inom den sociala sektorn. Som i ifrågavarande förslag konstateras, finns det många gemensamma drag i de nordiska ländernas ekonomiska och sociala utveckling. Behoven och uppgifterna inom socialvården är i stor utsträckning av samma typ. Sålunda är det uppenbart att ett nordiskt samarbete även inom utbildningen vore av särskilt stor nytta. Den hittillsvarande nordiska växelverkan i form av studieresor, seminarier m. m. har inte kunnat tillgodose fortbildningsbehovet bland de personer som ansvarar för administrationen och planläggningen inom den sociala sektorn. Av denna orsak vore det även enligt centralförbundets förmenande motiverat att utreda om sådan fortbildning kan skötas på sannordiskt plan. Enligt centralförbundets uppfattning borde man vid den fortsatta beredningen av ärendet börja med att i experimentellt syfte utnyttja redan förefintliga läroinrättningar på socialvårdens område. Möjligheterna för finskspråkiga att deltaga i en dylik fortbildning blir härvid dock obetydliga såvida de ej samtidigt bereds tillfälle att studera även på sitt modersmål.

Helsingfors den 3 juli 1969

Osmo Toivola

Ordförande

Airi Salmi

Sekreterare

Finlands kommunförbund och Finlands svenska landskommuners förbund:

I anledning av en rekommendation, som Nordiska rådet antagit om högre utbildning för socialpersonal (*rek. nr 14/1964*), har ett underutskott vid Nordiska socialpolitiska kommittén utfört en undersökning om behovet av sannordisk socialutbildning (*NU 1968: 13*).

Denna undersökning visade att det förelåg ett klart behov på sannordisk kompletteringsutbildning (c:a 2 veckors kurser), men att behovet på och speciellt intresset för fortutbildning (c:a 2—5 månaders kurser) inte var särskilt omfattande. Underutskottet fann därför för gott att i detta skede endast föreslå inledande av en kompletteringsutbildningsverksamhet. På detta ståndpunktstagande torde i avgörande mån ha inverkat att de svenska representanterna, vilka ingendera företrädde socialhögskolor, var negativt inställda till sannordisk verksamhet på denna sektor.

Det medlemsförslag, vilket nu förelagts Nordiska rådet, går ut på att man

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

i samnordisk regi omedelbart skulle sätta i gång med fortuttbildning av kvalificerad personal inom den sociala sektorn.

Undertecknade förbund anser att en effektiv och avancerad samnordisk vidareutbildning är ett mål, som bör eftersträvas, men menar att det lämpligaste tillvägagångssättet i detta skede synes vara att snabbt genomföra i den tidigare rapporten (NU 1968: 13) framförda förslag.

Helsingfors i maj 1969

Finlands kommunförbund—
Suomen Kunnallislitto

Finlands svenska landskommuners förbund

Aarne Eskola

Olli Paasio

Jacob Söderman

Viking Sundström

AKAVA r. y.:

Enligt AKAVA r.y:s mening är förslaget om vidareutbildning av socialpersonal inte i större omfattning tillämpligt på finländska förhållanden för närvarande framför allt därför, att den i Finland verksamma socialpersonalens grundutbildning är synnerligen olikformig. Det gäller sålunda att i första hand förenhetliga grundutbildningen samt anordna en begränsad vidareutbildning för att komplettera den bristfälliga grundutbildningen. På basis av det ovan framförda och med beaktande av bristen på enhetlighet redan på grundutbildningsnivån understöder AKAVA r.y. medlemsförslaget även i de avsnitt, som berör nödvändigheten av att få till stånd större enhetlighet i socialarbetarnas grundutbildning i de nordiska länderna.

Först då man nått en tillfredsställande lösning av denna sida på problemet är det befogat att ta ställning exempelvis till det för övrigt lovvärda förslaget om inrättandet av en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av socialpersonal.

Helsingfors den 30 maj 1969

AKAVA r.y.

Juhani Salminen

Styrelsens ordförande

Unto Rissanen

Verkställande
direktör

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Medlemsforslaget har vært lagt fram for de sentrale myndigheter, institusjoner og organisasjoner.

I samsvar med de avgitte uttalelser kan Kirke- og undervisningsdeparte-

mentet i prinsippet slutte seg til forslaget om at det treffes tiltak med sikte på å få i stand på nordisk basis en videreutdanning for sosialpersonale (sosionomer), — herunder lærere til sosialskolene. Det vises til at det på nordisk basis alt er etablert en videreutdanning for by- og regionplanleggere ved Nordisk institutt for samfunnsplanlegging og at erfaringene fra dette instituttet muligens kan komme til nytte ved en eventuell organisering av en videreutdanning/etterutdanning også for personale til den sosiale administrasjon.

Det pekes imidlertid fra skolene på at grunnutdanningen for sosionomer ved sosialskolene i de nordiske land er noe forskjellig, bl. a. når det gjelder nivå og malsetting. En noenlunde ensartet grunnutdanning vil være en vesentlig forutsetning for elevtilgangen fra de respektive land til en felles nordisk videreutdanningsinstitusjon.

For Norges vedkommende er for tiden planene for grunnutdanningen under endelig utforming og organiseringen av en videreutdanning for sosionomer er under utredning ved Rådet for sosialarbeiderutdanning.

Når det gjelder spesielt videreutdanning for lærere til sosialskolene kan det pekes på at det med Den nordiske sosialskolekomite som arrangør er planlagt et nordisk kurs ved sosialskolen i Aarhus sommeren 1969. Resultat og erfaringer fra dette forsøket og spørsmålet om en organisert nordisk kursvirksomhet forutsettes drøftet på den nordiske sosialskolekonferansen som planlegges holdt i Trondheim høsten 1969.

Kirke- og undervisningsdepartementet anlar at forslagene som vil bli gitt fra Rådet for sosialarbeiderutdanning vedkommende grunnutdanning og videreutdanning i sosialt arbeid og drøftingene på sosialskolekonferansen av resultat og erfaringer fra det nevnte sommerkurs i Aarhus vil gi materiale til nærmere vurdering av spørsmålet om eventuell oppretting av en felles nordisk videreutdanning for sosialpersonale.

Oslo, 19. mai 1969

Etter fullmakt

Kåre Tronsmo

Erland Aalde

Sosialdepartementet:

Det synes praktisk å vurdere medlemsforslaget fra Johannes Antonsson og Salve Salvesen i sammenheng med innstillingen fra det nordiske utvalget som har arbeidet med spørsmålet om videreutdanning av sosialarbeidere på nordisk grunnlag. Vi vil imidlertid på det nåværende tidspunkt innskrenke oss til noen korte merknader til det ovenfor nevnte medlemsforslag:

Sosialdepartementet er enig i det som blir uttalt om behovet for videre-

utdanning og om fordelene ved samnordiske tiltak på området. Vi vil i denne sammenheng nevne at tilsvarende spørsmål fra Sosialdepartementets side nylig ble tatt opp i Den nordiske sosialpolitiske komite. De konkrete forslag går så vidt vi forstår ut på følgende:

1. Kursopplegg på nordisk basis med emne administrasjon og planlegging. Kursene som er forutsatt å vare minst 3 måneder, skal ta sikte på sosiale tjenestemenn i den sentrale, regionale og lokale forvaltningen.

2. Grunnutdanningen av sosionomer i de nordiske land tas opp til vurdering med sikte på å oppnå så vidt stort fellesskap at utdanningen kan gi grunnlag for en felles nordisk videreutdanning av sosionomer.

3. Spørsmålet om en felles nordisk institusjon for videreutdanning av sosionomer tas opp til vurdering. En slik institusjon bør ifølge forslaget, utdanne lærere til metodefagene ved sosialskolene og gi videreutdanning for personale til sosial administrasjon og planlegging. Det bør også undersøkes om sistnevnte utdanning kan knyttes til noen av de nåværende sosialhøgskolene.

Til 1. Kurs for sosiale tjenestemenn på ulike trinn

Så vidt vi forstår er det her tenkt på tjenestemenn med forskjellig utdanning. Dette må vel da bli tverrfaglige kurs slik som vi har hatt i de enkelte land og på nordisk basis. Men forslagsstillerne synes å ta sikte på et fast opplegg samtidig som de har tenkt seg mer omfattende kurs enn de nåværende. Det er ikke nevnt hvordan slike kurs er tenkt organisert, f. eks. om virksomheten skal knyttes til en av de eksisterende utdanningsinstitusjonene.

Tanken om å finne fram til et fastere opplegg av nordiske kurs i administrasjon og planlegging er etter departementets skjønn god. Det trengs imidlertid en nærmere utredning av saken. Vi vil på nåværende trinn bare tilføye at dersom disse kurs skal bli så vidt langvarige som minst 3 måneder, bør undervisningen ikke bare omfatte teoretiske emner. En bør overveie å legge en hospitanttjeneste inn i kursplanen.

Til 2. Undersøkelse om en kan oppnå større likhet i grunnutdanningen av sosionomer

Nordiske sosialskolemøter der Norge har deltatt, har vært holdt helt siden 1950. Kontakten mellom de nordiske sosialskolene har vært relativt livlig, og Norge som er det land som sist fikk organisert en grunnutdanning har hatt visse fordeler ved å kunne bruke enkelte lærebøker som har vært i bruk i andre land. Det er mange likhetspunkter i sosialarbeiderutdanningen i de nordiske land, men da sosialskolene helt naturlig blir preget av det generelle undervisningssystemet i vedkommende land kan en også konstatere atskillig ulikhet. Ulikheten er imidlertid neppe større enn at det er mulig å bygge ut en felles videreutdanning.

Til 3. Spørsmålet om en felles nordisk institusjon for videreutdanning

Det er nødvendig å analysere hvilke utdanningsbehov som eventuelt skal dekkes. Sosionomutdanningen tar sikte på en meget vid skala av stillinger, og når det gjelder videreutdanningen vil det melde seg behov for spesialisering innen enkelte hovedgrener, f. eks. undervisningsarbeid i metodefag, case work og gruppearbeid, sosial administrasjon, forskning etc.

Det fins i dag visse muligheter for videreutdanning, f. eks. har det ved Barnepsykiatrisk institutt i en årrekke vært en 2-årig klinisk videreutdanning av sosialarbeidere til barnepsykiatriske institusjoner. Enkelte sosionomer har tatt videreutdanning ved de samfunnsvitenskapelige fakulteter ved universitetene. Ved Bergen universitet arbeides det f. t. med planer om et grunnfagsopplegg for sosial administrasjon og sosialpolitikk. Meningen er visstnok at dette også skal være et videreutdanningstilbud til sosionomer. Det er tvilsomt om en nordisk institusjon kan gi adekvat videreutdanning på alle de nevnte felter. Sannsynligvis vil det være lettest å finne en nordisk løsning når det gjelder de førstnevnte grupper, lærere ved sosialskoler, samt utøvere av case work og sosialt gruppearbeid. For denne videreutdanning må det være mulig å organisere en turnustjeneste ved institusjoner i alle nordiske land. Når det gjelder administrasjon og planlegging melder det seg straks problem med integreringen av teorien og praksis. Dette er jo et problem som er vanskelig å løse også i grunnutdanningen.

Etter departementets skjønn har tanken om en nordisk institusjon for videreutdanning av sosionomer meget for seg, men det innsendte medlemsforslag bør bli gjenstand for en faglig og pedagogisk vurdering før det blir tatt videre skritt i saken.

Oslo, 19. mai 1969

For sosialministeren

Ottar Lund

Kaare Salvesen

Rådet for sosialarbeiderutdanning:

Rådet har ikke noe å bemerke til medlemsforslaget fra Nordisk Råd om at spørsmålet om videreutdanning av sosialpersonell blir tatt opp til nærmere utredning på nordisk basis og vil gi sin anbefaling av forslaget.

En er enig i at en noenlunde ensartet grunnutdanning for sosionomer bør tilstrebes i de nordiske land. En er også enig i at spørsmålet om en felles nordisk institusjon for videreutdanning av sosionomer blir utredet.

Oslo, 10. mai 1969

Ottar Lund

Forman

Norges sosialforbund:

Saken har vært forelagt styret i Norges sosialforbund som har behandlet spørsmålet på sitt styremøte 26.—27. april 1969.

Styret vedtok å støtte forslaget om en videreutdanning av sosialpersonale på nordisk basis slik dette er formulert i det oversendte medlemsforslag og anser det av meget stor betydning at dette blir realisert.

Oslo, 19. mai 1969

Knut Langfeldt

Norges kommunal- og sosialskole:

Lærerrådet ved Norges kommunal- og sosialskole har i møte den 29. april 1969 drøftet medlemsforslaget til Nordisk Råd om videreutdanning av sosialpersonell.

Skolen kan gi sin tilslutning til at det treffes tiltak for å få i stand en videreutdanning for sosialpersonell på nordisk basis.

Vi antar at forholdene skulle ligge til rette for å starte med kurs i sosial administrasjon og planlegging, slik medlemsforslaget går inn for.

Som kjent er det på nordisk basis allerede etablert en videreutdanning for by- og regionplanleggere ved Nordisk institutt for samfunnsplanlegging. Det er mulig erfaringene fra dette instituttet kan komme til nytte ved en eventuell organisering av en videreutdanning — etterutdanning av personell i den sosiale administrasjon.

En videreutdanning — etterutdanning av sosialpersonell på nordisk basis bør kanskje i første omgang knyttes til en allerede eksisterende sosialskole.

Oslo, 6. mai 1969

Audun Ervik

Rektor

Trygve Amundsen

Sekretær

Sosialskolen, Stavanger:

Sosialskolen, Stavanger, ser gjerne at det blir arbeidet videre med de spørsmål som er nevnt i det tilsendte forslag.

Stavanger, 5. mai 1969

Kåre Dreyer Dybdahl

Rektor

Sosialskolen, Trondheim:

Til dette kan bemerkes at spørsmålet ble diskutert ved de forskjellige norske sosialskoler for flere år tilbake. Spørreskjema ble også utfyllt.

Det er helt riktig hva Korrekturupplaga A 236/s fremsetter angående mangel på lærerkrefter, at det ville være en fordel å ha spesielle nordiske felleskurser. Et slikt kurs blir allerede satt i gang i Århus nå i sommer. Kurset blir administrert gjennom sosialskolen i Århus. Arbeidsutvalget for den nordiske Sosialhøgskolekomiteen besluttet på sitt møte den 24. mars 1969 i Stockholm at den nordiske Sosialhøgskolekomiteen skal stå som arrangør av dette kurset.

Ved den nordiske sosialhøgskolekonferansen som vil bli avholdt i Trondheim i dagene 9.—11. oktober 1969, vil resultatet og erfaringene fra Den Danske Sommerskolen i Århus bli vurdert for å avgjøre om et permanent arrangement av en slik sommerskole burde opprettes.

Når det imidlertid forutsettes at grunnutdanningen ved de forskjellige nordiske sosialhøgskoler bør være så likeartet som mulig, må det bemerkes at utdanningen i dag ligger på markert forskjellige nivåer, og at målsetting og retningslinjer er merkbart forskjellige. I Norge snakker vi om sosialskoler og ikke høgskoler og nivået på det teoretiske plan ligger lavere enn i Sverige for eksempel i følge min observasjon.

At det så snart som mulig bør komme i gang en videreutdanning av sosionomer, er vel alle enige om. Men det er tvil om hvorvidt denne utdanning bør legges til hvert enkelt land, eller om det bør være en felles institusjon for alle land.

Siden grunnutdanningen i de respektive land er så forskjellig, skulle man vel anta at det i hvert fall i nærmeste fremtid ville bygges en videreutdanning i hvert land, basert på det enkelte lands behov og muligheter. At det imidlertid skulle være et behov for en felles institusjon som den Danske Sommerskolen i Århus, er det meget som taler for. Men som tidligere bemerket vil resultatet fra dette års forsøk bli vurdert på den nordiske sosialhøgskolekonferansen i Trondheim i oktober.

Trondheim, 25. april 1969

Lilian Bye

Rektor

Norske kvinners nasjonalråds sosialscole:

Etter vår oppfatning ville det på mange måter være fordelaktig med en felles nordisk plan for videreutdanning av sosialt personell. En ville kunne regne med større ressurser og større muligheter for fleksibilitet

og spesialopplegg, og en ville kunne oppnå mer enhetlig videreutdanningsopplegg enn om hvert enkelt av de nordiske land bygget opp sitt utdanningssystem.

Betenkelighetene ved å støtte det fremlagte forslag er imidlertid på nåværende tidspunkt ganske store, ikke minst fordi det finnes så mange kategorier som kan komme inn under betegnelsen sosialpersonale, kategorier som har meget forskjellig grunnutdanning og meget forskjellige behov.

I Norge arbeider for tiden Rådet for sosialarbeiderutdanning med planer for en norsk videreutdanning for sosionomer, med sikte på i første omgang å utdanne kvalifiserte sosialarbeidere til lederstillinger og til lærere i sosialt arbeid/metodefag. Før utredningen om den planlagte videreutdanningen foreligger, synes det lite rimelig å gå inn for planer for tilsvarende utdanning på nordisk plan.

Det er grunn til å tro at forholdene i de nordiske land er så forskjellige når det gjelder samfunnsstruktur, sosiale problemer og sosiale tjenester, at det inntil videre ville være lettere å ta hensyn til de forskjellige behov gjennom nasjonale videreutdanningsinstitusjoner i sosialt arbeid. Sannsynligvis ville en også få flere potensielle kandidater til en slik utdanning. Vi vil i denne forbindelse særlig peke på at grunnskoleringen i sosialt arbeid synes å være så vesensforskjellig lagt opp i de nordiske land at en videreutdanning også av den grunn ville måtte by på unødvendig store problemer.

Vi er av den mening at det ville være av meget stor betydning for utviklingen av sosialarbeideryrket i Norge at vi fikk vår egen videreutdanningsinstitusjon, ikke minst for å kunne møte det voksende behov for egen forskning innen sosialsektoren.

Når det gjelder kortere kursopplegg, ville vi tro at mer spesialiserte kurs- og seminaropplegg på nordisk basis ville være meget funksjonelt, ikke minst for tjenestemenn i sosial administrasjon og planlegging. Ved siden av en slik kursvirksomhet ville vi gå inn for en generell 2-årig videreutdanning for sosionomer som ønsket å kvalifisere seg som lærere i sosialskolene, til ledere innen sosialsektoren, etc.

Oslo, 23. mai 1969

Anne-Marie Uisteen

Det norske diakonhjem:

1. Behovet for videreutdanning for sosialpersonell er et presserende problem, og en nødvendig ekspansjon såvel i praktisk sosialt arbeid som i grunnutdannelsen er avhengig av at det raskt etableres ordninger.

2. Det er grunn til å peke på at vi i norsk sammenheng er i gang med

konkrete utredninger og at forslag kan forventes i den nærmeste framtid. Vi tenker her på det arbeid som komiteen til å utrede spørsmål om videreutdanning for artianere og andre med tilsvarende grunnutdanning (den såkalte Ottosen-komiteen) er i gang med, men kanskje først og fremst på det utredningsarbeid som Rådet for sosialarbeiderutdanning har tatt initiativ til. Da det derfor ser ut til at man med en viss realisme kan forvente en norsk ordning etablert om kort tid, vil etter vår mening behovet for en spesiell nordisk videreutdanning minske. Det vil heller ikke by på vanskeligheter å skaffe tilveie en stor nok norsk gruppe av utdanningssøkende til et slikt utdanningstilbud.

3. Man bør imidlertid overveie om en eventuell norsk videreutdanningsinstitusjon kunne åpnes også for studenter fra de andre nordiske land for på den måten å realisere hovedintensjonene i det tilsendte forslag.

Oslo, 8. mai 1969

for Diakonhjemmets sosialskole

Rolf Lein

Kst. rektor

Norsk sosionomforening:

Det ville ha åpenbare fordeler å legge en videreutdanning for sosialt personell til en nordisk institusjon. En ville få en større enhet og derved større ressurser og større muligheter for fleksibilitet og spesialopplegg.

Betenkelighetene ved å støtte et forslag som dette på det nåværende tidspunkt er imidlertid store. I Norge arbeider p. t. Rådet for sosialarbeiderutdanning med planene for en norsk videreutdanning for sosialarbeidere, spesielt med sikte på i første omgang å utdanne lærere til metodefag-undervisningen i sosialskolene. Før utredningen om den planlagte videreutdanningen foreligger, synes det lite rimelig å planlegge en tilsvarende utdanning på nordisk plan.

Det er også grunn til å tro at forholdene i de nordiske land til dels er forskjellige, og at en lettere ville kunne ta hensyn til de enkelte lands behov ved å ha nasjonale videreutdanningsinstitusjoner i sosialt arbeid. På den måten ville en også sannsynligvis kunne rekrutere flere kandidater til en slik utdanning. Videre synes det viktig for utviklingen av sosialt arbeid i Norge at en får en videreutdanningsinstitusjon i landet. Vi trenger bl. a. en institusjon som kan danne grunnlaget for egen forskning i sosialt arbeid i Norge.

Vi vil derfor tro at behovet for en norsk videreutdanningsinstitusjon er så stort at vi bør få vår egen videreutdanning. Dette synes å gjelde så vel utdanningen av lærere til sosialskolen som en generell videreutdanning.

Det er derimot grunn til å tro at et mer spesialisert kursopplegg på nor-

disk basis ville være mer funksjonelt. En vil støtte forslaget om et nordisk kursopplegg for tjenestemenn i sosial administrasjon og planlegging. Et slikt kursopplegg ville imidlertid ikke dekke det samme behov som en generell videreutdanning for sosionomer. En slik videreutdanning bør i Norge være av lengre varighet, sannsynligvis 2 år.

I forbindelse med spørsmålet om en nordisk utdanning i sosialt arbeid, synes det å være behov for en utredning om likheter og forskjeller mellom landenes grunnutdanning for sosionomer/sosialrådgivere.

Oslo, 14. mai 1969

Øyvind Tulvedt

Formann

S v e r i g e

Socialstyrelsen:

— — — I ärendet har styrelsen inhämtat bifogade utlåtanden från ledamöterna i dess vetenskapliga råd professorerna Meijer och Berfenstam, barnvårdsdirektören Granath och rektorn Sköld (*se nedan*). Socialstyrelsen vill för egen del i ärendet anföra följande.

Med anledning av en Nordiska rådets rekommendation nr 14/1964, vari de nordiska regeringarna rekommenderades att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal, tillsatte den nordiska socialpolitiska kommittén år 1964 ett utskott för att utreda denna fråga. Utskottet avlämnade år 1967 ett betänkande med förslag till samnordisk social utbildning (*NU 1968: 13*).

I betänkandet redovisades ett behov av och intresse för samnordisk social utbildning. Mot den bakgrunden föreslogs, att sådan utbildning skulle anordnas. Utbildningen skulle avse i första hand kompletteringsutbildning om två veckor för kvalificerad socialvårdspersonal och i andra hand fortbildningskurser om två—fem månader. Utbildning skulle anordnas för personer i ledande ställning, för yrkesgrupper, vars utbildning ej kunde anordnas på nationsbas på grund av brist på lärare eller låg elevanslutning samt för kommunala förtroendemän. Utskottets betänkande innehöll även förslag om att en organisation skulle upprättas för att handha kursverksamheten. Organisationen skulle dels verka såsom ett koordinerande organ för nordisk kursverksamhet i allmänhet inom den sociala sektorn, dels redigera och informera om forskningsresultat, uppnådda inom de olika ländernas sektorer, och dels fungera som remissorgan i utbildningsfrågor. Verksamheten föreslogs till en början stå under ledning av ett samarbetsråd. Då erfarenheter vunnits av den samnordiska sociala utbildningen,

borde enligt utskottet en fastare organisation upprättas.

Nordiska rådets socialpolitiska utskott uttalade den 25 januari 1969 vid behandlingen av regeringsmeddelanden i anledning av ovan nämnda rekommendation nr 14/1964, att förslagen i den rapport, som utskottet inom den nordiska socialpolitiska kommittén utarbetat, ej kunde anses motsvara de önskemål om möjligheter till sannordisk utbildning för socialpersonal, vilka avsetts med rekommendationen. Syftet med denna hade framför allt varit att få till stånd en fortbildning av kvalificerad personal på det sociala området.

Den 4 mars 1969 framlade ledamöterna av Nordiska rådet Johannes Antonsson och Salve Salvesen ett medlemsförslag till rådet om vidareutbildning av socialpersonal. Förslagsställarna ansåg behov föreligga av kvalificerad vidareutbildning för lärare i metodfacken vid grundutbildningen för socialarbetare och för socialpersonal i social administration och planläggning. En undersökning borde därför enligt deras mening genomföras om en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av socialarbetare. Införandet av en gemensam nordisk vidareutbildning för socialpersonal krävde emellertid en likartad social grundutbildning i de nordiska länderna. Förslagsställarna ansåg av denna anledning, att en undersökning borde komma till stånd för att klarlägga om större likformighet i grundutbildningen för socialpersonal kunde och borde genomföras.

Den förutvarande socialstyrelsen ställde sig vid besvarandet av den enkät som ovannämnda utskott inom den nordiska socialpolitiska kommittén utsände år 1966 positiv till tanken på att inrätta en gemensam utbildning för olika länders socialpersonal. På den grundvalen tillstyrkte styrelsen då ett förslag om utredning i frågan.

I dagens läge vill socialstyrelsen på nytt understryka värdet av ett ökat utbyte av kunskaper och erfarenheter mellan socialpersonal från de nordiska länderna. Styrelsen vill i princip understödja åtgärder, som befrämjar ett sådant utbyte. Här bör vidare erinras om den samverkan på det nordiska planet som utvecklats inom det närliggande hälso- och sjukvårdsområdet och som resulterat dels i avtal om gemensam arbetsmarknad för olika kategorier av personal, t. ex. läkare, dels inrättande av en gemensam nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg.

Som ett tecken på det nu aktuella problemets betydelse kan nämnas att även inom nordiska socialhögskolekommittén förslag har väckts om att skapa en permanent nordisk vidareutbildning för lärare vid socialhögskolor och eventuellt också för yrkesverksamma socionomer. Som ett första försök i en sådan verksamhet anordnas i augusti i år en kurs i social metodik vid socialhögskolan i Århus, Danmark.

Förslagsställarnas synpunkter om behovet av undersökning av grundutbildningen för socialpersonal inom de nordiska länderna — sett mot bakgrunden av behovet av vidareutbildning — anser socialstyrelsen vara betyd-

delsefulla. För att en vidareutbildning skall vara effektiv måste den bygga på en för alla elever gemensam kunskapsbakgrund. Enligt styrelsens uppfattning bör emellertid denna fråga prövas i annat sammanhang med utgångspunkt från förhållandena i varje enskilt land. Grundutbildningarna måste vara anpassade med hänsyn till de speciella och i vissa avseenden delvis olika arbetskraven på de skilda personalkategorierna inom socialvårdens område i de enskilda länderna. För Sveriges del föreligger t. ex. för närvarande ett starkt behov av att få en större enhetlighet med avseende på utbildningen av den kvalificerade socialpersonalen som helhet (både för förskollärare, fritids- och socialpedagoger) och således ej enbart socionomer.

Vid den översyn av socialvårdsutbildningen, som således successivt bör komma till stånd på nationell bas, är det emellertid av utomordentlig betydelse att man beaktar önskvärdheten av att nå likartade kompetensnivåer för socialvårdspersonalen i de olika länderna. Härigenom bör såväl utbytet av arbetskraft mellan länderna underlättas som enhetliga kunskapsgrunder skapas för en eventuell framtida gemensam vidareutbildning.

Socialstyrelsen anser, vilket kommer att närmare beröras i det följande, att en vidareutbildning av socialpersonal på nordisk bas bör starta som en försöksverksamhet. De erfarenheter som därvid kommer att erhållas om den betydelse differenser i elevernas grundutbildning kan ha för vidareutbildningen bör naturligtvis beaktas vid de fortsatta diskussionerna om såväl grundutbildningens utformning i de olika länderna som uppläggningsen av en vidareutveckling på nordisk bas.

Det råder knappast någon tvekan om behovet av vidareutbildning inom den sociala samhällssektorn. Detta behov kan inte alltid täckas av den sociala utbildningen inom vart och ett av de nordiska länderna. Utbildningsområdet är emellertid svårt att överblicka bl. a. beroende på att en rad skilda organ är verksamma här. Social vidareutbildning i Sverige meddelas i dag av såväl socialhögskolor som centrala statliga myndigheter, enskilda kommuner, kommunförbund, intresseorganisationer och bildningsförbund. Dessa olika utbildningar har delvis samma målsättning och likartat innehåll. Det finns emellertid också utbildningsbehov, som för närvarande inte alls kan tillgodoses eller endast kan tillgodoses i ringa omfattning. Vid den fortsatta utbyggnaden av den sociala vidareutbildningen är det enligt socialstyrelsens uppfattning angeläget att åstadkomma ett optimalt utnyttjande av de tillgängliga resurserna. Därvid bör också prövas möjligheten av en utbildningsmässig samverkan mellan de nordiska länderna.

Enligt socialstyrelsens uppfattning bör social vidareutbildning på nordisk bas komma i fråga bl. a. då ett tillräckligt elevunderlag saknas för att motivera utbildning i ett enda land, då tillgången på lärare och andra utbildningsresurser blir bättre eller kan utnyttjas mer rationellt än vid enbart nationell utbildning eller då det inom något eller några av länderna finns

speciella kunskaper eller erfarenheter som bör delges även övriga länder, t. ex. på grund av den olika utvecklingen i fråga om socialforskning, social lagstiftning, administration eller behandlingsmetoder.

Socialstyrelsen ansluter sig till förslagsställarnas uppfattning, att särskilt två personalgrupper inom den sociala sektorn, nämligen lärare vid socialhögskolorna och tjänstemän inom social administration och planläggning har behov av vidareutbildning. Styrelsen anser emellertid också att andra grupper socialpersonal bör ges tillfälle till sådan utbildning. Detta bör gälla personal, som engagerat sig i bl. a. socialvårdsarbete på fältet i öppen vård eller i institutionsvård.

Samtliga de av förslagsställarna omnämnda ämnesområdena bedömes av socialstyrelsen vara väsentliga för vidareutbildning. Styrelsen vill emellertid här särskilt betona ämnet socialvårdsmetodik. En utbyggnad av utbildningen inom detta område ligger helt i linje med vad socialstyrelsen tidigare i annat sammanhang förordat i samband med diskussioner om inriktningen av den socialpolitiska forskningen i Sverige.

Socialstyrelsen anser sålunda skäl tala för att man anordnar en gemensam nordisk vidareutbildning av socialpersonal. Verksamheten bör emellertid enligt styrelsens uppfattning till en början vara av försökskaraktär. Den bör senare kunna utbyggas etappvis och på grundval av de erfarenheter som successivt vinnes.

Socialstyrelsen ställer sig tveksam till lämpligheten att — i vart fall inledningsvis — skapa en fast administrativ organisation för vidareutbildning. Det bör ankomma på befintliga utbildningsenheter såsom socialhögskolor, kommunförbundens skolor och andra organ med erfarenhet av social utbildning eller socialt arbete att svara för en sålunda utvidgad kursverksamhet, d. v. s. fastställa utbildningsprogram och anskaffa lärare m. m. Fördelen med ett sådant system, där kursverksamheten och lärarstab inte är permanent, är bl. a. de bättre möjligheter för en tvärvetenskaplig och samordnad syn på de sociala problemen som härigenom erhålles. En mer flexibel utbildningsorganisation kan i högre grad än vid en permanent kursverksamhet bereda utrymme för företrädare för olika discipliner och verksamhetsområden att meddela kunskaper rörande nya metoder och rön m. m.

För att följa och samordna vidareutbildningsverksamheten bör emellertid, anser socialstyrelsen, en särskild nordisk social vidareutbildningskommitté inrättas, lämpligtvis underställd Nordiska socialpolitiska kommittén. Vidareutbildningskommittén bör ha i uppdrag att bl. a. framlägga förslag om den successiva utbyggnad av verksamheten, som kan anses motiverad. Socialstyrelsen är för sin del beredd att — om så anses lämpligt — medverka i en sådan kommitté.

Medel för den samnordiska kursverksamheten kan lämpligtvis tillhandahållas via vederbörande myndighets ordinarie anslagsstat eller genom särskilda kursanslag.

Sammanfattning. Socialstyrelsen tillstyrker en försöksverksamhet med gemensam nordisk vidareutbildning av till en början sådan socialpersonal, som är lärare på socialhögskolor eller tjänstemän med socialt administrativa uppgifter. Utbildningen, som i första hand bör inriktas på metodologiska problem, bör senare kunna utbyggas etappvis och på grundval av de erfarenheter som successivt vinnes.

Socialstyrelsen avstyrker däremot för närvarande förslaget om en undersökning för att klarlägga om större likformighet i grundutbildningen för socialpersonal i de olika nordiska länderna kan och bör genomföras. Dessa frågor bör dock enligt socialstyrelsens mening prövas på nationell bas, dock med beaktande av önskemålet om en gemensam nordisk arbetsmarknad för socialvårdspersonal samt om behovet av en enhetlig kunskapsgrund för en eventuell fortsatt gemensam nordisk vidareutbildning.

Stockholm den 12 maj 1969

Bror Rexed

Bertil Gustavsson

Socialhögskolan i Stockholm:

Socialhögskolan har under utredningsarbetet redan inkommit med synpunkter (s. 14—16 i betänkandet) som beaktats av utredarna. Ett väsentligt inslag i högskolans tidigare bedömning var att den nordiska utbildningen bör starta med kortare kurser och att längre kurser i första hand bör utformas så att man underlättar deltagandet från nordiska länder till den redan befintliga kursverksamheten.

I allt väsentligt kvarstår högskolan vid denna restriktiva bedömning; skälen härtill skall anföras i det följande:

De i betänkandet avgivna synpunkterna har i hög grad bestämts av den utförda avnämningundersökningen (bilaga 2 i betänkandet). Socialhögskolan vill i anslutning härtill anmärka att en dylik avnämarenkät sannolikt ger en systematisk överskattning av behovet av samnordisk utbildning — svaren blir gärna avgivna som önskelistor utan hänsyn till den komplicerade problematik som föreligger inom utbildningssektorn.

Betänkandet har endast i begränsad utsträckning utnyttjat den kompetens som finns inom de sociala utbildningsinstanserna; för Sveriges vidkommande har således socialhögskolorna ej varit representerade.

På det sociala området — liksom inom övriga samhällssektorer — finns ett mycket starkt behov av fortbildning och kompletteringsutbildning. De nya strömningarna i utbildningsdebatten och som med säkerhet kommer att

vinna genomslagskraft utgår från att föreställningen om en på förhand givna grundutbildning såsom kvalificerande för livslång yrkesverksamhet kan anses definitivt falsifierad. Denna omständighet talar emellertid endast skenbart för de i betänkandet avgivna synpunkterna om behovet av och konstruktionen för en på nordisk bas arrangerad kompletteringsutbildning. Tvärtom måste de nationella utbildningsprogrammen byggas upp så att de tillgodoser kontinuerliga utbildningsbehov i form av kompletteringsutbildning och fortbildning.

Socialhögskolan i Stockholm vill inte underlåta att peka på risken för konventionalisering av en kompletteringsutbildning som läggs upp så att den skall passa alla — det är också ganska symptomatiskt att förslagen och skisserna är metodik- och ej teoriinriktade. Utredningen berör ej heller med ett ord den intensifierade debatten om socialpolitikens och socialvårdens målsättningar som för närvarande äger rum och som rimligtvis bör ge de väsentligaste uppslagen för planering av vidareutbildning.

Socialhögskolans i Stockholm synpunkter ovan utsluter inte en positiv inställning till nordiskt samarbete vad beträffar vidareutbildning men anser betänkandets förslag som icke-konstruktivt i väsentliga hänseenden. Av detta skäl vill socialhögskolan peka på ett par alternativa lösningar som enligt högskolans bedömning har definitiva företräden.

Det första modellalternativet är den utbildningsinsats som genomförs av Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi. Samarbejdsrådet anordnar årligen två konferenser, dels en forskarkonferens där kriminologer från de nordiska länderna redovisar aktuella forskningsprojekt samt diskuterar problem inom den kriminologiska forskningen dels en konferens forskare—praktiker. Båda slagen av konferenser temacentrerade: i forskarkonferensen prioriteras vissa problemställningar efter förarbete från de olika länderna, praktikerkonferensen riktar sig till olika kategorier av praktiker varje gång: domare, kriminalvårdsexpenter, åklagare, poliser etc. Högskolan vill understryka att rådets arbete haft synnerlig betydelse för den kriminologiska forskningens uppbyggnad i Norden och för denna forsknings förmedling till praktiker inom olika fält. Samarbejdsrådet är vidare en smidig organisation utan tyngande administration. Ett motsvarande organ för socialpolitik och socialvård är en lösning som i viss utsträckning överensstämmer med det slutförslag som ges i betänkandet. Socialhögskolan vill emellertid förorda den restriktiva men effektiva arbetsordning som kännetecknar den förebild som har beskrivits även om det förefaller angeläget att i något mindre utsträckning prioritera forskningsproblemen för socialpolitikens/socialvårdens vidkommande.

Det andra modellalternativet utgör det program för vidareutbildning som nu planläggs av de nordiska psykologföreningarna. Dessa har av Nordiska rådet erhållit anslag för planering av utbildning inom det kliniska respektive arbetspsykologiska området. Vidareutbildningen planläggs av de olika

länderna (Norge: kliniska området, Sverige: arbetspsykologiska området) och kurserna kommer sannolikt att förläggas till de länder där planläggningen ägt rum. Denna modell utgår från att de olika nordiska förbunden planlägger och administrerar utbildning med stöd av medel åtminstone för planläggningen erhållna via Nordiska rådet.

Denna utbildning synes garantera att de problem som är aktuella för i detta fallet yrkesverksamma psykologer verkligen byggs in i utbildningsprogrammen. En motsvarande modell där de nordiska organisationerna för sociionomerna utreder och administrerar nordisk vidareutbildning synes helt realistisk.

De av socialhögskolan i Stockholm här skisserade alternativen är väl förenliga och ej uteslutande, de torde tillgodose föreliggande utbildningsbehov utan uppbyggnad av en administrativ apparat och utan att inkräkta på det i nuläget pågående samarbetet mellan de nordiska socialhögskolorna. Förslagen ger också spelrum för en framtida vidareutbildning på grundval av ett faktiskt fungerande samarbete.

Socialhögskolan i Stockholm har med de angivna synpunkterna också indirekt besvarat det medlemsförslag om vidareutbildning av socialpersonal som avgivits den 4 mars 1969. Detta medlemsförslag skisserar en omfattande utbildningsinsats på nordisk basis. Förslaget är i nuläget inte realistiskt och ej heller önskvärt: nordiskt samarbete på utbildningens område blir enbart trivialiserat om det utgår från de föreställningar om likformighet osv. som skisseras i medlemsförslaget.

Stockholm den 8 maj 1969

För styrelsen vid socialhögskolan i Stockholm

Hans Meijer

Ordförande

Benkt Börjesson

Socialhögskolan i Göteborg:

Det föreliggande förslaget innebär, att en försöksverksamhet med samnordisk utbildning skall inledas och att ett enkelt administrativt organ — med ett råd och arbetande ordförande och sekreterare — skall inrättas för verksamheten. Detta vill lärarrådet tillstyrka.

Förslaget innehåller vidare exempel på kurser, som bör anordnas redan under försöksstadiet. Lärarrådet finner dessa kurser väl värda att anordnas. För egen del vill rådet föreslå, att en längre kurs anordnas snarast möjligt om narkotikaproblemet. En sådan kurs skulle ha till huvudföremål

att behandla de erfarenheter som gjorts och de forskningsresultat som framkommit i de nordiska länderna. Den borde på en gång vara vetenskaplig och beträffande gjorda erfarenheter komparativ. Till en sådan kurs borde inbjudas socialarbetare och läkare, vidare företrädare för polis, åklagare och domstolar samt sociologer och psykologer.

Beträffande de beräknade kostnaderna vill lärarrådet framhålla, dels att dessa bör beräknas till högre belopp på grund av de förändringar som inträffat sedan förslaget avgavs, dels att dessa bör bestämmas under hänsynstagande till att kurser i grupparbete och case work kan behöva anordnas med anlitande av utomnordiska lärarkrafter, t. ex. från USA.

Göteborg den 19 maj 1969

För socialhögskolan i Göteborg

Arne Wählstrand

Rektor

Arne Andersson

Universitetslektor

Socialhögskolan i Lund:

Lärarrådet delar i huvudsak de i medlemsförslaget framförda synpunkterna. Kurser för lärare vid socialhögskolorna kan med fördel anordnas på nordisk basis, eftersom antalet högskolor i varje särskilt nordiskt land är så ringa att det skulle vara oekonomiskt att lägga upp en utbildning av antytt slag på nationell basis. Däremot synes utbildning på samnordisk basis kunna ge ett ganska väl anpassat deltagarunderlag för dylika kurser.

Det bör understrykas att behovet av utbildning gäller inte bara social metodik, praktikanthandledning och därmed sammanhängande kunskapsområden utan också sådana ämnen som juridik, ekonomi, socialpolitik, förvaltningskunskap, psykologi och sociologi i den speciella utformning som dessa ämnen måste få vid socialhögskolorna. Dessutom är utbildningens karaktär sådan att de teoretiska ämnenas uppläggning behöver samordnas med de praktiska. Därtill kan läggas att någon pedagogisk utbildning av lärare vid socialhögskolor inte existerar.

Den i medlemsförslaget skisserade utbildningen i samhällsplanering för socialvårdens företrädare är enligt lärarrådets mening angelägen. Organisatoriskt torde den kunna knytas till det nyinrättade nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm. Kompletteringsutbildningen av lärare vid socialhögskolorna torde böra knytas till någon av de existerande skolorna, som bör ges ett särskilt sekretariat för uppgiften med en heltidsanställd

föreståndare. Ett fristående sekretariat är naturligtvis också tänkbart men något slag av fast organisation torde vara nödvändigt att upprätta.

Lund den 29 maj 1969

För socialhögskolan i Lund

Åke Elmér

Rektor

Socialhögskolan i Umeå:

Det föreliggande förslaget till samnordisk social utbildning och därtill fogat medlemsförslag om vidareutbildning av social personal tillstyrkes i stort. Att stor efterfrågan på social kompletterings- och fortbildning finns, visar det stora intresse och den anslutning, som samnordisk men även nationell — dock alltför sparsamt förekommande — social fortbildning rönt från socialarbetare på olika nivåer. Här kan nämnas Svenska föreningens för psykisk hälsovård och Landsforeningens för mentalhygiejne i Danmark kurser om familjeterapi, behandling av asocial ungdom etc. liksom t. ex. Svenska psykiatriska föreningens konferens om psykoterapi.

Man upplever en trend mot att se olika sociala beteendestörningar (inom barna- och ungdomsvård, alkohol- och kriminalvård) som symptom på bakomliggande — ofta likartade — orsaker och där behandlingen då strävar mot en mer helhetsinriktad familjevård. Därför kan det vara diskutabelt att såsom utredningen gjort utgå från olika klientkategorier — möjligen med undantag för åldringssektorn — och utbilda socialarbetare inom respektive sektorer. En tvärvetenskaplig uppläggning med tillvaratagande av respektive länders specialister synes oss vara angelägen. Detta har bl. a. Stockholms socialhögskola (*se ovan*) nämnt i sitt yttrande till kommittén. Det är därvid viktigt att så att säga snabbt fånga upp nya metoder, erfarenheter etc. från olika försöksverksamheter.

Som kommittén har föreslagit bör en hög grad av flexibilitet i organisationen eftersträvas, bl. a. på grund av den dynamiska utveckling, som sker inom social administration, planläggning, metodik och forskning. Organisationen bör lyhört kunna följa upp de behov, som uppkommer. Därvid kan man då pröva sig fram mot kortare kurser först. Ämnesområden såsom individual- och familjebehandling (med socialmetodisk, sociologisk m. m. expertis), grupparbetets metodik och social planering men även forskningsmetodik synes vara angelägna projekt för kurser. Även fortbildning i kurs- och konferensteknik borde förekomma. En samnordisk organisation skulle kunna betyda mycket för samordning och spridning av de kunskaper och erfarenheter, som finns på det sociala området. Varje lands kapacitet här är begränsad och samgående för med sig betydande fördelar.

I sammanhanget har påpekats behovet av samnordisk fortbildning av lärare vid socialhögskolorna. Detta behov önskar vi starkt understryka. Nordiska socialhögskolekommittén skall sommaren 1969 anordna en första kurs för lärare i socialmetodik — och det syftar till att vara ett första steg mot nordisk sommarskola för lärare vid de nordiska socialhögskolorna. Fortsatt sådan verksamhet är angelägen även då det gäller andra ämnen, där specialinriktning krävs för att motsvara behoven av välutbildad social personal på olika nivåer inte minst med hänsyn till att nya problemkomplex såsom t. ex. narkotika dyker upp.

Fortbildningen bör ske i samarbete med de myndigheter och organisationer som har ansvaret för socialvårdens utveckling. (I Sverige socialhögskolor, socialstyrelse, kommunförbund och organisationer som Sveriges socialchefer etc.) Då i särskilt Sverige fortbildning i social planering saknas vill vi särskilt betona värdet av att en sådan kommer till stånd. Även utexaminerade från socialhögskolornas förvaltningslinje bör äga tillträde. Inlyg efter genomgången kurs tillstyrkes. Om föreslagen fort- och kompletteringsutbildning kommer till stånd bör material från dessa kurser tryckas på respektive språk med undantag för finskan. Det har en väsentlig uppgift att fylla för att ge vidare impulser (jfr Sveriges socialchefers publikationer och den norska »Mennesket i social planlegging» från ett samnordiskt symposium).

Umeå den 19 maj 1969

På lärarrådets uppdrag:

Ingrid Nord

Representant för
elevkåren

Kerstin Qvarnström

Lektor i social metodik

Torsten Åström

T. L. universitetslektor,
huvudlärare i sociologi

Socialhögskolan i Örebro har förklarat sig instämma i yttrande av den 19 maj 1969 från socialhögskolan i Umeå (se ovan).

Ledamoten i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Ragnar Berfenstam:

En fortbildning och kompletteringsutbildning av socialpersonal och även av sociala förtroendemän med de målsättningar som utredningen skisserar är klart behövlig. I modern social och socialmedicinsk verksamhet har kravet på ökade kunskaper om de skiftande problemen och metodiken att angripa dem accentuerats — en vidareutbildning blir nödvändig inte minst med tanke på önskemålet om det intensifierade teamarbete som är förutsättningen för en effektiv människovård.

Jag är emellertid synnerligen tveksam om lämpligheten att lägga denna fort- och kompletteringsutbildning på nordisk bas, när jag söker bedöma

frågan enbart ur svensk synpunkt. Skälen för detta ställningstagande är följande.

Sverige har i dag så stora kadrar av socialarbetare och så stort behov av vidareutbildning att sådan utbildning anordnad inom landet utan tvekan kan attrahera ett tillräckligt stort antal svenska deltagare. Även när det gäller specialister för undervisning — även tvärvetenskaplig — kan inom Sverige säkerligen rekryteras tillräckligt antal kompetenta lärare.

Det andra skälet är språksvårigheterna. Utredningen påpekar att tolkning måste ske från och till finska språket (utan att de erfarenhetsmässigt höga kostnaderna härför medtagits i budgeten?) och detta uttalande pekar direkt på vilka svårigheter som skulle komma att möta vid genomförande av föreslagna kortare och längre kurser. Att även ovanan vid danska språket för deltagarna från de övriga länderna kan väntas vålla avsevärda olägenheter har påtalats i skrivelse från Nordiska hälsovårdshögskolan, citerad i utredningen, och jag vill understryka riktigheten i detta påpekande. Språkbarriären kan visserligen utan större svårighet successivt överbryggas om kurserna får lång duration — men detta hinner knappast ske vid kurser av den längd man här kan förutse.

Min mening är alltså, att kommitténs förslag för Sveriges del icke har fördelar jämfört med inhemska kurser. Endast om man är beredd att för nordiska samhörighetens skull acceptera betydande olägenheter och höjda kostnader skall förslaget om samnordisk social utbildning tillstyrkas.

Uppsala den 29 april 1969

Ragnar Berfenstam

Ledamoten i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Hans Meijer:

Medlemsförslaget föreslår en förnyad prövning på nordisk bas av frågan om kvalificerad vidareutbildning för socialvårdspersonal.

Det föreligger på detta område framför allt möjligheter att genom organiserade kontakter vinna kunskaper om erfarenheter av skilda behandlingsmetoder och olika lagstiftning. En sådan belysning av det socialpolitiska arbetet på internordisk bas skulle kunna avsevärt öka förutsättningarna att värdera och jämföra olika erfarenheter.

Däremot synes de olika utbildningsbehoven i respektive land knappast på bästa sätt tillgodoses med internordisk utbildning. Skillnaderna i grundutbildning är avsevärda när det gäller de olika grupper som avses komma i fråga för den tänkta vidareutbildningen. Effektivast torde därför vara att den önskvärda vidareutbildningen i första hand kommer till stånd på nationell bas medan vetenskapligt och informerande utbyte av erfarenheter bör vara en angelägen nordisk uppgift.

Stockholm den 27 april 1969

Hans Meijer

Rektorn vid socialhögskolan i Örebro Lars Sköld:

Frågan om samnordisk social utbildning är mycket aktuell och angelägen. Förutom det av utskottet för samnordisk social utbildning nu avgivna förslaget är frågan även föremål för behandling inom nordiska socialhögskolekommittén, vilken vid sin konferens i Trondheim i oktober skall behandla ett från dansk sida framlagt förslag om att skapa en permanent nordisk vidareutbildning för lärare vid socialhögskolor och eventuellt för yrkesverksamma socionomer. Som ett första försök i en sådan verksamhet ordnas i augusti i år en kurs i social metodik vid socialhögskolan i Århus.

Det råder knappast någon tvekan om att det finns behov av kompletteringsutbildning och fortbildning inom den sociala sektorn. Detta behov kan inte alltid täckas av den sociala utbildningen inom vart om ett av de nordiska länderna. Utbildningsområdet är emellertid svårt att överblicka bl. a. beroende på att en rad skilda organ är verksamma här. Social fortbildning och kompletteringsutbildning meddelas av såväl socialhögskolor som centrala statliga myndigheter, enskilda kommuner, kommunförbund, intresseorganisationer och bildningsförbund. Delvis har denna verksamhet samma målsättning och likartat innehåll. Å andra sidan finns det i dag också utbildningsbehov, som inte alls tillgodoses eller tillgodoses i ringa omfattning. Av dessa skäl är det angeläget betona att den sociala kompletteringsutbildningen och fortbildningen planeras och administreras på ett sådant sätt att ett optimalt utnyttjande av resurser kan åstadkommas, dels genom att all internordisk social utbildning samordnas och dels så att gränserna mot den sociala utbildningen inom varje land blir klara och rationellt motiverade.

Som lämpliga kriterier på att denna kompletteringsutbildning och fortbildning bör ske på nordisk bas kan följande nämnas. Ett tillräckligt elevunderlag saknas för att motivera utbildning i ett enda land, tillgången på lärare och andra utbildningsresurser blir bättre eller utnyttjas mer rationellt, något eller några av länderna har speciella kunskaper eller erfarenheter att delge övriga länder t. ex. på grund av en olika utveckling i fråga om social forskning, social lagstiftning, administration eller behandlingsmetoder.

Av ovan angivna skäl vill jag tillstyrka utskottets förslag till avtal om samnordisk social utbildning. Jag finner det ändamålsenligt att verksamheten förverkligas i etapper; först ett råd för samordning, kartläggning och försöksverksamhet och sedan ytterligare erfarenheter vunnits övervägande om en mera fast organisation. Jag vill särskilt understryka dels att tiden inte är mogen för en mera fast och permanent organisation och dels att även på längre sikt enbart utbildningsadministrationen bör permanen-

tas. Ett centralt samnordiskt organ behövs för långsiktig planering av utbildningen, bestämning av utbildningsmål och utbildningsinnehåll, deltagarurval och finansiering.

Däremot synes det lämpligt att befintliga utbildningsenheter såsom socialhögskolor, kommunförbundens skolor och andra organ med erfarenhet av social utbildning eller socialt arbete får svara för kursverksamheten, d. v. s. utbildningsprogram, läraranskaffning m. m. Fördelen med ett sådant system, där kursverksamhet och lärarstab inte är permanent, är att det skapar bättre möjligheter för en tvärvetenskaplig och samordnad syn på de sociala problemen. En mer flexibel utbildningsorganisation kan i högre grad än vid en permanent kursverksamhet bereda utrymme för företrädare för olika discipliner och verksamhetsområden och ge kunskaper rörande nya metoder och rön.

Utskottet ger inledningsvis vissa definitioner och skiljer härvid mellan två funktioner i socialt arbete, administration och klientarbete. Man kan därutöver tala om utbildning som en särskild och allt viktigare funktion i allt socialt arbete. Personer med social undervisning som huvudsaklig uppgift eller viktig deluppgift ökar snabbt i alla de nordiska länderna. Det är inte enbart socialhögskolorna som efterfrågar lärare i sociala ämnen. Statliga verk, större kommuner, fackskolor och intresseorganisationer söker i ökad omfattning personer med teoretiska kunskaper om och praktisk erfarenhet av socialt arbete för undervisning eller utbildningsadministration. Till följd härav vill jag betona att en samnordisk social utbildning även bör omfatta olika grupper av läkare, som är verksamma på detta område.

Örebro den 6 maj 1969

Lars Sköld

Barnvårdsdirektören i Stockholm Karl-Erik Granath:

I det föreliggande medlemsförslaget ställes krav på förnyad prövning av frågan om internordisk fortbildning för kvalificerad personal på det sociala området. De två utbildningsfrågor, som enligt förslagsställarna är särskilt angeläget att lösa, är dels utbildning av lärare till socialhögskolorna i de områden ämnet socialvårdsmetodik för närvarande innefattar, samt dels fortbildning för tjänstemän inom socialadministration och planläggning.

Förslaget, vilket även innefattar utredning av frågan om större likformighet i respektive stater grundutbildning på området, utmynnar i önskemål om undersökning av huruvida en gemensam nordisk institution för fortbildning av socialarbetare bör upprättas.

Förslaget föranleder i och för sig ingen erinran från min sida, eftersom behov av angiven fortbildning uppenbarligen föreligger och de sannolikt

bäst bör kunna tillgodoses genom internordiskt samarbete. Det synes emellertid viktigt, att utredningsuppdraget inte snävt begränsas till att avse enbart nyssnämnda personalgrupper. En kommande utredning bör enligt min mening ta upp även de förslag — låt vara löst skisserade — som utskottet för samnordisk social utbildning framfört om utbildning i bl. a. familjebehandling och case work. Det är inte minst ur den sociala barna- och ungdomsvårdens synpunkt angeläget att härvidlag söka skapa ändamålsenliga former såväl för kompletteringsutbildning som för fortbildning. Det finns också anledning betona, att de nordiska utbildningsmöjligheterna på området inte bör begränsas endast till ledande personal, då samutbildning av personal på olika nivåer i vissa fall torde vara till fördel.

Stockholm den 9 maj 1969

Karl-Erik Granath

Svenska landstingsförbundet:

Förslaget om en samnordisk vidareutbildning av socialpersonal skulle enligt styrelsens mening verksamt främja strävandena mot en ökad integriering mellan de nordiska länderna. Styrelsen instämmer därför i förslagsställarnas översiktliga bedömningar och delar även uppfattningen att en samnordisk utbildning bör komma ifråga enär utbildningsbehovet och tillgången på lärare ej medger att utbildningen anordnas av varje land för sig.

Underlaget för en närmare prövning av förslaget är emellertid alltför knapphändigt för att det förbehållslöst skall kunna tillstyrkas.

Styrelsen förordar därför att förslaget ytterligare utreds i samverkan mellan de berörda ländernas regeringar varvid särskild hänsyn tas till de senaste årens utveckling och diskussioner kring socialvårdens målsättning och arbetsformer. En samnordisk vidareutbildning av socialpersonal bör förläggas till någon av de befintliga utbildningsanstalterna.

Stockholm den 22 maj 1969

Svenska landstingsförbundet

Stig F. Hansson

Bengt Olsson

Svenska kommunförbundet:

Styrelsen vill för närvarande inte tillstyrka utredningskraven på att klarlägga om större likformighet i grundutbildningen för socialpersonal kan och bör genomföras och om en gemensam nordisk institution för vidareutbild-

ning av socialarbetare bör upprättas. Innan ställning tas till dessa frågor bör den aviserade kompletteringsutbildningens resultat avvaktas. Enligt förbundets uppfattning bör denna som en påbyggnad efterföljas av försöksverksamhet med vidareutbildning. Först efter sådana försök torde man kunna bedöma om skillnader i ländernas grundutbildning menligt påverkar kompletterings- och vidareutbildning.

I betänkandet Samnordisk social utbildning (*NU 1968: 13*) har redovisats goda uppslag till olika typer av kurser. I medlemsförslaget A 236/s framförs nu särskilt önskvärldheten av vidareutbildning i planläggning och betonas att utformningen av nya samhällen med sikte på trivsel och välfärd aktualiserar spörsmål och uppgifter av sådan karaktär att de måste angripas från en tvärfacklig synpunkt. Då dessutom socialvårdens roll i samhällsplaneringen diskuterats i den allmänna debatten — ej sällan utan konkretion — skulle det enligt styrelsens uppfattning vara av stort intresse om medlemsförslagets intentioner i denna del så snart som möjligt prövades i samnordisk utbildning. Därvid borde som deltagare rekryteras lärare från socialhögskolor och administratörer från socialvård. Möjligheten att försöksutbildningen administreras av och förläggs till Nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm bör undersökas.

Stockholm den 9 maj 1969

Svenska kommunförbundet

Hj. Mehr

Ingnar Hjelmqvist

Centralförbundet för socialt arbete:

Utbildning, liksom vidareutbildning av socialpersonal är för Sveriges del, liksom för de övriga nordiska länderna, av synnerligen stor betydelse. Behovet av utbildad socialpersonal har ökat mycket starkt under senare år. Det är av betydande intresse för samhället i dess helhet, att socialpersonal får bästa möjliga grundutbildning samt att den redan etablerade socialpersonalen får möjlighet till breddning och fördjupning av sina kunskaper såväl i form av kompletterande utbildning som vidareutbildning.

I detta sammanhang synes samarbete mellan de olika länderna vara önskvärt. Förhållandena på det sociala området — i stort sett — skiljer sig ej särskilt mycket i dessa länder. Ävenledes gäller ungefär likartade förhållanden beträffande skolutbildning före inträde vid socialhögskolorna, nämligen den allmänna pregymnasiala och gymnasiala utbildningen.

Styrelsen stödjer tanken, att kvalificerad vidareutbildning för socialpersonal tages upp till förnyad prövning på nordisk bas i samtliga de

avseenden som framförts i medlemsförslaget A 236/s om vidareutbildning av socialpersonal. I vissa av de här aktuella grenarna i vidareutbildningen kan man bl. a. på grund av bristen på kompetenta lärare förutse svårigheter. I viss utsträckning kan svårigheterna, med avseende på lärarbristen, övervinnas i samarbete med olika universitet. Den i förslaget nämnda tanken på utbildning i samhällsplanering är ett exempel på områden, där man åtminstone delvis kan avhjälpa bristen på lärare vid socialhögskolorna etc. genom samarbete med universitetens olika institutioner, bl. a. med den sociologiska.

Det finns dock ämbetsavsnitt vid socialhögskolorna, som saknar motsvarighet vid universitet. I synnerhet på sådana områden är forskning påkallad vid socialhögskolorna. Det bör undersökas i vilka grenar och i vilken form universiteten därvid kan medverka. I synnerhet i sådana fall, där universiteten i sina undervisningsplaner m. m. saknar sådana ämnen, som skall förekomma vid socialhögskolorna, bör i vidareutbildningen också beaktas att eleverna får behövliga förkunskaper för fortsatt forskning. För att garantera att sådan forskning, som skall utgöra grunden för fortsatt utbildning av lärare vid socialhögskolorna verkligen ernår behövlig vetenskaplig nivå, är det av vikt att även i sistnämnda fall samarbetet med universiteten utvecklas.

Styrelsen tillstyrker förslaget om igångsättande av en undersökning i syfte att utreda huruvida större likformighet i grundutbildningen för socialpersonal i de olika länderna är möjlig. I och för sig behöver måttliga skilljaktigheter i grundutbildningen ej utgöra hinder för en gemensam nordisk vidareutbildning, då eventuella skilljaktigheter kan vid behov för vederbörandes del, som berörs av vidareutbildningen, avhjälpas med nationella kompletteringskurser inom resp. land.

Styrelsen förordar en provisorisk organisation för försöksverksamhet beträffande gemensam nordisk kompletterings- och vidareutbildning av socialarbetare. Verksamheten bör knytas till någon redan befintlig institution i de nordiska länderna.

Stockholm den 14 maj 1969

För Centralförbundet för socialt arbete

Nils Sundberg

Heino Tombach

Sveriges akademikers centralorganisation:

Behovet av vidareutbildning är stort inom alla yrkesområden och samhällssektorer. Inom den sociala sektorn, som expanderar och utvecklas mycket snabbt, framträder detta särskilt starkt. I SACO:s yttrande över socio-

nomutbildningskommitténs betänkande år 1962 efterlystes riktlinjer för socionomernas fortbildning. Man tvingas dock konstatera att föga gjorts i detta avseende.

SACO vill uttrycka sin tillfredsställelse över att frågan aktualiserats i Nordiska rådet och finner för sin del att de föreslagna vidareutbildningskurserna för socialpersonal mycket väl kan genomföras i samnordisk regi.

Stockholm den 28 maj 1969

Sveriges akademikers centralorganisation

Lars F. Tobiasson

Sten Marcusson

Sveriges socionomförbund:

Behovet av såväl fortbildning som vidareutbildning för socialarbetare torde vara alltför väl känt för att behöva ytterligare understrykas. Vi vill därför ansluta oss till motionärernas hemställan om en rekommendation till de nordiska regeringarna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en kvalificerad vidareutbildning för socialpersonal.

Motionärerna framhåller att frågan om utbildning av lärare till socialhögskolorna, speciellt i metodämnena, synes vara särskilt aktuell. Socionomförbundet vill instämma häri. Många i dag yrkesverksamma socialarbetare har inte fått en grundläggande utbildning ens i en sedan länge tillämpad metod som individuellt socialt arbete (social casework/socialvårdsmetodik). Inom olika sociala verksamhetsgrenar växer nu grupparbete fram som en i vissa fall lämpligare metod men de svenska skolorna ger ännu blott några få timmars orientering om denna metod, delvis till följd av att det inte överallt finns adekvat utbildade lärare. Den generella knappheten på lärare i samtliga metodämnen återverkar också på möjligheten för skolorna att medverka i vidareutbildningen av socialarbetarna.

I detta läge är det angeläget att inte överbetona motionärernas påstående, att den utbildning som skandinaviska socialarbetare skaffar sig i England och USA icke alltid är helt tillämplig på förhållandena i de nordiska länderna. Under ett uppbyggnadsskede kommer vi sannolikt att för metodundervisningen vara beroende av på så sätt utbildade skandinaver liksom också av utländska lärarkrafter. Häri torde ej ligga något fel om de på detta sätt erhållna kunskaperna omsmältes för skandinaviska förhållanden. Inom ämnena psykologi och sociologi, som ger baskunskaper också för metodämnena, torde det däremot finnas experter inom Skandinavien som är viliga och lämpade att medverka. Därigenom skulle också metodämnena bättre kunna integreras med hela utbildningen.

Motionärerna anger som del andra stora behovet vidareutbildning av

tjänstemän inom social administration och planläggning och framhåller åtskilliga motiv därför. Socionomförbundet vill gärna understryka det stora behovet av sådan utbildning men också betona, att ämnesavgränsningen ännu inte är given för social administration eller planläggning, vare sig inom de olika ländernas socialhögskolor eller på det sociala arbetsfältet.

I sin diskussion av det utbildningsbehov som betingas av strukturförändringar i samhället hävdar motionärerna, att sådana frågor måste angripas från en tvärfacklig synpunkt. En vidareutbildning av socialtjänstemän borde därför söka integrera synpunkter från andra discipliner som sysslar med planläggning. Socionomförbundet vill gå ett steg längre och föreslå att ekonomer, arkitekter, sociologer och andra bör deltaga i sådana kurser tillsammans med socialarbetarna. Sannolikt skulle inte bara socialarbetarna ha nytta av att få diskutera med andra, som också försöker planera för ett bättre samhälle.

Socionomförbundet vill också påpeka, att en kursaktivitet startat i Sverige på initiativ av Svenska stadsförbundet, numera Svenska kommunförbundet. I augusti 1969 avslutas sålunda den första kursen i social administration och personalplanering för socialchefer i större städer, vilken kurs ägt rum under två intensivveckor med ett halvt års uppehåll och med en avslutning om tre dagar efter ytterligare ett halvt år. Ett omfattande litteraturstudium har ingått i kursen, som byggt på stark deltagareaktivitet. Kursen har enligt deltagarna varit mycket givande. Nya kurser följer nu i första hand för andra socialchefergrupper. En viss erfarenhet finns alltså redan att bygga på. Det är emellertid bara små grupper som på detta sätt får sitt fortbildningsbehov tillgodosett. Ett samgående de nordiska länderna emellan vore därför av stor betydelse och samnordiska kurser skulle na den fördelen att deltagarna kom med mindre homogena erfarenheter, vilket kan stimulera gruppaktiviteten och öka utbytet.

I motionen framhålls, att en undersökning bör komma till stånd för att klarlägga om större likformighet i grundutbildningen för socialarbetare kan och bör genomföras. Skälen för en sådan undersökning anges vara, att något så när likartad grundutbildning är en förutsättning för gemensam vidareutbildning. Även om Socionomförbundet i princip delar denna uppfattning, vill vi likväl betona, att de olikheter som kan finnas utjämnas efterhand under den period av yrkesverksamhet, som bör föregå deltagande i vidareutbildning. Denna torde under lång tid framöver få förbehållas så kvalificerade personer att de i sin tur kan sprida kunskaperna vidare. Olikheter i grundutbildningen kan vidare kompenseras genom krav på inläring av visst studiematerial för tillträde till vidareutbildning.

Slutligen önskar motionärerna få till stånd en undersökning om en gemensam nordisk institution för vidareutbildning bör upprättas. Med institution behöver inte förstås lokaler eller ens ett fast kansli utan till en början ett samrådsorgan.

De nordiska socialhögskolorna har en samarbetskommitté, som också behandlat frågan om gemensam vidareutbildning. Skolorna är sedan länge väl förtrodda med varandras kursplaner, utbildnings- och arbetsmarknads-situation.

På samma sätt finns sedan flera år mellan socialarbetarorganisationerna i Norden ett samarbete som i juni i år kommer att fastare organiseras i en särskild kommitté, vars syfte bl. a. skall vara att genom konferenser, seminarier, samnordiska kurser och på andra lämpliga sätt främja samarbete och erfarenhetsutbytet mellan organisationerna samt mellan dessa och skolorna.

Socionomförbundet anser det således möjligt och angeläget att i liten och mindre pretentiös skala redan nu pianera och i viss mån arrangera kurser med utnyttjande av de erfarenheter som finns, dels inom socialhögskolorna, dels inom socialarbetarorganisationerna, så snart de ekonomiska förutsättningarna ges.

Det är också troligt att även relativt blygsamma belopp, som skulle kunna tilldelas såväl lärare som kvalificerade socialarbetare för deltagande i olika internationella och skandinaviska seminarier, kurser och mindre arbetsgrupper, skulle ge god utdelning i form av ökad kunnsighet. Möjligheterna att för närvarande erhålla bidrag för studier i annat land är i varje fall för Sveriges del små, såväl för socialhögskolornas lärare som för socialarbetarna.

I denna fråga skulle rekommendationer och åtgärder från Nordiska rådet vara av stort värde för utvecklingen.

Några studiemål i Europa som verksamt skulle kunna bidra till vidareutbildning av lärare och socialarbetare är bl. a. följande institutioner:

National Institute for Social Work Training, London, som ger kurser för lärare vid sociala utbildningsinstitutioner, innefattande planering av studieordning, handledareinstruktion, urval av kursinnehåll, tillämpning av forskningsrön samt undervisningsövningar.

L'Institut de Service sociale et de Recherche sociales, Montrouge, utanför Paris, där ett-åriga specialkurser ges i social administration.

I Holland har 1967 öppnats ett »European Regional Clearing House for Community Work» i Haag. Dess sekretariat skall skötas av Hollands institut för samhällsutveckling i samarbete med departement för kultur, fritid och socialvård. Detta centrum kommer också att vidta åtgärder för undervisning i social planering.

De här ovan givna förslagen om studiemål och det tidigare nämnda förslaget om ekonomiskt stöd åt socialarbetare eller lärare är ej tillkomna för att förringa motionärernas förslag om en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av socialarbetare och utbildning av lärare i metodfacken. Men socionomförbundet vill till slut framhålla att åtgärder för samnordisk utbildning är så angelägna att man i avvaktan på att någonting verkligen

kommer till stånd bör satsa på allt som kan ske omedelbart och innebära en förbättring av nuvarande situation.

Stockholm den 19 maj 1969

För Sveriges socionomförbund

Anita Gradin

Ordförande

Kerstin Lindholm

Sveriges socionomers riksförbund (SSR):

Det kan helt allmänt framhållas, dels att det för närvarande finns mycket få möjligheter till såväl kompletterings- som vidareutbildning för personer, som avlagt social grundexamen, dels också — och som en följd av detta förhållande — ett utomordentligt starkt behov av dylik utbildning. Detta sagt med hänsyn inte endast till förhållandena i Sverige utan även med tanke på de övriga nordiska länderna.

Det kan därför hälsas med stor tillfredsställelse, att Nordiska rådet tagit upp frågan till behandling, och det kan redan här framhållas, att förbundet för sin del helt är övertygad om att frågan bör lösas på gemensam nordisk bas. De skilda nordiska ländernas resurser bör lämpligen samordnas, varigenom garantier skapas för god kvalitet på den utbildning som kan anordnas.

Det finns därför all anledning att i allt väsentligt tillstyrka det framlagda förslaget. Till sin positiva inställning till förslaget vill emellertid Sveriges socionomers riksförbund knyta några synpunkter beträffande utbildningens innehåll och omfattning m. m.

Utbildningen bör sålunda erhålla en tvärvetenskaplig utformning, där uppdelning i traditionella akademiska examensämnen får vika för en modern och på helheten baserad syn av såväl familjen som samhället poängteras. Den kategoriuppdelning av klienter, som redovisas i betänkandet Samnordisk social utbildning (NU 1968: 13, s. 9), ter sig numera föga realistisk ur vård- och behandlingssynpunkt.

Utbildningsverksamheten bör göras flexibel, och kursinnehåll bör utformas efter samråd i första hand med socialhögskolorna i respektive länder. Det kan i det här sammanhanget finnas anledning peka på den försöksverksamhet på området, som sommaren 1969 kommer till stånd genom Nordiska socialhögskolekommitténs försorg. På förslag från Danmark anordnas nämligen en nordisk sommarskola för lärare vid de nordiska socialhögskolorna — förlagd till Århus tiden 11—20 augusti 1969 — i ämnet socialmetodik. Det kan parentetiskt nämnas, att rektorn vid socialhögskolan i Örebro, docenten Lars Sköld, är ordförande i det arbetsutskott som Nordiska socialhögskolekommittén tillsatt.

Det finns sålunda inte anledning att här mera i detalj diskutera innehållet i den föreslagna kompletterings- och vidareutbildningen, men förbundet vill ändå peka på den höga angelägenhetsgrad, som utbildning i samhällsplanering har för personer i både socialt och administrativt arbete (d. v. s. utbildning som lämpar sig väl både för dem som har grundutbildning på social linje och förvaltningslinje). Pedagogisk utbildning av lärare vid socialhögskolorna — och även av handledare vid praktikeentra för socialpraktikanter — synes också lämpligen kunna äga rum i nordisk regi.

Beträffande längden på den utbildning som kan anordnas bör framhållas att kurser på två eller tre veckor förefaller mest ändamålsenliga i vart fall till dess mera erfarenhet samlats. Deltagarna i utbildningen bör efter genomgången kurs erhålla intyg; betyg torde knappast kunna utdelas.

Det synes angeläget, att skilda typer av material från utbildningen tryckes, så att det blir tillgängligt för en större publik. Det bör här utsägas, att bristen på exempelvis dokumentation av nordisk social litteratur är kännbar; det vore kanske möjligt att råda bot på denna, om ett förslaget sekretariat finge möjligheter att — i samarbete med socialhögskolor och bibliotek — bevaka denna uppgift, och i en sannordisk skriftserie fortlöpande redovisa ny litteratur.

Stockholm den 22 maj 1969

Sveriges socionomers riksförbund (SSR)

Arne Bujvers

Ordförande

Sveriges förenade studentkårer (SFS):

Allmänt

SFS delar den uppfattning förslaget ger uttryck för beträffande vikten av vidareutbildning av social personal och social utbildning av lärare. Enligt organisationens mening är också en försöksverksamhet med dylik utbildning på nordisk bas att rekommendera. Detta utesluter dock inte att det därutöver kan visa sig nödvändigt med vidareutbildning av denna karaktär även på nationell bas. Behovet av vidareutbildning torde vara mycket stort, och framför allt när det gäller vidareutbildning av social personal torde man kunna utgå från att tillräckligt underlag för en sådan utbildning finns även inom respektive land.

Målsättning

Även om det framlagda förslaget är mycket översiktligt tyder det dock på tanken att kursernas målsättning bör vara att ge kunskaper för ett vidare

samhälleligt perspektiv. SFS uppfattar detta som något mycket positivt och vill kraftigt understryka att en utbildning av detta slag inte enbart får inriktas på individualpsykologiska problem, utan måste inriktas på att ge inblick i de mekanismer i samhället som är av betydelse för sociala problem, t. ex. bostadspolitik, ekonomisk politik o. s. v. I den debatt som förs för närvarande har allt mer börjat uppmärksammas vilken betydelse sådana faktorer som social miljö, bostadsförhållanden, lönestrukturen i samhället och den allmänna ekonomiska politiken har för uppkomsten av sociala problem. I och med detta har även uppfattningen om socialarbetarens roll förändrats. Den målsättningsdebatt som förs i de olika nordiska länderna, och som tar fram de här nämnda faktorerna till belysning, måste bilda bakgrunden till uppläggningsen av kurserna. Det är därför också mycket väsentligt att andra personer än de som traditionellt är inriktade på sociala problem, t. ex. ekonomer, tekniker, arkitekter o. s. v. knyts till kurserna.

Ett viktigt mål för kurser av detta slag måste anses vara att göra socialarbetare och lärare medvetna om de mekanismer som styr utvecklingen i samhället och hur dessa mekanismer påverkar det fält som dessa kategorier har att arbeta med.

Utformningen av studieplanerna

Då det framlagda förslaget endast kan ses som ett utkast är det något svårt att på detta stadium ge detaljerade synpunkter på kursernas uppläggning, studieplaner etc. SFS anser det dock väsentligt att de studerande ges möjlighet att ge sina synpunkter på utformningen av kurserna och föreslår därför att studeranderepresentanter får medverka vid det fortsatta arbetet.

Tillträde till kurserna

I förslaget definieras ingen formell kompetens för tillträde till kurserna. SFS får emellertid uppfattningen att förslagsställarna räknat med att kurserna enbart eller huvudsakligen skall stå öppna för personer med socio-nomexamen eller motsvarande. I diskussionen om en likartad grundutbildning, som underlag till den gemensamma vidareutbildningen, nämns således bl. a. att grundragen i utbildningen och i undervisningsplanerna borde i stort sett kunna vara desamma vid alla nordiska socialhögskolor. Enligt organisationens mening bör emellertid kurserna för social personal vända sig till yrkesgruppen som sådan. De bör sålunda vara öppna även för den personal, som ej har avlagt socio-nomexamen.

SFS vill också framhålla det önskvärda i att kurserna görs gemensamma för personal utbildade på förvaltnings-, social- och teoretisk linje. En uppdelning mellan olika kategorier ter sig mindre lämplig. De mera individuellt arbetande sociala tjänstemännen och de tjänstemän som är mera inriktade på planläggning och administration bör utbildas gemensamt.

Enligt organisationens mening vore det också önskvärt att kurserna gör-

des gemensamma för blivande lärare och social personal för att uppnå utbyte av erfarenheter. Särskilt för lärarnas del, och då i första hand de akademiskt utbildade lärarna som inte har någon direkt erfarenhet av fältet, torde sådana gemensamma kurser vara mycket värdefulla.

Ytterligare kategorier

Även om den utbildning som har föreslagits måste anses vara av mycket stor vikt finns det ytterligare ett par kategorier där en utbildning av avsett slag framstår som väsentlig. Dels gäller detta de redan verksamma lärarna vid socialhögskolorna. Det stora flertalet av dessa är hämtade från universitetet och har inte de nödvändiga kunskaperna för det fält som socionombildningen spänner över. Detta måste anses ytterst otillfredsställande och är ett problem som upplevs inte endast av de studerande utan även av lärarna själva. SFS vill därför förordas att Nordiska rådet tar upp även denna fråga till behandling och så snart det är möjligt söker skapa vidareutbildning även för de nu verksamma lärarna. Enligt organisationens mening skulle en sådan utbildning på nordisk bas vara värdefull.

En annan kategori där vidareutbildning ter sig allt mer angelägen är förtroendemännen. Det är en allmän uppfattning att dessa ofta saknar de nödvändiga kunskaperna för sin funktion och med tanke på den nyckelposition de intar inom socialvården torde nödvändigheten av adekvata kunskaper framstå klart. Även i detta avseende anser SFS att en försöksverksamhet på nordisk bas vore värd att pröva.

Organisation, omfattning av kurserna o. s. v.

Tanken på en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av socialarbetare framstår som mycket tilltalande. Denna institution skulle givetvis, i enlighet med vad som tidigare sagts, vara gemensam för socialarbetare och blivande lärare. I det fall man anser det möjligt att anordna vidareutbildning för de ytterligare kategorier som nämnts, bör dessa gå in i samma organisation.

Vad beträffar kursernas längd kan SFS inte för närvarande, utan tillgång till mera detaljerade förslag till kursplaner, ge några närmare synpunkter. Organisationen finner det dock väsentligt att det anordnas kurser av varierande längd och svårighetsgrad. Detta torde bli möjligt om man upprättar en gemensam institution.

Stockholm den 10 juni 1969

Sveriges förenade studentkårer

Christer Berg

Bengt Lorendahl

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om vidareutbildning av socialpersonal. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Reykjavik den 23—24 juni 1969, i Maribo den 22—23 september 1969 och i Tavastehus den 1—2 december 1969. Vid mötet i Maribo har som sakkunniga deltagit förstander Ole F. Hermansen, Danmark, regeringssekreteraren Karl-Johan Lång, Finland, rektor Audun Ervik, Norge, och rektor Åke Elmér, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera de nordiska regeringarna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en kvalificerad vidareutbildning för socialpersonal. Medlemsförslaget avser dels frågan om vidareutbildning av socialpersonal såvitt gäller utbildning av lärare till socialhögskolorna och av tjänstemän inom social administration och planläggning, dels frågan om en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av socialarbetare, dels och frågan om större likformighet i ländernas grundutbildning för socialarbetare.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan.
 Nordiska institutet för samhällsplanering.
 Nordisk Samarbejdskomité af Socionomorganisationer.

Danmark

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling.
 Den Alm. Danske Lægeforening.
 Dansk Sygeplejeråd.
 Den Danske Købstadforening.
 Socialinspektørforeningen.
 Frederiksberg kommune.
 Samfundet og Hjemmet for Vanføre.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Social- och hälsovårdsministeriet.
 Socialstyrelsen.
 Tammerfors universitet.
 Tammerfors universitet, förvaltningskollegiet.
 Svenska social- och kommunalhögskolan

Centralförbundet för socialvård r. f.
 Finlands kommunförbund och Finlands svenska landskommuners förbund.
 AKAVA r. y.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Sosialdepartementet.
 Rådet for sosialarbeiderutdanning.
 Norges sosialforbund.
 Norges kommunal- og sosialskole.
 Sosialskolen, Stavanger.
 Sosialskolen, Trondheim.
 Norske kvinners nasjonalråds sosialskole.
 Det norske diakonhjem.
 Norsk sosionomforening.

Sverige

Socialstyrelsen.
 Socialhögskolan i Stockholm.
 Socialhögskolan i Göteborg.
 Socialhögskolan i Lund.
 Socialhögskolan i Umeå.
 Socialhögskolan i Örebro.
 Ledamoten i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Ragnar Berfenstam.
 Ledamoten i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Hans Meijer.
 Rektorn vid socialhögskolan i Örebro Lars Sköld.
 Barnavårdsdirektören i Stockholm Karl-Erik Granath.
 Svenska landstingsförbundet.
 Svenska kommunförbundet.
 Centralförbundet för socialt arbete.
 Sveriges akademikers centralorganisation.
 Sveriges socionomförbund.
 Sveriges socionomers riksförbund.
 Sveriges förenade studentkårer.

Remissorganen har intagit en övervägande positiv inställning till medlemsförslaget.

Nordiska hälsovårdshögskolan anser förslaget om en särskild samnordisk institution för utbildning av socialpersonal väl motiverat. Under en övergångstid kan man tänkas knyta en utbildning av ifrågavarande slag till en redan befintlig socialhögskola, gärna till den i Göteborg, varvid viss kursverksamhet kan integreras med utbildningen vid hälsovårdshögskolan. På längre sikt bör ett särskilt institut inrättas. *Nordiska institutet för samhällsplanering* framhåller att en sådan del av vidareutbildning för socialpersonal som berör samhällsplanering väl kan knytas till utbildningen vid Nordiska institutet för samhällsplanering.

Från dansk sida hänvisar *arbejds- og socialministeriernes internationale*

afdeling till att frågan om högre utbildning av socialpersonal i anledning av en tidigare rekommendation från Nordiska rådet är föremål för övervägande inom Nordiska socialpolitiska kommittén och att det för närvarande icke finns anledning ta ställning till föreliggande medlemsförslag. *Samfundet og Hjemmet for Vanføre* i Danmark, som finner en likartad nordisk grundutbildning och gemensam nordisk vidareutbildning som alltför avlägsna mål, anser dock att frågan om en gemensam utbildning av lärare till de sociala skolorna bör tas upp på nordiskt plan.

Socialinspektørforeningen i Danmark tillstyrker i princip en nordisk vidareutbildning av lärare till de sociala skolorna men menar att i första hand bör den nationella utbildningen på området ordnas. *Den Alm. Danske Lægeforening* anser att förutsättning för en kvalificerad nordisk vidareutbildning för socialpersonal är att utbildningsnivån i de enskilda länderna nått tillräckligt högt.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland hänvisar till socialstyrelsens yttrande och anser att den första utbildningsorganisationen bör ges en jämförelsevis blygsam form för att man sedan med utgångspunkt från erfarenheter av denna kan ta ställning till organisationens vidareutveckling. Vidareutbildningen för socialarbetare bör syfta till att främja innovationer inom socialarbetet och underlätta socialarbetarens anpassning till den ständiga utvecklingen på det sociala området. *Undervisningsministeriet* i Finland har ingen invändning mot förslaget men påpekar att hänsyn måste vid en utbildning av ifrågavarande slag tas till nationella särdrag och problem som t. ex. gäller i språkligt hänseende för de nordiska länderna. Även *Tammerfors universitet* uppehåller sig i sitt positiva yttrande vid språkproblemen som måste överbryggas. Behov föreligger i Finland av utbildning för lärare i social arbetsmetodik till socialhögskolor och av fortbildningskurser för personer inom socialförvaltning och planering. En samnordisk institution skulle enligt Tammerfors universitet effektivt komplettera de olika åtgärder som redan vidtagits i Finland för att lösa utbildningsfrågorna inom samhällsplaneringen. *Svenska social- och kommunalhögskolan*, *Centralförbundet för socialvård* samt *Finlands kommunförbund* och *Finlands svenska landskommuners förbund* är samtliga positiva till medlemsförslaget och beklagar att de av underutskottet under Nordiska socialpolitiska kommittén framlagda förslagen om kompletteringsutbildning med kortare kurser och vidareutbildning med längre kurser för socialpersonal ej accepteras av Nordiska socialpolitiska kommittén. *AKAVA r. y.* menar, att större enhetlighet i socialarbetarnas grundutbildning i de nordiska länderna måste eftersträvas.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge är i princip positivt till förslaget. Departementet hänvisar till en pågående utredning i Norge angående frågor om grundutbildning och vidareutbildning för socialarbetare samt till en nordisk kurs vid socialhögskolan i Århus sommaren 1969 för vidareutbildning av lärare i socialmetodik. Departementet menar att i första hand

resultat av utredningen liksom erfarenheter från nämnda kurs avvaktas. *Norsk sosionomforening, sosialskolen i Trondheim, Norske kvinners nasjonalråds sosialskole* och *Det norske diakonhjem* anser likaså att den nationella utredningen i första hand bör avvaktas. *Socialdepartementet* finner förslaget om en fast uppläggning av nordiska kurser i administration och planläggning värdefullt. Departementet framhåller att det visserligen föreligger olikheter såvitt rör grundutbildningen i Norden men att dessa icke är större än att det är möjligt att göra vidareutbildningen gemensam. Förslaget att upprätta en gemensam nordisk institution för denna utbildning finner socialdepartementet förslaget i och för sig gott. Ett sådant institut lämpar sig dock särskilt väl för lärare vid socialhögskolor samt för utövare av casework och socialt grupparbete. Förslaget om en nordisk institution bör enligt departementet bli föremål för facklig och pedagogisk värdering, innan ytterligare steg tas i frågan. *Rådet for sosialarbeiderutdanning* anser, att en harmonisering av ländernas grundutbildning för socionomer bör eftersträvas och att frågan om en nordisk institution för vidareutbildning av socionomer lämpligen bör utredas. *Norske kvinners nasjonalråds sosialskole* påpekar, att ländernas olika grundutbildningar utgör hinder för en gemensam vidareutbildning men menar ändå att mera specialiserade kurser bör med fördel kunna ordnas på nordisk bas. *Norges sosialforbund, Norges kommunal- og sosialskole* och *sosialskolen i Stavanger* är positiva till medlemsförslaget.

Socialstyrelsen i Sverige tillstyrker en försöksverksamhet med gemensam nordisk vidareutbildning för de i förslaget nämnda grupperna. Socialstyrelsen föreslår i stället för en fast administrativ organisation för vidareutbildning en särskild nordisk social vidareutbildningskommitté, lämpligtvis underställd Nordiska socialpolitiska kommittén. Styrelsen avstyrker förslaget om större likformighet i grundutbildningen, en fråga som anses böra prövas på nationell bas, varvid dock bör beaktas önskemålet om en gemensam nordisk arbetsmarknad för socialpersonal och behovet av en enhetlig kunskapsgrund för en eventuell fortsatt gemensam nordisk vidareutbildning. *Socialhögskolorna i Lund, Umeå och Örebro* understryker behovet av vidareutbildning för lärare vid socialhögskolor och framhåller att fortbildning i social planering saknas i Sverige. *Rektor vid socialhögskolan i Örebro* framhåller, att tiden icke är mogen för en mera permanent organisation och att enbart utbildningsadministrationen bör permanentas. *Svenska kommunförbundet* understryker liksom *Nordiska institutet för samhällsplanering* att det är av stort intresse att vidareutbildning i social planläggning så snart som möjligt prövas i samnordisk ordning. *Socionomernas olika fackförbund i Sverige* är samtliga positiva till förslaget. *Svenska landstingsförbundet* är likaså i princip positivt till förslaget men anser att ytterligare utredningar om problematiken är erforderliga, innan slutlig ställning kan tas i frågan. *Socialhögskolan i Stockholm* avstyrker medlemsförslaget under hänvisning till att det i nuläget ej är realistiskt.

3. De sakkunniga

Vid sin behandling av medlemsförslaget i Reykjavík den 23—24 juni 1969 beslöt utskottet efter genomgång av remissmaterialet att tillkalla sakkunniga till sitt nästa möte för att få en redovisning av de nordiska ländernas socialutbildning och behovet av ytterligare utbildningsformer. Med anledning härav deltog vid utskottets möte i Maribo den 22—23 september 1969 ovannämnda Hermansen, Lång, Ervik och Elmér.

De sakkunniga uppehöll sig huvudsakligen vid frågan om behovet av utbildning för lärare i metodfacken till socialhögskolorna, vilket behov i samtliga nordiska länder synes vara stort. Beträffande frågan om nordisk utbildning såvitt avser tjänstemän inom social administration och planläggning var de sakkunniga mera tveksamma. Denna utbildning ansågs böra anordnas i första hand på nationellt plan med hänsyn till bl. a. det stora antal tjänstemän för vilka sådan vidareutbildning är erforderlig. Utbildningen inom vissa specialämnena för sådana tjänstemän skulle eventuellt kunna anordnas sammordiskt.

Beträffande organisationen av en nordisk vidareutbildning ansåg de sakkunniga att en sådan skulle kunna knytas till ett gemensamt nordiskt sekretariat, förslagsvis förlagt till en nordisk socialhögskola, eventuellt till socialhögskolan i Århus, där redan en viss erfarenhet vunnits av vidareutbildning genom de sommarkurser som hållits vid socialhögskolan i regi av den nordiska socialhögskolekommittén. Sekretariatet borde finansieras genom bidrag från regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Bland de sakkunniga framfördes tanken att grundutbildningen av lärare på områden, där annan utbildningsmöjlighet saknas i Norden (framför allt i social metodik), anordnades på så sätt att en förberedande kurs av typ sommarskolan i Århus kombinerades med assistentundervisning vid någon socialhögskola under handledning av erfarna lärare. En kompletterande utbildning och fortbildning torde kunna anordnas genom sommarskolekurser som arrangeras av ett eventuellt nordiskt kurssekretariat antingen vid alternativa platser inom Norden eller vid ett permanent kurscentrum.

Vid utskottsmötet upplystes att den nordiska socialhögskolekommittén, som representerar lärarkollegierna och studentorganisationerna vid de sociala högskolorna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, vid möte i Trondheim den 8 oktober 1969 skulle diskutera frågan om en nordisk vidareutbildning för lärare vid socialhögskolorna.

Den nordiska socialhögskolekonferensen i Trondheim antog den 11 oktober 1969 följande uttalande till Nordiska rådet:

Den nordiske sosialhøgskolekonferansen, som representerer lærerkollegiene og studentorganisasjonene ved de sosiale høyskoler i Danmark, Finland, Norge og Sverige, har ved et møte i Trondheim den 11. oktober 1969 diskutert henvendelsen fra Nordisk Råd om en sammordisk videreutdanning av sosialt personell. (A 236/s).

Konferansen har etter inngående diskusjon besluttet å uttale seg for opprettelse av et nordisk sekretariat. Dette sekretariat skal under Den nordiske sosialhøgskolekomité utrede forskjellige former for nordisk samarbeid når det gjelder undervisningstilbud for samtlige lærerkategorier, likesom dette sekretariat kan påta seg andre utredninger for den nordiske sosialhøgskolekomité samt virke som sekretariat for den allerede eksisterende nordiske sommerskole for lærere ved de nordiske sosialhøgskoler.

Denne virksomhet skal selvfølgelig ikke utelukke fortsatt arbeid for utvikling av grunnutdanning og videreutdanning av sosionomer i de enkelte land, men tvert om støtte og fremme de nordiske bestrebelser for å bringe de eksisterende sosionomutdannelse på samme nivå.

Når det gjelder de eksisterende og planlagte videreutdanninger for sosionomer i de nordiske land, bør en videre utvikling av disse bestrebelser støtte og underbygge kommende felles nordiske aktiviteter på utdanningsområdet. Videreutdanningstilbudet på nordisk plan bør følgelig benytte seg av de eksisterende og planlagte nasjonale videreutdanningsinstitusjoner.

De nasjonale videreutdanningsinstitusjoner må ses som ledd i og nødvendige forutsetninger for de nordiske bestrebelser for en forbedret og mer ensartet utdanning av lærere ved sosialhøgskolene i Norden.

4. Utskottet

Det i anledning av Nordiska rådets rekommendation om høgre utbildning av socialpersonal (*rek. nr 14/1964*) tillsatta underutskottet under Nordiska socialpolitiska kommittén konstaterade i sin utredning att det förelåg ett omfattande behov av och intresse för samnordisk socialutbildning. Denna uppfattning har förts vidare i föreliggande medlemsförslag och starkt understrukits vid remissbehandlingen av förslaget.

Medlemsförslaget avser vidareutbildning för dels lärare vid socialhögskolorna, dels tjänstemän inom social administration och planläggning.

De sakkunniga som utskottet hört i ämnet har huvudsakligen uppehållit sig vid frågan om lärarutbildningen. Behovet av vidareutbildning för lärare vid socialhögskolorna har uppmärksamrats även av nordiska socialhögskolekommittén, som tagit initiativ till undervisning genom en kurs i socialmetodik vid socialhögskolan i Århus under sommaren 1969 med 21 deltagare från de nordiska länderna. Nordiska sommarskolan, som denna kurs kallas, är ett första försök att etablera en mer permanent utbildningsverksamhet för lärare vid de nordiska socialhögskolorna. Vad gäller organisationen av en vidareutbildning för lärare har den nordiska socialhögskolekonferensen i oktober 1969 föreslagit att ett nordiskt sekretariat skulle upprättas under den nordiska socialhögskolekommittén för att bl. a. undersöka olika former av nordiskt samarbete såvitt gäller undervisning för samliga lärarkategorier. Ett embryo till ett sådant sekretariat har skapats vid socialhögskolan i Århus. Möjlighet finns emellertid ej att där bedriva någon mera omfattande verksamhet i nuvarande form.

De sakkunniga framförde inför utskottet förslaget att på sådana områden, där annan utbildningsmöjlighet ej finns i Norden, grundutbildning för

lärare vid socialhögskolorna skulle kunna anordnas genom viss kursverksamhet av typ sommarskolan i Århus, omfattande kurser om en till två månader, kombinerad med assistentundervisning vid lämplig socialhögskola under en till två terminer. En sådan undervisning torde draga relativt blygsamma kostnader. Kompletterande utbildning och fortbildning torde enligt dessa sakkunniga enklast kunna ske genom sommarskolekurser anordnade genom ett nordiskt kurssekretariats försorg.

Behovet av utbildning av nya lärarkrafter till socialhögskolorna ter sig stort bl. a. på grund av den expansion och differentiering som det sociala arbetet för närvarande undergår i de nordiska länderna. Detta behov bör på vissa fackområden lämpligen kunna tillgodoses genom samnordisk utbildning. Organisationen av denna skulle kunna anförtros ett fast nordiskt sekretariat i enlighet med den nordiska socialhögskolekonferensens förslag. Utbildningen torde böra bestå dels av speciell kursverksamhet dels av undervisning vid socialhögskola.

Vad därefter gäller vidareutbildning av tjänstemän inom social administration och planläggning ansåg de sakkunniga att denna undervisning borde i första hand företagas på nationell bas. I fråga om mycket specialiserade kurser eller införande av helt nya ämnesområden kunde anledning finnas enligt de sakkunniga att anordna undervisning samnordiskt för sådana sociala administratörer.

Bland remissorganen finnes en mer positiv inställning till en vidareutbildning på nordisk bas av tjänstemän inom social administration och planläggning. Hittills har undervisning över huvud taget knappast förekommit i dessa ämnen bortsett från mycket korta kurser.

Genom en samnordisk undervisning borde enligt utskottets mening det vara möjligt att samla erfarenheter och insikter från de olika länderna. Tillgängliga lärarkrafter kunde på detta sätt även bättre utnyttjas. Undervisningen borde omfatta planläggning och planläggningsteknik, administration och administrativ teknik liksom användning av moderna tekniska hjälpmedel av olika slag och handläggning av personalfrågor. Vidareutbildningen bör naturligtvis främst avse sådana ämnen som för vederbörande personal-kategorier inte redan täcks av universitets- eller fackutbildning. Vidare har den en viktig uppgift att fylla då det gäller att främja innovationer inom socialarbetet och underlätta socialarbetarnas egen anpassning till de förändringar som sker i ökande takt inom hela det sociala området.

I anledning av förslag av ovannämnda underutskott under Nordiska socialpolitiska kommittén startar i Finland i februari 1970 en mindre experimentkurs för ledande skolhemspersonal från de nordiska länderna. I anslutning till denna kurs borde kunna diskuteras huruvida inte ett särskilt sekretariat och en därtill ansluten utbildningskommitté borde inrättas i likhet med vad som föreslagits av vissa remissorgan. En annan möjlighet är att låta det föreslagna sekretariatet vid socialhögskolan i Århus omhänderha även

denna utbildningsform. Ytterligare en möjlighet är att inrätta en särskild nordisk social vidareutbildningskommitté med uppgift att framlägga förslag om erforderlig successiv utbyggnad av verksamheten beträffande vidareutbildning för socialpersonal över huvud taget, således även för lärare.

Förslagsställarnas tanke om att inrätta en särskild nordisk institution för vidareutbildningen av socialarbetare har av flertalet remissorgan mötts med tveksamhet. Det anses att ett flexibelt system, där undervisningen lämnas av företrädare för olika discipliner, ger bättre möjligheter till en tvärvetenskaplig och samordnad syn på de sociala frågorna. Befintliga utbildningsenheter bör i första hand utnyttjas. Tänkbart vore att i likhet med vad som skett i Nordiska hushållshögskolan tillskapa ett icke fast lokaliserat högre utbildningsorgan, som är sammanhållande element i en till andra redan existerande högskolor förlagd utbildning, uppdelad på olika grenar och kurser med olika geografisk fördelning. Utskottet vill dock i nuvarande läge förorda den lösningen att ett fast sekretariat inrättas för organisationen av vidareutbildningen i likhet med vad förut nämnts. Samtidigt kan övervägas om inte på sikt detta sekretariat bör byggas ut till en särskild undervisningsinstitution. Närmare undersökning bör komma till stånd härom.

Vad slutligen förslaget om större likformighet i grundutbildningen för socialpersonal angår torde denna fråga lämpligast lösas inom varje land för sig. Såvitt framgår av material och sakkunnigutlåtande torde grundutbildningarna såsom de nu är utformade icke utgöra hinder för en gemensam vidareutbildning i den form som föreslagits. Naturligt är att de olika nationella förhållandena måste sätta sin prägel på arbetet inom socialvården och därför även på undervisningen för socionomerna. Vid en översyn av socialutbildningen i de nordiska länderna synes lämpligen eftersträvas så likformiga kompetenskrav som möjligt med hänsyn till det arbetskraftsutbyte som kan tänkas bli aktuellt även på detta område i likhet med vad som redan förut förekommer på hälsovårdens område. Skall vidareutbildningen utvecklas är ett närmande av grundutbildningen till form och innehåll erforderligt.

Under hänvisning till vad här anförts får socialpolitiska utskottet hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhög-

skolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Tavastehus den 1 december 1969

Johannes Antonsson

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Tyyne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Förman

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete på förskolans område

(*Väckt av Jens Bilgrav-Nielsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud,
Kerttu Saalasti, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sylvi Siltanen*)

Behov av en väl utvecklad förskoleverksamhet gör sig allt mer gällande i det moderna samhället. Den starka förändringen, som råder på alla områden i vårt samhälle, sammanhängande främst med industrialiseringen, den ökade rörligheten hos befolkningen och koncentrationen till tätorter, påverkar familjen och familjelivet och därigenom också förskolebarnet, som är starkt knutet till familjen. Kvinnans möjligheter till förvärvsarbete och samhällets behov av hennes arbetsinsats som en värdefull arbetskraftsreserv har medfört att allt fler kvinnor — även med barnfamiljer — söker sig ut på arbetsmarknaden, en trend som varit särskilt märkbar under 1960-talet.

Åtgärder har vidtagits från samhällets sida för att ordna barntillsynen genom bl. a. daghems- och lekskoleverksamheten. Behovet av förskoleinstitutioner har starkt ökat under senare år och gör sig gällande icke enbart ur social och pedagogisk synpunkt utan även av hänsyn till arbetsmarknadens behov.

Förskollärarna har här en betydelsefull uppgift att fylla i och med att deras arbete avser att utgöra ett komplement till föräldrarnas barnaföstran. Förskolan uppfattades tidigare som en inrättning för lek och sysselsättning. Numera uppfattas förskolan som ett led i hela skolmaskineriet, där grunden och anpassningen till den fortsatta skolan skall läggas. Förskolorna är kanske mer än andra pedagogiska institutioner ständigt stadda i förändring genom sin närhet till familjen, vars funktion fortfarande förskjuts. Förskollärarnas arbetsuppgifter förändras därför i takt med samhällets allmänna utveckling. Behovet av fortsatt utbildning för åjourföring av tidigare inhämtade kunskaper blir följaktligen starkt framträdande hos denna yrkesgrupp. Frågan om nordiskt samarbete såvitt avser förskollärarnas fortbildning har framförts i skrivelse till Nordiska rådet från deltagare i den XI:e nordiska förskollärarkongressen i Uppsala i augusti 1968 (*Tillägg 1*). Önskemål av liknande innehåll har framförts till rådet redan 1964 i skrivelse från Finlands barntädgårdsläraresförbund (*Tillägg 2*).

Samarbetet mellan de nordiska förskollärarna har hittills huvudsakligen

skett inom ramen för nordiska förskollärarekongressen, som anordnas vart fjärde år. Vid mötena har frågor av gemensamt intresse diskuterats, men de långa intervallerna mellan mötena och dessas begränsning till endast ett fåtal dagar har omöjliggjort ett mera ingående studium av vid mötena aktuella ämnen. Mötena har dock fyllt en viktig uppgift såvitt gäller de personliga kontakterna och informationen på nordiskt plan om nationella forskningsresultat. Mötena har dock icke tillfredsställande kunnat tillgodose behovet av fortbildning och vidareutbildning.

I nationell regi förekommer en viss fortbildningsverksamhet, som emellertid icke torde vara till fyllest. Genom nordiska fortbildningskurser kunde gemensamma lärarkrafter och lokaler utnyttjas, liksom den fördelen vinnas att kursdeltagarna fick möjlighet att taga del av forskningsresultat och praktiska erfarenheter på området i fråga i grannländerna. Ekonomiskt bör ett samarbete i detta avseende även vara fördelaktigt. Fortbildning i psykologi, pedagogik, sociologi och metodik anses med fördel kunna företagas i form av gemensamma nordiska kurser, förslagsvis om 2—4 veckor. Fortbildningskurser i sådana ämnen torde otvivelaktigt höja det pedagogiska arbetets standard. Information om aktuell forskning inom psykologi och pedagogik, speciellt vad gäller pedagogik och metodik för de lägre förskoleåldrarna, samverkan förskola—grundskola är exempel på ämnen som skulle kunna tagas upp i nordiska fortbildningskurser.

Av värde för förskollärarna är även det studiebesöksutbyte för lärarkandidater som förekommer mellan de nordiska länderna. För Sveriges del har dessa studiebesök i andra nordiska länder upphört sedan mitten av 1960-talet på grund av bestämmelser om att studieresebelopp, som står till seminariernas förfogande, ej får disponeras för resor utanför landet. Angeläget synes vara att ömsesidighet förekommer mellan länderna i detta avseende.

I en resolution från den nordiska förskollärarkongressen i Hillerød 1947 framhölls att statsunderstödda specialkurser för seminarielärare borde anordnas och att de med fördel kunde göras internordiska. Önskemålet kvarstår fortfarande. Visserligen har åtminstone för Sveriges del tillkommit kurser för utbildning av seminarielärare. En undersökning vad gäller gemensamma nordiska utbildningsfrågor för förskoleseminarier bör emellertid komma till stånd för att bl. a. kunna ligga till grund för en samordnad nordisk utbildning för seminarielärare inom denna sektor av lärarutbildningen.

Behov av särskild utbildning för förskollärare med tjänstgöring inom olika specialområden har länge gjort sig gällande. Vid den nordiska förskollärarkongressen i Lillehammer 1956 underströks bl. a. behovet av speciell utbildning för förskollärare på de barnpsykiatriska klinikerna och på kliniker för utvecklingsstörda barn. För uppgifter inom sådana arbetsfält krävs att förskollärarnas utbildning kompletteras med speciell teoretisk skolning.

I Sverige har tillkommit en ettårig utbildning för förskollärare vid speciallärarlinjen vid lärarhögskolan i Stockholm, vilka lärare avses tjänstgöra vid bl. a. särskolans förskola, förskolor för psykiskt sjuka barn, förskolor för barn med anpassningssvårigheter och förskoleundervisning för barn på sjukhus. Genom denna utbildning tillgodoses i viss mån behovet av speciallärare. Behovet av specialutbildade förskollärare inom handikappvården torde emellertid föreligga på ytterligare områden. Möjligheter till ytterligare specialutbildning bör skapas. Med hänsyn till det relativt ringa antal, som kan vara erforderligt i varje nordiskt land för sig på de speciella områden som här kan aktualiseras, synes en gemensam nordisk utbildning för denna speciella kategori av förskollärare motiverad.

Från förskollärarna själva har i olika sammanhang framförts angelägenheten av gemensam nordisk forskning såvitt avser förskoleålderns olika problem. Så har skett i den såsom *Tillägg 1* bilagda skrivelsen. Vid nordiska förskollärarkongressen i Hillerød 1947 antogs en resolution till de nordiska regeringarna och parlamenten, vari bl. a. anfördes att »vid åtminstone ett universitet eller högskola i vart och ett av de nordiska länderna borde upprättas en forskningscentral med anknytning till en forskningsbarnträdgård». Utvecklingen sedan 1947 har förts framåt utan att dock särskilda professorer i barn- och/eller utvecklingspsykologi tillskapats i något av länderna. Ju större resurser samhället satsar på tillsyn av barn i förskoleåldern, desto nödvändigare blir det för forskningen att ta upp problemen rörande barnens utvecklings- och mognadsprocess under de berörda åldrarna i relation till förskoleverksamhetens utformning och pedagogiska uppläggning.

Ett samarbete mellan de nordiska länderna beträffande forskning på förskoleålderns område genom utbyte av erfarenheter och forskningsresultat, genom fördelning av forskningsuppgifter etc. synes otvivelaktigt vara till gagn. Av värde synes vara att i något eller några av länderna till universitet eller högskola knytes professor i barn- och/eller utvecklingspsykologi och att i anslutning därtill inrättas en forskningsbarnstuga, en försöks- och demonstrationsbarnstuga för att underlätta forsknings- och experimentverksamheten och dessutom vara till hjälp vid utbildningen av blivande psykologer, speciellt barn- och skolpsykologer.

Inom Nordiska kulturkommissionen är frågan om samnordisk specialpedagogisk forskning och speciallärarutbildning under behandling. Här aktualiserade frågor torde i viss utsträckning ha anknytning till kulturkommissionens arbete.

En av förskolans viktigaste uppgifter är såsom nämnts att förbereda barnen för den fortsatta skolan. En gemensam nordisk fortbildning och vidareutbildning samt forskning på förskolans område ter sig därför naturlig mot bakgrund av förskoleundervisningens likartade målsättning i de nordiska länderna. Praktiska resultat bör snabbare kunna nås genom ett gemensamt utnyttjande av gemensamma resultat.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett samarbete på förskolans område såvitt avser fortbildning och vidareutbildning av förskollärare samt forskning beträffande förskoleålderns problem.

København, Stockholm, Oslo och Helsingfors den 16 april 1969

Jens Bilgrav-Nielsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

TILLÄGG 1

**Uttalande vid den XI:e nordiska förskollärarkongressen till de nordiska
ländernas regeringar samt till Nordiska rådet rörande samarbete på
förskolans område**

I dagene 5.—10. august 1968 har børnehavelærere været samlet til den 11. nordiske børnehavekongres i Uppsala.

På den sidste dag ønsker deltagerne, over for hvert lands regering og formanden for Nordisk Råd, at udtale ønsket om, at der i årene fremover må åbnes mulighed for at fortsætte samarbejdet mellem nordiske børnehavelærere. Vi ønsker — på baggrund af de øgede krav, der stilles til en — gennem Nordisk Råd at kunne få støtte til kongresser og til kurser af længere varighed.

Vi udtaler ønsket om, at der i alle de nordiske lande må blive skabt muligheder for forskning inden for vort arbejdsområde — sådan at det klart må fremgå, hvilke betingelser der skal til for at give alle børn i de nordiske lande de bedste opvækstbetingelser, for derigennem at få en generation af dygtige, målbevidste og harmoniske samfundsborgere i hvert enkelt land.

Uppsala, den 11. september 1968

Deltagere i den XI nordiske børnehavekongres

TILLÄGG 2

**Uttalande från Finlands barnträdgårdsläraryrkesförbund till Nordiska rådet
rörande samarbete på förskolans område¹**

Finlands barnträdgårdsläraryrkesförbund får därtill befullmäktigat av det i Jyväskylä den 2—9 augusti 1964 avhållna nordiska barnträdgårdsmötet värdsamt hemställa, att Nordiska rådet måtte vidtaga åtgärder i och för åstadkommande av nordiskt samarbete i fråga om barnträdgårdsläraryrkesutbildningen och vetenskaplig forskning rörande barnträdgårdsarbetet.

Helsingfors den 9 december 1964

Finlands barnträdgårdsläraryrkesförbund

Marita Cajander

Ordförande

Tellervo Suonpää

Sekreterare

¹ Uttalandet översatt från finska.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Danmarks Lærerforening:**

Danmarks Lærerforening kan anbefale et samarbejde på nordisk plan omfattende en pædagogisk videnskabelig forskning angående børnehavebørns problemer.

Med hensyn til forslaget om nordisk samarbejde i forbindelse med videreuddannelse og efterkurser for børnehavelærere kan det oplyses, at danske børnehavelærere kan videreuddanne sig på årskursus på Danmarks Lærershøjskole.

I den nye lov om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger, der træder i kraft 1. august 1970, er der ligeledes åbnet mulighed for, at danske børnehavelærere kan videreuddanne sig på Danmarks lærershøjskole.

København, den 6. august 1969

Stinus Nielsen

Dansk Børnehaveråd:

Dansk Børnehaveråd — de danske børnehavelæreres faglige organisation — konstaterer med tilfredshed, at det medlemsforslag af 16. april 1969, vi har modtaget fra Nordisk råd, er udtryk for interesse og forståelse for betydningen af den før-skolepædagogiske virksomhed, et moderne samfund må anses for pligtig til at opbygge for sine borgere, af lige stor værdi for forældre som for småbørnene.

Vi er enige i den opfattelse, der synes at fremgå af forslaget, at børnehaven ikke kan betragtes som værende enten en pædagogisk eller en social opgave i samfundet, alt efter hjemmets, familiens særlige præg og måske økonomiske bæreevne, men har den målsætning, som ganske enkelt udtrykkes på vor seneste nordiske kongres i Uppsala 1968: »Børn behøver voksne med indsigt og forståelse for deres behov« — vi tillader os at tilføje: »og med ydre muligheder for at imødekomme disse behov«.

Som fremført i medlemsforslaget fra Nordisk Råd, må børnehavens pædagogiske arbejde fortsat ændre sin form ud fra de stadig skiftende behov og krav, der opstår i familielivet med dets stadig vekslende tilværelsesform i et moderne samfund.

Børnehavepædagogernes uddannelse må selvsagt følge disse bevægelser,

og der har i samtlige vore nordiske lande lige siden de første egentlige børnehaveseminariers opståen i begyndelsen af vort århundrede været jævnsides bestræbelser i gang for en fortsat udbygning af denne i sin start 1-årige og siden i ca. 50 år 2-årige uddannelse, en udbygning i form af direkte forlængelse af grunduddannelsen og af supplerende og à jour førende kurser af mange slags.

I Danmark ser vi nu med glæde frem til den af undervisningsministeriet gennemførte ny lovs ikrafttræden til august 1970, som giver børnehave- og fritidspædagoger den længe ønskede 3-årige uddannelse.

Af stor betydning har det også været for os, at vi siden september 1959 har haft et årligt 10 måneders supplerende kursus på Danmarks lærerhøjskole for 30 børnehavelærere med den 2-årige grunduddannelse.

De fælles udviklingslinier og synsmåder, der karakteriserer vore småbørnspædagogiske arbejdsmål i de nordiske lande, har gjort det naturligt for os stadig at søge fornyet kontakt med kolleger og arbejdsfæller i det øvrige Norden, både gennem vore faglige forbund og på seminariefronten, hvor vi fortrinsvis gennem pædagogiske konferencer i større og mindre kredse og ved talrige studiebesøg både med elev- og lærergrupper har hentet gensidig inspiration og belæring.

Som »medlemsforslaget« omtaler er tanken om etablering af fælles uddannelseskurser gang på gang opstået i vor nordiske kreds og er kommet til udtryk på vore kongresser og i resolutioner til vore respektive myndigheder. D.B.R. vil gerne på dette punkt tilslutte sig det svenske S.F.R.s udtalelse, som er tilsendt os, vedrørende betydningen af nordiske kurser indeholdende »information om aktuelle forskningsprojekter og -resultater omkring førskolebørn og deres miljø« samt en række andre psykologiske og pædagogiske temaer, ikke mindst under henvisning til, at det store flertal af børnehavelærere nu inddrages som praktikvejledere for seminarieelever og forpraktikanter. Vi tilslutter os også ønsket om kurser og konferencer for de lærere, som uddanner vore småbørnspædagoger ved seminarier og lærerhøjskoler. Vi betragter dette område som værende af overordentlig stor betydning i vore førnævnte bestræbelser for stadig at kunne imødekomme de krav, der til enhver tid stilles til børnehavens ydeevne.

På nationalt plan har vore nordiske forbund i årenes løb fået de respektive myndigheders støtte til gennemførelse af årlige korte kurser, hvad vi selvsagt er taknemmelige for — men en tilsvarende støtte til afholdelse af de internordiske og noget længerevarende kurser, som ville være af ganske særlig værdi, har vi kun én gang modtaget fra Sveriges skolöverstyrelse, som i 1965 indbød ca. 30 børnehavelærere fra samtlige nordiske lande til et 14 dages seminar om praktikuddannelsen.

Da D.B.R. i 1967 gerne ville afholde et tilsvarende seminar, men ikke kunne forvente en dansk bevilling, søgte vi Nordisk råd om støtte. Desværre modtog vi et afslag.

Allerede ved vort første nordiske børnehavemøde i København 1925 ud-

taltes ønsket om et fællesnordisk videreuddannelseskursus for børnehavelærerinder. Helsingfors udpegedes som mødested, thi her virkede dengang »Nordens eneste børnepsykolog, professor Lilius». Vi fik kongres i Helsingfors — og siden mange flere: i alt 11 sådanne nordiske kongresser har vi afholdt, men stort set for egne private midler, men aldrig noget børnepsykologisk videreuddannelseskursus. Ved møderne 1947 og 1953 er der som i 1964 og 1968 vedtaget indtrængende henvendelser til de nordiske regeringer og rigsdage om at støtte et udbygget forskningsarbejde vedrørende den så betydningsfulde før-skolealder som basis for vort småbørnspædagogiske arbejde — sagen er altså lige så aktuel som i 1925.

På baggrund af de herved fremlagte synspunkter skal vi fra Dansk Børnehaveråds side udtale vor uforbeholdne tilslutning til den henstilling til Nordisk Råd, som er fremført i medlemsforslaget af 16. april 1969, om at

Nordisk Råd vil anbefale regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for et samarbejde på før-skolens område, hvad angår fortsættelsesuddannelse og videreuddannelse af børnehavelærere (förskollärare) samt forskning vedrørende før-skolealderens problemer.

Vi vil fra Dansk Børnehaveråds side gerne uddybe dette nærmere ved fremsættelse af følgende konkrete forslag om forskningsopgaver.

1. Der ønskes undersøgelse af, hvorledes børn trives i børnehave under hensyn til børnehavens størrelse og gruppeopdeling efter alder eller på andet grundlag samt undersøgelse af børnehavens mest hensigtsmæssige størrelse og opdeling under hensyn til børnenes tarv.

2. På baggrund af den viden, vi i dag har fra udviklingspsykologien, ønskes en undersøgelse til belysning af, hvorvidt børnehavens arbejdsrytme følger børns behov både, hvad angår det, der tilbydes børnene dagen igennem, men også, hvad angår børnehavelærernes indbyrdes samarbejde.

Vi har i de nordiske lande kun haft meget få forskningsresultater vedr. børnehavebørn. Dette er så meget mere urimeligt, når man tager de nordiske landes økonomiske niveau i betragtning. Vi har derfor fortrinsvis været henvist til andre landes undersøgelser. En efterprøvning af udenlandske forskningsresultater og udøvelse af selvstændig videnskabelig forskning er en nødvendighed, hvis vi skal kunne bevare en position, vi tror, vi besidder på disse områder.

Som videreuddannelse kunne vi ønske et fælles nordisk seminar for praktikforstandere (seminarielærere), hvor især lærere med erfaring fik lejlighed til at deltage og udveksle fælles erfaring om tilrettelæggelse af praktik.

København, den 14. august 1969

D.B.s udvalg for nordisk samarbejde

Magda Teilmann

Landsformand

Børnehave- og Fritidspædagogseminariernes Fællesråd:

— — — skal jeg med hensyn til spørgsmålet om oprettelse af en »forskningscentral med anknøytning till en forskningsbarndrædgård» for så vidt angår forholdene i Danmark tillade mig at henvise til, at jeg tidligere har behandlet dette emne i en artikel i Dansk Pædagogisk Tidsskrift nr. 3/1967 (marts): Inger og Leif Lunn: Forskning specielt med henblik på småbørn.

Odense, den 4. august 1969

P. f. v.

Inger Lunn

Rektor, cand. psych.

Finland**Undervisningsministeriet:**

I Finland tillhör barndrægdårdarna samt lärarutbildningen för dessa institutioner social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Sagda lärarutbildning är tvåårig och för inträde krävs mellanskolexamen. En större del av aspiranterna har dock studentexamen, vilket beror på en riklig tillgång till studenter varje år.

I 2 § lagen den 26 juli 1968 om grunderna för skolsystemet stadgas bl. a. följande:

Skolsystemets stomme utgöres av kommunens skolväsen, som omfattar en för läropliktiga avsedd grundskola och till vilket må höra barndrægdård eller motsvarande förklasser, — — —.

Detta betyder, att av barndrægdårdar särskilt i bostadscentra så småningom kan utformas en allmän förskola, då dessa institutioner nu närmast är pedagogiskt-sociala inrättningar för barn vars föräldrar går i arbete. På landsorten, där bebyggelsen är glesare, kommer svårigheterna dock att bli större och utvecklingen uppenbart gå långsammare.

Lärarutbildningskommissionen har i sitt betänkande (1967: A 2) kommit med förslag om att sammanslå barndrægdårdslärarutbildningen med grundskollärarutbildningen. Grundutbildningen samt ifrågakommande examensnivå skulle för barndrægdårdslärare sålunda vara samma som för grundskollärare och endast specialiseringen för undervisning på barndrægdårdsnivå skulle ge utbildningen en särskild, från övrig lärarutbildning åtskiljande karaktär.

Även grundskollärarkommittén anser i sitt betänkande (1969: A 5), att utbildningen av barndrægdårdslärare och timlärare för grundskolan hör nära

samman med varandra, och den skulle då anslutas till vid universitetet idkade akademiska studier med vitsord i behövliga ämnen. Utbildningen planeras omfatta en kurs på tre år med studentbasis.

Ifall dessa utbildningsplaner fullföljs, kräver de omskolning av även barnträdgårdslärare, och då hinner inte några kortare samnordiska fortbildningskurser till, utan en mycket mera omfattande vidareutbildning i hemlandet är av nöden.

Nordiskt samarbete på förskolans område kan däremot komma i fråga t. ex. i form av skolning för lärarutbildningsanstaltens lärare samt särskilda kurser för speciallärare.

Emedan bl. a. frågorna om förskolans pedagogiska anpassning samt dess administrativa nivellering till grundskolan i Finland för närvarande ännu saknar slutliga utredningar, bör närmare resultat avvaktas, innan man kan ta någon definitivare ståndpunkt i saken.

Då detta medlemsförslag synnerligen nära berör frågan om harmoniseringen av de nordiska skolsystemen, anser undervisningsministeriet, att man lämpligen kunde fästa uppmärksamhet vid detta ärende i samband med det av Nordiska kulturkommissionen påbörjade utredningsarbete som gäller Nordiska rådets rekommendation (*rek. 26/1967*) om enhetlig nordisk skolordning.

Helsingfors den 28 augusti 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Helsingfors universitet, kanslern, har i skrivelse den 18 september 1969 förklarat sig instämma i konsistoriets yttrande av den 3 september 1969 (se nedan).

Helsingfors universitet, konsistoriet:

Konsistoriet har i dag behandlat ärendet och beslutat omfatta professor Matti Koskenniemis utlåtande samt att som sitt utlåtande avge följande.

Konsistorium understöder förslaget att regeringarna i respektive länder undersöker möjligheterna för ett samarbete mellan de nordiska länderna beträffande förskolebarnens uppfostran. Tidigare erfarenheter av liknande samarbete då det gällt barn i egentliga skolåldern har nämligen varit uppmuntrande. Konsistorium önskar dock framhålla, att det synes otillräckligt att begränsa samarbetet enbart till lärarnas fortbildning och vetenskaplig forskning på området, enär de administrativa olikheterna som råder mellan

de nordiska länderna beträffande barnträdgårdar och motsvarande skolformer inverkar menligt på utvecklingen av det uppfostringsarbete som utförs i dem och på samarbetet på detta område.

Helsingfors den 3 september 1969

Å konsistoriets vägnar

Erkki Kivinen

Ritva Ukkonen

Jyväskylä universitet:

Förslaget om samarbete på förskoleundervisningens område är ett förslag som varmt kan understödjas.

För Finlands vidkommande skulle detta dock i första hand betyda, att förskoleverksamheten ordnas och förskolläraernas ställning och utbildningslinjer närmare definieras. Då tidpunkten för grundskolans utformning även vore gynnsam för utvecklingen av detta projekt, borde gränsen mellan barnträdgården och särskilt den s. k. förskolan samt den egentliga skolan för läropliktiga klart utstakas.

Sådan saken nu står, vore samarbetet mellan förskoleseminarier och universitet eller högskolor mycket önskvärt och det torde även finnas möjligheter till dess förverkligande. T. ex. i Jyväskylä har man denna höst planerat och påbörjat ett samarbete mellan pedagogiska, psykologiska, specialpedagogiska och sociologiska institutioner vid Jyväskylä universitet och det lokala barnträdgårdsläraryrkesseminariet. Till en början betyder detta dock endast en möjlighet att absolvera grundkurser för approbatur i dessa ämnen.

För det vidare samarbetets främjande borde snarast utses en förberedande kommitté som har till uppgift att undersöka möjligheterna till samarbete samt att utarbeta en plan till deras förverkligande.

Jyväskylä den 8 september 1969

På universitetets vägnar

Seppo Rautakivi

Mannerheims barnskyddsförbund:

Mannerheims barnskyddsförbund anför som sin uppfattning, att hela förskolefrågan med det snaraste borde göras till föremål för en helhetsbetonad utredning och undersökning, såväl på nationell nivå i Finland som inom ramen för det nordiska samarbetet. I motsats till de synpunkter som framlades i Nordiska rådets betänkande anser förbundet det inte meningsfullt

att motivera åtgärdens nödvändighet med att man genom att skapa en förskola kunde underlätta frågan om barnens dagvård i förskoleåldern och analogt inverka på de arbetskraftspolitiska synpunkterna på mödrarnas förvärvsarbete. Förskolan erbjuder barnet verksamhet och vistelseplats för endast en del av dagen. Medan modern är i heldagsarbete behöver emellertid ett barn i förskoleåldern nödvändigt på annat sätt arrangerad tillsyn, ledning och vård under den tid förskolan inte upptar.

Nödvändigheten av en förskola bör i själva verket snarare motiveras ur pedagogiska och sociala aspekter, eller genom att konstatera, att utvecklingsnivån för ett barn just i förskoleåldern förutsätter, att tillräckligt med utvecklande, funktionella impulser, sociala kontakter och preparering med tanke på det kommande skolarbetet står barnet till buds. Detta innebär i praktiken att varje barn innan det börjar själva läropliktsskolan borde få bli delaktigt av förskoleverksamheten. Eftersom man i Finland för närvarande i barnträdgårdsverksamheten förmår innefatta endast en liten del av barnen i förskoleåldern, vore det enligt förbundets uppfattning i detta nu aktuellt att undersöka och överväga de metoder, med vilkas hjälp verksamheten kunde utvidgas och systematiseras. Detta torde dock i första hand vara en uppgift att lösa på nationell nivå.

På sannordisk grund är det däremot synnerligen meningsfullt och nödvändigt att genom såväl forsknings- som annat slags utredningsarbete försöka gemensamt definiera

1. förskoleverksamhetens aktuella målsättning
2. verksamhetens innehåll och program
3. hurudan grundutbildning som förutsätts hos lärararbetskraften inom förskoleverksamheten.

Det är nödvändigt att förklara frågan i punkt 3 bl. a. därför, att den i Nordiska rådets medlemsförslag framförda, allt tydligare och av tidens krav dikterade förändringen av barnträdgårdsväsendet från en institution, som bedriver lek- och sysselsättningsverksamhet för barn, till en organisation, som leder till det egentliga skolsystemet och tjänar barnets behov av psykisk och social utveckling, också torde förutsätta en justering av målsättning och innehåll i fråga om grundutbildningen för arbetskraften på området. Först på basis av dessa grundutredningar torde en uppskattning kunna göras av karaktären hos den fortbildning och specialskolning, som förskolans lärararbetskraft behöver för att effektivare än tidigare kunna verka inom barnträdgårdsväsendet, vilket allt mera utpräglat förändras i förskolebetonad riktning.

Helsingfors den 26 augusti 1969

Ilkka Väänänen

Ordförande

Jaakko Itälä

Verksamhetsledare

Suomen lastentarhanopettajaliitto — Finlands barnträdgårdsläraryrkesförbund r.y.:

Som en utgångspunkt för nordiskt samarbete på förskolans område anser vi att en jämförande undersökning av barnträdgårdsverksamhetens och lärarutbildningens nuvarande situation i de nordiska länderna bör verkställas. Denna undersökning skulle tjäna som grund för samarbete på följande områden:

1. Samnordiska fortbildningskurser rörande olika verksamhetsformer inom barnträdgårdsarbetet.

2. Organisering och koordinering av utbildning och kompetenskrav för barnträdgårdslärare inom specialområden (handikappade barn). Förutom samnordiska utbildningsmöjligheter vore det önskvärt att anordna möjligheter till auskultering och praktik i samband med denna utbildning vid specialinrättningar och -skolor i olika länder.

3. Samnordisk kurs- och praktikverksamhet för barnträdgårdsseminariernas lärare och praktikhandledare.

4. Utredning av i vilken mån kompetenskrav för förskollärare i de nordiska länderna överensstämmer, samt vilka tilläggsstudier som eventuellt krävs för erhållandet av kompetens i annat nordiskt land än där kompetens ursprungligen erhållits.

5. För effektivisering av lärarutbildning och forskning inom barnträdgårdsarbetet borde inrättas tjänster på akademisk nivå i ämnen som berör förskolålderns psykiska utveckling (t. ex. psykologi, pedagogik, psykiatri).

6. Ökade ekonomiska möjligheter till vetenskaplig forskning på följande områden:

a. frågor som berör barns utveckling och anpassning; metodiska, psykologiska, pedagogiska problem, olika barnträdgårdstypers inverkan på barnen (t. ex. utredning om daghemsfrågor)

b. frågor som berör lärarna; arbetshygieniska aspekter

c. frågor beträffande barnträdgårdens ställning och uppgifter i samhället samt dess ställning i förhållande till skolväsendet.

Ovanstående frågor anser vi vara av synnerligen stor betydelse för barnträdgårdsarbetets vidareutveckling med tanke på förskolefostrans erkänt positiva inverkan på individens utveckling. Suomen lastentarhanopettajaliitto—Finlands barnträdgårdsläraryrkesförbund anhåller därför vördsamt om att Nordiska rådet måtte vidtaga åtgärder som befrämjar en samnordisk utveckling på detta område.

Helsingfors den 27 augusti 1969

Suomen lastentarhanopettajaliitto — Finlands barnträdgårdsläraryrkesförbund

Marita Cajander

Ordförande

N o r g e**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Ovennevnte medlemsforslag av 16. april 1969 har vært sendt følgende organer til uttalelse: Forsøksrådet for skoleverket, Folkeskolerådet, Lærerutdanningsrådet og Kulturavdelingen. Svar er mottatt fra de to førstnevnte.

Forsøkslederen går i sitt skriv av 2. juli 1969 inn for medlemsforslaget og viser til Forsøksrådets treårsplan for forsøk i skolen, Skolen i 70-årene, der det på s. 138 heter:

Et mål må derfor være å bygge opp et nordisk miljø for skoleforskning der de enkelte land delvis spesialiserer sin virksomhet, og der samtidig enkelte institutter og institusjoner etablerer et nært samarbeid om enkeltprosjekter.

Folkeskolerådet uttaler i skriv av 18. juni 1969 bl. a.:

Det er for tiden sterke krav om en betydelig økning av kapasiteten når det gjelder institusjoner som kan ta seg av barn før skolepliktig alder. En utbygging er nødvendig for å sikre både samfunnets effektivitet og individets utviklingsmuligheter og trivsel.

Samtidig stilles det stadig større krav til det pedagogiske innhold i førskoleinstitusjoner og til personalets faglige dyktighet. Det blir stadig mer anerkjent at undervisning og behandling av barn på dette alderstrinnet krever lærere med spesielle personlige og faglige kvalifikasjoner. Det er derfor nødvendig og naturlig at lærerutdanningen for dette trinnet blir satt på linje med annen lærerutdanning, og at lærerne sikres arbeids-, lønns- og kompetansevilkår som står i forhold til det ansvarsfulle arbeid de utfører.

Skolesektoren er ett av de områder der samfunnet i den seinere tid har satset mest. Etter Folkeskolerådets oppfatning vil en videre utbygging og styrking av grunnskolen nå måtte konsentrere seg i sterkere grad om den nedre del av skolegangen.

Folkeskolerådet vil stille seg positivt til det framsatte forslag om nordisk samarbeid på dette felt. En mener det vil by på både økonomiske, faglige og praktiske fordeler for landene med et utstrakt samarbeid både om lærerutdannelsen og om forskning og utviklingsarbeid på området. En finner det naturlig at oppgaven blir tatt opp i sammenheng med det store utredningsarbeid som Nordisk Kulturkommisjon har gående om mulighetene for en harmonisering av skoleverkene i Norden.

Med henvisning til dette antar *departementet* at forholdene skulle ligge til rette for samarbeid når det gjelder undervisningsspørsmål på førskolens område, og at samarbeid på dette felt bør sees i sammenheng med det utredningsarbeid som er i gang i Nordisk Kulturkommisjon i forbindelse med Nordisk Råds rekommandasjon 26/1967 — om harmonisering av de nordiske lands skoleordninger.

Oslo, 31. juli 1969

Etter fullmakt

T. Tønnessen

Knut Aabø

Sverige

Socialstyrelsen, sociala barna- och ungdomsbyrån:

Numera är våra nordiska länder förenade i en gemenskap på de flesta verksamhetsområden. Det ekonomiska samarbetet är en nödvändighet, arbetet på fortsatta sociala reformer med delvis gemensam lagstiftning pågår. En historisk och kulturell gemenskap bidrar till ömsesidig respekt de nordiska länderna emellan.

Såsom förslagsställarna anført i sin hemställan till Nordiska rådet har den nuvarande samhällsutvecklingen på ett mycket avgörande sätt kommit att aktualisera även frågor rörande förskolverksamheten i samtliga nordiska länder.

Den grundläggande synen på betydelsen av förskolverksamhet har i respektive länder sedan länge delats av förskolpedagogerna. I främsta rummet har denna yrkesgrupp varit banbrytande på området och har allt efter varje lands egenart bedrivit ett föredömligt pionjärarbete. Denna gemenskap förskolpedagogerna emellan har under 40 år bl. a. kommit till uttryck vid de regelbundet återkommande nordiska konferenserna rörande förskolfostran.

Den successiva förändringen av samhällsstrukturen har ofrånkomligt återverkat på förskolbarnens situation. Den återhållsamhet som rätt beträffande inrättandet av barnstugor, som i Sverige är den gemensamma termen för såväl daghem som lekskolor, har under de senaste åren förbytts i en forcedrad utbyggnad av dessa. Med den kvantitativa utbyggnaden av förskolinstitutionerna, vilken för närvarande är att räkna med i alla nordiska länder, inställer sig också frågan om den kvalitativa sidan av verksamheten beaktas i lika hög grad. Då den kommer att omfatta ett allt större antal barn under deras mest utvecklingsbara år växer också samhällets ansvar så mycket mer för hur verksamhetsformer, yttre betingelser och pedagogiska metoder motsvarar barnens behov.

Av största betydelse är därför den vetenskapliga forskningen på området. Det ställs alltså stora förväntningar på ökat stöd från statsmakternas sida för en intensifierad barnpsykologisk forskning som bör kunna vägleda den fortsatta utveckling inom förskolverksamheten. De vetenskapliga forskningsresultaten bör också bidra till ökad förståelse och större ansvar för förskolbarnens vård och fostran såväl från föräldrarnas som samhällets sida.

Socialstyrelsen anser därför att det mest verksamma medlet för att i kvalitativt hänseende tillgodose förskolinstitutionerna är att dels främja den barnpsykologiska forskningen, dels utöka grundutbildningen för förskollärare samt dels öka deras fortbildning. I detta sammanhang vill styrelsen framhålla att det är angeläget, att sådana utbildningsvägar öppnas för förskollärarna att de i ökad omfattning beredes möjligheter att lämna bidrag inom den vetenskapliga forskningen.

Förslagsställarnas uppfattning att de nordiska länderna bör ha goda möjligheter att här samverka, att finna gemensamma lösningar för en intensifierad forskning beträffande förskolåldern, ökad utbildning och vidareutbildning, delar styrelsen helt. Styrelsen vill även understryka vikten av samråd mellan länderna för att bereda enskilda förskolpedagoger tillfälle till studiebesök i de nordiska grannländerna. Medel härför bör även ställas till förfogande för anordnande av gemensamma konferenser för dem som handhar administrativa arbetsuppgifter på området. Praktikantutbyte såväl inom forskningsinstitut för utbildning av barnpsykologer som lärarutbyte inom förskolseminarier vore enligt styrelsen också synnerligen önskvärt.

Vidare bör auskultation vid förskolinstitutionerna underlättas med hänsyn till rådande konvention om tillstånd för förskollärare att arbeta i samtliga nordiska länder.

Slutligen vill styrelsen som konkret framtidsprojekt föreslå inrättande av en nordisk kursgård. Denna skulle ha till uppgift att samordna de olika intressen som måste få göra sig gällande på utbildnings- och forskningsområdet för förskolverksamheten i Norden.

Socialstyrelsen biträder det framlagda förslaget till alla delar.

Stockholm den 9 juli 1969

Tor Ahlberg

Gunvor Paulsen

Universitetskanslersämbetet:

I Sverige sker för närvarande en översyn av den barnpsykologiska forskningens organisation. Den utförs av sakkunniga för utredning av frågor rörande samordning och arbetsfördelning mellan pedagogiska institutioner inom lärarhögskolor och universitet (pedagogikutredningen). De sakkunniga har genom tilläggsdirektiv år 1968 fått i uppdrag att lämna förslag även beträffande den barnpsykologiska forskningens organisation.

När det gäller det nordiska samarbetet på forskningens område erinrar UKÄ om att under Nordiska kulturkommissionen finns en särskild kommitté för pedagogisk forskning. Det finns således för närvarande ett organ, som har till särskild uppgift att verka för ett nordiskt forskningssamarbete på ifrågavarande område.

Mot denna bakgrund är den i medlemsförslaget förordade särskilda utredningen rörande nordiskt samarbete på förskolans område enligt UKÄ:s mening inte påkallad.

Stockholm den 8 september 1969

Hans Löwbeer

Owe Skoglund

Skolöverstyrelsen:

Förslaget gäller möjligheterna till samarbete inom två problemområden, nämligen 1. fortbildning och vidareutbildning av förskollärare samt 2. forskning beträffande förskolans problem.

Beträffande det första av dessa båda problemområden anser SÖ att ett nordiskt samarbete är både möjligt och önskvärt. Fortbildningsverksamheten för förskollärare är tills vidare av tämligen blygsam omfattning i Sverige. På längre sikt får dock en mera omfattande och systematisk fortbildning anses ofrånkomlig för dessa lärare lika väl som för grundskolans och gymnasiestadiets lärare. En verksamhet som man i Sverige har goda erfarenheter av är de av SÖ anordnade s. k. seminarielärarkurserna på 16 veckor, avsedda för blivande lärare i metodik i förskollärarytbildningen. Något större hinder mot att anordna sådana kurser på nordisk bas torde inte föreligga. Om de övriga länderna har specialiteter av annat slag inom förskolläraernas fortsatta utbildning, bör ett utbyte kunna ske. Det bör dock framhållas att villkoren för ett utbyte av detta slag bör närmare undersökas. Det bör således översiktligt kartläggas vilken kvantitet man anser den fortsatta utbildningen bör ha i fråga om antalet kursdeltagare och antalet kursdagar. Studievillkoren i fråga om tjänstledighet, lön, behörighet och kompetens torde också variera.

Kartläggning av sådana villkor, i vad gäller grundskolans stadier pågår redan inom ett till Nordiska kulturkommissionens sektion II hörande särskilt utskott för harmonisering av skolordningarna i Norden. SÖ föreslår, att detta utskott tilldelas även uppgiften att närmare kartlägga samordningsmöjligheterna beträffande fortbildning och vidareutbildning av förskollärare.

Till samma utskott bör även föras den i medlemsförslaget berörda övergripande frågan om samordningen mellan förskola och grundskola. Att villkoren för ett sådant samordningsarbete ter sig olika i olika länder är uppenbart av enbart den omständigheten att förskola och grundskola står under olika slag av huvudmän i olika länder. Den lokala, regionala och centrala skolledningen visar således olikheter både inom och mellan länderna. Beträffande såväl denna fråga som frågan om lärarnas uppdelning på olika tjänstekategorier är det angeläget med mera preciserade upplysningar om de yttre villkoren för internordiskt samarbete. Även detta bör lämpligen undersökas genom ovannämnda utskott inom Nordiska kulturkommissionens sektion II.

Den andra av medlemsförslagens frågor, forsknings- och utvecklingsarbetet inom förskolans område, bör enligt SÖ kunna bli föremål för ett motsvarande nordiskt samarbete. Från svenskt håll bör erinras om att riksdagen uttalat sig för inordning av förskollärarytbildningen i lärarhögskoleorganisationen. Denna inordning gäller i första hand lokalfrågor och yttre-organisatoriska samordningsfrågor. SÖ arbetar redan med dessa frågor. Efter hand

väntas även de pedagogiska frågorna komma att lösas i närmare samverkan. Därvid aktualiseras en rad forsknings- och utvecklingsuppgifter, som är gemensamma för förskolan och grundskolan. Samordningen torde ge klart ökade möjligheter att inom de pedagogiska institutionernas verksamhet ta upp förskolans problem.

Nära sammanhängande med denna fråga är vissa redan påbörjade eller nära förestående förändringar inom förskolläro- och lärutbildningens praktisk-pedagogiska delar. Sålunda kommer en försöks- och demonstrationsförskola att inrättas i Stockholm redan 1969/70. SÖ har vidare påbörjat utbyggnaden av intern television för barn- och metodobservationer vid förskoleseminarierna. Försöksverksamheten härmed vid förskoleseminariet i Örebro kommer, om SÖ:s anslagsäskanden vinner gehör, att från läsåret 1971/72 kompletteras med motsvarande direktstudiemöjligheter och återgivningsmöjligheter vid landets övriga förskoleseminarier.

Erfarenheterna från utvecklingsarbete av denna art bör, oavsett i vilket av de nordiska länderna det bedrivs, kunna komma hela Norden till godo. En samordning bör kunna ske, varvid onödiga dubbleringar kan undvikas samtidigt som möjligheterna att täcka vissa bristområden ökar. Det faller sig naturligt att även dessa samordningsmöjligheter närmare ses över inom det ovan nämnda arbetsutskottet.

Sammanfattningsvis finner SÖ således, att villkoren för det i medlemsförslaget A 237/k till Nordiska rådet aktualiserade internordiska samarbete på förskolans område bör närmare kartläggas. SÖ föreslår att detta kartläggningsarbete sker genom det nu arbetande utskottet under Nordiska kulturkommissionens sektion II för harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna.

Stockholm den 26 juni 1969

På skolöverstyrelsens vägnar

Sisten Marklund

Eva Ahnmé

Barnpsykologiska institutet vid lärarhögskolan i Stockholm:

Inledning

Medlemsförslaget innebär ett synnerligen värdefullt initiativ i frågor, som för samtliga nordiska länder är av akut aktuellt intresse. Antalet förskoleinstitutioner ökar nämligen hastigt i dem alla. Samtidigt dryftas frågan om ett eller ett par obligatoriska förskolor i grundskolan. Alltså kommer allf

flera barn, eventuellt samtliga barn i vissa årskullar, att tillbringa en stor del av sin tidigare barndom i någon form av förskola.

Med hänsyn till de första sju levnadsårens grundläggande betydelse för människans hela liv bör samhällets kvantitativa utbyggnad av förskoleverksamheten åtföljas av en fortgående kvalitativ förbättring av den vård och fostran, denna verksamhet skänker barnen.

Forskning

En sådan kvalitativ förbättring måste grundas på forskningsresultat. Detta förutsätter väsentligt ökade forskningsresurser. I samtliga nordiska länder är nämligen den psykologisk-pedagogiska forskningen snedbelastad så till vida, att den huvudsakligen gäller barn i skolåldern, medan förskolåldern varit och är försummad. I dagens läge och i framtiden är det — som medlemsförslaget påpekar och som institutet i skilda sammanhang framhållit — nödvändigt att forskningen bereds tillfälle att ta upp problem rörande barnens utvecklings- och mognadsprocesser under förskolåldern i relation till förskoleverksamhetens utformning och pedagogiska uppläggning. Institutet vill kraftigt understryka medlemsförslaget önskemål att i något eller några av de nordiska länderna till universitet eller högskola knytes professur i barn- och/eller utvecklingspsykologi samt att i anslutning därtill inrättas en forskningsbarnstuga. En sådan barnstuga skulle vara till ovärderlig hjälp inte endast vid psykologisk-pedagogiska experiment och undersökningar, utan också vid utbildningen av blivande barnpsykologer. Till de mest angelägna önskemålen för förskoleverksamheten hör sedan gammalt, att man måtte få specialutbildade barnstugepsykologer, analoga med skolpsykologerna, till hjälp för att tidigt kunna förebygga psykiska skador eller boia redan uppståndna skador innan barnet börjar skolan. Barnpsykologiska institutet började redan 1960 ge praktikkurser för psykologer med inriktning på normala, friska barn i barnstugor o. d. och torde tills vidare vara ensamt i Norden om att ge dylika kurser. Tillströmningen av studerande är stor, men institutets kapacitet begränsas till åtta praktikanter per termin, beroende på att egen forskningsbarnstuga saknas. Med tillgång till sådan skulle antalet kursdeltagare avsevärt kunna ökas. Institutet önskar poängtera att en forskningsbarnstuga avsedd för barnpsykologisk forskning och utbildning är nödvändig även för det fall att förskoleseminarier o. d. för sin lärarutbildning erhåller försöks- och demonstrationsbarnstugor.

Ett samarbete mellan de nordiska länderna beträffande forskning på förskolålderns område torde vara till gagn. Barnpsykologiska institutet är gärna berett att inom sitt verksamhetsområde medverka därtill.

Fortbildning av förskollärare

Institutet instämmer helt med medlemsförslaget i vad gäller betydelsen av förskolläraernas uppgift. Behovet av fortbildning hos denna kår är träng-

ande, inte endast på grund av samhällets och familjens förändringar, utan också emedan såväl förskolepsykologin som förskolepedagogiken internationellt befinner sig i ett skede av snabb utveckling, som förskollärarna bör ges tillfälle att kontinuerligt följa för att på bästa sätt kunna tillgodose barnen. Nordiska kurser för fortbildning av förskollärare och seminarielärare skulle otvivelaktigt ge värdefull stimulans. Detsamma gäller nordisk specialutbildning av förskollärare, som avser att arbeta bland olika grupper av sjuka, utvecklingsstörda eller handikappade barn.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis vill Barnpsykologiska institutet varmt tillstyrka medlemsförslagets hemställan, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett samarbete på förskolans område såvitt avser fortbildning och vidareutbildning av förskollärare samt forskning beträffande förskolålderns problem.

Stockholm den 6 juli 1969

Stina Sandels

Institutets föreståndare

Svenska fackläraryrket:

--- --- och vill i korthet meddela, att förbundet tillstyrker förslagsställarnas yrkande. Det sker med hänvisning till vad Sveriges förskollärares riksförbund, som är anslutet till fackläraryrket, har anfört i saken i skrivelse av den 14 juli 1969 (*se nedan*).

Därutöver vill förbundet fästa Nordiska rådets uppmärksamhet på de skiljaktigheter som föreligger beträffande nomenklaturen inom förskolområdet. Ett viktigt första steg mot praktiska samarbetsåtgärder i den riktning som medlemsförslaget vill animera till vore, enligt förbundets mening, att låta en internordisk kommitté ta sig an nomenklaturfrågan och utarbeta förslag dels till enhetliga benämningar etc. så långt detta är möjligt med hänsyn till språkliga och andra traditioner i respektive länder samt dels till definitioner av förekommande benämningar och begrepp. Särskilt viktigt synes vara att det klarlägges vad som innefattas i begreppen förskola och förskolundervisning samt barntillsyn.

Stockholm den 22 juli 1969

Svenska fackläraryrket

Gösta Lirén

Britt Nordanås

Sveriges förskollärares riksförbund (SFR):

Väsentliga samhällsfrågor kan i dag inte begränsas till enbart nationella ställningstaganden utan måste ses i ett vidare sammanhang. Behovet av ett internationellt utbyte av erfarenheter på olika områden liksom behovet av samverkan olika länder emellan är i dag stort och kommer troligen att bli än större. Inte minst gäller detta frågor rörande uppfostran och utbildning.

De nordiska länderna har redan i dag ett etablerat samarbete på många områden. De senaste årens intensifierade debatt om utökad nordisk samverkan har i första hand gällt handel och ekonomi samt i viss mån även sociallagstiftning. Som en naturlig följd av diskussioner, överläggningar och beslut i dessa frågor har debatten om ett framtida förstärkt samarbete i Norden inom områdena utbildning, forskning och kultur också aktualiserats. Nordiska rådet rekommenderade 1967 regeringarna, att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll, samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet. Frågan om ett nordiskt samarbete vad gäller utbildning, forskning och kultur har senast behandlats av Nordiska kulturkommissionen vid ett plenarmöte i Finland i juni 1969.

Några av de praktiska fördelarna med ett samarbete på utbildningens område ligger bl. a. i allt man kan uppnå:

- intensivare utbyte av bl. a. pedagogiska forskningsrön och erfarenheter,
- större möjlighet till gemensam nordisk fort- och vidareutbildning av lärare,
- större möjlighet till utbyte av lärare,
- större språkförståelse,
- effektivare organiserad materialmarknad på skolans område,
- samordnade forsknings- och utredningsprojekt,
- större enhetlighet i fråga om skolsystem och innehåll i dessa.

Den förändrade samhällsstrukturen har inneburit genomgripande omvälvningar för alla samhällsmedborgare och i särskilt hög grad gäller detta de minsta i samhället — barn i förskolåldern. Ett utökat samarbete, såväl nordiskt som internationellt, kring frågor rörande förskolbarn, deras uppväxtmiljö och utvecklingsbetingelser, är synnerligen önskvärt. I viss utsträckning förekommer redan nu en internationell samverkan på detta område genom Organisation Mondiale pour l'Education Préscolaire (OMEP), som stödes bl. a. ekonomiskt av UNESCO. Vad gäller samarbete i Norden på förskolans område har detta mestadels fungerat genom kontakter de nordiska förskolläraryrkesorganisationerna emellan bl. a. genom de i förslaget nämnda vart tredje eller vart fjärde år arrangerade nordiska förskollärarkongresserna. Frågan om ett än mer utökat nordiskt samarbete på förskolom-

rådet har alltsedan de första kongresserna på 1920-talet livligt diskuterats inom förskollärarkretsar och inte minst har viss gemensam fortbildning på nordisk bas för denna lärargrupp debatterats men av ekonomiska skäl har dessa planer inte kunnat förverkligas.

Förskolverksamheten, d. v. s. daghem och lekskolor, som officiellt tillsammans med de s. k. fritidshemmen går under den gemensamma beteckningen barnstugor, har under de senaste åren livligt debatterats ur olika aspekter. Inte minst har kvantitetsfrågan kommit i blickpunkten beroende på bl. a. flera års utbyggnadsstagnation. I Sverige har statsmakterna sedan mitten av 1950-talet börjat forcera en utbyggnad av i första hand daghem. Den kvalitativa sidan har inte i lika hög grad beaktats och förskolornas pedagogiska uppgift har tyvärr i alltför stor utsträckning förbisetts. Emellertid förväntas den av svenska staten 1968 tillsatta barnstugentredningen ta upp även kvalitativa frågor vad gäller förskolverksamheten.

Lekskolans och daghemmets uppgift är liksom den obligatoriska skolans att fostrera och undervisa barnen. Liksom skolan skall förskolan tillrättalägga inlärningssituationer för barnen, meddela dem kunskaper och öva deras färdigheter samt i samarbete med hemmen främja barnens utveckling till mogna, harmoniska, självständiga människor som med självkänsla fungerar bra som enskilda individer och som dugliga och ansvarskännande samhällsmedborgare. Förskolan skall stimulera barnens allsidiga utveckling genom meningsfyllda aktiviteter i en för barnen avpassad miljö. Såsom medel att nå målet kan anges personalens utbildning och fortbildning samt antal, barngruppernas storlek och sammansättning, lokalernas och lekplatsernas utformning, utrustningens och materielens kvalitet och kvantitet, samarbetet med hem och skola m. m.

Liksom arbetsuppgifterna för olika grupper i samhället förändras i takt med den allmänna föränderligheten och utvecklingen på olika områden förändras även lärarnas arbetsuppgifter. Frågan om lärares utbildning och möjlighet till fortbildning är därför av största betydelse. Inte minst gäller detta förskollärare.

Vad gäller frågan om fortbildning för förskollärare i Sverige är den i dagens läge inte tilfredsställande löst. Den svenska förskollärarkåren har i och med förstatligandet av förskollärarytbildningen 1963 fått möjlighet att genom skolöverstyrelsens försorg och i utbildningsinstitutens regi delta i ett antal veckolånga sommarkurser. Dessa kan dock inte på långt när täcka det sedan decennier uppdämnda behovet av fortbildning för denna yrkeskår. Dessutom är förskollärarkåren en starkt expanderande grupp vartill kommer att förskollärare inte som andra lärargrupper har ett per läsår visst antal fastställda obligatoriska studiedagar och inte heller regionala utbildningskonsulenter. Jämsides med behovet av en utökning av de nationella utbildningsmöjligheterna för förskollärare finns ett behov av sammordiska utbildningskurser. SFR vill därför förordna att en gemensam nordisk fort-

bildning för förskollärare kommer till stånd utan att de nu förekommande nationella fortbildningskurserna reduceras varken till antal eller i längd. En gemensam nordisk fortbildning bör till att börja med kunna anordnas som försöksverksamhet och innehålla exempelvis information om aktuella forskningsprojekt och forskningsresultat rörande förskolbarn och deras miljö, utvecklings- och inlärningspsykologi, pedagogik och metodik, sociologi, vuxenpsykologi och mentalhygien. I viss mån bör även frågor rörande förskolläraryt utbildning tas upp bl. a. med tanke på att denna expanderande utbildning medför att det stora flertalet förskollärare engageras som handledare av förpraktikanter och lärarkandidater.

Ett nordiskt samarbete vad gäller fortbildning för lärare bör i första hand omfatta de lärare som tjänstgör som lärarutbildare vid seminarier och lärarhögskolor. SFR ser det som mycket angeläget att seminarielärare vid förskolseminarierna i Norden ges möjlighet inte endast till viss gemensam fortbildning utan också till konferenser av olika slag. I vissa av dessa konferenser bör även rektorer och andra lärarkategorier vid förskolseminarierna ges möjlighet att delta.

Vad gäller en eventuell gemensam nordisk utbildning av seminarielärare ställer sig SFR för närvarande avvaktande bl. a. av den anledningen att förskolläraryt utbildningen fortfarande uppvisar betydande skillnader de nordiska länderna emellan. Medan statsmakterna i Sverige avvisat önskemålet om en förlängning av den svenska förskolläraryt utbildningen med en femte termin har Danmark fått ett tredje utbildningsår. SFR föreslår att en jämförande undersökning beträffande de nordiska förskolläraryt utbildningarna kommer till stånd och att frågan om en eventuell gemensam nordisk grundkurs för seminarielärare utredes.

Specialläraryt utbildning på förskolområdet befinner sig i Sverige i ett initialskede och bör enligt SFR:s mening av denna anledning ses över innan ett eventuellt samgående på nordisk bas genomföres. Behovet av speciallärare är i Sverige relativt stort bl. a. för den nyligen inrättade träningsskolan, en skolform i vilken ett stort antal förskollärare kommer att engageras. SFR ser det dock som önskvärt att en nordisk fortbildningsverksamhet för olika speciallärargrupper kommer till stånd liksom att det för dessa grupper ges möjlighet att vid gemensamma konferenser av olika slag utbyta erfarenheter, dryfta gemensamma spörsmål samt ta del av nya forskningsresultat.

SFR vill kraftigt understryka vikten av att särskilda professurer i barn- och/eller utvecklingspsykologi inrättas i de nordiska länderna och att större resurser än vad som i dag ges ställs till förfogande för forskning på förskolområdet samt att ekonomiska möjligheter ges att omsätta positiva forskningsresultat i daghem och lekskolor. Förbundet vill i sammanhanget betona betydelsen, såväl resultatmässigt som ekonomiskt, av att en samordning på detta forskningsområde kommer till stånd i Norden. Jämsides med in-

rättandet av professurer i barn- och/eller utvecklingspsykologi bör i samtliga nordiska länder anordnas försöks- och experimentinstitutioner, vilka likaledes bör kunna etablera samarbete över gränserna. Vidare bör förskollärare ges möjligheter till specialutbildning av något slag, eventuellt samnordisk, för att kunna medverka i olika forskningsprojekt.

Möjligheterna för förskoleseminariernas lärarkandidater att företa studiebesök i de nordiska länderna bör med det snaraste utvidgas. För Sveriges del är detta en synnerligen angelägen fråga eftersom dessa möjligheter för de svenska lärarkandidaternas del sedan 1965 är helt obefintliga i och med införandet av bestämmelser om att statliga studieresemedel endast får användas inom landet. Även möjligheterna för enskilda yrkesverksamma förskollärare att företa studiebesök i de nordiska länderna bör beaktas i högre grad än hittills. Likaså bör stimulerande åtgärder vidtagas för att förskollärare i större utsträckning än vad som i dag förekommer skall utnyttja den gällande konventionen om tillstånd för bl. a. förskollärare att arbeta i samtliga nordiska länder.

Olika former av samarbete på förskolans område i Norden förutsätter en intim samverkan på central nivå, d. v. s. mellan de olika departement och myndigheter i de nordiska länderna som handhar frågor rörande förskolverksamhet, utbildning och fort- och vidareutbildning av förskollärare samt forskning och utveckling på området.

Med hänvisning till vad som ovan framförts vill Sveriges förskollärares riksförbund framhålla det som synnerligen angeläget att Nordiska rådet bifaller den i medlemsförslaget av den 16 april 1969 gjorda hemställan om att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett samarbete på förskolans område såvitt avser fortbildning och vidareutbildning av förskollärare samt forskning beträffande förskoleålderns problem.

Stockholm den 14 juli 1969

För Sveriges förskollärares riksförbund (SFR)

Birgitta Risholm

Förbundssekreterare

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om nordiskt samarbete på förskolans område. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 23 och 24 september 1969 samt den 4 och 5 december 1969.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett samarbete på förskolans område såvitt avser fortbildning och vidareutbildning av förskollärare samt forskning beträffande förskolans problem.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Danmarks Lærerforening.
 Dansk Børnehaveråd.
 Børnehave- og Fritidspædagogseminariernes Fællesråd.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Helsingfors universitet, kanslern.
 Helsingfors universitet, konsistoriet.
 Jyväskylä universitet.
 Mannerheims barnskyddsförbund.
 Suomen lastentarhanopettajaliitto — Finlands barnträdgårdsläraryrkesförbund r.y.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Forsøksrådet for skoleverket (Forsøkslederen).
 Folkeskolerådet.

Sverige

Socialstyrelsen, sociala barna- och ungdomsbyrån.
 Universitetskanslersämbetet.
 Skolöverstyrelsen.
 Barnpsykologiska institutet vid lärarhögskolan i Stockholm.
 Svenska fackläraryrkesförbundet.
 Sveriges förskollärares riksförbund (SFR).

Socialstyrelsen i Sverige fäster uppmärksamhet vid att den kvantitativa utbyggnaden av förskoleinstitutionerna inte har motsvarats av en tillräcklig kvalitativ utveckling. Den fortsatta utvecklingen på området kommer därför att förutsätta en ökad satsning på den vetenskapliga forskningen, som bör erhålla ökat statligt stöd. Vid sidan av en ökad forskning efterlyser styrelsen ökad grundutbildning och fortbildning. Dessa utbildningsformer kan med fördel koordineras mellan länderna och dessutom bör enligt styrelsens förmenande enskilda förskollärare beredas tillfälle att göra studiebesök i de nordiska grannländerna. Styrelsen nämner konventionen om förskolläraernas rätt att arbeta i samtliga nordiska länder och anser mot bakgrund härav att auskultation vid förskoleinstitutionerna bör underlättas. Styrelsen föreslår avslutningsvis inrättande av en nordisk kursgård för det nordiska samarbetet på förskolans område. *Skolöverstyrelsen* i Sverige framhåller det nordiska samarbetet särskilt på speciallärarutbildningens område, där de enskilda länderna kan bjuda på specialiteter. Vidare understöder SÖ förslaget om forsknings- och utvecklingssamarbete och betonar att en samordning bör innebära att erfarenheterna av utvecklingsarbetet kommer samtliga länder till godo. *Universitetskanslersämbetet* i Sverige hänvisar till det pågående utredningsarbetet i Sverige rörande den barnpsykologiska forskningens organisation och Nordiska kulturkommissionens kommitté för pedagogisk forskning och anser att mot bakgrund av detta utredningsarbete en särskild utredning på samnordiskt plan av frågor rörande förskolornas verksamhet inte är påkallad. *Undervisningsministeriet* i Finland anser att det nordiska samarbetet på förskolans område i första hand bör omfatta kurser för speciallärare, medan övrig vidareutbildning bör byggas ut på nationellt plan. Ministeriet önskar emellertid inte ta slutlig ställning i frågan med hänsyn till att förskolans ställning i skolsystemet ännu inte definierats i Finland. De i medlemsförslaget aktualiserade frågorna kunde dock enligt ministeriets mening beaktas i utredningsarbetet rörande harmoniseringen av de nordiska ländernas skolordningar. Till samma uppfattning ansluter sig *Kirke- og undervisningsdepartementet* och *Folkeskolerådet* i Norge. Folkeskolerådet finner ett ökat utbildnings- och forskningssamarbete på området bjuda på ytterligare ekonomiska, fackliga och praktiska fördelar.

Barnpsykologiska institutet vid lärarhögskolan i Stockholm pekar på att den psykologisk-pedagogiska forskningen i samtliga nordiska länder huvudsakligen gäller barn i skolåldern, medan förskoleåldern är försummad. Institutet understryker därför behovet av forskning och framför önskemål om en professur i barn- och/eller utvecklingspsykologi i något av de nordiska länderna. Institutet instämmer med förslagsställarna vad gäller fortbildningen. *Jyväskylä universitet* i Finland anser samarbetet mellan förskoleseminarier och universitet eller högskolor mycket önskvärt och föreslår tillsättande av en kommitté för att undersöka möjligheterna till sam-

arbete. *Helsingfors universitets konsistorium*, om vars yttrande universitetets kansler förenar sig, finner det otillräckligt med en begränsning av samarbetet enbart till lärarnas fortbildning och vetenskaplig forskning på området, emedan de administrativa olikheterna mellan de nordiska länderna beträffande barnträdgårdar och motsvarande skolformer inverkar menligt på utvecklingen av skolornas uppfostringsarbete.

Mannerheims barnskyddsförbund efterlyser för Finlands vidkommande en undersökning och prövning av de metoder enligt vilka barnträdgårdsverksamheten kunde utvidgas och systematiseras. För nordiskt samarbete är forskningen enligt förbundets mening synnerligen väl lämpad och nödvändig för att bestämma förskoleverksamhetens aktuella målsättning, verksamhetens innehåll och program samt lärarnas grundutbildning. *Dansk Børnehaveråd* uppger att de gemensamma utvecklingslinjerna och synsättet har varit ett naturligt motiv för att kontinuerliga kontakter upprätthållits mellan de nordiska länderna i form av pedagogiska konferenser och studiebesök. Rådet understryker detta samarbets betydelse under hänvisning till behovet av information om aktuella forskningsprojekt och -resultat rörande förskolebarn och deras miljö och en rad andra psykologiska och pedagogiska temata. Rådet framhåller ytterligare värdet av de nationella kurserna men efterlyser även längre internordiska kurser och statligt stöd för dessa kurser. Med beaktande av de nordiska ländernas ekonomiska nivå finner rådet det sluttigen vara orimligt med den nuvarande blygsamma forskningsverksamheten rörande förskolebarn.

Sveriges förskollärares riksförbund uppehåller sig vid de fördelar som kan uppnås genom nordiskt samarbete och nämner som lämpliga samarbetsområden utbytet av forskningsrön och erfarenheter, utbytet av lärare, materialmarknaden, förenhelligandet av skolsystemets innehåll samt språkförståelsen. För Sveriges vidkommande framhåller förbundet att förskollärarnas fortbildning inte är tillfredsställande ordnad. Jämsides med den nationella utbyggnaden föreligger behov av sammordiska fortbildningskurser. Dessa bör anordnas till en början som försöksverksamhet omfattande bl. a. information om aktuella forskningsprojekt, utvecklings- och inlärningspsykologi, pedagogik och metodik, sociologi, vuxenpsykologi och mentalhygien. Enligt förbundets mening bör utbildningssamarbetet i första hand omfatta lärarutbildare vid seminarier och lärarhögskolor. Det är även önskvärt att fortbildningsverksamheten för olika speciallärargrupper kommer till stånd. Beträffande högskoleundervisningen efterlyser förbundet en professur i barn och/eller utvecklingspsykologi. Ur såväl ekonomiska som resultatmässiga synpunkter finner förbundet det fördelaktigt med en samordning av forskningen på området. Förbundet förordar vidare inrättandet av försöks- och experimentinstitutioner med samarbete över gränserna. Slutligen önskar förbundet en aktivering av lärarutbytet, som i Sverige för närvarande hämmas av att studieresemedel får användas endast i hemlandet.

Finlands barnträdgårdsläraryrkesförbund föreslår en utredning av förutsättningarna för samnordiska fortbildningskurser, organisation och koordinering av utbildning och kompetenskrav, inrättandet av tjänster på akademisk nivå och ökade ekonomiska möjligheter till vetenskaplig forskning. *Svenska lärares förbundet* fäster uppmärksamhet vid behovet av en enhetligare nomenklatur på förskoleområdet.

3. U t s k o t t e t

Utskottet vill inledningsvis fästa uppmärksamhet vid att medlemsförslaget aktualiserat samarbete på ett område, där institutionerna i de nordiska länderna går under olika namn. Mot bakgrund av att ett flertal olika definitioner och begrepp förekommer på förskoleområdet anser utskottet en översyn av nomenklaturen i avsikt att eftersträva en större nordisk enhetlighet ur praktisk synpunkt värdefull.

Utskottet vill vidare peka på de i medlemsförslaget och vissa remissyttrandena nämnda nordiska förskollärarkongresserna, som vuxit fram på initiativ av de nationella lärarorganisationerna och som är ett tydligt tecken på att ett nordiskt samarbete kring hithörande frågor anses vara både önskvärt och fruktbart. Såsom av materialet i saken framgår har det emellertid visat sig att man inom ramen för det nuvarande samarbetet inte har möjlighet att ytterligare utveckla verksamheten i behövlig utsträckning. Med beaktande av den allmänna samhällsutvecklingen och det i samband därmed ökade behovet av förskolor med kompetenta lärare framstår det för utskottet som mycket viktigt med en snabb utbyggnad av förskoleverksamheten.

Den planering för en omorganisation av förskolorna, som för närvarande pågår åtminstone i vissa nordiska länder, avser bl. a. att utveckla förskolan till en institution, som förbereder barnen på inträdet i den grundutbildande skolan. På samnordiskt plan pågår arbete för att närma de nordiska ländernas skolordningar till varandra särskilt vad gäller undervisningens innehåll (*rek. nr 26/1967*). Hänvisande härtill har vissa remissinstanser föreslagit att arbete skulle upptas även för att ge förskolan i de nordiska länderna en så enhetlig utformning som möjligt. På grund av sociala och geografiska olikheter, som gör sig gällande inom ett och samma land och inte minst mellan de nordiska länderna, föreligger enligt utskottets förmenande dock inte förutsättningar för ett nordiskt harmoniseringsarbete på förskolans område motsvarande det som pågår beträffande skolundervisningen. Däremot talar ett flertal olösta frågor i anslutning till förskolans framtida ställning för en utredning för att skapa en grundval för en utbyggnad och modernisering av förskolans verksamhet. En dylik utredning bör, så vitt utskottet kan bedöma, särskilt inrikta sig på frågan om forskningens möjligheter att ge stöd åt förskoleverksamhetens utformning samt förskolläraernas utbildning.

Beträffande förskollärarnas utbildning ger remissmaterialet vid handen att denna i de nordiska länderna ännu inte erhållit en tillfredsställande utformning och omfattning. Ett stort behov föreligger av en ytterligare nationell utbyggnad av såväl grundutbildningen som fortbildningen. Utskottet finner att grundutbildningen i huvudsak bör äga rum i de enskilda länderna, medan betydande fördelar kunde uppnås genom en samordning av lärarfortbildningen. Detta gäller i synnerhet lärarutbildningen för undervisning av psykiskt utvecklingsstörda och fysiskt handikappade, där de enskilda ländernas resurser och erfarenheter kunde utnyttjas för gemensamma kurser. Utskottet vill även framhålla, att lärarna på detta undervisningsområde utgör relativt små grupper, för vilka en gemensam nordisk fortbildning skulle ställa sig förmånligare än separata nationella kurser. Vid sidan av den gemensamma nordiska fortbildningen bör enligt utskottets mening lärarutbytet främjas bl. a. genom att nationella medel för studieresor får användas för resor över det egna landets gränser. En sådan ordning finner utskottet naturlig mot bakgrund av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för förskollärare.

Utskottet vill betona att utbyggnaden av förskolornas verksamhet och förskollärarnas utbildning inte kan ordnas på ett tillfredsställande sätt utan att erhålla stöd i forskning rörande hithörande frågor. Remissmaterialet ger vid handen att forskningen rörande barn i förskoleåldern inte är av lika stor omfattning som rörande äldre barn. För effektiviseringen av verksamheten är det av central betydelse att med stöd av forskningsresultat kunna definiera målsättningen, verksamhetens innehåll och lärarutbildningens mål. Vissa remissinstanser har varmt understött förslaget om inrättande av en professur i barn- och/eller utvecklingspsykologi vid något nordiskt universitet. Utskottet finner för sin del att en dylik åtgärd vore ägnad att främja den allmänna utvecklingen på området och att frågan därför borde tas till allvarig prövning vid planeringen av det nordiska samarbetet rörande förskolorna. Utskottet anser det vara naturligt att en sådan utveckling av den akademiska forskningen och undervisningen kombineras med försöksverksamhet vid en eller flera forskningsförskolor. En utbyggnad av forskningen på samnordiskt plan bör enligt utskottets mening dock inte ställa hinder i vägen för den nationella utbyggnaden, liksom denna bör utformas med beaktande av gemensamma nordiska aspekter.

Förhållandena i de nordiska länderna är för närvarande inte tillräckligt likartade för att omedelbara åtgärder för att stärka det nordiska samarbetet på förskolans område skall kunna vidtas. Visst ytterligare utredningsarbete erfordras.

Det har pekats på möjligheten att hänvisa frågan till den kommitté, som bereder Nordiska rådets rekommendation nr 26/1967 om en harmonisering av de nordiska ländernas skolordningar, eller till Nordiska kulturkommissionens kommitté för specialpedagogisk forskning. Utskottet ifrågasätter

ändamålsenligheten av ett sådant förfarande, emedan en ytterligare utökning av kommittéernas mandat skulle fördröja såväl det ordinarie utredningsarbetet som beredningen av frågan om förskolesamarbetet. För att resultat på området skall uppnås med det snaraste föreslår utskottet tillsättande av en särskild utredning med uppgift att undersöka möjligheterna för ett nordiskt samarbete på förskolans område samt framlägga förslag till åtgärder för att främja särskilt forskning kring förskolans verksamhet och förskollärarnas fortbildning.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete på förskolans område speciellt beträffande forskning om förskolans problem samt förskollärarnas fortbildning.

Göteborg den 4 december 1969

K. B. Andersen

Georg Backlund

Per Bergman

Vice förman

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Salve Salvesen

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

BILAGA 3

I efterhand inkomna yttranden

Nordiska lärarorganisationers samråd:

Vid sin kongress i juli 1969 i Helsingfors antog International Federation of the Teachers' Associations (IFTA) en resolution med stark betoning av förskoleundervisningens betydelse. Styrelsen för Nordiska lärarorganisationers samråd, samlingsorgan för Sveriges lärarförbund, Norsk lærerring, Danmarks lærerforening, Samband Islenzkra Barnakennara, Landssamband Framhaldskólakennara, Suomen opettajain liitto samt Finlands svenska folkskolläraryförbund beslöt vid sitt möte den 15—17 oktober 1969 i Helsingfors att för Nordiska rådet framhålla vikten av att åtgärder vidtas inom de nordiska länderna för att ge alla barn i förskoleåldern möjlighet till förskoleundervisning.

Grunden till ett barns sociala, emotionella, moraliska och intellektuella utveckling lägges i de tidiga barnåren. Förskoleåldern är därför en mycket

viktig del av en människas liv. Barnen borde under denna period ges en undervisning anpassad efter deras speciella behov. Den naturliga platsen för barnets första utbildning är hemmet, men i vår moderna värld kan föräldrarna inte på egen hand ge sina barn en tillräckligt god undervisning. Små barn har ett naturligt behov av kroppsrörelse, men urbaniseringen har berövat många barn deras lekplatser och naturliga platser för sådan aktivitet.

Det är därför nödvändigt att skapa de bästa möjliga förutsättningar för barnens fullständiga utveckling och uppväxt. Ett system för förskoleundervisningen bör skapas. Det bör kunna varieras enligt de olika omständigheterna i de olika nordiska länderna. Antalet förskolor bör vara tillräckligt för att kunna ta emot barn från alla de familjer som vill sända sina barn till dem. Klasserna i en förskola bör inte få bli för stora. Lekplatser och öppna områden där barn kan leka och få utlopp för sitt naturliga behov av aktivitet borde finnas i anslutning till en förskola och även annars i tillräcklig omfattning. Skolorna bör ha god utrustning och effektiv undervisningsapparat.

Ovannämnda system skulle ge goda möjligheter till en anknytning mellan förskola och primärskola. Aktivt samarbete är nödvändigt mellan lärare, sjukvårdspersonal och psykologer. Barnen bör få del av de tjänster som socialvården erbjuder. Daghem och förskolor bör vara öppna för alla barn upp till den ålder då de börjar primärskolan. Undervisningen bör vara gratis för att förhindra social diskriminering. Skolorna måste ha lärare med de bästa kvalifikationer och lärarutbildningen bör vara motsvarande den som ges andra lärare. Lärarutbildningen bör vara statlig eller åtminstone kontrollerad av staten för att garantera en hög standard. Förskollärare bör ha samma status som andra lärare i fråga om löner, arbetsförhållanden, semester och pension.

Med hänvisning till ovanstående anhåller Nordiska lärarorganisationers samråd vördsamt om

att Nordiska rådet måtte verka för att ett förskolesystem enligt ovan angivna riktlinjer skulle förverkligas i samtliga nordiska länder och att varje barn oberoende av sociala omständigheter eller intelligens får möjlighet att växa upp och förverkliga sig själv.

Helsingfors den 13 januari 1970

Nordiska lärarorganisationers samråd

Aimo Tammi

Samrådets ordförande

Thomas Rehula

Samrådets sekreterare

D a n m a r k**Undervisningsministeriet:**

— — — skal undervisningsministeriet meddele, at det nærmere indhold af den tre-årige undervisning, der fra og med undervisningsåret 1970/71 skal meddeles i henhold til loven af 21. maj 1969 om uddannelse af børnehave- og fritidspædagoger, endnu ikke er fastsat, men at det må forudses, at gennemførelsen af loven vil få betydning for videre- og efteruddannelsen, hvorved man skal henvide til de på Danmarks lærerhøjskole gennemførte årskursus til videreuddannelse af børnehavepædagoger.

Undervisningsministeriet kan i princippet tilslutte sig, at man undersøger mulighederne for et samarbejde med hensyn til videre- og efteruddannelse af lærere i børnehaver og børnehaveklasser, idet man finder det hensigtsmæssigt, om der forinden tilvejebringes en oversigt over de eksisterende grunduddannelsers indhold samt videre- og efteruddannelsesmuligheder. Man vil finde det naturligt, at undersøgelsen af mulighederne for et sådant samarbejde sker som et led i vedkommende ansvarlige myndigheders normale nordiske samarbejde, eventuelt i forbindelse med det samarbejde, der foregår i Nordisk Kulturkommission i forbindelse med Nordisk Råds rek. nr. 26/1967 om harmonisering af de nordiske landes skoleordninger.

Med hensyn til de i medlemsforslaget fremsatte bemærkninger om forskning vedrørende forskolealderens problemer skal man meddele, at Danmarks lærerhøjskole over for undervisningsministeriet har oplyst, at en række medarbejdere ved Danmarks lærerhøjskoles psykologisk-pædagogiske faggruppe har iværksat undersøgelser omkring indskolingsproblemerne, i hvilken forbindelse de beskæftiger sig med »förskolebarnets» udvikling. Lærerhøjskolen har fundet det særdeles ønskeligt, om der kan etableres kontakter med forskere og pædagoger i de øvrige nordiske lande med henblik på drøftelser og eventuelt samarbejde om forskning og uddannelse på dette område.

København, den 4. december 1969

P. m. v.

E. b.

Gregers Thomsen

Børnehave- og Fritidspædagogseminariernes Fællesråd:

— — — har fællesrådet for børnehave- og fritidspædagogseminarier drøftet de samme spørgsmål.

Resultatet af disse drøftelser er, at fællesrådet er overordentlig interesseret i, at Nordisk Råd tager de i nævnte skrivelse omtalte spørgsmål op til behandling. Det synes således i alle tilfælde værdifuldt, at der bl. a. på fællesnordisk basis etableres et samarbejde over ét organ, hvor erfaringer fra

det børne- og ungdomspædagogiske område i de enkelte lande kan fremsendes til de øvrige.

Fællesrådet finder det endvidere væsentligt, at forskning på nordisk plan ud over de i skrivelsen nævnte undersøger hele spørgsmålet om børn og unges trivsel i almindelighed, bl. a. på grundlag af de mange overvejelser, der i dag finder sted med henblik på barndommens indflydelse på ungdomstiden — og hermed på samfundenes ungdomsproblemer.

I relation hertil synes det værdifuldt at belyse forskellige institutioner og institutionsformers betydning og indflydelse på børns udvikling og opdragelse i samarbejde med hjemmene, ligesom de enkelte institutioners miljø, både hvad angår lokalers indretning som deres pædagogiske målsætning eller opdragelsesideal, burde inddrages i forskningen.

Med henblik på landenes generelle udvikling finder fællesrådet det betydningsfuldt, at den samlede samfundsmæssige indsats på det pædagogiske eller social-pædagogiske område, både set med individets og med samfundets øjne, bliver genstand for løbende forskning.

Når fællesrådet retter denne henvendelse til Nordisk Råd er det bl. a. fordi udviklingen i de enkelte lande synes umiddelbart sammenlignelig, ligesom der omkring de menneskelige problemer synes at være en tilbøjelighed til, at de enten opstår samtidig i de enkelte land, eller opstår i ét land og straks derefter i et andet. Alene af denne grund synes det samfundsmæssigt — og menneskeligt — væsentligt, at de forskningsmæssige bestræbelser samordnes.

Fællesrådet er derfor af den opfattelse, at et initiativ fra Nordisk Råd på grundlag af denne og andre henvendelser vil være betydningsfuldt for udviklingen i alle de nordiske lande.

Odense, 8. december 1969

På foreningens vegne

Inger Lunn

Medlemsförslag

om stöd till utgivande av ett nordiskt litteraturlexikon

(Väckt av K. B. Andersen, Georg Backlund, Jens Bilgrav-Nielsen, Ólafur Jóhannesson och Per-Olof Sundman)

Som led i bestræbelserne på at udbygge det nordiske kulturelle samarbejde har Nordisk Råd, Nordisk Kulturkommission og Foreningen Norden i de senere år virket for at løse en række opgaver inden for nordisk litteraturforskning og litteraturundervisning.

På grundlag af et forslag indbragt af Jean Braconier og Paula Ruutu henstillede Nordisk Råds 13. session i Reykjavík i februar 1965 til regeringerne dels at lade udarbejde en kortere sammenlignende studie over centrale tilfælde af vekselvirkning mellem de nordiske lande på litteraturens område, dels at udrede forudsætningerne for udgivelse af en større nordisk litteraturhistorie (*rek. 33/1965*). I juli samme år indbød den danske Foreningen Norden med støtte af den dansk/finske, den dansk/islandske og den dansk/svenske samarbejdsfond en kreds af litteraturvidenskabsmænd fra alle de nordiske lande til en konference på Hindsgavl, hvor man i fællesskab drøftede indholdet af en litteraturhistorie som den foreslåede. Konferencen nåede hurtigt til enighed om, hvordan et sådant værk burde lægges an. Et redaktionsudvalg nedsattes. En arbejdsplan opstilledes. En kreds af højt kompetente litteraturhistorikere fra hele Norden erklærede sig villige til at medvirke. Aftale blev truffet med et forlag, der på eget økonomisk ansvar påtog sig at udgive et værk i 2 bind på i alt c. 800 sider. Som det fremgår af meddelelsen til rådets 17. session 1969 vedrørende *rek. 33/1965*, er arbejdet så vidt fremskredet, at den af rådet rekommanderede litteraturhistorie beregnes at ville udkomme i slutningen af 1969.

Også en bog med analyser og fortolkninger af korte tekststykker af nordisk digtning er ved at blive udgivet som en almindelig forlagsforretning.

Med henvisning til bl. a. disse to udgiverarbejder har rådet på sin 17. session i 1969 afskrevet *rek. 33/1965* som færdigbehandlet for sit vedkommende.

Ved konferencen på Hindsgavl fremførte flere af deltagerne, at det for nordisk litteraturforskning og for kendskabet til nordisk litteratur såvel i som uden for Norden ville være af megen betydning, om der ved fælles indsats af arbejdskraft og penge kunne skabes et nordisk litteraturleksikon af lignende art og kvalitet som dem, der findes i store sprognrader som

Tyskland, Frankrig og England. Tanken vandt almindelig tilslutning på konferencen, og et arbejdsudvalg nedsattes, som i de følgende måneder udformede et foreløbigt forslag til et sådant værk. Forslaget indbragtes for Nordisk Kulturkommission, hvis sektion I på sit møde i København 1.—2. november 1965 nedsatte et ekspertudvalg bestående af et medlem fra hvert af de nordiske lande med den opgave at udarbejde en egentlig plan for et nordisk litteraturleksikon. Efter forslag fra ekspertudvalget afholdtes i dagene 21.—23. august 1966 et arbejds møde på Rungstedlund, af udvalget suppleret med 2 yngre litteraturforskere fra hvert land.

Arbejds mødet resulterede i en detaljeret plan for et nordisk litteraturleksikon, dets udformning samt tidsplan og budget (*se Tillæg 1*). Værkets omfang blev anslået til 6 bind à 500 dobbeltspaltede sider, indeholdende ca. 3 500 artikler affattet på enten dansk eller norsk eller svensk. Udgivelsen foresloges organiseret som ved Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder (*se Tillæg 2*). Oplaget ansloges til 10 000 sæt. Værket skulle kunne forberedes og udgives på 10 år, inklusive et år i reserve. Fremstillingsomkostningerne beregnedes til 4 700 000 d. kr., som foresloges fuldt ud afholdt af den organisation, som skulle oprettes for at udgive leksikonet. Ved subscription og salg regnedes med en bruttoindtægt på 6 120 000 d. kr. De forlag, med hvilke det påtænkes at samarbejde, skulle udrede samtlige udgifter ved distributionen, herunder boghandlerprocenter, reklame, subscriptionsomkostninger og rentetab og for deres medvirken modtage i alt 3 672 000 d. kr. Til at dække fremstillingsomkostningerne på de 4 700 000 d. kr. ville der således være 2 448 000 d. kr. til rådighed. Underskuddet ville dermed beløbe sig til 2 252 000 d. kr., af hvilke 100 000 d. kr. (til ekstraordinære møder) tænktes dækket ved fondsmidler. De resterende 2 152 000 d. kr. foreslog arbejds mødet, at man søgte dækket ved statsmidler.

Idet arbejds mødet fremsendte sin plan til opdragsgiveren, Nordisk Kulturkommissions sektion I, fremhævede man, at der over hele Norden er behov for et fyldigt, moderne opslagsværk på det litterære og litteraturvidenskabelige område. Således som det var skitseret, ville leksikonet ikke blot tilgodese og videreføre allerede foreliggende videnskabelige resultater, men også bidrage til at løse ikke forud stillede forskningsopgaver. Det ville desuden blive et vigtigt instrument for et samarbejde hen over de nationale grænser. Både ved sit indhold — ved at belyse de forskellige problemer ud fra en fællesnordisk synsvinkel — og ved selve sin tilblivelse vil det fremtræde som en manifestation af et nordisk kulturfællesskab. Det vil derved også kunne tjene den interesse for Norden og for det nordiske, der ytrer sig rundt i verden. Endelig fastslog indstillingen fra arbejds mødet, at det ville være udelukket for et enkelt af de nordiske lande med egne personelle og finansielle ressourcer at gennemføre et projekt af denne størrelse. Men eftersom der her foreligger en åbenbar fællesnordisk interesse, fandt arbejds mødet det naturligt, at de nordiske lande står sammen om at løse opgaven.

Fjorten dage efter konferencen på Rungstedlund behandlede planen på det møde Kulturkommissionens sektion I afholdt i Trondheim 5.—7. september 1966. Her besluttedes det at søge sagen yderligere belyst ved at anmode sagkyndige instanser (forskningsråd, fakulteter og forlag) i de nordiske lande om at fremsætte deres syn på forslaget.

I løbet af efteråret 1966 indløb udtalelserne fra de forskellige adspurgte instanser (se *Tillæg 3*). Efter at materialet var blevet forelagt det nedsatte ekspertudvalg og blevet kommenteret af dette (se *Tillæg 4*), besluttede Kulturkommissionens sektion I på sit møde i Helsingfors 8. september 1967 enstemmigt at ansøge den i mellemtiden oprettede Nordisk Kulturfond om at støtte udgivelsen af et nordisk litteraturhistorisk leksikon med en bevilling på 2 098 000 d. kr. fordelt over 10 år. Ansøgningen blev indgivet 4. oktober (se *Tillæg 5*). I en bebudelse over for Kulturfonden af projektet havde sektionen 1. december 1966 udtalt, at »samtlige instanser stiller sig positivt til forslaget med enkelte mindre modifikationer, for så vidt angår bl. a. den budgetmæssige side af sagen«.

Efter på flere møder at have drøftet Kulturkommissionens ansøgning besluttede Kulturfondens styrelse på sit møde i København 12.—13. december 1968, at den ikke kunne yde den ønskede støtte. Afslaget var ikke motiveret, men må formentlig skyldes, at fondsstyrelsen anså, at for stor en del af dens årlige rådighedssum på 3 mill. d. kr. ville blive beslaglagt af denne ene opgave, og dette på et tidspunkt, hvor summen af kvalificerede ansøgninger var mere end dobbelt så stor som fondens midler. Medvirkende til fondstyrelsens holdning kan også have været, at det anses for at ligge uden for fondens formål at binde sig for støtte til opgaver, der strækker sig over et så forholdsvis langt åremål.

En gennemgang af de sagkyndige instansers udtalelser viser imidlertid, at den her udarbejdede plan er så værdifuld og rummer så mange muligheder for samnordisk forskning, at den ubetinget fortjener at føres ud i livet. Det bør ligeledes understreges, at Kulturkommissionens sektion I orienterede sektion III om planen med udtrykkelig henvisning til, at den foruden videnskabelige også rummer væsentlige almenkulturelle sider. Forslaget må derfor tillige betragtes under denne videre synsvinkel, at værket vil få betydning langt uden for fagfolkernes kreds.

De sagkyndige udtalelser er som nævnt optrykt som bilag. De er i sjælden grad enstemmige og overmåde positive.

Det filosofiske fakultet ved Københavns Universitet anbefaler »på det varmeste«, at planen gennemføres. Der peges på, at værket kan få stor betydning for det litteraturvidenskabelige studium, fordi udarbejdelsen indebærer en stærkt øget samvirken mellem nordiske litteraturforskere, og ikke mindst fordi værket vil kunne danne basis for megen ny forskning vedrørende de litterære forbindelser mellem de nordiske lande gennem tiderne. Instituttet for nordisk sprog og litteratur ved Aarhus Universitet gi-

ver sin »allervarmeste anbefaling« og karakteriserer litteraturreksikonet som »et overordentlig værdifuldt hjælpemiddel«. Samme bedømmelse afgiver repræsentanterne for Odense Universitet.

Udtalelserne fra universiteterne i Oslo og i Bergen anbefaler ligeledes projektet. Professorerne i litteratur ved Islands universitet erklærer, at de »helhjærtat stöder tanken«. I Finland fastslår statens humanistiska kommission, at det gælder »ett värdefullt och angeläget vetenskapligt initiativ«, der kan byde yngre forskere »en utomordentlig vetenskaplig skolning« og i det hele på mærkbar måde udvikle en vigtig humanistisk forskningsgren og fremme det nordiske forskningssamarbejde. Professorerne i litteraturhistorie ved Helsingfors' universitet fremhæver specielt, at et nordisk litteraturreksikon åbner vejen for litteraturen i Finland til den skandinaviske og internationale forsknings interessefelt.

Fra de svenske universitetsmyndigheder foreligger en række indgående og ligeledes stærkt positive erklæringer. Den litteraturhistoriske institution ved Lunds universitet udtaler således, at leksikonet vil blive »ett ovärderligt hjälpmedel för varje forskare på fältet«. Arbejdet med det vil tillige kunne blive rammen for »en hel vetenskaplig inventering av den nordiska litteraturhistorien efter ofta försummade linjer«. Også her peges på værdien af, at nordiske litteraturforskere sammenføres i et arbejdsfællesskab på længere sigt. Sidstnævnte synspunkt understreges meget stærkt i erklæringen fra den sagkyndige ved Umeå Universitet.

Af de svenske udtalelser aftrykkes til slut et afsnit af det responsum, som blev afgivet af Litteraturhistoriska institutionen ved Stockholms universitet, eftersom denne erklæring koncentreret redegør for de hovedtanke, som bærer såvel planen som de forskellige sagkyndige udtalelser. Det hedder her:

Ett gemensamt nordiskt litteraturreksikon enligt de riktlinjer förslaget innefallar måste anses komma få stor betydelse för att främja den litteraturvetenskapliga forskningen och undervisningen i vart och ett av de nordiska länderna, liksom även för det nordiska samarbetet på forskningens område. De nordiska ländernas litteraturer har delvis utvecklats parallellt och undergått gemensamma inflytanden utifrån; de har vidare under vissa epoker utövat en livlig växelverkan på varandra. Här åsyftade förhållanden är endast delvis utforskade, och det föreligger ett påtagligt behov av en kartläggning av vad som gjorts och vad som återstår att göra. Det planerade leksikonet synes ägnat att bli ett utmärkt instrument för en dylik kartläggning. Det kan förmodas komma att bli ett effektivt medel för att göra forskarna och lärarna i varje enskilt land uppmärksamma på de resurser som finns i grannländerna i form af publicerade vetenskapliga resultat, handböcker, texteditioner o. s. v. och därmed stimulera till utnyttjande av dessa resurser, och samtidigt även ge ett inventarium över luckorna i vårt nuvarande vetande och därmed ett incitament till vidare forskning på områden av gemensamt nordisk intresse.

Af de her citerede og øvrige udtalelser fra de adspurgte sagkyndige instanser fremgår det utvetydigt, at det foreliggende forslag er af central betydning for den nordiske litteraturvidenskab og dermed tillige har værdi for hele den del af den nordiske kultur, som finder udtryk i litteraturen. Det drejer sig imidlertid om en så omfattende opgave, der kræver en sådan samordning af medarbejderne og den for arbejdet fornødne administration, at den vil have svært ved at indpasses i det eksisterende nordiske forskningsmønster. Den bør derfor finansielt og administrativt løses selvstændigt. Det er naturligt, at dette sker i nordisk fællesskab ved særlige statsbevillinger. Fordelt over 10 år og på 5 lande kan disse ikke virke overvældende, navnlig ikke når hensyn tages til de store direkte og indirekte videnskabelige, almenkulturelle og nordiske resultater de vil give.

I betragtning af, at forslaget om et nordisk litteraturlleksikon er så grundigt udredt af Nordisk Kulturkommissions eksperter, og af, at de sagkyndige instanser i alle de nordiske lande har haft lejlighed til at udtale sig om det, vil det næppe være påkrævet at sende forslaget til fornyet høring, førend Nordisk Råd tager stilling til det. Dog vil det naturligvis være nødvendigt at foretage en ny omkostningskalkule, eftersom Kulturkommissionens ansøgning er baseret på beregninger foretaget efter prisniveauet i 1966.

Med henvisning til ovenstående tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre den af Nordisk Kulturkommissions sektion I udarbejdede plan til et nordisk litteraturlleksikon.

København, Helsingfors, Reykjavík og Stockholm, april 1969

K. B. Andersen

Georg Backlund

Jens Bilgrav-Nielsen

Ólafur Jóhannesson

Per-Olof Sundman

TILLÄGG 1

**Nordisk Kulturkommissions ekspertkonferens på Rungstedlund den
21—23 augusti 1966 rörande ett nordiskt litteraturllexikon**

I n d h o l d:

1. Orienterende
2. Ekspertkonferencens rekommandation til NKK
3. Ekspertkonferencens plan for et Nordisk Litteraturlleksikon
4. Bilag 1: Begrebsramme og omfang
Bilag 2: Arbejds- og tidsplan
Bilag 3: Budgetskitse

Konferencen afholdtes efter invitation af Det danske Akademi på dettes domicil Rungstedlund

søndag, d. 21. august	kl.	19.00:	NKKs velkomstmiddag.
mandag, d. 22. august	kl. 9.30—12.00:	Dagsordenens pkt. 1—7.	
	kl. 14.00—15.30:	Dagsordenens pkt. 8.	
tirsdag, d. 23. august	kl. 16.00—18.00:	Dagsordenens pkt. 8.	
	kl. 9.30—12.00:	Dagsordenens pkt. 9—10.	
	kl. 14.00—15.30:	Dagsordenens pkt. 11—12.	
	kl. 16.00—18.00:	Dagsordenens pkt. 13—16.	

I mødet deltog:

fra Danmark:

Docent, dr. phil. Aage Henriksen
Afdelingsleder, mag. art. Johan Fjord Jensen (sekretær)
Professor, dr. phil. Sven Møller Kristensen
Professor, dr. phil. Hakon Stangerup (som repræsentant f. NKK)

fra Finland:

Professor, fil. dr. P. O. Barck
Fil. mag. Kai Laitinen
Docent Annamari Sarajas

fra Island:

(Professor, dr. phil. Jón Helgason)
Professor, dr. phil. Bjarni Guðnason

fra Norge:

Professor, dr. philos. Edvard Beyer
Cand. philol. Olto Hageberg
Universitetslektor, dr. philos. Sigurd Aa. Aarnes

fra Sverige:

Professor, fil. dr. Staffan Björck
 Docent, fil. dr. Torbjörn Nilsson
 Docent, fil. dr. Magnus von Platen

Dagsorden

1. Valg af mødeleder.
2. Godkendelse af dagsorden.
3. Forelæggelse af arbejdsmaterialet.
4. Evt. generaldebat af Hindsgavl-forslaget.
5. Målsætning for Nordisk Litteraturleksikon.
6. Publikum.
7. Område.
8. Begreber og artikler.
9. Organisation.
10. Tidsplan.
11. Budget.
12. Finansiering.
13. Eventuelt.
14. Arbejdsrådets indstilling til NKK.
- 15—16. Orientering og afslutning.

Rekommandation til Nordisk Kulturkommission

Den af Nordisk Kulturkommission indkaldte ekspertkonference på Rungstedlund d. 21.—23. august 1966 kan hermed forelægge for kommissionen en detaljeret plan for et Nordisk Litteraturleksikon, dets udformning, tidsplan og budget.

Mødedeltagerne ønsker at fremføre følgende almene synspunkter om det pågældende projekt:

1. Der er over hele Norden behov for et fyldigt, moderne opslagsværk på det litterære og litteraturvidenskabelige område.

2. Med den her skitserede udformning ville dette værk ikke blot tilgode-se og videreføre allerede foreliggende videnskabelige resultater, men også bidrage til at løse ikke forud stillede forskningsopgaver. Det ville blive et vigtigt instrument for et samarbejde hen over de nationale grænser. Det bør i den forbindelse noteres, at en række af de planlagte opslagsord, f. eks. i metodiske spørgsmål, er nye, urepræsenterede i de nærmest modsvarende internationale værker.

3. Leksikonet vil i det omfang, det er rimeligt, belyse de forskellige problemer ud fra en fællesnordisk synsvinkel. Både ved sit indhold og ved selve sin tilblivelse fremtræder det derved som manifestation af et nordisk kulturfællesskab. Det vil derved også kunne tjene den interesse for Norden og det nordiske, der ytrer sig rundt i verden.

4. Det ville være udelukket for et enkelt af de nordiske lande med egne personelle og finansielle ressourcer at gennemføre et projekt af denne størrelsesorden. Men eftersom der her foreligger en åbenbar fællesnordisk interesse, bør det være naturligt, at de nordiske lande står sammen.

Konferencen vil følgelig varmt og indtrængende henstille til Nordisk Kulturkommission at støtte og dermed fremme planen om et Nordisk Litteraturlleksikon.

Plan for et Nordisk Litteraturlleksikon

Formål

1. At tilvejebringe et fællesnordisk opslagsværk for væsentlige litterære og litteraturvidenskabelige emner,
2. At virke som ramme for en forskning i nordiske litterære og litteraturvidenskabelige sammenhænge.

Publikum

1. Nordiske og i mindre omfang ikke-nordiske biblioteker,
2. Nordiske og i mindre omfang ikke-nordiske litteraturforskere og litteraturstuderende,
3. Litterært interesserede aftagere.

Område

Dansk, finsk, finland-svensk, færøsk, islandsk, norsk, samisk og svensk litteratur frem til nuliden, dog selektivt for det tidsrum, der omfattes af »Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder».

Emneenheder

1. Æstetiske grundtermini.
2. Historisk æstetik, kritik og poetik.
3. Litteraturvidenskab.
4. Metrik.
5. Stil(istik).
6. Genrer og typer.
7. Holdninger.
8. Perioder, strømninger, skoler m. v.
9. Regionale litteraturer.
10. Komparationer
 - a. de litterære forbindelser imellem Norden og ikke-Norden,
 - b. de litterære forbindelser imellem de nordiske lande.
11. Digtningen i samfundet, institutioner.
12. Tidsskrifter o. l.
13. Tekstkritik, edition o. l.
14. Emner fra grænsevidenskaberne:
 - a. sprogvidenskab,
 - b. teaterhistorie, inkl. ballet, opera o. l.,
 - c. musikvidenskab,
 - d. kunstvidenskab,
 - e. idéhistorie,
 - f. teologi, kirke- og religionshistorie,
 - g. folklorisme,
 - h. filosofi,
 - i. psykologi,
 - j. samfundsvidenskab.

Omfang

6 bind à 500 dobbeltspaltede sider, i alt 3 000 sider, indeholdende omkr. 3 500 artikler (jfr. bilag 1).

Artiklernes størrelse

Fra få linjer (eks.: stilistiske termini, jfr. bilag 1) til større oversigtsartikler (eks.: litterære strømninger, jfr. bilag 1).

Sprog

Dansk, norsk og svensk, i forfatterens eget sprog. Finske, færøske og islandske artikler oversættes til et af disse sprog.

Artiklernes opbygning

For de mindre artiklers vedkommende:

1. etymologi, accentuering og definition(er),
2. eksempel,
3. bibliografi, internationale hovedværker og nordiske.

For de større artiklers vedkommende:

1. etymologi, accentuering og definition(er),
2. typer og problemer,
3. internationale forløb,
4. nordiske forløb, enten opregnet land for land i alfabetisk orden eller organisk efter indflydelsesretning,
5. bibliografi, internationale hovedværker og nordiske.

Organisation

Organisatorisk opbygges NLL omkring 4 enheder:

1. *5 nationalkomiteer og et fællesnordisk præsidium*

Nationalkomiteerne består af et åbent antal medlemmer. Komiteerne har til opgave:

- a. at repræsentere NLL udadtil, specielt i forhold til fonds og bevilgende myndigheder,
- b. i forståelse med NLLs hovedredaktør at udpege nationalredaktørerne,
- c. at udpege hver 3 repræsentanter til det fællesnordiske præsidium.

Det fællesnordiske præsidium består af ialt 15 medlemmer. Præsidiet udgør NLLs øverste besluttende myndighed i alle fællesanliggender. Det har som opgave:

- a. at repræsentere NLL udadtil i alle fællesanliggender,
- b. i sammenhæng hermed at stå som videnskabelig garant for NLL,
- c. som forudsætning herfor løbende at overvåge arbejdets gang,
- d. at udpege hovedredaktøren.

2. *En heltidsansat hovedredaktør og 5 deltidsansatte nationalredaktører*

Redaktionen udgør NLLs øverste eksekutivorgan. Redaktionen har som opgave:

- a. at udarbejde en samlet og endelig fortegnelse over NLLs opslagsord,
- b. at formulere de endelige principper for opbygning af artikler, samt opstille modeller,
- c. for hvert opslagsord at udpege forfatter, medforfattere og granskere,
- d. at tilrettelægge, overvåge og administrere den samlede proces fra bestilling af artiklerne til deres trykning,
- e. at tilrettelægge værkets tekniske udgivelse,
- f. løbende at overvåge værkets økonomiske situation.

Hovedredaktøren har som opgave:

- a. under ansvar over for præsidiet at lede redaktionens arbejde,
- b. at lede den løbende administration.

Nationalredaktørerne har som opgave:

- a. at deltage i den redaktionelle debat og beslutningsproces,
- b. at virke som konsulenter m. h. t. nationale forhold i det redaktionelle arbejde,
- c. at virke som kontaktorgan til de fem landes forskere.

3. *Forfattere*

4. *Granskere*

Med den af »Kulturhistorisk Leksikon» tilvejebragte arbejdsform som forbillede gennemføres en systematisk granskning ved eksperter af artikler. Granskerne udpeges af redaktionen. De har som opgave i hvert enkelt tilfælde konsultativt:

- a. at sikre mod konkrete fejloplysninger,
- b. evt. at supplere og korrigere m. h. t. særforhold inden for de respektive nordiske lande.

Plan for udgivelse

Med det beregnede omfang og den skitserede organisation som forudsætning vil NLL kunne forberedes og udgives på i alt 10 år, inkl. 1 års reserve, jfr. bilag 2.

Oplag

10 000.

Omkostninger

I alt 4 700 000 d. kr., ekskl. rentetab, prisstigninger m. v., jfr. bilag 3.

Pris

Subskriptionspris pr. bind 90 d. kr., i alt 540 d. kr. Normalpris pr. bind 110 d. kr., i alt 660 d. kr.

Samlede indtægter

I alt 6 120 000 d. kr., jfr. bilag 3.

Samlede tilskudsbehov

Ekskl. fondtilskud: 2 152 000 d. kr.

TILLÆGSBIHANG 1

Nordisk Litteraturreksikons begrebsramme og omfang

Efterfølgende beregning har som målestørrelse: typeenheder (te), til dels opgivet i kiloenheder (kte).

Til orientering kan oplyses, at der i bilag 3 kalkuleres med 4 240 typeenheder pr. side.

	begr.	kte.
Æstetiske grundtermini	100	
20 artikler a 10 000 te (eks.: form -- indhold)		200
30 art. a 5 000 te (eks.: mønster)		150
50 art. a 1 000 te (eks.: kapitel)		50

	begr.	Etc.
Historisk æstetik, kritik og poetik	180	
10 art. a 30 000 te (eks.: kritik)		300
20 art. a 10 000 te (eks.: imitation)		200
50 art. a 5 000 te (eks.: katharsis)		250
100 art. a 1 000 te (eks.: det uendelige små)		100
Litteraturvidenskab	70	
20 art. a 10 000 te (eks.: fortolkning)		200
50 art. a 2 000 te (eks.: explication de texte)		100
Metrik	370	
20 art. a 10 000 te (eks.: rytme)		200
50 art. a 2 000 te (eks.: terzin)		100
300 art. a 500 te (eks.: dimeter)		150
Stil(istik)	370	
20 art. a 5 000 te (eks.: metafor)		100
50 art. a 2.000 te (eks.: style indirecte libre)		100
300 art. a 500 te (eks.: antimetabole)		150
Genrer og typer	510	
20 art. a 40 000 te (eks.: roman)		800
40 art. a 10 000 te (eks.: historiske roman)		400
200 art. a 5 000 te (eks.: pikareske roman)		1 000
250 art. a 2 000 te (eks.: anekdote)		500
Holdninger	20	
10 art. a 10 000 te (eks.: tragiske)		100
10 art. a 2 000 te (eks.: travesterende)		20
Perioder, strømninger, skoler m. v.	140	
20 art. a 40 000 te (eks.: romantik)		800
40 art. a 10 000 te (eks.: Biedermeier)		400
80 art. a 5 000 te (eks.: Den store Generation)		400
Regionale literaturer	10	
10 art. a 10 000 te (eks.: færøisk litteratur)		100
Komparationer	120	
de litterære forbindelser Norden—ikke-Norden		
20 art. a 30 000 te		600
50 art. a 5 000 te (?)		250
de litterære forbindelser imellem de nordiske lande		
20 art. a 20 000 te (eks.: Ibsen i Norden)		400
30 art. a 10 000 te (eks.: Tegnér i Norden)		300
Digtningen i samfundet, institutioner	270	
10 art. a 10 000 te (eks.: akademier)		100
100 art. a 10 000 te (eks.: poeta laureatus)		200
160 art. a 500 te (eks.: Svenska litteraturfören.)		80
Tidsskrifter o. l.	200	
40 art. a 2 000 te (eks.: Nyl dansk Maanedsskrift)		80
160 art. a 500 te (eks.: Illustreret Tidende)		80
Tekstkritik, edition o. l.	160	
20 art. a 10 000 (eks.: tekstkritik)		100
140 art. a 500 te (eks.: faksimile)		70
Emner fra grænsevidenskaberne: sprogvidenskab	50	
10 art. a 10 000 te (eks.: semantik)		100
40 art. a 1 000 te (eks.: konnotation)		40

	begr.	kte.
teaterhistorie, incl. ballet og opera	340	
20 art. a 10 000 te (eks.: skoledramaet)		200
50 art. a 2 000 te (eks.: simultanscene)		100
270 art. a 1 000 te (eks.: (film)montage)		270
musikvidenskab	50	
10 art. a 5 000 te (eks.: Lied)		50
40 art. a 1 000 te (eks.: kontrapunkt)		40
kunstvidenskab	30	
10 art. a 10 000 te (eks.: dadaisme)		100
20 art. a 1 000 te (eks.: jugend)		20
idehistorie	120	
10 art. a 20 000 te (eks.: nyplatonisme)		200
40 art. a 10 000 te (eks.: individualisme)		400
70 art. a 2 000 te (eks.: dannelse)		140
teologi, kirke- og religionshistorie	120	
10 art. a 15 000 te (eks.: nordisk mytologi)		150
40 art. a 5 000 te (eks.: legende)		200
70 art. a 1 000 te (eks.: katekismus)		70
folklorisme	35	
15 art. a 10 000 te (eks.: folkebøger)		150
20 art. a 2 000 te (eks.: børnerim)		40
filosofi	50	
10 art. a 10 000 te (eks.: eksistentialisme)		100
40 art. a 2 000 te (eks.: værdi)		80
psykologi	50	
10 art. a 10 000 te (eks.: gestaltpsykologi)		100
40 art. a 1 000 te (eks.: gestaltkvalitet)		40
samfundsvidenskab	30	
10 art. a 2 000 te (eks.: kultur(begrebet))		20
20 art. a 1 000 te (eks.: finkultur)		20
Diverse		940

I alt 3 395 begreber.

I alt 12 700 000 typeenheder.

TILLÆGSBIHANG 2

Arbejds- og tidsplan for Nordisk Litteraturreksikon

Planlægningsmæssigt falder NLLs arbejde i 3 faser: 1) en førinstitutionel fase, 2) en forberedende fase og 3) værkudarbejdelsen. Efterfølgende skitse omfatter alene 2. og 3. fase.

Forberedende fase

Den forberedende fase omfatter:

1. Etablering af administration, herunder kontorer, kontorhold, bibliotek o. l.
2. Udarbejdelsen af en dokumentationssamling, bestående af:
 - a. alfabetisk ordnet katalog over samtlige opslagsord i de foreliggende litteraturvidenskabelige leksika, evt. også i tilgrænsende leksika,

b. udklips- og fotokopisamling over de vigtigste begrebsbehandlinger i disse leksika og lignende værker — at sende til NLLs senere medarbejdere,

c. en bibliografisk oversigt for hvert af NLLs opslagsord, skabt med støtte i andre litteraturleksika og ajour-ført efterhånden som artiklerne indløber,

d. en oversigt over utrykte speciale-, hovedfags-, magister-, licentiat- og prisafhandlinger i de nordiske lande.

3. Udarbejdelsen af en samlet og endelig fortegnelse over samtlige leksikonets opslagsord

a. med præliminær afgrænsning af de enkelte opslagsord indbyrdes,

b. med præliminær over- og underordning af de enkelte opslagsord,

c. og med afgørelse af henvisningsord over for egentlige opslagsord.

Fremgangsmåden ved opstillingen af begrebslisten bliver herefter følgende:

1. Der opstilles som led i dokumentationsarbejdet på grundlag af de foreliggende leksika en samlet oversigt over hidtil anvendte opslagsord med angivelse af frekvens og omfang

1.—5. md.

2. På grundlag heraf foretager redaktionen en førsteafgrænsning af opslagsord i 1) ord, der med sikkerhed kan udelukkes, 2) ord, der med sikkerhed kan medtages og 3) ord, der synes tvivlsomme, enten fordi de ved deres emne er perifere, eller fordi de (kan) behandles under andre overbegreber. De tre lister sammenarbejdes med den første og duplikeres

6.—7. md.

3. Der udpeges inden for forskellige særområder, f. eks. metrikken og stilistikken, en række eksperter, der med støtte i de duplikerede lister får til opgave konsultativt at udarbejde forslag til opslags- og henvisningsord inden for de respektive områder

8.—10 md.

4. Forslagslisterne indsamles, kopieres og rundsendes til paralleleksperterne til udtalelse

11.—12. md.

5. Nationalredaktørerne udarbejder parallelt hermed listeforslag inden for de resterende emneområder, f. eks. områderne: litteraturforskningen, litterære perioder, genrer, digtningen i samfundet og komparationer. Listerne sendes til hovedredaktøren

8.—12. md.

6. Hovedredaktøren udarbejder på grundlag af nationalredaktørernes og eksperternes forslag et samlet førsteforslag til opslagsord for NLL

13.—17. md.

7. Forslaget rundsendes til nationalredaktørerne, der med dette som grundlag samles til redaktionelt arbejdsmøde. Ud heraf kommer det andet forslag til opslagsord for NLL

18.—19. md.

8. Listen rundsendes til

a. det nordiske præsidium og nationalkomiteerne,

b. samtlige eksperter

c. andre nordiske litteraturforskere med interesse for sagen,

d. evt. fremtidige medarbejdere

20. md.

9. Parallelt hermed:

På grundlag af den under pkt. 2 foretagne afgrænsning af sikre opslagsord lader redaktionen udarbejde en række

- modeller for artikler inden for forskellige emneområder og inden for forskellige artikelformer 6.—15. md.
10. Artiklerne underkastes, foruden faglig kontrol, også en grundig metodisk diskussion inden for redaktionen med henblik på opstilling af så vidt muligt entydige retningslinjer for artiklers affattelse 16.—19. md.
11. Artiklerne rundsendes, jfr. pkt. 8 20. md.
12. Med de opstillede begrebslister og udarbejdede modeller som emne og arbejds materiale afholdes et nordisk litteraturforskersmøde til den første officieuse drøftelse af leksikonplanen. I mødet deltager, foruden redaktionen, de under pkt. 8 nævnte forskergrupper. Mødet har som opgave:
- at drøfte principperne for NLL, specielt hvad angår artikelmetode,
 - at yde kritik mod terminologiske dispositioner,
 - at supplere med opslagsord,
 - at lette den efterfølgende rekruttering af medarbejdere.
- Mødet har ingen besluttende myndighed 21. md.
13. I tilknytning til forskersmødet holdes et redaktions- og præsidiumøde, hvori de endelige retningslinjer for arbejdet, artiklernes udformning og opslagsord besluttet 21. md.
14. På grundlag heraf udfærdiger hovedredaktøren den endelige fortegnelse over opslagsordene, de endelige modeller for artiklernes udformning, kontraktier m. v. 22.—23. md.
15. Reserve 24. md.

Værkudarbejdelsen (3.—10. år)

1. Hovedredaktøren udarbejder en detaljeret plan for første bind (der regnes i planskitsen med 6 bind a 500 sider, jfr. p. 4) med præcise forslag til artiklernes længde og hver enkelt artikels retning og type (1.—2.) md.).
2. Forslaget rundsendes til redaktørerne som arbejds materiale ved et redaktørmøde. Ved dette træffes aftale om hovedforfattere og evt. hjælpeforfattere til artiklerne (3. md.).
3. Artiklerne bestilles af nationalredaktørerne i overensstemmelse med de af »Kulturhistorisk Leksikon« skabte retningslinjer og med aftalefrister fra 3—12 måneder. Artiklerne bestilles med varierende frister og varierende afleveringstidspunkter, så det redaktionelle arbejde flades ud. Sidste eksterne frist for indlevering til 1. bind sættes til 3. års 12. måned, evt. 4. års 3. måned (3.—4. md.).
4. Hovedredaktøren forbereder i analogi med pkt. 1 bind 2 (4.—6. md.).
5. Hans forslag behandles i analogi med fremgangsmåden under pkt. 2 på førstkommende redaktørmøde. I modsætning til processen efter forrige redaktørmøde vises der ved dette nogen tilbageholdenhed ved bestillingen af artikler, så redaktionen kan nyttiggøre sig sine erfaringer med medarbejderne ved første bind. Artikler, der er lange eller forudsætter primærforskning, bestilles dog senest i 3. års 12. måned med aftalefrist til 4. års 12. måned. Korte artikler og kompilationsartikler bestilles efter konduite, dog med sidste frist til 4. års 12. måned.

Efterhånden som artiklerne kommer ind, underkastes de redaktionel kontrol og evt. granskning i overensstemmelse med de principper, der er blevet skabt af »Kulturhistorisk Leksikon«. Der må regnes med 8 måneder til re-

daktionel kontrol, granskning, rettelser, forsinkelser, korrekturlæsning og sætning af de sidst fristede artikler og med 4 måneder til den egentlige produktion (trykning, bogbinding, fordeling o. l.). Efter dette skulle første bind af NLL kunne foreligge til udgivelse samtidig med indleveringen af de sidst fristede artikler i andet bind, nemlig ved udgangen af fjerde arbejdsår.

Det forudsættes, at der årligt fremstilles og udgives ét bind, og at dette udkommer omkr. nytår. I det normale årsprogram indgår herefter følgende enheder:

1. Færdiggørelsen af førstkomende bind, herunder
 - a. redaktionel færdiggørelse af de sidst fristede artikler: redaktionel kontrol, granskning, bearbejdning, supplerig, sætning og korrekturlæsning (januar—august),
 - b. teknisk færdiggørelse af bindet (september—december).
2. Fremstilling af næstkommende bind, herunder
 - a. bestilling af de sidst fristede artikler (senest foråret, sidste frist: december),
 - b. løbende redaktionel bearbejdelse m. v. (jfr. pkt. 1a) af tidligere bestilte og nu indkommende artikler (januar—december).
3. Forberedelse af tredjekommende bind, herunder
 - a. redaktionel færdiggørelse af listen over opslagsord ved hovedredaktøren (januar—marts),
 - b. bestilling af artikler ved nationalredaktørerne (april—maj).

Der regnes med 2 årlige redaktionsmøder. Der skulle, hvad arbejdsrytmen angår, være skabt udligning mellem årstiderne, så alt for udprægede spidsbelastninger undgås.

NLLs totalprogram ser herefter således ud:

- 1.—2. år: Forberedelse: specielt af begrebslister og modeller.
- 3.—4. år: Forberedelse, fremstilling og færdiggørelse af 1. bind,
Forberedelse og fremstilling af 2. bind,
Forberedelse af 3. bind.
5. år: Forberedelse af 4. bd. Fremstilling af 3. bd. Udgivelse af 2. bd.
6. år: » » 5. » » » 4. » » » 3. »
7. år: » » 6. » » » 5. » » » 4. »
8. år: » » » » 6. » » » 5. »
9. år: » » » » » » 6. »
- «10. år»: Reserve.

TILLÄGGSBIHANG 3

Budgetskitse for Nordisk Litteraturlæksikon

Efterfølgende budget er opstillet under den forudsætning:

- at NLL af omfang kommer til at svare til »Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte«, fordelt over 6 bind a 500 sider a 4 240 typeenheder, i alt pr. bind 2 120 000 typeenheder,
- at NLL organisatorisk følger det mønster, der er blevet skitseret p. 9. f. og i bilag 2,
- at den i bilag 2 skitserede udgivelsestakt følges, og
- at der honoreres efter følgende principper:

Lønninger og honorarer

Det er eksperimødetts opfattelse, at der så vidt muligt bør gennemføres en lønmæssig automatik for ansættelse under NLL, således at de ansatte aflønnes efter de regler, der gælder for ansættelse i tilsvarende stillinger under staten, f. eks. v. universiteterne. Til grund for beregningerne har som eksempel og af praktiske grunde været lagt dansk aflønningspraksis. Alle lønninger forudsættes pristalsreguleret med 1966 som basisår.

Til grund for aflønning af hovedredaktør kan efter danske forhold lægges den fællesakademiske lønramme for overenskomstansættelse under staten, med de tillæg den pågældende ville kunne opnå ved universitetsansættelse.

Til grund for aflønning af nationalredaktørerne kan enten 1) lægges samme princip som for hovedredaktøren, idet stillingerne i så fald normeres som halvtidsstillinger, eller 2) efter danske forhold stillingen som universitetslektor m. hovedstilling uden for universitetet.

Til grund for aflønning af kontorpersonele kan efter danske forhold lægges HKs almindelige tariffer for kontorassistenter og assistenter.

Til grund for aflønning af forfattere kan lægges den for »Kulturhistorisk Leksikon« gældende takst: 1,20 d. kr. pr. linje a 40 typeenheder. Da denne takst skønnes utilstrækkelig som betaling for den koncentrerede primærforskning, NLL ifølge sin målsætning må frembringe, foreslås taksten suppleret med en stipendiepulje til særhonorering. Dennes størrelse beregnes på grundlag af anslået 200 sider primærforskning pr. bind a 1,40 d. kr. ekstra pr. linje, i alt pr. bind 29 680 d. kr.

Til grund for aflønning af granskere kan lægges den for »Kulturhistorisk Leksikon« gældende takst: 0,13 d. kr. pr. læst linje a 40 typeenheder.

*Udgifter**1. år*

Etableringsudgifter	dkr.
a. kontor, fototeknik, skrivemaskiner m. v.	15 000
b. bibliotek (litteraturleksika i flere eksemplarer, litteraturhåndbøger iøvrigt, ordbøger, leksika fra tilgrænsende områder, bibliografiske hjælpemidler o. l.)	20 000
Hovedredaktør (40 000—75 000)	55 000
Nationalredaktører (5 × 25 000)	125 000
Sekretærhjælp til nationalredaktørerne (5 × 5 000)	25 000
Personale	
a. førsteassistent (21 000—28 500)	25 000
b. andenassistent (17 000—26 000)	20 000
Løbende kontorudgifter	
a. lokale	7 000
b. materiale, udsendelse o. l.	18 000
c. revision	3 000
Honorar til eksperter (50 × 1 000 = 50 000) a conto	25 000
Møder	
a. nordisk præsidiemøde (15 × 600)	9 000
b. 2 nordiske redaktionsmøder a 1 uge (6 × 2 × 800 = 9 600)	10 000
c. kontaktrejser	3 000
Diverse	10 000
Ialt 1. år	370 000

dkr.

2. år

Redaktion og personale, jfr. ovenstående	250 000
Løbende administrationsudgifter, jfr. ovenstående	23 000
Ekspert honorarer, rest	25 000
Møder	
a. 2 nordiske redaktionsmøder	10 000
b. kontaktrejser	2 000
c. nordisk litteraturforsker møde (150 × 500)	75 000
Diverse	10 000
I alt 2. år	400 000

3. år

Redaktion og personale	250 000
Administration	28 000
Rejser	12 000
Diverse	10 000
I alt 3. år	300 000

4. år

Redaktion, personale, administration, rejser, diverse	300 000
Spidsbelastning	10 000
Forfatter honorarer f. 1. bd. ($500 \times 106 \times 1,2 = 63\ 600$)	64 000
Sær honorarer til primærforskning	30 000
Granskning ($500 \times 106 \times 4 \times 0,13 = 27\ 560$)	28 000
Produktion	120 000
I alt 4. år	552 000

5. år

Redaktion, personale, administration, spidsbelastning, forfatterhonorarer, sær honorarer, granskning, produktion og diverse	540 000
Rejser	
a. nordisk kontaktmøde til diskussion af 1. bd., jan, md. (50 × 500)	25 000
b. nordisk redaktionsmøde i øvrigt	5 000
I alt 5. år	570 000

6.—9. år ($4 \times 552\ 000$) 2 208 000

»10.« år

Redaktion personale, administration, rejser og diverse	300 000
I alt til fremstilling af NLL, excl. renter, prisregulering, lønregulering og distribution	4 700 000

Indtægter

Efterfølgende kalkulation bygger på

1. a. en subscriptionspris på pr. bd. 90 d. kr. netto, i alt 540 d. kr. med et totalsalg på 4 000,

b. en efterfølgende normalpris på pr. bd. 110 d. kr. netto, i alt 660 d. kr. med et totalsalg på 6 000.

2. en forlagsaftale, hvorefter

a. NLL betaler samtlige omkostninger i forbindelse med fremstillingen, herunder den tekniske produktion,

b. NLL af hovedforlaget modtager (mindst) 40 % af udsalgsprisen, der erlægges kontant ved de enkelte binds udgivelse,

c. hovedforlaget af de resterende 60 % udreder samtlige udgifter til distribution, herunder kommissionshonorarer til underforlag, boghandlerprocenter (o. 30 %), lager, reklame, subscriptionsomkostninger og rentetab.

	dkr.
Samlede indtægt ved subscription	2 160 000
Samlede indtægt ved efterfølgende salg	3 960 000
Samlede indtægt ved salg af NLL	6 120 000
Heraf som samlet indtægt til NLL	2 448 000
Herefter som underskud til indfrielse	2 252 000

Af dette underskud foreslås udgifter til ekstraordinære møder dækket ved fondsmidler, i alt efter kalkulation 100 000 d. kr.

Resten: 2 152 000 d. kr. foreslås dækket ved statsmidler.

Fordelt over årsbudgetterne vil tilskudsbehovet se således ud:

	dkr.
<i>1. år</i>	
Udgift	370 000
Indtægt	0
Tilskudsbehov	370 000
<i>2. år</i>	
Udgift	400 000
Indtægt	0
Fondstilskud	75 000
Tilskudsbehov	325 000
<i>3. år</i>	
Udgift	300 000
Indtægt	0
Tilskudsbehov	300 000
<i>4. år</i>	
Udgift	552 000
Indtægt (fra forlag)	408 000
Tilskudsbehov	144 000
<i>5. år</i>	
Udgift	570 000
Indtægt	408 000
Fondstilskud	25 000
Tilskudsbehov	137 000
<i>6.—9. år</i>	
Udgift pr. år	552 000
Indtægt pr. år	408 000
Tilskudsbehov pr. år	144 000

	dkr.
»10.« år	
Udgift	300 000
Indlægt	0
Tilskudsbehov	300 000

TILLÆG 2

Skrivelse från Kulturhistorisk Leksikon till Nordisk Kulturkommission rörande Kulturhistorisk Leksikon

Leksikonet er en selvejende institution som ledes af et præsidium i hvert af de fem skandinaviske lande. Der er ikke fastsat noget bestemt medlemstal for præsidierne, men der har til at begynde med været fire medlemmer i hvert land. I Finland og Sverige er antallet blevet udvidet til fem, mens antallet i Norge er gået ned til tre, fordi man efter professor Didrik Arup Seips død ikke har indvalgt noget nyt medlem.

Præsidiemedlemmernes navne fremgår af vedlagte fotokopi af leksikonets organisationsplan, og jeg skal tilføje, at de respektive formænd er: I Danmark: Steensberg, i Finland: Nordman, i Island: Snævarr, i Norge: Knudsen og i Sverige: Wessén.

Disse præsidier er ansvarlige over for de bevilgende myndigheder, og de løbende bevillinger ydes i Danmark af ministeriet for kulturelle anliggender, i Finland og Island af de respektive undervisningsministerier, i Norge af Norges almenvitenskapelige forskningsråd og i Sverige af Statens humanistiska forskningsråd og Statens råd för samhällsforskning. Bevillingerne ydes efter ansøgninger i de enkelte lande der udarbejdes på grundlag af et fælles budget, men på forskellige tidspunkter da bevillingsårene ligger forskelligt i de forskellige lande. Budgettet udarbejdes på hovedkontoret i København. Bevillingerne ydes i Danmark for en årrække ad gangen og suppleres med årlige tillægsbevillinger til dækning af de pristalsstigninger, der har fundet sted i det pågældende år; i de andre lande ydes bevillinger for ét år ad gangen.

De enkelte præsidier holder møder så tit det skønnes nødvendigt, og hvert andet år afholdes der et fællesmøde med delegerede fra samtlige præsidier.

I hvert land er der af det pågældende præsidium udpeget en national redaktør, i Island dog to, som er ansvarlig for sit præsidium. Disse redaktører har ingen skriftlige kontrakter med de respektive præsidier. Som ansvarlig for den redaktionelle koordinering, for hovedkontorets drift, for den tekniske fremstilling af bindene samt for budgetter og regnskaber er der på

hovedkontoret i København ansat en fællesredaktør og administrator (en og samme person), som er ansvarlig over for alle fem præsidier og har en skriftlig kontrakt med dem alle. Ligeledes udpeget af alle fem præsidier er det danske revisionsfirma, som reviderer leksikonets regnskaber.

På hovedkontoret i København findes et fåtalligt kontorpersonale, som lønnes af de fælles midler, samt et mindre antal af revalidenter og personer under omskoling til kontorarbejde, der anvises af henholdsvis Revalideringscentret og Centralarbejdsanvisningskontoret og lønnes af disse. Redaktørerne i Danmark, Norge og Sverige har hver en redaktørsekretær, i Sverige findes desuden en regnskabsfører; det danske regnskab og fællesregnskabet føres på hovedkontoret.

Artikelfordelingen osv. foretages præliminært af redaktørerne i fællesskab ved halvårlige redaktionsmøder under ledelse af fællesredaktøren. Inden for de således fastlagte rammer arbejder hver redaktør selvstændigt, men i stadig kontakt med de andre redaktører og med hovedkontoret. Artiklerne bliver samlet på hovedkontoret, hvor de duplikeres og udsendes til alle deltagerlande, hvorfra de med eventuelle kommentarer returneres til hovedkontoret. Fællesredaktøren forelægger derefter kommentarerne for den pågældende artikelforfatter og afgør i samråd med denne artiklens endelige form. Til orientering om denne side af arbejdet vedlægges et eksemplar af overenskomst med forfatterne, på hvis bagside der er aftrykt medarbejderreglerne (*här ej tryckt*). Den af den enkelte redaktør foretagne artikelbestilling bliver først bindende for leksikonet når det er tilsendt forfatteren en af fællesredaktøren underskrevet overenskomstformular.

Distributionen sker gennem fem forlag i de respektive lande, hvoraf det danske forlag er hovedforlag, og kun dette har leksikonet gennem de fem præsidier sluttet kontrakt med. De andre er underforlag med hvilke hovedforlaget har kontrakter, som juridisk set er leksikonet uvedkommende. I praksis er det dog præsidierne, der har udpeget disse forlag, og enten præsidierne eller redaktørerne eller — når det drejer sig om mere generelle spørgsmål — fællesredaktøren forhandler også i visse tilfælde direkte med underforlagene, dog ikke om deres økonomiske mellemværende med hovedforlaget.

For en ordens skyld kan det anføres at leksikonet som helhed respektive de enkelte præsidier i en række tilfælde har opnået éngangsbevillinger hos offentlige og private fonder, storbanker m. fl. i de respektive lande.

Jeg håber, at denne oversigt er tilstrækkelig, men er gerne til disposition med yderligere oplysninger, der måtte ønskes.

København, den 29. september 1967

Georg Rona

Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder

Fra Vikingetid til Reformationstid

ORGANISATION

DANMARK

Præsidium:

Bernt Hjejle

Højesteretssagfører, dr. jur.

Peter Skautrup

Professor, dr. phil.

Niels Skyum-Nielsen

Professor, dr. phil.

Axel Steensberg

Professor, dr. phil.

Redaktør:

Allan Karker

Amanuensis, cand. mag.

FINLAND

Præsidium:

Jarl Gallén

Professor, fil. dr

Gunvor Kerkkonen

Docent, fil. dr

Aarno Maliniemi

Professor, fil. dr

Carl Axel Nordman

F. d. statsarkæolog, fil. dr

Reduktör:

Helge Pohjolan-Pirhonen

Biträdande professor, fil. dr

ISLAND

Præsidium:

Jakob Benediktsson

Ordbogsredaktør, dr. phil.

Kristján Eldjárn

Rigsantikvar, dr. phil.

Magnús Már Lárusson

Professor

Árman Snævarr

Professor,

rektor for Islands universitet

Einar Ól, Sveinsson

Professor, dr. phil.

Redaktører:

Jakob Benediktsson

Ordbogsredaktør, dr. phil.

Magnús Már Lárusson

Professor

NORGE

Præsidium:

Trygve Knudsen

Professor, dr. philos.

Hallvard Lie

Professor, dr. philos.

Johan Schreiner

Professor, dr. philos.

Redaktør:

Finn Hødnebo

Ordbogsredaktør, cand. philol.

SVERIGE

Præsidium:

Ingvar Andersson

F. d. riksantikvarie, fil. dr

John Granlund

Professor, fil. dr

Dag Strömbäck

Professor, fil. dr

Bengt Thordeman

F. d. riksantikvarie, fil. dr

Elias Wessén

Professor, fil. et jur. dr

Redaktör:

John Granlund

Professor, fil. dr

Administrator og Fællesredaktør:

Georg Rona

Translatør, dr. jur.

FORLAG

Danmark

Rosenkilde og Bagger

København

Norge

Gyldendal Norsk Forlag

Oslo

Finland

Akademiska Bokhandeln

Helsingfors

Island

Bókaverzlun Isaföldar

Reykjavík

Sverige

Allhems Förlag

Malmö

TILLÄGG 3

**Yttranden i anledning av förfrågan från Nordisk Kulturkommission rörande
behovet av ett nordiskt litteraturllexikon**

D a n m a r k

København's universitet, Det filosofiske fakultet:

I den anledning skal fakultetet på det varmeste anbefale, at den forelagte plan om udgivelse af en fællesnordisk litteraturhistorie gennemføres. For det første fordi en sådan litteraturhistorie er tiltrængt og kunne få stor betydning for selve faget, for det andet fordi udarbejdelsen af værket indebærer en stærkt øget samvirken mellem nordiske litteraturforskere, og endelig, ikke mindst, fordi værket vil kunne danne basis for megen ny forskning vedrørende de litterære forbindelser mellem de nordiske lande gennem tiderne.

København, den 20. oktober 1966

P. f. v.

Carl Stief

H. a. decanus

Aarhus universitet, Institut for sprog og litteratur:

Efter at vi har gjort os bekendt med den af den nordiske kulturkommission's ekspertkonference fremsatte plan for et nordisk litteraturlleksikon, vil vi gerne udtale, at vi finder planen så værdifuld og solidt underbygget både fagligt og på anden vis, at vi med glæde giver den vor allervarmeste anbefaling.

Det er vor overbevisning, at nordisk litteraturforskning gennem et nordisk litteraturlleksikon, som det foreslåede, vil få et overordentlig værdifuldt hjælpemiddel, og at værket yderligere vil have den fordel, at det i høj grad vil føre nordiske litteraturforskere sammen og udbygge det allerede eksisterende samarbejde.

Århus, den 26. september 1966

Knut Ahnlund

Gustav Albeck

Henning Fenger

Chr. Westergård-Nielsen

Odense universitet:

Odense universitets humanistiske faggruppe har på et fagrådsmøde den 12. ds. vedtaget varmt at anbefale, at udgivelsen af et fællesnordisk litteraturleksikon efter den med skrivelse af 16.9. fremsendte plan muliggøres gennem støtte fra de nordiske regeringer.

Der kan ikke være tvivl om, at der findes et stærkt behov for et udførligt og sagkyndigt referenceværk inden for Nordens litteraturforskning, hvor såvel de vundne resultater kan sammenfattes, som nye tværnordiske emne-felter kan inddrages og behandles af specialister.

Der skal derfor fra Odense universitet udtales ønsket om, at Nordisk Kulturkommission kan fremme virkeliggørelsen af »Nordisk Litteraturleksikon«.

Odense, den 11. oktober 1966

E. Ladewig Petersen

Dekan

G. E. C. Gads Forlag:

I anledning af, at De har forelagt mig Nordisk Kulturkommissions ekspertkonference vedr. et Nordisk litteraturleksikon, som jeg har haft lejlighed til at gøre mig bekendt med, skal jeg med hensyn til den økonomiske opstilling side 15 udtale, at den forekommer mig meget velfunderet, idet man naturligvis ved en sådan opstilling må regne med dagspriserne, som de er i dag, og tage i betragtning, at alle omkostninger vil følge det almindelige prisniveau, når man planlægger et værk, der skal udgives over en så lang årrække.

Faren ved alle værker af denne art ligger først og fremmest i problemerne omkring omfanget og kræver en myndig redaktion, såfremt det skal lykkes at følge den stramme plan med 6 bind à 500 sider. Dette udtaler jeg ikke alene af erfaring, men af smertelig erfaring.

Med hensyn til side 16, nederst b., vil jeg gerne advare imod, at man opererer med et hovedforlag og underforlag i de tre andre lande. Det ville forekomme mig mest praktisk, om hvert af de deltagende lande finder et anset forlag, der forpligter sig til på nærmere angivne vilkår at aftage 2 500 eksemplarer af det samlede oplag på 10 000 eksemplarer. Derved undgår man problemet med hovedforlag og underforlag således, at det bliver muligt for alle fire forlag at gøre et effektivt salgsarbejde og afholde de udgifter, der så kloget er taget højde for i afsnit c. nederst side 17.

Jeg anbefaler meget, at man retter sig efter det råd, der i afsnit b. nederst side 16 også er givet om, at forlagene afregner med 40 % af udsalgsprisen. Derved bliver der 60 % tilbage, så der vil være mulighed for at udføre et effektivt salgsarbejde, hvad der vil være nødvendigt for at afsætte alle

10 000 exemplarer. Det vil sikkert i hvert land vise sig, at de første 500—600 eksemplarer er meget let sælgelige, hvorimod resten af oplagene skal afsættes ved direkte salgsarbejde til interesserede kunde-emner, og dette er ikke gratis.

Jeg håber, at ovenstående kortfattede bemærkninger indtil videre vil være fyldestgørende, og skal gerne være til rådighed med oplysninger og erfaring — ganske uanset, hvilket forlag man måtte vælge i Danmark.

København, den 19. oktober 1966

G. E. C. Gads Forlag

Ole Restrup

Finland

Statens humanistiska kommission¹:

Kommissionen har äran meddela att ärendet behandlats vid ett möte 20 oktober 1966. Kommissionen konstaterar, att Nordisk litteraturleksikon är ett värdefullt och angeläget vetenskapligt initiativ. Emedan det förverkligas under loppet av tio år som ett samarbete mellan tiotals sakkunniga, speciellt yngre forskare, kan som resultat väntas en grundforskning av sådan art, som på litteraturens område varit mycket efterlängtat. Det omfattande arbetet på ett uppslagsverk skulle samtidigt erbjuda yngre forskare en utomordentlig vetenskaplig skolning. Överlag skulle arbetet på ett märkbart sätt utveckla en viktig humanistisk forskningsgren och främja det nordiska forskningsarbetet.

Emedan möjligheterna att realisera planen på ett uppslagsverk förefaller synnerligen stora och det framlagda kostnadsförslaget synes realistiskt uppgjort och baserat på moderat lönenivå, anser kommissionen det ändamålsenligt att realisera projektet i den nu föreslagna formen.

Helsingfors den 24 oktober 1966

Paavo Ravila

Ordförande

Esko Koivusalo

Sekreterare

Helsingfors universitet:

Nämnda plan har sitt ursprung i ett förslag, som väckts i Nordiska rådet i september 1964 och om vilket de nordiska undervisningsministerierna under

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

loppet av nämnda månad begärde utlåtanden av ett flertal nordiska universitet, litteratursällskap och andra organ, för vilka saken var av intresse. Det var då fråga om en nordisk litteraturhistoria. Svarsskrivelsen från Helsingfors universitets konsistorium till undervisningsministeriet är daterad den 2 december 1964 och i densamma hänvisas till historisk-filologiska avdelningens skrivelse av den 20 november. I denna hänvisas åter till ett av undertecknade professorer den 12 november avgivet utlåtande. I detta vårt utlåtande konstateras till en början: »Den inom Nordiska rådet väckta tanken på en omfattande samnordisk litteraturhistoria är i hög grad förtjänt av uppmärksamhet.» I slutomdömet framfördes följande reservation:

Det inom Nordiska rådet — — —

I sin skrivelse till Nordiska rådet av den 1 december 1964 förklarade sig undervisningsministeriet i Finland närmast omfatta statens litteraturnämnds utlåtande, i vilket följande nya synpunkter framfördes: »Enligt nämndens uppfattning — — —» Vid ett möte i Oslo den 8 januari 1965 enades Nordiska rådets kulturutskott om följande rekommendation, som i huvudsak innebär beaktande av Finlands förslag:

Under återopande av — — —

Med praktiskt bistånd från Föreningen Norden i Danmark sammankallade danska litteraturforskare ett antal nordiska sakkunniga till Hindsgavl i juli 1965 för att förbereda projektet. Finland representerades vid mötet av professor P. O. Barck, docent Annamari Sarajas, som tagit initiativ till statens litteraturnämnds nyssnämnda förslag till en essäsamling, samt fil. dr Johan Wrede. Vid möte i Hindsgavl framgick det att initiativet till en samnordisk litteraturhistoria i sin helhet hade råkat i motvind i yngre universitetskretsar i de övriga nordiska länderna. I dess ställe föreslog närmast de danska representanterna med understöd från norsk sida det nu aktuella projektet om ett litteraturllexikon. Finlands förslag fick inte ens av de svenska representanterna något effektivt stöd. Dessa förhöll sig överhuvudtaget skeptiska beträffande de vetenskapliga möjligheterna till en jämförande litteraturhistoria.

Den egentliga expertkommittén, där Finlands representant i stället för dr Wrede var fil. mag. Kai Laitinen, fastslog vid ett möte i Rungstedlund i Danmark i slutet av augusti 1966 den nu aktuella planen på ett synnerligen detaljerat litteraturllexikon.

Undertecknade har sålunda ställts inför uppgiften att avge utlåtande om ett helt nytt och ovanligt omfattande litteraturvetenskapligt projekt. På den korta tid, som stått till förfogande, har det varit omöjligt att ta i övervägande detaljerna, över vilka expertkommittén bl. a. har uppgjort invecklade ekonomiska kalkyler.

För det första bör det framhållas, att *Nordisk litteraturlleksikon* otvivelaktigt är ett värdefullt och behövt vetenskapligt initiativ. Emedan avsikten är att realisera projektet inom förloppet av tio år som ett samarbete

mellan tiotals forskare, speciellt yngre forskare, kan resultatet förutsättas bli en sådan grundforskning, som vi efterlyste i vårt tidigare utlåtande. Kommer då behovet av ett brett upplagt arbete att bli lidande av att *Svenskt litteraturllexikon*, ett synnerligen användbart uppslagsverk, senaste år utkom i Sverige? Sistnämnda verk innehåller kortare författarbiografier, som dock inte upplagits på programmet för *Nordisk litteraturllexikon*. De skulle även öka sidantalet opropotionerligt. I det sistnämnda uppslagsverket kommer jämförandet av den nordiska litteraturen inbördes och med europeisk litteratur vederligen att kräva ett stort utrymme. Det siktar mot en jämförelsevis grundligare behandling av viktiga uppslagsord i estetik, poetik, litteraturhistoria och dessas hjälpvvetenskaper.

Orsak till eftertanke ger även den omständigheten att utövare av komparativ litteraturforskning redan i flera års tid utarbetat en synnerligen omfattande *litteraturvetenskaplig encyklopedi*. Med all sannolikhet kommer detta stora arbete att färdigställas snabbare än *Nordisk litteraturllexikon*, som först nu är i ett förberedande stadium. Det kan emellertid framhållas att nämnda internationella arbete knappast kommer att anskaffas till så många bibliotek, som det nordiska litteraturlexikonet enligt planerna kommer att spridas till. Den allra viktigaste anmärkningen är naturligtvis att syftet med det nordiska litteraturllexikonet är att tjäna särskilt den sannordiska litteraturforskningen samt granskningen och bekantgörandet av specifika gemensamma vitala problem.

Som en positiv aspekt rörande det nordiska litteraturllexikonet kunde ur finländsk synpunkt följande nämnas. I det utvecklingsprogram för de nationella vetenskaperna, som har förelagts undervisningsministeriet, ingår ett initiativ av Kirjallisuustutkijain seura (Litteraturforskarnas samfund) beträffande en *litteraturvetenskaplig terminologi*, som även i detta sammanhang har konstaterats tidskrävande och förutsattes kräva tre års arbete. Nu torde man kunna avstå från att låta utarbета en sådan terminologi, emedan *Nordisk litteraturllexikon* med sina sex delar fyller dess uppgift mycket mer utlömmande, dessutom med hänsyn till den gemensamma nordiska litteraturforskningens behov och syften. Resultaten av en omfattande grundforskning kan även i framtiden användas för åstadkommande av en kortare och mera lättfattlig finskspråkig terminologi.

Med tanke på att *Nordisk litteraturllexikon* skall representera hela Norden, synes det synnerligen viktigt, att de teoretiska och historiska resultaten även av den finländska litteraturforskningen — t. o. m. beträffande finskspråkig terminologi — kommer att behandlas i arbetet. En kortfattad terminologi synes behöflig med tanke på finskspråkiga studerande (som allmänfattliga exempel kan anföras »säe», »säkeistö» = »vers», »strof» inom poetiken, »valistus» = »upplysning», »vertaileva tutkimus» = »komparativ forskning» inom litteraturen o. s. v.). Mot bakgrunden av europeiska och nordiska strömningar är vårt lands finsk- och svenskspråkiga litteratur i

sitt eget slag en korsningspunkt, som är en av de minst kända. För litteraturen i Finland öppnar ett nordiskt litteraturllexikon vägen till den skandinaviska och internationella forskningens intressfält.

Allt detta ställer av förståeliga skäl stora krav på Nordisk litteraturlexikons finska redaktion, emedan den måste kunna stå på sig vid sidan av de rikare expertkrafterna från de andra nordiska länderna. Den finlands-svenska forskningsredaktören (-assistenten) i redaktionskommittén för Finlands avdelning behärskar finska. Uppenbarligen bör han vara i en inflytelserik ställning (huvudredaktörens sekreterare bör kunna vardera språken väl). Den nordiska expertkommittén har i sin detaljerade plan uppskattat de olika ländernas nationella redaktioner till ungefär samma storlek eller något större än ovannämnda finska litteraturvetenskapliga terminologi hade tänkts. Lönenivån, som har beräknats i danska kronor, förefaller även den motsva den finska planen. Skillnader är naturligtvis den, att den finska planen omfattade tre år, medan färdigställandet av *Nordisk litteraturlexikon* har planerats ta upp till tio år i anspråk.

Det förefaller uppenbart, att för arbetet -- såväl för redigeringen som framförallt för avfattandet av de omfattande artiklarna -- behövs närmast yngre forskarkrafter. Sådana finns i vårt land ännu inte allt för många och även våra universitet kräver sin del av dem på grund av det nu pågående tillväxtskedet. Detta är för Finlands del en något oroande omständighet. Men å andra sidan är den förestående stränga metodiska skolning ägnad att utveckla dem. Den stora nordiska planen på ett litteraturllexikon verkar upplivande på en viktig humanistisk forskningsgren såväl ur exakt vetenskaplig som ur det samnordiska tänkesättets synpunkt på ett befruktande sätt.

Helsingfors den 15 oktober 1966

Olof Enckell

Irma Rantavaara

Lauri Viljanen

Tillägg: Enligt en tilläggsuppgift har en kortfattad nordisk litteraturhistoria inte kommit i en definitiv konflikt med ett planerat nordiskt litteraturllexikon, utan även den förstnämnda kan realiseras på initiativ av en för saken intresserad förläggare.

Desamma

Söderström & c:o förlagsaktiebolag:

Vi refererar till betänkandet angående utgivande av ett nordiskt litteraturllexikon. Vi har läst igenom betänkandet och anser för vår del att den kostnadskalkyl som har lämnats förefaller väl genomtänkt. Vi tror inte att ett

dylikt verk kan produceras billigare än den offert som erhållits, i alla fall inte här i landet.

Samtidigt ber vi få meddela att Söderström & c:o förlagsaktiebolag inte har några möjligheter att producera det då vi varken har resurser eller erfarenhet av produktion i den här storleksordningen.

Helsingfors den 21 oktober 1966

Söderström & c:o förlagsaktiebolag

Göran Appelberg

I s l a n d

Islands universitet, det filosofiske fakultet¹:

— — — Sagen blev behandlet af en expertgruppe, bestående av fakultetets tre professorer i litteratur. Deres udtalelse, som fakultetet har erklæret sig enig i, vedlægges herved i oversættelse til svensk.

Árni Gunnarsson

Islands universitet, professorerna i litteraturhistoria¹:

Undertecknade har sökt att ingående sätta sig in i de planer som Nordiska kulturkommissionen har under övervägande och nordiska litteraturforskare för närvarande arbetar på rörande ett vetenskapligt uppslagsverk (lexikon) över nordisk litteratur.

Efter att ha studerat tillgängliga handlingar önskar vi rekommendera tanken på ett litteraturlexikon, i stort sett i liknande form som den som förutsetts i rapporten från mötet i Rungstedlund 21—23 augusti 1966.

Experternas fördelning av uppslagsord, således att en del skulle behandlas tämligen utförligt, andra få en mycket kortfattad förklaring medan en tredje kategori skulle komma däremellan, förekommer oss som förnuftig och naturlig. Självfallet kan denna fördelning icke diskuteras i detaljer förrän man försökt upprätta en översikt över uppslagsorden. Och även om det i vissa fall kunde vara naturligt att se annorlunda på ämnesinslag som hämtats från andra forskningsområden är detta dock knappast annat än vad man kan vänta sig, och det torde vara onödigt att på detta stadium framföra anmärkningar härvidlag.

Bland det som väcker vår stora tillfredsställelse är att man här lägger vikt vid att förklara huvudbegreppen inom den litterära estetiken, vilken på sistone ofta fått stå tillbaka för ursprungssynpunkten. Icke desto mindre förefaller det oss dock vara att gå för långt om man, såsom avsikten tycks

¹ Yltrandet översatt från isländska.

vara, slopar allt biografiskt material. Var skall man kunna slå upp för att ta reda på de viktigaste årtalen i författarnas liv, t. ex. födelse- och dödsår, om inte i en bok som denna? Men dylikt material kräver dock icke något stort utrymme, varje sådan artikel skulle också komma att åtföljas av en hänvisning till de viktigaste böckerna om vederbörande författare.

Vi finner inte anledning att närmare gå in på dessa frågor på nuvarande stadium. Vi vill endast upprepa att vi helhjärtat stöder tanken på ovannämnda uppslagsverk.

Ett visst problem utgör relationen till Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder. Avsikten är att ta hänsyn till detta arbete när det gäller ämnesvalet, således att åtskilliga saker som annars skulle ha medtagits slopas. Givetvis måste alla sätta värde på att kunna lätta belastningen av litteralexikonet genom att hänvisa till det andra. Å andra sidan är dock det tidsskede som det kulturhistoriska verket omfattar i stor utsträckning begränsat av medeltidens slut. För att nämna ett exempel: En del av de fornnordiska versmåttan har antingen levat ända fram på adertonhundratalet på Island eller återuppväckts vid den tiden. Därav följer att det som sägs om dem i det kulturhistoriska verket icke är tillfyllest, utan ämnet måste behandlas i en annan artikel i litteraturlexikonet. Här blir man tvungen att böja sig för de faktiska omständigheterna och ha en (kort) artikel på båda ställen. Det är således uppenbart att dessa frågor kräver en utförlig behandling av en expertkommitté.

Det är värt att påpeka att somliga uppslagsböcker saknar ett tillfredsställande register, något som icke får hända med detta verk.

Reykjavik, den 15. oktober 1966

Einar Ól. Sveinsson Steingrímur J. Thorsteinsson Bjarni Guðnason

N o r g e

Oslo universitet, universitetsdirektören:

Kommisjonens brev av 23. september 1966 vedrørende ovennevnte sak har vært forelagt Det historisk-filosofiske fakultet, som igjen har innhentet uttalelse fra Norskseksjonen ved Universitetet i Oslo.

Universitetsdirektøren henholder seg til det som er anført av Norskseksjonen, og som har fått fakultetets tilslutning i ovennevnte brev av 13. november d. å.

Oslo, 24. november 1966

Olav M. Trovik

Jostein Løfsgaard

Universitetet i Oslo:

— — — angående ovennevnte sak. Brevet har vært forelagt for Norskseksjonen som nå har avgitt følgende uttalelse:

Norskseksjonen har fått oversendt fra Fakultetet en plan om et nordisk litteraturleksikon, oversendt til Universitetet i brev fra Nordisk kulturkommissjon, norsk avdeling, i brev av 23. september 1966.

Seksjonsstyret har behandlet saken og har ingen bemerkninger å gjøre. Et nordisk litteraturleksikon av den art som er skissert i planen vil utvilsomt bli et nyttig hjelpemiddel for litteraturforskere og interesserte. Planen er utarbeidet av eksperter på området fra alle de nordiske land — fra vår egen seksjon har bl. a. professor Beyer deltatt.

Seksjonsstyret mener at Universitetet bør slutte seg til den anbefaling av prosjektet som ekspertkonferansen på Rungstedlund 21.—23. august 1966 har utformet, og til henstillingen til Nordisk kulturkommissjon om å fremme planen.

Norskseksjonen avgav 26. november 1964 en uttalelse om et forslag fra Nordisk Råd til utarbeidelse av en felles nordisk litteraturhistorie. Vi la der vekt på at verket for i det hele å kunne bli til nytte måtte få et visst omfang, og på at det kunne bli vanskelig i den nåværende prekære situasjon med mange studenter å få lærere som samtidig var universitetslærere til å arbeide med litteraturhistorien. Det planlagte litteraturleksikon vil, hvis det blir utarbeidet etter de retningslinjer som er skissert, bli et arbeid av høy kvalitet, og vi håper at leksikonformen vil gjøre det mulig for universitetslærerne i litteratur å delta i arbeidet.

Dekanus viser til Norskseksjonens uttalelse.

Oslo, 16. november 1966

E. F. Halvorsen

Dekanus

Arvid Siljan

Fakultetssekretær

Universitetet i Bergen:

— — — — —
I møte 21. oktober behandlet Kollegiet ovennevnte sak, og vedtok å slutte seg til vedlagte uttalelse fra Det historisk-filosofiske fakultet (*se nedan*).

Bergen, 24. oktober 1966

Arne Halvorsen

Universitetet i Bergen, Det historisk-filosofiske fakultet:

Sakens dokumenter er blitt forelagt for professor Harald Noreng og lærere ved Nordisk institutt, avd. C. Disse uttaler i brev datert 6. oktober d. å. til Det historisk-filosofiske fakultet:

Vi mener at et litteraturleksikon av dette slag vil kunne bli meget nyttig for både universitetslærere og studenter som arbeider med nordisk littera-

tur og med litteraturvitenskap i det hele. Derfor vil vi gjerne gi vår tilslutning til forslaget, som virker overbevisende og vel begrunnet.

Fakultetet slutter seg til uttalelsen uten å ha tatt stilling til sakens økonomiske side.

Bergen, 13. oktober 1966

Alf Kuartvedt

Dekanus

Norman Vetti

Fakultetssekretær

S v e r i g e

Universitetskanslersämbetet:

Ämbetsverket har anmodat rektorsämbetena vid universiteten att inkomma med synpunkter på ifrågavarande förslag. Vid remisstidens utgång har rektorsämbetena vid universiteten i Lund, Göteborg och Stockholm inkommit med yttrande, vilka här bifogas i avskrift (*se nedan*).

Universitetskanslersämbetet är helt ense med rektorsämbetena om att ett nordiskt litteraturlexikon skulle vara av stor betydelse för den litteraturvetenskapliga forskningen och undervisningen i de nordiska länderna samt bidra till ett fruktbart nordiskt samarbete.

Ämbetsverket har inte möjlighet att i detalj bedöma den ekonomiska kalkylen, som presenterats i förslaget, men om denna är hållbar, skulle de nordiska länderna tillskjuta 2 152 000 danska kronor av statsmedel under en 10-årsperiod. Det synes i och för sig rimligt att lämna bidrag av föreslagen storleksordning för det ändamål, varom här är fråga. Ämbetsverket kan emellertid inte underlåta att framhålla, att frågan om prioritering av olika nordiska projekt aktualiseras i ett sammanhang som detta. Med de stora förändringar i samhällsstrukturen, som för närvarande äger rum i de nordiska länderna, kunde tänkas, att något annat forskningsområde på nordisk regionalbasis borde ha förtur, men ämbetsverket har inte på den korta tid, som stått till buds, hunnit penetrera detta prioriteringsproblem.

Stockholm den 20 oktober 1966

Nils Gustav Rosén

Kerstin Sönnnerlind

Humanistiska forskningsrådet:

Ett gemensamt nordiskt litteraturlexikon i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget måste enligt forskningsrådets uppfattning

anses vara av stor betydelse för att främja den litteraturvetenskapliga forskningen och undervisningen i vart och ett av de nordiska länderna, liksom även för att befordra det nordiska samarbetet på forskningens område. De nordiska ländernas literaturer har delvis utvecklats parallellt och undergått gemensamma inflytanden utifrån; de har vidare under vissa epoker utövat en livlig växelverkan på varandra. Här åsyftade förhållanden är endast delvis utforskade, och det föreligger ett påtagligt behov av en kartläggning av vad som gjorts och vad som återstår att göra. Det planerade lexikonet synes ägnat att bli ett utmärkt instrument för en dylik kartläggning, särskilt om artiklarna — vilket forskningsrådet förutsätter — genomgående utrustas med bibliografiska hänvisningar. Det kan förmodas komma att bli ett effektivt medel för att göra forskarna och lärarna i varje enskilt land uppmärksamma på de resurser som redan finns i grannländerna i form av publicerade vetenskapliga resultat, handböcker, texteditioner o. s. v. och därmed stimulera till utnyttjande av dessa resurser, och samtidigt även ge ett inventarium över luckorna i vårt nuvarande vetande och därmed ett incitament till vidare forskning på områden av gemensamt nordiskt intresse.

Den plan som framlagts för utarbetandet av lexikonet förefaller väl genomtänkt, vederhäftig och i avseende på tidsschemat realistisk. Med utgångspunkt från nu gällande penningvärde förefaller budgeten — i varje fall för de närmaste åren — rimlig. Dock må anmärkas, att de kostnader, som i vissa fall måste uppstå för översättning av artiklar från t. ex. finska språket, ej särskilt redovisats.

De ämnesområden, som upptagits i den preliminära innehållsförteckningen framstår genomgående som välmotiverade. Som framgår av arbetsplanen avses förteckningarna över uppslagsord komma att bli föremål för översyn under de första arbetsåren. Redan nu synes det lämpligt att peka på behovet av vissa kompletteringar. Forskningsrådet vill sålunda förutsätta, att under rubriken »Litteraturvetenskap» kommer att ingå artiklar om viktigare riktningar i nordisk litteraturforskning. Vidare måste det anses oundgängligt, att avdelningen »Litteraturvetenskap» suppleras med en avdelning för »Nordisk litteraturvetenskaplig bibliografi», i vilken på ett lättöverskådligt sätt redovisas tillgängliga bibliografiska hjälpmedel för orientering i de enskilda ländernas forskning såväl då det gäller översiktliga framställningar av epoker eller ämnesdelar som då det gäller individuella författare.

Bland de angränsande vetenskapsområden, vilka i lexikonet skulle behandlas i form av ett begränsat antal artiklar rörande för litteraturvetenskapen särskilt betydelsefulla begrepp saknar man historien. Det synes erforderligt att historievetenskapen medtas, med artiklar om bl. a. källkritik och kronologi. Här, liksom i övrigt då det gäller angränsande vetenskaper, är det av stor vikt, att artiklarna förses med bibliografiska referenser.

Då det gäller vissa typer av litterära relationer har, som framgår av an-

teckningarna från konferensen den 21—23 augusti 1966, delade meningar rått beträffande typerna »Holberg i verdslitteraturen» och »Zola i nordisk litteratur». Den förstnämnda typen torde utan större olägenhet kunna avvaras — såsom även föreslagits; däremot synes det från gemensamt nordisk synpunkt vara angeläget, att man får artiklar om den roll som ett antal av världslitteraturens största författare spelat i Norden. Man behöver sålunda artiklar exempelvis om »Shakespeare i Norden», »Goethe i Norden», »Zola i Norden».

Sammanfattningsvis vill forskningsrådet tillsyrka, att Nordiska kulturkommissionen följer den av expertkonferensen framlagda rekommendationen och lägger den av konferensen utarbetade planen till grund för ett förverkligande av ett nordiskt litteraturllexikon.

Göteborg, Lund och Stockholm den 10 oktober 1966

Lennart Breitholtz

Carl Fehrman

Örjan Lindberger

Uppsala universitet, rektorsämbetet har i skrivelse den 18 oktober hänvisat till yttrande av humanistiska fakulteten (se nedan).

Uppsala universitet, humanistiska fakulteten:

Vid nu företagen handläggning av detta ärende redogjorde professor Brandell i korthet för ärendet, varefter följde någon överläggning.

I enlighet med förslag av professorerna Tideström och Brandell beslöt fakulteten att i ärendet avgiva följande yttrande:

»Enligt fakultetens mening har den genom nordiska kulturkommissionens försorg utsedda expertkommittén på ett inträngande sätt behandlat de problem av saklig, organisatorisk och teknisk natur, som hänga samman med det inom kommissionen väckta förslaget om utarbetande av ett nordiskt literaturllexikon, och lagt fram förslag som i allt väsentligt böra kunna vara ledande för det fortsatta arbetet med planen.

Expertkommittén har förordat att flertalet uppslagsord i det planerade lexikonet tar sikte på de i litteraturhistorien och dess gränsvetenskaper förekommande begreppen. Sakligt redovisande artiklar, t. ex. författarbiografier eller verkredogörelser, ha i överensstämmelse härmed uteslutits. Goda skäl talar enligt fakultetens mening för en sådan uppläggning, särskilt med tanke på den metodiska och begreppsliga prövning som är framträdande i aktuell litteraturvetenskap. Det mera traditionella stoffet kan ju för övrigt lätt uppsökas i redan existerande handböcker.

De föreslagna formerna för det redaktionella arbetet och den vetenskapliga kontrollen synas fakulteten barga för att kvarstående problem komma att lösas på ett tillfredsställande sätt. De ekonomiska kalkylerna förefalla realistiska så långt situationen nu kan bedömas.

Fakulteten bedömer förslaget om ett nordiskt litteraturllexikon enligt de framlagda principerna som synnerligen lovande både ur litteraturvetenskapens och det nordiska samarbetets synpunkt och vill livligt tillstyrka det framlagda förslaget. Därvid förutsätter fakulteten att finansieringen av projektet skall ske genom statsmedel i särskild ordning och sålunda icke från humanistiska forskningsrådets anslag.»

Uppsala den 12 oktober 1966

Sven Nyborg

Lunds universitet, rektorsämbetet:

— — — Rektorsämbetet har inhämtat yttranden från prefekten för Litteraturhistoriska institutionen liksom från prefekten för Institutionen för nordiska språk. Av de inkomna yttrandena framgår att ett nordiskt litteraturllexikon skulle bli av utomordentlig betydelse för såväl forskning som undervisning i dessa båda discipliner och dessutom bidra till uppbyggandet av ett för framtiden fruktbart nordiskt samarbete. Rektorsämbetet vill i likhet med rådfrågade instanser därför varmt förorda utarbetandet av det föreslagna litteraturllexikonet.

Lund den 18 oktober 1966

Per Stjernquist

Carl-Gustaf Andrén

Lunds universitet, litteraturhistoriska institutionen:

Uppmanad att yttra mig om planerna för ett Nordiskt Litteraturllexikon vill jag genast nämna, att flera representanter för den litteraturhistoriska institutionen i Lund var närvarande vid det tillfälle, då tanken först bars fram, nämligen vid ett litteraturhistorikermöte i föreningen Nordens regi på Hindsgavl sommaren 1965. Den väckte genast en stark genklang, särskilt hos forskare av en yngre generation: de tycktes påfallande ivriga både att medverka i och att begagna ett uppslagsverk av detta slag.

Det har också under ärendets fortsatta behandling framkommit, att många forskare över hela Norden gärna skulle arbeta med uppgifter av den typ som ett metod- och saklexikon skulle ställa. Här initierades t. ex. inom genre- och periodstudiet åtskillig konkret forskning av ett slag som länge saknats, och resultaten bleve omedelbart tillgängliga i meningsfullt sammanhang. Det är inte för mycket sagt, att arbetet med lexikonet skulle kunna bli ramen för en hel vetenskaplig inventering av den nordiska litteratur-

historien efter ofta försummade linjer. Ett ytterligare värde är, att nordiska litteraturforskare på detta sätt sammanföres i en arbetsgemenskap på längre sikt.

Att lexikonet i färdigt skick skulle bli ett ovärderligt hjälpmedel för varje forskare på fältet, framgår redan av det sagda. Han utnyttjar nu flitigt det stora Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte (f. d. Merker-Stammler), som är under utgivning i ny reviderad upplaga, och likaså motsvarande — ehuru långt mindre omfattande — uppslagsverk för fransk eller anglosachsisk litteratur. Det planerade nordiska litteraturlexikonet skulle självfallet vara ett långt adekvatare redskap för honom i hans arbete.

Också för undervisningen liksom för den enskilde studentens studium skulle lexikonet säkerligen snart visa sig vara av stort gagn, redan genom att tillhandahålla information i en annan sortering än de vanliga handböckerna.

Min kollega, professor Carl Fehrman, är p. t. utomlands, men då han var närvarande vid mötet på Hindsgavl, och då jag flera gånger sedan dess diskuterat lexikontanken med honom, tror jag mig kunna svara för att han i stort sett delar de här anlagda synpunkterna.

Lund den 10 oktober 1966

Staffan Björck

Lunds universitet, institutionen för nordiska språk:

Lexikonet synes enligt planen komma att bli ett sidostycke till »Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid». Detta stora verk, som nu nalkas sin fullbordning, har redan visat sig vara av stor betydelse även för undervisning och forskning i nordiska språk. Såväl undervisning som forskning inom de nordiska språken arbetar i betydande utsträckning med samma stoff. Sålunda blir naturligt nog litterära texter ofta föremål för filologiska studier, och stilforskningen är en typisk gränsvetenskap mellan litteraturhistorien och språkforskningen. Andra exempel på ämnesområden som är av stor vikt för båda vetenskapsgrenarna och som avses bli behandlade i verket är metrik, textkritik, semantik, idéhistoria, religionshistoria och folkloristik. Det finns därför all anledning att antaga, att ett nordiskt litteraturlexikon med den planerade uppläggningsen, liksom det nordiska kulturhistoriska lexikonet, kommer att bli av stort värde också för arbetet inom ämnet nordiska språk.

Lund den 5 oktober 1966

K. G. Ljunggren

Stockholms universitet, rektorsämbetet:

— — — får rektorsämbetet under hänvisning till vad prefekten för litteraturhistoriska institutionen anfört i bilagt yttrande (*se nedan*) meddela, att rektorsämbetet biträder förslaget i enlighet med prefektens rekommendation.

Stockholm den 14 oktober 1968

Dag Norberg

Sune Westrin

Stockholms universitet, litteraturhistoriska institutionen:

— — — får jag anföra följande.

Ett gemensamt nordiskt litteraturllexikon enligt de riktlinjer förslaget innefattar måste anses komma få stor betydelse för att främja den litteraturvetenskapliga forskningen och undervisningen i vart och ett av de nordiska länderna, liksom även för det nordiska samarbetet på forskningens område. De nordiska ländernas litteraturer har delvis utvecklats parallellt och undergått gemensamma inflytanden utifrån; de har vidare under vissa epoker utövat en livlig växelverkan på varandra. Här åsyftade förhållanden är endast delvis utforskade, och det föreligger ett påtagligt behov av en kartläggning av vad som gjorts och vad som återstår att göra. Det planerade lexikonet synes ägnat att bli ett utmärkt instrument för en dylik kartläggning. Det kan förmodas komma att bli ett effektivt medel för att göra forskarna och lärarna i varje enskilt land uppmärksamma på de resurser som finns i grannländerna i form av publicerade vetenskapliga resultat, handböcker, texteditioner o. s. v. och därmed stimulera till utnyttjande av dessa resurser, och samtidigt även ge ett inventarium över luckorna i vårt nuvarande vetande och därmed ett incitament till vidare forskning på områden av gemensamt nordiskt intresse. I jämförelse med utarbetandet av en större handbok i nordisk litteraturhistoria — ett i och för sig önskvärt projekt, vilket även varit på tal — måste lexikonet anses äga prioritet. Redan utarbetandet av lexikonet kommer att medföra ett samarbete på bredare front än vad som skulle bli fallet med motsvarande förberedelser för en handbok; härtill kommer att lexikonet i praktiskt bruk komma att få en avgjort större betydelse för forskningen än en handbok.

Planen för lexikonet är väl genomtänkt och torde i huvudsak kunna följas. Några kompletteringar av det föreslagna innehållet framstår dock som behövliga. Mina kommentarer avser i följande den innehållsförteckning, som återfinns på s. 7—9 i förslaget samt den diskussion av begreppstypologien, som återfinns på s. 20.

Förlaget upptar en rubrik »Litteraturvidenskab». Det framgår inte av exemplen, huruvida man här avser att uppta artiklar rörande viktigare riktningar inom nordisk litteraturforskning. Dylika måste anses oundgängliga.

Det måste vidare anses oundgängligt, att avdelningen »Litteraturvidenskab» suppleras med en avdelning för »Nordisk litteraturvetenskaplig bibliografi», med artiklar, som på ett lättöverskådligt sätt redovisar tillgängliga bibliografiska hjälpmedel för orientering i de enskilda ländernas forskning såväl då det gäller översiktliga framställningar av epoker eller ämnesdelar som då det gäller individuella författare. I detta sammanhang må framhållas, att man måste förutsätta att de enskilda artiklarna i lexikonet genomgående utrustas med bibliografiska hänvisningar.

Bland angränsande vetenskapsområden, vilka i lexikonet skulle behandlas i form av ett begränsat antal artiklar rörande för litteraturvetenskapen särskilt betydelsefulla begrepp, saknar man historien. Det synes erforderligt att historievetenskapen medtas, med artiklar om t. ex. källkritik och kronologi.

Beträffande vissa typer av litterära relationer har, som framgår av diskussionsanteckningarna på s. 20, delade meningar rått beträffande typerna »Holberg i verdenslitteraturen» och »Zola i nordisk litteratur». Den förstnämnda typen torde utan större olägenhet kunna avvaras — såsom också föreslagits — däremot synes det från gemensamt nordisk synpunkt vara angeläget att man får artiklar om den roll som ett antal av världslitteraturens största författare spelat i Norden. Man behöver sålunda artiklar exempel om »Shakespeare i Norden», »Goethe i Norden», »Zola i Norden».

Sammanfattningsvis vill jag föreslå att rektorsämnet, med anförande av de synpunkter som ovan framförts, tillstyrker ett förverkligande av förslaget om ett nordiskt litteraturlexikon i huvudsaklig överensstämmelse med expertkonferensens riktlinjer.

Stockholm den 8 oktober 1966

Örjan Lindberger

Prefekt

Göteborgs universitet, litteraturhistoriska institutionen:

Fakulteten anser, att ett gemensamt nordiskt litteraturlexikon vore av stort värde såväl för den litteraturvetenskapliga forskningen och undervisningen som för det nordiska samarbetet på området. Det förhåller sig olivvelaktigt så, att de internordiska litterära förbindelserna hittills lockat forskningen mindre än resp. nordiska länders relationer till de stora ledande kulturländerna, och man kan därför vänta sig att en kartläggning av de nordiska litteraturernas inbördes influenser skall ge värdefulla resultat.

Den plan som framlagts för utarbetandet av lexikonet verkar förtroendeingivande realistiskt i fråga om tidsschemat. Med hänsyn bl. a. till det ovissa förloppet av den pågående inflationen, som dessutom synes slå olika i de nordiska länderna, vågar fakulteten icke uttala sig om den ekonomiska planen; på kort sikt synes den dock rimlig. Planen förutsätter, att artiklar på bl. a. finska språket skall översättas; det förefaller som om medel härför icke klart redovisas i budgetförslaget.

Beträffande de ämnesområden, som skall behandlas i lexikonet, avser planen att en detaljerad översyn av det framlagda preliminära förslaget skall äga rum. Fakulteten vill därför icke gå in i detaljgranskning av detsamma utan nöjer sig med att framhäva vikten av att bibliografiska anvisningar ges en framskjuten plats i alla artiklar, som därtill kan ge anledning. Detta gäller även de artiklar på grannvetenskapliga områden, som lexikonet avses omfatta. Det bör i samband med grannvetenskaperna påpekas, att även den historiska vetenskapen måste uppmärksammas med utförlig diskussion av bl. a. källkritiska problem. Fakulteten vill starkt betona, att den historiska sidan av litteraturvetenskapen under inga omständigheter får försummas i detta lexikon. Det bör icke fördöljas, att intresset för litteraturhistorisk forskning icke synes jämnt fördelat över de nordiska länderna, och skall redaktionen enligt planen förläggas till Danmark, måste den ta hänsyn till särskilt de svenska forskarnas övervägande inriktning på den litteraturhistoriska sidan. Slutligen vill fakulteten påpeka vikten av att de olika litteraturvetenskapliga metoderna ges fyllig belysning i sammanfattande artiklar.

Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet tillstyrker sålunda, att ett nordiskt litteraturlexikon utges, och att den framlagda planen i huvudsak lägges till grund för arbetet.

Göteborg den 11 oktober 1966

På humanistiska fakultetens vägnar

L. Breitholtz

Dekanus

Umeå universitet, rektorsämbetet:

Med överlämnande av de synpunkter som framföres i bifogade yttrande av docent Sverker Ek (*se nedan*) får rektorsämbetet tillstyrka förslaget om utgivandet av ett nordiskt litteraturlexikon.

Umeå den 19 oktober 1966

Lars-Gunnar Larsson

Lars Mårdell

Umeå universitet:

Ett verk, som det i förslaget skisserade, bör säkerligen bedömas som en både angelägen och vital arbetsuppgift och skulle utan tvivel fylla ett länge känt behov för de kategorier av avnärmargrupper som förslaget uppräknar, även om man nog i detta fall inte får överskatta intresset från den tredje kategorien: den aktivt litterärt intresserade allmänheten. Det syns också vara en fullt riktig bedömning att det vore ett meningslöst dubbelarbete och utslag av nationell förhävelse om de berörda länderna var och en för sig försökte genomföra ett dylikt projekt med utgångspunkt främst från den inhemska litteraturen. Bortskalar man den lite yvigt skandinaviska retoriken i rekommendationen till Nordiska Kulturkommissionen syns alltså förslaget om en gemensama nordisk arbetsinsats för förverkligandet av ett Nordiskt litteraturlexikon mycket väl motiverat.

I fråga om de tre målsättningar, som uppställts i samband med projektets genomförande, synes mig inte minst den tredje vara av stor betydelse. Att en organisation upprättas, som etablerar och samordnar kontakter mellan forskare inom ett geografiskt så pass spritt område som de fem nordiska länderna och som är tänkt att existera under minst 10 år, syns vara synnerligen värdefullt för den framtida nordiska forskningen inom litteraturvetenskap och måste leda till ett större utbyte av informationer både vad det gäller själva sakdebatten och metoddiskussionen de olika ländernas forskare emellan. Därmed skulle åtminstone i begränsad utsträckning den nationella isolationism som nu i alltför hög grad råder inom den litteraturvetenskapliga disciplinen hävas och en möjlig följd därav kan säkert bli att nya förut inte ställda forskningsuppgifter, som just kräver kontakt över de nordiska gränserna skulle kunna genomföras i ett kollektivt samarbete både inom och utom projektets ram. Denna projektets andra målsättning följs också upp av den tvärvetenskapliga uppläggning som skisseras i verkets utformning, varför kontaktsystemet blir än mer vittförgrenat. Självfallet äger också den som nummer ett uppställda målsättningen — att ge en kritisk forskaröversikt av redan vunna resultat — ett självständigt värde.

Den framlagda generella planen för ett Nordiskt litteraturlexikon samt dess begreppsramar och omfång syns i allt väsentligt vila på mycket målmedvetna och grundliga förberedelser och överväganden. Men självfallet kan man alltid i dylika fall tillåta sig vissa kritiskt avvikande meningar. Jag vill anföra några.

Det syns mig säreget att uppföra som en speciell begreppsram den tal-språkmässiga termen »Holdningar» som ju är helt ojämförbar med mera strikt avgränsade termer som t. ex. »metrik», »stilistik» och »litteratur-teori» samt att avgränsningar mellan de olika begreppsramarna syns

svåra att dra då man till idéhistoria för upplagsordet nyplatonism men till filosofi existentialism. Artskillnaden mellan dylika idéströmningar förutom den rent kronologiska är svår att uppfatta. Det vore väl i så fall bättre att för den senare begreppsramen enbart räkna med t. ex. semantik och logisk argumentationsanalys etc. Vad omfångsberäkningarna beträffar syns mig konstvetenskapen alltför styvmoderligt behandlad i förhållande till övriga gränsvetenskaper.

Väsentligare än dessa detaljmärkningar är att själva uppläggningsen fått en något ensidig uppläggning, bl. a. när man ser till verkets titel: Nordiskt litteraturlexikon. Man har tydligen i första hand velat inrikta sig på att ge ett så rikt differentierat *termlexikon* dock med exemplifieringen främst hämtade ifrån nordisk litteratur i den mån det går. Man har dock i vissa avseenden också velat göra verket till ett *reallexikon*, något som vissa begreppsramar vittnar om: t. ex. »Regionala litteraturer» (en i och för sig olycklig term) och »Komparationer», där man exempelvis vill ge en översikt av »Ibsen i Norden». Att terminologiska begreppsbestämningar är nödvändiga i ett dylikt lexikon är självfallet, men dessa uppgifter kan i de flesta fall inhämtas i en lång rad internationella likartade lexika, även om alltså den nordiska exemplifieringen då saknas. En inriktning på termfrågor kan dock moliveras av de senare decenniernas allt ivrigare och avancerade metoddiskussioner inom ett par av de nordiska länderna. Men denna i och för sig helt lovvärda målsättning bör dock inte helt överskugga den direkta realinformationens betydelse för ett verks uppläggning såsom det planerade. Av förhandlingsprotokollet från aug. i är framgår det att man vid konferensens diskussion av begreppstypologi beslöt att biografier icke skulle medtagas liksom inte heller verkskaraktistiker. Vad det gäller biografiska notiser syns mig beslutet klokt. Uppgifter av denna art bör för alla berörda intressegrupper lika bra och oftast bättre kunna inhämtas i författarlexika, sedvanliga konversationslexika och litteraturhistoriska handböcker. Däremot syns det mig beklagligt att verkskaraktistiker av typen »Erikskrönikan», »Bröllopsbesvärs ihugkommelse», »De cultu et amore Dei», »Våra försök», »Stockholmsposten», »Amorina» etc. etc. för den svenska litteraturens del skulle komma att saknas. Detta med hänsyn inte minst till den avnämargrupp som inbegriper icke-nordiska bibliotek, forskare och studerande. Uppgifter om bl. a. genretillhörighet, idehistoriskgenesis etc. är nämligen för denna liksom även för de övriga avnämargrupperna inte så lätt att snabbt få fram med hjälp av andra verk än ett reallexikon. Ett visst selektivt förfarande med detta material måste dock nog tillgripas för att volymökningen inte skall bli alltför stor i förhållande till den planerade. Även om det skulle innebära en ökning med ett (möjligen två band) och ev. någon inskränkning på de övriga begreppsramarnas omfång syns det mig dock befogat om inte en omprövning av uppläggningsen från

början borde böras, så att verkskarakteristiker för den nordiska litteraturen med tryckår för år 1800 (helst före år 1900) borde införas i projektets ram.

Förslaget till arbets- och tidplan för verket syns mig väl motiverat inte minst med hänsyn till att ett tionde år helt reserverats för oförutsedda tidsförskjutningar. Den framlagda budgetskissen syns mig däremot mindre väl grundad. Med hänsyn till den i arbetsplanen angivna stora registrerings- och fotograferingsarbetet under första arbetsåret syns mig ett utrustningsanslag för posten »kontor, fototeknik, skrivmaskiner m.m.» till 15 000 d.kr löjligt låg. Detsamma gäller utgiftsposten på 20 000 d.kr för införskaffande av ett arbetsbibliotek framförallt omfattande så dyrbara verk som ordböcker och lexika av olika slag. Än vanskligare syns mig att lönen för de fem olika nationalredaktörerna satts till summan 25 000 d.kr med hänsyn till de arbetsuppgifter som anges föreligga för dessa. Med tanke på dagens allmänt höga löneläge måste detta innebära att verkets redaktion knappast kan räkna med att få kompetent folk eller också totalt underbelata den tänkta arbetsinsatsen, som nog måste betecknas inte som ett deltidsarbete utan som minst ett halvtidsarbete. Även i övrigt syns mig i allt väsentligt att utgifterna är tilltagna i underkant och att möjligheterna till inkomstintäkter något överskattat, ett faktum som i en framtid kan visa sig ödesdiger för verkets hela genomförande och för att utgivningstakten kan bli ryckig p. g. a. temporär brist på ekonomiska medel. Till sist bör med eftertryck framhållas att de medel som statsmakten ställer till projektets förfogande bör vara en speciell post på ecklesiastikdepartementets budget och inte får tas av det belopp som anvisas i humanistiska forskningsrådets budgetram, något som skulle innebära ett radikalt avbräck för annan väsentlig humanistisk forskning inom landet.

Med dessa reservationer, ber jag varmt få tillstyrka det framlagda förslaget.

Umeå den 13 oktober 1966

Sverker Ek

Docent

P. A. Norstedt & Söner, förlaget:

— — — ber jag, efter överläggningar här på förlaget, att få meddela följande:

Vi antar att de gjorda beräkningarna för tekniska framställningskostnader är baserade på en offert från något förlag, sannolikt danskt, vilket haft tillgång till en layout för verket. Någon sådan har icke stått till vårt förfogande varför det icke är oss möjligt att bedöma beräkningarnas rik-

tighet. Vår erfarenhet säger oss emellertid att de tekniska kostnaderna vanligen är högre i Sverige än i Danmark.

Beträffande kostnaderna för redaktion, honorar etcetera är det oss inte heller möjligt att ta ställning till de framlagda siffrorna. Ofta förhåller det sig så att beräkningar av denna art visar sig vara alltför låga. Överraskningsmoment av mindre angenäm art inställer sig icke sällan.

Stockholm den 19 oktober 1966

Ragnar Svanström

Bokförlaget Natur och Kultur:

Litteraturlexikon

Preliminär sammanställning av (tekniska) prod.-kostnader. Sammanställningen grundad på dagens priser + 8 % kostnadsökning/år (1966 = år 1)

Sättning + tryckning 496 sid, 11 000 ex	38 890: —
Korrigeringar	
Korrekturläsning	1 200: —
Papper	16 340: —
Omslag	3 000: —
Band	41 500: —
	S:a 100 930: —
År 4 1:a bandet	125 500: —
2:a bandet	125 500: —
År 5 3:e bandet	135 500: —
År 6 4:e bandet	146 500: —
År 7 5:e bandet	158 000: —
År 8 6:e bandet	170 500: —
	S:a 861 000: —

(Genomsnittskostnad per band = 143 500: —).

Stockholm den 18 oktober 1966

*TILLÆG 4***Skrivelse till Nordisk Kulturkommission från det av Nordisk Kulturkommissions sektion I tillsatta sakkunnigutskottet rörande Nordiskt litteraturrexikon**

Det af Nordisk Kulturkommissions sektion I nedsatte sagkyndige udvalg vedrørende Nordisk Litteraturrexikon holdt den 28. august 1967 møde i København for efter sektionens ønske at gennemgå og udtale sig om de indkomne remis-udtalelser. Disse sidste var — efterhånden som de fremkom — blevet tilstillet udvalgets medlemmer, som indbyrdes har diskuteret disse skriftligt.

Til stede ved mødet i København var:

Professor Edvard Beyer (Norge)

Professor Staffan Björck (Sverige)

Professor Sv. Møller Kristensen (Danmark), og afdelingsleder Johan Fjord Jensen, der fungerede som sekretær.

Professor Hakon Stangerup deltog i mødet som observatør for Nordisk Kulturkommission og som vært på Nordisk Kulturkommissions vegne ved en efterfølgende lunch.

På mødet vedtoges følgende udtalelse:

Undertegnede har efter indbydelse fra Nordisk Kulturkommission været samlet til møde i København den 28. august 1967 til drøftelse af

- 1) de fremkomne remis-udtalelser vedrørende et Nordisk Litteraturrexikon og
- 2) de eventuelle muligheder for billiggørelse af dette værk.

Udvalget kan som resultat af sine drøftelser udtale følgende:

Alment

Udvalget har med glæde mærket sig, at samtlige udtalelser vedrørende planen tilkendegiver støtte, ofte entusiastisk, og at de anmærkninger, der foreligger, hverken anfægter behovet for et leksikon eller hovedlinierne i den forelagte plan.

Udvalget har konstateret, at tilslutningen især støtter sig til tre synspunkter, der netop har været afgørende for planens udformning:

at der består et stort pædagogisk og videnskabeligt behov for et opslagsværk af nævnte type,

at et sådant værk gennem miljødannelser og initiativer vil stimulere til ny forskning, ikke mindst blandt yngre litteraturvidenskabsmænd, og

at en fællesnordisk indsats på dette område både ved de udviklede kontakter og ved det, der forskes frem, vil styrke den fællesnordiske bevidsthed.

Redaktionelt

Blandt de fremførte kommentarer till planens redaktionelle enkeltdele har udvalget mærket sig følgende ønskemål:

1. at der redaktionelt forskydes bort fra det begrebsleksikalske hen imod det realleksikalske, specielt ved optagelse af området, *værkkarakteristikker*,
2. at i sammenhæng hermed leksikonet udbygges til også at omfatte *biografier*,
3. at komparationer af typen *Zola i Norden* fastholdes som begrebstype,
4. at der inden for det grænsevidenskabelige område tillægges *kunstvildenskab* større betydning,
5. at det grænsevidenskabelige område udstrækkes til også at omfatte *historie*,
6. at der under området *litteraturvidenskab* indgår artikler om centrale retninger i nordisk litteraturforskning, og
7. at området *litteraturvidenskab* suppleres med *nordisk litteraturvidenskabelig bibliografi*.
8. at finsksproget terminologi optages som opslagsord. Udvalget skal til de fremførte ønsker bemærke:

ad 1. Forslag om mere realleksikalske begrebsområder, f. eks. området værk-karakteristikker forelå allerede ved mødet på Rungstedlund i 1966 til diskussion og vandt for dette områdes vedkommende tilslutning. Når mødet alligevel vedtog at udskyde dette og tilgrænsende områder, var det i bestræbelserne på at begrænse værkets omfang. Disse bestræbelser må udvalget under indtryk af dets allerede ret bekostelige størrelse fastholde. Udvalget må derfor afvise ønsket.

ad 2. Ud fra samme hensyn må udvalget afvise ønsket om optagelse af biografier. Skønsmæssigt ville disse enten nødvendiggøre en stærk begrænsning af selve begrebsbehandlingen, hvad der ikke er ønskeligt, eller en udvidelse af værket med ikke under 2 bind og dermed en forskydning i hele dets økonomiske grundlag.

ad 3. Udvalget må under henvisning til Rungstedlundmødets diskussion og vedtagelse udskyde forslaget til senere afgørelse.

ad 4. Udvalget tager ønsket til efterretning, men overlader problemet til redaktionel afgørelse.

ad 5—8. Udvalget tilslutter sig de fremførte ønsker, dog med det forbehold, at værkets samlede omfang ikke herved forøges.

Økonomisk

Udvalget tager de indhenteede forlagsudtalelser til efterretning og bemærker, at alle forlag — undtaget P. A. Norstedt & Söner, der i realiteten afstår fra udtalelse — med få forbehold bekræfter realismen i de foretagne beregninger. Flere har indvendt, at der i budgetoverslaget savnes beregninger over oversættelsesudgifter. Udvalget har taget dette til efterretning.

Udvalget har under mødet drøftet en eventuel billiggørelse af værket. Man har herunder diskuteret mulighederne for indskrænkning i den fællesnordiske redaktion, for reduktion af hovedredaktionens administration, for

konvertering af stillingen som hovedredaktør til halvtidsstilling, for nedsættelse af forfatterhonorarer m. v. og er kommet til det resultat, at på intet af disse områder ville der kunne indskrænkes, uden at det ville få skæbnesvangre følger for værkets videnskabelige niveau og sikkerheden i arbejdsgangen. En billigførelse vil næppe kunne vindes gennem arbejdsmæssig effektivisering, for — som planen illustrerer — er der allerede forudset en tæt og kontinuerlig arbejdsgang. Billiggførelse vil kun kunne ske gennem indskrænkninger, enten i værkets omfang eller dets videnskabelige målsætning. Men skete en sådan indskrænkning, ville værket miste sin betydning i forhold til allerede eksisterende leksika, og en del af forudsætningerne for dets fællesnordiske virkeliggørelse ville falde bort.

Kun på to områder er en billigførelse mulig: granskningssystemet kan måske gøres lidt mindre omfattende (men ikke ophæves), og honorarerne til ekspertbistanden ved udarbejdelsen af begrebslister måske nedsættes. Men disse besparelser vil formentlig blive opslugt dels af honorarer til oversættelser af islandske og finske bidrag, dels af etableringsomkostningerne, der — som det er blevet anført — muligvis er ansat lidt for lavt. Udvalget beder i denne forbindelse erindre, at budgetskitsen er udarbejdet med 1966 som basisår, og at en pristalsregulering allerede nu er påkrævet.

Konkluderende må udvalget således fastholde, at værkets plan, dets økonomiske omfang og ideen om dets nordiske virkeliggørelse udgør forskellige sider af samme sag og ikke lader sig skille. Udvalget har, som det fremgår af ovenstående, måttet tage afstand fra en række sagligt velbegrundede ønsker i de forelagte remis-udtalelser, da de ville have medført en udvidelse og fordyrelse af værket. På den anden side ser udvalget ingen udvej for billigførelse.

Udvalget erkender rimeligheden i de betænkeligheder, der kan være forbundet med virkeliggørelsen af et så stort projekt, men finder at udbyttet vil stå i forhold til omkostningerne. Et Nordisk Litteraturlleksikon ikke blot er, det har en opgave. Der er behov for det, og det vil sætte mange ting i gang. Vi anmoder derfor indtrængende Nordisk Kulturkommission om at føje endnu en velvillig behandling til de tidligere og fremme planen.

København, den 28. august 1967

Edvard Beyer

Staffan Björck

Sven Møller Kristensen

TILLÆG 5

**Ansökan om stöd från Nordiska kulturfonden för utgivande av nordiskt
litteraturllexikon**

a. Eksperitudvalget vedrørende udgivelse af et nordisk litteraturhistorisk leksikon, v/ Nordisk Kulturkommission, sektion I, hovedsekretariatet, Undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 21, København K.

b. 2 098 000 Dkr. over ti år. Første år 346 000 Dkr.

c. Det søges om støtte til udgivelse af et nordisk litteraturlleksikon over ti år, jfr. sektion I, hovedsekretariatets skrivelse til styrelsen for Nordisk Kulturfond af 1. december 1966, hvori sagen anmeldtes for fonden, vedlagt den af de nordiske eksperter på et møde 21.—23. august 1966 på Rungstedlund udarbejdede plan for et sådant leksikon, dets udformning, tidsplan og budget.

d. Se ovennævnte plan for leksikonet tilstillet fondstyrelsen ved hovedsekretariatets skrivelse af 1. december 1966.

e. Nej

f. Nej

g. Nej

h. Se ovennævnte plan.

j. For sagens baggrund redegjordes i sektionens anmeldelse af sagen for fonden, jfr. ovennævnte skrivelse af 1. december 1966. På tidspunktet for anmeldelsen af sagen for fonden var den budgetmæssige side af sagen imidlertid ikke færdigbehandlet. På sektion I's møde i Oslo 28. oktober 1966 vedtog man derfor at forelægge samtlige remisudtalelser for litteraturforskerne. Remisudtalelserne fremsendes herved. På et møde 28. august 1967 drøftede professor Edvard Beyer (Norge), professor Staffan Björck (Sverige) og professor Sv. Møller Kristensen (Danmark) de fremkomne remisudtalelser samt de eventuelle muligheder for en billigørelse af værket. Professor Hakon Stangerup var observatør for NKK og den finske ekspert docent Annamari Sarajas har over for professor Stangerup tilsluttet sig de af eksperitudvalget fremsatte synspunkter, der blev tilstillet NKK i en udtalelse af 28. august 1967. Denne udtalelse, der vedlægges denne ansøgning, konkluderer i, at udvalget må fastholde, at værket plan, dets økonomiske omfang og ideen om dets virkeliggørelse på nordisk basis udgør forskellige sider af samme sag og ikke lader sig skille. Udvalget har måttet tage afsiand fra en række sagligt velbegrundede ønsker i de forelagte remisudtalelser, da de ville medføre en udvidelse og fordyrelse af værket. På den anden side så udvalget ingen udvej for billigørelse.

På denne baggrund vedtog sektionen på et møde 8. september 1967 i Helsingfors at søge Nordisk Kulturfond om støtte til udgivelsen af leksikonnet i henhold til den foreliggende plan.

For så vidt angår selve udgivelsen kan man meddele, at professor Stangerup har ført mundtlige drøftelser med en række nordiske forlag, således Dansk Gyldendal, Gyldendal Norsk Forlag og disse igen med Bonniers i Stockholm og Werner Söderström og Co i Helsingfors, der havde givet udtryk for, at de var interesserede i at overtage den eventuelle udgivelse af et nordisk litteraturlleksikon efter den forelagte plan. En endelig aftale med forlagene må naturligvis komme i stand ved forhandlinger med en eller anden udgiver (præsidium, se nedenfor). Det er muligt, at forhandlingerne kan føre til, at udgivelsen kan billiggøres ved samarbejde mellem forlagene.

Føruden disse problemer foreligger der i forbindelse med virkeliggørelsen af denne plan en del praktisk-økonomiske problemer, eksempelvis følgende:

Hvem skal pengene anvises til?

Hvem skal bære ansvaret? Herunder hvem har regnskabspligt?

Hvilke kontrolofforanstaltninger må fondsstyrelsen tage m. m. Sektionen skal her henvise til vedlagte redegørelse for den ordning, der er truffet i forbindelse med udgivelsen af kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder og anbefale, at lignende ordning følges for litteraturlleksikonets vedkommende. Fondsstyrelsens økonomiske interesser må bl. a. kunne tilgodeses ved, at man betinger sig at godkende aftalen mellem præsidium (jfr. ovennævnte redegørelse) og forlag.

Redaktionen af litteraturlleksikonet tænkes sammensat af de eksperter, der har udarbejdet det oprindelige forslag, evt. med enkelte udvidelser.

Sagen har været genstand for en udførlig drøftelse i sektion I. Det vil føre for vidt her at gengive mere af diskussionen end ovenfor anførte hovedsynspunkter, men NKK's sektion I, hovedsekretariatet, står til rådighed med de oplysninger, som fondstyrelsen måtte ønske.

København, den 4. oktober 1967

Jonna Fischer-Hansen

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om stöd till utgivande av ett nordiskt litteraturlexikon. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid möte den 23 och 24 september 1969.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att regeringarna måtte genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget om ett nordiskt litteraturlexikon.

2. Utskottet

Utskottet har tagit del av det remissmaterial, som av Nordiska kulturkommissionens sektion I inhämtats i saken, och anser sig på grundval härav kunna ta ställning till medlemsförslaget utan att nya yttranden nu införskaffas. Utskottet har funnit de i medlemsförslaget och remissyttrandena, som företräder en bred sakkunskap på området, anförda motiveringarna för utgivande av ett nordiskt litteraturhistoriskt lexikon övertygande och vill därför för egen del varmt tillstyrka förslaget. Vad gäller avsättningsmöjligheterna för ett så omfattande arbete som det föreslagna vill utskottet erinra om att Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid blivit ett banbrytande och framgångsrikt verk på sitt område. Utskottet vill dessutom i detta sammanhang uttrycka förhoppningen om att översiktsarbeten av denna art skall kunna utges även på andra områden mot bakgrund av deras betydelse såväl för den vetenskapliga forskningen som den högre undervisningen.

Såsom i medlemsförslaget uppges har Nordiska kulturkommissionens anhållan om medel för lexikonets finansiering inte bifallits av Nordiska kulturfonden. Utskottet finner det vara helt i överensstämmelse med fondens statuter att inte binda fondmedel för ett så långvarigt projekt som utgivandet av lexikonet utgör. Däremot vill utskottet ansluta sig till förslagsställarnas hemställan om särskilda statliga medel för genomförandet av planen på ett nordiskt litteraturlexikon. Kostnaderna härför kan inte anses övermäktiga, om de som föreslagits fördelas på de fem länderna under en period på tio år.

Det på uppdrag av Nordiska kulturkommissionen utarbetade kostnadsförslaget härrör sig från 1966. Förslaget är uträknat i danska kronor. På grund av den danska devalveringen 1967 och höjningar av prisnivån under de tre senaste åren bör förslaget emellertid justeras. Därvid bör även fästas uppmärksamhet vid att i kostnadskalkylen inte beaktats de översättnings-

arvoden, som är nödvändiga för att möjliggöra finskspråkiga och isländska bidragsgivares deltagande.

Hänvisande till vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,
att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra del av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturlexikon.

København den 24 september 1969

K. B. Andersen

Georg Backlund

Per Bergman

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Förman

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

Medlemsförslag om vapenfri tjänst

(Väckti av Svend Haugaard, Kaarlo af Heurlin och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Frågan om alternativa möjligheter till allmän värnplikt är ett aktuellt ämne i dagens debatt, där bland annat hävdas att lagstiftningen bör ändras så att inga totalvägrare, d. v. s. de personer som inte accepterar de alternativ, som erbjuds inom ramen för den vapenfria tjänsteplikten, kommer att existera.

I Danmark, Finland, Norge och Sverige finns lagstiftning om vapenfri tjänst, vilken reglerar förhållandena för sådana personer som på grund av samvetsbetänkligheter icke anser sig kunna bära vapen. Såsom alternativ till allmän värnplikt föreligger här viss vapenfri tjänst inom sådana områden som civildéforsvar, sjukvård, kommunal och statlig förvaltning. I den svenska lagen uppställas såsom skäl för tillstånd till vapenfri tjänst att militärtjänst skulle medföra djup samvetsnöd hos vederbörande. Åberopande av religiösa eller etiska skäl torde i Sverige i allmänhet godtas som grund för beviljande av vapenfri tjänst. Bland de värnpliktiga finns emellertid ett stort antal personer för vilka andra invändningar mot militärtjänst än religiösa och etiska föreligger, t. ex. sociala och politiska skäl. En motion har nyligen väckts i svenska riksdagen med hemställan om en översyn av lagen om vapenfri tjänst särskilt i vad den avser tjänstgöringsområden för de vapenfria.

Antalet värnpliktsvägrare har ökat kraftigt under senare år framför allt i Sverige, där antalet är uppskattningsvis 5 procent av antalet värnpliktiga. I Finland har ökningen av antalet värnpliktsvägrare icke varit lika kraftig som i övriga nordiska länder. Detta förhållande torde sammanhänga med att de finska lagbestämmelserna på området har varit mycket stränga. En ny lag om vapenfri tjänst och civiltjänst har emellertid antagits av Finlands riksdag så sent som i december 1968, innehållande mildare bestämmelser än den tidigare lagen. I Norge är strafftiden för vapenvägrare i allmänhet kortare än i Finland. I Danmark har en av indenrigsministeriet tillsatt kommission år 1967 avgivit betänkande om civil värnplikt innebärande bl. a. förslag till nya tjänstgöringsområden för vapenfria och en revision av lagen om värnpliktigas användande till civilt arbete av år 1917, vilken icke ansetts helt tidsenlig.

Önskemål har framförts om att den på området gällande lagstiftningen, som företer vissa olikheter land från land, skulle göras enhetlig i Norden. Vissa svårigheter på grund av olikheter i uppbyggnaden av ländernas försvarspolitik kan visserligen tänkas försvåra en sådan harmonisering, men goda skäl får anses föreligga för ett förenhetligande med hänsyn till de nära kontakterna i övrigt mellan medborgarna i de nordiska länderna.

Ett steg i syfte att nå ett nordiskt samgående på området vore att i alla nordiska länder införa möjligheter till internationell tjänst såsom alternativ till militär värnplikt. Härmed avses i första hand tjänstgöring i u-land. Genom en tjänstgöring av detta slag skulle mottagarlandet kunna tillföras för landet behövlig arbetskraft. Uppmärksammas bör dock att mottagarlandets önskemål beträffande arbetskraft i första hand måste beaktas, även om att de som skall ges en sådan tjänst måste besitta tillräcklig yrkeskänedom för att kunna fylla en önskad mission. I Sverige har bland vissa medicinare och agronomer uttalats en klar vilja för u-landstjänstgöring som alternativ till militärtjänst. Även i Danmark och övriga nordiska länder har sådana önskemål framkommit. Emellertid torde u-ländernas behov icke inskränkas till enbart akademiskt utbildad arbetskraft. Lika stort behov av icke-akademiker torde kunna förutses. Detta framgår av de erfarenheter som SIDA i Sverige har beträffande fredskårsverksamheten.

I Sverige arbetar en expertgrupp på att utreda möjligheterna för utbildning av vapenfria och värnpliktiga för internationell biståndsverksamhet. Tanken är att bilda en räddnings- och katastrofkår bestående av utvalda värnpliktiga, vapenfria och frivilliga för att delta i hjälpaktioner inom och utom landet. Räddningskåren skall kunna sättas in speciellt i u-länderna. Kåren skall dock kunna användas vid katastrofverksamhet över huvud taget. Dess rekryter skall undergå en c:a sex månaders utbildning i Sverige, speciellt inriktad på kommande arbete i u-länderna. Antagandet till kåren skall föregås av en ingående lämplighetsprövning under medverkan av SIDA och Röda korset. Efter utbildningstiden kontrakteras kärmedlemmarna att under viss tid på order stå till förfogande för fortsatt tjänst. I första hand siktar man på utbildning av läkare, tekniker, administrativ personal samt vårdpersonal.

En sådan »katastrofkår» kunde naturligen byggas upp på nordisk bas, varigenom Norden på ett verksamt sätt snabbt kunde skrida till hjälp vid olika katastroftillfällen i världen. Röda korset och andra hjälporganisationer har visserligen möjligheter att i sådana sammanhang medverka till snabb hjälp. En nordisk »katastrofkår» av här skisserad art skulle dock kunna utgöra ett välbehövligt bidrag till redan befintliga hjälporganisationer.

I Frankrike finns redan som alternativ till militär värnplikt u-landsvärnplikt. Samma är förhållandena i Västtyskland och Holland.

»Fredstjänst» borde kunna utgöra en valmöjlighet för den som på grund

av allvarlig personlig övertygelse icke anser sig kunna fullgöra militärtjänst. Möjlighet för värnpliktiga och frivilliga att söka sådan tjänst bör även föreligga. Fördelen av den hjälp till underutvecklade eller katastrofdrabbade länder som en ordning av detta slag kan tänkas medföra, måste naturligtvis mätas mot de nackdelar som en alltför generös tillståndsgivning till fredstjänst kan innebära för hemlandets försvar. Behovet av personer till fredstjänst torde dock icke bli så stort, att det skulle kunna medföra någon reell försvagning av hemlandsförsvaret.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst samt att därvid genom att låta internationell tjänst under vissa villkor bli ett alternativ till allmän värnplikt få till stånd en nordisk hjälpkår.

København, Helsingfors och Stockholm i april 1969

Svend Haugaard

Kaarlo af Heurlin

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

I forslaget henstilles det, at Nordisk Råd anbefaler de nordiske regeringer at undersøge mulighederne for at samordne reglerne om civil værnepligt samt for at gøre international tjeneste på visse vilkår til et alternativ til almindelig værnepligt og i forbindelse hermed oprette et nordisk hjælpekorps.

Indenrigsministeriet har i besvarelse af en tilsvarende forespørgsel fra handelsministeriet udtalt, at ministeriet for sit vedkommende kan tiltræde, at spørgsmålet om iværksættelse af en undersøgelse af mulighederne for at koordinere de i de respektive lande gældende regler vedrørende aftjening ved civilt arbejde af værnepligten (militærnægtertjeneste) tages op i et nordisk forum, idet dog bemærkes, at dette spørgsmål efter indenrigsministeriets opfattelse må behandles uafhængigt af spørgsmålet om etablering af et nordisk u-landshjælpekorps.

Udenrigsministeriet kan tilslutte sig indenrigsministeriets besvarelse af dette spørgsmål.

Hvad angår spørgsmålet om at oprette et nordisk u-landshjælpekorps baseret på værnepligtige bemærkes, at udenrigsministeriet for sit vedkommende kan tiltræde, at dette spørgsmål gøres til genstand for undersøgelse og behandling i et nordisk forum.

Mellem de organer, der i Danmark, Finland, Norge og Sverige forestår udsendelsen af frivillige til udviklingslandene, er der løbende et snævert samarbejde, som sikrer samordning af de nordiske landes indsats på dette område. Denne koordination bør opretholdes og udbygges i videst muligt omfang. I denne forbindelse kan der peges på, at de pågældende organer for tiden søger at finde frem til ensartede vilkår for de udsendte frivillige. Derimod skønner man ikke, at der vil være noget vundet ved at søge oprettet et nordisk korps af frivillige, da administrationen af et sådant korps må forventes at blive uforholdsmæssigt kompliceret.

Udenrigsministeriet finder det endvidere vigtigt at understrege det af forslagsstillerne fremdragne forhold, at der først og fremmest må tages hensyn til modtagerlandenes ønsker og behov med hensyn til bistånd af

den her omhandlede art. Det må således forudses, at der vil blive stillet krav om, at de, der skal deltage i en sådan tjeneste, besidder tilstrækkelige faglige kvalifikationer til at udføre de stillede opgaver.

København, den 17. oktober 1969

P. m. v.

W. Ulrichsen

Indenrigsministeriet:

I denne anledning skal man herved meddele, at regeringen har truffet beslutning om, at der i det kommende folketingsår skal fremsættes et forslag til en lov, der åbner mulighed for, at værnepligtige, der må anses for egnede hertil, kan vælge at udføre bistandsarbejde i et udviklingsland i stedet for at afljane værnepligten ved det militære forsvar, i civilforsvaret eller ved civilt arbejde. Det kan endvidere oplyses, at der er truffet beslutning om nedsættelsen af et udvalg, bl. a. med henblik på udarbejdelsen af udkast til et sådant lovforslag.

Indenrigsministeriet kan for sit vedkommende tiltræde, at spørgsmålet tillige gøres til genstand for undersøgelse og behandling i et nordisk forum.

For så vidt angår spørgsmålet om iværksættelse af en undersøgelse af mulighederne for at koordinere de i de respektive lande gældende regler vedrørende afljening af civilt arbejde (militærnægtertjeneste) kan indenrigsministeriet for sit vedkommende ligeledes tiltræde, at et sådant arbejde lages op i et nordisk forum, idet dog bemærkes, at dette spørgsmål efter indenrigsministeriets opfattelse må behandles uafhængigt af spørgsmålet om etablering af et nordisk u-landshjælpekorps.

København, den 26. august 1969

H. C. Toft

Louis Heegaard

Landsorganisationen i Danmark:

— — — meddele, at Landsorganisationen ingen kommentarer har til dette forslag.

København, den 27. juni 1969

P. f. v.

Thomas Nielsen

Haubert Nielsen

Den Danske FN-Forening:

Foreningen lægger vægt på, at der så vidt muligt opnås nordisk enighed om foranstaltninger, der indebærer positive bidrag til afspænding og internationalt samarbejde, idet mulighederne for, at andre lande vil følge eksemplet op, derved væsentligt forøges.

Det forudsættes, at der etableres en rimelig harmonisering mellem de eksisterende frivillige ordninger vedrørende u-landstjeneste, i Danmark dansk ungdoms u-landsarbejde, og et eventuelt nordisk hjælpekorps.

Da der fra den danske regerings side vil blive søgt åbnet mulighed for, at egnede unge som alternativ til værnepligt kan udføre arbejde i et udviklingsland, ville det formentlig være hensigtsmæssigt, om der ved en lovændring i denne anledning blev indføjet en bestemmelse som hjemmel til tjeneste på fælles nordisk basis.

København, den 8. august 1969

M. Hasdorf

Formand

Dansk Røde Kors:

I en række tilfælde har Dansk Røde Kors fået bistand fra såvel forsvaret, civilforsvaret som civil værnepligt i forbindelse med nationale og internationale opgaver. I alle tilfælde har bistanden været særdeles betydningsfuld og de enkelte værnepligtige har vist sig meget positive over for arbejdet.

Nationalt har bistanden hovedsagelig været i forbindelse med aktiviteter, hvor opgaverne har bestået i pengeindsamling, sortering af tøj, forskelligt lager- og kontorarbejde osv.

Internationalt, har forsvaret og civilforsvaret bistået ved transportopgaver og i enkelte tilfælde ved direkte katastrofeindsats. Kun i ét tilfælde har en civil værnepligtig deltaget i hjælpearbejdet i udlandet (Nigeria-Biafra-aktionen).

Katastrofehjælp

Medens der umiddelbart efter den anden verdenskrig var et forholdsvis stort personelbehov i forbindelse med Røde Kors' aktioner rundt om i Europa, er forholdene i dag ændret således, at der normalt kun er tale om behov for katastrofeekspertes (særlig uddannede frivillige eller funktionærer inden for Dansk Røde Kors).

Hertil kommer, at hjælpeaktioner nu i langt de fleste tilfælde gennemføres som internationale aktioner, hvor de enkelte lande indskrænker sig til at sende materiel hjælp eller ovennævnte katastrofeekspertes.

Baggrunden herfor er, at der yderst sjældent opstår en katastrofesituation, hvor det ramte lands eget personel er sat helt ud af spillet. Ofte viser det sig endog, at der i et sådant område opstår en spontan trang til at deltage i hjælpearbejdet, således at udefra kommende personel alene bør omfatte få højt kvalificerede eksperter, der kan koordinere de kræfter, der allerede findes på stedet.

Der vil derfor næppe være basis for etablering af et rednings- og katastrofeforparts bestående af værnepligtige og frivillige, idet et sådant forparts yderst sjældent vil kunne finde anvendelse.

U-landshjælp

Dansk Røde Kors administrerer det danske undervisningshospital i Kinsasa, Congo, der finansieres på grundlag af loven om teknisk bistand til udviklingslandene.

Personalet, der for tiden udgør et antal congolesere og ca. 70 europæere, består af læger, sygeplejersker m. v. Man kunne eventuelt tænke sig muligheden af at anvende et mindre antal værnepligtige læger. En forudsætning herfor må dog være, at de pågældende taler og skriver fransk.

Herudover har Dansk Røde Kors ikke for tiden bistandsprojekter i u-landene.

Som det fremgår af ovenstående, kan Dansk Røde Kors kun lejlighedsvis og da i meget begrænset omfang gøre brug af værnepligtigt personel.

Principielt er Dansk Røde Kors imidlertid særdeles positiv over for tanken om at kunne disponere over unge værnepligtige i påkommende tilfælde, men selv med en nok så stor udvidelse af vort virkefelt inden for u-landsarbejdet og selv med en katastrofe af meget stort omfang, vil der næppe opstå et behov, der kan give mere end ganske enkelte af de værnepligtige mulighed for at komme til at gøre en indsats på disse områder.

København, den 3. september 1969

H. Reedtz Funder

Vicegeneralsekretær

Aldrig Mere Krig, dansk afdeling af »War Resisters' International«:

— — — meddele, at vi støtter det fremsatte medlemsforslag om fælles-nordiske regler for civilt statsarbejde. Vi kan ligeledes deltage i anbefalingen af fredsskabende, alternative muligheder for værnepligtsaftjening, herunder u-landstjeneste og indsats i et nordisk hjælpekorps.

Vi vil i denne forbindelse pege på, at Aldrig Mere Krig allerede i november 1968 efter et kommissionsarbejde anbefalede, at alle værnepligtige — altså ikke blot militærnæglere — fik mulighed for at aftjene værnepligt under u-landsarbejde som u-landsfrivillige i konsekvens af, at u-landsarbejde er en del af dansk sikkerhedspolitik.

Forslaget om et internationalt hjælpekorps til indsats i katastrofesituationer, skabt på nordisk basis, kan kun anbefales ud fra det i forslaget anførte. Vi understreger, at et sådant korps må have et absolut ikkemilitært indhold, og at dets arbejde må udføres under iagttagelse af absolut neutralitet under en eventuel indsats i krigshærgede områder. Ledelsen af et sådant korps kan med fordel henlægges til ikkestatslige organer, således som f. eks. udsendelsen af danske u-landsfrivillige er overladt til den private organisation Mellempfolkeligt Samvirke.

København, den 17. juni 1969

Aldrig Mere Krig

Per Ekelund

Landsformand

Mellempfolkeligt Samvirke:

— — — skal vi gøre opmærksom på, at indenrigsministeriet den 27. august 1969 har nedsat et udvalg med den opgave at udarbejde forslag til en lov, hvorefter værnepligtige får mulighed for at vælge at udføre bistandsarbejde i et udviklingsland i stedet for at aftjene værnepligt ved det militære forsvar, i civilforsvaret eller ved civilt arbejde. Mellempfolkeligt Samvirke er repræsenteret i udvalget, og vi henviser i den foreliggende sag til den betænkning, der til sin tid vil fremkomme fra udvalget.

København, den 5. november 1969

Mellempfolkeligt samvirke

Chr. Kelm-Hansen

Generalsekretar

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF):

Dansk Ungdoms Fællesråd har igennem flere år beskæftiget sig med spørgsmålet om aftjening af værnepligt ved tjeneste i et U-land.

I en henvendelse til folketingets medlemmer den 18. november 1968 skrev DUF bl. a.:

Dansk Ungdoms Fællesråd opfordrer folketinget til at undersøge mulighederne for, at to års arbejde i et udviklingsland kan erstatte værnepligt i Danmark for unge u-landsfrivillige, der findes fagligt og menneskeligt kvalificerede til u-landsarbejde.

Dansk sikkerhedspolitik må ikke blot omfatte forsvar af dansk territorium, men også indsats i den verdensomspændende kamp mod sulten, sygdommene og den økonomiske underudvikling, der af mange anses for den største fare for verdensfreden. U-landsarbejde som alternativ værnepligts-

form vil tjene udviklingen af det internationale samarbejde og vil give mulighed for en forøgelse af den danske bistand til udviklingslandene på dette område.

Vi henviser i denne forbindelse til, at andre europæiske lande har gennemført ordninger vedr. u-landsarbejde som alternativ værnepligtsform.

Vi opfatter det som en forudsætning, at der under en u-landsværnepligtsordning kun udsendes de u-landsfrivillige, som udviklingslandene selv udtrykker ønske om at modtage, og at der ved udvælgelsen af de værnepligtige u-landsfrivillige stilles de samme faglige og menneskelige kvalifikationskrav, som hele tiden har været stillet ved udsendelse af danske u-landsfrivillige.

Vi anbefaller i øvrigt, at administrationen af en u-landsværnepligt overlades til Mellemlfolkeligt Samvirke, som et led i udsendelsen af danske u-landsfrivillige under bistandsprogrammet dansk ungdoms u-landsarbejde.

Vi opfordrer folketinget til at tage spørgsmålet om u-landstjeneste som alternativ værnepligtsform op til nøje undersøgelse i forbindelse med forsvarsdebatten med henblik på en eventuel senere principbeslutning.

Men hensyn til forslaget om at danne et nordisk katastrofeforps, der består af udvalgte værnepligtige, våbenfrie og frivillige, til brug for deltagelse i hjælpeaktioner af forskellig art i indland såvel som udland, kan DUF støtte tanken om, at et sådant katastrofeforps bygges op på nordisk basis.

Såfremt et sådant hjælpeforps havde eksisteret, er vi overbevist om, at det ville have kunnet yde en værdifuld hjælpeindsats i f. eks. Vietnam og Nigeria.

Dansk Ungdoms Fællesråd kan således varmt anbefale, at det stillede forslag om at samordne bestemmelserne om våbenfri tjeneste samt derved at lade international tjeneste under visse vilkår blive et alternativ til almindelig værnepligt bl. a. gennem oprettelse af et nordisk hjælpeforps vedtages af Nordisk Råd.

København, den 14. august 1969

Dansk Ungdoms Fællesråd

Axel Sløk

Dorte Bennedsen

Socialistisk Folkepartis Ungdom:

Et nordisk katastrofeværn har vor fulde sympati. Vi ser meget positivt på en forsvinden af halvmilitære værn, som f. eks. det danske civilforsvar, og en erstatten af disse med et civilt katastrofeværn med rent humanitære opgaver.

Et sådant værn kunne benyttes både inden- og udenlands og både i krig og fred. Da det ingen plads i totalforsvaret har, vil endvidere alle militær- og våbennægttere (undtagen Jehovas Vidner) kunne anvendes her. Som det er for tiden, i det mindste i Danmark, udskrives nogle militærnægttere til civil-

forsvaret uden legal mulighed for at nægte dette, idet det hævdes at civilforsvaret har rent humanitære og ikke-militære opgaver. Dette sker på trods af, at enhver med det mindste kendskab til disse sager, ved, at integrationen mellem civilforsvar og de rent militære værn er vidt fremskreden.

Kan derfor bestemmelserne harmoniseres, så vi for det første får et katastrofeværn uden forbindelse med totalforsvaret, og for det andet sikrer at man ikke mod sin vilje kan udskrives til halvmilitære støtteenheder, opererende under humanitært dække, har forslaget vor støtte.

Hvorvidt det er klogt at operere med værnepligtige som led i u-landsbistand stiller vi os meget tvivlende over for, men finder, at der her først og fremmest må lyttes til de organer og organisationer, der formidler teknisk bistand. Finder disse forslaget af værdi, vil vi være meget åbne.

København, den 15. august 1969

Steffen Lunn

Formand for politisk
sekretariat

Venstres Ungdom har i skrivelse den 5 augusti 1969 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

F i n l a n d

Ministeriet för utrikesärendena:

— — — Förslagsställarna i Nordiska rådet har önskat undersöka möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst i de nordiska länderna, samt att under vissa villkor låta internationell tjänst i en nordisk hjälpkår utgöra ett alternativ till allmän värnplikt. I det följande behandlas förslaget med beaktande inom den finländska fredskåren.

På de arbetsfält, utvecklingsbiståndet omfattar, råder det brist på kvalificerad personal för fältarbetet. Med de nu till buds stående medlen saknar fredskåren möjlighet att rekrytera personal från ett flertal yrkesområden. Om värnpliktiga med lämplig yrkesutbildning kunde fullgöra sin militärtjänst inom fredskåren, skulle detta utan tvivel innebära en värdefull breddning av fredskårens rekryteringsbas.

För att en insats i fredskårsarbetet skall vara meningsfull bör tjänstgöringstiden vara minst två år. För de värnpliktiga skulle tjänstgöring i fredskåren med andra ord innebära en avsevärd förlängning av värnpliktstiden.

Medelåldern för de finska fredskåristerna har varit 26 år. Vid denna ålder har en person vanligen nått en sådan mognad och yrkesskicklighet att han kan komma i fråga vid rekryteringen av fredskårister. Detta inne-

bär att inkallelseåldern för dem som önskar fullgöra sin värnplikt inom fredskåren skulle vara avsevärt högre än normalt. Då avsikten med fredskåren är att sända personer med bästa möjliga kvalifikationer till utvecklingsländerna, borde de värnpliktiga äga en sådan yrkesskicklighet att deras deltagande i fredskåren inte skulle innebära en sänkning av fredskårens kvalitet.

Beträffande möjligheten för värnpliktiga att tjänstgöra i den finska fredskåren för närvarande anför ministeriet följande:

Till den finländska fredskåren rekryteras unga yrkeskunniga personer, som ingår ett tvåårigt arbetsavtal med utrikesministeriet.

Personer i värnpliktsåldern med lämplig utbildning och yrkeserfarenhet för tjänstgöring i utvecklingsländerna har i princip möjlighet att ansöka om inträde i fredskåren. Då personer i värnpliktsåldern i allmänhet faller utanför den kategori av yrkeskunniga personer utvecklingsländerna prioriterar, innebär detta att sökande i värnpliktsåldern i viss mån är handikappade i konkurrensen med de övriga sökandena.

På uppdrag av ledningen för de nordiska biståndsorganisationerna har möjligheterna att skapa en nordisk fredskår undersökts, varvid konstaterats att det för närvarande inte finns förutsättningar för upprättandet av en gemensam nordisk fredskår. Däremot har man strävat till att förenhetliga anställningsvillkoren för de nordiska ländernas fredskårister.

Helsingfors den 12 augusti 1969

Risto Hyvärinen

Avdelningschef

Kurt Uggeldahl

Byråchef

Ministeriet för inrikesärendena:

Räddningstjänsten verkar i Finland främst på frivillig grund och såsom centralt organ för den frivilliga räddningstjänsten fungerar Räddningstjänstens centralkommitté. För utbildningen och finansieringen samt för den allmänna koordineringen av denna frivilliga räddningstjänst har Finlands Röda kors svarat. Bestämmelser om den i lag reglerade räddningstjänsten ingår i polislagen (23—26 §§). Ytterligare kan hänvisas till brandlagens stadganden (kap. 6). Den allmänna koordineringen av statens myndigheter åvilande uppgifter inom räddningstjänsten omhänderhas av avdelningen för polisärenden i inrikesministeriet.

Organiserandet av räddningstjänsten i syfte att ernå en fastare utformning av denna är först i begynnelseskedet och under utveckling. Av denna orsak är det ännu svårt att bedöma, huruvida vapenfri tjänstgöring kunde

fullgöras inom ramen för uppgifterna inom räddningstjänsten och utbildning ges vederbörande för detta ändamål.

Helsingfors den 12 augusti 1969

Arno Hannus

Avdelningschef,
regeringsråd

Klas G. Ivars

Yngre regeringssekreterare

Försvarsministeriet¹:

I princip har ministeriet ingenting emot att en sådan specialundersökning utföres, vars ändamål är att klargöra möjligheterna att samordna lagstiftningen angående vapenfri värnplikt i de nordiska länderna samt förutsättningarna för att de vapenfria värnpliktiga eventuellt skulle användas för internationell hjälpverksamhet inom ramen för ett slags nordisk hjälpkår.

Försvarsministeriet måste dock för Finlands del fästa uppmärksamhet på några synpunkter, som redan från början kan komma att inskränka möjligheterna att förverkliga förslaget hos oss, åtminstone vad den internationella utvecklingshjälpen beträffar. Av dessa kan följande nämnas:

1. I Finland har nyss eller den 21 februari 1969 utfärdats en lag angående vapenfri tjänst och civiltjänst (132/69), som trädde i kraft den 1 april. Denna lag ger uttryck för nuvarande riksdags ståndpunkt i saken. Det är knappast troligt att man börjar undersöka nya alternativ innan man fått ens konkreta erfarenheter av det system som tillämpats på basis av denna lag.

2. Fullgörandet av värnplikten utanför rikets gränser genom att delta i internationell utvecklingshjälpverksamhet kan inte förverkligas hos oss utan förändring av grundlagen.

Slutligen är det skäl att påpeka ett fel som ingår i motiveringarna till motionen. På första sidan av motionen talas det om ökningen av vapenvägrarnas antal och säges att denna ökning i Finland inte varit lika stark som i de övriga nordiska länderna, emedan Finlands lagstiftning varit mycket sträng. Finlands lagstiftning har knappast varit strängare än de övriga nordiska ländernas motsvarande lagstiftning. Det kan konstateras att befrielsen för s. k. Jehovas vittnen från all tjänstgöring i Sverige inte grundar sig på lag utan förverkligas med dispens på Kungl. Maj:ts beslut.

Av motiveringarna får man den uppfattningen, att antalet vapenfria värnpliktiga också i Finland skulle bli större, även om ökningen inte är lika

¹ Yttrandet översatt från finska.

stark som i de övriga nordiska länderna. Detta stämmer dock inte. Statistiken från åren 1961—1969 visar att procentsatsen vapenfria värnpliktiga av totalantalet av dem som inträtt i tjänst har varit i medeltal 0,48 procent. År 1968, alltså under det sista året från vilket uppgifter finns att tillgå, har procenten utgjort 0,47 procent eller således varit lägre än medeltalet. Totalantalet vapenfria värnpliktiga har hållit sig omkring 200. År 1967 var det 221, men år 1968 något lägre, 216. Det är sålunda omotiverat att tala om en ökning för Finlands del.

Helsingfors den 30 juli 1969

Kauko Pöyhönen

Kanslichef

H. Krogerus

Chefen för avdelningen
för militära ärenden

Kyrkostyrelsen¹:

— — — meddelar kyrkostyrelsen högaktningfullt, att den finner det önskvärt att man i denna fråga kan finna en gemensam lösning för de nordiska länderna varför det ifrågavarande förslaget borde bli föremål för en allvarlig prövning. Man torde kunna anse det ändamålsenligt att det planerade biståndsarbetet skulle utgöra ett led i den redan förekommande internationella biståndsverksamheten. Kyrkostyrelsen godkänner således i princip förslaget. Kyrkostyrelsen finner det dock viktigt att de för verksamhet i utvecklingsländerna utvalda personerna är både till personliga egenskaper och till yrkesskicklighet på en tillräckligt hög nivå så att deras arbetsinsats för att förbättra förhållandena i utvecklingsländerna skulle motsvara sitt syfte.

Helsingfors den 26 juni 1969

För kyrkostyrelsen:

Martti Simojoki

Eetu Rissanen

Finlands ortodoxa kyrkostyrelse:

— — — meddelar kyrkostyrelsen som sitt utlåtande att den finner det tillrådligt att man för dem, som vägrar väpnad tjänst, anordnar en möjlighet att utföra motsvarande tjänst inom området för civilförsvar, sjukvård,

¹ Ytterändel översatt från finska.

kommunal och statlig förvaltning, internationell räddningstjänst och andra liknande uppgifter.

Kuopio den 30 juni 1969

Å kyrkostyrelsens vägnar:

Ärkebiskop Paavali

Ordförande

Mauri Kononen

Sekreterare

Finlands Röda kors:

Utan att gå in på de till vapenfri militärtjänst förknippade principfrågorna anser Finlands Röda kors att de i hemställdan framställda praktiska förslagen är aktuella och värda en ingående undersökning.

Finlands Röda kors anser, att det i hemlandet förekommer inom räddningstjänsten och brandväsendet kontinuerlig brist på personal som kan bistå katastrofmyndigheterna. Om man kunde organisera vapenvägrarna funktionellt och av dem bilda skolade hjälpgrupper, vilka kunde tjänstgöra t. ex. vid vissa brandkårer, kunde dessa hjälpgrupper vara till nytta bl. a. vid bekämpningen av skogs- och andra bränder, vid efterspaning och transport av skadade och vilsegångna personer, i förstahjälpverksamhet och andra dylika uppgifter.

Allteftersom det internationella samarbetet utvecklas kunde man av detta manskap få en utvald personal — som valts bl. a. på basis av språkkunskaper — som i vissa fall kunde användas i internationell katastrofverksamhet.

Till tjänstgöring i utvecklingsländer ställer sig Finlands Röda kors i viss mån tvekan. Finlands Röda kors anser, på basis av egen erfarenhet, att den personal som sänds till internationella utvecklingsuppgifter bör fylla synnerligen höga fysiska och psykiska lämplighetsfordringar. Personalen bör vara kompetent inom något yrkesområde som kommer ifråga i utvecklingsarbetet och dessutom ha tillräckliga språkkunskaper. Då unga män i värnpliktsåldern i allmänhet icke ännu har någon yrkesutbildning, torde det här komma i fråga närmast personer som erhållit uppskov från militärtjänst på grund av långt framskridna studier inom teknikens, medicinens, lantbrukets och andra liknande områden. Erforderlig yrkesutbildning kan delvis ordnas under tjänstgöringstiden, men man bör se till att de som väljs för utvecklingshjälparbete icke kommer i en fördelaktigare ställning än övriga värnpliktiga eller vapenvägrarna. Alla utvecklingshjälpprogram kräver dessutom sin egen förhandsskolning för just det land och den uppgift det är fråga om.

Sammanfattningsvis anser Finlands Röda kors, att initiativet är värt en

detaljerad undersökning. Då ärendet i många avseenden tangerar Finlands Röda kors verksamhet, hoppas organisationen bli informerad om planens eventuella vidare utveckling och även få framlägga sina åsikter i saken.

Helsingfors den 29 augusti 1969

Elli Nurminen

Viceordförande

G. Rosén

T. f. general-
sekreterare

Finlands studentkårers förbund:

Finlands studentkårers förbund har i flera sammanhang fäst uppmärksamheten vid att den värnpliktiges möjlighet att vägra bära vapen enligt finländsk lagstiftning är alltför begränsad, genom att enbart allvarliga samvetsskäl baserade på religiös eller etisk övertygelse kan accepteras som grund för värnpliktsvägran. Bedömningen av värnpliktsvägrarens övertygelse har i praktiken varit synnerligen sträng. I den finländska lagstiftningen anses vapenfri tjänst inte vara likvärdig med militär värnplikt. Ett bevis på detta är bl. a. den längre tjänstgöringstiden för vapenfri tjänst.

Finlands studentkårers förbund har även konstaterat att de olika formerna av vapenfri tjänst är mycket ensidiga. Ehuru den finländska lagstiftningen som ett alternativ ger möjligheten att tjäna inom kommunal och statlig förvaltning, sker tjänsten vanligen enligt lagens andra alternativ, nämligen vid ett universitets- eller centralsjukhus eller vid en kommunal vårdanstalt. Finlands studentkårers förbund finner det positivt att man inom Nordiska rådet har fäst uppmärksamheten vid behovet att skapa nya alternativa former för vapenfri tjänstgöring. Förbundet konstaterar dock att det förslag som framförts till Nordiska rådet inte alls fäst någon uppmärksamhet vid en helhetsbehandling av frågan om vapenvägran, vilket vore synnerligen viktigt. Man har bara framhållit en ytterst alternativ tjänstgöringsform för värnpliktsvägrarna, vilket samtidigt skulle utgöra en dellösning av u-hjälpsfrågan.

Förbundet anser att man då värnpliktsvägrarnas alternativa tjänstgöringsformer utvecklas bör undersöka hur värnpliktsvägrarnas grupp är sammansatt, då ju systemets utvecklande på ett avgörande sätt är beroende av grunderna för vapenvägran. En värnpliktsvägrares inställning till de alternativa tjänstgöringsformerna beror i hög grad på huruvida hans vägran grundar sig på att han fördömer dödande i sig självt, ställer sig helt avvisande till försvarsmakten som en del av försvarsmekanismen eller är ovillig att på något sätt försvara det rådande samhällssystemet. Härvid bör man komma ihåg att värnpliktsvägrarnas avsikt är att bidra till arméernas avskaffande

och inte att stöda dessa genom alternativa system. Vissa vägrare, t. ex. Jehovas vittnen underkastar sig inga alternativa tjänstgöringsformer.

Finlands studentkårers förbund konstaterar att det förslag som framförts i Nordiska rådet inte kan anses som en generell lösning på värnpliktsvägrarnas problem. Till tanken på att göra den förslagna tjänstgöringsformen till ett alternativ ansluter sig vissa synpunkter, vid vilka Finlands studentkårers förbund önskar fästa Nordiska rådets uppmärksamhet.

I förslagets motivering påpekas att u-ländernas behov av arbetskraft inte är begränsad till akademisk arbetskraft utan att dessa länder även behöver icke-akademiker. Man kan dock inte utgå från att värnpliktsvägrarna skulle bestå enbart av personer med akademisk utbildning eller yrkesskolning. Särskilt i Finland är den icke fackutbildade befolkningens andel av hela befolkningen synnerligen stor, och u-länderna är inte i behov av sådan arbetskraft. Därför skulle tjänsten i u-länderna bli ett privilegium för de yrkesutbildade.

Tanken på att bilda internationella räddnings- och katastrofkårer förtjänar att undersökas. Därvid borde speciell uppmärksamhet fästas vid frågan om vid vilka slags katastroffall dessa kårer kunde användas och hurudana uppdrag de kunde utföra utan att ens indirekt utnyttjas för militära ändamål.

Det förslag som framlagts i Nordiska rådet är inte bara ett bevis på en vilja att finna nya meningsfulla alternativ för vapenfri tjänst utan även ett bevis på en strävan att finna nya lösningar för att lindra u-ländernas problem. Förbundet konstaterar dock att det nu framlagda förslaget är av ytterst ringa betydelse för lösandet av u-ländernas enorma problem och att u-hjälpens sammankopplande med de nordiska ländernas försvarsproblem kan ge de nordiska regeringarna ytterligare anledning att uppskjuta u-hjälpsproblemets totallösning.

Finlands studentkårers förbund anser att det svåraste problemet för förverkligandet av samnordiska u-hjälpskårer utgörs av de nordiska ländernas varierande försvars- och utrikespolitiska bindningar. Däremot kan dessa inte anses vara ett hinder för ett förenhetligande av bestämmelserna rörande vapenfri tjänstgöring. Förbundet stöder tanken på att förenhetliga dessa bestämmelser förutsatt att man samtidigt strävar till att förutom religiösa och etiska skäl även social eller politisk övertygelse accepteras som grund för vapenvägran.

Helsingfors den 22 augusti 1969

Suomen ylioppilaskuntien liitto — Finlands studentkårers förbund

Kimmo Eskola

Ordförande

Matti Louekoski

Generalsekreterare

Suomen teiniliitto r.y. — Finlands skolungdomsförbund:

Suomen teiniliitto — Finlands skolungdomsförbund har direkt samarbete med de nordiska skolungdomsförbunden. Detta samarbete strävar vi ständigt att utvidga till skol- och ungdomspolitiska frågor i allmänhet. På detta grundar vår organisation sitt förhållande till det nordiska samarbetet. Suomen teiniliitto har inte på grund av sitt verksamhetsfält speciell ståndpunkt på lagstiftliga specialfrågor om utvecklandet av det nordiska samarbetet. Beträffande de detaljerade förslag som kommer fram i det till Nordiska rådet givna initiativet framhåller Suomen teiniliitto följande.

Suomen teiniliitto godkände enhälligt på sitt förbundsmöte hösten 1968 ett förslag, där förbundsstyrelsen uppmanas forska och klargöra möjligheterna för att värnplikten skulle kunna bli ersatt med u-hjälpsarbete. Som följd av detta förbundsmötesbeslut understöder Suomen teiniliitto det förslag som lämnats till Nordiska rådet. Vi anser att katastrofhjälp kan räknas till u-hjälpen.

Vid undersökning av u-hjälpstjänstgöringsarrangemang skall verksamhetens mål och art värderas mycket noga. Suomen teiniliittos förbundsmöte har lagt märke till den barmhärtighetsmentalitet som kommit fram i u-hjälpen, denna skall ersättas med en strävan till en rättvisare helhetslösning på världsekonomin. I fredskårernas arbete skall detta synsätt tagas i betraktande. Målen för hjälpverksamheten skall väljas med helhetslösning i sikte. Odemokratiska och socialt orättvisa samhällsstrukturer som står som hinder för utvecklingen, får ej befastas i u-hjälpens namn.

Helsingfors i juli 1969

Olli J. Ojanen

Ordförande

N o r g e**Justis- og politidepartementet:**

— — — Forslaget har av Justisdepartementet vært forelagt for Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet, Norges Røde Kors, Norsk folkehjelp, Norges fredsråd, Norges forsvarsforening og Folk og forsvar. Alle de nevnte instanser har avgitt svar, men flere av dem har — til dels på grund av at de ikke har fått tid til å behandle saken på organisasjonsmessig måte — ikke innlatt seg på realiteten i saken.

I Innst. S. nr. 42 (1967—68) om arbeidsoppgave for tjenestepliktige etter lov av 19. mars 1965 om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner, henstilte Storlingets justiskomite til departementet at det ble foretatt en nærmere utredning bl. a. av spørsmålet om fredskorps-tjeneste for både militære og sivile tjenestepliktige. Saken er til behandling i departe-

mentel og man regner med å legge frem en melding for Stortinget i løpet av førstkommande sesjon.

Justisdepartementet antar at tanken om å undersøke mulighetene for en samordning av de nordiske lands lovgivning om »vapenfri tjenst» bør overveies, men man finner ikke å burde ta noe endelig standpunkt til spørsmålet før Stortinget har behandlet ovennevnte melding.

Oslo, 17. september 1969

Elter fullmakt

A. Irgens

Aage Jansen

S v e r i g e

SIDA:

SIDA tillstyrker utan erinran den del av medlemsförslaget, som syftar till att i de nordiska länderna åstadkomma enhetligare bestämmelser än som gäller för närvarande om vapenfri tjänst. En åtgärd av det slaget ligger uppenbarligen helt i linje med liknande strävanden på andra områden, som har att göra med de medborgerliga rättigheterna och skyldigheterna.

Förslagsställarna anser att ett steg i syfte att nå ett nordiskt samgående på det aktuella området vore om möjligheter infördes till internationell tjänst som alternativ till militär värnplikt. I första hand avses därvid tjänstgöring i u-land.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1968 års riksdag om utvecklingsbiståndet (1968: 101) anfördes att ett viktigt syfte för svensk utrikespolitik är att bidra till utjämning och större förståelse mellan folken och att därigenom främja internationell solidaritet och en fredlig utveckling i världen. Det framhölls vidare, att det svenska utvecklingsbiståndet, som är att anse som en del av utrikespolitiken, står i samklang med dessa strävanden.

Ett på detta sätt formulerat utrikespolitiskt syfte strider inte mot huvudlinjen i den svenska försvarspolitik.

Det finns anledning att anse tjänstgöring i u-land som en fredsfrämjande insats.

Det förefaller emellertid ej vara välbetänkt att anlägga försvarspolitiska synpunkter på det rent konkreta utvecklingssamarbetet. Här är det fråga om gemensamma ansträngningar för att med personella och materiella resurser från såväl vårt eget land som från ett u-land åstadkomma ekonomiska, sociala och kulturella förändringar i positiv riktning. Det är ett samhällsbyggande och en produktion, som efterfrågar kunskaper och fär-

digheter, kapital och varor, allt utifrån behov och önskemål, som det tillkommer u-landet att formulera och prioritera. Det är knappast sannolikt att denna efterfrågan annat än i undantagsfall inriktas på personella resurser av det slag som värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga i vårt land representerar. Helt uteslutet bör det vara att söka lösningar på problem i det svenska samhället genom att i önskvärd riktning påverka ett u-lands prioriteringar.

SIDA ifrågasätter sålunda inte utvecklingssamarbetets fredsbevarande effekter och har inte någon erinran mot åtgärder, som skulle göra det möjligt för på vanligt sätt -- i enlighet med mottagarländernas prioriteringar -- rekryterade biståndsarbetare att efter särskild prövning få räkna fullgjord tjänst i u-land som helt eller delvis utbytbar mot eventuellt återstående militärtjänst. Däremot kan SIDA av skäl som anförts ovan ulifrån de intressen biståndsmyndigheten har att bevaka inte finna det tillräckligt motiverat att införa möjligheten till internationell tjänst som alternativ till militär värnplikt.

Medlemsförslaget går också ut på att få till stånd en nordisk hjälpkår av sådana värnpliktiga, vapenfria och frivilliga som efter prövning uttagits till internationell tjänst, d. v. s. främst tjänstgöring i u-land. I sin beskrivning av denna kår återger förslagsställarna vissa delar av de direktiv, som utfärdats för 1968 års utredning om biståndsutbildning. I avvaktan på vad som kan komma att föreslås av denna utredning vill SIDA i detta sammanhang endast hänvisa till sitt yttrande den 27 juni 1966 i anledning av herr Sven Sundins medlemsförslag till Nordiska rådet angående nordiskt fredskårssamarbete. Enligt detta förslag skulle de nordiska regeringarna överväga att inom en icke alltför avlägsen framtid ersätta de nuvarande nationella organisationerna med en gemensam nordisk fredskårsorganisation. SIDA kunde inte av vare sig formella eller reella skäl biträda förslaget. De erfarenheter från biståndsverksamheten, som SIDA sedan dess haft tillfälle att samla, ger inte anledning till en ändrad inställning. SIDA hyser också tveksamhet i fråga om behovet av den i medlemsförslaget beskrivna katastrofhjälpskåren, något som torde komma att närmare belysas av 1968 års utredning om biståndsutbildning.

SIDA stöder sålunda förslaget att rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst men anser sig inte kunna biträda förslaget om att låta internationell tjänst under vissa villkor bli ett alternativ till allmän värnplikt och att få till stånd en nordisk hjälpkår.

Stockholm den 25 augusti 1969

Ernst Michanek

Torgil Ringmar

Överbefälhavaren:

Det svenska totalförsvaret tillförs erforderliga personella resurser genom ett antal pliktlagar. Genom värnpliktslagen åläggs svenska män mellan 18—47 år att efter prövning vid inskrivningsförrättning genomgå militär utbildning för användning i försvarets krigsorganisation. I målsättningen för krigsmakten anges att varje vapenför svensk, som inte är bunden av andra viktiga uppgifter inom totalförsvaret, bör sättas i stånd att militärt delta i kampen för landets självständighet. De civila delarna av totalförsvaret förses med erforderliga personella resurser genom andra pliktlagar, t. ex. civilförsvarslagen.

För hjälpsatser av den typ som avses i motionen finns inom ramen för det svenska FN-engagemanget en teknisk kader organiserad. Den består av kvalificerade arbetsledare som — i likhet med FN-bataljonerna — rekryteras på frivillig väg. Fullgjord utbildning för personal som ingår i kadern eller utlandstjänst i kadern får inte tillgodoräknas som värnpliktstjänstgöring.

Stöd till utvecklingsländer genom personliga tjänster har även inom andra verksamhetsgrenar hittills alltid förutsatt ett frivilligt åtagande av den enskilde genom anställning eller kontraktsbindning. Så bör förhållandet vara även i framtiden.

En blandning mellan frivilligt åtagande och plikttjänstgöring synes vara principiellt olämplig. I den mån som svenska medborgare av ideella eller andra skäl önskar göra en insats för utvecklingsländerna torde de efter avslutad utbildning och dokumenterad lämplighet ha goda möjligheter härtill utan att detta behöver vara förenat med svensk värnplikt eller motsvarande.

Det är omvittnat av ansvariga myndigheter att den personal som skall tjänstgöra i utvecklingsländer måste ha en gedigen utbildning. Erfarenheterna från hittills genomförda svenska FN-engagemang visar också att höga krav måste ställas på den personal som tjänstgör utomlands. Vid tidpunkten för den grundläggande värnpliktsutbildningens fullgörande besitter svensk manlig ungdom endast i undantagsfall sådana kunskaper och färdigheter som är erforderliga för en effektiv u-landstjänst.

Att mot denna bakgrund begränsa urvalet för den betydelsefulla u-landshjälpen till sådana som av olika skäl söker vapenfri tjänst synes olämpligt.

Överbefälhavaren har tidigare av ovan redovisade skäl motsatt sig att alternativ för värnpliktstjänstgöring i enlighet med det nu framlagda förslaget skapas. Detta ställningstagande gäller alltfört.

I Sverige studerar för närvarande 1968 års utredning om biståndsutbildning på Kungl. Maj:ts uppdrag förutsättningarna för att utbilda vapenfria tjänstepliktiga, värnpliktiga och andra personalkategorier för bl. a. internationell biståndsverksamhet. Det synes nödvändigt att på detta sätt först

studera de nationella förutsättningarna för förändringar i den riktning som föreslås i motionen innan problemet tas upp på nordisk basis.

Stockholm den 13 augusti 1969

På uppdrag av överbefälhavaren

S. Synnergren

Chef för försvarsstaben

Nils-Fr. Palmstierna

1968 års utredning om biståndsutbildning:

Enligt sina direktiv skall 1968 års utredning om biståndsutbildning utreda förutsättningarna att anordna utbildning för internationell biståndsverksamhet inom ramen för värnpliktstjänstgöringen och den vapenfria tjänsten. Även kvinnor skall kunna få del av denna utbildning. Utbildningen skall äga rum i Sverige och varje tjänstgöring utomlands skall vara frivillig. Om utbildningen kommer till stånd kan en grund skapas för en särskild organisation av vapenfria tjänstepliktiga, värnpliktiga och kvinnor som kompletterar den tekniska kontingenten i beredskapsstyrkan för FN-tjänst vid hjälpaktioner i katastroffall. En av styrelsen för internationell utveckling framförd tanke om upprättandet av en reservkår för biståndstjänstgöring skall i sammanhanget beaktas.

Vad i medlemsförslaget hemställs om förenhetligande av bestämmelserna för vapenfri tjänst faller utom ramen för utredningens arbete. Utredningen utgår i sitt arbete från gällande svenska bestämmelser om värnplikt och vapenfri tjänst.

Huruvida den i direktiven för utredningen beskrivna organisationen för hjälpaktioner i katastroffall kan organiseras på nordisk basis undandrar sig för närvarande utredningens bedömande. Möjligheterna härtill torde dock ej vara beroende av vapenfrilagstiftningens utformning i de nordiska länderna. Såvitt utredningen nu kan bedöma torde en svensk katastrofkår till väsentliga delar komma att rekryteras bland värnpliktiga och kvinnor. Kriteriet för uttagning till utbildning för katastrofkåren bör enligt utredningens mening uteslutande vara den enskildes förutsättningar och intresse för utbildningen och tjänstgöringen. Vapenfria tjänstepliktiga bör sålunda inte äga företräde.

Stockholm den 12 augusti 1969

Sven Mellqvist

Utredningsman

I. Engman

Vapenfrinämnden:

Förslaget mynnar ut i hemställan att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst samt att därvid genom att låta internationell tjänst under vissa villkor bli ett alternativ till allmän värnplikt få till stånd en nordisk hjälpkår.

Förslaget synes således i första hand syfta till att möjliggöra internationell tjänst såsom en form av vapenfri tjänstgöring. När det gäller de vapenfrias tjänstgöring har vapenfrinämnden emellertid icke någon erfarenhet. Enligt Kungl. Maj:ts instruktion för nämnden (SFS 1966: 431) är dennas uppgift inskränkt till att pröva huruvida de förutsättningar, som lagstiftaren uppställer för tillstånd till vapenfri tjänst, är för handen beträffande ifrågakommande värnpliktiga. Vilket slag av tjänstgöring, som de vapenfria skall fullgöra, bestämmes däremot av arbetsmarknadsstyrelsen utan medverkan av nämnden (4 § lagen om vapenfri tjänst, 1966: 413). Med hänsyn härtill anser nämnden sig icke kunna avge yttrande rörande den föreslagna tjänstgöringen för vapenfria.

Av förslaget kan icke med säkerhet utläsas om därmed åsyftas att gemensamma bestämmelser bör utarbetas även rörande de förutsättningar som bör gälla för att värnpliktiga skall kunna beviljas tillstånd till vapenfri tjänst. I vart fall innehåller förslaget icke någon antydning om riktlinjer för en gemensam lagstiftning i sådant hänseende. Nämnden finner sig därför — även om nämnden i och för sig har stor förståelse för önskemål om gemensam nordisk lagstiftning på området — icke heller i denna del kunna avge yttrande.

I förslaget har åberopats motion i svenska riksdagen om översyn av lagen om vapenfri tjänst. I anslutning härtill vill nämnden meddela, att nämnden den 27 februari 1969 avgivit yttrande till riksdagens andra lagutskott över vid årets riksdag väckta dels lika lydande motionerna I: 346 och II: 393 om ändring av bestämmelserna om vapenfri tjänst, dels motionen I: 390 om översyn av lagen om vapenfri tjänst (*se Bihang*).

Stockholm den 12 juni 1969

På vapenfrinämndens vägnar

Ake Paulsson

Jan-Ingvar Roos

BIHANG

Yttrande från vapenfrinämnden till riksdagens andra lagutskott i anledning av motion om översyn av lagen om vapenfri tjänst

Med hänsyn till det i 2 § instruktionen för vapenfrinämnden (SFS 1966:431) angivna kompetensområdet för nämnden förutsätter denna att yttrande begäres endast i vad motionen berör frågorna om nämndens sammansättning och om villkoren för erhållande av vapenfri tjänst.

Nämnden avger denna dag yttrande till utskottet över vid innevarande års riksdag väckta likalydande motionerna I: 346 och II: 393. Då dessa motioner, i vad de angår nämndens verksamhetsområde, tar upp i stort sett motsvarande spørsmål som motionen I: 390, vill nämnden beträffande sistnämnda motion hänvisa till vad som anförts i förenämnde yttrande (*se Bilagstillägg*).

Härutöver vill nämnden anföra följande. I motionen säges bl. a. att begreppet djup samvetsnöd kan tolkas olika beroende på den enskildes individens inställning till värnpliktsvägran, till religiös och etisk övertygelse etc. I det bilagda yttrandet har nämnden närmare beskrivit den situation, som enligt nämndens mening åsyftas med vapenfrilagens uttryck att bruk av vapen mot annan icke är förenligt med den värnpliktiges allvarliga personliga övertygelse och skulle medföra djup samvetsnöd för honom. Den personliga, djupgående konflikt, som lagstiftaren velat uttrycka med orden djup samvetsnöd, är av sådan natur att motionärens påstående att uttrycket kan tolkas på olika sätt framstår som felaktigt. En annan sak är att personer, som har en så beskriven inställning till vapenbruk, kan ha nått denna på olika vägar, exempelvis av religiösa bevekelsegrunder eller av allmänt etiska skäl.

Stockholm den 27 februari 1969

På vapenfrinämndens vägnar

Ake Paulsson

Sigward Olofsson

Yttrande från vapenfrinämnden till riksdagens andra lagutskott rörande motion**I: 390 om översyn av lagen om vapenfri tjänst**

Med hänsyn till det i 2 § instruktionen för vapenfrinämnden (SFS 1966: 431) angivna kompetensområdet för nämnden förutsätter denna att yttrande begäres endast såvitt motionerna avser ändring av 1 § lagen om vapenfri tjänst och nämndens sammansättning.

A. Ändring av 1 § lagen om vapenfri tjänst

Vid bedömande av hur villkoren för erhållande av vapenfri tjänst bör vara utformade måste följande förhållande hållas i minnet. Statsmakterna har beslutat att landet skall ha ett väpnat försvar. Detta är byggt på allmän värnplikt för män i vissa i värnpliktlagen angivna åldrar. Såsom anfördes bl. a. vid tillkomsten av den nuvarande vapenfrilagen (prop. 1966: 107, s. 44) är den allmänna värnpliktens bärande idé att försvaret utgör en hela folkets angelägenhet och att försvarsbördan skall fördelas om möjligt likformigt och även i övrigt rättvist. Vapenfrilagstiftningen innebär ett undantag från denna princip, betingad av respekten för individens åsiktsfrihet.

Mot bakgrunden av principen om allmän värnplikt är det uppenbart, att inte vilken åsikt som helst om vapenbruk kan få utgöra skäl för befrielse härifrån. Sålunda kan rimligen icke godtagas exempelvis enbart det förhållandet att den värnpliktige har en annan uppfattning än statsmakterna om hur vårt lands säkerhetspolitik bör utformas. Ej heller kan det vara till fyllest att åberopa åsikten att det bestående samhället icke är värt att försvara eller att de medel, som anslås till försvaret, skulle komma till bättre användning på annat sätt. I sådana hänseenden torde den enskilde få nöja sig med att försöka få sina synpunkter beaktade av statsmakterna i vanlig demokratisk ordning. Än vidare kan det inte heller gärna komma i fråga att en värnpliktig skulle kunna befrias från vapentjänst enbart av det skälet att han känner sig obehagligt berörd vid tanken på att skada en annan människa; en sådan känsla torde vara gemensam för de flesta människor i vårt land.

För att en värnpliktig skall kunna befrias från vapentjänst måste uppenbarligen fordras, att han kan anses intaga en särställning i förhållande till den stora massan värnpliktiga. I 1 § vapenfrilagen beskrives denna situation så att bruk av vapen mot annan icke är förenligt med den värnpliktiges allvarliga personliga övertygelse och skulle medföra djup samvetsnöd för honom. Den särbehandling lagen åsyftar har således avseende endast på värnpliktstjänstgöringens yttersta konsekvenser, tvånget att bruka vapen mot annan människa. Vapenbruk skall vidare — oavsett vilken situationen än är — stå så helt i strid med den värnpliktiges natur och personliga läggning och karaktär i övrigt, att en svårartad inre konfliktsituation skulle uppkomma om han tvingades att bruka vapen. Det är denna djupa personliga konflikt som lagstiftaren velat beskriva med uttrycket djup samvetsnöd.

Lagstiftningens syfte är att den värnpliktige icke skall behöva sättas i detta läge.

Allt sedan år 1902, då den första författningen rörande vapenfri tjänst tillkom, har villkoren för att erhålla sådan tjänst varit knutna till den värnpliktiges samvetsreaktion inför vapenbruket. Ursprungligen användes uttrycket allvarliga samvetsbetänkligheter, vilket genom 1943 års lagstiftning utbyttes mot det allttjämt använda uttrycket djup samvetsnöd. Någon tvekan om vilken situation som lagstiftaren åsyftar har veterligen icke tidigare yppats hos de tillämpande myndigheterna. En helt annan sak är att det alltid måste vara en svår och grannliga uppgift att i det enskilda fallet söka utröna, om den värnpliktige till sitt sinne är sådan som lagstiftaren förutsatt för att vapenfri tjänst skall kunna beviljas honom. Denna svårighet ligger i sakens natur och är ofrånkomlig vilket uttryck man än väljer för den situation, som lagstiftaren velat beskriva med uttrycket djup samvetsnöd.

I detta sammanhang vill nämnden uttala, att den ställer sig frågande till motionärernas påstående att den nuvarande formuleringen har omöjliggjort utarbetandet av en fast praxis för tilldelandet av vapenfri tjänst. Tillämpningen inom området är enligt nämndens mening tvärtom mycket fast, vilket tagit sig uttryck bl. a. i att Kungl. Maj:t hittills endast i några få fall funnit skäl ändra nämndens överklagade beslut. Att på senare år förhållandevis många sökande fått avslag på sina framställningar kan förvisso icke tagas som intäkt för påstående att praxis skulle vara vacklande utan förklaras av att den starka propagandan för vapenfri tjänst dragit med sig osedvanligt stor mängd sökande, som uppenbart icke uppfyller villkoren för sådan tjänst.

Nämnden finner vidare anledning att något uppehålla sig vid motionärernas påstående, att de enskilda utredningsmännens inställning till värnpliktsvägran och djup samvetsnöd, som självfallet är mycket varierande, har blivit avgörande för vapenfri nämndens utslag. Nämnden har från början av sin verksamhet sett som en mycket viktig uppgift att ingående informera utredningsmännen om den gällande vapenfri lagstiftningens innebörd i syfte att deras utredningar skall kunna utgöra ett tillförlitligt underlag för den bedömning, som nämnden ålagts att göra. Nämnden har vidare föreskrivit, att utredningsmännens utlåtande skall upptaga icke blott utredningsmannens egen bedömning och motiven härför utan även en fyllig redogörelse för det samtal han haft med sökanden och andra personer. Härigenom ges nämnden möjlighet att självständigt bilda sig en uppfattning om de förhållanden, som är av betydelse för bedömning av sökandens uppgivna inställning till vapenbruk, och med ledning härav taga ställning till ansökningen. I den mån så finnes erforderligt förordnar nämnden om komplettering av utlåtandet genom utredningsmannen eller om verkställande av ny utredning genom annan utredningsman. Med hänsyn till vad nu anförts anser nämnden att all rimlig garanti skapats för att nämndens beslut kommer att vila på tillförlitlig grund. — Det bör i sammanhanget framhållas, att det nuvarande utredningssystemet ger helt andra möjligheter till en objektiv och omsorgsfull penetrering av sökandens inställning än den förut gällande lagstiftningen. Det ökade antalet avslagna ansökningar bör betraktas även i belysning av detta förhållande.

Såsom framgår av det anförda har samvetsbegreppet stark hävd inom den svenska vapenfri lagstiftningen. Frågan om rätt till befrielse från vapentjänst har städse varit anknuten till att sådan tjänst utgjort en samvetsfråga för

den enskilde. Mot denna bakgrund skulle ett borttagande av uttrycket djup samvetsnöd i 1 § vapenfrilagen utan tvivel medföra en ändrad saklig innebörd av de villkor, som lagstiftaren avsett att uppställa för vapenfri tjänst. Enbart uttrycket allvarlig personlig övertygelse ger enligt nämndens mening icke i erforderlig utsträckning uttryck för den djupgående personliga konfliktsituation, som lagstiftaren åsyftar med den nuvarande lydelsen av 1 § vapenfrilagen. Nämnden kan därför icke tillstyrka motionen i denna del.

B. Nämndens sammansättning

Nämnden vill till en början erinra att vapenfrilagen icke ger andra föreskrifter om nämndens sammansättning än att den skall bestå av ordförande och sex ledamöter jämte ersättare samt att ordföranden och hans ersättare skall vara eller ha varit innehavare av domarämbete. Några särskilda bestämmelser om de andra ledamöterna har icke givits, och det har således av riksdagen helt överlämnats till Kungl. Maj:ts bedömande hur nämndens sammansättning bör vara i övrigt. Lagtekniskt föreligger icke hinder att Kungl. Maj:t, om så skulle befinnas lämpligt, till ledamot utser någon som företräder de icke-religiösa vapenpliktsvägrarnas åsikter.

Det ställer sig svårt för vapenfrinämnden att närmare yttra sig om de motiv, som anförts för motionen i denna del, eftersom nämnden därvid i viss utsträckning nödgas bedöma sig själv. Ledamöterna i nämnden har självfallet icke någon egen kunskap om vilka synpunkter som legat bakom att just de utselts till ledamöter, men de vill gärna föreställa sig att de utselts därför att de ansetts allmänt omdömesgilla och därtill i besittning av sådan insikt och erfarenhet från olika områden, som gör dem särskilt skickade att bedöma de värnpliktigas ansökningar. Sålunda föreligger hos ledamöterna erfarenhet bl. a. från religiös verksamhet, freds rörelser, internationell biståndsverksamhet, folkrörelser och psykologisk verksamhet. Men ingen ledamot är förvisso att anse som företrädare eller representant för någon viss åsikt i vapenfrifrågor.

Det är svårt att förstå vad motionärerna menar skulle vinnas genom förslaget. För den händelse man anser att nämnden behöver tillföras mera sakkunskap för att kunna objektivt bedöma de icke-religiösa sökandenas inställning till bruk av vapen, vill nämnden emellertid anföra att dessa sökandes skäl och värderingar icke är av så märklig natur att specialist skulle erfordras för uttolkning av desamma.

Motionärerna uttalar att det förhållandet att icke-religiösa vägrare oftare får avslag på sina ansökningar än religiösa kan antas i viss mån ha påverkats av att det icke finns någon företrädare för de icke-religiösa vägrarnas åsikter i nämnden. Läsaren av dessa rader i motionen kan inte gärna undgå att komma in på tankegången, att häri kan ligga en antydning att nämnden intar en avog inställning mot de etiska vapenvägrarna och att detta förhållande skulle behöva så att säga vägas upp av att en ledamot särskilt företräder dessa. I anslutning härtill vill nämnden framhålla, att nämnden ju är ett organ med domstolsliknande funktioner. I sin verksamhet har nämnden att strikt hålla sig till gällande lagstiftning och dess intentioner. Det är helt självklart att ledamöterna i sitt uppdrag besjålas endast av en uppriktig strävan att, med allt rimligt hänsynstagande till den enskilde, söka nå fram till ett objektivt riktigt avgörande i varje särskilt ärende i enlighet med vapenfrilagens bestämmelser. Ledamöterna är underkastade straffansvar för sin verksamhet. Om ledamot i nämnden skulle ha till uppgift att företräda en viss åsiktsriktning och därmed antagas genomgående ha en förhandsin-

ställning i ärendena, skulle nämnden helt mista sin karaktär av ett objektivt och opartiskt bedömande organ.

Enligt nämndens mening bör motionen i förevarande hänseende icke för-
anleda någon åtgärd.

Stockholm den 27 februari 1969

På vapenfrinämndens vägnar

Åke Paulsson

Sigward Olofsson

Uppsala domkapitel:

Sedan domkapitlet beretts tillfälle att yttra sig över ett av medlemmar i Nordiska rådet väckt förslag om vapenfri tjänst har domkapitlet beslutat som eget utlåtande åberopa följande av ledamoten professorn Ragnar Holte på domkapitlets uppdrag utarbetade förslag till dess yttrande i ärendet.

Fredstjänst som alternativ till allmän värnplikt

Kyrkornas världsråds fjärde generalförsamling i Uppsala 1968 uttalade bl. a.:

Kyrkorna bör — — — uppmana regeringarna att som ett alternativ till militärtjänst acceptera frivillig tjänst i utvecklingsarbete i vederbörandes eget land eller utomlands.

Under instämmande i detta uttalande vill domkapitlet oreserverat tillstyrka, att internationell tjänst (fredstjänst) lagfästes som alternativ till allmän värnplikt. Domkapitlet tillstyrker också förslaget att på nordisk basis bygga upp en hjälpkår, vars insats i första hand skall gälla u-länderna. Önskvärt vore dock, att den föreslagna verksamheten inte begränsades till akuta katastroftillfällen utan inriktades också på kontinuerligt utvecklingsarbete.

Skäl för beviljning av vapenfri tjänst

Domkapitlet vill vidare understryka, att de svenska lagbestämmelserna är i stort behov av översyn också vad gäller formuleringen av de grunder på vilka vapenfri tjänst beviljas. Förekomsten av djup samvetsnöd kan icke anses vara ett helt adekvat kriterium på allvarlig personlig övertygelse. Formuleringen gynnar ensidigt individualetiska och emotionella motiveringar på bekostnad av socialetiska och rationella. Man kan rent av råka i tvivelsmål, om lagstiftningens egentliga syfte är att en allvarlig moralisk övertygelse skall respekteras eller att personer med en speciellt känslig psykisk konstitution skall skyddas från mentala skador. Även formuleringen bruk av vapen mot annan är mindre väl vald. Den etiska bedömningen begränsas genom den på ett ohållbart sätt till den isolerade, enskilda handlingen och till den personliga relationen mellan individer. Gentemot detta måste hävdas,

att en allvarlig personlig övertygelse av mer genomreflekterat slag rimligen bör vara grundad i en etisk bedömning av hela det system i vilket denna handling ingår, d. v. s. försvarsväsendet som sådant, dess målsättning och metoder, dess innebörd för nationen och för mänskligheten i stort. Lagbestämmelsernas formuleringar svarar inte heller på ett adekvat sätt emot de vanligen förekommande motiveringarna hos dem som numera ansöker om vapenfri tjänst. Ser man på utvecklingen inom såväl den kristna som den utomkristna pacifismen, finner man en markant förskjutning från individualistiska motiveringar med tonvikt på individens samvetsnöd i riktning mot konstruktiva, rationellt-vetenskapligt underbyggda socialietiska motiveringar, där kärnan innebär en övertygelse att våldsmetoder alltid föder nytt våld och att icke-våldet därför är den i längden enda effektiva metoden att skapa en positiv fred. Socialietiska resonemang av denna typ förutsätter något slags vision av ett idealt samhälle och en teori om hur det skall förverkligas; de kan därför knappast isoleras från politiska ställningstaganden. Domkapitlet anser, att resonemang av denna senare typ är från allmänt etiska synpunkter överlägsna de mer individualistiska resonemangen och ställer sig därför kritiskt till tendensen i nuvarande rättspraxis att inte godta dem som fullvärdigt etiska.

Internordiskt förenhelligande av bestämmelserna om vapenfri tjänst

Domkapitlet vill slutligen uttala som sin uppfattning, att det säkerligen vore av värde om bestämmelserna rörande vapenfri tjänst inom de nordiska länderna kunde förenhelligas. Men då det kan befaras att en sådan samordning kan bli komplicerad och tidsödande att få till stånd, vill domkapitlet betona, att medlemsförslaget inte bör få utgöra något hinder för respektive länder att var för sig företa nödvändiga förändringar i gällande lagstiftning. Att sådana förändringar är påkallade för Sveriges vidkommande har ovan framhållits.

Uppsala den 8 oktober 1969

På domkapitlets vägnar

Ragnar Josefson

I. Möllerswärd

Överstyrelsen för Svenska röda korset:

2. Medlemsförslaget omfattar rekommendation till regeringarna att undersöka möjligheterna att

- a) förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst, samt
- b) att därvid genom att låta internationell tjänst bli ett alternativ till allmän värnplikt få till stånd en nordisk hjälpkår.

3. Beträffande 2 a) ovan föreligger icke anledning till yttrande eller synpunkter från Svenska röda korsets sida.

4. I vad avser rekommendationen enligt 2 b) ovan må framhållas, att frågan om olika former av bistånd till u-länder och utbildning härför vid flera tillfällen varit föremål för diskussion inom Röda korset. Bl. a. lämnades i februari 1969 under hand till ordföranden i 1968 års utredning om biståndsutbildning en PM angående u-landstjänst för bl. a. värnpliktiga i vapenfri tjänst (*se Bihang*). Kontakt har hållits vid ett par tillfällen med utredningen men något officiellt yttrande har ej begärts av utredningsmannen hittills.

5. I övrigt är intet att anföra från Svenska röda korset beträffande rekommendationen att utreda möjligheterna att upprätta en hjälpkår.

Stockholm den 26 augusti 1969

Överstyrelsen för Svenska röda korset

Olof Stroh

Generalsekreterare

BIHANG

PM angående u-landstjänst för bl. a. värnpliktiga i vapenfri tjänst

Inledning

Effektiv u-landstjänst förutsätter fackkunskap, språkkunskap, samarbetsförmåga, anpassningsförmåga och erfarenhet. Brister i språkkunskaper och erfarenhet kan i viss mån kompenseras genom att den ram inom vilken arbetet bedrivs är stabil och personellt välutrustad.

Katastrofhjälp

Vid katastrofhjälp liksom vid annat arbete i u-land nås de bästa resultaten nästan alltid om insatsen av det mottagande landets personal är mer omfattande än personalinsatsen utifrån. I varje fall eftersträvas integration, vilket ställer krav på språkkunskaper och i regel även betydande erfarenhet. I sammanhanget bör beaktas, att en personalgrupp utifrån som kommer från ett enda land ofta är svårare att integrera än en verkligt internationell grupp från flera länder. Detta beror på en benägenhet hos människor i en främmande miljö att sluta sig samman i språk- och erfarenhetsgemenskap, varigenom impulserna att söka gemenskap utanför gruppen ger mindre resultat.

I vissa lägen är det nödvändigt att använda förhållandevis stora och homogena grupper utifrån. Detta är fallet när operationen är dels mycket brådskande och dels tekniskt eller ledningsmässigt komplicerad (exempelvis RK-hjälpen i Biafra). I en sådan operation — som är sällsynt — finns ringa utrymme för erfaren personal.

Sammanfattningsvis kan sägas, att Röda korset endast sällan och då i liten omfattning kan använda oerfaren personal i katastrofhjälp. Därest en omfattande och praktisk utbildning kan ordnas under påfrestande förhållanden i u-land — vilket torde kräva samordning med utvecklingsprojekt — kan möjligheterna öka. Ett praktiskt utnyttjande av sådan personal i verkligt katastrofhjälpsarbete förblir dock oberäkneligt.

Utvecklingsprojekt

Inom Svenska röda korsets utvecklingsprojekt är strävan att begränsa antalet svenska delegater utpräglad. I regel finns en å två delegater inom varje projekt. Det rör sig därvid om personer med stor erfarenhet och mycket god yrkeskunskap. I viss utsträckning (liten) kan biträden knytas till sådana projekt, men då för egen utbildning och endast om särskilda medel kan ställas till förfogande härför.

Ett möjligt undantag utgör projekt av den typ som för närvarande bedrivs i Nigeria (HEPP = Health Education Pilot Project). Här arbetar 12 ungdomar från Norden tillsammans med nigerianska kamrater i en vaccinationskampanj och i ett därmed samordnat allmänt hälsovårdsarbete ute i byarna och städer. Projektet är intressant, eftersom det ger de nordiska ungdomarna sällsynta möjligheter till ingående erfarenheter av det vanliga livet i ett u-land. Det ställer emellertid mycket stora krav på det mottagande landets rödakorsförening och kan knappast inom överskådlig tid bedrivas annat än i liten skala och i få länder.

Särskilda projekt

De största möjligheterna att utnyttja ett någorlunda stort antal svenska ungdomar i u-landsarbete torde finnas om ett projekt bygges upp med det dubbla syftet att tillgodose ett behov i mottagarlandet och bereda möjlighet till studier och praktiska erfarenheter för svenska ungdomar. En sådan lösning är dock en kompromiss, där betydande kostnader måste tagas för att nackdelarna från mottagarlandets synpunkt inte skall bli för stora. Fredskårsverksamheten och internationella arbetslag tillhör denna kategori av projekt. Även andra typer av projekt synes möjliga.

En tankelinje har skisserats i en PM rörande kemisk produktion i Mexico (*här ej tryckt*). Den typ av projekt som där skisseras har dock påtagliga nackdelar genom svårigheten att använda tillräckligt många unga svenskar. En projekttyp som möjligen bör övervägas är ett hälsovårds- och hygienprogram. Ett sådant projekt skulle omfatta dels en institution sannolikt knuten till hälsovårdsministerium och universitet, dels ett praktiskt fältarbete. Inom institutionen skulle bedrivas forskning och undervisning ovanför elementärstadiet. Fältarbetet skulle omfatta undervisning i hälsovård inklusive nutrition och hygien samt enklare vård i »model villages».

Programmet skulle sannolikt uppgöras i samarbete — förutom med det berörda landets regering och myndigheter — med UNDP, WHO och UNICEF, möjligen även UNESCO. Beroende på förutsättningarna i det valda landet och tillgängliga personella och ekonomiska resurser kan programmet möjligen utvidgas inom undervisningsområdet och i anslutning till andra program för »Community Development». Ett sådant projekt förutsätter en betydande ekonomisk och administrativ insats från svensk sida och kan inte motiveras enbart av önskan att bereda värnpliktiga i vapenfri tjänst u-landstjänst.

Det förefaller angeläget att, därest möjlighet till u-landstjänst skapas för värnpliktiga i vapenfri tjänst, motsvarande möjlighet bereds andra unga människor och att uttagning sker efter lämplighet.

Stockholm den 20 mars 1969

Olof Stroh

Generalsekreterare

Sveriges frikyrkoråd:

För sina framförda förslag har motionärerna som motivering åberopat att goda skäl får anses föreligga för ett enhetligande med hänsyn till de nära kontakterna i övrigt mellan medborgarna i de nordiska länderna. Någon specialmotivering föreligger alltså inte. Frikyrkorådet anser, att hur betydelsefullt ett enhetligande är, bör det noga övervägas, om kostnaderna för den nödvändiga administrationen står i rimlig proportion till resultat. Frikyrkorådet vill emellertid framföra några synpunkter, oberoende av denna frågeställning.

Vad först beträffar bestämmelserna om vapenfri tjänst i allmänhet får Frikyrkorådet hänvisa till det uttalande, som gjordes av 1969 års frikyrkomöte. Skall bestämmelserna förenhetligas bör vad som där sägs kunna ge anvisningar om riktlinjerna.

Uttalandet hade följande lydelse.

Om villkoren för vapenfri tjänst

Respekten för den enskildes samvetsfrihet utgör en omistlig beståndsdel i en demokratisk människosyn. I enlighet med denna grundsyn finns det i Sverige en undantagslagstiftning baserad på tolerans mot dem som av samvetsskäl inte kan fullgöra militär värnplikt. Den 1966 antagna vapenfrilagen fastslår att en värnpliktig har rätt att fullgöra vapenfri tjänst »om bruk av vapen mot annan icke är förenligt med den värnpliktiges allvarliga personliga övertygelse och skulle medföra djup samvetsnöd för honom».

Det har under senare tid stått alltmera klart att denna formulering av villkoren för erhållande av vapenfri tjänst är behäftad med allvarliga brister, eftersom den riskerar att leda till att emotionella reaktioner tillmätes större vikt än allvarliga intellektuella övertygelser. Dessutom tar begreppet bruk av vapen mot annan icke i beaktande den förskjutning från ett rent individualistiskt till ett mera socialt betraktelsesätt kring dessa frågor som ägt rum under senare tid. Därigenom underkännes som motiv för vapenvägran ett flertal övertygelser som i fråga om personligt allvar kan vara lika djupt samvetsgrundade som den enskilde individens vägran att personligen bruka vapen. Detta gäller inte minst om det allt större antal ansökningar om vapenfri tjänst som motiveras med solidariteten med den tredje världen.

Av dessa skäl finner Frikyrkomötet det önskvärt att vapenfrilagen utformas och tillämpas på ett sådant sätt, att vapenfri tjänst medges om det finns skäl att utgå från att militärtjänst av varje slag icke är förenlig med den värnpliktiges allvarliga personliga övertygelse.

Vidare finner Frikyrkomötet det önskvärt att vapenfrinämnden får förstärkta resurser att möta det ökade antalet ansökningar om vapenfri tjänst.

Vad beträffar förslaget om en nordisk hjälpkår vill Frikyrkorådet anmärka att det är alltför begränsat, delvis beroende på oklarhet i motiveringen. Det förefaller som om det vore fråga om en kår, som skulle stå beredd att rycka in vid akuta katastrofer. Men i u-länderna föreligger ett permanent katastroftillstånd. Det är därför önskvärt att vapenfria värnpliktiga i vissa fall kan få tjänstgöra i dessa länder. Frikyrkorådet vill erinra om 1969 års frikyrkomötes uttalande om *fredstjänst som värnpliktsalternativ*. I detta framhålles:

Kyrkornas världsråds fjärde generalförsamling i Uppsala uppmanade regeringarna att acceptera frivillig tjänst i utvecklingsarbete som ett alternativ till militärtjänst. Sedermera har även Svenska ekumeniska nämnden fört fram detta krav.

Ett skäl till att kravet blivit aktuellt även i vårt land är uppfattningen att den centrala uppgiften för svensk utrikes- och försvarspolitik är att främja och stärka freden. Sedan länge har detta tolkats så, att vårt land inte bara skall trygga den egna freden utan också efter måttet av sina resurser och politiska möjligheter värna om världens fred.

Men allt flera människor når i vår tid insikt om att verklig fred innebär något mycket mer än frånvaron av öppna konflikter. Freden måste grundas på en strävan mot ökad social och ekonomisk rättvisa i hela världen. Även värnpliktens utformning måste anpassas till detta vidgade försvarsbegrepp. Frikyrkomötet finner det inte minst av detta skäl angeläget att värnpliktslagstiftningen ändras så, att tjänst i utvecklingsarbete godtas som ett alternativ till militärtjänst.

Frikyrkorådet vill till sist betona, att de föreliggande förslagen inte bör bli ett hinder för nödvändiga förändringar av lagstiftningen i respektive länder. Översyn av gällande bestämmelser har i samtliga nordiska länder påyrkats från flera håll och enligt Frikyrkorådets mening med all rätt. Detta torde framgå av de uttalanden till vilka ovan hänvisats.

Stockholm den 15 oktober 1969

För Sveriges frikyrkoråd

Erik Rudén

Ordförande

Per Arne Aglert

Sekreterare

Sveriges fredsråd:

Rådet uppfattar förslaget så att det dels avser ett förenhetligande av bestämmelserna om vapenfri tjänst i allmänhet, dels särskilt de vapenfrias **möjlighet att göra internationell tjänst**. Vad den första delen av förslaget

beträffar vill rådet understryka att ett förenhetligande vore av betydelse under förutsättning att lagstiftningen ej försämrar de vapenfrias villkor i något avseende.

Vad det andra förslaget beträffar vill rådet understryka behovet av precisering. Det bör tydligt framgå att katastrofhjälp även avser tjänstgöring i u-länder där det ej föreligger akuta, punktuella katastrofer.

Rådet vill uttrycka att det, under förutsättning att de anförda synpunkterna beaktas, skulle vara värdefullt att en gemensam nordisk lagstiftning komme till stånd.

Stockholm den 21 december 1969

För Sveriges fredsråd

Lennart Ivarsson

Sekreterare

Svenska freds- och skiljedomsföreningen:

Vi vill betona vikten av att förslagets sista sats, att därvid genom att låta internationell tjänst under vissa villkor bli ett alternativ till allmän värnplikt få till stånd en nordisk hjälpkår, särskilt beaktas och att Nordiska rådet gör vad som är möjligt för detta förslags förverkligande.

Stockholm den 17 november 1969

För Svenska freds- och skiljedomsföreningen

Lennart Ivarsson

Sekreterare

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL):

Motionärerna föreslår att möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst i de olika nordiska länderna utreds. Vidare vill man låta utreda möjligheterna att under vissa villkor låta internationell tjänst bli ett alternativ till allmän värnplikt. Eftersom SUL enligt sina stadgar är ett samarbetsorgan för svenska ungdomsorganisationer med uppgift att utgöra ett forum för huvudsakligen internationella frågor, begränsar vi vårt yttrande till det senare förslaget.

SUL stöder förslaget sådant det skisserats i motionen. Vad först beträffar förslaget om en ständigt insatsberedd hjälpkår med speciell inriktning på arbete i u-länder torde behovet av en sådan inte kunna förnekas. För många unga människor skulle arbete i en sådan kår inom ramen för den

allmänna värnplikten vara ett meningsfullt alternativ till militärtjänstgöring. Rätt upplagd skulle också utbildningen för deltagande i en hjälpkår kunna vara av stort värde för ett senare deltagande i fredskårsverksamhet och annat u-landsarbete, t. ex. i ideella organisationers tjänst.

SUL vill dock ifrågasätta det meningsfulla i att begränsa ett utredningsuppdrag till att undersöka möjligheterna att upprätta och rekrytera en nordisk hjälpkår. Argumenteringen i motionen går längre än dess hemställan och avser u-landstjänstgöring i ett bredare perspektiv. Det är SUL:s uppfattning, att möjlighet till t. ex. fredskårstjänstgöring eller annan u-landstjänst som alternativ till militärtjänst bör utredas.

Slutligen förutsätter SUL, att uttagningen till internationell tjänst föreslås ske efter kompetens och att deltagande i utbildning och tjänstgöring därför skall stå öppet såväl för värnpliktiga uttagna till vapentjänst som vapenfria och frivilliga.

Stockholm den 12 augusti 1969

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd

Bolennart Andersson

Generalsekreterare

Högerns ungdomsförbund:

Högerns ungdomsförbund gavs möjlighet att yttra sig över 1965 års utredning om vapenfri tjänst, vilken så småningom resulterade i 1966 års lag om vapenfri tjänst. Den principiellt kritiska inställning förbundet hade till det utredningsförslaget har inte ändrats. Förbundets då deklarerade inställning har legat till grund för yttrandet över nu föreliggande medlemsförslag till Nordiska rådet. Mot denna bakgrund har det syntts oss nödvändigt att först kortfattat redogöra för denna förbundets principiella syn på frågan.

Värnplikten och lagarna om värnplikten, således även undantagen om vapenfri tjänst, måste ses mot bakgrund av varje stats säkerhetsproblem. Sverige har valt linjen en alliansfri utrikespolitik syftande till neutralitet i krig. Denna politik stöds av ett starkt självständigt försvar på den allmänna värnpliktens grund. Danmark och Norge har valt allians inom NATO:s ram för att lösa sina säkerhetsproblem, medan Finland å sin sida tvingats att välja en annan väg — vänskaps- och biståndsavtal med Sovjetunionen. Samtliga länder ianspråktar genom tvångslagstiftning en stor del av den manliga befolkningen för värnplikt inom respektive försvarsorganisation.

Beroende på hur starkt avhängig respektive försvarsorganisation är av det personella uttaget av värnpliktiga kan utbildningstid och utbildnings-

mål växla mellan de olika länderna. För svenskt vidkommande är problemet komplicerat. Samtidigt som den svenska krigsmakten är personalkrävande är den just genom sin funktion av stöd till en alliansfri och neutral utrikespolitik ekonomiskt dyrbar. Detta sammanhänger med tvånget att lösa flertalet tekniska och organisatoriska problem på inhemsk bas.

Likväl är det ett självklart krav i en demokratisk rättstat att ett betydande mått av tolerans måste visas dem som icke kan dela den svenska försvars- och utrikespolitikens principiella uppläggning. Med hänsyn till det fundamentala politiska problem som krigsmakten med stöd av värnplikten avses lösa, nämligen rikets säkerhet, är det emellertid uppenbart att toleransen aldrig kan sträcka sig så långt att krigsmaktens organisation äventyras. Då måste en omprövning av hela säkerhetspolitiken ske.

Föreliggande medlemsförslag till Nordiska rådet är, enligt förbundets uppfattning, behäftat med allvarliga brister. Dessutom förekommer rena felaktigheter i detsamma. Den djupa samvetsnöd medlemsförslaget talar om i andra stycket hänför sig icke till militärtjänst som medlemsförslaget omnämner. Den hänför sig enligt lagens ordalydelse till bruk av vapen mot annan, vilket är någonting annat. Denna distinktion, vilken för övrigt särskilt framhålles i 1965 års utredning, är av avgörande betydelse. Det är alltså den enskildes djupa samvetsnöd inför bruk av vapen mot annan, icke inför militärtjänst som sådan, som utgör förutsättning för erhållande av vapenfri tjänst. Det är vidare att märka att det skall vara djup samvetsnöd. Den samvetsnöd som varje normal människa erfar inför bruk av vapen mot annan är enligt försvarsministern inte tillräcklig. Samvetsnöden skall vara så psykiskt djupgående att vederbörande, om värnplikts tvånget realiserar, försätts i en situation han ej längre kan svara för.

Det har emellertid ansetts, och Högerns ungdomsförbund delar den uppfattningen, att de som uppfyller lagens formella rekvisit för vapenfri tjänst, likväl bör ställa sina krafter till förfogande inom totalförsvarets ram. Totalförsvaret taget i vid bemärkelse bör inrymma så många olika verksamhetsområden, inte minst inom sjukvården, räddning och röjning o. s. v. att alla med djup samvetsnöd inför bruk av vapen mot annan bör kunna utan att erfara samma djupa samvetsnöd tjänstgöra inom något av dessa verksamhetsområden. Den extrema uppfattning som tar sig uttryck i motvilja att utföra varje form av tjänstgöring därför att den kommer det totala försvaret till godo, uppfattar förbundet som förnuftsmässigt orimlig och eliskt oförsvarlig.

I fråga om kravet på möjlighet att inom ramen för värnpliktslagstiftningen och vapenfrilagen få fullgöra tjänst i u-länderna såsom alternativ till dessa tjänstgöringar, vill förbundet anföra följande.

Förbundet har upprepade gånger ställt sig positivt till upprättande av hjälpkårer för tjänstgöring i u-länderna, oavsett om dessa organiseras på svensk eller nordisk basis. Men förbundet kan icke godtaga en ordning

där en hjälpkår skulle organiseras med anknytning till vapenfri tjänst. Tvångslagstiftningen som innebär tvång mot den enskilde och som statsmakten tvingats till på grund av den säkerhetspolitiska situationen har ett enda syfte, och här inrymmer även vapenfrilagen, nämligen att tillgodose krigsmakt och totalförsvaret med personal. Om alternativet u-landstjänst öppnades såväl för vapenfria som värnpliktiga skulle likväl statsmakten använda sig av en tvångslagstiftning för att ge u-länderna denna personal. Detta vore en ren orimlighet. Därutöver tillkommer ett flertal andra välgående motiv för att ställa sig avvisande till en sådan ordning. Rättviseskälen gentemot dem som icke har den kvalificerade utbildning eller den speciella kapacitet som erfordras för tjänstgöring i u-länderna talar mot förslaget. Det får heller icke bli så att u-landstjänst framställs såsom en moraliskt mer högtstående tjänstgöring än värnplikt, vilket torde bli fallet om förslaget realiserades. Det är vidare alldeles uppenbart att u-landstjänst är mer intresseväckande, inspirerande och berikande än värnplikt för den enskilde. Vidgade språkkunskaper och troligen meriterande tjänst inom eget verksamhetsfält på det civila området innebär ytterligare fördelar för dem som fick tillfälle att erhålla sådan tjänstgöring. Den uppenbara risken som ligger i att ett förhållandevis litet antal akademiker skulle få denna möjlighet och hur detta skulle uppfattas av de värnpliktiga här hemma, har också varit vägledande för förbundets ställningstagande i frågan. Förbundet har inte kunnat bortse från möjligheten att hjälpkårstanken kan förfuskas och engagemanget för en frivillig hjälpkår på nordisk bas skulle kunna lida avbräck, om kåren organiserades på det sätt som medlemsförslaget anger.

Med anledning av vad som såhunda anförts vill Högerens ungdomsförbund avstyrka kravet på undersökning om möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst, med motivering att detta icke kan ske så länge de fundamentala säkerhetsproblemen för de olika länderna löses så olika som för närvarande är fallet,

avstyrka kravet på att internationell tjänst skall kunna utgöra alternativ till allmän värnplikt och vapenfri tjänstplikt, med motiveringen att rättviseskäl och juridiska skäl enligt ovan skulle äventyra huvudsyftet med hjälpkårstanken,

tillstyrka kravet på att åtgärder och undersökningar vidtas i syfte att åstadkomma en hjälpkår på nordisk basis grundad på frivillighet och helt och hållet utom ramen för värnplikts- och vapenfritjänstlagstiftningen.

Stockholm den 22 augusti 1969

Sten Svensson

1:e vice ordförande

Anders Arfwedson

Förbundssekreterare

Folkpartiets ungdomsförbund:

Föreliggande medlemsförslag innehåller tre olika reformförslag, som inte nödvändigtvis behöver ses i ett sammanhang, nämligen 1. harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning på vapenfrimrådet, 2. inrättandet av en gemensam nordisk hjälpkår och 3. möjlighet för vapenfria tjänstepliktiga att tjänstgöra i u-länderna. Dessa förslag kommenteras här var för sig.

1. Vad beträffar en samordnad nordisk lagstiftning på vapenfrimrådet, är FPU givetvis positiv till en sådan. Befolkningsomflyttningen inom Norden, liksom den gemensamma arbetsmarknaden, gör det önskvärt att all lagstiftning är likformig. Behandlingen av vapenvägrare i synnerhet utgör ju också ett politiskt och juridiskt avvägningsproblem av betydande svårighetsgrad, varför största möjliga underlag för en bedömning är önskvärd.

2. FPU har ofta framhållit nödvändigheten av fördjupad internationell solidaritet och behovet av ökat bistånd till utvecklingsländerna och krisdrabbade områden. Mot den bakgrunden hälsar vi självfallet tanken på en nordisk fredskår med tillfredsställelse. De nordiska länderna har god internationell renommé och deras icke-kolonialistiska förflutna liksom deras insatser inom Förenta Nationerna gör att åtskilliga stater i den »tredje världen» skulle mottaga detta stöd med tacksamhet. Fredskårens verksamhet bör inte inskränkas till krisdrabbade områden utan den bör även delta i långsiktiga utvecklingsprojekt i SIDA:s regi. Vi vill understryka vikten av en ingående lämplighetsundersökning innan uttagningen av deltagarna görs. Dessa måste, förutom stor yrkeskunnighet, besitta förmåga att acklimatisera sig även under svåra förhållanden.

3. Frågan om värnpliktligas och vapenfrias rätt till deltagande i denna kår är svårare. FPU anser i princip inte att det finns någon anledning att sammankoppla u-landsbistånd med värnpliktstjänstgöring. Värnplikten bör endast användas som ett instrument att möjliggöra Sveriges försvar. Andra angelägnare samhällsuppgifter kan genomföras utanför värnpliktssystemets ram. Samhället bör kunna rekrytera personal till u-landstjänst utan att inkräkta på försvaret. Vad beträffar de vapenfrias möjlighet att få tjänst i u-länder behandlades denna fråga av FPU:s förbundsstyrelse i ett yttrande till årets kongress. Förbundsstyrelsen framhöll då:

I princip bör en vapenfri kunna få även en sådan tjänst. Men ingen bör få u-landstjänst bara därför att han är vapenfri, d. v. s. få en u-landstjänst som han annars inte skulle få. Det vore ett avsteg från tanken att ge individen en lämplig uppgift, samtidigt som biståndsorganen skulle tyngas ekonomiskt och organisatoriskt med människor som inte kunde göra en fullgod insats.

FPU anser emellertid att rättviseskäl talar för att även värnpliktiga bör ha rätt att tjänstgöra i kåren under sin tjänstgöringstid, men förutsätter då att numerären under överskådlig tid blir så låg att bortfallet inte menligt inverkar på det egna landets försvar.

Det är självfallet att den könsdiskriminering som förekommer inom försvaren i alla de nordiska länderna inte får förekomma inom fredskåren.

Sammanfattningsvis vill Folkpartiets ungdomsförbund under de förutsättningar som ovan angivits tillstyrka huvudtankarna medlemsförslag i alla delar.

Stockholm i september 1969

Folkpartiets ungdomsförbund

Per Gahrton

Förbundsordförande

Lars Leijonborg

Centerns studentförbund:

Förenhetligande av den nordiska vapenfrilagstiftningen

Centerns studentförbund ställer sig helt positivt till förslaget om förenhetligande av den nordiska vapenfrilagstiftningen. Vi ser i förslaget ännu ett område där den nordiska tanken kan komma till praktiskt uttryck och har förhoppningen att en gemensam, samnordisk diskussion skall ge vapenfridebatten en välbehövlig idémässig förnyelse.

Internationell tjänst och en nordisk hjälpkår

Likaså ställer sig Centerns studentförbund i princip positivt till förslagen om internationell tjänst och en nordisk hjälpkår. I många år har Centerns studentförbund i sitt handlingsprogram krävt att u-landstjänst skulle erbjudas som alternativ till värnplikten, främst därför att kampen mot världens nöd för de flesta människor (och inte bara vapenvägrare) upplevs som enda vägen till en varaktig fred.

Vad gäller den nordiska hjälpkåren vill vi, liksom motionärerna, understryka vikten av att detta tjänstealternativ inte tillåts speciellt gynna akademiker och tekniker. Detta är speciellt viktigt då risken finns att redan vapenfrilagstiftningen som sådan gynnar de intellektuellt välutrustade — det gäller i dag för den som ansöker om vapenfri tjänst att med ett teoretiskt resonemang visa att övertygelsen (att inte bära vapen) är förnuftsmässigt och inte känslomässigt grundad. Det borde vara möjligt att ställa förkunskapskraven på hjälpkåristerna lågt och i stället inga tjänsteplikten ram ge dem en grundligare utbildning.

Övriga synpunkter

I motionens inledning uttrycks förhoppningen att vapenfrilagstiftningen skall ändras »så att inga totalvägrare — — — kommer att existera». Centerns studentförbund hyser emellertid stark pessimism beträffande möjligheterna att nå detta mål utifrån den angreppsvinkel som använts i de senaste sjuttio årens vapenfridebatt. Signifikativt är det hart när olösliga dilemma 1964 års utredning rörande vapenfria värnpliktiga i Sverige fastnade i då det rörde behandlingen av Jehovas vittnen. Den nödlösning på problemet, som för närvarande tillämpas i Sverige är visserligen praktiskt vettig och moraliskt försvarbar, men är dåligt i samklang med principen om allas likhet inför lagen. Problemet accentueras ytterligare av att det starkt ökande antalet s. k. politiska totalvägrare använder argument för sin vägran av samma karaktär som Jehovas vittnen (Vi kan inte träda i sold hos dagens förräddarregeringar, men den dag kommer då vi skall besitta landet etc.).

Centerns studentförbund vill därför förorda att vapenfrifrågan sätts in i sitt rätta sammanhang: debatten om hur vi skall få till stånd en modernisering, demokratisering och effektivisering av det militära försvaret. I stället för dagens debatt om hur många månader av sitt liv en ung människa skall tvingas kasta bort för det att han anser sig vara en dålig krigsman med demoraliserande verkan på en trupp måste vi få en positiv debatt om hur samhället på ett meningsfullt sätt bäst kan utnyttja de unga, välutbildade krafter som ställs till dess förfogande i en tid då likhetstecknet mellan tid och pengar blir allt mer markerat.

Centerns studentförbund har i sitt nya handlingsprogram sökt skissera riktlinjer för reformer på detta område.

Varje svensk bör åläggas medborgarpliktstjänstgöring inom militärt försvar, civilförsvar, sjukvård eller annat för samhället centralt område. Till tjänstgöring inom militärt försvar, s. k. värnplikt, bör uttagas de därför bäst lämpade oberoende av kön. Den tjänstepliktiges civila utbildning måste därvid beaktas och samvetsbetänkligheter mot vapentjänst ovillkorligt respekteras. — — —

Ett effektivt utnyttjande av de tjänstepliktigas kunskaper och speciella färdigheter fordrar en differentierad tjänstgöringstid. För att i största möjliga utsträckning minimera de förluster samhället åsamkas genom att de tjänstepliktiga under tjänstgöringstiden ej kan göra en insats i den civila produktionen, måste utbildningen effektiviseras och tjänstgöringstiden förkortas.

Ett aktivt folkförsvar kräver en fullständig demokratisering av hela den militära organisationen. Ett vidgat system med förbandsnämnder, kompanistyrelser etc. måste skapas och dessa, på demokratiskt sätt valda, organ ges betydande beslutsfunktioner. Gammalmilitaristiska kvarlevor som gradmedvetet befäl, paragrafrytteri, stråvan till kadaverdisciplin, arreststraff etc. måste elimineras.

I syfte att åstadkomma en rättvisare intraindividuell fördelning av livsinkomsten måste den sammanlagda ekonomiska kompensationen till de

tjänstepliktiga föras upp till den civila arbetsmarknadens medellönenivå. De tjänstepliktigas sociala trygghet måste garanteras: — — — Förläggningar och förläggningsområden måste upprustas och de tjänstepliktigas arbetstider i görligaste mån anpassas till det civila livets.

Sammanfattning

Centerns studentförbund ställer sig i princip positivt till motionärernas huvudförslag, men understryker att vapenfriproblematiken på sikt kan lösas tillfredsställande endast genom värnpliktens avskaffande.

Mem och Göteborg i augusti 1969

Centerns studentförbund

På styrelsens uppdrag

Dan Öjvind Gasstorp

Förste vice ordförande

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU):

En principiellt viktig strävan för säkerhetspolitiken måste vara att u-landsbistånd och -arbete betraktas som en del av denna politik. Ett lands säkerhetspolitiska uppgift får således ej begränsa sig till att endast bli ett medel för att förebygga och förhindra öppna konflikter. Ambitionen måste sättas högre och även innefatta en strävan mot djupare rättvisa inom och mellan länderna. Detta förutsätter ett arbete för en kraftig utjämning av standardklyftor och ett stöd åt de krafter i världen, som verkar för nationellt och socialt oberoende.

Utifrån denna bakgrund samt utifrån det faktum att de berörda nordiska ländernas militära försvar bygger på den allmänna värnpliktens princip, får bedömningen av lämpligheten av en värnpliktstjänstgöring i u-länder ske. Till detta kommer, vilket naturligtvis ej är oväsentligt, att de nordiska länderna ingår i olika militära försvarssystem.

SSU ansluter sig till kravet på en undersökning av möjligheterna till försvarets medverkan för arbete i u-land. Däremot avvisar SSU tanken att denna alternativa värnplikt skulle skapas speciellt för vapenfria tjänstepliktiga. Naturligtvis måste helt andra kriterier vara avgörande för om en person är lämplig eller ej för tjänst i u-land.

Om en utredning om tjänst i u-land för värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga kommer till stånd, bör den ha följande utgångspunkter för sitt arbete:

1. Möjlighet för denna form av tjänstgöring skall stå öppen för såväl värnpliktiga som vapenfria tjänstepliktiga.

2. Inskränkning till en speciell yrkesgrupp, exempelvis läkare, skall ej ske.

3. Mottagarländer bör i första hand vara länder som de nordiska länderna i dag har biståndssamarbete med. Dessutom bör vissa länder som genomgår eller genomgått en frigörelseprocess komma i fråga, exempelvis Kuba.

Med hänsyn till de säkerhetspolitiska aspekterna och de olika nordiska ländernas helt skilda försvarssystem torde emellertid knappast vara önskvärt att upprätta en dylik hjälpkår på nordisk basis.

Sammanfattningsvis tillstyrker SSU förslaget att undersöka möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst i de nordiska länderna. Frågan om eventuell internationell tjänstgöring bör ej begränsas till vapenfria värnpliktiga utan gälla samtliga värnpliktiga. Vidare kan SSU inte finna tillfredsställande skäl för att dylik tjänstgöring utformas på nordisk basis.

Stockholm den 30 september 1969

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund

Bosse Ringholm

Förbundet för Kristet samhällsliv:

— — — motiveringen hänvisar alltså helt allmänt till värdet av utökade kontakter mellan de nordiska folken. Det hade haft betydelse för ett ställningstagande, om också en speciell motivering gällande de framlagda förslagen förelegat.

Förslagsställarna anger inte några riktlinjer för en gemensam nordisk lagstiftning angående vapenfri tjänst så långt det gäller de allmänna bestämmelserna. Det är emellertid av största betydelse att sådana aktualiseras redan i de inledande diskussionerna. Därvid bör markeras att vapenfri tjänst kan beviljas om det finns skäl att utgå från att militärtjänst av varje slag inte är förenlig med den värnpliktiges allvarliga personliga övertygelse. Ett förenhetligande som inte tar hänsyn till den förskjutning som ägt rum från ett huvudsakligen individualistiskt till ett mer socialetiskt betraktelsesätt skulle mera skada än gagna.

Förslagsställarna förordar att internationell tjänst under vissa omständigheter får vara ett alternativ till allmän värnplikt. Motiveringen är ett behov av en nordisk hjälpkår. Av sammanhanget framgår att uttrycket allmän värnplikt inkluderar även dem som beviljats vapenfri tjänst. Emellertid är det inte fullt klart vad som avses med ordet hjälpkår. Förbundet för Kristet samhällsliv vill därför understryka att det är önskvärt att tjänst i utvecklingsländer, även då inte en akut katastrofsituation föreligger, i princip accepteras som ett alternativ till militärtjänst. Att det i de enskilda fallen behöver ske en lämplighetsprövning behöver inte understrykas.

Förbundet för Kristet samhällsliv har med ovan gjorda antydningar velat aktualisera behovet av klara riktlinjer för ett eventuellt nordiskt samgående i fråga om vapenfri tjänst. Om bestämmelserna härom blir progressiva, kommer detta att befästa de nordiska ländernas ställning som representanter för en demokratisk människosyn.

Stockholm den 28 oktober 1969

Förbundet för Kristet samhällsliv

A. Eeg-Olofsson

Ordförande

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om vapenfri tjänst. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Reykjavik den 23—24 juni 1969, i Maribo den 22—23 september 1969, i Tavastehus den 1—2 december 1969 och i Stockholm den 16 januari 1970.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att förenhetliga bestämmelserna om vapenfri tjänst samt att därvid genom att låta internationell tjänst under vissa villkor bli ett alternativ till allmän värnplikt få till stånd en nordisk hjälpkår. Medlemsförslaget avser dels frågan om förenhetligande av ländernas vapenfrilagstiftning dels frågan om utlandstjänst som alternativ till värnplikt och dels frågan om en nordisk »katastrofkår».

2. Remissyttrandena

Yttrandena över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Udenrigsministeriet.

Indenrigsministeriet.

Landsorganisationen i Danmark.

Den Danske FN-Forening.

Dansk Røde Kors.

Aldrig Mere Krig, dansk afdeling af »War Resisters' International».

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF).

Socialistisk Folkepartis Ungdom.

Mellemfolkeligt Samvirke.

Venstres Ungdom.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.
 Ministeriet för inrikesärendena.
 Försvarsministeriet.
 Kyrkostyrelsen.
 Finlands ortodoxa kyrkostyrelse.
 Finlands Röda kors.
 Finlands studentkårers förbund.
 Finlands skolungdomsförbund.

Norge

Justits- og politidepartementet.

Sverige

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA).
 Överbefälhavaren.
 1968 års utredning om biståndsutbildning.
 Vapenfrinämnden.
 Uppsala domkapitel.
 Överstyrelsen för Svenska röda korset.
 Sveriges frikyrkoråd.
 Sveriges fredsråd.
 Svenska freds- och skiljedomsföreningen.
 Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL).
 Högerns ungdomsförbund.
 Folkpartiets ungdomsförbund.
 Centerns studentförbund.
 Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund.
 Förbundet för kristet samhällsliv.

Remissorganens yttrande går i olika riktningar. Positiva till förslaget är från dansk sida *indenrigsministeriet* som hänvisar till att under kommande folketingsår förslag kommer att framläggas till lag om möjlighet för värnpliktiga att välja biståndsarbete i ett u-land i stället för att fullgöra värnplikt vid det militära försvaret, civilförsvaret eller genom civilt arbete. *Indenrigsministeriet* menar att denna fråga kan göras till föremål för undersökning på nordisk bas. *Indenrigsministeriet* är även positiv till en undersökning om möjligheterna för en koordinering av ländernas vapenfrilagstiftning. Denna fråga bör dock tas upp utan samband med frågan om u-landshjälpkår. *Udenrigsministeriet* i Danmark delar dessa synpunkter. *Den Danske FN-Forening* är positiv till tanken på en nordisk undersökning av möjligheterna att få utföra u-landstjänst som alternativ till värnplikt. *Dansk Røde Kors* ställer sig i princip positiv till tanken på att kunna få disponera unga värnpliktiga vid vissa tillfällen men framhåller samtidigt att något direkt behov av sådan personal icke föreligger. *Aldrig Mere Krig* och *Dansk Ungdoms Fællesråd* uttalar båda att de har själva agerat för att söka skapa alternativ till värnpliktstjänst i form av u-landstjänst. De tillstyrker därför föreliggande förslag. *Socialistisk Folkepartis Ungdom* ställer sig posi-

tiv till bildande av en nordisk katastrofkår som kan användas både inom och utom landet liksom i krig och fred. Däremot är man tveksam till förslaget om u-landstjänstgöring som alternativ till värnplikt.

Från finsk sida är *försvarsministeriet* i princip positivt till en undersökning i enlighet med medlemsförslaget. Ett realiserande av medlemsförslaget för Finlands del synes dock svårt bl. a. beroende på att en lag om vapenfri tjänst och civiltjänst nyligen antagits i Finland. Erfarenhet av denna lag bör i första hand vinnas. *Finlands Röda kors* är positivt till förslaget i vad det avser en katastrofkår och anser en sådan ha särskild betydelse för verksamhet inom hemlandet. Däremot är Röda korset tveksamt till förslaget om u-landshjälp som alternativ till värnplikt på grund av de stora krav på yrkesskicklighet och språkkunskaper som sådan tjänstgöring ställer. *Finlands studentkårers förbund* ställer sig positivt till att behovet av nya alternativa former för vapenfri tjänst uppmärksammas på nordiskt plan. *Finlands skolungdomsförbund*, *Kyrkostyrelsen* och *Finlands ortodoxa kyrkostyrelse* är likaså positiva till förslaget.

Justits- og politidepartementet i Norge finner, att frågan om möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas lagstiftning om vapenfri tjänst bör övervägas. Slutlig ståndpunkt till frågan kan dock ej tagas förrän en i departementet pågående undersökning om frågan om fredskårstjänst för både militära och civila tjänstepliktiga behandlats i Stortinget.

Från svensk sida är *styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* positiv i vad avser frågan om förenhetligande av ländernas bestämmelser på området, som anses ligga i linje med liknande strävanden på andra områden som har att göra med de medborgerliga rättigheterna och skyldigheterna. *Uppsala domkapitel*, *Sveriges frikyrkoråd*, *Förbundet för kristet samhällsliv*, *Svenska freds- och skiljedomsföreningen* och *Sveriges fredsråd* tillstyrker i princip förslaget. *Sveriges ungdomsorganisationers landsråd* tillstyrker att möjligheten till fredskårstjänstgöring eller annan u-landstjänst som alternativ till militärtjänst utredes. *Centerns studentförbund*, *Folkpartiets ungdomsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* ställer sig positiva till frågan om förenhetligande av de nordiska ländernas vapenfri lagstiftning. *Centerns studentförbund* är även i princip positivt till förslaget om internationell tjänst och en nordisk hjälpkår. *Folkpartiets ungdomsförbund* stöder tanken på en nordisk fredskår men anser att det i princip inte finns någon anledning att sammankoppla u-landsbistånd med värnpliktstjänstgöring. *Högerens ungdomsförbund* är likaså positivt till en nordisk hjälpkår men anser att en sådan bör tillkomma utom ramen för värnplikts- och vapenfritjänstlagstiftningen.

Vissa remissorgan ställer sig helt negativa och andra mera tveksamma till förslaget. *Ministeriet för utrikesärendena* i Finland, som behandlat medlemsförslaget i relation till den finska fredskåren, anser svårigheter föreligga för att inrymma värnpliktiga under fredskåren, vars personal är i behov av stor

yrkeserfarenhet och speciell utbildning. *Ministeriet för inrikesärendena* i Finland ställer förslaget i förbindelse med den frivilliga räddningstjänsten och finner det svårt att avgöra om vapenfri tjänstgöring kan fullgöras inom räddningstjänstens uppgifter med hänsyn till att räddningstjänsten ännu är en relativt ny företeelse i landet. *Överbefälhavaren* i Sverige finner det olämpligt att blanda frivilligt åtagande, som nu förekommer i stor utsträckning inom de svenska FN-engagemangen, med den plikttjänstgöring, som värnplikten utgör. Överbefälhavaren anser att en i Sverige pågående utredning angående förutsättningarna för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga, värnpliktiga och andra personalkategorier för bl. a. internationell biståndsverksamhet (1968 års utredning om biståndsutbildning) bör avvaktas, innan ställning tages till nordiska initiativ i ämnet. *1968 års utredning om biståndsutbildning* uppehåller sig vid frågan om en katastrofkår och menar att, om en utbildning för internationell biståndsverksamhet inom ramen för värnplikt-tjänstgöringen och den vapenfria tjänstgöringen kommer till stånd, en grund kan läggas till en särskild organisation av vapenfria tjänstepliktiga, värnpliktiga och kvinnor som kompletterar den tekniska kontingenten i beredskapsstyrkan för FN-tjänst vid hjälpaktioner i katastroffall. Om en sådan organisation kan ordnas på nordisk bas, undandrar sig dock för närvarande utredningens bedömning. *Svenska röda korset* framhåller att endast i ringa omfattning funnits användning för oefaren personal vid katastrofhjälp. Om möjlighet till u-landshjälp skapas för värnpliktiga i vapenfri tjänst, bör motsvarande möjlighet beredas andra unga människor. *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* avstyrker förslaget i vad det avser internationell tjänst som alternativ till allmän värnplikt och en nordisk hjälpkår. Dess motivering är att försvarspolitiska synpunkter ej bör läggas på det konkreta utvecklingssamarbetet. *Högerns ungdomsförbund* avstyrker förslaget om en koordinering av ländernas vapenfrilagstiftning med hänvisning till ländernas olika säkerhetspolitik. Likaså avstyrkes förslaget om internationell tjänst som alternativ till allmän värnplikt. *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* avstyrker likaså förslaget i vad det avser internationellt biståndsarbete.

3. U t s k o t t e t

Alla nordiska länder utom Island har lagt värnpliktssystemet till grund för sitt försvar. I dessa länder finnes också regler som möjliggör för värnpliktiga att under vissa omständigheter göra vapenfri tjänst. Olikheter föreligger dock i ländernas bestämmelser på detta område bl. a. i fråga om tjänstgöringens längd, förutsättningar för medgivande av vapenfri tjänst och ansvarspåföljder. Olikheter torde främst ha sin grund i olika uppbyggnad av ländernas försvarsväsen.

Socialpolitiska utskottet menar, att det finns skäl som talar för en under-

sökning om möjligheterna att få till stånd en koordinering av reglerna i de nordiska länderna om vapenfri tjänst.

Av remissyttrandena framgår att i Danmark under det kommande folketingsåret förslag avses framläggas till en lag om möjligheter för värnpliktiga att välja biståndsarbete i ett utvecklingsland i stället för att avtjäna värnplikten vid det militära försvaret, i civilförsvaret eller genom civilt arbete. I Norge är frågan om fredskårstjänst för både militära och civila tjänstepliktiga föremål för behandling i Justis- och politidepartementet. I Sverige är en särskild utredning tillsatt för att undersöka förutsättningarna för att anordna utbildning för internationell biståndsverksamhet inom ramen för värnpliktstjänstgöringen och den vapenfria tjänsten.

I Danmark, Norge och Sverige är således frågan om möjligheterna för värnpliktiga att delta i u-landsarbete redan föremål för utredning. Utskottet finner med hänvisning härtill ej anledning att nu behandla frågan om enhellig vapenfrilagstiftning på nordiskt plan. I stället bör i första hand resultatet av de nationella utredningarna avvaktas, innan initiativ tages i den riktning medlemsförslaget åsyftar.

Utskottet anser, att medlemsförslaget därför icke bör föranleda några åtgärder från rådets sida.

Under hänvisning härtill får socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 16 januari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Tyyne Leivo-Larsson

Förman

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

BILAGA 3

I efterhand inkommet yttrande

N o r g e

Kristen fredslag, IKFF, Norges fredsråd, Fredskontoret og Folkerreisning mot krig:

Vi vil gjerne overfor Nordisk Råd uttrykke vår prinsipielle støtte for forslaget og sterkt anbefale at det blir vedtatt.

Dette standpunkt nødvendiggjör imidlertid noen nærmere kommentarer fra vår side:

1. Vår støtte til forslaget om å anbefale regjeringene å undersøke mulighetene for enhetlige bestemmelser om fritakelse for militærtjeneste, er betinget av at et slikt arbeid skjer ut fra følgende forutsetning: et forslag om **skjerpelse eller innsnevring** av de rettigheter som militærnektene i de enkelte nordiske land allerede i dag har oppnådd. En slik samordning må snarere forene det beste og mest liberale i hvert enkelt lands lovgivning, samtidig som man må ta hensyn til de krav på reform av de **nåværende vilkår** for overføring fra militær til sivil verneplikt, av tjenestens målsetting og innhold som er fremmet fra militærnektene i løpet av de siste år.

2. En rekke norske politiske ungdomsorganisasjoner, fredsorganisasjoner og mange andre grupper/foreningar har gitt sin prinsipielle støtte til forslag om innføring av en rekke likestilte, alternative vernepliktsformer. Et hovedpunkt i et slikt krav har vært understrekningen av de **fredsfremmende og fredsbevarende funksjoner** som en slik ikke-militær verneinnsats måtte få.

En naturlig følge av dette er nødvendigheten av en rekke tjensteformer av internasjonal karakter, som fredskorps-tjeneste, tjeneste i FN's beredskapsstyrker og annen tjeneste underlagt FN, tjeneste i visse internasjonale organisasjoner, fredsforskning osv. I forbindelse med et eventuelt framtidig samordningsarbeid av militærtjenesten burde dette kravet bli viet stor oppmerksomhet — også som tjenstemulighet for militære tjenstepliktige.

3. I et forslag om en avtjeningsform for norske militærnektene fra 1953 gikk sivilarbeiderne i Norge inn for opprettelsen av en avdeling for ulykkesberedskap for sivilevernepliktige. Tanken var dengang et "beredskap som skal ta seg av alle slags oppgaver som foreligger etter en ulykke, enten det er naturkatastrofe eller krig. En slik avdeling vil kunne tre i aksjon ved ulykker innenlands og utenlands og måtte være i stand til å utføre oppgaver som brannslukking, førstehjelp, organisering av hjelp til ulykkesrammede mennesker, opprydding og gjenoppbygging. Eksempler på arbeidsoppgaver: a. Ulykkesopprydding etter mønster av Røde Kors Hjelpekops. b. Gjenoppbygging av skaderamte områder, f. eks. Korea". Siden er behovet for en slik instiuert hjelpestyrke blitt kraftig understreket ved et utall tilfelle. Et slikt korps ville i løpet av de år som er gått kunne ha lindret mye menneskelig nød, og det er nå bare å håpe at ideen — gjerne i en nordisk utgave — endelig kan realiseres.

På bakgrunn av dette tillater vi derfor nok en gang å anmode rådet om å vedta forslaget.

Forøvrig må vi sterkt beklage og ta avstand fra en del av det forarbeid som er utført fra norsk side. Vi beklager at det norske Justisdepartementet overhodet ikke har forelagt forslaget for sivilarbeiderne i Norge eller for deres organisasjon — Sivilarbeidernes hovedsekretariat — mens derimot foreninger som Norge forsvarsforening og Folk og forsvar er forespurrt. Vi

vil også sterkt kritisere at henvendelsen til Norges fredsråd og de andre instansene er datert 12. august 1969 med opplysning om at departementet skulle avgi uttalelse innen 15. august 1969 og at man bad om et snarlig svar. En slik behandling står i grell motsetning til de alvorlige og viktige spørsmål som medlemsforslaget reiser.

Oslo, 5. februar 1970

Kristent fredslag
Gerd Grönvold Saue

IFKF
Mari Holmboe Ruge

Norges fredsråd
Eugen Aaen

Fredskontoret
Monica Lagerborg

Folkereisning mot krig
Torbjörn Helge

Medlemsförslag

om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan

*(Väckt av Ruth Hamrin-Thorell, Kaarlo af Heurlin, Harald Løbak,
Gerda Møller och Ingrid Segerstedt Wiberg)*

Nordiska rådet kunde vid 1969 års session avskrivna en år 1966 antagen rekommendation om utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan (rek. nr 12/1966), sedan arbetet med att ge hälsovårdshögskolan nya lokaler förts så långt, att nybyggnaden var under uppförande. Såvitt nu kan överblickas kommer högskolan att inflyta i sina nya egna lokaler i slutet av 1969. Därmed har skolan fått förbättrade möjligheter att arbeta och hela verksamheten går in i ett nytt skede.

Vidare befinner sig hos högskolans styrelse och i andra instanser under utredning olika förslag till vidgning av högskolans kursverksamhet. Bl. a. avser man att förlänga ämbetsläkarkursen från nu sex månader till åtta månader. Sjukhusingenjörskursen bör förlängas till tre månader. Det kan bli aktuellt att börja utbildning i socialodontologi. Frågan om en förstärkning av sjukhusadministratörsutbildningen är anhängig i Nordiska rådet i anledning av ett ännu icke slutbehandlat tilläggsförslag i ämnet (*A 99 T/s*). I anledning av en särskild rekommendation (*rek. nr 19/1967*) överväges av en särskild kommitté att till hälsovårdshögskolan förlägga en högre sjuksköterskeutbildning på akademisk nivå, som avses omfatta ett läsår och motsvara den examen som nu ges vid vissa universitet i många utomnordiska länder. Efterhand som dessa utbyggnadsplaner realiseras, kommer högskolan att få ett omfattande utbildningsprogram.

Högskolans verksamhet är uppbyggd på en liten fast administrativ personal. Huvuddelen av undervisningen vilar på lärare utifrån, vilka anlitas för särskilda uppgifter. Högskolans egen personal medverkar givetvis i undervisningen men i övrigt åtgår dess arbetstid till att administrera utbildningsverksamheten.

Med den omfattning högskolan redan fått och kommer att få inställer sig frågan om icke högskolan i högre grad än som nu är möjligt borde ägna sig också åt vetenskapligt arbete och forskning. Normalt förenas ju vid ett lärosäte av detta slag utbildning och forskning. För tillgodoseende av kravet på aktiviteter av det senare slaget vid Nordiska hälsovårdshögskolan krävs en viss utökning av antalet tjänster, för vilka fordras vetenskapliga kvalifikationer. Nödvändigt är att i stigande utsträckning knyta vetenskapligt utbildad och intresserad personal till högskolan i fasta befattningar. Många vetenskapliga uppgifter kan lösas bättre vid hälsovårdshögskolan än annorstä-

des. Medicinalstatistiken är exempel på ett sådant ämne. Det borde vid högskolan representeras av en fast anställd laborator (universitetslektor) i statistik. Denne skulle medverka i undervisningen och vid sidan härav vetenskapligt bearbeta olika problem inom medicinalstatistiken. Bland annat är det statistiska grundmaterialet i Norden ojämnt. En stor del av hälsovårdsarbetet har sin grund i epidemiologin och den i sin tur bygger på många områden på statistiska data. Försäkringsmedicinen är ett annat viktigt område, som skulle kunna vetenskapligt väl belysas vid högskolan. En icke oviktig uppgift är exempelvis att jämföra de socialmedicinska verkningarna av de nordiska ländernas skilda socialförsäkringssystem. Högskolan borde på detta sätt kunna bli basen för ett intensivt vetenskapligt arbete på en rad områden av socialmedicinsk karaktär. En fast lärartjänst i socialmedicin synes önskvärd. Den allmänna hälsovårdsupplysningens uppläggning är en central forskningsuppgift av stor och ökande betydelse för den förebyggande hälsovården. En betydande undervisningsbörda fölle på en tjänst i detta ämne men också många forskningsuppgifter. Värdefullt är att vetenskapsmän som arbetar vid högskolan skulle kunna bygga på material och erfarenheter från samtliga nordiska länder. Då dessa delvis har följt olika vägar inom hälsovården, finns möjlighet att få fram värdefulla erfarenheter vid jämförelse länderna emellan.

Mot bakgrunden av det anförda vill vi föreslå, att man vid Nordiska hälsovårdshögskolan inrättar ett antal fasta tjänster, vilkas innehavare liksom andra universitetslärare skulle dels forska dels medverka i undervisningen. I längden torde det vara mest rationellt att ha vissa fast anställda huvudlärare, även om huvuddelen av undervisningen allttjämt bör förmedlas av tillfälligt anlitade föredragshållare. Genom denna ordning kan en vetenskapligt stimulerande miljö växa fram berikande också för undervisningen.

En förskjutning av verksamheten vid högskolan i riktning mot mera forskning borde måhända även återspegla sig i styrelsens sammansättning. Denna består för närvarande av en person från varje medverkande land. Om från varje land kom två styrelseledamöter, kunde man tänka sig den ene som företrädare för hälsovårdsadministrationen och den andra som representant för forskningen på området. Även Islands medverkan borde i sammanhanget undersökas.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utbygga Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd vetenskaplig personal.

Stockholm, Helsingfors, Oslo och Köbenhavn den 28 april 1969

Ruth Hamrin-Thorell

Kaarlo af Heurlin

Harald Løbak

Gerda Møller

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska hälsovårdshögskolan:**

I det betänkande som 1956 avgavs av den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning, Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning (SOU 1958:8) angavs målsättningen för arbetet vid en samnordisk hälsovårdshögskola som en fortsättning av de redan 1953 påbörjade kurserna för personal, anställd inom den allmänna hälso- och sjukvården i de nordiska länderna. Den utbyggnad av kursverksamheten till en verklig hälsovårdshögskola, som förutsattes i betänkandet, har först nu (1969) realiserats efter ett antal år, då skolans utveckling hämmats av lokalprovisioner. Under denna tid har undervisningen helt dominerat högskolans verksamhet. Utan nämnvärd personalökning ökade utbildningskvantiteten till nästan det dubbla från 1962 till 1969. Denna utvidgning av undervisningsprogrammet pågår. Utöver kurser för ämbetsläkare, veterinärer, ingenjörer och hälsovårdsinspektörer togs vidareutbildning av sjukhusadministratörer upp på högskolans program 1968. Kurserna för ämbetsläkare har utökats innevarande läsår. Kurserna för sjukhusadministratörer föreslås bli utvidgade och en kurs i socialodontologi planeras till läsåret 1970/71. Särskilda kurser för sjuksköterskor har diskuterats.

Högskolan har sålunda under senare år genomgått en period av utökning och konsolidering av undervisningen och denna kommer med all sannolikhet att fortsätta.

Under de provisoriska förhållanden, som präglat högskolans verksamhet, har det naturligtvis icke varit möjligt att etablera och åjourföra en undervisning av den omfattning, som förutsattes i betänkandet, särskilt som ej heller anstälts mer än en bråkdel av den personal, som var en förutsättning för genomförande av betänkandets förslag.

Såväl under arbetet med betänkandet som vid senare konferenser mellan de nordiska ministrar, under vilka hälsovården hör, har det alltid varit en förutsättning att det vid hälsovårdshögskolan borde finnas möjlighet för vetenskapligt arbete (forskning), eftersom det måste anses som en förutsättning för att man skulle kunna finna kvalificerade kandidater till de befattningar vid högskolan, som kräver akademiska kvalifikationer.

Högskolans verksamhet har hittills blott kunnat betecknas som en utvidgad kursverksamhet inom området Public Health och den till skolan fast

knulna personalen har blott bestått av en professor och en assistent — från den 1 juli 1969 två assistenter. Under sådana förhållanden är den vetenskapliga verksamhet, som varit möjlig att genomföra, av mycket ringa omfattning.

För högskolans fortsatta utveckling är det oavvisligt nödvändigt, att det erbjudes såväl föreståndaren som de akademiskt utbildade assistenterna sådana arbetsvillkor, att dessa icke ställer sig hindrande i vägen för att man utöver undervisningen tillika kan utföra vetenskapliga undersökningar inom sådana områden, som man naturligtvis kan beteckna som liggande inom högskolans intresseområde och med särskild hänsyn till vad som kan anses vara av betydelse i nordiskt sammanhang.

Medlemsförslaget om forskning vid högskolan är i överensstämmelse med planerna för högskolans verksamhet. Som framgår av vad ovan anförts har det dock ej ännu varit möjligt att förverkliga dessa planer. Vid inflyttning i nya lokaler våren 1970 förbättras dock högskolans lokalförhållanden och viss ökning av personalen vid högskolan är då även planerad. Styrelsen lägger den största vikt vid att det göres ekonomiskt möjligt att nu påbörja vetenskaplig verksamhet och att låta denna öka i takt med skolans utbyggnad och ökning av den fast anställda personalen.

Göteborg den 7 november 1969

C. J. Møllenbach

Bengt Grapengiesser

Sjuksköterskornas Samarbete i Norden:

I resolution från SSN:s representantskapsmöte i Skokloster den 22—24 september 1966 — baserad på diskussioner vid SSN:s XII:e kongress i Stockholm 1966 — föreslås dels att SSN:s medlemsorganisationer aktivt stöder forskning och medverkar till utveckling på detta område bl. a. genom att befrämja utbildning av sjuksköterskor för forskningsuppgifter, dels att medlemsorganisationerna arbetar för att sjuksköterskekåren blir väl representerad i det forskningsarbete inom hälso- och sjukvård som bedrivs av offentliga myndigheter och sjukvårdshuvudmän. Som ett led i denna verksamhet har arbetsgrupper rörande forskning i hälso- och sjukvård tillsatts på nationellt plan och SSN har sedan 1966 en permanent forskningskommitté.

SSN har i yttrande till Nordiska rådets presidium den 8 mars 1966 rörande medlemsförslag om högre utbildning av sjuksköterskor framfört att en utbildning för sjuksköterskor på akademisk nivå vid en nordisk högskola är synnerligen angelägen. SSN skulle därför med stor tillfredsställelse se att utbyggnadsplanerna för Nordiska hälsovårdshögskolans ut-

bildningsprogram realiseras liksom förslaget att vidga dess verksamhet till att även omfatta vetenskapligt arbete och forskning. Inom de nordiska länderna föreligger ett stort behov av att få sjuksköterskor utbildade inom forskning, dels för att de skall kunna medverka i forskningsuppgifter tillsammans med andra grupper inom hälsovårdsväsendet och dels för att de skall kunna åta sig självständiga forskningsuppgifter inom hälso- och sjukvård.

SSN anser en utökning av antalet fasta lärartjänster vid högskolan vara ett villkor för att dess aktiviteter skall kunna vidgas. En fast lärarstab med vetenskapliga kvalifikationer, stödd av tillfälligt anlitate experter utifrån, torde utgöra en garanti för högskolans fackliga kvalitet. Vid tillsättandet av tjänsterna förutsätts att forskningsarbetet kommer i beaktande.

Vid en samnordisk forskningsverksamhet på hälsovårdsområdet torde högskolan kunna få en viktig uppgift som koordinerande organ. Så skulle exempelvis ett av högskolan upprättat kartotek över utförda forskningsarbeten kunna utvecklas till ett nordisk centralkartotek. Om möjligt borde publikationerna även översättas till engelska. Som önskemål beträffande forskningsprojekt rekommenderas utöver de i medlemsförslaget nämnda s. k. tvärvetenskapliga undersökningar, d. v. s. gemensamma undersökningar utförda av experter från olika grupper inom hälsovårdsområdet, vilka är behövliga som grund för hälsovårdsplanering. Det gäller även forskning av socialvetenskaplig natur bl. a. i fråga om hälsovårdsupplysning och förebyggande hälsovård. I en sådan forskargrupp bör även sjuksköterskor ingå för undersökningar rörande sjukvårdsmetodik etc. (nursing research). På nordisk nivå är också separata undersökningar rörande sjuksköterskans arbete behövliga samt undersökningar beträffande pedagogiska problem i samband med utbildning och undervisning av olika grupper av hälso- och sjukvårdspersonal.

SSN ansluter sig till tanken att ledamöter representerande forskningsverksamheten bör ingå i högskolans styrelse.

Sjuksköterskors Samarbete i Norden tillstyrker förslaget att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utbygga Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd vetenskaplig personal och hemställer att vad ovan anförts måtte beaktas.

Stockholm den 18 augusti 1969

För Sjuksköterskors Samarbete i Norden

Gerd Zetterström Lagervall

Ordförande

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

Indenrigsministeriet skal i overensstemmelse med en fra sundhedsstyrelsen indhentet udtalelse bemærke, at man er enig i, at der bør etableres mulighed for videnskabeligt arbejde og forskning ved den nordiske sundhedshøjskole.

Spørgsmålet om i øget udstrækning at knytte videnskabeligt uddannet og interesseret personale til skolen har været drøftet gentagne gange i dennes styrelse, men på grund af uhensigtsmæssige lokaleforhold, der har vanskeliggjort skabelsen af tilfredsstillende videnskabelige arbejdsbetingelser, har mulighederne herfor imidlertid hidtil været stærkt begrænsede.

Disse problemer skulle imidlertid blive mindre, når højskolen i efteråret 1969 flytter til nye lokaler, som er under opførelse i forbindelse med Göteborgs universitet.

København, den 28. august 1969

P. m. v.

E. b.

Folmer Nielsen

Arbejds- og socialministeriet, den internationale afdeling har i skrivelse den 24 juni 1969 förklarat sig icke ha något att invända mot medlemsförslaget.

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 27 november 1969 förklarat sig instämma i statens lægevidenskabelige forskningsråds yttrande av den 17 november 1969 (se nedan).

Statens lægevidenskabelige forskningsråd:

— — — skal man meddele, at den økonomiske ordning for højskolen for tiden går ud på, at hvert af de nordiske lande betaler i forhold til den brug, man gør af højskolen.

Rådet er af den opfattelse, at indenrigsministeriet i tilfælde af, at der fra danske videnskabsmænd fremkommer forslag om konkrete forskningsprojekter, der ønskes udført ved den nordiske sundhedshøjskole, bør rette henvendelse til forskningsrådet med henblik på en sagkyndig vurdering af

disse projekter. En sådan bedømmelse vil blive foretaget efter samme retningslinier, som rådet benytter over for andre ansøgninger om støtte til individuelle projekter.

København, den 17. november 1969

P. f. v.

E. b.

Jytte Kvorning

Eksp. sekr.

Den Alm. Danske Lægeforening:

— — — skal det meddeles, at sagen har været behandlet af lægeforeningens hovedbestyrelse og af Praktiserende lægers organisation.

Der er i hovedbestyrelsen — tilsluttet af Praktiserende lægers organisation — enighed om det rigtige i at fremme integrering af forskning og undervisning i hvert tilfælde inden for den højere undervisning i Norden.

Den Alm. Danske Lægeforening kan derfor tilslutte sig det fremsendte medlemsforslag, men skal yderligere bemærke, at det vil være tvivlsomt, om man med held kan udbygge en nordisk samfundsmedicinsk institution uden en samtidig væsentlig udbygning af samfundsmedicinske centre i hvert enkelt af de nordiske lande. En nordisk forskning på det samfundsmedicinske område og på sygeforskningsområdet forudsætter en national indsats, som der næppe er tilstrækkelig økonomisk baggrund for i dag.

København, den 18. august 1969

P. h. v.

J. Larsen

A. H. Schleisner

Embedslægeforeningen:

— — — skal embedslægeforeningen udtale, at man kan anbefale det af rådet stillede forslag, sag A 241/s.

Embedslægeforeningen anser det for værende af stor betydning for embedslægerne, at der gennem højskolen gives mulighed for den bedst mulige undervisning på videnskabeligt grundlag, og man kan ganske tiltræde de til forslaget fremsendte bemærkninger.

København, den 13. august 1969

P. f. v.

Otto Christiansen

Danske Selskab for Social Medicin:

----- meddele, at man finder det værdifuldt for den socialmedicinske forskning at søge realiseret det fremsatte forslag om en fast lærertjeneste i socialmedicin.

I forslaget omtales fællesnordiske forskningsopgaver for denne lærestol. Man skal i denne forbindelse nævne, at der med henblik på fremtidig skandinavisk videnskabelig aktivitet på dette område i 1967 blev oprettet et nordisk selskab for social medicin med deltagelse af bl. a. Dansk Selskab for Social Medicin, ligeledes stiftet i 1967. Nordisk Selskab for Social Medicin har som basis for den videnskabelige aktivitet forskningen inden for hvert af de deltagende lande, og resultaterne publiceres i det nyoprettede Acta Sociomedica Scandinavica.

Social medicin er optaget som fag i undervisningen af medicinske studenter ved Københavns og Århus universitet, og interessen for emnekredsen er, såvidt det kan skønnes, i tiltagende i Danmark. Det må formentlig være en forudsætning for en intensiv videnskabelig forskning på skandinavisk plan inden for dette felt, at der skabes mulighed for en omfattende videnskabelig forskning inden for den sociale medicin på nationalt plan, herunder at der skabes mulighed for oprettelse af de dertil nødvendige forsker-tjenester i de enkelte lande, herunder Danmark. For så vidt sådanne betingelser for gensidigt, videnskabeligt samarbejde er til stede eller oprettes, vil der kunne fremskaffes værdifuldt materiale til samordnet, skandinavisk bearbejdelse.

København, den 18. august 1969

P. From Hansen

Dansk Sygeplejeråd:

Idet Dansk Sygeplejeråd anbefaler forslaget, henledes opmærksomheden på, at forskning er et område, som man i en årrække har beskæftiget sig med inden for sygeplejen, og at der er et stort behov for at få uddannet sygeplejersker til dels at deltage i forskningsopgaver sammen med andre grupper inden for sundhedsvæsenet, dels at kunne påtage sig selvstændige opgaver inden for forskning af sygeplejeområder. En sådan uddannelse på akademisk niveau på en nordisk hälsovårdshögskola skulle således kunne erstatte den uddannelse, som den gives ved universiteter uden for Norden, hvor studiet bl. a. omfatter en selvstændig opgave inden for et mindre forskningsområde; men den forudsætter en lærerstab, som er i stand til at undervise og vejlede sygeplejersker inden for dette specielle område.

Det kan oplyses, at de nationale sygeplejerskeorganisationer i de nordiske lande allerede har nedsat arbejdsgrupper vedrørende forskning inden

for sygepleje, og at medlemmerne af disse arbejdsgrupper er sygeplejersker, som har studeret forskning ved universiteter i udlandet.

København, den 10. juli 1969

For Dansk Sygeplejeråd

Kirsten Stallknecht

F i n l a n d

Undervisningsministeriet:

Såsom det framgår av motiveringen till medlemsförslaget, har Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet först nyss påbörjats och högskolans undervisning är alltjämt under utveckling samt vidare organisering.

Därför, samt med beaktande av att högskolan fungerar med en ganska liten fast administrativ personal, förefaller det oändamålsenligt att förhastat sig med att utvidga högskolans verksamhet att även omfatta flera olika slags forskningsprojekt.

De ämnesområden som nu i forskningssyfte föreslagits är alla aktuella, men uppenbarligen existerar tillräckliga förutsättningar för deras utförande redan i t. ex. de medicinska fakulteterna samt de administrativa centrala ämbetsverken i de skilda nordiska länderna.

Av medlemsförslaget framgår inte, i vilken utsträckning Nordiska hälsovårdshögskolan disponerar över bibliotek samt övrig, t. ex. för databehandling avsedd vetenskaplig apparatur, vilket utgör en förutsättning för verksamhet inom de i medlemsförslaget framlagda forskningsområdena.

Helsingfors den 28 augusti 1969

Kalervo Siikala

Avdelningschef

Matti Gustafson

Föredragande

Social- och hälsovårdsministeriet:

Medlemsförslaget syftar till att upprätta en forskningsverksamhet vid hälsovårdshögskolan och att därvid inrikta verksamheten på vissa områden, inom vilka ett nordiskt koordineringsbehov föreligger. Samtidigt utbyggs högskolan för att kunna arrangera längre och mera omfattande kurser. I det föreliggande medlemsförslaget föreslås följande tjänster, som samtidigt skulle ha forskningsuppgifter:

1 laborator (medicinalstatistik)

1 fast lärartjänst i socialmedicin (epidemiologi med statistik och försäkringsmedicin med huvudinriktning på de socialmedicinska verkningarna av de olika socialförsäkringssystemen)

1 heltidstjänst (allmän hälsovårdsupplysning)

Den föreslagna utökningen av den hittills mycket anspråkslösa fasta personalen kan väl motiveras med behovet av att få ett antal fasta lärartjänster. Detta behov kommer att växa, om man i framtiden kan förverkliga utbyggnaden av ämbetsläkarkursen och får till stånd en sjuksköterskeutbildning på akademisk nivå (*Nordiska rådets rekommendation nr 19/1967*) och man dessutom utvidgar den övriga kursverksamheten, såsom det föreslagits i framställningar till regeringarna.

Social- och hälsovårdsministeriet förhåller sig likväl i detta skede avvaktande när det gäller att motivera den nya personalen med forskningsuppgifter. De reservationer, som kan göras mot de föreslagna forskningsuppgifterna, ligger på två plan. För det första kan det konstateras, att de föreslagna forskningsområdena är av den omfattningen att den föreslagna personalökningen inte kan täcka forskningsbehovet. Tvärtom måste man räkna med att en forskning på socialmedicinens och medicinalstatistikens område, som skulle fylla nordiska koordineringsbehov, borde byggas på väsentligt större forskningsresurser. Detta kan konstateras bl. a. av den omfattning som de nationella forskningsorganen på ifrågavarande områden har. För det andra förekommer på ett flertal specialiserade områden redan ett intensivt nordiskt samarbete inom arbetsgrupper, genom gemensamma forskningsprojekt o. s. v. Vidare är det att observera, att de föreslagna forskningsområdena involverar stora delar av den sociala och medicinska förvaltningen på ett sådant sätt att en komparativ forskning inte kan företas utan en långt gående samverkan mellan de nationella forskningsinstitutionerna och framför allt mellan förvaltningsorganen i de olika länderna. Detta gäller framför allt den forskning som skulle bedrivas beträffande de socialmedicinska verkningarna av olika socialförsäkringssystem men även en komparativ forskning, som syftar till en likartad medicinal- och vårdstatistik.

På basis av det ovan anförda och med beaktande av att det inte föreligger någon säker kartläggning av de områden, som till sin natur är sådana att forskningen borde läggas på nordiska forskningsorgan, anser social- och hälsovårdsministeriet att en utvidgning av högskolans verksamhet att även omfatta forskning, inte, utan ytterligare utredningar, kan anses vara ändamålsenlig. För den händelse man önskar på basen av del nu föreliggande medlemsförslaget vidtaga några åtgärder, så borde dessa inrikta sig på att dels utreda och förteckna de medicinskt-administrativa forskningsområden, som är sådana att de lämpligen bedrivs på nordisk bas, dels beräkna de resurser, som skulle krävas för en dylik forskning.

Helsingfors den 27 november 1969

A.-L. Tiekso

Social- och hälsovårdsminister

K. J. Lång

Regeringssekreterare

Medicinalstyrelsen¹:

I och med att den nordiska hälsovårdshögskolan utvidgas och flyttar in i nya utrymmen har frågan om verksamhetens effektivisering och fördjupande blivit aktuell. Utvidgningen av högskolans verksamhet bör anses vara ändamålsenlig, och det är väl motiverat att öka lärarkrafterna, närmast på statistikens, försäkringsmedicinens och socialmedicinens område. Tjänsteinnehavarna borde på samma sätt som universitetens lärare deltaga såväl i undervisningen som i forskningsarbetet. Föreläsaren i statistik borde ha en sådan utbildning, att det mellan statistiken och socialmedicinen inte skulle uppstå något obehandlat mellanområde. I undervisningen i statistik borde ingå, förutom det egentliga statistiskt-vetenskapliga materialet, även handledning i bruk av statistik vid effektivitetsbedömning inom planeringen och överhuvudtaget inom administrativa uppgifter. Föreläsaren borde dessutom vara väl förtrogen med epidemiologiska och operativa utredningars målsättning och praktiska organisering och dessutom ha erfarenhet av rutinstatistikens problematik.

Sammansättningen av högskolans styrelse anser medicinalstyrelsen inte i detta skede vara skäl att ändra, eftersom en del av den nuvarande styrelsens medlemmar verkar inom hälsovårdens administration, medan andra medlemmar är bättre förtrogna med hälsovårdens forskning och dess behov. Vidare är det möjligt att vid behov höra sakkunniga.

Helsingfors den 25 juni 1969

Nillo Pesonen

Generaldirektör

Antti Isotalo

Tf. medicinalråd

Statistiska centralbyrån¹:

Ett ändamålsenligt utvecklande av hälso- och sjukvården kräver en mycket mera omfattande bas av fakta om samhällets hälso- och sjukdomsförhållanden än den som nu står till buds. Denna utvidgning av kunskapsbasen förutsätter i sin tur en avsevärd utvidgning av såväl statistik som annan forskning rörande hälso- och sjukdomsförhållandena. Forskning som gäller hälso- och sjukdomsförhållanden torde kunna fogas till Nordiska hälsovårdshögskolans övriga uppgifter. De undersökningar, vilka behöves som bas för utvecklandet av hälso- och sjukvården, bör emellertid till stor del utföras

¹ Yltrandet översatt från finska.

separat i varje land med beaktande av nationella särdrag och specialbehov. Forskningsverksamheten vid hälsovårdshögskolan kan således inte ersätta nationell forskning i medlemsländerna rörande hälso- och sjukdomsfrågor, utan den bör planeras närmast som komplettering av en forskning, som huvudsakligen drives på nationell nivå.

Då problemen i anslutning till medicinalstatistiken i medlemsförslaget omnämns som ett ämne för forskningen vid hälsovårdshögskolan, önskar statistiska centralbyrån framhålla, att också utvecklandet av medicinalstatistiken måste skötas på nationell nivå av varje lands statistikmyndigheter utgående från internationella rekommendationer. Centralbyrån anser det emellertid viktigt, att undervisning i statistik ges vid hälsovårdshögskolan och konstaterar, att denna undervisning kan kombineras med internationell statistisk analys av statistik som uppgjorts i de enskilda länderna.

Helsingfors den 5 september 1969

Eino H. Laurila

Överdirektör

Georg Luther

Avdelningschef

Helsingfors universitet, konsistoriet, har i skrivelse den 19 december 1969 förklarat sig instämma i medicinska fakultetens yttrande av den 10 november 1969 (se nedan).

Helsingfors universitet, medicinska fakulteten¹:

Det är glädjande att konstatera att Nordiska hälsovårdshögskolan skall få en egen institutionsbyggnad. Även det av kommissionen framställda förslaget om att ämbetsläkarkurserna skulle förlängas till åtta månader och sjukskötarkursen till tre månader. Även om undervisningen till stor del måste meddelas med hjälp av utomstående lärare är det av vikt att en undervisningsanstalt av detta slag även skulle ha en tillräcklig egen personal. Det väsentligaste är dock ej att anstalten är forskningsplats utan att undervisningen är välordnad. De områden till vilka enligt planerna ordinarie lärarforskare skulle knytas är medicinsk statistik och socialmedicin.

Ur Finlands synvinkel är det emellertid uppenbart att endast förhållandevis få komma att delta i denna forskningsverksamhet emedan anstalten är belägen i Göteborg. Utvecklandet av den Nordiska hälsovårdshögskolan får ej heller utgöra hinder för utvecklandet av anstalter vilka utgörs av de medicinska fakulteternas hygieniska och socialmedicinska anstalter. Genom dessa anstalter kan man bättre få ett tillräckligt antal läkare i hälsovårdens

¹ Yttrandet översatt från finska.

tjänst, till en början som forskare vid ifrågavarande anstalter och i sinom tid som innehavare av tjänster på området. Vid sådant förhållande finner fakulteten betydelsefullt att även de inhemska anstalterna utvecklas med tanke på fortbildning.

Då Nordiska folkhälsovårdshögskolan i tiden grundades ansåg man att den skulle förutsätta ett befolkningsunderlag på c:a 25 miljoner. Förhållandena har i hög grad förändrats sedan dess och behovet av hälsovårdspersonal även läkare har i hög grad ökats. I dag kan man mycket väl anse en anstalt som utför forskning och meddelar undervisning rörande folkhälsan behövs redan för en befolkning om c:a en miljon.

Även om utvecklandet av Nordiska hälsovårdshögskolan ej kan tillgodose alla behov för Finlands vidkommande borde anstalten likväl utvecklas. Hänvisande till den förenämnda kommissionens yttrande som gäller forskningsverksamhet vid Nordiska hälsovårdshögskolan får vi hemställa att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att den ifrågavarande högskolan måtte utvidgas att gälla även vetenskaplig forskning i medicinsk statistik (fast laboratorstjänst) samt socialmedicin (fast lärartjänst).

Helsingfors den 10 november 1969

För fakulteten

Jorma Päitälä

Dekanus

Kaarina Sarvilinna

Fakultetssekreterare

Finlands läkarförbund:

Finlands läkarförbund stöder i princip allt nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område och stöder därför medlemsförslaget, i vilket föreslås att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utbygga Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd vetenskaplig personal.

Förbundet önskar dock i detta sammanhang framföra uppfattningen, att en översyn av ändamålsenligheten hos Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet i dess nuvarande form vore motiverad såtillvida, att högskolan borde utnyttjas enbart för sådan utbildning och forskning som inte kan förverkligas skilt för sig i medlemsländerna. För närvarande förefaller det som om man exempelvis i Finland redan nu kunde åstadkomma en undervisningsverksamhet av samma slag som i Nordiska hälsovårdshögskolan och att undervisningen i hemlandet kunde riktas till mycket större grupper än den i högskolan meddelade undervisningen och utsträckas till bredare kretsar.

Man kan nämligen inte underlåta att fästa allvarlig uppmärksamhet vid den disproportion som råder mellan å ena sidan hälsovårdshögskolans höga kostnader och å andra sidan den elevkvot som reserverats för vårt land. Forskningsarbetet rörande hälsovården borde likaledes befrämjas i hemlandet.

Helsingfors den 9 juli 1969

Tero Talke

Styrelsens sekreterare

Finlands sjuksköterskeförbund:

Vidgning av högskolans verksamhet

Finlands sjuksköterskeförbund är intresserat av utvidgningsplanerna för Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet och anser det vara viktigt, att dess studier i huvudsak skulle omfatta studieavsnitt av minst ett läsårs längd. Som ett oeftergivligt villkor för vidgning och utveckling av verksamheten står enligt förbundets åsikt en märkbar utökning av den ordinarie lärarkåren.

Forskningsverksamhet vid högskolan

Såsom i medlemsförslaget påpekas, hör universitetsundervisning och forskningsverksamhet samman. Finlands sjuksköterskeförbund förenar sig därför med förslaget, att man vid utvecklandet av Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet också skulle taga i akt planering och utveckling av forskningsarbetet på hälsovårdsområdet.

Forskningsverksamhet på olika områden har tidigare i någon mån bedrivits på nordisk nivå. Samnordisk forskningsverksamhet på hälsovårdsområdet vore önskvärd och skulle också för sin del bredda tidigare aktiviteter. Finlands sjuksköterskeförbund anser vidare, att Nordiska hälsovårdshögskolan skulle ha en viktig uppgift i att verka som koordinerande organ för forskning på området. Sålunda skulle ett av högskolan upprättat kartotek över utförda forskningsarbeten kunna utvecklas till ett nordiskt centralkartotek, vilket man i medlemsländerna länge saknat. Vid utökningen av högskolans lärarkår borde vid personvalet givetvis också forskningsarbetet komma i åtanke.

Önskemål angående forskningsobjekt

Finlands sjuksköterskeförbund anser det viktigt, att vid utformande av forskningsprogram i samband med Nordiska hälsovårdshögskolans övriga verksamhet, man speciellt skulle rekommendera s. k. tvärvetenskapliga un-

dersökningar, d. v. s. gemensamma undersökningar utförda av experter från olika fack inom hälsovårdsområdet. Dyliga undersökningar behövs speciellt som bas för hälsovårdsplanering. Till forskargruppen borde härvid också höra sjuksköterskor, som utför undersökningar rörande sjuksköterskans arbete (nursing research). På nordisk nivå behövs också separata undersökningar om sjuksköterskans arbete. Övriga viktiga forskningsområden är enligt förbundets åsikt t. ex. undersökningar rörande hälsovårdens förvaltning, värdering av verksamhet och utbildning samt socialförsäkring.

Samordnande av den nordiska utvecklingshjälpverksamheten med högskoleverksamheten

Finlands sjuksköterskeförbund anser det vara viktigt att när i framtiden den nordiska bilaterala utvecklingshjälpverksamheten utvidgas att omfatta även hälsovårdsprojekt, nödiga undersökningar rörande verksamheten i mån av möjlighet skulle sammanföras med Nordiska hälsovårdshögskolans forskningsprogram.

Sammansättningen av högskolans styrelse

Forskningsverksamheten borde enligt sjuksköterskeförbundets uppfattning beaktas också inom högskolans förvaltning antingen så, att till styrelsen skulle höra även representanter för varje lands forskningsarbete, eller också sålunda, att en separat konsultativ kommission skulle upprättas för utvecklandet av forskningsverksamheten.

Engelska språket i forskningsverksamheten

Finlands sjuksköterskeförbund frambär härmed till diskussion, huruvida det vore ändamålsenligt att vid sidan av de skandinaviska språken även använda engelska vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Engelska språket vore i forskningsverksamheten och speciellt såsom publiceringsspråk enligt förbundets förmenande viktigt med tanke på upprättandet av mera vidsträckta internationella kontakter.

Helsingfors den 3 juli 1969

Suomen sairaanhoitajaliitto r. y. — Finlands sjuksköterskeförbund r. f.

Toini Nousiainen

Ordförande

Sirkka Levä

Sekreterare

N o r g e

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet gir i prinsippet sin tilslutning til det foreliggende medlemsforslag. Skolens framtidige faglige nivå, dens muligheter for å knyt-

te til seg en velkvalifisert lærerstab, vil i høy grad komme til å være avhengig av den forskningsaktivitet og det forskningsnivå det lykkes å etablere ved den.

Situasjonen er imidlertid for tiden den at skolen fremdeles i noen år vil befinne seg i en omstillings- og konsolideringsfase hva selve undervisningen angår: Nye lokaler skal tas i bruk, sykehusadministrasjonskurset er ennå på prøvestadiet, kursene for offentlige leger er foreslått utvidet, og det er diskutert om delkurser for høyere sykepleierutdanning bør inkorporeres i virksomheten.

Departementet er derfor av den oppfatning at skolens primære oppgaver i de første år framover må sentreres om selve undervisningen.

Den framtidige forskning ved helsehøgskolen bør etter departementets oppfatning gis en grundig forberedelse over et lengre tidsrom, før de nordiske regjeringer gis anledning til å ta standpunkt til omfanget og arten av denne forskning. Sosialdepartementet foreslår derfor at det i første omgang anbefales at det av skolens bevilgninger avsettes midler til et særlig utvalg som utpekes av skolens styre og som får til oppgave å planlegge forskning på de fagområdene som det vil være naturlig å henlegge til Den nordiske helsehøgskole.

Uttalelser som er innhentet fra Kirke- og undervisningsdepartementet, Den norske lægeförening og Norsk sykepleierforbund følger som vedlegg (*se nedan*).

Oslo, 5. august 1969

Etter fullmakt

Karl Evang

Marius Hofgaard

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Forslaget har vært forelagt Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen. *Universitetet i Bergen* kan på grunn av ferien ikke svare nå, men vil avgi svar innen midten av september.

Universitetet i Oslo har avgitt følgende svar:

Departementets ekspedisjon av 17. juni 1969 har vært forelagt Det medisinske fakultet. Fakultetet har meddelt at det ikke har noen betenkeligheter med å gi sin prinsipielle tilslutning til Det nordiske råds rekommandasjon om at Den nordiska hälsovårdshögskolan blir utbygget til en institusjon også for forskning innen de fag som kommer inn under högskolens interessefelt med bl. a. fast ansatt vitenskapelig personale.

Universitetsdirektøren henholder seg til det som er uttalt av fakultetet.

Oslo, 21. juli 1969

Etter fullmakt

Ø. O. Dahl

Rigurd Rømcke

Vi viser til vårt brev av 21. juli 1969. *Kollegiet ved Universitetet i Bergen* har behandlet saken og slutter seg til denne uttalelse fra *det medisinske fakultet*:

Fakultetsrådet anser at forslaget tar sikte på å øke Helsehøgskolens faglige og vitenskapelige kompetanse for derved å legge forholdene til rette for en faglig adekvat og en vitenskapelig fundert videreutdanningsmulighet for leger og annet helsepersonell som søker å kvalifisere seg innen fagområdene administrativ medisin, hygiene og sosialmedisin.

Fakultetsrådet mener det er behov for en slik videreutdanningsmulighet i Norden, og vil støtte forslagetets målsetting.

Oslo, 7. oktober 1969

Etter fullmakt

E. Skadsem

Hans Sørbo

Den norske lægeforening:

Lægeforeningen vil uttale at den anser det som nødvendig at en undervisningsinstitusjon på det nivå det her er tale om, blir utbygget med fast ansatt vitenskapelig personale. Om så ikke skjer, kan man vanskelig forestille seg at skolen vil kunne oppfylle sine funksjoner.

Oslo, 21. juli 1969

Odd Bjercke

Norsk sykepleierforbund:

Det er vel ingen tvil om at de planer man fremlegger vedrørende Helsehøgskolen, krever en start som kvalitativt og kvantitativt kan klare de meget krevende oppgaver. Videre er det vel en selvfølge at en høyskole må drive forskning. Vitenskapelig virksomhet forutsettes i nordiske høyskoler og universiteter og danner den naturlige ramme omkring det pedagogiske arbeid.

Vi vil følgelig støtte —

1. at det iverksettes forskningsprosjekter som en integrerende og kontinuerlig virksomhet i skolens regi og

2. at det opprettes langt flere faste lærerstillinger, slik at undervisning i hovedfaget såvel som koordinasjon og administrasjon av programmet tas hånd om av høyskolens egen stab, støttet av eksperter utenfra. De dertil ut-

dannede professorer/lektorer må qua sin utdannelse danne en garanti for skolens faglige kvalitet.

Med hensyn til tilknytning av de administrative og pedagogiske programmer stiller vi oss mer tvilende. Vi er ikke overbevist om at Helsehøyskolen i løpet av nær fremtid vil kunne påta seg de betydelige oppgaver som innføring av slike program forutsetter. Dersom det er meningen å danne et utdanningsentrum, må de nødvendige forutsetninger være til stede. Ellers vil skolen på ingen måte kunne erstatte et systematisk program i administrasjon i USA. Dette var, ifølge forslaget, en av forutsetningene.

Vi tror at det ville være en fordel å opprette en høyskole eller universitet i administrasjon og pedagogikk for helsesektoren. Denne kunne plasseres slik at den lå nær Helsehøyskolen — dette er imidlertid ingen absolutt betingelse.

Gjennomføring av slike program vil, om programmet skal være fullverdig, kreve energisk og dyktig forberedelse og betydelige investeringer. Samfunnsvitenskapelig forskning blir her en absolutt betingelse. Denne må omfatte administrasjonsforskning og pedagogisk forskning, samtidig med at man anvender de forskningsresultater som foreligger på området, i Norden og i andre land. Lærerne i disse program må ha universitetsutdannelse i administrasjon, resp. pedagogikk og vitenskapelig kompetanse.

Av det forslag som foreligger, fremgår ikke klart om man vil ta de fulle konsekvenser av å integrere Helsehøyskolen og de foreslåtte og nåværende administrasjonsprogram. Sosialmedisin og medisinal statistikk fremholdes — disse er nødvendige, men utgjør bare en mindre del av et adekvat administrasjonsopplegg for leger, sykepleiere og andre grupper. I tillegg kommer de krav som et pedagogisk program nødvendigvis må stille.

Det er i pakt med tidens oppfatning å bygge ut miljøer hvor integrasjon og fruktbart samarbeid kan skje. Dette må imidlertid ikke skje på bekostning av den faglige og pedagogiske kvalitet. Integrasjon av program med høy standard er både lettere og mer hensiktsmessig enn en midlertidig utforming av et sentrum hvor en del fag og fagområder kanskje mer får karakter av kurs enn av pedagogisk forsvarlige programenheter.

Med hensyn til styret og dets sammensetning, må man vel tilstrebe at styret samlet representerer pedagogisk kompetanse, fagkompetanse og økonomisk og administrativ kompetanse. Et lærerråd i skolen bør opprettes og tillegges betydelig vekt.

Oslo, 17. juni 1969

Norsk sykepleierforbund

Helga Dagsland

Formann

S v e r i g e

Socialstyrelsen:

I anledning därav får socialstyrelsen, som införskaffat utlåtanden från styrelsens vetenskapliga råd professorerna Friberg, Gunnar Lindgren och Ronge samt länsläkarna i Blekinge, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län ävensom från förste stadsläkaren i Göteborg, vilkas utlåtanden bilägges, anföra följande (*se nedan*).

Nordiska hälsovårdshögskolans nuvarande uppgift är att meddela undervisning. Därvid vänder den sig främst till läkare och sjuksköterskor, veterinärer, hälsovårdsinspektörer och tekniker med olika bakgrund.

Det remitterade förslaget anger endast i allmänna ordalag forskningsuppgifter, som skulle kunna förläggas till högskolan. Det är enligt styrelsens mening alltför allmänt formulerat.

Socialstyrelsen vill i detta sammanhang icke underlåta att påpeka, att skolans resurser är alltför små och att dess fackpersonal är överbelastad med administrativa uppgifter.

Under hänvisning till vad ovan anförts anser sig socialstyrelsen för närvarande icke kunna ta ställning till det remitterade förslaget. Ytterligare utredning av den i förslaget framlagda frågeställningen är enligt styrelsens mening erforderlig för ett ställningstagande.

Stockholm den 20 augusti 1969

Enligt socialstyrelsens beslut

Bo Adin

Statistiska centralbyrån:

Statistiska centralbyrån (SCB) begränsar sitt yttrande till den del av förslaget som avser förläggning av utbildning och forskning i medicinalstatistik till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Enligt förslagsställarna borde medicinalstatistiken vid högskolan representeras av en fast anställd laborator (universitetslektor) i statistik. Denna skulle medverka i undervisningen och vid sidan härav vetenskapligt bearbeta olika problem inom medicinalstatistiken. Bl. a. är, säger förslagsställarna, det statistiska grundmaterialet i Norden ojämnt. En stor del av hälsovårdsarbetet har sin grund i epidemiologin, anför de vidare, och den i sin tur bygger på många områden på statistiska data.

1. Hälso- och sjukvårdsstatistiken i Sverige

SCB vill till en början erinra om att frågan om den framtida utformningen av statistiken över hälso- och sjukvård i Sverige ävensom beträffande pro-

duktion och offentliggörandet av nämnda statistik för närvarande är föremål för översyn. En samarbetsdelegation för statistikfrågor har bildats, i vilken ingår cheferna för socialstyrelsen, statistiska centralbyrån, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, svenska landstingsförbundet samt svenska kommunförbundet. För beredning av frågor i anslutning till utredningsuppdraget har delegationen tillsatt en arbetsgrupp, benämnd hälso- och sjukvårdens statistikberedning.

Utredningsarbetet beräknas under nästkommande år kunna ge riktlinjer för uppbyggnaden av den framtida medicinalstatistiken. Den hälso- och sjukvårdsstatistik som sålunda i fortsättningen beräknas komma att utarbetas på riks- och lokalnivå avses ge underlag för bl. a. en bedömning av sjukvårdsresursernas behövliga utbyggnad i landet, för vård- och personalplanering, driftsekonomisk planering etc. Riksplaneringen omhänderhas under socialdepartementet av dess sjukvårdsdelegation samt av socialstyrelsen på verksplanet. Den regionala och lokala analysen och planeringen ombesörjer sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, landstingsförbundet och de olika sjukvårdshuvudmännen. Statistiken får därvid från fall till fall kompletteras med surveyundersökningar.

En utbyggnad pågår av ADB-system vid vissa sjukhus för journalregistrering och andra administrativa rutiner m. m. Detta arbete är initierat av statskontoret. Man kan förutse att de medicinska databanker som byggs upp skall kunna utnyttjas för statistisk analys av och forskning rörande bl. a. förändringar i sjukdomspanoramata.

2. SCB:s synpunkter

Undervisningen i hälso- och sjukvårdsstatistik vid Nordiska hälsovårdshögskolan är riktad dels till ämbetsläkare m. fl. i offentlig tjänst, vilka ämnar ägna sig åt bl. a. omgivningshygienisk verksamhet, dels till sjukhusadministratörer, d. v. s. sjukhusdirektörer, läkare och sjuksköterskor i administrativ befattning vid sjukhus.

Mot bakgrund av den ökade betydelse som medicinalstatistik kan väntas få är det av flera skäl angeläget att berörd personal får en grundläggande utbildning i statistik. De behöver sådan kunskap dels för att som konsumenter av statistisk information rätt kunna tolka och utnyttja denna, dels för att såsom uppgiftslämnare till olika delar av statistiken kunna medverka till att underlaget för denna blir av erforderlig kvalitet.

Även behovet av en ökad forskning syftande till hälso- och sjukvårdsstatistikens effektiva utnyttjande och utformning är stort och betydelsefullt. Det kan t. ex. framhållas att forskningen hittills i väsentlig mån torde ha försummat de möjligheter som kan föreligga att med utgångspunkt från regionala jämförelser i olika sjukdomars utbredning samt i dödsorsakernas frekvens dra för medicinen och sjukvården betydelsefulla slutsatser. En detaljerad analys av de faktorer som kan bedömas medverka till regionala och

temporala olikheter i sjuklighets- och dödlighetshänseende, icke minst de nordiska länderna emellan, kan ge värdefulla uppslag för hälsovårdens vidare utveckling.

Inrättandet av en laboratur i statistik vid Nordiska hälsovårdshögskolan torde innebära förbättrade möjligheter att tillgodose kontinuiteten i undervisning och forskning på detta alltmer betydelsefulla område. Den är ur denna synpunkt att hälsa med tillfredsställelse. Förslaget ligger också i linje med de nordiska samarbetssträvandena. Behovet av ökad koordinering de nordiska länderna emellan på bl. a. utbildnings- och forskningsområdet understryks i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport i juli 1969 (NU 1969: 11).

SCB vill samtidigt framhålla att, ehuru särskilda ämnesorienterade problem möter forskaren vid analys av hälso- och sjukvårdsstatistiska data, de grundläggande metoderna för datainsamling, däri inbegripet populationsavgränsning och urvalsdragning, för tabulering, kvalitetskontroll, prognosarbete etc. dock är mycket likartade inom skilda statistikområden. Framsteg på ett område kan ofta nyttiggöras också inom andra statistikgrenar. Den vetenskapliga grund- och målforskningen på statistikens område sker på bred bas inom de statistiska institutionerna vid våra universitet.

Det torde erfarenhetsmässigt finnas en viss risk för att en ensam forskare, som inte kan repliera på en forskningsinstitution, isoleras och förlorar den stimulerande kontakten med metodutvecklingen och forskningen på övriga statistiska områden. Det är därför angeläget att verksamheten organiseras så att kontakter med den statistiska undervisningen och forskningen vid olika universitet i Norden underlättas. Med hänsyn till den lokala närheten kan det vara naturligt att kontakter särskilt utvecklas med Göteborgs universitets statistiska och socialmedicinska institutioner.

Mot bakgrunden av vad nyss sagts vill SCB tillstyrka medlemsförslaget i vad det avser inrättande av en laboratur i statistik vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Stockholm den 15 augusti 1969

För generaldirektören

Lennart Fastbom

Sven Jönhagen

Universitetskanslersämbetet:

UKÄ har inhämtat yttranden från rektorsämbetena vid universiteten i Uppsala, Lund och Umeå samt vid karolinska institutet — vilka samtliga hört respektive medicinska fakultet — samt från interimsstyrelsen för Linköpings högskola. Yttrande från universitetet i Göteborg har i annan ordning inhämtats av Nordiska rådet.

Med överlämnande av dessa yttranden (*se nedan*) får UKÄ — sedan ärendet behandlats av fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci — anföra följande.

Den vid Nordiska hälsovårdshögskolan bedrivna kursverksamheten har hittills i huvudsak skett med hjälp av sådana lärare, som anlitats utifrån. I samband med att hälsovårdshögskolan kommer att flytta in i nya lokaler planeras en utvidgning av kursverksamheten. I medlemsförslaget anförs, att arbetet vid högskolan därmed kommer att gå in i ett nytt skede. Enligt förslagsställarnas uppfattning bör högskolan i detta läge förses med fasta lärar- och forskartjänster, varvid bl. a. hänvisas till den sedvanliga anknytningen mellan utbildnings- och forskningsverksamhet.

Flertalet av de remissinstanser, som UKÄ har hört, avstyrker förslaget. Fakulteterna anser i allmänhet, att det föreligger uppenbara risker att forsknings- och utbildningsresurserna inom de områden som kan bli aktuella splittras. Vidare erinras om att de ämnesområden som nämnts i förslaget är av tillämplad natur, vilket förutsätter tillgång till ett på rutinverksamhet uppbyggt banmaterial.

UKÄ vill här särskilt nämna undersökningar rörande de socialmedicinska verkningarna av skilda socialförsäkringssystem inom Norden, ett problemfält som enligt UKÄ:s uppfattning emellertid bör angripas även från andra utgångspunkter än medicinska. UKÄ anser det också värdefullt att de lärare, som engageras vid skolan, har anknytning till forskning, varigenom en värdefull kanal hålls öppen för att föra ut forskningsrön till praktisk tillämpning.

När det sedan gäller medlemsförslaget att inrätta fasta tjänster vid hälsovårdshögskolan vill UKÄ anföra en avvikande mening. En bärande princip för forskningsplaneringen i Sverige liksom annorstädes är att koncentrera resurserna till såvitt möjligt stora enheter. Denna utveckling har tvingats fram bl. a. av de höga baskostnader, som krävs inom en rad områden — däribland det medicinska — för att fullgoda förutsättningar för forskningen i olika avseenden skall föreligga. Den organisation medlemsförslaget anger — ett antal tjänster utan närmare förankring utanför högskolan — synes UKÄ strida mot denna princip. UKÄ hänvisar vidare till den redogörelse för den beslutade och planerade utvecklingen av forskningsorganisationen inom hälso- och sjukvården, som lämnas i UKÄ:s anslagsframställning för budgetåret 1970/71 (den tryckta delen, s. 66 ff).

Enligt UKÄ:s uppfattning erbjuder sig emellertid andra vägar när det gäller att hålla en god tillgång på vetenskapligt högt kvalificerade lärare vid Nordiska hälsovårdshögskolan. En sådan ligger i nämnda utbyggnadsprogram, som kommer att öka den samlade staben av lärare i landet, från vilken lärare vid högskolan kan engageras. UKÄ vill vidare hänvisa till förslag från medicinska fakulteten i Lund, enligt vilket eventuellt nytillkommande högre tjänster skulle kunna vara placerade vid redan etablerade

forskningsinstitutioner i Göteborg men administrativt lyda under hälsovårdshögskolan. UKÄ vill tillägga, att en anordning av detta slag skulle innebära bl. a. den fördelen, att sådana befattningshavares insatser på ett naturligt sätt skulle kunna fogas in i forskarutbildningen. I anslutning härtill vill UKÄ uttala, att UKÄ kan finna skäl även för att eventuellt tillkommande forskningsaktiviteter placeras vid Nordiska hälsovårdshögskolan. UKÄ syftar härvid på sådan forskning, som bäst främjas genom att den knyts an till i första hand verksamheter som ligger i linje med hälsovårdshögskolans utbildningsprogram och som samtidigt är mindre beroende av en bred basorganisation.

Under hänvisning till ovanstående avstyrker UKÄ att fasta forskartjänster inrättas vid Nordiska hälsovårdshögskolan.

Stockholm den 8 september 1969

Hans Löwbeer

Lars Ekholm

Karolinska institutet, rektorsämbetet, har i skrivelse den 26 augusti förklarat sig instämma i medicinska fakultetens skrivelse av den 20 augusti 1969 (se nedan).

Karolinska institutet, medicinska fakulteten:

Vid Nordiska hälsovårdshögskolan skall bedrivas undervisning för olika personalkategorier i huvudsak av efterutbildningskaraktär på hög nivå. För t. ex. ämbetsläkare har undervisningen specialkaraktär. Det är därför viktigt att organisatoriska förutsättningar skapas att knyta väl kvalificerade lärare till skolan. Detta har hittills huvudsakligen skett genom anlitande av utomstående specialister i skilda ämnen. Den fast anställda personalen har varit utomordentligt begränsad. Många gånger har förelegat betydande svårigheter att få kvalificerade och lämpliga föreläsare att ställa sig till förfogande. Det är högst angeläget att de fasta lärartjänsterna utökas.

En förutsättning för att skolan som lärare skall kunna erhålla specialister på hög nivå är att dessa erbjuds forskningsmöjligheter och en stimulerande forskarmiljö. Bland lärarna måste också finnas aktiva forskare. Endast därigenom kan man få garantier för att undervisningen blir av hög kvalitet i nära kontakt med den aktuella forskningsfronten på skilda områden.

Att avgöra vilken typ av forskning som företrädesvis skall förläggas till

skolan är dock vanskligt. Dess undervisning spänner över vida fält och berör talrika områden, som också är representerade vid t. ex. de medicinska fakulteterna. I stora drag kan undervisningsområdet indelas i hygien, socialmedicin med epidemiologi samt administrativ medicin och allmän hälsovårdsupplysning. För vart och ett av dessa områden borde finnas särskilda lärarbefattningar med vissa forskningsmöjligheter. De i medlemsförslaget till Nordiska rådet särskilt omnämnda ämnena medicinalstatistik och försäkringsmedicin utgör delar av ämnet socialmedicin. Forskning på dessa områden bedrivs därför vid de socialmedicinska institutionerna. Det specifika för hälsovårdshögskolan är dess nordiska karaktär och i förgrunden för dess forskning borde därför stå just jämförande studier rörande hälsovård och medicinsk organisation i Norden. Internationella studier av detta slag är för närvarande högst aktuella och av stor betydelse. De stigande kostnaderna för hälso- och sjukvården gör det nödvändigt såväl att intensivifiera studiet av den medicinska organisationen som att dra erfarenheter av utländska erfarenheter på detta område. Nordiska hälsovårdshögskolan skulle med fördel kunna bli ett nordiskt centrum just för forskning av denna karaktär. En fördel vore om forskningen därvid icke begränsades enbart till förhållanden i de nordiska länderna.

Tillgängligt material gör det inte möjligt att utforma ett konkret förslag härom. Därtill behövs såväl ingående granskning av skolans undervisningsprogram och nuvarande rekrytering av biträdande lärare som en översikt över den internationella forskningsfronten på här angivet område. Självfallet måste också en avvägning ske mellan resursbehovet vid hälsovårdshögskolan och vid de institutioner inom de nordiska medicinska fakulteterna, som bedriver forskning inom hithörande områden.

Att den akademiska forskningen och undervisningen blir representerad i skolans styrelse framstår som självklart. Lika självklart synes vara att det kommer till stånd ett intimt samarbete mellan skolan och den medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet. Ett sätt kunde vara att bereda professorerna respektive professorerna vid hälsovårdshögskolan säte också i den medicinska fakulteten.

Under hänvisning till ovanstående tillstyrkes sålunda att de i ovan nämnda medlemsförslag inom Nordiska rådet väckta frågorna blir föremål för närmare utredning.

Stockholm den 20 augusti 1969

På medicinska fakultetens vägnar:

Börje Uvnäs

E. Wahlbom

Uppsala universitet, rektorsämbetet, har i skrivelse den 12 september 1969 förklarat sig instämma i medicinska fakultetens yttrande av den 5 september 1969 (se nedan).

Uppsala universitet, medicinska fakulteten:

I likhet med medlemsförslaget om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan, anser fakulteten att det är nödvändigt att utbildningsverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan anknyts till forskningsaktivitet. Det är helt uteslutet att en postgraduate-utbildning, om den skall bli högklassig och stimulerande, skall kunna bedrivas vid en institution, som icke själv är engagerad i forskning. Situationen löses absolut icke genom att som lärare anlita forskare från andra institutioner — sådana punktvisa insatser ger icke kursdeltagarna mer än ytlig kontakt med levande forskning. I själva verket är det tyvärr på detta sätt, som utbildningsverksamheten för närvarande bedrivs.

Fakulteten anser alltså, att något måste göras för att skapa bättre förutsättningar för integration mellan utbildning och forskningsaktivitet. Detta kan ske på det sätt, som medlemsförslaget skisserar genom inrättande av tjänster, för vilket fordras vetenskapliga kvalifikationer. En annan visserligen mera radikal utväg är att inlemma Nordiska hälsovårdshögskolan i medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet och samordna högskolans verksamhet med den vid Göteborgsfakultetens socialmedicinska och hygieniska institutioner. En sådan förändring skulle medföra, att den vetenskapliga aktiviteten skulle få en bredare bas — i mycket är forskningsfronten för dessa institutioner gemensam — och för alla institutionerna skulle en integration av undervisningen på de båda planen — undergraduate och postgraduate — kunna bli mycket stimulerande.

Fakulteten inser, att ett sådant arrangemang skulle medföra många praktiska svårigheter, inte minst därför att hälsovårdshögskolan vilar på nordisk bas, men anser, att behovet av en med undervisningen integrerad forskning är så stort, att sådana utvägar måste undersökas, med tanke på svårigheterna att på ett naturligt sätt få in forskningsaktivitet i en högskola av detta slag utan att ytterligare splittra den aktuella forskningens knappa resurser.

Uppsala den 5 september 1969

Martin H:son Holmdahl

Birgit Lannering

Lunds universitet, rektorsämbetet, har i skrivelse den 27 augusti 1969 förklarat sig instämma i medicinska fakultetens yttrande av den 25 augusti 1969 (se nedan).

Lunds universitet, medicinska fakulteten:

De nordiska länderna vart och ett för sig utgör ett för litet underlag för en hälsovårdshögskola. Med anledning härav inrättades för de nordiska länderna en gemensam hälsovårdshögskola i Göteborg 1962. Sedan skolans tillkomst har den fungerat såsom en undervisningsanstalt, där lärarna huvudsakligen rekryteras utifrån, bland specialister i de nordiska länderna. Skolans fasta personal har huvudsakligen haft administrativa uppgifter. Skolan har otvivelaktigt haft stor betydelse för hälsovården. Med den omfattning som kursverksamheten haft har det nuvarande systemet fungerat. Utbildningsbehovet inom hälsovården är emellertid stort i de nordiska länderna och kan förutsägas väsentligen ökas. Det är mot bakgrunden av detta man får se det förslag som framkommit att utöka hälsovårdsskolans organisation med fast anställda lärare och att man för kvalitetens och rekryterings skull önskar att dessa befattningshavare får möjlighet till kvalificerad forskning.

Fakulteten instämmer i förslagsställarnas synpunkter, att fasta lärare som icke är vetenskapligt verksamma inte kan ersätta de nuvarande handplockade högt kvalificerade lärarna från Nordens olika institutioner utan en kvalitetsförsämring av undervisningen. Å andra sidan finner fakulteten, med hänsyn till rekryteringsläget när det gäller forskare inom hälsovårdsområdet och till graden av utbyggnad av de nationella forskningsinstitutionerna inom dessa områden i de nordiska länderna, det inte rationellt att i dagens läge bygga upp en forskningsorganisation av den omfattning som är nödvändig om skolan skall få den vetenskapliga standard, som är en förutsättning för att kvaliteten på undervisningen skall kunna uppehållas. Ett sådant forskningsinstitut kan måhända bli aktuellt i en framtid. Fakulteten finner det mera realistiskt att, för den händelse man finner att behov föreligger för fast anställd lärarpersonal, tjänster inrättas med undervisningsskyldighet vid hälsovårdshögskolan, men att dessas innehavare beredes plats vid med hänsyn till forskningsinriktning lämpliga akademiska institutioner vid Göteborgs universitet, där de bör ingå i redan befintliga forskarteam. Befattningshavarna skulle i sin egenskap av medlemmar av forskarteam vid respektive institutioner ha möjligheter att i de nationella forskningsråden begära anslag för forskningsprojekt, medan deras personliga löner och eventuell biträdeshjälp skulle bekostas av hälsovårdshögskolan. Ett sådant system skulle inte innebära en splittring av nuvarande resurser, samtidigt som det under en övergångstid inom hälsovårdshögskolan skulle kun-

na utgöra bas för inrättandet av ett nordiskt forskningsinstitut inom hälsovården om så skulle befinnas lämpligt.

Lund den 25 augusti 1969

På medicinska fakultetens vägnar

Bengt Borgström

Jill Falk

Göteborgs universitet, konsistoriet, åberopar i skrivelse den 14 augusti 1969 yttrande från medicinska fakulteten av den 5 augusti 1969 (se nedan).

Göteborgs universitet, medicinska fakulteten:

Fakulteten har i olika sammanhang starkt betonat vikten av att akademisk undervisning — grundutbildning såväl som vidareutbildning — bedrivs i nära anslutning till forskning inom det eller de ämnesområden undervisningen avser. Fakulteten vill därför varmt tillstyrka att Nordiska hälsovårdshögskolan tillföres största möjliga resurser för forskning inom de områden där hälsovårdshögskolan har att meddela undervisning. Medan högskolans verksamhet sedan starten i början av 1950-talet varit inrymd i provisoriska lokaler, kommer den inom kort att förläggas till egen nybyggnad och blir därmed en mera etablerad institution än hittills. Från planeringssynpunkt är det rationellt att vid denna tidpunkt etablera de föreslagna forskningsenheterna vid hälsovårdshögskolan.

Fakulteten vill samtidigt framhålla vikten av att de forskare/lärare som enligt förslaget anställs vid hälsovårdshögskolan redan från början tillförsäkras praktiska möjligheter till forskning, bl. a. genom att de olika enheterna erhåller erforderliga hjälpkrafter (biträdes- och sekreterarpersonal). Utan att så sker, torde man ha svårt att rekrytera kvalificerade forskare till de befattningar som förslagsställarna avser.

Verksamheten vid hälsovårdshögskolan är utpräglad tvärvetenskaplig. Även om socialmedicinska och hygieniska ämnesområden dominerar, har man hittills anlitat lärare från ett stort antal akademiska discipliner. Även om högskolan tillföres fast anställda lärare/forskare, torde det bli oundvikligt att man även framdeles måste kunna repliera på extern specialistmedverkan i undervisningen. Fakulteten förordar därför att en upprustning av forskningskapaciteten vid högskolan utformas så att man i första hand beaktar forskningsenheternas villkor att bedriva kvalificerad forskning. En upprustning som tar sikte på högskolans behov av egna lärare i första hand, utan att läraren/forskaren tillförsäkras erforderliga resurser för vetenskapligt arbete, skulle enligt fakultetens mening innebära risker för att man äventyrar möjligheterna att vid högskolan bedriva kvalificerad vetenskaplig forskning.

Förslagsställarna anför konkreta exempel på forskningsuppgifter och därmed sammanhängande rubriceringar på vissa forskare/lärare. De exempel som åberopas som lämpliga arbetsuppgifter är av övervägande socialmedicinsk karaktär. Erfarenheten från forskningsverksamheten vid de socialmedicinska universitetsinstitutionerna i Norden visar att vilka arbetsuppgifter och problem som upptages till vetenskaplig behandling är i hög grad avhängigt av dels vederbörande forskares metodkunskaper, dels rent praktiska — från ort till ort varierande — behov av socialmedicinsk forskningsmedverkan. Det faller sig naturligt att, utifrån dessa erfarenheter, räkna med att hälsovårdshögskolans forskning inriktas mot jämförande studier, där hälsovårdsproblem etc. inom de nordiska länderna blir föremål för vetenskaplig bearbetning. Vilka konkreta arbetsuppgifter som därvid kan komma att beaktas är svårt att förutse. Av denna anledning vill fakulteten avråda från att de föreslagna tjänsterna som forskare/lärare avgränsas alltför snävt till sitt innehåll. Fakulteten förordar i stället att man först fattar principbeslut om inrättandet av föreslagna befattningar som forskare/lärare jämte tillhörande basorganisation för respektive forskningsenhet, för att i ett senare skede taga ställning till tjänsteinnehavarens vetenskapliga kompetensområde.

Den föreslagna utvidgningen av verksamheten vid hälsovårdshögskolan mot en forskningsinstitution bör enligt fakultetens uppfattning även få återverka på styrelsens sammansättning. Det synes fakulteten uppenbart att representeranter för akademisk undervisning och forskning i högre grad än vad nu är fallet måste ingå i styrelsen.

Fakulteten förutsätter att en fortsatt utveckling av detta projekt kommer att ske i nära samarbete med närmast berörda akademiska institutioner vid Göteborgs universitet.

Göteborg den 5 augusti 1969

På medicinska fakultetens vägnar

S. Ranström

Inger Enlund

Umeå universitet, medicinska fakulteten:

Förslaget innebär att Nordiska hälsovårdshögskolan utbyggs till en institution också för forskning inom skolans ämnesområde och att vetenskapligt utbildad personal anställs. Det framhålls att skolans egen personal, som i viss utsträckning medverkar i undervisningen, i huvudsak har administrerande funktion.

Det är ett angeläget krav att en sådan högre utbildning, som Nordiska hälsovårdshögskolan meddelar, anknytes till en forskningsaktivitet. Högre utbildning och forskning hör otvivelaktigt ihop. Det är vidare önskvärt att kunna stimulera gemensam nordisk forskning på de medicinska och socialmedicinska områdena.

Det är emellertid tveksamt om det är lämpligt att förlägga dessa särskilda forskningsresurser till Nordiska hälsovårdshögskolan. Den undervisning som där bedrivs är nämligen av synnerligen skiftande art. Förutom kurser för ämbetsläkare, ges kurser för ingenjörer och tekniker inom olika områden. Vidare ges utbildning i sjukhus- och sjukvårdsadministration i vilket ingår väsentliga delar av planerings- och rationaliseringsarbete inom sjukvården. Dessutom ges kurser ingående i högre sjuksköterskeutbildning. Vid sidan av detta planeras kurser i social odontologi. Den forskning som skulle täcka dessa områden torde bli splittrad.

I förslaget anges som lämpliga forskningsområden försäkringsmedicin och en jämförelse mellan de socialmedicinska verkningarna av de nordiska ländernas skilda socialförsäkringssystem. Det behov av forskare (laborator eller universitetslektor samt lärare) som förslagsställarna nämner, torde på intet sätt vara tillräckligt för de mycket vidsträckta forskningsområden, som presenteras. Man kan sålunda knappast vänta att inrättandet av dessa tjänster på något avgörande sätt skulle förändra skolans vetenskapliga profil. Vidare kräver tillämpad forskning, av det slag som här nämnes, tillgång till undersökningsmaterial, som i sin tur förutsätter rutinverksamhet vid skolan. Dessa förutsättningar saknas emellertid för närvarande.

Med hänvisning till vad som anförts, avstyrker fakulteten att Nordiska hälsovårdshögskolan utbygges till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområde. Den vetenskapliga anknytning som otvivelaktigt är nödvändig för högre utbildning av den art, som hälsovårdshögskolan har att meddela, bör baseras på kontakt mellan hälsovårdshögskolan och etablerade forskningsinstitutioner inom de aktuella ämnesområdena. Genom att från dessa institutioner anlita aktiva forskare såsom lärare, skapas förutsättningar för att utbildningen vid hälsovårdshögskolan fortlöpande skall kunna hållas på en hög vetenskaplig nivå. Dessa forskningsinstitutioner kan vara belägna i olika länder och vid olika universitetsorter. Det blir då nödvändigt att beakta behovet av resurser för ifrågavarande utbildning vid ställningstagande till, såväl omfattningen av anslagsmedel för kursverksamheten vid hälsovårdshögskolan, som till tillgången på forskar- och lärarresurser vid de nationella forskningsinstitutioner utanför högskolan, på vilka skolan kan komma att repliera. Utvecklandet av ett vetenskapligt samarbete mellan de nordiska länderna inom bl. a. de socialmedicinska områdena, vilket aktualiserats i medlemsförslaget, är, som tidigare angivits, utan tvekan angeläget. Denna fråga bör dock kunna lösas på annat sätt än genom direkt anknytning till den Nordiska hälsovårdshögskolan.

Umeå den 29 augusti 1969

På medicinska fakultetens vägnar

Sture Falkmer

Katarina Holmqvist

Interimsstyrelsen för Linköpings högskola:

Interimsstyrelsen begränsar sitt yttrande till vissa principiella överväganden, eftersom medlemsförslaget till Nordiska rådet inte direkt berör interimsstyrelsens egen verksamhet.

I medlemsförslaget erinras om den utbyggnad, som pågår och planeras av kursverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan, bl. a. i anslutning till att nya lokaler för denna färdigställas. Förslagsställaren hemställer, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att i samband härmed bygga ut hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom dess ämnesområden med bl. a. fast anställd vetenskaplig personal.

Enligt interimsstyrelsens uppfattning är det angeläget, att en sådan högre utbildning, som Nordiska hälsovårdshögskolan har i uppdrag att meddela, så långt möjligt är anknytt till en forskningsaktivitet. Högre utbildning och forskning hör otvivelaktigt ihop. Det är naturligtvis också önskvärt att genom olika åtgärder kunna stimulera gemensam nordisk forskning på de medicinska och socialmedicinska områdena.

Interimsstyrelsen ställer sig emellertid tveksam till lämpligheten att — i vart fall för tillfället — tillskapa särskilda forskningsresurser vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Kursverksamheten planeras där bli av mycket omväxlande art. Förutom ämbetsläkarkurser skulle anordnas kurser för ingenjörer och tekniker av olika kategorier i hygieniska frågor samt utbildning i social odontologi för tandläkare, sjukhusadministration för administratörer och läkare liksom högre sjuksköterskeutbildning m. m. En forskning som täcker samtliga dessa fält, skulle med säkerhet bli mycket splittrad. Vidare torde den forskningsaktivitet, som förslagsställarna inledningsvis räknar med att högskolan skall inriktas på, nämligen medicinalstatistik och epidemiologi, försäkringsmedicin och socialmedicin, vara av sådan tillämplad natur, att den för ett ändamålsenligt bedrivande förutsätter tillgång på ett basmaterial, som i sin tur är byggt på rutinverksamhet inom området i fråga. Hälsovårdshögskolan saknar enligt vad interimsstyrelsen har kännedom om anknytning till sådan verksamhet. Inrättande av enstaka forskartjänster inom vissa områden vid högskolan skulle slutligen också kunna anses strida mot den princip om koncentration av forskningens resurser som bl. a. interimsstyrelsen accepterat som bärande.

Med hänvisning till vad nyss anförts avstyrker interimsstyrelsen att Nordiska hälsovårdshögskolan i vart fall för tillfället utbygges till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområde. Den vetenskapliga anknytning som emellertid otvivelaktigt är nödvändig för högre utbildning av den art som hälsovårdshögskolan har att meddela bör enligt interimsstyrelsens uppfattning baseras på kontakt mellan hälsovårdshögskolan och etablerade forskningsinstitutioner inom de aktuella ämnesområdena. Genom att från dessa institutioner anlita aktiva forskare såsom lärare skapas förut-

sättningar för att utbildningen vid hälsovårdshögskolan fortlöpande skall kunna hållas på en hög vetenskaplig nivå. Dessa forskningsinstitutioner kan naturligtvis ligga i olika länder och vid olika universitetsorter. Interimsstyrelsen vill för sin del här peka på de goda förutsättningar som Linköpings högskola på längre sikt skall kunna erbjuda särskilt inom gränsområdet mellan medicin och teknik. Det blir naturligtvis då nödvändigt att beakta behovet av resurser för ifrågavarande utbildning vid ställningstagande såväl till hälsovårdshögskolan som till tillgången på forskar- och lärarresurser vid de nationella forskningsinstitutioner utanför högskolan, på vilka skolan kan komma att repliera.

Utvecklandet av ett vetenskapligt samarbete mellan de nordiska länderna inom bl. a. de socialmedicinska områden som aktualiserats i medlemsförslaget är som också tidigare angivits utan tvekan angeläget. Denna fråga bör dock enligt interimsstyrelsens uppfattning kunna lösas på annat sätt än genom direkt anknytning till Nordiska hälsovårdshögskolan.

För interimsstyrelsen för Linköpings högskola

R. Woxén

Ordförande

Görel Oscarsson

Sekreterare

Statens medicinska forskningsråd:

I medlemsförslaget erinras om den utbyggnad, som pågår och planeras av kursverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan bl. a. i anslutning till att nya lokaler för denna färdigställes. Förslagsställarna hemställer, att Nordiska rådet måtte rekommendera de olika regeringarna att i samband härmed bygga ut hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom dessa ämnesområden med bl. a. fast anställd vetenskaplig personal.

Forskningsrådet finner — särskilt mot bakgrund av de intressen rådet har att bevaka — anledning understryka angelägenheten av att sådan högre utbildning, som den Nordiska hälsovårdshögskolan har att meddela, så långt möjligt är anknytt till en forskningsaktivitet. Högre utbildning och forskning hör utan tvekan ihop. Det är naturligtvis också önskvärt att genom olika åtgärder kunna stimulera gemensam nordisk forskning på de medicinska och socialmedicinska områdena.

Rådet ställer sig emellertid tveksamt till lämpligheten att nu tillskapa forskningsresurser vid en enhet med en så speciell utbildningsprofil, som den Nordiska hälsovårdshögskolan har. För det första är kursverksamheten vid högskolan av mycket varierande slag. Där planeras förutom kurser för ämbetsläkare, kurser för vissa kategorier av tekniker samt utbildning i socialodontologi för tandläkare, sjukhusadministration för läkare och sjuk-

vårdsadministratörer liksom högre sjuksköterskeutbildning m. m. En forskning som täcker samtliga dessa områden skulle med säkerhet bli mycket splittrad. För det andra torde den vetenskapliga aktivitet, som förslagsställarna inledningsvis räknar med att högskolan skall inriktas på, nämligen medicinalstatistik och epidemiologi, försäkringsmedicin samt socialmedicin vara av sådan tillämpad natur, att den för ett ändamålsenligt bedrivande torde förutsätta tillgång till ett basmaterial, som i sin tur är byggt på rutinverksamhet inom området i fråga. Hälsovårdshögskolan saknar efter vad rådet känner till kontakt med sådan verksamhet. Inrättande av enstaka forskartjänster inom vissa ämnen vid högskolan skulle slutligen också kunna anses strida mot den princip om koncentration av forskningens resurser, som från olika utgångspunkter accepteras som bärande. I det sammanhanget bör för övrigt omnämnas, att den i medlemsförslaget omnämnda tjänsten som universitetslektor i Sverige betraktas som en ren utbildningstjänst.

I beaktande av vad ovan anförts avstyrker statens medicinska forskningsråd, att Nordiska hälsovårdshögskolan för tillfället utbygges till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden. Den vetenskapliga anknytning, som emellertid otvivelaktigt är nödvändig för högre utbildning av den art hälsovårdshögskolan har att meddela, bör enligt rådets uppfattning baseras på kontakt mellan hälsovårdshögskolan och etablerade forskningsinstitutioner inom de aktuella ämnesområdena. Genom att från dessa institutioner — vilka naturligtvis kan ligga i olika länder — såsom lärare anlita aktiva forskare skapas förutsättningar för att utbildningen vid hälsovårdshögskolan fortlöpande skall kunna hållas på en hög vetenskaplig nivå. Det blir naturligtvis då nödvändigt att beakta behovet av resurser för denna utbildning vid ställningstagandet såväl till omfattningen av anslagsmedel för kursverksamheten vid hälsovårdshögskolan som till tillgången på forskar—lärarresurser vid de olika nationella forskningsinstitutioner, på vilka hälsovårdshögskolan kan komma att repliera.

Utvecklandet av ett vetenskapligt samarbete mellan de nordiska länderna inom bl. a. de socialmedicinska områdena, vilka aktualiserats i medlemsförslaget, är som tidigare angivits utan tvekan angeläget. Denna fråga bör dock enligt rådets mening kunna lösas på annat sätt än genom direkt anknytning till Nordiska hälsovårdshögskolan.

Stockholm den 15 augusti 1969

För statens medicinska forskningsråd

Henry Danielsson

Docent, biträdande
sekreterare

Ingvar Lennerfors

Byrådirektör

**Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Lars Friberg,
Karolinska institutet:**

Det är enligt min uppfattning självklart att möjligheter till kvalificerad forskning bör beredas därtill skickade lärare vid hälsovårdshögskolan på liknande sätt som sker vid universitet och högskolor. Detta erfordras för att rekrytera skickliga lärare samt för att ge undervisningen erforderlig kvalitet. Därest sådana möjligheter således inte redan nu föreligger, anser jag detta är den första fråga som bör utredas.

Vad sedan gäller inrättandet av nya tjänster anser jag mig inte kunna tillstyrka detta enbart på basen av det kortfattade förslag som föreligger. En väsentligt mera utförlig motivering till forskningsbehovet inom området samt skälen till varför forskningen skall förläggas just till hälsovårdshögskolan, erfordras.

Beträffande styrelsens sammansättning kan jag inte yttra mig i detalj. Det förefaller dock uppenbart att någon eller några representanter för akademisk undervisning och forskning blir representerade.

Därest fråga uppkommer om utredning av forskningsresurser och forskningsbehov vid hälsovårdshögskolan anser jag slutligen att det bör utredas hur ett intensifierat samarbete skulle kunna komma till stånd med medicinska fakulteten, exempelvis institutionen för hygien.

Stockholm den 9 juni 1969

Lars Friberg

**Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor G. Lindgren,
Lunds universitet:**

Högskolan kommer inom kort att inflytta i nya, egna lokaler och får härigenom förbättrade arbetsmöjligheter. Det finnes även anledning räkna med att kursverksamheten vid högskolan inom en nära framtid kommer att utvidgas. Det kan därför icke anses ändamålsenligt att i samma omfattning som hittills övervägande basera undervisningen på lärare utanför högskolan. En utökning av antalet fasta tjänster kan därför rekommenderas. För upprätthållande av undervisningens kvalitet är det nödvändigt, att de fasta lärarna aktivt bedriver vetenskaplig forskning, varför vetenskapliga kvalifikationer bör fordras för innehav av dessa tjänster.

De exempel som i medlemsförslaget åberopas som lämpliga arbetsuppgifter för Nordiska hälsovårdshögskolan är av övervägande socialmedicinsk karaktär. Jag finner det emellertid ej styrkt att — såsom i medlemsförslaget anföres — många vetenskapliga uppgifter kan lösas bättre vid hälsovårdshögskolan än annorstädes.

Inom medicinalstatistiken bedrivs exempelvis sedan ett tiotal år en betydelsefull forskning vid de socialmedicinska institutionerna i Lund—Malmö, Göteborg och Uppsala med bred anknytning till bl. a. socialstyrelsen och de lokala planeringsorganen. — Epidemiologisk forskning har internationellt kända centra med direkt anknytning till WHO vid Lunds universitets socialmedicinska och patologiska institutioner samt vid Sahlgrenska sjukhuset. Även den socialmedicinska institutionen i Umeå under professor Bjurulfs ledning och den hygieniska institutionen i Stockholm under professor Fribergs ledning spelar en betydelsefull roll härvidlag. — Försäkringsmedicinska projekt har likaledes sedan början av 1960-talet drivits och drives av bl. a. de socialmedicinska institutionerna vid Lunds universitet och Uppsala universitet i direkt samverkan med bl. a. de större försäkringskassorna.

Det sagda må illustrera, att inom landet socialmedicinsk forskning redan pågår i betydelsefull omfattning inom de områden som berörts i medlemsförslaget. Denna forskning finansieras till större delen av medel utanför den ordinarie universitetsbudgeten. Denna har nämligen hittills i endast ringa omfattning haft utrymme för de tjänster, lokaler och andra resurser, som av de socialmedicinska institutionerna äskats i petita och andra framställningar till universitetsmyndigheterna. Jag kan därför icke finna det rationellt att i nuvarande läge skapa ytterligare en — övervägande socialmedicinsk — institution som i likhet med övriga socialmedicinska institutioner i riket kan förväntas bli tilldelad alltför knappa resurser. Å andra sidan finner jag det angeläget att Nordiska hälsovårdshögskolan erhåller en bättre förankring i aktiv forskning än den nuvarande. Jag vill därför rekommendera en skyndsamt utredning av möjligheten att genom förstärkning av resurserna vid de socialmedicinska och hygieniska institutionerna i Göteborg och organisatorisk anknytning av Nordiska hälsovårdshögskolan till dem söka uppnå det i sig värdefulla målet att omvandla Nordiska hälsovårdshögskolan från en ren undervisningsanstalt till ett organ, som även bedriver forskning inom högskolans ämnesområden. Såvitt jag kan bedöma borde en sådan lösning ha goda förutsättningar att snabbt och utan splittring av de hittillsvarande knappa ekonomiska och personella resurserna kunna tillgodose förslagsställarnas intentioner i sak.

Lund—Malmö den 12 juni 1969

G. Lindgren

Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Hans Ronge, Göteborgs universitet:

Verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan, med säte i Göteborg, har alltsedan starten i början av 1950-talet endast omfattat efterutbildning i form av kurser för olika kategorier av hälsovårdspersonal (läkare, ingenjörer, häl-

sovårdskonsulenter etc.). En strävan har alltid varit att hålla undervisningen på högsta möjliga vetenskapliga och akademiska nivå. En sådan undervisning är icke möjlig att upprätthålla utan nära kontakt med aktuell forskning. När högskolan nu blivit en etablerad institution framträder behovet av egen forskning inom högskolan alltmer markant. Även om huvuddelen av undervisningen sker genom medverkan av aktiva forskare inom alla de relevanta undervisningsområdena, bör högskolan få utökade möjligheter att utbilda en egen forskningsprofil. När nu högskolans hittills svåra lokalförhållanden väsentligt kommer att förbättras inom det närmaste året ser jag det som ofrånkomligt att högskolekaraktären konsolideras genom att den ges möjligheter till forskningsverksamhet utöver den rena undervisningsverksamheten. Som skäl härför må anföras dels betydelsen av möjligheter för forskning för rekrytering av mera permanenta lärarkrafter vid högskolan samt dels att det faktiskt föreligger forskningsprojekt av generell betydelse, där Nordiska hälsovårdshögskolan har stora förutsättningar att göra en värdefull insats. I det aktuella förslaget nämnes såsom exempel härpå bland annat medicinalstatistik och försäkringsmedicin, där såväl metodik som resultat och konsekvenser inom de nordiska länderna bör kunna ge material för vetenskaplig analys.

I skrivelsen finnes även konkreta förslag om personalförstärkning för forskningsuppgifterna. Innan jag anser det möjligt att ta ställning härtill bör dock ett mera konkret forskningsprogram framläggas från högskolans sida; i skrivelsen nämnes exempelvis en fast anställd laborator (universitetslektor) i statistik, en fast lärartjänst i socialmedicin, samt ett antal fasta tjänster, vilkas innehavare liksom andra universitetslärare skulle dels forska dels medverka i undervisningen.

Jag vill således i princip tillstyrka att medel ställes till förfogande för forskningsverksamhet vid Nordiska hälsovårdshögskolan, men kan i nuvarande läge icke taga ställning till de allmänt formulerade föreslagna tjänstebefattningarna.

Denna utvidgning av verksamheten vid högskolan i riktning mot mera forskning bör även återverka på styrelsens sammansättning. Det synes uppenbart att representanter för akademisk undervisning och forskning i högre grad än nu är fallet måste ingå i styrelsen.

En fortsatt utveckling av detta projekt bör ske i nära samarbete med närmast berörda akademiska institutioner vid Göteborgs universitet.

Göteborg den 14 juli 1969

Hans Ronge

Länsläkarorganisationen i Blekinge län:

Förslaget synes synnerligen beaktansvärt. Det speglar en ingående kännedom om de problem skolan har att bemästra och siktar till en nöd-

vändig permanens av den högre utbildning av i vid bemärkelse tvärvetenskaplig socialmedicinsk inriktning som framför allt blivande länsläkare har behov av. Denna skola bör alltså erhålla fasta lärartjänster i huvudämnena, till en början främst biostatistik och socialmedicin. I längden torde ej heller fasta lärare i omgivningshygien, epidemiologi och yrkeshygien med toxikologi kunna undvaras, men här anmäler sig tills vidare tveksamhet med hänsyn till rekryteringsmöjligheterna och de betydliga investeringar som måste göras i laboratorier etc. om egen forskning i dessa ämnen skall bedrivas. Förslagsställarna har inte heller upptagit fasta lärartjänster i dessa ämnen.

Såvitt länsläkaren i Blekinge kan bedöma bör Nordiska rådet se positivt på de ställda förslagen.

Karlskrona i länsläkarorganisationen den 8 juli 1969

S. Ahnlund

Länsläkare

Länsläkarorganisationen i Göteborgs och Bohus län:

För närvarande arbetar högskolan med en liten stab fast anställda som är fullt sysselsatta med administrativa uppgifter. Något tidsutrymme för forskning torde knappast förefinnas.

Hälsovårdshögskolans undervisning täcker ett brett område vilket tangerar och även berör andra institutioners områden: administrativ medicin, socialmedicin, hygien, statistik etc.

Länsläkaren är positiv till förslaget att forskning knytes till skolan, som därmed skulle bli mera levande. Emellertid bör man företa en närmare utredning angående forskningsområden lämpliga för skolans struktur.

Göteborg den 18 juli 1969

Tage Lindö

Länsläkare

Länsläkarorganisationen i Norrbottens län:

Hälsovårdshögskolan meddelar i dag vidareutbildning för bl. a. ämbetsläkare, veterinärer, ingenjörer (va-), sjuksköterskor och hälsovårdskonsulenter (-inspektörer) m. fl. Hälsovårdshögskolans arbetsområde spänner med andra ord över ett mycket brett register, där grundutbildningen skett på olika fakulteter, högskolor och andra institutioner.

Som framhålles i förslaget sker den huvudsakliga undervisningen genom lärare, som hämtas utifrån, främst de nordiska länderna. Skolans egen personal åtgår i stor utsträckning till administrativa uppgifter (planläggning av kurser, anskaffning och korrespondens med föreläsare, ordnande av

exkursioner m. m.). Något egentligt vetenskapligt arbete eller forskning är knappast tänkbart under sådana förhållanden. De forskningsuppgifter, som borde ligga i linje med den undervisning, som lämnas vid högskolan, bedrivs för närvarande i viss utsträckning vid statens institut för folkhälsan, vid de socialmedicinska institutionerna och även vid universitet, andra högskolor och institutioner.

Hälsovårdshögskolan borde dock vara den samlande institutionen för viss målinriktad forskning (exempelvis de av förslagsställarna nämnda medicinalstatistik och försäkringsmedicin, som dock varit föremål för vissa undersökningar vid socialmedicinska institutionerna i Uppsala och Lund). Inom högskolan kan lämpligen också göras fakta-sammanställningar av inom de nordiska länderna publicerade resultat av till högskolans arbetsfält hörande ämnesområden ävensom att utarbeta olika projekt inom hälsoupplýsning och förebyggande hälsovård. För närvarande bedrivs på ett flertal institutioner viss sådan forskning men utan till synes någon egentlig målinriktning.

Inom miljövärdshögskolan råder också liknande splittring av forskningsuppgifterna. De utredningar och betänkanden, som legat till grund för författningar inom miljövärdshögskolan (miljövärdslagen, hälsovärdsstadgan m. fl.) har i och för sig varit värdefulla, men kan inte ersätta en målinriktad och planmässig forskning.

Som förut framhållits omspanner hälsovårdshögskolans arbetsområde så många olika discipliner, att det syns länsläkaren rimligt att endast en del kan bli föremål för forskning på högskolan. En närmare utredning om vilka forskningsuppgifter som lämpligen bör läggas på hälsovårdshögskolan och vilka som med fördel kan utföras på andra högskolor och institutioner bör därför bli en första åtgärd. En sådan utredning kan då läggas till grund för den utökning av tjänster vid högskolan, som är erforderlig för bedrivande av forskning.

Högskolans primära uppgift bör dock förbli post-graduate-education. En förskjutning av verksamheten vid högskolan i riktning mot mera forskning enligt förslagsställarna, bör läsas som om tonvikten låg på ordet mera och ej på forskning. Länsläkaren vill för sin del biträda förslagsställarna i så måtto, att en utredning kommer till stånd om vilka ämnesområden, som lämpligen bör bli föremål för forskning inom hälsovårdshögskolan, varefter ställning kan tas till den utbyggnad — materiellt och personellt — som utredningens förslag kan leda till. En rekommendation till regeringarna om en utbyggnad utan sådan utredning synes ej välbetänkt bl. a. med hänsyn till vad som ovan anförts om högskolans arbetsuppgifter, som griper in på så många redan befintliga institutioners och högskolors ämnesområden.

Luleå den 23 juni 1969

J. Henriksson

Länsläkare

Förste stadsläkaren i Göteborg:

Först måste med skärpa understrykas att hälsovårdshögskolans huvuduppgift är och måste förbli undervisning inom de ramar Nordiska rådet anger.

Skolans föreståndare skall administrera skolan och även i viss utsträckning deltaga i undervisningen. Arbetsvillkoren bör i stort överensstämma med en svensk universitetsprofessors dock med utredningsskyldighet i stället för forskningsskyldighet.

Direkta forskningsuppgifter måste i första hand ligga på de olika ländernas universitetsinstitutioner och en splittring av resurserna härvidlag synes mig mindre lämplig. Tjänster kan tillskapas vid dessa institutioner med skyldighet att tjänstgöra visst antal timmar eller visst antal månader vid Nordiska hälsovårdshögskolan. På detta sätt kan informationer och impulser från aktuella forskningsområden inom olika länder tillföras skolan och även en samordning och sammanställning av olika forskningsresultat ske.

Den här skisserade personalutökningen bör ge stadga åt skolan och dessutom betona dess nordiska karaktär. En personalförstärkning utöver dessa nämnda tjänster synes dock vara nödvändig. Jag vill här då framhålla vikten av att den i motionen föreslagna tjänsten som fast anställd laborator (universitetslektor) i statistik kommer till stånd vid skolan. Detta dels för att biostatistik måste inta en central roll i undervisningen och dels för att sammanställa medicinalstatistiska uppgifter från de olika nordiska länderna.

Enligt min mening kan en utökning av skolans styrelse knappast ha någon betydelse för skolans verksamhet, då skolan har obegränsad möjlighet att konsultera vilka forskare och vilka institutioner som helst i Norden inom här aktuella områden.

Göteborg den 23 juli 1969

T. Andén

Förste stadsläkare

Sveriges läkarförbund:

Hälsovårdshögskolan meddelar i dag vidareutbildning för bl. a. ämbetsläkare, veterinärer, ingenjörer, sjuksköterskor och hälsovårdskonsulenter (-inspektörer). Hälsovårdshögskolans arbetsområde spänner med andra ord över ett mycket brett register, där grundutbildningen skett vid olika fakulteter, högskolor och andra institutioner.

I och för sig kan det synas vara en självklarhet att forskning bedrivs vid en högskola. Emellertid forskas redan nu i viss utsträckning inom de områden som borde ligga i linje med den undervisning som lämnas vid högskolan, såsom vid statens institut för folkhälsan, vid de socialmedicinska institutionerna och även vid universitet, andra högskolor och institutioner. En hel del av tänkbara forskningsuppgifter tillhör framför allt det socialmedicinska området. De socialmedicinska klinikerna, i varje fall i Sverige, synes ännu ej riktigt ha funnit sin form och man bör därför avvakta och se vad som slutligt kan bli dessa institutioners arbetsområden.

Tänkbart vore att hälsovårdshögskolan skulle kunna vara den samlande institutionen för viss målinriktad forskning som medicinalstatistik och försäkringsmedicin, ämnen som dock varit föremål för vissa undersökningar vid de socialmedicinska institutionerna i Uppsala och Lund. Vidare kunde vissa faklasammanställningar göras av inom de nordiska länderna publicerade resultat av till högskolan hörande ämnesområden, och man skulle kunna utarbeta olika projekt inom hälsouppllysning och förebyggande hälsovård. Likaså råder inom miljövärdshögskolan en splittring av forskningsuppgifterna.

Hälsovårdshögskolans arbetsområde omspannar emellertid, som förut nämnts, så många olika discipliner som integrerar med redan etablerad forskning inom andra institutioner att man som första åtgärd bör utreda inom vilka ämnesområden forskning vid hälsovårdshögskolan över huvud taget bör bedrivas. Utan en sådan utredning saknar förslaget för närvarande den bakgrund som krävs för en rekommendation till regeringarna om en utbyggnad av högskolans arbetsuppgifter.

Högskolans primära uppgift bör, även om i en framtid viss forskning förlägges dit, förbli post-graduate-education.

Förbundet anser att förslaget tills vidare bör vila i avvaktan på ovan rekommenderad utredning efter vilken man kan ernå bättre vetskap om vilka forskningsuppgifter som eventuellt kan vara lämpliga förlägga till hälsovårdshögskolan.

Stockholm den 14 augusti 1969

Sveriges läkarförbund

Karl-Fredrik Blom

Sveriges tandläkarförbund:

Inledningsvis vill förbundet med tillfredsställelse notera, att planerna på en utbildning i socialodontologi vid Nordiska hälsovårdshögskolan synes kunna komma att realiseras. För högre tjänstemän inom den offentliga tand-

vården måste en dylik högre utbildning, lämpligen på gemensam nordisk bas, vara en betydelsefull bakgrund, som säkerligen i väsentlig grad kan bidra till den offentliga tandvårdens rationella och ändamålsenliga utveckling.

Allmänt sett kan vidare sägas, att högre utbildning syftar till att grundlägga nytänkande och kritisk värdering. Om dessa syften skall uppnås bör utbildningen ge insikt i vetenskaplig metodik och i dennas tillämpning inom det egna arbetsområdet. Det är därför naturligt och väl betänkt att forskningen integrerar med undervisningen så som förslagsställarna framhållit.

På det socialodontologiska området är forskningen i Sverige hittills av mycket ringa omfattning och förhållandena torde enligt vad förbundet har sig bekant vara likartade i de övriga nordiska länderna. Förbundet har varit intimt engagerat både i utredningsarbetet bakom 1961 års sjukförsäkringsutredningsbetänkande SOU 1965: IV »Tandvårdsförsäkring» och i den nu sittande 1967 års folktandvårdsutredning och har därvid upprepade gånger tvingats konstatera, att grundläggande socialodontologiska data saknas, som skulle vara av största betydelse för sakligt väl avvägda ställningstaganden inom utredningarna.

Genom sin nästan hundra procentiga utbredning i den vuxna befolkningen — i fråga om karies redan i barnaåldrarna — kan tandsjukdomarna utan tvekan sägas vara ett verkligt samhällsproblem. Samtidigt står det klart, att tandsjukdomarna i sig själva är i ovanligt hög grad påverkbara genom hälsovårdande åtgärder, om individens positiva medverkan kan ernås. Det är därför ytterst otillfredsställande att vi i dag nästan helt saknar forskning kring exempelvis följande socialodontologiska frågeställningar:

Vilka faktorer förutom de rent medicinska och odontologiska påverkar människans tandhälsa?

Vilka attityder intar människan i vårt samhälle till tandhälsa och tandhälsovård?

Vilka effekter har olika system för tandvårdsförsäkring på tandhälsovården och den totala vård situationen?

Vilket är tandtillståndet i olika grupper av befolkningen och inom olika delar av de nordiska länderna?

Hur uppfattas och anammas olika typer av förebyggande verksamhet av olika befolkningsgrupper?

Inte minst inför den väntade starka ökningen av sjukvårdskostnaderna torde det vara angeläget att genom forskning kring ovanstående och andra socialodontologiska och epidemiologiska frågeställningar skapa en fastare bakgrund för att kunna lägga upp en möjligast effektiv tandhälsovård.

Den socialodontologiska undervisningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan torde sannolikt ej under den första tiden få sådan omfattning, att vid skolan fast anställda lärare erfordras för att sköta undervisningen. Naturligen kommer man i stället att repliera på timlärare inte minst från odonto-

logiska fakulteten i Göteborg. Den socialodontologiska forskningen synes därvid böra främjas genom att den i medlemsförslaget omnämnda fast anställde laboratorn (universitetslektorn) i statistik ges i uppdrag att även medverka i socialodontologisk forskning i intimt samarbete med nämnda timplärare och andra företrädare inom odontologien. Medel för de odontologiska företrädarnas forskning kan förslagsvis anvisas av styrelsen för hälsovårdshögskolan efter kostnadsberäkning av varje enskilt forskningsobjekt.

Under hänvisning till ovan anförda synpunkter får Sveriges tandläkarförbund hemställa, att medlemsförslaget om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan antas som rekommendation av Nordiska rådet, varvid det är angeläget att även vikten av utrymme för socialodontologisk forskning understrykes.

Stockholm den 12 augusti 1969

Sveriges tandläkarförbund

Thorsten Aggeryd

Ordförande

Jan Erik Ahlberg

Förbundsdirektör

Svensk sjuksköterskeförening:

SSF tillstyrker förslaget om att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utbygga Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd vetenskaplig personal.

Det är SSF:s uppfattning att förslaget är väl motiverat genom det ökade behovet av seriösa forskningsresultat som grund för den alltmer betydelsefulla hälsovården samt att ett dylikt internordiskt samarbete får anses vara mycket värdefullt.

Förslaget förutsätter ett nytillskott av tjänster med kvalificerade befattningshavare liksom ett utökat kansli. Forskningsarbete av denna art kräver expertis för tvärvetenskaplig forskning med möjligheter till bl. a. psykologisk, socialmedicinsk och ekonomisk belysning av aktuella problem. SSF vill särskilt understryka behovet av ett intensivt vetenskapligt arbete på en rad områden av socialmedicinsk natur, bl. rörande hälsouppllysning och förebyggande hälsovård, inte minst på sjukhus och andra institutioner. Det skulle därtill vara ytterst värdefullt om forskning i sjukvårdsmetodik och hälso- och sjukvårdsadministration kunde bedrivas vid högskolan med tanke på den sjukvårdsadministrativa utbildningen som redan påbörjats.

Om en sammordisk högre utbildning av sjuksköterskor kommer att för-

läggas till hälsovårdshögskolan, blir det även aktuellt med forskning rörande hälso- och sjukvårdens speciella pedagogiska problem i samband med utbildning och undervisning av olika grupper av sjukvårdspersonal.

Stockholm den 5 augusti 1969

För svensk sjuksköterskeförening

Astrid Herbst

1:e vice ordförande

Brita Asplund

Biträdande
studiesekreterare

Svensk socialmedicinsk förening:

I medlemsförslaget föreslås en utbyggnad av verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan i samband med att man i slutet av 1969 kommer att inflytta i nya lokaler och därmed får förbättrade arbetsmöjligheter. I förslaget hänvisas samtidigt till att man kommer att utvidga verksamheten och utöver ämbetsläkarkurserna och sjukhusingenjörskurserna bl. a. även börja utbildningsverksamhet i socialodontologi och högre sjuksköterskeutbildning på akademisk nivå.

Vidare framhåller man att undervisningen hittills, till sin huvuddel, har vilat på föreläsare utifrån och att skolans personal i stor utsträckning har ägnat sig åt administrativa uppgifter.

Man hänvisar till att högre utbildning normalt är förenad med forskning och att man anser det nödvändigt att i stigande omfattning knyta vetenskapligt utbildad och intresserad personal till högskolans fasta befattningar. Man anser vidare att det finns en lång rad uppgifter som med fördel kan betraktas som forskningsområden just för en nordisk hälsovårdshögskola och hänvisar bl. a. till områden som medicinalstatistik, försäkringsmedicin och komparativ forskning vad gäller verkningarna av de olika ländernas socialförsäkringssystem.

Socialmedicinska föreningen vill framhålla att man helt instämmer i dessa synpunkter, men att man samtidigt måste beakta den situation som råder inom ämnet socialmedicin i Sverige. De socialmedicinska institutionerna vid de medicinska fakulteterna har endast långsamt expanderat när det gäller forskningsresurser och är fortfarande mycket underdimensionerade med tanke på den kraftigt utvidgade undervisningen i socialmedicin, vilket skett senast i samband med omläggningen av undervisningen för blivande läkare från och med hösten 1969. En orsak till den långsamma utbyggnaden av ämnet socialmedicin vid de medicinska fakulteterna är säkert att antalet forskare verksamma i dag inom området är begränsat, i sin tur delvis be-

roende på det ringa antalet utbildningstjänster. Den verksamhet i form av forskning som nu är föreslagen för Nordiska hälsovårdshögskolan ligger i sina huvuddrag inom ämnet socialmedicin. För att forskning skall kunna äga rum där fordras, vilket också förslagställarna framhåller, att ett antal tjänster inrättas, för att en vetenskapligt stimulerande miljö skall växa fram. De angivna verksamhetsområdena som denna forskning skulle ha, enligt förslaget, är en traditionellt socialmedicinsk aktivitet, och forskning inom dessa pågår vid de olika socialmedicinska institutionerna möjligen med undantag för den jämförande nordiska forskningen beträffande de olika systemens konsekvenser.

Svensk socialmedicinsk förening skulle se det som en väsentlig nackdel ifall de nuvarande knappa forskningsmöjligheterna skulle splittras på ytterligare en, trots allt, traditionell socialmedicinsk forskningsinstitution. Förslaget anser vi vara mest väsentligt för hälsovårdshögskolans undervisning, vars spektrum är mycket brett, sträckande sig från beteendevetenskaperna, över socialmedicin, till materiell miljöproblematik och hygien. Denna undervisning skulle dock endast i liten utsträckning komma att tillgodoses genom en eventuell där utbyggd forskningsverksamhet. Undervisningen måste enligt Svensk socialmedicinsk förenings bedömande i sina huvuddrag fortfarande ske med hjälp av utifrån kommande hjälpkrafter. För att emellertid täcka lärarbehovet med forskningsinriktad personal, vill vi i första hand föreslå att socialmedicinska och hygieniska institutionerna i Göteborg förstärkes med ytterligare forskartjänster, vilket bör innebära en samlad och för forskarna mer stimulerande miljö, men att innehavarna av dessa samtidigt förelägges undervisningsskyldighet i Nordiska hälsovårdshögskolan. På detta sätt skulle såväl forskningens intressen, som Nordiska hälsovårdshögskolans krav på undervisning tillgodoses.

Umeå den 8 september 1969

För Svensk socialmedicinsk förening

Hans Hjortzberg-Nordlund

Sekreterare

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådet har hänvisats ett medlemsförslag om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Socialpolitiska utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sina möten i Maribo den 22—23 september 1969, i Tavastehus den 1—2 december 1969 och i Stockholm den 16 januari 1970. Vid mötet i Tavastehus har som sakkunniga deltagit professor Bengt Lambert, Sverige, och regeringssekreterare Karl-Johan Lång, Finland.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställas, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utbygga Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd vetenskaplig personal. Medicinalstatistik, försäkringsmedicin och allmän hälsovårdsupplysning är ämnesområden som anses lämpligen böra knytas till hälsovårdshögskolan. Förslagsställarna anser att en anknytning av forskning till skolan även innebär att skolans styrelse borde utökas med representanter för forskningsverksamheten.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan.
Sjuksköterskors Samarbete i Norden.

Danmark

Indenrigsministeriet.
Arbejds- og socialministeriet, den internationale afdeling.
Undervisningsministeriet.
Statens lægevidenskabelige forskningsråd.
Den Alm. Danske Lægeforening.
Embedslægeforeningen.
Dansk Selskab for Social Medicin.
Dansk Sygeplejeråd.

Finland

Undervisningsministeriet.
Social- och hälsovårdsministeriet.
Medicinalstyrelsen.
Statistiska centralbyrån.
Helsingfors universitet, konsistoriet.
Helsingfors universitet, medicinska fakulteten.
Finlands läkarförbund.
Finlands sjuksköterskeförbund.

Norge

Sosialdepartementet.
Universitetet i Oslo.
Universitetet i Bergen, det medisinske fakultet.
Den norske lægeforening.
Norsk sykepleierforbund.

Sverige

Socialstyrelsen.
Statistiska centralbyrån.
Universitetskanslersämbetet.
Karolinska institutet, rektorsämbetet.
Karolinska institutet, medicinska fakulteten.

Uppsala universitet, rektorsämbetet.
 Uppsala universitet, medicinska fakulteten.
 Lunds universitet, rektorsämbetet.
 Lunds universitet, medicinska fakulteten.
 Göteborgs universitet, konsistoriet.
 Göteborgs universitet, medicinska fakulteten.
 Umeå universitet, medicinska fakulteten.
 Interimsstyrelsen för Linköpings högskola.
 Statens medicinska forskningsråd.
 Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Lars Friberg,
 Karolinska institutet.
 Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor G. Lundgren,
 Lunds universitet.
 Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Hans Runge,
 Göteborgs universitet.
 Länsläkarorganisationen i Blekinge län.
 Länsläkarorganisationen i Göteborgs och Bohus län.
 Länsläkarorganisationen i Norrbottens län.
 Förste stadsläkaren i Göteborg.
 Sveriges läkarförbund.
 Sveriges tandläkarförbund.
 Svensk sjuksköterskeförening.
 Svensk socialmedicinsk förening.

Flertalet remissorgan ställer sig positiva till förslaget. Det anses helt naturligt att forskning sammankopplas med den högre undervisningen. En ökning av antalet fasta tjänster vid hälsovårdshögskolan är därför angelägen. Likaså ställer sig flertalet remissorgan positiva till att forskarrepresentanter ingår i skolans styrelse. Tidpunkten att nu koppla forskning till skolans verksamhet synes särskilt lämplig med hänsyn till att skolan snart kommer att inflytta i större lokaler.

Nordiska hälsovårdshögskolan fäster största vikt vid att möjligheter nu skapas för vetenskaplig verksamhet vid skolan och att denna verksamhet kan ha möjlighet att öka i takt med skolans utbyggnad.

Samtliga danska remissorgan uttalar sig positivt för medlemsförslaget. *Den Alm. Danske Lægeforening* och *Dansk Selskab for Social Medicin* framhåller dock att det är nödvändigt att först skapa nationella möjligheter för vetenskaplig forskning innan en nordisk sådan kan etableras.

Även från finländsk sida återfinnes en övervägande positiv inställning till förslaget. *Social- och hälsovårdsministeriet* finner den föreslagna förstärkningen åt läkarkapaciteten motiverad i och för sig men ställer sig dock tveksam till att som motiv för en personalförstärkning åberopa anknytning av forskaruppgifter till skolan. *Finlands läkarförbund* gör den invändningen att en översyn av skolans verksamhet först bör komma till stånd för att undvika att vid skolan bedrivs sådan utbildning och forskning som lika väl kan företagas i det egna landet. *Undervisningsministeriet* i Finland är negativt till förslaget och menar att de föreslagna ämnesområdena redan kan tas upp

inom medicinska fakulteten samt administrativa centrala ämbetsverk. *Statistiska centralbyrån* i Finland framhåller, att forskningsverksamheten vid skolan ej kan ersätta nationell forskning i medlemsländerna rörande hälso- och sjukvårdsfrågor utan bör planeras som en komplettering till den nationella forskningen. *Socialstyrelsen* i Finland anser att en förändring av skolans styrelse i detta skede inte är erforderlig, då forskningsverksamheten redan finns representerad bland styrelsemedlemmarna.

Även de norska remissorganen ställer sig positiva till förslaget. *Socialdepartementet* framhåller dock att i första hand bör skolans verksamhet koncentreras till undervisning. Ett särskilt utskott bör enligt departementet tillsättas för att fastställa vilka forskningsområden som naturligen bör hänvisas till skolan. Motsvarande uppfattning återfinnes inom ett par av de svenska remissyttrandena. Såväl *Länsläkarorganisationen i Norrbottens län* som *Sveriges läkarförbund* understryker således, att skolan i första hand bör inrikta sin verksamhet på undervisning. Skolan bör dock vara den samlade institutionen för viss målinriktad forskning. Vidare kan vid skolan göras faktasammanställningar av inom de nordiska länderna publicerade resultat av till skolans arbetsfält hörande ämnesområden liksom utarbetas olika projekt inom hälsoupplýsning och förebyggande hälsovård. En utredning bör komma till stånd angående vilka ämnesområden som lämpligen bör bli föremål för forskning inom hälsovårdshögskolan.

Bland de svenska remissorganen återfinnes såväl positiva som negativa inställningar till medlemsförslaget. Svenska remissorganen är dock eniga om att högre utbildning och forskning utan tvekan hör ihop och att det är önskvärt att genom olika åtgärder kunna stimulera gemensam nordisk forskning på de medicinska och socialmedicinska områdena. Olika uppfattningar gör sig gällande på vilket sätt forskningen bör knytas till hälsovårdshögskolan. Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, *professor G. Lindgren, Lunds universitet*, framhåller att i Sverige pågår redan socialmedicinsk forskning i betydande omfattning inom de områden som berörs i medlemsförslaget. Det är därför inte rationellt att i nuvarande läge skapa ytterligare en institution som i likhet med övriga socialmedicinska institutioner i riket kan förväntas bli tilldelade alltför knappa resurser. Han föreslår därför en skyndsamt utredning av möjligheterna att genom förstärkning av resurserna vid de socialmedicinska och hygieniska institutionerna i Göteborg och organisatorisk anknytning av Nordiska hälsovårdshögskolan till dem söka uppnå det i sig värdefulla målet att omvandla skolan från en ren undervisningsanstalt till ett organ som även bedriver forskning inom skolans ämnesområden. *Medicinska fakulteten vid Lunds universitet* och *Socialmedicinska föreningen* är inne på samma tankegång och finner det mer realistiskt att tjänster inrättas med undervisningsskyldighet för hälsovårdshögskolan men att dess innehavare bereds plats vid lämpliga institutioner vid Göteborgs universitet, där de bör ingå i redan befintliga forskarteam. *Medicinska fakulte-*

ten vid *Uppsala universitet* menar att bättre förutsättningar för integration mellan utbildnings- och forskningsaktivitet vid hälsovårdshögskolan måste skapas. Detta kan ske antingen på det sätt som föreslagits i medlemsförslaget eller genom att samordna högskolans verksamhet med medicinska fakultetens socialmedicinska och hygieniska institutioner vid Göteborgs universitet. *Medicinska fakulteten vid Karolinska institutet* framhåller det högst angeläget att de fasta lärartjänsterna vid skolan utökas. I förgrunden för skolans forskning bör stå jämförande studier rörande hälsovård och medicinsk organisation i Norden. *Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet* understryker likaså skolans betydelse för komparativ forskning. *Statistiska centralbyrån i Sverige* tillstyrker liksom motsvarande organ i Finland att en laboratorjtjänst i statistik inrättas.

Negativa till förslaget är i Sverige *universitetskanslersämbetet*, *Umeå universitet*, *Interimsstyrelsen för Linköpings högskola* och *statens medicinska forskningsråd*, som menar att inrättande av ytterligare enstaka forskartjänster är i strid med den gällande principen att resurserna på forskningsområdena bör koncentreras till så stora enheter som möjligt. *Universitetskanslersämbetet* menar, att andra vägar finns att tillgå, förslagsvis genom att eventuellt nytillkommande högre tjänster kunde vara placerade vid redan etablerade forskningsinstitutioner i Göteborg men administrativt lyda under hälsovårdshögskolan.

Samtliga länders *sjuksköterskeorgan* tillstyrker förslaget. Tvärvetenskapliga undersökningar som bas för hälsovårdsplanering anses angelägna liksom separata undersökningar om sjuksköterskans arbete.

3. U t s k o t t e t

Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet har hittills koncentrerats på undervisningsuppgifter. Skolan har därför helt fungerat som utbildningsinstitution. Kursverksamheten, som nu omfattar utbildning för läkare, veterinärer, sjuksköterskor, ingenjörer, hälsovårdsinspektörer och sjukhusadministratörer, planeras att utbyggas genom förlängning av kurserna och genom undervisning för ytterligare yrkeskategorier. Denna vidgning av skolans verksamhet synes särskilt väl motiverad med hänsyn till att skolan för närvarande är i färd med att inflytta i nya större lokaler, som ger skolan möjlighet till ett vidgat arbetsprogram.

Världshälsoorganisationen har givit en definition av begreppet "School of Public Health", av vilken framgår att forskning är en väsentlig del av verksamheten vid en hälsovårdshögskola. Vid planerandet av en nordisk hälsovårdshögskola torde avsikten också ha varit att forskning skulle ingå som en väsentlig del av verksamheten vid denna. Även sedan hälsovårdshögskolans verksamhet kommit i gång i Göteborg, har frågan om forskning vid skolan diskuterats. Saken har dock strandat på grund av brist på medel.

Socialpolitiska utskottet har sig väl bekant att skolans verksamhet är av stor betydelse för utbildning av olika yrkesgrupper inom hälsovården i alla nordiska länder. En utvidgning av skolans aktiviteter är därför väl motiverad. Utskottet delar de av förslagsställarna framförda synpunkterna om behovet av en ökning av skolans fasta personal med vetenskapligt utbildade personer och om nödvändigheten att också för den skull vid skolan bedriva forskning. Uppfattningen om att högre utbildning och forskning hör samman understrykes även av många remissorgan. Fasta lärare vid skolan, vilka ej är vetenskapligt verksamma, torde ej kunna ersätta nuvarande högt kvalificerade lärare, vanligen tillika forskare, som kommer från olika institutioner i de nordiska länderna, utan att en försämring av undervisningens kvalitet uppstår.

Principiellt torde forskning kunna bedrivas vid skolan inom samtliga ämnesområden inom skolans undervisningsprogram. På de flesta av dessa områden finns dock redan nu aktiva forskningsinstitutioner i de nordiska länderna.

Enligt utskottets mening synes lämpligt att forskningen vid hälsovårdshögskolan företrädesvis bedrivs i form av komparativa studier inom miljö- och socialmedicin med användning av epidemiologiska och statistiska metoder. Skolans uppgift bör vara att initiera, stimulera och organisera samnordiska forskningsprojekt.

Som för skolan lämpliga och angelägna forskningsuppgifter kan förslagsvis nämnas studier rörande effektiviteten i den medicinska vården i de nordiska länderna. Ländernas gemenskap i ekonomiska, kulturella och sociala förhållanden ger goda möjligheter att undersöka effekten av olikheter beträffande socialpolitiska åtgärder eller i fråga om skillnader i hälso- och sjukvårdens organisation. Av intresse vid en sådan undersökning blir också att söka nå fram till mätbara angivelser av vad en kvalificerad sjukvård tillför bruttonationalinkomsten av positivt värde.

Försäkringsmedicinen är ett annat område inom vilket goda möjligheter för komparativa studier borde finnas. Belysning av olika åtgärders inflytande på arbetsfrånvaro och sjukledighet kan sannolikt klarlägga praktiskt viktiga förhållanden och ge anvisningar om lämpliga preventiva medicinska åtgärder.

Forskning inom epidemiologi synes av naturliga skäl böra knytas till skolan med hänsyn till att epidemiologi är ett av huvudundervisningsämnen vid denna. Även där träder de komparativa uppgifterna i förgrunden.

Organisering av forskningsuppgifter av den art som här exemplifierats liksom utväljande av lämpliga forskningsuppgifter för skolan kan ske genom bildande av en nordisk forskargrupp med någon eller några forskare från varje nordiskt land som i samråd med skolans rektor får i uppgift att framlägga ett program upptagande lämpliga forskningsprojekt som bör utföras vid skolan.

Som ovan framhållits synes enligt utskottets uppfattning målsättningen

för hälsovårdshögskolans forskningsverksamhet i första hand böra inriktas på komparativa studier med användning av nordiskt material. Ett arbete av denna art ställer krav på betydande personalresurser och förutsätter en ökning av den fasta medarbetarstaben. I första hand torde vara nödvändigt att knyta statistiker, epidemiolog och assistenter till den nuvarande personalstaten. En sådan personalförstärkning rymmes knappast inom nuvarande budget. Utskottet finner det därför erforderligt att skolan vid en utvidgning av verksamheten också ges ökade resurser för att bl. a. fast anställa vetenskaplig personal.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd personal.

Stockholm den 16 januari 1970

Johannes Antonssen

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Förman

Tyyne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Reservation

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg bedriver genom vidareutbildning av befattningshavare inom den allmänna hälsovårdens område en värdefull verksamhet.

Utbildningen vid skolan befinner sig i början av sin utveckling och är ännu begränsad till sin omfattning. Genom att skolan nu får tillgång till nya rymligare och bättre lokaler föreligger goda möjligheter till vidgad verksamhet.

Medlemsförslaget innebär att forskning skall bedrivas vid skolan genom att fast anställd vetenskaplig personal tillföres denna. Som målsättning för skolans utveckling synes denna målsättning vara riktig.

Det gäller dock att tillse att forskningsresurserna på berörda område ej splittras. En bärande princip för forskningsplaneringen bör vara att koncentrera resurserna till så stora enheter som möjligt. För detta talar bl. a. de höga baskostnader, som krävs inom en rad områden, för att fullgoda förutsättningar för forskning i olika avseenden skall föreligga.

Enligt min mening kan därför kravet på god tillgång till vetenskapligt högt kvalificerade lärare vid Nordiska hälsovårdshögskolan tillgodoses på andra vägar. En väg är att tjänster med undervisningsskyldighet inrättas vid skolan och att innehavarna av tjänsterna ges möjligheter att ingå i forskarteam vid Göteborgs universitet. Ett sådant system skulle inte splittra de nuvarande forskningsresurserna samtidigt som det under en övergångstid inom Nordiska hälsovårdshögskolan skulle kunna utgöra bas för inrättandet av ett nordiskt forskningsinstitut inom hälsovården om så skulle befinnas lämpligt.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer jag,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan med möjlighet för lärarpersonal att även bedriva forskning inom högskolans ämnesområden på sätt som ovan angivits.

Stockholm den 16 januari 1970

Lars Larsson

Medlemsförslag

om åtgärder mot Östersjöns föroreningar

(Väckt av Svend Haugaard, Svend Horn, Tyyne Leivo-Larsson och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Östersjön har tidigare uppfattats som ett hav stort nog för att kunna mottaga föroreningar av olika slag utan att lida skada därav. Numera kan emellertid noteras att Östersjön i detta sammanhang snarare är att betrakta som en större insjö än ett hav, som tål ett relativt ohämmat utsläpp av föroreningar.

Kedan för ett knappt sekel sedan kunde en begynnande minskning av syrehalten i Östersjöns vatten förmärkas. Under senare tid har denna minskning av syrehalten gått så långt, att syrehalten nu är fem gånger lägre än tidigare normalt. Mätningarna avser förhållandena både i vattnet utefter kusterna och i öppna havet. Syret förbrukas nämligen av de utsläppta föroreningarna. Minskningen av vattnets syretillgång motsvaras av en proportionellt växande mängd svavelväte. De av svavelväte infekterade områdena av Östersjön med för östersjöfloran särskilt skadliga konsekvenser omsluter Gotland och sträcker sig mot Finska viken och Rigabukten.

Anledningen till att föroreningen av Östersjön kunnat fortgå så långt som skelt torde vara att många hyst uppfattningen att föroreningar och gifter försvinner om de bara sprids ut eller späds ut i tillräckligt små doser i förhållande till det mottagande mediet, antingen detta är vatten, jord eller luft. Föroreningar som arsenik, kvicksilver, olja, avlopp från städer, samhällen och olika industrier anses sedan länge som skadliga vid utsläpp i insjöar eller trånga vikar. Samma betraktelsesätt bör också anläggas när det gäller Östersjön.

Det torde vara möjligt att ungefärligen beräkna omfattningen av nedsmutsningen av Östersjön. Mängden av de olika slag av föroreningar, som tätorter, industrier och vattendrag avlevererar till Östersjön och dess vikar, kan fastställas. Däremot torde man inte kunna dra några definitiva slutsatser av dessa tal. Man vet exempelvis inte med säkerhet, vilken effekt de 2 000 ton fosfater får, som enbart Sveriges kuststäder årligen matar ut i östersjövattnet. Känt är dock att näringsämnen som fosfater medför en ökad gödsling av vattnet, vilket i sin tur orsakar att vattnets naturliga renings-

förmåga sjunker. Frågan är i vilken omfattning fortsättningsvis Östersjön kan matas med utsläpp av olika slag, utan att reningsförmågan nedgår under det tolerabla.

Vid en av Nordiska rådet anordnad nordisk konferens kring föroreningsproblemen i Lidingö i maj 1967 underströks bl. a. behovet av ett nordiskt samarbete i syfte att skapa en beredskap i händelse av oljekatastrofer i Östersjön. En rekommendation i detta ämne omfattande de inre nordiska farvattnen antogs också av Nordiska rådet vid dess sjuttonde session år 1969 (*rek. nr 20/1969*). Vid Lidingökonferensen togs även upp frågan om ett mera generell utformat samarbete för bekämpandet av alla föroreningar i Östersjöbäckenet, icke enbart föroreningar orsakade av oljeutsläpp. Nordiska rådet antog vid sessionen år 1969 också en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar om att skapa förutsättningar för ett effektivt nordiskt samarbete på miljövärdens område (*rek. nr 4/1969*). Vid remissbehandlingen av det förslag som låg till grund för rekommendationen framhölls från olika håll behovet av samverkan såvitt rör Östersjöns vattenförhållanden, särskilt med hänsyn till under senare tid framförda förslag om permanent avledande av otillräckligt renat avloppsvatten i Östersjön.

Vissa initiativ har redan tagits mellan de kring Östersjön liggande staterna för undersökningar avseende Östersjöns vatten. Således försiggår samarbete mellan oceanografer, som har sitt huvudintresse i östersjöforskningen. Konferenser kallade »Conference of the Baltic Oceanographers» har hållits allt sedan 1957. För närvarande planeras »Det baltiska året», varvid undersökningar kommer att företagas kontinuerligt ute till sjöss. Vattenforskare och vattenvårdsmyndigheter från Finland och Sovjetunionen överenskom under sommaren 1968 om ett gemensamt forskningsprogram beträffande Finska viken, som även hotas av nedsmutsning. Vid femte Nordiska vattenvårdsmötet i Helsingfors 1968 diskuterades den gemensamma forskningsverksamheten beträffande Östersjön, varvid huvudproblemet sammanfattades på följande sätt: »Vilken roll spelar människan i de processer, som lett till de minskningar av syrehalten i Östersjöns djupbassänger, som observerats under nuvarande sekel?» Mötet beslöt att vid nästa sammankomst diskutera erforderliga konkreta åtgärder för lösandet av problemen. Vidare har sovjetiska myndigheter under tidigare delen av 1969 utarbetat förslag till riktlinjer för ett avtal om förhållningsregler mot en förorening av Östersjöns vatten.

Tiden synes nu mogen för initiativ syftande till att stoppa en fortsatt förorening av Östersjön. Utsläpp av föroreningar måste upphöra eller åtminstone i avgörande omfattning minska. Dessa bör kunna tas om hand och helst återanvändas i nyttig produktion. Kommuner och industrier som nu förorenar vattnet måste förmås vidtaga radikala åtgärder. Det torde exempelvis icke vara omöjligt att relativt snabbt reducera kvantiteterna i Öster-

sjön utsläppta syreförlärande föroreningar genom en effektivisering av reningsverken.

Kostnaderna för rening av utsläpp eller restaurering av förstörd miljö bör i princip stanna på den produktion, som orsakar utsläppet eller miljöförstöringen. I fallet Östersjön kan det emellertid bli nödvändigt att frångå denna princip på grund av den nödsituation som föreligger och som kräver omgående saneringsåtgärder. Samhället kan tänkas här få inträda och i någon form bidra till att situationen ändras snabbt.

Östersjöns karaktär av innanhav nödvändiggör en gemensam bedömning av vattenvårdspolitiken i de länder, som omger Östersjön. Eljest kan en förändring till det bättre av rådande förhållanden icke åstadkommas. Utredningar beträffande forskning, observation och belastningsmöjligheter bör innefattas i ett gemensamt program omfattat av i princip alla strandstaterna. I första hand bör ett samarbete beträffande Östersjöns vattenförhållanden inledas mellan de berörda nordiska länderna, som därefter snarast bör ta initiativ till ett samarbete som innefattar alla stater kring Östersjön. Syftet bör vara att skapa en på bred bas grundad internationell kontroll av att Östersjön ej förorenas.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns fortgående förorening, bl. a. genom att ta initiativ till ett samarbete härom mellan Östersjöns strandstater.

København, Helsingfors och Stockholm den 28 maj 1969

Svend Haugaard

Svend Horn

Tyyne Leivo-Larsson

Ingrid Segerstedt Wiberg

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordforsk:**

— — — Vid sammanträde med Nordforsks arbetsutskott den 28 augusti 1969 i Reykjavík delegerades utarbetandet av yttrandet på undertecknad, som vid Nordforsks sekretariat handlägger till miljövården hörande ärenden.

Nordforsk delar helt förslagsställarnas bedömning av östersjösituationen. Vid en av Nordforsk i juni 1969 arrangerad konferens med framstående nordiska forskningsadministratörer framhölls östersjöproblematiken som ett av de mest angelägna områdena för nordiskt samarbete. Bl. a. påpekades behovet av en skyndsam katastrofutredning, som i första hand skulle ta sikte på upprättandet av en effektiv beredskap mot haverier av tankfartyg och atomdrivna skepp men också beakta de biologiska konsekvenserna av den kontinuerligt fortgående nedsmutsningen av Östersjön med olika slag av kommunalt och industriellt avloppsvatten samt biocider.

En långtidsplan för skydd av Östersjön måste bygga på ett väl koordinerat forskningssamarbete, omfattande hela östersjöområdet och alla däri förekommande med föroreningarna sammanhängande biologiska och kemiska processer. Å andra sidan torde situationen redan nu vara så kritisk, att omedelbara och radikala åtgärder måste vidtagas för att minska tillförseln av föroreningar till Östersjön. I väntan på en långsiktig totallösning måste man härvid ty sig till förhandenvarande kunskaper om Östersjöns hydrologi och om de biologiska skadeverkningarna av olika föroreningar.

De insatser som de tre berörda nordiska länderna kan göra för att minska Östersjöns nedsmutsning får naturligtvis inte full effekt om de inte stöds av motsvarande åtgärder av Östersjöns övriga strandstater. Det är dock Nordforsks uppfattning, att ett väl utbyggt nordiskt samarbete härvidlag skulle skapa förutsättningar för samverkan mellan Östersjöns samtliga strandstater, i synnerhet om ett beslut om gemensamma åtgärder från Danmarks, Finlands och Sveriges sida skulle följas upp med ett förslag om samarbete med de övriga östersjöländerna.

Under hänvisning till det ovan sagda och till de synpunkter på föroreningsproblematiken i dess helhet, som framförts i Nordforsks miljövårds-

utredning (NU 1969: 3), tillstyrker Nordforsk det gjorda medlemsförslaget om åtgärder mot Östersjöns föroreningar.

Helsingfors den 15 september 1969

För Nordforsk

Nils Mustelin

fil. dr

D a n m a r k

Boligministeriet:

I denne anledning skal man for boligministeriets vedkommende henvise til, at forureningsproblemerne i de seneste år har tildraget sig stedse større opmærksomhed og som følge heraf for tiden behandles af en lang række myndigheder i de enkelte lande, ligesom problemerne er genstand for et intensiveret internationalt samarbejde, bl. a. ud fra synspunktet miljøværn.

Man kan således for Danmarks vedkommende nævne regeringens eventuelle overvejelser om forureningsproblemerne, hvorom der snarest forventes at foreligge nærmere oplysninger.

Man kan desuden nævne den af FN's generalforsamling aftalte verdenskonference i 1972 i Stockholm og konferencer og undersøgelser, som gennemføres af EEC (Genève), OECD (Paris) og Europarådet (Strasbourg).

Boligministeriet kan for sit vedkommende tilslutte sig de bestræbelser, som det nævnte arbejde er udtryk for, og hvoriblandt Nordisk Råd-forslaget om foranstaltninger mod Østersøens forurening naturligt indgår.

Man skal imidlertid pege på, at de mange aktuelle initiativer og overvejelser vedrørende forureningsproblemer kan indebære fare for dobbeltarbejde og for vanskeligheder med hensyn til at nå frem til konkrete forholdsregler inden for en rimelig tid.

Der synes derfor at være behov for en indsats vedrørende kommunikation, koordinering og opgavefordeling vedrørende forureningsproblemernes behandling, både nationalt og internationalt, også ved den videre behandling af medlemsforslaget vedrørende Østersøens forureninger.

København, den 5. september 1969

P. m. v.

E. b.

Flemming Lethan

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man efter brevveksling med naturfredningsrådet, statens naturfrednings- og landskabskonsulent, fredningsplanudvalgene for Frederiksborg, København og Roskilde amtsråds kredse, fredningsplanudvalget for Sorø og Præstø amter, fredningsplanudvalget for Maribo amt og fredningsplanudvalget for Bornholms amt samt efter stedfunden forhandling med landbrugsministeriet, undervisningsministeriet, udenrigsministeriet og fiskeriministeriet anbefale forslaget.

Det bemærkes, at Danmark er repræsenteret i den arbejdsgruppe bestående af medlemmer fra Danmark, Finland, Polen, Sverige, Sovjetunionen, Vest-Tyskland og Øst-Tyskland under Internationale Havundersøgelser (I.C.E.S.), der i det forløbne år har haft til opgave at give en samlet redegørelse for Østersøens forurening, samt at en rapport fra denne arbejdsgruppe forventes at foreligge i oktober måned 1969.

Det bemærkes endvidere, at det nærmere indhold og form af et nordisk samarbejde om foranstaltninger mod Østersøens forurening for Danmarks vedkommende må afhænge af resultatet af regeringens overvejelser i forbindelse med forureningsproblematikken.

Naturfredningsrådet, statens naturfrednings- og landskabskonsulent, fredningsplanudvalgene for Frederiksborg, København og Roskilde amtsråds kredse, fredningsplanudvalget for Sorø og Præstø amter, fredningsplanudvalget for Maribo amt, fredningsplanudvalget for Bornholms amt, landbrugsministeriet, indenrigsministeriet, boligministeriet, justitsministeriet, undervisningsministeriet, udenrigsministeriet og fiskeriministeriet er herfra underrettet om foranstående.

København, den 24. september 1969

P. m. v.

E. b.

P. Bigandt

Eksp.sekr.

F i n l a n d**Ministeriet för utrikesärendena¹:**

Problemet rörande Östersjöns föroreningar är påtagligt aktuellt och den enda möjligheten för dess lösning är ett samarbete mellan Östersjöns alla strandstater. På grund härav ligger det i Finlands intresse att i princip vara

¹ Yttrandet översatt från finska.

med i alla realiserbara multilaterala arrangemang, vilka går ut på att på förhand förhindra föroreningar av Östersjön.

På initiativ av Sveriges sjöfartsstyrelse organiserades under innevarande månads första vecka i Visby en konferens mellan östersjöländernas fackmyndigheter rörande skydd mot oljeskador i Östersjön, i vilken även representanter för Finlands sjöfartsstyrelse deltog.

Helsingfors den 16 september 1969

Risto Hyvärinen

Avdelningschef

Kurt Uggeldahl

Byråchef

Handels- och industriministeriet, industriavdelningen¹:

Handels- och industriministeriet sänder närslutet från oljeskyddskommissionen i ärendet inbegärt yttrande varav framgår på vilket sätt för Finlands vidkommande oljeskyddskommissionen (*se nedan*) verkat i syfte att förhindra förorening av Östersjön genom oljeskador. Enär skyddsfrågor rörande vattendrag och havsvatten ej underlyder handels- och industriministeriet får ministeriet hänvisa till de övriga yttranden, som Finlands delegation inbegärt av olika organ som handhar vattenfrågor.

Helsingfors den 15 september 1969

Olli Ollila

Kemiska byråns byråchef, industriråd

Sjöfartsstyrelsen:

— — — Emedan sjöfartsstyrelsen icke varit i tillfälle att deltaga i någon av de i förslaget nämnda konferenserna och icke är medlem i något i förslaget omförmålt aktivt arbetande organ, måste den inskränka sig till att beröra endast de möten, i vilka den deltagit.

I detta sammanhang må vi först erinra oss överenskommelsen i Köpenhamn den 8 december 1967 mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige om samarbete i fråga om kontrollen av efterlevnaden av bestämmelserna till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja, vilken överenskommelse trätt i kraft den 8 januari 1968. Texten till överenskommelsen utarbetades vid av sammankallarlandet Danmark anordnade sammanträden i Köpenhamn och det bör observeras, att vissa principer i överenskommelsen följdes i praktiken redan innan överenskommelsen trädde i kraft.

Den 3 juli 1969 hölls i Stockholm ett överläggnings- och informationstill-

¹ Yttrandet översatt från finska.

fälle mellan myndigheter i Sverige och Finland rörande intensifierat samarbete mellan Sverige och Finland särskilt vid Ålands hav och Kvarken, där risken att båda ländernas kuster samtidigt skulle förorenas är störst. De s. k. fältmyndigheterna har därefter varit i kontakt med varandra och har för avsikt att fortsätta med gemensamma överläggningar, uppvisningar och övningar.

På initiativ av Sverige hölls i Visby den 3—5 september 1969 ett möte mellan alla östersjöländer, vars ändamål var att få till stånd en underskriven överenskommelse om gemensam bekämpning av all slags förorening av Östersjön. Emedan de bemyndiganden de olika ländernas delegationer erhållit av sina regeringar avvek från varandra, kunde överenskommelsen icke ännu i detta skede underskrivas. Emellertid uppgjordes på mötet ett noggrant protokoll jämte bilagor. Protokollet underskrevs den sista mötesdagen den 5 september 1969 av alla andra östersjöländer utom förbundsrepubliken Tyskland, vars representant icke hunnit få slutliga instruktioner av sin regering, men förmodade att han skulle kunna underteckna protokollet i ett senare skede.

Samtliga östersjöländer är överens om, att föroreningen av Östersjön måste bekämpas och fås att upphöra med alla till buds stående medel. Ingen motsatte sig direkt principerna för samarbetet, men om vissa former av samarbetet lyckades man på grund av lidsbrist icke nå enighet. Särskild uppmärksamhet fästes vid ordföranden för Sovjetunionens delegation, vice-minister Borodavchenkos anföranden, i vilka han i flera repriser betonade vikten av bekämpning av även annan förorening än olja, sedan han fått höra, att i delegationerna från de skandinaviska länderna och förbundsrepubliken Tyskland ingick blott sakkunniga från centrala ämbetsverk, som i huvudsak har deltagit i bekämpningen av oljeföroreningar i havet. I inläggen anförde han, att man i Sovjetunionen redan en längre tid insett, att vattnet i Östersjön förskäms av andra orsaker än olja, och att man där arbetar intensivt i synnerhet för att minska den mängd föroreningar som floderna för med sig.

Som slutintryck av visbymötet kan man fastslå, att ehuru det slutliga målet eller en överenskommelse om samarbete mellan östersjöländerna vid bekämpande av nedsmutsningen av Östersjön icke nåddes nu, kommer alla att i positiv mening minnas de förda diskussionerna.

Man måste blott hoppas, att högre instanser än de centrala ämbetsverken kommer att finna något effektivt medel att föra den redan inledda frågan till en lösning, som tillfredsställer alla parter.

Helsingfors den 20 september 1969

Vid förhinder för generaldirektören

Arvo Karjalainen

Sjöfartsråd

Oljeskyddskommissionen:

Den av statsverket i tiden tillsatta oljeskyddskommissionen har i uppdrag att följa med frågan om oljeskador, anvisa för dess lösande i praktiken erforderliga åtgärder och draga försorg om nödiga utredningar.

Kommissionen har haft möjlighet att följa med oljeskadefrågan och dess utveckling på det internationella planet på så sätt att ordföranden och stundom även sekreteraren på förslag av sjöfartsstyrelsen och med hjälp av medel som anvisats av ministeriet för utrikesärendena har deltagit i samtliga internationella och nordiska möten av teknisk art vid vilka behandlats frågor om förhindrande och motarbetande av skador som förorsakats av olja som från fartyg kommit i havet.

De åtgärder som erfordras för en praktisk lösning av oljeskadefrågan har icke än så länge gjort några större framsteg, emedan vare sig på internationellt eller nationellt plan icke uppnåtts så säkra resultat exempelvis i fråga om materiel och ämnen för oljebekämpning att kommissionen som inför statsrådet är redovisningspliktig för sina åtgärder skulle ha haft möjlighet att framlägga ett motiverat förslag, vilket dock nu inom en nära framtid är att emolse.

Frågan om Östersjöns förorening som helhet är en synnerligen vidsträckt och mångfacetterad fråga med vilken talrika organ och sammanslutningar omfattande även forskarkretsar är sysselsatt. För oljeskyddskommissionens vidkommande bör nämnas att dess ordförande och sekreterare utsetts att deltaga i det i Visby under tiden 3—5 september 1969 försiggående möte om bekämpande av oljeskador, till vilket från svensk sida inbjudits samtliga till Östersjön gränsande stater. Den första förhandlingskontakten i denna omfattning har uppgetts försiggå på samma bas som varit brukligt i fråga om IMCO:s och nordiska rådplågningar. Resultaten från detta nära förestående möte kan vara av betydelse med tanke på Nordiska rådets rekommendation och avsikten är att söka tillställa kemiska byrån mötesreferatet som komplettering till detta yttrande så fort som möjligt.

Oljeskyddskommissionen får fästa uppmärksamheten vid den omständigheten att yttrande ej inbegärts från havsforskningsinstitutet.

Helsingfors den 26 augusti 1969

För oljeskyddskommissionen

Arvo Karjalainen

Ordförande

Lantbruksstyrelsen¹:

Ett utslag för det under de senaste åren väckta intresset för miljövård och miljöskydd utgör oron för Östersjöns förorening. Hittills har främst havsforskarna och vattenskyddsmyndigheterna varit intresserade för Östersjöns tillstånd. Vid en kritisk granskning av de under flera decennier utförda forskningarnas resultat torde Östersjöns tillstånd som helhet kunna betraktas såsom mycket gott oaktat vissa till och med alarmerande enstaka upplysningar och engångshändelser.

Enligt nuvarande uppfattning utgör inte de organiska medlen och näringsämnen som gör vattendragen frodigare och som förbrukar syre de allra farligaste med tanke på Östersjöns framtid på samma sätt som i insjöarna där de utgör det största problemet. Oljeskadorna föranleder alldeles uppenbart de största akuta olägenheterna. Å andra sidan kan de i vattendragen och deras organismer uppsamlade gifterna — bl. a. bekämpningsmedlen — gestalta sig till de potentiellt mest skadliga. På grund härav borde frågan om oljeskadornas bekämpande inom östersjöområdet ägnas vederbörlig uppmärksamhet bl. a. genom att förbättra förutsättningarna för det redan inledda internationella samarbetet. Likaså behövs samverkan i syfte att för enhetliga det förfarande som bör iakttagas ifråga om gifter och radioaktivt avfall i alla östersjöstater.

De av Nordiska rådet avsedda gemensamma åtgärderna i syfte att uppnå ett framgångsrikt resultat och undvika överdrivna samt av onödiga förpliktelser föranledda bördor torde förutsätta en tillräckligt entydlig utredning om arten av och orsakerna till den i Östersjöns tillstånd observerade utvecklingen samt om verkningarna därpå av olikartad belastning. Det är därför nödvändigt att genom internationellt samarbete klarlägga den avfallsbelastning Östersjön är utsatt för från kuststaternas sida och utföra en undersökning av det ifrågavarande havsområdet ävensom bedöma Östersjöns motståndskraft med avseende å belastning av olika slag. Härvid kan bl. a. utredas huruvida den i fördjupningarna framträdde syrebristen är endast ett skede av ett periodiskt återkommande naturligt omlopp eller utgör ett symptom på en delvis genom människans aktiviteter föranledd fortgående föroreningsprocess.

Vid eftersträvandet av en enhetlig praxis bör lämpligheten av de tillbuds stående förfaringssätten omsorgsfullt prövas. Med tanke på helheten äger det exempelvis ej någon nämnvärd betydelse huruvida man i Finland vidtar förändringar om användningen av DDT och andra bekämpningsmedel, ty användningen av dem hos oss är synnerligen ringa jämfört med många andra östersjöstater. Å andra sidan ehuru den avfallsbelastning träförädlingsindustrin i Finland utsätter havsvattnen för är avsevärt mindre än i Sverige

¹ Yttrandet översatt från finska.

kan stränga och oändamålsenliga förpliktelser i fråga om träförädlingsindustrins avfallsvatten äga en menlig inverkan på vårt lands näringsliv utan att det skulle medföra motsvarande nytta med tanke på Östersjöns framtid. Inom ramen för samarbetet borde de olika staternas särskilda kännetecken tas i beaktande och genom samarbetet finge icke den av staterna förda vattenskyddspolitikens försvåras, vilken bör beakta ej allenast havsområdet utan vattentillgångarna som helhet.

Det må slutligen konstateras att mellan Sovjetunionen och Finland redan inletts samarbete i syfte att motverka Finska vikens förorening. Internationella havsforskningsrådet (ICES) till vilket hör som medlemmar bland andra alla de nordiska länderna, har i oktober 1968 tillsatt en arbetsgrupp genom vars försorg för närvarande utförs en rapport om Östersjöns tillstånd samt en rekommendation om erforderliga åtgärder i syfte att hindra Östersjöns förorening. Beredningen av rapporten torde redan vara mycket långt förd.

Med stöd av vad ovan anförts finner lantbruksstyrelsen att det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget bör anses ändamålsenligt. Till grund för dess behandling torde emellertid tagas de fakta och förslag som kommer att framläggas för medlemsstaternas regeringar och Nordiska rådet i ICES:s rapport. Med utgående från dessa fakta borde de gemensamma riktlinjerna för bibehållandet av Östersjöns nuläge sedan fastställas, vilket syftemål staterna borde godkänna såsom grundval för sina respektive åtgärder.

Helsingfors den 16 september 1969

På lantbruksstyrelsens vägnar

Hans Perttula

Generaldirektör

Reima Risla

Föredragande

Delegationen för vattenskydd¹:

Delegationen finner skyddandet av Östersjön mot förorening nödvändigt och anser att bestående praktiska resultat kan uppnås endast under den förutsättningen att samtliga till Östersjön angränsande länder godkänner denna strävan som grundval för sina åtgärder. Samarbetsbehovet kan sålunda anses befogat.

Dels de iakttagelser som tyder på en försämring av situationen i Östersjön och dels vissa planer som går ut på att minska på belastningen av insjöarna genom att överföra deras avfallsbelastning som utsläpps direkt i havet har utgjort utgångspunkt för det åsiktsutbyte om behovet av att

¹ Yttrandet översatt från finska.

skydda Östersjön, som lett bl. a. till det förevarande initiativet. Vid framläggandet av nämnda planer har dessutom olika uppfattningar framförts om behovet av rening av avfallsvatten. Den hittills förda debattens allmänna inriktning får också till stor del ses som en reaktion mot den tidigare inställningen till frågor rörande havets motståndskraft.

Elt förverkligande av initiativet i den omfattning och form som anges i dess motiv skulle äga en förhållandevis vittbärande betydelse med tanke på inriktningen av vattenskyddsarbetet. En granskning av förslaget är därför påkallad. Det praktiska vattenskyddsarbetet är allmänt sett först i sin begynnelse. I detta skede har man koncentrerat sig på skyddande av insjövattnen och för förorening utsatta havsvikar, vilka på grund av sin inre vattenvolym och härav föranledda omedelbara risksituation är i behov av skyndsamma åtgärder. Östersjön däremot är såsom vattenenhet rätt vidsträckt och dess skyddande torde därför kräva långtgående utredningar och forskning. Det faktiska behovet och nyttan av skyddsåtgärder kan ej heller fixeras med tillhjälp av i detta nu tillbuds stående kunskaper. Sålunda avviker havsforskarnas uppfattningar om hur de symptom som tyder på förorening av Östersjön bör tolkas, det vill säga är det i främsta rummet fråga om ett skede av en periodiskt återkommande kretsgång eller ett symptom på huvudsakligen av människans aktiviteter föranledd föroreningsutveckling. Först sedan mera omfattande forskningsmaterial erhållits är det möjligt att närmare granska ståndpunktstagandena.

Det ovan anförda gäller förorening genom frodigare vegetation och försämrad syrehall. Inställningen till de till gifterna hörande eller med därmed jämförbara menliga verkningar utrustade kemikalierna, vilkas verkningar framträder som en följd av den i vattendragets biologiska kretsgång försiggående angripningen, borde enligt delegationens uppfattning däremot för Östersjöns vidkommande vara densamma som i fråga om insjövattendragen. Det är likaså skäl att fästa allvarlig uppmärksamhet vid motverkandet av oljefaran inom östersjöområdet. Det finns även anledning att ytterligare understryka vikten av åtgärder för behandling av avfallsvatten i syfte att avlägsna och förhindra lokala menliga verkningar. Vid prövningen av lösningar som äger direkt inverkan på belastningen av Östersjön är det ävenledes nödvändigt att beakta möjligheten av att en fortsatt forskning skall ådagalägga behovet av effektiverade skyddsåtgärder för Östersjön.

Med beaktande av de anförda synpunkterna finner delegationen för vattenskydd som den i detta nu viktigaste samarbetsformen i syfte att skydda Östersjön en forsknings- och kartläggningsverksamhet som skulle koncentrera sig kring en undersökning av föroreningsföreteelserna i Östersjöns natur och utveckling, en klarläggning av dess belastningsmöjligheter och de härpå verkande faktorerna samt en kartläggning av den nuvarande avfallstungan och den utveckling av densamma som kan överblickas. Bland

de praktiska skyddsåtgärderna kan som aktuelltast nämnas åstakommandet av en enhellig inställning till avfall och ämnen som bör räknas till gifter samt strävan att motverka oljefaran i östersjöområdet.

Delegationen för vattenskydd fäster ytterligare Nordiska rådets uppmärksamhet vid det kartläggningsarbete avseende Östersjöns förorening som för närvarande pågår genom försorg av en av internationella havsforskningsrådet (ICES) i oktober 1968 tillsatt arbetsgrupp. Medlemmar i rådet är bl. a. alla de nordiska länderna. Beredningen av arbetsgruppens rapport är redan långt framskriden och rapporten kommer att innehålla en mångsidig, samtliga till Östersjön gränsande länder omfattande översikt över Östersjöns belastning. Rapportens innehåll framgår av närslutna avskrift av dess innehållsförteckning (*här ej tryckt*). Delegationen för vattenskydd får såsom sin uppfattning uttala att först sedan den förenämnda av ICES utarbetade rapporten färdigställts och den jämte rekommendationer tillsänts medlemsländernas regeringar och Nordiska rådet skulle frågan om skyddande av Östersjön upptagas till egentlig handläggning på grundval av det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget. Delegationen konstaterar ytterligare att ett samarbete mellan Sovjetunionen och Finland avseende Finska vikens skyddande redan inletts inom ramen för det tidigare forsknings- och kartläggningsarbetet.

Helsingfors den 15 september 1969

P. O. Väisänen

Ordförande

Ensio Malmi

Teknisk sekreterare

Havsforskningsinstitutet:

Havsforskningsinstitutet konstaterar med stor tillfredsställelse att förslagsställarna i princip strävar mot just de mål, som även institutet inom ramen för sina möjligheter har arbetat till fromma för. Institutet har i samråd med denna uppgift haft ett mycket intimt samarbete med vattenmyndigheterna i vårt land.

Beträffande det internationella samarbetet förtjänar det att nämnas att det samarbetsorgan som även nämns i medlemsförslaget, kallas Östersjöforskarnas konferens (Conference of the Baltic Oceanographers) för första gången sammanträdde i Helsingfors år 1957 på inbjudan av finländska forskare. I maj 1970 sammankallas konferensen igen i Helsingfors till sitt sjunde möte. Mötets vetenskapliga symposium har rubriken »The pollution of the Baltic Sea as a problem of hydrography and productivity». En utgångspunkt för denna samarbetsform, som innefattar dels utbyte och publi-

cering av vetenskapligt material, dels planering av ett koordinerat samarbete samt halvofficiella beslut rörande dess genomförande, har varit att få med forskare från DDR i ett koordinerat samarbete på östersjöfältet. På grund av orsaker som inte beror på havsforskarna har detta nämligen inte varit möjligt inom ramen för Internationella havsforskningsrådet (International Council for the Exploration of the Sea, ICES) eftersom DDR inte är medlem. Internationella havsforskningsrådet, vars högkvarter ligger i Köbenhavn, baserar sig på överenskommelser mellan stater och skulle för övrigt erbjuda utomordentliga möjligheter till samarbete. Det förtjänar att nämnas att organisationen omfattar medlemmar från väst- och öst-europeiska länder samt Kanada.

Samarbetet mellan Östersjöforskarnas konferens och havsforskningsrådet har på tillämpliga punkter varit ytterst effektivt och till nytta för bägge parter. Detta belyses av följande exempel. Vid havsforskningsrådets årsmöte 1968 tog Finlands delegat initiativet till att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att studera föreningen av Östersjön och orsakerna till denna förening. Eftersom DDR inte är medlem av havsforskningsrådet, kunde det inte heller bli fråga om direkt representation i arbetsgruppen. Genom förmedling av Östersjöforskarnas konferens bereddes möjlighet för representanter för DDR att delta i arbetsgruppens verksamhet. Det kan nämnas att arbetsgruppen presenterade ett rapportutkast vid havsforskningsrådets årsmöte 1969. Havsforskningsrådet beslöt att låta trycka ifrågavarande rapport efter det att arbetsgruppen fått den färdigställd.

Havsforskningsinstitutet anser att de kompletterande forskningarna rörande Östersjöns föroreningsproblem som förutsätts i rapporten vid havsforskningsrådets årsmöte bäst kunde utföras på så sätt att de i det sammanhanget nödvändiga internationella planerings- och koordineringsåtgärderna tas om hand av dessa två ovannämnda organisationer som verkar för lösandet av Östersjöns föroreningsfrågor. Å andra sidan torde det vara skäl att klarlägga frågan huruvida den stomme som utgörs av de forskare och myndigheter som ingår i de ovannämnda organisationerna borde utvidgas att omfatta även vattenmyndigheterna, som i samband med sina övervaknings-skyldigheter utför ett ytterst omfattande observationsarbete.

Efter det att Östersjöns föroreningsgrad och de faktorer som leder till densamma har klarlagts torde det vara ett naturligt steg att ställa upp prognoser för den kommande utvecklingen. Havsforskningsinstitutet är av den åsikten att också detta arbetsskede bäst kunde skötas genom att utnyttja de två ovannämnda organisationernas sakkunskap och koordinationsmöjligheter. Det torde vara överflödigt att nämna att intresset för detta uppdrag är stort inom Östersjöforskarnas konferens. Enligt havsforskningsinstitutets åsikt skulle också havsforskningsrådet vara intresserat av en sådan uppgift, om t. ex. just Nordiska rådet skulle ge det en proposition i frågan.

Det tredje steget för förverkligandet av skyddet av Östersjön skulle innebära en optimering av de teknisk-ekonomiska möjligheterna och den direkta och indirekta optimala nyttan. Förutom oceanografisk sakkunskap krävs i detta skede även teknisk sakkunskap. Man kunde måhända tänka sig att för arbetet i detta skede tillsätta en arbetsgrupp baserad på Nordforsk och utvidgad med representanter för länderna kring Östersjön.

De ovan skisserade tre arbetsskedena efterföljs som en slutlig åtgärd av knytandet av internationella fördrag. Detta skede, som det inte är möjligt att realisera förrän vid en senare tidpunkt, hör emellertid inte till havsforskningsinstitutets kompetens.

Beträffande tidtabellen för genomförandet av de ovannämnda skedena vill havsforskningsinstitutet nämna att havsforskarna är av den åsikten att de närmaste åren torde medföra så pass mycket nytt, bland annat i de frågor som ansluter sig till Östersjöns syretillstånd, att de ovan skisserade tre förstadierna måhända redan om fem år kan utgöra en grundval för genomförandet av de slutliga politiska åtgärderna.

Helsingfors den 24 november 1969

Ilmo Hela

Havsforskningsinstitutets direktör

Aarno Voipio

Finlands kommunförbund¹:

Enligt mätningar företagna under senare tid är Östersjöns syrehalt fem gånger lägre än vad som tidigare varit normalt. Denna minskning av syrehalten avser förhållandena både i kustvattnen och i öppna havet. Föreliggande fråga gäller närmast vilken mängd avfallsvatten som kan utsläppas i Östersjön utan att havets självreningsförmåga ej sjunker under det tolerabla. Å andra sidan gäller frågan vilka åtgärder som bör vidtagas.

Östersjön kan betraktas som en insjö isolerad från världshavet genom den låga tröskel som de danska sunden bildar. Den ovannämnda tröskelns djup är endast c:a 18 meter i Stora Bält. Floder och regn för med sig c:a 700 km³ vatten per år till Östersjön. Av denna mängd avdunstar knappt 200 km³ i atmosfären. Återstående 500 km³ förs genom de danska sunden ut till Atlanten. Själva vattnets kretslopp i Östersjön kunde man karakterisera sålunda att vattnet som hämtats till Östersjön av floder och regn rör sig som ett ytlager mot de danska sunden. Det från de danska sunden inträngande salta vattnet sjunker såsom tyngre till botten och rör sig mot Östersjöns inre delar.

De danska sundens trånghet ger Östersjön vissa karakteristiska drag.

¹ Yttrandet översatt från finska.

nämligen dess låga salthalt, de stora fosfatavlagringarna i oceanernas djup, varpå havens fruktbarhet till en väsentlig del beror, förmår ej nästan alls tränga in i Östersjön. Härpå beror Östersjöns relativt svaga fiskbestånd. Vidare förlorar vattnet som flyter längs botten av Östersjön mot norr gradvis syre, så att då djupvattnet når vattnet söder om Åland är det nästan syrefritt.

Bosättning och industri har under de senaste åren medfört en anseelig ökning av avfallsvattnen. Av denna orsak har man för behandlingen och avlägsnandet av avfallsvattnen börjat söka nya metoder genom vilka man kunde förhindra insjövattnens fortsatta förorening och såvitt möjligt sålunda att avfallsvattnens och avfallets reningskostnader med det samma skulle sjunka. Som en dylik lösning har man framfört utsläppandet av avfallsvattnet direkt i havet utanför strandområdet.

I många avseenden är havet mera lämpat för emottagandet av avfallsvatten och avfall än insjöarna, vilka i allmänhet utan att förskämmas tål avfall synnerligen begränsat. Som faktorer i positiv riktning angående havets emottagningsförmåga bör speciellt nämnas en stor vattenmängd och delvis därav beroende stor utspädningskapacitet. Även havsvattnets salthalt, det enhetliga istäckets kortvarighet, strömmar och den mekaniska blandning, som effektivt bildas under olika faktorerers inverkan, är omständigheter som inverkar förmånligt på utspädningen och motståndskraften mot avfall. Dessa omständigheter som ökar reningsförmågan inverkar dock närmast på öppna havet och på områden där havets botten jämnt sluttar mot det yttre havet. Å andra sidan kan avfallsvattnet utsläppt på öppna havet ha territoriellt begränsade men dock skadliga följder.

Även om havsområdena å andra sidan bättre lämpar sig som emottagare av avfallsvatten än insjöarna kan man ej heller i havet utsläppa obegränsade mängder avfallsvatten var som helst och hur som helst. Bland annat minskningen av syrehalten i Östersjön under de senaste åren utgör ett påtagligt exempel härpå. Sålunda kan man konstatera att ett sådant tämligen slutet havsområde, som Östersjön med dess vikar utgör, ej har en obegränsad mottagningsförmåga. Därtill bör man för havsbassängens del bereda sig på att man i framtiden kan ha behov av att använda havsvatten alltmer för industrins och möjligen också bosättningens vattenförsörjning.

Ofta glömmar man också bort den omständigheten att även lagstiftningen ställer sina egna restriktioner för ledandet av avfallsvatten till havet. Den i Finland gällande vattenlagen och det däri stadgade vattenföroreningsförbudet gäller lika väl rikets havsområde som dess insjöar. Detta betyder att man ej utan vattendomsstolens tillåtelse får leda ut avfallsvatten eller andra avfallsprodukter till detta havsområde då detta för allmänt eller enskilt intresse kan förorsaka skada eller men. Vid utsläpp av avfallsvatten i havet, då detta kan förorsaka skada på annan stats territorium eller på öppna havet, bör man följa folkrettens stadganden och rekommendationer. Förutom det

faktum att det numera finns en gällande internationell överenskommelse för Östersjön och dess vikar, vilken förbjuder utsläpp av avfallsolja i havet från fartyg, samt att en rekommendation vilken begränsar förläggandet av radioaktiva avfallsprodukter i Östersjön förbereds, bör man taga i betraktande Genèvekonventionen av år 1958 om öppna havet. Konventionen innehåller principen om att en stat bör såväl undvika förorening av öppna havet som draga försorg om att ej förorening sker även på annan stats territorialvatten.

Vid utsläpp av avfallsvatten även längre ute på havet bör man således med iakttagande av ovannämnda rättsliga och praktiska synpunkter gå till väga överlagt och försiktigt samt sträva till totallösningar som omfattar vidsträcktare områden.

Ifall avfallsvatten leds ut i havet bör man i varje enskilt fall kontinuerligt övervaka och undersöka dess inverkan på havsområdet. Detta förutsätter att samarbete inleds mellan alla olika parter. Ifall avfallsvatten leds ut i havet borde avfallsvattnet renas från skadliga ämnen mera noggrannare och effektivare än hittills innan det utsläpps i havet.

Såsom framförts i Nordiska rådets medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening, är läget på Östersjön i detta nu synnerligen bekymmersamt. Det är enligt Finlands kommunförbund nödvändigt att i dessa frågor påbörja förutom ett intensivt forskningsarbete även ett intensivt samarbete mellan olika stater. Med beaktande härav bör Nordiska rådets initiativ anses mycket betydelsefullt och aktuellt och i denna sak borde man tydligen inleda ett mera omfattande samarbete ej endast mellan stater tillhörande Nordiska rådet utan även andra.

Finlands kommunförbund förenar sig om Nordiska rådets förslag samt framställer därjämte att skyndsamma åtgärder vidtages för att få till stånd ett samarbete mellan alla stater vid Östersjöns kuster.

Helsingfors den 15 september 1969

Finlands kommunförbund

Paavo Pekkanen

Bitr. direktör

Erkki Aalto-Setälä

Jurist

Stadsförbundets byrå¹:

Belastningen av Östersjön och dess vikar med diverse olika slags avfall har redan nu på många ställen uppnått en sådan storleksordning, att härav föranletts åtminstone lokal kvalitetsförsämring av kustvattnet och ställ-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

vis även uppenbar vattenförorening. Såvida belastningen av Östersjön och därtill anslutna havsområden alltjämt fortsätter och måhända ytterligare väsentligt ökar från det nuvarande, kommer sagda faktum på de för belastningen utsatta områdena att innebära ett alltmera allvarligt hot mot havsvattnets bibehållande i naturtillstånd.

Det synes sålunda nödvändigt att fortsätta och effektivisera de redan delvis påbörjade utredningarna rörande mängden och arten av den på sagda havsområden kommande belastningen, sagda havsområdets självreningsförmåga samt erforderliga vattenskyddsåtgärder. Nämnda utredningsarbete kan lyckas endast under förutsättning att samtliga till Östersjön och dess vikar angränsande stater deltar i arbetet.

På basis av ovanstående tillstyrker Stadsförbundet det väckta medlemsförslaget.

Helsingfors den 12 augusti 1969

Stadsförbundets byrå

L. O. Johansson

Direktör

Erkki Irjala

Avdelningschef

Finlands industriförbund¹:

Förbundet kan helt omfatta den bedömning av läget beträffande östersjövattnets förorening, som förslagsställarna anför. Det synes uppenbart, att läget i detta avseende under de senaste årtiondena försämrats och att en ökning av den takt i vilken försämringen framskrider är ett faktum. Effektiva åtgärder för den emotsedda skadliga utvecklingens hindrande är därför brådskande.

Det är självfallet att dylika åtgärder, för att vara av betydelse, måste vidtas på alla de punkter där förorening av vattnet i Östersjön förorsakas. Ett samarbete mellan samtliga stater, vilkas områden gränsar till ifrågakommande vatten är en oundgänglig förutsättning för att saneringsåtgärderna skall leda till önskat resultat.

Det förefaller förbundet uppenbart, att så vittsyftande åtgärder varom här är fråga förutsätter dyrbara investeringar i reningsanläggningar såväl av ifrågakommande samhällen som industrier. För att undvika felinvesteringar, vilkas negativa verkan på grund av uppgiftens storlek kan vara förödande, är det av största betydelse att beslut om åtgärder kan fattas på ba-

¹ Yltrandet översatt från finska.

sis av grundliga, kompetenta utredningar. En första uppgift är därför, att effektivisera forskningssamarbetet mellan samtliga ifrågakommande länder. Ett samfällt utnyttjande av dessa länders forskningskapacitet i förening med en rationell fördelning av forskningsuppgifterna torde vara det säkraste sättet att snabbt skapa en hållbar grund för praktiska rekommendationer.

Förslagsställarna nämner i sitt förslag endast Östersjön. Förbundet förutsätter att därmed även avses Östersjöns vikar, Finska viken och Bottniska viken, som ju står i så direkt förbindelse med Östersjön, att en försummelse att vidta åtgärder mot dessa vattens förorenande av nödvändighet skulle motverka de resultat som för Östersjöns renande vidtagna åtgärder kan medföra.

Förbundet är ense med förslagsställarna att åtgärder mot vattenförorening av den storleksordningen varom nu är fråga, är en uppgift som förutsätter effektiva åtgärder från samhällets sida. Då förslagsställarna i detta sammanhang också ger uttryck för ett principiellt ställningstagande gående ut på att kostnaderna för rening av utsläpp och restaurering av förstörd miljö bör stanna på den produktion som orsakar utsläppet eller miljöförstörningar vill förbundet för ordningens skull härvid, utan att ingå i närmare polemik, anmäla som sin åsikt, att den berörda frågan kräver en betydligt mera nyanserad bedömning än den som kommit till uttryck i ovancerade uttalande av förslagsställarna.

Med denna reservation kan Industriförbundet förordna förverkligandet av ifrågavarande medlemsförslag.

Helsingfors den 12 september 1969

Finlands industriförbund

Kaarlo Larna

Naturskyddsföreningen i Finland:

De senaste händelserna inom östersjöområdet — oljeskadorna i Käkars skärgård förorsakade av tankfartyget Palvas grundstötning, det förestående införandet av stora tankfartyg i östersjötrafik, föroreningsfaran från senapsgasgranater vid danska kusten, upptäckten av svavelväte till och med i Finska vikens fördjupningar o. s. v. — är exempel på de många faror som hotar Östersjön. Därför finner Finlands naturskyddsförening Svend Haugegaards, Svend Horns, Tyyne Leivo-Larssons och Ingrid Segerstedt Wibergs framställning till Nordiska rådet om åtgärder för att motverka Östersjöns förorening vara synnerligen motiverad.

Tillståndet i Östersjön har under lång tid fortlöpande kontrollerats och inträffade mindre förändringar har rätt noggrant kunnat registreras. De

speciella strömnings- och skiktningförhållandena i Östersjön och den tidvisa inströmningen av saltvatten genom de danska sunden har länge varit bekant. Senare tiders försämrade tillstånd har dock gett anledning till antagandet, att avfallsvatten är en av orsakerna till förändringarna i vattnets kvalitet. Det är därför nödvändigt att vidtaga sådana åtgärder som minskar avfallsbelastningen i Östersjön.

Vid granskning av Östersjöns föroreningsfråga måste jämte avfallsvattnet från bosättning och industri även beaktas de växtskyddsmedel och andra kemiska gifter som kommer ut i havet och beträffande vilka höga koncentrationer iakttagits i Östersjöns näringskedjor. Dessa gifter kan rentav bli lika farliga för det marina livet som avfallsvattnet från bosättning och industri. För fiskerinäringen är de en mera omedelbart hotande fara än vattenförstöringen genom ökad näringstillförsel.

Såsom i förslaget nämns, har staterna vid Östersjöns stränder redan samarbetat i denna fråga, men vattenskydd som bygger på överenskommelser finns bara i fråga om bekämpandet av oljeskador. Målet bör vara gemensamma avtal, enligt vilka utsläppen av avfall i Östersjön begränsas sålunda, att skyldigheterna att skydda vattnen är lika stränga för alla strandstater.

Med hänvisning till ovanstående finner Finlands naturskyddsförening att det till Nordiska rådet gjorda förslaget om förhindrande av Östersjöns förorening är ytterst betydelsefullt och förenar sig med de i förslaget framförda synpunkterna.

Helsingfors den 12 september 1969

Finlands naturskyddsförening

Pekka Nuorteva

Ordförande

Veikko Huhta

Sekreterare

S v e r i g e

Kommerskollegium:

Kollegiet har berett handelskamrarna i Stockholm, Malmö, Visby, Jönköping, Norrköping, Gävle, Sundsvall och Luleå tillfälle att inkomma med yttrande i ärendet. Överlämnande inkomna yttranden får kollegiet anförda följande.

I likhet med handelskamrarna i Stockholm, Visby, Norrköping och Sundsvall (*se nedan*) finner kollegiet det angeläget, att åtgärder vidtagas för att minska föroreningarna i Östersjön. För att dessa åtgärder skall få verklig

effekt måste de grundas på ett samarbete mellan strandstaterna kring Östersjön.

Kollegiet vill därför i likhet med handelskamrarna tillstyrka att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns fortgående förorening, bl. a. genom att ta initiativ till ett samarbete om dessa problem mellan Östersjöns strandstater.

Stockholm den 15 september 1969

Anders Lindstedt

Bo Reuterskiöld

Statens institut för folkhälsan:

Föreningarna av Östersjön har fått en betydande omfattning de senaste åren. Vissa av de förorenande substanserna kan upplagras i organismer. Via näringskedjor kan sedan hälsovådliga koncentrationer av dylika ämnen uppträda i födoämnen, t. ex. fisk eller sjöfågel.

Institutet har uppmärksammat dessa förhållanden. Bl. a. pågår sedan ett år en undersökning av halterna av vissa bekämpningsmedel i sötvattens- och östersjöfisk. De preliminära resultaten tyder på att viss östersjöfisk innehåller relativt höga halter DDT. En betydande upplagring av polyklorerade bifenyler (PCB) har också konstaterats.

Vid en hygienisk värdering i februari 1969 av resultaten från dessa och andra liknande fiskundersökningar har konstaterats att de rapporterade halterna av DDT i vissa fall är högre än de av FAO/WHO:s expertkommittéer föreslagna gränsvärdena för DDT i fiskköttets fett. Institutet anser dock att de redovisade halterna i fisk ej torde innebära att det acceptabla dagsintaget, som föreslagits av ovan nämnda expertkommittéer, överskrids i avsevärd grad av någon del av befolkningen ens vid riklig fiskkonsumtion. Därför har den aktuella situationen med avseende närmast på DDT ej ansetts ge anledning till sådana åtgärder som konsumtionsbegränsning av fisk, svartlistning av vissa fiskevatten etc. Att vattenföroreningar med DDT kan innebära en hälsorisk visas av erfarenheter från USA, där Food and Drug Administration nyligen tvingats beslagta 15 ton lax från Lake Michigan på grund av DDT-halten över 5 ppm. Även om denna förening sålunda ej befunnits ge upphov till direkta hälsorisker, kan det erinras om att styrelsen vid flera tillfällen framhållit det som principiellt önskvärt att halterna av olika främmande substanser i alla typer av födoämnen hålls vid en så låg nivå som möjligt.

I mars 1969 fattade giftnämnden beslut om förbud mot användning av vissa kemiska preparat, bl. a. DDT. Förbudet kommer att medföra en

minskning av de mängder av preparaten, som tillförs Östersjön från svenska källor. En betydande del av påvisat DDT i östersjöfisk torde dock häröra från föroreningskällor i andra länder än Sverige.

Höga metylkvicksilverhalter i fisk har utgjort ett avsevärt födoämneshygieniskt problem under senare år. Genom undersökningar vid bl. a. institutet har föroreningarnas omfattning och utbredning kunnat kartläggas. I första hand har fisk från vissa insjö- och älvvatten visats hålla höga kvicksilverhalter. Emellertid har även fisk från den svenska östersjökusten och Öresund uppvisat sådana kvicksilvermängder att svartlistning av fiskevatten företagits. Visserligen har från svensk sida vidtagits åtgärder som minskat sådana föroreningar. Eftersom kvicksilverutsläpp sker från olika östersjöländer, illustrerar dock denna oreningsfråga ytterligare det angelägna i att Östersjöns föroreningskällor så långt som möjligt elimineras.

I ett nyligen framlagt avhandlingsarbete har de starkt sjunkande syrehalterna i Östersjöns bottenvatten behandlats. I arbetet anges att syrebristen har sin orsak dels i strömningsförhållanden, dels i ökad tillförsel av föroreningar. I Bottenviken befanns förhållandena vara tillfredsställande.

Med hänsyn till ovanstående anser styrelsen det vara av stor vikt, att ett omfattande samarbete kommer till stånd i syfte att ej endast nedbringa nuvarande föroreningshalter i Östersjön utan också förhindra försämring inom de områden där relativt tillfredsställande förhållanden för närvarande råder. En rationell lösning av föroreningsproblemet beträffande Östersjön förutsätter ett omfattande komplex av tvärvetenskaplig forskning, administrativa åtgärder och ekonomiska insatser. Enligt styrelsens mening fordras en nära samverkan mellan berörda strandstater i dessa frågor. Styrelsen får sålunda tillstyrka ifrågavarande förslag att regeringarna i Danmark, Finland och Sverige rekommenderas att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns fortgående förorening. Det synes nödvändigt att i det samarbetsorgan, som kan komma att bildas för ändamålet, ingår representanter även för andra östersjöstater än dessa nordiska länder för att åtgärderna skall få önskad effekt.

Styrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att samarbete på här ifrågavarande område icke bör inskränka sig till Östersjön utan bör utvidgas till att avse de nordiska kusterna över huvud.

Stockholm den 25 augusti 1969

Ragnar Rylander

Rolf Broberg

Stig Linell

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:

Det torde vara ostridigt, att föroreningsstillförseln till Östersjön har ökat betydligt under de senaste decennierna. Ökad industriell verksamhet, mera allmänt bruk av vattenklosetter och fosfatrika tvättmedel, konstgödsling av skogs- och jordbruk m. m. har bidragit härtill.

Rörande den för närvarande minskande syrehalten och den därmed sammanhängande svavelvätebildningen i Östersjön bör emellertid påpekas, att dessa fenomen är lokaliserade till de djupare vattenlagren, nedanför 60—80 meters djup. Någon minskning av syrehalten med åtföljande svavelvätebildning förekommer däremot i allmänhet ej i Östersjöns ytvatten eller i vattnet utefter kusterna bortsett från områden i omgivningen av större tätorter, industrier etc., där stora föroreningsutsläpp förekommer. Emellertid kan vid vissa väderlekssituationer alstras mer eller mindre utpräglade svängningar i Östersjöns vattenmassor, varvid syrefattigt eller svavelvätehaltigt djupvatten tillfälligt kan komma att beröra något grundare belägna områden än de ovan angivna och där vattenkvaliteten normalt är god.

Med anledning av syresituationen i Östersjöns djupvatten kan många frågor ställas, t. ex.:

Har föroreningar i avgörande grad bidragit till att orsaka den nuvarande situationen eller beror denna huvudsakligen på salthaltsvariationer och därav betingade stabilitetsändringar? Är det möjligt att genom insatser på olika områden, t. ex. beträffande avloppsrening, åstadkomma en nämnvärd förbättring i djupområdena? Kan situationen bedömas vara så allvarlig, att mycket långtgående åtgärder måste vidtagas utan dröjsmål?

Nyare forskningsresultat visar, att svaren på dessa och liknande frågor ingalunda är självklara.

För att det skall vara möjligt att med framgång lösa för Östersjön väsentliga problem inom miljövårdsområdet, fordras otvivelaktigt en samlad insats av expertis från samtliga till Östersjön gränsande stater. Samarbete äger redan rum inom oceanografiens område genom gruppen de Baltiska oceanograferna. Denna grupp har existerat i ett tiotal år och i den ingår för närvarande framstående havsforskare från Finland, Polen, Sovjetunionen, Sverige, Västtyskland och Östtyskland, d. v. s. från samtliga till Östersjön gränsande stater utom Danmark. Gruppen har åstadkommit ett förhållandevis gott samarbete mellan de olika ländernas havsforskningsinstitutioner, vilket inte minst framgår av det nu pågående Baltiska året innebärande undersökningar enligt ett gemensamt program utförda av forskningsfartyg från alla i gruppen ingående länder. Ett antal liknande samarbetsgrupper finnes, t. ex. den svensk-danska öresundsvattenkommittén samt en grupp för baltiska marinbiologer.

Om orsaken till den förändrade syresituationen i Östersjön liksom effek-

ten av utsläppta föroreningar skall kunna tillfredsställande bestämmas, är det nödvändigt att tillgängliga nationella resurser i Östersjöns strandstater samordnas och aktiveras. På uppdrag av Kungl. Maj:t den 19 december 1968 pågår för närvarande en dylik samordning i Sverige genom naturvårdsverkets försorg, varvid bl. a. en arbetsgrupp för svensk östersjöforskning organiserats med representanter för ett antal myndigheter.

Institutet får med hänvisning till vad ovan anförts understryka vikten av att ett samarbete bör äga rum mellan ovannämnda av naturvårdsverket inrättade arbetsgrupp för svensk östersjöforskning inom miljövårdens område samt motsvarande arbetsgrupper eller forskare inom Finland och Danmark. Detta samarbete bör sedan utvidgas och omfatta samtliga östersjöländer. För att ett dylikt samarbete skall kunna bli fruktbringande erfordras att respektive regeringar ställer erforderliga medel till de deltagande nationella organens förfogande.

Stockholm den 9 september 1969

G. Nybrant

Olof Tryselius

Fiskeristyrelsen:

Fiskeristyrelsen överlämnar ett av avdelningsföreståndaren vid styrelsens havsfiskelaboratorium A. Lindquist avgivet utlåtande med därtill fogat särskilt uttalande av fil. dr S. Fonselius vid styrelsens hydrografiska avdelning (*se nedan*) och åberopar vad däri anförts såsom eget yttrande.

Stockholm den 2 september 1969

Jöran Hult

Överdirektör

Sven Sahlin

Byråchef

Fiskeristyrelsen, havsfiskelaboratoriet:

Förslagsställarna önskar åtgärder mot en fortgående förorening av Östersjön och föreslår bl. a. att ta initiativ till ett samarbete mellan strandstaterna som första åtgärd.

Ett dylikt samarbete sker redan på olika nivåer. Det internationella rådet för havsforskning, ICES, har en kommitté, kallad Fisheries Improvement Committee, som bl. a. sysslar med föroreningarna i havet. Kommittén är

för närvarande sysselsatt med en sammanställning över alla strandstaters föreningar i Östersjön samt lagstiftningen i länderna. Sammanställningen föreligger i utkast och kommer att presenteras inför ICES:s möte i Dublin i höst, varefter arbetet blir offentligt. Arbetet utföres av kommitténs ordförande, laborator Dybern vid havsfiskelaboratoriet i Lysekil.

Det i förslaget nämnda Baltiska året pågår från januari 1969 till april 1970. Arbetena, i vilka alla strandstater deltar, har organiserats av havsfiskelaboratoriets hydrografiska avdelning. Syftet är i första hand att nå en ingående bild av den fysiska och den kemiska oceanografiska situationen i detta hav. Huvudorganisationen för detta program är gruppen Baltiska oceanografer.

Gruppen Baltiska marinbiologer omfattar forskare som sysslar med marinbiologiska även föreningensbiologiska forskningsproblem i Östersjön. Gruppen är relativt nybildad.

Öresundsvattenkommittén, sammansatt av representanter för Danmark och Sverige, har till uppgift att initiera och stöda forskning rörande föreningar i Öresund.

Mellan Finland och Sovjetunionen finns en kommitté för behandling av föreningsfrågor i Finska viken.

Mellan den Tyska demokratiska republiken och Polen finns ett visst samarbete i Oders mynningsområde.

Inom Sverige har statens naturvårdsverk erhållit Konungens uppdrag dels att inventera och samordna pågående forsknings- och undersökningsverksamhet rörande föreningen och därmed sammanhängande förhållanden rörande Östersjön, dels — i samarbete med statens naturvetenskapliga forskningsråd, fiskeristyrelsen, styrelsen för teknisk utveckling, havsresursutredningen samt övriga berörda myndigheter och institutioner — initiera den ytterligare forsknings- och undersökningsverksamhet som kan behövas (jordbruksdepartementets skrivelse 19 december 1968).

Till följd härav har talrika forskningsprojekt satts igång samt ytterligare planeras. Havsfiskelaboratoriet deltar i det biologiska och hydrografiska forskningsarbetet. Undertecknad är medlem av naturvårdsverkets östersjögrupp.

Utöver de rättelser och synpunkter som dr. Fonselius framför i sitt yttrande, som bifogas (*se nedan*), kan det tilläggas att t. ex. siffran 2 000 ton fosfater som nämns med avseende på Sveriges kuststäder är mycket approximativ. Utsläppet från land torde ligga vid drygt 3 000 ton, vartill kommer luftburet P. — Pappersmasseindustrin etc. åstadkommer uppenbarligen den största BS₅-förbrukningen i Sverige och Finland. Åtgärder för att motverka effekterna härav planeras.

Föreningarna i Östersjön är ett gemensamt problem för alla Östersjöns strandstater. Frågan har uppmärksamrats både nationellt och internationellt, främst genom internationella rådet för havsforskning, varför något

ytterligare internationellt initiativ knappast är av behovet påkallat. Där-
emot vore det mycket önskvärt om Nordiska rådet kunde rekommendera
respektive regeringar att ländernas egen forskning beträffande Östersjöns
fiskeribiologi, biologi och fysikaliska och kemiska oceanografi stödes. Stödet
bör bl. a. ske genom en välvillig inställning till petitaäskanden i denna fråga
för budgetåret 1970/71.

Lysekil den 15 augusti 1969

Armin Lindquist

Fiskeristyrelsen, hydrografiska avdelningen:

Skrivelsen innehåller tyvärr en del grova fel och missuppfattningar om
syreförhållandena i Östersjön. På första sidan sägs att syret för redan 100 år
sedan började minska i Östersjöns vatten. Syremätningar började utföras i
Östersjön först i slutet på 1800-talet och några som helst möjligheter att säga
om syret minskat eller ökat i medlet på 1800-talet existerar ej.

I följande mening påstås att syret i Östersjöns vatten nu är fem gånger
lägre än normalt. Vad som avses med ett normalvärde för syre anges ej.

Det måste här framhållas att Östersjöns vatten är skiktat i två lager, ett
ytlager (0—60 meter) med lägre salthalt och ett djuplager (60 meter—bot-
ten) med något högre salthalt. I ytvattnet har i öppna havet aldrig någon
syrebrist kunnat konstateras. En jämvikt mellan syret i atmosfären och
syret i ytvattnet föreligger och vid obalans sker en compensation genom
syreutbyte till vattnet eller till atmosfären. Ytvattnet är mättat med syrgas.
Syrets löslighet i havsvatten är beroende av salthalt och temperatur och vid
förändringar i dessa faktorer ändras även syrgaskoncentrationen. Dessa två
faktorer påverkas ej av vattnets föroreningsgrad i öppna havet. I enskilda
isolerade havsvikar eller älvmyningar med tröskel mot havet, kan vid des-
sa belägna industrier eller kommuner genom sina avlopp förorsaka syre-
brist även i ytvattnet. Olägenheten är då lokalt betingad. Östersjöns djup-
vatten, som genom det s. k. språngskiktet är isolerat från ytskiktet, har så
långt man vet bakåt i tiden, alltid lidit av en utpräglad syrebrist. Variationer i
denna syrebrist har förekommit tidigare och förekommer alltså. Man vet
att i geologisk tid flera stagnationstillfällen eller perioder med total syre-
brist och svavelvätebildning förekommit i Östersjöns djupare partier.

Påståendet att syrgasminskningen i Östersjön skulle vara proportionell
mot svavelvätebildningen är felaktigt. Syre och svavelväte kan ej förekomma
samtidigt i vattnet. Först när syret helt förbrukats på en plats börjar svavel-
väte bildas genom reduktion av främst sulfat. Svavelväte har aldrig påvisats
i Östersjöns fria ytvatten. En sådan svavelvätebildning i syrgasmättat vatten
är orimlig.

Hela stycket avser förmodligen de i Östersjöns djupvatten ställvis av mig konstaterade stagnanta djuphålorna där syret för tillfället tagit slut och där svavelväte därför bildats.

Östersjöns djupbäcken kring Gotland har alltid lidit av syrebrist och därför är förändringar där ej av större kommersiell betydelse, bottenfisket har alltid varit obetydligt där. Att de syrefria områdena för närvarande utvidgar sig och att därför svavelvätehalten i bottenlagren ökar, har av mig kunnat fastställas. Att syrgasbristen skulle kunna sprida sig genom språngskiktet upp till ytan anser jag ej tänkbar. Osakerna till den tilltagande syrebristen anses vara naturligt betingade, men det är sannolikt att den tilltagande föröningen av Östersjön påskyndat processen.

Det påstås också att syrebristen skulle sprida sig mot Rigaviken. Denna vik har ett maximidjup av 45 meter och en god vattenomsättning och det förefaller ytterst osannolikt att någon syrebrist kan konstateras där. För övrigt är hela området ryskt territorialvatten och ett för ryssarna lokalt problem.

Det är ingen lätt uppgift att beräkna omfattningen av nedsmutsningen av Östersjön. En sådan beräkning utföres dock inom ICES och rapporten kommer i höst att framläggas på ICES:s möte i Dublin. Det bör framhållas att de i den nämnda rapporten gjorda uppskattningarna är ytterst grova på grund av svårigheten att erhålla tillförlitliga uppgifter och genom att beräkningsgrunderna i de olika länderna helt skiljer sig från varandra och därför är mycket svåra att jämföra. Ej ens i vårt land kan vi erhålla helt tillförlitliga och fullständiga uppgifter.

Att Östersjön gödslas med fosfatutsläpp är riktigt, men denna gödsling är ej enbart negativ då Östersjöns ytvatten lider brist på närsalter.

Alla dessa frågor kräver ökade forskningsinsatser också från svensk sida. Ett intimt samarbete i östersjöforskning existerar redan genom de Baltiska oceanograferna och det Baltiska året med en ökad forskningsinsats samt samordning av undersökningarna har påbörjats i januari 1969.

Tyvärr har statsmaktens inställning till fiskeriforskning och oceanografi varit ytterst negativ i Sverige. Den oceanografiska institutionen vid Göteborgs universitet saknar helt forskningsfartyg och anslag till dyrbarare utrustning. Fiskeristyrelsen har ett fartyg som kan användas för hydrografisk forskning i Östersjön. Detta fartyg är dock 35 år gammalt, således helt omodernt. Det kan arbeta högst 200 dagar per år på grund av bristande anslag och utrymmen för besättning. Fartyget skall användas även för renfiskeriforskning både i Östersjön och på västkusten och kan endast disponeras omkring 8 veckor per år för hydrografisk forskning i Östersjön. Fartygets laboratorium är omodernt och alldeles för litet. Endast sju forskare eller tekniker kan medfölja på expeditionerna på grund av för liten livbåtsutrustning, trots att kojplats finns för elva personer. På grund av dålig stabilitet går fartyget på dispens och får ej arbeta i Nordsjön. Ett nytt fartyg har planerats,

men även om statsmakten beviljar byggandet av ett nytt fartyg, så är detta ej tillräckligt, då det nya fartyget till stor del måste användas för den nu försummade forskningen i Nordsjön. För en utvidgad forskning i Östersjön erfordras ett speciellt fartyg som kan arbeta större delen av sin arbetstid i Östersjön.

Fiskeristyrelsens hydrografiska avdelning som ensam ansvarar för den svenska delen av den hydrografiska och kemiska forskningen i haven kring Sveriges kuster, är underbemannad och saknar till exempel helt teknisk personal som elektronikingenjör och instrumentmakare. Detta beror på att medel till sådana tjänster ej beviljats trots petitaäskanden.

Problemen kring Östersjöns nedsmutsning kan ej lösas utan utökad forskning också från svensk sida. Det vore därför önskvärt att Nordiska rådet rekommenderade medlemmarnas regeringar att förbättra möjligheterna för hydrografisk och kemisk-oceanografisk forskning i respektive länder.

Till slut vill jag tillägga att, såsom av mig visats i en avhandling om de stagnanta förhållandena i Östersjön, syrebristen ser ut att bero på naturliga hydrografiska orsaker, men att den tilltagande föroreningen av Östersjön genom industriella och kommunala avlopp synes påskynda denna process. Det verkar som om det var mycket svårt för naturen att återställa den rubbade balansen i syreförsörjningen och detta försvåras av den ökade närsaltshalten och den därigenom ökade mängden död organisk substans i valtnet. Människan har genom sin aktivitet ökat både mängden organiska ämnen och närsalter i havet och det är av största vikt att åtgärder mot större nedsmutsning vidtages. Vi måste emellertid känna till vad som kan göras, vilka effekter det har, de ekonomiska kostnaderna samt vad som politiskt är möjligt att göra. För detta erfordras ett intimt samarbete mellan alla Östersjöns strandstater.

Göteborg i augusti 1969

Stig H. Fonselius

Fil. dr

Statens naturvårdsverk:

I skrivelse den 19 december 1968 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens naturvårdsverk dels att inventera och samordna pågående forsknings- och undersökningsverksamhet rörande föroreningar och därmed sammanhängande förhållanden rörande Östersjön, dels — i samarbete med statens naturvetenskapliga forskningsråd, fiskeristyrelsen, styrelsen för teknisk utveckling, havsresursutredningen samt övriga berörda myndigheter och institutioner — initiera den ytterligare forsknings- och undersökningsverksamhet som kan behövas. Verket skall vidare inkomma till Kungl. Maj:t med redogörelse

för de resultat som kommer fram vid forsknings- och undersökningsverksamheten, ävensom med förslag till åtgärder som kan föräntas därav.

Ett orienterande sammanträde rörande aktuella östersjöproblem hölls den 1 april 1969 i Stockholm. Till detta samlades forskare som aktivt arbetade med problem av olika natur i Östersjön samt företrädare för institutioner och myndigheter (fiskeristyrelsen, SMHI, havsresursutredningen, naturvetenskapliga forskningsrådets ekologikommitté, miljövårdsberedningen samt statens naturvårdsverk).

De ytterligare undersökningar som skulle erfordras bedömdes bli av betydande omfattning och det beslöts vid sammanträdet att en arbetsgrupp skulle tillsättas med uppgift att utarbeta ett förslag till undersökningsplan.

Undersökningarnas målsättning kan sammanfattas:

I. Utreda i vilken mån mänskligt belingade utsläpp eller andra av människan viddtagna åtgärder bidragit till uppkomsten av den nuvarande situationen.

II. Försöka klarlägga drivkrafterna för det interna vattenutbytet i Östersjön (vindar, lufttryck, salthalt).

III. Studera betingelserna för en uppåtriktad närsalttransport från de djupare lagren till de primärproducerade ytlagren samt studera innebörden och effekten av ett stort saltvatteninbrott genom de danska sunden på vattenkvalitet och ytvattnets produktionsförmåga.

IV. Klarlägga det svavelvätebemängda boitenvattnets nuvarande utbredning och dettas variationer.

V. Klarlägga riskerna för fiskbeståndet och fiskets utförande vid förändringar i dessa förhållanden.

VI. Undersöka huruvida Östersjön genomgår en eutrofieringsprocess.

VII. Undersöka effekten av den ökade uttransporten av humusämnen och närsalter med flodvattnet förorsakad bl. a. av nederbördens försurning.

VIII. Studera förändringar i Östersjöns vattenomsättning, inblandnings- och självreningsförmåga till följd av den minskade slamtransporten i våra vattendrag förorsakad av en reglerad vattenföring.

En av arbetsgruppen utarbetad undersökningsplan diskuterades vid sammanträde på statens naturvårdsverk den 7 juli 1969, i vilket deltog cheferna för statens naturvårdsverk, styrelsen för teknisk utveckling, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och fiskeristyrelsen samt representanter från industridepartementet, miljövårdsberedningen, havsresursutredningen, Sveriges geologiska undersökning och naturvårdsverket. Vid detta beslöts om påbörjandet av en förberedande undersökning under innevarande budgetår samt att en styrningsgrupp för hela undersökningen skulle tillsättas med uppgift att bl. a. samordna och styra de i undersökningen deltagande forskarteamen, utarbeta rapporter med ledning av det framlagda materialet, årligen utarbeta verksamhetsprogram och kostnadskalkyler för anpassning av undersökningarna till vunna resultat, samt att ta initiativet till ett internationellt koordinerat undersökningsprogram beträffande Östersjöns förörensning.

Styrningsgruppen har fått följande sammansättning: forskningschef Lennart Hannerz, statens naturvårdsverk, (ordförande) professor Bert Bolin, styrelsen för teknisk utveckling, byrådirektör Ulf Ehlin, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, avdelningsdirektör Åke Hörnsten, Sveriges geologiska undersökning, laborator Armin Lindquist, fiskeristyrelsen, fil.dr. Bengt Lundholm, NFR:s ekologikomité.

De av fiskeristyrelsen sedan lång tid utförda hydrologiska undersökningarna i öppna havet har intensifierats under 1969.

Övriga undersökningar bl. a. av biologisk art igångsattes i begränsad skala under hösten 1969.

En inventering av redan utförda eller pågående svenska undersökningar med anknytning till föroreningsproblematiken i Östersjön har igångsatts.

Förberedelser till en utredning av Östersjöns belastning från svensk sida med föroreningar av såväl industriell som kommunal art har påbörjats.

Fältundersökningarna är avsedda att pågå fortlöpande under lång tid för att utgöra ett indikatorsystem för bl. a. de biologiska verkningarna av storskaliga förändringar av hydrokomisk art.

Den från svensk sida planlagda östersjöforskningen avses delges övriga östersjöländer genom informella forskarkontakter. Ett framtida observations- och utredningsarbete i samråd med dessa länder eftersträvas. Som kanaler för en koordination avses redan existerande forskarsammanslutningar användas.

Stockholm den 11 september 1969

Valfrid Paulsson

Lennart Hannerz

Stockholms handelskammare:

Med anledning härav vill Handelskammaren anföra, att den finner det önskvärt att åtgärder i syfte att minska föroreningen av Östersjön vidtas i samarbete mellan de berörda strandstaterna. De förordningar som kan komma att utfärdas i detta syfte bör så långt möjligt vara gemensamma för och tillämpas lika av dessa stater. Föga vore vunnit, om en minskad nedskräpning av Östersjön som följd av särskilt restriktiva bestämmelser i någon strandstat, skulle leda till att annan strandstat därigenom ansåg sig, utan olägenhet, kunna öka sina utsläpp i Östersjön.

Frågan om åtgärder mot föroreningen av Östersjön bör dock ses också i ett större miljövårdssammanhang. Handelskammaren vill understryka att eventuella bestämmelser rörande Östersjön bör utformas så att de inte för-

svårar en konkurrens på lika villkor mellan förelag i östersjöstaterna och företag i övriga Europa och i andra delar av världen.

Stockholm den 29 augusti 1969

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Östergötlands och Södermanlands handelskammare:

Företagna undersökningar har utvisat att vattnets kvalitet i Östersjön — främst beträffande syrehalten — försämras snabbare än man tidigare haft anledning befara. Enligt uppgift i pressen skulle på vissa punkter ett internationellt samarbete rörande vattenförhållandena i Östersjön redan ha inletts. Handelskammaren finner emellertid ur näringslivets synpunkt angeläget att dessa åtgärder samordnas och intensifieras. Handelskammaren har sålunda inte något att erinra gentemot den föreslagna rekommendationen av Nordiska rådet om samverkan i denna fråga mellan regeringarna i Danmark, Finland och Sverige.

Norrköping den 22 augusti 1969

Östergötlands och Södermanlands handelskammare

Olle Wahlbeck

Gunnar Lundén

Gotlands handelskammare:

I anledning härav ber handelskammaren få framföra som sin bestämda uppfattning, att Nordiska rådets rekommendationer till regeringarna i Danmark, Finland och Sverige är synnerligen välbetänkta. Det synes ytterst angeläget att gemensamt verka för åtgärder mot Östersjöns fortgående förorening. Handelskammaren finner frågan så angelägen och brådskande, att det i rekommendationen föreslagna initiativet till samarbete mellan Östersjöns strandstater måtte snarast realiseras.

Visby den 26 augusti 1969

Gotlands handelskammare

G. Waldenström

Ordförande

Skånes handelskammare:

Inledningsvis vill handelskammaren erinra om att kammaren i remissyttrande till kollegium den 22 november 1967 över ett likaledes inom Nordiska

rådet väckt medlemsförslag om samarbete rörande föroreningsfrågor underströk betydelsen av ett sådant samarbete i syfte att uppnå en enhetlig bedömning av vilka samhällsåtgärder som kan bära vidtagas för att söka komma till rätta med ifrågavarande problem. Handelskammaren framhöll som skäl för sin ståndpunkt bl. a. att en nordisk samordning var ägnad att ge större tyngd åt de nordiska ländernas intressen i hithörande internationella sammanhang. Nämnada synpunkt är otvivelaktigt av betydelse beträffande den fortgående föroreningen av Östersjön. Handelskammaren delar sålunda den i förslaget uttalade uppfattningen att en gemensam bedömning av vattenvårdspolitiken i de länder som omger Östersjön är nödvändig för att en avgörande förbättring av rådande förhållanden skall kunna åstadkommas. Enighet torde också råda om behovet av skyndsamma åtgärder. I anslutning härtill vill handelskammaren något beröra vad som sägs i förslaget om att samhället kan få påtaga sig kostnaden helt eller delvis för erforderliga saneringsåtgärder på grund av kravet på snabba insatser. Sålunda vill handelskammaren i första hand erinra om att kommunerna bär en stor del av ansvaret för nuvarande situation. Såvitt avser åter industriutsläppen har handelskammaren i sitt yttrande den 24 april 1967 till kollegium över immisionssakkunnigas betänkande närmare utvecklat sin principiella syn på kostnadsfördelningen mellan samhället och företagen. Även om handelskammaren självfallet anser att industrin skall bära sin del av ansvaret för miljövården kan sålunda inte bortses från den samhällsekonomiska bedömning, som sammanhänger med den svenska industrins förutsättningar att hävda sig i den internationella konkurrensen. Det är härvid angeläget att de svenska företagen i detta sammanhang inte behandlas ännu strängare jämfört med sina utländska konkurrenter än vad som redan sker idag. Sistnämnda synpunkt innebär å andra sidan ytterligare ett skäl för initiativ från svensk sida syftande till att åstadkomma ett internationellt accepterat av svenska bedömningsgrunder i hithörande frågor.

Under återopande av vad sålunda anförts får handelskammaren tillstyrka en rekommendation från Nordiska rådet till regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns fortgående förorening, bl. a. genom att ta initiativ till ett samarbete härom mellan Östersjöns strandstater.

Malmö den 4 september 1969

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

Holger Crafoord

Sten Bengtsson

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

I skrivelsen omnämnes att arsenik, kvicksilver, olja, avlopp från städer, samhällen och industrier försämrar Östersjöns förmåga till självrening. Förslagsställarna är oroade över utvecklingen och anser, att initiativ måste tas för att stoppa fortsatt förorening av Östersjön. I princip anser man, att de föroreningsproducerande organisationerna skall stå för kostnaderna. Situationen är dock så allvarlig, att omgående saneringsåtgärder måste vidtas enligt förslagsställarnas uppfattning. Med så kort varsel har inte de enskilda kommunerna och de förorenande industrierna möjlighet att stå för samtliga kostnader, utan samhället bör träda in.

Inte bara Sverige utan också övriga östersjöstater bör enligt handelskammaren vara intresserade eller göras intresserade av förbättrade vattenförhållanden i Östersjön. Handelskammaren är därför beredd, att i alla avseenden stödja förslagsställarnas hemställan, att Nordiska rådet skall rekommendera regeringen i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns fortgående förorening, bl. a. genom att ta initiativ till ett samarbete härom mellan Östersjöns strandstater.

Sundsvall den 3 september 1969

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

Eije Mossberg

Per-Richard Molén

Svenska kommunförbundet:

Det torde numera vara ställt utom all diskussion att Östersjöns resurser som recipient är begränsade. Med insikt härom är det enligt styrelsen oförsvarligt att inte snarast vidta alla rimliga motåtgärder. Som framgår av förslaget har redan utvecklats åtskillig aktivitet i syfte att förbättra förhållandena. Vad förslagsställarna nu efterlyser är ett mera samlat grepp på problemen och en radikal satsning på i verklig mening effektiva åtgärder.

Styrelsen ställer sig självfallet positiv till förslagets syfte. Fortsatt förorening måste hejdas och tidigare förhållanden i möjligaste mån återställas. Att nå dithän kan teoretiskt synas enkelt men är i verkligheten en komplicerad och kostnadskrävande process. Man torde ej heller kunna räkna med snara resultat.

För Sveriges del har styrelsen anledning knyta stora förhoppningar till den nyligen genomförda särskilda miljöskyddslagstiftningen som rätt till-

lämpad bör ge effekt även i de avseenden förslaget berör. Styrelsen utgår därvid från att de avvägningar beträffande reningskrav m. m. som denna lagstiftning förutsätter skall ske även med beaktande av här behandlade förhållanden i Östersjön.

Förslagsställarna berör även frågan om det ekonomiska ansvaret och antyder att åtgärdernas brådskande karaktär kan motivera att samhället måste ta på sig kostnader som eljest borde falla på produktionen.

Styrelsen vill i anslutning härtill erinra om de statsbidragsmöjligheter för reningsåtgärder som redan står såväl industrin som kommunerna till buds. För kommunernas del vill styrelsen därutöver framhålla att kommunförbundet — med hänsyn till den belastning för miljövårdsinsatser som kan väntas drabba kommunerna — i yttrande över riksdagsmotionerna I: 865 och II: 965 tillstyrkt en utredning om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun för insatser på miljövårdens område. Med hänsyn härtill vill styrelsen redan nu understryka att ekonomiska insatser från samhällets sida med direkt syfte att förbättra vattenförhållandena i Östersjön måste falla på staten.

Östersjöns föroreningsproblem kan som förslagsställarna understryker inte lösas genom insatser enbart från de nordiska länderna utan härför erfordras en samordnad satsning från samtliga stater som nyttjar Östersjön som recipient. Möjligheterna att uppnå en samverkan mellan dessa länder är enligt styrelsen en av de viktigaste frågorna i det här sammanhanget. Styrelsen instämmer därför helt i förslagsställarnas uttalanden härom.

Med hänvisning till vad sålunda anförts tillstyrker styrelsen att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns föroreningar bl. a. genom att ta initiativ till ett samarbete härom mellan Östersjöns strandstater.

Stockholm den 5 september 1969

Svenska kommunförbundet

Hj. Mehr

Eric Olerud

Sveriges industriförbund:

I det remitterade förslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns fortgående förorening, bl. a. genom att ta initiativ till ett samarbete härom mellan Östersjöns strandstater.

Förbundet vill i detta sammanhang erinra om att det i sitt remissyttrande över det förslag som ligger till grund för rekommendationen till de nor-

diska ländernas regeringar om att skapa förutsättningar för ett effektivt nordiskt samarbete på miljövårdens område (*rek.nr 4/1969*) bland annat framhöll, att ett vidgat och intensifierat nordiskt samarbete rörande föroreningsfrågorna av flera skäl är utomordentligt angeläget. Förbundet betonade också att miljövårdsproblemen har vidare internationella aspekter och att så långt möjligt internationella lösningar av miljövårdsproblemen måste eftersträvas.

Härvidlag hävdade förbundet att det nordiska samarbetet har en särskild betydelse genom att det kan möjliggöra gemensamma nordiska initiativ och ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationella sammanhang. Förbundet underströk också — inte minst med hänsyn till önskvärldheten av att konkurrensvillkoren för företagen i de olika länderna skall vara så lika som möjligt — angelägenheten av att bestämmelserna på miljövårdsområdet blir likartade.

Beträffande det nu aktuella förslaget vill förbundet uttala, att det förefaller i hög grad önskvärt att åtgärder vidtas för att så långt som möjligt eliminera och begränsa de föroreningsutsläpp som påverkar Östersjön. För att påtagliga resultat skall kunna nås måste utredningar beträffande det faktiska läget göras i samverkan mellan länderna kring Östersjön. Bland annat därpå grundade förslag om lämpliga åtgärder måste likaså utarbetas gemensamt. Därför bör kraftigt understrykas angelägenheten av att ett samarbete mellan samtliga berörda länder inleds snarast möjligt.

Under återopande av ovanstående vill förbundet tillstyrka motionärernas hemställan.

Stockholm den 25 september 1969

Sveriges industriförbund

Lennart Körner

Christer Leijonhufvud

Vattenvärnet:

Vattenvärnet vill instämma med förslagsställarnas uppfattning om vikten av vittgående åtgärder för att hejda föroreningen av Östersjön och av att Danmark, Finland och Sverige tillsammans tar initiativ till ett samarbete mellan Östersjöns strandstater för gemensam vattenvårdspolitik. Svårigheterna att åstadkomma något praktiskt framgår av den oljeskyddskonferens med strandstaterna som hölls på Gotland i början av september, varvid det ändå gällde tämligen självklara åtgärder inom ramen för ett ganska informellt samarbete. Utgången av konferensen ger en antydan om att det kommer att behövas tidsödande förhandlingar innan överläggningar om Östersjöns vattenvård kan lämna konkret resultat.

Att stora ansträngningar och uppoffringar krävs från samtliga länder kring Östersjön för att hindra förstöringen av detta innanhav är uppenbart. Den pågående kartläggningen och inventeringen av Östersjöns biologiska förhållanden och av föroreningarnas art och omfattning utgör en nödvändig och viktig dokumentation som skall ligga till grund för de konventioner och praktiska åtgärder som erfordras för att förebygga ytterligare skador. Med hänsyn till de politiska förhållandena kring Östersjön synes det angeläget att de nämnda nordiska ländernas regeringar redan nu tar upp frågan på dagordningen. De allmänna dragen i Östersjöns förorening kan anses vara tillräckligt kända bl. a. genom det material som den svenska naturresursutredningen publicerat i sitt betänkande »Miljövårdsforskning».

Vattenvärnet vill i detta sammanhang erinra om den förorening som sker genom sjöfartens utsläpp av fast och flytande avfall. Vid en konferens med detta tema som på föreningens initiativ hölls tillsammans med Föreningen för vattenhygien i maj 1968 framhölls vikten av ett nordiskt samarbete för att komma till rätta med detta problem, inte endast för ländernas eget vidkommande utan också som ett led i att söka åstadkomma en internationell konvention skild från 1962 års oljeskyddskonvention men av samma typ som denna. Vattenvärnet har för övrigt hos handelsdepartementet hemställt att ärendet genom svenska representanterna tas upp på dagordningen i IMCO, den mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen. Med den livliga sjöfart som råder i Östersjön måste det anses ostridigt att fartygen bidrar till föroreningarna.

Vattenvärnet vill också instämma i förslagsställarnas påpekande om att föroreningar från olika produktionsgrenar borde tas om hand och återförädlas så långt det är möjligt i stället för att släppas ut i vatten och luft. Även luftföroreningarnas roll måste beaktas när det gäller den fortgående föroreningen av ett vattenområde.

Sammanfattningsvis vill Vattenvärnet tillstyrka det framlagda förslaget under framhållande av vikten att forskningarna angående Östersjön fortsätter på bred bas och med stöd av de olika strandstaternas vetenskapliga institutioner. De nödvändiga politiska kontakterna mellan danska, finska och svenska regeringarna bör snarast ske som upptakt till överläggningar mellan samtliga stater kring Östersjön. Härvid bör bland annat möjligheterna diskuteras att begränsa sjöfartens utsläpp av fast och flytande avfall.

Stockholm den 15 september 1969

Vattenvärnet

Gunnar Blix

Vice ordförande

Bo Rosén

Sekreterare

Industrins vatten- och luftvård AB och Institutet för vatten- och luftvårdsforskning:

I princip måste alla strävanden till ökat samarbete inom miljövårdsområdet på bred internationell bas hälsas med tillfredsställelse. Förslagsställarna framhåller att Östersjöns karaktär av inhav nödvändiggör en gemensam bedömning av vattenvårdspolitiken i de länder, som omger Östersjön. Detta är också enligt vår mening en grundläggande förutsättning för att meningsfyllda vetenskapliga och praktiska insatser i Östersjön skall kunna åstadkommas.

Det är tänkbart att en gemensam aktion från de nordiska ländernas sida kan skapa intresse för sådant samarbete bland övriga stater runt Östersjön. En viktig förutsättning torde dock vara att de nordiska länderna själva kan ena sig om en gemensam vattenvårdspolitik, något som för närvarande förefaller avlägset. Som förslagsställarna framhåller existerar ett internationellt samarbete om Östersjön som bl. a. tager sig uttryck i det s. k. Baltiska året. Den faktainsamling som detta vetenskapliga arbete möjliggör är en förutsättning för att effekten av olika praktiska insatser skall kunna bedömas. En utbyggnad av insatserna på det vetenskapliga området bör rimligen inte vara svår att åstadkomma med hänsyn till den aktivitet som redan förekommer.

Några missuppfattningar i förslaget bör påpekas. I andra stycket framhålls att en begynnande minskning av syrehalten i Östersjön kunde förmärkas för ett knappt sekel sedan. Undersökningarna av Östersjöns syrehalt började omkring sekelskiftet och sålunda finns inte något jämförelsematerial längre tillbaka i tiden. Beträffande sänkningen av syrehalten i Östersjön är det riktigt att en sådan sänkning konstaterades i Östersjöns djuphålur. I vissa kustområden med lokal förorening har en sänkning även kunnat konstateras. I övrigt är Östersjöns ytvatten räknat ned till 60-metersnivån väl ventilerat. Den primära orsaken till syrebristen i djupvattnet torde vara den ökade salthalten i Östersjön som kunnat konstateras under detta sekel. Genom salthaltsökningen ökas också djupvattnets stabilitet och därmed svårigheterna att få detta vatten utbytt mot ventilerat havsvatten.

I sista stycket på andra sidan i förslaget framhåller förslagsställaren att man bör stoppa en fortsatt förorening av Östersjön. Det torde vara realistiskt att tala om att stoppa föroreningen likaväl som att stoppa den naturliga tillförseln av t. ex. fosfater och organisk substans. Strävan bör vara att minska föroreningen på ett sådant sätt att man speciellt för kustområdena når en god effekt.

Kostnaderna för en reduktion av utsläppen torde för dagen vara omöjliga att överblicka med hänsyn till den bristfälliga information som föreligger om utsläppen från de icke-skandinaviska staterna till Östersjön. Utan effektiva

åtgärder till minskande av föroreningsutsläppen från dessa stater torde insatser från de nordiska ländernas sida ge en begränsad effekt.

Stockholm den 15 september 1969

Industrins vatten- och luftvård AB Institutet för vatten- och luftvårds-
forskning

S. Freyschuss

BILAGA 2

Betänkande I av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns föroreningar. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möten i Maribo den 22—23 september 1969, i Tavastehus den 1—2 december 1969 och i Stockholm den 16 januari 1970. Vid mötet i Tavastehus har som sakkunnig deltagit fil. dr Aarno Voipio, Finland.

1. I n l e d n i n g

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns fortgående förorening bl. a. genom att ta initiativ till samarbete härom mellan Östersjöns strandstater.

2. R e m i s s y t t r a n d e n

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordforsk

Danmark

Boligministeriet.

Ministeriet for kulturelle anliggender.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.

Handels- och industriministeriet, industriavdelningen.

Sjöfartsstyrelsen.

Oljeskyddskommissionen.

Lantbruksstyrelsen.

Delegationen för vattenskydd.

Havsforskningsinstitutet.

Finlands kommunförbund.

Stadsförbundets byrå.

Finlands industriförbund.
Naturskyddsföreningen i Finland.

Sverige

Kommerskollegium.
Statens institut för folkhälsan.
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.
Fiskeristyrelsen.
Fiskeristyrelsen, havsfiskelaboratoriet.
Fiskeristyrelsen, hydrografiska avdelningen.
Statens naturvårdsverk.
Stockholms handelskammare.
Östergötlands och Södermanlands handelskammare.
Gotlands handelskammare.
Skånes handelskammare.
Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.
Svenska kommunförbundet.
Sveriges industriförbund.
Vattenvärnet.
Industrins vatten- och luftvård AB och Institutet för vatten- och luftvårdsforskningen.

Samtliga remissorgan med något undantag är positiva till medlemsförslaget. Skyndsamma åtgärder måste vidtagas för att få till stånd en begränsning av föroreningarna av Östersjön. Remissorganen är eniga även i förslaget vad det avser att ett samarbete mellan Danmark, Finland och Norge icke är tillfyllest. För att nå effektiva resultat måste ett samarbete omfattas av samtliga strandstater kring Östersjön.

Nordforsk uttalar att en långtidsplan för skydd av Östersjön måste bygga på ett väl koordinerat forskningssamarbete, omfattande hela östersjöområdet. Omedelbara och radikala åtgärder är emellertid erforderliga för att minska tillförseln av föroreningar till Östersjön. Ett väl utbyggt nordiskt samarbete borde skapa förutsättningar för samverkan mellan Östersjöns samtliga strandstater. *Boligministeriet* i Danmark framhåller de nationella och internationella initiativ som tagits på föroreningsområdet och varnar för dubbelarbete. En koordinering av föroreningsproblemets behandling både nationellt och internationellt anses angelägen såvitt rör frågan om Östersjöns föroreningar. Även flera andra remissorgan uppehåller sig vid de initiativ som tagits på nationellt och internationellt plan för att undersöka Östersjöns föroreningssituation. *Sjöfartsstyrelsen* i Finland pekar sålunda på överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige i fråga om kontroll av utsläpp av olja från fartyg i Östersjön och på överläggningar mellan Finland och Sverige om intensifierat samarbete mellan Sverige och Finland såvitt rör Ålandshav och Kvarken. Vidare uppehåller sig sjöfartsstyrelsen liksom *Vattenvärnet* i Sverige vid det möte, som hölls i Visby i september 1969 mellan alla östersjöländer angående föroreningar i första hand genom olja av Östersjön. *Sjöfartsstyrelsen* påpekar, att den sovjetiske

representanten vid flera tillfällen betonade vikten av att bekämpning av föroreningarna i Östersjön måste avse även annat än oljeföroreningar. Sjöfartsstyrelsen summerar att en positiv inställning återfanns bland samtliga närvarande i fråga om åtgärder mot förorening av Östersjön och styrelsen menar att högre instanser än de centrala ämbetsverken nu måste finna effektiva medel för att föra frågan till en lösning. *Lantbruksstyrelsen* och *Delegationen för vattenskydd* och *havsforskningsinstitutet* i Finland uppehåller sig vid det arbete som utföres inom Internationella havsforskningsrådet (ICES), som i oktober 1968 tillsatt en arbetsgrupp för att framlägga rapport om Östersjöns tillstånd och rekommendation om erforderliga åtgärder i syfte att hindra Östersjöns föroreningar. *Havsforskningsinstitutet* har för förverkligande av skyddet av Östersjön föreslagit ett trestegsprogram under medverkan av ICES och Östersjöforskarnas konferens. De två första etapperna avser erforderliga internationella planerings- och koordineringsåtgärder och uppställande av prognoser för den kommande utvecklingen. Som tredje etapp föreslås en optimering av de teknisk-ekonomiska möjligheterna och den direkta och indirekta nyttan. Dessa tre arbetsskeden föreslås efterföljas av ingående av internationella överenskommelser. *Finlands kommunförbund* och *Stadsförbundets byrå* i Finland understryker behovet av snabba åtgärder för att förhindra ytterligare nedsmutsning, och finner ett intensivt forskningsarbete liksom ett intensivt samarbete mellan olika stater erforderligt.

Finlands industriförbund påpekar att eventuella åtgärder måste även gälla Finska viken och Bottniska viken, vilka båda har ett naturligt samband med Östersjön. Såvitt rör frågan om ansvaret för reningskostnaderna menar industriförbundet att denna kräver betydligt mera nyanserad bedömning än den som kommit till uttryck i medlemsförslaget. *Stockholms handelskammare* och *Skånes handelskammare* uppehåller sig likaså vid frågan om reningskostnaderna, som ur internationell konkurrenssynpunkt ej bör tynga svenska företag alltför hårt. Ett internationellt accepterat bör åstadkommas av svenska bedömningsgrunder i hithörande frågor.

Ministeriet för utrikesärendena i Finland och *kommerskollegium* i Sverige liksom de *handelskamrar* som hörts av kommerskollegium ställer sig positiva till förslaget och understryker särskilt behovet av att alla grannstater kommer med i ett samarbete. Motsvarande synpunkter återfinnes hos *Svenska kommunförbundet* och *Sveriges industriförbund*, *Vattenvärnet* samt *Industrins vatten- och luftvårds AB* och *Institutet för vatten- och luftvårdsforskning*. Industrins vatten- och luftvårds AB och Institutet för vatten och luftvårdsforskning efterlyser en gemensam nordisk vattenvårdspolitik och en utbyggnad av insatserna på det vetenskapliga området. *Statens institut för folkhälsan* framhåller, att en lösning av här aktuella problem förutsätter ett omfattande komplex av tvärvetenskaplig forskning, administrativa åtgärder och ekonomiska insatser.

Havsfiskelaboratoriet liksom *hydrografiska avdelningen vid fiskeristyrel-*

sen menar, att respektive länders regeringar bör stödja den nationella forskningen beträffande Östersjöns förorening. Ytterligare internationella initiativ anses av havsfiskelaboratoriet ej erforderliga. *Statens naturvårdsverk* anför att verket fått i uppdrag att inventera och samordna pågående forskning rörande föroreningen av Östersjön samt att initiera ytterligare erforderlig forsknings- och undersökningsverksamhet på området. Resultaten av detta arbete avses delges övriga östersjöländer genom informella forskarkontakter. Ett framtida observations- och utredningsarbete i samråd med dessa länder eftersträvas menar naturvårdsverket. *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* framhåller i sitt positiva yttrande att ett samarbete bör äga rum mellan naturvårdsverkets arbetsgrupp för östersjöforskning samt motsvarande arbetsgrupper eller forskare inom Finland och Danmark. Detta nära samarbete bör sedan utvidgas till att omfatta samtliga östersjöländer.

3. Utskottet

Det råder enighet bland förslagsställarna och flertalet remissorgan om att föroreningarna av Östersjön ökat avsevärt under senare år. Östersjön har tidigare uppfattats som ett tillräckligt stort hav att ta emot olika föroreningar utan att ta skada därav. Dagens situation tyder emellertid på att nedsmutsningen av Östersjön är tilltagande i den omfattningen att omedelbara åtgärder för att minska denna är erforderliga.

Den akuta situationen i Östersjön befinner sig har redan såsom förslagsställarna framhåller uppmärksammats i olika sammanhang. Nationella, nordiska och internationella initiativ till undersökningar rörande Östersjöns vatten har sålunda tagits. Här kan nämnas att under det internationella rådet för havsforskning, ICES, arbetar en särskild kommitté med en rapport om föroreningarna i Östersjön från alla strandstater. Östersjöforskarnas konferens är en organisation som under 1969—1970 anordnat det Baltiska året för att undersöka den fysiska och kemiska oceanografiska situationen i Östersjön. Gruppen Baltiska marinologer, som nyligen bildats, sysslar även med Östersjöns föroreningssituation. Öresunds vattenkommitté har till uppgift att stöda och initiera forskning rörande föroreningar i Öresund. Mellan Finland och Sovjet har ett forsknings-samarbete kommit till stånd för behandling av föroreningssfrågorna i Finska viken och mellan Tyska demokratiska republiken och Polen finns ett visst samarbete kring förhållandena vid Oders mynningsområde. Därjämte skall här nämnas det program för undersökningar rörande föroreningssituationen i Östersjön som i Sverige statens naturvårdsverk fått i uppdrag att genomföra. Det gäller dels att inventera och samordna pågående forsknings- och undersökningsverksamhet beträffande föroreningar och därmed sammanhängande förhållanden rörande Östersjön, dels att i samarbete med vissa andra organ initiera den ytterligare forsknings- och undersökningsverksamhet, som kan behövas.

Många forskningsprojekt har sålunda startat såvitt rör Östersjöns vattensituation. Dessa olika arbeten torde otvivelaktigt vidga kunskapen om vilka olika faktorer som orsakar Östersjöns föroreningar och på vilket sätt nedsmutsningen kan bemästras. En samordning av de olika initiativen synes emellertid angelägen.

De faromoment av vilka Östersjön främst hotas är avfallsvattnet från bostäder, industriellt avfallsvatten, till havet ledda gifter som DDT m. m. och oljan.

Beträffande oje föroreningarna kan här erinras om den överenskommelse som träffats 1967 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete i fråga om kontrollen av efterlevnaden av de bestämmelser som fastställts för att förhindra oljeföroreningar av havsvattnet (den s. k. Köpenhamnsöverenskommelsen). Samarbetet är till sin omfattning ej geografiskt bestämd. Överenskommelse om samarbete vid bekämpande av oljeföroreningar i Nordsjön har i juni 1969 undertecknats av Danmark, Norge och Sverige jämte övriga fem nordsjöstater (det s. k. Nordsjöavtalet). Överenskommelsen har trätt i kraft för Danmarks och Sveriges del.

För att över huvud taget komma till rätta med Östersjöns förorenings-situation är det icke till fyllest att Danmark, Finland och Sverige etablerar ett samarbete. Helt naturligt är att alla strandstater kring Östersjön måste omfattas av ett sådant samarbete. Ett väl utbyggt nordiskt samarbete synes kunna möjliggöra gemensamma nordiska intiativ till en samverkan mellan Östersjöns samtliga strandstater.

I september 1969 anordnades på svenskt intiativ i Visby en konferens angående bekämpning av Östersjöns föroreningar med deltagare från Östersjöns samtliga strandstater i syfte att få till stånd en överenskommelse beträffande Östersjön av motsvarande art som den som gäller för Nordsjön, sålunda samarbete för bekämpande av oljeföroreningar. Konferensdeltagarna var eniga om att föroreningen av Östersjön måste bekämpas med alla till buds stående medel. Av här föreliggande remissmaterial framgår att vid konferensen från sovjetisk sida underströks att bekämpningen måste avse även andra ämnen än olja samt att man i Sovjet särskilt uppmärksammat de föroreningar som floderna för med sig. Några formella beslut nåddes ej vid konferensen. En positiv inställning till ett samarbete för att motverka oljeföroreningarna av Östersjön fanns emellertid.

Av det meddelande som lämnats till rådets session 1970 i anledning av en rekommendation angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten (rekommendation nr 20/1969) framgår att syftet med denna rekommendation såvitt gäller Östersjön med angränsande vikar och sund — i avvaktan på att en överenskommelse kan träffas mellan alla östersjöländer — bäst skulle kunna nås genom en utvidgning av ovannämnda Köpenhamnsöverenskommelse med bestämmelser om aktiv samverkan enligt grunderna för det även tidigare nämnda Nordsjöavtalet. Det kan sålunda konstateras, att intiativ

redan tagits av de nordiska länderna för att skydda Östersjön mot oljeföroreningar.

Vid Visbykonferensen samlades såsom nämnts representanter för Östersjöns samtliga strandstater för diskussioner kring frågan om samarbete för att motverka oljeföroreningar i Östersjön. Lämpligt synes nu vara med ett gemensamt nordiskt initiativ till förnyade kontakter med övriga strandstater vid Östersjön i syfte att diskutera frågan om samarbete beträffande Östersjöns föroreningar över huvud taget.

De av förslagsställarna framförda önskemålen om gemensamma åtgärder för att hejda en tilltagande förorening av Östersjön torde förutsätta en utredning om arten av och orsakerna till utvecklingen i Östersjön samt om ålterverkningarna på vattnet av avfallsbelastningen. Det synes därför nödvändigt att genom internationellt samarbete klarlägga den avfallsbelastning strandstaterna orsakar Östersjön och genom en undersökning av havsområdet bedöma Östersjöns motståndskraft med avseende å belastning av olika slag.

Utskottet finner på grundval av vad som upplysts i utskottet en möjlighet vara att lägga den inom internationella rådet för havsforskning (ICES) utförda undersökningen om Östersjöns föroreningar till grund för ett sådant internationellt samarbete. Undersökningen måste emellertid följas av vissa internationella planerings- och koordineringsåtgärder. Nära till hands synes ligga att uppdraga detta arbete åt ICES och Östersjöforskarnas konferens, där samtliga Östersjöns strandstater finns representerade. Sedan Östersjöns föroreningsgrad och orsakerna till föroreningarna fastställts, bör prognoser för den kommande utvecklingen utarbetas. Även denna del av arbetet synes lämpligen kunna uppdragas åt de två ovannämnda organisationerna. Här-efter bör företagas en teknisk ekonomisk undersökning om det fortsatta utnyttjandet av Östersjöns vatten. Detta arbetsskede fordrar teknisk sakkunskap förutom oceanografisk sådan. Arbetet skulle förslagsvis kunna anförtros en arbetsgrupp inom Nordforsk, vilken därvid skulle utvidgas med representanter från övriga östersjöländer.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:
Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och

2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Stockholm den 16 januari 1969

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Förman

Lars Larsson

Tyine Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget och ändringsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns föroreningar (A 246 Ä/s) och för förnyad behandling medlemsförslag med samma lydelse (A 246/s). Utskottet har förutom vid i betänkande 1 omnämnda möten behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Reykjavik den 9 februari 1970. Ändringsförslaget har behandlats vid Reykjaviksmötet.

Vid Reykjaviksmötet har närvarit lantrådet Martin Isaksson, Åland. Därjämte har vid detta möte som sakkunnig deltagit departementssekreteraren Sven Holmstedt, Sverige.

1. Inledning

Medlemsförslaget avser en hemställan till Nordiska rådet att rekommendera regeringarna i Danmark, Finland och Sverige att gemensamt verka för åtgärder i syfte att avhjälpa Östersjöns fortgående förorening bland annat genom att ta initiativ till samarbete härom mellan Östersjöns strandstater.

Socialpolitiska utskottet har vid sitt möte den 16 januari 1970 i Stockholm i anledning av förslaget beslutat föreslå rådet att rekommendera regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats,

2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Sedan utskottet fattat detta beslut, har ändringsförslaget om åtgärder

mot Östersjöns föreningar väckts (A 246 Ä/s). I detta förslag hemställs att rådet måtte återförvisa medlemsförslaget till utskottet för förnyad behandling under beaktande av vissa i ändringsförslaget framförda synpunkter avseende önskvärldheten av att koordineringen av åtgärder mot Östersjöns föreningar knytes till ett nordiskt kontaktorgan för miljövärdfrågor.

2. U t s k o t t e t

Socialpolitiska utskottet har vid behandlingen av medlemsförslaget i vad det avser frågan om planering och koordinering av det internationella samarbetet rörande Östersjöns föreningssituation funnit en möjlighet vara att anförtro uppdraget åt Internationella rådet för havsforskning (ICES) och Östersjöforskarnas konferens, där samtliga strandstater finns representerade. Utskottet har icke velat föreslå någon bestämd form för organisationen av det internationella samarbetet utan endast pekat på att denna möjlighet finns.

Sedan utskottet avslutat sin behandling av medlemsförslaget, har i meddelande till Nordiska rådet från Sveriges regering i anledning av rådets rekommendation nr 4/1969 om samarbete rörande föreningensfrågorna anförts att vid möte den 2 december 1969 med representanter för berörda ministerier/departement diskuterats frågan om en fastare organisation av samarbetet mellan de nordiska länderna på miljövärdområdet, varvid frågan om upprättande av ett nordiskt kontaktorgan för miljövärdfrågor särskilt berördes.

I ändringsförslaget anföres att koordineringen av åtgärder mot Östersjöns föreningar bör — om ett nordiskt kontaktorgan för miljövärdfrågor kommer till stånd — anförtros detta organ och att organisationsfrågan därför tills vidare bör stå öppen.

Utskottet, vilket, såsom nämnts, lämnat frågan om organisationen av planerings- och koordineringsarbetet öppen, anser att även möjligheten att knyta uppdraget till ett eventuellt nordiskt kontaktorgan för miljövärdfrågor bör undersökas. Såsom anföres i ändringsförslaget, bör naturligtvis detta arbete ske i nära kontakt med ICES och Östersjöforskarnas konferens. Alla möjligheter bör undersökas för att finna en verksam ordning för att förbättra Östersjöns vattensituation.

Utskottet vill understryka sitt tidigare uttalande att Östersjöns vattensituation i dag är sådan att omedelbara åtgärder för att minska föreningen är erforderliga. Utskottet vill därför betona nödvändigheten av att frågan om organisationen av planerings- och koordineringsarbetet på ifrågavarande område snarast blir föremål för behandling.

Med ovanstående tillägg till sin tidigare motivering i saken hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats,

2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

Reykjavik den 9 februari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Tyyne Leivo-Larsson

Förman

Kai Lindberg

Gerda Møller

Salve Salvesen

Juho Tenhiälä

Ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns föroreningar

(Väckt av Sture Palm)

Nordiska rådets socialpolitiska utskott beslöt vid sitt sammanträde den 16 januari 1970 förelägga Nordiska rådet vid 18:e sessionen i Reykjavik förslag till en rekommendation om åtgärder mot Östersjöns föroreningar (A 246/s). I sitt betänkande över medlemsförslaget framhåller utskottet, i likhet med flertalet remissinstanser, att en samordning av pågående och planerade undersökningar och andra åtgärder är angelägen. Jag kan helt instämma i detta.

Socialpolitiska utskottet anför, att det synes nödvändigt att genom internationellt samarbete dels klarlägga den avfallsbelastning strandstaterna orsakar Östersjön, dels utföra en undersökning av havsområdet dels ock bedöma Östersjöns motståndskraft med avseende på belastning av olika slag. Det synes utskottet möjligt att till grund för ett sådant internationellt samarbete lägga den inom Internationella rådet för havsforskning (ICES) utförda undersökningen om Östersjöns föroreningar. Jag kan instämma även i detta.

Utskottet framhåller vidare att det ligger nära till hands att uppdra nödvändiga internationella planerings- och koordineringsåtgärder åt ICES och Östersjöforskarnas konferens. Enligt min mening kräver detta spörsmål närmare övervägande. I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 4/1969 om samarbete rörande föroreningsfrågorna övervägs för närvarande inom berörda departement/ministerier frågan om en fastare organisation av samarbetet mellan de nordiska länderna på miljövårdsområdet, eventuellt genom upprättandet av ett nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor. Om ett dylikt organ kommer till stånd — vilket enligt min mening vore värdefullt — borde koordineringen av åtgärder mot Östersjöns föroreningar bli en av dess arbetsuppgifter. Kontaktorganets arbete i denna del bör givetvis ske i nära samarbete med ICES och Östersjöforskarnas konferens, där samtliga Östersjöns strandstater finns representerade och som därför torde vara väl ägnad att svara för samordningen av det direkta forskningsarbetet. Parallellt med forsknings- och undersökningsarbetet bör emellertid övervägas konkreta åtgärder mot den ökande föroreningen. Ett eventuellt nordiskt kontaktorgan för miljövårdsfrågor med företrädare för bl. a. närmast ansvariga departement/ministerier synes vara rätt forum för överläggningar rörande dylika åtgärder samt rörande lämpliga former för samarbete med öv-

riga strandstater. Jag anser mot denna bakgrund att frågan om organisationen av planerings- och koordineringsarbetet på ifrågavarande område tills vidare bör hållas öppen.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer jag

att Nordiska rådet vid sin adertonde session återförvisar medlemsförslaget om åtgärder mot Östersjöns föroreningar (A 246/s) till socialpolitiska utskottet för förnyad behandling under beaktande av ovan anförda synpunkter.

Stockholm den 4 februari 1970

Sture Palm

BILAGA

**Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
medlemsförslaget och ändringsförslaget**

(Se Sak A 246/s: Bilaga 3)

Medlemsförslag

om sänkning av rösträttsåldern till 18 år

(Väckt av Georg Backlund, Osmo Kock och Ingemar Mundebo)

På rekommendation av Nordiska rådet och efter gemensam nordisk utredning och regeringsbehandling uppnåddes nordisk enighet om sänkning av rösträttsåldern till 20 år. Vid behandlingen av denna fråga i den finska riksdagen höjdes också röster för en sänkning med ytterligare två år, d. v. s. till 18 år. Riksdagen godkände regeringens förslag om en sänkning av rösträttsåldern till 20 år. Vid den svenska riksdagens behandling av förslaget om sänkt rösträttsålder framfördes tanken att man borde sänka under 20 år. Regeringens förslag om 20 år som gräns för rösträtten godkändes dock av riksdagen.

Även i Danmark har en sänkning av rösträttsåldern till 18 år aktualiserats under folketingsbehandlingen av regeringens proposition om sänkning av rösträttsåldern till 20 år. I folketinget fick tanken på en sänkning till 18 år varmt stöd. Rösträttsåldern är reglerad i grundlag i Danmark och kan ändras endast efter folkomröstning. Om folketingets beslut att stanna för åldern 18 år avvisas av väljarna vid folkomröstningen, bibehålls den nuvarande rösträttsåldern 21 år. Därigenom skulle det alltså bli en skillnad i rösträttsålder mellan Danmark å ena sidan och övriga nordiska länder å den andra. Resultatet blir detsamma, även om 18 år godkännes vid folkomröstningen.

Många skäl talar för att tiden är mogen att sänka rösträttsåldern i alla nordiska länder under nu aktuella 20 år. Giftermålsålderns sänkning talar för detta. De som genomgått den obligatoriska skolan är i allmänhet ute i förvärvslivet och får ta ansvar för sitt arbete och inkomsterna därav före 20 års ålder. Ofta har ungdomar i 18-årsåldern flyttat hemifrån och sköter sig själva i allt väsentligt. För de studerande innebär det nya studiemedelsystemet att beroendet av föräldrarnas ekonomi avsevärt minskats och i många fall helt upphört före 20-årsåldern. Det är den studerande själv som skuldsätter sig för fortsatta studier. För de unga männen tillkommer värnplikten som av de flesta påbörjas före 20 års ålder.

Att dagens ungdom på detta sätt självständigt kommer i kontakt med samhället och får ta ansvar för sitt handlande bör också motsvaras av po-

litisk myndighet och möjlighet att påverka samhällets utformning. Därför bör rösträttsåldern snarast sänkas ytterligare, lämpligen till 18 år. Eftersom rösträttsåldern varit lika i de nordiska länderna och bestämts efter nordiskt samarbete, bör också en ändring av denna åldersgräns ske på nordisk basis.

Vi föreslår därför,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att fram-
lägga förslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år.

Helsingfors och Stockholm den 17 juni 1969

Georg Backlund

Osmo Kock

Ingemar Mundebo

TILLÄGG**Rapport till Europarådets rådgivande församling den 21 januari 1969
rörande myndighetsåldern****I. Förslag till rekommendation**

(Framlagt av Europarådets juridiska kommitté)

1. Med hänsyn till att myndighetsåldern för närvarande är 21 år i de flesta av Europarådets medlemsstater;

2. Mot bakgrund av det förhållandet att i flera europeiska länder förslag har framlagts eller studeras om sänkning av myndighetsåldern till 20 eller till och med 18 år;

3. Med hänsyn till det önskvärda i att skillnaderna mellan europeiska länder i fråga om myndighetsåldern bör vara så små som möjligt;

4. Erinrande om den diskussion som hölls i denna fråga under de europeiska justiteministrarnas femte konferens i London;

5. Övertygade om önskvärdheten av att en allsidig utredning bör göras inom ramen för Europarådet rörande myndighetsåldern och närliggande frågor såsom rösträttsåldern och giftermålsåldern;

6. Beaktande de vidare men närbesläktade frågeställningar som behandlas i dess rekommendation 531 och den rapport som framlagts av herr Borel på vägnar av kommittén för kultur- och utbildningsfrågor vid dess session i september 1968 angående Den aktuella krisen i det europeiska samhället (Doc. 2432);

7. Rekommenderar församlingen, att Ministerkommittén:

1. uppför denna fråga på Europarådets arbetsprogram för regeringarna 1969—1970;

2. uppdrar åt the European Committee on Legal Co-operation (CCJ) att studera frågan och förbereda en rekommendation eller annan juridisk text därom så snart som möjligt och senast 1971.

II. Förklarande memorandum

(Av Mr. Ryan)

1. Den moderna världens behov och önskvärdheten av att effektivare ta i anspråk ungdomens strävan att förbättra sin miljö påkallar en omprövning av vederbörande myndigheters inställning till unga människor och till lämpligheten av att de är underkastade begränsningar i fråga om rätts-handlingsförmåga. På grund av den allmänna ökningen av skoltiden är det ett större antal unga människor som numera förblir beroende av sina föräldrar under längre perioder än barn i tidigare generationer. På samma gång som utökad utbildning medfört att ungdomen vid en tidigare ålder är

bättre rustad för vuxet ansvar genom att de blir intellektuellt och ekonomiskt oberoende snart efter fullbordad formell utbildning, är det möjligt att den gjort dem mindre benägna att lyda auktoriteter på grund av besvikelse över de värderingar och institutioner som accepteras av en äldre generation. Som redan påpekats i Recommendation 531 (1968) och herr Borels rapport den aktuella krisen i det europeiska samhället utgör ungdomsproblemen en av de främsta utmaningarna för vårt avancerade samhälle. I åtskilliga av Europarådets stater pågår undersökningar om vid vilken ålder unga människor bör erhålla rättigheter och acceptera skyldigheter. I anmärkningsvärt hög utsträckning har de flesta europeiska stater accepterat 21 år som myndighetsålder i de flesta avseenden. Detta är en historisk tillfällighet snarare än resultatet av en noggrant övervägd överenskommelse. Eftersom åtskilliga stater genomför eller överväger att genomföra ändringar i fråga om myndighetsålder, är det önskvärt att en omfattande studie göres inom europeisk ram i hopp om att för framtiden behålla likheten i fråga om myndighetsålder på liknande sätt som hittills.

2. Varje förslag till ändring av myndighetsåldern, eller »age of full legal capacity», inom Europarådets medlemsstater måste beakta det faktum att fråga är om att begrepp innefattande ett flertal funktioner. Det används för att beskriva vid vilken ålder en person blir behörig att utöva särskilda befogenheter eller måste underkasta sig vissa skyldigheter och förlorar visst speciellt lagskydd. Exempel på full rättshandlingsförmåga är ofta rätten (i vissa stater skyldigheten) att rösta, rätten att ingå äktenskap utan föräldrarnas tillstånd, rätten att sluta avtal som icke kan förklaras ogiltiga eller annulleras på grund av ena partens ålder (samtidigt med inträdet av rätten att sluta avtal inträder förlust av det speciella skydd som lagen ger barn i kontraktsfrågor), rätten att äga och sluta avtal om fast egendom samt att göra testamentariska förordnanden. Dessutom överensstämmer ibland valbarhetsåldern i allmänna val och uppnåendet av full straffmyndighetsålder med myndighetsåldern.

3. I mycket få av Europarådets medlemsstater uppnås full myndighetsålder i dessa olika avseenden vid samma tidpunkt. Frånsett en önskan att uppnå en fullständig harmonisering, förefaller det inte finnas några tvingande skäl för att myndighetsåldern skall vara densamma i de olika fall som nämnts ovan. Dock måste noteras att de flesta stater hittills har valt 21 år som myndighetsålder för de flesta av dessa fall, medan ett fåtal i sin lagstiftning har infört föreskrifter beträffande en utvecklingsprocess fram till erhållandet av full myndighet.

4. Vad beträffar frågan om vid vilken ålder myndigheten skall inträda, antingen som en allmän regel eller i bestämda avseenden, är juristen kanske inte mer kvalificerad än sina kolleger inom andra fackområden att avge ett svar. De snabba förändringar som har ägt rum i familjelivets struktur under de senaste tjugo åren, i förening med att samhället blivit mycket mer

komplikerat, är i mycket högre grad orsak till behoven av revision av myndighetsåldern, som manifesterat sig i åtskilliga Europarådsstater, än något påtagligt missnöje med tillämpningen av de gällande lagarna.

5. Ungdomens tidigare biologiska mognad, den ökade känslan av oberoende vis-à-vis deras föräldrar, som i hög grad är baserad på de förhållandevis höga inkomster som många erhåller relativt snart efter att de har avslutat sin utbildning, tendensen att gifta sig tidigare, som delvis beror på den beskrivna utvecklingen under 1900-talet, det konstant ökande antalet ungdomar som fortsätter till högre utbildning, som gör dem ekonomiskt beroende av sina föräldrar under längre tid, medan de i stor utsträckning har större intellektuell frihet än den äldre generationen. Allt detta är faktorer, vilkas betydelse kanske lättare kan uppskattas av fysiologer, psykologer, sociologer och ekonomer än jurister.

6. Från rättslig utgångspunkt är emellertid förslagen att ändra myndighetsåldern i åtskilliga Europaråds-stater av den allra största betydelse. I detta sammanhang kan refereras till den »Report of the Committee on the Age of Majority» som överlämnades till brittiska parlamentet av The Lord Chancellor i juni 1967. Efter två års utredning kom kommittén fram till följande slutsatser:

Att de historiska skälen för 21 år inte är tillämpliga i det nutida samhället;

att de flesta unga människor mognar tidigare än förr;

att de flesta ungdomar vid 18 år är redo för dessa ansvar och dessa rättigheter och i hög grad skulle dra nytta av dem, liksom undervisningsväsendet, näringslivet, rättsväsendet och samhället i sin helhet;

att den undervisning i personliga förhållanden och familjelivets realiteter som inlets i skolan bör utvecklas i hög grad;

att åldersgränserna i en rad mindre andra avseenden som samtycke till medicinsk behandling, blodgivning, pass, egen bostad, »representation by a next friend or guardian ad litem» och den faktiska tidpunkten för uppnåendet av myndig ålder borde samordnas och fastställas klart enligt de riktlinjer som diskuterats ovan och sammanfattats i våra rekommendationer;

att i alla händelser vi borde upphöra med att kalla ungdomar under myndighetsåldern för barn och i stället kalla dem minderåriga (»minors»).

I ljuset av dessa slutsatser formulerade kommittén en serie rekommendationer beträffande myndighetsåldern, av vilka de viktigaste är följande:

1. Kravet på föräldrars eller domstols tillstånd för giftermål bör upphöra vid 18 års ålder (för närvarande 21);

2. full rätt att sluta avtal skall erhållas vid 18 års ålder (för närvarande 21);

3. en person bör kunna äga fast egendom vid 18 år (för närvarande 21);

4. full rätt att upprätta testamente skall erhållas vid 18 år för närvarande 21);

5. alla personer (utom gifta kvinnor) bör kunna ha egen bostad vid 18 års ålder (för närvarande 21).

Lagförslag beträffande många av dessa frågor, bl. a. sänkning från 21 till 18 av rösträttsåldern behandlas för närvarande av brittiska parlamentet.

7. Förutom de steg som tagits i Storbritannien för att sänka myndighetsåldern till 18, kan också nämnas åtgärder i de skandinaviska länderna för att sänka myndighetsåldern med ett år från 21 till 20.

8. Rapportören uppskattar de initiativ som tagits av vissa stater för att angripa problemet med myndighetsåldern, men framhåller att de olikheter som kan uppstå mellan lagstiftningen i olika medlemsstater i Europarådet skulle skapa vissa svårigheter på den internationella privaträttens område. Samtidigt som jurister allmänt anser att grundproblemet i internationell privaträtt inte så mycket ligger i faktiska skillnader i sak mellan staternas lagstiftning utan snarare i skiljaktiga regler beträffande valet av lag och den olika betydelse som skilda rättssystem ger sådana grundläggande begrepp som fast hemvist och bosättning, medför givetvis svårigheter som beror på olikheter i myndighetsåldern, olägenheter för enskilda personer som äger fast egendom utomlands eller som vill ingå äktenskap eller bosätta sig i ett främmande land.

9. Problemen beträffande myndighetsåldern finns därför på två plan, först på det nationella planet, där även experterna har olika åsikter om de slutsatser som kan dras av de fakta som kommit fram genom undersökningar. Under sådana omständigheter kommer säkert valet av vilken ålder som helst mellan 18 och 21 att innehålla inslag av godtycklighet, speciellt med hänsyn till individuella olikheter i fråga om fysisk och känslomässig utvecklingstakt, för att inte nämna politisk mogenhet hos olika individer. Dessutom synes experterna vara allt mindre övertygade av argument som sammankopplar värnpliktsåldern och rösträttsåldern. Förändringarna i det moderna samhällets ekonomiska struktur, familjelivets nuvarande kris och påverkan från modern reklamteknik som är särskilt inriktad på ungdomen, talar för att lösningen av detta problem måste bli pragmatisk och att det inte är omöjligt att begreppet »myndighetsåldern» i betydelsen av en ålder vid vilken praktiskt taget alla rättigheter och skyldigheter som vuxen inträder samtidigt, har överlevt sin användbarhet.

10. Det andra plan på vilket myndighetsåldern är viktig är det internationella. Med hänsyn till skillnader i fråga om geografisk belägenhet, ekonomisk utveckling samt sociala och religiösa sedvänjor, tycks det för närvarande vara realistiskt att föreslå ett abrupt förenhetligande av de europeiska staternas lagar i detta avseende. Inte desto mindre förefaller det med hänsyn till vad ovan sagts i punkt 8 som om samarbete och utbyte av information mellan experter från de olika Europaråds-staterna skulle kunna bidra till harmonisering av gällande lagstiftning i största möjliga utsträckning och på samma gång förhindra att nya skiljaktigheter skapas.

11. Av dessa skäl och i ljuset av de diskussioner som förts i denna fråga vid de europeiska justitieministrarnas 5:e konferens i London 1968, före-

slås att Ministerkommittén tar upp frågan om myndighetsåldern i Europarådets interguvernementala arbetsprogram för 1969—1970 och att de uppdrar åt the European Committee on Legal Co-operation att studera frågan och förbereda en rekommendation eller annan juridisk text därom så snart som möjligt och senast 1971.

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

— — — skal man meddele, at under behandlingen af et af regeringen i folketingsåret 1968/69 fremsat lovforslag om nedsættelse af valgretsaldere til 20 år vedtog folketinget et ændringsforslag, hvorefter valgretsaldere nedsattes til 18 år. Det af folketinget således vedtagne forslag til lov om ændring af valgretsaldere blev i henhold til grundlovens § 29, stk. 2, undergivet en folkeafstemning den 24. juni 1969.

Et flertal af de i folkeafstemningen deltagende folketingsvælgere, svarende til 49,76 pct. af samtlige stemmeberettigede, stemte mod lovforslaget, der herefter i henhold til grundlovens § 42, stk. 5, var bortfaldet.

København, den 21. oktober 1969

H. C. Toft

Vilh. Brockmeyer

F i n l a n d**Justitieministeriet:**

Såsom i motiveringen för ifrågavarande medlemsförslag konstateras, är åldersgränsen för rösträtt i Finland för närvarande 20 år. Sänkningen av åldersgränsen skedde på basis av regeringens den 21 februari 1969 till riksdagen avlåtna proposition, som gällde såväl den i riksdagsordningen stadgade rösträttsåldersgränsen som myndighetsåldersgränsen enligt lagen angående förmynderskap och vissa till dessa anslutna stadganden om åldersgräns. Då riksdagen godkände de nio lagar, som ingick i regeringens propositionen förutsatte, att regeringen i brådskande ordning skulle låta undersöka situation och trädde i kraft den 1 juli 1969, uttalade riksdagen samtidigt att möjligheterna till sänkning av myndighetsåldersgränsen samt särskilt rösträttsåldersgränsen vid statliga val, samt till riksdagen avlåta en proposition härom.

Vad myndighetsåldersgränsen enligt lagen angående förmynderskap be-

träffar så anser justitieministeriet, att eventuella lagstiftningsåtgärder kan vidtagas först sedan kommittén för revision av förmynderskapslagstiftningen, som deltagar i det nordiska lagsamarbetet, fattat ståndpunkt i saken och framlagt sitt slutgiltiga förslag.

Frågan om sänkning av åldersgränsen för rösträtt är för närvarande icke anhängig inom det nordiska lagsamarbetet. Enär riksdagens ovannämnda uttalande förutsätter fortsättande av lagberedningsarbetet med sänkning av rösträttsåldern till 18 år såsom mål, och då det å andra sidan icke är önskvärt, att den enhetlighet som i denna fråga uppnåtts mellan fyra nordiska länder (Island, Norge, Sverige och Finland) omedelbart skulle brytas, anser justitieministeriet det vara önskvärt, att frågan om sänkning av rösträttsåldersgränsen göres till föremål för samnordisk beredning.

Helsingfors den 13 oktober 1969

Kai Korte

Avdelningschef

Lars W. Johansson

Tf. lagstiftningsråd

Liberala ungdomsförbundet¹:

Liberala ungdomsförbundet har i många sammanhang upprepat framfört sin ståndpunkt angående sänkning av rösträttsåldersgränsen till 18 år. Därför hälsar Liberala ungdomsförbundet med speciell tillfredsställelse det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om sänkning av rösträttsåldern.

Liberala ungdomsförbundet finner de i förslaget anförda motiven överensstämmande med dem som ungdomsförbundet fört i sin egen politik. Därför har Liberala ungdomsförbundet ej velat göra några tillägg i sitt yttrande angående det väckta förslaget.

Liberala ungdomsförbundet anför såsom sitt yttrande,

att Liberala ungdomsförbundet förhåller sig positivt till det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om sänkning av rösträttsåldern till 18 år.

att Liberala ungdomsförbundet förenar sig om de i förslaget framförda motiven.

Helsingfors den 14 oktober 1969

För Liberala ungdomsförbundet

Leif Wikholm

¹ Yttrandet översatt från finska.

Samlingspartiets ungdomsförbund¹:

Samlingspartiets ungdomsförbund anser det av nöden påkallat att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att framlägga förslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år och förhåller sig sålunda positivt till det i ärendet väckta medlemsförslaget.

Samlingspartiets ungdomsförbund har inom sin krets tidigare behandlat frågan om rösträttsålderns sänkning från 21 år till 18 år i en positiv anda (jfr. riksdagsman Esko J. Koppanens hemställningsmotion nr 2/29.4.1966). Förbundet anser det viktigt, att Nordiska rådet vid avgivandet av rekommendationen poängterar effektiveringen av undervisningen i samhällsämnen i skolorna samt förutsätter att i samband med sänkningen av rösträttsåldern även myndighetsåldern sänks till 18 år, då det är lämpligt att för enhetliga de nordiska ländernas lagstiftning även på detta område.

Helsingfors den 14 oktober 1969

Ilkka Suominen

Ordförande

Weijo Pitkänen

Generalsekreterare

Nuoren keskustan liitto — Unga centerns förbund:

Nuoren keskustan liitto understöder förslaget om sänkning av rösträttsåldern till 18 år i alla nordiska länderna. Vi anser ändå det vara nödvändigt att myndighetsåldern och rösträttsåldern är samma, d. v. s. att båda sänkes samtidigt till 18 år.

På långt sikt är också 18 år ett mellanskifte som en rösträttsålder. I allmänhet är det svårt att mäta röstfärdigheten endast med åldern. Varje åldersgräns i denna mening är mer eller mindre godtycklig. Det skulle vara naturligare att utgå t. ex. från att efter grundskolan skulle de unga vara mogna att delta i beslutandet genom att använda sin rösträtt. Då skulle rösträttsåldern sättas till omkring 16 år. Oberoende av rösträttsåldern skulle de yngre på andra sätt försäkras möjligheter att delta i familjen, skolan, organisationerna, arbetsplatserna och i hela samhället.

Helsingfors den 9 oktober 1969

Nuoren keskustan liitto

Olavi Konttinen

Förbundssekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Suomen demokraattinen nuorisoliitto — Finlands demokratiska ungdomsförbund r. y.¹:

— — — motsvarar vår uppfattning om partiell utvidgning av demokratin och överensstämmer med det av oss för Finland uppgjorda programmet. I det vi med tillfredsställelse hälsar riksdagsman Backlunds m. fl. rekommendationsförslag uttalar vi förhoppningen att det så snart som möjligt måtte bringas även till regeringarnas kännedom.

Helsingfors 23 september 1969

Suomen demokraattinen nuorisoliitto — Finlands demokratiska ungdomsförbund r.y.

Arbetsutskottet

Pekka Saarnio

T. f. ordförande

Sosialidemokraattisen nuorison keskusliitto — Socialdemokratiska ungdomens centralförbund r. y.¹:

Undertecknat förbund har under flera år verkat för en sänkning av rösträtts-, valbarhets- och myndighetsåldern till 18 år. Under de senaste åren har förbundet medverkat vid väckandet av lagmotioner i ärendet i riksdagen samt under riksdagsbehandlingen av frågor rörande dessa åldersgränser kraftigt understött strävandena att få åldersgränsen för valbarhet sänkt till 18 år.

Enligt förbundets uppfattning skulle en sänkning av rösträttsåldern i de nordiska länderna i nuvarande läge innebära närmast att de ungas rättigheter och skyldigheter skulle bringas i balans och skulle i denna viktiga fråga leda till genomförandet av rättvisa. Samtidigt skulle det enligt vår uppfattning bidra till en ökad samhällelig ansvarskänsla och politisk aktivitet bland de unga årsklasserna.

Vi finner det därjämte önskvärt, att reformerna i frågor rörande rösträttsåldern kunde försiggå samtidigt i alla de nordiska länderna, såsom Nordiska rådet i en tidigare rekommendation förutsatt.

Med stöd av vad ovan anförts finner vi, att Sosialidemokraattisen nuorison keskusliitto — Socialdemokratiska ungdomens centralförbund r.y. förenar sig om det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om sänkning av rösträttsåldern till 18 år och om dess motivering.

Helsingfors den 8 september 1969

Sosialidemokraattisen nuorison keskusliitto — Socialdemokratiska ungdomens centralförbund r.y.

Väinö Vilponiemi

Ordförande

Martti Pöysälä

Generalsekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Suomen nuorison liitto r. y. — Ungdomsförbundet i Finland:

Styrelsen för Suomen nuorison liitto konstaterar, att frågan om rösträttsålderns sänkning inte torde vara i denna situation mest brännande. Vi tycker dock att man måste i alla nordiska länderna uppnå ett likadant beslut i denna sak och man måste behandla saken på nordiskt plan och rörande alla nordiska länderna. Men hänvisning till motiven för förslaget talar många skäl för en sänkning av rösträttsåldern. Enligt vår uppfattning torde denna fråga lösas inte bara med avseende å rösträttsåldern utan också den allmänna juridiska myndighetsåldern. Vår förening anser därför, att det är angeläget att behandla saken och vi förordar förslaget.

Helsingfors den 28 oktober 1969

Suomen nuorison liitto r.y.

För styrelsen

Juhani Yli-Rantala

Huvudsekreterare

Suomen teiniliitto r.y. — Finlands ungdomsförbund r.f.¹:

Vid Finlands ungdomsförbunds höstmöte 31 oktober—2 november 1969 godkändes ett ungdomspolitiskt program i vilket en kläm har följande ordalydelse: Rösträttsåldern och den allmänna myndighetsåldern bör sänkas till 18 år. Högre åldersgränser än denna får ej bibehållas för andra än för sådana som på grund av vanförhet särskilt är i behov av förmynderskap.

Härav torde framgå att förbundet stöder en sänkning av rösträttsåldern till 18 år.

Helsingfors den 16 december 1969

Enligt uppdrag

Marianne Laxén

Finlands studentkårers förbund:

Den uppfattning om människans mognad som förekommer i den nuvarande lagstiftningen utgår från antagandet att människans mognad och intelligens är en funktion av åldern. Dessutom anses åldrandet medföra andra egenskaper som enligt allmän uppfattning anses vara att rekommendera. Sådana är bl. a. erfarenhet och den omdömesförmåga som medföljer erfarenheten. Då barnet eller den unga människan alltså inte kan anses besitta

¹ Yttrandet översatt från finska.

nämnda egenskaper, har man skapat ett graderat system, varigenom endast de som uppnått en viss fysisk ålder erhåller en myndig individs rättigheter och förpliktelser.

Rösträtten är alltså inte den enda rättighet eller förpliktelse som för individen är knuten till en viss fysisk ålder, utan den är endast en av de många punkter där tron på ålderns betydelse framträder. Det är dock typiskt beträffande såväl rättigheter som förpliktelser att det är omöjligt att hitta en åldersgräns som är riktig i samtliga fall. Lösningen blir endast ett grovt medeltal av de enskilda fall som förekommer i praktiken. Synnerligen stora differenser har man i vissa fall försökt beakta i specialstadganden, men endast de som blivit efter i utvecklingen, inte de som är tidigare utvecklade.

När åldersgränserna på olika rättsområden förändras, leder detta beträffande enskilda lagar lätt till stor inkonsekvens. Finlands studentkårers förbund gjorde senaste vår tillsammans med Finlands skolungdomsförbund (Teiniliitto) och de politiska ungdomsorganisationerna en framstöt till riksdagen i denna riktning, då frågan om en sänkning av rösträttsåldern till 20 år behandlades. Initiativet erhöll dock inte nödigt understöd i riksdagen.

Förbundet stöder Nordiska rådets förslag samt anser att de framförda motiveringarna är riktiga. Här nämns bl. a. giftermålsålderns sänkning, ett tidigare inträdande ansvar i förvärvslivet och ungdomens ökade utbildning. På samma grunder anser vi att det nu är på sin plats att gå in för samma myndighetsålder på alla områden. Vi anser att den bör vara 18 år.

Förbundet anser att en sådan helhetslösning på alla sätt skulle vara klarare och följdriktigare än att vid olika tidpunkter sänka myndighetsåldern på olika rättsområden. Under övergångstiden kunde det uppstå synnerligen besvärliga situationer på grund av den inkonsekventa lagstiftningen. Detta är också fallet just nu, ehuru riksdagen då den senaste sommar godkände en ändring av rösträttsåldern samtidigt genomförde motsvarande ålderssänkning i flera andra lagar. T. ex. den civilrättsliga och den straffrättsliga myndighetsåldern inträder vid helt olika tid. Ingående av äktenskap medför tidigare civilrättslig myndighet. Medlem av häradsrätt (även nämndeman) bör ha fyllt 25 år. Däremot stadgas ingenting om förhöjd myndighetsålder för medlemmar av städernas underrätter. Kompetensen bör dock i stort sett vara densamma i båda dessa fall. En ung person som inte ens kan utses till nämndeman vid häradsrätt kan i princip väljas till republikens president. Det finns flera exempel av samma slag.

För att lösa nämnda konfliktsituationen föreslår Finlands studentkårers förbund, samtidigt som vi hälsar Nordiska rådets initiativ som ett steg i rätt

riktning, att man samtidigt skulle gå in för att skapa en enhetligare myndighetsålder, vilken borde fastställas till 18 år.

Helsingfors den 3 november 1969

Finlands studentkårers förbund r.f.

Kimmo Eskola

Ordförande

Seppo Naumanen

Generalsekreterare

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Stemmerettsalderen etter grunnlovens § 50 ble ved Stortingets vedtak 24. november 1967 senket fra 21 til 20 år. Spørsmålet var på forhånd utredet av det såkaltte stemmerettsutvalg, hvis innstilling ble oversendt Stortinget ved St.meld. nr. 41 for 1964—65. Justisdepartementet tok i meldingen ikke standpunkt til om stemmerettsalderen burde senkes, idet man i samsvar med tidligere praksis antok at Stortinget selv ville ta stilling til dette spørsmål. Under disse omstendigheter fant departementet heller ikke grunn til å forelegge innstillingen for de politiske partier, ungdomsorganisasjonene med videre.

Under behandlingen i Stortinget ble et forslag om å senke stemmerettsalderen til 19 år forkastet med 128 mot 2 stemmer.

På denne bakgrunn har Justisdepartementet ikke funnet grunn til å ta stilling til det framsatte medlemsforslag eller å forelegge forslaget for de politiske partier, ungdomsorganisasjonene med videre.

Oslo, 6. september 1969

Stein Roglien

Arne Christiansen

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om nedsættelse af valgretsaldern til 18 år. Udvalget har behandlet forslaget i møder den 12. september 1969 i Visby, den 28. november 1969 i Åbo og den 15. januar 1970 i København.

I mødet den 12. september 1969 deltog statsrådet Herman Kling, Sverige, og i mødet den 28. november 1969 deltog justitieminister Aarre Simonen, Finland. I mødet den 15. januar 1970 deltog justitsminister Knud Thestrup, Danmark, justitieminister Aarre Simonen, Finland, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

1. Medlemsfor slaget

Medlemsforslaget er fremsat i juni 1969. Det går ud på, at Nordisk Råd skal anbefale, at valgretsaldern i de nordiske lande fastsættes til 18 år.

Forslagsstillerne henviser til, *at* ægteskabsalderns sænkning taler for en nedsættelse af valgretsaldern under 20 år, *at* mange unge har ansættelse i erhvervsniveauet med eget ansvar for arbejde og indkomst før det 20. år, *at* unge mennesker ofte er flyttet fra hjemmet i 18 års alderen og klarer sig uden økonomisk støtte fra forældrene, også selv om de er under fortsat uddannelse, og *at* værnepligten for de fleste indtræder, før de fylder 20 år.

2. Remisyringer

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark:

Indenrigsministeriet.

Finland:

Justitieministeriet.

Liberala ungdomsförbundet.

Samlingspartiets ungdomsförbund.

Unga centerns förbund.

Finlands demokratiska ungdomsförbund.

Socialdemokratiska ungdomens centralförbund r. y.

Ungdomsförbundet i Finland.

Finlands ungdomsförbund r. f.

Finlands studentkårers förbund.

Norge:

Justis- og politidepartementet.

Udtalelserne kan sammenfattes således:

Indenrigsministeriet og justisdepartementet tager ikke stilling til forslaget, men redegør for baggrunden for den gældende valgretsalders i Danmark og Norge.

Justitieministeriet finder det ønskeligt, at spørgsmålet om nedsættelse af valgretsalders udredes på nordisk basis. Ministeriet henviser bl. a. til, at Finlands riksdag ved nedsættelsen af valgretsalders til 20 år i juli 1969 forudsatte, at spørgsmålet om en yderligere nedsættelse af valgretsalders ved statslige valg (samt af myndighedsalders) blev undersøgt.

De politiske ungdomsorganisationer i Finland anbefaler medlemsforslaget. En række af organisationerne ønsker tillige myndighedsalders nedsat til 18 år.

3. Udvalget

Valgretsalders i Danmark er 21 år. I de øvrige nordiske lande er valgretsalders 20 år. For Finlands vedkommende er denne aldersgrænse fastsat i juli 1969. I Norge er valgretsalders ændret i november 1967, og ved denne lejlighed blev et forslag om nedsættelse til 19 år forkastet med overvældende majoritet i Stortinget. I Sverige er valgretsalders senest fastsat i 1965.

For så vidt angår Sverige och Finland, bemærkes, at valglovene forudsætter, at vælgerne har nået aldersgrænsen i det seneste kalenderår forud for valget. Denne ordning gælder ikke i Danmark, Island og Norge, hvor stemmeretten også kan udøves af personer, der når aldersgrænsen umiddelbart før valgets afholdelse.

Et af folketinget i Danmark vedlagte forslag om nedsættelse af valgretsalders til 18 år blev forkastet ved en folkeafstemning den 24. juni 1969. Nær ved 50 pct. af samtlige stemmeberettigede var imod en sådan nedsættelse.

På denne baggrund antager udvalget, at medlemsforslaget savner aktualitet for Danmarks vedkommende. Der er heller ingen anledning til at formode, at det vil være realistisk på nuværende tidspunkt at foreslå valgretsalders nedsat under 20 år i Norge.

Af de indhentede udtalelser fremgår det, at en yderligere nedsættelse af valgretsalders og myndighedsalders kan blive aktuel i Finland i en ikke fjern fremtid. Udvalget vil finde det beklageligt, hvis der skulle opstå større forskellighed på disse områder imellem et enkelt af de nordiske lande og de øvrige lande. Betænelighederne herved er dog i mindre grad til stede, når der er tale om valgretsalders, som traditionelt ikke har været ensartet i Norden, og hvor der fortsat i praksis er nogen ulighed. Derimod er det af væsentlig betydning, at den ensartede fastlæggelse af myndighedsalders kan bevares, og man bemærker i denne forbindelse, at myndighedsalders i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige nu er 20 år.

Herefter finder udvalget ikke grundlag for, at der for tiden på nordisk plan arbejdes videre med forslaget om nedsættelse af valgretsaldere.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd ikke foretager noget i anledning af medlemsforslaget om nedsættelse af valgretsaldere til 18 år.

København, den 15. januar 1970

Georg C. Ehrnrooth

Erling Engan

Erkki Hara

Svend Haugaard

Jørgen Jensen

Tage Johansson

Sven Mellqvist

Jan-Ivan Nilsson

K. Axel Nielsen

Formand

Erling Norvik

Reservation I

Undertegnede medlem kan tiltræde forslaget om, at valgretsaldere i de nordiske lande bør nedsættes til 18 år. Det er et faktum, at ungdommen i dag såvel i biologisk som i social henseende modnes på et tidligere alderstrin, og ungdommens forbedrede uddannelse og større engagement i samfundsforhold gør det naturligt, at der også på et tidligere alderstrin gives de unge adgang til at øve politisk indflydelse.

Det er efter min opfattelse ikke nødvendigt, at valgretsaldere og myndighedsaldere er sammenfaldende. Således har det ikke været tidligere, men jeg mener i øvrigt, at også myndighedsaldere burde fastlægges til 18 år.

Idet jeg kan tiltræde den i medlemsforslaget fremførte argumentation for 18 års valgret, henstiller jeg,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge valgretsaldere fastsat til 18 år.

København, den 15. januar 1970

Osmo Kock

Reservation II

Undertegnede medlem antager, at forudsætningerne for at tage endelig stilling til medlemsforslaget endnu ikke er til stede. Jeg henviser herved særlig til den igangværende udvikling i Finland.

Efter min opfattelse bør sagen derfor udsættes indtil videre.
Jeg indstiller derfor,

at rådet anmoder juridisk udvalg om at fortsætte behandlingen af sagen på det grundlag, der foreligger efter rådets 18. session 1970.

København, den 15. januar 1970

Thorstein Treholt

Medlemsförslag

om information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden

(*Väckt av Ingemar Mundebo, Bertil Ohlin och Juho Tenhiälä*)

I utvecklingsländerna saknas ofta tillräckliga insikter om effektiva marknadsföringsmetoder. Deras affärsmän har sällan det stöd i form av en utvecklad informationsapparat som ger upplysningar om de främmande marknaderna, vilka deras gelikar i industriländerna har. Exportfrämjande åtgärder är därför en viktig del av biståndet till utvecklingsländerna. En av de allra viktigaste insatserna på detta område var inrättandet av GATT:s International Trade Center (ITC) i Genève år 1964. ITC bedriver bland annat marknadsundersökningar, lämnar information om tullar, handelsbestämmelser, förmedlar kontakter mellan exportörer och importörer, utger publikationer, arrangerar kurser och sänder ut experter till u-länderna för att hjälpa dessa att sätta upp exportfrämjande organ eller för att ge råd beträffande marknadsföring av speciella produkter.

En affärsman från ett u-land som besöker något av de nordiska länderna har emellertid behov av mera konkret vägledning i praktiska frågor — som för en affärsman från ett västerländskt industriland förefaller självklara — än han kan få från en central institution som ITC, som skall täcka alla industriländer. Vart och ett av de nordiska länderna är emellertid en för liten marknad för att ensamt utgöra underlag för en »filial» till ITC. U-länderna skulle ha begränsat intresse för marknadsstudier och andra exportstimulerande åtgärder, som endast avsåg ett av de nordiska länderna. Mot denna bakgrund finns det skäl att pröva huruvida en filial till ITC skulle kunna upprättas på nordisk basis.

En dylik filial skulle ha till uppgift att bedriva informationsverksamhet rörande avsättningsmöjligheterna för olika tänkbara u-landsprodukter, förmedla kontakter med importorganisationer och i vissa fall även med enskilda importörer, bistå med rådgivning vid planering av affärsresor till de nordiska länderna, bedriva marknadsundersökningar, informera om tullar, handels- och valutabestämmelser o. s. v. Filialorganet skulle även kunna bidra till en samordning av de nordiska ländernas politik i förhållande till ITC. Verksamheten skulle betraktas som ett led i det nordiska biståndet till u-länderna och de tjänster som lämnas dessa länders officiella organ eller enskilda affärsmän skulle vara i princip avgiftsfria. För verksamheten

skulle, i varje fall inledningsvis, sannolikt behövas endast en relativt liten fast stab. Större marknadsstudier finge läggas ut såsom specialuppdrag till utomstående. Nära samarbete skulle bedrivas med importorganisationerna och andra upplysningsorgan i de nordiska länderna samt givetvis med vederbörande officiella instanser.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna att upprätta ett gemensamt organ för information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden.

Stockholm och Helsingfors den 5 juni 1969

Ingemar Mundebo

Bertil Ohlin

Juho Tenhiälä

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

Ovennævnte medlemsforslag, der er fremsat fra svensk og finsk side, vedrører mulighederne for at oprette en nordisk filial af det under GATT i 1964 etablerede »International Trade Center» (ITC), finansieret som et led i de nordiske landes bistand til udviklingslandene.

Organets opgaver skulle bestå i uden vederlag

1. at drive informationsvirksomhed vedrørende mulighederne for at afsætte varer fra udviklingslandene på det nordiske marked,

2. at formidle kontakter med importorganisationer, eventuelt med enkelte importører,

3. at bistå med rådgivning om planlægning af forretningsrejser til de nordiske lande,

4. at foretage markedsanalyser, herunder oplyse om toldregler og handel- og valutabestemmelser m. v.

Endvidere skulle organet bidrage til en samordning af den nordiske politik vedrørende ITC.

Spørgsmålet om oprettelse af et sådant organ har tidligere været overvejet i forbindelse med drøftelserne om etablering af en nordisk toldunion, jfr. herved udenrigsministeriets skrivelse af 7. oktober 1968 og handelsministeriets skrivelse af 21. oktober 1968.

Udenrigsministeriet er af den opfattelse, at man fra dansk side principielt bør stille sig positivt til det omhandlede forslag under de forestående drøftelser herom i Nordisk Råds økonomiske udvalg. Udenrigsministeriet er enig med handelsministeriet i det ønskelige i at bibringe udviklingslandenes eksportører forståelse for det hensigtsmæssige i, at eksporten til de nordiske lande udvikler sig på en sådan måde, at den ikke fremkalder alvorlige markedsforstyrrelser og dermed importregulerende modforholdsregler i importlandene, idet dette i sidste instans kun vil skabe skuffelse i udviklingslandene og dermed virke belastende for vort forhold til disse lande.

Det må imidlertid efter udenrigsministeriets opfattelse være en forudsætning for dansk medvirken til planernes gennemførelse, at man fra ITC's side tillægger filialens oprettelse betydelig vægt. Endvidere tillægges det betydning, at initiativet i påkommende tilfælde nøje afstemmes med de be-

stræbelser, de nordiske lande i øvrigt udfolder med henblik på at sikre en bedre koordination af eksportfremmende foranstaltninger inden for GATT, UNCTAD, FAO, UNIDO med videre.

Med hensyn til spørgsmålet om finansiering af organet bemærkes, at man fra dansk side principielt er positivt indstillet til tanken om en fælles nordisk finansiering af en nordisk filial af ITC. Der er dog allerede på indeværende tidspunkt disponeret over de bevillinger, der i henhold til femårsplanen stilles til rådighed til udviklingsformål på en sådan måde, at der tidligst vil kunne blive tale om danske udbetalinger i finansåret 1971-72.

København, den 2. oktober 1969

P. m. v.

E. b.

Vagn Korsbæk

F i n l a n d

Ministeriet för utrikesärendena:

UNCTAD/GATT:s Internationella handelscentrum (ITC) påbörjade år 1968 sin verksamhet i Genève. Denna verksamhet omfattar exportbefrämjande åtgärder samt olika informations-, forsknings- och serviceuppgifter för utvecklingsländerna.

I samband med Nordek-utredningsarbetet behandlades i u-hjälpsgruppen ett från svenskt håll väckt förslag om grundandet av en ITC-filial i något nordiskt land i samarbete mellan ITC och de nordiska länderna. Denna centrals uppgifter uppskisserades enligt de riktlinjer som presenteras i det aktuella medlemsförslaget A 249/e.

Tanken på främjande av u-ländernas export till de nordiska länderna förtjänar som sådan understöd. Eftersom det härvid dock kommer att vara fråga om verksamhet som påverkar handelsförbindelserna, torde det vara skäl att undersöka saken grundligare; tillika bör de enskilda nordiska ländernas mottagningsförmåga klargöras.

Finlands understöd åt ITC har tills vidare skett så, att man i samarbete med organisationen under åren 1968 och 1969 föranstallat en tre månaders exportbefrämjningskurs för stipendiater från u-länderna i finska handelshögskolan i Helsingfors. Under hösten 1969 reser en specialist till Genève för att ingå i ITCs tjänst i uppdrag som ansluter sig till u-ländernas exportbefrämjning. Finlands deltagande har alltså hittills begränsat sig till personhjälp.

I den mån den projekterade centralens verksamhet kan utvecklas speciellt för att tjäna u-ländernas exportintressen, kunde man överväga finan-

sieringen av dess verksamhet ur medel som reserverats för u-hjälpsändamål. Under förutsättning att det är fråga om en sammordisk aktion, kunde spørsmålet närmast underställas de regelbundet sammanträdande cheferna för de nordiska u-hjälpsorganen.

Helsingfors den 30 oktober 1969

Pentti Unsivirta

Avdelningschef

Heikki Kalha

Byråchef

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Etter å ha forelagt saken for Handelsdepartementet og Direktoratet for utviklingshjelp vil Utenriksdepartementet uttale seg som følger.

Av innledningen til forslaget fremgår at et fellesnordisk organ for dette formål er tenkt etablert som en filial av Det internasjonale handelssenter (ITC), som er opprettet under GATT og UNCTAD i fellesskap. De nordiske land støtter aktivt opp om sentrets virksomhet og er blant de største frivillige bidragsytere utenom det ordinære budsjett. (Norges bidrag i 1969 er på \$ 100 000 og man tar sikte på å yte minst like store bidrag i årene fremover. Hertil kommer utgiftene forbundet med to norske eksperters tjenstgjøring i sekretariatet). Det vil således være helt på linje med den betydning man på nordisk side tillegger sentrets virksomhet at man på en effektiv måte søker å tilrettelegge utviklingslandenes markedsføring av sine produkter i de nordiske land. Hver for seg utgjør de nordiske markeder for små enheter til at det kan svare seg å opprette nasjonale organer for dette formål. De nordiske land er dessuten kommersielt meget like og det vil være en praktisk fordel for interesserte utviklingsland bare å ha ett organ å henvende seg til.

På norsk side bør man derfor i prinsippet kunne støtte forslaget om å undersøke mulighetene for å opprette et nordisk organ for markedsanalyse og veiledningstjeneste for utviklingslandene.

Det er imidlertid omstendigheter som kan tale for at en slik undersøkelse med fordel kan utsettes. ITC befinner seg fremdeles i en oppbyggingsperiode, og spørsmålet om det er hensiktsmessig å gå til opprettelse av nasjonale eller regionale filialer vil bedre kunne vurderes når sentrets virksomhet i Genève er ytterligere utbygget og et større erfaringsgrunnlag foreligger. Som utgangspunkt for en eventuell undersøkelse forutsettes at ITC gis anledning til å uttale seg om forslaget, og det kan ikke sees bort fra at det vil

være å foretrekke å konsolidere virksomheten i Genève og styrke de nasjonale kontakter før man overveier opprettelse av filialer. Spørsmålet om hensiktsmessigheten av en felles nordisk ITC-filial vil forøvrig avhenge av den videre utvikling av det nordiske samarbeid på andre områder — særlig når det gjelder toll- og handelspolitikk.

ITC's ordinære budsjett for inneværende år er begrenset til \$ 971 000, og sentret er i stor utstrekning avhengig av frivillige tilleggsbidrag, bl. a. fra de nordiske land. Selv med disse midler kan ikke sentret imøtekomme alle anmodninger om bistand til eksportfremmende tiltak. I denne situasjon kan det på det nåværende stadium muligens synes mer rasjonelt å anvende de midler som ville gå med til administrasjon av en nordisk ITC-filial til å styrke ITC's virksomhet og effektivisere det eksisterende apparat ved frivillige bidrag. Som et alternativt tiltak med sikte på å utvide informasjons- og rådgivningstjenesten vedrørende det nordiske marked, burde det eventuelt overveies å stille til rådighet nordiske eksperter til å ivareta disse oppgaver ved ITC's sekretariat i Genève. Gjennom et slikt mer begrenset tiltak ville man kunne få et sikrere grunnlag for vurdering av spørsmålet om opprettelse av en egen nordisk ITC-filial.

Oslo, 30 september 1969

For Utenriksministeren:

Johan Cappelen

Ola Dørum

Sve r i g e

SIDA:

Diskussjoner har forekommit i olika sammanhang angående behovet att etablera ett kommersiellt informationscenter för utvecklingsländerna. Vid ett möte i januari 1968 mellan representanter för Industriförbundet, KK, Grossistförbundet, Exportföreningen, KF, Swedvelop samt SIDA togs frågan om »Focal Points» upp till diskussion. Man kom till den uppfattningen, att man i Sverige borde upprätta en officiell enhet som skulle kunna samla, bearbeta och utsprida kommersiella informationer rörande den svenska marknaden - - ett s. k. u-landscenter — till gagn för u-ländernas exportörer.

Vid ett möte med GATT-UNCTAD:s gemensamma Internationella handelscenter ITC »advisory-group» i Genève för något år sedan rekommenderades att industriländerna skulle allvarligt överväga att etablera egna särskilda kontor — Trade Information Centres — för att undersöka och främja

möjligheterna till import av u-landsprodukter på sina egna marknader. Denna rekommendation står i god överensstämmelse med Världshandelskonferensens rekommendation om upprättande av »focal points» i förhållande till en internationell »trade information organization».

Då en arbetsgrupp inom Nordek-förhandlingarna tog upp frågan för diskussion, var den utbredda meningen att man borde ställa sig positiv till upprättande av ett kommersiellt informationscenter för u-länderna. Huruvida en ITC-filial på nordisk basis är att föredraga framför nationella filialer får bli föremål för bedömning på grundval av resultat som uppnås på andra nordiska samarbetsområden. Ett center på nordisk bas skulle representera en större marknad, men införselbestämmelser, konsumtionsvanor och konkurrensförhållanden varierar mellan de nordiska länderna i en utsträckning som gör att u-länderna vanligen vill undersöka varje nationell marknad för sig.

Ett stort antal u-länder vänder sig för närvarande direkt till i-ländernas respektive organisationer med begäran om detaljerad information om marknadsförhållandena, säljmöjligheter, agentförbindelser, importtullsatser o. s. v. I Sverige har sådana förfrågningar (övervägande från privata u-lands-exportörer) främst besvarats av Grossistförbundet, som stått till tjänst med bl. a. smärre marknadsundersökningar, ävensom av Svenska utrikeshandelskompensations aktiebolaget, SUKAB, som inom ramen för sina kompensationsavtal kunnat bidra till att varor från Indien, Pakistan, Algeriet och Tunisien funnit avsättning i Sverige. Andra organ och institutioner som erhåller dylika marknadsförfrågningar är exempelvis Svenska handelsagenters förening, affärsbankerna, våra större varuhuskedjor, handelskamrarna samt i u-länderna verksamma handelssekreterare.

SIDA finner det angeläget att ett center för kommersiell information till u-länderna etableras. Frågan har tidigare varit föremål för utredning inom SIDA, varför SIDA ej finner det påkallat att företaga ytterligare undersökningar härom. I ett u-landscenters verksamhet skulle enligt SIDA:s mening exempelvis ingå följande:

- a. besvara från u-länderna inkomna handelsförfrågningar om den svenska marknaden;
- b. hjälpa besökande representanter för u-ländernas industri och näringsliv till rätta på den svenska marknaden med erforderliga kontakter och sammanträffanden med importörer, handelsagenter, varuhuskedjor, banker etc. (en början till en sådan kontaktverksamhet utgör det av SIDA/ITC planerade mässeminariet med åtföljande utställning på varumässor i Sverige 1970);
- c. stå till tjänst med enklare marknadsdata (när det gäller mera omfattande förfrågningar angående avsättningsmöjligheter och marknadsundersökningar torde centret anlita marknadskonsultföretag samt branschorganisationer för dylika utredningar);
- d. rådgivning till u-länder angående varuutval för den svenska marknaden, om olika former av reklam och försäljningskampanjer samt att individuellt

upplysa om den svenska marknadens krav på kvalitet, förpackning, kontinuitet, hållande av leveranstidpunkter o. d.

e. utgivande av informationsfolders och handböcker samt utarbetande av översikter av den svenska marknaden för ett antal av de för u-länderna viktigaste exportvarorna (en första början sker i och med tryckningen av en omfattande nordisk marknadsstudie, som täcker 12 varugrupper);

f. stimulera inköpare och importörer till ökade köp av u-landsprodukter.

Ett sådant center kunde i stor utsträckning finansieras av biståndsmedel. Det skulle hålla nära kontakt med ITC och tjäna som ett komplement till ITC:s egen informationsverksamhet.

Stockholm den 10 oktober 1969

Curt Ström

Byråchef

Rolf Lindsjö

Kommerskollegium:

Förslaget innebär, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna att upprätta ett gemensamt nordiskt organ för information till u-länderna om den nordiska marknaden. Förslagsställarna har tänkt sig att organet i fråga skulle fungera som filial till GATT/UNCTAD:s International Trade Centre med uppgift att bedriva informationsverksamhet rörande avsättningsmöjligheterna för olika tänkbara u-landsprodukter; förmedla kontakter med importorganisationer och i vissa fall även med enskilda importörer samt bistå med rådgivning vid planering av affärsresor till de nordiska länderna; bedriva marknadsundersökningar; informera om tullar, handels- och valutabestämmelser o. s. v. Vidare skulle filialorganet även kunna bidra med en samordning av de nordiska ländernas politik i förhållande till ITC.

Frågan om upprättandet av organ i i-länderna för att bistå u-länderna i deras exportsträvanden är ej ny. Vid den första världshandelskonferensen i Genève år 1964 (UNCTAD I) antogs en rekommendation, enligt vilken i-länderna bl. a. skulle överväga att upprätta kontaktpunkter inom lämpliga organ för att samordna aktiviteter ägnade att öka importmöjligheterna för hel- och halvfabrikat från u-länderna. Även i dokumentationen inför UNCTAD II återkom liknande förslag. Något ytterligare beslut i frågan togs emellertid ej vid denna konferens. På svensk sida har frågan bl. a. tagits upp i en inom en interdepartemental arbetsgrupp år 1966 utarbetad promemoria, där vissa förslag framförts rörande utformningen av det svenska biståndet till u-länderna för att främja deras export. I denna promemoria konstaterades bl. a. att det i framtiden kunde befinnas lämpligt att inrätta

ett svenskt kontaktorgan, men att ett slutligt ställningstagande härtill torde böra anstå tills vidare. Man menade, att den internationella och bilaterala exportfrämjande biståndsverksamheten som ännu var i sitt begynnelseskede så småningom skulle komma att ge ett säkrare underlag för bedömning av behovet och lämplig utformning av ett sådant organ. I likhet med arbetsgruppen intog kollegiet en avvaktande inställning. Kollegiet ansåg, att ett ställningstagande till ett svenskt kontaktorgan borde anstå tills man fått någon erfarenhet av såväl den svenska som den internationella biståndsverksamheten på detta område.

Under senare år har på det internationella planet alltmer understrukits betydelsen av åtgärder för att komma till rätta med bristerna i u-ländernas marknadsföring. Att sådana brister föreligger har framhållits från det svenska näringslivet vid de kontakter som kollegiet haft med detta. Kollegiet har för sin del förordat den utbyggnad av den internationella verksamheten på detta område som är under utveckling.

Kollegiet har i och för sig ingen erinran mot att frågan om ett gemensamt nordiskt organ tas upp till prövning. Vid en sådan prövning bör bl. a. behandlas ett eventuellt nordiskt organs förhållande till ITC. Det bör erinras om att även om ITC intar en framskjuten ställning det ingalunda är ensamt om att bedriva aktiviteter på trade promotionsområdet. Bl. a. FAO, UNIDO, FN:s regionala kommissioner samt en rad råvaruorgan är engagerade i sådana frågor. Vad gäller FN-systemets insatser på detta område har numera ett organisatoriskt arrangemang utvecklats inom ramen för FN:s s. k. »export promotion efforts». Inom denna ram söker man samordna de olika organens insatser. Systemet är så nytt att man inte kan utesluta nya organisationsformer eller en ändrad inriktning av aktiviteterna inom berörda organisationer.

Ytterligare en aspekt som bör beaktas är ett eventuellt organs ställning i förhållande till administrationerna i de nordiska länderna. Det framlagda förslaget är i detta avseende oklart. Kollegiet vill för sin del understryka det problem som — beroende på de befogenheter som ges ett eventuellt organ av ifrågavarande slag — kan uppstå om inte eventuella åtgärder bedöms även från handels- och näringspolitiska synpunkter.

Kollegiet anser sig icke här böra gå in på alla de problem som berör u-ländernas marknadsföring och de former av bistånd härför som kan förekomma. Det framlagda förslaget är begränsat enbart till upprättandet av ett gemensamt nordiskt organ för information. Uppenbart är emellertid, att man på detta område kan tänka sig olika former av nordiskt samarbete som utredningen bör allsidigt penetrera.

Stockholm den 6 oktober 1969

O. Lindqvist

L. Masreliez

Sveriges industriförbund:

Förslaget innebär i korthet att de nordiska ländernas regeringar skall undersöka möjligheterna att upprätta ett gemensamt organ för information till u-länderna om den nordiska marknaden. Detta organ, som tänks få formen av en filial till GATT/UNCTAD:s International Trade Center (ITC) i Genève, skulle ha till uppgift att bedriva informationsverksamhet rörande avsättningsmöjligheterna för olika tänkbara u-landsprodukter, förmedla kontakter med importorganisationer och i vissa fall även med enskilda importörer, bistå med rådgivning vid planering av affärsresor till de nordiska länderna, bedriva marknadsundersökningar, informera om tullar, handels- och valutabestämmelser etc.

Förbundet delar i princip uppfattningen att i-länderna bör medverka till att underlätta exporten från u-länderna. Av de två principiella vägar som står i-länderna till buds för att bidra till utvecklingsländernas ekonomiska framåtskridande — biståndsgivning respektive underlättad internationell handel — råder det knappast något tvivel om att en underlättad handel är det för alla parter mer tilltalande och fördelaktiga. Vid sidan av handelspolitiska åtgärder i form av reducerade tullar, preferenssystem, avskaffande av kvantitativa restriktioner etc. behövs odiskutabelt den exportfrämjande verksamhet av mer tekniskt slag som tar sikte på att hjälpa u-länderna till bättre kännedom om u-ländernas marknader, om efterfrågans natur, kraven på förpackning, leveranstider, standardisering, existerande handelshinder etc.

Det förefaller tydligt att ITC i nu nämnda hänseende utfört ett betydelsefullt arbete. Det är emellertid lika klart att fältet för exportfrämjande verksamhet är mycket omfattande och att det följaktligen finns plats för ytterligare insatser. Förbundet vill mot denna bakgrund tillstyrka medlemsförslaget om utredning av möjligheterna att upprätta ett gemensamt nordiskt organ för information till u-länderna om den nordiska marknaden.

Vid en sådan utredning bör emellertid beaktas, att informationsverksamhet om den nordiska marknaden i vissa fall kan ge upphov till komplikationer om den bedrivs på ett olämpligt sätt. Inom en del industribranscher har företagen under senare år som bekant varit utsatta för svårigheter till följd av en marknadsstörande import, i första hand från s. k. låglöneländer. Dessa svårigheter har bland annat resulterat i arbetslöshet och en snabb kapitalförstörelse i form av driftsinskränkningar och företagsnedläggelser. Det kan i dylika fall inte vara rimligt att tänka sig att ett med statliga medel finansierat organ skulle verka för att stimulera importen, samtidigt som andra offentliga organ kanske anstränger sig för att mildra de svårigheter som denna givit upphov till. Det tilltänkta informationsorganet måste följaktligen arbeta på ett sådant sätt att det inte bidrar till att skapa marknads-

störningar eller accentuera redan inträffade sådana. Det förefaller därför angeläget att man vid de undersökningar, som eventuellt kommer att företas som resultat av medlemsförslaget, noga beaktar vilka riktlinjer som bör gälla för en informationsverksamhet av berört slag för att undvika sådana komplikationer som här antytts.

Stockholm den 7 oktober 1969

Sveriges industriförbund

Sven Dahlman

Helge Berg

Sveriges grossistförbund:

Grossistförbundet har sedan länge och i skilda sammanhang hävdat uppfattningen att kommersiellt bistånd utgör en väsentlig och värdefull form av stöd åt utvecklingsländerna. Med kommersiellt bistånd avser vi närmast olika åtgärder ägnade att främja avsättningen i andra länder av u-ländernas exportprodukter. Inom ramen för sina resurser har grossistförbundet under en följd av år sökt bistå u-länderna och deras exportföretag med informationer om den svenska importmarknaden och kontakter med svenska importföretag. Denna verksamhet, som gällt såväl enskilda varuområden som vederbörande lands exportmöjligheter mera generellt, har tidvis varit av förhållandevis stor omfattning.

Det var mot denna bakgrund naturligt att Sveriges grossistförbund aktivt stödde förslaget om att i GATT inrätta ett kommersiellt informationscentrum för utvecklingsländerna. Förbundet var också från början representerat i den expertgrupp som biträder med råd och anvisningar rörande verksamheten inom International Trade Center (ITC) och har även i andra former stött arbetet inom ITC, bl. a. genom information i organisationens tidskrift FORUM, genom utredningar om avsättningsmöjligheterna i Sverige för olika u-landsvaror och kontaktförmedling samt omhändertagande av besökande grupper av exportinriktade u-landsrepresentanter.

Inte minst i sistnämnda sammanhang har behovet av ett samordnande u-landsorgan på den svenska marknaden gjort sig alltmer gällande. Under nuvarande förhållanden synes sålunda besökande u-landsgrupper i alltför stor utsträckning vara hänvisade till att klara sig på egen hand med program sammansatta genom punktvisa insatser från olika myndigheter, organisationer och företag. Det kan därför många gånger ifrågasättas om besökstiden i Sverige blir rationellt och effektivt utnyttjad. I viss utsträckning skulle den erforderliga samordningen kunna ske genom att ITC ställer personal till förfogande. Så sker också men endast i begränsad och ofta otillräcklig

omfattning, vilket sannolikt är att tillskriva bristande resurser hos ITC. Det ter sig dessutom sannolikt att ett organ med ingående kännedom om och intima kontakter med importmarknaden på ett bättre och mera effektivt sätt skulle kunna tillgodose behovet av samordning av den handelsfrämjande verksamhet som olika organisationer och företag bedriver här när det gäller u-ländernas export.

Vi delar sålunda i princip den uppfattning som kommit till uttryck i det remitterade medlemsförslaget att behov föreligger av att upprätta ett regionalt u-landsorgan och vi anser även, av skäl som anförts i förslaget, att ett sådant organ skulle kunna etableras med hela Norden såsom verksamhetsområde, även om de organisationer, som mera ingående ägnar sig åt de kommersiella u-landsfrågorna främst torde återfinnas i Sverige. Däremot är vi mera tveksamma till förslaget att utforma ett nordiskt u-landsorgan såsom en direkt filial till ITC. Även om ITC i princip står öppet för alla u-länder — i första hand för myndigheter och organisationer i dessa länder — synes man i utvecklingsländerna ibland föredra direkta kontakter med de länder som kan ifrågakomma såsom avsättningsmarknader för landets exportprodukter. Ett nordiskt u-landsorgan bör vidare kunna bistå även enskilda exportföretag i u-länderna.

Flera skäl talar sålunda för att om ett u-landsorgan kommer till stånd i Norden detta inte bör ges formen av en exklusiv ITC-filial utan snarare få en mera allmän karaktär av centralt, samordnande organ för kommersiellt bistånd till u-länderna, varvid givetvis kontakterna och samarbetet med ITC i Genève skulle utgöra en viktig, om än ej exklusiv del av verksamheten.

Såsom framhålles i förslaget anser vi det väsentligt att ett eventuellt nordiskt u-landsorgan arbetar i nära kontakt med importorganisationerna i de nordiska länderna. Vi delar bl. a. mot denna bakgrund uppfattningen att det ifrågasatta organet bör kunna arbeta med en mycket begränsad personal, förslagsvis en chefstjänsteman med en assistent jämte sekreterare. Det synes angeläget att organet får sådana finansiella resurser till sitt förfogande att behovet av marknadsinformation m. m. kan tillgodoses genom utnyttjande i ökad utsträckning av den sakkunskap och de erfarenheter som finns samlade hos importorganisationerna i de nordiska länderna, men som nu måhända inte alltid kan utnyttjas i full utsträckning beroende på otillräckliga resurser hos dessa organisationer. I syfte att underlätta en samordning och att på ett praktiskt och kostnadsbesparande sätt tillvarataga nämnda kunskaper och erfarenheter bör en styrelse bestående av representanter för berörda organisationer tillskapas med uppgift att leda verksamheten inom organet. Å andra sidan bör organet, för att inom ramen för rådande handelspolitiska förutsättningar på ett verkningsfullt sätt kunna fylla sin uppgift att främja u-landsexporten, tillförsäkras en i förhållande till statliga direktiv självständig ställning. Ett nordiskt u-landsorgan skulle

enligt vår uppfattning kunna bidra till att effektivisera och samordna det kommersiella bistånd från de nordiska länderna som nu på olika vägar lämnas till u-länderna. Om man beslutar sig för att upprätta ett sådant organ kan möjligen ifrågasättas om detta i avvaktan på erfarenheterna av verksamheten tills vidare bör ske för en försöksperiod på tre till fem år.

Efter utgången av försöksperioden bör man vara i ett bättre läge då det gäller att på längre sikt ta ställning till formerna för ett nordiskt u-landsorgan och då även vara obunden att anpassa de fortsatta formerna för verksamheten till vad som kan vara mest ändamålsenligt för att uppnå det eftersträvade syftet att på bästa sätt bistå u-länderna på det kommersiella planet. Olika alternativ är därvid tänkbara, alltifrån en fortsatt, mera begränsad, samordnande verksamhet till ett fullt utbyggt u-landscenter med varuutställningar m. m.

Sammanfattningsvis biträder sålunda grossistförbundet — med de modifieringar som anförts ovan — det förslag om information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden som medlemmar av Nordiska rådet väckt.

Stockholm den 2 oktober 1969

Sveriges grossistförbund

Einar Kördel

C. G. Söderlund

Sveriges allmänna exportförening:

Exportföreningen delar helt den i medlemsförslaget framförda synpunkten att exportfrämjande åtgärder är en viktig del av biståndet till utvecklingsländerna. Föreningen har också försökt att på skilda sätt göra insatser på detta område. Föreningen stödde inrättandet inom GATT:s ram av ITC och har också varit representerad i den expertgrupp som årligen sammanträder för att lämna synpunkter och anvisningar rörande ITC:s verksamhet. Föreningen har också nära kontakter med olika avdelningar inom UNCTAD/GATT ITC i fråga om publikationer, marknadsundersökningar, marknadsföring etc.

Vad beträffar de nordiska ländernas verksamhet på detta område, bör framhållas att samtliga länder antingen regelbundet eller vid olika separata tillfällen har gjort insatser för att stödja u-ländernas exportfrämjande verksamhet, under senare år framför allt inom ramen för ITC. Dessa insatser har varit av varierande slag exempelvis ekonomiska bidrag, kursverksamhet, praktikanttjänster, publikationsverksamhet, hjälp vid marknadsundersökningar, marknadsföring etc. Över huvud taget har de nordiska

länderna försökt att ge sin verksamhet en praktisk inriktning. Detta innebär dock icke att insatserna för u-länderna på det exportfrämjande området icke skulle kunna förbättras eller utökas.

De nordiska ländernas aktivitet har i allmänhet kanaliserats genom ITC:s kontaktorgan i respektive nordiska länder. På detta sätt har ITC då det gäller att få informationer om import- och avsättningsförhållandena i Norden kunnat erhålla snabbast möjliga besked genom att vederbörande sambandsorgan haft lätt att få kontakter med de myndigheter och organisationer, organ och företag som kan vara aktuella som informationslämnare, vare sig det gäller tullar, import- och valutabestämmelser, marknadsinformationer etc.

Det nu föreliggande medlemsförslaget tar sikte på etablerandet av en filial till ITC på nordisk basis. Om denna filial skulle få till uppgift att verka som informationscentral för ITC skulle resultatet bli att ett mellanled etableras mellan ITC och respektive nordiska länders ITC-kontaktorgan. Man kan nämligen inte räkna med att filialen utan att ha en omfattande stab skulle kunna ha aktuella informationer av ovan nämnda, mycket detaljerade, karaktär för samtliga nordiska länder. Det innebär alltså att respektive nordiska ITC-kontaktorgan ändå måste själva prestera ifrågakommande informationer och råd, för vidarebefordran till filialen, som i sin tur skulle föra materialet vidare till ITC eller respektive u-landsförfrågare. Hela denna procedur skulle åtminstone på informations- och rådgivningssidan bli ett mellanled som ur organisations- och administrationssynpunkt kan rickera att bli opraktiskt och försenande på ärendenas behandling varför vi ställer oss något tveksamma till sådana informationsuppgifter för ett samordnande organ; snarare borde kanske de redan existerande kontaktorganen i de skilda nordiska länderna stärkas på informationsidan. I fråga om exempelvis planering av resor — individuella eller i delegationer — samt då det gäller kontakter med myndigheter, organisationer och andra organ i flera nordiska länder samtidigt kan dock en samordnande instans behövas. Härvid bör beaktas att dylika insatser kan bli aktuella även för sådana u-landsaktiviteter som sker utanför ITC:s ram.

Medlemsförslaget framhåller att filialorganet också skulle kunna bidra till en samordning av de nordiska ländernas allmänna politik i förhållande till ITC. Denna synpunkt finner vi intressant och värdefull och ställer oss positiva därtill.

Vi har ovan framhållit vissa risker som kan vara förbundna med upprättandet av en speciell filial till ITC som informationscentral på nordisk basis. Detta innebär emellertid icke att vi vill avstyrka medlemsförslaget om en utredning av möjligheterna att upprätta ett sådant organ såväl för ITC som för länder utanför ITC för andra uppgifter än informaton. Vi hemställer dock att ovanstående synpunkter beaktas av en eventuell utredning. Om utredningen skulle utmynna i ett positivt förslag till ett gemensamt

organ för information till u-länderna om den nordiska marknaden vill vi förorda att verksamheten planeras i mindre skala och på försöksbasis.

Vid Nordek-förhandlingarna har frågan om ökade insatser för u-länderna också på ovannämnda område diskuterats och vi vill ifrågasätta om det icke vore mest ändamålsenligt om den föreslagna utredningen aktualiserades inom ramen för de fortsatta Nordek-diskussionerna.

Stockholm den 14 oktober 1969

Sveriges allmänna exportförening

S. Cederbalk

Kooperativa förbundet:

I medlemsförslaget framhålls, att exportfrämjande åtgärder är en viktig del av biståndet till utvecklingsländerna och att en av de viktigaste insatserna på detta område var inrättandet av GATT:s rådgivningsorgan International Trade Center (ITC) i Genève 1964. Förslagsställarna påpekar emellertid att en affärsman från ett utvecklingsland, som besöker något av de nordiska länderna, kan ha behov av mera konkret vägledning i praktiska frågor än han kan få från en central institution som ITC, som skall täcka alla industriländer. De föreslår därför att man skall undersöka möjligheterna att upprätta en filial till ITC på nordisk basis och hemställer att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att verkställa denna undersökning.

Kooperativa förbundets styrelse finner sig icke ha tillräckliga informationer för att kunna bedöma värdet för utvecklingsländerna av det föreslagna informationsorganet, men vill förorda att den föreslagna undersökningen kommer till stånd, varvid man enligt styrelsens uppfattning också bör beakta möjligheten av att på lämpligt sätt förstärka ITC för information om den nordiska marknaden.

Stockholm den 22 september 1969

Kooperativa förbundet

Styrelsen

Harry Hjalmarsen

Bertil Tronet

Olof Moback

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möte i Stockholm den 2 november 1969 och av utskottet denna dag.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna att upprätta ett gemensamt organ för information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden. I syfte att ge upplysningar åt utvecklingsländerna om främmande marknader inrättades år 1964 GATT:s International Trade Center (ITC). ITC bedriver bl. a. marknadsundersökningar, lämnar information om tullar och handelsbestämmelser samt förmedlar kontakt mellan exportörer och importörer. I medlemsförslaget framhålles, att u-länderna, vad beträffar de nordiska länderna, har behov av mera konkret vägledning i praktiska frågor än ITC kan ge. Förslagsställarna förordar därför inrättande av en nordisk filial till ITC med uppgift att bedriva informationsverksamhet rörande avsättningsmöjligheterna för olika tänkbara u-landsprodukter, förmedla kontakter med importorganisationer och importörer, bistå med rådgivning vid planering av affärsresor till de nordiska länderna, bedriva marknadsundersökningar samt informera om tullar, handels- och valutabestämmelser m. m. Filialens tjänster bör enligt förslaget i princip vara avgiftsfria.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Udenrigsministeriet.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.

Norge

Utenriksdepartementet.

*Sverige***SIDA.**

Kommerskollegium.

Sveriges industriförbund.

Sveriges grossistförbund.

Sveriges allmänna exportförening.

Kooperativa förbundet.

Samtliga remissinstanser är i princip positiva till förslaget och uttalar, att det är angeläget att informationen till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden förstärks. Flertalet ifrågasätter emellertid, om det inte är mer ändamålsenligt att förstärka ITC och särskilt organisationens nationella kontaktorgan än att inrätta ett särskilt nordiskt organ. Under alla omständigheter sägs det vara angeläget att planerna utarbetas i nära samråd med ITC.

Udenrigsministeriet och *kommerskollegium* framhåller vidare, att verksamhet på området bedrivs av en rad andra internationella organ såsom FAO, UNIDO, GATT, UNCTAD samt FN:s regionala kommissioner och en rad råvaruorgan. *Kommerskollegium* erinrar om att frågan om att upprätta det avsedda organet inte är ny utan behandlats vid de två senaste världshandelskonferenserna. I Sverige togs frågan år 1966 upp i en interdepartemental promemoria, vari konstaterades, att det i framtiden kunde befinnas lämpligt inrätta ett svenskt kontaktorgan men att ett slutligt ställningstagande härtill tills vidare borde anstå.

SIDA finner det angeläget att ett center för kommersiell information till u-länderna etableras. Huruvida en ITC-filial på nordisk basis är att föredraga framför nationella filialer får, enligt *SIDA*, bedömas på grundval av resultat som uppnås på andra nordiska samarbetsområden.

Sveriges industriförbund understryker, att det tilltänkta organet måste arbeta på ett sådant sätt att det inte bidrar till att skapa marknadsstörningar eller accentuerar redan inträffade sådana. Förbundet hävdar, att det inte kan vara rimligt att ett med statliga medel finansierat organ söker stimulera importen samtidigt som andra offentliga organ kanske anstränger sig för att mildra de svårigheter vartill denna givit upphov.

Sveriges grossistförbund är tveksamt till förslaget att utforma ett nordiskt u-landsorgan såsom en direkt filial till ITC. Det bör i stället ha karaktären av ett centralt samordnande organ för kommersiellt bistånd till u-länderna, varvid givetvis kontakten och samarbetet med ITC måste utgöra en viktig men inte exklusiv del av verksamheten. Den nordiska institutionen bör arbeta i nära kontakt med importorganisationerna i de nordiska länderna. Dessa organisationer bör lämpligen vara representerade i institutionens styrelse. Förbundet understryker, att institutionen bör tillförsäkras en i förhållande till statliga direktiv självständig ställning. *Sveriges allmänna ex-*

portförening, som i första hand förordar en förstärkning av ITC:s nationella kontaktorgan, anser emellertid, att en nordisk institution möjligen kunde tillskapas för planering av resor samt för kontakter med olika myndigheter och organisationer i Norden. Exportföreningen samt *ministeriet för utrikes-ärendena* ifrågasätter, om det inte vore mer ändamålsenligt att utredningen aktualiserades inom ramen för de fortsatta Nordek-diskussionerna.

Sveriges allmänna exportförening anser vidare, att verksamheten bör planeras i mindre skala och på försöksbasis. Även *Sveriges grossistförbund* förordar en försöksperiod.

3. Utskottet

I likhet med förslagsställarna anser ekonomiska utskottet det angeläget att informationen till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden förbättras. De upplysningar u-länderna kan erhålla från GATT:s International Trade Center (ITC) i Genève är säkert i och för sig värdefulla, men i många fall torde de ha behov av mera konkret vägledning i praktiska frågor än som kan fås från en central institution som ITC. Mot denna bakgrund anser utskottet att en utredning av frågan är befogad.

Det är emellertid inte alldeles givet att den bästa lösningen är tillskapandet av ett nytt nordiskt organ. Flera remissinstanser har ifrågasatt, om det inte vore mer ändamålsenligt att förstärka ITC och särskilt de kontaktorgan organisationen upprättat i de enskilda länderna. Enligt utskottets mening bör jämväl en sådan lösning övervägas. Under alla omständigheter bör utredningsarbetet bedrivas under intim kontakt med ITC.

Utskottet får därför föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda hur informationen till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden bör organiseras.

Stockholm den 4 november 1969

<i>Trygve Bratteli</i> (Tf. förman)	<i>Henry Christensen</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>
<i>Rolf Eliasson</i>	<i>Torbjörn Fälldin</i>	<i>Gunnar Garbo</i>
<i>Kuuno Honkonen</i>	<i>Jens Otto Krag</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Grethe Phiïp</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>
<i>Eino Sirén</i>	<i>Ib Stetter</i>	<i>Sven Stray</i>
	<i>V. J. Sukselainen</i>	

Medlemsförslag

om nordisk utvecklingsbank

(Väckt av Kaarlo af Heurlin och Ingemar Mundebo)

De nordiska länderna har ett betydelsefullt samarbete på biståndsområdet. Detta gäller bland annat insatserna i de internationella organisationernas biståndsprogram på såväl det finansiella som det tekniska området. Gemensamma biståndsprojekt har genomförts i Tanzania och Kenya. En överenskommelse om administrationen av dylika gemensamma biståndsprojekt ingicks i juli 1968 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

När det gäller ländernas bilaterala kreditverksamhet finns däremot inget konkret samarbete. Spörsmålet behandlas helt kortfattat i Nordek-rapporten (*NU 1969: 1*). Där uttalas, att den bilaterala kreditgivningen för närvarande spelar en avsevärt varierande roll i de olika nordiska ländernas biståndsprogram. Villkoren för biståndskrediter är också olikartade. Bl. a. med hänsyn härtill har det icke ansetts möjligt att nå enighet om en mer långtgående utbyggnad av samarbetet.

Även om det för närvarande inte är möjligt att helt samordna den bilaterala biståndspolitik, bör åtskilligt kunna göras redan nu. Bl. a. bör det finnas goda möjligheter att få till stånd samarbete på det administrativa planet. Bistånd i form av utvecklingskrediter kräver en speciell teknik, som i administrativt hänseende skiljer denna art av bistånd från andra slag.

Det gäller här närmast en art av speciell bankverksamhet, som utöver rent banktekniska insikter kräver tillgång till en omfattande ekonomisk, juridisk och teknisk sakkunskap. Verksamheten fordrar vidare att personal finns kontinuerligt tillgänglig för kontakt med andra finansiella biståndsorgan, liknande samrådsorgan samt regionala banker. I stället för att varje land har sitt eget organ för detta ändamål, skulle av dessa fyra separata nationella organ kunna skapas ett gemensamt organ för att handlägga de fyra ländernas totala bilaterala kreditbistånd.

I en sådan »nordisk utvecklingsbank» borde ett vart nordiskt land tillförsäkras mycket långtgående styrnings- och kontrollmöjligheter beträffande administrationen av medel som härrör från landet i fråga. Varje land måste kunna genomföra sin politik beträffande lånens tilldelning, ränte- och amorteringsvillkor, länderval m. m. Organisatoriskt kan banken bestå av en relativt liten kärna av fast personal som vid behov kompletteras med tillfällig

expertis på konsultbasis. Kostnaderna kan lämpligen fördelas i förhållande till omfattning av de uppdrag vart och ett av länderna lämnar banken. Frågorna om bankens ställning vid ingående av kreditavtal med mottagarländer, bankens formella status, styrelse och säte är frågor som får utredas särskilt.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att undersöka möjligheterna för att inrätta ett gemensamt organ för administration av bilaterala utvecklingskrediter.

Helsingfors och Stockholm den 5 juni 1969

Kaarlo af Heurlin

Ingemar Mundebo

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

Fra dansk side fremsatte man under Nordek-embedsmandsdrøftelserne forslag om etablering af en nordisk udviklingsfond, som skulle kanalisere en del af de nordiske landes finansielle bistand til udviklingslandene på vilkår, som fastsattes af fonden selv.

Fonden, der tænkte oprettet med en startkapital på 150—200 mill. dollars, skulle yde langfristede kreditter til udviklingslandene, især til sådanne større projekter som vanskeligt kunne omfattes af nationale bistandsprogrammer; lånene skulle ydes på gunstige betingelser og i hvert fald i en første periode som hovedregel være bundne til leverancer fra de nordiske lande.

Efter dansk opfattelse ville etablering af en fond efter disse retningslinier indebære en række fordele. Norden ville over for udviklingslandene fremstå som en samlet gruppe med en fælles politik, og man ville få betydelig større muligheder for at gøre nordiske synspunkter gældende i internationale organisationer, der beskæftiger sig med disse spørgsmål. Fonden ville kunne påtage sig større laneopgaver end de enkelte deltagerlande, og set fra udviklingslandenes synspunkt ville det være en administrativ fordel kun at skulle forhandle med en enkelt nordisk instans. Af andre, men formentlig mere begrænsede fordele bør nævnes en bedre udnyttelse af den ekspertise, der står til rådighed i de nordiske lande samt muligheden — på længere sigt — for visse administrative besparelser.

Medlemsforslaget om oprettelse af en nordisk udviklingsbank er langt mindre vidtgående end forslaget om etablering af en nordisk udviklingsfond og indebærer derfor heller ikke tilsvarende fordele.

Forslaget bygger på den antagelse, at den bilaterale kreditgivning er en speciel bankvirksomhed, som udover bankteknisk indsigt kræver en omfattende økonomisk, juridisk og teknisk sagkundskab.

Erfaringerne fra den danske statslånsvirksomhed bekræfter ikke denne antagelse. Danmark har pr. dags dato sluttet ca. 30 bilaterale låneaftaler for et samlet beløb på ca. 600 mill. kr. Administrationen af denne virksomhed har kunnet ske med et ganske fåtalligt personale. Medlemsforslaget vil derfor ikke betyde nogen administrativ besparelse.

Sammenfattende finder udenrigsministeriet, at der vel er et behov for nordisk samarbejde på det finansielle bistandsområde, men at etableringen af et samarbejde efter de i det foreliggende forslag opstillede retningslinier ikke i sig selv indebærer fordele af væsentlig betydning, medmindre der samtidig hermed sker en harmonisering af vilkårene for de nordiske landes bilaterale kreditgivning.

København, den 29. september 1969

P. m. v.

Jens Christensen

Danske Bankers Fællesrepræsentation:

Under hensyn til, at forslaget rekommanderer de nordiske regeringer at undersøge mulighederne for etablering af en udviklingsbank, der efter det foreliggende alene skal forestå administrationen af offentlige bilaterale udviklingskreditter ydet af de respektive nordiske lande og ikke administrationen af de kommercielle kreditter, bankerne yder i forbindelse med eksport til udviklingslandene, skal vi herved meddele, at fællesrepræsentationen ikke har bemærkninger til det fremsatte forslag.

København, den 21. august 1969

J. Andreasen

F i n l a n d

Ministeriet för utrikesärendena:

Fram till år 1970 har långivningsverksamhet till u-länderna inte ägt rum i Finland, utan landet har genomgående hört till de nettokapitalimporterande länderna. Exportkrediter av kommersiell natur har redan tidigare beviljats till utvecklingsländerna på förmånliga villkor av Finlands Exportkredit Ab. I samband med den planerade ökningen av Finlands bistånd till utvecklingsländerna har regeringen i statsförslaget för år 1970 förelagt riksdagen biståndsanslag inkluderande utvecklingskrediter till ett rambelopp om 7 miljoner mark, varav 2 miljoner mark kunde utbetalas under budgetåret 1970. Samtidigt föreläggs riksdagen motsvarande lagförslag.

I samband med Nordek-arbetet behandlade arbetsgruppen för biståndsfrågor ett förslag om en nordisk utvecklingsfond, som skulle administrera

lån och krediter till utvecklingsländerna. Förslaget diskuterades ingående och mötte på finländskt håll förståelse, men förutsättningar för ett samgående i denna fråga ansågs inte föreligga, då utvecklingskrediterna uppvisar varierande karaktär och skilda utvecklingsstadier i de nordiska länderna.

Förslagsställarna i Nordiska rådet konstaterar, att åtskilligt kan göras redan nu även om det för närvarande inte är möjligt att helt samordna den bilaterala biståndspolitik. Ett fortlöpande studium av de nordiska ländernas kreditgivning till utvecklingsländerna skulle med avseende på ett eventuellt framtida samgående vara av nytta och kunde eventuellt senare mynna ut i ett konkret förslag, anpassat till den faktiska situationen i vårt land.

Innan riksdagsbehandlingen av regeringens budgetproposition slutförts, föreligger från finländsk sida inga möjligheter till konkreta ställningstaganden i fråga om eventuellt utvidgat samarbete då det gäller utvecklingskreditgivning. Koordinering av riktlinjerna för utvecklingsbiståndet äger redan rum vid chefernas för de nordiska biståndsorganen regelbundet återkommande möten.

Helsingfors den 9 oktober 1969

Risto Hyvärinen

Avdelningschef

Kurt Uggeldahl

Byråchef

Finlands bank:

En nordisk utvecklingsbank skulle innebära ett steg mot en multilateral biståndsform och på det området finns redan flera internationella organ inom vilka biståndsverksamheten är koordinerad och effektiv. Om det visar sig önskvärt och möjligt att förenhetliga villkoren för den nordiska biståndsverksamheten, kunde detta sannolikt förverkligas inom ramen för dessa existerande organ. Dessutom skulle den föreslagna utvecklingsbanken kräva ett stort mått av sakkunskap, som knappast torde finnas tillgänglig för uteslutande nordiskt bruk, men däremot inom etablerade multilaterala organ.

På längre sikt, och under förutsättning att Nordek-planerna gällande nordiskt finansiellt samarbete och koordinerat utvecklingsbistånd förverkligas, kan frågan om ett gemensamt nordiskt organ för administration av bilaterala utvecklingskrediter eventuellt få ökad aktualitet, i synnerhet som

Nordek-planen förutsätter skapande av vissa samnordiska finansiella institutioner inom vilkas ram en dylik verksamhet möjligen kunde infogas.

Helsingfors den 30 september 1969

Finlands bank

Jouko J. Voutilainen

Gustav Mattson

Bankföreningen i Finland:

Såsom i motiveringen av förslaget konstateras, har de nordiska länderna haft vissa gemensamma biståndsprojekt. Var för sig representerar de nordiska länderna mycket begränsade ekonomiska resurser, men tillsammans utgör de en betydande faktor.

Bistånd i form av utvecklingskredit begränsas av kapitalbristen. Förenade krafter skulle även härvidlag leda till det bästa resultatet både beträffande projektens storlek och övervakning. En gemensam administration skulle skapa möjligheter till rationalisering och ett koncentrerat utnyttjande av expertis vid beviljandet av krediter. Enhetligare kreditvillkor skulle också innebära en positiv utveckling.

För närvarande föreligger inte ur Finlands synpunkt något större behov av en u-kreditbank eller motsvarande inrättning. Med tanke på framtiden är undersökningar och utredningar dock tydligen på sin plats. Den nya kreditanstalten får dock inte bli självändamål, förutsättningen för att ett sådant eventuellt grundas är ett långt drivet samarbete såväl i de nordiska ländernas biståndspolitik som i deras övriga ekonomiska och finansieringspolitik.

Helsingfors den 9 september 1969

Bankföreningen i Finland

Raimo Ilaskivi

Antero Eerikäinen

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Etter å ha forelagt saken for Handelsdepartementet og Direktoratet for utviklingshjelp vil Utenriksdepartementet uttale seg som følger.

Som nevnt i innledningen til forslaget har man i utredningene om

Nordek kommet til at det ikke er grunnlag for et felles nordisk fond for lån til utviklingsland. Forslaget går ut på at man i stedet skal opprette et felles administrativt organ til behandling av de enkelte lands bilaterale lån.

Utgangspunktet for nordisk samarbeid synes å være mindre gunstig i spørsmålet om långivning enn i spørsmålet om teknisk bistand. Det er dog gode muligheter for samarbeid i form av fellesfinansiering ved de nordiske land på den ene side og Verdensbanken/IDA på den annen av konkrete prosjekter. Norge og Danmark har således inngått en avtale om fellesfinansiering med IDA om utbygging av høyere skoler i Tanzania. Det har i praksis ikke vist seg å være behov for et eget nordisk administrativt organ for behandling av långivningen i forbindelse med fellesfinansierte prosjekter. Det nærværende samråd mellom de nordiske land må ansees fullt tilstrekkelig for lignende samfinansieringstiltak i fremtiden.

Når det gjelder felles administrasjon av de enkelte lands lån, bør man være oppmerksom på at det allerede er opprettet ko-ordinasjonsorganer gjennom Verdensbankens og OECDs konsultative grupper og konsortier. De tre skandinaviske land deltar således alle i OECDs konsortium for Tyrkia og i Verdensbankens konsultative gruppe for Øst-Afrika. Den mest rasjonelle form for samordning synes fortsatt å være deltagelse i konsortier opprettet for det enkelte mottagerland i stedet for spesielle samordningsorgan på yterlandenes side.

Man vil ellers vise til ulikhetene i de nordiske lands utlånspolitikk. Forslagsstillerne peker på at hvert enkelt av de nordiske land bør »tillförsäkras mycket långtgående styrnings- och kontrollmöjligheter beträffande administrationen av medel som härrör från landet i fråga», og at hvert land »måste kunna genomföra sin politik beträffande lånens tilldelning, ränte- och amortiseringsvillkor, länderval m. m.» Det er vanskelig å se hvorledes en fellesnordisk institusjon drevet etter disse retningslinjer vil kunne bidra til å øke effektiviteten av den nordiske innsats på dette spesielle område.

Oslo, 30. september 1969

For Utenriksministeren:

Johan Cappelen

Ola Dørum

Sverige

SIDA:

Som framgår av Nordek-rapporten (*NU 1969: 1*) vilken refereras i medlemsförslaget, har enighet om ett långtgående nordiskt samarbete inte kunnat nås främst på grund av olikheter i villkoren vid biståndsgivningen genom utvecklingskrediter. Härvid åsyftas i första hand de nordiska ländernas olika inställning och praxis vad avser bindning av upphandling med finansiering av kreditmedel av varor och tjänster från det biståndsgivande landet. Vidare föreligger olikheter i inställningen till frågan om en stark anknytning till ett visst utvecklingsprojekt är den lämpligaste biståndsformen. En sådan stark anknytning har för svenskt vidkommande föregåtts av noggranna utredningar, bl. a. med hjälp av konsulter, av projektets förväntade ekonomiska och sociala effekter samt dess organisatoriska och tekniska aspekter. Härutöver har de nordiska länderna valt olika huvudsakliga mottagariänder för sitt bistånd.

Svenska utvecklingskrediter är som bekant helt obundna vad gäller inköpsland; i princip föreskrivs i alla kreditavtal att upphandling skall ske efter internationell anbudsgivning. Flera krediter har lämnats i samfinansiering med Världsbanken/IDA, varvid upphandlingsreglerna för den svenska krediten anslutit sig till dessa institutioners regler. Det svenska kreditstödet lämnas oftast till specifika investeringsprojekt eller sektorprogram inom ramen för mottagarländernas utvecklingsplaner; en lösare projektanknytning föreligger vad avser tre krediter — s. k. importprogramkrediter — som lämnats till Indien samt en kredit till Turkiet.

De utvecklingskrediter som lämnats av t. ex. Danmark har däremot till övervägande del varit bundna till danska leveranser och har — förutom biståndssyftet — också haft ett exportstimulerande syfte. Projektanknytningen har varit lös.

De ovan relaterade skiljaktigheterna i biståndspolitikerna har medfört att inget samarbete mellan de nordiska länderna i form av »joint financing» har ägt rum. Det bör dock noteras att diskussioner i denna riktning förts och att möjligheterna till samfinansieringar bevakas av biståndsmyndigheterna i de olika nordiska länderna, bl. a. vid kvartalsvisa sammanträden mellan biståndshefarna.

Vad beträffar det föreslagna utökade samarbetet i administrativt avseende — som i detta sammanhang torde innebära alla åtgärder som företas i förberedelseskedet av ett projekt, d. v. s. hela åtgärdsschemat från identifiering av mottagarländernas biståndsbehov till förhandling om avtal, samt vidare administration av ingångna avtal — kan följande anföras.

Förslagsställarna förutsätter, att varje nordiskt land skulle bibehålla möjligheten till långtgående styrning och kontroll vad avser projektförberedelser och kreditadministration i de fall dess egna finansiella bidrag an-

litas. Detta skulle enligt SIDA:s mening skapa svårigheter på det praktiska planet och kraftigt motverka förslaget syfte, nämligen att effektivisera kreditverksamheten. De tjänstemän som skulle handlägga projektfrågor inom utvecklingsbanken skulle sålunda behöva vara underkunniga om de biståndspolitiska strömningar som råder i de olika länderna och hur dessa påverkar de enskilda projekten som förbereds.

Styrelsen har goda erfarenheter av det nordiska samarbetet på biståndsområdet och ser positivt på ett vidgat samarbete inom hela biståndsprogrammet. Styrelsen är beredd att pröva förutsättningarna för olika former av samverkande utvecklingskrediter med de nordiska länderna, eventuellt tillsammans med Världsbanken. Styrelsen finner dock att fördelarna med en nordisk utvecklingsbank i enlighet med förslaget är små i förhållande till de påtagliga nackdelarna och kan därför inte tillstyrka förslaget.

Stockholm den 17 oktober 1969

Ernst Michanek

Lars Kalderén

Sveriges riksbank:

På svensk sida synes de arbetsuppgifter som avses i förslaget fullgöras av styrelsen för internationell utveckling (SIDA) med det undantaget att de med själva betalningarna till utlandet förenade uppgifterna utföres av riksbanken. En överföring på det föreslagna nordiska organet av de banktekniska uppgifter som nu åvilar riksbanken torde icke medföra några svårigheter av teknisk natur. Det bör dock erinras om att förslaget skulle innebära att medel som hålles på konto i riksbanken i avvaktan på överföring till utvecklingsland skulle förvaltas av ett nordiskt organ. Med hänsyn till att riksbanken hittills och även för den tid som kan överblickas har möjlighet att utföra de med utvecklingskrediterna förenade banktekniska uppgifterna inom ramen för en redan existerande organisation med utbyggt samarbete med respektive motparter i kreditavtalen skulle emellertid förslaget för svensk del innebära en kostnadsökning.

Vad så gäller ett överförande till en nordisk institution av andra uppgifter än de rent banktekniska torde egentliga fördelen uppkomma endast om de fyra ländernas politik på området nått en långtgående grad av samordning. I förslaget konstateras att villkoren för krediterna i de nordiska länderna är olikartade liksom att krediternas roll i de olika ländernas biståndsprogram är mycket varierande. Det föreslås därför att varje nordiskt land skall tillförsäkras mycket långtgående styrnings- och kontrollmöjligheter beträffande administrationen av medel som härrör från landet i fråga. Detta måste rimligen innebära att de enskilda länderna trots inrättande av

en nordisk institution måste bibehålla egna administrativa organ som kon-
tinuerligt sysslar med dessa frågor.

Det är med hänsyn härtill osannolikt att några fördelar nu skulle kunna
nås med ett gemensamt organ för utvecklingskrediter och fullmäktige vill
därför för sin del avstyrka att den ifrågasatta utredningen kommer till stånd.

Stockholm den 9 oktober 1969

Å Fullmäktiges vägnar:

Kjell-Olof Feldt

Karin Winberg

Svenska bankföreningen:

Bankföreningen håller för sannolikt att ett nordiskt samarbete i fråga
om administrationen av kreditbiståndet till u-länderna skulle kunna med-
föra arbetsbesparingar och även ge verksamheten större effektivitet. Det
förefaller därför väl befogat med en undersökning av möjligheterna att
åvägabringa ett sådant samarbete. I vilka former samarbetet lämpligen bör
bedrivas torde få närmare övervägas vid den fortsatta utredningen.

Stockholm den 17 september 1969

För Svenska bankföreningen
Dess styrelse

Rune Höglund

Sven Strömberg

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordisk utvecklingsbank. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möte i Stockholm den 2 november 1969 och av utskottet denna dag.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att undersöka möjligheterna för att inrätta ett gemensamt organ för administration av bilaterala utvecklingskrediter. I förslaget framhålls, att även om det för närvarande inte är möjligt att helt samordna den bilaterala biståndspolitiken det bör finnas goda möjligheter att få till stånd samarbete på det administrativa planet. Den bilaterala kreditverksamheten är, enligt förslaget, en speciell bankverksamhet som utövar rent banktekniska insikter kräver tillgång till en omfattande ekonomisk, juridisk och teknisk sakkunskap. Verksamheten förutsätter kontakt med andra finansiella biståndsorgan och liknande samrådsorgan samt regionala banker. I stället för att varje land har sitt eget organ för detta ändamål, borde skapas ett gemensamt organ för att handlägga de fyra ländernas totala bilaterala kreditbistånd. I detta organ borde ettvarit nordiskt land tillförsäkras mycket långtgående styrnings- och kontrollmöjligheter beträffande administrationen av medel som härrör från landet ifråga. Varje land måste kunna genomföra sin politik beträffande lånens tilldelning, räntor och amorteringsvillkor, länderval m. m.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Udenrigsministeriet.
Danske Bankers Fællesrepræsentation.

Finland:

Ministeriet för utrikesärendena.
Finlands bank.
Bankföreningen i Finland.

Norge:

Utenriksdepartementet.

Sverige:

SIDA.

Sveriges riksbank.

Svenska bankföreningen.

Flertalet remissinstanser avstyrker medlemsförslaget. Under erinran om att det för närvarande saknas förutsättningar för en nordisk samordning av den bilaterala biståndspolitiken uttalas tvivel om att det föreslagna nordiska organet skulle medföra administrativa vinster. I stället befaras att en administrativ överbyggnad skulle bli följden. *Udenrigsministeriet* i Danmark konstaterar, att förslaget bygger på antagandet att den bilaterala kreditgivningen är en speciell bankverksamhet, som utöver banktekniska insikter kräver en omfattande ekonomisk, juridisk och teknisk sakkunskap. Erfarenheterna från den danska statslåneverksamheten sägs inte bekräfta detta antagande. Danmark har hittills ingått cirka 30 bilaterala låneavtal till ett samlat belopp av cirka 600 milj. kronor. Administrationen för denna verksamhet har, enligt ministeriet, kunnat ske med en mycket begränsad personal. Medlemsförslaget skulle därför inte innebära någon administrativ besparing. *Utenriksdepartementet* i Norge har, mot bakgrund av olikheterna i de nordiska ländernas utlåningspolitik, svårt att se hur en sannordisk institution enligt de föreslagna riktlinjerna skulle kunna bidra till att öka effektiviteten av den nordiska insatsen på området. *SIDA* understryker olikheterna i villkoren vid biståndsgivningen genom utvecklingskrediter samt framhåller, att det även föreligger olikheter i inställningen till frågan om en stark anknytning till ett visst utvecklingsprojekt är den lämpligaste biståndsformen. Vidare anförs, att det svenska kreditstödet oftast lämnas till specifika investeringsprojekt eller sektorprogram inom ramen för mottagarländernas utvecklingsplaner. De utvecklingskrediter som lämnats av t. ex. Danmark har däremot till övervägande del varit bundna till danska leveranser och har — förutom biståndssyftet — också haft ett exportstimulerande syfte. Projektanknytningen har varit lös. Ett genomförande av förslaget skulle, enligt *SIDA*:s mening, skapa svårigheter på det politiska planet och kraftigt motverka förslagets syfte, nämligen att effektivisera kreditverksamheten. *Sveriges riksbank* uttalar, att banken hittills och även för den tid som kan överblickas har möjlighet att utföra de med utvecklingskrediterna förenade banktekniska uppgifterna inom ramen för en redan existerande organisation med utbyggt samarbete med respektive motparter i kreditavtalen. Förslaget skulle därför för svensk del innebära en kostnadsökning. Vad gäller överförande till en nordisk institution av andra uppgifter än de rent banktekniska torde, enligt riksbanken, egentligen fördelar uppkomma endast om de fyra ländernas politik på området nått en långtgående grad av samordning.

Som skäl för avstyrkande framhålls vidare att det redan existerar flera internationella organisationer för multilateralt utvecklingsbistånd.

Utenriksdepartementet i Norge framhåller, att koordineringsorgan för gemensam administration av enskilda länders lån redan upprättats av världsbanken och OECD:s konsultativa grupper och konsortier. Den mest rationella formen för samordning synes departementet även i fortsättningen vara deltagande i konsortier upprättade för de enskilda mottagarländerna i stället för speciella samordningsorgan på givarländernas sida. Vid långivning i samband med gemensamt finansierade projekt har det i praktiken inte visat sig vara behov för ett särskilt nordiskt administrativt organ. Det nuvarande samarbetet mellan de nordiska länderna får anses fullt tillräckligt för liknande samfinansieringsföretag i framtiden. *Danske Bankers Fællesrepræsentation* konstaterar emellertid, att åtskilligt kan göras redan nu, även om det för närvarande inte är möjligt att helt samordna den bilaterala biståndspolitik. Ett fortlöpande studium av de nordiska ländernas kreditgivning till utvecklingsländerna kunde vara nyttigt med tanke på ett eventuellt framtida samgående.

Finlands bank anför, att om det visar sig önskvärt och möjligt att för enhetliga villkoren för den nordiska biståndsverksamheten, detta sannolikt kan förverkligas inom ramen för redan existerande internationella organ. Banken uttalar emellertid, att frågan om ett gemensamt nordiskt organ eventuellt kan få ökad aktualitet på längre sikt.

Medlemsförslaget tillstyrkes av *Bankföreningen i Finland* och *Svenska bankföreningen*. Den förstnämnda framhåller, att en gemensam administration skulle skapa möjligheter till rationalisering och ett koncentrerat utnyttjande av expertis vid beviljande av krediter. Enhelligare kreditvillkor skulle innebära en positiv utveckling. Med tanke på framtiden är undersökningar och utredningar på sin plats. *Svenska bankföreningen* håller för sannolikt, att ett nordiskt samarbete i fråga om administrationen av kreditbiståndet skulle kunna medföra besparingar.

3. Utskottet

I samband med Nordiska ämbetsmannakommitténs utredning rörande möjligheterna för en utvidgning av det nordiska ekonomiska samarbetet torde ha framkommit, att det för närvarande saknas förutsättningar för en samordning av de nordiska ländernas politik vad gäller bilaterala krediter till utvecklingsländer. Mot bakgrund härav samt under beaktande av de nuvarande olikheterna i de nordiska ländernas utlåningspolitik på detta område betvivlar utskottet att tillskapandet av det föreslagna gemensamma nordiska organet skulle medföra några administrativa vinster. Av remissyttrandena synes framgå, att det nuvarande biståndet på kreditgivningens område administreras rationellt av redan existerande nationella institutioner. Internationellt samarbete på området sker genom de koordineringsorgan

som upprättats av världsbanken och OECD. Utskottet, som sålunda avstyrker medlemsförslaget, vill emellertid framhålla att frågan bör tas upp till förnyad prövning om förutsättningar i framtiden uppkommer för en samordning av de nordiska ländernas bilaterala kreditverksamhet.

Utskottet föreslår,

att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 4 november 1969

Trygve Bratteli

(Tf. förman)

Rolf Eliasson

Kuuno Honkonen

Sture Palm

Eino Sirén

Henry Christensen

Torbjörn Fälldin

Jens Otto Krag

Grethe Philip

Ib Stetter

V. J. Sukselainen

Ragnar Christiansen

Gunnar Garbo

Bertil Ohlin

Juha Rihtniemi

Sven Stray

Medlemsförslag

om stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna

(Väckt av Ingemar Mundebo, Bertil Ohlin och Juha Rihniemi)

Under de senaste åren har vid flera tillfällen kunnat konstateras ett mera positivt intresse än tidigare för att industriländerna främjar privata investeringar i u-länderna under förutsättning att värdländerna själva bedömer investeringarna bli av bestående värde för deras utveckling. Grundandet av sådana företag medför i regel en för det mottagande landet betydelsefull ökning av den tekniska och företagsekonomiska kunskapen och erfarenheten, vilken tillsammans med kapitaltillförseln påskyndar de ekonomiska framstegen. De fyra stora givarländerna USA, Västtyskland, Storbritannien och Frankrike men även mindre länder såsom t. ex. Nederländerna har vidtagit eller förbereder investeringsstimulerande åtgärder.

Hur kapitalförsörjningen skall ordnas blir en huvudfråga, så snart ett enskilt företag överväger investeringar i u-länderna. Ett underlätande av kapitalförsörjningen får starkt investeringsstimulerande effekt. Möjligheterna för företaget att erhålla lån till förmånliga villkor är nämligen ofta en väsentlig förutsättning för dess beslut om investeringar i u-land. I många fall erfordras därutöver även att riskvilligt insatskapital ställes till förfogande utifrån.

Inställningen i de nordiska länderna har hittills varit tämligen återhållsam när det gäller statlig stimulans för att främja insatser av landets enskilda i u-länderna. Psykologiskt och politiskt har hinder mött för en verksamhet, som lätt kan uppfattas som stödåtgärder åt det egna landets företag. Multinationella arrangemang kan i många lägen vara att föredraga. Naturligt ter sig från dessa utgångspunkter att de nordiska länderna går samman för att göra det möjligt för industri och andra i våra länder att starta företagsamhet i utvecklingsländer som önskar stöd i denna form. Planer i denna riktning har övervägts inom ramen för Nordek-förhandlingarna.

Det torde finnas goda förutsättningar för ett nordiskt samarbete inom området för kapitalförsörjning och investeringsförberedelser. Förebilder kan hämtas från institutioner för detta ändamål främst i Storbritannien och Västtyskland samt i viss mån Nederländerna. Det torde vara möjligt att upprätta en motsvarande gemensam nordisk institution för stimulans av enskilda nordiska företags investeringar i u-länderna. Institutionens uppgift skulle vara *dels* att ge eller förmedla lån, i vissa fall på särskilt förmån-

liga villkor, för investeringar i u-länderna, dels att direkt deltaga genom teckning av andelar i bolag, som bildas t. ex. för joint ventures i u-länderna. Institutionen skulle vidare aktivt medverka för att sprida informationer om investeringsmöjligheter i u-länderna samt bistå vid förberedande undersökningar m. m.

Den nordiska institutionen bör ha ställning som självständig juridisk person med staterna Danmark, Finland, Norge och Sverige som huvudägare. Näringslivet i Norden bör dessutom inbjudas att teckna andelar. Utlåningsverksamheten bör finansieras genom upptagande av statsgaranterade lån på öppna marknaden såväl inom som utom de nordiska länderna. En av grundprinciperna för institutionens verksamhet måste vara full likställdhet i behandlingen av ansökningar från nordiska företag oavsett deras nationella tillhörighet.

Vid en utredning av frågan bör närmare övervägas bl. a. storleken av institutionens eget kapital, dess ledning och säte samt huvudprinciperna för institutionens verksamhet och regeringarnas inflytande häröver.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för upprättande av en gemensam institution med uppgift att stimulera nordiska företags investeringar i utvecklingsländerna.

Stockholm och Helsingfors den 5 juni 1969

Ingemar Mundebo

Bertil Ohlin

Juha Rihniemi

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

I modsætning til de øvrige nordiske lande har Danmark en eksisterende ordning til direkte fremme af private investeringer i udviklingslandene, idet der med henblik herpå ved lov nr. 293 af 7. juni 1967 oprettedes en fond med betegnelsen »Industrialiseringsfonden for udviklingslandene«.

Fonden er en selvejende institution, hvis midler tilvejebringes ved overførsel af en andel af nettotoldindtægterne af kaffeprodukter. Der er i loven åbnet mulighed for, at fonden desuden kan modtage bidrag fra erhvervsorganisationer, enkeltpersoner og private. Dens formål er at yde støtte til danske investeringer i udviklingslandene igennem aktietegning, långivning, ydelse af garantier og finansiering af undersøgelser vedrørende investeringsmuligheder med videre. Fonden skal først og fremmest være igangsættende ved etablering af virksomheder med dansk kapital i udviklingslandene, og det er tanken, at fonden skal trække sig ud af de pågældende foretagender på et tidspunkt, hvor disse normalt vil have nået en vis økonomisk stabilitet. Ud over sit hovedformål søger fonden at virke som et serviceorgan for dansk industri vedrørende investeringsmuligheder i u-lande.

Som det vil fremgå, er der mange lighedspunkter mellem den danske industrialiseringsfond og den i medlemsforslaget skitserede nordiske institution, idet der navnlig i begge tilfælde er tale om fonds, som — sammen med private interessenter — skal deltage med risikovillig kapital ved etablering af nye virksomheder i udviklingslandene. Den foreslåede institution adskiller sig dog fra industrialiseringsfonden ved at kunne deltage i investeringer i andre sektorer end industrisektoren. Endvidere skal industrialiseringsfonden — under skyldig hensyntagen til udviklingslandenes interesse — virke efter forretningsmæssige principper, medens den foreslåede nordiske institution tænkes bl. a. at skulle kunne yde lån på særlig gunstige vilkår. Desuden synes medlemsforslaget ikke at tilsigte, at den nordiske fond — således som det er tilfældet for industrialiseringsfonden — skal være revolverende. Den danske ordning forudsætter, at fonden trækker sig ud, efter at foretagenderne har opnået økonomisk stabilitet.

Årsagen til, at Danmark som det første og hidtil eneste nordiske land har etableret en national ordning for fremme af private investeringer i udvik-

lingslandene, er navnlig, at de danske private investeringer i udviklingslandene hidtil har ligget på et særdeles lavt og stagnerende niveau sammenlignet med andre lande, herunder de nordiske.

Den danske industrialiseringsfond har nu virket i et års tid, og en række sager er i øjeblikket under behandling. Der er således afgivet bindende tilsagn til enkelte danske virksomheder om medvirken til projekter i udviklingslandene, og hos adskillige virksomheder er der skabt forventning om, at fonden — såfremt visse nærmere krav opfyldes — vil kunne stille kapital til rådighed.

Medens fonden således har indvundet en del erfaringer, der vil kunne stilles til rådighed for de øvrige nordiske lande, og medens et nært samarbejde mellem fonden og eventuelle andre nationale nordiske organer vil være nærliggende, må man af hensyn til kontinuiteten i industrialiseringsfondens virksomhed nære nogen betænkelighed ved tanken om oprettelsen af et fælles organ, såfremt dette måtte medføre, at fonden skulle nedlægges.

Hertil kommer, at man fra dansk side ved oprettelsen af fonden har tilset at skabe særlige incitamentter til en udvidelse af dansk industris investeringer i udviklingslandene, idet de danske investeringers ringe omfang synes at indicere, at der i Danmark foreligger et ganske specielt behov for incitamentter af denne art.

Som en fordel ved en fællesnordisk institution nævnes i medlemsforslaget, at den i mindre grad end en national institution vil blive angrebet som en støtteforanstaltning til landets egen industri. Medens selve synspunktet formentlig har gyldighed for lande, hvis industri allerede i betydeligt omfang har foretaget investeringer i udviklingslandene, har der ikke i Danmark fra politisk eller anden side været rettet indvendinger af denne art imod industrialiseringsfondens oprettelse eller virke.

På den anden side må det erkendes, at der i takt med det forøgede nordiske samarbejde, herunder også dannelsen af skandinaviske industrielle konsortier kan opstå behov for en fælles-nordisk indsats, for så vidt angår investeringsvirksomhed i udviklingslandene.

Sammenfattende finder udenrigsministeriet, at oprettelsen af en fællesnordisk institution til fremme af private investeringer i udviklingslandene kan bidrage til at fremme sådanne investeringer, hvis den supplerer de bestræbelser, der allerede er i gang. Man vil endvidere mene, at forslaget bør afvente den endelige afgørelse om Nordek-planen. Hvis denne plan realiseres, bør det foreliggende forslag indgå i de undersøgelser, der skal foretages af mulighederne for et nærmere nordisk samarbejde om finansiel bistand.

København, den 8. september 1969

P. m. v.

Jens Christensen

F i n l a n d**Ministeriet för utrikesärendena:**

Ur handelspolitisk och u-landspolitisk synpunkt bör man naturligtvis understöda tanken på att statsmakten stöder till u-länderna riktade investeringsintressen i Finland, eftersom under dessa omständigheter risken är större än vanligt och leveransvillkoren ovanligt gynnsamma ur mottagarlandets synpunkt. Å andra sidan är kontinuiteten i u-ländernas ekonomiska och industriella utveckling i hög grad avhängig av utländsk kapitalimport till dessa länder. En investering i u-länderna låter sig emellertid i allmänhet endast göras om fördelaktiga krediter står till buds. Statsmaktens stöd är nödvändigt för att de finländska företagen skall kunna konkurrera med företagen i de stora västliga industriländerna speciellt om villkoren för de krediter, som ansluter sig till projekt som u-länderna anhållit om. OECD:s u-hjälpskommitté (DAC), vilken Finland emellertid ej tillhör, har även år 1965 och 1969 godkänt rekommendationer angående villkoren för krediter till u-länderna, som är i den grad fördelaktiga för kreditmottagaren, att den privata sektorn i Finland ej har förmått bevilja leveranskrediter med dylika villkor.

De svårigheter, som ansluter sig till investeringsexporten till u-länderna, har man i Finland, liksom i övriga nordiska länder, strävat att underlätta genom exportkredit- och exportgarantiarrangemang och man har även i Finland planer på upprättande av ett speciellt utvecklingskreditsystem. De nordiska exportkredit- och exportgarantiinstituterna har veterligen redan under en längre tid samarbetat. De finländska företagens möjligheter till investeringar i u-länderna skulle otvivelaktigt ökas betydligt, om en samnordisk investeringsinstitution enligt det aktuella förslaget kunde förverkligas. Eftersom planer, vilka nära berör denna fråga, för tillfället är föremål även för Nordek-diskussioner, torde det vara skäl att i detta skede överväga om det ej skulle vara mest ändamålsenligt att först erfara vilket resultat Nordek-underhandlingarna kommer att leda till, innan man skrider till separata underhandlingar med sikte på planens förverkligande.

Helsingfors den 23 oktober 1969

Pentti Unsivirta

Avdelningschef

Jyrki Aimonen

Byråsekreterare

Finlands bank:

Inledningsvis bör det konstateras, att volymen av privata investeringar från Finland till utvecklingsländerna hittills varit anspråkslös såväl i absoluta tal som i relation till vårt totala utvecklingsbistånd. Då det gäller att vidareutveckla vår biståndsverksamhet finns det en del valuta- och betalningsbalanspolitiska skäl, som talar för att en större andel i framtiden kunde ske i form av direkta finländska investeringar. I den mån den föreslagna nordiska institutionen verksamt kan bidra till att stimulera en ändamålsenlig utveckling av finländska investeringar i u-länderna, finner banken förslaget värt en grundligare utredning.

I förslaget nämnes även att planer av ifrågavarande slag har övervägts inom ramen för Nordek-förhandlingarna. Enligt bankens uppfattning är det föreslagna arrangemanget en sådan form av nordisk ekonomisk och handelspolitisk samverkan gentemot yttrevärlden, som väl rimmar med Nordek-planens målsättning. Av denna anledning, och i synnerhet med tanke på de föreslagna metoderna för finansieringen av institutionens verksamhet bl. a. genom statsgaranterade lån på de nordiska kapitalmarknaderna, finner banken emellertid att förslaget lämpligast kunde upptas till behandling först sedan större klarhet uppstått beträffande möjligheterna att förverkliga det finansiella samarbete och den liberalisering av kapitalrörelserna som Nordek-planen förutsätter.

Helsingfors den 30 september 1969

Finlands bank

Jouko J. Voutilainen

Gustav Mattson

Finlands industriförbund¹:

De finska industriföretagens i och för sig synnerligen anspråkslösa utländska investeringsverksamhet har hittills främst varit inriktad på europeiska länder, närmast Skandinavien, samt andra industriländer. Privata investeringar har endast i ett fåtal fall riktats till utvecklingsländerna. En inskränkande faktor har uppenbarligen varit det faktum att till investeringar i utvecklingsländer ansluter sig utom en ekonomisk risk, som är större än vanligt, också en betydande politisk risk.

Då de finska liksom också de andra nordiska industriföretagen är verkamma i länder, vilka inte tyngs av belastning från kolonisationstiden och

¹ *Uttalandet översatt från finska.*

inte heller tillhör stormakterna, har de bättre än medelgoda förutsättningar att framgångsrikt bedriva industriell verksamhet i utvecklingsländerna. Ett uppsving av företagens till utvecklingsländerna riktade investeringsverksamhet förutsätter dock förutom möjligheter att erhålla lån på lämpliga villkor skapandet av ett garantisystem för politiska risker.

Å andra sidan visar utredningarna att vår industris behov att investera i hemlandet under nästa årtionde är synnerligen stort och att finansieringsmöjligheterna är begränsade. Sålunda får anskaffandet av lån för investeringar i utvecklingsländerna inte bli en belastning för industrins investeringsverksamhet i det egna landet.

Industriförbundet understöder den i Nordiska rådet föreslagna rekommendationen att utreda möjligheterna att grunda ett sammordiskt organ för stimulering av företagens investeringar i utvecklingsländerna. Förbundet förutsätter dock att man i utredningsarbetet tar i beaktande att anskaffningen av lånemedel för sagda ändamål inte får bli en belastning för industrins inhemska investeringsverksamhet. Samtidigt föreslår förbundet, att utredningsarbetet även skulle omfatta skapandet av ett garantisystem för politiska risker.

Helsingfors den 1 oktober 1969

Finlands industriförbund

Kaarlo Larna

Bankföreningen i Finland:

Vid sidan av det direkta understödet åt u-länderna har konstaterats, att investeringar som gjorts av olika företag med följande av affärsverksamhetsprinciper påskyndar u-ländernas ekonomiska tillväxt. Detta naturligtvis under förutsättning att den som investerar håller i minnet de utvecklingspolitiska kraven och att företagen inte söker styra ifrågasvarande länders förhållanden med tanke på sin egen affärsvinst på kort sikt utan med en lönsamhetskalkyl på lång sikt som grund.

Företagens investeringar i u-länderna har tidvis väckt livlig politisk diskussion. Inställningen till dessa investeringar har i allmänhet varit positiv och de anses i vissa avseenden ha karaktär av u-landsbistånd.

De nordiska länderna har haft vissa gemensamma u-biståndsprojekt och då det ekonomiska arbetet utvecklas kommer en sådan verksamhet otvivelaktigt att utvidgas. En utveckling i denna riktning är positiv. De nordiska länderna representerar vart för sig mycket begränsade ekonomiska resurser, men tillsammans utgör dessa en betydande faktor.

Såvida u-biståndet med statliga medel blir enhetligare och allt oftare sköts inom ramen för gemensamma projekt är det naturligt att också ut-

veckla samarbetet i fråga om investeringarna. En utredning, som efterlyses i förslaget, är därför enligt vår mening på sin plats.

Helsingfors den 9 september 1969

Bankföreningen i Finland

Raimo Ilaskivi

Antero Eerikäinen

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Etter å ha forelagt saken for Handelsdepartementet, Direktoratet for utviklingshjelp og Norges industriforbunds og Norges eksportråds felles utvalg for industrielt samarbeid med utviklingslandene vil Utenriksdepartementet uttale seg som følger.

Det er fra norsk side i prinsippet ikke noe å innvende mot forslaget.

Spørsmålet om opprettelse av en felles institusjon for stimulering av private investeringer i utviklingsland reiser imidlertid en rekke problemer som bør sees i nær sammenheng med hele den offentlige bistandspolitik. Spørsmålet vil også vanskelig kunne vurderes isolert fra det generelle nordiske samarbeid på det økonomiske område.

Det kan på denne bakgrunn synes naturlig at den foreslåtte undersøkelse eventuelt inngår som et ledd i den utredning av mulighetene for nærmere samarbeid om de nordiske lands finansielle bistand til utviklingslandene som er anbefalt iverksatt i rapporten fra Det nordiske embetsmannsutvalg. I tilknytning til forslaget henledes oppmerksomheten på betydningen av å oppnå mest mulig ensartede retningslinjer når det gjelder samarbeidet mellom de offentlige myndigheter og næringslivet og de forskjellige former for støtte til private investeringer i utviklingsland.

I Norge og andre av de nordiske land arbeides det med nye tiltak med sikte på stimulering av slike investeringer, og det kan derfor synes hensiktsmessig å vente med å ta standpunkt til forslaget til man har vunnet større erfaring med de nasjonale ordninger.

På norsk side inngår som kjent en ordning med statsgaranti på særlige vilkår ved utførsel til og investering i utviklingsland i Garanti-instituttet for eksportkredits virksomhet. Forøvrig ytes det statlig støtte til private forinvesteringsundersøkelser i utviklingsland, og det er adgang til å bidra til finansieringen av grunnlagsinvesteringer i tilknytning til norske firmaers etablering i utviklingsland. Det er videre hensikten å utrede behovet for kredittmidler til finansiering av private investeringer. Det kan i denne forbindelse vises til den innstilling som i juni 1966 ble avgitt av Det nordiske investeringsgarantiutvalg, som konkluderte med at utvalget ikke fant å

burde foreslå opprettet et nordisk investeringsgaranti-institutt, men anbefalte etableringen av et samarbeidsorgan på dette område.

Under henvisning til det som er anført ovenfor, antas at det for tiden neppe vil være formålstjenlig å iverksette en særskilt undersøkelse av mulighetene for opprettelse av en felles nordisk institusjon for stimulering av private investeringer i utviklingsland.

Oslo, 30. september 1969

For Utenriksministeren:

Johan Cappelen

Ola Dørum

S v e r i g e

SIDA:

Institutionen föreslås bli etablerad med danska, finska, norska och svenska staterna som delägare och med möjlighet för ländernas näringsliv att teckna andelar. Bland uppgifterna skulle främst ingå att ge eller förmedla lån, att teckna andelar (t. ex. i s. k. joint ventures), att sprida information om investeringsmöjligheter i u-länderna samt att bistå vid förberedande undersökningar. Utlåningsverksamheten skulle finansieras genom upptagande av statsgaranterade lån inom och utom Norden.

När frågan om gemensamma åtgärder att stimulera privat verksamhet i u-länderna berördes vid Nordek-förhandlingarna, framkom bl. a. att de nationella arrangemangen med motsvarande syften hittills omfattar investeringsgarantisystem i Norge, Danmark och Sverige samt den av kaffetullar finansierade s. k. Industrialiseringsfonden i Danmark. I Norge prövades under denna tid möjligheterna för andra former av statligt stöd till privata u-landsinvesteringar.

Ett av skälen till att flera nordiska länder inrättat nationella investeringsgarantisystem har varit att försöken att åstadkomma motsvarande arrangemang på multilateral bas ej varit framgångsrika. Dock har de nordiska länderna länge medverkat i ett multilateralt institut för främjande av privata u-landsinvesteringar, nämligen Världsbanksgruppens »International Finance Corporation» (IFC), som bl. a. genom lån och aktieinvesteringar skall stimulera privata u-landsinvesteringar på industrins område. Dess verksamhet har varit förhållandevis begränsad men ändå omfattat flera fall av samverkan med svenska industriföretag.

Även om en rad u-länder i skilda internationella organ uttalat önskemål att erhålla ökade utländska privata investeringar, kan det sägas att ytterligare empiriska studier och forskning kring effekter av olika slag av utländska privata u-landsinvesteringar vore önskvärda för att erhålla bättre

underlag för prövning av de olika investeringstypernas utvecklingseffekter.

Sådan forskning pågår för närvarande, bl. a. inom FN:s ram. Ytterligare underlag kan erhållas genom erfarenheter från de system att främja privata u-landsinvesteringar som för närvarande är i bruk i en rad industriländer och från nationella arrangemang i olika u-länder.

Den danska industrialiseringsfondens operativa verksamhet har relativt nyligen inletts. För svenskt vidkommande kan erfarenheter främst vinnas från det etablerade investeringsgarantisystem som ännu ej vunnit praktisk tillämpning. Oberoende av de tekniska och politiska svårigheter som skulle kunna uppstå vid försök att nu upprätta ett institut på nordisk bas för främjande av privata u-landsinvesteringar finns, enligt styrelsens mening, skäl att avvakta något mer omfattande erfarenheter från hittillsvarande nordiska stimulansåtgärder på nationell bas.

En indikation på administrativa och politiska problem som kan framkomma vid en eventuell framtida prövning av nordisk samverkan i medlemsförslagets anda kan erhållas genom jämförelse mellan konstruktion och angivna syften för nu existerande investeringsgarantisystem i de nordiska länderna. Sålunda avspeglar det svenska systemet bl. a. mera långtgående ambitioner avseende prövning och värdering av utvecklingseffekter av de investeringar och projekt för vilka garantiansökan inges. Vidare saknar de norska och danska systemen den länderbegränsning som gäller för dess svenska motsvarighet.

SIDA:s sammanfattande bedömning av medlemsförslaget är att frågan om nordisk samverkan på det aktuella området bättre torde kunna prövas sedan de berörda länderna samlat ytterligare erfarenheter från sina existerande nationella arrangemang för att på olika vägar stödja sådana utvecklingsfrämjande investeringar som kan komma till stånd genom ländernas näringsliv.

Stockholm den 17 oktober 1969

Ernst Michanek

Lars Kalderén

Sveriges riksbank:

Enligt förslaget skulle institutionens uppgift bli att ge eller förmedla lån, i vissa fall på särskilt förmånliga villkor, för investeringar i utvecklingsländerna och att direkt delta genom teckning av andelar i bolag som bildas t. ex. för joint ventures i utvecklingsländerna. Institutionen skulle vidare aktivt medverka för att sprida informationer om investeringsmöjligheter i utvecklingsländerna samt bistå vid förberedande undersökningar.

Institutionen skulle bildas som självständig juridisk person med de nordiska staterna som huvudägare. Näringslivet i Norden skulle inbjudas att teckna andelar. Institutionens utlåning skulle finansieras genom statsgaranterad upplåning såväl inom som utom Norden.

Fullmäktige utgår från att kostnaderna för den föreslagna institutionens verksamhet skulle för svenska statens del få täckas med de medel, som står till förfogande för Sveriges bistånd till utvecklingsländer. Sådana kostnader skulle uppstå på grund av marginaler mellan upp- och utlåningsräntor samt för andelsteckning i bolag och förberedande undersökningar rörande investeringar.

Vad det här gäller är alltså en avvägning mellan olika former för svenskt bistånd till utvecklingsländer och ett ställningstagande till förslaget kan därför icke enbart baseras på om den nya formen för bistånd i och för sig är värdefull. Ett system av här förutsedd karaktär måste givetvis ansluta sig till de allmänna målen för den svenska biståndspolitik. Bedömningen skulle därmed i första hand gälla vilken grad av utvecklingseffekt som skulle nås genom det nya systemet i jämförelse med redan existerande biståndsinsatser.

Enskilda företags investeringar såväl i industriländer som i utvecklingsländer torde baseras på sådana överväganden som den direkta avkastningens storlek, behovet att expandera samt önskan att undvika höga importtullar för företagets produkter. Normalt torde dessa strävanden icke garantera att direktinvesteringen får en skäligen utvecklingsfrämjande effekt. Biståndsinsatser på detta område synes därför icke kunna ges någon prioriterad ställning vid avvägningen mellan olika typer av svenska biståndsinsatser. Det måste samtidigt beaktas att vissa åtgärder redan vidtagits på svensk sida i syfte att bidra till etablering av privat företagsamhet i u-länderna nämligen genom det system med bilaterala investeringsgarantier som tillkom under 1968. Detta system förutsätter att garantier endast lämnas för investeringar som faller inom ramen för principerna för svensk biståndsgivning. Bland annat innebär detta att investeringen har en erforderlig utvecklingsfrämjande effekt enligt vederbörande svenska myndighets bedömande. Systemet har ännu icke varit i kraft tillräckligt länge för att man skall kunna bedöma dess betydelse eller ens i vilken grad det kan anses föreligga potentiella projekt som uppfyller nyssnämnda kriterier. Enligt fullmäktiges mening bör därför det nya systemet i varje fall icke övervägas förrän närmare erfarenhet nåtts beträffande utnyttjandet av systemet med investeringsgarantier.

Enligt principerna för den svenska biståndspolitik skall den finansiella hjälpen lämnas obunden med avseende på leverantörsländ. Denna princip synes även förslagsställarna ansluta sig till genom sin uppfattning att multinationella arrangemang kan vara att föredraga i många lägen då psykologiskt och politiskt hinder mött för en verksamhet, som lätt kan

uppfattas som stödåtgärder åt det egna landets företag. Därest man helt ansluter sig till principen om obunden hjälp skulle emellertid en institution för nordiska företag icke vara adekvat utan endast helt multilaterala arrangemang på området böra ifrågakomma. Det bör därvid erinras om att en kanalisering av bistånd till utvecklingsländer i de former som det föreslagna nya systemet förutser sker genom världsbanksgruppen, särskilt internationella finansieringsbolaget (IFC).

Under återopande av vad som ovan anförts vill fullmäktige för sin del avstyrka att den föreslagna utredningen i frågan kommer till stånd.

Protokollsutdrag i ärendet bifogas (*se Bihang*).

Stockholm den 9 oktober 1969

Å Fullmäktiges vägnar:

Kjell-Olof Feldt

Karin Winberg

BIHANG

Utdrag av protokoll hos fullmäktige i riksbanken den 9 oktober 1969

Närvarande: Ordföranden herr Feldt, vice ordföranden herr Wårnberg, herr Åsbrink, herr Holmberg, herr Nilsson.

§ 1. Genom remiss den 8 juli 1969 hade Nordiska rådets presidium be-
rett riksbanken tillfälle att avge yttrande över av medlemmar hos rådet
väckt förslag om stimulerande av privata investeringar i utvecklingslän-
derna.

Före dagens sammanträde hade medlemsförslaget jämte ett av direk-
tionen tillstyrkt förslag till yttrande i ärendet tillställts fullmäktiges leda-
möter.

Fullmäktige beslöt, med godkännande av direktionens förslag, att avge
yttrande av den lydelse registratoret utvisar.

Mot beslutet reserverade sig *herr Holmberg*, som ansåg att sista stycket
i remissyttrandet bort ha följande lydelse:

»Tekniska invändningar kan sålunda anföras gentemot det framförda
förslaget. Med hänsyn till behovet av ett mer utvecklat samarbete på bi-
ståndsområdet de nordiska länderna emellan bör emellertid den framförda
lankegången inte utan vidare avvisas utan infogas i de förhandlingar om ett
utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete, som för närvarande pågår. Den
nordiska ämbetsmannakommittén, som i sin preliminära rapport 1969 be-
rört utvecklingsbiståndet, bör därför upptaga förslaget till behandling.»

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Ur protokollet:

Karin Winberg

Kommerskollegium:

Frågan om en närmare nordisk samverkan för stimulerande av privata investeringar i u-länderna har ej särskilt behandlats i traktatutkastet om upprättande av en organisation för nordiskt ekonomiskt samarbete. Frågan kan möjligen vara berörd i traktatutkastets kapitel 17, art. 1, enligt vilken de fördragsslutande parterna skall fortsätta att bygga ut samarbetet om utvecklingsbistånd bl. a. på de kommersiella områdena.

Med upprättande av en organisation för nordiskt ekonomiskt samarbete anser kollegiet det vara naturligt att den i remissen avsedda frågan behandlas inom ramen för denna organisations verksamhet.

Stockholm den 30 september 1969

O. Lindqvist

L. Masreliez

Exportkreditnämnden:

EKN:s uppgifter i samband med investeringar i u-land inskränker sig till administration av det system för investeringsgarantier som nyligen tillskapat. — Dessa garantier avses bidra till ökade privata investeringar i vissa u-länder (värdländer) genom att minska investerarens risker för förlust på investeringen till följd av vissa händelser av politisk natur, t. ex. förstatligande av den investerade egendomen utan tillräcklig ersättning, skador vid krig och hinder för transferering av valuta. Förluster som är hänförliga till det kommersiella området täcks sålunda inte. Inte heller avser garantin andra förluster som kan anses innefattade i sedvanlig företagar-risk, t. ex. åtgärder av värdlandets myndigheter av övervägande reglerande eller beskattningsmässig natur med allmän gillighet. — Som förutsättning för garanti är bl. a. uppställda särskilda krav på investeringens utvecklingsfrämjande natur och på skötseln av företaget i värdlandet i vad avser anställnings- och arbetsvillkor och inställning till fackföreningsverksamhet inom företaget. — Garanti kan f. n. ifrågakomma för investeringar i Botswana, Etiopien, Indien, Kenya, Lesotho, Pakistan, Sudan, Swaziland, Tanzania, Tunisien och Zambia. — Garanti får endast beviljas den som är verksam som företagare i Sverige och investeringen skall även i övrigt ha anknytning till Sverige.

I det remitterade förslaget beröres inte frågan om de risker för ekonomiska förluster som är förbundna med den tilltänkta nordiska instituti-
onens deltagande i investeringar i u-länder. EKN förutsätter att detta pro-

blem, som synes vara av stor betydelse, närmare klarlägges i en eventuell utredning om den ifrågasatta verksamheten.

Stockholm den 6 oktober 1969

Exportkreditnämnden

Bertil Swärd

P. G. Wennersten

Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund:

Organisationerna har i åtskilliga sammanhang understrukit vikten av att de resurser i fråga om kapital och kunnande, som finns inom den privata sektorn, bättre utnyttjas i syfte att främja den ekonomiska och sociala utvecklingen i u-länderna. För att underlätta mobiliseringen av dessa resurser och deras kanalisering till utvecklingsländerna behövs olika stimulerande åtgärder från det allmännas sida. Bland sådana åtgärder märks statliga investeringsgarantier, skattelättnader, närmare samarbete mellan biståndsmyndigheter och näringsliv m. m. Åtgärder för att underlätta finansieringen av privata investeringar i u-länderna hör också till kategorin av s. k. kommersiellt bistånd.

Såsom framhålls i medlemsförslaget har många industriländer på egen hand genomfört åtgärder av nu nämnd natur för att stimulera sina företag till investeringar i u-länderna. Detta gäller också finansieringsunderlättande åtgärder. Bland de nordiska länderna är det dock veterligen endast Danmark som ännu så länge beträtt den sistnämnda vägen att stimulera företagets u-landsinsatser. Det har skett genom inrättande för ett par år sedan av den s. k. industrialiseringsfonden för utvecklingsländerna, vilken finansieras medelst avsättning av en del av de genom kaffetullen inflytande intäkterna.

Finansieringsunderlättande åtgärder torde vara bland de mer effektiva formerna för statsingripande, om man från myndigheternas sida önskar bidra till ett ökat flöde av privata investeringar till u-länderna. I de olika framställningar och förslag som organisationerna gjort under senare år om investeringsstimulerande åtgärder från statens sida har därför också önskemål om sådana åtgärder brukat ingå. Ifrågavarande framställningar har närmast tagit sikte på nationella svenska åtgärder. Men organisationerna har inget att invända mot en utredning om möjligheterna att upprätta en gemensam nordisk institution med uppgift att stimulera nordiska företags investeringar i u-länderna medelst långivning eller direkt deltagande med riskkapital. En sådan institution kunde tvärtom bli ett värdefullt instrument inte bara för stimulans av nordiska privata investeringar i u-länderna utan också för det närmare samarbete mellan de nordiska länderna på bl. a. den kommersiella

biståndsgivningens område varom talas i kapitel 17 av utkastet till traktat om upprättande av organisationen för nordiskt ekonomiskt samarbete. Vi får därför tillstyrka medlemsförslaget.

Stockholm den 1 oktober 1969

Sveriges allmänna exportförening
Göran Engblom
Jan Frykholm

Sveriges industriförbund
Sven Dahlman
Helge Berg

Svenska bankföreningen:

Bankföreningen vill framhålla att ett ökande behov föreligger att lösa finansieringsproblem i samband med privata investeringar i u-länderna. Detta har haft till följd att man bl. a. i Holland och Danmark nyligen tillskapat fonder med detta syfte. Behov av liknande finansieringsformer föreligger också i Sverige och en utredning pågår sedan någon tid inom bankerna för att uppskatta storleken och arten av detta behov och föreslå de erforderliga formerna för att möta det. Bankföreningen ställer sig med hänsyn till bl. a. tillskapandet av den danska industrialiseringsfonden tveksam till angelägenheten att lösa problemet på nordisk basis.

Stockholm den 3 oktober 1969

För Svenska bankföreningen

Dess styrelse:

Sven Strömberg

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna. Medlemsförslaget har behandlats av ekonomiska utskottets niomannakommitté vid dess möte i Stockholm den 2 november 1969 och av utskottet denna dag.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för upprättande av en gemensam institution med uppgift att stimulera nordiska företags investeringar i utvecklingsländerna. I förslaget framhålls, att inställningen i de nordiska länderna hittills varit tämligen återhållsam,

när det gällt ställig stimulans för att främja insatser av landets enskilda i u-länderna. Psykologiskt och politiskt har hinder mött för en verksamhet, som lätt kan uppfattas som stödåtgärder åt det egna landets företag. Då multilaterala arrangemang i många lägen kan vara att föredraga, ter det sig för förslagsställarna naturligt att de nordiska länderna går samman och upprättar en gemensam nordisk institution för stimulans av enskilda nordiska företags investeringar i u-länderna. Institutionens uppgift skulle vara dels att ge eller förmedla lån, i vissa fall på särskilt förmånliga villkor, för investeringar i u-länderna, dels att direkt deltaga genom teckning av andelar i bolag, sprida informationer om investeringsmöjligheter i u-länderna samt bistå vid förberedande undersökningar m. m. Institutionen borde vara en självständig juridisk person med staterna Danmark, Finland, Norge och Sverige som huvudägare. Näringslivet borde inbjudas att teckna andelar. Utlåningsverksamheten borde finansieras genom upptagande av statsgaranterade lån på öppna marknaden såväl inom som utom de nordiska länderna. Grundprinciperna för institutionens verksamhet måste enligt förslaget vara full likställighet i behandlingen av ansökningar från nordiska företag oavsett deras nationella tillhörighet.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Udenrigsministeriet.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.
Finlands bank.
Finlands industriförbund.
Bankföreningen i Finland.

Norge

Utenriksdepartementet.

Sverige

SIDA.
Sveriges riksbank.
Kommerskollegium.
Exportkreditnämnden.
Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund.
Svenska bankföreningen.

Medlemsförslaget tillstyrks av *Finlands industriförbund* och *Bankföreningen* i Finland. Finlands industriförbund framhåller emellertid, att anskaffandet av lån för investeringar i utvecklingsländerna inte får bli en be-

lastning för industrins investeringsverksamhet i det egna landet. Bankförningen i Finland uttalar, att — såvida u-landsbiståndet med statliga medel blir enhetligare och allt oftare sköts inom ramen för gemensamma projekt — det är naturligt att också utveckla samarbetet i fråga om investeringarna.

Flera remissinstanser är i princip positiva men anser att frågan bör tas upp i samband med den utredning av möjligheterna för ett närmare samarbete om de nordiska ländernas finansiella bistånd till utvecklingsländerna som anbefalles i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport. Dylika synpunkter framföres av *udenrigsministeriet*, *ministeriet för utrikesärendena*, *Finlands bank*, *Utenriksdepartementet* samt *kommerskollegium*.

Några remissinstanser påtalar, att nationella system för att främja investeringar i utvecklingsländerna relativt nyligen införts i Danmark, Norge och Sverige och att man bör skaffa sig mer erfarenhet härav innan man överväger ett nordiskt arrangemang. *Udenrigsministeriet* uttalar sålunda, att i Danmark år 1967 upprättades en fond med namnet Industrialiseringsfonden för utvecklingsländerna. Fonden är en självvägande institution, vars medel erhålles genom överföring av en andel av nettotullintäkterna på kaffe-produkter. Det finns även möjlighet för näringsorganisationer samt enskilda att lämna bidrag. Fondens uppgifter är att stödja danska investeringar i utvecklingsländerna genom aktieteckning, långgivning, garantigivning och finansiering av undersökningar beträffande investeringsmöjligheter. Fonden skall först och främst vara igångsättande och sålunda dra sig ur ifrågavarande engagemang vid en tidpunkt, när företagen i fråga nått en viss ekonomisk stabilitet. Udenrigsministeriet anför belänkligheter mot upprättandet av ett samnordiskt organ, om detta skulle innebära att den danska fonden fick nedläggas. *Utenriksdepartementet* framhåller, att i Norge tillämpas en ordning med statsgaranti på särskilda villkor vid export till och investeringar i utvecklingsländerna genom garantiinstitutet för exportkredit. Vidare lämnas statligt stöd till privata investeringsundersökningar i utvecklingsländerna. Möjlighet finns även till bidrag till finansiering av basinvesteringar i samband med norska företags etablering i utvecklingsländerna. Departementet erinrar vidare om det betänkande, som i juni 1966 avgavs av det nordiska investeringsgarantiutskottet, vilket utmynnade i ett konstaterande att utskottet inte ansåg sig böra föreslå upprättandet av ett nordiskt investeringsgarantiinstitut men förordade etableringen av ett samarbetsorgan på området. *SIDA*, som anser att det finns skäl att avvakta något mer omfattande erfarenheter från hittillsvarande nordiska stimulansåtgärder på nationell bas, påtalar olikheterna i konstruktion och syften för nu existerande investeringsgarantisystem i de nordiska länderna. Sålunda avspeglar det svenska systemet bl. a. mera långtgående ambitioner avseende prövning och värdering av utvecklingseffekten av de investeringar och projekt för vilka garantiansökan inges. Vidare saknar de norska och danska systemen den länderbegränsning som gäller för dess svenska mot-

svarighet. *Sveriges riksbank* uttalar, att det svenska systemet med bilaterala investeringsgarantier, vilket tillskapades 1968, förutsätter, att garantier endast lämnas för investeringar som faller inom ramen för principerna för svensk biståndsgivning. Detta innebär bland annat att investeringen bedöms ha en erforderlig utvecklingsfrämjande effekt. Ett nordiskt arrangemang bör inte övervägas förrän närmare erfarenhet nåtts beträffande utnyttjandet av systemet med investeringsgarantier. *Svenska bankföreningen* ställer sig med hänsyn till bl. a. tillskapandet av den danska industrialiseringsfonden tveksam till angelägenheten att lösa problemet på nordisk basis. *Exportkreditnämnden*, vars uppgifter i samband med investeringar i utvecklingsländerna inskränker sig till administrationen av det ovan nämnda systemet för investeringsgarantier, anför, att nämnda garantier avses bidra till ökade privata investeringar i vissa utvecklingsländer genom att minska investerarens risker för förlust på investeringen till följd av vissa händelser av politisk natur. Förluster som är hänförliga till det kommersiella området täcks sålunda inte. Nämnden framhåller, att medlemsförslaget inte berör frågan om de risker för ekonomiska förluster som är förbundna med den tilltänkta nordiska institutionens deltagande i investeringar i utvecklingsländer. Nämnden förutsätter att detta problem klarlägges i en eventuell utredning. Liknande synpunkter framföres av *Finlands industriförbund*.

Den enda remissinstans som direkt avstyrker medlemsförslaget är *Sveriges riksbank*. Riksbanken utgår från att kostnaderna för den föreslagna institutionens verksamhet för Sveriges del skulle få täckas med de medel, som står till förfogande för Sveriges bistånd till utvecklingsländer. Bedömningen skulle därmed i första hand gälla vilken grad av utvecklings-effekt som skulle nås genom det nya systemet i jämförelse med redan existerande biståndsinsatser. Enskilda företags investeringar baseras på sådana överväganden som den direkta avkastningens storlek, behovet att expandera samt önskan att undvika höga importtullar. Normalt torde dessa strävanden enligt riksbanken inte garantera att direktinvesteringen får en skälig utvecklingsfrämjande effekt.

3. U t s k o t t e t

Ekonomiska utskottet delar förslagsställarnas uppfattning att det ur såväl psykologisk som politisk synpunkt kan vara lämpligt att de nordiska länderna gemensamt prövar förutsättningarna för nordiskt samarbete för att stimulera företag i de nordiska länderna att göra investeringar i utvecklingsländerna. Nationella system för att främja dylika investeringar har emellertid relativt nyligen införts i Danmark, Norge och Sverige. Utskottet anser att man bör skaffa sig mer erfarenhet av dessa verksamheter, innan en sannordisk lösning övervägs.

I Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport förordas en utredning av

möjligheterna för ett närmare samarbete om de nordiska ländernas finansiella bistånd till utvecklingsländerna. Utskottet anser det angeläget att denna utredning kommer till stånd utan onödigt dröjsmål. I samband därmed bör, enligt utskottets uppfattning, frågan om att stimulera olika företag till investeringar i utvecklingsländerna prövas. Vid utredningsarbetet torde särskilt uppmärksammas om verksamheten bör vara fristående i förhållande till det övriga nordiska biståndsarbetet eller integreras i detsamma.

Under hänvisning till det ovan anförda får ekonomiska utskottet föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

I. att snarast företaga den utredning av möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete om de nordiska ländernas finansiella bistånd till utvecklingsländerna som anbefalles i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport (NU 1969:11) samt

II. att därvid pröva förutsättningarna för nordiskt samarbete för att stimulera investeringar i utvecklingsländerna av företag i de nordiska länderna.

Stockholm den 4 november 1969

Trygve Bratteli

(Tf. förman)

Rolf Eliasson

Kuuno Honkonen

Sture Palm

Eino Sirén

Henry Christensen

Torbjörn Fälldin

Jens Otto Krag

Grethe Philip

Ib Stetter

V. J. Sukselainen

Ragnar Christiansen

Gunnar Garbo

Bertil Ohlin

Juha Rihniemi

Sven Stray

Tilläggsförslag

om nordiskt sjukhusfysikersamarbete

(Väckt av Sigurður Bjarnason, Tyyne Leivo-Larsson och Harald Løbak)

År 1966 antog Nordiska rådet en rekommendation (*rek. nr 16/1966*) angående sjukhusfysikersamarbete av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

I anledning av rekommendationen tillsattes en nordisk arbetsgrupp, som i en utredning framlagt förslag till olika samarbetsprojekt på sjukhusfysikerområdet. Utredningen, som tryckts i *Nordisk utredningsserie 1969: 8*, har avgränsats till att omfatta sjukhusfysik, företrädesvis radiologisk fysik, häri inkluderat medicinsk isotopteknik.

Arbetsgruppen konstaterar, att det vore värdefullt om ett nordiskt samarbete kunde etableras på vissa områden för att effektivisera och utveckla arbetet inom sjukhusfysiken till fördel för patienter. Ett samarbete kunde väntas höja facketts nivå och väsentligt bidra till en rationell utbyggnad och vidareutveckling av resurserna på området. Betydande investeringar i byggnader och utrustning krävs, om sjukhusfysiker skall kunna utnyttjas i modern diagnostik och terapi. Arbetsgruppen påpekar vidare att detta samarbete, som avser praktisk sjukvård, bör omfatta icke endast de större centralsjukhusen och universitetsavdelningarna utan alla sjukhus i Norden, där sjukhusfysiker finns. Ett dylikt samarbete torde kunna realiseras på en rad områden för relativt blygsamma kostnader.

Under senare år har antalet sjukhusanställda fysiker i hela Norden starkt ökat. Sjukhusfysikers medverkan är med den utveckling som bland annat skett på isotopområdet numera erforderlig även vid mindre sjukhus. Fasta organisatoriska former för samarbete inom sjukhusfysiken har ännu icke kunnat etableras, varför tidpunkten för ett nordiskt initialiv synes arbetsgruppen särskilt lämplig.

Arbetsgruppen pekar på samarbetsmöjligheter inom sju olika områden, nämligen internordisk standardisering inom stråldosimetri, vissa åtgärder för genomförande av en nordisk standardisering inom klinisk dosimetri, nytillkomna isotopers användningsmöjligheter, användning av radionuklider-nuklearmedicin, elektronisk databehandling inom byggnation samt viss gemensam nordisk utbildning för sjukhusfysiker.

Vad utbildningen angår uttalar arbetsgruppen att i fråga om den teoretiska utbildningen likartade kompetenskrav bör fastställas inom länderna för att sjukhusfysiker skall ha möjligheter att söka tjänst i annat land. Det synes värdefullt att förutsättningar skapas för sjukhusfysiker att arbeta inom hela Norden. För att nå en samordning av kompetenskraven bör samtliga sjukhusfysiker i Norden vid universitet eller teknisk högskola genomgå likartade kurser i sådan fysik, som är aktuell för sjukhusfysiker.

Efterutbildningen torde, med hänsyn till den snabba utveckling som sker på det medicinskt-tekniska området, ha särskilt stor betydelse för sjukhusfysikerna och bör med fördel kunna anordnas på nordisk bas. Eventuellt kan en sådan efterutbildning förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan.

Beträffande administrationen av förslagen föreslår arbetsgruppen att ett särskilt organ kan behöva tillsättas för att fördela beviljade medel och avgöra prioritering av samarbetsuppgifterna. För övrigt menar arbetsgruppen att de riktlinjer, som angivits i ett framlagt utkast till bestämmelser för gemensamma nordiska institutioner, bör följas.

Det synes angeläget att arbetsutskottets ovan refererade förslag genomföres, helst så snart som möjligt. Utvecklingen inom den avancerade strålbehandlingen går nu mycket hastigt. Ett samarbete inom denna starkt tekniska specialitet mellan olika kliniker och sjukhusfysikeravdelningar i hela Norden, som möjliggör ett snabbare och effektivare tillgodogörande av framstegen, blir därför till gagn för sjukvården i alla länderna.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för realiserande av de i Nordisk udredningsserie (NU 1969: 8) framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

Reykjavík den 25 juni 1969

Sigurður Bjarnason

Tyynne Leivo-Larsson

Harald Løbak

*BILAGA 1***Yttraenden över tilläggsförslaget****Nordisk förening för klinisk fysik:**

Remissyttrandet är så till vida en lätt uppgift som den föreliggande utredningen enligt vår mening ger en ganska uttömmande och helt korrekt framställning av den nordiska sjukhusfysikens utveckling och aktuella situation. Den ger också internationella utblickar, som möjliggör för en mindre initierad läsare att se hela frågan i ett vidare perspektiv. Sammanfattningen i början av skriften konkretiserar och summerar på ett utmärkt sätt de slutsatser och resultat man kommit fram till liksom de ekonomiska åskanden man funnit skäl att framföra.

Styrelsen finner de framställda ekonomiska önskemålen väl motiverade och tillstyrker livligt ett realiserande av de föreslagna projekten. Kan så ske, har Nordisk förening för klinisk fysik självfallet stort intresse av att på allt sätt underlätta och stödja dessa arbeten.

Styrelsen har på detta stadium ej funnit skäl att ingå på en prioritering med hänsyn till angelägenhetsgraden av de föreslagna samarbetsprojekten men vill framhålla att detta blir en viktig uppgift för det eventuella organ, som arbetsgruppen föreslår tillsättes med en--två medlemmar från varje land. Styrelsen förutsätter härvid att kvalificerade fysiker med olika intresseriktningar blir representerade i detta organ.

Vad gäller undervisningsförhållandena (punkt 6 i sammanfattningen) delar styrelsen arbetsgruppens uppfattning att utbildningen inom aktuella områden borde utformas såvitt möjligt likartat inom de nordiska länderna. Vi vill dock särskilt framhålla önskemålet om efterutbildningskurser som ett alltmer angeläget och realiserbart projekt.

Oslo, 29. oktober 1969

Ragnar Jahren

Ordförande

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

— — — skal man efter stedfunden brevveksling med sundhedsstyrelsen, hvis strålehygiejniske institut har deltaget i de forhandlinger, der danner grundlag for den af en arbejdsgruppe afgivne betænkning NU 1968: 8, med-

dele, at indenrigsministeriet finder et nordisk samarbejde på dette område værdifuldt, og at man derfor kan anbefale det foreliggende tillæggsforslag.

København, den 20. oktober 1969

P. m. v.

E. b.

Folmer Nielsen

Den Alm. Danske Lægeforening, Hovedbestyrelsen:

— — — skal det meddeles, at sagen har været forelagt *Danske Radio-terapeuters Organisation*, der den 16. september 1969 har svaret som følger:

Angående det fremsendte korrektur for Nordisk Råd af et tillæggsforslag om Nordisk Sygehusfysikers samarbejde (A 252 T/s), skal jeg udtale, at det stærkt kan anbefales, at der gennem Nordisk Råd søges mulighed for at skaffe det økonomiske grundlag for en udvidelse af det allerede eksisterende samarbejde mellem de nordiske radiofysikere.

Alle de samarbejdsmuligheder, der er påpeget i Nordisk Udredningsserie 1969: 8, ønskes fremmet.

Lægeforeningens hovedbestyrelse kan for sit vedkommende ganske tilslutte sig udtalelsen fra Danske Radiologers Organisation og kan anbefale, at tillæggsforslaget nydes fremme.

København, den 30. september 1969

P. l. v.

J. Larsen

A. H. Schleisner

F i n l a n d

Helsingfors universitet, konsistoriet, har i skrivelse den 19 december 1969 förklarar sig instämma i medicinska fakultetens yttrande av den 7 november 1969 (se nedan).

Helsingfors universitet, medicinska fakulteten¹:

På det medicinska området utgör fysikerna en förhållandevis ny yrkesgrupp vars uppgifter fortlöpande ökas inom sjukhusväsendet. Delta beror därpå att den utveckling som försiggått inom naturvetenskaperna och de tekniska vetenskaperna i allt högre grad har lett till tillämpningar på sjukvårdens område.

I betänkandet har man i främsta rummet inskränkt sig till behandlingen av den kliniska radiofysiken även om det konstateras att sjukhusfysiken omfattar även andra arbetsmöjligheter mellan fysiker och läkare. Å andra sidan bör det konstateras att största delen av vid sjukhusen förekom-

¹ Yttrandet översatt från finska.

mande fysikalisk verksamhet försiggår inom radioterapi och i isotopdiagnostiken och i detta hänseende är betänkanudet och de däri framlagda förslagen om samarbetsformer utförliga och mycket bra. I betänkanudet ges en synnerligen uttömmande och klar utredning om den nordiska sjukhusfysikens utveckling och nuläge. I sammanfattningen framställs på ett konkret sätt de slutledningar till vilka man kommit och de uppgjorda ekonomiska kalkylerna förefaller realistiska.

De i betänkanudet framlagda sju punkterna om vilka man enligt arbetsgruppens uppfattning kunde samarbeta är samtliga aktuella och viktiga.

1. Grundläggande dosimetri och nordisk standardisering

För Finlands vidkommande ger denna punkt icke anledning till åtgärder enär det ankommer på anstalten för strålfysik att sköta ifrågavarande uppgifter och motsvarande nordiska samarbete. För de övriga nordiska ländernas vidkommande är situationen en annan emedan sjukhusen i dem även svarar för den grundläggande dosimetrin.

2. Klinisk dosimetri

Därmed förstås vardagliga dosimetriska uppgifter såsom iakttagande och jämförelse av strålningsapparaternas doshastigheter och dosfördelningar, de strålningsdoser isotopundersökningarna förorsakar patienterna, o. s. v. På detta område är behovet av ett fast samarbete mycket nödvändigt enär exempelvis ett åstadkommande av en fortlöpande kontroll av strålningsapparaternas dosimetri kräver ett organ som ansvarar för dosernas standardisering och till vilket mätningsresultat kan sändas för jämförelser. På detta sätt kunde strålningsdoserna i de nordiska länderna fås jämförbara med tillfredsställande noggrannhet.

3. Den moderna strålningsbiologins inverkan på strålningsbehandlingen

Användningsmöjligheterna för neutron- och protonstrålning, syrefaktorns tillgodogörande samt utvecklandet av matematiska modeller inom strålbehandlings fraktionering utgör frågor för vilkas vidkommande ett samarbete är utomordentligt betydelsefullt. De föreslagna gemensamma föredragsserierna och seminarierna torde förslå som grundval för samarbetet tills vidare.

4. Användning av radionukleider

Även beträffande samarbete rörande denna fråga är det skäl att förhålla sig synnerligen positiv. En nordisk organisation och standardisering skulle bl. a. ge den i anslutning till reaktorn i Otnäs bedrivna forskningen om produktion av radionukleider för medicinen mycket större möjligheter. Till samarbetet skulle därjämte höra övervakning och användning vid sjukhusen av tillverkade radionukleider. Sjukhusfysikerna intar även en nyckelställning i detta hänseende och ett nordiskt samarbete på nukleidområdet om utvecklande, utexperimenterande och utväxling av erfarenheter rörande ra-

dionukleider vore värdefullt både ur nukleidmedicinens och patienternas ävensom sjukhusens ekonomis synpunkt.

5. Utvecklande av databehandlingsprogram

Förutom för administrativa ändamål och behandling av upplysningar rörande patienterna erbjuder ADB möjligheter inom strålbehandlingens planering och isotopforskningens områden, i fråga om vilka erfordras omfattande kalkyleringar. De sistnämnda är även ur sjukhusfysikernas arbetes synpunkter mycket centrala. Ett nordiskt samarbete i form av de föreslagna kurserna och symposierna är betydelsefullt. Även i fråga om utvecklandet av databehandlingsprogram och utvecklingsmöjligheter av dessa vore ett nordiskt samarbete ytterst viktigt. En gemensam kalkyleringscentral kunde även vara synnerligen betydelsefull.

6. Strålskydd och planläggning av nya avdelningar

Ett samarbete i fråga om planeringen av röntgenavdelningar, strålbehandlingsavdelningar och isotopavdelningar samt beaktande av strålskyddsfrågor i detta sammanhang förefaller synnerligen viktigt. Ett samarbete i fråga om apparaturanskaffningar vore nödvändigt i flera hänseenden ej minst med tanke på reducerandet av sjukhusutgifterna.

7. Undervisning och utbildning

Ett av de viktigaste samarbetsobjekten skulle åstadkommandet av en enhetlig utbildning och likvärdiga kompetenskrav i alla de nordiska länderna utgöra. I fråga om kompetenskraven har Finland i någon mån varit en föregångare emedan hos oss iakttagits de i betänkandet (not 3) framlagda kompetenskraven redan under flera års tid. Såsom av betänkandet framgår finns i Sverige redan ett flertal universitetstjänster på radiofysikens område. Landet har sålunda en färdig organisation som drar försorg om sjukhusfysikernas universitets- och fortsättningsutbildning. För att Finland skulle kunna delta som jämbördig part i samarbetet på detta område borde även vi skapa en stark undervisnings- och utbildningsorganisation. En lärostol för medicinsk fysik borde med det snaraste inrättas i samband med Helsingfors universitets medicinska fakultet.

Såsom ett sammandrag kan det konstateras, att de i betänkandet föreslagna samarbetsformerna är väl motiverade och de föreslagna ekonomiska omkostnaderna realistiska. Vid sådant förhållande kan man helt förena sig om den i tilläggsförslaget A 252 T/s föreslagna klämman, vari regeringarna uppmanas att vidtaga åtgärder för att genomföra förslagen.

Helsingfors den 7 november 1969

Lars R. Holsti

Professor i strål-
behandlingslära

Pekka Soila

Professor i röntgen-
diagnostik

Åbo akademi har i skrivelse den 13 oktober 1969 förklarat sig tillstyrka tilläggsförslaget.

Turun yliopisto (Åbo universitet), medicinska fakulteten:

Utan att närmare ingå på de i beträffande förslag anförda exemplen för olika lämpliga samarbetsprojekt, fastställer fakulteten att många områden inom medicin — t. ex. strålbehandling, röntgendiagnostik, radioisotopdiagnostik och -terapi samt pararadiologisk diagnostik — är redan nu med hänsyn till både problemställning och utrustning av teknisk karaktär, som med tiden kommer att alltmer öka. På grund härav kommer även behovet av sjukhusfysiker att stiga. Samarbetet mellan läkare och fysiker kommer att bli till gagn för både den medicinska forskningsverksamheten och den praktiska sjukvården.

Sjukhusfysiken är ett nytt område, där en snabb utveckling håller på att ske. Det synes därför klart, att utbytet av varjehanda kunskaper och erfarenheter inom området kommer att tillgodogöras både av forskningen och sjukvården.

I förslaget framhäves i synnerhet vikten av ett samarbete mellan samtliga sjukhusanställda fysiker och att likartade kompetenskrav borde upprättas inom de nordiska länderna. Detta borde enligt fakultetens åsikt särskilt rekommenderas, eftersom det möjliggör både utbyte av arbetskraft och dess efterutbildning på nordisk bas.

Under återopande av vad ovan anförts, hemställer fakulteten, att ett intensivt, mångsidigt samarbete mellan sjukhusfysiker inom samtliga nordiska länder bör betraktas som nödvändigt och att förslaget rörande ett dylikt samarbete snarast möjligt borde realiseras.

Åbo den 10 november 1969

Å medicinska fakultetens vägnar

Jyrki Raekallio

Dekanus

Atte Grönros

Fakultetssekreterare

Uleåborgs universitet:

Uleåborgs universitet är av den åsikten, att utvecklandet av ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete ävensom ett möjligt samarbete på bioteknikens område i allmänhet, är ett ärende av stor vikt, vilket fordrar snabba åtgärder. Universitetet ansluter sig till det tilläggsförslag, som Nordiska rådet

gjort om nordiskt sjukhusfysikersamarbete (sak A 252 T/s) och framlägger följande motivering.

Nordiskt samarbete har bedrivits t. ex. genom ett flertal klinisk-radiofysiska kongresser, där man framlagt forskningsresultat. Ett intensivare samarbete är både viktigt och brådskande, ty den kliniska radiofysiken utvecklas snabbt.

Med hjälp av ett nordiskt samarbete möjliggörs ett mångsidigt forskningsarbete, och de resultat som härvid erhålles kan användas till patienternas bästa. Genom att delvis använda gemensam apparatur och gemensamma forskningscentraler är det möjligt att minska omkostnaderna. Uleåborgs universitet anser, att Uleåborg har möjligheter att utvecklas till en sådan central. Även medicinsk elektronik (bioteknik) är ett område, inom vilket man borde få till stånd ett liknande samarbete. Det vore skäl att taga även detta ärende till behandling i Nordiska rådet.

Uleåborg den 16 oktober 1969

Markku Mannerkoski

Rektor

Jorma Visanko

Biträdande sekreterare

Sjukhusförbundets laboratoriedelegation:

De i förslaget framförda synpunkterna är goda och värda att understöda samt binder i ekonomiskt hänseende tämligen litet kapital.

Vi framför dock i det följande en del anmärkningar, vilka vi finner viktiga:

1. I förslaget har sjukhusfysiken inskränkts till att omfatta endast radiofysiken. Detta stämmer inte längre. Sjukhusfysiken omfattar tillämpningen av fysik på medicinska problem såväl i fråga om vetenskaplig som rent praktiska tillämpningar. Ett av dessa områden utgör radiofysiken.

2. Som en av de viktigaste förutsättningarna för samarbete borde anses en enhetlig utbildning och kompetensfordringar för sjukhusfysiker i de nordiska länderna. Vad beträffar kompetensfordringarna har Finland varit ett föregångsland och redan i många år i praktiken tillämpat de i betänkandet (bilaga 3) framförda kompetensfordringarna. Däremot har man ej i Finland tills vidare lyckats få universitetsundervisningen på en lika fast grund som t. ex. i Sverige. Detta skulle förutsätta inrättande av en ordinarie lärostol. Till denna kunde med relativt små organisatoriska förändringar anslutas en till området hörande institution, varigenom vårt lands traditioner inom sjukhusfysiken alltsedan slutet av 1930-talet och erfarenheter och höga nivå inom facket effektivt kunde utnyttjas.

3. Med tanke på nordiskt samarbete kommer det i en nära framtid att

grundas en kommitté, till vars uppgifter torde höra ställandet av förslagen i prioritetsordning och deras vidareutvecklande.

Det är viktigt att till det ifrågavarande organet kallas i tjänst varande sjukhusfysiker, vilka yrkesmässigt håller sig à jour och förmår vidareutveckla nivån.

Slutligen bör man konstatera att de i betänkandet framförda förslagen är motiverade och att man helt kan förena sig om den framställda klämman.

Helsingfors den 24 oktober 1969

Sven E. Kock

Ordförande

Erkki Leskinen

Föredragande

Finlands läkarförbund¹:

Som inbegärt utlåtande om i Nordiska rådet väckt tilläggsförslag rörande nordiskt sjukhusfysikersamarbete, meddelar Finlands läkarförbund högaktningsfullt, att förbundet reservationslöst stöder förslaget.

Helsingfors den 29 augusti 1969

Finlands läkarförbund

M. J. Karvonen

Ordförande

Tero Talke

Lagfaren sekreterare

Finlands matematiker- och fysikerförbund r. f.¹:

Betänkandet ger en synnerligen detaljerad bild av sjukhusfysikernas arbete i de nordiska länderna och trots att det genom att det berör endast radiofysik och isotopteknik inte länge täcker sjukhusfysikernas hela arbetsfält åtminstone i Finland, utgör det dock i sin mångsidighet ett bevis på att det existerar områden där samarbete behövs. När man en gång kanske kan förverkliga syftemålen i betänkandet kan en del av de däri framförda projekten vara föråldrade, men andra samarbetsprojekt föds säkert i deras ställe. Därför är det ej nödvändigt att i detta sammanhang i detalj gå in på de i betänkandet föreslagna sju samarbetsfälten.

Vi ville uppdelat samarbetet mellan de nordiska sjukhusfysikerna i tre huvudgrupper, vilka även ofta framträder i detaljförslagen i medlemsförslaget:

1. Standardisering

Metoder i rutinmässig användning är det skäl att standardisera så att man talar samma språk i fråga om forskningsarbete och resultat. Denna

¹ Yttrandet översatt från finska.

sektor öppnar obestriddligen ett vidsträckt samarbetsfält omfattande grunddosimetri (vilken torde skötas av institutionen för strålningsfysik för Finlands del liksom i huvudsak hittills), klinisk dosimetri, isotopmätningsskott, databehandling, strålningsskydd och avdelningsplanering.

2. Vetenskapligt forskningsarbete

Det är klart att allt vetenskapligt forskningsarbete ej behöver utföras i samarbete, åtminstone ej på nordiskt plan, men där behov av samarbete yppar sig, där koordinering av krafter och resurser öppnar nya möjligheter borde ekonomiska resurser finnas för uppnående av målen. Det planerade nordiska samarbetet kan rätt lätt i denna mening säkert vara mycket fruktbart.

3. Utbytande av information

Resultaten av samarbetet liksom av annan verksamhet bör göras kända åtminstone bland sjukhusfysikerna i Norden. Ett sätt att befrämja denna verksamhet är att ekonomiskt understöda Nordisk förening för klinisk fysik för att arrangera konferenser och publicera föredrag som hållits i anslutning till dessa, vilken verksamhet trots nuvarande ekonomiska svårigheter på ett mycket fruktbart sätt närmast de nordiska sjukhusfysikerna till varandra, något som även framgår av rådets förslag. Det i betänkandet föreslagna utbytet av forskare tjänar även väl utbyte av information samtidigt som resultaten ofta är vetenskaplig forskning på basis av samarbete.

Den bästa grunden för och en nödvändig förutsättning för framgång inom det planerade samarbetet utgör en likvärdig och såvitt möjligt enhetlig utbildning av de nordiska sjukhusfysikerna så att slutexamina är giltiga i alla de nordiska länderna, samt en enligt betänkandet effektivt organiserad sannordisk fortbildning av utövande sjukhusfysiker. Sålunda borde i Finland även tillskapas någon institution, på vilken en dylik utbildning skulle ankomma. En lärostol för medicinsk fysik vid universitetet skulle på bästa sätt tjäna detta syfte, i all synnerhet ifall den lika organiskt är förbunden med verksamheten vid något sjukhus som fallet är med sjukhusfysikernas arbete som helhet. Ifall man snarast möjligt finge till stånd en institution för medicinsk fysik vid något av Finlands universitet, vilken skulle verka i intimt samarbete med motsvarande universitets centralsjukhus, skulle här samtidigt erhållas ett organ som för Finlands del kunde leda hela det planerade nordiska samarbetet.

Vid sådant förhållande får Finlands matematiker- och fysikerförbund r. f. anföra att det planerade samarbetet i sin helhet förtjänar understöd för att främja standardiseringen, den vetenskapliga forskningen och informationsutbytet på den vetenskapliga fysikens område i Norden samt att den planerade medelsanvändningen för detta ändamål är välmotiverad och att enligt vår uppfattning den bästa förutsättningen för genomförandet av förslaget för Finlands del är inrättandet av en sådan institution i Finland

(närmast vid ett universitet), som kan ansvara för förutom detta samarbete och för de därför disponibla medlen i Finland, även för fysikernas på området utbildning ända upp till högsta akademiska grad och för sin del är redo att koordinera utbildningen på detta område i de nordiska länderna.

Helsingfors den 31 oktober 1969

Finlands matematiker- och fysikerförbund r. f.

K. Viljavuori

Ordförande

E. Hovinen

Viceordförande

N o r g e

Sosialdepartementet:

Tilleggsforslaget har av Sosialdepartementet vært forelagt til uttalelse for *Statens institutt for strålehygiene*. Etter diskusjon med representanter fra andre institusjoner knyttet til feltet, har instituttet uttalt seg slik:

Instituttet sier seg enig i vedlagte tilleggsforslag, og vil bemerke at i det organ som er tenkt å skulle fordele bevilgninger bør medlemmer utpekes blant personer som har direkte tilknytning til klinisk fysikk.

Departementet er enig i at det etableres et organ som har til oppgave å prioritere samarbeidsoppgavene. Som medlem av et slikt organ bør oppnevnes en representant for det nasjonale strålehygieniske institutt, som kan fungere som kontaktperson overfor interesserte organisasjoner. Man forutsetter at eventuelle kostnader blir dekket over bevilgningen til Statens institutt for strålehygiene, og at konkrete bevilgningsspørsmål blir behandlet i tilknytning til den ordinære budsjettbehandling.

Departementet finner det ønskelig at den påtenkte etterutdanning foregår i den nordiske helschøyskoles regi.

Departementet slutter seg også forøvrig til det fremsatte forslag.

Oslo, 29. september 1969

Etter fullmakt

Jon Bjørnsson

Fr. Mellbye

S v e r i g e

Socialstyrelsen:

Det i Nordisk udredningsserie 1969: 8 fremlagde forslaget till åtgärder för befrämjande av nordiskt sjukhusfysikersamarbete avser sex konkreta samarbetsområden inom nordisk sjukhusfysik, nämligen

1. standardiseringsverksamhet inom stråldosimetrin särskilt inom hög-voltområdet
2. standardisering av mer kliniskt tillämpad dosimetri (patientdosimetri)
3. mätningar och kontroll av radioaktiva isotoper
4. databehandling och gemensam databank för radiofysiska problem, inkluderande hyra av datamaskin
5. samlandet centralt av instruktioner och normer för byggnader innehållande millionvoltbestrålningssapparat
6. jämförelse mellan undervisningsförhållanden och efterutbildningskurser i klinisk fysik.

De framlagda förslagen skulle dra en totalkostnad av cirka 250 000 kronor per år, vilka medel eventuellt skulle administreras och fördelas av ett särskilt organ med en till två medlemmar från varje land.

Socialstyrelsen har infordrat yttranden över föreliggande betänkande från medlemmarna av styrelsens vetenskapliga råd, professorerna Arne Engström, Kurt Lidén och Lars-Gunnar Larsson. Dessa yttranden, dagtecknade den 15 och 16 september 1969, bifogas (*se nedan*).

Socialstyrelsen finner de med ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete förknippade problemställningarna väl belysta i föreliggande betänkande och får för sin del hänvisa till vad i ovannämnda yttranden anförts rörande dessa problem. Socialstyrelsen vill understryka angelägenheten av ett intensifierat och effektiviserat nordiskt samarbete inom förevarande ämnesområde men får samtidigt hänvisa till de aspekter på ett vidgat internationellt samarbete som i dessa yttranden berörts.

Styrelsen finner sig i stort sett böra tillstyrka de i betänkandet föreslagna åtgärderna. Därvid vill styrelsen särskilt framhålla vikten av att man erhåller en viss enhetlighet mellan sjukhusfysikernas utbildning i de olika nordiska länderna liksom också beträffande kompetenskraven för sjukhusfysikerbefattningar. Härigenom skapas förutsättningar för en gemensam nordisk arbetsmarknad för denna yrkesgrupp. Styrelsen förordar vidare att föreslagen samordnad efterutbildning för kliniska fysiker snarast kommer till stånd på nordisk bas.

I anledning av att i betänkandet framhållits behovet av tillskapande av ett gemensamt nordiskt standardiseringslaboratorium på hög vetenskaplig nivå för att på längre sikt lösa de dosimetriska problemen av mer fundamental betydelse anser styrelsen på av professor Lars-Gunnar Larsson anförda skäl det böra ytterligare övervägas och utredas om icke ett dylikt laboratorium bör organiseras icke enbart på nordisk utan på en betydligt bredare internationell bas.

I likhet med professor Arne Engström och på av denne anförda skäl ställer sig styrelsen tveksam beträffande anordnandet av en central nordisk räknecentral.

Styrelsen har icke något att erinra mot att de medel som ställas till förfogande för det nordiska sjukhusfysikersamarbetet enligt föreliggande för-

slag administreras av ett särskilt organ (kommitté) med representanter för de nordiska länderna. Då frågan om hur dessa medel i detalj skall administreras lämnats öppen är styrelsen icke beredd att göra något uttalande rörande härom. Styrelsen förutsätter, att detta spörsmål och kommitténs anknytning till lämplig förvaltningsmyndighet inom respektive land utredes ytterligare.

Stockholm den 25 september 1969

Bror Rexed

M. Sivert-Björkquist

Föredragande

Karolinska institutet, medicinska fakulteten:

Nordiska rådet rekommenderade år 1966 regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete. Med anledning härav tillsattes en arbetsgrupp som i ovannämnda utredning framlagt förslag till olika samarbetsprojekt på sjukhusfysikerområdet.

På grundval av denna utredning har ett tilläggsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete väckts av S. Bjarnason, T. Leivo-Larsson och H. Løbak, vilka hemställt att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidta åtgärder för realiserande av de framlagda förslagen.

Utredningen inledes med en sammanfattning av arbetsgruppens rekommendationer som utmynnar i förslag till konkreta samarbetsprojekt inom sex sektorer av sjukhusfysiken till en uppskattad årlig kostnad av cirka 250 000 kronor.

Vidare redovisas bakgrunden till utredningen, arbetsgruppens sammansättning och motiven för att avgränsa dess arbetsuppgift till att omfatta sjukhusfysik, företrädesvis radiologisk fysik, häri inkluderat medicinsk isotopteknik. I utredningen anföres behovet av vidgat fysikaliskt-tekniskt samarbete med andra medicinska specialiteter, men arbetsgruppen har på grund av sin sammansättning begränsat utredningen till sagda område. Sjukhusfysikens nuvarande ställning inom sjukvården i de nordiska länderna sammanfattas och belyses med ett antal tabeller som samlats i ett appendix.

Ett begränsat samarbete har tidigare bedrivits på frivillig bas genom Nordisk förening för klinisk fysik. Resultaten av denna verksamhet sammanfattas och svårigheterna och otillräckligheten i den verksamhet som kunnat bedrivas under dessa former diskuteras.

Huvuddelen av utredningen omfattar en detaljerad diskussion om sju ämnesområden där arbetsgruppen finner ett nordiskt samarbete vara ändamålsenligt, nämligen:

- I Grundläggande dosimetri
- II Klinisk dosimetri
- III Problem som aktualiserats av moderna tendenser inom radiobiologi
- IV Användning av radionuklider — nuklearmedicin
- V Användning av elektronisk databehandling
- VI Stralskydd och planläggning av nya avdelningar
- VII Undervisning

Arbetsgruppen, som utgjordes av fackmän inom sjukhusfysik och strålskydd men ej omfattade administrativ sakkunskap, har ej angett i detalj hur den sammordiska verksamheten bör administreras men föreslår att de riktlinjer bör följas, som angivits i ett utkast till bestämmelser för gemensamma nordiska institutioner.

Fakulteten vill inledningsvis uttala sitt starka stöd för nordiska samarbetsprojekt inom sjukvården. Sadant samarbete torde i särskilt hög grad vara motiverat inom de grenar av medicinen där komplicerad och dyrbar fysikalisk-teknisk apparatur och instrumentering utnyttjas eller där speciella problem ställer krav på exempelvis utformningen och materialvalet i byggnader. Även om den dyrbara apparaturen inledningsvis huvudsakligen varit lokaliserad till universitetskliniker, blir den i ökad omfattning tillgänglig även vid mindre sjukvårdsenheter där dess rutinemässiga utnyttjande kräver speciella resurser och specialutbildad personal. Det framgår av utredningen att det pågår en omfattande nyanskaffning av dyrbar strålbehandlingsapparatur och avancerad nuklearmedicinsk instrumentering samt att sjukhusfysikerorganisationen undergått en mycket snabb utbyggnad i de nordiska länderna under det senaste årtiondet. Med hänsyn till att en fortsatt snabb utveckling kan förutses av nya tekniska hjälpmedel och fysikaliska metoder inom medicinen, synes det institutet angeläget att en tillräckligt bred bas skapas för insamlande och utbyte av informationer och erfarenheter inom dessa områden. Norden torde härvid utgöra en lämpligare bas än varje enskilt nordiskt land.

Fakulteten finner det i hög grad angeläget att framför allt de grundläggande straldosimetriska aspekterna, särskilt inom högenergiområdet, får erforderligt stöd för etablerande av adekvata standardiseringsbevingelser inom hela Norden. De personella och instrumentella resurser som krävs vid ett standardlaboratorium för straldosimetri på hög vetenskaplig nivå bör enligt fakultetens uppfattning kunna betjäna hela Norden.

Ett uppföljande av straldosimetrins praktiskt-kliniska tillämpning genom internordiska jämförelser som föreslagits är av stor betydelse för bedömningen av relationen mellan stråldos och stråleffekt, såväl avseende den kurativa effekten som olika grader av biverkningar i normala vävnader och organ vid olika bestrålningsmetoder.

Beträffande ovan anförda ämnesområden III—VI får fakulteten anföra att det är viktigt att den grundläggande forskningen inom respektive område alltjämt kan bedrivas vid de universitetsinstitutioner som har lämpliga resurser härför. Genom arbetsgruppens samarbetsförslag bör dock onödig

dubbling av dyrbar forskningsutrustning och tidsödande undersökningar kunna undvikas varjämte ett snabbt utbyte av informationer bör kunna etableras och en kritisk granskning av olika utvecklingsprojekt bör kunna utföras av specialister inom respektive område och delges övriga kliniker. Inom ett så vittförgrenat område synes en sådan koncentration av vissa frågeställningar till olika arbetsgrupper inom Norden vara ändamålsenlig.

Fakulteten finner det anmärkningsvärt att sjukhusfysikernas hittillsvarande insatser inom den röntgendiagnostiska sektorn varit så blygsamma — enligt tabell VI omfattande mindre än 5 procent av den totala verksamheten. Inom detta område torde en betydligt större aktivitet vara motiverad. Denna verksamhet bör enligt fakultetens uppfattning intensifieras i nära samarbete med utvecklingen inom det röntgentekniska området.

Fakulteten vill tillika framhålla angelägenheten av att söka förverkliga utredningens förslag på undervisningens område. Detta gäller såväl etablerandet av likformiga normer för utbildningen av sjukhusfysiker inom Norden som sjukhusfysikernas medverkan i utbildningen av medicinalpersonal inom olika kategorier. Den av arbetsgruppen föreslagna efterutbildningen av sjukhusfysiker synes särskilt angelägen mot bakgrunden av den ovan anförda synnerligen snabba tekniska utvecklingen av apparatur och instrumentering. För sådana utbildningskurser är underlaget otillräckligt i varje enskilt land medan det sammanlagda antalet sjukhusfysiker i Norden utgör tillräckligt underlag för den önskvärda kursomfattningen.

I anslutning till bilaga 3 vill fakulteten understryka betydelsen av att sjukhusfysikerutbildningen om möjligt också inkluderar vissa orienterande kunskaper inom relevanta medicinska områden avseende exempelvis anatomi, histologi och fysiologi, på likartat sätt som anförts i det finländska utbildningsprogrammet.

Utredningens förslag avser att skapa en större likformighet inom Norden i strålbehandlingen av patienter som undergår radioterapi, ett snabbare tillämpande av de nya rön inom det nuklearmedicinska området som är baserade på fysikaliskt-tekniska landvinningar, samt en mer likformig utbildning inom ifrågavarande områden. Samtliga dessa frågor har en sådan angelägenhetsgrad att de enligt fakultetens mening snarast bör förverkligas.

Stockholm den 25 september 1969

Börje Uvnäs

Eyvor Wahlbom

Uppsala universitet, medicinska fakulteten:

På uppdrag av Nordiska rådet har en nordisk arbetsgrupp framlagt ett förslag för samarbete mellan nordiska sjukhusfysiker. Fakulteten anser att ett samarbete av denna art är mycket angeläget på grund av den mycket

snabba utveckling som sker inom området. Betydande investeringar har gjorts i nuvarande utrustningar av typ koboltapparater, betaltroner, lineär-acceleratorer, gammakamera och nukleär medicinsk mätutrustning. Ingen enskild institution har haft möjlighet att själv utveckla metoder för att på effektivast möjliga sätt utnyttja alla typer av utrustning. Däremot finns det på en rad enskilda institutioner både vid universitetssjukhus, central-sjukhus och mindre sjukhus en ansenlig fond av erfarenhet av speciella arbetsmetoder. Fakulteten anser att en ökad kännedom om dessa är synnerligen angelägen.

Vidare finns ett stort behov av standardisering av olika mätmetoder, så att resultatet vid olika sjukhus blir jämförbara. Det är också önskvärt att kompetenskraven för sjukhusfysiker samordnas och att samliga sjukhusfysiker i Norden har möjlighet att genomgå likartade kurser.

Arbetsgruppen har utarbetat ett förslag till samarbete inom sju olika områden. Fakulteten finner dessa förslag vara i överensstämmelse med aktuella behov inom denna verksamhetsgren. Fakulteten vill härvidlag framhålla att speciella förutsättningar finnes vid Uppsala universitet för att aktivt deltaga i det förslag som rör utvecklandet av ADB-metoder.

Uppsala den 26 september 1969

Marlin H:son Holmdahl

Birgit Lannering

Lunds universitet, medicinska fakulteten:

Fakulteten vill till en början uttala sitt intresse för stöd åt nordiska samarbetsprojekt av olika slag inom sjukvården. Med den alltmer tilltagande medicinska specialiseringen och utnyttjandet av komplicerade tekniska metoder och utrustning inom sjukvården måste ett utbyte av kunskaper och metodik mellan de nordiska länderna få starkt ökad betydelse; detta gäller inte minst inom den högre utbildningens och forskningens område. Det nu framlagda förslaget, som begränsats till företrädesvis radiologisk fysik, medicinsk isotopteknik och strålskydd; är ett led i denna utveckling. Den moderna radioterapi, röntgendiagnostiken och nuklearmedicinen med deras starkt apparatbundna och tekniskt avancerade karaktär och därmed förknippade stora investeringar bör enligt fakultetens mening vara lämpade för effektivitetshöjande nordiska samarbetsansträngningar. Sedan länge har särskilda specialister inom strålningsfysiken varit knutna till dessa discipliner såsom sjukhusfysiker, och därifrån har behovet av inter-nordisk metodstandardisering och utbildning inom olika delar av dessa sjukvårdsområden starkt poängterats.

Fakulteten vill därför tillstyrka de i utredningen framförda förslagen till samarbete. Fakulteten anser, att frågan om nordisk standardisering av

stråldosimetrin, grundad på rekommendationerna från International Commission om Radiation Units and Measurements (ICRU), bör ges högsta prioritet. Gemensamma utbildningskurser för strålningsfysiker — sjukhusfysiker borde också vara ett särskilt angeläget nordiskt samarbetsområde.

Ett genomförande av de framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete skulle bl. a. kunna leda till att avsevärt större, likformigt behandlade patientgrupper inom radioterapin bleve tillgängliga för säkrare vetenskaplig och klinisk bedömning av behandlingsmetodernas kurativa effektivitet, komplikationsfrekvens etc.

Lund den 19 september 1969

På medicinska fakultetens vägnar

Bengt Borgström

Fakultetsnämnden

Jill Falk

Statens strålskyddsinstitut:

Med anledning av ovannämnda remiss får statens strålskyddsinstitut anföra följande, varvid institutet yttrar sig som central strålskyddsmyndighet och som huvudman för sin avdelning för klinisk radiofysik inom karolinska sjukhuset.

Strålskyddsinstitutet ansluter sig till utredningens uppfattning om det stora värdet av nordiskt samarbete för effektivisering av arbetet inom sjukhusfysiken.

Beträffande medel och metoder för realiserandet av önskemålen är utredningens förslag inte tillräckligt konkreta för att möjliggöra ett detaljerat ställningstagande. På sidorna 6—7 redovisas ett antal delförslag tillsammans med en uppskattning av kostnaderna. Arbetsgruppen anför att den årliga kostnaden för att realisera samtliga dessa förslag är c:a 250 000 kronor. Det framgår emellertid av framställningen att en del av kostnaderna betraktas som engångskostnader, varför de årliga kostnaderna efter det första året kan komma att bli mindre om inga nya engångskostnader tillkommer.

Det framgår inte av utredningen vem som bör administrera de erforderliga medlen och ha det direkta ansvaret för organisationen av de föreslagna åtgärderna. De olika delförslagen är härvidlag av olika karaktär och kan i stort sett anses falla inom nedanstående grupper A, B och C.

A. Projekt som har karaktären av utrednings- eller kommittéarbete där man förutsätter existensen av ett planerande sekretariat. De projekt det här är fråga om är framför allt insamlingen av dosfördelningsdata, arrangemanget av efterutbildningskurser, information om byggnadsplaner samt slutförandet av simulatorarbetet. Dessa uppgifter skulle kunna utföras av något nordiskt samarbetsorgan, t. ex. Nordisk förening för klinisk fysik,

om till detta organs förfogande ställdes ett engångsanslag av 25 000 kronor och årliga anslag om 45 000 kronor. Det är dock tänkbart att vissa administrationskostnader i så fall skulle tillkomma. Strålskyddsinstitutet föreslår att utredningen kompletteras med förslag om organisationen av projekt av kategori A.

B. Projekt som efter genomgång i ett nordiskt samarbetsorgan lämpligen utföres vid någon befintlig institution av en nordisk arbetsgrupp. Arbetsuppgifterna avser kortare insatser, högst två år, och kostnaden ligger huvudsakligen i arbetsgruppens verksamhet. Kostnaderna skulle kunna besörjas av medel som till följd av förevarande utredning fonderas för ändamålet eller ställs till förfogande av myndigheterna inom respektive land. Hit hör de föreslagna anslagen för dosimetristandardisering, fantomdosjämförelser, patientdosjämförelser, radionuklidteknik och databehandling, som med sina 175 000 kronor omfattar huvuddelen av de föreslagna anslagen.

Det är oklart hur projekt av typ B är tänkta att organiseras och vem som skall ha det direkta ansvaret för genomförandet. Liknande projekt har i mindre skala kunnat genomföras, bl. a. av en grupp från Umeå universitet, men de organisatoriska svårigheterna måste anses betydande. Det eller de organ som skall prioritera arbetsuppgifterna, ange riktlinjerna för arbetet och eventuellt föreslå dess organisation, har en viktig funktion. Det hade följaktligen varit värdefullt om något sagts om organisationen av projekt av typ B. Strålskyddsinstitutet vill därför föreslå att arbetsgruppens utredning i dessa punkter kompletteras i samråd med institutet och övriga intresserade nordiska institutioner.

C. Projekt som avser mer långsiktig utvecklings- och serviceverksamhet och därför måste vara fast knutna till en bestämd institution. Hit hör främst frågan om ett gemensamt nordiskt standardlaboratorium. Man bör även räkna med att den dosimetristandardisering, fantomdosjämförelse och patientdosjämförelse som inledningsvis hör under kategori B lämpligen kommer att överföras till denna kategori, och att medelsbehovet därmed ändras från att gälla apparatur och resor till att gälla personal och resor. Arbetsgruppen framhåller vikten av att utarbeta metoder för standardisering och kontroll av stråldoser, intensifierade kontakter med internationella standardiseringslaboratorier samt möjlighet till kvalificerad informations- och konsultationsverksamhet. Samtliga dessa uppgifter är normala arbetsuppgifter för strålskyddsinstitutets dosimetrilaboratorium (tidigare standardlaboratoriet). På grund av lokal- och personalproblem har institutet inte kunnat bedriva denna verksamhet på önskvärt sätt under de senaste åren, men laboratoriet har nyligen fått en högt kvalificerad föreståndare och håller på att nyutrusta såväl lokal- som inredningsmässigt. Institutet är därför berett att ta på sig vidgade uppgifter och kommer under alla omständigheter att bedriva en omfattande verksamhet inom området i enlighet med sin instruktion. Om medel

blir tillgängliga för ändamålet kan institutet tänka sig att, om så önskas, i viss utsträckning utvidga denna verksamhet till att gälla även de övriga nordiska länderna.

Stockholm den 24 september 1969

På statens strålskyddsinstitutets vägnar:

Bo Lindell

Carl-Gösta Hesser

Medlemmen av socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Arne Engström, Karolinska institutet:

Efter en rekommendation från Nordiska rådet av den 2 februari 1966 tillsattes en nordisk arbetsgrupp för att studera möjligheterna för samarbete mellan nordiska sjukhusfysiker. Arbetsgruppen framför i sitt betänkande sex konkreta samarbetsområden inom nordisk sjukhusfysik:

1. standardiseringsverksamhet inom stråldosimetri särskilt inom hög-voltområdet
2. standardisering av mer kliniskt tillämpad dosimetri (patient dosimetri)
3. mätningar och kontroll av radioaktiva isotoper
4. databehandling och gemensam databank för radiofysiska problem, inkluderande hyra av datamaskin
5. samlandet centralt av instruktioner och normer för byggnader innehållande millionvoltbestrålningssapparat
6. jämförelse mellan undervisningsförhållanden och efterutbildningskurser i klinisk fysik.

De av sjukhusfysikgruppen framlagda förslagen drar en totalkostnad av c:a 250 000 kronor/år. Organisatoriskt förslår man att ett särskilt organ skall administrera dessa pengar och i detta organ skall varje land utse en till två medlemmar.

Det nordiska samarbetet karakteriseras för närvarande av ett mycket stort antal samarbetsprojekt, som var för sig kan betecknas som ganska litet ur kostnadssynpunkt. Fördelen med dylika, speciella, begränsade arrangemang för nordiskt samarbete är, att det är de aktiva forskarna och de som aktivt verkar på ett område som kommer tillsammans och diskuterar och planlägger sin verksamhet. Sett som helhet är denna rika, mångfasetterade flora av samarbetsprojekt ur administrativ synpunkt något svärbemästrad. I förteckningen över sådana projekt finner man alltifrån kollegier i fysisk oceanografi till ett nordiskt institut för arktisk medicin. I samband med förarbetet inför en mera koordinerad syn på det nordiska samarbetet har man försökt finna samlande, gemensamma administrativa former för alla dessa delprojekt. Dessutom har gemensamma projekt av

en betydande storleksordning också föreslagits av den ämbetsmannagrupp, som har haft att förbereda materialet för de kommande Nordek-förhandlingarna.

I avvaktan på större politiska beslut beträffande det nordiska samarbetet synes det mig angeläget att inom sjukhusfysiken vissa av de av arbetsgruppen föreslagna åtgärderna kommer till stånd. Väsentligt synes det mig, att man i ett sekretariat samlar och samordnar uppgifterna beträffande doseringar, metoder för dosmätning samt även sådana uppgifter som bestämmelser, normer och kunskap för strålskydd i byggnader, som har att innesluta stora strålanläggningar. Vidare synes det angeläget att efterutbildning ordnas för kliniska fysiker på nordisk bas. Det synes som om substratet i varje enskilt nordiskt land är för litet men de nordiska länderna sammantagna moliverar storleksmässigt sådana efterutbildningskurser. Beträffande en central räknecentral ställer jag mig något mera tveksam, då de olika institutionerna väl kan utföra sina beräkningar var för sig med den tillgång till datorer som man nu har, men att de erhållna data ställes till den gemensamma kommitténs (organets) förfogande. Denna gemensamma kommitté (organ) bör förankras i de nordiska medicinal(social)-styrelserna.

Stockholm 15 september 1969

Arne Engström

**Medlemmen av socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Kurt Lidén,
Lunds universitet:**

Nordiska rådet rekommenderade 1966 regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete och tillsatte en nordisk arbetsgrupp, som framlagt förslag till olika samlarbetsprojekt i Nordisk utredningsserie 1969: 8, Nordiskt sjukhusfysikerssamarbete. På grundval av denna utredning har slutligen ett tilläggsförslag väckts av rådets medlemmar S. Bjarnason, T. Leivo-Larsson och H. Løbak (beteckning A 252 T/s). Tilläggsförslaget i fråga innehåller några oklara uttalanden, till vilka jag återkommer i slutet av mitt yttrande. Granskningen av den tryckta utredningen föranleder följande synpunkter och kommentarer.

Med den inom sjukvården tilltagande medicinska specialiseringen och utnyttjandet av komplicerade tekniska metoder och utrustning måste ett utbyte av kunskaper och metodik mellan de nordiska länderna med sin likartade struktur få ökad betydelse. Det nu framlagda förslaget, som begränsats till företrädesvis praktiska problem inom radiologisk fysik, medicinsk isotopteknik och strålskyddsåtgärder, kan ses som ett led i denna utveckling som givetvis bör vara aktuell även inom andra discipliner. Den

starkt apparatbundna och tekniskt avancerade karaktär och därmed förknippade stora investeringar som karakteriserar modern radioterapi, röntgendiagnostik och nuklearmedicin gör det emellertid särskilt angeläget att dessa resurser utnyttjas effektivt och optimalt för patienternas bästa. Det synes därför vara klart motiverat att befrämja effektivitetshöjande nordiska samarbetsansträngningar inom dessa områden.

Sedan ganska lång tid har särskilda specialister inom strålningsfysiken i ökande omfattning knutits till de nu aktuella disciplinerna inom sjukvården. Dessa sjukhusfysiker har i sitt arbete att i stor utsträckning följa internationella organs rekommendationer beträffande dosimetri, mätmetoder och strålskyddsregler. Som en naturlig följd av detta har man också sökt samarbete med grannländerna för att på bästa sätt söka tillvarata utvecklingsresultat och rön från de olika sjukhusen och institutionerna. I regi av Nordisk radiofysikernämnd, numera Nordisk förening för klinisk fysik, har ett antal arbetskommittéer tillsatts. Utredningens förteckning över dessa (s. 17) ger en klar bild av bredden hos den moderna kliniska radiofysiken. Problemet har emellertid varit att få fram färdiga kommittéutredningsresultat, eftersom sammankomster och jämförande mätningar med transportabel apparatur medfört svårigheter både beträffande apparatur och ekonomi.

Arbetsgruppen bakom utredningen har uttömmande inventerat de olika områden, där radiologisk sjukhusfysikerverksamhet på ett gynnsamt sätt skulle kunna engageras i ett nordiskt samarbete för effektivisering av sjukvårdsinsatserna. Det måste understrykas, att mycket angelägna standardiseringsinsatser inom stråldosimetri föreligger. Man har genom internationella och nationella jämförelsemätningar vid olika sjukhus kunnat konstatera klara brister i detta område, vilket i sin tur kan ha den allvarliga konsekvensen, att patientdoseringen inte blir entydigt jämförbar mellan olika sjukhus. Detta framgår också av det begränsade jämförelseprojekt beträffande betatron-dosimetri som professor Hettinger och medarbetare i Umeå genomfört med anslag från Riksföreningen mot cancer. För en tillräckligt omfattande nordisk standardiseringsinsats inom strålningsdosimetri erfordras medel för resor och viss apparatur. Det är kanske möjligt, att apparatur i viss utsträckning skulle kunna ställas till förfogande från de större radiofysikavdelningarna, men det vore säkert av betydelse, att man disponerade direkt för ändamålet anpassad mätutrustning som t. ex. kunde baseras på den nordiska referensinstitution på hög vetenskaplig nivå, som enligt utredningen bör tillskapas.

I begreppet dosimetrisk standardisering bör de kliniska tillämpningarna med därtill hörande dosplanering inkluderas, där enhetliga metoder och bedömningar måste eftersträvas.

Inom radioterapi i dess moderna utformning nedlägges mycket arbete på omsorgsfull teoretisk och klinisk planering av de behandlingar som pa-

lienterna erhåller, särskilt inom högvoltterapi. Detta är ofta ett tidsödande arbete, där man nu på allvar undersöker möjligheterna att utnyttja automatisk databehandling. Här skulle gemensamma program kunna utarbetas och prövas, men sannolikt uppstår svårigheter att utnyttja gemensam datautrustning, eftersom länderna anskaffar anläggningar av olika typ för sina centrala behov.

Utredningens förslag beträffande nuklearmedicinen är kanske alltför vaga för att vara av större betydelse. Det kan emellertid vara värt att framhålla, att lokala samarbetsprogram, exempelvis mellan Århus och Lund, förekommit i samband med automatisk databehandling av scintigram. Att man snart får länka sig utvidgat sådant utbyte är ganska uppenbart.

Vissa gemensamma utbildningsinsatser inom den radiologiska sjukhusfysiken föreslås av utredningen. Effektiv vidareutbildning av sjukhusfysiker är direkt nödvändig, eftersom gruppen för det första eablerats som specialister under en tid, när organiserad akademisk undervisning inte varit helt tillgänglig, och för det andra har utvecklingen av nya metoder inom strålmedicinsk teknik gått mycket snabbt under det sista årtiondet, vilket kräver ständigt nya fysikerinsatser. Yrkesgruppens representanter skulle också genom god vidareutbildning kunna få göra ytterligare insatser inom sjukvården och ta ett ansvar som underlättar läkarnas arbete. I detta sammanhang är det önskvärt att framhålla att man, som utredningen föreslår, eftersträvat likartade kompetenskrav för sjukhusfysiker i de nordiska länderna.

Administreringen av de föreslagna gemensamma nordiska insatserna kan eventuellt synas bli ett problem, men då denna sida av arbetet inte får bli en stötsten för projektets påbörjande, vore det kanske en lösning, om socialstyrelsen, i samråd med motsvarande organ i övriga länder, kunde erbjuda sig att svara för denna administration.

De i inledningen nämnda oklarheterna i tilläggsförslag A 252 T/s gäller mitten av fjärde stycket på första sidan: »Betydande investeringar i byggnader och utrustning krävs, om sjukhusfysiker skall kunna utnyttjas i modern diagnostik och terapi.» Meningen bör lyda: »Betydande investeringar i byggnader och utrustning göres i modern diagnostik och terapi, vilka kräver insatser av sjukhusfysiker för att bli effektivt utnyttjade.» På första sidans näst sista rad förekommer uttrycket »elektronisk databehandling inom byggnation . . .», vilket bör ersättas med »automatisk databehandling, byggnadstekniska strålskyddsproblem . . .».

Sammanfattning

Av de skäl som anförts bör ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete anses vara väl motiverat. Detta gäller framför allt

strålningsdosimetrins standardisering,
radioterapeutisk dosplanering med automatisk databehandlingsteknik
samt

vidareutbildning genom gemensamma nordiska kurser inom den radiologiska fysiken och angränsande områden.

Därvid bör strålningsdosimetrin ges prioritet; närmare planer kring dess förverkligande bör snarast möjligt utarbetas.

Lund den 16 september 1969

Kurt Lidén

Medlemmen av socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Lars-Gunnar Larsson, Umeå universitet:

Enligt en rekommendation från Nordiska rådet har en arbetsgrupp undersökt möjligheterna för samarbete mellan nordiska sjukhusfysiker. Arbetsgruppen redogör för sjukhusfysikens utveckling i de nordiska länderna. Sjukhusfysiken har från början framdrivits genom radioterapiens behov av fysikalisk sakkunskap och fortfarande har flertalet sjukhusfysiker huvudparten av sitt arbete anknutet till det radioterapeutiska verksamhetsområdet. Även det röntgendiagnostiska arbetet kräver emellertid i ökad utsträckning radiofysisk expertis och detsamma gäller diagnostisk isotopverksamhet. Med hänsyn till sjukhusfysikernas nuvarande arbetsuppgifter och utbildning har arbetsgruppens utredning kommit att omfatta företrädesvis radiologisk fysik, häri inkluderat isotopteknik. Däremot inkluderas i utredningen ej den övriga medicinska fysik och teknik som ingår i sjukvården, t. ex. inom klinisk kemi och fysiologi, anästesiologi, kirurgi, audiologi, oftalmiatrik etc.

Arbetsgruppen anför ett flertal vägande skäl varför ett nordiskt samarbete inom radiologisk fysik är angeläget, av vilka följande är de viktigaste:

1. Vid strålbehandling är behovet av standardisering stort. Modern strålterapi arbetar med ett stort register av olika strålgeneratorer och strålkvaliteter, där de fysikaliska dosimetriproblemen ofta är svåra. En nyligen företagen undersökning över samtliga betatroner i Norden visade betydande avvikelser i standardiseringen mellan olika centra. Undersökningar av denna typ är dels kostnadsbesparande, eftersom varje laboratorium för sig ej behöver göra ett tidskrävande och dyrbart dosimetriskt arbete, dels kvalitetsförbättrande genom att dosuppgifter från olika centra blir jämförbara.

2. Modern radioterapeutisk apparatur kräver höga kostnader såväl för apparaturen själv som för byggnader och strålskyddsanordningar. Ett kontinuerligt utbyte av erfarenheter mellan sjukhusfysiker skulle underlätta en rationell och ekonomisk planering av ny apparatur.

3. Inom det isotoptekniska området sker en mycket snabb teknisk utveckling inte minst beträffande bildåtergivande metoder, s. k. scintigrafier och gammakameror. Även här tenderar apparaturen att bli mycket dyrbar, vilket innebär ett stort ansvar vid apparatvalet. Ett annat skäl för inter-nordiskt sjukhusfysikersamarbete är den standardisering, som är önskvärd beträffande många isotopdiagnostiska metoder.

4. Databehandlingsteknik kommer att få allt större betydelse i samband med strålbehandlingsplanering, isotopundersökning och strålskyddsberäkningar. För att undvika oekonomisk dubbling av utvecklingsarbete är en intim kontakt mellan olika centra i Norden önskvärd.

Inom många av de områden som arbetsgruppen belyser förekommer naturligtvis redan nu ett omfattande internordiskt och internationellt samarbete. Säkerligen skulle det dock vara av stort värde om det internordiska samarbetet stimulerades genom en särskild anslagspost för ändamålet. Ett fastare organiserat nordiskt samarbete t. ex. beträffande fysikaliska dosimetrifrågor, skulle också kunna vara första steget till ett mera omfattande internationellt samarbete och även göra det lättare för de enskilda centra i Norden att tillgodogöra sig erfarenheter från utomnordiska centra.

Arbetsgruppen föreslår att en summa på 250 000 kronor per år ställs till förfogande för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete. Denna summa har framkommit som resultat av ett antal mindre delposter representerande konkreta förslag till samarbetsaktiviteter. Dessa poster synes i sig själva välmotiverade men naturligtvis är det inte möjligt att för närvarande säkert uttala sig om vilka samarbetsaktiviteter som för framtiden är de angelägnaste. Delposterna bör därför närmast ses som ett räkneexempel. Den föreslagna totalsumman synes emellertid realistisk och skulle utan tvivel utgöra ett verksamt instrument för att uppehålla ett internordiskt sjukhusfysikerssamarbete. Summan bör lämpligen fördelas av en kommitté med förslagsvis en representant för varje ingående land.

Arbetsgruppen framhåller starkt behovet av tillskapande av ett gemensamt nordiskt standardiseringslaboratorium på hög vetenskaplig nivå för att på längre sikt lösa de dosimetriska problemen av mer fundamental fysikalisk art. På denna punkt vill jag anföra en betydande tveksamhet. Ett standardiseringslaboratorium av denna art skulle kräva en uppsättning delvis mycket exklusiva strålgeneratorer för terapeutiskt bruk och även kräva en betydande mätapparatur och personal. Det kan knappast vara en ur vetenskaplig synpunkt angelägen uppgift att tillskapa ett dylikt laboratorium på enbart nordisk bas. Säkerligen skulle ett betydligt bredare internationellt samarbete vara mera effektivt och ekonomiskt. Möjligheten att organisera ett dylikt laboratorium i CERN:s eller IAEA:s regi synes mest näraliggande.

Arbetsgruppen föreslår slutligen att en viss enhetlighet åstadkommes mellan sjukhusfysikernas utbildning i de olika nordiska länderna liksom också beträffande kompetenskraven för sjukhusfysikerbefattningar. På denna punkt vill jag helt instämma med utredningen, då det är angeläget att man skapar en gemensam nordisk arbetsmarknad för denna yrkesgrupp. Beträffande utbildningens innehåll kan man konstatera att en medicinsk översiktskurs saknas i sjukhusfysikernas utbildning i samtliga nordiska länder. Detta är anmärkningsvärt för en yrkeskår, som arbetar med medi-

cinska problem och i daglig kontakt med praktisk sjukvård. En medicinsk översiktsskurs på förslagsvis två månader innefattande elementär undervisning i t. ex. anatomi, fysiologi och sjukdomslära skulle säkert vara av stort värde för blivande sjukhusfysiker.

Umeå den 15 september 1969

Lars-Gunnar Larsson

Svenska landstingsförbundet:

Ifrågavarande tilläggsförslag om nordiskt sjukhusfysikerssamarbete utmynnar i en hemställan att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att realisera de förslag om nordiskt samarbete, som nyligen redovisats i utredningen Nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (NU 1969: 8). Denna utredning, som genomförts av en nordisk arbetsgrupp, är en följd av Nordiska rådets rekommendation 1966 till regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete. I tilläggsförslaget hänvisar förslagsställarna till de samsarbetsmöjligheter på området, som redovisats av den nordiska arbetsgruppen.

Förbundsstyrelsen vill från sina utgångspunkter uttala sin anslutning till förslaget om ett mer organiserat och reguljärt samarbete på nordisk basis mellan sjukhusfysiker, eftersom ett sådant samarbete bl. a. torde kunna medföra vissa rationaliseringsvinster inom det expansiva och kostnadskrävande område, som sjukhusfysiken i dag utgör, främst inom den diagnostiska verksamheten. Vidare torde — såsom den nordiska arbetsgruppen också framhållit — ett fortlöpande informations- och erfarenhetsutbyte mellan nordiska sjukhusfysiker ge fördelar vid utveckling av sjukvårdsarbetet inom respektive länder.

När det gäller en prioritering av de olika områden, som enligt arbetsgruppen bäst lämpar sig för samarbete, anser sig förbundsstyrelsen inte ha möjlighet att uttala någon bestämd mening. Styrelsen vill dock understryka vikten av att det samarbete, som avser den praktiska sjukvården, kommer att omfatta samtliga sjukhus, där sjukhusfysiker finns företrädde.

Styrelsen tillstyrker sålunda det inom Nordiska rådet väckta tilläggsförslaget att rådet måtte besluta om en rekommendation till regeringarna att vidtaga åtgärder för att få till stånd ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete.

Stockholm den 25 september 1969

Svenska landstingsförbundet

Stig F. Hansson

Bengt Olsson

Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri):

Spri bedömer det nordiska samarbetet inom området sjukhusfysik som värdefullt, särskilt när det gäller dosimetrisk standardisering och möjligheterna som erbjuds till teknisk och medicinsk erfarenhetsåterföring. Enhelliga utbildningsplaner och kompetensområden samt gemensam efterutbildning syns också vara väsentliga mål för ett sådant samarbete bl. a. för den gemensamma arbetsmarknaden.

Bland projekten finns några som till huvudsaklig del kan genomföras på kort sikt och eventuellt utan nordisk basorganisation t. ex. uppföljning dels av vissa arbeten inom tumörtopografin dels arbeten inom Nordisk förening för klinisk fysik för information om strålskydd och planläggning av nya avdelningar.

Vad gäller ADB-tillämpning inom sjukhusfysiken föreslår utredningen att man genom utbildning skapar en datavänlig miljö. Spri vill på detta område särskilt understryka sambandet med övrig ADB-verksamhet inom sjukvården.

Eftersom förslagen inte genomgående kunnat konkretiseras i detalj och den organisatoriska och administrativa förankringen inte klarlagts, betraktar Spri utredningen som en förundersökning med förslag om ett nordiskt samarbete på ett område med även i övrigt stark internationell anknytning. Spri är inte berett att uttala sig om lämplig förvaltningsform men vill förordna att det nordiska samarbetet på sjukhusfysikens område intensifieras.

Stockholm den 29 september 1969

På Spris vägnar

Olle Nelander

Jan Thorp

Sveriges läkarförbund:

— — — vill förbundet efter hörande av berörda delföreningar tillstyrka ett internordiskt samarbete inom detta område. Framför allt borde härigenom standardiseringen inom dosimetrin och utbildningen av läkare och fysiker främjas av att samliga nordiska länders resurser samordnades. Sakkunskapen inom medicinsk fysik behöver omspänna ett betydligt större fält än radiofysiken och utbildningsmöjligheterna bör komma även andra kategorier än fysikerna till godo. Bland annat bör läkarna få möjligheter till undervisning i dessa ämnen liksom fysikerna bör genomgå vissa medicinska översiktskurser förslagsvis inom anatomi, fysiologi och sjukdomslära, för att samarbete mellan läkarkategorin och fysiker-kategorin skall kunna underlättas.

Läkarförbundet vill således mot bakgrunden av att en betydande utveckling inom området kan förväntas särskilt betona vikten av en adekvat utbildning och förordar även en viss differentiering av denna (subspecialisering).

Stockholm den 17 oktober 1969

Sveriges läkarförbund

Karl-Fredrik Blom

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett tilläggsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete. Tilläggsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möte i Tavastehus den 1—2 december 1969.

1. Inledning

I tilläggsförslaget hemställs att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för realiserande av de i Nordisk utredningsserie (*NU 1969: 8*) framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete. Tilläggsförslaget har väckts i anledning av en utredning av en nordisk arbetsgrupp som tillsatts sedan rådet 1966 antog en rekommendation (*nr 16/1966*) angående sjukhusfysikersamarbete. Arbetsgruppen har avgivit förslag till åtgärder för befrämjande av nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

2. Remissyttrandena

Yttranden över tilläggsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordisk förening för klinisk fysik

Danmark:

Indenrigsministeriet.
Den Alm. Danske Lægeforening.
Danske Radioterapeuters Organisation.

Finland:

Helsingfors universitet, konsistoriet.
Helsingfors universitet, medicinska fakulteten.
Åbo akademi.
Åbo universitet, medicinska fakulteten.

Uleåborgs universitet.
Sjukhusförbundet.
Finlands läkarförbund.
Finlands matematiker- och fysikerförbund r. f.

Norge:

Sosialdepartementet.
Statens institutt for strålehygiene.

Sverige:

Socialstyrelsen.
Karolinska institutet, medicinska fakulteten.
Uppsala universitet, medicinska fakulteten.
Lunds universitet, medicinska fakulteten.
Statens strålskyddsinstitut.
Medlemmarna av socialstyrelsens vetenskapliga råd, professorerna Arne Engström, Kurt Lidén och Lars-Gunnar Larsson.
Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI).
Svenska landstingsförbundet.
Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut.
Sveriges läkarförbund.

Bland remissorganen återfinns en genomgående positiv inställning till förslaget. Vissa remissorgan understryker vikten av särskilda av arbetsgruppen framlagda förslag, nämligen samarbete beträffande standardisering av stråldosimetri och samarbete på utbildningens område.

Nordisk förening för klinisk fysik framhåller, att utbildningen för sjukhusfysiker såvitt möjligt bör göras likartad inom de nordiska länderna och understryker därvid särskilt vikten av nordiska efterutbildningskurser. *Indenrigsministeriet* och *Den Alm. Danske Lægeforening* tillstyrker helt förslaget. Den Alm. Danske Lægeforening menar, att samtliga de i NU 1969: 8 framlagda samarbetsmöjligheterna bör genomföras. *Åbo universitet* framhåller att sjukhusfysiken är ett nytt område med en snabb utveckling. Det anses därför naturligt att allt utbyte av kunskaper och erfarenheter inom området kommer både forskningen och sjukvården till godo. Åbo universitet och *Sjukhusförbundet* i Finland anser att likartade kompetenskrav för sjukhusfysikerbefattningar bör upprätthållas inom de nordiska länderna för att skapa en nordisk arbetsmarknad på området. *Uleåborgs universitet* finner det ekonomiskt betydelsefullt att delvis kunna anlita gemensam apparatur och gemensamma forskningscentraler mellan de nordiska länderna. *Finlands matematiker- och fysikerförbund* pekar bl. a. på betydelsen av utbyte av informationer på området mellan länderna och av samarbete inom utbildningen för sjukhusfysiker.

Sosialdepartementet i Norge framhåller i sitt positiva yttrande, att det är nödvändigt att etablera ett organ som har till uppgift att prioritera samarbetsuppgifterna. Sosialdepartementet anser det önskvärt att den föreslagna efterutbildningen företages i Nordiska hälsovårdshögskolans regi.

Socialstyrelsen i Sverige finner ett intensifierat och effektiviserat nordiskt samarbete inom sjukhusfysikernas ämnesområde värdefullt men framhåller samtidigt betydelsen av ett vidgat internationellt samarbete på detta område. *Socialstyrelsen* liksom flera andra remissorgan anser det önskvärt med viss enhetlighet i sjukhusfysikernas utbildning inom de nordiska länderna och i kompetenskraven för sjukhusfysikers befattningar med hänsyn till skapandet av gemensam nordisk arbetsmarknad för denna arbetsgrupp. Dessa remissorgan förordar även att en samordnad efterutbildning för kliniska fysiker snarast kommer till stånd på nordisk bas. *SPRI* finner liksom *Sveriges läkarförbund* behovet av samarbete önskvärt beträffande dosimetrisk analysering, enhetliga utbildningsplaner och gemensam efterutbildning. *Statens strålskyddsinstitut* anser att frågan om administrationen av de erforderliga medlen och om ansvaret för organisationen av de föreslagna åtgärderna bör närmare utredas. Projekt om mera långsiktig utvecklings- och serviceverksamhet, vilka måste vara fast knutna till en bestämd institution, kan enligt strålskyddsinstitutet, om medel blir tillgängliga för ändamålet, bedrivas inom institutet som i så fall har möjlighet att utvidga sin verksamhet att gälla även övriga nordiska länder. *Svenska landstingsförbundet* påpekar att det föreslagna samarbetet torde kunna medföra vissa rationaliseringsvinster inom detta expansiva och kostnadskrävande område och att fortlöpande informations- och erfarenhetsutbyte mellan nordiska sjukhusfysiker torde ge fördelar vid utveckling av sjukvårdsarbetet.

3. U t s k o t t e t

Tilläggsförslaget syftar till att skapa större likformighet vad gäller strålbehandlingen av patienter som undergår radioterapi, ett snabbare tillämpande av de nya rön på det nuklearmedicinska området, som är baserade på fysikaliskt-tekniska landvinningar, samt en mer likformig utbildning av sjukhusfysiker. Utskottet delar liksom remissorganen förslagsställarnas synpunkter på angelägenheten av att ett nordiskt samarbete på sjukhusfysikens område kommer till stånd. Ett utbyte av kunskaper och metodik mellan de nordiska länderna med sin likartade struktur synes utskottet särskilt motiverat inom denna gren av medicinen med hänsyn till den komplicerade och kostnadskrävande fysikaliskt-tekniska apparatur och instrumentering som här utnyttjas. Sjukhusfysikerorganisationen har undergått en snabb utbyggnad under de senaste årtiondena på grund av den tekniska expansion som pågår på sjukvårdens område. Med hänsyn till att en fortsatt snabb utveckling kan förutses av nya tekniska hjälpmedel och fysikaliska metoder inom medicinen, synes det utskottet värdefullt och angeläget att goda möjligheter skapas för insamlande av och utbyte av informationer och erfarenheter inom dessa områden. Norden torde härvidlag vara en lämpligare enhet än den varje enskilt nordiskt land utgör.

De av arbetsgruppen framlagda förslagen till åtgärder avser vissa kon-

kreta samarbetsområden, nämligen standardiseringsverksamhet inom stråldosimetri, standardisering av mer kliniskt tillämpad dosimetri (patientdosimetri), mätningar och kontroll av radioaktiva isotoper, databehandling och gemensam databank för radiofysiska problem (inkluderande hyra av datamaskin), samlandet centralt av instruktioner och normer för byggnader innehållande miljonvoltbestrålningsskärmar samt likartad undervisning och efterutbildningskurser i klinisk fysik. Realiserandet av förslagen skulle dra en årlig totalkostnad av cirka 250 000 kronor.

Beträffande prioritering av de olika förslagen vill utskottet liksom flertalet remissorgan påpeka angelägenheten av samarbete såvitt gäller dosimetrisk standardisering. En viktig fördel av en sådan standardisering är att man i de olika länderna lättare kan utnyttja varandras resultat och forskningsarbete. Likaså vill utskottet framhålla betydelsen av att enhetlighet eftersträvas i de nordiska ländernas sjukhusfysikerutbildning liksom beträffande kompetenskraven för sjukhusfysikerbefattningar. Härigenom kan enligt utskottets mening skapas förutsättningar för en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukhusfysikerna. Med hänsyn till den snabba utveckling som pågår på sjukhusteknikens område finner utskottet förslaget om efterutbildningskurser för sjukhusfysiker särskilt nödvändigt att realisera. Sådana kurser kan lämpligen förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan.

Utskottet kan i likhet med vissa remissorgan tillstyrka att de medel, som ställs till förfogande för nordiskt sjukhusfysikersamarbete, administreras av en särskild kommitté. En sådan kommitté skulle även ha till uppgift att avgöra prioriteringen av samsamarbetsuppgifterna. En närmare utredning om en sådan kommittés organisation och ansvar synes emellertid utskottet erfordrig.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk utredningsserie 1969: 8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

Tavastehus den 2 december 1969

Johannes Antonsson

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Förman

Tyyne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Medlemsförslag om bro vid Karesuando

(Väckt av Leif Cassel, Jon Leirfall, Birger Lundström och Tuure Salo)

I ansträngningarna att främja Nordkalottens utveckling har man eftersträvat att se området som en enhet vars sammantagna resurser bör utnyttjas på mest rationella sätt. En omfattande planeringsverksamhet har igångsatts i och mellan de berörda länderna för att undersöka hur ett mer expansivt näringsliv kan byggas upp på Nordkalotten. En förutsättning för åstadkommandet av en samordnad utveckling av Nordkalottens resurser är att det finns tillfredsställande kommunikationer mellan länderna inom området. Nordiska rådet har sökt driva på en snabbare utbyggnad av sådana kommunikationer och framsteg har kunnat noteras, även om takten varit alltför långsam med tanke på de glesa förbindelserna på Nordkalotten.

En förbättring i fråga om den betydelsefulla passagen över svensk-finska gränsen har nyligen skett genom tillkomsten av en bro över gränsälven vid Övertorneå. Näst i tur står en bro vid Pello och beslut har fattats om dennas byggande under åren 1970—1971. Den tredje planerade bron vid Karesuando har däremot skjutits på framtiden.

Vid Karesuando sker överfarten för närvarande med färja och under vintermånaderna på isväg. Denna ordning innebär totalt avbrott för personbilstrafik över älven på någon vecka, medan avbrottet för tung trafik (12 tons axeltryck) uppgår till ett par veckor. I förslaget till långtidsplan 1970—1979 för Norrbottens län har karesuandobron inte kunnat medtagas med hänsyn till andra angelägna projekt inom länet. I tidigare långtidsplan hade bron vid Karesuando givits högre prioritet än i nuvarande plan. Från finsk sida har upplysts att detta broprojekt har en högre prioritet i de finska planerna än i den svenska. Kostnaden för brobygget uppskattas för svensk del till 2,5 miljoner kronor.

Karesuandopassagen utgör Sveriges nordligaste vägförbindelse med Nordkalotten. När nu pågående förbättringsarbeten på svenska sidan av vägen till Karesuando avslutats — vilken beräknas ske till 1972 — kommer den svaga punkten i denna trafikled att bli färjeförbindelsen. Nordkalott-trafiken befinner sig ännu så länge bara i början av en väntad utveckling. Stora ansträngningar görs av de olika länderna för att främja turismen och näringslivet på Nordkalotten. Vägprojekt är för närvarande under utförande

Karasjok—Kautokeino och Sevettjärvi—Neiden, vilkas färdigställande kan väntas medföra en sprängvis ökning av trafiken. Förutom det lokala intresset av en broförbindelse kan pekats på dess betydelse för den tunga trafiken från nordligaste Norge över Finland och Sverige till Syd-Norge. Nordiska rådet har tidigare rekommenderat en förbättring av den sydliga delen av denna trafikled (*rek. nr 13/1969*). Planer finns för närvarande på en utvidgning av landsvägstrafiken Nord-Norge—Finland—Sverige genom användande av kontainer.

Av nu anförda skäl är det angeläget att en bro vid Karesuando bygges inom de närmaste åren. Medel för projektering och byggande bör finnas tillgängliga på svensk sida senast när man på finsk sida får medel härtill. Det kan därvid bli nödvändigt att anvisa medel till brobygget vid sidan av långtidsplanen.

Vi föreslår,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att bygga en bro över Muonio älv vid Karesuando.

Karesuando den 20 augusti 1969

Leif Cassel

Jon Leirfall

Birger Lundström

Tuure Salo

*BILAGA 1***Utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med Karesuando
kommunalnämnd den 15 augusti 1969***Angående förslag till långtids- och flerårsplan för väg- och brobyggande*

Vägförvaltningen hade infordrat kommunens yttrande beträffande flerårsplanen och kommunalnämnden beslöt att lämna följande yttrande: Beträffande förstärkning av vägen mellan Karesuando—Vittangi, är det angeläget att företaget färdigställs utan avbrott. Vad beträffar byggande av bro över gränsälven vid Karesuando kyrkby, konstateras med beklagande, att företagets utförande ytterligare förskjuts fram i tiden.

Brons tillkomst har ansetts som ytterst angeläget på grund av att förbindelsen utgör en transportled för tung trafik, bl. a. virkestransporter till Norge, i synnerhet är dessa transporter under vintertid beroende av isens bärighet, som inte medger tyngre transporter, då totalvikten måste begränsas till gällande bestämmelser som omöjliggör tyngre lass.

Med hänsyn till mellanrikstrafiken i övrigt är det angeläget att broförbindelsen kommer till stånd utan dröjsmål.

Under denna sommar har under vissa tider bildats långa köer på båda sidor om gränsälven, trots att färjan gått utan avbrott, detta verkar hämmande på turisttrafiken. Vid olika tillfällen har berörda myndigheter betonat angelägenheten att broförbindelsen kommer till stånd och att bygget igångsättes omedelbart när vägen mellan Karesuando—Vittangi är färdigställd.

Kommunalnämnden anser att broförbindelsen över Karesuando anses vara av den angelägenhet att företaget kan igångsättas så fort som möjligt, eller omedelbart efter det att Pellobron har byggts och hemställer att flerårsplanen omarbetas så att utförandet tidigarelägges i förhållande till vad som från berörda myndigheter antytts tidigare. Detta är även av synnerligen stor vikt ur sysselsättningssynpunkt.

Walfrid Tuvnell

Ordförande

Edla Strömhult

Sekreterare

BILAGA 2**Yttranden över medlemsförslaget****F i n l a n d****Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen¹:**

Över Muonio älv vid Karesuando trafikerar en färja som förenar Sveriges och Finlands vägnät med varandra. Sagda färja ägs och sköts av Sveriges stat. Ifrågavarande färjställe lämpar sig för den allmänna trafiken så att större men därav icke har åsamkats trafiken. På grund härav och med beaktande av andra mera brådskande vägföretag ävensom begränsade väganlag har varken Sveriges eller Finlands vägväsenden kunnat medtaga sagda bro i vägprogrammen för de närmaste åren.

Helsingfors den 23 december 1969

M. Niskala

Generaldirektör

V. Skogström

Vägplanläggnings-
avdelningens chef,
byggnadsråd

Länsstyrelsen i Lapplands län¹:

Broarna vid Torneå och Övertorneå utgör nu de enda fasta vägförbindelserna mellan Finland och Sverige. Av de förefintliga fyra färjorna kommer visserligen en inom ett par år att ersättas av bron vid Pello, men även därefter kommer en stor del av den ständigt växande trafiken mellan norra Finland och norra Sverige att vara beroende av långsamma och osäkra färjeförbindelser. Då en av förutsättningarna för en allsidig utveckling av kalottsamarbetet bör anses vara möjligheten till snabb och bekväm rörlighet mellan kalottområdets olika delar förslår färjeförbindelse sommartid och isväg på vintern ej längre vid Karesuando gränsöverfarts ställe ens för att på ett försvarligt sätt motsvara de krav som bör ställas i detta hänseende. Särskilt för fjärrtrafiken mellan de olika delarna av Nordnorge och de södra delarna av Sverige och Norge håller Karesuando på att bli en viktig knutpunkt vars betydelse kan förväntas avsevärt öka sedan arbetena på förbättrande av landsvägen mellan Karesuando och Vittangi slutförts. Senast då blir det absolut nödvändigt att ersätta färjeförbindelsen med en bro. Även med hänsyn till sin lokala betydelse bör en bro vid Karesuando anses

¹ Yttrandet översatt från finska.

viktig ty den skulle förbinda två nu enbart av älven från varandra åtskilda förhållandevis livliga tätorter. Därjämte skulle byggnadsarbetet för sin del bidra till att avhjälpa den arbetslöshet som råder på båda sidor om gränsen.

Med hänsyn till vad ovan anförts får länsstyrelsen som därjämte förenar sig om allt vad förslagsställarna och vederbörande kommuners fullmäktige i ärendet framfört såsom sin hemställan framföra att Nordiska rådet för sin del med alla till buds stående medel måtte sträva efter att påskynda de åtgärder som avser byggande av Karesuando bro.

Rovaniemi den 22 december 1969

Antti Hiltula

Tf. landshövding

Olli Karikoski

Extraordinarie
föredragande

Suomen matkailuliitto r.y. (Finlands turistförbund)¹:

För turismens utveckling anser förbundet, att byggandet av nya landsvägs- och broförbindelser är högst viktigt. Broförbindelsen i Karesuando i norra delen av Tornedalen är av stor betydelse, emedan trafiken från Sveriges fjällområde via Vittangi längs Tornedalvägen i Sverige till Finlands sida, Kilpisjärvi och Hetta, försiggår via Karesuando. Den nya vägförbindelsen Kautokeino—Karasjoki torde också i hög grad öka turisttrafik via Karesuando. Förbundet anser, att den långsamma färjförbindelsens ändring till en broförbindelse är en viktig åtgärd ur den växande trafikens synpunkt.

Helsingfors den 30 december 1969

Finlands turistförbund r. f.

Heikki Mäki

Verkställande direktör

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Medlemsforslaget har vært forelagt Vegdirektoratet og av dette igjen Opplysningsrådet for biltrafikken og vegsjefene i Finnmark og Troms. Gjenpart av deres uttalelse følger vedlagt (*se nedan*).

Samferdselsdepartementet vil for sitt vedkommende se spørsmålet om bru ved Karesuando som i første rekke et finsk-svensk anliggende, men er

¹ Yttrandet översatt från finska.

enig i at en slik bru også vil tjene en del norsk tungtrafikk og turisttrafikken på Nordkalotten.

Oslo, 1. desember 1969

Etter fullmakt
Sigurd Lorentzen

John H. Paxal

Statens vegvesen, vegdirektoratet:

En bru over elven ved Karesuando vil få stor betydning for samtrafikken mellom Norge, Finland og Sverige. En vesentlig del av tungtrafikken mellom Nord- og Syd-Norge passerer idag ferjen over Karesuando til tross for ulemmene med ferjesambandet og isvegen ved Karesuando. Bruforbindelsen vil også komme til å bli benyttet av turisttrafikken mellom Nord-Norge og områdene omkring Botnische bukten. En kan regne med en økning i trafikken såfremt dette brusambandet blir etablert.

Oslo, 27. november 1969

Etter fullmakt
Olav A. B. Torpp

Ch. Danielsen

Vegsjefen i Finnmark fylke:

Trafikken på mellomriksvegene Norge—Finland følger hovedsakelig de nord—sydgående hovedårer til industri- og befolkningsområdene lengere sør i Sverige og Finland. Dette gjelder spesielt de to østlige veger over Karigasniemi og Polmak og vil også gjelde for den i løpet av 1970 farbare forbindelse Neiden—Kaamanen.

Når det gjelder vegforbindelsen Alta—Finland kan en gå ut fra at trafikken stort sett har samme destinasjon som på de før nevnte veger, men for denne trafikk vil en bru ved Karesuando gi konkurrerende muligheter for trafikken fra Alta—Kautokeinoområdet til Sverige på linje med trafikken fra Troms. Avstanden fra riksgrensen Norge—Finland til Karesuando er ca. 100 km.

Mellom brua ved Övertorneå og grensen mellom Norge og Finland er det ingen fast forbindelse på hele 414 km. Det er innlysende at en bru ved Karesuando vil få stor lokal betydning for samtrafikken på Nordkalotten og for turisttrafikken.

Finnmark, 22. november 1969

Bj. Stav

Vegsjefen i Troms fylke:

Det kan med en gang slås fast at en bro over elva ved Karesuando vil være av den største betydning for samtrafikken på Nordkalotten.

For det første skjer trafikken i forbindelse med samhandelen mellom Nord-Sverige og Nord-Norge over Karesuando, og dertil foregår den alt vesentligste del av turisttrafikken til områder i Botniske bukten over elva ved Karesuando.

Den forannevnte trafikk antas å ville vokse vesentlig ikke minst på grunn av utbygging av Universitetet i Tromsø.

Praktisk talt all tungtransport mellom Syd- og Nord-Norge foregår i dag over Karesuando, likeså persontrafikken og for turisttrafikken gjerne som en reiserute i turopplegget.

Troms, 21. november 1969

Bjarne Haugmoen

Opplysningsrådet for biltrafikken:

— — — vil anbefale at den planlagte bro ved Karesuando blir bygget, idet den vil fremme utviklingen i områdene på Nordkalotten. Dette gjelder så vel for den lokale trafikk som for fjerntrafikken med bil.

Oslo, 26. november 1969

Opplysningsrådet for biltrafikken

Chr. Christiansen

S v e r i g e**Statens vägverk:**

Inom vägverket har under åren 1968 och 1969 pågått en ingående planläggning av utbyggnaden av landets huvudvägnät. Denna planläggning har skett i samråd dels med länsmyndigheter och dels med den av Kungl. Maj:t tillsatta vägplaneutredningen, som nu framlagt sitt betänkande Vägplan 70 och som anger riktlinjer för den framtida vägutbyggnaden till år 1985. Vägverkets planläggning har utmynnats i dels en behovsplan som anger investeringsbehov fram till år 1985 och dels en långtidsplan, som omfattar åren 1970—1979, där vägobjekten i behovsplanen angelägenhetsgraderats. Långtidsplanen blir därmed en tidssatt plan som visar när under tioårsperioden de skilda vägobjekten bedöms komma till utförande. Långtidsplanen, som beräknas bli klar vid årsskiftet 1969/70, får bland annat ses som vägverkets projekteringsplan. Parallellt med långtidsplanen har man tillsammans med

länsstyrelse och vägnämnder arbetat med de i vägstadgan föreskrivna flerårsplanerna, som omfattar femårsperioden 1970—1974. Även flerårsplanerna beräknas föreligga vid årsskiftet.

I landets huvudvägnät, som omfattar storleksordning 25 000 km väg, ingår riksvägar och primära länsvägar och därmed de viktigare vägarna till grannländerna. Väg 396 Vittangi—Karesuando—Finland ingår i detta huvudvägnät och i behovsplanen är som investeringsbehov upptaget förutom förstärkningsåtgärder för c:a 16 miljoner kronor på vägsträckan Vittangi—Karesuando även bro över Muonio älv (egentligen Könkämä älv) vid Karesuando till en kostnad av 2,5 miljoner kronor.

När de i behovsplanen ingående objekten har angelägenhetsgraderats har man utgått från bl. a. nuvarande standard på förbindelsen i förhållande till nuvarande trafikmängd och trafiktillväxt. Av väsentlig betydelse har även objektens samhällsekonomiska lönsamhet varit. Vid denna angelägenhetsgradering har det mot bakgrund av nuvarande medelstillgång och beräknad tillväxt av anslagen inte bedömts möjligt att utföra bro vid Karesuando under den närmaste tioårsperioden utan detta objekt har fått stå tillbaka till förmån för andra angelägna objekt. Företaget beräknas alltså inte komma att ingå i långtidsplanen för tioårsperioden 1970—1979. Företaget ingår inte heller i det förslag till flerårsplan för åren 1970—1974 som länsstyrelsen i Norrbottens län i oktober 1969 översänt till statens vägverk för fastställelse.

Som vägförvaltningen framhåller i sitt yttrande — som bifogas (*se nedan*) — kommer dock trafikutvecklingen vid överfarten vid Karesuando att noga observeras, och blir den större än vad som förutses för närvarande finns det anledning att ompröva broföretagets angelägenhet. Detta kommer även att ske — oavsett trafikutvecklingen — vid den revidering av långtidsplanen som avses ske vart tredje år, nästa gång under år 1972. Detta år kommer även flerårsplanerna att revideras.

Med hänvisning till det ovan anförda och vad vägförvaltningen framhållit i sitt här bilagda yttrande får vägverket föreslå, att det framlagda medlemsförslaget för närvarande inte föranleder några särskilda åtgärder.

Stockholm den 28 november 1969

Gust. Vahlberg

Christer Lundin

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Ett ökat ekonomiskt, kulturellt och socialt samarbete på Nordkalotten är en grundförutsättning för att området skall kunna överleva och utvecklas på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt. I detta sammanhang spelar utbyggnaden av mellanriksvägarna, på sätt Nordiskt rådet rekommenderat, en avgörande roll. Föreliggande medlemsförslag om byggande av bro över Muonio älv vid Karesuando utgör härvid ett viktigt led i strävande-

na att underlätta kommunikationerna icke bara mellan Finland och Sverige utan även i hög grad mellan Nordnorge och sydligare delar av såväl Sverige som Norge. Att bron trots detta ännu icke blivit byggd har emellertid sin naturliga förklaring i att densamma vid fördelningen av de för länet begränsade vänganslagen icke kunnat konkurrera med andra angelägnare projekt.

Länsstyrelsen vill understryka att vägförbindelserna på Nordkalotten, som måste tillmätas den största betydelse, icke kommer att kunna lösas inom rimlig tid om ej särskilda anslag avdelas för ändamålet. I fråga om karesuandobron må framhållas, att denna utgör ett lämpligt beredskapsarbete inom ett område där sysselsättningsproblemen är särskilt svårlösta. Enligt länsstyrelsens mening bör därför ett särskilt anslag snarast anvisas för projektering av bron för att densamma skall kunna byggas vid från arbetsmarknadsynpunkt lämplig tidpunkt.

Under återopande av vad ovan anförts tillstyrker länsstyrelsen föreliggande medlemsförslag.

Luleå den 9 december 1969

R. Lassinantti

Börje Persson

Vägförvaltningen i Norrbottens län:

Längs gränsen mellan Finland och Sverige, som utgöres av älvarna Torneå, Muonio och Könkämä älvar, finnes för närvarande sex förbindelser. Dessa är:

Haparanda: broförbindelse.

Övertorneå: väg- och broförbindelse, avstånd från Haparanda 70 km.

Pello: väg- och färjförbindelse, vintertid isväg, bro över Torne älv under uppförande, beräknas klar hösten 1971, bygges av finska vägverket, avstånd till Övertorneå 50 km.

Kolari: väg- och färjled, vintertid isväg, avstånd till Pello 70 km.

Muonio: väg- och färjled, vintertid isväg, avstånd till Kolari 70 km.

Karesuando: väg- och färjled, vintertid isväg, avstånd till Muonio 80 km.

På ömse sidor om gränsen går genomgående vägar, på den finska sidan E 78 Torneå—Skibotn, på den svenska sidan rv 99 Haparanda—Övertorneå och väg 400 Övertorneå—Pajala—Karesuando.

Vägförvaltningen har på basis av tullverkets statistik upprättat bilagda sammanställning (*se Bihang*) över trafiken vid de skilda gränspassagera. Som framgår av denna är årsmedeldygnstrafiken betydande i Haparanda och Övertorneå men av relativt måttliga värden i Pello, Kolari, Muonio respektive Karesuando. Vidare framgår att sommartrafiken i Karesuando under sommarmånaderna juli, augusti uppgått till större värden. Några egentliga trafikproblem har icke förevarit om man undantar ett fåtal dygn under den intensivaste semesterperioden, då viss köbildning brukar förekomma.

Regulariteten på färjleden är mycket god och förfallotiden mellan isväg och färjled rör sig i detta färjläge endast om ett fåtal dygn såväl på våren som under hösten.

I Karesuando, Muonio, Kolari och Pello medgives på färjorna ett axel- och boggietryck av 8 respektive 12 ton samt en totalvikt av 30 ton och på vintervägen en totalvikt av 12 ton. Vid broarna i Övertorneå och Haparanda medges axeltrycket till 10 tons axeltryck och 16 tons boggietryck i enlighet med vägtrafikförordningens bestämmelser.

Vägförvaltningen har icke gjort någon detaljerad trafikstudie av trafikbilden vid förbindelsen i Karesuando men den allmänna kännedom av denna är, att den dels är sammansatt av en lokalt betonad svensk-finsk trafik, dels av en fjärrinriktad trafik av turistkaraktär samt svensk-norsk transitotrafik mellan Nordnorge och södra Sverige/Norge respektive kontinenten. Den övervägande delen av turist- respektive fjärrtrafiken kommer antingen från eller skall till europaväg 4.

För trafik från E 78 Skibotn—Kilpisjärvi—Karesuando är den kortaste vägen till E 4 vid Töre förbindelsen över Karesuando. Avståndet mellan Karesuando—Töre är c:a 38 mil. För trafik från området Alta—Kautokeino—Enontekiö är den kortaste förbindelsen till E 4, E 78 över Övertorneå—Sangis (E 4). Motsvarande avstånd från E 78 vid Palojoensuu sydost Enontekiö till Töre är c:a 36 mil.

Med hänsyn till att företaget berör mycket känslig miljö vid Karesuando kyrka, har vägförvaltningen igångsatt vissa förberedande utredningar rörande brolägets lokalisering i Karesuando samhälle.

Företaget bro över Könkämä älv vid Karesuando har icke varit upptaget i flerårsplanerna. Däremot fanns företaget med i reserven till förslaget till flerårsplan för länsvägar 1967—1972 men medtogs icke i det slutligt fastställda planförslaget.

I den behovsplan för primärvägnätets utbyggnad för perioden 1970—1985, som upprättats under senaste året har medtagits rubricerade företag.

Behovet av att ersätta färjleden/vintervägen i Karesuando med bro måste utöver de gängse lönsamhetsekonomiska kriterier bedömas mot möjligheten till andra alternativa förbindelser. Då den lokala trafikens storlek än så länge ligger under 200 f/åmd och med låg ökningstakt utgör nuvarande förbindelse inget kapacitetsproblem men ett visst förfång utgör bärighetsproblemet vintertid. Fjärrtrafiken däremot, som är sammansatt av turisttrafik och tunga transporter från huvudsakligen Nordnorge i riktning mot Sydsvrige respektive Sydnorge är visserligen i klar ökning och efterhand som ett modernt vägnät utbygges på Nordkalotten kommer denna att öka jämväl året runt. Målinriktningen av denna trafik gör emellertid att de övriga mellanriktsförbindelserna och framför allt de fasta förbindelserna i Pello, Övertorneå och Haparanda utgör mycket goda alternativ till förbindelsen i Karesuando ur såväl kapacitets- som bärighetssynpunkt.

Mot denna bakgrund bedömdes vid upprättande av långtidsplan för perioden 1970—1979 att ur länets synpunkt kunde med hänsyn till andra angelägna objekt rubricerade företag icke erhålla en prioritering inom långtidsplanens period.

Mot bakgrunden av vad som ovan anförts får vägförvaltningen föreslå, att de förslag som här framlagts för närvarande icke föranleder några särskilda åtgärder.

Luleå den 24 november 1969

G. Börje Aström

BIHANG

Trafikmängder vid förbindelserna mellan Finland och Sverige i Karesuando, Muonio Kolari, Pello, Övertorneå och Haparanda under år 1968, 1969 (beräknade) samt månaderna juli och augusti under 1968 respektive 1969

Överfart vid	1968			1969		
	f/åmd	juli f/d	augusti f/d	f/åmd ¹	juli f/d	augusti f/d
Karesuando	210	520	380	270	620	500
Muonio	85	205	140	85	160	135
Kolari	öppnad sep- tember 1968	—	—	150	245	235
Pello	230	510	385	260	520	385
Övertorneå	1 000	1 850	1 190	1 070	1 830	1 220
Haparanda	3 650	6 300	4 950	4 500	7 500	5 600

¹ Uppskattad tidsperioden 1 januari—31 oktober 1969.

Sveriges trafikbilägares riksorganisation (STR):

STR har genom kontakter med trafikutövarna i Norrbotten erhållit med förslaget fullt samstämmiga uppgifter om angelägenheten av att ifrågavarande broförbindelse kommer till stånd. Förutom turistresor med personbil har turisttrafiken med buss omfattats av ett växande intresse, och flera såväl svenska som utländska bussföretag är engagerade i sådan verksamhet, vilken skulle främjas av tillkomsten av denna alternativa färdväg. Även lastbilstrafiken skulle stimuleras härav.

STR får således tillstyrka tillkomsten av ifrågavarande broförbindelse.

Stockholm den 28 november 1969

Sveriges trafikbilägares riksorganisation

Ivan Sjunnebo

BILAGA 3**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om bygning af en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Udvalget har tidligere behandlet forslaget på møder i København den 26. september 1969 og i Oslo den 16. december 1969.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget, som er fremsat af Leif Cassel, Jon Leirfall, Birger Lundström og Tuure Salo, henvises bl. a. til, at en forudsætning for en samordnet udvikling af Nordkalottens ressourcer er, at der skabes tilfredsstillende kommunikationer mellem landene inden for området. Der peges på, at forbindelsen ikke alene er af stor interesse for den mere lokale trafik, men at den også er vigtigt led i forbindelsesvejene mellem Nordnorge og Sydnorge. Der peges endvidere på, at overfarten om vinteren sker ved kørsel på isen, men at forbindelsen er totalt afbrudt i nogen tid 2 gange om året.

De fire forslagsstillere henstiller til Nordisk Råd at vedtage en rekommandation til regeringerne i Finland og Sverige om at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

2. Udtalelser

Der foreligger udtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Finland

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Länsstyrelsen i Lapplands län.
Finlands turistförbund.

Norge

Samferdselsdepartementet.
Vegdirektoratet.
Vegsjefen i Finnmark fylke.
Vegsjefen i Troms fylke.
Opplysningsrådet for Biltrafikken.

Sverige

Statens vägverk.
Länsstyrelsen i Norrbottens län.
Vägförvaltningen i Norrbottens län.
Sveriges trafikbilägares riksorganisation.

Vejmyndighederne i Finland og Sverige anfører, at den eksisterende færgeforbindelse — og kørevej over isen om vinteren — i det store og hele be-

tjener trafikken på en sådan måde, at der ikke opstår større gener. En vis køddannelse i højsæsonen og kortere afbrydelser af forbindelsen ved tilfrysningen og tøjbruddet har dog ikke kunnet undgås. Man har fundet, at andre anlægsgøper burde have højere prioritet, og har derfor ikke medtaget en bro ved Karesuando i de aktuelle vejplaner. Trafikudviklingen ved Karesuando vil dog blive holdt under observation, således at spørgsmålet om anlæg af en bro i givet fald kan tages op til fornyet overvejelse i forbindelse med den næste revision af de svenske flerårsplaner i 1972.

Länsstyrelsen i Lapplands län påpeger, at Karesuando er et vigtigt knudepunkt for forbindelsen mellem Nordnorge og de sydlige områder i Norge og Sverige, og at betydningen af forbindelsen over Karesuando vil blive endnu større, når den igangværende udbygning af landevejen mellem Karesuando og Vittangi er tilendebragt. Også for den lokale trafik mellem de forholdsvis tæt bebyggede områder i Finland og Sverige vil en god forbindelse være af stor betydning. Endvidere henvises til, at bygningen af en bro vil bidrage til at afhjælpe den arbejdsløshed, som findes på begge sider af grænsen. Länsstyrelsen tilslutter sig uforbeholdent medlemsforslaget og henstiller, at bygningen af en bro søges fremskyndet mest muligt. *Finlands turistförbund* anser bygning af en bro for en vigtig foranstaltning og anbefaler derfor forslaget.

Länsstyrelsen i Norrbottens län påpeger ligeledes den betydning, en broforbindelse vil få både for fjern- og for nærtrafikken og dermed for udviklingen af området. Det understreges, at bygningen af en bro er et hensigtsmæssigt beredskabsarbejde i et område, hvor beskæftigelsesproblemerne er særlig vanskelige at løse. Det foreslås derfor, at der snarest gives en særlig bevilling til projektering af broen, således at denne kan bygges på et ud fra et arbejdsmarkedssynspunkt hensigtsmæssigt tidspunkt. Länsstyrelsen anbefaler derfor medlemsforslaget.

Sveriges trafikbilägares riksorganisation anbefaler bygningen af den omhandlede broforbindelse, idet man finder den nyttig for såvel personbil-, bus- og lastbiltrafikken.

Samtlige norske udtalelser er positive. Der henvises bl. a. til, at en væsentlig del af den tunge trafik mellem Nordnorge og Sydnorge benytter forbindelsen over Karesuando trods ulemperne ved færgetrafikken og kørselen over isen om vinteren.

3. Trafikudvalget

Der er i trafikudvalget enighed om, at man ved bedømmelsen af projekter vedrørende trafikforbindelser i mindre tæt befolkede områder ikke bør anlægge snævre rentabilitetssynspunkter i den forstand, at man alene ser på nyttevirkningen for trafikken, som forventes at benytte den pågældende forbindelse. En sådan betragtningsmåde ville kunne føre til, at ingen eller

næsten ingen projekter vedrørende vej- og brobygning i tyndt befolkede områder nogen sinde kan konkurrere med projekter vedrørende anlæg i tæt befolkede områder, hvor der altid kan påvises en stor, direkte nyttevirkning.

Udvalget er af den opfattelse, at man ved bedømmelsen af anlægsprojekter må anlægge en helhedsbetragtning og søge at vurdere både de direkte virkninger og de indirekte virkninger, som ofte først viser sig efter nogen tids forløb. Disse indirekte virkninger på længere sigt er vanskelige at vurdere, men man bør i en vurdering inddrage såvel lokaliseringspolitiske fordele som mulige besparelser i de sociale udgifter ved en ophjælpning af erhvervsmulighederne i området. Hertil kommer en faktor, som ikke kan vurderes økonomisk, nemlig fjernelse af den følelse af isolation som befolkningen i afsides beliggende egne ofte føler, og som gør, at disse egne ofte trues med affolkning til trods for befolkningspolitikken i de berørte lande. Disse mere principielle betragtninger gælder måske i ganske særlig grad for Nordkalotten, som udgør en naturlig geografisk enhed, og hvor al rationel planlægning derfor bør foregå uden hensyntagen til landegrænserne.

Udvalget finder ud fra en sådan helhedsbetragtning, at bygning af den foreslåede bro ved Karesuando, både ud fra mere lokale synspunkter — de relativt tæt befolkede områder i Sverige og Finland på begge sider af grænsen i Tornedalen — og ud fra hele Nordkalot-regionens synspunkter er en rigtig foranstaltning, som vil kunne få en væsentlig betydning for udviklingen af området.

Hertil kommer, at udvalget anser forbindelsen over Karesuando for den naturlige forbindelse for en ganske væsentlig del af trafikken mellem Nordnorge og store dele af Sverige og Sydnorge, og navnlig har hæftet sig ved, at det her drejer sig om tunge transportere, og at disse transportere er af et stadigt voksende omfang. Udvalget finder, at man især for disse transporters vedkommende bør gøre det muligt at benytte den korteste forbindelsesvej uden forsinkelser på grund af ventetider ved færgeforbindelsen og uden forhindringer på grund af, at isen ikke kan bære trafikken.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Stockholm, den 14. januar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnus Kjartansson

Kåre Kristiansen

Mikko Laaksonen

Ingemar Mundebo

Tuure Salo

Formand

Veikko Savela

Gösta Skoglund

Tilläggsförslag

om nordisk giltighet för körkort för motorfordon

(Väckt av Leif Cassel, Svend Horn och Birger Lundström)

På sin 13. session henstillede Nordisk Råd i rekommendation nr. 8/1965 til regeringerne at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Regeringerne nedsatte herefter et embedsmandsudvalg — Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser — med repræsentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Der blev ikke udpeget nogen repræsentant fra Island, men man har fra islandsk side fulgt arbejdet i udvalget.

Embedsmandsudvalgets mandat var at redegøre

- a. for de regler, som gælder om førerbeviser for motorkøretøjer i de enkelte lande,
- b. for de muligheder, som foreligger for at give førerbeviserne gyldighed efter flytning til et andet nordisk land, og
- c. for hvilke ændringer, som bør gøres i de enkelte landes regler om førerbeviser, for at man skal kunne nå så langt som muligt i retning af at give førerbeviserne internordisk gyldighed.

I betænkningen »Nordisk gyldighed av førerkort» (NU 1969: 7) af 23. januar 1969 anfører embedsmandsudvalget under henvisning til Nordisk Råds trafikudvalgs betænkning af 15. januar 1965, hvori trafikudvalget indstillede den ovennævnte rekommendation til vedtagelse af rådet, at formålet med rekommendationen i første række er, at førerbeviser udstedt i et nordisk land får umiddelbar gyldighed i de øvrige nordiske lande. Embedsmandsudvalget finder, at dette bør kunne opnås, uden at landenes regler vedrørende førerbeviser i enhver henseende er ensartede; det anføres, at gennemførelse af ensartede regler vedrørende erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser er en både vanskelig og langsigtet opgave.

Med henblik på at imødekomme de praktiske behov for bevarelse af gyldigheden for førerbeviser til motorkøretøjer ved flytning mellem de nordiske lande har embedsmandsudvalget stillet følgende forslag:

1. Et førerbevis, der er udstedt i et nordisk land, bevarer gyldigheden i overensstemmelse med sit indhold, også efter at indehaveren har taget fast bopæl i et andet nordisk land.

2. Der søges opnået enighed om ensartede regler vedrørende visse principielle spørgsmål, idet dette vil kunne gøre det væsentligt lettere at skabe en praktisk ordning. Dette gælder a. førerbevisernes almindelige gyldighedstid, som foreslås sat til det fyldte 70. år, b. kategorierne for førerbeviser, idet man foreslår at anvende de i internationale aftaler angivne kategorier, og c. aldersgrænsen for erhvervelse af almindeligt førerbevis, som foreslås ansat til 18 år.

3. Hvert land skal, så snart det er teknisk og lovgivningsmæssigt muligt, ensidigt anerkende nordiske førerbeviser.

Da det må anses mest væsentligt, at der snarest skabes en praktisk ordning for de mange indehavere af førerbeviser, som flytter mellem de nordiske lande — såvel i grænseegnene som i kraft af det fælles arbejdsmarked — og da de af embedsmandsudvalget stillede forslag angiver, hvortedes en sådan ordning kan realiseres uden at afvente gennemførelse af helt ensartede regler i alle enkeltheder, finder vi, at embedsmandsudvalgets forslag snarest bør søges gennemført.

Under henvisning hertil henstilles,

at Nordisk Råd i en rekommandation henstiller til regeringerne at gennemføre de af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (*NU 1969: 7*) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser for motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Kirkenes, den 22. august 1969

Leif Cassel

Svend Horn

Birger Lundström

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget

F i n l a n d

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, vägtrafikavdelningen¹:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena får närslutet översända Nordiska rådets Finlands delegation till kännedom och förfogande ett sammandrag över de yttranden, som har avgetts över Nordiska tjänstemannakommitténs förslag om nordisk giltighet för körkort (*se Bilhang*).

Helsingfors den 14 januari 1970

Mauno Satuli

Vägtrafikavdelningens chef,
regeringsråd

Juhani Ahola

Föredragande

¹ Yttrandet översatt från finska.

BIHANG

**PM angående yttranden avgivna över Nordiska tjänstemannakommitténs förslag
om nordisk giltighet för körkort**

Vägtrafikavdelningen har 16 april 1969 begärt yttrande av följande myndigheter och organisationer, vilka samtliga även avgett yttranden:

Ministeriet för inrikesärendena, samtliga länsstyrelser, bilregistercentralen, Talja, polisinsrättningen i Åbo, polisinsrättningen i Tammerfors, polisinsrättningen i Helsingfors, Moottoriliikenteen keskusjärjestö ry. (Centralorganisationen för motortrafik).

1. Såsom en generell iakttagelse på basis av de erhållna yttrandena kan det konstateras, att inställningen till förslaget är synnerligen positiv. Endast en länsstyrelse (*Åbo och Björneborgs*) har intagit en negativ hållning hänvisande till att trafiksäkerhetskraven eventuellt kan uppluckras.

Ett nordiskt samgående har betraktats som en synnerligen god strävan, på grund varav remissinstanserna varit färdiga att godkänna ändringar i gällande stadganden i Finland.

Flera remissinstanser konstaterar emellertid, att innan förslaget bringas i kraft i Finland borde en undersökning företas om de av förslagets tillämpning måhända föranledda menliga följder, som kan förmodas uppkomma.

2. Nordisk giltighet för körkort

Flertalet av remissinstanserna anser utbyte av körkort vid flyttning från ett nordiskt land för varaktig bosättning i annat nordiskt land överflödigt och förenar sig sålunda om tjänstemannakommitténs ståndpunkt. *Polisinrättningarna i Åbo* och *Tammerfors* anser dock, att då en medborgare i annat nordiskt land bosätter sig varaktigt i Finland bör han anmäla sitt körkorts art och giltighetstid för den lokala polismyndigheten, som borde göra en anteckning om uppvisandet i kortet. Endast *polisinrättningen i Helsingfors* och *länsstyrelsen i Nylands län* anser, att körkortet borde utbytas till motsvarande körkort i Finland. Såsom motiv för detta krav anförs att det annars är omöjligt att anordna en tillräckligt effektiv övervakning.

3. Körkortens allmänna giltighetstid

Höjandet av giltighetstiden till dess att innehavaren fyllt 70 år har föränlett mest kritik. Förutom *ministeriet för inrikesärendena* anser ett flertal *polismyndigheter* samt *länsstyrelsen i Tavastehus län*, att det är riskabelt att utan en effektiv övervakning låta kortet oavbrutet vara i kraft så länge. Ett allmänt krav går ut på obligatorisk och periodisk läkarundersökning efter fyllda 50 år. *Länsstyrelsen i Åbo* och *Björneborgs län* anser att det ej är skäl att ändra på giltighetstiden om 5 år. Såväl *TALJA* som *polisinrättningen i Helsingfors* förutsätter att endast genom tillskapandet av ett centralregister för körkort, en dylik reform kan förverkligas. Flertalet av remissinstanserna stöder likväl en förflyttning av åldersgränsen till 70 år utan reservationer. De flesta remissinstanserna förutsätter emellertid, att myndigheterna erhåller tillräckliga möjligheter att kontrollera körkortsinnehavarnas hälsotillstånd, även under den tid körkortet är i kraft.

4. Körkortsåldrarna

Den övervägande delen av remissinstanserna förenar sig om kommitténs förslag. Flertalet av dem anser dock, att minimiåldersgränsen för erhållande av körkort av lätt motorcykel i Finland fortfarande borde vara 16 år. Endast *TALJA* och *länsstyrelsen i Norra Karelen län* är av den åsikten att minimiåldersgränsen även för körkort för lätt motorcykel borde vara 18 år.

5. Övriga anmärkningar

Kommittéförslaget har, enligt remissinstansernas uppfattning, varit synnerligen lyckat. Såsom särskilda problem i samband med ärendets behandling har emellertid observerats bl. a. frågan om samnordiska stadganden, som eventuellt kan påkallas av tillfälligt fräntagande av körkort, så ock ett tillräckligt effektivt meddelande av olika körkortshändelser till de övriga nordiska länderna och därifrån hit. Särskild vikt har för Finlands vidkommande fästs vid nödvändigheten av att få till stånd ett körkortscentralregistersystem, ifall det av kommittén föreslagna systemet förverkligas hos oss.

Helsingfors den 13 januari 1970

Juhani Ahola

TALJA¹:

Nordiska tjänstemannakommittén har 23 januari 1969 väckt ett förslag om nordisk giltighet för körkort för motorfordon, vilket även fått understöd. Vid väckandet av förslaget har man tydligen funnit att förarutbildningen liksom även körkortsfordringarna varit så lika att giltigheten för körkort sålunda kan utvidgas.

Det vore dock naturligt att man försökte förenhetliga förarutbildningen och körkortsgiltigheten så långt möjligt. För utvecklandet av ärendet borde ett expertorgan utses som skulle avge sitt förslag till tjänstemannakommittén, varifrån det sedan skulle komma upp till behandling i medlemsländerna. Vi ser en utveckling av ärendet i dagens läge av behovet påkallad.

Helsingfors den 13 november 1969

Arno Linnoila

Ombudsman

Kaarlo Leinonen

Direktör

N o r g e

Utenriksdepartementet har i skrivelse den 3 november 1969 förklarat sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Justis- og politidepartementet:

Innstillingen fra Nordisk Embetsmannsutvalg om nordisk gyldighet av førerkort m. v. har herfra vært forelagt bl. a. en del politimestre til uttalelse. Det er kommet inn 16 uttalelser som følger vedlagt (*se nedan*).

Som det vil sees gir de foreliggende uttalelser stort sett uttrykk for tilslutning til de forslag som er tatt i Embetsmannsutvalgets konklusjon. På enkelte punkter er det likevel i noen av uttalelsene tatt visse reservasjoner. Det gjelder i første rekke spørsmålet om en alminnelig gyldighetstid for førerkort, hvor embetsmannsutvalget synes å gå inn for at førerkort skal gis gyldighet inntil innehaveren fyller 70 år. Videre peker en del politimestre på at gjennomføring av nordisk gyldighet for førerkort vil skape visse problemer med hensyn til inndragning av førerkort.

Justisdepartementet finner for sin del å kunne slutte seg til forslaget om å gi førerkort utstedt i et nordisk land gyldighet i de øvrige nordiske land. Man finner imidlertid å burde gi uttrykk for at det er visse betenkeligheter ved å sløyfe den ordning med periodisk fornyelse av førerkortet man nå har.

Oslo, 29. november 1966

Elter fullmakt

A. Irgens

Odd Jacobsen

¹ Yttrandet översatt från finska.

Samferdselsdepartementet:

Medlemsforslaget er av Vegdirektoratet sendt en rekke instanser til uttalelse. De innkomne uttalelser, som vedlegges (*se nedan*), bør ses i sammenheng med Embetsmannsutvalgets innstilling som var til uttalelse samtidig, jfr. Samferdselsdepartementets meddelelse av 6. desember 1969 i anledning av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 8/1965 om nordisk gyldighet for førerkort.

Saken er fortsatt under behandling i Vegdirektoratet.

Oslo, 6. januar 1970

Etter fullmakt
Sigurd Lorentzen

John Paxal

Direktoratet for arbeidstilsynet:

I sin innstilling av 29. januar 1969 rår Embetsmannsutvalget til

1) at det snarest treffes tiltak slik at førerkort (for motorkjøretøy) utstedt i et nordisk land får gyldighet i andre nordiske land.

2) at det snarest søkes gjennomført ensartede regler i de nordiske land for bl. a. førerkortenes alminnelige gyldighetstid, førerkortkategoriene og aldersgrenser for erverv av vanlig førerkort.

Arbeidstilsynet har ikke utferdiget bestemmelser om at det skal kreves sertifikat for fører av motorkjøretøyer. For fører av traktorer, trucker m. v. er det imidlertid fastsatt minstealder for føreren, jfr. vedlagte

Rundskriv nr. 193. Forskrifter om forbud mot å sette ungdom under 18 år (og barn) til farlig arbeid i jordbruket. Jfr. § 1 sammenholdt med punkt 15 i listen over arbeid som med visse unntak er forbudt for arbeidere under 18 år. (Rundskrivet er for tiden under revisjon.)

Rundskriv nr. 212. Maskiner hvis betjening krever særlig forsiktighet.

Rundskriv nr. 238. Regler for øvelseskjøring med traktor for ungdom mellom 15 og 16 år.

Direktoratet for arbeidstilsynet bemerker:

Prinsipiell vil direktoratet støtte opp om ensartede nordiske bestemmelser på dette område.

Mens førerkort for motorsykkel i Sverige og Finland også gjelder for traktor, er dette ikke tilfelle i Norge, Direktoratet anser det for å være av vernemessig betydning å opprettholde regelen slik den er. En person med førerkort for motorsykkel, men uten øvelse i traktorkjøring vil lett kunne skape farlige situasjoner både for seg selv og andre trafikanter under kjøring på offentlig vei (gate).

Selv om det bryter med prinsippet om at førerkort utstedt i et av de nordiske land skal ha samme gyldighet i Norge som i det land det er utstedt, bør ikke motorsykkelsertifikat uten videre gi innehaveren rett til å føre traktor på offentlig vei her i landet.

Aldersgrensen for å få førerkort for traktor er i Norge 16 år, mens førerkort i Sverige og Finland på visse vilkår kan utstedes til 15-åringer. Direktoratet har i prinsippet gått inn for en aldersgrense på 18 år når det gjelder »maskiner hvis betjening krever særlig forsiktighet». Dette følger av arbeidervernlovens § 34 første ledd. Rundskriv nr. 212 inneholder en fortegnelse over maskiner og tekniske innretninger hvis betjening under spesielle forhold ofte har ført eller vil kunne føre til arbeidsulykker. Til disse maskiner hører traktorer og trucker.

Når det gjelder traktorer, er det lempet på det prinsipielle krav, men det er da forutsetningen at kjøringen overvåkes av en kyndig og skikket person, at det treffes nødvendige vernetiltak om at det tas hensyn til personlige forutsetninger hos den enkelte unge arbeider, jfr. f. eks. punkt 2 i rundskriv nr. 238.

Direktoratet antar for sitt vedkommende at en eventuell senkning av aldersgrensen for å få traktorsertifikat bare bør gjennomføres under forutsetning av at det samtidig fastsettes forskrifter som fastslår hvilke krav som må oppfylles ved en teoretisk og praktisk prøve.

Trucker er som nevnt også oppført i rundskriv nr. 217, og arbeidstilsynet har alltid krevd at truckfører må være minst 18 år og ha førerkort for bil (klasse 1). Det brukes også trucker som på grunn av sin vekt og hastighet vil kreve førerkort av klasse 2. Aldersgrensen er her 20 år. Det må primært påhvile arbeidsgiveren å påse at bestemmelsen følges i det enkelte tilfelle.

Når det gjelder kranførere og vinsjemenn, er det fastsatt i rundskriv nr. 133 Forskrifter om vernetiltak ved lasting og lossing av skip (stuerarbeid) § 12 punkt 1 at de må være over 18 år. Direktoratet mener det på dette punkt må stilles like strenge krav til fører av truck som til kranførere og vinsjemenn.

I de verneregler som ILO har utgitt som supplement til konvensjon nr. 32 om vern mot ulykker under lasting og lossing av skip, er det fastsatt begrensninger i adgangen til å sysselsette bestemte grupper av laste- og lossearbeidere. Her settes prinsipielt aldersgrensen ved laste- og lossearbeid til 18 år. § 682 punkt 1 lyder:

Personer under 18 år må ikke settes til å utføre laste- og lossearbeid uten etter tillatelse fra og på de vilkår som er fastsatt av den sakkyndige myndighet.

Etter førerkortforskriftenes § 4 annet ledd 2. punktum kan motorredskap som har tillatt totalvekt mindre enn 7 500 kg, føres *uten* førerkort av person som har fylt 16 år, såfremt kjøringen ikke foregår på offentlig veg og motorredskapet ikke kan kjøres fortere enn 30 km. Direktoratet antar ut fra

et arbeidervernsynspunkt at truckførere alltid må være over 18 år. Førerkortreglene bør derfor ha en bestemmelse om at de aldersgrenser som fastsettes der, gjelder hvis ikke bestemmelser gitt av annen offentlig myndighet stiller strengere krav.

Oslo, 5. desember 1969

Bue Otnæss

A. Lambertz-Nilssen

Statens vegvesen, vegsjefen i Vestfold fylke:

Den med ovennevnte melding hitsendte utredning nr. 7/1969 er gjennomgått, og en har intet å bemerke til denne.

En er således enig i den konklusjon embetsmannsutvalget er kommet frem til.

Tønsberg, 20. november 1969

L. Moy

Edgar Nielsen

Statens vegvesen, vegsjefen i Telemark fylke:

En finner å kunne slutte seg til den tilråding som er gitt av Embetsmannsutvalget og har heller ikke noe å bemerke til de begrunnelser som er gitt.

En er også enig i at en ikke bør vente på gjennomføringen av ensartede regler om erverv, fornyelse og inndragning av førerkort, idet en antar at utvalgets forslag bør søkes iverksatt så snart som mulig.

Skien, 29. november 1969

S. Glærum

F. Gustavsen

Statens vegvesen, vegsjefen i Aust-Agder fylke:

Vedrørende punkt 1) i ovennevnte melding ser vegsjefen det som meget positivt at det snarest treffes tiltak slik at førerkort utstedt i et nordisk land får gyldighet i andre nordiske land i henhold til innstillingen.

Med hensyn til punkt 2), at det snarest søkes gjennomført ensartede regler i de nordiske land for bl. a. førerkortenes alminnelige gyldighetstid, førerkortkategoriene og aldersgrensen for erverv av vanlig førerkort, er denne sak

meget mer omfattende. Imidlertid er det ønskelig at også dette lar seg gjennomføre. Vegsjefen vil ikke unnlate å nevne at når reglene for førerkortenes gyldighet i Finland er 5 år, i Norge 10 år, i Danmark inntil 70 års alder og at de i Sverige ingen tidsbegrensning har, er det kanskje vanskelig å møtes.

En kan ikke fri seg for tanken om at da Norge for en tid siden gikk fra 5 år til 10 års gyldighetstid skyldtes dette *dels* bemanningsspørsmålet hos de bilsakkyndige. Med andre ord økonomi ble foretrukket fremfor trafikk-sikkerheten.

Imidlertid var en medvirkende årsak naturlig nok at en kunne referere til Sverige, uten tidsbegrensning, og hvor de mente at fornying hadde liten hensikt. En må da ikke se bort fra at en i Sverige har et mer slagkraftig og effektivt trafikkpoliti enn hva en kan si for vårt lands vedkommende.

Vegsjefen vil derfor peke på at fornying av førerkort med såvel teoretisk prøve som kjøreprøve bør kreves, f. eks. hvert 10 år. En har nemlig meget lett for å legge seg til uvaner hvilket det ikke er ukjent at f. eks. drosjesjåfører gjerne har, og som en sikkert finner igjen hos eldre privatbilister.

Arendal, 28. november 1969

Johannes B. Irgens

H. Cappelen Aas

Statens vegvesen, vegsjefen i Troms fylke:

I praksis har vel den ordning som i utvalgets tilråding, punkt 1 i meldingen, foreslåes legalisert på nordisk basis, vært fulgt i en lang rekke år. En har intet å bemerke til tilrådingen.

Med hensyn til meldingens punkt 2 sier utvalget i avsnitt 3 at gjennomføringen av ensartede regler er både en vanskelig og langsiktig oppgave. Men dette var den primære tanke i henstillingen fra Nordisk Råd til regjeringen. Rett nok er reglene i de 4 nordiske land forskjellige, men synes ikke i den grad avvikende at ikke utvalget i sin utredning måtte ha kunnet legge frem et prinsippkast til fellesregler. Dette så meget mer som en støtte for de utredninger som for tiden pågår om endring av gjeldende bestemmelser på flere områder innen de respektive land.

Det synes som utvalget har gitt opp forsøket på å komme frem til fellesregler, men begrunnelsen for dette kan en ikke finne tilstrekkelig uttømmende.

Tromsø, 27. november 1969

Bjarne Haugmoen

Einar Skagen

Statens vegvesen, vegsjefene i Akershus fylke, Hedmark fylke, Nordland fylke, Sogn og Fjordane, Rogaland, Vest-Agder fylke och Finnmark fylke har i skrivelser förklarat sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Statens bilsakkyndige i Kongsvinger:

På grunn av stort arbeidspress i høst har det ikke vært mulig i tilstrekkelig grad å få satt seg inn i den mottatte innstilling slik at uttalelse kan gis.

Jeg er imidlertid kjent med at Statens bilsakkyndiges forening vil avgis uttalelse og vil tro at tilfredsstillende kommentarer vil bli gitt derfra (se *nedan*).

Kongsvinger, 25. november 1969

G. Bie-Larsen

Statens bilsakkyndige i Larvik:

Förerkortenes alm. gyldighetstid

Tidsbegrenset förerkort — inntil 10 år — eventuelt uten tidsbegrensning skulle neppe gjøre noen større forskjell. Restriksjoner som følger av andre bestemmelser om fornyet prøve etter inndragning m. v. (som f. eks i Sverige) varierende fra 3 måneder til 2 års inndragningstid, burde være restriktiv nok. Dog bør en skjerpet overvåking foretas.

Ettersom trafikkundervisningen er innført i skolene skulle grunnlaget være lagt for en noe bedre trafikkultur.

Supplerings-trafikk-kurs vil alltid være tilgjengelig ved kjøreskolene for interesserte. Dog bør godkjennes — spesielt pedagogisk skikkete — sjåfør-lærere i trafikkundervisning, etter at de respektive har gjennomgått kurs som arrangeres i offentlig regi.

Aldersgrense

I fall förerkortinnehavernes alm. aldersgrense settes til 70 år, med adgang til for førere som fremlegger tilfredsstillende legeattest og avlegger förerprøve å erholde förerkort med begrenset gyldighet, vil det dog være formålstjenlig å fastsette en definitiv høyeste aldersgrense, f. eks. 80 år, uten adgang til ytterligere forlengelse. (70 år for kl II.) Personer i nevnte alder har som oftest lite tilfredsstillende kjøreferdighet.

Förerkort kategorier

Förerkort for »lett motorsykkel» (iflg. N. forskr: lett motorsykkel inntil 100 ccm.)

Ungdom flest har vanskelighet med fortolkningen av trafikkregler og skilter, samt praktiseringen under kjøring. Hvorvidt en høyning av alderen — til f. eks. 17 år — vil medvirke til en bedre trafikkultur er vanskelig å ha noen formening om.

Etter fylte 18 år bør førerkort for »lett motorsykkel» automatisk gjøres gjeldende for tung motorsykkel.

Iflg. N. førerkortforskr. skal prøve avlegges på motorsykkel med plass for passasjer (for pers. over 18 år).

Hvorvidt førerkort: som i Danmark avlegges på motorsykkel m. sidevogn, eventuelt 3 hjul varesykkel, skal begrenses til disse kategorier er formentlig mindre aktuelt i de øvrige nordiske land.

Prinsipielt er en enig i at førerkortet bør begrenses til nevnte kategorier.

Førerkort i kl I er ens i de nordiske land: Alder 18 år. Drosje 20 år. Gjeldende også for lett motorsykkel, traktor, og med »lett» tilhenger. Dog foreslås en størrelsesorden på tilhenger tilsvarende som i de N. forskr. inntil 1 500 kg. totalvekt.

Førerkort i kl II. For lastevogn (over 7 500 kg. totalvekt, og med »stor» tilhenger). Alder 19 år. Buss 21 år.

Det er dog noe lettvint, bare å ha hatt vanlig førerkort i kl I. i 12 mdr. og deretter avlegge førerprøve i kl II. (f. eks. buss).

De respektive bør ha ervervet sig en viss rutine på større vogner.

Attest for å ha kjørt lastevogn inntil 7 500 kg. i 12 mdr. bør foreligge. (Dog har de fleste som tar førerkort i kl II hatt praksis på lastevogn.) For ervervelse av førerkort i kl II (førerkort E. i Danmark) bør prøven også omfatte kjøring med tilhenger.

I fall førerkort i kl I blir gjort gjeldende for kjøring av motorvogn inntil 3 500 kg. totalvekt, vil det formentlig være hensiktsmessig å opprette egen førerkortkl. for vogner over 3 500 inntil 7 500 kg. totalvekt. Det må antas at vogner innen nevnte kategori også vil kunne nyttes med tilhenger (over 1 500 kg.) inntil ca. 3 000 kg. totalvekt, forsåvidt vognen har tilstrekkelig stor motor (DIN Hk.) og er godkjent for tilkopling av tilhenger. (Jfr. utkast til N. motorvognforskr.)

For kjøring av tilhenger — over 1 500 kg. totalvekt — kreves iflg. N. førerkortforskr. førerkort i kl II.

Alternativt kan for førerkort i kl I totalvekten forhøyes, og for førerkort i kl II. nedsettes.

Førerprøve i den nye førerkortkl. (betegnet kl I b.), alder 18 år, burde avlegges på vogn innen nevnte størrelsesorden.

Da dette kan bli problematisk, foreslås kjøreprøve tilsvarende som for kl I, og med teori tilsv. som for kl II. (iflg. uåv. forskr.)

Forøvrig bør det etableres kurs ved kjøreskolene hvor kyndige kjørelærere kan godkjennes og forestå opplæringen for ervervelse av førerkort

i kl II. Dog bör det arrangeres kurs i off. regi for sjåførlærere, hvor de kan den få nödvendige opplæring som kvalifiserer dem for oppgaven.

Andre bestemmelser: vedr. bytte av førerkort for dem som tar bopel i de resp. land, og om aldersgrense for førstegangsutstedelse av førerkort, samt kjøreprøver etter en viss alder, og vedr. kjöreseddel for personbefordring mot vederlag m. m., kan formentlig reguleres lokalt (innen de resp. land).

Larvik, 7. nov. 1969

(Sign.)

Statens bilsakkyndige i Notodden:

Dagens vegtrafikk er internasjonalsert og man må hilse med glede initiativ med sikte på å lette adgangen til at førerkort i det ene land også kan være gyldig i et annet. Jeg kan nok ønske en annen klasseinndeling av førerkort enn den foreslåtte, men dette er i alle fall detaljer. På et punkt er jeg imidlertid meget uenig i denne nordiske innstilling og det gjelder spørsmålet om gyldighet av førerkort som nå tenkes gjort gjeldende fra utstedningsdato og inntil innehaveren fyller 70 år. Det er akseptert av alle at et av midlene til å minske trafikkulykkene ligger i kunnskapene om ulykkeskomplekset og vårt regelverk til å lette vegtrafikken, nemlig våre trafikkregler og forskrifter. Og siden vi her i landet har en velrutinert ordning med fornyinger av førerkort, så synes jeg det er betenkelig å gi slipp på den. Særlig når jeg vet gjennom mange års praksis hvor dårlig kunnskapsnivået er, og det er vel og merke etter at eleven som regel har lest gjennom regelverket før han kommer til prøven. Jeg har alltid i de distrikter jeg har vært, tatt fornyingsprøven alvorlig, og jeg tror også det har vært godtatt av publikum som en heldig ordning. I alle fall er det mange som har gitt uttrykk for det.

Et annet meget vesentlig moment i denne forbindelse er også alle de nye regler, skiller m v som etter hvert vil melde seg. Også disse må søkeren sette seg inn i og forstå. Her i distriktet er det derfor nokså vanlig at folk som søker fornying av sitt førerkort ofte tar det teoretiske kurs 6—10 timer hos sjåførlæreren før prøven avlegges hos oss.

Jeg vil til slutt understreke at dersom fornyingsprøvene foretas etter de intensjoner som er ment for disse prøver, så er de å anbefale. I så fall er jeg heller ikke i tvil om fornyingsprøvens store berettigelse.

Notodden, 8. desember 1969

M. Bøie

Statens bilsakkyndige i Haugesund:

De tiltak som utvalget tilrår synes å gi en smidig og betryggende ordning vedrørende førerkort i de nordiske land.

Vedrørende førerkortenes gyldighetstid

Generelt skulle det ikke medføre særlige betenkeligheter med å gjennomføre en regel som gir førerkortet gyldighet til innehaveren fyller 70 år, forutsatt at man som antydnet får en vid adgang til å inndra førerkort og/eller forlange fornyet prøve.

Vi vil anta at man særlig må søke innført en ordning som pålegger legene en streng plikt til å avgi rapport om personer, som for kortere eller lengre tid ansees uskikket til å føre motorkjøretøy av helsemessige grunner.

Førerkortkategoriene

Vi anser at det ville være fordelaktig om samtlige nordiske land fikk samordnet førerkortkategoriene i samsvar med Wien-konvensjonens bestemmelser.

Dette vil for Norges vedkommende medføre en omlegging fra førerkort i kl. 2 til kategori C, D og E i konvensjonen. Vi anser at dette vil være en fordel i forhold til den nåværende ordning, idet det må forutsettes at kravene til førerkort i kategori C blir noe enklere enn krav til førerkort i kategori D og E.

En slik opplæringsvirksomhet som nå planlegges for førerkort i kl. 2 kan således begrenses til å gjelde kategoriene D og E.

Haugesund, 1. desember 1969

Christian Fr. Hansteen

Statens bilsakkyndige i Bergen:

Førerkort i klasse 1. bør fortsatt gjelde for vogner inntil 7 500 kg. totalvekt, og at det kreves førerkort i klasse 2. for vogne som ligger over en totalvekt på 7 500 kg. Denne totalvektgrense bør ikke endres.

Videre er en av den mening at bilførere med førerkort i klasse 2., og som skal kjøre vogner over 7 500 kg totalvekt med tilhenger, bør fremstille seg til ny kjøreprøve før førerkortet får gyldighet til å gjelde for vogntog. Teoriprøve sløyfes i disse prøvene.

I den senere tid har antallet registreringer av campingtilhengere vist en påtagende økning og samme ordning bør da også gjøres gjeldende for førerkort i klasse 1.

Ordningen med fornyelse av førerkort bør opprettholdes.

Bergen, 26. november 1969

O. Helland

Statens bilsakkyndige i Molde:

Vilkår for å oppnå førerkort (side 6 og 7)

1. Den danske bestemmelse om 18-årsgrense for føring også av lett motorsykel tiltaler meg og jeg viser i den anledning til min uttalelse av 7/8-1966 side 1 hvor jeg har anført:

Jeg tillater meg først å vise til mitt brev av 31/7-1966 ang. utkast til nye kjøretøysforskrifter, hvor jeg på side 1 og 2 foreslår at gruppen »Lett motorkjøretøy» bør utgå men at personer som har fylt 16 år må få anledning til å erverve førerkort for 3-hjulet motorsykel med motor som ikke er større enn 125 cm³ (event. 100 cm³). Dette siste for å tilgodese den kategori trafikanter som kan betegnes visergutter.

De bestemmelser vi har i Norge om aldersgrense ved førstegangsutstedelse i kl. 1 og 2 bør søkes opprettholdt — dog helst med den endring at førstegangsutstedelse av førerkort i kl. 1 ikke må foretas når kandidaten er over 65 år.

Det viser seg i praksis at det ikke blir brukbare bilførere når disse — særlig kvinner — er opp i årene og ikke har ført bil tidligere. De kan under heldige omstendigheter kanskje oppnå et førerkort, men under de nåværende vanskelige trafikkforhold vil de allikevel bli en hemning og en fare for trafikkavviklingen.

Det er ikke for ingenting at det fra endel hold er hevdet at en kandidat under læretiden trenger så mange kjøretimer som han/hun er år.

Yrkesførerkort (side 7)

Finlands bestemmelse om førerkort for buss, -- nemlig at »føreren innenfor de siste 3 år må ha virket i minst 2 år ervervsmessig som fører av lastebil» synes jeg er meget bra. I praksis foregår noe lignende i Norge idet ruteselskapene ikke setter hvem som helst med førerkort i kl. 2 til å føre sine busser men lar sjåførene først få øvelse på godsrutebilene. Dette blir jo en privatordning men en eller annen lignende bestemmelse burde hjemles i lov, således at våre nåværende bestemmelser ikke ble misbrukt.

Jeg har aldri hatt noe tilovers for den norske bestemmelse om »kjøreseddel». Denne ordning tror jeg vanligvis nærmest er en papirbestemmelse, selv om politiet i en viss utstrekning foretar en såkalt kjentmannsprøve for dem som skal føre drosje i by. Formuleringen i de nye kjøresedler inneholder forøvrig intet om det område seddelen gjelder. Er en kandidat engstelig for ikke å bestå kjentmannsprøven, kan han bare hevde å skulle kjøre i landdistrikt og prøven blir da sløyfet.

En utvidet førerprøve med påtegning i førerkortet — som tidligere —, for dem som skal drive offentlig personbefordring, mener jeg er langt å foretrekke. Når søknad om sådan utvidelse kommer til politiet, har jo dette full adgang til å ta sine forholdsregler om dette måtte ønskes. Jeg er klar

over at det har forekommet inndragning av kjøreseddel f. eks. ved ulovlig salg av brennevin, men i et sådant tilfelle kunne vel heller vedkommendes førerkort få strøket tillatelsen til offentlig personbefordring eller kortet ombyttet med vanlig førerkort. Politiet ville spares for et betydelig arbeid særlig hvis utvidelsen blev gehyrbelagt. Nå har jeg en begrunnet mistanke om at det er gått sport i å skaffe seg kjøreseddel.

Særlige regler (s. 8)

3. Den særregel vi har i Norge om føring av buss registrert for høyst 15 passasjerer har noe for sig idet sådanne kjøretøyer er lette å manøvrere. De brukes i stor utstrekning i skolebarnruter. Bestemmelsen om kjøreseddel synes jeg er unødvendig, men minstealderen burde være som for vanlig buss bestemt. Her er det ansvarsfølelsen som kommer inn i billedet. Føreren burde ha førerkort for offentlig personbefordring med drosje.

De forskjellige kategorier av førerkort (s. 8—11)

Jeg ser av utvalgets betenkning at bestemmelsene i de nordiske land er meget forskjellig og forstår at en samordning på dette punkt sikkert vil støte på meget store vanskeligheter i praksis. Jeg er av den mening at samordning nettopp på dette område ville være av den største betydning. I alle fall en mest mulig tilnærming.

Førerkortenes gyldighetstid (s. 11)

Disse bestemmelser sees også å ha vesensforskjell i de 4 nordiske land og kan vel derfor bli vanskelig å samordne.

Jeg har aldri vært begeistret over våre egne bestemmelser på dette område og viser til min uttalelse av 7/8-1966 om »utkast til forskrifter om førerkort og førerprøver» hvori jeg kom med forslag til hel omredigering.

Hittil har jeg ikke påtruffet kandidater som har vært oppe til teori-prøver og som har forstått bestemmelsene i førerkortforskriftens § 14 og det har likeledes vært betydelig divergens blant funksjonærer som daglig steller med disse saker. Fra publikum får jeg daglig forespørsler om forståelsen av paragrafen. De finske bestemmelser finner jeg tiltalende.

Fornyelse av førerkort (s. 12)

Jeg har alltid ment at obligatorisk teoretisk prøve bør avlegges ved fornyelser, selv om kandidaten er over 70 år (kl. 1) og over 65 år (kl. 2), dette tiltross for det merarbeid Statens Bilsakkyndige i tilfelle blir belastet med. Det kommer stadig nye bestemmelser og dersom kandidatens fysiske alder er så langt fremskreden at han ikke lenger greier å følge med, bør han under de nåværende trafikkforhold heller ikke kjøre bil. En teori-prøve vil lett avsløre svikt. Jeg har erfaring for at legeattestene er det lite å holde sig til i slike tilfeller.

4. Gyldighet av nordisk førerkort i annet nordisk land (s. 13—15)

Førerkort utstedt i ett av de nordiske land bør også kunne gjøres gjeldende i de øvrige, selv om vedkommende tar *fast* bopel i et av disse. Førerkortet bør imidlertid ombyttes til bopellandets eget, så lenge trafikkreglene og førerkortforskriftene ikke er ens over hele Norden. Teoriprøve bør avholdes og bestås.

Molde, 3. oktober 1969

Hans Davidsen

Statens bilsakkyndige i Trondheim:

En har merket seg at dersom Wien-konvensjonen skal legges til grunn, vil spesielt førerkort for traktor og motorredskap bortfalle. Etter hvert som vanlig førerkort blir noe som alle har, er det mulig at en slik utvikling er fornuftig, men enda er tiden neppe moden for en slik overgang.

På side 17 i innstillingen er iett motorsykkel og moped nevnt samtidig. Kan dette tyde på at det tenkes innført førerkortplikt for moped? I og for seg ville det være logisk om slik førerkortplikt ble innført. Det er samme behov for trafikkunnskap ved kjøring av moped og motorsykkel.

Norske endringer på førerkortsiden bør i de nærmeste år gå på de administrative problemer, og det bør vises tilbakeholdenhet med hensyn til å gjennomføre omfattende endringer på den del av bestemmelsene som berører førerkortklasser, aldersbestemmelser, gyldighetstid med videre.

Trondheim, 24. november 1969

Kontorets leder

Einar Viken

Siv.ing.

Statens bilsakkyndige i Tromsø:

Utredningen er gjennomgått og en er i prinsippet enig.

Det må imidlertid sterkt advares mot å gi førerkortene lengre gyldighet enn ti år. De prøver som foretas ved fornyelse viser at det er et stort behov for å gi sjåførene en repetisjon i trafikk-kunnskap. De fleste som fornyer sitt førerkort har på forhånd gjennomgått et 16—20 timers teorikurs hos en kjøreskole.

En vil tilslutt bemerke at meningen her ved kontoret er at ingen ansvarlige som ønsker å bringe trafikkulykkes antall ned vil kunne gå med på å sløyfe prøve ved fornyelse.

Tromsø, 28. november 1969

Jarle Holan

Statens bilsakkyndige i Harstad:

En er enig i Embetsutvalgets tilråding om gyldighet av førerkort i de nordiske land. En er også enig i at det snarest blir fastsatt ensartede regler om erverv av førerkort m. v. i disse land.

En vil imidlertid knytte en bemerkning til Utvalgets tilråding om øvre alder for førerkortenes alminnelige gyldighetstid. Den er foreslått til 70 år uten fornyelsesprøver i gyldighetsperioden før denne alder er nådd.

Blir dette den vedtatte bestemmelse mener jeg at myndighetenes adgang i henhold til den norske vegtrafikklovs pgr. 34 om inndragning av førerkort samt anledning til å pålegge innehaver av førerkort å framstille seg til ny førerprøve bør nyttes i langt større utstrekning enn hittil.

Det bør vel i denne forbindelse overveies om ikke også Statens bilsakkyndige bør gis myndighet til utøvelse av nevnte lovparagraf.

Harstad, 28. november 1969

Kr. Øverås

Statens bilsakkyndige i Stavanger, Drøbak, Lillehammer, Møsjøen, Hamar, Finnmark og Narvik, Lofoten og Vesterålen politidistrikter har i skrivelser forklarat sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Statens bilsakkyndiges forening har i skrivelse den 24 november 1969 förklarat sig stöda medlemsförslaget.

Autoriserte trafikk- og kjørelæreres forening:

Vår forening slutter seg til tanken om felles nordisk gyldighetsområde av førerkort.

Vi vil dog få bemerke at de norske regler om førerkortets gyldighetstid ikke må forandres dithen at den blir forlenget og at det ved fornyelse også blir foretatt obligatorisk prøve i kjøreferdighet.

Vår erfaring viser at det er mange som ved fornyelse av førerkortet ikke har den nødvendige kjøreferdighet.

Skolene har stadig søkning av ansvarsbevisste mennesker som vil perfektjonere sin kjøreferdighet, til tross for at de har gyldig førerkort.

Det er derfor til å tro at en betydelig større gruppe førerkortinnehavere kan ha det samme behov for perfektjonering, men at de i stedet beferder veiene som farlige trafikanter.

Vi er også betenkt over at førerkort i kl. 1 gir adgang til å føre såvidt store

motorvogner som inntil 7,5 tonn. Motorvogner som kommer opp i en slik størrelseorden, krever etter vår mening en slik kjøreferdighet og teknisk innsikt som langt overstiger de krav som stilles til førerkort i kl. 1.

På denne bakgrunn synes vi at førerkort av kl. 2 bør forlanges allerede ved en vektgrense på ca. 3, 5 t.reg.total.

Oslo, 19. november 1969

Autoriserte trafikk- og kjørelæreres forening

F. Norlemann

T. Sälström

Transportbrukernes fellesorgan:

Vi slutter oss til Embetsmannsutvalgets henstilling til at det snart må foretas noe for at førerkort i et nordisk land får gyldighet i andre nordiske land. Likeledes at det blir gjennomført ensartede regler i de nordiske land for bl. a. førerkortenes gyldighetstid, og aldersgrensene for å erverve førerkort.

Uten forbehold kan vi ikke godta Utvalgets forslag om at alle fire nordiske land bruker de kategorier for førerkort som er angitt i de internasjonale avtaler på dette område. Det siktes vel her til Wien-konvensjonen av 1968 som setter vektgrensen for vanlig førerkort oppad til 3 500 kg, mens vi her i landet har en grense på 7 500 kg.

Etter hva vi erfarer, har selv innføringen av 7 500 kg som øvre grense for vanlig førerkort i Norge skapt problemer for næringslivet, og en senkning av denne grense vil medføre ytterligere ulemper. Opplæringsmulighetene for å fylle kravene til førerkortklasse 2 er ennå ufullstendige og dette gjør ikke problemene enklere.

Oslo, 10. november 1969

Transportbrukernes fellesorgan

Hans Wabeck

O. N. Wiste

Politiets sentralorganisasjon:

1. Denne organisasjon er prinsipielt enig i at det innføres nordisk gyldighet av førerkort.

2. Førerkortene må være ensartet (farge etc.) og må ha samme klasseinndeling. Tekst må være lik og plassert ensartet (f. eks. forstilt/overstilt tekst). Det må være samme bestemmelse for foto.

3. Gyldighetsreglene må være slik at det positivt går frem av førerkortet hvor lenge det er gyldig. Det må ikke være adgang til å endre gyldighet ved generelle rundskriv.

De norske gyldighetsregler bør kunne benyttes over hele Norden.

4. Man har stilt seg spørsmålet hvorledes gjeldende nordiske overenskomster av 1956 skal innpasses ev. sies opp.

5. Det bør være et sentralt register i alle land i/eller under vedkommende justisdepartement. Det enkelte land skal holde de øvrige sentrale registre ajour med inndratte førerkort etc.

6. Førere av moped har i Norge 16 års grense nedad. Det er ikke regler for legitimasjon av alderen.

De norske regler bør her gjennomføres for hele Norden. Det vil være til stor hjelp om man fikk bestemmelser om at vognkortet skal inneholde fødselsdata på eieren.

Generelt vil vi uttale:

Ved en eventuell innføring av nordisk gyldighet av førerkort, må man utforme de aktuelle dokumenter og regler også med henblikk på politiets arbeid i marken.

Oslo, 5. desember 1969

Einar Hjellemo

Formann

Knut Evje

Landsrådet for Trygg Trafikk:

Mens Embetsmannsutvalgets innstilling bl. a. går ut på at det snarest bør søkes gjennomført ensartede regler i de nordiske land for førerkortenes alminnelige gyldighetstid, førerkortkategoriene og aldersgrenser for erverv av vanlig førerkort, går tilleggsforslaget mer inn på en praktisk løsning av spørsmålet om ensartet gyldighetstid for førerkortene i de nordiske land, og går på dette punkt ut på at førerkortene skal ha generell gyldighet fra personens 18. til 70. år.

Dermed har spørsmålet også fått et trafikksikkerhetsmessig aspekt som Trygg Trafikks styre drøftet i møte den 17. ds. og som også ble drøftet på vårt Rådsmøte den 24. ds.

Til direktoratets orientering kan vi meddele at de ansvarlige organer i Trygg Trafikk er fullt på det rene med nytten og betydningen av å ha ensartede førerkortregler i de nordiske land. På den annen side er det vanskelig å forstå hva man kan vinne i retning av økt trafikksikkerhet ved å sløyfe den tidsbegrensede gyldigheten av førerkort til fordel for en gyldighetstid helt fram til personens fylte 70. år, uten at det i denne tid blir kontrollert om hans trafikkkunnskaper og kjøreferdighet er tilfredsstillende.

Det er derfor Trygg Trafikks oppfatning at det så avgjort bør arbeides for å oppnå ensartede regler i Norden, men at det fra norsk side bør arbeides for å oppnå en løsning som bygger på prinsippet om tidsbegrensede førerkort.

Oslo, 27. november 1969

Trygg Trafikk

Aage Borgen

Direktor

E. Hjeltborg

Kontorsjef

Kongelig norsk automobilklub:

Kongelig norsk automobilklub støtter forslaget punkt 1:

At et førerbevis som er utstedt i et nordisk land, bevarer gyldigheten i overensstemmelse med sitt innhold, også etter at innehaveren har tatt fast bopel i et annet nordisk land.

Likeledes støtter vi forslaget punkt 3:

At hvert land skal så snart det er teknisk og lovgivningsmessig mulig, ensidig anerkjenne nordiske førerbeviser.

Når det gjelder forslaget punkt 2, er vi enig i at det bør søkes oppnådd enighet om ensartede regler vedrørende visse prinsipielle spørsmål, da det er helt på det rene at dette vil gjøre det vesentlig lettere å skape en praktisk ordning. Vi har visse betenkeligheter med forslag om at førerkortenes alminnelige gyldighetstid settes til 70 år. Av trafikksikkerhetsmessige grunner, og da under hensyntagen både til bilføreren selv og tredjemann, finner vi det viktig å overveie om ikke alminnelig gyldighetstid bør være til det fylte 50. år. Når bilføreren fyller 50 år, bør han fornye førerkortet og da også med fremleggelse av legeattest. Ved fornyelse bør gyldighetstiden settes til 10 år, inntil fylte 70. år.

Forøvrig støtter vi forslaget om at man bør få ensartede kategorier for førerbevis, idet man anvender de i internasjonale avtaler angitte kategorier, og videre at aldersgrensen for ervervelse av alminnelig førerkort settes til 18 år.

Vi finner det spesielt av stor betydning at man snarest får gjennomført bestemmelser som i punkt 1 nevnt.

Oslo, 12. desember 1969

Kongelig norsk automobilklub

E. Høilund

Direktor

Norges automobil-forbund:

Vårt forbund gir sin fulle tilslutning til forslagene fra det nordiske embetsmannsutvalg i innstilling av 29. januar 1969 om nordisk gyldighet av førerkort.

Vi er således enige i at:

1. det snarest treffes bestemmelse om at førerkort utstedt i annet nordisk land gis gyldighet i Norge i samsvar med sitt innhold, og

2. at det snarest søkes gjennomført ensartede regler i de nordiske land om alminnelig gyldighetstid for førerkort, førerkortkategorier og aldersgrenser for erverv av førerkort. Angående disse 3 prinsipielle spørsmål støtter vi for øvrig også embetsmannsutvalgets forslag om

a) at den alminnelige gyldighetstid settes til fylte 70 år.

b) at Wien-konvensjonens bestemmesler legges til grunn med hensyn til førerkortkategoriene, og

c) at 18 år opprettholdes som aldersgrense for erverv av vanlig førerkort.

Oslo, 17. november 1969

Norges automobil-forbund

F. Nagell-Erichsen

Direktor

Motorførernes avholdsforbund:

Saken er behandlet i Motorførernes avholdsforbunds hovedstyre som ubetinget sluttet seg til dette forslag. Det er ønskelig å komme fram til helt eller mest mulig ensartede detaljbestemmelser for førerkort, men selv om dette i første omgang ikke er oppnådd bør det ikke være noen hindring for at førerkort utstedt i et nordisk land gis full gyldighet i øvrige nordiske land.

MA håper derfor at det kan gjennomføres så snart som mulig.

Oslo, 14. november 1969

Motorførernes avholdsforbund

Steinar Hauge

Norsk transportarbeiderforbund:

Vi mener at saken bør utredes nærmere. Spesielt på bakgrunn av Embetsmannsutvalgets forslag 2 om — gyldighetstiden til 70 år — hvor vi antar at trafiksikkerhetsmessige hensyn kommer inn i bildet.

Under enhver omstendighet bør de som har førerkort i klasse 2 ha en annen gyldighetsfrist.

Generelt sett mener vi at gyldighetstiden bør være lik i alle nordiske land.

Norsk transportarbeiderforbund

(Sign.)

Norges rutebileireres forbund:

Ut fra den kjennsgjerning at det nordiske samarbeid stadig utvides, og at den interskandinaviske landevegstrafikk stadig øker synes det både riktig og hensiktsmessig at man søker å gjennomføre nordisk gyldighet av de førerkort som er utstedt i de respektive nordiske land.

Gjennomføringen av denne ordning bør imidlertid medføre at man i størst mulig grad søker å komme frem til ensartede førerkortklasser og dertil hørende bestemmelser.

Oslo, 19. november 1969

Norges rutebileieres forbund

A. M. Hennem

Teknisk konsulent

Landsorganisasjonen i Norge har i skrivelse den 28 november 1969 forklarat sig støda medlemsförslaget.

Norsk arbeidsgiverforening:

— — — og kan ikke se at det fremlagte forslag om nordisk gyldighet av førerkort berører det interessefelt som Norsk arbeidsgiverforening arbeider på. Vi er kjent med at forslaget er sendt til alle større bransjeorganisasjoner innen transportnæringen, og vi overlater til disse å avgi uttalelse.

Oslo, 26. november 1969

Norsk arbeidsgiverforening

(Sign.)

Utrykningspolitiet:

Det er helt klart at det ikke medfører problemer av trafikksikkerhetsmessig art om førerkort utstedt i et nordisk land får umiddelbar gyldighet i hele Norden.

Når man tar en slik beslutning som her foreslås på nordisk plan, vil det håndhevelsesmessig sett vært en fordel for politiet om alle nordiske land hadde like førerkortkategorier, aldersgrenser og gyldighetstid for førerkort.

Oslo, 16. oktober 1969

Pål Feiring

Tønsberg politimesterembete har i skrivelse den 31 november 1969 forklarat sig støda medlemsforlaget.

Stavanger politikammer:

Vi er enig i at det bør treffes tiltak slik at førerkort utstedt i et nordisk land får gyldighet i de andre nordiske land.

Vi er også enig i at det snarest bør søkes gjennomført mer ensartede førerkortregler i de nordiske land. Vi anser dette for å være av så stor betydning at vi bør ta de ulempene som det vil medføre, at nå å få en revisjon av de førerkort-forskrifter som forholdsvis nylig er vedtatt og som nå begynner å bli innarbeidet.

Med hensyn til de foreslåtte regler, antar vi at det ikke skulle være særlig betenkelig å ha en alminnelig gyldighetstid for førerkort til det fylte 70. år. Derimot vil dette bety en meget stor og høyst påkrevet avlastning, både for de bilsakkyndige og for politiet. En må jo regne med en fortsatt sterk öking i tallet på førerkort-innehavere.

Når førerkort utstedt i et nordisk land skal gis gyldighet i samsvar med sitt innhold i de andre nordiske land, bør selvsagt de forskjellige land bruke samme klasser eller kategorier av førerkort. Disse bør også mest mulig være i samsvar med de internasjonale avtaler som er nevnt i innstillingen (Wien-konvensjonen av 8/11 1968), og vi har heller ikke for såvidt noe å innvende mot forslaget.

Stavanger, 31. oktober 1969

Osc. Wergeland Franck

J. S. Landmark

Oslo politikammer:

Oslo politikammer vil i og for seg ikke ha noe å innvende mot at førerkort utstedt i et nordisk land umiddelbart får gyldighet i annet nordisk land, men finner det nødvendig å trekke inn et bestemt forhold i tillegg til de 3 prinsipielle punkter som det internordiske embetsmannsutvalg har behandlet i sin utredning, nemlig spørsmålet om å få hjemlet forføyninger i henhold til vegtrafikklovens §§ 33 og 34 også overfor innehaver av førerkort utstedt i annet nordisk land.

Politikammeret er av den oppfatning at en ved ordningen med felles gyldighet av førerkort ikke vil være tilstrekkelig hjulpet med den nåværende adgang til å nedlegge kjøreforbud overfor person med førerkort utstedt i annet nordisk land. En tenker her særlig på forføyninger som vil være nødvendige overfor innehaver av førerkort utstedt i annet nordisk land som har tatt fast bopel her i landet. Dersom slik førerkortinnehaver ikke lenger antas å fylle helsekravene for å inneha førerkort, må en kunne pålegge ham å underkaste seg slik legeundersøkelse som finnes påkrevet eller dersom han ikke har de kunnskaper eller den kjøreferdighet som hensynet til trafikk-sikkerheten krever, må en kunne pålegge ham å fremstille seg til helt eller delvis ny førerprøve, jfr. vegtrafikklovens § 34. Videre må en i denne forbindelse ha adgang til å beslutte inndragning av førerkortet hvis en finner dette nødvendig, samtidig som en også må få inndragningshjemmel i henhold til vegtrafikklovens § 33.

Uten å ha adgang til slike forføyninger som foran nevnt, vil en ikke ha tilstrekkelig mulighet til å føre kontroll med at slik førerkortinnehaver ikke fortsetter kjøring til åpenbar fare for trafikk-sikkerheten eller i strid med allmenne hensyn for øvrig. Etter gjeldende bestemmelser har en bare adgang til å fatte beslutning om kjørenektelse. I henhold til førerkortforskriftenes § 24, 1. ledd, punkt b, skal en ved kjørenektelse overfor fører med førerkort utstedt i annet nordisk land beslaglegge dette førerkort og snarest mulig sende det tilbake til den myndighet som har utstedt det. Dersom således utstedelsesmyndighetene i annet nordisk land etter landets regler ikke har adgang til å treffe forføyning vedrørende førerkortet på det grunnlag kjørenektelsen er gitt, vil førerkortet måtte leveres tilbake til innehaveren som fortsatt vil kunne legitimere sin adgang til å føre motorvogn her i landet.

For øvrig vil en tillate seg å peke på at en uten inndragningshjemmel for førerkort utstedt i annet nordisk land, vil få forskjellige regler for innehaver av førerkort fra annet nordisk land og innehaver av førerkort fra land utenfor Norden, idet person av sistnevnte kategori ved å ta fast bopel her i landet må bytte inn sitt utenlandske førerkort i norsk.

Politikammeret antar at en eventuell forføyning i henhold til regler som her er foreslått, ikke bør være til hinder for at førerkortinnehaveren, dersom han flytter fra landet og tar fast bopel i annet nordisk land, av utstedelsesmyndigheten i det annet land må kunne få utstedt førerkort på ny dersom det annet lands bestemmelser gir anledning til dette.

For øvrig tillater en seg å bemerke følgende til de 3 punkter som er omhandlet i innstillingen:

1. Førerkortenes alminnelige gyldighetstid

Politikammeret er av den oppfatning at forslaget om å gi nordisk førerkort gyldighet til innehaveren fyller 70 år innebærer en klar svekkelse i forhold til de någjeldende regler. En finner således ikke å kunne slutte seg

til dette forslag, men mener at det vil være påkrevet med fornyelse av førerkortet med visse mellomrom slik at en kan få kontrollert om innehaveren fyller kravene for å føre motorvogn. Fornyel prøve i forbindelse med førerkortfornyelse innebærer en betydelig pedagogisk påvirkning på førerkortinnehaveren og dette anser en å være meget viktig ikke minst av trafikk-sikkerhetsmessige grunner.

Politikammeret antar at et førerkort ikke bør gis gyldighet for mer enn 10 år og tillater seg å peke på at en i dagens situasjon med muligheter for databehandling vil kunne forenkle den kontormessige behandling i forbindelse med fornyelser i så stor grad at det ikke vil innebære særlige praktiske problemer. En mener således at en ordning med periodevise fornyelser fullt ut vil kunne oppveie ulempene med den praktiske gjennomføring.

Politikammeret vil for sin del ønske at gyldighetstiden ved første gangs utstedelse av førerkort eksempelvis ble satt til 2 år slik at en tidlig kunne få anledning til en ny vurdering av førerkortinnehaverens sikkerhet. Det viser seg nemlig at de fleste overtredelser av vegtrafikklovgivningen relativt sett finner sted i den første periode etter førerkortets utstedelse. Med fornyet prøve allerede etter 2 år med vurdering av om innehaveren i det hele tatt kan sies å være skikket til å ha førerkort, vil antas å kunne ha en gunstig innvirkning på innehaverens opptreden i trafikken i denne perioden. Etter fornyelsen gis så førerkortet gyldighet i 10-års perioder frem til det fylte 70 år og heretter 5 års gyldighet. En vil for øvrig tillate seg å peke på at de någjeldende norske bestemmelser er altfor kompliserte og må kunne forenkles betraktelig.

2. *Førerkortkategoriene*

Politikammeret godtar den inndeling som er fastsatt i Wien-konvensjonen. En savner imidlertid kategoriene traktor, beltebil — beltemotorsykel og arbeidsmaskiner i denne inndeling og anser det påkrevet å få tatt dem med i konvensjonens kategoriinndeling der hvor de hver for seg naturlig hører hjemme, eventuelt få innarbeidet en egen kategori/klasse for disse kjøretøyer. Den ordning som er gjennomført i Danmark når det gjelder disse kategorier, anses alt for svak. En anser det viktig å få klare regler også for disse kategorier på samme måte som en i dag har det i våre førerkortforskrifter.

3. *Aldersgrenser for erverv av vanlige førerkort*

Politikammeret finner ikke grunn til å komme nærmere inn på spørsmålet om aldersgrenser. En kan bare konstatere at det stort sett er enighet i Norden på dette punkt og at reglene i det alt vesentlige er i samsvar med Genève-konvensjonen. En ville imidlertid finne det interessant å få utredet

spørsmålet om en viss senking av aldersgrensene idet det ikke uten videre er klart at en slik senking vil innebære noen øket fare for trafikksikkerheten.

Oslo, 3. november 1969

J. Gjerde

Th. Karlsen

Drammen politikammer:

Målsettingen når det gjelder regler om førerkort bør etter politiets mening være å gjøre kravene til førerne så strenge som mulig, for på denne måte å kunne bidra til å høyne trafikksikkerheten. Det medfører et stort ansvar å føre et motorkjøretøy i dagens store trafikk, og det er bare gjennom nye prøver at myndighetene kan forvisse seg om at den enkelte fører blir minnet om dette store ansvar, og at vedkommende har de nødvendige kunnskaper og kjøreferdigheter som hensynet til trafikksikkerheten krever.

Embetsmannsutvalget antar at det ikke vil medføre særlige betenkeligheter med å la førerkortene få gyldighet til innehaveren fyller 70 år, og viser i den forbindelse til ordningen i Sverige uten tidsbegrensning og den nylig innførte ordning i Danmark, hvor førerkortet gjelder som hovedregel til innehaveren fyller 70 år. Såvidt man har brakt i erfaring er det i Sverige nedsatt en komité som utreder spørsmålet om å la førerkortene få en gyldighet på 10 år, slik som her i Norge. Dette skulle peke hen på at ikke alle er fornøyd med den ordning som nå gjelder i Sverige.

Ved å gi et førerkort gyldighet fra utstedelsen til innehaveren fyller 70 år, vil dette bely at en person som får førerkort på sin 18 års dag ikke skal inn til fornyet prøve før det er gått 52 år, hvis ikke noe uforutsatt inntreffer eller reglene forandres i mellomtiden. I løpet av så lang tid kan syn, helse og førerlighet ha forandret seg slik at vedkommende ikke lenger fyller de krav som er fastsatt i forskriftene. Dette er etter politiets mening meget betenkelig, og kontrollen glir ut av fingrene på myndighetene, jfr. nåværende ordning med legeattest etter fylte 50 år.

Sett på bakgrunn av den statistikk som er utarbeidet av et utvalg for trafikksikkerhetsforskning, om forståelsen av trafikkskilt, og det nedslående resultat som svarene fra personer med førerkort gir, finner en det betenkelig med å gi et førerkort så lang gyldighet, og dermed frita førerne for nye obligatoriske prøver. En har lett for å glemme og på alle felter i livet er det nødvendig med repetisjon og fornyelse, for å kunne følge med i den stadig raske utvikling i samfunnet.

Politiet er videre av den oppfatning at ved å la et førerkort få gyldighet fra utstedelsen til innehaveren fyller 70 år, vil en bli slepende på en gruppe

meget dårlige trafikanter, som under nåværende ordning med press om teoretiske og praktiske prøver, legekontroll m. v. ville la førerkortet gå ut.

Det skrives og tales så mye om trygg trafikk og om alle de tiltak som myndighetene må foreta for å sikre både de gående og kjørende trafikanter. De mange dødsulykker og andre alvorlige ulykker på våre veger skulle mane trafikantene til å ferdes hensynsfullt og være aktpågivende og varsom, slik som vegtrafikklovens § 3 foreskriver, men dette ser ikke ut til å være tilfelle. Det må nok »skarpere lut» til om man skal kunne tvinge ulykkesstatistikken nedover. Det er mange måter å kunne angripe dette problem på. En av disse synes å være et stadig stigende krav til trafikantene, og særlig til de personer som skal føre et motorkjøretøy. Å frita førerne for obligatoriske prøver i en 50 års periode, er etter politiets mening å gå den motsatte veg og kan bidra til å trekke et glemselens slør over det man har lært og bør kunne, samtidig som myndighetene taper kontakten med førerne og kan ikke forvisse seg om at disse fortsatt har de nødvendige kunnskaper om trafikk og er blitt informert om nye regler som måtte være kommet etter deres første prøve.

Under henvisning til det som er anført foran og de betenkeligheter som er anført når det gjelder gyldighetstiden for førerkort, finner politiet å kunne si seg enig i Embetsutvalgets enstemmige tilråding:

1. At det snarest treffes tiltak slik at førerkort utstedt i et nordisk land får gyldighet i andre nordiske land.

2. At det snarest søkes gjennomført ensartede regler i de nordiske land for bl. a. førerkortenes alminnelige gyldighetstid, førerkortkategoriene og aldersgrenser for erverv av vanlig førerkort.

Drammen, 7. november 1969

Odd Solberg

Thorleif Thoresen

Politibetjent

Narvik politikammer:

Vi er enig i den enstemmige tilråding som utvalget har gitt. Det ville antakelig være en stor fordel å få felles nordiske regler slik at førerkort utstedt i et nordisk land får gyldighet i andre nordiske land. Det burde da være mest mulig ensartede regler i de nordiske land om alminnelig gyldighetstid for førerkortene, førerkortkategorier og aldersgrenser for erverv av førerkort.

Narvik, 6. november 1969

Jon Wahl

Sjur Ragnar Meringen

Bergen politikammer:

Man har intet å bemerke til at førerkort utstedt i et nordisk land også får gyldighet i de øvrige nordiske land, men en vesentlig forutsetning for dette er også at de øvrige regler for å inneha førerkort blir ensartet i de respektive land i Norden.

Såvidt man kan se går utvalgets innstilling ut på å beholde den nåværende aldersgrense på 18 år som vilkår for oppnåelse av førerkort, og hensett til at den internasjonale vegtrafikkkonvensjon også legger denne aldersgrense til grunn, antar man at det vanskelig kan la seg gjennomføre å få hevet denne aldersgrense uaktet det er på det rene at de yngste årsklasser som innehar førerkort i forholdsvis størst antall er innblandet i trafikkuhell på grunn av deres mindre utviklele ansvarsfølelse.

Såvidt man kan se går innstillingen videre ut på at det skal gjelde en ensartet øvre alder for førerkortenes alminnelige gyldighetstid på 70 år uten noen form for fornyelse fra det er utstedt etter fylte 18 år og til man har nådd den nevnte øvre aldersgrense. Man antar at det er noe betenkelig i en tid med stadig større trafikk og hvor kravene til dem som skal kjøre stadig øker, ikke lenger å ha den garanti for at vedkommende besitter de nødvendige teoretiske kvalifikasjoner som man har i dag ved den fornyelse av førerkort som finner sted hvert 10. år. Det synes å være den eneste garanti for at de kjørende setter seg inn i de forskjellige regler som gjelder for ferdseien, samtidig som det er en god kontroll med dem som ikke har kjørt på lang tid. Det ser ut som om utvalget mener at det ikke er betenkelig å innføre en slik ordning ut fra det at ordningen kan suppleres med en forholdsvis vid adgang til å inndra førerkort hvis det er grunn til å tro at innehaveren ikke fyller de generelle vilkår for å ha førerkort med hensyn til helse, kunnskaper eller kjøreferdighet. Man skal bemerke at de felles nordiske regler neppe vil kunne gi en videre ramme for inndragning enn den man i dag har i Vegtrafikklovens § 34, og det synes etter våre forhold å være noe betenkelig at man ikke skal ha kontroll med kjørende utover den man kan ha ved generell trafikkovervåking slik at man i alminnelighet ikke kan regne med å få erfart den enkelte bilførers kjøreferdighet før han måtte være innblandet i et trafikkuhell.

Forsåvidt gjelder de forskjellige førerkortkategorier er man enig med utvalget i at man som felles nordiske regler innfører de kategorier førerkort som er angitt i den nåværende internasjonale konvensjon om vegtrafikk.

Bergen, 6. november 1969

C. Rynning-Tønnesen

Konstapel

Oskar Hordnes

Politiadjutant

Sarpsborg politikammer:

Ad. pkt. 1. Jeg slutter meg til utvalgets innstilling som går ut på at førerkort utstedt i et nordisk land får umiddelbar gyldighet i annet nordisk land. Imidlertid mener jeg man også bør få med i denne gjensidige godkjenning førerkort for ervervsmessig kjøring (yrkesførerkort). Det er felles arbeidsmarked i Norden, og stadig flere tar arbeid i et annet nordisk land, også sjåførjobber på lastevogner. Det ville da også være praktisk med en forenkling når det gjelder godkjenning av førerkort for ervervsmessig kjøring i de nordiske land.

Til pkt. 2. Jeg slutter meg til utvalgets innstilling når det gjelder spørsmålet om ensartede regler i Norden for førerkortenes alminnelige gyldighetstid, dog med forslag om at også førerkort i ervervsmessig kjøring blir med.

Når det gjelder førerkortkategoriene vil jeg anse det for å være den beste løsning at de nordiske land fikk gjennomført *ensartede førerkortklasser*. I våre dager med den store trafikk landene i mellom — noe som ytterligere vil øke sterkt for hvert år — bør Norden ha felles bestemmelser for inndeling i førerkortklasser. Man burde selvsagt tilstrebe felles bestemmelser for førerkortklasser som burde gjelde over alt i verden da vegtrafikken er internasjonal og ikke bundet av snevre landegrenser. Akkurat som trafikk-skilte og trafikkregler bør være like fra land til land bør også førerkortkategoriene være det.

Vedr. aldersgrenser for erverv av førerkort vil jeg se det som en stor fordel om man ikke bare fikk felles aldersgrenser for erverv av vanlig førerkort, men at man også fikk felles aldersgrenser for erverv av førerkort for ervervsmessig kjøring (yrkesførerkort). Når man først skal foreta en reform bør man også få gjennomført felles bestemmelser for alle kategorier førerkort.

I samband med arbeidet for å få felles bestemmelser for førerkortkategorier bør man også ta opp til overveielse om ikke tiden nå er inne til å få gjennomført bestemmelse om felles førerkortblankett for de nordiske land.

Sarpsborg, 12. november 1969

Gisle Ianke

Henry Nilsen

Ktr. fullm.

Trondheim politikammer:

— — — skal en få uttale at en intet har å bemerke til at det snarest treffes tiltak for å gi førerkort utstedt i et nordisk land gyldighet i annet nordisk land, også med hensyn til gyldighetstiden og etter at vedkommende

har tatt fast bopel der. En anser det vidare ønskelig at det snarest søkes gjennomført ensartede regler for førerkortkategoriene i de nordiske land i samsvar med Wien-konvensjonen; likeledes som førerkortenes alminnelige gyldighetstid og aldersgrensen for erverv av vanlig førerkort søkes gjort ensartet. Gjennomføringen av de sistnevnte tiltak bør foretas så snart som mulig i tilknytning til gjennomføringen av anerkjennelsen av førerkort utstedt i annet nordisk land som nevnt ovenfor.

En er klar over at det arbeides med spørsmålet om ensartede regler for blant annet inndragning av førerkort, men finner i denne forbindelse grunn til å peke på førerkortforskriftenes § 24, b) som bestemmer at nasjonalt førerkort utstedt i Danmark, Finland eller Sverige tas i forvaring og sendes snarest mulig tilbake til den myndighet som har utstedt førerkortet med underretning om kjørenektelsen og grunnen for nektelsen. Ved gjennomføring av ovennevnte tiltak, må det anses riktigst at førerkort-innehaverens bosted er avgjørende for hvem som skal behandle eventuelt inndragningsspørsmål med videre og ikke utstedermyndigheten som tidligere. Det kan også være et spørsmål om ikke gjerningsstedet bør være avgjørende for inndragningsmyndighet med videre.

Trondheim, 12. november 1969

Erling Østerberg

E. Horvei

Fredrikstad, Sandefjord, Skien och Arendal politikammer har i skrivelser forklarat sig støda medlemsförslaget.

Politiembetsmennenes landsforening:

Politiembetsmennenes landsforening gir sin tilslutning til tilråding av 23. januar 1969 fra det Nordiske Embetsmannsutvalg slik den er formulert i konklusjonen og i Justisdepartementets ekspedisjon av 10. oktober d. å. men med visse forbehold hva angår de formulerte punkter om førerkortenes alminnelige gyldighetstid, førerkortkategoriene og aldersgrenser for erverv av vanlig førerkort.

Foreningens bemerkninger til disse punkter er:

1. Gyldighetstid

Utvalget anser det hensiktsmessig å få ensartede regler om en øvre alder for førerkortenes alminnelige gyldighetstid i de nordiske land, nemlig til det 70. år.

Foreningen er ikke enig i at det er ubetenkelig med en slik gyldighetstid

uten foreskrevet kontroll av førerkortinnehaveren med visse mellomrom. Tvertimot er slike kontroller med mulighet for individuell prøving av førere av motorkjøretøyer på flere måter fordelaktig. — Således blir førerkortinnehaveren, i hvert fall i noen grad, animert til å holde seg ajour med den trafikkmessige utvikling i praksis og i lovgivning, når han med visse mellomrom må fremstille seg til ny kontroll.

For myndighetene vil fornyelsesrutinen gi muligheter for vurdering av vedkommendes vandel og andre relevante forhold.

Det ansees nokså tvilsomt om den adgang man etter de norske og danske bestemmelser har til å inndra førerkort vil gi tilsvarende virkning som en reell kontroll med nærmere bestemte mellomrom. Fra et politimessig kontrollsynspunkt må det fremstille seg som ganske umulig å oppnå noe mer med inndragningsfullmakten i vegtrafikklovens § 34 enn å supplere den rutinemessige kontroll av motorvognførere.

Man vil gjerne ha understreket at kontrollen med motorvognførere istedenfor å svekkes burde intensiveres betraktelig. Å finne midler og metoder til en mer effektiv kontroll bør være en prioritert oppgave for myndighetene så lenge det må erkjennes at den menneskelige svikt i trafikken er et alvorlig samfunnsproblem. En noe tilfeldig seleksjon av motorvognførere ved politikontroller, eller på annen måte, kan i meget liten grad skape den samfunnsmessige kontroll man trenger.

Som konklusjon for dette punkts vedkommende vil man anbefale at Norge beholder den alminnelige 10 års gyldighetstid for førerkort. — Det er bemerket at utvalget forutsetter at spesielle regler må gjelde ut over 70 år.

2. Førerkortkategoriene

Forslaget om at de nordiske land bruker de kategorier for førerkort som er angitt i de internasjonale avtaler, tiltres. Man har oppfattet forslaget slik at denne ordning med kategoriene A—E ikke utelukker førerkortkategorier for lett motorkjøretøy, traktor og motorredskap av forskjellige vektgrupper.

3. Aldersgrenser for erverv av førerkort

Etter forslaget vil man i Norden få ensartet aldersgrense nedad på 18 år for førerkortkategoriene A og B, men ulike aldersgrenser for de øvrige kategorier C—E.

Under forutsetning av at det kan opprettholdes iavere aldersregler for spesielle førerkort (lett motorkjøretøy, traktor) sier man seg enig i forslaget.

I tillegg til de tre hovedpunkter som utvalget har behandlet, finner foreningen å burde knytte noen bemerkninger til spørsmålet om gyldighet av internt førerkort i et annet nordisk land.

Man er redd det ville volde problemer om det ikke fastsettes nærmere regler for inndragning av førerkort etter at interne førerkort blir gilt videre gyldighet i Norden. Fordi inndragningsreglene i de nordiske land er ulike, vil det bli en betenkelig ulikhet i reaksjonene overfor likeartede forhold i samme land hos statsborgere i forskjellige nordiske land. Hvis f. eks. to promillekjørere av forskjellig nordisk nasjonalitet, bosatt og dømfelt i Norge, får ulik inndragning av førerkort utelukkende av den grunn at det er hjemlandets inndragningsregler som skal følges, bør det overveies å fastsette særlige inndragningsregler for slike forhold.

For borgere som midlertidig oppholder seg i annet land ansees ikke ulike inndragningsregler som særlig betenkelig. De enkelte lands myndigheter forutsettes her å ville etablere kjøreforbud etter interne regler og praksis for så lang tid det måtte være aktuelt. Man overlater så til hjemlandet å treffe eventuelle forføyninger vedrørende førerkortet.

Hva angår borgere i annet nordisk land med lengere eller fast opphold f. eks. i Norge, synes det ikke akseptabelt at disse skal få beholde eller få tilbakelevert tidligere enn vanlig sitt utenlandske førerkort, gyldig i Norge. Det kunne i slike forhold tenkes en ordning med enten inndragning etter oppholdslandets regler eller påtegning fra vedkommende myndighet i oppholdslandet om kjøreforbud i et angitt tidsrom.

Oslo, 10. november 1969

John Qvale

Styreformann

Politimesteren i Moss:

1. Selv om det på mange områder er store uoverensstemmelser mellom de nordiske lands førerkortbestemmelser, er disse bestemmelser materielt sett neppe vesentlig forskjellig for trafikkikkerheten. Det skulle derfor ikke være noen betenkeligheter med at førerkort utstedt i et nordisk land får samme gyldighet i andre nordiske land.

2. Forsåvidt angår spørsmålet om å utarbeide ensartede regler antar man at dette er av underordnet betydning. Det vil for de enkelte land medføre endringer av mer formell art som neppe vil ha noen betydning for trafikkikkerheten. Men den stadige forandring av regelverket kan lett skape usikkerhet hos den enkelte trafikant.

Moss, 3. november 1969

Ragnar Blekeli

Politimesteren i Bodø har i skriveelse den 6 november 1969 forklarat sig ikke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

S v e r i g e**Remissanmäntställning över förslag om giltighet i ett nordiskt land
av körkort utfärdat i annat nordiskt land (NU 1969:7)**

Yttranden över betänkandet har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Rikspolisstyrelsen.
Länsstyrelsen i Stockholms län.
Länsstyrelsen i Jönköpings län.
Länsstyrelsen i Malmöhus län.
Länsstyrelsen i Kopparbergs län.
Transportnämnden.
Landsorganisationen i Sverige.
Näringslivets trafikdelegation.
Motororganisationernas samarbetsdelegation.
Sveriges trafikbilägares riksorganisation.

Det helt övervägande flertalet remissinstanser ställer sig positiva till förslaget.

Rikspolisstyrelsen tillstyrker förslaget men tillägger att så länge norska och finska körkort har en giltighetstid av 10 respektive 5 år bör möjligheten bibehållas för innehavare av sådana körkort att ansöka om svenskt körkort om de tager stadig hemvist i Sverige.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser det önskvärt att i ett nordiskt land utfärdat körkort gäller även i de övriga nordiska länderna. Länsstyrelsen påpekar emellertid att åtskilliga problem som inte berörs i ärendet anmäler sig vid förslagets praktiska genomförande. Problemen avser den ur allmän trafiksäkerhetssynpunkt högeligen viktiga kontrollen över att körkortsinnehavare som flyttat till ett annat nordiskt land alltså fyller förutsättningar för rätten att föra motorfordon. Länsstyrelsen påpekar vidare att ett genomförande av utredningens förslag skulle medföra att ett i annat nordiskt land utfärdat körkort skulle kunna bli giltigt här i landet in till dess innehavare fyllt 70 år, det vill säga i ett ytterlighetsfall under mer än femtio år. Enligt länsstyrelsens uppfattning bör en sådan ordning genomföras endast under förutsättning att kontroll av körkortsinnehavarna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Hur denna kontroll bör utformas är en komplicerad fråga som torde böra särskilt utredas.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har i princip intet att erinra mot förslaget men dess genomförande torde förutsätta att ett någorlunda effektivt system för underrättelser från det ena landet till vederbörande myndighet i vistelslandet om förseelser och andra omständigheter av betydelse för körkortsinnehav tillskapas.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har intet att erinra mot förslaget.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län tillstyrker att de i betänkandets avsnitt fyra föreslagna reglerna snarast införes i Sverige.

Transportnämnden ansluter sig till utredningens förslag. En förutsättning för genomförandet av utredningens förslag är dock enligt nämndens mening att de i proposition nr 55 år 1967 uppdragna riktlinjerna rörande körkort som innebär en anpassning till motsvarande föreskrifter i 1949 och 1968 års vägtrafikkonventioner har förverkligats samt att föreskrifterna i de övriga nordiska länderna anpassas därefter. Transportnämnden understryker även önskvärdheten av att frågan rörande körkort i yrkesmässig trafik upptas till prövning när möjligheter till ytterligare nordisk samordning av reglerna på vägtrafikområdet skall utredas.

Landsorganisationen i Sverige tillstyrker förslaget.

Näringslivets trafikdelegation har ingenting att erinra mot förslaget. I likhet med Transportnämnden förutsätter också trafikdelegationen att frågan om trafik kortets gillighet i annat nordiskt land utreds.

Motororganisationernas samarbetsdelegation tillstyrker helt förslaget.

Sveriges trafikbilägares riksorganisation tillstyrker likaledes förslaget.

BILAGA 2

Skrivelse från Nordisk Optiker Råd till Nordiska rådets presidium rörande giltighetstiden för körkort att gälla från 18 till 70 år

Nordisk Optiker Råd har ved sin samling i København den 27. og 28. september 1969 behandlet Nordisk Råds rekommendation om ændring af gyldighedsperioden for førerbeviser til at gælde fra det 18. til det 70. år i alle de nordiske lande.

Da de væsentligste af de for kørslen nødvendige informationer fås gennem øjnene, må det anses for uforsvarligt ikke at føre regelmæssig kontrol med motorføreres synsevne, som i det nævnte tidsrum vil kunne forringes betydeligt.

Med henblik på trafiksikkerheden er det således foruroligende, at Nordisk Råd anbefaler de nordiske landes myndigheder at tillade, at en fører af et motorkøretøj skal kunne føre dette uden at underkastes nogen form for synskontrol mellem det 18. og det 70. år.

Nordisk Optiker Råd må derfor alvorligt henstille til Nordisk Råd, at man efter at have taget sagen op på ny, anbefaler de nordiske landes myn-

digheder at sikre regelmæssig synskontrol af motorførere hos kvalificerede optikere eller læger.

København, den 29. september 1969

P. r. v.

Egon L. Petersen

Præsident

Bent Rasmussen

Generalsekretær

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tillägsförslaget och meddelandena om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort

Til trafikudvalget er henvist tillägsforslag om, at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer skal have samme gyldighed i de øvrige nordiske lande. Udvalget har behandlet forslaget på møder i Kirkenes den 22. august 1969, i København den 25. september 1969 og i Oslo den 16. december 1969, hvor afdelingsdirektør R. N. Torgersen, Norge, deltog som sagkyndig, samt i Stockholm den 14. januar 1970.

Til udvalget er endvidere henvist meddelelser til 18. session om rekommendation nr. 8/1965 angående nordisk gyldighed for førerbeviser til motorkøretøjer afgivet af Finlands, Norges, og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møder den 16. december 1969 og 14. januar 1970.

Under sessionen har minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, kommunikationsminister Paavo Aitio, statsråd Håkon Kyllingmark og statsråd Bengt Norling deltaget i sagernes behandling.

1. Tillägsförslaget

I tillägsförslaget, som er fremsat af Leif Cassel, Svend Horn og Birger Lundström, henvises til, at det af regeringerne i anledning af Nordisk Råds rek.nr. 8/1965 om fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddrageelse af førerbeviser til motorkøretøjer nedsatte embedsmandsudvalg den 23. januar 1969 har afgivet betænkning med forslag om, at et førerbevis, der er udstedt i et nordisk land, bevarer gyldigheden i overensstemmelse med sit indhold,

også efter at indehaveren har taget fast bopæl i et andet nordisk land. Embedsmandsudvalget har endvidere foreslået, at der søges opnået ensartede regler vedrørende førerbevisernes almindelige gyldighedstid, kategorierne for førerbeviser og aldersgrænsen for erhvervelse af almindelige førerbeviser, idet en sådan ensartethed vil kunne gøre det væsentligt lettere at skabe en praktisk ordning. Endelig foreslås, at hvert af landene ensidigt skal anerkende førerbeviser udstedt i de øvrige nordiske lande.

I det nu foreliggende tillægsforslag henstiller de tre forslagsstillere til Nordisk Råd at vedtage en rekommandation til regeringerne om at gennemføre de af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkningen af 23. januar 1969 stillede forslag.

2. Meddelelserne

I meddelelserne oplyses, at embedsmandsudvalget har afgivet den foran nævnte betænkning (*NU 1969: 7*), og at regeringerne fortsat overvejer de i betænkningen fremsatte forslag.

3. Udtalelser vedrørende tillægsforslaget

Forslaget har ikke af Nordisk Råd været udsendt til høring hos myndigheder, organisationer m. fl.

Rådet har imidlertid modtaget det af myndighederne i Finland, Norge og Sverige indhentede remismateriale eller sammenstillinger heraf. Dette materiale er optrykt som bilag 1 til tillægsforslaget. Det fremgår af materialet, at der gennemgående er en særdeles positiv indstilling til gennemførelse af embedsmandskomiteens forslag. I nogle af svarene gives der dog under henvisning til mulige ubeldige virkninger af trafikikkerhedsmæssig art udtryk for visse betænkeligheder. Den væsentligste af disse gælder forslaget om at udstrække den almindelige gyldighedstid for et førerbevis til indehaverens fyldte 70 år, idet der peges på, at en periodisk fornyelse med dertil hørende helbredsmæssig undersøgelse og eventuelt også aflæggelse af prøve fortsat kan være ønskelig. Som en forudsætning for en gennemførelse af forslaget er anført, at myndighederne skal have de nødvendige kontrolmuligheder gennem oprettelse af centrale registre for førerbeviser, som skal udveksle oplysninger om færdselsforseelser og inddragelse af beviser m. m.

3. Trafikudvalget

Udvalget finder, at de af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser fremsatte forslag angiver, hvorledes det vil være muligt hurtigt at gennemføre en praktisk ordning, der medfører en gensidig anerkendelse af gyldige førerbeviser udstedt i et nordisk land i de øvrige nordiske lande, selv om indehaveren tager fast bopæl i et af disse lande.

Trafikudvalget henviser til, at embedsmandsudvalget har beskæftiget sig med problemerne i forbindelse med førerbevisers almindelige gyldighedstid,

og kan tilslutte sig dets betragtninger. Trafikudvalget vil — idet det forudsætter, at de ansvarlige myndigheder nøje prøver dette spørgsmål og de øvrige i det omfattende remismateriale rejste problemer — anbefale, at forslaget snarest realiseres.

Udvalget finder, at det herefter ikke længere er påkrævet at modtage meddelelser i anledning af rekommandation nr. 8/1965, idet man forudsætter, at regeringerne fortsætter deres arbejde med på lidt længere sigt at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer. Man vil i øvrigt henvide til, at der er fremsat et medlemsforslag om en udredning af spørgsmålet om en ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer (Nordisk Råds sag A 258/1) og at et positivt udfald af denne sag kan få stor betydning for trafiksikkerheden og herigennem bidrage til at fjerne mulige betænkeligheder ved at give førerbeviser til motorkøretøjer gyldighed i hele Norden.

Udvalget indstiller,

1. at rådet i anledning af tillæggsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre de af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (NU 1969: 7) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande,

2. at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavík, den 10. februar 1970

<i>Magnus Andersen</i>	<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>
<i>Svend Horn</i>	<i>Martha Johannessen</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Mikko Laaksonen</i>	<i>Aksel Larsen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Erling Norvik</i>	<i>Tuure Salo</i>	<i>Veikko Savela</i>
	Formand	
	<i>Gösta Skoglund</i>	

Medlemsförslag

om utbildning av förare av motorfordon

(Väckt av *Leif Cassel, Svend Horn, Nils Jacobsen, Birger Lundström och Tuure Salo*)

I et tillägsförslag (A 256 T/t) er det henstillet, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om at gennemføre de af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (NU 1969: 7) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Såfremt embedsmandsudvalgets forslag gennemføres, vil man formentlig dermed have skabt den tilsigtede lettelse for de fleste, som flytter mellem de nordiske lande.

Den af embedsmandsudvalget foreslåede ordning må imidlertid betragtes som første etape af gennemførelsen af Nordisk Råds rekommandation nr. 8/1965 til regeringerne om at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Med den stadigt voksende trafik på landevejene er det af største vigtighed for færdselssikkerheden, at erhvervelse af førerbevis gøres betinget af, at de pågældende har fået den bedst mulige uddannelse såvel i teori som i praksis. Dette kontrolleres i dag gennem aflæggelse af en prøve, men det synes rimeligt at undersøge, hvorvidt den nuværende prøveordning giver tilstrækkelig sikkerhed for de pågældendes egnethed til at føre motorkøretøj. Hvis ikke kunne man tænke sig prøveformen ændret eller eventuelt suppleret med visse krav til uddannelsen.

Vi kan derfor tilslutte os det af Nordisk Trafikskole Union i en henvendelse af 21. februar 1969 til Nordisk Råd (*se Tillæg*) fremsatte forslag om udredning af spørgsmålet om ensartede førerprøver og ensartet føreruddannelse i de nordiske lande.

Vi foreslår derfor,

at Nordisk Råd i en rekommandation henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Hammerfest, den 24. august 1969

Leif Cassel

Svend Horn

Nils Jacobsen

Birger Lundström

Tuure Salo

TILLÄGG

**Skrivelse från Nordisk Trafikskole Union till Nordiska rådet rörande
likartade regler för körkort, förarprov och utbildning vid bilskolor
i de nordiska länderna**

Vi er kjent med det arbeid som i Nordisk Råds regi er nedlagt for å oppnå ensartede regler i Norden for såvidt angår trafikkløvgivning og vegmerker.

Vi er videre kjent med den innstilling som Nordisk Embetsmannutvalg har forelagt de respektive nordiske lands trafikdepartementer den 23. januar i år.

Vi savner imidlertid en uniformering av de krav som skal gjelde for å oppnå førerkort av forskjellige klasser likesom vi også savner en uniformering av de krav som må stilles til nødvendig opplæring i de forskjellige førerkortklasser, det gjelder opplæringens omfang, innhold og målsetting.

Nordisk Trafikskole Union (NTU) er et samarbeidsorgan for de nasjonale trafikkskoleforbund i de nordiske land, som representerer tilsammen ca 3 300 trafikkskoler som utdanner årlig nærmere en halv million førerkortaspiranter, altså et ganske betydelig skoleslag.

Innen NTU er utviklet et effektivt samarbeid vedrørende føreropplæringens innhold og utvikling. Mulighetene for ytterligere utvikling av dette samarbeid hindres dog vesentlig ved de uensartede bestemmelser om førerkortene som hittil er gjeldende i de forskjellige land.

Vi vil gjerne få presisere at betydningen i trafikksikkerhetsmessig henseende av å ha ensartede bestemmelser om opplæringen, for å sikre en effektiv og høyverdig opplæring, er så meget større, som man må erkjenne at førerprøvene i seg selv ikke gir tilstrekkelig garanti for at aspirantene er skikket til å slippes løs i trafikken. Man må i sterkere grad enn hva det har vært gjort tidligere basere seg på opplæringen som derfor må ha en noe videre målsetting enn til å bestå en mere eller mindre tilfeldig anlagt førerprøve.

Når det nu allikevel skal tas standpunkt til den foreliggende innstilling fra Embetsmannsutvalget om nordisk gyldighet av førerkort skulle vi kunne tenke oss å foreslå i samme forbindelse utredet spørsmålet om ensartede førerprøver og ensartet føreropplæring i de nordiske land.

Oslo den 21. februar 1969

Nordisk Trafikskole Union

Asbjørn Braathen

President

Henry W. Andresen

Generalsekretær

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk Trafikskole Union:**

Vi finner grunn til å gi uttrykk for den største tilfredshet med at fem fremstående medlemmer av rådet har funnet å kunne slutte seg til det av oss den 21. februar 1969 fremsatte forslag om å la utrede spørsmålet om ensartede førerprøver og ensartet førerutdannelse i de nordiske land.

Vi vil gi det fremsatte forslag vår fulle tilslutning, idet vi vil henstille til presidiet at Nordisk Trafikskole Union om mulig måtte kunne bli representert i det utvalg som måtte bli oppnevnt.

Oslo, 29. november 1969

Nordisk Trafikskole Union

Henry W. Andresen

Generalsekretær

D a n m a r k**Justitsministeriet:**

— — — — skal man meddele, at justitsministeriet kan anbefale, at der foretages en undersøgelse af spørgsmålet med henblik på en harmonisering af reglerne om uddannelse af og prøver for førere af motorkøretøjer.

København, den 27. november 1969

Knud Thestrup

Gersing

Rådet for Større Færdselssikkerhed har i skrivelse den 10 november 1969 forklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Førerprøvesagkyndiges Landsforening:

Vi kan i landsforeningen fuldt ud tilslutte os det fremsendte forslag, idet det kun kan være et færdselssikkerhedsmæssigt fremskridt, at der også bliver ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer i de nordiske lande.

Som supplerende oplysninger i spørgsmålet tillader landsforeningen sig at anføre følgende, som efter vores opfattelse vil være nødvendige ændringer i de bestående danske bestemmelser.

1. Autorisation af kørelærere.
2. Kontrol (konsulent) med kørelærerne og deres materiel.
3. Indretning af manøvrebaner.
4. Førerbevisets gyldighed ændres til 10 år og eller mere kontrol med de ældre motorførere.
5. Prøvetiden for førerprøverne forlænges — alle skal bl. a. på landevejsprøve.
6. Indførelse af nyt førerbevis til scooter.

Ad 1

Ved autorisation af kørelærerne kommer man bort fra den nuværende i mange tilfælde uheldige form for forretningsmæssig drift af køreskolerne, der ofte driver hård konkurrence på priserne, ligesom man slipper for de såkaldte fritidskørelærere, som ofte begynder undervisningen efter en almindelig 8 timers arbejdsdag ved andet arbejde.

Man har ligeledes mulighed for at begrænse kørelærernes antal i forhold til elevernes antal, hvilket samtidig giver tryggere forhold for de tilbageblevne kørelærere, som så får større interesse og mere ro til at give eleverne den bedst mulige uddannelse.

Ad 2

Der bør indføres et kontrolsystem (konsulentvirksomhed) med kørelærerne, deres teorilokaler og skolevogne, således at eleverne får ordentlige og velholdte vogne og det nødvendige materiale i teorilokalerne at oplæres i.

Kørelærernes evner som undervisere kan bl. a. kontrolleres gennem dumpeprocenten ved prøverne, hvorefter de dårligste kørelærere derigennem kan blive udskilt.

Ad 3

På grund af den stadig stigende og mere intensive trafik i byerne, vil det efterhånden blive nødvendigt at anlægge nogle manøvrebaner over hele landet, så eleverne dér kan få den fornødne undervisning i parkering, vending, bakning, afstandsbedømmelse, katastrofeopbremsninger og undvigelsesmanøvrer.

Under de herskende trafikale forhold findes der mange steder i landet ingen muligheder for at oplære eleverne i det forannævnte.

Ad 4

Når vi ønsker førerbevisets gyldighed ændret til højst 10 år, skyldes det, at der ved et førerbevis' gyldighed til 70 års alderen er konstateret alvorlige mangler, f. eks. indtrufne sygdomme, høre- og synskadet. Det er ligeledes

konstateret, at førerbevisindehaverne i almindelighed ikke følger med i udviklingen inden for det færdselsmæssige område.

Det burde, foruden lægeerklæring, ved fornyelsen af førerbeviset efter 10 års forløb være en forudsætning, at den pågældende bliver testet ved en ny prøve.

Det kunne også foreslås, at det først opnåede førerbevis kun kommer til at gælde 1 eller 2 år, og at eleven så i denne prøvetid beviser sin duelighed som en god motorfører, hvilket derefter betinger den endelige udstedelse af førerbevis.

Ad 5

Førerprøverne bør også forbedres, og man bør bl. a. forlænge prøvetiden således, at de sagkyndige får mulighed for at prøve alle elever i landevejskørsel — herunder hastighed og overhaling.

Teoriprøverne kunne eventuelt forbedres ved, at der blev indført både en skriftlig og mundtlig prøve.

Ad 6

Det bør anbefales, at der indføres et nyt førerbevis kun gældende til kørsel med scooter, idet det ikke er forsvarligt at overlade en 1 000 cm³ motorecykel til en elev, der aldrig har kørt andet end en 125 cm³ scooter.

I det foreliggende er der anført nogle betragtninger, som landsforeningen finder bør tages under overvejelse i forbindelse med det rejste spørgsmål vedrørende ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motor-køretøjer.

Såfremt Nordisk Råd måtte ønske det, er vi i landsforeningen altid til tjeneste med yderligere oplysninger om vore synspunkter i de rejste spørgsmål.

Gråsten, den 15. november 1969

Walter Senger

Formand

Dansk Kørelærer-Union:

Unionen kan anbefale det foreslåede, men ønsker desuden at gøre opmærksom på en væsentlig ting, som efter vor opfattelse er en af årsagerne til at der råder usikkerhed over for det omhandlede, uddannelse af motorførere. En særdeles alvorlig fejl ved uddannelsen ligger i, at man ikke har anerkendt at det er voksenundervisning, der er tale om.

I den seneste tid har oplysningsforbundene i Danmark fået nye retningslinier at gå efter. Med hensyn til voksenuddannelse må de lærere, som

ønsker at virke ved forbundene, gennemgå et bestemt antal timer i voksenpædagogik for at opnå tilladelse til at undervise.

Ved uddannelsen af kørelærere (trafiklærere) i Danmark stilles der intet krav om uddannelse som voksenpædagog, og den prøve en kørelæreraspirant aflægger er for det pædagogiske områdes vedkommende baseret på ordlyden i Færdselslovens paragraf 76 stk. 1. d. som følger: »ved en prøve, der består i en skriftlig og en mundtlig del har godtgjort at være i besiddelse af de til virksomheden som kørelærer fornødne evner og kundskaber».

Ovennævnte bestemmelse giver efter vor opfattelse ingen garanti for, at aspiranten er voksenpædagog, idet man her alene beskæftiger sig med (citat): »Ved bedømmelsen skal der lægges vægt på, om den pågældende kan antages at have evner til at undervise på rigtig måde under hensyn til elevens uddannelsesniveau.»

Dette giver intet bevis på pædagogiske evner, men beviser, f. eks. at

1. aspiranten har intet talebesvær.
2. aspiranten er særdeles godt inde i stoffet, (f. eks. mekaniker).
3. aspiranten har klæbehjerne og kan derfor let give det stof fra sig, han/hun har læst aftenen før.

Dertil kommer at elevens uddannelsesniveau giver den, der har påtaget sig at oplære kørelæreraspiranter mulighed for at placere aspiranten netop på rette niveau, men dette giver ikke noget indtryk af pædagogisk færdighed.

Dansk Kørelærer-Union ønsker med dette, at fremsætte forslag om at, Loven om uddannelse af kørelærere, trafiklærere) tages op til revision.

Der må visse ændringer til, som tilgodeser det pædagogiske område, og vi tillader os, at gøre opmærksom på at Unionen siden 1961 har søgt at indhente dette ved at afholde kurser i psykologi og pædagogik, som efteruddannelse for kørelærere.

I færdselssikkerhedens interesse, tillader vi os at pege på at uddannelsen af læreren må have første prioritet, når der drøftes førerprøver og oplæring af vordende motorførere. Dansk Kørelærer-Union håber at disse vore ønsker, tages med ved behandlingen, og står til rådighed med yderligere oplysninger såfremt man måtte ønske dette.

København, den 2. november 1969

Dansk Kørelærer-Union

Sv. Aa. Sørensen

Formand

K. Svendsen

F i n l a n d**Ministeriet för inrikesärendena:**

Ministeriet för inrikesärendena anser, att det uppenbarligen föreligger anledning att undersöka huruvida den nuvarande skolningen av bilförare är tillräcklig samt om den bör utvidgas genom att utöka fordringarna.

Dessutom anser ministeriet, att ifall man övergår till ett system enligt vilket ett i något nordiskt land utfärdat körkort skall ha samma giltighet i de övriga nordiska länderna, bör man även sträva till ett förenhetligande av förarskolningen samt förarproven i alla de nordiska länderna.

Helsingfors den 28 november 1969

S. Suorttanen

Minister

Lauri Lausmaa

Yngre
regeringssekreterare

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

Sedan den tjänstemannakommitté som utrett frågan om körkortens giltighet i Norden fick sitt betänkande färdigt i början av detta år har förutläggningarna för ett mera omfattande förenhetligande även av kompetenskraven för förare av motorfordon väsentligt förbättrats.

I ovan nämnda betänkande föreslås, att klassificeringen av körkortet skall godkännas som sådant också när innehavaren stadigvarande bosätter sig i ett annat nordiskt land. I Finland pågår en reform av stadgandena om körkort på denna grundval och bemödandena härvidlag avser, att de nya bestämmelserna skall kunna träda i kraft under nästa år.

Om tjänstemannakommitténs förslag förverkligas i samtliga nordiska länder innebär detta de facto att den formella kompetensen för förare av motorfordon förenhetligas inom alla de nordiska länderna. För att detta system skall kunna införas på ett ändamålsenligt sätt är det härvid dock nödvändigt att de materiella stadgandena om erhållande av körkort göres så lika varandra som möjligt. I detta avseende är det otvivelaktigt mycket betydelsefullt, att den förarexamen som utgör villkor för erhållande av körkort förenhetligas. Villkoren för deltagande i förarexamen och innehållet i denna examen anger i sin tur riktlinjerna för förarutbildningen.

Stadgandena om förarutbildningen omfattar också bestämmelser, som inte egentligen gäller undervisningens innehåll utan berör de yttre formerna för undervisningen. De bestämmelser, som är av detta slag, t. ex. de som gäller förutsättningarna för att en bilskola skall få inrättas, undervisningens prak-

tiska uppläggning och övervakningen av undervisningen, torde vara av den art, att det inte i detta skede är nödvändigt och kanske inte heller ändamålsenligt att försöka nå samnordisk enhetlighet i fråga om dem.

Med anledning av vad som anförts ovan meddelar ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, att det förordar det medlemsförslag i saken som väckts i Nordiska rådet, likväl med beaktande av att enhetlighet främst borde eftersträvas i frågor som gäller anordnande av förar-examina och innehållet i dem samt förarundervisningens innehåll.

Helsingfors den 17 november 1969

Chefen för vägtrafikavdelningen

Mauno Satuli

Regeringsråd

Jarmo Hirsto

T. f. överinspektör

Finska försäkringsbolagens centralförbund¹:

Det måste anses önskvärt, att ett körkort som utställts i ett nordiskt land även godkännes i de övriga nordiska länderna. Vidare vore det ändamålsenligt om förarutbildningen vore så enhetlig som möjligt och förar-examen ägde samma giltighet i alla nordiska länder.

Den växande trafiken kräver att särskilt avseende fästes vid trafiksäkerheten och att en riktig inställning till trafiken inlärs under utbildningen vid bilskolorna. Undersökningar som utförts på initiativ av försäkringsbolagen i Finland har klart visat, att personer som innehaft körkort endast en kort tid i större utsträckning än andra är inblandade i trafikolyckor. Vid utformningen av utbildningen vid bilskolor borde man överväga möjligheten att först bevilja ett s. k. provkörkort och senare utfärda det egentliga körkortet efter ett nytt körprov.

Centralförbundet anser även, att den i medlemsförslaget nämnda utredningen borde komma till stånd.

Helsingfors den 4 december 1969

Finska försäkringsbolagens
centralförbund

(*Sign.*)

¹ *Uttalandet översatt från finska.*

Suomen autokoululiitto ry. — Finlands bilskoleförbund r. f.:

Förslaget om beviljande, förnyande och indragande av körkort enligt samnordisk praxis bör utan vidare understödås. Särskild uppmärksamhet bör dock ägnas informationen de olika myndigheterna emellan, i synnerhet beträffande indragande av körkort, så att det ej vore möjligt för person, vars körkort i ett land blivit indraget, att erhålla nytt körkort i något annat av de nordiska länderna.

Beträffande förslaget om utbildningen kan vi konstatera, att i Finland normerna rörande utbildningen är de högsta i jämförelse med de övriga nordiska länderna, men det oaklat vore även på nationell nivå en omorganisering av utbildningen i vårt land av nöden. Suomen autokoululiitto ry har nyligen med tanke härpå gjort en framställan till landets regering om att bilskoleundervisningen måtte underställas undervisningsministeriet. Utbildningen av förare är enligt vår uppfattning i högsta grad en verksamhet som kräver pedagogisk sakkunskap såväl med tanke på utarbetandet och fastställandet av undervisningsprogrammen som den praktiska undervisningen.

Vad beträffar nödvändigheten av en undersökning av körprovsystemet vore detta enligt vår uppfattning välmotiverat. Det nuvarande körprovsystemet fyller ej alls sitt ändamål, å ena sidan med tanke på den korta tidrymd om 20 minuter som anslås för körprovet och å andra sidan på grund av att de tjänstemän som handhar denna uppgift saknar härför nödig utbildning. Det nuvarande körprovsystemet kunde helt slopas och ansvaret överflyttas på bilskolorna, varvid polismyndighet mot ett av dessa utfärdat intyg skulle bevilja körkort, på vilket även bilskolans namn skulle antecknas. Därigenom kunde de kostnader undvikas, som det nuvarande systemet medför såväl för staten som för enskilda medborgare. I Finland uppbäres av förar-aspiranten 50 mark i examensavgift.

Helsingfors den 1 december 1969

Suomen autokoululiitto ry

Sulo Aaltonen

Ordförande

Veikko Pajunen

Förbundschef

Autokoulunopettajain liitto ry. — Bilskolläraryförbundet:

I detta nu är bestämmelserna rörande undervisning och examen för erhållande av körkort högst varierande i Norden. Främst gäller detta körtimmar-nas längd och antal samt lärarnas vilopausar och dagsschema i bilskolor

ävensom den totala längden av lärarnas arbetsdag. Med beaktande av för-
enhetligande av körkortsbestämmelserna i hela Norden med avseende på
giltighetstid och att i respektive land givet körkort utan tilläggsexamen skall
gälla för ensartat fordon i samtliga nordiska länder, ber Bilskolläraryförbun-
det att få understöda förslaget om den berörda utredningen och anser att en
ensartad undervisning och examen för erhållande av körkort i hela Norden
är av största vikt.

Helsingfors den 27 november 1969

Bilskolläraryförbundet

Olavi Bäcklund

Ordförande

N o r g e

Utenriksdepartementet har i skrivelse den 21 november 1969 förklarat sig
icke ha någon kommentar till medlemsförslaget.

Justis- og politidepartementet:

— — — har herfra vært forelagt Sjefen for utrykningspolitiet, Politi-
embetsmennesenes landsforening og 6 politimestre til uttalelse. De innkomne
uttalelser følger vedlagt (*se nedan*).

Som det vil ses gir uttalelsene stort uttrykk for en positiv innstilling
til det foreliggende forslag. Også *Justisdepartementet* ville se det som en
fordel om kravene for oppnåelse av førerkort såvidt mulig blir de samme i
de nordiske land og har intet å bemerke til at spørsmålet blir gjort til
gjenstand for utredning i samsvar med medlemsforslaget.

Man viser for øvrig til de avgitte uttalelser.

Oslo, 27. november 1969

Etter fullmakt

A. Irgens

Odd Jacobsen

Samferdselsdepartementet:

Medlemsforslaget har vært forelagt Vegdiektororatet og gjennom det en
rekke organisjoner. De innkomne uttalelser vedlegges (*se nedan*).

Av de avgitte uttalelser går det fram at vedkommende instanser enten
har intet å bemerke eller slutter seg til forslaget om en utredning i saken.
Enkelte instanser peker på at forslaget må ses i sammenheng med spørs-

målet om å skape ensartede førerkortgrupper og felles nordisk gyldighet av de enkelte nordiske lands førerkort, som i en annen sak er fremmet av Nordisk Råd.

Vegdirektoratet kan for sitt vedkommende tilrå at spørsmålet om ensartet utdanning av og ensartede prøver for førere av motorkjøretøyer i de nordiske land blir nærmere utredet.

Samferdselsdepartementet slutter seg til dette.

Oslo, 10. desember 1969

Etter fullmakt

Sigurd Lorentzen

John H. Paxal

Statens bilsakkyndiges forening:

Vi sier oss enig i at det bør være et mål at både førerutdanning og førerprøver er mest mulig ensartet i de nordiske land.

Vi støtter forslaget om at disse spørsmål blir utredet.

Kongsberg, 10. november 1969

Statens bilsakkyndiges forening

B. Brokhaug

Sjefen for utrykningspolitiet:

Til orientering kan meddeles at man for 1969 regner med å ha hatt på besøk her i Norge nær 2 millioner utenlandsk registrerte motorvogner. Tallet vil i hvert fall i år ligge nærmere 2 millioner enn 1 million kjøretøyer. Det må videre regnes med at ca. 3/4 av de utendandske motorvogner som besøker Norge kommer fra Skandinavia. Det må videre være på det rene at flesteparten av de ca. 400 000 norskregistrerte motorvogner som kjører ut av landet begrenser seg til kjøring i de øvrige skandinaviske land.

Ut fra disse forhold synes det derfor vel berettiget når det foreslås at kravet til opplæring for førerkort i hvert fall bør være lik i de nordiske land. Trafikksikkerhetsmessig sett synes det derfor å være en fordel om man kunne få nedsatt et utvalg som kunne utrede spørsmålet om muligheten for ensartet føreropplæring og ensartede førerprøver i de nordiske land.

Ønsker man imidlertid i relativt nær fremtid å komme frem til lik føreropplæring i Skandinavia, ville man vel raskest nå målet om det embetsmannsutvalg som allerede har behandlet spørsmålet om nordisk gyldighet

for førerkort utstedt i et av de skandinaviske land også tar på seg den utredningsoppgave man står overfor i denne sak.

Oslo, 11. november 1969

Pål Feiring

Oslo politikammer:

Oslo politikammer er enig i medlemsforslagets understrekning av viktigheten av at den som skal få førerkort, må ha den best mulige opplæring så vel i teori som praksis. De praktiske og teoretiske kunnskaper, d. v. s. nødvendig kjøreferdighet og kjennskap til vegtrafikklovgivningen, eventuelt også kjennskap til motorvognens virkemåte og oppbygning, anses imidlertid ikke å være nok for å skape en god motorvognfører. Det viktigste i denne sammenheng er etter politikammerets mening at føreren har en positiv holdning til hele trafikksituasjonen.

Med den stadige økning i veitrafikken som finner sted, og med den form for samkvem mellom mennesker som dette innebærer, vil det være av avgjørende betydning for trafikksikkerheten at hver enkelt motorvognfører viser ansvarsbevissthet og hensynsfullhet overfor sine medtrafikanter samt en positiv innstilling overfor veitrafikklovgivningen. Det må således være i samfunnets interesse å søke å finne frem til betryggende metoder for en holdningsskapende påvirkning på fremtidige motorvognførere.

Politikammeret er av den oppfatning at en slik mental påvirkning og opplæring må begynne fra første trinn i det ordinære skoleverk. Det er en modning over et lengere tidsrom som her må finne sted. Gjennom en slik omfattende grunnopplæring som dette vil være, vil det kunne skapes en positiv innstilling i forholdet til medmennesker i alminnelighet og særlig i forholdet til andre veifarende slik at den naturlige aggressivitet som de fleste mennesker har i seg, og som ofte vil gi seg utslag i trafikken, mest mulig kan bli eliminert. Når politikammeret i sin uttalelse av 3.11. d. å. i forbindelse med innstilling fra Nordisk Embetsmannsutvalg om nordisk gyldighet av førerkort har ytret ønske om gyldighetstiden ved første gangs utstedelse kun seltes til 2 år for derved å kunne foreta en ny vurdering av innehaverens skikkethet, har en også halt i tankene en mulig vurdering av hvorvidt han i sin opptreden i trafikken har vist hensynsfull og behersket adferd. Dersom spørsmålet om føreropplæring først skal utredes mener politikammeret at de forhold en her har pekt på må anses som vesentlige. Det er på dette område den største innsats kan gjøres for å motarbeide trafikkulykkene og dette spørsmål fortjener i høy grad utredning.

Den praktiske opplæring som sjåførskolene driver har utviklet seg tilfredsstillende i de senere år. Den vil dog alltid måtte legges opp som kort-

varige kurs avpasset etter den enkelte førerkortaspirants behov. Det er imidlertid grenser for hva en elev kan lære av bilkjøring før han får begynne å trene på egen hånd. Svært mange av dagens unge vil også ha en utdanningsmessig bakgrunn som skulle gjøre det lett for dem å tilegne seg den teoretiske del av stoffet.

Kravene til førerkort av de forskjellige klasser er hos oss fastsatt i Førerkortforskriftens §§ 25—31. Derved har alle som vil gå opp til førerprøven klar oversikt over hvilke krav som stilles, og her finner man også tilstrekkelige retningslinjer for sjåførskolenes undervisning.

Etter politikammerets oppfatning er de retningslinjer som foreligger i Norge fullt tilfredsstillende og så vidt man forstår ligger kravene i de øvrige nordiske land på samme nivå slik at utveksling av førerkort ikke skulle by på noe særlig problem. Man kan ikke se at det ville være noe særlig vunnnet med om retningslinjer for sjåføropplæringen skulle trekkes opp i de nordiske avtaler som krever kompliserte forhandlinger hver gang man skal foreta mindre justeringer.

Etter politikammerets oppfatning må den sjåføropplæring som foregår i sjåførskolene sees som avslutningen på en omfattende trafikkopplæring gjennom alle skoleslag. Dersom man i et nordisk samarbeid skulle finne mulighet for å sette i gang forskning for å finne veier til å gjøre denne undervisning så effektiv som mulig i det forebyggende trafikkikkerhetsarbeid vil politikammeret se dette som en sak av stor betydning, men man antar at det ikke er noe særlig behov for å fastsette ensartede bestemmelser for opplæringen i sjåførskolene.

Oslo, 19. november 1969

J. Gjerde

Th. Karlsen

Bergen politikammer:

I politikammerets uttalelse av 6. november 1969 i forbindelse med innstillingen fra Nordisk Embetsmannsutvalg om nordisk gyldighet av førerkort (NU 1969: 7), ga man uttrykk for at man intet hadde å bemerke til at førerkort utstedt i et nordisk land også fikk gyldighet i de øvrige nordiske land, samt at man var enig med utvalget i at man som felles nordiske regler innførte de kategorier førerkort som var angitt i den internasjonale konvensjon om vegtrafikk. Man har antatt at en forutsetning for å innføre felles nordiske regler på dette område måtte være at også kravene til å oppnå førerkort i forskjellige førerkortklasser måtte være ensartet i de respektive land, og man tør derfor anbefale forslaget fra Nordisk Trafikkskole Union

om at man søker utredet spørsmålet om ensartede førerprøver og ensartet føreropplæring i de nordiske land.

Bergen, 11. november 1969

A. J. Bryhn

Oskar Hordnes

Politiadjutant

Trondheim politikammer:

----- skal en få uttale at en finner det naturlig og ønskelig at spørsmålet om ensartede førerprøver og ensartet føreropplæring tas opp til behandling som foreslått av en del av Nordisk Råds medlemmer i skriv av 22. august 1969. Dette synes naturlig i forbindelse med de påtenkte tiltak om å gi førerkort utstedt i et nordisk land generell gyldighet i andre nordiske land, samtidig som det arbeides med gjennomføring av felles regler for ervervelse, fornyelse og inndragning av førerkort. Samtidig anser en det ønskelig at det i denne forbindelsen foretas nærmere undersøkelser hvorvidt den nåværende prøveordning for å få førerkort antas å være tilfredsstillende. Arbeidet med spørsmålet om ensartet utdanning og ensartede prøver for førere av motorkjøretøyer antas å være så lidkrevende at det ikke bør hindre gjennomføringen av Embetsmannsutvalgets forslag av 23. januar 1969.

Trondheim, 12. november 1969

Erling Østerberg

E. Horvei

Politiadjutant

Stavanger politikammer:

I vår uttalelse av 31. oktober d. å. om Innstilling fra Nordisk Embetsmannsutvalg om nordisk gyldighet av førerkort, ga vi uttrykk for at vi i likhet med utvalget anså det for ønskelig at førerkort utstedt i et nordisk land burde få gyldighet i de andre nordiske land, og at det generelt burde søkes gjennomført mest mulig ensartede førerkortregler i de nordiske land. I tråd med dette ville det også være rimelig og naturlig om man også søkte å komme frem til mer ensartede regler for utdanning og prøver for førere av motorkjøretøy. Vi vil derfor anbefale at det blir nedsatt et utvalg for å utrede dette spørsmål.

Stavanger, 11. november 1969

Osc. Wergeland Franck

J. S. Landmark

Drammen politikammer:

Utdannelsen av førere av motorkjøretøyer er en ansvarsfull og viktig oppgave i samfunnet, og man bør stille strenge krav både til kjørelærere og elever.

Politiet sier seg enig i medlemsforslaget fra Nordisk Råd om å få utredet spørsmålet om ensartet utdanning og ensartede prøver for førere av motorkjøretøyer.

I samme forbindelse vil man peke på den offentlige kritikk som gjennom dagspressen er blitt rettet mot kjørelærerutdannelsen her i landet. *Rektor Frøberg*, som står bak denne kritikk, sier bl. a.:

Av 431 sjåførlærere som avla autorisasjonsprøve for kjørelærernemnda, var det en strykprosent på over 50, til tross for at hver tredje lærer var oppe til prøve 2—3 ganger. Kjørelærerne manglet kunnskaper om de mest elementære ferdigheter som skilt, manglet evnen til å fremstille for elevene det de skulle lære bort, og kunne ikke selv praktisere hva de skulle lære opp andre til.

Politiet finner kritikken fra rektor Frøberg meget nedslående, og peker på nødvendigheten av å få opprettet en statens kjørelærerskole, som kan ta seg av denne viktige utdanning, og som det nå er levert en innstilling om til Kirke- og undervisningsdepartementet.

Politiet har tidligere gitt uttrykk for at det bør stilles strenge krav til de som skal opp til førerprøve, jfr. uttalelse av 7. ds. vedrørende innstilling fra Nordisk Embetsmannsutvalg om nordisk gyldighet av førerkort (*här ej tryckt*). Kravene til de personer som skal forestå opplæringen må stå i forhold til de krav som måtte bli gjort gjeldende for aspirantene.

Drammen, 14. november 1969

Odd Solberg

Thorleif Thoresen

Politibetjent

Arendal politikammer:

Da jeg gjør regning med at en eventuell innføring av nordiske regler om ensartet utdanning av og ensartede prøver for den som skal ta førerkort vil måtte bety en skjerpelse av de krav som f. l. forsåvidt stilles i vårt land, har jeg prinsipielt ikke noe å innvende mot at det søkes gjennomført. Imidlertid må man selvsagt være oppmerksom på at vårt lands befolkningsstruktur, bl. a. i forhold til Danmark, vil vanskeliggjøre en gjennomføring av krav om f. eks. teoretisk og praktisk kjøreskoleutdanning, som vilkår for

å oppnå førerkort, et krav som vel i og for seg må ansees meget aktuelt hvis ensartede nordiske regler skulle innføres slik som antydnet.

Arendal, 10. november 1969.

Gullbrand Nyhus

Norges automobil-forbund:

Vårt forbund ser gjerne at også spørsmålet om ensartet utdanning av og ensartede prøver for førere av motorkjøretøyer blir gjenstand for en nærmere utredning av et nordisk utvalg. Vi anser det naturlig at det i samme utredning blir undersøkt mulighetene for felles nordiske regler ikke bare for erverv av førerkort, men også for fornyelse og inndragning av førerkort.

Det er imidlertid rimelig å anta at dette utredningsarbeid vil bli både omfattende og tidkrevende. Vi mener at det foreliggende forslag om nordisk gyldighet av førerkort (*NU 1969: 7*) er av høyere prioritet og bør iverksettes snarest mulig, uten å avvente resultatet av en eventuell utredning om utdanning og førerprøver.

Oslo, 17. november 1969

Norges automobil-forbund

F. Nagell-Erichsen

Direktor

Autoriserte trafikkskolers landsforbund har i skrivelse den 28 november 1969 forklarat sig inståmma i Nordisk Trafikskole Unions yttrande av den 29 november 1969 (se ovan).

Autoriserte trafikk- og kjørelæreres forening:

Idet en regner med at det oppnåes enighet om felles nordiske førerkortbestemmelser, ser vi det som ønskelig at det også blir felles regler for opplæringen.

En vil dog få bemerke at de norske bestemmelser ikke må forringes og at teorikurs inkludert førstehjelp gjøres obligatorisk. Videre vil en anmode om at myndighetene må legge forholdene til rette slik at elevene kan bli opplært i glattkjøring uansett årstid.

Bedømmelse av førerprøve bør utføres av personell som er spesielt kvali-

fisert for oppgaven. Det er videre ønskelig at skolens inntrykk av elevens trafikkmoral og ferdigheter bør tillegges større vekt.

Vi ser det slik at et felles opplæringsprogram og felles regler for førerprøve er en naturlig følge av et samordnet, ensartet trafikk-lovverk, og vi tror dette vil bidra til å fremme trafikksikkerheten i Norden.

Oslo, 19. desember 1969

Autoriserte trafikk- og kjørelæreres forening

J. Norlemann

(sign.)

Transportbrukernes fellesorgan:

Vi slutter oss helt til Nordisk Råds forslag om at det bør foretas en utredning av spørsmålet om ensartet utdanning av og ensartede prøver for førere av motorkjøretøyer innen de nordiske land.

Disse spørsmål har nær tilknytning til det Nordiske Embetsmannsutvalgs innstilling om nordisk gyldighet av førerkort (*NU 1969: 7*). Til denne innstilling har vi endel kommentarer som vi vil fremme i en særskilt uttalelse som svar på Vegdirektoratets henvendelse i brev av 26. september (*här ej tryckt*).

Oslo, 10. november 1969

Transportbrukernes fellesorgan

Hans Wabeck

O. N. Wiste

Landsrådet for Trygg trafikk:

Saken ble behandlet på Trygg trafikks styremøte den 17. ds. og fra styreprotokollen hitsettes følgende:

Styret var enig i at Trygg trafikk overfor Samferdselsdepartementet meddeler at dette spørsmålet bør søkes utredet.

Oslo, 27. november 1969

Trygg trafikk

Aage Borgen

Direktor

E. Hjeltborg

Kontorsjef

Norges drosjeeier-forbund har i skrivelse den 24 november 1969 forklarat sig støda medlemsforslaget.

Kongelig norsk automobilklub:

Vi er enig i at den stadig voksende trafikk stiller vesentlig sterkere krav til trafikantene enn tidligere. Den som søker om å få førerkort for motorvogn bør derfor utvilsomt ha best mulig utdanning både i teori og praksis på forhånd. Likeledes bør man ha så streng prøve, at de kontrollerende myndigheter er overbevist om at den som får førerkort, virkelig har de kvalifikasjoner man bør stille til bilførere idag.

Vi finner derfor å kunne slutte oss til forslaget om utredning av spørsmålet om ensartede førerprøver og ensartet førerutdanning i de nordiske land. Vi tror at en utredning av spørsmålet har den aller største betydning for trafikksikkerheten.

Oslo, 27. november 1969

Kongelig norsk automobilklub

E. Høilund

Direktor

Motorførernes avholdsforbund:

Forslaget er blitt behandlet i Motorførernes avholdsforbunds hovedstyre. MA vil se det som helt naturlig at det blir stillet likartede krav til utdanning av førere av motorkjøretøyer i nordiske land og slutter seg derfor helt til medlemsforslaget om at dette spørsmålet blir utredet.

Vi er klar over at det i praksis vil kunne by på betydelige vanskeligheter å gjennomføre et vedtak om dette, og da kanskje ikke minst i vårt land med så pass spredt bebyggelse og uensartet vegnett. Dette bør dog ikke forhindre at det forsøkes en tilnærming, med de unntak som forholdene gjør nødvendig.

Vi anser det som meget verdifullt at saken blir utredet.

Oslo, 14. november 1969

Motorførernes avholdsforbund

Steinar Hauge

Vår organisasjon har gjennom lengere tid interessert seg for arbeidet med opplæring og utdanning i emner som har med trafikk og sikkerhet å gjøre, således trafikkundervisning i skolen, kurs i trafikkpsykologi o. s. v. Under dette arbeidet er man blitt klar over at det er ønskelig med bedre utdannelsesmuligheter. Trafikken øker i stadig akselererende tempo og blir mer og mer komplisert. Det er mange yrkesgrupper som får disse spørsmålene stadig mer inn på seg. I første rekke gjelder det Statens bilsakkyndige, politi, bilskolesjefer og hyplanleggere, men det gjelder også trafikk- og undervisningsledere, personer knyttet til bil- og yrkesorganisasjoner, forskjellige departementskontorer o. s. v.

Men utdannelsestilbudet på dette området er her i landet og i de andre nordiske land mangelfullt. Det vil også være vanskelig til enhver tid å være helt å jour med utviklingen, og vi mener det ligger meget godt til rette for et nordisk samarbeid. Elterhvert som regler og bestemmelser blir mer og mer ensartet i Norden vil et slikt samarbeid bli mer og mer naturlig, og det er allerede idag så liten forskjell fra land til land at dette ikke vil stille seg i veien for en samlet høyere trafikkutdanning. Hvor i Norden et slikt utdanningssenter i tillfelle bør plasseres kan være av underordnet betydning, men det er naturlig å tenke på Sverige som det største og mest sentrale av de nordiske land.

Vi tillater oss å be om at dette blir tatt opp til drøftelse og utredning så snart som mulig.

Oslo, 14. november 1969

Motorførernes avholdsforbund

Steinar Hauge

Norsk transportarbeiderforbund:

Vårt forbund er enig i at disse spørsmål blir utredet så snart som mulig.

Vi går ut fra at vi får anledning til å uttale oss nærmere, når utredningen foreligger.

Oslo, 25. november 1969

Norsk transportarbeiderforbund

(Sign.)

Norges rutebileieres forbund:

Spørsmålet om ensartet utdanning av og ensartede prøver for førere av motorkjøretøyer bør bl. a. sees i sammenheng med spørsmålet om nordisk gyldighet av førerkort.

Kommer man frem til den slutning at førerkort utstedt i det enkelte nordiske land skal få full gyldighet i de øvrige nordiske land vil det være hensiktsmessig at både førerkortklassene og de krav som stilles for å erverve førerkort i de enkelte klasser blir så ensartet som mulig. Dette bør da medføre at førerutdanningen og førerprøvene ut fra et trafikksikkerhetsmessig synspunkt søkes lagt på samme nivå i de nordiske land. I den forbindelse bør de som ønsker å erverve førerkort i klasse 2 gis muligheter for en tilfredsstillende utdanning, eksempelvis på like linje med den utdanning av yrkessjåfører som foregår ved de svenske yrkesskoler.

Opprettholder man de krav som i henhold til gjeldende forskrifter stilles for å erverve førerkort i klasse 2 bør man også opprettholde den nåværende totalvektgrense på 7500 kg. Skulle grensen bli redusert til 3500 kg vil dette medføre at det kan bli spørsmål om å endre de nåværende førerkortklasser, eventuelt innføre en ny førerkortklasse.

Oslo, 20. november 1969

Norges rutebileieres forbund

A. M. Hennem

Tekn. kensulent

S v e r i g e

Statens vägverk har i skrivelse den 3 november 1969 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Statens trafiksäkerhetsråd:

Ett icke obetydligt led i det nordiska samarbetet torde vara att åstadkomma enhetlighet och enhetliga körkortsprov för motorfordonsförare. Därför finnes skäl att tillstyrka föreliggande medlemsförslag inom Nordiska rådet, som innebär, att detta råd skulle i en rekommendation till regeringarna hemställa om en utredning i ämnet.

Därest det emellertid vid denna utredning skulle visa sig, att ett land har högre krav ur trafiksäkerhetssynpunkt i de avsedda sammanhangen än övriga länder, skall detta land inte göra eftergifter endast av intresset att åstadkomma likformighet. Mycket starkt vägande skäl skall kunna åberopas, om sådana eftergifter skall ske.

Å andra sidan kan den föreslagna utredningen leda till en kvalitetsförbättring för länderna av själva förarutbildningen till såväl form som innehåll. En sådan förbättring bör dock åstadkommas utan att det kostnadsmässigt drabbar körkortsaspiranterna. I varje fall får för Sveriges del kostnader för att erhålla körkort anses vara höga.

Stockholm den 30 oktober 1969

På statens trafiksäkerhetsråds vägnar

Hans Hansson

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF):

Förarutbildningen och proven för förarkompetens utgör viktiga avsnitt av trafiksäkerhetsarbetet i alla de nordiska länderna. Det finns allt skäl till att söka åstadkomma ensartade regler för de båda funktionerna, när förhållandena i fråga om vägtrafiken i princip är i stort sett desamma i länderna. Visserligen har trafiken utvecklats olika snabbt i fråga om omfattningen, men detta motsäger icke uppfattningen att utbildningsfrågorna kan och bör lösas efter gemensamma linjer. NTF tillstyrker därför den föreslagna utredningen.

Skulle en utredning komma till stånd bör den enligt NTF:s mening också behandla frågan om förarutbildningens eventuella anknytning till det allmänna skolväsendet. Detta bland annat av det skälet, att förarutbildningen framdeles bör underlättas, när praktiskt taget varje ungdom i körkortsåldern kommer att förvärva körkort.

Stockholm den 9 december 1969

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

Alvar Thorson

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om, at der foretages en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Udvalget har behandlet forslaget på møder i København den 25. september 1969 og i Oslo den 16. december 1969. I mødet i Oslo har afdelingsdirektør R. N. Torgersen og byråsjef John H. Paxal, Norge, deltaget som sagskyndige.

1. Medlemsfor slaget

I medlemsfor slaget, som er fremsat af Leif Cassel, Svend Horn, Nils Jacobsen, Birger Lundström og Tuure Salo, henvises bl. a. til, at trafikken på landevejene er stadigt voksende, og at det af hensyn til færdselssikkerheden er af største vigtighed, at førere af motorkøretøjer får den bedst mulige uddannelse. Forslagsstillerne finder det derfor rimeligt at undersøge, om den nuværende ordning giver tilstrækkelig sikkerhed, og foreslår en nordisk udredning af spørgsmålet om en ensartet uddannelse og prøveordning.

2. U dtalelser

Der foreligger udtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordisk Trafikskole Union.

Danmark

Justitsministeriet.
Rådet for Større Færdselssikkerhed.
Førerprøvesagkyndiges Landsforening.
Dansk Kørelærer-Union.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena.
Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
Finska försäkringsbolagens centralförbund.
Suomen autokoululiitto r. y. — Finlands bilskoleförbund r. f.
Autokoulunopettajain liitto r. y. — Bilskolläraryförbundet.

Norge

Utenriksdepartementet.
Justis- og politidepartementet.
Samferdselsdepartementet.
Statens bilsakkyndiges forening.

Sjefen for utrykningspolitiet.
 Oslo politikammer.
 Bergen politikammer.
 Trondheim politikammer.
 Stavanger politikammer.
 Drammen politikammer.
 Arendal politikammer.
 Norges automobil-forbund.
 Autoriserede trafikkskolers landsforbund.
 Autoriserede trafik- og kjørelæreres forening.
 Transportbrukernes fellesorgan.
 Landsrådet for Trygg trafikk.
 Norges drosjeeier-forbund.
 Kongelig norsk automobilklub.
 Motorførernes avholdsforbund.
 Norsk transportarbeiderforbund.
 Norges rutebileieres forbund.

Sverige

Statens vägverk.
 Statens trafiksäkerhetsråd.
 Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF).

Samtlige udtalelser er særdeles positive, og der peges i flere af udtalelserne på den betydning, spørgsmålet har for færdselssikkerheden.

I udtalelserne er fremkommet følgende særlige bemærkninger:

Førerprøvesagkyndiges Landsforening i Danmark peger på, at der er tale om voksenundervisning, og at uddannelsen af læreren må have første prioritet, når spørgsmålet om føreruddannelse og førerprøve skal drøftes.

NTF, Sverige, mener, at en eventuel udredning også bør tage spørgsmålet om føreruddannelsens mulige tilknytning til det almindelige skolevæsen op til overvejelse.

Finlands bilskoleförbund anfører, at det nuværende prøvesystem helt vil kunne afskaffes, idet køreskolen skulle kunne udstede et bevis for elevens egnethed. Førerbevis tænkes fortsat udstedt af politiet, men blot mod forevisning af skolens bevis. Denne ordning skulle medføre besparelser såvel for staten som for de private borgere. Forbundet finder, at selve undervisningen burde henlægges under undervisningsministeriet.

Motorførernes avholdsforbund i Norge er af den opfattelse, at forskellene i de gældende regler i de nordiske lande allerede er så små, at det ville være naturligt at etablere en samlet højere trafikuddannelse ved et fælles uddannelsescenter.

Statens trafiksäkerhetsråd advarer mod -- i forbindelse med indførelse af ensartede regler -- i noget land at lempe på bestemmelser, som er af betydning for trafiksikkerheden, og som måske er strengere i et af landene.

3. T r a f i k u d v a l g e t

Udvalget har ved behandlingen af medlemsforslaget og de afgivne udtalelser fundet, at alle grunde taler for, at der foretages en udredning som den foreslåede. Udvalget har ikke ment at have grundlag for at tage stilling til de i udtalelserne fremsatte bemærkninger og forslag vedrørende konkrete regler og bestemmelser i en eventuel ensartet nordisk ordning, men forudsætter, at disse bemærkninger og forslag indgår i overvejelserne under en udredning af spørgsmålet.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Oslo, den 16. december 1969

Magnus Andersen

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Aksel Larsen

Birger Lundström

Arne Nilsen

Tuure Salo

Veikko Savela

Formand

BILAGA 3

I efterhand inkommet yttrande

S v e r i g e

Statens trafiksäkerhetsverk:

Den under senare år starkt ökade omflyttningen av arbetskraft mellan de nordiska länderna (av c:a 200 000 utlännningar i Sverige kommer c:a 125 000 från övriga nordiska länder) har medfört, att ett icke obetydligt antal personer dagligen framför motorfordon i ett land men har erhållit sin kompetens i annat land. Detta aktualiserar enligt verkets mening frågan om lika kompetenskrav i samtliga nordiska länder.

Nordisk embetsmandsutvalg har även framlagt förslag om samma giltighet i samtliga nordiska länder för ett i något av dessa länder utfärdat körkort. Enligt verkets mening bör som förutsättning för genomförande av det-

ta förslag gälla att utbildning och prov utformas på ett enhetligt sätt i de berörda länderna.

I Sverige har av riksdagen fattats principbeslut om införande av differentierade körkort, varvid de olika körkortsklasserna ges giltighet i enlighet med 1968 års Wien-konvention. Då även de övriga nordiska ländernas körkort nära eller helt ansluter till denna konvention, kommer de nordiska ländernas olika körkortsklasser att ge i stort sett samma behörighet.

Trafiksäkerhetsverket får därför tillstyrka att Nordiska rådet gör framställning till regeringarna i de nordiska länderna om att utreda frågan om enhetlighet i utbildning och prov.

Stockholm den 16 december 1969

Statens trafiksäkerhetsverk

S. Anders J. Englund

Medlemsförslag om Blå vägens utbyggnad till Europaväg

(Väckt av Nils Jacobsen, Birger Lundström och Tuure Salo)

Nordiska rådet har i olika sammanhang behandlat medlemsförslag rörande kommunikationsleder mellan de nordiska länderna och även avgivit rekommendationer till regeringarna i de nordiska länderna rörande dessa leders status i europaväghänseende. Den i Norden välkända mellanriksleden Blå vägen — sträckan Vasa—Umeå—Mo i Rana till Nesna — har speciellt under senaste åren byggts ut till en god kommunikationsled. Detta har skett genom utbyggnadsinsatser i Finland, Sverige och Norge. Trafiken på leden har efter hand blivit större, allteftersom vägsträckningen undergått tekniska förbättringar i olika hänseenden.

Trafikförbindelsen mellan Vasa och Umeå har tidigare varit föremål för medlemsförslag i Nordiska rådet (*Sak A 93/t*), väckt 1965. Under 1969 har leden underkastats en vetenskaplig penetrering genom vägföreningen Blå vägens försorg. Vägsträckningen över Kölen mellan Storuman i Sverige och Mo i Rana i Norge fastställdes som mellanriksled 1959 efter en gemensam utredning av vederbörande myndigheter i Norge och Sverige år 1957. Denna utredning tillkom efter rekommendation från Nordiska rådet och ingick som ett led i strävan att skapa fasta vägförbindelser mellan de nordliga delarna av Norge och Sverige. Ett antal alternativ förelåg och bland dessa utvaldes den s. k. Umbugtaleden mellan Mo i Rana och Umeå såsom ett förstahandsprojekt.

För att påskynda förverkligandet av utbyggnaden till en god mellanriksled och att dit lokalisera områdets genomgångstrafik bildades det internordiska kommunala samarbetsorganet Blå vägen, vilket namn på vägföreningen har kommit att symbolisera hela trafikstråket från atlantkusten vid Nesna över Umeå—Vasa till Värtsilä i östra Finland via Kuopio och Joensuu.

Trafiken över Kvarken har successivt ökat mellan Vasa och Umeå trots att ingen helårstrafik förekommer. Genom ett målmedvetet arbete torde såväl person- som lastbilstrafiken i väsentlig grad kunna ökas och bli underlag för helårstrafik med färjorna. Genomförd utredning beträffande nuvarande trafik tyder på att det förhållandet att leden icke befares hela året inverkar menligt på möjligheten att få till stånd en reguljär nyttotrafik. En förlängning av Europaväg 79 från Helsingfors till Vasa över Kvarken skulle kunna samla den ytterligare trafik, som behövs för att göra daglig färjtrafik året

runt ekonomiskt lönsam. Hänsyn bör också tagas till att umeå- och vasaområdena utgör för Norden stora befolkningsområden med cirka 100 000 respektive 60 000 invånare.

Europavägens förlängning över Umeå vid E 4 till Mo i Rana motiveras av flera skäl. Umeå hamn, som har färjeläget för trafiken på den svenska sidan, har alltmer fått karaktären av en centralhamn för Norrland och uppehåller i stort åretrunttrafik som exporthamn för norrlandsprodukter, som t. ex. massa. Europavägen skulle följa nuvarande länsväg 362 från Hoimsund till Umeå, riksväg 92 mellan Umeå och Vännäsby, nuvarande riksväg 93 mellan Vännäsby och Storuman och sedan länsväg 361 till gränsen vid Umbukta. För södra Lappland och Västerbottens inland med Lycksele som regioncentrum skulle en europavägsbenämning skapa psykologiska förutsättningar för en ökning av sysselsättningen genom företagsetableringar och av turismen. Dessutom skulle den utgöra en broms på den starka urbaniseringen och folkomflyttningen inom området. Förutom Stensele och andra kommuner utmed stråket kommer bl. a. Vilhelmina och Sorsele att påverkas av vägens status som Europaväg. Blå vägen har under de senaste åren byggts om och är till cirka 90 procent belagd med asfalt eller oljegrus. För Moområdet i Norge, som genomkorsas av E 6, skulle europavägsbeteckningen på Blå vägen innebära, att områdets nuvarande expansiva karaktär kan ytterligare förstärkas och utvidgas. De stora satsningarna på industrier och hamnar medför en alltmer växande trafik längs Blå vägen, som numera sedan 1965 är helårsöppen över fjällområdet. De norska ansträngningarna att bygga om och förbättra de fyra milerna från gränsen till Mo med en nivåskillnad på drygt 600 meter kan väntas resultera i att vägen blir fullt klar och ombyggd samt belagd år 1971. Denna forcering av den norska utbyggnaden har direkt samband med industriutvecklingen i området, vilket har ökat ledens betydelse för nyttotrafik. De kommande ökade virkestransporterna från Sverige ner till hamnen i Mo i Rana bör också medräknas. Dessa är starkt beroende av vägens färdigställande i fullvärdigt skick. Utbyggnaden har påskyndats i jämförelse med tidigare planer och beräknas vara färdig redan år 1971.

Om sträckan av Blå vägen mellan Vasa och Mo i Rana skulle inrangeras i europavägssystemet, torde en stor del av den från Europa kommande trafiken mot nordkapsområdet och Nordkalotten i stort komma att gå över Blå vägen på grund av den vägens ställning som led i europavägsmonstret.

Med det stora inland, som finns i mellersta Finland och däri belägna stora befolkningscentra med utvecklad företagsamhet, torde en förlängning av nuvarande E 79 Helsingfors—Vasa betyda dels att trafiken ökar mot Helsingfors från norra delarna av Sverige och Norge över Kvarken, dels att mellersta Finland får ökade reguljära kontakter med nordliga Norge och Sverige.

Under åberopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville besluta antaga följande rekommendation:

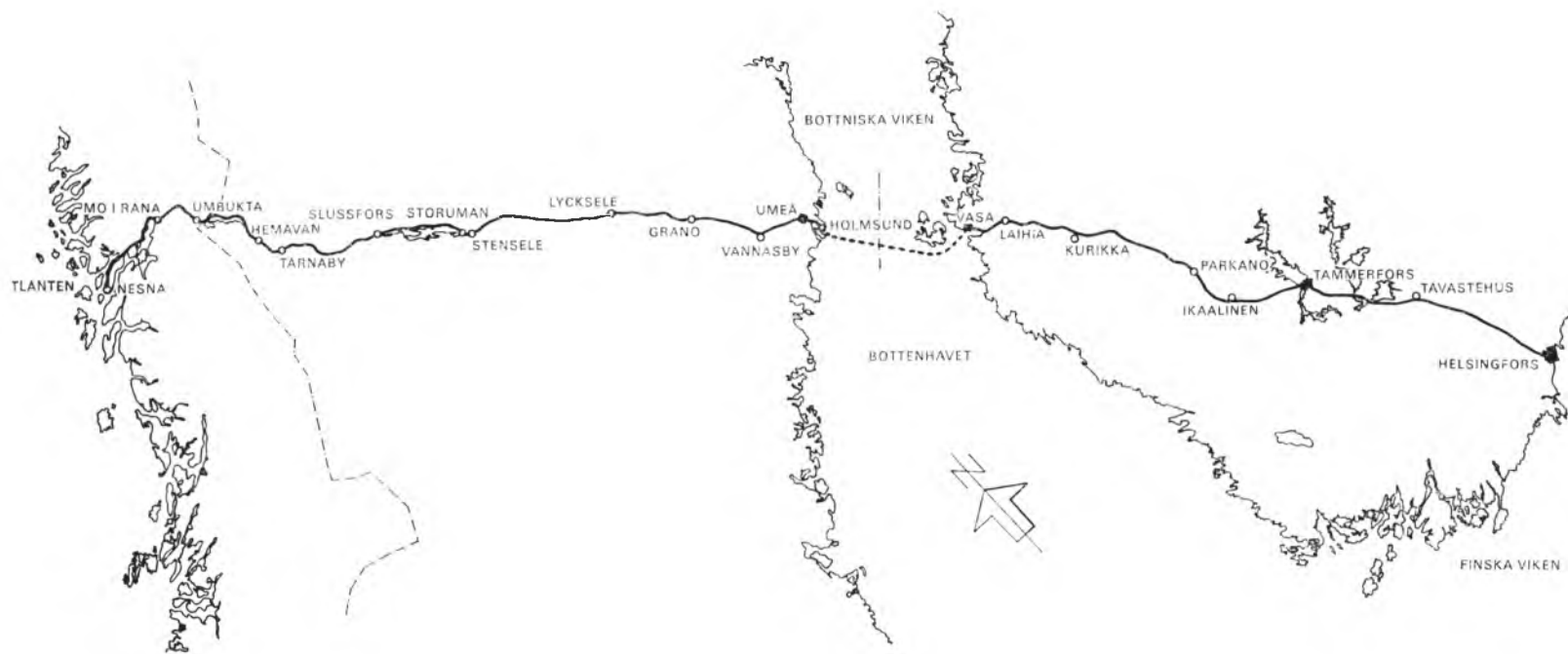
Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Sverige och Norge att gemensamt göra en framställning till Europavägskommisionen att Europaväg 79 från Helsingfors till Vasa förlängs över Kvarken med nuvarande Blå vägen från Holmsund över Umeå (svensk länsväg 362) till Storuman (nuvarande riksväg 92 och 93) samt från Storuman till riksgränsen (svensk länsväg 364) vid Umbugta samt därifrån till Mo i Rana (norsk riksväg 77).

København den 25 september 1969

Nils Jacobsen

Birger Lundström

Tuure Salo

*TILLÄGG***Kartskiss över i medlemsförslaget nämnda vägar**

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

F i n l a n d

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena¹:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena förordar den framställning som gjorts i rubricerade medlemsförslag enligt vilken framställning Europaväg 79 som leder från Helsingfors via Tammerfors till Vasa skulle förlängas med färjförbindelse över Kvarken till Umeå i Sverige. E 4-vägen leder från Umeå till Sundsvall och E 75-vägen från Sundsvall vidare till Trondheim i Norge. Därifrån leder E 6-vägen till Oslo och vidare till Mellaneuropa. Den föreslagna förlängningen av E 79-vägen från Vasa till Umeå skulle på ett lämpligt sätt komplettera nuvarande europavägnät.

Beträffande medlemsförslaget för den del däri framlagts att vägvagnstället från Umeå till Mo i Rana skulle utbyggas till Europaväg, torde detta bero närmast på Sveriges och Norges ställningstagande.

Helsingfors den 10 december 1969

Paavo Aitio

Minister för kommunikations-
väsendet och allmänna arbetena

Klaus Häkkänen

Kanslichef

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen¹:

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordar medlemsförslaget att Europaväg 79 som leder från Helsingfors via Tammerfors till Vasa förlängs med färjförbindelse över Kvarken till Umeå på svenska sidan. Då E 4 leder från Umeå till Sundsvall och E 75 från Sundsvall vidare till Trondheim på norska sidan, varifrån E 6 fortsätter till Oslo och vidare till Mellersta Europa skulle den föreslagna förlängningen av E 79 från Vasa till Umeå lämpligt komplettera det nuvarande europavägnätet.

Beträffande förslaget att vägdelen från Umeå till Mo i Rana skulle ut-

¹ Yttrandet översatt från finska.

byggas till Europaväg torde bero närmast på Sveriges och Norges ställningstagande.

Helsingfors den 11 december 1969

M. Niskala

Generaldirektör

E. Riihimäki

Överingenjör

Länsstyrelsen i Vasa län:

Då idén på Blå vägen mellan Mo i Rana—Umeå—Vasa—Kuopio—Joensuu—Värtsilä uppstod, så tänkte man här närmast på att man genom den skulle få mellersta och östra Finland i närmare kontakt med turismen och den europeiska landsvägstrafiken. Alla åtgärder, som syftar till att förbättra denna trafikled, är således också ägnade att befrämja denna ursprungliga idéns förverkligande. Trafiken över Kvarken mellan Vasa och Umeå har år för år vuxit. Som bevis på havstrafikens livlighet mellan Vasa stad och Sverige, vilken i huvudsak har koncentrerats på sträckan Vasa—Umeå, finns följande statistikuppgifter.

År 1968:

Passagerare c:a 187 000, personbilar c:a 25 000, långtradare över 1 500 bussar 250.

År 1969 till den sista november:

Passagerare c:a 230 000, personbilar över 30 000, långtradare över 2 000, bussar 350.

Det är uppenbart, att trafiken på denna sträcka även i fortsättningen kommer att betydligt växa. Detta skulle befrämjas av att man skulle kunna upprätthålla färjförbindelserna året om.

Optimal nytta av trafiken över Kvarken, kan man ändå först få sedan, om och när en landförbindelse kan åstadkommas över Kvarken mellan Vasa och Umeå. Det är uppenbart, att förverkligandet av denna idé, helt är inom möjligheternas gräns. Tekniskt är det en stor, men med nutida arbetsredskap och -metoder, ingen speciellt svår uppgift. Som kostnadsfråga är den av stor klass, men också dess positiva ekonomiska verkningar skulle vara stora. Därför skulle det vara såväl viktigt som välmotiverat att så snabbt som möjligt utföra en officiell undersökning om förutsättningarna att förverkliga denna plan och dess inverknings. Åstadkommandet av en landförbindelse skulle ha en ovärderligt stor betydelse för vidsträckt område såväl i Sverige som i Finland som intill nu antingen delvis eller praktiskt taget också helt tills vidare har blivit utanför den kraftiga ekonomiska utvecklingens intressesfär.

Enligt länsstyrelsens uppfattning skulle förlängningen av Europaväg 79

från Helsingfors till Vasa över Kvarken till Holmsund och därifrån vidare längs den nuvarande Blå vägen över Umeå till Mo i Rana, på ett betydande sätt befrämja också den i explosiv utveckling varande trafiken, vilket man har avsett med grundandet av Blå vägen och som ovan har skildrats. När den samtidigt alldeles väsentligt skulle öka trafiken på själva Europaväg 79 på sträckan Helsingfors—Vasa, så har länsstyrelsen allt skäl att förorda det gjorda förslaget.

Vasa den 13 december 1969

Martti Viitanen

Landshövding

Åke Vihanto

Länsråd

Suomen matkailuliitto r.y. — Finlands turistförbund r.f.:

Den s. k. Blå vägen mellan Mo i Rana i Norge och Umeå i Sverige är av hög standard ur både turistservice- och de landskapliga särdragens synpunkt. I synnerhet svenskarna har gjort intensiv propaganda för denna mångsidiga reseled, vars finländska förlängning via Jyväskylä och Kuopio till Värtsilä har tills vidare blivit mindre uppmärksammasad.

Enligt vår uppfattning vore benämningen av Blå vägen i Norge och Sverige till internationell Europaväg 79 även för Finlands del en ändamålsenlig åtgärd, som skulle bidra till kännedom om vår motsvarande Europaväg, emedan den till tre rikets område utsträckande Europavägen utbildar sig redan en betydande turistled från Atlanten till Finska viken.

Helsingfors den 16 december 1969

Finlands turistförbund r.f.

Heikki Mäki

Verkst. direktör

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Spørsmålet om utbygging av »Blå Vägen» til Europaveg har vært forelagt for Vegdirektoratet som igjen har fått uttalelse fra fylkesmannen og vegsjefen i Nordland fylke. Som det fremgår av uttalelsene foreligger ingen positiv stillingstagen. Vegdirektoratet frarår at »Den Blå Vägen» innenfor norsk område søkes gitt status som Europaveg. En vil anta at spørsmålet kan komme i en annen stilling om man på finsk og svensk hold ønsker

Europaveg-status for denne veg, eller om man ved en revisjon av Europavegnettet skulle gå til en betydelig utvidelse av dette.

Oslo, 10. desember 1969

Etter fullmakt

Sigurd Lorentzen

John H. Paxal

Fylkesmannen i Nordland:

Jeg viser til den uttalelse vegsjefen i Nordland har gitt 29. november 1969 (*se nedan*) om ovenstående sak og som jeg gir min tilslutning til. Jeg tilføyer at de argumenter som er anført i medlemsforslaget om benevning av »Blå Vägen» som Europaveg i det vesentlige også vil kunne anføres om andre mellomriksveger, f. eks. om Graddisvegen når den kommer om ikke så mange årene.

Bodø, 4. desember 1969

Ole S. Aavatsmark

Vegsjefen i Nordland:

En har her ikke kjennskap til hvilke retningslinjer som legges til grunn for at en riksveg skal kunne gis Europaveg-oppmerking. Således finner en ikke å kunne gi noen begrunnet motivering for eller imot slik status for »Blå Vägen».

Når riksveganlegget Mo—Umbukta, som er benevnelsen for omlegging og utbedring av mellomriksvegen over Umbukta på norsk side, er ferdig i 1972, vil den ha en god og akseptabel standard.

Trafikken over Umbukta er nå forholdsvis høy om sommeren men beskjeden ellers i året, uten at det kan oppgis noen pålitelige trafikk tall.

»Blå Vägen» omfatter også riksveg 805, Mo—Nesna, med sistnevnte sted som endepunkt. Dersom vegen over Umbukta gis Europaveg-status, vil en finne det naturlig at dette blir gjort gjeldende helt fram til Nesna.

Bodø, 29. november 1969

Oddvar Nestvold

Sverige

Statens vägverk:

Motivet till inrättandet av europavägnätet var bl. a. att befrämja den internationella vägtrafiken genom att åstadkomma ett nät av vägar med genomgående, internationell numrering och med enhetlig utformning av vägnummerskyltarna.

Den enda synbara förändringen då en väg överföres från en nationell vägkategori till europavägnätet utgörs av att den nummerskyltas med de gröna europavägsskyltarna. Vägstandarden blir densamma som om vägen tillhört en nationell vägkategori. De förbättrings- eller ombyggnadsarbeten, som kan bli erforderliga betingas helt av trafikens krav och inte av vägens eventuella status som europaväg. Det finns anledning framhålla detta, då det syns föreligga en missuppfattning om de fysiska konsekvenserna av ett överförande av en väg från en nationell kategori till europavägnätet. I föreliggande medlemsförslag förefaller så vara fallet i det titeln på förslaget lyder »Medlemsförslag om Blå vägens *utbyggnad* till Europaväg» (verkets kursivering).

Att många europavägar har hög standard är helt och hållet en konsekvens av att de ofta ur nationell synpunkt utgjort de viktigaste vägarna även före införandet av europavägsbenämningen och av den anledningen belastats med stora trafikvolymmer.

Beträffande föreliggande förslag till omnumrering av »Blå vägen» vill verket framhålla, att det hyser starka tvivel om att konsekvenserna av att förslaget genomförs blir de som förslagsställarna anför, nämligen dels, att samla den ytterligare trafik, som behövs för att göra daglig färjtrafik året runt (över Kvarken) ekonomisk lönsam, dels skapa psykologiska förutsättningar för en ökning av sysselsättningen genom företagsletableringar och av turismen, dels även utgöra en broms på den starka urbaniseringen och folkomflyttningen inom området.

Dessa slutsatser bygger på erfarenheterna av främst Europaväg 75, som dels har god standard, dels förbinder så stora tätorter som Sundsvall, Östersund och Trondheim och detta till trots inte givit upphov till någon större, genomgående trafik. Vägens karaktär av Europaväg syns ej heller i någon märkbar omfattning ha kunnat påverka sysselsättningsläget i Jämtland.

Enligt verkets mening syns överföring av en väg från den nationella numreringen till europavägnummer endast böra komma i fråga om en väg redan visat sig betjäna internationell trafik i större omfattning samt om med denna åtgärd den internationella trafikens vägvisning avsevärt underlättas.

Om utvecklingen däremot tillåts gå i den riktningen att vägar i olika landsdelar infogas i det internationella vägnätet främst som medel att locka trafik som underlag för servicenäringarna inbegripet turistnäringarna, syns allvarlig risk föreligga för att detta nät blir så finmaskigt, att man helt skym-

mer ändamålet med europavägssystemet, nämligen att erhålla en vägvisning för den internationella trafiken till vägar som även ur nationella synpunkter är att betrakta som huvudleder på grund av deras stora trafikavvecklings-uppgifter och därmed höga standard.

Under hänvisning till det anförda finner verket att »Blå vägen» knappast fyller de fordringar, som bör gälla för en europaväg.

Stockholm den 9 december 1969

Gust. Vahlberg

Bertil Ström

Länsstyrelsen i Västerbottens län:

Blå vägen omfattar inom Västerbottens län sträckan Umeå uthamn (Holmsund)—Lycksele—Storuman—Tärnaby—riksgränsen. Vägstandarden har successivt höjts väsentligt under senare år. Enligt uppgift av vägförvaltningen kan vägen, under förutsättning att erforderliga medel tilldelas, på svenska sidan beräknas vara klar 1973, sannolikt något senare (förslagsställarna anger 1971).

De synpunkter på vägens betydelse förslagsställarna framfört kan länsstyrelsen i allt väsentligt ansluta sig till. Blå vägen har för länets del blivit alltmer viktig för näringslivet och som turistled. En väsentlig del av nyttrafiken på svensk sida utgöres av virkestransporter till Norge. En ytterligare utveckling härav kan väntas sedan vägen färdigställts på norska sidan. Den bilburna turismen har i Blå vägen en högklassig led in i ett av Lapplands mäktigaste fjällområden och vidare mot synnerligen lockande rese-mål i Norge. Turisttrafiken har här utvecklats kraftigt under senare tid. Detsamma gäller även vägens förlängning i Finland.

En klassning av vägen som Europaväg kommer självfallet att bidra till att ytterligare popularisera den. Därmed kan den också än mer komma att bidra till att dämpa den negativa utvecklingen i berörda delar av länets inland. Länsstyrelsen finner detta synnerligen väsentligt och tillstyrker därför att förslaget genomföres vid den tidpunkt som finnes närmast lämplig med hänsyn till vägens färdigställande.

Umeå den 2 december 1969

Karl G. Samuelson

S. Rönnblad

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om udbygning af den såkaldte » blå vägen » til Europavej.

Udvalget har tidligere behandlet forslaget på møder i København den 26. september 1969 og i Oslo den 16. december 1969. I mødet i Oslo deltog byråsjef John H. Paxal, Norge, som sagkyndig.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget er fremsat af Nils Jacobsen, Birger Lundström og Tuure Salo, som foreslår, at Nordisk Råd skal vedtage en rekommandation til regeringerne i Finland, Sverige og Norge om at foretage en fælles henvendelse til Europakommissionen med anmodning om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende » blå vägen » fra Holmsund over Umeå, Storuman og Umbukta til Mo i Rana.

I forslaget henvises til, at mellemrigsvejforbindelsen, der er kendt under navnet » blå vägen », på strækningen Vasa—Umeå—Mo i Rana—Nesna i de seneste år er udbygget til en god forbindelse, og at trafikken er vokset, efterhånden som vejforbindelsen er undergået tekniske forbedringer. Der henvises endvidere til, at man ved at give » blå vägen » status som Europavej vil medvirke til, at den igangværende ekspansive udvikling af det berørte område kan fortsætte og forstærkes.

2. Udtalelser

Der foreligger udtalelser fra følgende myndigheder og organisationer:

Finland:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Länsstyrelsen i Vasa län.
Finlands turistförbund.

Norge:

Samferdselsdepartementet.
Fylkesmannen i Nordland fylke.
Vegsjefen i Nordland fylke.

Sverige:

Statens vägverk.
Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena og *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* anbefaler, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges med færgeforbindelsen over Kvarken til Umeå, hvor den støder til andre Europaveje og derved på en hensigtsmæssig måde kompletterer det eksisterende Europavejnet. For så vidt angår udbygningen af strækningen fra Umeå til Mo i Rana til Europavej, finder de to nævnte myndigheder, at dette er et spørgsmål, som det i første række tilkommer Sverige og Norge at tage stilling til.

Länsstyrelsen i Vasa län belyser gennem statistiske oplysninger den ganske stærke vækst i trafikken mellem Vasa og Umeå og peger på den betydning, det ville få for trafikken, hvis færgeforbindelsen kunne holdes i drift hele året rundt. Länsstyrelsen fremholder, at den fulde udnyttelse af denne rute først kan opnås ved etablering af en fast forbindelse. I øvrigt anbefaler länsstyrelsen kraftigt medlemsforslaget. Også *Finlands turistförbund* anbefaler medlemsforslaget, idet forbundet finder det nyttigt at give øget kendskab til en betydelig turistrute fra Atlanterhavet til Den finske Bugt.

Fra norsk side foreligger ingen positiv stillingtagen til medlemsforslaget. *Vejdirektoratet* fraråder, at den norske del af »blå vägen» får status som Europavej. *Samferdselsdepartementet* finder imidlertid, at der kan være grund til at ændre denne stillingtagen, hvis der fra finsk og svensk side måtte være ønsker om at give forbindelsen Europavejstatus, eller hvis der ved en revision af Europavejnettet måtte ske en betydelig udvidelse af dette. Vegsjefen i Nordland finder det naturligt, at man — såfremt vejen over Umbukta får Europavejstatus — gennemfører Europavejen helt frem til Nesna.

Statens vägverk i Sverige stiller sig tvivlende med hensyn til at opnå de med medlemsforslaget tilsigtede virkninger af at give den omhandlede vejforbindelse Europavejstatus. Efter vägverkets mening bør en vej kun overføres fra den nationale nummerering til Europavejnummerering i de tilfælde, hvor den allerede betjener international trafik i større omfang; i modsat fald bliver Europavejnettet for tæt og mister sin betydning for den gennemgående trafik. — *Länsstyrelsen i Västerbottens län* tilslutter sig derimod forslagsstillernes synspunkter og anfører, dels at vejens standard i de senere år er forbedret væsentligt, og at den igangværende udbygning forventes afsluttet i 1973, dels at vejen er blevet stadig vigtigere både for næringslivet og for turismen. Länsstyrelsen anbefaler derfor, at medlemsforslaget gennemføres på det tidspunkt, som findes hensigtsmæssigt i forbindelse med færdiggørelsen af vejen.

3. Trafikudvalget

Udvalget finder, at den i medlemsforslaget omhandlede vejstrækning er en betydningsfuld trafikforbindelse gennem Finland, Sverige og Norge, og at mange grunde taler for at bidrage til at gøre den kendt og benyttet. Dette

kan bedst opnås ved at give vejforbindelsen Europavejstatus. En væsentlig del af strækningen, nemlig fra Helsingfors til Vasa, er allerede Europavej, og denne del vil vinde i betydning ved at få tilknytning til Europavejnettet på svensk side. Det vil derfor kun være naturligt at gøre strækningen fra Vasa til Umeå til Europavej. For så vidt angår strækningen fra Umeå til Mo i Rana eller helt frem til Nesna, er der tale om en mellemrigsvejforbindelse af voksende betydning for langdistancetrafikken. Udvalget er principielt enig med statens vägverk i Sverige, som mener, at Europavejnettet vil miste sin betydning for den gennemgående trafik, hvis man gør det for finmasket. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at afstanden fra vejforbindelsen fra Umeå til Nesna til eksisterende Europaveje er så stor, at den gennemgående trafik, der har brug for denne forbindelse, vil komme ud for at køre urimelige omveje, såfremt den ønsker at holde sig til Europavejnettet, og der er formentlig en tendens til, at den ikke stedkendte trafik i størst muligt omfang benytter Europavejene.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige og Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europa-kommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende »blå vägen» fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuværende rigsveje 92 og 93), fra Storuman til rigsgrænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

Stockholm, den 14. januar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Kåre Kristiansen

Mikko Laaksonen

Ingemar Mundebo

Tuure Salo

Formand

Veikko Savela

Gösta Skoglund

Medlemsförslag

om samarbete på arbetsmedicinens område

(Väckt av Johannes Antonsson, Sven Hammarberg, Lars Larsson,
Bror Lillqvist och Harald Løbak.)

Behov av forskning och undersökning kring frågan om människan i arbete är aktuellt i alla nordiska länder. Olika initiativ har tagits på nationellt plan för att komma till rätta med frågorna om säkerhet och sundhet i arbetet. Aktiviteterna har i viss omfattning samordnats på det nationella planet genom bildande av särskilda institut för forskning, undervisning och service på arbetsmedicinens område. Sådana institut finns i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Instituterna är helt statliga med undantag för Finlands som utgör en privat stiftelse med statliga anslag.

Behovet av företagshälsovård har även ådagalagts genom överenskommelser i ämnet mellan arbetsmarknadens parter. Speciellt i Norge och Sverige har man nått långt på denna linje.

I detta sammanhang skall även nämnas Internationella arbetsorganisationens (ILO) rekommendation nr 112 om företagshälsovård.

På arbetsmedicinens område har nordiskt samarbete i viss omfattning pågått i snart 20 år. Detta samarbete har skett i mera inofficiella former. Konferenser har regelbundet hållits med deltagare för de nordiska arbetsmedicinska instituten för utbyte av erfarenheter och information. Detta samarbete borde emellertid vidareutvecklas i betraktande av arbetsmedicinens växande betydelse i dagens industrialiserade samhälle. Företagens ansvar för att arbetstagarna skyddas mot yrkessjukdomar och ohälsa och för att över huvud en anpassning uppnås mellan människan och arbetet växer i takt med den tekniska utvecklingen och de snabbt skiftande förhållandena i arbetslivet. Föränderligheten inom arbetslivet ställer stora krav på företagshälsovården.

Hithörande frågor har tilldragit sig intresse från Nordiska rådets sida i form av initiativ avseende olika specialområden och yrkeskategorier. Sålunda har rekommendationer antagits om förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete (*rek. 3/1967*), om utvidgat samarbete på arbetarskyddets område (*rek. 4/1967*) och om skeppsmedicinsk forskning (*rek. 10/1969*). Frågor som berör sjömännens hälsovård utgör exempelvis en speciell del inom arbetsmedicinen. Men sjömännen represen-

terar endast en liten del av de yrkesverksamma. För stora arbetstagargrupper inom lant- och skogsbruket, industrin, trafiken och serviceyrkena är arbetsmedicinska undersökningar minst lika angelägna. Starka skäl talar för att ta upp dessa frågor i sin helhet.

Många av de undersökningar som nu företages på nationellt plan borde med fördel kunna göras gemensamma för de nordiska länderna. Här kan som exempel pekas på sådana projekt som bullereffekten inom verkstadsindustrin, skift- och nattarbetets påverkan på individen, processen vid friställning, undersökningar föranledda av rationalisering och mekanisering inom vissa näringsgrenar, forskning rörande omskolningsverksamheten. Exempelen kan mångfaldigas. Många av problemen kring människan i arbetet torde vara relativt likartade i samtliga nordiska länder. Det synes därför naturligt att en koordinering mellan länderna av arbetet inom arbetsmedicinen kommer till stånd. Det arbetsmedicinska området är snabbt expanderande och forskningsresultaten får stor nationalekonomisk betydelse. En fördelning av arbetsuppgifterna mellan länderna måste därför vara fördelaktig. Den ökade ekonomiska integrationen mellan länderna liksom den fria nordiska arbetsmarknaden gör en samverkan även på detta område angelägen.

Ett samarbetsprogram bör göras upp som omfattar så stora och viktiga personalgrupper som möjligt och sådana arbetsmedicinska problem som är gemensamma för alla de nordiska länderna. Hur samarbetsprogrammet närmare skall utformas är ej möjligt att här konkretisera. En arbetsgrupp, bestående av en medlem från varje nordiskt land, bör därför i första hand tillsättas med uppdrag att göra en samnordisk arbetsplan för exempelvis en femårsperiod. Medlemmarna i arbetsgruppen kunde förslagsvis representera de arbetsmedicinska instituten. Representant för något lands berörda ministerium bör lämpligen även ingå i arbetsgruppen för att ge arbetsgruppen en fast anknytning till den centrala administrationen.

Under återopande av vad här anförts, får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Stockholm, Helsingfors och Oslo den 13 oktober 1969

Johannes Antonsson

Sven Hammarberg

Lars Larsson

Bror Lillqvist

Harald Løbak

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska hälsovårdshögskolan:**

I det industrialiserade samhället har arbetsmedicinen och företagshälsovården fått allt större betydelse. Hälsovårdshögskolan har i sin undervisning uppmärksamheten riktad på denna utveckling. De omgivningshygieniska problem, som nämns i medlemsförslaget, behandlas i högskolans ämbetsläkarkurs liksom i kurserna för sanitäringenjörer och hälsovårdsinspektörer. Företagshälsovård ingår under rubriken yrkeshygien i ämbetsläkarkursen.

Under framhållande av att det för närvarande inte är möjligt att konkretisera hur samarbetsprogrammet närmare skall utformas, förordar medlemsförslaget att i första hand en arbetsgrupp tillsättes, bestående av en medlem från varje land — förslagsvis representerande de arbetsmedicinska instituten. Vidare förordas att i arbetsgruppen ingår representant från något lands berörda ministerium.

Högskolan, som finner ett utökad samarbete på arbetsmedicinens område väl motiverat, ansluter sig till medlemsförslagets ovan refererade uttalanden och tillstyrker bifall till förslaget att rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Göteborg den 19 januari 1970

Bo E. Ingelmark

Bengt Lambert

B. Grapengiesser

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

— — — skal man i overensstemmelse med sundhedsstyrelsens udtalelse meddele, at indenrigsministeriet kan anbefale, at det i medlemsforslaget omhandlede nordiske samarbejde søges realiseret.

København, den 9. januar 1970

P. m. v.

E. b.

Folmer Nielsen

Arbejdsministeriet:

Statens institut for arbejdshygiejne har i en over for direktoratet for arbejdstilsynet afgivet udtalelse meget anbefalet forslaget om øget nordisk samarbejde på det arbejdsmedicinske område og har herved anført følgende:

Den hastigt voksende industrialisering, udvikling af nye produktionsmetoder og anvendelse af nye kemikalier m. v. nødvendiggør en udvidelse og intensivering af den arbejdsmedicinske og arbejdshygiejniske forskning. Det er givet, at en koordinering, en planlægning og en vis arbejdsfordeling landene imellem på dette område vil være til gavn for alle parter. Ikke mindst fra dansk side vil man kunne drage nytte af et sådant samarbejde, idet man i stor udstrækning må støtte sig til de langt bedre udbyggede arbejdsmedicinske forskningsfaciliteter i de øvrige nordiske lande.

Som forslagsstillerne påpeger, vil en meget stor del af arbejdslivets problemer med hensyn til de arbejdshygiejniske forhold være helt ensartede inden for de nordiske lande, således at en fælles forskning ikke blot er motiveret, men for specielle erhvervsgruppers vedkommende nødvendig for indsamling af et erfaringsmateriale af rimelig størrelse.

Det samarbejde, som påbegyndtes sidst i fyrrerne mellem de nordiske arbejdshygiejniske institutter, har primært drejet sig om de anvendte undersøgelsesmetoder, men naturligvis har der også været tale om en udveksling af undersøgelsesresultater og erfaringsmateriale i øvrigt.

Der afholdes nu årligt en nordisk arbejdshygiejnisk konference, hvori deltager repræsentanter fra de 4 institutter, fra de yrkesmedicinske klinikker i Sverige samt fra arbejdstilsynet i de respektive lande. Der har indtil nu været afholdt 18 sådanne konferencer. For at effektivisere samarbejdet har man inden for de senere år oprettet nordiske arbejdsgrupper, som omfatter specialister inden for de forskellige arbejdsområder. Man har i dag 5 sådanne arbejdsgrupper med følgende arbejdsområde:

1. Støv, specielt støvmålingsmetodik
2. Støj og vibration
3. Gaschromatografi
4. Atomabsorptionsanalyse
5. Arbejdsmedicin.

Formålet med arbejdsgrupperne er at tilstræbe en ensartet arbejdsmetodik ved samtlige nordiske arbejdshygiejniske laboratorier, samt at sikre, at de forskellige laboratorier kan være hinanden behjælpelige med praktiske detaljer.

På baggrund af de nyeste forskningsresultater med hensyn til farligheden af asbeststøv har man netop i støvgruppen vedtaget at anvende en fælles nordisk målemetodik ved bestemmelse af asbeststøv i luften.

I gaschromatografigruppen er man for tiden i færd med at udarbejde et kompendium med arbejdsbeskrivelser for arbejdshygiejniske analyser.

Medens der således finder et samarbejde sted vedrørende arbejdsmetodik, har der hidtil ikke været tale om en egentlig koordinering eller fælles planlægning af forskningsopgaver.

Det må derfor hilses med glæde, at der søges etableret et permanent samarbejde vedrørende forskning på dette område, og statens institut for arbejdshygiejne går meget gerne ind i et sådant samarbejde.

Arbejdstilsynets overlæge har ligeledes over for direktoratet tilsluttet sig forslaget og har herved anført:

Ad lovregler:

Erfaringer har vist, at udarbejdelse af fællesnordiske regler beslaglægger megen tid, hvis man tilstræber detaljerede regler af teknisk art. Er der tale om regler af mere principiel karakter, som f. eks. unges arbejde, skulle et samarbejde kunne etableres, der giver rimeligt udbytte.

Måske kunne man også forsøge at opnå ensartede regler for beskæftigelsen af udenlandske arbejdere.

Ad fælles forskning:

Samarbejde mellem forskere i de nordiske lande har fundet sted i mange år, dels ved mundtlig og skriftlig direkte kommunikation, dels ved møder (årlige arbejds-hygiejniske, arbejdsmedicinske hvert 3. år). Det skal bemærkes, at man ved de arbejds-hygiejniske møder bl. a. diskuterer ensartede nordiske målemetoder. Ved de arbejdsmedicinske møder omtales den forskning, man har foretaget, men nogen koordinering og fordeling af opgaver har ikke fundet sted.

Efterhånden som arbejdsmedicinsk forskning vil bevæge sig mod områder, der talmæssigt er mindre repræsenteret i hvert enkelt nordisk land, vil muligheden for direkte at kunne kombinere forskningsresultaterne være af betydning.

Til det af arbejdstilsynets overlæge og statens institut for arbejds-hygiejne således udtalte har direktoratet henholdt sig.

Hvad særlig angår den i medlemsforslaget omtalte ILO rekommendation nr. 112 om indførelse af sundhedstjeneste på arbejdspladsen, har direktoratet bemærket, at der ikke i de gældende arbejderbeskyttelseslove og de i medfør af disse love udstedte regler findes bestemmelser, hvorefter arbejds-sundhedstjeneste vil kunne kræve oprettet i de af lovene omfattede virksomheder, men at arbejderbeskyttelseslovene på den anden side ikke vil være til hinder for, at det ved kollektiv overenskomst eller på anden måde af de pågældende arbejdsgivere og arbejdere vedtages at indføre sundhedstjeneste i overensstemmelse med henstillingen.

Arbejdsministeriet kan for sit vedkommende tilslutte sig det anførte, idet man dog skal henlede opmærksomheden på, at arbejdsmedicinen her i landet henhører under såvel undervisningsområdet (bl. a. de arbejdsmedicinske klinikker) som under arbejdstilsynet med arbejdslægerne og Sifa. Der er imidlertid et meget nært samarbejde mellem arbejdstilsynet og de arbejdsmedicinske klinikker.

København, den 9. januar 1970

P. m. v.

E. b.

K. Kampmann

Dansk Arbejdsgiverforening har i skrivelse den 5 januari 1970 förklarat sig icke ha något att invända mot medlemsförslaget.

Den Alm. Danske Lægeforening:

— — — skal Den Alm. Danske Lægeforening meddele, at den nøje har overvejet det forelagte medlemsforslag også i forbindelse med Danske Bedriftslægers Organisation og ved kommunikation med overlæge, dr. med. Aage Grut, arbejdstilsynet, ligesom medlemsforslaget den 19. december 1969 af den danske sundhedsstyrelse er forelagt lægeforeningen til orientering og eventuel stillingtagen.

Danske Bedriftslægers Organisation har den 11. december 1969 svaret lægeforeningen (*se nedan*).

Hovedbestyrelsen er bekendt med, at direktoratet for arbejdstilsynet ved overlæge, dr. med. Aage Grut også er positivt indstillet over for medlemsforslaget.

Lægeforeningens hovedbestyrelse kan for sit vedkommende udtrykke, at Den Alm. Danske Lægeforening meget gerne ser medlemsforslaget fremmet snarest muligt og skal specielt gøre opmærksom på, at det er Den Alm. Danske Lægeforenings opfattelse, at det for Danmarks vedkommende vil være af væsentlig betydning, at medlemsforslaget fremmes også med henblik på, at der i Danmark kan gennemføres forhold inden for arbejdsmedicinens område, som i hvert fald ikke er ringere end i de øvrige nordiske lande.

København, den 2. januar 1970

P. h. v.

J. Larsen

A. H. Schleisner

Danske Bedriftslægers Organisation:

Nordiske Arbejdsmedicinere har som anført haft et vist samarbejde i de sidste 20 år.

Samarbejdet er sket mellem arbejdsmedicinere fra de nordiske landes arbejdsmedicinske institutter, arbejdstilsyn og ved arbejdspladser privat ansatte arbejdsmedicinere (kaldet industrilæger eller bedriftslæger).

Forskning i arbejdsmedicinen er foregået både i institutter og på de private arbejdspladser. Resultaterne er bl. a. meddelt ved internordiske møder, ved kurser og kongresser.

Møderne er afholdt af landenes arbejdsmedicinske foreninger:

Finlands industrimedicenska förening,
Norsk bedriftlegeförening,
Svenska industriläkarföreningen,
Dansk Industrimediscinsk Selskab.
Dansk Industrimediscinsk Selskab,
Danske Bedriftslægers Organisation.

I de sidste otte år har desuden Nordiska industriläkarrådet arrangeret kurser og kongresser. Dette råd — med medlemmer fra Danmark, Finland, Norge og Sverige — havde et møde i Oslo den 14.—15. februar 1969. Et af møderesultaterne var, at man ønskede at intimere samarbejdet mellem de nordiske arbejdsmedicinske instituter, hvad angik fælles nordiske spørgsmål.

Dette er fuldt på linie med medlemsforslaget fra Nordisk Råd.

Danske Bedriftslægers Organisation kan derfor give forslaget sin fulde tilslutning, men man kan sige, at man savner dansk tilslutning i medlemsforslaget. Danmark har dog ikke været uvirksom. Medens Danske Bedriftslægers Organisation besatte formandsposten i Nordiska industriläkarrådet, afholdt vi Nordisk kursus i arbejdsmedicin i Fredensborg 7.—12. maj 1967 og IV. nordiske arbejdsmedicinske kongres på Hotel Marienlyst, Helsingør 5.—7. september 1968.

Næste nordiske kursus afholdes i Finland først i juni 1971 og V. nordiske arbejdsmedicinske kongres i Helsingfors 7.—9. juni 1971.

Nordiska industriläkarrådet har for et par år siden — medens Danmark havde formandsposten — søgt Nordisk Råd om økonomisk støtte til nordiske kurser. Vi fik desværre afslag fra Nordisk kulturfond, hvortil vi var blevet henvist.

Til støtte for det nordiske samarbejde udgiver Nordiska industriläkarrådet et blad NIR-NYTT, som udsendes til alle nordiske arbejdsmedicinere m. fl.

København, den 11. december 1969

P. o. v.

O. V. Garnum

F i n l a n d

Social- och hälsovårdsministeriet¹:

I Finland betraktas liksom i de övriga nordiska länderna forskningen på arbetsmedicinens område såsom synnerligen aktuell och betydelsefull. Detta forskningsarbete har i Finland utförts närmast vid anstalten för arbetshygien vars verksamhet understöds av staten. På arbetsmedicinens område har även hållits samnordiska möten. Därjämte har frågor i anknytning till arbetsmedicin varit före i fråga om den internationella arbetsorganisationen. Likaså har i Nordiska rådet tidigare handlagts vissa frågor angående arbetsmedicin.

Då ett flertal med arbetsmedicin sammanhängande frågor i de olika nordiska länderna torde vara i hög grad likartade vore ett utvecklande av samarbetet på detta område i allra högsta grad önskvärt. Det borde gälla i synnerhet sådana arbetsmedicinska fall vilka är gemensamma för alla de nordiska länderna. Tillsättandet av en särskild arbetsgrupp med uppgift att planlägga ett dylikt samarbete synes därför utgöra en god lösning.

Med hänvisning till vad ovan anförts får social- och hälsovårdsministeriet förorda det ifrågavarande medlemsförslaget.

Helsingfors den 5 januari 1970

J. E. Partanen

Minister

Ahti Tele

Föredragande

Anstalten för arbetshygien¹:

Anstalten för arbetshygien får meddela, att anstalten stöder ifrågavarande förslag. Samarbetet borde verkligen fördjupas mellan de berörda anstalterna och saken torde bäst kunna utvecklas genom att utse en arbetsgrupp bestående av representanter för anstalterna för att uppgöra detaljerade planer.

Helsingfors den 9 december 1969

Anstalten för arbetshygien

Leo Noro

¹ Yttrandet översatt från finska.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Arbetsförhållandena samt de hälsovårdsproblem som hänför sig till arbetet är tämligen likartade i hela Norden. På grund härav är möjligheterna till samarbete på arbetshygienens område i de nordiska länderna i allmänhet goda, fastän även svårigheter på grund av speciella omständigheter i varje land (läkarbristen i Finland) kan uppstå. Samarbetet kan i varje fall medföra märkbara fördelar för alla parter. Genom planmässighet och intimt samarbete kan man möjligast effektivt undvika att bl. a. undersökningar i de olika länderna företas samtidigt. Vidare kan inom ramen för intimt samarbete utbyte av uppgifter som hänför sig till undersökningarna av arbetshygien ske. Det är också betydelsefullt att upprätthålla en effektiv information om utvecklingen av hälsovårdens organisation och verksamhetsformer på arbetsplatserna. Denna omständighet är i detta nu synnerligen aktuell bl. a. för vårt lands del, då man hos oss inom ramen för en statskommitté undersöker på vilket sätt hygien på arbetsplatserna ytterligare kan främjas.

Fastän det redan nu sker ett synnerligen intimt samarbete mellan de nordiska länderna på detta område, anser vi utvecklingen av formerna för samarbete önskvärda och nödvändiga. Därför anser vi också att man med denna framställning som utgångspunkt borde vidtaga däri avsedda åtgärder.

Helsingfors den 5 januari 1970

Tapani Wirkkunen

AKAVA r. y.:

AKAVA ställer sig positivt till förslaget om att skapa ett permanent nordiskt samarbete inom det snabbt expanderande arbetsmedicinska området. AKAVA är även helt ense med förslagsställarna om att förslaget bäst torde kunna realiseras genom tillsättandet av en samnordisk arbetsgrupp med mandat att utarbete en arbetsplan för handläggningen av arbetsmedicinska problem, som är gemensamma för de nordiska länderna.

Helsingfors den 27 januari 1970

AKAVA r. y.

Juhani Salminen

Ordförande

Risto Kauppila

Vice ordförande

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö r.y. (Finlands fackförbunds centralorganisation r.f.):

Vår centralorganisation finner alla slag av internationellt samarbete i frågor rörande arbetslagarnas utkomst och trygghet synnerligen nödvändigt. Förslaget om utvidgat nordiskt samarbete på arbetshygienens område harmoniserar sålunda med vår principinställning, varför vår centralorganisation hälsar det med tillfredsställelse.

Det hittillsvarande samarbetet, även om det haft sporadisk natur, har redan varit synnerligen nyttigt. Då förslaget innebär att samarbetet skulle få permanent natur i fasta former, innebär detta sålunda ett betydelsefullt steg i arbetshygienens förbättring. Med beaktande av grannskap och ensartad teknisk standard, kan speciellt forsknings- och informationsutbytet göras synnerligen effektivt och koordineras på basis av varje enskilt lands förutsättningar. På detta sätt uppnås onödiga dubbleringar i arbetet och onödiga kostnader kan inbesparas.

Med ovan nämnda motiveringar förenar sig Finlands fackförbunds centralorganisation om förslaget rörande utvecklat nordiskt samarbete på arbetshygienens område. Samtidigt finner vi det önskvärt, att representant för vår organisation skall kunna delta i arbetet redan vid planeringen av arbetsformerna.

Helsingfors den 2 januari 1970

Finlands fackförbunds centralorganisation r. f.

Niilo Hämmäläinen

Arvo Hautala

Finlands läkarförbund har i skrivelse den 14 januari 1970 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Saken har vært sendt til uttalelse til Landsorganisasjonen i Norge, Norsk arbeidsgiverforening, Arbeidsforskningsinstituttene og Direktoratet for arbeidstilsynet.

En legger ved uttalelse datert 4. desember 1969 fra Landsorganisasjonen i Norge og fra Norsk arbeidsgiverforening, datert 11. desember 1969 (se *nedan*). Begge disse organisasjoner stiller seg positivt til tanken om et nærmere nordisk samarbeid på arbeidsmedisinens område.

Arbeidsforskningsinstituttene uttaler at det med tilfredshet hilser forslaget om et utvidet nordisk samarbeid på yrkesmedisinens område, og henviser også til at instituttene allerede har et godt samarbeid med tilsvarende institusjoner i de øvrige nordiske land.

Direktoratet for arbeidstilsynet uttaler likeledes at det er av stor interesse for dette å ta del i det påteknkte samarbeid, og viser til den betydning det har for direktoratet å følge utviklingen på det yrkesmedisinske arbeidsområde i andre land. Direktoratet uttaler også at det antar at den foreslåtte arbeidsgruppe skal koordinere arbeidsmedisinske oppgaver som tas opp både i og utenfor de arbeidsmedisinske institutter.

Dette departement vil for sin del peke på det samarbeid som allerede er etablert i mer uoffisielle former mellom de interesserte instanser i Norden når det gjelder dette arbeidsområde. De foreliggende uttalelser viser at det er interesse for å føre samarbeidet videre og etablere det på et mer permanent grunnlag. Dette departement er enig i at man søker å finne fram til en fastere ordning, og at en også etablerer en arbeidsgruppe med medlemmer fra hvert land til å komme med forslag til organiseringen av det videre samarbeid. En er imidlertid i sterk tvil om en arbeidsgruppe i første omgang bør gå så langt som å trekke opp en arbeidsplan for en 5 års periode. En viser også til at den oppregning av mulige prosjekter som forslagsstillerne har pekt på favner meget vidt. Blant annet er nevnt »processen vid friställning» og »omskolningsverksamheten». En antar at man i første omgang må konsentrere seg om de typiske arbeidsmedisinske sider av sakene. Det er viktig å komme forholdsvis raskt fram til realistiske forslag for konkret samarbeid, og det sikres trolig best ved at en ikke får en for vid referanseramme. Dette har også betydning for sammensetningen av en eventuell arbeidsgruppe.

Under henvisning til det foran nevnte vil dette departement tilrå et vedtak av Nordisk Råd som nevnt i medlemsforslaget A 261/s.

Oslo, 7. januar 1970

Helge Seip

Berger Ulsaker

Norsk arbeidsgiverforening:

Norsk arbeidsgiverforening kan gi sin generelle tilslutning til tanken om å skape et nærmere nordisk samarbeid på arbeidsmedisinsens område. Vi forstår henvendelsen dit hen at det forslag som nå ligger til behandling i Nordisk Råd, er av helt generell karakter, og at et utvalg skal oppnevnes for å utarbeide et samarbeidsprogram og se nærmere på arbeidsoppgavene og deres fordeling.

Oslo, 11. desember 1969

Norsk arbeidsgiverforening

Lars Aarvig

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen vil støtte det foreliggende forslag. Dette gjelder spesielt for så vidt angår gjennomføring av felles forskning og felles undersøkelser av virkningene for arbeidstakerne av forhold av den art som det i forslaget er nevnt eksempler på.

Så vidt vi har forstått, er situasjonen i dag den at det i hvert enkelt av de nordiske landene foretas selvstendige parallelle undersøkelser og forskningsarbeid vedrørende de samme ting. Dersom dette er riktig, kan vi ikke forstå annet enn at det må være en fordel å få koordinert og rasjonalisert dette undersøkelses- og forskningsarbeid. En slik koordinering burde innebære muligheter både for et mere effektivt og sikrere undersøkelses- og forskningsarbeid samtidig som man på denne måten antakelig ville kunne oppnå det resultat at man fikk utført flere undersøkelser og mere forskning for de samlede beløp som står til disposisjon for dette enn om hvert enkelt land skal undersøke og forske selvstendig de samme forhold som samtidig undersøkes og forskes i naboilandene.

Vi vil derfor på det sterkeste anbefale at dette arbeid tas opp.

Vi er også enig i at det settes ned et utvalg til å utarbeide en plan for et slikt utvidet samarbeid.

Endelig standpunkt til saken bør først tas når dette utvalget har avgitt sin innstilling.

Oslo, 4. desember 1969

Landsorganisasjonen i Norge

Tor Aspengren

S v e r i g e

Socialstyrelsen:

Med anledning härav får styrelsen, som i ärendet införskaffat yttrande från medlemmen av sitt vetenskapliga råd professorn Axel Ahlmark samt från professorn i klinisk epidemiologi Elias Bengtsson, med överlämnande av sagda yttranden anföra följande (*se nedan*).

Styrelsen finner liksom förslagsställarna det angeläget med ett omfattande nordiskt samarbete inom det arbetsmedicinska området. Utöver det i förslaget framförda behovet av samarbete inom forskning och utvecklingsarbete vill styrelsen poängtera den av professor Ahlmark framförda åsikten beträffande samordning av undervisningen inom berörda område. Likaså bör i samarbetet ingå frågor rörande infektions- och tropiksjukdomar.

Fördelarna av ett nordiskt samarbete inom skeppsmedicinsk forskning har starkt understrukits av socialstyrelsen i yttrande till socialdepartementet den 29 augusti 1968, i avskrift här bifogad (*se Bihang*).

I likhet med professor Ahlmark ställer sig styrelsen tveksam till den föreslagna sammansättningen av arbetsgruppen. Önskvärt vore, att arbetsgruppen utökades med representanter från förslagsvis arbetarskydd och hälsovård inom respektive länder.

Under återopande av vad ovan sagts får socialstyrelsen tillstyrka, att åtgärder vidtages för skapande av ett permanent nordiskt samarbete inom arbetsmedicinens område.

Stockholm den 30 december 1969

Enligt socialstyrelsens beslut

Bo Y. Åkerrén

BIHANG

Skrivelse från socialstyrelsen till socialdepartementet i Sverige angående nordiskt samarbete inom skeppsmedicinsk forskning

Socialstyrelsen vill understryka önskvärdheten av att den sjöfartsmedicinska forskningen utvecklas och att större möjligheter ges att vetenskapligt belysa och bedöma arbetsförhållandena ombord å fartyg, kraven på de ombordsanställda och de faktorer som orsakar sjukdom och ohälsa för att därigenom ge möjlighet till förebyggande verksamhet. Det saknas vetenskapliga undersökningar rörande exempelvis riskerna i fråga om vissa störningar av buller, klimatförändringars inflytande, isoleringens verkningar, undersökningar rörande den lämpliga kosten för den moderne sjömannen samt övriga andra mera direkta arbetsmedicinska problem.

Socialstyrelsen vill vidare erinra om att i Nordiska rådets regi tillsatts en nordisk kommitté som i första hand diskuterat kraven på sådana personer som mönstrat till sjöss men även övriga sjöfartsmedicinska spörsmål. I denna kommitté finns sjöfartsmedicinsk sakkunskap från de nordiska länderna företrädd. Sverige representeras av medicinalrådet Malcolm Tottie, socialstyrelsen och legitimerade läkaren Erik Werner, hälsocentralen för sjöfolk, Göteborg. Kommitténs ordförande, overläge Carl Møllenbach, Sundhedsstyrelsen, Köbenhavn, har kallat till sammanträde i Köbenhavn i början av september detta år för att diskutera det framlagda förslaget i Nordiska rådet. Socialstyrelsen vill för sin del föreslå att Nordiska rådet uppdrar åt ifrågavarande kommitté, utökad med socialmedicinsk, arbetsfysiologisk och statistisk expertis att bearbeta inkomna önskemål beträffande forskningsobjekt och därefter utforma ett forskningsprogram. I ett sådant

program kan också fastställas vilka speciella forskningsobjekt som kan finnas inom de olika nordiska länderna och vilka som lämpligen bör behandlas på samnordisk basis.

Stockholm den 29 augusti 1968

Bror Rexed

Malcolm Tottie

Arbetskyddsstyrelsen:

Det nordiska samarbetet på arbetsmedicinens område är sedan många år relativt väl utvecklat och fördjupas kontinuerligt.

Arbetskyddsstyrelsen har sedan flera år varit representerad vid de årligen återkommande nordiska arbetsmedicinska konferenserna och har även på annat sätt deltagit i det internordiska samarbetet på detta område. Styrelsens deltagande i detta arbete har varit till stor nytta för styrelsens normala verksamhet genom de möjligheter till information om nya risker inom arbetsmedicin som det inneburit.

Styrelsen anser att ett intensifierat nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område bör kunna vara till fördel för de enskilda länderna.

I motionen anges att ett samarbetsprogram ännu ej kan konkretiseras, varför man föreslår att en arbetsgrupp gör upp en samnordisk arbetsplan. Det måste därvid bli fråga om en mera generell planering. Arbetskyddsstyrelsen vill i detta sammanhang gärna framhålla, att det är angeläget med samråd även i konkreta beslutssituationer innan större forskningsprojekt igångsättes. En samarbetsgrupp med representanter för både de arbetsmedicinska instituten och arbetskyddsmyndigheterna i de nordiska länderna skulle underlätta ett sådant samråd och vara ägnat att prioritera och fördela forskningsprojekten på lämpligaste sätt länderna emellan.

Stockholm den 17 december 1969

Otto Westling

Veronika Nissen

Arbetsmedicinska institutet:

Under åberopande bl. a. av att många av problemen kring människan i arbetet torde vara relativt likartade i samtliga nordiska länder framhåller förslagsställarna att en koordinering mellan länderna av arbetet inom arbetsmedicin borde komma till stånd. Då det arbetsmedicinska området

också är snabbt expanderande och forskningsresultaten ofta får stor nationalekonomisk betydelse bedöms en fördelning av arbetsuppgifterna mellan länderna särskilt ändamålsenlig. För att belysa ifrågavarande problem föreslås upprättande av ett samarbetsprogram omfattande så stora och viktiga personalgrupper som möjligt och sådana arbetsmedicinska problem som är gemensamma för de nordiska länderna. Den närmare utformningen av programmet föreslås slutligen handhas av en särskild arbetsgrupp bestående av en medlem från varje nordiskt land förslagsvis representerande de arbetsmedicinska instituten.

Som även framhålles i förslaget har ett nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område pågått sedan länge även om det skett under mera inofficiella former. På laboratoriesidan t. ex. är ett tämligen intimt samarbete etablerat och sker i form av årliga konferenser och med arbetsgrupper inom vilka olika arbetsuppgifter fördelas och erfarenheter utbyts. Enligt arbetsmedicinska institutets mening skulle emellertid samarbetet mellan länderna i hög grad komma att främjas vid ett genomförande av det nu framlagda förslaget och institutet ansluter sig därför till detsamma även om sammansättningen av den föreslagna arbetsgruppen synes kunna diskuteras. Det borde således övervägas om icke representanter för såväl andra intressenter på arbetarskyddets område som för de mest representativa arbetsmarknadsparterna skall ingå i gruppen.

Vad beträffar de områden på vilka samarbetet enligt institutets mening skulle få särskilt stor betydelse vill institutet speciellt framhålla utbildningssidan, där visst samarbete redan etablerats t. ex. inom den ergonomi-undervisning vilken alltsedan 1967 bedrivs av institutets arbetsfysiologiska avdelning. Av andra områden där samarbetet skulle kunna främja utvecklingen kan framhållas frågor om hygieniska gränsvärden, inorbiditetsstatistik, gemensamma normer och mätmetoder för omgivnings- och arbetshygieniska mätningar m. m. Stor betydelse synes samarbetet också kunna få för sådana yrkesgrupper vilka i respektive länder är så ringa att endast en undersökning av grupperna i alla länder kan ge ett material som är tillräckligt stort för meningsfulla epidemiologiska studier.

Institutet som sålunda varmt tillstyrker ett nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget, vill emellertid avslutningsvis framhålla att en förutsättning för att detta samarbete skall få den betydelse vartill man siktar är att tillräckliga anslag ställs till förfogande och då särskilt i vad avser kostnader för resor mellan de nordiska länderna för överläggningar och samråd.

Solna den 18 december 1969

Sven Forssman

L.-I. Byberger

Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Axel Ahlmark:

Enligt det remitterade medlemsförslaget har nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område pågått sedan länge. Förslagsställarna exemplifierar detta med de regelbundna konferenser som hållits med deltagare för de nordiska arbetsmedicinska instituten. Förslaget innebär en vidareutveckling av detta samarbete. Det måste emellertid framhållas att nämnda samarbete under senare år omfattat inte endast de arbetsmedicinska instituten utan också — särskilt från svensk sida — företrädare från andra intressegrupper på arbetarskyddets område, t. ex. arbetarskyddsverket och de yrkesmedicinska klinikerna vid regionsjukhusen. Även företagsläkare har i vissa fall deltagit i arbetet. Vidare har man från arbetarskyddsmyndigheternas sida sedan länge haft ett inbördes samarbete beträffande olika skydds- och hälsofrågor, t. ex. beträffande maskinkonstruktioner och personlig skyddsutrustning.

Som förslagsställarna framhåller, har arbetsmedicinska frågor fått växande betydelse i dagens industriella samhälle med dess kontinuerliga förändrighet av arbetsbetingelserna på många håll. Som exempel på problem, vilkas lösande skulle kunna verksamt befrämjas av samarbete kan nämnas — förutom forskning och utvecklingsarbete inom olika arbetarskyddsområden — framför allt undervisning på företagsläkar- och skyddsingenjörspanelet. Med hänsyn till att de arbetshygieniska problemen i många avseenden är likartade inom de nordiska länderna föreligger stor anledning att ha en gemensam utbildningsbakgrund för de personer, som skall omsätta företagshälsovårdens principer i praktiken. Utbildningen utgör också för varje land en kraftig belastning på lärarresurserna och det skulle därför vara välkommet med möjligheter till ett mera intimt samarbete på detta område. Av andra områden, där ett samarbete skulle verksamt befördra utvecklingen av våra kunskaper och möjligheter att ge arbetslivet önskvärd service, kan nämnas som exempel frågor om hygieniska kriterier, vilka i stort sett är likartade i de nordiska länderna. Frågor om morbiditetsstatistik hör också till den grupp av problem, beträffande vilka ett nordiskt samarbete skulle underlätta bedömanden och ställningstaganden.

Om jag sålunda varmt vill tillstyrka förslagsställarnas samarbetsprogram, ställer jag mig något tveksam till den sammansättning av arbetsgruppen med enbart representanter för de arbetsmedicinska instituten och ländernas centrala administration, som föreslås. Eftersom huvudtemat för samarbetsgruppen gäller företagshälsovården i vid bemärkelse vore det av värde, om gruppen kunde bestå av företrädare för skilda intresseinriktningar beträffande denna form av hälsovård. Jag skulle vilja på något sätt anknyta samarbetsgruppen till det samrådsorgan, som i vårt land föreslagits av företagshälsovårdsutredningen (SOU 1968: 44, sid. 97—99). Man

menar där, att ett samråds- och samarbetsorgan för företagshälsovårdsfrågor bör bildas på riksplanet med representanter för socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, arbetsmedicinska institutet, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen m. fl. Det borde övervägas huruvida inte den i medlemsförslaget upptagna representationen borde ges en starkare förankring i arbetslivet och utökas med representanter för några av de sistnämnda myndigheterna och organisationerna.

Stockholm den 11 december 1969

Axel Ahlmark

Professor

Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Elias Bengtsson, Karolinska institutet:

Akuta infektionssjukdomar intar en av lämpligheterna bland de sjukdomar, som behandlas av allmänpraktiserande läkare och det är angeläget att dessa sjukdomar blir föremål också för arbetsmedicinska studier och åtgärder. Bland sådana frågor må nämnas några:

Vaccination

Allmän hälsorådgivning mot smittoöverföring

Hepatitisk för sjukhuspersonal

Allmänfarliga och tropiska sjukdomars uppträdande vid utlandstjänstgöring

Hälsokontroll efter hemkomst från tjänstgöring i u-land.

Dessa och liknande frågor behandlas med olika policy i olika företag, ofta beroende på bristande information hos företagsläkarna, andra gånger beroende på svårigheter för dessa att erhålla enhetliga normer grundade på vedertagna forskningsresultat. Praxis varierar än mer mellan olika länder, ej minst de nordiska, något som jag under senare år varit i tillfälle att studera i skilda sammanhang bl. a. som styrelseledamot i Nordisk förening för parasitologi samt Skotsk-skandinaviska infektionsläkarföreningen. I åtminstone en av dessa föreningar har också långt avancerade planer förelagat på samgående av nordiska forskningsresurser och utbildningsmöjligheter.

Jag är därför övertygad om behovet av att nordiska resurser så långt möjligt samordnas och vill tillstyrka att man från svenskt håll stöder medlemsförslaget.

Stockholm den 8 december 1969

Elias Bengtsson

Professor

Svenska arbetsgivareföreningen:

Föreningen fäster utomordentligt stor vikt vid en snabb utbyggnad inom arbetsmedicin, företagshälsovård och arbetarskydd. Bristen på resurser främst i form av kvalificerad personal för forskning, utbildning m. m. utgör för närvarande ett betydande hinder. En målmedveten och gemensamt utformad arbetsfördelning och samordning av resurser de nordiska länderna emellan skulle enligt föreningens mening kunna medföra betydande fördelar.

Föreningen tillstyrker förslaget att en arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utforma ett samarbetsprogram. Programmet bör emellertid inte begränsas till forskning och utvecklingsprojekt samt utredningsarbete. Enligt föreningens mening är det viktigt att granska förutsättningarna och formerna för att mellan de nordiska länderna uppnå större samstämmighet i fråga om bestämmelser, normer, riktlinjer, mätmetoder m. m. inom bl. a. arbets- och omgivningshygien. Större enhetlighet i dessa avseenden torde för övrigt inom flera områden utgöra en nödvändig plattform för ett mera intensivt samarbete i form av forskning och utredning.

Föreningen fäster också stor vikt vid att arbetsgruppen undersöker möjligheterna att samordna utbildningen för olika personalkategorier med anknytning till arbetsmedicinen. Det gäller icke blott utbildningens innehåll samt fordringarna för tillträde till utbildningen och för praktisk tjänstgöring. Lika viktig är frågan om en samordning av utbildningsresurserna kan öka den totala utbildningskapaciteten främst för företagsläkare och skyddsingenjörer. En eventuell utbyggnad av den utbildning som för närvarande bedrivs vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg bör härvid särskilt uppmärksammas.

Förslagsställarna har tänkt sig att arbetsgruppen skall bestå av en representant från variddera landet företrädesvis från respektive arbetsmedicinska institut. Enligt föreningens bestämda mening är en sådan utformning av arbetsgruppen helt otillfredsställande med hänsyn till det åsyftade samarbetsprogrammets omfattning och betydelse. Arbetets tillämpning kräver framför allt förankring i arbetslivet. Föreningen förordar att arbetsgruppen förstärks med representanter för arbetsmarknadens huvudorganisationer i respektive länder.

Stockholm den 14 januari 1970

Svenska arbetsgivareföreningen

Karl-Olof Faxén

Inge Svensson

Landsorganisationen i Sverige:

För LO framstår det som väsentligt att tillse att arbetsmiljön formas på ett sådant sätt att hänsyn tas till de anställdas hälsa, arbetsanpassning och arbetstillfredsställelse. I en rad utredningar, som de sista åren företagits inom LO, har konstaterats att teknisk utveckling, rationalisering, omstrukturering av näringslivet o. s. v. medfört ökade risker för negativa konsekvenser för de anställda i dessa hänseenden. Dessa frågor diskuterades bl. a. vid 1966 års LO-kongress framför allt på basis av LO-rapporten »Fackföreningsrörelsen och den tekniska utvecklingen» till vilken rapport var fogade mer speciellt arbetsvetenskapliga synpunkter sammanförda i skrifterna »Individen och den industriella miljön» samt »Teknisk förändring och arbetsanpassning». Sedermera har inom LO ytterligare material framtagits som belyser olika aspekter av den tekniska utvecklingens återverkningar på arbetskraften. Här bör särskilt nämnas LO-rapporten »LO-medlemmarnas subjektiva uppfattning om arbetsplatsens hälso-risker» där det konstateras att en mycket stor andel av LO-medlemmarna upplever oro gentemot hälsoförhållanden på arbetsplatserna och dessutom i stor utsträckning anser sig ha erhållit hälsostörningar orsakade av dylika miljöfaktorer. Det gäller här framför allt yrkeshygieniska och ergonomiska risker.

För LO:s del har dylika analyser av arbetsmiljöproblematiken lett till en intensifiering av ansträngningarna att på olika vägar verka för en effektivisering av de insatser som måste krävas för bevakningen av arbetsmiljön ur hälso- och anpassningssynpunkt. I diskussioner med arbetsgivaresidan har LO sista åren sökt få till stånd ökade insatser för en effektivisering av det lokala arbetarskyddet samt en komplettering med företagshälsovård. Sålunda träffades 1967 en överenskommelse med SAF om nya regler för det lokala arbetarskyddet samt om riktlinjer för företagshälsovård. Man uttalade sig då också för en intensifiering av skolningsfrågorna inom arbetarskyddet och överenskom om en kraftig utbyggnad av parternas gemensamma organ för information, utbildning och propaganda inom arbetarskyddsområdet — Arbetarskyddsnämnden.

LO har även med allt större skärpa ställt krav gentemot samhället för att få till stånd ökade resurser på de områden som har att främja arbetsmiljöfrågorna. Sålunda har framställning gjorts om en översyn av arbetarskyddslagen med syfte att i mer preciserade former ange ramar för arbetarskyddets krav. Genom sin representation i den statliga företagshälsovårdsutredningen som avlämnade sitt betänkande 1968 har LO kunnat medverka till en positiv attityd från samhällets sida till företagshälsovården och en uttalad vilja därifrån att integrera företagshälsovården som en del av samhällets hälso- och sjukvård. Denna utredning har dessutom haft att ta

ställning till vilka resurser som här måste ställas till förfogande från samhället. Det gäller tilldelningen av läkare, tekniker m. m. samt förutsättningarna för tillskapande av adekvata utbildningsresurser för dessa kategorier med krav på en mer speciell utbildningsbakgrund.

I upprepade framställningar till statsmakterna har krav ställts på en resursförstärkning till arbetarskyddsverket. Framför allt har man tryckt på att där förstärka de tekniskt-hygieniska och medicinska områdena för att göra inspektions- och serviceverksamheten mer ägnad att möta det moderna arbetslivets krav.

I olika sammanhang har LO drivit kravet på en utbyggnad av arbetsvetenskaplig forskning, service och utbildning. Som resultat av dylika strävanden tillkom 1966 Arbetsmedicinska institutet. Successivt tillkommer på regionsplanet s. k. yrkesmedicinska centraler, i första hand ägnade åt den mer kvalificerade service som ute i landet måste krävas för en allt mer utbyggd företagshälsovård.

Vi vill slutligen erinra om vårt yttrande över yrkesskadeutredningens betänkande där vi framställde krav på en särskild avgift för information, utbildning och forskning inom arbetsmiljöområdet.

Vi har funnit det angeläget att teckna denna bakgrund för att belysa i vilken hög grad arbetslivet framgent kommer att ställa krav på arbetsvetenskaplig forskning, utbildning och service. Vi konstaterar redan i dag att resurserna i dessa avseenden i vårt land är helt otillräckliga. Vi står inför ett mycket stort behov av kartläggning angående en rad för arbetarskyddet väsentliga frågeställningar. Vi har ett allt mer växande utbildningsbehov på alla nivåer, vi får ett växande behov av service från näringslivets sida. Vi har i dag en akut bristsituation vad gäller såväl kvalificerade forskare, som vad gäller företagsläkare med adekvat arbetsmedicinsk utbildning, yrkeshygieniska tekniker, företagssköterskor o. s. v.

För LO ter det sig därför mycket naturligt att man överväger i vilka former det föreligger möjligheter att effektivisera utvecklingen inom dessa områden genom internordiskt samarbete. Vi delar uppfattningen att det framför allt på forsknings- och utredningssidan finns en rad frågeställningar som bör vara gemensamma för de nordiska länderna. Detta är för övrigt redan fastslaget i det mer informella samarbete som redan på olika nivåer är etablerat på forskarplanet mellan de skandinaviska länderna. Sålunda har de sista åren ett samarbete utvecklats mellan de olika nordiska arbetsmedicinska instituten som regelbundet anordnar gemensamma konferenser och inom ett flertal områden även upplagit gemensamma forsknings- och utredningsprojekt.

De nordiska industriläkarföreningarna har etablerat ett gemensamt forum i det s. k. Nordiska industriläkarrådet där man tar upp gemensamma arbetsproblem, man utger en gemensam tidning »NIR-nytt» o. s. v.

Man kan alltså konstatera att behovet av samarbete inom det arbetsve-

tenskapliga området fått olika former av spontana utlopp. Tiden synes alltså vara mogen för överväganden om samarbete i mer organiserad och planerad form.

Det är enligt vår mening synnerligen angeläget att dessa samarbetsfrågor tas upp till övervägande. Det är i dag omöjligt att bedöma inom vilken ram ett dylikt samarbete skall etableras. Redan nu kan vi konstatera att detta samarbete är i hög grad aktuellt inom den arbetsvetenskapliga forskningen. Emellertid finns det stor anledning att förmoda att även en vidare sektor av samarbetsfrågor bör kunna föreligga inom en vidare sfär av arbetarskydds- och arbetsmiljöproblematik. Det kan gälla utbildningsfrågor, analyser av olika former av arbetsmiljöproblematik o. s. v. Det förefaller oss därför tveksamt om en gemensam internordisk arbetsgrupp i första hand skulle ha till uppgift att upprätta en tidsbegränsad arbetsplan. Uppgiften borde snarare vara att inventera inom vilken ram samarbete mellan länderna skulle vara aktuellt. Med hänsyn till att en dylik bedömning måste grundas på erfarenheter från såväl forsknings- och experthåll som från statliga myndigheter inom arbetarskyddsfrågor, synes det oss som om den föreslagna arbetsgruppens sammansättning enligt förslaget är alltför snäv och ensidig. I arbetsgruppen bör ingå representanter från statliga tillsynsorgan samt från arbetsmarknadsparternas organ för arbetarskyddsfrågor.

Först när en dylik arbetsgrupp närmare penetrerat de områden som borde vara aktuella för internaordiskt samarbete borde ett mer konkret handlingsprogram fastställas.

Den mycket snabbt fortgående omdaning av vårt näringsliv har gjort det till en tvingande nödvändighet att med kraft driva fram resurser inom alla de områden som skall göra det möjligt att styra utvecklingen i former som garanterar en för arbetstagarna acceptabel arbetsmiljö. Det bör därför understrykas att eventuella utredningar om nordiskt samarbete inte får utgöra skäl för ett fördröjande av nationella initiativ.

Stockholm den 8 december 1969

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Erik Bolinder

Tjänstemännens Centralorganisation (TCO):

Utvecklingen inom det moderna arbetslivet kräver att större insatser än hittills görs på arbetsmedicinens område. TCO har också vid olika tillfällen framhållit nödvändigheten av att kraftigt öka resurstilldelningen för den arbetsmedicinska forskningen inom landet.

Många av problemen kring människan i arbetet torde vara relativt likartade i samtliga nordiska länder. TCO finner det därför naturligt att en koordinering mellan länderna av arbetet inom arbetsmedicin kommer till stånd. Det arbetsmedicinska området är snabbt expanderande och forskningsresultaten får stor nationalekonomisk betydelse. En fördelning av arbetsuppgifterna mellan länderna måste därför vara fördelaktig. Den ökade ekonomiska integrationen mellan länderna liksom den fria nordiska arbetsmarknaden gör en samverkan även på detta område angelägen.

En nordisk samordning på arbetsmedicinens område får emellertid inte innebära minskad resurstilldelning inom landet. Snarare bör som ovan framhållits den arbetsmedicinska forskningen tillföras ökade resurser. Vidare bör skapandet av ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område göras i nära kontakt med arbetstagarnas organisationer.

Med hänvisning till vad ovan anförts vill TCO tillstyrka att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att vidta åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Stockholm den 22 december 1969

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

K. E. Modig

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

SACO tillstyrker förslaget om ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område. Ett sådant samarbete får emellertid inte medföra minskad resurstilldelning för arbetsmedicinska frågor inom landet. SACO förutsätter vidare, att organiserandet av ett permanent nordiskt samarbete sker i samråd med berörda personalorganisationer.

Stockholm den 13 januari 1970

Sveriges akademikers centralorganisation

Lars F. Tobisson

Ingemar Magnusson

Sveriges läkarförbund:

Arbetsmedicin är en specialitet som först under senare tid fått en samordnande instans i arbetsmedicinska institutet. Härigenom har betingelser skapats för vidgad forskning inom detta viktiga område, men tyvärr har tillhandahållna resurser hittills varit för knappa. Ett ökat samarbete mel-

lan de nordiska länderna bör ge ökade möjligheter att nå snabbare resultat av den arbetsmedicinska forskningen. Inom olika grenar av denna vetenskap föreligger ofta ett för litet material i det enskilda landet. En samordning skulle därför kunna ge ett bättre underlag för att nå adekvata och fruktbara forskningsresultat.

Läkarförbundet vill därför tillstyrka ett internordiskt samarbete även inom detta område. Förutsättningen för att detta samarbete skall få någon betydelse är emellertid att tillräckliga anslag ställs till förfogande, inte minst när det gäller kostnader för resor när forskningsområdet på detta sätt utökas geografiskt.

Stockholm den 16 januari 1970

Sveriges läkarförbund

Karl-Fredrik Blom

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete på arbetsmedicinens område. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten i Stockholm den 16 januari 1970 och i Reykjavik den 9 februari 1970.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

2. Remissyttrandet

Yttrandet över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan

Danmark:

Indenrigsministeriet.

Arbejdsministeriet.

Dansk Arbejdsgiverforening.

Den alm. danske Lægeforening.

Danske Bedriftlægers Organisation.

Finland:

Social- och hälsovårdsministeriet.
 Anstalten för arbetshygien.
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
 Finlands fackförbunds centralorganisation.
 Finlands läkarförbund.
 AKAVA r. y.

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet.
 Norsk arbeidsgiverforening.
 Landsorganisasjonen i Norge.

Sverige:

Socialstyrelsen.
 Arbetarskyddsstyrelsen.
 Arbetsmedicinska institutet.
 Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd,
 professor Axel Ahlmark.
 Medlemmen i socialstyrelsens vetenskapliga råd,
 professor Elias Bengtsson.
 Svenska arbetsgivareföreningen.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Tjänstemännens centralorganisation.
 Sveriges akademikers centralorganisation.
 Sveriges läkarförbund.

Remissorganen har intagit en alltigenom positiv inställning till ett permanent samarbete mellan de nordiska länderna på arbetsmedicinens område. Betydelsen av forskning och undersökningar kring frågan om människan i arbetet understrykes från remissinstanserna. Tidigare inlett samarbete mellan de nordiska länderna bör ges mera permanenta former. Detta bör dock ske utan att resurserna till den nationella forskningen på området minskas. Förslagsställarnas tanke om tillsättande av en arbetsgrupp med uppdrag att utföra ett samnordiskt arbetsprogram för en viss period avvisas av vissa remissorgan, som menar att en sådan arbetsgrupp bör få en mera allmän sammansättning än vad som föreslagits.

Arbetsministeriet i Danmark återoppar yttrande från Stalens institut för arbetshygien, som framhåller nödvändigheten av en utvidgning och intensifiering av den arbetsmedicinska forskningen och menar att en planläggning och viss arbetsfördelning mellan länderna måste anses vara till nytta för alla parter. Icke minst från dansk sida vill man dra nytta av ett sådant samarbete. *Arbejdstilsynets overlæge* pekar på behovet av gemensamma lagbestämmelser beträffande de ungas arbete och i fråga om anställande av utländsk arbetskraft. Den *alm. dansk Lægeforening* framhåller att medlemsförslaget snarast möjligt bör genomföras.

Social- och hälsovårdsministeriet i Finland uttalar i sitt positiva yttrande att ett samarbete synes naturligt, då ett flertal med arbetsmedicinens sammanhängande frågor i de olika nordiska länderna torde vara i hög grad likartade. *Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund* delar denna uppfattning och framhåller dessutom det betydelsefulla i att upprätthålla en effektiv information om utvecklingen av hälsovårdens organisation och verksamhetsformer på arbetsplatserna. *Finlands fackförbunds centralorganisation* och *Anstalten för arbetshygien* i Finland instämmer i dessa uttalanden. Även *AKAVA* är positivt inställd till förslaget.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge tillstyrker att samarbetet mellan de nordiska länderna på arbetsmedicinens område ges fastare normer men är tveksam om en arbetsgrupp i första hand bör gå så långt som att dra upp en arbetsplan för en femårsperiod. Lämpligare anses vara en koncentration till typiskt arbetsmedicinska frågeställningar för att förhållandevis raskt nå fram till realistiska förslag till ett konkret samarbete. *Landsorganisationen i Norge* och *Norsk arbeidsgiverforening* tillstyrker likaså förslaget.

Socialstyrelsen i Sverige påpekar behovet av samarbete inom forskning och utvecklingsarbetet på arbetsmedicinens område och framhåller samtidigt behovet av samordning av undervisning inom berörda område. *Socialstyrelsen* ställer sig däremot tveksam till den föreslagna sammansättningen av arbetsgruppen och anser att arbetsgruppen borde utökas med representanter för förslagsvis arbetarskydd och hälsovård inom respektive länder. *Arbetarskyddsstyrelsen*, *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Landsorganisationen i Sverige* framhåller likaså nödvändigheten av att i arbetsgruppen ingår även representanter för arbetsmarknadens huvudorganisationer. *Landsorganisationen* understryker liksom *TCO* att ett eventuellt nordiskt samarbete ej får medföra minskade anslag till nationella initiativ på arbetsmedicinens område. *Svenska arbetsgivareföreningen* anser det vara av vikt att frågan om en samordnad undervisning på området undersökes. *Sveriges läkarförbund* finner ett ökat samarbete mellan de nordiska länderna på ifrågakvarande område ge ökade möjligheter att nå snabbare resultat inom den arbetsmedicinska forskningen med hänsyn till att det inom olika grenar av denna vetenskap ofta föreligger ett för litet material i det enskilda landet.

3. Utskottet

Olika initiativ har tagits i Nordiska rådet i frågor med nära anknytning till det i föreliggande medlemsförslag aktualiserade ämnet. Här kan nämnas nordiskt samarbete på arbetarskyddets område, enhetliga bestämmelser rörande ungas användande i arbete och samarbete inom skeppsmedicinsk forskning. Förslagsställarna menar att tiden nu är mogen för ett mera generellt nordiskt samarbete, läckande hela arbetsmedicinens område.

I viss omfattning har ett samarbete mellan de nordiska länderna på ar-

betsmedicinens område förekommit i nära 20 år, men i mera inofficiella former. Enligt utskottets uppfattning synes det värdefullt att detta samarbete intensifieras och blir av permanent karaktär.

I alla nordiska länder bedrivs i stor omfattning forskning och utvecklingsarbete kring frågan om människan i arbete. Arbetsmedicin, företagshälsovård och arbetarskydd får allt större betydelse för arbetsbetingelserna på många håll. Tillräckliga nationella resurser synes ej kunna ställas till förfogande för forskning, utbildning och service på området för att tillgodose den snabba utbyggnad på området som torde vara behövlig. Det synes därför utskottet naturligt att i detta läge söka effektivisera utbyggnaden genom ett internordiskt samarbete. Då många av problemen kring människan i arbetet torde vara relativt likartade i de nordiska länderna är en koordinering av arbetet inom arbetsmedicinerna länderna emellan naturlig. Den kan ske genom en arbetsfördelning mellan länderna och genom samordning av ländernas resurser. På detta sätt bör enligt utskottet betydande fördelar kunna nås.

Utskottet tillstyrker att en särskild arbetsgrupp tillsättes för att utarbeta ett samarbetsprogram. Utskottet anser i likhet med vissa remissorgan att möjligheterna att samordna även undervisningen på berörda område bör undersökas. Med hänsyn till att de arbetshygieniska problemen i många avseenden är likartade i de nordiska länderna talar starka skäl för att personer som skall omsätta företagshälsovårdens principer i praktiken får en gemensam utbildningsbakgrund. Fråga är närmast om företagsläkare och skyddsingenjörer. En undersökning bör göras av huruvida en samordning av utbildningsresurserna för dessa kategorier kan öka den totala utbildningskapaciteten. Härvid bör uppmärksammas förutsättningarna för en utbyggnad av den undervisning med anknytning till arbetsmedicinerna som för närvarande sker vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Det synes tveksamt om arbetsgruppen bör utarbeta en tidsbegränsad arbetsplan såsom föreslagits. Lämpligare synes vara att undersöka inom vilken ram ett samarbete mellan länderna är aktuellt. Utskottet anser, att den föreslagna arbetsgruppen bör få en allsidig sammansättning.

Utskottet, som finner ett samarbete på arbetsmedicinens område de nordiska länderna emellan betydelsefullt, vill dock understryka att ett sådant samarbete ej får verka hindrande eller fördröjande på nationella initiativ på området.

I anledning av en rekommendation antagen av rådet vid dess sjuttionde session (*nr 10/1969*) har frågan om gemensam nordisk skeppsmedicinsk forskning aktualiserats. Denna rekommendation bör enligt utskottets mening behandlas skilt från frågan om arbetsmedicinskt samarbete. Utskottet menar även, att ett samarbete på arbetsmedicinens område ej heller får bli till hinder för genomförande av andra tidigare av rådet antagna rekommendationer med anknytning till arbetsmedicinerna.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:
 Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

Reykjavík den 9 februari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Tygne Leivo-Larsson

Förman

Kai Lindberg

Gerda Møller

Salve Salvesen

Juho Tenhiälä

BILAGA 3

I efterhand inkomna yttranden

D a n m a r k

Danske Fysioterapeuter:

Med hensyn til fælles nordisk lovgivning anbefales det, at man henviser til den fra direktoratet for arbejdstilsynet af 15. december 1969 fremsendte udtalelse.

Med hensyn til forskning og undersøgelser kan man fuldt tilslutte sig forslaget om, at der nedsættes en arbejdsgruppe med repræsentation fra hvert af de nordiske lande, således at denne gruppe foretager en opgørelse over alle spørgsmål i forbindelse med det arbejdsmedicinske område og fremlægger en skitse til fordeling af opgaverne.

Man er — som det også fremgår af medlemsforslaget — vidende om, at der i samtlige lande allerede i en årrække har været foretaget undersøgelser og forskning, og at resultaterne fremlægges for større eller mindre grupper eller sammenslutninger.

For så vidt angår FTF's medlemsgrupper, har specielt fysioterapeuter, ergoterapeuter og i nogen grad sygeplejersker (bedriftssundhedsplejersker)

deltaget i arbejdsmedicinsk og arbejdshygiejnisk arbejde såvel på nationalt som på nordisk plan, og ikke mindst for disse grupper — hvoraf fysioterapeuter og ergoterapeuter kommer ind i billedet, hvor der er tale om tilpasning af mennesket til arbejdet, og hvor der er tale om omskoling til nyt erhverv — vil et øget samarbejde, og ikke mindst en øget ko-ordination af de opnåede forskningsresultater være af stor betydning.

København, den 2. februar 1970

Danske Fysioterapeuter

P. f. v.

Rudie Agersnap

Dansk Sygeplejeråd:

Efter at spørgsmålet har været behandlet af vort udvalg vedrørende syge- og sundhedspleje, kan vi oplyse, at Dansk Sygeplejeråd kan støtte forslaget, for så vidt samarbejdet begrænses til sammenlignelige forhold af mere principiel karakter.

København, den 20. marts 1970

Kirsten Stallknecht

Ida Zangenberg

F i n l a n d

Finska försäkringsbolagens centralförbund:

— — — meddelar Finska försäkringsbolagens centralförbund högaktningfullt, att initiativet från försäkringsverksamhetens, särskilt från den lagstadgade olycksfallsförsäkringens, arbetspensionsförsäkringens och trafikförsäkringens synpunkt måste anses vara värt allt understöd.

Helsingfors den 11 februari 1970

Finska försäkringsbolagens centralförbund

Kari Karhunen

Tauno Suontausta

Medlemsförslag

om nordisk exportpromotionsfond för byggeindustri

(Väckt av Eric Carlsson, Lars Leiro och Jan-Ivan Nilsson)

Inom ramen för Nordek föreslås som bekant inrättandet av en allmän finansieringsfond och en nordisk finansieringsbank. Den senare förutsättes skola arbeta med vanliga bankmässiga metoder. Finansieringsfonden däremot tänkes skola insättas för att täcka sådana kapitalbehov, som kan väntas komma att öka i samband med den strukturrationalisering av näringslivet, vartill Nordek väntas ge upphov men som ej kan tillgodoses i vanlig ordning. Det är viss risk för att i denna finansieringsverksamhet inom Nordek hänsyn måste tas främst till de större företagen och deras behov. Finansieringsfonden kan icke splittra sina krafter på alltför många smärre företag. Det är under sådana omständigheter sannolikt att företagsamheten i bygden blir lidande och ej får erforderligt stöd.

I Nordek gäller det i mångt och mycket att föra en framsynt lokaliseringspolitik. Antingen Nordek kommer till stånd i den nu föreslagna utformningen eller ej, kommer de snabbt expanderande industri- och handelsregionerna i Norden, Öresundsområdet, Stockholm med Mälardalen, regionen runt Oslofjorden inklusive Göteborg, liksom helsingforsregionen att ytterligare tillväxa i rask takt. Ett viktigt led i Nordek, kanske det viktigaste, blir att tillse att även i övriga delar av Norden ett livskraftigt och expansionistiskt näringsliv kan upprätthållas och utvecklas. I stor utsträckning blir det industrin utanför de stora tätområdena, som får svara för att den industriella verksamheten får en något så när jämn spridning över hela Norden.

En av denna industris allvarligaste handikapp är svårigheterna att få till stånd en effektiv försäljningsverksamhet på utlandet. En stor del av denna industri måste inrikta sig helt eller delvis på exportmarknaderna. För ett litet företag drar det emellertid opropotionerligt stora kostnader att introducera sina produkter på utländska marknader. Något slag av kollektiv samverkan för lösande av detta problem om exportfrämjande måste uppnås. Endast därigenom kan kostnaderna för den enskilda industriverksamheten begränsas till en nivå som är ekonomiskt tolerabel.

Ett tjänligt hjälpmedel härvidlag vore grundandet av en nordisk exportpromotionsfond för den mindre industrin. Denna skulle ha karaktären av en lånc- eller försäkringsfond av samma typ som den svenska exportkredit-

nämnden med statssubventionering till administrationen. Fonden borde bli gemensam för alla de nordiska länderna, då de problem som möter denna industri på respektive fält är i huvudsak desamma i alla länderna. Framför allt är förhållandena i mottagarländerna likartade, oavsett om varan som skall marknadsföras är producerad eller avses skola produceras i det ena eller det andra nordiska landet.

Fonden borde vara främst de s. k. bygdeföretagen och de mindre företagen behjälpliga, då det gäller lanserandet av nya produkter genom att de kostnader, sådant försäljningsarbete för med sig, kunde täckas genom lån från fonden. Verksamheten kunde finansieras av staterna gemensamt. Fonden skulle innehålla medel, vilka kunde utlånas till företag som behöver göra speciella investeringar eller som måste lämna långa krediter för att få i gång en på längre sikt lönsam export av visst slag. Fondbeloppets storlek fick bestämmas efter förhandlingar mellan länderna.

En exportpromotionsfond av denna art måste givetvis arbeta helt affärs- mässigt. Det är av vikt att den ej håller icke bärkraftiga företag under armarna. Vad det gäller är att ge exporttekniskt bistånd till dem som behöver sådant och att ge billig kredit till företagen under inkörningsperioden av en produkt.

Det här framlagda förslaget kan realiseras utan samband med Nordek. Det är därför icke lämpligt att redan från början knyta dess förverkligande till Nordek. Kommer Nordek i gång, bör en exportpromotionsfond av här angivet slag lätt kunna inordnas i det då förefintliga ekonomiska systemet. I nuvarande skede bör emellertid tillskapande av fonden behandlas som en självständig sak.

Under återopande av det anförda föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inrätta en exportpromotionsfond för den mindre industrin av den art som ovan angivits.

Stockholm och Oslo i september 1969

Eric Carlsson

Lars Leiro

Jan-Ivan Nilsson

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Handelsministeriet:**

Ifølge medlemsforslaget er det betydningsfuldt, at der i Nordek føres en fremsynet erhvervsmæssig lokaliseringspolitik, og at det sikres, at der også uden for de hurtigt ekspanderende industri- og handelsregioner i Norden, særlig omkring hovedstæderne, opretholdes og udvikles en livskraftig og ekspansiv industri.

En stor del af denne mindre industri må sætse på salg til eksport, men vanskeligheden ved etablering af et effektivt salgsskema i forhold til udlandet er et alvorligt problem for disse virksomheder. Kun ved en eller anden form for samvirke kan de enkelte industrivirksomheders salgskostninger holdes nede på et økonomisk overkommeligt niveau.

En nordisk eksportfremmefond for den mindre industri ville være et tjenligt hjælpemiddel, og det svenske eksportkreditnævn med statssubsidiering til administrationen kunne være forbillede. Virksomheden skulle finansieres af de nordiske stater i fællesskab. Fonden burde først og fremmest bistå de mindre virksomheder med lån til dækning af omkostningerne i forbindelse med en lancering af nye produkter. Endvidere skulle fonden kunne udlåne midler til investeringsformål og til virksomheder, som var nødsaget til at sælge på lang kredit. Det anføres sluttelig i medlemsforslaget, at fondens etablering kan behandles som en selvstændig sag uden forbindelse med Nordek-overvejelserne.

Handelsministeriet stiller sig tvivlende over for det hensigtsmæssige i fra den eksisterende lovgivning om erhvervsstøtte og bistand til eksportfremme specifikt at udskille den mindre industri og behandle dennes afsætningsproblemer på nordisk basis.

Forslaget tager i første række sigte på at hjælpe mindre industrivirksomheder over vanskelighederne med at komme i gang med en eksport. I Danmark ydes bistanden til industriens eksportbestrebelse under mange former, og som typiske eksportfremmende foranstaltninger kan nævnes tilskud til grupper af industrivirksomheder til ansættelse af eksportkonsulenter, til udarbejdelse af eksportkataloger og andet propagandamateriale samt til udstillingsdeltagelse. Endvidere kan peges på, at industriens eksportanstrengelser understøttes af bredt anlagte, af staten finansierede eksportkampagner på udenlandske markeder. Også eksportkreditordningen og den eksportser-

vice, som udenrigsministeriets erhvervskontorer og de danske repræsentationer i udlandet udøver, er led i den indsats, der fra den danske stats side gøres for at bistå industriens eksportarbejde.

De forskellige former for eksportstøtte bringes i Danmark i anvendelse ud fra en vurdering af de eksportfremmende foranstaltningers hensigtsmæssighed i henseende til igangsættelse af ny eller videreudvikling af allerede indarbejdet eksport og ikke med det samtidige sigte ad denne vej at fremhjælpe en spredning af industrien. Hensynet hertil bør efter handelsministeriets opfattelse tilgodeses gennem anden lovgivning, således som tilfældet er i Danmark, og i øvrigt må ydelse af særlige faciliteter til den mindre industri forudsætte, at myndighederne har nøje kendskab til de lokale forhold, til virksomhedsledelsen etc., hvilke forudsætninger en centraliseret nordisk administration må formodes at savne.

Handelsministeriet er af den indstilling, at foranstaltninger af eksportfremmende karakter, som med fordel kan arrangeres af de nordiske lande i fællesskab, også bør søges gennemført i nordisk regie, og som eksempler på nordisk samarbejde inden for dette område kan nævnes den fællesnordiske pavillon på Expo 67 i Montreal og den yderligere integration af udstillings-samarbejdet, der etableres på Expo 70 i Osaka. I denne forbindelse kan også fremhæves, hvorledes flere brancher i de nordiske lande, således inden for områder som møbler samt herre- og damekonfektion, har fundet sammen om fællesarrangementer af mere kommerciel karakter gennem afholdelse af årlige nordiske messer, der påkalder stor interesse i udlandet.

Sluttelig er det i denne sammenhæng naturligt at nævne den nære kontakt, der allerede består mellem de nordiske landes eksportkreditinstitutter og de organer, der administrerer landenes udstillingsaktiviteter i udlandet.

København, den 23. december 1969

P. m. v.

O. Müller

P. Thorell

Eksp.sekr.

Industriraadet:

— — — skal Industriraadet udtale, at man ikke finder, at oprettelsen af en nordisk eksportpromotionsfond for den mindre industri vil være hensigtsmæssig.

På forskellige områder deltager Industriraadet i og er positivt indstillet over for nordisk samarbejde, for så vidt angår foranstaltninger af eksportfremmende karakter. Til oprettelsen af en fælles nordisk eksportpromotionsfond for den mindre industri kan man imidlertid ikke give sin tilslutning, da sådan støtte ydes under en række forskellige former, hvorunder et nøje

kendskab til virksomhedernes situation, baggrund osv. er en nødvendig forudsætning, hvorfor sådan støtte bedst administreres af nationale og lokale myndigheder.

København, den 13. januar 1970

P. r. v.

Wigo Theilgaard

Danske Bankers Fællesrepræsentation:

Fællesrepræsentationen skal i anledning heraf udtale, at vi ikke finder, at der er behov for en fond som den foreslåede, idet de særlige problemer, som eventuelt måtte være for den såkaldte »bygdeindustri«, efter vor opfattelse egner sig bedre for en løsning på national basis.

De opgaver, der først og fremmest er tiltænkt fonden, at finansiere den pågældende industris eksportsalg, fordrer et nøje kendskab til den enkelte virksomhed og dens muligheder og stiller desuden krav om indsigt i afsætningsmulighederne på de forskellige eksportmarkeder. De private forretningsbanker er med deres lokale kendskab og med deres viden om udenlandske markedsf forhold efter vor opfattelse i stand til at løse disse opgaver, og udover de finansieringsmuligheder, bankerne kan tilbyde, findes der i lovgivningen forskellige låne- og tilskudsordninger med et sigte som det i forespørgslen omhandlede, bl. a. i henhold til lov om Danmarks Erhvervsfond og lov om oprettelse af en produktivitetsfond.

Ved hjælp af sådanne ordninger og gennem den bistand, de private forretningsbanker vil kunne yde, skulle efter vor opfattelse de særlige finansieringsopgaver, som den foreslåede eksportpromotionsfond har for øje, fuldt ud være tilgodeset.

København, den 5. januar 1970

S. O. Sørensen

A. Skjoldager

N o r g e

Departementet for industri og håndverk:

Forslaget har vært oversendt følgende institusjoner og organisasjoner til uttalelse:

Norsk produktivitetsinstitutt, Distriktenes utbyggingsfond, Kommunaldepartementet, Handelsdepartementet, Norges husflidslag, Landscentralen for småindustri, Norske håndverks- og industribedrifters forbund, Norges industriforbund og Norges eksportråd.

Uttalelsene vedlegges til orientering (*se nedan*).

Industridepartementet vil bl. a. vise til *Kommunaldepartementets* uttalelse av 29. desember 1969 (*se nedan*).

En vil peke på at bevilgningen under kap. 918, post 71, Til disposisjon for Industridepartementet til tiltak av betydning for industriens omstilling, tar sikte på å yte støtte til eksportfremmende tiltak av den art medlemsforslaget omfatter, i første rekke fellestilltak.

En vil videre understreke at A/S Låneinstitutt for strukturrasjonalisering — Strukturfinans og Fondet for nye industrielle tiltak med videre vil kunne gi lån og garantier for lån til finansiering av oppbygging av salgsapparat, varemerker, markeder med videre.

Forøvrig vises til brev av 4. desember 1969 fra *Norges eksportråd*, hvor det heier:

Under henvisning til Departementets brev av 26. f. m. (ref. Id. utg/66 I KR/AG), er det vår mening at det ikke ville være korrekt om Norges eksportråd avgir en separat uttalelse i ovennevnte sak. De nordiske eksportorganisasjoner har siden 1954 hatt et godt samarbeid om saker av felles interesse, og det er vår mening at den foreliggende sak bør behandles under ett på felles nordisk basis hvor Norges eksportråd, Sveriges allmänna exportförening og Eksportkontoret i det danske Industriråd sammen med Erhvervskontoret i det danske utenriksdepartement og Finlands Utrikeshandelsförbund vil kunne avgi en felles erklæring.

Vi foreslår at det fra norsk side fremsettes forslag om at Nordisk Råd forelegger saken for ovennevnte organisasjoner til felles uttalelse. Kopi av nærværende sendes disse.

Industridepartementet slutter seg til det som er uttalt av Norges eksportråd, og ville anse det hensiktsmessig om saken kunne forelegges for de nevnte organisasjoner til felles uttalelse.

Oslo, 8. januar 1970

S. Walter Rostoft

Finn Osc. Svendsen

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Kommunaldepartementet er enig i at det som et ledd i lokaliseringspolitikken og for å oppnå en jevnere spredning av den industrielle virksomhet i landet, kan være behov for tiltak som kan gjøre det mulig for mindre bedrifter utenfor de større industriområder å få innpass på de større markeder.

Så lenge det ikke er etablert forpliktende samarbeid innen Norden, antar en imidlertid at nye finansieringsordninger for næringslivet bør legges til allerede etablerte nasjonale finansieringsinstitutter som bedriftene er kjent med. En antar at her i Norge vil Garanti-instituttet for eksportkreditt og/eller Distriktenes utbyggingsfond kunne dekke disse oppgaver.

Dersom et nordisk økonomisk samarbeid kommer i stand, antar en at spørsmålet om et eksportpromosjonsfond som foreslått bør tas opp til drøfting.

Saken har vært lagt fram for Arbeidsdirektoratet. Avtrykk av direktoratets uttalelse ligger ved (*se nedan*).

Oslo, 29. desember 1969

Helge Seip

Berger Ulsaker

Handelsdepartementet:

Handelsdepartementet stiller seg meget tvilende til tanken om å lage særlige eksportstøtteordninger for »bygdeindustrien». Departementet kan vanskelig se at problemene med markedsføringen i utlandet er vesenforskjellige for mindre industri- og håndverksbedrifter lokalisert i typiske bygdesamfunn og for tilsvarende bedrifter lokalisert i bygdesamfunn og tettområder. Under alle omstendigheter må det ved praktiseringen av ordningen bli nær sagt umulig ut fra et lokaliseringsprinsipp å trekke en rettferdig grense mellom bedrifter som skal få nyte godt av ordningen og de som skal falle utenfor.

Oslo, 13. desember 1969

Etter fullmakt

Tor Stokke

G. Saxrud

Arbeidsdirektoratet:

Utviklingen mot de stadig større markedsdannelser har på mange måter stilt det enkelte lands næringsliv overfor en ny situasjon. Spesielt vil en peke på at en effektiv salgs- og eksportvirksomhet synes å være helt nødvendig for at man skal kunne hevde seg på store markeder. Mindre bedrifter vil neppe ha særlige muligheter for å kunne bygge opp en slik virksomhet på egen hånd. Det største problem for slike bedrifter i dette henseende er at de mangler de finansielle ressurser som er nødvendige for større salgs- og eksportframstøt. Løsningen på dette problem for småbedriftene synes i første rekke å være samarbeid mellom flere bedrifter om aktuelle oppgaver innenfor salgs- og eksportsektoren.

Howdan et eventuelt samarbeid på dette plan bør tilrettelegges og organi-

seres, kan en vanskelig uttale seg om. Det vil imidlertid være nødvendig at koordinerte salgs- og eksportframstøt er sikret en hensiktsmessig finansiering. Her synes det foreslåtte eksportpromosjonsfond å kunne være en formålstjenlig finansieringsordning.

Ut over foranstående har en ingen merknader til det foreliggende medlemsforslag.

Oslo, 10. desember 1969

Reidar Danielsen

Asbj. Pedersen

Norsk produktivitetsinstitutt:

NPI har gjort den erfaring at mindre bedrifter som etterhvert må spesialisere seg og dermed arbeide på større geografiske områder, også på eksportmarkedet står overfor store problemer. Forholdene på eksportmarkedet er mer kompliserte og i mange tilfelle nesten uoverkommelige for mindre bedrifter uten hjelp av spesialister. Bortsett fra de skandinaviske land, kommer også språkvanskelighetene inn for fullt. Vi er derfor av den oppfatning at bygdeindustrien i denne prosess i første omgang mer trenger faglig hjelp enn finansiell støtte.

Produktivitetsutvalget for Ålesund og Sunnmøre tok i 1966 initiativet til opprettelse av Sunnmøre eksportkontor. Erfaringer fra dette kontor viser et stort behov for lokal assistanse når det gjelder eksport. Det arbeides for tiden med å få istand en tilsvarende eksportassistanse i Stavanger og Trondheim.

Med en mer utbygd konsulenttjeneste på eksportområdet for bygdeindustrien vil også behovet for rimelig eksportkreditt øke. I hvilken utstrekning man skal forsøke å dekke dette behovet for eksportkreditt med et nordisk fond må vurderes i relasjon til en tilsvarende løsning på nasjonal basis.

Som kjent eksisterer det i Norge minst to institusjoner som gir eksportkreditt, A/S Forretningsbankenes finansierings- og eksportkredittinstitutt (Eksportfinans) og Garantiinstituttet for eksportkreditt. Forholdet mellom disse allerede eksisterende finansieringskilder og det foreslåtte fond må også nøye vurderes.

Med bakgrunn i det oversendte dokument fra Departementet og forannevnte betraktninger er NPI av den mening at det i første omgang bør gjennomføres en analyse som viser hvor problemene for bygdeindustrien er størst, på veiledningstjenestesiden eller på kredittsiden.

Før en slik analyse er gjennomført, finner vi det vanskelig å ta standpunkt til opprettelse av et nordisk eksportpromosjonsfond.

Oslo, 12. desember 1969

Norsk produktivitetsinstitutt

Teknisk avdeling

Finn Ramstad

Konsulent

Distriktenes utbyggingsfond:

Elter medlemsforslaget er tanken å opprette et felles nordisk låne- og garantifond. Fondets hovedoppgave skal være å gi støtte til mindre industribedrifter i distriktene i samband med eksportfremstøt.

Forslagsstillerne finner at det er særlig viktig å gi eksportteknisk bistand og billig kreditt til de mindre industribedriftene i innarbeidingsperioden for et produkt.

Låne- og garantifondet skal ha som mønster den svenske eksportkreditnämnden.

De forhold som er fremholdt i premissene i forslaget er relevante for Norge. En rekke offentlige og private institusjoner, organisasjoner og enkeltbedrifter har i lengre tid vært klar over behovet for støttetiltak til de mindre bedriftene i samband med deres eksportbestrebelse.

Spørsmålet er senest tatt opp av Norske håndverks- og industribedrifters forbund i brev av 28. oktober 1969 til Distriktenes utbyggingsfond. Brevet følger som vedlegg (*se nedan*).

NHIF reiser spørsmålet om å opprette et eksportkontor for mindre bedrifter som er lokalisert i distriktene.

Saken er for tiden under arbeid. I en konferanse, mellom representanter for NHIF, Industridepartementet og Utbyggingsfondets sekretariat, ble det enighet om at NHIF i første omgang skulle foreta en kartlegging av samarbeidstiltak, støttetiltak og liknende som en allerede i dag har på dette område. Når dette arbeidet er avsluttet, vil en således ha bedre oversikt over det behov som er til stede for nye tiltak.

Garantiinstituttet for Eksportkreditt har høve til å stille garanti for salgsarbeid i utlandet og andre eksporttiltak. En kan således si at dette instituttet dekker en del av det området forslaget om det nye promosjonsfondet tar sikte på.

Det foreslåtte promosjonsfondet kommer formodentlig også i noen utstrekning til å berøre arbeidsfeltet til Norges eksportråd og »Omstillingsfondet».

Før det tidligere nevnte arbeid er avsluttet, er det vanskelig for Utbyggingsfondet å gi en konkret uttalelse i saken. En er imidlertid av den mening at

en sentral institusjon alene neppe vil være tilstrekkelig. Skal et eventuelt promosjonsfond få den tilsiktede effekt, må det — etter fondets mening — opprettes avdelingskontorer som kommunikasjonsmessig ligger sentralt i sine respektive distrikter.

Oslo, 19. desember 1969

Erik Brofors

Norges husflidslag:

Norges husflidslag gir sin tilslutning til det fremsatte forslag om opprettelse av et eksportpromosjonsfond for bygdeindustri.

Det er vesentlig fra bygdene at de 32 husflidsutsalg som står tilsluttet Norges husflidslag får sine varer. For 1968 utgjorde den samlede omsetning ca. 32 millioner kroner. Av dette beløp utgjorde salg til utenlandske turister 4 millioner kroner og eksport ca. 2 millioner kroner.

Interessen for gode husflidsvarer er alltid tilstede og innen enkelte varegrupper er etterspørselen til sine tider større enn produksjonen. Det hele er imidlertid et kapitalspørsmål. Ofte blir det lang lagringstid fra varen er produsert til den omsettes, idet husflidsproduksjonen vesentlig utføres i hjemmene ved siden av annet arbeid og til tider da det ikke er aktuelt å markedsføre den.

Med den erfaring og kjennskap til produksjon og omsetning av husflidsvarer som husflidsutsalgenes daglige ledere sitter inne med, vet man at det er ikke ubetydelige muligheter tilstede både for økt produksjon og for salg, derigjennom også eksport. Det hele begrenser seg selv idet produktutvikling såvel som opplæring, markedsanalyse og omsetning er kapitalkrevende tiltak hver for seg.

Norges husflidslag ser det derfor som et skritt fremover i riktig retning om et fond slik det er antydnet i forslaget, blir en realitet. Dette vil bety ikke bare økt aktivisering av tildels unyttet arbeidskraft, men også større trivsel utover bygdene.

Oslo, 10. desember 1969

Borghild Bondevik Haga

Signe Rutlin

Landscentralen for småindustri:

Vi skal ikke uttale oss om berettigelsen av å knytte et eksportpromosjonsfond av denne typen utelukkende til bygdeindustrien. Det må bli et spørsmål som våre politiske organer får ta stilling til. Går man imidlertid inn for en eksklusiv tilknytning til bygdeindustrien, er det klart at det vil trenge avgrensede definisjoner.

Vi ser det likevel slik at norsk bygdeindustri i denne forbindelse er hva vi kan kalle småindustri eller mellomstor industri. Denslags industri er ofte kapitalsvak hos oss, og tiltak for å løse kapitalproblemet, som utvilsomt vil komme i forgrunnen når det skal drives systematisk eksportinnsats, må følgelig hiises med glede.

For øvrig oppfatter vi det slik at det påtenkte eksportpromosjonsfond er tiltenkt en ren finansieringsoppgave, og at fondet således ikke kommer inn i bildet før det foreligger en tilforlatelig grad av eksportmodenhet ved en bedrift, og at denne eksportmodenhet har resultert i at en konkret og interessant forretningsmulighet på eksportsektoren kan legges frem for eksportpromosjonsfondet sammen med søknaden om finansieringshjelp.

Man kan si det slik, at når denne situasjon foreligger ved en bygdeindustri (småindustri), så har vedkommende bedrift — enten på egen hånd eller ved adekvat veiledning utenfra — allerede vunnet over de mange problemer som er knyttet til eksportmodningen, og at det bare er den siste kneik — finansieringen — som står igjen.

Vi er ikke i tvil om at det både i Sverige og Finland og sikkert også i Danmark finnes en rekke bygdeindustrier (småindustri i distriktene) som har nådd denne eksportmodenhet eller som langt på vei har nådd den. Sverige har i 20 år hatt sitt Småindustrins exportbyrå (nylig endret til Exportrådet for den mindre industrin), og vi mener å vite at det også i Finland og Danmark er satsset betydelige offentlige midler for å yte småindustrien eksporthjelp i denne problemfylte, men så viktige omstillingstiden.

Dessverre er bildet et helt annet i Norge, der det ikke har vært vist noen forståelse for de mange forslag og planer som vår organisasjon — helt siden 1955 — har fremmet med sikte på å få offentlige midler til en slik styrking av veiledningstjenesten for småindustri at den i tide kunne ha gjort en spesiell innsats for å vekke og utvikle småindustriens interesse for omstilling til eksport.

Elter vår oppfatning er det således ingen tvil om at småindustrien i Norge — og dermed også storparten av vår bygdeindustri — står påfallende dårligere rustet til å nyttiggjøre seg fordelene ved et nordisk eksportpromosjonsfond for bygdeindustrien enn våre naboland. Like godt rustet ville vel vår bygdeindustri neppe under noen omstendighet ha kunnet stå, men det er en forsømmelse at den ikke står bedre rustet enn den gjør.

Vi ønsker med dette å understreke så sterkt vi kan at det nå er overmåte viktig at den veiledningstjeneste for småindustri som Deres departement nylig har foreslått overført fra vår organisasjon til Statens teknologiske institutts distriktstjeneste, får et slikt opplegg at den kan gjøre en betydningsfull innsats for å fremme eksportinteressen og eksportevnen i norsk bygdeindustri.

Vi vil i denne forbindelse også tillate oss å peke på et annet forhold som må tillegges betydning:

Bygdeindustrien (småindustrien i distriktene) vil i den aktuelle markeds-situasjon ofte bli nødt til å gå veien om en sterk grad av produkt-spesialisering for å oppnå konkurransevne. Dette gjelder innlandsmarkedet, men like meget eksportmarkedene. Og så skal man merke seg, at en slik spesialisering ofte vil måtte føre til at en bedrift bare kan fremstille én enkelt eller et fåtall artikler innenfor en langt mer omfattende varegruppe.

Bygdeindustrier som har funnet det hensiktsmessig å gå denne veien, kan være meget konkurransedyktige innenfor sitt spesialdomene — også på eksportmarkedene. Men artiklen/e må omsettes/eksporteres av et sentralt markedsføringsorgan som kan stå som leverandør av hele den omfattende varegruppe, og denne vil da representere produkter fra en rekke små industribedrifter.

Vi tillater oss her å minne om at vår organisasjon i et brev av 23. november til Stortingets industrikomité, hvorav kopi ble sendt Deres departement, på nytt foreslo at det blir tatt skritt til å få etablert hurtigst et sentralt markedsføringsorgan for småindustriprodukter. Vi skrev i dette brev bl. a.:

Vi ser det slik i LFS at en sentral markedsføringsorganisasjon for omsetning og eksport av småindustriprodukter vil måtte tvinge seg frem i nær fremtid som følge av de radikalt nye markedsforhold som store deler av den vareproduserende småindustri nå blir stående overfor.

Først når bedrifter kan opptre med styrke på eksportmarkedene — enten individuelt eller gjennom et sterkt sentralt markedsføringsorgan for småindustrien — kan også norsk bygdeindustri få fuligod nytte av et nordisk eksportpromosjonsfond for bygdeindustri.

Oslo, 8. desember 1969

Landscentralen for småindustri

Johan Fossen

Styreformann

Sv. Nyberg

Disponent

Norske håndverks- og industribedrifters forbund:

Norske håndverks- og industribedrifters forbund har hatt kontakt med den opprinnelige initiativtager og er forsåvidt kjent med saken.

Vi er av den oppfatning at selve utgangspunktet er riktig; at det er behov for et nytt apparat for å hjelpe de mindre og tildels også de noe større bedrifter med eksporten i større grad enn det idag er mulig. Det henvises her til vedlegget (*se Bihang*).

Når det gjelder de konkrete tiltak i medlemsforslaget, oppstår spørsmålet om det på dette område er nødvendig med et apparat i tillegg til det som fungerer i Norge idag. Vi har ingen bestemt oppfatning her, men foreslår at

spørsmålet vurderes nærmere. Det samme gjelder hvorvidt saken egner seg for løsning på fellesnordisk basis.

Oslo, 2. desember 1969

Norske håndverks- og industribedrifters forbund

Einar Høstmark

Adm. direktør

Arne Getz

Sjefkonsulent

BIHANC

Skrivelse från Norske håndverks- og industribedrifters forbund till Distriktenes utbyggingsfond angående exportpromotionsfond för byggeindustri

Den typiske situasjon for de mindre bedrifter er at ledelsen må dekke en rekke lederfunksjoner som i de større bedrifter er fordelt på flere.

Utviklingen medfører at det blir stadig vanskeligere å skille seg noenlunde tilfredsstillende fra alle oppgaver. Å gjøre det mulig for de mindre bedrifter å skille ut flere av leder- eller stabsfunksjonene og la dem bli utført eksternt, har derfor stått i sentrum for NHIF's arbeid.

Det område hvor behovet for et nytt praktisk tiltak nå er mest påtrengende, er eksportsektoren.

De mindre bedrifters administrative svakhet gjør seg sterkt gjeldende innen markedsføringen, noe som er alminnelig erkjent. Svakhetene må nødvendigvis gjøre seg enda sterkere gjeldende når det gjelder eksport, fordi forholdene er mer komplisert og kravene i en rekke relasjoner større. Bortsett fra de skandinaviske land kommer språkvanskene inn som en ofte absolutt barriere. Kravet om å finne en løsning blir sterkere etterhvert som bedriftene for å være konkurransedyktige i pris må spesialisere seg på et snevert produktvalg. Selv ganske små bedrifter får en produksjon som det ikke er avsetning for på det innenlandske marked. De tvinges over på eksportmarkedet, men mangler forutsetningene for å hevde seg her.

Det arbeid som utføres av Norges eksportråd er av betydning også for de mindre bedrifter, men løser ikke hovedproblemet — det fortløpende eksportarbeid etter at kontakt er oppnådd.

I Norge har man ikke søkt å løse problemet på nasjonal basis. Det skyldes manglende forståelse for problematikken og at det ikke er realistisk å regne med at de mindre bedrifter kan betale fullt ut for et kostbart fellestillak. De mindre bedrifter har sin styrke og sin svakhet i billig administrasjon og små salgskostnader. Evnen til å bære større kostnader er ikke tilstede.

De praktiske muligheter for utskillelse av stabsfunksjoner er enda mindre for bedriftene i distriktene. Et vesentlig ledd i en definisjon av ordet »distrikt» eller »utviklingsområde» må nettopp være at der er et relativt dårlig kontaktnett. I en grunnleggende italiensk undersøkelse, utførlig omtalt i Economist for noen år siden — og som tør være kjent av fondet — er

konklusjonen at en bedrifts muligheter i et utviklingsområde er avhengig av det antall kontakter bedriften trenger og mulighetene i distriktet for å tilfredsstille dette behov.

Man må derfor komme bedriftene til hjelp på dette området ved å innskrenke kontaktbehovet — overføre en kontaktkrevende virksomhet; markedsføringen, — til et samarbeidsorgan. Behovet for hjelp skyldes strukturelle- og derfor varige forhold, følgelig må hjelpen bestå i ordninger som avhjelper den strukturelle svakhet og er av varig karakter.

NHIF vil følgelig foreslå at man tar opp til snarlig diskusjon opprettelse av et eksportkontor for de mindre bedrifter som driver sin virksomhet i distriktene. NHIF er villig til å forestå driften.

Kontoret må basere driften på tilskudd og på en avgift på salget. Kontoret bør arbeide i nær kontakt med Norges eksportråd. Delvis finansiering også ved avgiften til Norges eksportfond bør vurderes.

Oslo, 28. oktober 1969

Norske håndverks- og industribedrifters forbund

Einar Høstmark

A/ta. direktør

Arne Getz

Sjefkonsulent

S v e r i g e

Kommerskollegium:

Förslagsställarna framhåller att en stor del av den mindre industrin utanför storstadsregionerna måste inrikta sig på exportmarknaderna, samt att det för ett mindre företag drar oproportionerligt stora kostnader att introducera sina produkter på utländska marknader. Vidare framhåller förslagsställarna den lokaliseringspolitiska betydelsen av att näringslivet utanför storstadsregionerna kan upprätthållas och utvecklas. Förslagsställarna anser att kollektiv samverkan för att lösa dessa problem är nödvändig och att ett tjänligt hjälpmedel härvidlag vore en nordisk exportpromotionsfond för den mindre industrin. Förslagsställarna har länkt sig att fonden skulle organiseras som den svenska exportkreditnämnden och nämner bl. a. att denna beviljar exportkrediter samt är statssubventionerad. Kollegiet vill i detta sammanhang emellertid betona att nämnden ej beviljar krediter, men väl ställer statlig garanti för infriande av exportkrediter. Nämnden är för övrigt ej subventionerad utan finansieras genom avgifter vars höjd är beroende av garantins storlek och kreditriskens art.

Vad först gäller förslagsställarnas allmänna målsättning vill kollegiet erinra om att den mindre industrin i Sverige redan nu erhåller hjälp av Småindustrins exportbyrå som tagit initiativ till bildande av grupper av företag som samarbetar vid exportaffärer.

Kollegiet vill också fästa uppmärksamhet på de förslag om exportstöd som presenterats av den s. k. TEKO-utredningen. Förslagen innebär att stödet skall koncentreras till sådana företag som kan bedömas få till stånd en lönsam export oavsett företagets geografiska belägenhet.

Vad i övrigt avser lokaliseringsaspekten på stöd till bygdeindustri vill kollegiet erinra om att i Sverige lokaliseringsspolitiken under senare delen av 1960-talet ägnats stor uppmärksamhet. För närvarande är denna politik föremål för en särskild översyn. 1968 års lokaliseringsutredning har i dagarna utkommit med ett delbetänkande (*SOU 1969: 49*), varav framgår att utredningen anser att starka skäl talar för att den nuvarande lokaliseringsspolitiken bör ersättas med en hela landet omfattande regionalpolitik.

Kollegiet anser det olämpligt att nu taga ställning till förslaget om en nordisk exportpromotionsfond. Inrättande av en sådan fond synes böra övervägas först om och när det inom Nordek föreslagna finansiella samarbetet kommer till stånd.

Stockholm den 30 december 1969

Bertil Swärd

Hans Fischerström

Sveriges riksbank:

Förslagsställarna synes med sitt förslag avse inrättandet av en institution på nordisk basis som skulle vara mindre industri behjälplig med långa krediter och kreditgarantier samt med exporttekniskt bistånd för att få i gång en på längre sikt lönsam export. Fonden skulle arbeta efter affärsmässiga grunder med visst understöd vad gäller kostnader för administrationen.

Vad gäller det exporttekniska biståndet kan givetvis icke uteslutas att fördelar finns att vinna med en samordning av de insatser, som nu görs på detta område i de olika nordiska länderna; i varje fall kunde förutsättningarna för ett samarbete närmare undersökas. I Sverige finns redan en utvecklad serviceorganisation i Exportrådet för den mindre industrin (tidigare Småindustrins exportbyrå) och organ med likartade funktioner torde förekomma i de andra nordiska länderna. En mer naturlig väg än den av förslagsställarna angivna synes därför vara att i första hand pröva ett närmare samarbete emellan dessa organ.

Steget från någon form av samordning av det exporttekniska biståndet till en sammankoppling av detta med en gemensam, för ändamålet tillskapad finansieringsfond synes däremot knappast motiverat. För kreditförsäkring och kreditgivning vid export finns i Sverige speciella institut, Exportkreditnämnden och AB Exportkredit, varjämte affärsbankerna givetvis är engagerade i exportfinansiering. Det har inte gjorts gällande att dessa institutioner på något sätt skulle diskriminera mindre företag. Det kan också ifrågasättas

om ett kreditstöd till export av här aktuellt slag över huvud taget är ett naturligt område för nordiskt samarbete.

Fullmäktige kan mot denna bakgrund icke tillstyrka medlemsförslaget.

Stockholm den 15 januari 1970

Å Fullmäktiges vägnar:

Kjell-Olof Feldt

Karin Winberg

Statens institut för hantverk och industri:

Institutets allmänna kunskap och erfarenhet inom olika frågor om marknadsföring, däribland exportförsäljning, är ännu begränsade. Detta gäller även sådan verksamhet inom området som närmast siktar på utveckling av de mindre företagens export.

Institutet anser dock att ytterligare beredning av Nordek bör avvaktas innan ställning tas till medlemsförslaget, då detta enligt institutets uppfattning har nära samband med Nordek. Vidare vill institutet erinra om det samband frågan har med den utredning av exportstödjande verksamhet som riksdagen begärt.

Stockholm den 23 december 1969

I överdirektörens frånvaro

Kjell Jegefors

Bo Snellman

Civilekonom

Exportkreditnämnden:

EKN har till uppgift att handlägga ärenden enligt kungörelserna den 28 maj 1959 (nr 271) om statsgaranti för täckning av förlust i samband med export m. m. (exportkreditgarantier) och den 6 juni 1968 (nr 447) om statlig garanti för täckning av förlust i samband med investering i u-land (investeringsgarantier).

De av EKN administrerade exportkreditgarantierna underlättar försäljningsverksamhet på utlandet genom att ge exportörer (i förekommande fall entreprenörer, banker och andra kreditinstitut) skydd mot risker som sammanhänger med importlandets eller köparens kreditvärdighet (politiska respektive kommersiella risker). Garantigivningen utnyttjas av såväl stora som små företag.

EKN:s verksamhet, som närmast är att se som en försäkringsrörelse, be-

drives enligt affärsmässiga principer och är inte avsedd att innebära en subventionering av exporten. Enligt riktlinjerna för verksamheten skall EKN ta ut premier av sådan storlek att premieinkomsterna på sikt motsvarar administrationskostnader och skaderegleringar. Verksamheten, som påbörjades 1933, har också kunnat bedrivas utan kostnad för statsverket. Fonder har kunnat skapas, som är tillräckliga för att möta även relativt stora skadefall. Endast vid mycket stora skadefall kan verksamheten orsaka statsverket kostnader. (För garantier inom ramen för särskilt reserverat belopp för u-landshjälp och för investeringsgarantierna gäller särskilda regler.)

Motsvarande verksamhet bedrivs i Norge genom Garanti-institutet for eksportkredit, i Danmark genom Eksportkreditrådet och i Finland genom Exportgarantianstalten. De nordiska garantiinstituten har ett nära samarbete, vilket ytterligare kan utvecklas. Såvida det i det remitterade medlemsförslaget avses en försäkringsmässig garantigivning av den art som nu bedrivs av garantiinstituten bör denna enligt EKN:s mening inte behöva ge upphov till ett nytt institut.

Eftersom EKN:s verksamhet begränsar sig till garantigivning enligt ovan, anser sig EKN inte böra yttra sig över de mindre företagens behov av finansiering i särskild ordning vid lanserandet av nya produkter eller över lämplig form för sådan finansiering.

Stockholm den 11 december 1969

EKN-exportkreditnämnden

Bertil Swärd

P. G. Wennersten

Exportrådet för den mindre industrin:

Förslaget synes innebära en gemensam nordisk administration för dels finansiering i form av kreditgivning för exportmarknadsföringsinsatser från mindre industri utanför de större tätortsregionerna dels för exporttekniskt bistånd för denna kategori företag.

Den första av den föreslagna administrationens funktioner är rent generellt givetvis angelägen, då enligt exportrådets erfarenheter företag i denna kategori uppenbarligen har bekymmer att finansiera även ganska kortsiktiga marknadsföringsinsatser. Även om en viss uppmjukning vad beträffar affärsbankernas möjligheter för utlåning till sådana projekt på senare tid genomförts, är exportrådet av den uppfattningen att ifrågavarande bestämmelser ytterligare borde mjukas upp till förmån för expansiva och exportintresserade mindre företag.

Företagareföreningarna, som bedriver en omfattande utlåningsverksamhet, har främst beviljat lån till investeringar i byggnader och maskiner, men en uppmjukning av dessa regler borde öppna möjligheter till en vidgad syn på företagareföreningarnas utlåning. De regler, som avser det statliga kreditstödet åt hemslojd, hantverk och småindusti, omfattar i huvudsak kreditstöd för byggnader och anläggningar, som är nödvändiga för verksamheten, men där särskilda skäl föreligger, kan kreditstödet ges för anskaffning och komplettering av omsättningstillgångarna. Även här finns alltså utrymme för möjligheter till förmån för mindre företag att erhålla lån för investeringar i försäljnings- och marknadsorganisationer.

Allt varje nordiskt land får till stånd en sådan utveckling skulle givetvis gagna industrin i Norden. Exportrådet kan emellertid inte finna några uppenbara fördelar med en centraliserad samnordisk administration för sådan verksamhet, åtminstone inte såsom förslagsställarna föreslår, om en sådan administration göres oavhängig av utvecklingen inom Nordek. En i det närmaste total harmonisering på det ekonomiska kommersiella planet inom Norden måste anses utgöra en första förutsättning för att en sådan administration skall ha någon som helst möjlighet att omhänderta denna del av uppgiften.

Förslagsställarna anför, att kostnaden hos ett enskilt företag för marknadsinsatsen skulle minska i och med att lånemedel ställs till förfogande. Exportrådet kan inte inslämma häri om förslagsställarnas tanke är att fonden skall arbeta helt affärsmässigt, vilket enligt exportrådets mening måste innebära att utlåningsräntan i det allra närmaste måste sammanfalla med den som för ögonblicket tillämpas i affärsbankerna, därest inte, som delvis framskymlar i förslaget, statliga subventioner täcker fondens administrativa och andra kostnader. Förslagsställarna framhäver Exportkreditnämnden som ett exempel på hur fonden skulle kunna utformas. Det bör därvid påpekas, att Exportkreditnämnden i Sverige inte utgör ett kreditinstitut utan ett kreditförsäkringsinstitut för utestående fordringar hos utländska köpare och beställare. Exportrådet anser, att det onekligen vore av värde för företagen, om det ställdes riskvilligt kapital till förfogande för investeringar i marknadsföring.

Vad gäller funktionen exporttekniskt bistånd råder samma förhållande i samtliga nordiska länder, och exportrådet anser, att möjligheterna att effektivt kunna tillhandahålla sådant bistånd från en central samnordisk administration är ytterligt små. En central sådan administration måste antingen bli total, d. v. s. nu existerande nationella organisationer med samma funktion måste slopas, eller skapa ett stort mått av förvirring. Den centrala administrationen skall enligt förslaget antingen få innehålla en avdelning för varje nordisk stat eller ha kontor i varje huvudstad med inhemsk personal. Fördelarna med detta senare alternativ jämfört med vad som i dag existerar skulle enligt exportrådets mening vara obetydliga, om ens några.

Förslagsställarna framhåller visserligen att de problem som möter byggeindustrin är desamma på alla exportmarknader oavsett om den vara som skall exporteras är svensk, norsk, finsk eller dansk, men exportrådet anser inte detta vara ett starkt argument för en central administration.

Av långt större betydelse är förhållandet nu inom det exporterande företaget, dess omedelbara omgivning, språk, kontakter, etc. I detta sammanhang uppstår frågan, om exportpromotionsfonden skulle kunna utnyttjas för industrier i ett nordiskt land i samband med export till övriga nordiska länder. Härvidlag kan en lång rad fördelningsproblem uppstå. Det bör i detta sammanhang nämnas att vad gäller Sverige en fjärdedel av den totala svenska exporten, och en långt större andel av exporten från byggeindustrin har just Norden som avnämarmarknad.

Mot bakgrunden av det ovan anförda finner exportrådet den föreslagna nordiska exportpromotionsfonden föga realistisk. En fond uppbyggd enligt förslaget kan inte ge fördelar som inte kan uppnås genom en förändring eller förbättring av redan existerande nationella förhållanden inom såväl kreditgivnings- som rådgivningsområdet. Exportrådet finner därför inte anledning att tillstyrka medlemsförslaget om inrättandet av en nordisk exportpromotion för byggeindustri.

Stockholm den 31 december 1969

Exportrådet för den mindre industrin

Hans Swedberg

Ordförande

Stig Wollroth

Sveriges allmänna exportförening:

Exportföreningen har granskat ärendet i samarbete med Exportrådet för den mindre industrin och ansluter sig till de av Exportrådet i dess remissvar framförda åsikterna (*se ovan*). Exportföreningen finner därför inte anledning tillstyrka medlemsförslaget om inrättande av en särskild nordisk exportpromotionsfond för byggeindustri.

Föreningen vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på det nära samarbetet mellan de nordiska exportorganisationerna och vill därför föreslå att om Nordiska rådet ytterligare önskar penetrera denna fråga man hänskjuter ärendet till dessa organisationer för gemensam behandling.

Stockholm den 31 december 1969

Sveriges allmänna exportförening

Stig Ramel

Sveriges industriförbund:

Erfarenheterna visar, att mindre företag i Norden i allmänhet gör klokt i att börja en exportverksamhet genom att vända sig till de nordiska grannländerna. Gemenskapen i språk, kommersiell lagstiftning och handelsvanor medför, att skillnaden mellan hemmamarknadsförsäljning och export på Norden är obetydlig. Inom den svenska industrin torde den nordiska marknaden i allmänhet hänföras till den svenska marknadsavdelningen och icke till exportavdelningen.

Medlemsförslaget åsyftar, såvitt vi förstår, att hjälpa de mindre företagen genom att via ett statligt nordiskt institut

1. låna dem medel för marknadsföring
2. låna dem medel för investeringar
3. låna dem medel för att få i gång lönsam export
4. lämna exportkreditgarantier
5. lämna exporttekniskt bistånd.

I Sverige finns redan institutioner som kan stödja mindre företags första steg på exportområdet, även om den just nu tillämpade stränga kreditpolitiken gör det svårt för dem att utnyttja en del av de möjligheter som rent principiellt står till förfogande. Förhållandet torde vara ungefär likartat i de andra nordiska länderna.

Med hänsyn till att intressena i de skilda nordiska ländernas mindre industriföretag i mångt och mycket sammanfaller tror vi det skulle kunna ge vissa resultat, om Nordiska rådet på grundval av de informationer som erhållits genom remissförfarandet sammanställde material som kunde ligga till grund för gemensamma överläggningar under en nordisk konferens mellan rådet och berörda organ i varje land. Först efter sådana överläggningar torde det vara möjligt att ta ställning till förslagens yrkanden.

Stockholm den 12 januari 1970

Sveriges industriförbund

Wilhelm Paues

Sveriges grossistförbund:

Medlemsförslaget behandlar de mindre industriföretagens svårigheter att organisera en effektiv försäljningsverksamhet på utlandet. Man syftar därvid främst på vad man kallar bygdeföretag och synes därmed avse mindre företag utanför de stora tätortsregionerna. Man för således in lokaliseringspolitiska aspekter i bilden. För att bidra till att lösa dessa företags speciella exportproblem föreslår man att en nordisk exportpromotionsfond skall inrättas.

Det råder givetvis ingen tvekan om att det för mindre företag — oavsett om de är av bygdekaraktär eller ej — uppstår speciella svårigheter att gå ut på exportmarknaden. Dessa problem är av många slag, alltifrån kapitalproblem till språksvårigheter. I många fall är det därför inte möjligt för ett mindre företag, som tidigare endast arbetat på hemmamarknaden, att på egen hand inleda exportverksamhet. Det är för övrigt också nödvändigt att i förväg analysera företagets tillverkningskapacitet, så att man verkligen besitter resurser att klara order från utländska inköpare.

Det är därför uppenbart, att det för många företag är nödvändigt att samverka med andra för att kunna uppnå varaktiga framgångar på exportmarknaden. Sådan samverkan förekommer redan i Sverige i olika former, t. ex. inom Exportrådet för den mindre industrin, Swed-Expo i Värnamo och Expolaris i Skellefteå. Exportkreditnämnden försäkrar utestående exportfordringar även för den mindre industrin.

I detta sammanhang vill vi också peka på de möjligheter, som grossistföretagen kan erbjuda. Dessa bedriver en omfattande importverksamhet. De har därigenom vana vid utlandsaffärer och har etablerade kontakter i andra länder. Dessa kontakter utnyttjas redan nu för exportaffärer. Särskilt tänker vi därvid på de s. k. handelshusen. Men även andra grossistföretag besitter sådana resurser, och vi tror därför att detta är en möjlighet, som kan utvecklas ytterligare.

Mot denna bakgrund finner vi det föga troligt, att en nordisk exportpromotionsfond med den inriktning, som förslagsställarna avser, skulle vara realistisk. En sådan fond skulle inte ge några fördelar, som inte bättre uppnås på annat sätt. Den nordiska samverkan på exportmarknaden, som i vissa fall kan vara önskvärd och ändamålsenlig, torde i de flesta fall bäst lösas genom direkt kontakt mellan berörda företag och deras organisationer.

Vi finner således icke anledning tillstyrka medlemsförslaget om inrättande av en nordisk exportpromotionsfond för bygdeindustri.

Stockholm den 23 december 1969

Sveriges grossistförbund

Einar Kördel

Iwan Ahlström

Sveriges hantverks- och industriorganisation:

Näringslivets kreditförsörjning i fortsättningen måste utformas så att de för det nordiska näringslivet betydelsefulla grupperna mindre och medelstora företag får möjlighet att på rimliga villkor disponera en så stor del av kreditmarknaden som deras produktiva insatser motiverar och som behövs för att underlätta anpassningen till den inom dessa grupper mycket kända

bara strukturomvandlingen. Mot den bakgrunden finner vi det framlagda förslaget väl värt att närmare pröva, även om det varit önskvärt att det erhållit en mera konkret utformning.

De mindre och medelstora industriföretagen har tagit verksam del i den under senare år starkt ökande internordiska handeln, vilket underlättat deras strukturanpassning och lagt grunden till fortsatt expansion på export utanför Norden. Det är emellertid uppenbart att, om en systematisk satsning på ökad export sker, långt flera företag skulle kunna utnyttja de nya möjligheterna. Näringslivets anpassning till den förändrade marknadssituationen, med stora investeringar i analys och bearbetning av nya marknader, kräver emellertid för att lyckas tillgång till betydande finansiella resurser inom och utom företagen.

Det senaste halvårets totalstopp i fråga om bankmässig nyutlåning till näringslivet har tydligt visat hur beroende företagen är av ett effektivt fungerande kreditväsende. Åtgärderna från myndigheternas sida mot kreditinstitutet har verkat starkt hämmande på de enskilda företagens möjligheter att fullfölja sina utvecklingsprogram, däri även inbegripet satsning på export. För att företagen skall kunna återvinna sin rörlighet härvidlag är det i första hand angeläget att bestående kreditstopp reduceras eller upphävs.

Det remitterade förslaget innebär bildande av en exportfrämjande fond, avsedd att kunna utnyttjas av i första hand företag lokaliserade utanför storstadsregionerna för att motverka en ensidig koncentration av näringslivet till dessa. Organisationen delar förslagsställarnas uppfattning om olägenheterna av en ensidig sådan koncentration. Vi har emellertid svårt att utan närmare sakunderlag bedöma huruvida de företagsgrupper det här gäller kan få sitt behov av finansiellt exportstöd — vilket med säkerhet är betydande — bäst tillgodosett genom en sådan fond med geografiskt avgränsat verksamhetsområde eller genom att de bättre utnyttjar de generella stödåtgärder som finns eller kan komma att ställas till förfogande.

Med hänsyn till den olika utformning som den exportfrämjande verksamheten för närvarande har inom de nordiska länderna finner vi att en granskning land för land i första hand bör ske av det aktuella läget, innan ställning tages till frågan om en gemensam nordisk fond för ändamålet. Sveriges hantverks- och industriorganisation föreslår därför, att det remitterade förslaget hänskjuts till den i dagarna tillsatta utredningen av frågan om exportfrämjande åtgärder, så att utredningen för bedöma huruvida förslaget för vårt lands del kan ingå som en del av den lokala exportfrämjande verksamheten i Sverige. Vi förutsätter därvid att en liknande bedömning kommer till stånd i övriga länder och att frågan tages upp till behandling så snart material däri- genom erhållits för en reell prövning av förslaget.

Stockholm den 8 januari 1970

Sveriges hantverks- och industriorganisation

Hans Grundström

Svenska bankföreningen:

Bankföreningen anser det av flera skäl i hög grad önskvärt att de mindre och medelstora industriföretagen i Norden kan fortleva och utvecklas. Den bästa utvägen härtill torde i många fall vara ett mer eller mindre omfattande engagemang på exportmarknaden. Såsom framhållits i det remitterade förslaget kan det ofta vara både svårt och dyrbart att introducera en vara på utländska marknader. Vad Sverige beträffar har bankföreningen emellertid det intrycket, att det inte varit brist på kredit som varit huvudskälet till att småföretagen endast i begränsad omfattning gett sig in på exportförsäljning. I den mån småindustrin kunnat framlägga välplanerade och lönsamma exportprojekt synes finansiering så gott som alltid ha kunnat ordnas genom banker och andra kreditinrättningar. Bankföreningen vill också framhålla att möjligheter att få garantier hos Exportkreditnämnden finns även för mindre företag.

På grund av vad sålunda anförts känner sig bankföreningen tveksam, om det verkligen finns behov av en nordisk exportpromotionsfond. I det remitterade förslaget anføres att fonden i fråga bl. a. skulle ha till uppgift att ge billig kredit under inkörningsperioderna. Detta skulle innebära att i fondens utlåning komme att ingå ett subventionsmoment, som man numera utmönstrat eller strävar att utmönstra ur den svenska statliga kreditstödsverksamheten på andra områden.

Erfarenheten visar, att särskilt om ett kreditstöd är förenat med subventionering, så kan det lätt uppkomma känsliga avvägningsfrågor när det gäller att avgöra hur stödet skall fördelas. I ett organ med alla de nordiska länderna som verksamhetsområde skulle dessa svårigheter sannolikt bli än mer framträdande, åtminstone så länge det ej genomförts en samordnad nordisk närings- och lokaliseringspolitik.

Stockholm den 17 december 1969

För Svenska bankföreningen

Dess styrelse:

L. E. Thunholm

Sven Strömberg

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag angående nordisk exportpromotionsfond för bygdeindustri. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möte i Stockholm den 23 januari 1970 samt i Reykjavík den 10 februari 1970.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att inrätta en exportpromotionsfond för den mindre industrin. I förslaget framhålles att den allmänna finansieringsfond och den nordiska finansieringsbank som förutsätts inrättas enligt Nordek-fördraget i första hand kommer att nödgas ta hänsyn till främst de större företagen och deras behov. Under sådana omständigheter är det sannolikt att företagsamheten i bygden blir lidande och ej får erforderligt stöd. De ekonomiskt välutvecklade regionerna inom Norden väntas att ytterligare tillväxa i rask takt i Nordek. Det blir därför viktigt att tillse, att även i övriga delar i Norden ett livskraftigt och expansionistiskt näringsliv kan upprätthållas och utvecklas. Ett allvarligt handikap för bygdeindustrin är emellertid svårigheterna att få till stånd en effektiv försäljningsverksamhet utomlands. För ett litet företag drar det ofta oproportionerligt stora kostnader att introducera sina produkter på utländska marknader. Ett tjänligt hjälpmedel härvidlag vore grundandet av en nordisk exportpromotionsfond för den mindre industrin. Den skulle ha karaktären av en låne- eller försäkringsfond av samma typ som den svenska exportkreditnämnden med statssubventionering till administrationen. Fonden borde bli gemensam för alla de nordiska länderna då problem som möter denna industri är i huvudsak densamma i alla länderna. Framför allt är förhållandena i mottagarländerna likartade oavsett om varan som skall marknadsföras produceras i det ena eller det andra nordiska landet. Fonden föreslås arbeta under helt affärsmässiga förhållanden och det är av vikt att den ej håller icke bärkraftiga företag under armarna. Förslaget kan realiseras utan samband med Nordek.

2. Remissyttrandena

Yttrandena över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark:

Handelsministeriet.
Industriraadet.
Danske Bankers Fællesrepræsentation.

Norge:

Departementet for industri og håndverk.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Handelsdepartementet.
Arbeidsdirektoratet.
Norsk produktiviteitsinstitutt.
Distriktenes utbyggingsfond.
Norges husflidslag.
Landscentralen for småindustri.
Norske håndverks- og industribedrifters forbund.
Norges eksportråd.

Sverige:

Kommerskollegium.
Sveriges riksbank.
Statens institut för hantverk och industri.
Exportkreditnämnden.
Exportrådet för den mindre industrin.
Sveriges allmänna exportförening.
Sveriges industriförbund.
Sveriges grossistförbund.
Sveriges hantverks- och industriorganisation.
Svenska bankföreningen.

Det helt övervägande antalet remissinstanser ställer sig avvisande till medlemsförslaget.

Handelsministeriet i Danmark tvivlar på det lämpliga att skilja ut den mindre industrin och behandla dess avsättningsproblem på nordisk bas. Särskilda anordningar för den mindre industrin förutsätter också enligt ministeriets uppfattning att vederbörande myndigheter har tillräcklig kännedom om lokala förhållandena, företagsledningen etc., förutsättningar som en centraliserad nordisk administration måste förmodas sakna. Handelsministeriet är av den uppfattningen att föranstaltningar av exportfrämjande karaktär som med fördel kan arrangeras av de nordiska länderna gemensamt också bör sökas genomföras i nordisk regi. Såsom exempel nämnes de gemensamma nordiska framträdandena vid världsutställningarna i Montreal och Osaka samt det branschsamarbete som existerar inom områdena möbler, herr- och damkonfektion. Slutligen erinrar ministeriet om den nära kontakt som består mellan de nordiska ländernas exportkreditinstitutioner och de organ som administrerar utställningsaktiviteter utomlands.

Industriraadet i Danmark framhåller att på åtskilliga områden deltar rådet i och är positivt inställt till nordiskt samarbete rörande exportfrämjande arbete. Förslaget om en gemensam nordisk exportpromotionsfond kan man emellertid inte ansluta sig till då en sådan skulle sakna tillräcklig kunskap om förelagens situation, bakgrund etc.

Av samma skäl avvisar *Danske Bankers Fællesrepræsentanter* förslaget.

Det norska *Departementet for industri og håndverk* hänvisar till *kommunaldokumentets* remissuttalande vari det bland annat uttalas att så länge det inte finns etablerat ett förpliktigande samarbete inom Norden man utgår från att nya finansieringsordningar för näringslivet bör läggas på redan existerande nationella finansieringsinstitut. Departementet hänvisar vidare till ett uttalande från *Norges exportraad* vari det föreslås att Norges exportraad, Sveriges allmänna exportförening och exportkontoret i danska *Industriraadet* tillsammans med erhvervskontoret i danska utrikesdepartementet och Finlands utrikeshandelsförbund borde avge ett gemensamt uttalande. *Industridepartementet* i Norge ansluter sig till detta uttalande och anser att det vore lämpligt att förelägga ärendet för nämnda organisationer för gemensamt uttalande.

Norsk produktivitetsinstitutt föreslår, att man först utreder vilka problem som är störst för bygdeindustrin, bl. a. om det är exportteknisk rådgivning eller kreditsidan som är mest angelägen. Innan en sådan utredning genomförts, finner institutet det svårt att ta ståndpunkt till förslaget.

Distriktenes utbyggingsfond i Norge hänvisar till *Norske håndverks- og industribedrifters forbunds* uttalande. Förbundet föreslår i första hand att för Norges del inrättas ett exportorgan för den mindre industrin.

Norska handelsdepartementet ställer sig mycket tvivlande till förslaget. Departementet kan svårigen se att problemen med marknadsföring i utlandet är väsensskilda för mindre industri- och hantverksföretag lokaliserade på den typiska landsbygden och motsvarande företag lokaliserade i städer och tätorter.

Landsentralen for småindustrin i Norge kräver ävenledes att i Norge upprättas en central marknadsföringsorganisation för export av småindustriprodukter. Först när så är fallet, anser man att norsk bygdeindustri kan fullt ut tillgodogöra sig nyttan av en nordisk exportpromotionsfond.

Norges industriforbund vill vänta med ett eget uttalande tills det föreslagna gemensamma yttrandet från de nordiska exportorganisationerna föreligger.

Kommerskollegium i Sverige framhåller att förslagsställarna har tänkt sig, att fonden skulle organiseras som den svenska exportkreditnämnden och att det nämnes att denna beviljar exportkrediter och är statssubventionerad. Kollegiet framhåller emellertid att nämnden ej beviljar krediter men väl ställer statlig garanti. Nämnden är för övrigt ej subventionerad utan

finansieras genom avgifter vars höjd är beroende av garantins storlek och kreditriskens art. Vad beträffar förslagsställarnas allmänna målsättning, erinrar kollegiet om att den mindre industrin i Sverige redan nu erhåller hjälp av Småindustrins exportbyrå (numera Exportrådet för den mindre industrin). Kollegiet hänvisar vidare till de förslag om exportstöd som presenterades av den s. k. »TK-utredningen». Förslagen innebär att stöden skall koncentreras till sådana företag som kan bedömas få till stånd lönsam export oavsett företagens geografiska belägenhet. Vidare erinrar kollegium om att i Sverige lokaliseringspolitiken under senare delen av 1960-talet ägnats en stor uppmärksamhet och att denna politik f. n. är föremål för särskild översyn. Kollegiet anser det olämpligt att nu ta ställning till förslaget om en nordisk exportpromotionsfond. Inrättande av en sådan fond synes böra övervägas först om och när det inom Nordek föreslagna finansiella samarbetet kommer till stånd. *Sveriges riksbank* uttalar att vad gäller det exporttekniska biståndet kan givetvis inte uteslutas att fördelar finns att vinna med en samordning av de insatser som nu görs på detta område i de olika nordiska länderna. Steget från någon form av samordning av det exporttekniska biståndet till en sammankoppling av detta med en gemensam för ändamålet tillskapad finansieringsfond synes däremot knappast motiverat. För kreditförsäkring och kreditgivning vid export finnes i Sverige speciella institut Exportkreditnämnden och AB Exportkredit, varjämte affärsbankerna givetvis är engagerade i exportfinansiering. Det har inte gjorts gällande att dessa institutioner på något sätt skulle diskriminera mindre företag. Det kan också ifrågasättas om ett kreditstöd till export av här aktuellt slag över huvud taget är ett naturligt område för nordiskt samarbete. Mot denna bakgrund kan fullmäktige i riksbanken icke tillstyrka medlemsförslaget.

Statens institut för hantverk och industri anser att ytterligare beredning av Nordek bör avvaktas innan ställning tas till medlemsförslaget. Vidare erinrar institutet om den utredning om exportstödjande verksamhet som Sveriges riksdag begärt.

Exportkreditnämnden uttalar att, såvida det remitterade medlemsförslaget avser en försäkringsmässig garantigivning av den art som nu bedrivs av de nordiska garantiinstitut, denna enligt exportkreditnämndens mening inte bör ge upphov till ett nytt institut. Exportkreditnämnden anser sig icke behörig att ta ställning till de mindre företagens behov av finansiering i särskild ordning.

Exportrådet för den mindre industrin kan inte finna några uppenbara fördelar med en centraliserad samnordisk administration för exportfrämjande verksamhet. En i det närmaste total harmonisering på det ekonomiska och kommersiella planet inom Norden måste anses utgöra en första förutsättning för att en sådan administration skall ha någon som helst

möjlighet att omhänderta denna uppgift. Vad gäller funktionen exporttekniskt bistånd anser rådet, att möjligheterna att effektivt kunna tillhandahålla sådant bistånd från en central samnordisk administration är ytterligt små. Exportrådet finner den föreslagna nordiska exportpromotionsfonden föga realistisk. En fond uppbyggd enligt förslaget kan inte ge fördelar som inte kan uppnås genom en förändring eller förbättring av redan existerande nationella förhållanden inom såväl kreditgivningen som på rådgivningsområdet. Exportrådet finner därför inte anledning tillstyrka medlemsförslaget. *Sveriges allmänna exportförening* instämmer i detta uttalande.

Sveriges industriförbund uttalar, att med hänsyn till att intressena i de skilda nordiska ländernas mindre industriföretag i mångt och mycket sammanfaller vissa resultat troligen skulle kunna uppnås, om Nordiska rådet på grundval av de informationer som erhållits genom remissförfarandet sammanställde material som kunde ligga till grund för gemensamma överläggningar under en nordisk konferens mellan rådet och berörda organ i varje land. Först efter sådana överläggningar torde det vara möjligt att ta ställning till förslagens yrkande.

Sveriges grossistförbund uttalar att man finner det föga troligt, att en nordisk exportpromotionsfond, med den inriktning som förslagsställarna avser, skulle vara realistisk. En sådan fond skulle inte ge några fördelar som inte bättre uppnås på annat sätt. Den nordiska samverkan på exportmarknaden som i vissa fall kan vara önskvärd och ändamålsenlig torde i de flesta fall bäst lösas genom direkt kontakt mellan berörda företag och deras organisationer. Man finner sig således icke ha anledning att tillstyrka medlemsförslaget.

Sveriges hantverks- och industriorganisation uttalar, att näringslivets kreditförsörjning i fortsättningen måste utformas så att de för det nordiska näringslivet betydelsefulla grupperna av mindre och medelstora företag får möjlighet att på rimliga villkor disponera en så stor del av kreditmarknaden som deras produktiva insatser motiverar och som behövs för att underlätta anpassningen till den inom dessa grupper mycket kännbara strukturomvandlingen. Mot denna bakgrund finner man det framlagda förslaget väl värt att närmare prövas, även om det vore önskvärt att det erhållit en mera konkret utformning. Med hänsyn till den olika utformningen som den exportfrämjande verksamheten för närvarande har inom de nordiska länderna finner man att en granskning land för land i första hand bör ske av det aktuella läget innan ställning tages i frågan om en gemensam nordisk fond för ändamålet. Man föreslår därför, att förslaget för Sveriges del hänskjuts till den nyligen tillsatta utredningen av frågan om exportfrämjande åtgärder. Man förutsätter att en liknande bedömning kommer till stånd i övriga länder och att frågan tages upp till behandling så snart material därigenom erhållits för en reell prövning av förslaget.

Svenska bankföreningen anser det av flera skäl önskvärt, att de mindre och medelstora industriföretagen i Norden kan fortleva och utvecklas. Den bästa utvägen härför torde i många fall vara ett mer eller mindre omfattande engagemang på exportmarknaden. Vad Sverige beträffar har bankföreningen emellertid det intrycket, att det inte varit brist på kredit som varit huvudskälet till att småföretagen endast i begränsad omfattning ger sig in på exportförsäljning. Föreningen påpekar att i den föreslagna fondens utlåning skulle ingå ett subventionsmoment som man numera utmönstrat eller strävar att utmönstra ur den svenska stalliga kreditstödsverksamheten på andra områden. Erfarenheten visar att det lätt kan uppkomma känsliga avvägningsfrågor i sådana fall. I ett organ med alla de nordiska länderna som verksamhetsområde skulle dessa svårigheter sannolikt bli än mer framträdande, åtminstone så länge det ej genomförts en samordnad nordisk närings- och lokaliseringspolitik. Bankföreningen ställer sig därför tveksam till om det verkligen finns behov av en nordisk exportpromotionsfond.

Positiva till medlemsförslaget ställer sig *Arbetsdirektoratet* i Norge och Norges husflidslag. *Arbetsdirektoratet* anser att exportsamverkan för de mindre företagens del är den närmast till hands liggande lösningen på dessa företags exportproblem. Den föreslagna exportpromotionsfonden synes vara ett lämpligt sätt att lösa de finansieringsproblem som uppkommer vid sådan exportsamverkan.

Norges husflidslag anser att efterfrågan på goda hemslöjdsvaror alltid är större än utbudet. Kapitalbrist är emellertid ett hinder för utvidgning av verksamheten. Den föreslagna fonden skulle kunna vara ett steg i rätt riktning för att lösa kapitalförsörjningsproblemen.

3. U t s k o t t e t

I likhet med förslagsställarna anser utskottet det väsentligt att det förs en framsynt lokaliseringspolitik inom Norden. På nuvarande utvecklingsstadium för det nordiska ekonomiska samarbetet måste emellertid lokaliseringpolitiken betraktas som en integrerad del av medlemsländernas allmänna ekonomiska politik. Detta tillstånd måste förmodas fortsätta att råda under överskådlig tid, även efter det att eventuellt Nordek kommit till stånd. Även om det måste vara en primär målsättning för Nordek-samarbetet att fördelarna härav kommer alla regioner i Norden till del och ej blott de redan högutvecklade områdena, torde likväl tiden ännu ej vara mogen att betrakta lokaliseringpolitiken utifrån en gemensam syn, då de lokaliseringspolitiska problemen i Norden ännu uppvisar många nationella särdrag. Att av lokaliseringspolitiska motiv på nuvarande stadium utskilja ett element, exportpromotion, och behandla detta på sammordisk basis sy-

nes därför ej realistiskt. I remissuttalandena framföres vidare en rad skäl som ytterligare styrker utskottet i denna dess uppfattning. Utskottet anser sig därför böra avstyrka medlemsförslaget.

Utskottet får med hänvisning till vad ovan anförts föreslå,

att rådet icke måtte förelaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Reykjavík den 10 februari 1970

<i>John Austrheim</i>	<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Henry Christensen</i>
<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Arne Geijer</i>	<i>Allan Hernelius</i>
	Förman	
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>J. O. Krag</i>	<i>Kåre Kristiansen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>	<i>Matti Mattila</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Sture Palm</i>	<i>Eino Sirén</i>
<i>Jon Skaftason</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Svenn Stray</i>		<i>J. F. Øregaard</i>

Reservation

Innan man äger närmare kännedom om hur Nordeks finansieringsfonder kommer att brukas, kan jag icke biträda ett negativt beslut i saken. Jag reserverar mig därför mot utskottets förslag.

Reykjavík den 10 februari 1970

Sven Sundin

BILAGA 3**I efterhand inkommet yttrande****F i n l a n d****Finlands industriförbund¹:**

Bakgrunden till förslaget utgörs av uppfattningen att det finansieringssamarbete som bedrivs inom ramen för ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (Nordek), främst skulle koncentreras på objekt som är viktiga med tanke på de stora företagens behov. Vidare befarar man i förslaget, att företagsverksamheten på annat håll än i tillväxtcentra kunde bli utan behövligt stöd. Enligt förslaget skulle den helt nya exportpromotionsfond som föreslås grundad, arbeta enbart enligt allmänna affärsprinciper. Dess uppgift skulle vara att bevilja förmånligt lån åt medelstora och små företag som strävar till en på längre sikt lönsam export. Dessutom skulle fonden ge exporttekniskt bistånd till dem som behöver sådant.

Förslaget hör delvis till utvecklingsområdespolitikens krets, till vilken man i Nordek-planen särskilt har tagit ställning. Finansieringssamarbetet bör enligt förbundets uppfattning, som omfattar en stor del både av småindustrin och den medelstora industrin, inom ramen för Nordek inriktas så, att i förslaget avsedda olägenheter inte uppstår för småindustrin och den medelstora industrin. Såvitt det är fråga om beviljande av exportkrediter, kommer det också inom ramen för Nordek-samarbetet fortfarande att finnas nationella exportkreditsystem som gör det möjligt att övervinna de i förslaget avsedda finansieringssvårigheterna. Beträffande det exporttekniska biståndet må konstateras att detta blivit utanför Nordek-planen, även om man beträffande exportfrämjandet till vissa delar strävar till samarbete på sätt som anges i avtalsförslagets 4 kapitel 20 artikel. Den exporttekniska rådgivning som riktar sig till de enskilda företagen kommer enligt detta fortfarande att bestå som en uppgift för de nationella organen.

På basis av del anförda anser förbundet, att man genom de samarbetsformer som redan ingår i Nordek-avtalsförslaget kan klara sig ur de svårigheter som i förslaget avses, genom att dessa samarbetsformer tillämpas på ett ändamålsenligt sätt, såväl som genom nationella redan förefintliga metoder, varför förbundet inte anser sig kunna tillstyrka förslaget.

Hedsingfors den 23 februari 1970.

Finlands industriförbund
Sakari Lehto

¹ Yttrandet översatt från finska.

Medlemsförslag

om Nordiska rådets ställning i Nordek-planen

(Väckt av Johannes Antonsson, V. J. Sukselainen och Per-Olof Sundman)

Den i många stycken väl genomarbetade rapporten från Nordiska ämbetsmannakommittén rörande Nordek (*NU 1969: 11*) företer vissa brister i avsnittet om de nordiska samarbetsorganen. Kommitténs förslag på denna punkt innebär att tonvikten helt lägges på regeringarna och under dem ställda organ. Systemet kan icke utan grund betecknas som starkt byråkratiskt. De folkvalda församlingarnas roll i det nordiska samarbetet har reducerats på ett närmast orimligt sätt.

Enligt förslaget skall organisationen för Nordek vara en hierarki med ett ministerråd i toppen, en fast ämbetsmannakommitté närmast därunder samt ett antal samarbetskommittéer för olika ämnesområden. Löst påhängt utan några sådana funktioner, som är nödvändiga för Nordek, har tillfogats ett sekretariat. Detta sekretariat tänkes närmast skola stå till ministerrådets förfogande som ett extra utredningsorgan.

Det parlamentariska inslaget har helt försvunnit. Nordiska rådet nämnes inledningsvis i kap. 1 art. 4 av traktatförslaget, där det heter: »Samarbetet enligt denna traktat sker under medverkan av Nordiska rådet.» Det är allt. En organisation av denna typ är ur demokratisk och parlamentarisk synpunkt oacceptabel. I det hittillsvarande samarbetet är det snarare parlamentarikerna i Nordiska rådet som verkat pådrivande och initiativtagande än regeringarna. I mönstret för ett modernt nordiskt samarbete måste därför ingå ett starkt parlamentariskt inslag. En alltför stark byråkratisering bör också undvikas.

Frågan blir nu på vad sätt det parlamentariska inslaget skall infogas i samarbetsorganisationen. De förslag i sådan riktning, som lagts fram av Nordiska organisationskommittén, synes oss väl blygsamma. Nordiska rådets ställning bör ytterligare förstärkas. Det är ju genom rådet, som det parlamentariska inflytandet hittills gjort sig gällande, och man bör nu bygga vidare på erfarenheterna från rådets hittillsvarande verksamhet.

Utöver de rådgivande funktioner, som nämnes i organisationskommitténs rapport, bör även Nordiska rådet få en uppgift med avseende å de viktigaste ekonomiska besluten inom Nordek. Av störst betydelse därvidlag är onekli-

gen beslut som gäller storleken och förvaltningen av de gemensamma fonderna och av banken.

I kapitel 18 artikel 3 och 4 av traktatutkastet behandlas tillskotten till fonderna inom Nordek. Det är enligt vår mening självklart, att Nordiska rådet skall höras om storleken av de tillskott, som skall tillföras fonderna för varje femårsperiod. Ett stadgande härom bör införas i dessa artiklar i traktaten.

I bilagorna H, I och L till traktaten, som innehåller stadgarna för de olika fonderna, bör intagas regler som säkerställer att Nordiska rådet får en direkt insyn i hur fondernas medel förvaltas. Det är uppenbart att just med hjälp av dessa fonder kommer de stora lokaliseringsproblem, som med all sannolikhet blir bland de mest besvärliga frågorna i Nordek, att praktiskt lösas. Det är ett elementärt krav från parlamentarikerna att få på nära håll följa hur riktlinjerna på detta område uppdrages och även översiktligt ta del av hur dessa riktlinjer omsättes i praktisk politik genom fondernas verksamhet. Också beträffande den nordiska investeringsbanken, som enligt sin stadga (Bilaga K till traktaten) skall ha till uppgift att stärka Nordens ekonomi genom att på bankmässiga villkor lämna krediter för realiserande av nordiska projekt, gäller detsamma som nyss sagts om fonderna. Självfallet bör även här Nordiska rådet få tillfälle att i huvuddrag följa bankens investeringspolitik. Våra här uttalade önskmål bör tillgodoses på så vis, att fonderna och banken genom bestämmelser i de nämnda stadgarna ålägges att lämna årliga berättelser om sin verksamhet till Nordiska rådet, som sedan granskar berättelserna.

Frågan om beslutsfunktioner för Nordiska rådet har tagits upp i många olika sammanhang. Tänkbart vore att, om tullunionen blir genomförd, de tullintäkter, som då kommer att inflyta till unionen, kunde användas för att utfylla fonderna inom Nordek med behövliga medel ävensom för att tillgodose Nordiska kulturfonden och andra gemensamma projekt. Då skulle vad därefter återstår fördelas mellan länderna för nationellt bruk. Uppenbart är att en parlamentarisk församling som Nordiska rådet i en sådan situation skulle kunna få åtskilliga beslutsuppgifter vad gäller fördelningen av och tillskott ur gemensamma medel. På nuvarande stadium skulle det dock föra för långt att ta upp dessa komplicerade frågor i hela deras bredd. Om vi avstår från att aktualisera dem i dag, så är det därför att vi är säkra på att de blir aktuella inom kort tid i alla fall.

Nordiska rådets egna arbetsmöjligheter måste emellertid också förbättras. Det synes enklast kunna ske genom att det av Nordiska ämbetsmannakommittén föreslagna sekretariatet icke blir allenast ett utredningsorgan åt ministerrådet och regeringarna. Det vore naturligt, att sekretariatet finge i uppdrag att utföra även de utredningar med vilka Nordiska rådet och dess organ, i första hand dess utskott, behöver få hjälp. Sekretariatets initiativtagande förmåga bör också byggas ut och riktas in på rådet. Det vore exempelvis lämpligt att sekretariatet får rätt att i eget namn väcka förslag i Nor-

diska rådet. Om sekretariatet på detta sätt blir ett organ, som biträder både ministerrådet och Nordiska rådet, ter det sig naturligt att ministerrådet och Nordiska rådet på ett eller annat sätt samverkar vid tillsättandet av sekretariatsmedlemmarna. Genom tillägg av det slag som här skisserats blir det möjligt att ge Nordek-samarbetet ökad slagkraft.

Under åberopande av det nu anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet — då det går att ta ställning till det föreliggande förslaget till Nordek-traktat — i en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, uppmanar dessa att i det slutliga förslaget till Nordek förstärka Nordiska rådets ställning på det sätt som angivits i detta förslag.

Stockholm och Helsingfors i oktober 1969

Johannes Antonsson

V. J. Sukselainen

Per-Olof Sundman

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e och A 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område, rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Se Sak A 273 T/e, Bilaga 2)

Medlemsförslag

om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation

(*Väckt av Georg Backlund, Dagmar Ranmark, Kerttu Saalasti,
Ingrid Segerstedt Wiberg och Sylvi Siltanen*)

På olika håll har under de senaste åren framhållits, att det nordiska kultursamarbetets omfattning inklusive såväl utbildnings- och forskningssamarbetet samt uppgifter inom den fria kultursektorn saknar en organisationsapparat, som effektivt och tillräckligt snabbt kan bereda och genomföra samnordiska projekt. Medvetandet om behovet av nya och förbättrade samarbetsformer ledde under år 1968 till att tre olika utredningar gavs i uppdrag att framlägga förslag till organisation av det framtida kultursamarbetet.

Den av statsministrarna tillsatta Nordiska ämbetsmannakommittén, vilken utarbetade förslaget till Nordek-traktat, fick som uppgift att behandla även forsknings- och utbildningssamarbetet mot bakgrund av dess betydelse för utbyggnaden av det nordiska ekonomiska samarbetet. Frågan förbereddes av en av kommittén tillsatt särskild arbetsgrupp, som hösten 1968 rapporterade direkt till ämbetsmannakommittén. — Inom den av regeringarna och Nordiska rådet gemensamt tillsatta Nordiska organisationskommittén utsågs i juni 1968 en särskild arbetsgrupp med uppgift att bereda de organisatoriska frågorna rörande det nordiska kulturella samarbetet samt att uppgöra förslag till eventuella organisatoriska förändringar på detta område. Arbetsgruppen avgav den 26 november 1968 sin rapport till organisationskommittén. — Slutligen har på uppdrag av Nordiska kulturkommissionen (NKK) Christian Lange som enmansutredning våren 1969 lagt fram förslag om det framtida nordiska kultursamarbetet. — Samråd har förekommit mellan de tre utredningarna.

Vid NKK:s plenarmöte i Åbo i juni 1969 behandlades enmansutredningens rapport om det framtida nordiska kultursamarbetet och en på grundval därav av NKK:s generalsekretariat utarbetad sammanfattning. Kommissionen konstaterade därvid in pleno att man på högsta politiska nivå i alla nordiska länder har givit uttryck för en vilja till ett utbyggt samarbete och att detta även beaktats under Nordek-utredningarna. Kommissionen fann det angeläget att organisationen av samarbetet förstärks och effektivteras. Därvid bör man enligt kommissionens uppfattning utgå från två förutsättningar. För

det första bör det samarbetsorgan på regeringsnivå, som skall verka på dessa områden, få en mycket nära kontakt med respektive lands policy-skapande instanser. För det andra bör organet ha tillräckliga sekretariats- och utredningsresurser till sitt förfogande. Kommissionen ansåg ett gemensamt nordiskt sekretariat vara att föredraga framför förstärkta nationella sekretariat.

Till den centrala frågan om det framtida kultursamarbetets struktur ville kommissionen i detta skede inte taga ställning, bl. a. med hänsyn till att Nordek-planernas utveckling kunde leda fram till mera konkreta organisationsformer även för kultursamarbetets vidkommande. Åtskilliga av NKK:s ledamöter förordade dock en lösning innebärande ett nordiskt ämbetsmannakollegium, ett gemensamt nordiskt sekretariat och Nordiska kulturkommissionens sektion III som samordnande organ för den fria kultursektorn.

NKK framförde sina åsikter till de nordiska undervisnings- och kulturministrarna, som sammanträdde i Helsingfors den 9 och 10 juni 1969. Även ministrarna var eniga om behovet av en förstärkning av det nordiska kultursamarbetet. På grund av att arbetet inom Nordiska ämbetsmannakommittén då ännu pågick, önskade ministrarna emellertid inte uttala sig om de framtida formerna för detta samarbete. Däremot underströks kraftigt betydelsen av att Nordiska ämbetsmannakommittén beaktade behovet av en fastare organisation av kultursamarbetet innefattande även den fria kultursektorn.

I samband med behandlingen av Nordiska ämbetsmannakommitténs preliminära rapport om utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete, vilken avgavs i januari 1969 (*NU 1969: 1*), bereddes Nordiska rådets olika utskott vid rådets sjuttonde session i mars 1969 tillfälle att yttra sig om rapporten i vad denna berörde utskottets verksamhetsområde. Rådets kulturutskott underströk därvid beträffande det nordiska kultursamarbetet kraftigt behovet av att organisationen av detta samarbete ägnas uppmärksamhet vid den fortsatta beredningen av planerna på ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (*se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1672—1673*). Utskottets yttrande får ses som ett led i dess strävan att främja de samnordiska organisationsplanerna inom kultursektorn mot bakgrund av behovet av organ som snabbt och effektivt kan driva fram lösningar av nordiska kulturella samarbetsuppgifter.

Nordiska ämbetsmannakommitténs slutliga rapport och utkast till överenskommelse om en nordisk ekonomisk samarbetsorganisation behandlar även forskning och utbildning (*NU 1969: 11*). I förslaget till Nordek-traktat har ämbetsmannakommittén i kapitlen 15 och 16 avhandlat samarbetsområdena utbildning och forskning. I kapitlet om utbildning (kapitel 15 artikel 6) föreskrives också, att Nordeks ministerråd skall besluta i sådana frågor rörande de fördragsslutande staternas samverkan på kulturområdet som har samband med utbildningen. Särskilt skall denna samverkan avse åtgärder som berör de sköna konsterna, massmedia, folkbildning och ungdomsarbete samt annan verksamhet med syfte att öka kulturkontakter och kulturaktivitet.

Den av ämbetsmannakommittén föreslagna institutionella byggnaden innebär att även på utbildnings- och forskningsområdena Nordeks ministerråd och Nordeks fasta ämbetsmannakommitté skall ha ledningen. Därjämte skall finnas en samarbetskommitté för utbildnings- och forskningspolitik. Denna skall i likhet med Nordeks övriga åtta samarbetskommittéer förhandla på eget initiativ eller på förslag av det för samtliga samarbetsområden gemensamma sekretariatet samt avge ytiranden eller framlägga förslag för ministerrådet eller den fasta ämbetsmannakommittén. Den i Nordekraktaten föreslagna konsultativa kommittén avses inte skola behandla frågor på kulturens område.

De förslag rörande det framtida nordiska kultursamarbetet, som framlagts i ämbetsmannakommitténs rapport, har framkallat åtskillig kritik. Man har ställt sig frågande till det ändamålsenliga i att inordna det kulturella samarbetet i en ekonomisk samarbetsorganisation. Fara ansågs föreligga för att utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet helt blir beroende av det ekonomiska beslutsfattandet på högsta nivå. Kommittén har vidare vad gäller kultursamarbetet uttryckligen behandlat endast forskning och utbildning, medan samarbetet inom den fria kultursektorn, vilket måste ses som en organisatorisk del av kultursamarbetet i allmänhet, ej beaktats i rapporten. Behovet av nödvändiga sekretariatsresurser för beredning och genomförande av gemensamma kulturella arbetsuppgifter anses inte heller ha blivit tillgodosett av ämbetsmannakommittén.

Ett centralt problem, som inte ägnats tillräcklig uppmärksamhet i någon av de båda nu nämnda utredningarna, är frågan om Nordiska kulturfondens ställning inom ramen för den framtida samarbetsorganisationen. Redan nu har det visat sig vara svårt att koordinera samarbetet mellan fonden och NKK, som betungats av remissbehandlingen av ansökningar om medel ur fonden. För att undvika framtida komplikationer rörande fondens förhållande till övriga samarbetsorgan på kulturens område bör fondens ställning beaktas vid uppgörandet av organisationsförslag. En viktig fråga, som inte heller närmare berörts i dessa utredningar, är förhållandet mellan samarbetsorganisationen på ämbetsmannanivå och kulturarbetarna på fältet. Organiserade kontakter mellan dessa parter är viktiga för att besluten på ämbetsmannanivå skall kunna fattas på grundval av nödvändig kännedom om förhållandena på de olika samarbetsområdena.

Nordiska organisationskommitténs arbetsgrupp för kulturfrågor avgav sin rapport den 26 november 1968. I denna rapport framlades förslag syftande till en förstärkning och effektivisering av samarbetsorganisationen.

Nordiska rådets kulturutskott, som beretts tillfälle att taga del av rapporten, beslöt vid sitt möte i Köbenhavn den 23 och 24 september 1969 anhålla att rådets presidium till Nordiska organisationskommittén måtte framföra utskottets önskemål om att kommittén med det snaraste, helst före mötet den 3 och 4 november 1969 mellan statsministrarna och presidiet, måtte

taga ställning till arbetsgruppens för kulturfrågor förslag till organisation av kultursamarbetet, särskilt mot bakgrund av att Danmarks undervisningsminister och kulturminister vid utskottets möte ställt sig positiva till tanken på ett ministermöte tidigare än planerat (våren 1970) för att dryfta frågan om kultursamarbetets organisation. En sådan skrivelse avläts av presidiet till organisationskommittén.

Kultursamarbetet behandlades vid mötet mellan de nordiska statsministerrarna m. fl. den 3 november 1969. Ehuru Nordiska organisationskommittén då ej kunnat framlägga ett konkret och detaljerat förslag till organisation för hela kultursamarbetsfältet, framkom vid mötet, att organisationen av det kulturella samarbetet inte borde göras avhängig av resultaten av förhandlingarna om det ekonomiska samarbetets utbyggnad. Vid mötet anfördes vidare bl. a. följande.

Huvuddelen av samarbetet i fråga om undervisning, forskning och kultur saknar egentlig anknytning till det nordiska ekonomiska samarbetet. Redan av detta skäl kan det icke vara lämpligt att inordna samarbetet på dessa områden i Nordek-samarbetet. Ämbetsmannakommitténs förslag medför dessutom en splittring av kultursamarbetet, eftersom en stor del av samarbetet på den fria kulturens område enligt ämbetsmannakommitténs förslag skulle falla utanför Nordek-traktaten och därmed också utanför den föreslagna samarbetsorganisationen.

En viktig faktor är vidare att kultursamarbetet sedan gammalt är ett samarbete mellan fem länder, medan Nordek förutsättes skola begränsas till fyra länder. Ämbetsmannakommitténs förslag innebär sålunda att Island skall uteslutas från ett samarbetsområde, där Island sedan länge varit en aktiv deltagare. Detta syntes icke acceptabelt.

Även andra skäl gjorde att mötet fann sig böra avvisa tanken på ett inordnande av undervisnings- och forskningssamarbetet i Nordek. Medan Nordek-samarbetet utgör en nybildning på det ekonomiska området, rör det sig i fråga om undervisning, forskning och annan kultur om en direkt fortsättning på ett sedan länge etablerat samarbete. Här gäller det att fullfölja pågående planer. Tekniken att — såsom ämbetsmannakommittén föreslår i kapitel 15 artikel 3 och kapitel 16 artikel 4 — föreskriva att ministerrådet skall före data en lång bit in på 1970-talet fastställa riktlinjer för den fortsatta nordiska samordningen av undervisning och forskning passar ej på kulturområdet.

Även om sålunda kulturfrågorna kommer att brytas ut ur Nordek-traktaten borde dock i denna komma att införas vissa bestämmelser om sådan undervisning och forskning som är av omedelbar betydelse för det ekonomiska samarbetet enligt traktaten.

Nordiska organisationskommittén har numera slutfört sitt arbete med kulturfrågorna. Den avgav den 8 november 1969 till statsministrarna och Nordiska rådets presidium sitt förslag om kultursamarbetets organisation. Detta innehåller i huvudsak följande.

Organisationskommittén konstaterar att den organisation, som kultursamarbetet för närvarande baserar sig på, är underdimensionerad om den ses i relation till storleken av de samnordiska kulturanslagen. Enligt kommitténs mening skulle en förstärkning av organisationen särskilt på regeringssidan inverka positivt såväl på regeringsarbetet och dess resultat som på kontakterna med Nordiska rådet och dess kulturutskott. Kommittén konstaterar, att kultursamarbetet inte bör inordnas i Nordek-samarbetet i den utsträckning som Nordiska ämbetsmannakommittén föreslagit. En utbrytning av kultursamarbetet ur Nordek-planerna skulle enligt organisationskommitténs förslag dock inte hindra att vissa bestämmelser ingår i Nordek-traktaten om undervisning och forskning som är av omedelbar betydelse för det ekonomiska samarbetet enligt traktaten.

Organisationskommittén finner det vara en central uppgift för undervisnings- och kulturministrarna att gemensamt diskutera prioritering och planering av samnordiska projekt samt koordinering av nordiska insatser i internationellt kultursamarbete. En förstärkning av organisationen bör därför enligt kommitténs förslag i första hand innebära att ministermöten anordnas oftare än hittills varit fallet. Om ett nordiskt ministerråd inrättas för hela samarbetsfältet enligt det förslag kommittén i annat sammanhang framfört skulle undervisnings- och kulturministermötena erhålla karaktär av ministerrådsmöten för behandling av kulturfrågor. I överensstämmelse med vad gäller enligt förslaget till Nordek-traktat beträffande den ekonomiska samarbetsorganisationen anser kommittén att en ämbetsmannakommitté för kulturfrågor bör inrättas för överläggningar på ämbetsmannanivå i enlighet med de riktlinjer ministrarna uppdragit. För utredningsuppdrag och handläggning av övriga samarbetsfrågor inom kultursektorn bör vid sidan av ämbetsmannakommittén inrättas ett nordiskt sekretariat. Kontakten med kulturarbetarna på fältet tänker sig organisationskommittén säkrade genom att permanenta referensgrupper och ad hoc-kommittéer tillsätts. Med en sådan organisationsstruktur finner organisationskommittén att NKK inte längre bör bibehållas som ett särskilt organ.

Nordiska rådet och dess kulturutskott bör enligt organisationskommitténs mening ges en ökad betydelse i det nordiska kultursamarbetet genom att rådet och utskottet ges möjlighet att kontinuerligt yttra sig om kultursamarbetets huvudfrågor på grundval av en av regeringarna avgiven berättelse. I avsikt att öka de direkta kontakterna mellan rådets kulturutskott och ministrarna har kommittén föreslagit ett mötesprogram som innebär minst två gemensamma möten mellan utskottet och ministrarna under ett år. Ett nära samarbete måste vidare komma till stånd mellan Nordiska rådet och dess organ, särskilt dess kulturutskott, och de nya organen.

Organisationskommitténs förslag kommer nu att behandlas i första hand av statsministrarna och presidiet. Rådets kulturutskott har vid möte den

5 december 1969 beslutat att för presidiet anmäla att det för sin del ansluter sig till huvudpunkterna i organisationskommitténs förslag ävensom att till presidiet framföra önskemål om att saken upptas till behandling och slutbehandlas vid den förestående adertonde sessionen. I syfte att tillgodose detta önskemål får vi föreslå, att rådet i sin helhet tar ställning till organisationskommitténs förslag och rekommenderar att det genomföres. Genom en sådan rekommendations förverkligande skulle kultursamarbetet iklädas fastare former.

Organisationskommittén har i sin rapport av den 24 november 1969 icke närmare angivit hur dess förslag skall föras ut i verkligheten. Emellertid torde organisationskommitténs mening kunna utläsas i en av kommittén lidigare avgiven rapport, vari den antyder en plan att i Helsingforsstraktaten av 1962 intaga allmänna regler om bl. a. Nordiska rådet och ett blivande nordiskt ministerråd med generell kompetens. Helsingforsavtalet förutsättes därefter bli kompletterat med specialtraktater på olika områden. Nordektraktaten tänkes få en central plats bland dessa, men också en överenskommelse för kulturfältet framstår som behövlig.

Mot denna bakgrund synes ett naturligt sätt att genomföra organisationskommitténs förslag vara att de fem nordiska staterna ingår en överenskommelse om formerna för det kulturella samarbetet. Denna metod har redan accepterats t. ex. vad gäller det ekonomiska samarbete, som avses skola försiggå inom ramen för Nordek.

Ett nordiskt kulturfördrag kan uppenbarligen icke syssla allenast med det organisatoriska yttre. Det måste i första hand innehålla stadganden om målsättningen för kultursamarbetet. Det kan i detta sammanhang erinras om att Nordiska ämbetsmannakommittén i Nordek-fördragets kapitel om utbildning och forskning avgivit förslag till målsättningar på dessa områden (*se NU 1969: 11*). Dessa regler behöver kompletteras särskilt vad gäller den fria kultursektorn.

Tidpunkten torde nu vara kommen för de fem nordiska länderna att ingå en kulturöverenskommelse, vilken skulle bli en parallell till en eventuell Nordek-överenskommelse på det ekonomiska området. Arbetet på ingåendet av en kulturöverenskommelse bör i nuvarande situation ges hög prioritet.

Hänvisande till vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet ville anlägga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om det nordiska kultursamarbetet, dess målsättning och dess organisation.

Göteborg den 5 december 1969

Georg Backlund

Dagmar Ranmark

Kerttu Saalasti

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

BILAGA 1**PM angående en nordisk kulturöverenskommelse**

(Upprättad inom Nordiska rådets svenska sekretariat)

I sin rapport av den 10 december 1969 om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har Nordiska organisationskommittén lagt fram förslag till revision av Helsingforsöverenskommelsen om nordiskt samarbete av 1962. I rapporten föreslås bl. a. inrättande av ett permanent nordiskt ministerråd med behörighet inom hela det nordiska samarbetsområdet.

Organisationskommittén bygger sina förslag på den grundtanken att Helsingforsöverenskommelsen skall utgöra den grundläggande samarbets-traktaten mellan de fem länderna. I denna skall riktlinjerna för samarbetet dragas upp samt bestämmelser ges om formerna för samarbetet, däribland även om de väsentliga och för de olika samarbetsområdena gemensamma organen såsom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. I specialöverenskommelser för skilda samarbetsfält, såsom det ekonomiska området, kulturområdet, transportområdet etc., vilka överenskommelser tänkes skola utgöra påbyggnader på Helsingforsöverenskommelsen, lämnas därefter mera detaljerade regler om såväl innehållet i samarbetet på det specialområde, den ifrågavarande traktaten avser, som om de särskilda organisatoriska anordningar som kan erfordras för detta samarbets genomförande.

Nordiska organisationskommittén kan sålunda anses ha förutsatt tillkomsten av bl. a. en kulturöverenskommelse vid sidan av och jämställd med t. ex. den Nordek-traktat, som under de båda senaste åren stått i centrum för uppmärksamheten.

Då det gäller att närmare bestämma innehållet i en sådan nordisk kulturöverenskommelse kan konstateras att till stor del de nödvändiga förarbetena redan utförts.

Vad beträffar det materiella innehållet i överenskommelsen har Nordiska ämbetsmannakommittén, i vilken dock Island icke var representerat, förhandlat sig fram till ett enhälligt utkast till traktatregler, såvitt gäller utbildning och forskning. Artiklarna härom återfinns i kommitténs den 17 juli 1969 dagtecknade rapport (*NU 1969: 11*) intagna i kapitlen 15 och 16 i traktatutkastet till Nordek (*se s. 98—100*). Dessa regler, rörande vilka man nu är ense att de bör ingå i en blivande Nordek-traktat, har sin naturliga plats i en kulturöverenskommelse. De behöver kompletteras med regler om samarbetet inom den fria kultursektorn.

Vad åter angår de organisatoriska reglerna har Nordiska organisationskommittén den 8 november 1969 lagt fram ett enhälligt förslag om kultursamarbetets organisation (se NU 1969: 20 s. 21). I denna del återsiår endast att ge dessa förslag den folkrättsliga överenskommelsens form.

I en nordisk kulturöverenskommelse skulle också kunna inordnas stadgandena om Nordiska kulturfonden. Denna intar en central plats i kultursamarbetet. De grundläggande reglerna om kulturfonden, vilka på åtskilliga sätt inverkar på det övriga kultursamarbetets gestaltning, skulle otvivelaktigt ha sin naturliga plats i en nordisk kulturöverenskommelse. Då emellertid ingen ansvarig instans ännu uttalat sig i denna fråga, har spørgsmålet om kulturfondens inplacering här lämnats öppet.

Nordforsk spelar en så central roll i forskningssamarbetet att det är självfallet att behandla även denna organisation i en allmän nordisk kulturöverenskommelse. Reglerna härom blir emellertid i viss mån avhängiga av hur samarbetet mellan forskningsråden i övrigt organiseras. Denna fråga är ännu icke slutligen avgjord.

Även om sålunda det återstår åtskilliga ännu olösta frågor, torde det dock vara av visst värde för den fortsatta debatten om redan nu en skiss kunde göras av hur en kulturöverenskommelse komme att gestalta sig. Ett sådant utkast följer nedan. Det utgör i allt väsentligt allenast en sammanställning och bearbetning av Nordiska ämbetsmannakommitténs förslag av juli 1969 och Nordiska organisationskommitténs förslag från november 1969.

Utkast

till

överenskommelse om det nordiska kultursamarbetet

Regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, vilka utgår från en i de nordiska länderna härskande gemensam grundsyn i kulturella frågor,

vilka är väl medvetna om betydelsen av det sedan länge pågående välutvecklade kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna,

vilka hänvisar till vad som uppnåtts genom hittillsvarande samlarbetsorgan, särskilt genom Nordiska rådet,

vilka vill understryka värdet av Nordiska kulturfonden och dess verksamhet,

vilka är eniga om att ytterligare utbygga det samarbete, för vilket rikt-

linjer har uppdragits i samarbetsöverenskommelsen mellan de fem länderna av år 1962,

har därför överenskommit om följande:

Artikel 1

De fördragsslutande staterna är eniga om att genomföra en fortsatt utbyggnad av sitt kulturella samarbete. De utformar genom denna överenskommelse närmare samarbetets utbyggnad och organisation.

Artikel 2

De fördragsslutande staterna skall fortsätta sina strävanden att åstadkomma största möjliga samordning av sina åtgärder på utbildningsområdet, omfattande vart och ett av utbildningens huvudområden från grundskolan till universitetsutbildningen inbegripet yrkesutbildningen och vuxenutbildningen på olika nivåer.

Artikel 3

Samordningsåtgärderna skall under hänsynstagande till de särskilda förhållandena inom varje utbildningsområde i synnerhet inriktas på

- a. utbildningens innehåll,
- b. utbildningssystemets struktur,
- c. det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet,
- d. lärarutbildningen inbegripet vidareutbildning och fortbildning.

De fördragsslutande staterna skall vidare söka åstadkomma

- a. ömsesidigt erkännande av examina, betyg och andra utbildningsmeriter,
- b. inrättande av gemensam utbildning eller gemensamma utbildningsinstitutioner,
- c. arbetsfördelning särskilt inom de mest avancerade eller specialiserade utbildningslinjerna.

De fördragsslutande staterna skall eftersträva att tillgodose önskemål från medborgare i fördragsslutande stat, som är bosatt i annan fördragsslutande stat, om undervisning på sitt modersmål.

Artikel 4

De fördragsslutande staterna skall samordna sina åtgärder på forskningsområdet i syfte att mera effektivt utnyttja sina resurser.

Artikel 5

Samordningsåtgärderna skall i synnerhet inriktas på

- a. gemensamma mål för forskningsinsatser med beaktande av de fördragsslutande staternas resurser och deras möjligheter till samarbete med tredje land och deras deltagande i internationellt samarbete,
- b. samordning av nationella forskningsprogram,
- c. gemensamma projekt och gemensamma forskningsinstitutioner.

Artikel 6

De fördragsslutande staterna skall samverka beträffande utformande och genomförande av åtgärder som berör de sköna konsterna, massmedia, folkbildning och ungdomsarbete samt annan verksamhet med syfte att öka kulturkontakter och kulturaktivitet.

Särskilt bör en ökad samverkan med avseende å radio och television eftersträvas.

Artikel 7

Nordiska ministerrådet fattar beslut om de åtgärder, som det finner nödvändiga för att förverkliga det ovan angivna samarbetsprogrammet. Innan beslut fattas i viktigare frågor, skall om möjligt Nordiska rådet höras.

Artikel 8

Nordiska ministerrådet har ansvaret för planering och prioritering av olika uppkommande samarbetsföretag, i vilka fördragsslutande stater väntas skola medverka.

Ministerrådet skall samordna de fördragsslutande staternas gemensamma insatser i internationellt kultursamarbete.

Artikel 9

Nordiska ministerrådet avger årligen till Nordiska rådet en berättelse om det nordiska kultursamarbetet.

Artikel 10

En ämbetsmannakommitté, bestående av fem ämbetsmän, av vilka envar av de fördragsslutande staterna utpekar en, upprättas med uppgift att planlägga Nordiska ministerrådets arbete beträffande kulturfrågor och att i enlighet med av ministerrådet givna riktlinjer verkställa och vidareföra ministerrådets beslut.

Ministerrådet fastställer arbetsordning för ämbetsmannakommittén.

Artikel 11

Fördragsslutande stat skall i ämbetsmannakommittén söka samråd med övriga fördragsslutande stater, innan den fattar viktigare beslut på utbildningsområdet.

Artikel 12

Sedan de fördragsslutande staternas insatser på forskningsområdet inom den offentliga och den enskilda sektorn undersökts, utarbetar ämbetsmannakommittén förslag till samordningsåtgärder. Samordningen skall avse metoder och medel i forskningspolitiken, inbegripet offentliga och enskilda finansierings- och stödåtgärder, forskningens organisatoriska struktur och deltagandet i internationellt samarbete.

Samordningsförslagen skall föreläggas Nordiska ministerrådet.

Artikel 13

(Om Nordforsk)

Artikel 14

De fördragsslutande staterna upprättar ett gemensamt sekretariat för kulturfrågor med uppgift att på eget initiativ eller på begäran av Nordiska rådet eller Nordiska ministerrådet företaga utredningar samt att handha sekretariatsgöromål för de kommittéer, som ministerrådet kan tillsätta för särskilda uppgifter.

Artikel 15

För envar av det fria kultursamarbetets olika sektorer tillsätter Nordiska ministerrådet en rådgivande grupp, med vilken ministerrådet och ämbetsmannakommittén har att rådföra sig rörande samarbetsfrågor inom den berörda kultursektorn.

Artikel 16

Om Nordiska kulturfonden har de fördragsslutande staterna träffat särskild överenskommelse.

(Artiklar om giltighetstid och ikraftträdande m. m. tillkommer.)

BILAGA 2—3

Betänkande 1 och 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslagen A 119/k och A 265/k, regeringsförslaget B 9/k samt meddelandena om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete och rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden

(Se Sak B 9/k: Bilaga 1—2)

Medlemsförslag

om information angående nordiskt ekonomiskt samarbete

*(Väckt av K. B. Andersen, Georg Backlund, Sture Palm, V. J. Sukselainen
och Per-Olof Sundman)*

Nordiska rådets verksamhet och nordisk samverkan över huvud taget är fortfarande relativt okända för allmänheten. Nordiska rådets verksamhet bygger självfallet på att det i Norden finns en till det nordiska samarbetet välvilligt inställd opinion. Kännedomen i utlandet om Nordiska rådet har varit av väsentligt mindre omfattning än om andra jämförbara regionala samarbetsorganisationer, t. ex. Benelux, vilkas insatser inte kan sägas ha varit originellare eller sakligt sett betydelsefullare. En starkt bidragande orsak till att kännedomen om nordiskt samarbete blivit så bristfällig torde i hög grad bero på ofullständig information.

Nordiska rådet har sett det som en angelägen uppgift att utåt söka sprida ökad information om de nordiska länderna och framför allt om deras inbördes samarbete. Inte minst har betydelsen härav blivit uppenbar, allteftersom den europeiska integrationen inom handelspolitiken trätt i förgrunden. I en skrivelse till regeringarna i december 1961 tog Nordiska rådets presidium upp upplysningsfrågan och påyrkade åtgärder både mera kortsiktigt och på längre sikt. Framställningen ledde till att de nordiska länderna beslöt gemensamt ge ut två broschyrer om nordiskt samarbete avsedda att spridas till en stor utländsk publik. Den ena av dessa har också utkommit i en engelskspråkig (*Five northern countries pull together*) och en franskspråkig version.

Rådet har vidare i en rekommendation (rek. nr 5/1964) påkallat ökat samarbete mellan de nationella instituten för kulturell upplysning i utlandet vad gäller nordisk information. Av svenska regeringen å samtliga regeringars vägnar avlämnat meddelande till rådets trettonde session i anledning av nämnda rekommendation framgår att en rad samarbetsprojekt kunnat realiseras, såsom bl. a. det samnordiska deltagandet i världsutställningen i Montreal 1967. Kostnaderna för detta deltagande belöpte sig till över 20 miljoner svenska kronor.

Vid Nordiska rådets fjortonde session antogs en rekommendation (rek. nr 8/1966) till regeringarna att anvisa erforderliga medel för samnordisk utlandsinformation, särskilt för genomförande av gemensamma företag, där

snabba åtgärder är av behovet påkallade. Enligt det meddelande som avlämnades från Sveriges regering vid rådets sjuttonde session har det utredningsarbete, som inletts i syfte att undersöka möjligheterna för finansiering av den sannordiska utlandsinformationen, ännu inte kunnat slutföras.

De initiativ som ovan redovisats har tagit sikte på behovet av information i utlandet om nordiskt samarbete. Men även en förstärkning av informationsverksamheten inom de i Nordiska rådet samverkande länderna om det nordiska samarbetet och om varandra är önskvärd och nödvändig.

I första hand föreligger behov av information i Norden om den nuvarande situationen inom nordiskt samarbete med särskild tyngd lagd vid de aktuella Nordek-planerna syftande till ett närmare ekonomiskt samarbete mellan länderna. Det synes vara på sin plats att den nordiska allmänheten så snart som möjligt erhåller en ingående information rörande denna fråga, som är av synnerlig vikt för de nordiska ländernas utveckling.

För att möta dessa behov tillsatte Nordiska rådets presidium och de nordiska statsministrarna gemensamt i mars 1969 en arbetsgrupp för nordisk information med uppgift att utreda nordisk upplysnings ändamål och organisation. Arbetsgruppen lade i maj 1969 fram förslag till åtgärder för att i olika former informera om både Nordek-planen och det nordiska samarbetet över huvud taget, såväl inom som utom Norden (*se Tillägg*). Dessa förslag har ännu inte realiserats. Statsministrarna och Nordiska rådets presidium lämnade vid sitt möte den 4 november 1969 informationsgruppen i uppdrag att fortsätta sitt arbete. Den skulle i första hand förbereda en informationskampanj om Nordek att igångsättas vid ett förverkligande av Nordek-planen.

Bland de förslag av arbetsgruppen, som i första hand torde bära förverkligas, är planen att kartlägga kunskapsnivån hos de nordiska befolkningarna, vad gäller nordiskt samarbete. Adekvata upplysningsåtgärder om såväl det existerande som det planerade samarbetet är svåra att vidta, om man inte känner mottagarnas utgångsläge. Vidare bör en inventering göras i samtliga länder av allt föreliggande material om nordiskt samarbete, så att man kan fastställa de typer av material på vilka det främst råder brist. Bland arbetsgruppens övriga förslag kan vidare nämnas informativa broschyrer, korta informationsprogram i TV, kursverksamhet, utställningar och dokumentärfilm.

Enligt arbetsgruppens kalkyler skulle förverkligandet av samtliga förslag kosta cirka 900 000 svenska kronor. Förslagen torde lämpa sig väl för att möta de nämnda behoven av upplysning om nordiskt samarbete. Oberoende av Nordek-förhandlingarnas utgång och av den riktning det nordiska samarbetet framdeles kan komma att ta, kommer behovet av information att förbli stort.

Med hänsyn till nödvändigheten av att vidta omedelbara åtgärder för upplysning om innebörden av Nordek-planen bör medel snarast anslås till för-

verkligandet av förslagen. Det vore tänkbart att ett mera begränsat belopp ställdes till förfogande till en början för att efterhand utökas allteftersom det blir tillfälle att förverkliga de olika förslagen.

En svårighet är att någon ändamålsenlig organisation för de nordiska informationsfrågornas handhavande ännu inte tillskapats. Nordiska rådets presidium, som delvis handhaft dessa uppgifter mera interimistiskt, har överlåtit huvuddelen av detta arbete åt en av Nordiska rådet utsedd informationskommitté. Tänkbart vore att tills vidare låta denna agera som ett koordinerande och verkställande organ. Själva arbetsuppgifternas utförande kunde av den anförtros upplysningsorganen inom utrikesförvaltningarna och organ av typen Det Danske Selskab och Svenska institutet beträffande utlandsinformationen och Föreningarna Norden vad gäller den interna informationen. Efterhand som en mera fast organisation för nordisk information kan komma till stånd som ett resultat av den förutnämnda arbetsgruppens verksamhet, får denna nya organisation givetvis överta de administrativa funktionerna. Då läget nu är brådskande, får man emellertid tills vidare dra sig fram med provisoriska lösningar för utförande av de mest angelägna informationsåtgärderna.

Under återopande av det anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för information om i första hand de ekonomiska samarbetsfrågorna i Norden, i enlighet med förslagen från den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium gemensamt tillsatta arbetsgruppen för nordisk information.

Köbenhavn, Helsingfors och Stockholm den 20 november 1969

K. B. Andersen

Georg Backlund

Sture Palm

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

TILLÄGG

**Skrivelse till de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium
från arbetsgruppen för nordiska informationsfrågor angående förslag
till åtgärder att informera om nordiskt samarbete**

Vid sammanträde den 2 februari 1969 med de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium beslöts tillsätta en arbetsgrupp för nordiska informationsfrågor med uppgift att utreda nordisk upplysnings ändamål och organisation. Arbetsgruppen fick i uppdrag att dels klarlägga målsättningen för upplysningsverksamheten om nordiskt samarbete, dess resultat och betydelse, såväl inom som utom Norden, dels föreslå en ändamålsenlig organisation för uppgiftens lösande. Frågor sammanhängande med det aktuella behovet av inomnordisk upplysning i nuvarande situation borde prioriteras, varvid arbetsgruppen förutsattes nära samarbeta med Nordiska ämbetsmannakommittén.

Medlemmar i arbetsgruppen är kontorchef Ole Hansen, Danmark, ekspedisjonssjef Tim Greve, Norge, redaktör Maija-Liisa Heini, Finland, højstetretssagfører Birgir Isleifur Gunnarsson, Island, samt docent Nils-Erik Bæhrendtz, Sverige (ordförande).

Enligt uppdraget har arbetsgruppen under sin hittillsvarande verksamhet i första hand behandlat frågor rörande information om nuvarande situation inom nordiskt samarbete, främst om den aktuella planen på ett närmare ekonomiskt samarbete i Norden (Nordek). Arbetet har skett i samråd med representanter för Nordiska ämbetsmannakommittén.

Arbetsgruppen har utgått från att den nordiska allmänheten bör redan i detta skede erhålla en ingående information rörande denna fråga, som är av synnerlig vikt för Nordens fortsatta utveckling. Arbetsgruppen får i sådant syfte föreslå följande åtgärder:

1. En mellan länderna samordnad *kunskapsundersökning* utföres på ett representativt urval av hela befolkningen i de nordiska länderna angående dess kunskaper om det nordiska samarbetet, både det existerande och det planerade. Avsikten är att klarlägga kunskapsnivån hos befolkningarna, så att adekvata upplysningsåtgärder skall kunna vidtagas.

Möjlighet finnes att låta utföra en djupgående, vetenskapligt försvarbar undersökning rörande såväl attityder till som kunskaper om nordiskt samarbete. En sådan undersökning kan utföras av statistiska centralbyrån i Sverige, i samarbete med dess motsvarigheter i grannländerna, tidigast under höstens lopp och har beräknats kosta c:a 250 000 svenska kronor. Arbets-

gruppen är emellertid tveksam om den praktiska nyttan i nuvarande situation av en sådan undersökning. Den vill i stället förorda, att man genom en mindre påkostad och tidskrävande undersökning åstadkommer en enklare redovisning av enbart kunskapsnivån rörande nordiskt samarbete hos den nordiska allmänheten. En sådan enklare undersökning kan utföras av de nordiska gallupinstituterna tidigast i augusti—september till en ungefärlig kostnad av 70 000 svenska kronor (*Bilaga 1, här ej tryckt*).

2. En lättfattlig och tilltalande *informationsbroschyr* om Nordek-planen framställs. För att fylla behovet av information till allmänheten om problematiken kring Nordek-planen bör en sådan informativ broschyr innehålla bakgrundsfakta om det existerande ekonomiska samarbetet i Norden i ett kortare avsnitt som inledning till en redovisning av de aktuella frågeställningarna kring ett närmare ekonomiskt samarbete. Den bör ges en vid spridning, exempelvis till organisationer, företag, politiska partier, skolor, bibliotek m. m. En sammanlagd upplaga av 250 000 exemplar, fördelad proportionerligt på de fyra språken, skulle vara till fyllest.

För att täcka behovet av upplysning till utlandet bör en liknande broschyr, avpassad för utländska läsare, framställas i 10 000 exemplar på vardera engelska, tyska och franska språket. För undvikande av dubbelarbete bör arbetet härpå ske i samråd med Informationskommittén för skandinaviska paviljongen i Osaka 1970.

De sammanlagda kostnaderna för framställning av ovan skisserade broschyrer har beräknats till 55 000 svenska kronor (*Bilaga 2, här ej tryckt*).

3. En serie s. k. *spots*, d. v. s. korta, konkreta informationsprogram på några minuter, framställs för kostnadsfri sändning i nordisk television. Spotsen avses med praktiska exempel illustrera huvudsakligen den avsevärda integration som redan finnes på olika områden samt i någon mån belysa olika sidor av Nordek-planen. Kostnaden för produktion av c:a 15 spots torde enligt en preliminär bedömning ligga på omkring 225 000 svenska kronor (*Bilaga 3, här ej tryckt*).

4. En artistiskt välgjord och informativ *dokumentärfilm* om nordiskt samarbete framställs. Filmen avses mot en allmän bakgrund av nordiskt samarbete genom tiderna ge en bild av det existerande samarbetet i Norden, dock utan att alltför mycket dröja vid de dagsaktuella problemen. Filmen bör framställas under kontroll av uppdragsgivarna, förslagsvis i Nordiska rådets regi; därigenom kan erhållas en garanti för filmens innehåll. Vidare uppnås därigenom att rätten till filmen tillkommer ett offentligt organ, så att den sedermera kan fritt spridas i olika sammanhang. Filmen kan dock med fördel produceras i kontakt med ett TV-företag. Beräknad kostnad för framställning av en 30-minuters film är c:a 250 000 svenska kronor.

För att tillgodose behovet av upplysning om nordiskt samarbete i utlandet bör filmen även framställas i engelsk, fransk och tysk version. Kostnad härför har beräknats till 17 000 svenska kronor.

Kostnader för framställning av erforderligt antal kopior, förslagsvis 30 stycken, har beräknats till 60 000 svenska kronor.

Total kostnad för framställning av en dokumentärfilm enligt här skisserade riktlinjer har sålunda beräknats till 327 000 svenska kronor (*Bilaga 4, här ej tryckt*).

5. En tre-dagars *kurs* anordnas för yngre nordiska journalister med samhällsvetenskaplig inriktning för belysning av det utkast till traktattext som avses skola föreligga den 15 juli 1969. Kursen kan lämpligen anordnas genom Föreningarna Norden med förläggning till Nordisk Journalistkursus i Århus. Lämplig tidpunkt för kursen vore mitten av september. Som föredragshållare bör anlitas ämbetsmän, politiker och företrädare för näringslivet. Då kursdeltagarna får tänkas själva sörja för sina kostnader, torde ett belopp om 20 000 svenska kronor vara tillräckligt för att täcka kostnader för lärare, lokaler m. m.

Som komplement till ovannämnda kurs bör även anordnas en *weekend-konferens* avsedd främst för ledarskribenter och andra opinionsbildande journalister med ekonomiska frågor som huvudområde. Vid konferensen avses politiskt viktiga frågor rörande Nordek-planen, särskilt sådana av kontroversiell natur, tas upp till behandling under medverkan av ämbetsmän och politiker, på högsta nivå. Konferensen kan lämpligen anordnas med bistånd av de nordiska presscheferna och med fördel förläggas till Voksenåsen. Lämplig tidpunkt för konferensen vore mitten av oktober. Då konferensdeltagarna kan tänkas bli bjudna på kostnaderna för sitt deltagande i konferensen har den preliminära kostnaden för konferensen inklusive kostnader för föreläsare, lokaler m. m. beräknats uppgå till 35 000 svenska kronor.

Vikten av att en sådan konferens anordnas har särskilt understrukits av Nordiska ämbetsmannakommittén. Den sammanlagda kostnaden för de båda kurserna har sålunda beräknats till 55 000 svenska kronor (*Bilaga 5, här ej tryckt*).

6. En informativ, pedagogiskt utformad *utställning* om nordiskt samarbete framställs, avsedd för visning i främst skolor, bibliotek, bank- och postlokaler m. m. Två alternativa typer av en sådan utställning kan tänkas. Statens försöksverksamhet för Riksutställningar i Sverige har sålunda framlagt förslag till dels vandringsutställning, dels en mångfaldigad engångsutställning. Framställningskostnaden för vandringsutställningen har beräknats till 124 000 svenska kronor och för den mångfaldigade engångsutställningen till 88 000 svenska kronor. Med hänsyn till behovet av att snabbt sprida information om samarbetet i Norden till en stor allmänhet vill arbetsgruppen förorda det sistnämnda alternativet, vilket skulle innebära att en stor mängd utställningar, om än i mindre elegant form, kan distribueras samtidigt med omedelbar påverkan på en mycket stor publik (*Bilaga 6, här ej tryckt*).

7. Statliga bidrag ge Föreningarna Norden för utarbetande av aktuell skolmaterial om nordiskt samarbete med särskild vikt vid planen på ett närmare ekonomiskt samarbete. Arbetsgruppen föreslår att 40 000 svenska kronor (10 000 svenska kronor per förening) anslås för ändamålet (*Bilaga 7, här ej tryckt*).

8. Somliga av ovan angivna projekt bör föregås av viss försöksverksamhet, s. k. »pilot-projekt». För täckande av sådana kostnader och för oförutsedda utgifter föreslås 10 000 svenska kronor tillhopa.

För täckande av administrativa kostnader i samband med ovan angivna projekts förverkligande har beräknats c:a 30 000 svenska kronor. I avvaktan på lämplig organisationsform för informationsfrågornas handhavande har i denna summa inräknats kostnad för extra arbetskraft under en kortare tid för biträde med utförande av här föreslagna upplysningsåtgärder. Konsultationer med Föreningarna Norden har förutsatts.

För täckande av kostnader för »pilot-projekt», oförutsedda utgifter samt administrativa utgifter har 40 000 svenska kronor beräknats vara till fyllest.

Kostnadsberäkning för ovan föreslagna åtgärder:

Kunskapsundersökning	70 000
Nordek-broschyrer	55 000
TV-»Spots» (15 st.)	225 000
Dokumentärfilm	327 000
Journalistkurser	55 000
Utställning	88 000
Skolmaterial	40 000
Försöksprojekt, oförutsedda utgifter samt administrativa utgifter	40 000
Totalt svenska kronor	900 000

För att öka nyhetsutbytet mellan länderna vore fördelaktigt om ytterligare stipendier för journalistresor till grannländerna instiftades. Då sådana stipendier avses utgå varje år och kräver någon form av institutionalisering, bör projektet lämpligen inräknas i den mera långsiktiga informationsverksamheten. Arbetsgruppen har därför valt att inte inkludera projektet bland föreliggande förslag till upplysningsåtgärder i nuvarande situation utan låta det ingå bland de förslag till långsiktiga upplysningsåtgärder, som arbetsgruppen hoppas kunna framlägga inom kort.

Arbetsgruppen har fäst särskilt avseende vid att aktiviteterna i samband med förverkligandet av de här föreslagna projekten i möjligaste mån fördelas mellan länderna.

Då någon ändamålsenlig organisationsform ännu inte tillskapats, får arbetsgruppen för nordiska informationsfrågor vördsamt anhålla om att ovan angivna summa tills vidare måtte ställas till förfogande för arbetsgruppen för nordiska informationsfrågor för utförande av här föreslagna åtgärder.

Med hänsyn till nödvändigheten av att vidta omedelbara åtgärder för upplysning om de politiskt viktiga frågeställningarna kring Nordek-planen, måste förslagen ges en skyndsam behandling.

Då de i denna skrivelse föreslagna åtgärderna föranletts av Nordek-planen, har förutsatts att Island icke, därest det så särskilt önskar, skall deltaga i åtgärdernas utförande.

Stockholm den 22 maj 1969

För arbetsgruppen för nordiska informationsfrågor

Nils Erik Bæhrendtz

Anita Söderman

BILAGA 1

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna
i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige
rörande informationsåtgärder i Norden om Nordek-planen**

Nordiska rådets presidium har från arbetsgruppen för nordiska informationsfrågor, som tillkallats gemensamt av statsministrarna i de nordiska länderna och presidiet, mottagit en den 22 maj 1969 dagtecknad skrivelse med förslag till olika informationsåtgärder syftande till att skapa ökad upplysning i Norden om de viktiga ekonomiska frågeställningar som inrymmes under benämningen Nordek-planen.

Presidiet har vid möte den 2 juni 1969 genomgått arbetsgruppens förslag till informationsåtgärder och vill för de berörda regeringarna understryka vikten av att beslut i saken fattas snarast, så att de föreslagna åtgärderna verkligen kan komma till utförande. Därest de skall kunna sättas in under loppet av hösten, då diskussionen om Nordek-planen kan väntas bli livlig i alla våra länder, måste förberedelseåtgärder vidtagas redan före sommarledigheterna. Presidiet tillstyrker att ettvarvt av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige snarast anvisar de medel, som erfordras för att åtgärderna skall kunna genomföras. Förslaget att arbetsgruppen själv får i uppdrag att förverkliga sitt program tillstyrkes ävenledes. Det finns nu icke tid att tillskapa ett speciellt organ för verkställighet av informationsåtgärderna.

Presidiet har för sin del noga prövat de olika förslagen och därvid kommit fram till att det icke önskar företaga någon särskild prioritering av de olika åtgärderna. Inom presidiet är man övertygad om att exempelvis både broschyrer och s. k. TV-spots är högeligen önskvärda för att nå ut till en stor allmänhet. Enighet rådde i presidiet om att, därest av kostnadsskäl icke hela det föreslagna programmet kan genomföras omedelbart, den föreslagna dokumentärfilmen borde få komma i sista hand, icke minst av det skälet att det icke torde vara möjligt att hinna iordningställa en sådan film inom den tid, som står till buds därest filmen skall få någon informationsverkan i nuvarande skede.

Även det för administrativa utgifter avsedda beloppet måste anvisas, så att de olika projekten kan realiseras.

Med det ovan anförda får presidiet rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att snarast låta genomföra arbetsgruppens i dess skrivelse av den 22 maj 1969 föreslagna informationsprogram.

København den 2 juni 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

BILAGA 2

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande informationsåtgärder
om Nordek-planen**

Nordiska rådets presidium rekommenderade i skrivelse den 2 juni 1969 de nordiska regeringarna att snarast låta genomföra de förslag till informationsåtgärder om Nordek-planen, som de nordiska statsministrarnas och presidiets gemensamma arbetsgrupp för nordiska informationsfrågor framlade den 22 maj 1969. Förslagen syftar till att skapa ökad upplysning i Norden om de viktiga ekonomiska frågeställningar som inrymmes i planen.

Presidiet, som önskar understryka vikten av skyndsamma åtgärder för att informera den nordiska allmänheten om denna betydelsefulla fråga, vill ifrågasätta om det icke i detta fall vore lämpligt att — såsom brukligt är beträffande rådets rekommendationer — utse ett av de nordiska länderna till koordinerande land för den fortsatta behandlingen av detta ärende.

Stockholm den 12 augusti 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

BILAGA 3

**Skrivelse från arbetsgruppen för nordisk information till statsministrarna
i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Nordiska rådets
presidium rörande informationsåtgärder om Nordek**

Vid möte den 2 februari 1969 mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium beslöts gemensamt tillsätta en arbetsgrupp för nordisk information med uppgift att utreda nordisk upplysnings ändamål och organisation. Arbetsgruppen fick i uppdrag att dels klarlägga målsättningen för upplysningsverksamheten om nordiskt samarbete, dess resultat och betydelse, såväl inom som utom Norden, dels föreslå en ändamålsenlig organisation för uppgiftens lösande. Frågor sammanhängande med det aktuella behovet av inomnordisk upplysning i nuvarande situation borde prioriteras, varvid arbetsgruppen förutsattes nära samarbeta med Nordiska ämbetsmannakommittén.

Till medlemmar i arbetsgruppen utsågs vid möte den 4 mars 1969 mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium kontorchef Ole Hansen, Danmark, ekspedisjonssjef Tim Greve, Norge, redaktör Maija-Liisa Heini, Finland, højestereitssagfører Birgir Isleifur Gunnarsson, Island, samt docent Nils-Erik Bæhrendtz, Sverige (ordförande). Kontorchef Ole Hansen har den 1 oktober 1969 efterträtt av udenrigsråd Sven Ebbesen som dansk medlem i arbetsgruppen.

Enligt uppdraget har arbetsgruppen behandlat frågor rörande informationen om nordiskt samarbete, inklusive den föreliggande planen på ett närmare ekonomiskt samarbete i Norden (Nordek). Arbetet har skett i samråd med representanter för Nordiska ämbetsmannakommittén. Arbetsgruppen har i sitt arbete utgått från statsministrarnas önskan att den nordiska allmänheten i ett tidigt skede borde få ingående information om problematiken kring Nordek-planen, som är av synnerlig betydelse för den framtida utvecklingen i de nordiska länderna.

Resultatet av arbetsgruppens arbete i detta hänseende redovisades i skrivelse den 22 maj 1969 till arbetsgruppens uppdragsgivare. I denna skrivelse föreslog arbetsgruppen ett antal åtgärder för bedrivande av aktiv information inom och utom Norden om såväl det existerande nordiska samarbetet som planerna på ett utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Nordiska rådets presidium har i skrivelse den 2 juni 1969 till de nordiska regeringarna tillstyrkt dessa arbetsgruppens informationsförslag.

Ökat intresse för nordiska frågor har på senare tid kunnat förmärkas både inom och utom Norden, varför tidpunkten synes lämplig för liksom behovet påkalla ökad information om det nordiska samarbetet. De i arbetsgruppens skrivelse föreslagna åtgärderna skulle väl kunna möta dessa behov.

Arbetsgruppen vill särskilt framhålla att endast en del av de förslag som framlades i ovannämnda skrivelse avser information om uteslutande Nordek-planen. Förslagen om informationsbroschyr, journalistkurser liksom förslaget om skolmaterial (punkterna 2, 5 och 7) avser således Nordek-planen, medan förslagen om kunskapsundersökning, TV-spots, dokumentärfilm och utställning (punkterna 1, 3, 4 och 6) i huvudsak avser det redan existerande nordiska samarbetet. Även om tveksamhet råder beträffande omedelbart förverkligande av informationsåtgärder rörande Nordek-planen, torde inga hinder föreligga för upplysning om det nordiska samarbetet i övrigt.

Beträffande organisationsform för de nordiska informationsfrågorna synes det arbetsgruppen svårt att i nuvarande situation framföra något konkret förslag till utformningen av en sådan. I avvaktan på beslut rörande kommande organisationsformer för ett utvidgat nordiskt samarbete nöjer sig arbetsgruppen med att konstatera att den nordiska informationsverksamheten bör samordnas mellan länderna så att verksamhetens tyngd-

punkt förläggs till ett gemensamt nordiskt sekretariat och nationella underavdelningar upprättas.

Då arbetsgruppen ännu inte erhållit någon enhällig reaktion från dess uppdragsgivare rörande genomförandet av de i skrivelse den 22 maj 1969 framlagda förslagen till informationsåtgärder, får arbetsgruppen härmed efterlysa en sådan reaktion. Under arbetsgruppens hittillsvarande arbete har vid upprepade tillfällen uppstått tveksamhet om innebörden av de direktiv som uppställts för arbetsgruppens verksamhet samt omfattningen av det föreskrivna uppdraget. Arbetsgruppen har därvid funnit det angeläget att erhålla mera preciserade direktiv för sitt arbete. Med anledning härav får arbetsgruppen anhålla om sådana direktiv för sin fortsatta verksamhet.

Stockholm den 21 oktober 1969

För arbetsgruppen för nordisk information

Nils-Erik Bahrendtz

BILAGA 4

Skrivelse från Föreningarna Nordens Förbund till de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium rörande den nordiska informationsverksamheten

Föreningarna Nordens Förbund har hållit årsmöte på Hässelby slott den 25—26 oktober och därvid bl. a. behandlat den nordiska informationsverksamheten. Årsmötet konstaterade med tillfredsställelse att statsministrarna och Nordiska rådets presidium ägnat frågan stor uppmärksamhet och bl. a. tillsatt en särskild arbetsgrupp för nordiska informationsfrågor. Arbetsgruppen har i skrivelse den 22 maj framlagt förslag till vidgad nordisk informationsverksamhet. Årsmötet, som orienterats härom, finner förslagen synnerligen värdefulla och vill uttrycka sin förhoppning om att de skall kunna genomföras.

Föreningarna Norden har den nordiska informationsverksamheten som en av sina huvuduppgifter. Ett studium av arbetsgruppens förslag har gett årsmötet den uppfattningen, att åtskilliga av de projekt det innefattar på ett naturligt sätt ansluter sig till Föreningarna Nordens verksamhet. Årsmötet vill därför ifrågasätta, om icke vid förslagens realiserande Föreningarna Nordens organisationsnät och mångåriga erfarenhet av nordisk upplysnings-

verksamhet borde utnyttjas. Föreningarna med deras folkliga förankring och nära anknytning till det nordiska organisationslivet torde ha särskilda förutsättningar att göra en framgångsrik insats härvidlag.

Med hänsyn till de begränsade ekonomiska resurser som står eller kan komma att ställas till förfogande för ändamålet är det av vikt, att dubbelarbete undviks och en samordning kommer till stånd. Föreningarna Nordens Förbund med sina nationella delföreningar utgör i sammanhanget otvivelaktigt det naturliga samordningsorganet. Förbundet är berett att inom ramen för medel, som kan ställas till förfogande, lämna all möjlig medverkan till ett vidgat nordiskt upplysningsarbete.

Föreningarna Nordens Förbund hemställer därför att vid den fortsatta planläggningen av den nordiska informationsverksamheten vad som ovan anförts beaktas.

Stockholm den 26 oktober 1969

För Föreningarna Nordens Förbund

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Sekreterare

BILAGA 5

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget och meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om information angående nordiskt ekonomiskt samarbete (*Sak A 266/k*) samt ett av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation. Utskottet har behandlat medlemsförslaget och meddelandet vid sammanträde den 13 januari 1970.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för information om i första hand de ekonomiska samarbetsfrågorna i Norden i enlighet med förslagen från den av de nordiska statsministrarna och Nor-

diska rådets presidium gemensamt tillsatta arbetsgruppen för nordisk information.

2. Meddelandet

Meddelandet från det koordinerande landets regering ger vid handen, att nordisk samverkan i praktiken redan nu förekommer på en rad olika informationsområden. Vidare uppges i meddelandet, att rekommendationen har hänvisats för ytterligare beredning till den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för nordisk information.

3. Utskottet

I likhet med förslagsställarna vill utskottet framhålla, att allmänheten inte i önskvärd omfattning erhållit information om det nordiska samarbetet. Nordiska rådet har tidigare bl. a. i rekommendationerna nr 5/1964 och nr 8/1966 fäst regeringarnas uppmärksamhet vid behovet av upplysning om Norden utomlands. Den nordiska allmänhetens bristfälliga kännedom om det nordiska samarbetet har med särskild tydlighet förmärkts i samband med debatten om det ekonomiska samarbetet och Nordek-planen.

Den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för nordisk information har den 22 maj 1969 lagt fram ett förslag till effektivisering av informationen om det nordiska samarbetet. Arbetsgruppen har särskilt intresserat sig för upplysningsverksamhet rörande de ekonomiska samarbetsfrågorna. Även om dessa under den senaste tiden fått intaga en central plats i diskussionerna om samarbetet i Norden, bör dock åtgärder för att främja informationen om Norden enligt utskottets mening omfatta det nordiska samarbetet i sin helhet.

Utskottet har funnit, att arbetsgruppens förslag innehåller ett flertal värdefulla uppslag för en utbyggnad av informationen såväl inom Norden som utomlands. En förutsättning för att arbetsgruppens förslag skall kunna realiseras är emellertid att behövliga medel ställs till förfogande. Enligt utskottets bedömning är det av arbetsgruppen utarbetade kostnadsförslaget på 900 000 svenska kronor att se som en rimlig budget för den föreslagna utbyggnaden av informationen. Utskottet föreslår därför, att de nordiska regeringarna anvisar de medel, som erfordras för realiserandet av arbetsgruppens förslag.

Arbetsgruppen för nordisk information, som enligt sitt mandat även behandlar frågor rörande informationen om Norden utomlands, har av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium erhållit i uppdrag att fortsätta med sitt arbete. Såsom av meddelandet om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation framgår har rekommendationen hänvisats för fortsatt beredning till arbetsgruppen. Därmed kan

rekommendationen enligt utskottets uppfattning anses som slutbehandlad för Nordiska rådets vidkommande i detta skede.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

1. att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för information om det nordiska samarbetet i enlighet med förslagen från den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för nordisk information, samt

2. att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 8/1966 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Georg Backlund

Per Bergman

Vice förman

Niels Eriksen

Gunnar Garbo

Niels Helveg Petersen

Eysteinn Jónsson

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Salve Salvesen

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

BILAGA 6

Skrivelse från arbetsgruppen för nordisk information till de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium rörande informationsåtgärder om nordiskt samarbete

Vid möte den 2 februari 1969 mellan nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium beslöt man gemensamt tillsätta en arbetsgrupp för nordisk information med uppgift att utreda nordisk upplysnings ändamål och organisation. Arbetsgruppen fick i uppdrag att dels klarlägga målsättningen för upplysningsverksamheten om nordiskt samarbete, dels resultat och betydelse, såväl inom som utom Norden, dels föreslå en ändamålsenlig organisation för uppgiftens lösande. Frågor sammanhängande med det aktuella behovet av inomnordisk upplysning i nuvarande situation borde prioriteras.

Enligt det givna uppdraget har arbetsgruppen i första hand behandlat frågor rörande den inomnordiska informationen om den aktuella situationen inom nordiskt samarbete. Resultatet av arbetsgruppens arbete i detta hänseende har redovisats i skrivelse den 22 maj 1969, vilken innehöll förslag till olika informationsåtgärder. Vid möte mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium i Stockholm den 4 november 1969 togs arbetsgruppens rapport upp till behandling. Mötet fann att man i innevarande situation inte kunde fatta beslut i anledning av rapportens förslag och uppdrog åt arbetsgruppen att fortsätta sitt arbete. Arbetsgruppen skulle i första hand förbereda en informationskampanj om Nordek att igångsättas vid ett förverkligande av Nordek-planen och i övrigt fullfölja sitt arbete att klarlägga målsättningen för och organisationen av den nordiska informationsverksamheten.

Vid sitt möte den 12 december 1969 i Oslo har arbetsgruppen funnit att det i innevarande situation inte vore befogat att vidarearbeta de förslag till informationskampanj som man tidigare framlagt. Arbetsgruppen fann att man i stället i första hand borde inrikta sitt arbete på att uppfylla den senare delen av de uppställda direktiven för arbetsgruppens arbete, nämligen att fastställa målsättning och föreslå organisationsform för den nordiska informationsverksamheten.

Utgångspunkt för fastställandet av en *målsättning* för nordisk upplysningsverksamhet är behovet av bred information om motiven bakom, karaktären och resultaten av det nordiska reformarbetet, särskilt under tiden efter andra världskriget. Den nordiska upplysningsverksamheten föreslås inriktas på att upplysa allmänheten både inom och utom Norden om företagna samnordiska åtgärder, i form av personliga och engagerande exempel framdragna ur det nordiska samarbetet med naturlig utgångspunkt från begreppet nordiskt medborgarskap taget i vidsträckt bemärkelse.

Arbetsgruppen har funnit att den nordiska informationen skall syfta till att upplysa om det samnordiska arbetets karaktär och resultat. Det samarbete, som i första hand bör bli föremål för upplysning, är det som legat till grund för begreppet nordiskt medborgarskap taget i vid bemärkelse. En nödvändig uppgift är att upplysa den nordiska allmänheten om resultat och planer inom det nordiska samarbetet som berör den enskilde medborgaren, exempelvis den nordiska passfriheten, den fria arbetsmarknaden och de sociala rättigheterna i Norden, det ekonomiska samarbetet, utbildningssamarbetet, tull- och polissamarbetet samt den nordiska samverkan i internationella sammanhang.

En principfråga när det gäller upplysningsarbete är till vem informationen skall riktas. Arbetsgruppen finner att av nordisk upplysningsverksamhet bör krävas att den gör kunskap om allt nordiskt samarbete tillgänglig för alla nordiska medborgare. Detta kan ske genom att budskapet utformas efter olika kategorier av produktiva mottagare t. ex. den stora allmänheten, spe-

ciella persongrupper utan särskilda fackkunskaper, en kvalificerad publik av typ tjänstemän i departement och institutioner, parlamentariker, representanter för näringsliv och internationella organisationer samt specialister och vetenskapsmän inom vissa ämnesområden.

Informationen skall rikta sig till mottagare även utom Norden. Beträffande val av länder och målgrupper bör den nordiska upplysningsverksamheten koordineras med de nationella upplysningsorganens arbete. I första hand bör man lämpligen inrikta sig på de fransk-, engelsk- och tyskspråkiga områdena. Bland för en utländsk publik intressanta frågor i det nordiska samarbetet torde exempelvis vara arbetsmarknadsfrågor, socialpolitik, ekonomiskt samarbete, trafikproblem m. m.

Ytterligare en principfråga beträffande upplysningsarbetet är hur informationen skall utformas. Val av form och media är självfallet beroende av vilken mottagargrupp man önskar vända sig till. Arbetsgruppen har dock funnit, att ett målgruppstänkande beträffande mediavalet är förenat med stora svårigheter, och konstaterar i stället att det har större värde för utformningen av informationens budskap. Bredast möjliga spridning av informationen genom samtliga massmedia syns mera ändamålsenlig än genom ett strängt målgruppkoncentrerat urval inom media. (*Jfr arbetsgruppens i skrivelse den 22 maj 1968 framförda förslag till informationsåtgärder om det nordiska samarbetet*).

Beträffande utformningen av upplysningsmaterialet bör detta för att väcka intresse hos mottagarna av informationen exemplifieras på ett personligt och engagerande sätt. Budskapet bör även utformas med hänsyn till olika målgrupper med skilda kunskapsnivåer.

För- och efterundersökningar av informationens effekt bedöms vara av stor betydelse för informationens utformning. Arbetsgruppen önskar särskilt understryka vikten av att en undersökning görs om den nordiska allmänhetens kännedom om det nordiska samarbetet, så att man bättre skall kunna fastställa informationens utformning.

Organisation

Effektivisering av upplysningsverksamheten ställer ökade krav på verksamhetens organisation. En upprustad nordisk informationservice bör inom ett utvidgat ekonomiskt samarbete på något sätt anknyta till de samarbetsinstitutioner som inrättas. För att undvika dubbelarbete och söka samordna den nordiska upplysningsverksamheten bör lämpligen även former skapas för kontakter med Nordiska rådets informations- och redaktionskommitté, vilken inom rådet har att handlägga rådets informationsärenden. Beträffande kanaler för spridning av den nordiska informationen i *utlandet* kan lämpligen utnyttjas de kontakter på fältet som redan finns i de nordiska ambassadernas pressavdelningar, handelsrepresentationer och i kulturupplysningsorganen (Det Danske Selskab, Svenska institutet m. fl.). För spridandet av den

inomnordiska upplysningen torde med fördel kunna anknytas till det redan existerande organisationsnät som Föreningarna Nordens Förbund och dess nationella delföreningar utgör. (*Se Bilaga 4*).

Ett konkret förslag till organisationsform för en samlade, ansvarig instans för den nordiska upplysningsverksamheten kan emellertid för närvarande inte framläggas, då utformningen av ett sådant organ är beroende av organisationen av det nordiska samarbetet i dess helhet och kommande beslut i denna fråga.

Arbetsgruppen för nordisk information överlämnar detta till de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium för kännedom.

Stockholm den 26 januari 1970

För arbetsgruppen för nordisk information

Nils-Eric Bærendtz

Medlemsförslag

om samarbete på transportområdet

(Väckt av Magnus Andersen, Leif Cassel, Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, Birger Lundström, Arne Nilsen, Tuure Salo och Veikko Savola)

I anledning af medlemsforslaget vedrørende en fælles nordisk transportpolitik (*Sak A 2 og A 2 Å*) har Nordisk Råds trafikudvalg ved en særlig arbejdsgruppe ladet udføre en udredning om Norden som en fælles lokaliserings- og kommunikationsregion. Den af arbejdsgruppen afgivne betænkning, *NORDTRANS (NU 1969: 13)*, er efter beslutning af Nordisk Råds præsidium udsendt til udtalelse hos et stort antal myndigheder og organisationer i hele Norden. Det materiale, som på denne måde vil blive samlet — i første række de grundlæggende undersøgelser inden for rammen af selve udredningen og i tilslutning hertil kommentarerne til disse — vil udgøre et grundlag at bygge videre på i det nordiske samarbejde på transportområdet.

Med den tekniske udvikling og specialisering, som er i gang på gods-transportens område, vil det være nødvendigt, at de nordiske lande samarbejder, hvis de skal kunne hævde sig i den internationale konkurrence. Det vil endvidere være nødvendigt at betragte Norden som et område, hvor planlægningen i alles interesse må ske ud fra et helhedssynspunkt. Alternativet er i mange tilfælde, at området vil blive betjent af trafikcentre uden for Norden.

Som eksempler på centrale anlæg, der må forventes med fordel at kunne betjene hele det nordiske område eller væsentlige dele heraf, kan nævnes specialhavne — bl. a. for containeriseret gods og eventuelt for olie — samt en storlufthavn. Der kan endvidere blive tale om at anlægge nye veje og jernbaner eller at udbygge de eksisterende forbindelser til og fra disse centrale anlæg.

En fælles planlægning og opbygning af trafik anlæg er imidlertid ikke tilstrækkelig. En rationel udnyttelse af anlæggene forudsætter en fælles transportpolitik, der er indrettet med henblik herpå.

Opgaverne i forbindelse med en nordisk transportplanlægning, gennemførelsen af denne planlægning og tilrettelæggelsen af en fælles transport-

politik er af et sådant omfang og betydning, at der bør oprettes et særligt organ til at varetage dem.

Nordisk Organisationskomité har i sin indstilling af 24. november 1969 til de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium vedrørende kultursamarbejdet foreslået, at der oprettes en nordisk embedsmandskomité for kulturspørgsmål, og at denne embedsmandskomité, der skal være udset på højt plan, skal have den fornødne sekretariatshjælp. Vi finder det hensigtsmæssigt, at samarbejdet på transportområdet organiseres på tilsvarende måde, således at der på højt plan udses embedsmænd til at indtræde i en nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål.

Nordisk Organisationskomité har endvidere i sin hovedbetænkning af 10. december 1969 forudsat, at de generelle samarbejdsregler i Helsingfors-traktaten skal kompletteres med specialtraktater for de enkelte samarbejdsområder. Der arbejdedes med særlige overenskomster for det økonomiske område, for det kulturelle område osv. Transportsektoren udgør også et sådant vigtigt samarbejdsområde, som bør have sin egen overenskomst.

Under henvisning til det anførte vil vi foreslå,

at Nordisk Råd i en rekommandation til regeringerne henstiller:

1. at oprette en permanent nordisk embedsmandskomité for transportspørgsmål,
2. at give denne komité bl. a. den opgave at forestå en planlægning f. s. v. angår transportanlæg ud fra et nordisk helhedssynspunkt og herved tage de i NORDTRANS-betænkningen (*NU 1969: 13*) fremsatte forslag samt de i anledning af betænkningen fremsatte udtalelser i betragtning, og
3. at indgå en overenskomst om det nordiske samarbejde på transportområdet, omfattende såvel transportpolitikken som samarbejdets organisation.

Oslo, den 16. december 1969

Magnus Andersen

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Aksel Larsen

Birger Lundström

Arne Nilsen

Tuure Salo

Veikko Savela

BILAGA

**Betänkande 3 av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslagen
A 2/t och A 271/t samt ändringsförslagen A 2 Ä1/t och A 2 Ä2/t**

(Se Sak A 2/t: Bilaga 8)

Medlemsförslag

om Nordiska rådets medverkan i Nordek

(Väckt av Leif Cassel)

En rapport med förslag om Nordiska rådets medverkan i Nordek-samarbetet har den 20 oktober 1969 avgivits till de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium av den av dem gemensamt tillsatta Nordiska organisationskommittén (*se Tillägg*). Rapporten behandlades på statsministrarnas och presidiets gemensamma möte den 4 november 1969, varvid beslöts uppskjuta den vidare behandlingen av förslagen i rapporten i avvaktan bl. a. på behandling av frågan av Nordiska rådets nationella delegationer.

Detta förfaringsätt valdes med tanke på den tidtabell för Nordek-överläggningarna varom statsministrarna hade blivit eniga i samband med det nämnda mötet. Ett uttalande om rådets medverkan i ett blivande Nordek-samarbete kunde nämligen väntas bli erforderligt redan före rådets adertonde session. Under rådande omständigheter synes det emellertid naturligt att Nordiska rådet i sin helhet får tillfälle uttala sig om förslagen i organisationskommitténs nämnda rapport. De nationella delegationerna har under hösten 1969 behandlat rapporten och tillstyrkt genomförande av förslagen, varvid dock vissa synpunkter har framkommit. Dessa synpunkter bör vinna rådets beaktande då rådet behandlar rapporten.

Nordiska rådets presidium har vid möte den 9 januari 1970 för sin del beslutat att hänskjuta rapporten till ekonomiska utskottet som redan till behandling har frågan om Nordiska rådets medverkan i Nordek. Statsministrarna har underrättats om detta beslut.

Då under inträdda förhållanden uppenbarligen även Nordiska rådet bör få ta ställning till organisationskommitténs ifrågavarande rapport, bör den nu anhängiggöras också i rådet. I detta syfte får jag under hänvisning till det anförda hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera förslaget till Nordek-överenskommelsen med de bestämmelser om Nordiska rådets medverkan i Nordek-samarbetet, som föreslagits av Nordiska organisationskommittén allt under beaktande av de nationella delegationernas synpunkter på saken.

Stockholm den 15 januari 1970

Leif Cassel

TILLÄGG**Rapport om Nordiska rådet och Nordek**

(Se *Nordisk udredningsserie 1969: 20 s. 6—20.*)

BILAGA 1**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska organisationskommittén rörande Nordiska rådets ställning i ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete**

Nordiska rådets presidium har vid möte denna dag diskuterat den fortsatta behandlingen av frågan om Nordiska rådets ställning i ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete med utgångspunkt från de av Nordiska ämbetsmannakommittén framlagda förslagen (*NU 1969: 11*) och i sammanhang därmed Nordiska organisationskommitténs fortsatta arbete.

Presidiet konstaterade, att förslaget till Nordek-traktat är avsett att kompletteras med stadganden om parlamentarisk medverkan. Presidiet uttalade att Nordiska rådet bör tilldelas sådana funktioner i samarbetet, som det naturligen ankommer på ett parlamentariskt organ att utöva. Presidiet uttalade vidare önskemålet att organisationskommittén måtte utarbeta erforderliga förslag till det möte mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium och ekonomiska utskott, som är planerat att hållas den 3—4 november 1969. Det är enligt presidiets mening angeläget att Nordek-förslaget realitetsbehandlas på nämnda möte.

Stockholm den 12 augusti 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska organisationskommittén rörande Nordiska rådets ställning i Nordek

Vid genomgång av Nordiska ämbetsmannakommitténs slutrapport om utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (*NU 1969: 11*) har Nordiska rådets presidium ansett sig böra rikta organisationskommitténs uppmärksamhet på vissa frågeställningar. Som känt är avses de institutionella reglerna för Nordek, till vilka förslag framlagts i ämbetsmannakommitténs slutrapport, skola kompletteras med regler rörande Nordiska rådets ställning i Nordek, till vilka regler organisationskommittén nu är i färd att utarbeta förslag. Vad presidiet fäst sig vid i detta sammanhang är sekretariatsfrågorna.

Olika synpunkter gör sig gällande i detta sammanhang. Presidiet har önskat särskilt framhålla nödvändigheten av att en överorganisation undviks. I slutrapporten finns förslag till två delvis parallella institutionella system, dels den hierarkiskt uppbyggda grupperingen samarbetskommittéer — fast ämbetsmannakommité — ministerråd, dels ock det s. k. sekretariatet, bestående av fyra direktörer. Båda dessa grupper torde komma att behöva till sitt förfogande ha sekretariatspersonal såväl för teknisk service som för utredningsändamål. Härtill kommer så Nordiska rådet som ävenledes behöver sekretariatspersonal för fullgörande av uppgifter av nyss nämnt slag.

I presidiet har framförts tanken att i *ett* sekretariat sammanföra all den personal som har att på sekretariatsnivå betjäna de ovan nämnda tre institutionella systemen: ministerrådet m. m., »sekretariatet» och Nordiska rådet. I Europaradet har en lösning av denna art valts.

Presidiet vill icke på nuvarande stadium för sin del förorda någon bestämd lösning. Men presidiet har ansett angeläget framhålla önskvärdheten av att organisationskommittén tillvaratar alla möjligheter att åstadkomma en rationell lösning av sekretariatsproblemen, som tar hänsyn till alla samarbetsorganens behov, till undvikande av dubbelarbete och kompetens-tvister.

Presidiet har tillställt de fem nordiska ländernas statsministrar, som jämte presidiet är organisationskommitténs uppdragsgivare, avskrift av denna skrivelse.

Stockholm den 22 september 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e och A 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område, rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Se Sak A 273 T/e: Bilaga 2)

Tilläggsförslag

om Nordeks genomförande

(Väckt av *Trygve Bratteli, Leif Cassel, Sigurður Ingimundarson, Eino Sirén*
och *Karl Skytte*)

Förhandlingarna mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en Nordek-uppgörelse pågår alltså. För att dryfta det aktuella läget i dessa förhandlingar inför Nordiska rådets adertonde session sammanträdde Nordiska rådets ekonomiska utskott i Stockholm den 23 januari 1970. Vid mötet antog ekonomiska utskottet följande uttalande:

Utskottet konstaterade att viktiga delar i en samlad uppgörelse fortfarande är föremål för förhandlingar. Med hänsyn till betydelsen av en samlad utbyggnad av det nordiska ekonomiska samarbetet efter i Nordek-planen uppdragade riktlinjer borde det enligt utskottets mening vara möjligt att snabbt uppnå enighet därom mellan länderna. Det är angeläget att förhandlingarna slutföres så snart att regeringarna kan förelägga de nordiska parlamenten förslag i så god tid att dessa kan slutbehandlas under loppet av parlamentens vårsession.

Presidiet har samma dag beslutat att med instämmande vidarebefordra detta uttalande till de nordiska statsministrarna.

Under hänvisning härtill får vi hemställa,
att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att slutföra Nordek-förhandlingarna så snart att parlamenten i dessa länder kan föreläggas regeringsförslag härom i så god tid att förslagen kan slutbehandlas under loppet av parlamentens vårsession.

Stockholm den 23 januari 1970

Trygve Bratteli

Leif Cassel

Sigurður Ingimundarson

Eino Sirén

Karl Skytte

*BILAGA 1***Uttalande av Föreningarna Nordens Förbund vid årsmöte på Hässelby
slott den 25—26 oktober 1969**

Årsmötet uppmanar de nordiska regeringarna och Nordiska rådet att under de kommande månadernas förhandlingar om Nordek-planen ständigt hålla fast vid en nordisk helhetssyn. Endast härigenom kan det skapas grundval för att de nordiska länderna i gemenskap kan utnyttja de rika framtidsmöjligheter samarbetet rymmer och samtidigt med förenade krafter delta i uppbyggandet av det nya Europa.

Förbundet uttalar sin förväntan att de politiska krafter, som i denna omgång har satt i gång förhandlingarna om ekonomiskt samarbete i Norden även i fortsättningen håller fast vid det ursprungliga målet.

När institutionerna för den föreslagna ekonomiska organisationen skall utformas måste det parlamentariska initiativet och den parlamentariska kontrollen säkras, i första hand genom Nordiska rådet.

Aktivt folkligt deltagande är en oundgänglig förutsättning för den nordiska gemenskapen. Att denna förutsättning skapas är enligt förbundets mening av avgörande betydelse för den framtida utvecklingen.”

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över
tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e
och A 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om
rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område,
rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och
rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete**

Til økonomisk utvalg er henvist tilleggsforslag om gjennomføringen av Nordøk fremsatt av Trygve Bratteli, Leif Cassel, Sigurður Ingemundarson, Eino Sirén og Karl Skytte (A 273 T/e), to medlemsforslag om Nordisk Råds stilling i Nordøk-planen, det ene fremsatt av Johannes Antonsson, V. J. Sukselainen og Per Olof Sundman (A 264/e) og det andre av Leif Cassel (A 272/e), tilleggsforslag om nordisk samarbeid om atomkraftanlegg (A 235 T/e), fremsatt av Yngve Holmberg, samt meldinger om rekommendasjonene nr. 31/1966/e om samarbeid på atomenergins område, nr. 21/1968/e angående økonomisk samarbeid og nr. 9/1969/e angående nordisk økonomisk samarbeid med rapporter av 17. juli 1969 og 4. februar 1970 fra Det nordiske embetsmannsutvalg. Endelig forelå beretninger fra Ministerkomitéen for nordisk økonomisk samarbeid og Kontaktorganet for atomenergispørsmål.

Medlemsforslagene, tilleggsforslagene samt meldingene og beretningene ble behandlet av det økonomiske utvalg på møte i Reykjavik 9. og 10. februar 1970. Tidligere hadde medlemsforslag A 264 vært behandlet på utvalgets møte i Stockholm 23. januar 1970 likeså meldingene.

Ved behandlingen i Stockholm har deltatt statsrådet Lange, Sverige, og i Reykjavik har deltatt statsminister Baunsgaard, utenriksminister Hartling, økonomiminister Nyboe Andersen og handelsminister Thomsen, Danmark, statsminister Koivisto, industriminister Leskinen og handelsminister Teir, Finland, handelsminister Gislason, Island, statsminister Borten og statsrådet Willoch, Norge, statsminister Palme og statsrådet Lange, Sverige.

I tilleggsforslaget om Nordøk's gjennomføring, A 273 T/e, henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å slutføre Nordøk-forhandlingene så snart at parlamentene kan forelegges regjeringsforslag i så god tid at forslagene kan sluttbehandles i løpet av parlamentenes vårsesjon. I medlemsforslaget (A 272/e) henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å kompletttere forslaget til Nordøk-traktat med de bestem-

melser om Nordisk Råds medvirken som er foreslått av den nordiske organisasjonskomite under hensyntaken til de nasjonale delegasjoners syn på saken. I det andre medlemsforslaget (A 264/e) foreslås at Nordisk Råd i en rekommandasjon til regjeringene oppfordrer disse til, i det endelige forslag til Nordøk-traktat, å styrke Nordisk Råds stilling på den måte som er angitt i forslaget. I tilleggforslaget om nordisk samarbeid om atomkraftanlegg (A 235 T/e) henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å virke for at de problemer, som er forbundet med utbyggingen av de for energiforsyningen nødvendige atomkraftanlegg, løses i fellesskap. Av rapportene fra Det nordiske embetsmannsutvalg og meldingen av 7. februar 1970 fremgår at forhandlingene om et omfattende nordisk økonomisk samarbeid og om et utkast til traktat om opprettelsen av en organisasjon for nordisk økonomisk samarbeid er i det vesentlige slutført.

Utvalget vil for sin del uttale sin tilfredshet med at forhandlingene under statsministrenes ledelse har ført fram til en overenskomst, som er godtatt av statsministrene, om en tollunion og et vidtgående økonomisk samarbeid ellers i Norden. Utvalget har mottatt statsministrenes melding om at det er enighet mellom statsministrene om at embetsmannsutvalget instrueres om å ferdiggjøre Nordøk-traktatutkastet senest den 7. mars 1970 og at regjeringene har til hensikt, i begynnelsen av april 1970, å legge fram forslag for nasjonalforsamlingene om ratifikasjon av traktaten.

Når det gjelder Nordisk Råds stilling og funksjon innen rammen av det fremtidige Nordøk-samarbeid vil det økonomiske utvalg anbefale at de forslag som Den nordiske organisasjonskomite har lagt fram blir innarbeidet i traktaten. Utvalget vil sterkt understreke organisasjonskomiteens oppfatning at Nordisk Råd bør gis en slik stilling at det kan spille en sentral rolle innen Nordøk-samarbeidet og derigjennom bidra til å gi dette en bred samfunnsmessig forankring. Utvalget anser at det for tiden ikke vil anbefale medlemsforslag nr. 264/e om en ytterligere forsterkning av Nordisk Råds stilling.

Utvalget vil anbefale at det opptas drøftelser om når og på hvilken måte Island kan delta i det utvidede nordiske økonomiske samarbeid.

Når det gjelder samarbeidet på det kulturelle området inneholder traktatutkastet i kapitlene 15 og 16 en kortfattet redegjørelse, som i første rekke tar sikte på en samordning av den undervisning og forskning som er vesentlig i forbindelse med nordisk økonomisk samarbeid. Utvalget henviser i den anledning til den rekommandasjon som kulturutvalget fremlegger angående en kulturtraktat om nordisk fellesskap innen undervisning, forskning og den frie kultursektoren, som forutsettes vedtatt før 1. januar 1972. Under henvisning til dette mener utvalget at kapitlene 15 og 16 i utkastet til Nordøk-traktat bør godtas i påvente av nevnte kulturtraktat.

Når det gjelder samarbeidet på atomenergiområdet, vil utvalget anbefale at forhandlingene slutføres så snart som mulig, slik at dette viktige om-

råde også blir etablert som et ledd i det utvidede økonomiske samarbeid.

På bakgrunn av ovenstående innstiller utvalget at Rådet:

a) vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

1. under slutføringen av arbeidet med den traktatmessige utforming av det utvidede samarbeid, å innarbeide i traktaten de forslag som er fremsatt av den nordiske organisasjonskomite vedrørende Nordisk Råds og dets organers innpassing i Nordøk-samarbeidet.

2. å legge fram forslag for nasjonalforsamlingene om gjennomføring av traktaten om Organisasjonen for nordisk økonomisk samarbeid i så god tid at forslaget kan sluttbehandles i nasjonalforsamlingene i løpet av vårsesjonen 1970 og derpå å deponere ratifikasjonsdokumentene omgående.

3. å slutføre forhandlingene om samarbeid på atomenergiens område så snart som mulig slik at dette kan etableres som ledd i det utvidede økonomiske samarbeid.

b) vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å la opp drøftelser om når og på hvilken måte Island kan delta i det utvidede nordiske økonomiske samarbeid.

c) tar meldingene om rekommandasjonene nr. 31/1966, nr. 21/1968 og nr. 9/1969 til etterretning og anser sakene som ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

d) ikke foretar seg ytterligere i anledning medlemsforslagene og tilleggsforslagene.

e) tar beretningene fra den nordiske ministerkomite og fra Det nordiske kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning.

Reykjavik 10. februar 1970

<i>John Austrheim</i>	<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Henry Christensen</i>
<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Arne Geijer</i>	<i>Allan Hernelius</i>
	Formann	
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>J. O. Krag</i>	<i>Kåre Kristiansen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>	<i>Matti Mattila</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Sture Palm</i>	<i>Eino Sirén</i>
<i>Jón Skaftason</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Svenn Stray</i>	<i>Sven Sundin</i>	<i>J. F. Øregaard</i>

Medlemsförslag om nordisk symbol

(Väckt av Sture Palm och Per Olof Sundman)

I anslutning till att det nordiska samarbetet utvecklas har behovet av en gemensam symbol fått ökad aktualitet. Värdet av en inarbetad symbol skall ej underskattas.

Korrespondensen och konferensverksamheten i Nordiska rådets regi blir allt livligare. Rådet utger ett flertal publikationer. Även i mötesverksamheten i rådet skulle ett understrykande av gemenskapen mellan de nordiska länderna genom bruk av en vedertagen symbol vara av betydelse.

Såväl FN som Europarådet har funnit gemensamma symboler att användas för trycksaker och även i flaggform. Nordiska rådet befinner sig i samma läge som dessa organisationer.

För att få fram ett slagkraftigt emblem för Nordiska rådets verksamhet bör rådet utlysa en pristävlan i de nordiska länderna i kontakt med respektive länders heraldiker. Emblemet bör vara så utformat att det kan företräda såväl Nordiska rådets som Föreningarna Nordens mångskiftande verksamhet.

Under återopande härav får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville uppdraga åt sitt presidium att anordna en nordisk pristävlan om symbol för rådet.

Stockholm den 27 januari 1970

Sture Palm

Per Olof Sundman

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordisk symbol. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 9 och 10 februari 1970.

Vid behandlingen i utskottet har närvarit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark.

Därtill har utskottet som sakkunnig hört direktör Arne F. Andersson, Sverige.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte uppdraga åt sitt presidium att anordna en nordisk pristävlan om symbol för rådet.

2. Utskottet

Förslagsställarna har framhållit värdet av en inarbetad och slagkraftig symbol för Nordiska rådet och dess verksamhet. Utskottet finner, att en dylik symbol kunde vara av en viss praktisk betydelse med tanke på möjligheterna att med ett emblem, som återges på rådets publikationer och används vid rådsmöten och i rådets övriga verksamhet, fästa allmänhetens uppmärksamhet vid och intresse för rådet. Utskottet instämmer med förslagsställarna i att emblemet bör vara så utformat att det kan användas även av andra samnordiska organ än Nordiska rådet.

För att få fram en slagkraftig symbol anser utskottet det mest ändamålsenliga tillvägagångssättet vara att utlysa en nordisk pristävlan, som lämpligen kan anordnas av rådets presidium. Denna tävling bör enligt utskottets uppfattning stå öppen för deltagande av samtliga intresserade. Tävlingen bör avgöras av rådet eller dess presidium i samråd med sakkunniga.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte uppdraga åt sitt presidium att anordna en nordisk pristävlan om symbol för rådet.

Reykjavik den 10 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Gunnar Garbo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Tilläggsförslag om TV-tekniskt samarbete

(Väckt av Folke Björkman, Erling Norvik och Tuure Salo)

Nordisk Råd vedtok ved 15. sesjonen følgende rekommandasjon:
Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

II. avlägsna hindren för en ökad sebarhet för TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om dessas gränstrakter,

Nå har også spørsmålet om gjensidig bistand ved plassering av frekvensomformere for fjernsyns- og kringkastingsdekning i grensetraktene blitt aktuell (*se Tillägg*).

I grensestrøkene kan det ofte være et behov for å plassere omformeranlegg på den andre siden av en grense for å lette fjernsyns- og kringkastingsdekning i hjemlandet. Tilsvarende interesse i å plassere sine omformere på den andre siden av grensen for bedre dekning kan finnes i det land som har mottatt en slik omformer fra nabolandet.

Spørsmålet har en mer allmen prinsipiell betydning. Det synes viktig at det blir tatt opp til behandling i Nordisk Råd. Vi vil derfor henstille at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i de nordiske land så langt som mulig å bistå hverandre med plassering av frekvensomformere i grensetraktene.

Stockholm, Oslo og Helsingfors, 30. januar 1970

Folke Björkman

Erling Norvik

Tuure Salo

TILLÄGG**Skrivelse från Teledirektoratet i Norge till Nordiska rådet
rörande placering av 2 TV/FM-frekvensomformare på den finska sidan av
Tana-älven för att täcka norskt område med norska program**

Teledirektoratets undersökelse har vist at spørsmålet om fjernsyns- og kringkastingsdekning for de to tettbebyggelsene Båteng og Sirma i Tana-dalen kan løses svært meget enklere hvis det er mulig å få plassert de to omformeranlegg på finsk side av elven.

Både dekningsmessige hensyn og det faktum at det på finsk side er meget lettere å finne matningssignal for overføring av norsk program, taler for at anleggene bør plasseres her.

Dessuten vil en slik løsning kreve to meget enkle anlegg like ved den nye veien på finsk side, mens man ved eventuell plassering på norsk side må regne med to fjellanlegg.

Anlegget for Båteng er tenkt plassert vest for Nourgami, og anlegget for Sirma ca. 5 km sydvest for Sirma — begge på finsk side. Begge vil bli liggende i utmark og langt fra finsk bebyggelse. Det vil derfor ikke bli tale om dekning av noe finsk område med norsk program, bortsett fra Nourgamiområdet som allerede har direkte dekning fra Tana TV-sender.

Krafttilførselen må for Sirma-anlegget skje fra norsk side med luftstrek over Tana. I Nourgami kommer forøvrig kraften fra norsk side.

Begge de foreslåtte anleggssteder ligger utenfor den finske grensebom og tollstasjon ved Utsjokk.

Hver stasjon vil bli utstyrt med en 10 watt FM-omformer og en 10 watt TV-omformer, montert i en liten tømmerhytte på 2,5 × 2,5 meter. Antennene plasseres i en 30 meter høy, slank gittermast som blir bardunert.

Teledirektoratet har underhånden forelagt problemet for post- og telegrafstyrelsen i Finland som ønsker de prinsipielle retningslinjer behandlet i Nordisk Råd. Teledirektoratet er kjent med at det har vært kontakt mellom post- og telegrafstyrelsen og sekretariatet i den finske delegasjon til Nordisk Råd.

Spørsmålet om bruk av FM- og TV-frekvenser for disse anleggene vil bli tatt opp på vanlig måte direkte med de finske telemyndigheter.

Det er sannsynlig at de finske telemyndigheter senere — når TV-byggingen i Nord-Finland er kommet lengere — vil få tilsvarende interesse i å plassere omformere på norsk side for dekning av finsk område med finsk program.

Når det gjelder spørsmålet om eventuelle problemer med opphavsmanns- og kunstnerorganisasjonene, så har dette vært til behandling i Norsk rikskringkasting som i brev av 8. desember 1969 uttaler:

Norsk rikskringkasting har forelagt spørsmålet om plasseringen av ovennevnte frekvensomformere for opphavsmanns- og kunstnerorganisasjonene. Det vil fra disse organisasjoners side ikke bli reist noen innvendinger mot plassering av de planlagte frekvensomformere på finsk side av grensen.

Teledirektoratet vil med dette anmode Nordisk Råds norske sekretariat om bistand slik at spørsmålet eventuelt kan bli drøftet på førstkommende sesjon i Reykjavik under henvisning til RR 726 som følger vedlagt i kopi (*se Tilläggsbilhang*).

Oslo, 29 januar 1970

For generaldirektøren

John R. Veastad

TILLÄGGSBIHANG

International Telecommunication Convention
(Montreaux 12.11.1965)

Article 18

Licences

- 725 § 1. (1) No transmitting station may be established or operated by a private person or by any enterprise without a licence issued by the government of the country to which the station in question is subject. (However, see Nos. 726 and 732.)
- 726 (2) However, the government of a country may conclude with the government of a neighbouring country a special agreement concerning one of several stations of its broadcasting service or of its land mobile services, operating on frequencies above 41 Mc/s, situated in the territory of the neighbouring country and intended to improve national coverage. This agreement, which shall be compatible with the provisions of the present Regulations as well as of those regional agreements to which the countries concerned are signatories, may allow exceptions to provisions of No. 725 and shall be communicated to the Secretary General in order that it may be brought to the notices of administrations for their information.
- 727 (3) Mobile stations which are registered in a territory or group of territories which does not have full responsibility for its international relations may be considered, in so far as the issue of licenses is concerned, as subject to the authority of that territory or group of territories.
- 728 § 2. The holder of a licence is required to preserve the secrecy of telecommunication, as provided in Article 35 of the Convention. Moreover, the licence shall provide, specifically or by reference, that if the station includes a receiver, the interception of radiocommunication correspondence, other than that which the station is authorized to receive, is forbidden, and that in the case where such correspondence is involuntarily received, it shall not be reproduced, nor communicated to third parties, nor used for any purpose, and even its existence shall not be disclosed.

BILAGA 1**PM rörande ömsesidigt bistånd vid placering av frekvensomformare
för TV och radio i gränstrakterna***(Uppgjord av Teledirektoratet i Norge)*

I arbetet med å skaffe best mulig fjernsyns- og kringkastingsdekning for befolkningen vil det oppstå problemer som på en tydelig måte kan illustreres ved følgende spesielle tilfelle. Siden slike situasjoner har, og vil kunne oppstå mellom de nordiske land i framtida er det sterkt ønskelig at Nordisk Råd vurderer muligheten av en generell anbefaling for regjeringene som i størst mulig utstrekning letter det praktiske arbeid:

Teledirektoratets undersøkelser har vist at spørsmålet om fjernsyns- og kringkastingsdekning for de to tettbebyggelsene Båteeng og Sirma i Tanadalen kan løses svært meget enklere hvis det er mulig å få plassert de to omformeranlegg på finsk side av elven.

Både dekningsmessig hensyn og det faktum at det på finsk side er meget lettere å finne matningssignal for overføring av norsk program, taler for at anleggene bør plasseres her. Dessuten vil en slik løsning kreve to meget enkle anlegg like ved den nye veien på finsk side, mens man ved eventuell plassering på norsk side må regne med to fjellanlegg.

Anlegget for Båteeng er tenkt plassert vest for Nourgami, og anlegget for Sirma ca. 5 km sydvest for Sirma — begge på finsk side. Begge vil bli liggende i utmark og langt fra finsk bebyggelse. Det vil derfor ikke bli tale om dekning av noe finsk område med norsk program, bortsett fra Nourgami-området som allerede har direkte dekning fra Tana TV-sender.

Krafttilførselen må for Sirma-anlegget skje fra norsk side med luftstrek over Tana. I Nourgami kommer for øvrig kraften fra norsk side.

Begge de foreslåtte anleggssteder ligger utenfor den finske grensebotn og tollstasjon ved Utsjøkk.

Hver stasjon vil bli utstyrt med en 10 watt FM-omformer og en 10 watt TV-omformer, montert i en liten tømmerhytte på $2,5 \times 2,5$ meter. Antennene plasseres i en 30 meter høy, slank gittermast som blir bardunert.

Når det gjelder spørsmålet om eventuelle problemer med opphavsmanns- og kunstnerorganisasjonene, så har dette vært til behandling i Norsk Riks-kringkasting som uttaler:

»Norsk Riksringkasting har forelagt spørsmålet om plasseringen av ovennevnte frekvensomformere for opphavsmanns- og kunstnerorganisasjonene. Det vil fra disse organisasjoners side ikke bli reist noen innvendinger mot plassering av de planlagte frekvensomformere på finsk side av grensen.»

For den prinsipielle behandling av slike situasjoner må en vanligvis ta utgangspunkt i Det internasjonale radioreglement, Article 18, RR 725 og RR 726 som gir adgang for regjeringer til å inngå avtaler om plassering av radiostasjoner for kringkastings- eller landmobile tjenester på den annens territorium. I slike tilfeller vil spørsmålet om bruk av frekvenser for stasjonene kunne tas opp på vanlig måte direkte mellom teleadministrasjonene slik dette er fastlagt i Radioreglementet.

Nordisk Råd vedtok på 15. møte en anbefaling (nr. 12/1967, »Nordisk Råd anbefaler regjeringene å avhjelpe hindringer som kan vanskeliggjøre mottaking av nabolands fjernsyn, spesielt i grensetraktene.» For å lette saksbehandlingen ved den direkte etablering av frekvensomformere i nabolandenes grenseområder har Teledirektoratet anmodet den norske delegasjon om å ta opp spørsmålet om en ny anbefaling som gjør det mulig for de berørte teleadministrasjoner/kringkastingsinstitusjoner å få plassert frekvensomformere i grensetraktene på en mest mulig praktisk måte.

Oslo, 6. februar 1970

For generaldirektøren

John Ragnar Veastad

Theis Theisen

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslaget och meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete

Till kulturutskottet har hänvisats tilläggsförslag om TV-tekniskt samarbete samt ett av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1967 ävensom ett av Finlands regering avgivet meddelande om rekommendationen. Utskottet har behandlat tilläggsförslaget och meddelandena vid sammanträden den 9 och 10 februari 1970.

I behandlingen i utskottet har deltagit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, och undervisningsminister Gylfi Gislason, Island.

Därtill har utskottet som sakkunnig hört kanslirådet Ilmar Bekeris, Sverige.

1. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att så vitt möjligt bistå varandra med placering av frekvensomformare i gränstrakterna.

2. Meddelandena

I meddelandena hänvisas till det år 1968 tillsatta nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-spörsmål, som bl. a. har att behandla de frågor

av teknisk, ekonomisk, juridisk eller annan art, som annars inte täcks av det existerande samarbetet på dessa områden. Vidare framgår av meddelandena, att en fortsatt utveckling av samarbetet på radio- och TV-området ägt rum i både programmässiga och tekniska frågor. Dessutom betonas med hänvisning till de nordiska radiochefernas uttalande om program-samarbetets centrala roll i det nordiska kultursamarbetet att man nu försöker hitta nya vägar för att detta utbyte skall kunna utformas praktiskt på bästa och effektivaste sätt.

3. Utskottet

Utskottet har av meddelandena om rekommendation nr 12/1967 funnit, att en fortsatt utbyggnad av det nordiska TV-samarbetet ägt rum under 1969. Det är med intresse utskottet avvaktar det planeringsarbete rörande utvecklingen av detta samarbete, som enligt meddelandena äger rum på initiativ av de nordiska radiocheferna.

Tilläggsförslaget om TV-tekniskt samarbete har väckts med hänvisning till punkt 2 i rådets rekommendation nr 12/1967 angående ökad samarbete för TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om dessas gränstrakter. Förslaget avser nordiskt samarbete vid placering av frekvensomformare i gränsområdena i ett land för återsändning av radio- och TV-program till det ursprungliga sändarlandet.

Utskottet har vid beredningen av saken funnit, att ett samarbete av föreslagen art är av betydelse för de enskilda länderna i dessas strävanden att uppnå största geografiska täckning av radio- och TV-program inom landets gränser. Sådant samarbete är helt i överensstämmelse med utskottets tidigare uttalanden till förmån för en utbyggnad av radio- och TV-samarbetet. Utskottet vill ytterligare erinra om att ett samarbete av föreslagen art inte strider mot den internationella överenskommelse rörande telekommunikationerna, som ratificerats av de nordiska länderna (*se Tilläggsbilaga*). Att döma av den av Teledirektoratet i Norge uppgjorda promemorian (*se Bilaga 1*) torde detta samarbete ej heller förorsaka invändningar från de nordiska upphovsmanna- och konstnärsorganisationernas sida.

Av handlingarna i saken framgår, att tilläggsförslaget som bakgrund har norska önskemål om placering av två frekvensomformare i Finland vid Tana älv.

Utskottet uttrycker förhoppningen om att denna fråga snarast måtte få en för den norska TV-verksamhetens utbyggnad positiv lösning. För att emellertid i framtiden undvika eventuella juridiska, tekniska eller andra problem finner utskottet det vara av principiell betydelse att de nordiska länderna träffar en överenskommelse om TV-tekniskt samarbete av denna art i gränstrakterna. Detta torde dock förutsätta en utredning av möjligheterna

för placering av frekvensomformare i ett nordiskt grannlands gränstrakter för återsändning av radio- och TV-program.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå.

1. att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 12/1967 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session, samt

2. att Nordiska rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att på varje enskilt nordiskt lands område tillåta placering av frekvensomformare i gränstrakterna för återsändning av radio- och TV-program till det ursprungliga sändarlandet.

Reykjavik den 10 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Gunnar Garbo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Regeringsforslag

om representation för Färöarna i Nordiska rådet

(Väckt av Danmarks regering)

Færøernes lagting har den 22. april 1966 vedtaget en anmodning til regeringen om at foranledige, at Færøernes lagting og Færøernes landsstyre får repræsentation i Nordisk Råd.

Færøernes landsstyre har den 5. januar 1967 foreslået, at lagtinget af sin midte vælger 2 medlemmer af rådet, og at landsstyret udser en repræsentation blandt sine medlemmer.

Færøernes hjemmestyre har ifølge hjemmestyreloven af 1948 den lovgivende og administrative myndighed på en række områder, inden for hvilke Nordisk Råd har stillet forslag om nordisk samarbejde. Den danske regering må derfor lægge vægt på, at der åbnes adgang for hjemmestyret til at deltage direkte i rådets arbejde, og skal henstille, at der foretages sådanne ændringer i rådets vedtægt, at Færøernes lagting af sin midte kan vælge 2 medlemmer af rådet, og at Færøernes landsstyre kan udse en repræsentation blandt sine medlemmer.

København, den 14. januar 1967

J. O. Krag

R. Bruun-Pedersen

BILAGA 1, se Nordiska rådet, 15:e sess., s. 1477.

BILAGA 2, se Nordisk Råd, 16. sesj., s. 1375.

BILAGA 3, se Nordisk Råd, 16. sesj., s. 1412.

BILAGA 4, se Nordisk Råd, 16. sesj., s. 1414.

BILAGA 5

PM sammanställd av Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet med jämförelse mellan Färöarnas och landskapet Ålands självstyrelse

1. Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet har ansett det värdefullt att låta sekretariatet göra en jämförelse mellan Färöarna och landskapet Ålands självstyrelse. En sådan jämförelse kan belysa frågan huruvida möjligen olika typer av representation i Nordiska rådet är lämpliga eller tänkbara.

Nedan lämnas inledningsvis en del statistiska uppgifter om Färöarnas och Ålands storlek och befolkning. Därefter belyses den grad av politisk och rättslig särställning som de båda ögrupperna har enligt dansk och finländsk lagstiftning. Vidare lämnas en redogörelse för de garantier som de båda ögruppernas nationella och kulturella särprägel och språk åtnjuter enligt självstyrelselagarna. I en avslutande sammanfattning jämföres i koncentrerad form Färöarnas och Ålands ställning i olika avseenden.

2. Båda ögruppernas areal är ungefär 1 400 kvm. Däremot är invånarantalet på Färöarna högre än på Åland, i runda tal 38 000 mot 22 000. Geografiskt ansluter sig Åland naturligt till Finlands fastland genom Åbolands skärgård, under det att Färöarna ligger på ett avstånd av c:a 1 300 km fågelvägen från Jylland.

Som jämförelse kan nämnas att de fem nordiska ländernas -- med undantag av de självstyrande områdenas -- folkmängd och yta enligt Nordisk statistisk årsbok 1967 är följande:

	Befolkn. (milj.)	Yta (kvkm)
Danmark (utom Grönland)	4,8	43 000
Finland	4,5	337 000
Island	0,2	103 000
Norge (utom Svalbard)	3,6	324 000
Sverige	7,8	450 000

3. De båda ögruppernas statsrättsliga samhörighet med Danmark och Finland markeras bl. a. av att de är representerade i rikenas parlament. Färöarna företräds i det danska folketinget av två ledamöter, Åland i den finländska riksdagen av en ledamot.

På Färöarna finns följande politiska partier: Folkeflokken, Fremskridtspartiet, Gamle Selvstyreparti, Republikanske Parti, Sambandspartiet och Socialdemokratiet. Det Republikanske Parti och Det Gamle Selvstyreparti ställer av principiella skäl inte upp kandidater vid folketingetsvalen. Vid de senaste valen till folketinget i januari 1968 avgavs sammanlagt 12 470 röster, vilket svarar mot ett valdeltagande av 56,3 %. Ett av de två mandatet tillföll Folkeflokken (4 292 röster) och ett Socialdemokratiet (4 050 röster). Valdeltagandet i det övriga Danmark (med undantag för Grönland) vid samma val var 89,3 %.

Vid de senaste finländska riksdagsmannavalen i mars år 1966 fanns på Åland 14 129 röstberättigade. Av dessa röstade 7 158 eller 50,7 %. Motsvarande siffror för hela riket var 2 800 461 röstberättigade, 2 378 711 avgivna röster och ett valdeltagande om 84,9 %. I riksdagen representeras Åland av svenska folkpartiet (Åländsk samling). Detta erhöll vid riksdagsmannavalen 1966 sammanlagt 6 856 röster.

Den statsrättsliga samhörigheten markeras vidare av att riksmyndigheterna i respektive område representeras av en särskild ämbetsman. På Färöarna finns en rigsombudsmand, på Åland en landshövding. De två ämbetsmännen, vilka också leder riksadministrationen i de självstyrande områdena, utnämns av statsöverhuvudena. Vid förordnandet av Ålands landshövding har landstinget tillförsäkrats en betydande medbestämmanderätt. De färöiska självstyrelseinstanserna har däremot enligt lagstiftningen intet speciellt inflytande vid tillsättandet av rigsombudsmanden.

Den dömande makten tillkommer rikets domstolsväsen på såväl Färöarna som Åland. Båda områdena bildar egen domkrets. Överdomstolar är för Färöarna Østre landsret i Köbenhavn och Højesteret, för Åland Åbo hovrätt och Högsta domstolen.

Såväl Färöarna som Åland har en vittgående självstyrelse, baserad på dansk och finländsk lagstiftning.

Färöarnas statsrättsliga ställning har inte fastlagts i Danmarks rikets grundlag. Loven af den 23. Marts 1948 om Færøernes Hjemmestyre kan därför formellt-juridiskt upphävas och ändras ensidigt av de danska lagstiftnings-

myndigheterna. Politiskt och moraliskt måste Hjemmestyreløven emellertid anses jämställd med en överenskommelse som inte kan ändras utan lagtingets samtycke.¹

Den åländska självstyrelsen, sådan den definieras i självstyrelselagen av den 28 december 1951, har grundlags helgd och kan inte upphävas eller ändras utan landstingets samtycke. Ålands självstyrelse åtnjuter alltså ett synnerligen starkt konstitutionellt skydd. (I samband med att 1920 och 1922 års självstyrelselagstiftning år 1951 ersattes med den nya lagen bortföll dock den tidigare möjligheten för Ålands landsting att »i händelse av klagomål eller anmärkningar» appellera till Nationernas förbunds råd »på det att förbundsrådet må kunna övervaka tillämpningen av sagda stadganden och, om saken till sin natur är av rättslig beskaffenhet, införskaffa utlåtande av den permanenta internationella domstolen».)

Den centrala befogenheten i Färöarnas och Ålands självstyrelse är det faktum att de båda områdena har rätt att genom sina demokratiskt valda parlamentariska organ och genom administrativa myndigheter, som är ansvariga inför dessa parlamentariska organ, stifta lagar om och administrera vissa rättsliga angelägenheter.

Områdenas särställning kommer alltså i första hand till uttryck genom denna möjlighet att, inom vissa i lag närmare angivna ramar, administrera vissa angelägenheter utan inblandning av riksmyndigheterna. Dessa ramar är för båda områdena mycket vida eller, annorlunda uttryckt, självstyrelsen måste — även vid en internationell jämförelse — anses vara mycket vidsträckt. Varken i Danmark eller i Finland finns vid sidan av Färöarna och Åland några områden som har samma rättsliga särställning. Inte heller i de tre andra nordiska länderna finns några exempel på att särskilda regioner har en rättslig ställning som är jämförlig med Färöarnas och Ålands.

Den förvaltningsrättsliga uppbyggnaden av självstyrelsen är i stort sett likartad på Färöarna och på Åland. I båda områdena företräds befolkningen i ärenden som hör till självstyrelsen av en folkvald representation — på Färöarna lagtinget och på Åland landstinget. Förvaltningen sköts på Färöarna av landsstyret, på Åland av landskapsstyrelsen. Dessa organ har den lagstiftande och administrativa myndigheten på de områden som enligt de två självstyrelselagarna hänförts till deras kompetens. Inom ramen för denna kompetens kan självstyrelseorganen utfärda sådana rättsföreskrifter (lagtingslove, landskapslagar) för Färöarna och Åland vilka för övriga delar av Danmark och Finland kan utfärdas blott av parlamenten. När det gäller beslut, som självstyrelsemyndigheterna fattar inom ramen för denna sin kompetens, har ingen riksmyndighet, vare sig i Danmark eller Finland, veto rätt. I princip är därför den lagstiftande och administrativa myndighet, som grundas på självstyrelsen, likartad på Färöarna och på Åland.

¹ Jfr ingressen till Hjemmestyreløven: »I Erkendelse af den Særstilling, som Færøerne i national, historisk og geografisk Henseende indtager indenfor Riget, har Riksdagen i Overensstemmelse med Vedtagelse i Færøernes lagting . . .»

De färöiska lagtingslagarna antas av lagtinget och promulgeras av landsstyrets formand, lagmanden. Lagtingslagarna träder i kraft sedan de kungjorts på föreskrivet sätt. Statsministern kan under särskilda omständigheter suspendera såväl lagtingslagar som administrativa beslut som fattats av landsstyret. Någon sådan suspension har hittills icke skett. Bortsett härifrån kan riksmyndigheterna inte inlägga veto mot lagtingslagar eller självstyrelsemyndigheternas beslut. Därest tvekan uppstår huruvida lagtinget eller landsstyret överträtt sin behörighet enligt Hjemmestyreloven skall denna fråga avgöras av en särskild nämnd. I denna nämnd ingår två av regeringen och två av landsstyret valda medlemmar samt tre av Højesterets president förordnade ledamöter av Højesteret.

På Åland antas landskapslagarna av landstinget. Innan sådan lag kan träda i kraft skall den underställas republikens president som inom tre månader skall besluta huruvida lagen faller inom ramen för landskapets lagstiftningsbefogenheter. Presidenten kan besluta att ett lagförslag skall förfalla därest lagen angår rikets inre eller yttre säkerhet eller rör förhållanden som faller under rikets lagstiftningskompetens. Frågan huruvida landstinget överskridit sin kompetens underkastas en noggrann prövning av den s. k. Ålandsdelegationen och Högsta domstolen. Det händer inte sällan att presidenten beslutar att ett av landstinget antaget förslag till landskapslag inte skall träda i kraft eftersom ett ikraftträdande skulle innebära ett överskridande av landskapets lagstiftningskompetens.

Såväl Färöarnas som Ålands självstyrelse omfattar vissa delar av områdenas inre angelägenheter. Det kan därför vara riktigt att karakterisera de båda ögrupperna som delvis självstyrande. Utrikespolitiska frågor, t. ex. ingående eller upphävande av internationella avtal, faller under riksmyndigheternas kompetens. Om en internationell överenskommelse angår frågor som omfattas av respektive områdes självstyrelselagstiftning kan den emellertid inte appliceras på Färöarna och Åland annat än efter beslut av självstyrelsemyndigheterna.

En viss skillnad finns mellan Färöarnas och Ålands ställning såvitt angår medverkan vid förhandlingar med främmande makt. För Åland gäller att den tjänstemässiga handläggningen av utrikesärenden undantagslöst är förbehållen riksmyndigheterna. Färöarna däremot kan, när det gäller förhandlingar om handels- och fiskeriavtal, efter överenskommelse i varje särskilt fall få möjlighet att tillvarata särskilda färöiska intressen. Likaså kan självstyrelsemyndigheterna, när det gäller förhandlingar »om specielle færøiske Sager», av utrikesministern bemyndigas att utse representanter som direkt kan föra förhandlingar med främmande makt, dock under medverkan av utrikesdepartementet och under förutsättning att förfarandet inte kan anses stridande mot rikets intressen. Vidare kan därest de färöiska självstyrelsemyndigheterna framför önskemål därom, en särskild färöisk sakkunnig anställas vid utrikesdepartementet och vid de danska utlandsmyndigheterna

i de länder där Färöarna har speciella handelspolitiska intressen att bevaka.

Fördelningen av självstyrelseangelägenheter och riksangelägenheter har från lagteknisk synpunkt skett på något olika sätt i de båda självstyrelselagstiftningarna. Lagen om Färöarnas självstyrelse innehåller ramar för de olika områden som omfattas av självstyrelsen. För att få befogenheter att stifta lagar om och administrera dessa områden krävs antingen att självstyrelsemyndigheterna eller riksmyndigheterna fattar beslut härom eller att avtal träffas mellan Färöarnas självstyrelseorgan och riksmyndigheterna. Beträffande Åland gäller däremot att självstyrelselagen noggrant räknar upp vilka områden som hänförs till rikets lagstiftningsbehörighet och vilka områden som faller under landstingets behörighet.

Fördelningen av den sakliga kompetensen mellan självstyrelseorganen och riksmyndigheterna företer vissa olikheter. När det gäller typiskt lokala angelägenheter kan det visserligen konstateras att Färöarnas och Ålands behörighet på ett stort antal punkter sammanfaller. Men man kan också konstatera att Färöarnas kompetens därtill omfattar ett flertal områden vilka — när det gäller Åland — förbehållits de finländska riksmyndigheternas avgörande. Detta gäller exempelvis ärenden om folkbokföring, radio och telefonväsen, priskontroll, handels- och föreningsregister, fartygsregister, kommission, agentur och handelsresande, bokföring, revisions- och försäkringsverksamhet, lagfart och inteckning, import- och exportkontroll samt valuta-bestämmelser.

Om sålunda Färöarna kan konstateras ha en mera vittgående självstyrelse på nyss nämnda områden gäller motsatsen beträffande undervisningen. Enligt Hjemmestyreloven är hela skolväsendet ett färöiskt »særanliggende», men endast vissa delar av undervisningssystemet har i praktiken hittills övertagits av Färöarna, nämligen Färöarnas akademi, sjöfartsskolan och folkhögskolan. När det däremot gäller Åland framgår av självstyrelselagen att undervisningsväsendet i sin helhet omfattas av den åländska självstyrelsen (med undantag dock för »grundsatsen om allmän läroplikt, såvitt fråga är därom, vilka barn som är underkastade läroplikt och under vilka åldersår läroplikt skall tillämpas; bestämmelser angående de fordringar, läroinrättning bör fylla för att äga dimissionsrätt till statens universitet; den kunskap och skicklighet, som erfordras för vinnande av viss, av staten godkänd kompetens», § 11, mom. 6).

Vad beträffar beskattningen är att märka att invånarna på Färöarna inte betalar vare sig direkt eller indirekt skatt till de danska riksmyndigheterna. Alla på Färöarna inflytande skatteintäkter tillfaller alltså ograverade självstyrelsemyndigheterna. I detta sammanhang bör antecknas att de danska riksmyndigheterna finansiellt icke bistår Färöarna då det gäller att täcka utgifterna för självstyrelseangelägenheter. Beträffande Åland gäller att landskapet har rätt att för sina behov använda de intäkter som inflyter från närings- och nöjesskatter. Andra skatter som uppbärs på

Åland tillfaller riksmyndigheterna. Enligt självstyrelselagen har landskapet dock rätt att få utgifterna för »självförvaltningens ordinarie behov utjämnade genom statsanslag». De allmänna reglerna för denna skattefinansiella utjämnning återfinns i §§ 28 och 29. Enligt den sistnämnda paragrafen skall den ordinarie utjämnningen ske i efterhand för en tid av ett år i sänder. Enligt § 30 kan beviljande av anslag också ske i efterhand för en tid av ett år i sänder. Enligt § 30 kan beviljande av anslag också ske för extraordinarie utgifter.

De angelägenheter som enligt de båda självstyrelselagarna förbehållits riksmyndigheterna är — som framgår av denna redogörelse — för båda ögrupperna i stort sett utrikesärenden, statsrätt, familje- och arvsrätt, de allmänna civilrättsliga reglerna på sak- och obligationsrättens område, straffrätt och processrätt.

Även när det gäller dessa sakområden kan emellertid självstyrelsemyndigheterna framföra synpunkter och förslag. I Hjemmestyreloven har de färöiska självstyrelsemyndigheterna ett generellt krav på att kunna framlägga uttalanden om alla bestämmelser som skall gälla på Färöarna.

När det gäller Åland stadgar självstyrelselagen att innan republikens president eller statsrådet utfärdar administrativa stadganden, som skall tillämpas enbart i landskapet Åland och som rör ärenden under rikets lagstiftningsbehörighet, skall landskapsstyrelsen beredas tillfälle att i ärendet avge utlåtande. När det gäller lagar som skall gälla på hela det finländska rikets territorium, har självstyrelsemyndigheterna rätt att ingripa endast då det gäller grundsatsen om enskilds rätt att äga fastighet i landskapet Åland samt beträffande grundsatserna om allmän läroplikt och om allmän och lika kommunal rösträtt för finländska medborgare; för en ändring av dessa grundsatser genom rikslag fordras för landskapets del landstingets bifall.

4. Utöver dessa regler innehåller de båda självstyrelselagarna jämväl bestämmelser som avser att trygga och bevara de båda områdenas rationella och kulturella särprägel och språk.

För Färöarnas del skall enligt Hjemmestyreloven i ett på Färöarna för en färing utställt pass efter orden »dansk» och »Danmark» infogas orden »Føryingur» och »Føroyar». Vidare gäller att färöiska erkännes som huvudspråk; danska skall dock läras »godt og omhyggeligt». »I offentlige Forhold» är danska och färöiska språken jämställda. Den färöiska flaggan kan förutom på land användas på färöiska fartyg (även utomlands). Enligt en av det danska statsministeriet utfärdad bestämmelse kan flaggan hissas i hela det danska riket.

Beträffande Åland gäller att det svenska språkets ställning åtnjuter mycket starka garantier. Statsmyndigheternas och Ålandsdelegationens ämbetspråk är enligt § 37 i Självstyrelselagen svenska. Enligt § 38 gäller att »skriftväxlingsspråket mellan de till landskapsförvaltningen hörande myn-

digheterna och statsmyndigheterna i landskapet Åland, så ock mellan å ena sidan nämnda myndigheter och å den andra sidan statsrådet, de centrala myndigheterna samt sådana överdomstolar och andra statsmyndigheter, vilkas domkrets eller förvaltningsdistrikt innefattar landskapet Åland, skall vara svenska». Vidare gäller enligt § 35 att all undervisning skall ske på svenska. Utan vederbörande kommuns samtycke får undervisning i annat språk än svenska inte meddelas i folkskola som underhålls eller åtnjuter understöd av staten eller kommunen. — Reglerna om användande av Ålands flagga är å andra sidan mer restriktiva än bestämmelserna om Färöarnas flagga. Ålands flagga kan sålunda blott användas inom landskapet och får inte brukas som sjöfartsflagga.

Som färing anses enligt Hjemmestyreloven den som är dansk medborgare och är hemmahörande på Färöarna. Blott färingar är röstberättigade vid val till lagtinget och valbara till lagtinget. Färingar är vidare frikallade från värnpliktstjänstgöring såvida de inte tar hemvist i andra delar av det danska riket än Färöarna. Bortsett härifrån skall färingar och andra danska medborgare ha samma rättigheter och skyldigheter.

Åländsk hembygdsrätt har den som är finländsk medborgare och utan avbrott varit bosatt i landskapet minst fem år. Hembygdsrätten är en förutsättning för rösträtt och för valbarhet till självstyrelseorganen. Därtill är den ett villkor för rätten att idka näring och för förvärv av fast egendom. Den som har åländsk hembygdsrätt är skyldig att i stället för fullgörande av värnplikt tjänstgöra vid lots- eller fyrinrättning eller annan civilförvaltning. Om han så önskar kan han emellertid fullgöra sedvanlig värnpliktsutbildning.

Sammanfattning

De självstyrande områdena Åland och Färöarna intar en särställning i Norden. De båda områdena är delar av Danmarks rike respektive republiken Finland. Deras särställning baseras på dansk och finländsk lagstiftning. Ålands självstyrelselag har grundlags karaktär och kan därutöver ändras blott med Ålands samtycke. Färöarnas Hjemmestyrelöv måste moraliskt och politiskt anses vara jämställd med en överenskommelse som inte kan ändras utan lagtingets samtycke. Invånarna på de båda ögrupperna har rösträtt vid val till det danska folketinget och den finländska riksdagen och är representerade i riksparlamenten. Områdena har vittgående intern

självstyrelse, egen flagga och ett eget språk (Färöarna) eller ett språk som talas av en minoritet i riket (Åland). Självstyrelsen administreras av egna förvaltningar som är parlamentariskt ansvariga inför särskilt valda folkförsamlingar. De båda rikena representeras i de självstyrande områdena av speciella ämbetsmän.

Vid en sammanfattande jämförelse mellan Färöarnas och Ålands självstyrelse kan konstateras

att Ålands landsting i motsats till Färöarnas självstyrelseorgan har en legall tillförsäkrad rätt till medbestämmanderätt vid utnämningen av riksmyndigheternas representant i området;

att kontrollen av att självstyrelseorganen inte överträder sin kompetens för Färöarnas del sker i efterhand av en särskild nämnd, under det att den av Republikens President utövade kontrollen av att Ålands landsting håller sig inom ramen för sin befogenhet sker innan landstingslagarna träder i kraft;

att Färöarna i motsats till Åland har vissa möjligheter att biträda vid den tjänstemässiga handläggningen av utrikes ärenden;

att Färöarnas sakliga kompetens på den inre självstyrelsens område omfattar något fler områden än Ålands;

att Färöarna tillförsäkrats en generell rätt att framföra synpunkter på och förslag om rikslagstiftning som skall gälla även på ögruppen, under det att Åland har sådan rätt på endast relativt begränsade områden;

att Färöarnas flagga kan användas i större omfattning än Ålands;

att det svenska språket åtnjuter starkare garantier än det färöiska språket;

samt att den s. k. hembygdsrätten på Åland — som saknar motsvarighet på Färöarna — har vittgående rättsverkningar för utövande av rösträtt, bedrivande av näring, förvärv av fast egendom och fullgörande av värnpliktstjänstgöring.

Stockholm den 18 mars 1968

Leif Leifland

Köbenhavn, den 18. marts 1968

Ole Perch Nielsen

Helsingfors den 18 mars 1968

Henry Adahl

BILAGA 6

**Några folkrättsliga frågor i samband med Färöarnas och Ålands
representation i Nordiska rådet**

A. Är nationella minoritetsgrupper — språkliga, etniska eller rasliga — särskilda *folkrättssubjekt*? Denna fråga diskuterades tämligen flitigt i folkrättsdoktrinen åren närmast efter första världskriget. En tidigare omhuldad tanke att Nationen (även nationella minoriteter) — ej Staten — vore det egentliga folkrättssubjektet hade man väl redan då i allmänhet tillbakavisat. Diskussionen fick emellertid näring från de många fördrag med internationella garantier för minoriteters juridiska status som följde i världskrigets spår. Man torde emellertid inte ha kommit längre än att konstatera att ifrågasvarande minoriteter åtnjöt en speciell status — manifesterad exempelvis i en möjlighet att appellera till ett internationellt organ angående garantiernas efterlevnad (så som var fallet enligt 1920 års s. k. garantilag om Åland). Sådana begränsade möjligheter ansågs alltså inte medföra att minoritetsgrupper eller -områden skulle betraktas som folkrättssubjekt.

B. *Kapitel XI i Förenta Nationernas stadga* innehåller en »förklaring angående icke självstyrande territorier». Kapitlets direkta tillämpningsområde är koloniala territorier (»territorier, vilkas befolkning ännu ej uppnått full självstyrelse»). I art. 74 stadgas att dessa territorier i visst hänseende skall behandlas på samma sätt som »moderlandet» (»metropolitan areas»), varav *e contrario* kan slutas att till ifrågasvarande territorier ej räknas sådana som är belägna inom »metropolitan areas».

För kapitlets tillämplighet kan å andra sidan möjligen tala det förhållandet att man vid dess tillkomst avsiktligt underlät att närmare definiera vad slags områden bestämmelserna gällde. Man ville uppenbarligen från fall till fall kunna bestämma om artiklarna var tillämpliga eller ej. Tämligen snart började också några stater hävda att kapitel XI även avsåg nationella minoritetsområden inom moderlandet. Denna ståndpunkt har emellertid inte accepterats i internationell folkrättslitteratur och torde inte kunna påräkna stöd av en majoritet av FN:s medlemsstater.

C. Att icke-suveräna områden deltar i *internationella »intergovernmental» organisationer* är tämligen ovanligt.¹ När så ändå sker är association den helt dominerande samarbetsformen. Några belägg för att icke-suveräna områden skulle ha deltagit i *interparlamentariska organ* har inte kunnat återfinnas; varken Europarådets stadga, Rom- och Paristraktaterna eller

¹ Här bortses då från det av särpräglade politiska förhållanden betingade medlemskapet för Ukraina och Vitryssland i Förenta Nationerna.

statuterna för Inter-Parlamentariska Unionen har något sådant arrangemang.

Nedan lämnas — utan varje anspråk på fullständighet — en förteckning över internationella organisationer till vilka icke-suveräna områden kan anslutas. Anmärkningsvärt är att dessa organisationer har *specialfunktioner*. Det brittiska samväldet inkluderar visserligen icke-suveräna områden vilka enligt uppgift deltar i samväldeskonferenserna på observatörsbasis. Samväldet saknar emellertid statuter och har en alltför löslig karaktär för att be-tecknas som en internationell organisation i vanlig mening.

1. *The Commission for Technical Cooperation in Africa South of the Sahara (CCTA)*. Organisationen tillkom 1954 och inkluderade, förutom ett antal suveräna stater, även dåvarande Rhodesia och Nyassaland. CCTA har uteslutande konsultativa befogenheter; för beslut fordras enhällighet. Organisationen, som i praktiken synes ha fått ringa betydelse, omnämnes här endast därför att den är den enda i vilken icke-suveräna områden fått oinskränkt medlemskap.

2. *FAO*: FAO-stadgans art. 2 pp. 3 och 4 innehåller följande:

The Conference may, under the same conditions regarding the required majority and quorum as prescribed in paragraph 2 above, decide to admit as an Associate Member of the Organization any territory or group of territories which is not responsible for the conduct of its international relations upon application made on its behalf by the Member Nation or authority having responsibility for its international relations, provided that such Member Nation or authority has submitted a declaration made in a formal instrument that it will accept on behalf of the proposed Associate Member the obligations of the Constitution as in force at the time of admission.

The nature and extent of the rights and obligations of Associate Members are defined in the relevant provisions of this Constitution and the Rules and Regulations of the Organization.

Om associerade medlemmars befogenheter stadgas i art. 3 pp. 1 och 2:

There shall be a Conference of the Organization in which each Member Nation and Associate Member shall be represented by one delegate. Associate Members shall have the right to participate in the deliberations of the Conference but shall not hold office nor have the right to vote.

3. *Internationella Telegrafunionen (ITU)*: Konventionen innehåller följande bestämmelser om territori-ers deltagande (art. 1 pp. 2 a, 3 a och c, p. 4):

Any country or group of territories listed in Annex 1 upon signature and ratification of, or accession to, this Convention, by it or on its behalf;

Any country, territory or group of territories listed in Annex 2 upon signature and ratification of, or accession to, this Convention, by it or on its behalf;

Any territory or group of territories, not fully responsible for the conduct of its international relations, on behalf of which a Member of

the Union has signed and ratified or acceded to this Convention in accordance with Article 18 or 19, provided that its application for Associate Membership is sponsored by such a Member, after the application has received approval by a majority of the Members of the Union.

If any territory or group of territories, forming part of a group of territories constituting a Member of the Union, becomes or has become an Associate Member of the Union in accordance with 7 and 9 (= 3 a och c), its rights and obligations under this Convention shall be those of an Associate Member only.

Beträffande medlemmars och associerades befogenheter stadgas (art. 2):

All Members shall be entitled to participate in conferences of the Union and shall be eligible for election to any of its organs.

Each Member shall have one vote at all conferences of the Union, at meetings of the International Consultative Committees in which it participates and, if it is a Member of the Administrative Council, at all sessions of that Council.

Each Member shall also have one vote in all consultations carried out by correspondence.

Associate Members shall have the same rights and obligations as Members of the Union, except that they shall not have the right to vote in any conference or other organ of the Union or to nominate candidates for membership of the International Frequency Registration Board. They shall not be eligible for election to the Administrative Council.

4. *Universella Postunionen (UPU)*: Konventionen innehåller följande bestämmelser beträffande icke-suveräna territoriers deltagande (art. 4, art. 5 pp. 1 och 2):

The following are considered to be a single member-Country of the Union or a single postal Administration of a member-Country as the case may be within the meaning of the Convention and of the Agreements as regards, in particular, their right to vote at Congresses, Conferences and in the interval between meetings and also their contribution to the expenditure of the Union. (Här uppräknas olika grupper av icke-suveräna territorier.)

Any member-Country may declare, — — — that its acceptance of the present Convention and, where appropriate, of the Agreements, includes all Territories, for whose international relations it is responsible, or certain of them only. — — — The Convention applies only to those Territories for whose international relations a member-Country is responsible and in respect of which declarations have been made under § 1.

5. *WHO*: Stadgan innehåller följande bestämmelser (art. 8):

Territories or groups of territories which are not responsible for the conduct of their international relations may be admitted as Associate Members by the Health Assembly upon application made on behalf of such territory or group of territories by the Member or other authority having responsibility for their international relations. Representatives of Associate Members to the Health Assembly should be qualified by their technical competence in the field of health and should be chosen from the native population. The nature and extent of the rights and obligations of Associate Members shall be determined by the Health Assembly.

6. *Världsmeteorologorganisationen (WMO)*: Konventionen innehåller följande bestämmelser om icke-suveräna territorier (art. 3):

The following may become Members of the Organization by the procedure set forth in the present Convention:

Any territory or group of territories maintaining its own meteorological service and listed in Annex II attached hereto, upon application of the present Convention on its behalf, in accordance with paragraph a of Article 34, by the State or States responsible for its international relations and represented at the Conference of Directors of the International Meteorological Organization convened at Washington, D.C. on September 22, 1947, as listed in Annex I of the present Convention.

Any territory or group of territories, not listed in Annex II of the present Convention, maintaining its own meteorological service, but not responsible for the conduct of its international relations, on behalf of which the present Convention is applied in accordance with paragraph b of Article 34, provided that the request for membership is presented by the Member responsible for its international relations, and secures approval by two-thirds of the Members of the Organization as specified in paragraphs a, b and c of this Article.

Emellertid inskränks de icke-suveräna medlemmarnas befogenheter (art. 10 a):

Each Member shall have one vote in decisions of the Congress, except that only Members of the Organization which are States, as specified in paragraphs a, b and c of Article 3 of the present Convention, (hereinafter referred to as »Members which are States»), shall be entitled to vote on any of the following subjects:

- 1) Amendment or interpretation of the present Convention or proposals for a new Convention;
- 2) Membership of the Organization;
- 3) Relations with the United Nations and other governmental organizations;
- 4) Election of the President and Vice-Presidents of the Organization and of the members of the Executive Committee other than the Presidents and Vice-Presidents of the Regional Associations.

Stockholm den 1 mars 1968

BILAGA 7

Skrivelse till Nordiska rådet från Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet rörande kommitténs sammansättning, möten m. m.

Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet har sedan rådets session i Oslo år 1968 sammanträtt tre gånger, i Helsingfors den 1 april 1968, i Herning den 28 augusti 1968 samt i Stockholm i dag. Sammansättningen av kommittén samt av dess arbetsutskott och sekretariat har varit oförändrad.

Vid sammanträdet i Helsingfors den 1 april behandlade kommittén en inom sekretariatet upprättad promemoria med en jämförelse mellan Färöarnas och landskapet Ålands självstyrelse (*Bilaga 5*), liksom en promemoria med folkrättsliga synpunkter på frågan om icke suveräna staters medverkan i interstatliga organisationer (*Bilaga 6*).

Vid statsministrarnas och presidiets gemensamma möte i Oslo den 19 och 20 oktober 1968 lämnade kommitténs ordförande, statsrådet Kling, en redogörelse för kommitténs arbete.

Kommitténs arbete beräknas vara slutfört under år 1969.

Stockholm den 1 mars 1969

Trygve Bratteli

Leif Leifland

BILAGA 8

Skrivelse till Nordiska rådets presidium och de nordiska ländernas statsministrar från Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet

Vid det för de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium gemensamma mötet i Reykjavik den 8 och 9 oktober 1967 fattades beslut om att tillsätta en blandad regerings- och parlamentarikerkommitté för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska

rådet. Kommittén skulle bestå av representanter för de fem ländernas regeringar på ministernivå samt rådets presidium.

Den kommitté, som tillsatts enligt statsministrarnas och presidiets beslut, får härmed avge rapport med förslag till lösning av frågan om de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet, jämte utkast till ändringar i rådets stadga (*se Bihang 1—2*).

Kommittén vill uttrycka en förhoppning om att de nordiska regeringarna under hösten 1969 skall kunna underställa parlamenten förslag i frågan.

Stockholm den 14 augusti 1969

För Kommittén:

Herman Kling

Leif Leifland

BIHANG 1

Rapport från Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet

Kommitténs sammansättning, möten m. m.

Den 14 januari 1967 framlade Danmarks regering för Nordiska rådet ett förslag (*Sak B 4/j*) om representation för Färöarna i rådet. Förslaget hänvisades vid rådets session i Helsingfors 1967 till juridiska utskottet. I utskottets betänkande den 4 april 1967 över förslaget heter det bl. a. följande:

Da ændringer i rådets vedtægt forudsetter, at der tilvejebringes fuld enighed mellem de kompetente myndigheder i alle 5 lande, anser udvalget det for hensigtsmæssigt, at problemerne forhandles mellem landenes regeringer, eventuelt i samråd med Nordisk Råds præsidium, før udvalget fortsætter drøftelsen af, hverledes eventuelle vedtægtændringer kan udformes.

Det er over for udvalget oplyst, at den danske regering vil tage initiativ til at gennemføre sådanne forhandlinger.

Udvalget vil herefter fortsætte arbejdet med sagen.

Den 6 april 1967 beslöt rådet att lägga denna utskottets anmälan till handlingarna.

Frågan togs därefter upp vid de nordiska utrikesministrarnas möte i Helsingfors den 22 och 23 augusti 1967. Ministrarna enades därvid om att »i strävan att finna en positiv lösning av frågan» den danska regeringen skulle sammankalla ett möte på tjänstemannanivå för att förbereda frågans behandling vid statsministrarnas och presidiets möte i oktober 1967.

Möten på tjänstemannanivå ägde i enlighet med detta beslut rum i Köpenhamn den 15 september, i Helsingfors den 27 september och i Reykjavik

den 7 oktober 1967. Ämbetsmannagruppen fann sig oförhindrad att vid sina överläggningar även behandla den skrivelse som Ålands landsting den 29 augusti tillställt Finlands regering och vari landstinget hemställt att »regeringen ville vidtaga sådana åtgärder, att landskapet Åland i samband med förestående ändring av Nordiska rådets stadga tillförsäkras medlemskap i Nordiska rådet.»

Ämbetsmannagruppen framlade en muntlig rapport för statsministrarna och presidiet vid dessas möte i Reykjavik den 8 och 9 oktober 1967. I den efter mötet utfärdade kommittén heter det härom:

Vid mötet förelåg enighet om att de självstyrande områdena i Norden skulle tillförsäkras en tillfredsställande representation i Nordiska rådet. Man beslöt därför att det vidare arbetet beträffande de självstyrande områdena bedrivs av en blandad regerings- och parlamentarikerkommitté. Kommittén skall bestå av representanter för de fem ländernas regeringar på ministernivå samt rådets presidium.

Den danska regeringens förslag om Färöarnas representation ingår i det material som bildar grundvalen för kommitténs arbete. Kommittén borde bedriva sitt arbete så, att förslag till en positiv lösning av frågan föreligger om möjligt vid nästa session i Oslo 1968.

Svenska regeringen har kallat till ett första sammanträde i Stockholm den 6 november 1967.

Till regeringens representanter i denna kommitté utsågs av respektive regering justitieminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister A. Simonen, Finland, justitie- och handelsminister Johann Hafstein, Island, statsrådet fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, samt statsrådet Herman Kling, Sverige. I kommittén har vidare — i enlighet med beslutet vid mötet i Reykjavik — ingått presidiets ledamöter, nämligen riksdagsman Eino Sirén, Finland, folketingsman Poul Hartling, Danmark, altingsman Sigurður Bjarnason, Island, stortingsman Trygve Bratteli, Norge, och andre vice talman Leif Cassel, Sverige. Den 2 februari 1968 frånträdde Poul Hartling sitt uppdrag och efterträddes av förutvarande statsministern, folketingsman J. O. Krag. Vidare frånträdde K. Axel Nielsen uppdraget den 9 februari 1968 och efterträddes av justitieminister Knud Thestrup.

Kommittén har sammanträtt i Stockholm den 6 november 1967, i Köpenhamn den 19 december 1967, i Oslo den 16 februari 1968, i Helsingfors den 1 april 1968, i Herning den 26 augusti 1968 samt i Stockholm den 1 mars 1968 och den 12 augusti 1969.

Vid kommitténs sammanträde i Stockholm den 6 november 1967 valdes statsrådet Kling till ordförande och den norske presidieledamoten, stortingsrepresentanten T. Bratteli till vice ordförande. Vid samma tillfälle utsågs ordföranden och vice ordföranden att utgöra kommitténs arbetsutskott. Till huvudsekreterare utsågs departementssekreterare L. Leifland, Sverige, samt till experter fuldmægtig Ole Perch Nielsen, Danmark, och lagstiftningsrådet H. Adahl, Finland. Den svenska regeringen har svarat för kommitténs sekretariatkostnader.

Kommittén har tillställt Nordiska rådets sessioner 1968 och 1969 rapporter över sin verksamhet. Till dessa rapporter har som bilagor fogats de utredningar om Färöarnas och Ålands självstyrelse m. m. som gjorts av kommitténs sekretariat. Dessa rapporter och utredningar har tryckts i Nordiska rådets förhandlingar för 16:e och 17:e sessionerna.

Kommitténs förslag

Kommittén har vid sina överväganden utgått ifrån att de två självstyrande områdena, Färöarna och landskapet Åland, bör beredas samma principiella form av representation. Innehållet i och karaktären av områdenas självstyrelse är så likartade att skiljaktiga lösningar inte framstår som motiverade. Även praktiska skäl talar starkt för likformighet i områdenas representation.

En annan utgångspunkt för kommittén har varit att en lösning av representationsfrågan inte bör leda till krav på ändring av dansk eller finländsk grundlag eller av den lagstiftning som reglerar Färöarnas och Ålands självstyrelse, d. v. s. Loven den 23 Mars 1948 om Færøernes Hjemmestyre och självstyrelselagen den 28 december 1951. Varje lösning av frågan om de självstyrande områdenas medverkan i Nordiska rådet måste alltså enligt kommitténs mening sökas inom ramen för dessa lagar.

De självstyrande områdena kan, om man håller fast vid dessa två utgångspunkter, tänkas bli representerade i Nordiska rådet på något av följande fyra olika sätt:

1. Likställighet för de självstyrande områdena med Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

2. Ledamöter av Färöarnas lagting och Ålands landsting blir tillförsäkrade rätten att ingå i de danska och finländska delegationerna. Eventuellt skulle på motsvarande sätt ledamöter av Färöarnas landsstyre och Ålands landsskapsstyrelse kunna knytas till de danska och finländska delegationerna.

3. Färöiska och åländska ledamöter av Danmarks folketing och Finlands riksdag blir genom intern dansk och finländsk lagstiftning tillförsäkrade rätten att permanent ingå i respektive lands delegation.

4. Färöarna och Åland erhåller något slag av observatörsställning, t. ex. i den formen att ledamöter av de båda områdenas exekutiva och lagstiftande myndigheter får yttrande- men ej förslags- eller rösträtt vid rådets förhandlingar.

Kommittén anser sig inte kunna förorda en lösning enligt alternativ 1, och vill därvidlag hänvisa till tidigare offentliggjorda promemorior i denna fråga.

På andra sidan finner kommittén att en lösning enligt alternativ 4 — alltså något slag av observatörställning — icke ger de självstyrande områdena det mått av insyn i och inflytande över rådets arbete som svarar mot områdenas intresse att kunna medverka vid utformningen av en internordisk reglering av sådana rättsliga, ekonomiska och andra frågor som omfattas av områdenas självstyrelselagstiftning. Observatörskap synes därför inte tillfyllest för att tillgodose de självstyrande områdenas krav på aktiv medverkan i rådets arbete.

Kommittén har sålunda, sedan den funnit alternativ 1 alltför långtgående och alternativ 4 alltför snävt, inriktat sig på att finna en lösning enligt alternativ 2 eller 3.

Enligt alternativ 3 skulle färöiska folketings- och åländska riksdagsledamöter tillförsäkras rätt att permanent ingå i respektive lands delegation till Nordiska rådet. Problemet ses då som en fråga om allsidigheten av detta lands delegation. Redan nu finns en passus i § 2 av rådets stadga att olika

politiska riktningar bör vara företrädde i de nationella delegationerna. Den på passus finge kompletteras med en mening om att, när det gäller Danmarks och Finlands delegationer, det skall tillses att de självstyrande områdena blir företrädde i delegationerna.

Även om en lösning enligt detta alternativ tillgodoser Färöarnas och Ålands anspråk på direkt medverkan och direktinflytande vid omröstningarna vid rådets förhandlingar, är den behäftad med vissa brister. De självstyrande områdenas representanter vid rådets sessioner skulle alltid vara respektive områdes medlemmar av Danmarks folketing och Finlands riksdag. Det får väl antas att de självstyrande områdena många gånger skulle finna det naturligt att låta sig representeras av samma delegat i såväl riksparlamentet som Nordiska rådet, men en obligatorisk bindning mellan de båda funktionerna torde böra undvikas. Vidare synes det kommittén rikligt att Färöarnas lagting och Ålands landsting får tillfälle att — på samma sätt som de fem rikenas parlament — utse sina representanter vid särskild valförrättning.

Sådana direkta val i lagtinget och landstinget kan förväntas aktivera intresset för Nordiska rådet och nordiskt samarbete över huvud. Slutligen kan en lösning enligt alternativ 3 blott tillgodose kravet på *parlamentarisk* representation. Färöarnas landsstyre och Ålands landsskapsstyrelse kan alltså inte bli företrädde i rådet.

Dessa brister kan avhjälpas om de självstyrande områdenas representation i rådet tillgodoses enligt *alternativ 2*, d. v. s. om Färöarnas lagting och Ålands landsting får möjlighet att inom sig utse representanter som skall ingå i rikenas delegationer med samma rätt som övriga valda medlemmar. En obligatorisk bindning mellan funktionerna som ledamot av riksparlamentet och som representant i rådet undviks. Möjlighet skapas också — om så befinnes önskvärt — för Färöarnas och Ålands exekutiva myndigheter, d. v. s. landsstyret och landsskapsstyrelsen, att inom sig utse representanter som ingår i de danska och finländska delegationerna.

Kommittén får för sin del förorda att frågan om de självstyrande områdenas representation löses enligt detta alternativ, d. v. s. alternativ 2.

Kommittén har vid sina överväganden om lämpligt antal parlamentariska representanter från de självstyrande områdena stannat vid att föreslå att Färöarna skall få välja två representanter och Åland en. För detta talar såväl områdenas befolkningstal — för Färöarna 38 000, för Åland 22 000 — som den olikartade politiska strukturen i de båda självstyrande områdena.

Om Färöarna och Åland ges rätt att välja egna representanter, skall detta då medföra att Danmark (utan Färöarna) och Finland (utan Åland) skall få färre valda medlemmar i rådet än Norge och Sverige? Eller skall Danmark (med Färöarna) och Finland (med Åland) få fler representanter än Norge och Sverige? Tre olika förslag till lösning kan tänkas. De kan illustreras på följande sätt:

Förslag 1.

Da	Fär	Fin	Ål	Isl	No	Sv	Sammanlagt
14	+ 2	15	+ 1				
	16		16	5	16	16	69

Förslag 2.

Da	Fär	Fin	Ål	Isl	No	Sv	Sammanlagt
16	+ 2	17	+ 1				
	18		18	5	16	16	73

Förslag 3.

Da	Fär	Fin	Ål	Isl	No	Sv	Sammanlagt
16	+ 2	17	+ 1				
	18		18	6	18	18	78

Enligt kommitténs mening talar övervägande skäl för att Norge och Sverige tillerkänns lika många parlamentariska representanter som Danmark med Färöarna och Finland med Åland. Å andra sidan synes det danska folketingets och den finländska riksdagens nuvarande representation ej böra reduceras. Dessa önskemål tillgodoses i vad som ovan kallas Förslag 3. En ökning av de av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges parlament valda medlemmarna från nuvarande 16 till föreslagna 18 representanter motiverar enligt kommitténs uppfattning också en ökning av den isländska representationen från fem till sex representanter.

När det gäller representation för de exekutiva myndigheterna, d. v. s. Färöarnas landsstyre och Ålands landsskapsstyrelse, kan enligt kommittén motsvarande principer följas. De av landsstyret och landsskapsstyrelsen utsedda ledamöterna finge ingå i de danska och finländska delegationerna. De skulle ha samma befogenheter som andra regeringsrepresentanter, d. v. s. rätt att väcka förslag och rätt att yttra sig i rådet. Det må i detta sammanhang erinras om att regeringsrepresentanter enligt § 3 i stadgan saknar rösträtt i rådet.

Ett genomförande av dessa bestämmelser kräver vissa ändringar av rådets stadga. Ett utkast till reviderad lydelse närslutes (*se Bihang 2*).

BIHANG 2

Udkast til vedtægtsændringer

§ 1.

Nordisk Råd er organ for samråd mellem Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting og Sveriges riksdag samt disse landes regeringer i spørgsmål, der angår samvirke mellem disse lande eller nogle af dem.

Færøernes lagting og landsstyre samt Ålands landsting og landskabsstyrelse deltager i rådets arbejde.

§ 2.

Medlemmer af rådet er 78 valgte medlemmer, regeringsrepræsentanter og repræsentanter for landsstyret og landskabsstyrelsen.

Danmarks folketing vælger 16 medlemmer, Finlands riksdag vælger 17

medlemmer, Islands alting vælger 6 medlemmer og Norges storting og Sveriges riksdag vælger hver 18 medlemmer af rådet. Færøernes lagting vælger 2 medlemmer og Ålands landsting 1 medlem af rådet. Endvidere vælges det nødvendige antal suppleanter.

Valgene foretages ud af hver forsamlings midte, og slig at forskellige politiske retninger repræsenteres. I øvrigt foretages valgene for den tid og på den måde, som bestemmes af hver forsamling.

Enhver regering udser blandt sine medlemmer regeringsrepræsentanter i det antal, som den ønsker. Landsstyret og landskabsstyrelsen udser hver en repræsentant blandt sine medlemmer.

De af folketinget og lagtinget valgte medlemmer samt de af den danske regering og landsstyret udpegede repræsentanter udgør tilsammen Danmarks delegation. De af Finlands riksdag og Ålands landsting samt de af den finske regering og landsskabsstyrelsen udpegede repræsentanter udgør tilsammen Finlands delegation. Islands delegation består af de af altinget valgte medlemmer og den islandske regerings repræsentanter, Norges delegation består af de af stortinget valgte medlemmer og den norske regerings repræsentanter, og Sveriges delegation består af de af riksdagen valgte medlemmer og den svenske regerings repræsentanter.

§ 3.

Regeringernes, landsstyrets og landskabsstyrelsens repræsentanter har ikke stemmeret i rådet.

BILAGA 9

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

Nordiska rådets presidium har med tillfredsställelse tagit del av slutrapporten från Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet. Med anledning härav får presidiet hemställa till regeringarna att medverka till att nödvändiga ändringar i Nordiska rådets stadga genomföres så snabbt att Färöarna och Åland kan bli representerade på nästa rådssession i Reykjavik i februari 1970. Presidiet anser sålunda för sin del icke erforderligt att regeringarna — innan förslag om ändring av stadgan för Nordiska rådet utarbetas på denna punkt — avvaktar rådets slutliga behandling av det i rådet vilande regeringsförslaget om representation för Färöarna i Nordiska rådet (*Sak B 4/j*).

Stockholm den 12 augusti 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

BILAGA 10

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd. Forslaget er fremsat af Danmarks regering.

Forslaget har siden 16. session, hvor det af udvalget blev anmeldt for rådet, at man ville fortsætte arbejdet med sagen (*se Nordisk Råd, 16. sesjon 1968 s. 288 jfr. s. 1414*), været behandlet i udvalgets møder den 29. september og den 26. november 1968, den 27. januar, den 27. juni, den 12. september og den 28. november 1969 samt den 15. januar 1970 i København.

Statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og justitieminister Aarre Simonen, Finland, deltog i mødet den 26. november 1968. Statsrådet Herman Kling, Sverige, deltog i mødet den 12. september 1969. Justitsminister Knud Thestrup, Danmark, justitieminister Aarre Simonen, Finland, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige, deltog i mødet den 15. januar 1970.

1. R e g e r i n g s f o r s l a g e t

Regeringsforslaget, der er fremsat i januar 1967, går ud på at åbne adgang for Færøernes hjemmestyre til at deltage direkte i Nordisk Råds arbejde. Det henstilles derfor, at der må blive foretaget sådanne ændringer i rådets vedtægt, at Færøernes lagting af sin midte kan vælge to medlemmer af rådet, og at Færøernes landsstyre kan udse en repræsentation blandt sine medlemmer.

2. B e h a n d l i n g e n

I betænkning af 4. april 1967 (*se Nordiska rådet, 15:e sessionen 1967 s. 1477*) bemærkede juridisk udvalg, at ændringer af rådets vedtægt forudsætter, at der tilvejebringes fuld enighed mellem de kompetente myndigheder i alle fem lande. Udvalget anså det derfor for hensigtsmæssigt, at problemerne blev forhandlet mellem landenes regeringer, eventuelt i samråd med Nordisk Råds præsidium.

Efter at det var blevet bekendt, at Ålands landsting den 29. august 1967 havde henstillet til Finlands regering at træffe foranstaltninger til, at landskapet Åland kunne tilsikres medlemskab i Nordisk Råd, besluttedes det på et fællesmøde i Reykjavík mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium i oktober 1967 at nedsætte en særlig komité vedrørende de selvstyrende områders repræsentation i Nordisk Råd. Komiteen skulle bestå af repræsentanter for de fem landes regeringer på mi-

nisterniveau samt af rådets præsidium, og det fremsatte regeringsforslag om Færøernes repræsentation skulle indgå i materialet for komiteens arbejde.

Som regeringsrepræsentanter i komiteen blev udpeget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister Aarre Simonen, Finland, justits- og handelsminister Johann Hafstein, Island, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige. Præsidiets medlemmer i komiteen var folketingsmand Poul Hartling, Danmark, riksdagsmand Eino Sirén, Finland, altingsmand Sigurður Bjarnason, Island, stortingsrepræsentant Trygve Bratteli, Norge, og andre vicetralman Leif Cassel, Sverige. I februar 1968 udtrådte K. Axel Nielsen og blev efterfulgt af justitsminister Knud Thestrup, Danmark, og samtidig blev Poul Hartling efterfulgt af fhv. statsminister J. O. Krag, Danmark.

Som formand for komiteen blev valgt statsrådet Herman Kling. Som næstformand blev valgt stortingsrepræsentant Trygve Bratteli.

Komiteen afgav rapport den 14. august 1969. Rapporten indeholdt et enstemmigt forslag til løsning af spørgsmålet om de selvstyrende områders repræsentation i Nordisk Råd tillige med et udkast til de i så henseende nødvendige ændringer i rådets vedtægt.

I skrivelse af 12. august 1968 til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige henstillede præsidiets, at de nødvendige ændringer i rådets vedtægt måtte blive gennemført så betids, at Færøerne og Åland kunne blive repræsenteret på rådets session i februar 1970 i Reykjavik. Præsidiets anså det for sit vedkommende ikke nødvendigt, at regeringerne afventede rådets endelige behandling af regeringsforslaget om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd.

Samtidig overdrog præsidiets til juridisk udvalg inden for rammerne af regeringsforslaget at udarbejde forslag til de ændringer i rådets arbejdsordning, som foranlediges af komiteens forslag.

Ændringer af Nordisk Råds vedtægt i overensstemmelse med det af komiteen udarbejdede udkast er herefter gennemført i Danmark ved lov nr. 580 af 19. december 1969 om ændring af lov om Nordisk Råd, i Finland ved forordning af 19. december 1969 om bringende i kraft av ändringar i stadgan för Nordiska rådet (nr. 823), i Island ved þingsályktum um samþykkt á starfsreglum Norðurlandráðs af 15. december 1969, i Norge ved stortingsvedtak af 4. december 1969 og i Sverige ved lag den 17. dec. 1969 (nr. 720) om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet.

3. Udvalget

Under henvisning til, at der nu er vedtaget sådanne ændringer i Nordisk Råds vedtægt, at blandt andet Færøernes hjemmestyre har adgang til at deltage direkte i rådets arbejde, finder udvalget ikke grundlag for, at der foretages videre i anledning af regeringsforslaget.

Vedtægtsændringerne nødvendiggør visse ændringer i arbejdsordningen. Man henviser til bemærkningerne i vedlagte udkast (*se Bihang*), som udvalget kan tiltræde.

Udvalget indstiller herefter

I. at Nordisk Råd i anledning af regeringsforslaget om repræsentation for Færøerne i Nordisk Råd og med hjemmel i vedtægtsens § 12 fastsætter følgende ændringer i arbejdsordningen for rådet:

1. § 1, stk. 3, affattes således:

(*Dansk text*) Præsidiets sørger for, at regeringerne, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og de valgte medlemmer og suppleanter tre måneder før sessionen begynder, underrettes om tid og sted for sessionen. Når ekstra session skal holdes, kan en sådan underretning dog udsendes senere, dersom særlige forhold giver anledning dertil.

(*Norsk text*) Presidiet sørger for at regjeringene, Færøyenes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og de valgte medlemmer og suppleanter tre måneder før sesjonen begynner blir underrettet om tid og sted for sesjonen. Når ekstrasesjon skal holdes, kan likevel slik underretning sendes ut senere dersom særskilte forhold taler for det.

(*Svensk text*) Presidiet sørjer för att regeringarna, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse samt de valda medlemmarna och suppleanterna tre månader före sessions början underrättas om tid och plats för sessionen. Skall extra session hållas, kan dock sådan underrättelse utsändas senare, om särskilda förhållanden giva anledning därtill.

2. § 3, stk. 1, sidste pkt., affattes således:

(*Dansk text*) Regeringsforslag og medlemsforslag samt de utredninger, præsidiets har fundet påkrævede, skal ligesom meddelelser og beretninger tilstilles regeringerne, landsstyret, landskapsstyrelsen, medlemmerne og suppleanterne snarest muligt, dog senest tre uger før sessionens begyndelse.

(*Norsk text*) Regjeringsforslag og medlemsforslag samt de utredninger presidiet har funnet påkrevd skal, likesom meddelelser og beretninger, tilstilles regjeringene, landsstyret, landskapsstyrelsen, medlemmene og suppleantene snarest mulig, dog senest tre uker før sesjonen begynner.

(*Svensk text*) Regeringsförslag och medlemsförslag samt de utredningar, presidiet har funnit erforderliga, ävensom meddelanden och berättelser skola tillställas regeringarna,

landsstyret, landskapsstyrelsen, medlemmarna och suppleanterna snarast möjligt, dock senast tre veckor före sessionens början.

3. § 6, stk. 2, affattes således:

(*Dansk text*) På medlemslisten optages i alfabetisk orden først repræsentanterne for regeringerne, landsstyret og landskapsstyrelsen, dernæst de valgte medlemmer. I denne orden indtager medlemmerne deres pladser i sessionssalen.

(*Norsk text*) I medlemslisten opptas i alfabetisk orden først representantene for regjeringene, landssstyret og landskapsstyrelsen, deretter de valgte medlemmene. I denne orden inntar medlemmene sine plasser i sesjonssalen.

(*Svensk text*) I medlemslistan upptagas i alfabetisk ordning först representanterna för regeringarna, landsstyret och landsskapsstyrelsen, därefter de valda medlemmarna. I denna ordning intaga medlemmarna sina platser i sessionssalen.

II. at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af regeringsforslaget.

København, den 15. januar 1970

Georg C. Ehrnrooth

Erling Engan

Erkki Hara

Svend Haugaard

Jørgen Jensen

Tage Johansson

Osmo Kock

Matthias Á. Mathiesen

Sven Mellqvist

K. Axel Nielsen

Jan-Ivan Nilsson

Erling Norvik

Formand

Thorstein Treholt

BIHANG

Utkast till ändring av Nordiska rådets arbetsordning

I arbetsordningen för Nordisk Råd af 20/2 1953 med ändringar af 18/8 1954, 3/2 1955, 1/2 1956, 22/2 1957, 31/7 1960, 18/3 1962 og 18/2 1964 foretages följande ändringar:

1. § 1, stk. 3, affattes således:

»Præsidiets sørger for, at regeringerne, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og de valgte medlemmer og suppleanter tre måneder før sessionen begynder, underrettes om tid og sted for sessionen. Når ekstra session skal holdes, kan en sådan underretning dog udsendes senere, dersom særlige forhold giver anledning dertil.«

2. § 3, stk. 1, sidste pkt., affattes således:

»Regeringsforslag og medlemsforslag samt de udredninger, præsidiets har fundet påkrævede, skal ligesom meddelelser og beretninger tilstilles regeringerne, landsstyret, landskapsstyrelsen, medlemmerne og suppleanterne snarest muligt, dog senest tre uger før sessionens begyndelse.«

3. § 6, stk. 2, affattes således:

»På medlemslisten optages i alfabetisk orden først repræsentanterne for regeringerne, landsstyret og landskapsstyrelsen, dernæst de valgte medlemmer. I denne orden indtages medlemmerne deres pladser i sessionsalen.«

B e m æ r k n i n g e r

De foreslåede ændringer i arbetsordningen er en følge af, at der i vedtægten er foretaget ændringer med henblik på en særlig repræsentation i Nordisk Råd for Færøerne og landskapet Åland.

Om de enkelte forslag bemærkes følgende:

1. Arbejdsordningens § 1, stk. 3, indeholder bestemmelse om, at regeringerne, de valgte medlemmer og suppleanterne inden for en vis frist skal underrettes om tid og sted for en session. Da Færøernes landsstyre og Ålands landskapsstyrelse nu udser hver en repræsentant i rådet, er det en selvfølge, at disse myndigheder på samme måde som regeringerne bør modtage den omhandlede underretning.

2. Arbejdsordningens § 3, stk. 1, sidste pkt., indeholder bestemmelse om udsendelse af dokumenter m. v. før sessionen. Det synes selvfølgeligt, at landsstyret og landskapsstyrelsen bør modtage de samme dokumenter som regeringerne og de valgte medlemmer og suppleanter.

3. Arbejdsordningens § 6, stk. 2, indeholder en teknisk forskrift om indretningen af medlemslisten og den rækkefølge, hvori rådets medlemmer indtager deres pladser i sessionsalen. Da landsstyret og landskapsstyrelsen nu udser egne repræsentanter, må der tages stilling til deres placering. Den foreslåede ændring tilsigter at bevirke, at landsstyrets og landskapsstyrelsens repræsentanter efter alfabetisk orden opføres på medlemslisten og tager sæde i salen imellem regeringsrepræsentanterne.

Regeringsförslag **om revision av Helsingforsavtalet**

(Väckt av Finlands regering)

Vid mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium den 7—8 oktober 1967 i Reykjavik beslöts att en kommitté skulle tillsättas med uppgift att genomgå de hittillsvarande erfarenheterna av Nordiska rådets verksamhet och av övriga former för nordiskt samarbete samt att framlägga de eventuella förslag till ändringar i rådets stadga och arbetsordning, vartill en sådan genomgång kan ge anledning. Kommittén, som antagit namnet Nordiska organisationskommittén, har utfört ett omfattande utredningsarbete inriktat i första hand på Nordiska rådet och dess uppgifter och arbetsformer.

Vid statsministrarnas och presidiets gemensamma möte i Stockholm den 4 november 1969 uppdrogs åt Nordiska organisationskommittén att framlägga förslag om ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet samt att fortsätta sitt arbete med förslag rörande bl. a. anpassningen av Nordiska rådets arbetsformer till de nya uppgifter som kunde komma att påläggas rådet (*se Tillägg*).

Organisationskommittén har den 10 december 1969 till statsministrarna och rådets presidium överlämnat en rapport, vari kommittén framlägger organisatoriska förslag rörande Nordiska rådet och ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet. Till rapporten har som bilaga fogats förslag till erforderliga traktatbestämmelser.

Vid förhandlingar den 12 december 1969 i Helsingfors mellan statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överenskomms att Finlands regering skulle inbegära Nordiska rådets yttrande över Nordiska organisationskommitténs förenämnda rapport.

Under åberopande av vad ovan anförts får Finlands regering härmed

anhålla om Nordiska rådets yttrande över den av Nordiska organisationskommittén avgivna »Rapport om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet».

Helsingfors den 30 december 1969

Mauno Koivisto

TILLÄGG

Rapport om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet

(Se Nordisk utredningsserie 1969: 20 s. 30 ff.).

Ändringsförslag

om revision av Helsingforsavtalet vad gäller Nordiska rådet

(*Väckt av Leif Cassel och Lars Larsson*)

Finlands regering har i ett regeringsförslag hemställt om Nordiska rådets yttrande över Nordiska organisationskommitténs »Rapport om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet».

Sakens behandling i Nordiska rådet har förberetts av bl. a. rådets svenska delegation. Den har därvid för sin del uttryckt sin fulla anslutning till grundtankarna bakom organisationskommitténs förslag i nämnda rapport. Helsingforsavtalet av 1962 bör sålunda nu byggas ut vidare och bli den grundläggande överenskommelsen för hela det nordiska arbetet också vad gäller samarbetets organisation. Den kommer alltså att omfatta dels allmänna regler om samarbetets materiella innehåll, dels de grundläggande bestämmelserna om de båda centrala samarbetsorganen Nordiska rådet och det blivande Nordiska ministerrådet. Kompletterande organisatoriska regler bör, såsom organisationskommittén föreslagit, ha sin plats i de olika specialöverenskommelser, som kan komma till stånd t. ex. på det ekonomiska och det kulturella området.

Vad gäller reglerna om Nordiska rådet kan delegationen i huvudsak tillstyrka organisationskommitténs förslag till traktattext. De föreslagna nyheterna synes delegationen bygga på hittillsvarande erfarenheter och vara väl avvägda.

Det är fördelaktigt att rådets möjligheter att yttra sig nu vidgas och att vid sidan av rekommendationen också formen framställning genom presidiet införes. Det förutsätter att presidiet i dylika fall antingen bygger på förslag från vederbörande utskott eller sammanställer uttalanden från de nationella delegationerna.

Delegationen vill understryka betydelsen av att valen av de valda medlemmarna till rådet sker efter proportionella principer. Regeln i artikel 42 om att det skall tillses att olika politiska partier blir företrädare i rådet får icke fattas så att alla i ett parlament förekommande meningsriktningar oavsett deras styrka skall få medlemmar i Nordiska rådet. Som organisationskommittén framhållit (*se NU 1969: 20 s. 39*) bör man eftersträva att få till stånd en representation som så nära som möjligt svarar mot styrke-

förhållandet mellan partierna. Bestämmelserna möjliggör viss flexibilitet vid fördelningen av rådsplatserna allt efter rådande förhållanden.

Enligt delegationens mening vore värdefullt om varje lands permanenta medlemmar i ministerrådet (se artikel 56 andra stycket) kunde utses att vara fasta regeringsrepresentanter i rådet — och icke blott vid den årliga sessionen. Envar av dem kunde då deltaga regelbundet i sin delegations sammanträden även under tiden mellan sessionerna och utgöra en kontaktperson mellan regeringen och parlamentarikerna.

Förändringarna beträffande begränsningen i medlemmarnas rösträtt sådana de framträder i artikel 44 kan delegationen tillstyrka.

Den ökade terminologiska klarheten är välkommen. Med »rådet» kommer att förstås rådets samtliga organ. Särskilda termer väljs för rådets olika organ, den samlade rådsförsamlingen (eventuellt plenarmötet), presidiet, utskottet och sekretariatet.

Delegationen vill starkt understryka betydelsen av att presidiets medlemmar nu får fasta suppleanter. Härigenom förstärkes presidiets ställning. Att så sker är av vikt med tanke på att presidiets befogenheter icke minst i politiskt avseende nu vidgas. Suppleanten förutsättes komma att företräda en annan meningsriktning än den ordinarie presidiedamoten. Dessa båda kan därför väntas representera de politiska huvudriktningarna från sitt land. Då det är nödvändigt att suppleanten får tillfälle närvara vid presidiets sammanträden i de fall då han bedömer sin närvaro erforderlig, bör han erhålla kallelse till presidiemötena. En regel härom bör intas i arbetsordningen.

Reglerna i artikel 49 om tillskapande av ett gemensamt sekretariat bestående av sex personer tillstyrkes. Texten torde dock böra omformuleras, så att det klart framgår att varje delegation utser envar en sekreterare.

Delegationen förordar att då de förslagsberättigade uppräknas i artikel 50 medlemmarna nämns i första rummet och först därefter regeringarna och ministerrådet.

Allt frågeinstitutet nu traktatfästes har också vunnit delegationens gillande.

Beträffande kostnaderna för rådet vill delegationen framhålla att, då en presidiesekreterare nu tillkommer, det snarast bör undersökas vilken personal vid rådets nationella sekretariat som bör underställas honom och överföras till det område, som betalas av gemensamma kostnader. En viss förskjutning från nationella kostnader till gemensamma kan väntas.

Sedan en sådan översyn genomförts, synes naturligt att de gemensamma kostnaderna fördelas mellan länderna efter samma grunder som tillämpas i FN. Delegationen vill sålunda föreslå att FN-stadgans fördelningstal lägges till grund för fördelningen av gemensamma kostnader i Nordiska rådet. Vad gäller resekostnader prövas sedan 1970 en särskild ordning enligt beslut av rådets presidium och statsministrarna den 4 november 1969.

I fråga om det fortsatta arbetet vill delegationen understryka angelägenheten av att revisionen av Helsingforstraktaten genomföres så snabbt som möjligt. Helst bör ändringarna träda i kraft den 1 juli 1970. Revisionen av Helsingforstraktaten måste komma före eller i vart fall inte senare än Nordek-traktatens behandling. Institutionerna i Nordek-traktaten bygger nämligen på bl. a. de nya reglerna i Helsingforstraktaten om Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet vid behandling av regeringsförslaget om revision av Helsingforsavtalet antager följande rekommendation. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

a) att genomföra Nordiska organisationskommitténs förslag till revision av Helsingforsöverenskommelsen, varigenom denna överenskommelse blir det grundläggande avtalet rörande nordiskt samarbete även vad gäller samarbetets organisation,

b) att vad gäller fördelningen av de gemensamma kostnaderna i Nordiska rådet följa FN-stadgans principer,

c) att vid den fortsatta handläggningen av arbetet med traktattexten samråda med Nordiska rådets presidium,

d) att verka för att ändringarna i överenskommelsen kan träda i kraft den 1 juli 1970.

Stockholm den 4 februari 1970

Leif Cassel

Lars Larsson

*BILAGA 1***PM angående revision av Helsingforsavtalets regler om det nordiska
samarbetets organisation***(Upprättad av Nordiska rådets sekretariat)*

I ett regeringsförslag av den 30 december 1969 (*Sak B 8/j*) har Finlands regering anhållit om Nordiska rådets yttrande över den av Nordiska organisationskommittén avgivna rapporten om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. I rapporten finns intaget ett på svenska avfattat förslag till revision av fördragstexten.

Nordiska rådets presidium har den 9 januari 1970 uppdragit åt rådets sekretariat att utarbeta parallelltexter till de föreslagna ändringarna på Helsingforsavtalets samtliga språk — danska, finska, isländska, norska och svenska. Till fullgörande av detta uppdrag har sekretariatet med utgångspunkt från den av organisationskommittén framlagda svenska texten uppgjort bifogade förslag till ny avfattning av Helsingforsöverenskommelsen i berörda delar (*se Bihang*).

Sakliga ändringar i organisationskommitténs text har självfallet icke företagits. Dock har på en punkt — i artikel 53, som handlar om vem som svarar för kostnaderna för Nordiska rådet — ordet »land» utbytt mot »delegation» som en följd av att delegationen efter stadgörelserna hösten 1969 numera också formellt framträder som den nationella enheten. I övrigt har ändringar i den av organisationskommittén framlagda svenska texten gjorts endast på ställen där detta av språkliga skäl befunnits erforderligt för att uppnå önskad samstämmighet mellan de olika texterna, vilka alla är likvärdiga. På de punkter, där organisationskommitténs ursprungliga svenska text frångåtts, har ändringarna kursiverats, bortsett från ändringar, vilka allenast gällt verbens pluralformer.

København den 31 januari 1970

Samarbejdsoverenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige **Yhteistyösopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä** **Samstarfssamningur milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar**

Artiklarna 1—34 (de materiella bestämmelserna om samarbetet) oförändrade.

Formerne for nordisk

samarbejde

Artikel 35

For at gennemføre og videreudvikle det nordiske samarbejde efter denne og andre overenskomster bør de nordiske lande til stadighed samråde og efter behov vedtage samordnende foranstaltninger.

Artikel 36

Samarbejdet mellem de nordiske lande finder sted i Nordisk Råd, i Nordisk Ministerråd samt på andre ministermøder, i særlige samarbejdsorganer og mellem fagmyndigheder.

Artikel 37

En bestemmelse, som er blevet til efter samarbejde mellem to eller flere af de nordiske lande, må ikke ændres af noget land, medmindre de øvrige lande underrettes derom. Sådant underretning kræves dog ikke i hastende tilfælde, eller hvor det drejer sig om bestemmelser af mindre betydning.

Artikel 38

Myndighederne i de nordiske lande skal kunne korrespondere direkte med

35 artikla

Pohjoismaisen yhteistyön toteuttamiseksi ja edelleen kehittämiseksi tämmän ja muiden sopimusten mukaisesti tulee Pohjoismaiden jatkuvasti neuvotella keskenään ja tarvittaessa ryhtyä yhdenmukaisiin toimenpiteisiin.

36 artikla

Pohjoismaiden välinen yhteistyö tapahtuu Pohjoismaiden neuvoston, Pohjoismaiden ministerineuvoston ja muiden ministerikokosten puitteissa, erityisissä yhteistyöelimissä ja ammattiviranomaisten välillä.

37 artikla

Kahden tai useamman Pohjoismaan yhteistyöhön perustuvaa säännöstä älköön mikään maa muuttako ellei siitä ole ilmoitettu muille maille. Kiireellisissä tapauksissa tai kun kysymyksessä on säännös, jolla ei ole sanottavaa merkitystä, ei ilmoitusta kuitenkaan vaadita.

38 artikla

Pohjoismaiden viranomaiset voivat olla välittömässä kirjeenvaihdoissa

35. grein

Norðurlönd skulu að staðaldri hafa samráð og gera ráðstafanir til samræmingar, þegar þörf krefur, til þess að framkvæma og efla norræna samvinnu samkvæmt samningi þessum eða öðrum.

36. grein

Vettvangur samstarfs Norðurlanda er Norðurlandaráð, ráðherranefnd Norðurlanda og aðrir ráðherrafundir. Sérstakar samstarfsnefndir og stjórnvöld einstakra þjóðlifa þátta geta og haft slíka samvinnu sín á milli.

37. grein

Ekkert Norðurlanda má raska ákvæði, sem til hefur orðið við samstarf tveggja eða fleiri landanna, nema það sé tilkynnt hinum löndunum. Slíkra tilkynninga er þó ekki krafizt, ef bráðan þer að eða um er að ræða minni háttar ákvæði.

38. grein

Yfirvöld á Norðurlöndum geta skrifazt á beint um önnur mál en þau, sem

Samarbeidsavtale mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige	Samarbetsöverenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge
--	---

Artiklarna 1—34 (de materiella bestämmelserna om samarbetet) oförändrade.

Formene for nordisk

samarbeid

Artikkel 35

För å gjennomføre og videreutvikle det nordiske samarbeid etter denne og andre avtaler bør de nordiske land stadig samrå seg med hverandre, og når det er behov for det beslutte samordningstiltak.

Artikkel 36

Samarbeidet mellom de nordiske land finner sted i Nordisk Råd, i Nordisk Ministerråd og på andre ministermøter, i særlige samarbeidsorganer og mellom fagmyndigheter.

Artikkel 37

En bestemmelse som er et resultat av samarbeid mellom to eller flere av de nordiske land må ikke endres av noe land med mindre de øvrige land underrettes om det. Underretning er ikke nødvendig i tilfelle hvor det haster og når det gjelder bestemmelser av mindre betydning.

Artikkel 38

Myndighetene i de nordiske land skal kunne korrespondere direkte med

Formerna för nordiskt

samarbete

Artikel 35

För att genomföra och vidareutveckla det nordiska samarbetet enligt denna och andra överenskommelser böra de nordiska länderna fortlöpande samråda och vid behov vidtaga samordnande åtgärder.

Artikel 36

Samarbetet mellan de nordiska länderna äger rum inom Nordiska rådet, inom Nordiska ministerrådet samt på andra ministermöten, i särskilda samlarbetsorgan och mellan fackmyndigheter.

Artikel 37

Bestämmelse som tillkommit efter samarbete mellan två eller flera av de nordiska länderna får ej ändras av något land, om icke övriga länder underrettats därom. Underrettelse erfordras dock icke i brådskande fall eller då fråga är om bestämmelse av mindre betydelse.

Artikel 38

Myndigheter i de nordiska länderna få skriftväxla direkt med varand-

hverandre i andre anliggender end sådanne, som ifølge deres natur eller af anden grund bør behandles ved udenrigstjenestens foranstaltning.

keskenään muissa asioissa kuin sellaisissa, jotka luonteensa puolesta taikka muusta syystä on käsiteltävä ulkoasiainhallinnon välityksellä.

utanrikisþjónustunni ber að fjalla um samkvæmt eðli þeirra eða af öðrum ástæðum.

Nordisk Råd

Artikel 39

I Nordisk Råd samarbejder de nordiske landes folkerepræsentationer og regeringer. Rådet er initiativtagende og rådgivende i spørgsmål, som angår samvirke mellem disse lande eller nogle af dem samt har i øvrigt de opgaver, der fremgår af denne og andre overenskomster.

Færøernes lagting og landsstyre samt Ålands landsting og landskapsstyrelse deltager i rådets arbejde.

Artikel 40

Rådet kan antage rekommandationer og rette andre henvendelser eller afgive udtalelser til en eller flere af de nordiske landes regeringer eller til ministerrådet.

Artikel 41

Ud over hvad der særligt er aftalt bør der gives rådet adgang til at udtale sig om nordiske samarbejdsspørgsmål af større betydning, når dette ikke er umuligt af tidsnød.

Artikel 42

Rådet består af 78 valgte medlemmer, regeringsre-

Pohjoismaiden neuvosto

39 artikla

Pohjoismaiden neuvostossa Pohjoismaiden kansanedustuslaitokset ja hallitukset ovat yhteistyössä keskenään. Neuvosto voi tehdä aloitteita ja antaa neuvoja niissä kysymyksissä, jotka koskevat yhteistyötä näiden maiden tai joidenkin niistä välillä, ja sillä on muutoin ne tehtävät, jotka ilmenevät tästä tai muista sopimuksista.

Fär-saarten maakäräjät ja maakuntahallitus sekä Ahvenanmaan maakuntapäivät ja maakunnanhallitus osallistuvat neuvoston työhön.

40 artikla

Neuvosto voi hyväksyä suosituksia, tehdä muita esityksiä tai antaa lausuntoja yhdelle tai useammalle Pohjoismaan hallitukselle tai ministerineuvostolle.

41 artikla

Neuvostolle on, sen lisäksi mitä erikseen on sovittu, varattava tilaisuus antaa lausuntonsa merkittävistä pohjoismaista yhteistyötä koskevista kysymyksistä, milloin tämä ajan puutteen vuoksi ei ole mahdotonta.

42 artikla

Neuvoston muodostavat 78 valittua jäsentä, halli-

Norðurlandaráð

39. grein

Í Norðurlandaráði starfa saman þjóðþing og ríkisstjórnir Norðurlanda. Norðurlandaráð getur átt frumkvæði að lausn vanda mála og verið ráðgefandi í vandamálum, sem varða samvinnu þessara landa eða einhverra þeirra. Að öðru leyti hefur ráðið á hendi verkefni, sem af þessum samningi eða öðrum leiðir.

Í störfum ráðsins taka þátt lögþing og landsstjórn Færeyja og landsþing og stjórn Álandseyja.

40. grein

Ráðið getur samþykkt ályktun, beint tilmælum til eða látið í ljós álit við eina eða fleiri af ríkisstjórnir Norðurlanda eða ráðherranefndarína.

41. grein

Auk þeirra málaflokka, sem sérstaklega er um samið, skal ráðið þegar tími vinnst til, fá tækisamvinnu færi til að tjá sig um mikilsverð efni norrænnar.

42. grein

Ráðið skipa 78 kjörnir fulltrúar, fulltrúar ríkis-

hverandre i andre saker enn slike som etter sin natur eller av andre grunner bør behandles gjennom utenrikestjenesten.

ra i andra ärenden än sådana som till följd av sin natur eller av annat skäl böra handläggas genom förmedling av utrikesförvaltningen.

Nordisk Råd

Artikkel 39

I Nordisk Råd samarbetar de nordiske lands sjonalforsamlinger og regjeringer. Rådet kan ta initiativ og gi råd i spørsmål som angår samarbeid mellom disse land eller noen av dem, og har for øvrig de oppgaver som fremgår av denne og andre avtaler.

Færøyenes lagting og landsstyre samt Ålands landsting og landskapsstyrelse deltar i rådets arbeid.

Nordiska rådet

Artikel 39

I Nordiska rådet samarbetar de nordiska ländernas folkrepresentationer och regeringar. Rådet är initiativtagande och *råd-givande i frågor*, som avse samverkan mellan dessa länder eller några av dem, samt har i övrigt de uppgifter som framgå av denna och andra överenskommelser.

Färöarnas lagting och landsstyre samt Ålands landsting och landskapsstyrelse deltaga i rådets arbete.

Artikkel 40

Rådet kan vedta rekommandasjoner og rette andre henvendelser eller avgi uttalelser til en eller flere av de nordiske lands regjeringer eller til ministerrådet.

Artikkel 41

Rådet bør, ut over hva som særlig er avtalt, gis adgang til å uttale seg om nordiske samarbeidsspørsmål av større betydning når dette ikke er umulig på grunn av tidsnød.

Artikel 40

Rådet kan antaga rekommendation, göra annan framställning eller avgi yttrande till en eller flera av de nordiska ländernas regeringar eller till ministerrådet.

Artikel 41

Rådet bör, utöver vad som särskilt överenskommits, beredas tillfälle att yttra sig om nordiska samarbetsfrågor av större betydelse när detta icke är ogörligt av tidsskäl.

Artikkel 42

Rådet består av 78 valgte medlemmer, regjerings-

Artikel 42

Rådet består av 78 valda medlemmar, regerings-

præsenter og repræsenter for Færøernes landsstyre og Ålands landkapsstyrelse.

Af medlemmerne vælger Danmarks folketing sytten, Finlands riksdag sytten, Islands alting seks, Norges storting atten samt Sveriges riksdag atten. Færøernes lagting vælger to medlemmer og Ålands landsting et medlem. Desuden vælger hver forsamling et tilsvarende antal suppleanter.

Valg af medlemmer og suppleanter foretages arligt og gælder for tiden indtil næste valg. Ved ethvert valg skal der gives forskellige politiske meningsretninger repræsentation i rådet.

Kun medlemmerne af den forsamling, der har foretaget valget, kan være valgt medlem eller suppleant i rådet.

Enhver regering udser blandt sine medlemmer regeringsrepræsenter i det antal, som den ønsker. Landsstyret og landskapsstyrelsen udser hver en repræsentant blandt sine medlemmer.

Artikel 43

Danmarks riges delegation består af de af folketinget og lagtinget valgte medlemmer samt de af regeringen og landsstyret udsete repræsenter. Finlands delegation består af de af riksdagen og

tusten edustajat sekä Færøernes maakuntahallituksen ja Ahvenanmaan maakunnanhallituksen edustajat.

Jäsenistä valitsevat Tanskan kansankäräjät kuusitoista, Suomen eduskunta seitsemäntoista, Islannin altingi kuusi sekä Norjan suurkäräjät ja Ruotsin valtiopäivät kumpikin kahdeksantoista. Færøernes maakäräjät valitsevat kaksi jäsentä ja Ahvenanmaan maakuntapäivät yhden jäsenen. Sen lisäksi kukin kansanedustuslaitos valitsee vastaavan määrän varajäseniä.

Jäsenet ja varajäsenet valitaan vuosittain ja vaali on voimassa siksi kunnes seuraava vaali toimitetaan. Vaaleissa on erilaisten poliittisten suuntausten saatava edustus neuvostossa.

Ainoastaan se, joka on vaalin toimittaneen kansanedustuslaitoksen jäsen voi toimia neuvoston valittuna jäsenenä ja varajäsenenä.

Kukin hallitus määrää jäsenistään neuvostoon haluamansa määrän hallituksen edustajia. Maakuntahallitus ja maakunnanhallitus määräävät kumpikin jäsenistään neuvostoon yhden edustajan.

43 artikla

Tanskan valtiakunnan valtuuskunnan muodostavat kansankäräjien ja maakäräjien valitsemat jäsenet sekä hallituksen ja maakuntahallituksen määräämät edustajat. Suomen valtuuskunnan muodostavat

stjórnanna, fulltrúar landsstjórnar Færeyja og stjórnar Álandseyja.

Þjóðþing Dana kys 16 fulltrúa, ríkisþing Finna 17 fulltrúa, Alþingi Íslendinga 6 fulltrúa og stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía hvort um sig 18 fulltrúa. Lögþing Færeyja kys 2 fulltrúa í ráðið og landsþing Álandseyja einn fulltrúa. Ennfremur kys hver aðili jafnmarga varamenn.

Kjör fulltrúa og varamanna fer fram árlega og gildir til næsta kjörs. Við kjör skal þess gætt, að mismunandi stjórn mála stefnur eigi fulltrúa í ráðinu.

Kjörgengir eru einvörðungu þingmenn á því þingi, þar sem kjör fer fram.

Sérhver ríkisstjórn velur úr sínum hópi stjórnarfulltrúa, svo marga sem hún óskar. Landsstjórn Færeyja og stjórn Álandseyja velja hvor um sig einn fulltrúa.

43. grein

Í deild danska ríkisins eru þeir fulltrúar, sem þjóðþingið og lögþingið kjósa, og þeir fulltrúar, sem danska ríkisstjórnin og landsstjórnin velja. Í deild Finnlands eru þeir fulltrúar, sem ríkisþing

representanter og representanter for Færøynes landsstyre og Ålands landskapsstyre. representanter och representanter för Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse.

Av medlemmene velger Danmark's folketing 16, Finlands riksdag 17, Islands alting 6, Norges storting 18 og Sveriges riksdag 18. Færøynes lagting velger 2 medlemmer og Ålands landsting 1 medlem. Videre velger hver forsamling et tilsvarende antal suppleanter. Av medlemmarna väljer *Danmarks folketing sexton, Finlands riksdag sjutton, Islands alting sex samt Norges storting och Sveriges riksdag vardera aderton.* Färöarnas lagting väljer två medlemmar och Ålands landsting en medlem. Dessutom väljer varje församling motsvarande antal suppleanter.

Valg av medlemmer og suppleanter foretas årlig og gjelder for tiden inn til neste valg. Ved valgene skal forskjellige politiske meningsretninger gis representasjon i rådet. Val av medlemmar och suppleanter förrättas årligen och gäller för tiden till nästa val. Vid val *skola olika politiska meningsriktningar givas representation i rådet.*

Bare medlemmer av den forsamling som har foretatt valget kan være valgt medlem eller suppleant i rådet. *Endast den som är medlem av den församling som förrättat valet kan vara vald medlem eller suppleant i rådet.*

Enhver regering utpeker blant sine medlemmer regjeringsrepresentanter i det antall som den ønsker. Landsstyret og landskapsstyrelsen utpeker hver en representant blant sine medlemmer. Varje regering utser bland sina medlemmar regjeringsrepresentanter till det antal som den önskar. Landsstyret och landskapsstyrelsen utse vardera en representant bland sina medlemmar.

Artikkel 43

Danmarks rikes delegasjon består av de medlemmer som er valgt av folketinget og lagtinget og de representanter som er utpekt av regjeringen og landsstyret. Finlands delegasjon består av de med-

Artikel 43

Danmarks rikes delegation består av de av folketinget och lagtinget valda medlemmarna samt de av regjeringen och landsstyret utsedda representanterna. Finlands delegation består av de av riksdagen och

landstinget valgte medlemmer samt de af regeringen og landskapsstyrelsen udsete repræsentanter. Delegationen for hvert af de øvrige lande består af de af folkerepræsentationen valgte medlemmer og de af regeringen udsete repræsentanter.

eduskunnan ja maakuntapäivien valitsevat jäsenet sekä hallituksen ja maakunnanhallituksen määräämät edustajat. Kukin muun maan valtuuskunnan muodostavat kansanedustuslaitoksen valitsevat jäsenet ja hallituksen määräämät edustajat.

Finna og landsþing Álandseyja kjósa, og þeir fulltrúar, sem finnska ríkisstjórnin og stjórn Álandseyja velja. Deildir hinna landanna skipa kjörnir fulltrúar þjóðþinganna og fulltrúar, sem ríkisstjórnirnar velja.

Artikel 44

Regeringsrepræsentanterne samt landsstyrets og landskapsstyrelsens repræsentanter har ikke stemmeret i rådet.

I spørgsmål, som angår iværksættelsen af overenskomster mellem enkelte lande, har kun medlemmerne fra disse lande stemmeret.

Artikel 45

Rådets organer er plenarforsamlingen, præsidediet og udvalgene.

Artikel 46

Plenarforsamlingen består af alle medlemmer af rådet.

Plenarforsamlingen holder ordinær session en gang om året. Ekstra session holdes, når plenarforsamlingen eller præsidediet beslutter det, eller når mindst to regeringer eller mindst femogtyve valgte medlemmer fremsætter anmodning derom.

Rådets beføjelser udøves af plenarforsamlingen, hvis andet ikke er særligt bestemt.

Plenarforsamlingens forhandlinger er offentlige, hvis plenarforsamlingen ikke beslutter andet.

44 artikla

Hallitusten sekä maakuntahallituksen ja maakunnanhallituksen edustajilla ei ole äänioikeutta neuvostossa.

Maiden välisten sopimusten soveltamista koskeissa kysymyksissä on ainoastaan näitä maita edustavilla jäsenillä äänioikeus.

45 artikla

Neuvoston eliniä ovat yleiskokous, puheenjohtajisto ja valiokunnat.

46 artikla

Yleiskokouksen muodostavat kaikki neuvoston jäsenet.

Yleiskokous pitää kerran vuodessa varsinaisen istuntonsa. Ylimääräinen istunto pidetään, kun yleiskokous tai puheenjohtajisto niin päättää tai milloin vähintään kaksi hallitusta tai vähintään kaksikymmentäviisi valittua jäsentä sitä pyytävät.

Yleiskokous käyttää neuvoston toimivaltaa jollei muuta ole erikseen määrätty.

Asiain käsittely yleiskokouksessa on julkista, ellei yleiskokous toisin päätä.

44. grein

Fulltrúar ríkisstjórnanna og fulltrúar landsstjórnar Færeyja og stjórnar Álandseyja eiga ekki atkvæðisrétt i ráðinu.

Um málefni, sem einvörðungu varða túlkun samninga milli einstakra landa, eiga ekki aðrir atkvæðisrétt en fulltrúar þeirra landa.

45. grein

Stjórnþættir ráðsins eru: þing ráðsins, stjórnarnefnd og nefndir.

46. grein

Þing Norðurlandaráðs skipa allir fulltrúar ráðsins.

Aðalþing er háð einu sinni á ári. Til aukþings skal kvatt, þegar þingið eða stjórnarnefndin ákveður eða þegar að minnsta kosti tvær ríkisstjórnir eða eigi færri en 25 kjörnir fulltrúar æskja þess.

Vald ráðsins er í höndum þingsins, nema annað sé ákveðið.

Þingfundir eru háðir í heyranda hljóði, nema þingið ákveði annað.

lemmer som er valgt av landstinget valda medlemsdagen og landstinget marna samt de av regeringen og de representanter som ringen och landskapsstyret er utpekt av regjeringen relsen utsedda representanterna. Før ettvart av delegasjonen for hvert av de øvrige land består av de øvrige länderna består av medlemmer som er valgt delegationen av de av folkrepresentationen valda av nasjonalforsamlingen medlemmarna och de av og de representanter som regeringen utsedda representanter som er utpekt av regjeringen. sentanterna.

Artikkel 44

Regjeringenes samt landsstyrets og landskapsstyrelsens representanter har ikke stemmerett i rådet.

I spørsmål som angår anvendelsen av avtaler mellom enkelte land har bare medlemmer fra disse land stemmerett.

Artikkel 44

Regeringsrepresentanterna samt landsstyrets och landskapsstyrelsens representanter ha icke rösträtt i rådet.

I frågor, som angå tillämpningen av överenskommelser mellan vissa länder, ha endast medlemmar från dessa länder rösträtt.

Artikkel 45

Rådets organer er plenarforsamlingen, presidiet og utvalgene.

Artikkel 45

Rådets organ äro plenarforsamlingen, presidiet och utskotten.

Artikkel 46

Plenarforsamlingen består av alle medlemmer av rådet.

Plenarforsamlingen holder ordinær sesjon en gang om året. Ekstra sesjon holdes når plenarforsamlingen eller presidiet beslutter det, eller når minst 2 regjeringer eller minst 25 valgte medlemmer fremsetter begjæring om det.

Rådets myndighet utøves av plenarforsamlingen, hvis annet ikke er særlig bestemt.

Plenarforsamlingens forhandlinger er offentlige, hvis plenarforsamlingen ikke beslutter annet.

Artikkel 46

Plenarforsamlingen utgöres av alla medlemmar av rådet.

Plenarforsamlingen håller ordinarie session en gång om året. *Extra* session hålles, när plenarforsamlingen eller presidiet så beslutar eller när minst två regeringar eller minst tjugofem valda medlemmar framställa begäran därom.

Rådets befogenheter utövas av plenarforsamlingen, om icke annat är särskilt föreskrivet.

Plenarforsamlingens förhandlingar äro offentliga, om plenarforsamlingen icke beslutar annat.

Artikel 47

Plenarforsamlingen udser ved den ordinære session et præsidium, bestående af en præsident og fire vicepræsidenter. For hver af disse udses en suppleant. Alle delegationer skal være repræsenteret i præsidiet og blandt suppleanterne. Så vidt muligt bør forskellige politiske meningsretninger repræsenteres i præsidiet og blandt suppleanterne.

Medlem af præsidiet eller suppleant for et sådan medlem skal være valgt medlem af rådet.

Bliver hvervet som medlem af præsidiet eller suppleant ledigt mellem to ordinære sessioner, skal for tiden indtil den næste ordinære session et nyt medlem eller en ny suppleant udses af den delegation, som det afgående medlem eller suppleanten tilhørte.

Præsidiet varetager rådets løbende forretninger og optræder i øvrigt på rådets vegne i den udstrækning, hvoraf det fremgår af denne overenskomst og rådets arbejdsordning.

Artikel 48

Plenarforsamlingen bestemmer udvalgenes antal og forretningsområde. For hvert udvalg fastsætter plenarforsamlingen det antal medlemmer af hver delegation, der skal indgå i udvalget. I overensstemmelse hermed fordeler hver delegation sine valgte medlemmer på udvalgene.

47 artikla

Yleiskokous valitsee varsinaisessa istunnossaan puheenjohtajiston, johon kuuluvat presidentti ja neljä varapresidenttiä. Kullakin heistä valitaan varajäsen. Kaikilla valtuuskunnilla tulee olla edustaja puheenjohtajistossa ja varajäsenten joukossa. Mikäli mahdollista on eri poliittisten mielipidesuuntausten oltava edustettuina puheenjohtajistossa ja varajäsenten joukossa.

Puheenjohtajiston jäsenen ja hänen varamiehensä on oltava neuvoston valittu jäsen.

Jos puheenjohtajiston jäsenen tai varajäsenen paikka vapautuu kahden varsinaisen istunnon välisenä aikana, tulee sen valtuuskunnan, johon eronnut jäsen tai varajäsen kuului, valita uusi jäsen tai varajäsen seuraavaan varsinaiseen istuntoon saakka.

Puheenjohtajisto huolehtii neuvoston juoksevien asiain hoidosta ja edustaa muutoin neuvostoa siinä laajuudessa kuin tästä sopimuksesta ja neuvoston työtärjestyksestä ilmenee.

48 artikla

Yleiskokous määrää valiokuntien lukumäärän ja toimialat. Yleiskokous määrää, montako jäsentä kustakin valtuuskunnasta kuuluu valiokuntaan. Tämän mukaisesti kukin valtuuskunta jakaa valitut jäsenensä valiokuntien kesken.

47. grein

Á hverju aðalfingi kýs þingið stjórnarnefnd, sem í eiga sæti einn forseti og fjórir varaforsetar. Einnig skulu kosnir jafnmargir varamenn. Hver deild ráðsins skal eiga fulltrúa í stjórnarnefndinni svo og varamann. Þess skal gætt, svo sem unnt er, að misnumandi stjórnmalastefnur eigi fulltrúa í stjórnarnefndinni og varamenn.

Fulltrúi í stjórnarnefndinni eða varamaður hans skal vera kjörinn fulltrúi í ráðinu.

Losni starf fulltrúa eða varamanns í stjórnarnefnd milli tveggja aðalþinga, skal deild sú, sem fulltrúinn eða varamaðurinn átti sæti í, velja annan fulltrúa eða varamann til næsta aðalþings.

Stjórnarnefndin annast dagleg störf ráðsins og er að öðru leyti fulltrúi þess í samræmi við samning þennan og þingsköp ráðsins.

48. grein

Þingið ákveður fjölda nefnda og starfssvið þeirra. Einnig ákveður þingið, hve margir úr hverri deild skuli skipa hverja nefnd. Í samræmi við þetta skipar hver deild kjörnum fulltrúum sínum í einstakar nefndir.

Artikkel 47

Plenarforsamlingen velger ved hver ordinær sesjon et presidium, bestående av en president og fire visepresidenter. For hver av disse velges en suppleant. Alle delegasjoner skal være representert i presidiet og blant suppleantene. Så vidt mulig bør forskjellige politiske meningsretninger bli representert i presidiet og blant suppleantene.

Medlem av presidiet eller suppleant for sådant medlem skal være valgt medlem av rådet.

Blir vervet som medlem av presidiet eller suppleant ledig mellom to ordinære sesjoner skal for tiden inntil neste ordinære sesjon velges et nytt medlem eller en ny suppleant av den delegasjon som det tidligere medlem eller suppleanten tilhørte.

Presidiet varetar rådets løpende forretninger og opptrer for øvrig på rådets vegne i den utstrekning det fremgår av denne avtale og rådets arbeidsordning.

Artikkel 48

Plenarforsamlingen bestemmer utvalgenes antall og forretningsområde. For hvert utvalg fastsetter plenarforsamlingen antallet av medlemmer i hver delegasjon som skal delta i utvalget. I samsvar hermed fordeler hver delegasjon sine valgte medlemmer på utvalgene.

Artikel 47

Plenarforsamlingen utser ved ordinære sessioner ett presidium bestående av en president och fyra vice presidenter. För envar av dessa utses en *suppleant*. Alla delegationer skola vara företrädde i presidiet och bland *suppleanterna*. Såvitt möjligt böra olika politiska meningsriktningar *bliva* representerade i presidiet och bland *suppleanterna*.

Medlem av presidiet eller *suppleant* för sådan medlem skall vara vald medlem av rådet.

Blir befattning som medlem av presidiet eller *suppleant* ledig mellan två ordinære sessioner, skall för tiden till nästa ordinære session ny medlem eller *suppleant* utses av den delegation som den avgångne medlemmen eller *suppleanten* tillhört.

Presidiet handhar rådets löpande angelägenheter och företräder i övrigt rådet i den utsträckning som framgår av denna överenskommelse och rådets arbetsordning.

Artikel 48

Plenarforsamlingen bestämmer utskottens antal och verksamhetsområden. För varje utskott fastställer *plenarforsamlingen det antal* medlemmar av varje delegation som skall ingå i utskottet. I enlighet härmed fördelar varje delegation sina valda medlemmar på utskotten.

Udvalgenes opgave er at forberede sagerne's behandling i rådet.

Artikel 49

Rådet bistås i sin virksomhed af et sekretariat bestående af en af præsidediet udpeget sekretær samt af fem sekretærer, af hvilke hver delegation udpeger en.

Præsidediet udpeger udvalgenes sekretærer samt det øvrige personale, der er nødvendigt for at udføre rådets fælles sekretariatsopgaver. Hver delegation ansætter det sekretariatspersonale, der skal bistå delegationen.

Artikel 50

Enhver regering, ministerrådet og ethvert medlem har ret til at rejse forslag for rådet.

Ethvert forslag skal forberedes af et udvalg, inden det slutbehandles i rådet.

Artikel 51

Rekommandation antages af plenarforsamlingen på grundlag af et rejst forslag.

Såfremt behandling i plenarforsamlingen ikke uden vanskeligheder kan afventes, eller hvis der foreligger andre grunde dertil, kan i stedet for rekommandation af plenarforsamlingen anden henvendelse foretages af præsidediet.

Udtalelse afgives af plenarforsamlingen eller under de forudsætninger,

Valiokuntien tehtävänä on valmistella asiain käsittelyä neuvostossa.

49 artikla

Neuvostoa avustaa sen toiminnassa sihteeristö, johon kuuluvat puheenjohtajiston valitsema sihteerit ja viisi sihteeria, joista kukin valtuuskunta valitsee yhden.

Puheenjohtajisto määrää valiokunnille sihteerit sekä sen muun henkilökunnan, joka on tarpeen neuvoston yhteisten sihteeristötehtävien hoitamiseen. Kukin valtuuskunta ottaa palvelukseensa sen sihteeristöhenkilökunnan, jonka tehtävänä on valtuuskunnan avustaminen.

50 artikla

Oikeus tehdä ehdotuksia neuvostolle on hallituksella, ministerineuvostolla ja jäsenellä.

Ehdotukset on valmistelevasti käsiteltävä valiokunnassa ennen niiden lopullista käsittelyä neuvostossa.

51 artikla

Suosituksen hyväksyy yleiskokous tehdyn ehdotuksen pohjalta.

Ellei yleiskokouksessa tapahtuvaa käsittelyä voida vaikeuksista odottaa tai mikäli muut syyt sitä vaativat, voi puheenjohtajisto yleiskokouksen hyväksymän suosituksen asemesta tehdä asiasta muunlaisen esityksen.

Lausunnon antaa yleiskokous tai toisessa momentissa mainituin edelly-

Verkefni nefndanna er að undirhúa afgreiðslu mála í ráðinu.

49. grein

Ráðinu til aðstoðar eru ritarar. Stjórnarnefndin velur einn, en aðra fimm velja deildirnar, einn ritara hver.

Stjórnarnefndin ræður ritara nefnda og annað starfslíð, sem þörf er á til að rækja sameiginleg skrifstofustörf ráðsins. Sérhver deild ræður starfslíð sér til aðstoðar.

50. grein

Sérhver ríkisstjórn, ráðherranefndin og sérhver fulltrúi hefur tillögurétt.

Nefnd skal fjalla um sérhvert mál, áður en ráðið tekur það til lokaafgreiðslu.

51. grein

Þingið gerir ályktun á grundvelli tillögu, sem fram hefur komið.

Tilmæli frá stjórnarnefndinni geta komið í stað ályktunar, ef ekki er að vænta hagkvæmari málsafgreiðslu í ráðinu eða aðrar ástæður valda um.

Þingið leggur fram álit sitt eða stjórnarnefndin í þeim tilvikum, sem frá er

Utvalgenes oppgave er å forberede sakenes behandling i rådet.

Artikkel 49

Rådet bistås i sin virksomhet av et sekretariat som består av en sekretær utpekt av presidiet og av fem sekretærer, hvorav hver delegasjon utpeker en.

Presidiet utpeker utvalgenes sekretærer og det øvrige personale som er nødvendig for å utføre rådets felles sekretariatsoppgaver. Hver delegasjon ansetter det sekretariatspersonale som skal bistå delegasjonen.

Artikkel 50

Regjering, ministerrådet og medlem har rett til å reise forslag for rådet.

Forslag skal forberedes av et utvalg før det sluttbehandles i rådet.

Artikkel 51

Rekommendasjon vedtas av plenarforsamlingen på grunnlag av et reist forslag.

Hvis behandling i plenarforsamlingen ikke uten vanskelighet kan avventes, eller hvis det foreligger andre grunner til det, kan i stedet for rekommendasjon av plenarforsamlingen foretas annen henvendelse av presidiet.

Uttalelse avgis av plenarforsamlingen, eller under de forutsetninger som

Utskotten ha till oppgift att förbereda sakernas behandling i rådet.

Artikel 49

Rådet bistås i sin virksomhet av ett sekretariat bestående av en sekreterare utsedd av presidiet samt av fem sekreterare, av vilka *varje delegation utser en*.

Presidiet *utser* utskottens sekreterare samt den övriga personal som erfordras för fullgörande av rådets gemensamma sekretariatsoppgifter. Varje delegation *anställer* den sekretariatspersonal som skall bistå delegationen.

Artikel 50

Regering, ministerrådet och medlem ha rätt att väcka förslag i rådet.

Förslag skall beredas av utskott innan det slutbehandlas inom rådet.

Artikel 51

Rekommendation antas av *plenarforsamlingen* på grundval av väckt förslag.

Kan behandling inom *plenarforsamlingen* icke lämpligen avvaktas eller föreligga andra skäl därtill, kan i stället för rekommendation av *plenarforsamlingen* annan framställning göras av presidiet.

Yttrande avgis av *plenarforsamlingen* eller, under de förutsättningar som

der er angivet i andet stykke, af præsiediet.

Præsiediet skal til plenarforsamlingen anmelde de foranstaltninger, der er vedtaget i henhold til andet eller tredje stykke.

Artikel 52

Et valgt medlem kan i plenarforsamlingen stille spørgsmål til en regering eller til ministerrådet i anledning af beretning eller meddelelse, der er afgivet til rådet, eller i øvrigt om emner, som angår det nordiske samarbejde.

Artikel 53

Hver delegation svarer for udgifterne til sin deltagelse i rådet.

De fælles udgifter fordeles mellem delegationerne efter Præsiediet skal dog i særlige tilfælde kunne træffe bestemmelse om et andet fordelingsgrundlag.

Artikel 54

Plenarforsamlingen fastsætter rådets arbejdsordning. Beslutning om antagelse af arbejdsordningen eller om ændringer i denne kræver to tredjedele flertal blandt rådets valgte medlemmer.

Nordisk Ministerråd

Artikel 55

I Nordisk Ministerråd samarbejder de nordiske landes regeringer.

Ministerrådet træffer beslutninger i den udstræk-

tyksin puheenjohtajisto.

Puheenjohtajiston on ilmoitettava yleiskokoukselle niistä toimenpiteistä joihin se on toisen ja kolmannen momentin nojalla ryhtynyt.

52 artikla

Yleiskokouksessa voi valittu jäsen tehdä kysymyksen hallitukselle tai ministerineuvostolle neuvostolle annetun kertomuksen tai ilmoituksen johdosta tai muutoin pohjoismaista yhteistyötä koskevassa asiassa.

53 artikla

Jokainen valtuuskunta vastaa neuvoston toimintaan osallistumisestaan aiheutuvista kustannuksista.

Yhteiset kulut jaetaan valtuuskuntien kesken . . . Puheenjohtajisto voi erityisistä syistä päättää muusta jakoperusteesta.

54 artikla

Yleiskokous vahvistaa neuvoston työjärjestyksen. Työjärjestyksen hyväksymiseen tai muuttamiseen vaaditaan kahden kolmasosan enemmistö neuvoston valituista jäsenistä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

55 artikla

Pohjoismaiden ministerineuvosto on Pohjoismaiden hallitusten yhteistyöelin.

Ministerineuvosto tekee päätöksiä siinä laajuudes-

greint i 2. mgr.

Stjórnarnefndin skal tilkynna þinginu þær ráðstafanir, sem gerðar hafa verið samkvæmt 2. og 3. mgr.

52. grein

Kjörinn fulltrúi getur á þingi beint fyrirspurn til ríkisstjórnar eða ráðherra-nefndarinnar um skýrslu eða greinargerð, sem send hefur verið ráðinu, eða önnur mál, sem varða norræna samvinnu.

53. grein

Hver deild ber kostnað af þátttöku sinni í ráðinu.

Sameiginlegum kostnaði skal skipt milli deildanna samkvæmt Stjórnarnefndin getur þó í sérstökum tilvikum ákvarðað aðra skiptingu kostnaðar.

54. grein

Þingið setur ráðinu þingsköp. Til samþykktar á starfsreglum eða til breytingar á þeim þarf samþykki tveggja þriðju hluta kosinna fulltrúa ráðsins.

Ráðherranefnd Norðurlanda

55. grein

Í ráðherranefnd Norðurlanda starfa ríkisstjórnir landanna saman.

Ráðherranefndin tekur ákvarðanir að því marki,

er angitt i annet avsnitt, angivas i andra stycket, av av presidiet.

Presidiet skal til plenarforsamlingen annelde de vedtak som er truffet i henhold til annet eller tredje avsnitt. Presidiet skall till plenarforsamlingen anmäla de åtgärder det vidtagit med stöd av andra eller tredje stycket.

Artikkel 52

Et valgt medlem kan i plenarforsamlingen stille spørsmål til en regjering eller til ministerrådet i anledning av beretning eller melding som er avgitt til rådet, eller for øvrig om emner som angår nordisk samarbeid.

Artikkel 53

Hver delegasjon svarer for utgiftene til sin deltagelse i rådet.

Fellesutgifter fordeles mellom delegasjonene etter Presidiet skal i særlige tilfelle kunne treffe bestemmelse om et annet fordelingsgrunnlag.

Artikkel 54

Plenarforsamlingen fastsetter rådets arbeidsordning. Beslutning om vedtagelse av arbeidsordningen eller om endringer i denne krever to tredjedels flertall blant rådets valgte medlemmer.

Nordisk Ministerråd

Artikkel 55

I Nordisk Ministerråd samarbeider de nordiske lands regjeringer.

Ministerrådet treffer beslutninger i den utstrek-

Artikel 52

Vald medlem får i plenarforsamlingen ställa fråga till regering eller till ministerrådet med anledning av berättelse eller meddelande som avgivits till rådet eller i övrigt i ämne som angår det nordiska samarbetet.

Artikel 53

Varje delegation svarar för utgifterna för sitt deltagande i rådet.

De gemensamma utgifterna fördelas mellan delegationerna efter Presidiet skall dock för särskilda fall kunna besluta om annan fördelningsgrund.

Artikel 54

Plenarforsamlingen fastställer rådets arbetsordning. För beslut om antagande av arbetsordning eller om ändring i denna erfordras två tredjedels flertal bland rådets valda medlemmar.

Nordiska ministerrådet

Artikel 55

I Nordiska ministerrådet samarbeta de nordiska ländernas regeringar.

Ministerrådet fattar beslut i den utsträckning

ning, der angives i denne og andre overenskomster mellem de nordiske lande. Også i øvrige samarbejds-spørgsmål har ministerrådet ansvar for samarbejdet mellem de nordiske landes regeringer og mellem regeringerne og Nordisk Råd.

sa kuin käy ilmi tästä sopimuksesta ja muista Pohjoismaiden välisistä sopimuksista. Muissakin yhteistyökysymyksissä ministerineuvosto vastaa Pohjoismaiden hallitusten sekä hallitusten ja Pohjoismaiden neuvoston välisestä yhteistyöstä.

sem mælt er fyrir um í samningi þessum og öðrum samningum milli Norðurlandanna. Ráðherranefndin skal og annast samvinnu í öðrum samstarfsmálum ríkisstjórna Norðurlanda innbyrðis og ríkisstjórnanna og Norðurlandaráðs.

Artikel 56

I ministerrådet indgår medlemmer af hvert lands regering.

Hvert land udser et regeringsmedlem med den opgave bistået af en tjenestemand at have ansvar for samordningen af nordiske samarbejds-spørgsmål.

56 artikla

Ministerineuvostoon kuuluu jokaisen maan hallituksen jäseniä.

Kukin maa nimeää yhden hallituksen jäsenen, jonka tehtävänä on virkamielen avustamana vastata pohjoismaisten yhteistyökysymysten koordinoinnista.

56. grein

Ráðherranefndina skipa ráðherrar frá öllum löndunum.

Sérhvert land tilnefnir ráðherra, sem ásamt embættismanni skal annast samræmingu norrænna samstarfsmála.

Artikel 57

Ministerrådet er beslutningsdygtigt, når repræsentanter for alle landene er til stede i ministerrådet. I spørgsmål, som udelukkende angår visse lande, behøver dog kun disse lande at være repræsenteret.

Hvert land har én stemme i ministerrådet.

Ministerrådets beslutninger skal være enstemmige. I procedurespørgsmål træffes beslutning dog ved simpelt flertal blandt de i afstemningen deltagende. Ved lige stemmetal gør formandens stemme udslaget.

Beslutning kan træffes, selv om noget land afholder sig fra at stemme.

57 artikla

Päätösvaltaisuus edellyttää, että kaikki maat ovat edustettuina ministerineuvostossa. Yksinomaan joitakin maita koskevien kysymysten käsittelyssä kuitenkin vain näiden maiden tulee olla edustettuina.

Jokaisella maalla on yksi ääni ministerineuvostossa.

Ministerineuvoston päätösten tulee olla yksimielisiä. Menettely tapakysymyksissä tehdään kuitenkin päätös äänestykseen osallistuvien yksinkertaisella äänten enemmistöllä ja äänten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee.

Päätöksen tekoa ei estä jonkun maan pidättäytymisen äänestyksessä.

57. grein

Ráðherranefndin er ákvörðunarhæf, þegar fulltrúar frá öllum löndunum taka þátt í störfum hennar. Þegar einvörðungu er rætt um málefni einstakra landa, er þó nægjanlegt, að aðeins fulltrúar þeirra landa starfi í nefndinni.

Sérhvert land fer með eitt atkvæði í ráðherranefndinni.

Ákvarðanir ráðherranefndarinnar skulu samþykktar samhljóða. Í málum, sem varða þingsköp, nægir þó einfaldur meiri hluti atkvæða til ákvörðunar. Séu atkvæði jöfn, ræður atkvæði formanns úrslitum.

Ákvörðun er gild, þótt einhver fulltrúi greiði ekki atkvæði.

ning som angis i denne og andre avtaler mellom de nordiske land. Også i andre samarbeidsspørsmål har ministerrådet ansvar for samarbeidet mellom de nordiske lands regjeringer og mellom regjeringene og Nordisk Råd.

som anges i denna och andra överenskommelser mellan de nordiska länderna. Även i övriga samarbetsfrågor ansvarar ministerrådet för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar och mellan regeringarna och Nordiska rådet.

Artikkel 56

I ministerrådet deitar medlemmer fra hvert lands regjering.

Hvert land utpeker et regjeringsmedlem med den oppgave bistått av en tjenestemann å ha ansvar for samordningen av nordiske samarbeidsspørsmål.

Artikel 56

I ministerrådet ingå medlemmar av varje lands regering.

Varje land utser en regeringsmedlem med oppgift att med biträde av en ämbetsman svara för samordningen av nordiska samarbetsfrågor.

Artikkel 57

Ministerrådet er beslutningsdyktig når representanter for alle landene er til stede i ministerrådet. I spørsmål som utelukken- de angår visse land behøver dog bare disse land å være representert.

Artikel 57

Ministerrådet är beslut- fört då alla länderna äro företrädde i ministerrådet. I frågor, som uteslutande angå vissa länder, behöva dock endast dessa länder vara företrädde.

Hvert land har én stemme i ministerrådet.

Varje land har en röst i ministerrådet.

Ministerrådets beslutninger skal være enstemmige. I prosedyre-spørsmål treffes beslutning dog ved alminnelig flertall blant de som deltar i avstemningen. Ved likt stemmetall gjør formannens stemme utslag.

Ministerrådets beslut skola vara enhälliga. I procedurfrågor fattas dock beslut med enkelt flertal bland de röstande och vid lika röstetal med ordförandens utslagsröst.

Beslutning kan treffes selv om noe land avholder seg fra å stemme.

Beslut kan fattas, även om något land nedlägger sin röst.

Artikel 58

Ministerrådets beslutninger er bindende for de enkelte lande. Beslutninger i spørgsmål, som efter et af landenes forfatning kræver folkerepræsentationens godkendelse, er dog ikke bindende for dette land, før folkerepræsentationen har godkendt beslutningen. Fordres sådan godkendelse, skal ministerrådet underrettes herom, inden ministerrådet træffer beslutningen. Inden folkerepræsentationens godkendelse foreligger, er heller ikke noget andet land bundet af beslutningen.

Artikel 59

Ministerrådet skal før hver ordinær session med Nordisk Råds plenarforsamling afgive beretning til rådet vedrørende det nordiske samarbejde. Deri skal ministerrådet særlig redegøre for det forløbne års samarbejde og planerne for det fortsatte samarbejde.

Artikel 60

Ministerrådet skal før hver ordinær session af Nordisk Råds plenarforsamling give rådet meddelelse om de foranstaltninger, der er vedtaget i anledning af rådets rekommandationer og andre henvendelser. Hvis rekommandation eller anden henvendelse er rettet til en eller flere regeringer, kan sådan meddelelse i stedet

58 artikla

Ministerineuvoston päätös on kutakin maata sitova. Päätös kysymyksessä, joka jonkin maan valtiosäännön mukaan edellyttää kansanedustuslaitoksen hyväksymistä, ei kuitenkaan ole tätä maata sitova ennen kuin kansanedustuslaitos on hyväksynyt päätöksen. Jos sanotunlainen hyväksyminen vaaditaan, on ministerineuvostolle ilmoitettava tästä ennen kuin ministerineuvosto tekee päätöksensä. Ennen kuin kansanedustuslaitoksen hyväksyminen on saatu, päätös ei ole myöskään toista maata sitova.

59 artikla

Ministerineuvoston tulee ennen jokaista Pohjoismaiden neuvoston yleiskokouksen varsinaista istuntaa antaa kertomus neuvostolle pohjoismaisesta yhteistyöstä. Kertomuksessa ministerineuvoston on erityisesti tehtävä selkoa kuluneen vuoden yhteistyöstä ja tulevaa yhteistyötä koskevistä suunnitelmista.

60 artikla

Ministerineuvoston tulee ennen jokaista Pohjoismaiden neuvoston yleiskokouksen varsinaista istuntaa antaa neuvostolle ilmoitukset niistä toimenpiteistä, joihin on ryhtytty neuvoston suositusten ja muiden esitysten johdosta. Jos suositus tai muu esitys on osoitettu yhdelle tai useammalle hallitukselle, voi ilmoituksen

58. grein

Ákvarðanir ráðherranefndarinnar eru bindandi fyrir hvert land. Ákvörðun í máli, sem samkvæmt stjórnarskrá einhvers landanna krefst samþykkis þjóðþings þess lands, er þó ekki bindandi fyrir það land, fyrr en þjóðþing þess hefur samþykkt ákvörðunina. Sé slíkrar samþykktar krafizt, skal ráðherranefndinni skýrt frá því, áður en hún tekur ákvörðun. Önnur lönd eru ekki heldur bundin af slíkri ákvörðun, fyrr en samþykkt þjóðþingsins liggur fyrir.

59. grein

Ráðherranefndin skal fyrir hvert aðalþing Norðurlandaráðs gefa ráðinu skýrslu varðandi norræna samvinnu. Í skýrslu þessari skal ráðherranefndin einkum gera grein fyrir samstarfi liðins árs og áætlunum um áframhaldiandi samstarf.

60. grein

Ráðherranefndin skal fyrir hvert aðalþing Norðurlandaráðs skýra ráðinu frá þeim ráðstöfunum, sem gerðar hafa verið samkvæmt ályktunum og tilmælum ráðsins. Ef ályktun eða tilmælum er beint til einnar ríkisstjórnar eða fleiri, getur hlutaðeigandi ríkisstjórn eða ríkisstjórnir gefið slíka skýrslu.

Artikkel 58

Ministerrådets beslutninger er bindende for de enkelte land. Beslutninger i spørgsmål som etter et av landenes forfatning krever godkjennelse av nasjonalforsamlingen er dog ikke bindende for dette land før nasjonalforsamlingen har godkjent beslutningen. Hvis slik godkjennelse kreves skal ministerrådet underrettes om det før ministerrådet treffer beslutningen. Før nasjonalforsamlingens godkjennelse foreligger er heller ikke noe annet land bundet av beslutningen.

Artikel 58

Beslut av ministerrådet är bindande för de särskilda länderna. Beslut i fråga som enligt något lands författning kräver folkrepresentationens godkännande binder dock icke detta land förrän folkrepresentationen godkännt beslutet. Erfordras sådant godkännande, skall ministerrådet underrättas härom innan ministerrådet fattar beslutet. Innan folkrepresentationens godkännande givits, är ej heller annat land bundet av beslutet.

Artikkel 59

Ministerrådet skal før hver ordinær sesjon med Nordisk Råds plenarforsamling avgi beretning til rådet om det nordiske samarbeid. I beretningen skal ministerrådet særlig redegjøre for det siste års samarbeid og planene for det fortsatte samarbeid.

Artikel 59

Ministerrådet skall före varje ordinarie session med Nordiska rådets plenarförsamling avgiva berättelse till rådet rörande det nordiska samarbetet. Däri skall ministerrådet särskilt redogöra för det gångna årets samarbete och planerna för det fortsatta samarbetet.

Artikkel 60

Ministerrådet skal før hver ordinær sesjon av Nordisk Råds plenarforsamling gi rådet melding om de vedtak som er gjort i anledning rådets rekommandasjoner og andre henvendelser. Hvis rekommandasjon eller annen henvendelse er rettet til en eller flere regjeringer kan slik melding i stedet gis av den eller de regjeringer

Artikel 60

Ministerrådet skall före varje ordinarie session av Nordiska rådets plenarförsamling lämna rådet meddelande om de åtgärder som vidtagits med anledning av rådets rekommendationer och andra framställningar. Har rekommendation eller annan framställning riktats till en eller flera regeringar, kan sådant meddelan-

gives af den eller de regeringer, hvortil rekommandationen eller fremstillingen er rettet.

sen sijaan antaa se hallitus tai ne hallitukset, joille suositus tai esitys oli osoitettu.

Artikel 61

Ministerrådet fastsætter sin arbejdsordning.

Artikel 62

Ud over i ministerrådet kan samråd mellem de nordiske landes regeringer finde sted ved nordiske ministermøder.

Slutbestemmelser

Artiklerne 63 og 64

(Ratifikation, ikrafttrædelse, opsigelse og ændring af overenskomsten.)

61 artikla

Ministerineuvosto vahvistaa työjärjestyksensä.

62 artikla

Paitsi ministerineuvostossa voivat Pohjoismaiden hallitukset neuvotella keskenään myös pohjoismaisissa ministerikokouksissa.

Loppusäännökset

Artiklat 63—64

(Näihin artikloihin sisältyvät määräykset sopimuksen ratifiointista, voimaantulosta, irtisanomisesta ja muuttamisesta.)

61. grein

Ráðherranefndin setur sér starfsreglur.

62. grein

Auk samstarfs milli ríkisstjórna Norðurlanda í ráðherranefndinni geta þær átt samstarf á ráðherrafundum Norðurlanda.

Lokaákvæði

63. og 64. grein

(Fullgilding, gildistaka, uppsögn og breytingar samningsins).

som rekommendasjonen eller henvendelsen er rettet til.

Artikkel 61

Ministerrådet fastsetter sin arbeidsordning.

Artikkel 62

Samråd mellom de nordiske lands regjeringer kan, foruten i ministerrådet, finne sted ved nordiske ministermøter.

Sluttbestemmelser

Artiklene 63 og 64

(Ratifikasjon, ikrafttredelse, oppsigelse og endring av avtalen.)

de i stället lämnas av den eller de regeringar, till vilka rekommendationen eller framställningen riktats.

Artikel 61

Ministerrådet fastställer sin arbetsordning.

Artikel 62

Samråd mellan de nordiska ländernas regeringar kan förutom i ministerrådet ske vid nordiska ministermöten.

Slutbestämmelser

Artiklarna 63—64

(*Ratifikation, ikraftträdande, uppsägning och ändring av överenskommelsen.*)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget
och ändringsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag om revision af Helsingforsaftalen.

Endvidere er til udvalget henvist et ændringsforslag om revision af Helsingforsaftalen for så vidt angår Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet regeringsforslaget på møder den 15. januar 1970 i København og den 9. og 10. februar 1970 i Reykjavik. På møderne den 9. og 10. februar har udvalget tillige behandlet ændringsforslaget.

I mødet den 15. januar 1970 deltog justitsminister Knud Thestrup, Danmark, justitieminister Aarre Simonen, Finland, statsråd, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Carl Lidbom, Sverige. I møderne den 9. og 10. februar deltog justitsminister Knud Thestrup, Danmark, samt som sagkyndige regeringsrådet Kai Korte, Finland, og stassekreterare Ove Rainer, Sverige.

1. R e g e r i n g s f o r s l a g e t

Regeringsforslaget går ud på at indhente Nordisk Råds udtalelse om den af Nordisk Organisationskomité afgivne »Rapport om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet». Regeringsforslaget er fremsat af Finlands regering, efter at det på et møde mellem statsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige var besluttet, at Nordisk Råd burde udtale sig om rapporten.

2. Æ n d r i n g s f o r s l a g e t

Ændringsforslaget, der er fremsat af to medlemmer af rådets svenske delegation, går ud på at anbefale rådet vedtagelse af en rekommandation om revision af Helsingforsaftalen. Herefter skulle rådet anbefale regeringerne at gennemføre organisationskomiteens forslag på dette område, således at denne overenskomst bliver den grundlæggende aftale om nordisk samarbejde, også for så vidt angår samarbejdets organisation, at fordele fællesudgifterne i Nordisk Råd i overensstemmelse med principperne i De Forenede Nationers vedtægt, at det fortsatte arbejde med traktatteksten bør ske i samråd med Nordisk Råds præsidium, og at virke for ændringernes ikrafttræden den 1. juli 1970.

3. Organisationskomiteens forslag

Nordisk Organisationskomité blev nedsat i henhold til statsministrenes og præsidiets beslutning af 7. oktober 1967. Rapporten om Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd er afgivet den 10. december 1969.

Ved udarbejdelsen af rapporten har Organisationskomiteens hovedsynspunkt været, at det nordiske samarbejde skal kunne fungere effektivt, også hvis der sker en udvidelse af samarbejdets omfang og intensitet. Ud fra dette synspunkt har komiteen fundet, at der bør ske en vis udbygning, og har bl. a. stillet forslag om

1) at give Nordisk Råd en central placering i det fremtidige nordiske samarbejde og gennem en styrkelse af rådets organer at give det mulighed for at varetage de opgaver, som kan blive pålagt rådet; det har dog ikke herved været hensigten at ændre rådets karakter af et initialivtagende og rådgivende organ,

2) at styrke de organisatoriske forudsætninger for regeringsinitiativer ved oprettelse af nye organer og udbygning af koordineringen på regeringsplanet,

3) en organisationsplan for det nordiske samarbejde i sin helhed, således at udviklingen af samarbejdet på de forskellige samarbejdsområder (kultursamarbejdet, trafiksambejdet m. v.) kan koordineres,

4) at der tages særlig hensyn til, at NORDEK-samarbejdet som et vigtigt led i det nordiske samarbejde kan integreres i den organisatoriske planlægning.

I det følgende gives en oversigt over de væsentligste af de problemer, der er omhandlet i rapporten. Oversigten er inddelt i tre hovedafsnit, hvoraf det første vedrører grundlaget for den foreslåede organisation af det nordiske samarbejde, det andet Nordisk Råd (samarbejdet mellem parlamenterne og regeringerne og det tredje Nordisk Ministerråd (samarbejdet mellem regeringerne).

A. Det institutionelle grundlag

Organisationskomiteen har fundet det u hensigtsmæssigt, at Nordisk Råds vedtægt er optaget i nationale love eller parlamentsbeslutninger, som ganske vist er enslydende, men som formelt vil kunne ændres i det enkelte land.

Det foreslås i stedet, at der indgås en samarbejdsoverenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende såvel den tidligere samarbejdsoverenskomst af 1962 (Helsingforsaftalen) som Nordisk Råds vedtægt og bestemmelser om det nordiske ministerråd. Komiteen har udarbejdet forslag til en sådan ny overenskomst (optrykt i NU 1969: 20 side 54—58).

Organisationskomiteen har forudsat, at der i tilslutning til den generelle overenskomst kan indgås overenskomster vedrørende specielle samarbejdsområder, herunder i første række det økonomiske samarbejde (NORDEK-traktaten).

B. Forslag vedrørende Nordisk Råd

a. Udbygning af organisationen

Komiteen foreslår, at der skal vælges en stedfortræder for hvert af præsidiets medlemmer. Dette er ikke tænkt som en forøgelse af præsidiets, men som en praktisk foranstaltning, således at møder kan holdes, selv om et medlem er forhindret.

Der foreslås oprettet en stilling som præsidiensekretær, der sammen med de fem nationale sekretærer skal udgøre et styrket sekretariat (et kollegium).

b. Opgaver

Det foreslås, at rådet også skal kunne rette andre henvendelser end rekommandationer eller afgive udtalelser til regeringerne (og til det foreslåede ministerråd).

Endvidere foreslås, at rådet skal have visse granskende funktioner, samt at der ved særlig overenskomst skal kunne pålægges rådet andre opgaver.

c. Arbejdsformer

Med henblik på at gøre arbejdsgangen mere smidig, således at rådet kan påtage sig yderligere og måske hastende opgaver, har komiteen overvejet muligheden for at udvide antallet af faste sessioner. Man har dog opgivet denne tanke og foreslår i stedet, dels at det gøres lettere at indkalde til ekstra session, dels at give præsidiets bemyndigelse til i visse tilfælde at optræde på rådets vegne. Præsidiets skal i disse tilfælde altid lade sagerne behandle i et rådsudvalg og eventuelt tillige forelægge dem for de nationale rådsdelegationer.

d. Andet

Spørgeinstitutionen, som efter aftale på et statsminister- og præsidiemøde har været praktiseret på prøve under de tre sidste sessioner, foreslås gjort permanent. Der skal endvidere kunne stilles spørgsmål vedrørende alle områder inden for det nordiske samarbejde og ikke alene som hidtil i tilslutning til regeringernes meddelelser og beretninger til den pågældende session.

Det foreslås, at regeringsrepræsentanter — ligesom de valgte medlemmer af rådet — skal udpeges for et år ad gangen, det vil sige også for tiden mel-

lem sessionerne. Dette er en naturlig følge af, at rådets udvalg holder møder hele året rundt, og at det ofte er ønskeligt, at regeringsrepræsentanter deltager i udvalgmøderne.

Komiteen har overvejet at ændre den almene rådgivningsbestemmelse (Helsingsforsaftalens § 36), således at det i større omfang end hidtil pålægges regeringerne (eller ministerrådet) at indhente rådets udtalelser. Ud over en noget ændret formulering af bestemmelsen har komiteen imidlertid ment at kunne fastholde dens nuværende indhold.

C. Forslag vedrørende organisationen på regeringssiden

a. Generelt

Der foreslås oprettet et ministerråd med medlemmer fra hvert land. Ministerrådet skal have kompetence for hele det nordiske samarbejdsområde og have ansvaret for samarbejdet mellem de nordiske landes regeringer og mellem regeringerne og Nordisk Råd. Ministerrådets opgave vil navnlig være at koordinere samarbejdet på regeringsplan og at formidle samarbejdet mellem regeringerne og Nordisk Råd. Organisationskomiteen har endvidere lagt vægt på ministerrådet som initiativlagende organ. Ministerrådet skal kunne træffe beslutninger i det omfang, det bliver aftalt ved særlig overenskomst. Beslutninger skal — bortset fra procedurespørgsmål — være enstemmige og er bindende for landene. Beslutninger, der ifølge et lands forfatning kræver folkerepræsentationens godkendelse, skal dog ikke være bindende, før sådan godkendelse foreligger.

Samarbejde mellem regeringerne skal fortsat kunne ske på fagministermøder, men fagministrene skal også kunne mødes inden for ministerrådets rammer.

Det foreslås, at ministerrådet til hver ordinær session i Nordisk Råd afgiver en beretning til rådet om det nordiske samarbejde, indeholdende såvel en redegørelse for arbejdet i det forløbne år som for planerne for det fortsatte samarbejde. Beretningen skal danne grundlag for generaldebatten på sessionen.

Endvidere foreslås det, at ministerrådet til hver session afgiver meddelelser om arbejdet med de rådsrekommendationer, som er rettet til rådet, og eventuelt også om de rådsrekommendationer, som er rettet til én eller flere af regeringerne.

Efter overenskomststudkastet skal der i hvert land til bistand for ministeren udpeges en embedsmand.

b. Specielt om Nordek-samarbejdet

Organisationskomiteens rapport indeholder visse forslag om tilpasning af den af embedsmandskomiteen foreslåede traktattekst til den foreslåede organisation af hele det nordiske samarbejde. Denne problemkreds be-

handles i økonomisk udvalg i forbindelse med medlemsforslagene A 264 og A 272.

4. Oversættelse af traktatteksten

På foranledning af præsidiets sekretærer foretaget en oversættelse af organisationskomiteens traktattekst til dansk, finsk, islandsk og norsk (*se Bilaga 3*). I denne forbindelse har det enkelte steder været nødvendigt at tilpasse den svenske tekst.

5. Udvalget

Udvalget kan generelt udtrykke tilfredshed med den foreliggende rapport om revision af Helsingforsaftalens bestemmelser. Rapporten indeholder et klart og overskueligt forslag om opbygningen af de institutioner, der fremtidig skal tage vare på det nordiske samarbejde, og det er udvalgets opfattelse, at man herigennem har taget et betydningsfuldt skridt henimod en yderligere effektivisering af det samarbejde imellem Nordens lande, der i dag er helt selvfølgeligt.

Udvalget deler den opfattelse, at bestemmelserne i samarbejdsoverenskomsten af 1962 (Helsingforsaftalen), Nordisk Råds vedtægt og bestemmelserne om et Nordisk Ministerråd med kompetence for hele det nordiske samarbejdsfelt bør samles i en konvention, der således også udadtil vil fremstå som det bærende grundlag for det virke, der knytter de nordiske lande sammen.

For så vidt angår de foreslåede bestemmelser om Nordisk Råd, kan udvalget i det hele tiltræde Organisationskomiteens forslag, der også efter udvalgets opfattelse er velafvejede og som bygger på hidtidige erfaringer. Den balance med hensyn til formerne for samarbejdet mellem landene og mellem disses parlamenter og regeringer, som forslaget er udtryk for, bør man næppe ændre uden at vægtige grunde hertil foreligger. Blandt andet under hensyn hertil mener udvalget, man ikke bør fravige Organisationskomiteens opfattelse, hvorefter det er en forudsætning for anden henvendelse til regeringerne end rekommandation i medfør af artikel 51, stk. 2, at præsidiets har indhentet en udtalelse fra vedkommende udvalg og eventuelt tillige fra de nationale delegationer. Man er ligeledes betænkelig ved at acceptere, at suppleanterne for præsidiets medlemmer alene skal kunne afgøre, om de ønsker at deltage i præsidiets møder, idet spørgsmålet om suppleanternes deltagelse må afgøres af præsidiets som helhed, medmindre det ordinære medlem har forfald, hvilket også er udtalt i Organisationskomiteens rapport. Udvalget forudsætter dog, at der ved afgørelsen i det enkelte tilfælde tages hensyn til de synspunkter, der er fremført i ændringsforslaget.

Udvalget kan tiltræde den i ændringsforslaget anførte fortolkning af bestemmelsen i forslagets artikel 42, hvorefter reglen ikke kan opfattes

således, at alle forekommende politiske meningsretninger i et lands parlament skal repræsenteres i Nordisk Råd uden hensyn til deres styrke. Det bør derimod tilstræbes, at de politiske partier i et land repræsenteres i rådet såvidt muligt i overensstemmelse med styrkeforholdet i vedkommende parlament.

Udvalget forudsætter endvidere, at det overvejes, hvorvidt og i hvilket omfang der er grundlag for at overføre personale ansat ved de nationale sekretariater til præsidiasekretæren, således at udgifterne herved beregnes som fælles omkostning. Udvalget er med stillerne af ændringsforslaget enig i, at de fælles omkostninger bør fordeles i overensstemmelse med princippet i De Forenede Nationers vedtægt, således at man i perioder på f. eks. fem år ad gangen fastsætter bidragene i forhold til landenes bruttonationalprodukt regnet til faktorpris.

Udvalget har bemærket, at Organisationskomiteen forudsætter, at ikke blot de valgte medlemmer men også regeringsrepræsentanterne og repræsentanterne for landsstyret og landskapsstyrelsen udpeges som medlemmer af rådet såvel ved sessionen som i tiden mellem to sessioner. Efter udvalgets opfattelse er det ikke nødvendigt at indskrive nogen særlig regel herom, for så vidt angår hvert lands permanente repræsentant i ministerrådet, og man finder heller ikke tilstrækkelig anledning til at foreslå nogen ændring af artiklerne 49 og 50, idet det heraf bl. a. allerede fremgår, at hver delegation skal udpege en af de fem sekretærer.

Udvalget har overvejet, om det er muligt at ændre den almindelige bestemmelse om rådets adgang til at udtale sig om nordiske samarbejdsspørgsmål, således at der i højere grad skabes sikkerhed for rådets medvirken. Man har bemærket, at Organisationskomiteen allerede i sin rapport af 20. oktober 1969 har vurderet dette problem og herunder har fremhævet, at betydningen af den almindelige bestemmelse formindskes væsentligt, såfremt der udformes regler om pligt for regeringerne til at høre rådet om bestemt angivne spørgsmål, hvilket netop er foreslået med hensyn til en række vigtige områder inden for NORDEK-samarbejdet. Udvalget kan slutte sig til dette synspunkt og kan — også under hensyn til vanskelighederne ved en praktisk og tilfredsstillende formulering af en almindelig bestemmelse — tiltræde, at man fastholder Organisationskomiteens forslag til udformning af artikel 41.

Udvalget henleder opmærksomheden på, at Organisationskomiteen har forudsat, at der i konventionen indsættes en bestemmelse om, at Nordisk Råd bør have lejlighed til at udtale sig om alle ændringer i konventionen. Man kan tiltræde denne forudsætning.

For så vidt angår ministerrådet bemærker udvalget, at man lægger betydelig vægt på, at der på regeringssiden skabes et organ, der har ansvaret for virkeliggørelsen af det nordiske samarbejde i hele dets bredde. Ministerrådet bør endvidere i særlig grad tage sig af planlægningen af kommende

samarbejdsopgaver, herunder prioritere den rækkefølge, hvori de forskellige projekter bør gennemføres.

Udvalget anser det for betydningsfuldt, at der ved etableringen af et ministerråd med kompetence for hele samarbejdsfeltet skabes et organ, der direkte kan formidle kontakten mellem regeringerne og Nordisk Råd, og man understreger værdien af, at rådet gennem de årlige beretninger får mulighed for at granske og udtale sig om udøvelsen af samarbejdet. I denne forbindelse er det også nyttigt, at der i videregående omfang end hidtil vil kunne stilles spørgsmål til regeringerne og ministerrådet, og udvalget henstiller, at reglerne herom i arbejdsordningen udformes således, at der virkelig bliver mulighed for at få belyst også de nordiske problemer, der er blevet aktuelle kort før en session.

Udvalget bemærker, at den kommende tids fastlæggelse af det udvidede økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande naturligvis vil kunne bevirke, at der ved den endelige stillingtagen til institutionsspørgsmålet eventuelt må foretages mindre afvigelser fra Organisationskomiteens forslag. I det omfang, der måtte blive tale om sådanne tilpasninger, bør disse som foreslået i ændringsforslaget gennemføres efter samråd med Nordisk Råds præsidium, såfremt der måtte blive tale om saglige ændringer i afsnittet om Nordisk Råd. Om øvrige ændringer bør præsidiets underrettes.

Udvalget mener ikke, at rådet nu bør binde sig til at anbefale nogen bestemt ikrafttrædelsesdato, men man tilslutter sig ønsket om, at ændringerne kan iværksættes den 1. juli 1970.

Under henvisning hertil foreslår udvalget,

at Nordisk Råd i anledning af regeringsforslaget og ændringsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en revision af Helsingforsaftalen på grundlag af det af Nordisk Organisationskomité afgivne forslag af 10. december 1969, således at fordelingsgrundlaget i artikel 53 fastsættes i overensstemmelse med principperne i De Forenede Nationers vedtægt, og at regeringerne ved den endelige udformning af traktatteksten samråder med Nordisk Råds præsidium om eventuelle saglige ændringer i afsnittet om Nordisk Råd og underretter præsidiets om eventuelle øvrige ændringer.

Reykjavík, den 10. februar 1970

Erik Adamsson

Georg C. Ehrnrooth

Hallvard Eika

Erling Engan

Erkki Hara

Svend Haugaard

Paul Jansson

Jørgen Jensen

K. Axel Nielsen

Formand

Matthias A. Mathiesen

Ingemar Mundebo

Thorstein Treholt

Regeringsförslag **om det nordiska kultursamarbetets organisation**

(Väckt av Finlands regering)

Vid det gemensamma mötet den 4 november 1969 i Stockholm mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium uppdrogs åt Nordiska organisationskommittén bland annat att fortsätta sitt arbete med förslag rörande det nordiska kultursamarbetets organisation.

Nordiska organisationskommittén överlämnade den 24 november 1969 till statsministrarna och rådets presidium en promemoria om organisationen av det nordiska kultursamarbetet (*se Tillägg*).

Vid förhandlingar den 12 december 1969 i Helsingfors mellan statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överenskoms att Finlands regering skulle begära Nordiska rådets yttrande över Nordiska organisationskommitténs förenämnda promemoria.

Under åberopande av vad ovan anförts får Finlands regering härmed

anhålla om Nordiska rådets yttrande över den av Nordiska organisationskommittén överlämnade »Promemoria om organisationen av det nordiska kultursamarbetet».

Helsingfors den 30 december 1969

Mauno Koivisto

TILLÄGG**Promemoria om organisationen av det nordiska kultursamarbetet**

(Se *Nordisk utredningsserie 1969: 20, s. 22—28*).

BILAGA 1**Betänkande I av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslagen A 119/k och A 265/k, regeringsförslaget B 9/k samt meddelandena om rekommendation 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete och rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt forsknings-samarbete (*Sak A 119/k*). Vid rådets femtonde session antogs i överens-stämme med utskottets förslag rörande medlemsförslagens punkt 3 en rekommendation till regeringarna om forskarsamarbete (*rek. nr 14/1967*) samt vid rådets sextonde session i enlighet med utskottets förslag rörande medlemsförslagens punkt 2 en rekommendation till regeringarna om samarbete mellan forskningsråden (*rek. nr 13/1968*). Utskottet har därtill i be-tänkande av den 3 mars 1969 meddelat, att beredningen av medlemsförslagens punkt 1 fortsätter i utskottet. Utskottet har till nämnda del behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 21 och 22 maj 1969, den 23 och 24 sep-tember 1969, den 4 och 5 december 1969 samt den 13 januari 1970.

Till utskottet har även hänvisats av Finlands regering å samtliga rege-ringars vägnar till rådets adertonde session avgivna meddelanden om rekommendationerna nr 14/1967 och nr 13/1968. Utskottet har behandlat medde-landena vid sammanträde den 13 januari 1970.

Vidare har till utskottet hänvisats medlemsförslag om det nordiska kultur-samarbetets utbyggnad och organisation (*Sak A 265/k*). Utskottet har be-handlat medlemsförslaget vid sammanträden den 5 december 1969 samt den 13 januari 1970.

Slutligen har till utskottet hänvisats regeringsförslag om det nordiska kultursamarbetets organisation (*Sak B 9/k*). Utskottet har behandlat rege-ringsförslaget vid sammanträde den 13 januari 1970.

1. Meddelandena

I meddelandena från det koordinerande landets regering om rekommendationerna nr 14/1967 och nr 13/1968 uppges att frågorna om nordiskt samarbete mellan forskningsråden och forskare behandlats inom Nordiska kulturkommissionen, Nordiska ämbetsmannakommittén och Nordiska organisationskommittén. Vidare framgår att samarbetet i ovannämnda hänseenden även i övrigt är föremål för utveckling mellan länderna.

2. Medlemsförslagen

I medlemsförslaget om nordiskt forskningssamarbete (*Sak A 119/k*) hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna — såvitt nu är fråga — att tillsätta ett samarbetsutskott med nära anknytning till de ledande nationella forskningsplaneringsorganen i de nordiska länderna med uppdrag att biträda regeringarna i frågor, som gäller den nordiska forskningspolitiken och utbyggnaden av samarbetet om den högre utbildningen.

I medlemsförslaget om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation (*Sak A 265/k*) hemställs, att regeringarna måtte ingå en överenskommelse om det nordiska kultursamarbetet, dess målsättning och dess organisation.

3. Regeringsförslaget

I regeringsförslaget anholder Finlands regering om Nordiska rådets yttrande över den av Nordiska organisationskommittén överlämnade »Promemoria om organisationen av det nordiska kultursamarbetet».

4. Remissyttrandena i Sak A 119/k

(*Se Nordiska rådet, 15:e sessionen, A 119/k, s. 1034—1109*).

5. Utskottet

Till huvudpunkterna i utskottets arbete har hört och hör frågan om effektiviseringen av det nordiska kultursamarbetet. Utskottet har därför med intresse följt de utredningsarbeten med anknytning till det nordiska kultursamarbetet, som pågått inom Nordiska ämbetsmannakommittén, Nordiska organisationskommittén och Nordiska kulturkommissionen. Utskottet har dessutom i olika sammanhang framhållit behovet av bättre organisatoriska förutsättningar för detta samarbete och dess utbyggnad. Senast har utskottet, som vid sitt möte den 4 och 5 december 1969 beretts tillfälle att taga del av Nordiska organisationskommitténs förslag rörande organisationen av det nordiska kultursamarbetet, i en skrivelse till rådets presidium den 8 december 1969 framfört önskemålet att frågan upptas till behandling och slutbehandlas vid nästkommande session i Reykjavik.

Sedan utskottet nu beretts möjlighet att yttra sig om Nordiska organisationskommitténs förslag rörande det nordiska kultursamarbetet, vill utskottet

inledningsvis i enlighet med uttalanden i organisationskommitténs promemoria framhålla, att det nordiska kulturella samarbetet inte bör inordnas i Nordek-samarbetet som föreslagits av ämbetsmannakommittén. För att avhjälpa de nuvarande bristerna i kultursamarbetet finner utskottet det vara ändamålsenligt att vidtaga de organisatoriska åtgärder, som organisationskommittén föreslagit rörande inrättandet av ett nordiskt ministerråd med tätare möten än de nuvarande undervisnings- och kulturministermötena för att diskutera prioritering och planering av samnordiska projekt, inrättandet av ett nordiskt ämbetsmannakollegium för åtgärder i enlighet med de av ministrarna uppdragna riktlinjerna för samarbetet, förstärkningen av de nationella sekretariatsorganisationerna, inrättandet av ett gemensamt nordiskt sekretariat för verkställighetsuppdrag samt förstärkningen av kontakterna mellan Nordiska rådet och dess kulturutskott å ena sidan samt undervisningsministrarna å den andra sidan. Såvida dessa reformer av det nordiska kultursamarbetets organisation genomförts har enligt utskottets mening betydligt bättre förutsättningar skapats för beredningen av gemensamma nordiska frågor inom kultursektorn. Utskottet vill därför framhålla det angelägna i att regeringarna snarast vidtar åtgärder för att realisera de av organisationskommittén föreslagna strukturförändringarna av det nordiska kultursamarbetets organisation.

Utskottet har, såsom till rådet meddelats, uppskjutit beredningen av medlemsförslaget om nordiskt forskningssamarbete (*Sak A 119/k*) i avvaktan på de utredningar, som pågått med anknytning till kultursamarbetet. Utskottet, som förutsätter att frågan om ett gemensamt nordiskt planeringsorgan på högsta nivå för koordinering av samarbetet om forskning och högre utbildning kommer att få sin lösning vid realiserandet av planerna på en förstärkt organisation av kultursamarbetet i sin helhet, föreslår mot bakgrund härav att Nordiska rådet inte måtte vidtaga åtgärder i anledning av medlemsförslaget punkt 1. Likaledes finner utskottet att den fortsatta beredningen av de i rekommendationerna nr 14/1967 och 13/1968 aktualiserade frågorna om utbyggnad av det nordiska forskarsamarbetet och samarbetet mellan forskningsråden kan beredas på ett ändamålsenligare sätt, om de beaktas i samband med förstärkningen av kultursamarbetets organisation. Utskottet utgår därför från att frågornas fortsatta beredning kommer att äga rum i nyssnämnda sammanhang och föreslår att de av Nordiska rådet anses som slutbehandlade som separata rekommendationer.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet

A. föreslå

1. att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av punkt 1 i medlemsförslaget om nordiskt forskningssamarbete (*Sak A 119/k*),
2. att Nordiska rådet lägger meddelanden om rekomen-

dition nr 14/1967 och rekommendation nr 13/1968 till handlingarna och anser spörsmålen för rådets vidkommande som slutbehandlade,

3. att Nordiska rådet i anledning av regeringsförslaget om det nordiska kultursamarbetets organisation (*Sak B 9/k*) måtte antaga en rekommendation av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation i enlighet med Nordiska organisationskommitténs förslag

samt B. meddela

att beredningen av medlemsförslaget (*Sak A 265/k*) om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation fortsätter inom utskottet.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Vice förman

Niels Eriksen

Eysteinn Jónsson

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Niels Helveg Petersen

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 2***Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslagen A 119/k och A 265/k, regeringsförslaget B 9/k samt meddelandena om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete och rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden**

Till kulturutskottet har för förnyad behandling hänvisats medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete (*Sak A 119/k*), meddelande om rekommendation nr 14/1967/k angående nordiskt forskarsamarbete, meddelande om rekommendation nr 13/1968/k angående samarbete mellan forskningsråden, medlemsförslag om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation (*Sak A 265/k*) och regeringsförslag om det nordiska kultursamarbetets organisation (*Sak B 9/k*). Utskottet har förutom vid i betänkande 1 nämnda möten behandlat sakerna vid sammanträden den 9 och 10 februari 1970.

I utskottets behandling av sakerna har den 9 februari 1970 deltagit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, Kirke- og undervisningsminister Kjell Bondevik, Norge, och statsrådet Ingvar Carlsson, Sverige, samt den 10 februari 1970 undervisningsminister Helge Larsen, Danmark.

U t s k o t t e t

Utskottet har i sitt betänkande av den 13 januari 1970 om de ifrågavarande sakerna föreslagit, att regeringarna snarast måtte vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation i enlighet med Nordiska organisationskommitténs förslag. Det är utskottet bekant, att fyra av de nordiska statsministrarna vid sammanträde den 7 februari 1970 förklarar sig ense om det förhandlingsresultat som Nordiska ämbetsmannakommittén framlagt rörande en överenskommelse om en nordisk tullunion och i övrigt ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. Dessutom har de enats om att förverkliga Nordek-förslaget med bibehållande av kapitel 15 om utbildning och kapitel 16 om forskning i enlighet med traktatutkastet av den 17 juli 1969, tills en överenskommelse om det nordiska kultursamarbetet ingåtts.

Utskottet vill ånyo betona vikten av att en förstärkt organisation för kultursamarbetet snarast kommer till stånd för att skapa bättre förutsättningar för beredning och genomförande av gemensamma nordiska kulturprojekt. Utskottet förutsätter, att vid sidan av förberedelserna för ingående av en

traktat i enlighet med Nordek-förslaget åtgärder vidtas för åstadkommande av en bättre organisation av kultursamarbetet och att detta sker under beaktande av Nordiska organisationskommitténs förslag.

Ingående av en nordisk kulturtraktat gällande samtliga nordiska länder finner utskottet vara en fråga av brådskande natur och föreslår att regeringarna före den 1 januari 1972 träffar en sådan överenskommelse. Utskottet finner det nödvändigt, att de traditionella samarbetsområdena utbildning, forskning och den fria kultursektorn i största möjliga utsträckning behandlas inom ramen för en särskild traktat för det nordiska kultursamarbetet.

Hänvisande till vad ovan och i utskottets betänkande av den 13 januari 1970 anförts föreslår utskottet,

1. att Nordiska rådet inte måtte företaga sig något i anledning av punkt 1 i medlemsförslaget om nordiskt forskningssamarbete (*Sak A 119/k*),

2. att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 14/1967 och rekommendation nr 13/1968 till handlingarna och anser spörsmålen för rådets vidkommande slutbehandlade, samt

3. att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget om det nordiska kultursamarbetets utbyggnad och organisation (*Sak A 265/k*) och regeringsförslaget om det nordiska kultursamarbetets organisation (*Sak B 9/k*) måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under beaktande av Nordiska organisationskommitténs förslag vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation samt att förbereda ingåendet av en kulturtraktat före den 1 januari 1972 avseende en omfattande gemenskap mellan länderna inom utbildning, forskning och den fria kultursektorn.

Reykjavik den 10 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Gunnar Garbo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berle Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

*BILAGA 3***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska organisationskommittén rörande det framtida kultursamarbetet**

Till Nordiska rådets presidium har från rådets kulturutskott inkommit följande framställning:

Vid Nordiska rådets kulturutskotts möte i Köpenhamn den 23 och 24 september diskuterades frågan om organisationen av det nordiska kultursamarbetet närmast utgående från Nordiska ämbetsmannakommitténs behandling av forsknings- och utbildningssamarbetet i rapporten om utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (*NU 1969:11*). Utskottet fann därvid att rapporten inte infriat de förhoppningar, som ställts på kommitténs arbete vad gäller det framtida kultursamarbetet. Enligt utskottets mening är det inte ändamålsenligt att inordna de kulturella samarbetsformerna i den ekonomiska samarbetsorganisationen. Kommittén har uttryckligen behandlat endast forskningen och utbildningen, varvid samarbetet inom den fria kultursektorn, vilket utskottet ser som en organisk del av kultursamarbetet i allmänhet, har lämnats i huvudsak obeaktat. Slutligen har den framtida organisationen av kultursamarbetet gjorts avhängig av tidsplanen för utbyggnaden av det ekonomiska samarbetet. Utskottet vill för sin del understryka behovet av snara åtgärder för att ge kultursamarbetet en fast organisation som är oberoende av de ekonomiska samarbetsplanerna.

Kulturutskottet har genom Nordiska organisationskommittén fått del av den av kommittén tillsatta arbetsgruppens förslag rörande kultursamarbetets organisation. Frågan om organisationen av detta samarbete avses skola bli huvudtema vid de nordiska undervisnings- och kulturministrarnas nästkommande möte. Danmarks kulturminister och undervisningsminister har vid kulturutskottets ovannämnda möte för sin del ställt sig positiva till lanken på att detta ministermöte hålles tidigare än förut planerat (våren 1970). För att dessa frågor ingående skall kunna behandlas vid nämnda ministermöte bör resultatet av samtliga utredningar rörande kultursamarbetets organisation då föreligga. Kulturutskottet får med hänvisning till det anförda anhålla att presidiet måtte till Nordiska organisationskommittén framföra kulturutskottets önskemål om att kommittén med det snaraste, helst före mötet den 3 och 4 november mellan statsministrarna och presidiet, måtte ta ställning till arbetsgruppens förslag rörande kultursamarbetets organisation.

Presidiet får härmed till Nordiska organisationskommittén vidarebefordra de av kulturutskottet framställda önskemålen.

Hindsgavl den 2 oktober 1969

För Nordiska rådets presidium

Eino Siren

Vice president

Berättelse

om samarbejde på lagstiftningens område

(Överlämnad av Danmarks regering)

I det forløbne år har der været afholdt møde mellem justitsministrene fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige i Reykjavik den 3. september 1969.

Den svenske justitsminister har deltaget i møde i Nordisk Råds juridiske udvalg i Vishy den 12. og 13. september 1969, og den finske justitsminister har deltaget i udvalgets møde i Åbo den 28. og 29. november 1969. Juridisk udvalg har herudover holdt møde i Stockholm den 27. januar og i Trondheim den 27. og 28. juni 1969.

Kontaktmændene for nordisk lovsamarbejde er fra Danmark departementschef Niels Madsen, fra Finland regeringsrådet Kai Korte, fra Island departementschef Baldur Møller, fra Norge departementsråd Kristian Bloch i forhold til Nordisk Råd og ekspedisjonssjef Stein Rognlien i forhold til de nordiske ministerier og fra Sverige statssekreterare Ove Rainer. Kontaktmændene har holdt møde i Helsingfors den 13. og 14. maj, i Reykjavik den 3. september og i København den 18. november 1969.

I tilslutning til redegørelsen til Nordisk Råds 17. session (*se Nordiska rådet 17:e sess., s. 1682*) skal man oplyse følgende om de vigtigste områder, hvor der for tiden foregår eller er planlagt nordisk lovsamarbejde.

Civilret

Udvalg

International familieret

Den svenske familieretskomité har udarbejdet udkast til lov om internationalretlige regler vedrørende ægteskab (ægteskabs indgåelse og retsvirkninger og opløsning af ægteskab) og udkast til lov om internationalretlige regler vedrørende dødsboer. Komiteen forventes i januar 1970 at afgive en betænkning med et forslag til en lovgivning vedrørende international ægteskabsret og arveret.

Familieretskomiteen samarbejder med repræsentanter fra Danmark, Finland og Norge. I en vis tilslutning til dette samarbejde har der desuden

fundet forhandlinger sted mellem nordiske delegerede angående Haag-konventionen om anerkendelse af separation og skilsmisse.

I Finland er den 28. april 1967 vedtaget en lov (nr. 190/67) om ændring af loven angående visse familierelige forhold af international karakter. Yderligere lovgivning vedrørende international ægteskabsret og arveret overvejes i den finske lagberedning.

I Norge overvejes en lovgivning om internationalretlige regler om ægteskabets retsvirkninger.

International adoptionsret

I Sverige er i foråret 1969 afgivet en betænkning om international adoptionsret (SOU 1969: 11). Betænkningen indeholder forslag til lov om internationalretlige forhold angående adoptioner. På kontaktmandsmødet i København i november 1969 blev det aftalt, at der skulle optages forhandling om spørgsmålet mellem repræsentanter for justitsministerierne i Finland, Norge og Sverige og det danske adoptionsudvalg, når remisbehandlingen i Sverige er afsluttet.

International testamentsret

I overensstemmelse med beslutning truffet på et kontaktmandsmøde i efteråret 1967 blev spørgsmålet om ratifikation af Haager-konventionen af 1961 om testaments form og deraf følgende ændringer i den nordiske dødsbokonvention af 1934 taget op af den svenske familieretskomité i samarbejde med repræsentanter fra de øvrige nordiske landes justitsministerier. (Island har dog ikke hidtil været repræsenteret). Den svenske familieretskomité har i november 1969 afgivet en stencileret betænkning. Samarbejdet mellem de nordiske lande vil blive fortsat på departementsplan, også med henblik på andre ændringer af den nordiske dødsbokonvention.

Myndighedslovgivningen

I Finland, Norge og Sverige er nedsat komiteer til at udarbejde forslag til revision af myndighedslovgivningen. Arbejdet følges af observatører fra Danmark. Nordisk møde har været afholdt i Stockholm i oktober 1969. Arbejdet forventes afsluttet i 1970.

Betænkningstid ved køb på afbetaling

Nordisk Råd har i rekommandation nr. 15/1967 henstillet til regeringerne at undersøge behovet for og overveje indholdet af en beskyttelsesregel, navnlig i de tilfælde, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted. Der er i Danmark og Norge nedsat udvalg til at udrede spørgsmålet. I Finland og Sverige er udnævnt sagkyndige til at deltage i udredningsarbejdet. Der har været afholdt møde i november 1968 og i maj og no-

vember 1969. Et udkast til ensartede nordiske love er under udarbejdelse og forventes drøftet på møder i foråret 1970. Arbejdet kan formentlig afsluttes i 1970.

Købelovgivningen

I Finland nedsattes i 1961 en komité med den opgave at udarbejde forslag til lov om køb af løvsøre, og i Danmark, Norge og Sverige blev udpeget sagkyndige til at følge arbejdet i den finske komité. De danske og svenske sagkyndige har i 1967 fået til opgave at foretage en partiel revision af den gældende købelov. I Norge har et udvalg, der blev nedsat i 1967 til afløsning af de sagkyndige, fået en tilsvarende opgave. Ved reglernes udformning skal bl. a. tages hensyn til Haager-konventionen af 1964 om ensartede købelove.

Kommissionslovgivningen

I Finland nedsattes i 1960 en komité med den opgave at udarbejde forslag til lov om handelsrepræsentanter, i hovedsagen svarende til kommissionslovens kapitler om handelsagentur og handelsrejsende. Arbejdet følges af observatører fra Danmark, Norge og Sverige. I Norge nedsattes i 1966 en komité med den opgave at foretage en partiel revision af kommissionsloven, først og fremmest med henblik på at forbedre reglerne om opsigelse af handelsagenter. Ønske om sådanne lovændringer er også fremført i Sverige. Om det nordiske samarbejde i 1969 henvises til meddelelsen om rekommandation nr. 32/1962.

Aktieselskabsret

Forhandlingerne mellem udvalgene i Danmark, Finland, Norge og Sverige om gennemførelse af en mere ensartet lovgivning om aktieselskabsret afsluttedes ved plenarmøde i april 1969 i Stockholm. Betænkninger med lovudkast er herefter afgivet af det danske udvalg i september 1969 og af det finske udvalg i december 1969. De norske og svenske betænkninger forventes afgivet i begyndelsen af 1970. Når samtlige udvalg har afgivet betænkning og disse har været remisbehandlet, vil der blive indledt nordiske forhandlinger på departementsplan. Det forventes, at der i foråret 1970 vil blive fremsat lovforslag i Danmark.

Søret

Inden for de nordiske søretsudvalg udarbejdes forslag til nye bestemmelser om registrering og bygning af fartøjer, partsrederier, søpant og andre panterrettigheder i skibe, om befordring af gods, passagerer og rejsegods samt om konnossementer. Til en vis grad er arbejdet betinget af de konventioner, der blev vedtaget på den diplomatiske søretskonference i Bryssel i maj 1967 og februar 1968. Det norske udvalg afgav i september 1969 indstilling om registrering og bygning af fartøjer, partsrederier og søpant og andre panterrettigheder i skibe.

Fragtaftaler ved godsbefordring ad landevej

Efter nordisk samarbejde er der i Danmark i 1965 og i Norge og Sverige i 1969 gennemført lovgivning på grundlag af konventionen om internationale vejfragtaftaler (CMR-konventionen af 1956). Det nordiske samarbejde fortsætter imidlertid med henblik på gennemførelse af ensartede love om nationale vejfragtaftaler. Der har været afholdt møde mellem de nordiske komiteer i Oslo i januar 1969, og forhandlingerne vil blive fortsat i 1970. Den svenske komité regner med at afgive betænkning i 1970.

Rettssociologisk undersøgelse om forsikrings virkning på erstatningslovgivningen

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 5/1966 blev i 1966 i de enkelte lande udpeget sagkyndige til at undersøge mulighederne for at gennemføre en rettssociologisk undersøgelse af forsikrings virkning på erstatningslovgivningen og til at søge at udarbejde retningslinier for en sådan undersøgelse.

Der har været afholdt nordisk møde i København den 14.—15. marts 1968. Den norske sagkyndige afgav rapport i februar 1969, og den svenske sagkyndige i december 1969. I Danmark og Finland forventes rapport afgivet i begyndelsen af 1970.

Erstatning for invaliditet og tab af forsørger

I 1966 blev i de nordiske lande nedsat udvalg til at undersøge spørgsmålet om erstatning for invaliditet og tab af forsørger.

Der har været afholdt 4 nordiske møder, det sidste i København den 6. og 7. juni 1969.

Samarbejde mellem ministerierne

Ægteskabslovgivningen

Ændrede regler om ægteskabs indgåelse og opløsning er gennemført i Danmark ved lov nr. 256 af 4. juni 1969, i Finland ved lov af 23. maj 1969 (324/69), i Norge ved lov af 7. februar 1969 (nr. 7) og i Sverige den 1. juli 1969 (SFS 1968: 758—761). I forbindelse med revisionen af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning er der mellem de nordiske lande opnået enighed om ændringer af artiklerne 1, 2 og 10 i den nordiske ægteskabskonvention. Overenskomsten herom er trådt i kraft den 1. januar 1970.

I 1969 er der i Norge fremsat forslag om ændring af loven om ægtefællers formueforhold. I Sverige er i 1969 gennemført visse ændringer i reglerne om den efterlevende ægtefælles økonomiske stilling. I øvrigt har det udredningsarbejde angående ægteskabets økonomiske retsvirkninger, som blev udført i nordisk samarbejde, ikke ført til lovgivning, hverken i Danmark

eller Sverige. Spørgsmålet vil blive gjort til genstand for yderligere udredning i forbindelse med den almindelige revision af ægteskabslovgivningen.

I Danmark og Sverige er der i efteråret 1969 nedsat udvalg med den opgave at foretage en revision af den familieretlige lovgivning. Tilsvarende udvalg vil blive nedsat i Finland. I Norge er der udpeget en kontaktperson til at følge arbejdet i de danske, finske og svenske udvalg.

Myndighedslovgivningen

I Island er der i 1967 gennemført en nedsættelse af myndighedsalderen til 20 år. I overensstemmelse med en vedtagelse på justitsministermødet i København den 18. december 1967 er myndighedsalderen i de andre nordiske lande også blevet nedsat til 20 år, i Finland, Norge og Sverige med virkning fra den 1. juli 1969 og i Danmark med virkning fra den 1. januar 1970.

Adoption

I Finland regner man med i forbindelse med revisionen af myndighedslovgivningen at fremlægge forslag til ændring af bestemmelserne om adoption, hovedsagelig i overensstemmelse med den svenske lovgivning på dette område.

Sverige har i 1968 ratificeret Europarådskonventionen om adoption af børn. Norge vil tiltræde konventionen, medens spørgsmålet i Danmark er sat i bero på det kommende udvalgsarbejde, jfr. nedenfor.

I Danmark er i december 1969 nedsat et udvalg, der skal foretage en gennemgang af adoptionslovgivningen. Arbejdet i udvalget vil blive fulgt af observatører fra Finland, Norge og Sverige. De norske repræsentanter skal tillige afgive indstilling om de punkter, hvor der kan være grundlag for lovændringer i Norge.

I Sverige overvejes for tiden spørgsmålet om en ændring af reglerne om ophævelse af adoptionsforhold. Også dette spørgsmål vil blive genstand for nordiske forhandlinger.

Børn uden for ægteskab

Den svenske familieretskomité har afgivet forslag om arveret for børn født uden for ægteskab (*SOU 1964: 34—35*). Endvidere foreligger i Sverige forslag fra en særlig udredningsmand om nye regler om fastsættelse af faderskab til børn født uden for ægteskab (*SOU 1965: 17*). Proposition angående disse spørgsmål og visse andre familieretlige spørgsmål er vedtaget af riksdagen i efteråret 1969. Ændringerne træder i kraft den 1. januar 1970 (*SFS 1969: 614—626*).

I Finland vil komiteen angående revision af den familieretlige lovgivning også få til opgave at fremsætte forslag til ny lovgivning om børn uden for ægteskab.

Godtroserhvervelse af løssøre

Nordiske departementsforhandlinger har fundet sted på grundlag af danske, finske og svenske komitéforslag (*i Danmark nr. 370, i Finland N:o 1965: A3 og i Sverige SUO 1965: 14*) og et norsk departementsforslag fra 1966.

Ved justitsministermødet i oktober 1967 enedes man om, at lovgivningen bør udformes i overensstemmelse med de retningslinier, som blev angivet i Nordisk Råds rekommandation nr. 13/1967.

Departementsforhandlingerne afsluttedes med et møde i København den 25. og 26. januar 1968. Lovforslag forventes fremsat i samtlige lande i efteråret 1970.

Arbejdsgiveres ret til modregning

Den svenske lagberedning har fremsat forslag til lovgivning om arbejdsgiveres ret til modregning (SOU 1967: 1). Under udredningsarbejdet har der været kontakt med repræsentanter fra Danmark, Finland og Norge. Fælles lovgivning er dog ikke aktuel. I Sverige antages lovforslag at blive fremsat i foråret 1970.

Forældelse af fordringer

De nordiske betænkninger fra 1957 (*i Danmark nr. 174, i Finland N:o 15—1957, i Norge afgivet i april 1957 og i Sverige SOU 1957: 11*) med forslag til ny lov om forældelse, har ikke kunnet lægges til grund for en fælles nordisk lovgivning. Ved møder, som fandt sted i 1966 på grundlag af et svensk lovudkast, enedes man om visse hovedprincipper for det fortsatte arbejde. Forhandlinger med næringslivet, som derefter fandt sted i de forskellige lande, har givet grund til at antage, at arbejdet kan fortsættes i overensstemmelse med de vedtagne retningslinier.

Inden for Europarådet er nedsat en komité, der bl. a. har til opgave at forsøge en harmonisering af lovgivningen om forældelse. Komiteen har sidst holdt møde i marts 1969. Nyt møde vil blive afholdt i april 1970. På dette møde skal fremlægges et udkast med motiver til ensartede forældelsesregler.

Spørgsmålet om ensartede nordiske forældelsesregler beror, indtil resultatet af arbejdet inden for Europarådet kan vurderes nærmere.

Skadeserstatning

De nordiske departementsforhandlinger om statens og kommunernes, arbejdsgiveres og om børns og forældres erstatningsansvar er afsluttet (*jfr. betænkninger i Danmark nr. 214 og 352, i Finland N:o 14—1958 og 1965: A4, i Norge afgivet i december 1958, i april 1964 og i december 1964 samt i Sverige SOU 1958: 43, 1963: 33 og 1964: 31*).

I Norge er gennemført nye regler ved lov nr. 26 af 13. juni 1969 om skades-

erstatning i visse forhold. I Danmark, Finland og Sverige forventes lovforslag fremsat i 1970.

Til gennemførelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1968 om statens ansvar for personskade forvoldt af personer, over for hvilke samfundet har truffet foranstaltninger af kriminalretlig eller i øvrigt af forsorgsmæssig karakter, er der i hvert af de nordiske lande nedsat arbejdsgrupper eller udpeget sagkyndige. Der vil blive afholdt nordisk møde i februar 1970. Der henvises i øvrigt til meddelelsen angående rekommandationen.

Ansvar for nukleare skader

På grundlag af et forslag, som er udarbejdet i nordisk samarbejde, blev der i 1968 gennemført en ny atomerstatningslov i Sverige (*SFS 1968: 45*). Forslaget bygger på Pariskonventionen af 1970 om ansvar over for tredjemand på den nukleare energis område og tillægskonventionen af 1963 til denne konvention. Tilsvarende lovforslag forventes fremsat i Danmark og Norge i 1970. I Finland forventes i 1970 gennemført en ren national lovgivning i overensstemmelse med den svenske lov. Spørgsmålet om tilslutning til de nævnte konventioner overvejes for tiden i Finland.

Patentlovgivning, herunder oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentsager

Spørgsmålet om ikraftsættelse af de nordiske patentloves kapitel III om nordiske patentansøgninger blev diskuteret under departementsforhandlinger i Stockholm i september 1968. Det blev besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skulle fremlægge forslag til overenskomst om ikraftsættelse af patentlovenes kapitel III og om oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentsager.

Disse spørgsmål har endvidere været genstand for forhandlinger mellem de nordiske landes regeringer i forbindelse med spørgsmålet om udvidet økonomisk samarbejde. De nordiske embedsmandsudvalg har i sin rapport af 17. juli 1969 (*NU 1969: 11*) foreslået, at det påtænkte ministerråd med fornøden hensyntagen til det internationale patentsamarbejde snarest muligt og senest den 1. januar 1972 skal træffe beslutning om ikraftsættelse af kapitel III i de nordiske landes patentlove, oprettelse af en fælles klageinstans i patentsager, oprettelse af et fælles nyhedsprøvningsinstitut, indførelse af en fælles, i alle de nordiske lande gældende ordning med udskudt prøvning eller andre former for patentsamarbejde.

Det i 1968 nedsatte arbejdsudvalg har holdt et møde i december 1968 og tre møder i 1969. Arbejdsgruppen påregner at slutte sit arbejde i begyndelsen af 1970 med at fremlægge forslag til overenskomst om oprettelse af en fælles klageinstans i patentsager og om ikraftsættelse af kapitel III i de nordiske landes patentlove m. v.

Mønsterlovgivningen

På grundlag af de betænkninger, der blev afgivet af de nordiske mønsterlovkomiteer (*i Danmark nr. 417/1966, i Finland 1966, i Norge 1967 og i Sverige SOU 1965: 61*) har der fra april 1967 til oktober 1969 fundet forhandlinger sted på embedsmandsniveau. Forhandlingerne har resulteret i udarbejdelsen af stort set ensartede lovudkast. I Sverige er fremsat lovforslag i december 1969. Det danske og finske forslag forventes fremsat i begyndelsen af 1970. I Norge er i december 1969 truffet beslutning om fremsættelse af lovforslag.

Illoyal konkurrence

Nordiske komiteer har afgivet betænkninger om en ny konkurrence Lovgivning — *i Danmark nr. 416/1966, i Finland N:o 1967/A 9, i Norge 1966 og i Sverige SOU 1966: 71*. De i betænkningerne indeholdte lovudkast var i hovedlinierne ensartede, men afveg fra hinanden på en række punkter.

Et dansk lovforslag, der bortset fra nogle få ændringer svarede til betænkningens udkast, har i årene 1967 og 1968 været fremsat tre gange i folketinget, uden at forslagene er kommet frem til vedtagelse.

I 1968 og 1969 har der fundet nordiske forhandlinger sted på embedsmandsniveau. I Sverige forventes i foråret 1970 fremsat forslag til lov om otilbørlig marknadsføring. Denne lov skal sammen med dele af den gældende lov om illoyal konkurrence træde i stedet for komiteens udkast til lov om illoyal konkurrence. Spørgsmålet om lovgivning er i de øvrige lande genstand for overvejelse.

Arbejdstageres opfindelser

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 18/1968, hvori det henstilledes til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at genoptage forhandlingerne om tilvejebringelse af ensartet lovgivning om arbejdstageres opfindelser, behandledes spørgsmålet på et møde i Helsingfors den 26.–27. februar 1969 mellem repræsentanter for de pågældende departementer og ministerier. På mødet konstaterede man imidlertid, at videre forhandlinger på nordisk plan i denne sag indtil videre næppe ville føre til resultater.

Der henvises i øvrigt til meddelelsen angående den nævnte rekommandation.

Firmalovgivning

Der er udarbejdet forslag til ny firmalovgivning af udvalg i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Forslagene er overensstemmende på de væsentligste punkter. Det svenske forslag fra 1967 (SOU 1967: 35) er remisbehandlet. Det finske forslag er afgivet i efteråret 1969. Det danske og norske forslag ventes afgivet i løbet af foråret 1970.

Procesret

Udvalg

Konkurslovgivningen

De danske, finske og norske konkurslovudvalg samt den svenske lagberedning har i september 1968 i Helsingfors fortsat forhandlingerne om forskellige konkursretlige spørgsmål. Hermed er de nordiske udvalgs samarbejde på dette område afsluttet. Resultatet af forhandlingerne behandles nu i de respektive udvalg.

Nye bestemmelser om konkursordnen har været behandlet af konkurslovudvalgene i Danmark, Finland og Norge og den svenske lagberedning. I Norge blev på grundlag af udvalgets forslag gennemført nye regler ved lov af 31. maj 1963, nr. 2. Den danske komité afgav sin betænkning i 1966 (*nr. 423*), og lov i overensstemmelse med betækningsudkastet blev gennemført i 1969 (*Lov nr. 332 af 18. juni 1969*). Den svenske lagberedning afgav betænkning med forslag til ny fortrinsretsordning i februar 1969, Utsökningsrätt IX (*SOU 1969: 5*). Lovforslag forventes fremsat i 1970. I Finland behandles spørgsmålet nu i en særlig komité.

Akkordlovgivningen

Konkurslovudvalgene i Danmark, Finland og Norge samt den svenske beredning har i forbindelse med revisionen af konkurslovgivningen foretaget en gennemgang af de gældende regler om akkord.

Den norske komité fremlagde i 1962 et foreløbigt forslag til en lovgivning om gældsforhold og akkord. Den svenske lagberedning har i 1968 afgivet betænkning med forslag til lov om akkordforhandling, Utsökningsrätt VII (*SOU 1968: 41*). Lovforslag forventes fremsat i 1970.

Skiftelovgivningen

I Danmark blev i 1963 nedsat et udvalg med den opgave at udarbejde forslag til en ny skiftelov. Udvalgets arbejde følges af observatører fra Norge og Sverige. Udvalgsarbejde vil finde sted hele 1970.

Samarbejde mellem ministerierne

Voldgift

I Danmark blev i 1966 af et udvalg under justitsministeriet afgivet en betænkning vedrørende lovgivning om voldgift (*nr. 414*). Sagen behandles i justitsministeriet, og arbejdet her følges af observatører fra Finland, Norge og Sverige.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatrettlige krav

En revision af den nordiske domskonvention har været drøftet på nordiske møder i november 1967, marts og september 1968 og maj 1969. Revisionen vil resultere i gennemførelsen af stort set ensartede love vedrørende spørgsmålet. I Sverige forventes en betænkning afgivet i begyndelsen af 1970.

Fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samkvemsret

I januar 1967 blev afgivet en fællesnordisk betænkning om fuldbyrdelse af afgørelsen om forældremyndighed og samkvemsret (*NU 1967: 4*). Betænkningen indeholder dels forslag til konvention om fuldbyrdelse af de nævnte afgørelser, dels forslag til ændringer af den nordiske domskonvention af 1932 og den nordiske konvention af 1962 om inddrivelse af underholdsbidrag. Spørgsmålene, der for tiden overvejes i justitsministerierne, vil eventuelt blive behandlet i forbindelse med spørgsmålet om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatrettlige krav.

Udlevering til andet nordisk land i anledning af beslutning om forsorg eller behandling

Forslag om iværksættelse af beslutninger om frihedsberøvede truffet af en myndighed i et andet nordisk land blev fremsat i Sverige i 1963 af utredningen om administrativa frihedsberövanden (*SOU 1963: 79*). Udvalgsarbejdet foregik i samarbejde med sagkyndige fra de andre nordiske lande.

Nordiske forhandlinger på departementsplan har senest fundet sted i september 1968. Ensartede nordiske love forventes gennemført med virkning fra 1. januar 1971. Der henvises i øvrigt til meddelelsen om rekommandation nr. 18/1962.

Straffepoces

I flere år har der fundet forhandlinger sted mellem repræsentanter for de svenske og finske justitsministerier med henblik på gennemførelse af en lovgivning, som giver større muligheder for gensidig retshjælp i straffesager. Der er først og fremmest tale om samarbejde angående efterforskning og undersøgelser i straffesager, muligheden for at anvende tvangsmiddel i de andre lande, begæring om påtale samt forkyndelse af stævninger. Det svenske justitsministerium har udarbejdet et promemoria angående det hidtidige arbejde, der er sendt til justitsministerierne i Danmark og Norge med henblik på disse landes eventuelle deltagelse i det fortsatte arbejde.

Nordisk vidnepligt

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 17/1968 blev der i februar 1969 afholdt et nordisk møde, hvor man på grundlag af oversigter over retsstillingen i de enkelte lande foretog en gennemgang af de problemer, som

rekommendationens gennemførelse vil medføre. Der vil blive afholdt nyt nordisk møde i begyndelsen af 1970, hvor man skal drøfte et udkast til ensartede nordiske love.

Strafferet

Udvalg

Nordisk strafferetskomité

Strafferetskomiteen har afsluttet arbejdet vedrørende løsladelse på prøve; en betænkning er under trykning. Man behandler for tiden spørgsmålet om foranstaltninger mod psykisk abnorme lovovertrædere. Herudover står spørgsmålet om bødestraf på komiteens dagsorden.

Abortlovgivningen

Den danske og den finske abortkomité afgav betænkning i begyndelsen af 1969. Den svenske komitébetænkning vil foreligge i 1970. En observatør fra Norge har fulgt udredningsarbejdet i komiteerne. Lovforslag er fremsat i Danmark og Finland.

Spirituspåvirkede motorførere

I januar 1966 blev i Sverige udpeget sagkyndige til at gennemgå lovgivningen om spirituspåvirkede motorførere. De sagkyndiges arbejde foregår i samarbejde med observatører fra Danmark, Finland og Norge. De sagkyndige forventer at kunne afgive betænkning i sommeren 1970.

I Danmark har færdselssikkerhedskommissionen i 1969 afgivet betænkning vedrørende spirituspåvirkede motorførere. Betænkningen har været til udtalelse hos de interesserede myndigheder, og materialet er nu forelagt straffelovrådet. Rådet, der holdes orienteret om arbejdet i den svenske komité, forventes at afgive sin indstilling i første halvdel af 1970. Lovforslag vil antagelig kunne fremsættes i efteråret 1970.

I øvrigt henvises til meddelelsen om rekommandation nr. 24/1965.

Racediskriminering

Spørgsmålet om hvilken lovgivning, der er påkrævet for en tilslutning til FN-konventionen om afskaffelse af alle former for racediskriminering, har været behandlet af komiteer i Danmark og Sverige og af sagkyndige i Finland og Norge. Den svenske komité afgav betænkning i december 1968 (*SOU 1968: 68*). I Danmark forventes betænkning afgivet i begyndelsen af 1970. Lovforslag forventes fremsat i Finland, Norge og Sverige i foråret 1970 og i Danmark i efteråret 1970.

Integritetsbeskyttelse

I Sverige blev i 1966 udpeget sagkyndige til at udrede spørgsmålet om en forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område. De sagkyndige

forventes at afgive en delbetænkning i begyndelsen af 1970. Spørgsmålet behandles i Danmark af straffelovrådet, der forventes at afgive betænkning i efteråret 1970. Arbejdet i den svenske komité og straffelovrådet følges af observatører fra Finland og Norge. Nordisk møde har været afholdt i april 1968.

Samarbejde mellem ministerierne

Konfiskation m. m.

Den nordiske strafferetskomité afgav i 1963 en betænkning om konfiskation, som har till formål at opnå mere ensartede regler i de nordiske landes strafferetslovgivning. I Danmark og Sverige har strafferetskomiteens forslag ført til ny lovgivning i henholdsvis 1965 og 1968. Også i Finland regner man med at gennemføre ny lovgivning på grundlag af den nordiske strafferetskomité's betænkning. I Norge overvejes spørgsmålet for tiden i straffelovrådet.

Forældelse af forbrydelser m. v.

I juni 1966 afgav den nordiske strafferetskomité en betænkning med forslag til mere ensartede nordiske regler om forældelse af forbrydelser m. v. I Danmark afgav straffelovrådet i 1966 en betænkning om strafferetlig forældelse (nr. 433), som bygger på strafferetskomiteens forslag. Betænkningen førte til gennemførelse af nye lovregler, der trådte i kraft den 1. juli 1967. I Finland er i 1968 på grundlag af strafferetskomiteens betænkning afgivet betænkning om en revision af den strafferetlige forældelse (1968: A1). Lovforslag forventes fremsat i 1970. I Norge har straffelovrådet fornylig afgivet indstilling om spørgsmålet. I Sverige forventes et forslag om visse ændringer i forældelsesreglerne fremsat i efteråret 1970.

Udleveringslovgivningen

Siden efteråret 1966 og senest i september 1968 har der på departementsplan været afholdt nordiske møder til behandling af udleveringslovgivningen. Man har især drøftet mulighederne for gennemførelse af mere ensartede love om udlevering af lovovertrædere til ikke-nordisk land og spørgsmålet om en ændring af de nordiske udleveringslove med henblik på at lette samarbejdet mellem de nordiske lande. I Danmark gennemførtes i juni 1967 en almindelig udleveringslov. I Finland er fremsat forslag til lov om udlevering til ikke-nordisk land. I Norge overvejes sagen fortsat i departementet. I Sverige påregner man i efteråret 1970 at fremlægge forslag til visse ændringer i den almindelige udleveringslov fra 1957. Lovforslag om mindre ændringer af den nordiske udleveringslov forventes fremsat i Danmark, Finland, Norge og Sverige i efteråret 1970.

Lovgivning om trafikforseelser begået i udlandet

På departementsplan har det været ført forhandlinger, dels om spørgsmålet om ratifikation af den europæiske konvention om straf for trafikforseelser, dels om spørgsmålet om en ensartet nordisk lovgivning angående trafikforseelser begået i udlandet. Der er opnået enighed om, at landene bør ratificere konventionen, dog med visse forbehold, herunder at konventionen ikke skal gælde mellem de nordiske lande. Det internordiske spørgsmål om trafikforseelser begået i udlandet vil blive reguleret gennem den interne lovgivning. I Danmark er det sket ved lov nr. 223 af 4. juni 1969 om ændring af færdselsloven (§ 69a). I Finland behandles spørgsmålet i en komité, der forventes at fremlægge sit forslag i begyndelsen af 1971. I Norge er lovmæssig grundlag for ordningen allerede tilvejebragt ved § 32 i vegtrafikklov af 18. juni 1965. I Sverige forberedes et departementspromemoria med forslag til lovgivning om påtale med hensyn til trafikforseelse begået i udlandet. Det er hensigten at fremsætte lovforslag i efteråret 1970.

Tilsyn med betinget dømte m. fl.

Ved departementsforhandlingerne i Oslo i januar 1965 diskuteredes spørgsmålet om en tilslutning til Europarådskonventionen af 1964 om tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. De danske, norske og svenske delegerede enedes om, at man burde tiltræde den del af konventionen, som omhandler tilsyn, men ikke den del, som omhandler fuldbyrdelse af domme, samt at konventionen ikke bør gælde mellem de nordiske lande indbyrdes. Konventionen er endnu ikke ratificeret af noget land. Af de nordiske lande har indtil nu kun Danmark undertegnet konventionen. I Danmark er udarbejdet et udkast til lov om samarbejde med andre lande angående tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte. Også i Norge arbejder man med et lovudkast. Fortsatte departementsforhandlinger vil finde sted i 1970.

I n d f ø d s r e t

Samarbejde mellem ministerierne

Sagkyndige fra Danmark, Finland, Norge og Sverige afgav i 1965 en betænkning om lettere adgang for nordiske statsborgere til at opnå indfødsret i et andet nordisk land (*NU 1965: 8*).

Betænkningen blev diskuteret på nordiske møder, senest i København i januar 1968.

Bestemmelser i overensstemmelse med betænkningen er vedtaget i Danmark ved lov nr. 339 af 11. december 1968, i Finland ved lov nr. 401 af 28. juni 1968, i Norge ved lov af 20. december 1968 og i Sverige ved lov nr. 704 af 13. december 1968. Den 15. januar 1969 er indgået en overenskomst mellem de nordiske lande om gennemførelse af de nævnte bestemmelser.

Øvrigt nordisk lovsamarbejde

Paslovgivningen

I rekommandation nr 14/1969 henstillede Nordisk Råd til regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at udvide gyldighedstiden for pas til ti år. Denne gyldighedstid, der havde været gældende i Danmark siden 1. april 1963, blev gennemført i Island og Norge den 1. januar 1966. I Sverige afgav et udvalg, der blev nedsat i anledning af rekommandationen, en betænkning i februar 1966 med forslag til udvidelse af gyldighedstiden i visse tilfælde til ti år. Betænkningen er remisbehandlet. Spørgsmålet om en forlængelse af gyldighedstiden for pas hænger i Sverige sammen med det udredningsarbejde, som finder sted i samarbejdsorganet angående anvendelse af EDB inden for retsvæsenet. I Finland er der endnu ikke truffet bestemmelse om forlængelse af gyldighedstiden for pas.

Nordisk Råd har i rekommandation nr. 2/1969 henstillet til regeringerne at afskaffe regelmæssig udgående paskontrol i lufthavne samt at overveje afskaffelse af udgående paskontrol ved andre grænseovergangssteder. Der henvises herom til meddelelsen til Nordisk Råds 18. session.

Transplantationslovgivningen

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 12/1969 om ensartet transplantationslovgivning er der nedsat en nordisk arbejdsgruppe, der har haft sit første møde i Stockholm den 10. december 1969.

Integritetsbeskyttelse i forbindelse med anvendelse af EDB-teknik

I Sverige blev i 1969 nedsat dels en komité for at udrede spørgsmålet om offentlighed med hensyn til offentlige dokumenter (offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén) dels en komité til at foretage en udredning angående kreditoplysningsvirksomheden (kreditupplysningskommittén). I begge komiteer skal man undersøge behovet for regler til værn for den personlige integritet i forbindelse med anvendelse af EDB. I Danmark og Norge er udpeget observatører til at følge arbejdet i komitéerne. Også Finland forventes at udpege en observatør.

Publicering af love m. v.

I Danmark nedsattes i marts 1965 det såkaldte lovtidendeudvalg med den opgave at overveje spørgsmålet om offentliggørelse af love og andre retsfor skrifter og om transformation af traktater m. m. til intern ret. Udvalget afgav i 1967 en betænkning om statens informationsvirksomhed. I efteråret 1969 har udvalget færdiggjort vejledninger vedrørende lovsproget, affattelse af ændringslove og udfærdigelse af lovekendtgørelser. Disse vejledninger er udsendt af justitsministeriet. I Finland nedsattes i 1968 et udvalg med tilsvarende opgave. I Norge er i november 1969 nedsat en komité til at udrede

spørgsmålet om transformation af konventioner til intern ret. I maj 1967 nedsattes i Sverige et udvalg med den opgave at udrede spørgsmålet om publicering af love og traktater. Udvalgets opgave blev i 1969 udvidet til også at omfatte spørgsmålet om transformation af traktater.

Nordisk institut for komparativ ret

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1966 blev der i de nordiske lande udpeget sagkyndige til at undersøge hensigtsmæssigheden af og mulighederne for at oprette et nordisk institut for komparativ ret. De sagkyndige, der har afholdt 4 møder, senest i december 1969, forventes at afgive en fælles betænkning i 1970.

FN-lovkomiteerne

De danske, finske, norske og svenske udvalg, som blev nedsat for at udrede spørgsmålet om lovgivning til gennemførelse af FN's sikkerhedsråds beslutninger og rekommandationer, har holdt fællesmøde i Oslo i januar 1967. De danske og norske komiteer fremlagde i foråret 1967 forslag til generelle fuldmagtslove, der blev gennemført i Danmark i maj 1967 og i Norge i juni 1968. I Finland er på grundlag af forslag fra den finske komité i december 1967 gennemført en lov om opfyldelse af visse forpligtelser som følge af Finlands medlemskab af FN. Den svenske komité afgav i marts 1968 en PM med forslag til lov om gennemførelse af visse sanktioner mod Rhodesia. På grundlag heraf blev i 1969 gennemført en lov om visse sanktioner mod Rhodesia (*SFS 1969: 232*). Komiteen forventes at fremlægge betænkning med forslag til en almindelig lov i begyndelsen af 1970.

Udlændingelovgivningen

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 22/1966 angående ensartet nordisk udlændingelovgivning blev der i 1967 nedsat et nordisk udvalg bestående af to medlemmer fra hvert land (undtagen Island). Udvalget har holdt i alt 6 møder, senest i København den 3.—5. december 1969.

Trafiklovgivningen

Den nordiske vejtrafikkomité har afgivet to betænkninger, dels om fælles vejafmærkning (*i Sverige SOU 1965: 53*), dels om fælles trafikregler (*NU 1966: 2—3*). På grundlag af den første betænkning er gennemført nye regler om vejafmærkning i Finland, Danmark, Norge og Sverige. Betænkningen om trafikregler har været på remis i de forskellige lande. På baggrund af remisudtalelserne foretager komitéen en ny gennemgang af forslaget. Dette arbejde forventes afsluttet i begyndelsen af 1970. I øvrigt henvises til meddelelsen om rekommandation nr. 27/1968.

Vejtrafikkomiteen afgav i november 1967 en stencileret betænkning om

kørebaneafmærkninger. Arbejdet fortsætter på andre områder, bl. a. behandles spørgsmålet om trafiksignaler.

Det nordiske embedsmandsudvalg, der behandler spørgsmålet om nordisk gyldighed af førerbeviser, afgav i januar 1969 en betænkning om gennemførelse af fælles nordiske regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer (*NU 1969: 7*). Betænkningen er for tiden til udtalelse hos forskellige myndigheder og organisationer i de nordiske lande.

Filmcensur

I Danmark er gennemført nye filmeensurregler ved lov nr. 135 af 29. marts 1969, der trådte i kraft den 1. juli 1969. Efter loven er voksencensuren afskaffet. Børnecensuren er opretholdt med de hidtidige aldersgrænser på 16 og 12 år. Censuren udøves af Statens Filmcensur, hvis afgørelse kan indbringes for et ankenævn.

I Norge er ved lov af 13. juni 1969 (*nr. 28*), som trådte i kraft den 1. januar 1970, foretaget en del ændringer i loven om offentlig forevisning af kinematografbilleder. De vigtigste ændringer er udvidelse af antallet af faste censorer og indførelse af nye aldersgrænser på 5 og 18 år i særlige tilfælde ved siden af de gældende grænser på 7, 12 og 16 år.

I Sverige har filmcensurutredningen afgivet betænkning i juni 1969 (*SOU 1969: 14*). Betænkningen har været på remis. Spørgsmålet om lovgivning overvejes i utbildningsdepartementet.

I n t e r n a t i o n a l t l o v s a m a r b e j d e

Ligesom tidligere har justitsministerierne haft nær kontakt vedrørende forskellige internationale lovgivningsspørgsmål, som behandles af FN, Euro-parådet, Haag-konferencen for international privatret, det internationale privatretsinstitut i Rom (UNIDROIT) og den internationale civile luftfartsorganisation (ICAO) m. fl.

Justitsministeriet, København, den 21. januar 1970

Niels Madsen

Indholdsfortegnelse

Civilret	1679
Udvalg	1679
International familieret	1679
International adoptionsret	1680
International testamentsret	1680
Myndighedslovgivningen	1680
Betænkningstid ved køb på afbetaling	1680
Købelovgivningen	1681
Kommissionslovgivningen	1681
Aktieselskabsret	1681
Søret	1681
Fragtafialer ved godsbefordring ad landevej	1682
Retssociologisk undersøgelse om forsikrings virkning på erstatsningslovgivningen	1682
Erstatning for invaliditet og tab af forsørger	1682
 Samarbejde mellem ministerierne	 1682
Ægteskabslovgivningen	1682
Myndighedslovgivningen	1683
Adoption	1683
Børn uden for ægteskab	1683
Godtroserhvervelse af løsøre	1684
Arbejdsgiveres ret til modregning	1684
Forældelse af fordringer	1684
Skadeserstatning	1684
Ansvar for nukleare skader	1685
Patentlovgivning, herunder oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentsager	1685
Mønsterlovgivningen	1686
Illoyal konkurrence	1686
Arbejdstagares opfindelser	1686
Firmalovgivningen	1686
 Procesret	 1687
Udvalg	1687
Konkurslovgivningen	1687
Akkordlovgivningen	1687
Skiftelovgivningen	1687
 Samarbejde mellem ministerierne	 1687
Voldgift	1687
Anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav	1688
Fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samkvensret	1688
Udlevering til andet nordisk land i anledning af beslutning om forsorg eller behandling	1688
Straffepoces	1688
Nordisk vidnepligt	1688

Strafferet	1689
Udvalg	1689
Nordisk strafferetskomité	1689
Abortlovgivningen	1689
Spirituspåvirkede motorførere	1689
Racediskriminering	1689
Integritetsbeskyttelse	1689
Samarbejde mellem ministerierne	1690
Konfiskation m. m.	1690
Forældelse af forbrydelser m. m.	1690
Udleveringslovgivningen	1690
Lovgivning om trafikforseelser begået i udlandet	1691
Tilsyn med betinget dømte m. fl.	1691
Indfødsret	1691
Samarbejde mellem ministerierne	1691
Øvrigt nordisk lovsamarbejde	1692
Paslovgivningen	1692
Transplantationslovgivningen	1692
Integritetsbeskyttelse i forbindelse med anvendelse af EDB-teknik	1692
Publicering af love m. v.	1692
Nordisk institut for komparativ ret	1693
FN-lovkomiteerne	1693
Udlændingelovgivningen	1693
Trafiklovgivningen	1693
Filmcensur	1694
Internationalt lovsamarbejde	1694

Berättelse

från Nordiska kulturkommissionen

(Överlämnad av Sveriges regering)

I. Organisation m. m.

1. Kommissionens uppgift och organisation

Nordiska kulturkommissionen (NKK) är ett för regeringarna i de nordiska länderna gemensamt utredande, initiativtagande och rådgivande organ på det kulturella området.

Kulturkommissionen har till uppgift att på kulturens olika områden, såsom utbildning, forskning och folkbildning samt litteratur, musik, teater, film och övriga konstarter verka för ett vidgat samarbete mellan folken genom att på grundval av de inom länderna uppdragna handlingslinjerna utreda och väcka förslag samt utöva rådgivande verksamhet i hithörande frågor.

I sin verksamhet har kommissionen att främja samordning av det inter-nordiska arbetet med det samarbete, som nordiska länder bedriver inom andra internationella organisationer på kulturområdet.

Kommissionen är uppdelad dels i fem nationella avdelningar, en i varje nordiskt land, dels efter arbetsområde i tre samnordiska sektioner: sektion I för akademisk utbildning och forskning, sektion II för undervisning och utbildning på skolans område, samt sektion III för folkbildning och konst.

Varje land har tre representanter i var och en av de tre sektionerna, utom Island som har två. Ett lands representanter i samtliga sektioner bildar landets nationella avdelning.

Ordförandena i de fem nationella avdelningarna utgör NKK:s presidium.

Ordförandeskapet växlar mellan länderna i princip vartannat år. Åren 1968—1969 innehade Sverige ordförandeskapet. Per den 1 januari 1970 övergår det till Island.

Ordförandeskapet i sektionerna växlar även det mellan länderna men inte i bunden ordning. För närvarande innehas ordförandeskapet i sektion I av Danmark, i sektion II av Norge och i sektion III av Finland.

Varje nationell avdelning har ett sekretariat. Generalsekretariatets funktioner utövas normalt av ordförandelandet. Till det land som innehar ordförandeskapet inom sektion förläggs även sektionens huvudsekretariat.

Kulturkommissionen möts in pleno en gång varje år, varvid för samtliga sektioner gemensamma ärenden behandlas. Plenarmötet har även att godkänna sektionernas resolutionsförslag innan dessa överlämnas till regeringarna i de nordiska länderna. Vidare tar plenarmötet upp till debatt frågor av allmänt intresse.

De tre sektionerna sammanträder fr. o. m. 1969 tre gånger om året, varav en gång i anslutning till plenarmötet.

Presidiet möts i icke fastställd ordning för att dra upp riktlinjer för kommissionens verksamhet och för att förbereda frågor som sedan tas upp vid plenarmöten. Vidare fördelar det ärenden mellan sektionerna, och kan i plenarmötets ställe godkänna resolutionsförslag från sektionerna.

2. *Presidiet*

Presidiet består av de nationella avdelningsordförandena som under 1969 varit professor Carl Iversen, Danmark, professor Matti Koskenniemi, Finland, professor Ólafur Björnsson, Island, professor Johan T. Ruud, Norge, och statssekreterare Lennart Sandgren, Sverige, vilken under 1969 även varit kommissionens ordförande.

3. *Ändringar i kommissionens sammansättning*

Under 1969 har följande ändringar ägt rum:

Danmark

I sektion III har undervisningsdirektør A. Baunsbak-Jensen efterträtt undervisningsdirektør H. Engberg-Pedersen. Vidare har i samma sektion professor, dr. jur. Verner Goldschmidt avgått som ledamot.

Norge

I sektion II har rektor Sigurd Stensholt efterträts av ekspedisjonssjef Johan Bjørge.

Sverige

I sektion I har departementsrådet Jan Sliernstedt efterträts av departementsrådet Manfred Ribbing. I sektion II har undervisningsrådet Nils-Erik Svensson efterträts av undervisningsrådet Hans-Erik Östlundh.

Per den 1 januari 1970 har kulturkommissionen följande sammansättning:

Danmark

Sektion I:

Professor Carl Iversen
Afdelingschef Bjørn Brynskov
Professor Hakon Stangerup

Sektion II:

Undervisningsdirektør Sigurd Højby
Afdelingschef V. Hammer
Undervisningsdirektør Hans Jensen

Sektion III:

Undervisningsdirektør A. Baunshak-Jensen
Kontorchef W. Weineke

Finland

Sektion I:

Lagstiftningsrådet Matti L. Aho
Professor Pekka Kivalo
Kansler Pentti Renvall

Sektion II:

Byråchefen Lars Frösén
Professor Matti Koskenniemi
Afdelingschefen Paavo Kuosmanen

Sektion III:

Fil. dr. Bo Carpelan
Kanslichefen Heikki Hosia
Professor Arvi Kivimaa

Island

Sektion I:

Professor Ólafur Björnsson
Departementschef Birgir Thorlacius

Sektion II:

Nationalparkinspektør Eiríkur Eiríksson
Altingsmand Sigurður Ingimundarson

Sektion III:

Altingsmand Sigurður Bjarnason
F. d. ambassadør Haraldur Guðmundsson

Norge

Sektion I:

Professor Johan T. Ruud
Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem
Direktør Karl Stenstadvold

Sektion II:

Skoledirektør Henrik Bargem
Skoledirektør Helge Sivertsen
Ekspedisjonssjef Johan Bjørge

Sektion III:

Direktør Ingeborg Lyche
Ekspedisjonssjef Eigil Holm
Museumsdirektør Jan Askeland

Sverige

Sektion I:

Departementsrådet Manfred Ribbing
Byråchefen Hans Poppius
Professor Karl Gustav Lünig

Sektion II:

Statssekreteraren Lennart Sandgren
Riksdagsmannen, rektor Stig Alemyr
Undervisningsrådet Hans-Erik Östlundh

Sektion III:

Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant
Fil. dr. Stellan Arvidson
Rektor Åke Leander

4. Sektionerna

I sektion I har professor Carl Iversen varit sektionsordförande under år 1969. I sektion II har skoledirektør Helge Sivertsen varit ordförande. I sektion III har professor Arvi Kivimaa varit ordförande.

5. Möten

Följande möten har hållits under 1969: plenarmöte 1—4 juni i Åbo; presidentsmöten förutom i samband med plenarmötet den 21 april i København, den 15 september i Stockholm och den 14 november i Oslo; möten i sektionerna, förutom i samband med plenarmötet, sektion I den 6—7 mars i Stockholm och den 10—11 oktober i Oslo, sektion II den 6 februari i Stockholm och den 3 november i Oslo, sektion III den 24—25 februari i Oslo och den 13—14 oktober i København.

6. Sekretariaten

Generalsekreterare är från den 1 januari 1970 avdelningssekreteraren i Islands avdelning, sekreterare Árni Gunnarsson, Undervisningsministeriet, Hverfisgata 6, Reykjavik.

Huvudsekreterare i sektion I är cand. jur. Jonna Fischer-Hansen, Undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 21, 1220 København K.

Huvudsekreterare i sektion II är konsulent Thomas Mauritzen, Kirke- og undervisningsdepartementet, Akersgaten 42, Oslo-dep.

Huvudsekreterare i sektion III är fil. lic. Margaretha Mickwitz, Undervisningsministeriet, Fredsgatan 4, Helsingfors 17.

Avdelningssekreterare i Danmark, Finland, Norge och Sverige är:

Sekretær Hjalte Rasmussen, Undervisningsministeriet, Nyhavn 38, 1051 København K.

Föredragande Matti Gustafson, Undervisningsministeriet, Fredsgatan 4, Helsingfors 17.

Konsulent Thomas Mauritzen, Kirke- og undervisningsdepartementet, Akersgaten 42, Oslo-dep.

Kanslirådet Ilmar Bekeris, Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm.

Utöver dessa är följande knutna till sekretariaten:

Danmark:

Sekretær Rie Halleløv (sektion II)
Fuldmægtig Niels Toft (sektion III)

Finland:

Pol. mag. Anita Grönberg (sektion I)
Skolrådet Klas Wallin (sektion II)

Norge:

Sekretær Ingeborg Skredegård (ass. sekreterare)

Sverige:

Departementssekreteraren Torbjörn Forsell (sektion I)

Byrådirektören Gunvor Hedberg (sektion II)

Kanslissekreteraren Thomas Rönström (sektion III)

Jur. kand. Erland Bergman (bitr. avdelningssekreterare)

Under 1969 har följande sekreterare avgått:

Finland:

Föredragande Markku Linna såsom sekreterare i sektion I.

II. För kommissionen gemensamma ärenden

1. *Det framtida nordiska kultursamarbetet*

Den utredning som tillsattes av NKK:s presidium i juni 1968 med uppgift att framlägga förslag om aktivering av det nordiska samarbetet inom kulturområdet, avlämnade sin rapport i december 1968. Inom NKK:s generalsekretariat företogs sedermera en bearbetning och konkretisering av de i rapporten skisserade organisationsförslagen. Detta material jämte andra nordiska utredningsbetänkanden med anknytning till kulturområdet (rapport från Nordiska organisationskommitténs arbetsgrupp för kulturfrågor; Nordiska ämbetsmannakommitténs preliminära rapport) diskuterades inom presidiet och låg till grund för en allmän diskussion vid NKK:s plenarmöte i Åbo i juni.

Vid detta möte enades kommissionen om att till regeringarna i de nordiska länderna rikta en resolution innehållande kommissionens synpunkter på det framtida nordiska kultursamarbetet. I avvaktan på utgången av Nordek-förhandlingarna togs emellertid ingen definitiv ställning i organisationsfrågan.

I stället uppdrogs åt presidiet att utföra det förberedande planeringsarbete som läget kunde påkalla. Presidiet har under höstens lopp sammanträtt och diskuterat dessa frågor dels med anledning av den slutliga Nordrek-rapporten, dels i anslutning till de nordiska statsministrarnas möte i Stockholm i november.

2. *Universitetsdemokrati och skoldemokrati*

Den diskussion kring ämnet universitetsdemokrati som hölls vid NKK:s plenarmöte i Uppsala 1968 resulterade i en rapport, som överlämnades till undervisningsministrarna i de nordiska länderna. Den innehöll ett referat av diskussionen samt bakgrundsmaterialet till denna jämte en av kommissionens sektion I utarbetad redogörelse för den pågående försöksverksamheten i de nordiska länderna på detta område.

I ett följebrev till rapporten framhöll kommissionen att man vid nuvarande tidpunkt knappast kunde genomföra en egentlig harmonisering på detta område. Det vore emellertid angeläget att söka undvika att de lösningar som så småningom kommer att utkristalliseras blir starkt avvikande i de olika länderna. De ansvariga nationella instanserna borde därför upprätthålla en nära kontakt i dessa frågor i syfte att genom informationsutbyte om pågående försöksverksamhet erhålla ett underlag för utvärdering och framtida ställningstaganden.

Vid det nordiska undervisningsministermötet i Helsingfors i juni enades ministrarna om att ge NKK i uppdrag att fortsätta behandlingen av frågan samt utvidga arbetet till att i fortsättningen omfatta ungdomsdemokrati i dess helhet särskilt på utbildningens område. Kommissionens samtliga sektioner har därför tagit upp denna fråga på dagordningen. Sektion II är koordinerande. (Se nedan punkt IV: 7.)

3. *Könsrollerna i undervisningen*

Vid ovannämnda ministermöte enades ministrarna vidare om att för beredning hänskjuta frågan om könsrollerna i undervisningen till NKK. Även här är sektion II koordinerande. (Se nedan punkt IV: 8.)

III. Ärenden från sektion I

Indledning

Der henvises til sektionens beretning til Nordisk Råds 17. session 1969.

Sektion I har i 1969 holdt 3 møder: 6.—7. marts 1969 i Stockholm, i forbindelse med plenarmødet 1.—4. juni 1969 i Åbo og 10.—11. oktober 1969 i Oslo. Desuden afholdt sektionens sekretærer et møde 3. februar 1969 i København til forberedelse af sektionens møde 6.—7. marts 1969 i Stockholm.

På mødet 10.—11. oktober var et væsentligt punkt behandlingen af ansøgninger til Nordisk Kulturfond til 1970-uddelingen. Sektionen behandlede 44 ansøgninger til et samlet beløb af tilnærmelsesvis 2 800 490 dkr. Sektionen afgav indstilling herom ved skrivelse til fondstyrelsen af 11. november 1969, hvori sektionen desuden påpeger det væsentlige i en kvalificeret forhånds- og efterevaluering af ansøgninger vedrørende forskningsprojekter.

Sektionen har i løbet af 1969 foruden at videreføre påbegyndt arbejde taget forskellige nye initiativer. Sektionen har således nedsat et nordisk kontaktudvalg med den opgave at undersøge mulighederne for et nordisk samarbejde vedrørende audio-visuelle hjælpemidler i den højere undervisning.

Sektionen har tillige nedsat et ekspertudvalg med et medlem fra hvert af de nordiske lande med den opgave nærmere at undersøge mulighederne

for et uddannelsessamarbejde inden for den eksperimentelle biologi og med henblik herpå udarbejde en detaljeret plan med budget m. v. for et sådant samarbejde.

Herudover kan nævnes, at sektionen har iværksat en generel udredning vedrørende de grundlæggende principper for nordisk tentamensgyldighed samt en udredning til klarlæggelse af de tekniske og praktiske hindringer for nordisk forskningssamarbejde. Planlægningen af en ny udgave af brochuren »Att studera i Norden» er blandt sektionens nye initiativer.

Af nye arbejdsopgaver, der nylig er pålagt sektionen, kan nævnes deltagelse i en indstilling vedrørende forskning på voksenundervisningens område, drøftelse af problemerne vedrørende kønsroller i undervisningen og en videreførelse af den gensidige informationsvirksomhed vedrørende undervisningsdemokrati.

Det bør fremhæves, at sektionen ser det som noget meget positivt, at der er ved at blive skabt et mere systematisk samarbejde mellem de planlæggende organer for den højere uddannelse i de nordiske lande. Samarbejdet blev indledt ved et møde i Fredensborg 29.—30. juni 1969.

Enkelt­sager i sektionen

I. Uddannelsessamarbejdet

1. Nordisk tentamensgyldighed

Der henvises til sektionens beretning til Nordisk Råds 17. session 1969.

Ved skrivelse af januar 1969 til regeringerne i de nordiske lande har sektionen henstillet, at der indføres et begrænset tentamensgyldighedssystem inden for de juridiske studier, med gensidig anerkendelse af prøver inden for fagene økonomi, retshistorie, tillempede studier, modsvarende, folkeret samt kriminologi og retssociologi i det omfang, disse fag i fremtiden bliver selvstændige fag ved fakulteterne. De svenske regler er udformet, i de andre lande er arbejdet dermed meget nær afslutningen.

For handelshøjskolerne vedkommende har sektionen ved skrivelse af 11. marts 1969 til regeringerne i de nordiske lande henstillet, at der indføres et nordisk tentamensgyldighedssystem inden for handelshøjskoleuddannelserne, hvorefter civiløkonomeksamen ved en af de nordiske handelshøjskoler giver ret til fortsatte studier ved en af de andre højskoler, det være sig kandidatgraden o. lign. eller licentiatgraden. Adgangen til at licentiere bør stå åben for enhver, der i sit eget land opfylder betingelserne herfor. Regler i overensstemmelse hermed vil formentlig blive indført i løbet af den nærmeste fremtid.

Sektionen har drøftet mulighederne for en videreførelse af arbejdet med den nordiske tentamensgyldighed med henblik på at virkeliggøre Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1966 om bl. a. »... att utreda förutsättningar-

na för att utvidga den nordiska tentamentsgiltigheten att gälla alla härför lämpade studiemråden...», og sektionen har således vedtaget at rette henvendelse til

1. Nordisk federation for medicinsk undervisning.
2. Det nordiske rektorkollegium for de tekniske højskoler.
3. Det nordiske rektorkollegium for tandlægehøjskolerne, i første række for at få et indtryk af indstillingen til mulighederne inden for disse områder.

Sektionen har dog i høj grad følt et behov for en vurdering af de resultater, der er opnået af de hidtidige bestræbelser på området, forinden man søger indført nye tentamensgyldighedsbestemmelser. Et vigtigt led i en sådan vurdering er en effektiv statistik over de gældende bestemmelseres udnyttelse. En sådan statistik har været ført i nogle af de nordiske lande gennem de sidste 3 år, og det må på grundlag heraf konstateres, at den faktiske udnyttelse har været meget begrænset. Hovedsekretariatet vil i henhold til bemyndigelse fra sektionen i fremtiden føre kontrol med, at statistikken føres i samtlige nordiske lande.

Sektionen har nylig besluttet at iværksætte en udredning, der dels skal klarlægge den nordiske tentamensgyldigheds problematik set i relation til de tre centrale spørgsmål:

1. Nordisk tentamensgyldighed: Godkendelse i hjemlandets eksamenskrav af prøver taget i andet nordisk land.
2. Nordisk eksamensgyldighed: Det forhold, at en eksamen taget i et nordisk land, giver mulighed for at tage en højere grad i et andet nordisk land.
3. Problemet om den kompetence, en afsluttende eksamen tillægges (behørighed),

dels skal vurdere de eksisterende reglers relation til nye studieordninger (navnlig de nye svenske ordninger).

Udredningen vil foregå i svensk regie, og til udredningsmand er udpeget fil. kand. Kerstin Lundberg, utbildningsdepartementet.

2. Samarbejde om forskeruddannelsen. — Nordisk sommerskole for forskeruddannelse

Der henvises til sektionens beretning til 17. session 1969.

Sektionen henstillede ved skrivelse af 16. februar 1968 til regeringerne at tilvejebringe en bevilling på i alt 500 000 dkr. (Danmark, Finland og Norge hver 100 000 dkr., Sverige 200 000 dkr.) til en kursusvirksomhed på højt niveau under samlebetegnelsen Nordisk sommerskole for forskeruddannelse.

På sektionens møde 6.—7. marts 1969 var der skabt sikkerhed for en samlet bevilling på 340 000 dkr., hvilken bevilling sektionen blev enig om at fordele, således at der kunne afholdes 5 kurser i sommeren 1969 i hen-

holdsvis nationaløkonomi, matematik, faststoffysik, molekylærbiologi og teoretisk lingvistik.

På ovennævnte møde blev man tillige enig om, når de bevillingsmæssige forudsætninger var til stede, at ansætte en fællesnordisk sekretær til at koordinere behandlingen af de praktiske spørgsmål i forbindelse med såvel gennemførelsen som udvælgelsen af kurserne.

Fra og med 1. september 1969 har sektionen anset cand. philol. Christian Lange som sekretær for sommerskolen på deltidsbasis.

Sektionen regner med, at der i 1970 vil være 600 000 dkr. til rådighed for sommerskolen. Heraf udgør 500 000 dkr. ordinære statsbevillinger for 1970 og 100 000 dkr. overført finsk bevilling fra 1969.

Sektionen har på sit møde 10.—11. oktober 1969 i Oslo vedtaget at fordele beløbet, således at der i løbet af sommeren 1970 kan afholdes 8 kurser i henholdsvis ekologisk dynamik og miljøvårdsforskning, matematik, programmeringssprog (teoretisk informationsystemanalyse), nationaløkonomi politisk betændeforskning, nordisk filologi, kvantkemi og teoretisk lingvistik.

Forholdet imellem de eksisterende behov og bevillingens størrelse frembyder store prioritetsproblemer. For at sikre den bedst mulige udvælgelse af fremtidige kurser har sektionen besluttet at udforme en detaljeret redegørelse for sommerskolens baggrund og virksomhed og stille denne henvendelse til respektive myndigheder i Norden. Sektionen har endvidere besluttet at søge bevillingen for 1971 hævet til 600 000 dkr.

3. Efteruddannelse af akademikere

Der henvises til tidligere beretninger.

Det af sektionen nedsatte ekspertvalg vedrørende efteruddannelse af psykologer har i samarbejde med Norsk psykologforening udarbejdet et detaljeret kursusprogram for et kursus i klinisk psykologi. Ekspertudvalget har skønnet, at dette kursus, der har været forberedt igennem nogen tid, først kan afholdes i sommeren 1970. Kursusoplægget, der er godkendt af sektionen, har dannet grundlag for en ansøgning til Nordisk Kulturfond om 104 000 dkr. til gennemførelse af kurset. Sektionen har anbefalet ansøgningen til støtte i sin indstilling til fonden af 11. november 1969, jfr. ovenfor.

Sektionen har yderligere i henhold til ansøgning fra ekspertkomiteen bevilget 5 000 skr. til forberedelse af et efteruddannelseskursus i industriel psykologi i Sverige i 1971, hvorimod en ansøgning fra ekspertudvalget om 5 000 skr. til forberedelse af et kursus i børnepsykologi i 1971 i Danmark indtil videre ikke er blevet imødekommet af sektionen, idet man har ment ikke at burde binde sig til et yderligere kursusprogram, før man har set resultaterne fra kurset i 1970 i Norge.

Sektionen har drøftet mulighederne for at tage et nyt initiativ til et bre-

dere nordisk samarbejde på efteruddannelsesområdet. På sit møde 6.—7. marts 1969 i Stockholm blev man imidlertid enig om, at der på det nationale plan var så mange væsentlige uafklarede problemer på dette felt, at det ikke var hensigtsmæssigt, om sektionen tog et direkte initiativ til nordisk samarbejde på nuværende tidspunkt.

4. Samarbejde om audio-visuelle hjælpemidler

Sektion I har nedsat et nordisk kontaktudvalg med den opgave at undersøge mulighederne for et nordisk samarbejde vedrørende audio-visuelle hjælpemidler i den højere undervisning.

Kontaktudvalgets medlemmer er:

Danmark:

Rektor, professor, dr. med. P. A. Knudsen, Århus tandlægehøjskole.

Finland:

Professor Pentti Laasonen, Tekniska högskolan, Otnäs, og
Magister Jorma Karimo, Helsingfors.

Norge:

Undervisningskonsulent, cand. real. Lars Skjold Wilhelmsen,
Universitetet, Bergen.

Sverige:

Studierektor Jan Henrik Lundh, TRU-kommittén, Stocksund

Radorådsformand Knud Heinesen, Danmarks Radio, har efter anmodning indvilliget i at deltage i ét eller flere møder i kontaktudvalget.

Sverige er koordinerende land i udredningsarbejdet.

Konstituerende møde forventes afholdt i løbet af januar 1970, på hvilket tidspunkt TRU-kommittén vil råde over en sekretær til at tage sig af de nordiske spørgsmål.

Med hensyn til kontaktudvalgets opgaver er det sektionens opfattelse, at den første opgave bør blive en kortlægning af området. Det er i øvrigt på indeværende tidspunkt uafklaret, hvor stort et arbejde der kommer til at påhvile selve gruppen, og hvor meget der vil kunne lægges ud til nationale organer. Kontaktudvalget bør have nær kontakt med det tilsvarende udvalg nedsat under sektion II. (Se nedan punkt IV: 3.)

5. Nordisk samarbejde om uddannelse af eksperimentelle biologer

På grundlag af et forslag fremsat af professor O. Maaløe, Københavns universitet, ud fra nogle tanker opslået mere eller mindre uafhængigt i Danmark, Norge (A. P. Nygaard) og Sverige (G. Bertani), har sektionen besluttet at undersøge mulighederne for et uddannelsessamarbejde inden for den eksperimentelle biologi.

Forslaget går ud på, at der ved et antal universiteter i Norden skulle

afholdes nogle få specialkurser, som studenter fra hele Norden skulle kunne melde sig til. Forslaget er baseret på følgende præmisser:

1) at der er et behov for at supplere den videregående undervisning i eksperimentel biologi ved de nordiske universiteter, og

2) at den bedste løsning, både med hensyn til undervisningens (kursernes) kvalitet og deres økonomi, er at udnytte lokaler, specialapparatur og lærerkræfter der, hvor de i øjeblikket findes, og lade de studerende rejse derhen, hvor de kurser, de har brug for, afholdes.

På sektionens møde 1.—4. juni 1969 i Åbo vedtoges det at nedsætte et ekspertudvalg med et medlem fra hvert af de nordiske lande med den opgave nærmere at undersøge mulighederne for et sådant samarbejde. Ekspertudvalget skal udarbejde en detaljeret plan og budget for kursusvirksomheden.

Til medlemmer af udvalget er nu udpeget:

Danmark:

Amanuensis Knud V. Rasmussen, København.

Finland:

Docenten Veli Kauppinen, Helsingfors.

Norge:

Professor Agnar P. Nygaard, Bergen.

Sverige:

Professor G. Bertani, Stockholm.

Til sekretær for udvalget er ansat amanuensis Per Nygaard, København. Udvalget har afholdt sit konstituerende møde 12. september 1969 i Oslo, hvor professor G. Bertani, Stockholm, valgtes til formand.

Udvalgets sekretær er gået i gang med en undersøgelse af omfanget af interessen for de nævnte kurser.

Sektionen imødeser med stor interesse ekspertudvalgets rapport, og man forestiller sig, at et samarbejde af denne art eventuelt vil kunne danne forbillede for et uddannelsessamarbejde inden for andre områder.

6. Universitetskurser i Nordens historie

Sagen er ude af sektionens regie og behandles nu på det departementale plan i de nordiske lande.

Det skal dog nævnes, at ekspertkomiteen ved skrivelse af april 1969 indstillede til Nordisk Kulturkommissions sektion I, at der i fremtiden kun afholdes ét kursus om året efter følgende turnus: 1969 i Norge, 1970 i Sverige, 1971 i Danmark og 1972 i Finland etc. Sektionen fulgte denne indstilling i en henstilling til regeringerne af 30. maj 1969.

7. Universitetskursus i arkæologi og folkelivsforskning

Der henvises til beretningen til Nordisk Råds 17. session 1969.¹

¹ Se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1711.*

Ekspertkomiteen holdt møde 12. maj 1969 i Stockholm, det første møde siden 1966. Til ny formand valgtes professor Bertil Almgren, Gustavianum, Uppsala.

I fortsættelse af ekspertkomiteens beslutninger på dens sidste møde i Helsingfors i 1966 har de enkelte medlemmer hver for sig undersøgt mulighederne for afholdelse af nordiske kurser inden for de nævnte fag. Der var enighed om, at man næppe så sig i stand til at følge den oprindelige plan, d. v. s. at afholde regelmæssige kurser med bred orientering fra de forskellige nordiske lande (på skift). Man vedtog derfor på mødet i Stockholm at stille et ændringsforslag til det oprindelige forslag, således at der ved siden af den oprindelig planlagte type af kurser kunne afholdes mindre kurser, d. v. s. af kortere varighed (2—3 uger) og med et mere begrænset emne inden for det arrangerende lands forhistorie eller folkelivsforskning.

Dersom Nordisk Kulturkommission kunne godkende en sådan tolkning af det oprindelige kommissorium, var ekspertudvalget i løbet af august 1969 i stand til at fremkomme med detaljerede planer for ét eller to kurser i 1970. Man ville derfor forberede Nordisk Kulturkommission på, at der om muligt reserveredes en bevilling for det kommende år til nævnte formål.

En sådan ændring af de oprindelige planer blev begrundet med den siden 1966 indtrufne ændring for universitetsundervisningen i flere nordiske lande, hvorved kravene til de kompetente lærere er blevet øget yderligere. Såfremt de begrænsede kurser viste sig at være nyttige for deltagerne, ville man fra ekspertkomiteen varmt gå ind for en fortsættelse af disse linier, uden at man dermed afskar sig fra muligheden af at kunne arrangere de større, bredere kurser, hvis lejlighed gaves.

Sektionen kunne på mødet i Åbo 1.—4. juni 1969 godkende denne udvikling af sagen og var indstillet på at anbefale en ansøgning til Nordisk Kulturfond om støtte til gennemførelse af 2 kurser i 1970 i henholdsvis arkæologi og folkelivsforskning.

En ansøgning til Nordisk Kulturfond om støtte til gennemførelse af et kursus i nordisk arkæologi har sektionen anbefalet til støtte ved ovennævnte indstilling af 11. november 1969.

For så vidt angår en ansøgning om støtte til et kursus i folkelivsforskning i 1970, har sektionen ønsket at udsætte sin stillingtagen med henblik på yderligere oplysninger, der nu foreligger. Det er herefter sandsynligt, at sektionen bliver enig om at indstille også denne ansøgning til støtte af fonden.

8. Brochuren »Att studera i Norden»

Sektionen har besluttet i løbet af 1970 at udgive en ny udgave af brochuren »Att studera i Norden», idet den sidste udgave, der kom i 1967, allerede må siges at være forældet. Redaktionen af den nye udgave fore-

går i svensk regie og forestås af fil. kand. Kerstin Lundberg, uddannelsesdepartementet. Der er i hvert land udpeget en kontaktperson med særligt kendskab til den højere uddannelses problemer samt en studenterrepræsentant.

Der er næppe tvivl om, at de hittidige udgaver ikke har været fuldt formålstjenlige. Man vil derfor ikke indskrænke sig til blot at ajourføre de tidligere givne oplysninger, men tage hele brochuren karakter op til revision.

9. Oprettelse af et fællesnordisk lektorat i moderne nordisk historie ved University College, London

Ved skrivelse af 9. januar 1968 fra den svenske ambassade i London blev NKK's sektion I anmodet om en udtalelse over et forslag fra University College, London, fremsat over for den svenske ambassade i London om oprettelse af et fællesnordisk lektorat i moderne nordisk historie ved University College, London.

Lektoratet skal oprettes på forsøgsbasis for en periode af 10 år og beklædes i 2års perioder af en lektor fra hvert af de nordiske lande.

Sagen blev behandlet på sektionens møde 6.—7. marts 1969, hvor man tillige tog stilling til en ansøgning til Nordisk Kulturfond om økonomisk støtte til lektoratet.

Sektionen anbefalede ansøgningen med følgende udtalelse:

Oprettelsen af et fællesnordisk lektorat i moderne nordisk historie ved University College, London, må ses som et interessant og værdifuldt forsøg på fra de nordiske landes side at optræde samlet udadtil med henblik på at orientere den øvrige verden om den moderne livsform og det kulturmønster, der er særegent og i det væsentlige fælles for de nordiske lande. Et sådant forsøg bør ses i sammenhæng med de bestræbelser, man nu gør med henblik på at styrke det nordiske samarbejde på forskellige områder. En naturlig følge af et udvidet samarbejde inden for Norden bør være, at man også går sammen om tiltag, som tager sigte på en fælles repræsentation af de nordiske lande udadtil.

Nordisk Kulturfonds styrelse imødekom ansøgningen dels ved en bevilling på 2500 engelske pund for 1969/70, dels ved en principbeslutning om bevilling af 2500 pund for 1970/71. På sektionens møde i Åbo 1.—4. juni 1969 vedtoges at fremsende en henstilling til regeringerne om fortsat støtte til lektoratet fra 1971 og tiårs perioden ud, hvilket er sket ved skrivelse af 2. september 1969.

På sektionens møde 10.—11. oktober 1969 i Oslo vedtoges, at hovedsekretariatet følger sagen op og fremskaffer oplysninger om lektoratsvirksomhedens forløb med henblik på en vurdering som forudsætning for senere nationale bevillinger.

10. Kurser i finsk tekstforståelse

Der henvises til sektionens beretning til 17. session 1969.¹

Anden halvdel af kurset i finsk tekstforståelse er blevet afholdt ved Åbo akademi i sommeren 1969.

II. Forsknings samarbejdet

1. Generelle problemer vedrørende forskningssamarbejdet

På sektionens møde 10.—11. oktober 1969 fremhævedes fra finsk side, som også tidligere ved skriftlig henvendelse til hovedsekretariatet, at det var den finske afdelings ønske, at sektionen over for regeringerne og Nordisk Råd gjorde rede for, hvordan man havde tænkt sig at behandle Nordisk Råds rekommandationer 14/1967 och 13/1968, samt give oplysninger om, hvad der allerede er opnået på området.

Det, man fra finsk side især ønskede, var en analyse af, hvilke foranstaltninger vedrørende planlægningen af forskningssamarbejdet i Norden man på længere sigt kunne angive som regeringernes policy.

Spørgsmålet gav anledning til en udførlig diskussion om det nordiske forskningssamarbejdes problematik, der mundede ud i en vedtagelse af et fra svensk side fremsat forslag om at iværksætte en *udredning til kortlægning af de tekniske og praktiske hindringer for det nordiske forsknings-samarbejde*.

Sektionen vedtog, at der fra svensk side skulle fremsættes forslag til en udredningsmand, samt at sektionens formand sammen med den svenske afdeling skulle udarbejde et mandat for udredningsmanden. Man har nu udset sekretær i den svenske forskningsberedningen Sigvard Nilsson til at påtage sig opgaven.

Det bør dog nævnes, at direktør Karl Stenstadvold under diskussionen med styrke hævdede, at der kun fandtes 2 centrale hindringer for et aktivere nordisk forskningssamarbejde:

- 1) de psykologiske faktorer og
- 2) den økonomisk-bevillingsmæssige faktor.

I forhold til disse to fundamentale spørgsmål spiller andre eventuelle hindringer en forsvindende rolle.

2. Den højere uddannelse som forskningsområde

(Det universitetspædagogiske forskningssamarbejde).

Der henvises til tidligere beretninger.

6.—9. oktober 1969 på Voksenåsen afholdtes et nordisk symposium for universitetspædagogik. Professor Sandven, Oslo, kom til stede på sektionens møde 10.—11. oktober 1969 for at give en redegørelse for symposiet.

Symposiet havde koncentreret sig om to af de tre tidligere udpegede projekter:

¹ Se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1712.

1. Mål, prøver og evaluering,
2. Studieafbrud.

Det tredje projekt: den didaktiske proces var blevet anset for for kompliceret til behandling på dette symposium. Man ville tage det op senere.

Professor Sandven lagde på baggrund af symposiets beslutninger op til en diskussion i sektionen af, hvordan man kom videre med arbejdet.

Professor Sandven kunne oplyse, at der foreligger en del forslag til fælles-nordiske forskningsprojekter, men ingen helt detaljerede. Nogen må være villige til at tage disse projekter og få sat dem i gang, og nogen må have ansvaret.

I første række vil man søge at udgive en publikation med de forud for symposiet udarbejdede 8 rapporter, 4 for hvert af de to hovedspørgsmål. Sandven kunne oplyse, at et forlag i Oslo sandsynligvis ville påtage sig udgivelsen.

Vedrørende det fremtidige samarbejdes organisation vedtog sektionen efter en udførlig drøftelse, at en af symposiet nedsat arbejdsgruppe skulle have ansvaret indtil videre, evt. således at arbejdsgruppen suppleredes med tilvalgte repræsentanter for de organer, som på nationalt plan arbejder med de samme problemer. Ved indvælgelse af sådanne medlemmer ville arbejdsgruppens muligheder for overblik over hele feltet øges.

Arbejdsudvalget skulle konkretisere sine forslag, og disse forslag skulle forelægges det under sektion I nedsatte ekspertudvalg vedrørende universitetspædagogik, hvorefter sagen på ny forelægges til drøftelse i sektionen.

I øvrigt vedtog sektionen, at symposiematerialet skulle tilstilles sektionen samt alle relevante myndigheder og personer (herunder det under sektion II nedsatte pædagogiske udvalg) for derved at skabe så bred koordination som muligt, og således at sektionens drøftelser kan ske på basis af nationale forhandlinger.

3. Forskning vedrørende Latinamerika og andre fjerntliggende lande

Det af det XVI norske rektormøde nedsatte udvalg til undersøgelse af ikke-europæiske kulturstudier i Norge har afleveret en rapport af marts 1969, fremsendt til sektionens sekretariat den 7. maj 1969. Af rapporten synes at fremgå, at ibero-amerikansk forskning er relativt spinkelt udbygget i samilige nordiske lande. Der skønnes ikke at være grundlag for noget institutionalt nordisk samarbejde på området, fordi man ikke råder over folk til at give et forskningssamarbejde den nødvendige tyngde. Området må søges udbygget i de enkelte lande, f. eks. ved at yde stipendier til folk, der vil rejse ud og opnå kompetence på området. Fælles stipendieprogram og fælles kollegium må formentlig ligge længere ude i fremtiden. Rapporten er tilstillet universiteter, højere læreanstalter, forskningsråd m. v. i Norge til udtalelse og er endvidere sendt til undervisningsministerierne i de øvrige nordiske

lande til orientering og eventuel udtalelse. Det norske rektormøde har efteråret 1969 tilsluttet sig udvalgets indstilling.

Den svenske stat har overtaget det eksisterende private svenske institut for iberio-amerikansk forskning; instituttet er knyttet til Stockholms universitet, men med eget styre. Ved dette institut vil der blive forudsætninger for et vist nordisk samarbejde på den måde, at forskerne fra de andre nordiske lande kan drive forskning ved instituttet, samt ved, at instituttet driver en vis informationsvirksomhed.

Den norske rapport forelå oprindeligt kun i et begrænset antal eksemplarer, hvorfor sektionen vedtog at udsætte sin behandling af den omhandlede problemkreds, til rapporten forelå trykt. — Sagen forventes behandlet af sektionen i 1970, efter at institutionernes udtalelser foreligger.

Oversigt over udviklingen i de enkelte lande

Danmark

I Danmark er der i 1969 dimitteret 9 771 studenter fra gymnasieskolerne og studenterkursus. Antallet af studerende ved samtlige højere uddannelsesinstitutioner er i oktober 1969 opgjort til ca. 42 000, hvoraf ca. 31 000 var indskrevet ved universiteterne. Presset på universiteterne i København og Århus er fortsat meget stort. Odense universitet er nu udbygget til en kapacitet på ca. 800 studerende. Forholdene ved ingeniøruddannelserne forbedres fortsat i 1969, idet kun ca. 20 ansøgere ikke kunne optages.

I sommeren 1969 blev der første gang dimitteret eksaminander fra kursus til højere forberedelseseksamen, dimittendernes antal var 713. Denne nye eksamen, der afløser det tidligere præparandkursus ved seminarierne, men som har et videre sigte end dette, er en tilvalgseksamen. Foruden til seminarierne giver den, under hensyn til den enkelte eksaminands tilvalg, adgang til en del af de højere uddannelser.

Immatrikulationsbestemmelserne ved universiteterne er ændret således, at afgangseksamen fra teknika giver generel ret til immatrikulation, mens højere handelseksamen giver ret til immatrikulation ved juridiske og økonomiske studier.

Det i Nordisk Kulturkommissions årsberetning til Nordisk Råds 17. session 1969 omtalte lovforslag om centre for højere uddannelser og om Københavns universitets placering blev fremsat i folketingsåret 1968—69, men blev ikke færdigbehandlet. I folketingsåret 1969—70 er der fremsat et nyt lovforslag om Københavns universitets placering og universitetscentre. I lovforslaget foreslås Københavns universitet udbygget på de arealer, det allerede råder over, og på arealer lige nord for universitetsarealet på Nørre Fælled samt på et endnu ikke nærmere udpeget større areal inden for hovedstadsområdet. Dernæst foreslås, at der snarest oprettes et universitetscenter ved Roskilde, samt at der oprettes et universitetscenter i Ålborg. Endvidere

foreslås, at der senere oprettes et universitetscenter i den sydlige del af Jylland.

I Nordisk Kulturkommissions årsberetning til Nordisk Råds 17. session omtaltes betænkningen om en ny organisation af den kliniske del af studenterundervisningen ved det lægevidenskabelige fakultet under Københavns universitet, og der fremsættes i folketingsåret 1969—70 forslag til en lov om lægevidenskabelig studenterundervisning på hospitaler under Københavns hospitalsvæsen og Københavns amts sygehusvæsen, der skal tilvejebringe den fornødne hjemmel til gennemførelse af betænkningens forslag om, at der uden for Rigshospitalet, under de to nævnte hospitalsvæsen er oprettes to nye undervisningsenheder for de kliniske fag under 2. del af det lægevidenskabelige studium.

I folketingsåret 1969—70 fremsættes også forslag til lov om opførelse af et lægevidenskabeligt institutkompleks (Panum-instituttet) ved Københavns universitet. Ifølge forslaget bemyndiges undervisningsministeren til indtil 1. april 1984 at anvende 525 mill. kr. til dette formål. Panum-instituttet vil blive opført på Blegdamsk hospitals grund ved siden af Rigshospitalet, hvis ny- og udbygning vil være afsluttet omkring midten af 1970'erne.

Med færdiggørelsen af det nye Rigshospital, oprettelsen af de ovenfor nævnte to nye undervisningsenheder for klinisk 2. dels undervisning og opførelsen af Panum-instituttet vil det lægevidenskabelige fakultet ved Københavns universitet være fuldt udbygget.

Odense universitets virksomhed finder fortsat sted i lejede lokaler og midlertidige bygninger, men i folketingsåret 1969—70 fremsættes lovforslag om udbygningen af Odense universitetscenter, hvorefter der stilles 385 mill. kr. til rådighed for en 1. etape af udbygningen indtil 1978.

Efter oprettelsen pr. 1. oktober 1968 af de nye forskningsråd har et fælles sekretariat — Forskningssekretariatet — betjent såvel Forskningens Fællesudvalg som rådene.

I finansåret 1969—70 er der stillet i alt 24 mill. kr. til rådighed for forskningsrådene. For finansåret 1970—71 og 1971—72 er der reserveret henholdsvis 34 mill. kr. og 42 mill. kr. til rådernes virksomhed.

De første resultater af den af Forskningens Fællesudvalg gennemførte kortlægning vil blive offentliggjort i udvalgets årsberetning, der udsendes omkring årsskiftet 1969—70.

Efter indstilling af Forskningens Fællesudvalg har undervisningsministeriet godkendt, at der nedsættes et udvalg for videnskabelig og teknisk information og dokumentation, som dels skal være rådgivende over for offentlige myndigheder i sager vedrørende informationsformidling, dels skal tjene som et kontaktorgan til tilsvarende organer i andre lande, herunder først og fremmest i de andre nordiske lande.

Et af Akademiet for de tekniske Videnskaber i samråd med Forskningens Fællesudvalg nedsat udvalg har afgivet en betænkning indeholdende for-

slag til foranstaltninger, der kan styrke dansk industri og sikre en øget kontakt mellem erhvervslivet og forskningen. Det er bl. a. foreslået, at der gives Statens Lånefond for Erhvervsforskning udvidede muligheder for at støtте forskningsintensive industrivirksomheder.

I overensstemmelse hermed forventes i folketingssamlingen 1969—70 fremsat lovforslag, hvorefter Statens Lånefond ændres til »Fondet til fremme af teknisk og industriel udvikling».

Det i Nordisk Kulturkommissions årsberetning til Nordisk Råds 17. session omtalte udvalg om udbygning af edb-kapaciteten for forskning og uddannelse har i januar 1969 afgivet sin endelige betænkning. På basis af betænkningens forslag er der tilvejebragt en rammebevilling til køb og leje af edb-udstyr på 36 mill. kr. for finansårene 1969—70, 1970—71 og 1971—72 fordelt med henholdsvis 4, 12 og 20 mill. kr. Der er nedsat et udvalg til fordeling af rammebevillingen. Der forventes ligeledes nedsat et udvalg til koordinering af edb-uddannelserne på uddannelsesstrinene og mellem uddannelsescområderne indbyrdes.

I Nordisk Kulturkommissions årsberetning til Nordisk Råds 17. session er de forslag, som er nedlagt i betænkning II fra Universitetsadministrationsudvalget af 1962, omtalt, og det blev meddelt, at de højere uddannelsesinstitutioner arbejder på udkast til nye styrelsesanordninger, hvori det på baggrund af studenteruroen kunne formodes, at der ville blive givet studerende og ikke professorale lærere større medindflydelse, end betænkningen foreslog.

I sommeren 1969 er der udstedt nye styrelsesanordninger for samtlige højere uddannelsesinstitutioner bortset fra Handelshøjskolen i København og universiteterne i København, Århus og Odense; anordningen om Handelshøjskolen i København er dog nær sin færdiggørelse. De nye styrelsesanordninger bærer klart præg af demokratiseringstendens. Ifølge samtlige anordninger tillægges der såvel de lærere, der ikke er professorer, som studerende repræsentation i samtlige kollegiale organer. Den forholdsmæssige repræsentation varierer imidlertid fra organ til organ og fra uddannelsesinstitution til uddannelsesinstitution. Ifølge samtlige anordninger formaliseres de gennem nogen tid fungerende studienævn, det organ hvor de enkelte studieplaner udarbejdes af professorer, andre lærere og studenter i fællesskab. Studienævnene foreslås i alle tilfælde sammensat af lige mange lærere og studenter, hvorimod den kompetence, der tillægges nævnene, varierer. I visse tilfælde er der i selve anordningen tillagt studienævnenes kompetence til at afgøre en række sager, dog således at afgørelserne i visse tilfælde kan indbringes for et højere organ. I andre tilfælde vil studienævnenes kompetence hvile på delegation fra fagråd eller konsistorium.

Undervisningsministeriet har i sin behandling af forslaget til de nævnte nye anordninger set bort fra en uniformering af styrelsesbestemmelserne,

idet man fandt det vigtigt hurtigt at kunne sætte de nye bestemmelser i kraft, men det er bestemt, at anordningerne skal tages op til revision i 1972, bl. a. under hensyn til de erfaringer, der på det nu foreliggende grundlag indhøstes ved de enkelte institutioner.

For så vidt angår universiteterne, forberedes lovforslag, som påtænkes fremsat i folketingsåret 1969—70, og hvori en række generelle bestemmelser om universiteternes organisatoriske forhold vil blive fastsat. Med hjemmel i denne lov vil der blive udsedt nye anordninger om universiteternes styre.

I sommeren 1969 blev der fastsat bestemmelser om erhvervelse af licentiatgraden ved universiteterne, og denne grad kan herefter erhverves inden for samtlige højere uddannelser i Danmark. Licentiatgraden erhverves normalt efter 2—3 års videnskabelige studier under vejledning efter kandidateksamen.

Finland

I Finland avlades år 1969 studentexamen av 17 500 personer (år 1968 av 16 500). Antalet studerande i landets universitet och högskolor steg till 55 000 (53 000).

Under år 1969 har förnyelsen av högskolornas förvaltning varit det centrala högskolepolitiska samtalsämnet i Finland. Den kommitté för utvecklandet av högskolornas inre förvaltning, som tillsattes i augusti 1968, avgav sitt betänkande till statsrådet den 18 juni 1969. Kommittén gjorde flera förslag till omorganisation av högskolornas inre förvaltning och speciellt till utvecklandet av högskoledemokratien. Enligt kommitténs förslag skulle högskolornas högsta beslutande organ, fullmäktige, utses av och bland högskolesamfundets alla medlemmar genom allmänna, proportionella val där var och en skulle ha lika rösträtt. Fullmäktiges uppgift skulle vara att taga ställning till alla omfattande frågor rörande högskolans inriktning och utveckling, välja högskolans rektor, prorektor samt högskolans styrelse.

Kompetenskraven för medlemmarna i högskolans styrelse samt deras verksamhetsområde fastställs i varje högskolas grundstadgar. På institutionsnivå föreslås en förvaltningsmodell enligt trekvotsprincip, vilket skulle innebära att professorerna, övrig personal samt studenterna var skulle inneha en tredjedel av medlemsplatserna i institutionsråden.

Efter det betänkandet blivit färdigt, tillsatte statsrådet ett ministerutskott med uppgift att behandla högskolornas förvaltningsreform. Inom augusti månad utformade ministerutskottet sitt första utkast till lag om grunderna för högskolornas inre förvaltning. Detta lagutkast grundade sig till väsentliga delar på de förslag ovannämnda kommitté gjort upp. Undervisningsministeriet inbegärde utlåtanden av samtliga högskolor, högskolerådet och Finlands studentkårers förbund angående lagutkastet.

Högskolorna, med undantag för högskolan i Joensuu, intog en negativ ståndpunkt i frågan om allmän och lika rösträtt vid val av fullmäktige. Samma ståndpunkt intogs även av högskolerådet. Däremot föreslog man i sina utlåtanden att fullmäktige skulle sammansättas enligt olika kvotprinciper. Flera högskolor samt högskolerådet föreslog dessutom i sina utlåtanden en försöksverksamhet i högskolorna innan lagen stiftas. Finlands studentkårers förbund fördrade i sitt utlåtande en demokratisering, som går betydligt längre än ministerutskottets förslag. Då åsikterna visade sig gå relativt kraftigt i sår, tillsatte undervisningsministeriet en arbetsgrupp, bestående av representanter för de olika parterna, med uppgift att utreda huruvida det var möjligt att nå en överenskommelse beträffande tvistefrågorna i förvaltningsreformen. Arbetsgruppen blev dock inte enig i fråga om reformens grundprinciper. Efter att ha erhållit utlåtandena har ministerutskottet fortsatt sitt arbete.

Under hösten 1969 har två nya högskolor börjat sin verksamhet i Finland. Högskolan i Joensuu tog under den första terminen emot 150 studenter och tekniska högskolan i Villmanstrand tog emot 50 studenter. I stadgarna för båda dessa högskolor ingår bestämmelser om studenternas deltagande i förvaltningen.

Från och med september 1969 trädde det nya studiestödssystemet i kraft. Enligt detta system beviljas åt personer, som studerar vid högskolor samt vid vissa andra läroinrättningar statsborgen och räntestöd för studielån. Räntestödet innebär att staten betalar tre och en halv procent av räntan på studielånet. För studielån åt personer, som studerar vid läroinrättningar på institutnivå, beviljas, enligt lagen om studielån, statsborgen. I samband med budgetförslaget för år 1970 har till riksdagen avlåtit ett lagförslag, enligt vilket studiestödet utvidgas sålunda, att personer, som studerar vid läroinrättningar på institutnivå får räntestöd för sina studielån och statsborgen har utvidgats till att omfatta även yrkesutbildande läroanstalter på lägre nivå än institut. Samtidigt har man föreslagit att studiestödet skulle utvidgas så att statsborgen och räntestöd kan beviljas även för studier utomlands.

Under år 1969 har förutom tidigare nämnda betänkande, avgivet av kommittén för utvecklandet av högskolornas inre förvaltning, följande instanser avgivit betänkanden i frågan: planeringskommissionen vid högskolan i Joensuu, planeringskommissionen vid högskolan i Kuopio, lagstiftningskommissionen vid veterinärhögskolan, språkinstitutens övervakningsnämnd, utbildningsstrukturskommittén och grundskolelärarkommittén.

Beträffande den vetenskapliga sektorn kan konstateras, att under år 1969 stiftats en lag om den vetenskapliga forskningens organisering samt en lag angående upphävande av lagen om Finlands Akademi och om statsstipendier för främjande av den högsta andliga odlingen. Genom dessa la-

gar har Finlands Akademi i dess tidigare form upphävt, även om den nya organisationsformen har fått behålla samma namn. Grunden för denna nya organisation utgörs av de vetenskapliga kommissionerna och den vetenskapliga centralkommissionen. Enligt lagen om den vetenskapliga forskningens organisation kommer det att inrättas minst femton forskarprofessorer, femtio äldre och hundra yngre forskarbefattningar samt tvåhundra forskningsassistentbefattningar. Samtidigt har även administrationen av de vetenskapliga kommissionerna stärkts avsevärt. I och med att det nya systemet trätt i kraft indrages de gamla akademikertjänsterna i och med att de blir vakanta.

Island

Våren 1969 avlades studentexamen av 478 elever mot 437 år 1968. Antalet inskrivna studenter vid Islands universitet uppgick höstterminen 1969 till omkring 1 400 studenter (omkring 1 260 hösten 1968), därav nyinskrivna omkring 460 (c:a 430 hösten 1968).

I maj 1969 antog Alltinget en lag om ändring av universitetslagen av 1957. Lagändringen innebär bl. a. en viss omorganisering av universitetets ledning och en betydande ökning av studenternas medinflytande, både i fråga om den centrala administrationen och på fakultetsplanet. Enligt de nya bestämmelserna får studenterna två representanter i konsistorium som är universitetets högsta instans under ministeriet. Studentrepresentanterna utses av studentrådet. På fakultetsmöten får studenterna även två representanter, utsedda vid respektive fakultetsförenings årsmöte. Slutligen medför lagändringen, att studenterna får medinflytande vid val av rektor. Röstberättigade vid rektorsval är således studenternas representanter på fakultetsmöten (en från varje fakultet) och slutligen studentrådets ordförande. För närvarande innebär detta 10 valmän för studenterna av omkring 60 röstberättigade vid rektorsval. Enligt den ordning som tidigare gällde (sedan 1957) hade studenterna en röstberättigad representant i konsistorium. Vid fakultetsmöten skulle företrädare för studenterna tillkallas när frågor, som särskilt angick de studerande, behandlades. Dyliga studentrepresentanter hade dock icke rösträtt. Genom den nya ordningen får studenterna som synes ett väsentligt ökat medinflytande på handläggningen av universitetets angelägenheter, däribland på utformningen av kursplanerna, vilka normalt utarbetas inom fakulteterna. Konsistorium, där alla viktigare frågor kommer upp till behandling, består av universitetets rektor, fakulteternas dekaner, en representant för andra lärarkategorier än professorer (ny bestämmelse), universitetssekreteraren samt de två studentrepresentanterna. Det kan i detta sammanhang nämnas, att genom en lag som antogs år 1968 inrättades ett särskilt organ som sköter driften av samtliga serviceinstitutioner i studenternas tjänst (studenthusen, kursbokhandel m. m.). I ledningen av detta organ har studenternas representanter majoritet genom tre

ledamöter av inalles fem. Universitetet och undervisningsministeriet tillsätter var sin representant.

Bland de nyheter, som ändringen av universitetslagen medför i övrigt, kan följande nämnas: Universitetssekreteraren blir något av en verkställande direktör för universitetet under rektors överinseende, medan den senare tänkes kunna ägna sig företrädesvis åt utformningen av målsättningen i stort samt undervisnings- och forskningsfrågor. — Universitetslärarnas tjänstebenämningar har reviderats och nya docenturer och lektorat blir uteslutande heltidstjänster. Det krävs ej längre lagstiftning för inrättande av nya professurer, utan det kan ske genom undervisningsministeriets beslut på förslag av konsistorium och vederbörande fakultet, förutsatt att anslag har säkrats i statsbudgeten. Möjlighet skapas till att inrätta styrelseorgan inom fakulteterna (fakultetsråd) samt att indela fakulteterna i sektioner efter ämnen. Teknologiska fakultetens namn ändras till fakulteten för teknologi och naturvetenskap i enlighet med den tidigare beslutade beredningen av fakultetens ämnesområde.

Medicinska fakulteten har fått nytt reglemente, som träder i kraft hösten 1970 och innebär bl. a. en omorganisation av fakultetens ledning och av studieplanen.

Nya professurer har inrättats i bl. a. bakteriologi/virologi, biologi, maskinteknologi, teologi och rättsvetenskap.

Den s. k. universitetskommittén, som haft i uppdrag att utreda universitetets utveckling under den närmaste perioden har hösten 1969 framlagt sin rapport. Denna presenterar förutom en betydande mängd statistiska upplysningar och prognoser, i första hand förslag om riktlinjer för universitetspolitiken fram till omkring 1980 samt synpunkter på därmed förbundna organisatoriska frågor. I rapporten förutspås att antalet nyblivna studenter kommer omkring 1980 att vara mer än dubbelt så stort som nu och att antalet studerande vid Islands universitet då kommer att ha tredubblats. Studentexamen har i år, 1969, tagits av omkring 13 procent av vederbörande åldersgrupp, men man räknar med, att denna proportion skall år 1975 ha stigit till knappt 25 procent. Universitetskommittén kommer till den slutsatsen, att en anpassning till nya samhällsbehov och kraftigt ökad tillströmning till högre utbildning kräver omfattande förändringar såväl av själva universitetsutbildningen som på andra undervisningsstadiet. Kommittén anser att man bör sträva mot två slags nyordning av vidareutbildningen efter studentexamen: för det första bör ökad vikt läggas vid en kort specialutbildning av många olika slag, inriktad på arbete inom bestämda yrkesområden och inhämtad till största delen utom universitetet; för det andra borde själva universitetsstudierna i huvuddrag utformas med sikte på en relativt kort (normalt 3-årig) allmän grundutbildning. Sedan denna avslutats skulle den studerande antingen gå direkt ut i arbetslivet, där yrkesträningen skulle äga rum, eller till en kort specialutbildning vid universitetet, syftande till

att förbereda för en bestämd yrkesutövning. En tredje — mindre — grupp av studerande skulle gå vidare till en typ liknande den som hittills varit vanlig. Genomförandet av denna målsättning skulle kräva en omfattande breddning av universitetets undervisningsområde samt en omdaning av studieorganisationen. Kommittén framför också synpunkter på utformningen av universitetets forskningsverksamhet, administration och finansiering samt studiesociala frågor. I fråga om den byggnadsmässiga utrustningen anser kommittén, att man bör sikta mot en fyrdubbling av universitetets lokalyta under den närmaste 10-årsperioden och i enlighet med detta förslag har det i statsbudgetpropositionen för 1970 upptagits ett anslag på 30 miljoner kronor till universitetets byggnadsverksamhet. Hittills har denna i första hand finansierats genom intäkter från universitetslotteriet.

Universitetskommitténs rapport har av undervisningsministeriet förelagts universitetet, som nu skall behandla den och inkomma med förslag om vidareföringen av arbetet.

Som resultat av en av universitetskommittén sommaren 1969 på undervisningsministeriets uppdrag genomförd snabbutredning angående nya studievägar vid universitetet har beslut redan fattats om ordinarie undervisning i sociologi fr. o. m. hösten 1970. En orienterande undervisningsverksamhet i ämnet har inletts under detta läsår.

Den nyuppförda byggnaden för Handskriftsinstitutionen och universitetets filosofiska fakultet har tagits i bruk hösten 1969.

Institutet för byggnadsindustriell forskning har flyttat in i nya lokaler i forskningscentret på Keldnaholt strax utanför Reykjavik.

Norge

I Norge var det i 1969 ca. 13 250 som avla studentexamen. Hösten samma år var tallet på studenter ved de norske universiteter og høyskoler ca. 26 000.

Nesten hele økningen fra 1968 faller på universitetene i Oslo og Bergen. På det sistnevnte sted blir det stadig bygd ut et bredere studietilbud med nye fag. Således startet i 1969 undervisning i rettsvitenskap og psykologi.

Kapasitetsutvidelse av medisinerstudiet blir viet stor oppmerksomhet for tiden. Bergen arbeider nå med å ta imot en økning av årskullet fra 40 til 80 i klinikken samtidig som en komite i Oslo har foreslått at det på provisorisk basis foretas en økning i opptaket fra 135 til 170 neste år. Som et første ledd i denne utvidelse er det i år tatt opp 20 studenter ekstra, ikke minst etter påtrykk fra studentene. Mesteparten av den prekliniske undervisningen av disse 20 skal foregå i Bergen mens den kliniske delen skjer i Oslo.

Ved rektorvalg ved Universitetet i Oslo høsten 1969 var det for første gang i Universitetets historie antydning til hva man kan kalle valgkamp. Kandidatene selv fremholdt rektors rolle som eksponent for Universitetet, og aksepterte således ikke »valgkamp»-problemstillingen, men på selve mø-

let der valget fant sted gjorde de begge rede for sine syn på de mest sentrale universitetspolitiske spørsmål. Resultatet av avstemningen var at professor Johs. Andenæs ble valgt til rektor og at den andre kandidaten, professor dr. philos. Otto Bastiansen ble prorektor. Stemmeberettiget var samtlige professorer og dosenter, i alt 266, overbibliotekaren, 38 vitenskapelige tjenestemenn og 33 studenter.

Det er nå oppnevnt interimsstyrer for universitetene i Trondheim og Tromsø. Begge universitetene er fortsatt i planleggingsfasen; Trondheim med hensyn til integreringen av de eksisterende høyskoler og oppbygging av nye fagområder; Tromsø med hensyn til både struktur og organisasjonsform.

Videreutdanningskomiteen har nå kommet med sin fjerde innstilling. Den tar for seg videreutdanningen. Hovedpunkter i innstillingen er at det for alle studier må foregå en kontinuerlig etterutdanning, og at ansvaret for denne må ligge på de institusjonene som har primærutdannelsen.

De første distriktshøyskoler har høsten 1969 tatt opp sine første studentkull. Det er opprettet tre høyskoler i henholdsvis regionene Agder, Møre og Rogaland. Det første året starter undervisningen med en 2-årig studieretning i økonomi og administrasjon. Det vil i 1970 bli opprettet ytterligere to eller tre nye høyskoler og også nye linjer. Disse høyskoler har betydelig frihet i videreutviklingen av sine studietilbud.

Organisasjonskomiteen ved Universitetet i Oslo har nå avgitt sitt første utkast til innstilling. Komiteens oppgave er å vurdere universitetets organisasjonsstruktur. Studentenes medbestemmelsesrett er et sentralt spørsmål i denne forbindelse.

Meningen er at dette skal være et første utkast som nå legges ut til debatt. Etter en tid vil så komiteen igjen komme sammen og utarbeide sin endelige innstilling. Denne vil så bli behandlet i universitetets organer, og en antar at det vil resultere i et forslag til myndighetene om en ny universitetslov (endringer i loven).

Om forslaget kan man kort si: Organisasjonene bygges opp på tre plan: grunnplan, mellomplan og topplan.

Det svarer til institutt, fakultet og kollegium. Det er om lag som vi har det i dag, men en vil forskyve en del myndighet fra fakultetet til instituttet. På alle plan skal en ha representative forsamlinger.

Komiteen har delt dem som har sitt yrke ved universitetet i 4 grupper:

- 1) fast vitenskapelig personale
- 2) vitenskapelige rekrutteringsstillinger
- 3) administrativt og teknisk personale
- 4) studenter.

Tyngdepunktet i de representative forsamlingene vil ligge hos gruppe 1) og 4). Forslaget går ut på at gruppe 1) skal ha over halvparten av representantene og gruppe 4) ca. 30 %. Hver gruppe forutsettes bare å ha stem-

rett på representantene for sin egen gruppe. Noen offisiell reaksjon fra studentorganisasjonens side foreligger ikke ennå.

Sverige

1. Antalet studerande i eftergymnasial utbildning i Sverige har under läsåret 1968/69 varit omkring 110 000 vilket innebär en fördubbling på fyra år. Detta tal kan väntas stiga ytterligare något. Den högre utbildningens och forskningens expansion kan kostnadsmissigt belysas genom en jämförelse mellan talen för drift- och kapitalkostnader budgetåret 1959/60, 1964/65 och 1969/70. (Teknisk och tillämpad forskning undantagen.)

	Driftkostnader	Kapital
1959/60	170 milj. kr.	35 milj. kr.
1964/65	343 milj. kr.	76 milj. kr.
1969/70	954 milj. kr.	189 milj. kr.

2. Möjligheterna att få *tillträde till högre utbildning* har vidgats under året. En försöksverksamhet har sålunda på förslag av kompetensutredningen påbörjats där den som fyllt 25 år och varit yrkesverksam under minst fem år eller på annat sätt förvärvat motsvarande erfarenhet och som har vissa stipulerade förkunskaper får börja universitetsstudier för sammanlagt 60 poäng, varav maximalt 40 poäng får läsas inom ett och samma ämnesområde. Tolv ämnen står öppna under försöksperioden.

3. Frågan om *utbildningsdemokratins* principer och praktiska utformning på *universitetsområdet* har tilldragit sig stor uppmärksamhet under året. Regeringen bemyndigade sommaren 1968 universitetskanslersämbetet att besluta om viss försöksverksamhet med nya former för samarbetet mellan studerande, lärare och övrig personal vid läroanstalterna under budgetåren 1968/69 och 1969/70. Universitetskanslersämbetet begärde in förslag från samtliga läroanstalter över hur man ville organisera samarbetet. Det största intresset ägnades i förslagen åt arbetet på institutionsnivån. En institution förvaltas enligt dagens universitetsstadga av en prefekt och ett institutionskollegium. Prefekten är, i vissa fall tillsammans med övriga ordinarie lärare, beslutande och kollegiet rådgivande. I kollegiet ingår förutom samtliga lärare två representanter för de studerande. Det som helt dominerade förslagen på denna nivå var önskan att helt eller delvis ersätta prefekten som beslutande med ett kollegialt organ med representanter för olika grupper inom institutionen. På grundval av de inkomna förslagen kunde universitetskanslersämbetet fastställa fyra standardmodeller för försöksverksamhet. Modellerna skiljer sig genom att kompetensen hos det beslutande organet varierar.

Modell 1. Här övertar en *institutionsnämnd* för *utbildningsfrågor* prefektens beslutande rätt i samtliga ärenden rörande utbildningens innehåll och organisation. I *modell 2* är *institutionsnämnd* beslutande även i vissa

andra frågor t. ex. rörande anslagsframställningar. I *modell 3* har en *institutionsstyrelse* i princip all beslutanderätt, utom i tillsättningsfrågor. I *modell 4* har *institutionsstyrelsen* den oinskränkta beslutanderätten.

Försöksverksamheten skulle enligt ämbetets beslut i februari 1969 bedrivas vid omkring en femtedel av landets institutioner. Härutöver har vid ett stort antal institutioner olika åtgärder vidtagits för att förbättra informationen och kontakterna mellan olika grupper och för att skapa kanaler från dessa till de beslutande organen.

För att mera omfattande erfarenhet skall kunna vinnas såväl lokalt som centralt innan definitiva ändringar i universitetsorganisationen genomförs har regeringen medgivit att försöksverksamheten får fortsätta även under läsåret 1970/71.

Beträffande den andra nivån i universitetsorganisationen — de fakultetsvis valda utbildningsnämnderna har en betydelsefull förändring genomförts den 1 juli 1969 genom att dessa nämnder vid samtliga fakulteter och sektioner blivit formellt ansvariga för utbildningen och tillsynen av de studerande.

Också vad gäller de högre nivåerna i universitetsorganisationen har frågan om nya samarbetsformer aktualiserats. Under innevarande läsår kommer sålunda representation för de studerande och de anställda i vissa konsistorier (= universitetsstyrelse) att prövas. Slutligen har de studerande 1969 fått en representant i universitetskanslersämbetets styrelse samt två representanter i var och en av universitetskanslersämbetets fakultetsberedningar.

4. Riksdagen beslöt våren 1969 om *reformering av forskarutbildningen*.

Reformen innebär i huvudsak att nuvarande licentiatexamen och doktorsgrad avskaffas och ersätts med en doktorsexamen. Denna skall i princip kunna avläggas efter fyra års effektiva studier, varvid utbildningen förutsätts bli mer systematiskt planerad och inlagen av metodisk undervisning och handledning öka väsentligt. Doktorandstipendierna har höjts till 10 750 kronor per år. Vissa förändringar i fråga om olika forskar- och lärartjänster har genomförts i anslutning till reformen. Laboraturer och motsvarande tjänster benämns fortsättningsvis biträdande professor. Forskardocenttjänsterna avvecklas successivt.

5. Beträffande den av riksdagen under våren 1969 beslutade reformeringen av utbildningen vid de filosofiska fakulteterna hänvisas till 1969 års redogörelse.

IV. Ärenden från sektion II

Seksjon II har i 1969 holdt 3 möter, 6. februar i Stockholm, 2.—4. juni i Åbo i forbindelse med plenarmötet og 3. november i Oslo. Arbeidet i seksjonen i dette året har båret preg av at man avventer resultatet av den utredning om harmonisering av skoleordningene i de nordiske land som har pågått siden begynnelsen av året. Som det vil fremgå av redegjørelsen for enkeltsakene nedenfor, har Harmoniseringsutvalgets arbeid også medført at andre komitéer under seksjonen har fått sine planer endret.

1. *Harmonisering av skoleordningene i de nordiske land*

Det vises til redegjørelsen i rapporten for 1968.¹

Det utvalget som ble nedsatt under seksjonen høsten 1968 for å utrede spørsmålet, kom i arbeid i januar 1969. Utvalgets utredningsmann, som ble engasjert på heltidsbasis, tiltrådte 1. januar.

Utvalget regner med å forelegge sin innstilling om opplegget av det videre harmoniseringsarbeid for seksjonen omkring 15. januar 1970. Innstillingen vil inneholde en konkret organisasjonsplan med angivelse av arbeidsform og tempoplan for harmoniseringsvirksomheten i en 3—5-årsperiode. Seksjonen forutsettes å ta standpunkt til utvalgets forslag på møte i begynnelsen av mars, for deretter å fremme sine anbefalinger til regjeringene i de nordiske land.

Seksjonen har ansett det ønskelig å opprettholde det nåværende utredningsapparat også en tid etter at utvalgets anbefalinger foreligger, og vedtok på denne bakgrunn på sitt møte i november å gi utvalget fullmakt til å engasjere utredningsmannen inntil 1. april 1970. I seksjonens arbeidsprogram for 1970 har en videre regnet med at arbeidet med samordning på felter som er særlig aktuelle, bør fortsette i påvente av at det kan bli tatt standpunkt til Harmoniseringsutvalgets innstilling. Det kan derfor bli aktuelt å prolongere engasjementet ut året 1970.

Som det fremgår av punktene 2 og 3 nedenfor, har Harmoniseringsutvalget i tillegg til sitt egentlige mandat også hatt i oppdrag å vurdere arbeidsopplegget for to av seksjonens øvrige utvalg med henblikk på å innpasse dette i planene for harmoniseringsarbeidet.

2. *Modernisering av matematikkundervisningen*

For videreføring av det arbeid som ble utført av Den nordiske komité for modernisering av matematikkundervisningen, nedsatte seksjonen i 1968 en ny komité som tok navnet Matematikkundervisningens nordiske komité (MUNK), jfr. redegjørelsen under dette punkt i rapporten for 1968.²

¹ Se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1723.

² Se *Nordiska rådet*, 17:e sess., s. 1724.

Etter at Harmoniseringsutvalget var nedsatt, fant seksjonen det ønskelig med en viss samordning av de to utvalgenes arbeid, og MUNKs arbeidsplan ble på denne bakgrunn forelagt Harmoniseringsutvalget til vurdering.

Utvalget foreslo i første omgang at MUNK skulle utvides med en representant for hvert land med sikte på å oppnå en nærmere tilknytning til de organer i landene som har innflytelse på utformingen av læreplanene. Seksjonen godkjente forslaget på møtet i februar og utpekte nye medlemmer i samsvar med dette.

Etter videre drøfting av MUNKs stilling fremmet Harmoniseringsutvalget et forslag som innebar at komitéen innen 1. juli 1970 burde gjennomføre følgende oppgaver:

1. En sammenfattende registrering av det planarbeid som foregår i matematikk i barneskolen og lærerutdanningen i de nordiske land med særlig vekt på en vurdering av de mål, det innhold og den metodikk som er forskjellig.

2. En vurdering av matematikkforsøkene i Norden og i andre deler av verden sett i relasjon til de foreliggende planer.

3. Påpeke forandringen i mål, innhold og metode som anses nødvendige for en størst mulig harmonisering på det nåværende tidspunkt.

4. Påpeke hvilke elementer som må bli gjenstand for forsøk/forskning før endelig stilling tas til den form harmoniseringen bør få.

Motiveringen for dette opplegg var at man ikke skulle foregripe det fremtidige harmoniseringsarbeid og organiseringen av dette, men likevel finne fram til den beste utgangsstilling for et slikt arbeid innenfor faget matematikk.

Det var Harmoniseringsutvalgets forutsetning at spørsmålet om MUNKs stilling etter 1. juli foreløpig burde stå åpent, idet utvalget på dette stadium av utredningen ikke fant å kunne ta standpunkt til hvordan det fremtidige samarbeid på dette område burde organiseres.

På møtet i Åbo i juni ga seksjonen sin tilslutning til det arbeidsopplegg for MUNK som var forutsatt gjennomført innen 1. juli 1970. Heller ikke seksjonen ønsket på dette tidspunkt å ta standpunkt til MUNKs stilling og oppgaver etter denne dato, idet den forutsatte at Harmoniseringsutvalget vurderer dette spørsmålet nærmere i sin endelige innstilling.

Seksjonen anser det imidlertid som viktig at man finner fram til en tilfredsstillende måte å slutføre det vesentlige av det forsøks- og utviklingsarbeid som er påbegynt av MUNK, og mener at dette bør skje i nær tilknytning til de nasjonale organer som er ansvarlige for denne virksomhet.

3. Samarbeid om audiovisuelle læremidler

Som opplyst i seksjonens rapport for 1968, punkt 6¹, nedsatte seksjonen dette år et ekspertutvalg som fikk i oppdrag å legge fram forslag om tiltak

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1726.

som kunne fremme anvendelsen av formålstjenlige audiovisuelle læremidler og utviklingen av slike læremidler på nordisk basis.

Også samarbeidet på dette område har nær sammenheng med harmoniseringsspørsmålene, og AV-utvalgets arbeidsplaner har derfor i likhet med MUNKs vært forelagt Harmoniseringsutvalget til vurdering.

På forslag fra Harmoniseringsutvalget har seksjonen gitt AV-utvalget følgende presiserte mandat:

1. Kartlegging med hensyn til utstyr, tilgjengelige program, programproduksjon, IS-forsøk og IS-forskning i Norden.
2. Kartlegging vedrørende programmert undervisning.
3. Oversikt over tilgjengelige hjelpemidler, bruken av hjelpemidlene, sammenhengens hjelpemidlene brukes i, utnyttingsgraden av hjelpemidlene, lærernes motivering for bruk etc.
4. Peke på og prioritere nødvendige arbeidsoppgaver med sikte på pedagogisk-metodisk utviklingsarbeid innenfor området.

Utvalget forutsettes å legge særlig vekt på punkt 4, da dette er av stor betydning for den videre planlegging av arbeidet på dette felt.

Man antar at disse oppgavene vil være slutført i løpet av 1970.

I AV-utvalgets regi ble det sommeren 1969 avholdt to introduksjonskurs om innlæringsstudio for lærere, ett i Danmark og ett i Finland.

4. Spesialpedagogisk forskningsstipendiatprogram ved lärarhögskolan i Göteborg

Som det fremgår av rapporten for 1968, punkt 3¹, anbefalte seksjonen i fjor overfor regjeringene at det stipendiatprogram som med støtte fra Nordisk kulturfond ble etablert på forsøksbasis i 1966, skulle fortsette på mer permanent basis og finansieres over statsbudsjettene fra og med 1970. Det primære skulle være å utdanne forskere ved fellesnordisk utnyttelse av en eksisterende institusjon. Seksjonen søkte Nordisk kulturfond om midler til å holde prosjektet ved like også i 1969, og søknaden ble imøtekommet.

Eller dette ble stipendiatstillingene utlyst i Danmark, Finland og Norge. Det har imidlertid ikke vært mulig å få stipendiater fra Danmark og Finland. Noe av forklaringen på dette forhold tør være at det i de nordiske land finnes så få unge forskere på dette område at det er vanskelig for noen å oppholde seg et helt år i Göteborg slik forutsetningen har vært.

Bl. a. på denne bakgrunn har seksjonen vurdert samarbeidet på dette felt på ny, og på møtet i november ble det fattet prinsippvedtak om å avvikle programmet så snart det er praktisk mulig.

For tiden er det en norsk stipendiat, samt en forskningsassistent som lønnes av svenske midler, tilknyttet prosjektet. Etter forslag fra prosjektlederen har seksjonen gått inn for at disse to i tiden fram til 1. juli 1970 skal

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1725.

fortsette og avslutte de undersøkelser som er i gang, og denne dato forutsettes dermed programmet å være slutført.

I tilknytning til denne redegjørelse vil seksjonen understreke at nordisk samarbeid på dette område fortsatt er aktuelt, selv om det bør skje i andre former. Det vises i denne sammenheng til at harmoniseringsarbeidet forutsettes å omfatte også den spesialpedagogiske sektor, og seksjonen er innstilt på at andre samarbeidsformer blir å drøfte i forbindelse med innstillingen fra Harmoniseringsutvalget.

5. Nordisk komité for pedagogisk forskning

Komitéens mandat fremgår av redegjørelsen i rapporten for 1968, punkt 5.¹

Komitéen har høsten 1969 arrangert et symposium i Danmark om forskning over atferdsvansker i skolen med ca. 30 deltakere fra pedagogiske forsknings- og forsøksinstitusjoner i de nordiske land. Rapporten fra det tilsvarende symposium om læremiddelforskning høsten 1968 er høsten 1969 utgitt i Nordisk utredningsserie.

Komitéen ble opprettet i 1967, og i samsvar med den vedtatte instruks ble den utnevnt for en periode av 3 år, som utløper ved utgangen av 1969. Komitéen ble gjenoppnevnt på seksjonens møte i november, men denne gang bare inntil videre og ikke utover utgangen av 1970. Vedtak om dette ble gjort med utgangspunkt i den uvisshet som for tiden knytter seg til spørsmålet om det nordiske kultursamarbeids fremtidige organisasjon.

6. Utveksling av lærere og skoleungdom i Norden

Med utgangspunkt i vedtak høsten 1968 har seksjonen innhentet opplysninger om omfanget av den eksisterende utvekslingsvirksomhet på skolesektoren, dels den som foregår i Foreningene Nordens regi og dels den utveksling som studentene ved lærerutdanningsinstitusjonene i de nordiske land har tatt initiativet til.

Det materialet som seksjonen har hatt adgang til, viser at utvekslingen har et beskjedent omfang, og at ulike økonomiske forutsetninger fra land tilland har vanskeliggjort arbeidet. Erfaringene fra den virksomhet som er i gang, tyder imidlertid på at grunnlaget er til stede for å øke omfanget dersom de økonomiske vilkår blir lagt til rette. Seksjonen har under arbeidet med saken konstatert at det i Vest-Europa forøvrig nå gjennomføres storstilte utvekslingsprogrammer, bl. a. mellom Frankrike og Vest-Tyskland, og ser ikke bort fra muligheten for at utvekslingen mellom de nordiske land og andre vest-europeiske land vil bli sterkt utvidet innen rammen av europeisk fellesskap. Dette skaper økt behov også for innbyrdes utveksling i Norden. Bl. a. på denne bakgrunn, og med utgangspunkt i det materiale som er nevnt tidligere, vedtok seksjonen på møtet i november å fremme en resolusjon til

¹ Se *Nordiska radet, 17:e sess., s. 1726.*

regjeringene der man anbefaler en gradvis økning av bevilgningene med sikte på å gi utvekslingen i skolesektoren vesentlig større omfang enn den har i dag.

7. Samvirke i skolen

Dette spørsmål ble tatt opp på seksjonsmøtet i februar, der det ble vedtatt at det til det følgende møte skulle legges fram materiale til belysning av situasjonen på dette område i de enkelte land. På grunnlag av drøftingene på møtet i juni fremmet seksjonen en henvendelse til de nordiske lands undervisningsministerier der man fremholdt ønskeligheten av at det opprettes nær kontakt mellom dem som arbeider med disse spørsmål i de nordiske land med sikte på å få i stand en systematisk utveksling av erfaringer og idéer. Samtidig oversendte man det materiale som var forelagt seksjonen.

Som nevnt innledningsvis i årets beretning fra Nordisk kulturkommissjon, har de nordiske undervisnings- og kulturministrene gitt kommisjonen i oppdrag å fortsette arbeidet med spørsmålet om universitetsdemokrati, samt å utvide dette arbeidet til å omfatte ungdomsdemokrati i sin helhet. I likhet med de øvrige seksjoner vil også seksjon II ut fra dette arbeide videre med denne saken.

8. Kjønnrollene i undervisningen

Spørsmålet om en eventuell nordisk utredning på dette område er tatt opp etter vedtak på det nordiske undervisnings- og kulturministtermøte i Helsingfors i juni 1969, og på møtet i november besluttet seksjonen å nedsette et sakkyndig utvalg som har fått i oppdrag å forberede den videre behandling av spørsmålet innen seksjonens møte i mars 1970.

9. Samarbeid om etterutdanning av lærere

I tidligere rapporter er det redegjort for de nordiske etterutdanningskurs for lærere som i noen år har vært holdt på initiativ fra seksjon II:s ekspertgruppe på dette område. Da seksjonen i 1968 anså at det ikke lenger var noen grunn til at denne virksomheten skulle fortsette i seksjonens regi, ba den ekspertgruppen om å utarbeide forslag til et fremtidig samarbeid basert på direkte kontakt mellom de berørte myndigheter i de nordiske land.

På grunnlag av en rapport fra gruppen ble saken behandlet på seksjonsmøtet i juni 1969, og etter vedtak på møtet ble det i en henvendelse til undervisningsministeriene anbefalt at det fremtidige samarbeid på dette område bør skje gjennom direkte kontakt mellom de sentrale skolemyndigheter, samt at samarbeidet normalt bør innebære at hvert enkelt lands kurser står åpne for deltakere fra andre nordiske land, selv om det i enkelte tilfelle kan være aktuelt å arrangere fellesnordiske kurs på spesielle områder. Seksjonen understreket samtidig behovet for informasjon om de nasjonale etterutdanningskurs som er åpne for deltakere fra hele Norden.

På samme møte vedtok seksjonen å oppløse ekspertgruppen.

10. Utredning om koordinering av spesiallærerutdanningen i Norden

Under punkt 3 om spesialpedagogisk samarbeid i rapporten for 1968¹ ble det kort redegjort for den utredning om denne sak som seksjonens ad hoc-utvalg for spesialpedagogikk hadde foretatt. Innstillingen ble forelagt en rekke berørte instanser i de nordiske land, og saken ble behandlet i lys av de innkomne uttalelser på seksjonsmøtet i juni 1969.

Det ble i remissmaterialet bl. a. pekt på betydningen av at man her for første gang hadde fått en samlet fremstilling av de utdanningstilbud som finnes i de enkelte land på det spesialpedagogiske arbeidsfelt, og det ble fremholdt at utredningen gir et godt grunnlag for det videre arbeid på dette område. Enkelte institusjoner ga sin tilslutning til utvalgets forslag, men det fremkom også innvendinger mot sentrale punkter i utvalgets innstilling som seksjonen fant å måtte legge vekt på. Det ble videre gitt uttrykk for at det var behov for ytterligere utredning på enkelte punkter. Når det gjaldt utvalgets forslag til organisatorisk ramme om samarbeidet, ble det vist til de pågående utredninger om formene for det nordiske samarbeid i sin helhet.

Som opplyst i fjorårets rapport, vil spørsmålet om samarbeid om lærerutdanningen bli tatt opp av Harmoniseringsutvalget, og spesialundervisningen er likeledes et av de områder som er nevnt i utvalgets mandat.

På denne bakgrunn, og i lys av de kommentarer som er referert i det foregående, fant seksjonen at det på det daværende tidspunkt ikke ville være riktig å vurdere spesiallærerutdanningen isolert, men at saken burde overlates til Harmoniseringsutvalget og tas opp i sammenheng med utvalgets innstilling.

11. Nordisk kulturfond

Seksjonen har høsten 1969 behandlet og avgitt uttalelse om 9 søknader til Nordisk kulturfond.

V. Ärenden från sektion III

Då de för närvarande aktuella planerna beträffande ett utvidgat och effektivare nordiskt samarbete icke ännu fått en slutlig utformning, har utgångspunkten för sektion III:s verksamhet under år 1969 varit att sektionens arbetsformer och uppgifter tills vidare förblir oförändrade. Sektionens verksamhet omfattar följande projekt och initiativ inom ramen för dess nuvarande arbetsområde, folkbildning och konst:

1. Vuxenutbildning

a. Forskningssamarbete

Sektionen tillsatte år 1966 i samråd med sektion II ett expertutskott för forskning på vuxenutbildningens område. Utskottet fick i uppdrag att fram-

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1725.

lägga förslag till forskningsuppgifter, som är specifika för vuxenutbildningen, att dryfta vilka av de föreslagna forskningsprojekten som eventuellt med fördel kunde lösas på nordisk bas och i vilken prioritetsordning de bör ställas. Till utskottets uppgifter hör också att framlägga en plan för forskningsuppgifternas genomförande på nordisk bas samt att ange kostnaderna för desamma. Utskottet inlämnade första delen av sin rapport i februari 1969 och senare samma år en bilaga därtill, som utgör en översikt över vuxenpedagogisk forskning och undervisning i de nordiska länderna. Rapporten innehåller förslag beträffande upprättande av centra för vuxenpedagogisk forskning, dokumentation och utbildning av vuxenlärare i varje nordiskt land samt förslag till prioritering av fyra konkreta forskningsprojekt på nordisk bas. Dessa fyra projekt kommer att diskuteras närmare i rapportens andra del, som också kommer att innehålla en plan för realiseringen av projekten samt över kostnaderna för desamma. Efter en preliminär diskussion om rapporten har sektionen remitterat rapportens första del till berörda institutioner i de enskilda länderna samt till sektion I och II. Sektionen kommer att ge direktiv till expertutskottet för dess fortsatta arbete, på basen av de yttranden, som erhålles och de slutsatser sektionen drar av dem.

2. Litteratur

Sektionens initiativ inom litteraturen syftar såsom tidigare till att informera om och göra de nordiska ländernas litteratur tillgänglig också inom andra språkområden än det nordiska samt till att uppmuntra ett större intresse för grannländernas litteratur inom de nordiska länderna. Spridningen av kännedom om de nordiska ländernas litteratur ansluter sig också till projekt beträffande nordisk kulturinformation över huvud taget, till planer beträffande ökat stöd för översättningsverksamhet samt forskning och kartläggning av ett av den folkliga litteraturens områden i Norden, viskonsten.

a. Utgivning av nordisk litteratur på engelska

På initiativ av sektionen kommer ett avtal att ingås med det amerikanska förlaget University of Wisconsin Press (UWP) om utgivningen av 15 verk i serien Nordic Translation Series som en fortsättning på en tidigare serie omfattande 15 skönlitterära verk, som ifrågavarande förlag publicerat på basis av ett avtal med de nordiska ländernas regeringar. Utgivningen av serien kommer att bekostas med medel, som beviljats av Nordiska kulturfonden. Sektionen har tillsatt en arbetsgrupp, som i samråd med förlaget skall fastställa litteratururvalet för serien.

b. Nordisk dramaserie

Universitetsförlaget i Oslo kommer att på uppdrag av sektionen utge en serie modern nordisk dramatik i engelsk översättning. Utgivningen av se-

rien bekostas med medel, som beviljats av Nordiska kulturfonden. 12 skådespel i serien föreligger färdiga i översättning och kommer att utges år 1970.

c. Nordiskt bibliotek

Sektionen riktade år 1968 en ansökan till Nordiska kulturfonden om medel för utgivningen av en serie nordisk litteratur som pocketböcker både på originalspråket och i översättning. Förslaget om utgivningen av serien har utarbetats av Föreningarna Nordens bokkommittéer i samråd med sektionen och serien avsågs utkomma under en treårig försöksperiod fr. o. m. år 1970, varefter sektionen skulle överväga en eventuell rekommendation till regeringarna om fortsatt stöd för projektet. Nordiska kulturfondens styrelse avtog emellertid vid sitt möte i december 1968 sektionens ansökan om stöd för ifrågavarande projekt. Sektionen konstaterade detta med beklagande och har våren 1969 riktat en ny ansökan till Nordiska kulturfonden med särskilt understrykande av att projektet är ett resultat av ett långvarigt och ingående planeringsarbete samt av den betydelse läsningen av grannländernas litteratur har för den nordiska kulturella enheten. Kulturfondens styrelse har meddelat sektionen att man i princip ställer sig positiv till projektet och att frågan kommer att tas upp på nytt hösten 1970 i anslutning till behandlingen av ansökningarna om medel från fonden för år 1971.

d. Nordisk tidskrift avsedd att internationellt informera om nordiskt kulturliv

På basis av ett yttrande från en nordisk kulturarbetarkonferens i början av år 1968 samt det arbete som utförts av ett expertutskott under sektionen åren 1967 och 1968 lät sektionen en expert utföra en enmansutredning och projektering av en nordisk kulturell tidskrift, som skulle informera internationellt om nordiskt kulturliv. Då utredningen, som förelåg hösten 1968, närmast begränsade sig till förlagstekniska frågor beslöt sektionen fortsätta utredningen av frågan och vid sektionens möte i februari 1969 förelåg ett preliminärt utkast till tidskriftens innehållsmässiga uppläggning. Sektionen beslöt vid sitt möte i Åbo i juni 1969 översända en skrivelse beträffande den planerade tidskriften till utlandsinformationsorganen i de nordiska länderna för att erhålla deras yttrande om projektet. Sektionen kommer att överväga projektets vidare utveckling i början av år 1970, då samtliga begärda yttranden från utlandsinformationsorganen torde föreligga.

e. Utgivning av nordisk litteratur på tyska

Förhandlingarna med det schweiziska förlag, Walter Verlag Ag, som våren 1968 riktade en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för utgivningen av en serie nordisk litteratur, »Skandinavisches Bibliothek», på

tyska har lett till att ett avtal kommer att ingås med förlaget. Därmed sammanhängande frågor diskuteras vid ett möte i april 1969 mellan de preliminärt utsedda medlemmarna i en arbetsgrupp för fastställande av litteraturvalet för den planerade serien, en representant för ifrågavarande förlag samt representanter för sektion III. Även i fråga om denna serie kommer utgivningen att bekostas med medel som beviljats av Nordiska kulturfonden.

f. *Internordisk kulturskriftserie*

Sedan ett förslag framkommit inom sektionen år 1968 beträffande utgivningen av en internordisk kulturskriftserie i form av en serie pocketböcker om aktuella frågor inom olika områden i den nordiska kulturdebatten, har sektionen låtit utreda en eventuell skriftseries produktions- och distributionstekniska utformning. Sektionen har anslutit sig till förslaget och fortsätter utredningen av frågan med sikte på att senare inlämna en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för projektet.

g. *Nordiskt samarbete på viskonstens område*

I enlighet med sektionens rekommendation beviljade Nordiska kulturfonden åter medel för samarbetet mellan de nordiska visarkiven under år 1969. Kulturfonden har stött ifrågavarande samarbete under en treårsperiod sedan år 1967. Detta projekt, som avsett äldre viskonst, slutförs år 1969.

Sektionen tillsatte år 1968 ett expertutskott för kartläggning av nyare nordisk viskonst, sedan kulturfonden år 1967 hemställt till sektionen, att den skulle vara uppmärksam på de möjligheter som kunde föreligga till samarbete på detta område. Utskottet, som består av folklorister från de olika nordiska länderna, inlämnade våren 1969 till sektionen ett förslag beträffande kostnaderna för och uppläggningsen av ett projekt, som avser uppgörandet av en beskrivande förteckning över existerande visregister i Norden. Projektet kommer att omfatta både äldre och nyare viskonst. Sektionen har inlämnat en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för projektet år 1970.

3. *Teater*

På teaterns område strävar sektionen genom olika åtgärder till att utvidga och effektivisera det nordiska samarbete, som redan givit goda resultat.

a. *Utväxling av teatergästspel*

Inom ramen för den administrativa ordningen för utväxling av teatergästspel i Norden, som tillkommit på initiativ av sektionen och som fungerar under en treårig försöksperiod fr. o. m. år 1968, har Nordiska kulturfonden under år 1969 hittills beviljat medel för 11 gästspel mellan teatrar och operor i de nordiska länderna.

Kulturfondens styrelse beslöt vid sitt möte i december 1968 att utvidga ordningen för utväxling av teatergästspel sålunda att den under resten av försöksperioden också omfattar balettgästspel och mindre operagästspel och i samband därmed höja det för ändamålet reserverade beloppet från 250 000 d. kr. till 400 000 d. kr. under åren 1969 och 1970. År 1970, som är försöksperiodens sista år, bör en evaluering företas av projektet och dess resultat. Projektets eventuella fortsättning bör även övervägas.

b. Nordiska teaterseminarier

Då de nordiska teaterseminarierna för regissörer, de s. k. Vasaseminarierna, som arrangerats i tur och ordning i de nordiska länderna sedan år 1963, blivit en permanent, erkänd institution inom det nordiska teatersamarbetet och räknas som en av dess mest framgångsrika verksamhetsformer och då det även råder enighet i alla länder om behovet av efterutbildning i form av sannordiska seminarier också för andra yrkeskategorier på teaterområdet, t. ex. för scenografer, teaterpedagoger, dramaturger, skådespelare, dansare och kritiker, uppmanade sektionen Kommittén för de nordiska teaterseminarierna att överväga utvidgandet av teaterseminarierna till att omfatta också andra än regissörer. På basis av de synpunkter som framlagts från kommitténs sida och då man konstaterat att det anslag, som beviljas av Danmark, Finland, Norge och Sverige för arrangerandet av seminarierna, inte täcker kostnaderna för seminariernas förberedelser och genomförande, uppgjorde sektionen ett utkast till rekommendation om en förhöjning av anslagen för seminarierna för inrättandet av ett sekretariat för Vasaseminarierna år 1970 samt för utvidgande av verksamheten fr. o. m. år 1971 till två årliga seminarier, varav ett för regissörer och ett för andra yrkeskategorier inom teatern.

Utvidgandet av Vasaseminarieret på bred bas är också i överensstämmelse med den nuvarande starka utvecklingen av utbildningsmöjligheterna på teaterns område i Norden samt bör ses i samband med de allmänna strävandena till nordiskt utbildningssamarbete och som en begynnelse till en gemensam nordisk efterutbildningsinstitution på området.

Nordiska kulturkommissionen har våren 1969 översänt en rekommendation med ovannämnda innehåll till de nordiska regeringarna.

c. Nordiskt samarbete beträffande gästspelsverksamhet i skolorna

Vid sektionens möte i Åbo i juni 1969 framställdes ett förslag om möjligheterna till ett mera aktivt samarbete mellan skola och teater. Sektionen konstaterade att detta område vore särskilt lämpat för nordiskt samarbete och arbetar vidare med frågan i samråd med Föreningarna Norden.

4. Balett

Här hänvisas till punkt 3 a.

5. Opera

Sektionen lät år 1968 utföra en enmansutredning beträffande möjligheterna till ökat nordiskt operasamarbete i anslutning till Nordiska rådets rekommendation därom år 1967. Utredningen har remitterats till de nordiska operainstitutionernas ledningar, som ställt sig positiva till de däri ingående förslagen. I anslutning till frågan om ett ökat samarbete kommer ett möte att arrangeras mellan de nordiska operainstitutionernas ledningar hösten 1969 på inbjudan av Det Kongelige Teater i København.

6. Musik

På musikens område arbetar sektionen vidare med de projekt som nämns i sektionens berättelse till Nordiska rådets 17:e session 1969.

a. Publikation om musiklivet i Norden

Den på uppdrag av sektionen uppgjorda översikten »Musiklivet i Norden» förelåg färdig vid sektionens möte i februari 1969. Översikten, som utgör ett uttryck för sektionens strävan att ingående penetrera en sektor av kulturlivet, har distribuerats till olika institutioner och organisationer på musikens område i de nordiska länderna.

b. Nordiska musiktävlingar

På initiativ av sektionen beviljar Nordiska kulturfonden under en fem-årig försöksperiod fr. o. m. år 1969 medel för årliga nordiska musiktävlingar för yngre musiker och sångare, varvid Föreningarna Norden svarar för tävlingarnas praktiska genomförande. De första nordiska musiktävlingarna för yngre musiker, som avsåg stråkinstrument, arrangerades i Århus 7.—9. november 1969. Tävlingarna arrangeras i turordning i de olika nordiska länderna.

c. Beställning av musikverk

Sektionen riktade år 1968 en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för den skapande nordiska tonkonsten genom inrättandet av en administrativ ordning för beställning av musikverk på nordisk bas, vilken ansökan emellertid avslogs av fonden. Då sektionen emellertid ansåg projektet vara betydelsefullt som ett led i dess strävan till stöd för skapande konst beslöt sektionen rikta en ny ansökan till fonden med sikte på stöd för ändamålet under en tvåårig försöksperiod fr. o. m. år 1970. På grundval av erfaren-

heterna av den föreslagna försöksperioden avser sektionen överväga huruvida en rekommendation skall riktas till regeringarna om fortsatt stöd för projektet.

7. TV-, radio- och filmsamarbete

I sin verksamhet strävar sektionen såsom tidigare till ett ökat utbildningssamarbete på ovannämnda områden. Denna strävan har bl. a. fått uttryck i den resolution, som Nordiska kulturkommissionen på initiativ av sektionen översände till de nordiska regeringarna hösten 1968 beträffande möjligheterna att koordinera utbildningen av personal inom teater, film, TV och radio i de nordiska länderna.

a. Experimentverksamhet på radio- och TV-området

Sektionen har på basis av en rapport från ett expertutskott undersektionen, vilket avslutade sitt arbete år 1968, diskuterat möjligheterna till stöd för experimentseminarier på radio- och TV-området som ett komplement till det redan existerande samarbetet på radions och TV:s område. Sektionen har förelagt förslaget om arrangerandet av experimentseminarier för de nordiska radioinstitutionerna. Radioinstitutionerna har föreslagit att ett seminarium om formproblem i TV skulle arrangeras våren 1970 i Norge i enlighet med de av expertutskottet föreslagna riktlinjerna. Sektionen har anslutit sig till förslaget och har riktat en ansökan till Nordiska kulturfonden om stöd för projektet.

b. Samarbetet på filmens område

Ett av sektionen tillsatt expertutskott inlämnade år 1966 ett betänkande beträffande olika möjligheter till nordiskt samarbete på filmens område. På basen av expertutskottets betänkande översände Nordiska kulturkommissionen hösten 1968 ett yttrande till de nordiska regeringarna om nordiskt samarbete på filmens område.

Sektionen har även diskuterat möjligheterna till ett eventuellt initiativ till samnordiska seminarier av Vasaseminariets typ (*se punkt 3 b.*) också på filmens område. Sektionen arbetar vidare med en utredning av frågan.

8. Bildkonst

På bildkonstens område strävar sektionen till att sprida upplysning i de nordiska länderna om grannländernas bildkonst samt till att stöda ungskapande nordisk konst. Sektionen undersöker även möjligheterna till utbildningssamarbete på bildkonstens område.

a. Ungdomsbiennialerna för bildkonst

Ungdomsbiennialerna för bildkonst har på initiativ av sektionen arrangerats med stöd från Nordiska kulturfonden sedan år 1967, då den första

biennalen hölls i Danmark. Den andra biennalen arrangerades i Helsingfors hösten 1968. Följande biennial arrangeras i Norge år 1970. Nordiska konstförbundet står för biennialernas praktiska utformning.

Nordiska konstförbundet kommer att på förslag av sektionen utföra en utredning av ungdomsbiennialernas uppläggning i framtiden på basen av erfarenheterna från de tre ovannämnda biennialerna. Resultatet av utredningen kommer att beaktas i den rekommendation som sektionen eventuellt kommer att rikta till de nordiska regeringarna om fortsatt stöd för projektet.

b. Färgdiapositivserier om nordisk konst

En arbetsgrupp under sektionen utarbetar för närvarande med stöd av medel från Nordiska kulturfonden två försöksserier om nordisk konst omfattande 40—50 diapositiv, varvid den första serien omspannar perioden 1890—1910 och den andra perioden efter 1945. Serierna torde föreligga färdiga under loppet av år 1970. Ifrågavarande upplysningsverksamhet om nordisk bildkonst syftar till att nå en vidare publik genom skolor, bibliotek och andra institutioner.

c. Samarbete inom bildkonst och konsthantverk

Inom sektionen undersöker man för närvarande möjligheterna till nordiskt utbildningssamarbete också på bildkonstens område i anslutning till sektionens strävan att främja nordiskt utbildningssamarbete över huvud taget inom dess arbetsområde. Sektionen kartlägger för närvarande de existerande formerna för utbildning av bildkonstnärer i de olika länderna, var- efter man kommer att överväga olika former för samarbete.

d. Nordisk inköpsordning för bildkonst

Vid sektionens möte i Köbenhavn, 13—14 oktober 1969 framlades från norsk sida ett förslag om inrättandet av en gemensam nordisk inköpsordning för bildkonst enligt riktlinjerna för de statliga ordningar för inköp av bildkonst. Sektionen uttryckte sitt intresse för förslaget och beslöt arbeta vidare med detsamma.

9. Förslag beträffande översikter över nordisk kulturpolitik

Sektionen har diskuterat frågan om uppgörandet av översikter över kulturpolitiken i de nordiska länderna. Sektionen har konstaterat att det finns intresse för uppgörandet av översikter av denna art och arbetar vidare med frågan.

10. Nordiska vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär

Sektionen har tagit upp frågan om ett eventuellt projekt beträffande nordiska vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär i enligt

het med riktlinjerna för den försöksverksamhet med riksutställningar, som för närvarande pågår i Sverige. Sektionen kommer att utreda möjligheterna till ett projekt av ovannämnda art närmast mot bakgrunden av erfarenheterna av försöksverksamheten i Sverige.

11. Samarbete mellan de nordiska kulturattachéerna

Sektionen har diskuterat behovet av ökat samarbete mellan de nordiska kulturattachéerna samt möjligheterna att från NKK:s sida bidra till att detta samarbete intensifieras. Sektionen har preliminärt inhämtat uppgifter och diskuterat frågan på nationellt håll samt arbetar vidare med frågan.

12. Kultur för barn

Nordiska kulturfonden beviljade hösten 1968 medel för arrangerande av ett symposium om kultur för barn, som förberetts av ett expertutskott under sektionen. Symposiet hölls den 29 november—1 december 1969 på Hässelby slott i Stockholm. De konkreta förslagen från grupparbete och gemensamma plena kommer att behandlas av sektionen på grundval av den rapport som skall sammanställas.

13. Nordiska kulturfonden

Sektionen fortsätter tills vidare att fungera som remissinstans för Nordiska kulturfonden i enlighet med de riktlinjer, som angivits i dess berättelse för år 1968 och tar även själv initiativ till projekt, som under försöksperioder bekostas med stöd av fonden.

Nordiska kulturfonden remitterade hösten 1969 77 ansökningar till sektion III, över vilka sektionen givit sitt yttrande.

14. Sammandrag

Sektionens verksamhet fortsätter enligt tidigare angivna riktlinjer genom initiativ till utbildningssamarbete på det fria kulturlivets olika områden, internordisk och internationellt inriktad upplysningsverksamhet om nordiskt kulturliv samt stöd för skapande konst inom ramen för nordiskt samarbete.

Inom sektionen har dock under den senaste tiden en strävan gjort sig gällande till en högre grad kritisk värdering av olika idéer och förslag samt till en anknytning av dessa till den nationella planläggningen i varje land med tanke på nordisk harmonisering. Möjligheterna att på ett effektivt sätt fullfölja denna strävan beror emellertid på de resurser, som står till sektionens förfogande i framtiden och på den plats sektionen eller ett nytt organ med motsvarande arbetsområde kommer att inla i eventuella nya former för det nordiska kultursamarbetet.

BILAGA

Översikt över medel till vissa nordiska kulturändamål avseende budgetåren 1969 respektive 1969/70

Syftet med föreliggande översikt är att ge en överblick över mer väsentliga nordiska samarbetsprojekt inom kulturområdet.

I översikten tas upp anslag till nordiska projekt inom de nordiska undervisnings- och kulturministeriernas/departementens verksamhetsområde. Huvudprincip för att ett projekt skall tas med är att beslutanderätten om medlen ligger inom vederbörande ministerium. I vissa fall har dock anslag även inom andra ministeriers eller myndigheters områden medtagits, nämligen om samma ändamål i ett eller flera av de övriga länderna ligger inom undervisnings/kulturministeriets område. Som följer härav har endast i undantagsfall medtagits anslag som beviljas av myndigheter och andra institutioner; inte heller har medtagits olika gemensamma forskningsprojekt i forskningsrådets regi. Det bör alltså betonas att *översikten inte omfattar det totala statliga stödet* till nordiska samarbetsprojekt inom ministeriernas verksamhetsområden. Inte heller har det ens med denna begränsning varit möjligt att ta upp samtliga ändamål då den nordiska aspekten kommer in i många olika sammanhang där någon kostnadsuppdelning inte kan ske m. m., och dessutom en rad bidrag beviljas under löpande budgetår (såvitt möjligt har ändringar i uppgifterna för föregående budgetår, 1968—1968/69, som anförs för jämförelse, förts in). Slutligen bör också påpekas att jämförelser mellan de olika ländernas bidrag till vissa ändamål inte alltid är möjliga, då bidragen ibland avser olika tidsperioder (beroende på att budgetåren löper olika: i Danmark 1.4—31.3, Sverige 1.7—30.6, Finland, Island, Norge = kalenderår).

För varje land anges de belopp som utgår under innevarande budgetår (1969—1969/70) och de som utgått under föregående budgetår (1968—1968/69). För att underlätta jämförelser anges beloppen dels i den egna valutan, dels i danska kronor; smärre skillnader mellan de olika åren kan ha uppstått p. g. a. ändringar i växelkurserna. Vid jämförelser av de isländska beloppen måste hänsyn tas till den devalvering av isländska kronan som ägde rum hösten 1968 (för 1968 har således den äldre kursen tillämpats, för 1969 den nya). Då så varit möjligt har den procentuella fördelningen av kostnaderna mellan länderna angivits. Detta har dock inte kunnat ske i de fall då det är fråga om en delvis gemensam, delvis nationell eller enbart en nationell finansiering.

Ändamål	Kostnadsfördelning	Danmark: D. kr.	
		1968/69	1969/70
<i>A. Ändamål inom högre utbildning och forskning.</i>			
1. Nordiska institutet för teoretisk atomfysik, NORDITA (Köpenhamn)	D: 22,71 % F: 21,84 % I: 0,84 % N: 17,60 % S: 37,01 %	687 000	775 000
2. Nordiska institutet för sjörikt (Oslo)	D: 20 %, F: 10 % N, S: 35 %	62 700	69 000
3. Nordiska samarbetsrådet för kriminologi	D, F, N, S: 25 %	50 000	57 500
4. Nordiska institutet för folkdiktning (Köpenhamn)	D, F, N: 5/24 S: 8/24 1/4 delas i samma proportioner	50 000	31 000
5. Nordisk journalistkursus (Århus)	a) D, N, S: 30 % F: 7 % I: 3 %	53 300	60 200
a) driftskostnader		8 000	8 000
b) stipendier			
6. Nordiska hushållshögskolan			
a) styrelsekostnader	D, F, N, S: 25 %	34 600	34 600
b) textlinje (Chalmers tekniska högskola i Göteborg)	S: 100 %	—	—
c) näringslinje (Oslo universitet)	N: 100 %	—	—
7. Nordisk federation för medicinsk undervisning		—	21 000
8. Nordiskt samarbete rörande marinbiologi	D, F, N, S: 25 %	52 400	68 400
9. Nordiskt samarbete rörande terrester ekologi	D, F, N: 20 %; S: 40 %	36 500	53 200
10. Nordiskt samarbete rörande fysisk oceanografi	D, F, N: 20 %; S: 40 %	63 800	63 800
11. Nordiska exkursioner i geologi och geografi till Island	—	22 000	22 000
12. Nordiska afrikainstitutet (Uppsala)	S: 100 % av driftkostn.	26 000	58 100
13. Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	D, F, N: 20 %; S: 40 %	—	35 000
14. Nordisk sommarskola för forskarutbildning	D, F, N: 20 %; S: 40 %	—	100 000
15. Skandinavisk bibliotekarie vid Genevièvebiblioteket i Paris m. m.			
a) bidrag till bibliotekariens lön m. m.	—	5 400	5 400
b) bokinköp för biblioteket	—	7 000	9 000
16. Nordiska docentstipendier	—	—	—
17. Nordiska kurser i språk och litteratur för universitetsstudenter	—	5	120 000
18. Universitetskurser i de nordiska ländernas historia	—	—	20 000
19. Nordiska sommaruniversitet		165 000	175 000

¹ Ingår i dispositionsanslaget till nordiskt kultursamarbete.

² Varav 1968/69 145 300 (100 000) och 1969/70 159 900 (110 000) för personal knuten till Uppsala universitetsbibliotek.

³ Täcks av dispositionsmedel.

⁴ Bidrag utgår från utrikesdepartementet.

Finland: D. kr. <i>mk</i>		Island: D. kr. <i>isl. kr.</i>		Norge: D. kr. <i>n. kr.</i>		Sverige: D. kr. <i>sv. kr.</i>	
1968	1969	1968	1969	1968	1969	1968/69	1969/70
621 500	715 000	23 700	26 100	484 000	574 200	1 053 000	1 286 500
348 000	400 400	180 000	305 000	466 000	549 000	726 000	885 000
67 100	35 000	—	—	105 500	120 800	120 700	133 700
37 600	19 600	—	—	101 500	115 500	83 000	92 000
62 500	53 700	—	—	48 700	54 000	54 250	57 500
35 000	30 000	—	—	46 800	51 700	37 400	40 250
28 500	32 300	—	—	32 200	40 100	46 300	52 200
15 900	18 000	—	—	31 000	38 400	31 900	35 900
24 700	26 700	1	1	49 600	59 800	54 200	60 800
13 900	14 800	—	—	47 700	57 200	37 400	41 800
4 300	4 300	—	—	8 700	6 300	8 700	8 700
2 400	2 400	—	—	8 400	6 000	6 000	6 000
28 200	36 800	—	—	21 800	44 300	34 800	34 900
15 800	20 600	—	—	21 000	42 400	24 000	24 000
—	—	—	—	—	—	232 000	232 600
—	—	—	—	901 200	1 144 400	160 000	160 000
—	—	—	—	866 600	1 094 100	—	—
—	21 700	—	3 700	—	21 000	—	36 300
—	11 800	—	43 000	—	20 000	—	25 000
53 700	56 100	—	—	62 400	65 900	74 700	77 800
30 000	31 400	—	—	60 000	63 000	51 500	53 500
43 200	43 900	—	—	39 500	43 000	67 900	82 600
24 200	24 600	—	—	38 000	41 200	46 850	56 850
—	85 900	—	—	79 000	84 700	116 000	135 200
—	48 100	—	—	76 000	81 000	80 000	93 000
26 400	28 200	—	—	26 000	26 000	43 500	43 600
14 800	15 800	—	—	25 000	25 000	30 000	30 000
17 900	50 100	—	—	21 000	21 000	801 900	1 032 100
10 000	28 200	—	—	20 000	20 000	² 553 000	² 710 000
—	47 000	—	—	—	⁵ 26 000	58 000	29 100
—	26 300	—	—	—	25 000	40 000	20 000
—	100 000	—	—	—	100 000	—	145 400
—	56 000	—	—	—	95 500	—	100 000
6 300	6 300	—	—	—	⁴ —	6 100	6 100
3 500	3 500	—	—	—	⁴ —	4 200	4 200
3 900	3 900	³ —	³ —	⁴ —	⁴ —	14 500	14 500
2 200	2 200	—	—	—	—	10 000	10 000
—	—	—	—	—	—	180 000	180 300
—	—	—	—	—	—	124 000	124 000
110 500	110 500	—	32 100	102 900	103 500	181 200	181 700
61 900	61 900	—	375 100	99 000	99 000	⁶ 125 000	125 000
—	8 000	—	—	—	—	—	⁵ —
—	4 500	—	—	—	—	—	—
205 000	205 000	16 150	⁸ —	117 400	119 200	181 200	194 800
114 800	114 800	125 000	—	112 900	114 000	125 000	134 000

⁵ P. 17 95 000, p. 21 14 700, p. 22 8 000 och p. 28 8 000 av dispositionsmedel.

⁶ Varav 65 400 (45 000) för Umeåkursen. Tilläggsanslag ur dispositionsmedel 7 300 (5 000).

⁷ Stipendier för svenska kursdeltagare täcks ur dispositionsmedel.

⁸ Ingår i dispositionsanslaget till nordiskt kultursamarbete.

Ändamål	Kostnadsfördelning	Danmark: D. kr.	
		1968/69	1969/70
20. Bidrag till tidskr. Nordisk Forum	—	—	25 000
21. Kommittén för nordiskt akademiskt samarbete	—	17	14 700
22. Anordnande av nordiskt akademiskt lärarutbyte	—	17	8 000
23. Resestipendier till bibliotekstjänstemän	—	—	—
24. Nordiska institutet vid universitetet i Paris	—	1 000	1 000
25. Bokinköp för de nordiska avdelningarna vid University College i London och vid universitetet i München	—	4 000	4 400
26. Isländskt bidrag till bokinköp för Kungliga biblioteket i Stockholm och svenskt d:o för isländska riksbiblioteket	—	—	—
27. Nordiska samrådet	—	—	—
28. Nordiska rektorskonvent			
a) tekniska högskolor	—	} 17	} 8 000
b) tandläkarhögskolor	—		
29. Stipendium till en färöisk forskare för att på Island hålla föredrag om Färöarna	—	—	—
30. Centralinstitutet för nordisk asienforskning, CINA (Köpenhamn)	D: 23 % N: 17,8 % F: 22 % S: 37,2 %	124 000	158 000
31. Nordiska samarbetskommittén för internationell politik med freds- och konfliktforskning	D: 21,2 % F: 13,5 % I: 1,5 % N: 16,4 % S: 47,4 %	61 200	84 000
32. Nordiska institutet för samhällsplanering (Stockholm)	D, N: 25 % F: 12,5 % S: 37,5 %	300 000	300 000
Summa A 1—32 a) D.kr. b) nk. isl.kr. n.kr. resp. sv.kr.		1 813 900	2 389 300
<i>B. Ändamål inom skolväsendet och lärarutbildning</i>			
33. Harmonisering av skolordningarna i Norden	D, F, N: 20 % S: 40 %	³	³
34. Föreningen Nordens lektoratsverksamhet		17	1710 000
35. Finsk-svenska utbildningsrådet		—	—
36. Lärarutbyte		⁵ 22 000	22 500
37. Resestipendier	—	—	—
38. Nordens folkliga akademi (Kungälv)	D, N: 25 % F: 10 % S: 40 %	157 000	177 500

³ Täcks av dispositionsmedel.⁴ Ingår i p. 19.⁵ 29 000 (20 000) ur dispositionsmedel.¹¹ Varav 15 700 (15 000) för den norska sektionen av samrådet.¹² Från jordbruksdepartementets anslag.¹³ Täcks av Norges tekniska högskolas dispositionsanslag.¹⁴ Utgår ur anslaget till odontologiska fakulteten.

Finland: D. kr. <i>mk</i>		Island: D. kr. <i>isl. kr.</i>		Norge: D. kr. <i>n. kr.</i>		Sverige: D. kr. <i>sv. kr.</i>	
1968	1969	1968	1969	1968	1969	1968/69	1969/70
—	—	—	—	—	—	10	—
—	—	—	—	—	—	36 300	36 300
2 700	5 400	—	—	—	—	25 000	25 000
1 500	3 000	—	—	—	—	1 400	1 400
2 300	4 300	—	—	—	—	1 000	1 000
1 300	2 400	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	20	20	—	—	5 100	5 800
—	—	—	—	—	—	3 500	4 000
5 400	6 300	—	—	18	20 500	122 900	122 900
3 000	3 500	—	—	—	*19 600	2 000	2 000
—	—	—	—	13	13	} 15	} 15
—	—	—	—	14	14		
—	—	3 950	2 600	—	—	—	—
115 500	150 900	30 000	30 000	83 200	99 100	239 000	271 800
64 700	84 500	—	—	80 000	94 300	162 200	187 000
39 000	150 000	—	—	52 000	66 200	137 800	174 400
21 900	84 000	—	—	50 000	63 000	95 000	120 000
—	160 700	—	—	—	257 600	381 000	418 700
—	90 000	—	—	—	245 000	263 000	288 000
1 468 600	2 148 300	44 100	64 500	2 235 100	2 997 600	4 132 450	4 937 700
822 400	1 202 300	335 000	753 100	2 149 900	2 864 400	2 846 950	3 397 500
16	16	—	—	3	3	87 200	87 200
8 900	8 900	—	—	12 500	—	60 000	60 000
5 000	5 000	—	—	12 000	—	136 300	136 600
56 800	93 800	—	—	—	—	94 000	94 000
31 800	52 500	—	—	—	—	18	18
33 900	33 900	—	—	31 200	31 300	65 300	65 400
19 000	19 000	—	—	30 000	30 000	45 000	45 000
12 500	17 400	—	—	—	—	—	—
7 000	9 600	—	—	—	—	—	—
130 500	77 100	—	—	132 000	191 200	301 600	434 400
*73 100	45 200	—	—	127 000	182 800	208 000	298 800

¹⁵ Utgår vid behov ur resp. högskolas anslag.

¹⁶ Ingår i p. 66.

¹⁷ 1968/69 10 000 ur anslag till Föreningen Norden (p. 67), 1969/70 tilläggsanslag 15 000 ur disp.medel.

¹⁸ Utgår ur anslag till kommittéverksamhet.

¹⁹ — 10 000 ur anslag till Föreningen Norden (p. 67).

²⁰ Varav byggnadskostnader 63 000 (35 300).

Ändamål	Kostnadsfördelning	Danmark: D. kr.	
		1968/69	1969/70
39. Understöd till samnordiska folkhögskolor		60 000	65 000
40. Nordisk folkhögskola i Genève		24 000	24 000
41. Bidrag till Nordens skolresetjänst	—	—	—
42. Brittisk-nordisk folkhögskolekurs vid Holly Royde College i Manchester		52 000	²¹ 52 000
43. Fortbildningskurser för lärare i nordiska språk		2	56 000
44. Lärarvägledning i de naturvetenskapliga ämnena	—	—	—
45. Kurser i svenska för finskspråkiga lärare	—	—	—
46. Övriga nordiska kurser för lärare		—	²⁶ 10 000
47. Stipendier till elever vid folkskoleseminarier och folkhögskolor	—	—	—
48. Stipendier till gymnasister för besök i grannländerna	—	²⁶	30 000
49. Resestipendier till elever i de finskspråkiga gymnasiernas näst högsta klass	—	—	—
50. Studieturresor för skolor	—	106 000	106 000
51. Stipendier till islänningar för studier vid folkhögskolor	—	25 000	25 000
52. Kurser i finska för svenska medborgare	—	—	—
Summa B 33—52 a) D.kr.		446 000	578 000
b) mk, isl.kr. n.kr. resp. sv. kr.			

C. Ändamål inom folkbildning, konst, litteratur

53. Nordens hus i Reykjavik	ad b)		
a) investeringskostnader	Enligt för var tid. gäll. principer för fördeln. av driftutgifter vid nordiska institutioner.	330 300	—
b) driftskostnader		88 100	122 000
54. Nordiska rådets litteraturpris	Isl: 5/69, D, N, F, S: 16/69	25 000	25 000
55. Nordiska rådets musikpris	Isl: 5/69 D, N, F, S: 16/69	—	20 000
56. Nordiskt teaterutbyte		75 000	75 000
57. Nordiskt musiksamarbete		25 000	25 000
58. Nordisk musikfest i Reykjavik	—	—	—
59. Främjande av samarbete mellan de nordiska författarföreningarna	—	—	—

²¹ Prel. bidrag till Nordiska folkhögskolan i Kungälv; dessutom har ett engångsbidrag om 368 400 (250 000) utgått. -- Bidrag utgår även till Nordens folkhögskola Biskops-Arnö.

²² Bidraget fastställs i efterhand.

²³ + 4 500 ur dispositionsmedel.

²⁴ 56 000 ur dispositionsmedel.

²⁵ Ingår i p. 46.

²⁶ + 15 000 ur dispositionsmedel.

²⁷ 30 000 ur anslag till "Föreningen Norden (p. 67)".

Finland: D. kr. <i>mk</i>		Island: D. kr. <i>isl. kr.</i>		Norge: D. kr. <i>n. kr.</i>		Sverige: D. kr. <i>sv. kr.</i>	
1968	1969	1968	1969	1968	1969	1968/69	1969/70
59 900	27 000	—	—	52 300	66 600	710 200	²²
33 600	15 100	—	—	50 300	63 700	²¹ 482 000	
18 800	18 800	—	—	31 200	31 300	50 800	50 900
10 500	10 500	—	—	30 000	30 000	35 000	35 000
—	—	—	—	10 400	10 400	10 900	10 900
—	—	—	—	10 000	10 000	7 500	7 500
9 400	14 300	—	—	34 700	34 900	33 400	33 400
5 300	8 000	—	—	33 400	33 400	23 000	23 000
19 600	²⁴	—	—	41 600	25 100	209 200	66 300
11 000		—	—	40 000	24 000	142 000	45 000
6 000	11 100	—	—	—	—	—	—
3 300	6 200	—	—	—	—	—	—
²⁴	²⁴	—	—	—	—	58 000	58 100
—	—	—	—	—	—	40 000	40 000
55 700	89 300	—	—	—	—	129 700	91 800
31 200	50 000	—	—	—	—	88 000	62 300
30 300	32 100	—	—	—	—	—	—
17 000	18 000	—	—	—	—	—	—
25 500	28 600	—	—	46 800	57 500	—	—
14 300	16 000	—	—	45 000	55 000	—	—
58 900	62 500	—	—	—	—	—	—
33 000	35 000	—	—	—	—	—	—
85 200	76 800	—	—	72 800	99 300	82 700	109 000
47 700	43 000	—	—	70 000	95 000	57 000	75 000
—	—	—	—	32 700	32 900	³	³
—	—	—	—	31 500	31 500	—	—
—	—	—	—	—	—	87 000	101 800
—	—	—	—	—	—	60 000	70 000
602 500	591 600	—	—	498 200	580 500	1 962 300	1 245 800
342 800	333 100	—	—	479 200	555 400	1 341 500	855 600
217 300	125 000	167 800	172 800	282 800	—	553 900	—
121 700	70 000	1 275 000	2 022 000	272 000	—	381 000	—
84 800	117 900	4 700	3 800	66 600	89 200	142 000	190 400
47 500	66 000	36 000	45 000	64 000	85 200	97 900	131 000
18 400	37 500	²⁷	²⁷	18 400	19 400	23 500	23 500
10 500	21 000	—	—	17 700	18 600	16 200	16 200
18 000	²⁸	²⁹	²⁹	18 500	—	—	³⁰
10 100	—	—	—	17 800	—	—	—
37 000	53 600	—	—	43 700	43 900	101 500	101 800
20 700	30 000	—	—	42 000	42 000	³¹ 70 000	³¹ 70 000
28 600	53 600	—	—	31 200	31 300	50 800	50 900
16 000	30 000	—	—	30 000	30 000	35 000	35 000
—	—	—	—	—	—	—	—
³²	³²	—	—	—	—	14 500	14 500
—	—	—	—	—	—	10 000	10 000

³ Ur dispositionsmedel. 1968/69 21 000 (14 125), 1969/70 ej fastställt.

²⁷ Ingår i dispositionsanslaget till nordiskt kultursamarbete.

²⁸ Ingår i p. 54.

²⁹ Ingår i dispositionsanslaget för nordiskt kultursamarbete.

³⁰ Ur dispositionsmedel.

³¹ Inkl. teatersamarbete på Nordkalotten 36 300 (25 000).

³² Författarföreningarna erhåller understöd som de kan utnyttja för ändamålet. Dessutom utgår resbidrag ur dispositionsmedel.

Ändamål	Kostnadsfördelning	Danmark: D. kr.	
		1968/69	1969/70
60. Regissörsseminarium, kostnader för anordnandet och för stipendier till deltagare		21 500	21 500
61. Stipendier åt kulturkritiker och kulturjournalister	—	15 000	15 000
62. Stipendier åt författare		—	29 100
63. Nordisk restaureringsaktion i Florens	D: 1/3 N: 1/6 F: 1/6 S: 1/3	153 500	226 000
64. Nordiska konstutställningar (Nordiska konstförbundet)		25 000	30 000
65. Finsk-svenskt kulturrentrum			
Summa C 53—65 a) D. kr. b) mkr. isl. kr. n. kr. resp. sv. kr.		758 100	588 600
<i>D. Övriga ändamål</i>			
66. Nordiska kulturkommissionen		100 000	100 000
67. Bidrag till föreningen Nordens verksamhet		³² 66 500	³⁷ 128 000
68. Samarbete mellan de vetenskapliga biblioteken (Skandiaplanen)		3 300	3 700
69. Stipendieverksamhet vid Voksenåsen		—	—
70. Stipendier till studietutbyte mellan Island och Grönland		—	—
71. Översättning till svenska av finsk facklitteratur		—	—
72. Skandinavisk förening för vetenskapsmän och konstnärer i Rom		10 000	11 000
73. Nordiska kongresser i respektive land		20 000	100 000
74. Deltagande i samarbetet mellan de nordiska språknämnderna		—	—
75. Nordiska kulturfonden	D: 23, F: 22, I: 1, N: 17, Sv: 37 %	690 000	761 900
Summa D 66—75 a) D. kr. mk, isl. kr. n. kr. resp. sv. kr.		889 800	1 104 600
<i>E. Medel till disposition för nordiskt-kulturella ändamål, som ej nämnts ovan</i>			
76. Till ministeriets disposition		378 000	180 000
77. Uppskattad nyttjad andel av till ministeriets disposition stående övriga medel		—	—
Summa E 76—77 a) D. kr. b) mk, isl. kr. n. kr. resp. sv. kr.		378 000	180 000
Total summa A—E: a) D. kr. b) mk, isl. kr. n. kr. resp. sv. kr.		4 286 100	4 840 500

³³ Ingår i p. 56.

³⁴ Täcks av allmänna dispositionsmedel.

³⁵ Utgår över nationalmuseets anslag.

³⁶ Varav för deltagande i nordiska bokutställningar utomlands 1 100 (1 000).

C 2/k: Bilaga

1745

Finland: D. kr. <i>mk</i>		Island: D. kr. <i>isl. kr.</i>		Norge: D. kr. <i>n. kr.</i>		Sverige: D. kr. <i>sv. kr.</i>	
1968	1969	1968	1969	1968	1969	1968/69	1969/70
	³³		³⁴	14 600	14 600	29 000	21 700
				14 000	14 000	20 000	17 000
12 500	16 100	—	—	18 700	18 800	32 000	32 000
7 000	9 000	—	—	18 000	18 000	22 000	22 000
—	—	—	—	—	—	—	32 000
62 500	62 500	—	—	62 500	62 700	³⁵	³⁵
35 000	35 000	—	—	60 000	60 000	—	22 000
74 500	89 300	—	—	—	27 200	³⁶ 37 800	36 300
41 700	50 000	—	—	—	26 000	26 000	25 000
—	1 071 400	—	—	—	—	—	—
	600 000	—	—	—	—	—	—
553 600	1 626 900	172 500	176 600	557 000	307 100	985 000	506 100
310 200	911 000	1 311 000	2 067 000	535 500	293 800	678 100	348 200
141 700	151 200	³⁹	³⁹	95 700	109 800	290 000	363 400
79 300	84 700	—	—	92 000	105 000	200 000	250 000
¹⁰ 117 000	¹⁰ 152 200	26 300	17 100	104 000	130 700	³⁷ 290 000	³⁷ 305 300
65 500	85 200	200 000	200 000	100 000	125 000	200 000	210 000
—	—	—	—	4 100	4 200	11 600	11 600
—	—	—	—	4 000	4 000	8 000	8 000
—	—	—	—	—	—	80 000	80 000
—	—	15 800	10 300	—	—	55 000	55 000
25 000	32 300	120 000	120 000	—	—	—	—
14 000	18 000	—	—	—	—	24 700	26 200
—	—	—	—	—	—	17 000	18 000
—	—	—	—	10 400	10 400	16 600	16 600
—	—	—	—	10 000	10 000	11 250	11 250
117 000	125 000	—	17 000	³⁸	³⁸	³⁸	³⁸
65 500	70 000	—	200 000	—	—	—	—
1 100	1 800	2 000	1 300	³⁸	³⁸	³⁸	³⁸
800	1 000	15 000	15 000	—	—	—	—
660 000	715 000	30 000	32 600	510 000	552 000	1 168 800	1 215 300
370 900	399 500	228 000	381 000	489 600	530 700	804 000	836 000
1 062 100	1 177 500	74 100	78 300	724 200	807 600	1 881 700	2 018 400
596 000	658 400	563 000	916 000	695 600	774 700	1 295 250	1 388 250
71 400	53 600	92 100	59 800	167 400	219 600	145 000	214 100
40 000	30 000	700 000	700 000	761 000	210 000	100 050	147 250
191 100	268 000	72 400	42 700	—	—	58 100	58 100
107 000	159 000	550 000	550 000	—	—	40 000	40 000
262 500	321 600	164 500	102 500	167 400	219 600	203 100	272 200
147 000	180 000	1 250 000	1 250 000	161 000	210 000	140 050	187 250
3 949 300	5 865 900	455 200	421 900	4 181 900	4 912 400	9 164 550	8 980 200
2 218 400	3 284 800	3 459 000	4 986 100	4 021 200	4 698 300	6 301 850	6 176 800

³⁷ Inkl. bidrag till föreningens hist- och geogr. facknämnder.³⁸ Täckes av dispositionsmedel.³⁹ Inom ramen för bidrag till Nämnden för svensk språkvård.

Beloppen är ibland ungefärliga. Det kan också påpekas att det i vissa fall är fråga om bidrag; en sammanräkning av samtliga länders bidrag är därvid alltså inte lika med institutionens (motsv.) stat.

Översikten, som sammanställs inom utbildningsdepartementet, utkommer en gång per år. Som kontaktmän i frågor rörande anslag till nordiska kulturändamål fungerar följande, vilka också lämnat uppgifter till översikten:

i Danmark:

kontorchef Egon Drostby och sekretær Hjalte Rasmussen, undervisningsministeriet;
eksp.sekr. J. Harder Rasmussen, ministeriet for kulturelle anliggender

i Finland:

kultursekreterare Matti Gustafson, undervisningsministeriet

i Island:

sekreterare Arni Gunnarsson, undervisningsministeriet

i Norge:

konsulent Kåre Engan, Kirke- og undervisningsdepartementet.

i Sverige:

departementssekreterare Gunnar-Arne Björkman och kanslisekreterare Björn Thomasson, utbildningsdepartementet

Översikt över medel till vissa kulturändamål

Sammanställning för åren 1965 resp. 1965/66—1969 resp. 1969/70 av summorna för de olika avsnitten i översikten.

Beloppen upptas enbart i *danska kronor*

	A	B	C	D	E	Totalt
1965—1965/66						
D	963 600	373 500	236 900	263 200	150 000	1 987 200
F	795 300	518 200	455 700	267 300	312 200	2 348 800
I	33 500	8 000	301 000	37 700	134 200	514 400
N	914 800	230 100	442 900	107 500	146 200	1 841 500
S	2 233 000	1 547 200	762 000	688 800	211 700	5 442 500
1966—1966/67						
D	1 157 600	620 000	396 900	274 300	150 000	2 600 000
F	994 900	553 700	161 700	381 800	435 100	2 537 200
I	48 500	8 000	285 000	37 700	124 000	503 200
N	1 225 900	439 700	353 700	243 500	144 000	2 406 800
S	2 722 800	748 800	922 500	1 189 300	106 700	5 690 100
1967—1967/68 ¹						
D	1 379 000	495 000	509 900	827 300	165 000	3 376 200
F	1 415 000	601 800	401 500	1 022 200	573 700	4 014 200
I	60 600	8 000	321 000	45 800	170 000	605 400
N	1 763 800	383 900	136 000	672 500	144 000	3 100 200
S	3 061 300	931 800	909 000	1 683 800	133 500	6 719 400
1968—1968/69 ^{1,2}						
D	1 813 900	446 000	758 400	889 800	378 000	4 286 100
F	1 468 600	602 500	553 600	1 062 100	262 500	3 949 300
I	44 100	—	172 500	74 100	164 500	455 200
N	2 235 100	498 200	557 000	724 200	167 400	4 181 900
S	4 132 450	1 962 300	985 000	1 881 700	203 100	9 164 550
1969—1969/70 ²						
D	2 389 300	578 000	588 600	1 104 600	180 000	4 840 500
F	2 148 300	591 600	1 626 900	1 177 500	321 600	5 865 900
I	64 500	—	176 600	78 300	102 500	421 900
N	2 997 600	580 500	307 100	807 600	219 600	4 912 400
S	4 937 700	31 245 800	506 100	2 018 400	272 200	*8 980 200

¹ Jämförelser mellan budgetåren 1967 resp. 1967/68 och 1968 resp. 1968/69 försvåras av devalveringarna i Danmark, Finland och Island hösten 1967.

² Hösten 1968 företogs en ny devalvering i Island.

³ I summan ingår inte bidrag till sammordiska folkhögskolor (1969/70 p. 39) som fastställs i efterhand (1968/69 710 200 dkr.)

Berättelse **från Nordiska socialpolitiska kommittén**

(Överlämnad av Islands regering)

Komiteen har i året 1969 holdt et möde i Stavanger den 29. juni. Under året har den hovedsagelig beskæftiget sig med følgende emner:

Fælles nordisk uddannelse på det sociale område

På foranledning af komiteens rekommandation vil der i februar måned 1970 blive holdt et forsøgskursus for personale ved ungdomsforsorgsskoler. I komiteen har man imidlertid været inde på, at det nordiske samarbejde på dette område ikke blot skulle bestå i afholdelsen af kortere kurser, og et forslag om et bredere nordisk samarbejde vedrørende spørgsmålet om uddannelse af personale inden for den sociale sektor, herunder spørgsmålet om, hvorvidt der bør søges gennemført større ensartethed i grunduddannelse og eventuelt fælles læreruddannelse, er under behandling i komiteen.

Socialstatistisk sammenligning mellem Norden og EEC-landene

Det interimsudvalg, som i 1967 blev nedsat for socialstatistisk sammenligning mellem de nordiske lande og EEC-landene, afsluttede sit arbejde med en rapport, hvori man fremsatte to alternativer for det videre arbejde med sagen. Komiteen besluttede at anbefale det ene alternativ med mindre ændringer, hvorefter ledelsen af arbejdet bliver overtaget af den nordiske socialstatistikkomité, som gives fuldmagt til at engagere kvalificeret ekspert-hjælp. De nordiske socialministre har tiltrådt forslaget.

Samarbejdet mellem komiteen og Nordisk Råd

Fra Nordisk Råds side er der udvist interesse for en nærmere kontakt med den nordiske socialpolitiske komité, bl. a. med en henvendelse til komiteen om, at det socialpolitiske udvalgs sekretær kunne være til stede på den nordiske socialpolitiske komités møder i de tilfælde, hvor komiteen fandt det passende. Komiteen besluttede, at man for at fremme samarbejdet gerne så, at en repræsentant for Nordisk Råd var tilstede som observatør på enkelte møder i den nordiske socialpolitiske komité, når der forelå sager til behandling, som gjorde dette hensigtsmæssigt.

Godkendelse af tekniske hjælpemidler for funktionshæmmede

Socialministermødet i Stavanger i 1969 vedtog at overlade til Den socialpolitiske komité at finde frem til retningslinier for samarbejde mellem faginstanser, når det gjaldt udprøvning og godkendelse af tekniske hjælpemidler for funktionshæmmede. Komiteen har besluttet at tage denne sag op på sit næste møde.

TILLÄGG**Nordiska socialpolitiska kommitténs sammansättning vid årsskiftet 1969/70***Danmark*

Departementschef Finn Nielsen
Kontorchef P. Juhl-Christensen
Ekspeditionssekretær F. Hartmann, suppleant

Finland

Kanslichef Aarne Tarasti
Överdirektör V. Lappalainen
Försäkringsinspektör R. Rinta-Jouppi, suppleant

Island

Departementschef Hjálmar Vilhjálmsson
Kontorchef Jón S. Olafsson
Aktuar Guðjón Hansen, suppleant

Norge

Departementsråd O. Lund
Ekspedisjonssjef K. Øksnes
Ekspedisjonssjef B. Ulsaker, suppleant

Sverige

Statssekreteraren G. Fridh
Rättschefen G. Danielson
Generaldirektören L.-Å. Åström, suppleant
Kanslirådet S.-E. Heinrich, suppleant

Berättelse

från det tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Danmarks regering)

Det nordiske toldadministrative råd har i 1969 holdt møde i Maribo i dagene 9.—11. september, og rådets underudvalg — det almindelige udvalg og tarifudvalget — har som sædvanlig afholdt flere møder og forbedret sager for rådet.

På rådsmødet drøftedes nogle problemer i forbindelse med gennemførelsen af udkastet fra 1968 til overenskomst om proviantering med ubeskattede varer af passagerfartøjer i trafik mellem havne i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Overenskomsten, der trådte i kraft den 1. januar 1969 mellem Danmark, Norge og Sverige, og som for Finlands vedkommende har virkning fra den 1. juli 1969, tilsigter at forhindre salg af ubeskattede varer fra såkaldt flydende butikker og at bevirke, at de rejsende ikke får adgang til at købe flere ubeskattede varer om bord, end de frit kan indføre, hvorved der skabes mulighed for en lempelig toldkontrol ved indrejsestederne.

Nordisk toldadministrativt råd havde i 1968 ligeledes færdigbehandlet et udkast til ensartede bestemmelser i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige vedrørende provianteringen af almindelige handelsskibe (bl. a. lastfartøjer) med ubeskattede tobaksvarer og spiritus til brug for skibens besætning. Bestemmelserne tilsigter at forhindre, at provianteringshandelen overføres fra et nordisk land til et andet på grund af uensartede tildelingsregler, og provianteringen kan efter bestemmelserne kun ske med sådanne begrænsede kvanta, at tilskyndelsen til ulovlig indførsel fra fartøjerne er minimal. På rådsmødet i Maribo blev der givet underretning om tidspunkterne for bestemmelsernes ikrafttræden i de enkelte lande — bestemmelserne vil have virkning i alle de nordiske lande fra januar 1970.

Rådet behandlede endvidere nogle spørgsmål om salg fra tax-free shops i de nordiske lufthavne og vedrørende provianteringen af fly, ligesom man drøftede landenes regler om proviantering af fiskerfartøjer.

På rådsmødet blev givet orientering om vigtigere ændringer i de respektive landes toldlovgivning m. v. og om gennemførte og planlagte rationaliseringsforanstaltninger siden rådsmødet i 1968, og vedrørende det sidstnævnte

te spørgsmål blev fremlagt udførligt skriftligt materiale i form af belæninger, instrukser til tjenestestederne og promemorier m. v. Fra dansk side blev specielt redegjort for en ny fortoldningsprocedure med fuld deklaraationspligt, som nu er gennemført i hele landet, og for igangværende forsøg med nogle planlagte nye procedurer (godsprocedure, skibsprocedure, lastbilsprocedure m. v.). Fra svensk side blev særligt redegjort for planer om en central oppebørsel af told og andre indførselsafgifter.

Nordisk toldadministrativt råd har i 1969 drøftet henstillingen pr. 14. april 1964 fra Nordisk Råds præsidium til regeringerne i de nordiske lande om, at der ved bilaterale aftaler med andre lande søges gennemført gensidige garantiordninger vedrørende motorkøretøjsforsikringer svarende til de mellem de nordiske lande gennemførte ordninger, således at brugen af internationalt forsikringskort («grønt kort») kan ophæves i forhold til disse lande. Toldmyndighederne i Danmark, Finland, Norge og Sverige er for deres vedkommende enige om, at aftale om muligt nu bør indgås med Vesttyskland om gensidig ophævelse af kontrollen med køretøjernes forsikringsforhold.

Også Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1969 til regeringerne i Finland, Norge og Sverige om fri passage af landegrænserne har været behandlet i Nordisk toldadministrativt råd, hvor man bl. a. drøftede muligheden for at udvide antallet af grænseovergangssteder og muligheden for at indrømme særlige dispensationer til beboere i grænseområdet. Man var i denne forbindelse opmærksom på, at varesmugleri over landegrænserne er øget væsentligt i de senere år.

Bekæmpelsen i de nordiske lande af smugleri og af den ulovlige indførsel af narkotika blev drøftet på rådets årsmøde, og det sidstnævnte spørgsmål var genstand for en særlig indgående behandling. Toldtjenestemændene er blevet stærkt aktiviseret i bekæmpelsen af den ulovlige indførsel af narkotika, og der er indledt et nært samarbejde mellem de nordiske landes told- og politimyndigheder vedrørende narkotikasporøgsmålet; der var på mødet enighed om, at myndighedernes aktivitet har besværliggjort den ulovlige virksomhed.

Forskellige emner, der behandles i andre internationale organisationer, har været drøftet i Nordisk toldadministrativt råd med henblik på at tilvejebringe en fælles nordisk holdning. Man har således bl. a. drøftet to rekommandationer af 11. juni 1968 fra toldsamarbejdsrådet i Bryssel om told- og afgiftsberigtigelse efter enhedstakst (flat-rate) af varer, der sendes i små forsendelser til privatpersoner eller medbringes i de rejsendes bagage, og om toldforseglingssystemer i forbindelse med den internationale godstransport.

Berättelse

från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

(Överlämnad av Norges regering)

Vedrørende behandlingen av denne sak tillater Handelsdepartementet seg på vegne av samtlige land å vise til Rapport fra Det nordiske embetsmannsutvalg om »Utvidet nordisk økonomisk samarbejde» av 17. juli 1969 (*NU 1969:11*) og meddelelse fra det nordiske statsministermøtet 3. november 1969.

Oslo, 9. desember 1969

Etter fullmakt

Tor Stokke

G. Saxrud

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e och A 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område, rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Se Sak A 273 T/e: Bilaga 2)

Berättelse
från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och
rennärlingsfrågor

(Överlämnad av Sveriges regering)

1. Sammansättningen av samarbetsorganet har under 1969 undergått vissa förändringar. Samarbetsorganet består nu av följande medlemmar och sekreterare:

Finland:

Kanslichefen Olavi Merimaa (delegationens ordförande)
Ekonomirådet Yrjö Alaruikka
Kommunalfullmäktigeordföranden Erkki Jomppanen
Avdelningschefen Valdemar Maarvala
Fil. kand. Karl Nickul
Professor Mikko Varo
Vice häradshövding Ulla Lång (delegationens sekreterare)

Norge:

Tidl. ekspedisjonsjef, dr. jur. Henry Naerstad (delegationens ordförande)
Byråsjef Erland Aalde
Veterinær Paul Fjellheim
Kontorsjef Hjalmar Pavel
Tidl. stortingsmann Harald Samuelsberg
Konsulent Olav Roalkvam (delegationens sekreterare)

Sverige:

Expeditionschefen Karl-Olof Wahlfisk (delegationens ordförande)
Kanslirådet Sven Härdén
Renägaren Lars Johan Persson-Utsi
Departementsrådet Manfred Ribbing
Professor Israel Ruong
Överinspektören Åke Wikman
Departementssekreteraren Ulla B. Sillén (delegationens sekreterare)

Såsom ordförande i samarbetsorganet har under tiden 1 januari—17 november fungerat ordföranden i den norska delegationen och under tiden därefter ordföranden i svenska delegationen.

2. Kulturutskottet har sammanträtt i Stockholm den 28 april och den 18 november. Rennärlingsutskottet har sammanträtt i Stockholm den 18 november. Samarbetsorganet har sammanträtt i Stockholm den 19 november.

Följande frågor har behandlats av samarbetsorganet.

1. *Samiskt institut*

Samarbetsorganets kulturutskott har beslutat att utskottet förstärkt med en sekreterare från varje land och med en huvudsekreterare från Norge skall utreda frågan om samiskt institut. Som en första uppgift skall utskottet kartlägga vid vilka institutioner m. m. forskning bedrivs rörande det samiska språket och den samiska kulturen i övrigt samt vilken aktivitet på dessa och angränsande områden som utövas av myndigheter m. fl. Det norska Kirke- och undervisningsdepartementet har till huvudsekreterare för detta kartläggningsarbete förordnat universitetslektor, mag. art. Harald Eidehem, Etnografisk institutt, Oslo universitet. Som sekreterare åt den svenska delegationen har förordnats departementssekreteraren Torbjörn Forsell, utbildningsdepartementet, och som expert åt den svenska delegationen har förordnats rektor Lars Thomasson, Grängen. Som sekreterare åt den finska delegationen är vice häradshövding Ulla Lång förordnad.

Det norska Kirke- och undervisningsdepartementet har förklarat sig villigt att utarbeta en samlad översikt för de tre länderna på grundval av det material som insamlas i Finland, Norge och Sverige.

2. *Folkräkning av samer*

Samarbetsorganet har beslutat framhålla önskvärdheten av dels att Nordiska samerådet blir representerat vid möte med det nordiska statistikarbetsutskottet som skall behandla frågan om en sameräkning i Norden, dels att de statistiska centralbyråerna — med beaktande, i den mån det är möjligt, av de synpunkter Nordiska samerådet anför — så snart som möjligt löser frågan om en sameräkning i Sverige och Norge på om möjligt samma kriterier (hinder bör inte möta mot att man exempelvis i Sverige utgår från fler kriterier än i Norge) och dels att de statistiska centralbyråerna verkställer strikta kostnadsberäkningar för det eller de alternativ som byråerna framför.

För Finlands del skedde materialinsamlingen år 1962 och den statistiska bearbetningen slutfördes år 1968.

3. *Korm- och svalgbromsbekämpning*

Samarbetsorganet har beslutat hemställa, dels att den svenska regeringen skall ge lantbruksstyrelsen i Sverige i uppdrag att i samråd med den svenska veterinärstyrelsen utreda frågan om en kampanj för bekämpning av korm och svalgbroms samt därvid bl. a. behandla bekämpningsmetoden, organisationen av kampanjen, lämplig tidpunkt för kampanjens genomförande, kostnaderna per djur för kampanjen samt sättet för kostnadernas bestridande, dels att berörda regeringar bereder företrädare för den norska och finska renforskningen tillfälle att följa planerade svenska kormbekämpningsförsök i första hand i Tännäs.

4. Fördelning av renforskningsuppgifterna

Samarbetsorganet har beslutat hemställa att regeringarna i de nordiska länderna utser en arbetsgrupp av forskare på renskötselns område (högst två forskare eller annan från vardera landet) med uppgift att — efter samråd med renskötselutövarna och administrationen — utreda frågan om fördelning av renforskningsuppgifterna mellan de nordiska länderna samt frågan om prioritering av olika forskningsuppgifter. Samarbetsorganet har förordat att forskarna på renskötselns område söker medlemskap i Nordiska jordbruksforskarens förening.

5. Insamling av driftsstatistik

Samarbetsorganet har beslutat hemställa, att regeringen i Sverige skall kalla en representant från varje land till ett möte för att diskutera de med insamling och sammanställning av driftsstatistik för renskötseln sammanhängande frågorna om metodik, gemensam blankett, kostnadsberäkning och gemensam terminologi i vad avser driftsekonomiska begrepp etc.

6. Övrigt

Därjämte har samarbetsorganet behandlat frågor om sameslöjd, samiska Ortsnamn och nordisk renskötselkola m. m.

Stockholm den 10 december 1969

Karl-Olof Wahlfisk

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelsen**

Til juridisk udvalg er henvist beretning fra Det nordiske samarbejdsorgan for same- og renskøtselspørgsmål, indsendt af Sveriges regering.

Udvalget har behandlet beretningen på et møde den 15. januar 1970 i København.

I beretningen er givet en redegørelse for samarbejdsorganets sammensætning, dets møder i 1969 og de i årets løb behandlede problemer.

Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningen fra Det nordiske samarbejdsorgan for same- og renskøtselspørgsmål til efterretning.

København, den 15. januar 1970

Georg C. Ehrnrooth

Erling Engan

Erkki Hara

Svend Haugaard

Jørgen Jensen

Tage Johansson

Osmo Kock

Sven Mellqvist

K. Axel Nielsen

Jan-Ivan Nilsson

Erling Norvik

Formand
Thorstein Treholt

Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Norges regering)

Nordisk arbetsmarkedsutvalg hadde møte i Drammen i Norge i dagene 12.—13. januar 1970.

Utvalget diskuterte utviklingen på arbeidsmarkedet og nye tiltak i arbeidsmarkedspolitikken i de nordiske land.

Etter anmodning fra Nordisk sosialpolitisk komite drøftet utvalget visse sider ved Nordisk Råds rekommandasjon nr. 3/1967 om arbeidervernbestemmelser for ungdom og vedtok en uttalelse om at det vil være av verdi for det felles nordiske arbeidsmarked å få en harmonisering av lovgivningen i de nordiske land om arbeidervern for unge.

Etter oppdrag fra de nordiske arbeidsministre drøftet utvalget også visse sider ved innvandringspolitikken. Det ble vedtatt å oppnevne en arbeidsgruppe til å utrede tiltak og framgangsmåter med sikte på å lette tilpassingen av innvandret arbeidskraft på arbeidsmarkedet og vurdere hvorvidt det er behov for et nærmere samarbeid mellom arbeidsmarkedsmyndighetene i de nordiske land når det gjelder innvandring av ikke-nordisk arbeidskraft.

Utvalget ønsket å intensivere samarbeidet mellom arbeidsmarkedsmyndighetene ut fra brukersynspunkt om arbeidsmarkedsstatistikk og arbeidsmarkedsprognoser og vedtog å oppnevne et eget underutvalg for disse spørsmål.

Det ble gitt redegjørelser fra de forskjellige land om synet på og reglene for privat arbeidsformidling og utleie av arbeidskraft som i noen av landene byr på problemer. Det var imidlertid enighet om at det ikke foreligger noen spesielle rettslige problemer mellom de nordiske land på dette felt.

Ytterligere saker som ble diskutert var boligspørsmålet for arbeidskraft som flytter mellom de nordiske land og arbeidsløsetrygd for grensegjengere.

I 1969 har det vært holdt møter i Nordisk arbeidsmarkedsutvalgs underutvalg for yrkesrettlegging og for informasjon til utvandringsinteresserte.

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg har for tida (januar 1970) følgende sammensetning:

Departementschef Gunnar Coln, arbeidsministeriet, Danmark

Arbejdsdirektør H. Borreschimdt, arbejdsdirektoratet, Danmark

Överdirektören Jouni Hakkarainen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, Finland

Regeringssekreteraren A. Olavi Koskinen, ministeriet för kommunikations-
väsendet och allmänna arbetena, Finland

Departementsråd Berger Ulsaker, Kommunal- og arbeidsdepartementet,
Norge

Arbeidsdirektør Reidar Danielsen, Arbeidsdirektoratet, Norge

Statssekreteraren Reidar Tilert, inrikesdepartementet, Sverige

Generaldirektören Bertil Olsson, arbetsmarknadsstyrelsen, Sverige

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har som sakkunnig deltagit kanslirådet Ragnar Sohlman, Sverige.

Kompletterande redogörelse till berättelsen lämnades av kanslirådet Sohlman. Utskottet uppehöll sig i anslutning till denna redogörelse särskilt vid frågan om den finländska arbetskraftens anpassningsproblem vid arbetsanställning i Sverige.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Reykjavik den 9 februari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Työne Leivo-Larsson

Förman

Kai Lindberg

Gerda Møller

Salve Salvesen

Juho Tenhiälä

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Islands regering)

Den danske regering har i en meddelelse foranlediget af rekommandation nr. 31/1966 om samarbejde på atomenergiområdet redegjort for den rapport om »Nordisk Atomsamarbejde«, som tjenestemandsguppen, nedsat af den danske handelsminister og industriministrene i Finland, Norge og Sverige, har afgivet den 11. juli 1969 (*NU 1969: 11, Bilaga 4*).

Den på kontaktorganets initiativ i 1968 dannede koordineringskomité med repræsentanter for forskningsinstitutterne har i 1969 holdt møde i København i februar, i Helsingfors i maj og i Stockholm i september, hvorunder en række konkrete samarbejdsprojekter har været drøftet. Således løber for tiden adskillige projekter på det reaktorteknologiske område, bl. a. den også i udlandet omtalte fællesnordiske modelreaktortank i forspændt beton, hvis opførelse i Studsvik snart nærmer sig sin afslutning.

Den i beretningen i Nordisk Råds 17. session¹ omtalte arbejdsgruppe for reaktorsikkerhed er blevet etableret og har holdt sit første arbejds møde den 28. maj 1969. Arbejdsgruppen er i færd med at opstille grundlag for sikkerhedsrapportering og har i den anledning nedsat arbejdsgrupper for omegnsbeskrivelser og fejlfrekvenser.

Kontaktorganet har i 1969 haft ordinært møde i Oslo i februar og i Helsingfors i september. Ud over de spørgsmål om udvidet nordisk atomenergisamarbejde, som allerede er nævnt i ovennævnte meddelelse, er ved møderne først og fremmest belyst spørgsmål i forbindelse med de nordiske landes medvirken i den internationale atomenergiorganisation (IAEA) og det europæiske atomenergiorgan (ENEA).

I april i Reykjavik og i maj i Oslo afholdtes på kontaktorganets foranledning specialismøder om fremtidige muligheder for tungtvandsproduktion, der vil være et nødvendigt led i et nordisk atomindustrielskabs eventuelle markedsføring af en tungtvandsreakortype.

Der foreligger ifølge eksperternes udsagn muligheder for en lønnende tungtvandsproduktion både i Norge (fortrinsvis et mindre anlæg) og i Is-

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1774.

land (storanlæg), hvor den billige geotermiske damp med fordel kan udnyttes.

Tjenestemandsgruppen vedrørende nordisk atomenergisamarbejde drøftede eksperternes rapport og var enig om, at på baggrund af den udvikling, der i dag forventes med hensyn til tungtvandsreaktorens fremtid, bør markedssituationen nøje følges, og overvejelserne vedrørende et eget produktionsanlæg bør revideres periodisk. Tjenestemandsgruppen fandt, at dette spørgsmål tillige med visse andre spørgsmål med fordel kunne viderebehandles af kontaktorganet for Atomenergispørgsmål.

Der foreligger udarbejdet en samarbejdsaftale mellem de nordiske atomvidenskabelige biblioteker. I tilknytning til denne vil der blive oprettet et joint secretariate, der skal varetage kontakten bl. a. med USAEC.

Yderligere pågår der drøftelser med henblik på et nærmere nordisk samarbejde om fremstilling og salg af radioaktive isotoper.

TILLÄGG

Förteckning över medlemmar i kontaktorganet för atomenergifrågor

Danmark

Departementschef H. H. Koch
Direktør H. H. Stevenius-Nielsen

Finland

Professor E. Laurila
Överdirektören P. Rekola

Island

Professor M. Magnússon

Norge

Høyesterettsadvokat J. Chr. Hauge
Ekspedisjonssjef Odd Gøthe

Sverige

Statssekreteraren H. Lundström
Direktören H. Brynielsson

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e och A 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område, rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Se Sak 273 T/e: Bilaga 2)

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete 1969

(Överlämnad av Sveriges regering)

Samarbetet mellan de nordiska språknämnderna har fortsatt på samma sätt som tidigare. Nämnderna har utväxlat publikationer och upplysningar om den rådgivande verksamheten. Nämnderna har i talrika fall rådgjort med varandra före besvarandet av särskilt viktiga frågor, i synnerhet sådana av principiell betydelse.

Två av nämnderna gemensamt utarbetade skrifter föreligger när denna rapport skrives i ombrutet korrektur, nämligen »Turistord i Norden» (dansk-finsk-färöisk-isländsk-norsk-svensk ordlista över turismens terminologi) och »Ryska namn. Samnordiska stavningsregler. Namnlista». Båda dessa skrifter beräknas kunna utsändas i början av 1970.

Det årliga mötet mellan nämndernas sekreterare hölls i Reykjavik 25—26 april.

Nämndernas sextonde gemensamma nordiska språkmöte hölls på Hässelby slott i Stockholm 29—31 augusti. I mötet deltog 25 representanter för de nordiska språknämnderna, nämligen 4 från Danmark, 4 från Finland, 1 från Island, 8 från Norge och 8 från Sverige.

Vid mötet behandlades framför allt följande ärenden.

1. Nordiska släktnamn

Grundmaterialet för en lista över uttal av nordiska släktnamn har under året färdigställts, och en preliminär, stencilerad uttalsordlista beräknas kunna utsändas under första halvåret 1970.

2. Samnordisk ordlista

På förslag från den svenska nämnden har nämnderna i Danmark, Norge och Sverige beslutat att försöka utarbeta en ordlista innehållande dels rekommendationer av samnordiska ord att användas vid nordiska kontakter i stället för särdanska, sårnorska och sårsvenska ord, dels ett ganska fylligt urval sådana särspråkliga ord som saknar samnordiska synonymer. En tremannakommitté har fått i uppdrag att utarbeta definitiva planer för denna ordlista.

3. *Publikationen Nordiska språkfrågor*

Vid språkmötet i augusti 1969 beslöts att publikationen Nordiska språkfrågor skulle läggas ned och ersättas med en ny, helst årlig publikation. En sekreterare från var och en av nämnderna i Danmark, Norge och Sverige har fått i uppdrag att tillsammans utarbeta planer för den nya publikationen.

4. *Undersökning av ordförädets tillväxt 1945 (1955)—1970*

Arbetet med nyordsundersökningen har fortsatt planenligt. Redigeringen av det insamlade materialet väntas kunna inledas under 1970.

5. *Nordiska titlar*

Den tidigare beslutade undersökningen av titlar i Norden, i första hand av titlar använda i offentlig tjänst, har på grund av nämndernas övriga arbetsuppgifter inte kunnat påbörjas. Vid språkmötet i augusti 1969 beslöts att denna undersökning tills vidare skulle avföras från dagordningen, men den skulle dock kunna tas upp igen när nämnderna vid en senare tidpunkt kunde få möjligheter att genomföra den.

Stockholm den 13 november 1969

Bertil Molde

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget
om nordisk språknämnd (A 226/k) samt berättelsen om de nordiska
språknämndernas samarbete 1969 (C 9/k)**

(Se Sak A 226/k: Bilaga 2)

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHH) är en för de nordiska länderna gemensam institution för vidareutbildning av befattningshavare på den allmänna hälsovårdens fält. Utbildningen omfattar läkare, veterinärer, högskoleingenjörer, sjuksköterskor, sjukhusadministratörer och hälsovårdsinspektörer.

I slutet av 1940-talet väcktes tanken på en samnordisk vidareutbildning av hälsovårdspersonal. Man hade konstaterat ett behov av vidareutbildning för ämbetsläkare av liknande typ som den för Diploma of Public Health (DPH) och Master of Public Health (MPH) vid anglosachsiska Schools of Public Health. Att sända nordiska läkare till sådana skolor för specialistutbildning i hälso- och sjukvårdsadministration ansågs i och för sig vara en utmärkt lösning, eftersom den ger nya intryck och erfarenheter, men den är dyrbar och ger endast möjlighet till utbildning av ett begränsat antal läkare. Var för sig ansågs de nordiska länderna för små för att bygga upp en fullt modern utbildningsinstitution på detta område, medan de fem nordiska ländernas samlade behov av utbildning på detta område borde kunna täckas genom en samnordisk hälsovårdshögskola.

En provisorisk utbildning började 1953 med en årlig tvåmånaders kurs för ämbetsläkare. En fullständig utbildning skulle bestå av tre sådana kurser på vardera två månader. År 1956 tillkom en kurs i vattenhygien på en månad för sanitäringenjörer. Verksamheten fick stöd från olika håll, bl. a. från Nordiska rådet och WHO.

En kommitté, den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning, avgav 1957 ett betänkande, vari behovet av utbildning beräknades till 2—5 tjänsteläkare från Danmark, 4—5 från Finland, 1 från Island, 5—6 från Norge och 10 från Sverige årligen. Behovet av utbildningsplatser för tjänsteveterinärer ansågs vara c:a 12, för sjuksköterskor 15—20 och för sanitäringenjörer 15—20 årligen för samtliga nordiska länder.

År 1962 ingicks ett formellt avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en hälsovårdshögskola. Island kan sända deltagare till kurserna på samma villkor som avtalsländerna. Verksamheten kunde utökas år 1963 genom att årligen ytterligare en enmånadskurs för sanitäringenjörer tillkom genom kortare kurser för hälsovårdsinspektörer. Läsåret 1967/68 gavs för

första gången en kurs på en månad i sjukhusadministration. En ny byggnad med lokaler för högskolan beräknas bli färdig för inflyttning i slutet av år 1969.

Högskolan har en styrelse bestående av en representant med personlig suppleant för vardera av de fyra avtalslutande länderna.

Den fast anställda personalen består av en föreståndareprofessor, en assistent och en kontorist.

Undervisningen meddelas i stor utsträckning av timanställda lärare, som tillhör de främsta specialisterna inom respektive ämnesområden i Norden. Även gästföreläsare från utomnordiska länder engageras.

Styrelsen

Danmark:

Overlæge, dr. med. C. J. Møllenbach, vice ordförande
Kontorchef K. V. Stang, suppleant

Finland:

Överläkare, docent Holger Hultin
Medicinalrådet Aimo Ojala, suppleant

Norge:

Medisinalråd Jon Bjørnsson
Overlege Terje Due Strand, suppleant

Sverige:

Professor, med. dr Bo Eric Ingelmark, ordförande
Departementsrådet Sven Olof Hedengren
Sekreterare och redogörare: byråchef Bengt Grapengiesser

Personal

Föreståndare: Professor, med. dr Bengt Lambert
Assistenten: Lege Eystein Glattre
Leg. läk. Rolf Larsson
Kansli: Fru Rut Ljunquist

Styrelsen har under verksamhetsåret juli 1968—30 juni 1969 sammanträtt tre gånger nämligen 14 augusti 1968 samt den 20 februari 1969 och 28 maj 1969.

U n d e r v i s n i n g s v e r k s a m h e t

Ämbetsläkarkurserna är i första hand avsedda för läkare, veterinärer och sjuksköterskor i offentlig tjänst, vilka ämnar ägna sig åt bl. a. omgivningshygienisk verksamhet.

Ingenjörskurserna är avsedda för ingenjörer och arkitekter i offentlig tjänst, som i sitt arbete kommer att syssla med problem av hygienisk natur.

Kursen för *sjukhusadministratörer* är avsedd för sjukhusdirektörer samt läkare och sjuksköterskor i administrativ befattning vid sjukhus.

Kursen för *hälsovårdsinspektörer* avser vidareutbildning i viktigare delar av deras arbetsområden.

Stipendier har utgått med 1 300 svenska kronor i månaden. På begäran ger högskolans kansli anvisning om vart en kursdeltagare kan vända sig för att få *rumsfrågan* ordnad.

Ämbetsläkarkurser

Utbildningen vid högskolan för ämbetsläkare omfattar sex månaders undervisning, uppdelad på tre kurser om vardera två månader:

Kurs I	biostatistik, epidemiologi, vatten- och livsmedelshygien
Kurs II	omgivnings- och yrkeshygien
Kurs III	socialmedicin

Den som genomgått de tre kurserna torde ha fått en utbildning i stort sett motsvarande den vid Schools of Public Health i Storbritannien, Canada och USA som leder till Diploma eller Master of Public Health.

Antalet kursdeltagare sedan verksamhetens början 1953 har varit 525. Fördelningen nationsvis framgår av nedanstående sammanställning.

	I	II	III	Summa
Danmark	37	23	22	82
Finland	47	39	34	120
Island	4	5	3	12
Norge	48	38	33	119
Sverige	68	54	70	192
Summa	204	159	162	525

Kurstyp I	anordnades år 1953—54, 1959—60, höstterminen 1964—68
Kurstyp II	anordnades år 1955—56, 1961—62, vårterminerna 1964—67
Kurstyp III	anordnades 1957—58, vårterminen 1963, höstterminen 1963, vårterminen 1966, vårterminen 1968, vårterminen 1969

Antal elever, som genomgått tre kurser, är 88. Fördelningen av dessa på yrkesgrupp och nation framgår av nedanstående tabell.

	Läkare	Tandläkare	Sjuksköterskor
Danmark	4		4
Finland	16	1	5
Island	3		—
Norge	21		1
Sverige	32		1
Sammanlagt	76	1	11

Ingenjörskurser

År 1956 anordnades den första kursen för ingenjörer med högskoleexamen. Numera hålls två kurser årligen, vardera på en månad:

Kurs I vattenhygien anordnas varje höst och
Kurs II omgivningshygien varje vår

Kursen i vattenhygien omfattar följande avsnitt: Bakteriologiska, virologiska och epidemiologiska synpunkter på vattenburna sjukdomar, vattenförsörjning, limnologi, badvattenhygien och badanläggningar, kustvatten, recipienter, avloppsvatten, skötsel av vatten- och avloppsanläggningar, planering och forskning på vattenhushållningens och vatten- och avloppsområdet, organisation och lagstiftning på vattenhygienens område i de nordiska länderna m. m.

Kursen i omgivningshygien fördelar sig på följande avsnitt: Klimathygien, lufthygien, strålhygien samt praktisk bostadshygien och samhällsplanering.

Behovet av undervisning i vattenhygien synes vara stort. Hittills har det varit möjligt att ta emot hälften av sökandena från Finland, Norge och Sverige. Vid slutet av vårterminen 1969 har 249 ingenjörer från de nordiska länderna genomgått kursen i vattenhygien, medan kursen i omgivningshygien haft sammanlagt 97 deltagare.

Antal deltagare, fördelade nationsvis, framgår av nedanstående sammanställning.

	1956 – 1961	1962 – 1969	vt	Summa
	I	I	II	I o. II
Danmark	22	11	8	41
Finland	34	35	32	101
Norge	32	30	13	75
Sverige	33	45	44	122
Summa	121	121	97	339

Kurs I anordnades 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1963, 1964, höstterminen 1965, höstterminen 1966, höstterminen 1967, höstterminen 1968

Kurs II anordnades 1962, vårterminen 1965, vårterminen 1966, vårterminen 1967, vårterminen 1968, vårterminen 1969

Kurs för sjukhusadministratörer

En första kurs för sjukhusadministratörer avhölls i maj månad 1968 med 25 deltagare och den andra kursen hölls i maj 1969.

Till förra årets kurs hade inkommit 96 ansökningar varav 13 från Danmark, 26 från Finland, 22 från Norge och 35 från Sverige. Härvid är dock att märka att i Danmark mottogs endast ansökningar från sökande som bedömdes vara särskilt väl kvalificerade för kursen, i annat fall hade antalet sökande även från Danmark säkerligen varit större. Till årets kurs

hade inkommit 74 ansökningar, varav 7 från Danmark, varav en från Färöarna, 13 från Finland, 32 från Norge och 22 från Sverige.

Deltagarna i de två hittills givna kurserna fördelade sig på medicinskt utbildade administratörer, sjuksköterskor och övriga administratörer på följande sätt:

	Läkare Antagna	Sjuk- sköterskor Antagna	Övriga sjukhusadministratörer Antagna
Danmark	3	2	8
Finland	4	3	5
Island			1
Norge	6	1	5
Sverige	4	1	7

Kurser för hälsovårdsinspektörer

Sedan år 1962 har kurser anordnats för hälsovårdsinspektörer. Vid de två första tvåveckorskurserna meddelades undervisning i olika ämnesområden, men då man fann undervisningen alltför koncentrerad prövas för närvarande en fördelning av undervisningen på specialkurser. Hittills har endast kurser i livsmedelshygien och fysiologisk hygien med bostadshygien anordnats.

Antal deltagare, fördelade nationsvis, framgår av nedanstående sammanställning.

	1962	1964	1965	1966	1967vt	1967ht	1968vt	1968ht	1969vt
Danmark	1	2	3	2	0	1	1	2	5
Finland	8	5	6	8	4	3	1	4	3
Norge	0	5	5	10	5	5	5	5	5
Sverige	11	8	6	20	11	11	14	9	7
Summa	20	20	20	40	20	20	21	20	20

Totalt 1962—vt 1969

Danmark	17
Finland	42
Norge	45
Sverige	97
Summa	201

Samundervisning

Hälsovårdshögskolans undervisningsverksamhet omfattar för närvarande åtta kursmånader årligen, vilket innebär samma undervisningsvolym som föregående läsår. Kurserna för de olika yrkeskategorierna kan emellertid samordnas i vissa fall i tiden så att två kurser löper parallellt. Man söker på detta sätt utnyttja möjligheterna till samundervisning inom vissa ämnesområden. Erfarenheterna från diskussioner och seminarier i vilka såväl eleverna i ämbetsläkarkursen som ingenjörskursen deltagit har varit mycket positiva.

Undervisningen läsåret 1968/69

Undervisningen har omfattat:

- En 2-månaders läkarkurs typ I under tiden 15 augusti—14 oktober 1968
 En 1-månads ingenjörskurs typ I under tiden 15 augusti—14 september 1968
 En 1/2 månaders hälsovårdsinspektörskurs i livsmedelshygien under tiden 14 oktober—26 oktober 1968
 En 2-månaders läkarkurs typ II under tiden 3 mars—30 april 1969
 En 1-månads ingenjörskurs typ II under tiden 3 februari—28 februari 1969
 En 1/2 månads hälsovårdsinspektörskurs i fysiologisk hygien med bostadshygien under tiden 3 februari—25 februari 1969
 En 1-månads kurs för sjukhusadministratörer under tiden 5 maj—4 juni 1969.

Antalet kursdeltagare och kursmånaderna framgår av nedanstående tabell:

Kurs för	Danmark		Finland		Deltagare från Norge		Sverige		Summa	
	Ant.	mån	Ant.	mån.	Ant.	mån.	Ant.	mån.	Antal	månader
Läkare I	3	6	7	14	5	10	9	18	24	48
Ingenjörer I	1	1	5	5	5	5	9	9	20	20
Hälsovårds- insp. (livsm.- hygien)	2	1	4	2	5	2,5	9	4,5	20	10
Läkare III	4	8	1	2	6	12	13	26	24	48
Ingenjörer II	—	—	6	6	1	1	13	13	20	20
Hälsovårds- insp. (fysiol.- hygien)	5	2,5	3	1,5	5	2,5	7	3,5	20	10
Sjukhusadm.	7	7	6	6	6	6	6	6	25	25
Summa	22	25,5	32	36,5	33	39	66	80	153	181

Kostnaderna för budgetåret 1968/69 har varit 782 486 svenska kronor.

De deltagande ländernas kostnad för budgetåret blir sålunda:

Danmark	25,5 elevmånader à 4 423:13	110 239 kr
Finland	36,5 » » »	157 794 »
Norge	39 » » »	168 603 »
Sverige	80 » » »	345 850 »
Summa	181	Summa 782 186 kr

Göteborg den 12 augusti 1969

På styrelsens vägnar:

Bo E. Ingelmark

Ordförande

Bengt Lambert

Föreståndare

B. Grapengiesser

Sekreterare

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan, överlämnad av Sveriges regering.

Utskottet har tagit del av berättelsen, som ger en historik över skolans verksamhet samt en redovisning för den aktuella kursverksamheten vid skolan.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 16 januari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Työne Leivo-Larsson

Förman

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Norges regering)

Kontaktutvalgets nåværende sammensetning fremgår av *Tillägg* til denne rapporten.

I 1969 er det holdt to møter. Det første ble holdt i København den 18. april og det andre ble holdt i Stockholm den 5. desember. I begge disse møter deltok landbruksministrene. Forut for begge disse møter ble det holdt såkalte formannsmøter.

Av de spørsmål som har vært oppe til behandling kan særlig nevnes:

1. *Produksjons- og eksportforholdene*

Til hvert møte er det fra hvert enkelt land lagt fram skriftlige rapporter om produksjons- og eksportforholdene. På grunnlag av disse rapporter har en diskutert utsiktene for såvel samhandelen innen Norden som handelen med tredjeland.

2. *EFTA og EEC*

Jordbrukssamarbeidet i EFTA er blitt drøftet på begge de møter som er holdt. Fra islandsk side er det gitt orienteringer om forhandlingene om Islands medlemskap i EFTA.

Utviklingen innen EEC og utsiktene for et utvidet medlemskap er blitt inngående behandlet.

3. *Nordisk økonomisk samarbeid*

Spørsmålet om et utvidet økonomisk samarbeid innen Norden er blitt viet den aller største oppmerksomhet. Kontaktutvalget er blitt orientert om det utredningsarbeid som er gjort og om de forhandlinger som har funnet sted.

4. *GATT*

Kontaktutvalget er blitt orientert om de forhandlinger som har funnet sted i jordbrukskomiteen i GATT.

5. *Nordens bondeorganisationers virksomhet*

Kontaktutvalget er på hvert møte blitt orientert om bondeorganisasjonenes virksomhet innen NBC, CEA og IFAP.

6. *Viktige jordbrukspolitiske endringer*

På hvert møte er det gitt opplysninger om viktige jordbrukspolitiske endringer i de enkelte land. I denne forbindelse er det i en viss utstrekning kommet fram synspunkter på de endringer som har funnet sted.

Oslo, 8. desember 1969

TILLÄGG**Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor**

Medlemmer:

Varann:

Danmark

- V. Brorson, kommitteret, landbrugsministeriet, formann
 E. Mortensen, kontorchef, landbrugsministeriet
 C. Christensen, medlem av landbrugsrådets presidium
 P. Jørgensen, bolsmand, ordf. i De samvirkende danske husmandsforeninger

- J. Rønning-Petersen, ekspedisjonssekretær, landbrugsministeriet
 N. Kjærgaard, direktør, landbrugsrådet
 Jørgen Pedersen, sekretariatschef, De samvirkende danske husmandsforeninger

Finland

- S. Suomela, professor, lantbruksekonomiska forskningsanstalten, ordförande
 E. Lähdeolja, lantbruksråd, representant för jordbruksförvaltningen
 H. Haavisto, direktör, representant för jordbruksorganisationerna
 E. Koivisto, dr., representant för jordbruksorganisationerna

- P. Kaarletho, dr., lantbruksekonomiska forskningsanstalten
 A. Nikkola, dr., jordbruksförvaltningen
 G. Engstrøm, agr. mag., representant för jordbruksorganisationerna
 H. Frostell, agronom, representant för jordbruksorganisationerna

Island

- G. Briem, departementschef, ordförande för jordbruksministeriet, formann
 H. Pálsson, direktör för Det islandske Landbrugsselskab
 S. Tryggvason, direktör, Den islandske Bondeforening

Norge

- B. Robberstad, departementsråd, Landbruksdepartementet, formann
 J. Ringen, landbruksdirektør, Landbruksdepartementet

- E. Mykland, byråsjef, Landbruksdepartementet
 B. Lie, konsulent, Landbruksdepartementet

J. E. Mellbye, formann i Norges bondelag	O. Bergflødt, konsulent, Norges bondelag
E. Høibø, generalsekretær, Norsk bonde- og småbrukarlag	O. Moen, fylkesagronom, Norsk bonde- og småbrukarlag

Sverige

I. Eckersten, statssekreterare, jordbruksdepartementet, ordförande	C. Senning, kansliråd, jordbruksdepartementet
S.-G. Jonzon, generaldirektör, statens jordbruksnämnd, v. ordförande	S. Larson, byråchef, statens jordbruksnämnd
T. Bengtsson, advokat, förbundsordförande Sveriges lantbruksförbund	H. Håkansson, direktör, Sveriges lantbruksförbund
S. Oscarsson, förbundsordförande, Riksförbundet landsbygdens folk	P. Grabö, agronomie licentiat, Riksförbundet landsbygdens folk

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

(Överlämnad av Islands regering)

I. Kontaktorganet har under 1969 haft den sammansättning som framgår av bilagda medlemsförteckning.

II. Kontaktorganet har under loppet av 1969 haft två möten, i Helsingfors den 24 februari och i Köpenhamn den 15 december. Vid sistnämnda möte närvar de för fiskerifrågor ansvariga ministrarna i Norge, Sverige och Danmark. Förman under de båda mötena var fiskeridirektör Mår Elisson, Island.

Bl. a. har följande saker behandlats:

1. *Situationen inom fiskerinäringen*

Från de nordiska länderna har avgivits rapporter om fångstsituationen samt produktions- och omsättningsläget och fiskerinäringens ekonomiska situation. Även om de olika nordiska länderna sinsemellan uppvisar vissa skiljaktigheter befinner sig dock fiskerinäringen i de nordiska länderna som helhet alljämnt i en bekymmersam situation särskilt i vad avser fångstmängderna.

2. *Spörsmål i anknytning till EEC*

Även om kommissionens utkast till förordningar om de grundläggande principerna för marknadsreglering av fiskvaror och strukturpolitiken skulle behandlas vid ett ministerrådsmöte i december månad räknade man dock med att beslut rörande marknadskvoter, intervention på marknaden, yttre tull och preferensanordningar etc. ej skulle bli fastställda förrän under loppet av 1970. Man var överens om att man inom kontaktorganets ram borde fortsätta att diskutera gemensamma nordiska intressen i fråga om EEC:s baspriser för fisk innan dessa fastlades av Gemenskapen.

3. *Spörsmål i anknytning till NEAFC och ICNAF*

Inom kontaktorganet har diskuterats de huvudspörsmål som är under behandling i kommissionerna för nordöst-(NEAFC) respektive nordväst-(ICNAF) Atlanten, d. v. s. åtgärder till skydd för sillfisket samt frågan om

förbud mot laxfisket på internationellt vatten. Från norsk sida redovisades den stora besvikelse som den danska och svenska reservationen mot NEAFC:s och ICNAF:s beslut om förbud mot laxfiske i öppna havet framkallat. På norsk sida var man emellertid intresserad av att tillsammans med Norge och Sverige närmare klargöra vilka andra former av skyddsåtgärder som man kunde tänka sig. På norskt förslag enades man om att tillsätta en kommission som skulle följa utvecklingen på laxfiskeområdet och söka komma fram till en gemensam nordisk linje.

4. *Nordiskt fiskerisamarbete*

Inför kontaktorganet har redogjorts för de pågående förhandlingarna om ett utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden inbegripet fiskerifrågorna.

5. *Samordning av fiskerilagstiftningen i Skagerak och Kattegat*

Det konstaterades att man hunnit ganska långt i vissa hänseenden men att mycket fortfarande befann sig på ett förberedande stadium bland annat spörsmål rörande fiskstorlek och maskstorlek. Överläggningarna i dessa spörsmål mellan fiskeriorganisationerna fortsätter.

6. *Nordiska fiskerikonferensen*

Sveriges organisationskommitté inbjöds till konferens i Visby i augusti 1970.

7. *Nordiska exportminimipriser på sill*

Spörsmålet om genomförande på nordisk basis av minimipriser på sill vid export till Förbundsrepubliken har varit föremål för fortsatt dryftande inom kontaktorganet.

Reykjavik den 6 februari 1970

Már Elisson

TILLÄGG**Förteckning över medlemmar i Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål***Danmark*

Departementschef J. Nørgaard
Kontorchef J. Hertoft
Fiskeskipper F. Lodberg-Jensen
Fiskeskipper H. Sørensen

Finland

Fiskeriråd P. Niskanen
Magister G. Bergman

Island

Fiskeridirektör M. Elison
Direktör S. Egilson

Norge

Ekspedisjonssjef G. Gundersen
Fiskeridirektør K. Sunnanå
Underdirektør H. Rasmusen
Formann J. Toft

Sverige

Statssekreterare I. Eckersten
Överdirektör J. Hult
Kanslirådet C. Senning
Riksdagsman G. Åberg
Direktör E. Lilja

Berättelse

från Nordiska hushållshögskolan

(Överlämnad av Sveriges regering)

Styrelsens berättelse för verksamhetsåret 1 juli 1968—30 juni 1969

I. Utbildningsverksamheten

Under verksamhetsåret 1968/69 har utbildning pågått vid två linjer: *textillinjen* vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg och *näringslinjen* vid Johan Throne Holst's institut for ernæringsforskning vid Oslo universitet. Dessutom har högskolan under vårterminen 1969 anordnat en särskild utbildning av dietetiker vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg i förbindelse med Göteborgs universitet. På initiativ av hushållshögskolan och under aktiv medverkan av dess styrelse har också under sommaren 1969 vid en svensk folkhögskola anordnats en kurs i tillämpad näringslära för vissa elever vid näringslinjen i Oslo.

Textillinjen började hösten 1963 och har alltså fullgjort sitt sjätte verksamhetsår under 1968/69.

En sammanställning över de hittills för varje år nyantagna eleverna vid textillinjen visar följande:

Läsåret	1963/64	4 elever	(1 norska, 3 svenskor)
»	1964/65	1 elev	(norska)
»	1965/66	3 elever	(1 norska, 2 svenskor)
»	1966/67	5 elever	(1 norska, 4 svenskor)
»	1967/68	7 elever	(2 norskor, 5 svenskor)
»	1968/69	4 elever	(3 svenskor och 1 svensk)
»	1969/70	8 elever	(1 finska, 6 svenskor och 1 svensk)

Det sammanlagda elevantalet under 1968/69 var 11 st., nämligen:

2	elever	intagna	1965
2	»	»	1966
5	»	»	1967
2	»	»	1968

Den aktuella elevsituationen i september 1969 framgår av följande tablå:

	S:a nyantagna	Avbrutit studierna	NHH kandidater	Övriga färdiga vid CTH	Fortsätter
1963/64	4	1	3	—	—
1964/65	1	—	1	—	—
1965/66	3	—	—	1	2
1966/67	5	2	1	—	2
1967/68	7	¹ 2	—	—	5
1968/69	4	2	—	—	2
1969/70	8	1	—	—	7
	32	8	5	1	18

¹ En av dessa antagits på CTH:s kemilinje

Som meddelats i en tidigare styrelseberättelse utexaminerades den första nordiska hushållskandidaten vid textillinjen i juni 1966. Den andra kandidaten utexaminerades på hösten 1966. Den tredje avslutade sina studier under våren 1967 och fick efter 1/2 års specialpraktik sitt diplom som nordisk hushållskandidat vid utgången av februari 1968.

De två första kandidaterna hade före studierna vid textillinjen avlagt lärarexamen på det husliga området (i Norge respektive Sverige). Den tredje hade som förutbildning svensk studentexamen och ingenjörsexamen från svenskt tekniskt läroverk.

De två förstnämnda har erhållit dispens att avlägga teknologie licentiatexamen vid CTH, en vid sektionen för maskinteknik och en vid sektionen för kemi.

Intagningen har från början försöksvis satts till 5 elever. Antalet sökande har emellertid ökat och var i juni 1969 15 st. Samtliga dessa skulle kunna ha antagits, enär under tidigare år även sådana, som enbart haft studentexamen, fått påbörja sina NHH-studier för att efter avslutad CTH-del fortsätta vid seminarium. Denna senare utbildning kan numera med en tids avkortning förläggas till Göteborg, varvid även kontakten med NHH-eleverna vid CTH, som sammanslutit sig till en elevgrupp »Textilia», kan bibehållas.

På grund av dels det stora antalet sökande, dels beräknat bortfall ökades 1969 intagningen till 8 st.

Ledare för studierna vid textillinjen har även under 1968/69 varit professorn i textilmekanik vid Chalmers tekniska högskola Tryggve Eeg-Olofsson. Heltidsanställda lärarkrafter för denna linje har varit 2 assistenter. För undervisning i kemi finnes på deltid en speciallärartjänst. Härtill kommer ett antal övningsassistenter. Övrig lärarpersonal tillhör CTH:s ordinarie undervisning, vilket är ett arrangement, som väsentligt förbilligar undervisningen såväl personellt som lokalmässigt.

Näringslinjen i Oslo startade hösten 1966. Undervisningen började de första dagarna i september och den officiella invigningen av de av norska sta-

ten för bl. a. NHH:s näringslinje nybyggda lokalerna förrättades av den norske kirke- og undervisningsministern den 12 september 1966. I det nybyggda huset disponerar näringslinjen 647 m², vilket är 2/3 av hela huset.

Byggnadskostnaden för näringslinjens lokalandel kan beräknas ha utgjort ungefär 2,1 miljoner norska kronor. Till utrustning har för kalenderåren 1966 och 1967 beviljats tillhoppa 1,1 miljoner norska kronor.

Till avlöningar och övriga driftkostnader har den norska staten hittills anslagit följande belopp (i norska kronor):

Kalenderår	Avlöningar	Övriga driftsutgifter	Summa
1965	144.000	85.300	229.300
1966	306.100	125.000	431.100
1967	576.200	187.600	763.800
1968	657.600	209.000	866.600
1969	859.600	234.500	1.094.100
	2.543.500	841.400	3.384.900

Följande sammanställning ger vissa upplysningar angående de hittills antagna studerande.

	Antal sök.	från		Intagna från		S:a	Avbr. stud.	Under kursen intagna
		Dk	Fi	N	Sv			
1966	35	—	1	9	4	14	3	3
1967	22	1	—	11	3	15		
1968	28	1	—	14	1	16	5	
1969	46	1	—	11	6	18		

Förutbildningen hos de antagna har varit varierande. Följande huvudtyper av förutbildning kan urskiljas:

Förutbildning	Antagningsår				S:a
	1966	1967	1968	1969	
1. Studentexamen + lärarexamen i husligt sem.	3	1	5	2	11
2. Enbart studentexamen	5	2 + 6	8	1 + 2 + 1	25
3. »Huslig» lärarex. utan fullst. studentex.	1			1	2
4. Akad. ex. av annat slag än NHH (med eller utan huslig lärarex. också)	1 + 1 = 2				2
5. Annan lärarex. än från husligt sem.	2	2			4
6. Annan utb. (med eller utan stud. ex.)	1	1 + 3	3	8 + 3	19
	14	15	16	18	63

Dietetikerutbildning. Sedan det under våren 1968 visat sig omöjligt att få medel från svenska staten till en kurs redan under budgetåret 1968/69 för utbildning av dietetiker, gjordes under hösten 1968 framställning till Nordiska kulturfonden om bidrag till en dylik kurs. Strax före jul 1968 beviljades härtill 75 000 kronor. Efter ett hektiskt arbete — främst genom forskardocenten Björn Isaksson i Göteborg, som av NHH:s styrelse var designerad till ledare av en dylik utbildning — kom kursen till stånd den 27 januari 1969. Till kursen antogs sex elever, tre med avslutad utbildning från NHH:s näringslinje i Oslo och tre med avlagd kandidatexamen i näringskemi från Helsingfors universitet. Kursen var förlagd till Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg och anordnades av NHH i samarbete med Göteborgs universitet. Ledare av kursen var forskardocenten Isaksson. Vid sin sida hade han två medicinska docenter som huvudlärare, en utexaminerad hushållslärare som praktisk handledare samt ett antal timlärare, representerande olika specialiteter.

Kurs i tillämpad näringslära. Då majoriteten av de studerande vid näringslinjen i Oslo kommit att bestå av sådana, som avlagt studentexamen men saknat hushållsutbildning, uppkom inom styrelsen frågan om anordnande av någon form av koncentrerad utbildning i tillämpad näringslära för sådana studerande. Sedan intresse för en dylik kurs konstaterats föreligga, togs genom styrelseledamoten Ebba Virgin kontakt med en svensk folkhögskola, Sjöviks folkhögskola utanför Krylbo, 15 mil norr om Stockholm, som förklarade sig intresserad att anordna en dylik kurs under sommaren 1969. Genom byrådirektör Virgins försorg utarbetades en kursplan för en åtta veckors kurs och anställdes vid skolan en kursledare och vederbörlig övrig lärarpersonal. Kursen tilläts ingå som en normal sommarkurs i folkhögskolans verksamhet, varigenom stadgeenligt statsbidrag från svenska staten erhöles. Kursen omfattade 8 veckor — från mitten av juni till mitten av augusti — och elevantalet var 10. Eleverna har erhållit intyg från folkhögskolan om genomgång av denna kurs.

II. Styrelsens verksamhet

Styrelsen har under verksamhetsåret 1968/69 haft två sammanträden: den 16—17 januari 1969 i Stockholm och den 6—7 maj 1969 i Göteborg.

Utöver erforderliga diskussioner och beslut rörande textil- och näringslinjerna samt utbildningen av dietetiker och kursen i praktisk näringslära har styrelsen *dels* fortsatt och för sin del slutfört förberedelsearbetena för en konsumentekonomilinje och en arbets- och tekniklinje, *dels ock* ägnat ett alltmer ökande intresse åt de många och svåra frågorna om de nordiska hushållskandidaternas status i den akademiska världen, inom undervisningsväsendet och i näringslivet, om deras anställningsförhållanden och avancemangsmöjligheter samt (den av eleverna själva väckta frågan) om deras titulatur. Ett antal experter från olika länder har engagerats för dessa frågor.

Under verksamhetsåret har också arbetat ett av styrelsen inom sig tillsatt

arbetsutskott med särskild uppgift att föreslå olika åtgärder ägnade att underlätta tillträde till NHH:s linjer för hushållslärare som ej har fullständig studentexamen.

Arbetet på inrättande av en konsumentekonomisk linje i Danmark tog ett stort steg framåt i januari 1969, då styrelsen och undervisningsrådet vid Handelshøjskolen i København beslöt tillstyrka att linjen inrättas vid denna högskola från och med hösten 1970. Ännu har dock inga beslut från den danska regeringen erhållits om inrättande av erforderliga tjänster för denna linje och om medel till undervisningens bedrivande. Sådana beslut förväntas under hösten 1969.

I september 1968 gjorde NHH:s styrelse en formell framställning om inrättande från och med hösten 1969 av den angivna arbets- och tekniklinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Framställningen tillstyrktes av universitetskanslersämbetet i Sverige men föranledde inget förslag från den svenska regeringen till riksdagen. Den 5 maj 1969 har NHH:s styrelse upprepat sin begäran, nu avseende linjens inrättande från och med hösten 1970. Denna framställning har tillstyrkts av universitetskanslersämbetet den 22 september 1969.

III. Styrelsens sammansättning

Under verksamhetsåret 1968/69 har styrelsen haft samma sammansättning som under det närmast föregående året och sålunda bestått av:

A. Särskilt förordnad ordförande:

överdirektören Birger Öhman, Stockholm;

B. Övriga styrelseledamöter:

från *Danmark* seminariektorn Gustav Nedergaard och professorn Fritz Schønheyder;

från *Finland* professorerna Paavo Roine och Unto Vartiovaara;

från *Island* föreståndarinnan Vigdis Jonsdóttir;

från *Norge* professorn Ragnar Nicolaysen och försöksledaren Bergliot O Werenskiöld;

från *Sverige* laboratoriechefen Marit Neymark och f. d. byrådirektören Ebba Virgin.

Enligt beslut av styrelsen kallas fr. o. m. våren 1969 en representant för NIH:s studentkår i Oslo (Studentföreningen Nutritia) och en representant för NHH:s studentkår i Göteborg (Studentföreningen Textilia) till alla styrelsens sammanträden.

Denna verksamhetsberättelse har enhälligt fastställts vid sammanträde nedan angivna dag i København. I sammanträdet har deltagit samtliga styrelseledamöter utom professor Schønheyder.

København den 11 november 1969

För

Styrelsen för Nordiska hushållshögskolan

Birger Öhman

Berättelse
om Nordens Hus i Reykjavík

(Överlämnad av Islands regering)

I paragraf 13 i statuttene for Nordisk Hus i Reykjavík forutsettes at institusjonens årsregnskaper skal tilsendes Nordisk Råd. Under henvisning til dette oversendes hermed det reviderte regnskapet for Nordisk Hus for året 1968 (*se bilaga*).

Reykjavík, 13. oktober 1969

P. v. a. m.

Birgir Thorlacius

Árni Gunnarsson

*BILAGA 1***Räkenskapssammanställning för driftsåret 1968**

	Isländska kronor
<i>Inntekter:</i>	
Tilskudd 1968 — drift	2 928 876,25
Diverse inntekter	132 330,00
Diff. p. g. a. devaluering	94 824,88
Renter	14 263,87
Underskudd, överfört til 1969	98 095,56
	<hr/> 3 268 390,56
 <i>Utgifter:</i>	
Dir. lönn, bolig, pensjon	499 330,90
Dir. representasjon	111 065,39
Lönninger, kontordame, bibliotekar	132 500,75
Sosiale utg., pensjon	18 724,00
Lys, varme, renhold	108 013,17
Kontorhold, reiser	437 747,62
Bibliotek — drift	84 214,55
Informasjontjenesten	171 289,00
Virksomheten	1 269 782,06
Vedlikehold, skatter	50 230,02
Reiser, styret	44 312,65
Uforutsette utgifter	341 180,45
	<hr/> 3 268 390,56

Ivar Eskeland

Ovenstående regnskab er revideret og fundet rigtigt.

Reykjavik, 1. juni 1969

Árni Arnason

Revisor

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om Nordens Hus i Reykjavik. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträde den 10 februari 1970.

Vid sakens behandling i utskottet har närvarit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, och undervisningsminister Gylfi Gislason, Island.

Därtill har utskottet som sakkunnig hört direktør Ivar Eskeland.

Emedan utskottet vid i dag förevaran behandling haft tillfälle att taga del av endast en preliminär redogörelse för verksamheten vid Nordens Hus i Reykjavik under 1969, beslöts fortsätta behandlingen vid möte inom utskottet efter adertonde sessionen, då den slutliga berättelsen föreligger.

Delta har utskottet önskat anmäla för rådet.

Reykjavik den 10 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Gunnar Garbo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Berättelse
från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Utskottet har inte haft något sammanträde hittills under år 1969. Något sammanträde under december 1969 planeras heller inte.

Berättelse om Nordiska kulturfonden

Nordisk Kulturfonds styrelsesmedlemmer for 1968 har — uden forandring i forhold til 1967, jfr. herved fondens statutters artikel 8, 3. stk. — været følgende:

Danmark:

Julius Bomholt, formand
W. Weincke

Finland:

V. J. Sukselainen
K. Siikala

Island:

Ólafur Björnsson
Birger Thorlacius

Norge:

Håkon Johnsen
Olav Hove

Sverige:

Ingrid Segerstedt Wiberg
Roland Pålsson.

Følgende suppleanter har i 1968 været indkaldt til et eller flere møder:

Danmark

Folketingsmedlem fru Grethe Philip
Ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen

Finland

Riksdagsman Georg Backlund

Island

Fuldmægtig Arni Gunnarson

Sverige

Departementssekreteraren Carl-Johan Kleberg

Desuden har regeringsrådet Ragnar Meinander (Finland) deltaget som observatør i fondsstyrelsens sidste møde 12.—13. december 1968.

Med kalenderåret 1968 udløb, jfr. ovenfor, fondsstyrelsens medlemmers første mandatperiode. Nordisk Råd og regeringerne har udnævnt følgende medlemmer og suppleanter til styrelsen for kalenderårene 1969—1970:

Valgt af Nordisk Råd:

for *Danmark*: K. B. Andersen med Grethe Philip som suppleant
 for *Finland*: V. J. Sukselainen med Georg Backlund som suppleant
 for *Island*: Ólafur Björnsson med Birgir Finnsson som suppleant
 for *Norge*: Håkon Johnsen med Berte Rognerud som suppleant
 for *Sverige*: Ingrid Segerstedt Wiberg med Dagmar Ranmark som suppleant.

Valgt af regeringerne:

for *Danmark*: Ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen, suppleant endnu ikke valgt.
 for *Finland*: Regeringsrådet Ragnar Meinander med biträdande avdelningschefen Kalevi Sorsa som suppleant.
 for *Island*: Departementschef Birgir Thorlacius med fuldmægtig Arni Gunnarson som suppleant.
 for *Norge*: Departementsråd Olav Hove med byråsjef Hans Sörbö som suppleant.
 for *Sverige*: Departementsrådet Roland Pålsson med departementssekretære Carl-Johan Kleberg som suppleant.

Med udgangen af 1968 udløb endvidere den 2års periode, hvori et land maksimalt kan beklæde formandsposten. Danmark havde i årene 1967 og 1968 beklædt denne post og posten som næstformand. Til formand og næstformand for kalenderåret 1969 valgtes henholdsvis Håkon Johnsen og Olav Hove, begge Norge.

I virksomhedsåret 1968 har Nordisk Kulturfond afholdt 3 møder henholdsvis i Oslo den 16. februar og i København den 29.—30. maj og den 12.—13. december 1968. Efter hvert mødes afholdelse har der været udsendt pressemeddelelse til Ritzaus Bureau.

På fondsstyrelsens møde den 16. februar 1968 forelagdes fondens regnskab for 1967. Fondsstyrelsen vedtog at godkende regnskabet og at bemyndige formanden til at underskrive regnskabet for styrelsen og overgive dette til revisorerne.

På nævnte møde drøftedes endvidere spørgsmålet om ansøgningsfristens begyndelse og udløb. Det besluttedes, at kulturfondens midler for kalenderåret 1969 skulle opslås den 4. eller 5. maj, idet man samtidig besluttede at fastsætte ansøgningsfristens udløb til den *15. august 1969*.

I 1968 havde fonden følgende midler til rådighed	
overført fra 1967	1 437 888,63 d. kr.
medlemslandenes bidrag	3 000 000,00
	<hr/>
	4 437 888,63 d. kr.

Vedrørende spørgsmålet om fondens midler kan det oplyses, at de nordiske regeringer i overensstemmelse med rekommandation nr. 38/1968 fra

Nordisk Råd har besluttet at forhøje midlerne fra og med 1. januar 1969 til i alt 3 250 000 d.kr. Motiveringen for forhøjelsen er den ved den danske devaluering i efteråret 1967 hidførte reelle værdisænkning af det for fonden til rådighed stående beløb. I konkurrence om 1968-midlerne havde der meldt sig ca. 180 ansøgere. De ansøgte beløb på ca. 10 mill. kr. har overskredet fondens årlige rådighedssum. Man tør formentlig registrere en tendens til, at der indgives et relativt stort antal højt kvalificerede ansøgninger til meget store beløb. Idet denne udvikling i øvrigt må hilses med tilfredshed, kan det beklages, at et forholdsvis mindre antal ansøgninger på denne måde er i stand til at lægge beslag på stort set hele det for fondsstyrelsen til rådighed stillede beløb. En samlet oversigt over de af 1968-midlerne givne bevillinger følger som Bilaga 1, hvori tillige er medtaget en oversigt over de på styrelsens møde den 12.—13. december 1968 givne bevillinger af midlerne for 1969. Summen af de i 1968 udbetalte tilskud udgjorde efter fradrag af tilbagebetalte tilskud 3 635 442,70 kr. Saldobeholdningen udgjorde pr. 31. december 1968 kr. 743 161,01 der overførtes til 1969. Heri er medregnet tilgodehavende (medlemsbidrag) der først er indgået i januar 1969 med 507 782,05 kr.

På mødet den 29.—30. maj 1968 forelagdes revisorerne revisionsberetning, som styrelsen tog til efterretning og vedtog at afgive til regeringerne og Nordisk Råd. Revisorernes protokollat 1/1967 følger som Bilaga 2 til nærværende beretning. På samme møde optog fondsstyrelsen en generel drøftelse af Nordisk Kulturfonds mål og midler.

Denne virksomhedsberetning er enstemmigt blevet vedtaget på fondsstyrelsens møde nedennævnte dag i København.

København, den 11. februar 1969

Håkon Johnsen

Formand

K. B. Andersen

Georg Backlund

Ólafur Björnsson

J. Harder Rasmussen

Olav Hove

Carl-Johan Kleberg

Ragnar Meinander

Dagmar Ranmark

Birgir Thorlacius

P. Bigandt

Hjalte Rasmussen

Sekretærer

BILAGA 1

**Fondmedel beviljade ur Nordiska kulturfonden av under
1968 disponibla medel**

	D. kr.
A. Videnskab	
De fire nordiske nationalkomiteer vedr. det Internationale Biologiske Program (IBP) til samordning af de fællesnordiske forskningsprojekter inden for IBP	43 439,—
Medlars for medicinsk dokumentation til stipendier og driftsomkostninger	200 000,—
Nordisk symposium om demografins ställning i Norden august 1968	40 000,—
Afholdelse af et internationalt symposium over emnet »De nordiske folks forbindelser østpå i vikingetid og tidligere middelalder»	23 500,—
Til afholdelse af en konference i nordisk almen sprogvidenskab ved Islands universitet i 1969	100 000,—
Nordisk förening för rättssociologi til forskningssymposium	29 000,—
Nordisk sommeruniversitet til kultursociologisk forskningsprogram	475 000,—
	910 939,—
 B. Uddannelse	
NKK's Sektion I til 2 nordiske kurser for historiestuderende	63 112,—
Til universitetskurser i de nordiske landes historie	107 500,—
Nordisk sommerskole i matematik	95 000,—
Nordisk sommerskole i faststoffysik	100 000,—
Til afholdelse af en sommerskole i nationaløkonomi i sommeren 1968	48 000,—
Nordisk føderation for medicinsk undervisning til føderationens arbejde	60 000,—
Til kursus i finsk tekstforståelse for skandinaver	60 000,—
Ad hoc-udvalget for specialpædagogisk forskning under NKK, Sektion II	250 000,—
Den samnordiske gruppe for didaktisk procesanalyse til fortsatte undersøgelser	282 830,—

D. kr.

Syd-Österbottens sommeruniversitet til et seminarium for undervisningsplanlæggere	17 500,—
Sammordisk forsøgsvirksomhed vedr. den indledende matematikundervisning i skolerne (131 000 sv. kr. for sidste halvdel af 1968 og indtil 293 000 sv. kr. for 1969).	190 421,—
	<hr/> 1 274 363,—

C. Folkeoplysning

Nordiske Samerådet, Hagalund, til trykningsomkostninger af »The Laps to-day»	17 000,—
DsU's landsforbund til 7 dages kulturpolitisk ungdomskonference	19 000,—
Nordisk ungdomsstævne i Ålborg	95 000,—
Tromsø museum med plan til prøvedrift med vandreudstillinger	100 000,—
Til et af de nordiske FN-foreninger arrangeret møde mellem nordiske eksperter om miljøspørgsmål	14 400,—
Til et af Skandinaviska Designstuderandes Organisation planlagt seminar om »Människa -- Miljö»	45 000,—
	<hr/> 290 400,—

D. Kunst

a. Litteratur

Til fortsættelse af arbejdet med en nordisk dramaserie på engelsk	29 000,—
Til oversættelse til engelsk af nordisk skønlitteratur	65 000,—
Styret for Nordens Hus til grundlæggelse af bibliotek	75 000,—

b. Musik

Nordisk Konservatorieråd til kursus	81 500,—
Samarbejde mellem nordiske visearkiver	110 000,—
Til gramfonindspilninger af nordisk musik i forbindelse med Nordiske musikdage i Stockholm	275 500,—

c. Billedkunst

Til oplysningsvirksomhed om billedkunst i Norden	47 500,—
Nordisk Ungdomsbiennale	162 000,—
Nordisk Ungdomsbiennale 1968 (ekstra)	8 000,—

	D. kr.
<i>d. Teater</i>	
Teaterudveksling i Norden	250 000,—
OdinTeatret til nordisk teaterlaboratorium m. v.	123 500,—
Riksteatern-Svenska Teatern til nordisk ballettrup, motiver fra nordisk folklore	142 500,—
<i>e. Film</i>	
Foreningerne Norden til konkurrence om synopsis for film om nordisk samarbejde	19 000,—
Lunds studenters filmstudio til 3 dages symposium om ny nordisk film	18 500,—
Kunst i alt	1 407 000,—

E. Andre formål

Til en af Værdekommittén för Kyrkornas världsråds generalforsamling arrangeret udstilling om Nordisk kirkearkitektur i Stockholm	43 500,—
--	----------

	D. kr.
A. Videnskab	910 939,—
B. Uddannelse	1 274 363,—
C. Folkeoplysning	290 400,—
D. Kunst	1 407 000,—
E. Andre formål	43 500,—
For 1968 bevilget: I alt	3 926 202,—

**Fondmedel beviljade ur Nordiska kulturfonden på fondstyrelsens ordinarie
bevillingsmöte den 12—13 december 1968 av under 1969
disponibla medel**

	D. kr.
A. Videnskab	
Til Svenska föreningen för mikrobiologi, til det första symposiet af herefter regelbundne symposier inom det mikrobiologiske ämnesområdet för nordiska forskare	30 000,—
Nordisk Genetikerforening, Nordisk Forening for Celleforskning, — til fælleskongres med foredrag og symposier i Reykjavik i Island, 3.—10. august 1969	100 000,—
Til møde vedr. oprettelse af en nordisk zoofysiologisk forening	9 000,—
Nationalkommittéerna för IBP i de fire nordiske lande, fortsat støtte til nordisk samarbejde inden for biologisk forskning	51 000,—

	D. kr.
Docent Jan Ericsson, Stockholm, dr. med., docent Rolf Seljelid, Oslo, og med. kand. H. Helminen, Åbo, om fælles medicinsk forskningsprojekt	100 000,—
Gunnar Fougstedt, Paavo Piepponen, tf. professor i sociologi, til publicering af foredrag, der blev holdt ved det nordiska demografiska symposiet	13 000,—
Nordisk sommeruniversitet	475 000,—
Symposium inden for universitetspædagogik	47 425,—
	<hr/> 825 425,—

B. Uddannelse

Nordisk Etnologisk-Folkloristisk Arbejdsgruppe, NEFA, til igangsættelse og indarbejdelse af nordiske feltseminarer	47 200,—
Rektor Lars Furuhof, Stockholm — til seminar for lærere ved de statslige journalistuddannelsesanstalter i Danmark, Norge, Sverige og Finland	42 200,—
Stavanger Sjøfartsmuseum. Til konference med deltagelse af aktive forskemenn fra Danmark, Sverige, Norge, der har deltaget i marinarkæologiske undersøgelser	15 900,—
Forskerdoc. Björn Isaksson, Göteborg, og prof. R. Nicolaysen, Oslo. Anordnande av kurs för utbildning av dietetiker	108 000,—
Norsk Psykiatrisk forening i samarbejde med Nordisk Psykiatrisk Samarbejdskomité. — Til nordisk symposium i psykiatri	22 500,—
Språkkurskommissionen, Helsingfors. — Kursus i finsk tekstforståelse	63 300,—
Matematikundervisningens Nordiske Komité (MUNK)	350 000,—
Samnordiska gruppen för didaktisk processanalys	300 000,—
Nordisk Kulturkommisjons sektion II. Fellesnordisk forskningsstipendiatprogram i spesialpedagogikk	198 000,—
Nordisk Musikpædagogisk Union, København	12 560,—
Kongres: »Textilslöjd i dag och i morgon» 3.—7. august 1969 i Helsingfors.	30 000,—
	<hr/> 1 189 660,—

D. Kunst

a. Litteratur

Nordisk oversættelsesserie på engelsk	85 000,—
Svenska Österbottens litteraturförenings udgivelse af kulturtidsskriftet Horisont	10 000,—

	D. kr.
Indkøb af nordisk litteratur til biblioteket i Nordens Hus, Reykjavík	50 000,—
Hannes Sigfusson til oversættelser af moderne nordisk lyrik i islandsk antologi	5 000,—
b. Musik	
Nordiske musikkonkurrencer	185 000,—
Samarbejde mellem visearkivet i Norden	100 000,—
Riksförbundet Sveriges amatörorkestrar til nordisk musikkursus for ungdommen	20 000,—
Møde for de nordiske foreninger Visens Venner på Voksenåsen	11 000,—
d. Teater	
Teater- og balletudvekslingen i Norden	400 000,—
Nordisk amatørteaterråd	17 000,—
e. Film	
Nordisk Film- og TV-union. Til Nordisk Kortfilmfestival for film og TV	22 000,—
Kunst i alt	905 000,—

BILAGA 2**Revisionsberättelse för Nordiska kulturfonden år 1968**

1. Revisionen af fondens regnskab for 1968 er udført af de i 1967 valgte danske revisorer i henhold til bestemmelsen i artikel 18 i overenskomsten om Nordisk Kulturfond. Revisorernes mandatperiode er herefter udløbet.

2. Fondens regnskab for 1968 er godkendt på styrelsesmødet den 11. februar 1969 og tilstillet revisorerne med fondens skrivelse af 26. marts 1969. Dette er senere end den i artikel 18 fastsatte frist, og da revisorerne har måttet have tid til indhentelse af yderligere oplysninger samt til gennemgang af de af tilskudsmodtagerne aflagte regnskaber, har det ikke været muligt at overholde den i artikel 18 fastsatte frist for revisionens afslutning.

Det foreslås, at denne frist i overensstemmelse med reglerne for visse andre fællesnordiske institutioner fastsættes til 6 måneder efter regnskabsårets udløb. Herved bliver der rimelig tid til udførelse af nødvendige revisionsarbejder, og det bliver muligt at inddrage et større antal regnskaber fra tilskudsmodtagerne under det pågældende års revision.

3. Den foretagne revision har omfattet sædvanlig talmæssig og kritisk revision af regnskabets indtægter og udgifter. Det er herunder påset, at bevilling har foreligget for de udbetalte tilskud, og at fondens forvaltning har fundet sted i overensstemmelse med bestemmelserne i overenskomsten og i arbejdsordningen for fondens styrelse.

Til driftsregnskab og status skal man fremsætte følgende bemærkninger:

Driftsregnskabet

4. *Medlemslandenes bidrag* er beregnet og ført til indtægt i overensstemmelse med bestemmelsen i overenskomstens artikel 5. Der resterede ved regnskabsårets udløb et delbidrag på 500 268 kr., der er indgået i januar 1969.

5. *Udbetalte tilskud* har omfattet et samlet beløb på 3 649 034 kr., fordelt på 32 projekter bevilget i 1968 og 2 projekter bevilget i 1966 og 1967.

6. På basis af fondens oplysninger og den foretagne revision kan der opstilles følgende oversigt over afviklingen af bevillingerne i regnskabsåret 1968.

	Antal bevil- linger	Heraf udbetalt i 1968	Hjem- faldne i 1968	Overført til senere anvendelse
Overført fra 1966	1	1	—	—
Overført fra 1967	4	1	1	2
Uddelt i 1968	136	132	1	3 (+ 1 delbe- villing)

¹ Den med fondens beretning udsendte liste over bevillinger i 1968 omfatter 39 enkeltbevillinger, hvoraf dog 1 ikke er blevet effektiv som følge af de stillede betingelser, 1 er medtaget ved en fejltagelse og 1 er en forhøjelse af en eksisterende bevilling.

² 1 bevilling er kun udbetalt delvist, medens restbeløbet er overført til anvendelse i 1969.

7. Revisorerne har foretaget en sammenholdelse mellem de enkelte bevillinger og udbetalinger. Resultatet kan dog vanskeligt sammendrages i et afstemningsskema som det ovenfor anførte, bl. a. fordi der ved de fleste udbetalinger i anden valuta er blevet tillagt bevillingsbeløbet udgiften til provision og gebyr i forbindelse med overførslen.

Ved sammenholdelsen har man bemærket, at en bevilling på 18 500 d. kr. er blevet udbetalt med 18 500 sv. kr., hvilket efter sekretariatets oplysning beror på en fejltagelse under ferievikariat. Der er aflagt regnskab for det modtagne beløb, men det er ikke tilstrækkeligt specificeret til, at man kan se, hvad bevillingsforhøjelsen er medgået til.

Man har endvidere bemærket, at en bevillingsforhøjelse (8 000 kr. til Nordisk Ungdomsbiennale 1968) ikke er udbetalt, men årsagen hertil har endnu ikke kunnet belyses.

Det ville være ønskeligt, om der for fremtiden kunne opstilles en tilsvarende oversigt over bevillingernes afvikling i beløb, der kunne danne grundlag for kontrollen med ikke-udbetalte og ikke-anvendte beløb, men dette

vil forudsætte en ændring af regnskabsførelsen eller føring af et særligt bevillingsregnskab.

8. De ovennævnte 5 bevillinger og 1 delbevilling, der er overført til det år, i hvilket de efter ansøgningen påtænkes anvendt, jfr. arbejdsordningens § 8, specificeres således:

	D. kr.
<i>1967-bevillinger:</i>	
Nordisk Kulturkommission, publikation om musiklivet i Norden	9 000 (1969)
Foreningen Norden, kursus om moderne litteratur	15 000 (1969)
<i>1968-bevillinger:</i>	
Til et af de nordiske FN-foreninger arrangeret møde mellem nordiske eksperter om miljøspørgsmål	14 400 (1969)
Til fortsættelse af arbejdet med en nordisk dramaserie på engelsk	29 000 (1970)
Til oplysningsvirksomhed om billedkunst i Norden	47 500 (1969)
<i>Delvis overført af 1968-bevilling:</i>	
Til afholdelse af en konference i nordisk almen sprogvidenskab ved Islands universitet i 1969. Af bevillingen, 100 000 d. kr., overført	80 000 (1969)
I alt	194 900

9. Ifølge indhentet oplysning har fonden modtaget beretning og regnskab vedrørende yderligere 13 af de i 1966 og 1967 samt 12 af de i 1968 bevilgede tilskud. Det pågældende materiale er gennemgået af revisorerne, der skal henlede opmærksomheden på følgende forhold:

a) De indsendte regnskaber er af meget forskellig oplysningsværdi. Nogle regnskaber er passende specificerede og ledsaget af bilag, så det er muligt at påse, at tilskudsforudsætningerne er overholdt. Andre er specificerede, men ledsages ikke af bilag. I nogle af disse tilfælde, men dog forholdsvis sjældent, henvises til attest fra vedkommende institutions revisor. Endelig gælder det i nogle tilfælde, at regnskabet er så summarisk, at det ikke er muligt på dette grundlag at danne sig noget indtryk af, hvorvidt bevillingsforudsætningerne er overholdt.

Det bør efter revisorerernes mening præciseres over for tilskudsmodtagerne, at regnskabet skal være passende specificeret — i det mindste svarende til det i ansøgningen opstillede budget — og rigtigheden skal være dokumenteret enten ved bilag eller ved attest fra institutionens revisor.

b) Der er gennemgående konstateret god overensstemmelse mellem regnskaber og budgetter. Budgetrammen synes dog ikke altid at være tilstrækkeligt grundlag for udgiftskontrollen. Da en betydelig del af de samlede midler medgår til projekter — såsom møder, konferencer, sommerskoler — hvor de afholdte udgifter er af en ensartet beskaffenhed (rejser, ophold, sekretariatsudgifter, lærerhonorarer), ville det efter revisorerernes mening være rime-

ligt, at der på grundlag af de indhøstede erfaringer fastsattes visse nærmere retningslinjer for arten og størrelsen af de udgifter, der kan indgå i budgettet (f. eks. med hensyn til ydelse af dagpenge, supplement til normal forplejning på opholdskurser, foredrags- og sekretariats honorarer m. v.).

c) Reglerne for udbetaling af tilskuddene synes i almindelighed at sikre, at udbetaling ikke sker tidligere end nødvendigt. I et enkelt tilfælde er det dog konstateret, at et tilskud (60 000 kr.) udbetaltes i august 1967, men endnu i maj 1968 havde projektet ikke påført tilskudsmodtageren nogen direkte produktionsomkostninger.

d) Revisorerne skal påpege, at det fuldstændige skift i sekretariat og revision hvert andet år nødvendigvis må skabe vanskelighed for en kontinuerlig og ensartet kontrol med regnskabsaflæggelsen fra bevillingsmodtagerne, indbetalingen af overskudsbeløb etc. — ikke mindst, hvor det drejer sig om flerårige projekter.

For at bøde herpå har de danske revisorer påbegyndt en summarisk registrering vedrørende bevillinger og modtagne regnskaber.

10. *Tilbagebetalte tilskud* er ført til indtægt med 13 592 kr. fordelt på 9 bevillinger. Der er i enkelte tilfælde givet tilladelse til, at mindre overskudsbeløb er overført til senere anvendelse til tilsvarende formål.

Besparede beløb i henhold til indsendte regnskaber ses i enkelte tilfælde ikke tilbagebetalt fonden eller oplyst reserveret til endnu ikke afholdte udgifter (se f. eks. Odin Teatrets regnskab for bevillingen i 1968).

11. *Administrationsudgifterne* har andraget 86 279 kr. mod 74 433 kr. i 1967. Stigningen på ca. 12 000 kr. skyldes hovedsagelig forøgelse af honorarudgiften som følge af dyrtidsregulering af honorarer og vederlag for kontorarbejde samt udbetaling af revisorhonorar for 1967.

12. *Rejsegodtgørelse og dagpenge* vedrørende styrelsens møder har udgjort 30 494 kr. mod 28 921 kr. i 1967. Da bilagsmaterialet også i år har frembudt visse mangler, har revisorerne under en brevveksling med fonden gjort opmærksom på, at det må være muligt at nå videre i retning af anvendelse af en ganske bestemt forretningsgang for udbetaling af forskud, endelig afregning, benyttelse af standardiserede bilag for forskud og restafregning samt opstilling af et samlet oversigtsregnskab for udgifterne ved disse regelmæssigt tilbagevendende møder.

13. *Andre udgifter* på i alt 23 909 kr. har hovedsagelig omfattet annoncer i medlemslandenes dagspresse vedrørende indkaldelse af ansøgninger om tilskud. I forhold til 1967 er udgiften til annoncering i danske blade nedbragt med 3 500 kr., medens udgiften til annoncering i svenske blade er forøget med ca. 4 000 kr.

14. Driftsregnskabet er afsluttet med en *merudgift* på 694 727 kr., der er fradraget i overførslen fra 1967 (fondens disponible kapital).

Status

15. *Kassebeholdningen* 244 392 kr. er afstemt med udtog fra banken. Beløbet henstod på indlånskonto, hvorpå den gældende rente i årets løb har svinget mellem 4 3/4 % og 3 1/4 %. Der er i 1968 oppebåret renter af kontoen med 26 994 kr. Beholdningen er nu i forbindelse med flytningen af fondens administration overført til Norge.

Efter overførsel af merudgiften udgjorde *fondens disponible kapital* ved udgangen af regnskabsåret 743 161 kr. Af beløbet må 194 900 kr. anses for reserveret til udbetaling af resterende bevillinger fra 1967 og 1968, *jfr. ovenfor*.

Efter den foretagne revision har vi forsynet regnskabet med følgende påtegning:

Foranstående driftsregnskab og status for Nordisk Kulturfond er revideret og fundet i orden.

København, den 30. juni 1969

Kresten Damsgaard

J. Bredsdorff

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets utskott för granskning av berättelse om Nordiska kulturfonden över berättelsen**

Till utskottet har hänvisats berättelse om Nordiska kulturfonden för 1968. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 24 september 1969, den 3 december 1969 samt den 12 januari 1970. Vid sistnämnda sammanträde hördes såsom representanter för fondens styrelse departementsrådet Roland Pålsson och konsulenten Thomas Mauritzen.

Enär Nordiska kulturfondens revisorer har utfört den siffermässiga granskningen av fondens räkenskaper, har utskottet funnit sin huvuduppgift vara att granska att fondens verksamhet har ägt rum i enlighet med den överenskommelse som ingåtts mellan de nordiska länderna om fonden. Revisorerna har i sin berättelse över fondens räkenskaper fäst uppmärksamhet vid frågor i anslutning till fondens administration och verksamhet. Utskottet har av de vid mötet den 12 januari 1970 närvarande representanterna för fondens styrelse erfarit, att styrelsen vid sitt sammanträde den 9 och 10 december 1969 beslutat, att inom ramen för den i överenskommelsen om fonden fastställda verksamheten vidtaga åtgärder i anledning av revisorernas påpekanden. Beträffande fördelningen av fondens dispositionsmedel noterar utskottet att fondens styrelse funnit det ändamålsenligt att i fortsättningen inte anslå en så stor del av medlen för fleråriga samarbetsprojekt som hittills. Vidare har utskottet uppmärksammat, att

fondens styrelse har pekat på de svårigheter som är förenade med att fondens sekreteriat har för små personella resurser och att kontinuiteten i sekretariatets arbete inte kan upprätthållas på grund av dess överflyttning från ett land till ett annat. Utskottet önskar därför understryka behovet av att frågan om fondens framtida administration och verksamhet blir föremål för överväganden i samband med planerna på en fastare organisation av det nordiska kultursamarbetet.

Hänvisande till vad ovan anförts och till revisorernas granskning av fondens räkenskaper för år 1968 får utskottet föreslå,

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1968 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för år 1968 samt
2. att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 12 januari 1970

Per Bergman

Niels Eriksen

Gunnar Garbo

Förman

Eysteinn Jónsson

Sylvi Siltanen

Berättelse

om Nordens folkliga akademi

(Överlämnad av Sveriges regering)

Styrelsen för Nordens folkliga akademi får härmed avge följande berättelse för sin verksamhet under tiden 1 juli 1968—30 juni 1969.

Styrelsen har under året bestått av följande ledamöter.

Utsedda av Danmarks regering:

Förre undervisningsministern Jørgen Jørgensen, styrelsens ordförande, till 12 februari 1969.

Professor Roar Skovmand, ordförande från 12 februari 1969.

Forstander Harald Engberg-Pedersen från 12 februari 1969.

Utsedda av Finlands regering:

Kanslichefen Heikki Hosia.

Skolrådet Klas Wallin.

Utsedda av Norges regering:

Professor Sigmund Skard.

Tilsynsmann Stein Fossgard.

Utsedda av Sveriges regering:

Skolrådet Arne Sönnerlind, styrelsens vice ordförande.

Undervisningsrådet Gösta Vestlund.

Utsedd av Islands regering:

Sekreterare Arni Gunnarsson.

Styrelsens sekreterare har varit rektor Björn Höjer.

Till styrelsen har under året adjungerats redaktör Hans Bagge, Danmark, opplysningssjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Matti Kojonen, Finland, och rektor Artur Olsson, Sverige, representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan i respektive land.

För styrelsens verksamhet gäller av de berörda ländernas regeringar i januari 1966 fastställda ”Bestämmelser för Nordens folkliga akademi i Kungälv”.

Akademins uppgift är enligt bestämmelserna att vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för det nordiska folkbildningsarbetets

utveckling och förnyelse. Akademien skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan samt det fria och frivilliga folkbildnings- och ungdomsarbetet.

Styrelsen har under året sammanträtt tre gånger. Styrelsen har inom sig utsett ett arbetsutskott med följande medlemmar: Heikki Hosia, Finland, Roar Skovmand, Danmark, Knut Fjæstad, Norge, och Gösta Vestlund, Sverige. Arbetsutskottet har sammanträtt en gång. Till revisorer för akademien har av Kungl. Maj:t i Sverige förordnats Axel Kåreby och Sten G. Olsson och till revisorssuppleanter Karl-Bertil Synnergren och Algot Hedfalk.

I en samarbetskommitté mellan akademins och folkhögskolans styrelser har akademien representerats av Gösta Vestlund (ordf.), Klas Wallin och Björn Höjer (sekr.). Kommittén har sammanträtt 2 gånger under året.

Akademins personal

Rektor Björn Höjer, Sverige.

Lektor Poul Haahr, Danmark.

Lektor Wilhelm Otnes, Norge, anställd 7 juni, tillträdde tjänsten 1 augusti 1969.

Bibliotekarie Caroline Smedal Haslund, Norge.

Sekreterare Ole Backström, Finland.

Som kontorist har anlitats Miriam Holm, Kungälv, 15 september 1968—28 februari 1969 8 timmar i veckan, från 1 mars 1969 12 timmar i veckan.

Som pressombudsman har anlitats redaktör Gert Allan Persson, Göteborg, fram till den 20 januari 1969.

Kursverksamhet

Under verksamhetsåret 1968—1969 arrangerades 8 kurser i akademins egen regi och 8 kurser i samarbete mellan akademien och olika nordiska bildningsorganisationer.

11—16.8	Det estetiska folkbildningsarbetet. Arr.: Folkbildningsorganisationernas föreläsningbyrå i samarbete med NFA. Deltagarantal: Fi 3, Da 3, No 3, Sv 37. Summa 46 deltagare.
12—15.8	Arbetskonferens i Nordisk kultur och socialpolitik. Arr.: Nordiska folkhögskolerådet i samarbete med NFA. Deltagarantal: Fi 4, Da 4, No 4, Sv 4. Summa 16 deltagare.
25—31.8	Norden under andra världskriget. Arr.: NFA. Deltagarantal: Fi —, Da 2, No —, Sv 12. Summa 14 deltagare.
2 6.9	Naturvård och miljöplanering. Arr.: Göteborgs Fritidsbyrå i samarbete med NFA. Deltagarantal: Fi —, Da —, No —, Sv 39. Summa 39 deltagare.
7—13.9	De gamla, de kloka. Arr.: NFA i samarbete med Pensionärernas Riksorganisation, Sverige (PRO). Deltagarantal: Fi 4, Da 8, No 4, Sv 25, övr. 1. Summa 42 deltagare.
10.11—21.12	Estetisk kurs. Arr.: NFA. Deltagarantal: Fi 1, Da 2, No 3, Sv 9. Summa 15 deltagare.

- 13—17.1 Kultur i ungdomsarbetet. Arr.: Göteborgs Fritidsbyrå i samarbete med NFA. Deltagarantal: Fi 1, Da 2, No —, Sv 13. Summa 16 deltagare.
- 25—31.1 Massmedierna och folkbildningen. Arr.: NFA. Deltagarantal: Fi 6, Da 6, No 3, Sv 10. Summa 25 deltagare.
- 3—13.3 Vår livsmiljö i fara. Arr.: NFA. Deltagarantal: Fi 2, Da 1, No 3, Sv 13. Summa 19 deltagare.
- 27.3—5.4 USA—Europa—Norden. Arr.: NFA. Deltagarantal: Fi 1, Da 2, No 7, Sv 9. Summa 19 deltagare. (Antalet deltagare under de dagar A. Schlesinger besökte kursen var ca 100.)
- 13—19.4 Vår tids etik. Arr.: NFA. Deltagarantal: Fi 1, Da 11, No —, Sv 2. Summa 14 deltagare.
- 27.4—9.5 Modern vuxenpedagogik. Arr.: NFA. Deltagarantal: Fi 5, Da 22, No 4, Sv 9. Summa 40 deltagare.
- 18—24.5 Afrikansk demokrati — och nordisk. Arr.: Internationella folkhögskolan i samarbete med NFA. Deltagarantal: Fi 4, Da 2, No 1, Sv 20. Summa 27 deltagare.
- 27.5—6.6 Ungdomen — revolt eller anpassning? Arr.: NFA. Deltagarantal: Fi 3, Da 11, No 7, Sv 9. Summa 30 deltagare.
- 8—13.6 Demokrati i folkhögskolan. Arr.: Göteborgs Socialförvaltning i samarbete med NFA. Deltagarantal: Fi 1, Da 8, No —, Sv 40. Summa 49 deltagare.
- 16—23.6 Kurs för isländska rektorer. Arr.: Nordiska folkhögskolan i samarbete med NFA. Deltagarantal: Fi —, Da —, No —, Sv —, Isl 50. Summa 50 deltagare.

Sammanlagt deltog vid dessa 16 kurser 461 deltagare, huvudsakligen lärare och ledare inom folkhögskola eller folkbildnings- och ungdomsorganisationer. Deltagarna kom från följande länder: Danmark 84, Finland 36, Norge 39, Sverige 251, Island 50 och övriga 1. Den jämförelsevis höga svenska siffran sammanhänger med att 6 kurser arrangerats i samarbete med svenska bildningsorganisationer eller Göteborgs stad, vilka också bidragit till kostnaderna.

Björn Höjer har varit kursledare för kurserna Arbetskonferens i nordisk kultur och socialpolitik, Naturvård och miljöplanering, Massmedierna och folkbildningen, USA—Europa—Norden, Afrikansk demokrati och nordisk, Samarbete på arbetsplatsen. Poul Haahr har varit kursledare för Norden under andra världskriget, De gamla, de kloka, Estetisk kurs, Vår livsmiljö i fara, Vår tids etik, Modern vuxenpedagogik, Ungdom — revolt eller anpassning. Ulla Poppius var kursledare för kursen, Det estetiska folkbildningsarbetet och Magnus Gisslasson för kursen för isländska rektorer.

Akademins lärare har dessutom medverkat vid de flesta kurser. Björn Höjer har föreläst om finkultur och folklig kultur, om radio och TV i undervisningen, om operation folkbildningsminnen och om folkhögskolans roll. Poul Haahr har föreläst om Åke Leanders bok: Europa blir till, MacLuhans: Människan och medierna, föredragsformen i folkhögskolan, pedagogikens mål samt om folkhögskolans och folkbildningsarbetets situation.

Mötesplats för nordiska folkbildningsorganisationer

Under perioder då akademien inte själv arrangerat kurser har anläggningen disponerats av andra organisationer. De flesta av följande kurser har haft nordisk eller ännu vidare rekrytering och ett innehåll med anknytning till ungdoms- eller folkbildningsproblem. För sådana nordiska kurser har samma låga inackorderingsavgift tillämpats som för akademins egna kurser.

- 5—9.8 Nordisk-folkelig stævne. Arr.: Föreningen Fri Nordisk Højskole. 50 deltagare.
- 20—22.9 Göteborgs socialförvaltnings kuratorsektion. Sensitivitetsträning. 25 deltagare.
- 7—10.10 Symposiet läromedelsforskning och undervisningsplanering. Arr.: Nordiska kulturkommissionens sektion 2 och Göteborgs universitet. 40 deltagare.
- 12—13.10 Europeisk studieledarkonferens. Arr.: Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet. 20 deltagare från Belgien, Holland, England, Tyskland och Norden.
- 19—20.10 Elevmedverkan i folkhögskolan. Arr.: Sveriges folkskolelevers förbund. 26 deltagare.
- 1—3.11 Nordisk konferens om de mänskliga rättigheterna. Arr.: Internationella Kvinnoförbundet för fred och frihet. 45 deltagare.
- 18—20.11 Västsvensk rektorskonferens. Arr.: Skolöverstyrelsen i Stockholm. 30 deltagare.
- 23—14.11 Centerns ungdomsförbund i Sverige. 25 deltagare.
- 3—6.1 Nordiska försöksgymnasier. Arr.: Göteborgs experimentgymnasium. 20 deltagare.
- 3—4.1 Kontaktkonferens mellan folkhögskolorna i Köklax, Jessheim, Katrineberg och Valldeilde. 6 deltagare.
- 8—9.2 Latinamerika. Arr.: Internationella folkhögskolan, Kungälv. 30 deltagare.
- 17—20.2 Länsnykterhetsnämnden i Göteborg. 25 deltagare.
- 21—23.2 Sänkt rösträttsålder? Arr.: Kontaktudvalget mellem ungdomsorganisationerne och statsadministrationen, Köpenhamn. 25 deltagare.
- 24—26.3 Universitetspedagogik i tyska. Arr.: Uppsala universitet. 30 deltagare.
- 22—26.4 Nordiskt samarbete i praktiken. Vänortsmöte Silkeborg—Arendal—Kalmar. Arr.: Arbetarnas bildningsförbund. 25 deltagare.
- 11—17.5 Nordisk amatörteatersymposium. Arr.: Nordiska amatörteaterrådet. 42 deltagare.
- 7—8.6 Nordiskt folkhögskolinspektörmöte. 5 deltagare.
- 7—8.6 Nordiska folkhögskolerådets sammanträde. 12 deltagare.

Summa deltagare i ovan nämnda nordiska kurser 284, i övriga uthyrningskurser 191. Summa 475. Tillsammans med deltagarna vid akademins egna kurser (461) blir antalet kursdeltagare i akademins lokaler 936 stycken.

Organisationskontakter etc.

Akademins rektor har under året invalts i det svenska Folkbildningsförbundets styrelse, vilket innebär en direkt kontakt med svenska folkbildnings-

organisationer. Dessutom har akademien varit representerad vid ett flertal kurser och konferenser runt Norden.

Den 9—12 augusti deltog Björn och Inga-Britt Höjer i den svenska folkhögskolans 100-årsjubileum på Önnestads folkhögskola, Kristianstad.

Den 15—17 augusti deltog rektor i den norska folkhögskolläraryrkesförbundet årsmöte vid Gaudals folkhögskola, Melhus.

Den 21—23 augusti deltog Björn Höjer vid Finlands svenska folkhögskollärarmöte i Hangö.

I september och oktober deltog Poul Haahr vid två möten med Dansk Lærerforening for Højskoler- og Lantbrugsskoler i Dalum och Fredericia, Danmark.

Den 18 november arrangerades i samarbete med Roar Skovmand en organisationskonferens för danska folkbildningsorganisationer i Köpenhamn. I samband härmed sammanträdde rektor med undervisningsminister Helge Larsen och besökte Viborgs Amts Ungdomsnevnd, Dansk Ungdom og Idræt i Vejle och Dansk Amatørteater-samfund i Graasten.

Den 9—14 december deltog akademins rektor vid ett sammanträde med styrelsen för sammennnda for Studiearbeid i Oslo samt uppvaktade Kirke- og undervisningsminister Kjell Bondevik. Dessutom besöktes ledningen för Norges Husmorforbund, Norges Ungdomslag, Folkeuniversitetet, Arbeidernas Oplysningsforbund och Norges Idrettsforbund samt Ringerike och Baptisternas folkhögskolor.

Den 20—26 april besökte Björn och Inga-Britt Höjer, Caroline Haslund och Ole Backström Island. Under veckan uppsöktes bl. a. president Kristjan Eldjarn, undervisningsminister Gylfi Gislason, borgmästare Geir Hallgrímsson, Reykjavik, skoldirektör Jonas Jonsson och undervisningsdirektör Helgi Eliasson. Akademien presenterades utförligt i isländsk press, radio och TV.

Den 26—27 juni deltog Björn Höjer i den nordiska folkbildningskonferensen i Bergen arrangerad av Sammennnda for Studiearbeid.

Kontakt med pressen

Under hösten utsändes till c:a 250 tidningar och tidskrifter i Norden 5 gånger pressinformation om pågående eller kommande kurser. Under vårterminen utsändes 4 pressmeddelanden. Mest uppmärksamhet tilldrog sig kursen USA—Europa—Norden. I samband med Arthur Schlesingers besök hölls en presskonferens på akademien och besöket uppmärksammades också i nordisk radio och TV. En av Schlesingers föreläsningar medföljer som bilaga till denna årsberättelse (*här ej tryckt*).

Trycksaker etc.

Två programfolders har tryckts under året, en för vårterminen 1969 (svart), en för hösten 1969 (röd). Den första trycktes på svenska och danska, den andra på svenska och norska. Upplaga 20 000 ex. Dessutom framställdes ett tryckt program- och informationsblad för estetiska kursen 10 november—20 december 1968 samt ett för Ungdom — revolt eller anpassning? 27 maj—6 juni 1969. Slutligen har en mindre folder tryckts ”3 kurser för folkhögskolefolk” för tre kurser i juni, augusti och september 1969. Vidare har un-

der året färdigställts en stencilerad presentation "Detta är Nordens folkliga akademi" på 13 sidor. Behjälplig vid trycksakernas utformning har varit redaktör Gert Allan Persson, Göteborg.

Årsboken Folkehøjskolen i Norden 1967—68 utgiven av det nordiska folkhögskolerådet ägnades under året i sin helhet (178 sidor) åt akademien, dess kurser och föreläsningar.

Hela nummer 2 av den danska tidskriften Folkevirke ägnades åt ett utförligt referat av akademins kurs med professor K. E. Løgstrup: Vår tids elik.

Ett adressregister med stansade plåtar har upprättats för utsändning av kursprogram m. m. Registret omfattar hittills de flesta av Nordens folkhögskolor, seminarier, gymnasier, ungdomsorganisationer, folkbildningsorganisationer, tidningar och tidskrifter samt tidigare kursdeltagare vid akademins kurser.

Biblioteket

Biblioteket är gemensamt för Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan, och tillsammans har biblioteket nu ungefär 7 000 band. Under året 1968/69 har akademien inköpt 990 nya band med huvudvikt på nordisk kultur, samhällsliv och folkbildning. Dessutom tillhandahåller biblioteket c:a 250 tidningar och tidskrifter huvudsakligen från de nordiska länderna. Till alla kurserna vid akademien arrangeras specialutställningar av aktuell litteratur — en del lånas från Göteborgs stadsbibliotek. Till fem av årets kurser har utarbetats specialbibliografier och till de flesta kurserna sänds det ut förslag till kursdeltagarna om förhandsläsning av ett par böcker innan kursen börjar.

Undervisningsministeriet i Finland har beviljat biblioteket 4 000 finska mark för inköp av böcker och andra dokument från Finland såväl på finska som på svenska. En ansökan till Nordisk kulturfond hösten 1968 om ett engångsbidrag för anskaffande av större uppslagsverk och serier har avslagits.

Ekonomi

För akademins andel av byggnadsbidrag har under året från Finland utbetalats sv. kr. 43 569.

Norge har utbetalt sv. kr. 72 280 (n. kr. 100 000) som investeringstillskott till merutgifterna vid akademien under förutsättning att detta icke skulle disponeras förrän samtycke erhöles av Kirke- og undervisningsdepartementet.

I inredningsbidrag erhöles sammanlagt sv. kr. 75 000 av de fyra regeringarna. Kungälv's stad har beviljat en summa på sv. kr. 10 000 att huvudsakligen användas till trädgårds- och parkanläggningar på området.

I driftsbidrag för verksamheten 1 juli 1968—30 juni 1969 har tilldelats sv. kr. 445 000. Som extra driftsbidrag har begärts sv. kr. 16 412 för att täcka

vid anslagsbeslutet icke beaktade lönehöjningar och av detta föranledda höjningar av sociala avgifter.

Främst på grund av verksamhetens utformning med korta kurser har kostnaderna för trycksaker, annonser, kontorsmateriel och resebidrag överskridit det beräknade. Detta har balanserats genom att kostnaderna för föreläsare, undervisningsmateriel och bibliotek understigit det beräknade.

Övrig verksamhet

Akademien har ofta besökts av lärare, författare m. fl. från hela världen, vilka under en kortare eller längre tid studerat nordiskt folkbildningsarbete, färdigställt böcker eller artiklar. Bland andra märks 24 september—31 oktober folkhögskollärare Börge Skov, Båhring och redaktör Helge Kongshaug, Oslo, 18—20 oktober Mrs. Rammas Dass, Indien, 2—28 februari gymnastikdirektör Inez Mallander, Kristianstad, 10—15 februari Tom Lubbock, M. A., Berkley University, USA, 12—17 februari bibliotekarie Inger-Lise Kofod, Köpenhamn, 5 juni Paymaster general, Judith Hart, London. Akademien har i stor utsträckning utnyttjats för endagskonferenser och studiebesök. Bland gästande organisationer märks bl. a. Föreningen Norden, Köpenhamn, Nordiska Folkuniversitetens kurs i Marstrand, Föreningen Gamla Brunnsvikare, 30 folkdansare från Färöarna (genom Norges Ungdomslag), Bohusläns bibliotekskonferens, 40 fackförbundsrepresentanter från Wien (genom ABF) och Nordiska Esperantoförbundet. Dessutom ett stort antal organisationer och lärare från Kungälv, Göteborg och Bohuslän.

Akademien har i samarbete med Nordiska folkhögskolan och Kungälvskulturnämnd arrangerat två teaterföreställningar med Riksteatern: Cramérbaletten och Tolvskillingsoperan. Under året har akademien anlitat Galleri Narva i Stockholm för en utställning av den danska grafikern Lars Boo 1 juli—24 oktober och den franske konstnären Miro 24 oktober—6 april. Målaren Ernst Grundtvig utställde 16 november—8 december olja och enalj vid akademien.

Slutord

Styrelsen för Nordens folkliga akademi har med tillfredsställelse lagt märke till det ökade intresset för akademins kurser. Efter vissa svårigheter i begynnelsen att få deltagare i synnerhet till de längre kurserna har under våren 1969 arrangerats de första fullteknade kurserna. Styrelsen vill särskilt stryka under värdet av friheten i Bestämmelserna för akademien, vilka ger möjligheter att tillrättalägga olika kurser efter mycket skilda behov. Det har också varit möjligt att engagera kvalificerade föreläsare. Som en följd härav har kursdeltagarna i huvudsak utgjorts av erfarna lärare och ledare inom folkhögskolan och folkbildningsarbetet. Såvitt styrelsen kan bedöma har akademien blivit ett centrum för en fruktbar debatt.

Styrelsen vill rikta ett särskilt tack till de myndigheter, institutioner och organisationer, som givit bidrag direkt till akademien eller som givit kursdeltagarna möjlighet att med bibehållen lön och bidrag till omkostnaderna delta i akademins kurser och konferenser.

Kungälv den 12 november 1969

Roar Skovmand

Ordförande

Björn Höjer

Sekreterare

Berättelse
från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma
bistandsprojekt i utvecklingsländerna

(Överlämnad av Danmarks regering)

Ministerkomiteen har i 1969 afholdt møde den 3. december i København.

Formandskabet for den af de nordiske regeringer nedsatte styrelse for de fællesnordiske bistandsprojekter beklædtes i 1969 af kontorchef J Iloniemi fra Finland.

I. Fællesnordiske projekter

A. Tanzania

1. Det nordiske Tanganyika-projekt

Efter ministerkomiteens sammentræden den 10. december 1968 har projektets virksomhed i hovedsagen omfattet nedenstående aktiviteter:

Landbrugsskolen

Der er i 1969 blevet afholdt kurser for landbrugere, administratorer og folkeskolelærere. I alt er der givet undervisning til ca. 700 personer, hvilket skal sammenholdes med godt 400 i 1968 og ca. 340 i 1967. Demonstrationsgården og hønseriet har i 1969 yderligere forøget deres kapacitet og kan nu siges at have opnået fuld udnyttelsesgrad.

Gymnasieskolen

Uddannelsen har i 1969 omfattet 2 terminer for sammenlagt 18 klasser. Omkring 550 tanzanianske elever har modtaget undervisning, hvilket indebærer en fuld udnyttelse af skolelokaler og sovesale. I december 1968 og december 1969 har henholdsvis 105 og 106 »Form 4»-elever aflagt eksamen. Endvidere har 58 »Form 6»-elever aflagt eksamen i december 1969. Eleverne har i undervisningsperioden også deltaget i landbrugsarbejdet ved projektet.

Sundhedscentret

Ligesom i 1968 er sundhedscentrets kapacitet blevet udnyttet i fuld udstrækning i 1969. I 1968 udførtes ca. 125 000 kurative og ca. 40 000 præven-

tive behandlinger. Disse tal er i 1969 blevet øget til i alt ca. 200 000.

Det totale ansatte personale ved projektet var pr. 1. januar 1969 365, hvoraf 44 (1968: 45) var kontraktansat nordisk personale. Af disse var de 8 (7) tjenestegørende ved administrationscentret, 4 (4) ved landbrugsskolen, 29 (29) ved gymnasieskolen inklusive den nordiske folkeskole samt 3 (5) ved sundhedscentret. Pr. 1. januar 1970 er det nordiske kontraktansatte personale blevet reduceret til i alt ca. 30.

De totale omkostninger for projektet udgør for kalenderåret 1969 omkring 12 mill. tanz. shs. Deraf er knap 10 mill. shs. bidrag fra de nordiske lande. For første halvår 1970 har ministerkomiteen vedtaget et budget omfattende nordisk personelbistand for i alt 4,2 mill. shs.

Styrelsen for de fællesnordiske bistandsprojekter afholdt i 1969 to møder, hvorunder bl. a. drøftedes regnskabet for 1968, evalueringsrapporten og forlængelsesaftalen, halvårsbudgettet for 1970 samt årsrapporten for 1968. Udover at varetage den almindelige administration har centrets administratører sammen med de relevante tanzanianske myndigheder udarbejdet planer for projektets virksomhed fra 1. januar 1970, hvor Tanzania har overtaget det administrative og finansielle ansvar. Forhandlinger om indgåelse af en ny aftale mellem de nordiske regeringer og Tanzania blev ført i 1969. Dette udkast til en aftale, som i hovedsagen vedrører personalebistand i 3-års perioden 1970—72, godkendtes af ministerkomiteen og blev underlegnet ved årsskiftet 1969/70.

I 1969 udarbejdedes to evalueringsrapporter. Den ene omfatter en vurdering af hele projektet foretaget af en OECD-delegation. Den blev forelagt den nordiske styrelse på dennes møde i maj 1969 og ligger til grund for de ovennævnte forhandlinger om en ny aftale. Rapporten gav samtidig anledning til en mere detaljeret vurdering af landbrugsskolens hønseri. Denne blev gennemført i efteråret 1969 af en konsulent fra FAO.

2. Nyt nordisk projekt — Mbeyaprojektet

Efter henstilling fra ministerkomiteen besluttede den finske regering den 6. marts 1969, at det finske udenrigsministerium skulle varetage administrationen af det fællesnordiske landbrugsprojekt i Mbeya, Tanzania, efter de retningslinier, som anførtes i ministerkomiteeens beretning til Nordisk Råds 17. session pkt. I.A. 2. a.

I overensstemmelse med ønsket om projektets integration i den tanzanianske administration er nordiske landbrugseksperter blevet placeret i Tanzanias landbrugsministerium for at foretage projektets detailplanlægning.

I samråd med de tanzanianske myndigheder, University College i Dar es Salaam og FAOs lokale repræsentanter er der påbegyndt to undersøgelser for at skabe et grundlag for projektet. Undersøgelserne, som omfatter en socio-økonomisk vurdering af projektområdet og en evaluering af de an-

vendte metoder i landbrugsuddannelsen, er blevet påbegyndt i december 1969.

Efter indstilling fra en nordisk komité af bygnings-sagkyndige bemyndigede styrelsen for de fællesnordiske bistandsprojekter den 3. september 1969 det finske udenrigsministerium til at undertegne en aftale med et rådgivende ingeniørfirma om planlægning af og tilsyn med byggearbejderne i forbindelse med projektet. Et udkast til en midlertidig aftale mellem de nordiske regeringer og Tanzanias regering om planlægningsfasen godkendes af ministerkomiteen og blev undertegnet ved udgangen af 1969.

Ministerkomiteen godkendte et budget for året 1970 på T. shs. 3 518 000 (3,7 mill. d. kr.)

B. Kenya

Ministerkomiteen godkendte på et møde i Oslo i februar 1966 et forslag til et fællesnordisk bistandsprojekt i Kenya på kooperationsområdet, udarbejdet i overensstemmelse med planer udarbejdet af de nordiske bistandsorganer. På ministerkomiteens møde i februar 1967 godkendtes et udkast til en regeringsaftale om projektet, og den 16. august samme år undertegnedes aftalen mellem Kenya og de fire nordiske lande om bistand til kooperationen i Kenya.

Aftalen løber over fem år og omfatter bistand til et samlet beløb af 43,5 mill. kr. på følgende hovedområder:

a. Oprettelse af en central andelsskole til afholdelse af mere krævende kurser på nationalt plan for andelsbevægelsens personale og ledere. Skolen skal desuden huse en andelsbrevskole og en produktionsafdeling for undervisningsmateriale.

b. Oprettelse af indtil seks regionale undervisningscentre i forbindelse med bestående centre for landbrugsundervisning. Ved disse centre skal der afholdes kortvarige kurser for andelsvirksomhedernes personale og ledere, ligesom de skal fungere som centre for medlemsoplysning i hvert sit distrikt.

c. Udsendelse af et nærmere bestemt antal andelsrådgivere til at bistå de lokale andelsvirksomheder og -sammenslutninger i deres daglige drift og i deres oplysningsarbejde.

d. Udsendelse af et mindre antal specialrådgivere, som kan bistå kooperationsministeriet på de områder, hvor det er mest tiltrængt.

Det nordiske andelsprojekts virksomhed har 1969 været af samme omfang som i 1968, for så vidt angår antallet af andelsrådgivere. Det samlede personale består ved udgangen af 1969 af 47 rådgivere. Opretholdelsen af antallet af rådgivere er sket dels ved forlængelse af kontrakterne for allerede ansatte rådgivere, dels ved nyansættelser. En nyrekruttering foretaget i november 1969 har sikret, at antallet af rådgivere i 1976 på ca. 45, hvilket svarer til mulighederne inden for de budgetmæssige rammer og anses for tilstrækkeligt til gennemførelse af det planlagte arbejdsprogram. Af de 47 rådgivere ved udgangen af 1969 er 21 beskæftigede som vejledere ved

den andelsmæssigt organiserede afsætning af landbrugsprodukter, 13 er beskæftiget ved uddannelse, herunder en forstander og to lærere ved andelskolen, 4 virker som specialister i landbrugskredit og 7 er tilknyttet centraladministrationen i Nairobi som specialister på forskellige områder. Hertil kommer 2 personer ved projektadministrationen i Nairobi.

Den nye andelsskole, der er forudsat i regeringsaftalen, er nu under opførelse. Arbejdet blev påbegyndt i august 1969 og ventes afsluttet i september 1970.

Projektets daglige administration varetages af de danske bistandsmyndigheder.

II. Nordiska Afrikainstitutet

Det nordiske Afrika-institut, der har virket i Uppsala siden 1962 som nordisk informations- og dokumentationsorgan for afrikanske spørgsmål, har i 1969 fortsat sin ekspansion. Således er såvel antallet af forespørgsler og udlån som antallet af besøg øget væsentligt i forhold til det forrige år, samtidig med at instituttets publikations-, kursus- og seminarvirksomhed er blevet intensiveret.

Der er foretaget visse undersøgelser med henblik på dannelse af en finsk kontaktkreds i lighed med Nordiska Afrikainstitutets Danske Kontaktkreds, som dannedes i 1968.

Instituttets bogbestand forøgedes i 1969 med godt 2 000 bind, medens antallet af periodiske tidsskrifter nu er ca. 1 400. Gennem de kontakter, instituttet har med personer og institutioner i Afrika, er skabt adgang til materiale, som normalt er vanskeligt at fremskaffe. Til biblioteket, som dagligt har et stort antal besøgende, kommer mange forskere på forskellige niveauer fra Danmark, Finland og Norge.

Foruden de periodiske publikationer »Newsletter» og »Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek» har instituttet udgivet følgende publikationer:

Forskningsrapporter:

Nr. 4. Eldblom, Lars: Land Tenure — Social Organization and Structure.

Nr. 5. Bjerén, Gunilla: Makelle (Ethiopia) Elementary School Drop-out 1967.

Bøger:

African Boundary Problems. Ed. by Carl Gösta Widstrand.

Nordenstan, Tore: Sudanese Ethics.

The Writer in Modern Africa. Ed. by Per Wästberg.

Afrikainstitutets skriftserie:

10. Allott, Anthony: Enhetssträvanden i afrikansk lagstiftning.

11. Hydén, Göran: Tanzania — vision och verklighet.

12. Philip, Kjeld: Den östafrikanska gemenskapen.

13. Nordenstan, Tore: Afrikas universitet.

14. Hydén, Göran: Kenya — en politisk översikt.

Stencilbøger:

Odén, Bertil: Sudans ekonomi.

Les pays scandinaves et l'Afrique. Extrait de la Revue Française d'Études Politiques Africaines, No. 42.

Rudebeck, Lars: Developmental Pressure and Political Limits — a Tunisian Illustration.

Philip, Kjeld: Somalia.

Utvecklingsproblem i Tredje Världen. Red. Olle Nordberg.

Ved Nordiska Afrikainstitutets Danske Kontaktkreds er udgivet:

Bernt Hansen, H.: Studiet av religion i Afrika.

I lighed med tidligere år har instituttet afholdt en række seminarer og kurser. Seminarerne har beskæftiget sig med Afrikaforskningen og Afrikas placering i verdensperspektivet.

De afholdte kurser har været alment orienterende med særlig vægt på Østafrika og har desuden omfattet rekrutteringskurser i samarbejde med SIDA. Institutlets gæsteforelæsere har foruden at forelæse i Sverige også givet gæsteforelæsninger i Danmark, Finland og Norge.

Instituttet har i 1969 uddelt ca. 90.000 sv. kr. som rejsestipendier til nordiske Afrika-forskere og til forskere fra Danmark, Finland og Norge, som har ønsket at studere på instituttet.

III. Samarbejde mellem de nordiske bistandsorganer i øvrigt

Der er imellem de nordiske bistandsorganer en løbende kontakt. I 1969 har der, som i tidligere år, været afholdt regelmæssige møder mellem bistandsorganernes chefer, hvorunder muligheden af fælles målsætning og samordnet aktivitet i bistandsspørgsmål gennemdrøftes.

For at bistandsmyndighederne kan være orienteret om bilaterale projekter, udveksles mødemateriale og beslutninger fra de respektive styrelsesmøder. Hermed søger man at undgå dobbeltdækning i den bistand, der er under planlægning, og eventuelle ekspertundersøgelser kommer herigennem til kundskab for en større kreds. Denne udveksling af materiale har meget stor betydning, da de nordiske lande i nogen grad har de samme modtagerlande som prioritetslande.

Inden for de enkelte felter i bistandsarbejdet er der en speciel »faglig« kontakt, således har for eksempel lederne af administrationen for frivillige holdt flere møder i årets løb med henblik på at udveksle erfaringer og arbejde henimod ensartet politik, for så vidt angår udsendelsen af frivillige. Overvejelser angående en samordning af ekspertuddannelsen har pågået gennem nogen tid.

Ligeledes søger de nordiske bistandsmyndigheder for tiden at standardisere og forenkle rekruttering og registrering af eksperter med henblik på at skabe ensartede klassifikations- og kvalifikationsbestemmelser, der vil forenkle videresendelsen af ansøgninger fra et udviklingsland til et af de

Øvrige nordiske lande, såfremt en egnet kandidat ikke kan findes i det land, som har modtaget ansøgningen.

De nordiske bistandsorganers informationsarbejde søges koordineret på forskellig måde, dels gennem møder og anden kontakt mellem informationscheferne om f. eks. samtidig udsendelse af pressemeddelelser af nordisk interesse, dels med udveksling af informationsmateriale og samarbejde i filmproduktion.

*BILAGA 1***Pressmeddelande den 3 december 1969 angående möte med den nordiska kommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna**

Den nordiske ministerkomite for samordning af hjælpen til udviklingslande trådte sammen onsdag den 3. december 1969 i København under ledelse af minister K. Helveg Petersen. Den finske delegation blev ledet af handelsminister Grels Teir, den norske af statsråd, fru Elsa Skjerven og den svenske af Chargé d'Affaires René Belding.

Ministerkomiteen behandlede årsrapporter, regnskaber og budgetter for de fællesnordiske bistandsprojekter.

Det nordiske Tanganyika-projekt ved Kibaha vil blive overdraget til Tanzania med udgangen af 1969. Centret omfatter en gymnasieskole med 550 elever, en landbrugsskole, som i år har haft ca. 700 elever, og et sundhedscenter, der har haft ca. 200 000 patienter til behandling, og ved hvilket der tillige foregår undervisning. Efter overdragelsen vil Tanzania endnu i en årrække ikke være i stand til at erstatte hele det nordiske personale ved centret. Der vil derfor inden udgangen af 1969 blive indgået en ny aftale mellem Tanzania og de nordiske lande, i hvilken disse vil forpligte sig til i perioden 1970—1972 at stille nordisk personale — i hovedsagen lærere — til rådighed for projektet, der vil blive videreført af Tanzania under navnet Kibaha Education Centre.

Ministerkomiteen vedtog et budget på 4 1/2 millioner danske kroner for denne bistandsindsats indtil udgangen af juni 1970.

Det nordiske andelsprojekt i Kenya omfatter såvel uddannelse af funktionærer og ledende medlemmer i den kenyanske kooperative bevægelse som rådgivning til Kenyas regering og til den kooperative bevægelses organisationer ud over landet. Projektet har været i virksomhed i tre år, og der er 48 nordiske medarbejdere knyttet til det. En andelsskole til erstatning for provisoriske lokaler er under opførelse og ventes at kunne tages i brug i efteråret 1970. Omkostningerne ved dens opførelse vil andrage 7,25 millioner kroner, hvoraf 20 procent betales af Kenya.

Ministerkomiteen godkendte et arbejdsprogram og et budget på godt 10 millioner kroner for dette projekt.

Det nye fællesnordiske landbrugsprojekt ved Mbeya i Tanzania er nu under planlægning. En gruppe nordiske eksperter er blevet stationeret i Tanzanias centrale administration for at forberede etableringen af projektet i direkte samarbejde med de tanzanianske myndigheder. Samtidig er udsendt to studiegrupper, som skal undersøge de landbrugsmæssige og socio-økon-

miske forhold i Mbeya-regionen med henblik på tilrettelæggelsen af projektets undervisnings- og forskningsprogram. Ministerkomiteen godkendte et budget for 1970 på 3 1/2 millioner danske kroner.

Ministerkomiteen drøftede desuden sin årlige beretning til Nordisk Råd vedrørende det fællesnordiske bistandsarbejde.

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om FN:s möjligheter att ge humanitärt bistånd

Till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

Under senare tid har vi alla upprörts över svårigheterna att få effektiv hjälp till stånd för den nödlidande civilbefolkningen i Biafra. Särskilt beklagligt har det varit att FN, som eljest gör stora insatser för att koordinera internationella hjälpinsatser, inte kunnat medverka med humanitär hjälp eftersom fråga varit om en intern konflikt.

Nordiska ministerkommittén för gemensamma bistandsprojekt i utvecklingsländerna torde även behandla humanitära hjälpaktioner av gemensam art. Det skulle därför vara naturligt att ministerkommittén även tog upp frågan om ett initiativ i syfte att utvidga FN:s hjälpmöjligheter så att humanitärt bistånd skulle kunna ges.

Under hänvisning till det anförda får jag ställa följande fråga till de nordiska utrikesministrarna:

Är de nordiska regeringarna beredda att verka för att FN erhåller möjlighet att lämna humanitärt bistånd till nödlidande i alla konflikter?

Stockholm den 16 januari 1970

Yngve Holmberg

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna överlämnad av Danmarks regering.

Utskottet har tagit del av berättelsen samt en vid adertonde sessionen av herr Holmberg till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige ställd fråga om de nordiska regeringarna är beredda att verka för att FN erhåller möjlighet att lämna humanitärt bistånd till nödlidande i alla konflikter samt regeringarnas svar å frågan.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Reykjavik den 10 februari 1970

<i>John Austrheim</i>	<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Henry Christensen</i>
<i>Ragnar Christiansen</i>	<i>Arne Geijer</i>	<i>Allan Hernelius</i>
	Förman	
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>J. O. Krag</i>	<i>Kåre Kristiansen</i>
<i>Bror Lillqvist</i>	<i>Olavi Lähteenmäki</i>	<i>Matti Mattila</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Sture Palm</i>	<i>Eino Sirén</i>
<i>Jón Skaftason</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>Ib Stetter</i>
<i>Svenn Stray</i>	<i>Sven Sundin</i>	<i>J. F. Øregaard</i>

Berättelse

för Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning

(Överlämnad av Sveriges regering)

Kommittén har haft sammanträde i Oslo den 6 oktober 1969. Föregående sammanträde hölls i Helsingfors den 9 september 1968.

Vid sammanträdet i Oslo lämnades redogörelser för utvecklingen av verksamheten vid provnings- och forskningsanstalterna i de nordiska länderna samt för aktiviteter inom NM:s specialkommittéer.

I april 1969 hölls ett sammanträde i Stockholm med representanter för provnings- och forskningsanstalterna angående taxefrågor. Som underlag för diskussionerna förelåg dels redogörelser för kostnadsberäkning, tidsredovisning, taxekonstruktion, rabatteringar och statsmakternas direktiv, dels nuvarande taxor jämte vissa taxejämförelser. Det konstaterades, att väsentliga skillnader råder mellan de nordiska materialprovning sinstitutionerna i praktiskt taget alla berörda avseenden. Det konstaterades också, att det för närvarande saknas grund för gemensamma aktioner på det taxepolitiska området. Utbytet av information i ekonomiska frågor ansågs dock värdefullt och mötet enades om ett nytt sammanträde våren 1970.

Vid sammanträdet i Oslo diskuterades möjligheter att få i gång standardisering och kontroll av byggelement av betong. Det beslöts, att Norge sammankallar ett möte med representanter för NM-Bygg och berörda myndigheter.

Vid sammanträdet i Oslo diskuterades också möjligheter att anordna i februari 1970 ett möte om instrumentprovning. Vidare diskuterades möjligheter att arrangera ett diskussionsmöte med representanter för bl. a. industrin om provtagningsanstalternas ställning på 1970-talet.

För närvarande har NM fyra specialkommittéer: NM-Brand, NM-Bygg, NM-Färg och NM-Olja. Det konstaterades, att det inte förelåg några förslag om nya arbetsgrupper.

NM-Färg (Nordiska samarbetskommittén för forskning och provning på

färg- och lackområdet) har under år 1969 inte hållit något sammanträde. Föregående sammanträde hölls den 9 september 1968 i Helsingfors. Gruppens medlemmar har sänt in uppgifter beträffande metoder använda vid de olika laboratorierna. Bearbetning av detta material pågår.

Redogörelse för verksamheten i de övriga specialkommittéerna NM-Brand, NM-Bygg och NM-Olja finns i bilagorna 1—3.

Stockholm och Helsingfors den 26 november 1969

Lennart Simonsson

Ordförande

Kaisa-Leena Riipola

*BILAGA 1***NM-Brand, Nordiska Brandlaboratoriernas Samarbetskommitté**

NM-Brand har under 1969 hållit årsmöte i Stockholm 24—25 april. Föregående årsmöte hölls i Köpenhamn den 10 och 11 oktober 1968.

Följande sammanfattning meddelas beträffande vid Stockholms-mötet behandlade frågor samt över NM-Brands verksamhet sedan Köpenhamns-mötet 1968.

Uppdragsverksamheten — såväl uppdragsprovning enligt fastställda metoder som uppdragsforskning — har kraftigt ökat vid samtliga nordiska brandlaboratorier. På grund av denna stora uppdragsfrekvens har övrig forskning enligt uppgjort program ej kunnat genomföras i önskvärd omfattning.

Följande mera intressanta undersökningar kan nämnas.

Brandprovning av undertak för sjukhus och fartyg. (Danmark och Sverige)

Jämförande provningar mellan BS 476, DIN 52:330 samt kalorimetermetoden. (Finland)

Brandprovning i full skala av brandskyddsdräkter för bl. a. tankfartyg. (Norge)

Experimentella undersökningar och teoretiska beräkningar med målsättning att få fram realistiska regler för minimiavstånd mellan eldstad och brännbar byggnadsdel. (Finland)

Brandprovning av plastledningar för vatten och avlopp med målsättning att få fram normer för deras användning i byggnader från brandteknisk synpunkt. (Sverige)

Saneringsbränder av byggnader. (Norge och Sverige)

Brandprovning av förspända balkar av betong. (Sverige)

I övrigt kan följande nämnas:

Riktlinjer för märkning och tillverkningskontroll av brandtekniskt klassificerade produkter har diskuterats med representanter för NKB och regler är att vänta under år 1970.

Ett gemensamt arbete med målsättning att få fram nordiska regler för provning och bedömning av handbrandsläckare har diskuterats.

Alternativt förslag till brandprovning av hissdörrar har framlagts. (Sverige)

Förslag till samnordiska klassificeringsregler för beklädnader och ytskikt har även framlagts. (Danmark)

Tekn. dr. Kai Ödeen har genomfört en studieresa till USA och Canada för vilken han lämnade redogörelse vid sammanträdet.

NM-Brand har deltagit i det internationella samarbetet, i första hand inom CIB, ISO och IMKO. Beträffande dessa samarbeten lämnades redogörelser vid sammanträdet.

Vidare lämnades redogörelser beträffande följande publikationer:

Kai Ödeen: Fire Resistance of Prestressed Concrete Double T Units.

Olov Larsson: Beräkning av rökkanaler — en litteraturgranskning samt

Ove Pettersson, Kai Ödeen: Byggnadsteknisk brandforskning i Sverige.

(Sammandrag av rapport från Byggnadsforskningen.)

BILAGA 2

NM-Bygg, Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning på byggnadsområdet

Kommittén har haft sammanträde i Oslo den 6 oktober 1969. Föregående sammanträde hölls i Helsingfors den 10 september 1968.

Förteckningen över nordiska kommittéer som arbetar med materialforskning och -provning, normer och standardisering inom byggområdet utkom i maj 1969 som NM-Bygg-skrift nr 1. Förteckningen skall revideras vartannat år.

Inventering och registrering av de provningsmetoder som används i de nordiska länderna fortsätter. Hålkortskartoteket omfattar för närvarande ca 1 700 kort. Med hjälp av korten har två förteckningar utarbetats, i den ena är metoderna sorterade efter byggvaran och i den andra efter egenskapen. Förteckningarna skall tryckas i en upplaga på 100 exemplar och distribueras till intresserade. Samtidigt som inventeringen och registreringen fortsätter skall arbetet med samordningen och enhetligandet av provningsmetoder sättas i gång. På basis av den föreliggande listan väljes några högfrekventa områden som skall tas upp till behandling. För varje område tillsättes en arbetsgrupp.

För närvarande har NM-Bygg tre arbetsgrupper: Golvutskottet, NM-Bygg-Fog och NM-Bygg-Dörr.

Golvgruppen har under 1969 hållit tre sammanträden. Gruppen har utarbetat en preliminär sammanställning av provningsmetoder för golv som studerats av utskottet eller någon av dess medlemmar och som kommit till användning i de olika länderna.

Ett förslag att terminologi, provningsmetoder och krav på golv skall tas

upp inom en nybildad ISO-kommitté har tillstyrkts av utskottet. Utskottet har begärt att de nordiska standardiseringsorganen snarast skall börja bearbeta nationella standard eller INSTA-rekommendationer på basis av de provningsmetoder som utarbetats inom utskottet och som publicerats i Rapport 20:1968 »Provningsmetoder för golvmaterial och golvkonstruktioner» från den svenska byggforskningen. Avsikten är att dessa jämte nationella standard skall kunna användas som ett gemensamt basmaterial i ISO-arbetet.

Utskottet har arbetat med klassificering av olika typer av rum med hänsyn till påfrestningar på golven och har gjort försök att ställa upp klassindelade krav på golv. Dessa krav motsvaras av provningsresultat erhållna med de rekommenderade metoderna. En redogörelse väntas som en del av Rapport 50:1969, häfte 18: »Egenskapskrav på byggnadsdelar» från den svenska byggforskningen.

Utskottet har tagit del av ER-översikter för golvvaror som sänts på remiss och har haft vissa erinringar att göra. Redovisningen borde om möjligt bygga på exakt samma provningsmetoder i alla de fyra länderna. Vidare borde ER-översikterna bortsett från språket ha samma lydelse överallt. De borde få innehålla materialdata i den mån dessa är gemensamma för hela materialgrupper. Man borde ha en enda sammanfattande ER-översikt för golv.

Foggruppen har under 1969 haft fyra sammanträden. Gruppens uppgifter är all

- koordinera forskningsarbetet i Norden rörande fogtätningmaterial
- utarbeta samnordiska provningsmetoder och specifikationer för fogmassor.

Koordinering av eget arbete har inte mött några svårigheter. Det forskningsarbete som utförs i Norden på området fogtätningmaterial är mycket begränsat.

Största delen av gruppens arbete har anknytning till ER-arbetet. Gruppens medlemmar har deltagit i tre sammanträden med den svenska ER-Gruppen 1, Fogmassor. Den översikt och anvisning som den 23 juni 1969 blev sänt ut på remiss av ER-nämnden baserar sig i stor utsträckning på förslag till materialspecifikationer utarbetat av Norges byggforskningsinstitut. Det pågår för tiden en del undersökningar vid statens tekniska forskningsanstalt, Finland, Norges byggforskningsinstitut och statens provningsanstalt, Sverige. Ett reviderat förslag till materialspecifikationer skall utarbetas så snart de löpande undersökningarna har avslutats.

Dörrgruppen skall behandla frågor rörande provningsmetoder för dörrar och arbetet väntas komma i gång under år 1970.

*BILAGA 3***NM-Olja, Nordiska samarbetskommittén för forskning och provning på bränsle- och smörjmedelsområdet**

Kommittén har haft ett sammanträde i Trondheim den 10 september 1969. Föregående sammanträde hölls i Stockholm den 31 oktober 1968.

Vid sammanträdet i Trondheim lämnades redogörelse för kommitténs verksamhet under tiden den 1 november 1968—9 september 1969. Det konstaterades, att arbetet hade främst bestått i att skapa en grund för det kommande samarbetet.

NM-Olja hade utfört en rundfråga rörande bl. a. kommitténs forskningsprogram, kommitténs möjligheter att verka i oljeföroreningsfrågan och i standardisering av forsknings- och provningsmetoder.

De stora oljebolagen hade visat tämligen litet intresse för NM-Oljans forskningsarbete, utom i Finland. Detta torde bero på att petroleumprodukternas försäljningsvolym i Danmark, Norge och Sverige är av en sådan storleksordning, att oljebolagen där förfogar över välutrustade laboratorier eller de anlitar de stora europeiska centrallaboratorerna. Statliga verk, olika centralorganisationer och de i Norden verkande oljeregenereringsfirmorna har visat ett betydligt större intresse.

Föreslagna forskningsprojekt:

- eliminerings- och analysmetoder för oljeföroreningar,
- vid lagring av flytande bränslen förekommande föråldringsprocesser och förhindrandet av dylika,
- eldningsoljeadditiver, deras ekonomiska och tekniska värde,
- regenererade smörjoljor, deras användbarhet.

Det beslöts, att varje land utarbetar en rapport om den forskning som pågår i landet på oljeområdet och sedan skall en rapport om forskningsarbetet i Norden utarbetas. Listan över forskningsprojekt bör kompletteras alltefter som arbetena sättes i gång. Vid samarbetsprojekt bör en bestämd institution ta huvudansvaret för att slutföra arbetet.

Det konstaterades, att organiserandet av oljeföroreningsbekämpandet är på ett förberedande stadium.

I Finland behandlar flera kommittéer och arbetsgrupper frågan om oljeföroreningar. Olika kvittblivningsmetoder har använts, bl. a. bommar för insamlande av oljan, oljans förbränning, oljeskiktets bortskaffning, sänkande av oljan, emulgering eller bindande av oljan med olika ämnen. Torv har använts som bindande medel både i laboratorieskala och vid verkliga nedsmutningsfall och resultaten har varit uppmuntrande.

I Norge arbetar SINTEF med miljövård, i synnerhet luftförorening.

I Sverige har hittills ingen instans haft ansvar för att förebygga och bekämpa oljeföroreningar. Efter påtryck från statens provningsanstalt har naturvårdsverket tagit på sig detta ansvar. Statens provningsanstalt skall utföra tekniska undersökningar i förbindelse med föroreningar, identifiering av oljor, bekämpning av oljeskador o. s. v.

Man kunde konstatera, att en stor majoritet av svaren på rundfrågan stöder ASTM:s oljeprovningssmetoder. Det ansågs önskvärt att använda ASTM-metoder om inte tungt vägande skäl att använda andra metoder föreligger. Kommittén samarbetar med Fachausschuss Mineralöl- und Brennstoffnormung (FAM) och ASTM och därmed blir kravet på aktualitet i fråga om provningssmetoder uppfyllt.

NM-Olja har utarbetat en broschyr där kommitténs arbetsätt och möjligheter presenteras. Kontaktorganen i de nordiska länderna är:

Danmark: Statsprøveanstalten

Finland: Statens tekniska forskningsanstalt

Norge: Materialprøvningsanstalten, NTH

Sverige: Statens provningsanstalt

Berättelse

från det utvidgade nordiska hälsodirektörsmötet i Reykjavík

(Överlämnad av Sveriges regering)

Den 3 och 4 juli 1969 hölls ett utvidgat nordiskt hälsodirektörsmöte i Reykjavík. I mötet deltog hälsodirektörerna i samtliga de nordiska länderna samt representanter för ländernas hälso- och sjukvårdsministerier. Huvuddragen av vad därvid avhandlades framgår av följande sammanställning.

Annus medicus 1968

Hälsodirektörerna lämnade redogörelser för utvecklingen inom sjuk- och hälsovården i de olika länderna sedan närmast föregående utvidgade nordiska hälsodirektörsmöte i Oslo 1968.

Narkotikaproblemet

Hälsodirektörerna lämnade redogörelser för läge- och utvecklingstenden- ser beträffande narkotikamissbruket i de olika länderna. Ett utbyte av syn- punkter på narkotikaproblemet ägde rum. Därvid underströks bl. a. vikten av samarbete mellan de nordiska länderna när det gäller att bekämpa nar- kotikamissbruket.

Läkemedelssamarbete

Nordiska rådets rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssam- arbete och den till grund för rekommendationen liggande nordiska utred- ningen diskuterades. Mötet enades om att byråcheferna för de olika länder- nas läkemedelsbyråer till nästa utvidgade hälsodirektörsmöte skulle utreda förutsättningarna för en nordisk läkemedelsnämnd.

Transplantation

Nordiska rådets rekommendationer nr 12/1969 angående likartad lagstift- ning om transplantation diskuterades. Mötet beslöt förordna att en nordisk arbetsgrupp sammansatt av både läkare och jurister skulle tillsättas för att behandla dessa frågor.

Specialistutbildning av läkare

Hälsodirektörerna lämnade redogörelser för förhållandena i de olika län- derna rörande specialistutbildning av läkare. I anslutning därtill diskuterades det föreliggande förslaget till nordisk överenskommelse rörande specia- listbehörighet för läkare.

Gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare

Hälsodirektörerna utbytte synpunkter på i vilken utsträckning de möjligheter till gemensam nordisk läkarmarknad som finns utnyttjas i de olika länderna. Därvid diskuterades också åtgärder för att åstadkomma en effektivare rapportering mellan länderna rörande användningen av utländska läkare.

Nordiska hälsovårdshögskolan

Från svensk sida lämnades en redogörelse för ekonomiska frågor vidrörande nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Möjligheterna att så snabbt som möjligt få ett godkännande från de olika länderna beträffande nya regler för fastställande av skolans budget diskuterades.

Odontologisk materialprovning

Från svensk sida lämnades redogörelse för pågående förberedelser för det nordiska institutet för odontologisk materialprovning. Synpunkter utbyttes på möjligheterna att snabbt sätta överenskommelsen om institutet i kraft.

Kiropraktorspörsmålet

Hälsodirektörerna lämnade redogörelser för förekomsten av kiropraktorer och deras verksamhet i de olika länderna. Verksamheten diskuterades med utgångspunkt dels från legitimationsfrågan och dels från möjligheterna att få kiropraktikervård ersatt av sjukförsäkringarna.

Rekommendationer från Nordiska rådet

Under denna punkt genomgicks ett antal rekommendationer från Nordiska rådet beträffande hälso- och sjukvårdsfrågor.

WHO-spörsmål

De frågor som skulle behandlas vid kommande WHO-möte i Boston i juli 1969 diskuterades med utgångspunkt i att få ett gemensamt nordiskt ställningstagande till föreliggande spörsmål.

Nästa möte

Nästa utvidgade nordiska hälsodirektörsmöte bestämdes skola äga rum i Danmark i juni 1970.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från det utvidgade hälsodirektörsmötet i Reykjavik, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har såsom sakkunnig deltagit rättschefen Gunnar Danielsson, Sverige.

Av berättelsen och av vad i saken upplysts framgår, att vid hälsodirektörsmötet behandlats ett flertal frågor, som aktualiserats genom initiativ från rådets sida. Utskottet noterade härvid bland annat, att arbetet med rekommendationen om likartad lagstiftning om transplantation nu bedrivs inom en nordisk arbetsgrupp och att denna sammanträtt under 1969.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Reykjavik den 10 februari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Tyyne Leivo-Larsson

Förman

Kai Lindberg

Gerda Møller

Salve Salvesen

Juho Tenhiälä

Berättelse

från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning

(Överlämnad av Norges regering)

Nordisk komite for trafikksikkerhetsforskning, som ble etablert i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 17/1966, holdt sitt konstituerende møte i Stockholm 27. januar 1967.

Etter at Sverige i henhold til overenskomst hadde hatt formannskap og sekretariatet for NKT i årene 1967 og 1968, gikk disse verv over til Norge for 1969 og 1970.

I 1969 har NKT holdt 2 møter:

København 8. og 9. mai 1969

Stockholm 13. og 14. november 1969.

Komiteens arbeid har i første rekke gått ut på å holde representantene for de respektive land orientert om utviklingen av trafikksikkerhetsforskningen i landene, så vel når det gjelder trafikksikkerhetsforskningens organisasjon som de prosjekter som er i gang og forskningsresultater som er fremlagt.

Komiteen har videre arbeidet med spørsmålet om eventuelt å etablere en nordisk enhetlig dokumentasjonstjeneste samt tiltak med sikte på å få istand mer enhetlig nordisk trafikkkulykkesstatistikk, herunder spørsmål om en ensartet trafikksikkerhetsnomenklatur. Man har videre drøftet de forskjellige forskerkonferanser, seminarer og annen virksomhet som foregikk i de nordiske land på trafikksikkerhetsområdet ut fra ønsket om en viss koordinering av dette så vel i de enkelte land som landene i mellom. I denne sammenheng har man også drøftet hva NKT kunne yte i denne sak, samtidig som man har drøftet komitéens virksomhet, formål og virkemåte og innsatsen når det gjaldt koordineringen av trafikksikkerhetsforskningen og trafikksikkerhetsarbeidet for øvrig, herunder PR-virksomhet. Man har også drøftet spørsmålet om å etablere felles nordiske forskningsprosjekter, eventuelt i koordinering med de prosjekter som nå er under arbeid i OECD. Man er også blitt enige om å iverksette et forsøk med sikte på å få disse forskningsresultater bearbeidet og brakt til brukerne i en praktisk form.

Mens komitéens formannskap og sekretariat lå til Sverige utga komitéen

en bibliografi og en prosjektkatalog for trafikksikkerhetsforskningen i de nordiske land. Det har vært komitéens siktepunkt at disse publikasjoner skulle holdes ajour og arbeidet med dette er i gang i komitéens sekretariat.

Komitéens neste møte er forsøksvis satt til 28. og 29. april 1970 i Oslo.

Oslo, 27. november 1969

R. N. Torgersen

TILLÄGG

Danmark:

Afdelingschef Poul Eefsen
Civilingeniør N. O. Jørgensen
Civilingeniør Ole Thorson

Finland:

Överinspektör Jarmo Hirsto
Fil. kand. Anders Tallqvist
Professor Otto Wahlgren

Norge:

Sivilingeniør Anders Bolstar (sekretær)
Forskningsleder Karsten Krogsæter
Avdelingsdirektør Rolf N. Torgersen (formann)

Sverige:

Kanslirådet Gösta Backman
Fil. lic. Fredrik Backlund
Kanslichefen Hans Hansson

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över berättelsen**

Til trafikudvalget er henvist beretning fra Nordisk komité for trafik-sikkerhedsforskning, afgivet af Norges regering.

Beretningen har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Oslo den 16. december 1969, hvor afdelingsdirektør R. N. Torgersen, Norge, deltog som sagkyndig.

Det arbejde komiteen udfører er af stor interesse for trafikudvalget, idet trafik-sikkerhedsmæssige problemer indgår i flere af de sager, som er hen-vist til udvalget. Udvalget skal i øvrigt i denne forbindelse oplyse, at Nor-disk Råds præsidium har besluttet i samarbejde med trafikudvalget at arrangere en trafik-sikkerhedskonference i foråret 1970.

Udvalget foreslår,

at rådet tager beretningen til efterretning.

Stockholm, den 14. januar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnus Kjartansson

Kåre Kristiansen

Mikko Laaksonen

Ingemar Mundebo

Tuure Salo

Formand

Veikko Savela

Gösta Skoglund

Berättelse

från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor

(Överlämnad av Norges regering)

Det nordiske kontaktutvalget for radio- og fjernsynsspørsmål som er oppnevnt av de enkelte lands regjeringer, har disse medlemmer:

Danmark

Avdelingsingeniør Børge Nielsen, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet.

Kontorsjef W. Weincke, ministeriet for kulturelle anliggender.

Finland

Regeringsrådet Wäinö Häkkinen, kommunikationsministeriet.

Avdelningschefen Kalervo Siikala, undervisningsministeriet.

Norge

Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem, Kirke- og undervisningsdepartementet.

Høyesterettsadvokat Knut Tvedt, Oslo.

Sverige

Departementsrådet Nils-Olov Hasslev, kommunikationsdepartementet. Avløst 26. september 1969 av

Kanslirådet Jöran Mueller, utbildningsdepartementet.

Byrådirektören Ragnar Thoursie, utbildningsdepartementet.

Ekspedisjonssjef E. Skadsem er utvalgets formann, og sekretariatet er for den første 2-årsperioden fram til 1. juli 1970 lagt til Oslo.

Utvalget — som er et kontaktorgan for de nordiske lands regjeringer i radio og fjernsyn-spørsmål — fikk denne målsetting for sitt arbeid:

Kontaktorganet skal:

a) behandle de spørsmål av teknisk, økonomisk, juridisk eller annen art som ikke blir dekket av det eksisterende samarbeid innen disse felt,

b) særlig vurdere de internasjonale spørsmål som aktualiseres av den tekniske utvikling innen radio og fjernsyn,

c) fremme utveksling av informasjoner om utredninger, planer og forslag som gjelder den videre utbygging av radio og fjernsyn i de enkelte land,

d) for övrig behandle de saker som blir forelagt det av regjeringene eller som det selv finner grunn til å ta opp.

Utvalget holdt sitt konstituerende møte i Oslo 2. juli 1968 og har siden hatt disse mötene:

28. og 29. november 1968 i Oslo

8. og 9. mai 1969 i Helsingfors

17. og 18. november 1969 i København.

Under mötene har kontaktutvalget hatt drøftinger med representanter for kringkastingsinstitusjonene i de respektive land.

Kirke- og undervisningsdepartementet har fått opplyst at kontaktutvalget under sine möter har lagt vekt på gjensidig informasjon om den aktuelle situasjon og utviklingsplaner for radio- og fjernsynsvirksomheten i det enkelte nordiske land.

Videre er det gitt orienteringer om utvikling og organisasjon når det gjelder internasjonalt satellitt-samarbeid for fjernsynsendinger. Med bakgrunn i de vanskelige forhold som nå rår med hensyn til langdistansemottaking av radioprogram i lang- og mellombølgeområdet er det også gitt orientering om de problemer man står overfor ved en mulig ny frekvensfordelingsplan for disse bølgebånd.

Av enkeltsaker som utvalget har arbeidet med kan nevnes planen om et felles-nordisk produksjonssenter for sameprogram i radio, medlemsforslag fra Nordisk Råd om samnordisk radio- og TV-forskning og spørsmålet om et nordisk tidsskrift for radio og fjernsyn. Videre har utvalget arbeidet med spørsmål som knytter seg til kabelsendinger, gjennomgått Nordisk Råds rekommandasjoner i saker som berører kontaktutvalgets arbeidsområde og drøftet opphavsrettslige problemer i forbindelse med kringkastingsvirksomhet.

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

(Överlämnad av Finlands regering)

År 1957 förelades Nordiska rådet på initiativ av professor Niilo Pesonen, dåvarande generaldirektören för medicinalstyrelsen i Finland, tanken på att skapa ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning. Med anledning av en rekommendation av Nordiska rådet tillsattes en kommitté bestående av medlemmar från vart och ett av de nordiska länderna med undantag av Island, som på grund av ekonomiska orsaker ansåg sig förhindrad att binda sig för planerna. Utvecklingen skedde emellertid långsamt, men efter det medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet begynt sin verksamhet och fått sina första ordinarie professurer besatta, föreföll det naturligt att förlägga ett arktiskt institut till Uleåborg eftersom fakulteten är världens nordligast belägna medicinska högskola. Professor Ole Wasz-Höckert valdes till ny ordförande i samarbetskommittén, som vid sitt möte i Oslo 1966 beslöt föreslå, att i stället för ett helt fristående medicinskt institut skulle åminstone tills vidare grundas ett arktiskt sekretariat med förläggningssort Uleåborg i Finland och med direkt anknytning till Uleåborgs universitets medicinska fakultet. Förslaget förelades de nordiska ländernas regeringar. Vid ett möte i Reykjavik 1968 godkände de nordiska undervisningsministrarna projektet.

Vid årsskiftet 1968—1969 stod det klart, att samtliga parlament i Norden, utom Islands, beviljat medel för grundandet av ett sekretariat för arktisk medicinsk forskning och att sekretariatet skulle förläggas till Uleåborg. Kommittéernas beslut hade då godkänts av samtliga berörda regeringar.

År 1969 ägde det konstitutionerande mötet rum i undervisningsministeriets konferenslokal i Köpenhamn. Till deltagare i den nyutsedda nordiska samarbetskommittén utsågs utöver den tidigare utsedda från Danmark professor Gunnar Bonde (Århus universitet) professor Hans Balslev Jørgensen (Sct. Elisabeths hospital, Köpenhamn), dr. med. Jon A. Johnson (Tromsø), professor i Arbeidsfysiologiske institutt, Oslo), fylkesläkare från Sverige professor Håkan Linderholm (Umeå), och docent Bertil Wedin (försvarshögskolan, Stockholm), samt från Finland professor Henrik

Forsius och professor Ole Wasz-Höckert (Uleåborgs universitet) och professor Karl Olof Renkonen (universitetets sero-bakteriologiska institut, Helsingfors).

Vid samma möte valdes till kommitténs ordförande för 1969 O. Wasz-Höckert och till vice ordförande H. Linderholm. Vidare beslöts, att sekretariatets löpande ärenden tills vidare handhas av Wasz-Höckert och Forsius med hjälp av en kanslist.

För år 1969 hade de nordiska regeringarna reserverat 105 000 svenska kronor (85 165 finska mark) för kommitténs arbete. I samband med det konstitutionerande mötet utarbetade kommittén definitivt budgetförslag för 1969 samt preliminära förslag för 1970 och 1971. I förslagen beräknades för 1970 180 000 Fmk och för 1970 220 000 Fmk. Förslagen förelades samtliga regeringar.

Vid sitt möte i Uleåborg den 21 maj 1969 beslöt kommittén lediganslå en generalsekreterarbefattning vid Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning för tillträde den 1 januari 1970 tills vidare under ett år som halvtids- (deltids-) tjänst. Lönen avses utbetalas i finska mark och beräknad enligt finska statens löneklass B 5 (professorslön). Befattningen skulle förutsätta forskarkompetens motsvarande professur eller docentur inom medicinskt område. Ansökningstiden för befattningen utgick den 30 september 1969.

Vid sitt möte i Umeå den 3—4 november 1969 valde kommittén enhälligt bland fyra sökande till deltidanställd generalsekreterare vid Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning docent Thord Lewin från Göteborg. Generalsekreterarens första uppgift blir att inventera de i de nordiska länderna pågående forskningsaktiviteterna tillhörande arktisk medicinsk forskning. Begreppet arktisk medicinsk forskning avses härvid ha en bred bas omfattande grundforskning och klinisk forskning inom medicin, socialmedicin och hygien.

Vid Umeå-mötet togs budgetfrågan för 1970—1971 på nytt upp till behandling. Under sommaren 1969 har Danmarks, Norges och Sveriges undervisningsministerier inkommit med skrivelser till undervisningsministeriet i Finland. I dessa skrivelser har samtliga ministerier en avvikande inställning till det av kommittén framlagda budgetförslaget för 1970 omfattande 182 000 finska mark, vilket skulle innebära, att kommittén för 1970 skulle erhålla 85 165 finska mark, eller samma belopp som för 1969.

För att lösa budgetfrågan på ett sätt, som å ena sidan gör det möjligt för kommittén att utföra sitt arbete enligt stadgarna och å andra sidan gå de olika ministeriernas synpunkter till mötes godkände kommittén ett nytt reducerat budgetförslag för 1970 omfattande 120 000 finska mark.

Preliminärt beräknas budgeten enligt tidigare kommittébeslut för 1971 att belöpa sig till åtminstone 180 000 Fmk och för år 1972 till 220 000 Fmk.

Kommittén har accepterat ett förslag som gjorts av The Arctic Institute

of North America, att anordna ett internationellt symposium för arktisk medicinsk forskning i Uleåborg 1971 (The second international symposium for circumpolar health). I detta syfte höll sekretariatet ett planerande arbetsmöte i Uleåborg och Rovaniemi den 10—11 december 1969. Närvarande var följande representanter för The Arctic Institute of North America: professor Earl Albrecht (USA), Mr. Andrew Ronhovde (USA) och dr. Gordon Butler (Canada). Professor Kåre Rodahl (Oslo) representerade enligt kommitténs beslut de skandinaviska länderna och själva sekretariatet av docent Thord Lewin och professorerna Forsius och Wasz-Höckert. Representanter från Arktiska institutet i Leningrad hade även inbjudits, men sekretariatet hade fått meddelande, att institutet var förhindrat att sända sin representant till detta möte. Arktiska institutet i Leningrad har meddelat, att de gärna vill ha samarbete på detta område.

Vid det planerade mötet beslöts, att det internationella symposiet för arktisk medicinsk forskning hålles i Uleåborg och Rovaniemi den 23—30 juni 1971. Sekretariatet kommer senare att ge närmare besked om symposiets program.

Den 1 oktober 1969 har sekretariatet inflyttat till en hyrd lokal, adress Albertsgatan 18 A, Uleåborg. Finska undervisningsministeriet svarar för lokalhyran.

Uleåborg den 30 december 1969

Ole Wasz-Höckert

Professor, ordförande

BILAGA 1

Stadgar
för
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

1 §

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna.

Med arktisk medicinsk forskning menas i dessa stadgar den civila forskningen rörande människans fysiologiska och patologiska reaktioner under arktiska och därmed jämförliga klimatologiska förhållanden (i arktisk miljö), speciella av arktisk miljö betingade sjukdomars epidemiologi, människans prestationsförmåga i arktisk miljö, arktiska miljöhygieniska problem samt utexperimenterande av skyddsåtgärder för vistelse och verksamhet i sådan miljö.

2 §

Kommittén skall:

- a. utgöra ett nordiskt centrum för kontakt inom och samordning av den arktiska medicinska forskningen i Norden;
- b. verka för tillkomsten av en samlad dokumentation för arktisk medicin samt göra denna dokumentation känd och tillgänglig för forskare i Norden och världen i övrigt;
- c. anordna kurser, seminarier och konferenser
- d. främja nordisk publikationsverksamhet; samt
- e. genom andra sannordiska åtgärder främja forskning i arktisk medicin.

3 §

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige. Medlemmarna utses av vederbörande lands regering för högst fyra år i sänder.

4 §

Kommittén utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Återval får ske högst två gånger. Kommittén äger rätt att inom sig tillsätta ett särskilt arbetsutskott, i vilket varje land skall vara representerat. Kommitténs ordförande eller vice ordförande skall ingå i utskottet.

5 §

Kommittén utser för sig sekreterare och anställer kanslipersonal. Sekretariatet är förlagt till Uleåborg.

6 §

Kommittén skall hålla minst ett sammanträde årligen.

Kommittén får åt det arbetsutskott som avses i 4 § andra stycket överlåta handhavandet av de uppgifter som icke är av sådan art att de bör ankomma på den samfällda kommittén.

Kommittén och arbetsutskottet är beslutföra när ordföranden eller vice ordföranden och minst en medlem från vardera av två av de länder som icke företrädes av ordföranden respektive viceordföranden är närvarande.

Som kommitténs och arbetsutskottets beslut gäller den mening, varom flertalet förenar sig eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder.

Vid kommitténs och arbetsutskottets sammanträden föres protokoll.

7 §

Kostnaderna för kommitténs verksamhet fördelas på så sätt att Danmark, Finland och Norge svarar, ettvarvt av dem, för en femtedel samt Sverige för två femtedelar.

Kostnaderna för kommitténs och utskottets sammanträden, medlemmar-
nas resor, avlönandet av sekretariatet och övrig administration bestrides med de medel som de deltagande länderna anslår för kommitténs verksamhet.

Bidragen erlägges i finska mark. Slutlig justering av de deltagande ländernas bidragsbelopp får ske efter räkenskapsårets utgång.

8 §

Kommittén skall årligen:

- a. avge rapport över verksamheten under det gångna året;
- b. avge räkenskap över användningen av mottagna statsmedel; samt
- c. framlägga ett budgetförslag för det kommande verksamhetsåret och ett preliminärt budgetförslag för det därpå följande verksamhetsåret.

Verksamhetsåret följer budgetåret i Finland.

Ovannämnda handlingar tillställs undervisningsministeriet i Finland, som ombesörjer kontakten med de övriga deltagande länderna.

9 §

Kommitténs räkenskaper granskas av statsrevisor i Finland.

10 §

Eltvart av de deltagande länderna äger rätt att, med minst ett års varsel, utträda ur kommittén räknat från den 1 januari vederbörande år. Meddelande om utträde bör tillställas alla övriga länders regeringar.

11 §

Dessa stadgar träder i kraft den 1 januari 1969.

*BILAGA 2***Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om anslag till Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning**

(Se rek. 11/1960/k: Bilaga 1)

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (C 23/k) och meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin**

(Se rek. 11/1960/k: Bilaga 2)

Berättelse

från Nordiska asieninstitutet

(Överlämnad av Danmarks regering)

Styrelsen for Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) trådte sammen til konstituerende møde den 10. februar 1967, hvor man fastlagde retningslinierne for instituttets virksomhed. På styrelsens møde den 9. maj samme år foretoges de første ansættelser af videnskabelige assistenter (= amanuenser), der tiltrådte i løbet af sommeren 1967. Samme efterår tog instituttet sine lokaler i Københavns Universitets »Gråbrødreaneks» i brug. I denne bygning befinder sig samtlige orientalistiske institutter ved Københavns Universitet. CINA råder foruden de egentlige kontorlokaler over en meget betydelig del af ejendommens kælder, der er indrettet specielt til at rumme Det kgl. Biblioteks Østasiatiske Samling, der er deponeret på instituttet.

CINA's officielle indvielse, der blev foretaget af undervisningsminister Helge Larsen, fandt sted den 16. september 1968 med dellagelse af indbudte repræsentanter for universiteter og forskningsinstitutioner i de nordiske lande. I forbindelse med indvielsen afholdtes et symposium, »Readings on Asian Topics», hvortil instituttet havde indbudt en række fremtrædende Asien-forskere fra Asien, Europa og USA, jfr nedenfor under 3.2.2.

1. *Styrelsen* har p. t. følgende sammensætning:

professor Pentti Aalto, Finland (næstformand)
 professor Jussi Aro, Finland
 dr. philos. Otto Chr. Dahl, Norge
 professor Søren Egerod, Danmark
 professor Kristof Glamann, Danmark
 professor Henry Henne, Norge
 professor Karl Gustav Izikowitz, Sverige
 professor Göran Malmqvist, Sverige (formand)

2. *Forstander* for instituttet er professor Søren Egerod.

Det videnskabelige personale består for øjeblikket af fem amanuenser (ansættelsesdato angivet i parentes):

fil. lic. Karl Reinhold Haellquist (1. maj 1969)
 dr. phil. Benedicte Hjejle (1. august 1967)
 cand. jur. Poul Mohr (1. juli 1967) (instituttets daglige leder)

dr. phil. Asko Parpola (1. september 1968)
 mag. art. Per Sørensen (1. april 1968)

3 sekretærer:

frk. Lizzie Bollmann (1. augusti 1968)
 fru Birthe Møller-Larsen (1. december 1969)
 fru Anne Schlanbusch (15. december 1967)

og et *bibliotekspersonale*, der er udstationeret på instituttet af Det kgl. Bibliotek:

forskningsbibliotekar Eric Douglas Grinstead, B. A. (1. november 1968)
 bibliotekar Hanne Balslev (1. oktober 1967)
 assistent Ib Norel (1. oktober 1967)

3.1. *Dokumentations- og informationsvirksomhed*. Blandt de aktiviteter, styrelsen planlagde på sit konstituerende møde, indtager dokumentations- og informationsvirksomheden en central stilling, idet instituttet ved at indsamle (og videregive) oplysninger om, hvad der foregår ved de enkelte universiteter og biblioteker i og uden for Skandinavien, håber at kunne koordinere og stimulere den i de nordiske lande stedfindende Asien-forskning.

CINA har således påtaget sig at skabe et *fælleskatalog* over, hvad der findes af litteratur om Asien på bibliotekerne i de nordiske lande. For at kunne løse denne opgave inden for en overskuelig fremtid benytter man sig af elektronisk databehandling (edb). Det skal i den forbindelse nævnes, at instituttet har et løbende kursus i edb, der gennemføres i samarbejde med Københavns Universitets Østasiatiske Institut og H. C. Ørsted Institutet, der hidtil i et vist omfang har kunnet stille ledig maskinkapacitet til rådighed for kurset. Denne katalogiseringsform medfører desuden, at man bliver i stand til meget hurtigt at besvare henvendelser om bibliografiske oplysninger, ligesom man løbende kan ajourføre katalogerne.

Instituttets *bibliotek* opbygges i nært samarbejde med Det kgl. Bibliotek i København, der fortsat fungerer som hovedbibliotek for litteratur om Asien såvel på vestlige som på asiatiske sprog, mens instituttet lægger hovedvægten på anskaffelse af bibliografisk materiale, håndbogslitteratur, tidsskrift-rækker og større samlinger af kildemateriale. Instituttets amanuenser virker i en vis udstrækning som fagreferenter for Det kgl. Bibliotek inden for deres respektive fagområder, hvorved man på den ene side sikrer, at den grundlæggende litteratur findes tilgængelig såvel på Det kgl. Bibliotek som på CINA, og på den anden side at dobbeltindkøb i øvrigt undgås. På den måde håber man at opnå en mere effektiv anvendelse af de begrænsede bevillinger.

I takt med udbygningen af instituttets bibliotek vil der blive udgivet *kommenterede accessionslister*, i første række til brug for skandinaviske forskere og studenter.

En vigtig side af instituttets informations- og servicevirksomhed er at kunne videregive så fyldige oplysninger som muligt om den eksisterende lit-

teratur om Asien. Man har derfor i de første år besluttet i særlig grad at koncentrere sig om anskaffelse af *bibliografier og kataloger* over større udenlandske biblioteker og samlinger (såsom Library of Congress National Union Catalogue; London School of Oriental and African Studies Library Catalogue; India Office Library, Commonwealth Relation Office, London; University of California, Berkeley, East Asian Library; National Library of Calcutta) samt alle eksisterende nationale bibliografier for de asiatiske lande.

Endvidere har CINA opbygget en samling af »*Newsletters*» og »*Bulletins*» fra universiteter og forskningsinstitutioner over hele verden, hvorved det er muligt for interesserede at skaffe sig viden om, hvad der i øjeblikket foregår inden for forskellige områder af Asien-forskningen.

Med samme formål for øje har CINA oprettet sit eget *forskerkartotek*, der ved udgangen af 1969 vil indeholde navne, adresser samt oplysninger om særlige interesseområder (geografisk og fagligt) og igangværende forskning for henved 3 000 Asien-forskere og forskningsinstitutioner i og uden for Skandinavien. Oplysningerne indhentes ved udsendelse af spørgeskemaer og overføres til et kartotek, der er baseret på sigthulkort, men som man har til hensigt snarest muligt at overføre til magnetbånd, hvorved instituttet bliver i stand til at besvare henvendelser så at sige fra dag til dag, henvendelser såvel fra skandinaviske som fra ikke-skandinaviske forskere om løbende forskning inden for bestemte områder. Herved vil man i meget vidt omfang undgå dobbeltdækning og således også spild af forsknings- og bevillingsmæssige ressourcer. Der har allerede nu vist sig at være en meget stærk interesse for denne side af instituttets virksomhed. Forskerkartoteket fungerer tillige som forsendelsesliste for instituttets »*Newsletters*», der herigennem får en meget stor udbredelse. Når kartoteket har nået en vis størrelse, tilsigter instituttet at udgive en serie meddelelser under titlen »*Current Research on Asia*» om forskningen inden for bestemte fagområder for på den måde at holde Asien-forskere i de nordiske lande underrettet om, hvad der foregår inden for deres særlige felt. Man har netop udgivet første nummer i denne serie: »*Scholars working on linguistics and literature of South Asia*».

Med henblik på *fremskaffelse af litteratur*, der ikke måtte findes i Skandinavien, har instituttet etableret de fornødne kontakter med udenlandske biblioteker, men henviser i øvrigt til det allerede eksisterende internationale bibliotekssamarbejde. Derimod står instituttet i forbindelse med International Documentation Company (IDC) i Schweiz, der i øjeblikket gennemfører en omfattende udgivelse i mikrofiche af større samlinger af kildemateriale (bestående af tidsskriftrækker, officielle publikationer og parlamentstryk m. m.) om Øst-, Syd- og Sydøstasien.

IDC har stillet sig imødekommende over for særlige ønsker fra CINA om mikrofilming af litteratur, der ikke findes på bibliotekerne i de nordiske lande, og som kun i begrænset omfang er tilgængelig via de internationale

lånearrangementer. Dels fordi megen litteratur ikke længere kan fås i anden form, dels af pladshensyn har instituttet anskaffet en stor del af sin samling i form af mikrofilm. Kildesamlingerne udnyttedes i vidt omfang af studerende og kandidater ved specialestudier.

Til brug ved arbejdet med dette materiale råder instituttet over fem moderne læseapparater, ligesom man med henblik på kopiering har lejet en xeroxduplikator, som gør det muligt at supplere samlingerne med bestandige kopier af tidsskriftartikler og — om nødvendigt — bøger.

3.2. Kurser og symposier

3.2.1 CINA har, fortrinsvis i tilslutning til universitetsundervisningen i de nordiske lande, arrangeret en række *symposier* med deltagelse af forskere og viderekomne studenter. Det første fandt sted i Stockholm i maj 1967, hvor man havde indbudt professor N. C. Bodman fra Cornell University i USA, der på det tidspunkt befandt sig i Europa, til at deltage i et sinologisk symposium med deltagelse af forskere og studenter fra Danmark, Norge og Sverige. I forlængelse heraf afholdtes i København i november s. å. et lignende symposium, ligeledes med deltagelse fra de andre nordiske lande.

I forbindelse med instituttets officielle indvielse afholdtes som allerede nævnt et symposium, »*Readings on Asian Topics*», hvortil instituttet havde indbudt i alt 9 internationalt kendte forskere. Symposiumet havde følgende program:

Professor C. R. Boxer, Indiana University: A Spanish Description of the Chams in 1595

Professor Y. R. Chao, University of California: Chinese as a Symbolic System

Professor J. Ch'en, University of Leeds: Dr. Sun Yat-sen's Trip to Peking 1924—25

Dr. C. D. Deshmukh, New Delhi: Educational Policy in India

Professor Holden Furber, University of Pennsylvania: Madras Presidency in the Mid-eighteenth Century

Professor A. G. Haudricourt, Centre National de Recherches Scientifiques, Paris: Les arguments géographiques, écologiques et sémantiques pour l'origine des Thai

Professor Max Mallovan, Fellow of All Souls College, Oxford: Nimrud — the Acropolis

Professor B. Spuler, University of Hamburg: The Cultural and Economic Situation in Western Central Asia in the 16th to 18th Centuries

Professor W. Watson, University of London: Dongson and the Kingdom of Tien

Endelig afholdtes den 3. december i år et *informationsmøde*, hvortil CINA havde inviteret 35 samfundsforskere fra hele Skandinavien til en drøftelse af, hvilke opgaver man finder mest påtrængende i den øjeblikkelige situation for skandinavisk Asien-forskning. På mødet redegjorde instituttet for sin hidtidige virksomhed, hvorefter man på gruppemøder diskuterede instituttets muligheder for at betjene interesserede forskere i de nordiske lande.

Mødet vil blive fulgt op af et tilsvarende møde i begyndelsen af 1970, hvortil man vil indbyde repræsentanter for de humanistiske fagretninger, der beskæftiger sig med Asien.

3.2.2 CINA har afholdt to kurser for gymnasie-, seminarie- og folkeskolelærere i samarbejde med det danske undervisningsministeriums Unesco Skoleprojekt, og et tredje er under forberedelse. Som betingelse for sin medvirken, der har karakter af faglig bistand i form af tilrettelæggelse og tilvejebringelse af kursusmateriale og forelæsere, har instituttet stillet, at kurserne åbnes for deltagere fra de andre nordiske lande. Der er hidtil afholdt et kursus om Indien og et om Thailand. Begge fandt sted på Magleås Højskole nord for København i januar 1969. Det tredje kursus (om Kina) vil blive afholdt i begyndelsen af januar 1970 på Danmarks Lærerforenings kursus-ejendom »Skarrildhus» i Jylland.

I marts 1969 afholdtes i samarbejde med Länsskolnämnderna i Hallands og Malmöhus län et kursus om Indien og Østasien på »Stiftsgården» i Båstad.

I forbindelse med »Second European Conference on Modern South Asian Studies» 3—7. juli 1970, der er tilrettelagt af CINA, vil der blive afholdt et kursus om Sydasiens i samarbejde med Kungliga Skolöverstyrelsen i Sverige, Unesco Skoleprojektet og Mellempøkeligt Samvirke med deltagelse af gymnasie-, seminarie- og folkeskolelærere, journalister og bibliotekarer fra de nordiske lande.

CINA håber i løbet af nær fremtid at kunne etablere et lignende kursus-samarbejde med FN-forbundene i Norge og Finland.

Med henblik på kursusvirksomheden har instituttet opbygget en samling af *dokumentarfilm* om Indien og Thailand, som de to lande vederlagsfrit har overdraget instituttet. Man håber at kunne udbygge denne samling til også at omfatte andre lande i Asien.

Til brug ved Thailandkurset har instituttet udgivet to *publikationer*:

1. Thailand. Arkæologi, etnografi, historie. Af Per Sørensen, Ole Feldbæk og Lise Rishøj Pedersen.
2. Thailand. Sprogene. Af Poul Mohr.

3.3 Gæsteforelæsere

Ud over de forskere der har deltaget i symposierne har instituttet formidlet følgende gæsteforelæsninger:

1. Professor Ashin Das Gupta, Presidency College, Calcutta:
The Eighteenth Century Crisis in India (2 forelæsninger i København, maj 1967)
2. Professor Cheong Weng-eang, University of Hong Kong:
Western Contact with China before 1900 (2 forelæsninger i København, september 1967)
3. Professor Wolfgang Franke, University of Hamburg:
Traditionelle Voraussetzungen der chinesischen Revolution (1 forelæsning i København, januar 1968)

4. Professor Owen Lattimore, University of Leeds:
Central Asian Studies in Relation to East Asian Studies (1 forelæsning i København, april 1968)
5. Professor Helmuth Hoffmann, München University:
Die Geschichtsschreibung und das Geschichtsverhältnis der Tibeter; Zum Stande der Forschung über die Bon-Religion; Zur Ikonographie des Garuda. (3 forelæsninger i Stockholm, april 1968)
6. Professor Paul Thieme, University of Tübingen:
The History of Indian Religions. (4 forelæsninger i Stockholm); Speculation and Magic in the Upanishads; The God Varuna and Truth (2 forelæsninger i København) (maj 1968)
7. Professor Hans Bielenstein, Columbia University, New York:
To be a Han Emperor. (1 forelæsning i København, maj 1968)
8. Professor Vidya Prakash Dutt, University of Delhi:
China's Cultural Revolution; India's Foreign Policy with Special Regard to China. (2 forelæsninger i København); China and South East Asia: India's Foreign Policy. (2 forelæsninger i Stockholm); Education and Intellectuals in China's Cultural Revolution (1 forelæsning i Lund) (december 1968)
9. Professor W. H. Morris-Jones, University of London, forelæste i Bergen, Göteborg og København om sine undersøgelser over forholdet mellem stemmefordelingen og de socio-økonomiske forhold ved de indiske kongresvalg i 1967 (februar 1969)
10. Professor Jikai Fujiyoshi, University of Kyoto, opholdt sig i København i tiden 15/9—26/12 1968, hvor han forelæste på universitetet om buddhismens historie. CINA finansierede professor Fujiyoshi's ophold, rejsen betales af Rask-Ørsted Fondet.
11. Professor Oldrich Král, Charles University, Prag:
Early Chinese Concepts of Aesthetics: Wen Hsin Tiao Lung (1 forelæsning i København, juni 1969)
12. Professor Anton Spitaler, University of München:
Grundlagen und Anfänge der arabischen Lexicographie (1 forelæsning i København, november 1969)
13. Professor L. P. Vidyarthi, Ranchi University, Indien, holdt et seminar i København den 8. december 1969 om indisk antropologi, hvorefter han rejste videre til et lignende arrangement i Göteborg (9—11/12) og Bergen (11—14/12)
14. Professor J. Prušek, Czechoslovak Academy of Sciences:
Changes in the Structure of the Chinese Literature on the Eve of the Literary Revolution of 1969 (1 forelæsning i København, december 1969)

Gæsteforelæsernes rejse og ophold betales af instituttet. medmindre de pågældende allerede befinder sig i Skandinavien. I så fald ydes der et forelæsningshonorar. Alle de nævnte forskere fra Asien og USA har i forvejen befundet sig i Europa, og instituttet har da benyttet sig af lejligheden til at invitere dem.

Under det ovenfor nævnte informationsmøde diskuterede man værdien af gæsteforelæserbesøgene og fandt, at det meget ofte er vanskeligt at samle et auditorium ved de nordiske universiteter, selv hvor der er tale om meget prominente gæsteforelæsere. Denne kritik svarer meget nøje til in-

stituttets erfaringer i de forløbne to år. Man har derfor besluttet at nedskære antallet af gæsteforelæsere meget væsentligt og i stedet kun invitere forskere, der kan indpasses i løbende undervisning ved et eller flere nordiske universiteter, og i stedet for enkeltstående forelæsninger at arrangere seminarer, hvor lærere og studenter får bedre lejlighed til at diskutere med de pågældende.

3.4 Uddeling af stipendier

Ved udgangen af 1969 har CINA af sine bevillinger til udveksling af forskere og studenter uddelt stipendier til et samlet beløb af d. kr. 80 855, heraf alene i 1969 d. kr. 67 535. Stipendierne falder i to grupper: 1) stipendier til forskere (og viderekomne studenter) fortrinsvis til studieophold i Asien, inkl. rejseudgifter — og 2) studenterstipendier med henblik på deltagelse i internationale kongresser, symposier o. lign., idet man har erfaring for, at det kan være overordentlig vanskeligt for studerende at få midler til sådanne formål.

Følgende stipendier er uddelt:

1967:

Sinologisk symposium i København;

4 norske studenter (à 300 d. kr.)	1 200
2 svenske studenter (à 440 d. kr.)	880

1968:

Bibliotekskursus i København (CINA); marts:

1 norsk student	180
-----------------	-----

XX International Conference for Chinese Studies; Prag; august:

4 danske studenter (à 500 d. kr.)	2 000
1 norsk	600
3 svenske (à 600 d. kr.)	1 800

Permanent International Altaistic Conference, Hørsholm; juni:

2 finske studenter (à 650 d. kr.)	1 300
-----------------------------------	-------

Ekskursion til Buddhistische Kunst Ostasiens i Köln under ledelse af professor Jikai Fujiyoshi og dr. phil. Martha Boyer; oktober:

2 danske studenter (à 750 d. kr.)	1 500
Museumsinspektør Peter Anker, Oslo	1 500
Intendent Jan Wirgin, Stockholm	1 360
Professor Fujiyoshi	1 000

1969:

XXI Congresso Internazionale di Studi Cinesi, Senigallia, Italien; september:

2 danske studenter (à 615 d. kr.)	1 230
4 norske (1 × 1 000, 3 × 800 d. kr.)	3 400
7 svenske (6 × 900, 1 × 615 d. kr.)	6 015

Permanent Internationale Altaistic Conferene, Østberlin; august — september:

Fil. lic. Lars Johanson, Stockholm	600
------------------------------------	-----

Forskerstipendier:

Professor Siegfried Lienhard, Stockholm (studieophold i Nepal m henblik på studier af Newari-sproget)	11 150
Pol. mag. Lars Wåhlin, Stockholm (studieophold i Jordan med henblik på studier af landets økonomiske situation og udviklingsmuligheder)	7 300
Hum. kand. Tapani Harviainen, Helsinki (studieophold i København med henblik på undersøgelse af Det kgl. Biblioteks jødiske samling)	2 000
Fil. kand. Kurt Fransson, Stockholm (studieophold ved CINA med henblik på studier af katalogiseringssystemer for orientalsk (japansk) litteratur)	1 690
Fil. lic. Hari Naidu, Stockholm (studier i Indien af »The Sino-Indian Border Conflict«)	8 650
Docent Heikki Palva, Helsinki (studier i Jordan med henblik på videreførelse af arabisk dialektforskning)	2 500
Dr. R. Panneerselvam, Kerala University (studieophold i København (CINA) men henblik på videreførelse af forskning vedrørende Indus-skriften)	8 000
Civilingeniør Jesper Trier, København (etnografisk-teknologiske studier ved forskningsstationen i Lampang af papirfremstillingen i Nord-Thailand)	

3.5 Publikationsvirksomhed

CINA har planlagt tre skriftserier: Monograph Series, Special Publications og Joint Reprint Series. Derudover udgiver instituttet som nævnt et Newsletter samt i et vist omfang litteratur til brug ved kurser.

Monografiserien står åben for forskere i og uden for Skandinavien. Institutets styrelse foretager den endelige bedømmelse af manuskripter, der indleveres til instituttet med henblik på optagelse i serien. Den udgives af forlaget Studentlitteratur ab i Lund og omfatter foreløbig nedanstående publikationer:

1. Readings on Asian Topics. Papers read at the inauguration of the Scandinavian Institute of Asian Studies, 16th—18th September, 1968.
 2. Ole Feldbæk, India Trade under the Danish Flag 1772—1808. European Enterprise and Anglo-Indian Remittance and Trade. Odense 1969.
 3. Eric Grinstead, Guide to the Chinese Decorative Script.
 4. Owen Lattimore, History and Revolution in China.
 5. Asko Parpola, Seppo Koskenniemi and Simo Parpola, The Indus Inscriptions, A Critical edition and concordance.
 6. Søren Egerod, North Thailand's Poetry in Translation.
- Monografi nr. 2 er udkommet, de øvrige er under produktion.

Special Publications udgives indtil videre af instituttet selv og er oprettet med særligt henblik på hurtig offentliggørelse af den forskning, der foregår ved instituttet. Serien omfatter:

1. Decipherment of the Proto-Dravidian Inscriptions of the Indus Civilization. A first announcement. By Asko Parpola, Seppo Koskenniemi, Simo Parpola and Pentti Aalto. Copenhagen 1969.

2. Progress in the Decipherment of the Proto-Dravidian Indus Script. By Asko Parpola, Seppo Koskeniemi, Simo Parpola and Pentti Aalto. Copenhagen 1969.

Det første bind udkom i slutningen af februar d. å., da dr. Parpola meddelte instituttet, at han havde grund til at tro, at der var opnået vigtige resultater under hans og de øvrige forfatters forsøg på at dechifrere den såkaldte Indus-skrift. Arbejdet med Indus-skriftens dechifring fortsætter og anses af instituttet for et overordentlig vigtigt forskningsprojekt.

Joint Reprint Series er oprettet med litteraturudveksling for øje. Serien omfatter større artikler af instituttets medarbejdere, som er offentliggjort i andre tidsskrifter. Indtil nu er i denne serie kommet:

Benedicte Hjejle, *Slavery and Agricultural Bondage in South India in the Nineteenth Century*, Copenhagen 1967.

Vedrørende kursuslitteratur henvises til afsnittet ovenfor om kurser og symposier.

3.6 *Forskningsprojekter*

Med bevillinger fra de humanistiske forskningsfonde i Danmark og Sverige har CINA etableret en forskningsstation i Lampang i Nordvest-Thailand. Hensigten hermed er at koncentrere en nordisk forskningsindsats i Sydøstasien inden for samfundsvidenskab og humaniora og at anspore den voksende interesse for sydøstasiatiske studier i de nordiske lande. Stationen skal fungere i en periode af fem år, hvorefter instituttet håber at kunne iværksætte et lignende projekt i et andet af de asiatiske hovedområder.

Når man har valgt Thailand, skyldes det, at det for øjeblikket er det eneste land, hvor det er muligt at gennemføre forskning vedrørende de etniske og lingvistiske hovedtyper på den sydøstasiatiske halvø. Dertil kommer, at der i forvejen består en tradition for skandinavisk forskning i Thailand; man kan således nævne professor K. G. Izikowitz' internationalt kendte etnografiske undersøgelser, docent Kurt Wulffs banebrydende sprogvidenskabelige studier, der senere er blevet videreført af Søren Egerod, samt de Thai-Danske Arkæologiske Ekspeditioner i 1960—61 og 1965—66, der foreløbig har ført til opsigtsvækkende nyvurderinger af det kulturelle substratum i Sydøstasien. CINA har udpeget magister Per Sørensen, der deltog i begge disse ekspeditioner, til under instituttets tilsyn at foreslå den daglige ledelse af forskningsstationen.

Forskningsstationen er indrettet i et bygningskompleks tilhørende Det Østasiatiske Kompagni i København, som instituttet har lejet på særdeles favorable vilkår.

Forskningsstationen får tre hovedfunktioner: 1) at være udgangspunkt for skandinavisk arkæologisk, etnografisk og lingvistisk forskning, 2) at være uddannelsessted for et antal thailandske studenter inden for de nævnte fagretninger og 3) at være hovedkvarter for skandinaviske forskere og stu-

denter inden for andre samfundsvidenskabelige og humanistiske discipliner. Det skal i denne sidste forbindelse nævnes, at instituttet allerede har godkendt et to-årigt forskningsprojekt, der er tilrettelagt af svenske civiløkonomer under ledelse af professor Ulf af Trolle, Göteborg, et etnografisk projekt samt et etnografisk-teknologisk projekt. De to sidste projekter vil løbe af stabelen i begyndelsen af 1970.

Forskningsstationen og dens faciliteter står til fri rådighed for forskere, hvis projekter er godkendt af CINA's styrelse, der er ansvarlig for den thailandske regering og forskningsfondene. Derved skulle det være muligt mærkbart at reducere omkostningerne i forbindelse med studieophold i Thailand, hvad enten man vil anvende forskningsstationen som base for feltstudier eller tage ophold der med henblik på bearbejdning af forskningsresultater.

København, den 15. december 1969

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

(Överlämnad av Sveriges regering)

Redogörelse för verksamheten under perioden 1 januari—17 december 1969

1. Kommitténs sammansättning

Danmark:

Konsulent Jørgen L. Halck, ministeriet for offentlige arbejder
Afdelingschef Aage la Cour, Danmarks statistik
(till den 7 mars 1969)
Universitetslektor H. P. Myrup, Aarhus universitet
(från den 7 mars 1969)

Finland:

Ekonomidirektör Jukka I. Wallenius, järnvägsstyrelsen
(till den 6 juni 1969)
Trafikinspektör Krister Kronlund, ministeriet för kommunikationsväsen-
det och allmänna arbetena
(från den 6 juni 1969)
Överaktuarie Aarno Soivio, statistiska centralbyrån

Norge:

Jernbanedirektør Robert F. Nordén, Norges statsbaner
Instituttetsjef Viggo Johannessen, Transportøkonomisk institutt

Sverige:

Departementsrådet Lennart Johansson, kommunikationsdepartementet,
ordförande
Överingenjör Stig Samuelson, IVA:s transportforskningskommission

NKTF:s sekretariat överflyttades i januari 1969 till Sverige med adress kommunikationsdepartementets kommittélokaler, Grev Turegatan 38, Stockholm. Kommitténs sekreterare är från samma tid civilekonom Bo Carlsund.

I augusti 1969 tillsattes en arbetsgrupp med uppgift att företa en sammanställning och värdering av tillgängliga data rörande person- och gods-transportarbetets omfattning och utveckling i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Arbetsgruppen har följande sammansättning:

Danmark:

Fuldmægtig M. G. Baggendorff, Danmarks statistik

Finland:

Forskare J. Mannila, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Norge:

Forskningsleder D. Bjørnland, Transportøkonomisk institutt

Sverige:

Byrådirektör G. Sidenvall, transportnämnden

2. Kommitténs verksamhet

Under tiden 1 januari—17 december 1969 har kommittén haft 4 sammanträden och arbetsgruppen har sedan augusti haft 4 sammanträden. Kommittén har under perioden anordnat en forskarkonferens och ett seminarium.

2.1 Konferens om parkeringsfrågor

Kommittén arrangerade den 29—30 maj 1969 i Siikaranta, Finland, en konferens om parkeringspolitik och parkeringsfrågor med ett 25-tal deltagare, huvudsakligen bestående av samhällsplanerare och transportforskare. Syftet med konferensen var främst att söka klarlägga behovet av forskning som underlag för kommunala och andra myndigheters beslut i parkeringspolitiska frågor. Diskussionerna och föredragen vid konferensen grupperades kring tre frågor, nämligen:

- a) vad man bör veta för att kunna utforma en god parkeringspolitik
- b) hur långt nuvarande kunskaper sträcker sig på detta område samt
- c) vilka forskningsuppgifter som mot bakgrund av a) och b) framstår som angelägna.

Till konferensen hade utarbetats en inledande översikt och teoretisk analys av vissa viktigare parkeringspolitiska frågeställningar av forskningsleder Otto Chr. Hiorth.

Programmet omfattade i övrigt följande föredrag:

Redogörelse för förslag till parkeringsnormer för Finland och Sverige av diplomingenjör Pentti Murole respektive civilingenjör Carl-Olof Berglund.

Redogörelse för den svenska parkeringskommitténs förslag beträffande fördelningen av ansvaret för planering och anordnande av parkeringsplatser i bebyggelseområden av hovrättsassessor Anders Palm.

Parkeringsfrågornas betydelse från stadsplaneringssynpunkt av generalplanchef Kai Lemberg.

Redogörelse för undersökningar av drift- och anläggningskostnader för olika typer av parkeringsanläggningar i Stockholms innerstad utförda av generalplaneberedningens parkeringskommitté av professor Lennart Wi-berg.

Redogörelse för utförda parkeringsundersökningar under senare år samt därvid använda metoder och erhållna resultat av siviløkonom Svein Erik-

sen, civilingenjör Gunnar Kullström, direktör Sven Lindqvist och överingenjör Sven Lundberg.

En stencilerad sammanfattning av föredragen och diskussionerna har utgivits och en skrift avsedd att ingå i serien av NKTF-publikationer är under utarbetande.

2.2 Seminarium om 1970-talets transportmarknad med tonvikt på järnvägarnas ställning

Kommittén anordnade den 23—25 november 1969 i Hornbæk, Danmark, ett seminarium om den framtida utvecklingen av fjärrtransporterna i Norden, både beträffande personer och gods, med tonvikt på konsekvenserna för järnvägarna. Föredragen och diskussionerna vid seminariet, som samlade ett 50-tal deltagare, grupperades kring följande ämnen:

a) Betydelsen av de allmänna samhällseliga förpliktelser som ålagts järnvägarna.

b) Järnvägarnas ställning på dagens transportmarknad samt utvecklingen under senare år.

c) Person- och godstransportefterfrågans förväntade utveckling under 1970-talet.

d) Tekniska, ekonomiska och organisatoriska utvecklingsmöjligheter m. m. för fartygs-, bil-, buss- och flygtrafiken under 1970-talet.

e) Tekniska, ekonomiska och organisatoriska utvecklingsmöjligheter för järnvägstrafiken under 1970-talet.

Seminariet inleddes med ett föredrag av generaldirektör Lars Peterson om järnvägens allmänna samhällseliga förpliktelser. I anslutning till punkt b) gavs i fyra inledningsanföranden en översikt av utvecklingen för de fyra nordiska statsjärnvägarna av ekonomidirektör S. A. Jenstrup, DSB, ekonom M. G. Fagerström, VR, salgsdirektör T. Østenson, NSB, och avdelningsdirektör L. Ringbom, SJ. Forskningsleder Dag Bjørnland höll ett inledningsanförande under punkt c) och i anslutning till punkt d) hölls föredrag av byråsjef Bjørn Foss om utvecklingsmöjligheterna för sjöfarten (inklusive färjor, svävare m. m.), av överingenjör Tage Karlsson om utvecklingen på bilområdet och av avdelningschef K. Temmes om flygets utvecklingsmöjligheter.

I anslutning till punkt e) hölls inledningsanföranden av avdelningschef P. Hjelt och överinspektör Knut Nilsson. Vidare gav överingenjör Stig Samuelsson ett sammandrag av tekniske direktören Å. Karsbergs föredrag vid IVA:s transportforskningskommissions årsmöte i Stockholm den 5 november 1969 om järnvägarnas tekniska utvecklingsmöjligheter under 1970-talet.

Med anknytning till punkt c) hölls även ett föredrag om moderna analyser av kostnader och intäkter som underlag för en flexibel taxepolitik av universitetslektor H. P. Myrup.

Ett sammandrag av diskussionerna vid seminariet kommer att ges ut i serien av NKTF-publikationer.

2.3 *Övrig verksamhet*

Arbetsgruppen har fram till mitten av november 1969 genomfört en preliminär sammanställning av tillgängliga data över person- och godstransportarbetets utveckling och fördelning på transportmedel i Danmark, Finland, Norge och Sverige under perioden 1955—1967/1968 samt föreliggande prognoser (inklusive NORDTRANS) för utvecklingen fram till år 1980. Resultatet härav presenterades vid seminariet i Hornbæk den 23—25 november 1969. I nästa etapp som beräknas vara avslutad våren 1970 skall föreläs en jämförande granskning och värdering av det tillgängliga materialet.

2.4 *Kommitténs närmaste program*

Kommittén planerar att i början av år 1970 anordna en forskarkonferens om hamn- och sjöfartsfrågor utgörande en uppföljning av NKTF-konferensen den 15—16 juni 1967 i Oslo om nordiska hamnfrågor. Vidare har kommittén förberett två forskarkonferenser under våren 1970, en om värderingen av tidsvinster vid lönsamhetsbedömning av investeringar i trafikantläggningar och en om värderingen av andra viktigare komponenter i sådana kalkyler, främst trafikolyckor och miljöeffekter. Kommittén har även påbörjat planläggningen av en forskarkonferens om närtrafikfrågor i större tätorter och ett seminarium om metoder m. m. för lönsamhetsbedömning av investeringar i trafikantläggningar.

Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Bakgrund

I sin rekommendation nr 27/1967 angående undervisning för finskspråkiga i Sverige rekommenderade Nordiska rådet regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta ett gemensamt rådgivande och förslagsställande samarbetsorgan med uppgift att verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation tillsatte de båda ländernas regeringar sommaren 1967 ett finskt-svenskt samarbetsorgan bestående av tre finska och tre svenska representanter. (Förteckning utvisande utbildningsrådets nuvarande sammansättning bifogas.)¹ Samarbetsorganet, som antog namnet finsk-svenska utbildningsrådet, trädde i verksamhet i början av hösten 1967. Utbildningsrådet bedriver sitt arbete i mycket nära samverkan med de centrala skolmyndigheterna i Finland och Sverige. Sin uppgift har utbildningsrådet formulerat i följande fyra punkter:

att överväga och föreslå åtgärder inom främst utbildningsområdet för att underlätta en anpassning till svenska förhållanden,

att överväga och föreslå åtgärder med syfte att bevara kontakten med Finland och underlätta en återanpassning till finska förhållanden.

att kartlägga vilka resurser som fordras för förverkligande av nyssnämnda åtgärder och framlägga förslag till hur dessa resurser skall framskaffas och

att som underlag för ovannämnda överväganden och förslag låta verkställa erforderliga undersökningar.

Statistisk undersökning

För att få underlag för sina överväganden om behovet av olika åtgärder inom främst skolväsendet har utbildningsrådet funnit nödvändigt att kartlägga och analysera utbildnings- och språksituationen för den grupp, de finskspråkiga i Sverige, som rådets mandat omfattar. I samarbete med statistiska centralbyrån i Sverige och med stöd av anslag från den svenska regeringen genomfördes under åren 1968 och 1969 en ingående undersökning

¹ Här ej tryckt.

avseende i Sverige bosatta finska barns och ungdomars skol- och språksituation, framtidsplaner, utbildningsönskemål m. m. Genom de bakgrundsdata som undersökningen innefattade erhöles också viss information om bl. a. språksituationen för en betydande del av de vuxna finska medborgarna i Sverige, nämligen föräldrarna till de närmare 42 000 individer i åldrarna 3—19 år, som undersökningspopulationen omfattade. Undersökningen, som framlades för de båda ländernas undervisningsministrar den 26 augusti 1969, ger ett planeringsunderlag för utbildningsrådets och skolmyndigheternas fortsatta arbete. Utbildningsrådet överväger tillsammans med skolöverstyrelsen möjligheterna att följa upp undersökningen kontinuerligt i vad gäller dess mest centrala delar.

Grundskolans läroplan m. m.

Frågan om förutsättningarna för att i den svenska grundskolan ta hand om finska elever rymmer bl. a. dels frågan om möjligheter till undervisning i det finska modersmålet, dels frågan om vilka stödåtgärder under anpassningsskedet, inbegripet undervisning på finska, som grundskolan erbjuder.

Vad beträffar förstnämnda delfråga sammanföll utbildningsrådets tillkomst i tiden med skolöverstyrelsens framläggande av ett förslag till ny läroplan för grundskolan, som bl. a. innebar en väsentlig förbättring av finskans ställning. Utbildningsrådet, som hade att yttra sig över förslaget, konstaterade att tillval av finska i fortsättningen avsågs kunna ske utan att begränsa möjligheterna till gymnasiala studier samt att möjligheter till undervisning i finska avsågs föreligga även på låg- och mellanstadiet. I sitt yttrande över förslaget framhöll utbildningsrådet bl. a. att undervisningen i finska huvudsakligen borde få karaktär av modersmålsundervisning, sålunda inte av undervisning i ett helt främmande språk, samt att inom ramen härför även önskemål om undervisning rörande finsk kultur, historia, geografi m. m. borde tillgodoses. Beslut om den nya läroplanen innefattande nämnda förbättringar i finskans ställning har sedermera fattats av statsmakterna.

Vad beträffar förutsättningarna för stödåtgärder i skolan har utbildningsrådet bedömt det resursutrymme som gällande bestämmelser ställer till förfogande som tillräckligt. Bestämmeisernas utformning medger en betydande frihet i utformningen av stödåtgärder, vilket också kommit till uttryck i skolöverstyrelsens anvisningar.

Vissa lärarfrågor

För att de i läroplanen erbjudna möjligheterna till undervisning i finska liksom de förefintliga möjligheterna till stödåtgärder skall kunna utnyttjas krävs tillgång på kompetenta lärare. Det bör här framhållas att stödåtgärderna — innefattande såväl stödundervisning som annan elevvårdande verksamhet — i vart fall under det första anpassningsskedet motiverar medverkan av finskspråkiga lärare med kunskaper även i svenska, om stödåtgärder-

na skall bli effektiva. Mot denna bakgrund och då den planerade utbildningen i Sverige av lärare i finska inte på rätt länge kan nämnvärt förbättra tillgången på sådana lärare har utbildningsrådet efter samråd med vederbörande finska och svenska myndigheter rekryterat tvåspråkiga lärare från Finland till kommuner i Sverige som på förfrågan av utbildningsrådet anmält behov därav. Sammanlagt har åren 1968 och 1969 rekryterats närmare 60 lärare. Utbildningsrådet avser att i mån av rekryteringsmöjligheter göra en kraftig rekryteringsinsats inför läsåret 1970/71. I anslutning till dessa planer har utbildningsrådet inlett överläggningar med företrädare för skolöverstyrelsen om anordnande av introduktionskurser under ett par sommarveckor för på detta sätt rekryterade finska lärare.

Läromedel

Under utbildningsrådets arbete har läromedlens betydelse för en framgångsrik verksamhet framstått som alltmer central. Redan på ett tidigt stadium gjordes i samverkan med skolöverstyrelsen en inventering av de i undervisningen av finska elever utnyttjade läromedlen. Vidare inhämtades under medverkan av finska myndigheter, bokförlag m. fl. uppgifter om finska läroböcker, audivisueella hjälpmedel m. m. som skulle kunna komma till användning. En utförlig systematisk redovisning för läromedel i olika ämnen och för olika utbildningsstadier lämnas i en av skolöverstyrelsen utgiven och till landets alla kommuner distribuerad skrift med information och anvisningar om undervisning av invandrarnas barn.

Hittills vunna erfarenheter har emellertid visat att man för att uppnå goda förutsättningar för en effektiv anpassning måste angripa läromedelsproblematiken på ett mer djupgående sätt. I botten måste läggas en analys av anpassningsprocessen i skolsituationen som redovisar de olika målen för denna process samt det program och de medel — metodik och läromedel — varigenom dessa mål skall uppnås. Från dessa utgångspunkter har man att mer konkret angripa läromedelsproblematiken varvid flera synpunkter bör beaktas, såsom att läromedlen skall både kunna användas av tvåspråkiga lärare och fungera utan tillgång till sådan lärare, att alla utbildningsstadier och flertalet ämnen måste täckas med särskilt avpassade läromedel, att läromedlen i orienteringsämnena på högstadiet bör utformas under hänsynstagande till ämnesintegration och arbetsområdesmetodik, att ett genomtänkt samspel i användningen av olika läromedel bör uppnås samt att planering och produktion så långt möjligt bör ske med utnyttjande och anpassning av befintliga eller under nyproduktion varande läromedel. Efter en förplanering i samarbete mellan utbildningsrådet och skolöverstyrelsen, innefattande även kontakter med Sveriges respektive Finlands radio samt vissa läromedelsförlag i Finland, har ett utvecklingsarbete enligt nyss angivna riktlinjer inletts inom skolöverstyrelsen. Arbetet beräknas avsätta vissa resultat till höstterminen 1970.

Gymnasial utbildning

Utbildningsrådet har hittills inte funnit skäl till initiativ i fråga om finska språkets ställning på det gymnasiala stadiet (s. k. C-språk) eller i fråga om de stödåtgärder som står till buds på detta stadium. Det kan konstateras att en mycket låg andel av de finska ungdomarna i Sverige studerar vid gymnasium. Detta förhållande måste dock tolkas med försiktighet under beaktande av ett flertal faktorer, bl. a. ungdomarnas invandringstidpunkt och deras syfte med invandringen till Sverige. När det gäller att förbättra finska ungdomars förutsättningar för gymnasial utbildning har utbildningsrådet hittills främst inriktat sina praktiska åtgärder på det underliggande utbildningsstadiet, d. v. s. grundskolan.

Elevvård

De särskilda elevvårdsproblem som introduktionen av finska elever i den svenska skolan erbjuder har beaktats dels vid behandlingen av frågan om anpassningsundervisningens uppläggning, dels vid utformningen av de till Sverige rekryterade lärarnas tjänstgöring. Denna tjänstgöring innefattar förutom undervisning även särskild elevvårdande verksamhet. Skolöverstyrelsen har i sina råd och anvisningar för undervisningen av invandrades barn även behandlat elevvårdsfrågorna. Härtill är att nämna att utbildningsrådet i mars 1969 hos skolöverstyrelsen hemställt att den inom överstyrelsen pågående utredningen Samverkan i skolan (SISK) i sitt arbete beaktar de språkliga minoriteternas elevvårdsproblem. I anslutning härtil har utbildningsrådet framhållit angelägenheten av att informationsmaterial, ansökningsblanketter m. m. framställs också på invandrarspråk. Överstyrelsens nyligen utgivna broschyr med information om den nya läroplanen för grundskolan distribueras bl. a. i en finsk upplaga.

Folkhögskolekurser

Utbildningsrådet har övervägt behovet av internatkurser såsom komplement till den undervisning i svenska som ges i studieförbundens regi. Utbildningsrådet har bedömt att dylika kurser fyller ett behov och har därför åren 1968 och 1969 i samarbete med skolöverstyrelsen och några folkhögskolor försöksvis arrangerat folkhögskolekurser för finska invandrare. Kurserna har haft formen av sommarkurser om 8 respektive 4 veckors längd. Båda kursstyperna har omfattat dels undervisning i svenska, dels undervisning i ämnen med finsk anknytning, dels fritidsaktivitet. De längre kurserna har bl. a. syftat till att ge en förberedelse för fortsatt utbildning. De kortare kurserna har varit s. k. familjekurser, d. v. s. inackordering och sysselsättning i anslutning till kurserna har erbjudits hela deltagarfamiljerna. Vardera sommaren anordnades tre kurser. Erfarenheterna är mycket positiva. Utbildningsrådet planerar en vidgad kursverksamhet sommaren 1970 och hoppas få möjligheter att förverkliga dessa planer.

Bibliotek

Utbildningsrådet har besökt ett antal bibliotek i syfte att orientera sig om vilken biblioteksservice som erbjuds finska invandrare. Helt naturligt har insatserna härvidlag varit skiftande men det allmänna intrycket är dock, särskilt på de större invandringsorterna, att man gör ganska stora ansträngningar i syfte att tillgodose de finska invandrarnas behov av biblioteksservice. Utbildningsrådet avser att även fortsättningsvis följa utvecklingen på detta område.

Radio och TV

På ett tidigt stadium av sin verksamhet tog utbildningsrådet kontakt med ledningen för Sveriges radio i syfte att utverka en ökning av sändningstiderna för finska program. Utbildningsrådets hemställan har mötts av en mycket positiv förståelse och en avsevärd ökning av sändningstiderna för finska program både i radio och TV har sedan etappvis åstadkommit.

Förskoleverksamhet

Av utbildningsrådets undersökning framgår att en dryg tredjedel av undersökningsskolkolpopulationens 42 000 individer utgjordes av 3—6-åringar. Ett ganska stort intresse för förskoleverksamhet framgick också av undersökningen. Då invandringen under det senaste året ökat torde antalet nu vara ännu större. Skolöverstyrelsen har igångsatt en försöksverksamhet med förskoleundervisning i Olofström. Viss aktivitet bland förskolebarn anordnas även i bibliotekens regi. Utbildningsrådet överväger möjligheterna att i provisoriska former åstadkomma en snar utvidgning av förskoleverksamheten.

Lägerskoleverksamhet

Lägerskolor för i Sverige bosatta finska barn har under ett antal år anordnats av Centralförbundet för finska föreningar i Sverige. Bidrag har utgått av statsmedel. Med hänsyn till det intresse för lägerskoleverksamhet med syfte bl. a. att ge undervisning i finska som redovisats i utbildningsrådets undersökning avser utbildningsrådet att söka åstadkomma en utvidgning av denna verksamhet.

Stockholm den 29 januari 1970

Manfred Ribbing

TILLÄGG

Finsk-svenska utbildningsrådets sammansättning

Finska delegationen

Professorn Veli Nurmi, *v. ordf.*

Skolrådet Klas Wallin

Överinspektören Jaakko Linnankivi

Sekreterare:

Docenten Artturi Similä

Svenska delegationen

Departementsrådet Manfred Ribbing, *ordf.*

Undervisningsrådet Ragnar Israelsson

Skoldirektören Sven Huselius

Sekreterare:

Byrådirektören Leena Sparring

Meddelande

om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de nordiska länderna fortsättes i syfte att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samtliga länder godtagbar nivå,

2. att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

3. att länderna — i de fall då utbildningen icke kan anses likvärdig — utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning samt

4. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och — i förekommande fall — om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 17 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Ett förslag till avtal om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster har utarbetats av representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige. Förslaget har remissbehandlats och är för närvarande föremål för övervägande i berörda departement.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster, vilket avgivits av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar till rådets adertonde session.

Av meddelandet framgår att tidigare framlagt förslag till överenskommelse om nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster är föremål för överväganden inom berörda departement/ministerier. Utskottet uttalar förhoppningen om att detta arbete snart skall leda till positivt resultat för att därigenom en nordisk arbetsmarknad skapas även för sjukgymnasterna i likhet med vad tidigare skett för läkare, tandläkare, sjuksköterskor och farmaceuter.

Enligt utskottets mening föreligger i detta läge icke skäl för ytterligare åtgärder från rådets sida i anledning av rekommendationen. Utskottet finner därför rekommendationen av år 1958 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Förman

Lars Larsson

Tyyne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,
2. att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grundar sig på medborgarskap, undanröjes samt
3. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelselandet, som är erforderlig för förtrogenhet med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 8 december 1969:

I betænkning af 3. april 1967 fra Nordisk Råds socialpolitiske udvalg over meddelelser til Nordisk Råds 15. session 1967 om rekommandation nr. 19/1958¹ har udvalget givet udtryk for, at der efter udvalgets mening bør udarbejdes udkast til konvention om fælles nordisk arbejdsmarked for dyrlæger.

Fra det af landbruksministeriet nedsatte udvalg med repræsentanter fra veterinærdirektoratet, Den Danske Dyrlægeforening og landbruksministeriet har landbruksministeriet modtaget udkast til en sådan konvention.

Udkastet er i det væsentlige opbygget med overenskomst af 18. juni 1965 om fælles nordisk arbejdsmarked for læger som model, og et foreløbigt

¹ Se Nordiska rådet, 15:e sess., s. 1770.

udkast til overenskomst har gennem udvalgets medlemmer været forelagt landbrugsministerierne, veterinærstyrelserne og dyrlægeforeningerne i de øvrige nordiske lande. Spørgsmålet om udkastets udformning har yderligere været behandlet på veterinærstyrelsernes møde i Reykjavik den 27.—28. juni 1969.

Udkastet til konvention og udvalgets bemærkninger hertil er herfra tilstillet Nordisk Råds danske sekretariat og Nordisk Råds socialpolitiske udvalg, Stockholm, og landbrugsministerierne i de øvrige nordiske lande.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969:

Lantbruksministeriet i Finland har den 1 november 1968 avgett sitt utlåtande över ett förslag till avtal om gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer, vilket utarbetats av en kommission som tillsatts av lantbruksministeriet i Danmark. Därefter har veterinärmyndigheterna i Norden flera gånger ytterligare rådgjort sinsemellan om saken och enighet dem emellan har nåtts om avtalets innehåll.

Åtgärder för undertecknande av avtalet och för dess bringande i kraft i Finland kan vidtagas när det slutgiltiga förslaget till avtal har översänts.

I s l a n d s r e g e r i n g (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 9 december 1969:

Der findes ikke et dyrelægefakultet i Island. Vi må derfor søge til andre lande for uddannelse af vore dyrelæger. De fleste islandske dyrelæger har fået sin uddannelse under de bedste vilkår i de Nordiske lande. Endvidere bedriver her nogle udenlandske dyrelæger virksomhed.

Under henvisning til ovenstående anser landbrugsministeriet ikke, at der er grund til å lage stilling til denne resolution.

S v e r i g e s r e g e r i n g (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Möjlighet för veterinär med veterinärexamen från annat nordiskt land att få behörighet att i Sverige utöva veterinäryrket föreligger sedan den 1 juli 1965, då lagen den 19 mars 1965 (nr 61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m. och Kungl. Maj:ts tillämpningskungörelse till denna den 19 mars 1965 (nr 62) trädde i kraft.

Jordbruksdepartementet har i december 1968 avgivit yttrande över ett av danska landbrugsministeriet utarbetat utkast till konvention om gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer. Departementet hade endast smärre ändringsförslag till konventionsutkastet. Ett i oktober 1969 utarbetat reviderat utkast granskas för närvarande inom departementet.

I övrigt får departementet hänvisa till meddelande den 8 december 1969 från Danmarks regering, som är koordinerande för arbetet med rekommendationen.

BILAGA**Udkast til overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om fælles nordisk arbejdsmarked for dyrlæger**

(Udarbejdet af landbrugsministeriets udvalg vedrørende fælles nordisk arbejdsmarked for dyrlæger)

De kontraherende stater,
som tidligere har truffet overenskomst om et fælles nordisk arbejdsmarked

som i princippet finder, at muligheden for fri bevægelighed for den veterinære arbejdskraft mellem de nordiske stater ville være til gavn for den veterinærmedicinske og sociale udvikling i disse stater

som finder, at den grundlæggende uddannelse for dyrlæger er stort set ligeværdig i de respektive stater

som finder, at der bør tilvejebringes den størst mulige ensartethed i dyrlægeuddannelsen i de nordiske stater og

som vil tilstræbe den størst mulige ensartethed i lovgivningen om veterinært personel

er enedes om følgende:

Artikel 1.

Statsborgere i de kontraherende stater, som har aflagt

dansk veterinæreksamen eller

finsk veterinæreksamen eller

norsk veterinæreksamen eller

svensk veterinæreksamen

og som på dette grundlag har erhvervet og vedblivende har ubegrænset autorisation som dyrlæge i den stat, hvor eksamen er aflagt, skal have ret til under de i denne overenskomst angivne forudsætninger at få autorisation som dyrlæge i de øvrige kontraherende stater.

Artikel 2.

Som vilkår for meddelelse af autorisation efter artikel 1 kan en kontraherende stat kræve, at den pågældende godtgør at have indhentet de fornødne kundskaber om den her gældende veterinærlovgivning samt om farmaci (forordningslære, receptskrivning og lægemiddelfremstilling).

Disse kundskaber kan erhverves ved gennemgang af de kontraherende staters herom fastsatte kurser med tilhørende prøver. Kursustiden må ikke overstige 3 uger.

Artikel 3.

En statsborger i en kontraherende stat, som ønsker at udøve dyrlægevirksomhed i en anden kontraherende stat, skal til den centrale veterinærmyndighed i den sidstnævnte stat indgive bevis for, at han opfylder vilkårene i artikel 1 og 2.

Ansøgere, som opfylder disse vilkår, har ret til at få autorisation som dyrlæge.

Underretning om en således meddelt autorisation skal tilstilles den centrale veterinærmyndighed i den eller de stater, hvor dyrlægen tidligere har fået autorisation. De centrale veterinærmyndigheder skal give hinanden de yderligere oplysninger, som findes nødvendige i anledning af en ansøgt autorisation.

Artikel 4.

Er autorisation som dyrlæge i en kontraherende stat blevet meddelt en dyrlæge på grundlag af hans autorisation i en anden stat, skal autorisationen tilbagekaldes, hvis den oprindelige autorisation tilbagekaldes eller begrænses. I øvrigt kan autorisationen kun tilbagekaldes eller begrænses af de grunde, som gælder i den stat, hvor den er meddelt, dog at der herved også kan tages hensyn til i anden kontraherende stat begået forbrydelse eller udvist grov uduelighed ved udøvelse af dyrlægegerningen eller udvist åbenbar uegnethed som dyrlæge.

Bliver en dyrlæge, som har fået autorisation i flere af de kontraherende stater, i nogen af disse genstand for judiciel eller disciplinær foranstaltning i anledning af sin dyrlægevirksomhed dér, eller tilbagekaldes eller begrænses en for ham udfærdiget autorisation, skal den centrale veterinærmyndighed i den eller de andre kontraherende stater underrettes om foranstaltningen eller tilbagekaldelsen samt om grundlaget derfor. Sådan underretning skal også ske, hvis der er foretaget begrænsning i dyrlægens ret til at ordinere lægemidler eller alkohol fra apotek, eller hvis han frivilligt har givet afkald herpå eller på retten til at udøve dyrlægevirksomhed.

Artikel 5.

En dyrlæge i en kontraherende stat, som har fået autorisation som dyrlæge i en anden sådan stat, bør i princippet være berettiget til at søge og opnå civil ansættelse i stilling som dyrlæge i sidstnævnte stat, uanset han ikke er statsborger i denne stat.

Tjeneste som dyrlæge i nogen af de kontraherende stater bør ved besættelse af dyrlægestilling i anden kontraherende stat tillægges samme værdi som i sidstnævnte stat udført tjeneste af tilsvarende art.

Artikel 6.

En dyrlæge i en kontraherende stat, som har fået ansættelse i stilling som dyrlæge i en anden kontraherende stat, bør i princippet være ligestillet med dyrlæger i sidstnævnte stat, for så vidt angår ret til løn og pension samt de øvrige med stillingen forbundne fordele.

Artikel 7.

Enhver kontraherende stat forpligter sig til efter undertegnelsen af denne overenskomst at træffe foranstaltninger til i det omfang, det findes muligt, at gennemføre de ændringer af gældende bestemmelser, som er nødvendige til opfyldelse af de i artiklerne 5 og 5 angivne principper, for så vidt angår statslige civile stillinger, og i øvrigt at virke for, at disse principper finder anvendelse også på ikke statslige stillinger.

Artikel 8.

De centrale veterinærmyndigheder i de kontraherende stater skal nøje følge udviklingen på arbejdsmarkedet for dyrlæger i de respektive stater og, når særlige foranstaltninger synes påkrævede, gøre anmeldelse derom til den i medfør af artikel 5 i overenskomsten af 22. maj 1954 om fælles arbejdsmarked nedsatte kommission.

De centrale veterinærmyndigheder skal til stadighed give hinanden meddelelser og oplysninger, som er af betydning for bedømmelsen af udviklingen på arbejdsmarkedet for dyrlæger i de respektive stater.

Artikel 9.

Efter forhandling skal Island kunne slutte sig til denne overenskomst.

Artikel 10.

Denne overenskomst skal ratificeres og ratifikationsinstrumenterne deponeres i det danske udenrigsministeriums arkiv.

Overenskomsten træder i kraft, så snart samtlige ratifikationsinstrumenter er deponeret.

Enhver af de kontraherende stater kan opsiges overenskomsten med et varsel på 6 måneder til ophør den 1. juli eller den 1. januar.

Enhver af de kontraherende stater kan med umiddelbar virkning sætte overenskomsten ud af kraft i forhold til en eller flere af de øvrige stater i tilfælde af krig eller krigsfare, eller hvis andre særlige nationale eller internationale forhold måtte gøre det nødvendigt. Vedkommende staters regeringer skal straks underrettes om beslutningen.

Til bekræftelse heraf har de befuldmægtigede repræsentanter for de

respektive stater undertegnet denne overenskomst og forsynet den med deres segl.

Udfærdiget i den i et eksemplar på dansk, finsk, norsk og svensk, hvoraf det danske udenrigsministerium vil tilstille de øvrige kontraherende staters regeringer bekræftede genparter.

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att fortsätta det inledda samarbetet på kraftområdet mellan länderna samt därvid i första hand låta utarbeta en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv och i samband därmed framlägga förslag om den administrativa och juridiska handläggningen i de berörda länderna av en sådan utbyggnad, ävensom undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Norge, dels mellan Finland och Sverige.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 6 december 1969:

Vedrørende rek. nr. 22/1958/e har Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) gitt uttalelse i det i gjenpart vedlagte brev av 2. desember 1969 (se *Bilaga*). Med hensyn til det i uttalelsen nevnte brev av 11. september 1964 fra NVE vises det til departementets brev av 16. november 1964 — jnr. 2384/64 IDV — til delegasjonen.

Departementet viser til NVE's uttalelse og har intet ytterligere å tilføye.

Sveriges regering (industridepartementet) meddelar den 17 december 1969:

Samarbetsorganisationen Nordel har fortsatt sitt arbete. På planeringsområdet har genomförts ett utredningsarbete avseende samordnad utbyggnadsplanering inom det nordiska kraftsystemet. Nordel har på grundval härav angivit dimensioneringsregler för effektutbyggnaden, som tillvaratar fördelarna av ett samkörande kraftsystem. Nordel har vidare rekommenderat att kraftföretagen i Norge överväger att tillgodose torrårssäkerheten genom garanterad import av värmekraft, varigenom egen utbyggnad av

värme kraftverk tills vidare kan undvikas, och å andra sidan att kraftföretagen i Danmark, Finland och Sverige i sin planering i fråga om topp effektutbyggnad överväger alternativet att utnyttja möjligheterna till ökad effektutbyggnad i norska vattenkraftstationer. Vidare rekommenderas undersökningar och förhandlingar om förstärkta samkörningsförbindelser, såsom ytterligare en 400 kV ledning mellan Norge och Sverige, spänningshöjning till 275 kV på 220 kV ledningen Nea—Järpströmmen samt en ny 400 kV förbindelse Själland—Skåne. Slutligen uppmanas kraftföretagen att tillse att även den interna utformningen och utbyggnaden av de samkörande näten blir sådan, att man kan utnyttja befintliga och nya samkörningsförbindelser tillfullo.

Nordel undersöker för närvarande även de ekonomiska förutsättningarna för byggande av en likströmsförbindelse mellan Norge och Danmark (Jylland).

På driftområdet har Nordel — utöver den rutinmässiga behandlingen av kraftsituationen och driftsäkerheten — behandlat speciella tekniska samkörningsproblem. Vidare har gällande samkörningsregler inventerats och sammanställt. Särskilt intresse har ägnats kraftutbytesfrågor och funktionen av den s. k. kraftbörsen med hänsyn till målsättningen att nå bästa möjliga produktionsfördelning inom Nordel-blocket.

Återverkan på elkraftförsörjningen av det framlagda förslaget till utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden, Nordek, har ingående behandlats av Nordel, som direkt till respektive regeringar framlagt sina synpunkter, vilka även delgivits Nordiska rådet.

Diskussionerna har fortsatt beträffande tillämpningen av det 1968 träffade avtalet avseende samordning av vattenregleringen i norska Langvatn, Kjårdavatn och Sitasjaure. Tilläggsavtal beträffande praktiska åtgärder för vattenhushållningen har träffats.

*BILAGA***Uttalande den 2 december 1969 från Norges vassdrags- och elektrisitetsvesen över rekommendation nr 22/1958 rörande samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna**

NVE har for tiden ikke noe å tilføye til det som ble uttalt herfra i brev til departementet 11. september 1964. De forutsetninger som lå til grunn for den uttalelse som da ble gitt er ikke vesentlig endret i samband med det internordiske samarbeid som pågår gjennom Nordel. (Se även *NU 1970: 1, Samordnad utbyggnadsplanering inom Nordel.*)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt for å tilveiebringe en felles høyere utdanning i hagekunst i overensstemmelse med det forslag som er fremlagt av Nordisk kulturkommissjon (Sak A 19/1958).

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 4 december 1969:

Som oplyst af den danske regering (ministeriet for kulturelle anliggender) i meddelelse af 23. december 1968¹ agtede man på grundlag af Nordisk betænkning 1967: 5 om oprettelse af et Nordisk institut for videreuddannelse i havekunst og landskabsplanlægning at tage initiativet til en afklaring af de organisatoriske spørgsmål m. v., således at det fornødne grundlag for sagens forelæggelse for de bevilgende myndigheder i de enkelte lande kunne tilvejebringes.

Den i Danmark i det forløbne år stedfundne væsentlige ændring i arkitektskolernes grunduddannelse har ikke gjort det muligt at tage stilling til de spørgsmål, der skal afklares, forinden fællesnordisk institut kan oprettes, hvorfor man ikke fra dansk side har set sig i stand til at tage initiativet til de i meddelelse af 23. december 1968 i udsigt stillede nordiske forhandlinger. Disse forhandlinger agtes imidlertid optaget i begyndelsen af 1970.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1870.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 31/1958.

Av meddelandet till rådets sjuttonde session framgick, att Danmarks, Norges och Sveriges regeringar i princip accepterat förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för trädgårdskonst och landskapsplanläggning. Det koordinerande landet uppger i meddelandet till rådets adertonde session att väsentliga förändringar i arkitektskolornas utbildning omöjliggjort fortsatta initiativ från dansk sida år 1969. Förhandlingarna mellan de nordiska länderna avses dock fortsätta under 1970. Sedan de nordiska länderna nu i princip godkänt förslaget om inrättande av ett nordiskt institut för trädgårdskonst och landskapsplanläggning (*NU 1967: 5*), föreligger enligt utskottets mening goda förutsättningar för ett snabbt avklarande av de organisatoriska frågorna i anslutning till förslagets realiserande. Utskottet förutsätter, att regeringarna under 1970 skall kunna avsluta de förberedande förhandlingarna rörande ett nordiskt institut och därefter skrida till åtgärder för dess förverkligande, samt föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Vice förman

Niels Eriksen

Eysteinn Jónsson

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen
Sylvi Siltanen

Per Bergman

Niels Helveg Petersen

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

(Överlämnande av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter hand, så snart förutsättningar härför i varje särskilt fall föreligger,

1. utarbeta förslag till en nordisk överenskommelse, som tillförsäkrar sjömän med medborgarskap i ett nordiskt land och tjänstgörande å fartyg, hemmahörande i annat nordiskt land, samma rättsställning som fartygets hemland tillförsäkrar landets egna medborgare inom ramen för gällande sjömanslagstiftning,

2. i fråga om nordiska sjömän vidtaga erforderliga åtgärder för

a. en gemensam hälsotjänst i hamnar utanför Norden,

b. likartade bedömningsgrunder vid läkarundersökning i nordiska och främmande hamnar och

c. likartad undervisning av personal i ledande ställning å fartygen i skeppsmedicin och skeppshygien samt gemensam lärobok för sjömän jämte enhetliga bestämmelser för skeppsapotek (medicinkistor) samt

3. fortsätta det pågående utredningsarbetet i fråga om gemensam hälsotjänst för fiskare liksom beträffande försäkringsskydd för sjöfolk.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 3 december 1969:

Under hänvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Råd vedrørende rekommendation nr. 32/1958 angående en nordisk konvention om søfolks retsstilling, fælles sundhedstjeneste for søfolk m. m., senest meddelelse af 18. december 1968, Nordisk Råds 17. session.¹

Efter at rekommendationens pkt. 2 og 3 blev slatbehandlet i februar 1966, kan vedrørende rekommendationens pkt. 1 oplyses, at de fællesnordiske bestræbelser på at tilvejebringe størst mulig ensartethed på sømandslovens

¹ Se Nordiska rådet, 17:e ses., s. 1871.

område er fortsat i 1969. Formændene for de i Danmark, Norge, Sverige og Finland nedsatte kommissioner til revision af de gældende sømandslove har i indeværende år holdt møde i Oslo, ligesom de nordiske kommissioner har holdt plenarmøde i Hook, Sverige.

Kommissionsarbejdet har ikke som forventet kunnet afsluttes i 1969.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 5 december 1969:

En viser til senest den norske regjerings melding av 18. desember 1968 vedrørende ovennevnte rekommandasjon til Nordisk Råds 17. sesjon¹ og skal få meddele:

Den i Norge ved kgl. resolusjon av 1. oktober 1965 nedsatte komité for revisjon av sjømannsloven har ennå ikke avsluttet sitt arbeid. En har fått opplyst at det samme også gjelder de tilsvarende komitéer i Danmark, Finland og Sverige.

Revisjonsarbeidet har i 1969 vært drøftet på fellesnordiske formannsmøter i Jönköping 5.—7. februar og i Oslo 20. november. Etter det en har fått opplyst blir møtet i Oslo det siste fellesmøte om revisjonsarbeidet.

¹ Se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1872.*

BILAGA 1

**Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om nordiskt sjöfolks
rättsställning på norska fartyg**

Till Norges regering

Av det meddelande som i anledning av Nordiska rådets rekommendation angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning (*rek. nr 32/1958*) lämnats till rådets adertonde session av Norges regering framgår att arbetet med revision av den norska sjömanslagen fortfarande pågår inom en särskilt tillsatt kommitté.

Den norska sjömanslagen ger för närvarande ej sjömän från övriga nordiska länder, vilka arbetar på norska fartyg samma rättsställning ombord som tillkommer norska sjömän. En lösning av denna fråga skulle enligt tidigare meddelanden från Norges regering till rådet bli en väsentlig uppgift för den nämnda kommittén. Det är därför av intresse att få veta när arbetet med revisionen av norska sjömanslagen, vilket pågått inom kommittén sedan oktober 1965, beräknas vara avslutat.

Med anledning härav ber jag att få fråga Norges regering:

När beräknas arbetet med revisionen av den norska sjömanslagen ha kommit så långt att allt nordiskt sjöfolk får samma rättsliga ställning ombord å norska fartyg?

Helsingfors den 17 januari 1970

Tyine Leivo-Larsson

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks och Norges regeringar avgivna meddelanden om rekommendation nr 32/1958.

Utskottet har tagit del av meddelandena och av en vid adertonde sessionen av Tyyne Leivo-Larsson till Norges regering ställd fråga om nordiskt sjöfolks rättsställning på norska fartyg och regeringens svar å frågan.

Härav framgår att den kommitté, som tillsatts i Norge för revision av sjömanslagen, förväntas avsluta sitt arbete i mars 1970 och att denna kommitté i sitt arbete hållit nära kontakt med motsvarande kommittéer i Danmark, Finland och Sverige.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse, att arbetet med denna sak nu inom en nära framtid kommer att avslutas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 10 februari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Tyyne Leivo-Larsson

Förman

Kai Lindberg

Gerd Møller

Salve Salvesen

Juho Tenhiälä

Meddelande

om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne å ta de nødvendige skritt for opprettelse av en samarbeidskommisjon for forskning innen arktisk medisin og stille de nødvendige midler til disposisjon for kommisjonen, som bør få følgende mandat:

a. å ta initiativ til nye forskningsprosjekter, koordinere igangværende forskningsarbeid og vurdere foreslåtte forskningsprosjekter på den arktiske medisins område i de nordiske land,

b. å fremme forskning innen arktisk medisin på andre måter som den finner hensiktsmessig, samt

c. så snart som mulig å fremlegge resultatene av sine overveielser, herunder også spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for arktisk medisin, knyttet til et medisinsk fakultet.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 19 december 1968¹.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning har inlett sin verksamhet medelst konstituerande möte i Helsingfors den 18 mars 1969. Till ordförande valdes professor Ole Wasz-Höckert från Uleåborg och till vice ordförande professor Håkan Linderholm från Umeå. Kommitténs övriga medlemmar är professor dr. med. Gunnar Jensen Bonde (Danmark), overlæge dr. med. Jørgen Balslev Jørgensen (Danmark), professor Henrik Forsius (Finland), professor K. O. Renkonen (Finland), avdelningsdirektör Bertil Wedin (Sverige), professor dr. med. Kåre Rodahl (Norge), overlege dr. med. Jon A. Johnson (Norge), fylkeslege Kolbjørn Øygard (Norge).

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1873.

Vid möte i Umeå den 3—4 november 1969 valdes samma personer till kommitténs ordförande och viceordförande för nästkommande år.

Kommitténs sekretariat har förlagts till Uleåborgs universitet. Till kommitténs generalsekreterare valdes i sistnämnda möte docent Thord Lewin från Göteborg.

Ytterligare hänvisas till kommitténs årsrapport.¹

I och med att kommittén nu inlett sin verksamhet, torde denna rekommendation för regeringarnas del anses slutbehandlad.

¹ *Se s. 1836.*

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om anslag till Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning**

Til regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

Ved rådets 8. sesjon ble det vedtatt en rekommandasjon til regjeringene om tiltak for å nedsette en samarbeidskommisjon for forskning i arktisk medisin, samt å stille passende midler til disposisjon for kommisjonen. Etter henimot 9 års forberedelse ble det i 1969 nedsatt en nordisk samarbeidskomite for arktisk medisinsk forskning med medlemmer fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Komiteens sekretariat har sete i Uleåborg. Ifølge vedtektene skal komiteen bl. a. arbeide for kontakter innenfor og samordning av den arktiske medisinske forskningen i Norden, for å skaffe tilveie dokumentasjon på området samt for øvrig gjennom andre felles nordiske tiltak å fremme arktisk medisinsk forskning. For virksomheten i 1969 stilte regjeringene tilsammen Fmk 85 165 til komiteens disposisjon. Ifølge budsjettforslaget for 1970 skulle omkostningene dette år beløpet seg til Fmk 182 000. Komiteens beretning viser at Danmarks, Norges og Sveriges regjeringer ikke har vært villige til å bevilge komiteen en større understøttelse for 1970 enn for 1969. For årene 1971 og 1972 har komiteen foreslått en fortløpende forhøyelse av disposisjonsmidlene.

En forutsetning for at komiteen skal kunne bygge ut sin virksomhet på forskningens område er at den kan disponere over tilstrekkelige midler. I denne anledning tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til regjeringene:

Hvilke tiltak har regjeringene til hensikt å sette i verk for økonomisk å sikre Nordisk samarbeidskomite for arktisk medisinsk forsknings virksomhet i overensstemmelse med komiteens vedtekter?

Oslo, 19. januar 1970

Berte Rognerud

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (C 23/k) och meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*Sak C 23/k*) och ett till rådets adertonde session av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1960. Utskottet har behandlat berättelsen och meddelandet vid sammanträde den 10 februari 1970.

Vid utskottets behandling av sakerna har närvarit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, och undervisningsminister Gylfi Gislason, Island.

En av Berte Rognerud vid rådets plenum den 9 februari 1970 till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar riktad fråga har besvarats av undervisningsminister Helge Larsen, Danmark.

Av meddelandet framgår, att Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning inlett sin verksamhet i mars 1969. Berättelsen ger vid handen, att kommittén planerat en i stadgarna förutsatt utbyggnad av sin verksamhet under 1970 men att tillräckliga medel enligt kommitténs uppfattning inte anslagits för denna utbyggnad. Minister Larsen har i sitt svar på rådsmedlemmen Berte Rogneruds fråga angående den fortsatta finansieringen av kommitténs verksamhet meddelat, att regeringarna är beredda att överväga en förhöjning av understödet till kommittén på grundval av välmotiverade förslag. Utskottet förutsätter att frågan om finansieringen av kommitténs verksamhet i en snar framtid skall få en tillfredsställande lösning samt föreslår,

1. att rådet lägger berättelsen från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*C 23/k*) till handlingarna, samt

2. att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 11/1960 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavík den 10 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Gunnar Garbo</i>	<i>Gultorm Hansen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under særlig hensyntagen til de ændrede økonomiske og handelspolitiske forhold som følge af de europæiske markedsdannelse at undersøge mulighederne for dels at gennemføre en mere ensartet nordisk lovgivning vedrørende aktieselskaber, dels at tilvejebringe retlig ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til adgangen til at virke som stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører etc. i aktieselskaber.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Avslutande möte mellan de sakkunniga har hållits i april 1969 i Stockholm. Betänkanden har lagts fram i Danmark i september 1969 och i Finland den 2 december 1969. De norska och svenska betänkandena väntas bli framlagda på vårvintern 1970. Efter det betänkandena remissbehandlats i respektive länder avser man att inleda nordiska departementsöverläggningar i saken.

Meddelanden
om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam
arbetsmarknad för lärare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å etablere et felles arbeidsmarked for lærere ved at skolemyndighetene i de enkelte land utarbeider forskrifter i dette øyemed, i nært samarbeid med de tilsvarende myndigheter i de andre nordiske land.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 3 december 1969:

Med hensyn til ansættelse som lærer i gymnasieskolen og på kursus til højere forberedelseseksamen er statsborgere i de andre nordiske lande lige-stillet med danske statsborgere, såfremt de har fået en læreruddannelse svarende til den, der i Danmark giver adgang til ansættelse som lærer i gymnasieskolen, herunder det for fast ansættelse krævede kursus i praktisk undervisningsfærdighed med tilhørende prøve.

Lærere, der har fået deres uddannelse i et af de andre nordiske lande, kan ligeledes ansættes i de frie skoleformer (friskoler og private eksamensskoler) samt som vikarer og timelærere i folkeskolen.

Statsborgere i de andre nordiske lande kan endvidere ansættes som aspiranter til tjenestemandstillinger i folkeskolen, såfremt de kan forventes inden rimelig tid at søge dansk indfødsret, idet ansættelse i en egentlig tjenestemandstilling også efter loven af 18. juni 1969 om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken vil være betinget af dansk indfødsret, jfr. grundlovens § 27. Ved en sådan ansættelse kan lærervirksomhed i de andre nordiske lande, der har været omfattet af den for tjenestemænd i vedkommende land gældende pensionsordning, medregnes ved fastansættelse af pensionsalderen.

For ansættelse i normeret lærerstilling i folkeskolen er det endvidere en betingelse, at den pågældende har aflagt dansk lærereksamen. Fra dette krav kan undervisningsministeriet gøre undtagelse, og man vil fortsat være indstillet på at vise den største smidighed over for lærere uddannet i de andre nordiske lande, hvorved der især vil blive taget hensyn til ansøgerens færdigheder i dansk. Det har været overvejet, hvorvidt læreruddannelse i de andre nordiske lande med hensyn til ansættelse i normeret tjenestemandstilling i folkeskolen automatisk kan sidestilles med læreruddannelse gennemført i Danmark, men man finder, at den gældende dispensationspraksis ikke giver anledning til vanskeligheder, og at der derfor ikke er tilstrækkelig begrundelse for en ændring af den bestående lovgivning.

Under henvisning til foranstående tør man herefter anse sagen for færdigbehandlet i forhold til Nordisk Råd.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 8 december 1969:

Hänvisande till ministeriets meddelande den 25 november 1968¹ kan ytterligare nämnas, att man översänt ärendet till Finsk-svenska utbildningsrådets finska medlemmar för kännedom och eventuella åtgärder.

Vid överflyttning av lärare från Finland till Sverige har man med tillhjälp av nämnda utbildningsråd i praktiken kunnat lösa flera problem, så att några större olägenheter inte för närvarande torde föreligga.

Då regeringsformen föreskriver finländskt medborgarskap för erhållande av statstjänst i Finland och då de läroanstalter som åtnjuter statsbidrag i allmänhet bör följa samma nationalitetskrav som statliga läroanstalter, har man i Finland härvid inte tills vidare ansett det vara skäl att ändra grundlagen, eftersom ärendet i praktiken saknar större betydelse, ty lärare har inte hittills nämnvärt sökt sig till Finland i undervisningssyfte.

Då Finland den 26 juli 1968 fått lagen (467/68) om grunderna för skol-systemet, är de lärarkategorier, som kommer att finnas inom ramen för den blivande grundskolan, ännu under utformning. Därför kan man för Finlands del inte för närvarande vidta närmare åtgärder för att planera någon nordisk likställighet vad gäller lärarkompetens.

Då det för närvarande inte torde föreligga möjligheter för fortsatta åtgärder i denna fråga, föreslår regeringen, att ärendet anses slutbehandlat.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 4 december 1969:

Kirke- og undervisningsdepartementet avgav egen uttalelse til Nordisk Råd 23. desember 1968.²

Departementet har ikke noe å tilføye utover disse opplysningene og mener for sin del at rekommandasjonen etter dette bør kunne ansees som ferdigbehandlet.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1880.

² Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1881.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 17 december 1969:

Enligt den svenska grundlagen (regeringsformen 28 §) krävs i princip svenskt medborgarskap för att erhålla ordinarie statlig tjänst i Sverige. Betydelsefulla undantag finns dock, t. ex. befattningar av vilkas innehavare krävs naturvetenskaplig, medicinsk eller teknisk utbildning. I rättspraxis har i analogi med grundlagens huvudregel svenskt medborgarskap ansetts böra utgöra krav för erhållande av andra statliga tjänster och för statligt reglerade tjänster. I fråga om sistnämnda tjänster brukar Kungl. Maj:t efter ansökan förklara att avsaknaden av svenskt medborgarskap inte utgör hinder för erhållande av tjänst som lärare i Sverige.

För behörighet till ordinarie eller icke-ordinarie lärartjänst krävs i regel svensk lärarexamen. Befrielse från detta krav kan för en bestämd tjänst medges av den myndighet som tillsätter tjänsten (d. v. s. de lokala skolmyndigheterna respektive länskolnämnderna eller skolöverstyrelsen). Generell dispens kan medges av Kungl. Maj:t. För generell dispens krävs i allmänhet att de sökande har tjänstgjort i Sverige tre terminer och att de har tillräckliga kunskaper i svenska. Dessutom sker en prövning av de sökandes utbildning.

På förslag av finsk-svenska utbildningsrådet har ett antal extra-ordinarie folk- och småskollärartjänster inrättats för undervisning av finskspråkiga elever. Vid prövning av ansökningar om behörighet från sökande till dessa tjänster ställs inte krav på tre terminers tjänstgöring i Sverige.

På grund av de olikheter i fråga om lärarutbildning m. m. som finns mellan de nordiska länderna, synes det för närvarande inte möjligt att avstå från en behörighetsprövning i varje enskilt fall. Det befintliga dispensförfarandet torde dock fungera tillfredsställande, och det har hittills varit möjligt att bevilja dispens i många fall. Man är inställd på att även framdeles så långt som möjligt pröva ansökningarna positivt.

Med hänvisning till ovanstående kan rekommendationen anses vara färdigbehandlad.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 9/1962 samt av Finlands, Norges och Sveriges regeringar avgivna meddelanden om samma rekommendation. Utskottet har behandlat meddelandena vid sammanträde den 10 februari 1970.

Vid behandlingen i utskottet har närvarit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, och undervisningsminister Gylfi Gíslason, Island.

Av meddelandena framgår, att införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare stöter på svårigheter på grund av bestämmelserna i vissa länders grundlagar. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att man i Norge infört en ordning, enligt vilken lärare från de övriga nordiska länderna är likställda med lärare, som avlagt norsk lärarexamen. I Danmark, Finland och Sverige anses dispensförfarandet erbjuda tillräckliga möjligheter för anställande av lärare från övriga nordiska länder. Utskottet anser att skäl därför inte föreligger för rådet att ytterligare avvakta beredningen av rekommendationen och finner att frågan bör tas upp till prövning i ett senare skede.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Reykjavik den 10 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Gunnar Garbo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1962 angående likartad
livsmedelslagstiftning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning och en gemensam medicinsk kontroll i fråga om livsmedel.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 6 januari 1970:

I tilknytning til forhandlingerne på Nordisk Råds 17. session om rek. nr. 11/1962 om fælles levnedsmiddellovgivning m. m. samt den af Nordisk Råds socialpolitiske udvalg derefter den 5. marts 1969 afgivne betænkning¹ vedrørende de til 17. session fremkomne meddelelser fra Norge og Danmark finder man anledning til at fremhæve, at de under 17. session konstaterede meningsforskelle vedrørende rek. nr. 11/1962 alene angår formen for samarbejde, men ikke målsætningen.

Fra dansk side finder man det ikke hensigtsmæssigt at henlægge opgaven til en speciel arbejdsgruppe af sagkyndige inden for Nordisk Metodikkomité for levnedsmidler adskilt fra de nordiske forhandlinger om samarbejdet inden for den af FAO/WHO i oktober 1962 nedsatte Codex Alimentarius Kommission og om regeringernes stillingtagen til kommissionens rekommandationer.

Der er i denne kommission opnået væsentlige fremskridt med udarbejdelse af konkrete forslag til ensartet levnedsmiddellovgivning på internationalt plan, en udvikling, som ikke kunne forudses i foråret 1962, da rek. nr. 11/1962 blev vedtaget af Nordisk Råd, og som det socialpolitiske udvalgs forslag ikke synes at tage i betragtning.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1889

Samtlige nordiske landes regeringer er allerede nu stillet over for spørgsmålet om accept af et betydeligt antal forslag fra Codex Kommissionen til fælles levnedsmiddelbestemmelser (standarder), omfattende såvel vigtige varer eller varegrupper som generelle bestemmelser, f. eks. vedrørende mærkning af færdigpakkede levnedsmidler eller bestemmelser om tolerancer for pesticidrester. Efter Codex Kommissionens forestående samling i april 1970 forventes der at foreligge ca. 40 færdige standardforslag. Af vareområder, der vil være dækket, kan nævnes bl. a. vigtige spiseolier og fedtstoffer, herunder f. eks. margarine og svinefedt, sukker, diverse fisk og fiskeprodukter, bl. a. dáserejer, diverse frugt og grønsager, dybfrosne eller henkogte, diverse frugtsafter, bl. a. af æbler, appelsiner, druer og tomater.

Spørgsmålet om en fornyet forelæggelse til accept af tidligere udarbejdede standarder for mejeriprodukter kan også forventes at blive aktuelt.

Som det fremgår af det foranstående, vil alle væsentlige sider af levnedsmiddelovgivningen blive taget op i løbet af få år inden for Codex-arbejdets rammer, og en harmonisering af den nordiske levnedsmiddelovgivning vil i vidt omfang kunne opnås gennem en fælles indstilling til Codex Alimentarius Kommissionens standarder. Det nordiske samarbejde bør derfor koncentrereres om konsultationer med det sigte på regeringsplan så vidt muligt at nå frem til en enig indstilling vedrørende fuld accept af de enkelte standarder eller fælles afvigelser herfra.

Under hensyn till det store og vidtforegreneede lovgivningsområde, der er tale om, og til, at det er delt op mellem flere ressortministerier, foreslås det at etablere et embedsmandsudvalg bestående af repræsentanter for såvel sundheds- som erhvervsministerier i de enkelte lande med den opgave i videst muligt omfang at koordinere den nordiske stillingtagen til Codex-standarderne.

I dette udvalg kunne man drøfte resultaterne af de enkelte landes foreløbige overvejelser vedrørende accept af Codex-standarderne og tilrettelægge de videre nødvendige forhandlinger, idet mere teknisk betonedede spørgsmål må henvises til direkte drøftelse mellem de nordiske landes ressortministerier med nær kontakt til interesserede erhvervsorganisationer.

Udvalget kunne endvidere foretage en foreløbig drøftelse af spørgsmål inden for levnedsmiddelovgivningen, som ikke behandles af Codex Alimentarius Kommissionen eller ikke kan afvente resultat af kommissionens arbejde, men i hvilke en nordisk løsning er ønskelig af sundhedsmæssige eller samhandelsmæssige årsager, herunder gennemførelse af Nordek-planen. Udvalget kunne herefter afgive indstilling til regeringerne om den videre procedure, der i det konkrete anliggende vil være mest hensigtsmæssig.

Man finder anledning til at understrege, at der på en række felter allerede foregår regelmæssige nordiske drøftelser af levnedsmiddelspørgsmål mellem

de nordiske landes sundheds-, veterinær- og fiskerimyndigheder samt i ekspertudvalg som Nordisk Metodikkomité for levnedsmidler og i fællesmøder afholdt af de nordiske landes giftnævn.

Det foreslåede udvalgs opgave uden for Codex-området vil derfor være at fungere som en yderligere garanti for, at påtrængende opgaver tages op.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 6 december 1969:

I melding for 1968 til Nordisk Råd¹ ble rådet underrettet om at arbeidet i ekspertkomiteene for henholdsvis vitaminer og barnemat anses avsluttet. Spørsmålet om tilsetningsstoffer og deres bruk i de enkelte vareslag er tatt opp av en sakkyndig gruppe innenfor Nordisk metodikk-komite for næringsmidler med sikte på å oppnå en større grad av ensartethet i de nordiske bestemmelser på dette området.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 17 december 1969:

I meddelande år 1968 underrättades Nordiska rådet om att expertkommitténs arbete avseende vitaminer och barnmat vore avslutat. Frågan om livsmedelstillsatser och deras användning i de olika varuslagen har tagits upp av en expertgrupp inom Nordiska metodikkommittén för livsmedel i avsikt att uppnå en större grad av överensstämmelse mellan de nordiska bestämmelserna på detta område.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1887.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

(Överlämnade av Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å foreta en nærmere utredning av spørsmålet om et nordisk samvirkesenter for landbruket.

Islands regering (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 15 december 1969:

Denne sag har været til undersøgelse hos et udvalg med repræsentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Man venter, at udvalget skal afgive en betænkning næste år, jfr. en meddelelse fra det norske landbrugsministerium til Nordisk Råds 18. session.¹

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1969:

Det nordiske utvalg som utarbeider forslag på grunnlag av rekommendasjonen har ikke hatt møter i 1969.

I løpet av året er utarbeidet et utkast til traktat mellom de nordiske land om opprettelse og drift av et forskningssenter for landbrukssamvirke. Dette er ennå ikke behandlet i utvalget.

På grunnlag av den prinsipielle enighet som allerede er oppnådd om sakens realitet i utvalget, antar en at innstillingen vil kunne legges fram i løpet av 1970.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Vid nordiska kontaktorganets för jordbruksfrågor möte i Oslo i mars 1965 beslöts, att ett särskilt utskott skulle tillsättas för att utreda ifrågavarande spörsmål. Utskottet har haft sammanträde under 1969. Utredningsarbetet pågår.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1894.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på de områder, hvor der måtte være praktisk behov derfor, at undersøge forudsætningerne for iværksættelse af beslutninger truffet af administrativ myndighed i andet nordisk land.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 12 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vid nordiska departementsöverläggningar på hösten 1968 uppnåddes enighet om i huvudsak överensstämmande lagar om utlämning till annat nordiskt land med anledning av beslut om vård eller behandling. I samband med nordiskt kontaktmannamöte i Helsingfors den 13 maj 1969 enades man om att lagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 1971 i samtliga nordiska länder. I Sverige har lagförslaget den 3 oktober 1969 remitterats till lagrådet. Avskrift av det remitterade lagförslaget bifogas som *Bilaga*.

De norska och svenska propositionerna kommer att avlämnas under början av år 1970, de danska och finska något senare under året.

*BILAGA***Förslag till lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge
med anledning av beslut om vård eller behandling**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Den som enligt beslut av myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge skall vara omhändertagen för vård eller behandling får efter framställning utlämnas enligt vad som sägs i denna lag för verkställighet av beslutet.

Om utlämning för brott finns särskilda bestämmelser.

2 §

Utlämning får beviljas endast under villkor

att framställningen grundas på beslut enligt vederbörande stats lagstiftning om nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller åtgärder mot försumliga försörjare eller samhällsfarligt asociala,

att den som begäres utlämnad enligt beslutet skall intagas eller hållas kvar på anstalt eller uppehålla sig på plats som särskilt anvisats honom och att beslutet får verkställas i den stat där det meddelats.

3 §

Svensk medborgare får utlämnas endast om han har hemvist i den stat där beslutet meddelats samt beslutet avser vård och det är mest ändamålsenligt att vården beredes honom i den staten.

4 §

Framställning om utlämning göres hos polismyndigheten i den ort där den som begäres utlämnad uppehåller sig. Är uppehållsorten okänd, göres framställningen hos rikspolisstyrelsen som vidarebefordrar den till behörig polismyndighet.

5 §

Om villkoren enligt 2 § och, såvitt angår svensk medborgare, 3 § är uppfyllda och i övrigt ej föreligger särskilda skäl mot utlämning, förordnar polismyndigheten om utlämning.

I annat fall skall polismyndigheten skyndsamt sända handlingarna i ärendet till länsstyrelsen som beslutar i ärendet.

6 §

När ärende handlägges av polismyndighet eller länsstyrelse, skall förhör hållas med den som begäres utlämnad, om hans hörande ej saknar betydelse för utredningen. Underlåter den som begäres utlämnad att efter kallelse inställa sig till förhör, får han hämtas till förhöret.

7 §

Den myndighet, hos vilken ärende om utlämning är anhängigt, skall förordna biträde åt den som begäres utlämnad, om det fordras för att han skall kunna bevaka sin rätt i ärendet.

Den som förordnats till biträde har rätt till arvode och ersättning för kostnad efter vad som finnes skäligt. Arvodet och ersättningen skall utgå av allmänna medel och stanna på statsverket.

8 §

Kan det skäligen befaras att den som begäres utlämnad avviker eller på annat sätt undandrager sig utlämning, får den myndighet hos vilken ärendet är anhängigt meddela honom förbud att utan tillstånd lämna den uppehållsort som anvisas honom (reseförbud) eller beslut att han skall omhändertagas.

Meddelar polismyndighet beslut enligt första stycket före utlämningsfrågans prövning, får beslutet avse reseförbud under högst tio dagar eller omhändertagande under högst tre dagar. I fall som avses i 5 § andra stycket får polismyndigheten eller länsstyrelsen förordna om reseförbud eller omhändertagande för tiden intill dess länsstyrelsen prövat ärendet. Vid beviljande av utlämning kan förordnas att beslut om reseförbud eller omhändertagande skall gälla för tiden intill dess verkställighet sker.

Föreligger ej längre skäl för reseförbud eller omhändertagande, skall beslutet omedelbart hävas.

9 §

Är någon efterlyst här i riket med anledning av beslut som kan föranleda utlämning enligt denna lag, får polismyndigheten i den ort där han uppehåller sig meddela honom reseförbud eller besluta om hans omhändertagande i avbidan på framställning om utlämning. Sådant beslut får meddelas endast om sannolika skäl föreligger att framställning om utlämning göres och bifalles samt det skäligen kan befaras, att den som efterlysts avviker eller eljest undandrager sig utlämning. Den myndighet som begärt efterlysning skall ofördröjligen underrättas om vidtagen åtgärd.

Beslut som avses i första stycket skall omedelbart hävas, när skäl för åtgärden ej längre föreligger eller om framställning om utlämning icke mottagits inom fem dagar från den dag då åtgärden vidtogs. Sedan fram-

ställning inkommit, skall reseförbud eller omhändertagande bestå endast om beslut därom meddelas enligt 8 §.

10 §

Beslut i fråga om utlämning skall meddelas utan dröjsmål. Är den som begäres utlämnad omhändertagen enligt 8 §, skall länsstyrelsen, om ej synnerligt hinder möter, meddela beslut inom fem dagar från den dag då handlingarna inkom till länsstyrelsen eller, om omhändertagandet skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet.

Har beslut om utlämning eller om åtgärd enligt 8 eller 9 § meddelats, skall beslutet jämte besvärshänvisning skyndsamt delges den som beslutet avser.

11 §

Talan mot polismyndighets beslut enligt denna lag föres hos länsstyrelsen genom besvär. Bevärshandlingen inges till polismyndigheten. Vid talan mot beslut om utlämning, skall besvärshandlingen ha inkommit inom en vecka från den dag då klaganden delgavs beslutet.

Mot länsstyrelsens beslut föres talan hos Konungen genom besvär. Bevärshandlingen inges till länsstyrelsen. Vid talan mot beslut om utlämning skall besvärshandlingen ha inkommit inom en vecka från den dag då klaganden delgavs beslutet.

Talan mot beslut om reseförbud eller omhändertagande får föras utan inskränkning till viss tid.

12 §

Beslut om reseförbud eller omhändertagande länder omedelbart till efterrättelse.

Polismyndighet och länsstyrelse kan, när särskilda skäl föranleder det, förordna att dess beslut om utlämning får verkställas omedelbart.

13 §

I fråga om utlämning enligt denna lag äger 7 och 18 §§ lagen (1959: 254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge motsvarande tillämpning.

14 §

Den som utlämnas från stat som anges i 1 § till annan sådan stat får föras genom riket utan särskilt tillstånd.

15 §

Konungen förordnar om tillämpning av denna lag i förhållande till stat som anges i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att överväga förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 17 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Som angavs i föregående års meddelande¹ har ett av Centrala sjukvårdsberedningen i juni 1967 avgivet förslag rörande formerna för ett vidgat nordiskt samarbete på sjukvårdsplaneringens område överlämnats till övriga berörda nordiska ministerier (departement) med hemställan om synpunkter. Frågan behandlades vid det utvidgade nordiska hälsodirektörsmötet i Reykjavik i juli 1969, varvid från svensk sida ånyo begärdes att övriga nordiska länder skulle lämna Sverige redogörelser för sin inställning till frågan. Sådana redogörelser har ännu inte inkommit.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1896.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om samarbetet rörande
sjukvårdsplanering**

Til Danmarks, Finlands, Islands og Norges regeringar

Af den meddelelse, som blev givet til Nordisk Råds 18:e møde af Sveriges regering på samtlige regeringers vegne i anledning af Nordisk Råds rekommandation nr 29/1962 vedrørende samarbejde inden for hospitalsvæsenets planlægning, fremgår det, at et forslag angående formerne for et nordisk samarbejde på hospitalsvæsenets område, afgivet af den Centrala sjukvårdsberedningen i Sverige i juni 1967, er blevet oversendt til de øvrige nordiske landes ministerier med anmodning om en udtalelse. Trods påmindelser fra svensk side er der ikke fremkommet nogen reaktion i anledning af det fremsatte forslag.

I den anledning vil jeg gerne stille følgende spørgsmål til ovennævnte regeringer:

Anser regeringerne et udvidet samarbejde mellem de nordiske lande vedrørende planlægning af hospitalsvæsenet i overensstemmelse med Nordisk Råds ovennævnte rekommandation for at være af værdi?

København, den 17. januar 1970

Gerda Møller

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 29/1962.

Utskottet har tagit del av meddelandet liksom av en vid adertonde sessionen av Gerda Møller till Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar ställd fråga om samarbete rörande sjukvårdsplanering samt regeringarnas svar å frågan.

Härav framgår att regeringarna finner ett samarbete på området vara av värde. På grund av omorganisation och översyn av sjukvårdslagstiftningen i Danmark, Finland och Norge anser sig regeringarna ännu ej ha kunnat ta definitiv ställning till den hemställan som Sveriges regering riktat till berörda ministerier/departement i nämnda länder om synpunkter på ett i Sverige utarbetat förslag rörande formerna för ett vidgat nordiskt samarbete på sjukvårdsplaneringens område. Regeringarna anser sig emellertid ha för avsikt att snarast slutföra de pågående övervägandena i saken.

Utskottet konstaterar, att Danmarks, Finlands och Norges regeringar finner ett samarbete på ifrågavarande område vara av värde. Utskottet, som vill understryka frågans betydelse, finner det angeläget, att regeringarna nu avslutar sina överväganden i saken så att förutsättningarna för ett realisering av det från svensk sida framlagda förslaget kan klarläggas.

Utskottet vill även erinra om att det vid sin behandling av meddelande i saken vid närmast föregående session påpekat önskvärdheten av att till sessionen 1970 få en redovisning för möjligheterna att realisera förslaget.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 10 februari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Tyggne Leivo-Larsson

Förman

Kai Lindberg

Gerda Møller

Salve Salvesen

Juho Tenhiälä

Meddelande

om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at optage spørgsmålet om en revision af lovgivningen om kommission, handelsagentur og handelsrejsende.

F i n l a n d s regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 28 november 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under år 1969 har den finska agentlagskommittén samt den norska kommittén och de i Danmark och Sverige tillsatta sakkunniga för partiell revision av lagstiftningen om kommission, handelsagentur och handelsresande sammankommit till tvenne möten, det första i Köbenhavn den 28 och 29 januari och det andra i Helsingfors den 25 och 26 september för att dryfta de från finsk, norsk och svensk sida utarbetade nya lagförslagen. Därutöver har ordförandena och sekreterarna i vart land träffats till överläggningar i Göteborg den 20 och 21 maj. Sedan samförstånd i de till diskussionen upptagna punkterna i huvudsak nåtts vid mötet i Helsingfors, beslöts att det fortsatta samarbetet skulle ske per korrespondens och att i vart land skulle utarbetas egna förslag, vilka skulle överlämnas till vederbörande ministerium.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel

(Överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att taga initiativet till en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radiostörningar m. m., dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 1 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Representanterna för de nordiska länderna har ytterligare underhandlat om förverkligandet av enhetligande av föreskrifterna för begränsning av radiostörningar i elektriska apparater i de nordiska länderna.

Trots förenhettligandet inom föreskrifterna finns fortfarande följande avvikelser:

I Norge är gränsvärdet för tv-mottagarnas linjeoscillator strängare än i andra länder.

Mätningmetoderna gällande oscillatorstrålningen hos TV- och radiomottagarna är olika i olika länder. Från Finland och Sverige sändes till IEC:s arbetsgrupp ett gemensamt förslag till en internationell mätningmetod, vilket förslag synbarligen alla nordiska länder skulle ta i bruk om det blev godkänt. Förslaget har inte ännu tagits upp till behandling i arbetsgruppen.

De nordiska representanternas följande möte hålles i Köpenhamn nästa vår.

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS, har under år 1969 hållit sammanträde i Stockholm den 29—30 januari, i Lillehammer den 3—5 juni och i Helsingfors den 21—24 oktober.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föran-

ledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel snarast kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser, som ularbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Arbetet har hänfört sig till under året väckta nya frågor av denna art. Beroende på nya eller reviderade kontrollbestämmelser synes fortlöpande sådana frågor kräva behandling.

Kommitténs arbete har i övrigt i allt större omfattning kommit in på områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelserna, men som likväl har stor betydelse för den nordiska samhandeln med elektrisk materiel. Bland annat har inletts ett arbete med avsikt att försöka skapa gemensamma nordiska bestämmelser eller riktlinjer för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus. Arbetet med dessa bestämmelser eller riktlinjer torde bli tidskrävande, men är av stor betydelse för den ökade nordiska samhandeln med ifrågavarande hus, som redan på fabriken utföres med helt eller delvis färdig elektrisk installation. Bland frågor av likartad karaktär som varit föremål för detaljbehandling är förslag till samordnade föreskrifter för installationer med listsystem för elektriska ledningar, som är en installationsform, vilken påkallat stadigt stigande intresse de senaste åren, samt förslag till bestämmelser och normer rörande belastning och säkring av elektriska ledningar.

Andra ärenden som behandlats är bl. a. förslag till föreskrifter för elektrisk installation i campingvagnar, inregistrerade i de nordiska länderna, bestämmelser om skydd mot mekanisk åverkan på elektriska ledningar i jord samt krav om nedsatt spänning för ljusarmaturer och pumpmotorer i simbassänger, fontäner och liknande.

Den isländska föreskriftsmyndigheten på elområdet var representerad vid kommitténs sammanträde i Helsingfors och har i övrigt fortlöpande hållits underrättad om kommitténs arbete.

I s l a n d s r e g e r i n g (Erhvervsministeriet) meddelar den 9 december 1969:

I begyndelsen af året 1964 påbegyndte et samarbejdesudvalg sit arbejde. Udvalget blev kaldt »Nordiska kommittén för samordning av säkerhetsfrågor» og i daglig tale NSS-udvalget.

NSS-udvalget har holdt tre til fire møder hvert år efter tur i medlemslandene Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Island har tre gange deltaget i disse møder, i september 1966, i november 1968 og oktober 1969. Island har således haft en observatør på tre af de tyve møder, der er blevet holdt.

Den islandske stats elektricitetstilsyn og NSS's samarbejde har blandt andet været følgende:

1. Elektricitetstilsynet har haft repræsentanter på tre af udvalgets møder.

2. Elektricitetstilsynet har regelmæssigt siden 1967 modtaget kopier af mödernes protokoller og vedtægter, statistiske rapporter og rapporter om de sager udvalget har haft til behandling m. m.

3. Elektricitetstilsynet har fra udvalget modtaget mange nyttige oplysninger i forbindelse med affattelsen af en ny forordning om elektriske anlæg. Blandt dem kan nævnes oplysninger om definition og koordination af tekniske ord, sikkerhedskrav og klassificering af elektriske installationer med hensyn til forskellige lokaler og arbejdspladser.

4. Man har fulgt med udviklingen i udvalget af sikkerheds- og inspektionssager angående koordination og inspektionsregler for elektrisk materiale o. s. v.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 6 december 1969:

Vedrørende rek. nr. 2/1963 har Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) gitt uttalelse i det i gjenpart vedlagte brev av 2. desember 1969 (se *Bilaga med Bihang*). Med hensyn til det i uttalelsen nevnte brev av 11.9.64 fra NVE vises det til departementets brev av 16.11.64 — jnr. 2384/64 IDV — til delegasjonen.

Departementet viser til NVE's uttalelse og har intet ytterligere å tilføye.

BILAGA

**Uttalande den 2 december 1969 från Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen
över rekommendation nr 2/1963 rörande samordning av
kontrollbestämmelser rörande elmateriel**

Til nærmere orientering legger en ved kopi av »Meddelande om rekommendation nr. 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel» som er gjennomgått og vedtatt i den nordiske komite for samordning av elektriske sikkerhetsspørsmål (NSS).

Komiteen har fortsatt sitt arbeid i forbindelse med samordning av rom- og materiellklassifisering i de nordiske lands forskrifter for elektriske anlegg. Videre har man tatt opp til behandling spørsmål om felles nordiske bestemmelser eller retningslinjer for elektriske installasjoner i prefabrikerte bolighus. Dette arbeidet antas å ville bli tidkrevende.

Av andre saker som er under behandling i komiteen kan nevnes forslag til felles nordiske bestemmelser for installasjoner med listsystemer for elektriske ledninger og forslag til felles bestemmelser for elektrisk installasjon i campingvogner.

Førøvrig opplyses at Finland som koordinerende land for denne sak som vanlig vil oversende meddelelse til Nordisk Råd om rekommandasjon nr. 2/1963 ved årets slutt.

Oslo, 2. desember 1969

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen

Torolf Moe

Anders Aarseth

BIHANG

**Uttalande av Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor
över rekommendation nr 2/1963 rörande samordning av kontrollbestämmelser
rörande elmateriel**

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS, har under år 1969 hållit sammanträde i Stockholm den 29—30 januari, i Lillehammer den 3—5 juni och i Helsingfors den 21—24 oktober.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föran-

ledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel snarast kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser, som utarbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electric Equipment). Arbetet har hänfört sig till under året väckta nya frågor av denna art. Beroende på nya eller reviderade kontrollbestämmelser synes fortlöpande sådana frågor kräva behandling.

Kommitténs arbete har i övrigt i allt större omfattning kommit in på områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelserna, men som likväl har stor betydelse för den nordiska samhandeln med elektrisk materiel. Bland annat har inlets ett arbete med avsikt att försöka skapa gemensamma nordiska bestämmelser eller riktlinjer för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus. Arbetet med dessa bestämmelser eller riktlinjer torde bli tidskrävande, men är av stor betydelse för den ökade nordiska samhandeln med ifrågavarande hus, som redan på fabriken utföres med helt eller delvis färdig elektrisk installation. Bland frågor av likartad karaktär som varit föremål för detaljbehandling är förslag till samordnade föreskrifter för installationer med listsystem för elektriska ledningar, som är en installationsform, vilken påkallat stadigt stigande intresse de senaste åren, samt förslag till bestämmelser och normer rörande belastning och säkring av elektriska ledningar.

Andra ärenden som behandlats är bl. a. förslag till föreskrifter för elektrisk installation i campingvagnar, inregistrerade i de nordiska länderna, bestämmelser om skydd mot mekanisk åverkan på elektriska ledningar i jord samt krav om nedsatt spänning för ljusarmaturer och pumpmotorer i simbassänger, fontäner och liknande.

Den isländska föreskriftsmyndigheten på elområdet var representerad vid kommitténs sammanträde i Helsingfors och har i övrigt fortlöpande hållits underrättad om kommitténs arbete.

Meddelande
om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för
djurskydds- och jaktlagstiftningen

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at paltedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Ifrågavarande rekommendation slutbehandlades för Sveriges vidkommande vid Nordiska rådets 16:e session 1968.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunnskap

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunnskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

För å styrke undervisningen i film- og televisjonskunnskap er det arrangert internordiske kurs for lærere. Nye kurs er under planlegging, og det ser ut til at denne virksomheten er kommet inn i et fastere spor. Det er forutsetningen at arrangementet av kursene skal alternere mellom de nordiske land.

Ellers kan opplyses at i Finland er saken sendt til »skolstyrelsen» til orientering og for mulige tiltak som der måtte kunne settes i verk.

I Sverige pågår en utredning om utdanning av lærere i praktiske fag. Utredningsoppdraget omfatter bl. a. å overveie tiltak i lærerutdanningen for å innpasse estetiske aktiviteter som forekommer i skolen, slik som dans, teater, film og fotografering.

I arbeidet med de nye lærerplanene for grunnskolen i Norge, tar man sikte på å få filmkunnskap som integrert fag sammen med andre estetiske disipliner. Det samme er siktemålet for arbeidet med de nye lærerplanene for lærerskolene.

På bakgrunn av den kursvirksomhet som nå er i gang på nordisk basis og utviklingen i de enkelte land, antar man at den rekommendasjon det her gjelder bør kunne gå ut av Nordisk Råds saksliste.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Norges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1963.

Enligt vad i meddelandet uppges förbereds i de enskilda länderna införande eller utbyggnad av film- och TV-undervisningen i lärarutbildningen. Vidare framgår av meddelandet, att en nordisk kurs för lärare i ämnet har anordnats och att verksamheten avses fortsätta med kurser, som alternerar mellan länderna. Hänvisande till de åtgärder, som vidtagits för att stärka undervisningen om film och TV för lärare och ungdomsledare, föreslår utskottet att rekommendationen anses som slutbehandlad för rådets vidkommande. Utskottet önskar dock understryka behovet av att undervisningen rörande film och TV kontinuerligt byggs ut på grund av den snabba utvecklingen av massmedia och dessas stora samhälleliga betydelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Vice förman

Niels Eriksen

Eysteinn Jónsson

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Niels Helveg Petersen

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Meddelande

om rekommendation nr 12/1963 angående samarbeite beträffande vetenskaplig dokumentation

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at det i forbindelse med det pågående utredningsarbeid om vitenskapelig dokumentasjon i undervisningsministrenes regi blir overveiet mulige former for nordisk samarbeid sett i relasjon til det internasjonale samarbeid på tilsvarende områder.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til de meldinger som er gitt 8. januar og 10. februar 1969¹.

Slik som fremgår av meldingen til Nordisk Råds 17. sesjon har Sverige all i juni 1968 opprettet et statens råd for vitenskapelig informasjon og dokumentasjon.

Den danske regjering ved undervisningsministeriet har i brev av 3. oktober 1969 hit meddelt at den nasjonale danske komité vedrørende vitenskapelig dokumentasjon — »Udvalget for videnskabelig og teknisk information og dokumentation» — nå er nedsatt. En av utvalgets første oppgaver vil være å utpeke medlemmer til det nordiske samarbeid.

I Finland er det i september 1969 nedsatt en »delegation för den vetenskapliga informationen».

I Norge har man tilsatt en riksbibliotekar, som har fremmet forslag overfor Kirke- og undervisningsdepartementet om oppnevning av en norsk komité for dokumentasjon. Kirke- og undervisningsdepartementet har gitt riksbibliotekaren fullmakt til i samråd med Hovedkomiteen for norsk forskning og de tre forskningsråd å utpeke medlemmene til Norsk komité for dokumentasjon.

¹ Se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1909—1911.*

Samordning og effektivisering av den vitenskapelige dokumentasjonsvirksomhet er ikke bare et spørsmål om nasjonale og nordiske aktiviteter, men er også i høy grad avhengig av hva som planlegges i videre internasjonal sammenheng, f. eks. i OECD og UNESCO. Også denne side av saken forutsettes ivare tatt gjennom det nordiske samarbeid.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Norges regering å samliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 12/1963. Utskottet har behandlat meddelandet vid sammanträde den 10 februari 1970.

Vid behandlingen i utskottet har närvarit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, och undervisningsminister Gylfi Gislason, Island.

Av meddelandet till rådets sjuttonde session framgick, att regeringarna övervägde tillsättandet av ett nordiskt kontaktorgan för vetenskaplig dokumentation, vilket skulle bestå av medlemmar valda av motsvarande nationella organ. Kommittéer för vetenskaplig dokumentation har enligt vad i meddelandet till rådets adertonde session uppges tillsatts i Danmark, Finland och Sverige. I Norge har riksbibliotekarien erhållit fullmakt att i samråd med Hovedkomiteen for norsk forskning och de tre forskningsråden utse medlemmarna i Norsk komité for dokumentasjon.

Det är utskottet bekant att man vid ett nordiskt möte för vetenskaplig dokumentation i Helsingfors den 3 och 4 februari 1970 framlagt ett förslag till statuter för ett nordiskt kontaktorgan på området. Utskottet, som vill understryka dokumentationens betydelse för forskningen, uttrycker förhoppningen att regeringarna snarast upptar till behandling nyssnämnda förslag samt vidtar åtgärder för tillsättande av ett nordiskt kontaktorgan för vetenskaplig dokumentation.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 10 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Gunnar Garbo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska Råd anbefaler regjeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdannelse på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdannelse;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

I meddelandet i denna fråga till Nordiska rådets förra session¹ redogjordes bl. a. för innehållet i Nordiska kulturkommissionens resolution av den 30 september 1968 om nordiskt samarbete i fråga om utbildning av personal inom teater, film, radio och television.

Resolutionen har diskuterats på tjänstemannaplanet mellan representanter för berörda departement och ministerier i de nordiska länderna. Vissa principförslag lades fram vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Helsingfors den 9—10 juni 1969. Vid detta möte beslöts att ämbetsmännen skulle arbeta vidare med frågan och senast vid nästa ministermöte framlägga resultaten av detta arbete.

¹ Se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1927—1929.*

Meddelande

om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institutt för odontologisk materialprovning

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordisk Komité angående Dentalmaterialer i Nordisk udredningsserie, 1961: 7, framlagda förslaget upprätta en gemensam institution för provning av dentalmaterial samt forskning i samband därmed.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

En overenskomst om opprettelse av et nordisk institutt for odontologisk materialprøvning ble undertegnet i Oslo den 14. oktober 1969. Overenskomsten skal ratifiseres og trer i kraft når samtlige ratifikasjonsdokumenter er deponert i det norske Utenriksdepartement.

Overenskomsten går ut på at det opprettes et institutt for odontologisk materialprøvning som en selvstendig og uavhengig institusjon beliggende i Oslo. Instituttet skal ha til formål gjennom materialprøvning og dertil hørende forskning, utviklings- og opplysningsvirksomhet og gjennom andre egnede midler å arbeide for at materialer og bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i tannhelsetjenesten i de nordiske land fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

Instituttet skal ledes av et styre bestående av ett medlem og en varamann fra hvert deltakerland oppnevnt av vedkommende lands regjering for fire år.

Omkostningene ved instituttets opprettelse og drift dekkes ved bidrag fra de deltakende lands regjeringer i den utstrekning inntekter av instituttets virksomhet ikke strekker til. Bidraget fordeles etter landenes brutto nasjonalprodukt.

Norge forplikter seg til å stille nødvendige lokaler med fast tilbehør til

instituttets disposisjon. Amortisering av investeringsutgiftene inngår i den leie for lokalene som instituttet skal betale.

Nærmere forskrifter om virksomheten forutsettes gitt i statutter for instituttet, som skal fastsettes av den norske regjering i samråd med regjeringene i de øvrige deltakerland.

Overenskomsten kan sies opp tidligst ti år etter at den er trådt i kraft, med virkning for vedkommende part to år etter den dag oppsigelsen er mottatt. Partene kan bli enige om å oppløse instituttet med en nærmere avtalt avviklingsfrist, og eventuelt underskudd skal da fordeles på deltakerlandene etter samme fordelingsnorm som for driftsutgiftene.

Island er gitt anledning til å tiltre overenskomsten, og de nødvendige disposisjoner i den anledning skal treffes av styret i samråd med en representant oppnevnt av den islandske regjering.

Forberedelser med sikte på igangsetting av instituttet pågår.

*BILAGA 1***Overenskomst mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige om opprettelse av et nordisk institutt for odontologisk materialprøvning.**

Norges, Danmarks, Finlands og Sveriges regjeringer har vedtatt å opprette et nordisk institutt for odontologisk materialprøvning og er blitt enige om følgende:

Artikkel 1

Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning (NIOM) har til formål gjennom materialprøvning og dertil hørende målrettet forskning, utviklings- og opplysningsvirksomhet samt gjennom andre egnede midler å arbeide for at materialer og bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i tannhelsetjenesten i de nordiske land fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

Artikkel 2

Instituttet er en selvstendig og uavhengig institusjon. Alt som erverves av instituttet og alle forskningsresultater det oppnår blir instituttets eiendom.

Artikkel 3

Instituttet skal ligge i Oslo.

Artikkel 4

Instituttet ledes av et styre bestående av ett medlem og en varamann fra hvert deltakerland oppnevnt av hvert lands regjering. Oppnevningen skjer for en periode av fire år, dog således at når det første gang oppnevnes styre skal Norges og Sveriges

Overenskomst mellem Danmark Finland, Norge og Sverige om oprettelse af et nordisk institut for odontologisk materialprøvning.

Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regjeringer har vedtaget at oprette et nordisk institut for odontologisk materialprøvning og er blevet enige om følgende:

Artikel 1

Nordisk Institut for odontologisk materialprøvning (NIOM) har till formål gennem materialprøvning og dertil hørende målrettet forskning, udviklings- og oplysningsvirksomhed samt gennem andre egnede midler at arbejde for, at materialer og brugsgenstande, som anvendes eller agtes anvendt i tandplejen i de nordiske lande, opfylder de sundhedsmæssige og tekniske krav, som efter udviklingen til enhver tid må stilles.

Artikel 2

Instituttet er en selvstændig og uafhængig institution. Alt, som erhverves af instituttet og alle forskningsresultater, det oppnår, bliver instituttets ejendom.

Artikel 3

Instituttet skal ligge i Oslo.

Artikel 4

Instituttet ledes af et styre bestående af ét medlem og en suppleant fra hvert deltagerland udpeget af det pågældende lands regering. Udpegelsen sker for en periode af 4 år, dog således, at når der første gang udpeges et styre, skal Norges og Sve-

Sopimus Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä pohjoismaisen hammasmateriaalin koetuslaitoksen perustamisesta.

Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan hallitukset ovat päättäneet perustaa pohjoismaisen hammasmateriaalin koetuslaitoksen ja sopineet seuraavaa:

1 artikkeli

Pohjoismaisen hammasmateriaalin koetuslaitoksen (NIOM:in) tarkoituksena on materiaalin kokeilua ja siihen liittyvää tavoitetutkimus-, kehitys- ja valistustoimintaa sekä muita sopivia keinoja hyväkseen käyttäen pyrkiä siihen, että hammaslääkintätoimintaan Pohjoismaissa käytettävät tai käyttöön otettavat raaka-aineet ja käyttöesineet täyttäsivät ne terveydelliset ja tekniset vaatimukset, jotka kulloisenkin kehitystason mukaan voidaan asettaa.

2 artikkeli

Koetuslaitos on itsenäinen ja riippumaton laitos. Kaikki mitä se hankkii ja kaikki sen saavuttamat tutkimustulokset tulevat laitoksen omaisuudeksi.

3 artikkeli

Laitoksen sijoituspaikka on Oslo.

4 artikkeli

Laitosta johtaa johtokunta, johon kuuluu kunkin osanottajamaan hallituksen nimeämä jäsen ja varajäsen. Nimeäminen tapahtuu neljäksi vuodeksi, kuitenkin siten, että kun johtokunta nimetään ensimmäisen kerran, Norjan ja Ruotsin nimeämäl

Överenskommelse mellan Sverige Danmark, Finland och Norge om upprättande av ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning.

Regeringarna i Sverige, Danmark, Finland och Norge har beslutat att upprätta ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning och har enats om följande:

Artikel 1

Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) har till uppgift att genom materialprovning och därtill hörande målinriktad forskning, utvecklings- och upplysningsverksamhet samt genom andra lämpliga medel arbeta för att material, förbrukningsartiklar och viss utrustning som används eller avses komma till användning inom tandvården i de nordiska länderna uppfyller de krav som vid varje tidpunkt kan ställas med hänsyn till utvecklingen inom hälsovård och teknik.

Artikel 2

Institutet är en självständig och oberoende institution. Vad institutet förvärvar och de forskningsresultat som där uppnås blir institutets egendom.

Artikel 3

Institutet skall vara förlagt till Oslo.

Artikel 4

Institutet leds av en styrelse bestående av en ledamot och en suppleant från varje deltagande stat. Ledamot och suppleant utses av varje stats regering för en period av fyra år, dock att när styrelsen utses första gången Norges och Sveriges leda-

styremedlemmer og varamenn oppnevnes for en periode av to år.

Styret velger selv formann og viseformann for to år ad gangen.

Hvert deltakerland har en stemme i styret.

Artikkel 5

Styret er beslutningsdyktig når fire medlemmer deltar i avgjørelsen.

Vedtak treffes ved stemmeflertall. Ved stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget.

Et medlem har rett til å få et avvikende standpunkt protokollført.

Artikkel 6

Omkostningene ved instituttets opprettelse og drift dekkes ved bidrag fra de deltakende regjeringer i den utstrekning inntekter av instituttets virksomhet ikke strekker til. Bidraget fordeles på deltakerlandene i samsvar med landenes brutto nasjonalprodukt.

Artikkel 7

Norge forplikter seg til å stille nødvendige lokaler med mur- og nagelfast tilbehør til instituttets disposisjon. Amortisering av de utgifter som er forbundet med dette inngår i den leie for lokalene som instituttet betaler.

Artikkel 8

Nærmere forskrifter om virksomheten gis i statutter for instituttet. Statuttene fastsettes av regjeringen i Norge i samråd med regjeringene i de øvrige deltakerland.

Artikkel 9

Denne overenskomst skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene skal deponeres i Det norske utenriksdepartement.

Overenskomsten trer i kraft når samtlige parters ratifikasjonsdokumenter er deponert. Det norske uten-

riges styremedlemmer og suppleanter udpeges for en periode af 2 år. Styret vælger selv formand og næstformand for 2 år ad gangen.

Hvert deltagerland har én stemme i styret.

Artikel 5

Styret er beslutningsdygtigt, når fire medlemmer deltager i afgørelsen.

Afgørelser træffes ved stemmeflertal. Ved stemmelighed gør formandens stemme udslaget.

Et medlem har ret til at få et afvikende standpunkt protokollført.

Artikel 6

Omkostningerne ved instituttets oprettelse og drift dækkes ved bidrag fra de deltagende regeringer i den udstrækning, indtægter af instituttets virksomhed ikke er tilstrækkelige. Bidraget fordeles på deltagerlandene i forhold til landenes bruttonationalprodukt.

Artikel 7

Norge forpligter sig til at stille nødvendige lokaler med mur- og nagelfast tilbehør til instituttets disposition. Amortisering af de udgifter, som er forbundet hermed, indgår i den leje for lokalene, som instituttet betaler.

Artikel 8

Nærmere forskrifter for virksomheden gives i statutter for instituttet. Statutterne fastsættes af regjeringen i Norge i samråd med regeringerne i de øvrige deltagerlande.

Artikel 9

Denne overenskomst skal ratificeres, og ratifikationsdokumenterne skal deponeres i det norske udenrigsministerium. Overenskomsten træder i kraft, når samtlige parters ratifikationsdokumenter er deponeret. Det norske udenrigsministerium skal

johtokunnan jäsenet ja varajäsenet nimetään kahdeksi vuodeksi. Johtokunta valitsee itse puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Kullakin osanottajamaalla on johtokunnassa yksi ääni.

5 artikkeli

Johtokunta on päätösvaltainen, kun neljä jäsentä osallistuu ratkaisuun. Päätös tehdään ääntenenemmistöllä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni päätöksen.

Jäsenellä on oikeus saada eriävä mielipide merkityksi pöytäkirjaan.

6 artikkeli

Osallistuvat hallitukset suorittavat laitoksen perustamis- ja toimintakustannukset, mikäli laitoksen toiminnasta kertyvät tulot eivät ole siihen riittäviä. Osuudet jaetaan osanottajamaiden kesken suhteessa niiden bruttokansantuotteeseen.

7 artikkeli

Norja sitoutuu asettamaan laitoksen käyttöön tarpeelliset tilat kuuluvine muuri- ja nauloilla kiinnitettyine osineen. Tähän liittyvien menojen kuolettaminen sisältyy laitoksen tiloista maksamaan vuokraan.

8 artikkeli

Tarkemmat toimintaohjeet annetaan laitoksen ohjesäännössä. Norjan hallitus vahvistaa ohjesäännön yhteisymmärryksessä muiden osanottajamaiden hallitusten kanssa.

9 artikkeli

Tämä sopimus on ratifioitava ja ratifioimisasiakirjat on talletettava Norjan ulkoasiaindepartementtiin. Sopimus tulee voimaan, kun kaikkien sopimuspuolten ratifioimisasiakirjat on talletettu. Norjan ulkoasiaindepartementin on ilmoitettava

möter och suppleanter i styrelsen skall utses för en period av två år. Styrelsen väljer själv ordförande och vice ordförande för två år i sänder. Varje deltagande stat har en röst i styrelsen.

Artikel 5

Styrelsen är beslutför när fyra ledamöter deltar i avgörandet. Som beslut gäller den mening varom de flesta förenar sig eller vid lika röstetal den som biträds av ordföranden. Ledamot äger få skiljaktig mening antecknad till protokollet.

Artikel 6

Kostnaderna för institutets upprättande och drift bestrids genom bidrag från de deltagande regeringarna i den utsträckning intäkterna av institutets verksamhet inte är tillräckliga. Bidraget fördelas mellan de deltagande staterna i förhållande till deras bruttonationalprodukt.

Artikel 7

Norge förpliktar sig att ställa nödvändiga lokaler med fasta tillbehör till institutets förfogande. Amortering av de utgifter som är förbundna härmed ingår i den hyra för lokaler som institutet betalar.

Artikel 8

Närmare föreskrifter om verksamheten meddelas i stadgar för institutet. Stadgarna fastställs av norska regeringen i samråd med regeringarna i de övriga deltagande staterna.

Artikel 9

Denna överenskommelse skall ratificeras och ratifikationshandlingarna skall deponeras i det norska utrikesdepartementet. Överenskommelsen träder i kraft när samtliga parter ratifikationshandlingar har deponerats. Det norska utrikesdeparte-

riksdepartement skal underrette de kontraherende parters regjeringer om datoen for ratifikasjonsdokumentenes deponering og datoen for overenskomstens ikrafttreden.

Artikkel 10

Denne overenskomst kan, tidligst ti år etter at den er trådt i kraft, oppsies ved skriftlig meddelelse til Det norske utenriksdepartement. Oppsigelsen får virkning for vedkommende part to år etter den dag oppsigelsen er mottatt.

Ovenstående er ikke til hinder for at partene blir enige om å oppløse instituttet med en avviklingsfrist som i tilfelle nærmere avtales.

Hvis deltakerlandene eller gjenværende deltakerland blir enige om å oppløse instituttet, skal dets utstyr og arkiv disponeres etter avtale. Hvis instituttets verdier og tilgodehavender ikke er tilstrekkelige til å dekke dets forpliktelser, svarer deltakerlandene for underskottet etter fordelingsnormen i artikkel 6. Eventuelt overskott fordeles etter samme norm.

Artikkel 11

Den islandske regjering kan tiltrøe denne overenskomst. De disposisjoner som Islands tiltredelse nødvendiggjør treffes av styret i samråd med en av den islandske regjering for anledningen oppnevnt representant.

Utfærdiget i Oslo den 14. oktober 1969, i ett eksemplar med dansk, finsk, norsk og svensk tekst, som har samme gyldighet. Originalen skal oppbevares i Det norske utenriksdepartement, som skal sende bekræftede avskrifter av overenskomsten til de øvrige parter.

John Lyng

underrette de kontraherende parters regjeringer om datoen for ratifikasjonsdokumenternes deponering og om datoen for overenskomstens ikrafttrædelse.

Artikkel 10

Denne overenskomst kan, dog tidligst 10 år etter at den er trådt i kraft, oppsies ved skriftlig meddelelse til det norske udenrigsministerium. Oppsigelsen får virkning for vedkommende part to år etter den dag, oppsigelsen er modtaget. Ovenstående er ikke til hinder for, at partene bliver enige om at opløse instituttet med en afviklingsfrist som i så fald nærmere aftales. Hvis deltagerlandene eller de tilbageværende deltagerlande bliver enige om at opløse instituttet, skal der disponeres over dets udstyr og arkiv efter aftale. Hvis instituttets værdier og tilgodehavender ikke er tilstrækkelige til at dække dets forpliktelser, hæfter deltagerlandene for underskuddet efter fordelingsnormen i artikel 6. Eventuelt overskud fordeles efter samme norm.

Artikkel 11

Den islandske regering kan tiltræde denne overenskomst. De dispositioner, som Islands tiltrædelse nødvendiggjør, træffes af styret i samråd med en af den islandske regering i denne anledning udpeget repræsentant.

Utfærdiget i Oslo den 14. oktober 1969, i ét eksemplar med dansk, finsk, norsk og svensk tekst, som har samme gyldighed. Originalen skal opbevares i det norske udenrigsministerium, som skall sende bekræftede afskrifter af overenskomsten til de øvrige parter.

E. Knuth

sopimuspuolten hallituksille ratifioimisasiakirjojen tallettamispäivät ja sopimuksen voimaantulopäivä.

10 artikkeleli

Tämä sopimus voidaan sanoa irti aikaisintaan kymmenen vuotta voimaantulonsa jälkeen ilmoittamalla irtisanomisesta kirjallisesti Norjan ulkoasiaindepartementille. Irtisanominen tulee voimaan asianomaisen osapuolen osalta kaksi vuotta sen päivän jälkeen, jona irtisanominen on vastaanotettu. Ylläsanottu ei estä osapuolia sopimasta laitoksen lakkauttamisesta erikseen sovittavan selvittelymääräajan kuluessa. Mikäli osanottajamaat tai jäljelläolevat osanottajamaat sopivat laitoksen lakkauttamisesta, on sen kaluston ja arkiston käytöstä sovittava erikseen. Mikäli laitoksen varat ja saatavat eivät ole riittäviä peittämään sen velvoituksia, vastaavat osallistujat maat vajauksesta 6 artikkelissa mainitun jakoperusteen mukaan. Mahdollinen ylijäämä jaetaan saman määrärauksen mukaisesti.

11 artikkeleli

Islannin hallitus voi liittyä tähän sopimukseen. Laitoksen johtokunta hoitaa Islannin liittymisestä aiheutuvat järjestelyt yhteisymmärryksessä Islannin hallituksen tätä tarkoitusta varten nimeämän edustajan kanssa.

Tehty Oslossa 14 päivänä lokakuuta 1969 yhtenä kappaleena suomen, norjan, ruotsin ja tanskan kielellä kaikkien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset. Alkuperäiskappaleet säilytetään Norjan ulkoasiaindepartementissa, joka luovuttaa sopimuksesta oikeaksi todistetut jäljennökset muille sopimuspuolille.

Pentti Suomela

mentet skall underrätta de avtalsslutande parternas regeringar om dagen för ratifikationshandlingarnas deponeering och om dagen för överenskommelsens ikraftträdande.

Artikel 10

Tidigast tio år efter ikraftträdandet kan denna överenskommelse sägas upp genom skriftligt meddelande till det norska utrikesdepartementet. Uppsägningen får verkan för vederbörande part två år efter den dag uppsägningen mottagits. Utan hinder av vad nu sagts kan parterna enas om att upplösa institutet med en avvecklingsfrist, om vilken i sådant fall närmare avtal skall träffas. Om de deltagande slaterna eller kvarvarande deltagande stater enas om att upplösa institutet, skall dess utrustning och arkiv disponeras enligt överenskommelse. Om institutets egendom och tillgodohavanden inte är tillräckliga för fullgörande av dess förpliktelser, svarar de deltagande staterna för underskottet enligt fördelningsnormen i artikel 6. Eventuellt överskott fördelas enligt samma norm.

Artikel 11

Den isländska regeringen kan ansluta sig till denna överenskommelse. De åtgärder som Islands anslutning nödvändiggör vidtages av styrelsen i samråd med en av den isländska regeringen med anledning härav utsedd representant.

Som skedde i Oslo den 14 oktober 1969 i ett exemplar med svensk, dansk, finsk och norsk text som äger lika giltighet. Originalen skall förvaras i det norska utrikesdepartementet som skall överlämna bestyrkta avskrifter av överenskommelsen till övriga parter.

R. Hichens-Bergström

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 25/1963, vilket avgivits av Norges regering å samtliga regeringsars vägnar till rådets adertonde session.

Av meddelandet framgår att en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om upprättande av ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning undertecknats i Oslo den 14 oktober 1969. Enligt överenskommelsen skall ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning inrättas i Oslo. Institutionen har till uppgift att genom materialprovning och därtill hörande målinriktad forskning, utvecklings- och upplysningsverksamhet samt genom andra lämpliga medel arbeta för att material, förbrukningsartiklar och viss utrustning som används eller avses komma till användning inom tandvården i de nordiska länderna uppfyller de krav som vid varje tidpunkt kan ställas med hänsyn till utvecklingen inom hälsovård och teknik.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att en överenskommelse om upprättande av ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning nu undertecknats. Härigenom torde det med rekommendationen avsedda syftet kunna uppnås. Utskottet utgår ifrån att en ratifikation av överenskommelsen företages inom en snar framtid, så att institutets verksamhet kan igångsättas.

I detta läge anser utskottet icke skäl föreligga för ytterligare åtgärder i anledning av rekommendationen. Utskottet finner därför rekommendationen av år 1963 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 25/1963 såsom för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Förman

Lars Larsson

Työne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Danmarks regering (lönings- och pensionsministeriet) meddelar den 10 december 1969:

Der føres forhandlinger mellem de enkelte landes ressortmyndigheder om tilvejebringelse af et aftalemæssigt grundlag for en gensidig forpligtende ordning efter de retningslinier, der er redegjort for i betænkningen »Den statliga pensioneringen i Norden» (NU 1966: 8).

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 21 november 1969:

I Finland finns en allmän lagföreskrift från år 1966 om rätt att genom avtal mellan de nordiska länderna förordna om tillgodoräknande av tjänstetid i fråga om pensionsrätt. Finland är för sin del berett att införa ett dylikt förfarande ifall de övriga nordiska länderna förfar likaledes.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Ett utkast till konvention enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension, beräknas vara färdigt i början av år 1970.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at lette grænseformaliteterne i almindelighed i den internordiske flyvetrafik.

Danmarks regering (finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter) meddelar den 11 november 1969:

Man har ikke yderligere oplysninger at give vedrørende denne rekommendation.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena hänvisar till ministeriets för inrikesärendena över denna rekommendation den 30 november 1968 avgivna uttalande¹ och konstaterar, att nya bestämmelser rörande luftfartygs flygning över riksgränsen är under planering, enligt vilka gränsen ej längre behöver överskridas vid en gränsbevakningsstation, utan bestämmes gränsöverskridningsstället på grundval av luftfartygets start- och landningsställ. Förhandsuppgift kommer fortfarande att krävas. De nya bestämmelserna träder i kraft inom närmaste framtid.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 12 december 1969 *å samtliga regeringars vägnar*:

Det er ikke ytterligere oplysninger å gi i forbindelse med denne rekommendasjon.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Utöver vad som tidigare anförts finns ej ytterligare att meddela.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1938.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *N o r g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

N o r g e s regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Man viser til den melding som ble sendt til Nordisk Råds 17. sesjon 1969¹ om denne saken.

Når det gjelder å få bort formelle hindringer som gjenstår, har det i det forløpne år ikke lykket å komme videre. Imidlertid regner man med at det kan være naturlig at disse spørsmål blir nærmere overveiet i forbindelse med at det svenske sakkyndige utvalg som ble oppnevnt i 1965 til å utrede bibliotekarutdanningen nå i oktober 1969 har avgitt innstilling.

¹ Se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1942.*

Meddelande
om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av
instruktionssjukgymnaster

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Den av Danmarks, Norges, Sveriges och Finlands regeringar nominerade samnordiska arbetsgruppen har den 10 juni 1969 till medicinalstyrelsen i Finland avgivit sitt betänkande, som utmynnar i förslag om fortsatt koordineringsverksamhet samt om inledande av viss samnordisk kursverksamhet.

Betänkandet och de förslag, som ingår i detsamma, kommer att behandlas på tjänstemannanivå.

BILAGA**Betänkande om samnordisk utbildning av instruktionsfysioterapeuter***Till medicinalstyrelsen i Finland*

Nordiska rådet antog den 18 februari 1964 en rekommendation (nr 6) till regeringarna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionsjukgymnaster. Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

För vart och ett av länderna Danmark, Norge, Sverige och Finland utsågs därefter ledamöter i en nordisk kommitté för utredning av frågan.

Kommittén har bestått av följande ledamöter:

Danmark

Overlæge Niels Jarløv
Fru Rudie Agersnap
Undervisningsleder Borghild Helene Olsen

Finland

Professor Saima Tawast-Rancken
Inspektrisen Aila Pohjanpää
Föreståndarinnan Sylvi Honka

Norge

Professor Ivar Alvik
Overlege Terje Due Strand

Sverige

Avdelningsdirektören Alice Lindström
Laborator Harald Brodén
Chefsgymnasten Kerstin Notander

Kommittén har sammanträtt två gånger i Helsingfors.

Kommittén får härmed vördsamt överlämna sitt betänkande om samnordisk utbildning av instruktionsfysioterapeuter.

Helsingfors den 10 juni 1969

Harald Brodén

Mötets ordförande

Märta Nyman

Mötets sekreterare

Bakgrund till uppdraget

Då det i intet nordiskt land funnits möjligheter till vidareutbildning för instruktionsfysioterapeuter och lärare vid fysioterapiinstituten har Nordiska Undervisnings Fysioterapeuters Förening, vilken är ett samarbetsorgan inom de nordiska fysioterapiförbunden, på eget kollegialt initiativ hållit enveckaskurser i Aarhus 1961 och i Lund 1962. I kursprogrammet har ingått teoretisk och praktisk pedagogik med undervisningsmetodik.

Förutom anordnandet av kurser av ovannämnda slag (dylika kurser har senare hållits i Helsingfors 1964, i Sjusjön, Norge 1965 och i Stockholm 1967), för vilka deltagarna själva bekostar resor och uppehälle, har sammanslutningen till uppgift att:

- verka för likvärdig utbildning av fysioterapeuter vid utbildningsinstituten i de nordiska länderna
- att väcka intresse för undervisningsverksamhet vid utbildningsinstituten och
- att förhjälpa lämpliga fysioterapeuter med intresse för undervisning av fysioterapeuter till vidareutbildning.

Sammanslutningen består av fysioterapeuter med undervisningsuppgifter vid utbildningsinstituten.

Vid sin generalförsamling den 6 juli 1962 i Lund beslöt Nordiska Undervisnings Fysioterapeuter att sända en resolution med begäran att statsmakterna i de fyra nordiska länderna omedelbart måtte ta ställning till frågan om vidareutbildning av instruktions- och chefsfysioterapeuter.

Nordiska rådet tillställde regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet.

Rekommendation hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

Nuvarande förhållanden

Då benämningarna på sjukgymnast varierar i olika land användes i det följande benämningen fysioterapeut gemensamt för sjukgymnast (Sverige) och medikalgymnast (Finland).

Lärare i aktuellt sammanhang är fysioterapeut med heltids- eller deltidsanställning och ansvar för att de studerande inhämtar behövliga kunskaper i fysioterapi och att de examineras samt att de studerandes handledare informeras om de studerandes teoretiska kunskapsnivå, om utbildningens mål och utformning etc.

Instruktionsfysioterapeut (instruktör, handledare) är arvodesanställd och har ansvaret för de studerandes praktiska utbildning inom var sin avgränsade del av fysioterapin, och de anpassar sin verksamhet till de kunskaper som de studerande erhåller vid utbildningsanstaltens teoretiska undervisning.

I intet nordiskt land förekommer officiell, planerad eller genomförd utbildning av fysioterapeuter syftande till lärarkompetens.

Utbildning av instruktionsfysioterapeuter saknas såsom även utbildning av chefsfysioterapeuter, som kunde tänkas bli ledare för praktisk tjänstgöring vid sjukhus utanför utbildningsorterna. Fortbildningen i samtliga länder har tills vidare skett i form av tillfälliga kortare kurser, som varit specialkurser inom ett begränsat område av fysioterapin, pedagogiska kurser och instruktörkurser i statlig eller privat regi. Enstaka fysioterapeuter har genom unversitetsstudier tillägnat sig pedagogisk utbildning.

Då utbildningen av fysioterapeuter ständigt ökat på grund av det växande behovet av fysioterapeuter, har bristen på utbildning för instruktionsfysioterapeuter och lärare i allt högre grad gjort sig gällande.

Av särskild betydelse för den nu aktuella utredningen är givetvis fysioterapiinstitutens antal och storlek i de nordiska länderna. Antalet elever, instruktionsfysioterapeuter och lärare fördelar sig på följande sätt i de olika länderna:

	Antalet fysioterapiinstitut	Antal elever	Antal lärare	Antal instruktionsfysioterapeuter.
Danmark	4	440	18	41
Norge	1	200	8	32
Sverige	3	540	10	83
Finland	4	326	14	76

Av översikten framgår att de till fysioterapeulinstituten som heltidsanställda lärare knutna fysioterapeuterna är en liten grupp, sammanlagt 50 stycken. De allra flesta är relativt unga och rätt nyligen tillsatta, varför avgången ur gruppen bedöms bli mycket liten under de närmaste decennierna. Behovet av lärare är dock mångenstädes större än vad ovannämnda tal anger. Instruktionsfysioterapeuternas antal uppgår sammanlagt till 234 och i denna grupp är avgången per år avsevärd.

Kommittén konstaterade, att grundutbildningen av fysioterapeuter i de nordiska länderna synes befinna sig på i stort sett likartad nivå och drivas efter ungefär likartade riktlinjer även om utbildningstiden i Danmark och Norge uppgår till tre år och i Finland och Sverige till endast två år.

Tillräckliga likheter finns således i de olika ländernas utbildning för att ge en gemensam grund för en samnordisk fortbildning av fysioterapeuter.

Planerad utbildning

I Danmark föreligger ett betänkande av år 1963 med förslag till en sexmånaders instruktionsfysioterapeututbildning.

Norge planerar en 2 1/2—3 års diplomutbildning som inkluderar specialisering av generell art och ett diplomarbete från ett specialområde som kan behandla pedagogiska frågor inom fysioterapin. I Sverige planerar man en 19-veckorskurs i pedagogisk utbildning för fysioterapeuter och arbets-

terapeuter. (Den startade 15 augusti 1968 och en ny planeras våren 1969 samt hösten 1969.) I Finland har en ettårsspecialutbildning av fysioterapeuter påbörjats i september 1967.

Konstateranden

Kommittén var enig rörande behovet av utbildning av fysioterapeuter såväl till lärare med utbildningstid på minst ett år som till instruktörer men konstaterade att det för närvarande inte fanns underlag för lärarutbildningen på samnordisk basis. Behovet av utbildning av instruktionsfysioterapeuter är för närvarande så stort att denna typ av utbildning inte kan organiseras på samnordisk basis.

Frågan om chefsfysioterapeuters utbildning ansågs icke ligga inom kommitténs arbetsområde.

Kommitténs förslag

Även om för närvarande fysioterapeututbildningens nivå kan bedömas vara någorlunda lika i de nordiska länderna, synes den framtida utvecklingen kunna ta olika banor. De olika planerna på pedagogisk utbildning (ettårig i Finland, 19 veckor i Sverige), diplomutbildning med specialisering i Norge samt översyn av grundutbildningen i Sverige är projekt som kan medföra en accentuering av befintliga olikheter såväl beträffande utbildning som arbetsuppgifter för fysioterapeuter i sjukvården. Visserligen kan samordningsproblem till en viss grad lösas genom att alla nordiska länder inbjuds delta i ett lands nya aktiviteter (sålunda inbjuder Sverige representanter från grannländerna att följa den pedagogiska 19-veckorskursen hösten 1969), men ett samordnande organ under de närmaste åren skulle skapa större säkerhet i informationerna och därmed bättre samordningsmöjligheter. Ett dylikt organ behövs även för bearbetning av resultatet från det av Danmarks representanter föreslagna seminariet, (*se Bihang*).

Efter slutfört uppdrag vill kommittén sålunda föreslå,

att kommittén erhåller ett nytt uppdrag innefattande bibehållandet av den nordiska kontakten rörande undervisningsproblem för fysioterapeuter. Sammanträde med kommittén synes vara önskvärt under hösten 1969 samt någon gång under 1970, samt

att de danska ledamöterna i kommittén meddelas att det från dansk sida föreslagna seminariet om 3 veckor tillstyrkes bli genomfört.

Forslag til Nordisk Seminar

A. *Deltagere:*

1. Kernen vil være fysioterapeuter, som er knyttet til skolerne som undervisere i teori og teknik samt de til praktikanttjenesten knyttede instruktionsfysioterapeuter.

2. Endvidere læger, som har tilsyn med skolerne og således har ansvar for undervisningsplanen samt

3. Læger og andre, som har med den administrative del af uddannelsen at gøre.

For de to sidste grupper dog begrænset til den tid, hvor de pågældende deltager i paneldiskussioner, jfr. afsnit B, medmindre de direkte ønsker at deltage i hele seminaret.

B. *Arbejdsformen:*

1. Paneldiskussion: Oplæg af en fagkyndig, ca. 20 minutters indlæg som dækker emnet med påfølgende debat med et panel (6—8 fagfolk). Plenum kommer ind med eventuelle spørgsmål.

2. Gruppearbejde fortsætter om eftermiddagen med samme emne.

»Panelet» fordeler sig i hver sin gruppe.

C. *Emner f. eks.:*

1. Indledning: Hvad venter vi af eleverne, som har afsluttet skoleuddannelsen?

2. Teoretiske spørgsmål omkring undervisningen f. eks.: Drøftelser af undervisningsformer, institutionsbesøg, tentamener, prøver og eksaminationer.

3. Samarbejdsproblemer: Lærerpersonalet imellem, lærer—elev.

4. Skolens administrative apparat.

5. Analyse og evaluering af skoleplaner, herunder timetal og pensumbeskrivelse for de enkelte fag.

6. Diskussion om fysioterapeuternes kommende opgaver.

7. Hvilke muligheder venter den nyuddannede fysioterapeut? -- korresponderende med emnet for indledningen.

8. Fysioterapeuternes placering inden for sundhedsvæsenets personalegrupper, deres forhold til andre personalegrupper og deres indbyrdes forhold.

D. *Organisation:*

1. Et internordisk udvalg, som arbejder videre med de principielle retningslinier for seminaret.

2. Et lokalt udvalg, der har ansvar for seminariets tilrettelæggelse og gennemførelse efter de under punkt 1 anviste principper.

E. *Økonomi:*

Det respektive land betaler for sine deltagere.

F. Lokalisation:

Internat kursus.

G. Tidspunkt:

Juli eller august 1970.

H. Antal deltagere:

Ca. 60 stk.

Efter afslutningen af det første seminar udarbejdes en rapport, som kan danne grundlag for fremtidige planer for samnordisk uddannelse af fysioterapeuter med undervisningsopgaver.

BIHANGSTILLÄGG

Udkast

Budget for Nordisk Seminar (3 uger) afholdt i Danmark

		d. kr.
Deltagere:		
Ophold for 60 deltagere i 20 døgn à kr. 80,00		96 000,00
Rejser:		
15 deltagere fra Finland à kr. 880,00 (fly)	13 200,00	
15 deltagere fra Norge à kr. 495,00	7 425,00	
15 deltagere fra Sverige à kr. 321,00	4 815,00	
15 deltagere fra Danmark à kr. 50,000	750,00	26 190,00
		<hr/>
Diskussionsindledere:		
Rejser:		
2 indledere fra Finland	1 760,00	
2 indledere fra Norge	990,00	
2 indledere fra Sverige	642,00	
6 indledere fra Danmark	300,00	3 692,00
		<hr/>
Ophold:		
12 indledere i ét døgn	960,00	960,00
		<hr/>
Honorarer:		
12 × 314,40 kr. (Lægeforeningens honorar)	3 772,80	3 772,80
		<hr/>
Sekretær:		
Honorar	2 000,00	
Ophold	1 600,00	3 600,00
		<hr/>
Porto, telefon, kontorartikler		1 000,00
Diverse		2 000,00
		<hr/>
I alt		137 214,80

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles nordisk lovgivning angående beskyttelse af vækstforædlingsprodukter.

Danmarks regering (landbruksministeriet) meddelar den 22 december 1969:

I løbet af 1969 er der gennemført drøftelser om sagen mellem danske, finske, norske og svenske sagkyndige og fortsatte drøftelser forudses i 1970.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969:

Under de senaste fyra åren har i Finland i olika sammanhang diskuterats skyddet av växtförädlingsprodukter. Dessa diskussioner har dock ej lett till konkreta resultat. Åtminstone delvis har i dessa diskussioner framskyttat en avvaktande hållning sannolikt i väntan på övriga nordiska länders ställningstagande. I Finland har från ett affärsföretags sida framförts önskemål om utredning av frågan angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter. Ärendet handlägges som bäst av lantbruksministeriet.

Den 17 februari 1969 var representanter för Danmark, Finland och Norge av den svenska växtförädlingskyddsutredningen kallade till överläggning i Stockholm med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 11/1964. Ländernas representanter redogjorde för frågans aktuella läge i respektive länder samt växtförädlingskyddets förutsättningar. Vid detta tillfälle informerades Sverige om sin växtförädlingskyddsutredning.

Danmarks nämnd för skydd av växtförädlingsprodukter ordnade den 24—

25 juli 1969 en överläggning mellan representanter för de nordiska länderna i Köbenhavn. Härvid behandlades preliminärt det nordiska samarbetet på området. Vid tillfället informerades Danmark om de åtgärder, som vidtagits för att verkställa unionens för skydd av växtförädlingsprodukter, artiklar och förpliktelser.

Finlands representant har som observatör närvarit vid unionens för skydd av växtförädlingsprodukter sammanträden den 11—12 februari 1969 i Bern och den 8—9 oktober 1969 i Genève. Härvid framkom den betydande variation i uppfattningar som råder på området samt behovet av sammanjämkning av uppfattningar på området.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Växtförädlingskyddsutredningen, som anförtrotts uppgiften att vara svenskt kontaktorgan för samarbetet mellan de nordiska länderna i frågor rörande rättsskydd för växtförädlingsprodukter, avgav den 5 maj 1969 sitt betänkande med förslag till lag om växtförädlarrätt (*SOU 1969: 15*). Utredningen föreslår att ett privaträttsligt system för skydd av nya växtförädlingsprodukter införs och att Sverige i samband därmed tillträder konventionen den 2 december 1961 om skydd för växtförädlingsprodukter. Utredningens betänkande har remissbehandlats och prövas för närvarande inom justitie- och jordbruksdepartementen.

Växtförädlingskyddsutredningens arbete har bedrivits i viss samverkan med särskilda i Danmark, Finland och Norge utsedda kontaktorgan. Överläggningar med representanter för dessa länder har hållits i Stockholm i februari 1969. Vid dessa överläggningar har framkommit att förutsättningar i vart fall för närvarande saknas för att skapa en gemensam nordisk lagstiftning på området. Mot bakgrund av att Danmark i september 1968 ratificerat den ovannämnda växtskyddskonventionen torde emellertid rekommendationens syfte i viss mån tillgodoses om även Sverige ratificerar densamma.

Fortsatta nordiska överläggningar kommer att äga rum rörande organisation och metoder för sortprövning.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att snarast vidtaga åtgärder för att stärka undervisningen i de nordiska ländernas språk vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor;
2. att vidtaga åtgärder för anordnande av en effektiv efterundervisning i berörda språk för redan utexaminerade lärare;
3. att vidtaga åtgärder i syfte att de blivande lärarna instrueras i den moderna undervisningsmetodiken i fråga om utnyttjande av audiovisuella hjälpmedel vid språkundervisningen, samt
4. att ställa nödiga anslag till förfogande för anordnande av utbyte av lärare mellan seminarier och lärarhögskolor, utbyte av lärarkandidater, besök av reselektorer eller språkassistenter, föredrag av författare och andra kulturpersonligheter samt utbyggnad av bibliotekens vid seminarierna och lärarhögskolorna bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter till dessa.

D a n m a r k s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 9 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

För Sveriges og Finlands vedkommende henvises der til den svenske og finske regerings meddelelser til Nordisk Råds 17. session¹.

I tilslutning til Nordisk Kulturkommissions redegørelse om nabosprogundervisningen er det overdraget skolöverstyrelsen i Sverige i det omfang den er kompetent hertil at træffe eller foreslå nødvendige foranstaltninger for at tilvejebringe en forbedret undervisning i nabosprogene i forening med en udvidet orientering om sociale, økonomiske og kulturelle forhold i de nordiske nabolande.

Det kan i øvrigt meddeles, at man i Finland er i færd med at omorganisere læreruddannelsen.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1952—1954.

For Norges vedkommende kan man meddele, at eleverne ifølge bestemmelser i undervisningsplanen for lærerskolerne i Norge skal gennemgå et pensum på mindst 40—50 sider dansk og svensk lyrik og/eller prosa. Der bliver også taget hensyn til finlandsksvensk litteratur.

Ved gennemførelsen af bekendtgørelsen om uddannelse af lærere til folkeskolen er der i Danmark sket en væsentlig udvidelse af undervisningen i svensk og norsk, både for så vidt angår den generelle undervisning som inden for liniefagsundervisningen. Som generelt emne indgår nordiske sprog i faget dansk, hvor eleverne med henblik på tekstforståelse og tekstgennemgang skal læse ældre og yngre danske, svenske og norske tekster såvel af faglig som af skønlitterær art. Endvidere skal eleverne læse mindst ét værk inden for børne- og ungdomslitteraturen på henholdsvis norsk og svensk. Såfremt dansk vælges som liniefag, læses der endvidere 100 sider norsk, heraf ca. 25 sider nynorsk, og 100 sider svensk med hovedvægt på prosa fra det 20. århundrede.

Med hensyn til rekommandationens punkt 4 er man indstillet på at opfylde dette led i rekommandationen i den udstrækning, man får bevilget de nødvendige midler til formålet.

Under henvisning hertil samt til at der siden rekommandationens vedtagelse i 1964 er sket en væsentlig udvidelse af folkeskoleseminariernes undervisning i nordiske sprog, herunder tillige undervisning i brug af audiovisuelle hjælpemidler, anser man herefter rekommandationen for færdigbehandlet i forhold til Nordisk Råd.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgiven meddelande om rekommendation nr 23/1964.

Utskottet har av meddelandet inhämtat, att åtgärder vidtagits för att stärka undervisningen i de nordiska språken vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor. Av meddelandet framgår vidare att regeringarna är inställda på att ytterligare främja undervisningen i dessa språk bl. a. genom att bygga ut lärarutbytet. Utskottet, som i ett flertal sammanhang betonat grannspråksundervisningens centrala betydelse för hela det nordiska samarbetet, vill även vid detta tillfälle understryka, att regeringarna kontinuerligt bör arbeta för att stärka undervisningen i de nordiska språken på samtliga undervisningsnivåer, inte minst inom grundutbildningen och fortbildningen av lärare.

Hänvisande till det anförda föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Vice förman

Niels Eriksen

Eysteinn Jónsson

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Niels Helveg Petersen

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Meddelande

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och
2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

For så vidt angår rekommendationens første led, henvises der til meddelelse af 18. december 1968 til Nordisk Råds 17. session¹, hvoraf det fremgår, at Nordisk Kulturkommission har anbefalet regeringerne at følge de hidtil gældende regler for lærerudveksling. Kulturkommissionen har endvidere anbefalet, at de økonomiske rammer herfor for hvert land fastsættes til følgende beløb:

Danmark	60 000 d.kr.
Finland	38 000 d.kr.
Norge	43 000 d.kr.
Sverige	87 000 d.kr.

For Danmarks vedkommende kan det oplyses, at der ved forslag til finanslov for 1970/71 er søgt en bevilling på 55 500 kr. til den pågældende lærerudveksling. Norge disponerer over en bevilling på 36 000, og Finland har opnået det ønskede beløb. Man vil fortsat søge at øge beløbene, således at man i løbet af et par år kan nå frem til den af Kulturkommissionen anbefalede målsætning.

Med hensyn til rekommendationens andet led kan man meddele, at spørgsmålet om udvidelse af reselektorvirksomheden fortsat er under overvejelse i Nordisk Kulturkommissions Sektion II.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1955.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan, i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg att främja de ekonomiska förhållandena i Norden.

Danmarks regering (finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 4 december 1969:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man fortsat henholde sig til det i meddelelse herfra af 26. november 1964 udtalte¹.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 24 november 1969:

Finlands regering hänvisar till vad på dess vägnar har meddelats den 27 november 1968².

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 12 december 1969:

En har ikke opplysninger å gi vedrørende denne rekommandasjon.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Den svenska regeringen åberopar sina meddelanden i denna fråga av den 30 november 1965, den 31 januari 1967, den 30 november 1967 och den 20 december 1968³. Det förslag till ändrade avskrivningsregler för rörelse- och hyresfastigheter som framlagts av den svenska förelagsskatteutredningen och som nämnts i meddelandet den 20 december 1968 har under år 1969 lagts till grund för lagstiftning i ämnet.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1910.

² Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1959.

³ Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 1618. Nordiska rådet, 15:e sess., s. 1923, Nordisk Råd. 16. sesj. s. 1902 och Nordiska rådet. 17:e sess., s. 1960.

Meddelanden

om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *N o r g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 2 december 1969:

Man har ikke yderligere oplysninger at give vedrørende denne rekommendation.

N o r g e s r e g e r i n g (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 11 december 1969:

Herved meddeles at man ikke har ytterligere opplysninger å gi i denne sak.

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Från svensk sida finns icke något nytt att anföra angående denna rekommendation.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i anslutning härtill undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp.

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 9 januari 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Arbejdet med rekommandationen har ikke kunnet afsluttes i 1969, idet et planlagt møde i det fællesnordiske udvalg vedrørende autorisation af optikere i efteråret måtte udsættes på grund af konflikten i Danmark mellem staten og de overenskomstansatte akademikere.

Udvalget vil formentlig kunne tilendebringe sit arbejde i 1970, hvor der påregnes afholdt 2 møder.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. upprätta en nordisk kursverksamhet för studerande med ämnet historia som huvudfack i likhet med de kurser, som anordnas för de modersmålsstuderande, samt skapa en ordning, enligt vilken historiker från de andra nordiska länderna vid universiteten kunde meddela undervisning i sina respektive länders historia för övriga historiestuderande, samt

2. undersöka, huruvida behov av förstärkning av det nordiska inslaget i universitetsundervisningen genom exempelvis nordisk kursverksamhet eller beviljande av stipendier för studier i annat nordiskt land finnes inom andra ämnen med nära anknytning till den nordiska kulturtraditionen.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 27 oktober 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Danmark, der er koordinerende land i denne sag, henviser til samme ministeriums på samtlige nordiske regeringers vegne forud for *Nordisk Råds 17. session 1969 (s. 1963)* afgivne meddelelse, idet man i tilslutning til det der anførte blot skal oplyse følgende:

Den nordiske ekspertkomité vedrørende universitetskurser for historiestuderende har på baggrund af de ved kursernes afholdelse i 1968 indhøstede erfaringer ved skrivelse af 25. april 1969 til sin mandatgiver, Nordisk Kulturkommissions sektion I, meddelt, at den tidligere foreslåede turnusordning, hvorefter der årligt afholdes to kurser, ikke kan overholdes, hvorved komiteen foreslår, at der for fremtiden kun afholdes ét kursus om året.

Komiteen foreslår herved, at kurset i 1970 afholdes i Sverige, i 1971 i Danmark og i 1972 i Finland.

Ved skrivelse af 30. maj 1969 til regeringerne i de nordiske lande, har Nordisk Kulturkommissions sektion I, under henvisning til ekspertkomiteens udtalelse, indstillet, at der indtil videre kun afholdes ét kursus om året.

På denne baggrund har man på regeringsplan på ny overvejet sagen og i overensstemmelse med ekspertkomiteens erklæring og Nordisk Kulturkommissions sektion I besluttet en reduktion af kursernes årlige antal.

Den til gennemførelse af de årlige kurser fornødne bevilling er søgt i samtlige nordiske lande og bevilget i Danmark, Finland og Norge. Det kan med stor sandsynlighed påregnes, at man også fra svensk side vil kunne stille de for kursets gennemførelse i Sverige i 1970 fornødne midler til rådighed.

Under henvisning hertil skal man udtale, at man for sit vedkommende må anse rekommandationens 1. led om etablering af årlige kurser i historie for universitetsstuderende for gennemført.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1965.

Meddelandet ger vid handen att regeringarna vid sin beredning av frågan om samnordiska kurser i historia i motsats till den ursprungliga planen med två kurser per år beslutat genomföra en ordning med en årlig kurs. Kurserna alternerar mellan de nordiska länderna. Vissa länder har redan bundit sig att bevilja medel för kursernas kontinuerliga anordnande. Utskottet finner det naturligt att samtliga länder över statsbudgeterna anslår medel för kurserna. Mot bakgrund av historieundervisningens betydelse för den nordiska samhörigheten finner utskottet det för sin del önskvärt att möjligheterna i framtiden prövas att utöka kursverksamheten samt att även i övrigt öka utbytet mellan de nordiska länderna på detta undervisningsområde. Utskottet anser det även värdefullt att liknande kursverksamhet anordnas på andra härför lämpade studieområden.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Vice förman

Niels Eriksen

Eysteinn Jónsson

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Niels Helveg Petersen

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Meddelande

om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 11 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 16 december 1968 samt till undervisningsminister Johannes Virolainens svar i ärendet vid senaste råds-session¹.

Den under Nordiska kulturkommissionen fungerande expertkommittén rörande universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning har avhållit sitt andra sammanträde den 12 maj 1969 i Stockholm. Därvid valdes till ny ordförande professor Bertil Almgren, efter professor Holger Arbman, vilken avlidit.

Kommittén har undersökt möjligheterna att anordna kurser enligt Nordiska rådets förslag vid 13 sessionen 1965 och 14 sessionen 1966 och funnit, att möjligheter i princip förefinnas, men att den alltmer tilltagande bristen på kvalificerade lärarkrafter — icke minst föranledd av universitetsundervisningens starka utbyggnad — synes ge anledning till en koncentration av kurserna i vissa fall, icke minst tids- och innehållsmässigt, varvid särskilt de nordiska aspekterna och ämnen av vetenskapligt principiellt vikt betonas.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 178 och 1967.

Kommittén har nu framlagt slutgiltigt kursförslag beträffande år 1970. Nordiska kulturfonden har beviljat 50 750 danska kronor för anordnandet av en universitetskurs i nordisk arkeologi år 1970.

Ytterligare hänvisas i detta ärende till Nordiska kulturkommissionens årsberättelse under sektion I¹.

¹ Se s. 1710—1711.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga länder.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 4 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det i rekommandationens pkt. 1 omhandlede spørgsmål om forudsætningerne for en specialiseret videreuddannelse af arkitekter på nordisk basis har været drøftet i det udvalg, der blev nedsat med repræsentant for uddannelsesinstitutionerne og de faglige sammenslutninger. Det blev af udvalget vedtaget inledningsvis at indsamle oplysninger dels om de nordiske arkitektskolers normaluddannelse, dels om de efter- og videreuddannelses-tilbud, som findes i tilknytning til læreanstalter, byggeforskningsinstitutter eller faglige sammenslutninger. Når dette materiale er indkommet, vil der kunne tages stilling til, om der er det fornødne grundlag for at arbejde videre med sagen.

Med hensyn til det i rekommandationens pkt. 2 omhandlede spørgsmål om en ensartet benævnelse for kvalificerede udøvere af arkitekterhvervet i Norden har man i overensstemmelse med meddelelsen til Nordisk Råds 17. session¹ anmodet de faglige organisationer om at gøre sagen til genstand for nærmere behandling, inden sagen eventuelt på ny forelægges regeringerne.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1969.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidta åtgärder — genom bilaterala avtal, genom en revision av dubbelbeskattningsavtalen och sjömansskattelagarna eller på annat sätt — för att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna måtte tillfalla den beskattade sjömannens hemkommun, för så vitt gäller skatt erlagd av nordisk sjöman, som är hemmahörande i kommun i nordiskt land.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 4 december 1969:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man henholde sig til det i skrivelse herfra af 3. januar 1964 (se *Nordiska rådet, 13. session, s. 477—478*) og i meddelelse af 19. november 1965 (*Nordisk Råd, 14. session, s. 1648*) udtalte.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 24 november 1969:

Den av statsrådet tillsatta kommittén under ordförandeskap av landshövding Tor Brenning har numera slutfört sitt arbete. Betänkandet har publicerats i *Nordisk udredningsserie (NU 1969: 10)*. Finlands regering kommer att med avseende å betänkandet anhålla om de andra medlemsländernas utlåtan.

I s l a n d s r e g e r i n g (Félagsmálaráðuneytið) meddelar den 14 januari 1970:

Socialministeriet har icke behandlet dette spørgsmål, idet det nærmere synes at høre under finansministeriet.

N o r g e s r e g e r i n g (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 12 december 1969:

En har ikke opplysninger å gi vedrørende denne rekommandasjon.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar avgivna meddelanden om rekommendation nr 7/1965.

Av meddelandena framgår att en i anledning av rekommendationen tillsatt kommitté numera slutfört sitt arbete och framlagt ett betänkande om nordisk sjömansskattefördelning, vilket utgivits i Nordisk utredningsserie (*NU 1969: 10*).

Ett tilläggförslag (*A 260 T/s*) har väckts med hemställen till rådet att rekommendera regeringarna att med beaktande av de synpunkter, som framförts i betänkandet om nordisk sjömansskattefördelning, vidtaga sådana åtgärder som på ett tillfredsställande sätt kan lösa de problem, som i anledning av gällande nordiska sjömansskattelagar uppstår för sjömans hemkommuner på grund av bortfall av kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna.

I detta läge finner utskottet rekommendationen av 1965 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen nr 7/1965 såsom för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Tyyne Leivo-Larsson

Förman

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet
för körkort

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

F i n l a n d s r e g e r i n g (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar har i anledning av rekommendationen tillsatt en ämbetsmannakommitté (*Nordska rådets årsböcker 1966 s. 1650, 1967 s. 1951, 1968 s. 1932 och 1969 s. 1971*). Nämnda ämbetsmannakommitté har fått sitt arbete färdigt. Dess förslag har utgivits i Nordisk udredningsserie under nummer *NU 1969: 7*.

N o r g e s r e g e r i n g (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1969:

Innstillingen fra embetsmannsutvalget er av Vegdirektoratet sendt en rekke instanser til uttalelse med frist til 1. desember 1969. Saken er for tiden under behandling i Vegdirektoratet.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969:

Remissbehandlingen av Nordiska ämbetsmannautskottets betänkande »Nordisk gyldighet av førerkort» (*NU 1969: 7*), varav upplaga erhöles i juli 1969, beräknas vara avslutad vid årsskiftet 1969/70. Först därefter kan ställning tas till förslagen i betänkandet.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget och
meddelandena om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk
giltighet för körkort**

(Se Sak A 256 T/t: Bilaga 3)

Meddelande
om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för
fordringspreskription

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 9 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Det vises til meldingen 28. desember 1968 avgitt til Nordisk Råds 17 sesjon¹. Man har fortsatt funnet å burde la det videre nordiske samarbeid på området avvente resultatet av arbeidet innen Europarådet med å harmonisere lovgivningen om fordringspreskripsjon. Europarådets ekspertkomite for dette spørsmål har holdt 4 møter om saken, det siste i mars 1969. Nytt møte er berammet til april 1970. Det er forutsatt at ekspertkomiteen på møtet i april 1970 skal legge fram et endelig utkast med motiver til europeiske preskripsjonsregler samt utarbeide en rapport til Europarådets komite for juridisk samarbeid (CCJ) om resultatene av ekspertkomiteens arbeid.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1982.

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

(Överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 27 november 1969:

Handels- och industriministeriet har meddelat Norge, som är koordinerande land i detta spörsmål, att det är villigt att delta i av de i rekommendationerna avsedda åtgärdernas utvecklande ävensom sänt till vederbörande myndigheter i Norge det av dem begärda materialet.

Islands regering. (Félagsmálaráðuneytið) meddelar den 14 januari 1970:

Ministeriet kender ikke til, at nogen foranstaltninger er truffet i denne sag.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det nedsatte samarbeidsorgan har i løpet av 1969 fortsatt sitt arbeid. Foruten å konstatere at det foreligger forutsetninger for ensartet merking på flere områder, har komitéen utarbeidet forslag til generelle retningslinjer for gjennomføring av merkebestemmelsene. Komitéen vil således fremsette konkrete forslag om valg av faresymboler, farger og advarsels-tekster og om nærmere administrativt samarbeid. Komitéens formann har for øvrig gilt en nærmere utredning om saken på det sosialpolitiske utvalgs møte i Maribo 22.—23. september 1969. Komitéen regner med å kunne fremlegge sin innstilling i løpet av første halvår 1970.

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen

(Överlämnade av Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 10 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta utskottet, vars uppdrag är att utreda möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas semesterlagstiftning, har under år 1969 inte sammanträtt. Arbetet kommer att återupptas inom utskottet efter det frågan behandlats inom Nordiska socialpolitiska kommittén på dess möte i januari 1970.

Islands regering (Félagsmálaráðuneytið) meddelar den 14 januari 1970:

Finland afgiver en betænkning om spörsmålet på alle de nordiske landes vegne. Det skal bemærkes, at et udvalg er blevet nedsat for at revidere den islandske ferielovgivning. Udvalget har ikke afsluttet sit arbejde.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om arbetet med semesterlagstiftningens harmonisering

Til Danmarks, Finland, Islands, Norges og Sveriges regeringer.

Af den meddelelse som er givet af Finlands regering på samtlige regeringers vegne til Nordisk Råds 18:e session i anledning af rekommandation nr. 20/1965 angående en samordning af ferielovgivningen fremgår det, at det underudvalg, som er nedsat af den Nordiske socialpolitiske komité med det formål at arbejde med denne sag, ikke har holdt møde i 1969.

I den anledning vil jeg gerne stille følgende spørgsmål til de nordiske regeringer:

Anser regeringerne at arbejdet med Nordisk Råds rekommandation angående en samordning af ferielovgivningen foregår i tilfredsstillende takt?

København, den 17. januar 1970

Erling Dinesen

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Finlands och Islands regeringar avgivna meddelandena om rekommendation nr 20/1965.

Utskottet har tagit del av meddelandena liksom av en vid adertonde sessionen av Erling Dinesen till samtliga regeringar ställd fråga om arbetet med semesterlagstiftningens harmonisering samt regeringarnas svar å frågan.

Härav framgår att del i anledning av rekommendationen av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta utskottet ej sammanträtt under 1969 och att utskottets arbete fördröjts av olika omständigheter. Målsättningen uppges dock vara att slutföra arbetet under 1970.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att arbetet nu kommer att slutföras

och uttalar sin förhoppning om att detta skall innebära en positiv lösning för möjligheterna att samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 10 februari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Tyyne Leivo-Larsson

Förman

Kai Lindberg

Gerda Møller

Salve Salvesen

Juho Tenhiälä

Meddelande
om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet
för recept

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, skall kunna expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

Norges regering (Socialdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Det nedsatte samarbeidsorgan — »Nordisk reseptkomité» — har avgitt innstilling 27. juni 1969 med forslag om gjennomføring av internordisk gyldighet av resepter på nærmere angitte vilkår (NU 1969: 18).

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 22/1965, vilket avgivits av Norges regering till rådets adertonde session å samtliga regeringars vägnar.

Av meddelandet framgår att den i anledning av rekommendationen tillsatta utredningen, Nordisk reseptkomité, i juni 1969 avgivit betänkande om nordisk giltighet för recept och att betänkandet utgivits i Nordisk utredningsserie (*NU 1969: 18*).

Ett tilläggsförslag (*A 267 T/s*) har väckts med hemställan till rådet att rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept i enlighet med det förslag, som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning.

I detta läge finner utskottet rekommendationen av 1965 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 22/1965 såsom för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Tyyne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Förman

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Meddelande

om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *Sve r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

Sve r i g e s r e g e r i n g (justitiedepartementet) meddelar den 12 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den svenska utredningen angående lagstiftning om trafikonykterhetsbrott fortsätter sitt arbete. I utredningen deltar observatörer från Danmark, Finland och Norge. Nordiska överläggningar har hållits i Stockholm den 9 december 1969. Den svenska utredningen beräknas avsluta sitt arbete under år 1970.

Den i Danmark år 1966 tillsatta Færdselssikkerhedskommissionen har under år 1969 lagt fram ett belänkande angående trafiknykterhetslagstiftningen (*Betænkning nr 515/69*). Proposition i anledning av belänkandet torde komma att läggas fram under år 1970.

Meddelanden

om rekommendationen nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

Danmarks regering (fiskeriministeriet, statsministeriet, undervisningsministeriet og ministeriet for Grønland) meddelar den 4 december 1969:

Den i det koordinerande lands meddelelse til rådets 17. session omhandlede stortingsmelding¹ om fiskeriundervisningen har været behandlet i det norske storting.

Fra såvel dansk som færøsk side imødeser man herefter nærmere drøftelser om, hvilke former for samarbejde det vil være ønskeligt at etablere med henblik på en højere nordisk fiskeriuddannelse.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969:

Högre fiskeriundervisning ges inte i Finland inom ramen för ämnen som berör enbart detta område. Däremot har limnologistuderande möjlighet att välja en fiskebiologisk studieriktning och zoologistuderande kan specialisera sig på fiskebiologi. För det förstnämnda ämnets fiskebiologiska studieriktningens del har dock föreslagits en egen biträdande professur. Med beaktande av vårt lands fiskeförhållanden torde det inte vara sannolikt att den högre fiskeriundervisningen i vårt land skulle bli effektivare, åtminstone inte inom en nära framtid.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1992.

Därför har den rekommendation som berör ifrågavarande ärende inte givit anledning till åtgärder och Finland kommer troligen aldrig i praktiken ha möjlighet erbjuda andra nordiska länder tjänster på detta område. Därför anses det i Finland inte vara skäl med anledning av detta ärende att vidtaga ytterligare åtgärder i detta skede.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 14 oktober 1969:

En viser til senest Fiskeridepartementets brev av 13. februar 1969¹.

I nevnte brev meddelte en at Fiskeridepartementet anså det nødvendig å fremlegge en melding for Stortinget om den høyere fiskeriundervisning. En vedlegger i den anledning St. meld. nr. 67 (1968—69)². Meldingen omhandler, som det vil ses, foruten den høyere fiskeriundervisning også all annen fiskeriundervisning her i landet. Om den høyere fiskeriundervisning viser en til meldingen s. 12—24.

Meldingen har vært forelagt Stortinget, som behandlet saken den 13. juni 1969. Stortinget sluttet seg i det vesentlige til den avgitte komité-innstilling av 14. september 1967. Etter dette er det på det rene at den høyere fiskeriundervisning her i landet foreløpig skal bygges ut ved våre universiteter og høyskoler.

Dette vil i praksis si at utbyggingen i fiskeribiologi skal skje ved universitetet i Bergen i samarbeid med Havforskningsinstituttet, i økonomi ved Norges handelshøyskole og i teknologi ved Norges tekniske høyskole.

Det skal opprettes et koordinerende organ for undervisningen ved de tre læresteder. Dette organ har fått betegnelsen Samordningsnemnda for høyere fiskeriundervisning.

Det er videre bestemt at den høyere fiskeriundervisning skal sortere under Kirke- og undervisningsdepartementet.

Fiskeridepartementet vil nå i samarbeid med Kirke- og undervisningsdepartementet med det aller første ta kontakt med de berørte institusjoner i de øvrige nordiske land for å få istand drøftelser om hvilke former for et nordisk samarbeid det vil være mest hensiktsmessig å søke etablert på dette område.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 1992.

² Här ej tryckt.

Meddelanden

om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne nærmere at udrede spørgsmålet om oprettelse af en fælles nordisk klagoinstans i patentsager.

Islands regering (Íðnaðarmálaráðuneytið) meddelar den 29 december 1969:

Revisjonen av den islandske patentlov er ennå ikke fullført, og det er derfor intet nytt å meddele fra Islands side om denne saken.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 12 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Frågan om inrättandet av en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden och ikraftträdandet av 3 kapitlet i de nordiska patentlagarna är föremål för överläggningar mellan de nordiska ländernas regeringar i samband med frågan om vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. Nordiska ämbetsmannakommittén har i sin den 17 juli 1969 avgivna rapport (NU 1969: 11) föreslagit att det tilltänkta ministerrådet under hänsynstagande till det internationella patentsamarbetet snarast möjligt och senast den 1 januari 1972 skall fatta beslut om ikraftträdandet av kapitel 3 i de nordiska ländernas patentlagar, om upprättandet av en gemensam besvärinstans i patentärenden, om upprättandet av ett gemensamt nyhetsgransknings- eller prövningsinstitut, om införandet av ett gemensamt, i alla de nordiska länderna gällande system för uppskjuten förprovning eller andra former för patentsamarbete.

Det på hösten 1968 tillsatta arbetsutskottet¹ har hållit ett sammanträde i december 1968 och tre sammanträden under år 1969. Arbetsgruppen beräknas slutföra sitt arbete omkring årsskiftet 1969/70 genom att lägga fram textförslag till överenskommelser om inrättandet av en gemensam besvärinstans i patentärenden och om ikraftträdandet av kapitel 3 i de nordiska patentlagarna m. m.

¹ Se Nordiska rådet. 17:e sess., s. 2001.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 18. session af Islands regering og af Sveriges regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelser om rekommandation nr. 37/1965.

Udvalget har behandlet meddelelserne på et møde den 15. januar 1970 i København.

Af meddelelserne fremgår, at spørgsmålet om oprettelse af en fæltet nordisk klageinstans i patentsager har været genstand for udredning, og at sagen nu behandles i forbindelse med de igangværende overvejelser om et udvidet nordisk økonomisk samarbejde (Nordek-planen).

Udvalget henviser tillige til det i maj måned 1969 fremsatte medlemsforslag om Nordisk Patentråd (*Sak A 244*), hvori det foreslås, at rådet skal anbefale regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige med visse modifikationer at indrette det af udredningen (*NU 1968: 1*) foreslåede nordiske patentråd. Medlemsforslaget er under behandling i udvalget.

Herefter finder man ikke grundlag for, at der foretages videre i anledning af meddelelserne om rek. nr. 37/1965.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 37/1965 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 15. januar 1970

<i>Georg C. Ehrnrooth</i>	<i>Erling Engan</i>	<i>Erkki Hara</i>
<i>Svend Haugaard</i>	<i>Jørgen Jensen</i>	<i>Tage Johansson</i>
<i>Osmo Kock</i>	<i>Sven Mellqvist</i>	<i>K. Axel Nielsen</i>
		Formand
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Erling Norvik</i>	<i>Thorstein Treholt</i>

Meddelande

om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla härför lämpade studieområden,
2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar, den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt
3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

F i n l a n d s regering (undervisningsministeriet) meddelar den 18 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 30 november 1967¹ samt till Nordiska kulturkommissionens årsrapport under sektion I.²

Hittills har i de nordiska länderna godkänts regler för samnordisk tentamensgiltighet på de filosofiska och samhällsvetenskapliga områdena.

Inom Nordiska kulturkommissionen har igångsatts en utredning som dels skall klarlägga den nordiska tentamensgiltighetens problematik sedd i relation till tre centrala frågor: 1. godkännande i hemlandet av prov som avlagts i annat nordiskt land (tentamensgiltighet); 2. godkännande av examen avlagd i annat nordiskt land som grund för att avlägga högre examen (examensgiltighet); 3. den kompetens en slutexamen ger (behörighet), dels värdera de befintliga reglernas förhållande till nya studieordningar (bl. a. den nya organisationen av utbildningen vid filosofisk fakultet i Sverige).

¹ Se *Nordisk Råd*, 16. sesj., s. 1974.

² Se s. 1705.

Jämsides härmed har inom kulturkommissionen möjligheterna att genomföra nordisk tentamensgiltighet inom andra utbildningsområden undersökts. Under 1969 har till regeringarna överlämnats hemställan om viss tentamensgiltighet beträffande juridiska studier samt beträffande studier vid handels-högskolor. Dessa bereds för närvarande av behöriga organ i de nordiska länderna. Vad rör de juridiska studierna utfärdades i Sverige den 15 april 1969 bestämmelser om viss nordisk tentamensgiltighet. Vidare har kulturkommissionen beslutat att göra en preliminär undersökning av förutsättningarna inom medicinsk, teknisk och tandläkarutbildning.

Det bör dock noteras att frågan om tentamensgiltighet är komplicerad och att den inte bara berör nordiska förhållanden utan även har internationella aspekter.

I fråga om studiesociala förhållanden antog de nordiska undervisningsministrarna år 1959 en resolution om att studerande skall kunna behålla de studiesociala förmånerna från det egna landet vid studier i annat nordiskt land. Denna resolution har godtagits och tillämpas av Danmark, Norge och Sverige.

En kommitté i Sverige söker för närvarande klarlägga utländska, däribland även nordiska, studerandes utbildningsgång och studiefinansiering vid studier i Sverige. Ett betänkande väntas bli framlagt inom kort.

Finlands regering har, i samband med budgetförslaget för år 1970, till riksdagen lämnat två lagändringsförslag, som gäller dessa frågor:

1. Lagen om statsborgern och räntestöd för studielån åt studerande vid högskolor och vissa andra läroanstalter föreslås ändrad så att studerandena har möjlighet att få studiestöd även vid studier utomlands samt så att också de utländska studerande, som stadigvarande bor i Finland, kan erhålla studiestöd.

2. Lagen om statsborgern för studielån åt studerande vid vissa yrkesutbildande läroanstalter innehåller för utländska studerandes del likadana bestämmelser, som förenämnda lagförslag.

I syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om möjligheterna att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet kommer man inom kort att utkomma med en ny upplaga av publikationen »Att studera i Norden» (*jfr. Nordiska kulturkommissionens årsrapport, s. 1711*). Avsikten är att i denna redogöra för de studiesociala frågorna utförligare än tidigare.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verkställa en utredning angående formerna för och omfattningen av ett nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Det er nødvendig å se nordisk samarbeid på elementærpartikkelfysikkens område i sammenheng med det europeiske forskningssamarbeid på dette felt som foregår innen CERN (European Organization for Nuclear Research). Som kjent deltar Danmark, Norge og Sverige i dette samarbeidet. Kapasiteten til dette forskningsanlegg i Genève er for tiden under utbygging ved de såkalte lagringsringer. Videre har det i de siste årene vært og er fortsatt under utarbeidelse planer om bygging av en 300 GeV protonsynchrotron (Super-CERN), men GERN-rådet har ennå ikke tatt endelig stilling til om prosjektet skal realiseres. De tre nordiske land har pr. 15. november 1969 ikke meddelt CERN hvorvidt de vil delta i prosjektet eller ikke. Fra norsk side er man kommet fram til at prosjektet ikke har høy nok prioritet, sett i relasjon til den nasjonale forskningsvirksomhet, til at man på det nåværende tidspunkt finner å kunne delta. Det vil være av en viss betydning for det nordiske samarbeids videre utvikling innen elementærpartikkelfysikken om planene for 300 GeV-prosjektet blir realisert, og hvilke land som kommer til å delta.

På møtet i februar 1969 mellom de nordiske naturvitenskapelige forskningsråd (samarbeidsnemnda) kom det fram at det nå synes klart at planene om å bygge en nordisk akselerator på 10 GeV er uaktuelt, og at høyenergi-

fysikerne i stedet tar sikte på å konsolidere samarbeidet med CERN. Det synes derfor lite hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt å sette i gang en bred utredning om nordisk samarbeid innen elementærpartikkelfysikken slik som foreslått i rekommandasjonen. Dette forhindrer ikke at konkrete nordiske samarbeidsprosjekter kan realiseres, så som f. eks. det dansk/svenske spiralleserprosjektet, der mulighetene for å utvide samarbeidet også med andre nordiske land er til stede.

Samarbeidsnemnda mellom de nordiske naturvitenskapelige forskningsråd vil på sitt neste møte i begynnelsen av 1970 ta opp spørsmålet om fysikkens stilling generelt i de enkelte nordiske land.

En finner på dette grunnlag at det nå foreligger tilfredsstillende samarbeidsorganer der konkrete samarbeidstiltak innen elementærpartikkelfysikken vil bli tatt opp og gitt en seriøs behandling. Regjeringene antar derfor at Nordisk Råds arbeid med rekommandasjon nr. 3/1966 om nordisk samarbeid på elementærpartikkelfysikkens område nå har gitt de tilsiktede resultater og at saken således i den nåværende fase bør kunne anses sluttført.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge hensigtsmæssigheden af og muligheden for at indrette et nordisk institut for komparativ ret.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 12 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

De sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige sammanträder i Helsingfors den 15 och 16 december 1969 för överläggningar i anledning av ett föreliggande utkast till gemensamt betänkande. Utredningen beräknas bli slutförd under år 1970.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 9 december å samtliga regeringars vägnar:

Som nevnt i tidligere meldingar om denne rekommandasjon¹ ble det i 1966 som et første skritt oppnevnt sakkyndige i Danmark, Finland, Norge og Sverige til i samarbeid å vurdere mulighetene for å gjennomføre en undersøkelse som nevnt i rekommandasjonen og eventuelt utarbeide et opplegg som kan følges ved gjennomføringen av undersøkelsen. De sakkyndige holdt sitt siste felles møte i Köbenhavn i mars 1968. Den norske sakkyndige avga rapport i februar 1969. I Finland og Sverige ventes de sakkyndiges rapporter avgitt omkring årskiftet 1969—70. Den danske rapport ventes avgitt i begynnelsen av 1970.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2012.

Meddelanden
om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete
beträffande skolfilm och skol-TV

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program.

Danmarks regering (ministeriet för kulturelle anliggender) meddelar den 6 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Sverige fortsätter »kommittén för television och radio i utbildningen» (TRU-kommittén) sitt arbete, der bl. a. vil omfatte en behandling af spørgsmålet om nordisk samarbejde ved produktion af undervisningsprogrammer. Herudover producerer TRU fortsat radio- og fjernsynsprogrammer til en række undervisningsformål, bl. a. inden for teknik og naturvidenskab for universiteter og højskoler samt voksenundervisning, *jfr. i øvrigt Sveriges regerings meddelelse til Nordisk Råds 16. session*¹. I december 1969 vil det nordiske samarbejde vedrørende voksenundervisningen blive drøftet i TRU.

Man har i Sverige iværksat en undersøgelse af mulighederne for udvidet sendetid i lydradioen til undervisningsprogrammer, navnlig voksenundervisning.

I Norge har komiteen for undervisning i radio og fjernsyn i juli 1969 afgivet en betænkning, *jfr. meddelelse til Nordisk Råds 17. session*².

Det finske undervisningsministerium har sendt begge rekommendationer til skolstyrelsen til orientering og videre foranstaltning.

I Danmark er spørgsmålet om udbygning af voksenundervisningen fortsat under behandling i radiokommissionen, der ventes at afgive sin betænkning i løbet af foråret 1970. Det i meddelelse til Nordisk Råds 17. session³ om-

¹ Se Nordisk Råd, 16. sesj. s. 1985.

² Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2014.

³ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2013.

talte forslag om oprettelse af et audiovisuelt institut er af undervisningsministeriet udsat af økonomiske grunde.

Det nordiske samarbejde vedrørende skole-TV udvikles fortsat.

Nordisk Kulturkommission har — ud over det eksisterende udvalg for samarbejde angående audiovisuelle læremidler — nedsat et kontaktudvalg vedrørende audiovisuelle hjælpemidler i den højere uddannelse.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Samarbetet mellan de nordiska ländernas skoltelevisioner har varit livligt. Vid särskilda visningar har man valt ut det bästa materialet ur grannländernas produktion. Detta material har placerats i programmen och försetts med finskspråkigt referat eller finskspråkig text. Samnordiska skoltelevi-sions- och barnprogramkurser har anordnats. Utväxlingen av finska program har i praktiken skett så, att vår svenska skoltelevision skött om översättningen från finska till svenska och sänt programmet till de svensk-språkiga skolorna i Finland samt först därefter ställt det till de övriga nordiska ländernas förfogande.

Planeringsarbetet med tanke på internordiska språkfilmserier har satts i gång sålunda att varje land i sin tur producerar en serie på basis av manuskript som godkänts av de olika parterna. På detta sätt har man till Finland hittills fått två filmserier i fem delar för elementärundervisning i engelska språket.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1966 ävensom ett av Finlands regering i saken avgivet meddelande.

Av meddelandena framgår, att utbyte av undervisningsprogram redan i viss utsträckning förekommer mellan de nordiska länderna samt att en utbyggnad av detta samarbete kommer att övervägas i samband med nationella utredningar av möjligheterna att effektivisera radio- och TV-undervisningen. Utskottet har i sitt betänkande i saken angående material till undervisningen i radio och TV (*se Sak A 218 T/k*) föreslagit en rekommendation till regeringarna avseende en fastare organisation av den samnordiska produktionen av material för undervisningen i radio och TV i anknytning till den nationella utbyggnaden av motsvarande produktion. Emedan detta förslag omfattar samtliga undervisningsområden och -stadier i radio och TV, sålunda även undervisning avsedd för skolor, finner utskottet att rekommendation nr 6/1966 torde kunna anses som slutbehandlad för rådets vidkommande.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Georg Backlund

Per Bergman

Vice förman

Niels Eriksen

Gunnar Garbo

Niels Helveg Petersen

Eysteinn Jónsson

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Salve Salvesen

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

Meddelanden
om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning
i radio och TV

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Danmarks regering (ministeriet för kulturelle anliggender) meddelar den 6 december 1969 *å samtliga regeringars vägnar:*

(Se rek. 6/1966)¹

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969.

Oy. Yleisradio Ab. ställer sig fortfarande positivt till all vuxenundervisning, vilket också framgår av det utlåtande som vi tidigare avgett till Nordiska rådet² och av det arbete vi hills slutfört.

Vi har i Finland under de senaste åren verkat i fast samarbete med de myndigheter samt folkbildningsorganisationer och -anstalter som är ansvariga för vuxenundervisningen och fortsättningsvis utarbetat programserien såväl för radion som för televisionen till vuxenundervisningsorganisationernas disposition. Dessutom har genom Rundradions åtgärd av varje programserie för vuxenundervisning tryckts ett häfte för att användas av studerande och organisationer. Under de senaste tiderna har man i samverkan med förläggarna börjat planera också läroböcker med anslutning till programserierna. För närvarande har inom folkbildningsorganisationerna uppstått en examensnämnd i vilken också Rundradion är representerad.

¹ *Se s. 1968.*

² *Se Nordisk Råd, 14. sess., s. 939 och 942.*

Man strävar till att redan våren 1970 komma så långt att skriftliga, övervakade tentamina kan föranstaltas vid vilka tentamen såväl i sådana undervisningsprogramblock som sänts av Rundradion som i folkbildningsorganisationernas och -anstalternas egna kurser kan avläggas. Också planer beträffande approbaturkurser i radion och televisionen jämte avläggande av examen är under arbete.

Med beaktande av språk- och andra begränsningar har Oy. Yleisradio Ab. inom den nordiska radio- och televisionsverksamheten strävat till att använda sig av alla möjligheter till samarbete. Då det kan antas att vuxenundervisningen i olika länders radioföretag blir en allt viktigare del av vuxenutbildningen, är det sannolikt och önskvärt att man i framtiden kommer att finna nya samarbetsformer också på vuxenundervisningens område.

Oy. Yleisradio Ab. anser det mycket önskvärt att de nordiska ländernas regeringar skulle definiera sin ståndpunkt till kartläggandet av radions och televisionens behov beträffande vuxenundervisningsprogram under de kommande åren och för sin del rekommendera, i vilken riktning vuxenundervisningen borde utvecklas i radion och televisionen. På denna grund kunde de fria folkbildningsorganisationerna och -anstalterna samt övriga av vuxenutbildning intresserade senare tillsammans med radiobolagen komma överens om konkreta åtgärder på programverksamhetens område.

Meddelande
om rekommendation 8/1966 angående samnordisk
utlandsinformation

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att anvisa erforderliga medel för samnordisk utlandsinformation, särskilt för genomförande av gemensamma företag, där snabba åtgärder är av behovet påkallade.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 11 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium vid sitt möte den 2 februari 1969 beslutat tillsätta en arbetsgrupp för nordisk information vars arbete också berör frågan om informationsarbetet utom Norden synes det lämpligt och ändamålsenligt, att denna arbetsgrupp även behandlar ifrågavarande rekommendation så att denna inpassas i en helhets-syn på det nordiska informationsarbetet.

Arbetsgruppen har därför anmodats att i sitt fortsatta utredningsarbete även beakta denna rekommendation.

Det må emellertid i detta sammanhang förtjäna nämnas, att redan nu på en rad skilda informationsområden nordisk samverkan och samnordiska aktioner är en företeelse som blivit alltmer stadgad och etablerad i praxis.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget
samt meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående
samnordisk utlandsinformation**

(Se Sak A 266/k: Bilaga 2)

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige

- a) snarest muligt at bygge Graddis- og Umbukta-vejene og
- b) at fremskynde den igangværende udredning af problemerne i forbindelse med bygning af en vej mellem Kiruna og Nordnorge mest muligt med henblik på, at der snarest kan træffes principbeslutning om bygning af denne mellemrigsvej.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 3 december 1969:

Arbeidet med mellomriksvegen over Umbukta går etter programmet. Arbeidet på Graddisvegen ventes igangsatt i 1971 og fullført innen 1974.

I 1970 vil forslag til norsk vegplan bli lagt fram for Stortinget. Kirunavegen blir omhandlet i vegplanen. Dersom det innen den tid er tilstrekkelig avklart hvilken tempoplan man kan regne med for utbygging av vegen på svensk side av grensen, vil en tempoplan for den norske del av vegen bli tatt med i forslaget til norsk vegplan.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969:

Arbetet med utbyggnad av mellanriksvägarna över Umbukta och Graddis pågår enligt tidigare skisserat program.

På *Umbuktavägen* pågår arbeten vid Forsmark (4 km) samt på delarna Yttervik—Forsbäck (13 km) och Portbron—Klippen (9 km). Av hela vägen Storuman—riksgränsen om 204 km är nu 148 km ombyggda och arbeten pågår på 26 km.

På *Graddisvägen* pågår arbeten på sträckan Ballastviken—Merkenes (c:a 36 km). Projektering pågår på delen Merkenes—riksgränsen. Av hela vägen Arjeplog—riksgränsen om 137 km är nu c:a 83 km ombyggda.

Frågan om utbyggnad av vägen *Kiruna—Nordnorge* prövas nu i samband med revideringen av flerårsplanerna för vägbyggandet i Norrbottens län.

BILAGA 1

Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om mellanriksväg Kiruna-Nordnorge

Till Sveriges regering

Nordiska rådet har ansett det angeläget att en vägförbindelse mellan Kiruna och Nordnorge kommer till stånd och antog en rekommendation här om 1966. I svenska regeringens meddelande till årets session säges att denna fråga prövas i samband med revideringen av flerårsplanerna för vägbyggnaden i länet. Norska regeringen är något mer positiv och säger att en tempoplan för den norska delen av vägen, som ju är den kortaste, skall tas med i 1970 års norska vägplan förutsatt att besked lämnas från Sverige om och när man tänker börja bygga sin del av vägen.

Med anledning av vad som anförts ber jag att få fråga följande:

Överväger svenska regeringen några åtgärder för att få
i gång byggande av en väg Kiruna—Nordnorge?

Stockholm den 15 januari 1970

Tuure Salo

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 18. session om rekommandation nr. 10/1966 angående norsk-svenske mellemrigsveje, afgivet af Norges og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 14. januar 1970.

Af meddelelserne fremgår, at arbejdet med de i rekommandationens punkt a omhandlede mellemrigsveje over Graddis og over Umbukta er i gang i overensstemmelse med det tidligere meddelte program.

For så vidt angår rekommandationens punkt b vedrørende bygning af en vej mellem Kiruna og Nordnorge, fremgår af meddelelsen fra Norges regering, at vejen vil blive omhandlet i det forslag til en norsk vejplan, som i 1970 forelægges Stortinget, og at vejen vil blive medtaget i forslaget, så-

fremt det inden forelæggelsen er afklaret, hvilken tempoplan man kan regne med for den svenske del af vejen. I meddelelsen fra Sveriges regering oplyses, at spørgsmålet om udbygning af Kiruna-vejen prøves i forbindelse med revisionen af flerårsplanerne for vejbygning i Norrbottens län.

Under spørgetimen i rådets plenarmøde den 10. februar 1970 spurgte **Tuure Salo**, hvorvidt den svenske regering overvejer nogle foranstaltninger med henblik på at igangsætte bygningen af en vej Kiruna—Nordnorge. I denne anledning oplyste statsråd Bengt Norling, at Kiruna-vejen ikke har kunnet optages i flerårsplanen for vejbygning for årene 1970—74, som er tiltrådt af länsstyrelsen i Norrbottens län. Man er i Sverige klar over, at også andre synspunkter end rene økonomiske må indgå i de fortsatte overvejelser vedrørende den nævnte vej. Behovet for beredskabsarbejder i länel kan komme til at spille en rolle. Endvidere vil der blive taget hensyn til sociale synspunkter.

Fastlæggelse af vejstrækningen må indgå i den planlægning, som forbedres for hele regionen. Den svenske del af vejforbindelsen er en kostbar investering, men Sveriges regering er positivt indstillet til projektet.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Reykjavík, den 11. februar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Aksel Larsen

Sven Mellqvist

Erling Norvik

Tuure Salo

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den samnordiska arbetsgruppen har hållit tre möten (Rovaniemi, Luleå och Helsingfors) och utarbetat ett förslag till betänkande, som är för granskningsläsning i de olika ländernas arbetsgrupper. Arbetsgruppen kommer att avlämna sitt betänkande till tryckning i årsskiftet 1969/70.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1966 angående samarbeite på lokaliseringspolitikens område

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har følgende lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att intensifiera det inledda samarbeidet på det lokaliseringspolitiske området;
2. Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt kartlägga konkreta økonomiske samarbeidsmøjligheter inom Nordkalottområdet; samt
3. Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att foranstalte om forskning kring og en inventering av allmännne forutsættninger for en nordisk lokaliseringspolitik.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i desember 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommendasjon nr. 14/1966 omfatter tre punkter som alle angår spørsmålet om samarbeid på det lokaliseringspolitiske område.

Rekommendasjonens punkt 1 angår Danmark, Sverige, Finland og Norge og anbefaler disse lands regjeringer å intensivere det samarbeid som allerede er innledet på dette område.

I tidligere meldinger er omtalt samarbeidet mellom Jämtlands län og Trøndelags-fylkene. Det er i 1969 avholdt et møte i Steinkjær mellom läns- og fylkesmyndighetene og tatt opp viktige saker av betydning for utvidet samarbeid over grensen.

Spørsmålet om et nærmere samarbeid om Røros flyplass ble videreført på nevnte møte. Røros flyplass er i løpet av sommeren forsterket og utbedret i samsvar med planene. Det er bl. a. lagt nytt asfaltdekke og montert lysanlegg. De svenske tollbestemmelsene som forutsetter at all internasjonal flytrafikk skal gå over Arlanda — og ikke Bromma — gjør det vanskelig

for svensker i Stockholms-området å reise til Jämtland via Røros flyplass. Planeringsdirektøren i Jämtland utreder nå disse forhold, bl. a. om Røros flyplass for slike reisere vedkommende kan komme under samme regler som svenske innenriksflyplasser.

Undersøkelser som ble foretatt før møtet viste at Trøndelags-fylkene er i stand til å eksportere store mengder fisk til Sverige. Fra svensk side viste undersøkelsene at det var stor interesse for import av fisk fra Trøndelags-fylkene, men det er visse vansker spesielt med å få til en tjenlig transport av fisken.

Fiskerikonsulenten i Trøndelag har arbeidet med spørsmålet om en koordinering av salgs- og eksportinteressene når det gjelder eksport til Sverige.

Møtet behandlet også spørsmålet om transittrafikk over hamner ved Trondheimsfjorden. Saken er en fortsettelse av tidligere drøftelser mellom svenske og norske interesser om transittrafikken.

Den vesentligste praktiske vanske med å få i gang en betydelig svensk transittrafikk over vegnettet synes å være de norske bestemmelser om maksimal bredde, lengde og akseltrykk på de aktuelle kjøretøy.

Spørsmålet om transittrafikk over hamner ved Trondheimsfjorden ble drøftet på møtet i Steinkjær. Det var enighet om at man skulle arbeide videre for å løse de praktiske vansker som i dag hindrer trafikken.

Mellom läns- og fylkesmyndighetene i Jämtland og Trøndelag har det ellers vært tatt opp nye spørsmål og videreført en rekke andre. Det gjelder bl. a. samarbeid på helsesektoren, herunder Røros sykehus, flyruten Trondheim—Östersund og fredningsbestemmelser for rovdyr. Dessuten har en stor del av samarbeidet vært viet gjensidig informasjon særlig om aktuelle planleggingsarbeider.

Som ledd i samarbeidet om turistutbyggingsspørsmål i grensestrøkene mellom Sverige og Norge, er det i 1969 holdt et møte i Meråker mellom representanter for svenske og norske myndigheter. Deltet møtet var ett i serien av møter langs grensen. Neste møte vil bli holdt i januar 1970 i Mo i Rana.

For øvrig har det vært en stadig kontakt mellom forskjellige fagmyndigheter i Jämtland og Trøndelag om spørsmål av felles interesse. Dette gjelder spesielt vegmyndigheter, kraftverksmyndigheter og turistmyndigheter.

Samarbeidet mellom Akershus, Hedmark og Østfold fylker og Värmlands län har fortsatt.

Länsplanleggeren i Värmland samt representanter for de tre norske fylkers utbyggingsavdelinger danner en samarbeidsgruppe som har løpende kontakt.

I de siste to år har det også blitt praksis at landshövding og fylkesmenn møtes en gang hvert år for sammen med sine medarbeidere å drøfte spørsmål av felles interesse. Dette års fylkesmannsmøte fant sted i Østfold i september. Her ble følgende saker drøftet:

Turist- og friluftssamarbeidet mellom Värmland og Østfold, lokalt og på fylkesplanet.

Turistnæringens utvikling og utbygging i grenseområdet, samt hvordan en i de forskjellige län/fylker vurderer turismens innhold og planleggingsproblemer,

Nordisk Råds anbefaling vedrørende mellomriksveger, forutsetninger for svensk transittrafikk over Oslofjord-havner,

eventuell undersøkelse av forutsetninger for regulær flytrafikk innen samarbeidsområdet,

utstilling om internordisk samarbeid i Göteborg 1971,

sosiologisk undersøkelse blant grensebefolkningen,

industrisamarbeidet i ARKO-regionen — utviklingsmuligheter innen grenseområdet i sin helhet,

struktur og utviklingstendenser i Østfold, Østlandskomiteens innstilling, Norsk vegplan m. m.

I februar 1969 var det en turistkonferanse i Arvika hvor landshøvdingen og fylkesmennene deltok.

Tidligere har man på flere ledd drøftet mulighetene for en bedre vegforbindelse mellom Värmland og Oslo over Bjørkelangen. Høsten 1968 arrangerte fylkesmannen i Oslo og Akershus en befaring i området hvor bl. a. fylkesmann/landshøvding og vegsjefene for Hedmark og Värmland deltok. På rent lokalt hold er det nå nedsatt et arbeidsutvalg for å få etablert en bedre lokal vegforbindelse mellom Skillingsfors og Bjørkelangen.

I april 1969 ble det holdt en stor turist- og reiselivskonferanse i Elverum for deltagere fra Kopparbergs län og Hedmark fylke. Tilsvarende konferanse ble holdt på Sälen i fjor. På konferansen i Elverum var også Värmlands län representert. Den norske regjering var representert ved statsråd Helge Seip.

I dagene 3.—5. september 1969 hadde Hedmark fylke besøk av landshøvdingen og flere av fagsjefene i Kopparbergs län. En drøftet flere saker av felles interesse når det gjelder distriktsutbygging, turist- og reiseliv, vegbygging og forurensningsproblemer. Også ellers har det vært holdt en del møter og konferanser mellom embets- og tjenestemenn i Kopparbergs län, Värmlands län og Hedmark fylke. Det har spesielt dreiet seg om vegspørsmål, helsevern, skole spørsmål og samarbeid mellom politietatene. I skolesektoren ble det i 1969 dannet en samarbeidskomite mellom Värmlands län og Hedmark fylke med tre representanter fra hver side.

Det er dannet en felles grenseregion — ARKO-regionen i Arvika/Kongsvinger-området. Denne regionen har en fast samarbeidsgruppe som regelmessig holder møter. Formann for samarbeidsgruppen i 1969 er direktør L. Eggert, Arvika.

Samarbeidet i ARKO-regionen omfatter alle områder hvor det er naturlig å samarbeide, næringsliv, turisme, kommunikasjoner, kulturelle spørsmål o. s. v. Samarbeidsutvalget har spesielt tatt seg av industrisektoren, hvor det er oppnådd gode resultater.

I ARKO-regionen er det i 1969 utarbeidd en del publikasjoner. Hensikten med disse er å påskynde utviklingen av samarbeidet mellom bedrifter i ARKO-regionen, og dessuten søke norsk-svensk industrisamarbeid økt mest mulig.

Selskapet A/S Grenseland—Morokulien ble stiftet på konstituerende møte 31/8-1968. Formålet er å fremme samarbeidet over grensen og fredstanken internasjonalt ved å foreslå og å støtte felles tiltak og utvikling i planlegging og gjennomføring på samfunnsutviklingens område, samt å drive handel. **Selskapets forretningskontor er i Eidskog.**

Samarbeidsgruppen, som består av länsplaneraren i Värmland og representanter for Østfold, Akershus og Hedmark fylkers utbyggingsavdelinger, har hatt to møter i 1969. Det ene møtet var kombinert med en befarung i Akershus og Hedmark.

Kontakten gjennom samarbeidsgruppen har i dette år utkrystallisert seg i en del konkrete samarbeidsoppgaver mellom Värmland og Østfold.

Disse oppgaver har stort sett ligget innen rammen av det etablerte SVENO-E 18 samarbeid.

En kan nevne følgende:

10. januar fant det sted et møte på Ørje med representanter for statlige, fylkeskommunale og kommunale organer. Møtet var kommet i stand på grunn av at det forelå planer om hyttebygging på en grenseøy i Stora Le. Men ved siden av å drøfte dette konkrete problem redegjorde man for de to fylkers generelle problemer i friluftst/turist-sektoren.

Ved flere høve i løpet av året er drøftet spørsmålet om et bredere anlagt samarbeid om å utnytte sjøsystemet i grensetraktene for turist- og friluftstformål. I den forbindelse har man, uten å være kommet til noe endelig resultat, vært opptatt av å bedre mulighetene for å frakte lystbåter over fra Stora Le til Haldens-vassdraget.

Det ble i 1968 opprettet et »Kanoisenter» på Sommarvik utenfor Årjäng. Fra dette senter arrangeres det utfarter med kano på både det svenske og norske sjøsystem. Det er behov for å bygge ut faste leirplasser på egnede steder. Fra norsk side er det gitt uttrykk for at en gjerne støtter alle tiltak i denne sektor.

En flyplasskomite i Østfold som arbeider med flyplassspørsmål i Halden, Fredrikstad og Sarpsborg-distriktet har kontakt med kommunale myndigheter i Strömstad for å avklare eventuelle felles interesser i dette spørsmål.

Norsk forening for vassdragspleie og vannhygiene arrangerte i høst et møte i Halden hvor representanter fra svenske og norske institusjoner drøftet Iddefjordens forurensning.

Rekommendasjonens punkt 2 tar særlig sikte på Nordkalottssamarbeidet, idet den anbefaler Finland, Sverige og Norge å klarlegge konkrete økonomiske samarbeidsmuligheter innen Nordkalottområdet.

Som nevnt i tidligere meldinger er det oppnevnt et ad-hoc-utvalg for Nord-

kalotten. Det er også tidligere gjort rede for ad-hoc-utvalgets virksomhet. Utvalgets neste møte vil bli holdt i januar 1970.

På ad-hoc-utvalgets møte i Haparanda den 18. mars 1968 var det enighet om at det burde oppnevnes en hurtigarbeidende ekspertkomite for nærmere å utrede felles opplegg for markedsføring og tur-opplegg til Nordkalotten. Det ble oppnevnt en slik komite, som har bestått av representanter for de tre lands turistorganisasjoner, nemlig överinspektör Jaako Paavela fra Finland, generalsekretär Halvar Sehlin, Sverige og direktör Erling Storrusten fra Norge.

Komiteen avgav rapport til ad hoc-utvalget den 17. oktober 1969. Rapporten vil bli behandlet på ad hoc-utvalgets møte i januar 1970.

Under ad hoc-utvalgets møte i Rovaniemi 19. mars 1968 ble spørsmålet om å opprette et *felles voksenopplæringsssenter for Nordkalotten* tatt opp. På møtet ble man enig om at Sverige burde utarbeide et notat til de øvrige lands medlemmer for nærmere vurdering av saken. Sverige skulle videre foreta en nærmere kartlegging av det voksenopplæringsapparat som eksisterer på Nordkalotten og av de likheter og ulikheter som er til stede. Dette materiale ble framlagt til ad hoc-utvalgets møte i Tromsø høsten 1968 hvor saken ble nærmere drøftet.

Dagene 2. og 3. juni 1969 møttes representanter for Finland, Sverige og Norge i Övertorneå og drøftet på hvilken måte et eventuelt nærmere konkret samarbeidsopplegg skal gjennomføres. Drøftingene ble kombinert med befaringer på sentrale verkstadsskolan i Övertorneå som er det sted det er mest aktuelt å legge et felles voksenopplæringsssenter til. Drøftingene resulterte bl. a. i enighet om å nedsette et arbeidsutvalg som skulle utarbeide utkast til en plan for voksenopplæringsssentret. Det er forutsetningen at utkastet skal inneholde konkrete og detaljerte forslag for anlegget og driften av dette. Det ble framholdt at utvalget burde bestå av representanter fra undervisningsmyndighetene og arbeidskraftmyndighetene i de tre land. Det er siden utpekt tre representanter for Sverige, tre representanter for Norge og tre representanter for Finland. Utvalget hadde sitt første møte den 8. desember 1969.

Saken vedrørende voksenopplæringsssentret på Nordkalotten ble lagt fram for arbeidsministermøtet i Nyslott 30.—31. oktober 1969 gjennom en rapport fra ad hoc-utvalget. Arbeidsministrene gav sin tilslutning til det som hittil var gjort i saken.

Ad hoc-utvalget anser det som viktig at det blir etablert et nærmere samarbeid mellom fylkes- og länsmyndighetene om planleggingen i visse grenseområder. Dette gjelder særlig områdene rundt den planlagte mellomriksvei Graddis—Arjeplog og i Skibotn-området. Det er gjort henvendelser til fylker og län om dette. Det er etablert kontakt mellom fylkesmannen i Troms og myndighetene i Norrbotten og Lappland.

Den 13. oktober d. å. ble det holdt en konferanse mellom landshøvdingen

i Norrbotten og fylkesmannen i Nordland om svensk-norsk samarbeid om konkrete prosjekter innen spesielt turistsektoren i Graddis—Arjeplog-området. Både fra svensk og norsk side ble det på dette møte gitt informasjon om den planlegging og utbygging som var i gang i dette område.

Hensikten med dette møte var i første rekke å etablere kontakt og bli enig om på hvilken måte og gjennom hvilke organer en skulle søke å ta opp eventuelle framtidige konkrete samarbeidsspørsmål. Det var enighet om at på svensk side skulle arbeidet søkes koordinert av planeringsdirektøren og på norsk side av utbyggingsavdelingen hos fylkesmannen. Man ble også enige om å søke etablert kontakt mellom de kommunale myndigheter i de tilgrensende kommuner på norsk og svensk side. Man skal søke å få arrangert et møte mellom de kommunale myndigheter i Arjeplog i februar 1970. Videre var det enighet om å arrangere et nytt møte på fylkes/länsnivå i Luleå antakelig i mai 1970 der man skal søke å ta opp mer konkrete samarbeidsspørsmål.

Under ad hoc-utvalgets møte i Rovaniemi 19. mars 1968 var til behandling kommunalt grensesamarbeid, herunder kommunal service. En undersøkelse viser at samarbeid på dette område særlig er tatt opp mellom grensekommunene i Sverige og Finland i det område der byer og tettsteder både på finsk og svensk side ligger nær inntil riksgrensen. Her er naturlig nok behovet for og mulighetene for et samarbeid om servicetiltak størst. I de øvrige grenseområder har samarbeidsbestrebelsene bare gitt seg mer sporadiske utslag.

Sverige har for ad hoc-utvalget lagt fram et materiale om tenkbare samarbeidsprosjekter over grensene i Tornedalen. Materialet er kommet i stand på grunnlag av møter som länsmyndighetene i Norrbotten hadde med representanter for kommunene i Tornedalen i mai 1968. Møtene er et ledd i ad hoc-utvalgets arbeid med å kartlegge mulige samarbeidstiltak på Nordkalotten.

Mellom Haparanda og Torneå er det opprettet en samarbeidskomite. Komiteen har tatt opp spørsmålet om å bygge et felles renseanlegg og vannforsyningsanlegg. Det er oppnevnt en felles teknisk komite for å undersøke mulighetene og fremlegge forslag til løsninger. Man er senere kommet overens om å utarbeide et promemoria angående fortutsetningene for et felles renseanlegg for Haparanda stad, Torneå stad og Alatornio landkommune. Dette promemoria skal sendes länsarbetsnämnden. Videre har man tatt opp spørsmålet om samarbeid om brannvesen, avfallsforbrenning, om legetjenesten og om veterinærvesen. Det samme gjelder spørsmål av fritids-, sports- og turistkarakter. På dette område har man f. eks. drøftet spørsmålet om å anlegge en felles ishall i Haparanda og spørsmålet om en felles turiststasjon som gir informasjon om hele grenseområdet.

Mellom Haparanda og Torneå ligger Stadsviken som stadig forsumpes. Den ovennevnte tekniske komite har også fått mandat til å utrede dette problem og å komme med forslag til tiltak for å forbedre forholdene.

Tidligere har samarbeidet mellom *Övertorneå* og *Ylitornio* kommuner ligget innenfor rammen av ideelle foreningers virksomhetsområde. Det første møte mellom offisielle representanter for kommunene ble holdt i mai 1968. Møtet ble avsluttet med at representantene fra hver kommune utpekte personer som overfor respektive kommunalfullmektiger skulle komme med forslag til sammensetning av en komite for samarbeid over grensen.

Det var flere områder man anså det naturlig å samarbeide om: lege- og sykehusjeneste, brannvern, vannforsyningsanlegg og visse prosjekter av fritids-, sports- og turistkarakter. Videre diskutertes muligheten for flyplass og mulighetene for et industrisamarbeid.

Ad hoc-utvalget har vært særlig opptatt av mulighetene for å intensivere samarbeidet om kommunal service mellom Karesuando, Enontekis og Kautokeino. Ordførerne i disse tre kommuner var til stede under ad hoc-utvalgets møte i Karesuando den 20. mars 1968. Det ble da bl. a. foreslått å nedsette en samarbeidskomite med tre medlemmer fra hver av de tre kommuner. En slik komite bestående av tre representanter fra hver av kommunene er senere oppnevnt. Utvalget har avholdt to møter. Utvalget har drøftet spørsmål av betydning for det kommunale grensesamarbeid. Dette gjelder spørsmål om samarbeid innenfor reindriften, om ensartede bestemmelser for scooterkjøring, om felles regler for alle tre kommuners innbyggere når det gjelder fiske. Man har diskutert et nærmere samarbeid innenfor turistnæringen. Man er blitt enige om at innbyggerne i de tre kommuner skal ha rett til multeplukking innenfor de tre kommuners grenser. Spesielt når det gjelder samarbeidet mellom Karesuando og Enontekis har man konsentrert interessen om å få bygget en bro over elven Muonio til Karesuando. Videre gjelder det spørsmål om utnytting av svømmeanlegg, samarbeid om brannvesen, undervisning, sykehusjeneste og veterinærvesen.

Når det gjelder de øvrige grensekommuner kan særlig nevnes at det er opprettet et samarbeidsutvalg mellom Utsjok, Tana og Karasjok. Et spørsmål som disse kommuner bl. a. har drøftet er et forslag om fri grensehandel for de tre kommuners innbyggere for spesielle varer. Videre har man drøftet mulighetene for å forlenge grense-reingjerdet mellom landene.

Rekommandasjonens punkt 3.

Den arbeidsgruppe som er nedsatt av de nordiske arbeidsministrene for samarbeid om forskning vedrørende distriktspolitiske spørsmål har fortsatt sitt arbeid etter samme retningslinjer som tidligere. Arbeidet har bl. a. vært konsentrert om forberedelser til, gjennomføring og oppfølging av et seminar om regionalpolitikkenes mål og midler. Seminaret fant sted på Voksenåsen den 24.—27. mars 1969 og samlet 41 deltakere. Forskingen og sentrale og lokale myndigheter som steller med regionalpolitiske saker var representert på seminaret. En sammenfatning av de synspunkter som ble hevdet på seminaret er offentliggjort i en særskilt rapport.

En tidligere utarbeidd bibliografisk oversikt over regionale forskningsarbeid som er i gang er ajourført og gitt ut i offsettrykk.

Arbeidsgruppen har videre fortsatt drøftingene om muligheter for å få fram bedre statistikk over omlokalisering av bedrifter over landegrensene innen Norden. Spørsmålet skal videre tas opp på den nordiske sjefsstatistikerkonferansen som også vil behandle utviklingen av metoder for regionale næringslivs- og befolkningsprognoser.

I 1968 ble det i Norge startet undersøkelser om det administrative instrument for regional planlegging. Dette arbeidet har fortsatt. Visse forberedelser er også gjort i Sverige for en noe mindre parallellstudie.

Arbeidsgruppen hadde foreslått for arbeidsministermøtet i Nyslott den 30.—31. oktober 1969 at den skulle fortsette sitt arbeid og at den skulle bygges ut ved at forskere ble knyttet til arbeidet, samt at et sekretariat bestående av en tjenestemann fra hvert land på deltid skulle utføre sekretærarbeid for gruppen.

Forslaget ble vedtatt.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den samnordiska arbetsgruppen, som tillsatts år 1967 för att utreda rekommendationen, har under år 1969 avgivit sitt betänkande som publicerats i Nordisk utredningsserie (*NU 1969: 8*). Betänkandet behandlas på tjänstemannanivå och kommer dessutom att handläggas i anslutning till ett tilläggsförslag i samma ärende (*Sak A 252 T/s*).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 16/1966, vilket avgivits av Finlands regering till rådets adertonde session å samtliga regeringars vägnar.

Av meddelandet framgår att den i anledning av rekommendationen tillsatta nordiska arbetsgruppen under 1969 avgivit betänkande om nordiskt sjukhusfysikersamarbete och att betänkandet utgivits i Nordisk utredningsserie (NU 1969: 8).

Ett tilläggsförslag (A 252 T/s) har väckts med hemställan till rådet att rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk utredningsserie 1969: 8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

I detta läge finner utskottet rekommendationen av 1966 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 16/1966 såsom för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1970

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Förman

Työne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete

(Överlämnat av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att årligen bevilja medel till Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969:

I det samnordiska skogsteknologiska forskningsprojektet ingår fem delprojekt. Forskningsverksamheten påbörjades i samtliga delprojekt i början av året 1969.

I projektet »Förhållandet mellan man och maskin för skogsbrukets maskiner», som utföres under Norges ledning, har i Finland deltagit Arbetseffektivitetsföreningen, Institutet för arbetshygien och Forskningsanstalten för lantbruksmaskiner. I Finland har man undersökt skogsarbetarnas och skogs-traktorförarnas arbete och användningen av arbetstiden för att kunna sammanställa arbetshygieniska direktiv. Under år 1969 har man utfört litteraturstudier och s. k. arbetstaktstudier. Arbeten fortgår under år 1970.

Projektet »Teknik och verktyg för kvistning av träd eller delar av träd» ledes av Sverige. I Finland har Metsäteho och skogsforskningsinstitutet deltagit i projektet. Det i Finland utförda forskningsarbetet har begränsat sig till insamlandet av sådana uppgifter rörande träd och kvistar, som behöves vid planerandet av kvistningsmaskiner och till forskning rörande Pika 50-kvistningsmaskinen. Arbeten fortgår under år 1970.

Projektet »Huggning och transport av lövvirke» utföres i Danmarks ledning. Eftersom man åtminstone i detta skede har koncentrerat sig till specialfrågor rörande bok, har Finland inte kunnat delta i själva forsknings-

arbetet. Finlands representanter har deltagit i projektrådets möte. Nästa år kommer situationen att vara densamma.

Projektet »Terrängklassificering» ledes av Finland och den ledande institutionen är Helsingfors universitets skogsteknologiska institution. Redogörelsen av hur projektet avancerat under året 1969 framgår av Bilaga 2.

Projektet »Utnyttjandet av hyggesavfall» ledes av Finland. Den ledande institutionen är skogsforskningsinstitutet och därtill har tekniska högskolans laboratorium för träkemisk teknologi intagit en viktig roll vid hyggesavfallens användningsförsök i anslutning till projektet.

Verksamheten under året 1969 och planerna för år 1970 framgår av Bilaga 3.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Under 1967 och 1968 diskuterades rekommendationen vid ett flertal överläggningar mellan representanter för berörda departement i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ett interimistiskt samarbetsutskott tillsattes med uppdrag att lämna preciserade förslag till riktlinjer för en vidare utveckling och formell stabilisering av den samverkan beträffande forsknings- och utvecklingsarbete på det skogstekniska området som ursprungligen initierats och bedrivits under ett flertal år genom Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR).

Sedan ifrågavarande utskott fullgjort sitt uppdrag i augusti 1968 och avlämnat ett enhälligt förslag, granskades detta och godkändes i allt väsentligt av respektive jordbruksdepartement. Härigenom kunde samarbete komma igång redan under andra halvåret 1968 och konkretiserades vid starten till 5 delprojekt, vart och ett med särskilt utsett projektråd och med en beräknad löptid från två till fem år. Det interimistiska utskottet avlöstes av en permanent samarbetskommitté.

De medelsresurser, som under verksamhetsåret 1968/69 kunde ställas till förfogande, utgjorde 0,5 miljoner svenska kronor med ungefärlig fördelning: Danmark 8 procent, Finland 40 procent, Norge 12 procent, Sverige 40 procent. Arbetet fortgår planenligt och har hittills givit uteslutande positiva erfarenheter.

Nordiska rådets presidium har i skrivelse den 4 november 1969 till de nordiska ländernas regeringar hemställt att dessa måtte söka koordinera en förutsedd ökning av bidragen till nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete. Förutsättningarna för en dylik koordinering prövas för närvarande inom jordbruksdepartementet.

Nordiska rådets presidium har den 17 januari 1969 till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överlämnat en den 4 juli 1967 dagtecknad skrivelse från statens forskningsanstalt för lantbruksmaskiner i Finland till Nordiska rådets Finlands delegation med hemställan, att re-

geringarna måtte pröva de i skrivelsen framförda förslagen i samband med arbetet på bl. a. rådets rekommendation nr 19/1966. Skrivelsen, som avser en effektivisering av samarbetet mellan Norge, Sverige och Finland inom provnings- och forskningsverksamheten rörande skogsmaskiner, har av jordbruksdepartementet i februari 1969 överlämnats till Sveriges representant i det ovannämnda samarbetsutskottet att beaktas vid det fortsatta arbetet.

Rekommendationen torde därmed kunna anses vara slutbehandlad för regeringarnas del.

BILAGA 1

**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande skogstekniskt
utvecklingsarbete**

Vid Nordiska rådets fjortonde session antogs en rekommendation (nr 19/1966) angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete.

Till sjuttonde sessionen har avgivits meddelanden om rekommendationen av Danmarks och Sveriges regeringar.

Rådets ekonomiska utskotts niomannakommitté, vartill dessa meddelanden hänvisats för behandling, har tillställts rådets presidium följande skrivelse:

Ekonomiska utskottets niomannakommitté, som vid sammanträde i Stockholm den 23 september och 2 november 1969 behandlat meddelanden angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete och härvid som sakkunnig hört jägmästare Ulf Helmers, Nordiska skogsarbetsstudiernas råd, beslöt uttala sin tillfredsställelse över det samarbete, som inletts på detta område. Kommittén fann det vidare angeläget att den successiva ökningen av regeringarnas bidrag till denna verksamhet som är förutsedd koordineras mellan regeringarna i syfte att undvika att av administrativa skäl de medel som stå till förfogande för denna verksamhet ej kan maximalt utnyttjas.

På förslag av kommittén, till vars uttalande presidiet ansluter sig, får presidiet hemställa till regeringarna att söka koordinera en förutsedd ökning av bidragen till nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete.

Stockholm den 4 november 1969.

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

*BILAGA 2***Redogörelse för det internordiska projektet
»Terrängklassificering» år 1969**

Princip om förverkligandet av det internordiska projektet »Terrängklassificering» bekräftades, då projektets planeringsråd vid mötet 9.12.1969 godkände planen, som Institutionen för skogsteknologi vid Helsingfors universitet hade utarbetat för projektprogrammet.

Till en början redogjordes för de i de olika nordiska ländernas utvecklade mättnings- och klassificeringsmetoder av terrängen, samt jämfördes de och den av IUFRO utarbetade internationella rekommendationen med varandra. På grund av alla dessa terrängklassificeringar gjorde man ett förslag, som till så stor del som möjligt liknade de tidigare klassificeringarna. Direktiven för insamlandet av forskningsmaterial, som baserar sig på detta förslag blev färdiga i februari 1969. I främsta rummet har avsikten med det insamlade materialet varit att förskaffa sig fundamentala uppgifter om de olika terrängegenskapernas betydelse för drivning. Som forskningshypotes är påståendet, att man kan enligt ovannämnda förslaget genom att beskriva terrängen inverka på trävarans transportproduktion.

Projektrådets andra möte, var de alla nordiska länderna var representerade hölls i Helsingfors den 17 november 1969. Vid mötet redogjordes för det nuvarande skedet av de terrängklassificeringsforskningar, som utförts i Norge, Sverige och Finland och skisserades programmet för år 1970. Programmet för nästa år kunde inte slutgiltigt bekräftas, då de delvis är beroende på de resultat, som man får av det behandlade materialet. De andra ländernas deltagande i projektets fortsättning år 1970 avgörs vid mötet, som hålles i februari 1970.

*BILAGA 3***Redogörelse för det internordiska projektet
»Utnyttjandet av hyggesavfall» år 1969**

Arbeten rörande det sammordiska projektet för klarläggandet av möjligheterna att utnyttja hyggesavfall påbörjades vid projektrådets första möte den 12 december 1969 i Helsingfors. I mötet deltog representanter från samliga i projektet deltagande länder.

Forskningsarbetet kunde påbörjas genast i början av året 1969 och fältarbeten så snart snön smultit. Arbeten koncentrerades vid Skogsforskningsinstitutet på klarläggandet av kvistmängden och kvistarnas tekniska egenskaper samt vid Tekniska Högskolan på sulfatkok av kvist. Arbeten har utförts i enlighet med de linjer, som framgår av det helhetsprogram för projektet, som projektledaren uppgjorde på basen av projektrådets rekommendation vid dess möte den 16.12.1968.

Av undersökningarnas första resultat har man hunnit offentliggöra i Skogsforskningsinstitutets publikationsserie nr. 67,6 i tidskriften Paperi ja Puu — Papper och trä i nr. 11/1969 och vid IUFRO:s symposium rörande mekanisering av virkesdrivningen vid gallringshuggningar i september i Stockholm. Under det inkommande året kan resultat väntas från flere delprojekt.

Projektrådets andra möte hölls den 18 november 1969 i Helsingfors. I mötet granskades den tidigare verksamheten och huvudlinjerna för verksamheten år 1970 skisserades. Man beslöt inrikta forskningsverksamheten att omfatta förutom kvistar även stubbar och rötter.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Det endelige tidspunkt for mulig undertegning av avtalen for det enkelte lands vedkommende er ennå ikke fastsatt. Sverige har imidlertid etter at forrige fellesmelding ble utsendt, vedtatt nye spesialistregler for leger, og man regner derfor med at en avklaring vil kunne skje tidlig i løpet av 1970. Så snart det er mulig, vil man ta de nødvendige skritt med henblikk på en ratifisering av avtalen.

Meddelanden
om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig
utlänningslagstiftning

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer hos regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 oktober 1969:

Till arbetskraftsavdelningens verksamhetsområde hänförs endast följande avsnitt av utlänningslagstiftningen:

Enligt 30 § utlänningsförordningen (187/58) inhämtar ministeriet för inrikesärendena arbetskraftsavdelningens utlåtande angående utlänningsanshållan om arbetslöshet, samt förordningen den 16 juli 1954 angående bringande i verkställighet av överenskommelsen mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige om gemensam arbetsmarknad (329/54), enligt vilken medborgare i de nordiska länderna har rätt att utan arbetstillstånd fritt överflytta till anställning i annan fördragsslutande stat och med bistånd av respektive lands arbetsförmedlingsorganisation.

Såsom ministeriets arbetskraftsavdelning den 15 september 1965 meddelat (*Nordisk Råd, 14. sess., s. 815*) samt i sin skrivelse den 3 februari 1967 uttalat sig (*Nordiska rådet, 15. sess. s. 2084*) bör vid förenhetligandet av utlänningslagstiftningen från Finlands sida likväl alljämt noggrant tillses, att lediga arbetsplatser inom närings- och produktionslivet i främsta rummet reserveras för såväl finska medborgare som medborgare i de nordiska länderna och att Finland sålunda fortfarande bör upprätthålla systemet med arbetstillstånd för medborgare i andra länder än de nordiska, som i avsikt att söka anställning anländer till vårt land.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp som tillsatts för att utreda frågan har under år 1969 hållit fem sammanträden under sammanlagt nio dagar, nämligen den 17 januari i Köbenhavn, den 10 och 11 mars i Helsingfors, den 15 och 16 april i Oslo, den 8 och 9 maj i Stockholm och den 3, 4 och 5 december i Köbenhavn.

Arbetsgruppen avser att avge ett betänkande under år 1970.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter på grundval av föreliggande förslag till överenskommelse i ämnet.

D a n m a r k s r e g e r i n g (indenrigsministeriet) meddelar den 5 januari 1970 å *samtliga regeringars vägnar*:

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige underskrev den 2. december 1969 overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for farmaceuter (*se Bilaga 1*). Overenskomsten forudsættes ratificeret af medlemslandene og ratifikationsdokumenterne deponeret i det danske udenrigsministerium. Overenskomsten træder i kraft, så snart samtlige dokumenter er deponerede.

Man anser herefter rekommendationen for færdigbehandlet i forhold til Nordisk Råd.

*BILAGA 1***Överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge
om gemensam nordisk arbetsmarknad för farmaceuter¹**

De fördragsslutande staterna,
som, bortsett från Island, tidigare har träffat överenskommelse om en
gemensam nordisk arbetsmarknad,
som i princip finner, att möjligheterna till fri rörlighet för den farma-
ceutiska arbetskraften mellan de nordiska staterna skulle vara till nytta
för utvecklingen i dessa stater,
som finner, att den grundläggande utbildningen av farmaceuter i stort
sett är likvärdig i respektive stater,
som finner, att största möjliga likformighet bör åstadkommas i den
farmaceutiska utbildningen hos de nordiska staterna,
som vill eftersträva största möjliga likformighet i lagstiftningen om den
farmaceutiska personalen,
har enats om följande:

Artikel 1

Medborgare i de fördragsslutande staterna, som har avlagt
dansk farmaceutisk kandidatexamen,
finsk provisorexamen,
norsk apotekarexamen eller
svensk apotekarexamen,
skall under de i denna överenskommelse angivna förutsättningarna kunna
erhålla myndigheternas tillstånd att inneha anställning som provisor på
ett apotek i de övriga fördragsslutande staterna.

Vad i denna överenskommelse är stadgat om tillstånd eller rätt att inneha
anställning som provisor motsvaras för Sveriges del av legitimation som
apotekare.

Artikel 2

Som villkor för att lämna tillstånd enligt artikel 1 kan en fördragsslutan-
de stat kräva, att vederbörande farmaceut intygar, att erforderliga kunska-
per inhämtats om vederbörande lands samlingar av läkemedelsformler samt
medicinal- och socialförfattningar. Dessutom kan det ställas krav på till-
fredsställande språkkunskaper, därunder inbegripet kännedom om den i
landet allmänt använda farmaceutiska nomenklaturen, samt på kortare tids
praktisk tjänstgöring på ett apotek i landet.

¹ Överenskommelsen har av Norge ratificerats den 6 februari 1970.

Artikel 3

Medborgare i en fördragsslutande stat, som med hänsyn till artiklarna 1—2 önskar erhålla tillstånd att inneha anställning som provisor på ett apotek i en annan fördragsslutande stat, skall till den centrala hälsovårdsmyndigheten i den sistnämnda staten ingiva intyg om att han uppfyller villkoren i artiklarna 1 och 2. I samband härmed skall han förete en omedelbart dessförinnan av den centrala hälsovårdsmyndigheten i hans hemland utfärdad förklaring om att han är berättigad att inneha anställning som provisor på apotek i detta land.

Sökande som uppfyller dessa villkor har rätt att bli beviljad det sökta tillståndet, såvida icke sådana förhållanden föreligger att ett beviljat tillstånd kan återkallas.

Underrättelse om ett sålunda beviljat tillstånd skall tillställas den centrala hälsovårdsmyndigheten i den stat, där vederbörande har avlagt examen samt i förekommande fall hälsovårdsmyndigheten i den eller de stater, där vederbörande tidigare har erhållit motsvarande tillstånd.

Artikel 4

Om en farmaceut efter avlagd examen i en av de fördragsslutande staterna senare i enlighet med i denna stat gällande bestämmelser har blivit fråntagen eller eljest har förverkat rätten att inneha anställning som provisor på apotek, bör ett med stöd av artiklarna 1—2 beviljat tillstånd i annan fördragsslutande stat återkallas endast i enlighet med de bestämmelser som gäller för förverkande av rätt att inneha anställning som provisor på apotek i den stat, där tillståndet är beviljat. Härvid kan emellertid hänsyn även tagas till ett i annan fördragsslutande stat begånget brott eller påvisad olämplighet för verksamheten.

Om en farmaceut fråntages eller på annat sätt förverkar rätten att inneha anställning som provisor på apotek i en av de fördragsslutande staterna, är de centrala hälsovårdsmyndigheterna i vederbörande stat förpliktade att underrätta myndigheterna i annan fördragsslutande stat, om vederbörande har avlagt examen eller erhållit tillstånd i den andra staten med stöd av artiklarna 1—2.

Artikel 5

Farmaceuter, som med stöd av artiklarna 1—2 har erhållit tillstånd att inneha anställning som provisor på apotek i en av de fördragsslutande staterna, bör i princip vara likställda med farmaceuter utbildade i denna stat i vad avser lön och pension samt övriga med tjänsten förenade förpliktelser och rättigheter. Tidigare tjänster som farmaceut i en av de fördragsslutande staterna bör likställas med motsvarande tjänster i den stat, där vederbörande nu är verksam.

Artikel 6

Var och en av de fördragsslutande staterna skall efter undertecknandet av denna överenskommelse i den utsträckning det är möjligt genomföra eller medverka till genomförandet av ändringar i gällande bestämmelser i överensstämmelse med de i artikel 5 angivna principerna.

Artikel 7

De centrala hälsovårdsmyndigheterna i de fördragsslutande staterna skall noga följa utvecklingen på arbetsmarknaden för farmaceuter i respektive stater och när särskilda åtgärder anses påkallade göra anmälan härom till den med stöd av artikel 5 i överenskommelsen den 22 maj 1954 om gemensam arbetsmarknad tillsatta kommissionen.

De centrala hälsovårdsmyndigheterna skall fortlöpande lämna varandra de meddelanden och upplysningar, som är av betydelse vid bedömningen av utvecklingen på arbetsmarknaden för farmaceuter i respektive stater.

Artikel 8

Denna överenskommelse skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten deponeras i det danska utrikesdepartementets arkiv.

Överenskommelsen träder i kraft så snart samtliga ratifikationsinstrument deponerats.

Var och en av de fördragsslutande staterna kan med ett varsel på sex månader uppsäga överenskommelsen att upphöra den 1 juli eller den 1 januari.

Var och en av de fördragsslutande staterna kan med omedelbar verkan sätta överenskommelsen ur kraft i förhållande till en eller flera av de övriga staterna i händelse av krig eller krigsfara eller om andra nationella eller internationella förhållanden gör det nödvändigt. Vederbörande staters regeringar skall omgående underrättas om sådant beslut.

Till bekräftelse härav har de befullmäktigade ombuden för respektive stater undertecknat denna överenskommelse och förselt densamma med sina sigill.

Som skedde i Köpenhamn den 2 december 1969 i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, av vilket danska utrikesministeriet skall överlämna bestyrkta avskrifter till de övriga fördragsslutande staternas regeringar.

Poul Hartling

P. K. Tarjanne

Gunnar Thoroddsen

B. Augdahl

R. Belding

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks och Norges regeringar avgivna meddelanden om rekommendation nr 25/1966.

Av meddelandena framgår att en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för farmaceuter undertecknats den 2 december 1969 av Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige och att överenskommelsen skall ratificeras.

Utskottet konstaterar att genom överenskommelsen, som innebär att apotekare med examen från en fördragsslutande stat under vissa förutsättningar kan erhålla legitimation i annan fördragsslutande stat, har i rekommendationen framförda önskemål om en överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter tillgodosetts. Utskottet, som utgår från att en ratifikation av överenskommelsen snarast kommer att ske, anser ytterligare åtgärder i anledning av rekommendationen icke påkallade. Utskottet finner därför rekommendationen av år 1966 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen nr 25/1966 såsom för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 16 januari 1970

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Förman

Tybbe Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 3 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 8 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Den i Sverige av inrikesministern tillsatta utredningen om invandraranspassningsproblem m. m. väntas slutföra sitt utredningsuppdrag, som bl. a. omfattar de i rekommendationen berörda frågorna, år 1971. Härefter skall saken på nytt tagas upp med justitieministerierna i Danmark, Finland och Norge.

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en redogörelse för resultaten av det samarbete, som hittills har bedrivits mellan de nordiska atomenergikommissionerna och deras underorgan, för de planer som föreligger för detta samarbetes vidare utbyggnad samt för de besparingar eller den ökade effektivitet, som kan uppnås vid en arbetsfördelning eller andra former för utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område.

Danmarks regering (undervisningsministeriet, atomenergikommissionen) meddelar den 4 december 1969:

I meddelelse til Nordisk Råds 17. session¹ om ovennævnte rekommandation gaves en redegørelse for den foreløbige »Betænkning om forudsætninger og muligheder for kernekraftsamarbejde i Norden«, udarbejdet af Nordisk Atomsamarbejdsgruppe til Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål. Kontaktorganet besluttede i februar 1968 at forlænge arbejdsgruppens mandat med henblik på færdiggørelse af betænkningen. Allerede den foreløbige betænkning resulterede i oprettelsen af en permanent nordisk atomkoordineringskomité bestående af repræsentanter for atomforsøgsinstitutionerne i de respektive lande. Som det fremgår af den til Nordisk Råds 18. session fra Kontaktorganet afgivne beretning (C 8/e)² har denne koordineringskomité ansvaret for en række konkrete løbende samarbejdsprojekter, ligesom den undersøger mulighederne for yderligere samarbejde mellem de nordiske atomforsøgsinstitutioner.

Den 26. juni 1968 afgav Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2054.

² Se s. 1762.

til regeringerne en »Indstilling om udvidet kernekraftsamarbejde i Norden» (NU 1968: 15), udarbejdet på grundlag af den ovenfor nævnte foreløbige betænkning. Indstillingen blev oversendt til arbejdsgruppen vedrørende industripolitik m. v. under Nordek-embedsmandsudvalget.

På baggrund af oprettelsen af ASEA-ATOM i juli 1968 og på opfordring af arbejdsgruppen vedrørende industripolitik m. v. udarbejdede Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål i oktober 1968 en principskitse til et nordisk industrielt reaktorkonsortium, kombineret med en vidtgående samordning af atomforskningen i Norden.

Meddelelsen til Nordisk Råds 17. session behandledes i rådets økonomiske udvalg, der indstillede til rådet at tage meddelelsen til efterretning i forventning af en ny meddelelse i sagen til rådets næste ordinære session. Indstillingen godkendtes den 3. marts 1969.

Den danske handelsminister og industriministre i Finland, Norge og Sverige nedsatte under et møde i tilslutning til Nordisk Råds 17. session i marts 1969 en nordisk tjenestemandsgruppe til behandling af spørgsmålet om nordisk samarbejde på atomenergiområdet.

Ministrenes beslutning godkendtes af statsministrene, og den 4. marts 1969 udsendtes et *communiqué* om beslutningen, hvoraf fremgår, at følgende spørgsmål skulle gøres til genstand for fortsat udredning i den hensigt at skabe grundlag for regeringernes stillingtagen:

- forsknings- og udviklingssamarbejde på reaktor- og brændselsområdet
- lokalisering af atomkraftstationer og indpasning af sådanne stationer i det nordiske kraftsystem
- samarbejde vedrørende uranproduktion (inklusive prospektering) samt udvikling og eventuel opførelse af et anlæg for uranberegning og/eller et anlæg for tungtvandsproduktion
- industrielt samarbejde omfattende hele reaktor- og brændselsområdet inklusive konkrete projekter, eksempelvis en tungtvandsreaktor i fuld skala.

Med skrivelse af 11. juli 1969 til den danske handelsminister og industriministre i Finland, Norge og Sverige fremsendte den i medfør af ovennævnte beslutning nedsatte tjenestemandsgruppe en rapport om »Nordisk atomenergisamarbejde» omfattende en sammenfatning af tjenestemandsgruppens overvejelser vedrørende de i ministrenes meddelelse af 4. marts 1969 opregnede spørgsmål.

I følgeskrivelsen udtales, at der i rapporten redegøres for, at man, med ASEA-ATOM som kerne, kunne danne et nordisk atomindustrielskab med virksomhed på reaktor- og brændselsområdet og, parallelt hermed, danne en fællesnordisk statslig organisation til reaktorteknologisk forskning og udvikling. Eksisterende nationale forskningsinstitutter inden for området tænkes omfattet af samarbejdet.

Endvidere anføres, at gruppen har søgt at skitsere de former, hvorunder et nordisk atomindustrielskab og et nordisk reaktorteknologisk udvik-

lingsfællesskab kunne tilvejebringes. En række vigtige spørgsmål vil efter gruppens opfattelse kræve en videre, mere indgående behandling. Såfremt det findes ønskeligt, at sagen viderebearbejdes, foreslår gruppen, at dette sker ved direkte forhandling. Udviklingen på atomenergiområdet forløber imidlertid så hurtigt, at gruppen anser det for at være af væsentlig betydning for en udnyttelse af de foreliggende samarbejdsmuligheder, at eventuelle forhandlinger indledes snarest. Med hensyn til et nordisk atomindustrielskab bør repræsentanter for regeringerne såvel som for de interesserede industrier deltage. I direkte tilknytning hertil bør etableringen af et fælles forsknings- og udviklingsprogram på reaktor- og brændselsområdet og organisationen af dets gennemførelse gøres til genstand for forhandlinger.

Med hensyn til de øvrige i ministrenes meddelelse nævnte spørgsmål konkluderer gruppen, at disse med fordel kunne viderebehandles af det i 1957 oprettede Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål.

Tjenestemandsgruppens rapport tilsendtes ligeledes den 11. juli 1969 det nordiske embedsmandsudvalg vedrørende udvidet nordisk økonomisk samarbejde. Tjenestemandsgruppens rapport er in extenso optrykt som *bilag 4* til embedsmandsudvalgets rapport af 17. juli 1969. Denne rapport er trykt i *Nordisk udredningsserie 1969: 11 (Nordek-rapporten)*.

Embedsmandsudvalget har ikke behandlet de i rapporten om »Nordisk Atomenergisamarbejde» rejste spørgsmål.

På de nordiske statsministres møde i Stockholm den 3. november 1969 opnåedes der enighed om, at formerne for et nordisk atomaktieselskab og en reaktorteknologisk udviklingsorganisation først skulle overvejes af de pågældende ministre.

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar (industriministrarna) meddelar den 8 februari 1970:

Såsom närmare redovisats i meddelande från Danmarks regering om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergis område lade en av industriministrarna tillkallad tjänstemannagrupp i juli 1969 fram en rapport om nordiskt atomenergisamarbete. I rapporten, som syftade till att ge underlag för regeringarnas ställningstagande, angavs förutsättningarna för såväl industriellt samarbete på reaktor- och bränsleområdet som forsknings- och utvecklingssamarbete.

Vid ett möte i Oslo den 25 november 1969 mellan Danmarks handelsminister och industriministrarna i Finland, Norge och Sverige överenskomms att frågan om atomenergisamarbetet skulle drivas vidare genom direkta förhandlingar. Beträffande det industriella samarbetet enades man om att utgå från ett gemensamt nordiskt industriföretag uppbyggt kring det svenska AB ASEA-Atom. Industrisamarbetet skulle motsvaras av en långtgående samordning av de nationella atomenergiinstitutens verksamhet på

reaktor- och bränsleområdet genom ett gemensamt av staterna finansierat flerårigt utvecklingsprogram. Ministrarna uppdrog åt en arbetsgrupp att skyndsamt utarbeta förslag till såväl konsortialavtal rörande industrisamarbetet som regeringsavtal rörande utvecklingssamarbetet.

Sedan arbetsgruppen haft överläggningar med deltagande även av representanter för industrin och utarbetat erforderliga arbetsutkast ägde ett nytt möte mellan ministrarna rum i Stockholm den 15 december 1969. Härvid behandlades framför allt frågorna om det gemensamma företagens formella konstruktion samt delägarnas rättigheter och skyldigheter gentemot företaget.

Sedan arbetsgruppen haft ytterligare ett sammanträde ägde ett nytt industriministermöte under ordförandskap av den isländske industriministern rum i Reykjavik den 8 februari 1970. Härvid överenskomms att uppdra åt arbetsgruppen att fortsätta sitt arbete och att även få till stånd direkta industrikontakter inriktade på det avsedda samarbetets konkreta utformning.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e och A 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om rekommendation av 31/1966 angående samarbete på atomenergins område, rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Se Sak 273 T/e: Bilaga 2)

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller till regeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for gods-transport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrykk, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan.

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 6 december 1969:

ad punkt B: Der henvises til meddelsen til Nordisk Råds 16. session¹. Spøragsmålet om en eventuel udvidelse af det vejnet, på hvilket der må køres med 32 henholdsvis 38 tons totalvægt, er fortsat genstand for overvejelser.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 12 november 1969:

ad punkt A: MelleM repræsentanter for trafikministerierne i Danmark, Finland, Norge og Sverige er der opnået enighed om ændring af overenskomsten af 5. november 1958 om person- og godskørsel ad landevej mellem de fire lande.

Den nye overenskomst vil medføre en del lettelser med hensyn til tilladelsesproceduren med videre.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2065.

Danmarks regering (arbejdsministeriet) meddelar den 1 december 1969:

ad punkt C.: Der henvises til meddelelsen til Nordisk Råds 17. session¹. Forhandlingerne i det i meddelelsen nævnte udvalg, nedsat af direktøren for arbejdstilsynet, er endnu ikke afsluttet. Fastsættelse af regler om hvileperioder og kørselsperioder for den internationale vejtransport afventer forhandlingerne i de europæiske samarbejdsorganer.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

I anledning av rekommendationen har en nordisk vägtrafikkonvention utarbetats (*Nordiska rådet, 1968, s. 2037 och 1969 s. 2065*). Konventionsprotokollet har undertecknats vid mötet i Sandefjord den 29 och 30 oktober 1969.

Spörsmålen om största tillåtna totalvikt och mått för fordon är under utredning.

Spörsmålet om chaufförernas arbetstid utreds av en kommitté, som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 4 december 1969:

1. Etter møter i Sandefjord den 29. og 30. september 1969 mellom representanter fra kommunikasjonsdepartementene i Danmark, Finland, Norge og Sverige og møte i en oppnevnt arbeidsgruppe i Göteborg den 19. november 1969, er det nå oppnådd enighet om utkast til ny vegtransportavtale mellom de fire land. Samferdselsdepartementet regner med at avtale kan inngås våren 1970.

2. Bestemmelser om kjøre- og hviletid ved kjøring med tunge godsbiler ventes fastsatt i løpet av våren 1970.

3. I vårsesjonen 1970 vil det bli fremmet en melding til Stortinget om virkningene av samferdselsloven av 1964 og om spørsmål om enkelte endringer i de reguleringsordninger som denne loven etablerte for vegtransporten.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969:

Kommunikationsdepartementen i Danmark, Finland, Norge och Sverige har fortsatt genomgången av överenskommelsen om landsvägstransporter mellan de fyra länderna. Överenskommelse förutses kunna undertecknas i början av år 1970.

Frågan om en harmonisering av bestämmelserna i de nordiska länderna om arbets- och vilotider i den yrkesmässiga landsvägstrafiken är beroende av överläggningar inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) om gemensamma regler för internationell trafik inom Europa.

¹ Se *Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2065*.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om arbetstidsbestämmelser för lastbilar**

Til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige

Nordisk Råd har rekkommendert dels en gradvis avskaffelse eller anpassning av kravene på særskilt tilstand for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land, dels å undersøke mulighetene for å få like bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletider for fører av visse grupper av tungt kjøretøy (*rek. nr 1/1967*). Det er åpenbart en forbindelse mellom disse spørsmål, i og med at om tilstandsprinsippet liberaliseres, bør det samtidig skje en tilnærming av konkurransevilkårene, av hvilke arbeidstidsbestemmelsene er blant de viktigste.

Regjeringene meddeler til årets sesjon at man er blitt enig om å endre den nordiske overenskommelse av 5. november 1958 om person- og godstrafikk på landevei, hvilket vil innebære en del lettelse i tilstandsgivningen. Da innholdet i endringene ikke er nærmere kjent, er det for en utenforstående ikke mulig å ha noen oppfatning om disse svarer til Nordisk Råds rekommendasjon. Med hensyn til arbeidstidsbestemmelsene, henviser den danske og svenske regjering til at spørsmålet om harmonisering av disse bestemmelser i de nordiske land er avhengig av drøftelser i FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE) om felles regler for internasjonal trafikk i Europa. Derimot meddeler den norske regjering at bestemmelser om kjøretider etc. for tunge lastebiler ventes å bli vedtatt i løpet av våren 1970, mens spørsmålet i Finland utredes av en komité som er nedsatt av sosial- og helseministeriet. Dette synes å innebære at man hverken i Finland eller Norge anser det nødvendig å avvete resultatet av drøftelsene i ECE.

De europeiske drøftelsene har allerede pågått ganske lenge, og det ser ut til at man kan sette spørsmålstejn ved utsiktene til å oppnå en europeisk løsning innen rimelig tid av et så vanskelig spørsmål som arbeidstidene for lastebiltrafikken. Hvis det i ECE ikke finnes muligheter til å komme til et resultat i løpet av kort tid, bør en nordisk løsning i stedet utarbeides.

Med henvisning til ovennevnte vil jeg spørre kommunikasjonsministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

Anser regjeringene at drøftelsene i ECE om arbeidstidsbestemmelser i internasjonal lastebiltrafikk i Europa kan ven-

tes å gi resultat i løpet av kort tid, og om så ikke er tilfelle, er regjeringene rede til å innlede en nordisk harmonisering i overensstemmelse med henstillingen i Nordisk Råds rekommendasjon nr 1/1967 punkt C?

Stockholm den 13. januar 1970

Kåre Kristiansen

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 18. session om rekommendation nr. 1/1967 angående ensartede retningslinier for en nordisk transportpolitikk afgivet af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 14. januar 1970. Under sessionen har udvalget som sagkyndig hørt byråsjef John H. Paxal, Norge.

Af meddelelserne fremgår for så vidt angår rekommendationens punkt A, vedrørende afskaffelse af eller lettelse i krav om særlig tilladelse for godstransport med lastbiler, at der på et møde i oktober måned 1969 er opnået enighed om, at ændre den nordiske vejtransportaftale af 1958 i liberal retning. En ny nordisk overenskomst forventes at blive indgået i foråret 1970. Om rekommendationens punkt B vedrørende køretøjers tilladte mål og vægt oplyses, at dette spørgsmål for tiden er under overvejelse; fra norsk side oplyses, at spørgsmålet om enkelte ændringer i reguleringsordningen, vil blive forelagt Stortinget i foråret 1970. Rekommendationens punkt C. vedrørende bestemmelser om chaufførers arbejdstid m. m. er i Finland for tiden under udredning, medens man i Danmark og Sverige afventer resultatet af forhandlinger i ECE; den norske regering oplyser, at nye bestemmelser om køre- og hviletid for førere af tunge lastbiler ventes forelagt i løbet af foråret 1970.

Under spørgetimen i rådets plenarmøde den 10. februar 1970 spurgte Kåre Kristiansen regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, hvorvidt man forventede, at drøftelserne i ECE om arbejdstidsbestemmelser i international lastbilstrafik ville give resultater i løbet af kort tid, og om regeringerne i modsat fald er parate til at drøfte en nordisk harmonisering i overensstemmelse med rekommendationens punkt C. I den anledning oplyste minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, at der foreligger et færdigt udkast til en europæisk aftale om arbejdsvilkår for personale, der er beskæftiget i international landevejstransport, og at dette udkast vil

komme til forventet afsluttende behandling på ett møde i ECE i Genève den 1.—3. april 1970. Der synes at være almindelig enighed om reglernes indhold, medens spørgsmålet om fastsættelse af bestemmelser om en overgangsperiode fortsat drøftes. For så vidt angår spørgsmålet om nordisk harmonisering oplystes, at der i den danske lovgivning ikke er hjemmel til at fastsætte egentlige regler om arbejdstiden, men alene om køre- og hvileperiodernes længde.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Reykjavik, den 11. februar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Aksel Larsen

Sven Mellqvist

Erling Norvik

Tuure Salo

Formand

Meddelande
om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på
operakonstens område

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en allsidig utredning om förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på operakonstens område.

Danmarks regering (ministeriet för kulturelle anliggender) meddelar den 4 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som oplyst ved meddelelse af 23. december 1968 har Nordisk Kulturkommission udarbejdet en udredning om spørgsmålet til forelæggelse for de nordiske operascener. Efter at operacheferne har behandlet redegørelsen, forventer man i den nærmeste fremtid at modtage en endelig indstilling fra Nordisk Kulturkommission, der kan danne grundlag for regeringernes stillingtagen. I denne forbindelse kan dog nævnes, at Nordisk Kulturfond i en prøveperiode på 3 år har afsat beløb af fondsmidlerne til teaterudveksling. Støtteordningen er for 1969 og 1970 udvidet til også at gælde opera og ballet med en forøgelse af støttebeløbet fra danske kroner 250 000 til danske kroner 400 000 til følge.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete.

F i n l a n d s r e g e r i n g (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Socialpolitiska kommittén har översänt rekommendationen till Nordiska arbetsmarknadsutskottet för yttrande. Rekommendationen kommer att behandlas vid nordiska arbetsmarknadsutskottets möte i början av januari 1970. Arbetsmarknadsutskottet beräknas komma färdigställa sitt uttalande så att rekommendationen kan upptas till fortsatt behandling vid nordiska socialpolitiska kommitténs möte i slutet av januari 1970.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område

(Överlämnade av Islands och Finlands regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att åstadkomma en snabb och effektivt verkande gemensam ordning för tillgodoseende av arbetarskyddet beträffande maskiner, redskap och andra liknande tekniska anordningar.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter det rekommendationen genom socialpolitiska kommitténs beslut i januari 1968 överfördes till Arbetsinspektionens nordiska chefsmöte för erhållande av yttrande har Nordiska maskinkommittén, vid möte den 2—7 september 1968 behandlat saken, varefter sagda chefsmöte den 9 oktober 1968 beslutat godkänna nya regler för administrationspraxis vid utsändande av nya och reviderade samnordiska anvisningar samt vid granskning av och uttalanden om maskiner, som avses i sådana anvisningar. Dessa regler om administrationspraxis har bringats till vederbörande myndigheters kännedom i de nordiska länderna. Vid Arbetsinspektionens nordiska chefsmöte den 14 november 1969 har frågan ånyo varit före till behandling varvid mötet konstaterade, att huvuddelen av samarbetet sker inom Nordiska maskinkommittén. Ytterligare arbete inom denna kommitté för att uppnå snabbare resultat ansågs kräva i första hand ökade arbetskraftsresurser. Arbetsinspektionens chefer följer det arbete som pågår inom Nordiska maskinkommittén och kommer i den mån så befinnes vara nödvändigt att revidera de riktlinjer som kommittén arbetar efter.

Rekommendationen kommer efter dessa utlåtanden, att behandlas vid nordiska socialpolitiska kommitténs möte i slutet av januari 1970, varvid man kommer att besluta om vidare åtgärder i anledning av rekommendationen.

Islands regering (Iðnaðarmálaráðuneytið) meddelar den 29 december 1969:

I 1969 ble Island deltaker i det nordiske maskinutvalget, som holdt möte i Reykjavik dagene 22.—29. juni 1969.

Det er forutsatt at Islands representant skal delta i et möte årlig i utvalget.

For övrig har den islandske sikkerhetsinspeksjons samarbeid med tilsvarende offentlige institusjoner i andre land vært som för (*jfr. Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2071*).

Meddelande

om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för vidgad nordisk forskning angående ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk samt den därmed sammanhängande ungdomsbrottsligheten.

Finlands regering social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp, som tillsatts av Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsrådet för kriminologi, har under året fortsatt sin verksamhet och därvid utarbetat ett förslag till betänkande angående forskningen om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk. Betänkandet kommer att färdigställas inom en nära framtid och därefter föreläggas regeringarna i de nordiska länderna. Avsikten är att betänkandet, som omfattar omkring tvåhundra maskinskrivna sidor, skall föreslås till tryckning i Nordisk utredningsserie under början av år 1970.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkommande förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i för-månslandet.

Danmarks regering (socialministeriet) meddelar den 6 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Spørgsmålet behandles fortsat af det nordiske socialforsikringsudvalg i forbindelse med en almindelig gennemgang af den nordiske tryghedskonvention.

Meddelanden
om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av
lagstiftningen om pensionsförsäkring

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967, enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om pensionsförsäkring såvitt avser dels fråga om tillgodoräkande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, dels fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, dels fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, dels ock i fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken uppbar utländsk pension.

D a n m a r k s r e g e r i n g (socialministeriet) meddelar den 6 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Overenskomsten om ændringer i den nordiske tryghedskonvention, hvorved der indføres en række bestemmelser om tillægspension, herunder om ligestilling mellem nordiske statsborgere med hensyn til optjening og udbetaling af tillægspension, er blevet underskrevet den 2. december 1969, og at ændringerne har virkning fra den 1. januar 1969. De øvrige spørgsmål behandles fortsat af det nordiske socialforsikringsudvalg i forbindelse med en almindelig gennemgang af den nordiske tryghedskonvention.

N o r g e s r e g e r i n g (Sosialdepartementet) meddelar den 8 december 1969:

Det nordiske socialforsikringsutvalg, som er oppnevnt av Den nordiske sosialpolitiske komite, har fortsatt saken til behandling i samband med en alminnelig gjennomgåelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet.

Meddelande
om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av
lagstiftningen om sjukförsäkring
(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om sjukförsäkring såvitt avser dels fråga om sjukförsäkringens storlek och varaktighet, dels fråga om sjuktransportkostnader, dels fråga om sjukpenning vid vistelse utom landets gränser, dels ock fråga om bosättningsbegrepp och därmed försäkringstillhörighet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det nordiske sosialforsikringsutvalg, som er oppnevnt av Den nordiske sosialpolitiske komite, har fortsatt saken til behandling i samband med en alminnelig gjennomgåelse av den nordiske konvensjon om sosial trygghet.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. framlägga förslag till ett avsevärt utbyggt nordiskt TV-samarbete såväl med utgående från erfarenheterna av Nordvisionssamarbetet som med beaktande av de nya möjligheter den snabba tekniska utvecklingen kommer att erbjuda,

II. avlägsna hindren för en ökad sebarhet för TV-program mellan de nordiska länderna, särskilt i fråga om dessas gränstrakter, samt

III. verka för att möjliggöra att Island aktivt kan taga del i det nordiska TV-samarbetet.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Samarbetet mellan de nordiska radioföretagen inom Nordvisionen är som bäst föremål för diskussion mellan företagen. De nordiska radiocheferna har uttalat, att de anser programsamarbetet mellan de nordiska radioorganisationerna utgöra en viktig del av det kulturella samarbetet i Norden, som utöver de ekonomisk-praktiska följderna måste anses ha ett självständigt kulturpolitiskt värde. Man försöker därför nu hitta nya vägar för att detta utbyte skall kunna utformas praktiskt på bästa och effektivaste sätt.

I fråga om programutbytet med Island har man i Finland avtalat med skådespelarna om att ersätta dem endast med 5 procent av grundhonoraret, då program innehållande skådespelarprestationer sänds i Island. För de övriga nordiska länderna är minimum 50 procent.

Rundradioföretagen i Norge, Sverige och Finland har föreslagit regeringarna i respektive land att de skulle besluta att tillsammans grunda ett produktionscentrum för samiska radioprogram i Karasjokk i Norge. Saken är för närvarande föremål för behandling mellan regeringarna.

Den 25 november 1969 togs ett samnordiskt nyhetscentrum i bruk i London. Radioföretagen i Danmark, Norge, Sverige och Finland har för första gången hyrt gemensamma faciliteter för sina utlandskorrespondenter. Genom att dela de fasta kostnaderna för lokal, telefonreception, studier, telex m. m. kan man uppnå en betydligt ökad effektivitet till rimliga kostnader.

Den 27 oktober 1968 inledde Sveriges radio televisionssändningar på finska i Sverige. Sändningarna omfattar två timmar per vecka (lördag 1 timme, söndag 1 timme). Detta sker inom ramen för Nordvisionen och bygger på ett intensivt samarbete mellan rundradioföretagen i Sverige och Finland.

Sebarheten för Finlands TV-program i Sverige har även ökats. Den 22 februari 1969 invigdes sändaren på Yllästunturi. De televisionsprogram som sänds via denna sändare kan ses i stora delar av norra Sverige och den betjänar sålunda finskspråkiga personer bosatta i detta område. Sveriges radio och Finlands rundradio har även förklarat sig villiga för sin del att göra vad de kan för att medverka till att öka sebarheten av Sveriges radios televisionsprogram på Åland så att även Sveriges TV-program 2 skulle nå den åländska befolkningen. I den nya sändarmast som Finlands rundradio för närvarande bygger i Sund på Åland har tekniska möjligheter reserverats för en möjlig senare installering av en reläsändare för Sveriges TV 2, om länderna kan lösa de juridiska och ekonomiska hinder som för närvarande står i vägen för en dylik reläsändning.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det nordiske kontaktutvalget for radio- og fjernsynsspørsmål, som regjeringene opprettet i 1968, fikk bl. a. som målsetting for sitt arbeid å behandle de spørsmål av teknisk, økonomisk, juridisk eller annen art som ikke blir dekket av eksisterende samarbeid innen disse felter. Om kontaktutvalgets virksomhet vises til særskilt melding til Nordisk Råd, avgitt av Det norske kirke- og undervisningsdepartement som koordinerende land for denne saken.

Ellers kan opplyses at det i desember 1969 vil bli holdt et møte i regi av den svenske kommittén for TV- og radioutbildningen (TRU) for å drøfte samarbeidsformer når det gjelder undervisning og voksenopplæring over fjernsyn og radio.

Melding om virksomheten til Nordisk kontaktutvalg for radio- og fjernsynsspørsmål forutsettes jevnlig sendt rådet. Ut fra dette og med de nå etablerte organ for spørsmål som gjelder nordisk samarbeid innen det feltet det her gjelder, antar man at rekommandasjonen angående utvidet TV-samarbeid bør kunne gå ut av Nordisk Råds sakliste som særskilt sak.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslaget
samt meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat
TV-samarbete**

(Se Sak A 275 T/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på baggrund af de foreliggende betænkninger og det norske departementsudkast at søge gennemført ensartet nordisk lovgivning om erhvervelse af løsøre i god tro, der bortset fra tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang som udgangspunkt bygger på en almindelig ekstinktionsregel.

Nordisk Råd henstiller endvidere, såfremt helt ensartede regler ikke kan opnås i tilfælde af tyveri, røveri eller voldelig tvang, at lovforslagene affaites på en sådan måde, at man ved retsanvendelsen i videst mulig omfang kommer til det samme resultat.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 9 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

På möte mellom justisministrene i Stockholm oktober 1967 var det enighet om å søke gjennomført lovgivning på grunnlag av retningslinjene i Nordisk Råds rekommandasjon.

Ved nordiske departementsdrøftinger er det oppnådd enighet om hovedpunktene i et lovforslag som bygger på ekstinksjonsprinsippet. Fra svensk side ventes dette prinsipp å ville bli lagt til grunn i sin helhet, mens det fra de øvrige lands side ventelig vil bli gjort unntak med hensyn til gjenstander som er bortkommet ved tjuveri, ran eller grov tvang og som ikke omsettes fra fast forretningssted med videre eller på offentlig auksjon.

Proposisjoner i emnet beregnes å ville bli lagt fram i løpet av 1970.

Meddelande
om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt
forskarsamarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. framlägga förslag om avsevärt ökade medel för att underlätta och stimulera nordiskt samarbete mellan enskilda institutioner och forskare i Norden och utarbeta en plan för administreringen av sagda medel samt

II. avlägsna förekommande formella hinder för en livlig utbytes-, studie- och kontaktverksamhet mellan nordiska forskare.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 18 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, har anmodat Nordiska kulturkommissionen att inkomma med utlåtande i ärendet. Härvid hänvisas till Nordiska kulturkommissionens årsrapport under sektion I.¹ Den problematik, av vilken ärendet utgör en del, har också behandlats inom Nordek och Nordiska organisationskommittén.

I en hemställan av den 23 september 1968 till de nordiska ländernas regeringar angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat (jfr *meddelandet om rekommendation nr 20/1967 till Nordiska rådets 17: e sess., s. 2112*) har kulturkommissionen också framhållit vikten av att regeringarna ställer ökade medel till disposition för främjandet av samarbete mellan forskare.

Den ytterligare intensifiering av samarbetet mellan enskilda nordiska forskare och vetenskapliga institutioner, som avses i rekommendationen, torde kunna uppnås genom olika slag av åtgärder. En samordning, i mån av möjlighet, av medelsanvisningar ur de medel, som står till disposition för

¹ Se s. 1705.

berörda organ på området, torde kunna stimulera forskningssamarbetet. Sådana behov, som här kan komma i fråga, tillgodoses nu i betydande omfattning genom anslag från Nordiska kulturfonden.

Ytterligare har kulturkommissionens sektion I satt igång en kartläggning av tekniska och praktiska hinder för nordiskt forskningssamarbete (*jfr sektionens årsrapport*).¹

¹ Se s. 1705.

BILAGA 1--2

Betänkande 1 och 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslagen A 119/k och A 265/k, regeringsförslaget B 9/k samt meddelandena om rekommendation nr 14/1957 angående nordiskt forskarsamarbete och rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden

(Se Sak B 9/k: Bilaga 1--2)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge behovet for og overveje indholdet af en beskyttelsesregel navnlig i de tilfælde, hvor aftale indgås eller bestilling afgives under den ene parts uanmodede henvendelse på den anden parts bopæl eller dermed ligestillet sted.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 6 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som tidligere meddelt er der nedsat udvalg i Norge og Danmark til at undersøge spørgsmålet. Arbejdet i udvalgene følges af sagkyndige fra Finland og Sverige.

Der har været afholdt nordiske møder i november 1968 og i maj og november 1969. På grundlag af drøftelserne på disse møder vil blive udarbejdet udkast til ensartede nordiske love, der forventes behandlet på nordiske møder i foråret 1970. Udvalgenes arbejde kan formentlig afsluttes i 1970.

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1967 angående befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för ett förenhetligande av bestämmelserna om befrielse för handikappade av tull- och andra avgifter vid anskaffande av motorfordon.

Danmarks regering (finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter) meddelar den 14 november 1969:

Der henvises til det af den danske regering (finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter) til 16' session afgivne notat¹ om de danske regler. Reglerne, der ikke siden er ændret, opfylder det fremsatte ønske om afgiftsfritagelse.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Finansministeriet hänvisar till meddelanden den 30 november och 7 december 1967 å finska regeringens vägnar.¹

Den 9 maj 1969 utfärdades en ändring av lagen om bil- och motorecykel-skatt (284/69), vilken trädde i kraft den 1 juli 1969. Ändringen innebär, att bilskatt kan partiellt återbäras till invalid, vars av rörelseskada förorsakad invaliditetsgrad är minst 40 procent, och för vilken anskaffningen av bil fyller ett väsentligt behov för att han skall kunna handha sin befattning eller sköta sitt arbete. Annars är stadgandena angående bilskatteåterbäring oförändrade.

I fråga om missförhållandena i omsättningsskattelagen har inga steg tills vidare kunnat tagas. Grunderna härtill har anförts i ovan nämnda meddelande av den 7 december 1967.

¹ Se Nordisk Råd, 16. sesj., s. 2070.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 12 december 1969:

En viser til den melding som ble avgitt den 2. januar 1969.¹ Det i meldingen nevnte utvalg under Sosialdepartementet har avgitt sin innstilling. Innstillingen er under behandling av administrasjonen.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Utöver vad som tidigare anförts finns ej ytterligare att meddela.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sesj., s. 2098.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 17/1967 angående befrielse för handikappade av tull m. m. för motorfordon, vilka avgivits av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar till rådets adertonde session.

Utskottet noterar av meddelandena, att vissa åtgärder vidtagits nationellt för att befria de handikappade från extrautgifter i form av tull och skatt vid bilförvärv. Såvitt kunnat utrönas har några initiativ hittills icke tagits mellan de nordiska länderna i anledning av rekommendationen. En sammanjämkning av de olika bestämmelserna på området i de nordiska länderna till större enhetlighet synes icke kunna uppnås för närvarande. Enligt utskottets mening torde man nu ej kunna nå längre för att förverkliga rekommendationens syfte. Då anledning till ytterligare åtgärder från rådets sida i detta läge knappast föreligger, finner utskottet rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 16 januari 1970

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Förman

Työne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Meddelande

om rekommendation nr 18/1967 angående samarbete på den medicinska undervisningens område

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna den medicinska utbildningen i de nordiska länderna samt möjliggöra en aktiv insats av universitet och högskolor samt deras medicinska fakulteter inom ramen för den härför inrättade Nordiska federationen för medicinsk undervisning.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordisk federation för medicinsk undervisning¹ höll sin vartannat år återkommande generalförsamling i Stockholm den 10—11 oktober 1969. Därvid behandlades bl. a. frågan om utbildning av lärare för den medicinska undervisningen. På federationens program står också anordnandet av flera symposier över ämnen med anknytning till den medicinska undervisningen.

I samtliga nordiska länder har bidrag givits till federationen för verksamhetsåret 1969. Även för 1970 torde bidrag komma att beviljas. Frågan om bidrag för kommande år bör på grundval av årliga anslagsframställningar prövas i sedvanlig ordning i respektive land.

Med hänvisning till detta och till utlåtandet från Nordiska kulturkommissionens sektion I² att denna sak utslutande rör frågan om bidrag till Nordisk federation för medicinsk undervisning och av denna föreslagna projekt anses denna rekommendation av regeringarna vara slutbehandlad.

¹ Se Nordiska rådet, 17: sess., s. 2099.

² Se Nordisk Råd, 16 sesj., s. 2073.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1967.

Såsom av meddelandet till sjuttonde sessionen från det koordinerande landets regering framgår är Nordisk federation för medicinsk undervisning ett kontaktorgan för olika instanser med anknytning till läkarutbildningen i de nordiska länderna. I meddelandet till rådets adertonde session uppges att federationen vid sin generalförsamling i Stockholm 1969 bl. a. behandlat frågan om utbildning av lärare för den medicinska undervisningen. Federationen skall även i övrigt verka för att främja denna undervisning i Norden. Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse över att federationen tillkommit som ett koordinerande organ på sitt undervisningsområde och att därmed goda möjligheter skapats för en samordning av den medicinska undervisningen, vilket är av stort värde mot bakgrund av den gemensamma nordiska läkararbetsmarknaden.

Federationens verksamhet finansierades såsom av meddelandena till tidigare sessioner framgått i initialskedet av Nordiska kulturfonden. År 1969 åtnjöt federationen statliga understöd från de nordiska länderna för verksamheten. Utskottet finner det vara naturligt att de nordiska regeringarna över statsbudgeterna anslår medel för federationens framtida verksamhet.

Utskottet, som med intresse följer federationens verksamhet, uttrycker önskemålet att federationen årligen måtte inkomma med berättelse till rådet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Georg Backlund

Per Bergman

Vice förman

Niels Eriksen

Gunnar Garbo

Niels Helveg Petersen

Eysteinn Jónsson

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Salve Salvesen

Ingrid Segerstedt Wiberg

Sylvi Siltanen

Meddelande
om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning
av sjuksköterskor

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

Norges regering (Socialdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*¹:

Utvalget som i henhold til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 19/1967 skal undersøke forutsetningen for en samnordisk høyere utdannelse av sykepleiere har i 1969 hatt 3 møter i hovedutvalget og 3 møter i underutvalg.

Utvalget antar at et førsteutkast til innstilling vil kunne foreligge til utvalgets møte i januar 1970.

¹ Rörande rek. nr 15/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjuksköterskor (stulbehandlad 1962) meddelar Socialdepartementet, att överenskommelse träffades den 5 december 1968.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att möjliggöra ett effektivt samnordiskt utnyttjande av dyrbar, specialiserad apparatur och utrustning för forskning.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, hänvisar till sitt meddelande den 16 december 1968. Frågan om ett samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur är för närvarande under beredning.

För Danmarks vidkommande kan följande meddelas:

Den ved det danske forskningssekretariat foranstaltede kortlægning af dyrt (over 100 000 kr.) apparatur og af specielt apparatur under hensyn til dettes pris, er fuldendt og materialet er under redigering. Dette vil i løbet af forholdsvis kort tid kunne udsendes til alle interesserede.

Meddelanden
om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande
beskattningens utformning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt låta företaga en vetenskaplig studie av de grundläggande värderingar som bildar underlag för fördelningen av skattebördan mellan olika grupper i samhället och för valet mellan olika sätt för skatternas uttagande,

II. att åstadkomma en förbättrad information och fastare organiserad kontakt mellan länderna rörande planerade och pågående utredningar på skatteområdet, genomförda lagändringar m. m.

Danmarks regering (finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 4 december 1969:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation skal man henwise til det i meddelelse herfra af 21. november 1967 udtalte (*se Nordisk Råd 16. sesj., s. 2078*), idet man bemærker, at det i afsnit I i den nævnte meddelelse omtalte medlemsforslag om oprettelse af et nordisk skattevidenskabeligt forskningsråd er tiltrådt af Nordisk Råd ved rådets rekommandation nr. 14/1968. De med forskningsrådets etablering forbundne problemer er genstand for nærmere undersøgelser med Finland som koordinerende land.

For så vidt angår heromhandlede rekommandation nr. 21/1967, finder Danmarks regering (finansministeriet, skattedepartementet) derfor fortsat at kunne henholde sig til det i ovennævnte meddelelse af 21. november 1967 udtalte.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 24 november 1969:

Finlands regering hänvisar till vad på dess vägnar har meddelats den 27 november 1968¹.

¹ *Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2115.*

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 12 december 1969:

En har ikke opplysninger å gi vedrørende denne rekommandasjon.

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberale som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 28 november 1969:

De danske regler for charterflyvning fastsættes administrativt. Luftfartsmyndighederne, ministeriet for offentlige arbejder og luftfartsdirektoratet, søger gennem en løbende interskandinavisk koordination at tilgodese, at disse regler får en ensartet udformning i de nordiske lande, ligesom der søges fælles skandinavisk tilslutning til alle enkeltafgørelser af principiel karakter, som ikke kan træffes alene på grundlag af allerede formulerede regler.

Det tilføjes, at der af de skandinaviske luftfartsmyndigheder har været rettet henvendelse til den finske luftfartsmyndighed med henblik på tilvejebringelse af ligestilling af de øvrige nordiske luftfartsselskaber med de nationale selskaber ved udfærdigelse af chartertilladelser.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 25 november 1969:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena konstaterar med hänvisning till sitt tidigare uttalande av den 26 november 1968¹, att sedan dess ingenting nytt framkommit i ärendet.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2122.

Islands regering (Samgöngu- og iðnaðarmálaráðuneytið) meddelar den 29 december 1969:

Ministeriet viser til sine brev til Nordisk Råds Islandske Afdeling av 16. januar 1968 og 28. januar 1969¹.

Det har ikke vært innkalt till noen forhandlinger om saken der Island har vært tilbudt deltakelse, men en har fått opplyst at saken er under felles drøftelse i Danmark, Norge og Sverige. Som tidligere opplyst stiller man seg på islandsk hold avventende med hensyn til endringer av islandske regler om charterflyging, inntil de andre nordiske lands planer blir kjent.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1969:

Samferdselsdepartementet viser til sin meddelelse av 20. desember 1968.² Siden den gang er det foretatt ytterligere et lite skritt i retning av å gi utvidet adgang til selskapsreiser med charterfly.

Av hensyn til SAS' rutetrafikk har slike reiser ikke vært tillatt mellom de skandinaviske hovedsteder. Siden betydelige turistdistrikter i Norge ikke har nærmere flyplass enn Oslo lufthavn, er det bestemt at forbudet mot selskapsreiser med charterfly ikke skal gjelde for reiser fra Danmark via Oslo lufthavn til hoteller som ligger mer enn 10 mil fra Oslo.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969:

De gemensamma riktlinjer beträffande tillstånd till charterflygtrafik, om vilka de skandinaviska länderna enats på grundval av det av den skandinaviska interdepartementala arbetsgruppen år 1968 avgivna utlåtandet², har följts under år 1969.

¹ Se Nordisk Råd, 16 sess., s. 2093 och Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2122.

² Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2122.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 4 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

I fellesuttalelse av 23. desember 1966 til Nordisk Råd¹ angående ovennevnte rekommandasjon ble det gjort rede for forslaget fra Nordisk Kulturkommisjon seksjon II om det videre arbeid med saken. Forslaget resulterte som kjent i at det ble nedsatt et utvalg som fikk i oppdrag å utarbeide en konkretisert plan for arbeidet med å harmonisere skoleordningene i de nordiske land i løpet av en 3—5 års periode.

Etter de informasjoner man sitter inne med, vil dette planarbeidet være slutført med det aller første, og en innstilling fra harmoniseringsutvalget vil trolig foreligge omkring 15. januar 1970.

¹ Se Nordiska rådet. 17:e sess., s. 2124.

Meddelanden
om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse
mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att genomföra förslaget till Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland i enlighet med arbetsgruppens förslag (NU 1966: 5).

F i n l a n d s r e g e r i n g (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland har den 20 juni 1968 tillställt ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena ett förslag till komplettering och ändring av Europavägarna i Finland, i vilket även ingår ifrågavarande vägförbindelse mellan Finland och Sverige. Kommunikationsministeriet har till förslaget fogat trafikavdelningens vid ministeriet utlåtande och den 14 oktober 1968 anmodat utrikesministeriet att vidtaga åtgärder för fastställande av ändringsförslaget.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969:

Flerårsplaner för vägbyggandet under perioden 1970—1974 upprättas nu. I samband därmed prövas möjligheterna att utföra den för europavägförbindelsen nödvändiga nya vägen mellan Norrtälje och Kapellskär.

Meddelande
om rekommendation nr 31/1967 angående samarbete om
varudeklarationer

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att stödja och utveckla ett nordiskt samarbete beträffande varudeklarationer, som syftar till att nå fram till identiskt lika deklarationsnormer i samtliga nordiska länder.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

I tillslutning til den den 17. december 1968 til Nordisk Råds 17. session afgivne meddelelse¹ om udbygningen og intensiveringen af det samarbejde, som varedeklarationsorganerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige — Dansk Varedeklarations-Nævn, Varudeklarationsförbundet (Tavaraselosteliitto) i Finland, Varefaktakomiteén i Norge og Varudeklarationsnämnden i Sverige — gennemfører, kan oplyses, at de pågældende organer fortsat arbejder hermed.

I øvrigt kan henvises til de udtalelser, som er afgivet af de interesserede institutioner og organisationer i de forskellige lande vedrørende det til Nordisk Råds 17. session 1969 af Leif Cassel og Sven Hammarberg udarbejdede tillæggsforslag — sag A 234 T/e — nordisk varedeklarationssamarbejde.²

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2132.

² Se s. 974.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 31/1967, vilket avgivits av Danmarks regering till rådets adertonde session å samtliga regeringars vägnar.

Av meddelandet framgår att det intensifierade samarbetet mellan varudeklarationsorganen i Danmark, Finland, Norge och Sverige varom meddelats till sjuttonde sessionen fortsätter. Vidare hänvisas till de uttalanden som avgivits av berörda institutioner och organ rörande nedan nämnda tilläggsförslag.

Ett tilläggsförslag (*A 234 T/e*) har väckts med hemställan till rådet att rekommendera regeringarna att samordna arbetet med och förenhetliga reglerna för varudeklarerationer samt att inrätta härför erforderliga nordiska organ.

I detta läge finner utskottet rekommendationen av 1967 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår därför,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 31/1967 såsom för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 23 januari 1970

<i>John Austrheim</i>	<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i> Fung. Förman
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Jørgen Jensen</i>	<i>J. O. Krag</i>	<i>Työne Leivo-Larsson</i>
<i>Erling Norvik</i>	<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Eino Sirén</i>	<i>Karl Skytte</i>
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

Meddelanden
om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt
kollegium för viltforskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der etableres et nordisk kollegium for vildtforskning, hvis økonomiske midler forudsættes tilvejebragt gennem de organer og fonds, som allerede finansierer den nationale jagt- og vildtforskning i hvert af landene.

Danmarks regering (landbrugsministeriet) meddelar den 5 december 1969:

Danmark har som koordinerende land rettet henvendelse til Finland, Norge og Sverige om hver af udpege en repræsentant til det foreslåede kollegium for vildtforskning.

Det svenske jordbrugsdepartement har meddelt, at det efter departementets opfattelse må synes hensigtsmæssigt, at spørgsmålene i forbindelse med oprettelse af et nordisk vildtforskningskollegium tages op til fælles behandling af repræsentanter for de respektive landes jordbrugsdepartementer, inden repræsentanter til et vildtforskningskollegium udpeges.

Landbrugsministeriet har derefter anmodet det svenske jordbrugsdepartement om, såfremt Sverige ikke mener at kunne tiltræde den fra dansk side foreslåede procedure, der er tiltrådt af Finland og Norge, at oplyse, hvilke specielle emner jordbrugsdepartementet ønsker nærmere afklaret, inden den svenske repræsentant til kollegiet udpeges.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969:

Statens viltforskningsinstitut har redan inom ramen för sin ordinarie budget påbörjat sådana forskningsarbeten och utredningar beträffande sjöfågeln, som den nordiska expertkommittén för viltforskning förklarar så-

som nödvändiga eller önskvärda. Av dylika arbeten må nämnas en undersökning av ejderns lokalpopulation på forskningsinstitutets sjöfågelstation Söderskär, månatliga inventeringar av den flyttande och övervintrande sjöfågeln samt en riksomfattande utredning i frågan när gräsandungarna blir flygga. Med medel från statens naturvetenskapliga kommission har sedan två år tillbaka en inventering av det häckande sjöfågelbeståndet pågått i regi av Finlands MAR-kommitté. Från och med nästa år borde nämnda arbete bekostas med medel avsedda för viltvårdens befrämjande.

Utan en egen budget för viltforskningskollegiet blir det i längden omöjligt att fortsätta och slutföra dessa arbeten, för att inte tala om alla övriga, ännu ej påbörjade uppgifter, som det nordiska samarbetet i vårt eget intresse ålägger vårt land på viltforskningens område. Lantbruksministeriet i Danmark har i en skrivelse den 9 april 1969 meddelat, att det är villigt att sammankalla ett kollegiemöte för att dryfta sådana frågor, som lantbruksministerierna önskar få utredda. Ett dylikt möte borde utan dröjsmål anordnas.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Jordbruksdepartementet har i januari 1969 överlämnat rekommendationen till statens naturvårdsverk för yttrande. Naturvårdsverket har i sin tur remitterat ärendet till Nordiskt kollegium för terrestrisk ekologi, statens naturvetenskapliga forskningsråd (ekologikommittén) samt Svenska jägareförbundet. Remissbehandlingen beräknas kunna avslutas under december månad 1969. Departementet avser att därefter avge ett tilläggsmeddelande i frågan till Nordiska rådet.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden,

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden,

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

D a n m a r k s r e g e r i n g (landbrugsministeriet) meddelar den 5 december 1969:

Landbrugsministeriet henviser til sin meddelelse af 13. december 1968¹ hvoraf fremgår, at den danske jagtlovgivning i det væsentlige er indrettet i overensstemmelse med de i rekommandationen opstillede principielle grundsætninger.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969:

Under det gångna året har lagen om jakt, förordningen om tiden för jakt, förordningen om jakt på älg och förordningen om jakt på vitsvanshjort för-

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2138

ändrats, varvid i mån av möjlighet de i rekommendationen framförda synpunkterna beaktats.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1969:

Som nevnt i meldingen til 17. sesjon¹, har en bedt om uttalelse fra de andre nordiske land om deres jakt- og fredningsbestemmelser og i hvilken grad de stemmer overens med rekommendasjonens prinsipielle grunnsetninger. En har fått svar fra tre land. Det ble i desember 1968 nedsatt en komité i Norge som har fått i oppdrag å revidere jaktloven og hundeloven. Komitéens mandat omfatter også spørsmålet om endringer av grunnprinsippet i jaktloven og i tilfelle utarbeidelse av lovforslag i overensstemmelse med det. Først når komitéens innstilling foreligger vil det bli mulig å ta opp til nordisk drøfting mulighetene for en evt. samordning av grunnprinsippene i jakt- og fredningsbestemmelsene.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 desember 1969:

Jordbruksdepartementet har i september 1968 tillått norska landbruksdepartementet begärd översikt över de svenska jakt- och fridlysningsbestämmelser som har anknytning till de i rekommendationen nämnda principerna.

Beträffande de olika punkterna i rekommendationen kan följande nämnas:

a. Kungl. Maj:ts kungörelse den 29 maj 1969 (nr 353) om allmänna jakttider, vilken trädde i kraft den 1 juli 1969, har i tillämpliga delar i huvudsak utformats i enlighet med denna punkt i rekommendationen. Restriktiva bestämmelser har härigenom exempelvis införts i fråga om rävd. Vidare har järven totalfredats. Grävling är sedan den 1 juli 1968 skyddad under yngeltiden. Det kan tilläggas att årsunge av björn och hona med årsunge är totalfredad.

b. Departementet får i denna del hänvisa till uttalande av nordiska jaktidskonferensen i Stockholm den 24—25 mars 1969 (*se svenska regeringens meddelande denna dag om rådets rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningsstider, Bilaga*).

c. Bestämmelserna i jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279) med senare ändringar torde i huvudsak tillgodose rekommendationens syfte i denna del.

d. Denna punkt i rekommendationen torde till fullo tillgodoses av stadgandena i 22 § ovannämnda jaktstadga.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2138.

*BILAGA 1***Skrivelse från Svenska naturskyddsföreningen till Landbruksdepartementet
i Norge rörande fridlysning av kungsörn**

Svenska naturskyddsföreningen har gjorts uppmärksam på att man i Norge tagit upp frågan om kungsörnens fridlysning till ny behandling. Med anledning härav ber föreningen att få anföra följande.

Det var med synnerligen stor glädje som svenska naturvårdare, ornitologer m. fl. mottog beskedet om fridlysningen av kungsörn i Norge av den 5 september 1968. Trots det undantag som gjordes för fårägare m. m. var beslutet ett välkommet steg i rätt riktning. I och med att samma beslut nyligen fattats även i Finland har likartade fridlysningsbestämmelser för kungsörn nu införts över hela det nordiska häckningsområdet. Föreningen anser att det är av utomordentligt stor betydelse att man i detta fall liksom i många andra enas om likalydande internationella bestämmelser.

För att i någon mån belysa vidden av den internationella aspekten på frågan ber föreningen att få redovisa från den svenska ringmärkningscentralen erhållna uppgifter om återfunna, i Sverige ringmärkta kungsörnar. Fr. o. m. år 1960 finns sammanlagt tio sådana återfynd. Fem av dem har skett i Sverige, fyra i Norge och ett i Finland. Samtliga fyra återfynd i Norge gäller skjutna fåglar. Det är alltså uppenbart att en mycket stor andel av den svenska produktionen av unga kungsörnar tidvis vistas utanför landets gränser.

Under senare år har det i olika sammanhang uttryckts allvarliga farhågor för den i Sverige häckande kungsörnsstammens numerär och möjligheter att fortleva. Många tecken tyder på att reproduktionen till följd av en rad olika faktorer gått ned till en så låg nivå att beståndet är i fara. Det är sålunda angeläget att allt görs för att situationen så småningom skall förbättras.

Med anledning härav tillåter sig Svenska naturskyddsföreningen att en-träget vädja till Eder, att de nuvarande fridlysningsbestämmelserna för kungsörn i Norge inte ändras till skada för kungsörnsbeståndet i Norden.

Stockholm den 4 juli 1969

Svenska naturskyddsföreningen

Gösta Walin

Ordförande

Anders Bjärvall

Intendent

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om fridlysningen av örn i Norge

Till Norges regering

Efter ett omfattande förarbete antog Nordiska rådet på sextonde sessionen rekommendationer om jakt- och fridlysningsbestämmelserna bl. a. syftande till att undvika total utrotning av någon fågel- eller djurart i Norden. En av de fågelarter som minskat allvarligt i numerär och vars framtida bestånd anses vara i fara är örnarna — havsörn och kungsörn. Kungsörnen fridlystes i Norge den 5 september 1968. Enligt meddelande från norska regeringen har i Norge tillsatts en kommitté med uppdrag att revidera bl. a. jaktlagen. I samband därmed har uppmärksamats att frågan om kungsörnens fridlysning åter aktualiseras.

För att fridlysningen av örn skall bli effektiv är det väsentligt att den omfattar alla nordiska länder. Jag skulle därför vilja ställa följande fråga till den norska regeringen:

Avser den norska regeringen att bibehålla fridlysningen av örn (havsörn och kungsörn)?

Köpenhamn den 15 januari 1970

Sven Mellqvist

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 18. session af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommandation nr. 2/1968.

Af meddelelserne fremgår, at de i rekommandationen angivne principielle grundsætninger i det væsentlige er fulgt i Danmark, Finland og Sverige. Spørgsmålet om en ændring af jagtloven i Norge overvejes i en sagkyndig komité, der blev nedsat i 1968. Komiteen vil overveje mulighederne for at iagttage de i rekommandationen angivne grundprincipper.

Som svar på et spørgsmål af Sven Mellqvist er det bl. a. oplyst, at havørne og kongeørne er fredet i Norge senest i henhold til kgl. resolution af 6. september 1969. Efter at den sagkyndige komité har afgivet sin betænkning, vil det blive overvejet, om denne fredning kan opretholdes, og herunder vil der også blive givet naturfredningsmyndighederne lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 2/1968 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Reykjavík, den 11. februar 1970

<i>Erik Adamsson</i>	<i>Georg C. Ehrnrooth</i>	<i>Hallvard Eika</i>
<i>Erling Engan</i>	<i>Erkki Hara</i>	<i>Svend Haugaard</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>	<i>K. Axel Nielsen</i> Formand
<i>Matthias Á. Mathiesen</i>	<i>Ingemar Mundebo</i>	<i>Thorsten Treholt</i>

Meddelanden
om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och
fridlysningstider

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at samvirke ved fastlæggelsen af jagt- og fredningstiderne for dyr og fugle, således at der ikke i ét land vedtages bestemmelser, som modvirkes i et andet land, og således at man søger at tilsikre en rimelig fordeling af det jagtmæssige udbytte.

Danmarks regering (landbrugsministeriet) meddelar den 5 december 1969:

Danmark har været repræsenteret på en konference om rekommandationen i Stockholm den 24. og 25. marts 1969.

Der henvises til rapport herom fra det koordinerende land, Sverige.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969:

I Finland utgives årligen en förordning beträffande jakttiderna, varvid tages i beaktande viltbeståndets storlek samt motsvarande bestämmelser i de övriga nordiska länderna.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Frågan om nordiskt samarbete beträffande jakt- och fridlysningstider har behandlats vid en av statens naturvårdsverk den 24—25 mars 1969 anordnad nordisk jakttidskonferens med deltagare från berörda myndigheter och organisationer i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Av konferensen gjort uttalande bifogas (se *Bilaga*).

Informationen länderna emellan beträffande jaktlagstiftningen och jakttider kommer att fortsätta och om möjligt intensifieras.

Vid utarbetandet av nu gällande bestämmelser om allmänna jakttider (Kungl. Maj:ts kungörelse den 29 maj 1969, nr 353) för jaktåret 1969/70 har beaktats vad som i rekommendationen sägs om undvikande av att övriga nordiska länders bestämmelser motverkas.

BILAGA**Uttalande av nordiska jaktidskonferensen i Stockholm****24—25 mars 1969**

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation angående samordning av jakttiderna i de nordiska länderna samlades representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige på statens naturvårdsverk den 24—25 mars 1969 för att närmare samråda om möjligheterna att ernå överensstämmelse beträffande jakttiderna för vissa djurarter.

I konferensen deltog

för Danmark

Jagtrådsformand Gregers Greve Ahlefeldt-Laurvig-Bille
Professor H. M. Thamdrup
Ekspeditionssekretær Henny Bloch-Nielsen

för Finland

Byråchefen Tauno V. Mäki
Professor Pekka Grenquist
Doktor Teppo Lampio
Konsulent Jens Harberg

för Norge

Byråsjef Helge Christensen
Direktør Einar Wøhni
Kontorsjef Hjalmar Pavel
Jaktkonsulent, dr. Yngve Hagen

för Sverige

Professor Alf. G. Johnels, riksmuseet
Professor Bertil Haglund, domänverket
Professor Ingemar Ahlén, skogshögskolan
Kommunalrådet F. I. Boo, Svenska jägareförbundet
Kanslichefen Tore G. Brodd, Svenska jägareförbundet
Riksjaktvårdskonsulent Bo Thelander, Svenska jägareförbundet
Sjöfågelskonsulent Sven Fredga, Svenska jägareförbundet
Intendent Kai Curry-Lindahl, Svenska naturskyddsföreningen

Generaldirektör Valfrid Paulsson, statens naturvårdsverk
Byråchef Lars-Erik Esping, statens naturvårdsverk
Avd. direktör J.-O. Pettersson, statens naturvårdsverk
Byrådirektör Ulf Weinberg, statens naturvårdsverk
Jägmästare Olof Ternström, statens naturvårdsverk

Även representanter från Island hade inbjudits men hade ej möjlighet närvara.

Inledningsvis enades konferensen om att dela upp aktuella djurarter, vilka framgår av bifogade sammanställning, i två grupper, nämligen:

grupp A: arter som bör bli föremål för överväganden i syfte att nå samordnade jakttidsbestämmelser

grupp B: arter som för närvarande på grund av allmän förekomst eller stationär utbredning inte är aktuella för närmare samordning.

Som bakgrund till denna uppdelning står olikheter av klimatisk och allmänt biologisk karaktär samt vissa arters frekvensförhållanden inom de berörda länderna och även skiljaktigheter i traditionella uppfattningar om jaktutövningen. Det förhållandet att en art här hänförs till grupp B bör ej utgöra hinder för att den senare blir föremål för gemensamma diskussioner om anledning härtill uppkommer.

Till grupp A hänfördes varg, järv, björn, lo, ripor, vadare, gäss, simänder, dykänder, rovfåglar, ugglor, utter och sälar.

Konferensen beslöt att med anledning härav göra följande uttalanden.

Varg

Företagna inventeringar visar att vargen befinner sig i en katastrofsituation i Finland, Norge och Sverige och det synes tveksamt om kvarlevande individer är tillräckligt många för att stammen skall kunna fortleva. Omedelbar totalfredning inom hela Norden synes nödvändig om det skall finnas hopp om att bevara vargen i Norden.

Järv

Även järvens antal har minskat i sådan omfattning att fara för den nordiska stammens fortbestånd kan uppstå. Det är därför angeläget med en begränsning av jakten, framförallt under fortplantningstiden, d. v. s. månaderna februari—juni. Tillgången bör noga följas så att totalfridlysning snabbt kan ske om så visar sig nödvändigt.

Björn och lo

Tillgången på björn och lo bör följas och ytterligare inskränkningar i jakten ske om tillgången minskar, såvida ej antalsmässigt reglerad beskattning förekommer. Det bör eftersträvas att jakt under yngeltiden undviks.

Ripor

Dalripa och fjällripa har hänförs till grupp A närmast av den anledningen att vinterjakten efter dessa fåglar är av betydelse för försörjningen inom de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Avslutningsdagen för ripjakten bör därför även fortsättningsvis samordnas i dessa trakter.

Vadare

Bland förekommande arter är främst morkullan av gemensamt intresse. Forskning beträffande denna fågel bedrivs i Danmark, Norge och Sverige. Resultaten härav bör övervägas och läggas till grund för kommande ställningstagande.

Gäss

Med hänsyn till gässens förekomst och flyttningar är det angeläget att en samordnad forskning kommer till stånd för att möjliggöra framtida samordning. Det synes dock angeläget att fjällgåsen snarast totalfredas i hela Norden.

Simänder och dykänder

Även beträffande dessa arter bör en samordnad forskning komma till stånd, främst i fråga om arternas rationella beskattning inom Norden. Som ett speciellt problem framstår här den lämpliga begynnelse dagen för andjakten i Tornedalen så att de för närvarande rådande skiljaktigheterna utefter gränsälven kan elimineras. Om möjligt bör en samordning i detta avseende ske snarast.

Rovfåglar och ugglor

Bland de här aktuella arterna, vilka ligger särskilt i rikszonen på grund av förgiftningar och lokal förföljelse, är det mest angeläget att falkarterna — främst pilgrimsfalk och jaktfalk — och i vissa områden berguven blir totalfredade då dessa arter minskat påtagligt inom stora områden och numera förekommer endast i mycket begränsat antal. Konferensen noterar med tillfredsställelse den fredning av havsörn och kungsörn som nyligen beslutats i Norge och ser det som ett angeläget önskemål att denna fredning blir bestående.

Utter

En påtaglig nedgång av uttertillgången har konstaterats i Norden, sannolikt mindre beroende på för högt jakttryck än förekommande miljöförsämringar, bl. a. förgiftningar i vattendragen. Konferensen uttalar sig för en ökad fredning av utter.

Sälar

Minskning av tillgången på gråsäl rapporteras från de finska och åländska skärgårdarna. Det är därför angeläget att gemensamma inventeringar av sälbeståndet i Östersjön genomförs för att läggas till grund för bedömning av säljaktens fortsatta omfattning. Man är från finsk och svensk sida beredda att samråda om och gemensamt genomföra en sådan inventering. Därvid är det önskvärt att länder som gränsar mot Östersjön i SO deltagar.

Fångstmetoder

Förekommande användning av från djurskyddssynpunkt ej acceptabla fångstmetoder bör snarast förbjudas.

Översnöfordon

Jakt med hjälp av snöskoter eller andra översnöfordon utgör ett allvarligt hot mot framför allt de stora rovdjurens fortbestånd och bör förbjudas och bestraffas i full utsträckning.

Inplantering av främmande viltarter

Konferensen är enig om att Nordens fauna ej får tillföras främmande viltarter utan att fråga härom noggrant förberetts. Vidare bör införsel av främmande arter som kan förväntas överleva i frihet tillåtas endast efter noggrant övervägande.

Skottpengar

Konferensen vill understryka tidigare uttalande att skottpenningssystemet inte utgör en rationell metod att kontrollera rovdjursstammarna.

Avslutningsvis enades deltagarna att fortlöpande informera varandra om ändringar i fråga om jaktlagstiftning och jakttider samt konstaterades att konferenser av ifrågavarande slag är av väsentlig betydelse för de fortsatta strävandena mot samordning.

Stockholm den 25 mars 1969

G. Ahlefeldt-Laurvig-Bille

Tauno V. Mäki

Einar Wøhni

Valfrid Paulsson

Sammanställning angående jakttider i Danmark, Finland, Norge och Sverige

	Da	No	Fi
<i>Björn</i>	björn	bjørn	karhu
<i>Varg</i>	ulv	ulv	susi
<i>Järv</i>	järv	jerv	ahma
<i>Lo</i>	los	ganpe	ilves

Sverige	Norge	Finland
<i>Björn</i>	<i>Björn</i>	<i>Björn</i>
Årsunge och hona med årsunge: Förbud	15.5.—31.10. <i>Undantag</i> 15.6.—31.10.	15.4.—15.10
Norrbottnens län	Troms och Finnmark fylke	<i>Varg, järv</i>
Västerbottnens län		Hela året
Landskapet Jämtland i Jämtlands län	<i>Varg, järv och lo</i> Hela året	
Västernorrlands län 1.9.—31.10.		<i>Lo</i> Förbud
Landskapet Härjedalen i Jämtlands län 1.10.—15.10.	Jakten är fri för alla norska medborgare. Dock skall det finnas grund för antagandet att djur av nämnda slag uppehåller sig i trakten.	Åland Förbud
<i>Varg</i> Förbud		
<i>Järv</i> Norrbottnens län Västerbottnens län Västernorrlands län Landskapet Jämtland i Jämtlands län 1.7.—31.1		
<i>Lo</i> Landskapet Lappland i Norr- bottnens och Västerbottnens län Västernorrlands län, väster och norr om norra stam- banan 1.12.—28.2.		
Jämtlands län 1.12.—31.3.		
Värmlands län 1.1.—28.2		
Övriga delar av landet 1.1.—31.1		

Sverige

Norge

Finland

Länsstyrelsen får medge undantag från fridlysning om stammen av björn, varg, järv eller lo inom visst område utvecklats så, att den är till synnerligt obehag för befolkningen eller till avsevärt men för tamdjursskötsel. Dessutom finns vissa särbestämmelser för skydd av tamdjur vid rovdjursangrepp.

	Da	No	Fi
<i>Skogshare</i> <i>Fälthare</i>	snehare hare	hare sørhare	metsäjänis rusakko
Danmark	Sverige	Norge	Finland
1.10.—18.12. Härutöver vissa un- dantag	1.9.—15.2. <i>Undantag</i> Gotlands län Blekinge län Hallands län 1.10.—15.2. Göteborgs och Bohus län På Öland i Kalmar län 16.9.—15.2. Kristianstads län Malmöhus län 1.10.—31.12.	15.9.—23.12. <i>Undantag</i> Aust-Agder fylke Vest-Agder fylke Bergen, Hordaland fylke 1.10.—23.12 Rogaland fylke Sør-Trøndelag fylke Nord-Trøndelag fylke Nordland Troms, Finnmark, Sogn, Fjordane, Møre, Romsdal 15.9.—23.12. + 1.1.—28.2. Härutöver vissa un- dantag	10.9.—28.2. <i>Undantag</i> Lapplands län 1.9.—28.2. Åland 1.11.—15.1.

	Da	No	Fi
<i>Tjäder</i>	tjur	storfugl	metso + koppelo (tupp + höna)
<i>Orre</i>	urfugl	orrflugl	teeri
<i>Järpe</i>	hjerpe	jerpe	pyy
Danmark	Sverige	Norge	Finland
<i>Orrtupp</i> 16.9.—31.10.	<i>Tjäder, orre och järpe</i> Värmlands län Örebro län Södermanlands län Stockholms län Uppsala län Västmanlands län Kopparbergs län (utom norra delen) Gävleborgs län 1.9.—30.9. Kopparbergs län (norra delen) Jämtlands län Västernorrlands län Västerbottens län 25.8.—15.10. Norrbottens län 1.9.—31.10. <i>dessutom tjädertupp, orrtupp</i> i övriga delar av landet 1.9.—15.9. <i>dessutom i hela landet</i> 1.12.—15.12.	15.9.—23.12. <i>Undantag</i> Aust-Agder fylke Vest-Agder fylke 1.10.—23.12. Kulgevär får ej an- vändas Härutöver vissa undan- tag	10.9.—31.10. <i>Undantag</i> Uleåborgs län Lapplands län 10.9.—31.12. Mellersta Finlands län St. Michels län Norra Karelen län Vasa län 10.9.—30.11. <i>äessutom orrtupp</i> Åbo län Björneborgs län Kymmene län 1.12.—15.12. Härutöver visst ytter- ligare undantag Åland Orrtupp 1.11.—15.1.

	Da	No	Fi
<i>Fjällripa</i>	fjeldrype	fjellrype	kiiruna
<i>Dalripa</i>	dalrype	lirype	riekko
Sverige	Norge	Finland	
Karesuando kommun i Norrbottens län 1.9.—31.3.	15.9.—23.12. <i>Undantag</i> Aust-Agder fylke	Vasa län 10.9.—31.10.	
Övriga delar av Norrbottens län ovanför odlingsgränsen 1.9.—28.2.	Vest-Agder fylke 1.10.—23.12. Hordaland fylke	Lapplands län: Enontekiö, Enare och Utsjoki kommu- ner 15.9.—31.3.	
Övriga delar av Norrbottens län (nedanför odlings- gränsen) 1.9.—31.10.	Rogaland fylke Sogn, Fjordane fylke Møre, Romsdal fylke Sør-Trøndelag fylke Nord-Trøndelag fylke	Övriga delar av Lapplands län, Uleåborgs län 19.9.—31.12.	
Jämtlands län ovanför grän- sen för svårföryngrad skog, Västerbottens län ovanför odlingsgränsen 25.8.—28.2.	Nordland fylke Troms fylke 15.9.—23.12. + 1.1.—28.2. Finnmark fylke	Åland Förbud	
Övriga delar av Jämtlands och Västerbottens län, Kopparbergs län, Västernorrlands län, väster och norr om norra stambanan 25.8.—31.10.	15.9.—23.12. + 1.1.—31.3. Härutöver vissa undantag		

	Da	No	Fi
<i>Rapphöns</i>	agerhøne	rapphøne	peltoppy
Danmark	Sverige	Norge	Finland
16.9.—31.10.	16.9.—15.10. <i>Undantag</i> Västernorrlands län Jämtlands län Västerbottens län Norrbottnens län Förbud	Vissa delar av Østfold fylke 1.10.—15.10.	Åbo län Björneborgs län Vasa län Uleåborgs län 1.10.—31.10. Åland Förbud

	Da	No	Fi
<i>Fasan</i>	fasan	fasan	fasaani
Danmark	Sverige	Norge	Finland
Tupp: 1.10.—31.12. Höna: 21.10.—30.11.	Tupp: 16.10.—31.12. Höna: Förbud <i>Undantag höna</i> Kristianstads län Malmöhus län 1.12.—7.12. På öland i Kalmar län 1.10.—15.11. Gotlands län 13.11.—15.11. <i>Undantag tupp</i> Jönköpings län 1.11.—30.11. På öland i Kalmar län 1.10.—15.11. Gotlands län 16.10.—15.11. Värmlands län Kopparbergs län Gävleborgs län 16.10.—30.11. Västernorrlands län Jämtlands län Västerbottens län Norrbottens län Förbud	Vissa delar av Østfold, Hedmark, Vestfold och Akershus fylke 1.10.—15.10.	Förbud Åland Förbud

	Da	No	Fi
<i>Ringduva</i> <i>Skogsduva</i>	ringdue huldue	ringdue skogdue	sepelkyyhky uuttukyyhky
Danmark	Sverige	Norge	Finland
<i>Ringduva</i> 1.8.—31.12.	<i>Ringduva</i> 1.8.—31.12.	<i>Ringduva</i> 21.8.—23.12. + 1.1.—28.2.	<i>Ringduva</i> 20.8. kl. 12 ⁰⁰ —30.11.
Härutöver visst undan- tag.	<i>Undantag</i> Hallands län Kristianstads län Malmöhus län 1.8.—15.4. Norrbottens län 1.9.—31.12.	<i>Skogsduva</i> 21.8.—23.12. + 1.1.—28.2.	<i>Undantag</i> Åbo och Björneborgs län Nylands län Tavastehus län Kymmene län 10.8.—30.11. Åland <i>Ringduva</i> 20.7.—31.5. <i>Skogsduva</i> 20.7.—31.5.

	Da	No	Fi
<i>Morkulla</i>	skovsneppe	rugde	lehtokurppa
Danmark	Sverige	Norge	Finland
24.9.—31.12. + 1.3.—7.4. (omprövas 1972)	25.8.—31.12.	15.9.—23.12. <i>Undantag</i> Aust-Agder fylke Vest-Agder fylke 1.10.—23.12. Härutöver vissa undan- tag	10.9.—30.11. Åland 1.5.—25.5.

	Da	No	Fi
<i>Bläsgås</i>	blisgås	tundragås	isokiljuhanhi
<i>Fjällgås</i>	dværggås	dverggås	kiljuhanhi
<i>Grågås</i>	grågås	grågås	merihanhi
<i>Kanadagås</i>	kanadagås	kanadagås	kanadanhanhi
<i>Prutgås</i>	knortegås	ringgås	sepelhanhi
<i>Spetsbergsgås</i>	kortnæbbet gås	kortnebbgås	lyhytnokkahanhi
<i>Sädgås</i>	sädgås	sädgås	metsähanhi
<i>Vitkindad gås</i>	bramgås	hvitkinngås	valkuposkihanhi
<hr/>			
Danmark	Sverige	Norge	Finland
1.8.—31.12.	<i>Grågås</i> Gotland och Fårön i Gotlands län	21.8.—23.12. + 1.1.—28.2.	20.8. kl. 12 ⁰⁰ —31.12.
<i>Undantag</i> Fjällgås, vitkindad gås Förbud	1.8.—10.9. <i>Bläsgås</i> Kristianstads län Malmöhus län 1.11.—15.11. <i>Sädgås</i> Kristianstads län Malmöhus län 1.11.—15.11. Norrbottens län väster och norr om riksväg E4 1.9.—15.9.	<i>Undantag</i> Kanadagås Förbud Särbestämmelser för Rogaland	<i>Undantag</i> Åbo och Björneborgs län Nylands län Vasa läns havsområde 15.9.—31.12. <i>Undantag Prutgås</i> Förbud Åland Förbud

Simänder

	Da	No	Fi
<i>Bläsand</i>	pipeand	brunnakke	haapana
<i>Gravand</i>	gravand	gravand	ristisorsa
<i>Gräsand</i>	gråand	stokkand	heinäsorsa
<i>Kricka</i>	krikand	krikkand	tavi
<i>Skedand</i>	skeand	skjeand	lapasorsa
<i>Snatterand</i>	knarand	snadderand	harmaasorsa
<i>Stjärtand</i>	spidsand	stjertand	jouhisorsa
<i>Årta</i>	atlingand	knekkand	heinätavi

	Sverige					Danmark	Norge	Finland	Åland
	Norra Sverige (län W, X, Y, Z, AC, BD)	Södra Sverige (län B, C, D, E, F, G, H, K, N, O, P, R, S, T, U)	Sydligaste Sverige (län L, M)	Öst-ten (län C, B, D, E, H)	Sydöstkusten (utmed län H, K samt Öland och Gotland)				
<i>Bläsand</i>	25.8— 15.11	21.8— 15.11	16.8— 31.12	16.9— 31.12	1.9— 31.12	16.8— 31.12	21.8— 23.12	20.8— kl. 12 ⁰⁰ — 31.12	20.8— 30.11
<i>Gravand</i>	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	»	Förbud	Förbud
<i>Gräsand</i>	25.8— 15.11	21.8— 15.11	16.8— 15.11	1.9— 30.11	1.9— 30.11	16.8— 31.12	»	20.8— kl. 12 ⁰⁰ — 31.12	20.8—30.11
<i>Kricka</i>	»	»	16.8— 31.12	16.9— 31.12	1.9— 31.12	»	»	»	Förbud
<i>Skedand</i>	»	»	»	»	»	»	»	»	20.8—30.11
<i>Snatterand</i>	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	»	Förbud	Förbud
<i>Stjärtand</i>	25.8— 15.11	21.8— 15.11	16.8— 31.12	16.9— 31.12	1.9— 31.12	16.8— 31.12	»	20.8— kl. 12 ⁰⁰ — 31.12	20.8—30.11
<i>Årta</i>	»	»	»	»	»	»	»	Förbud	Förbud

Särbestämme för Rogaland

Vadare (utom morkulla)

	Da	No	Fi
<i>Strandskata</i>	strandskade	tjeld	meriharakka
<i>Tofsvipa</i>	vibe	vipe	töyhtöhyypä
<i>Kustpipare</i>	strandhjejle	tundralo	tundrakurmitsa
<i>Ljungpipare</i>	hjejle	heilo	kapustarinta
<i>Storspov</i>	stor regnspove	storspove	isokuovi
<i>Småspov</i>	lille regnspove	småspove	pikkukuovi
<i>Rödspov</i>	stor kobbersneppe	svarthalsspove	mustapyrstökuiri
<i>Myrspov</i>	lille kobbersneppe	lappspove	punakuiri
<i>Svartsnäppa</i>	sortklire	sotsnipe	mustaviklo
<i>Rödbena</i>	rødben	rødstilk	punajalkaviklo
<i>Gluttsnäppa</i>	hvidklire	gluttsnipe	valkoviklo
<i>Kustsnäppa</i>	islandsk ryle	polarsnipe	isosirri
<i>Enkelbeckasin</i>	dobbeltbeccasin	enkeltbeccasin	taivaanvuohi
<i>Dvärgbeckasin</i>	enkeltbeccasin	kvartbeccasin	jänkäkurppa

Danmark

Sverige

Norge

Finland

Strandskata, tofsvipa, kustpipare, ljungpipare, storspov, småspov, rödspov, myrspov, svartsnäppa, rödbena, gluttsnäppa, kustsnäppa
1.8.—31.12.

Enkelbeckasin =
Bläsand m. fl.

21.8.—28.2.

Beccasin
20.8. kl. 1200—31.12.

Åland
Föribud

Enkelbeckasin, dvärgbeckasin
16.8.—31.12.

Rovfåglar

	Da	No	Fi
<i>Duvhök</i>	duehøg	hønsehauk	kanahaukka
<i>Sparvhök</i>	spurvehøg	spurvehauk	varpushaukka
<i>Ormvråk</i>	musvåge	musvåk	hiirihaukka
<i>Fjällvråk</i>	låddenbenet musvåge	fjellvåk	piekana
<i>Berguv</i>	stor hornugle	hubro	huuhkaja
<i>Fiskgjuse</i>	fiskeørn	fiskeørn	kalasääksi
<i>Kungsörn</i>	kongeørn	kongeørn	kotka
<i>Havsörn</i>	havørn	havørn	merikotka
<i>Falkar</i> (alla slag)			

Danmark	Sverige	Norge	Finland
<i>Duvhök, sparvhök, ormvråk</i> Inom inhägnad, uppfödningssplats eller inhägnad hönsgård inom ett avstånd av 50 meter från dessa om ifrågasvarande fåglar gör påvislig skada. Hela året	<i>Duvhök</i> 1.1.—31.3. samt 1.12.—1.3. <i>Duvhök, sparvhök, ormvråk, fjällvråk</i> Invid eller inom område för viltuppfödning, hönsgård eller därmed jämförlig anläggning, för att hindra skada inom anläggningen. Hela året	21.8.—28.2. <i>Undantag</i> Duvhök, sparvhök, berguv Hela året Ugglor (alla slag utom berguv), fiskgjuse, kungsörn, ¹ havsörn ¹ Förbud ¹ Vissa undantag	<i>Duvhök, sparvhök, ävensom fjällvråk i Lapplands län</i> Hela året Härutöver vissa undantag Åland <i>Duvhök, Sparvhök, Berguv</i> Hela året

Dykänder m. fl.

	Da	No	Fi
<i>Ejder</i>	edderfugl	ærfugl	haakka
<i>Svärta</i>	fløjlsand	sjøorre	pilkkasiipi
<i>Alfågel</i>	havlit	havelle	alli
<i>Sjøorre</i>	sortand	svartand	meritecri
<i>Storskrake</i>	stor skallesluger	laksand	isokoskelo
<i>Småskrake</i>	toppet skallesluger	siland	tukkakoskelo
<i>Knipa</i>	hvinand	kvinand	telkkä

forts.

	Sverige						Dan-	Norge	Finland	Åland
	Norra Sverige (län W, X, Y, Z, C, D, E, AC, BD)	Södra Sverige (län B, F, G, H, O, K, N, O, P, R, S, T, U)	Väst-kusten (Inom län N, M)	Sydli-gaste Sverige (län L, M)	Sydöst-kusten (Inom H, K, samt Öland, Gotland)		mark Östkusten (Inom län C, B, D, E, H)	Förbud	15.9— 31.12 ¹ 1.6— 30.1 ^{2,4}	1.5— 25.5 ²
<i>Ejder</i>	Förbud	21.8— 15.11	1.11— 31.1	16.8— 31.12	1.9— 31.12	16.9— 31.12	1.10— 29.2	Förbud	15.9— 31.12 ¹ 1.6— 30.1 ^{2,4}	1.5— 25.5 ²
<i>Svärta</i>	*	*	*	*	*	*	*	21.8— 23.12	15.9— 31.12 ⁴	* ²
<i>Alfågel</i>	25.8— 15.11	*	*	*	*	*	*	*	20.8 kl. 12 ⁰⁰ —25.5+ 31.12 ⁴	15.3— 15.9— 31.12
<i>Sjøorre</i>	*	*	*	*	*	*	*	*	15.9— 31.12 ³	*
<i>Storskrake</i>	*	*	*	*	*	*	*	*	20.8 kl. 12 ⁰⁰ —15.4+ 31.12 ^{3,4}	1.5— 25.5 ² 20.8— 30.11
<i>Småskrake</i>	*	*	*	*	*	*	*	*	³ 4	1.5— 25.5 ² 15.9— 30.11
<i>Knipa</i>	*	*	*	*	*	*	*	*	³ 4	15.3— 15.4+ 1.5— 25.5 ² 15.9— 30.11

¹ endast åda och årets uge. — ² endast hane. — ³ *Undantag*: Nylands läns havsområde. — ⁴ Härutöver visst undantag. — ⁵ Med undantag av 24.12—31.12.

Dykänder m. fl.

	Da	No	Fi
<i>Vigg</i>	troldand	toppand	tukkasotka
<i>Brunand</i>	taffeland	taffeland	punasotka
<i>Bergand</i>	bjergand	bergand	lapasotka
<i>Storskarv</i>	storskarv	storskarv	merimetso
<i>Toppskarv</i>	toppskarv	toppskarv	karimetso
<i>Storlom</i>	sortstrubet lom	storlom	kuikka
<i>Smålom</i>	rødstrubet lom	smålom	kaakkuri
<i>Islom</i>	islom	islom	jääkuikka
<i>Skäggdopping</i>	toppet lappedykker	toppdykker	silkki-uikku
<i>Sothöna</i>	blishøne	sothøne	nokikana
<i>Häger</i>	fiskehejre	hegre	harmaahaikara
<i>Tordmule</i>	alk	alke	ruokki
<i>Spetsbergsgrissla</i>	kortnæbbet lomvie	polarlomvi	pohjankiisla
<i>Sillgrissla</i>	lomvie	lomvi	etelänkiisla

	Sverige						Dan- mark	Norge	Finland	Åland
	Norra Sverige (län W, X, Y, Z, C, D, E, AC, BD)	Södra Sverige (län B, F, G, H, O, K, N, O, P, R, S, T, U)	Väst-kusten (Inom län N, O)	Sydli-gaste Sverige (län L, M)	Sydöst-kusten (Inom län H, K, samt Öland, Gotland)	Östkus-ten (Inom län C, B, D, E, H)				
<i>Vigg</i>	25.8— 15.11	21.8— 15.11	1.11— 31.1	16.8— 31.12	1.9— 31.12	16.9— 31.12	1.10— 29.2	21.8— 23.12	20.8 kl. 12 ⁰⁰ — 31.12 ³	1.5— 25.5 ³ 15.9— 30.11 15.9— 30.11 Förbud
<i>Brunand</i>	»	»	»	»	»	»	16.8— 29.2	»	» ⁴	»
<i>Bergand</i>	»	»	»	»	»	»	1.10— 29.2	»	»	Förbud
<i>Storskarv</i>	»	»	»	»	»	»	1.8— 30.4	21.8— 28.2 ⁵	Förbud	»
<i>Toppskarv</i>	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	»	»	»	»
<i>Storlom</i>	25.8— 15.11	21.8— 15.11	1.11— 31.1	16.8— 31.12	1.9— 31.12	16.9— 31.12	1.10— 29.2	»	»	»
<i>Smålom</i>	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
<i>Islom</i>	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	»	»	»	»
<i>Skägg- dopping</i>	25.8— 15.11	21.8— 15.11	1.11— 31.1	16.8— 31.12	1.9— 31.12	16.9— 31.12	»	»	»	15.3— 25.5 15.9— 31.12
<i>Sothöna</i>	»	»	21.8— 15.11	»	»	»	16.8— 29.2	»	»	20.8— 30.11
<i>Häger</i>	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	Förbud	1.7— 31.12 ⁴	»	»	Förbud
<i>Tordmule</i>	»	»	»	»	»	»	1.10— 29.2	»	»	»
<i>Spetsbergs- grissla</i>	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
<i>Sillgrissla</i>	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»

¹ endast åda och årets unge. — ² endast hanc. — ³ *Undantag*: Nylands läns havsområde. — ⁴ Härutöver visst undantag. — ⁵ Med undantag av 24—31.12.

Måsar, kråkfåglar

	Da	No	Fi
<i>Skrattmåsar</i>	hættemåge	hettemåke	naurulokki
<i>Fiskmåsar</i>	stormmåge	fiskmåke	kalalokki
<i>Silltrut</i>	sildemåge	sildemåke	selkälökki
<i>Gråtrut</i>	sølvmåge	gråmåke	harmaalokki
<i>Havstrut</i>	svartbag	svartbak	merilokki
<i>Kråka</i>	krage	kråke	varis
<i>Kaja</i>	allike	kaie	naakka
<i>Skata</i>	skade	skjære	harakka
<i>Nötskrika</i>	skovskade	nøtteskrike	närhi
<i>Korp</i>	rayn	ramn	korppi
<i>Råka</i>	råge	kornkråke	mustavaris
<hr/>			
Danmark	Sverige	Norge	Finland
<i>Skrattmåsar, fiskmåsar</i> 16.8.—29.2	<i>Skrattmåsar, fiskmåsar,</i> <i>gråtrut, havstrut,</i> <i>kråka, kaja, skata,</i> <i>nötskrika</i> Hela året	21.8.—23.12. + 1.1.—28.2. Hela året	Skrattmåsar, gråtrut, havstrut, kråka, kaja, skata, nötskrika, korp Hela året
<i>Silltrut, gråtrut,</i> <i>havstrut</i> 16.8.—30.4.	<i>Silltrut</i> 16.8.—30.4.	<i>Undantag</i> Fiskmåsar, silltrut, grå- trut, havstrut, kråka, skata, korp	Åland <i>Kråka, trut</i> Hela året
<i>Kråka, kaja, skata,</i> <i>nötskrika</i> 1.7.—30.4.	<i>Råka</i> Malmöhus län Kristianstads län Hela året		
<i>Råka</i> 1.5.—15.4.			
Härutöver vissa undan- tag.	<i>Korp</i> Norrbottens län Västerbottens län Jämtlands län Hela året Västernorrlands län Gävleborgs län Kopparbergs län Värmlands län 1.9.—28.2.		

Sparvfinkar, trastfåglar, starar, hackspettar

	Da	No	Fi
<i>Gråsparv</i>	gråspurv	gråspurv	varpunen
<i>Pilfink</i>	skovspurv	pilfink	pikkuvarpunen
<i>Björktrast</i>	sjagger	gråtrost	räkättirastas
<i>Koltrast</i>	solsort	svarttrost	mustarastas
<i>Stare</i>	stær	stær	kottarainen
<i>Hackspettar</i> (alla slag)			
<hr/>			
Danmark	Sverige	Norge	Finland
<i>Gråsparv</i> 1.7.—30.4.	<i>Gråsparv, pilfink, björktrast</i> Hela året	21.8.—23.12. + 1.1.—28.2.	<i>Sparv, björktrast, koltrast</i> Hela året
Härutöver visst undantag.	<i>Koltrast, stare</i> I trädgård eller annan yrkesmässig anläggning för bär- eller fruktodling i den mån det behövs för att hindra skada inom anläggningen. 1.7.—30.9.	<i>Undantag</i> Gråsparv, Hackspettar	Åland Förbud
<i>Björktrast, koltrast</i> 16.9.—31.1.		Hela året	
Härutöver vissa undantag.			
<hr/>			
	Da	No	Fi
<i>Räv</i>	ræv	rev	kettu
<hr/>			
Danmark	Sverige	Norge	Finland
16.6.—29.2.	Hela året	Hela året	Hela året
I inhägnade fasanerier Hela året Härutöver visst undantag.		Drivande hund endast under tiden 1.10.—31.3.	Åland 1.7.—31.3 Drivande hund endast under tiden 20.10.—31.1.

	Da	No	Fi
<i>Grävling</i>	grävling	grevling	mäyrä metsäsika
Danmark	Sverige	Norge	Finland
16.6.—28.2.	1.7.—28.2.	Hela året	15.7.—28.2.
I inhägnade fasanerier Hela året	Invid område för vilt- uppfödning, hönsgård eller därmed jämförlig anläggning i den mån det behövs för att hindra skada inom anläggningen. Hela året		Åland Förbud
<i>Mård</i>	Da skovmår	No mår	Fi näätä
Danmark	Sverige	Norge	Finland
Förbud	1.1.—28.2.	15.12.—23.12. + 1.1.—31.1.	1.8.—31.3.
	<i>Undantag</i> Göteborgs och Bohus län Älvsborgs län Skaraborgs län Värmlands län Västmanlands län Södermanlands län Uppsala län Stockholms län 1.1.—31.1. Kopparbergs län Gävleborgs län 1.11.—31.1. Jämtlands län Västernorrlands län Västerbottens län Norrbottens län 1.11.—28.2.		Åland Förbud

<i>Utter</i>	Da odder	No oter	Fi saukko
Danmark	Sverige	Norge	Finland
I konstgjorda dammar. Hela året	Vid dammar som är särskilt byggda för fisk- odling. Hela året	Hela året	Förbud Härutöver visst undan- tag. Åland Hela året
<i>Gråsäl</i> <i>Knubbsäl</i> <i>Vikare</i>	Da gråsäl spættet sæl ringsæl	No havert ¹ steinkobbe ringsel	Fi halli kirjohylje norppa
Danmark	Sverige	Norge	Finland
<i>Knubbsäl</i> 1.9.—31.5.	I havet utanför rikets ost- och sydkust intill en linje mellan Falster- bo fyr och Stevns fyr. Hela året	Hela året	På havsstrand och inom havsområde. Hela året Saimasäl tills vidare förbud. Åland Hela året

¹ Totalfredad i Sör-Trøndelag.

	Da	No	Fi
<i>Hermelin</i>	hermelin	røyskatt	kärppä
<i>Småvessla</i>	brud	snømus	isolumikko
<i>Dvärgvessla</i>	dværgvæsel	dvergsnømus	lumikko
<i>Iller</i>	ilder	ilder	hilleri

Danmark	Sverige	Norge	Finland
---------	---------	-------	---------

<i>Hermelin, iller</i> 16.6.—29.2.	1.9.—28.2.	Hela året	<i>Iller</i> Hela året
I inhägnade fasanerier Hela året	Samt invid eller inom område för viltuppföd- ning, hönsgård eller därmed jämförlig an- läggning i den mån det behövs för att hindra skada inom anlägg- ningen. Hela året		Åland Förbud

	Da	No	Fi
<i>Ekorre</i>	egern	ekorn	orava

Danmark	Sverige	Norge	Finland
16.6.—29.2.	1.9.—28.2.	1.12.—23.12. + 1.1.—31.1.	1.12.—20.12.
	<i>Undantag</i> Gotlands län Västernorrlands län Jämtlands län Västerbottens län Norrbottens län 1.12.—31.1.		Åland 1.1.—15.1.

<i>Rådjur</i>	Da	No	Fi
	rådyr	rådyr	metsäkauris
Danmark	Sverige	Norge	Finland
1.10.—31.12. dessutom endast bock 16.5.—15.7. (vissa undantag)	<p data-bbox="288 318 417 342">1.10.—30.11.</p> <p data-bbox="288 347 391 370"><i>Undantag</i></p> <p data-bbox="288 376 460 399">Kopparbergs län</p> <p data-bbox="288 404 445 428">Gävleborgs län</p> <p data-bbox="288 433 445 456">Värmlands län</p> <p data-bbox="288 462 399 485">Örebro län</p> <p data-bbox="288 491 479 514">Västmanlands län</p> <p data-bbox="288 519 414 542">Uppsala län</p> <p data-bbox="288 548 491 571">Södermanlands län</p> <p data-bbox="288 577 452 600">Stockholms län</p> <p data-bbox="288 605 417 628">1.10.—31.12.</p> <p data-bbox="288 664 433 688">Älvsborgs län</p> <p data-bbox="288 693 448 716">Skaraborgs län</p> <p data-bbox="288 722 471 745">Östergötlands län</p> <p data-bbox="288 750 410 774">Kalmar län</p> <p data-bbox="288 779 417 802">1.10.—15.12.</p> <p data-bbox="288 838 525 890">dessutom endast horn- bärande bock</p> <p data-bbox="288 896 456 919">Norrbottnens län</p> <p data-bbox="288 924 475 947">Västerbottnens län</p> <p data-bbox="288 953 440 976">Jämtlands län</p> <p data-bbox="288 982 498 1005">Västernorrlands län</p> <p data-bbox="288 1010 448 1033">Gävleborgs län</p> <p data-bbox="288 1039 452 1062">Stockholms län</p> <p data-bbox="288 1068 417 1091">Uppsala län</p> <p data-bbox="288 1096 479 1120">Västmanlands län</p> <p data-bbox="288 1125 402 1148">Örebro län</p> <p data-bbox="288 1154 471 1177">Östergötlands län</p> <p data-bbox="288 1182 410 1206">Kalmar län</p> <p data-bbox="288 1211 406 1234">16.8.—31.8.</p> <p data-bbox="288 1270 463 1293">Kopparbergs län</p> <p data-bbox="288 1299 445 1322">Värmlands län</p> <p data-bbox="288 1327 422 1351">Blekinge län</p> <p data-bbox="288 1356 394 1379">1.9.—30.9.</p> <p data-bbox="288 1415 537 1467">Härutöver vissa undan- tag.</p>	<p data-bbox="565 318 693 342">1.10.—23.12.</p> <p data-bbox="565 376 801 428">Jakt tillåten endast efter särskilt tillstånd.</p> <p data-bbox="565 462 801 514">Helt fredat inom vissa områden.</p>	<p data-bbox="842 318 1080 370">Jakt tillåten endast efter särskilt tillstånd.</p> <p data-bbox="842 404 919 456">Åland Förbud</p>

<i>Bisamråtta</i>	Da Bisamrotte	No Bisamrotte	Fi Piisami
Danmark	Sverige	Norge	Finland
Hela året	Hela året	Hela året	1.3. —31.5.
			<i>Undantag</i> i Uleåborgs och Lapp- lands län 1.3.—20.6.

Meddelande
om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en
naturpark för de stora rovdjurens bevarande

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige at undersøge, om det er muligt at oprette én eller flere vidstrakte naturparker på finsk, norsk og svensk område, hvori de store rovdyr i Norden skal være fredet.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969 å finska, norska och svenska regeringens vägnar:

Forststyrelsen i Finland har tillsvidare ej avgjort vilket alternativ i frågan om naturskyddsområden bör anses mest ändamålsenligt. En konferens emellan finska experter för behandlandet av rangordningen för upprättandet av olika naturskyddsområden, och till vilken inbjudits experter inom olika områden, kommer att hållas i december 1969. Därefter skall den finska regeringen sammankalla en samnordisk konferens i början av 1970.

Meddelande
om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning
för isländsk ungdom

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa till förfogande särskilda stipendiemedel samt vidtaga övriga erforderliga åtgärder för att möjliggöra för isländska ungdomar att erhålla specialiserad yrkesutbildning vid dessa länders yrkesutbildningsanstalter.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

For så vidt angår rekommendationens første led kan det oplyses, at der i Danmark er stillet 4 årlige stipendier å ca. 7.000 kroner til rådighed til faglig uddannelse af islændinge. Ved forslag til finanslov for 1970/71 har undervisningsministeriet i Danmark endvidere søgt bemyndigelse til, at der kan ydes tilskud til islændinges ophold på kursus på landbrugsskoler, herunder kursus for mejerister, således at der vil være mulighed for at yde stipendier å kroner 1.250 til to islandske elever på kursus for mejerilærlinge og til to islandske elever på fortsættelseskursus for mejerister.

Sverige vil fra 1. juli 1970 stille 5 stipendier til rådighed hvert på et beløb i svenske kroner, der svarer til 7.000 danske kroner.

Norge vil fra 1. januar 1971 — under forbehold af Stortingets godkendelse — ligeledes bevilge 5 stipendier af samme størrelsesorden som de svenske og danske.

Stipendierne kan deles i mindre portioner i det omfang, der er brug herfor. Stipendierne vil blive annonceret og distribueret af det islandske undervisningsministerium.

Man gør opmærksom på, at sagen har mindre aktualitet i Finland, men at man muligt kan indarbejde en ordning i det forslag om støtte til erhvervsuddannelse, der er under forberedelse. Kan dette ikke lade sig gøre, kan spe-

cielle stipendier komme på tal som i de øvrige lande. Under alle omstændigheder er sagen under velvillig behandling, og dersom der fra islandsk side skulle fremkomme ønsker om støtte til uddannelse ved finske institutioner, vil man se på sagen i hvert enkelt tilfælde.

Med hensyn til rekommandationens andet led kan man meddele, at der i Danmark ikke er adgangsbegrænsning til de uddannelser, som det islandske undervisningsministerium specielt har peget på, jfr. den islandske regerings meddelelse til Nordisk Råds 17. session,¹ og nordiske statsborgere optages på samme vilkår som danske statsborgere, såfremt de er i besiddelse af de for optagelse fornødne kvalifikationer.

For Norges vedkommende kan det oplyses, at afgørelsen med hensyn til studiepladser som følge af, at fagskolerne normalt er fylkeskommunale, i de fleste tilfælde træffes af fylkene. Man regner imidlertid med, at der ikke vil opstå vanskeligheder af den grund.

I Sverige er skolöverstyrelsen villig til i samråd med det islandske undervisningsministerium at formidle kontakt til ønskede uddannelsesanstalter.

Man anser herefter rekommandationen for færdigbehandlet i forhold til Nordisk Råd.

¹Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2147.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 5/1968.

Vid sakens behandling i utskottet har närvarit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, kirke- og undervisningsminister Kjell Bondevik, Norge, samt statsrådet Ingvar Carlsson, Sverige.

Av meddelandet framgår, att man beträffande fackutbildning för isländsk ungdom i de övriga nordiska länderna är positivt inställd till att i önskad utsträckning bereda isländsk ungdom möjligheter till fackstudier. Av meddelandet framgår vidare, att medel i Danmark, Norge och Sverige ställts eller kommer att ställas till förfogande för dylika studier. I Finland har frågan om stipendier till isländsk ungdom ännu inte erhållit sin lösning. Utskottet, som även i detta sammanhang vill understryka att ett förverkligande av rekommendationens syfte är av betydelse för bevästandet av banden mellan Island och det övriga Norden, finner det önskvärt, att man i samtliga länder måtte skapa en ordning för beviljande av stipendier till isländsk ungdom för fackstudier i ett annat nordiskt land än hemlandet samt att de redan nu anslagna stipendiemedlen ökas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 9 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
Förman		
<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>
	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 6/1968 angående yrkeslärarutbildning

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inrätta ett permanent samarbetsorgan för att samordna den nordiska yrkeslärarutbildningen enligt de riktlinjer, som framlagts i Nordiska kommitténs för yrkeslärarutbildning slutrapport.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 4 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

I den meddelelse som i desember 1968 ble sendt Nordisk Råd fra de nordiske lands regjeringer om ovennevnte rekommendasjon¹, ble det blant annet vist til det utredningsarbeid som for tiden pågår angående harmonisering av skoleordningene i de nordiske land. I meddelelsen ble det gitt uttrykk for at man fant det uhensiktsmessig å ta organisatoriske spørsmål i tilknytning til enkelte samarbeidsområder opp til isolert utredning før de pågående utredningsarbeider var avsluttet.

Etter de underhåndsinformasjoner man har mottatt, kan det ventes at det ca 15. januar 1970 vil bli lagt fram innstilling fra det utvalg som arbeider med harmoniseringsspørsmålet.

Man finner det under disse omstendigheter viktig å avvente innstillingen, slik at de forslag som måtte bli lagt fram for yrkeslærerutdanningen kan bli tatt opp til vurdering i sammenheng med utvalgets øvrige forslag.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2150.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1968 angående nordisk yrkesklassificering

(Överlämnade av Danmarks, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål:

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en översyn av den nordiska yrkesklassificeringen, så att könsbestämda klassificeringar avlägsnas.

Danmarks regering (arbetsministeriet) meddelar den 4 december 1969:

Arbetsdirektoratet har med cirkulære af 30. juni 1969 til samtlige arbejdsformidlingskontorer udsendt eksemplarer af den danske udgave af »Nordisk Erhvervsklassificering».

Ved udarbejdelsen af nævnte publikation har man haft rekommendationen for øje, men kønsbestemte stillingsbetegnelser har i et vist omfang ikke kunnet undgås.

Udarbejdelsen af en »nøgle» til samtlige fire udgaver af klassificeringen (dansk, finsk, norsk og svensk) vil blive taget op til forhandling med de øvrige lande med henblik på at lette brugen af klassificeringen i den inter-nordiske arbejdsformidling.

Danmarks regering (økonomiministeriet, Danmarks statistik) meddelar den 2 december 1969:

Der er ikke i det forløbne år sket noget i sagen, der kan foranledige en ny udtalelse fra Danmarks statistik, jfr. herved meddelelse af 16. december 1968¹.

Islands regering (Félagsmálaráðuneytið) meddelar den 14 januari 1970:

Ministeriet kender ikke til at nogen foranstaltninger er truffet i denne sag.

¹ Se Nordska rådet, 17:e sess., s. 2152.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska arbetsmarknadsutskottet, till vilket rekommendationen remitterats, beslutade vid möte i Odense den 30—31 januari 1969 att nya yrkesbenämningar skulle introduceras i samråd med arbetsmarknadens organisationer samt att internationella förpliktelser gentemot ISCO skulle beaktas. Som kontaktpersoner mellan länderna utsågs medlemmarna av utskottets expertgrupp i yrkesvägledningsfrågor. Vid behandlingen av olika områden skulle adjungeras representanter för arbetsmarknadens organisationer, språkexpertis m. m.

Expertgruppen behandlade på ett möte i Oslo den 24 november 1969 de könsbestämda yrkesbenämningarna varvid även representanter för de olika länderna informerades om de åtgärder som vidtagits i resp. land. På finska språket föreligger inga problem, då könsbestämda ändelser saknas. I den första norska utgåvan av nordisk yrkesklassificering har könsneutrala beteckningar använts i en omfattning av ca 97 % av 5-sifferbeteckningarna.

För samordningen av expertgruppens arbete med denna fråga har i Sverige upprättats ett sekreterariat inom arbetsmarknadsstyrelsen. Sekretariatet skall kartlägga förekomsten av könsbestämda yrkesbenämningar i nordiska yrkesklassificeringen, yrkeslexikon och annat yrkesinformerande material, utreda vilka arbetsgivare — respektive arbetslagareorganisationer som är berörda, studera avtalsmässiga konsekvenser av ändrade yrkesbenämningar samt sprida information om arbetet.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 7/1968 angående nordisk yrkesklassificering, vilka avgivits av Danmarks, Islands och Sveriges regeringars vägnar till rådets adertonde session.

Av meddelandena framgår, att medlemmarna i Nordiska arbetsmarknadsutskottets expertgrupp i yrkesvägledningsfrågor utsetts som kontaktpersoner mellan de nordiska länderna i anledning av rekommendationen och att denna expertgrupp påbörjat sitt arbete. Vidare framgår av meddelandet att ett sekretariat upprättats inom arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige för samordning av expertgruppens arbete.

Utskottet konstaterar, att arbetet med att avlägsna könsbestämda yrkesbenämningar inom den nordiska yrkesklassificeringen kommit väl igång och att arbetet fortsättningsvis torde komma att bedrivas i syfte att tillgodose i rekommendationen framförda önskemål. Utskottet finner därför ej anledning förelägga att ytterligare följa rekommendationens behandling och anser rekommendationen för rådets del slutförklarad.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutförklarad.

Stockholm den 16 januari 1970

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Lars Korvald

Lars Larsson

Förman

Työne Leivo-Larsson

Gerda Møller

Odvar Nordli

Juho Tenhiälä

Meddelande
om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte
av förvaltningstjänstemän

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder i syfte att bereda möjlighet för tjänstemän även inom regional och lokal förvaltning att tjänstgöra i annat nordiskt land än det egna.

Danmarks regering (ministeriet för statens lönnings- och pensionsväsen) meddelar den 5 december 1969:

I tillslutning til den til Nordisk Råd tidligere afgivne meddelelse af 8. januar 1969 om nævnte rekommandation¹ skal man meddele følgende:

På grundlag af indhentede redegørelser fra vedkommende ressortmyndigheder i de enkelte lande er det konstateret, at der på visse områder allerede er gennemført ordninger, hvorefter personale i ét lands lokalforvaltning har mulighed for at forrette tjeneste i et andet nordisk land efter samme retningslinier, som følges for ansatte i den centrale forvaltning, medens der på andre områder foregår overvejelser om forslag til nyordninger, ligesom det i øvrigt er tilkendegivet, at man vil medvirke til at søge den bestående udvekslingsordning udvidet til også at omfatte medarbejdere i den lokale forvaltning.

Med henblik på en udvidelse af den gældende udvekslingsordning er det for visse dele af den danske lokalforvaltning undersøgt, på hvilke områder en sådan udvidelse særlig vil være af betydning. Eksempelvis er det her fremhævet, at forøgede muligheder — ud over en hidtidig betydelig kontakt gennem deltagelse i kurser og konferencer og lignende — for at lære forholdene i nabolandene at kende ved personligt ophold i en periode i disse lande vil være af væsentlig værdi for visse grupper af arbejdsformidlings-

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2154.

kontorernes personale, herunder navnlig personer med ledende funktioner og særlige grupper af medarbejdere som for eksempel arbejdskonsulenter, erhvervsvejledere og arbejdsformidlere, idet der herved særlig henses til den voksende betydning af det fælles nordiske arbejdsmarked, som i princippet administreres direkte mellem de lokale kontorer i de nordiske lande. Som andre eksempler på medarbejdergrupper i dansk lokalforvaltning, der er anbefalet inddraget under en udvidet ordning, kan nævnes personale ved amterne og udskrivningsvæsenet samt i åndssvageforsorgen og mødrehjælpen.

Ud over en udvidelse af ordningen til den statslige lokalforvaltning er der endvidere rejst spørgsmål om inddragelse af visse kommunale tjenestemandsgupper under udvekslingsordningen, i hvilken forbindelse samtlige fire danske kommunale sammenslutninger har tilkendegivet, at der er behov for udveksling af personale inden for de nordiske landes kommunale forvaltninger, hvorfor det anbefales, at den eksisterende ordning udvides til tillige at omfatte kommunernes administrative personale.

Det kan endvidere oplyses, at der på den givne foranledning fra flere sider er fremkommet anmodning om, at det tages under overvejelse samtidig eller senere at søge etableret udvekslingsordninger, hvor sådanne ikke allerede måtte findes, for også andre end administrative personalegrupper, hvorved eksempelvis er nævnt polititjenestemænd, fængselsfunktionærer, medarbejdere i statens bilinspektion, pædagogisk personale og socialmedarbejdere samt omsorgspersonale i statens åndssvageforsorg og ved revaliderings- og særforsorgsinstitutioner med flere.

Efter de hidtil fremkomne forslag og synspunkter at dømmet forekommer det i forbindelse med overvejelserne af en udvidet udvekslingsordning hensigtsmæssigt tillige at se på sådanne momenter i allerede eksisterende ordninger, som kan have virket hæmmende og begrænsende i udnyttelsen af foreliggende udvekslingsmuligheder, i hvilken forbindelse der blandt andet er peget på, at en nyordning bør udformes således, at også kortere ophold end de hidtil normalt praktiserede et-årige kan komme på tale.

På grundlag af det tilvejebragte materiale og de fremkomne synspunkter er et skitse-mæssigt forslag til en nyordning i overensstemmelse med den omhandlede rekommandation under udarbejdelse fra dansk side, hvilket forslag sammen med de i forbindelse med sagens behandling i øvrigt fremdragne spørgsmål forventes at kunne fremlægges for de øvrige landes ressourcemyndigheder i løbet af kort tid.

Meddelanden
om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av
transittrafiken över Trondheim

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden,
2. att träffa avtal om Muruvikanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1969:

Det er ikke kommet forslag om revisjon av den norsk-svenske avtale om transittrafikken over havner i Trondheimsfjorden.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969:

Den svenska hamnutredningen har i juni 1969 lagt fram ett principbetänkande rörande hamnväsendets framtida utformning. Betänkandet har remissbehandlats och ärendet bereds inom kommunikationsdepartementet.

Hamnutredningen fortsätter sitt arbete och kommer därvid bl. a. att överväga frågan om vintersjöfartens ändamålsenliga uppläggning på Norrland. I sammanhanget torde också komma att kartläggas vilket värde kontinuerliga transporter har för det norrländska näringslivet.

Resultatet av hamnutredningens arbete är av betydelse för bedömning av frågan om omfattningen av transittrafiken över Trondheim. Eventuella överläggningar i detta ämne mellan norska och svenska regeringarna kan därför komma att tas upp för först när hamnutredningens arbete avslutats.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande,

a) at tilstræbe anvendelsen af indenrigs porto i den nordiske udveksling af breve mellem 500 og 1 000 g,

b) at overgå til benyttelse af indenrigs porto inden for Norden ved postbefordring af aviser og tidsskrifter, der udgives i et af de nordiske lande (postabonnement og udgiverkorsbånd),

c) i det nordiske postale samarbejde at tilstræbe fuldstændig ensartethed både for så vidt angår reglerne om, hvilke forsendelsesarter der modtages til befordring, og for så vidt angår bestemmelserne om tilladt størrelse, vægt og indhold m. m. for hver forsendelsesart,

d) at fastsætte ensartede regler om postvæsenets ansvar for forsendelser,

e) at undersøge mulighederne for at opnå administrative lettelser i det nordiske postsamarbejde gennem større ensartethed i de interne bestemmelser vedrørende postvæsenets virksomhed og

f) at fremskynde gennemførelsen af en fællesnordisk ordning for postgirondbetaling.

Islands regering (Post- og telegrafdirektionen) meddelar den 16 december 1969:

I forbindelse med ovennævnte resolution tillader post- og telegrafdirektionen sig at oplyse, at resolutionen har været til undersøgelse i et særligt udvalg i den nordiske postunion. Udvalget afgav en betænkning til den nordiske postkongress i Hornbæk 1969. Kongressen anmodede den svenske postdirektion om at videregive betænkningen til Nordisk Råd.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

De nordiska postförvaltningarna, som tidigare tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att undersöka möjligheterna allt i den nordiska postutväxling-

en tillämpa inrikes porto för paket m. m., har vid 1968 års nordiska postkonferens beslutat att utvidga arbetsgruppens uppdrag att omfatta samtliga de i rekommendationen nr 12/1968 upptagna frågeställningarna.

En rapport från den av de nordiska postförvaltningarna år 1965 tillsatta arbetsgruppen behandlades vid årets nordiska postkonferens (Hornbæk, 10—13 juni 1969). Här nedan återges arbetsgruppens uttalanden om de olika punkterna i rekommendation nr 12/1968 och lämnas några kommentarer beträffande sakens nuvarande läge.

a) Arbetsgruppen gjorde i sin rapport följande uttalande:

Efter arbetsgruppens mening er det for tiden ikke mulig å anvende innenrikske takster i den nordiske utveksling av brev mellom 500 og 1 000 gram. Hvert land bør søke å finne fram til en særskilt porto som i prinsippet ligger mellom portoen for en luftpostpakke på 1 kg og portoen for et brev inntil 520 gram internsjonalt. Det må herunder tas hensyn til den forventede overgang fra pakkepost til brevpost. Forslagene fra hvert land forutsettes lagt fram til behandling på førstkommende Nordisk Postkonferanse.

Vid sakens behandling under nordiska postkonferensen visade det sig att några länder inte hade slutfört sina beräkningar bl. a. eftersom de ansåg, att den nya avgiftsnivån måste anpassas till de ändringar i avgiftsbestämmelserna, som skulle komma att vidtagas av världspostkongressen i Tokyo (1 oktober—14 november 1969). Konferensen beslöt därför att bordlägga frågan till 1970 års nordiska postkonferens.

b) Arbetsgruppens uttalande:

Arbetsgruppen viser til artikkel 14 i Overenskomst om den nordiske postforening, hvorav det fremgår at oppkrevingen av transittavgifter hos abonnentene, er fakultativ. Gruppen mener at utgiverlandet nok kunne gi avkall på oppkreving av transittavgift ut fra avgiftens størrelse, men at man prinsipielt ikke bør gjøre dette så lenge det ikke synes mulig å oppnå vesentlig bedre dekning for kostnadene i den innenrikske bladtjenesten.

Nordiska postkonferensen antog detta uttalande.

c) Arbetsgruppens uttalande:

Arbetsgruppen forstår rekommendasjonen slik at man bør søke å komme fram til ensartede innenrikske bestemmelser i de fem nordiske land. Gruppen går videre ut fra at disse reglene i størst mulig grad også skal gjelde mellom de nordiske land. Bestemmelsene må i så tilfelle være minst like liberale som de internasjonale bestemmelsene, idet det i henhold til Verdenspostkonvensjonen ikke er anledning til å fastsette regler som er mindre gunstige for publikum internordisk enn internasjonalt. På bakgrunn av de mange forslag som skal behandles på kongressen, finner gruppen å måtte utsette saken i påvente av de vedtak som blir truffet der.

Nordiska postkonferensen antog detta uttalande. Frågan kommer att tas upp på nästa sammanträde med arbetsgruppen.

d) Arbetsgruppens uttalande:

Arbetsgruppen arbeider fortsatt med dette spørsmålet. Sverige har utar-

beidet et foreløpig sammendrag som viser forskjellene i ansvars- og erstatningsreglene i de nordiske land. Det videre arbeid legges opp på den måte at hvert land innen 1. februar 1969 meddeler Sverige de opplysninger som er nødvendige for å komplettere sammenfatningen. Sverige tar skriftlig kontakt med Island. Den kompletterte sammenfatningen behandles deretter av hvert land, og resultatet legges fram på neste møte i arbeidsgruppen.

Nordiska postkonferensen noterade arbetsgruppens uttalande.

e) Arbetsgruppens uttalande:

Arbetsgruppen viser til det samarbeid som foregår, og som har foregått i mange år mellom de nordiske postadministrasjoner. Som eksempler på dette samarbeidet kan nevnes Nordisk Postforening. Videre kan nevnes at det foregår et utstrakt samarbeid på kundetjenstens område, når det gjelder organisasjonsformer, planlegging, rasjonalisering, statistikk, postgiro og postsparebank m. v.

Nordiska postkonferensen antog detta uttalande.

f) Arbetsgruppens uttalande:

Arbetsgruppen viser til den postgiROUTbetalingstjenesten som er gjennomført innen Norden, og som stort sett må kunne anses som tilfredsstillende. Gruppen er oppmerksom på Trafikkutvalgets uttalelse om bruk av innenrikske utbetalingskort. Dette spørsmålet er imidlertid for tiden til behandling i en særskilt arbeidsgruppe.

Nordiska postkonferensen antog detta uttalande. I detta sammanhang må nämnas att världspostkongressen i Tokyo på förslag av de nordiska postförvaltningarna uppdragit åt världspostföreningens exekutivråd att utreda möjligheterna att i det internationella postgiroavtalet införa utförliga bestämmelser om internationella in- och utbetalningar.

Meddelande
om rekommendation nr 13/1968 angående samarbete
mellan forskningsråden

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett effektivt samarbete mellan forskningsråden (mot-svarande) i de nordiska länderna och att ställa särskilda medel till förfo-gande för nordiskt forskningssamarbete.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 8 de-cember 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, har anmodat Nordiska kulturkommissionen att inkomma med ut-låtande i ärendet. Härvid hänvisas till nämnda ministeriums meddelande den 16 december 1968¹ samt till Nordiska kulturkommissionens årsrapport under sektion I¹.

Den problematik, av vilken ärendet utgör en del, har också behandlats inom Nordek och Nordiska organisationskommittén.

Beredning och samordning av forsknings- och utbildningsuppgifter kan eventuellt främjas genom organisatoriska åtgärder. Emellertid bör betydande resultat för forskningens del kunna uppnås genom det alltmera omfat-tande samarbete som håller på att organiseras mellan forskningsråden. För-utsättningarna för ett samarbete på detta plan har väsentligt ökats efter omorganisationen av forskningsadministrationen i Danmark. En regelbun-den inofficiell kontakt upprätthålls nu redan mellan de centrala forsknings-politiska organen (motsvarande Forskningens Fællesudvalg i Danmark) i de nordiska länderna. Det utbyte av information och erfarenheter, som därvid sker, torde utgöra den samordning av målsättning och metoder, som kultur-utskottet efterlyser.

Denna rekommendation torde för regeringarnas del anses slutbehandlad.

¹ Se Nordiska rådet. 17:e sess., s. 1708 och s. 2167.

*BILAGA 1***Verksamhetsberättelse för Nordiska samarbetsnämnden för
medicinsk forskning**

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (tidigare Nordiska samarbetsdelegationen för medicinsk forskning) får över sin verksamhet under år 1969 avgiva följande berättelse:

Sammansättning

Nämnden har under året haft följande sammansättning (mandatperioder inom parentes):

Danmark:

P. Riis (21. november 1968—31. december 1971) *vice ordförande* 1. januari 1969—30. juni 1969

Statens lægevidenskabelige forskningsråd J. Chr. Siim (1. november 1968—31. december 1970)

Statens lægevidenskabelige forskningsråd

Finland:

G. af Björkesten (1 januari 1968—31 december 1970)

Statens medicinska kommission

J. Rapola (1 januari 1968—31 augusti 1969)

Statens medicinska kommission

J. Perheentupa (1 september 1969—31 december 1970)

Statens medicinska kommission

Norge:

A. Sandbo (1 januari 1968—31 december 1969)

Norges almenvitenskapelige forskningsråd

R. Svenkerud (1 januari 1968—31 december 1969) *vice ordförande* 1 juli 1969—31 december 1969

Norges almenvitenskapelige forskningsråd

Sverige:

S. Bergström (1 januari 1968—31 december 1970) *ordförande*

Statens medicinska forskningsråd

B. Gustafsson (1 januari 1968—31 december 1970)

Statens medicinska forskningsråd

samt:

C. Wirsén, sekreterare

Statens medicinska forskningsråd

G. Erikson, sekretær i den medisinske faggruppe

Norges almenvitenskapelige forskningsråd

J. Kvorning, sekretær i Statens lægevidenskabelige forskningsråd

Sekretariat

Sekretariatet har varit förlagt till statens medicinska forskningsråd, Sveavägen 166, 18 tr., S-113 46 Stockholm. Kostnaderna för sekretariatets verksamhet bestrids av rådets medel (arbetsordningen 4 §).

Sammanträden

Nämnden har under året sammanträtt två gånger, nämligen i Köbenhavn den 28 april och i Oslo den 24 november (protokoll bifogas)¹. I anslutning till dessa sammanträden har anordnats kollokvier om medicinsk forskningspolicy och organisation med deltagande av representanter för värdlandets forskningsråd samt nämndens ledamöter. Samarbetsnämnden har under året behandlat följande frågor av gemensamt intresse:

Nordiska forskarstipendier

Med godkännande av samarbetsnämndens i föregående verksamhetsberättelse refererade förslag till utdelning av nordiska forskarstipendier under år 1969 har de olika forskningsråden utbetalat löner för sammanlagt 52 månader till 9 stipendiat.

Då initiativet med nordiska forskarstipendier sålunda visat sig fylla ett uppenbart behov, beslöt nämnden att ånyo utlysa ett icke preciserat antal för perioden 1 januari 1970—30 januari 1971; förlängningen av stipendieperioden med ett halvår betingas av att stipendieåret i fortsättningen bör komma i fas med budgetåret. En första omgång utannonserades till 1 oktober 1969. Vid ansökningstiden förelåg 16 ansökningar om sammanlagt närmare 87 månader. Efter vetenskaplig granskning inom nämndens kommitté för stipendieärenden samt föredragning i nämnden utarbetades ett förslag till fördelning av sammanlagt 68 månader till 13 stipendiat; förslaget behandlas för närvarande i respektive råd. Utlysande av ytterligare en omgång för återstoden av stipendieperioden kommer att ske per 1 maj 1970.

Stipendierna finansieras för närvarande ur de ordinarie forskningsanslagen. Då emellertid utfallet av den hittillsvarande verksamheten klart visat att ett betydande intresse föreligger och att stipendieringen sannolikt kommer att upptaga en permanent och icke obetydlig post i budgeten om nuvarande principer följs, måste råden i särskild ordning ta upp frågan om verksamhetens finansiering efter den nu utlysta periodens slut. Ärendet kommer att beredas inom samarbetsnämnden under nästa år.

Dokumentationsfrågor

Vid behandlingen av dokumentationsfrågor har förutom de ordinarie delegaterna deltagit ledamöterna av nämndens särskilda *arbetsutskott* för nordiskt samarbete inom biomedicinsk dokumentation (ordförande S. Berg-

¹ Här ej tryckta.

ström) H. Friis, Danmark, P. Flood, Norge och R. Sievänen-Allen, Finland. Nämnden har därvid informerats om läget beträffande såväl ADB-servicen i de olika länderna som även utbildningen av frågeformulerare, vilken bedrivs vid biomedicinska dokumentationscentralen, karolinska institutet.

Nordiska publiceringsnämnden för medicin

Publiceringsnämndens instruktion ratificerades under våren utan ändringar av forskningsråden. Konstituerade sammanträden hölls i Stockholm 16 juni. Ytterligare ett sammanträde ägde rum i Stockholm 10 november. Rörande verksamheten hänvisas till publiceringsnämndens årsredogörelse.

Isländskt deltagande i nämnden

Enligt arbetsordningens 1 § skall nämnden utgöra ett gemensamt organ för de medicinska forskningsråden (motsvarande) i samtliga nordiska länder inklusive Island. Efter preliminära kontakter har en isländsk observatör inbjudits till nämndens sammanträde den 27 april 1970 i Helsingfors.

Nordiskt samarbete på läkemedelsområdet

I sitt remissyttrande över nordiska läkemedelskommitténs betänkande »Nordisk samarbejde om lægemidler» (*Nordisk udredningsserie 1968: 7*) anbeförde det svenska rådet att funktionen som subkommitté för handläggning av frågor rörande den gemensamma nordiska läkemedelsfonden lämpligen kunde åvila samarbetsnämnden. Sedan den svenska koncentrationsutredningen avgivit sitt betänkande angående läkemedelsindustrin (*SOU 1969: 36*) har emellertid frågan kommit i ett nytt läge, varför den tills vidare avförts från dagordningen.

Nordisk expertkommitté för näringsforskning

Den svenska socialstyrelsen har i brev av 5 mars 1969 till motsvarande myndigheter i de övriga nordiska länderna föreslaget inrättandet av en nordisk samarbetsgrupp för näringsrådgivning. Frågan, som stått upptagen på samarbetsnämndens föredragningslista, synes härmed kunna få en tillfredsställande lösning.

Nordiskt deltagande i The International Biological Programme (IBP)

Samarbetsnämnden har följt verksamheten via rapporter dels från den nordiska samarbetsgruppen inom IBP, dels från respektive forskningsråds delegater i nämnden. Genom litteratursökning vid karolinska institutets biomedicinska dokumentationscentral har nämnden skaffat sig underlag för bedömning av forskningsläget på de områden som omfattas av IBP. Från

samtliga medlemsländer i nämnden har riktats kritik mot det förhållandet att de nordiska IBP-projekten icke varit föremål för enhetlig vetenskaplig granskning inom de medicinska forskningsråden. Med anledning av vad som förevarit i detta ärende har nämnden beslutat uttala, att liknande aktiviteter med gemensamt nordiskt deltagande i framtiden måste tas upp till diskussion inom samarbetsnämnden före varje ställningstagande i de enskilda råden.

Granskning av anslagsansökningar till Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden

Granskning av anslagsansökningar för medicinska forskningsprojekt till Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden har hittills skett genom remiss till respektive forskningsråd. I en skrivelse till Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden har nämnden framhållit att en mer enhetlig bedömning av sådana ansökningar nu är möjlig sedan den såsom gemensamt organ för de medicinska forskningsråden trätt i verksamhet. Med anledning härav hemställer nämnden att den måtte i fortsättningen utgöra remissinstans för dylika ansökningar.

Nordisk planeringsgrupp för preventiv kardiologi

Till den inom det svenska medicinska forskningsrådet bildade subkommittén för preventiv kardiologi (förebyggande hjärt-kärlforskning) har nämnden efter diskussion av möjliga nordiska insatser på hjärt-kärlforskningsområdet överlämnat ett förslag om inrättande av en nordisk planeringsgrupp för preventiv kardiologi. Frågan är för närvarande under beredning inom subkommittén.

Övrigt forskningssamarbete

Möjligheterna att på olika vägar intensifiera det nordiska medicinska forskningsarbetet har diskuterats. Under det svenska forskningsrådet finns ett antal s. k. planeringsgrupper, inom vilka ett antal företrädare för gemensamma forskningsinriktningar utbyter erfarenheter och uppslag. Rese- och administrationskostnader bestrids av rådsmedel. I några av dessa planeringsgrupper ingår deltagare från annat nordiskt land. Systemet, som möjliggör värdefulla kontakter bl. a. mellan kliniker och grundforskare, har rekommenderats till införande i de övriga länderna, varvid värdet av deltagande från flera medlemsländer framhållits.

Initiativ till nya planeringsgrupper bör dock enligt nämndens mening även i fortsättningen tagas inom respektive land.

Nämnden har också konstaterat att det föreligger ett stort och eftersatt behov, särskilt för yngre forskare, att få träffas och utbyta erfarenheter vid internordiska symposier i olika aktuella ämnen. En utredning av möjligheterna att anordna sådana symposier kommer att företas under nästa år.

Nordiskt förbund för försöksdjursvetenskap

Nämnden har tagit del av ett inom det svenska forskningsrådets försöksdjursnämnd utarbetat förslag till stadgar för ett nordiskt förbund för försöksdjursvetenskap och kommer allt med uppmärksamhet följa den vidare utvecklingen av denna angelägna fråga.

Under det gångna verksamhetsåret har samarbetsnämnder befast sin position som ett viktigt forum för diskussion av olika gemensamma frågor inom den medicinska forskningen. Inte bara för det nybildade danska forskningsrådet utan också för övriga råd har det omfattande erfarenhetsutbytet varit av väsentlig betydelse. Det är nämndens förhoppning, att det goda samarbetet under det kommande året skall komma att vidgas genom de kontakter som tagits om isländskt deltagande i verksamheten.

Stockholm i december 1969

Sune Bergström

Claes Wirsén

BILAGA 2—3

Betänkande 1 och 2 av Nordiska rådets kulturutskott över mediemsförslagen A 119/k och A 265/k, regeringsförslaget B 9/k samt meddelandena om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete, och rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden

(Se Sak B 9/k: Bilaga 1—2)

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt
samarbete

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samarbete med berörda forskare och institutioner undersöka möjligheterna för att upprätta ett nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd.

D a n m a r k s r e g e r i n g (finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 10 december 1969:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation, for hvis gennemførelse Finland er koordinerende land, skal man meddele, at rekommandationen har været genstand for drøftelser på embedsmandsmøder i Helsingfors og i et herunder nedsat arbejdsudvalg. På grundlag af det under disse drøftelser fremkomne er en skrivelse til de nordiske landes regeringer, indeholdende en redegørelse for mulighederne for og problemerne i forbindelse med rekommandationens gennemførelse, under udarbejdelse.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 24 november 1969:

En av finansministeriet sammankallad arbetsgrupp har vid sitt sammanträde i Helsingfors den 16 september 1969 enats om ett utkast till förslag till medlemsländernas regeringar beträffande ett skattevetenskapligt forskningsråd. Efter det förslaget fått sin slutliga utformning kommer Finlands regering att inlämna medlemsländernas regeringar tillbörliga framställningar berörande frågan.

N o r g e s r e g e r i n g (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Rekommendasjonen har vært drøftet på embetsmannsmøter i Helsingfors.

På grunnlag av disse drøftelser er det under utarbeidelse en felles redegjørelse til de nordiske lands regjeringer. Denne redegjørelse vil inneholde en omtale av mulighetene for og problemene i forbindelse med rekommandasjonens gjennomføring.

Meddelanden
om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk
integrationsforskning

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en gemensamt organiserad forskningsverksamhet rörande det nordiska ekonomiska samarbetet.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 23 december 1969:

Kirke- og undervisningsdepartementet har i dag sendt følgende brev til det finske undervisningsministeriet som er koordinerende organ for denne rekommandasjon:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til de norske uttalelser til dette medlemsforslag, jfr. A 161/e 1968, samt til brev av 25. januar 1969 angående samme sak til Nordisk Råd, Den norske delegasjon, der man har gitt uttrykk for at man antar det vil være hensiktsmessig at det nedsettes et utvalg som kan utarbeide forslag om hvordan forskningssamarbeid på dette området best kan drives. Kirke- og undervisningsdepartementet er fortsatt av den oppfatning at man ikke kommer videre i denne saken uten at et ekspertutvalg vurderer nærmere samarbeidsmulighetene.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 8 december 1969:

Med hänsyn till pågående undersökningar rörande möjligheterna av ett utvidgat ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna har tills vidare inga särskilda åtgärder vidtagits beträffande denna rekommendation.

BILAGA**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande nordisk integrationsforskning**

Vid Nordiska rådets sextonde session antogs en rekommendation (*nr 15/1968*) angående nordisk integrationsforskning.

Till sjuttonde sessionen har avgivits meddelanden av Norges regering samt av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar.

Rådets ekonomiska utskotts niomannakommitté, vartill dessa meddelanden hänvisats för behandling, har tillställt rådets presidium följande skrivelse:

Ekonomiska utskottets niomannakommitté har vid sammanträde i Stockholm den 23 september och 2 november 1969 behandlat meddelanden angående nordisk integrationsforskning.

Kommittén konstaterade härvid bl. a. att den europeiska integrationen sedan länge varit föremål för vetenskapligt studium vid ett stort antal institutioner i Europa och att en rikhaltig litteratur hade publicerats. Det nordiska ekonomiska samarbetet däremot hade endast i ringa mån blivit föremål för systematiskt vetenskapligt studium. Såväl från myndigheters som enskildas sida borde det, enligt kommitténs förmenande, föreligga ett stort intresse att klarlägga det ekonomiska händelseförlopp som hittills ägt rum inom ramen för det hittillsvarande nordiska ekonomiska samarbetet. Kommittén noterade i detta sammanhang den positiva syn på denna sak som Norges regering meddelat. Kommittén noterade också det initiativ som Nordiska rådet självt tagit genom utredningen *NORDTRANS (NU 1969: 13)*. Kommittén var i och för sig medveten om att rekommendation nr 15/1968 fått en bred uppläggnings och att möjligtvis ett större mått av precisering skulle underlätta för regeringarna att ta ett initiativ för att efterkomma rekommendationen. Kommittén fann att en allmänt lämplig forskningsinriktning vore näringslivets anpassning till genom tullfriheten ändrade marknadsförhållanden samt hur anpassningen påverkat produktionsfaktorerna. Denna allmänna ram borde lämpligtvis utfyllas genom specialstudier inom särskilda områden t. ex. studium av arbetskraftens rörlighet och anpassning.

Kommittén förordade, att presidiet måtte bringa kommitténs överväganden till regeringarnas kännedom.

Nordiska rådets presidium, som delar här ovan anförda uppfattning, får härmed hemställa att regeringarna vid den fortsatta behandlingen av denna sak måtte beakta vad kommittén anfört.

Stockholm den 4 november 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

Meddelande
om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete
i Tornedalen

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd med de för sjukvården ansvariga utreda förutsättningarna för en överenskommelse avseende den slutna sjukvården i Tornedalen innebärande att befolkningen i området får valfri möjlighet till sjukhusvård på båda sidor av gränsen.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 17 december 1969:

I meddelande den 10 januari 1969¹ förklarade Sveriges regering (socialdepartementet) att kontakt skulle tas med vederbörande svenska sjukvårdshuvudman för att undersöka möjligheterna att från svensk sida förverkliga de med rekommendationen avsedda syftena.

Med anledning härav har överläggningar ägt rum i frågan mellan företrädare för svenska socialstyrelsen och representanter för Norrbottens läns landsting. En redogörelse för överläggningarna har den 25 februari 1969 överlämnats till Finlands social- och hälsovårdsministerium för yttrande.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2176.

BILAGA 1**Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen**

Till Finlands regering

Av det meddelande, som av Sveriges regering lämnats Nordiska rådet till den adertonde sessionen i anledning av rådets rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen, framgår, att en redogörelse för de överläggningar som ägt rum mellan företrädare för svenska socialstyrelsen och representanter för Norrbottens läns landsting angående realiserande av rådets rekommendation överlämnats till Finlands social- och hälsovårdsministerium för yttrande i februari 1969. Såvitt kunnat utrönas har något sådant yttrande ännu ej lämnats.

Med anledning härav ber jag få ställa följande fråga till Finlands regering:

Anser Finlands regering det vara av betydelse att så snart som möjligt åstadkomma ett sjukvårdssamarbete i Tornedalen i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 16/1968?

Stockholm den 16 januari 1970

Lars Larsson

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Sveriges regering avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1968.

Utskottet har tagit del av meddelandet liksom av en vid adertonde sessionen av Lars Larsson till Finlands regering ställd fråga om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen samt denna regerings svar å frågan.

Härav framgår att Finlands regering ännu ej yttrat sig över en redogörelse, som i februari 1969 överlämnats angående överläggningar som ägt rum mellan företrädare för svenska socialstyrelsen och representanter för Norrbottens läns landsting angående realiserande av rekommendationen. Vidare framgår att Finlands regering anser det betydelsefullt att åstadkomma ett sjukvårdssamarbete i Tornedalen men finner att ett sådant samarbete är intimt förbundet med den totala samplaneringen i denna gränsregion.

Utskottet finner det oklart, huruvida Finlands regering har för avsikt att ta några initiativ i anledning av rekommendationen. Utskottet finner det därför önskvärt till nästa session få besked om Finlands regerings inställning till saken.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 10 februari 1970

Johannes Antonsson

Sigurður Bjarnason

Roald Bye

Erling Dinesen

Sven Hammarberg

Kaarlo af Heurlin

Lars Korvald

Lars Larsson

Työne Leivo-Larsson

Förman

Kai Lindberg

Gerda Møller

Salve Salvesen

Juho Tenhiälä

Meddelande

om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at udrede forudsætningerne for, at der i hvert af landene gennemføres pligt til at give møde som vidne for domstolene i de andre nordiske lande.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 6 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Der har været afholdt et nordisk møde i København i februar 1969, hvor man på grundlag af oversigter over retsstillingen i de enkelte lande foretog en gennemgang af de problemer, som rekommendationens gennemførelse vil medføre. Der vil blive afholdt nyt nordisk møde i begyndelsen af 1970. Til brug ved dette møde vil blive udarbejdet et udkast til ensartede nordiske love.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1968 angående arbetstagares uppfinningar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at genoptage forhandlingerne om tilvejebringelse af ensartet lovgivning om arbejdstageres opfindelser, således at udgangspunktet for de fortsatte drøftelser tages i den gældende svenske lovgivning herom.

D a n m a r k s r e g e r i n g (handelsministeriet) meddelar den 6 december 1969:

Ved ovennævnte rekommendation henstillede Nordisk Råd til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at genoptage forhandlingerne om tilvejebringelse af ensartet lovgivning om arbejdstageres opfindelser, således at udgangspunktet for de fortsatte drøftelser tages i den gældende svenske lovgivning herom.

I anledning heraf behandledes spørgsmålet på et møde i Helsingfors den 26.—27. februar 1969 mellem repræsentanter for de pågældende departementer og ministerier.

På dette møde konstaterede man imidlertid, at videre forhandlinger på nordisk plan i denne sag indtil videre næppe ville føre til resultater.

Handelsministeriet er herefter af den opfattelse, at der ikke for tiden er mulighed for at opnå yderligere nordisk ensartethed i lovgivningen om arbejdstageres opfindelser.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet) meddelar den 28 november 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Med anledning av rekommendationen fördes i Helsingfors den 26—27 februari 1969 överläggningar rörande en enhetlig lagstiftning mellan av handels- och industriministeriet i Finland, handelsministeriet i Danmark,

Det kongelige departement for industri og håndverk i Norge och justitie-departementet i Sverige utsedda delegerade.

Det konstaterades, att den finska lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar av den 29 december 1967 och förslaget till lag i ämnet i den norska regeringspropositionen i mars 1967 byggde på de resultat som nåtts vid de nordiska överläggningarna rörande åstadkommande av en enhetlig nordisk lagstiftning om arbetstagares uppfinningar och att den danska lagen om ar-bejdstageres opfindelser af den 25 april 1955 i väsentliga delar överensstämde härmed. Det konstaterades vidare, att man vid de nämnda överläggningarna hade haft såsom utgångspunkt dels den svenska lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar av den 18 juni 1949, dels den nämnda danska lagen och att resultatet av överläggningarna i många avseenden hade tillkommit med beaktande av den svenska lagens reglering av respektive fråga.

Det konstaterades å andra sidan, att det såväl i materiellt hänseende som med avseende å de formaliteter som de berörda parterna hade att iakttaga förelåg divergenser mellan å ena sidan den svenska lagen och å andra sidan de andra nordiska lagarna och det norska lagförslaget ävensom, närmast rörande nämnda formaliteter, mellan sistnämnda lagar och lagförslag.

Vad angick de materiella bestämmelserna (3 § i den svenska lagen, 4 § i den finska lagen och det norska lagförslaget, 5 § i den danska lagen), konstaterade man, att det inte förelåg reella möjligheter att uppnå enhetlig lagstiftning och man menade, att detta med hänsyn till lagens dispositiva karaktär inte heller vore nödvändigt. I diskussionen berördes det faktiska rättsläget i de olika länderna, varvid konstaterades, att man i Danmark och Finland inte har några ramavtal rörande arbetstagares uppfinningar, medan det för Norges ingenjörer gällande ramavtalet bygger på lagförslagets bestämmelser och man i Sverige räknar med att ramavtal skall täcka huvuddelen av de uppfinningar som görs av arbetstagare.

Å andra sidan menade man, att det med beaktande av den nordiska arbetsmarknaden vore av intresse, att formaliteterna för arbetsgivarens förvärv av uppfinning som arbetstagaren gjort vore ensartade i alla de nordiska länderna. Man pekade därvid på de divergenser som nu föreligger i detta avseende och nämnde följande frågor, där enhetlighet kunde nås:

a. Sättet för arbetstagarens meddelande om uppfinningen till arbetsgivaren (4 § svenska lagen, 5 § finska lagen och norska lagförslaget, 6 § danska lagen); viss preferens uttalades för den norska formuleringen, medan kravet enligt den finska bestämmelsen, att uppfinnaren skall »meddela i hufvudant samband med anställningen han anser att uppfinningen tillkommit» väckte kritik. Kravet på skriftligt meddelande ansågs av betydelse ur rätts-säkerhetssynpunkt.

b. Också arbetsgivarens meddelande till arbetstagaren om vilken rätt han övertager ansågs av samma skäl böra ske skriftligen.

c. Man pekade på divergensen mellan å ena sidan det sätt varpå arbets-

givaren enligt den finska och den svenska lagen förvärvar rätt till uppfinning av arbetslagaren, nämligen genom det i princip ensidiga meddelandet att han övertar sådan rätt, och å andra sidan det norsk-danska systemet, enligt vilket en särskild överlåtelsehandling förutsättes för arbetstagarens förvärv. Vissa skäl talade för en enhetlig reglering också av denna fråga och man underströk betydelsen av att en överlåtelsehandling uppgöres för att exempelvis visa övergången av rätten inför patentmyndigheten.

d. I fråga om den tidpunkt, när arbetstagaren skall meddela arbetsgivaren att han sökt patent på en uppfinning som berörs av lagen respektive lagförslaget förelåg divergens mellan å ena sidan den finska och den svenska lagen (inom en vecka från det patentansökan ingavs till patentmyndigheten) och å andra sidan den danska lagen och det norska lagförslaget (innan patentansökan inges till patentmyndigheten). Man diskuterade ändamålsenligheten av de olika lösningarna och pekade på önskvärldheten, att också här ha en enhetlig reglering.

Finlands regering har för avsikt att snarast taga upp frågan för fortsatt handläggning på nordiskt tjänstemannaplan.

I s l a n d s r e g e r i n g (Iðnaðarmálaráðuneytið) meddelar den 29 december 1969.

Ministeriet har foreløpig intet nytt å meddele angående denne rekommendasjon, som ikke ble rettet til Island, jfr. hva ministeriet påpekte i brev av 29. januar 1969 til Nordisk Råds Islandske Afdeling¹.

Revisjonen av den islandske patentlov er ennå ikke fullført.

N o r g e s r e g e r i n g (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 18 december 1969:

Fra handels- og industriministeriet i Helsingfors er mottatt nevnte melding, datert 28. november 1969. I tillegg til meldingen bør det gjøres oppmerksom på norsk Ot.prp.nr.16 (1969/70) Lov om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere. Proposisjonen ble fremmet i statsråd 24. oktober 1969 og er helt i samsvar med Ot.prp.nr.48 (1966—67), fremmet 31. mars 1967, men ikke behandlet av forrige Odelsting.

Man vedlegger avtrykk av Ot.prp.nr.16² (*Tilllegg*). I proposisjonen er sitert den finske rapport fra møtet i Helsingfors 26.—27. februar 1969, mottatt 31. mars samme år, se prp. s. 2. Man viser særlig til proposisjonens s. 2, annen spalte nederst, hvor følgende siteres fra rapporten:

Mötet konstaterade, att några vidare överläggningar på nordiskt plan i denna sak tills vidare knappast skulle kunna leda till ytterligare resultat. För Norges vidkommande, där man för närvarande inte har någon lagstiftning på området, vore det enligt de delegerades mening av betydelse, att det före-

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2181.

² Här ej tryckt i sin helhet.

liggande lagförslaget (Ot.Prop.nr.48 för 1966—67) snarast möjligt blev antaget såsom lag. Såsom framgår av det här anförda föranleder det som förekommit vid mötet inga nödvändiga ändringar i detta förslag.

Som det vil ses er det norske lovforslag i samsvar med anbefalinger på møtet.

Om Ot.prp.nr.16 ble ministeriene i Danmark, Finland og Sverige underrettet i brev herfra 7. november 1969.

TILLÄGG

Utdrag ur Ot. prp. nr. 16 (1969—70)

Lov om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere

2.

Grunnen til departementets henstilling til Justiskomiteén om utsetteise av behandlingen av Ot. prp. nr. 48 var at Nordisk Råd den 21. februar 1968 hadde vedtatt å henstille til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige om å gjenoppta forhandlingene om å tilveiebringe ensartet lovgivning om arbeidstakeres oppfinnelser, således at utgangspunktet for de fortsatte drøftelser tas i den gjeldende svenske lovgivning herom.

I brevet til justiskomiteén 28. februar 1968 uttalte departementet bl. a.:

Departementet går ut fra at det siktes til gjeldende svensk lovs § 3 om når en arbeidsgiver kan inntre i en arbeidstakers rett til en oppfinnelse som faller innenfor bedriftens virksomhetsområde. Bestemmelsen går lenger i favør av arbeidstakeren enn § 4 i Ot. prp. nr. 48 som svarer til § 4 i den finske lov av 29. desember 1967 og som på dette punkt ligger nær § 5 i den danske lov av 29 april 1955. Det norske forslag svarer dessuten til de nordiske komitéers innstillinger, fremmet etter ca. 4 års forhandlinger, jfr. den norske komitéinnstilling av januar 1964. Innstillingen ble avgitt under dissens m.h.t. § 4, idet 2 av komitéens 9 medlemmer her dissenterte til fordel for den svenske ordning. Innstillingen fikk betydelig tilslutning i de uttalelser som ble innhentet hvorom vises til proposisjonen. § 4 fikk tilslutning bl. a. fra Den norske ingeniørforening og Norges ingeniørorganisasjon og er lagt til grunn for gjeldende normalkontrakter, vedtatt av Norges industriforbund og Den norske ingeniørforening. Det er en fordel å ha lovregler som ikke fravikes ved avtaler. I den norske komitéinnst. s. 24, spalte 1, nederst, er oppgitt at for de private industribedrifters vedkommende i Sverige har 70—90 pst. hatt avtaler som fraviker loven og gir arbeidsgiveren en sterkere rett.

Departementet vil komme tilbake til saken, når man har vært i kontakt med de andre land, særlig Danmark og Finland. Foreløpig avventer man hva Finland som koordinerende land vil gjøre. Som saken ligger an, synes det rimelig at den ærede komité utsetter behandlingen av proposisjonen til senere i sesjonen.

Det tok lang tid å få berammet møte for nye forhandlinger som skulle holdes i Finland. Møte ble holdt i Helsingfors 26.—27. februar 1969 med deltakere utpekt av Handels- og industriministeriet i Finland, Handelsministeriet i Danmark, Industridepartementet i Norge og Justitiedepartementet i Sverige.

Rapporten fra møtet innkom til Industridepartementet 31. mars 1969. Fra rapporten siteres følgende:

Det konstaterades, att den finska lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar av den 29. december 1967 och förslaget till lag i ämnet i den norska lagpropositionen den 31 mars 1967 byggde på de resultat som nåtts vid de nordiska överläggningarna 1960—64 rörande åstadkommande av en enhetlig nordisk lagstiftning om arbetstagares uppfinningar och att den danska lagen om arbeidstgares opfindelser af den 29 april 1955 i väsentliga delar överensstämde härmed. Det konstaterades vidare, att man vid de nämnda överläggningarna hade haft såsom utgångspunkt dels den svenska lagen av den 18 juni 1949, dels den nämnda danska lagen och att resultatet av överläggningarna i många avseenden hade tillkommit på grundval av den svenska lagens reglering av respektive fråga.

Det konstaterades å andra sidan, att det såväl i materiellt hänseende som med avseende å de formaliteter som de berörda parterna hade att iakttaga förelåg divergenser mellan å ena sidan den svenska lagen och å andra sidan de andra nordiska lagarna och det norska lagförslaget. Mellan den finska och danska lagen samt det norska lagförslaget är skillnaderna av relativt underordnad betydelse.

Vad angick de materiella bestämmelserna (3 § i den svenska lagen, 4 § i den finska lagen och det norska lagförslaget, 5 § i den danska lagen), konstaterade man, att det inte förelåg reella möjligheter att uppnå enhetlig lagstiftning. Det må dock anmärkas, att de här berörda lagstadgandena är dispositiva (fravigelige), så att ensartade regler inte utan vidare kan säkra ett ensartat rättstillstånd. I diskussionen berördes det faktiska rättsläget i de olika länderna, varvid konstaterades, att man i Danmark och Finland inte har några ramavtal rörande arbetstagares uppfinningar, medan det för Norges ingenjörer gällande ramavtalet bygger på lagförslagets bestämmelser och man i Sverige har anledning att räkna med att ramavtal skall täcka huvuddelen av de uppfinningar som görs av arbetstagare.

Å andra sidan menade man, att det med beaktande av den nordiska arbetsmarknaden vore av intresse, att formaliteterna för arbetsgivarens förvärv av uppfinning som arbetstagaren gjort vore ensartade i alla de nordiska länderna. Man pekade därvid på de divergenser som nu föreligger i detta avseende och nämnde följande frågor, där enhetlighet skulle kunna nås:

a. Sättet för arbetstagarens meddelande om uppfinningen till arbetsgivaren (4 § svenska lagen, 5 § finska lagen och norska lagförslaget, 6 § danska lagen); viss preferens uttalades för den norska formuleringen. Den finska bestämmelsen, att uppfinnaren skall »meddela i hurudant samband med anställningen han anser att uppfinningen tillkommit» ansågs inte nödvändig. Kravet på skriftligt meddelande ansågs däremot vara av betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt.

b. Också arbetsgivarens meddelande till arbetstagaren om vilken rätt han övertager (svenska lagen 5 § 1 stycket, finska lagen och norska förslaget 6 § 1 stycket, danska lagen 7 § 1 stycket) ansågs av samma skäl böra ske skriftligen.

Man pekade på divergensen mellan å ena sidan det sätt varpå arbetsgivaren enligt den finska och den svenska lagen förvärvar rätt till uppfinning av arbetstagaren, nämligen genom det i princip ensidiga meddelandet att han övertar sådan rätt, och å andra sidan det norsk-danska systemet, enligt

vilket en särskild överlåtelsehandling förutsattes för arbetstagarens förvärv. Vissa skäl talade för en enhetlig reglering också av denna fråga och man underströk betydelsen av att en överlåtelsehandling uppgöres för att exempelvis visa övergången av rätten inför patentmyndigheten.

c. I fråga om den tidpunkt (5 § 2 stycket i den svenska lagen, 6 § 2 stycket i den finska lagen och det norska förslaget, 7 § 3 stycket i den danska lagen), när arbetstagaren skall meddela arbetsgivaren att han sökt patent på en uppfinning som berörs av lagen resp. lagförslaget, förelåg divergens mellan å ena sidan den finska och den svenska lagen (inom en vecka från det patentansökan ingavs till patentmyndigheten) och å andra sidan den danska lagen och det norska lagförslaget (innan patentansökan inges till patentmyndigheten). Man diskuterade ändamålsenligheten av de olika lösningarna och pekade på önskvärldheten, att också här ha en enhetlig reglering och man ville på finsk och svensk sida överväga den dansk-norska lösningen.

d. Den svenska lagen konstaterades sakna regel om preskription av arbetstagarens ersättningsanspråk (7 § 3 mom., finska lagen och norska förslaget, 8 § 3 stycket danska lagen). Man underströk betydelsen ur arbetslagarens synpunkt att hans rätt icke preskriberas innan ett år från det patent å uppfinningen meddelats, vilken fråga förmenades inte stå i nödvändigt samband med en totalreform av preskriptionsinstitutet.

e. Det konstaterades, att den svenska lagen inte innehåller något stadgande om jämkning av fastställd ersättning till följd av väsentligen ändrade förhållanden (9 § mom., finska lagen, 10 § 1 stycket i norska förslaget och 8 § 4 stycket i danska lagen). Enhetlighet i förevarande avseende vore i princip önskvärd. En dylik jämkningsregel vore ur vardera kontrahentens intresse av betydelse, men tillgodosåge kanske främst arbetstagarens intresse.

f. Den danska lagen konstaterades sakna bestämmelser om uppfinningsnämnd (10 § i svenska lagen, 11 § i finska lagen och 12 § i norska förslaget). Det ansågs vara av betydelse att en sådan nämnd funnes i alle de nordiska länderna.

Man diskuterade till slut de tvingande bestämmelserna i lagen, däribland den danska regeln i 7 § 3 stycket, som saknade motsvarighet i de andra länderna, varvid önskemålet om enhetlighet också här underströks och man var därför enig om att den danska regeln borde utgå.

Mötet konstaterade, att några vidare överläggningar på nordisk plan i denna sak tills vidare knappast skulle kunna leda till ytterligare resultat. För Norges vidkommande, där man för närvarande inte har någon lagstiftning på området, vore det enligt de delegerades mening av betydelse, att det föreliggande lagförslaget (Ot. prp. nr. 48 för 1966—67) snarast möjligt blev antaget såsom lag. Som framgår av det här anförda föranleder det som förekommit vid mötet inga nödvändiga ändringar i detta förslag.

3.

I brevet til Justiskomiteén 15. april 1969 uttalte departementet bl. a.:

Som det fremgår av rapporten, hersker det på alle vesentlige punkter likhet mellom den finske lov, den danske lov og det norske lovforslag. Mulighetene for en materiellrettslig tilnærming mellom på den ene side de tre lands lover, henholdsvis lovforslag, og den svenske lov ble drøftet, men det viste seg umulig å oppnå noen resultater i den retning.

Imidlertid fant man at det for så vidt angår de mer formelle prosedyrebestemmelser ville være av ikke uvesentlig betydning å oppnå likhet. Departementet viser herom til rapporten, og konstaterer at på alle disse områder kunne det norske lovforslag stå som mønster. De øvrige lands delegater erklærte seg villige til å foreta en revurdering på de punkter der avvikelser forelå.

Idet departementet spesielt viser til rapportens siste avsnitt, vil departementet anmode komitéen om snarast mulig å fremme innstilling i saken.

BILAGA 1

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 18. session af Danmarks, Islands og Norges regeringer og af Finlands regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelser om rekommandation nr. 18/1968.

Udvalget har behandlet meddelelserne på et møde den 15. januar 1970 i København og på møder den 9. og 10. februar 1970 i Reykjavik.

I møderne den 9. og 10. februar 1970 deltog justitsminister Knud Thestrup, Danmark.

Af meddelelserne fremgår, at spørgsmålet om tilvejebringelse af ensartet lovgivning om arbejdstageres opfindelser med udgangspunkt i den gældende svenske lovgivning herom har været drøftet mellem departementerne. Det er herved konstateret, at videre forhandlinger på nordisk plan indtil videre næppe vil føre til resultater, idet dog visse problemer vedrørende formerne for arbejdsgivernes erhvervelse af arbejdstagerens opfindelser snarest vil blive taget op til fornyet overvejelse.

Udvalget bemærker, at problemerne vedrørende ensartet lovgivning om arbejdstageres opfindelser falder inden for rammerne for det planlagte samarbejde på lovgivningens område i forbindelse med det udvidede nordiske økonomiske samarbejde.

Udvalget finder herefter ikke grundlag for, at Nordisk Råd foretager videre i denne sag.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 18/1968 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavik, den 10. februar 1970

Erik Adamsson

Georg C. Ehrnrooth

Hallvard Eika

Erling Engan

Erkki Hara

Svend Haugaard

Paul Jansson

Jørgen Jensen

K. Axel Nielsen

Matthias Á. Mathiesen

Ingemar Mundebo

Formand
Thorstein Treholt

Meddelande

om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

a) at tilvejebringe nærmere oplysning om, hvorvidt og i bekræftende fald på hvilket grundlag og i hvilket omfang offentlige myndigheder i de nordiske lande udbetaler erstatning for skader, der er forvoldt af personer, over for hvilke samfundet ved anbringelse på anstalt eller institution eller på anden måde har truffet foranstaltninger af kriminalretlig eller i øvrigt af forsorgsmæssig karakter, og

b) at undersøge mulighederne for fastsættelse af fællesnordiske ensartede principper, hvorefter der administrativt kan udbetales billighedserstatning af offentlige midler for sådanne skader.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 9 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Innen de enkelte departementer har man foretatt innsamling og kartlegging av materiale som nevnt under bokstav a i rekommandasjonen. Til å gjennomføre utredningsarbeidet i samsvar med rekommandasjonens bokstav b, er det nedsatt departementale arbeidsgrupper eller oppnevnt sakkyndige i de enkelte land. Fra svensk side tar man sikte på å innby til nordiske drøftinger om saken i begynnelsen av 1970.

Meddelande
om rekommendation nr 20/1968 angående åtgärder mot illegal
narkotikainförsel

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne at foretage en undersøgelse af mulighederne for ved fælles foranstaltninger at standse illegal indførsel af narkotika og i fællesskab iværksætte alle de foranstaltninger, som kan medvirke til at standse denne trafik.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Arbetet med att stoppa den illegala införseln av narkotika har under det gångna året bedrivits med ökad kraft.

På tullområdet har gemensamma problem vid bekämpandet av denna brottslighet dryftats såväl inom Nordiska tulladministrativa rådet som vid konferenser mellan de olika ländernas tullkriminalenheter och andra sammankomster mellan de nordiska tullmyndigheterna.

Samarbetet mellan de nordiska polismyndigheterna har bedrivits i form av möten mellan de nordiska rikspolischeferna och de olika ländernas narkotikaexperter där praktiska samarbetsproblem dryftats och erfarenheter utbyts.

Vidare har ett systematiskt utbyte av informationer länderna emellan bedrivits för att underlätta spaningsarbetet vid bekämpande av narkotikabrottsligheten.

På regeringsplanet har narkotikaproblemet dryftats vid direkta kontakter mellan de olika ländernas fackministrar.

Olika åtgärder har dessutom vidtagits i enskilda länder för att ytterligare intensifiera kampen mot narkotikamissbruket.

Sverige har fr. o. m. den 1 april 1969 höjt straffsatserna för grovt narkotikabrott och för grov varusmuggling som gällt narkotika från fängelse i lägst sex månader och högst fyra år till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Vidare har den 25 mars 1969 en särskild lag om telefonavlyssning vid ut-

redning om grovt narkotikabrott eller grov varusmuggling som gällt narkotika trätt i kraft. Lagens giltighet är tills vidare tidsbegränsad till utgången av juni 1970. Slutligen kan nämnas att en ändring gjorts i lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård. Ändringen trädde i kraft den 1 juli 1969. Den avsåg att undanröja viss tveksamhet om i vilken utsträckning lagen gav möjlighet att ta hand om narkotikamissbrukare för sluten psykiatrisk vård mot deras vilja.

Offensiven mot narkotikamissbruket leds i Sverige av ett särskilt organ, samarbetsorganet för bekämpande av narkotikamissbruk, i vilket ingår representanter för regeringen och olika myndigheter såsom rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, riksåklagarämbetet, socialstyrelsen m. fl. Offensiven innefattar en rad åtgärder inom myndigheternas verksamhetsområden. Polisen och tullen har satt in stora resurser för att komma till rätta med smuggling, tillverkning och försäljning av narkotiska preparat och betydande resultat har redan uppnåtts till följd härav. Socialstyrelsen samt sjukvårdens och socialvårdens huvudmän är gemensamt engagerade i ett omfattande arbete på att förbättra vårdresurserna. Vid sidan härav bedrivs både i statliga och kommunala myndigheters regi och av folkrörelsernas organisationer med stöd av statliga medel ett intensivt upplysningsarbete som syftar till att höja försvarsberedskapen hos allmänheten — och framför allt hos ungdomen — mot de faror som är förenade med bruk av narkotika.

I Danmark har den 18 juni 1969 hittillsvarande straffmaximum när det gäller mer professionella narkotikabrott höjts från två års fängelse till fängelse i sex år. Genom denna ändring har det dessutom skapats möjligheter för telefonavlyssning enligt samma regler som gäller för andra allmänfarliga brott. I lagen har införts en bestämmelse om att lagen skall underställas folketetinget för revision under folketingsåret 1970—71.

I Norge har det nyligen tillsatts ett centrallråd för bekämpningen av narkotikabrottsligheten. Rådet skall bl. a. tjäna som forum för diskussioner mellan de offentliga organ som har till uppgift att arbeta med narkotikafrågan. Rådet skall vidare ge råd till regeringen och till offentliga organ som har att motarbeta skadeverkningarna av narkotikamissbruket. Det har dessutom under senare tid skett en väsentlig förstärkning av narkotikagruppen vid Oslopolisen liksom vid narkotikakontrollen inom Oslo tullkammare.

På det internationella planet fortsätter strävandena att vinna stöd för en internationell kontroll över produktion och försäljning av sådana syntetiska medel som amfetaminpreparat och LSD. Under januari månad 1970 hålls sålunda i Genève ett extra möte med FN:s narkotikakommission. Detta möte är uteslutande ägnat åt fortsatt arbete med en internationell överenskommelse om kontroll av sådana beroendeframkallande medel som ännu inte är underkastade internationell kontroll.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Til trafikudvalget er henvist meddelelse om rekommandation nr. 20/1968 til rådets 18. session afgivet af Sveriges regering på samtlige regerings vegne.

Af meddelelsen fremgår, at der mellem landenes told- og politimyndigheder er indledt et praktisk samarbejde om bekæmpelse af illegal indførsel af narkotika. Endvidere fremgår, at spørgsmålet behandles på nordiske ministermøder, og at strafferammerne er udvidet i Danmark og Sverige.

Udvalget mener derfor, at regeringerne har imødekommet rådsrekommandationen, som herefter vil kunne anses for færdigbehandlet i rådet. Udvalget finder dog, at rådet bør orienteres om det fortsatte samarbejde ved, at oplysninger herom optages i den årlige beretning fra Nordisk toldadministrativt Råd.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 20/1968 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 14. januar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Kåre Kristiansen

Mikko Laaksonen

Ingemar Mundebo

Tuure Salo

Formand

Veikko Savela

Gösta Skoglund

Meddelande

om rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene

1. i nær kontakt med regjeringene i øvrige EFTA-land oppmerksomt å følge det europeiske markedsspørsmåls utvikling med sikte på å utnytte de muligheter som kan bidra til en bred løsning av dette spørsmål;

2. på ny å overveie mulighetene for et nordiskt initiativ med sikte på å utbygge EFTA-samarbeidet;

3. å inndra et bredere utsnitt av de nordiske lands innbyrdes økonomiske forbindelser i overveielene, med sikte på at en utvidelse av samarbeidet kan tilgodese vesentlige økonomiske interesser i hvert av de nordiske land og at de organisatoriske forutsetninger som måtte være påkrevet likeledes inngår i disse overveielser og

4. å ta sikte på en utforming av det nordiske økonomiske samarbeid som letter disse lands deltagelse i en bred europeisk markedsløsning og som er forenlig med de nordiske lands forpliktelser overfor de øvrige EFTA-land.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 9 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vedrørende behandlingen av denne sak tillater Handelsdepartementet seg på vegne av samtlige land å vise til Rapport fra Det nordiske embetsmannsutvalg om »Udvidet nordisk økonomisk samarbejde» av 17. juli 1969 (NU 1969: 11) og meddelelse fra det nordiske statsministermøtet 3. november 1969 (Tryckt s. 2284).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e och A 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område, rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Se Sak A 273 T/e: Bilaga 2)

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land.

Danmarks regering (boligministeriet) meddelar den 17 december 1969:

Rekommendation nr. 23/1968 tager først og fremmest sigte på tekniske bestemmelser, som udarbejdes i form af standarder, og som har betydning for vareudvekslingen mellem landene. For boligministeriets vedkommende må spørgsmålet om standardisering tage sit udgangspunkt i bygningsreglementet, som indeholder de teknisk-konstruktive forskrifter for byggeriet i hele landet, bortset fra Københavns og Frederiksberg kommuner.

Spørgsmålet om tilvejebringelse og revision af disse forskrifter har været nærmere overvejet i ministeriet, bl. a. i en arbejdsgruppe, der i august måned 1969 har afgivet en redegørelse til ministeriet.

I det følgende skal gives en række oplysninger om disse overvejelser, idet man herigennem kan belyse mulighederne på byggeområdet for øget støtte til standardiseringsarbejdet og derigennem for en intensivering af arbejdet med udformning af internationale standarder.

De teknisk-konstruktive forskrifter for byggeriet er i det væsentige sammensat af følgende bestanddele:

- a. Bygningsreglementet for købstæderne og landet;
- b. Dansk Ingeniørforenings normer i det omfang, bygningsreglementet kræver disse overholdt;
- c. Dansk Standardiseringsråds standarder i det omfang, disse på tilsvarende måde er gjort til gældende forskrifter, og
- d. Boligministeriets godkendelse af materialer og konstruktioner.

Specielt med hensyn til standarder har Dansk Standardiseringsråd under ledelse af fagrådet for byggeri udfoldet en omfattende virksomhed med udarbejdelse af danske standarder eller DS-rekommandationer på det bygnings-tekniske område.

Ved direkte henvisninger i bygningsreglementet er indtil nu 14 danske standarder gjort til gældende forskrifter. Nogle af Danske Ingeniørforenings normer er også udfærdiget som danske standarder og optaget i bygningsreglementet som del af de teknisk-konstruktive bestemmelser. Hertil kommer, at en række standarder indirekte er optaget i bygningsreglementet ved at være omfattet i Ingeniørforeningsnormer eller ved at være en forudsætning for de i bygningsreglementet nævnte standarder.

I samme takt som mulighederne for at producere byggekomponenter i stordrift realiseres, opstår der et behov for gennem international standardisering at lette den internationale vareudveksling. Dansk Standardiseringsråd deltager derfor i en del af det internationale standardiseringsarbejde. Det hidtidige arbejde har bl. a. resulteret i, at bygningsreglementets brandtekniske og lydtekniske krav refererer til internationale standarder, og at resultater af og erfaringer med modulordninger nu nedfældes i en række internationale standarder for bygningskomponenter.

Udarbejdelse af standardiseringsforslag udføres udelukkende vederlagsfrit ved frivillig arbejdskraft i de forskellige standardiseringsudvalg, men alligevel medfører byggestandardiseringen ikke ubetydelige omkostninger for Dansk Standardiseringsråd. Siden 1963 har boligministeriet ydet et årligt tilskud til rådets arbejde på 350 000 kroner. Disse midler er imidlertid ikke længere tilstrækkelige, og bevillingen er derfor på finansloven 1969/70 forhøjet til 480 000 kroner.

Som det fremgår af det ovenfor anførte, udarbejdes en væsentlig del af de teknisk-konstruktive bestemmelser for byggeområdet i Danmark af institutioner og organisationer uden for boligministeriet. Denne fremgangsmåde har bl. a. betydet, at boligministeriet har undgået at opbygge et stort teknisk apparat til udarbejdelse og ajourføring af forskrifterne. De i byggeriet interesserede organisationer har påtaget sig et væsentligt medansvar for forskrifternes tilvejebringelse, og de pågældende institutioner og organisationer har kunnet trække på en meget bred kreds af sagkyndige, som vederlagsfrit har stillet deres erfaringer og arbejdskraft til rådighed.

Den tekniske udvikling inden for byggeriet har imidlertid skabt et stærkt voksende krav om nye forskrifter og revision af eksisterende forskrifter. Dette nødvendiggør, at der tilvejebringes øgede midler til finansiering af udarbejdelsen af standarder og andre forskrifter. Navnlig er der behov for en udbygning af den effektive sekretariatsbestand, som er en forudsætning for at få det fulde udbytte af det frivillige og vederlagsfrie arbejde, der udføres i forbindelse med norm- og standardiseringsarbejdet.

Med den beskrevne procedure for tilvejebringelse af byggeriets teknisk-

konstruktive forskrifter påkalder en forøget aktivitet finansieret med betydelige stadsmidler tillige en statslig interesse for en mere omfattende koordinering af arbejdet. Denne interesse kan i de kommende år tænkes at blive væsentlig større, hvis de kommende markedsplaner medfører et behov for en internordisk eller international koordinering af arbejdet med de teknisk-konstruktive forskrifter.

Som nævnt er der på finanslov 1969/70 bevilget midler til en nødtørftig videreførelse af Dansk Ingeniørforenings normarbejde og Dansk Standardiseringsråds virksomhed samt materialegodkendelsesordningens løbende virksomhed, konsulentordningen og etableringen af den udvidede godkendelsesordning. Endvidere er der på boligministeriets 3-årige budgetter for finanslov 1970/71, 1971/72 og 1972/73 til disse aktiviteter afsat henholdsvis 1,6, 1,8 og 1,9 millioner kroner. Der er således påregnet en betydelig forøgelse af de midler, som tidligere har været anvendt til formål i forbindelse med bygningslovgivningen. Anvendes disse midler efter en samlet plan, skulle der være mulighed for på centrale områder at tilgodese væsentlige dele af byggeriets behov for tilvejebringelsen af nye og revision af eksisterende forskrifter. Forudsætningen for at gennemføre denne målsætning er imidlertid en omfattende koordinering af arbejdet med tilvejebringelse af forskrifterne. Også det forhold, at det ikke på forhånd er givet, at en forskrift bør fremtræde som en bestemmelse i bygningsreglementet, som en norm eller standard, eller om det pågældende forhold bør behandles under en af godkendelsesordningerne eller eventuelt bør henføres til en varedeklarationsordning, viser betydningen af den fornødne koordinering. Sidstnævnte forhold bestyrker tanken om, at der til de nævnte aktiviteter bør ydes et samlet tilskud, som centralt fordeles på en sådan måde, at de forpligtelser, som efter landsbyggeloven påhviler boligministeriet med hensyn til tilvejebringelse af teknisk-konstruktive forskrifter i byggeriet, kan opfyldes videst muligt omfang.

Den ovenfor omtalte arbejdsgruppe har da også i sin indstilling af august 1969 peget på, at der bør nedsættes et koordineringsudvalg, som skal planlægge og koordinere de forskellige aktiviteter omkring tilvejebringelsen af de teknisk-konstruktive byggeforskrifter, såsom bygningsreglementet, normer, standarder og godkendelser.

Endvidere foreslås det i redegørelsen, at de forskellige bevillinger til disse aktiviteter samles under én bevilling, som skal fordeles af boligministeriet efter indstilling fra koordineringsudvalget.

Boligministeriet er således i høj grad opmærksom på værdien af standardiseringsarbejdet. Ministeriet overvejer nu de fremsatte koordineringsforslag, der kan medføre en yderligere effektivisering af det danske standardiseringsarbejde og dermed også en fremskyndet gennemførelse af intentionerne bag Nordisk Råds rekommandation nr. 23/1968.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 17 december 1969:

Statens støtte til Dansk Standardiseringsråd ydes fortsat med et beløb svarende til, hvad der fra privat side modtages i bidrag.

Et udvalg nedsat af de private bidragsydere har over for standardiseringsrådet afgivet indstilling om en ændret bidragsordning, som for tiden er til behandling i rådet.

Den i handelsministeriets meddelelse af 27. december 1968 omtalte betænkning om Statsprøveanstaltens fremtid og om dens finansieringsforhold vil formentlig kunne foreligge omkring 1. maj 1970.

Vedrørende standardiseringsarbejdet på byggeområdet henvises til den af boligministeriet afgivne meddelelse herom.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 4 december 1969:

Elektricitetsrådet, Danmarks elektriske materielkontrol og Danmarks gasmaterielprøvning deltager i nordisk og internationalt standardiseringsarbejde, og man er fra dansk side indstillet på at fremme dette arbejde i videst muligt omfang.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 5 december 1969:

Till meddelandet år 1968 finns intet väsentligt nytt att tillägga. Härvid bör likväl beaktas, att man vid INSTA-chefmötena, som cheferna för de nordiska ländernas standardiseringsorganisationer avhålla minst två gånger årligen, fortsatt att planera olika former för nordiskt samarbete inom standardiseringsområdet.

Sveriges regering (industridepartementet) meddelar den 17 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiskt handlingsprogram

Olika initiativ har under senare tid tagits av myndigheter och parlamentariker i avsikt att påskynda undanröjande av tekniska handelshinder i Norden och Västeuropa. Vid Nordiska rådets kontaktkonferens 28—29 april 1969 i Oslo, vilken helt ägnades åt standardisering, underströks ytterligare nödvändigheten av ett intensifierat nordiskt standardiseringssamarbete (*NU 1969: 14*).

I anledning av ovan nämnda initiativ har de nordiska standardiseringsorganen inom ramen för tillgängliga personliga och ekonomiska resurser planerat och vidtagit konkreta åtgärder som kan påskynda det önskade harmoniseringsarbetet. Ett längre gående handlingsprogram har konstruerats och diskuterats vid en kontaktkonferens om »Nordisk samverkan inom

nationell och internationell standardisering» i Stockholm den 12 december 1969 då företrädare för samtliga nationella standardiseringsorgan i Norden var närvarande. Huvudpunkterna i det föreslagna handlingsprogrammet framgår nedan. Samtidigt har gemensamt nordiskt standardiseringsarbete inom ramen för Nordisk-planen aktualiserats bl. a. i det i ämbetsmannarapporten föreslagna samarbetet för miljövård gällande analysmetoder.

INSTA-samarbetet

Standardiseringsorganen i de nordiska länderna har år 1968 antagit en principdeklaration, enligt vilken det nordiska samarbetet bör fördjupas. I deklarationen pekar man bl. a. på möjligheten att upprätta gemensamma nordiska kommittéer för vissa frågor, med sekretariatet förlagt till ett av de fyra länderna.

Vid mötet med ordförande och chefer för de fyra standardiseringsorganen — det s. k. INSTA-chefsmötet — i Köbenhavn 12—13 juni 1969 föreslogs praktiska åtgärder för att effektivisera samarbetet:

Vid start av nya standardarbeten: fast rutin med tre möjliga alternativ för arbetssätt:

Gemensam nordisk kommitté

Kommitté hos initiativlandet med observatörer från övriga länder

Delegering av arbetet till ett nordiskt land

Vid remisser: fast rutin för delgivning till de nordiska länderna

Vid fastställelse av standard: rapportskyldighet om det nordiska arbetsläget för berörda standarder

Vid deltagande i internationellt arbete (ISO, IEC, CEN, CENEL): organiserat samråd för att uppnå gemensamt uppträdande

Biblioteks- och upplysningstjäntens samordning och rationalisering

Förslagen har under hösten 1969 genomarbetats och därefter presenterats vid ett möte i Stockholm den 12 december 1969 med företrädare för samtliga nationella standardiseringsorgan i Norden. Som resultat av konferensen erhöll de fyra nordiska standardiseringscheferna i uppdrag att utarbeta ett reviderat förslag till övrenskommelse som ska föreläggas de nordiska standardiseringsorganen för behandling och eventuellt godkännande våren 1970.

*BILAGA***Skrivelse från Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser till Nordiska rådet om samarbete rörande byggnadsbestämmelser**

I anslutning till Nordiska rådets förestående session i Reykjavik ber Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser att få rapportera följande.

Sedan den svenska byggnadsstyrelsens omorganisation den 1 juli 1967 ingår i kommittén delegater från följande myndigheter.

Danmark:

Boligministeriet

Finland:

Byggnadsstyrelsen

Island:

Skipulagsstjórnin

Norge:

Kommunal- og arbeidsdepartementet

Sverige:

Statens planverk

Arbetet inom NKB med koordinering av husbyggnadsbestämmelser pågår planenligt inom ett tiotal arbetsutskott. Senaste verksamhetsberättelse avgavs 1967.

Under de senaste åren har kommittén utgivit följande rapporter.

Nordiska riktlinjer för träkonstruktioner. Maj 1967. (Rapport nr 7)

Riktlinjer för värmeisoleringsbestämmelser. Maj 1967. (Rapport nr 8)

Aanalyt av golv. Maj 1968. (Rapport nr 9)

Grundlag for udarbejdelse af afløbsregulativ. December 1968. (Rapport nr 10)

Riktlinjer för byggnadsbestämmelser för hissar. Maj 1969. (Rapport nr 11).

Under det gångna året har NKB påbörjat en översyn av det arbetsprogram som fastställdes i december 1964. Avsikten är att göra verksamheten mer effektiv och söka uppnå praktiska resultat när det gäller koordinering av bestämmelser som kan främja handeln med material och byggnadsdelar för att

därmed bl. a. skapa förutsättningar för större serier av industriellt framställda produkter och byggnadsdelar.

Vid revideringen av arbetsprogrammet har NKB även beaktat det arbete som bedrivs inom Nordek samt övriga pågående europeiska samarbetssträvanden.

Ett reviderat program beräknas kunna framläggas vid NKB:s möte i juni 1970.

Stockholm den 3 februari 1970

Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser

Enligt uppdrag

Gunnar Essunger

John Löweberg

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt med uppmärksamhet följa reformarbetet inom EEC vad gäller den personliga direkta beskattningen,

II. att undersöka i vilka avseenden en anpassning av de inhemska systemen för denna beskattning till vad som gäller inom EEC kan bli aktuell i de nordiska länder, som önskar en anslutning till EEC.

D a n m a r k s regering (finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 4 december 1969:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 5. november 1968 udtalte.¹

Da det af rekommandationen omfattede problemkompleks også i 1969 kun har været behandlet i ringe omfang inden for EEC, og idet man tillige har henset til de af de øvrige nordiske regeringer afgivne meddelelser til Nordisk Råds 17. session, har man fortsat anset, at der ikke for tiden er behov for, at Danmark som koordinerende land for rekommandationens gennemførelse tager initiativ til en fælles indsats af den i rekommandationens punkt 1 nævnte art.

F i n l a n d s regering (finansministeriet) meddelar den 24 november 1969:

Finlands regering hänvisar till vad på dess vägnar har meddelats den 27 november 1968.²

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2245.

² Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2246.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 12 december 1969:

En har ikke opplysninger å gi vedrørende denne rekommandasjon.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Liksom tidigare följer den svenska regeringen kontinuerligt det reformarbete som inom EEC bedrivs på området för den direkta beskattningen. Bevakningen av detta reformarbete sker såväl genom Sveriges delegation hos EEC som genom tjänstemän inom finansdepartementet med särskilt uppdrag att bevaka Brysselkommissionens verksamhet på skatteområdet.

I Sverige studeras de frågeställningar som på olika områden kan komma att aktualiseras i samband med förhandlingar om en anslutning till gemensamma marknaden av en interdepartemental arbetsgrupp. I detta sammanhang kan erinras om den redogörelse för sådana frågeställningar och för visst utredningsmaterial som publicerats i januari 1968.

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at foretage en undersøgelse af mulighederne for at opnå besparelser ved et nordisk samarbejde vedrørende produktion og/eller indkøb af jernbanevogne.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne), meddelar den 13 november 1969:

Den under 29. oktober 1968 nedsatte arbejdsgruppe, der har til opgave at kortlægge forudsætningerne for et nordisk samarbejde om vedligeholdelse af rullende materiel, har i august 1969 udarbejdet en rapport. Rapporten er under september 1969 sendt til Nordiska järnvägarnas samarbejds-presidium.

Arbejdsgruppen har foretaget indledende undersøgelser af de eksisterende samarbejdsformer vedrørende vedligeholdelsen af det rullende materiel og overvejet mulighederne for en videre udbygning.

Gruppen foreslår i rapporten, at der nedsættes et hovedudvalg, der skal kunne overdrage ekspertgrupper at undersøge, hvilke fordele der vil kunne opnås ved etablering af samarbejde inden for områder, hvor der forekommer ensartede vedligeholdelsesopgaver, og hvor der synes mulighed for opnåelse af praktiske resultater.

I den anden arbejdsgruppe, der behandler spørgsmålet om eventuelle fællesindkøb, er generaldirektoratet ikke repræsenteret.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne) meddelar den 9 december 1969:

Den under 29. oktober 1968 nedsatte arbejdsgruppe om samordning af indkøbsvirksomheden har afgivet en foreløbig rapport til Nordiska järnvä-

garnas samarbetspresidium, og en endelig rapport ventes afgivet i 1. kvartal 1970.

Finlands regering (kommunikationsväsendet) meddelar den 28 november 1969:

På sammanträde den 28 oktober 1968 beslöt Nordiska järnvägarnas samarbetspresidium tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag till koordinering av inköpsverksamheten. Syftet med koordineringen är att genom förenhetligande av specifikationer och leveransvillkor möjliggöra fördelaktigare, helst gemensamma inköp. Järnvägsförvaltningarna ansåg sig på detta sätt också ha iakttagit Nordiska rådets rekommendation angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar.

Enligt sin mellanrapport har arbetsgruppen behandlat följande två huvudfrågor:

1. På vilka områden och eventuellt i vilka frågor inom dagens och framtidens materialförvaltning bör samarbete förverkligas mellan de fyra nordiska förvaltningarna; och

2. Under vilka former kan samarbetet organiseras och systematiseras.

Arbetsgruppens slutrapport torde färdigställas under våren 1970. På ovannämnda sammanträde beslöt samarbetspresidiet likaledes tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att göra en första kartläggning av förutsättningarna för nordiskt samarbete i fråga om underhållet av den rullande materielen.

I sin slutrapport ger arbetsgruppen en översikt över de nordiska järnvägarnas aktuella underhållskapacitet samt föreslår, att ett särskilt permanent utskott med eventuella undergrupper skulle tillsättas med uppgift att göra konkreta förslag till förverkligande av samarbetet.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 6 december 1969:

Hovedadministrasjonen for Norges statsbaner har i brev av 4. desember 1969 meddelt at det ikke er fremkommet nye momenter i saken.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 *å samtliga regeringars vägnar*:

Med anledning av rekommendationen erhöll en arbetsgrupp i uppgift att inför Nordiska järnvägarnas samarbetspresidium lägga fram förslag rörande en samordning av inköpen av bl. a. järnvägsvagnar. Frågans komplicerade natur har medfört att gruppen inte kunnat redovisa sitt arbete under år 1969. Gruppen räknar med att presentera slutrapporten inför presidiet under våren 1970. Enligt en interimrapport i november 1969 bedömer man dock att förutsättningar finns för vissa gemensamma inköp.

Den arbetsgrupp som erhöll i uppgift att göra en första kartläggning av

förutsättningarna för nordiskt samarbete i fråga om underhåll av den rullande materielen har lagt fram sin rapport i augusti 1969. Den behandlades av Nordiska järnvägarnas samarbetspresidium i november. Det beslöts därvid att även konsekvenserna av mervärdeskatten samt tullreglerna skulle klarläggas. Arbetet härmed pågår.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til de nordiske regeringer, som har indført en statslig fiskeafgift eller overvejer at indføre en sådan, at søge bestemmelserne udformet således, at der ikke opkræves større afgifter af andre nordboer end af landets egne borgere.

Danmarks regering (fiskeriministeriet) meddelar den 5 november 1969:

Der er fortsat ingen planer om indførelse af statslig fiskeafgift i Danmark.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 26 november 1969:

Med anledning av den rekommendation som berör rekreationsfiske har inte vidtagits några som helst åtgärder, eftersom enligt § 2 i den gällande lagen om fiske, äger medborgare i Island, Norge, Sverige och Danmark samma rätt till husbehovs- och rekreationsfiske som finska medborgare. Sålunda är det inte från Finlands sida skäl till åtgärder i denna angelägenhet.

Islands regering (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 1 december 1969:

Endnu har man ikke pålagt stangfiskere en offentlig afgift. Skulle dette komme til betragtning, skal man ikke undlade at overveje resolutionen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Statlig fiskevårdsavgift uttages för närvarande endast i Finland (lag om fiske den 28 september 1951) och Norge (Lov av 6. mars 1964 om laksefiske og innelandsfiske). Den finska fiskevårdsavgiften utgår med samma belopp för finska och utländska medborgare. Då införanden av statlig fiske-

vårdsavgift inte är aktuell vare sig i Danmark eller Sverige, torde eventuella åtgärder i anledning av rekommendationen närmast vara aktuella för Norges del. Norska lantbruksdepartementet har på jordbruksdepartementets förfrågan upplyst, att man för närvarande inte anser sig kunna företaga någon ändring av gällande bestämmelser beträffande fiskevårdsavgiftens storlek för utlänningar.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om avgifter för fritidsfiske i Norge**

Till Norges regering

I rekommendation nr 26/1968 hemställde Nordiska rådet till regeringarna, att eventuella statliga fiskeavgifter icke uttas med större belopp av andra nordbor än av landets egna medborgare.

Av meddelandena till årets session framgår, att statlig fiskeavgift inte uttas i Danmark, Island och Sverige, samt att den finska avgiften utgår med samma belopp för finska medborgare och andra nordbor. Rekommendationen är alltså aktuell endast för Norge, där en årlig avgift av 10 kronor uttas av norska medborgare och 25 kronor av utlänningar inklusive nordbor.

Liksom vid sjuttonde sessionen föreligger icke heller till adertonde sessionen något egentligt meddelande från Norges regering, utan enbart en upplysning till Sveriges regerings meddelande om att det norska jordbruksdepartementet inte för närvarande anser sig kunna företaga någon ändring i gällande bestämmelser angående storleken av fiskeavgiften för utlänningar. Det förefaller rimligt att vissa statliga åtgärder finansieras helt eller delvis genom uttagande av särskilda avgifter av den som har nyttan av åtgärderna i stället för genom allmänna skatter. Det bör emellertid i Norden vara en princip att länderna också i ett fall som detta likställer andra nordbor med landets egna medborgare. I den aktuella saken är de ekonomiska konsekvenserna mycket små. För jämförelse kan nämnas, att nordbor från övriga länder t. ex. kan resa på vägarna och få sjukvård på samma villkor som landets egna skattebetalare.

Under hänvisning till det anförda tillåter jag mig att rikta följande fråga till Norges regering:

Vilka betänkligheter har Norges regering mot en sänkning av den statliga fiskeavgiften så att andra nordbor får betala samma avgift som norska medborgare?

Stockholm den 14 januari 1970

Veikko Savela

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 18. session om rekommandation nr. 26/1968 angående sportsfiskeri afgivet af Danmarks, Finlands, Islands og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 14. januar 1970.

Af meddelelserne fremgår, at statslig fiskeafgift ikke opkræves i Danmark, Island og Sverige, samt at en afgift, der opkræves i Finland, er lige stor for finske borgere og andre nordboer.

Det er tidligere oplyst, at den norske fiskeafgift andrager årligt 10 kr. for norske borgere og 25 kr. for andre, herunder nordboer. I denne anledning spurgte Veikko Savela under spørgetimen i rådets plenarmøde den 10. februar 1970 den norske regering, hvilke betæneligheder der var mod en nedsettelse af den statslige fiskeafgift, således at andre nordboer skulle betale samme afgift som norske borgere. I svaret oplyste statsråd Einar H. Moxnes, at den statslige fiskeafgift ifølge lovgivningen fastsættes af kongen, som har delegeret sin bemyndigelse til lantbruksdepartementet. Departementet har ved fastsættelse af afgiften skønnet, at det var rimeligt, at udlændinge betaler en større afgift, fordi norske borgere gennem deres skattebetaling yder bidrag til fiskeplejen, ligesom de norske sportsfiskeorganisationer giver økonomiske støtte til dette formål. Den norske regering mener ikke for tiden at kunne foretage ændringer i de gældende bestemmelser.

Trafikudvalget finder, at der ikke er anledning til, at der afgives yderligere meddelelser om rekommandationen af regeringerne i Danmark, Finland, Island og Sverige, hvor andre nordboer er ligestillet med landenes egne borgere, men man forudsætter, at regeringen i Norge fortsat overvejer muligheden af også på dette punkt at ligestille andre nordboer med norske statsborgere.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer
ny meddelelse fra Norges regering til næste ordinære session.

Reykjavik, den 11. februar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnus Kjartansson

Aksel Larsen

Sven Mellqvist

Erling Norvik

Tuure Salo

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

D a n m a r k s regering (justitsministeriet) meddelar den 6 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordisk Vejtrafikkomité, der af regeringerne er blevet anmodet om at foretage en gennemgang af de udtalelser, der i de nordlige lande er indhentet angående komiteens forslag til fællesnordiske færdselsregler, har fortsat sit arbejde i 1969. Arbejdet, der har måttet tage hensyn til den i Wien i november 1968 gennemførte verdensfærdselskonvention og til de forhandlinger, der i løbet af 1969 er ført i CEMT og ECE med henblik på tilvejebringelse af fælles europæiske færdselsregler, ventes afsluttet omkring årsskiftet 1969/70.

F i n l a n d s regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Nordiska vägtrafikkommittén har fått till uppgift att på grund av utlåtandena kontrollera förslaget till enhetliga trafikregler (*Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2250*). Det nya förslaget torde bli färdigt våren 1970.

N o r g e s regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 3 december 1969:

Nordisk vegtrafikkomite (VNK) ga den 26. mai 1966 innstilling om ensartede vegtrafikkregler for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Etter at innstillingen forelå trykt ble den 23. november 1966 overlevert de respektive de-

partementer. Innstillingen ble deretter i hvert av landene forelagt en lang rekke interesserte myndigheter og andre instanser til uttalelse, herunder også lokale myndigheter. Etter at uttalelsene fra de fleste instanser var kommet inn, ble vedkommende ministerier i de fire land enige om å overlate bearbeidelsen av de innkomne uttalelser til NVK, med sikte på eventuell revisjon av innstillingen.

NVK har deretter på en rekke møter gjennomgått uttalelsene og nøye vurdert om og i tilfelle hvilke endringer i innstillingen uttalelsene burde medføre, samtidig som komiteen har fulgt nøye med i det internasjonale samarbeid i FN, ECE og CEMT om utarbeidelse og vedtakelse av ensartede trafikkregler, for i samsvar med sitt opprinnelige mandat å ta hensyn til dette samordningsarbeid og utarbeidelsen av det endelige forslag til ensartede nordiske regler.

Komiteen vil søke å avslutte sitt arbeid med revidert innstilling i begynnelsen av 1970.

Før den endelige innstilling foreligger finner man vanskelig å kunne ta stilling til spørsmålet om gjennomføringen av komiteens forslag. Fra norsk side vil man imidlertid søke så langt som mulig å akseptere et forslag om ensartede nordiske trafikkregler, og vil ta sikte på å gjennomføre disse i norsk intern lovgivning allerede i 1970.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1968 angående iberio-amerikanskt institutt

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersøke förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt iberio-amerikanskt institutt.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å samtlige regeringars vägnar:

Den komité som ble oppnevnt av det norske rektormötet for å utrede spørsmålet om »ikke-europeiske kulturstudier», herunder spørsmålet om et nordisk iberio-amerikansk institutt, har avgitt innstilling. Rektormötet hösten 1969 gav sin tilslutning til innstillingen.

Videre kan en opplyse at Nordisk Kulturkommisjon, seksjon I, er orientert om innstillingen.

Innstillingen blir nå sendt de andre nordiske undervisningsdepartementer til orientering og eventuell uttalelse.

Det Ibero-amerikanske institutt i Stockholm er nå overtatt av staten og knyttet til Stockholms universitet. Ifølge proposisjonen til riksdagen er forutsetningen at de ökte ressursene instituttet er tiltenkt også skal utnytted til nordisk samarbeid.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt kollegium för parasitologi för att åstadkomma ett effektivare samarbete på den parasitologiska forskningens och undervisningens område.

F i n l a n d s regering (undervisningsministeriet) meddelar den 11 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, har anmodat Nordiska kulturkommissionen att inkomma med utlåtande i ärendet. Härvid hänvisas till nämnda ministeriums meddelande den 16 december 1968.

Kulturkommissionens sektion I har sedermera inkommit med följande utlåtande av den 21 april 1969:

Det finske undervisningsministerium, representerende det koordinerande land, har oversendt den finske afdeling af Nordisk Kulturkommission ovennævnte rekommendation vedrørende Nordisk samarbejde inden for parasitologien samt anmodet NKK's finske afdeling om at foretage de nødvendige foranstaltninger for at indhente NKK's forslag om, hvordan rekommendationen i praksis kan virkeliggøres. Sektion I's finske sekretariat har ved skrivelse af 2. juli 1968 oversendt rekommendationen til sektion I's danske hovedsekretariat med anmodning om sagens behandling ved førstkommande sektionsmøde.

Sagen har været behandlet ved flere møder i sektionen, bl. a. i forbindelse med behandlingen af ansøgning til Nordisk Kulturfond om støtte til nordiske symposier i parasitologi, men først ved sektionsmødet 6.—7. marts 1969 har sektionen taget endelig stilling til rekommendationen og vedtaget følgende udtalelse:

Sektionen er af den opfattelse, at et nordisk kollegium ikke er en velegnet samarbejdsform for så vidt angår faget parasitologi.

Parasitologi er et tværvideenskabeligt fag og dækker som sådant et bredt fagområde; der vil således let kunne opstå vanskeligheder med hensyn til fagets repræsentation i kollegiets styre. Hertil kommer, at sektionen ikke finder det rimeligt motiveret at yde årlige særbevillinger til dette specialområde. Bevillinger til forskning bør søges gennem forskningsrådene på lige fod med andre forskningsgrene.

Sektionen finder, at nordisk samarbejde inden for området er af væsentlig betydning, men mener, at der først og fremmest er behov for et diskussionsforum. Da en nordisk forening for parasitologi er dannet, synes videre skridt fra sektionens side ikke fornødent.

Ärendet anses for regeringarnas del slutbehandlat.

*BILAGA 1***Betänkande I av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 29/1968.

Av meddelandet framgår, att regeringarna anslutit sig till den av Nordiska kulturkommissionens sektion I framförda åsikten, att ett nordiskt kollegium för parasitologi inte är en välägnad form för samarbete på området. Enligt sektionens mening är det inte motiverat att årligen bevilja särskilda medel för samnordisk parasitologisk forskning. Denna bör finansieras via forskningsråden på jämställd basis med övriga forskningsområden. Vidare anses Nordisk förening för parasitologi tillgodose behovet av ett diskussionsforum på området.

Utskottet, som finner den parasitologiska forskningen vara ett viktigt samarbetsområde där betydande fördelar kunde uppnås genom ett nordiskt samarbete, vill understryka behovet av att ekonomiska förutsättningar skapas för en effektiv nordisk parasitologisk forskning vid sidan av de organisatoriska möjligheter, som redan förefinns i form av Nordisk förening för parasitologi, samt föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Vice förman

Niels Eriksen

Eysteinn Jónsson

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Niels Helveg Petersen

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 2***Skrivelse till Nordiska rådet från Nordiskt kollegium för parasitologi**

Nordiskt arbetskollegium för parasitologi och Nordisk förening för parasitologi önskar härmed till Nordiska rådet vördsamt framföra följande synpunkter.

Nordiska rådet har den 21 februari 1968 rekommenderat regeringarna att vidtaga åtgärder för inrättandet av ett nordiskt kollegium för parasitologi.

Vid beredning av ärendet har 42 remissinstanser av 47 uttalat sig till förmån för bildandet av ett kollegium.

Nordisk kulturkommission har likväl ställt sig negativ.

De av Nordisk kulturkommission framförda motiveringarna är ohållbara och vittnar enligt vårt förmenande om nonchalans vid beredning av ärendet. Såvida de av kommissionen anförda synpunkterna kommer att få en mera generell tillämpning, förhindras och försvåras det nordiska samarbetet inom många vetenskapsgrenar.

Parasitologin är uttryckligen ett tvärvetenskapligt fack. Kommissionen anför detta som argument mot grundandet av ett kollegium. Enligt kommissionen skulle ämnets tvärvetenskapliga karaktär försvåra valet av medlemmar i kollegiet och eventuellt leda till störningar i kollegiets verksamhet. Nordisk kulturkommission har emellertid helt bortsett från att ämnets tvärvetenskapliga karaktär medför splittring av verksamheten på ett stort antal alltför små enheter, och att därför en koordinering och konsolidering av verksamheten är en förutsättning för effektivisering av undervisning och forskning i ämnet. Eventuella formella svårigheter måste anses vara av underordnad betydelse.

Kulturkommissionen hänvisar till anslag, som kan ställas till förfogande av de enskilda ländernas vetenskapliga forskningsråd (kommissioner). Vi hänvisar till att budgeten för det planerade kollegiet upptog i främsta rummet anslag för undervisning och utbildningsstipendier. För sådana ändamål kan emellertid medel ej erhållas av de enskilda ländernas vetenskapliga forskningsråd.

Kulturkommissionen anser att parasitologin icke kan särskilt gynnas utan att den bör tävla om medel på jämnställd fot med andra ämnen. Skall detta verkligen uppfattas så att möjligheter ej kan beredas åt ett på många separata enheter splittrat ämne att utvecklas så långt, att det verkligen blir i stånd att tävla med redan etablerade och utbyggda ämnen. Vi önskar särskilt framhålla att parasitologin i Norden är underutvecklad. Det är också uppenbart att ett bibehållande av status quo kommer att avsevärt fördröja

utvecklingen inom detta såväl teoretiskt som praktiskt viktiga ämne. Vi påpekar ännu en gång att i Norden för närvarande ej finns självständiga institutioner för parasitologi med undantag för ett helt litet parasitologiskt institut i Åbo och ett specialinstitut för bilharziosforskning i Köpenhamn. Ytterligare framhålles åter att det planerade kollegiets uppgift icke har varit att finansiera parasitologisk forskning utan undervisning och nordiskt samarbete.

Nordisk kulturkommission påstår att parasitologin främst behöver ett diskussionsforum och att ett sådant redan finnes i form av Nordisk förening för parasitologi. Med hänsyn till att parasitologerna i Norden har en helt annan uppfattning får detta påstående stå för det vad det kan vara värt. Parasitologerna i Norden torde samtliga anse att medel behövs för parasitologisk undervisning och andra former av samarbete samt att det nordiska samarbetet bör erhålla kontinuitet och stadga. Med hänsyn till att inom andra ämnen redan inrättade nordiska kollegier har kunnat redovisa för synnerligen imponerande resultat, har kollegieformen ansetts vara en lämplig form för samarbete. Vi har ingenting att invända däremot att man överväger andra former för fast samarbete.

Vi nödgas med beklagande konstatera att regeringarnas organ, Nordisk kulturkommission, på ohållbara och lösa grunder och uppenbarligen utan att ha grundligt penetrerat problemställningen, har avvisat Nordiska rådets rekommendation. Vi hoppas att Nordiska rådet måtte upptaga denna fråga till förnyad prövning.

Denna promemoria har genomlästs och godkänts av arbetskollegiet vid möte i Oslo den 14 december 1969.

För Nordiskt kollegium för parasitologi

Bo-J. Wikgren

Ordförande, professor

BILAGA 3

Betänkade 2 av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har för förnyad behandling hänvisats till rådets adertonde session av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 29/1968.

Vid sakens behandling i utskottet har närvarit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, kirke- og undervisningsminister Kjell Bondevik, Norge, samt statsrådet Ingvar Carlsson, Sverige.

Utskottet hade vid sitt möte i Stockholm den 13 januari 1970 med hänvisning till vad i meddelandet från det koordinerande landets regering framhålls beslutat föreslå att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser spørgsmålet för rådets vidkommande slutbehandlat. Vid i dag förevaran handläggning har utskottet tagit del av en av Nordiska arbetskollegiet för parasitologi efter utskottets nyssnämnda möte till Nordiska rådet inlämnad skrivelse om den parasitologiska forskningen i Norden. Mot bakgrund av de i skrivelsen framförda synpunkterna på behovet av ett nordiskt kollegium för parasitologi har utskottet funnit, att frågan torde böra upptas till förnyad prövning av regeringarna.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørgsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 9 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Niels Helveg Petersen</i>
<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
Förman		
<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>
	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Meddelande
om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt
institut i Island

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för upprättande av ett nordiskt vulkanologiskt institut i Island.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar i december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministerierna har tillsatt en nordisk expertkommitté för att utreda förutsättningarna för upprättande av ett nordiskt vulkanologiskt institut på Island. Kommittén har följande sammansättning:

Danmark:

Professor Arne Noe-Nygaard

Finland:

Lagslutfningsrådet Matti Aho

Island:

Professor Sigurður Thórarinsson och professor Magnús Magnússon med professor Trausti Einarsson som suppleant

Norge:

Professor Christoffer Oftedahl med docent Markvard Sellevoll som rådgivare

Sverige:

Professor Gunnar Hoppe.

Kommittén höll sitt första sammanträde den 25 augusti 1969 i Reykjavik, varvid professor Arne Noe-Nygaard valdes till ordförande i kommittén.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Islands regering å samtliga regeringars vägnar avgivet meddelande om rekommendation nr 30/1968.

Vid sakens behandling i utskottet har närvarit undervisningsminister Helge Larsen, Danmark, kirke- og undervisningsminister Kjell Bondevik, Norge, samt statsrådet Ingvar Carlsson, Sverige.

Av meddelandet framgår, att en nordisk expertkommitté tillsatts för att utreda förutsättningarna för upprättande av ett nordiskt vulkanologiskt institut i Island. Emedan den i rekommendationen förutsatta utredningen ännu inte slutförts, föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 9 februari 1970

Georg Backlund

Per Bergman

Niels Eriksen

Thorvald Eriksson

Guttorm Hansen

Niels Helveg Petersen

Eysteinn Jónsson

Niels Matthiasen

Jan-Ivan Nilsson

Förman

Odvar Nordli

Poul Petersen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Kerttu Saalasti

Sylvi Siltanen

Ingrid Segerstedt Wiberg

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge den internationale konvention til undgåelse af forurening af havet med olie ændret således, at det principielt bliver totalt forbudt at udtømme olie eller olieholdige blandinger i havet, og at der skabes forøget mulighed for en effektiv kontrol med overholdelse af konventionen. Endvidere henstiller rådet, at regeringerne overvejer, om det tillige er muligt, at retshåndhævelsen ved overtrædelse af konventionen kan overgå til en international domstol.

D a n m a r k s r e g e r i n g (handelsministeriet) meddelar den 6 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

IMCO's 6. generalforsamling vedtog i oktober 1969 de i meddelelse af 18. december 1968 (*jfr. Nordisk Råds tidende 1969 side 2258*) omhandlede forslag til ændringer i konventionen til forhindring af forurening af havet med olie. Ændringerne, der i realiteten indfører totalforbud mot olieudtømning i havet, træder i kraft et år efter, at de er tiltrådt af 2/3 af de stater, der har ratificeret konventionen.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Den internationella oljeskyddskonventionen har avslutats i London år 1954 och den har ändrats år 1962. Det har likväl blivit uppenbart, att konventionen åter borde ändras. I detta avseende har saken tagits till behandling i en av Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationens (IMCO) sjösäkerhetskommitté tillsatt underkommitté för behandling av oljeskador redan vid dennas tredje session i september 1967. Härvid fastslogs de riktlin-

jer, som det var meningen att söka följa, nämligen totalt förbud mot uttömning av olja och oljehaltiga blandningar i havet, effektivisering av observationer, bringande av separatoranläggningar för vatten och oljehaltsmätare till en sådan nivå, att IMCO kan rekommendera användningen av dem, förenhetligande och skärpning av straff samt åvägabringande av nödiga ändringar i oljedagboken.

Frågan behandlades ytterligare vid underkommitténs följande sessioner under åren 1968—1969, tills ett förslag till ändring av ifrågavarande konvention i en i detta skede avgörande grad i september 1969 kunde överlämnas till generalförsamlingen för godkännande.

IMCO:s generalförsamling hölls i London under tiden 15—29 oktober 1969.

Vid detta möte behandlades frågan om ändring av konventionen först i den tekniska kommittén och därefter vid plenum, där de föreslagna ändringarna 23 oktober 1969 godkändes med uppmaning till medlemsstaterna att för sin del godkänna ändringarna i ett så tidigt skede som möjligt.

Under sådana förhållanden är märkbara och på saken inverkan internationella resultat att emotse efter ett par tre år sedan ett tillräckligt antal medlemsstater godkänt ändringarna, bringat sin nationella lagstiftning i samstämmighet med dem och ratificerat dem.

Under tiden bör medlemsstaterna verka i enlighet med IMCO:s rekommendationer.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngu- og iðnaðarmálaráðuneytið) meddelar den 29 december 1969:

Ministeriet viser til den melding av 6. desember 1969 som det danske handelsministerium har sendt til Nordisk Råd på vegne av alle de nordiske land angående denne saken, og det vedtak som ble fattet om den på IMCO:s 6. generalforsamling i London i oktober 1969.

BILAGA 1

**Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om riskerna med oljetransporter
i Östersjön m. m.**

(Se rek. nr 20/1969/t, Bilaga 2)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 18. session af Finlands og Islands regeringer og af Danmarks regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelser om rekommandation nr. 31/1968.

Af meddelelserne fremgår bl. a., at forslaget om et totalt forbud mod udtømning af olie i havet er vedtaget på IMCO's 6. generalforsamling i oktober 1969. Det er her tillige vedtaget at effektivisere kontrollen med overholdelse af konventionen. Ændringerne er endnu ikke sat i kraft.

Udvalget har gjort sig bekendt med det svar, der er afgivet på et af Kaarlo af Heurlin stillet spørgsmål om risikoen ved olietransport i Østersøen m. m.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 31/1968 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Reykjavík, den 1. februar 1970

Erik Adamsson

Georg C. Ehrnrooth

Hallvard Eika

Erling Engan

Erkki Hara

Svend Haugaard

Paul Jansson

Jørgen Jensen

K. Axel Nielsen

Formand

Matthias A. Mathiesen

Ingemar Mundebo

Thorstein Treholt

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1968 angående träskyddsforskning

(Överlämnade av Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

- I. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett effektivt nordiskt samarbete på området för träskyddsforskning samt
- II. att undersöka frågan om finansieringen av nämnda samarbete.

F i n l a n d s regering (undervisningsministeriet) meddelar den 11 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land för detta ärende, har anmodat Nordiska kulturkommissionen att inkomma med utlåtande i ärendet. Härvid hänvisas till nämnda ministeriums meddelande den 16 december 1968¹ samt till Nordiska kulturkommissionens årsrapport under sektion I.

Kulturkommissionens sektion I har sedermera inkommit med följande utlåtande av den 30 maj 1969:

Det finske undervisningsministerium, representerende det koordinerande land, har oversendt den finske afdeling af Nordisk Kulturkommission ovenævnte rekommandation vedrørende nordisk samarbejde inden for træbeskyttelsesforskning samt anmodet NKK's finske afdeling om at foretage de nødvendige foranstaltninger for at indhente NKK's forslag om, hvordan rekommandationen i praksis kan virkeliggøres. Sektion I's finske sekretariat har ved skrivelse af 2. juli 1968 oversendt rekommandationen til sektion I's danske hovedsekretariat med anmodning om sagens behandling ved førstkommende sektionismøde.

Da rekommandationen vedrører et teknisk-videnskabeligt forskningsområde, har sektionen forelagt rekommandationen for Nordforsk til nærmere udredning og med anmodning om over for NKK's sektion I at stille forslag til sagens behandling.

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2260.

Ved sin udtalelse af 5. december 1968, som vedlægges i kopi¹, gør Nordforsk rede for det eksisterende samarbejde på området og oplyser, at de eksisterende nationale organer med jævne mellemrum holder nordiske samarbejds møder.

På sidste samarbejds møde 5. november 1968 blev rekommandation nr. 32/1968 behandlet, og det vedtoges i denne sammenhæng at udarbejde et forslag til en effektivisering og stærkere formalisering af det allerede eksisterende samarbejde, et forslag, der skulle fremmes over for Nordisk Råd.

Idet sektionen ønsker at henholde sig til Nordforsks udtalelse om, at det eksisterende samarbejde bedst kan ydes støtte ved, at de respektive landes myndigheder følger sagen op på det nationale plan, er man af den opfattelse at yderligere initiativ fra sektionens side ikke synes at være fornøden.

Ärendet anses för regeringarnas del slutbehandlat.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 30 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Till det meddelande, som avgivits den 11 december 1969, kan tilläggas att ett nordiskt träskyddsråd har bildats vid 9:e nordiska forskarmötet i träskydd i Vasa den 9 oktober 1969 som ett gemensamt organ för de nordiska ländernas träskyddsorganisationer efter förslag av det 7:e nordiska forskarmötet i träskydd den 5 november 1968 i Köbenhavn samt med beaktande av Nordiska rådets rekommandation nr 32/1968.

Träskyddsrådets målsättning är att främja utvecklingen inom träskyddsområdet genom koordinering av de enskilda ländernas insatser.

Träskyddsrådets medlemmar är följande organisationer:

Trærådet, Danmark

Lahontorjuntayhdistys r.y. — Röttskyddsföreningen r.f., Finland

SSFF's Utvalg for Trebeskyttelse, Norge samt

Träskyddskommittén, Sverige.

Det förslag till stadgar för Nordiska träskyddsrådet, som framlagts vid nämnda möte i Vasa, har numera godkänts av träskyddsrådets medlemsorganisationer.

I s l a n d s r e g e r i n g (Landbúnaðarráðuneytið) meddelar den 9 december 1969:

I de sidste årtiender har man foretaget omfattende eksperimenter med plantering af nytteskov i Island, hovedsagelig ved import af frø fra områder hvor klimaet er lignende som her. Selv om disse eksperimenter har givet gode resultater, er vi endnu ikke nået så vidt at producere tømmer til bearbejdelse eller anden tilsvarende anvendelse.

Derimod går her som i andre lande store værdier tabt på grund af tømmeres forrådnelse. Midler mod tømmeres forrådnelse er derfor af stor betydning.

Under henvisning til ovenstående ser ministeriet ikke grund til, at Island deltager i det nordiske samarbejde som Nordisk Råds rekommandation nr. 32/1968 omhandler.

¹ Här ej tryckt.

*BILAGA 1***Pressmeddelande från den 11. nordiske træbeskyttelsekonference
den 4—6 juni 1969 rörande tillskapandet av ett nordiskt träskyddsråd**

Efter anmodning fra Nordisk Råd har formændene for de nordiske træbeskyttelseskomiteer under konferencen drøftet en udbygning af samarbejdet, og der er udarbejdet et forslag til vedtægter for et Nordisk Træbeskyttelsesråd (NTR). Udkastet skal nu drøftes i de respektive nordiske komiteer for endelig godkendelse.

Nordisk Træbeskyttelsesråds formål er en koordinering og intensivering af arbejdet med træbeskyttelse, bl. a. inden for områderne forskning, udarbejdelse af fællesnordiske prøvemethoder og godkendelsesordningen for træbeskyttelsesmidler og -metoder.

Under konferencen er spørgsmål som træbeskyttelse i byggeriet, godkendelses- og kontrolprocedure samt tendenser i fremtidens træbeskyttelse blevet drøftet ved afvekslende gruppe- og plenummøder.

Middelfart, den 6. juni 1969

*BILAGA 2***Stadgar för Nordiska träskyddsrådet****1. Stiftande och namn**

Nordiska träskyddsrådet — NTR (Nordic Wood Preservation Council — NWPC) har bildats den 9 oktober 1969 som ett gemensamt organ för de nordiska ländernas träskyddsorganisationer efter förslag av det 7:e nordiska forskarmötet den 5 november 1968 i Köpenhamn, samt beaktande av Nordiska rådets rekommendation nr 32/1968.

2. Målsättning

Rådets målsättning är att främja utvecklingen inom träskyddsområdet genom koordinering av de enskilda ländernas insatser.

3. *Medlemskap*

Rådets medlemmar är följande organisationer:

Trærådet, Danmark

Lahontorjuntayhdistys r. y. — Röttskyddsföreningen r. f. Finland

SSFF's Utvalg for Trebeskyttelse, Norge, samt

Träskyddskommittén, Sverige

vilka var och en väljer en representant samt en suppleant till rådet.

Som tillförordnade utses från varje medlemsland en teknisk sakkunnig från och av den forskningsinstitution som är primärt ansvarig för det löpande arbetet inom området. Dessa institutioner är för närvarande:

Teknologisk Institut, Danmark

Statens tekniska forskningsanstalt, Finland

Norsk treteknisk institutt, Norge, samt

skogshögskolan, Sverige.

4. *Ordförande och sekretariat*

Ordföranden väljes av och bland rådets medlemmar för två år åt gången och kan normalt icke återväljas. Uppdraget cirkulerar mellan de fyra nordiska länderna efter följande ordningsföljd: Danmark, Finland, Norge och Sverige. Därest ett av dessa länder icke kan uppställa en kandidat när berörda land står i tur, eller det av andra skäl skulle vara önskvärt, kan rådet med majoritetsbeslut återvälja sittande ordförande för ytterligare två år, eller välja en kandidat från nästföljande land. Vid dylika tillfällen mister det land som icke uppställer kandidat sin tur i ordningsföljden. Ordföranden förestår rådets sekretariatsuppgifter.

5. *Hemvist*

Rådets hemvist är den för varje tidsperiod gällande adressen för rådssekretariatet.

6. *Uppgifter*

Rådet söker uppfylla sin målsättning genom verksamhet inom följande arbetsområden:

6.1 *Forskning*

Rådet skall samordna och om så är lämpligt låta igångsätta forskningsuppgifter av gemensamt intresse för medlemsländerna och även förestå gemensamma försök efter hemställan från andra länder och internationella organ.

6.2 *Information*

Rådet arrangerar nordiska träskyddskonferenser och tager andra nödvändiga initiativ för att sprida information och kunskap om träskydd.

6.3. *Internationellt samarbete*

Rådet skall söka effektivisera samarbetet med andra länders träskydds-institutioner och sörja för gemensam nordisk insats i internationella råd och kommittéer inom området.

6.4 *Provning och godkännande*

Rådet föreslår rekommendationer för samnordiska provnings- och godkännandeprocédurer för träskyddsmedel och metoder. Rådet kan därvid rekommendera kontrollföreskrifter för att säkra godkännandekravens uppfyllelse.

6.5 *Användningsföreskrifter*

Rådet skall verka för att uppnå enhetliga nordiska föreskrifter för träskydd.

7. *Rådsmöten*

Rådet håller möte efter behov dock minst en gång årligen. Såframt icke särskilda förhållanden gör sig gällande hålles mötena i tur och ordning i de fyra olika medlemsländerna.

Kallelse till möte samt dagordning och mötesbilagor sändes genom ordförandens försorg till medlemmarna senast fyra veckor före mötet. De tillförordnade tekniska sakkunniga äger tillträde till mötena. Rådet kan vidare via ordföranden inbjuda icke-medlemmar att delta i mötena.

8. *Finansiering*

Ordföranden är ansvarig för rådets ekonomi och tillställer före den 1 mars medlemmarna för godkännande bokslut för föregående räkenskapsår.

Räkenskapsåret är kalenderår.

Rådets utgifter täcks genom tillskott från medlemmarna.

Varje medlem bidrager med lika stor andel vilken fastställs av rådet på basis av utarbetade planer för rådets verksamhet. Om en enskild medlem har extraordinärt stora bidragsberättigade utgifter i samband med arbete för rådet kan detta fatta beslut om inkrävande av förskottsbidrag om respektive medlemmars budget så tillåter. Rådet bör söka finansiera större projekt genom fondmedel.

9. *Rättigheter och förpliktelser*

Rådets överenskommelser skall vara enhälliga.

Endast medlemmarnas representanter eller deras suppleanter har rösträtt.

Såframt en medlem icke kan låta sig representeras vid ett rådsmöte med egen representant kan fullmakt överlåtas till annan medlems representant eller suppleant.

Rådet äger rätt att träffa beslut beträffande de under punkt 6 nämnda arbetsområdena.

Rådets rekommendationer bör följas av medlemmarna.

Medlemmarna är förpliktade att icke medverka till nationella normer eller godkännanden utan att dessa har varit förelagda rådet för utlåtande. Rådet har skyldighet att behandla dessa ärenden så att rådets utlåtande kan föreligga senast tre månader efter det ordföranden har mottagit ärendet.

10. *Stadgeändringar och upplösning av rådet*

Nuvarande stadgar kan endast ändras av rådet efter enhälligt beslut. Om en medlem av rådet skriftligen tillkännagiver att berörda medlemmar önskar utträda ur rådet och denna önskan vidhålles efter förhandlingar betraktas rådet som upplöst. Vid rådets upplösande delas eventuella tillgångar lika mellan medlemmarna, vilka likaledes har skyldighet att med lika delar deltaga i likvidering av eventuella skulder.

P. Moltzen

Traerådet,
Danmark

K. Mørkved

SSFF's Utvalg for Trebeskyttelse,
Norge

Aimo Eerola

Lahontorjuntayhdistys r. y.,
Finland

Per Nylinder

Traskyddskommittén,
Sverige

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets adertonde session av Finlands regering å samtliga regeringars vägnar avgivna meddelanden om rekommendation nr 32/1968 ävensom ett av Islands regering i saken avgivet meddelande.

Av meddelandena framgår, att ett nordiskt träskyddsråd under år 1969 tillsatts som samarbetsorgan för de nordiska ländernas träskyddsorganisationer. Enligt stadgarna, vilka bifogats meddelandena, skall samarbetsorganet främja utvecklingen på träskyddsområdet genom koordinering av de enskilda ländernas insatser. Detta skall ske i form av samordning av forskningen, information om träskydd, koordinering av de nordiska insatserna i internationella sammanhang, samnordiska provnings- och godkännandeprocedurer samt strävanden att uppnå enhälliga föreskrifter.

Frågan om nordiskt samarbete inom träskyddsforskningen har enligt meddelandena även varit förelagd Nordforsk för yttrande. Organisationen har förordat stöd till detta samarbete genom åtgärder för att följa upp arbetet på nationellt plan. Utskottet finner det naturligt att ett nära samarbete etableras mellan Nordiska träskyddsrådet, vars medlemmar är de nationella träskyddsorganisationerna, och myndigheter med ansvar för träskyddet i de enskilda länderna.

Nordiska träskyddsrådets verksamhet finansieras enligt stadgarnas bestämmelser av medlemsorganisationerna.

Utskottet föreslår med hänvisning till vad ovan anförts,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 13 januari 1970

K. B. Andersen

Vice förman

Niels Eriksen

Eysteinn Jónsson

Kerttu Saalasti

Georg Backlund

Gunnar Garbo

Dagmar Ranmark

Salve Salvesen

Sylvi Siltanen

Per Bergman

Niels Helveg Petersen

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Meddelanden

om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige

1. att vidtaga åtgärder för inrättande av ett nordiskt sameinstitut samt
2. att utreda frågan om institutets verksamhet och placering.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Det nordiske samarbeidsorgan for same- og reindriftsspørsmål har nå fått i oppdrag å utrede spørsmålet om oppretting av et nordisk samisk institutt.

Samarbeidsorganet har kommet til at det i første omgang bør ta sikte på å få kartlagt det som for tiden er i gang i de respektive land av forskningsunderservisnings- og rettledningsvirksomhet som berører samene og som eventuelt kunne innpasses i virksomheten ved et samisk institutt.

Det norske kirke- og undervisningsdepartement har engasjert en norsk etnolog som arbeider med samespørsmål som hovedsekretær for Samarbeidsorganet ved denne utredningen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Jordbruksdepartementet får hänvisa till av departementet denna dag å samtliga regeringars vägnar överlämnad berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespørsmål och rennäringsfrågor¹, i vilken bland annat redogöres för samarbetsorganets behandling av frågan om samiskt institut.

¹ Se s. 1755.

Meddelanden

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

D a n m a r k s r e g e r i n g (handelsministeriet) meddelar den 18 december 1969:

Handelsministeriet kan henholde sig til den af ministeriet under 9. januar 1969 afgivne udtalelse¹ vedrørende det i sagen omhandlede spørgsmål.

Det tilføjes, at handelsministeriet vil være villigt til at deltage i eventuelle fremtidige forhandlinger om sagen også under hensyn til den for tiden igangværende udvikling, hvorunder danske rejsebureauer etablerer filialkontorer eller datterselskaber i de øvrige nordiske lande.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet) meddelar den 28 november 1969 *å samtliga regeringars vägnar*:

Genom en ändring av näringslagen den 26 januari 1968 och den i stöd härav givna resebyråförordningen av den 9 juli 1968 har idkande av resebyråer i Finland gjorts till en reglementerad näring.

Enligt nämnda förordning handlägger handels- och industriministeriet ansökningarna om tillstånd att idka resebyråer. Härvid följer ministeriet den i förordningen nämnda principen, att tillstånd beviljas samtliga sökande som uppfyller de i förordningen stadgade förutsättningarna.

Erfarenheterna beträffande tillämpningen av resebyråförordningen är ännu jämförelsevis få medan tillståndssystemet trädde helt i kraft först den 1 februari 1969.

Efter det att erfarenheterna av det gällande systemet blivit så mångsidiga,

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2264.

att dessa kan utgöra grund för en bedömning av systemet, är avsikten att Finland såsom koordinerande land skall arrangera ett samnordiskt möte i Helsingfors. Handels- och industriministeriet kommer att i sinom tid meddela härom till de nordiska ländernas regeringar.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngu- og iðnaðarmálaráðuneytið) meddelar den 29 december 1969:

Ministeriet viser til sitt brev av 29. januar 1969, *jfr. Nordiska rådet, 17:e sesj., s. 2264*, og til den felleseklæring fra de nordiske land som Finland som koordinerende land angående denne rekommandasjon vil avgi til Nordisk Råd.

Meddelanden

om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att genomföra de av Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen föreslagna reformerna av matematikundervisningen i de nordiska ländernas skolor och

II. att anvisa erforderliga anslag för fortsatt samarbete för reformering av matematikundervisningen på skolans lägre stadier.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 18 december 1969:

I anslutning till det tidigare meddelandet avgivet av Finlands regering (undervisningsministeriet) den 21 december 1968 samt det gemensamma meddelandet avgivet av Sveriges regering (utbildningsdepartementet) den 8 december 1969 å samtliga regeringars vägnar¹ kan för Finlands del tilläggas, att grundskolans läroplan för närvarande är under beredning och väntas bli färdig innan slutet av februari 1970. I detta sammanhang färdigställs också den läroplan för matematikundervisningen i grundskolans 1.—9. årsklasser, som baserar sig på Nordiska kommitténs för moderniseringen av matematikundervisningen samt Matematikundervisningens nordiska kommittés rekommendationer.

Skolstyrelsen har uppmanat samtliga folkskolor, att från och med hösten 1970 gradvis med en början i 1. klassen övergå till en matematikerundervisning, som överensstämmer med nämnda nordiska rekommendationer.

För närvarande är ungefär en tredjedel av matematikundervisningen på folkskolans lågstadium redan förnyad. Reformen betyder ytterligare kraftiga åtgärder i syfte att närmare ordna undervisningen. Därför innehåller 1970 års förslag till statsbudget ett belopp om 63 200 mark för nordiskt samar-

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2267—2268.

beta för detta ändamål. På så sätt ämnar man bl. a. åstadkomma en handbok för matematiklärare, anordna tilläggs- och vidareutbildning samt anskaffa undervisningsmateriel för försöksverksamhet på lågstadiet.

I detta nu pågår i TV en grundkurs i matematikundervisning för lärare i de fyra lägsta folkskolklasserna. På så sätt försöker man komplettera tidigare lärarutbildning. Kursen kommer att efterföljas av fortsatta skriftliga övningar och under sommaren 1970 ämnar man anordna en fortsättningskurs i ny matematik för lärare i 4.—7. folkskolklasserna.

För närvarande finns det ett tillräckligt antal nya läroböcker i matematik för att reformen av matematikundervisningen kan genomföras i Finland.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vad angår rekommendationens första del rörande genomförande av de av Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen föreslagna reformerna hänvisas även till meddelandet till Nordiska rådets 17:e session.¹

I *Island* arbetar man för närvarande på en revision av matematikundervisningen på folk- och realskolestadiet. Man kommer därvid att i mån av möjlighet uppmärksamma de resultat som kommittén lagt fram.

Våren 1969 var det i *Norge* ca 14 avgångsklasser i den 9-åriga skolan som genom hela ungdomsskolan (d. v. s. grundskolans sista år) fått undervisning i modern matematik. Läroplanen för grundskolan revideras för närvarande i samband med övergång till 9-årig skola. Vad gäller matematiken kommer man att beakta förslagen från Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen. Också i gymnasiet bedrivs försök med modern matematik med utgångspunkt i kommitténs förslag. Denna försöksverksamhet kan antas öka snabbt.

Skolöverstyrelsen i *Sverige* framlade hösten 1969 en ny läroplan för grundskolan. Denna skall införas läsåret 1970/71 med början i årskurserna 1, 4 och 7. I läroplanen har man i fråga om matematiken beaktat de förslag som kommittén framlagt.

Rekommendationen kan därmed vad avser dess första del anses vara färdigbehandlad från regeringarnas sida. Vid den kontinuerliga översyn av läroplanerna som kan förutses för framtiden kommer man givetvis att ta hänsyn till nya undersökningar och rön på området.

Våren 1969 konstituerades under Nordiska kulturkommissionen en kommitté med uppgift att utarbeta ett program för arbetet med harmonisering av skolordningarna i Norden. För närvarande diskuteras inom kulturkommissionen möjligheterna att med denna verksamhet samordna det arbete med angränsande projekt som bedrivs bl. a. av den år 1968 tillsatta Matematikundervisningens Nordiska Kommitté, MUNK.¹

¹ Se Nordiska rådet, 17:e sess., s. 2267—2268.

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige at give rejsende, som kun medfører told- og afgiftsfri samt indførselstilladte varer, adgang til at passere de internordiske landgrænser, hvor de selv finder det belejligt, dog med de undtagelser, som er begrundet i tilstedeværelsen af militære sikkerhedsområder.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 1 december 1969:

Finansministeriet hänvisar till de grunder, som angivits i tullstyrelsens meddelande av den 8 december 1967. Fri gränspassage skulle också ytterligare försvåra möjligheterna att förhindra den illegala narkotikainförseln, vars tyngdpunkt håller på att röra sig norrut.

Om fri gränspassage tillåtes, kräves några ändringar i tullagstiftningen. Enligt 44 § tullagen skall person, som passerar landgräns anmäla sig till tullmyndighet. Denna paragraf skulle, om rekommendationen genomföres, förändras att gälla endast person, som passerar gränsen mellan Sovjetunionen och Finland. Även 2 mom. i 48 § tullstadgan borde ändras att motsvara rekommendationen. Skyldigheten att anmäla sig skulle dock behållas angående personer, som har med sig skattbelagda varor.

Ifall fri gränspassage enligt rekommendationen tillåtes, kommer det att innebära en ansenlig utvidgning av tullgränsbevakningen samt förbättring av dess rörlighet, vilka naturligtvis förorsakar ökade kostnader för staten.

N o r g e s r e g e r i n g (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Etter samråd med generaltullstyrelsen, Stockholm, og politi- og passmyndighetene ble fra 1. oktober 1969 ytterligere 15 veier og 3 vardede stier mel-

lom Norge og Sverige godkjent for trafikk og vareførsel som faller inn under gjeldende unntaksbestemmelser (varer som er tillatt innført toll- og avgiftsfritt i henhold til gjeldende bestemmelser for reisende og hvis innførsel ikke er forbudt eller avhengig av spesielle betingelser eller tillatelser).

Den finske tullstyrelsen har i brev av 27. november 1969 tatt opp spørsmålet om å godkjenne 6 nye grenseovergangssteder for trafikk og vareførsel som faller inn under de nevnte unntaksbestemmelser ved den finsk/norske grense. Denne sak er under behandling.

Etter beslutning av Nordisk Tolladministrativt Råd ble ovennevnte rekommendasjon drøftet mellom representanter fra de nordiske lands tolladministrasjoner under møte i Stockholm 25. og 26. november d. å. Man var der av den oppfatning at behovet for å passere de internordiske grenser for tiden var vel tilgodesett. Hvis det i fremtiden skulle oppstå ytterligere behov i forbindelse med adgangen til grensepassering, var man enige om at man fra tollmyndighetenes side burde inn ta en positiv holding overfor spørsmålet om økning i antallet grenseovergangssteder.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Efter det att Nordiska rådet antog rekommendationen har genom beslut av statens utlänningskommission och av generaltullstyrelsen möjligheterna till sådan fri gränspassage som avses i rekommendationen ökat genom att ytterligare nio vägar och tre vandringsleder vid den norsk-svenska gränsen öppnats för ifrågakvarande trafik. En av de nya vägarna torde vara den i medlemsförslaget åsyftade vägen i norra Värmland.

Frågan om åtgärder i anledning av rekommendationen har efter beslut av Nordiska tulladministrativa rådet behandlats vid dess allmänna utskotts möte i Stockholm den 25—26 november 1969. Man var där av den uppfattningen, att behovet av rätten till fri gränspassage var väl tillgodosett för närvarande men att, om ytterligare behov skulle konstateras i framtiden, tullmyndigheterna borde inta en positiv hållning till utökning av möjligheterna till gränspassage.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om överskridande av gränsen
mellan Finland och Sverige**

Til Finlands og Sveriges regeringer

I en udtalelse vedrørende et medlemsforslag om fri grænsepassage gav länsstyrelsen i Norrbottens län meget vægtige grunde for at lette grænseovergangen i Tornedalen mellem Finland og Sverige (*se Nordiska rådet, 1969, s. 578—587*). Nordisk Råd vedtog derefter rekommandation nr. 1/1969 om fri grænsepassage. I meddelelser til dette års rådssession fra Finlands og Sveriges regeringer nævnes ingen foranstaltninger vedrørende den finsk-svenske grænse til at imødekomme de efter min mening meget vægtige argumenter fra Norrbottens länsstyrelse.

I den anledning vil jeg gerne spørge regeringerne i Finland og Sverige:

Hvilke foranstaltninger agter Finlands og Sveriges regeringer at foretage for at gøre grænsepassagen i Tornedalen fri?

Stockholm, den 14. januar 1970

Svend Horn

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 1/1969 angående fri grænsepassage, afgivet af Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 14. januar 1970. Under sessionen har udvalget som sagkyndig hørt departementssekretærene Bo Willart, Sverige.

Af meddelelserne fremgår bl. a., at der efter vedtagelsen af rekommandationen er godkendt en række nye overgangssteder på den norsk-svenske landgrænse, og at der forhandles om godkendelse af flere nye grænseovergangssteder på den finsk-norske landgrænse.

Af meddelelserne fremgår imidlertid ikke, hvorvidt der overvejes lettelser for så vidt angår den finsk-svenske landgrænse. Under spørgetimen i rådets plenarmøde den 10. februar 1970 har Svend Horn derfor rettet et spørgsmål til regeringerne i Finland og Sverige om, hvilke foranstaltninger regeringerne agter at tage for at gøre grænseovergangen i Tornedalen fri. Spørgsmålet blev besvaret af statsråd Bengt Norling, som oplyste, at regeringerne i Finland og Sverige var enige i, at der bør oprettes grænseovergangssteder, hvor der findes et behov herfor. Regeringerne ville nu foretage en undersøgelse af forholdene med henblik dels på at oprette nye overgangssteder ved grænsen i Tornedalen, hvis dette skulle vise sig påkrævet, dels på at forenkle og liberalisere de gældende regler.

Udvalget er fortsat af den opfattelse, at den eneste tilfredsstillende løsning er, at rejsende, som kun medfører varer, der ikke skal anmeldes for myndighederne, frit kan passere de internordiske landgrænser, og mener, at denne adgang er af særlig stor betydning for befolkningen i Tornedalen. Udvalget finder, at regeringerne fortsat bør arbejde på at nå frem til denne løsning uanset de konsekvenser, dette måtte medføre for organisationen af told- og politimyndighedernes kontrolvirksomhed.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Reykjavík, den 11. februar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Aksel Larsen

Sven Mellqvist

Erling Norvik

Tuure Salo

Veikko Savela

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at afskaffe regelmæssig udgående paskontrol i lufthavne samt at overveje afskaffelse af udgående paskontrol ved andre grænseovergangssteder.

Danmarks regering (justitsministeriet) meddelar den 6 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Spørgsmålet er henvist til det udvalg, der blev nedsat til behandling af Nordisk Råds rekommandation nr. 22/1966 om ensartet udlændingslovgivning. På udvalgets sidste møde, der afholdtes i København den 3.—5. december 1969, blev problemerne i forbindelse med rekommandationens gennemførelse taget op til en indledende drøftelse.

Meddelanden
om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen
av postpaket

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at gennemføre en ordning, hvorefter ledsagepapirerne for postpakker fra udlandet straks ved ankomsten gennemgås af toldvæsenet med henblik på at frigive de pakker til udlevering, som derved kan undtages fra egentlig toldbehandling, og at fritage disse pakker for særlige gebyrer.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 1 december 1969:

Organisering av samarbete för förenkling av tullklareringen av postförsändelser har pågått sedan år 1966 mellan tullstyrelsen och post- och telegrafstyrelsen. Huvudsyftet med denna organisering har varit att göra det möjligt att snabbare befordra gåvoförsändelser, som är adresserade till privatpersoner och är fria från tull, skatter och avgifter, till deras mottagare. Postförsändelserna tullbehandlas numera på följande sätt:

Gåvoförsändelser adresserade till person bosatt på ort, där det inte finns tullanstalt, tullbehandlas redan på det ställe, där försändelsen kommer in i landet, varefter mottagaren hämtar den från postanstalt, som ligger närmast till honom. Även på nästan alla orter med tullanstalt kan mottagaren hämta försändelsen direkt från den närmaste postanstalten. Det är meningen att bringa alla orter med tullanstalt inom detta förfarande. Gåvoförsändelserna tullbehandlas huvudsakligen genom att granska tullförteckningarna som följer paketens adresskort, och förfarandet är alltså i detta hänseende redan nu i enlighet med rekommendationen. Tullverket är naturligtvis berättigat att utföra en grundligare granskning, om orsak härtill finnes.

Postförsändelser som innehåller kommersiella varor skall underställas egentlig tullbehandling på tullanstalt.

Tullstyrelsen kommer att med post- och telegrafstyrelsen överlägga om åtgärder, som rekommendationen möjligen kräver. Förpliktelser, som rekommendationen förorsakar tullverket, kommer att skötas i administrativ ordning.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 12 december 1969:

Den nuvarande tullbehandlingen av postpaket synes fungera utan anmärkning. Inom det svenska tullverket pågår en ständig anpassning till kravet på snabb och enkel tullbehandling. I det fortsatta arbetet härmed kommer det i rekommendationen åsyftade förfarandet med postpaket under övervägande.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föreeringsfrågorna

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att skapa förutsättningar för ett effektivt nordiskt samarbete på miljövärdens område, exempelvis i de av Nordforsk föreslagna formerna: nationell lagstiftning på miljövärdens område, kontaktorgan med kompetens på hela miljövärdens område i varje nordiskt land, likartade nordiska tillämpningsregler, vidgade nordiska utbildningsmöjligheter på miljövärdens område och intensifierad upplysning till allmänheten om föreeringsproblemen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969 *å samtliga regeringars vägnar*:

Rekommendationen har behandlats vid ett möte i Stockholm den 2 december 1969 med representanter för berörda departement/ministerier och myndigheter i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Vid mötet diskuterades bl. a. frågan om en fastare organisation av samarbetet mellan de nordiska länderna på miljövärdens område. Upprättandet av ett nordiskt kontaktorgan för miljövärdens frågor berördes härvid särskilt. Frågan om ett vidgat nordiskt samarbete på miljövärdens område övervägs för närvarande på nationellt plan. Nya kontakter mellan de nordiska länderna förutses i början av år 1970.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en likartad lösning av de samhällsproblem, som det ökade bruket av engångsförpackningar föranleder.

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 8 december 1969:

Arbejdet med rekommendationen befinder sig endnu på et forberedende stade.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 28 november 1969:

I Finland har den 24 september 1969 tillsatts en kommitté, som har till oppgift att bl. a. undersöka de missförhållanden som kan oppkomma vid användningen av engångsförpackningar.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar i december 1969:

Sosialdepartementet har nå bestemt at det — uavhengig av de tiltak som er eller måtte bli truffet i de øvrige nordiske land — skal fremmes en proppisjon om lov om forbud mot markedsføring på engangsflasker av øl og konsumpsjonsferdige leskedrikker forøvrig. Proppisjonen er under utarbeidelse. Det bemerkes at forbudet i lovforslaget bare omfatter flasker (ikke bokser og lignende) som etter sin art ikke egner seg for ny påfylling. Det er videre gjort unntak for melk og melkeprodukter.

Da loven således bare vil gripe inn på et relativt begrenset område, gjennstår det en rekke kategorier av engangsemballasje som fortsatt vil utgjøre et problem i Norge på samme måte som i de øvrige nordiske land. Det må

derfor forutsettes at norske myndigheter fortsatt vil være interessert i tiltak på fellesnordisk basis for å løse de problemer som volder av denne art av forurensing.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 december 1969:

Frågan har i Sverige utretts av kommittén för ett renare samhälle, som den 26 juni 1969 avgivit sitt betänkande (*SOU 1969: 18*). Vad förpackningsområdet beträffar förordar kommittén bl. a. att en särskild nämnd tillskapas med möjlighet att föreslå en miljövårdsavgift i produktionsledet, om detta kan anses erforderligt. Kommitténs betänkande, som har remissbehandlats, övervägs för närvarande inom jordbruksdepartementet.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att i lag förbjuda professionell boxning i respektive land.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 12 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Sverige har under hösten 1969 antagits lag om förbud mot professionell boxning. Förbudet avser tävlings-, uppvisnings- och träningsmatcher i Sverige. Lagen, som träder i kraft den 1 januari 1970, är av den lydelse som framgår av härvid fogad *Bilaga*.

I Norge överväger man lagstiftning om förbud mot professionell boxning.

I Danmark och Finland avser man inte för närvarande att lägga fram förslag om förbud mot professionell boxning.

BILAGA**Lag om förbud mot professionell boxning**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Den som här i riket deltagar i tävlings-, uppvisnings- eller träningsmatch i professionell boxning dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

2 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader dömes också den som i fråga om match som avses i 1 §

1. anordnar eller ekonomiskt understödjer matchen eller upplåter lokal för den,
2. i egenskap av manager ingår avtal om matchen eller främjar tillkomsten av sådant avtal,
3. tjänstgör som domare eller sekond.

3 §

För medverkan till brott mot denna lag dömes ej till ansvar.

4 §

Utbyte av brott som avses i denna lag skall förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatisk tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 4 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Man anser det ønskelig å komme fram til en ordning med evalueringsnormer som gjør det mulig å sammenligne skole- og studentvitnemål i Norden.

En rask gjennomføring av rekommandasjonen synes imidlertid å by på store vansker. De nordiske land har ikke ensartede karaktersystemer, fagvalget innenfor det enkelte skoleslag varierer og samme fag har ofte ulikt innhold og omfang.

En løsning av dette spørsmålet forutsetter et grundig kjennskap til fagenes innhold og målsetting og kunnskapskravet bak den enkelte karakter.

På grunnlag av rekommandasjon nr 26/1967 er det som kjent nedsatt et utvalg under Nordisk kulturkommisjon som har fått i oppdrag å legge fram en konkretisert plan for arbeidet med å harmonisere skoleordningene i de nordiske land i løpet av en 3—5 års periode. Innstillingen fra utvalget vil foreligge omkring 15. januar 1970. Man er kjent med at utvalget har tatt opp evalueringsproblemen til særskilt vurdering, og man har funnet det naturlig at spørsmålet om å nå fram til jevnførbare vitnemål blir vurdert i denne sammenheng.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att länderna inte var för sig utan i samråd tar ställning till reklam i television.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å Danmarks, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

För Danmarks vidkommande har saken lagts fram för radiokommissionen, som avser att avge ett belänkande om frågan under 1970.

I Norge har den kommitté som tillsattes 1966 för att utreda bl. a. frågan om reklam i TV, avgivit sitt betänkande. En stortingsmelding kommer att läggas fram under stortingets innevarande session som underlag för ett ställningstagande.

År 1966 tillsattes i Sverige en utredning med uppgift bl. a. att pröva frågan om införande av reklamsändningar i TV. Ett omfattande material om reklamsändningarna i TV i nio europeiska länder har insamlats. Materialet bearbetas och kommer att kompletteras, t. ex. genom studiebesök i Finland och Storbritannien. Först när utredningens betänkande framlagts — vilket beräknas ske i slutet av år 1970 — kan man i Sverige slutligt ta ställning till frågan.

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige

1. å fullføre utrednings- og forhandlingsarbeidet vedrørende Nordek slik at forslag til en løsning på samtlige i embetsmannsrapporten behandlede samarbeidsområder og et utkast til traktat om et omfattende og mangesidig økonomisk samarbeid kan foreligge senest den 15. juli 1969,

2. deretter å oversende dette materiale til Nordisk Råds presidium og økonomisk utvalg,

3. å fastlegge en dato høsten 1969 for neste møte mellom Nordisk Råds presidium, det økonomiske utvalg og statsministrene for en diskusjon av traktatutkastet og det øvrige materiale samt av tilretteleggelsen av det videre arbeid,

4. i de nye instruksjoner til embetsmennene å fremheve at forslaget skal inneholde rammer og retningslinjer for et samarbeid såvel på kort som på lang sikt og også omfatte en hensiktsmessig organisasjon av dette samarbeid,

5. å legge forhandlingene mellom regeringene slik til rette at et forslag om en slik omfattende utvidelse av det økonomiske samarbeid kan forelegges de nordiske nasjonalforsamlinger så snart som mulig,

6. å ta de uttalelser som er avgitt fra de øvrige utvalg i Nordisk Råd i betraktning ved det fortsatte arbeid.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 9 desember 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vedrørende behandlingen av denne sak tillater Handelsdepartementet seg på vegne av samtlige land å vise til Rapport fra Det nordiske embetsmanns-utvalg om »Udvidet nordisk økonomisk samarbejde» av 17. juli 1969 (*NU 1969: 11*) og meddelelse fra det nordiske statsministtermøtet 2. november 1969 (*se Tillägg 1*).

Sveriges regering (statsministern) meddelar den 5 februari 1970:

Den nordiska ämbetsmannakommittén har med bifogade skrivelse den 4 februari 1970 till de nordiska statsministrarna (*se Tillägg 2*) överlämnat en rapport om de förhandlingar om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samar-

betet som förts enligt beslut av statsministrarna vid möte i Stockholm den 3 november 1969. Rapporten, *se Tilläggsbilag 1* överlämnas härmed.

Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar (statsministrarna) meddelar den 7 februari 1970:

Den av statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsatta ämbetsmannakommittén har den 4 februari 1970 lagt fram en rapport om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. I rapporten föreligger enighet utom i vad avser det belopp som skall avsättas under den första femårsperioden till de tre förutsatta fonderna samt i fråga om fördelningen av detta belopp mellan fonderna.

Statsministrarna har denna dag i närvaro också av den finske utrikesministern kommit överens om att totalbeloppet under angivna period skall utgöra 2,2 miljarder svenska kronor samt att fördelningen av beloppet skall ske i enlighet med det förslag som lagts fram av de danska, norska och svenska delegationerna i rapporten (s. 2186) med följande ändringar.

1. Det belopp om 70 miljoner svenska kronor som i punkt 1 angivits för projekt av särskilt intresse för Finland för strukturändamål inom jordbrukssektorn och härmed förenade investeringar skall vara 90 miljoner svenska kronor.

2. Det belopp, inom vilket projekt av särskilt intresse för Norge för strukturändamål inom jordbruks- och fiskesektorerna och härmed förenade investeringar inom andra näringsgrenar skall prioriteras, skall — i stället för föreslagna 30 miljoner svenska kronor — utgöra 38 miljoner svenska kronor.

Statsministrarna är ense om förhandlingsresultatet i övrigt.

TILLÄGG 1

Meddelande från det nordiska statsministermötet den 2 november 1969

Vid möte denna dag har statsministrarna behandlat ämbetsmannakommitténs rapport om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete.

Statsministrarna, som funnit rapporten utgöra ett gott underlag för vidare förhandlingar, har diskuterat frågan om den fortsatta handläggningen av de utestående problemen i syfte att göra det möjligt att nå en lösning på dessa problem före Nordiska rådets session i Reykjavik i början av februari 1970.

Enighet förelåg om att varje land skulle utse en regeringsdelegation under ledning av statsministern.

Dessa delegationer skall sammanträda i Oslo den 25 och 26 november. Ytterligare sammanträden har förutsetts till den 16 och 17 december i år och till den 15 och 16 januari nästa år.

Enighet förelåg vidare om att man omedelbart var för sig skulle överväga de utestående problemen för att göra fortsatta förhandlingar möjliga.

Slutligen var man ense om att formerna för ett nordiskt atomindustriolog och en reaktorteknologisk utvecklingsorganisation i första hand skulle övervägas av berörda ministrar.

TILLÄGG 2

Till Statsminister Hilmar Baunsgaard

Statsminister Mauno Koivisto

Statsminister Per Borten

Statsminister Olof Palme

Den nordiska ämbetsmannakommittén lägger härmed fram en rapport om de förhandlingar om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete som förts enligt beslut av de nordiska statsministrarna vid möte i Stockholm den 3 november 1969.

Till rapporten fogas ämbetsmannakommitténs förslag om ändringar och tillägg till utkastet till traktat om upprättande av en organisation för nordiskt ekonomiskt samarbete.

Stockholm den 4 februari 1970

För Nordiska ämbetsmannakommittén

Jens Christensen

Erik Törnqvist

Emil Vindsetmo

G. von Sydow

Rapport från Nordiska ämbetsmannakommittén

Nordiska ämbetsmannakommittén överlämnade den 17 juli 1969 till de nordiska statsministrarna en rapport (*NU 1969: 11*) om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete, vari redovisades det samlade resultatet av kommitténs undersökningar sedan den lillsattes i juni 1968. Rapporten har utkommit i finsk översättning (*NU 1969: 15*). I rapporten behandlades möjligheterna för ett utbyggt samarbete på olika områden. Den innehöll vidare ett utkast till traktat om upprättande av en organisation för nordiskt ekonomiskt samarbete. Full enighet kunde emellertid inte redovisas på alla punkter. Olösta frågor kvarstod bl. a. beträffande tullpolitiken, jordbruks- och fiskeripolitiken samt det finansiella samarbetet.

De nordiska statsministrarna behandlade ämbetsmannakommitténs rapport vid möte i Stockholm den 3 november 1969. Statsministrarna, som fann att rapporten utgjorde ett gott underlag för vidare förhandlingar, diskuterade frågan om den fortsatta handläggningen av de utestående problemen i syfte att göra det möjligt att nå en lösning på dessa problem före Nordiska rådets session i Reykjavik i februari 1970. Enighet förelåg om att varje land skulle utse en regeringsdelegation under ledning av statsministern. Vid mötet var man ense om att formerna för ett nordiskt atomindustriolog och en reaktorteknologisk utvecklingsorganisation i första hand skulle övervägas av berörda ministrar. Dessa överväganden kommer att fortsätta i Reykjavik den 8 februari 1970.

Regeringsförhandlingarna inleddes vid sammanträde i Oslo den 25 och 26 november 1969. I början av december meddelade den finska regeringen att man tills vidare inte kunde fullfölja förhandlingarna på regeringsnivå. Den nya situation som därmed uppstått diskuterades vid ett statsministermöte i Helsingfors den 12 och 13 december 1969. Statsministrarna bekräftade sin avsikt att söka få till stånd ett mera långtgående nordiskt ekonomiskt samarbete och att ge detta en fastare bestående samarbetsform på grundval av det förslag som lagts fram i ämbetsmannakommitténs rapport. Samtidigt konstaterades att det inte var möjligt att nå fram till en överenskommelse före Nordiska rådets session i Reykjavik. Det rådde emellertid enighet om att förhandlingarna skulle fortsätta beträffande de utestående problemen för att göra det möjligt att fatta definitivt beslut snarast möjligt efter denna tidpunkt. Det överenskoms att de fortsatta förhandlingarna skulle bedrivas av Nordiska ämbetsmannakommittén på grundval av fortlöpande direktiv från regeringarna.

Finska regeringen meddelade den 12 januari 1970 att Finland är redo att fortsätta Nordek-förhandlingarna för att få avtalet till alla delar färdigställt och att därefter vidtaga i avtalet angivna åtgärder för dess ikraftträdande.

Möten med ämbetsmannakommittén har hållits i Köpenhamn den 12 och 13 januari, i Oslo den 19 och 20 januari och i Stockholm den 23, 27 och 31 januari samt den 1—4 februari 1970. I det följande lämnas en redogörelse för resultatet av ämbetsmännens förhandlingar beträffande de utestående problemen. I *Bilaga 1 till rapport den 4 februari* redovisas de ändringar och tillägg till ämbetsmannakommitténs traktatutkast, som de i denna rapport framlagda förslagen föranleder.

1. Tull- och handelspolitik

Gemensam nordisk tulltaxa

I ämbetsmannakommitténs rapport den 17 juli 1969 redovisades förslag till gemensamma nordiska tullsatser för industrivaror med undantag av bilområdet och tjugo andra enstaka varupositioner.

Ämbetsmännen har nått enighet om tullsatser för de utestående positionerna. Dessa tullsatser redovisas i *Bilaga 1 till rapport den 4 februari*. Där redovisas också vissa ändringar i förslaget till gemensam nordisk tulltaxa som ämbetsmännen föreslår bl. a. som resultat av diskussionerna av suspensionsfrågan.

Ämbetsmännen är ense om att godta ett norskt förslag om en gradvis avveckling av den norska fiskaltullen på bilar i enlighet med vad som närmare framgår av *Bilaga 2 till rapport den 4 februari*.

Suspensioner och tullfrihetsbestämmelser

I ämbetsmannakommitténs rapport i juli 1969 förbehöll sig de olika länderna rätt till suspension av vissa av de överenskomna tullsatserna. Detta gällde främst järn och stål, plaster samt vissa kemikalier och gödselmedel. Härutöver förbehöll sig vissa av länderna rätt att tillämpa vissa nationella tullfrihetsbestämmelser, bl. a. på maskinområdet.

Ämbetsmännen föreslår att tullsuspensionerna så långt som möjligt skall vara tidsbegränsade. Suspensionsanordningarnas längd föreslås i allmänhet till 10 eller 15 år, i vissa fall kortare tid. En förteckning över de varor som berörs av suspensioner och de tidsfrister som skall gälla finns i *Bilaga 1 till rapport den 4 februari*. Undantag från tidsbegränsning har gjorts i fråga om järn och stål, textilråvaror för tillverkning av gummiprodukter samt vissa komponenter för elektronikindustrin.

När det gäller de nationella tullfrihetsbestämmelserna på maskinområdet är det enighet om att dessa skall begränsas till 12 år. Ministerrådet kan besluta om tillämpning av den gemensamma tulltaxan på närmare angivna maskiner, maskindelar och instrument hänförliga till kap. 84, 85 och 90 för att främja produktionssamarbetet mellan nordiska företag och samarbetsprojekt av nordiskt intresse som finansieras med medel från den allmänna

finansieringsfonden samt i andra fall när det anses vara ändamålsenligt med hänsyn till det nordiska samarbetet.

I ämbetsmannakommitténs rapport redovisades två alternativ för den värdegräns som skall gälla för tullfrihet eller tullnedsättning för verktyg, maskiner, apparater och instrument som inte framställs i tillräcklig omfattning i förhållande till behovet inom tullområdet. Från norsk sida föreslogs en värdegräns av 5 000 kr., medan övriga länder förordade 10 000 kr.

Ämbetsmännen föreslår att värdegränsen fastställs till 5 000 kr. Beloppets storlek bör senare kunna tas upp till omprövning om erfarenheterna av bestämmelsernas tillämpning ger anledning härtill.

Här berörda bestämmelser bör utformas så att de omfattar textilmaskiner och delar till dessa även när värdet understiger nämnda belopp. Frågan om den närmare utformningen måste emellertid ytterligare utredas. I detta sammanhang bör också utredas frågan om tullfrihet för maskindelar i allmänhet.

Tullunionens ikraftträdande

Den nordiska tullunionen träder i kraft den 1 januari 1972. De nationella tullsatserna anpassas till den gemensamma taxan under en övergångsperiod av två år. Detta sker på så sätt att de olika länderna fr. o. m. den 1 januari 1972 t. o. m. den 31 december 1973 tillämpar tullsatser som ligger mitt emellan de nationella tullsatser som skulle ha gällt dagen för ikraftträdandet och tullsatserna i den gemensamma tulltaxan. När tullpolitiska eller tulltekniska skäl kräver får de nordiska länderna under övergångsperioden tillämpa tullsatser som avviker från vad här sägs, dock får härvid huvudprincipen för anpassningen inte frångås. Traktatens bestämmelser om suspensioner och övergångsanordningar gäller.

Ämbetsmännen är eniga om att i samråd med de olika länderna utarbeta de tullsatser som för varje land skall tillämpas under övergångstiden. De olika ländernas tulltaxor fogas som bilagor till traktaten. För Norges del gäller en övergångsanordning på två år för de varor som är upptagna i *Bilaga 3 till rapport den 4 februari*.

2. Jordbrukspolitik

Det kortsiktiga jordbrukssamarbetet

I ämbetsmannakommitténs rapport från juli 1969 förelåg enighet om att det kortsiktiga jordbrukssamarbetet skall baseras på principen att nordiska producenter skall täcka det naturliga suppleringsbehovet för livsmedel i Norden. Principen skall förverkligas genom att införa effektiva preferenser så att en stigande del av importbehovet kan täckas genom nordiska producenter. Samhandeln skall äga rum till priser som ligger på rimlig nivå, samtidigt som det importerade landets producentprisnivå skall kunna upprätthållas.

I rapporten redovisades olika metoder att genomföra sådana preferenser. Däremot angavs inte vilka metoder de olika länderna avsåg att tillämpa för olika varor.

Under de fortsatta förhandlingarna mellan ämbetsmännen har de olika länderna preciserat vilka metoder de avser att tillämpa. Enighet har uppnåtts om det i *Bilaga 4 till rapport den 4 februari* upptagna protokollet beträffande det nordiska jordbrukssamarbetet på kort sikt. I protokollet lämnas en närmare redogörelse för de olika preferensordningarna samt för vissa principer som skall ligga till grund för det kortsiktiga jordbruksarbetet i Norden. Från dansk sida har förbehåll tagits med anledning av att Norge undantagit äpplen och päron i sitt erbjudande om nordiska preferensordningar.

Vid import av spannmål från annat nordiskt land föreligger det för det importerade landet inte någon förpliktelse att betala ett pris som överstiger världsmarknadspriset.

Det långsiktiga jordbrukssamarbetet

Enligt kap. 7, art. 8 i ämbetsmannakommitténs utkast till traktat skall en plan för utformningen av det långsiktiga jordbrukssamarbetet antas senast den 1 januari 1974. Planen skall utformas så att de fördragslutande staternas rätt att bestämma om jordbrukarnas inkomstnivå säkerställs. Den skall vidare innehålla bestämmelser om genomförande av bl. a. ett likartat minimiprissystem eller annat system för samhandeln med jordbruksprodukter mellan länderna, som gör användningen av tullar, införselavgifter och kvantitativa restriktioner överflödig.

Från norsk sida tog man i rapporten inte ställning till om tullar, importavgifter eller restriktioner i samhandeln skulle kunna avskaffas.

Vid de fortsatta förhandlingarna har man från norsk sida accepterat kap. 7, art. 8 i traktatutkastet. Man har i samband härmed förklarat att man från norsk sida uppfattar artikeln så att olika prisnivåer skall kunna upprätthållas i de olika länderna. Om det framtida systemet för samhandeln med jordbruksvaror skall baseras på ett minimiprissystem, skall sålunda minimipriserna kunna vara olika i de skilda länderna. Varje land skall kunna fastställa bestämmelser om priserna på egna jordbruksprodukter och därmed också om de minimipriser som skall gälla vid import av jordbruksprodukter till landet i fråga. Varje land skall vidare kunna upprätthålla eller införa en ordning beträffande export och import av jordbruksvaror som innebär effektiv kontroll av att systemet för samhandeln följs.

Enligt övriga länders uppfattning är detta i överensstämmelse med vad som sägs i kap. 7, art. 8.

Exportsamarbete

Ämbetsmannakommittén föreslår att kap. 7, Jordbrukspolitik, i traktatutkastet kompletteras med en artikel om att ministerrådet före den 1 januari 1972 skall besluta om genomförandet av ett nordiskt exportsamarbete med syfte att så effektivt som möjligt utnyttja Nordens samlade exportmöjligheter.

3. Fiskeripolitik

Upphävande av gällande direktlandnings-, omlastnings- och transiteringsförbud

I ämbetsmannakommitténs rapport förutsattes från dansk, finsk och svensk sida att gällande förbud mot omlastning och transitering av fisk skulle upphävas från och med den 1 januari 1972. Detta kunde inte accepteras från norsk sida.

Ämbetsmännen föreslår att ministerrådet omedelbart efter upphörandet av övergångsanordningen i fråga om importminimipriser skall låta utreda behovet av samordnade regler beträffande direktlandning, transitering och omlastning av fisk samt inom ett år därefter fastställa de bestämmelser som skall gälla på detta område.

Undersökningen av behovet av samordnade regler för direktlandning, omlastning och transitering av fisk hindrar inte ett nordiskt land från att i avvaktan på resultatet av denna undersökning träffa överenskommelse med annat nordiskt land om att genom liberal praxis eller på annat sätt tillåta direktlandning, omlastning eller transitering.

Övergångsanordning i fråga om minimipriser

I ämbetsmannakommitténs rapport framfördes från svensk sida önskemål om en övergångsanordning som skydd mot eventuella prisstörningar på markanden till följd av den fria importen.

Ämbetsmännen föreslår att de nordiska länderna som ett led i stabiliseringsordningen under en övergångstid på fem år från den 1 januari 1972 skall kunna fastställa minimipriser för import av färska, kylda och frysta produkter av fisk och skaldjur. Dessa minimiimportpriser skall motsvara de priser som används för inhemska varor och icke fastställas så att de motverkar en naturlig utveckling av konsumtionen och de skall icke heller fastställas högre för import från nordiskt land än för import från tredje land. De minimiimportpriser som skall gälla för import av frysta fiskfiléer skall fastställas på en rimlig nivå i förhållande till priserna på sådana produkter i prisavtal med andra EFTA-länder.

Minimiimportpriserna samt ändringar av dessa skall fastställas efter konsultationer med exportländerna företrädesvis i samarbetskommittén för fiskefrågor på grundval av de principer för fastställande av priserna som har

angivits i föregående stycke. Det konsulterande landet har rätt att införa sådana minimiimportpriser så snart detta land och vederbörande exportland är eniga om att konsultationerna är avslutade dock senast en månad efter det att konsultation har begärts. Landet har rätt att utan föregående konsultation genomföra ändringar av sådana minimiimportpriser om situationen på fiskemarknaden oundgängligen kräver att beslut fattas omedelbart. I sådana fall skall de andra nordiska länderna underrättas och konsultationer äga rum omedelbart om ett land begär det.

Har minimiimportpriser införts eller ändringar i sådana priser vidtagits skall importlandet i samarbetskommittén för fiskefrågor lämna upplysningar som visar att dessa priser har fastställts i enlighet med vad som sägs i näst-föregående stycke.

Det nu angivna systemet för användning av minimiimportpriser ändrar inte de nordiska ländernas rättigheter eller förpliktelser enligt EFTA-konventionen.

Bibehållande av importskydd för laxfisk och strömming

Från finsk sida gjordes i rapporten förbehåll om att tills vidare få upprätthålla gällande importskydd beträffande laxfisk och strömming. Från svensk sida togs motsvarande förbehåll för strömming.

Ämbetsmannakommittén har enats om övergångsbestämmelser beträffande strömming och laxfisk.

För laxfisk skall Finland avveckla nuvarande importrestriktioner under en övergångstid på 10 år räknat från tullunionens ikraftträdande. Globalkvoterna skall stegvis ökas under den första femårsperioden så att de vid slutet av denna period överskrider de kvoter som gäller vid tullunionens ikraftträdande med 25 procent. Fr. o. m. tullunionens ikraftträdande beviljas importlicenser också för tiden 1 januari—31 januari och fr. o. m. första femårsperiodens utgång för tiden 1 juli—31 augusti. Under den andra femårsperioden ökas globalkvoterna stegvis och tullen sänkes med 1/5 årligen. Vid övergångstidens slut avskaffas de kvantitativa restriktionerna helt.

För strömming skall Finland och Sverige avveckla gällande importskyddssystem efter fem år räknat från tullunionens ikraftträdande.

4. Transportpolitik

Ämbetsmännen är eniga om att ett fördjupat samarbete på transportområdet bör ingå som ett led i det vidgade ekonomiska samarbetet.

Målsättningen för ett utbyggt samarbete på transportområdet är att säkerställa en rationell och ekonomisk transportapparat. Vid varje tidpunkt måste transportapparaten anpassas till de krav som det internationella och nordiska samarbetet uppställer. Detta påkallar i varje fall på längre sikt en viss har-

monisering av regleringsbestämmelser och andra faktiska villkor för transporten i de enskilda länderna.

Ämbetsmannakommittén har också diskuterat frågan om lättnader, som trafikföretag, vilka utför transporter från sitt hemland till ett annat nordiskt land eller till tredje land, i vissa fall skulle kunna uppnå. Sådana lättnader, exempelvis i form av kombinerade transporter över färjestreckningar, skulle vara möjliga om vid dylika tillfällen dragfordon, bussar etc. kunde stationeras på var sida om sjösträckningen. Hithörande problem bör behandlas inom ramen för en allmän harmonisering på transportområdet.

Det har förutsatts att samarbetet på transportområdet skall omfatta landsvägs-, järnvägs- och lufttransporter.

5. Etablering och tjänster

I ämbetsmannakommitténs rapport förelåg oenighet om målsättningen för samarbetet på etableringsrättens område.

Ämbetsmännen har vid de fortsatta förhandlingarna enats om att föreslå att de nordiska länderna i takt med utvecklingen av sitt ekonomiska samarbete skall eftersträva att genom liberal praxis eller lagstiftning ge medborgare i andra nordiska länder möjlighet att utöva självständig näringsverksamhet och utföra tjänster i andra nordiska länder.

Ämbetsmännen föreslår vidare — som tillägg till de undantagsbestämmelser som redovisats i ämbetsmannakommitténs rapport — att åtagandena på etableringsrättens område ej skall hindra tillämpningen av gällande bestämmelser som begränsar rätten att bedriva fiske och därmed sammanhängande verksamhet till sjöss inom fiskegränserna.

6. Finansieringssamarbete

I ämbetsmannakommitténs rapport förelåg enighet om att bygga upp ett samarbete på finansieringsområdet genom att inrätta tre fonder, den allmänna finansieringsfonden, jordbruksfonden och fiskefonden, samt en nordisk investeringsbank. Jordbruksfonden och fiskefonden skulle vardera bestå av två avdelningar, en för strukturändamål och en för prisstabiliseringsändamål. Ländernas bidrag till de olika finansieringsinstituten skulle stå i relation till ländernas bruttonationalprodukter.

Det råder nu enighet om att bruttonationalprodukten för 1968 skall läggas till grund för beräkningen av beloppen under den första femårsperioden. Bidragen skall fastställas innan traktaten undertecknas.

Under ämbetsmännens diskussioner har Danmark, Norge och Sverige enats om att 2 200 milj. skr. skall stå till förfogande under den första femårsperioden. Medlen skall fördelas mellan de tre fonderna på följande sätt:

	milj. skr./år
Prisfonden för fisk	50
Prisfonden för jordbruk	90
Allmänna finansieringsfonden	300
Summa	440

De finska representanterna i kommittén har inte kunnat acceptera denna beloppsram (2 200 milj. skr.) med ovannämnd fördelning och ansåg investeringsbankens grundfond vara för liten i synnerhet under uppbyggnadsperioden. Mot denna bakgrund och med hänsyn till de speciella förhållandena under den första femårsperioden har den danska, norska och svenska delegationen föreslagit följande särbestämmelser för denna period:

1. Av den allmänna fonden prioriteras inom ett årligt belopp på 70 milj. skr. projekt av särskilt intresse för Finland för strukturändamål inom jordbrukssektorn och härmed förenade investeringar. På motsvarande sätt prioriteras inom ett belopp på 30 milj. skr. projekt av särskilt intresse för Norge för strukturändamål inom jordbruks- och fiskesektorerna och härmed förenade investeringar inom andra näringsgrenar.

2. De belopp varmed jordbruksfonden successivt reduceras tillförs en särskild avdelning inom allmänna fonden som disponeras för de i stadgan för den allmänna fonden behandlade strukturändamålen inom jordbrukssektorn.

3. När fiskefonden har uppnått ett disponibelt kapital på 200 milj. skr. överförs överskjutande belopp till en särskild avdelning inom allmänna fonden som disponeras för de i stadgan för den allmänna fonden behandlade strukturändamålen inom fiskesektorn.

4. Ministerrådet kan efter framställning av nordiskt land och på grundval av yttrande från bankens styrelse besluta att inbetalningarna av en fjärdedel av bankens grundfond skall tidigareläggas.

5. Om under bankens uppbyggnadsperiod uppstår behov av ytterligare medel för utlåning, kan ministerrådet efter att ha inhämtat yttrande från bankens styrelse besluta om särskilda åtgärder för att under denna tid underlätta bankens upplåning av kapital.

De finska representanterna i ämbetsmannakommittén meddelade att förslaget skall framläggas till övervägande i Finlands regering.

Ämbetsmännen har uppnått enighet om följande:

1. Från prisstabiliseringsmedlen skall till strukturändamål årligen överföras ett belopp som motsvarar 50 procent av det belopp varmed samhandeln mellan de nordiska länderna med jordbruksvaror har stigit om man jämför den genomsnittliga nivån för samhandeln under närmast föregående 5-årsperiod med den genomsnittliga nivån under den 5-årsperiod som slutade året innan.

2. Om överenskommelse om samhandeln med spannmål träffas som innebär prisfördelar för det exporterande landet skall överenskommelse också

träffas på vilket sätt dessa varor skall medräknas i denna uppgörelse.

3. De totala bidragen till finansieringssamarbetet under perioden efter den första femårsperioden skall minst vara av samma storlek som under den första femårsperioden. Vid beslut om storlek och fördelning av tillskotten till fonderna under kommande femårsperioder skall hänsyn tas till utvecklingen av samarbetet på alla områden, behovet av medel och utvecklingen i de nordiska ländernas ekonomi.

4. Inom den allmänna fonden skall medel avsättas till forsknings- och utvecklingsändamål.

5. Bankens grundfond skall kunna ökas genom beslut av ministerrådet.

7. Traktatens allmänna bestämmelser

Ämbetsmännen har enats om ett tillägg till kap. 20, art. 14 i traktatutkastet som innebär att om ett nordiskt land fattat beslut om anslutning som avses i punkt 1 i denna artikel har varje nordiskt land, efter anmälan att det anser att förutsättningarna för att delta i samarbetet enligt traktaten har förändrats eller upphört, rätt att suspendera traktaten. Om ett nordiskt land har gjort sådan anmälan skall de nordiska länderna förhandla om inverkan härav på det i traktaten avsedda samarbetet.

TILLÄGGSBIHANG 2

Ändringar i och tillägg till traktatutkastet och dess bilagor

Kapitel 4. Tull- och handelspolitik

Artikel 2

1. Tullunionen träder i kraft den 1 januari 1972.
2. Det nordiska tullområdets omfattning framgår av kapitel 20 artikel 10.
3. Den gemensamma nordiska tulltaxan har de tullsatser som framgår av bilaga A. Från och med den 1 januari 1972 till och med den 31 december 1973 gäller dock som en övergångsanordning de tullsatser som framgår av bilaga A: 1.

Artikel 9

1. För vara upptagen i bilaga E kan fördragsslutande stat på sätt som anges i bilagan suspendera de i bilaga A och A: 1 angivna tullsatserna vid införsel från tredje land.
2. I sådana fall då för en vara i bilagan anges en tidsfrist för suspensionen kan ministerrådet träffa beslut om förlängning av suspensionen.

3. I sådan fall då ingen tidsfrist anges i bilagan låter ministerrådet regelmässigt, med början den 1 januari 1977, undersöka behovet av att upprätthålla tullsuspensionerna. På grundval härav träffar rådet beslut om att stryka varor i bilaga E eller överföra dem till bilaga D.

Artikel 11

Ministerrådet beslutar på grundval av en undersökning av omfattningen av samhandeln och handeln med tredje land före den 1 januari 1976 om de bestämmelser som skall gälla beträffande den slutliga fördelningen mellan de fördragsslutande staterna av de tullinkomster, som inflyter vid import från tredje land av varor upptagna i den gemensamma nordiska tulltaxan från och med den 1 januari 1974, och om de bestämmelser för fördelningen av dessa tullinkomster som skall gälla framdeles.

Artikel 13

1. Ministerrådet fattar före den 1 januari 1974 beslut om de åtgärder som de fördragsslutande staterna skall vidtaga för att genomföra enhetlig tullagstiftning och såvitt möjligt enhetliga tulladministrativa bestämmelser.

2. Samarbetskommittén för tull- och handelspolitik skall tillse

— att införda varor tulltaxeras på enhetligt sätt i de fördragsslutande staterna,

— att de i punkt 1 behandlade bestämmelserna tillämpas på enhetligt sätt i de fördragsslutande staterna.

Kapitel 7. Jordbrukspolitik

Artikel 7

De fördragsslutande staterna upprättar en prisstabiliseringsfond för jordbruk. Fonden har till uppgift att underlätta jordbrukets inpassning i det utbyggda nordiska ekonomiska samarbetet genom medverkan vid finansieringen av åtgärder i enlighet med den i bilaga H till denna traktat intagna stadgan för prisstabiliseringsfonden för jordbruk.

Bestämmelser om fonden framgår i övrigt av kapitel 18 artikel 3, 4 och 6.

Artikel 7 a

Ministerrådet beslutar före den 1 januari 1972 om genomförandet av ett nordiskt exportsamarbete med syfte att så effektivt som möjligt utnyttja de fördragsslutande staternas samlade exportmöjligheter.

Artikel 8

Med beaktande av vad som sägs i artikel 1 skall ministerrådet senast den 1 januari 1974 anta en plan för utformningen av det långsiktiga jordbrukspolitiska samarbetet.

Planen skall syfta till att uppnå

- en gradvis växande nordisk marknad för jordbruksprodukter och avveckling av samhandelsrestriktionerna,
- en anpassning av jordbruksproduktionen till avsättningsmöjligheterna,
- en rationell produktionsstruktur, bl. a. genom produktionsbegränsning,
- en harmonisering av jordbrukspolitiken.

Planen utformas så att de fördragsslutande staternas rätt att bestämma om jordbrukarnas inkomstnivå säkerställs.

Planen skall innehålla bestämmelser om genomförandet av

- ett likartat system i de fördragsslutande staterna beträffande import av jordbruksprodukter från tredje land,
- ett likartat minimiprissystem eller annat system för samhandeln med jordbruksprodukter mellan de fördragsslutande staterna, som gör användningen av tullar, införselavgifter och kvantitativa restriktioner överflödiga.

Kapitel 8. Fiskeripolitik

Artikel 2

Vad som sägs i artikel 1 skall i första hand förverkligas genom följande åtgärder

- upprättandet av en gemensam nordisk marknad
- stabilisering av priserna i förstahandsavsättningen
- upprättande av en gemensamt finansierad nordisk prisstabiliseringsfond för fiske
- samarbete vid export till tredje länder.

Artikel 3

Bestämmelserna i kapitel 4 artikel 3 och 14 skall gälla för handeln med fisk och fiskprodukter om annat icke framgår av punkt 12 och 13 i bilaga J till denna traktat.

Omedelbart efter upphörandet av den övergångsanordning som framgår av punkt 12 i bilaga J till denna traktat undersöker samarbetskommittén för fiskefrågor behovet av samordnade regler för direktlandning, omlastning och transitering av fisk och lägger fram förslag härom för ministerrådet.

Ministerrådet beslutar senast ett år efter övergångsanordningens upphörande om vilka bestämmelser som därefter skall gälla i detta hänseende.

Artikel 6

Prisstabiliseringsfonden för fiske har till uppgift att som ett led i det utbyggda ekonomiska samarbetet medverka vid finansieringen av åtgärder för prisstabilisering.

Bestämmelser om prisstabiliseringsfonden för fiske framgår av kapitel 18 artikel 3, 4 och 6 samt av bilaga I till denna traktat.

Kapitel 9. Transportpolitik

Artikel 1

Som ett led i det vidgade ekonomiska samarbetet skall de fördragsslutande staterna fördjupa samarbetet på transportområdet.

Artikel 2

Samarbetskommittén för transportpolitik föreslår de åtgärder som krävs för att förverkliga vad som sägs i artikel 1.

Artikel 3

Ministerrådet fattar beslut om de åtgärder som det finner nödvändiga för att förverkliga vad ovan sägs.

Kapitel 13. Etablering och tjänster

Artikel 1

I takt med utvecklingen av det ekonomiska samarbetet som denna traktat syftar till skall fördragsslutande stat eftersträva att genom liberal praxis eller lagstiftning ge medborgare i annan fördragsslutande stat möjlighet att utöva självständig näringsverksamhet och utföra tjänster i annan fördragsslutande stat.

Artikel 3

1. Vad som sagts i artikel 1 gäller icke

— rätten att utöva verksamhet som stadigvarande eller tidvis är förbunden med utövning av offentlig myndighet,

— rätten att utöva verksamhet med avseende på utnyttjande av telekommunikationer,

— rätten att framställa alkoholhaltiga drycker eller jäst,

— rätten att vara ägare eller utgivare av periodisk skrift.

2. Bestämmelserna i artikel 1 hindrar icke fördragsslutande stat från

— att upprätthålla gällande begränsningar i rätten för medborgare i annan fördragsslutande stat att inom den fördragsslutande statens område förvärva och utnyttja vattenkraft eller arrendera elkraft eller förvärva skog eller gruva eller jordbruksfastighet eller fast egendom för yrkesmässig användning för rekreativa ändamål eller andelar i juridisk person som äger sådan egendom.

— att upprätthålla gällande begränsningar i rätten för medborgare i annan fördragsslutande stat att innanför den fördragsslutande statens fiskegräns bedriva fiske och därmed sammanhängande verksamhet till sjöss,

— att göra registrering av skepp och andra fartyg under en fördragsslutande stats flagga betingad av att skeppet eller fartyget äges av medborgare i vederbörande land eller av bolag, annan sammanslutning eller stiftelse, som har sitt säte i registreringsstaten och uppfyller villkoren i denna stats bestämmelser om hur bolagets, sammanslutningens eller stiftelsens styrande organ skall vara sammansatta och om i vilken utsträckning dess kapital får ägas av utlänning.

Kapitel 18. Finansieringssamarbete¹

Artikel 1

Som ett led i strävandena att stärka Nordens ekonomi upprättar de fördragsslutande staterna, förutom den i kapitel 7 nämnda prisstabiliseringsfonden för jordbruk och den i kapitel 8 nämnda prisstabiliseringsfonden för fiske, en allmän finansieringsfond och en investeringsbank.

Artikel 3

Den allmänna finansieringsfonden, prisstabiliseringsfonden för jordbruk och prisstabiliseringsfonden för fiske finansieras genom tillskott från de fördragsslutande staterna. Tillskotten och dessas fördelning mellan staterna fastställs för en period om fem år. Fördelningen grundas på förhållandet mellan staternas bruttonationalprodukter. Före utgången av en sådan period fattar ministerrådet beslut om tillskottens storlek och fördelning under nästkommande femårsperiod. Ministerrådet skall vid detta beslut ta hänsyn till erfarenheterna när det gäller utvecklingen av samarbetet på alla områden, behovet av medel och utvecklingen i de fördragsslutande staternas ekonomi.

Artikel 4

Tillskotten under den första femårsperioden, som löper från tidpunkten för tullunionens ikraftträdande, uppgår till totalt 2 200 milj. svenska kronor. Av detta belopp tillskjuter Danmark 000, Finland 000, Norge 000 och Sverige 000 milj. svenska kronor med en femtedel per år.¹ Av tillskotten tillförs 1 500 milj. svenska kronor den allmänna finansieringsfonden, 450 milj. svenska kronor prisstabiliseringsfonden för jordbruk och 250 milj. svenska kronor prisstabiliseringsfonden för fiske.

¹ Se dock avsnitt 6, Finansieringssamarbete, i rapporten.

² Se andra stycket, avsnitt 6, Finansieringssamarbete, i rapporten.

Artikel 6

Stadgorna för den allmänna finansieringsfonden, prisstabiliseringsfonden för jordbruk, prisstabiliseringsfonden för fiske och investeringsbanken träder i kraft samtidigt som tullunionen.

Kapitel 20. Allmänna bestämmelser och slutbestämmelser

Artikel 14

1. Upplager fördragsslutande stat som har ingivit ansökan om medlemskap i eller annan anslutning till de europeiska gemenskaperna förhandlingar härom underrättar staten övriga fördragsslutande stater och ministerrådet härom.

2. Om sådan underrättelse har inkommit till ministerrådet och någon fördragsslutande stat begär detta, företar ministerrådet en undersökning av de ändringar i denna traktat och i de med stöd av traktaten fattade besluten som kan vara nödvändiga som följd av de upptagna förhandlingarna. Om de fördragsslutande staterna på grundval av denna undersökning enas om att behov för revision av denna traktat föreligger skall förhandlingar upplagas om revision i syfte att i största möjliga omfattning bevara det på traktaten grundade nordiska ekonomiska samarbetet.

Från den tidpunkt underrättelse som avses i första stycket inkommit till ministerrådet och de fördragsslutande staterna får fördragsslutande stat uppsäga traktaten med en uppsägningsfrist om tolv månader.

3. Har någon fördragsslutande stat fattat beslut om anslutning som avses i punkt 1, har varje fördragsslutande stat, efter anmälan att den anser att förutsättningarna för deltagande i samarbetet enligt denna traktat har förändrats eller upphört, rätt att suspendera traktaten. Har en fördragsslutande stat gjort sådan anmälan, förhandlar de fördragsslutande staterna om inverkan härav på det i traktaten avsedda samarbetet.

Artikel 16

Har uppsägning skett med stöd av artikel 14 punkt 2 i detta kapitel skall den allmänna finansieringsfonden, prisstabiliseringsfonden för jordbruk och prisstabiliseringsfonden för fiske icke åtaga sig nya förpliktelser gentemot den uppsägande staten och ej heller verkställa utbetalningar till denna stats förmån, om icke de fördragsslutande staterna överenskommer om annat.

I fall som sägs i första stycket upphör skyldigheten för uppsägande stat att göra inbetalning till dessa fonder i den utsträckning inbetalningen överstiger vad som motsvarar de åtaganden som fonden gjort vid tidpunkten för uppsägningen.

Från samma tidpunkt upphör sådan återbetalning till uppsägande stat som anges i kapitel 7 artikel 4 om icke de fördragsslutande staterna överenskommer om annat.

*BILAGA 1***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till statsministrarna i Danmark,
Finland, Island, Norge och Sverige rörande Nordek-förhandlingarna**

Från Nordiska rådets ekonomiska utskott har presidiet mottagit följande skrivelse:

Nordiska rådets ekonomiska utskott har sammanträtt i Stockholm den 23 januari 1970 för att dryfta det aktuella läget i Nordek-förhandlingarna inför Nordiska rådets adertonde session i Reykjavik den 7—12 februari 1970. Statsrådet Gunnar Lange har på utskottets begäran redogjort för den aktuella förhandlingssituationen.

Utskottet konstaterade att viktiga delar i en samlad uppgörelse fortfarande är föremål för förhandlingar. Med hänsyn till betydelsen av en samlad utbyggnad av det nordiska ekonomiska samarbetet efter i Nordek-planen uppdragna riktlinjer borde det enligt utskottets mening vara möjligt att snabbt uppnå enighet därom mellan länderna. Det är angeläget att förhandlingarna slutföres så snart att regeringarna kan förelägga de nordiska parlamenten förslag i så god tid att dessa kan slutbehandlas under loppet av parlamentens vårsession.

Presidiet, som instämmer i ekonomiska utskottets uttalande, får härmed överlämna detta till de nordiska ländernas statsministrar.

Stockholm den 23 januari 1970

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

*BILAGA 2***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till statsministrarna
i Danmark, Finland, Norge och Sverige rörande Nordek**

På mötet mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 4 november 1969 i Stockholm rådde enighet om att huvudämnet för rådets adertonde session blir frågan om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete, d. v. s. Nordek-frågan. Från statsministrarnas sida upplystes att Nordiska rådet till sessionen skulle tillställas ett meddelande om resultatet av de regeringsförhandlingar, som under ledning av stats-

ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige skall inledas den 25—26 november 1969 och fortsätta under december 1969 och januari 1970 (se protokollet § 1).

Med hänsyn till behovet för rådets medlemmer och organ att förbereda sin medverkan i Reykjavik-sessionen har presidiet vid möte denna dag beslutat hos statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige hemställa om att den utlovade redogörelsen tillställs rådet i så god tid att den hinner distribueras före medlemmarnas avresa till sessionen.

Stockholm den 23 januari 1970

För nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslagen A 235 T/e och A 273 T/e, medlemsförslagen A 264/e och A 272/e, berättelserna C 5/e och C 8/e samt meddelandena om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område, rekommendation nr 21/1967 angående ekonomiskt samarbete och rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete

(Se Sak A 273 T/e: Bilaga 2)

BILAGA 4

Presidiet för Föreningarna Nordens Förbund har vid möte i Reykjavik den 8 februari 1970 gjort följande uttalande

Föreningarna Norden hälsar med tillfredsställelse att Nordiska ämbetsmannakommittén nu framlagt ett enhälligt betänkande om Nordek-avtal. Det arbete ämbetsmännen nedlagt förtjänar all beundran och tacksamhet. Det är föreningarnas förhoppning att en överenskommelse redan under våren skall ratificeras.

Föreningarna vill emellertid starkt understryka vikten av att Nordek-samarbetet ges starkast möjliga parlamentariska förankring. Nordiska rådet bör ges en central initiativtagande och kontrollerande roll i det utvidgade ekonomiska samarbetet, som icke uteslutande bör vara en angelägenhet för regeringar och ämbetsmän.

Särskilt betydelsefullt är att informationen om Nordek-samarbetets innebörd och möjligheter görs omfattande och effektiv. Föreningarna förutsätter att de ansvariga myndigheterna anslår behövliga medel härför och snarast vidtar erforderliga åtgärder.

Föreningarna Norden å sin sida skall utifrån sina särskilda förutsättningar som organisationer med bred folklig förankring göra alla ansträngningar att bland den stora allmänheten sprida kunskap om det nordiska samarbetets nya utvecklingsfas och hoppas att i detta sammanhang ett fruktbart samarbete skall komma till stånd mellan föreningarna och de offentliga organen.

Meddelande
om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam
skeppsmedicinsk forskning

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 29 januari 1970 å *Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges vägnar:*

Foranlediget av Nordisk Råds tillråding nr. 10/1969, jfr. medlemsförslag om skipsmedisinsk forskning (A 203/s) av 11. mai 1968, og i samsvar med betenkning av 3. desember 1968 fra rådets sosialpolitiske utvalg om medlemsforslaget, ble tilrådingen diskutert på møtet i København 19. desember 1969 i Nordisk administrativt utvalg vedrørende sjøfartsmedisin. På møtet ble man enig om et forslag til praktiske retningslinjer for utvidelse og stimulering av skipsmedisinsk forskning i nordisk regi. Forslaget er av Sosialdepartementet sendt de øvrige nordiske lands regjeringer til uttalelse.

Sosialdepartementet vil holde Nordisk Råd orientert om sakens videre utvikling.

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistkursus

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att vidtaga åtgärder för en utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister vid Nordisk Journalistkursus enligt de förslag, som framlagts av den för utredning av frågan tillsatta kommittén (NU 1969: 4) samt

2. att öka antalet stipendier till deltagare i den nordiska fortbildningen för journalister.

Danmarks regering (statsministeriet) meddelar den 3 december 1969:

Statsministeriet har i överensstemmelse med indstilling fra Nordisk Journalistkursus' bestyrelse anmodet ressortmyndighederne i de øvrige nordiske lande om at foranledige, at spørgsmålet forelægges for pressens organisationer i de respektive lande.

Spørgsmålet om en forøgelse af antallet af stipendier til elever ved Nordisk Journalistkursus er stillet i bero, indtil der er truffet afgørelse om udbygningen af Nordisk Journalistkursus. Ressortministerierne er dog rede til at søge bevillingsmæssig hjemmel til, at det samlede stipendiebeløb forhøjes fra 22.000 til 30.000 svenske kroner årlig.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 januari 1970:

Nordisk utredningsserie 1969: 4, Forslag til utbygging av den samnordiske videreutdannelse av journalister, sendes interesserte institusjoner til uttalelse. Departementet vil, når det har mottatt institusjonenes svar, ta standpunkt til innstillingens forslag.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för antagande av likartade lagregler om transplantation.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 17 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det utvidgade nordiska hälsodirektörsmötet som sammanträdde i Reykjavik den 3—4 juli 1969, beslöt att en nordisk arbetsgrupp skulle tillsättas för att behandla den i rekommendationen berörda frågan. Arbetsgruppen har hållit sitt första sammanträde i Stockholm den 10 september 1969.

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att bygga ut E 18 till högre standard,
2. att förbättra riksväg 2/61 på sträckan Arvika—Kongsvinger samt
3. att utreda möjligheterna att genom punktvisa förbättringsåtgärder höja standarden på vägen Mora—Malung—Stöllet—Torsby—Kongsvinger så att den lämpar sig även för relativt tung trafik.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland har tidigare såsom sitt utlå-
tande meddelat att den förordar förbättring av E 18 som leder från Oslo
till Stockholm och vilken vägförbindelse allmänt används även i trafiken
mellan Finland och Norge. Framställningen anknyter sig som en väsentlig
del till Nordiska rådets tidigare godkända framställning om fortsättande av
E 3 över Åland till Finland.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 3 de-
cember 1969:

1. E 18 på strekningen Oslo—Ørje tillates trafikkert med 8 tonn akseltrykk, 18 m vognlog og vognbredde 2,5 m, men er for øvrig av noe varierende standard.

På strekningen Oslo—Vinterbru faller E 18 sammen med E 6. Denne strekning er nå under ombygging og ventes satt i trafikk som 2-felts motorveg i 1970.

E 18 mellom Vinterbru og Østfold grense innen Akershus fylke har god

standard. Nåværende veg innen Østfold fylke har planeringsbredde på 6—8 m.

Ombyggingen av vegen innen Østfold fylke forutsettes igangsatt i 1970/71 på strekningen Akershus grense—Askim. På denne strekningen vil vegen bli bygget som motorveg. Samme standard er forutsatt benyttet videre til Mysen. Mellom Mysen og Ørje regner en med utbygging av vegen med 10 m planeringsbredde. Tempoplan for utbyggingen er ikke fastlagt.

I Vegplankomiteens forslag til Norsk Vegplan, som forutsettes behandlet av Stortinget i 1970, er foreslått bevilget til E 18 Vinterbru—Riksgrensen 18,5 millioner kroner i 1970—73, og 17 millioner kroner i 1974—77.

2. *Rv. 2 Kongsvinger—Riksgrensen—Arvika*

Denne vegrute tillates trafikkert med 8 tonn akseltrykk, 18 m vogntog og vognbredde 2,5 m. Vegen har vegbredde 6—8 m. Det er ikke forutsatt å utbedre denne veg de nærmeste år.

Full ombygging av vegruten til vegnormalstandard d. v. s. aksel/boggitrykk 10/16 tonn, vegklasse II B med 10 m planeringsbredde er i norsk vegplan kostnadsregnet til 50 millioner kroner.

I Vegplankomiteens forslag til norsk vegplan er det foreslått anvendt ca. 18 millioner kroner på denne vegstrekning i perioden 1974/77.

3. *Vegen Mora—Malung—Støllet—Torsby—Kongsvinger*

For tungtrafikk er på norsk side vegruten rv. 3 Kongsvinger—Hov, fylkesvegen Hov—Masterud og rv. 202 og rv. 204 Masterud—Øyermoen—Riksåsen den beste.

Ombygging av svake bruer pågår og i 1970 kan ruten påregnes tillatt for trafikk med 8 tonn akseltrykk og 16 m vogntoglengde.

I løpet av 1971 kan også rv. 203, rv. 205 og rv. 204 påregnes trafikable for 8 tonn akseltrykk.

Samtlige foran nevnte vegruter har relativ liten trafikk. Det forutsettes ikke gitt større bevilgninger i de nærmeste år til disse vegruter.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969:

Flerårsplaner för vägbyggandet under perioden 1970—1974 upprättas nu. I samband därmed prövas möjligheterna att fortsätta utbyggnaden av väg E 18 till högre standard och att förbättra väg 61 mellan Arvika och riksgrensen liksom att genomföra sådana förbättringar på vägen Mora—Torsby—riksgränsen att den kan upplåtas för 10 tons axeltryck och 16 tons boggitryck.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att skyndsamt inleda samarbete för åstadkommande av en effektiv trafikundervisning på skolans alla stadier,

II. att stödja den samnordiska produktionen av läromedel för denna undervisning samt

III. att vidta åtgärder för åstadkommande av en organiserad fortbildning av vederbörande lärare.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 4 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordisk Råds rekommendasjon nr. 14/1969 oppfordrer regjeringene i de nordiske land til å innlede et samarbeid om effektivisering av trafikkundervisningen i skolen, bl. a. når det gjelder produksjon av læremidler og etterutdanning av lærere.

En mener at forholdene skulle ligge godt til rette for et nordisk samarbeid om trafikkundervisning, både med hensyn til de trafikkmessige forhold i de enkelte land og undervisningsstrukturen for øvrig.

Et samarbeid om utvikling av læremidler vil utvilsomt by på mange fordeler, særlig når det gjelder visuelle hjelpemidler som billedbånd og filmer. I fjernsynsprogrammer har en eksempler på at trafikkopplysningsfilmer som er laget i et nordisk land blir vist i et annet, med de tilpasninger som forholdene krever.

En samordning av etterutdanningen av lærere som driver trafikkundervisning er sterkt ønskelig, ikke minst på grunn av den faglige kontakt som en felles kursvirksomhet vil skape.

Et samarbeid med sikte på å effektivisere trafikkundervisningen må sees i sammenheng med det utredningsarbeid som er i gang i forbindelse med

rek. nr. 26/1967 om harmonisering av skoleordningene i Norden, og en har funnet det naturlig at rek. nr. 14/1969 ble oversendt det utvalg som forestår dette arbeidet til vurdering og uttalelse.

Den løpende samordning med utveksling av materiale, erfaringer og ideer må skje gjennom direkte kontakt mellom de impliserte myndigheter og organisasjoner i de respektive land. Samarbeidet kan muligens intensivere ved at det knyttes til Den Nordiske Trafikksikkerhets Komite.

Målsettingen med et eventuelt samarbeid om trafikkundervisning bør i første omgang være å skape en tilnærming faglig.

Det må tas hensyn til det enkelte lands naturlige forutsetninger og undervisningsformer.

De nordiske lands regjeringer anser etter dette rekommandasjon nr. 14/1969 om effektivisering av trafikkundervisningen som ferdigbehandlet.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att i samband med arbetet rörande harmoniseringen av de nordiska skolordningarna (*rek. nr 26/1967*) pröva frågan om en reformering och effektivisering av skolans undervisning i estetiska ämnen,

II. att i samråd producera läromedel för denna undervisning samt

III. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av en permanent nordisk fortbildning av lärarna på ifrågavarande undervisningsområde.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Rekommendationen har vad rör dess första och andra del, reformering och effektivisering av skolans undervisning i estetiska ämnen samt produktion av läromedel, av Sverige som koordinerande land överlämnats till Nordiska kulturkommissionen för prövning i samband med utredningsarbetet rörande harmonisering av de nordiska skolordningarna.

Rekommendationens tredje del, frågan om nordisk fortbildning av lärare på ifrågavarande område, ingår som ett led i det samarbete som redan försiggår rörande fortbildning av lärare. För Danmarks del meddelas att det genom den lag av den 8 juni 1969 om utbildning av lärare för folkskolan, som trädde i kraft den 1 augusti 1969, och till denna hörande bestämmelser givits möjlighet för blivande lärare att redan under själva lärarutbildningen i högre grad än tidigare tillägna sig de nödvändiga kunskaperna att undervisa på området. Skolöverstyrelsen i Sverige har fått i uppdrag att vidta de åtgärder överstyrelsen finner lämpligt i anledning av denna del av rekommendationen.

Vad rör arbetet med frågan i de enskilda länderna kan dessutom meddelas att skolstyrelsen i Finland anmodats att vidta nödiga åtgärder i detta hän-

seende. I *Norge* kommer man att vara uppmärksam på de frågor rekommendationen aktualiserar i samband med den genomgång av undervisningens innehåll som pågår inom det allmänna skolväsendet och i lärarutbildningen.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa,
2. att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ, samt
3. att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vid det andra nordiska utvidgade medicinaldirektörsrådet i Reykjavik den 3—4 juli 1969 behandlades rekommendationen, varvid man beslöt att för läkemedelsbyråerna till nästa utvidgade hälsodirektörsmöte skulle utreda frågor om förutsättningarna för en nordisk läkemedelsnämnd.

*BILAGA***Skrivelse från de nordiska tandläkarorganisationernas läkemedelsnämnder till Svenska tandläkaresällskapet rörande en gemensam arbetsmarknad för tandläkare i Norden**

Vid de nordiska tandläkarorganisationernas läkemedelsnämnder årligen återkommande sammanträde, denna gång i Stockholm den 2 juli, har bl. a. diskuterats åtgärder att åstadkomma enhetliga läkemedelsbestämmelser i Norden. Detta är ett sedan länge diskuterat önskemål med hänsyn till att en gemensam arbetsmarknad för tandläkare i Norden är genomförd. Mötet har med acklamation anslutit sig till den svenska läkemedelskungörelsen, som träder i kraft 1 oktober 1969. Mötet har också uttalat som sin bestämda önskan att samtliga tandläkarorganisationer i Norden gör framställning hos respektive hälsovårdsmyndigheter, att de svenska läkemedelsbestämmelserna med lämpliga nationella modifieringar lägges till grundval för läkemedelsbestämmelserna i respektive länder. För närvarande är läkemedelsbestämmelserna i de nordiska länderna högst varierande.

Likalydande skrivelse bör också sändas till Nordiska rådet med hänsyn till att rådet tidigare rekommenderat bl. a. internordisk giltighet för recept och rekommenderat regeringarna i de nordiska länderna:

att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter;

att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ.

Stockholm den 3 juli 1969

Erik Ågren

Joh:s Juul Holst

Birger Ofstad

Olof Kjellman

Måns Hultin

Geir Tómason

Pentti Pohto

Lennart Edwall

Erkki Oksala

Meddelande

om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musikterapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under år 1969 anordnades två nordiska musikterapi konferenser. Den första hölls i Danmark 27—30 april 1969 och den andra i Norge under tiden 5—11 oktober 1969. I samband med den första konferensen bildades ett nordiskt förbund för pedagogisk musikterapi.

Rekommendationen kommer att genom tjänstemannamöten fullföljas på basis av de erfarenheter, som vunnits under dessa inledande samarbetsformer. I Sverige har skolöverstyrelsen fått i uppdrag att vidtaga nödiga åtgärder för ett nordiskt samarbete i fråga om forskning på detta område som överstyrelsen finner lämpligt. I Danmark handhas rekommendationen av undervisningsministeriet och i Norge av Kirke- og undervisningsdepartementet, medan i Finland ärendet lagts på social- och hälsovårdsministeriet.

Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för ett ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationen om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva samt att därvid beakta behovet av statsunderstöd till denna produktion.

Danmarks regering (ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 4 december 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Ministeriet for kulturelle anliggender har anmodet Udvalg for nordisk musiksamarbejde om at ville udrede sagen, idet man har henstillet, at udvalget tager sit udgangspunkt i de nationale undersøgelser af problemet, der allerede foreligger eller er iværksat.

Udvalget har på et møde i Helsingfors i efteråret 1969 besluttet at påtage sig denne opgave.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1969 angående sjöfartsregler för stora fartyg

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer i fællesskab at tage initiativet til en ændring af de internationale søvejsregler for store skibe under passage af farvande, hvor sejlads med sådanne skibe medfører særlige risici.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 27 november 1969 å *Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar*:

I rekommendation nr. 19/1969 har Nordisk Råd henstillet til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige i fællesskab at tage initiativet til en ændring af de internationale søvejsregler for store skibe under passage af farvande, hvor sejlads med sådanne skibe medfører særlige risici.

Den mellemstatslige rådgivende søfartsorganisation, kaldet IMCO, tog allerede i marts 1968 de første skridt til en revision af de internationale søvejsregler. Efter vedtagelsen af rekommendation nr. 19/1969 har IMCO's 6. forsamling i oktober 1969 vedtaget at indkalde til en international konference i 1972 med henblik på en gennemgribende revision af de internationale søvejsregler samt en samordning af de enkelte landes nationale sejladsregler. En af grundene til, at spørgsmålet om revision af søvejsreglerne kom op, er store skibes sejlads ikke bare i snævre løb, men også generelt. Det må derfor antages, at spørgsmålet om store skibes sejlads bl. a. i snævre løb vil være et af de fremtrædende punkter under konferencen. IMCO har for øvrigt i november 1968 vedtaget en rekommendation om særlige signaler for sådanne skibe.

Det i rekommendationen rejste spørgsmål har været drøftet på et møde den 26. november 1969 mellem repræsentanter for de nordiske søfartsadmi-

nistrationer. Der var på mødet enighed om, at det må anses for udelukket at få gennemført ændringer i de internationale søvejsregler inden for afholdelsen af den nævnte konference, hvorfor man fandt bedst at kunne imødekomme rekommandationen ved i videst muligt omfang at samordne de nordiske landes synspunkter med hensyn til de nødvendige ændringer i de internationale søvejsregler på dette område, såvel på selve konferencen som under forudgående drøftelser i IMCO's forskellige organer: forsamling, råd og søsikkerhedskomite samt særlig under det forberedende arbejde i den under IMCO bestående Sub-Committee on Safety of Navigation. Endvidere forudses yderligere møder afholdt mellem repræsentanter for de nordiske søfartsadministrationer inden konferencen.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 28 november 1969:

En av Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationens (IMCO) sjösäkerhetskommitté tillsatt underkommitté, som behandlar dessa ärenden, har redan åtminstone sedan år 1967 fäst uppmärksamhet vid frågan om stora fartygs, i synnerhet sådana, som transporterar olja eller andra ämnen, vilka eventuellt kan ge upphov till förorening, gång i smala eller annars svårtrafikabla vatten, men definitiva förslag, som skulle röra sjövägsreglerna, har icke handlagts för att sändas vidare.

I detta sammanhang kan man nämna de normer och rekommendationer om val av rutter, som från IMCO:s sida givits först för fart i Engelska kanalen och sedermera för många andra platser, som de olika medlemsstaterna ansett värda ett sådant förslag. För Finlands del må det framhållas, att av IMCO rekommenderade anvisningar om rutter vid trafik på Finska viken publicerats 10 juli 1969 i N:o 19 av »Underrättelser för sjöfarande», som utges av sjöfartsstyrelsen. Dessutom är sjöfararna från Finland intresserade av bland annat vattenområdet mellan Hälsingborg och Helsingør, för vilket ruttanvisningar kommer att publiceras i en nära framtid.

De olika nordiska länderna har haft talrika kontakter, som gällt frågan om eventuella ändringar av sjövägsreglerna. Ärendet blev aktuellt, då det blev känt, att supertankfartyg projekterades för transport av råolja på Östersjön. Några beslut eller förslag om ändring av sjövägsreglerna har ännu icke gjorts, men det nordiska samarbetet i denna fråga fortgår. På uppmaning av IMCO har man också i Finland från olika kretsar införskaffat förslag och utlåtanden rörande en eventuell ändring av sjövägsreglerna. I Köbenhavn har den 26 november 1969 på inbjudan av Danmark hållits ett möte, där de nordiska länderna behandlat denna fråga.

BILAGA 1

**Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om riskerna med oljetransporter
i Östersjön m. m.**

(Se rek. nr 20/1969/t, Bilaga 2)

BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena om
rekommendation nr 19/1969 och 20/1969**

(Se rek. nr 20/1969, Bilaga 3)

Meddelanden
om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid
katastrofer i inre farvatten

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer at gennemføre et effektivt beredskab til afhjælpning af katastrofer og skader, som kan opstå i de indre nordiske farvande, om muligt i samarbejde med andre stater, som grænser til disse farvande.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 12 december 1969:

I tilfælde af omfattende olieforurening af danske farvande træffer handelsministeren bestemmelse om, hvorvidt bekæmpelse af olieforureningen skal iværksættes.

Den koordinerende ledelse af bekæmpelsen forestås af Søværnets Operative Kommando, Århus, der til deltagelse i oliebekæmpelsen kan indsætte egnede enheder af søværnet, hæren, flyvevåbnet, civilforsvaret og andre offentlige og civile institutioner.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 19 december 1969:

Jämlikt 1 § 1 mom. i lagen om åtgärder för förhindrande av oljeskador, förorsakade av fartyg, av den 26 augusti 1957 (289/57) stadgades att uttömning av olja från fartyg är förbjuden i vattenområde, som utgör finskt territorium. Då denna lag sedermera ändrats medelst lag den 14 januari 1966 (3/66), lyder motsvarande lagrum numera:

Inom finskt territorialvatten må olja eller oljehaltig blandning icke uttömmas från fartyg.

Med territorialvatten avses endast territorialhavet och kustvattnen, såsom det stadgas i lagen den 18 augusti 1956 om gränserna för Finlands territorialvatten (463/56).

Med anledning av rekommendationen hölls den 4 december 1969 i Stockholm ett internordiskt möte. I mötet deltog sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige. På mötet kom man enhälligt till den slutsatsen, att de ovan nämnda länderna med alla till buds stående medel bör försöka genomföra rekommendationens principer, då det gäller förorening i Östersjön och därtill hörande vattenområden.

Dessutom ansåg man, att detta bäst kunde ske genom att utvidga eller ändra den mellan ifrågavarande länder tidigare ingångna samarbetsöverenskommelsen, som undertecknats i Köbenhavn den 8 december 1967 och trätt i kraft med hänseende till samtliga signatärmakter den 8 december 1968.

För Finlands del må det särskilt nämnas, att vattenskyddsverksamheten, i vilken ingår bekämpning av olja och andra ämnen, som kan förorena såväl havet som inre farvatten, befinner sig i ett sådant utvecklingsskede, att som resultat kan emotses en mera koncentrerad verksamhet än nu i vattenskyddets samlliga sektorer. Finland kommer att i möjligaste mån med alla till buds stående resurser tillsammans med de övriga nordiska länderna delta i bekämpningen av ämnen, som förorenar havet och andra vatten.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 6 december 1969:

Den svenske regjering vil avgi en felles melding på samtlige nordiske lands vegne. I tilslutning til denne melding skal en for Norges vedkommende bemerke:

I statsråd den 29. august 1969 ble det fremmet proposisjon til Stortinget om lov om vern mot oljeskader. Formålet med loven er å forebygge, avverge og begrense oljeskader i sjøen, i vassdrag og på land. Ved lovforslaget tas det sikte på å få bygget opp en beredskapsorganisasjon, som på en effektiv og hurtig måte kan tre i virksomhet for å bekjempe oljesøl. Etter lovforslaget er det kommunene som primært bør være ansvarlig for oppbyggingen av en beredskapsorganisasjon og også for at det blir satt i gang en aksjon i de tilfelle hvor det foreligger fare for oljesøl. Det lokale beredskap som foreslås etablert antas ikke tilstrekkelig til å bekjempe større oljeutslipp. For å møte slike situasjoner foreslås det opprettet en hovedberedskapsstasjon i Horten ved utbygging av det anlegg som foreligger ved Østlandske Tankreanlegg A/S. Videre foreslås det opprettet et Oljevernråd, som skal planlegge og samordne landets beredskap mot oljeskader, og herunder blant annet fremme forslag til forskrifter og praktiske tiltak. I katastrofetilfelle og ved oljeforurensninger til havs, som frembyr fare av betydning, er det Oljevernrådet som skal overta ledelsen av arbeidet med å forebygge eller begrense skaden.

Den 9. juni 1969 undertegnet Norge, sammen med Danmark og Sverige og andre land som grenser til Nordsjøområdet »Overenskomst om samarbeid vedrørende oljeforurensning i Nordsjøen».

Overenskomsten, som etablerer et regionalt samarbeid til beskyttelse mot oljeforurensning mellom de kontraherende stater, trådte i kraft 9. august 1969 for bl. a. Sverige og Danmark. Norge har imidlertid undertegnet med forbehold om ratifikasjon, og spørsmålet om norsk ratifikasjon av overenskomsten er for tiden under forberedelse.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den 8 december 1967 träffades i Köpenhamn överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om samarbete i fråga om kontrollen av efterlevnaden av bestämmelser till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja (*1967 års Köpenhamnsöverenskommelse*).¹ Denna trädde i kraft den 8 januari 1968. Samarbetet enligt överenskommelsen är ej geografiskt bestämt till sin utsträckning.

Överenskommelse om samarbete vid oljeförorening i Nordsjön undertecknades i Bonn den 9 juni 1969 av Sverige samt av Danmark och Norge jämte övriga fem nordsjöstater (*Nordsjöavtalet; se Bilaga 1*). För Danmarks och Sveriges del trädde överenskommelsen i kraft den 9 augusti 1969. Såsom framgår av *Bihang* till överenskommelsen omfattar denna — förutom Nordsjön — också Skagerack.

För att få till stånd en överenskommelse liknande Nordsjöavtalet i fråga om Östersjön med angränsande vikar och sund (Bottenviken, Bottenhavet, Finska viken, Öresund och Bälten samt Kattegatt) inbjöd i början av juni 1969 dåvarande sjöfartsstyrelsen (numera sjöfartsverket) i Sverige motsvarande myndigheter i övriga berörda länder till överläggningar i ämnet. Dessa hölls i Visby den 3—5 september 1969. I överläggningarna deltog representanter för sjöfartsverket, danska Oljeforureningsrådet, sjöfartsstyrelsen i Finland, Wasser- und Schiffahrtsdirektion, Kiel, samt representanter för Tyska demokratiska republiken, Polska folkrepubliken och Sovjetunionen. Vid överläggningarna rådde full enighet om att det är en angelägen uppgift att förhindra förorening av östersjöområdet och att detta endast kan uppnås genom samverkan mellan alla östersjöländerna. Enighet rådde även därom att sådan samverkan bör regleras genom ett avtal, utformat i huvudsak efter samma grunder som Nordsjöavtalet. Representanterna för Tyska demokratiska republiken, Polska folkrepubliken och Sovjetunionen uttalade, att en sådan överenskommelse kunde träffas endast mellan regeringarna i alla de berörda staterna. Övriga delegationer åter föreslog ett avtal direkt mellan berörda myndigheter. Ehuru sålunda samförstånd rådde om praktisk samverkan vid bekämpande av svårare oljeutsläpp i Östersjön, uppnåddes inte någon formell överenskommelse i ämnet.

Representanter för danska handelsministeriet, sjöfartsstyrelsen i Finland,

¹ Se *Nordiska rådet, 15:e sess., 1952—1958 (överenskommelsen tryckt på sid. 1953—1954)* samt *Nordisk Råd, 16 sesj., s. 282—283 och 1933—1935*

norska fiskeri- och handelsdepartementen samt havne- och sjöfartsdirektoralen samt svenska kommunikations-, jordbruks- och civildepartementen jämte sjöfartsverket och generaltullstyrelsen sammanträdde i Stockholm den 4 december 1969 för överläggningar med anledning av rekommendationen nr 20/1969.

Vid överläggningarna konstaterades att med uttrycket »de indre nordiske farvande» enligt rekommendationen måste avses Nordsjön, Skagerack, Kattegatt och Östersjön med angränsande vikar och sund (Öresund och Bälten samt Bottenhavet, Bottenviken och Finska viken). Vidare konstaterades att rekommendationens syfte får anses väl täckt i fråga om Nordsjön och Skagerack genom Nordsjöavtalet, då detta träder i kraft också för Norge, men att avtalsmässig täckning inte är för handen i fråga om övriga farvatten. Beträffande dessa senare farvatten diskuterades frågan om sättet att genom avtal lämpligast bestämma det samarbete som erfordras för att genomföra den beredskap som avses med rekommendationen. Enighet uppnåddes om att — i avvaktan på att en överenskommelse kan träffas mellan alla östersjöländer — frågan bäst skulle kunna lösas genom att 1967 års Köpenhamnsöverenskommelse utvidgas med bestämmelser om aktiv samverkan enligt grunderna för Nordsjöavtalet.

Från dansk sida förklarade man sig beredd att kalla till ett sammanträde i början av år 1970 för överläggningar om en sådan komplettering av Köpenhamnsöverenskommelsen. Avsikten är att förutsättningarna att få till stånd ett fördjupat samarbete i fråga om samtliga »de indre nordiske farvande» skall prövas också i andra hänseenden. Till denna prövning hör sådana frågor som utnyttjande vid inträffade oljeskadefall av annat nordiskt lands förråd av bekämpningsmedel mot olja, tullbehandling vid dylikt utnyttjande och undanröjande i möjligaste mån av andra administrativa och fiskala hinder.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 5 december 1969:

I Sverige överväger räddningstjänstutredningen frågan om oljeskyddsberedskapen i anslutning till räddningstjänsten i övrigt. Formell reglering av verksamheten för bekämpning till sjöss av löskommen olja saknas för närvarande i stort sett. För rapportering av oljefläckar eller oljeutsläpp till havs är emellertid föreskrifter meddelade. Trots avsaknaden av formella bestämmelser finns i praktiken en fungerande, skadeavhjälpande organisation. Länsstyrelserna planerar och samordnar verksamheten samt leder den i vissa situationer. Tullverkets kustbevakning bekämpar oljeutsläpp till sjöss i samarbete med främst de kommunala brandkårerna.

BILAGA 1**Överenskommelse om samarbete vid oljeförorening i Nordsjön¹**

Regeringarna i

Konungariket Belgien

Konungariket Danmark

Republiken Frankrike

Förbundsrepubliken Tyskland

Konungariket Nederländerna

Konungariket Norge

Konungariket Sverige

Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland

vilka är eniga om att allvarlig förorening av nordsjöområdet genom olja innebär en fara för kuststaterna,

och vilka beaktar att Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationens råd vid dess tredje extraordinarie möte i maj 1967 beslöt att bland de frågor som nödvändigtvis fordrar studium ta upp bland annat

åtgärder varigenom stater, regionalt eller interregionalt, med kort varsel kan samarbeta för att tillhandahålla råd för att bekämpa utsläpp av olja eller annat giftigt eller på annat sätt skadligt ämne innefattande även möjligheten att tillhandahålla patruller för att fastställa utsläppets omfattning och metoden att bekämpa utsläppet både till sjöss och till lands,

har överenskommit om följande:

Artikel 1

Denna överenskommelse skall tillämpas närhelst förekomst eller väntad förekomst av olja, som förorenar havet inom nordsjöområdet såsom detta område definieras i artikel 2 i denna överenskommelse utgör en allvarlig och överhängande fara för en eller flera fördragsslutande parter kust eller därmed förknippade intressen.

Artikel 2

För ändamålet med denna överenskommelse förstås med nordsjöområdet Nordsjön söder om latitud 61° N jämte

a) Skagerack, vars södra gräns drages vid en linje som förenar Skagen och Pater Noster skären;

b) Engelska kanalen och till den anslutande vatten öster om en linje dragen femtio nautiska mil väster om en linje mellan Scillyöarna och Ouesantön.

Artikel 3

De fördragsslutande parterna finner att skydd mot förorening av det slag som nämns i artikel 1 i denna överenskommelse påkallar aktiv samverkan mellan parterna.

¹ Översatt till svenska.

Artikel 4

De fördragsslutande parterna förbinder sig att underrätta övriga parter om

- a) sin nationella organisation för oljeskyddsberedskap;
- b) den myndighet som är ansvarig för att ta emot rapporter om oljeförorening och för att handlägga frågor om ömsesidig hjälp mellan de fördragsslutande parterna;
- c) nya metoder med vilka oljeförorening kan undvikas och nya effektiva åtgärder vid bekämpning av oljeföroreningar.

Artikel 5

1. Närhelst någon fördragsslutande part är medveten om olyckshändelse eller förekomst av oljefläckar inom nordsjöområdet, som kan förväntas utgöra ett allvarligt hot för annan fördragsslutande parts kust eller därtill knutna intressen, skall parten utan dröjsmål underrätta den andra parten genom dess behöriga myndighet.

2. De fördragsslutande parterna förbinder sig att uppmana befälhavarna på alla fartyg med deras flagga och förarna av luftfartyg, som är registrerade i vederbörande stat, att på lämpligast sätt utan dröjsmål rapportera:

- a) alla olyckshändelser som orsakar eller kan förväntas orsaka oljeförorening av havet;
- b) förekomsten, beskaffenheten och utsträckningen av oljebälten på havet, vilka kan anses utgöra ett allvarligt hot mot en eller flera fördragsslutande parters kust eller därtill knutna intressen.

Artikel 6

1. Nordsjöområdet indelas i zoner enligt bilagan till denna överenskommelse. Indelningen är gjord enbart för ändamålet med denna överenskommelse.

2. Den fördragsslutande part inom vilkens zon en situation inträffar av det slag som beskrivs i artikel 1 skall göra nödvändiga bedömningar av beskaffenhet och omfattning av varje olyckshändelse eller, när så är lämpligt, av typ och ungefärlig kvantitet av olja, som flyter på havet och av riktningen och hastigheten hos oljans rörelser inom zonen.

3. Berörda fördragsslutande part skall omedelbart underrätta alla övriga parter genom deras behöriga myndigheter om partens bedömningar och om varje åtgärd som parten har vidtagit med den flytande oljan och skall hålla oljan under observation så länge den driver inom partens zon.

4. De skyldigheter som åläggs de fördragsslutande parterna enligt denna artikel skall, såvitt gäller zoner för vilka flera parter är ansvariga, vara föremål för särskilda tekniska arrangemang mellan berörda parter. Dessa arrangemang skall meddelas de andra fördragsslutande parterna.

5. I intet fall skall indelningen i zoner enligt denna artikel kunna åberopas såsom precedensfall eller argument i någon fråga som rör suveränitet eller jurisdiktion.

Artikel 7

Om fördragsslutande part behöver hjälp för att bekämpa olja, som flyter på havet eller förorenar dess kust, får parten begära hjälp av övriga parter, i första hand av dem som synes komma att likaledes beröras av den flytande oljan. Fördragsslutande part, vars hjälp blivit påkallad enligt denna artikel, skall efter bästa förmåga lämna all den hjälp den kan.

Artikel 8

Fördragsslutande part, som har vidtagit åtgärd enligt artikel 7 i denna överenskommelse, skall lämna en rapport därom till de övriga parterna och till Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen.

Artikel 9

1. Denna överenskommelse är öppen för undertecknande av de tidigare nämnda regeringarna från och med 9 juni 1969.

2. Dessa regeringar må bli parter i denna överenskommelse antingen genom underskrift utan förbehåll för ratifikation eller godkännande eller genom underskrift med förbehåll för ratifikation eller godkännande följt av ratifikation eller godkännande.

3. Dokument över ratifikation eller godkännande skall deponeras hos Förbundsrepubliken Tysklands regering.

4. Denna överenskommelse skall träda i kraft två månader efter det datum då sex regeringar undertecknat överenskommelsen utan förbehåll för ratifikation eller godkännande eller har deponerat ett dokument över ratifikation eller godkännande.

5. För varje regering, som senare undertecknar överenskommelsen utan förbehåll för ratifikation eller godkännande eller som senare ratificerar eller godkänner överenskommelsen, skall den träda i kraft två månader efter datum för regeringens undertecknande eller deponering av dokument över ratifikation eller godkännande.

Artikel 10

1. Efter det att denna överenskommelse har varit i kraft under fem år kan varje part säga upp den.

2. Uppsägning sker genom skriftlig anmälan till Förbundsrepubliken Tysklands regering, vilken skall underrätta alla övriga parter om varje inkommen uppsägning och om dagen för mottagandet av dessa.

3. Uppsägning träder i kraft ett år efter det att Förbundsrepubliken Tysklands regering har mottagit den.

Till bekräftelse härav har undertecknade, behörigen bemyndigade av respektive regeringar, undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Bonn den 9 juni 1969 på engelska och franska språken, båda texterna med lika vitsord, i ett exemplar som skall deponeras i Förbundsrepubliken Tysklands regerings arkiv vilken skall översända en be-

styrkt avskrift till var och en av de övriga signatärregeringarna. Denna överenskommelse skall registreras hos Förenta Nationerna i enlighet med artikel 102 i Förenta Nationernas stadga.

För regeringen i

(Underskrifter)

BIHANG

Beskrivning av de zoner som nämns i artikel 6 i denna överenskommelse

Zonerna begränsas, med undantag av zonerna med gemensamt ansvar, av linjer som förenar följande punkter:

Danmark

55°03' N 8°22' Ö
 55°10' N 7°30' Ö
 55°10' N 2°15' Ö
 57°00' N 1°30' Ö
 57°00' N 6°40' Ö
 58°10' N 10°00' Ö
 57°48' N 10°57' Ö
 57°44' N 10°38' Ö (Skagen)

Tyskland

53°34' N 6°38' Ö
 54°00' N 5°30' Ö
 54°00' N 2°40' Ö
 55°10' N 2°15' Ö
 55°10' N 7°30' Ö
 55°03' N 8°22' Ö

Nederländerna

51°32' N 3°18' Ö
 51°32' N 2°06' Ö
 52°30' N 3°10' Ö
 54°00' N 2°40' Ö
 54°00' N 5°30' Ö
 53°34' N 6°38' Ö

Norge

61°00' N 4°30' Ö
 61°00' N 2°00' Ö
 57°00' N 1°30' Ö
 57°00' N 6°40' Ö
 58°10' N 10°00' Ö
 58°54,5' N 10°43' Ö

Sträcker sig vidare längs norsk-svenska gränsen

Sverige

57°54' N 11°28' Ö
 (Pater Noster Fyr)
 57°48' N 10°57' Ö
 58°10' N 10°00' Ö
 58°54,5' N 10°43' Ö

Sträcker sig vidare längs den norsk-svenska gränsen

Förenade Konungariket

61°00' N 0°50' V
 61°00' N 2°00' Ö
 57°00' N 1°30' Ö
 52°30' N 3°10' Ö
 51°32' N 2°06' Ö

Zonerna med gemensamt ansvar är såsom följer:

1) *Belgien, Frankrike och Förenade Konungariket*

Havsområdet mellan latituderna 51°32' N och 51°06' N

2) *Frankrike och Förenade Konungariket*

Engelska Kanalen sydväst om latituden 51°06' N till en linje dragen mellan punkterna

49°52' N

07°44' V och

48°27' N

06°25' V.

BILAGA 2

**Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om riskerna med oljetransporter
i Östersjön m. m.**

Till Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar

Nordiska rådet har på sin dagordning flera frågor som rör skyddet av våra vatten. Sålunda har rådet behandlat miljövården i allmänhet, frågan om föroreningar i Östersjön, skyddet mot oljeskador och den fara som de allt större tankbåtarna utgör för hav och stränder för att nämna några av de aktuella frågeställningarna. Flera viktiga spörsmål är emellertid ännu olösta och det är viktigt att med det snaraste få klargjort de nordiska regeringarnas inställning till dessa problem för att effektiva motåtgärder skall kunna sättas in.

En fråga gäller förekomsten av s. k. supertankers i Östersjön. På föregående Nordiska rådssession behandlades ett medlemsförslag härom men föranledde ingen åtgärd. I skilda sammanhang har diskuterats möjligheten att förbjuda supertankers att komma in i Östersjön. Denna väg är emellertid inte framkomlig då enligt folkrätten alla fartyg har rätt till genomfart genom Öresund eller Stora Bält till Östersjön. Om man tränger djupare in i detta problem är det dock uppenbart att det är fråga mindre om att släppa in supertankers i Östersjön — passagerernas nuvarande djup utgör dessutom en gräns för fartygens djupgående och därmed storlek — än för regeringarna att vidta åtgärder till lands eller sjöss som försvårar respektive befrämjar förekomsten av supertankers i Östersjön. Om inga farleder ställes i ordning avsedda för jättefartyg och om inga medel beviljas till nya hamnar som är nödvändiga för dessa fartyg, torde det kunna göras olönsamt att gå in med sådana i de trånga Östersjöfarvattnen. Om man däremot låter de s. k. fria krafterna driva sitt spel, kan många åtgärder vidtas av myndigheter eller privata som skulle underlätta och möjliggöra de stora fartygens inträde i det innanhav som Östersjön utgör.

Enligt meddelande från regeringarna är avsikten att utvidga 1967 års avtal mellan de nordiska länderna om utbyte av information rörande oljeskador med en artikel om bistånd motsvarande biståndsartikeln i Nordsjöavtalet, som ingicks nyligen mellan Nordsjöstaterna. Detta steg lages av de nordiska regeringarna efter det att en konferens på Gotland, som syftade till ingående av myndighetsavtal mellan strandstaterna i Östersjön, inte lett till avsett resultat. Att en biståndsbestämmelse införes även i det nordiska avtalet är glädjande men innebär dock inte mer än att regeringarna, när de själva finner sig ha möjlighet därtill, skall bistå annan regering vid be-

kämpning av olja eller annan motsvarande förorening. Någon absolut bindande förpliktelse att bistå finns inte enligt Nordsjöavtalet. Det är önskvärt att en klar skyldighet att gemensamt bekämpa hotande oljebälten skrives in i ett nordiskt avtal avseende de farvatten som berör dessa länder.

Sammanfattningsvis skulle jag vilja ställa följande frågor till de nordiska ländernas kommunikationsministrar:

1. Vilken är de nordiska regeringarnas inställning till användandet av supertankers i Östersjön och är regeringarna beredda att utnyttja de möjligheter som kan finnas att förhindra användandet av sådana fartyg i Östersjön?

2. Är regeringarna beredda att förbinda sig att gemensamt bekämpa oljebälten som hotar att drabba nordiska farvatten?

Helsingfors den 7 januari 1970

Kaarlo af Heurlin

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena om rekommendation nr 19/1969 och 20/1969

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 18. session om rekommandation nr. 19/1969 angående søvejsregler for store skibe, afgivet af Danmarks og Finlands regeringer, og om rekommandation nr. 20/1969 angående katastrofeberedskab for de indre nordiske farvande, afgivet af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 14. januar 1970.

Af meddelelserne om arbejdet med rekommandation nr. 19/1969 fremgår bl. a., at den internationale søfartsorganisation IMCO har besluttet at afholde en international konference i 1972 med henblik på en revision af de internationale søvejsregler og en samordning af de enkelte landes nationale sejladsregler. Det må antages, at spørgsmålet om store skibes sejlads — også i snævre løb — vil blive et af konferencens hovedpunkter. Der har været afholdt et møde mellem de nordiske søfartsadministrationer, som var enige om, at Nordisk Råds rekommandation bedst kunne fremmes ved, at de nordiske landes synspunkter i videst muligt omfang blev samordnet inden drøftelsen i IMCO, idet det måtte anses for udelukket at få gennemført ændringer inden konferencen i 1972. I den finske meddelelse oplyses, at der er ønsket om at transportere råolie igennem Østersøen i supertankfartøjer.

Af meddelelserne om arbejdet med rekommandation nr. 20/1969 frem-

går, at det ikke har været muligt at tilvejebringe en formel overenskomst om bekæmpelse af olieforurening i Østersøen mellem de tilgrænsende lande på samme måde, som det er sket for Nordsøens og Skageraks vedkommende ved den såkaldte Nordsøaftale af 9. juni 1969 mellem Danmark, Norge og Sverige samt de 5 øvrige Nordsø-stater. Der findes imidlertid en nordisk overenskomst af 8. december 1967 om samarbejde vedrørende kontrol med overholdelse af bestemmelserne om undgåelse af olieforurening af havet, og det blev på et nordisk embedsmandsmøde i december 1969 drøftet, hvorvidt man kunne imødekomme Nordisk Råds rekommandation ved en udbygning af denne aftale. Fra dansk side har man erklæret sig rede til at indkalde til et møde i begyndelsen af 1970 for at fortsætte drøftelserne.

Under spørgetimen i rådets plenarmøde den 10. februar 1970 efterlyste Kaarlo af Heurlin Danmarks, Finlands og Sveriges regeringers indstilling til anvendelse af supertankbåde i Østersøen og spurgte, hvorvidt regeringerne var rede til at udnytte de muligheder, der måtte være for at forhindre anvendelsen af sådanne fartøjer i Østersøen. Endvidere spurgte af Heurlin, om regeringerne er rede til at forpligte sig til i fællesskab at bekæmpe olieøer, som truer de nordiske farvande. De to spørgsmål blev besvaret af minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, som oplyste, at Danmark i henhold til Øresundstraktaten af 1857 har en forpligtelse til at holde afmærkningen af danske farvande ved lige samt til at holde disse sejlklare. Dette må forstås således, at sejladsen gennem de danske farvande skal kunne foregå med så stort dybgående, som de naturgivne forhold tillader, og at der ikke påhviler den danske regering forpligtelser til uddybning af gennemsejlingsfarvandene. Man er fra dansk side ikke indstillet på at bevilge midler hertil og vil afvente henvendelse fra eventuelle interesserede. Vedrørende spørgsmålet om gensidig bistand i tilfælde af olieforureningskatastrofer oplystes, at der allerede er udarbejdet et udkast til aftale herom, og at dette udkast vil blive fremlagt på det embedsmandsmøde, som ifølge regeringsmeddelelserne vil blive afholdt i begyndelsen af 1970.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser om rekommandation nr 19/1969 og rekommandation nr 20/1969 til næste ordinære session.

Reykjavik, den 11. februar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Aksel Larsen

Sven Mellqvist

Erling Norvik

Tuure Salo

Veikko Savola

Formand

Meddelanden
om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna
(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller

a. til Danmarks og Sveriges regeringer, at de i samråd med de andre nordiske lande før den 15. juli 1969 træffer de fornødne beslutninger vedrørende storlufthavn på Saltholm og anlæg af den første faste forbindelse over Øresund, og

b. til Danmarks regering at give den svenske regering tilsagn om, at denne lufthavn vil blive benyttet på en sådan måde, at uacceptable forstyrrelser for svensk område undgås.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 4 december 1969:

Regeringsforhandlingerne mellem Danmark og Sverige har ikke kunnet afsluttes i løbet af sommeren 1969 på grund af det igangværende arbejde med udformningen af den i lov nr. 166 af 30. april 1969 om placeringen af en ny Københavns lufthavn forudsatte programplan for en lufthavn på Saltholm og den i tilslutning hertil stedfindende udredning af støjproblemerne på grundlag af en ændret banekonfiguration for lufthavnen. Regeringerne har derfor aftalt, at forhandlingerne skal genoplages efter den 1. november 1969, når udredningsmaterialet er tilvejebragt.

Der foreligger nu en af professor Fritz Ingerslev udarbejdet revideret støj-analyse omfattende såvel dansk som svensk territorium. Til brug for de fortsatte regeringsdrøftelser vil denne analyse fra dansk side blive suppleret med en analyse af forholdene på grundlag af svenske støjkriterier («kritisk bullergräns») og derefter oversendt til den svenske regering.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 5 december 1969:

Frågan om fasta förbindelser över Öresund har under år 1969 varit föremål för svensk-danska överläggningar på regeringsplanet. För att tjäna som

underlag för överläggningarna har från svensk sida lagts fram förslag till avtal, vilket behandlats vid flera sammanträden. Vissa av de problem som är förknippade med en uppgörelse om en fast förbindelse mellan köpenhamns- och malmöområdena är emellertid för sin lösning beroende av bl. a. den utredning avseende den planerade storflygplatsen på Saltholm som under året bedrivits på dansk sida. Sedan det utredningsarbetet slutförts, är avsikten att överläggningarna skall fortsätta med sikte på en uppgörelse.

*BILAGA 1***Fråga vid Nordiska rådets 18:e session om danska regeringens minister-
utskotts för havsbroprojekt uppgifter**

Till Danmarks regering

Enligt vad som uppgivits har inom danska regeringen tillsatts ett särskilt ministerutskott för att prioritera mellan olika aktuella broprojekt av mera betydande storleksordning. Då de sedan mer än femton år pågående arbetena med att få till stånd fasta förbindelser över Öresund synes vara i hög grad berörda av till vilka resultat detta ministerutskott kommer, får jag rikta följande fråga till den danska regeringen:

Är Danmarks regering beredd att vid Nordiska rådets adertonde session i Reykjavík närmare redogöra för de problemställningar, varmed regeringens ministerkommitté för havsbroprojekt är sysselsatt?

Stockholm den 22 januari 1970

Leif Cassel

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 18. session om rekommandation nr. 21/1969 angående beslutninger i Øresundsspørgsmålene afgivet af Danmarks og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 14. januar 1970. Under sessionen har minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, kommunikationsminister Paavo Aitio, statsråd Håkon Kyllingmark og statsråd Bengt Norling deltaget i sagens behandling; som sagkyndige har udvalget hørt kansli-chef Klaus Häkkänen og byråchef Kurt Uggeldahl, Finland, og departementsråd Clas Nordström, Sverige.

Af meddelelserne fremgår, at regeringsforhandlinger vedrørende en fast forbindelse over Øresund m. m. ikke har kunnet afsluttes i sommeren 1969 på grund af, at forskellige spørgsmål vedrørende anlæg af en storlufthavn på Saltholm endnu ikke er helt afklarede. Man har bl. a. afventet en på

grundlag af ændret banefiguration m. m. revideret støjanalyse omfattende såvel dansk som svensk område. Denne analyse foreligger nu, og når den er vurderet med de svenske støjkriterier som målestok, vil dansk-svenske regeringsforhandlinger kunne fortsættes. Til brug ved disse forhandlinger er der allerede tidligere fra svensk side fremlagt forslag til en aftale.

Under spørgetimen i rådets plenarmøde den 9. februar 1970 bad Leif Cassel Danmarks regering om en redegørelse for de problemstillinger, som behandles i det danske ministerudvalg til drøftelse af principperne for langtidspanlægning for trafikinvesteringer.

I denne anledning oplyste minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, at det danske ministerudvalg ikke skal foretage langvarige eller videnskabelige undersøgelser, men forberede regeringens langtidspanlægning af de mange store og kostbare trafikinvesteringer, som er aktuelle i Danmark. Det forventes, at ministerudvalgets arbejde er afsluttet i løbet af 1—2 uger, og at man derefter hurtigt i regeringen kan tage spørgsmålet om de enkelte projekters tidsmæssige indplacering op til behandling.

Trafikudvalget vil i denne forbindelse pege på, at der under rådets 17. session var anledning til at forvente, at beslutninger om anlæg af en storlufthavn på Saltholm og af den første faste forbindelse over Øresund kunne træffes før den 15. juli 1969. Udvalget vil fortsat fremholde vigtigheden af, at der — også af hensyn til planlægningen for den tæt befolkede Øresundsregion — snarest træffes de fornødne beslutninger vedrørende disse anlæg, og at der gives disse anlæg den højest mulige prioritet.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Reykjavik, den 10. februar 1970

<i>Magnus Andersen</i>	<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>
<i>Svend Horn</i>	<i>Martha Johannessen</i>	<i>Magnús Kjartansson</i>
<i>Mikko Laaksonen</i>	<i>Aksel Larsen</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Erling Norvik</i>	<i>Tuure Salo</i>	<i>Veikko Savela</i>
	Formand	
	<i>Gösta Skoغلund</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna.

Islands regering (Félagsmálaráðuneytið) meddelar den 14 januari 1970:

Man har ikke truffet nogen foranstaltninger i anledning af denne rekommendation.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 5 december 1969:

I anledning av svenska regeringens skrivelse till riksdagen med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation har motioner väckts i riksdagen i vilka hemställts att riksdagen ville understryka angelägenheten av att de gränskommunala lagstiftningsfrågorna i öresundsregionen tas upp med förtur. Civildepartementet har funnit det naturligt att avvakta med initiativ till utredningsarbetet tills dessa motioner behandlats av riksdagen. I sitt av riksdagen den 5 november 1969 godkända utlåtande nr 33 ansluter sig konstitutionsutskottet till önskemålet om att utredningen snarast möjligt påbörjas och anför vidare:

Till de områden där ett samarbete är särskilt aktuellt hör öresundsregionen. Utskottet förutsätter att de lagstiftningsfrågor, som är aktuella inom denna region, ägnas särskild uppmärksamhet vid utredningsarbetet. Det bör dock enligt utskottets mening överlämnas till utredarna att bedöma hur arbetet skall uppläggas och hur de olika frågorna bör behandlas tidsmässigt.

I skrivelser den 18 november 1969 till vederbörande departement i Danmark, Finland och Norge har från svensk sida föreslagits följande uppläggning av arbetet under ett inledande skede.

En grupp av experter med representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige bör tillsättas för att utreda de i rekommendationen berörda frågorna. Sverige är som samordnande land berett att ställa sekretariat till gruppens förfogande. Gruppen bör inleda sitt arbete med att inventera dels det samarbete som bedrivs bl. a. i öresundsregionen, på Nordkalotten och vid gränsen mellan Sverige och Norge i övrigt eller som i dessa regioner bedöms angeläget att få till stånd, dels vilka hinder i lagstiftningen som kan föreligga för ett sådant kommunalt samarbete över gränserna.

Den nu aktuella arbetsgruppen bör enligt svensk mening bestå av experter, förslagsvis en för varje land, från eller nära knutna till det inom respektive land för dessa frågor ansvariga departementet. Till den på så sätt bildade expertgruppen bör för särskilda frågor kunna knytas ytterligare bl. a. kommunal expertis. Gruppen bör inhämta upplysningar och synpunkter från företrädare för de av utredningsarbetet berörda regionerna. Sedan inventeringsarbetet avslutats, bör frågan om gruppens sammansättning prövas inför de överväganden om eventuella förslag till åtgärder som inventeringen kan leda till.

Sverige har hemställt om de övriga ländernas synpunkter på detta förslag senast den 15 december 1969. Under förutsättning att de övriga länderna ställer sig positiva till förslaget torde utredningsarbetet kunna komma i gång snabbt. Utredningen har också som framgått av det föregående ett gynnsamt utgångsläge genom tillgången till de erfarenheter som framkommit vid olika former av försök till gränskommunalt samarbete. Särskilt bör i detta sammanhang uppmärksammas det arbete som utförts inom nordkallottområdet med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 14/1966. Inom ramen för detta arbete har bl. a. genomförts en inventering av gällande bestämmelser och förhållanden som är till hinder för ett naturligt gränssamarbete.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Finlands regering (social- och hälsovårdsministeriet) meddelar den 28 november å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Rekommendationen har dryftats vid ett tjänstemannamöte i Helsingfors den 26 november 1969. Vid mötet beslöt man föreslå, att en kartläggning av zigenarnas förhållanden borde företas i de bägge länderna. Denna redogörelse skulle inriktas i första hand på bostadsförhållanden, skolutbildning och yrkesutbildning samt på zigenarnas möjligheter till inträde på arbetsmarknaden. Vidare skulle i de båda länderna utarbetas redogörelser för de sociala förmåner eller bidrag i samband med utbildning som kunde utgå. Genom denna kartläggning skulle de nivåkillnader beträffande sociala förmåner som förekommer i de båda länderna kunna belysas, liksom också dessas eventuella inverkan på zigenarnas flyttningsrörelser mellan Finland och Sverige.

Utbildningsfrågorna borde också ägnas särskild uppmärksamhet, varvid förutom grundskolan även förskolan och vuxenutbildningen borde beaktas. Mötet beslöt föreslå, att frågan om zigenarnas skolgång skulle tas upp särskilt i finsk-svenska utbildningsrådet.

Mötet beslöt vidare föreslå att representanter för zigenarbefolkningen i samband med den föreslagna utredningen ges tillfälle att framföra synpunkter på samhällsåtgärdernas innehåll och betydelse för främjandet av zigenarnas anpassning i samhället.

För att det föreslagna utredningsarbetet skall kunna slutföras inom rimlig tid ansåg mötet att tillräckliga resurser, exempelvis i form av särskild utredningsman, vid behov borde ställas till förfogande i de bägge länderna.

Meddelanden
om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till
källmaterial för samtidshistorisk forskning

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att gemensamt utreda förutsättningarna för att bereda nordiska forskare ökad tillgång till källmaterial för samtidshistorisk forskning och för att få till stånd en internordisk praxis rörande utlämnande av sådant material, som finns hos myndighet, samt

II. att vidtaga åtgärder för att i varje enskilt nordiskt land likställa forskare från ett annat nordiskt land med inhemska forskare vad gäller tillgången till offentliga myndigheters arkiv.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 8 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undervisningsministeriet i Finland, som är koordinerande land i detta ärende, meddelar följande:

I Danmark har riksarkivarien avgivit utlåtande i ärendet.

I Norge har justisdepartementet, utrikesdepartementet, universiteten i Oslo och Bergen, Norges lærerhøgskole och riksarkivet avgivit utlåtande i ärendet.

I Finland har ärendet sänts för utlåtande till justitieministeriet, utrikesministeriet, Helsingfors universitet, statsarkivet, statens humanistiska kommission samt statens teknologiska kommission.

Närmare ståndpunkt för vidtagandet av ytterligare åtgärder kommer att tas, då samtliga utlåtanden anlänt.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 11 december 1969:

Rekommendationens syfte torde i vad som rör tillgång till offentliga myndigheters arkiv redan vara förverkligat för Sveriges vidkommande eftersom enligt gällande bestämmelser och praxis någon principiell skillnad mellan svensk och annan nordisk forskare inte upprätthålles.

Meddelanden
om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska
radioutsändningar

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att besluta om införande av ett gemensamt nordiskt system för stereofoniska radioutsändningar.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Det s. k. Pilottonsystemet, som i början av år 1967 togs i bruk i Finland liksom i flertalet europeiska länder för stereofoniska radioutsändningar, är godkänt på internationell basis (*CCIR:s rekommendation nr 450, Oslo 1966*). Då även sändningarna har fortgått flera år, är antalet befintliga mottagare redan avsevärt. Att nu införa ett annat system t. ex. på skandinavisk basis kan inte komma i fråga. Även den elektroniska industrin råkar ut för svårigheter, om den för export utanför Skandinavien tvingas producera annorlunda mottagare än för hemmamarknaden.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 5 december 1969 *å samtliga regeringars vägnar*:

Danmark og Finland har allerede fattet beslutning om å innføre Pilottone-systemet for bruk av stereofoniske radiosendinger. Norge og Sverige er ennå ikke ferdig med sine avsluttende prøver og har derfor heller ikke tatt standpunkt til valg av system. I Sverige er det sommeren 1969 nedsatt en utredning som etter sitt mandat skal undersøke nærmere muligheten for å skaffe plass i FM-bandet for stereosendinger enten etter det svenske FM/FM-kompandersystemet eller etter Pilottone-systemet.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast möjligt höja Nordiska kulturfondens kapital till sammanlagt 5 miljoner danska kronor årligen.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 17 november 1969 å samtliga regeringars vägnar:

Idet det indledningsvis kan oplyses, at Nordisk Råds rekommandation nr. 38/1968 angående justering af Nordisk Kulturfonds årlige rådighedsbeløb er gennemført i samtlige de nordiske lande, kan man vedrørende rekommandation nr. 26/1969 meddele, at de nordiske landes undervisnings- og kulturministre på deres møde den 9.—10. juni 1969 i Helsingfors enedes om hver i sit land at virke for en forhøjelse af det årlige rådighedsbeløb til 4 000 000 danske kroner i 1970 og til 5 000 000 danske kroner i 1971.

De bevilgende myndigheder har i alle de nordiske lande fået — eller vil inden for kort tid få — forhøjelsesandragenderne forelagt, men der er på nuværende tidspunkt i intet af de nordiske landes parlamenter truffet endelige beslutninger om forhøjelsens gennemførelse.

Meddelande
om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande
de nordiska språklektorerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt

2. att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Danmarks regering (ministeriet för kulturelle anliggender) meddelar den 4 december 1969 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ved et møde vedrørende lektoratsvirksomheden i oktober måned 1969 med deltagere fra de nordiske lande tog man positiv stilling såvel til de i rådets rekommendation indeholdte forslag som til flertallet af de ønsker, der er blevet fremsat fra de nordiske lektorer i deres ytring over medlemsforslaget af 24. november 1968. Det blev besluttet at udpege en kontaktpand fra hvert land med henblik på den fremtidige koordinering af lektoratsudvalgenes virksomhed. Inden for rammerne af det således instituerede samarbejde kan der forventes fremsat forslag til regeringerne om løsning af de generelle problemer vedrørende sproglektorerne.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utreda frågan om att tillsätta en samarbetskommitté för utvecklingsforskning.

Danmarks regering (udenrigsministeriet) meddelar den 16 december 1969:

Spørgsmålet om nedsættelse af en samarbejdskomité for udviklingsforskning har været drøftet mellem cheferne for de nordiske bistandsorganer på to møder.

Bistandscheferne besluttede på deres møde den 26. november 1969 at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal have til opgave at bidrage til koordinationen af det forskningsarbejde på udviklingsområdet, som udføres i de forskellige nordiske forskningsinstitutioner og bistandsorganer. Gruppen forventes at møde en gang årligt.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

Sveriges regering (inrikes- och utbildningsdepartementen) meddelar den 17 december 1969:

Från svensk sida anser man att det i första hand bör ankomma på de myndigheter som ansvarar för utbildning och fortbildning av personal för studie- och yrkesorientering att kontinuerligt hålla kontakt och på lämpligt sätt samarbeta med motsvarande myndigheter i de andra nordiska länderna. Då studie- och yrkesorienteringens organisation inom utbildningsväsendet för närvarande utreds, är det dock ännu inte möjligt att från svensk sida ta ställning till hur utbildning och fortbildning i framtiden skall utföras för den personal som skall handha dessa uppgifter i skolan.

Beträffande samarbetet mellan de nordiska länderna i fråga om yrkesvägledning må framhållas, att detta äger rum i en särskild expertgrupp för yrkesvägledningsfrågor under det nordiska arbetsmarknadsutskottet. Från svensk sida avser man föreslå Nordiska rådets socialpolitiska utskott att sakbehandlingen av förevarande rekommendation i vad den gäller yrkesvägledning via arbetsmarknadsmyndigheterna, överförs till rådets socialpolitiska utskott.

Meddelanden

om rekommendation nr 30/1969 angående vägförbindelsen mellan Sevettjärvi och Neiden

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Norges regering snarest at træffe beslutning om standarden for den norske del af vejforbindelsen mellem Sevettjärvi og riksvej 6 i Neiden og at fremskynde bygningen af vejen således, at den er færdig inden udgangen af 1970.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 28 november 1969:

Från Kaamanen i Enare kommun leder en c:a 95 km lång gångstig till Sevettjärvi. Som fortsättning till denna gångstig leder en c:a 35 km lång gångstig från Sevettjärvi via Rökkijärvi till norska gränsen. Denna fortsättning till gångstigen har under innevarande höst färdigbyggt till norska gränsen. Sålunda är hela sträckan från Kaamanen till norska gränsen i trafikabelt skick för lätta motorfordon.

Från norsk sida finns icke ännu vägförbindelse till riksgränsen men arbetena har påbörjats och vägen torde färdigställas under år 1970.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens i Finland avsikt är att iståndsätta gångstigsförbindelsen från Kaamanen via Sevettjärvi till Neiden i sådant skick som vägens trafik fordrar så att vägen i sinom tid kunde ändras till landsväg. Vägens förbättringsarbete utförs med de anslag som årligen reserverats i statsbudgeten för förbättring av gångstigar.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 3 december 1969:

Vegen Neiden—Sevettjärvi blir bygget som fylkesveg etter vegklasse III A, med 4,5 m planeringsbredde. Veglengden fra Neiden til grensen til Finland er 11 km. Arbeidet er i gang, og vegen ventes grovplanert i 1970. Fra høsten 1970 vil vegen således kunne trafikkeres. Vegbyggingen er planlagt fullført i 1972.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser afgivet af Finlands og Sveriges regeringes til rådets 18. session om arbejdet med rek. nr. 30/1969.

Rekommandationen var alene rettet til Norges regering, og af den af den afgivne meddelelse fremgår, at henstillingen i rekommandationen er efterkommet på en efter udvalgets opfattelse tilfredsstillende måde.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 14. januar 1970

Magnus Andersen

Leif Cassel

Svend Horn

Martha Johannessen

Magnús Kjartansson

Kåre Kristiansen

Mikko Laaksonen

Ingemar Mundebo

Tuure Salo

Formand

Veikko Savela

Gösta Skoglund

Rapport

från Nordiska rådets presidium

Enligt 22 § arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter samt att till varje session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet mellan rådets sjuttonde och adertonde sessioner. Härjämte redovisas utskottens arbete mellan sessionerna i redogörelsen.

Ur presidierapportens innehåll

Presidiets verksamhet sedan den sjuttonde sessionen har präglats av de pågående förhandlingarna om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete, de s. k. Nordek-förhandlingarna. Presidiet har vid sitt handlande i denna fråga strävat efter att befrämja en positiv utveckling av detta viktiga nordiska samarbetsprojekt och att samtidigt tillse att Nordiska rådet bereds tillfälle att spela en roll i ett utvidgat samarbete som naturligen ankommer på ett parlamentariskt organ. För att tillgodose dessa strävanden har presidiet tagit initiativet till möten med statsministrarna den 4 mars 1969 samt den 3 och 4 november 1969 i Stockholm, varvid Nordek-frågans behandling varit en huvudpunkt. I mötet den 3 november som helt ägnades Nordek-planen, deltog även rådets förstärkta ekonomiska utskott i överläggningarna.

Presidiet betraktar den på föranstaltande av rådets trafikutskott utförda undersökningen om Norden som en gemensam lokaliserings- och kommunikationsregion, NORDTRANS, som ett värdefullt komplement till Nordiska ämbetsmannakommitténs Nordek-rapport och har i samråd med trafikutskottet överlämnat densamma till berörda nordiska myndigheter och organisationer för yttrande.

Nordiska organisationskommittén, som på de nordiska statsministrarnas och presidiets uppdrag utreder frågan om det nordiska samarbetets organisation, har avgivit tre rapporter till sina uppdragsgivare: 1. Nordiska rådet och Nordek 2. Promemoria om det nordiska kultursamarbetets organisation

och 3. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Presidiet har vid upprepade tillfällen trätt i kontakt med organisationskommittén rörande de problem som kommittén utrett. De tre nämnda förslagen har förelagts rådets kommande session genom två regeringsförslag (*sakerna B/8 och B/9*) samt ett medlemsförslag (*sak A 272*) för ställningstagande.

Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet avslutade sitt arbete genom att den 14 augusti 1969 framlägga ett förslag till lösning som därefter genomförts i de nordiska länderna. Antalet valda medlemmar i rådet utökas därigenom till 78, varav två väljes av Färöarnas lagting och en av landskapet Ålands landsting. Representation har även tillförsäkrats Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse.

Arbetsgruppen för nordisk information har i skrivelse den 22 maj 1969 framlagt förslag om informationsåtgärder beträffande Nordek-planen och nordiskt samarbete över huvud taget. I interimrapport den 26 januari 1970 har arbetsgruppen vidare behandlat målsättningen för den nordiska informationsverksamheten och dennas organisation.

I Nordisk utredningsserie har under 1969 utkommit 22 nummer med en sammanlagd upplaga på 73 215 ex. (1968 19 nummer och 50 680 ex.).

Den allmänna konferens som presidiet brukar anordna årligen ägnades 1969 åt samarbetet kring standardiseringsfrågor och därmed sammanhängande spörsmål om förenhälligande av tekniska bestämmelser. Konferensen hölls i Oslo den 28—29 april 1969.

Den tredje konferensen för högre tjänstemän från internationella organisationer med säte i Europa avhölls med ett 30-tal deltagare i Hindsgavl, Danmark, den 29 september—2 oktober 1969. Särskild vikt lades vid utredningarna om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete, varjämte det nordiska kulturella samarbetet blev ingående belyst.

En ny upplaga av bildbandet »Nordisk samverkan» har utkommit med finsk och svensk text. Det har distribuerats till skolor, organisationer, föreningar m. fl. och blivit en försäljningsframgång.

Kontakterna med andra organisationer har under det gångna året varit livliga. Med Benelux' rådgivande interparlamentariska råd har sedvanliga kontakter upprätthållits. Rådets sekretariat har haft överläggningar med EFTA-sekretariatet i Genève och med Benelux' generalsekretariat, Benelux' parlamentariska sekreterare och EEC-organ i Bryssel. Trafikutskottet har företagit en studieresa till nordeuropeiska hamnar och därvid även besökt Benelux' generalsekretariat.

I Sammansättning, möten m. m.

Vid rådets sjuttonde session utsågs till medlemmar av presidiet andre vice talman Leif Cassel, Sverige, såsom rådets president samt fhv. statsminister Jens Otto Krag, Danmark, riksdagsman Eino Sirén, Finland, chefredaktör Sigurður Bjarnason, Island, och stortingsman Trygve Bratteli, Norge, såsom rådets vice presidenter.

Presidiet har sammanträtt i Köbenhavn den 2 juni 1969, i Stockholm den 12 augusti, den 22 september samt den 2, 3 och 4 november 1969, i Oslo den 12 december 1969, i Köbenhavn den 9 januari 1970, i Stockholm den 23 januari 1970 och i Reykjavik den 6 februari 1970. Vid mötet den 2 juni 1969 var Jens Otto Krag och Sigurður Bjarnason frånvarande. Krag ersattes av folketingsmand Henry Christensen. Vid mötet den 22 september 1969 var Jens Otto Krag och Sigurður Bjarnason frånvarande. Krag ersattes av folketingsmand Henry Christensen. Vid mötet den 9 januari 1970 var Jens Otto Krag och Sigurður Bjarnason frånvarande. Den förre ersattes av folketingsmand K. B. Andersen och den senare av alltingsmand Matthías Á. Mathiesen. Vid mötet den 23 januari 1970 var Jens Otto Krag och Sigurður Bjarnason frånvarande och ersattes den förre av Karl Skytte och den senare av Sigurður Ingimundarson. Vid mötet den 6 februari var Jens Otto Krag frånvarande.

I förbindelse med rådets sjuttonde session i Stockholm ägde ett möte rum med presidiet och statsministrarna i de nordiska länderna den 4 mars 1969; se härom nedan under II och IV.

Vid sistnämnda möte beslöts att det möte, som årligen brukar avhållas mellan presidiet och de nordiska statsministrarna, detta år borde förläggas till månadsskiftet oktober—november 1969 och att därvid under behandlingen av Nordek-frågan även rådets ekonomiska utskott skulle delta. Detta möte ägde rum i Stockholm den 3—4 november 1969; om detta se närmare under IV.

Presidiets medlemmar har härutöver stått i kontakt med varandra genom sekretariatet.

II. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidiets ovannämnda sammanträde med statsministrarna i Stockholm den 4 mars 1969 uppdrogs åt Nordiska rådets sekretariat att i kontakt med regeringarnas vid rådssessionen närvarande representanter fördela uppgiften att vara koordinerande land vid det fortsatta arbetet med rekommendationerna vid sjuttonde sessionen. Dessa har fördelats mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr	1	angående fri gränspassage	Finland
Rekommendation nr	2	angående slopande av utgående pass-Danmark kontroll	
Rekommendation nr	3	angående tullbehandling av postpa-ket	Finland

Rekommendation nr	4	angående samarbete rörande före- ningsfrågor	Sverige
Rekommendation nr	5	angående användande av engångs- förpackningar	Norge
Rekommendation nr	6	angående förbud mot professionell boxning	Sverige
Rekommendation nr	7	angående skol- och studentbetygs jämförbarhet	Norge
Rekommendation nr	8	angående beslut om reklamsändning- ar i TV	Sverige
Rekommendation nr	9	angående ekonomiskt samarbete	—
Rekommendation nr	10	angående gemensam skeppsmedi- cinsk forskning	Norge
Rekommendation nr	11	angående nordisk journalistkursus	Danmark
Rekommendation nr	12	angående likartad lagsliftning om transplantation	Sverige
Rekommendation nr	13	angående utbyggnad av E 18	Norge
Rekommendation nr	14	angående effektiviserad trafikfost- ran	Norge
Rekommendation nr	15	angående konstfostran i skolan	Sverige
Rekommendation nr	16	angående läkemedelsamarbete	Finland
Rekommendation nr	17	angående samarbete på musiktera- pins område	Finland
Rekommendation nr	18	angående musiksamarbete	Danmark
Rekommendation nr	19	angående sjövägsregler för stora far- tyg	Danmark
Rekommendation nr	20	angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten	Sverige
Rekommendation nr	21	angående beslut i Öresundsfrågorna	Danmark
Rekommendation nr	22	angående gränskommunalt sam- arbete	Sverige
Rekommendation nr	23	angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige	Finland
Rekommendation nr	24	angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning	Finland
Rekommendation nr	25	angående stereofoniska radioutsänd- ningar	Norge
Rekommendation nr	26	angående höjande av Nordiska kul- turfondens belopp	Danmark
Rekommendation nr	27	angående samarbete rörande de nor- diska språklektorerna	Danmark
Rekommendation nr	28	angående samarbetskommitté för ut- vecklingsforskning	Danmark
Rekommendation nr	29	angående samarbete rörande yrkes- vägledarutbildning	Sverige
Rekommendation nr	30	angående vägförbindelsen mellan Se- vettjärvi och Neiden	Norge

Rekommendationerna jämte därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna den 22 april 1969.

Härjämte har presidiet i skrivelser till regeringarna den 5 mars 1969 an-

måll, att två framlagda förslag till rekommendationer --- ett om samarbete angående skolans sexualundervisning och ett om gemensamma åtgärder till skydd av flyttfåglar utanför Norden --- efter omröstning förkastats av rådet vid dess sjuttonde session.

2. Förhandlingarna vid sjuttonde sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och redaktörsassistent fru Ingegerd Wahrgren i överensstämmelse med tidigare tillämpade principer.

Förhandlingarna har tryckts vid Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. Upplagan, vilken i sin helhet inbundits av Normans Bokbinderi AB, Stockholm, har uppgått till 2 100 ex. Utsändandet ägde rum i mitten av november 1969, varvid förhandlingarna utdelades till de medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna, som önskade erhålla dem, samt överlämnades till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. m.

3 a. Presidiet har med stöd av rådets bemyndigande på sjuttonde sessionen avgivit ett uttalande den 4 november 1969 till regeringarna om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ. I uttalandet, vartill ekonomiska utskottet uppgjort förslag, hemställde presidiet till regeringarna att närmare värdera möjligheterna till ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ inom OECD (*se Sak A 217/e s. 677*).

b. Presidiet har med stöd av rådets bemyndigande till sjuttonde sessionen avgivit ett uttalande den 4 november 1969 till regeringarna rörande skogstekniskt utvecklingsarbete. I uttalandet, vartill ekonomiska utskottet uppgjort förslag, hemställer presidiet till regeringarna att söka koordinera en förutsedd ökning av bidragen till nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (*se rek. 19/1966/e, s. 1993*).

4. Presidiet har med begagnande av rådets medgivande att tillsätta kommittéer inrättat en informations- och redaktionskommitté för att handha rådets informationsfrågor. Till sådan kommitté har presidiet utsett den av rådet valda Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt. Kommittén har hållit sitt första möte i Stockholm den 24 januari 1970. Presidiet har till sekreterare i kommittén utsett informationssekreterare Anita Söderman.

5. Liksom tidigare år har Nordiska rådets svenska sekretariat i samverkan med övriga sekretariat fullgjort sekretariatsuppgifter åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, vilket pris instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 1/1961. Bedömningskommittén har sammanträtt i Oslo den 14 januari 1970 och då beslutat tilldela författaren Klaus Rifbjerg 1970 års pris för hans roman »Anna (jag) Anna».

På enahanda sätt har enligt presidiets beslut rådets danska sekretariat

med stöd av övriga sekretariat fungerat som sekretariat åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris, vilket har instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 2/1964 och enligt de år 1969 ändrade statuterna numera skall utdelas vartannat år. Bedömningskommittén har sammanträtt i Köpenhamn den 8—9 januari 1970 och då beslutat tilldela tonsättaren Lars Johan Werle 1970 års pris för hans kammaropera »Drömmen om Thérèse».

Båda prisen kommer att utdelas i Reykjavik den 8 februari 1970 under en festlighet i samband med rådets adertonde session.

6. Presidiet har genom sekretariatet följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, i vilka rådet antagit rekommendationer eller beträffande vilka presidiet riktat hänvändelse till regeringarna, samt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

III. Organisatoriska och finansiella förhållanden

1. Ordinarie val har under tiden sedan sjuttonde sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av de senaste valen framgår av medlemslistan vid rådets adertonde session.

Följande förändringar i delegationernas sammansättning efter sjuttonde sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till adertonde sessionen, skall här antecknas:

I Danmarks delegation utträdde H. C. Toft ur Nordiska rådet den 11 juli 1969, då han blev utnämnd till inrikesminister. Efterträdare utsågs först i samband med det ordinarie valet till delegation den 8 oktober 1969. Sedan vid detta ordinarie val Arne Larsen utsetts till suppleant för Aksel Larsen och sedan den förre lämnat denna sin suppleantplats, valdes till ny suppleant för Aksel Larsen den 28 november 1969 Poul Dam.

Antalet valda medlemmar utökades från 69 till 78 från och med den 1 januari 1970, då de av Färöarnas och landskapet Ålands medverkan i Nordiska rådet föranledda ändringarna i stadgan för Nordiska rådet trädde i kraft (*se härom punkt 3 nedan*).

Isländska altinget utsåg redan vid sitt ordinarie val av medlemmar den 19 december 1969 sex medlemmar. I Sverige förrättade riksdagen nytt ordinarie val till rådet den 23 januari 1970, därvid aderton medlemmar valdes för tiden intill nästa val. I Norge, som vid ordinarie val den 30 oktober 1969 utsett 16 medlemmar för tiden intill utgången av 1970, valde stortinget den 21 januari 1970 ytterligare två medlemmar. I Finlands riksdag, vars elektoror den 6 februari 1969 förrättat ordinarie val av delegation, valdes ytterligare en medlem i delegationen den 4 februari 1970.

Ålands landsting har utsett en medlem den 12 december 1969 och Färöarnas lagting två medlemmar den 28 januari 1970.

2. Genom de nyssnämnda stadgeändringarna har även den förändringen inträtt att i rådet inträtt som likställda med regeringsrepresentanterna en

representant för Färöarnas landstyre och en representant för Ålands landskapsstyrelse.

3. Nordiska kommittén för utredning av formerna för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet har avslutat sitt arbete genom att den 14 augusti 1969 till de nordiska ländernas statsministrar och presidiet överlämna sin rapport (*se Sak B 4/j*). Presidiet har i skrivelse till regeringarna den 12 augusti 1969 för sin del uttalat att det icke var erforderligt att regeringarna avvaktade rådets slutliga behandling av nämnda regeringsförslag innan förslag om ändring av stadgan för rådet utarbetades på denna punkt.

Ändringar av Nordiska rådets stadga i huvudsaklig överensstämmelse med det av kommittén utarbetade förslaget har därefter genomförts i Danmark genom lov nr. 580 af 19 december 1969 om ændring af lov om Nordisk Råd, i Finland genom förordning av den 19 december 1969 om bringande i kraft av ny stadga för Nordiska rådet (823), i Island ved þingsályktun um samþykkt á starfsreglum Norðurlandaráðs af 15. december 1969, i Norge genom stortingsvedtak av 4. december 1969 och i Sverige genom lag den 17 december 1969 (nr 720) om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 1970.

4. Nordiska organisationskommittén har hållit åtta möten sedan rådets sjuttonde session. Den har till de nordiska ländernas statsministrar och till presidiet avlämnat tre förslag, nämligen den 20 oktober 1969 en rapport angående Nordiska rådet och Nordek, den 24 november 1969 en promemoria om organisationen av det nordiska kultursamarbetet och den 10 december 1969 en rapport om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Dessa har publicerats i Nordisk utredningsserie under rubriken Det nordiska samarbetets organisation (*NU 1969: 20*).

På mötet med de nordiska ländernas statsministrar och presidiet den 4 mars 1969 (*se avd. IV*) behandlades frågan om samordningen mellan Nordiska organisationskommittén och Nordiska ämbetsmannakommittén.

Efter framläggandet av Nordiska ämbetsmannakommitténs förslag om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (*NU 1969: 11*) konstaterade presidiet i en skrivelse till organisationskommittén den 12 augusti 1969, att förslaget till Nordek-traktat var avsett att kompletteras med stadganden om parlamentarisk medverkan. Presidiet uttalade dessutom att Nordiska rådet bör tilldelas sådana funktioner i detta samarbete, som det naturligen ankommer på ett parlamentariskt organ att utöva (*se s. 1596*). I en skrivelse till organisationskommittén den 22 september 1969 framförde presidiet vissa synpunkter bl. a. på utformningen av de organisatoriska bestämmelserna i samband med Nordek (*se s. 1597*). Den 2 oktober 1969 vidarebefordrade presidiet till organisationskommittén vissa synpunkter som framförts av rådets kulturutskott rörande det nordiska kultursamarbetets organisation (*se s. 1678*).

På mötet mellan de nordiska statsministrarna och presidiet i Stockholm den 4 november 1969 anmäldes Nordiska organisationskommitténs rapport angående Nordiska rådet och Nordek. I avvaktan på bl. a. behandling av rapporten i de nationella delegationerna beslöt mötet uppskjuta den vidare behandlingen av frågan om Nordiska rådets medverkan i Nordek-samarbetet.

Mötet enades vidare om att uppdraga åt Nordiska organisationskommittén att framlägga förslag om ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet samt att fortsätta sitt arbete med förslag rörande bl. a. kultursamarbetets organisation, nordisk tjänstemannarätt och anpassningen av rådets arbetsformer till de nya uppgifter som kan komma att påläggas Nordiska rådet.

Vid förhandlingar den 12 december 1969 i Helsingfors mellan statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överenskom dessa att Finlands regering skulle inbegära Nordiska rådets yttrande över Nordiska organisationskommitténs rapport om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet och över promemorian om organisationen av det nordiska kultursamarbetet. I överensstämmelse härmed har Finlands regering den 30 december 1969 väckt två regeringsförslag, ett om en revision av Helsingforsavtalet (*sak B 8/j*) och ett om det nordiska kultursamarbetets organisation (*sak B 9/k*).

Nordiska organisationskommitténs rapport om Nordiska rådet och Nordek har i enlighet med nyssnämnda beslut av de nordiska statsministrarna och presidiet den 4 november 1969 behandlats i de nationella delegationerna och därefter av presidiet, som vid möte den 9 januari 1970 beslutat hänskjuta rapporten till rådets ekonomiska utskott för fortsatt behandling. För att formellt i rådet anhängiggöra frågan om ställningstagande till organisationskommitténs rapport om Nordiska rådet och Nordek har ett medlemsförslag härom väckts av rådets president Leif Cassel (*sak A 272/e*). De nordiska statsministrarna har i skrivelse den 20 januari 1970 av presidiet underrättats om presidiets åtgärder i denna fråga.

Organisationskommittén fortsätter arbetet med återstående frågor, bl. a. med ny arbetsordning för Nordiska rådet.

5. Den i anledning av beslut vid mötet mellan presidiet och de nordiska ländernas statsministrar den 2 februari 1969 tillsatta arbetsgruppen för informationsfrågor har den 1 oktober 1969 undergått den förändringen att den danske medlemmen kontorchef Ole Hansen utträtt ur arbetsgruppen och ersatts av udenrigsråd Sven Ebbesen.

Arbetsgruppen har sedan rådets sjuttonde session sammanträtt 5 gånger. Arbetsgruppen har den 22 maj 1969 till de nordiska statsministrarna och presidiet överlämnat förslag till informationsåtgärder (*se medlemsförslag om information angående nordiskt ekonomiskt samarbete, sak A 266, Tillägg, s. 1577*). En interimrapport har avgivits till statsministrarna och presidiet den 26 januari 1970.

Beträffande arbetsgruppens arbete i övrigt, som alljämt forlgår, får presidiet hänvisa till VIII Upplysningsverksamhet p. 12.

6. För rådets gemensamma kostnader under 1970 och 1971 har presidiet uppgjort budget, omfattande för det förra året 1 235 000 svenska kronor och för det senare året 1 300 000 svenska kronor. För Nordisk Kontakt uppgöres särskild budget (*se Dokument 2*). Budgeterna framgår av nedanstående uppställning, vari samtliga belopp är angivna i svenska kronor.

	1970 års budget	1971 års budget
A. Arvoden och löner		
1. Redaktör för förhandlingarna och udredningsserien	42 300	48 000
2. Assistent till redaktören för förhandlingarna	32 800	36 000
3. Redaktör för Nordisk Statistisk Årsbok jämte arvode till medhjälpare	30 500	39 000
4. Sekreterare i rådets utskott (1969 1 à c:a 28 400 + 4 à 9 600 + 1 à 4 800)	68 400	74 400
5. Rådets informationssekreterare (1/2-tj.)	25 000	25 000
6. Redaktör för Nytt från Nordiska rådet	7 000	9 600
7. Diverse utredningsuppdrag	100 000	100 000
	306 000	332 000
B. Resor för gemensam personal	50 000	50 000
C. Rådets tryck		
1. Rådsförhandlingarna	310 000	370 000
2. Nordisk udredningsserie	350 000	275 000
3. Statistisk årsskrift	65 000	78 000
4. Porträttmatrikel	9 000	10 000
5. Diverse tryck (stadga o. d.)	5 000	5 000
	739 000	738 000
D. Informationsmaterial		
1. Nytt från Nordiska rådet	15 500	16 000
2. Kalendariet	500	500
3. Tryckningskostnader för Frantz Wendts bok om nordiskt samarbete	5 000	5 000
4. Broschyrer, utställningsmaterial, m. m.	79 000	78 500
	100 000	100 000
E. Konferenser	40 000	80 000
	40 000	80 000
Summa kronor	1 235 000	1 300 000

7. I enlighet med presidiebeslut, vilket presidiet — såsom redovisats i presidiets rapport till rådet vid femte sessionen (*Nordiska rådet 1957, s. 658*) — tidigare fattat, har presidiet under tiden sedan sjuttonde sessionen i överensstämmelse med den för året upprättade budgeten beslutat om gemensamma utgifter, för vilkas täckande tillskjutits medel av de nationella delegationerna enligt bestämmelserna i § 21 arbetsordningen för rådet.

IV. Operaterrassmötet den 4 mars 1969, Karlbergsmötet den 3 november 1969 och Stockholmsmötet den 4 november 1969

1. Under rådets sjuttonde session avhölls, som redan nämnts under I, den 4 mars 1969 på Operaterrassen i Stockholm ett möte mellan presidiet och de nordiska ländernas statsministrar. I mötet deltog från rådets presidium Leif Cassel, Sverige, Jens Otto Krag, Danmark, Eino Sirén, Finland, Sigurður Bjarnason, Island, samt Trygve Bratteli, Norge, och från statsministrarna statsminister Mauno Koivisto, Finland, statsminister Per Borten, Norge, statsminister Tage Erlander, Sverige, udenrigsminister Emil Jónsson, Island, och økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europeiske markedsanliggender P. Nyboe Andersen, Danmark. Härjämte medverkade bl. a. rådets nationella sekreterare och för Nordiska organisationskommittén förutv. statsminister Karl August Fagerholm, Finland, samt för arbetsgruppen för informationsfrågor docent Nils Erik Bæhrendtz, Sverige.

Följande dagordning antogs för mötet:

1. Samordning av utredningarna om organisationsfrågorna
2. Tidpunkt för Nordiska rådets session 1970
3. Tidpunkten för överläggningarna mellan statsministrarna och Nordiska rådets presidium hösten 1969 med medverkan av rådets ekonomiska utskott
4. Utredningen angående utjämning av resekostnaderna till nordiska möten
5. Övrigt.

Sedan det konstaterats att två utredningsorgan sysslade med att undersöka det nordiska samarbetets organisation, nämligen Nordiska organisationskommittén och Nordiska ämbetsmannakommittén, som tillsatts av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige i anledning av Frederiksborgsmötets beslut den 22—23 april 1968, enades mötet vad gäller utredningen av organisatoriska frågor samt det inbördes förhållandet mellan de båda nämnda kommittéerna om ett vid mötet muntligen framlagt förslag av följande innehåll:

Embetsmannsutvalget skal legge fram forslag om de institusjoner som kreves for Nordek-planens virkeliggjørelse og gjennomføring. På et passende tidspunkt før en er ferdig med traktatutkastet, som skal være klart 15/7 1969, leverer embetsmannsutvalget sit organisasjonsforslag til organisationskommittén. Begge komitéene skal samarbeide om det endelige forslag som skal inngå i avtaleteksten. Samarbeidet skal foregå på den måte at Fagerholmskomitéen suppleres med repræsentanter for embetsmannsutvalget.

Det antecknades i mötesprotokollet att minister Nyboe Andersen och Jens Otto Krag instämde i beslutet under förutsättning att med orden "organisatoriska frågor" ovan förstås allenast frågan om Nordiska rådets roll i ett utvidgat ekonomiskt samarbete och frågan om relationerna mellan rådet och de organ, som regeringarna kan komma att föreslå skola inrättas.

Över mötets förhandlingar har upprättats ett protokoll (*se Tillägg 1*).

2. Den 3 november 1969 ägde på Karlbergs slott utanför Stockholm rum ett möte med deltagande av rådets presidium, de nordiska ländernas statsministrar, andra regeringsmedlemmar, samt rådets förstärkta ekonomiska utskott. Vid mötet genomgicks den av Nordiska ämbetsmannakommittén den 17 juli 1969 framlagda rapporten om utvidgat ekonomiskt samarbete (*NU 1969: 11*).

Över mötets förhandlingar har upprättats ett protokoll (*se Tillägg 2*).

3. Såsom ovan nämnts under I. avhölls den 4 november 1969 i Stockholm ett möte mellan presidiet och statsministrarna. I detta möte deltog från presidiet Leif Cassel, Sverige, Jens Otto Krag, Danmark, Eino Sirén, Finland, Sigurður Bjarnason, Island, och Trygve Bratteli, Norge, samt statsministrarna Hilmar Baunsgaard, Danmark, Mauno Koivisto, Finland, Bjarni Benediktsson, Island, Per Borten, Norge, Olof Palme, Sverige, ävensom økonomi-minister og minister for nordiske anliggender samt europeiske markedsanliggender P. Nyboe Andersen, Danmark, och statsrådet Carl Lidbom, Sverige. Härjämte medverkade bl. a. rådsdelegationernas nationella sekreterare och regeringarnas sakkunniga ämbetsmän.

Mötet godkände följande av presidiet uppgjorda förslag till dagordning:

1. Huvudfrågor vid Nordiska rådets 18:e session i Reykjavik i februari 1970.
2. Rapport från kommittén för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet (den s. k. Färökommittén).
3. Nordiska organisationskommitténs fortsatta arbete.
4. Arbetet i arbetsgruppen för informationsfrågor.
5. Ordning för utjämning av ländernas utgifter för nordiska resor.
6. Övrigt.
7. Protokoll och kommuniké från mötet.

Till grund för behandlingen av dagordningens olika punkter låg inom Nordiska rådets sekretariat utarbetade diskussionspromemorior. Resultatet av mötet framgår av den av mötet godkända presskommunikén, vilken hade följande lydelse:

Mötets huvuduppgift var att planlägga Nordiska rådets adertonde session, som äger rum i Reykjavik den 7—12 februari 1970.

Huvudämnet för sessionen blir frågan om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete på grundval av Nordek-rapporten och meddelande från regeringarna om resultaten av de förhandlingar som under ledning av statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, skall inledas den 25—26 november 1969 och fortsätta under december 1969 och januari 1970. Till Nordek-frågan ansluter sig vissa andra inom rådet anhängiga saker bl. a. kultursamarbetets organisation och frågan om nordisk tjänstemannarätt.

Följande frågor förväntas utgöra huvudfrågor eller viktigare debattämnen på sessionen:

- a) Nordisk äktenskapsrätt
- b) Inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor
- c) Åtgärder mot Östersjöns förorening
- d) Gemensam nordisk transportpolitik

e) Öresundsfrågorna.

Med anledning av att kommittén för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet avlämnat sin slutrapport med förslag till lösning av frågan om Färöarnas och Ålands deltagande i Nordiska rådets arbete beslöt mötet uttala ett tack till kommittén och särskilt dess ordförande, ambassadören, f. d. statsrådet Herman Kling, för det förtjänstfulla arbete som nedlagts på spörsmålets lösning.

Mötet anslöt sig till rapportens förslag och enades om att den föreslagna ordningen för Färöarna och Åland borde träda i kraft i samtliga länder den 1 januari 1970.

Mötet tog del av Nordiska organisationskommitténs rapport angående Nordiska rådet och Nordek. Mötet beslöt uppskjuta den vidare behandlingen av frågan om Nordiska rådets medverkan i Nordek-samarbetet. Härjämte uppdrogs åt organisationskommittén att framlägga förslag om ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet samt att fortsätta sitt arbete med förslag rörande bl. a. kultursamarbetets organisation, nordisk tjänstemannarätt och anpassningen av rådets arbetsfrågor till de nya uppgifter som kan komma att påläggas Nordiska rådet. Nämnade förslag borde i den mån de berör Nordek-samarbetet framläggas till den 10 december 1969.

Vidare behandlades frågor om den nordiska informationsverksamhetens målsättning och organisation.

Över mötets förhandlingar har upprättats ett protokoll, vilket godkänts av mötesdeltagarna (*se Tillägg 3*).

V. Deltagande i minstermöten, m. m.

1. Vid nordiska socialministermötet i Stavanger den 28—30 juni 1969 företrädde rådet av stortingsrepresentant Salve Salvesen.

2. Vid nordiska arbetsministermötet i Nyslott den 30 och 31 oktober 1969 företrädde rådet av riksdagsman Sven Hammarberg och sekreteraren i rådets socialpolitiska utskott Birgitta Mahmros.

3. Vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte i Stockholm den 22—23 januari 1970 företrädde rådet av sekreteraren i rådets socialpolitiska utskott Birgitta Mahmros.

VI. Förberedelser för adertonde sessionen

1. Vid sin sjuttonde session beslöt rådet den 6 mars 1969 att hålla nästa ordinarie session i Reykjavik 1970. Tidpunkten för sessionen skulle senare bestämmas av presidiet. Presidiet beslöt vid sitt möte i Köbenhavn den 2 juni 1969 att den adertonde sessionen skulle taga sin början i Reykjavik den 7 februari 1970. I enlighet med reglerna i § 1 tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter med skrivelse den 10 oktober 1969 om tidpunkten för adertonde sessionens början.

2. I skrivelse den 10 november 1969 framställde presidiet — i likhet med vad som varit fallet under tidigare år — till regeringarna vissa allmänna

önskemål och förslag beträffande förberedelserna för adertonde sessionen.

Presidiet framhöll att vid överläggningarna mellan presidiet och de nordiska ländernas statsministrar i Stockholm den 4 november 1969 enighet rått om att huvudämnet vid rådets förestående session skulle bli frågan om ett utvidgat ekonomiskt samarbete.

Som huvudfrågor eller viktigare debattämnen i övrigt hade vid mötet mellan presidiet och statsministrarna nämnts: nordisk äktenskapsrätt (*sak A 257/j*), inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor (*sak A 245/k*), åtgärder mot Östersjöns förorening (*sak A 246/s*), gemensam nordisk transportpolitik (*sak A 2/t*, *sak A 2 Ä/t*) och Öresundsfrågorna (*sak D 21/1969/t*).

Presidiet uttalade som sin mening att det vore av värde om vid sessionen närvarande regeringsrepresentanter kunde medverka i de debatter, som från presidiets sida planerades i ovannämnda ämnen.

Presidiet sade sig i skrivelsen förutsätta, att regeringarna i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis vore villiga att tillstålla rådet berättelser från de viktigaste nordiska samarbetsorganen om deras verksamhet sedan den senaste verksamhetsberättelsen avgavs. Presidiet uttryckte önskemål om att rådet måtte erhålla berättelse om samarbete på lagstiftningens område, berättelser från nordiska ministerkommittén för samordning av hjälpen till utvecklingsländerna, Nordiska kulturkommissionen, Nordiska socialpolitiska kommittén, utvidgade nordiska hälsodirektörmötet, Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål, Nordiska hushållshögskolan, Nordens Hus i Reykjavik, Nordens folkliga akademi, Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning, Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning, Nordiska utlänningsutskottet, Nordiska tulladministrativa rådet, Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor, finsk-svenska utbildningsrådet, Nordiska afrikainstitutet och Nordiska asieninstitutet samt berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete.

Beträffande regeringarnas meddelanden i anledning av rådets tidigare rekommendationer uttalade presidiet, att det emotsåge sådana meddelanden dels beträffande de 30 rekommendationer, som antogs vid rådets sjuttonde session, dels rörande de övriga rekommendationer, vilka antagits vid rådets tidigare sessioner och som ännu icke slutbehandlats. I en bilaga till presidiets skrivelse angavs samtliga icke slutbehandlade 111 rekommendationer.

Enligt § 3 rådets arbetsordning skall berättelser och meddelanden insändas till ett rådssekretariat senast en månad före sessionens början. Med hänsyn till utskottsarbetet och tryckeritekniska skäl hemställde presidiet, att

berättelserna och meddelandena måtte inlämnas till rådet om möjligt ej senare än den 7 december 1969, och påpekade, att, därest något av intresse senare finnes att meddela angående vissa rekommendationer, tilläggsmeddelanden därom kunde insändas före sessionens början. Enligt presidiets mening syntes det vara ändamålsenligt, att i sådana fall, då en sak varit föremål för behandling inom en sammordisk kommitté eller annat gemensamt organ, meddelande avgives gemensamt av en regering å samtligas vägnar, för den händelse det icke utöver den gemensamma upplysning härom finns något att meddela från något enskilt land. I skrivelse till regeringarna tillkännagav presidiet tillika, att den ordning avsågs skola tillämpas inför den kommande sessionen att, därest vederbörande utskott funne meddelandena i en sak ej giva tillräckliga upplysningar, utskottet skulle anhålla hos regeringarna om kompletterande meddelande att lämnas senast vid sessionens början. Med avseende på regeringsförslag fäste presidiet uppmärksamheten på önskvärdheten av att i god tid erhålla underrättelse om något förslag vore att emolse från regering till rådets adertonde session utöver redan väckta regeringsförslag.

Presidiet meddelade att beträffande frågeinstitutet, som introducerades vid rådets femtonde session, vid adertonde sessionen de regler komme att tillämpas, varom tidigare överenskommelse träffats emellan statsministrarna och presidiet. Enligt överenskommelsen skall medlem till rådets presidium ingiva sin fråga senast fyra veckor före sessionens början i detta fall sålunda senast den 10 januari 1970. Frågan skall ligga inom ramen för meddelande eller berättelse. Sedan presidiet registrerat frågan och kontrollerat att den ligger inom den givna ramen, kommer frågan att översändas till berörd regering eller berörda regeringar. Presidiet sade sig förutsätta att regeringarna i god tid före sessionen upplyste presidiet om vilken regeringsrepresentant som avsågs skola besvara frågan. Besvarandet av frågor skulle samlas till en hel eller halv timme vid några plenarmötens början, dock ej vid de tillfällen, då generaldebatten hålles.

Presidiet erinrade slutligen om att till rådets adertonde session en rapport skall avges om det nordiska samarbetet under 1969, upptagande uppgifter om konkreta samarbetsresultat i form av ingångna avtal, samfällid lagstiftning, verksamhet vid gemensamma institutioner och utförda samarbetsåtgärder. Presidiet meddelade att rapporten för 1969 liksom föregående år skulle redigeras genom presidiets försorg. Till redaktör har presidiet utsett departementssekreterare Gunnar-Arne Björkman, Sverige. Rapporten har sedermera iordningställt av denne; *se Dokument 3*.

3. I likhet med tidigare år har rådets presidium inbjudit de politiska ungdomsorganisationer, som har anknytning till politiska partier vilka är representerade i de nordiska ländernas parlament, att sända envar sin observatör till radssessionen. I anledning av att Föreningarna Nordens Förbund genom sitt ungdomsrepresentantskap arrangerar ett seminarium för dessa

observatörer under sessionen har presidiet beslutat ställa 20 000 svenska kronor till förfogande för förbundet att användas som stipendier till deltagarna i ett sådant seminarium.

4. I enlighet med tidigare praxis har presidiet inbjudit EFTA:s sekretariat att sända en observatör att övervara rådets adertonde session. EFTA-sekretariatet har till observatör utsett biträdande generalsekreteraren Bengt Rabaeus, assisterad av herr Ib Alken.

5. Presidiet har medgivit K. Erik Solem, Oxford, och fil. kand. Claes Wiklund, Sverige, att som vetenskapliga observatörer övervara rådets adertonde session.

6. I enlighet med vad provisoriskt gäller i fråga om rådets arbetsformer äger presidiet hänvisa väckta saker till utskotten. Denna befogenhet har presidiet delegerat till sekretariaten, som under året fördelat inkomna saker på utskotten.

Förberedelserna av sakerna har därefter omhänderhåfts av vederbörande utskott. Jämligt § 3 arbetsordningen för Nordiska rådet har dock presidiet haft att besluta om införskaffande av visst grundläggande utredningsmaterial genom förslagets utsändande till myndigheter och organisationer för uttalande. Utskotten har efter hand som beredningsarbetet angående de hos dem anhängiga sakerna avslutats avgivit sina förslag till rådet. Härjämte har utskotten för presidiet föreslagit vilka saker som bör uppföras på saklistan för sessionen, varefter presidiet uppgjort ett slutligt förslag till saklista, till vilket rådet enligt § 9 arbetsordningen för rådet har att taga ställning vid sitt första möte under sessionen.

Vid införskaffande av utredningar har presidiet i stor utsträckning haft bistånd av myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom sekretariaten.

7. Presidiet har ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan om ett vidgat ekonomiskt samarbete, vilket är anhängigt i rådet genom de meddelanden regeringarna lämnat till rådets adertonde session i anledning av rådets rekommendationer nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete och nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete. Presidiet har medverkat till att det ovannämnda mötet den 3 november 1969 på Karlbergs slott kommit till stånd liksom till att på andra sätt rådets medlemmar hållits underrättade om utvecklingen av förhandlingarna kring Nordek-planen.

Vid sitt möte den 9 januari 1970 överlät presidiet den närmare planeringen av handläggningen av dessa frågor vid rådets adertonde session till rådets ekonomiska utskott. Efter ekonomiska utskottets möte den 23 januari 1970 beslöt presidiet att till statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige med sitt instämmande vidarebefordra ett uttalande av rådets ekonomiska utskott om Nordek-förhandlingarna. Utskottet hade framhållit att det var angeläget att förhandlingarna slutfördes så snart att regeringarna kunde förelägga de nordiska parlamenten förslag om Nordek

i så god tid att dessa kunde slutbehandlas under loppet av parlamentens vårsession (*se s. 2194*). Vid presidiummötet samma dag väckte de där deltagande rådsmedlemmarna ett medlemsförslag av samma innebörd som utskottets uttalande (*se sak A 273/e*).

På samma presidiummöte behandlades också frågan om information till rådet från regeringarna om Nordek-förhandlingarnas resultat. I en skrivelse till statsministrarna den 23 januari 1970 erinrade presidiet om att på mötet mellan de nordiska statsministrarna och presidiet den 4 november 1969 i Stockholm statsministrarna meddelat att Nordiska rådet till sessionen i Reykjavik skulle tillställas ett meddelande om resultaten av de regeringsförhandlingar, som skulle inledas under ledning av statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Under hänvisning härtill hemställde presidiet att den utlovade redogörelsen skulle tillställas rådet i så god tid att den hann distribueras före medlemmarnas avresa till sessionen (*se s. 2194*).

8. Presidiet har förberett de val som skall företagas vid adertonde sessionen och i övriga avseenden planlagt de yttre arrangemangen vid denna.

VII. Utskottens verksamhet

1. Juridiska utskottet

Vid sin sjuttonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets juridiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Svend Haugaard, Jørgen Jensen och K. Axel Nielsen

Finland:

riksdagsmedlemmarna Georg C. Ehrnrooth, Erkki Hara och Osmo Kock

Island:

altingsman Matthías Á Mathiesen.

Norge:

stortingsrepresentanterna Lars Leiro, Johan Møller Warmedal och Harald Samuelsen

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Tage Johansson, Sven Mellqvist och Jan-Ivan Nilsson

Till förman har utskottet utsett K. Axel Nielsen och till vice förman Matthías Á. Mathiesen. Utskottets sekreterare har varit fuldmægtig Ole Perch Nielsen, Danmark.

Sedan sjuttonde sessionen har skett följande förändringar i juridiska utskottets sammansättning. De norska medlemmarna Lars Leiro, Johan Møller Warmedal och Harald Samuelsen har lämnat stortinget och den 13 november 1969 av norska delegationen ersatts av stortingsrepresentanterna Erling Engan, Erling Norvik och Thorstein Treholt.

Utskottet har förutom under sjuttonde sessionen hållit möten i Trondheim den 27—28 juni 1969, i Visby den 12—13 september 1969, i Åbo den 28—29 november 1969 och i Köbenhavn den 15 januari 1970.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

I Trondheim i juni 1969 var Lars Leiro förhindrad deltaga i mötet. Vissa tjänstemän deltog.

I Visby i september 1969 var Erkki Hara förhindrad deltaga i mötet och Jan-Ivan Nilsson ersattes av Ingemar Mundebo. Som regeringarnas representant deltog i mötet statsrådet Herman Kling jämte vissa sakkunniga.

I Åbo i november 1969 deltog Grethe Philip som ersättare för Svend Haugaard, Johan Vikan som ersättare för Erling Engan och Eric Carlsson som ersättare för Jan-Ivan Nilsson. Jørgen Jensen var förhindrad deltaga i mötet. Som regeringarnas representant deltog i mötet justitieminister Aarre Simonen jämte vissa sakkunniga.

I Köbenhavn i januari 1970 var Matthias A. Mathiesen förhindrad närvara. I detta möte deltog följande regeringsrepresentanter: justitsminister Knud Thestrup, justitieminister Aarre Simonen, statsrådet fru Elisabeth Schweigaard Selmer och statsrådet Carl Lidbom, jämte sakkunniga.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal inkomna skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets sjuttonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 12/1961, 18/1962, 32/1962, 7/1963, 13/1965, 24/1965, 37/1965, 4/1966, 5/1966, 29/1966, 13/1967, 15/1967, 1/1968, 2/1968, 3/1968, 4/1968, 17/1968, 18/1968, 19/1968 och 31/1968 samt Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (C 1/j) och Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 15/j).

2. Kulturutskottet

Vid sin sjuttonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets kulturutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna K. B. Andersen, Jens Bilgrav-Nielsen och Niels Eriksen

Finland:

riksdagsmedlemmarna Georg Backlund, Kerttu Saalasti och Sylvi Siltanen

Island:

alltingsman Ólafur Jóhannesson

Norge:

stortingsrepresentanterna Olav Hordvik, Håkon Johnsen och Berte Rognerud

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Per Bergman, Dagmar Ranmark och Ingrid Segerstedt Wiberg

Till förman har utskottet utsett Ólafur Jóhannesson och till vice förman K. B. Andersen. Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Ove Stenroth, Finland.

Sedan sjuttonde sessionen har skett följande förändringar i kulturutskottets sammansättning. Folketingsledamoten Jens Bilgrav-Nielsen som lämnat rådet har från och med den 14 oktober 1969 ersatts av folketingsledamoten Niels Helveg Petersen. Stortingsrepresentanterna Olav Hordvik, som lämnat stortinget, och Håkon Johnsen, som lämnat rådet, har av norska delegationen från och med den 13 november 1969 ersatts med stortingsrepresentanterna Gunnar Garbo och Salve Salvesen. Altingsmannen Ólafur Jóhannesson, som lämnat rådet har från och med den 19 december 1969 ersatts av Eysteinn Jónsson. K. B. Andersen har den 23 januari 1970 utträtt ur rådet.

Utskottet har förutom under sjuttonde sessionen sammanträtt i Bergen den 21 och 22 maj 1969, i København den 23 och 24 september 1969, i Göteborg den 4 och 5 december 1969 samt i Stockholm den 13 januari 1970.

I dessa möten har de ordinarie medlemmarna deltagit med följande undantag:

I Bergen i maj 1969 ersattes Ingrid Segerstedt Wiberg av Per Olof Sundman. K. B. Andersen och Per Bergman var förhindrade att närvara.

I København i september 1969 var Jens Bilgrav-Nielsen och Olav Hordvik förhindrade att närvara. Som regeringsrepresentanter deltog i detta möte kulturminister Helge Larsen och undervisningsminister K. Helveg Petersen. Danmark.

I Göteborg i december 1969 var Ólafur Jóhannesson och Niels Eriksen förhindrade att närvara.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal från presidiet hänvisade skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets sjuttonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 31/1958, 14/1962, 8/1963, 21/1963, 2/1964, 23/1964, 1/1966, 3/1966, 6/1966, 7/1966, 8/1966, 2/1967, 18/1967, 5/1968, 6/1968, 28/1968, 29/1968, 30/1968, 32/1968, 33/1968 och 36/1968 samt Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 2/k) och Berättelse från Nordiska hushållshögskolan (C 13/k).

3. Socialpolitiska utskottet

Vid sin sjuttonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar i rådets socialpolitiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Kaj Bundvad, Erling Dinesen och Gerda Møller

Finland:

riksdagsmedlemmarna Kaarlo af Heurlin, Tyyne Leivo-Larsson och Juho Tenhiälä

Island:

altingspresident Sigurður Bjarnason

Norge:

stortingsrepresentanterna Lars Korvald, Harald Løbak och Salve Salvesen

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Johannes Antonsson, Sven Hammarberg och Lars Larsson

Till förman har utskottet utsett Lars Korvald och till vice förman Kaarlo af Heurlin. Utskottets sekreterare har varit byrådirektör Birgitta Malmros, Sverige.

Sedan sjuttonde sessionen har skett följande förändringar i socialpolitiska utskottets sammansättning. Erling Dinesen, som lämnat rådet, har den 8 oktober 1969 ersatts av Per Hækkerup, Harald Løbak, som den 30 september 1969 lämnat stortinget och därmed rådet, och Salve Salvesen, vilken — sedan han utsetts att ersätta annan medlem i rådets kulturutskott — anmält förfall att deltaga i socialpolitiska utskottet, har av norska delegationen från och med den 13 november 1969 ersatts med Roald Bye och Odvar Nordli.

Utskottet har förutom under sjuttonde sessionen hållit möten i Reykjavik den 23 och 24 juni 1969, i Maribo den 22 och 23 september 1969, i Tavastehus den 1 och 2 december 1969 och i Stockholm den 16 januari 1970.

I dessa möten har ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

I Maribo i september 1969 deltog Erik Adamsson som ersättare för Lars Larsson. Sigurður Bjarnason, Sven Hammarberg och Salve Salvesen var förhindrade att närvara.

I Tavastehus i december 1969 deltog Erling Dinesen som ersättare för Per Hækkerup. Sigurður Bjarnason, Kaj Bundvad och Lars Larsson var förhindrade att närvara.

I Stockholm i januari 1970 var Kaj Bundvad och Kaarlo af Heurlin förhindrade att deltaga. Per Hækkerup ersattes av Erling Dinesen.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal inkomna skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets sjuttonde session avgivna meddelanden till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 18/1958, 19/1958, 32/1958, 25/1963, 26/1963, 6/1964, 1/1965, 5/1965, 7/1965, 17/1965, 20/1965, 22/1965, 11/1966, 16/1966, 21/1966, 5/1967, 9/1967, 10/1967, 11/1967, 17/1967, 19/1967, 7/1968 och 8/1968.

4. Trafikutskottet

Vid sin sjuttonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets trafikutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Kresten Damsgaard, Svend Horn och Aksel Larsen

Finland:

riksdagsledamöterna Mikko Laaksonen, Tuure Salo och Veikko Savela

Island:

altingsman Karl Guðjónsson

Norge:

stortingsrepresentanterna Nils Jacobsen, Martha Johannessen och Jon Leirfall

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Leif Cassel, Birger Lundström och Gösta Skoglund.

Till förman har utskottet utsett Tuure Salo och till vice förman Birger Lundström. Utskottets sekreterare har varit konsulent Axel Gormsen, Danmark.

Sedan sjuttonde sessionen har skett följande förändringar i trafikutskottets sammansättning. Altingsman Karl Guðjónsson, som lämnat rådet, har från och med den 19 december 1969 ersatts av allingsman Magnús Kjartansson, Nils Jacobsen, som utträtt ur rådet, och Jon Leirfall, som lämnat stortinget, har av norska delegationen ersatts från och med den 13 november 1969 med stortingsrepresentanterna Magnus Andersen och Kåre Kristiansen, Birger Lundström har avgått ur rådet den 31 december 1969.

Utskottet har förutom under sjuttonde sessionen hållit möten i Stockholm den 7 maj och i Göteborg den 8 maj 1969, i Karesuando den 19 augusti, i Ivalo den 20 augusti och i Kirkenes den 22 augusti 1969, i Köbenhavn den 25—26 september 1969, i Oslo den 16 december 1969 och i Stockholm den 14 januari 1970. Mötena i Karesuando, Ivalo och Kirkenes har hållits under en resa, varvid utskottet särskilt studerat Nordkalottens trafikproblem, däribland frågor om vägförbindelse Sevettjärvi—Neiden (*sak D 30/1969/t*), om en bro vid Karesuando (*sak A 255/t*) och om byggande av väg mellan Virtaniemi och Nyrud (*sak A 268/t*).

Trafikutskottet företog den 20—23 oktober 1969 en resa till Antwerpen, Rotterdam och Hamburg för att studera hamnfrågor, som är aktuella i utskottets arbete med den nordiska transportpolitiken (*sak A 2/t, A 2 Ä/t och A 271/t*). Rundresan inleddes med ett besök på Benelux' generalsekretariat i Bryssel där upplysningar lämnades rörande transportfrågornas behandling i Benelux.

I utskottets möten har de ordinarie medlemmarna deltagit med följande undantag:

Under sjuttonde sessionen deltog Ingemar Mundebo den 1 mars 1969 som ersättare för Birger Lundström.

I Stockholm i maj 1969 var Mikko Laaksonen, Martha Johannessen och Niels Jacobsen samt Karl Guðjónsson förhindrade deltaga.

I Göteborgsmötet var Kresten Dansgaard, Leif Cassel och Gösta Skoglund samt Karl Guðjónsson förhindrade deltaga.

I resan i augusti 1969 var Martha Johannessen och Gösta Skoglund förhindrade att deltaga.

I Köbenhavn i september 1969 deltog Mauno Pohjonen som ersättare för Veikko Savela, medan Mikko Laaksonen, Karl Guðjónsson och Gösta Skoglund var förhindrade deltaga. I detta möte deltog som regeringsrepresentanter: ministern för offentliga arbeten Ove Guldborg, Danmark, och statsrådet Bengt Norling, Sverige, samt vissa tjänstemän.

I mötet i december 1969 deltog Arne Nilsen som ersättare för Martha Johannessen, medan Mikko Laaksonen, Karl Guðjónsson och Gösta Skoglund var förhindrade deltaga.

I mötet i Stockholm i januari 1970 deltog Ingemar Mundebo som ersättare för avgångne medlemmen Birger Lundström. Kresten Damsgaard och Aksel Larsen var förhindrade att deltaga i mötet.

Trafikutskottet har sedan sjuttonde sessionen låtit utföra en allmän undersökning av Norden som transportpolitisk enhet. Utredningen har under titeln *NORDTRANS*, Norden som en gemensam lokalisering- och kommunikationsregion publicerats i Nordisk utredningsserie (*NU 1969: 13*).

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal inkomna skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets sjuttonde session avgivna meddelanden till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 29/1963, 8/1965, 10/1966, 1/1967, 25/1967, 29/1967, 12/1968, 25/1968, 26/1968, 27/1968 och 35/1968.

5. E k o n o m i s k a u t s k o t t e t

Vid sin sjuttonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets ekonomiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Henry Christensen, J. O. Krag, Karl Skytte och H. C. Toft

Finland:

riksdagsledamöterna Kuuno Honkonen, Juha Rihtniemi, Eino Sirén och V. J. Sukselainen

Island:

allingsman Sigurður Ingimundarson

Norge:

stortingsrepresentanterna Trygve Bratteli, Ragnar Christiansen, Bent Røiseland och Sverre Stray

Sverige:

riksdagsledamöterna Arne Geijer, Yngve Holmberg, Bertil Ohlin och Sven Sundin

Till förman har utskottet utsett Arne Geijer och till vice förman Bent Røiseland. Utskottets sekreterare har varit byråsjef Gudmund Saxrud, Nor-

ge, och biträdande sekreterare byrådirektör Sven Holmstedt, Sverige, t. o. m. den 31 januari 1970, samt byrådirektör Hans-Olle Olsson, Sverige, fr. o. m. den 1 januari 1970.

Sedan sjuttonde sessionen har skett följande förändringar i utskottets sammansättning. Sedan H. C. Toft utträtt ur rådet den 11 juli 1969, har den 8 oktober 1969 folketingsmand Ib Stetter invalts i utskottet av danska delegationen. Sedan Bent Røiseland den 30 oktober 1969 utträtt ur rådet, har han av norska delegationen den 13 november 1969 ersatts med stortingsrepresentanten John Austrheim.

Utskottet har förutom vid sjuttonde sessionen hållit möten i Stockholm den 22 september 1969, i Stockholm den 3—4 november samt i Stockholm den 23 januari 1970. Dessutom har utskottet deltagit i möten med statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 3 november 1969 å Karlberg vid Stockholm.

I dessa möten har de ordinarie utskottsmedlemmarna deltagit med följande undantag:

Under utskottets möte i Stockholm i september 1969 deltog Leif Granlie som ersättare för Ragnar Christiansen och Sture Palm som ersättare för Arne Geijer.

I Stockholm i november 1969 hade jämlikt 13 § i arbetsordningen för Nordiska rådet utskottet till mötet inbjudit en rådsmedlem från varlt och ett av de politiska partier vilka är representerade i rådet men ej i dess ekonomiska utskott. Från Danmark deltog Grethe Philip och Aksel Larsen, från Finland Georg C. Ehrnrooth, Olavi Saarinen och Arne Berner, från Norge Lars Korvald och John Austrheim. Vid nämnda möte deltog Rolf Eliasson som ersättare för Yngve Holmberg och Torbjörn Fäldin som ersättare för Sven Sundin. J. O. Krag, vilken var närvarande vid mötet som presidiemedlem, ersattes i utskottet av Ivan Nørgaard. Gunnar Garbo deltog i stället för den avgångne medlemmen Bent Røiseland.

Vid mötet i Stockholm i januari 1970 var Henry Christensen och Ib Stetter förhindrade att närvara. Den senare ersattes av Jørgen Jensen. Svann Stray ersattes av Erling Norvik och Arne Geijer av Sture Palm. Dessutom deltog i nämnda möte jämlikt 13 § i arbetsordningen för Nordiska rådet, Aksel Larsen, Danmark, Tyyne Leivo-Larsson och Tuure Salo, Finland, samt Gunnar Garbo, Norge. Från regeringarna deltog statsrådet Gunnar Lange, Sverige. I frånvaro av förmannen och vice förmannen leddes mötet av Trygve Bratteli.

Vid utskottets möte i Stockholm den 22 september 1969 beslöt utskottet att tillsätta en niomannakommitté för perioden fram till adertonde sessionen för att förbereda vissa saker i ekonomiska utskottet.

Niomannakommittén har sammanträtt i Stockholm den 23 september och 2 november 1969. Vid niomannakommitténs möte den 23 september deltog från Danmark Ove Hansen och Knud Østergaard, från Finland Eino Sirén och V. J. Sukselainen, från Norge Leif Granlie såsom tillfällig medlem av niomannakommittén och från Sverige Sture Palm såsom ersättare för Arne Geijer samt Bertil Ohlin. Vid mötet den 2 november 1969 deltog från Danmark Ove Hansen och Jørgen Jensen, från Finland Eino Sirén och V. J. Sukselainen, från Norge Ragnar Christiansen och Gunnar Garbo, från

Sverige Sture Palm som ersättare för Arne Geijer och Bertil Ohlin. Niomannakommitténs arbete har letts av Sture Palm.

Flertalet saker har förberedelsevis behandlats i niomannakommittén, som uppgjort förslag till beslut, vilka därpå förelagts utskottet. Detta har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal inkomna skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets sjuttonde session angiva meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 19/1966, 26/1966, 16/1967, 23/1967, 24/1967, 31/1967 och 21/1968 samt Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 8/e), Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (C 19/e), Berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna (C 18/e), Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 11/e) samt Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 12/e).

6. Utskottet för granskning av Berättelse om Nordiska kulturfonden

Vid sin sjuttonde session tillsatte Nordiska rådet ett särskilt utskott med uppgift att granska Nordiska kulturfondens berättelse och räkenskaper. Till medlemmar av utskottet valdes följande personer:

Danmark:

folketingsmedlemmen Niels Eriksen, ersättare: Jens Bilgrav-Nielsen

Finland:

riksdagsledamoten Sylvi Sillanen, ersättare: Kerttu Saalasti

Island:

altingsman Ólafur Jóhannesson, ersättare: Mattias Á. Mathiesen

Norge:

stortingsrepresentanten Olav Hordvik, ersättare: Martha Johannessen

Sverige:

riksdagsledamoten Per Bergman, ersättare: Johannes Antonsson

Till förman har utskottet utsett Ólafur Jóhannesson. Per Bergman har fungerat som vice förman. Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Ove Stenroth, Finland.

Sedan sjuttonde sessionen har skett den förändringen i utskottets sammansättning att stortingsrepresentanten Olav Hordvik, som lämnat rådet från och med den 13 november 1969, ersatts av stortingsrepresentanten Gunnar Garbo och att Ólafur Jóhannesson, som lämnat rådet, den 19 december 1969 ersatts av Eysteinn Jónsson.

Utskottet har förutom under sjuttonde sessionen sammanträtt i Køben-

havn den 24 september 1969, i Göteborg den 3 december 1969 och i Stockholm den 12 och 13 januari 1970.

I dessa möten har de ordinarie medlemmarna deltagit med följande undantag:

I Köbenhavn i september 1969 var Niels Eriksen och Olav Hordvik förhindrade att delta.

I Göteborg i december 1969 var Niels Eriksen och Ólafur Jóhannesson förhindrade att delta.

Utskottet har behandlat revisionsberättelsen rörande Nordiska kulturfondens räkenskaper för tiden 1 januari 1967—31 december 1967 samt berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under år 1968 samt revisionsberättelsen rörande fondens räkenskaper för tiden 1 januari 1968—31 december 1968.

VIII. Upplysningsverksamhet

1. Presidiet har, liksom tidigare, under 1969 utgivit en stencilerad publikation "Nytt från Nordiska rådet" innehållande pressklipp och andra upplysningar i ämnen av intresse för nordiskt samarbete. Publikationen har under 1969 utkommit med 12 nummer i en upplaga av cirka 1 100 exemplar och har redigerats av redaktör Egil Sundar, Norge, t. o. m. den 30 oktober 1969 samt därefter av redaktör Trygve Moe, Norge.

2. Såsom anmäldes i presidiets rapport till rådets femtonde session har presidiet uppdragit åt bibliotekarien Olof Wallmén att utarbeta ett sakregister över rådsförhandlingarna för åren 1953—1964. Registret har nu utkommit i en upplaga av 2 000 exemplar (*NU 1969: 19*).

3. Såsom anmäldes i presidiets rapport till rådets femtonde session har presidiet uppdragit åt numera departementssekreterare Sven Holmstedt att åjourföra översikten "Nordiska rådets verksamhet 1952—1961" (*Nordisk udredningsserie 1962: 8*). Arbetet härmed pågår.

4. Nordisk statistisk årsbok skall enligt presidiets beslut utkomma årligen. Årsboken för 1969 har redigerats av byrådirektör Sigurd Hansell. Biträdande redaktör har varit byrådirektör Ulf Sandberg. Årsboken för 1969 utkommer i februari 1970 (*NU 1969: 22*) i 10 000 exemplar. Presidiet har beslutat att liksom tidigare ett reklamblad för Nordisk statistisk årsbok skall utsändas, bl. a. såsom inlägg i olika statistiska och ekonomiska tidskrifter.

Sedan ett nordiskt statistiskt sekretariat upprättats i Köbenhavn under 1969, har presidiet med skrivelse den 4 december 1969 till det nordiska chefsstatistikermötet, under vilket sekretariatet lyder, aktualiserat frågan om eventuell överflyttning av ansvaret för utgivningen av årsboken från presidiet till det nordiska statistiska sekretariatet (*se Tillägg 4*).

5. Såsom anmäldes i presidiets rapporter till rådets trettonde, fjortonde, femtonde, sextonde och sjuttonde sessioner har en särskild upplysningskrift innehållande bl. a. texterna på franska och engelska till viktigare nordiska konventioner förberetts av presscheferna i de nordiska utrikesministerierna.

Manuskript till denna publikation har utarbetats av Gustaf Petré. Den beräknas utkomma från trycket under 1970.

6. Såsom anmäldes i presidietts rapporter till rådets sextonde och sjuttonde sessioner har presidiet beslutat företa nytryck av den kortfattade upplysningsbroschyr, som utgavs till världsutställningen i Montreal 1967 i engelsk och fransk upplaga. Arbetet härmed pågår.

7. Såsom anmäldes i presidietts rapporter till rådets sextonde och sjuttonde sessioner beslöt presidiet vid sitt möte i Reykjavik den 9 oktober 1967 att revidera bildbandet om Nordiska rådet och dess verksamhet och utge en ny upplaga av detta. Den nya upplagan av bildbandet »Nordisk samverkan» har nu färdigställts och föreligger med både svensk- och finskspråkig text. Bandet omfattar 64 färgbilder och tar ca 17 minuter att visa. Bandet är i första hand avsett som hjälpmedel vid skolundervisningen och annan upplysningsverksamhet. Hittills har en upplaga med svensk text om 175 kopior och en upplaga med finsk text om 20 kopior färdigställts. Av den svenska versionen har huvuddelen sålts till skolor m. fl. institutioner i Sverige, medan 20 band ställts till svenska Föreningen Nordens förfogande för utlåning inom Sverige. Övriga exemplar har i huvudsak fördelats mellan rådets sekretariat i Finland, Island och Norge.

8. Till adertonde sessionen utges i ny upplaga en porträttmatrikel över de vid sessionen närvarande rådsmedlemmarna. Den innehåller fotografier och uppgifter rörande personalia. Redaktör för publikationen har varit byrådirektör Birgitta Malmros.

9. Utarbetandet av en dansk version av den av Frantz Wendt 1959 utgivna skriften *The Nordic Council and Cooperation in Scandinavia*, som påbörjades 1961, har fortsatt även under 1970. Arbetet med att översätta boken till finska vilar i avbidan på den danska versionens färdigställande.

10. I enlighet med vad som anmäldes i presidietts rapport till rådets sjuttonde session (*se Nordiska rådet 1969 s. 2295*) ägnades 1969 års allmänna konferens åt samarbetet kring standardiseringsfrågor och därmed sammanhängande spörsmål om förenhetligande av tekniska bestämmelser. Konferensen hölls i Oslo under dagarna den 28—29 april 1969. Föredrag och diskussioner vid konferensen har publicerats i *Nordisk utredningsserie (NU 1969: 14)*.

11. Enligt tidigare beslut har presidiet anordnat en informationskonferens den 29 september—2 oktober 1969 på Hindsgavl i Danmark, motsvarande de konferenser som hållits på Hässelby slott 1965 och i Imatra 1967. Ändamålet med konferensen var att för högre tjänstemän från internationella organisationer med säte i Europa presentera utvecklingen av det nordiska samarbetet. Särskild vikt lades vid utredningarna om ett utvidgat ekonomiskt samarbete, den s. k. Nordek-planen. Vidare togs det kulturella samarbetet i Norden upp till behandling. Deltagare var representanter för i huvudsak samma organisationer som deltog i 1965 års och 1967 års konferenser.

De föredrag, som hölls under konferensen i Hindsgavl 1969, har utgivits i en publikation på engelska (*NU 1969: 21*) i 4 000 exemplar och kommer under 1970 också i en fransk version.

12. Såsom anmäldes i presidiets rapport till rådets sjuttonde session beslöt de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium vid sitt möte den 2 februari 1969 i Stockholm att gemensamt tillsätta en arbetsgrupp för nordisk information med uppgift att utreda nordisk upplysnings ändamål och organisation. Arbetsgruppen fick i uppdrag att dels klarlägga målsättningen för upplysningsverksamheten om nordiskt samarbete, dess resultat och betydelse, såväl inom som utom Norden, dels föreslå en ändamålsenlig organisation för uppgiftens lösande. Frågor sammanhängande med det aktuella behovet av inomnordisk upplysning i innevarande situation borde prioriteras, varvid arbetsgruppen förutsattes nära samarbeta med Nordiska ämbetsmannakommittén. Medlemmar i arbetsgruppen är för närvarande udenrigsråd Sven Ebbesen, Danmark, ekspedisjonssjef Tim Greve, Norge, redaktör Maija-Liisa Heini, Finland, højesteretssagfører Birger Isleifur Gunnarsson, Island, samt docent Nils-Erik Barendtz, Sverige (ordförande).

Sedan arbetsgruppen den 22 maj 1969 lagt fram förslag till åtgärder för att i olika former informera såväl om problematiken kring planerna på ett utvidgat ekonomiskt samarbete (Nordek) som om det nordiska samarbetet över huvud taget både inom och utom Norden (*se sak A 266, Tillägg*), har presidiet i skrivelse den 2 juni 1969 till de nordiska regeringarna tillstyrkt dessa arbetsgruppens informationsförslag (*se s. 1582*) och i en ny skrivelse den 12 augusti 1969 till de nordiska regeringarna understrukit vikten av skyndsamma åtgärder för att informera den nordiska allmänheten om problematiken kring Nordek-planen (*se s. 1583*). Till koordinerande land för behandlingen av ärendet har utsetts Sverige.

Arbetsgruppen har i skrivelse den 21 oktober 1969 till sina uppdragsgivare efterlyst regeringarnas reaktion på dess informationsförslag och anhållit om mera preciserade direktiv för det vidare arbetet (*se s. 1583*).

Vid möte mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium i Stockholm den 4 november 1969 togs arbetsgruppens rapport upp till behandling. Mötet som fann att man i innevarande situation inte kunde fatta beslut i anledning av rapportens förslag, uppdrog åt arbetsgruppen att fortsätta sitt arbete. Arbetsgruppen skulle i första hand förbereda en informationskampanj om Nordek-planen att igångsättas vid ett förverkligande av Nordek-planen samt att i övrigt fullfölja sitt arbete att klarlägga målsättningen för och organisationen av den nordiska informationsverksamheten.

Arbetsgruppen har i interimrapport av den 26 januari 1970 till sina uppdragsgivare redogjort för sitt arbete vad gäller den senare delen av de uppställda direktiven (*se s. 1588*).

13. I syfte att belysa de problem som möter i samband med nordiskt samarbete om trafiksäkerhetsfrågor har presidiet den 9 januari 1970 beslutat

ägna rådets årliga kontaktkonferens åt detta ämne. Till konferensen, som skall äga rum den 20—21 april i Stockholm, kommer att inbjudas, utöver rådets egna medlemmar, representanter för de nordiska ländernas regeringar, berörda fackdepartement och myndigheter, medlemmar av de nordiska ländernas parlament, företrädare för näringslivet och berörda fackorganisationer.

14. Med anledning av det sammordiska deltagandet i världsutställningen i Osaka 1970 har presidiet på anmodan av Informationskommittén för nordiska paviljongen i Osaka 1970 beslutat svara för framställning av ett nordiskt avsnitt i en av Informationskommittén planerad utställningsbroschyr. Utställningsbroschyren skall framställas i 3 miljoner exemplar i japansk version och 150 000 exemplar i engelsk version.

Vidare har presidiet beslutat framställa en japansk version av rådets bildband »Nordisk samverkan» för visning i samband med utställningen.

15. I samband med Nordiska rådets sjuttonde session i Stockholm framställdes ett mindre bild- och fotomontage om det nordiska samarbetet för visning vid en nordisk frimärksutställning den 28 februari—30 mars 1969 på Postmuseum i Stockholm. Bildmontaget har sedermera även visats vid en nordisk filatelistutställning i januari 1970 i Oslo.

16. Med anledning av att Göteborgs stad år 1971 firar 350-års-jubileum avser staden anordna en utställning, »Norden av i dag», som skall belysa olika former av nordiskt samarbete. Rådet har bistått med materialinsamling, fackkunskap och annat förberedelsearbete till utställningen.

IX. Övrig verksamhet

1. Under 1969 har följande nummer utkommit i den av presidiet utgivna »Nordisk utredningsserie», vari sedan 1960 sammordiska betänkanden löpande publiceras. (Upplagans storlek anges inom parentes).

1. Utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (6 250 ex.)
2. Laajennettu pohjoismainen taloudellinen yhteistyö, alustava mietintö (1 100 ex.)
3. Nordforsks miljövärdutredning (3 500 ex.)
4. Förslag till utbyggnad av den sammordiska fortbildningen för journalister (2 000 ex.)
5. Konsumentupplysning i undervisningen (4 400 ex.)
6. Sjätte nordiska samekonferensen i Hetta (1 400 ex.)
7. Nordisk gyldighet av førerkort (2 000 ex.)
8. Nordiskt sjukhusfysikersamarbete (1 600 ex.)
9. Nordiskt ämbetsmannamöte i Storlien (1 500 ex.)
10. Nordisk sjömansskattefördelning (1 000 ex.)
11. Utvidet nordisk økonomisk samarbejde (15 000 ex.)
12. Öresundsregionen (1 000 ex.)
13. NORDTRANS (3 665 ex.)
14. Nordisk standardiseringskonferanse i Oslo (1 500 ex.)
15. Nordek, Laajennettu pohjoismainen taloudellinen yhteistyö (900 ex.)
16. Läromedelsforskning och undervisningsplanering (2 400 ex.)

17. Expanded Nordic Economic Co-operation (4 000 ex.)
18. Innstilling om internordisk gyldighet av resepter (1 500 ex.)
19. Nordiska rådet, register 1953—1964 (2 000 ex.)
20. Nordiska samarbetets organisation (3 000 ex.)
21. Nordic Economic and Cultural Cooperation (4 000 ex.)
22. Yearbook of Nordic Statistics 1969 (Nordisk statistisk årsbok) (10 000 ex.)

Redaktör för serien har varit redaktör Åke Edwall, Sverige.

Presidiet har beslutat revidera omslag och lay-out för serien.

Enligt beslut av presidiet skall tryckning av utredning, som föranletts av ett initiativ av rådet, ske i serien. Övriga nordiska utredningar kan också tryckas i serien på villkor att vederbörande intressent betalar grundläggande sättnings- och tryckningskostnader.

2. Rådets »kalendarium» har under 1969 utkommit med 15 nummer i en upplaga av 750 exemplar. Det har tillställts intresserade personer och myndigheter. Redigeringen har ombesörjts av informationssekreterare Anita Söderman.

3. På uppdrag av presidiet har rådets sekretariat haft överläggningar med EFTA-sekretariatet den 5—6 juni 1969 i Genève rörande frågor som är under behandling i båda organisationerna eller av gemensamt intresse i övrigt. Representanter för rådets sekretariat besökte i samband med nyssnämnda resa även Bryssel och hade därvid kontakt med Benelux' generalsekreterare, Benelux' interparlamentariska råds sekreterare och EEC-organ.

4. Rådets kulturutskott hade med skrivelse till presidiet den 22 maj 1969 tagit upp frågan om broschyren »Att studera i Norden».

Med anledning av kulturutskottets framställning hemställde presidiet i skrivelse den 2 juni 1969 till regeringarna att vid utgivande av nästa upplaga av broschyren »Att studera i Norden» komplettera denna med fylliga uppgifter om möjligheter för de studerande att erhålla stipendier eller annat stöd för studier vid lärosäte i annat nordiskt land än det egna (*se Tillägg 5*).

5. Trafikutskottet hade i skrivelse till presidiet den 30 maj 1969 tagit upp frågan om gruppresorabatter på nordiska järnvägar.

Presidiet överlämnade trafikutskottets framställning till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige med skrivelse den 2 juni 1969 och underströk särskilt vikten av att allt göres för att underlätta nordiska skol- och ungdomsresor. Under hänvisning till bl. a. en av trafikutskottet uppgjord sammanställning hemställde presidiet till regeringarna att söka åstadkomma större likformighet vad gäller bestämmelserna i Norden rörande gruppresor på järnväg (*se Tillägg 6*).

Till presidiet har överlämnats statens järnvägars yttrande till svenska kommunikationsdepartementet över presidiets framställning om gruppresorabatt (*se Tillägg 7*).

6. Med anledning av en framställning från juridiska utskottet den 21

juli 1969 rörande behandlingen av frågan om abortlagstiftningen i de nordiska länderna har presidiet med skrivelse den 12 augusti 1969 överlämnat framställningen till regeringarna i Danmark, Finland och Norge. I skrivelsen till regeringarna hemställde presidiet att abortfrågan icke skulle slutföras i något av länderna innan juridiska utskottet haft tillfälle att dryfta problemet med sakkunniga (se *Sak A 109/j, Bilaga 7*). Sadana överläggningar kom senare till stånd.

7. Till rådet inkom en skrivelse av den 4 mars 1969 från De Blindas förening i Sverige, ställd till statsrådet Sven Aspling, Sverige, angående rabatterade järnvägsbiljetter för blinda i Norden. Efter behandling av frågan i rådets socialpolitiska utskott och under hänvisning till en promemoria, som upprättats inom Nordiska rådet, överlämnade presidiet framställningen från De Blindas förening till järnvägsförvaltningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige med skrivelse den 2 november 1969 för den åtgärd dessa kunde finna lämplig i anledning av framställningen (se *Tillägg 8*).

8. Efter genomgång av meddelanden från Danmarks och Sveriges regeringar beträffande rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete och hörande av sakkunniga i frågan uttalade ekonomiska utskottets niomannakommitté i skrivelse till presidiet att man fann det angeläget att regeringarna koordinerar en förutsedd ökning av bidragen till nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete. Presidiet, som anslöt sig till kommitténs uttalande, överlämnade detta till regeringarna med skrivelse den 4 november 1969 (se *rek. 19/1966/e, Bilaga 1*).

9. Efter genomgång av meddelanden beträffande rekommendation nr 15/1968 angående nordisk integrationsforskning tillställde rådets ekonomiska utskotts niomannakommitté presidiet en skrivelse innehållande bl. a. förslag till forskningsuppgifter på det nordiska samarbetsfältet. Kommittén förordade, att presidiet måtte bringa kommitténs överväganden till regeringarnas kännedom. Presidiet hemställde i skrivelse till regeringarna den 4 november 1969 att regeringarna vid den fortsatta behandlingen av denna sak måtte beakta vad kommittén anfört.

10. Presidiet avgav den 17 januari 1969 en skrivelse till regeringarna i de nordiska länderna, vari det hemställt om åtgärder för att få till stånd en samnordisk utbildning för ortopediska handskomakare och protestekniker (bandagister); se *Nordiska rådet 1969, s. 1110—1111*.

Till presidiet har överlämnats en framställning av den 19 november 1969 till skolöverstyrelsen i Sverige från Sveriges hantverks- och industriorganisation rörande utbildning av ortopediskomakare. I framställningen redovisas det arbete beträffande denna utbildningsfråga, som utförts av en svensk arbetsgrupp, vilken också haft kontakt med alla nordiska skomakarmästarorganisationer. Framställningen går ut på att vid Centrala yrkesskolan i Örebro, till vilken skoskolan i Örebro är knuten, skulle inrättas en särskild avdelning för utbildning av ortopediska skomakare. Utbildningen vid denna

avdelning skulle göras nordisk. I en skrivelse till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet (dagtecknad den 19 november 1969) anhåller organisationen samtidigt om statsrådets stöd för att frågan om studiefinansieringen vad gäller elever från andra nordiska länder än Sverige snarast möjligt skall få en positiv lösning vid den blivande avdelningen i Örebro.

11. Det nordiska arbetsutskottet för »Flykting 71» har i skrivelse till presidiet framställt en förfrågan om presidiet var villigt stå som nordiskt hederspresidium för den planerade nordiska flyktingkampanjen »Flykting 71». I svarsskrivelse den 5 december 1969 meddelade presidiet att det med tillfredsställelse åtog sig uppgiften att vara nordiskt hederspresidium för kampanjen »Flykting 71».

X. Inkomna skrivelser

1. På bordet vilar alltjämt för fortsatt utredning bl. a. följande under tidigare verksamhetsår till presidiet inkomna framställningar:

a. Skrivelse den 16 maj 1966 från Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskap i Danmark om nedsättning av biljettpiserna vid internordiska flygresor för studenter och elever.

b. Skrivelse den 21 oktober 1967 från den nordiska kursen »Den missanpassade ungdomen och samhället» om ungdomsvårdsfrågor.

c. Skrivelse den 6 maj 1968 från Nordiska kommittén för konsumentfrågor om gemensamma regler för bilprovning.

d. Skrivelse den 16 maj 1968 från Nordiska studentjuristrådet om reformering av de juridiska studierna i Norden.

e. Skrivelse den 16 maj 1968 från Nordiska arbetsledarunionen om arbetsledares ställning vid arbete i annat nordiskt land.

f. Skrivelse den 7 januari 1969 från Nordiska sportfiskareunionen om ekonomiskt stöd för pågående undersökningar om sportfiskets värde som rekreation.

g. Skrivelse den 6 februari 1969 från Nordiska elektronikfabrikanters Förbund om enhetliga metoder för mätning av störande strålning från radio- och TV-mottagare.

2. I en skrivelse den 9 december 1964 från Finlands barnträdgårdslärarinneförening har upptagits frågan om utbildning och forskning inom kindergartenväsendet. Nordiska rådet har vidare tillställts ett av deltagare i XI:s nordiska förskollärarkongressen i Uppsala den 10 augusti 1968 antaget uttalande om ökat stöd åt samarbete mellan nordiska barnträdgårdslärare och åt forskning rörande förskoleåldens problem. Sedan inom Nordiska rådet väckts ett medlemsförslag (*sak A 237/k*) om nordiskt samarbete på förskolans område, har i skrivelse den 21 april 1969 meddelats att presidiet avskrivit framställningen från vidare handläggning.

3. I anledning av en skrivelse den 10 maj 1965 från Nordiska Jægeres Samvirkes arbejdsudvalg angående fridlysning av vissa områden på norra

Jylland har presidiet den 2 juni 1969 på förslag av juridiska utskottet avskrivit frågan från vidare handläggning, sedan syftet med framställningen i huvudsak blivit tillgodosett genom fridlysningsåtgärder.

4. I en skrivelse den 23 maj 1967 har »Den nordiske ungdomslederkonferens om storbysproblem» gjort en framställning om kontinuerlig information om ungdomsforskningsresultat. Under hänvisning till medlemsförslag A 229/s om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond har i skrivelse den 14 april 1969 meddelats att presidiet avskrivit framställningen från vidare handläggning.

5. I en skrivelse den 10 juli 1967 till de nordiska justitieministerna, vilken också överlämnats till Nordiska rådet, har Nordisk komité för konsumentspörsmål väckt fråga om revision av den nordiska köplagstiftningen. I skrivelse den 15 april 1969 har meddelats att presidiet funnit sig kunna avskriva framställningen från vidare handläggning under hänvisning till att en revision av köplagstiftningen är under förberedande.

6. I en skrivelse den 26 juli 1967 har Lyngby-Taarbæk Kommune överlämnat en hänvändelse till Nordiska rådet från en vänortskonferens om internordisk gillighet för rabatter för barn, ungdom och idrottsresor. Sedan presidiet på föranledande av trafikutskottet den 2 juni 1969 beslutat göra framställning i ärendet till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige (*se Tillägg 6*), ansåg sig presidiet ha slutbehandlat ärendet.

7. En skrivelse den 13 oktober 1967 från Nordisk Sportfiskerunion om förbud mot laxfiske på internationellt vatten, har presidiet den 2 november 1969 beslutat avskriva från sin dagordning, sedan ett medlemsförslag (A 247/e) väckts om åtgärder till skydd för laxbeståndet.

8. I en skrivelse den 19 december 1967 från Norden, norsk forening for nordisk samarbeid, har gjorts en framställning angående skydd av naturen och fritidsområden. I skrivelse den 22 september 1969 har presidiet meddelat att, enär frågan har visst samband med rekommendationen om samarbete rörande föreningsfrågorna (*rek. nr 4/1969*), framställningen icke föranleder någon särskild åtgärd av presidiet.

9. Sveriges akademikers centralorganisation har med skrivelse den 30 januari 1968 överlämnat ett av representanter för de nordiska akademikerorganisationerna antaget uttalande om behovet av förstärkt ställning för forskarna. I skrivelse den 15 april 1969 har presidiet meddelat att det ansett sig kunna lägga uttalandet till handlingarna under hänvisning till rekommendationerna nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete och nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden.

10. I en skrivelse den 8 februari 1968 från Norsk Samband for de Forente Nasjoner har föreslagits nordiskt samarbete beträffande läroboksframställning om internationella frågor. I skrivelse den 30 april 1969 har meddelats att saken slutbehandlats för presidiets del, sedan hänvändelse i saken gjorts till Nordiska kulturkommissionens utskott för utredning av frågan om har-

monisering av skolordningarna och sedan de nordiska bokförlagens uppmärksamhet riktats på saken.

11. Skrivelse den 19 februari 1968 från campingorganisationerna i Norden, om förvarningsskylltar på motorvägar om campingplatser. Presidiet har den 6 februari 1970 beslutat avskriva saken från vidare handläggning under hänvisning till Nordiska vägtrafikkommitténs förslag rörande vägmärken.

12. I en skrivelse den 24 april 1968 från Skandinaviska transportarbetarfederationen har föreslagits en utredning av bensinhandeln och trafikfrågorna i Norden. Under hänvisning till det arbete med transportpolitiken som pågår i anledning av medlemsförslagen A 2/t och A 2 Ä/t och A 271/t har presidiet den 9 januari 1970 beslutat avskriva framställningen från vidare handläggning.

13. I anledning av en skrivelse den 27 maj 1968 från Norrlands fiskeritjänstemän med förslag om enhetlig skylt för fiskekortsförsäljare i Norden har presidiet i skrivelse den 28 april 1969 meddelat att det på förslag av rådets trafikutskott ej funnits anledning att rikta någon hänvändelse till berörda nordiska myndigheter under hänvisning till de olikartade förhållanden som gäller beträffande fritidsfiske i Norden.

14. Nordiske Kvinnesaksforeningers Samorganisation har den 14 juni 1968 antagit ett uttalande om att göra försörjarbegreppet i Norden mera enhetligt. Sedan ett medlemsförslag (A 263/s) i saken väckts i Nordiska rådet, har presidiet den 2 november 1969 funnit sig kunna avskriva framställningen från vidare handläggning.

15. I en skrivelse den 17 juni 1968 har lektor Dr. phil. Ulrik Røen, København, föreslagit att Nordiska rådet måtte verka för jämlikhet mellan nordiska sökande till akademiska tjänster i de nordiska länderna. Sedan kulturutskottet utrett saken och konstaterat, att enligt gällande rätt skillnad ej råder mellan nordiska sökande till akademiska befallningar, har presidiet den 6 februari 1970 beslutat att icke vidare företaga sig något i saken.

16. I skrivelse den 6 juli 1968 från Forbundet Nordens Sosialdemokratiske Ungdom har väckts frågan om minskning av isländska ungdomsorganisationers resekostnader vid deltagande i nordiska möten. Presidiet har den 9 januari 1970, under hänvisning till beslut vid det gemensamma mötet mellan statsministrarna och presidiet den 4 november 1969 att försöksvis pröva en ordning för kostnadsutjämning såvitt gäller resor inom Nordiska rådet, ansett frågan som slutbehandlad för presidiets del.

17. I skrivelse den 7 augusti 1968 från Tekniska högskolans sektion för lantmåteri har föreslagits nordisk giltighet för lantmätarexamen. Framställningen har besvarats av presidiet den 30 november 1969 med hänvisning till att presidiet ej funnit det lämpligt att upptaga frågan om examensgiltighet på detta speciella område isolerat från hela examensgiltighetsproblemet.

18. I anledning av skrivelse den 18 september 1968 från apotekare Sven E. Lindblad om inrättande av ett nordiskt kulturarkiv har presidiet den 6

februari 1970 beslutat överlämna nämnda framställning till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att behandlas i anslutning till arbetet med rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation.

19. I en skrivelse den 12 oktober 1968 har nordiska försäkringskasseseanställda genom Nordisk funktionärssammanslutning framställt önskemål om sina möjligheter att arbeta i annat nordiskt land än det egna m. fl. frågor. I skrivelse den 21 april 1969 har presidiet meddelat att, då samtliga de områden som berörs i mötets framställning redan är under behandling hos regeringarna i anledning av rekommendationen 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän, presidiet icke funnit skäl att företaga sig något i anledning av framställningen.

20. I en skrivelse den 1 november 1968 har professor John Hertz, Stockholm, väckt frågan om upprättande av ett nordiskt index för i Norden utkomna medicinska skrifter. Presidiet har den 6 februari 1970 beslutat överlämna framställningen till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige för att tagas under beaktande i regeringarnas arbete med rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation.

21. Nordiska lektorer vid universitet i Norden har i ett uttalande från ett möte den 22—24 november 1968, överlämnat till rådet med skrivelse den 11 december 1968, framlagt synpunkter på lektorernas ekonomiska ställning. I skrivelse den 21 april 1969 har presidiet meddelats att, sedan rådet antagit en rekommendation till regeringarna (*rek. nr 27/1969*) om samarbete rörande de nordiska språklektorerna, framställningen för rådets del är slutbehandlad.

22. Lots- och fyrmannaförbundet i Finland har i skrivelse den 5 december 1968 begärt att Nordiska rådet skulle uppta frågan om rätt för lots att tillgodoräkna tjänstgöring på annat nordiskt handelsfartyg än det egna landets handelsfartyg. Presidiet har den 2 november 1969 icke funnit anledning att vidtaga någon åtgärd med anledning av skrivelsen, då frågan är av rent intern finländsk karaktär.

23. I skrivelse den 11 februari 1969 har Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser fäst Nordiska rådets uppmärksamhet på behovet av en koordinering av tidpunkten för en officiell övergång till SI-systemet för måttenheter i de nordiska länderna. Enär presidiet på grund av en tidigare framställning i samma fråga från Nordisk VVS Förbund den 17 januari 1969 beslutat att i skrivelse till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige överlämna saken för beaktande vid arbetet med rådets rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (*se Nordiska rådet 1969 s. 2243*), fann presidiet den 2 juni 1969 att, då saken redan var anhängig hos regeringarna, vidare åtgärd ej erfordrades från presidiets sida.

24. I skrivelse den 21 februari 1969 till Nordiska rådet har Nordisk Trafikskole-union upptagit ett förslag om likartade regler beträffande körkort samt

rörande utbildning av motorfordonsförare. Sedan två medlemsförslag i hit-hörande ämnen väckts i Nordiska rådet (A 256/t) och (A 258/t), har presidiet den 2 november 1969 beslutat avskryva framställningen från vidare handläggning.

25. Norske Fysioterapeuters Forbund har i skrivelse den 1 mars 1969 berört frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster. Skrivelsen har av presidiet den 12 augusti 1969 överlämnats till regeringarna (se *Tillägg 9—10*).

26. Nordisk Folkehøjskole, Snoghøj, har med skrivelse 3 mars 1969 överlämnat ett vid möte den 25 februari 1969 antaget uttalande om nordisk ekonomisk union. Presidiet har den 2 juni 1969 beslutat att i samband med erkännandet av mottagandet uttala sin uppskattning av det stöd för det nordiska ekonomiska samarbetet, varför skrivelsen vill ge uttryck. Därmed anser sig presidiet ha slutbehandlat saken.

27. I en skrivelse den 4 mars 1969 har De Blindas förening i Sverige föreslagit rabatterade järnvägsbiljetter för blinda i Norden. Presidiet har, som redan nämnts (se under IX., punkt 7), den 2 november 1969 beslutat överlämna framställningen till de nordiska järnvägsförvaltningarna för den åtgärd som dessa kan finna lämpliga (se *Tillägg 7*).

28. I en skrivelse den 5 mars 1969 från studeranden Per Schönning har framförts förslag angående samordnad och utvidgad numrering av europavägar inom Norden. Skrivelsen har hänvisats till trafikutskottet.

29. Nordisk psykiatrisk Samarbeidskomité har i skrivelse den 9 april 1969 föreslagit likartade riktlinjer för läkares ersättningsplikt i de nordiska länderna. Skrivelsen har hänvisats till juridiska utskottet.

30. I en skrivelse den 8 maj 1969 har World Federation for the Protection of Animals väddat till Nordiska rådet att ompröva sitt beslut om gemensamma åtgärder till skydd för flyttfåglar utanför Norden (se *medlemsförslag A 188/j; Nordiska rådet 1969 s. 207 ff. och 837 ff.*). Presidiet har den 6 februari 1970 beslutat meddela att presidiet ej har befogenhet att påkalla någon sådan åtgärd av rådet och att skrivelsen därför ej föranleder vidare åtgärd från presidiets sida.

31. I en skrivelse den 22 maj 1969 har Uppsala studentkår hemställt att Nordiska rådet verkar för att de studieekonomiska villkor under vilka studier påbörjas i annat nordiskt land kan bibehållas under hela studietiden. Skrivelsen har hänvisats till kulturutskottet.

32. Sveriges Elektroindustri-förening har i skrivelse den 7 juli 1969 på Nordiska Elektronikfabrikanters vägnar upptagit frågan om enhetlig grupp-löplidskaraktistik för TV-sändare i de nordiska länderna. Skrivelsen har hänvisats till trafikutskottet.

33. Föreningen Norden, rektorskonferensen i Lahti, har den 9 augusti 1969 inkommit med en skrivelse angående samordning av nomenklatur för tjäns-

ter och institutioner inom skolans område. Presidiet har den 6 februari 1970 på förslag av kulturutskottet beslutat överlämna denna framställning till de nordiska språknämnderna (se *Tillägg 11*).

34. I skrivelse den 14 augusti 1969 har Nordens landskvinnor framfört önskemål om förbättring av husmors socialskydd. Sedan medlemsförslag väckts i saken (A 268/s), har presidiet den 9 januari 1970 beslutat avskriva saken från vidare handläggning.

35. Nordens liberala och radikala ungdomsförbund har den 29 augusti 1969 inkommit med en skrivelse angående löntagarrepresentation i företagens styrelse. Skrivelsen har hänvisats till socialpolitiska utskottet.

36. Nordiska konstförbundet, Helsingfors, har den 15 september 1969 inkommit med en skrivelse angående koordinering och rationalisering av konstarbetet i de nordiska länderna. Kulturutskottet har frågan under behandling.

37. Föreningarna Nordens Förbund har i en skrivelse den 13 september 1969 beträffande Nordek-planen framfört vikten av ett fasthållande vid en nordisk helhetssyn. Sedan presidiet tagit del av framställningen, har det den 6 februari 1970 beslutat lägga denna till handlingarna.

38. I skrivelse den 29 september 1969 har Nordisk optikerråd framfört förslag om regelbunden synkontroll för motorförare. Presidiet har den 9 januari 1970 under hänvisning till medlemsförslag angående nordisk giltighet för körkort (sak A 256 T/t) och utbildning av förare (sak A 258/t) beslutat avskriva saken från vidare handläggning.

39. Naturskyddsföreningen i Finland har i skrivelse den 1 oktober 1969 föreslagit bevarande av Torne älv i naturtillstånd. Skrivelsen har hänvisats till ekonomiska och socialpolitiska utskotten.

40. Kunsimaler Lars Thirslund, Birkerød, har i en skrivelse den 18 oktober 1969 påtalat de problem rörande omsättningsskatten som uppstår vid flyttning inom Norden. Skrivelsen har hänvisats till ekonomiska utskottet.

41. I en skrivelse den 29 oktober 1969 har Norden, Svensk förening för nordiskt samarbete, översänt ett av Föreningarna Nordens Förbund den 26 oktober 1969 antaget uttalande om vikten av samordning med Föreningarna Norden i fråga om nordisk informationsverksamhet. Presidiet har den 6 februari 1970 beslutat avskriva saken från vidare handläggning under hänvisning till medlemsförslag (sak A 266/k) om information angående nordiskt ekonomiskt samarbete.

42. Centralförbundet för finska föreningar i Sverige har med skrivelse den 17 november 1969 tillställt Nordiska rådet kopior av fyra framställningar som förbundet gjort i Finland avseende olika problem för finländska medborgare i Sverige. Skrivelserna har hänvisats till ekonomiska, juridiska och socialpolitiska utskotten.

43. Sveriges fotspecialisters riksförbund har i skrivelse den 21 november 1969 föreslagit enhetlig utbildning av fotvårdsspecialister. Socialpolitiska ut-

skollet handlägger frågan.

44. I skrivelse den 22 december 1969 från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning har meddelats, att nämnden hemställt att den skall fungera som remissinstans vid ansökningar om ekonomiskt stöd till medicinska forskningsprojekt. Presidiet har den 6 februari 1970 beslutat bifalla denna framställning.

45. I skrivelse den 13 januari 1970 har Nordiska Lärarorganisationers Samråd hemställt att organisationen måtte fungera som samnordisk remissinstans i frågor som berör skolväsendet och lärarna.

46. I en gemensam skrivelse i januari 1970 föreslår de tre professorerna i medicinsk genetik i de nordiska länderna upprättande av ett nordiskt institut för medicinsk genetik. Skrivelsen har överlämnats till kulturutskottet.

47. I en skrivelse den 27 januari 1970 hemställer Danske Afholdsselskabers Landsforbund om införande av enhetliga beteckningar i Norden på skatteklasser och alkoholinhåll för öl. Skrivelsen har överlämnats till ekonomiska utskottet.

48. I en skrivelse den 28 januari 1970 föreslår Nordiska institutet för samhällsplanering införandet av gemensamt nordiskt budgetår. Skrivelsen har överlämnats till ekonomiska utskottet.

XI. Delegationerna och parlamenten

1. Behandlingen av berättelsen från Danmarks delegation rörande rådets sjuttonde session har icke slutförts av folketinget.

2. Finlands delegation avgav den 19 februari 1969 berättelse till riksdagen över rådets femtonde session 1967. Utskottet för utrikesärenden avgav belänkande över berättelsen den 20 maj 1969 (nr 8), varefter riksdagen den 27 maj 1969 beslöt översända betänkandet till Nordiska rådets Finlands delegation och till regeringen. Delegationen avgav den 26 november 1969 berättelse till riksdagen rörande rådets verksamhet år 1968. Behandlingen har icke slutförts av riksdagen.

3. Norges delegation avgav den 8 maj 1969 rapport rörande rådets sjuttonde session (dokument nr 8, 1968—1969) över vilket utenriks- og konstitusjonskomitéen avgav innstilling (Innst. S. nr. 24). Stortinget beslöt den 9 januari 1970 att lägga rapporten till handlingarna.

4. En redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation för rådets sjuttonde session överlämnades av Kungl. Maj:t till riksdagen med skrivelse (nr 71) den 28 mars 1969.

I anledning av skrivelsen väcktes i första och andra kammaren motioner om gränskommunalt samarbete (I: 1046 och II: 1203), om gemensamt nordiskt TV-program (I: 1047), om sekretessen beträffande handlingar (I: 1048), om hjälpen till utvecklingsländerna (I: 1049 och II: 1207), om Nordek-planen (II: 1204), om jämförelsenormer för nordiska skolbetyg

(II: 1205) och om fri gränspassage (II: 1206).

Kungl. Maj:ts skrivelse och redogörelse samt i anslutning därtill väckta motioner har i olika delar behandlats av utrikesutskottet (utlåtande nr 11), konstitutionsutskottet (utlåtande nr 33), statsutskottet (utlåtande nr 162), bevillningsutskottet (utlåtande nr 52), bankoutskottet (utlåtande nr 31), första lagutskottet (utlåtande nr 46), andra lagutskottet (utlåtande nr 69), tredje lagutskottet (utlåtande nr 54) och jordbruksutskottet (utlåtande nr 28).

Riksdagsbehandlingen ägde rum vad gällde jordbruksutskottets utlåtande den 23 maj 1969, bankoutskottets utlåtande den 28 maj 1969, utrikesutskottets utlåtande den 29 maj 1969, bevillningsutskottets utlåtande den 30 oktober 1969, konstitutionsutskottets utlåtande den 5 november 1969, första, andra och tredje lagutskottens utlåtanden den 15 november 1969 och statsutskottets utlåtande den 3 december 1969.

Reykjavík den 6 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Leif Cassel

Trygve Bratteli

J. O. Krag

Eino Sirén

TILLÄGG 1

Protokoll, fört vid möte med Nordiska rådets presidium och de nordiska ländernas statsministrar den 4 mars 1969 på Operaterrassen i Stockholm

Närvarande

För regeringarna:

Statsminister Mauno Koivisto, Finland

Statsminister Per Borten, Norge

Statsminister Tage Erlander, Sverige

Udenrigsminister Emil Jónsson, Island

Økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender P. Nyboe Andersen, Danmark

Nordiska rådets presidium:

Andre vice talman Leif Cassel, Sverige

Fhv. statsminister Jens Otto Krag, Danmark

Riksdagsman Eino Sirén, Finland

Alltingspræsident Sigurður Bjarnason, Island

Stortingsrepresentant Trygve Bratteli, Norge

För Nordiska rådets sekretariat:

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark

Vicehäradschef Eiler Hultin, Finland

Kontorsjef Friðjón Sigurðsson, Island

Byråsjef Einar Løchen, Norge
Hovrättsrådet Gustaf Petré, Sverige
Departementssekreterare Pär Kettis, Sverige

Övriga

Förutv. statsminister Karl August Fagerholm, Finland
Statssekretær Emil Vindsetmo, Norge
Docent Nils-Erik Bæhrendtz, Sverige

§ 1

Öppnade statsminister Erlander mötet och hälsade de närvarande välkomna. Följande dagordning antogs och följdes:

1. Informationsfrågan (meddelande om att den beslutade arbetsgruppen utseltes; eventuella ytterligare direktiv till arbetsgruppen)
2. Samordning av utredningarna om organisationsfrågorna
3. Tidpunkt för Nordiska rådets session 1970
4. Tidpunkten för överläggningarna mellan statsministrarna och Nordiska rådets presidium hösten 1969 med medverkan av rådets ekonomiska utskott
5. Utredning angående utjämning av resekostnaderna till nordiska möten
6. Övrigt.

§ 2

Refererades § 2 i protokollet för mötet mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska statsministrarna den 2 februari 1969 på Karlbergs slott avseende informationsfrågorna. Fastställdes att i enlighet med det då fattade beslutet följande personer utsetts av presidiet och statsministrarna att ingå i arbetsgruppen för nordiska informationsfrågor:

Kontorschef Ole Hansen, Danmark
Redaktör Maija-Liisa Heini, Finland
Højesteretssagfører Birgir Isleifur Gunnarsson, Island (suppleant: cand. jur. Ottar Yngvason),
Ekspedisjonssjef Tim Greve, Norge
Docent Nils-Erik Bæhrendtz, Sverige, med Bæhrendtz som sammankallande

Informationssekreterare Anita Söderman utsågs till sekreterare åt arbetsgruppen.

Enighet rådde om att nämnda beslut av den 2 februari 1969 var tillfyllest som mandat för arbetsgruppen.

§ 3

Det konstaterades att för närvarande två utredningsorgan sysslar med att undersöka det nordiska samarbetets organisation:

a) *Nordiska organisationskommittén* (Fagerholmskommittén). Den tillsattes av presidiet och statsministrarna gemensamt hösten 1967 och består av dels 5 parlamentariker, dels 5 företrädare för regeringarna, representerande samtliga fem nordiska länder.

b) *Nordiska ämbetsmannakommittén*. Den har tillsatts av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige i anledning av Frederiksbergsmötets beslut den 22—23 april 1968. Kommittén består av ämbetsmän representerande de nämnda fyra länderna. Island följer kommitténs arbete genom observatörer. Kommittén har av statsministrarna fått i uppdrag att slutföra sitt arbete och före den 15 juli 1969 utarbeta förslag till lösning på samtliga samarbetsområden.

Vad gäller utredningen av organisatoriska frågor samt det inbördes förhållandet mellan de båda nämnda kommittéerna enades mötet om ett vid mötet muntligen framlagt förslag av följande innehåll.

Embetsmannsutvalget skal legge fram forslag om de institusjoner som kreves for Nordek-planens virkeliggjørelse og gjennomføring. På et passende tidspunkt før en er ferdig med traktatutkastet, som skal være klart 15/7 1969, leverer embetsmannsutvalget sit organisasjonsforslag til organisationskommittén. Begge komitéene skal samarbeide om det endelig forslag som skal inngå i avtaleteksten. Samarbeidet skal foregå på den måte at Fagerholms-komitéen suppleres med representanter for embetsmannsutvalget.

Det antecknades att minister Nyboe Andersen och fhv. statsminister Jens Otto Krag instämde i beslutet under förutsättning att med orden "organisatoriska frågor" ovan förstås allenast frågan om Nordiska rådets roll i ett utvidgat ekonomiskt samarbete och frågan om relationerna mellan rådet och de organ, som regeringarna kan komma att föreslå skola inrättas.

§ 4

Sedan tidpunkten för rådets ordinarie session 1970 närmare diskuterats, uttalades att — med hänsyn till att nyalet till Finlands riksdag äger rum den 15 mars 1970 — rådets ordinarie session borde förläggas antingen till mitten av februari eller början av april 1970.

Rådets presidium kan väntas få rådets uppdrag att taga ställning till denna fråga.

§ 5

Mötesdeltagarna enades om att det möte, som årligen brukar avhållas mellan rådets presidium och de nordiska statsministrarna, detta år bör förläggas till månadsskiftet oktober—november 1969 och vid behandlingen av Nordek-frågan utökas med rådets ekonomiska utskott.

§ 6

Då intet nytt förelåg beträffande utredning angående utjämning av resekostnaderna till nordiska möten, bordlades frågan.

§ 7

Närvarande regeringsrepresentanter uppdrog åt Nordiska rådets sekretariat att i kontakt med regeringarnas vid råds-sessionen närvarande repre-

sentanter fördela uppgiften att vara koordinerande land beträffande de rekommendationer, som redan antagits eller kommer att antagas vid den nu pågående rådssessionen mellan länderna.

I enlighet med detta uppdrag har de 30 vid sessionen antagna rekommendationerna fördelats mellan länderna på sätt framgår av bifogade förteckning (*Tilläggsbihang*).

Stockholm den 4 mars 1969

Gustaf Petrén

Protokollet godkänt av de närvarande regeringsrepresentanterna och presidiemedlemmarna den 6 maj 1969

Gustaf Petrén

TILLÄGGSBIHANG

Nordiska rådets rekommendationer vid rådets 17:e session i Stockholm 1—6 mars 1969

Nr	Koordinerande land
1 om fri gränspassage	Finland
2 om slopande av utgående passkontroll	Danmark
3 om tullbehandling av postpaket	Finland
4 om samarbete rörande föroreningsfrågor	Sverige
5 om användande av engångsförpackningar	Norge
6 om förbud mot professionell boxning	Sverige
7 om skol- och studentbetygs jämförbarhet	Norge
8 om beslut om reklamsändningar i TV	Sverige
9 om ekonomiskt samarbete	
10 om gemensam skeppsmedicinsk forskning	Norge
11 om nordisk journalistkursus	Danmark
12 om likartad lagstiftning om transplantation	Sverige
13 om utbyggnad av E 18	Norge
14 om effektiviserad trafikfostran	Norge
15 om konstfostran i skolan	Sverige
16 om läkemedelssamarbete	Finland
17 om samarbete på musikterapiens område	Finland
18 om musiksamarbete	Danmark
19 om sjövägsregler för stora fartyg	Danmark
20 om beredskap vid katastrofer i inre farvatten	Sverige
21 om beslut i Öresundsfrågorna	Danmark
22 om gränskommunalt samarbete	Sverige
23 om zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige	Finland
24 om tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning	Finland
25 om stereofoniska radioutsändningar	Norge
26 om höjande av Nordiska kulturfondens belopp	Danmark
27 om samarbete rörande de nordiska språklektorerna	Danmark
28 om samarbetskommitté för utvecklingsforskning	Danmark
29 om samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen	Sverige
30 om vägförbindelsen mellan Sevettjärvi och Neiden	Norge

TILLÄGG 2

Protokoll, fört vid möte mellan de nordiska ländernas statsministrar, andra regeringsrepresentanter samt medlemmar av Nordiska rådets presidium och Nordiska rådets förstärkta ekonomiska utskott den 3 november 1969 på Karlbergs slott

*Närvarande**Regeringsrepresentanter*

<i>Danmark</i>	Statsminister Hilmar Baunsgaard Økonomiminister P. Nyboe Andersen
<i>Finland</i>	Statsminister Mauno Koivisto Handelsminister Grels Teir
<i>Island</i>	Statsminister Bjarni Benediktsson
<i>Norge</i>	Statsminister Per Borten Handelsminister Kåre Willoch
<i>Sverige</i>	Statsminister Olof Palme Statsrådet Gunnar Lange Statsrådet Carl Lidbom

Nordiska rådets presidium

<i>Danmark</i>	Fhv. statsminister Jens Otto Krag
<i>Finland</i>	Riksdagsman Eino Sirén
<i>Island</i>	Alttingspresident Sigurður Bjarnason
<i>Norge</i>	Stortingsrepresentant Trygve Bratteli
<i>Sverige</i>	Andre vice talman Leif Cassel

Nordiska rådets förstärkta ekonomiska utskott

<i>Danmark</i>	Folketingsmand Henry Christensen Fhv. minister Ivar Nørgaard Folketingmedlem Grethe Philip Folketingsmand Ib Stetter
<i>Finland</i>	Fhv. minister Aksel Larsen Riksdagsman Kuuno Honkonen Riksdagsman Juha Rihtniemi Talman V. J. Sukselainen Riksdagsman Georg C. Ehrnrooth Riksdagsman Olavi Saarinen Riksdagsman Arne Berner
<i>Norge</i>	Stortingsrepresentant Ragnar Christiansen Stortingsrepresentant Gunnar Garbo Stortingsrepresentant Sverre Stray Lagtingspresident Lars Korvald Stortingspresident John Austrheim

Sverige Riksdagsman Rolf Eliasson
 Riksdagsman Bertil Ohlin
 Riksdagsman Sture Palm
 Riksdagsman Torbjörn Fälldin
 Riksdagsman Johannes Antonsson

Fhv. minister Ove Hansen, Danmark

Närvarande

Danmark *Nordiska rådets sekretariat*
 Generalsekretær Frantz Wendt

Finland Äldre justitiesekreterare Eiler Hultin
 Bitr. sekreterare Håkan Branders

Island Kontorchef Friðjon Sigurðsson

Norge Byråsjef Einar Einar Løchen

Sverige Hovrättsrådet Gustaf Petrén
 Avdelningsdirektör Pär Kettis
 Departementssekreterare Hans-Olle Olsson

Ekonomiska utskottet

Byråsjef Gudmund Saxrud
 Byrådirektör Sven Holmstedt

Presstjänst

Informationssekreterare Anita Söderman
 Redaktör Lars Lönnback

Vid mötet följdes nedanstående av deltagarna godkända dagordning:

1. Nordek-rapporten (*NU 1969: 11*); tillfälle till allmän debatt
2. I rapporten olösta frågor
 - a) Tullunion och tullsuspensioner
 - b) Finansieringsfrågor
 - c) Jordbruksfrågor
 - d) Fiskefrågor
3. Kultursamarbetets plats
4. Transportsamarbetet (*NORDTRANS; NU 1969: 13*)
5. Institutionerna inom Nordek och det nordiska samarbetets organisation (rapport från Nordiska organisationskommittén)
6. Arbetets fortsatta bedrivande; Nordek-frågans behandling vid Nordiska rådets 18:e session i februari 1970 i Reykjavik
7. Protokoll och kommuniké från mötet

§ 1

Förklarade statsminister Palme mötet öppnat.

§ 2

Diskuterades frågan om ett utvidgat nordiskt samarbete på grundval av Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport om utvidgat nordiskt samarbete — Nordek — (*NU 1969: 11*) och ett meddelande från statsministrarna daterat den 3 november 1969 (*Tilläggsbilag*).

§ 3

Efter diskussion om det nordiska kultursamarbetets organisation enades mötet om att kultursamarbetet, i den utsträckning det ej berörs av Nordek-samarbetet, borde regleras utanför Nordek-traktaten.

§ 4

Anmälades den på föranstaltande av Nordiska rådets trafikutskott verkställda utredningen rörande Norden som en gemensam lokaliserings- och kommunikationsregion — **NORDTRANS** — (*NU 1969: 13*).

§ 5

Frågorna om institutionerna inom Nordek och det nordiska samarbetets organisation samt Nordek-frågans behandling vid Nordiska rådets 18:e session hänsköts till följande dags möte mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium.

§ 6

Uppdrogs åt statsminister Palme att justera protokollet för dagens möte.

§ 7

Förklarade statsminister Palme mötet avslutat.

Vid protokollet

Gustaf Petrén

Justeras:

Olof Palme

TILLÄGGSBIHANG

Meddelande från det nordiska statsministermötet den 3 november 1969

Vid möte denna dag har statsministrarna behandlat ämbetsmannakommitténs rapport om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete.

Statsministrarna, som funnit rapporten utgöra ett gott underlag för vidare förhandlingar, har diskuterat frågan om den fortsatta handläggningen av de utestående problemen i syfte att göra det möjligt att nå en lösning på dessa problem före Nordiska rådets session i Reykjavik i början av februari 1970.

Enighet förelåg om att varje land skulle utse en regeringsdelegation under ledning av statsministern.

Dessa delegationer skall sammanträda i Oslo den 25 och 26 november. Ytterligare sammanträden har förutsetts till den 16 och 17 december i år och till den 15 och 16 januari nästa år.

Enighet förelåg vidare om att man omedelbart var för sig skulle överväga de utestående problemen för att göra fortsatta förhandlingar möjliga.

Slutligen var man ense om att formerna för ett nordiskt atomindustri- och en reaktorteknologisk utvecklingsorganisation i första hand skulle övervägas av berörda ministrar.

TILLÄGG 3

Protokoll, fört vid möte mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium i Stockholm den 4 november 1969

Närvarande

För regeringarna:

Statsminister Hilmar Baunsgaard, Danmark
 Statsminister Mauno Koivisto, Finland
 Statsminister Bjarni Benediktsson, Island
 Statsminister Per Borten, Norge
 Statsminister Olof Palme, Sverige
 Økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europeiske
 markedsanliggender P. Nyboe Andersen, Danmark
 Statsrådet Carl Lidbom, Sverige

Nordiska rådets presidium:

Fhv. statsminister, folketingsmand Jens Otto Krag, Danmark
 Stortingsrepresentant Trygve Bratteli, Norge
 Riksdagsman Eino Sirén, Finland
 Altingspræsident Sigurður Bjarnason, Island
 Andre vice talman Leif Cassel, Sverige

För Nordiska rådets sekretariat:

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark
 Äldre justitiesekreterare Eiler Hultin, Finland
 Bitr. sekreterare Håkan Bränders, Finland
 Kontorschef Friðjón Sigurdsson, Island
 Byråsjef Einar Løchen, Norge
 Byråsjef Gudmund Saxrud, Norge
 Konsulent Per Ølberg, Norge
 Hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige
 Byrådirektör Sven Holmstedt, Sverige
 Avdelningsdirektör Pär Kettis, Sverige
 Departementssekreterare Hans-Olle Olsson, Sverige
 Informationssekreterare Anita Söderman

Sakkunniga:

Ambassadør Jens Christensen, Danmark
 Kontorchef Niels Ersbøll, Danmark
 Konsulent Axel Gormsen, Danmark
 Departementschef Eigil Jørgensen, Danmark

Departementschef Otto Müller, Danmark
 Kontorchef Erik Nielsen, Danmark
 Överdirektör Erik Törnqvist, Finland
 Byråchef Kurt Uggeldahl, Finland
 Avdelningschef Gudmundur Benediktsson, Island
 T. f. chargé d'affaires Hannes Hafstein, Island
 Statssekreter Emil Vindsetmo, Norge
 Docent Nils-Erik Bæhrendtz, Sverige
 Hovrättsassessor Hans Danelius, Sverige
 Departementssekreterare Jan Karlsson, Sverige
 Statssekreterare Ove Rainer, Sverige
 Statssekreterare Gunnar von Sydow, Sverige

Förhandlingarna leddes enligt mötets beslut av Nordiska rådets president, andre vice talman Leif Cassel.

Vid mötet följdes nedanstående av deltagarna godkända dagordning:

1. Huvudfrågor vid Nordiska rådets 18:e session i Reykjavik i februari 1970

2. Rapport från kommittén för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet (den s. k. Färökommittén); ändringar i stadgan för Nordiska rådet

3. Nordiska organisationskommitténs fortsatta arbete

4. Arbetet i arbetsgruppen för informationsfrågor

5. Ordning för utjämning av ländernas utgifter för nordiska resor

6. Övrigt

7. Protokoll och kommunicé från mötet

Till dagordningens olika punkter hade Nordiska rådets sekretariat utarbetat promemorior, som bifogas protokollet (*Bilaga 1—5, här ej tryckta*).

§ 1

Mötet enades om att huvudämnet för rådets adertonde session blir frågan om ett utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete (*Nordek-rapporten, NU 1969: 11*). Från statsministrarnas sida upplystes att Nordiska rådet till sessionen skulle tillställas ett meddelande om resultaten av de regeringsförhandlingar, som under ledning av statsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige skall inledas den 25—26 november 1969 och fortsätta under december 1969 och januari 1970 (*D 1970 rek. nr 9/1969*). Till Nordek-frågan ansluter sig vissa andra inom rådet anhängiga saker, bl. a. kultursamarbetets organisation (*A 265/k*) och frågan om en nordisk tjänstemannarätt (*A 146/j*).

Följande andra spörsmål väntas utgöra huvudfrågor eller viktigare debattämnen vid sessionen:

- a) Nordisk äktenskapsrätt (*A 257/j*)
- b) Inrättande av ett nordiskt institut för östeuropeiska frågor (*A 245/k*)
- c) Åtgärder mot Östersjöns förorening (*A 246/s*)
- d) Gemensam nordisk transportpolitik (*A 2/t*)
- e) Öresundsfrågorna (*D 1970 rek.nr 21/1969/t*)

§ 2

Anmälades att kommittén för de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet avlämnat sin slutrapport med förslag till lösning av frågan om Färöarnas och landskapet Ålands deltagande i Nordiska rådets arbete (se B 4/j Bilaga 8). Mötet beslöt uttala ett tack till kommittén och särskilt dess ordförande ambassadören, förutvarande statsrådet Herman Kling för det förtjänstfulla arbete som nedlagts på spörsmålets lösning.

Mötet anslöt sig till slutrapportens förslag och enades om att i den föreslagna texten till ändring av Nordiska rådets stadga i § 2 femte stycket orden "Danmarks delegation" borde ersättas av orden "Danmarks riges delegation" och att de nu föreslagna ändringarna i stadgan borde träda i kraft i samtliga länder den 1 januari 1970.

§ 3

Anmälades Nordiska organisationskommitténs rapport angående Nordiska rådet och Nordek (se D 1970 rek.nr 9/1969 Bilaga). I avvaktan på bl. a. behandling av rapporten i de nationella delegationerna beslöt mötet uppskjuta den vidare behandlingen av frågan om Nordiska rådets medverkan i Nordeksamarbetet.

Mötet enades om att uppdra åt Nordiska organisationskommittén att framlägga förslag om ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samarbetsfältet samt att fortsätta sitt arbete med förslag rörande bl. a. kultursamarbetets organisation, nordisk tjänstemannarätt och anpassningen av rådets arbetsformer till de nya uppgifter som kan komma att påläggas Nordiska rådet. Nämnda förslag borde, i den mån de berör Nordeksamarbetet, framläggas till den 10 december 1969.

§ 4

Anmälades att arbetsgruppen för nordisk information den 22 maj 1969 till statsministrarna och presidiet avgivit en rapport med förslag till olika informationsåtgärder samt att några beslut ännu icke träffats i anledning av rapporten.

Mötet, som fann att man icke nu kunde fatta beslut i anledning av rapportens förslag, uppdrog åt arbetsgruppen att fortsätta sitt arbete. Arbetsgruppen skulle i första hand förbereda en informationskampanj om Nordek att igångsättas vid ett förverkligande av Nordek-planen samt i övrigt fullfölja sitt arbete att klarlägga målsättningen för och organisationen av den nordiska informationsverksamheten.

§ 5

I enlighet med beslut av statsministrarna och presidiet i Oslo den 19—20 oktober 1968 framlades en undersökning om utjämning av reseutgifterna för deltagande i möten arrangerade av Nordiska rådet utmynnande i bi-

lagda förslag (*Bilaga A, här ej tryckt*). Mötet godkände presidiets förslag såsom en försöksordning inom Nordiska rådet och förordade att den tillämpades under 1970. Härefter skulle frågan om en utvidgning av utjämningsordningen övervägas på nytt.

§ 6

Mötet godkände en presskommuniké från mötet, vilken bifogas (*Bilaga B, se s. 2252—2253*).

Stockholm den 4 november 1969

Vid protokollet

*Gustaf Petré*n

Ovanstående protokoll godkännes:

Hilmar Baunsgaard

Jens Otto Krag

Mauno Koivisto

Eino Sirén

Bjarni Benediktsson

Sigurður Bjarnason

Per Borten

Trygve Bratteli

Olof Palme

Leif Cassel

TILLÄGG 4

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Nordiska chefsstatistikermötet rörande utgivningen av Nordisk statistisk årsbok

Nordiska rådet har sedan 1962 utgett Nordisk statistisk årsbok. Ansvarig för utgivningen, inklusive finansieringen av årsboken har hela tiden varit Nordiska rådets presidium. Kostnaderna för framställning och utgivning har behandlats som en gemensam utgift för Nordiska rådet, vilket innebär att de i sista hand fördelats mellan länderna enligt en särskild nyckel (16/69 var för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 5/69 för Island) och belastar de nationella budgetanslagen avseende Nordiska rådet. Presidiet har utsett redaktör för årsboken.

Kostnaderna för årsboken uppgår för närvarande till cirka 100 000 kronor per år senast godkända budget bifogas (*här ej tryckt*).

I samband med att beslut fattades om upprättande av ett nordiskt statistiskt sekretariat nämndes också som en länkbar arbetsuppgift för detta sekretariat att handha utgivningen av Nordisk statistisk årsbok. Presidiet får härmed aktualisera denna fråga inför styrelsen för det nordiska statistiska sekretariatet.

Nordiska rådets presidium finner det i och för sig naturligt att ansvaret för utgivningen så småningom överflyttas till det nordiska statistiska sekretariatet. Det främsta motivet härför är givetvis att det statistiska sekretariatet och dess styrelse besitter en sakkunskap på detta område som presidiet och dess sekretariat av naturliga skäl saknar. Presidiet finner det emellertid angeläget framhålla att innan en överflyttning kan bli aktuell, garantier måste föreligga dels för en fortsatt utgivning av årsboken i åtminstone samma omfattning som nu, dels i fråga om det nordiska statistiska sekretariatets finansiella resurser att bekosta utgivningen i framtiden. En annan fråga som är aktuell i sammanhanget är om utgivningen fortsatt skall ske i Nordisk utredningsserie. Från presidiets sida är också angeläget att skaffa sig utfästelse om att Nordisk statistisk årsbok kan erhållas av skolor och Föreningarna Norden till rabatterat pris i samma omfattning som för närvarande.

Presidiet föreslår för sin del att frågan om en överflyttning av ansvaret för Nordisk statistisk årsbok i första omgången blir föremål för preliminära överläggningar mellan å ena sidan Nordiska rådets sekretariat och å andra sidan det nordiska statistiska sekretariatet i Köbenhavn.

Stockholm den 4 december 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

TILLÄGG 5

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige rörande broschyren »Att studera i Norden»

Nordiska rådets presidium har från rådets kulturutskott mottagit en den 22 maj 1969 dagtecknad skrivelse rörande broschyren »Att studera i Norden» av följande innehåll. Till skrivelsen var fogad ett exemplar av ifrågavarande broschyr.

Nordiska rådets kulturutskott har vid möte i Bergen den 21 och 22 maj 1969 tagit del av Nordiska kulturkommissionens berättelse för år 1968 (*sak C 2/k*). Utskottet har därvid med tillfredsställelse kunnat konstatera, att Nordiska kulturkommissionen utgivit en andra upplaga av broschyren »Att studera i Norden». Denna fyller en viktig uppgift såsom information om studieförhållandena vid universiteten och vissa fackhögskolor i de nordiska länderna. Broschyren lämnar även vissa uppgifter om möjligheterna att

erhålla stipendier och lån för studier i ett nordiskt grannland. Den fortsatta utbyggnaden av den nordiska tentamensgiltigheten och utbildnings-samarbetet i övrigt har i betydande mån ökat möjligheterna att förlägga studierna till ett annat nordiskt land än hemlandet. Dessa omständigheter förutsätter enligt utskottets uppfattning utförligare information om finansiella och andra studiesociala förhållanden vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat i studiesyfte. En dylik information bör även omfatta de enskilda fonder och organisationer, som ofta i betydande omfattning beviljar understöd för studier utomlands. På grund av den snabba utvecklingen inom undervisningen såväl på nationellt som samnordiskt plan är det naturligt att uppgifterna i broschyren »Att studera i Norden» snart föråldras. En ny utgåva av broschyren kommer därför att i en snar framtid bli aktuell. Kulturutskottet får i anledning härav hemställa att presidiet fäster regeringarnas uppmärksamhet på att vid utgivandet av en tredje upplaga av broschyren »Att studera i Norden» beakta behovet av en ingående information om möjligheterna att erhålla stipendier och övrigt understöd för studier i de nordiska länderna.

Nordiska rådets presidium vill för sin del understryka vikten av att det blir möjligt för så många nordiska studenter som möjligt att studera vid universitet i annat nordiskt land än det egna. Under åberopande av vad kulturutskottet anfört får presidiet hemställa till regeringarna att vid utgivande av nästa upplaga av broschyren »Att studera i Norden» komplettera denna med fylliga uppgifter om möjligheter för de studerande att erhålla stipendier eller annat stöd för studier vid lärosäte i annat nordiskt land än det egna.

København den 2 juni 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

Gustaf Petren

TILLÄGG 6

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige rörande gruppreserabatter på nordiska järnvägar

Nordiska rådets presidium har från rådets trafikutskott mottagit en den 30 maj 1969 dagtecknad skrivelse rörande gruppreserabatter på nordiska järnvägar. Skrivelsen har följande lydelse:

Nordisk Råds trafikutvalg har i tilslutning til en gennemgang af spørgsmålet om jernbanetakster bl. a. ladet udarbejde vedlagte skematiske sammenstillinger over nedsættelser for grupperejsende på de nordiske landes jernbaner.

Trafikudvalget er af den opfattelse, at selv om principperne for rabaty-delse stort set er de samme i de nordiske lande, eksisterer der forskelle, som ved lejlighed bør søges udlignet f. eks. i tilknytning til kommende tariffor-handlinger mellem jernbanestyrelserna. Udvalget har navnlig hæftet sig ved aldersgrænserne, hvor forholdet er det, at i Norge befordres børn op til 15 år — for skolegrupper op til 21 år — billigere, medens grænsen i de øvrige lande er 12 år.

Nordiska rådets presidium anser det önskvärt att det uppnås större lik-formighet beträffande reglerna för grupperesrabatter. Särskilt vill presidiet understryka vikten av att allt göres för att underlätta nordiska skol- och ungdomsresor. Ett accepterande av de norska reglerna i övriga länder skulle kunna få sådan verkan.

Under hänvisning till det ovan anförda och bifogade av trafikutskottet uppgjorda sammanställning (*se Tilläggsbilag*) får presidiet hemställa till regeringarna att söka åstadkomma större likformighet vad gäller bestämmelserna i Norden rörande gruppresor med järnväg.

København den 2 juni 1969

För Nordiska rådets presidium

Leif Cassel

President

Gustaf Petrén

Schematisk sammanställning över rabatter vid gruppresor på de nordiska ländernas järnvägar

	Danmark	Sverige	Norge	Finland
MINDSTEANTAL VOKS- NE DELTAGERE				
Almindelige grupper	4 (2 børn regnes for 1 voksen)	10 (2 børn regnes for 1 voksen)	10 (2 børn regnes for 1 voksen)	10
Skolegrupper	10	10 (fra samme skole)	10	5 elever
OBLIGATORISK FORUDANMELDELSE	For grupper på 10 personer og derover skal bestilling på befordring indgives senest 24 timer før afrejsetidspunktet	Forudanmeldelse skal ske ved rejser 1) med eksprestog, 2) med 1. klasse, når der er 10 el. flere deltagere, og 3) med 2. klasse, når der er 25 el. flere deltagere	Henvendelse om nedsættelse for grupper skal indgives senest 3 dage før afrejsedagen. Denne frist ses der i praksis bort fra, når der er plads	Henvendelse om gruppe- rejser bør ske mindst 3 timer før rejsen. Delta- gerfortegnelse bør afle- veres
STATIONSFORBINDEL- SEFR	Udstedes i samme forbindelser som almindelige enkelt- og dobbeltbilletter — dog ikke til lokale rejser på Københavns by- bane eller Storebælt	Udstedes i samme for- bindelser som alminde- lige enkelt- og dobbelt- billetter — dog ikke til lokale bybaner	Udstedes i samme for- bindelser som alminde- lige enkelt- og dobbelt- billetter — dog ikke til lokale bybaner	Udstedes i alle jernbane- forbindelser
VOGKLASSE				
Almindelige grupper	1. og 2. klasse	1. og 2. klasse	1. og 2. klasse	1. og 2. klasse
Skolegrupper	Kun 2. klasse	Kun 2. klasse	Kun 2. klasse siddevogn	1. og 2. klasse
BETALING				
<i>Enkeltrejse</i>	Der ydes følgende ned- sættelse i den ordinære enkeltbilletpris:	Der ydes følgende ned- sættelse i den ordinære enkeltbilletpris:	Der ydes følgende ned- sættelse i den ordinære enkeltbilletpris:	Der ydes følgende ned- sættelse i den ordinære enkeltbilletpris:

	Danmark	Sverige	Norge	Finland
<i>Almindelige grupper på</i>				
4—9 voksne	15 %	—	—	—
10—24 »	20 %	25 %	20 %	25 %
25 og flere voksne	30 %	35 %	25 %	25 %
<i>Skolegrupper på</i>				
10 og flere voksne	50 %	50 %	50 %	50 % (mindst 5 personer)
<i>Hen- og tilbagerejse</i>	Der ydes følgende ned-sættelse i summen af de ordinære enkeltbilletter: Ved hen- og tilbagerejse inden for	Der ydes følgende ned-sættelse i den ordinære pris for hen- og tilbagerejse:	Der ydes følgende ned-sættelse i de ordinære enkeltbilletterpriser for hver rejseretning:	Der ydes følgende ned-sættelse i den ordinære pris for hen- og tilbagerejse:
<i>Almindelige grupper på</i>	3 dage	1 måned		
4—9 voksne	40 %	30 %	—	—
10—24 »	45 %	35 %	25 %	25 %
25 og flere voksne	55 %	45 %	35 %	25 %
		Tilbagerejse samme dag	Ellers	
<i>Skolegrupper på</i>				
10 og flere voksne	65 %	60 %	5 øre pr. km for den samlede strækning på hen- og tilbagerejsen, dog mindst 5 kr. pr. person	50 % (mindst 5 personer)
BØRN				
<i>Almindelige grupper</i>	Børn fra det fyldte 4. til det fyldte 12. år samt yngre børn, til hvilke der ønskes særskilt plads,	Børn, som er fyldt 6 men ikke 12 år, befordres til halvdelen af den under betaling anførte pris for	Børn indtil det fyldte 15. år befordres til halvdelen af den under betaling anførte pris for personer	Der ydes ikke grupperabat til børn under 12 år, da disse automatisk får 50 % rabat

Danmark	Sverige	Norge	Finland
befordres til halvdelen af den under betaling anførte pris for personer på 12 år og derover, evt. afrundet opad til mangefold af 10 øre	personer på 12 år og derover	på 15 år og derover	

Skolegrupper

Børn indtil det fyldte 15. år befordres til 1/3 ordinær billetpris for voksne. Fra det 15. til det fyldte 21. år befordres til 1/2 ordinær billetpris for voksne

FRIBEFORDRING

Når der deltager mindst 15 betalende voksne (herunder elever m. v. over 12 år), tilstås fribefordring af 1 voksen for hvert påbegyndt antal af 50 betalende voksne. Ved grupperejser, hvor der er deltagere på både 1. og 2. klasse, tilstås fribefordring for 1 voksen på 1. klasse for hvert påbegyndt antal af 50 voksne, når der befordres mindst 6 betalende voksne på 1. klasse

Alm. grupper
Når der deltager mindst 15 betalende voksne, tilstås fribefordring af 1 voksen for hvert påbegyndt antal af 50 betalende voksne. Ved grupperejser, hvor der er deltagere på både 1. og 2. klasse ansættes antallet af rejseledere med fribefordring på grundlag af det samlede antal betalende voksne; der tilstås fribefordring for 1 voksen på 1. klasse for hvert påbegyndt antal af 50 voksne på 1. klasse, dog således at der skal be-

Når der deltager mindst 15 betalende voksne, tilstås fribefordring af 1 voksen for hvert påbegyndt antal af 50 betalende voksne

Der tilstås ikke fri befordring for gruppeledere, men for hver gruppe på 5 skoleelever kan en lærer eller anden gruppeleder rejse på samme vilkår som eleverne

	Danmark	Sverige	Norge	Finland
<i>FRIBEFORDRING</i> (fortsat)		fordres mindst 6 betalende voksne på 1. klasse		
		<i>Skolegrupper</i> Der tilstås fribefordring for en deltager eller leder for hvert påbegyndt antal af 15 betalende		
<i>TOGBENYTTELSE</i>	Skolegrupper kan ikke rejse med lyntog eller med hådtoget »Engländeren». Skolegrupper kan dog rejse med »Engländeren», når der for gruppen forevises rejsehjemmel til skibsstrækningen Esbjerg—Harwich og pladsbilletter løses efter de almindelige bestemmelser. I øvrigt gælder gruppebilletter til alle tog, færger og skibe — i lyntog m. v. dog kun mod løsning af pladsbilletter	Der kan gøres undtagelse fra de almindelige regler således, at der ikke ydes grupperejsenedsættelse for rejser med visse tog og rejser i visse perioder i tilknytning til de større højtider eller andre lejligheder med stor betyngning	Der kan ikke påregnes ydet grupperejsenedsættelse ved rejse med nattog eller eksprestog. I lavsæsonen — når der er plads, og når benyttelse af nattog eller eksprestog anses mest hensigtsmæssigt — kan der dog ydes grupperejsenedsættelse også for disse forbindelser. NSB træffer afgørelse herom i hvert enkelt tilfælde	Gruppebilletter gælder til samtlige tog. I eksprestog skal dog løses pladsbilletter til hver deltager.

TILLÄGG 7

**Skrivelse från statens järnvägar till statsrådet och chefen för
kommunikationsdepartementet över skrivelse från Nordiska rådets
presidium rörande gruppreserabatter på nordiska järnvägar**

Genom remiss den 17 juli 1969 har statens järnvägar anmodats att yttra sig över en den 2 juni 1969 dagtecknad skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, vari presidiet hemställer, att regeringarna söker åstadkomma större likformighet i vad gäller bestämmelserna i Norden rörande gruppresor med järnväg.

Statens järnvägar får med anledning härav meddela följande.

Den av Nordiska rådets trafikutskott gjorda sammanställningen över föreskrifterna för gruppresor i de nordiska länderna avser försäljningen inom det egna landet av sådana resor. För gruppresor mellan de nordiska länderna samt för expediering av gruppresa i ett nordiskt land för lokal resa i ett annat nordiskt land gäller emellertid föreskrifterna i Internationell tariff för befordran av resande och resgoods, den s. k. TCV-tariffen, som utgör tariffgrundval för järnvägsresor i Europa.

Föreskrifterna i denna tariff är resultatet av det mångåriga arbete som bedrivits inom Internationella järnvägsunionen för ernående av enhetlighet på det internationella tariffområdet. I fråga om gruppresor gäller bland de mera väsentliga enhetliga normerna:

- att gruppresorna indelas i två kategorier: vanliga gruppresor samt grupper av elever, studerande och ungdomar,
- att rabatt vid gruppresa medges, om gruppen består av minst 10 betalande vuxna,
- att vid differentierade rabattsatser tillämpas för vanliga grupper indelningen 10—24 deltagare och 25 och fler deltagare,
- att om i resgrupp ingår minst 15 betalande vuxna (två betalande barn räknas som en vuxen) fri färd medges för en vuxen person för varje begynnande 50-tal vuxna deltagare,
- att för barn erlägges hälften av den rabatterade avgiften för vuxen (vissa undantag från denna regel förekommer),
- att åldersgränserna 4—12 år har fastställts för biljett till halvt pris för barn, dock med följande två undantag:

1) eventuella andra åldersgränser i det biljettutfärdande landet får tillämpas på det egna landets sträckor;

2) högre åldersgräns än 12 år gäller i
 Italien och Storbritannien (14 år)
 Norge och Österrike (15 år) och
 Schweiz (16 år)

Dessa åldersgränser får tillämpas av samtliga till tariffen anslutna förvaltningar vid utfärdande av biljetter till ifrågavarande länder. I anslut-

ning till denna punkt kan nämnas att de nordiska länderna för den inter-nordiska trafiken infört särbestämmelsen, att åldersgränsen 6 år även får tillämpas för svensk sträcka av försäljningsställen i Danmark, Finland och Norge och att 1/3 pris för barn som ej fyllt 15 år för norsk sträcka får tillämpas även av försäljningsställen i Danmark, Finland och Sverige.

SJ anser, att expedieringen av gruppresor i nordisk trafik kan ske på grundval av ovannämnda föreskrifter utan större olägenheter och att de olikheter som fortfarande finns mellan ländernas lokala taxeföreskrifter inte utgör något mera väsentligt problem. I varje fall önskar SJ inte ta definitiv ställning till Nordiska rådets rekommendation att acceptera de norska reglerna som enhetliga normer i Norden, förrän denna fråga diskuterats gemensamt av de nordiska järnvägsförvaltningarna. Sådant tillfälle erbjuder sig vid nästa nordiska personsamtrafikskonferens, som beräknas äga rum under våren 1970. Strävandena inom det nordiska järnvägssamarbetet går emellertid i dag ut på att undvika nordiska lösningar, som avviker från de allmänna europeiska reglerna. Mot den bakgrunden förefaller en lösning som skulle innebära att man i nordisk trafik skulle skapa regler, som avviker från dem som antagits av de europeiska järnvägarna, som ett steg tillbaka. Under alla förhållanden kommer övriga europeiska järnvägsförvaltningar att uppleva speciella nordiska regler som ett uttryck för bristande samarbetsvilja, detta inte minst med tanke på den roll som gruppresorna spelar i den europeiska järnvägstrafiken.

SJ anhåller därför att få återkomma med kompletterande yttrande i frågan efter nämnda konferens.

Remisshandlingarna återgår.

Stockholm den 15 september 1969

Enligt uppdrag

Anders Ekelund

P. E. Norelius

TILLÄGG 8

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till De Blindas förening rörande rabatterade järnvägsbiljetter för blinda i Norden

Till Nordiska rådet har inkommit en skrivelse av den 4 mars 1969 från De Blindas förening i Sverige, ställd till statsrådet Sven Aspling, angående rabatterade järnvägsbiljetter för blinda i Norden. Skrivelsen har behand-

lats av rådets socialpolitiska utskott vid dess möte i Reykjavik den 23—24 juni 1969.

Utskottet ställde sig positivt till de i skrivelsen anförda synpunkterna. Enligt utskottet borde åtgärder över huvud taget vidtagas för att underlätta de blindas förhållanden, däribland även deras resemöjligheter. Man måste emellertid hålla i minnet att det finns många andra handikappgrupper, vilkas behov av stöd är lika stort som de blindas och vilkas möjligheter till resor inom Norden i lika hög grad borde underlättas. Utskottet fann det därför icke för närvarande möjligt att föreslå speciella åtgärder på nordiskt plan avseende de blinda. Möjligen kunde övervägas att vidtaga åtgärder i de olika länderna var för sig.

Nordiska rådets presidium, som tagit del av bifogade inom rådet upprättade promemoria¹, har för sin del beslutat överlämna skrivelsen från De Blindas förening till järnvägsförvaltningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige för den åtgärd dessa kan finna lämplig i anledning av skrivelsen.

Stockholm den 2 november 1969

För Nordiska rådets presidium

Enligt uppdrag:

Gustaf Petrén

TILLÄGG 9

Skrivelse från Norske fysioterapeuters forbund till Nordiska rådets presidium rörande en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster

Vi tillater oss å oversende gjenpart av vårt brev av 28/2—69 til Det kgl. Sosialdepartement vedrørende felles nordisk arbeidsmarked for fysioterapeuter.

Som det fremgår, er vi redd for at et felles nordisk arbeidsmarked vil kunne virke nivåsenkende, medmindre man samtidig innfører det samme krav til akademisk nivå i de øvrige nordiske land som idag har i Norge.

Vi viser i så måte til professor Lange Andersens artikkel i Lægeforeningens tidsskrift nr. 1 for 1969, som vedlegges (*se Tilläggsbihang*).

Med den utvikling som vårt fag er inne i, vil en nivåsenkning etter vår oppfatning kunne få meget skadelige følger.

Oslo, 1. mars 1969

Mette Sveram

Formann

¹ Här ej tryckt.

Utdannelse av fysioterapeuter

(Ur lægeforeningens tidsskrift nr. 1 for 1969)

Fysioterapi omfatter sykegymnastikk og annen øvelsesterapi, elektro-, hydro- og termoterapi samt massasje og annen manipulasjonsbehandling. Medikamentell og kirurgisk terapi er hovedmidlene i det kurative helsearbeid, fysioterapi er oftest støtteterapi, og av og til en «trøste»-terapi. I medisinsk rehabilitering er imidlertid fysikalske behandlingsmetoder det viktigste hjelpemiddel så vel i den ervervsmessige attføring som i re-etablering av velbefinnende og viktige menneskelige funksjoner.

Også for preventive helseformål kommer fysioterapeutiske meloder inn som effektive virkemidler, spesielt i forebyggelse av ortopediske lidelser. Fysioterapi — særlig i form av aktiv øvelsesterapi — anvendes i nær sagt alle medisinske spesialiteter.

Mens medikamentell og kirurgisk terapi både forordnes og utøves av leger, stiller saken seg noe annerledes ved anvendelse av fysioterapi. Legene har ansvaret for og er de eneste som har rett til å forskrive fysikalsk behandling som ledd i bekjempelse av sykdom, men den tekniske utførelse overlates til fysioterapeutene. Legens bruk av fysioterapi er og må vel fortsatt baseres på en rammeforordning, som ofte er lite detaljert. Fysioterapeutene får oppgitt den symptomatiske, etiologiske eller patologisk-anatomiske diagnose som et arbeidsgrunnlag, men de må selv ta avgjørelse om behandlingsprogresjon, intensitet i øvelsene m. v. Et slikt arbeidsgrunnlag er kanskje rasjonelt og hensiktsmessig når formålet med fysioterapi er å utgjøre et ledd i psykoterapi, men dette er helt utilstrekkelig hvor oppgaven er behandling av abnorme eller nedsatte funksjonstilstander. Det er nettopp i behandling av patologiske funksjonslidelser — spesielt i skjelett-muskel-systemet men også i sirkulasjons- og respirasjonsorganene — at fysioterapi har sin vesentligste medisinske berettigelse. Et rasjonelt fysikalsk behandlingsopplegg må derfor bygge på resultatene av en funksjonsanalyse.

Foruten at fysioterapeutene skal mestre den praktisk/tekniske terapeutiske oppgave, er det også nødvendig at de har innsikt i og tilstrekkelig kunnskap til å vurdere resultatene av funksjonsundersøkelser, og selv kunne utføre en del enklere diagnostiske prøver. De kliniske metoder for funksjonsundersøkelser har fortsatt en sentral og berettiget plass i den «fysiurgiske» diagnostikk, men den senere tids forskning har resultert i en rekke ergometriske undersøkelser, muskelstyrkemålinger m. v. Disse har begynt å få innpass i fysikalsk medisin, og denne objektivisering av funksjonsdiagnostikken bidrar til å heve den praktiske fysioterapi fra et rent empirisk nivå opp på et rasjonelt vitenskapelig fundert plan.

Stigende bruk av kompliserte biotekniske hjelpemidler i behandling av funksjonshemmende, og en stadig utvidelse av fysioterapi til nye grener av medisinen, understreker ytterligere behovet for økt faglig kompetanse hos fysioterapeutene.

Organiseringen av det fysioterapeutiske arbeid er i hurtig utvikling. Her i landet vil de små isolerte og privat drevne institutt fortsatt ha sin berettigelse, men utviklingen går klart i retning av å etablere fysikalsk-medisinske avdelinger knyttet til større medisinske sentra hvor fysioterapeuten går inn i et team-arbeid med leger og annet helsepersonale. Også i dette system vil

fysioterapeutene innta en nokså selvstendig faglig stilling med funksjonsdiagnostikk og terapeutiske oppgaver som hovedbeskjeftigelse.

Utdannelsen av fysioterapeuter må sees mot denne bakgrunn, og i stadig flere land etableres denne på universitets- eller høyskoleplanet.

Fysioterapeututdannelsen er både praktisk og teoretisk, og omfatter følgende ledd:

1. *Grunnutdannelsen* er i vårt land 3-årig, og kravet til opplagelse ved Statens Fysioterapiskole er bestått examen artium. De to første år har et strengt programmert opplegg og er meget krevende. Det blir lagt vekt på en solid innføring i medisinske grunnfag, slik som anatomi, kjemi/biokjemi, fysikk/biomekanikk, fysiologi og patologi. Undervisningen i sykdomslære tar vesentlig sikte på en innføring i bevegelsessystemets medisinske og kirurgiske sykdommer, men også undervisning i psykiatri, spesielt den lette psykiatri er tiltenkt en god plass. Som helhet er undervisningen siklet inn mot den terapeutiske oppgave. Gjennom opplæring i alminnelig gymnastikk og helsesport blir det lagt et grunnlag for en videre opplæring i sykegymnastikk og øvelsesterapi, og studentene får sin indoktrinering i behandling av syke mennesker gjennom en praktikanttjeneste på sykehusene i Oslo-området.

Det tredje året er et turnusår — «in service education» — som studentene tilbringer i aktiv tjeneste på de av landets sykehus som har organisert en fysikalsk-medisinsk service. Hensikten med dette året er en videreføring av den praktiske og teoretiske utdanning i de kliniske disipliner.

Grunnutdannelsen skal gi kompetanse til alminnelig fysioterapeutisk arbeid.

2. *Videregående utdanning* tilbys fysioterapeutene ved ulike universiteter, spesielt i USA, og i land med lignende høyere utdannelsessystem. Dette er en «graduate» — eller hovedfagutdanning — som fører frem til en «Master of Science Degree in Physiotherapy». Her i landet har planleggingskomitéen for fysioterapiutdannelsen, hvor professor I. Alvik var formann, foreslått en videregående utdanning i form av et 2-årig diplomstudium. Det vil bli lagt vekt på en videreføring av kunnskapene i medisinenes basalfag samt fordypning i enkelte kliniske fagområder. Sentralt i diplomstudiet står utarbeidelse av en skriftlig hovedfagsoppgave — en diplomoppgave — som skal være resultatet av studentens egne studier og forskning.

Diplomstudiet er ment som et utdannelsesstilbud til de fysioterapeuter som tar sikte på ledende arbeid ved sykehus og helseinstitusjoner og på lærervirk-somhet ved fysioterapeutskoler. Diplomutdannelsen vil også kunne utgjøre første ledd i en forskerutdanning og i seg selv representere et bidrag til fysioterapeutisk forskning.

3. *Etterutdanning* omfatter et kurstilbud til de praktiserende fysioterapeuter for at de skal kunne holde seg à jour med utviklingen i eget fagområde. Denne oppgave har hittil vært ivaretatt av fysioterapeutenes egne organisasjoner. Alvik-komiteén foreslår at denne oppgave legges til fysioterapiskolens.

Grunnutdannelsen har tradisjoner i dette land og ble ført opp til et høyt nivå gjennom den innsats som ble gjort ved det private Oslo Ortopediske Institutt. Under lege Birger Tvedts ledelse ble undervisningen i enkelte av medisinenes grunnfag lagt til universitetsinstituttene. Denne linje er videreført ved Statens Fysioterapiskole, Oslo, og en rekke universitetsinstitutter og klinikker er nå engasjert i undervisningsoppdrag for fysioterapistudentene.

Realiseringen av det videregående utdannelsesprogram og av etterutdannelsen, vil bringe fysioterapeututdannelsen her i landet på linje med det beste i verden. Foruten at det er et klart behov for etterutdanning og for diplomutdannede fysioterapeuter i vårt helsevesen, er det også å håpe at impliserte myndigheter føler seg tiltrukket av oppgaven å gi muligheter i vårt eget land for et utdannelsesprogram på høyde med det beste i verden.

K. Lange Andersen

TILLÄGG 10

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Norske fysioterapeuters forbund rörande en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster

Nordiska rådets presidium har från rådets socialpolitiska utskott mottagit följande hänvändelse:

Socialpolitiska utskottet har vid sitt möte i Reykjavik den 23—24 juni 1969 behandlat en till rådet ställd skrivelse av den 1 mars 1969 från Norske Fysioterapeuters Forbund angående nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster, vari förbundet uttalar farhågor för en sänkning av nivån, om en nordisk arbetsmarknad genomföres. Utskottet diskuterade skrivelsens innehåll i anslutning till den i rådet aktuella rekommendationen om gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (rek. nr 18/1968). Enär ett förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster utarbetats och för närvarande är föremål för remissbehandling i respektive land, fann utskottet att synpunkter av det slag som framföres i skrivelsen bör upptagas i samband med denna remissbehandling. Utskottet ansåg därför att skrivelsen för närvarande ej borde föranleda någon åtgärd från rådets sida.

Utskottet får föreslå, att skrivelsen besvaras med hänvisning till den aktuella remissbehandlingen.

Nordiska rådets presidium vill för sin del ansluta sig till vad socialpolitiska utskottet anfört och får meddela, att förbundets skrivelse vidare sänts till samtliga berörda regeringar.

Stockholm den 12 augusti 1969

För Nordiska rådets presidium

Enligt uppdrag:

Gustaf Petrén

*TILLÄGG 11***Skrivelse från Föreningen Norden, rektorskonferensen i Lahtis till Nordiska rådets presidium rörande samordning av nomenklatur för tjänster och institutioner inom skolans område**

Rektorer från de nordiska länderna har under tiden 4--9.8 varit församlade till konferens i Lahtis i Finland och därunder diskuterat problemet om skolans demokratisering.

Under konferensens gång har vi allt tydligare blivit varse de vanskligheter som uppstår genom att vi i de olika länderna har olika nomenklatur på tjänster och institutioner inom skolans område. Vad menas med rektor, skoldirektör, skolinspektör, skolföreståndare, skolstyrelse, skoldirektion o. s. v.? Konferensens ledning har fått i uppdrag att för Eder påpeka de inadvartenser som kan uppstå genom dessa olikheter och att anhålla att Nordiska rådet undersöker möjligheterna till en större likformighet.

Lahtis den 9 augusti 1969

För rektorskonferensen i Lahtis

Ruben Jansson

Veikko Karsma

Rapport

från Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt

Nordiska rådet utsåg vid sin sjuttonde session i Stockholm den 1 mars 1969 till medlemmar i Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt följande personer:

Danmark:

K. B. Andersen och Henry Christensen.

Finland:

Georg Backlund och V. J. Sukselainen.

Island:

Sigurður Ingimundarson och Matthías Á. Mathiesen.

Norge:

Håkon Johnsen och Berte Rognerud.

Sverige:

Sture Palm och Per Olof Sundman.

Medlemmarna i kommittén har ansett det dem lämnade uppdraget gälla till dess nytt val förrättas under Nordiska rådets adertonde session år 1970. Kommitténs förman har varit Sture Palm.

Kommittén har sammanträtt den 2 mars 1969 i Stockholm, i Nyslott den 26—28 juni 1969 samt i Stockholm den 24 januari 1970.

Såsom redaktionssekreterare och ansvarig utgivare har inom redaktionen fungerat redaktören Ivar Arnö, Stockholm. Nationalredaktörerna har liksom föregående år varit för Danmark redaktören Carl Kauffeldt, för Finland redaktören Harry Elg, för Island redaktören Björn Jóhannesson, för Norge redaktören Oddvar Hellerud och för Sverige redaktören Åke Malmström.

De svenska medlemmarna av Redaktionskommittén har enligt Redaktionskommitténs bestämmande utövat den närmare tillsynen över tidskriftens redigering och utgivning. Prenumerationspriset har under år 1969 varit 12 svenska kronor (motsvarande belopp i övriga valutor).

Nedanstående budget är baserad på en utgivningslätthet av 15 nummer per

år, etthvert om 69 sidor med en upplaga av 4 900 exemplar, jämte ett specialnummer till råds-sessionen, om c:a 50 sidor i en upplaga av 5 500 exemplar. Kostnadsfördyringarna beror huvudsakligen på ökade trycknings- och övriga framställningskostnader (beloppen i svenska kronor).

	1970	Utfallet 1969
UTGIFTER		
1. ARVODEN		
Redaktörsarvoden	48 500	48 348: 75
Redaktionssekreterarearvode	10 700	10 666: 67
2. ÖVRIGA REDAKTIONSKOSTNADER		
Författar- och tecknararvoden	14 000	10 015: —
Korrekturläsning	3 700	3 738: —
Översättningar	8 000	7 734: 18
3. TRYCKNINGS- OCH PAPPERSKOST- NADER m. m.		
Tryckning (inkl. papperskostnader) av 15 nummer + 1 sessionsnummer	110 000	103 676: 15
Häftning av 15 nummer + 1 sessions- nummer	12 300	11 627: 53
4. EXPENSER		
Distribution	7 000	5 041: 55
Porto	13 300	13 246: 70
Övriga expenser	3 000	2 628: 30
5. RESEKOSTNADER	13 000	11 819: 35
	Summa kr 243 500	Summa kr 228 542: 18
INKOMSTER		
Prenumerationsavgifter etc.	2 400	2 358: 21
Anslag	241 100	226 183: 97
	Summa kr 243 500	Summa kr 228 542: 18

Utöver ovanstående budgetförslag vill Redaktionskommittén rikta rådets uppmärksamhet på att ytterligare kostnader beräknas tillkomma under året med anledning av kommitténs beslut den 24 januari 1970 att medarbetare från Åland och Färöarna skall knytas till tidskriften. Därutöver beräknas tillkomma utgifter för en av kommittén planerad utgåva av särskilt kultur-nummer av tidskriften. Även en av kommittén den 24 januari 1970 beslutad ändring av tidskriftens utseende kan komma att föranleda ytterligare omkostnader.

Redaktionskommitténs medlemmar har varit verksamma för att anskaffa bidrag till ledarspalten och har även själva i viss utsträckning medverkat i tidskriften. Över huvud har eftersträvat att genom ledande artiklar förhöja det allmänna intresset för tidskriften.

Till revisorer för tidskriften valde rådet riksdagsledamöterna Rolf Elias-

son och Sven Sundin, Sverige, samt till revisorssuppleant riksdagsledamö
Sven Mellqvist, Sverige. Eliasson och Sundin har företagit revision av tid
skriften för år 1969. Beträffande den ekonomiska förvaltningen unde
nämnda år får Redaktionskommittén hänvisa till bifogade av revisorerna
avgivna revisionsberättelse (*se Tillägg*).

Vid sitt möte den 12 augusti 1969 har Nordiska rådets presidium beslutat
uppdra åt Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt att fungera som
Nordiska rådets sakkunniga instans i informationsfrågor. I och med detta
beslut skall denna rådets nya informationskommitté ha att handlägga rådets
informationsärenden av icke ekonomisk natur. Presidiet har förbehållit sig
det slutliga avgörandet vad gäller beslut, som innefattar ekonomiska åta-
ganden för de nationella delegationerna. Enligt presidiets beslut den 12 de-
cember 1969 skall kommittén härnäst benämnas Nordiska rådets infor-
mations- och redaktionskommitté.

Stockholm den 24 januari 1970

Georg Backlund

Sigurður Ingimundarson

Håkon Johnsen

Sture Palm

V. J. Sukselainen

Per Olof Sundman

Förman

TILLÄGG

Revisionsberättelse om "Nordisk Kontakt" för 1969

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska »Nordisk Kontakts» räkenskaper, får härmed avge följande berättelse beträffande den av oss företagna revisionen avseende år 1969.

Under år 1969 utkom 15 nummer av tidskriften plus ett specialnummer till råds-sessionen. Den har i likhet med föregående år tryckts hos Svenska reproduktionsaktiebolaget enligt upprättat kontrakt samt bokbinderibehandlats och distribuerats av M. F. Åkerdahl bokbinderiaktiebolag, båda i Stockholm.

Upplagans storlek och sidantalet för varje nummer framgår av nedanstående tabell.

Nr	Upplaga	Antal sidor
1	4 600 ex.	72
2	4 600 »	64
3	4 800 »	64
4 (sessionsnummer)	5 500 »	48
5	4 900 »	64
6	4 900 »	64
7	4 900 »	72
8	4 900 »	64
9	4 900 »	60
10	4 900 »	72
11	4 900 »	64
12	4 900 »	72
13	4 900 »	64
14	4 900 »	68
15	4 900 »	68
16	4 900 »	72

Av upplagan har c:a 1 650 ex. fördelats mellan rådets nationella sekretariat för utdelning i respektive parlament, lösnummerförsäljning m. m. Gratisabonnenter har varit i Danmark 1 036, Finland 321, Island 105, Norge 564 och Sverige 920 samt övriga utlandet 58. Prenumeranternas antal var 257, en minskning med 74 från föregående år.

Under året influtna inkomster, vilka redovisats till Nordiska rådets svenska sekretariat, har uppgått till 2 358 kronor och 21 öre. Summan avser betalning för prenumeration för 1968, kr. 156: —, prenumeration för 1969, kr. 2 008: 31, prenumeration för 1970, kr. 93: 60, 30 st. försålda lösnummer kr. 39: 30 och porto kr. 61: —.

De sammanlagda utgifter för årgången 1969 uppgår till kr. 228 542: 18, vilket efter avdrag för influtna intäkter, kr. 2 358: 21, lämnar ett nettounderskott på kr. 226 183: 97, som har fördelats på de olika länderna på följande sätt:

Danmark	20 %	av underskottet	sv. kr.	45 236: 79
Finland	20 %	»	»	45 236: 79
Island	5 %	»	»	11 309: 20
Norge	20 %	»	»	45 236: 79
Sverige	35 %	»	»	79 164: 40

Genomsnittskostnaden per nummer har uppgått till c:a 14 300 kronor eller uttryckt i kostnad per exemplar till c:a 2: 90.

I övrigt hänvisas till bilagda tablå (*se Bihang*).

De utgifter, som betalats av Nordiska rådets svenska sekretariat, har granskats enligt samma regler som tillämpas beträffande övriga för riksdagen och dess verk anvisade medel.

Det budgeterade underskottet för 1969 beräknades till kr. 216 000: -- under det att det verkliga underskottet kom att lyda på kr. 226 183: 97.

Revisionen av räkenskaperna har inte givit anledning till någon erinran från revisorernas sida.

Stockholm den 23 januari 1970

Sven E. Sundin

Sven Mellqvist

TILLÄGGSBIHANG

Utgifter och intäkter för "Nordisk Kontakt" under 1969 och deras fördelning (sv.kr.)

1. REDAKTÖRSARVODEN

Danmark:

(d.kr. 15 860: 39, kurs per
31/12 1969 70: 20) 11 133: 99

Finland:

(fink 8 109: 60, kurs per
31/12 1969 124: 05) 10 059: 96

Island:

(isl.kr. 102 000, kurs per
31/12 1969 6: 25) 6 375: --

Norge:

(nkr. 14 756: 67, kurs per
31/12 1969 73: 05) 10 779: 75

Sverige:

nationalredaktören	10 000: 05		
redaktörssekreteraren	<u>10 666: 67</u>	<u>20 666: 72</u>	59 015: 42

2. ÖVRIGA			
REDAKTIONSKOST-			
NADER			
Författar- och tecknar-		10 015: —	
arvoden		3 738: —	
Korrekturläsning			
Översättningar	4 500: —		
isl.kr. 51 747: --	3 234: 18	7 734: 18	21 487: 18
3. TRYCKNINGSKOST-			
NADER			
Tryckning av nr:is 1—		103 676: 15	
15 + sessionsnummer		11 627: 53	115 303: 68
Häftning			
4. EXPENSER			
Distribution		5 041: 55	
Porto		13 246: 70	
Telefon		15: 30	
Klichéer		117: —	
Grundavgift till			
tidningstaxan 1968	250: —		
Do 1969	300: —	550: —	
Kuvertpåsar		1 946: —	20 916: 55
5. RESEKOSTNADER			
<i>Danmark</i>			
(d.kr. 3 147: 21)		2 209: 34	
<i>Finland</i>			
(fmk 210: —)		260: 50	
<i>Island</i>			
(isl.kr. 88 318)		5 519: 88	
<i>Norge</i>			
(nkr 3 389: 70)		2 476: 17	
<i>Sverige</i>		1 353: 46	11 819: 35
		Summa kostnader	228 542: 18
INTÄKTER			
Influtna prenumerations-		2 257: 91	
avgifter		39: 30	
Försålda lösnummer		61: —	./. 2 358: 21
Porto			
		Brist att fördelas kr	226 183: 97

	Utlagda kostnader	Bristen kr 226 183: 97 fördelas sålunda		Differens
Danmark	13 343: 33	20 % 45 236: 79	./.	31 893: 46
Finland	10 320: 46	20 % 45 236: 79	./.	34 916: 33
Island	15 129: 06	5 % 11 309: 20	+	3 819: 86
Norge	13 255: 92	20 % 45 236: 79	./.	31 980: 87
Sverige	176 493: 41	35 % 79 164: 40	+	97 329: 01
	228 542: 18	226 183: 97	+	2 358: 21

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över rapporten**

Till kulturutskottet har hänvisats Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt». Utskottet har behandlat rapporten vid sammanträde den 11 februari 1970.

Utskottet har för avsikt att fortsätta behandlingen av rapporten vid möte efter adertonde sessionen.

Detta har utskottet önskat meddela rådet.

Reykjavik den 11 februari 1970

<i>Georg Backlund</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Niels Eriksen</i>
<i>Thorvald Eriksson</i>	<i>Gunnar Garbo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Niels Helveg Petersen</i>	<i>Eysteinn Jónsson</i>	<i>Niels Matthiasen</i>
	Förman	
<i>Jan-Ivan Nilsson</i>	<i>Odvar Nordli</i>	<i>Poul Petersen</i>
<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>	<i>Kerttu Saalasti</i>
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	

Rapport

om det nordiska samarbetet under 1969

Berättelsen, som avser att ge en översikt över viktigare resultat av det nordiska samarbetet under 1969, har sammanställts på grundval av de rapporter som lämnats av ministerier, departement och vissa myndigheter i de nordiska länderna. På somliga punkter har materialet kompletterats med upplysningar, inhämtade ur meddelanden som avgivits av regeringarna i anledning av Nordiska rådets rekommendationer eller ur berättelser som avgivits till Nordiska rådet av skilda samarbetsorgan eller institutioner.

Beträffande Nordiska organisationskommitténs rapporter samt utredningar och diskussioner om Nordek hänvisas till betänkandena NU 1969: 11 och 1969: 20.

Samarbete inom lagstiftningen

Representation för Färöarna och Åland i Nordiska rådet.

Efter förslag av en av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatt kommitté under ordförandeskap av förre justitieministern H. Kling har stadgan för Nordiska rådet ändrats så, att Färöarnas lagting och landsstyre samt Ålands landsting och landskapsstyrelse beretts möjlighet att inom ramen för Danmarks rikets respektive Finlands delegationer utse medlemmar i rådet. Antalet valda medlemmar i rådet har ökat till 78.

Medborgarskapsrätt

Den 15 januari 1969 undertecknades i Köpenhamn en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om genomförande av vissa bestämmelser om medborgarskap (*jfr föregående års rapport, s. 2330*). Överenskommelsen har tillämpats från den 1 januari 1969.

Avgränsning av kontinentsockeln

Den 18 mars 1969 utväxlades i Oslo ratifikationsinstrumenten avseende den i Stockholm den 24 juli 1968 undertecknade överenskommelsen mellan Norge och Sverige om avgränsning av kontinentalsockeln. I överenskommelsen, som därigenom trädde i kraft, fastställs de områden av kon-

tinentalsockeln mellan de båda länderna, d. v. s. i Skagerack, över vilka Norge respektive Sverige utövar suveräna rättigheter i fråga om sockelns utforskande och tillgodogörande av dess naturtillgångar.

Offentlighet i förvaltningen

I Finland och Sverige gäller sedan gammalt regler om offentlighet i förvaltningen, i Danmark, Island och Norge däremot motsatt ordning. Förslag till lagstiftning om offentlighet i förvaltningen har dock under 1969 framlagts för folkförsamlingarna i Danmark och Norge. Samtidigt som förslagen innebär ett närmande till den ordning som gäller i Finland och Sverige föreslås dock, främst i Danmark, betydande begränsningar. Sålunda föreslås i Danmark att framställning om tillgång till vissa handlingar skall avse ett visst bestämt ärende. Vidare avses offentlighetsprincipen icke komma att omfatta frågor som rör tillsättning av offentliga anställningar.

Skadestånd

Som ett resultat av det nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område utfärdades i Norge lag den 13 juni 1969, nr 26, om skadestånd i vissa fall. Lagen, som trädde i kraft den 1 juli 1969, innehåller bestämmelser om barns och föräldrars skadeståndsansvar, ansvar för nödhandlingar samt offentliga och andra arbetsgivares ansvar. Lagstiftningen bygger på tre betänkanden av två kommittéer som haft i uppdrag att i samråd med övriga nordiska länder utreda dessa frågor.

Faderskap till barn utom äktenskap och arvsrätt för dessa

Ändrade regler om fastställande av faderskap till barn utom äktenskap och om utomäktenskapliga barns arvsrätt har för Sveriges del införts genom lag om fastställande av faderskap till barn utom äktenskap (*SFS 1969: 618*) samt lagar om om ändring i föräldrabalken (*SFS 1969: 617*) och ärvdabalken (*SFS 1969: 621*). De nya reglerna, som trätt i kraft den 1 januari 1970, bygger delvis på förslag som utarbetats i samarbete med representanter för Danmark, Finland och Norge. Genom den nya lagstiftningen kommer den svenska lagen att på dessa områden allt närmare sig den danska och norska rätten. Ändringen i ärvdabalken innebär att utomäktenskapliga barn i arvshänseende likställs med barn i äktenskap. På denna punkt uppnås därigenom full rättslikhet mellan Danmark, Norge och Sverige.

Verkställighet av administrativa beslut

Vid ett kontaktmannamöte i Helsingfors i maj 1969 överenskomms, att i huvudsak överensstämmande lagar om utlämning till annat nordiskt land med anledning av beslut om vård eller behandling skall träda i kraft den 1 januari 1971 i samtliga nordiska länder. Enighet om förslag till sådan lagstiftning hade uppnåtts vid departementsöverläggningar under hösten 1968.

Förslag i denna fråga avses läggas fram för respektive folkförsamling under 1970.

Sänkt myndighetsålder

Vid det nordiska justitieministermötet i Köpenhamn år 1967 förelåg enighet om att förslag om en sänkning av myndighetsåldern från 21 till 20 år skulle läggas fram i de nordiska länderna. Lagar om en sådan sänkning har antagits i respektive land under år 1969 och trätt i kraft, i Finland, Norge och Sverige den 1 juli 1969 samt i Danmark den 1 januari 1970. I Island sänktes myndighetsåldern till 20 år från och med den 1 januari 1968.

Ändrad äktenskapslagstiftning

Som ett resultat av det nordiska samarbetet rörande äktenskapslagstiftningen har vissa stadganden om äktenskaps ingående och upplösning ändrats, i Danmark genom lag den 4 juni 1969, nr 256, i Finland den 23 maj 1969, nr 324, och i Norge den 7 februari 1969, nr 7. I Sverige genomfördes motsvarande lagändring den 13 december 1968, SFS 1968: 758 (*jfr föregående års rapport, s. 231*). Även i Island förbereds en i stort likartad lagstiftning. Genom lagändringarna har de nordiska ländernas äktenskapslagar bringats i än större överensstämmelse med varandra.

1931 års konvention om vissa internationellt privaträttsliga bestämmelser

Genom överenskommelse den 3 november 1969 har genomförts vissa ändringar i konventionen den 6 februari 1931 om internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap. Ändringarna, som vidtagits som en följd av den i föregående avsnitt omnämnda äktenskapslagstiftningen, avser konventionens bestämmelser om äktenskaps ingående och återgång av äktenskap och har skett på grundval av förslag som upprättats av samarbetande kommittéer i de nordiska länderna. Överenskommelsen har trätt i kraft den 1 januari 1970.

Förbud mot professionell boxning

I enlighet med Nordiska rådet's rekommendation nr 6/1969 har i Sverige utfärdats lag den 28 november 1969 om förbud mot professionell boxning (*SFS 1969: 612*). Till grund för lagstiftningen har legat bl. a. det samnordiska betänkandet »Boksningens medicinske skadevirkninger» (*NU 1967: 16*). I Island gäller sedan år 1956 sådant förbud. Liknande lagstiftning övervägs i Norge. I Danmark och Finland avser man för närvarande inte lägga fram förslag om förbud mot professionell boxning.

Frakttal vid internationell godsbefordran på väg

I Norge utfärdades den 31 januari 1969, nr 3, en lag som bygger på 1956 års Genèvekonvention om frakttal vid internationell godsbefordran på väg. Lagen trädde i kraft den 1 juli 1969. I Danmark och Sverige genomfördes

motsvarande lagstiftning år 1965 respektive 1968 (*jfr föregående års rapport, s. 2331*). Frågan om tillträde till konventionen och lagstiftning i anslutning härtill har varit föremål för gemensamma nordiska överläggningar.

Samarbete inom undervisning, forskning och kultur

Nordiska kulturfonden

Nordiska rådet har i rekommendation nr 26/1969 föreslagit en höjning av det till Nordiska kulturfondens förfogande anslagna beloppet från för närvarande 3,25 milj. till 5 milj. danska kronor. Vid sitt möte i Helsingfors den 9—10 juni 1969 enades de nordiska undervisnings- och kulturministrarna att verka för en sådan höjning i två etapper, till 4 milj. kronor år 1970 och till 5 milj. kronor år 1971. Åtgärder har härefter vidtagits i respektive land för att genomföra en höjning till 4 milj. kronor.

Nordiska rådets musikpris

I rekommendation nr 34/1968 rekommenderas regeringarna att anslå medel för utdelning av rådets musikpris vartannat år från och med år 1968. Enligt tidigare statuter skulle utdelning ske vart tredje år. De av rekommendationerna föranledda ändringarna i statuterna har godkänts i samtliga länder; i Finland den 27 november 1969, i Norge den 16 december 1968 och i Sverige den 28 november 1969.

Nordiskt institut för samhällsplanering

Den 24 september 1969 undertecknades i Stockholm en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om ett nordiskt institut för samhällsplanering. Institutet har till uppgift, dels att anordna vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplaneringen vilka genomgått grundutbildning vid universitet eller högskola eller innehar motsvarande kunskaper, dels att bedriva och främja forskarutbildning och forskning inom samma område. Institutet, som inledde sin verksamhet redan i juli 1968 (*jfr föregående års rapport, s. 2331*) är placerat i Stockholm och har ställning av svensk statlig myndighet.

Nordisk sommarskola för forskarutbildning

Under åren 1966—1968 bedrevs i Nordiska kulturkommissionens regi försöksverksamhet med nordiska seminarier för forskarutbildning, varvid medel anslogs ur Nordiska kulturfonden. Fr. o. m. 1969 har verksamheten under namnet Nordisk sommarskola för forskarutbildning inrättats på mer permanent grund och medel anvisas nu över statsbudgeterna. Inom ramen för verksamheten anordnas samnordiska kurser i seminarieform på hög nivå inom vissa specialområden som fastställs för varje år. Kurserna administreras tills vidare av kulturkommissionen.

Fackutbildning för isländsk ungdom

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har enats om att ställa medel till förfogande för stipendier åt isländska ungdomar som i dessa länder önskar genomgå yrkesutbildning inom olika fackområden. I ett vart av Danmark, Norge och Sverige kommer fr. o. m. nästa budgetår upp till fem stipendier, varje stipendium å 7 000 danska kronor eller motsvarande belopp, att finnas tillgängliga för detta ändamål. Medel för ändamålet har i Danmark anvisats redan under innevarande budgetår. I Finland avser man att i samband med en omläggning av studiestödet till yrkesutbildning bereda möjligheter för stöd till isländsk ungdom om behov visar sig föreligga.

Nordisk federation för medicinsk undervisning

Under 1969 utgick för första gången statsbidrag till Nordisk federation för medicinsk undervisning. Federationen, som inledde sin verksamhet år 1967 med bidrag från Nordiska kulturfonden, är ett kontaktorgan för olika instanser i de nordiska länderna med anknytning till läkarutbildningen.

Filmcensur

Genom lag den 18 mars 1969, vilken trädde i kraft den 1 juli samma år, har filmcensuren för vuxna upphävts i Danmark. Censur och åldersgränser för barnfilmer behålls enligt i stort sett samma grunder som för närvarande råder i Norge och Sverige.

Nordiska musiktävlingar

På initiativ av Nordiska kulturkommissionen har Nordiska kulturfonden beslutat att under en femårsperiod fr. o. m. 1969 bevilja medel för årliga nordiska musiktävlingar för yngre musiker och sångare. Föreningarna Norden svarar för tävlingarnas praktiska genomförande. Den första tävlingen arrangerades i Århus i november 1969.

Socialpolitiskt samarbete m. m.

Ändring av konventionen om social trygghet

En överenskommelse undertecknades i Köpenhamn den 2 december 1969 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan sagda stater den 15 september 1955 om social trygghet. Ändringarna innebär att de anordningar för tilläggs pensioner som finns i de nordiska länderna kommer att omfattas av konventionen. Överenskommelsen skall ratificeras.

Nordiskt institut för odontologisk materialprovning

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om upprättande av ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning un-

deritecknades den 14 oktober 1969 i Oslo. Institutet, som får sin placering i Oslo, skall ha till uppgift att på olika sätt arbeta för att material, förbrukningsartiklar och viss utrustning inom tandvården i de nordiska länderna uppfyller utvecklingens krav. Överenskommelsen skall ratificeras.

Gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

En överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter undertecknades i Köpenhamn den 2 december 1969 av Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Enligt överenskommelsen skall apotekare med examen från fördragsslutande stat under vissa förutsättningar kunna erhålla legitimation i annan fördragsslutande stat. Överenskommelsen skall ratificeras.

Internordiska flyttningsbetyg

Överenskommelsen om internordiska flyttningsbetyg, vilken undertecknades den 5 december 1968 (*jfr föregående års rapport, s. 2333*), har trätt i kraft den 1 oktober 1969.

Administrativa frihetsberövanden

Genom lag den 29 mars 1969, nr 403, upphävdes i den danska socialhjälpslagen flera stadganden om administrativa frihetsberövanden i fråga om försunliga familjeförsörjare. Härigenom har den danska lagstiftningen i detta hänseende bringats i överensstämmelse med de synpunkter som framlagts av ett av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt utskott för harmonisering av socialhjälpstagstiftningen.

Arbetarskydd

Vid ett möte i Oslo i oktober 1969 mellan representanter för de frivilliga arbetarskyddsorganisationerna ingicks avtal om att inrätta ett nordiskt kartotek över filmer rörande arbetarskydd samt om utbyte av olika slag av publikationer rörande frågor om arbetarskydd.

Nordiskt organ för personell skyddsutrustning

Vid ett möte i Stockholm i november 1969 mellan representanter för de nordiska standardiseringsråden och provningsanstalterna (INSTA) enades man om bildandet av ett organ för personell skyddsutrustning med uppgift bl. a. att verka för tillämpning av Internationella Standardiseringsorganisationens (ISO) föreskrifter.

Lokaliseringssamarbete

En norsk-svensk samarbetsgrupp har bildats för Arvika-Kongsvinger-regionen (ARKO). Gruppen består av representanter för lokala myndigheter och näringslivet (*rek. nr 14/1966*).

Samarbete rörande kommunikationsfrågor

Administration av luftfartsfrågor

Luftfartsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige ingick den 16 juli 1969 ett avtal om upprättande av ett skandinaviskt centralkontor för handläggning av frågor om tillsynen över SAS:s underhållsverksamhet. Det nya organet är underställt det s. k. OPS-utskottet, de skandinaviska myndigheternas gemensamma tillsynsorgan för operativa och tekniska luftfartsfrågor.

Skandinaviska luftfartsavtal

Skandinaviska bilaterala luftfartsavtal har under år 1969 ingåtts med Brasilien, Filippinerna samt Trinidad och Tobago.

Bestämmelser för charterflygningar

På grundval av ett av en gemensam skandinavisk arbetsgrupp avlämnat utlåtande om enhetliga skandinaviska villkor för vissa former av charterflygningar m. m. har i Danmark och Sverige¹ antagits lagar om ändring i gällande luftfartslagar. Straffbestämmelserna har ändrats så, att av dessa klart framgår att den som utövar luftfart och därvid åsidosätter villkor i meddelat luftfartstillstånd kan straffas. Någon motsvarande ändring i den norska lagstiftningen är ej erforderlig för ändamålet.

Luftfartssamarbete Skandinavien—Holland—Schweiz

Luftfartsmyndigheterna i Skandinavien (Danmark, Norge och Sverige), Holland och Schweiz ingick den 12 maj 1969 ett samarbetsavtal som avser delegering av kontroll över s. k. jumboplans luftvärdighet, operationer och underhåll samt godkännande av flygcertifikat för besättningar.

Trafikreglering i Öresund

I samverkan mellan Danmark och Sverige har från och med den 1 december 1969 genomförts en trafikreglering i norra delen av Öresund på så sätt, att skilda ruttor anordnas för nordgående (svenska sidan) och sydgående (danska sidan) trafik där.

Färjeförbindelse över Muonio älv

Den 20 mars 1969 undertecknades en överenskommelse mellan Sverige och Finland om en färjeförbindelse över Muonio älv mellan Pajala i Sverige och Kolari i Finland. Genom överenskommelsen upphävs ett avtal från 1958 om färjeförbindelse i Torne älv mellan Övertorneå i Sverige och Närkki i Finland.

¹ SFS 1969: 191

Broförbindelse vid Karesuando

Vägmyndigheterna i Finland och Sverige har under år 1969 påbörjat en gemensam översiktlig utredning om broförbindelse vid Karesuando.

Förstärkning av Svinesundsbron

Förstärkning av Svinesundsbron för att bl. a. möjliggöra tunga transporter har projekterats av de norska och svenska vägförvaltningarna gemensamt. Ombyggnadsarbeten kommer att påbörjas under 1970.

Nordiskt järnvägssamarbete

Det nordiska järnvägssamarbetet, som hittills försiggått på spontan basis på förvaltningsnivå eller mera informellt i Nordiska järnvägsmannasällskapets regi, har från och med år 1969 omorganiserats och systematiserats, varvid två olika samarbetsorgan bildats. Det ena, Nordiska järnvägarnas samarbetspresidium, har fått beslutande karaktär, medan det andra, Nordiska järnvägarnas forsknings- och utvecklingsråd (NOJFU), är av rådgivande natur. Samarbetspresidiet som består av de fyra järnvägsförvaltningarnas generaldirektörer har bl. a. till uppgift att besluta om gemensamma utredningsprojekt samt att fastställa riktlinjerna för gemensamt nordiskt uppträdande i internationella sammanhang. Forsknings- och utvecklingsrådet, som består av tre ledande tjänstemän från varje land, skall leda det gemensamma utvecklings- och utredningsarbetet samt till samarbetspresidiet avge rekommendationer i fråga om förslag som väckts inom rådet, förvaltningarna eller av Nordiska järnvägsmannasällskapet. Vidare har försöksvis inletts sannordisk utbildning för högre järnvägstjänstemän.

Vidgat nordiskt samarbete om telekommunikationer

Vid den 34:e nordiska telekonferensen, som hölls i Kabelvåg i Norge i juni 1969, beslöts att ge fastare form åt och att i viss mån utvidga det nordiska samarbetet beträffande studiet av olika tekniska, ekonomiska och administrativa frågor om telekommunikationer.

Postalt samarbete

Vid Nordiska postföreningens — de nordiska postförvaltningarnas viktigaste samarbetsorgan — årliga konferens enades man om bl. a. ett antal gemensamma förslag vilka framlades och till stor del antogs vid världspostkongressen i Tokio i oktober—november 1969. På det nordiska planet har genomförts vissa förbättringar av postgiroservicen. Vidare har man givit ut frimärken med gemensamt motiv i anledning av 100-årsminnet av det nordiska postsamarbetet och i samband därmed anordnat en nordisk frimärksutställning i Stockholm våren 1969.

Samarbete inom jordbruk och fiske

Överenskommelse rörande laxfiskeförhållandena i Klarälven

Norge och Sverige har genom skriftväxling den 22 juni 1969 ingått en överenskommelse rörande laxfiskeförhållandena i Klarälven. Överenskommelsen avser en tioårig undersöknings- och försöksverksamhet.

Avtal mellan Danmark och Island angående sillfiske

Den 13 september 1969 ingicks avtal mellan Danmark och Island om rätt för fiskefartyg från det ena landet att intill utgången av 1969 på vissa villkor ilandföra sill i det andra landets hamnar. Avtalet omfattar icke Grönland och Färöarna.

Nordiskt träskyddsråd

Vid det nordiska forskarmötet för träskydd i Vasa i oktober 1969 bildades ett nordiskt träskyddsråd med uppgift att främja utvecklingen inom detta område genom samordning av de enskilda ländernas insatser.

Ekonomiskt samarbete samt skatte- och handelspolitiskt samarbete

Islands anslutning till EFTA m. m.

EFTA:s ministerråd har i november 1969 förklarat sig positivt till ett isländskt inträde i organisationen under början av 1970. De övriga nordiska regeringarna har förklarat sig villiga att vid en isländsk anslutning till organisationen upprätta en industriell utvecklingsfond med ett grundkapital om 1 232 milj. isländska kronor (14 milj. dollar). Avtal om en sådan fond avses träda i kraft när överenskommelsen om Islands anslutning till EFTA ratificerats av de nordiska länderna.

Nordiskt samarbete vid utfärdandet av skiljemynt

En mellan Danmark, Norge och Sverige år 1928 ingången konvention förutsätter, att respektive lands finansförvaltning skall meddela de övriga ländernas myndigheter alla lagar, förordningar och bestämmelser som kan komma att utfärdas beräffande skiljemynt. Förslag till sådana mynt skall vidare översändas till de övriga länderna. Överenskommelsen har dock icke tillämpats på länge, vartill kommer, att Finland och Island står utanför densamma.

Med anledning av den växande turismen och den därmed ökande risken för förväxlingar av ländernas skiljemynt beslöt finansministrarna vid sitt möte i Helsingfors den 28 augusti 1969 att rekommendera respektive myndigheter i samtliga nordiska länder att vid utfärdandet av nya skiljemynt åstadkomma ett sådant samarbete som avses i konventionen.

Nordiskt statistiskt sekretariat

Medel har beviljats i de nordiska länderna för inrättande av ett permanent sekretariat för det nordiska chefsstatistikermötet. För sekretariatet, som förlagts till Köpenhamn, har beräknats en årsbudget om 229 000 sv. kronor för år 1969.

Avtal om viss norsk egendom på Grönland

Den 28 april 1969 ingicks genom notväxling avtal mellan Danmark och Norge om överförande i dansk ägo av norska hus och fångsthyddor på Grönland. Avtalet trädde i kraft samma dag.

Dubbelbeskattningsavtal mellan Danmark och Island

Den 3 juni 1969 ingicks i Reykjavik ett avtal mellan Danmark och Island om undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet. Avtalet, som trädde i kraft från den 1 januari 1970, ersätter ett avtal, ingånget år 1939.

Gränstullsamarbete mellan Finland och Norge

En överenskommelse mellan Finland och Norge om gränstullsamarbete har ratificerats den 13 resp. 19 juni 1969. Överenskommelsen trädde i kraft den 25 september 1969. Bakom överenskommelsen ligger en önskan att förenkla tullkontrollen, vilken i fortsättningen skall kunna utföras av tullpersonal från endera landet inom en sju kilometer bred kontrollzon på vardera sidan av gränsen.

Proviantering ombord på passagerarfartyg

Överenskommelsen av december 1968 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om proviantering av skattefria varor ombord på passagerarfartyg i trafik mellan nordiska hamnar trädde för Finlands del i kraft den 1 juli 1969. I de övriga länderna skedde ikraftträdandet redan den 1 januari 1969 (jfr föregående årsrapport, s. 2336).

Proviantering ombord på handelsfartyg

Överenskommelse har träffats om likartade bestämmelser i samtliga de nordiska länderna om proviantering för handelsflottans fartyg av obeskattade tobaksvaror och alkoholdrycker. Bestämmelserna har givits verkan från den 1 januari 1970.

Världsutställningen i Osaka 1970

Den nordiska paviljongen i Osaka har under året färdigställts. En gemensam broschyr om Norden föreligger nu i japansk översättning. Till skillnad från det nordiska deltagandet i världsutställningen i Montreal 1967 är del-

tagandet en i Osaka i alla avseenden sammordisk manifestation med en gemensam nordisk generalkommissarie.

Samarbete vid mässor och utställningar

Ett gemensamt nordiskt deltagande har ägt rum vid Royal Agricultural Show i Nairobi. Ett antal gemensamma nordiska varuhuskampanjer har under året organiserats inom stora varuhuskedjor i Förenta staterna och Kanada. Gemensamma nordiska varuhuskampanjer har vidare ägt rum i England, Schweiz, Österrike och Australien.

Ändring av den svenska aktiebolagslagen

Enligt den svenska aktiebolagslagen skall styrelseledamot i svenskt aktiebolag vara svensk medborgare. Dispensmöjlighet har dock förelegat beträffande en tredjedel av ledamöterna. Genom lagändring den 29 maj 1969 (*SFS 1969: 227*) har denna begränsning av dispensmöjligheten slopats. I proposition 1969: 84 motiveras ändringen av önskvärdheten av ett samarbete i de nordiska länderna bl. a. genom sammanslagning av företag i flera nordiska länder till gemensamma bolag eller bildandet av bolag med uppgift att driva rörelse i flera länder. Lagändringen står i samklang med de ståndpunkter, vartill man kommit fram i det pågående nordiska samarbetet om utredning av aktiebolagslagstiftningen.

Samarbetsorgan inom aluminiumindustrin

Vid ett möte i Oslo i oktober 1969 med representanter för ett tiotal nordiska aluminiumbolag bildades ett nordiskt samarbetsorgan för marknads- och produktutveckling inom aluminiumindustrin, Scanaluminium.

Datasamarbete inom sparbanksväsendet

Som ett första steg mot nordisk databehandling inom sparbanksväsendet bildades i mars 1969 en organisation, Nordisk Spardata, med syfte att genom samarbete leda ADB-forskning, utarbeta system och program för databehandling och utföra databehandlingsarbete.

FN- och biståndssamarbete

Deltagande i FN:s fredsbevarande aktioner m. m.

Försvarsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, såväl som de militära myndigheterna i respektive länder, har under året fortsatt sedvanligt samarbete i fråga om deltagandet i FN:s fredsbevarande aktioner. Gemensam utbildning har ägt rum av personal för tjänstgöring i FN:s militära staber eller för tjänst som FN-observatörer samt för transportledningstjänst. Gemensam utbildning av visst militärpolisbefäl har även ägt rum.

Nedrustningssamarbete

Vid de nordiska utrikesministrarnas möte i Köpenhamn den 23—24 april 1969 beslöts, att det nordiska samarbetet på nedrustningsområdet skulle stärkas bl. a. genom anordnande av möten mellan nedrustningsexperter. På dansk inbjudan ägde ett första sådant möte mellan nordiska nedrustningsexperter rum i Köpenhamn den 5 september 1969.

Nordiskt-tanganyikanskt utvecklingscentrum

I januari 1968 ingicks ett tvåårigt avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige å ena sidan och Tanzania å andra sidan angående upprättandet av ett nordiskt utvecklingscentrum i Kibaha (*se föregående årsrapport, s. 2337*). Från och med utgången av 1969 har administrationen av detta centrum överförts till Tanzania. I ett nytt avtal mellan Tanzania och de nordiska länderna avseende 1970—1972 kommer nordisk personal, huvudsakligen lärare, att ställas till förfogande för projektet (*se Sak C 18/e*).

Nordiskt-tanganyikanskt lantbruksprojekt vid Mbeya

Efter förslag av den nordiska ministerkommittén för biståndsfrågor beslöt Finlands regering den 6 mars 1969 att Finland skall svara för administrationen av det nordiska lantbruksprojektet vid Mbeya i Tanzania (*se sak C 18/e*). Ett utkast till avtal mellan de nordiska länderna och Tanzania om planläggningskedet undertecknades vid utgången av 1969.

Dansk-norskt skolbyggnadsprojekt i Tanzania

Danmark och Norge har enats om att bygga fyra skolor i Tanzania för en totalkostnad av ca 4 milj. dollar, varav Tanzania skall betala 25 procent. Formellt avtal med Tanzania avses ingås i början av 1970. Byggnadsarbetena skall påbörjas i februari 1970. Hela projektet beräknas stå färdigt före utgången av 1972.

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. *Vidareutbildning av socialpersonal.*
- Nr 2. *Nordisk arbetsmarknad för psykologer.*
- Nr 3. *Utbildning av sjukhusadministratörer.*
- Nr 4. *Ökad samverkan vid utbildningsanstalter.*
- Nr 5. *Varudeklarationssamarbete.*
- Nr 6. *Medborgarskap för barn.*
- Nr 7. *Naturalisation.*
- Nr 8. *Samarbete på rymdområdet.*
- Nr 9. *Material till undervisningen i radio och TV.*
- Nr 10. *Samnordisk massmediaforskning.*
- Nr 11. *Karantänverksamhet för djur.*
- Nr 12. *Förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs.*
- Nr 13. *Nordiska skol- och studentbetygs giltighet.*
- Nr 14. *Forskningsinstitut för framtidsfrågor.*
- Nr 15. *Bro vid Karesuando.*
- Nr 16. *Blå vägens utbyggnad till Europaväg.*
- Nr 17. *Representation för samerna i Nordiska rådet.*
- Nr 18. *Revision av Helsingforsavtalet.*
- Nr 19. *Genomförande av Nordek.*
- Nr 20. *Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet.*
- Nr 21. *Kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat.*
- Nr 22. *Avskaffande av indirekta handelshinder.*
- Nr 23. *Information om nordiskt samarbete.*
- Nr 24. *Information till u-länderna om den nordiska marknaden.*
- Nr 25. *Stimulerande av privata investeringar i u-länderna.*
- Nr 26. *Ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete.*
- Nr 27. *Samarbete på förskolans område.*
- Nr 28. *Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan.*
- Nr 29. *TV-tekniskt samarbete.*
- Nr 30. *Åtgärder mot Östersjöns förorening.*
- Nr 31. *Förenhetligande av handelsdokument.*
- Nr 32. *Nordiskt litteraturllexikon.*
- Nr 33. *Nordiskt sjukhusfysikersamarbete.*
- Nr 34. *Nordisk giltighet för körkort.*
- Nr 35. *Utbildning av förare av motorfordon.*
- Nr 36. *Samarbete på arbetsmedicinens område.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *vidareutbildning av socialpersonal*.

REKOMMENDATION nr 1/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 9 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 236/s) med 50 röster. 28 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bjarnason, Sigurður
Bye, Roald
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Engan, Erling
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Helén, Gunnar
Helveg Petersen, Niels
af Heurlin, Kaario
Holmberg, Yngve
Jansson, Paul
Johannessen, Martha
Kjartansson, Magnús

Korvald, Lars
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias, A.
Mellqvist, Sven
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Salvesen, Salve
Savela, Veikko

Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skytte, Karl

Stray, Svenn
Sundin, Sven
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 9 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk arbetsmarknad för psykologer*.

REKOMMENDATION nr 2/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 9 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 149 T/s) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skapa förutsättningar för införande av en nordisk arbetsmarknad för psykologer genom att utfärda bestämmelser för psykologverksamheten och genom att göra psykologutbildningen likvärdig.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Leivo-Larsson, Tyggne</i>
<i>Damsguard, Kresten</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Linäberg, Kai</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Mathiesen, Matthias, A.</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Ohlin, Bertil</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>af Heurlin, Kaarlo</i>	<i>Petersen, Poul</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Ranmark, Dagmar</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Saalasti, Kerliu</i>
<i>Jönsson, Eysteinn</i>	<i>Salvesen, Salve</i>

Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skytte, Karl

Stray, Svann
Sundin, Svan
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 9 febrúari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 febrúari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående utbildning av sjukhusadministratörer.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 9 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 99 T/s) med 53 röster. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (NU 1965: 6) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Holmberg, Yngve</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Horn, Spvend</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Leivo-Larsson, Tytyne</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Haugaard, Spvend</i>	<i>Mathiesen, Matthias, A.</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>

Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salvesen, Salve

Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skytte, Karl
Stray, Svønn
Treholt, Thorstein
Oregaard, J. Fr.

Reykjavik den 9 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ökad samverkan vid utbildningsanstalter*.

REKOMMENDATION nr 4/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 9 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 220/k) med 49 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under upprätthållande av nära kontakter och ett kontinuerligt informationsutbyte mellan de nordiska länderna fortsätta arbetet på införande av en ökad samverkan vid utbildningsanstalterna mellan lärare, elever och övriga kategorier av där verksamma.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hara, Erkki</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Hauggaard, Svend</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Ranmark, Dagmar</i>
<i>af Heurlin, Kaarlo</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Saalasti, Kerttu</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Salo, Tuure</i>

Salvesen, Salve

Savela, Veikko

Segerstedt Wiberg, Ingrid

Siltanen, Sylvi

Sirén, Eino

Skytte, Karl

Stray, Svenn

Tenhiälä, Juho

Treholt, Thorstein

Reykjavík den 9 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt varudeklarationssamarbete*.

REKOMMENDATION nr 5/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 9 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 234 T/e) med 49 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att öka bidragen till de nordiska varudeklarationsorganen i syfte att stärka det nordiska varudeklarationssamarbetet samt att anmoda de nordiska varudeklarationsorganen att redovisa sin planläggning av det fortsatta nordiska varudeklarationssamarbetet samt att i ljuset härav överväga vilka ytterligare åtgärder som eventuellt påfordras från regeringarnas sida för att säkerställa ett effektivt nordiskt varudeklarationssamarbete.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Leivo-Larsson, Tytne</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Hara, Erkki</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>af Heurlin, Kaarlo</i>	<i>Nordli, Odvar</i>

Norvik, Erling
Palm, Sture
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko

Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skytte, Karl
Stray, Svann
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavik den 9 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn*.

REKOMMENDATION nr 6/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 10 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 222/j) med 41 röster mot 17. 3 medlemmar avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

De 41 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Leivo-Larsson, Tytne</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Christensen, Henry</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Christiansson, Ragnar</i>	<i>Møtler, Gerda</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Petersen, Poul</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Saalasti, Kerttu</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Salo, Tuure</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Sillanen, Sylvi</i>
<i>Hara, Erkki</i>	<i>Sirén, Eino</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Sletten, Ib</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Stray, Svenn</i>
<i>Jensen, Jørgen</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	

De medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Georg Backlund, Eric Carlsson, Gunnar Garbo, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Kaarlo af Heurlin, Magnús Kjartansson, Aksel Larsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Jan-Ivan Nilsson, Bertil Ohlin, Sture Palm, Dagmar Ranmark, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg och Gösta Skoglund.*

De 3 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Johannes Antonsson, Ivar Nørgaard och Karl Skytte.*

Reykjavík den 10 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *jämlikhet vid naturalisation*.

REKOMMENDATION nr 7/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 10 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 222/j) med 61 röster mot 1. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christensen, Henry
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Engan, Erling
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hara, Erkki
Hauggaard, Svend

Helveg Petersen, Niels
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Johannessen, Martha
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähleemäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan

Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko

Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svann
Treholt, Thorstein

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Georg Backlund*.

Reykjavík den 10 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på rymdområdet*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 10 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 208/L) med 45 röster. 33 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att i det internationella rymdsamarbetet uppträda med en gemensam linje och skapa lämpliga former för en nordisk samordning på detta område,
2. att slå vakt om informationsfriheten i samband med utvecklingen av rymdkommunikationerna,
3. att tillvarata möjligheterna till gemensamma nordiska projekt rörande rymden på forskningens och industrins områden.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Backlund, Georg
Bergman, Per
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christensen, Henry
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Ehrnrooth, Georg C.
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki

Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
Horn, Svend
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Johannessen, Martha
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Larsson, Lars
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda

Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Ranmark, Dagmar
Salo, Tuure
Salvesen, Salve

Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Skoglund, Gösta
Stelter, Ib
Stray, Svenn
Trcholt, Thorstein

Reykjavík den 10 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 januari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *material till undervisningen i radio och TV*.

REKOMMENDATION nr 9/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 10 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 218 T/k) med 49 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Jensen, Jørgen</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Christensen, Henry</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Ohlin, Bertil</i>
<i>Hara, Erkki</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Petersen, Poul</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Ranmark, Dagmar</i>

Salo, Tuure

Salvesen, Salve

Savela, Veikko

Segerstedt Wiberg, Ingrid

Skoglund, Gösta

Stetter, Ib

Stray, Svønn

Tenhiälä, Juho

Trecholt, Thorstein

Reykjavik den 10 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samnordisk massmediaforskning*.

REKOMMENDATION nr 10/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 10 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 219/k) med 60 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Jensen, Jørgen</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Christensen, Henry</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hara, Erkki</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>

Nilsson, Jan-Ivan
Norvik, Erling
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve

Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skoglund, Gösta
Stetter, Ib
Stray, Svønn
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavík den 10 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *karantänverksamhet för djur*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och 20 § i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 10 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 204/s) med 64 röster, 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet.

De 64 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Jensen, Jørgen</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Christensen, Henry</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>

Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Ranmark, Dagmar
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure

Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Sillanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skoglund, Gösta
Stetter, Ib
Stray, Svenn
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavik den 10 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenhetligande av reglerna om förmånsrätt i konkurs*.

REKOMMENDATION nr 12/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 141/j) med 35 röster mot 33. 1 medlem avstod från att rösta och 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført ensartede bestemmelser om beskyttelse af arbejdstageres krav på løn og dermed ligestillede ydelser i tilfælde af konkurs, således at retstillingen for alle grupper af arbejdstagere bliver den samme, dog bortset fra visse ledende stillinger, og at lønkrav, der er forfaldet inden for det sidste år forud for konkursbegæringen, får fortrinnsstilling i konkursordenen umiddelbart efter massekravene og krav, der må sidestilles hermed, om fornødent også forud for panterettigheder, der ikke har separatiststilling. Det forudsættes dog at retstillingen for arbejdstagerne ikke i noget af landene forringes i forhold til de gældende regler.

De 35 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Christiansen, Ragnar
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hammarsten, Erik
af Heurlin, Kaarlo
Ingimundarson, Sigurður

Jansson, Paul
Kjartansson, Magnús
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tygve
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar

Ohlin, Bertil

Palm, Sture

Ranmark, Dagmar

Salvesen, Salve

Segerstedt Wiberg, Ingrid

Siltanen, Sylvi

Sirén, Eino

Skaftason, Jón

Skoglund, Gösta

Treholt, Thorstein

Øregaard, J. Fr.

De 33 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *John Austrheim, Sigurður Bjarnason, Leif Cassel, Henry Christensen, Kresten Damsgaard, Erling Dinesen, Georg C. Ehrnrooth, Niels Eriksen, Thorvald Eriksson, Guttorm Hansen, Erkki Hara, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Allan Hernelius, Svend Horn, Jørgen Jensen, Lars Korvald, Jens Otto Krag, Olavi Lähteenmäki, Matti Mattila, Gerda Møller, K. Axel Nielsen, Erling Norvik, Ivar Nørgaard, Poul Petersen, Berte Rognerud, Kerttu Saalasti, Tuure Salo, Veikko Savela, Karl Skytte, Ib Stetter, Svønn Stray och Juha Tenhiälä.*

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Kåre Kristiansen.*

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiska skol- och studentbetygs giltighet*.

REKOMMENDATION nr 13/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 211/k) med 67 röster. 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christensen, Henry

Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hammarsten, Erik
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels

Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Luaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähtenmäki, Olavi
Mattila, Matti
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel

Nilsson, Jan-Ivan
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svenn
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *forskningsinstitut för framtidsfrågor*.

REKOMMENDATION nr 14/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 230/e) med 70 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska städer.

De 70 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hammarsten, Erik</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Haugaard, Svend</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Jensen, Jørgen</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Christensen, Henry</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Leivo-Larsson, Tytne</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lindberg, Kai</i>

Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte

Saalisti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skafason, Jón
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svenn
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Ørregaard, J. Fr.

Reykjavik den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *bro vid Karesuando*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 255/t) med 69 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

De 69 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Engan, Erling
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hammarsten, Erik
Hara, Erkki
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo

Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Jansson, Paul
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Matthiasen, Niels
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Norvik, Erling

Nørgaard, Ivar
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid

Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svenn
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Oregaard, J. Fr.

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *Blå vägens utbyggnad till Europaväg*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 259/t) med 70 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige og Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europavejkommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende »Blå vägen» fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuværende rigsveje 92 og 93), fra Storuman til grænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

De 70 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Engan, Erling
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald

Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hammarsten, Erik
Hara, Erkki
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Johannessen, Martha
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Laaksonen, Mikko

Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähtenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Matthiasen, Niels
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar

Palm, Sture
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Saveta, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Sillanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Sveinn
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

Reykjavik den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *representation för samerna i Nordiska rådet*.

REKOMMENDATION nr 17/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 216/j) med 67 röster mot 6. 1 medlem avstod från att rösta, och 4 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland, Norge og Sverige at bevare og i takt med en yderligere intensivering af det nordiske samarbejde at udvide de bestående muligheder for samerne for at udtale sig i sager, der særligt har interesse for denne befolkningsgruppe.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Engan, Erling
Eriksen, Niels
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven

Hammarsten, Erik
Hansen, Gulltorm
Hara, Erkki
Haugard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Johannessen, Martha
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars

Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Matthiasen, Niels
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørsgaard, Ivar
Ohlin, Bertil

Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Salvesen, Salve
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skafiason, Jón
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svenn
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

De 6 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Eric Carlsson, Matti Mattila, Kerttu Saalasti, Tuure Salo, Veikko Savela* och *Juho Tenhiälä*.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Thorvald Eriksson*.

Reykjavik den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställit regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *revision av Helsingforsavtalet*.

REKOMMENDATION nr 18/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (B 8/j och B 8 Ä/j) med 67 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta, och 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre en revision af Helsingforsaftalen på grundlag af det af Nordisk Organisationskomité afgivne forslag af 10. december 1969, således at fordelingsgrundlaget i artikel 53 fastsættes i overensstemmelse med principerne i De Forenede Nationers vedtægt, og at regeringerne ved den endelige udformning af traktatteksten samråder med Nordisk Råds præsidium om eventuelle saglige ændringer i afsnittet om Nordisk Råd og underretter præsidiets om eventuelle øvrige ændringer.

De 67 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Eriksen, Niels</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Garbo, Gunnar</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Hammarberg, Sven</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Hammarsten, Erik</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Hansen, Guttorm</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Hara, Erkki</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Haugard, Svend</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>af Heurlin, Kaario</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Jensen, Jørgen</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Jönsson, Eysteinn</i>

<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Korvald, Lars</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Krag, Jens Otto</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Kristiansen, Kåre</i>	<i>Ohlin, Bertil</i>
<i>Larsen, Aksel</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Larsson, Lars</i>	<i>Petersen, Poul</i>
<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>	<i>Ranmark, Dagmar</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Saalasti, Kerttu</i>
<i>Lindberg, Kai</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Savela, Veikko</i>
<i>Mathiesen, Matthias A.</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i>
<i>Mattila, Matti</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Matthiasen, Niels</i>	<i>Sirén, Eino</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Tenhiälä, Juho</i>
<i>Møller, Gerda</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Nielsen, K. Axel</i>	<i>Oregaard, J. Fr.</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	

De 3 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Berte Rognerud, Ib Stetter och Svenn Stray.*

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Georg Backlund.*

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående genomförande av *Nordek*.

REKOMMENDATION nr 19/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 235 T/e, A 264/e, A 272/e och A 273 T/e med 71 röster. 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige:

1. under slutføringen av arbeidet med den traktatmessige utforming av det utvidede samarbeid, å innarbeide i traktaten de forslag som er fremsatt av den nordiske organisasjonskomite vedrørende Nordisk Råds og dets organers innpassing i Nordøk-samarbeidet.

2. å legge fram forslag for nasjonalforsamlingene om gjennomføring av traktaten om Organisasjonen for nordisk økonomisk samarbeid i så god tid at forslaget kan sluttbehandles i nasjonalforsamlingene i løpet av vårsesjonen 1970 og derpå å deponere ratifikasjonsdokumentene omgående.

3. å slutføre forhandlingene om samarbeid på atomenergiens område så snart som mulig slik at dette kan etableres som ledd i det utvidede økonomiske samarbeid.

De 71 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik

Andersen, Magnus

Antonsson, Johannes

Austrheim, John

Backlund, Georg

Bergman, Per

Bjarnason, Sigurður

Bratteli, Trygve

Bye, Roald

Carlsson, Eric

Cassel, Leif

Christiansen, Ragnar

Damsgaard, Kresten

Dinesen, Erling

Ehrnrooth, Georg C.

Eika, Hallvard

Engan, Erling

Eriksen, Niels

Eriksson, Thorvald

Garbo, Gunnar

Hammarberg, Sven

Hammarsten, Erik

<i>Hara, Erkki</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>af Heurlin, Kaarlo</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Horn, Svend</i>	<i>Nørgaard, Ivar</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður</i>	<i>Ohlin, Bertil</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Jensen, Jørgen</i>	<i>Petersen, Poul</i>
<i>Johannessen, Martha</i>	<i>Ranmark, Dagmar</i>
<i>Jónsson, Eysteinn</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Saalasti, Keritu</i>
<i>Korvald, Lars</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Krag, Jens Otto</i>	<i>Savela, Veikko</i>
<i>Kristiansen, Kåre</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i>
<i>Laaksonen, Mikko</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Larsen, Aksel</i>	<i>Sirén, Eino</i>
<i>Larsson, Lars</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Leibo-Larsson, Tyne</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Lindberg, Kai</i>	<i>Stray, Svenn</i>
<i>Lähtenmäki, Olavi</i>	<i>Tenhiälä, Juho</i>
<i>Mathiesen, Matthias Á.</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Mattila, Matti</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>
<i>Matthiasen, Niels</i>	

Reykjavík den 11 febrúari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *Islands deltagande i det utvidgade ekonomiska samarbetet*.

REKOMMENDATION nr 20/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 235 T/e, A 264/e, A 272/e och A 273 T/e) med 72 röster. 6 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å ta opp drøftelser om når og på hvilken måte Island kan delta i det utvidede nordiske økonomiske samarbeid.

De 72 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hammarberg, Sven</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Hammarsten, Erik</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Hansen, Guttorm</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Hara, Erkki</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Haugaard, Svend</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Jensen, Jørgen</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Larsson, Lars</i>

Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias A.
Mattila, Matti
Matthiasen, Niels
Mellqvist, Sven
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Nørgaard, Ivar
Ohlin, Bertil
Palm, Sture

Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Sillanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svenn
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *kultursamarbetets organisation och en kulturtraktat*.

REKOMMENDATION nr 21/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 265/k och B 9/k) med 71 röster. 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att under beaktande av Nordiska organisationskommitténs förslag vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation samt att förbereda ingäendet av en kulturtraktat före den 1 januari 1972 avseende en omfattande gemenskap mellan länderna inom utbildning, forskning och den fria kultursektorn.

De 71 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hammarberg, Sven</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Hammarsten, Erik</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Hansen, Guttorm</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Hara, Erkki</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Hauggaard, Svend</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Jensen, Jørgen</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Engan, Erling</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Larsen, Aksel</i>

<i>Larsson, Lars</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Leivo-Larsson, Tytyne</i>	<i>Saalasti, Kerttu</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Salo, Tuure</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	<i>Salvesen, Salve</i>
<i>Mathiesen, Matthias A.</i>	<i>Savela, Veikko</i>
<i>Mattila, Matti</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i>
<i>Mathiasen, Niels</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Sirén, Eino</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Møller, Gerda</i>	<i>Skoglund, Gösta</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Norvik, Erling</i>	<i>Stray, Svenn</i>
<i>Ohlin, Bertil</i>	<i>Tenhiälä, Juho</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>
<i>Petersen, Poul</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>
<i>Ranmark, Dagmar</i>	

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *avskaffande av indirekta handelshinder*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 209/e) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en ordning, innebärande alternativ tillämpning i varje land av de olika nordiska ländernas bestämmelser beträffande standardnormer och deras övriga säkerhets- och kontrollföreskrifter samt att i första hand inrikta utredningsarbetet på ett antal ekonomiskt betydelsefulla sektorer, där det kan förväntas att berörda parter hyser ett positivt intresse för ett genomförande av ordningen, t. ex. verkstadsindustrin och byggnadsmaterielindustrin.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard

Engan, Erling
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hammarsten, Erik
Hara, Erkki
Haugaard, Svend
Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Johannessen, Martha
Kjartansson, Magnús

Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lähteenmäki, Olavi
Mattila, Matti
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Ohlin, Bertil

Palm, Sture
Petersen, Poul
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svenn
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavik den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *information om nordiskt samarbete*.

REKOMMENDATION nr 23/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 266/k) med 61 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ställa erforderliga medel till förfogande för information om det nordiska samarbetet i enlighet med förslagen från den av de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta arbetsgruppen för nordisk information.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bjarnason, Sigurður
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Engan, Erling
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven

Hammarsten, Erik
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Jansson, Paul
Jensen, Jørgen
Johannessen, Martha
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tytne
Lillquist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi

Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu

Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svann
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående information till u-länderna om den nordiska marknaden.

REKOMMENDATION nr 24/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 249/e) med 59 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda hur informationen till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden bör organiseras.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hammarsten, Erik</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nordli, Odvar</i>

Ohlin, Bertil
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi

Sirén, Eino
Skaftason, Jón
Skoglund, Gösta
Stetter, Ib
Stray, Svann
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *stimulerande av privata investeringar i u-länderna*.

REKOMMENDATION nr 25/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 251/e) med 54 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

I. att snarast företaga den utredning av möjligheterna för ett närmare nordiskt samarbete om de nordiska ländernas finansiella bistånd till utvecklingsländerna som anbefalles i Nordiska ämbetsmannakommitténs rapport (*NU 1969: 11*) samt

II. att därvid pröva förutsättningarna för nordiskt samarbete för att stimulera investeringar i utvecklingsländerna av företag i de nordiska länderna.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven

Hammarsten, Erik
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Jansson, Paul
Johannessen, Martha
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto

<i>Kristiansen, Kåre</i>	<i>Rognerud, Berte</i>
<i>Larsson, Lars</i>	<i>Saalasti, Kerttu</i>
<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>	<i>Salo, Tuure</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Savela, Veikko</i>
<i>Lindberg, Kai</i>	<i>Siltanen, Sylvi</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Sirén, Eino</i>
<i>Mundebo, Ingemar</i>	<i>Skaftason, Jón</i>
<i>Møller, Gerda</i>	<i>Skoglund, Gösta</i>
<i>Nielsen, K. Axel</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Stetter, Ib</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Stray, Svenn</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Treholt, Thorstein</i>

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Aksel Larsen*.

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående ökat stöd till nordiskt ungdomsarbete.

REKOMMENDATION nr 26/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 229/s) med 55 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Hammarsten, Erik
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki
Haugaard, Svend

Helveg Petersen, Niels
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Jansson, Paul
Johannessen, Martha
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyjyne
Lindberg, Kai
Lähtenmäki, Olavi
Mattila, Matti
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar

Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Norvik, Erling
Palm, Sture
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salvesen, Salve

Savela, Veikko
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på förskolans område*.

REKOMMENDATION nr 27/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 237/k) med 55 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete på förskolans område speciellt beträffande forskning om förskolans problem samt förskollärarnas fortbildning.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Ingimundarson, Sigurður</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Hammarsten, Erik</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Hara, Erkki</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>af Heurlin, Kaarlo</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>

Palm, Sture
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerstu
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Siltanen, Sylvi

Sirén, Eino
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Treholt, Thorstein

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Fridjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan*.

REKOMMENDATION nr 28/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 241/s) med 48 röster. 9 medlemmar avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd personal.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels

Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Ingimundarson, Sigurður
Johannessen, Martha
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Kristiansen, Kåre
Leivo-Larsson, Tyynne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Rognerud, Berte

Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Siltanen, Sylvi

Sirén, Eino
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

De 9 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Erik Adamsson, Per Bergman, Erik Hammarsten, Paul Jansson, Lars Larsson, Sven Mellquist, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm och Gösta Skoglund.*

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *TV-tekniskt samarbete*.

REKOMMENDATION nr 29/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 275 T/k) med 57 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att på varje enskilt nordiskt lands område tillåta placering av frekvensomformare i gränstrakterna för återsändning av radio- och TV-program till det ursprungliga sändarlandet.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hara, Erkki</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Haugaard, Svend</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Helveg Petersen, Niels</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Ingimundarsson, Sigurður</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bye, Roald</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i>
<i>Garbo, Gunnar</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hammarsten, Erik</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Møller, Gerda</i>

Nielsen, K. Axel
Nilsson, Jan-Ivan
Palm, Sture
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve

Savela, Veikko
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavík den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *åtgärder mot Östersjöns förorening*.

REKOMMENDATION nr 30/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 11 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 246/s och A 246 Ä/s) med 46 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och

2. att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Antonsson, Johannes
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Bye, Roald
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Eriksson, Thorvald
Garbo, Gunnar
Hammarberg, Sven
Hammarsten, Erik
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki

Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Jansson, Paul
Korvald, Lars
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyne
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mattila, Matti
Mellqvist, Sven
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Nordli, Odvar
Palm, Sture
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve

Savela, Veikko
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skoglund, Gösta

Skytte, Karl
Stetter, Ib
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavik den 11 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenhälligande av handelsdokument*.

REKOMMENDATION nr 31/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 12 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 221/e) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snarast läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden,

2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att utreda behovet av ett permanent sekretariat, samt

3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument, varvid målsättningen bör vara en världsvid tillämpning av uppnådda resultat.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var

Adamsson, Erik

Andersen, Magnus

Austrheim, John

Backlund, Georg

Bjarnason, Sigurður

Bratteli, Trygve

Carlsson, Eric

Cassel, Leif

Christensen, Henry

Christiansen, Ragnar

Damsgaard, Kresten

Dinesen, Erling

Ehrnrooth, Georg C.

Eika, Hallvard

Eriksson, Thorvald

Hammarberg, Sven

Hansen, Guttorm

Haugaard, Svend

Hernelius, Allan

Horn, Svend

Johannessen, Martha

Korvald, Lars

Kristiansen, Kåre

Laaksonen, Mikko

*Larsen, Aksel
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Matthiasen, Niels
Mellqvist, Sven
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Norvik, Erling
Palm, Sture
Rognerud, Berte*

*Saalasti, Kerttu
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skantz, Anna-Greta
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Sundman, Per Olof
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein*

Reykjavík den 12 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Fridjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt litteraturllexikon*.

REKOMMENDATION nr 32/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 12 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 239/k) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturllexikon.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Jónsson, Eysteinn</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Christensen, Henry</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Lähtenmäki, Olavi</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Eika, Hallvard</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Mathiasen, Niels</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hansen, Gultorm</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hara, Erkki</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Norvik, Erling</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Petersen, Poul</i>

Rognerud, Berte
Saalasti, Keritu
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino

Skantz, Anna-Greta
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Sundman, Per Olof
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein

Reykjavik den 12 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Fridjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt sjukhusfysikersamarbete*.

REKOMMENDATION nr 33/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 12 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 252 T/s) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk utredningsserie 1969:8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christensen, Henry
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan

af Heurtlin, Kaarlo
Horn, Svend
Jansson, Paul
Johannessen, Martha
Jónsson, Eysteinn
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Matthiasen, Niels
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel

Norvik, Erling

Palm, Sture

Petersen, Poul

Ranmark, Dagmar

Rognerud, Berte

Saalasti, Kerttu

Salvesen, Salve

Segerstedt Wiberg, Ingrid

Siltanen, Sylvi

Sirén, Eino

Skaftason, Jón

Skantz, Anna-Greta

Skoglund, Gösta

Skytte, Karl

Sundman, Per Olof

Tenhiälä, Juho

Treholt, Thorstein

Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 12 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk giltighet för körkort*.

REKOMMENDATION nr 34/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 12 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 256 T/t) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen bar följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre de af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (NU 1969: 7) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bratteli, Trygve
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christensen, Henry
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki
Haugaard, Svend
Helveg Petersen, Niels

Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Jansson, Paul
Johannessen, Martha
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyhne
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Mathiasen, Niels

Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Norvik, Erling
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salvesen, Salve

Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skantz, Anna-Greta
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Sundman, Per Olof
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 12 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående utbildning av förare av motorfordon.

REKOMMENDATION nr 35/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 12 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 258/t) med 63 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

De 63 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik
Andersen, Magnus
Austrheim, John
Backlund, Georg
Bergman, Per
Bjarnason, Sigurður
Bratteli, Trygve
Carlsson, Eric
Cassel, Leif
Christensen, Henry
Christiansen, Ragnar
Damsgaard, Kresten
Dinesen, Erling
Ehrnrooth, Georg C.
Eika, Hallvard
Engan, Erling
Eriksen, Niels
Eriksson, Thorvald
Hammarberg, Sven
Hansen, Guttorm
Hara, Erkki
Haugaard, Svend

Helveg Petersen, Niels
Hernelius, Allan
af Heurlin, Kaarlo
Horn, Svend
Johannessen, Martha
Jónsson, Eysteinn
Kjartansson, Magnús
Korvald, Lars
Krag, Jens Otto
Kristiansen, Kåre
Laaksonen, Mikko
Larsen, Aksel
Larsson, Lars
Leivo-Larsson, Tyyny
Lillqvist, Bror
Lindberg, Kai
Lähteenmäki, Olavi
Mathiesen, Matthias Á.
Mattila, Matti
Matthiasen, Niels
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar

Møller, Gerda
Nielsen, K. Axel
Norvik, Erling
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salvesen, Salve
Savela, Veikko

Siltanen, Sylvi
Sirén, Eino
Skantz, Anna-Greta
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Sundman, Per Olof
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

Reykjavik den 12 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på arbetsmedicinens område*.

REKOMMENDATION nr 36/1970

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 12 februari 1970 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 261/s) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att skapa ett permanent nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>af Heurlin, Kaarlo</i>
<i>Andersen, Magnus</i>	<i>Horn, Svend</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Backlund, Georg</i>	<i>Johannessen, Martha</i>
<i>Bergman, Per</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bratteli, Trygve</i>	<i>Krag, Jens Otto</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kristiansen, Kåre</i>
<i>Cassel, Leif</i>	<i>Laaksonen, Mikko</i>
<i>Christensen, Henry</i>	<i>Larsen, Aksel</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsson, Lars</i>
<i>Damsgaard, Kresten</i>	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>
<i>Dinesen, Erling</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	<i>Lindberg, Kai</i>
<i>Eriksen, Niels</i>	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>
<i>Eriksson, Thorvald</i>	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>
<i>Hammarberg, Sven</i>	<i>Mattila, Matti</i>
<i>Hansen, Guttorm</i>	<i>Matthiasen, Niels</i>
<i>Hara, Erkki</i>	<i>Mellquist, Sven</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Helveg Petersen, Niels</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nielsen, K. Axel</i>

Nordli, Odvar
Palm, Sture
Petersen, Poul
Ranmark, Dagmar
Rognerud, Berte
Saalasti, Kerttu
Salo, Tuure
Salvesen, Salve
Savela, Veikko
Segerstedt Wiberg, Ingrid
Siltanen, Sylvi

Sirén, Eino
Skantz, Anna-Greta
Skoglund, Gösta
Skytte, Karl
Stetter, Ib
Stray, Svenn
Sundman, Per Olof
Tenhiälä, Juho
Treholt, Thorstein
Øregaard, J. Fr.

Reykjavik den 12 februari 1970

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurdsson

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(7 februari)

1. regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet (B 4/j)

(9 februari)

2. tilläggförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land (A 131 T/s)
3. medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstraktarna (A 137/s)
4. medlemsförslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden (A 202/k)
5. medlemsförslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år (A 248/j)
6. medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning (A 109/j)
7. medlemsförslag om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ (217/e)

(10 februari)

8. medlemsförslag om likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV (A 162/j)
9. medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (A 2/t)
10. ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (A 2 Ä1/t)
11. medlemsförslag om samarbete på transportområdet (A 271/t)
12. medlemsförslag om vapenfri tjänst (A 240/s)

(11 februari)

13. medlemsförslag om nordiskt forskningsarbete (A 119/k)
14. medlemsförslag om nordisk exportpromotionsfond (A 262/e)
15. medlemsförslag om lagstiftning om illojal konkurrens (A 156/j)
16. ändringsförslag om otillbörliga konkurrensmetoder (A 156 Ä/j)
17. medlemsförslag om en nordisk språknämnd (A 226/k)
18. medlemsförslag om nordisk utvecklingsbank (A 250/e)

(12 februari)

19. medlemsförslag om nordisk ridhögskola vid Strömsholm (A 224/t)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. Som slutbehandlade spørsmål:

(8 februari)

1. berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (C 1970/21/t)
2. meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (D 1970/18/1958/s)
3. meddelande om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (D 1970/31/1958/k)
4. meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (D 1970/8/1963/k)
5. meddelande om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning (D 1970/25/1963/s)
6. meddelande om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (D 1970/23/1964/k)
7. meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m. (D 1970/2/1965/k)
8. meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen (D 1970/7/1965/s)
9. meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept (D 1970/22/1965/s)
10. meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden (D 1970/37/1965/j)
11. meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV (D 1970/6/1966/k)
12. meddelande om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (D 1970/16/1966/s)
13. meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (D 1970/25/1966/s)
14. meddelanden om rekommendation nr 17/1967 angående befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp (D 1970/17/1967/s)
15. meddelande om rekommendation nr 18/1967 angående samarbete på den medicinska undervisningens område (D 1970/18/1967/k)
16. meddelande om rekommendation nr 31/1967 angående samarbete om varudeklarationer (D 1970/31/1967/e)

17. meddelanden om rekommendation nr 7/1968 angående nordisk yrkesklassificering (D 1970/7/1968/s)
18. meddelande om rekommendation nr 20/1968 angående åtgärder mot illegal narkotikainförsel (D 1970/20/1968/t)
19. meddelanden om rekommendation nr 32/1968 angående träskyddsforskning (D 1970/32/1968/k)
20. meddelanden om rekommendation nr 30/1969 angående vägförbindelsen mellan Sevettijärvi och Neiden (D 1970/30/1969/t)

(11 februari)

21. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och rennäringsfrågor (C 1970/6/j)
22. meddelanden om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område (D 1970/31/1966/e)
23. meddelande om rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete (D 1970/21/1968/e)
24. meddelande om rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete (D 1970/9/1969/e)
25. berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 1970/5/e)
26. berättelser från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1970/8/e)
27. meddelande om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete (D 1970/14/1967/k)
28. meddelande om rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden (D 1970/13/1968/k)
29. meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation (D 1970/8/1966/k)
30. berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1969 (C 1970/9/k)
31. berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna (C 1970/18/e)
32. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (C 1970/7/s)
33. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1970/10/s)
34. berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (C 1970/23/k)

(12 februari)

35. meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk gillighet för körkort (D 1970/8/1965/t)
36. berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavik (C 1970/20/s)

37. meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (D/1970/9/1962/k)
38. meddelanden om rekommendation nr 18/1968 angående arbetstagares uppfinningar (D 1970/18/1968/j)

b. I avvaktan på meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session:

(10 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågor (D 1970/21/1969/t)

(11 februari)

2. meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island (D 1970/30/1968/k)
3. meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom (D 1970/5/1968/k)
4. meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (D 1970/11/1960/k)
5. meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete (D 1970/12/1967/k)
6. meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen (D/1970/31/1968/j)
7. meddelanden om rekommendation nr 19/1969 angående sjöfartsregler för stora fartyg (D 1970/19/1969/t)
8. meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten (D 1970/20/1969/t)

(12 februari)

9. meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (D/1970/32/1958/s)
10. meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (D 1970/29/1962/s)
11. meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (D 1970/12/1963/k)
12. meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (D 1970/20/1965/s)
13. meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar (D 1970/10/1966/t)
14. meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1970/1/1967/t)
15. meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1970/2/1968/j)

16. meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (D 1970/16/1968/s)
17. meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske (D 1970/26/1968/t)
18. meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage (D 1970/1/1969/t)
19. meddelanden om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning (D 1970/29/1968/k)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling:

(10 februari)

1. ändringsförslag om samarbete på luftfartens område (A 2 Ä 2/t)

(11 februari)

2. berättelse från Nordens hus i Reykjavik (C 1970/14/k)

(12 februari)

3. rapport från Redaktionskommittén för "Nordisk Kontakt" (Dokument 2)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna:

(7 februari)

1. ändringsförslag om samarbete på luftfartens område (A 2 Ä 2/t)
2. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 1970/2/k)
3. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (C 1970/3/s)
4. berättelse från det tulladministrativa rådet (C 1970/4/e)
5. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1970/11/e)
6. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 1970/12/e)
7. berättelse från Nordiska hushållshögskolan (C 1970/13/k)
8. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1970/15/j)
9. berättelse om Nordens folkliga akademi (C 1970/17/k)
10. berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning (C 1970/19/e)
11. berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor (C 1970/22/k)
12. berättelse från Nordiska asieninstitutet (C 1970/24/k)
13. berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (C 1970/25/t)
14. berättelse från finsk-svenska utbildningsområdet (C 1970/26/k)

15. meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (D 1970/19/1958/s)
16. meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (D 1970/22/1958/e)
17. meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (D 1970/12/1961/j)
18. meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (D 1970/11/1962/s)
19. meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (D 1970/14/1962/k)
20. meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (D 1970/18/1962/j)
21. meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (D 1970/32/1962/j)
22. meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (D 1970/2/1963/e)
23. meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (D 1970/7/1963/j)
24. meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1970/21/1963/k)
25. meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (D 1970/26/1963/s)
26. meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (D 1970/29/1963/t)
27. meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (D 1970/2/1964/k)
28. meddelande om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionsjukgymnaster (D 1970/6/1964/s)
29. meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter (D 1970/11/1964/j)
30. meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1970/24/1964/k)
31. meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (D 1970/26/1964/e)
32. meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (D 1970/28/1964/e)
33. meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker (D 1970/1/1965/e)
34. meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (D 1970/3/1965/k)
35. meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1970/5/1965/s)

36. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (D 1970/13/1965/j)
37. meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (D 1970/17/1965/s)
38. meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående likformig enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet (D 1970/24/1965/j)
39. meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskerit utbildning (D 1970/29/1965/k)
40. meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (D 1970/1/1966/k)
41. meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område (D 1970/3/1966/k)
42. meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt (D 1970/4/1966/j)
43. meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (D 1970/5/1966/j)
44. meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (D 1970/7/1966/k)
45. meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten (D 1970/11/1966/s)
46. meddelande om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringens område (D 1970/14/1966/s)
47. meddelanden om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete (D 1970/19/1966/e)
48. meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (D 1970/21/1966/s)
49. meddelanden om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning (D 1970/22/1966/j)
50. meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkonvention (D 1970/29/1966/j)
51. meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område (D 1970/2/1967/k)
52. meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete (D 1970/3/1967/s)
53. meddelanden om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område (D 1970/4/1967/s)
54. meddelande om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m. (D 1970/5/1967/s)
55. meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (D 1970/9/1967/s)
56. meddelanden om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (D 1970/10/1967/s)

57. meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (D 1970/11/1967/s)
58. meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (D 1970/13/1967/j)
59. meddelande om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen (D 1970/15/1967/j)
60. meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor (D 1970/19/1967/s)
61. meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat (D 1970/20/1967/k)
62. meddelanden om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning (D 1970/21/1967/e)
63. meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (D 1970/25/1967/t)
64. meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning (D 1970/26/1967/k)
65. meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige (D 1970/29/1967/t)
66. meddelanden om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för viltforskning (D 1970/1/1968/j)
67. meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningstider (D 1970/3/1968/j)
68. meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande (D 1970/4/1968/j)
69. meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkesläroutbildning (D 1970/6/1968/k)
70. meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (D 1970/8/1968/s)
71. meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1970/9/1968/t)
72. meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m. (D 1970/12/1968/t)
73. meddelanden om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete (D 1970/14/1968/e)
74. meddelanden om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk integrationsforskning (D 1970/15/1968/e)
75. meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt (D 1970/17/1968/j)
76. meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m. (D 1970/19/1968/j)
77. meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (D 1970/23/1968/e)

78. meddelanden om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning (D 1970/24/1968/e)
79. meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar (D 1970/25/1968/t)
80. meddelanden om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1970/27/1968/t)
81. meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående ibero-amerikanskt institut (D 1970/28/1968/k)
82. meddelanden om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut (D 1970/33/1968/k)
83. meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (D 1970/35/1968/t)
84. meddelanden om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen (D 1970/36/1968/k)
85. meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll (D 1970/2/1969/t)
86. meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket (D 1970/3/1969/t)
87. meddelande om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föroreningsfrågorna (D 1970/4/1969/s)
88. meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar (D 1970/5/1969/s)
89. meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning (D 1970/6/1969/j)
90. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1970/7/1969/k)
91. meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (D 1970/8/1969/k)
92. meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (D 1970/10/1969/s)
93. meddelade om rekommendation nr 11/1969 angående journalistkursus (D 1970/11/1969/k)
94. meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (D 1970/12/1969/s)
95. meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18 (D 1970/13/1969/t)
96. meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (D 1970/14/1969/k)
97. meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan (D 1970/15/1969/k)
98. meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (D 1970/16/1969/s)

99. meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område (D 1970/17/1969/s)
100. meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (D 1970/18/1969/k)
101. meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (D 1970/22/1969/s)
102. meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (D 1970/23/1969/s)
103. meddelanden om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning (D 1970/24/1969/k)
104. meddelanden om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (D 1970/25/1969/k)
105. meddelande om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp (D 1970/26/1969/k)
106. meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (D 1970/27/1969/k)
107. meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning (D 1970/28/1969/e)
108. meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen (D 1970/29/1969/s)

C. Beslut i interna spörsmål:

(7 februari)

1. att rådet skulle göra vissa ändringar i arbetsordningen (B 4/j)

(8 februari)

2. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
3. att lägga rapport om det nordiska samarbetet under år 1969 till handlingarna (Dokument 3)

(11 februari)

4. att rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1968 och beviljar styrelsen ansvarsfrihet samt lägger revisorernas berättelse till handlingarna (C 1970/16/k)

(12 februari)

5. att uppdraga åt rådets presidium att anordna en nordisk pristävlan om symbol för Nordiska rådet (A 274/k)
6. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
7. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(7 februari)

1. Val av presidium
2. Val av medlemmar i utskotten
3. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
4. Val av informations- och redaktionskommitté
5. Val av revisorer för "Nordisk Kontakt"
6. Val av medlemmar i styrelsen för Nordiska kulturfonden

Stadga, arbetsordning m. m.

D a n m a r k

Lov nr. 580 af 19. december 1969

Lov om ændring af lov om Nordisk Råd

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, gør vitterligt:

Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1.

I lov nr. 292 af 21. december 1957 foretages følgende ændringer:

I den i § 1 optagne vedtægt for Nordisk Råd affattes vedtægtens punkt 1 til 3 således:

"1. Nordisk Råd er organ for samråd mellem Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting og Sveriges riksdag samt disse landes regeringer i spørgsmål, der angår samvirke mellem disse lande eller nogle af dem.

Færøernes lagting og landsstyre samt Ålands landsting og landskapsstyrelse deltager i rådets arbejde.

2. Medlemmer af rådet er 78 valgte medlemmer, regeringsrepræsentanter og repræsentanter for landsstyret og landskapsstyrelsen.

Danmarks folketing vælger 16 medlemmer, Finlands riksdag vælger 17 medlemmer, Islands alting vælger 6 medlemmer, og Norges storting og Sveriges riksdag vælger hver 18 medlemmer af rådet. Færøernes lagting vælger 2 medlemmer og Ålands landsting 1 medlem af rådet. Endvidere vælges det nødvendige antal suppleanter.

Valgene foretages ud af hver forsamlings midte, således at forskellige politiske retninger repræsenteres. I øvrigt foretages valgene for den tid og på den måde, som bestemmes af hver forsamling.

Enhver regering udser blandt sine medlemmer regeringsrepræsentanter i det antal, som den ønsker. Landsstyret og landskapsstyrelsen udser hver en repræsentant blandt sine medlemmer.

De af folketinget og lagtinget valgte medlemmer samt de af den danske regering og landsstyret udpegede repræsentanter udgør tilsammen Danmarks rige delegation. De af Finlands riksdag og Ålands landsting valgte medlemmer samt de af den finske regering og landskapsstyrelsen udpegede repræsentanter udgør tilsammen Finlands delegation. Islands delegation består af de af altinget valgte medlemmer og den islandske regerings repræsentanter, Norges delegation består af de af stortinget valgte medlemmer og den norske

regerings repræsentanter, og Sveriges delegation består af de af riksdagen valgte medlemmer og den svenske regerings repræsentanter.

3. Regeringernes, landsstyrets og landskapsstyrelsens repræsentanter har ikke stemmeret i rådet.”

§ 2.

Loven træder i kraft den 1. januar 1970.

Givet på Christiansborg slot, den 19. december 1969

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

Poul Hartling

F i n l a n d

Nr 823

Förordning om bringande i kraft av ändringar i stadgan för Nordiska rådet

Given i Helsingfors den 19 december 1969

Sedan riksdagen den 16 december 1969 godkänt ändringarna av §§ 1, 2 och 3 i stadgan för Nordiska rådet (465/57), stadgas på föredragning av ministern för utrikesärendena, att sagda ändringar träder i kraft den 1 januari 1970.

Stadga för Nordiska rådet

1 §.

Nordiska rådet är organ för samråd mellan Danmarks folketing, Finlands riksdag, Islands alting, Norges storting och Sveriges riksdag samt dessa länders regeringar i spörsmål, som avse samverkan mellan dessa länder eller några av dem.

Färöarnas lagting och landsstyre samt Ålands landsting och landskapsstyrelse delta i rådets arbete.

2 §.

Medlemmar av rådet äro sjuttioåtta valda medlemmar, regeringsrepresentanter och representanter för landsstyret och landskapsstyrelsen.

Danmarks folketing väljer sexton medlemmar, Finlands riksdag väljer sjutton medlemmar, Islands alting väljer sex medlemmar och Norges storting och Sveriges riksdag välja envar aderton medlemmar av rådet. Färöarnas lagting väljer två medlemmar och Ålands landsting en medlem av rådet. Vidare väljas erforderligt antal suppleanter. Valen företages bland envar församlings medlemmar och så att skilda politiska riktningar representeras. I övrigt sker valen för den tid och på de sätt, som envar församling bestämmer.

Envar regering utser bland sina medlemmar regeringsrepresentanter till det antal, som den önskar. Landsstyret och landskapsstyrelsen utse vardera en representant bland sina medlemmar.

De av folketinget och lagtinget valda medlemmarna samt de av den danska regeringen och landsstyret utsedda representanterna utgöra tillsammans

Danmarks rikets delegation. De av Finlands riksdag och Ålands landsting valda medlemmarna samt de av Finlands regering och landskapsstyrelsen utsedda representanterna utgöra tillsammans Finlands delegation. Islands delegation består av de av altinget valda medlemmarna och den isländska regeringens representanter. Norges delegation består av de av stortinget valda medlemmarna och den norska regeringens representanter och Sveriges delegation består av de av riksdagen valda medlemmarna och den svenska regeringens representanter.

3 §.

Regeringarnas, landsstyrets och landskapsstyrelsens representanter hava icke rösträtt i rådet.

Helsingfors den 19 december 1969

Republikens President
URHO KEKKONEN

Minister för utrikesärendena *Ahti Karjalainen*

Í s l a n d

Þingsályktun um samþykkt á starfsreglum Norðurlandaráðs*(Samþykkt á Alþingi 3. desember 1969)*

Alþingi ályktar að samþykkja starfsreglur Norðurlandaráðs, sem prentaðar eru hér á eftir sem fylgiskjal með ályktun þessari, í stað starfsreglna þeirra, er samþykktar voru með þingsályktun 30. maí 1958.

Fylgiskjal**Starfsreglur Norðurlandaráðs.**

1. gr.

Norðurlandaráð er vettvangur fyrir þjóðþing Dana, ríkisþing Finna, Alþingi Íslendinga, stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía og ríkisstjórnir þessara landa til þess að ráðgast um þau málefni, er varða samvinnu allra þessara landa eða einhverra þeirra. Lögþing Færeyinga og landsstjórn og landsþing Álandseyja og stjórn taka þátt í störfum ráðsins.

2. gr.

Ráðið er skipað 78 kjörnum fulltrúum, fulltrúum ríkisstjórnanna, fulltrúum landsstjórnar Færeyinga og stjórnar Álandseyja.

Þjóðþing Dana kýs 16 fulltrúa í ráðið, ríkisþing Finna 17 fulltrúa, Alþingi Íslendinga 6 fulltrúa og stórþing Norðmanna og ríkisþing Svía hvort um sig 18 fulltrúa. Lögþing Færeyinga kýs 2 fulltrúa í ráðið og landsþing Álandseyja 1 fulltrúa. Enn fremur skal kjósa nægilega tölu varamanna.

Fulltrúar skulu kjörnir úr hópi hlutaðeigandi þingmanna og fyrir mismunandi stjórn málastefnur. Að öðru leyti skal kosið til þess tíma og með þeim hætti, sem ákveðið verður af hverju þingi.

Hver ríkisstjórn velur úr sínum hópi stjórnarfulltrúa, svo marga sem hún óskar. Landsstjórn Færeyinga og stjórn Álandseyja velja hvor um sig úr sínum hópi 1 fulltrúa.

Í deild danska ríkisins eru þeir fulltrúar, sem þjóðþingið og lögþingið kjósa, og þeir fulltrúar, sem danska ríkisstjórnin og landsstjórnin velja. Í deild Finnlands eru þeir fulltrúar, sem ríkisþing Finna og landsþing Álandseyja kjósa, og þeir fulltrúar, sem finnska ríkisstjórnin og stjórn Álandseyja velja. Í deild Íslands eru þeir fulltrúar, sem Alþingi kýs, og fulltrúar íslensku ríkisstjórnarinnar, í deild Noregs fulltrúar, sem stórþingið kýs, og fulltrúar norsku ríkisstjórnarinnar, og í deild Svíþjóðar fulltrúar kosnir af ríkisþinginu og fulltrúar sænsku ríkisstjórnarinnar.

3. gr.

Fulltrúar ríkisstjórnanna, landsstjórnar Færeyinga og stjórnar Álandseyja hafa ekki atkvæðisrétt í ráðinu.

4. gr.

Ráðið kemur saman einu sinni á ári á þeim tíma, sem það ákveður (aðalþing). Auk þess kemur ráðið saman, þegar það ákveður sjálft eða eigi færri en tvær ríkisstjórnir eða eigi færri en 25 kjörnir fulltrúar óska þess (aukaþing). Aðalþing skal háð í einhverri höfuðborg landanna, eftir því sem ráðið ákveður.

5. gr.

Ráðið kys fyrir hvert aðalþing og fyrir tímabilið til næsta aðalþings úr hópi hinna kjörnu fulltrúa forseta og 4 varaforseta. Forseti og varaforsetar eru stjórnarnefnd ráðsins.

6. gr.

Þingfundir ráðsins eru háðir í heyranda hljóði, nema ráðið ákveði annað vegna sérstaks eðlis einhvers máls.

7. gr.

Til þess að undirbúa málin skal kjósa þingnefndir og aðrar nefndir. Geta þær nefndir einnig komið saman til funda milli þinga.

Á aðalþingum er hinum kjörnu fulltrúum skipt niður í fastanefndir til þess að undirbúa málin. Fastanefndir geta eftir ákvörðun stjórnarnefndar, þegar sérstaklega stendur á, átt með sér fundi milli þinga.

Kjósa má nefnd til þess að undirbúa tiltekið mál milli þinga.

8. gr.

Deild hvers lands ræður ritara og aðra starfsmenn. Eru þeir í störfum sínum og samvinnu sín í milli háðir leiðsögn stjórnarnefndar.

9. gr.

Sérhver ríkisstjórn og sérhver fulltrúi í ráðinu getur, með því að snúa sér skriflega til stjórnarnefndar, lagt mál fyrir ráðið. Stjórnarnefndin lætur semja þá greinargerð, sem hún telur nauðsynlega, og hún sendir skjöl málsins til ríkisstjórnanna og fulltrúanna með góðum fyrirvara, áður en þing er háð.

10. gr.

Ráðið ræðir sameiginleg áhugamál landanna og getur samþykkt ályktanir til ríkisstjórnanna. Slikum ályktunum skal fylgja greinargerð um það, hvernig hver fulltrúi hefur greitt atkvæði.

Um málefni, sem einungis varða tiltekin lönd, eiga ekki aðrir atkvæðisrétt en fulltrúar þeirra landa.

11. gr.

Ríkisstjórnirnar skulu tilkynna ráðinu á hverju aðalþingi þess, hverjar ráðstafanir hafa verið gerðar í tilefni af ályktunum ráðsins.

12. gr.

Ráðið setur sér sjálft þingsköp.

13. gr.

Hvert land ber kostnað af þáttlöku sinni í ráðinu.

Ráðið ákveður, hvernig sameiginlegum kostnaði skuli jafnað niður.

Starfsreglur þessar öðlast gildi 1. janúar 1970.

Storingsvedtak 4. desember 1969

Stortinget godkjenner det utkast til vedtekter for Nordisk Råd som er lagt fram som vedlegg i St. prop.nr. 30 for 1969, og som lyder slik.

§ 1.

Nordisk Råd er organ for samråd mellom Danmarks Folketing, Finlands Riksdag, Islands Allting, Norges Storting og Sveriges Riksdag, og disse lands regjeringer i spørsmål som angår samvirke mellom disse landene eller noen av dem.

Færøyenes Lagting og Landsstyre samt Ålands Landsting og Landskapsstyre deltar i rådets arbeid.

§ 2.

Medlemmer av rådet er 78 valgte medlemmer, regjeringsrepresentanter og representanter for Landsstyret og Landskapsstyret.

Danmarks Folketing velger 16 medlemmer, Finlands Riksdag velger 17 medlemmer, Islands Allting velger 6 medlemmer og Norges Storting og Sveriges Riksdag velger hver 18 medlemmer av rådet. Færøyenes Lagting velger 2 medlemmer og Ålands Landsting 1 medlem av rådet. Videre velges det nødvendige antall suppleanter.

Valgene foretas innen hver forsamlings midte, og således at de forskjellige politiske retninger er representert. For øvrig foretas valgene for den tid og på den måte, som blir bestemt av hver forsamling.

Enhver regjering utpeker blant sine medlemmer regjeringsrepresentanter i det antall, som den ønsker. Landsstyret og Landskapsstyret utpeker hver en representant blant sine medlemmer.

De medlemmer som er valgt av Folketinget og Lagtinget, og de representanter som den danske regjering og Landsstyret har utpekt, utgjør tilsammen Danmarks rikes delegasjon. De medlemmer som er valgt av Finlands Riksdag og Ålands Landsting, og de representanter som den finske regjering og Landskapsstyret har utpekt, utgjør tilsammen Finlands delegasjon. Islands delegasjon består av de medlemmer som er valgt av Alltinget, og den islandske regjerings representanter. Norges delegasjon består av de medlemmer som er valgt av Stortinget og den norske regjerings representanter, og Sveriges delegasjon av de medlemmer som er valgt av Riksdagen, og den svenske regjerings representanter.

§ 3.

Regjeringenes, Landsstyrets og Landskapsstyrets representanter har ikke stemmerett i rådet.

§ 4.

Rådet samles en gang om året på den tid som rådet bestemmer (ordinær sesjon). Dessuten samles rådet når det så beslutter, eller når minst 2 regjeringer eller minst 25 valgte medlemmer fremsetter begjæring om det (ekstra sesjon). Ordinær sesjon holdes i en av landenes hovedsteder etter bestemmelse av rådet.

§ 5.

For hver ordinær sesjon og tiden inntil neste ordinære sesjon velger rådet blant de valgte medlemmer en president og 4 visepresidenter. Presidenten og visepresidenten utgjør rådets presidium.

§ 6.

Rådets forhandlinger er offentlige, dersom ikke rådet av hensyn til et spørsmåls særlige art bestemmer noe annet.

§ 7.

Under hver ordinær sesjon fordeles de valgte medlemmer på faste utvalg som har til oppgave å forberede sakene. Utvalgene kan etter presidiets bestemmelse i særlige tilfelle holde møte mellom sesjonene.

Til å forberede særlige saker i tiden mellom sesjonene kan det nedsettes komitéer.

§ 8.

Hvert lands delegasjon ansetter sekretær og annet personale. Sekretariatenes virksomhet og innbyrdes samarbeid foregår under presidiets ledelse.

§ 9.

Enhver regjering og ethvert medlem har rett til ved skriftlig henvendelse til presidiet å reise en sak for rådet. Presidiet lar foreta den utredning det finner påkrevd og sender ut aktstykkene i saken til regjeringene og medlemmer i god tid for sesjonen.

§ 10.

Rådet drøfter spørsmål av felles interesse for landene og kan vedta rekommandasjoner til regjeringene. Rekommandasjonene skal følges av opplysning om hvordan hvert medlem har stemt. Vedrørende spørsmål som utelukkende angår enkelte land, har bare medlemmene fra disse land stemmerett.

§ 11.

Regjeringene bør ved hver ordinær sesjon gi rådet meddelelse om de åtgjerder som er tatt i anledning av rådets rekommandasjoner.

§ 12.

Rådet fastsetter selv sin arbeidsordning.

§ 13.

Hvert land svarer for utgiftene til sin deltakelse i rådet. Rådet bestemmer hvordan felles utgifter skal fordeles.

§ 14.

Disse vedtekter trer i kraft 1. januar 1970.

Nr 720

Lag om ändring i stadgan (1952: 618) för Nordiska rådet;*given Stockholms slott den 17 december 1969*

Vi GUSTAF ADOLF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med riksdagen¹, funnit gott förordna, att 1—3 §§ stadgan (1952: 618) för Nordiska rådet² skall ha nedan angivna lydelse.

1 §

Nordiska rådet — — — av dem.

Färöarnas lagting och landsstyre samt Ålands landsting och landskapsstyrelse deltaga i rådets arbete.

2 §

Medlemmar av rådet äro sjuttioåtta valda medlemmar, regeringsrepresentanter och representanter för landsstyret och landskapsstyrelsen.

Danmarks folketing väljer sexton medlemmar, Finlands riksdag väljer sjuutton medlemmar, Islands alting väljer sex medlemmar och Norges storting och Sveriges riksdag välja envar arton medlemmar av rådet. Färöarnas lagting väljer två medlemmar och Ålands landsting en medlem av rådet. Vidare väljas erforderligt antal suppleanter. Valen företages bland envar församlings medlemmar och så att skilda politiska riktningar representeras. I övrigt ske valen för den tid och på det sätt, som envar församling bestämmer.

Envar regering utser bland sina medlemmar regeringsrepresentanter till det antal, som den önskar. Landsstyret och landskapsstyrelsen utse vardera en representant bland sina medlemmar.

De av folketinget och lagtinget valda medlemmarna samt de av den danska regeringen och landsstyret utsedda representanterna utgöra tillsammans Danmarks rikets delegation. De av Finlands riksdag och Ålands landsting valda medlemmarna samt de av Finlands regering och landskapsstyrelsen utsedda representanterna utgöra tillsammans Finlands delegation. Islands delegation består av de av altinget valda medlemmarna och den isländska regeringens representanter. Norges delegation består av de av stortinget valda medlemmarna och den norska regeringens representanter samt Sveriges dele-

¹ Prop. 1969: 143, UU 23, rskr 373.

² Stadgan omtryckt 1957: 296.

gation av de av riksdagen valda medlemmarna och den svenska regeringens representanter.

3 §.

Regeringarnas, landsstyrels och landskapsstyrelsens representanter hava icke rösträtt i rådet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1970.

Det alla som vederbör hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 17 december 1969.

GUSTAF ADOLF

(L.S.)

(Utrikesdepartementet)

Torsten Nilsson

Nordiska rådets arbetsordning

(Antagen den 20 februari 1953 med ändringar den 18 augusti 1954, den 3 februari 1955, den 1 februari 1956, den 22 februari 1957, den 31 juli 1960 och den 7 februari 1970)

D a n s k t e x t

Arbetsordning for Nordisk Råd

§ 1, stk. 3

Præsidiets sørger for, at regeringerne, Færøernes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og de valgte medlemmer og suppleanter tre måneder før sessionen begynder, underrettes om tid og sted for sessionen. Når ekstra session skal holdes, kan en sådan underretning dog udsendes senere, dersom særlige forhold giver anledning dertil.

§ 3, stk 1, sidste pkt

Regeringsforslag og medlemsforslag samt de udredninger, præsidiets har fundet påkrævede, skal ligesom meddelelser og beretninger tilstilles regeringerne, landsstyret, landskapsstyrelsen, medlemmerne og suppleanterne snarest muligt, dog senest tre uger før sessionens begyndelse.

§ 6, st. 2

På medlemslisten optages i alfabetisk orden først repræsentanterne for regeringerne, landsstyret og landskapsstyrelsen, dernæst de valgte medlemmer. I denne orden indtager medlemmerne deres pladser i sessionsalen.

N o r s k t e x t**Arbejdsordning for Nordisk Råd**

§ 1, stk. 3

Presidiet sørger for at regeringene, Færøynes landsstyre, Ålands landskapsstyrelse og de valte medlemmer og suppleanter tre måneder før sesjonen begynner blir underrettet om tid og sted for sesjonen. Når ekstrasesjon skal holdes, kan likevel slik underretning sendes ut senere dersom særskilte forhold taler for det.

§ 3, stk. 1, siste pkt

Regjeringsforslag og medlemsforslag samt de utredninger presidet har funnet påkrevd skal, likesom meddelelser og beretninger, tilstilles regeringene, landsstyret, landskapsstyrelsen, medlemmene og suppleantene snarest mulig, dog senest tre uker før sesjonen begynner.

§ 6, stk. 2

I medlemslisten opptas i alfabetisk orden først representantene for regeringene, landsstyret og landskapsstyrelsen, deretter de valte medlemmene. I denne orden inntar medlemmene sine plasser i sesjonssalen.

S v e n s k t e x t**Arbetsordning för Nordiska rådet**

§ 1, 3 stycket

Presidiet sørjer för att regeringarna, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse samt de valda medlemmarna och suppleanterna tre månader före sessions början underrättas om tid och plats för sessionen. Skall extra session hållas, kan dock sådan underrättelse utsändas senare, om särskilda förhållanden giva anledning därtill.

§ 3, första stycket, sista punkten

Regeringsförslag och medlemsförslag samt de utredningar, presidiet har funnit erforderliga, ävensom meddelanden och berättelser skola tillställas regeringarna, landsstyret, landskapsstyrelsen, medlemmarna och suppleanterna snarast möjligt, dock senast tre veckor före sessionens början.

§ 6, 2 stycket

I medlemslistan upptages i alfabetisk ordning först representanterna för regeringarna, landsstyret och landskapsstyrelsen, därefter de valda medlemmarna. I denna ordning intaga medlemmarna sina platser i sessionssalen.

Utdrag ur protokoll, fört vid sammanträde med Nordiska rådets samlade arbetsutskott i Reykjavík fredagen den 6 februari 1970 kl. 19.00

§ 10

För arbetsutskottet föredrogs en promemoria med förslag till riktlinjer för utskottsarbetet (*Bilaga*). Arbetsutskotten antog de föreslagna riktlinjerna att gälla tills vidare.

På förekommen anledning beslöts att ettvarit utskott självt finge bestämma huruvida observatörer vid en session skulle få rätt att delta i utskottsarbetet.

BILAGA

Promemoria

Riktlinjer för rådsutskottens arbete har tidigare år antagits beträffande utskottens möten under råds-sessionerna. Denna ordning tillkom vid den tid då utskotten endast sammanträdde under sessionerna. Med hänsyn till att utskotten numera sammanträder även mellan sessionerna synes värdefullt att få riktlinjer fastställda för utskottens arbete över huvud taget. Vissa ändringar i tidigare gällande riktlinjer har därför föreslagits för att möjliggöra riktlinjernas tillämpning även på utskottsarbetet mellan sessionerna. Förslaget återfinnes här nedan. Behov av mera omfattande justeringar än vad här föreslagits torde föreligga. Detta behov torde emellertid komma att tillgodoses i samband med en översyn av rådets arbetsordning.

Riktlinjer för utskottsarbetet

1. Utskottets första möte — sedan detta valts av rådet — öppnas av den som står först på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över de i utskottet invalda medlemmarna.

Vid detta möte

- a) väljes förman och en vice förman,
- b) inbjudes de rådsmedlemmar, som är regeringsrepresentanter att, i den mån icke annat särskilt beslutas, delta i utskottets förhandlingar,
- c) bemyndigar utskottet förmannen att i förekommande fall tillåta vald

rådsmedlem ävensom suppleant i rådet att övervara utskottets förhandlingar,

d) bestämmer utskottet vilka sakkunniga som enligt 13 § andra stycket arbetsordningen för rådet skall inkallas till utskottets möten under sessionen för att biträda utskottet beträffande de olika sakerna (presidiet har fastställt en förteckning på personer som enligt dess mening kan ifrågakomma som sådana sakkunniga),

e) bestämmer utskottet i vilken omfattning observatörer vid sessionen skall äga övervara utskottets förhandlingar,

f) fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete under sessionen.

2. Utskottets förhandlingar är slutna. Utskottet äger icke självt göra sina möten offentliga.

3. Tillträde till utskottets förhandlingar har, utöver vederbörande utskottssekreterare och dem som enligt vad under 1. beslutats beretts tillfälle närvara, de som utskottet eljest jämlikt 13 § arbetsordningen beslutat tillkalla, presidiets medlemmar och delegationernas huvudsekreterare. Presidied medlemmarna och huvudsekreterarna har liksom vederbörande utskottssekreterare rätt erhålla ordet i utskottet.

4. Vid utskottets möten föres protokoll av sekreteraren, som däri antecknar tidpunkten för varje mötes begynnelse och avslutning, namnen på närvarande medlemmar och regeringsrepresentanter samt tillkallade sakkunniga ävensom de av utskottet fattade besluten.

5. Utskottet har att behandla varje till utskottet hänvisad sak. Vid mötena under sessionen skall behandlas varje å saklistan för sessionen uppförd sak, i vilken utskottet icke avgivit förslag före sessionen.

6. Varje sak föredrages i utskottet av en utskottsmedlem, utskottssekreteraren eller tillkallad sakkunnig.

Efter slutad behandling avger utskottet till rådet förslag angående saken.

För varje förslag utses en talesman med uppgift att, i den mån det anses påkallat, framlägga saken för rådet. I fråga om sak av större betydelse på saklistan bör utskottet förbereda debatten i plenum t. ex. genom att upprätta förslag till en preliminär talarlista för sakens behandling i plenarmötet.

7. Utskottets förslag skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisningar till de dokument m. m., som har förelagts utskottet, kort referat av förslaget och av inhämtade yttranden, motivering för utskottets konklusion, själva konklusionen samt eventuella reservationer (minoritetsförslag).

8. I fråga om medlems- och regeringsförslag, inklusive tilläggs- och ändringsförslag, bör utskottets förslag till konklusion gå ut på något av följande tre alternativ: antagande av rekommendation, avslag (ej företaga sig något) eller anmälan att arbetet med saken fortsättes. Utskottets förslag kan även mynna ut i uppdrag till presidiet att å rådets vägnar företaga sig

något. Berättelser och meddelanden förutsättes skola läggas till handlingarna, meddelande tillika med angivande av om rekommendationen anses slutbehandlad eller om nya meddelanden avvaktas till senare session.

9. Utskottet bestämmer om möjligt vid varje möte tid och plats för utskottets nästa möte.

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Sigurður Bjarnason, Island, president
Jens Otto Krag, Danmark, vicepræsident
Eino Sirén, Finland, vicepresident
Trygve Bratteli, Norge, visepresident
Leif Cassel, Sverige, vice president

Arbetsutskott

Danmark

Henry Christensen, næstformand
Jens Otto Krag, formand
Aksel Larsen
Karl Skytte
Ib Stetter

Finland

Georg Backlund
Georg C. Ehrnrooth
Tyyne Leivo-Larsson
Juha Rihtniemi, vice ordförande
Tuure Salo
Eino Sirén, ordförande
V. J. Sukselainen

Island

Sigurður Bjarnason, ordförande
Sigurður Ingimundarson

Norge

Trygve Bratteli, formann
Lars Korvald
Svenn Stray, viseformann

Sverige

Leif Cassel, ordförande
 Lars Larsson, vice ordförande
 Sven Sundin
 Bertil Ohlin
 Sven Mellqvist

Sekretariat

Kontorchef Friðjón Sigurðsson, huvudsekreterare, tillika isländska delegationens sekreterare

Redaktören Åke Edwall, redaktör för förhandlingarna

Kontorchef Ole Perch Nielsen, sekreterare i juridiska utskottet

Fil. kand. Ove Stenroth, sekreterare i kulturutskottet

Byrådirektören Birgitta Malmros, sekreterare i socialpolitiska utskottet

Konsulent Axel Gormsen, sekreterare i trafikutskottet

Byråsjef Gudmund Saxrud, sekreterare i ekonomiska utskottet

Departementssekreteraren Hans-Olle Olsson, biträdande sekreterare i ekonomiska utskottet

Fil. mag. Anita Söderman, informationssekreterare

Generalsekretær Frantz Wendt, danska delegationens sekreterare

Vicehäradsövdingen Eiler Hultin, Finlands delegations generalsekreterare

Sekreteraren Håkan Branders, Finlands delegations sekreterare

Byråsjef Einar Løchen, norska delegationens sekreterare

Konsulent Per Ølberg, norska delegationens biträdande sekreterare

Hovrättsrådet Gustaf Petrén, svenska delegationens sekreterare

Avdelningsdirektören Pär Kettis, svenska delegationens biträdande sekreterare

Sakkunniga

(Enligt presidiets beslut den 23 januari 1970)

Danmark

Fuldmægtig Ole Bech, udenrigsministeriet

Ministersekretær Peter Branner, udenrigsministeriet

Kommitteret V. Brorson, landbrugsministeriet

Sekretariatschef Hans von Bülow, atomenergikommissionen
 Udenrigsråd Jens Christensen, udenrigsministeriet
 Kontorchef Johan Djurhuus, Færøernes landsstyre og lagting
 Kontorchef Niels Ersbøll, udenrigsministeriet
 Afdelingschef Jørgen Gersing, justitsministeriet
 Departementschef Paul Gersmann, finansministeriet
 Direktør Ole Harkjær, Foreningen Norden
 Departementschef Eigil Jørgensen, statsministeriet
 Departementschef H. H. Koch, atomenergikommissionen
 Departementschef Niels Madsen, justitsministeriet
 Departementschef Otto Müller, handelsministeriet
 Kontorchef Erik Nielsen, handelsministeriet
 Departementschef J. Nørgaard, fiskeriministeriet
 Ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen, ministeriet for kulturelle an-
 liggende
 Sekretær Hjalte Rasmussen, undervisningsministeriet

Finland

Kultursekretæren Matti Gustafson
 Medicinalrådet Holger Hultin
 Afdelingschefen Risto Hyvärinen
 Kanslichefen Klaus Häkkänen
 Byråchefen Paavo Kaarlehto
 Verkställande direktören Veikko Karsma
 Afdelingschefen Kai Korte
 Pol. lic. Seppo Lindblom
 Afdelingschefen Olof Ojala
 Bitr. afdelingschefen Klaus Sahlgren
 Överdirektören Erik Törnqvist
 Byråchefen Kurt Uggeldahl
 Afdelingschefen Pentti Unsivirta
 Kanslichefen Bror Wahlroos
 Byråsekretæren Bo Ådahl
 Lagstiftningsrådet Henry Ådahl

Island

Ambassador Hans G. Andersen
 Departementschef Þórhallur Ásgeirsson
 Departementschef Guðmundur Benediktsson

Direktör Gísli Blöndal
Departementschef Gunnlaugur Briem
Ambassador Pétur Eggerz
Direktör Jónas Eysteinnsson
Afdelingschef Bjarni Guðmundsson
Departementschef Brynjólfur Ingólfsson
Departementschef Baldur Möller
Afdelingschef Birgir Möller
Departementschef Jón Sigurðsson
Departementschef Árni Snævarr
Departementschef Birgir Thorlacius
Departementschef Pétur Thorsteinsson
Kontorchef Tómas A. Tómasson
Direktör Klemenx Tryggvason
Afdelingschef Páll Ásg. Tryggvason
Departementschef Hjálmar Vilhjálmsson

Norge

Direktør Gerhard Arnesen
Konsulent Oluf Skarpnes
Statssekretær Odd Bye
Underdirektør Karl Bjørge
Ekspedisjonssjef Odd Gøthe
Departementsråd Ottar Lund
Konsulent Thomas Mauritzen
Byråsjef John H. Paxal
Byråsjef Kaare Sandegren
Ekspedisjonssjef Asbjørn Skarstein
Ekspedisjonssjef Tor Stokke
Statssekretær Emil Vindsetmo

Sverige

Direktören Arne F. Andersson
Kanslirådet Ilmar Bekeris
Docenten Nils-Eric Bæhrendtz
Hovrättsassessorn Hans Danelius
Rättschefen Gunnar Danielson
Statssekreteraren Ivan Eckersten
Departementsrådet Åke Englund

Departementssekreteraren Sven Holmstedt
Departementssekreteraren Jan Karlsson
Departementssekreteraren Leif Leifland
Departementssekreteraren Börje Leuf
Statssekreteraren Hans Lundström
Departementsrådet Clas Nordström
Statssekreteraren Ove Rainer
Bitr. kabinettssekreteraren Göran Ryding
Kanslirådet Claes Senning
Kanslitrådet Ragnar Sohlman
Kanslirådet Sten Sundfeldt
Statssekreteraren Gunnar von Sydow
Kanslisekreteraren Björn Thomasson
Departementssekreteraren Jan Thyberg
Departementsrådet K. O. Wennerhorn
Departementssekreteraren Bo Willart

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATUR- OCH MUSIKPRIS

Nationalteatret i Reykjavík
den 8 februari 1970 kl. 20.00

Tal vid utdelningen av Nordiska rådets litteratur- och musikpris

Nordiska rådets president Sigurður Bjarnason:

Ærede forsamling, mine damer og herrer. Nordisk Råds præsidium hilser Dem velkommen til denne sammenkomst i det islandske National Teater. Det er os en stor ære at byde særlig velkommen vore æresgæster, de fremragende kunstnere, forfatteren Klaus Rifbjerg fra Danmark og komponisten Lars Johan Werle fra Sverige.

Disse kunstners nærværelse spreder glans over denne talrige forsamling af nordiske parlamentarikere og deres medhjælpere. Nordisk Råds litteraturpris overrækkes nu for niende gang og musikprisen for tredje gang.

I verdens historie beskrives ofte stormagternes bedrifter, storfyrsters, kongers og kejseres militære sejre. Historien vrimler af sådanne beretninger. Men historien indeholder også nogle fortællinger om hövdingers bedrifter i andens rige. Disse bedrifters historie er historien om kulturens udvikling og fremskridt fra længe svunden tid til vore dage.

Nordisk Råds formål med kunstpriser er at stimulere og fremme den skabende kunst i vore lande og på den måde fremme nordisk kultur. Vi gör os klart, at vi ikke lever af brød alene. Åndelig modenhed og materielle tekniske fremskridt må gå hånd i hånd. Sjælen må ikke sakke bagud. EFTA, Fællesmarkedet og Nordek er nyttige og vigtige ting for samfundenes økonomiske udvikling, men kunsten er åndens stormagt, en stormagt der i århundreder har kæmpet den positive kamp for menneskets udvikling og for et mere indholdsrigt liv for menneskeheden. Vore prisvindere er denne stormagts ambassadører.

Prædikeren, Kong Davids søn, siger i den hellige bog, første kapitel, ottende vers: »Øjet bliver aldrig mæt af at se og øret bliver aldrig træt af at høre.« Disse vise ord er ligeså levende i dag som for tusinde år siden. Vore øjne bliver aldrig mætte af at læse god litteratur og vore ører bliver aldrig trætte af at høre fager musik. Tværtimod fortsætter kunsten at glæde generationernes sind og hjerte, bevare deres tankesæt og genspejle deres glæde, skuffelser og modgang. Gamle og nye böger fortolker menneskehedens skæbne i folkenes uophørlige kamp for deres existens. Musikens lyre bevæger vore fölelsers strenge, hæver den over den grå hverdag, forædler den og beriger. Böger er ikke livløse ting, men i allerhøjeste grad levende. De er ikke tavse men råber og kalder. Endnu den dag i dag hører vi, nordiske folk, Snorris og Saxos röst. »Habent sua fata libelli« siger et latinsk ordsprog, »böger har deres skæbne«, forskellig som menneskenes. Nogle får Nordisk Råds litteraturpris eller Nobelpris, andre får ingen pris

anden end den, at de bevares og lever for folket. Dette er også åndens sejrpris. Tiderne ændres og menneskene også. Alligevel gentager historien sig fra århundrede til århundrede. Vore forfædre trådte frem for konger og jarler og foredrog skjaldedigt. Da fik skjaldene gode våben og fagre kostbarheder som løn for digtene. Her høster forfattere og komponister anerkendelse i danske kroner fra de nordiske landes lovgivende forsamlinger. Sådan lever den gamle skik, agtelsen for kunsten og for vore folks åndelige høvdinge. Nutidens demokrati vil ikke stå tilbage for den svundne tids enevoldskonger angående vurdering af poesi, prosa og musik. Denne generationernes konkurrence værner om åndens berigelse og ærefrygt for de værdier, som møl og rust ikke kan fortære.

Vi skal derfor fortsætte med at ære vore kunstnere og gøre vore folk bekendt med deres åndsprodukter. Det skulle også være passende, at Nordisk Råd inden langt om længe også gav en pris for billedkunsten som blomstrer rundt om i vore lande.

Sagens kærne er den, at uden skabende kunst, individers arbejde og frihed til at fortolke livets skønhed, dets lyse og mørke sider, kan ingen nation leve et frodigt kultureliv.

Fil. dr Bengt Holmqvist, Sverige:

Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris beslöt vid sitt sammanträde i Oslo den 14 januari att priset i år skulle tilldelas den danske författaren Klaus Rifbjerg för hans roman »Anna (jag) Anna». I motiveringen för beslutet heter det att Rifbjerg »med inlevelse och rik språkfantasi har skapat en psykologisk studie av en modern kvinnogesalt, som blir en bild av sociala och moraliska kriser i det borgerliga samhället».

Att presentera Klaus Rifbjerg är inte bara att tala om ett författarskap, det är nästan att tala om en hel litteratur — och på sätt och vis om mera än en litteratur, eftersom Rifbjerg ingalunda har begränsat sig till de uttrycksmedel som, med den amerikanske filosofen eller profeten Marshall McLuhans ofta använda term, hör till den gutenbergska eran. Han debuterade 1956, vid 25 års ålder, med en diktsamling. Sedan dess har han utgivit nästan två dussin tryckta skrifter — poesi, romaner, noveller, essäer, skådespel, revyer. Men han har också varit flitigt verksam inom televisionen och filmen; av de filmer, som bygger på manuskript av honom, är väl »Weekend» och »Der var en gang en krig» mest kända. Med en viss rätt kunde en ännu yngre dansk författare för något år sedan skriva, att Rifbjerg alldeles för sig själv har blivit ett helt massmedium.

Klaus Rifbjergs närvaro i det moderna danska kulturelivet är, det bör redan ha framgått, oerhört intensiv. När han tillfälligtvis inte är upptagen av sina i strängare mening konstnärliga aktiviteter så gör han sig påmind som journalist och debattör, kåserar om allt mellan himmel och jord och helvete,

skriver recensioner, utfärdar proklamationer. Han är en stridsglad skribent, alltid på sin vakt mot slappa konventioner och förstenade länkesätt. Han har retat många, och jag tror att han skulle vara mycket olycklig om han inte hade gjort det. Ännu inte fyrtio år gammal är han något av en dansk institution. Men framför allt är och vill han vara ett salt i den danska debatten, mannen som vid behov ifrågasätter allt och har en aldrig svikande förmåga att göra det ur fräscha och oväntade synvinklar.

Klaus Rifbjerg har ibland framställts som ett söndagsbarn, en man som i kraft av ovanliga utförsågor lekande lätt skyndar från projekt till projekt, en skimrande fjäril i det danska kulturlandskapet, kanske rent av — också sådant mummel har försports — något av en intellektuell playboy. Mumlet förefaller att ha avtagit de senaste åren. Och i den mån det finns kvar, så är det bara hos personer som inte har brytt sig om att läsa Rifbjerg ordentligt. Hade de gjort det, så skulle de snabbt ha fått en annan och riktigare bild av fenomenet.

Att Rifbjerg skriver mycket beror verkligen inte på lättsinne, utan på att han har lyckats förena en mångsidig begåvning med en hård självdisciplin. I en artikel skrev han nyligen att det allt överskuggande draget i hans karaktär »är en produktiv rastlöshet». Hans ordglädje och hans sinnesglädje är stora, välsignat stora. Men när han talar om rastlöshet, så är ju detta något helt annat än lättheten hos en sagoprins med trollstav i hand. På botten av hans till synes obegränsade vitalitet ligger en oro, under livshungern en desperation. Han förhållande till världen är underminerat, djupt komplicerat. I debutboken kunde han tala om »det gustne, absintfarvede, liderlige, perverse, vidundelige, brutale liv». Detta är ju ingen idyllisk upplevelse av tillvaron, utan en farlig och sammansatt. Den präglar allt som han har skrivit, ända fram till den nu prishelade romanens brytning mellan »raspende længsel» och »bagholdsaktig sorthed». Till slut handlar Klaus Rifbjergs diktning mera om livets — samhällslivets och känslolivets — mörka bakhåll än om dess solbelysta gläntor.

Denna grundton var starkt förnimbar i hans poesi från det tidiga 60-talet, i böckerna »Konfrontation» och »Camouflage» — två böcker som för övrigt, jämte den något senare »Portræt», hör till den danska modernismens främsta manifestationer och som i sin art hittills har förblivit oöverträffade höjdpunkter i Rifbjergs författarskap. Jag ska inte fortsätta med att räkna upp boktitlar, det kunde jag alltså hålla på med rätt länge. Låt mig i det här sammanhanget bara erinra om att Rifbjerg långt ifrån alltid är en så sträng, nästan barsk och avvisande modernist som i de nämnda samlingarna. Han är också författaren till »Amagerdigte» och »Fædrelandssange», där han närmast — och på en suverän konstnärlig nivå — skapar en dansk motsvarighet till det som vi i Sverige brukar kalla nyenkelhet. För den yngsta poesin i Danmark tycks dessa samlingar ha betytt minst lika mycket som Rifbjergs stora uppvisningar i den »svåra skolan» några år tidigare.

Över huvud har det länge betraktats som en självklarhet, att Rifbjergs insats — vad han än må syssla med däremellan — har sin tyngdpunkt i lyriken; på detta område är han obestridd en av de verkligt betydande krafterna i vår nordiska samtid. Men på sistone verkar det som om tyngdpunkten för Rifbjerg själv skulle ha börjat förskjutas i riktning mot prosan. Det kan förmodas att denna förskjutning har ett samband med den övergång mot en öppnare, mera berättande metod som kan iaktas också i de senaste diktsamlingarna. Ju starkare Rifbjerg upplever den moderna västerländska människans kontaktlöshet, desto större växer sig hans behov att åtminstone som författare etablera en kontakt med en bredare publik. Det kan ske genom att han söker sig till en mindre svårtillgänglig form, till romanen. Sitt första verk på detta område gav han ut redan i slutet av 50-talet, men sedan dröjde det åtta år innan det fick en efterföljare i »Operaelskeren». Om den första romanen närmast var en charmfull bagatell, var den andra en desto mera ambitiös studie i nutidsmänniskans problematik — i hennes alienation, ett modeord som här dock inte bör förstås så mycket i relation till hennes arbetsfunktioner som till hennes mellanmänniskliga förhållanden. Efter »Operaelskeren» har Rifbjergs romaner kommit tätt, en varje år. En ny sorts mummel har låtit höra av sig: Rifbjerg är en fin poet, det är han visst, men borde han inte hålla sig till det och låta bli att skriva ytliga underhållningsromaner?

Rifbjerg skriver inga ytliga underhållningsromaner. Allra minst gäller det den hittills sista, prisromanen »Anna (jag) Anna». Den är onekligen underhållande. Den har starka inslag av pikareskroman och fantastisk äventyrsberättelse. Men Rifbjerg har helt medvetet valt en sådan form för att hans budskap ska nå ut, för att många läsare utöver en liten professionell eller halvprofessionell klick ska få del av det eller — som Søren Kirkegaard uttryckte saken — tvingas in i sanningen. Min övertygelse är att han på ett briljant sätt har löst problemet att bygga in en djupskärande analys i ett romanmaskineri av snabb händelseutveckling, våldsamma överraskningseffekter och elementär spänning.

Romanen handlar om — och berättas till största delen, i en väldig monolog, av — den person som anges i bokens egenartade titel. »Anna (jag) Anna»: det parentetiskt inskjutna jaget antyder en identitetskonflikt, analysens väg från *en* Anna till en annan och sannare Anna, men kanske också författarens närvaro i denna person. Den 35-åriga Anna Terlow, gift med Danmarks ambassadör i Pakistan, är nämligen ingen vanlig societetshöna, även om hon lever ett bortskämt och till synes behagfullt liv, omgiven av otroligt trogna tjänare, klädd i dyrbara kreationer, med den ternowska familjeförmögenheten som en säker bakgrund. Rifbjerg har utrustat henne med sin egen sensibilitet, sin sociala medvetenhet, sina breda kunskaper, sin vindsnabba associations- och observationsförmåga. Man kan gott säga, att hon inte är särskilt sannolik, men det är att gå förbi poängen. Bokens hela handling är

osannolik, syftar till något helt annat än att vara övertygande och verklighetsnära i skomakarrealismens mening. Rifbjerg har tilldelat Anna en roll i ett djärvt upplagt spel om bräckligheten hos en invand existens, utsattheten i en till det yttre skyddad tillvaro, det mörka suget från något helt annat — och farligt — som på samma gång är ett slags botgöring för ett liv fyllt av oförtjänta, aldrig på ett meningsfullt sätt begagnade privilegier.

Anna Terlow har det alltså bra i Karachi. Hon har inte varit hemma i Danmark på tre år. Trots att hon har med sig demokratiska värderingar hemifrån har hon glidit in i ett lojt accepterande av att alla fördelar självklart är på hennes sida. Eller: helt accepterar hon ändå inte sin ställning som »kolonisatör», någonstans finns en oro, känslan av ett svek. Den tar sig — och just detta är inte osannolikt, utan snarare ett psykiatriskt skolexempel — den tar sig ett irrationellt uttryck, hon känner ett oemotståndligt behov att döda sin lilla dotter, som för henne på ett omedvetet sätt är en miniatyrbild av det egna jaget. Hennes man ambassadören är en hygglig, fast lite fantasilös person, med vilken hon är förenad i ett mångårigt och konfliktfritt samliv. Han blir givetvis bekymrad över hennes tvångsföreställning och föreslår att hon ska resa hem till Köpenhamn för att konsultera en specialist; de danska läkarna är ju, som bekant, de bästa i världen. Sagt och gjort, Anna bokar in sig på ett plan som via Teheran, Rom och Frankfurt skall föra henne till själsläkekonsstens frälsning. Men hon har knappt kommit upp i luften förrän det händer något oförutsett. Hon grips av ett häftigt intresse för en långhårig ung man bland medpassagerarna och försöker via flygvärdinnan att bjuda honom på en drink. Det går nu inte alls, för det visar sig att ynglingen åtföljs av en något äldre man som sätter stopp för idén. Han är kriminalassistent från Köpenhamn, och han har på skattebetalarnas bekostnad skickats ned till Karachi för att eskortera den långhårige hem. Denna hippie-typ, som visar sig hela Jørgen Schwer, har nämligen gjort sig skyldig till narkotikabrott och diverse andra oegentligheter; nu ska han hem och sys in. Dessa informationer ökar bara Annas intresse. Hon kan själv inte definiera det. Hon känner knappast någon erotisk dragning, hon vet bara att tvångstanken på barnmordet har släppt i samma ögonblick som hon engagerar sig för Jørgen. Vid ankomsten till Fiumicino, flyghamnen utanför Rom, genomför hon en absurd kupp: hon hoppar av resan — och får med sig Jørgen bakom ryggen på kriminalassistent Christensen. Unge herr Schwer är verkligen svår, butter och tvär. Han begriper inte vad denna fina dam vill honom. Han avviker så fort som möjligt, men söker upp henne på nytt, denna gång med revolver i hand och med krav på pengar. Det är en roll som han kan känna sig hemma i, men det är också en roll i vilken Anna Terlow känner igen honom — kolonibarnet, den av samhället förkastade — som en frände till tjänarna i Pakistan med deras ödmjukhet och deras undertryckta hal. Hon hade efter Jørgens försvinnande tänkt stanna ett slag

i Rom och sedan fortsätta resan. Men nu är hon fast. Hon vill följa med honom, ta sig hem på hans sätt. Han tillåter det, närmast i nåder. Marken bränner redan under fötterna. Christensen har låtit höra av sig hos Anna. Han misstänker att hon är medskyldig till rymningen. Han är redan på väg till hennes hotell.

På denna punkt börjar äventyret på allvar. Det visar sig — i likhet med livet självt i Rifbjergs debutbok — vara liderligt, perverst, underbart och brutalt. Persionen kommer in redan när de två får lift upp genom Italien med en cirkusdirektör och hans kvinna; riktigt klart blir det aldrig vad det är som Jørgen räddar den nakna Anna från när han i det psykologiska ögonblicket kommer in och avbryter de mystiska cirkusmännikorna i deras förberedelser. Sedan blir det bilstölder, inbrott, destruktion. Kriminalassistenten, som vid det laget har fått assistens av den italienska polisen, är rymningarna tätt i hälarna — tills Jørgen lossar ett skott mot honom, kanske ett dödligt skott; det hinner de inte undersöka. Bit för bit smulas Annas värld sönder, samtidigt som minnena av tidigare upplevelser allt häftigare bryter in i hennes medvetande. Jørgen Schwer är fortfarande svår. Först under en kort tid av vila från den alltmer omfattande polisjakten, uppe i en schweizisk bergsby, kommer de varandra närmare. Atminstone blir han, äntligen, hennes älskare och gör henne gravid.

Jag skall inte gå in på detaljerna i romanens fortsättning. De flimrar förbi i andlös hast, i en tät väv av exakta iakttagelser, förmedlade med en formuleringskonst som aldrig sviktar; redan från denna synpunkt är romanen ett lysande kraftprov. Men den är som sagt inte bara en fantasmagori eller en thriller, vars utgång jag inte bör berätta alltför mycket om för att inte beröva mina åhörare alltför många spänningsmoment vid den läsning som jag varmt vill rekommendera. Annas värld krossas i spillror, men själv krossas hon inte. Hon kommer hem med alla skepp brända, utan återvändo till den tillvaro som varit hennes. Jørgen finns inte längre, men den utstöttes liv finns inom henne och därmed kanske — om man vågar tolka hennes havandeskap symboliskt — hoppet om en värld där motsatserna kan förenas och försonas. Som en i grunden förvandlad människa gör sig Anna beredd att återvända till sin ungdoms proletära miljö, den som hon en gång lösgjorde sig från genom sitt äktenskap. Hon vet inte vad som väntar henne. Bokens sista sidor ger prov på våldsamma stämningkast och attitydförändringar. Men allra sist står ett slags beslutsamhet, en vilja att börja på nytt, from scratch — men också från en insikt som aldrig, annat än i förvänd form, kunde tränga sig fram genom lyxlivets brokiga kulisser och tjocka draperier.

Hur den insikten skall fungera i handling, det kan Klaus Rifbjerg tänkas ha mycket att berätta om under år som kommer. Han lämnar Anna — jeg, Anna — på vandring från Langelinie, den sällsamma resans slutstation, in mot barndomens Nørrebro. Vi kan inte veta om vi någonsin får möta

just henne mer. Men den som har mött henne i denna bok kommer länge att minnas henne.

Författaren Klaus Rifbjerg, Danmark:

Hvis man i dagens anledning skal sige noget fornuftigt — udover ordet »tak«, som er meget oprigtigt ment — så må det på en eller anden måde handle om *situationen*, dvs. hvordan verden, herunder Norden ser ud fra en nulevende dansk kunstners synspunkt. Hvad får en forfatter til at skrive, hvordan påvirkes han — socialt, politisk, kunstnerisk — lever han indeni eller udenfor, er han engageret eller ligeglad, laver han kunst for kunstens skyld, eller er han på samme tid pædagog og profet? Hvad er i dag »en kunstner«, og er man »kunstner«? Men først og sidst: hvordan ser her ud?

Vi er stolte af os selv i Norden, for vi har det jo godt. Sammenlignet med resten af verden, er vi på toppen. Der er ingen tvivl om det, og vi bærer vores viden om denne suverænitæt med os, hvor vi færdes. I Sverige ømmer man sig ganske vist over, at den moralske prestige i udlandets øjne er lav, og som dansker må man høre meget slemme om pornomæsser og illegal eksport af utugt. Men enhver fornuftig bedømmer udefra må indrømme, at vi socialt og økonomisk har bragt det vidt. Nævneværdig fattigdom findes ikke, ingen falder om på gaden uden at blive rejst op eller i det mindste ført et sted hen, hvor der er chance for at komme på benene igen.

Stiller man spørgsmålet generelt til indbyggerne i Norden: hvad synes I om at være her? vil de fleste svare, at her er ganske rart — bortset fra vejret og skatterne. Vi vil ikke bytte, selvtilfredsheden er stor, og selv om man fra fremmede side hævder, at vi er mere depressive og begår flere selvmord end andre, ved vi jo, at det bare er fordi statistikken hos os er mere effektiv end i »u-landene«.

I et fransk blad kunne man for nylig læse en analyse af Nordens befolkning. Der er mange af slagsen, fordi franskmændene interesserer sig for os med en blanding af misundelse og moralsk hævdede øjonbryn. Denne artikel var skræmt fra vid og sans. Man måtte læse om sig selv som robot, et totalt ensrettet velfærdsmenneske, følelseskoldt, nærmest perverst hvad det kønslige angår, og absolut uden individualitet. Det sidste var måske det mest fornærmende. Man måtte få det indtryk, at franskmændene så på os med samme øjne, som vi ser på kinesere og negre: de er allesammen ens.

Selv har vi ikke vanskeligt ved at skelne, bl. a. fordi der stadig er flere forskellige sprog i Norden, skønt hovedparten er af samme stamme. Ja, vi kan gå videre og indrømme, at vi også kender til rivalisering, måske endda til diskriminering. I Danmark ser man stadig på svenskerne som arvefjenden — »fuld som en svensker« hedder det bl. a. — vi er misundelige på dem, fordi de er rigere og mere talentfulde end vi, nordmændene kan vi bedre klare, for de bestiller jo ikke andet end at løbe på ski og diskutere censur-

problemer, og finnerne er så langt væk, at de slet ikke rigtig er til. At Danmark i andre skandinavers øjne ikke er hævet over fordommene, kan man forsikre sig om her i Island, hvor der stadig sidder lidt af hadet til den gamle imperialist i blodet.

Jo, vist er der forskel på folk. Men, siger udlandet, kunst kan de nu alligevel ikke lave. Det ligger i sagens natur. Hvor den totale frihed råder og alle sociale problemer er løst, findes der intel grundlag for kunstnerisk skaben. Hvad skal staklerne skrive om? Der er ikke noget at tage fat på. Konflikterne er væk, modsætningerne udjævnet, hvordan skal man få spænding på noget som helst, når nød og jalousi er afskaffet, ægteskabet lagt på hylden og mænd og kvinder parrer sig i flæng, ikke blot med hinanden, men med skabninger af andre arter — hvis man skal tro den omtalte p-presse.

Det er muligt, at den skandinaviske kunst — bortset fra lysende undtagelser — ikke har international gennemslagskraft, men det kan bl. a. være, fordi den ikke altid vil — og kan — leve op til myten om vort uanstændige særpræg. Der er næppe tvivl om, at en del af den »kunst«, udlandet måler vore egenart på, har været med til at nære myten, men der er næppe heller tvivl om, at den bedste del af den også har bestræbt sig på at afkræfte myten.

En skandinavisk digter af verdensry — Henrik Ibsen — definerede sin kunst som en dommedag over sig selv. Hvis man ser på kunsten i Norden i dag, kan man sige, at den på en måde også holder dommedag over sig selv og — over Norden, og gør det med den indforståedes raseri og kærlighed. For selv om den udenforståendes tolkning af billedet er skæv og irriterende, må vi trods alt genkende træk af os selv og finde dem forkastelige, ikke mindst den selvtilfredshed, som får os til at tro, at problemerne er løst, at vi har det så godt, som de misundelige — eller ulykkelige — tror.

Gennem den nordiske kunstdebat går kravet om engagement. Det er ikke længere nok for kunstneren at stå udenfor og betragte og beskrive. Han må aktivt ind i kampen for reform, ja for revolution. Hans tid som hofnar eller magthavernes lænkehund er forbi, selve det at skabe må være en revolutionær handling, en kamphandling, der styrter tyrannerne og river maskerne af demagogerne. Men oven over denne dommedags-appel arbejder endnu en, der handler om, hvordan engagements-kravet skal fortolkes, og her er forvirringen ligeså stor og modsætningerne ligeså lidenskabelige som i de forskellige kæmpende lejre under en borgerkrig. Ethvert system — kunstnerisk eller politisk — må døje under vægten af sin egen entydighed, for kunstneren er entydigheds-problemet måske endda større end for politikerne, fordi det skabende grundlag er usikkerhed eller mangetydighed, dimensionalitet, hvor den politiske beslutning helst skal føre direkte til et nøje defineret mål.

Kunsten og kunstneren vil gerne spille en rolle. I en forsamling af politikere er det tilfredsstillende at kunne pege på bøger, hvis samfundsforanderende effekt er åbenbar eller som på historisk baggrund sætter ting på plads,

så man kan se, at lænkehunden engang imellen er løs. Per Olof Enqvist fik Nordisk Råds pris for romanen »Legionärerne» sidste år, og selv om Sara Lidman hævder, at »Gruva» ikke har betydet noget for strejkeudviklingen i Kiruna, så medgiver hun dog, at den har været et slags tyst kommunikationsled mellem de arbejdere, som har fælles problemer, men næppe kan tale om dem for den helvedes larm, maskinerne frembringer på arbejdspladsen!

Spørgsmålet er så, om al litteratur skal være som de nævnte bøger for ikke at få prædikaterne reaktionære, samfundsbevarende osv. eller gammeldags. Herom skændes man på bjerget med kløerne fremme. I Danmark er splittelsen måske mest iøjnefaldende; man kan f. eks. aflæse den af den lokale tidsskrifts-situation. For relativt få år siden havde man et par eller tre tidsskrifter, som ikke var uden engagement, men på den anden side strittede i så mange retninger på samme tid, at kunsten for kunstens skyld var mere iøjnefaldende end kunsten for politikens skyld. Nu er der også ca. tre tidsskrifter, men man er ikke i tvivl om, i hvilken retning de stritter. Det ene er erklæret social-revolutionært efter marxistisk-leninistiske retningslinjer, det andet er ultra-eksperimentelt og dækker alt fra ny-dadaisme til parapsykologi, det tredje er en lille æske, som abonnenterne får tilsendt og heraf kan de fremdrage f. eks. en tot hår, en hinkesten, en cykellygte eller et porno-blad.

Hvis man betragter denne situation som symbol på en bredere sammenhæng, kan man måske godt forstå, at den »almindelige» kunstner engang imellem må spørge sig selv, hvor han skal gå hen. Han lever bestandig i en atmosfære, der betyder ham: Hvis du ikke er med os, er du imod os. Sådan har det muligvis altid været, men jo mere tårnet hælder, jo mere jorden kælver — og skælver — desto stærkere bliver fornemmelsen af usikkerhed. Udenom står modtagerne, kunst-forbrugerne, læserne, og de klarer sig såmænd nok gennem forvirringen, hvis det endelig skal være — men politikerne står der også, magthaverne, alle de der bør forstå, eller burde læse, burde opleve, for at fatte bare en brøkdel af det ansvar, de har over for et demokrati, vi i fællesskab har skabt. Og hvad siger politikerne?

Skal man dømmes efter det sprog, der tales på tinge, siger de ingenting. Skal man dømmes efter dette valne, fraseredne, lynfrosne, uforpligtende lingo, er det oplagt, at bøger læses politikere aldrig, kunst siger dem ingenting. Naturligvis møder de op til teaterpremierer og klapper anstændigt, selvfølgelig protesterer de ikke, hvis der er musik til taflet — ja, de går engang imellem så vidt, at de ligefrem bevilger penge til kulturelle formål. Men gør de det med lidenskab? Føler de virkelig den eksistentielle nødvendighed af kunst og litteratur, står det dem klart, at uden kunsten går vi allesammen til grunde? Eller handler de kun, fordi kultur er noget, »man må have i ethvert dannet hjem»?

Det er klart, at jeg bærer ved til mit eget bål. Når den danske finansminister siger, at han ikke interesserer sig for moderne litteratur, fordi han ikke forstår den, behøver det ikke være finansministerens hoved, det er noget

i vejen med. Det *kan* teoretisk set godt være litteraturen. Men her er vi ved Rhodos, og nu springer jeg:

Fejlen er at finde på begge sider, men den er mest graverende hos politikerne. Samtidig med at kunsten kaster sig ud i rabiater eksperimentere, søger at beskrive i sprog og billeder en verden, der næsten har taget magten fra os, holder politikerne fast ved en verdensopfattelse baseret på borgerdyd og lokale hensyn; samtidig med at kunsten bliver entydigt revolutionær, siger politikerne — af mange grunde — at han ikke forstår den, at den ikke siger ham noget, hvorefter han går til den daglige dont med at »regere».

Nogen hestekur eller løsning kan ikke foreskrives. Er man pessimist, må man konstatere, at afstanden — eller for at bruge et modeord: fremmedgørelsen — øges dag for dag. Man har talt om »forvirringens» tid, man kunne måske tale om »forværringens» lid. Skulle man ønske sig noget her, måtte det være større åbenhed, mindre stivhed, mindre pukken på egen ret. Norden og den nordiske kunst er kun på en måde en enklave. Fællesmenneskeligt er vore problemer globale, og de bliver mere presserende, jo mindre hensyn vi tager til denne klode.

Skal der komme en revolution — og den kommer — må den begynde indefra. Det er holdningen, der er noget galt med, vidsynet øges ikke med de udvidede tilbud og muligheder. Nissen flytter med, og hans navn er selvtilfredshed.

I Norden hader vi kritik og uro af enhver art. Kunsten kan på sin egen urolige måde levere denne kritik. Derfor foretrækker jeg stadig kunstens anarki og splittelse, dens uregerlighed, ja dens urimelighed, for stagnationen i det vedtagne.

Sagde narren og lo. Sagde lænkehunden og gøede.

Musikchef Kristian Lange, Norge:

Ærede forsamling! Den 8. januar var juryen for Nordisk Råds komponistpris samlet i København for å avgjøre hvem denne prisen skulle gå til — og for hva. Vi gav den til Lars Johan Werle for hans arena-opera »Drømmen om Thérèse». Nå reagerer kanskje komponisten umiddelbart på at jeg bruker uttrykket »hans opera». Han har selv en gang sagt at »Jag tycker inte att musiken är det viktigaste i en opera». Og en kan ikke bare gi ham rett, men litt paradoksalt si at om musikken i en opera virkelig er god som operamusikk, vil det nettopp være fordi den ikke gjør seg viktigere enn de andre ingrediensene i verket. Og det gjør ikke musikken i Werles kammeropera. Med vilje har juryen i sin begrunnelse poengtert at verkets kvalitet ligger i det scene-musikalske.

Da jeg for fem år siden opplevet den første oppførelse av »Drømmen om Thérèse» på Rotundan, som Stockholmsoperaens kammerscene heter, var det ikke bare første gang at jeg opplevet en slik arena-opera, det kan

visst med rette sies at det var første gang det overhodet ble presentert en opera i denne formen. Ganske visst har den meget ærverdige aner. Arrangementet med en rund arena midt i rommet og publikum plassert rundt den, er jo meget gammelt. Men at orkestret — eller i dette tilfelle orkestrene — var plassert bak publikum, var en ny løsning; en løsning som kanskje er født av — iallfall er den helt i pakt med — tendenser i vår tids musikk. På andre måter var og er nettopp nå mange av de skapende tonekunstnere opptatt av å innlemme romfølelse i musikken. Ideen med at publikum skulle ha den helt nære og direkte kontakt med det felt hvor handlingen utspilles, at musikken så å si skulle skylle ned over både dem og aktørene, strømme inn over rommet fra alle sider, bli selve atmosfæren hvor det hele skjer — alt dette var strengt tatt ikke Werles idé. Det var planlagt allerede i teksten som Lars Runsten hadde ferdig i september 1960. Ut på våren det følgende år begynte samarbeidet med Werle, som skulle vise seg å bli så fruktbart. Ikke bare med »Drømmen om Thérèse» som hadde sin uroppførelse under Stockholmsfestspelen i mai 1964, men også senere med et annet musikkdramatisk verk som ble bestilt av Staatsoper Hamburg og hadde premiere i mars i fjor, med titelen »Die Reise».

Det tør kanskje være mange av de tilstedeværende som ikke har overvært noen oppførelse av »Drømmen om Thérèse», så det vil være på sin plass å gi en kort orientering om den. Teksten står som sagt Lars Runsten ansvarlig for. Han har bygget den på stoffet i en novelle av Emile Zola, »Pour une nuit d'amour». Den er behandlet ganske fritt, og fra første stund med tanke på å bli grunnlaget for en arena-opera, som han kalte det. Han har selv sammenlignet oppbygningen med filmatisk thriller-teknikk, med korte scener og tilbakeblikk hvor bitene i et puslespill føyes sammen til et handlingsmønster. Og la meg med Runstens egne ord gi et kort resymé av innholdet:

Julien Michon är posttjänsteman i en småstad. Han lever ett tillbakadraget rutinliv — arbetsplatsen — de ensamma promenaderna ner till bron — det ensamma hyresrummet. Han är rädd för livet, rädd för kvinnorna. Men han har accepterat sin enstöringsstillvaro och han är lycklig med sitt flöjtspel i **ensamma nattliga stunder**. I hans rutinliv finns ett irrationellt inslag; huset mittemot, det tomma, mörka adelspalatset på andra sidan gatan, som trollbinder honom, »en värld bortom och över». När så det döda slottet en dag får liv, slås hans rutinliv för alltid i spillror. Den unga fröken Thérèse har kommit hem efter nio år i kloster. Hon kommer nu att fylla alla hans drömmar och all hans längtan. Och en dag når han sitt mål . . .

»Du drömmer, du längtar,
allt kommer till den som väntar.
Men när du nått ditt mål
är du själv och drömmarnas föremål
inte längre desamma . . .»
Så säger Gatsoperskan i operans prolog.

Jeg har flere ganger brukt uttrykket at jeg opplevet dette verket. Jeg kunne ha sagt at jeg så det, hørte det, var til stede ved oppførelsen. Når jeg uten videre velger uttrykket »oppleve», gir jeg ordet full dekning. Det var en opplevelse. Ikke bare fordi det var nytt -- det ble uvesentlig omtrent fra det øyeblikk lyset ble slukket. Kraften i stoffet, ektheten og enheten var sikkert årsak til at vi så spontant ble fanget inn, ble del av det som skjedde. Jeg tror jeg har lov til å si vi også i større mening, men i alle tilfeller har jeg umiddelbar dekning for bruken av dette pronomenet. Min ledsagerske i teatret -- som i parentes sagt også er min livsledsagerske -- er ikke av dem som uten videre aksepterer nytt i musikken. Men hun kan gjøre det, hun gjorde det f.eks. med det andre scenemusikalske verket som er blitt hedret med Nordisk Råds komponistpris, nemlig Karl-Birger Blomdahls »Aniara». Og hun gjorde det med »Drømmen om Thérèse». Hun var like betatt som jeg selv da vi forlot Rotundan.

Nå er det jo så at musikalske fagkunnskaper kan være en hemning ved det første møte med et kunstverk. Fagmannen vil lett møte det med en spaltet innstilling. Han hører ikke bare etter hva komponisten har skapt, men er analyserende opptatt av hvordan han har gjort det, hvilke midler han bruker, måten han bruker dem på osv. Men heldigvis har vi ikke dermed tapt evnen til å reagere på det som er komponistens egentlige meddelelse, og når den er overbevisende, river den oss med, fører oss inn i det som er det vesentlige. Som dere vil ha forstått, var det tilfelle med meg. Så meget av opplevelsen fra den gang var ennå levende for meg da jeg nå skulle ta stilling til en båndproduksjon, uten den sceniske handling, uten de virkemidler som rommet og min plass i det, relasjonen til alt det andre, betød. Og så spør man seg uvilkårlig: Kunne det komme til å virke på samme måte? Det gjorde det vel for så vidt ikke. Når et element faller bort, vil andre tre mer i forgrunnen, og i dette tilfelle nettopp det elementet som Lars Johan Werle har ansvaret for.

Det stod sin prøve -- også for en analyserende vurdering. Jeg mener da ikke først og fremst en form- eller strukturanalyse, men en vurdering av om musikken funksjonerer i den sammenheng den består. Og det gjorde den fortsatt. Med fint valgte midler brukt med den rette økonomi har Werle skapt en musikk som fyller de ideale krav til musikkdramatikk på en helt annen måte enn i sin tid Richard Wagner løste det, selv om hans hovedtanke, den fullstendige sammensmeltning av ord, toner, farger og bevegelser, er realisert i fullt monn også hos Werle -- men altså på en helt annen måte, ut fra en helt forskjellig innstilling.

På Lars Runstens synopsis hadde Wagner sikkert laget en 4—5 timers ny Trislan -- med hele den symfoniske bredde i musikkutviklingen som var typisk for ham. Werle er tidsmessig rask: Det hele er avviklet på under halve tiden. Likevel er opplevelsen trolig minst like intens, fordi den er konsentrert. Musikken underbygger, understreker, er stemningsskapende

og situasjonsillustrerende, men sjelden eller aldri selvherlig, den hemmer ikke et øyeblikk den dramatiske utvikling — eller forsinker den. Kort sagt: Musikken funksjonerer perfekt. Og den avgjørende prøve på det ser jeg nettopp i at vår jury, hvor vi bare var tre mann som hadde overvært en oppførelse, likevel utpekte dette verket. Det viser at musikken både har en ideelt riktig plass i helheten og stemningsskapendet slik at også radiooversjonen — uten den sceniske handling — har frem verkets budskap som dets skapere har villet det.

Før nå Lars Johan Werle trer frem og tar imot prisen vil jeg gjerne gi en ganske kort presentasjon av ham: Fra han kom til verden i Gävle i 1926 og til i dag har han gjennomgått en menneskelig og kunstnerisk utvikling som både er mangfoldig og uvanlig. Hans ungdoms interesser gikk i retning av ingeniør eller astronom, men han trengte å skaffe seg de nødvendige midler til livets opphold. Det begynte med jazz- og dansemusikk, men gikk så i raskt avtagende musik retning til å skrive reisehåndbøker, arbeide i forsikringsbransjen og være folkeskolelærer. Dog, hva han enn i øyeblikket holdt på med, opptok musikken sin brede plass i hans tilværelse. Vanlige regelmessige studier, som de flesta jo driver, ble det visst egentlig ikke — det brød han seg visst heller ikke om. Han samlet inntrykk, lyttet, prøvde og forkastet eller aksepterte, alltid ut fra en ærlig trang til å finne sitt eget, det for ham adekvate meddelelsesmiddel.

Hvor grundig hans søken har vært, hvor sterkt selvkritisk han er, kan en kanskje lese ut av det faktum at han i dag bare har 7 verk på sin offisielle opusliste — riktignok av dem en ballett og to operaer. Det første verk han vakte oppsikt med, var strykekvartetten »Penlagram» fra 1960. Den ble prishelønt internasjonalt i Nederland samme år den kom frem. Opus 2 er en kammersymfoni fra 1961, så kom »Drømmen om Thérèse» i 1964, og de øvrige verk er »Summer music», som vi nettopp har hørt, balletten »Zodiak» og »Canzone 126 av Petrarca», en korkomposisjon. Dessuten har han skrevet musikk til Bergman-filmene »Persona» og »Vargtimmen».

Tonsättaren Lars Johan Werle, Sverige:

»Låt oss spränga alla operahus i luften.»

Detta är ett slagord för den ena sidans stridande i debatten om opera i nutiden — den debatt som sattes i gång för några år sedan av Pierre Boulez, den kände dirigenten och kompositören. Och nog finns det sidor i operalivet som verkar litet otidsenliga. Sångarvirtuoser som man dyrkar med applåder, bravissimon och skrивerier och som man offrar till genom att stå i kö hela natten och så betala skyhöga biljettpriser för några fåtöljer att besitta i bästa söndagskläderna. Och vår faiblesse för det gamla vedertagna: operor med 100 år på nacken drar betydligt mera folk än de nya verken — denna något museala inställning från publikens sida gäller ju tyvärr hela det s. k. seriösa

musiklivet och i pressen diskuteras fortfarande mer vilken »tolkning» av de gamla mästarna som är den »bästa» än tendenser och villkor hos den nya musiken; jazzen och popen har i detta avseende en mer gynnad ställning.

Men -- operan hujder i dag sannerligen också på helt andra och intressanta perspektiv! Operan är ju en teaterform där musiken ingår som dramatiskt bärande element tillsammans med bl. a. ord och scenisk aktion. Och att en sådan teaterform kan handla om väsentligheter för vår tid och bli angelägen för den kulturella utvecklingen -- det har visat sig genom flera 1900-talsverk. Jag behöver bara påminna om Aban Bergs *Wozzek*, Luigi Dallapiccolas *Fången* och Hindemiths *Mathis der Mahler* -- och här i Norden t. ex. Blomdahls *Aniara*, Rautavaaras *Gruvan* och Nørgårds *Labyrinten*.

Det vore förmätet av mig och säkert onödigt, om jag nu skulle ge mig in på att i ord bevisa nödvändigheten av dessa verk och sålunda empiriskt hävda operaformens existens. Men jag vill slå fast att opera kan vara ett uttrycksmedel för mänsklig problematik, både vad beträffar tidlösa psykologiska konflikter och tidsbundna, tendensiella -- sociala, religiösa, politiska, etiska eller på andra sätt miljöbetingade verkligheter.

Låt oss alltså *inte* spränga några operahus i luften, utan vårda dem vi har för gammal och ny konst, och dessutom bygga nya. Det var många operahus på kontinenten som efter kriget pietetsfullt återuppfördes efter mönster av den gamla byggnaden -- München och Wien är ett par exempel. Detta var ett misstag som man senare har fått ångra; man läste på detta sätt den skapande verksamheten till en form som var avpassad efter de gamla verkens behov. Byggnadens form hindrade det konstnärliga nytänkandet och begränsade möjligheterna till nya publikkontakter.

Låt oss här i Norden bygga flexibla musikteatrar utan alltför stora fasta avgränsningar mellan salong och scen, runda, fyrkantiga, ovala eller spiralformiga, fasta eller flyttbara, bara de är funktionella, och låt oss framför allt se till att det finns ekonomiska och sociala förutsättningar för att nya operaskapare skall få möjligheter att pröva nya idéer. Då blir operakonsten inte bara en spegling av omvärlden, utan kan också påverka denna genom att vara en del av det kulturella skeendet.

Vår tid är en sammansatt tid, förvirrad, pluralistisk. Vi västerlänningar lever geografiskt och kronologiskt i många skikt, detta på grund av massmedia och masskommunikationer. Det förefaller mig som om operan genom sitt rika uttrycksregister i högsta grad vore ägnad att vara ett adekvat konstnärligt medium för denna vår tid. Jag tror att operan är nödvändig. Därför är jag glad att Nordiska rådets musikpris för andra gången går till ett musikdramatiskt verk. För mig känns det tryggt att det finns folk som uppskattar och tycker om opera -- vi skall inte glömma den lustbetonade sidan av saken -- och jag är naturligtvis också glad över att jag personligen får ta emot den uppskattning av ett sådant verk som musikpriset innebär.

Jag ber att till Nordiska rådet få framföra mitt stora tack.

REGISTER

Översikt
över sakernas behandling

nr	Sak rubrik
<i>A. Medlemsförslag</i>	
A 2/t	Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik
A 2 Å1/t	Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik
Å 2 Å2/t	Ändringsförslag om samarbete på luftfartens område
A 99 T/s	Tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer
A 109/j	Medlemsförslag om enhetlig nordisk abortlagstiftning
A 119/k	Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete
A 131 T/s	Tilläggsförslag om tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land
A 137/s	Medlemsförslag om tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna
A 141/j	Medlemsförslag om förenhetligande av de nordiska ländernas regler om förmånsrätt i konkurs
A 149 T/s	Tilläggsförslag om enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.
A 156/j	Medlemsförslag om lagstiftning om illojal konkurrens
A 156 Å/j	Ändringsförslag om otillbörliga konkurrensmetoder
A 162/j	Medlemsförslag om likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV
A 202/k	Medlemsförslag om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden
A 204/s	Medlemsförslag om karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna
A 208/t	Medlemsförslag om nordiskt samarbete på rymdområdet
A 209/e	Medlemsförslag om avskaffande av vissa slag av indirekta handels hinder inom Norden
A 211/k	Medlemsförslag om nordiska skol- och studentbetygs giltighet
A 216/j	Medlemsförslag om representation för samerna i Nordiska rådet
A 217/e	Medlemsförslag om ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ
A 218 T/k	Tilläggsförslag om material till undervisningen i radio och TV
A 219/k	Medlemsförslag om samnordisk radio- och TV-forskning
A 220/k	Medlemsförslag om ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter
A 221/e	Medlemsförslag om förenhetligande av handelsdokument m. m.
A 222/j	Medlemsförslag om översyn av medborgarskapslagstiftningen
A 224/t	Medlemsförslag om nordisk ridhögskola vid Strömsholm
A 226/k	Medlemsförslag om en nordisk språknämnd
A 229/s	Medlemsförslag om ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond
A 230/e	Medlemsförslag om forskningsinstitut för framtidsfrågor
A 234 T/e	Tilläggsförslag om nordiskt varudeklarations-samarbete
A 235 T/e	Tilläggsförslag om nordiskt samarbete om atomkraftanläggningar
A 236/s	Medlemsförslag om vidareutbildning av socialpersonal
A 237/k	Medlemsförslag om nordiskt samarbete på förskolans område

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
301	62	213	3	2326	utan åtgärd fortsatt behandling	A 2/t
302						A 2 Å1/t
305						A 2 Å2/t
311		167			A 99 T/s	
365		172			A 109/j	
380		256			A 119/k	
386	168	A 131 T/s				
391		168			utan åtgärd	A 137/s
394		222	12	2344		A 141/j
419		166	2	2324		A 149 T/s
444	}	263			utan åtgärd	A 156/j
447						A 156 Å/j
456		206			utan åtgärd	A 162/j
473		169			utan åtgärd	A 202/k
507		209	11	2342		A 204/s
545		202	8	2336		A 208/t
586		261	22	2364		A 209/e
635	169	226	13	2346		A 211/k
648		231	17	2354	utan åtgärd	A 216/j
656		183				A 217/e
679		203	9	2338	A 218 T/k	
696		204	10	2340	A 219/k	
738		182	4	2328	A 220/k	
773		285	31	2382	A 221/e	
803		195	6—7	2332— 2334	A 222/j	
843	286			utan åtgärd	A 224/t	
867	267			utan åtgärd	A 226/k	
895	271	26	2372		A 229/s	
928	227	14	2348		A 230/e	
974	183	5	2330		A 234 T/e	
1002	247	19—20	2358— 2360		A 235 T/e	
1023	165	1	2322		A 236/s	
1083	274	27	2374		A 237/k	

Sak	
nr	rubrik
A 239/k	Medlemsförslag om stöd till utgivande av nordiskt litteraturllexikon
A 240/s	Medlemsförslag om vapenfri tjänst
A 241/s	Medlemsförslag om forskning vid Nordiska hälsovardshögskolan
A 246/s	Medlemsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening
A 246 Ä/s	Ändringsförslag om åtgärder mot Östersjöns förorening
A 248/j	Medlemsförslag om sänkning av rösträttsåldern till 18 år
A 249/e	Medlemsförslag om information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden
A 250/e	Medlemsförslag om nordisk utvecklingsbank
A 251/e	Medlemsförslag om stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna
A 252 T/s	Tilläggsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete
A 255/t	Medlemsförslag om bro vid Karesuando
A 256 T/t	Tilläggsförslag om nordisk giltighet för körkort för motorfordon
A 258/t	Medlemsförslag om utbildning av förare av motorfordon
A 259/t	Medlemsförslag om Blå vägens utbyggnad till Europaväg
A 261/s	Medlemsförslag om samarbete på arbetsmedicinens område
A 262/e	Medlemsförslag om nordisk exportpromotionsfond för byggeindustri
A 264/e	Medlemsförslag om Nordiska rådets ställning i Nordek-planen
A 265/k	Medlemsförslag om organisationen av det nordiska kultursamarbetet
A 266/k	Medlemsförslag om information angående nordiskt ekonomiskt samarbete
A 271/t	Medlemsförslag om samarbete på transportområdet
A 272/e	Medlemsförslag om Nordiska rådet och Nordek
A 273 T/e	Tilläggsförslag om Nordeks genomförande
A 274/k	Medlemsförslag om en nordisk symbol
A 275 T/k	Tilläggsförslag om TV-tekniskt samarbete
<i>B. Regeringsförslag</i>	
B 4/j	Regeringsförslag om representation för Färöarna i Nordiska rådet
B 8/j	Regeringsförslag om revision av Helsingforsavtalet
B 8 Ä/j	Ändringsförslag om revision av Helsingforsavtalet vad gäller Nordiska rådet
B 9/k	Regeringsförslag om det nordiska kultursamarbetets organisation
<i>C 1970. Berättelser</i>	
*1/j	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
*2/k	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
*3/s	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
5/e	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1116		286	32	2384		A 239/k
1165		214			utan åtgärd	A 240/s
1213		275	28	2376		A 241/s
1263	} 63					A 246/s
1309		279	30	2380		A 246 Ä/s
1312		170			utan åtgärd	A 248/j
1330		269	24	2368		A 249/e
1348		269			utan åtgärd	A 250/e
1362		270	25	2370		A 251/e
1381		287	33	2386		A 252 T/s
1411		228	15	2350		A 255/t
1425		288	34	2388		A 256 T/t
1462		289	35	2390		A 258/t
1487		230	16	2352		A 259/t
1500		291	36	2392		A 261/s
1528		263			utan åtgärd	A 262/e
1559		247	19—20	2358— 2360		A 264/e
1563		256	21	2362		A 265/k
1574		264	23	2366		A 266/k
1592		213			utan åtgärd	A 271/t
1595	} 19—20			2358—		A 272/e
1599		247	19—20	2360		A 273 T/e
1604		292			bemyndigande till presidiet	A 274/k
1606		278	29	2378		A 275 T/k
1613		59			p. I. slutbehandlad p. II. utan åtgärd	B 4/j
1638	}					B 8/j
1640		238	18	2356		B 8 Ä/j
1671		265	21	2362		B 9/k
1679	59				(till handlingarna)	*1/j
1697	59				(till handlingarna)	*2/k
1748	59				(till handlingarna)	*3/s
1751	59				(till handlingarna)	*4/e
1753		247			till handlingarna	5/e

Sak	
nr	rubrik
6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och rennäringsfrågor
7/s	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
8/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
9/k	Berättelse om samarbete mellan språknämnderna
10/s	Berättelse om Nordisk hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
*13/k	Berättelse från Nordiska hushållshögskolan
14/k	Berättelse om Nordens hus i Reykjavik
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden
*17/k	Berättelse om Nordens folkliga akademi
18/e	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna
*19/e	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning
20/s	Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavik
21/t	Berättelse från Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning
*22/k	Berättelse från Nordiska kontaktutskottet för radio- och TV-frågor
23/k	Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
*24/k	Berättelse från Nordiska asieninstitutet
*25/t	Berättelse från Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
	<i>D 1970. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
18/1958/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
*19/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
*22/1958/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna
31/1958/k	Meddelande om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst
32/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
11/1960/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1755	169	231			till handlingarna	6/j
1759		271			till handlingarna	7/s
1762		247			till handlingarna	8/e
1765		267			till handlingarna	9/k
1768		275			till handlingarna	10/s
1775	59				(till handlingarna)	*11/e
1779	59				(till handlingarna)	*12/e
1782	59				(till handlingarna)	*13/k
1787		277			fortsatt behandling	14/k
1790	59				(till handlingarna)	*15/j
1791		267			ansvarsfrihet; revisorernas berättelse till handlingarna	16/k
1804	59				(till handlingarna)	*17/k
1812	155	271			till handlingarna	18/e
	(fråga)					
	1819					
1821	59				(till handlingarna)	*19/e
1828		293			till handlingarna	20/s
1831		150			till handlingarna	21/t
1834	59				(till handlingarna)	*22/k
1836	158	277			till handlingarna	23/k
	(fråga)					
	1841					
1842	59				(till handlingarna)	*24/k
1852	59				(till handlingarna)	*25/t
1856	59				(till handlingarna)	*26/k
1862		151			slutbehandlad	18/1958/s
1864	59				(till handlingarna)	*19/1958/s
1870	59				(till handlingarna)	*22/1958/e
1873		151			slutbehandlad	31/1958/k
1875	193	293			nya meddelanden	32/1958/s
	(fråga)					
	1878					
1879	158	277			nya meddelanden	11/1960/k
	(fråga)					
	1881					

Sak	
nr	rubrik
*12/1961/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
9/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare
*11/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
*14/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
*18/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
29/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
*32/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
*2/1963/e	Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel
*7/1963/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
8/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap
12/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
25/1963/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning
*26/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
*29/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik
*2/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
*6/1964/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster
*11/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter
23/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
*24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
*26/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen
*28/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1883	59				(till handlingarna)	*12/1961/j
1884		293			slutbehandlad	9/1962/k
1888	59				(till handlingarna)	*11/1962/s
1891	59				(till handlingarna)	*14/1962/k
1855	59				(till handlingarna)	*18/1962/j
1896	161	293			nya meddelanden	29/1962/s
	(fråga)					
	1897					
1899	59				(till handlingarna)	*32/1962/j
1900	59				(till handlingarna)	*2/1963/e
1905	59				(till handlingarna)	*7/1963/j
1906		151			slutbehandlad	8/1963/k
1908		293			nya meddelanden	12/1963/k
1910	59				(till handlingarna)	*21/1963/k
1911		151			slutbehandlad	25/1963/s
1920	59				(till handlingarna)	*26/1963/s
1921	59				(till handlingarna)	*29/1963/t
1922	59				(till handlingarna)	*2/1964/k
1923	59				(till handlingarna)	*6/1964/s
1930	59				(till handlingarna)	*11/1964/j
1932		151			slutbehandlad	23/1964/k
1935	59				(till handlingarna)	*24/1964/k
1936	59				(till handlingarna)	*26/1964/e
1938	59				(till handlingarna)	*28/1964/e

Sak	
nr	rubrik
*1/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker
2/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.
*3/1965/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
*5/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
7/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen
8/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
*17/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
20/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
22/1965/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept
*24/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet
*29/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
37/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden
*1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
*3/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område
*4/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 4/1966 angående nordiskt institut för komparativ rätt
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
6/1966/k	Meddelanden om rekommendation nr 6/1966 angående samarbete beträffande skolfilm och skol-TV
*7/1966/k	Meddelanden om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
8/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1966 angående samnordisk utlandsinformation
10/1966/t	Meddelanden om rekommendation nr 10/1966 angående norsk-svenska mellanriksvägar
*11/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1966 angående ambulanstjänst inom Nordkalotten

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1939	59				(till handlingarna)	*1/1965/k
1940		151			slutbehandlad	2/1965/k
1943	59				(till handlingarna)	*3/1965/k
1945	59				(till handlingarna)	*5/1965/s
1946		151			slutbehandlad	7/1965/s
1948		288			slutbehandlad	8/1965/t
1950	59				(till handlingarna)	*13/1965/j
1951	59				(till handlingarna)	*17/1965/s
1952	162	293			nya meddelanden	20/1965/s
	(fråga)					
1955	1953	151			slutbehandlad	22/1965/s
1957	59				(till handlingarna)	*24/1965/j
1958	59				(till handlingarna)	*29/1965/k
1960		152			slutbehandlad	37/1965/j
1962	59				(till handlingarna)	*1/1966/k
1964	59				(till handlingarna)	*3/1966/k
1966	59				(till handlingarna)	*4/1966/j
1967	59				(till handlingarna)	*5/1966/j
1968		152			slutbehandlad	6/1966/k
1971	59				(till handlingarna)	*7/1966/k
1973		264			slutbehandlad	8/1966/k
1975	185				nya meddelanden	10/1966/t
	(fråga)					
	1977					
1979	59				(till handlingarna)	*11/1966/s

Sak	
nr	rubrik
*14/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 14/1966 angående samarbete på lokaliseringspolitikens område
16/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1966 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
*19/1966/e	Meddelanden om rekommendation nr 19/1966 angående samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete
*21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
*22/1966/j	Meddelanden om rekommendation nr 22/1966 angående enhetlig utlänningslagstiftning
25/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1966 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
*29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk sprakkonvention
31/1966/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1966 angående samarbete på atomenergins område
1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
*2/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1967 angående samarbete på operakonstens område
*3/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1967 angående förenhetligande av bestämmelserna om de ungas användande i arbete
*4/1967/s	Meddelanden om rekommendation nr 4/1967 angående utvidgat samarbete på arbetarskyddets område
*5/1967/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1967 angående forskning om ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk m. m.
*9/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
*10/1967/s	Meddelanden om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
*11/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
12/1967/k	Meddelanden om rekommendation nr 12/1967 angående utvidgat TV-samarbete
*13/1967/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1967 angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
14/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1967 angående nordiskt forskarsamarbete
*15/1967/j	Meddelande om rekommendation nr 15/1967 angående införande av regel om betänketid i avtalslagen
17/1967/s	Meddelanden om rekommendation nr 17/1967 angående befrielse för handikappade av tull m. m. vid motorfordonsköp
18/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1967 angående samarbete på den medicinska undervisningens område
*19/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1967 angående högre utbildning av sjuksköterskor

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1980	59				(till handlingarna)	*14/1966/s
1988		152			slutbehandlad	16/1966/s
1990	59				(till handlingarna)	*19/1966/e
1996	59				(till handlingarna)	*21/1966/s
1997	59				(till handlingarna)	*22/1966/j
1999		152			slutbehandlad	25/1966/s
2004	59				(till handlingarna)	*29/1966/j
2005		247			slutbehandlad	31/1966/e
2010	187 (fråga) 2012	294			nya meddelanden	1/1967/t
2015	59				(till handlingarna)	*2/1967/k
2016	59				(till handlingarna)	*3/1967/s
2017	59				(till handlingarna)	*4/1967/s
2019	59				(till handlingarna)	*5/1967/s
2020	59				(till handlingarna)	*9/1967/s
2021	59				(till handlingarna)	*10/1967/s
2022	59				(till handlingarna)	*11/1967/s
2023		278			nya meddelanden	12/1967/k
2026	59				(till handlingarna)	*13/1967/j
2027		256			slutbehandlad	14/1967/k
2030	59				(till handlingarna)	*15/1967/j
2031		152			slutbehandlad	17/1967/s
2034		152			slutbehandlad	18/1967/k
2035	59				(till handlingarna)	*19/1967/s

Sak	
nr	rubrik
*20/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1967 angående samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparat
*21/1967/e	Meddelanden om rekommendation nr 21/1967 angående samarbete beträffande beskattningens utformning
*25/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
*26/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
*29/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1967 angående Europavägförbindelse mellan Finland och Sverige
31/1967/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1967 angående samarbete om varudeklarationer
*1/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 1/1968 angående inrättande av ett nordiskt kollegium för viltforskning
2/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
*3/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 3/1968 angående jakt- och fridlysningsstider
*4/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 4/1968 angående upprättande av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande
5/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1968 angående specialiserad fackutbildning för isländsk ungdom
*6/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1968 angående yrkesläroutbildning
7/1968/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1968 angående nordisk yrkesklassificering
*8/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
*9/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
*12/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 12/1968 angående posttaxor m. m.
13/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1968 angående samarbete mellan forskningsråden
*14/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 14/1968 angående skattevetenskapligt samarbete
*15/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 15/1968 angående nordisk integrationsforskning
16/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
*17/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 17/1968 angående nordisk vittnesplikt
18/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 18/1968 angående arbetstagares uppfinningar

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2037	59				(till handlingarna)	*20/1967/k
2038	59				(till handlingarna)	*21/1967/e
2040	59				(till handlingarna)	*25/1967/t
2042	59				(till handlingarna)	*26/1967/k
2043	59				(till handlingarna)	*29/1967/t
2044		152			slutbehandlad	31/1967/e
2046	59				(till handlingarna)	*1/1968/j
2048	190 (fråga) 205	294			nya meddelanden	2/1968/j
2053	59				(till handlingarna)	*3/1968/j
2079	59				(till handlingarna)	*4/1968/j
2080		277			nya meddelanden	5/1968/k
2083	59				(till handlingarna)	*6/1968/k
2084		152			slutbehandlad	7/1968/s
2087	59				(till handlingarna)	*8/1968/s
2089	59				(till handlingarna)	*9/1968/t
2090	59				(till handlingarna)	*12/1968/t
2093		256			slutbehandlad	13/1968/k
2099	59				(till handlingarna)	*14/1968/e
2101	59				(till handlingarna)	*15/1968/e
2103	163 (fråga) 2104	294			nya meddelanden	16/1968/s
2106	59				(till handlingarna)	*17/1968/j
2107		294			slutbehandlad	18/1968/j

Sak	
nr	rubrik
*19/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 19/1968 angående personskador vållade av interner m. m.
20/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 20/1968 angående åtgärder mot illegal narkotikainförsel
21/1968/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1968 angående ekonomiskt samarbete
*23/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
*24/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 24/1968 angående samarbete beträffande beskattningens utformning
*25/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 25/1968 angående samarbete vid anskaffande av järnvägsvagnar
26/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 26/1968 angående fritidsfiske
*27/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*28/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 28/1968 angående iberamerikanskt institut
29/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 29/1968 angående parasitologisk forskning
30/1968/k	Meddelande om rekommendation nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island
31/1968/j	Meddelanden om rekommendation nr 31/1968 angående revision av den internationella oljeskyddskonventionen
32/1968/k	Meddelanden om rekommendation nr 32/1968 angående träskyddsforskning
*33/1968/k	Meddelanden om rekommendation nr 33/1968 angående sameinstitut
*35/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
*36/1968/k	Meddelanden om rekommendation nr 36/1968 angående modernisering av matematikundervisningen
1/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1969 angående fri gränspassage
*2/1969/t	Meddelande om rekommendation nr 2/1969 angående slopande av utgående passkontroll
*3/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 3/1969 angående tullbehandlingen av postpaket
*4/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1969 angående samarbete rörande föroreningsfrågorna
*5/1969/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1969 angående användande av engångsförpackningar
*6/1969/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1969 angående förbud mot professionell boxning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2115	59				(till handlingarna)	*19/1968/j
2116		153			slutbehandlad	20/1968/t
2119		242			slutbehandlad	21/1968/e
2121	59				(till handlingarna)	*23/1968/e
2128	59				(till handlingarna)	*24/1968/e
2130	59				(till handlingarna)	*25/1968/t
2133	189 (fråga)	294			nytt meddelande från Norge	26/1968/t
2135	2135					
2137	59				(till handlingarna)	*27/1968/t
2139	59				(till handlingarna)	*28/1968/k
2140	153	294			nya meddelanden	29/1968/k
2146		277			nya meddelanden	30/1968/k
2148	192 (fråga)	279			nya meddelanden	31/1968/j
2150	2150					
2151	153				slutbehandlad	32/1968/k
2158	59				(till handlingarna)	*33/1968/k
2159	59				(till handlingarna)	*35/1968/t
2161	59				(till handlingarna)	*36/1968/k
2163	191 (fråga)	294			nya meddelanden	1/1969/t
2165	2165					
2167	59				(till handlingarna)	*2/1969/t
2168	59				(till handlingarna)	*3/1969/t
2170	59				(till handlingarna)	*4/1969/s
2171	59				(till handlingarna)	*5/1969/s
2173	59				(till handlingarna)	*6/1969/j

Sak	
nr	rubrik
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
*8/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
9/1969/e	Meddelande om rekommendation nr 9/1969 angående nordiskt ekonomiskt samarbete
*10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
*11/1969/k	Meddelanden om rekommendation nr 11/1969 angående nordisk journalistkursus
*12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
*13/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 13/1969 angående utbyggnad av E 18
*14/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
*15/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1969 angående konstfostran i skolan
*16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
*17/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapiens område
*18/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musik-samarbete
19/1969/t	Meddelande om rekommendation nr 19/1969 angående sjövägsregler för stora fartyg
20/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 20/1969 angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten
21/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående beslut i Öresundsfrågorna
*22/1969/s	Meddelanden om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
*23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
*24/1969/k	Meddelanden om rekommendation nr 24/1969 angående tillgången till källmaterial för samtidshistorisk forskning
*25/1969/k	Meddelanden om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
*26/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1969 angående höjande av Nordiska kulturfondens belopp
*27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
*28/1969/e	Meddelande om rekommendation nr 28/1969 angående samarbetskommitté för utvecklingsforskning
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildningen
30/1969/t	Meddelanden om rekommendation nr 30/1969 angående vägförbindelsen mellan Sevettjärvi och Neiden

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2175	59				(till handlingarna)	*7/1969/k
2176	59				(till handlingarna)	*8/1969/k
2177		247			slutbehandlad	9/1969/e
2197	59				(till handlingarna)	*10/1969/s
2198	59				(till handlingarna)	*11/1969/k
2199	59				(till handlingarna)	*12/1969/s
2200	59				(till handlingarna)	*13/1969/t
2203	59				(till handlingarna)	*14/1969/k
2204	59				(till handlingarna)	*15/1969/k
2206	59				(till handlingarna)	*16/1969/s
2208	59				(till handlingarna)	*17/1969/s
2209	59				(till handlingarna)	*18/1969/k
2210	192 (fråga)	279			nya meddelanden	19/1969/t
2213			2221			nya meddelanden
2224	164 (fråga)	210			nya meddelanden	21/1969/t
2226						
2228	59				(till handlingarna)	*22/1969/s
2230	59				(till handlingarna)	*23/1969/s
2231	59				(till handlingarna)	*24/1969/k
2232	59				(till handlingarna)	*25/1969/k
2233	59				(till handlingarna)	*26/1969/k
2234	59				(till handlingarna)	*27/1969/k
2235	59				(till handlingarna)	*28/1969/e
2236	59				(till handlingarna)	*29/1969/s
2237		153			slutbehandlad	30/1969/t

Översikt över behandlingen av dokumenten

<i>nr</i>	<i>Dokument rubrik</i>	<i>Tryckt s.</i>	<i>Behandl. s.</i>	<i>Beslut innehåll</i>
1.	<i>Rapport från Nordiska rådets presidium</i>	2239	65	<i>till handl.</i>
2.	<i>Rapport från Redaktionskommittén för "Nordisk Kontakt"</i>	2296	64, 293	<i>fortsatt behandling</i>
3.	<i>Rapport om nordiskt samarbete under 1969</i>	2303	65	<i>till handl.</i>

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 23 januari 1970

Medlemsförslag:

Samnordisk radio- och TV-forskning: 696

Ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter: 738

Stöd till utgivande av nordiskt litteraturllexikon: 1116

Information angående nordiskt ekonomiskt samarbete: 1574

Andersen, Magnus, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete på transportområdet: 1592

Yttrande:

Sjöfartsregler m. m. för stora fartyg: 279

Andersen, Nina, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 7 oktober 1964, därefter suppleant till 7 december 1966

Medlemsförslag:

Enhetlig nordisk abortlagstiftning: 365

Andersson, Axel, Sv. del. (fp)

Suppleant till 31 december 1968

Medlemsförslag:

Nordisk ridhögskola vid Strömsholm: 843

Antonsson, Johannes, Sv. del. (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning av socialpersonal: 1023

Samarbete på arbetsmedicinens område: 1500

Nordiska rådets ställning i Nordeklanen: 1559

Yttranden:

Karantänverksamheten för djur: 209

Austrheim, John, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 129

Backlund, Georg, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter: 738

Stöd till utgivande av nordiskt litteraturllexikon: 1116

Sänkning av rösträttsåldern till 18 år: 1312

Organisationen av det nordiska kultursamarbetet: 1563

Information angående nordiskt ekonomiskt samarbete: 1574

Yttranden:

Riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling: 169

Sänkning av rösträttsåldern: 170

Enhetlig abortlagstiftning: 175

Vapenfri tjänst: 214, 218

Förmånsregler i konkurs: 225

Blå vägens utbyggnad till Europaväg: 231

Revision av Helsingforsavtalet: 255

Nordiskt forsknings- och kultursamarbete: 260

Nordisk symbol: 292

Baunsgaard, Hilmar, Danm. riges del. (RV)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 75

Tack till Bertil Ohlin: 194

Bergman, Per, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttrande:

Nordiska kulturfonden: 267

Bilgrav-Nielsen, Jens, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 14 oktober 1969, där-
efter suppleant

Medlemsförslag:

Gemensamma riktlinjer för det enskil-
da skolväsendets utveckling i Nor-
den: 473

Nordiskt samarbete på förskolans om-
råde: 1083

Stöd till utgivande av nordiskt litte-
raturlexikon: 1116

Bjarnason, Sigurður, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Utbildning av sjukhusadministratö-
rer: 311

Nordiskt sjukhusfysikerssamarbete:
1381

Yttranden:

Inledningsanförande: 55

Utbildning av sjukhusadministratö-
rer: 167

Avslutningsanförande: 296

Björkman, Folke, Sv. del. (m)

Vald medlem till 31 december 1968

Suppleant fr. o. m. 23 januari 1970

Medlemsförslag:

Gemensamma riktlinjer för det en-
skilda skolväsendets utveckling i
Norden: 473

Nordisk rikhögskola vid Strömsholm:
843

Tilläggsförslag:

TV-tekniskt samarbete: 1606

Bomholt, Julius, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 7 februari 1968

Medlemsförslag:

Nordiskt forskningssamarbete: 380

Bondevik, Kjell, Norska del. (Kf)

Vald medlem till september 1965

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 137

Borten, Per, Norska del. (Sp)

Vald medlem till september 1965

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk transportpolitik:
301

Yttrande:

Generaldebatt: 65

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Nordeks genomförande: 1599

Yttranden:

Generaldebatt: 78, 114

Same- och renskötselfragor: 237

Revision av Helsingforsavtalet: 242

Nordiskt ekonomiskt samarbete: 248

Carlsson, Eric, Sv. del. (cp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Representation för samerna i Nordis-
ka rådet: 648

Nordisk exportpromotionsfond för
bygdeindustri: 1528

Yttranden:

Same- och renskötselfrågor: 233, 237

Cassel, Leif, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Bro vid Karesuando: 141

Utbildning av förare av motorfordon:
1462

Samarbete på transportområdet: 1592
Nordiska rådet och Nordek: 1595

Tilläggsförslag:

Nordiskt varudeklarationssamarbete:
974

Nordisk giltighet för körkort för mo-
torfordon: 1425

Nordeks genomförande: 1599

Ändringsförslag:

Revision av Helsingforsavtalet vad
gäller Nordiska rådet: 1640

Yttranden:

Öppningsanförande: 52
 Ministerutskottets för havsprojekt
 uppgifter (fråga): 164, 165
 Same- och renskötselfrågor: 236
 Samnordisk utlandsinformation: 266

Christensen, Henry, Danm. riges del.
 (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Avskaffande av vissa slag av indirekta
 handelshinder inom Norden: 586
 Forskningsinstitut för framtidsfrågor:
 928

Yttrande:

Forskningsinstitut för framtidsfrågor:
 227

Christiansen, Ragnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ett gemensamt konjunkturpolitiskt
 initiativ: 656

Yttranden:

Revision av Helsingforsavtalet: 244,
 245

Damsgaard, Kresten, Danm. riges del.
 (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete på transportområdet: 1592

Dinesen, Erling, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 8 oktober 1969, där-
 efter suppleant

Yttranden:

Semesterlagstiftningens harmonise-
 ring (fråga): 162
 Östersjöns förening: 279

Djurhuus, Kristian, Danm. riges del.
 (sb)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Representation för Färöarna i Nor-
 diska rådet: 60
 Generaldebatt: 95

Ehrnrooth, Georg C., Finl. del. (Sv)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamma riktlinjer för det en-
 skilda skolväsendets utveckling i Nor-
 den: 473

Yttranden:

Generaldebatt: 97
 Sänkning av rösträttsåldern: 171
 Enhetlig abortlagstiftning: 173, 181
 Regler för beriktigande av felaktiga
 upplysningar i radio och TV: 206
 Otillbörliga konkurrensmetoder: 263

Ekendahl, Sigrid, Sv. del. (s)

Vald medlem till 31 december 1968

Medlemsförslag:

Förenhetligande av regler om för-
 mänsrätt i konkurs: 394

Tilläggsförslag:

Utbildning av sjukhusadministratö-
 rer: 311
 Enhetliga regler om legitimation för
 psykologer m. m.: 419

Engan, Erling, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttrande:

Same- och renskötselfrågor: 235

Eriksen, Niels, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttrande:

Avskaffande av indirekta handelshin-
 der: 262

Eriksson, Thorvald, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Yttrande:

Representation för Färöarna i Nordis-
 ka rådet: 61

Garbo, Gunnar, Norska del. (V)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 134
 Vapenfri tjänst: 216
 Nordisk språknämnd: 267

Gislason, Gylfi Þ., Isl. del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 86

Groes, Lis, Danm. riges del. (S)
Vald medlem till 7 februari 1968

Medlemsförslag:

Enhetlig nordisk abortlagstiftning:
365

Guldberg, Ove, Danm. riges del. (V)
Regeringsrepresentant

Yttranden:

Ministerutskottets för havsprojekt
uppgifter (fråga): 164

Arbetstidsbestämmelser för lastbilar
(fråga): 188, 189

Oljetransporter i Östersjön m. m. (fråga): 192

Beslut i Öresundsfrågorna: 211, 212

Gustafsson, Hans, Sv. del. (s)
Vald medlem till 15 september 1965

Ändringsförslag:

Riktlinjer för nordisk transportpolitik: 302

Gärde Widemar, Ingrid, Sv. del. (fp)
Vald medlem till 29 mars 1968

Medlemsförslag:

Enhetlig nordisk abortlagstiftning:
365

Lagstiftning om illojal konkurrens:
444

Hafstein, Jóhann, Isl. del. (Sj)
Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 71

Nordiskt ekonomiskt samarbete: 252

Hammarberg, Sven, Sv. del. (s)
Vald medlem

Medlemsförslag:

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 803

Samarbete på arbetsmedicinens område: 1500

Tilläggsförslag:

Nordiskt varudeklarationssamarbete:
974

Yttranden:

Vidareutbildning av socialpersonal:
165

Samarbete på arbetsmedicinens område: 291

Hanrin-Thorell, Ruth, Sv. del. (fp)
Suppleant

Medlemsförslag:

Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 1213

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)
Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 124

Nordiskt forsknings- och kultursamarbete: 259

TV-samarbete: 278

Hara, Erkki, Finl. del. (Kok)
Vald medlem

Medlemsförslag:

Likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV: 456

Yttranden:

Generaldebatt: 146

Regler för beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV: 207

Östersjöns förorening: 282

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)
Vald medlem till 23 januari 1968

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Nordiskt forskningsamarbete: 380

Likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV: 456

Yttrande:

Generaldebatt: 91

Hauguard, Svend, Danm. riges del. (RV)
Vald medlem

Medlemsförslag:

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 803

Vapenfria tjänst: 1165

Åtgärder mot Östersjöns förorening: 1263

Yttranden:

Enhetlig abortlagstiftning: 173, 180

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 198

Vapenfria tjänst: 215

Helén, Gunnar, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 130

Helveg Petersen, Niels, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Yttranden:

Ökad samverkan mellan lärare, elever m. fl.: 182

Nordiskt forsknings- och kultursamarbete: 258

Henriksson, Gunnar, Finl. del. (Sd)

Vald medlem till 7 februari 1966

Tilläggsförslag:

Utbildning av sjukhusadministratörer: 311

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)Vald medlem till 13 januari 1967, där-
efter suppleant

Ändringsförslag:

Otillbörliga konkurrensmetoder: 447

Yttranden:

Avskaffande av indirekta handelshinder: 261

Otillbörliga konkurrensmetoder: 264

af Heurtin, Kaarlo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt forskningssamarbete: 380

Vapenfri tjänst: 1165

Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 1213

Nordisk utvecklingsbank: 1348

Tilläggsförslag:

Enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.: 419

Yttranden:

Regler om legitimation för psykologer m. m.: 166

Oljetransporter i Östersjön m. m. (fråga): 192, 193

Vapenfri tjänst: 215

Östersjöns förening: 282

Holmberg, Yngve, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden: 586

Tilläggsförslag:

Nordiskt samarbete om atomkraftanläggningar: 1002

Ändringsförslag:

Otillbörliga konkurrensmetoder: 447

Yttranden:

Generaldebatt: 88

FN:s möjligheter att ge humanitärt bistånd (fråga): 155, 157, 158

Honkonen, Kuuno, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 123

Hordvik, Olav, Norska del. (V)

Vald medlem till 8 september 1969

Medlemsförslag:

Samnordisk radio- och TV-forskning: 696

Horn, Svend, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Åtgärder mot Östersjöns förorening: 1263

Utbildning av förare av motorfordon: 1462

Samarbete på transportområdet: 1592

Tilläggsförslag:

Nordisk giltighet för körkort för motorfordon: 1425

Yttranden:

Generaldebatt: 126

Överskridande av gränsen Finland—Sverige (fråga): 191, 192

Beslut i Öresundsfrågorna: 210

Transportpolitik: 213

Utbildning av förare av motorfordon: 290

Hækkerup, Grete, Danm. riges del. (S)

Suppleant till 7 december 1966

Medlemsförslag:

Enhetlig nordisk abortlagstiftning: 365

Ingimundarson, Sigurður, Isl. del. (A)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Nordeks genomförande: 1599

Isaksson, Martin, Finl. del.

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Östersjöns förening: 281

Jacobsen, Nils, Norska del. (A)

Vald medlem till 1 november 1969

Medlemsförslag:

Representation för samerna i Nordiska rådet: 648

Utbildning av förare av motorfordon: 1462

Blå vägens utbyggnad till Europaväg: 1487

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Suppleant

Yttrande:

Regler om förmånsrätt i konkurs: 223

Jensen, Jørgen, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden: 586

Yttranden:

Regler om förmånsrätt i konkurs: 222

Revision av Helsingforsavtalet: 238

Johannessen, Martha, Norges del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

Enhetlig abortlagstiftning: 175

Jóhannesson, Ólafur, Isl. del. (F)

Vald medlem till 19 december 1969

Medlemsförslag:

Nordiskt forskningssamarbete: 380

Stöd till utgivande av nordiskt litteraturllexikon: 1116

Jónsson, Eysteinn, Isl. del. (F)

Vald medlem

Yttranden:

Nordiskt forskningssamarbete: 63

Generaldebatt: 93

Parasitologisk forskning: 153

Nordiskt forsknings- och kultursamarbete: 257

Karjalainen, Ahti, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 90

Kellgren, Nils, Sv. del. (s)

Suppleant till 31 december 1968

Medlemsförslag:

Samnordisk radio- och TV-forskning: 696

Tilläggsförslag:

Tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land: 386

Klippenvåg, Harry, Norska del. (A)

Vald medlem till 31 december 1967

Medlemsförslag:

Gemensam nordisk transportpolitik: 301

Kock, Osmo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sänkning av rösträttsåldern till 18 år: 1312

Koivisto, Mauno, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 84

Korvald, Lars, Norska del. (Kf)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land: 386

Yttranden:

Generaldebatt: 121

Samnordisk radio- och TV-forskning: 205

Vapenfri tjänst: 217

Nordiska hälsovårdshögskolan: 275

Krag, Jens Otto, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden: 586

Ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ: 656

Yttranden:

Generaldebatt: 73

Inbjudan till 19:e sessionen: 295

Kristiansen, Kåre, Norska del. (Kf)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 142

Enhetlig abortlagstiftning: 175, 181

Arbetstidsbestämmelser för lastbilar (fråga): 186, 188

Regler för beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV: 208

Revision av Helsingforsavtalet: 244, 245

Laaksonen, Mikko, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 114

Lahtela, Olavi, Finl. del. (K)

Vald medlem till 29 december 1968

Medlemsförslag:

Representation för samerna i Nordiska rådet: 648

Lange, Gunnar, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 116

Larsen, Aksel, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden: 586

Samarbete på transportområdet: 1592

Yttranden:

Enhetlig abortlagstiftning: 178

Beslut i Öresundsfrågorna: 212

Nordiska körkort: 289

Larsen, Helge, Danm. riges del. (RV)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Anslag till arktisk medicinsk forskning (fråga): 159, 161

Larsson, Lars, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter: 738

Samarbete på arbetsmedicinens område: 1500

Ändringsförslag:

Revision av Helsingforsavtalet vad gäller Nordiska rådet: 1640

Yttranden:

Generaldebatt: 109

Sjukvårdssamarbetet i Tornedalen (fråga): 163

Vapenfri tjänst: 214, 216, 218

Revision av Helsingforsavtalet: 241

Nordiska hälsovårdshögskolan: 276

Leirfall, Jon, Norska del. (Sp)

Vald medlem till 8 september 1969

Medlemsförslag:

Bro vid Karesuando: 1411

Leiro, Lars, Norska del. (Sp)

Vald medlem till 8 september 1969

Medlemsförslag:

Nordisk exportpromotionsfond för byggeindustri: 1528

Leivo-Larsson, Tyyne, Finl. del. (Tpst)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Tilläggs pensionering för arbetstagarer i gränstrakterna: 391

Åtgärder mot Östersjöns förorening: 1263

Tilläggsförslag:

Enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.: 419

Nordiskt sjukhusfysikersamarbete: 1381

Yttranden:

Pensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land: 168

Enhetlig abortlagstiftning: 177

Nordiskt sjöfolks rättsställning på norska fartyg (fråga): 193, 194

Nordiska arbetsmarknadsutskottet:

271

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete på arbetsmedicinens område: 1500

Yttrande:

Samarbete på arbetsmedicinens område: 291

Lundström, Birger, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 31 december 1969

Medlemsförslag:

Nordiskt samarbete på rymdområdet: 545

Förenhetligande av handelsdokument m. m.: 773

Bro vid Karesuando: 1411

Utbildning av förare av motorfordon: 1462

Blå vägens utbyggnad till Europaväg: 1487

Samarbete på transportområdet: 1592

Tilläggsförslag:

Nordisk giltighet för körkort för motorfordon: 1425

Lyng, John, Norska del. (H)

Vald medlem till september 1965

Regeringsrepresentant

Yttranden:

FN:s möjligheter att ge humanitärt bistånd (fråga): 156, 158

Lähteenmäki, Olavi, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Medlemsförslag:

Gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden: 473

Yttrande:

Generaldebatt: 104

Løbak, Harald, Norska del. (A)

Vald medlem till 1 november 1969

Medlemsförslag:

Karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna: 507

Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 1213

Samarbete på arbetsmedicinens område: 1500

Tilläggsförslag:

Utbildning av sjukhusadministratörer: 311

Nordiskt sjukhusfysikerssamarbete: 1381

Mathiesen, Matthias Á., Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

Revision av Helsingforsavtalet: 242

Matthiasen, Niels, Danm. riges del. (S)

Suppleant

Yttrande:

Nordiskt litteraturllexikon: 286

Mattila, Matti, Finl. del. (K)

Suppleant

Yttrande:

Generaldebatt: 145

Mellqvist, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 803

Yttranden:

Fridlysningsen av örn i Norge (fråga): 190, 191

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 197, 200

Vapenfri tjänst: 217

Same- och renskötsel frågor: 231, 236, 237

Moxnes, Einar, Norska del. (Sp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Avgifter för fritidsfiske i Norge (fråga): 189

Mundebo, Ingemar, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Ökat stöd till nordiskt ungdomsarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond: 895

Sänkning av rösträttsåldern till 18 år: 1312

Information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden: 1313

Nordisk utvecklingsbank: 1348

Stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna: 1362

Møller, Gerda, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Karantänverksamhet för djur i de nordiska länderna: 507

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 803

Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 1213

Yttranden:

Samarbete rörande sjukhusplanering (fråga): 161

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 199

Nordiskt sjukhusfysikerssamarbete: 287

Mørk, Niels, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 7 februari 1968, därefter suppleant

Medlemsförslag:

Tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna: 391

Förenhetligande av regler om förmånsrätt i konkurs: 394

Nederström-Lundén, Judit, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 7 februari 1966

Medlemsförslag:

Enhetlig nordisk abortlagstiftning: 365

Nielsen, Harald, Danm. riges del. (V)

Vald medlem till 7 december 1966

Tilläggsförslag:

Utbildning av sjukhusadministratörer: 311

Nielsen, Helge, Danm. riges del. (S)

Vald till medlem till 7 februari 1968

Tilläggsförslag:

Enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.: 419

Nielsen, K. Axel, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttranden:

Representation för Färöarna i Nordiska rådet: 59

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 195, 199

Revision av Helsingforsavtalet: 245

Nilsen, Arne, Norska del. (A)

Suppleant

Medlemsförslag:

Samarbete på transportområdet: 1592

Nilsson, Jan-Ivan, Sv. del. (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna: 507

Nordisk exportpromotionsfond för byggeindustri: 1528

Yttrande:

Sänkning av rösträttsåldern: 183

Nordli, Odvar, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Enhetlig abortlagstiftning: 179

Nordisk ungdomsfond: 271

Norling, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Mellanriksväg Kiruna—Nordnorge (fråga): 185

Överskridande av gränsen Finland—Sverige (fråga): 191

Beslut i Öresundsfrågorna: 210

Normann, A. C., Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 7 februari 1968

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Nordiskt forskningssamarbete: 380

Lagstiftning om illojal konkurrens: 444

Norvik, Erling, Norska del. (H)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

TV-tekniskt samarbete: 1606

Yttrande:

Same- och renskötselrfrågor: 282

Nyboe Andersen, Poul, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 106

Nørgaard, Ivar, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Yttrande:

Revision av Helsingforsavtalet: 253

Ohlin, Bertil, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ett gemensamt konjunkturpolitiskt initiativ: 656

Forskningsinstitut för framtidsfrågor: 928

Information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden: 1330

Stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna: 1362

Yttranden:

Generaldebatt: 69

Nordiskt ekonomiskt samarbete: 250

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Information angående nordiskt ekonomiskt samarbete: 1574

En nordisk symbol: 1604

Ändringsförslag:

Åtgärder mot Östersjöns förorening: 1309

Yttranden:

Östersjöns förorening: 63

Exportpromotionsfond för byggeindustri: 263

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 80

Philip, Grethe, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem till 2 oktober 1968, där-
efter suppleant

Medlemsförslag:

Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 803

Ranmark, Dagmar, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt forskningssamarbete: 380

Samnordisk radio- och TV-forskning: 696

Nordiskt samarbete på förskolans område: 1083

Organisationen av det nordiska kultursamarbetet: 1563

Yttranden:

Skol- och studentbetygs giltighet: 226

Rihtniemi, Juha, Finl. del. (KoK)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden: 473

Stimulerande av privata investeringar i utvecklingsländerna: 1362

Rognerud, Berte, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt forskningssamarbete: 380

Gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden: 473

Nordiska skol- och studentbetygs giltighet: 635

Samnordisk radio- och TV-forskning: 696

Ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter: 738

Nordiskt samarbete på förskolans område: 1083

Tilläggsförslag:

Material till undervisning i radio och TV: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 140

Anslag till arktisk medicinsk forskning (fråga): 158, 159

Enhetlig abortlagstiftning: 176

Nordiskt forsknings- och kultursamarbete: 260

Samarbete på förskolans område: 274

Saalasti, Kerttu, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiska skol- och studentbetygs giltighet: 635

Nordiskt samarbete på förskolans område: 1083

Organisationen av det nordiska kultursamarbetet: 1563

Yttrande:

Arktisk medicinsk forskning: 277

Salo, Tuure, Finl. del. (Lkp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna: 391

Representation för samerna i Nordiska rådet: 648

Bro vid Karesuando: 1411

Utbildning av förare av motorfordon: 1462

Blå vägens utbyggnad till Europaväg: 1487

Samarbete på transportområdet: 1592

Tilläggsförslag:

TV-tekniskt samarbete: 1606

Yttranden:

Generaldebatt: 100

Mellanriksväg Kiruna—Nordnorge (fråga): 185, 186

Bro vid Karesuando: 228

Same- och renskötsel frågor: 234, 236, 237

Salvesen, Salve, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förenhetligande av regler om förmånsrätt i konkurs: 394

Vidareutbildning av socialpersonal: 1023

Yttranden:

Förmånsregler i konkurs: 224

Samnordisk utlandsinformation: 264

Samuelsberg, Harald, Norska del. (A)

Vald medlem till 8 september 1969

Medlemsförslag:

Representation för samerna i Nordiska rådet: 648

Savela, Veikko, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete på transportområdet: 1592

Yttranden:

Generaldebatt: 150

Avgifter för fritidsfiske i Norge (fråga): 189, 190

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt samarbete på rymdområdet: 545

Nordiska skol- och studentbetygs giltighet: 635

Nordiskt samarbete på förskolans område: 1083

Vapenfri tjänst: 1165

Forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan: 1213

Åtgärder mot Östersjöns förorening: 1263

Organisationen av det nordiska kultursamarbetet: 1563

Tilläggsförslag:

Material till undervisningen i radio och TV: 679

Yttranden:

Generaldebatt: 147

Enhetlig abortlagstiftning: 180

Material till undervisning i radio och TV: 204

Samnordisk radio- och TV-forskning: 205, 206

Vapenfri tjänst: 218

Nordiskt forsknings- och kultursamarbete: 258

Seip, Helge, Norska del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Fridlysningsen av örn i Norge (fråga): 191

Siltanen, Sylvi, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ökad samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier vid olika utbildningsanstalter: 738

- Nordiskt samarbete på förskolans område: 1083
 Organisationen av det nordiska kultursamarbetet: 1563
 Yttrande:
 Generaldebatt: 148
- Sirén, Eino*, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond: 895
 Tilläggsförslag:
 Nordeks genomförande: 1599
 Yttranden:
 Generaldebatt: 141
 Information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden: 269
 Nordisk ungdomsfond: 272
- Skoglund, Gösta*, Sv. del. (s)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Samarbete på rymdområdet: 202
 Blå vägens utbyggnad till Europaväg: 230
- Skytte, Karl*, Danm. riges del. (RV)
 Vald medlem
 Tilläggsförslag:
 Nordeks genomförande: 1599
- Stray, Sverre*, Norska del. (H)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Generaldebatt: 102
 Same- och renskötsel frågor: 170
 Översyn av medborgarskapslagstiftningen: 200
 Vapenfri tjänst: 216
 Revision av Helsingforsavtalet: 240, 245
 Privata investeringar i utvecklingsländerna: 270
- Sukselainen, V. J.*, Finl. del. (K)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Nordiskt forskningssamarbete: 380.
 Avskaffande av vissa slag av indirekta handelshinder inom Norden: 586
 Nordiska rådets ställning i Nordeckplanen: 1559
 Information angående nordiskt ekonomiskt samarbete: 1574
- Sundin, Sven*, Sv. del. (cp)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 En nordisk språknämnd: 867
 Ändringsförslag:
 Samarbete på luftfartens område: 305
- Sundman, Per Olof*, Sv. del. (cp)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Stöd till utgivande av nordiskt litteraturlexikon: 1116
 Nordiska rådets ställning i Nordeckplanen: 1559
 Information angående nordiskt ekonomiskt samarbete: 1574
 En nordisk symbol: 1604
- Teir, Grels*, Finl. del. (Sv)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 139
- Tenhiälä, Juho*, Finl. del. (K)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Information till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden: 1330
 Yttrande:
 Östersjöns förening: 281
- Thestrup, Knud*, Danm. riges del. (KF)
 Vald medlem till 23 januari 1968
 Regeringsrepresentant
 Medlemsförslag:
 Likartade regler angående beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV: 456
 Yttranden:
 Generaldebatt: 136
 Regler för beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV: 208
- Tiekso, Anna-Liisa*, Finl. del. (Skdl)
 Vald medlem till 20 april 1966, därefter suppleant till 8 oktober 1968
 Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Nordiskt forskningssamarbete: 380

Yttranden:

Generaldebatt: 138

Samarbetet rörande sjukhusplanering
(fråga): 161Semesterlagstiftningens harmonise-
ring (fråga): 162Sjukvårdssamarbetet i Tornedalen
(fråga): 163*Treholt, Thorstein*, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

Sänkning av rösträttsåldern: 171

Enhetlig abortlagstiftning: 174

Regler för beriktigande av felaktiga
upplysningar i radio och TV: 206*Willoch, Kåre*, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 111

Nordiskt sjöfolks rättsställning på
norska fartyg (fråga): 194

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2449—2470, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker upptogs ej till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i »Nordisk udredningsserie».)

- Abortlagstiftning, enhetlig: A 109/j, 172, 365
- Ackord-, se Akkord-
- Administrativa beslut, verkställighet
av: *D 18/1962/j, 1892
- Administrativa frihetsberövanden: 2312
- Adoption: 1683
- Adoptionsrätt: 1680
- Af: se Av
- Afbetaling, betänkningstid ved køb: 1680
- Afrikainstitut: 1815
- Akademi, folklig, berättelse om:
*C 17/k, 1804
- Akademiker, efterutbildning av: 1705
- Akademiska tjänster, jämställdhet mellan sökande: 2270
- Akkordlovgivning: 1687, 1689
- Aktiebolagsbeskattning: *D 26/1964/e, 1937, NU 1963: 5
- Aktiebolagslagstiftning: *D 12/1961/j, 1883
- Aktiebolagsrätt: 1681
- Aktieselskapsret: 1681
- Alkoholmissbruk, ungdomens: *D 5/1967/s, 2019
- i trafiken: se Trafikonykterhet
- Ambulanstjänst inom Nordkalotten:
*11/1966/s, 1979
- Arbeider-: se Arbetar-
- Arbetarskydd, samarbete om: *D 4/1967/s, 2017, 2312
- Arbetshygien: 138
- Arbetskraft, ung: *D 3/1967/s, 2016
- Arbetsledares ställning vid tjänstgöring i Norden: 2268
- Arbetsmarknad för
bibliotekarier: *D 2/1964/k, 1923
farmaceuter: D 25/1966/s, 1999, 2312
försäkringskassanställda: 2271
lärare: D 9/1962/k, 1884
- sjukgymnaster: D 18/1958/s, 1862, 2295
- veterinärer: *D 19/1958/s, 1864
- Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska:
C 7/s, 1759
- Arbetsmedicinens område, samarbete på: A 261/s, 1500
- Arbetsordning, Nordiska rådets: 2419
- Arbetsstagares uppfinningar: *D 18/1968/j, 1686, 2107
- Arbetstidsbestämmelser för lastbilar: 187, 2012
- Arkeologi, universitetskurser i: *D 3/1965/k, 1707, 1943
- Arkitekter, utbildning av och bestämmelser för: *D 5/1965/s, 1945
- Arktisk medicinsk forskning: D 11/1960/k, 1879
- samarbetskommittén för: C 23/k, 1836
- stadgar: 1839
- Asieninstitut, berättelse från: *C 24/k, 1842, NU 1965: 5
- Atomenergifrågor, Kontaktorganet för:
C 8/e, 1762
- medlemmar: 1763
- Atomenergins område, samarbete på:
D 31/1966/e, 2005, NU 1968: 15
- Atomkraftanläggningar, samarbete om:
A 235 T/e, 1002
- Audiovisuelle hjälpmedel: 1706
- lärarmedel, samarbete om: 1724
- Automobil: se Motorfordon
- Avgifter och skatter, harmonisering av:
*D 28/1964/e, 1938
- Avtalslagen, betänketid: *D 15/1967/j, 2030
- Balet: 1733
- Barn
faderskap till: 2308
kultur för: 1736

- Barnlagstiftning: 1683, 1688, NU 1967: 4
 Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris: 2243
 — musikpris: 2243
 Bensinhandel, utredning om: 2270
 Beriktigande av felaktiga upplysningar i radio och TV: A 162/j, 456
 Beskattning
 bolagsbeskattning: *D 26/1964/e, 1937, NU 1963: 5
 av personer: se Skattepolitiskt samarbete
 sjömansskattelagstiftning: D 7/1965/s, 1946, NU 1969: 10
 Skattekonferens i Köbenhavn 1966: NU 1966: 4
 skatter och avgifter på vissa varor: *D 28/1964/e, 1938
 skatteregler för bolag: *D 26/1964/e, 1937, NU 1963: 5
 skattevetenskapligt samarbete: *D 14/1968/e, 2099
 utformning: *D 21/1967/e, *D 24/1968/e, 2038, 2128
 Beskattningsavtal, dubbel-, Danmark—Island: 2316
 Betänketid av avtalslagen: *D 15/1967/j, 2030
 Betänkningstid ved køb på afbetaling: 1680
 Bibliotek av billighetsböcker, nordiskt: 1730
 Bibliotekarier, arbetsmarknad för: *D 2/1964/k, 1923
 Bildband om Nordiska rådet: 2263
 Bildkonst: 1734
 — inköpsordning för: 1735
 — och konsthantverk, samarbete inom: 1735
 — ungdomsbiennalerna för: 1734
 Biljettpriiser, internordiska för studerande: 2268; se även Järnvägsbiljetter
 Billighetsböcker: 1730
 Bilprovning: 2268
 Biologer, utbildning af eksperimentelle: 1706
 Biståndssamarbete: 2317
 Blinda, rabatterade järnvägsbiljetter för: 2294
 Blå vägens utbyggnad till Europaväg: A 259/t, 1487
 Bokmarknad, nordisk: 1730
 Boksning: se Boxning
 Bolagsbeskattning: *D 26/1964/e, 1937, NU 1963: 5
 Boxning, professionell, förbud mot: *D 6/1969/j, 2309, NU 1967: 16
 Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: *D 17/1965/s, 1951
 By-: se Stad-
 Byplanläggning: se Stadsplanering
 Bro vid Karesuando: A 255/t, 1411, 2314
 Budgetår, gemensamt nordiskt: 2274
 Bygdeindustri, exportpromotionsfond för: A 262/e, 1528
 Bøger: 1730
 Børne: se Barn
 Børnehave: se Kindergarten, Förskola
 Campingplatser, förvarningsskyltar för: 2270
 Charterflyg: *D 25/1967/t, 2040, 2313
 Civilrätt: 1679
 Djur, karantänsverksamheten för: A 204/s, 507
 Djurskyddslagstiftning, principer för: *D 7/1963/j, 1905
 Dobbeltbeskatning: se Beskattningsavtal
 Dokumentation, vetenskaplig: D 12/1963/k, 1908
 Dramaserie: 1729
 Dyr-: se Djur-
 Dyrefredning: se Fridlysnings-
 Dyrleger: se Veterinär
 Dödsbo, skifte av: 1687
 EDB-teknik, integritetsbeskyttelse i förbindelse med användelse af: 1692
 EEC, EFTA, handelspolitiskt samarbete: 1775, 1779, se även Ekonomiskt samarbete och Generaldebatten
 EFTA
 — Islands anslutning till: 2315
 — sekretariat, resa till: 2266
 Ekonomiskt samarbete: A 235 T/e, A 264/e, A 272/e, A 273 T/e, C 5/e, C 8/e, D 21/1968/e, D 9/1969/e, 247, 1002, 1559, 1595, 1599, 1753, 1762, 2119, 2177, 2275, NU 1969: 1—2, 11, 15, 17, 21, se även Generaldebatten, Norden och marknadsproblemen
 — information om: A 266/k, 1574
 — Ministerkommittén för: C 5/e, 1753
 Eksamen: se Tentamen

- Elementarpartikelfysik, samarbete:
**D 3/1966/k, 1964*
- Elever, lärare och övriga kategorier, samverkan vid olika utbildningsanstalter: *A 220/k, 738*; se även Skoldemokrati
- Elmaterielkontroll: **D 2/1963/e, 1900*
- Embedslägar: se Ämbetsläkare
- Embedsmands-; se Ämbetsmänna-
- Engångsförpackningar, användande av: **D 5/1969/s, 2171*
- Erhvervs-: se Yrkes-
- Erstatning: se Skadestånd
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EEC
- Europavägar, numrering av: 2272
- Europaväg 18, utbyggnad av: **D 13/1969/t, 2200*
- Europavägförbindelse Finland—Sverige: **D 29/1967/t, 2043*
- Exportpromotionsfond för bygdeindustri: *A 262/e, 1528*
- Fackutbildning för ungdomar från Island: *D 5/1968/k, 2080, 2311*
- Faderskap till barn utom äktenskap: 2308
- Fagerholm-kommittén: se Nordiska organisationskommittén
- Faglärare: se Yrkeslärare
- Familjerätt: 1679
- Farmaceuter, arbetsmarknad för: *D 25/1966/s, 1999, 2312*
 — överenskommelse om: 2000
- Fast förbindelse Danmark—Sverige: se Öresundsfrågorna
- Fartyg, stora, sjöfartsregler för: *D 19/1969/t, 2210*
- Ferie-: se Semester-
- Filmcensur: 1694, 2311
- Film
 — samarbete: 1734
 — skol: *D 6/1966/k, 1968*
 — och TV-kunskap, utbildning av lärare för: *D 8/1963/k, 1906*
 — utbildning för: **D 21/1963/k, 1911*
- Finansieringssamarbete: 2186
- FINEFTA: se EFTA
- Finnair: 98, 101, 114, 128
- Finländska medborgare i Sverige, problem för: 2273
- Finsk-svenska utbildningsrådet, berättelse från: **C 26/k, 149, 1856*
 — medlemmar: 1861
- Firmalovgivning: 1686
- Fiske- och jordbrukssamarbete: 2315
- Fiskekort: se Fritidsfiske
- Fiskekortsförsäljare, gemensam skylt för: 2270
- Fiskeripolitik: 2184
- Fiskerispörsmål, kontaktorganet för: **C 12/e, 1779*
 — medlemmar: 1781
- Fiskeriuutbildning: **D 29/1965/k, 1958*
- Fjernsyn: se TV
- Flyg: se även Charterflyg
- Flygtrafik, underlättande av gränsformaliteter: **D 29/1963/t, 1922*
- »Flykting 71»: 2268
- Flyttfaglar, skydd av: 2272
- Flyttningsbetyg: 2312
- Flyve-: se Flyg-
- FN: 155
 — biståndssamarbete: 2317
 — lagkommittéer: 1693
- Föd: se Fot
- Folklig akademi, Nordens, berättelse om: **C 17/k, 1804*
- Folklivsforskning: **D 3/1965/k, 1945*
- Folkskoleseminarier, undervisning i nordiska språk: *D 23/1964/k, 1933*
- For-: se För-
- Forbrukerspörsmål: se Konsumentfrågor
- Fordringspreskription: se Preskription
- Forskarsamarbete: *D 14/1967/k, 2027*
- Forskerutbildning, samarbete om: 1704
 — nordisk sommerskole för: 1704, 2310
- Forskning
 — i arktisk medicin: *D 11/1960/k, 1879*
 — vid Nordiska hälsovårdshögskolan: *A 241/s, 1213*
 — integrations-, nordisk: **D 15/1968/e, 2102*
- källmaterial för samtidshistorisk: **D 24/1969/k, 2231*
 — medel till: 2269
- medicinsk, verksamhetsberättelse för nordiska samarbetsnämnden: 2094
- parasitologisk: *D 29/1968/k, 2140*
- pedagogisk: 1725
- samnordisk radio- och TV-: *A 219/k, 696*

- skeppsmedicinsk: *D 10/1969/s, 2197
- transportekonomisk, Nordiska kommittén för: *C 25/t, 1852
- träskydds-: D 32/1968/k, 2151
- uddannelses- og forskningsspørgsmål: NU 1970: 2
- utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: *D 28/1969/e, 2235
- Forskningscentrum för jordbrukskooperation: *D 14/1962/k, 1891
- Forskningsinstitut för framtidsfrågor: A 230/e, 928
- Forskningsprojekt, medicinska, remissinstans för: 2274
- Forskningsråden, samarbete mellan: D 13/1968/k, 2093
- Forskningsssamarbete: A 119/k, 256, 380, 1710
- Forureningsbekæmpelse: se Miljøvård
- Forældelse: se även Preskription
- af forbrydelse: 1690
- af fordringer: 1684
- i nordisk strafferet: NU 1967: 15
- Forældremyndighed: 1683, 1688, NU 1967: 4
- Fotvårdsspecialister, utbildning av: 2273
- Fraktavtal: 1682
- Framtidsfrågor, forskningsinstitut för: A 230/e, 928
- Fridlysnig av vissa omraden på Jylland: 2268
- Fridlysningsbestämmelser: D 2/1968/j, 2048, NU 1967: 7
- Fridlysnigstider: *D 3/1968/j, 2053
- Frihetsberövanden, administrativa: 2312
- Frimärksutställning, nordisk: 2265
- Fritidsfiske: D 26/1968/t, 2133, 2270
- Frågeinstitut, Nordiska radets: 2252
- Fugle: se Flyttfaglar
- Fysioterapeuter: se Sjukgymnaster
- Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete
- Færdsel: se Trafik-
- Färöarnas representation i Nordiska rådet: B 4/j, 52, 59, 1613, 2240
- Förare av motorfordon, utbildning av: A 256 t, 1462
- Førerkort: se Körkort
- Företagshälsovård: se Arbetsmedicin
- Författningar, publicering av: 1692
- Föreningar av Östersjön, åtgärder mot: A 246/s, A 246 ä/s, 1263, 1309, NU 1967: 13, 1969: 3
- Föreningensfrågorna, samarbete om: *D 4/1969/s, *D 5/1969/s, 2170, 2171, NU 1967: 13, 1969: 3
- Föreningsskonferens: NU 1967: 14
- Förskola, samarbete om: A 237/k, 1083
- Försäkring
- pensions-: *D 10/1967/s, 2021
- sjuk-: *D 11/1967/s, 2022
- Försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen: *D 5/1966/j, 1967
- Försäkringskassanställda, möjlighet att arbeta i annat nordiskt land: 2271
- Försörjargreppet i Norden: 2270
- Förvaltningstjänstemän, utbyte av: *D 8/1968/s, 2087
- GATT: 1775
- Genetik, medicinsk, institut för: 2274
- Godsbefordran på väg: 2309; se även Lastbilar
- Godtrosförvärv av lösöre: se Lösöre
- Gränsbygdsproblem, seminarium om: NU 1968: 8
- Gränsformaliteter vid flygtrafik: *D 29/1963/t, 1922
- Gränskommunalt samarbete: *D 22/1969/s, 2228
- Gränspassage, fri: D 1/1969/t, 2163
- Gränstrakterna, tilläggs pensionering för arbetstagare i: A 137/s, 391
- Gränstillsamarbete Finland—Norge: 2316
- Hage: se Trädgårds-
- Handelsdokument m. m., förenbätligande av: A 221/e, 773, NU 1968: 5
- Handelshinder, avskaffande av vissa slag inom Norden: A 209/e, 586
- Handelspolitik: se EEC, Ekonomiskt samarbete och Generaldebatten
- Handikappades befrielse av tull vid motorfordonsköp: *D 17/1967/s, 2031
- Handskomakare, ortopediska, utbildning av: 2267
- Have: se Trädgårds-
- Helsingforsavtalet, revision av: B 8/j, 238, 1638, se även Generaldebatten
- vad gäller Nordiska rådet: B 8 ä/j, 1640

- Hindsgavlseminar for internationale organisationer: 2263, NU 1969: 21, 1970: 4
- Historia: se även Samtids-
- Historia, universitetskurser i de nordiska ländernas: *D 2/1965/k*, 1707, 1940
- utländskt lektorat i: 1709
- Humanitärt bistånd: 155
- Hushållshögskolan, Nordiska: **C 13/k*, 1782
- styrelse: 1786
- Håndskomager: se Handskomakare
- Hälsöfarliga ämnen, märkning av: **D 17/1965/s*, 1951
- Hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavik, berättelse från: *C 20/s*, 1828
- Hälsotjänst för sjömän: *D 32/1958/s*, 1875
- Hälsovårdshögskolan, Nordiska: *C 10/s*, 1768
- forskning vid: *A 241/s*, 1213
- Hälsovårdsinspektörer, kurser för: 1772
- Hässelbykonferens för internationella organisationer: NU 1965: 9, 1966: 1
- Ibero-amerikansk = latinamerikansk
- Ibero-amerikanskt institut: **D 28/1968/k*, 2139
- Illojal konkurrens: *A 156/j*, 444, 1686
- Imatrakonferens för internationella organisationer: 2263, NU 1968: 9, 18
- Indfødsret: 1691
- Information
- nordiska arbetsgruppen för: 2264
- angående nordiskt ekonomiskt samarbete: *A 266/k*, 1574
- samnordisk utlands-: *D 8/1966/k*, 1973
- till utvecklingsländerna om den nordiska marknaden: *A 249/e*, 1330
- Informations- och redaktionskommittén: 2243
- Ingenjörskurser: 1771
- Instruktionssjukgymnaster, utbildning av: **D 6/1964/s*, 1924
- Integrationsforskning, nordisk: **D 15/1968/e*, 2101
- Integritetsbeskyttelse: 1689
- Internationale organisationer, seminar for: se Hindsgavskonferensen, Hässelbykonferensen och Imatrakonferensen
- Interner, personskador, vållade av: **D 19/1968/j*, 2115
- Invalider: se Handikappade
- Island, vulkanologiskt institut i: *D 30/1968/k*, 2146
- Islands anslutning till EFTA: 2315, se även Generaldebatten
- Islandsk fly: se Loffleiðir
- Isländsk ungdom, specialiserad fackutbildning för: *D 5/1968/k*, 2080, 2311
- Isländska resekostnader vid nordiska sammankomster: 2270
- Jagt- og viltvårdsconference: NU 1967: 7
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *D 2/1968/j*, 2048
- Jaktlagstiftning, principer för: **D 7/1963/j*, 1905
- Jakt- och fridlysningsstider: **D 3/1968/j*, 2053, NU 1967: 7
- Jakttider, sammanställning: 2058
- Jernbane: se Järnväg
- Jord-: se Mark-
- Jordbruks- och fiskesamarbete: 2315
- Jordbruksekonomiskt samarbete: 2182
- Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: **D 14/1962/k*, 1891
- Jordbrukspolitik: 1451, 2182
- Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: **C 11/e*, 1775
- medlemmar: 1777
- Journalistkursus: **D 11/1969/k*, 2198, NU 1969: 4
- Juridiska studier, reformering av: 2268
- Järnvägsbiljetter, rabatterade: 2287, 2294
- Järnvägssamarbete: 2314
- Järnvägsvagnar, anskaffande av: **D 25/1968/t*, 2130
- Kalendarium över nordiska möten: 2266
- Karantänverksamheten för djur i de nordiska länderna: *A 204/s*, 507
- Karakterer: se Betyg
- Karesuando, bro vid: *A 255/t*, 1411, 2314
- Katastrofberedskap i inre farvatten: *D 20/1969/t*, 2213
- Kennedyronden: se Generaldebatten
- Kenya, bistånd till: 1814
- Kindergarten, utbildning: 2268

- Klagoinstans i patentärenden: *D 37/1965/j, 1685, 1960
- Kommissionslagstiftning: *D 32/1962/j, 1681, 1899
- Komparativ rätt, institut för: *D 4/1966/j, 1693, 1966
- Konfiskation m. m.: 1690
- Konjunkturpolitiskt initiativ: A 217/e, 656
- Konkurrens, illojal: A 156/j, 444, 1686
- Konkurrensmetoder: otillbörliga: A 156 Ä/j, 447
- Konkurs, förmånsrätt i: A 141/j, 394
- Konkurslovgivning: 1687
- Konst, färgdiapositivserier om: 1735
— bildkonst och konsthantverk, samarbete inom: 1735, 2273
- Konstfostran i skolan: *D 15/1969/k, 2204
- Konsumentfrågor: NU 1968: 6, 1969: 5, 1970: 6
- Kontaktmandsseminar i Hindsgavl: NU 1966:6
— i Storlien: NU 1969: 9
- Kontinentsockeln, avgränsning av: 2307
- Kooperation, forskningscentrum för jordbruks-: *D 14/1962/k, 1891
- Korm- och svaljbromsbekämpning: 1756
- Kringkasting: se Radio
- Kultur för barn: 1736
- Kulturarkiv, nordiskt: 2270
- Kulturattachéerna, samarbete mellan: 1736
- Kulturfonden, Nordiska: 1736, 2310
— berättelse om: C 16/k, 1791
— fondbelopp, höjande av: *D 26/1969/k, 2236
— fondmedel, beviljade: 1794
— revisionsberättelse 1968: 1798
— särskilt utskott: 88, 2261
— val av medlemmar i styrelsen 1971/72: 59
- Kulturformidling, konference om: NU 1968: 12
- Kulturkommissionen, Nordiska: *C 2/k, 1697
— framtida ställning inom kultursamarbetet: 1701
- Kulturpolitik, översikter över: 1736
- Kultursamarbete: 70, 93, 140, 147, 256
— utbyggnad och organisation: A 265/k, 1563, NU 1969: 20
- Kultursamarbetets organisation: B 9/k, 1671, NU 1969: 20
- Kulturskriftserie: 1731
- Kulturstöd, översikt över medel 1969/70: 1737
- Kulturtidskrift: 1730
- Kunst: se Konst
- Kurser
— för hälsovårdsinspektörer: 1772
— för ingenjörer: 1771
— för sjukhusadministratörer: 1771
— språk: D 23/1964/k, 1932
— för ämbetsläkare: 1770
- Kvittningsrätt, arbetsgivares: 1684
- Källmaterial för samtidshistorisk forskning: *D 24/1969/k, 2231
- Købelovgivning: 1681
- Københavns lufthavns framtid: NU 1968: 4
- Köpelagstiftning: 2269
- Körkort, nordisk giltighet för: A 256 T/t, D 8/1965/t, 1425, 1948, NU 1969: 7
- Lagsamarbete, internationellt: 1694
— övrigt nordiskt: 1692
- Lagstiftningssamarbete: *C 1/j, 1679, 2317
- Laks-: se Lax-
- Landbrug: se Jordbruk
- Landsplanläggning: se Lokaliseringspolitik
- Lantmåteriexamen, nordisk giltighet för: 2270
- Lastbilar, arbetstidsbestämmelser för: 187, 2012; se även Godsbefordran
- Latin-Amerika, forskning, vedrørende: 1711
- Latinamerikanskt = ibero-amerikanskt
- Laxfiske på internationellt vatten: 2269
- Legitimation av optiker: *D 1/1965/s, 1939
- Levnedsmedel-: se Livsmedels-
- Litteratur: 1729
— bibliotek av billighetsböcker: 1730
— dramaserie: 1729
— kulturskriftserie: 1731
— nordisk på tyska: 1730
— utgivning av på engelska: 1729
- Litteraturlexikon, utgivande av: A 239/k, 1116
- Litteraturpris, Nordiska rådets, utdelning av: 2433

- bedömningskommitté för: 2243
 Livsmedelslagstiftning: *D 11/1962/s, 1888
 Loftleiðir: 99
 Lokaliseringspolitikens område, samarbete på: *D 14/1966/s, 1980, 2312
 Lots rätt att tillgodoräkna tjänstgöring på annat nordiskt lands handelsfartyg: 2271
 Lovgivning: se Lagstiftnings-
 Luftfartens område, samarbete på: A 2 Ä 2/t, 305
 Luftfartsfrågor: 2313; se även SAS
 Lufthavne: se Köbenhavns lufthavn, Saltholmsudvalget, Öresundsfrågorna
 Lystfiskeri: se Fritidsfiske
 Läkarspecialistkompetens: *D 21/1966/s, 1996
 Läkemedelssamarbete: *D 16/1969/s, 2206, NU 1968:7
 Lärare, arbetsmarknad för: D 9/1962/k, 1884
 — etterutdanning av: 1727
 — i film och TV-kunskap: D 8/1963/k, 1906
 Lärare, elever och övriga kategorier, samverkan vid olika utbildningsanstalter: A 220/k, 738
 Lärare och skolor, utväxling av: 1726
 Lärarutbildning, samarbete om: 1727
 Lärarutbyte: *D 24/1964/k, 1936
 Löntagarsrepresentation i företagets styrelse: 2273
 Lösöre, godtrosförvärv: *D 13/1967/j, 1684, 2026
 Mark- och vattenföreningsskonferens: NU 1967: 13
 Matematikundervisning, modernisering av: *D 36/1968/k, 1723, 2161, NU 1967: 9—12
 Materialforskning och -provning, Nordisk samarbetskommitté för: *C 19/e, 1821
 Materialkontroll av elartiklar: *D 2/1963/e, 1900
 Materialprovning, odontologisk: D 25/1963/s, 1912
 — överenskommelse om: 1914
 Mbeya-projektet: 1813
 Medborgarskapslagstiftning: 2307, NU 1965: 8
 — översyn av: A 222/j, 803, 1691
 Meddelanden, nordiska regeringarnas om rekommendationer: 2241
 Medicin, forskning i arktisk: D 11/1960/k, 1879
 — undervisning i: D 18/1967/k, 2034
 Medicinaldirektör: se Hälsovårdsdirektör-
 Medicinsk forskning, verksamhetsberättelse för nordiska samarbetsnämnden: 2094
 Medicinsk genetik, institut för: 2274
 Medicinsk undervisning, medicinsk federation för: 2311
 Medicinska discipliner, index över: 2271
 Mellanriksvägar, norsk-svenska: D 10/1966/t, 1975
 Sevettijärvi—Neiden: D 30/1969/t, 2237
 Miljövårdsutredning, Nordforsks: NU 1969: 3
 Ministerkommittén, Nordiska, för administration av gemensamma biståndprojekt i utvecklingsländerna: C 18/e, 1812
 — för ekonomiskt samarbete: C 5/e, 1753
 Ministermöten, deltagande i: 2250
 Ministerråd, nordiskt: B 8/j, B 8 Ä/j, 1638, 1640, NU 1969: 21; se även Generaldebatten
 Modregning, arbetsgiveres: 1684
 Motorfordon, utbildning av förare: A 258/t, 1462
 Motorfordonsköp, befrielse för handkappade av tull m. m.: D 17/1967/s, 2031
 Motorförare, synkontroll för: 2273
 Muonio älv, färjeförbindelse över: 2313
 Musik: 1733
 Musiklivet, publikation om: 1733
 Musikpris, Nordiska rådets: 2310
 — bedömningskommitté för: 2243
 — utdelning av: 2433
 Musiksamarbete: *D 18/1969/k, 2209
 Musikterapi, samarbete om: *D 17/1969/s, 2208
 Musiktävlingar: 1733, 2311
 Musikverk, beställning av: 1733
 Myndighedslovgivning: 1680, 1683, 2309

- Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: **D 17/1965/s*, 1951
Mönsterlovgivning: 1686
- Narkotikainförsel, åtgärder mot: *D 20/1968/t*, 2116
Narkotikamissbruk, ungdomens: **D 5/1967/s*, 2019
Naturpark för de stora rovdjurens bevarande: **D 4/1968/j*, 2079
Nedrustningsarbete: 2318
Neiden—Sevettijärvi, vägförbindelse mellan: *D 30/1969/t*, 2237
NM-Brand: 1823
— Bygg: 1824
— Olja: 1826
Nomenklatur för tjänster och institutioner: 2299
Nordek: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 21; se även Generaldebatten och Ekonomiskt samarbete
— genomförande av: *A 273 T/e*, 1599
— Nordiska rådets medverkan i: *A 272/e*, 1595, NU 1969: 21
— -planen, Nordiska rådets ställning i: *A 264/e*, 1559, NU 1969: 21
— fraktatutkast, ändringar i: 2188
Nordel: 1003
— samordnad utbyggnadsplanering inom: NU 1970: 1
Nordens hus i Reykjavik: *C 14/k*, 1787
— räkenskaper 1968: 1788
Nordens folkliga akademi, berättelse om: **C 17/k*, 1804
Nordforsk, långtidsplan för: NU 1968: 11
— miljövårdsutredning: NU 1969: 3
Nordisk journalistkursus: **D 11/1969/k*, 2198
»Nordisk Kontakt»: 2300
— rapport från redaktionskommittén: 2300
— revisionsberättelse: 2303
— val av informations- och redaktionskommitté: 58
— val av revisorer: 59
»Nordisk statistisk årsbok»: 2262, 2285, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22
Nordisk symbol: *A 274/k*, 1604
»Nordisk udredningsserie»: 2240, 2265
Nordisk ungdomsfond: se Ungdomssamarbete
Nordisk utvecklingsbank: *A 250/e*, 1348
Nordiska arbetsmarknadsutskottet, berättelse från: *C 7/s*, 1759
Nordiska asieninstitutet: **C 24/k*, 1842, NU 1965: 5
Nordiska ekonomiska samarbetet: se ekonomiskt samarbete
Nordiska hushållshögskolan: **C 13/k*, 1782
— styrelse: 1786
Nordiska hälsovårdshögskolan: *C 10/s*, 1768
— forskning vid: *A 241/s*, 1213
Nordiska kommittén för
— trafiksäkerhetsforskning: *C 21/t*, 1831
— medlemmar: 1832
— transportekonomisk forskning: **C 25/t*, 1852
Nordiska kontaktorganet
— för atomenergifrågor: *C 8/e*, 1762
— medlemmar: 1763
— för fiskerispörsmål: **C 12/e*, 1779
— medlemmar: 1781
— för jordbruksspörsmål: **C 11/e*, 1775
— medlemmar: 1777
Nordiska kulturfonden: 1736, 2310
— berättelse om: *C 16/k*, 1791
— fondbelopp, höjande av: **D 26/1969/k*, 2236
— fondmedel, beviljade: 1794
— revisionsberättelse 1968: 1798
— särskilt utskott: 88, 2261
— val av medlemmar i styrelsen 1971/72: 59
Nordiska kulturkommissionen: **C 2/k*, 1697
— framtida ställning inom kultursamarbetet: 1701
Nordiska marknaden, information till utvecklingsländerna om: *A 249/e*, 1330
Nordiska ministerkommittén för administration av gemensamma biståndsprojekt i utvecklingsländerna: *C 18/e*, 1812
— för ekonomiskt samarbete: *C 5/e*, 1753
Nordiska ministerrådet: *B 8/j*, *B 8 Ä/j*, 1638, 1640, NU 1969: 21; se även Generaldebatten
Nordiska organisationskommittén: 2239,

- 2245, NU 1969: 20; se även Generaldebatten
- Nordiska rådet
- Arbetsordning: 2419
- Arbetsutskott: 2427
- Bildband: 2263
- Ekonomiska utskottet: 2259
- Frågeinstitut: 2252
- Färöarnas representation i: *B 4/j*, 52, 59, 1613, 2240
- Gemensamma kostnader, budget: 2246
- Informations- och redaktionskommittén: 2243
- Inkomna skrivelser: 2268
- Internationella organisationer, konferens för: 2243, 2263, NU 1965: 9, 1966: 1, 1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4
- Juridiska utskottet: 2254
- Kulturfonden, utskottet för granskning av: 2261
- Kulturutskottet: 2255
- Litteraturpris: 2243
- Medlemmar: 9
- Ministermöten, deltagare i: 2250
- Musikpris: 2243
- Nordiska rådet och parlamenten: 2274
- Nordiska rådets tryck: 2243
- »Nytt från Nordiska rådet»: 2243
- Oplysning: se Upplysning
- Organisationskommittén, Nordiska: 2239, 2245; se även Generaldebatten
- Personregister: 2471
- Presidiets sammansättning: 2241
- Presidie möten: 2241
- Rapport om det nordiska samarbetet: 2307
- Register, 12-års: NU 1969: 19
- Rekommendationer, regeringarnas meddelanden om: 2241
- Rekommendationer, översikt över 1969 års: 2241
- Samernas representation i: *A 216/j*, 102, 231, 648
- Sekretariat: 2428
- Skrivelser, inkomna: 2268
- Socialpolitiska utskottet: 2256
- Stadga: 2245, 2405
- Tolvarsregister: 2265
- Trafikutskottet: 2257
- Tryck: 2243
- Vedtægt: se Stadga
- Upplysningsverksamhet: 2262, 2265
- Utskottsarbete: 2254
- riktlinjer för: 2422
- Verksamhet 1952—1969: 2262
- Ålands representation i: *B 4/j*, 52, 59, 1613, 2240
- 18:e sessionen
- arrangemang, särskilda: 47
- avslutningsanförande, presidentens: 296
- berättelser till: 1679
- förberedelser för: 2250
- generaldebatt vid: 65—150
- kallelse till: 7
- litteraturpris, utdelning av: 2433
- musikpris, utdelning av: 2433
- medlemslista vid: 9
- namnupprop: 53
- presidentens avslutningsanförande: 296
- presidentens öppningsanförande: 47
- presidierapport till: 2239—2299
- presidium vid: 54, 2427
- protokoll vid: 49—298
- rekommendationer vid: 2321
- sakkunniga vid: 2428
- saklista vid: 23
- sakregister över rådsförhandlingarna: 2451
- sekretariat vid: 2438
- utdelning av litteraturpris: 2433
- utdelning av musikpris: 2433
- utskott: 57—58
- vedtægt: se stadga
- öppningsanförande, presidentens: 52
- översikt över: 46
- övriga beslut: 2394
- 19:e sessionen, tid och plats för: 295
- »Nordiska rådet — 18:e sessionen» (porträttmatrikel): 2263
- Nordiska rådets ställning i Nordek-planen: *A 264/e*, 1559, NU 1969: 21
- medverkan i Nordek: *A 272/e*, 1595, NU 1969: 21
- Nordiska samlingskommittén
- för arktisk medicinsk forskning: *C 23/k*: 1836
- för materialforskning och -provning, berättelse från: *C 19/e*, 1821
- Nordiska samlingsorganet för same-

- spörsmål och rennäringsfrågor: *C 6/j*, 1755
- Nordiska socialpolitiska kommittén, berättelse om: **C 3/s*, 1748
- sammansättning: 1750
- Nordiska språk, folkskoleseminariernas undervisning i: *D 23/1964/k*, 1933
- Nordiska utlänningsutskottet: **C 15/j*, 1790
- Nordiska ämbetsmannakommittén: 2180, NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiskt litteraturlexikon, utgivande av: *A 239/k*, 1116
- Nordkalotten, ambulanstjänst inom: **D 11/1966/s*, 1979
- Nordkult: se Kultursamarbete
- NORDTRANS: 126, 2239, NU 1969: 13; se även Transportpolitik, nordisk
- Nordøk: se Nordek
- Nukleare skader, ansvar för: 1685
- »Nytt från Nordiska rådet»: 2262
- Odontologisk materialprovning: *D 25/1963/s*, 1912
- Oljeförening i Nordsjön, samarbetsöverenskommelse om: 2217
- Oljeskyddskonvention, revision av: *D 31/1968/j*, 2148
- Oljetransporter i Östersjön, risker vid: 2221; se även Katastrofberedskap
- Omsättningsskatt vid flyttning inom Norden: 2273
- Opera: 1733
- turné: **D 2/1967/k*, 2015
- Operakonst, samarbete: **D 2/1967/k*, 2015
- Opfindelser: se Uppfinningar
- Opplysning: se Upplysning
- Optikerlegitimation: **D 1/1965/s*, 1939
- Ordförrådets tillväxt: 1766
- Ordlista, samnordisk: 1765
- Organisationskommittén, Nordiska: 2239, 2245; se även Generaldebatten
- Ortopediska handskomakare, utbildning av: 2267
- Osaka, världsutställning i: 2265, 2316
- utställningsbroschyr: 2265
- Parasitologi, nordiskt kollegium för, skrivelse från: 2043
- Parasitologisk forskning: *D 29/1968/k*, 2140
- Paslovgivning: 1692
- Passkontroll, utgående: **D 2/1969/t*, 2167
- Patentlagstiftning: NU 1963: 6, 1968: 1
- Patentärenden, klagoinstans för: *D 37/1965/j*, 1685, 1960
- Pedagogisk forskning: 1725
- Pensionering
- statlig i Norden: NU 1966: 8
- tilläggs- *A 137/s*, 391
- tjänstepension: **D 26/1963/s*, 1921, NU 1966: 8
- Pensionsförmåner, tjänste: *A 131 T/s*, 386
- Pensionsförsäkring, förenhetligande av: **D 10/1967/s*, 2021
- Personskador: se även Skadestånd
- vållade av interner m. m.: **D 19/1968/j*, 2125
- Planter: se Växter
- Porträttmatrikel: 2263
- Postalt samarbete: 2314
- Postbestämmelser: **D 12/1968/t*, 2090
- Postpaket, tullbehandling av: **D 3/1969/t*, 2168
- Posttaxor: **D 12/1968/t*: 2090
- Preskription: se även Förældelse
- av brott m. m.: 1690
- av fordran: **D 13/1965/j*, 1684, 1950
- Presseminarium: NU 1966: 9
- Pressens indhold af nordiskt stof: NU 1967: 6
- Privatretlige krav, afgørelser om: 1688
- Privatrettsliga bestämmelser: 2309
- Privatskolor: *A 202/k*, 473
- Procesret: 1687
- Produktionssamarbetet, nordiska, redogörelse för: 2211
- Provning och materialforskning, nordisk samarbetskommitté för: **C 19/e*, 1821
- Prøveløsladelse: NU 1970: 3
- Psykologer m. m., legitimation för: *A 149 T/s*, 419
- Publikationen Nordiska språkfrågor: 1766
- Pædagogisk: se Pedagogisk
- Racediskriminering: 1689
- Radio, utbildning för: **D 21/1963/k*, 1911

- vuxenundervisning i: *D 7/1966/k, 1971
- Radio och TV
- beriktigande av felaktiga upplysningar i: A 162/j, 456
- forskning, samnordisk: A 219/k, 696
- frågor, Kontaktutskottet för: *C 22/k, 1834
- konferens: NU 1966: 7
- material till undervisningen i: A 218 T/k, 679
- mottagare, strålningsmätning: 2268
- området, experimentverksamhet på: 1734
- Radioutsändningar, stereofoniska: *D 25/1969/k, 2232
- Recept, giltighet för: D 22/1965/s, 1955, NU 1969: 18
- Redaktions- och informationskommittén: 2243
- Rejse-: se Rese-
- Reklamsändningar i TV: *D 8/1969/k, 2176
- Rennäringsfrågor, berättelse från samarbetsorganet för: C 6/j, 1755
- Resebyrålagstiftning: *D 35/1968/t, 2159
- Resekostnader, isländska, vid nordiska sammankomster: 2270
- Resepter: se Recept
- Reserabatter inom Norden: 2269
- för blinda: 2294
- för studerande: 2268
- Reykjavik, Nordens hus i: C 14/k, 1787
- Ridhögskola, nordisk, vid Strömsholm: A 224/t, 843
- Romfördraget: se Generaldebatten
- Rovdjurens bevarande, naturpark för: *D 4/1968/j, 2079
- Rymdområdet, samarbete på: A 208/t, 545
- Rättsskydd för växtförädlingsprodukter: *D 11/1964/j, 1931
- Rösträttsalderns sänkning till 18 år: A 248/j, 1312
- Saltholmsudvalget: NU 1967: 14, 1968: 2—4
- Samarbete, nordiskt, under 1969: 2307
- Sameinstitut, inrättande av: *D 33/1968 k, 1756, 2158, NU 1969: 6
- Samekonferensen i Helta: NU 1969: 6
- Samers, folkräkning av: 1736
- Samernas representation i Nordiska rådet: A 216/j, 102, 231, 648
- Samespörmål, berättelse från samsarbetsorganet för: C 6/j, 1755
- Samhällsplanering: NU 1964: 2
- Nordiskt institut: 2310
- Sammenlignende: se Komparativ
- Samtidshistorisk forskning, källmateriel för: *D 24/1969/k, 2231
- SAS: 98, 101, 114, 128
- Semesterlagstiftning: D 20/1965/s, 1952
- Seminarier: se Folkskoleseminarier
- Sevettijärvi—Neiden, vägförbindelse mellan: D 30/1969/t, 2237
- SI-systemet, standardisering enligt: 2271
- Sjukförsäkring, förenhetligande av: *D 11/1967/s, 2022
- Sjukgymnaster, arbetsmarknad för: D 18/1958/s, 1862, 2295
- Sjukhusadministratörer, kurs för: 1771
- utbildning av: A 99 T/s, 311
- Sjukhusfysikersarbete: A 252 T/s, D 16/1966/s, 1381, 1988, NU 1969: 8
- Sjuksköterskeutbildning: *D 19/1967/s, 2036
- Sjukvård-: se även Hälso-
- Sjukvårdsplanering: D 29/1962/s, 1896
- Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: D 16/1968/s, 2103
- Sjöfartsregler för stora fartyg: D 19/1969/t, 2210
- Sjömansskattelagstiftning: D 7/1965/s, 1946, NU 1969: 10
- Sjömän, hälsotjänst för: D 32/1958/s, 1875
- Sjörätt: 1681
- Skadeerstatning: 1684
- Skadestånd: 2308; se även Skadeerstatning
- för invaliditet m. m.: 1682
- för personskador vallade av interner: *D 19/1968/j, 2115
- Skadeståndslagstiftning, försäkringsinverkan på: *D 5/1966/j, 1967
- Skadeståndsrätt, rättssociologisk undersökning inom: 1682
- Skatt, omsättnings-, vid flyttning inom Norden: 2273
- Skattekonferens, nordisk, i København 1966: NU 1966: 4
- Skatter: se även Beskattning

- och avgifter, harmonisering av: *D 28/1964/e, 1939
- Skattepolitiskt samarbete: *D 24/1968/e, 2128
- Skatteregler för bolag: *D 26/1964/e, 1937, NU 1963: 5
- Skattevetenskapligt samarbete: *D 14/1968/e, 2099
- Skeppsmedicinsk forskning: *D 10/1969/s, 2197
- Skiftelovgivning: 1687
- Skiljedom: 1687
- Skiljemynt: 2315
- Skogstekniskt samarbete: *D 19/1966/e, 1990
- Skol- och studentbetygs jämförbarhet: *D 7/1969/k, 635, 2175
- Skoldemokrati: A 220/k, 738, 1701
- Skolor: se även Privatskolor
- Skolfilm och skol-TV: D 6/1966/k, 1968
- Skolfrågor, remissinstans för: 2274
- Skolnomenklatur: 2299
- Skolordnig, nordisk: *D 26/1967/k, 2042, NU 1965: 12, 1968: 14
- Skolungdom och lärare, utväxling av: 1726
- Skolväsendet, riktlinjer för det enskildas utveckling: A 202/k, 473
- Skomakare, hand-, utbildning av: 2267
- Skov: se Skog
- Skyddsutrustning, personell, nordiskt organ för: 2312
- Skönlitteratur: se Litteratur
- Släktnamnlista: 1765
- Social trygghet, konvention om: *D 9/1967/s, 2020
- ändring av: 2311
- Socialpersonal, vidareutbildning för: A 236/s, 1023, 1748
- Socialpolitiska kommittén, Nordiska, berättelse om: *C 3/s, 1748
- sammansättning: 1750
- Socialstatistik Norden—EEC: 1748
- Socialutbildning: 1748
- Specialapparatur, vetenskaplig: *D 20/1967/s, 2037
- Specialistkompetens för läkare: *D 21/1966/s, 1996
- Sportfiske: se Fritidsfiske
- Sportfiskets värde som rekreation: 2268
- Sprit, tullfrihet för: *D 24/1966/t, 1957
- Sprog-: se Språk-
- Språkkonvention, nordisk: *D 29/1966/j, 2004
- Språkkurser: D 23/1964/k, 1932
- Språklektorerna, samarbete rörande: *D 27/1969/k, 2234
- Språknämnd, nordisk: A 226/k, 867
- Språknämnder: C 9/k, 1765
- Språkundervisning: D 23/1964/k, 1932
- Spørgetime: se Frågeinstitut
- Stadga för Nordiska rådet: 2245
- Stadsplanerare, utbildning av: NU 1964: 2
- Standardisering, samarbete om: *D 23/1968/e, 2121
- enligt SI-systemet: 2271
- Standardiseringskonferens i Oslo: 2263, NU 1969: 14
- Statistisk årsbok: 2263, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22
- Statistiskt sekretariat: 2262, 2316
- Statsborger-: se Medborgar-
- Statsministermöten: 2245
- Karlbergs slott: 2248, 2279
- Operaterrassmöte: 2247, 2275
- Stockholm: 2249, 2282
- Stereofoniska radioutsändningar: *D 25/1969/k, 2232
- Straffeprocess: 1688
- Strafferet: 1689
- nordisk förældelse i: NU 1967: 15
- Strömsholm, nordisk ridhögskola vid: A 224/t, 843
- Studentbetygs giltighet: A 211/k, 635
- jämförbarhet: *D 7/1969/k, 2175
- Studera i Norden, broschyr om: 1708, 2286
- Studerande, rejserabatter för: 2268
- ekonomiska villkor: 2272
- Sundheds-: se Hälso-
- Svaljbroms- och kornbekämpning: 1756
- Svangerskabsafbrydelse: se Abort
- Svinesundsbro, förstärkning av: 2314
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Symbol, nordisk: A 274/k, 1604
- Sö-: se Sjö-
- Tanganyika-projekt: 1812
- Tanzania, bistånd till: 1812
- Teater: 1731
- gästspel: 1731
- gästspel i skolorna: 1732
- seminarier: 1732

- utbildning för: *D 21/1963/k, 1911
Telekommunikationer, vidgat samarbete om: 2314
Television: se TV
Tentamensgiltighet, nordisk: *D 1/1966/k, 1703, 1962
Testamentsrätt: 1680
Tidskrift, kulturell: 1730
Tilläggs pensionering för arbetstagare i gränstrakterna: A 137/s, 391
Titlar, nordiska: 1766
Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: *D 8/1968/s, 2087
Tjänstepension: *D 26/1963/s, 1936, NU 1966: 8
Tjänstepensionsförmåner för medborgare i annat nordiskt land: A 131 T/s, 386
Tobak, tullfrihet för: *D 24/1966/t, 1957
Told-, Toll-: se Tull-
Torne älv, miljöns bevarande: 2273
Tornedalen, sjukvårdssamarbete i: D 16/1968/s, 2103
Trafikbrott, begångna utomlands: 1691
Trafikfostran, effektiviserad: *D 14/1969/k, 2202
Trafiklagstiftning, gemensam: *D 27/1968/t, 1963, 2137, NU 1966: 2—3
Trafikonykterhet: *D 24/1965/j, 1689, 1957
Trafiksäkerhetsforskning, Nordiska kommittén för: C 21/t, 1831
— medlemmar: 1832
Transittrafik över Trondheim: *D 9/1968/t, 2089
Transplantation, likartad lagstiftning om: *D 12/1969/s, 1692, 2199
Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: *C 25/t, 1852
Transportrådet, samarbete på: A 271/t, 1592, NU 1969: 13
Transportpolitik, gemensam nordisk: A 2/t, 301, 2189
— nordisk: D 1/1967/t, 2010
— riktlinjer för: A 2 Å 1/t, 302
Trondheim, transittrafik: *D 9/1968/t, 2089
Trädgårdskonst, utbildning i: D 31/1958/k, 1873, NU 1967: 5
Trækfugle: se Flyttfåglar
Träskyddsforskning: D 32/1968/k, 2151
Träskyddsrådet, Nordiska, stadgar för: 2153
Tull, underlättande av gränsformaliteter: *D 29/1963/t, 1921
Tulladministrativa rådet, berättelse från: *C 4/e, 1751
Tullbefrielse för handikappades motorfordon: D 17/1967/s, 2031
Tullbehandlingen av postpaket: *D 3/1969/t, 2168
Tullfrihet för sprit, tobak: *D 24/1966/t, 1957
Tull- och handelspolitik: 2181
Tullharmonisering: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
Tullsamarbete, gräns-, Finland—Norge: 2316
— nordiskt: se NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
Tullunionen: se Generaldebatten
Turnéopera: *D 2/1967/k, 2015
TV och radio
— beriktigande av felaktiga upplysningar i: A 162/j, 456
— forskning, samnordisk: A 219/k, 696
— frågor, Kontaktutskottet för: *C 22/k, 1834
— konferens: NU 1966: 7
— material till undervisningen i: A 218 T/k, 679
— mottagare, strålningsmätning: 2268
— området, experimentverksamhet på: 1734
— skol: D 6/1966/k, 1968
TV-kunskap, utbildning av lärare i: D 8/1963/k, 1906
— reklamsändningar i: *D 8/1969/k, 2176
— samarbete, utvidgat: D 12/1967/k, 2023
— skol: D 6/1966/k, 1968
— utbildning för: *D 21/1963/k, 1911
— vuxenundervisning i: *D 7/1966/k, 1971
TV-, radio- och filmsamarbete: 1734
TV-sändare, grupplöptidskaraktistik för: 2272
TV-tekniskt samarbete: A 275 T/k, 1606
Tvistemål, verkställighet av dom i: 1688
Ud(en)-: se Ut-
Uddannelse: se Utbildning

- Udlandsopplysning: se Kulturell opplysning och Opplysningskrift
 Udredningsserie, Nordisk: 2240, 2265
 Udveksling: se Utbyte
 U-länderna: se Utvecklingsländerna
 Undervisning
 — på medicinens område: *D 18/1967/k*, 2034
 — medicinsk, federation för: 2311
 — i nordiska språk vid folkskoleseminarier: *D 23/1964/k*, 1933
 — i TV för vuxna: **D 7/1966/k*, 2016
 — universitets: 2268
 Ung arbeidskraft: **D 3/1967/s*, 2016
 Ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk: **D 5/1967/s*, 2019
 Ungdomsbiennialerna för bildkonst: 1734
 Ungdomsfond, nordisk: 2269; se även Ungdomssamarbete
 Ungdomsforskning: 2269
 Ungdomsledare i film- och TV-kunskap: *D 8/1963/k*, 1906
 Ungdomssamarbete, nordiskt och åstadkommandet av en nordisk ungdomsfond: *A 229/s*, 895
 Ungdomsvårdsfrågor: 2268
 UNICEF: 156
 Universitetsdemokrati, diskussion om: 1701
 Universitetskurser i arkeologi och folk-livsforskning: **D 3/1965/k*, 1707, 1943
 — i de nordiska ländernas historia m. m.: *D 2/1965/k*, 1707, 1940
 Universitetslektors ekonomiska ställning: 2271
 Uppfinningar, arbetstgares: *D 18/1968/j*
 Opplysningskrift på danska: 2263
 — på engelska och franska: 2263
 Utbildning
 — av akademiker: 1705
 — av arkitekter: **D 5/1965/s*, 1945
 — af biologer, eksperimentelle: 1706
 — af byplanlæggere: NU 1964: 2
 — for børnehavene: 2268
 — efteruddanning av lærere: 1727
 — för film: **D 21/1963/k*, 1911
 — i filmkunskap: *D 8/1963/k*, 1906
 — i fiskeri-: *D 29/1965/k*, 1958
 — av forskare: 1704
 — av fotvårdsspecialister: 2273
 — av förare av motorfordon: *A 258/t*, 1462
 — av handskomakare, ortopediska: 2267
 — for havekunst: *D 31/1958/k*, 1873, NU 1967: 5
 — av instruktionssjukgymnaster: **D 6/1964/s*, 1924
 — av isländsk ungdom: *D 5/1968/k*, 2080
 — för kindergarten: 2268
 — av lærere, efteruddanning: 1727
 — för radio: **D 21/1963/k*, 1911
 — av sjuksköterskor: **D 19/1967/s*, 2036
 — av sjukvårdsadministratörer: *A 99 T/s*, 311
 — social: 1748
 — av socialpersonal, vidare-: *A 236/s*, 1023, 1748
 — språk: *D 23/1964/k*, 1932
 — av stadsplanerare: NU 1964: 2
 — för teater: **D 21/1963/k*, 1911
 — för television: **D 21/1963/k*, 1911
 — i trädgårdskonst: *D 31/1958/k*, 1873, NU 1967: 5
 — för TV-kunskap: *D 8/1963/k*, 1906
 — uddannelses- og forskningsspørgsmål: NU 1970: 2
 — vuxen: 1728
 — för yrkeslärare: **D 6/1968/k*, 2083
 — för yrkesvægledare: **D 29/1969/s*, 2236
 Utbildningsanstalter, samverkan mellan lärare, elever och övriga kategorier: *A 220/k*, 738
 Utbildningsrådet, finsk-svenska: **C 26/k*, 1852
 Utbyte av lærere og skoleungdom: se Lärarutbyte
 — av förvaltningstjenstemän: **D 8/1968/s*, 2087
 Utlandsinformation, samnordisk: *D 8/1966/k*, 1973
 Utlandsupplysning: se Opplysningskrift och Kulturell opplysning
 Utlänningslagstiftning: 1688, 1690
 Utlänningslagstiftning, enhetlig: **D 22/1966/j*, 1693, 1997
 Utlänningsutskottet, Nordiska: *C 15/j*, 1790
 Utställning
 — i Göteborg »Norden i dag»: 2265

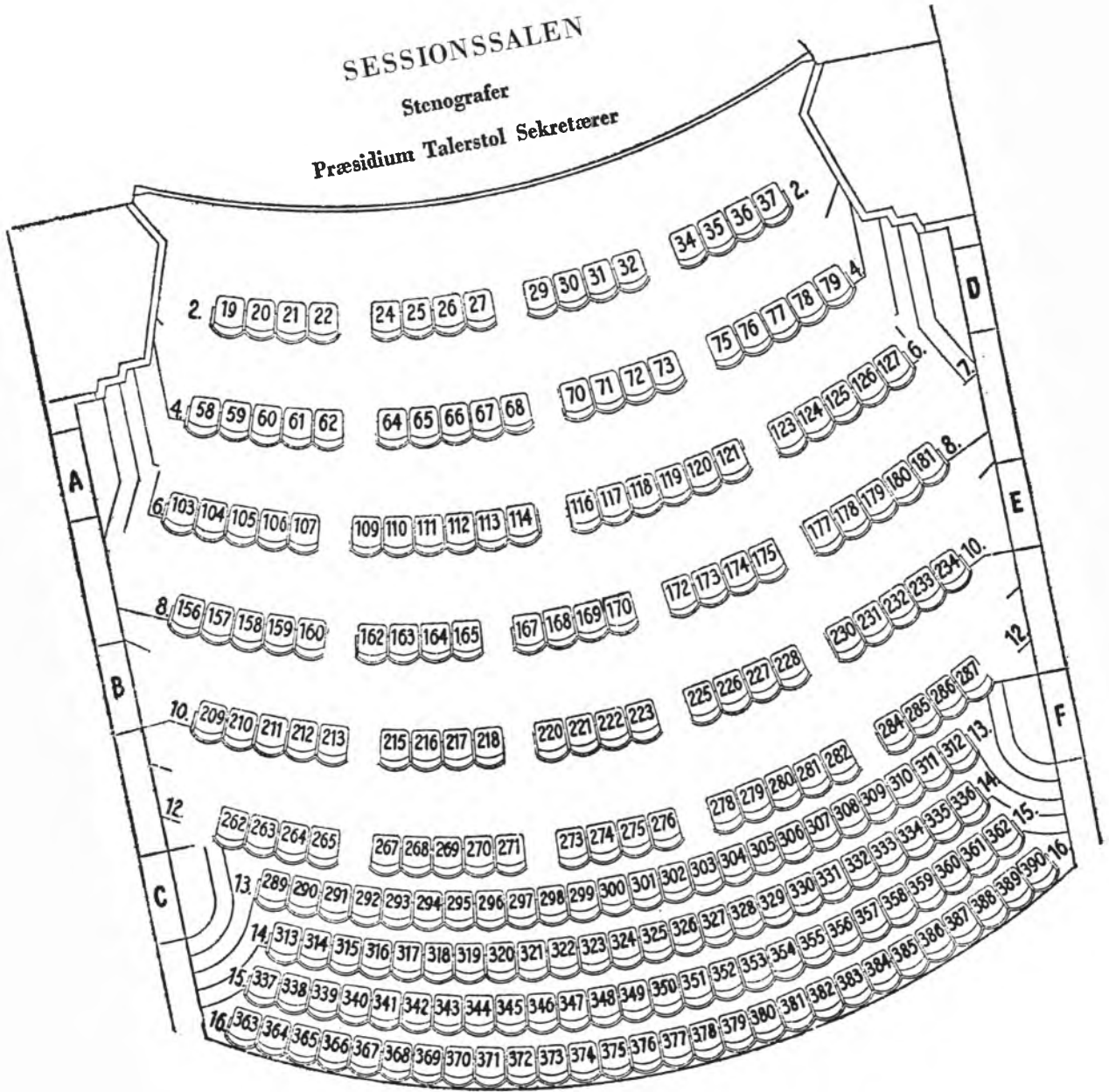
- i Osaka: 2265, 2316
 Utvecklingsbank, nordisk: *A 250/e*, 1348
 Utvecklingsforskning, samarbetskommitté för: **D 28/1969/e*, 2235
 Utvecklingsländerna
 — biståndsprojekt i: *C 18/e*, 1812
 — fællesnordiska projekter: 1812
 — information till om den nordiska marknaden: *A 249/e*, 1330
 — Kenya: 1814
 — Mbeya-projektet: 1813
 — läroböcker om: 2269
 — privata investeringar i: *A 251/e*, 1362
 — Tanganyika-projektet: 1812
 — Tanzania: 1812
- Valgret: se Rösträtt
 Vand-: se Vatten-
 Vandringsutställningar: 1735
 Varudeklarationer: *D 31/1967/e*, 2044
 Varudeklarationssamarbete: *A 234 T/e*, 974
 Vattenförorensning: se Förorening
 Vattenkrafttillgångar, utbyggnad av: **D 22/1958/e*, 1870
 Vedtägt: se Stadga
 Veje-: se Väg-
 Verkställighet
 — av administrativa beslut: **D18/1962/j*, 1891
 — av dom i tvistemål: 1688
 Vetenskaplig dokumentation: *D 12/1963/k*, 1908
 Vetenskaplig specialapparat, utnyttjande av: **D 20/1967/k*, 2037
 Veterinärer, arbetsmarknad för: **D 19/1958/s*, 1864
 Vidne: se Vittnes-
 Villkorlig frigivning: se Prøveløsladelse
 Villkorligt dömda, övervakning av: 1691
 Viltforskning, kollegium för: **D 1/1968/j*, 2046
 Viltvårdskonferens: NU 1967: 7
 Viskonst, nordiskt samarbete: 1731
 Vittnesplikt, nordisk: **D 17/1968/j*, 1688, 2106
 Voksen: se Vuxen
 Voldgift: 1687
 Vulkanologiskt institut i Island: *D 30/1968/k*, 2146
- Vuxenundervisning: **D 7/1966/k*, 1728, 1971
 Väg
 — Blå vägens utbyggnad till europaväg: *A 259/t*, 1487
 — E 18, utbyggnad av: **D 13/1969/t*, 2200
 — Europavägförbindelse Finland—Sverige: **D 29/1967/t*, 2043
 — mellanriks-, norsk-svenska: *D 10/1966/t*, 1975
 — Sevettijärvi—Neiden: *D 30/1969/t*, 2237
 Världsutställning i Osaka 1970: 2265, 2316
 Växtförädlingsprodukter, rättsskydd för: **D 11/1964/j*, 1931
- Yrkesklassificering: *D 7/1968/s*, 2084
 Yrkesläroutbildning, samarbete om: **D 6/1968/k*, 2083
 Yrkesvägledarutbildningen, samarbete om: **D 29/1969/s*, 2236
- Zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige: **D 23/1969/s*, 2230
- Ålands representation i Nordiska rådet: *B 4/j*, 52, 59, 1613, 2240
- Ægteskabslovgivning: 99, 1682, 2309
 Äktenskapslagstiftning: se Ægteskabslovgivning
 Ämbetsläkarkurser: 1770
 Ämbetsmannakommittén, Nordiska, rapport från: 2180, NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
 Ämbetsmannamöte
 — i Hindsgavl: NU 1966: 6
 — i Storlien: NU 1969: 9
 Ämbetsmannarapporten: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Økonomisk: se Ekonomisk
 Öl, enhetliga beteckningar för: 2274
 Öresund, trafikreglering i: 2313
 — faste förbindelser över: NU 1967: 4
 Öresundsfrågorna, beslut i: *D 21/1969/t*, 2224, NU 1967: 14, 1968: 2—4
 Östersjöns föroreningar, åtgärder mot: *A 246/s*, *A 246 Ä/s*, 1263, 1309, NU 1967: 13, 1969: 3

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

SESSIONSSALEN

Stenografer

Præsidium Talerstol Sekretærer

<i>Adamsson, Erik</i>	26	<i>Karjalainen, Ahti</i>	106
<i>Aitio, Paavo</i>	19	<i>Kjartansson, Magnús</i>	126
<i>Alenius, Ele</i>	20	<i>Kock, Osmo</i>	127
<i>Andersen, Magnús</i>	27	<i>Koivisto, Mauno</i>	107
<i>Antonsson, Johannes</i>	29	<i>Korvald, Lars</i>	164
<i>Austrheim, John</i>	30	<i>Krag, Jens Otto</i>	165
<i>Backlund, Georg</i>	31	<i>Kristiansen, Kåre</i>	167
<i>Baunsgaard, Hilmar</i>	21	<i>Kyllingmark, Hákon</i>	109
<i>Benediktsson, Bjarni</i>	22	<i>Laaksonen, Mikko</i>	168
<i>Bergman, Per</i>	32	<i>Lange, Gunnar</i>	110
<i>Bjarnason, Sigurður</i>	34	<i>Larsen, Aksel</i>	169
<i>Bondevik, Kjell</i>	24	<i>Larsen, Helge</i>	156
<i>Borten, Per</i>	25	<i>Larsson, Lars</i>	170
<i>Bratteli, Trygve</i>	35	<i>Leivo-Larsson, Tyyne</i>	172
<i>Bye, Roald</i>	36	<i>Leskinen, Väinö</i>	157
<i>Carlsson, Ingvar</i>	58	<i>Lidbom, Carl</i>	158
<i>Cassel, Leif</i>	37	<i>Lillqvist, Bror</i>	173
<i>Christensen, Henry</i>	66	<i>Lindberg, Kai</i>	174
<i>Christiansen, Ragnar</i>	67	<i>Lyng, John</i>	159
<i>Damsgaard, Kresten</i>	68	<i>Lähteenmäki, Olavi</i>	175
<i>Dinesen, Erling</i>	70	<i>Mathiesen, Matthias A.</i>	177
<i>Djurhuus, Kr.</i>	59	<i>Mattila, Matti</i>	178
<i>Ehrnrooth, Georg C.</i>	71	<i>Mellqvist, Sven</i>	179
<i>Eika, Hallvard</i>	72	<i>Moxnes, Einar</i>	160
<i>Engan, Erling</i>	73	<i>Møller, Gerda</i>	180
<i>Eriksen, Niels</i>	75	<i>Nielsen, K. Axel</i>	181
<i>Eriksson, Thorvald</i>	76	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	217
<i>Garbo, Gunnar</i>	77	<i>Nordli, Odvar</i>	218
<i>Geijer, Arne</i>	78	<i>Norling, Bengt</i>	162
<i>Gíslason, Gylfi D.</i>	60	<i>Normann, A. C.</i>	163
<i>Guldberg, Ove</i>	61	<i>Norvik, Erling</i>	220
<i>Hafstein, Jóhann</i>	62	<i>Nyboe Andersen, P.</i>	209
<i>Hammarberg, Sven</i>	79	<i>Nørgaard, Ivar</i>	221
<i>Hansen, Guttorm</i>	111	<i>Ohlin, Bertil</i>	222
<i>Hara, Erkki</i>	112	<i>Palm, Sture</i>	223
<i>Hartling, Poul</i>	64	<i>Palme, Olof</i>	210
<i>Haugaard, Svend</i>	113	<i>Petersen, Niels Helveg</i>	225
<i>Helén, Gunnar</i>	114	<i>Petersen, Poul</i>	226
<i>af Heurlin, Kaarlo</i>	116	<i>Ranmark, Dagmar</i>	227
<i>Holmberg, Yngve</i>	117	<i>Rognerud, Berte</i>	228
<i>Honkonen, Kuuno</i>	118	<i>Rostoft, Sverre Walter</i>	211
<i>Horn, Svend</i>	119	<i>Saalasti, Kerttu</i>	230
<i>Ingimundarson, Sigurður</i>	120	<i>Salo, Tuure</i>	231
<i>Isaksson, Martin</i>	65	<i>Salvesen, Salve</i>	232
<i>Jansson, Paul</i>	121	<i>Savela, Veikko</i>	233
<i>Jensen, Jørgen</i>	123	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i>	234
<i>Johannessen, Martha</i>	124	<i>Seip, Helge</i>	212
<i>Jónsson, Emil</i>	103	<i>Siltanen, Sylvi</i>	268
<i>Jónsson, Eysteinn</i>	125	<i>Simonen, Aarre</i>	213
<i>Jónsson, Ingólfur</i>	104	<i>Sirén, Eino</i>	269
<i>Jónsson, Magnús</i>	105	<i>Skaftason, Jón</i>	270

<i>Skoglund, Gösta</i>	271	<i>Thomsen, Knud</i>	262
<i>Skytte, Karl</i>	273	<i>Tiekso, Anna-Liisa</i>	263
<i>Stetter, Ib</i>	274	<i>Treholt, Thorstein</i>	279
<i>Stray, Svenn</i>	275	<i>Wickman, Krister</i>	264
<i>Sundin, Sven</i>	276	<i>Willoch, Kåre</i>	265
<i>Teir, Grels</i>	215	<i>Þorsteinsson, Eggert G.</i>	266
<i>Tenhiälä, Juho</i>	278	<i>Øregaard, J. Fr.</i>	280
<i>Thestrup, Knud</i>	216		

